VERSLAG

VAN DEN STAAT

DER

HOOGE-, MIDDELBARE EN LAGERE SCHOLEN

IN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

OVER

1902—1903.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Aangeboden aan de Staten-Generaal bij schrijven van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 8 Februari 1904, n°. 881, afd. Onderwijs.

VERSLAG.

EERSTE DEEL.

VAN HET HOOGER ONDERWIJS.

§ 1. WETTELIJKE VOORSCHRIFTEN OMTRENT HET HOOGER ONDERWIJS.

Bij Koninklijke besluiten van 23 Januari 1903 (*Staatsblad* n°. 37, bijlage **A**) en 21 Maart 1903 (*Staatsblad* n°. 88, bijlage **B**) werden aangewezen eenige binnenlandsche bijzondere scholen voor hooger onderwijs, bedoeld in art. 85*bis* der wet tot regeling van het hooger onderwijs, zooals dat luidt krachtens de wet van 9 Juli 1900 (*Staatsblad* n°. 113).

Bij Koninklijk besluit van 16 Februari 1903 n°. 19 is eene wijziging gebracht in de lijst der beambten bij de Rijks-universiteiten, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 14 Februari 1902 n°. 4, gewijzigd bij Koninklijk besluit van 5 September 1902 n°. 29 (bijlage **C**.)

Bij ministerieele beschikking van 31 December 1902 n°. 10527/1, afdeeling Onderwijs is een nieuw reglement op het ziekenhuis der Rijks-universiteit te Leiden vastgesteld (bijlage **C** *bis*).

Bij ministerieele beschikking van 3 September 1903 n°. 6248/1, afdeeling Onderwijs, zijn met betrekking tot het nemen van proeven op levende dieren voorschriften omtrent het gebruik van de verzamelingen, inrichtingen en hulpmiddelen voor het onderwijs in de faculteiten der geneeskunde en der wis- en natuurkunde vastgesteld (bijlage **D**).

I.

OPENBAAR HOOGER ONDERWIJS.

EERSTE HOOFDSTUK.

VAN DE UNIVERSITEITEN.

§ 2. DE RIJKS-UNIVERSITEITEN TE LEIDEN, UTRECHT EN GRONINGEN.

A. COLLEGE VAN CURATOREN.

Leiden.

Bij Koninklijk besluit van 20 October 1902 n°. 35 werd tot curator benoemd mr. C. Pijnacker Hordijk, oud-Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, ter vervulling der vacature, ontstaan door het overlijden van den curator mr. C. J. E. graaf van Bylandt.

Aan den curator mr. F. Was werd bij Koninklijk besluit van 16 December 1902 n°. 31 op zijn verzoek eervol ontslag verleend. In zijne plaats werd bij Koninklijk besluit van 31 Maart 1903 n°. 16 benoemd mr. N. de Ridder, burgemeester der gemeente Leiden. Bij Koninklijk besluit van 24 Juli 1903 n°. 59 werd laatstgenoemde met ingang van 1 October 1903 als curator herbenoemd.

Utrecht.

Bij Koninklijk besluit van 24 Juli 1903 n°. 59 werd mr. B. Reiger met ingang van 1 October 1903 als curator herbenoemd.

Bij Koninklijk besluit van 26 September 1902 n°. 10 werd jhr. mr. J. F Hooft Graafland met ingang van 1 October 1902 als secretaris van het college herbenoemd.

Groningen.

Op 24 November 1902 overleed de curator jhr. mr. J. R. van Iddekinge. In zijne plaats werd bij Koninklijk besluit van 6 Januari 1903 n°. 31 tot curator benoemd jhr. mr. A. F. de Savornin Lohman oud-Minister van Binnenlandsche Zaken, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Bij Koninklijk besluit van 24 Juli 1903 n°. 59 werd jhr. mr. E. Tjarda van Starkenborgh Stachouwer als curator herbenoemd.

B. ONDERWIJZEND PERSONEEL.

Leiden.

Senaat. Op 15 September 1902 droeg de rector-magnificus van der Hoeven het rectoraat over aan den hoogleeraar van der Vlugt, na verslag te hebben gegeven van de lotgevallen der Universiteit in het afgeloopen studiejaar.

Secretaris van den senaat was de hoogleeraar Greven.

Assessoren waren de hoogleeraren Vreede, van Manen, Mac Gillavry en Lorentz.

Door zijne verkiezing tot lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal trad de rector magnificus van der Vlugt in de maand December 1902 als zoodanig af. In zijne plaats werd bij Koninklijk besluit van 10 Januari 1903 n°. 18 benoemd de hoogleeraar Greven, waarna de senaat als zijn secretaris aanwees den hoogleeraar Kamerlingh Onnes.

Voorzitters en secretarissen der faculteiten waren: van die der godgeleerdheid de hoogleeraren Pijper en Eerdmans, van die der rechtsgeleerdheid de hoogleeraren Fockema Andreae en Visser; van die der geneeskunde de hoogleeraren Einthoven en Koster; van die der wis- en natuurkunde de hoogleeraren Wijsman en Zeeman; van die der letteren en wijsbegeerte de hoogleeraren Vreede en Kalff.

Op 8 Februari 1903 hield de rector magnificus bij gelegenheid van den dies natalis eene rede over: „Theoretische oeconomie en sociale politiek."

De senaat verleende op 22 Januari 1903 het doctoraat honoris causa in de wis- en sterrenkunde aan J. H. Wilterdink, observator bij de sterrenwacht.

Hoogleeraren en lectoren. De in den vorigen cursus benoemde hoogleeraar Heeres aanvaardde op 1 October 1902 zijne betrekking met eene rede, getiteld: „Belang en Minderwaardigheid". De hoogleeraar Zeeman aanvaardde op 8 October 1902 zijn ambt met het uitspreken eener rede over „Zuivere en toegepaste wiskunde".

Bij Koninklijk besluit van 15 December 1902 n°. 29 werd aan den hoogleeraar van der Vlugt, op grond van zijne aanvaarding van het lidmaatschap van de Tweede Kamer der Staten-Generaal voor het kiesdistrict Leiden, te rekenen van 9 December 1902, een verlof-traktement, ter som van f 3000 's jaars, toegekend met stilstand van zijn gewoon traktement. Bij Koninklijk besluit van 4 Februari 1903 n°. 40 werd voor het tijdvak, ingaande 16 Februari 1903 en eindigende met den dag waarop mr. W. van der Vlugt, hoogleeraar aan de Rijks-universititeit mocht ophouden lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te zijn, benoemd tot lector in de faculteit der rechtsgeleerdheid tot het geven van onderwijs in de encyclopaedie der rechtswetenschap mr. H. Vos te Leiden.

Op 22 December 1902 overleed de hoogleeraar Zaaijer. In de daardoor ontstane vacature werd voorzien door de benoeming bij Koninklijk besluit van 20 Juli 1903 n°. 40 van dr. J. W. Langelaan, die reeds gedurende eenige maanden als lector de ontleedkunde had onderwezen.

De hoogleeraar Tichelaar was door eene langdurige ongesteldheid verhinderd zijne colleges te geven. In het onderwijs werd voorzien door de benoeming van H. van Goudoever, doctorandus in de rechtswetenschap te 's Gravenhage, tot tijdelijk lector in het Romeinsche recht en zijne geschiedenis.

Ingevolge art. 58 der wet tot regeling van het hooger onderwijs werd aan den hoogleeraar Kern bij Koninklijk besluit van 20 Maart 1903 n°. 8 eervol ontslag verleend. De door zijn aftreden ontstane vacature in het Sanskrit en zijne letterkunde en de Indische oudheidkunde, werd bij hetzelfde besluit aangevuld door de benoeming van dr. J. S. Speijer, hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Groningen.

Bij Koninklijk besluit van 27 April 1903 n°. 115 werd met ingang van 1 Mei d. a. v. op zijn verzoek eervol ontslag verleend aan den hoogleeraar Veit en werd in zijne plaats benoemd dr. P. C. T. van der Hoeven. Laatstgenoemde aanvaardde op 3 Juni 1903 zijne betrekking met het houden eener rede, getiteld: „De richting der hedendaagsche verloskunde en gynaecologie."

Bij Koninklijk besluit van 15 Juni 1903 n°. 59 werd aan den hoogleeraar van Manen met ingang van 21 September 1903 op zijn verzoek eervol ontslag verleend. Tot zijn opvolger werd bij Koninklijk besluit van 15 Juni 1903 n°. 60 benoemd dr. J. Rendel Harris te Cambridge.

Op 27 Juli 1903 overleed de hoogleeraar Hoffmann.

Assistenten. De assistenten voor de pathologische anatomie J. H. Zaaijer, voor de physiologie H. W. Blöte en I. Vriesendorp, voor de heelkunde J. R. de Bruïne Groeneveldt, voor de verloskundige en de gynaecologische kliniek en polikliniek R. Scholten en C. J. A. de Quay, in het ziekenhuis H. K. Offerhaus, J. Bruining, E. C. D. Nierstrasz, J. van der Hoeve en C. Goedhart, voor de natuurkunde dr. E. van Everdingen jr. en B. Meilink, voor de botanie dr. H. W. Wouterlood, voor de geologie en mineralogie E. D. van Oort, voor de scheikunde dr. P. J. Montagne en D. Mol, voor de pharmacie dr. H. E. Th. van Sillevoldt, voor de psychiatrie P. H. Rosenstein werden respectievelijk vervangen door J. P. L. Hulst, H. J. Boevé, W. Briët, M. Steffelaar, J. R. de Bruïne Groeneveldt, H. van der Hoeven jr., A. F. Schoorel, E. C. D Nierstrasz, J. Siegenbeek van Heukelom, H. K. de Haas, dr. H. Mees, H. H. F. Hyndman, G. H. Fabius, mej. J. B. Campert, L. Peeters, dr. J. C. de Ruyter de Wildt, dr. C. Beindt, J. J. van Eck en G. J. B. A. Janssens.

Tot assistent voor de heelkunde in het ziekenhuis werd benoemd A. Verwey. tot assistent voor de oogheelkunde J. van der Hoeve, voor de zoölogie E. D. van Oort en voor de natuurkunde C. A. Commelin.

Privaat docenten. Bij ministerieele beschikking van 13 October 1902 n°. 8590² afd. Ond. werd mr. H. L. Drucker toegelaten als privaat docent in het Romeinsch recht en zijne geschiedenis, bij ministerieele beschikking van 2 Februari 1903 n°. 647 afd. Ond. mr. W. van der Vlugt in de wijsbegeerte van het recht.

Utrecht.

Senaat. Op 15 September 1902 droeg de hoogleeraar Hubrecht het rectoraat over aan den hoogleeraar Molengraaff, na verslag te hebben gegeven van de lotgevallen der Universiteit in het afgeloopen studiejaar.

Secretaris van den senaat was de hoogleeraar Sprouck, assessoren waren de hoogleeraren Wefers Bettink, van der Wijck, Baljon en Kouwer.

Het voorzitterschap en secretariaat in de faculteit der godgeleerdheid werd respectievelijk bekleed door de hoogleeraren Lamers en van Veen, in die der rechtsgeleerdheid door de hoogleeraren de Louter en Naber; in die der geneeskunde door de hoogleeraren Pekelharing en Eykman; in die der wis- en natuurkunde door de hoogleeraren Hubrecht en Nijland en in die der letteren en wijsbegeerte door de hoogleeraren Houtsma en Krämer.

Op 26 Maart 1903 hield de rector magnificus, ter herdenking van den dies natalis eene redevoering over: „Beschouwingen over de herziening van het vereenigingsrecht".

Door den senaat werd op 24 Februari 1903 het doctoraat honoris causa in de wis- en natuurkunde verleend aan J. Cardinaal, hoogleeraar aan de Polytechnische School te Delft, dat in de rechtswetenschap aan E. Revillout, professeur à l'école du Louvre, te Parijs en dat in de wis- en sterrenkunde aan J. J. A. Muller, chef van de triangulatiebrigade van den typographischen dienst te Batavia.

Hoogleeraren en lectoren. Aan den hoogleeraar Krämer werd op verzoek, wegens gezondheidsredenen, bij Koninklijk besluit van 8 Mei 1903 n°. 3 eervol ontslag verleend.

Aan den hoogleeraar Ziehen werd bij Koninklijk besluit van 24 Juli 1903 n°. 80 op verzoek eervol ontslag verleend.

De hoogleeraar Lamers overleed op 11 Juni 1903.

De oud-hoogleeraren Beets en Dibbits overleden respectievelijk op 13 en 19 Maart 1903.

In de plaats van wijlen den hoogleeraar van der Vliet werd benoemd bij Koninklijk besluit van 11 September 1902 n°. 23 dr. P. H. Damsté, leeraar aan het gymnasium te Leiden, om onderwijs te geven in de Latijnsche taal- en letterkunde en de Romeinsche oudheden, daaronder begrepen een overzicht van de geschiedenis van de Romeinsche kunst.

Ter vervulling van den leerstoel, opengevallen door het ontslag van den hoogleeraar Krämer, werd benoemd dr. G. W. Kernkamp, hoogleeraar aan de Gemeente-universiteit te Amsterdam, bij Koninklijk besluit van 20 Juli 1903 n°. 41.

Aan den hoogleeraar Wichmann werd met 1 November 1902 voor een jaar verlof verleend tot het doen eener wetenschappelijke reis naar Nederlandsch Oost-Indië.

De in den vorigen cursus benoemde hoogleeraren Cohen, Vollgraff en du Bois aanvaardden hunne betrekking respectievelijk op 1 October, 22 September en 6 October 1902. De door hen uitgesproken redevoeringen waren onderscheidenlijk getiteld: „Rumor in casa"; „De omvang der classieke phylologie" en „Het verband tusschen wiskundige, proefondervindelijke en toegepaste natuurkunde". De hoogleeraar Damsté sprak op 17 November 1902 over „De arte et munere docendi", terwijl de hoogleeraar van Romburgh op 6 Mei 1903 eene rede hield over „De beteekenis van het wetenschappelijk onderzoek van organische natuurproducten".

Bij Koninklijk besluit van 14 Februari 1903 n°. 20 werd met ingang van 1 Maart 1903 benoemd tot lector in de faculteit der wis- en natuurkunde tot het geven van onderwijs in de zoölogie dr. G. C. J. Vosmaer, assistent, met den personeelen titel van lector.

Bij Koninklijk besluit van 14 Februari 1903 n°. 19 werd benoemd tot lector in de faculteit der letteren en wijsbegeerte tot het geven van onderwijs in het Sanskrit dr. W. Caland, conrector aan het gymnasium te Breda.

Gedurende de afwezigheid van den hoogleeraar Wichmann werd met het geven van onderwijs in geologie en mineralogie van 1 November 1902 tot de groote vacantie belast dr. K. Regelmann, assistent aan het Mineralogisch-geologisch instituut der Universiteit te Heidelberg.

Bij Koninklijk besluit van 22 Augustus 1902 n°. 31 werd aan dr. C. Hoitsema, controleur-generaal aan 's Rijks Munt te Utrecht, tijdelijk het geven van onderwijs in de propaedeutische scheikunde opgedragen.

Assistenten. De assistenten voor de natuurkunde D. H. Stam, voor de scheikunde Th. Strengers, voor de anatomie E. J. van der Noordaa, voor de physiologie W. Middelveld Vierssen, voor de gezondheidsleer dr. H. van de Rovaart, voor de gynaecologie dr. J. H. Wisselink, voor de natuurlijke historie dr. G. C. J. Vosmaer, voor de heelkunde C. Lulofs, voor de oogheelkunde G. P. Duuring, werden respectievelijk vervangen door G. I. Elias, J. W. Commelin, G. P. Trets, J. Potter van Loon, dr. W. Middelveld Vierssen, K. de Snoo, H. F. Nierstrasz, V. J. A. Harmsen en H. W. Soutendijk.

Tot assistent voor de scheikunde werd benoemd Th. Strengers, voor de gynaecologie J. L. B. Engelhard.

Privaat docenten. Bij ministerieele beschikking van 30 September 1902 n°. 8087 afd. Ond. werd mr. B. L. Ph. van Lier, advocaat en procureur te Utrecht toegelaten als privaat docent in de faculteit der rechtsgeleerdheid tot het geven van onderwijs in de toepassing van het Nederlandsch burgerlijk procesrecht.

Bij ministerieele beschikking van 20 December 1902 n°. 10473 afd. Ond. werd dr. H. J. Laméris, assistent bij de heelkunde aan de Rijks-universiteit aldaar toegelaten als privaat docent in de faculteit der geneeskunde tot het geven van onderwijs in de propaedeutische chirurgie.

Bij ministerieele beschikking van 2 Juli 1903 n°. 5383 afd. Ond. werd dr. C. W. Vollgraff, tijdelijk te Athene, als privaat docent toegelaten in de faculteit der letteren en wijsbegeerte tot het geven van onderwijs in de Griekscbe en Romeinsche mythologie en de topographie van Griekenland.

Bij ministerieele beschikking van 9 Juli 1903 n°. 5887 afd. Ond. werd dr. J. M. Hoogvliet te 's Gravenhage, als privaat docent toegelaten in de faculteit der letteren en wijsbegeerte tot het geven van onderwijs in de Scandinavische talen.

Groningen.

Senaat. De rector magnificus was door ongesteldheid verhinderd bij den aanvang van het studiejaar eene redevoering te houden. De pro-rector van Hamel droeg op 15 September het rectoraat over aan den hoogleeraar Speijer na verslag te hebben gegeven van de lotgevallen der Universiteit in het afgeloopen studiejaar.

Secretaris van den senaat was de hoogleeraar Boissevain, assessoren waren de hoogleeraren Land (na diens overlijden vervangen door den hoogleeraar Pet), de Boer, van Dijk en Nijhoff. Voorzitters en secretarissen waren respectievelijk in de faculteit der rechtsgeleerdheid de hoogleeraren Meyboom en van Dijk; in die der rechtsgeleerdheid de hoogleeraren Reiger en Krabbe; in die der geneeskunde de hoogleeraren Koch en Reddingius; in die der wis- en natuurkunde de hoogleeraren Schoute en Haga en in die der letteren en wijsbegeerte de hoogleeraren van Hamel en Kern.

Door den senaat werd op 13 Juni 1903 het doctoraat honoris causa in de wis- en natuurkunde verleend aan C. Euston, lid der redactie van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant.*

Hoogleeraren en lectoren. Op 20 Maart 1903 overleed de hoogleeraar in het Romeinsche recht en zijne geschiedenis mr. N. K. F Land. Bij Koninklijk besluit van 25 Juli 1903 n°. 40, werd de hoogleeraar Pet, aan wien het onderwijs in het burgerlijk recht, het handelsrecht en de burgerlijke rechtsvordering was toevertrouwd, hiervan ontheven en hem opgedragen het onderwijs in het Romeinsch recht en zijne geschiedenis, terwijl bij datzelfde Koninklijk besluit aan mr. C. O. Segers, rechter in de arrondissements-rechtbank te Rotterdam, het onderwijs in het burgerlijk recht, het handelsrecht en de burgerlijke rechtsvordering werd opgedragen.

In de plaats van den hoogleeraar Speijer, benoemd tot hoogleeraar te Leiden, werd bij Koninklijk besluit van 20 Juli 1903 n°. 43, om onderwijs te geven in de Latijnsche taal en letterkunde, benoemd dr. J. van Wageningen, conrector van het gymnasium te Groningen.

In de nieuwe opgerichte leerstoelen voor psychiatrie en mathematische physica en physische chemie met hydrodynamica werd voorzien door de benoeming in eerstgenoemd vak bij Koninklijk besluit van 22 Mei 1903 n°. 13 van dr. E. Wiersma privaat docent in de psychiatrie aan de Rijks-universiteit aldaar en in laatstgenoemde vakken door de benoeming bij Koninklijk besluit van 20 Juli 1903 n°. 42 van dr. J. D. van der Waals jr., privaat docent in de mathematische physica aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam.

Eerstgenoemde aanvaarde zijne lessen door het uitspreken op 4 Juli 1903 van eene rede getiteld: „Het psychologisch experiment en de psychiatrie".

Bij Koninklijk besluit van 11 Maart 1903 n°. 6 is benoemd tot lector in de nieuwe Fransche taal en letterkunde C. E. M. Pernot, agrégé de l'Université te Parijs, zulks tot het einde van het studiejaar 1903/1904.

Op Zaterdag 4 April 1903 hield hij eene openbare leçon d'ouverture, waarin hij de methode van behandeling der letterkundige geschiedenis van zijn volk en van zijn literaire kunstgewrochten, inzonderheid ten behoeve van niet-Franschen, uiteenzette.

Assistenten. De assistent voor de pathologische anatomie dr. S. Sultykow en de assistenten voor de scheikunde G. Herwig Bz. en J. W. Beekman werden respectievelijk vervangen door H. Aldershoff, H. Vermeulen en F. H. van der Laan.

Privaat docenten. De privaat docent Wiersma werd benoemd tot hoogleeraar in de psychiatrie.

C. OMVANG VAN

TABEL der op de Series Lectionum

RIJKS-UNIVERSITEIT

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
Faculteit der godgeleerdheid.			
F. Pijper.	Geschiedenis des Christendoms.	3	30
	Geschiedenis der leerstellingen van den Christelijken godsdienst.	1	20
B. D. Eerdmans.	Exegese Oude Testament.	2 later 1	40
	Inleiding op de boeken des Ouden Testaments.	2	16
	Geschiedenis van den Israëlietischen godsdienst.	1 later 2	30
P. D. Chantepie de la Saussaye.	Geschiedenis van de leer van God.	2	12
	Moraal.	2	20
W. B. Kristensen.	Geschiedenis der godsdiensten in het algemeen.	2	20
	Wijsbegeerte van den godsdienst.	2	20
Faculteit der rechtsgeleerdheid.			
S. J. Fockema Andreae.	Uitwendige rechtsgeschiedenis.	1	8
	Onderwerpen uit de geschiedenis van het Nederlandsch Burgerlijk recht.	1	7
	Hoofdstukken uit de geschiedenis der Staatsinrichting.	1	2
	Kennis van oud schrift.	1	1
H. van der Hoeven.	Strafrecht.	3	60
	Strafvordering.	2	50
H. B. Greven.	Grondbeginselen der staathuishoudkunde.	3	22
	Capita selecta uit de staathuishoudkunde en de statistiek.	2	8
	" " " " " " "	1	15
J. Oppenheim.	Nederlandsch Staatsrecht.	4	65
	Algemeen Staatsrecht.	1	10
	Administratief recht.	2	12
	Volkenrecht.	1	10
A. C. Visser.	Burgerlijk recht.	3	40
	Handelsrecht.	2	50
	Burgerlijke rechtsvordering.	2	50
C. van Vollenhoven.	Staats- en administratief recht der Nederlandsche koloniën.	3	23
	Adat-recht van Nederlandsch-Indië.	2	15
	Nederlandsch-Indische wetboeken.	1	10
	Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië.	2	40

HET ONDERWIJS.

aangekondigde en der gegeven lessen.

TE LEIDEN.

Gelegenheid tot respondeeren.		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen.		
[1])		Geschiedenis des pausdoms van Nicolaas I tot het optreden van Gregorius VII. Geschiedenis der Christelijke kunst sedert de opkomst der Renaissance tot de XVIIIde eeuw met voorafgaande bespreking der Hollandsch-Vlaamsche kunst in de XVde en XVIde eeuw. Geschiedenis van het kanonieke recht in de XIde en XII eeuw. De vervolging der Albigenzen en Waldenzen van de XIIde — XIVde eeuw. De oudste geschiedenis der Inquisitie en de oudste handboeken voor inquisiteurs.	[1]) Aan het einde van ieder hoofdstuk wordt een gesprek gehouden over het behandelde met de toehoorders, die zich hiervoor opgeven.
	Neen.	Verschillende dogmatische stroomingen in het tijdvak der Hervorming met afzonderlijke bespreking van de verschijnselen op dit gebied in de Nederlanden.	
Ja.		Ps XVI; Ps. XVII; Ps. LXXXVII. Hozea I, II en III.	Tot de kerstvacantie werden twee uur Exegese gegeven, daarna twee uur godsdienst van Israël.
	Neen.	Prolegomena. Esra en Nehemia.	
	Neen.	Eerste periode van den aanvang tot de verovering van Kanaän. De godsdienst der Psalmen.	
	Neen.	Algemeene inleiding tot de wijsgeerige theologie.	
	Neen.	De ontwikkeling van het Christelijk leven in enkele personen.	
Ja.		De Babylonisch-Assyrische godsdienst.	
	Neen.	Hoofdtrekken van de geschiedenis der Religions-philosophie in den tijd na Hegel.	
Ja.		Geschiedenis van de Nederlandsche Staatsinrichting, de rechtsmacht en de rechtsbronnen	
Ja.		Stand- en vreemdelingenrecht, Joden, begin en einde rechtsbevoegdheid, burgerlijke stand, vaderlijke macht, verloving en huwelijk, familie, vermogensrecht.	
Ja.		Germaansche tijd, Gouw en Centena, Frankische Staatsinrichting, marken en markebestuur, leenstelsel.	
Ja.		Lezing van oorspronkelijke akten en facsimile's.	
Ja.		Algemeene leerstukken en een aantal speciale delicten.	
Ja.		Rechtsmacht in strafzaken en strafproces.	
Ja.		Geld- en bankwezen. Vrijhandel en bescherming.	
„		Waardeleer. Theorie der kapitaalrente. Geschiedenis der statistiek in Nederland.	
„		Laisser-faire en socialisme. Marx, Kautsky, Bernstein.	
Ja.		De geschiedenis van het Nederlandsch Staatsrecht. De eerste afdeeling der provinciale wet.	
Ja.		Het Staatsrecht van Noord-Amerika, gedeeltelijk.	
Ja.		Algemeen deel. Belangrijke rechterlijke en administratieve beslissingen. Practische gevallen.	
Ja.		Geschiedkundige inleiding. Het werk van Hugo de Groot „De jure belli ac pacis".	
Ja.		De onderwerpen behandeld in de artt. 305 tot 440 van het Burgerlijk Wetboek en in de Wet op de ouderlijke macht en de voogdij van 6 Februari 1901 (*Staatsblad* n°. 62).	
Ja.		De plaats van het verzekeringsrecht in het privaatrecht. De schadeverzekening, het algemeene deel, de brandverzekering en ten deele de zeeverzekering.	
Ja.		Competentie, vonnis en executie.	
Ja.		De functie „bestuur" in het koloniale staatsrecht; de rechterlijke organisatie van Nederlandsch-Indië (vervolg).	
Ja.		Privaatrechtelijk deel van het adat-recht.	
Ja.		Strafrechtspleging in Nederlandsch-Indië.	
Ja.		Samenstelling, wonen en verkeer der Indische maatschappij, in verband met	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
	Hoofdtrekken van den Islam in zijne beteekenis voor Nederlandsch-Indië.	1	40
H. Vos (lector).	Encyclopaedie van het recht.	3	35
H. L. Drucker (privaat docent).	Het Romeinsche recht en zijne geschiedenis.	2 à 3	25 à 40
W. van der Vlugt (privaat docent).	Wijsbegeerte des rechts.	3	5
S. R. Steinmetz (privaat docent).	Beginselen der sociologie.	*2	9
Faculteit der geneeskunde.			
Th. H. Mac Gillavry.	Algemeene ziektenkunde: (theoretisch). " " (practisch) [1].	4 2	48
	Gezondheidsleer en medische politie.	1	22
	Bacteriologie als onderdeel der gezondheidsleer.	1	8
W. Einthoven.	Physiologie. Histologie. Practische oefeningen. " " " "	4 1 8 [2] 8 [3] 8	90 90 25 [3] 10 [4] 20 [5]
W. Nolen.	Inwendige geneeskunde.	6	80
	Pharmacodynamie. Pharmacognosie.	1 1	30 40

TE LEIDEN.

Gelegenheid tot respondeeren. Ja.	Gelegenheid tot respondeeren. Neen.	Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
		de voornaamste bepalingen van het Regeeringsreglement en andere organieke regelingen.	[1]) In twee groepen van 12 en 18.
Ja.		Hoofdtrekken van ontstaan en groei van den Islam en van de Mahomedaansche wetenschap.	[2]) Gedurende een half jaar.
			[3]) Twee groepen elk van 25.
Ja.		Inleiding tot de rechtswetenschap; bronnen van het recht; werking der wet met betrekking tot tijd en plaats; overzicht van de verschillende onderdeelen der rechtswetenschap, hun onderling verband en hun geschiedkundige ontwikkeling in Nederland; het Staatsbegrip en de Staatswerkzaamheid.	[4]) Negen groepen elk van 10.
			[5]) Vier groepen elk van 20.
Ja.		De inleiding. Eenige der belangrijkste onderwerpen uit het algemeen gedeelte. Sommige bijzondere overeenkomsten.	
	Neen.	1. De leer der souvereiniteit: *a.* Geschiedenis van het souvereiniteitsbegrip; *b.* Souvereiniteit Gods en des volks; *c.* Critiek en conclusie. 2. De grondwet des rechts: *a.* Rechtleer van Kant; *b.* Utilisme; *c.* Critiek en conclusie. 3. Het huwelijk, *a.* Antiek en Christelijk huwelijk; *b.* Opzegbaar huwelijk. 4. Vermogensrecht: *a.* Critiek van Rodbertus, Lasalle en Marx; *b.* Verdediging van het eigendomsrecht; *c.* Critiek van het collectivisme; *d.* Sociale wetgeving.	
		Schets en critiek van de theorieën der landnationalisatie. H. Spencer: „The man versus the State".	
		Hervormingsvoorslagen in zake erfrecht.	
		Strafrecht-theorieën.	
		Staatsrecht.	
		Het onderzoek naar het vaderschap en rechtsphilosophische beschouwing over erfopvolging enz. „Staatserfrecht" en onbeperkte beschikkingsbevoegdheid, (syst. Le Play).	
	Neen.	Algemeen onderwerp, het vijfde hoofdstuk: de leer der sociale ontwikkeling: 1°. de sociale drijfkrachten in 't algemeen; 2°. de anthropo-geographie; 3°. de socio-psychologie; 4°. de toename in getal van het menschdom; de bevolkingsvermeerdering als sociale drijfkracht; 5°. het ras- en volkskarakter; 6°. de sociale selectie; 7°. het historisch materialisme; beschrijving en critiek.	
Ja.		Pathologie van den bloedsomloop.	
Ja.		Gezwellenleer. Verband tusschen anatomischen toestand en functie der organen en weefsel-elementen. Temperatuur-storingen. Dyscrasieën. Degeneratieve-processen. Praedispositie en immuniteit.	
		Dezelfde onderwerpen ook voor het practisch college.	
	Neen.	Vaccinatie. Hondsdolheid. Zorg voor menschenlijken. Kleeding en schoeisel. Beroepshygiëne. Meest voorkomende vergiftigingen. Schoolhygiëne (niet afgedaan). Het openbaar slachthuis te Leiden.	
Ja.		Elementen voor toekomstige geneeskundigen.	
Ja.		Algemeene physiologie. Bijzondere physiologie van den mensch.	
„			
Ja.		Cytologie. Algemeene histologie en microscopische anatomie.	
„		Practische oefeningen in physiologische chemie.	
„		Practische oefeningen in het verrichten van physiologische experimenten.	
„		Practische oefeningen in het microscopiseeren.	
Ja.		Capita selecta uit de specieele pathologie en therapie, in verband met den aard der ziekelijke aandoeningen der in kliniek en polikliniek aanwezige patiënten.	
	Neen.	Inleiding. Alkaliën. Alkalische aarden. Ammoniakaliën. Metalen en Metalloïden.	
	Neen.	Algemeene beschouwingen en de geheele pharmacognosie van het plantenrijk.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
W. Koster Gzn.	Theoretisch college oogziekten.	1	40
	Kliniek-oogziekten.	2	60
	Operatiecursus 2de studiejaar op het ziekenhuis.	1	telkens 6
	Practische oefeningen in het oog- en oorspiegelen.	3	telkens 10
	Demonstratie van patiënten in de oogspiegelkamer.	1	telkens 10
	Demonstratie van patiënten met oor-, neus- en keelziekten.	1	telkens 15
	Polikliniek voor semi-artsen.	Dagelijks van 9—1 uur.	telkens 5
	Operatiën bij den mensch.	3 × per week 1 of 2 uur.	10
G. Jelgersma.	Psychiatrische kliniek.	2	30
	Theoretische psychiatrie.	1	30
	Algemeene pathologie en physiologie van het zenuwstelsel.	1	30
	Bezoek aan het ziekbed.	Meestal dagelijks.	3 of 4 [1]
G. C. van Walsem.	Theoretisch college pathologische anatomie.	2	50
	Pathologisch-histologische oefeningen.	2	25 [2]
	Pathologisch-anatomische demonstratiën in cadavers.	Dagelijks. [3]	50
	Zelfstandige onderzoekingen voor meergevorderden.	Dagelijks.	
J. A. Korteweg.	Propaedeutische kliniek.	1	30
	Kliniek en klinische demonstratie.	1½	80
	Polikliniek.	4½	60
	Kliniek met operaties.	10	20
	Algemeene operatieve chirurgie.	[5]	
J. W. Langelaan (lector).	Systematische en topographische anatomie; zoover noodig werden embryologie en microscopische anatomie als elementen der systematische anatomie in deze lessen ingevlochten.	3 [6]	65 à 70
		1 [7]	30
J. E. G. v. Emden (privaat docent).	Parasitologie.	1	6
P. Th. L. Kan (privaat docent).		1	8
		1	6
Faculteit der wis- en natuurkunde.			
H. G. van de Sande Bakhuyzen.	Elementaire sterrenkunde.	3	12
	Theoretische sterrenkunde.	2 à 3	3
	Beginselen der waarschijnlijkheidsrekening en theorie der fouten bij waarnemingen.	1	7
A. P. N. Franchimont.	Carbonium selectaque quaedam jus connubia.	6	80
	Quaestiones variae.	2	8
	Exercitationes, pract. med. stud.	3 × 2	16
	Idem, phil. nat. stud.	2 × 2	16
C. K. Hoffmann,	Vergelijkende ontleedkunde.	3 [8]	70
	Algemeene dierkunde voor eerstbeginnenden.	3 [9]	70
	Capita selecta der zoölogie.	1	8
	Vergelijkende embryologie.	2	26
	Practische oefeningen.	3 × 2	
	" "	3 dagen in de week.	
K. Martin.	Mineralogie en kristallographie.	2	23

TE LEIDEN.

Gelegenheid tot respondeeren.		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen.		
	Neen.	Oogziekten.	[1]) Op de beurt, niet meer tegelijker tijd.
Ja.		Voorstelling van patiënten.	
Ja.		Operaties op varkensoogen en cadaver.	[2]) Voor het 2de jaar alleen.
Ja.			
Ja.			[3]) Als de gelegenheid zich voordoet.
Ja.			
Ja.			[4]) Gelegenheid tot vragen stellen steeds.
Ja.			
			[5]) Op onregelmatige tijden.
Ja.		Onderwijs in het herkennen en behandelen van geestelijke zieken.	[6]) Na de Paaschvacantie 4.
	Neen.	De theorie der ziekteverschijnselen.	
	Neen.	Verschillende uitgezochte onderwerpen.	[7]) Alleen bestemd voor studenten van het oudste studiejaar na de Paaschvacantie.
Ja.		Onderzoek en bespreking, hoofdzakelijk van de nieuw opgenomen patiënten.	
			[8]) Van Kerstmis tot de groote vacantie.
Soms.		Fractus intestinalis, peritoneum, lever, pankreas.	
Ja.		Verschillende organen met verschillende ziekelijke veranderingen.	[9]) Van den aanvang van den cursus tot Kerstmis.
[4])	Neen.		
	Neen.	De algemeene heelkunde.	
	Neen.	Capita selecta naar aanleiding van patiënten-voorstelling.	
Ja.		Onderzoek van patiënten met bespreking.	
	Neen.	Demonstratie met operatie.	
	Neen.	Ontwikkeling van het urogenitaal-systeem. Microscopische anatomie van het urogenitaal-systeem. Topographie van het kleine bekken en de lendenstreek, zoover dit laatste noodzakelijk was om de anatomische verhouding van de nier tot de overige organen duidelijk te maken.	
Ja.		Bouw en functie van de voornaamste gewrichten.	
	Neen.	Ingewandswormen. Huidparasieten. Pathogene protozoën. Algemeene parasitologie.	
	Neen.	Bespreking der verschillende onderzoekingsmethoden van keel, neus en oor (van de groote vacantie tot aan de Paaschvacantie). Na de Paaschvacantie practische oefeningen, aanvankelijk op het phantoom, later op den levenden mensch.	
	Neen.	Demonstratie van verschillende ziekelijke afwijkingen van keel, neus en oor.	
Enkele malen.		Overzicht van de geheele sterrenkunde, voornamelijk dat deel wat betrekking heeft op ons zonnestelsel.	
»		Dubbelsterren, eigenbewegingen der sterren, beweging van het zonnestelsel.	
»		Overzicht van het geheele vak.	
Ja.		De koolstof en de voornaamste klassen van verbindingen met zuurstof en stikstof. Over de zuurstof enz.	
		Skelet, urogenitaal- en voedingsorganen.	
		Lagere organen, parasieten.	
		Voor botanici en zoölogen.	
		Voor candidaten in de dierkunde en plantenkunde. (Dit college wordt ook gevolgd door medici *na* hun propaedeutisch).	
		Op Maandag-, Dinsdag- en Woensdagmiddag van 2—4 uur voor pharm. en med. studenten.	
		Maandag, Dinsdag en Woensdag van 9—5 uur voor de candidaten in de plant- en dierkunde en studenten voor akte K[IV].	
	Neen.	Kristalstelsels; physische eigenschappen en het voorkomen der belangrijkste mineralen.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
	Algemeene geologie.	2	8
	Palaeontologie.	1	9
	Practische oefeningen.	12	Alle bezoekers der verschillende colleges.
H. A. Lorentz.	Elementaire natuurkunde.	2	50
	Theoretische physica:		
	a. Elementaire behandeling.	2	14
	b. Electriciteitstheorie.	2	14
	c. Capita selecta voor de meestgevorderden.	1	16
H. Kamerlingh Onnes.	Demonstrationes.	9	17
	Energetica.	2	10
	Capita selecta.	2	8
	Natuurkundige onderzoekingen en practische oefeningen voor meergevorderden.	Onbepaald.	7
	Over het inrichten van metingen.	1	5
H. P. Wijsman.	Pharmaceutische scheikunde.	2	12
	Toxicologie.	2	12
	Levensmiddelen.	2	12
	Analytische scheikunde.	1	10
J. C. Kluyver.	Hoogere algebra.	2	10
	Differentiaal-rekening.	2	10
	Integraal-rekening.	2	10
	Functie-theorie.	2	8
J. M. Janse.	Planten-anatomie en -physiologie.	3	70
	Systematische botanie. (1)	2	15
	Pharmacognosie.	2	12
	Practische anatomie.	3 middagen.	70
	Practische pharmacognosie.	1 geheele dag.	12
	Practische oefeningen voor meergevorderden	2 geheele dagen.	6
F. A. H. Schreinemakers.	Anorganische chemie.	4	80
	Physische "	$1^1/_2$	4
	Practische oefeningen.	4 middagen van 2—4.	100 [2]
	" "	Elken dag van 9—5.	2
P. Zeeman Gzn.	Analytische meetkunde.	3	20
	Theoretische mechanica.	3	10
L. H. Siertsema (lector).	Experimenteele natuurkunde.	2	30
	Practische oefeningen in de natuurkunde.	6	50 [3]
E. F. van de Sande Bakhuyzen (lector).	Sphaerische astronomie.	1	5
J. H. Wilterdink (lector).	Practische astronomie, theorie en gebruik van instrumenten.	1	2
E. van Everdingen Jr. (privaat docent).	Beginselen der natuurkunde.	1	4
W. P. Jorissen (privaat docent).	Technische chemie.	1	4

TE LEIDEN.

Gelegenheid tot respondeeren. Ja.	Gelegenheid tot respondeeren. Neen.	Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
	Neen.	Algemeene en historische geologie, in aansluiting aan het eerstgenoemde college.	[1]) Sedert 23 Februari 1903.
Ja.	Neen.	Palaeozoölogie der ongewervelde dieren.	[2]) Verdeeld over die 4 middagen.
		Repetitie der op het college behandelde onderwerpen.	[3]) 8 op elken middag.
Ja.		Mechanica, electriciteit, magnetisme.	
»		Beweging van vloeistoffen en gassen. Veerkrachtige lichamen.	
»	Neen.	Statistische mechanica volgens Gibbs, electronentheorie.	
Ja.		Verschillende onderwerpen.	
Ja.		Beginselen, koppels, cyclische beweging.	
Ja.		Leer der electrostatica, electrolyse, wisselstroomen, thermodynamica, in 't bijzonder de theorieën van v. d. Waals en Gibbs.	
Ja.		Verschillende onderwerpen.	
Ja.		Verschillende onderwerpen.	
	Neen.	Alkaloïden, met in het systeem passende glucosiden, bitterstoffen, eiwitten en zymen.	
	»	Algemeene inleiding. Taak van den gerechtelijk scheikundige, microscoop en photographie bij gerechtelijk onderzoek, methoden van isoleering van vergiften, vergiftige gassen, vergiften door zure uitschudding verkregen, pijlvergiften en vischvergiften.	
	»	Melk, boter, kaas, plantaardige voedingsmiddelen, meel, brood.	
	»	Organische lichamen.	
Ja.		Leer der algebraïsche vergelijkingen.	
»		Voortzetting. Inleiding tot de integraal-rekening.	
»		Theorie der differentiaal-vergelijkingen.	
»		Eerste beginselen. Toepassing op de theorie der dubbele periodieke functies.	
	Neen.	Anatomie geheel. Physiologie: groei, bewegingen, voortplanting.	
	»	Algen en begin der monocotyledonen.	
	»	Vervolg van voorgaande jaar.	
	Neen.	De voornaamste elementen; maat-analyse en eenige hoofdstukken der algemeene chemie.	
Ja.		Oplosbaarheid, smeltpunten, dampspanningen, enz. van binaire mengsels.	
		Oefeningen in het qualitatief onderzoek van enkelvoudige stoffen en van mengsels.	
		Maat-analyse.	
		Quantitatieve analyse; bereiding van praeparaten.	
Ja.		Analytische meetkunde in het platte vlak.	
Ja.		Cinematica, statica. Inleiding tot de dynamica.	
	Neen.	Warmte, geluid, licht.	
Ja.		Diversen.	
	Neen.	Coördinaten aan den hemelbol en hare bepaling.	
		Veranderingen der coördinaten met den tijd.	
		Storende invloeden en bronnen van fouten.	
		Bepaling van fundamenteele constanten.	
	Neen.	Samenstelling en fouten der astronomische instrumenten.	
Ja.		Beginselen der mechanica met toepassing op vraagstukken.	
	Neen.	Aantasting van metalen en glas; water als oplosbaar middel, verdampen, kristalliseeren; technische electrochemie.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat-docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
Faculteit der letteren en wijsbegeerte.			
H. Kern.	1ste Sanscrit-college.	2	6
	2de "	2	5
	3de "	2	3
	Zend-Avesta.	1½	1
M. J. de Goeje.	Arabische taal- en letterkunde.	8	5
H. Oort.	Hebreeuwsch.	3	12
	Israëlietische oudheden.	3	12
	Septuaginta.	1½	2
A. C. Vreede.	Javaansch.	3 [1])	12
		3 [2])	30
G. Schlegel.	Chineesche taal- en letterkunde.		Geene.
P. L. Muller.	Algemeene geschiedenis.	4	12
	Politische aardrijkskunde.	2	14
	Exercitia Historica.	2	7
J. van Leeuwen Jr.	Grieksche taal- en letterkunde.	4	8
	Dito voor candidaten.	2	1 later 3
	Oefeningen in palaeographie voor candidaten.	3	2
J. J. Hartman.	Latijn voor juniores.	2	6
	Romeinsche antiquiteiten.	2	6
	College Horatius voor candidaten.	2	1 of 2
	Critische en palaeographische oefeningen.	2	1 of 2
J. Verdam.	Nederlandsch.	2	15
	"	1	20
	Zeventiende-eeuwsch Nederlandsch.	2	15
	Middelnederlandsch.	2	12
	"	1½	8
	Gothisch.	1½	8
J. J. M. de Groot.	Land- en Volkenkunde van den Oost-Indischen Archipel.	3	50
P. J. Blok.	Geschiedenis des vaderlands.	4	25
	" " "	2 [3])	4
A. E. J. Holwerda.	Oude geschiedenis.	2	10
	Grieksche antiquiteiten.	1	10
	Oude geschiedenis.	1	30
	Historische en archæologische quaesties.	2	10
G. J. P. J. Bolland	Geschiedenis der oude wijsbegeerte.	2	8
	Lessen in algemeene redeleer voor eerstbeginnenden.	2	40
	Lessen in zuivere rede voor meergevorderden.	2	20
	Hegels wijsbegeerte van den godsdienst.	2	18
	Hegels wijsbegeerte van het recht.		18

TE LEIDEN.

Gelegenheid tot respondeeren. Ja.	Neen.	Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	OPMERKINGEN.
			[1]) 2de jaar.
			[2]) 1ste jaar.
Ja.			[3]) Van Kerstmis tot Paschen door de theologen bijgewoond.
"			
"			[4]) Na de Paaschvacantie.
"			
Ja.			
Ja.		Grammatica naar aanleiding van eenige hoofdstukken uit 1 Koningen.	
Ja.		Het tijdvak der Koningen.	
Ja.		Eenige hoofdstukken uit 1 Samuel.	
Ja.		Babad Tanah Djawi. Javaansche brieven in druk en handschrift. Pandji-verhalen en Java-oorlog, vertaling van Kiliaan.	
Ja.		Roorda's Grammatica en Leesboek. Javaansche samenspraken van Winter en Babad Tanah Djawi.	
	Neen.	Geschiedenis der Middeleeuwen tijdens en na Karel den Groote. Geschiedenis van Europa tijdens het Consulaat.	
	Neen.	Geschiedenis der 16de en 17e eeuw in het bijzonder in verband met de aardrijkskunde.	
Ja.		Geschiedenis van den Bourgondischen tijd	
Ja.		Hesiodus, Homerus.	
Ja.		Thucydides, Sophocles.	
Ja.		Cicero pro Cluentio. Varii loci uit Lucretius, Virgilius, Terentius.	
Ja.		*a.* Topographie van Rome.	
		b. Het rechtswezen.	
Ja.		Varii loci.	
Ja.		Exempla codicum van Chatelain, critische plaatsen in Tacitus e. a.	
	Neen.	Geschiedenis der Nederlandsche taal. Invloed van andere talen op het Nederlandsch.	
	Neen.	Invloed van Bijbel en Bijbelvertaling op het Nederlandsch. [2])	
Ja.		Gelezen gedeelten uit Hooft's Nederlandsche Historie en uit Huygens' Hofwijck.	
Ja.		Gelezen Karel ende Elegast en Maerlant's Wapene Martijn.	
Ja.		Op het college voor candidaten gelezen het strophische gedicht Rinclus.	
Ja.		Voor eerstbeginnenden gelezen eenige hoofdstukken uit Ulfila's Evangelie van Markus.	
	Neen.	Volksbeschrijving van Java, middelen van bestaan, nijverheid, kunst, beschavingstoestand, sociale samenleving, dorpsinrichting, vorstenbestuur, enz. enz.	
		Als voren van Sumatra, den Riouw-Lingga Archipel, Bangka, Blitong, de Westerafdeeling van Borneo, gepaard aan eene geographische behandeling dier eilanden.	
Ja.		Geschiedenis van Nederland in de middeleeuwen.	
Ja.		Verhouding tusschen Prins Willem I en de Hugenoten vóór 1572.	
		Oude geschiedenis van West-Azië.	
		Rome in de eerste eeuw vóór Christus.	
		De burcht van Athene.	
		Vóór-historisch Griekenland. De Grieksche bouwkunst.	
		Pompejaansche en Grieksche sculptuur enz.	
	Neen.	Antisthenes en zijne sporen bij Aristophanes, Xenophon, Plato.	
	Neen.	Verhouding tusschen verbijzonderde wetenschap en algemeenen zin voor wijsheid. Opzettelijke bespreking van begrippen als: „dit", „ding", „kracht", „wet", „leven".	
		Eerste en een gedeelte van de derde afdeeling uit Hegels redeleer.	
	Neen.	Het Christendom.	
	Neen.	Het afgetrokkene of op zich zelf gestelde recht. De „moraliteit" in Hegels zin van het woord.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
C. C. Uhlenbeck.	Gothisch.	1	15
	Angel-saksisch.	1	5
	Oud-Noordsch.	1	3
	Russisch.	2	5
	Servisch.	1	1
	Algemeene taalwetenschap.	1	15
G. Kalff.	Geschiedenis der Nederlandsche letteren in de middeleeuwen.	2	8
	Inleiding tot de studie der literatuur.	1	8
	Behandeling van schrijvers en werken der 17de en volgende eeuwen.	1	8
	" " " " " " " " " "	1	8
J. E. Heeres.	Geschiedenis van Nederlandsch-Indië.	4	40
G. J. Grashuis (lector).	Soendaneesche taal.		Geene.
H. C. Klinkert (lector).	Maleische taal- en letterkunde.	6	25
H. D. van Gelder (lector).	Oorsprong en instellingen van den Islam.	4	2
	Perzische taal.	1	1
J. J. Salverda de Grave (lector).	Oud-Fransche taal- en letterkunde.	1	14
	Provençaalsche taal- en letterkunde.	1	7
	Italiaansche taal- en letterkunde.	1	7
	Encyclopaedie van de Romaansche philologie.	1	5
D. C. Hesseling (privaat docent).	College over de Κοινή.	1	1
H. Blink (privaat docent).	Aardrijkskunde.	2	6
	Aardrijkskunde.	2	7
E. F. Kossmann (privaat docent).	Walther van der Vogelweide.	1	10
	Goethe.	1	20
J. Marquart (privaat docent).	Syrisch.	1½ à 2	2
H. H. Juynboll (privaat docent).	Vergelijkende Maleisch-Polynesische taalkunde.	1	1
P. A. A. Boeser (privaat docent).	Koptische taal.	2	3
	Aegyptische taal.	2	1

TE LEIDEN.

Gelegenheid tot respondeeren. Ja.	Gelegenheid tot respondeeren. Neen.	Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.		Uitvoerige bespreking der nominale en pronominale flexie in verband met die van het Grieksch en Latijn.	
Ja.		Behandeling der klank- en vormleer, voornamelijk die van het West-Saksisch dialect.	
Ja.		Interpretatie van eenige heldenliederen.	
Ja.		Lectuur van A. K. Tolstoj, Knjaz Serebrjanyj en van L. N. Tolstoj, Kazaki.	
Ja.		Bespreking der grammatica in verband met die van het Oud-Bulgaarsch en het Russisch. Lectuur van sprookjes en liederen.	
	Neen.	Overzicht en karakteristiek van de talen der Oude Wereld.	
Ja.		Werken van Hadewych, van den Vos Reinaerde, Lyrische en dramatische poëzie der 14de eeuw.	
»		Overzicht van de ontwikkeling der literaire critiek. De verhouding van poëzie en werkelijkheid.	
		Dichtsoorten en dichtvormen. Het publiek.	
Ja.		Leven en werken van Brêeroo.	
»		Leven en werken van Da Costa.	
	Neen.	Geschiedenis van den Maleischen Archipel vóór de komst der Europeeërs in het Oosten (beknopt overzicht).	
		Geschiedenis der Portugeezen in het Oosten vóór de komst der Nederlanders (beknopt overzicht).	
		Geschiedenis van den Maleischen Archipel sedert de komst der Nederlanders tot aan de opheffing der Oost-Indische Compagnie en de overgang harer bezittingen aan den Staat (1596—1800)	
Ja.		Dr. de Hollander's Handleiding en daaruit de bloemlezing. Spraakleer van het Maleisch door Klinkert. Reis van Abdoellah. Autobiographie van Abdoellah. Bloemlezing van prof. Niemann. Facsimile's van Maleisch handschrift en dito van Maleische brieven. Oefeningen ter vertaling uit het Nederlandsch in het Maleisch.	
Ja.			
Ja.			
Ja.		Algemeen overzicht van de klankleer. Lezing van Cligès. Letterkundige verhandelingen van enkele leerlingen besproken.	
Ja.		Lezing van Flamenca en de Chrestomathie van Appel.	
Ja.		Lezing van Ariosto's Orlando furioso.	
	Neen.	Inleiding in de Romaansche philologie.	
Ja.		Als inleiding op de studie der taal van het Nieuwe Testament, voor zoover die tot de Κοινή behoort, werd door middel van Oud- en Nieuw-Grieksch bepaald welk karakter de spreektaal der Grieken in de eerste eeuw van onze jaartelling gehad zal hebben.	
Ja.		Inleiding tot de wiskundige aardrijkskunde. Overzicht der algemeene natuurkundige aardrijkskunde.	
Ja.		Europa. Algemeene beschouwing van bodem, klimaat en bevolking. Frankrijk. Speciale behandeling van oro-hydrographie, geologie, ethnographie en oeconomische geographie van dat land. — Overzicht der kennis van Ned. Indië.	
	Neen.	De liederen van de „Niedere Minne" en de „politische Sprüche."	
	Neen.	Leven en werken van 1771 tot 1776.	
Ja.		Lectuur van de Chrestomathie, met oefening van de grammatica en verklaring van de teksten.	
	Neen.	Algemeene inleiding (overzicht der Maleisch-Polynesische talen), klankleer, accent, behandeling der verschillende rededeelen, vooral het substantief en de verschillende wijzen, om casus en numerus uit te drukken. Woordafleiding (behandeling der prae-, in- en suffixen).	
Ja.		Behandeling van de grammatica, en lezing van stukken uit de „Apophthegmata patrum Aegyptiorum" en uit het leven van „Apa Victor", zoo als die zijn uitgegeven in de „Koptische Grammatik mit Chrestomathie" van dr. G. Steindorff.	
Ja.		Behandeling van de Aegyptische grammatica en lezing van teksten in hieroglyphenschrift, zoo als die zijn uitgegeven in „Aegyptische Grammatik" van Adolf Erman. Verder werd een gedeelte van de Biographie van Chnumhotep gelezen en behandeld.	

Wegens gebrek aan hoorders werden niet gegeven de door de hoogleeraren en lectoren aangekondigde lessen over capita selecta van het burgerlijk recht; over rechtsbronnen; over Staatkundige geschiedenis; over capita selecta der geologie; over vergelijkende taalkunde van den Indischen Archipel; over Keltisch; over Nieuw-Hebreeuwsch; over physische aardrijkskunde van den Oost-Indischen Archipel; over grammatica comparata; over Soendaneesch.

De hoogleeraar van Manen was door voortdurende ongesteldheid gedurende het grootste gedeelte van den cursus verhinderd college te geven. De hoogleeraar van Vollenhoven was gedurende een vijftal maanden door ziekte niet in staat onderwijs te geven.

Bij gebrek aan patiënten werd niet gegeven de les over gerechtelijke psychiatrie. De hoogleeraar Korteweg gaf in plaats van het aangekondigd college over chirurgia viscerum een les over algemeene chirurgie.

De door den hoogleeraar van de Sande Bakhuyzen aangekondigde les over spherische astronomie werd gegeven door den lector van de Sande Bakhuyzen.

Het door den hoogleeraar Kamerlingh Onnes aangekondigd seminarium kon vervallen, daar een door de studenten opgerichte natuurkundige vereeniging daarin voorziet.

Het aangekondigde college over phytochemie werd wegens gebrek aan tijd voor voorbereiding niet gegeven.

De hoogleeraar Muller was door ongesteldheid verhinderd na Februari 1903 zijne lessen te geven.

Het college „Russisch" bleef na de Paaschvacantie achterwege door ongesteldheid van den hoogleeraar Uhlenbeck.

Boven de door hem aangekondigde lessen werden nog gegeven door den hoogleeraar Pijper een privatissimum voor studenten van het derde en volgende studiejaren, practische oefeningen in geschiedvorsching en geschiedschrijving, en een privatissimum voor candidaten over de beginselen der Latijnsche palaeographie; door den hoogleeraar Kristensen een college over de vertaling en de verklaring van teksten uit het Egyptische doodenboek (18de en 20ste dynastie); door den hoogleeraar Franchimont een college over aromatische lichamen en practische oefeningen; door den hoogleeraar Martin een afzonderlijk college over geologie; door den hoogleeraar Kamerlingh Onnes een college voor meergevorderden over het verrichten van metingen, door den hoogleeraar Schreinemakers enkele lessen voor oud-leerlingen van gymnasia; door den hoogleeraar Zeeman een college over de theorie der algemeene krommen en een les over differentiaalmeetkunde; door den hoogleeraar Blok een college over de geschiedenis; door den hoogleeraar Oort een college over Mattheus V; door den hoogleeraar Hartman een avondcollege voor studenten van het tweede jaar over fragmenten van oudere Latijnsche literatuur; door den hoogleeraar de Groot eene les in de taal- en letterkunde en ethnographie van China; door den hoogleeraar Bolland eene les over Plato's Protagoras, en een inleidenden cursus in algemeene zedelijkheid; door den hoogleeraar Uhlenbeck eene private les in Servisch; door den hoogleeraar Kalff een college over het leven en de werken van Vondel.

De lessen van den hoogleeraar Hartman werden gedeeltelijk in het Latijn gegeven, die van den lector Salverda de Grave in het Fransch.

Overigens werd bij het onderwijs de Nederlandsche taal gebezigd.

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
Faculteit der godgeleerdheid.			
J. J. P. Valeton.	Exegese van de Boeken des Ouden Verbonds.	2	30 à 35
	Geschiedenis van de Israëlietische letterkunde.	2	30 à 35
	Geschiedenis van den Israëlietischen godsdienst.	1	70 à 80
G. H. Lamers.	Geschiedenis der leer aangaande God.	1	20
	Geschiedenis der godsdiensten in het algemeen.	1	10
	Wijsbegeerte van den godsdienst.	2	20
	Zedenkunde.	1	
J. M. S. Baljon.	Encyclopaedie der Christelijke theologie.	1	35
	Oud-Christelijke letterkunde.	3	35
	Exegese van de Boeken van het Nieuwe Testament.	2	60
S. D. van Veen.	Geschiedenis van het Christendom.	2	84
	Geschiedenis van de leerstellingen van den Christelijke godsdienst.	1	73
	Christelijke Archaeologie.	1	45
Faculteit der rechtsgeleerdheid.			
H. J. Hamaker.	Encyclopaedie des rechts.	2	10 à 25
	Het Nederlandsch burgerlijk recht.	3	8 à 18
	Het internationaal privaatrecht.	1	8
J. baron d'Aulnis de Bourouill.	Geschiedenis en beginselen der staathuishoudkunde.	3	18
	Statistiek.	1	7
	Uitgezochte hoofdstukken der staathuishoudkunde.	2	7
J. de Louter.	Wijsbegeerte van het recht.	2	8
	Nederlandsch Staatsrecht.	3	20
	Volkenrecht.	2	10
	Administratief recht.	1	12
W. L. P. A. Molengraaff.	Handelsrecht.	3	13 à 14
	Burgerlijk procesrecht.	2	12 à 13
J. C. Naber.	Instituten.	5	15
D. Simons.	Strafrecht.	3	8 à 20
	Strafvordering.	2	8 à 15
M. L. van Goudoever (priv. docent).	Privaatrecht.	6	4
	Fiscaalrecht en notariaat.	2	4
	Practische oefeningen.	4	4
C. L. Kooiman (privaat docent).	Romeinsch erfrecht.	2	8
Faculteit der geneeskunde.			
S. Talma.	De leer van bijzondere ziekten en hare behandeling.	2	50
	Poliklinisch en klinisch onderzoek en behandeling der voorkomende zieken.	5	100

TE UTRECHT.

Gelegenheid tot respondeeren. Ja.	Gelegenheid tot respondeeren. Neen.	Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
	Neen.	Jeremia I; XXXVI; XLV; XI—XII: 6; XXVI; VII—VIII: 3; XXV, XXVII—XXIX, XXXIV, XXXV; XXXVII—XXXIX: 2.	
	Neen.	Inleiding op de Nebiïm; uitvoerige bespreking van de Boeken Jozua, Richteren, (Ruth), Samuël.	
	Neen.	Periode van Elia tot Jesaja.	
	Neen.	De wijsbegeerte tot en met de Luthersche Kerk.	
	Neen.	De Romeinen en de Germanen.	
	Neen.	Godsbestaan, Godswezen, God in verband met de wording en het voortbestaan van het heelal.	
	Neen.	Het huisgezin, de maatschappij, de Staat, de Kerk, de prolegomena.	
Ja.		Inleiding, literarisch en historisch deel der encyclopaedie.	
Ja.		Hand. XIV—XXV. De brief van Barnabas, de Didache en de brief aan Diognetus.	
Ja.		De Brieven van Johannes. De Brief van Jacobus en Filipp: I en II.	
	Neen.	Het Protestantisme in de 19de eeuw.	
	Neen.	De verschillende opvattingen van het Christendom in den vóór-Katholischen tijd tot ca. 200.	
	Neen.	Het kerkelijk leven onzer Gereformeerde vaderen, kerkelijke personen, ouderlingen, diakenen, ziekentroosters, voorlezers, organisten, kosters, schoolmeesters, kerkelijke eeredienst, plaatsen van den eeredienst, kerkgebouwen.	
	Neen.	Het wijsgeerig en het historisch deel.	
	Neen.	Het tweede boek B. W. met uitzondering van het erfrecht.	
	Neen.	De in het vorig jaar tot stand gekomen internationale conventies over huwelijk, echtscheiding en voogdij.	
	Neen.	Ontwikkeling der oeconomische wetenschap, zoowel historisch als dogmatisch.	
	Neen.	Toepassing op vragen van financieelen aard.	
	Neen.	Kapitaal, kredietinstellingen, rente en rentestand, Italiaansch boekhouden.	
	Neen.	Begrip, oorsprong, doel van den Staat en grenzen van het Staatsgezag.	
	Neen.	Provinciaal, gemeente- en waterschapsbestuur. Overzicht van de Staatszorg enz. op het gebied der buitenlandsche zaken, de defensie, de koloniën, de justitie, en den godsdienst.	
	Neen.	Het formeel deel, m. a. w. de internationale organen, geschillen en hunne oplossing in het oorlogsrecht.	
	Neen.	De sociale wetgeving in Nederland enz., de arbeidsveiligheid, Woning- en Ongevallenwet.	
	Neen.	Verzekeringsrecht; koopmansboeken, de handelszaak en wat daarmede in verband staat: vennootschapsrecht.	
	Neen.	De loop van het rechtsgeding, de incidenten en de rechtsmiddelen tegen het vonnis.	
	Neen.	Overzicht der Romeinsche rechtsgeschiedenis; algemeene beginselen van het Romeinsche privaatrecht; zakelijke rechten, verbintenissen.	
Ja.		Algemeene inleiding en enkele der algemeene leerstukken, meer in het bijzonder: de leer der toerekenbaarheid en de schuldleer, voorts poging en deelneming.	
	Neen.	Algemeene en historische inleiding. Algemeene beginselen. Leer van het bewijs en van de dwangmiddelen.	
Ja.		Burgerlijk recht. Handelsrecht en Rechtsvordering.	
Ja.		Notariswet, Successiewet, enz.	
Ja.		Ontwerpen van notarieele akten, enz.	
	Nu en dan.	Het erfrecht volgens jus civile, jus praetorium en 't Justiniaansche.	
	Neen.	Ziekten van het urine-apparaat en ziekten van de alvleeschklier.	
Ja.		Voorkomende zieken werden onderzocht en behandeld.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat-docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
C. A. Pekelharing.	Weefselleer.	2	80
	Physiologische scheikunde.	2	80
	Practische oefeningen in weefselleer.	4 [1]	35
	Practische oefeningen in physiologische scheikunde.	2 [2] 8	6—8 [3]
C. H. H. Spronck.	Algemeene ziektenkunde.	2	60
	Ziektenkundige ontleedkunde.	3 [4]	75
	Obductie-techniek en algemeene diagnostiek.	2 [5]	75
	Oefeningen in de pathologische histologie.	6 [6]	20
	Obducties en demonstraties.	1—1½	85
E. W. Rosenberg.	Ontleedkunde van den mensch.	4	70
	Ontwikkelingsgeschiedenis.	1	60
	Praepareer-oefeningen.	10	42—48
A. Narath.	Chirurgische kliniek.	4	100
	„ polikliniek.	5	20
	Algemeene chirurgie.	1	30
	Chirurgische operaties.	15—20	
H. Zwaardemaker.	Physiologie.	3	± 80
	Physiologie der zintuigen en van het centraal zenuwstelsel.	2	± 80
	Oorheelkunde.	1	± 10
C. Eykman.	Gezondheidsleer en geneeskundige politie.	4	55
	Gerechtelijke geneeskunde.	1	30
	Bacteriologisch practicum.	7½	20
B. J. Kouwer.	Theoretische verloskunde.	2	60
	Verloskundige operatieleer.	1	60
	Zwangeren-onderzoek.	3	10
	Gynaecologische kliniek.	4	60
	„ polikliniek.	6	2
	Practische verloskunde.		
H. Snellen.	Propaedeutische oogheelkunde.	1	20
	Practische oefeningen.	1	27
	Theoretische oogheelkunde.	1	35
	Oogheelkundige kliniek.	1½	30
Th. Ziehen.	Klinische psychiatrie.	2	50
	Theoretische psychiatrie.	1	40
	Hersen-pathologie.	1	60
	Neuro-pathologische polikliniek.	1	50
	Physiologische psychologie.	1	90
P. Q. Brondgeest. (lector)	Pharmacologie.	3	20
	„	3	15
	Experimenteele toxicologie (medische).	2	30
	Chemische diagnostiek.	1	25
	Kliniek van keelziekten.	1	1
Th. Dentz (lector).	Tandheelkundige polikliniek.	4½	16
	Pathologie en therapie der tanden.	1	16 [7]
	„ „ „ „ „	1	6 [8]

TE UTRECHT.

Gelegenheid tot respondeeren		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen.		
	Neen.	De bouw der verschillende weefsels van het dierlijk lichaam.	[1]) 1ste studiejaar.
	Neen.	De leer der voeding en der afscheidingen.	[2]) 2de studiejaar.
Ja.		Microscopisch onderzoek van de verschillende weefsels.	[3]) wekelijksch een groep van het 2de studiejaar.
Ja.		Onderzoek van urine, bloed, spijsverteringssappen.	[4]) 1ste en 2de trimester.
	Neen.	Pathologie van de circulatie en van het bloed; de regressieve processen; de leer van de ontsteking.	[5]) 1ste trimester.
	Neen.	De speciale pathologische anatomie van de respiratie-organen en van de bloedbereidende organen.	[6]) 3de trimester.
	Neen.	De geheele obductie-techniek en de algemeene pathologisch-anatomische diagnostiek der gewichtigste veranderingen.	[7]) Voor studenten in de tandheelkunde.
Ja.		De belangrijkste histologische veranderingen.	[8]) Voor studenten in de geneeskunde.
Ja.		Klinische en gerechtelijke lijkopeningen, demonstratie van versche pathologische praeparaten, obducties.	
	Neen.	Inleiding, het skelet, de gewrichten, de banden, de spieren, het urogenitaalstelsel, het bloedvaatstelsel.	
	Neen.	De eerste ontwikkelingsverschijnselen in alle hoofdafdeelingen der gewervelde dieren tot den eersten aanleg der organen.	
Ja.		Bloedvaten en periphere zenuwen, spieren, banden en gewrichten.	
	Neen.	Specieele chirurgie.	
Ja.		Kleine chirurgie, chirurgische diagnosis, verbanden enz.	
	Neen.	Wondbehandeling, wondgenezing, gangraen, chirurgische veranderingen der bloedvaten enz.	
	Neen.	Alle voorkomende chirurgische ziektegevallen.	
	Neen.	Ademhaling, lymphbeweging, warmteleer, spier- en zenuwphysiologie, voortplanting.	
	Neen.	Smaak, reuk, gezicht, algemeene zintuigphysiologie.	
	Neen.	Sympto-matologie der labyrinth-ziekten.	
	Neen.	Hygiëne van den bodem, verwijdering van afvalstoffen, drinkwatervoorziening, schoolhygiëne, aetiologie en prophylaxis der infectieziekten.	
	Neen.	Phanatologie (vervolg), kindermoord, onderzoek van bloedsporen enz., strafrechterlijke verantwoordelijkheid van den geneesheer.	
Ja.		Onderzoekingsmethoden, kennismaking met de voornaamste bacteriën, medisch-hygiënische onderzoekingen met het oog op de practijk.	
	Neen.	Placentatie, baring, kraambedziekten, bekkenleer, abortus.	
Ja.		Verloskundige operaties.	
Ja.		Uitwendig zwangeren-onderzoek.	
Ja.		Verschillende ziektegevallen.	
Ja.		In kliniek en polikliniek.	
	Neen.	Optische eigenschappen van het oog en onderzoekingsmethoden.	
Ja.		Practische oefeningen in de behandelde onderzoekingsmethoden.	
	Neen.	De ziekte van het oog en aangrenzende organen.	
Ja.		Demonstratie van ziektegevallen.	
	Neen.		
	Neen.		
Ja.			
Ja.			
Ja.			
	Neen.	Werking van geneesmiddelen.	
Ja.		Kennis van geneesmiddelen.	
	Neen.	Giftige werking der stoffen die als geneesmiddelen worden gebezigd.	
	Neen.	Scheikunde toegepast op herkenning der ziekten.	
	Neen.	Kennis van keelziekten.	
Ja.		Alle voorkomende gevallen.	
Ja.		De anatomie, pathologische anatomie, theraphie der tanden.	
Ja.		" " " " "	
		Extractie-cursus op het cadaver.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
J. E. van der Meulen (lector).	Operatieleer, heelkundige kunstbewerkingen en verbandleer.	4	40—45
	Voorbereidende heelkundige kliniek.	1	50—55
A. Huysman (privaat docent).	Otiatrie.	1	2
W. A. Boekelman (privaat docent).	Propaedeutische kliniek	3	25
Faculteit der wis- en natuurkunde.			
H. Wefers Bettink.	Pharmaceutische scheikunde.	3	18—24
	Pharma-cognosie.	2	32
	Toxicologie.	1	18—24
W. Kapteyn.	Integraal-rekening.	2	5
	Functie-rekening.	2	5
	Differentiaal-rekening.	2	15
C. E. A. Wichmann.	Algemeene mineralogie. [1]	2	31
	Geologie en palaeontologie. [1]	2	5
A. A. W. Hubrecht.	Zoölogie en vergelijkende anatomie.	2	79
	Practische oefeningen.	4	75 [2]
	Practische oefeningen.	Ongelimiteerd	64 [3]
	Capita selecta.	4	6
F. A. F. C. Went.	Algemeene plantkunde.	3	110
	Bijzondere plantkunde.	2	
	Practische oefeningen in de microscopie.	2	51 [4]
	" " " " "	3	6 [5]
	" " " pharmaceutische plantkunde.	3	10
	Capita selecta.	1	15
W. H. Julius.	Proefondervindelijke natuurkunde.	3	90
	Capita selecta.	1	12 [6]
	Methoden van experimenteel onderzoek.	2	9 [7]
J. de Vries.	Analytische meetkunde.	5	15
	Invarianten-theorie.	1	8
	Hoogere meetkunde.	2	6
A. A. Nijland.	Spherische astronomie.	1½	8
	" "	1	7 [8]
	Populaire astronomie.	1½	9
	Theoretische astronomie.	2	2 [9]
	Waarschijnlijkheidsrekening.	1	5
E. Cohen.	Algemeene chemie.	2	14
	Toepassingen der algemeene chemie in Biologische wetenschappen.	2	70
H. E. J. G. du Bois.	Theoretische mechanica.	2	7
	" "	1	7
	Mathematische physica.	3	8
	Thermodynamica.	1	10
P. van Romburgh.	Chemie der koolstof en hare verbindingen voor medici enz. [10]	4	60
	Organische chemie. [10]	1	10 [11]

TE UTRECHT.

Gelegenheid tot respondeeren. Ja.	Gelegenheid tot respondeeren. Neen.	Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
	Neen.	Amputaties, trepanaties, maagdarm-operaties, pees- en zenuw-operaties.	[1]) Van af 1 November werden deze Colleges gegeven door dr. Regelmann.
	Neen.	Gewrichtsziekten. Bijzondere heelkundige ziektegevallen.	
	Neen.	Diagnostiek van oorziekten en hare behandeling.	[2]) Voor de beide eerste studiejaren.
	Nu en dan.	Inspectie, percussie, auscultatie.	[3]) Voor oudere studiejaren.
			[4]) Voor beginnenden.
			[5]) Voor biologen.
Ja.		Metalloïden en hunne verbindingen, koolhydraten, glucosiden, alkaloïden.	[6]) Voor aanstaande candidaten in de wis- en natuurkunde.
Ja.		Bloemen, kruiden, geneesmiddelen afkomstig uit het dierenrijk, basten.	
Ja.		Slot der organische vergiften, anorganische vergiften.	[7]) Voor candidaten in de wis- en natuurkunde.
Ja.		Differentiaal-vergelijkingen.	
Ja.		Functies van complexe veranderlijken. Geheele functies. Gausma-functies.	[8]) Voor meergevorderden.
	Neen.	Beginselen voor niet candidaten.	[9]) Voor meergevorderden.
	Neen.	Inleiding. Het regelmatige en het tetagonale kristalstelsel.	[10]) Tot 1 April werden deze colleges gegeven door dr. C. Hoitsema.
	Neen.	De tektonische geologie.	
	Neen.	Vergelijkende anatomie der gewervelde dieren.	[11]) Voor candidaten.
Ja.		Anatomie van Amphioxus, Petromyzon, Acanthia, Mustelus, Esox, Rana, Lepus.	
Ja.		De verschillende klassen en orden van het dierenrijk.	
Ja.		Embryologie. Techniek van microscopie enz.	
	Neen.	De planten-physiologie.	
	Neen.	De wieren en een gedeelte van de choripitalen onder de dicotylen.	
Ja.			
Ja.			
Ja.		Planten-geographie.	
	Neen.	Magnetisme; electriciteit; het electromagnetische veld.	
Ja.		Geometrische leer van het licht; spectroscopie. Iets over den ontwikkelingsgang der mechanica.	
Ja.		Het Hall-effect. Stralingsdruk. Verschijnsel van Zeeman. Ontladingsverschijnselen in verdunde gassen Electronenleer.	
	Neen.	De figuren voorgesteld door vergelijkingen van den eersten en tweeden graad, in het vlak en in de ruimte, en wel in orthogonale en in homogene coördinaten.	
	Neen.	Inleiding in de theorie der invarianten en toepassing op meetkundige vraagstukken.	
	Neen.	Eigenschappen der vlakke krommen van den vierden graad met 0, 1, 2 en 3 dubbel punten.	
	Neen.	Inleiding; tijd; tijd-, breedte- en lengtebepalingen.	
	Neen.	Praecessie, nutatie, aberratie; jaarlijksche parallaxis en eigen beweging der vaste sterren.	
	Neen.	Jupiter, Saturnus, Uranus en Neptunus.	
	Neen.	Dubbelsterren; mechanische quadratuur; speciale storingen; eerste deel der mécanique céleste van Tisserand.	
	Neen.	De waarschijnlijkheid a priori; mathematische en moreele hoop	
Ja.		Chemische dynamica; theorie der verdunde oplossingen; electro-chemie.	
	Neen.	Eenvoudigste zaken uit de algemeene chemie, meest die welke voor den medicus en bioloog van belang zijn.	
	Neen.	Stoffelijke punten en stelsels.	
	Neen.	Onwrikbaar lichaam. Theorie der tollen.	
	Neen.	Vector-analyse. Magnetisme. Electro-statica.	
	Neen.	Eerste en tweede hoofdwet. Toepassingen.	
	Neen.	Koolwaterstoffen, halogeen-verbindingen, alcoholen, uldehyden, zuren, aminen, zuur, ureum en derivaten.	
	Neen.	Aromatische nitraminen.	
		Aliphatische "	
		De driewaardige koolstof.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
G. C. J. Vosmaer (lector).	Dierlijke parasieten van den mensch.	1	48
J. J. Couvée (privaat docent).	Qualitatieve analyse.	1	10
	Qualitatieve en quantitatieve analyse van voedingsmiddelen.	1	10
S. L. van Oss (privaat docent).	Capita selecta.	1	3
		1	2
Faculteit der letteren en wijsbegeerte.			
J. C. Vollgraff.	Grieksche taal.	3	8
	Grieksche antiquiteiten.	2	3
	Geschiedenis der Grieksche letterkunde.	1	8
J. H. Gallée.	Beginselen der vergelijkende grammatica.	1	18
	Gothische taal.	2	18
	Oud-Germaansche grammatica.	1	16
	Oud-Saksisch.	1	4
	Middel-Hoogduitsch.	1	5
	Anglo-Saksisch.	1	3
	Oud-Duitsche literatuur-geschiedenis.	1	4
M. Th. Houtsma.	Hebreeuwsche taal.	3	24
	Israëlietische oudheden.	2	24
	Arameesche taal.	1	5
	Arabische taal.	1½	2
Jhr. B. H. C. van der Wijck.	Geschiedenis der oude wijsbegeerte.	1	15
	" " nieuwe "	1	20
	Logica en metaphysica.	1	15
	Zielkunde.	1	10
P. H. Damsté.	Latijn.	2	5 [2]
	Latijn.	1	5 [3]
	Romeinsche Antiquiteiten.	1	4
	Geschiedenis der Latijnsche letterkunde.	1	10
	Palaeographie.	1	5
F. J. L. Krämer.	(Algemeene) Oude geschiedenis.	3	3
	(Algemeene) Geschiedenis der Middeleeuwen.	3	18
	Vaderlandsche geschiedenis.	1	18
J. W. Muller.	Historische spraakleer van het Nederlandsch.	1 [4]	17
	Lezing en vertaling van Middel-Nederlandsche schrijvers.	2	19
	Lezing en verklaring van schrijvers uit de 17de eeuw.	1	26
	Geschiedenis der Nederlandsche letterkunde.	1	10
	Behandeling van schrijvers uit de Middeleeuwen en de 16de eeuw.	1	6
	Inleiding in de studie van het Nederlandsch.	1	10 [5]
H. van Gelder (lector).	Grieksche geschiedenis.	3	9
W. Caland (lector).	Sanskrit.	1	4—6 [6]
	"	1	4 [7]
H. van Herwerden (privaat docent).	Grieksche epigraphiek.	2	4
	Palaeographie.	1	4
J. H. Gunning (privaat docent).	Paedagogiek.	1	20
	Geschiedenis der paedagogiek.	1	20
F. Buitenrust Hettema (privaat docent).	Nieuw-Friesch.	1	4
	Oud-Friesch.	1	4

TE UTRECHT.

Gelegenheid tot respondeeren		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen.		
	Neen.	Arthropoda. Vermes. Plathelminthes. Protozoa (gedeeltelijk).	[1]) Voor eerst beginners.
	Neen.	Qualitatieve analyse van zoutmengsels op metalen.	[2]) Voor niet candidaten.
	Neen.	Onderzoek van boter, melk en drinkwater.	[3]) Voor candidaten.
	Neen.	Beginselen der meetkunde van vier dimensies.	[4]) Na de Paaschvacantie 2 uur.
	Neen.	Beweging in R^4. Eenige hoofdstukken uit de analytische meetkunde.	[5]) Voor eerstbeginnenden.
			[6]) Voor beginners.
Ja.		Interpretatie van Plato, van Euripides en van de fragmenta Lyricorum.	[7]) Voor meergevorderden.
Ja.		Athene.	
	Neen.	De Homerische poëzie: Hesiodus.	
Ja.		De taal in hare ontwikkeling bij den mensch.	
		De wording van woorden en het gebruik van achtervoegsels en voorvoegsels, euphonie en analogie.	
Ja.		Grammatica, flectie en woordvorming, syntactische eigenaardigheden; vertalen van de Brieven van Thimotheus en uit het Evangelie van Marcus.	
	Neen.	Het vocaalstelsel van het Germaansch vergeleken met het Indogermaansch.	
Ja.		Behandeld zijn de eerste duizend versregels van den Heliand, voorafgegaan door eene inleiding.	
Ja.		Epische poëzie: Hildebrandslied. Muspillé en Nibelungen.	
Ja. [1])		Grammatica en gemakkelijke oefeningen uit Sweet.	
		Anglosaxon Primer, daarna uit den Reader, stukken uit Alfreds vertaling der Cura Pastoralis en Orosius.	
	Neen.	De letterkunde van den tijd der Karolingen en Ottonen.	
Ja.		Lezing en verklaring van I Sam. I-XXIV.	
	Neen.	Huiselijk en maatschappelijk leven.	
Ja.		Lezing en verklaring van Dan. II-VII en van Targum Josua I-IV.	
Ja.		Lezing en verklaring van gemakkelijke proza- en poëtische stukken.	
	Neen.	Aristoteles en zijne school.	
	Neen.	Kants „Kritik der reinen Vernunft".	
	Neen.	Logica van Hegel.	
	Neen.	De leer der hartstochten bij Spinoza.	
Ja.		Brieven van Cicero aan Atticus. Tibullus.	
Ja.		Satiren van Persius en Tacitus' Agricola.	
	Neen.	Fontes Juris Publici. Leges XII Tabularum.	
	Neen.	De oudste periode der Italiaansche letterkunde tot Livius-Andronicus.	
	Neen.	Geschiedenis der handschriften; de wetenschap der palaeographie en die der critiek.	
Ja.		De tijd van den Hannibal-oorlog tot den slag van Zama.	
		De historiographie van dezen tijd.	
Ja.		De Germaansche volken vóór Karel den Groote.	
		De historiographie van de vroege Middeleeuwen. Het ontstaan der steden en stadsbesturen in de Middeleeuwen.	
Ja.		Het tijdvak van 1766 tot den oorlog met Engeland.	
	Neen.	Inleiding; klankleer; klinkers.	
Ja.		Uit Verwijs' Bloemlezing van Mnl. dichters: stukken uit Floris ende Blancefloer, Theophilus, Melis Stoke.	
	Neen.	Vondel, Palamedes, Bloemlezing uit Starter.	
	Neen.	Hooft's leven en werken (tot 1614).	
Ja.		Inleiding over Tekstcritiek. Stukken uit: Van den Seven Vroeden van binnen Rome en Troie moet blijken.	
	Neen.	Overzicht van de geschiedenis der Nederlandsche philologie.	
		Inleiding in de studie der Mnl. spraakleer.	
	Neen.	De eerste tien jaren van den Peloponnesischen oorlog.	
Ja.		Grammatica volgens Stenzler's Elementarbuch. Lectuur.	
Ja.		Lezing en verklaring van stukken uit Lanman's Reader.	
Ja.			
Ja.			
	Neen.	Algemeene onderwijsleer met bijzondere toepassing op gymnasia en middelbare scholen.	
		Ratichius, Comenius, Leibniz, Weigel, A. H. Francke.	
Nu en dan.		De jongste schrijvers, met lezing van fragmenten uit hunne geschriften.	
	Neen.	Datering van oud-Friesche wetten o. a. de XVII kêsten en XXIV Landrechten.	
		Lezing en verklaring van oud-Friesche sagen, daarmee in verband.	

Wegens gebrek aan hoorders of anderzins werden niet gegeven de door de hoogleeraren en lectoren aangekondigde lessen over politieke geschiedenis; over theoretische astronomie; over phonetiek, en over de geschiedenis der Nederlandsche taal. Ook bleef achterwege wegens gebrek aan tijd de chirurgische kliniek van den lector van der Meulen.

Boven de door hen aangekondigde lessen werden nog gegeven door den hoogleeraar van Veen een privatissimum over onderwerpen uit de Geschiedenis van het Christendom; door den hoogleeraar Simons een privatissimum over de practijk van het strafrecht en strafproces; door den hoogleeraar Eykman, eene les over het ontstaan en de bestrijding van epidemieën; door den hoogleeraar Wefers Bentink, eene les over organisch chemische analyse, en over theorie der receptuurkunst; door den hoogleeraar Hubrecht, eene les over evolutie en erfelijkheid. Darwin, Weismann, de Vries en anderen; door den hoogleeraar Went, een privatissimun over de nieuwe botanische literatuur; door den hoogleeraar Gallée, eene les over Gothisch voor eerstbeginnenden en over Anglo-Saksisch voor ouderen; door den hoogleeraar Kapteyn, een college over de beginselen van integraal-rekening; door den hoogleeraar Muller, eene inleiding in de studie van het Nederlandsch.

De hoogleeraren Narath en Ziehen gaven hunne lessen in de Hoogduitsche taal. Bij de practische oefeningen en bij het onderzoek der patiënten werd echter Nederlandsch gesproken.

De hoogleeraren Naber en Damsté gaven hunne colleges in het Latijn. Ook de hoogleeraar Vollgraff bediende zich nu en dan van die taal.

Alle overige lessen zijn in de Nederlandsche taal gegeven.

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
Faculteit der godgeleerdheid.			
Is. van Dijk.	Algemeene geschiedenis der godsdiensten	2	27
	Geschiedenis der leer aangaande God.	2	27
	Wijsbegeerte van den godsdienst.	2	37
G. Wildeboer.	Israëlietische letterkunde.	2	26
	Uitlegging des Ouden Verbonds voor juniores.	2	26
	Uitlegging des Ouden Verbonds voor seniores.	1	35
	Godsdienst van Israël.	1	26
C. H. van Rhijn.	Oud-Christelijke letterkunde.	2	26
	Uitlegging van het Nieuwe Testament voor juniores.	1	14
	Uitlegging van het Nieuwe Testament voor seniores.	2	26
	Geschiedenis van de leerstellingen van den Christelijken godsdienst.	2	33
H. U. Meyboom.	Theologische encyclopaedie.	1	15
	Geschiedenis van het Christendom.	2	33
	Zedenkunde.	2	26
Faculteit der rechtsgeleerdheid.			
J. Domela Nieuwenhuis.	Algemeen strafrecht.	4	12
	Strafvordering.	2	12
	Bijzonder deel van het strafrecht.	1	10
	Wijsbegeeerte van het recht.	1	4
P. Pet.	Nederlandsch burgerlijk recht.	2	9
	Burgerlijke rechtsvordering.	2	7
P. Pet [1]).	Beginselen en geschiedenis van het Romeinsche recht.	5	10
W. A. Reiger.	Staathuishoudkunde.	3	11
	Staathuishoudkunde (capita selecta).	2	3
	Statistiek.	1	3
	Volkenrecht.	2	3
H. Krabbe.	Nederlandsch Staatsrecht.	3	22
	Algemeen Staatsrecht.	1	3
	Administratief recht.	2	3
	Encyclopædie des rechts.	2	11
F. van der Tuuk, privaat docent.	Burgerlijk recht.	10	3
	Handelsrecht en burgerlijke rechtsvordering.	2	1
	3de gedeelte van het notarieel examen.	2	1
Faculteit der geneeskunde.			
A. P. Fokker.	Hygiëne.	2	26
	Practische bacteriologie.	2	20
	Pharmaco-dynamiek.	1	26
	Pharma-cognose.	1	27
J. W. van Wijhe.	Systematische anatomie.	{ 4 [2]) / 5 [2])	29
	Topographische anatomie.	4 [2])	18
	Ontwikkelingsgeschiedenis.	2	30
	Practische oefeningen in de ontleedkunde.	8	29

TE GRONINGEN.

Gelegenheid tot respondeeren. Ja.	Gelegenheid tot respondeeren. Neen.	Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
			[1]) Ter tijdelijke vervanging van mr. N. K. F. Land.
Ja.		Vedische godsdienst.	[2]) Vóór de Kerstvacantie.
Ja.		De Godsidee in de Jonische natuurphilosophie, bij Heraclitus, de Pythagoreërs, de Eleaten.	[3]) Na de Kerstvacantie.
Ja.		Religie en historie.	
	Neen.	Het historisch-critisch onderzoek naar het ontstaan van den Hexateuch.	
Ja.		Genesis XXXIII—L.	
Ja.		Zefanja, Nahum, Habakuk, Genesis IL, Deut. XXXII en XXXIII.	
	Neen.	De geschiedenis der Messiaansche verwachting.	
Ja.		Niet-Kanonieke geschriften. Brieven aan de Philippiërs; Thessalonicensen; Algemeene Brieven.	
Ja.		Hermeneutiek. Lukas XIII en XIV.	
Ja.		Moeielijke plaatsen uit de Brieven aan de Philippiërs, Thessalonicensen en de Algemeene Brieven. Tekstcritiek.	
	Neen.	Van de 4de tot de 10de eeuw.	
	Neen.	Overzicht van het geheel en inleiding in de deelen.	
	Neen.	De periode van 1830—1848.	
	Neen.	Sociale ethiek. Geschiedenis der Grieksche ethiek tot en met Plato.	
Ja.		Beknopt overzicht der geschiedenis, algemeene beginselen. Boek I Wetboek van	
Ja.		Strafrecht.	
	Neen.	Beknopt geschiedkundig overzicht, voorbereidend en eindonderzoek, rechts-	
	Neen.	middelen tegen de beslissingen, bewijsleer, dwangmiddelen.	
		Titel XVI, XVII, XVIII en VI van het Tweede Boek.	
		Begrip, beteekenis, voornaamste stelsels.	
Ja.		Verbintenissenrecht.	
Ja.		Rechterlijke competentie. Het proces in eersten aanleg. Rechtsmiddelen tegen vonnissen. Executie.	
Ja.		Prolegomena. Personenrecht. Zakenrecht.	
Ja.		Overzicht van de geschiedenis en de elementen der staathuishoudkunde.	
Ja.		Theoretische oeconomie.	
Ja.		Methode en beginselen der statistiek.	
Ja.		Geschiedenis en literatuur van het volkenrecht.	
Ja.		Bevoegdheid der Rijksorganen in de behartiging der Staats- en volksbelangen.	
Ja.		De leer der rechtssouvereiniteit.	
Ja.		Verkeersrecht.	
Ja.		Algemeene inleiding. Grondtrekken van het nationale en internationale recht.	
Ja.		Algemeen deel van het burgerlijk recht, familierecht, zakenrecht, erfrecht en	
Ja.		verbintenissen.	
Ja.		Onderwerpen, welke voor het notarieel examen worden geëischt.	
		Ontwerpen van akten; behandeling van rechtsvragen.	
	Neen.	Gezondheidsleer, bacteriologie, medische politie etc.	
	Neen.	Het microscopisch onderzoek en het maken van culturen.	
	Neen.	De werking der pharmaca.	
Soms.		De beschrijving der pharmaca voor zoover voor den medicus noodzakelijk.	
Ja.		Beenstelsel, spierstelsel, vaatstelsel, zintuigen.	
Ja.		Topographie van romp, extremiteiten en hoofd.	
Ja.		Vroege stadiën en vliezen van het embryo.	
Ja.		Romp, extremiteiten en hoofd.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
C. F. A. Koch.	Kliniek en polikliniek.	9	40
	Algemeene chirurgische pathologie.	1	26
	Operatieve heelkunde.	1	16
	Oefeningen in operatieve heelkunde.		16
M. E. Mulder.	Polikliniek.	3	20
	Theoretische oogheelkunde (toegelicht met patiënten).	3	20
	Oogspiegelen.	2	10
R. A. Reddingius.	Pathologische anatomie.	2	29
	Demonstratie van obductie-praeparaten.	1	29
	Algemeene pathologie.	3	29
	Cursus voor pathologische histologie.	4	15
	Obductie-techniek.	(1)	2
G. C. Nijhoff.	Theoretische verloskunde.	2	25
	Mechanisme der baring.	1	10—15
	Onderzoek van zwangeren.	1	10—15
	Operatieve verloskunde.	2	15—16
	Verloskundig-gynaecologische kliniek.	3	40
	Theoretische gynaecologie.	1	20
K. F. Wenckebach.	Theoretische lessen.	2	
	Polikliniek.	3	
	Kliniek.	3	
	Klinische lessen.	2	
H. J. Hamburger.	Histologie.	1	10
	Physiologie.	4	30
	Physiologie (capita selecta).	1	30
	Histologisch practicum.	4 [2])	28
	Physiologisch-chemisch practicum.	4 [3])	16 [4])
K. Kooy (lector).	Physisch-chemische diagnostiek.	4	2 à 3
	Lessen over de physisch-chemische diagnostiek.	3	13 à 15
W. Schutter (privaat docent).	Laryngologische- en rhinologische polikliniek.	2	1 à 2
S. B. Ranneft (privaat docent).	Theoretische orthopedie.	1	10
	Orthopedische polikliniek.	1	2 à 3
F. Wiersma (privaat docent).	Theoretische psychiatrie, kliniek en polikliniek.	1	15—20
Faculteit der geneeskunde.			
H. J. van Ankum.	Zoölogie, vergelijkende anatomie en vergelijkende physiologie.	3	24
	Capita selecta.	2	3
	Practische oefeningen in het zoölogisch laboratorium.	3	11
F. J. P. van Calker.	Mineralogie.	3	16

TE GRONINGEN.

Gelegenheid tot respondeeren. Ja.	Gelegenheid tot respondeeren. Neen.	Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.		Behandeling van de speciale chirurgische pathologie naar aanleiding van voorkomende gevallen.	[1]) Onbepaald.
	Neen.	Kneuzing, beenbreuken, ontwrichtingen.	[2]) Vóór 1 Februari.
	Neen.	Ontbinding der bloetvaten, amputaties, resecties.	[3]) Na 1 Februari.
Ja.			[4]) 2 groepen van 8.
Ja.		Onderzoek en behandeling van patiënten.	
Ja.		Capita selecta uit de oogheelkunde.	
	Neen.	Onderzoek van patiënten met den oogspiegel.	
Ja.		Circulatie, respiratie, digestie-apparaat. Leer der gezwellen gedeeltelijk.	
Ja.			
	Neen.	Progressieve weefselveranderingen; algemeene aetiologie.	
Ja.			
Ja.			
	Neen.	Zwangerschap, baring, kraambed (physiologie).	
Ja.		Demonstratie en practische oefeningen.	
Ja.		Demonstratie en practische oefeningen.	
Ja.		Indicaties en techniek met practische oefeningen.	
Ja.		Verschillende onderwerpen.	
	Neen.	Menstruatie-anomalieën, ziekten der baarmoeder.	
	Neen.	Maagziekten.	
Ja.		Onderzoek en behandeling van patiënten.	
Ja.		Onderzoek en behandeling van patiënten.	
	Neen.	Onderzoek en behandeling van bijzondere gevallen.	
	Neen.	Microscopische techniek; beschrijving der weefsel-elementen.	
	Neen.	Spierphysiologie. Beweging. Stem en spraak. Algemeene en speciale zenuwphysiologie. Centraal zenuwstelsel. Zintuigen. Voortplanting. Naast de physiologie ook de microscopische bouw van bedoelde organen.	
	Neen.	Lymph. Resorptie. Maagsap.	
	Neen.	De weefsels en voornaamste organen.	
	Neen.	Bloed. Spijsvertering. Melk. Urine.	
Ja.		Palpatie, percussie, auscultatie; onderzoek van urine, sputum enz.	
Ja.		Bespreking van de voornaamste methoden voor algemeene diagnostiek.	
Ja.		Demonstraties en oefening in het onderzoek.	
	Neen.	Demonstratie van patiënten uit de kliniek en polikliniek.	
	Neen.	*A.* Vertebraten:	
		I. Vergelijkende embryologie.	
		II. Vergelijkende anatomie van zenuwstelsel en zintuigen.	
		B. Invertebraten:	
		Wormen.	
	Neen.	Vergelijkende anatomie der echinodermen, uitgezonderd het skelet.	
		Vergelijkende anatomie der tanden.	
		Differentieering van het zoogdierengebit.	
		Phylogenie der zoogdieren.	
Ja.		Anatomie van dieren uit onderscheiden groepen.	
	Neen.	*a.* Mineraal-physica: De optische, thermische, electrische en magnetische eigenschappen der mineralen.	
		b. Mineraal-chemie: Algemeene beschouwing over de chemische samenstelling der mineralen, de daarop gebaseerde classificatie; polymorphisme, isomorphisme, morphotropie.	
		c. Systematische behandeling der mineralen.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
	Capita selecta uit de kristallographie.	1	4
	Geologie.	1	2
	Palaeontologie.	1	5
	Practische oefeningen in de laboratoria van het Mineralogisch-Geolog. Instituut.	4	12
J. C. Kapteyn.	Populaire sterrenkunde.	2	4
	Spherische sterrenkunde	1	4
	Theoretische werktuigkunde.	2	3
P. H. Schoute.	Beschrijvende meetkunde (beginselen).	2	3
	Beschrijvende meetkunde (voortzetting).	2	4 à 5
	Analytische meetkunde (platte vlak).	2	10
	Analytische meetkunde (ruimte).	2	14
	Synthetische meetkunde.	1	5
	Hoogere meetkunde voor candidaten.	2	3
F. de Boer.	Hoogere algebra.	1	10
	Differentiaal- en integraal-rekening.	3	5
	Theorie der functiën.	3	3
	Uitbreiding van differentiaal- en integraal-rekening.	2	3
H. Haga.	Elementaire natuurkunde.	3	40 à 45
	Capita selecta uit de proefondervindelijke natuurkunde.	1	15
	Practische oefeningen voor juniores.	6	40
	Practische oefeningen voor meergevorderden en eigen onderzoekingen van doctorandi.	[1])	2
J. W. Moll.	Anatomie der cel.	1	25
	Algemeene botanie.	2	35
	Capita selecta.	1	9
	Practische oefeningen voor juniores.	2	35
	Practische oefeningen voor botanici.	[2])	8
	Parmaceutische botanie.	1 [3])	8
A. F. Holleman.	Systematische chemie.	3—4	35
	Responsie-college.	1	15
	Analytische chemie (voor pharmaceuten).	1	3
	Capita selecta voor candidaten.	1	9
	Practische oefeningen voor eerstbeginnenden.	[4])	45
	Practische oefeningen voor meergevorderden.	[5])	9
J. F. Eykman.	Pharmaceutische scheikunde (incl. gerechtelijke scheikunde).	4	5
	Practische oefeningen.	[6])	7
W. de Sitter (privaat docent).	Speciale storingen.	1½	2

TE GRONINGEN.

Gelegenheid tot respondeeren. Ja.	Gelegenheid tot respondeeren. Neen.	Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
	Neen.	De gnomonische projectie en Goldschmidt's kristallographische methode en wet van complicatie.	[1]) Dagelijks.
		Verschillende methoden van berekening der kristallen van het hexagonale, rhombische, monokline, trikline stelsel.	[2]) Dagelijks van 9—5 uren.
	Neen.	*a.* Petrographie: Eruptieve gesteenten, laagsgewijze gevormde gesteenten en kristallijne leien.	[3]) En 2 uur practische oefeningen.
		b. Historische geologie: Recapitulatie der stelsels, van hunne ontwikkeling en onderverdeeling in verschillende streken, hun petrographisch en palaeontologisch karakter.	[4]) 4 dagen in de week van 1—5 uren.
	Neen.	Zoöpalaeontologische behandeling der vertebrata.	[5]) Dagelijks van 8—5 uren.
Ja.		Bepaling van kristallen door meting met behulp van verschillende soorten van goniometers, berekening, projectie, perspectievische teekening.	[6]) Dagelijks van 9—4½ uur.
		Stelselbepaling door onderzoek van splijtbaarheid, etsfiguren, optische eigenschappen.	
		Bepaling van physische, vooral optische, eigenschappen (brekings-quotiënten, onderzoek in evenwijdig en convergent gepolarizeerd licht, stauroskoop, assenhoekbepaling, pleochroisme, etc.).	
		Het determineeren van mineralen, vooral langs chemischen weg. Mikrochemische analyse. Het vervaardigen van kristaloptische praeparaten en van „Dünnschliffen".	
Ja.		Planetenstelsel.	
Ja.		Coördinaten en hunne schijnbare en werkelijke veranderingen. Plaatsbepaling.	
Ja.		Statica. Cinematica.	
Ja.		Punt, lijn, vlak, bol.	
Ja.		Perspectief en schaduw, regelvlakken.	
Ja.		Rechte lijn, cirkel, ellips, parabel, hyperbel.	
Ja.		Vlak, bol, oppervlakken van den tweeden graad.	
Ja.		Voortbrenging van kegelsneden.	
Ja.		Theorie der krommen van den derden graad.	
Ja.		Hoogere machtsvergelijkingen, permutatiën en combinatiën. Reeksen van hoogere orde.	
Ja.		Overzicht der differentiaal- en integraal-rekening.	
Ja.		Elliptische functiën.	
Ja.		Variatie-rekening, kromlijnige coördinaten.	
	Neen.	Als inleiding: eenige onderdeelen der mechanica; leer van het magnetisme en de electriciteit.	
	Neen.	Spectraal-analyse.	
Ja.		Verschillende oefeningen uit de onderdeelen der natuurkunde.	
Ja.		Onderzoekingen met den absoluten electrometer; golflengte van electrische trillingen in draden; magnetometer van Gauss en Weber; Thomson-effekt in kwikzilver; electro-chemisch equivalent van zilver.	
	Neen.	De organisatie der cel.	
	Neen.	De primaire weefsels. De thallophyten	
	Neen.	De mutatie-theorie.	
	Neen.	Zeer verschillende onderwerpen in aansluiting aan de colleges	
	Neen.	De meest verschillende onderwerpen.	
	Neen.	Een 34-tal simplicia.	
	Neen.	Anorganische chemie.	
Ja.		Organische chemie.	
	Neen.	Zeldzame elementen.	
Ja.		Allerlei onderwerpen; tevens seminarium.	
Ja.		Qualitatieve anorganische analyse; titreermethoden; eenvoudige proeven uit de organische chemie.	
Ja.		Bewerking van proefschriften, onderzoekingen op anorganisch en organisch gebied.	
Ja.		Behandeling der Pharmacopoea Neerlandica (Chloretum ferricum tot Nitris aethylicus C alkohole).	
		Chemie en methoden van onderzoek der vetten en vette oliën.	
		Methoden ter opsporing van vergiften.	
		Methoden ter bepaling van de dichtheid van vloeistoffen, gassen en dampen.	
Ja.		Allerlei onderwerpen.	
Ja.		Inleiding: interpolatie en mechanische quadratuur, Kepler'sche beweging. Verder: Speciale storingen in de rechthoekige en polaire coördinaten en in de elementen.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
Faculteit der letteren en wijsbegeerte.			
F. J. van den Ham.	Hebreeuwsche oudheden.	3	10
	Hebreeuwsche grammatica.	3	10
	Arabisch.	2	2
B. Symons.	Vergelijkende taalwetenschap.	2	24
	Gothisch { *a*) Eerste Cursus (voor studenten van het 1ste jaar).	1 à 2	13
	Gothisch { *b*) Tweede Cursus (voor studenten van het 2de jaar).	2	9
	Middel-Hoogduitsch.	2	15
	Oud-Saksisch.	1	9
W. L. van Helten.	Nederlandsche taal.	2	8 à 10
	Etymologie.	1	10
	Middel-Nederlandsch.	2	12
	Nederlandsche letterkunde.	2	18
	Oud-Friesch.	1	3
	Behandeling van enkele vraagpunten uit de historische grammatica.	1	5
A. G. van Hamel	Historische beoefening der Fransche taal.	4 (later 5)	8
			8
			6
			6
	Historische beoefening der Fransche letterkunde.	2	12
			12
	Practische oefeningen.	2	10
	Italiaansche dichters.	1	4
	Phonetische experimenten.	1	6
J. S. Speijer.	Latijnsche schrijvers behandeld, voor niet-candidaten.	3	4
	Latijnsche schrijvers behandeld, voor candidaten.	2	3
	Latijnsche taal, historisch behandeld.	2	7
	Sanskrit-grammatica.	2	2
	Sanskrit voor meergevordenden.	2	6
U. Ph. Boissevain.	Grieksche geschiedenis.	2	6
	Latijnsche epigraphiek.	2	6
	Romeinsche antiquiteiten.	1	3
	Antieke numismatiek.	1	5
G. Heymans.	Aesthetica.	1	15
	Theoretische logica.	2	20
	Metaphysica.	1	20
	Grieksche philosophie.	2	10
H. J. Polak.	Interpretatie van Grieksche teksten voor niet-candidaten.	3	4
	Interpretatie van Grieksche teksten voor candidatan.	2 (later 3)	3
	Geschiedenis der Grieksche letterkunde.	1	7
	Taalphilosophische theorieën der ouden.	1	3
	Beginselen der Grieksche palaeographie.	1	2
	Attische antiquiteiten.	1	3
C. H. Th. Bussemaker.	Vaderlandsche geschiedenis voor niet-candidaten.	2	8 à 10
	Algemeene geschiedenis voor niet-candidaten.	2	8 à 10
	Vaderlandsche geschiedenis voor candidaten.	2	5
	Algemeene geschiedenis voor candidaten.	2	5
J. H. Kern.	Geschiedenis van de Engelsche taal.		
	a. Oud-Engelsch („Angelsaksisch") voor meergevorderden.	2	5 à 6
	b. Nieuw-Engelsch.	2	3
	Russisch voor beginners.	2	6

TE GRONINGEN.

Gelegenheid tot respondeeren.		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen		
			[1]) Na de Paasvacantie niet meer, wegens verlof voor eigen studie.
Ja.		Pars civilis.	
Ja.		Lectuur van de Boeken der Koningen.	
Ja.		Lezen van den Koran.	
	Neen.	IIde gedeelte: De vraag naar het stamland en de beschaving van het Indogermaansche grondvolk; overzicht van de Indogermaansche talen; de Germaansche taalfamilie.	
Ja.		Inleiding. Klankleer. Na de Kerstvacantie ook lees- en vertaaloefeningen.	
Ja.		Morphologie. Oefeningen in het vertalen van Gothische teksten (Ev. Marc.).	
Ja.		Interpretatie van het gedicht „Meier Helmbrecht".	
Ja.		Grammatica, literair-historische inleiding, verklaring van gedeelten uit den Heliand.	
Ja.		Consonantisme, flexie van het substantief.	
Ja.		Over de aan het oud-Fransch ontleende Nederlandsche woorden.	
Ja.		Lectuur van den ridderroman Ferguut.	
Ja.		De comedie in de 18de en 19de eeuw. — Het hekeldicht.	
Ja.		Lectuur van oud-Oostfriesche stukken.	
Ja.			
	Neen.	Vóór Kerstmis: Fransche versbouw.	
Ja.		Verklaring der oudste taalmonumenten.	
	Neen.	Na Kerstmis [1]): Historische vormleer van naam- en werkwoord.	
Ja.		Verklaring van Chrétien de Troyes' Yvain.	
	Neen.	Vóór Kerstmis: De dichters van de tweede helft der XVIde eeuw; in 't bijzonder Joachim du Bellay.	
		Na Kerstmis [1]): Het nationale epos en de Bretonsche romans der Middeleeuwen.	
Ja.		Lezing en verklaring van Racine's Phèdre, Molière's Misantrope.	
Ja.		Van Kerstmis tot Paschen: Meest gedichten van Manzoni.	
Ja.		Phonographische en kymographische experimenten over normale, dialectale en incorrecte uitspraak.	
Ja.		Ciceronis oratio pro Cluentio; Ciceronis oratio pro Milone.	
Ja.		Lucretius lib. I; Augustini Confessiones, loci selecti.	
	Neen.	Capita selecta uit de syntaxis, met name: het verbum, gebruik van tempora en modi; de leer van de casus en de praepositiës.	Laatste jaar van een vierjarigen cursus.
Ja.		De hoofdlijnen van de morphologie; thema's en eerste aanloop tot lectuur.	Na de Kerstvacantie.
Ja.		Aanvulling en uitbreiding der spraakkunst. — Lectuur, hoofdzakelijk uit Pancatantra.	
	Neen.	Het „Myceensche" tijdvak; de Grieksche Middeleeuwen.	
Ja.		Inleiding; lezen en verklaren van inscripties.	
	Neen.	Het magistraatsambt.	
	Neen.	Vervolg: Het muntrecht; de beeldenaar.	
	Neen.	Psychologie der aesthetische aandoeningen en theorie der kunst.	
	Neen.	De wetten en elementen van het wetenschappelijk denken.	
	Neen.	De voornaamste voor onzen tijd in aanmerking komende wereldbeschouwingen.	
	Neen.	De geschiedenis der antieke wijsbegeerte.	
Ja.		Homerus; Babrius; Isocratis' Aegineticus; alles met uitvoerige prolegomena.	
Ja.		Platonis Protagoras (met prolegomena in het Latijn), Herondas (met prolegomena).	
	Neen.	Historiographie der classieke periode.	
	Neen.	Beschouwingen over aard en wezen der taal; over de taalcategorieën; over de flectie.	
Ja.		Lectuur naar facsimilia van verschillende tijden.	
	Neen.	Voortzetting der historische inleiding; systematisch gedeelte (burgerrecht; verschillende functiën van den Staat; Boulê; Ekklêsia).	
Ja.		Middeleeuwen, met behandeling van schrijvers en oorkonden.	
Ja.		Negentiende eeuw, met lectuur van verschillende constituties.	
Ja.		Overzicht van de oeconomische ontwikkeling tot de 19de eeuw, haar invloed op de partijschappen; onder bespreking van bronnen en literatuur.	
Ja.		Ontwikkeling der historiographie in de 18de en 19de eeuw.	
Ja.		Lectuur van West-Saksisch, Oud-Mercisch en Oud-Kentsch proza, Oud-Noordhumbrische poëzie en Byrhtnód.	
Ja.		Lectuur van Marlowe's doctor Faustus, met inleiding.	
Ja.		Behandeling van de Russische spraakkunst, met lees-, vertaal- en spreekoefeningen.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat-docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
H. Pol (lector).	Nieuw-Hoogduitsche literatuur.	2	22
	Practische oefeningen.	2	15
M. Pernot (lector).	Histoire de la littérature française moderne.	1	20—25
	Explications littéraires et grammaticales.	2	11
	Cours élémentaire d'Italien.	1	3

TE GRONINGEN.

Gelegenheid tot respondeeren.		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen.		
	Neen.	Lenau, Heine, Otto Ludwig.	
Ja.		Ontwikkeling der flexie der substantiva van den Middel-Hoogduitschen tot den Nieuw-Hoogduitschen tijd; bespreking van Lessing's „Hamburgische Dramaturgie" en van Schiller's „Ueber naive und sentimentalische Dichtung"; behandeling van Hebbel's „Nibelungen", vervaardiging en bespreking van opstellen.	
	Neen.	Les origines du mouvement romantique en France.	
		Châteaubriand: Mémoires d'outre-Tombe, liv. VI.	
		La langue de la critique littéraire:	
Ja.		XVIIe s. Molière: Critique de l'École des Femmes. — Impromptu de Versailles.	
		XVIIIe s. Beaumarchais: Préface du Barbier de Séville.	
		Lettre Modérée sur la Chute de la Folle Journée.	
		XIXe s. J. Lemaître: Impressions de théâtre.	
Ja.		Manzoni: I promessi sposi.	

Wegens gebrek aan hoorders of anderszins werden niet gegeven de door de hoogleeraren of lectoren aangekondigde lessen over medicina forensis; over Engelsche literatuur-geschiedenis; over handelsrecht en over capita selecta uit de pandecten.

In het eerste gedeelte van den cursus werden wegens gebrek aan toehoorders niet gegeven de colleges in de staatswetenschap.

Ten gevolge van de ongesteldheid en het overlijden van den hoogleeraar Land werden de instituten-colleges grootendeels door den hoogleeraar Pet gegeven.

De physiologische oefeningen werden niet gehouden.

Boven de door hen aangekondigde lessen werden nog gegeven: door den hoogleeraar Wildeboer een college Syrisch; door den hoogleeraar Krabbe een privatissimum, waarin onderwerpen van Staats- en administratief recht werden behandeld; door den hoogleeraar Nijhoff één uur 's weeks theoretische gynaecologie; door den hoogleeraar Symons na de Kerstvacantie een college gegeven over Middel-Hoogduitsch voor meergevorderden; door den hoogleeraar van Helten een college over philologische en grammatische vraagpunten; door den hoogleeraar Heymans een privatissimum over de grondslagen der ethiek; door den hoogleeraar Bussemaker een college over de geschiedenis der historiographie; door den hoogleeraar Kern een college Russisch.

De lessen werden in de Nederlandsche taal gegeven behalve door de hoogleeraren Speijer, Symons, van Hamel en Kern die zich gedeeltelijk van de Latijnsche, Hoogduitsche, Fransche en Engelsche taal bedienden.

De lector Pol gaf college in de Hoogduitsche, de lector Pernot in de Fransche taal.

D. AANTAL DER STUDENTEN EN DOOR HEN BETAALDE COLLEGEGELDEN.

Ingeschreven waren

	aan de Rijks-universiteit te			Totaal.	Tegen betaling van
	Leiden.	Utrecht.	Groningen.		
Voor alle lessen	510	353	158	1 021	f 200
	—	1	—	1	„ 170
	53	134	53	240	„ 100
	304	333	118	755	*Nihil.*
Totaal	867	821	329	2 017	
Voor enkele lessen	23	20	13	56	„ 60
	—	—	3	3	„ 45
	22	11	19	52	„ 30
	—	—	4	4	„ 15
Algemeen totaal	912	852	368	2 132	

Degenen die zonder betaling waren ingeschreven, zijn te verdeelen als volgt:

Redenen der vrijstelling.	Leiden.	Utrecht.	Groningen.	Totaal.
Studenten die ter zake van het onderwijs der hoogleeraren en lectoren reeds f 800 hadden betaald	157	226	91	474
Studenten bedoeld in art. 106 der wet op het hooger onderwijs, die te dier zake reeds f 400 hadden betaald	16	47	8	71
Tot de promotie toegelaten	119	34	6	159
In het genot eener Rijksbeurs	6	4	6	16
Beambten der Universiteit	4	2	2	8
Art. 10, militaire apothekers, (Koninklijk besluit 15 Mei 1883 n°. 24)	—	3	—	3
Krachtens Koninklijk besluit 6 Mei 1886 n°. 41.	—	—	—	—
Art. 66, 1ste lid, der wet op het hooger onderwijs	—	—	—	—
Reeds aan eene Rijks-universiteit ingeschreven	2	17	5	24
Totaal	304	333	118	755

Naar de faculteiten waren de studenten als volgt verdeeld:

INGESCHREVEN WAREN

aan de Rijks-universiteit te	voor	voor	IN DE FACULTEIT DER					Totaal.	Totalen in 1901/1902.
			godgeleerdheid.	rechtsgeleerdheid.	geneeskunde.	wis- en natuurkunde.	letteren en wijsbegeerte.		
Leiden	alle lessen . .	den 1sten keer	13	113	50	19	9	204	162
		„ 2den „	12	49	36	16	16	129	149
		„ 3den „	15	57	42	26	8	148	115
		„ 4den „	16	34	31	13	8	102	115
		„ 5den „	8	28	33	13	5	87	84
		„ 6den „	7	20	24	11	3	65	57
		„ 7den „	1	12	22	3	—	38	45
		„ 8sten „	1	7	26	3	5	42	35
		„ 9den „	—	5	18	—	2	25	27
		„ 10den „	—	2	9	—	1	12	9
		„ 11den „	—	—	7	—	—	7	10
		„ 12den „	—	1	2	1	—	4	5
		„ 13den „	—	1	3	—	—	4	—
		„ 15den „	—	—	—	—	—	—	1
		Totaal	73	329 (12)	303 (13)	105 (16)	57 (8)	867 (49)	814 (40)
	twee lessen .	. . . . .	—	—	1	4 (3)	18 (12)	23 (15)	19 (12)
	anderhalve les	. . . . .	—	—	—	—	—	—	—
	ééne les. . .	. . . . .	—	1 (1)	1 (1)	5 (1)	15 (12)	22 (15)	37 (20)
	halve les . .	. . . . .	—	—	—	—	—	—	—
		Algem. totaal	73	330 (13)	305 (14)	114 (20)	90 (32)	912 (79)	870 (72)
Utrecht . . .	alle lessen . .	den 1sten keer	46	38	37	29	8	158	173
		„ 2den „	47	28	51	24	5	155	169
		„ 3den „	37	18	55	22	6	138	105
		„ 4den „	26	10	31	14	4	85	120
		„ 5den „	24	6	40	19	6	95	86
		„ 6den „	13	5	36	11	3	68	58
		„ 7den „	6	—	27	5	2	40	48
		„ 8sten „	—	1	30	3	—	34	25
		„ 9den „	—	—	18	2	—	20	20
		„ 10den „	—	—	12	3	—	15	10
		„ 11den „	—	—	6	—	—	6	6
		„ 12den „	—	1	3	—	—	4	1
		„ 13den „	—	—	1	—	—	1	6
		„ 14den „	—	—	1	—	—	1	—

De tusschen haakjes geplaatste cijfers duiden het aantal vrouwelijke studenten aan.

INGESCHREVEN WAREN

aan de Rijks-universiteit te	voor	voor	IN DE FACULTEIT DER					Totaal.	Totalen in 1901/1902.
			godgeleerdheid.	rechtsgeleerdheid.	geneeskunde.	wis- en natuurkunde.	letteren en wijsbegeerte.		
Utrecht . . .		den 18den keer	—	—	—	—	—	—	1
		„ 19den „	—	—	1	—	—	1	—
		Totaal	199 (1)	107	349 (14)	132 (23)	34 (9)	821 (47)	829 (37)
	twee lessen .	. . . . .	—	—	14	4	2	20	26
	anderhalve les	. . . . .	—	—	—	—	—	—	—
	ééne les. . .	. . . . .	—	—	4	5	2	11	19
	halve les . .	. . . . .	—	—	—	—	—	—	4
		Algem. totaal	199 (1)	107	367 (20)	141 (26)	38 (11)	852 (58)	878 (48)
Groningen . . .	alle lessen. .	den 1sten keer	16	10	26	12	11	79	68
		„ 2den „	13	10	13	5	7	52	60
		„ 3den „	19	12	17	3	6	58	45
		„ 4den „	5	4	12	8	2	33	33
		„ 5den „	1	1	13	3	6	28	33
		„ 6den „	7	2	8	8	3	28	23
		„ 7den „	—	—	7	2	3	12	24
		„ 8sten „	1	—	11	4	—	17	22
		„ 9den „	—	—	6	1	2	9	12
		„ 10den „	—	—	3	—	—	3	5
		„ 11den „	—	—	1	—	—	1	4
		„ 12den „	—	—	4	—	—	4	3
		„ 13den „	—	—	2	3	—	5	1
		„ 14den „	—	—	—	—	—	—	2
		„ 22sten „	—	—	—	—	—	—	1
		Totaal	62	40 (1)	130 (7)	52 (3)	45 (5)	329 (16)	336 (23)
	twee lessen .	. . . . .	—	—	—	5	7	13	14
	anderhalve les	. . . . .	—	—	—	—	3	3	1
	ééne les. . .	. . . . .	—	1	—	1	17	19	13
	halve les . .	. . . . .	—	—	—	—	4	4	9
		Algem. totaal	62	41 (1)	130 (7)	58 (9)	77 (13)	368 (30)	373 (34)

De tusschen haakjes geplaatste cijfers duiden het aantal vrouwelijke studenten aan.

Eene vergelijking der in bovenstaande tabellen voorkomende cijfers met die in het vorig verslag toont aan, dat het getal der voor alle lessen ingeschrevenen te Leiden toenam met 43, te Utrecht verminderde met 8 en te Groningen verminderde met 7. Dat voor enkele lessen verminderde te Leiden met 1; te Utrecht met 18, doch vermeerderde te Groningen met 2.

E. UITKOMSTEN VAN HET ONDERWIJS.

1. ALGEMEEN OORDEEL.

Leiden.

De faculteit van godgeleerdheid oordeelt gunstig over den ijver en de vorderingen der studenten. Dit oordeel wordt bevestigd door den uitslag der examens; van de 50 studenten die zich voor de verschillende examens aanmeldden konden 46 worden toegelaten, ongetwijfeld een gunstig resultaat.

De faculteit van rechtsgeleerdheid is over het algemeen niet onvoldaan over de mate van ontwikkeling en den ijver harer studenten. Een tweetal hoogleeraren stelt echter de studenten in de staatswetenschap, wat de mate van ontwikkeling en toewijding betreft, boven de studenten in de rechtswetenschap.

De studenten in de geneeskunde gaven aan de faculteit reden tot tevredenheid; enkele hoogleeraren zijn zelfs zeer voldaan over den ijver en de vorderingen hunner hoorders.

De hoogleeraar in de psychiatrie prijst zijn studenten, daarbij overwegend, dat zij voor de vakken van het doctoraal en van het practisch artsexamen reeds zeer bezet zijn, en door de oprichting van den leerstoel in psychiatrie hunne werkzaamheden niet onaanzienlijk zijn vermeerderd.

De faculteit van wis- en natuurkunde blijkt over het algemeen voldaan over aanleg en ontwikkeling harer leerlingen.

De hoogleeraar in de geologie en mineralogie merkt andermaal op, dat z. i. enkele toehoorders voor het volgen van academische lessen geheel onvoldoende zijn onderlegd, zoodat van zelfstandig nadenken en arbeiden bij hen niet veel valt te bespeuren.

Ook in de faculteit van letteren en wijsbegeerte worden de studenten over het algemeen gunstig beoordeeld. De hoogleeraar in het Javaansch merkt echter op, dat voor zijn college 1ste jaar 50 hoorders waren ingeschreven, van wie een tiental (juristen) de lessen trouw bezocht maar de overigen zeer ongeregeld.

Utrecht.

Het oordeel der hoogleeraren in de faculteit der godgeleerdheid over de ontwikkeling, den ijver en de vorderingen der studenten is zeer verschillend, vooral ook in verband met de verschillende kringen waaruit zij voortkomen.

De ijver is over het algemeen zeer te prijzen, terwijl de vorderingen niet zoo groot zijn als die wel zouden gewenscht worden en als de ijver zou doen verwachten.

De ontwikkeling der studenten in de faculteit der rechtsgeleerdheid, de ijver en de vorderingen geven geene aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

Het collegebezoek laat veel te wenschen over, hoogst zelden worden de colleges voor eenig examen langer dan een jaar gevolgd.

Het oordeel van de hoogleeraren in de faculteit der geneeskunde over hunne hoorders luidt over het algemeen gunstig. De uitkomsten der examens zijn in dezen cursus dooreengenomen beter geweest dan in de meeste voorafgegane jaren.

De ontwikkeling der studenten in de faculteit der wis- en natuurkunde is zeer verschillend, naar gelang van de aangeboren gaven en van de voorbereidende school door hen doorloopen, de ijver laat over het algemeen niet te wenschen over, hoewel door sommige leden der faculteit daarover klachten geuit werden, de vorderingen zijn van dien aard dat de faculteit met voldoening op hare werkzaamheden kan terugzien.

De ontwikkeling der studenten in de faculteit der letteren en wijsbegeerte is voldoende, de ijver laat over het algemeen weinig te wenschen over. De vorderingen geven bij het meerendeel stof tot tevredenheid.

Groningen.

De hoogleeraren in de faculteit der godgeleerdheid oordeelen niet bijzonder gunstig, behoudens enkele uitzonderingen, over de mate van ontwikkeling en verkregen kennis der studenten voor de eerste maal onder hun gehoor. Daarentegen konden zij verklaren dat er onder de theologische studenten met grooten ijver gestudeerd werd.

De leden der rechtsgeleerde faculteit oordeelden over de verkregen kennis niet ongunstig. Evenzoo werd door hen gedacht over de vorderingen der studenten die aan hunne colleges deelnamen.

De hoogleeraren der geneeskundige faculteit vinden èn de verkregen kennis èn de gemaakte vorderingen voldoende.

De faculteit der wis- en natuurkunde vindt geene aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

In de faculteit der letteren en wijsbegeerte is het oordeel der hoogleeraren over de verkregen kennis niet onbevredigend, over den ijver bevredigend.

2. UITSLAG DER EXAMENS EN PROMOTIËN.

De uitslag der examens en promotiën blijkt uit de volgende tabellen.

EXAMENS.	Leiden.			Utrecht.			Groningen.			Totaal.			*Aanmerkingen.*
	Getal.	Geslaagd.	Afgewezen.	Getal.	Geslaagd.	Afgewezen.	Getal.	Geslaagd.	Afgewezen.	Getal.	Geslaagd.	Afgewezen.	
Faculteit der godgeleerdheid.													De tusschen haakjes geplaatste cijfers duiden het aantal malen aan, dat het praedicaat, „cum laude" is toegekend.
Examen in de Hebreeuwsche taal en Israëlietische oudheden. .	19	(1) 17	2	38	(1) 34	4	17	(3) 16	1	74	67	7	
Candidaats-examens:													
1ste gedeelte, ...	16	15	1	32	32	—	15	15	—	63	62	1	
2de gedeelte	12	11	1	44	(1) 41	3	19	(1) 19	—	75	71	4	
Doctoraal-examens	3	(1) 3	—	3	3	—	1	(1) 1	—	7	7	—	
Faculteit der rechtsgeleerdheid.													
Candidaats-examens:													
a. Rechts- en Staatswetenschap.	90	70	20	36	27	9	17	14	3	143	111	32	
b. Hedendaagsch Romeinsch-Hollandsch recht	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	
Doctoraal-examens.													
Rechtswetenschap.													
1ste gedeelte	69	49	20	28	22	6	13	12	1	110	83	27	
2de gedeelte.	59	51	8	30	22	8	19	(1) 12	7	108	85	23	

EXAMENS.	Leiden.			Utrecht.			Groningen.			Totaal.			*Aanmerkingen.*
	Getal.	Geslaagd.	Afgewezen.	Getal.	Geslaagd.	Afgewezen.	Getal.	Geslaagd.	Afgewezen.	Getal.	Geslaagd.	Afgewezen.	
Staatswetenschap.													
1ste gedeelte	2	2	—	3	3	—	3	3	—	8	8	—	
2de gedeelte	2	(2) 2	—	3	3	—	3	(2) 3	—	8	8	—	
Hedendaagsch Romeinsch-Hollandsch recht.													
1ste gedeelte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2de gedeelte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Faculteit der geneeskunde.													
Candidaats-examens.													
Geneeskunde, heelkunde en verloskunde	32	18	14	20	(1) 14	6	12	(3) 11	1	64	43	21	
Doctoraal-examens.													
a. geneeskunde	17	13	4	36	(1) 24	12	8	7	1	61	44	17	
b. heelkunde	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
c. verloskunde	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Faculteit der wis- en natuurkunde.													
Examens bedoeld in art. 86 wet H. O.	—	—	—	—	—	—	2	2	—	2	2	—	
Propaedeutische examens voor medici	16	14	2	20	(1) 12	8	8	(1) 7	1	44	33	11	
Candidaats-examens.													
a. wis- en sterrenkunde	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	
b. wis- en natuurkunde	14	14	—	7	6	1	1	1	—	22	21	1	
c. scheikunde	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	
d. aard- en delfstofkunde	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
d. 1ste gedeelte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
d. 2de gedeelte	—	—	—	2	2	—	—	—	—	2	2	—	
e. plant- en dierkunde	1	1	—	1	1	—	1	1	—	3	3	—	
f. artsenijbereidkunde	2	2	—	1	1	—	—	—	—	3	3	—	
Doctoraal-examens.													
a. wis- en sterrekunde	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	
b. wis- en natuurkunde *a*	4	4	—	4	(1) 4	—	—	—	—	8	8	—	
b. wis- en natuurkunde *b*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
c. scheikunde	—	—	—	2	2	—	1	1	—	3	3	—	
d. aard- en delfstofkunde	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
e. plant- en dierkunde	—	—	—	2	2	—	1	1	—	3	3	—	
f. artsenijbereidkunde	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	
Faculteit der letteren en wijsbegeerte.													
Examens bedoeld in art. 86 wet H. O.	1	1	—	2	2	—	2	2	—	5	5	—	
Candidaats-examens.													
a. klassieke letterkunde	2	2	—	2	(1) 2	—	—	—	—	4	4	—	
b. Semietische letterkunde	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
c. Nederlandsche letterkunde	6	(2) 6	—	7	(1) 7	—	4	3	1	17	16	1	
d. taal- en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
e. wijsbegeerte	—	—	—	—	—	—	3	(1) 3	—	3	3	—	
Doctoraal-examens.													
a. klassieke letterkunde	1	1	—	1	1	—	1	1	—	3	3	—	
b. Semietische letterkunde	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
c. Nederlandsche letterkunde	4	4	—	2	2	—	1	1	—	7	7	—	
d. taal- en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
e. wijsbegeerte	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	
Vereenigde faculteit der rechtsgeleerdheid en letteren en wijsbegeerte.													
Aanvullings-examens bedoeld in art. 92, 2de lid, wet H. O.	10	10	—	—	—	—	—	—	—	10	10	—	
Totaal	385	(6) 313	72	328	(8) 271	57	153	(13) 137	16	866	(27) 721	145	

Uit de bovenstaande tabel blijkt, dat van de geëxamineerden te Leiden, Utrecht en Groningen respectievelijk 81,2 pct.; 82,6 pct. en 89,5 pct. slaagden.

PROMOTIËN.

	Getal.	Publiek.	Privaat.	Afgewezen.	*Opmerkingen.*
Leiden.					
Faculteit der godgeleerdheid.					[1]) 2 Cum laude.
Godgeleerdheid	2	—	2	—	[2]) Cum laude op proefschrift.
Faculteit der rechtsgeleerdheid.					[3]) 5 Cum laude.
					[4]) Honoris causa.
Rechtswetenschap	52	1	51 [1])	—	[5]) Hiervan 2 cum laude.
Staatswetenschap	2	1 [2])	1	—	[6]) 1 met verlof.
Hedendaagsch Romeinsch-Hollandsch-recht	—	—	—	—	[7]) Honoris causa.
Faculteit der geneeskunde.					[8]) 1 met lof.
					[9]) 2 met lof.
Geneeskunde	11	—	11 [3])	—	
Heelkunde	—	—	—	—	
Verloskunde	—	—	—	—	
Faculteit der wis- en natuurkunde.					
Wis- en sterrenkunde	1	1 [4])	—	—	
Wis- en natuurkunde	1	—	1	—	
Scheikunde	—	—	—	—	
Aard- en delfstofkunde	—	—	—	—	
Plant- en dierkunde	2	—	2	—	
Artsenijbereidkunde	1	—	1	—	
Faculteit der letteren en wijsbegeerte.					
Klassieke letterkunde	5	—	5 [5])	—	
Semietische letterkunde	—	—	—	—	
Nederlandsche letterkunde	2	—	2	—	
Taal- en letterkunde van den Oost-Indischen archipel	—	—	—	—	
Wijsbegeerte	—	—	—	—	
Totaal	79	3	76	—	
Utrecht.					
Faculteit der godgeleerdheid.					
Godgeleerdheid	3	—	3 [6])	—	
Faculteit der rechtsgeleerdheid.					
Rechtswetenschap	26	1 [7])	26 [8])	—	
Staatswetenschap	5	—	5 [9])	—	
Hedendaagsch Romeinsch-Hollandsch recht	—	—	—	—	

	Getal.	Publiek.	Privaat.	Afgewezen.	*Opmerkingen.*
Faculteit der geneeskunde.					
Geneeskunde	3 [1])	—	3 [1])	—	[1]) 1 met lof.
Heelkunde	—	—	—	—	[2]) Honoris causa.
Verloskunde	—	—	—	—	[3]) 1 cum laude.
Faculteit der wis- en natuurkunde.					[4]) Cum laude.
					[5]) 1 cum laude.
Wis- en sterrenkunde	2	1 [2])	1	—	
Wis- en natuurkunde	1	1 [2])	—	—	
Scheikunde	—	—	—	—	
Aard- en delfstofkunde	—	—	—	—	
Plant- en dierkunde	1	—	—	—	
Artsenijbereidkunde	—	—	—	—	
Faculteit der letteren en wijsbegeerte.					
Klassieke letterkunde	3 [3])	—	3 [3])	—	
Semitische letterkunde	—	—	—	—	
Nederlandsche letterkunde	1 [4])	—	1 [4])	—	
Taal- en letterkunde van den Oost-Indischen archipel	—	—	—	—	
Wijsbegeerte	—	—	—	—	
Totaal	45	3	42	—	
Groningen.					
Faculteit der godgeleerdheid.					
Godgeleerdheid	—	—	—	—	
Faculteit der rechtsgeleerdheid.					
Rechtswetenschap	10	—	10 [3])	—	
Staatswetenschap	2	—	2	—	
Hedendaagsch Romeinsch-Hollandsch-recht	—	—	—	—	
Faculteit der geneeskunde.					
Geneeskunde	2	—	2 [5])	—	
Heelkunde	—	—	—	—	
Verloskunde	—	—	—	—	
Faculteit der wis- en natuurkunde.					
Wis- en sterrenkunde	1	1 [2])	—	—	
Wis- en natuurkunde	1	—	1	—	
Scheikunde	2	—	2	—	
Aard- en delfstofkunde	—	—	—	—	
Plant- en dierkunde	1	—	1 [4])	—	
Artsenijbereidkunde	—	—	—	—	

	Getal.	Publiek.	Privaat.	Afgewezen.	*Opmerkingen.*
Faculteit der letteren en wijsbegeerte.					
Klassieke letterkunde	—	—	—	—	
Semietische letterkunde	—	—	—	—	
Nederlandsche letterkunde	—	—	—	—	
Taal- en letterkunde van den Oost-Indischen archipel	—	—	—	—	
Wijsbegeerte	—	—	—	—	
Totaal . . .	19	1	18	—	
Algemeen totaal . .	143	7	136	—	

OPGAVE van hen die een doctoraat verwierven, met vermelding van de data der promotiën en van de titels en het aantal bladzijden der proefschriften.

FACULTEIT DER GODGELEERDHEID.

DOCTOREN IN DE GODGELEERDHEID.

Leiden.

W. J. Lente, 23 September 1902. Het leven en werken van Johan Jacob Wettstein (145). [1])

K. F. Sparnaay, 22 October 1902. De toekomstverwachtingen van Jeremia (207).

Utrecht.

L. de Geer, 28 October 1902. Ontstaan, invoering en ontvangst van den Evangelischen Gezangbundel in de Nederduitsch Hervormde Kerk (202).

H. E. G. van der Meene, 12 Juni 1903. Eene bijbelsch-theologische studie over barmhartigheid (158).

A. H. de Hartog, 12 Juni 1903. Het probleem der wilsvrijheid naar Schopenhauer (139).

FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID.

DOCTOREN IN DE RECHTSWETENSCHAP.

Leiden.

F. A. Gerritzen, 29 September 1902. Stellingen.

C. J. Huyser, 11 November 1902. Stellingen.

A. F. Leeman, 12 November 1902. Stellingen.

A. J. Fokker, 17 November 1902. Stellingen.

J. C. van der Burcht van Lichtenbergh, 17 November 1902. Stellingen.

D. W. Molhuysen, 20 November 1902. Stellingen.

S. W. Tromp, 20 November 1902. Stellingen.

W. N. J. M. Smit, 1 December 1902. Stellingen.

T. G. Haverschmidt, 4 December 1902. Stellingen.

[1]) De tusschen haakjes geplaatste cijfers duiden het aantal bladzijden van de proefschriften aan.

B. F. Everts,	9 December 1902.	Stellingen.
S. J. Vermout,	11 December 1902.	Stellingen.
U. W. F. van Panhuys,	16 December 1902.	Stellingen.
H. W. Pruissen,	17 December 1902.	Stellingen.
W. W. Brouwer,	17 December 1902.	Stellingen.
M. J. van der Flier,	17 December 1902.	Stellingen.
G. L. van Oosten Slingeland,	17 December 1902.	Stellingen.
H. H. A. van Heynitz.	18 December 1902.	Stellingen.
H. A. P. Schaaps,	18 December 1902.	Stellingen.
E. Ch. Grevel,	18 December 1902.	Stellingen.
L. G. N. Bouricius,	18 December 1902.	De Burgerlijk-rechtelijke gevolgen van de wet van 9 Juli 1900 (*Staatsblad* n°. 118) houdende nadere regeling van den dienst en het gebruik van spoorwegen, waarop uitsluitend met beperkte snelheid wordt vervoerd (130).
J. J. K. de Wit,	19 December 1902.	Stellingen.
B. H. Drijber,	22 Januari 1903.	Stellingen.
W. M. Kolff,	28 Januari 1903.	Vervoer op doorcognossement (99).
H. J. Santman,	3 Februari 1903.	Stellingen.
A. J. Aeilkema,	19 Februari 1903.	Stellingen.
Th. Muller Massis,	11 Maart 1903.	Stellingen.
N. Fockema,	13 Maart 1903.	Stellingen.
W. F. van Everdingen,	16 Maart 1903.	Stellingen.
K. A. Rombach,	20 Maart 1903.	Bijdrage tot de internationale regeling van het materieele aanvaringsrecht (201).
Ch. Th. Krabbe,	23 Maart 1903.	Het begrip algemeen belang in de artt. 140 en 145 der Grondwet (93).
A. M. R. Beguin,	31 Maart 1903.	Stellingen.
Mej. A. E. Kok,	1 April 1903.	Het huwelijksgoederenrecht in het Duitsche Burgerlijk Wetboek, Eerste deel, Het wettelijk huwelijksgoederenrecht (211).
C. J. Zieck,	2 April 1903.	Stellingen.
J. F. van Deinse,	2 April 1903.	Stellingen.
H. A. Pet,	30 April 1903.	Stellingen.
F. B. Evers,	5 Mei 1903.	Stellingen.
S. Franzie,	12 Mei 1903.	Stellingen.
G. G. van der Kaaden,	8 Mei 1903.	Stellingen.
C. G. H. H. W. Geesing,	19 Mei 1903.	Stellingen.
Th. C. Gonsalves,	20 Mei 1903.	Stellingen.
E. L. Elias,	23 Mei 1903.	Stellingen.
J. F. van Roijen,	26 Mei 1903.	Stellingen.
J. H. Mulock Houwer,	12 Juni 1903.	Stellingen.
C. Bakker,	6 Juli 1903.	Stellingen.
Mej. E. C. van Dorp,	7 Juli 1903.	Schadeloosstelling bij vernietiging of onbruikbaarmaking van eigendom, door het openbaar gezag (267).
A. Rombach,	8 Juli 1903.	Stellingen.
W. E. Bok,	9 Juli 1903.	Stellingen.
B. M. Taverne,	9 Juli 1903.	Stellingen.
J. F. de Ruyter de Wildt,	9 Juli 1903.	Stellingen.
H. M. Roelofsz,	10 Juli 1903.	Stellingen.
F. Couvée,	10 Juli 1903.	Stellingen.
W. H. Gesner van der Voort,	10 Juli 1903.	Stellingen.

Utrecht.

D. J. van Doorninck,	3 October 1902.	Stellingen.

A. E. Schouten,	20 October	1902.	Het beginsel der Lex hac edictali in het Burgerlijk Wetboek (304).
Th. E. Serraris,	21 October	1902.	Stellingen.
E. W. van Dam van Isselt,	24 October	1902.	De strafrechtelijke aansprakelijkheid van den medicus (131).
R. H. de Vos van Steenwijk,	31 October	1902.	Stellingen.
H. M. Moll,	7 November	1902.	Stellingen.
H. J. H. van Boetzelaer,	25 November	1902.	De uitkeering van arbeidsloon (176).
A. M. de Roen,	12 December	1902.	Stellingen.
J. A. A. de Beaufort,	16 December	1902.	Stellingen.
K. W. A. Beukema,	16 December	1902.	Stellingen.
J. Elshout,	17 December	1902.	Stellingen.
D. P. Kieboom,	17 December	1902.	Stellingen.
G. B. J. M. van Zinnicq Bergmann,	18 December	1902.	Stellingen.
P. S. Gerlings,	19 December	1902.	Stellingen.
P. J. A. van Voorst Vader,	19 December	1902.	Stellingen.
J. Drost,	30 Januari	1903.	Rechten van aandeelhouders in naamlooze vennootschappen (144).
W. van Hoogenhuyze,	13 Februari	1903.	Stellingen.
E. Revillout	24 Februari	1903.	Honoris causa.
P. C. Bloys van Treslong Prins,	27 Februari	1903.	Stellingen.
R. Bijlsma,	1 April	1903.	Stellingen.
C. Fledderus,	8 Mei	1903.	Stellingen.
D. F. W. Scheidius,	15 Mei	1903.	Stellingen.
W. C. J. A. van Everdingen,	19 Juni	1903.	Stellingen.
C. W. van der Pot,	2 Juli	1903.	Stellingen.
J. Dijckmeester,	6 Juli	1903.	Stellingen.
E. Landskroon Schouten,	8 Juli	1903.	Stellingen.

Groningen.

J. Kalma,	26 September	1902.	Stellingen.
E. van Tuinen,	29 September	1902.	Stellingen.
H. W. M. van Helten,	3 October	1902.	Bijdrage tot de geschiedenis en critiek van het erfrecht ab intestato (148).
J. W. van der Heide,	5 November	1902.	Stellingen.
D. Okma,	7 November	1902.	Stellingen.
H. G. P. Duyfjes,	21 Maart	1903.	Stellingen.
A. L. Scholtens,	16 April	1903.	Stellingen.
H. W. J. Kloppenborg,	30 April	1903.	Stellingen.
R. Kranenburg,	1 Juli	1903.	Stellingen.
Th. A. J. Jentink,	7 Juli	1903.	Stellingen.

DOCTOREN IN DE STAATSWETENSCHAP.

Leiden.

mr. J. A. Eigeman,	19 December	1902.	Stellingen.
mr. A. A. H. Struycken,	11 Juni	1903.	Het rechtsbegrip. Theoretische onderzoekingen (265).

Utrecht.

J. P. van Tienhoven,	20 October	1902.	Stellingen.
D. Talma,	1 April	1903.	De bevoegdheid der Provinciale Staten en het oppertoezicht des Konings over den Waterstaat (242).
mr. E. A. van Beresteyn,	14 Mei	1903.	Arbeidsreglementen (381).
mr. F. L. G. Z. M. Vonk de Both,	17 Juni	1903.	Stellingen.
R. E. Krämer,	8 Juli	1903.	Stellingen.

Groningen.

mr. N. Hofstee,	17 December 1902.	Stellingen.
mr. J. F. Schönfeld,	26 Januari 1903.	Stellingen.

FACULTEIT DER GENEESKUNDE.

DOCTOREN IN DE GENEESKUNDE.

Leiden.

A. Jurriaanse,	14 November 1902.	Veldambulances en wondbehandeling te velde (81).
A. R. Wierdsma,	21 November 1902.	Over den aard van den phlorictzine-diabetes in verband met het vraagstuk van den „Renalen"-diabetes (125).
A. L. Erkelens,	28 November 1902.	Retentiodentium (102).
J. G. Milo,	19 December 1902.	De schedelasymmetrie bij Torticollis (119).
J. T. Bijl,	24 April 1903.	Bijdrage tot de kennis van de Pathogenese der Haemato sulpinx bij Gynatresieën (101).
H. Réthy,	24 April 1903.	Anatomie der tubaire graviditeit (109).
Ch. P. van Dillen,	27 April 1903.	Verslag der verloskundige kliniek en polikliniek van het Academisch Ziekenhuis te Leiden, gedurende den cursus 1895/96 en 1896/97 (271).
J. Sillevis,	28 Mei 1903.	Iets over de stofwisseling der Gravida (87).
J. H. Zaaijer,	17 Juni 1903.	Bijdrage tot de kennis van den oorsprong en den bouw der naevuscellen, en der naevotumoren (131).
S. Brandes,	22 Juni 1903.	Astigmatische Accommodatie onder den invloed van éénzijdige inwerking van homatropine en eserine (80).
H. K. de Haas,	10 Juli 1903.	Lichtprikkels en retina-stroomen op hun quantitatief verband (108).

Utrecht.

P. V. Astro,	20 November 1902.	Statistiek der carcinoomsterfte in de gemeente Utrecht gedurende het tijdvak 1872—1902 (57).
J. C. Kindermann,	15 December 1902.	De analyse van het slikmechanisme (112).
J. A. van Dusseldorp,	19 December 1902.	Bijdrage tot de kennis van de aetiologie der atypische dysenterie (94).

Groningen.

Ph. C. Romkes,	8 Juli 1903.	Proeven ter verkrijging van een carcinolytisch serum (176).
D. Schoute,	10 Juli 1903.	Het physisch chemisch onderzoek van menschelijk bloed in de kliniek (68).

FACULTEIT DER WIS- EN NATUURKUNDE.

DOCTOREN IN DE WIS- EN STERRENKUNDE.

Leiden.

J. H. Wilterdink,	22 Januari 1903.	Honoris causa.

Utrecht.

H. J. van Lummel,	20 Februari 1903.	De spectroscopische dubbelster Aquilae (72).
J. J. A. Muller,	24 Februari 1903.	Honoris causa.

Groningen.

C. Easton,	13 Juni 1903.	Honoris causa.

DOCTOREN IN DE WIS- EN NATUURKUNDE.

Leiden.

J. A. Vollgraff,	9 Juli 1903.	Over de theorie der electromagnetische draaiingen en unipolaire inductie (171).

Utrecht.

J. Cardinaal,	24 Februari	1903.	Honoris causa.

Groningen.

A. Kijlstra,	7 April	1903.	Ruimtebeschouwingen in verband met den Pascalschen zeshoek (78).

DOCTOREN IN DE SCHEIKUNDE.

Groningen.

G. Wilhelmy,	7 Maart	1903.	Onderzoekingen over de zes dinitrophenolen en dinitroanisolen (64).
J. P. van Loon,	8 Juli	1903.	Eenige waarnemingen over Benzidine-omzetting (80).

DOCTOREN IN DE PLANT- EN DIERKUNDE.

Leiden.

P. M. Keer,	6 Maart	1903.	Bijdrage tot de kennis van den paalworm (58).
H. A. E. Kempe,	7 April	1903.	Over het genitaalstreng-epitheel van de witte rat en over de morphologische beteekenis van het hymen (87).

Utrecht.

A. J. Resink	29 April	1903.	Embryologische onderzoekingen (89).

Groningen.

J. C. Schoute,	13 December	1903.	Die Stelar-theorie (182).

DOCTOREN IN DE ARTSENIJBEREIDKUNDE.

Leiden.

W. M. J. Borst Pauwels,	13 Januari	1903.	Bijdrage tot de kennis der Surinaamsche vischvergiften (79).

Faculteit der letteren en wijsbegeerte.

DOCTOREN IN DE KLASSIEKE LETTERKUNDE.

Leiden.

H. D. Verdam,	26 September	1902.	De Senatu Areopagitico (95).
W. Werff,	28 November	1902.	Euniana (74).
K. Snijders de Vogel,	23 Januari	1903.	Quaestiones ad conjunctivi usum in posteriore latinitate pertinentes (96).
A. Rutgers van der Loeff,	28 Maart	1903.	De ludis Eleusiniis (136).
H. Bosscher,	12 Mei	1903.	De Plauti Cureulione disputatio (163).

Utrecht.

C. Brakman,	17 December	1902.	Frontoniana (42).
W. van der Hagt,	31 Maart	1903.	De urbe Agrigentiorum quae innotuerunt (83).
A. Lazonder,	9 Juli	1903.	Zancle. Messana (130).

DOCTOREN IN DE NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE.

Leiden.

J. H. Gosses,	12 Juni	1903.	Stadsbezit in grond en water gedurende de Middeleeuwen. Een historisch oeconomische studie (203).
C. H. Ebbinge Wubben	7 Juli	1903.	Over Middel-Nederlandsche vertalingen van het Oude Testament. Bouwstoffen voor de geschiedenis der Nederlandsche Bijbelvertaling (250).

Utrecht.

H. A. Weststrate,	22 Mei	1903.	Gelderland in den Patriottentijd (373).

F. STUDENTENGEZELSCHAPPEN.

Leiden. De privaatdocent mr. H. L. Drucker leidde de bijeenkomsten van het gezelschap „Juri Sacrum," waar in een zestal vergaderingen door ongeveer 10 studenten werd deelgenomen aan de behandeling van stellingen uit alle deelen der rechtswetenschap.

Een zestiental studenten woonde de vergaderingen bij van het gezelschap „Wet en Praktijk," dat onder leiding van den hoogleeraar Visser practische oefeningen in het burgerlijk procesrecht beoogt.

Onder voorzitterschap van den hoogleeraar Oppenheim vergaderde de Debating-Society van het Leidsch studentencorps.

De hoogleeraar Wijsman was eerevoorzitter van het studentengezelschap Aesculapius, dat zich ten doel stelt het houden van voordrachten en besprekingen.

Utrecht. De Algemeene Debatingclub hield een zestal vergaderingen, waarin stellingen werden verdedigd door dr. H. W. Ph. E. van den Bergh van Eysinga, dr. C. Winkler, mr. S. J. Visser, dr. H. Bavinck, mr. M. W. F. Treub en mr. L. J. Plemp van Duiveland.

De gezelschappen Themis en Anthonius Matthaeus werkten onder de gewone leiding van de hoogleeraren Hamaker, Molengraaff en Simons. Het voeren van processen was in beide gezelschappen weder de hoofdwerkzaamheid. Beide gezelschappen bloeien en beantwoorden aan hunne bestemming: de leden een kijk te geven op het proces en hen aan de practische behandeling van rechtsquaesties eenige ervaring te geven.

Natura Dux Nobis et Auspex hield een vijftiental vergaderingen, welke meermalen door de hoogleeraren Julius en Zwaardemaker werden bijgewoond.

De pharmaceutische gezelschappen Schiele en Unitas Pharmaceuticorum vergaderden geregeld onder leiding van den hoogleeraar Wefers Bettink.

Het tandheelkundig dispuutgezelschap John Torris kwam geregeld bijeen.

Groningen. De vereeniging Conamur ging voort met lezingen en cursussen te houden over onderwerpen van socialen aard.

De Vrijzinnig-Godsdienstige Studentenvereeniging heeft een collegekamer te harer beschikking gekregen tot het houden van een cursus.

De candidaten en doctorandi in de scheikunde kwamen eens in de maand des avonds in een lokaal van het academiegebouw bijeen tot het bespreken van onderwerpen tot hunne studie behoorende.

De Groningsche studenten-literatorenvereeniging heeft de beschikking over een lokaal in het academie-gebouw verkregen. Onderwerpen van letterkundigen aard werden besproken.

Dicendo Discimus ging voort bijzondere en openbare bijeenkomsten te houden. Tot het houden van deze laatste werden sprekers van naam uitgenoodigd.

De Juristen-Debatingclub hield nu en dan bijeenkomsten, waarin door de studenten stellingen werden verdedigd.

Van de Groninger afdeeling der Alliance Française is steeds een der studenten bestuurslid.

De Roomsch-Katholieke studentenvereeniging „Albertus Magnus" bloeide. De studenten debatingclub „Praevaleat Veritas" hield verschillende bijeenkomsten.

G. PRIJSVRAGEN.

Leiden. Op de ten vorigen jare uitgeschreven prijsvragen zijn acht antwoorden ingekomen. De gouden eerepenning werd toegekend aan H. P. Schim van der Loeff G. L. zn., candidaat in de godgeleerdheid te Leiden, aan W. H. Keesom, doctorandus in de wis- en natuurkunde te Leiden en aan H. G. Jonker, doctorandus in de aard- en delfstofkunde te Groningen.

Voorts werd eene eervolle vermelding uitgereikt aan J. de Zwaan, student in de faculteit der godgeleerdheid te Leiden.

Utrecht. De navolgende prijsvragen werden op 1 Mei 1903 uitgeschreven. De antwoorden daarop worden vóór 1 Mei 1904 ingewacht.

Faculteit der godgeleerdheid.

I. Een onderzoek naar de sporen van doodenvereering, die, volgens het gevoelen van verscheiden geleerden, in het Oude Testament te vinden zijn, en naar de beteekenis, die daaraan voor den godsdienst van Israël moet worden toegekend.

II. Een onderzoek naar de Godsleer van H. Ulrici.

Faculteit der rechtsgeleerdheid.

I. Een critisch overzicht van de belangrijkste, in de laatste twintig jaren verschenen literatuur in de Nederlandsche, Fransche, Duitsche en Engelsche taal, over de leer der ruilwaarde.

II Eene uiteenzetting der ontwikkeling van het zoogenaamde Torrens-stelsel (registration of title) in wetgeving en toepassing, wat betreft de Britsche Koloniën, sedert 1881 (Return, House of Commons, n°. 211) en, wat betreft het Britsche Koninkrijk, sedert 1862 (eerste Land Transfer Act).

Faculteit van geneeskunde.

I. Een klinisch onderzoek betreffende de oorzaken der puberteitsepilepsie.

II. Een experimenteel onderzoek aangaande den invloed van de temperatuur der omgeving op het arbeidsvermogen van de spieren.

Faculteit der wis- en natuurkunde.

I. Eene theorie van den inductie-klos, uitgaande van eene critische bespreking der literatuur; zoo mogelijk getoetst aan proefneming en verband houdende met de leer van den transformator.

II. Eene monographie over eenig element of eene verbinding, organisch of anorganisch (resp. groep van verbindingen), met dien verstande, dat twijfelachtige punten door eigen onderzoek tot grooter klaarheid worden gebracht.

Faculteit der letteren en wijsbegeerte.

I. Eene beschrijving van de spelling en van het taaleigen voorkomend in tekst en eigennamen der Camerars rekeningen van Deventer van 1337—1365. De dialectische eigenaardigheden der verschillende cameraars en het verschil tusschen deze taal en die van de Hollandsche dialecten en van het Saksisch zal men hierbij duidelijk moeten doen uitkomen.

II. Als wij de betrouwbaarheid van eene waarneming of de juistheid van eene theorie toetsen, passen wij het principium contradictionis toe. Wordt die „denkwet" door Hegel „miskend"? Welk verschil is er tusschen zijne logica en de gewone? Hoe hebben wij over dit verschil te oordeelen?

De antwoorden, geschreven met eene andere hand dan die van den auteur, worden vóór 1 Mei 1904 toegezonden aan den secretaris van den senaat der Universiteit. Zij worden geteekend met eene spreuk en gaan vergezeld van een verzegeld briefje, dat dezelfde spreuk tot opschrift heeft en den naam en het adres des schrijvers bevat.

Op den derden Dinsdag van de maand September 1904 wordt het oordeel der faculteiten over de ingekomen verhandelingen afgekondigd en aan de schrijvers der meest voldoende antwoorden, die door de faculteiten der bekroning waardig zijn gekeurd, de gouden eerepenning uitgereikt.

H. RIJKSBEURZEN.

Rijksbeurzen werden genoten:

te *Leiden:* in de faculteit der godgeleerdheid door A. W. Groenman; in die der rechtsgeleerdheid door H. W. C. Bordewijk; in die der geneeskunde door C. Oorthuis en G. van Genderen Hert; in die der wis- en natuurkunde door C. Braak en in die der letteren en wijsbegeerte door Z. Stokvis;

te *Utrecht:* in de faculteit der godgeleerdheid door A. H. de Hartog; in die der rechtsgeleerdheid door D. Rutgers; in die der geneeeskunde door H. A. Gerretsen; in die der wis- en natuurkunde door N. Bakker en C. B. Dutry van Haeften en in die der letteren en wijsbegeerte door A. Heyboer;

te *Groningen:* in de faculteit der godgeleerdheid door D. N. Zuithoff en W. Swart (na 1 Januari 1903) in die der rechtsgeleerdheid door J. V. van Dijck; in die der geneeskunde door H. Postma en J. A. van Hasselt; in die der wis- en natuurkunde door Ph. van Harreveld (tot 1 Januari 1903) en in die der letteren en wijsbegeerte door C. Hazewinkel.

I. HULPMIDDELEN VOOR HET ONDERWIJS.

1. Leiden.

Bibliotheek. Het gewone onderhoud had geregeld plaats. De bliksemafleiders werden tweemaal onderzocht en in orde bevonden; de brandbluschmiddelen werden tweemaal beproefd en kleine daarbij gebleken defecten werden onmiddellijk hersteld.

Behalve het gewone onderhoud van het meubilair valt slechts te vermelden, dat nieuwe boekenkasten werden aangebracht langs den zijwand van de bovengang van het zijgebouw, benevens rekken op den eersten voorzolder aldaar. De toestand der inrichting is over het algemeen gunstig. Uitgeleend werden 9421 boeken (waarbij 2980 van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde), tegen 9018 in het vorige jaar. Deze vermeerdering geldt grootendeels het drukkere gebruik van de periodieken gemaakt sedert het verschijnen in Februari 1903 van de lijst der te raadplegen periodieken, die in alphabetische volgorde omstreeks 2300 titels bevat en die van groot nut blijkt te zijn zoowel voor de gebruikers der bibliotheek als voor de administratie.

Driehonderd een en zestig personen werden voor het eerst in de gelegenheid gesteld boeken ter leen te ontvangen.

De handschriftenafdeeling werd behalve door Leidsche geleerden en studenten bezocht door 21 meest buitenlandsche geleerden, die korter of langer tijd in de bibliotheek werkten. De conservator der handschriften heeft zes malen ten behoeve van anderen onderzoekingen van eenigen omvang in Leidsche handschriften ingesteld en de nieuw ingekomen en 64 handschriften der oudere verzameling uitvoerig beschreven.

Uitgeleend werden 72 handschriften, waarvan 45 van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. Uit andere binnen- en buitenlandsche bibliotheken en archieven werden 25 handschriften tijdelijk te Leiden gedeponeerd ten behoeve van aldaar werkende geleerden.

Van een merkwaardig handschrift der bibliotheek, een door Lorichius in het jaar 1559 geteekend plan van Constantinopel, werd door E. Oberhummer hoogleeraar te Munchen eene uitgave in lichtdruk bezorgd.

Van de onderneming tot reproductie der meest belangrijke en oudste handschriften (Codices Graeci et Latini photographice depicti) kwam onder leiding van den directeur tot stand het achtste deel, bevattende de phototypische reproductie der blijspelen van Terentius in den codex te Milaan, versierd met belangrijke afbeeldingen der tooneelspelers. Tevens werd een aanvang gemaakt met de uitgave eener nieuwe serie reproductiën van kleinere handschriften of gedeelten van handschriften, bij wijze van supplementdeelen op de serie der groote „Codices". Van die supplementen verschenen deelen I en II, bevattende phototypische reproductiën van een oud unciaal handschrift der Kroniek van Eusebius, bewerkt door Hieronymus, in fragmenten bewaard in de bibliotheken van Leiden, Parijs en het Vaticaan, en van de miniaturen van het te Leiden bewaarde Psautier de Saint Louis.

De directeur der bibliotheek woonde het feest door de Universiteit van Oxford, gevierd ter gelegenheid van het 300jarig bestaan der Bodleiana bij.

Onder de aanwinsten valt in de eerste plaats te vermelden het te Tokio bestelde exemplaar van het Japansch-Chineesche Tripitaka

Verder aanwinsten geschiedden door aankoop uit de gewone subsidiën: 597 vervolgdeelen en 299 werken. Uit de gelden van het legaat Warner werden aangekocht 22 vervolgen en 48 werken: uit dat van Riemersma 18 vervolgen; van Chastelain 10 boeken; van Perizonius 24 boeken; van Stolp 17 boeken en 20 vervolgen. Voor rekening der Thorbecke-stichting werden 28 vervolgdeelen aangekocht. De verzameling van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde werd vermeerderd met 4 handschriften, 380 boeken en 205 vervolgen; die van het Seminarium der Remonstrantsche Broederschap met 4 boeken en 6 vervolgen.

Van de periodieken in bruikleen van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen werden de vervolgen geregeld toegezonden.

Ten geschenke werden ontvangen van verschillende Departementen van bestuur 98 boeken, 82 vervolgen en 110 kaarten; van binnen- en buitenlandsche genootschappen 339 boeken en 445 vervolgen; van particulieren, 2 handschriften, 464 boeken en brochures en 42 vervolgdeelen; van de leeskamer „Amicitia" te Leiden, 80 boeken, 8 vervolgen en 10 brochures. Door ruil met de beschikbare deelen van het „Internationales Archiv für Ethnographie" werden verkregen 50 tijdschriftdeelen. In ruil voor de verzonden Leidsche proefschriften werden ontvangen 5750 dissertaties en andere academische geschriften van tal van buitenlandsche universiteiten.

Voor de Tiele's kamer werden ontvangen 25 boeken en 22 vervolgdeelen.

Van de genoemde geschenken verdienen afzonderlijke vermelding: eene groote verzameling boeken op het gebied van mythologie en folklore, geschonken door den hoogleeraar Chantepie de la Saussaye; een aantal oudere medische werken, geschonken door dr. H. B. Semmelink te 's Gravenhage; een geschreven dictaat over Justinus van den Leidschen hoogleeraar J. F. Gronovius geschenk van den heer H. G. A. Obreen te Leiden; het werk van C. Chun, „Wissenschaftliche Ergebnisse der deutschen Tiefsee-Expedition"; een volledig exemplaar van het tijdschrift „The Cape Law Journal".

Van de oostersche handschriften werd, zoowel door binnenlandsche als door buitenlandsche geleerden, wederom een druk gebruik gemaakt. De verzameling werd uitgebreid met 5 Balineesche en 1 Sanskrit H.S. (geschenk van den hoogleeraar Kern) en met Arabische handschriften. Als opus postumum van dr. G. van Vloten verscheen een werk, getiteld: „Trici opuscula auctores Djahiz".

De Kawi, Balineesche en Sasaksche handschriften uit het legaat van der Tuuk zijn thans alle beschreven, verder zijn beschreven de Javaansche handschriften der verzameling Kiliaan.

De tekst van Ibn Qaterba's dichterboek is afgedrukt. Verschenen is n°. 3 van de Memoires d'histoire et de géographie orientale, bewerkt door den hoogleeraar de Goeje.

Ziekenhuis. De in het vorige jaar begonnen aan- en verbouw der verloskundige afdeeling is voleindigd, waardoor eene vermeerdering van 20 bedden is verkregen. In verband hiermede hebben verschillende kamers eene andere bestemming gekregen en is deze afdeeling eene der ruimste geworden.

Behalve het gewone onderhoud in het gebouw, heeft uitbreiding der electrische schelgeleiding plaats gehad, zijn gas- en waterleiding uitgebreid en vernieuwd, de wanden der badkamer op de verloskundige afdeeling met tegels bezet, dubbele ramen aangebracht in de collegekamer der geneeskundige vrouwenafdeeling, een nieuwe houten vloer gelegd in de dienstkeuken dier afdeeling, het bureau met nevenvertrek behangen, de wanden der machinekamer betegeld, eene vaste kast gemaakt

op den zolder der apotheek en nieuwe schoorsteenen in de barakken gebouwd.

Voor de nieuwe zalen met bijbehoorende lokalen der verloskundige afdeeling is het benoodigde meubilair aangekocht, terwijl het bestaande in voldoenden toestand wordt gehouden.

De toestand van de instrumenten en hulpmiddelen is bij voortdurirg zeer gunstig.

Bij een grooter aantal verpleegden was het getal verpleegdagen, door korter verblijf der patiënten, iets lager.

Verpleegd werden 2496 patiënten over een aantal verpleegdagen van 69 570.

Het aantal patiënten voor rekening van het Rijk bedroeg 2060 met 58 152 verpleegdagen.

Het aantal patiënten voor rekening van de gemeente Leiden bedroeg 436 met 11 418 verpleegdagen.

De patiënten waren over de verschillende afdeelingen verdeeld als volgt:

AFDEELING.	Mannen.	Vrouwen.
Geneeskundige	342	335
Heelkundige.	444	436
Verloskundige	—	625
Oog- en oorheelkundige	167	147
	953	1 543

Het aantal patiënten in de zomervacantie opgenomen was beduidend hooger dan dat in het vorige jaar en bedroeg 278.

Het aantal polikliniekbezoekers bedroeg 13 766.

Het aantal gereed gemaakte recepten bedroeg 85 267 of 927 meer dan in het vorige studiejaar.

Anatomisch kabinet. Het gebouw, de inrichting en het meubilair hebben in den loop der jaren niet die uitbreiding en verbetering ondergaan, die wenschelijk moeten worden geacht.

Physisch kabinet. Het gebouw werd in goeden staat onderhouden. Brandvrije loodsen voor het bergen van vluchtige en giftige stoffen werden ingericht, alsmede een rijwielbergplaats. Het nieuwe ketelhuis met de nieuwe stoominstallatie en de machinekamer met annexen voor de electrische installatie werden in gebruik genomen.

Met de geleidelijke verbetering en aanvulling van het meubilair der werkkamers en werkplaatsen werd voortgegaan.

De brandbluschmiddelen werden in goeden staat onderhouden.

De verzameling van instrumenten verkeert in goeden staat. Enkele voorwerpen werden uitgeleend voor wetenschappelijke doeleinden.

De lokalen en hulpmiddelen werden op tijden, waarop zij ten behoeve van het onderwijs niet noodig waren, beschikbaar gesteld voor de avondschool voor aanstaande werklieden van het genootschap „Mathesis Scientiarum Genitrix". De hulpmiddelen en de kamers van het laboratorium werden gebruikt voor het afnemen van het practisch instrumentmakers-examen.

Van de ten behoeve van het cryogeen-laboratorium tot stand gekomen hulpmiddelen werd partij getrokken tot het controleeren en verifieeren van manometers, behoorende tot den dienst van 's Rijks waterstaat en marine.

Met het uitgeven van de „Communications from the Physical Laboratory at the University of Leiden", welke bijdragen tot het in het buitenland meer algemeen bekend maken der hulpmiddelen van het laboratorium en de wijze waarop ze te Leiden aan het wetenschappelijk onderzoek worden dienstbaar gemaakt, wordt geregeld voortgegaan. In dezen cursus verschenen de nummers 80—84 en de supplementen 3—5.

De werktuigen in het cryogeen-laboratorium werden meer en meer verbeterd. Verschillende wetenschappelijke onderzoekingen werden verricht. De behoefte aan uitbreiding der verzameling doet zich gevoelen.

Chemisch laboratorium (Organische afdeeling). Het gebouw en het meubilair verkeert in goeden staat. In verschillende lokalen werd stoom- en waterleiding aangebracht.

De preparaten-verzameling is nog niet geheel in orde gebracht.

De verzameling instrumenten is o. a. met eenige voorwerpen uitgebreid.

Chemisch laboratorium (Anorganische afdeeling). Aan het gebouw zijn verschillende noodzakelijke verstellingen verricht, zooals o. a. het leggen van nieuwe vloeren in twee lokalen. Het meubilair bevindt zich in goeden toestand. De hulpmiddelen werden o. a. met analytische balansen uitgebreid.

Zoötomisch laboratorium Met de vergrooting der beide zijvleugels is een begin gemaakt. Het meubilair werd goed onderhouden. De verzameling zoowel de macroscopische als microscopische en de bibliotheek verkeeren in goeden toestand en nemen in het belang van het onderwijs in uitgebreidheid toe.

Hortus. Alle gebouwen van den hortus bevinden zich in goeden toestand. De oranjerie onderging eenige verbetering, terwijl de tabletten en de verwarmingsinrichting der orchideeënkas ten deele werden vernieuwd. Eene belangrijke verbetering werd op het terrein der aardhoopen verkregen, door het aanbrengen van een scheidingsmuur met dwarsmuurtjes.

De behoefte aan een middelhooge warme-kas doet zich gevoelen.

Over het algemeen bevinden de planten zich in zeer goeden toestand. De biologische groepen werden aanmerkelijk uitgebreid en kwamen nog beter dan het voorgaande jaar tot hun recht. Hetzelfde geldt voor de pharmaceutische planten.

Een volledige catalogus van de aanwezige planten kwam dit jaar gereed, doch bestaat slechts in manuscript duplo: één alphabetisch, één systematisch. Met het vervaardigen van een zoogenaamden blaadjes-catalogus werd een aanvang gemaakt.

De relaties met de binnenlandsche, zoowel als met de buitenlandsche horti werden steeds onderhouden door het ruilen van planten en zaden, terwijl ook vaak geschenken werden ontvangen o. a. van de botanische tuinen te Amsterdam, Utrecht, Groningen, Buitenzorg, Hannover, Munchen, Karlsruhe, Jena, Hamburg, Weenen, Gent, Brussel, Luik, Nogent sur Marne, Glascow, New-York, Sydney, Saigon en ook van de Rotterdamsche Diergaarde en het Koloniaal Museum te Haarlem. Ook particulieren en kweekers deden van hunne belangstelling blijken.

Ook dit jaar was de ruiling van zaden zeer belangrijk. Verzonden werden naar botanische tuinen zoowel in als buiten Europa 5673 pakjes zaden.

De gevraagde inlichtingen en raadgevingen betreffende de cultuur van allerhande planten werden zooveel mogelijk verschaft.

Het bezoek van den hortus bedroeg 13083 volwassen personen waaronder verscheidene buitenlandsche plantkundigen.

Ook de leerlingen van scholen in en buiten de gemeente bezochten herhaaldelijk de inrichting.

Botanisch laboratorium. In den toestand van het laboratorium kwam geene verandering. Een aanvang werd gemaakt met het aanleggen van eene collectie plantendeelen op alkohol bewaard, ten einde dienst te doen bij de colleges in systematische botanie.

Herbarium. In den toestand der gebouwen kwam geene verandering. Met het ophechten en catalogiseeren van het geregelde herbarium werd voortgegaan. Het aanwezige materiaal van de familie's der Minimiaceae, Myssinaceae en Symplocaceae werd herzien. De verzamelingen werden verrijkt door aankoop met 1355 en door schenking van 1238, totaal 2593 specimina ter bewerking werden uitgezonden 3938 specimina, terwijl de collecties ter plaatse bestudeerd werden door 7 botanici.

De bibliotheek werd uitgebreid.

Museum van natuurlijke historie. Het gebouw wordt goed onderhouden. Langs de Houtstraat werd de buitengevel geheel geverfd.

De brandbluschmiddelen werden tweemalen onderzocht, beproefd en hersteld, waar dit noodig bleek. Met het aanmaken van eierkasten werd voortgegaan. Eene groote vitrine voor een opgezetten Amerikaanschen buffel werd geplaatst op de galerij der herkauwers, terwijl op de skelettengalerij eene vitrine gemaakt werd voor een groot skelet van een zeezoogdier.

De museumkasten beschermen de voorwerpen onvoldoende tegen stof en schimmel.

De toestand der verzamelingen kan desniettegenstaande nog vrij voldoende genoemd worden. Voortdurend nauwkeurig toezicht is noodzakelijk om het voortwoekeren van schimmel binnen perken te bepalen.

Verliezen van eenige beteekenis werden niet geleden. Onder de zeldzaamheden mogen in de eerste plaats vermeld worden de beide jonge exemplaren van Nesochy Sandvicensis een geschenk van den heer F. E. Blaauw. Belangrijke geschenken werden verder ontvangen o. a. van de heeren W. J. Heyligers te Schiedam, G. S. van der Spruyt te Voorschoten, E. Jacobson te Semarang, P. Buitendijk te Leiden, Koller te Malang, R. Oberthür te Rennes. Met musea te Washington en Cambridge, Amerika, hadden belangrijke ruilingen plaats.

Het aantal bezoekers bedroeg 6502 personen.

De zottel-catalogus werd vermeerderd met 61 geslachten, in 496 werken en 1304 exemplaren.

Geologisch-mineralogisch museum. De toestand van het gebouw is over het algemeen zeer goed. Het meubilair is wederom verrijkt met enkele penantkasten en daardoor, wat betreft de tegenwoordig beschikbare ruimte in de expositielokalen, geheel volledig geworden.

De verzameling is door geschenken en door aankoop uitgebreid.

Physiologisch laboratorium. Het gebouw, het meubilair en de inrichting werden naar den eisch onderhouden. Er zijn eenige noodige instrumenten voor onderwijs en onderzoek aangeschaft.

Pharmaceutisch laboratorium. Het gebouw voldoet goed. Alle vertrekken zijn nu in zooverre van meubels voorzien, dat er kan worden gewerkt. De model-apotheek is nog niet in werking. De tuin voldoet zeer aan de behoefte. In den tuin is een vrijstaande steenen kist met ijzeren deur aangebracht ter bewaring van den voorraad brandgevaarlijke chemicaliën buiten het gebouw. Het meubilair werd naar behoefte onderhouden.

Pathologisch-anatomisch laboratorium. De noodige herstellingen zijn verricht. Het meubilair verkeert in goeden staat. De verzameling van praeparaten werd in behoorlijken staat onderhouden.

Sterrenwacht. De inrichtingen voor de beweging van den koepel en de klapluiken van den heliometer zijn verbeterd.

Door geschenken en aankoopen is de bibliotheek uitgebreid.

Het 4de vervolg van den catalogus kwam gereed.

Verschillende waarnemingen hadden plaats.

Ethnographisch museum. In den toestand van het gebouw is geene verbetering gekomen. Enkele herstellingswerken werden uitgevoerd. De toestand, waarin de verzamelingen verkeeren, is dank zij voortdurende zorg, bevredigend. Met de bewerking der voorwerpen van Java voor den uit te geven catalogus in het Nederlandsch en in het Duitsch is een aanvang gemaakt. Een aantal beschrijvingen voor den cedel-catalogus werd gemaakt.

De bibliotheek werd uitgebreid. De verzamelingen zijn door geschenk en aankoop uitgebreid.

Gedurende het tijdvak van 1 October 1902 tot en met 30 September 1903 werd het museum door 1936 personen bezocht.

Museum van oudheden. De tegenwoordige gebouwen, waarin het museum is gehuisvest, voldoen niet aan de eischen die aan een museum mogen worden gesteld.

De aan het museum toegewezen zaal in het museum van natuurlijke historie zal spoedig voor het publiek kunnen worden opengesteld. In de zaal is een tamelijk voldoende opstelling van gipsafgietsels verkregen.

Het door het Rijk aangekochte huis westelijk van het museum, Boommarkt 5 werd geheel in gebruik genomen. Eenige bureau's, de bibliotheek en een werkkamer voor studeerenden werden aldaar ingericht. De huur van een perceel bij het museum in gebruik, gelegen op de Papengracht 25, werd niet vernieuwd. Het meubilair werd met eenige stukken uitgebreid. Voor het bestaande meubilair werd de noodige zorg gedragen.

Over het geheel verkeert de verzameling in tamelijk goeden staat. De Aegyptische papyrussen zijn met het oog op brandgevaar naar een ander lokaal overgebracht. Door aankoop en geschenk is de verzameling uitgebreid. Het gebouw in de Breestraat werd door 5145, de zalen der Olympische afgietsels door 771 en het Kabinet der pleisterbeelden door 265 personen bezocht.

Utrecht.

Universiteitsgebouw. Het gebouw verkeert in goeden staat, en wordt hoe langer hoe meer gebruikt. Twee kamers werden behangen en geschilderd. In de kamer der rechtsgeleerde faculteit werd het portret van Willem, Koning van Engeland geplaatst, daartoe door het Rijksmuseum te Amsterdam in bruikleen afgestaan.

Van burgemeester en wethouders der gemeente Utrecht is bericht ontvangen, dat zij niet bereid zijn mede te werken om sluiting van den doorgang door de kloostergang van den Dom te verkrijgen.

Bibliotheek. De bibliotheek werd vermeerderd met 614 boeken, waarvan 336 door aankoop en 278 door schenking of ruiling verkregen werden, ongerekend de deelen van vervolgwerken en tijdschriften.

Voor de handschriftenverzameling werden twee handschriften, beide academische dictaten van vroegere Utrechtsche hoogleeraren verworven.

Geschenken werden ontvangen o. a. van de hoogleeraren Spronck, Vollgraff, van den hertog de Loubat, van het gemeentebestuur en den academischen senaat van Klausenburg, van de Belgische Regeering, van het Hongaarsche museum te Budapest, van den academischen senaat van Genève, van het bestuur van Britsch-Indië, van het bureau voor den Internat. Catalogue of scientific papers, van de Hollandsche Maatschappij van wetenschappen en van de Maatschappij tot bevordering van het Natuurkundig onderzoek der Nederlandsche koloniën.

Voor het penningkabinet werden van 's Rijks Munt 9 bronzen penningen ten geschenke ontvangen.

Van den wetenschappelijken catalogus werden evenals ten vorigen jare de titels der natuur- en geneeskundige werken met de noodige verwijzingen ingeschikt. De afdeelingen opvoedkunde, onderwijs, beschavingsgeschiedenis en algemeene godsdienstwetenschap werden in systematische orde bewerkt en geheel in orde gebracht. Het aantal uitgeleende boeken beliep 13056, dat der handschriften bedroeg 36, terwijl 14 handschriften uit buitenlandsche bibliotheken geraadpleegd werden.

Het hulplokaal in de Heerenstraat werd opnieuw voor 7 jaren ingehuurd.

Pathologisch instituut. In den afgeloopen cursus waren weder een vijftal volontair-assistenten in het instituut werkzaam.

De aanbesteding van den bouw van het nieuwe pathologisch instituut was binnen korten tijd na het einde van het studiejaar te verwachten.

Anatomisch instituut. Als aanwinsten der verzameling van praeparaten voor het onderwijs kunnen worden genoemd eene serie van modellen in was betreffende de ontwikkeling van het hart en de groote bloedvaten en eene reeks van gipsafgietsels, door welke de topographie der ingewanden kan worden gedemonstreerd.

Een aantal praeparaten der wervelkolom werd vervaardigd.

De verzamelingen werden geregeld gebruikt voor het onderwijs en voor wetenschappelijk onderzoek. Van de verzameling modellen ter vrije beschikking der studenten werd een druk gebruik gemaakt; tegen het einde van den cursus werd de verzameling op drie dagen in de week ook 's avonds ter beschikking van de studenten gesteld.

Ziekenhuis. Door verhooging van het subsidie kon een belangrijk grooter aantal patiënten worden opgenomen.

Met den bouw der klinieken voor chirurgie, obstetrie en gynaecologie werd geregeld voortgegaan.

Het laboratorium ten dienste van het onderwijs in psychiatrie verkeert in goeden toestand, de instrumenten zijn voldoende.

Met huismeester en regenten van het geneeskundig gesticht voor krankzinnigen werd eene overeenkomst aangegaan, waarbij 16 bedden steeds ter beschikking worden gehouden van den hoogleeraar.

De ruimte in het laboratorium van de kliniek voor inwendige ziekten laat te wenschen over; de gelegenheid voor onderzoekingen in verschillende richtingen is gebrekkig. De verzameling hulpmiddelen kon niet zoodanig worden uitgebreid, als door de tegenwoordige behoeften van het klinische onderwijs wordt vereischt. Het laboratorium werd gebruikt voor wetenschappelijke onderzoekingen.

Op de kliniek en polikliniek zijn 2633 patiënten behandeld.

De verschillende ziekten waren onder hen verdeeld als volgt:

ZIEKTEN	Kliniek.				Polikliniek.			
	Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.
der ademhalingsorganen	46	12	22	80	213	232	105	550
„ spijsverteringsorganen	75	36	8	119	169	127	302	598
van nieren en blaas.	22	8	2	32	85	42	7	134
„ hart en bloedvaten	25	13	4	42	102	56	29	187
„ spieren en gewrichten	12	7	1	20	73	52	9	134
„ het zenuwstelsel	22	13	4	39	49	73	11	133
„ de lever	15	6	—	21	22	10	2	34
„ het bloed en de stofwisseling. . .	10	13	7	30	117	143	65	325
malaria	2	1	—	3	1	—	—	1
overige infectieziekten	4	13	—	17	20	46	63	129
loodintoxicatie	4	—	—	4	1	—	—	1
	237	122	48	407	852	781	593	2226

De toestand der hulpmiddelen der heelkundige kliniek is nog niet geheel overeenkomstig de behoeften, al valt in vergelijking met vroegere jaren wel eenige verbetering te constateeren.

In het afgeloopen jaar zijn de volgende verbeteringen aangebracht: 1°. het instrumentarium werd met een aantal nieuwe instrumenten verrijkt; 2°. een nieuw apparaat voor steriel zout water werd aangeschaft; 3°. een tweede sterilisator werd voor de polikliniek aangeschaft; 4°. een tafeltje met electrische cystoscopie werd voor de operatietafel aangeschaft, verder cystocopen voor uretheren, sondeering en een patiëntenheber naar König voor de operatietafel.

De hulpmiddelen voor het onderwijs en operatieleer en in verbandleer werden geregeld aangevuld.

Bij de *tandheelkunde* laat de ruimte in de practicantenzaal en in het technisch atelier te wenschen over. De hulpmiddelen zijn voldoende. Door aankoop werden de verzamelingen vermeerderd met een skioptikon.

Van de hulpmiddelen voor het onderwijs in de *oorheelkunde*, welke ook dit jaar weder eenigszins uitgebreid werden, werd een geregeld gebruik gemaakt.

Het gemis van de beschikking over eenige bedden ter behandeling van enkele patiënten doet zich gevoelen.

In de gynaecologische kliniek en polikliniek werden behandeld respectievelijk 185 en 575 patiënten en in de verloskundige kliniek en polikliniek respectievelijk 210 en 1485 patiënten.

De hulpmiddelen voor het onderwijs in gynaecologie en obstetrie werden uitgebreid met eenige groote teekeningen en eenige modellen van papier maché. Als voornaamste verbetering mag worden genoemd de plaatsing van een grooten sterilisator voor verbandstoffen, die in alle opzichten voldoet. Het meubilair werd vermeerderd met een raderbrancard en twee waschtoestellen.

Pharmacologisch instituut. Het instituut voldoet geheel aan zijne bestemming.

Het meubilair is in goeden staat, terwijl de verzameling met niet onbelangrijke geschenken werd verrijkt. Alle voorwerpen zijn thans opnieuw gecatalogiseerd. In het algemeen wordt er een druk gebruik gemaakt van de verzamelingen.

Physiologisch laboratorium. Hoewel de toestand van het laboratorium niet overeenkomstig de tegenwoordige eischen is die daaraan moeten worden gesteld is daarvan toch in den afgeloopen cursus een druk gebruik gemaakt.

Met de verbouwing is een aanvang gemaakt. Dit jaar zal het oostelijk gedeelte worden opgetrokken en de inwendige inrichting van het gebouw worden gewijzigd.

Voor den aan de westzijde van het laboratorium te bouwen woning van den amanuensis is door den gemeenteraad van Utrecht bij besluit dd. 16 April 1903 vergunning verleend daarvoor gebruik te maken van gemeentegrond, onder voorwaarde dat eenige noodzakelijke werken als gevolg van den bouw, door het Rijk zullen worden verricht.

De hulpmiddelen voor het onderwijs, welke krachtens overeenkomst door het Nederlandsch gasthuis voor ooglijders verschaft werden, voldeden aan de behoeften van het oogheelkundig onderwijs.

Hygiënisch instituut. Het laboratorium en de hulpmiddelen voldoen aan redelijke eischen.

De vernieuwing en aanschaffing van instrumenten, utensiliën en modellen kan bij de toelage welke voor een groot deel moet besteed worden voor andere doeleinden, zooals verwarming, verlichting, schoonhouden, bediening enz. niet in die mate geschieden als in verband met de tegenwoordige behoeften van het onderwijs en wetenschap wel gewenscht ware; met het afwerken van het gebouw, op de noodzakelijkheid waarvan de hoogleeraar Eykman reeds herhaaldelijk wees, is een aanvang gemaakt. De lift voor goederen is door een nieuwe en beter voor het doel bruikbare vervangen.

De verzamelingen werden niet door aanwinsten van beteekenis verrijkt.

Buiten den bacteriologischen cursus heeft nog een viertal studenten zich met speciale onderzoekingen beziggehouden.

Physisch laboratorium. De toestand van het laboratorium kan over het algemeen bevredigend worden genoemd.

De dakbedekking van het laboratorium is vernieuwd.

In 1902 is een aanvang gemaakt met zeer noodzakelijk schilderwerk in de vestibule en corridors. Een lichtkozijn is aangebracht in een donker gedeelte van de gang, terwijl de instrumentenlift ter verbinding van de praepareerkamer met het instrumentenkabinet in een lang gevoelde behoefte voorziet. Het gebrek aan ruimte deed zich ook dit jaar weder gevoelen.

Indien de electrische tram in de gemeente wordt aangelegd overeenkomstig het oorspronkelijk plan zal een gedeelte van het laboratorium-werk aanmerkelijk stoornis ondervinden.

Het meubilair werd verrijkt met twee kleeren- en een rijwielen standaard.

Voor aankoop van nieuwe instrumenten kon in den afgeloopen cursus wederom niet veel worden besteed daar de loopende uitgaven een onevenredig deel van het jaarlijksch subsidie verslinden. Aangekocht werden: een projectie-lantaarn met optische bank en toebehooren, een Gerijk-duplexluchtpomp, drie toestellen voor electrolyse, een kleine balans, een bak van spiegelglas, een kleine electrometer, een ampère-meter, een voltmeter, een Hefner-standaardlamp. In de werkplaats van het laboratorium

werden door den instrumentmaker Koolschijn talrijke hulpmiddelen voor het practicum en voor verschillende onderzoekingen vervaardigd; ook enkele demonstratie-toestellen.

Een aantal hulpmiddelen en instrumenten, die in een physisch laboratorium niet mogen ontbreken, wacht nog op aanschaffing.

Het aantal meergevorderde studenten, die zich met practische oefeningen of onderzoekingen bezighielden, bedroeg in den afgeloopen cursus 16.

In den afgeloopen cursus werd de collegezaal met hare hulpmiddelen voor projectie, enz. eenige malen beschikbaar gesteld voor het houden van wetenschappelijke avondvoordrachten, o. a. voor de sectievergadering van het Utrechtsch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen.

Uit het subsidie zijn weder een aantal belangrijke mathematische modellen voor het onderwijs in de hoogere wiskunde aangeschaft.

Zoölogisch museum en laboratorium. In het afgeloopen jaar kon voor het eerst met de thans afgewerkte nieuwe lokalen van het museum en laboratorium in haar geheel de proef genomen worden. Een en ander voldeed uitnemend, vooral toen na 4 Maart ook de groote behoefte aan hulppersoneel grootendeels bevredigd werd door de benoeming van een assistent.

Belangrijke aanwinsten voor het museum vallen dit jaar niet te vermelden.

Het museum werd met de navolgende voorwerpen verrijkt:

eene groote verzameling mineralen en gesteenten van het eiland Celebes, benevens eenige stukken afkomstig van Java en Singkep door den oud-hoogleeraar dr. G. A. F. Molengraaff geschonken;

eene verzameling gesteenten en mineralen van het eiland Lombok aangeboden door het Gouvernement van Nederlandsch-Indië;

diverse monsters stofgoud van Suriname en zwavel van het eiland Saba door den hoogleeraar Went aangeboden;

gesteenten en mineralen van Kaboeroeang en Talaut-eilanden aangeboden door den heer A. W. K. de Jong te Utrecht;

asch van de uitbarsting van den vulkaan van St. Vincent (8 Juni 1902) door dr. C. H. Wind geschonken;

kwartskristalen uit Westfalen, diverse monsters van putboringen uit Nederland, enz., enz., werden nog ten geschenke ontvangen.

Met het uitpakken en rangschikken der Borneo-collectie van den hoogleeraar Molengraaff werd voortgegaan. Een lange tijd werd besteed om de verzamelingen uit den Nederlandsch Oost-Indischen Archipel in het daartoe bestemd vertrek en in de nieuwe kasten over te brengen.

Scheikundige laboratoria. Aan het voornemen om het scheikundig laboratorium Leeuwenbergh te verlaten is gevolg gegeven. Reeds vóór den aanvang van den cursus 1902/1903 is al hetgeen in dit laboratorium aanwezig was overgebracht naar dat in het Sterrebosch.

Bij besluit van den gemeenteraad, d.d. 25 September 1902, werd de voor het nieuw te bouwen laboratorium voor anorganische scheikunde noodige grond, grenzende aan de Westzijde van eerstgemeld laboratorium, kosteloos aan het Rijk afgestaan.

In het *Sterrebosch-laboratorium voor anorganische scheikunde* werd in den afgeloopen cursus zoowel de anorganische als de organische scheikunde beoefend, ten gevolge van het verlaten van het laboratorium-Leeuwenbergh, in afwachting dat het nieuw te bouwen bovengemeld laboratorium gereed zal komen.

Uit den aard der zaak was de gang van het onderwijs in die der practische oefeningen niet geheel normaal door het gebrek aan ruimte. Van het gebouw en de hulpmiddelen werd zooals begrijpelijk is een zeer druk gebruik gemaakt.

Met behulp van het hem toegestane subsidie is de verzameling instrumenten, die nagenoeg geheel ontbrak, aangevuld.

Onder het nieuw aangeschafte moeten in de eerste plaats genoemd: apparaten van Hempel voor gas-analyse, bom en calorimeter van Berthelot, weerstandsbanken en potentiometer, galvanometer, thermometers, fijne en ruwe, pers van Buchner voor de bereiding van Hefepressaft, thermostaten, electrische oven, enz.

Pharmaceutisch laboratorium. Het laboratorium bleef ook dit jaar aan bescheiden eischen voldoen. Het aantal laboranten was in het geheel 47; onder hen bevonden zich drie militaire apothekers van het Indisch leger.

Aan de verzamelingen werden weder eenige Indische geneesmiddelen en vergiften toegevoegd.

Een microscoop van Leitz, een ouwelsluit-apparaat, een kleine poedermolen, een schud-apparaat, een comprimeer-apparaat en een universaalzeef werden aangeschaft.

Botanisch laboratorium. Het laboratorium heeft in den afgeloopen cursus een geheele verbouwing ondergaan. De nieuwe collegezaal met praepareerzaal werd na de Paaschvacantie in gebruik genomen en voldeed zeer goed, evenzoo de nieuwe zaal voor den practischen cursus. De verdere nieuwe of veranderde lokalen kwamen achtereenvolgens in gebruik: voor zoover daarover te oordeelen valt voldoen deze aan de behoefte. In het bijzonder is de inrichting van de bibliotheek en de leeszaal een groote verbetering te noemen; zij worden door de biologische studenten voor literatuurstudie reeds veel gebruikt.

De volledige inrichting van het verbouwde laboratorium kon pas in de zomervacantie plaats hebben, daarvoor ontbrak gedurende den cursus de tijd.

De bibliotheek werd aangevuld met vervolgwerken en geschenken; onder de laatste verdient in het bijzonder vermelding het Rumphius gedenkboek van het Koloniaal Museum te Haarlem ontvangen, het *Recueil de l'Institut botanique* de Bruxelles en de *Archives de l'Institut botanique* de l'Université de Liége.

Het herbarium onderging eene vermeerdering door eene collectie van 128 herbariumplanten, ten geschenke ontvangen van den Botanischen tuin te Calcutta en de belangrijke verzameling gedroogde planten door den heer A. Pulle bijeengebracht tijdens de Saramacca expeditie, ten geschenke ontvangen van de Commissie voor wetenschappelijk onderzoek van Suriname.

De verzameling glaswerk en chemicalia werd naar behoefte aangevuld, groote instrumenten werden bij gebrek aan fondsen niet aangekocht.

Wetenschappelijke onderzoekingen werden verricht door den hoogleeraar Went omtrent de ziekten van de cacao in Suriname en omtrent enkele parasitische schimmels van het suikerriet en voorts door een drietal studenten en een doctor in de medicijnen, officier van gezondheid van het Nederlandsch Indische leger.

In den hortus botanicus werd een nieuw verwarmingstoestel geplaatst in de ijzeren kas, waarin tevens twee nieuwe tabletten werden aangebracht. Overigens onderging de hortus geene verandering. Een extra krediet werd beschikbaar gesteld om het terrein bij het nieuwgebouwd laboratorium in orde te maken en aldaar eene rotspartij aan te leggen.

De plantenverzameling verkeert in goeden staat; zij werd uitgebreid door geschenken, door ruiling en door aankoop. Met 47 botanische tuinen had zaadruiling plaats.

Sterrenwacht. De toestand van het astronomisch observatorium is onvoldoende te noemen. De amanuensis en de observator zijn vrij voldoende gehuisvest, doch een directeurswoning ontbreekt. De directeur behelpt zich met eene zeer weinig gemakken aanbiedende slaapkamer. De niet onbelangrijke boekerij is onvoldoende ondergebracht in een onvoldoend gebouw, het voormalig meteorologisch instituut.

Voor het nemen van proeven en het doen van berekeningen is geen voldoende ruimte; hoewel niet onbruikbaar is de in 1898 ingerichte noodhulp-collegekamer verre van voldoende.

Op 3 October 1902 des avonds van 9—10½ uur genoot de Sterrenwacht de hooge eer van een bezoek van Hare Majesteit de Koningin-Moeder met gevolg, ten einde de vrij heldere komeet 1902 III waar te nemen. Vooral bij deze gelegenheid deed zich de gebrekkige inrichting der Sterrenwacht — er is geen ontvangkamer — zeer pijnlijk gevoelen.

Onder de aangebrachte verbeteringen verdienen vermelding de vernieuwing van den vloer der meridiaanzaal, de grondige herstelling van de slaapkamer van den hoogleeraar en het in bruikbaren staat brengen van eene kamer van het voormalig meteorologisch instituut.

Omtrent het gebruik van de Sterrenwacht valt het volgende te vermelden.

De beide parallactische opgestelde kijkers deden dienst voor demonstratie aan studenten. De meridiaankijker en de chronograaf werden gemiddeld eens in de negen dagen door den amanuensis Kress voor tijdsbepalingen gebruikt.

De hoogleeraar en de observator gebruikten den 10 duims

kijker van Steinkeil voor de waarnemingen van Venus, Mars, Jupiter, asteroïden, kometen en veranderlijke sterren.

Ook werd gewerkt met het universaal instrument terwijl tevens de noodige aandacht werd geschonken aan de waarneming van vallende sterren

In de laatste jaren konden geene instrumenten van eenige beteekenis uit het subsidie worden aangeschaft.

Groningen.

Universiteitsgebouw. In de zomervacantie is eene belangrijke verbetering aangebracht in de galerij der portretten van de hoogleeraren in de senaatskamer van dit gebouw. Van de reeds aanwezige en van de later ingekomen portretten was de grootte niet altijd gelijk en bij het encadrement werd de meest mogelijke verscheidenheid aangetroffen. Daarin is nu eene ingrijpende verandering gebracht. Alle portretten zijn thans geplaatst in eenvoudige, zwart gepolijste lijsten van gelijke grootte met binnenin bewerkt gouden inleg. Daardoor is het mogelijk geworden meer eenheid te brengen in het geheel, eene betere plaats te geven aan de meer kunstwaarde hebbende doeken, zooals aan die van de eerste vier rectoren Ubbo Emmius, Ravensberg, Pijnacker en Mulerius, en van Joachim Borgesius.

In de maand Juli werd met het verven der gangen, de trappenhuizen en de vestibule van het Universiteitsgebouw een aanvang gemaakt. Veel tijd ging heen met het ontdoen der muren van de daarop gedurende meer dan 50 jaren jaarlijks aangebrachte witkalk, zoodat dit werk eerst in den nu loopenden cursus kan worden voltooid. De beide deuren in de vestibule en de beide naar het museum leidende trappen, welke bij onderzoek bleken van massief eikenhout gemaakt te zijn, zijn ontdaan van de daarop in vroegere jaren gestreken verflaag. De geverfde ringen en knoppen der genoemde deuren bleken van massief koper te zijn vervaardigd.

In de wachtkamer der professoren werd een nieuw vloerkleed gelegd.

Door het verruimen der collegebanken en het aanbrengen van gummi tusschen de klapzittingen dier banken in de collegekamer der theologische studenten werd te gemoet gekomen aan de over de inrichting ingekomen klachten.

In de wijze van toevoer van licht in de boven-collegekamers werd door het wegnemen der trekgordijnen en het aanbrengen van vitrages met in de bovenruiten eenvoudige vitrophanie veel verbetering gebracht.

Dit jaar is de secretaris van curatoren gereed gekomen met het nazien, ordenen en het maken van klappers op het oude archief van curatoren. Dat van 1614 tot en met 1840 is overgebracht naar het Rijksarchief alhier, van welke overbrenging en bewaargeving eene behoorlijke acte van depot is opgemaakt.

Om aan de archieven der verschillende faculteiten eene behoorlijke veilige plaats te geven is in het lokaal bestemd voor de vergaderingen dier faculteiten eene groote eikenhouten archiefkast geplaatst. De voorzitter en secretaris van elke faculteit bezitten een sleutel van het voor hunne faculteit bestemde gedeelte.

De westelijke gevel van het Universiteitsgebouw werd opnieuw ingevoegd.

In de gangen der beide sousterrain-woningen werden nieuwe vloeren van gele cementtegels gelegd.

Bibliotheek. Het gebouw onderging eenige noodige herstellingen.

De verschillende catalogi werden ook dit jaar geregeld bijgehouden. Men is aangevangen met een afzonderlijken catalogus van alle geschriften welke op de Groningsche Universiteit betrekking hebben. Wanneer het hier aanwezige volledig beschreven is, zal het gewenscht zijn om ook van hetgeen hier gemist wordt, maar elders in de groote bibliotheken op dit gebied voorhanden is, de titels aan den catalogus van het hier aanwezige toe te voegen, opdat een zoo volledig mogelijke bibliographie van de Groningsche Hoogeschool hier geraadpleegd kan worden.

Behalve brochures, dissertaties enz. werd de bibliotheek verrijkt met 432 boekwerken, waarvan 273 door aankoop, 159 ten geschenke. Onder de aangekochte trekken o. a. de aandacht: Handbuch der Krankenversorgung und Krankenpflege hrsg. von G. Liebe u. a., Breysig Kulturgeschichte der Neuzeit; Rogers A history of agriculture and prices in England, Studien zur Geschichte der Theologie und Kirche hrg. von Bonwetsch und Seeberg, Wander, Deutsches Sprichwörter-Lexicon. Onder de geschenken dient genoemd te worden de belangrijke verzameling stukken en aanteekeningen over Friesche Kloosters, bijeengebracht door wijlen den hoogleeraar dr. J. Reitsma en aangeboden door dien erfgenamen; verder Indian Plage Commission, Minutes of Evidence and Reports.

De bibliotheek werd door 13 134 personen bezocht, terwijl 13 321 boeken uitgeleend werden, waarvan 1052 naar buiten de stad.

Door den senaat werd de wensch uitgesproken dat de bibliotheek voortaan ook 's avonds voor het publiek zou geopend zijn. Om aan dit verlangen te voldoen is een krediet toegestaan voor den aanleg van electrische verlichting van het gebouw. Aan het einde van den cursus was daarmede echter nog geen aanvang gemaakt.

Ziekenhuis. Voor de ziekenverpleging in de noordelijke provinciën was de afgeloopen cursus een buitengewoon tijdperk. Het oude gebouw, daarvoor aan deze Universiteit bestemd, werd verlaten, het nieuwe, de grootsche inrichting werd betrokken. Aangaande beide inrichtingen werd het volgend vermeld:

In het oude ziekenhuis bevonden zich op 1 Januari 1902, 110 verpleegden; 1215 werden daarin successievelijk opgenomen, zoodat in het geheel 1328 verpleegd werden.

Van dit getal werden achtereenvolgens ontslagen 1037 en zijn aldaar overleden 178, zoodat op 1 Januari 1903 onder behandeling bleven 113.

Naar den aard der ziekte kunnen de patiënten worden verdeeld als volgt:

Inwendige	489
Uitwendige	593
Kraamvrouwen, Gynaecologische	242
Krankzinnigen	4

Het getal verpleegdagen bedroeg 44 451 of voor iederen verpleegde ruim 33 dagen.

In de apotheek bij het ziekenhuis behoorende, werden aan recepten gereedgemaakt:

1902:		1901:	
Kliniek	4°560	tegen Kliniek	48846
Polikliniek	5302	„ Polikliniek	5268
	53862		54114

Op 29 Mei 1903 werd het nieuw Algemeen provinciaal, stads- en academisch ziekenhuis op plechtige wijze door den Minister van Binnenlandsche Zaken, dr. A Kuyper, in tegenwoordigheid van tal van autoriteiten geopend.

Op 31 Mei, 1 en 2 Juni werden de gebouwen (9 in getal) voor het publiek ter bezichtiging opengesteld. Ruim 5000 personen maakten van deze gelegenheid gebruik.

Op 5 Juni d. a. v. werden de nieuwe gebouwen in gebruik genomen. Reeds eenige weken te voren was bij de hoogleeraren op zooveel mogelijke beperking van opname van patiënten aangedrongen, zoodat het gewone getal van pl. m. 110, gereduceerd kon worden tot 79, die dan ook op dien dag zijn vervoerd in drie uur tijds naar de nieuwe inrichting. Geen der patiënten heeft hiervan eenigen hinder ondervonden.

De nieuwe gebouwen voldoen uitnemend, de exploitatie gaat gemakkelijk. Van de kosten valt echter nog niets mede te deelen.

Aan het einde van den cursus 1902/1903 was het getal patiënten van 79 gestegen tot 170.

Van af de opening werden de ziekenhuisgebouwen door tal van personen uit het binnen- en buitenland bezocht. Vermelding verdient het bezoek van H. M. de Koningin-Moeder op 17 Juli en van H. M. de Koningin en Prins Hendrik der Nederlanden op 29 Juli d. a. v.

Door de ingebruikneming van het nieuwe ziekenhuis zijn ook de nieuwe lokalen voor de volgende vier laboratoria n.l.:

a. het pathologisch;

b. het chirurgisch;

c. het obstetrisch-gynaecologisch;

d. het psychiatrisch

in gebruik genomen. Aldaar zijn geplaatst de aan het Rijk in eigendom verblijvende verzamelingen en instrumenten, die alle door de aan de hoogleeraren hiervoor toegekende subsidiën, zeer belangrijk zijn uitgebreid.

Pathologisch-anatomisch laboratorium. Het nieuwe gebouw nadert zijne voltooiing en vermoedelijk zal het nog vóór de Kerstvacantie 1903 in gebruik kunnen worden genomen.

De bediende heeft zijne nieuwe ambtswoning reeds betrokken.

Aan het oude gebouw werden alleen de hoogstnoodzakelijkste herstellingen verricht.

Anatomisch laboratorium. De toestand van het gebouw laat te wenschen over. Verplaatsing van het laboratorium naar eene andere plaats, meer nabij het nieuwe ziekenhuis is in overweging.

Physiologisch laboratorium. Aan het gebouw werden verbeteringen aangebracht, die niet zonder groote schade voor het onderwijs achterwege konden blijven.

Niettemin is het gebouw onvoldoende. Aanzienlijke vergrooting, is onmogelijk, daar het van alle kanten ingebouwd is.

De toestand der verzamelingen en voorwerpen in dit laboratorium is nog onvoldoende. Met de verbetering wordt door aankoop, herstel en eigen aanmaak zooveel mogelijk voortgegaan. Het groot getal studenten, dat practisch komt werken, maakt meer deze hulp noodig.

Hygiënisch laboratorium. Het laboratorium voldoet geheel aan zijne bestemming en is overeenkomstig de behoeften van het onderwijs ingericht. Voor de verzameling werden enkele nieuwe voorwerpen aangeschaft. Door de studenten wordt er een zeer voldoende gebruik van gemaakt.

Natuurkundig laboratorium. Het laboratorium bevindt zich in uitstekenden toestand. Sedert het onderhoud der plantsoenen der academische gebouwen meer rechtstreeks onder het beheer van het college van curatoren is gebracht, wordt de aanleg rondom het gebouw beter onderhouden dan vroeger.

De verzameling instrumenten werd door aankoop en door vervaardiging in de werkplaats vermeerderd. Zoowel bij de colleges als bij de oefeningen en onderzoekingen werd van de instrumenten een druk gebruik gemaakt.

Hortus. De museumkasten zijn in den loop van den cursus gearriveerd. Men is bezig de voorwerpen te rangeeren en het museum zelf geheel in orde te brengen. Het nieuwe laboratorium voldoet geheel aan zijne bestemming. In het onderhoudsbestek is thans, nu de muren geheel droog zijn, voor het eerst een post opgenomen voor het afverven van het gebouw. Evenals zulks bij het physisch laboratorium is geschied worden de kosten daarvan over eenige jaren verdeeld.

De plantentuin wordt in bevredigenden toestand gehouden.

Met verschillende botanische tuinen had ruiling van zaden plaats.

De hortus werd door zeer vele personen bezocht.

Museum van natuurlijke historie en zoölogisch laboratorium. Enkele houten kasten zijn door nieuwe kasten, geconstrueerd van ijzer en glas, vervangen. In de groote zaal is van de 4 hoekkasten nog slechts één veranderd, terwijl de 3 andere houten nog onveranderd aanwezig zijn.

Het museum werd, zoover de beschikbare middelen dit toelieten, aangevuld.

Door de aanschaffing van een uitnemend schietgeweer werd den nieuwen amanuensis de gelegenheid gegeven mooie exemplaren van in de noordelijke provinciën aanwezige dier- en vogelsoorten te bemachtigen. Het museum werd op deze weinig kostbare wijze met menig mooi, soms zeldzaam exemplaar verrijkt.

Gedurende de zomervacantie gehouden tentoonstelling van kunstnijverheid enz. viel het museum een buitengewoon groot bezoek ten deel.

Scheikundig laboratorium. Het chemisch laboratorium is in goeden staat. Op de binnenplaats werd eene nieuwe bergplaats gebouwd, terwijl de ruimte, waarin gemakkelijk ontbrandbare vloeistoffen bewaard worden, door het aanbrengen van ijzeren balken met steenen rollagen zooveel mogelijk brandvrij gemaakt werd.

Eenige zeer noodige werktuigen zijn aangeschaft. De verzameling praeparaten wies wederom sterk aan, meestal werden deze in het laboratorium zelf bereid.

In den laatsten tijd komen meerdere aanvragen van personen, geen studenten, in, om in het laboratorium eenigen tijd te mogen werken.

Mineralogisch geologisch instituut. Het nieuwe gebouw voldoet geheel aan zijne bestemming. In enkele localen is het aanbrengen van jaloezieën echter gewenscht. De museum-lokalen zijn thans des Woensdags van 2—4 voor het publiek opengesteld.

Al hoewel hieraan nog weinige bekendheid is gegeven, komen reeds nu en dan belangstellende bezoekers opdagen.

Het groote terrein rondom het gebouw werd, na eerst geheel te zijn omgewoeld, aangelegd. Nu de gemeente de straat bijlangs het gebouw behoorlijk heeft geriolеerd en van breede trottoirs heeft voorzien kan met de plaatsing van het ijzeren hek een aanvang worden genomen.

De verzamelingen zoowel van de laboratoria-afdeeling, als van de verschillende musea, bevinden zich in goeden toestand en worden nog steeds verbeterd door completeering, etalage en nieuwe etiquetteering.

Sterrenkundig laboratorium. In de afgeloopen zomervacantie werd wegens den voorgenomen verbouw van het Regeeringshotel, alwaar dit laboratorium tijdelijk was gehuisvest, het voormalig mineralogisch-geologisch laboratorium gerestaureerd en de indeeling daarvan gewijzigd, overeenkomstig de wenschen van den hoogleeraar in de sterrenkunde. Voorloopig is hierdoor een bevredigende toestand verkregen.

Electrische verlichting door aansluiting aan de gemeentelijke centrale is wel gevraagd, doch nog niet verkregen.

De verzameling instrumenten bevindt zich in goeden toestand.

Pharmaceutisch laboratorium. Het gebouw voldoet geheel aan zijne bestemming.

In het privaat laboratorium van den hoogleeraar werd een stofvrije kachel geplaatst, die zeer voldoet.

In de collegekamer werden kleine etalage-opstanden aangebracht. De verzamelingen en voorwerpen bevinden zich in behoorlijken staat en worden geregeld bij de practische oefeningen gebruikt.

Verzameling van plaatwerken en gipsafgietsels. Eveneens ten gevolge van den verbouw van het Regeeringshotel is deze verzameling thans ondergebracht, wat ten minste de gipsafgietsels betreft, in de woning van wijlen den heer Lolgama, waarvan de tuin bij den hortus is getrokken.

Verzameling wiskundige modellen. Jaarlijks wordt deze verzameling aangevuld. Bij het onderwijs bewijst zij steeds goede diensten.

Verzameling psychologische instrumenten. Gebrek aan ruimte tot berging dezer verzameling doet zich meer en meer gevoelen.

Verzameling oogheelkundige instrumenten. Geplaatst in de inrichting voor minvermogende ooglijders, waarvan de hoogleeraar in de oogheelkunde directeur is, voldoet geheel aan de gestelde eischen. Uit het toegekende subsidie worden geregeld nieuwe instrumenten aangeschaft.

Verzameling van instrumenten voor de physisch-chemische diagnostiek. In den afgeloopen cursus werd deze verzameling overgebracht naar de daarvoor afzonderlijk ingerichte lokalen in de medische afdeeling van het nieuwe ziekenhuis.

Uit het toegestaan extra krediet konden de meest noodzakelijke instrumenten worden aangeschaft.

Van de verzameling zelve wordt thans een druk gebruik gemaakt.

§ 3. GEMEENTELIJKE UNIVERSITEIT TE AMSTERDAM.

A. COLLEGE VAN CURATOREN.

In het College van curatoren kwam geene verandering.

B. HET ONDERWIJZEND PERSONEEL.

Senaat. Rector-magnificus was de hoogleeraar Valeton, secretaris van den senaat de hoogleeraar Bruining. Assessoren waren de hoogleeraren Korteweg, Cramer, Josephus Jitta en Pel.

Het voorzitterschap en het secretariaat in de faculteit werden bekleed: in die der godgeleerdheid door de hoogleeraren Brandt en Cramer; in die der rechtsgeleerdheid door de hoogleeraren van Hamel en Houwing; in die der geneeskunde door de hoogleeraren Stokvis (later vervangen door den hoogleeraar Place) en Saltet; in die der wis- en natuurkunde door de hoogleeraren Sissingh en Zeeman, en in die der letteren en wijsbegeerte door de hoogleeraren te Winkel en Kernkamp.

Hoogleeraren en lectoren. Op 15 September 1902 droeg de hoogleeraar Pel het rectoraat over aan den hoogleeraar Valeton, na verslag te hebben gegeven van de lotgevallen der Universiteit gedurende het afgeloopen studiejaar.

Op 8 Januari 1902 hield de rector-magnificus eene rede over: „Het Oud-Romeinsche huwelijk in het licht van het zedelijk oordeel."

De in den vorigen cursus benoemde hoogleeraar Lanz aanvaardde zijn ambt op 20 October 1902 met het uitspreken eener rede getiteld: „Die Präventive Chirurgie."

Op 20 September overleed de hoogleeraar Stokvis. In zijne plaats benoemde de gemeenteraad in zijne vergadering van 17 Juli 1903 dr. K. V. Wenckebach, hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Groningen.

Aan dr. E. Cohen, benoemd tot hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, werd op zijn verzoek eervol ontslag verleend als buitengewoon hoogleeraar.

Assistenten. Als assistenten waren werkzaam: bij het physiologisch laboratorium J. J. van Loghem en P. C. van der Stadt; bij het pathologisch-anatomische laboratorium dr. F. L. Driesen en A. E. Sitsen; bij het ziektenkundig laboratorium dr. E. C. van Leersum, dr. J. H. Eberson en F. A. Steensma; bij de bekkenverzameling dr. P. C. T. van der Hoeven, mej. dr. M. des Bouvrie en mej. J. W. C. van Kesteren; bij het laboratorium voor de gezondheidsleer A. Klein; bij het heelkundig ontleedkundig laboratorium J. van Campen en J. Poeltuin; bij het oogheelkundig laboratorium dr. W. M. de Vries; bij het anatomisch laboratorium J. W. Koning en C. W. Scheffer; bij het physisch laboratorium dr. P. Kohnstamm, W. L. Nolke en dr. J. D. van der Waals jr.; bij den hortus botanicus H. F. A. Hus; bij het zoölogisch laboratorium J. Versluys, P. N. van Kampen en L. P. de Bussy; bij het scheikundig laboratorium (anorganische afdeeling) dr. A Steger, dr. W. C. Ringer, dr. J. J. van Laar en dr. A. de Kock; bij het scheikundig laboratorium (organische en pharmaceutische afdeeling) S. Tijmstra Bzn., J. F. Suyver en J. van Pienbroek.

Privaat docenten. Als privaat docenten werden toegelaten dr. J. D. van der Waals jr in de mathematische physica, C. Mannoury in de logische grondslagen der wiskunde en J. Huizinga in de Voor-Indische oudheid- en letterkunde. Aan den privaat docent Smits werd toegestaan onderwijs te geven in de physische en technische scheikunde.

Verlenging van het privaat docentschap is toegestaan aan W. Vogelsang, J. W. Beck, J. D. Wijnkoop, Ch. Miseroy, H. Timmer, dr. D. Coelinck en dr. J. Versluys jr.

C. OMVANG VAN HET ONDERWIJS.

De volgende tabel geeft een overzicht der op de series lectionum aangekondigde en der gegeven lessen.

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
Faculteit der godgeleerdheid.			
D. E. I. Völter.	Oud-Christelijke letterkunde, 2de deel.	2	12
	Exegese der synoptici.	2	10
	Exegese der Paulinische Brieven.	1	8
	Sedert Kerstmis op verzoek der toehoorders nog eene bijzondere les over de literatuur der apostolische vaders, waarbij vooral de Barnabasbrief behandeld werd.	1	6
I. J. de Bussy.	Godsdienst-wijsbegeerte.	1	8
	Zedenkunde.	3	14
	Geschiedenis der zedenkunde.	1	10
W. Brandt.	Algemeene geschiedenis der godsdiensten.	2	4
	Geschiedenis van den Israelietischen godsdienst.	2	8
	Geschiedenis van den oorsprong des Christendoms.	1	12
	Bijbelsche mythologie.	1	12
S. Cramer.	Algemeene geschiedenis van het Christendom.	2	11
	Methodologie van de kerkgeschiedenis.	1	11
	Theologen uit de 19de eeuw.	1	7
	Hermeneutiek des Nieuwen Testaments.	2	8
A. Bruining.	Encyclopaedie der godgeleerdheid.	2	5
	Geschiedenis der leer aangaande God.	3	4
	Geschiedenis der Christelijke leerstellingen.	1 gedurende halven cursus. 2	6
I. W. Pont.	Bijbelsche theologie Oude Testament.	1 gedurende halven cursus. 2	8
	Bijbelsche theologie Nieuwe Testament.	1	10
	Reciet-college.	1	11
Faculteit der rechtsgeleerdheid.			
L. de Hartog.	Encyclopaedie.	2	25
	Nederlandsch Staatsrecht,	3	22
	Algemeen Staatsrecht.	1	5
	Volkenrecht.	2	"
	Administratief recht.	2	"
M. Conrat.	1. Juris Romani privati, prior pars.	4	15
	2. Oefeningen in het Romeinsch privaatrecht.	3	15
	3. Casusposities naar „Die Jurisprudenz des täglichen Lebens von Jhering.	1	10

Gelegenheid tot respondeeren.		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen.		
Ja.		De Acta en de Paulinische Brieven.	
Ja.		Uitgekozen stukken uit Marcus en Lucas.	
Ja.		Paulinische theologie met bespreking der voornaamste plaatsen.	
Ja.		Apostolische vaders, Brief van Barnabas.	
	Neen.	Inleiding. Geschiedenis der godsdienst-wijsbegeerte.	
		Vormen van godsdienstig leven.	
	Neen.	Aetiologie der moraal.	
		Het persoonlijk zedelijk leven.	
	Neen.	De Nicomachische ethiek van Aristoteles.	
	Neen.	Primitieve godsdienstvormen.	
		De zoogenaamde natuurvolken.	
	Neen.	Boek der Richteren, Hosea, Jesaja.	
	Neen.	Ontstaan van het evangelische tafreel van Jezus' leven.	
	Neen.	Voorstellingen en verhalen van polytheïstischen oorsprong in het Oude Testament, de wijziging of de besnoeiing en omwerking daarvan onder de heerschappij van het monotheïsme.	
	Neen.	11de—13de eeuw.	
	Neen.	De ontwikkelingsgang der kerkgeschiedschrijving. Theorie van het historisch onderzoek.	
Ja.		Lectuur van Schleiermacher's Reden, en van Holtzmann's Theologie.	
Ja.		Theorie en behandeling van het Evangelie van Lucas en Philippensen.	
		De ontwikkeling der theologische wetenschap van den aanvang der 18de eeuw tot op heden.	
		Indeeling der theologische wetenschap op haar tegenwoordig standpunt.	
		a. De ontwikkeling eener speculatieve godsleer in den ouden tijd.	
		b. De strijd over de mogelijkheid in het algemeen van eene speculatieve godsleer.	
		c. De theorieën der nieuwere speculatieve philosophie aangaande God.	
		Bespreking van capita selecta uit Pantsen: Einleitung in die Philosophie.	
		Inleiding over de taak en de methode der dogmen-geschiedenis. De ontwikkeling van het trinitarisch christologisch dogma en van de leer aangaande zonde en genade tot op den hervormingstijd.	
		Bespreking van capita selecta uit Origenis contra Celsum.	
Ja.		Theologie der Profeten.	
		Inleiding: Amos; de dag van Jahwe, Sephanja.	
Ja.		De beteekenis van: „de Zoon des menschen", de theologie van den Brief aan de Romeinen.	
Ja.		Voorlezen en voordragen van prozastukken.	
	Neen.	Algemeen stelselmatig overzicht van de verschillende deelen van het recht; van de voornaamste wijsgeerige scholen met betrekking tot het recht en van de vaderlandsche rechtsgeschiedenis.	
Ja.		Dogmatische en historische inleiding tot de Grondwet. Begrootings- en belastingsrecht van den Staat, de provincie, de gemeente, de buitenlandsche betrekkingen, de defensie, onderwijs- en armbestuur, de waterstaat.	
Ja.		De voornaamste leerstukken en theorieën.	
„		Algemeen historisch overzicht; het volkenrecht; de vriendschappelijke verhoudingen.	
„		Stelselmatig overzicht van het Nederlandsch administratief recht met uitvoerige bespreking van sommige onderdeelen, zooals van de zekerheidspolitie, van de zaken ten openbaren nutte. De administratieve rechtspraak.	
		Het algemeen gedeelte (objectief recht).	
		Rechtsfeit, rechtssubject, zaak.	
		Het geheele stelsel van het Romeinsch privaatrecht, in 't bijzonder zakenrecht en recht der verbintenissen.	
		Enkele hoofdstukken uit het genoemde werk.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
G. A. van Hamel.	1. Strafrecht-dogmatiek.	2	30
	2. Strafrecht speciale delicten.	2	30
	3. Strafprocesrecht.	2	25
	4. Wijsbegeerte van het recht.	1	20
D. Josephus Jitta.	Handelsrecht.	3 [1])	30—35
	Faillietenrecht.	1	30 - 35
	Internationaal privaatrecht.	1	20—25
J. F. Houwing.	Burgerlijk recht.	2	35
	" "	2	35
	" "	2	15
	Burgerlijke rechtsvordering.	2	35
M. W. F. Treub.	Grondbeginselen der staathuishoudkunde.	3	50 à 60
	Capita selecta staathuishoudkunde.	2	12 à 15
	Theorie der statistiek.	1	5 à 7
	Grondbeginselen der staathuishoudkunde (dit laatste college werd, wegens gebrek aan belangstelling, slechts in het laatste gedeelte van den cursus gegeven.)	1	10 à 15
C. Miseroy (privaat docent).	Eerste gedeelte notarieel examen.	1	8
	Tweede gedeelte idem.	4	4
	Derde gedeelte idem.	4	4
D. E. Lioni (privaat docent).	Practische toepassing van het Nederlandsche procesrecht.	1 à $1^1/_2$	3
F. van der Goes (privaat docent).	De revolutie in de kapitalistische productiewijze.	1	
J. C. Post (privaat docent).	Burgerlijk recht (notarieel privaatrecht).	5	4
L. E. Visser (privaat docent).	Leer van tractaten betreffende het internationaal verkeer.	1 [4])	1
Faculteit der geneeskunde.			
C. H. Kuhn.	Algemeene ziektenkundige ontleedkunde.	5 [5])	40/50
	" " "	1 [6])	40/50
	Bijzondere ziektenkundige ontleedkunde.	2 [5])	60
	" " "	2 [6])	100/120
	Demonstratie.	2 [6])	110/120

Gelegenheid tot respondeeren.		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen.		
Ja.		Inleiding. — Internationaal strafrecht. — Leer van opzet en schuld.	[1]) Eén uur is bijzonderlijk bestemd geweest voor responsie. Daarbij zijn ook casuspositiën behandeld over andere deelen van het handelsrecht.
Ja.		Methode van interpretatie van de speciale bepalingen. De overtredingen van artt. 424, 431 en 432. Geweldsdelicten en bedrogsdelicten.	
Ja.		Inleiding. Het proces in eersten aanleg ter terechtzitting incl. de leer van het bewijs. De leer der rechtsmiddelen.	
	Neen.	De rechtsphilosophie als historisch-genetische wetenschap van het recht; de gemeenschapsvormen; het huwelijk, de rechtstoestand der vrouw, proces- en bewijsvormen (vóór de Kerstvacantie).	[2]) Nu en dan is over het Nederlandsche recht de gelegenheid tot responsie gegeven.
		Crimineele aetiologie; de leer van de oorzaken der criminaliteit. Beschouwing van eenige bijzondere invloeden ras, leeftijd, sexe, burgerlijken staat (na de Kerstvacantie.)	[3]) De lessen zijn zooveel eenigszins mogelijk gebaseerd op het vraag en antwoord systeem.
Ja.		Het Handelspapier. Verband tusschen het recht der handelspapieren en de overige deelen van het handelsrecht. Het wisselrecht in de geschiedenis, het positieve recht en de practijk. Wisseltheorieën. Ontwikkeling van eene algemeene theorie der handelspapieren. Behandeling der verschillende verkeerspapieren in het licht van die theorie. Geldpapieren buiten den wissel, in het bijzonder chèques. Effectenrecht. Goederenpapieren. Kanspapieren.	[4]) Van af Maart 1903 is dit college gegeven.
Ja.		De faillissementswet, met bijzonderen nadruk op de materieele gevolgen van het faillissement.	[5]) Voor de Kerstvacantie.
	Neen. [2])	Het Internationale en vergelijkende recht der naamlooze vennootschap. Vergelijking tusschen onze wet en de Fransche, Duitsche en Engelsche wetgeving, in het bijzonder ten aanzien van de oprichting, den inbreng, de waarborgen voor een goed beheer en eene eerlijke verantwoording, en de ontbinding. Internationale rechtsvragen, die uit het verschil tusschen de wetgevingen ontstaan.	[6]) Na " "
Ja.		De koopovereenkomst.	
Ja.		Het bewijs in verband met ontwerp der Staatscommissie.	
Ja.		Bespreking van jurisprudentie.	
Ja.		Algemeene beginselen en procedure in eersten aanleg.	
	Neen.	Geschiedenis van oeconomische toestanden en theorieën.	
	Neen.	Kapitaal en kapitaal-rente.	
	Neen.	Algemeene beginselen; hoofdzaken der bevolkingsstatistiek.	
Ja.		Responsie-college.	
Ja.		Erfrecht en inleiding obligatiënrecht.	
Ja.		De onderwerpen vereischt tot de aflegging van dit examen.	
Ja.		Verschillende notarieele akten werden ontworpen, vraagstukken opgelost en rechtsvragen beantwoord.	
Ja.		De loop van een proces in eersten aanleg; behandeling van enkele incidenten; de conservatoire rechtsmiddelen; de lijfsdwang; kort geding voor den president; de procedure voor den kantonrechter.	
		Achtereenvolgens werden behandeld: De centralisatie van de productie. Werking op onderscheidene sociale klassen: middelklasse; proletariaat. De combinatie als gevolg van de centralisatie (trusts enz.). Overgang van kapitalisme tot socialisme.	
Ja.		Het derde en vierde Boek [3]) van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Koophandel en faillissementswet.	
Ja.		Overzicht der verkeerstractaten; de internationale overeenkomst van 5 Maart 1902 betreffende de afschaffing der suikerpremiën.	
	Neen.	Inleiding. Overzicht. Bloeding. Vaatverstopping (Thrombose Embolie).	
	Neen.	Voortzetting.	
	Neen.	Capita selecta.	
	Neen.	Longtering.	
	Neen.	Capita selecta.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
	Obductie.	2	50/60 [1]
		2 [2]	40/50
	Oefeningen in de ziektenkundige weefselleer.	2 × 3 [3]	40/50
	Gerechtelijke geneeskunde.	1 [4]	50/60
	Oefeningen in het obduceeren. [5]	10	50
	Algemeene ziektenkunde.	4 [6]	100/120
C. Winkler.	Algemeene en bijzondere neuropathologie.	2	70—90 [7]
	Psycho-pathologie en therapie.	2	120—150 [8]
	Kliniek.	1	70—90 [9]
	Polikliniek.	3	100—110 [9]
	Psycho-physiologie.	1	50
P. K. Pel.	Medische kliniek.	4	100—150
	Medische polikliniek.	2½	100—150
	Kliniek in acute-infectie ziekten.	1	70—90
	Physische dragnostiek.	3	70—90
J. Rotgans.	Algemeene chirurgie en propaedeutische kliniek.	2	60—100
	Bijzondere heelkunde.	1—2	20—40
	Heelkunde en polikliniek.	2	60—120
	Heelkundige operatiën in vivo.	6—10	0—40
	Heelkundige operatiën in cadavere.	1	60—100
H. Treub.	Gynaecologische obstetrische kliniek.	3	50
	Gynaecologische obstetrische polikliniek.	3	8
	Theoretisch college over verloskunde.	1	60
	Zwangerenonderzoek.	6 [10]	15
	Verloskundige operatie.	6 [10]	20
	Gynaecologische en verloskundige operatiën. [11]		3
R. H. Saltet.	Algemeene bacteriologie.	2 [12]	30
	Gezondheidsleer.	3 [13]	50
	Bacteriologische cursus voor medici.	2	46
	Hygiënische cursus voor medici.	2 [14]	4 × 12
	Bacteriologische cursus voor chemici en pharmaceuten.	2	20
M. Straub.	Onderzoekingsmethoden.	2	50
	Kliniek.	3	30
	Oogspupil-cursus.	2	
	Cursus in onderzoekingsmethoden.	2	12 [15]
A. A. G. Guye.	Oorheelkundige-polikliniek.	1	3—5
	Oorheelkunde.	6	
S. Mendes da Costa.	Pathologie en therapie der huidziekten.	1 [16]	45 tot 90
	Poliklinische oefeningen in het diagnostiseeren en behandelen van huid- en venerische ziekten.	1	16 [17]
	Pathologie en therapie der venerische ziekten.	1	100
	Demonstratie van lijders aan huid- en venerische ziekten.		100
J. K. A. Wertheim Salomonson.	Peripheere zenuwziekten.	1	30
	Kliniek der zenuwziekten.	1	60
	Röntgen-college.	6 × 2 uur in 't jaar.	60
	College over degeneratie.		
	Polikliniek zenuwziekten.	4 × 2 uur per week.	4—6

Gelegenheid tot respondeeren.		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen.		
Ja.		Diagnostiek en epicrise.	[1]) Voor meergevorderden.
	Neen.	Methode en diagnostiek.	
Ja.		Circulatie-stoornissen. Ontsteking. Necrose. Degeneratie. Infiltratie. Hyperplasie.	[2]) „ beginners. (Dit jaar gegeven door den prosector Fokke Meursing).
	Neen.	Identiteit.	
Ja.		Voorkomende gevallen.	[3]) Dit jaar gegeven door de assistenten dr. T. L. Driessen en A. E. Sitzen.
	Neen.	Nosologie.	
	Neen.	Ziekten der primaire en der secundaire neuronen.	[4]) Na de Kerstvacantie.
	Neen.	Algemeene psycho-pathologie.	
		Bijzondere pathologie. Meer bepaald acute psychosen (manie, melancholie, acute verwardheid etc).	[5]) Onder toezicht van den prosector Fokke Meursing.
		Chronische psychosen (Paranoia etc.).	
		Dementia paralitica.	[6]) Na 28 Maart wegens ongesteldheid geene lessen opgegeven.
Sonwijlen.		Uitsluitend demonstratie van uitgezochte gevallen.	
Ja.		Wat zich voordoet.	
	Neen.	In 15 lessen een overzicht der psycho-physiologie voor hen die er belang in stelden.	[7]) Is voor de 1ste semesters bestemd.
Ja.		Ziekten van het circulatie-, degestie- en respiratie-apparaat van het systeem uropoiëticum van het zenuwstelsel; stofwisselings- en infectie-ziekten.	[8]) Is voor oudere jaren bestemd.
Ja.		Kinderziekten.	[9]) Voor oudere semesters.
Ja.		Als boven.	
Ja.		Voor meergevorderden.	[10]) Een door den hoogleeraar, vijf door den assistent.
Ja.		Ziekten der verschillende orgaangroepen.	[11]) Zoo dikwijls noodig.
Ja.		Capita diversa.	
Ja.		Voorkomende gevallen.	[12]) Alleen voor de Kerstvacantie.
	Neen.	„ „	[13]) Na de Kerstvacantie een uur per week. Bovendien op Zaterdagen excursies naar het abattoir watervoorziening van het Linnaeuspark, veiligheidsmuseum ontsmettingsinrichting der gemeente.
	Neen.	Operatie aan bloedvaten, zenuwen, pezen, spieren en beenderen.	
		Amputatiën en exarticulatie.	
	Neen.	Demonstratie van patiënten.	
Ja.		Onderzoek van loopende patiënten.	
	Neen.	Capita selecta.	
		Operatiën op het zg. phantoom.	[14]) De practische oefeningen werden mede door privaat docent Alex Klein geleid. Zij hadden plaats na de Kerstvacantie.
	Neen.	Morphologie, levensvoorwaarden en levensuitingen der lagere organismen.	
	Neen.	Geneeskundige statistiek, klimaat en kleeding, bodem, water, andere voedingsmiddelen, alcohol, bestrijding van besmetteljke ziekten.	[15]) Telkens voor 12 leerlingen.
		Koch's gelatine-methode en het microscopisch onderzoek van bacteriënculturen.	[16]) Dit college kan door overvulling der studieuren nà de Kerstvacantie slechts door het 2de semester en niet door het 4de gevolgd worden.
		Onderzoek van water, lucht, melk, bier enz. zoowel met scheikundige en natuurkundige als met bacteriologische methoden.	Voor de Kerstvacantie nemen 1ste en 3de semester er aan deel.
		Als die voor medici.	
	Neen.	Refractie-accommodatie, gezichtsscherpte, tensie, oogspiegel.	
Ja.		Demonstratie van ziektegevallen.	[17]) 3 groepen van 16 studenten, duur van elke groep 2 maanden.
Ja.		In hoofdzaak demonstratie van patiënten en behandelingsmethoden.	
	Neen.	Lichus, Pemphigus. Dermatitis-herpetiformis en exfoliativa.	
Ja.		Huidziekten bij stofwisselingsstoornissen. Lupus.	
	Neen.	De directe en verwijderde gevolgen van de infectie met gonococceeren bij beide geslachten.	
Ja.			
	Neen.	Ziekten der peripheere zenuwen.	
	Neen.	Ziekten van het centraal en peripheer zenuwstelsel.	
	Neen.	Toepassing van Röntgenstralen.	
		(Niet gehouden dit jaar).	
Ja.		Wat op de polikliniek voorkwam.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
L. Bolk.	Systematische anatomie.	4	100
	Topographische anatomie.	3	100
J. van Rees.	Weefselleer.	5—6 [1])	60
	Capita selecta.	1 [2])	50
	Physiologische besprekingen.	2 [3])	30
	Miscroscopie voor het eerste jaar.	10	50 [4])
	Oefeningen met co-assistenten.	4	40 [5])
	Technische oefeningen voor meergevorderden.	6—8	[6])
T. Place.	Speciale physiologie.	5	90
	Algemeene physiologie.	2 [1])	50
	Capita selecta.	2 [3])	60
	Practische oefeningen.	5 × 2 uren.	60 [7])
O. Lanz.	Chirurg. kliniek.	4	50
	Chirurg. polikliniek.	3	30
J. de Bruin (lector).	Kliniek der kinderziekten, vóór de Kerstvacantie.	2	50
	na " "	1	
	Polikliniek der kinderziekten, na de Kerstvacantie.	1	13 [8])
	Theoretisch college, na de Kerstvacantie.	1	25
M. A. Mendes de Leon (privaat docent).	Operatieve verloskunde.	2	14 [9]) per cursus van 6 weken.
A. B. Tilanus jr. (privaat docent).	Orthopedische Polikliniek.	4	10
	Chirurgische operatiën.	4	3
H. Timmer (privaat docent).	Orthopedische chirurgie.	1 uur college 6 uren polikliniek.	20
J. H. Eberson (privaat docent).	Heeft dit jaar geen college gegeven.		
H. Burger (privaat docent).	Cursus in laryngoscopie en rhinoscopie.	2 × 2 uren.	10
	Polikliniek.	3 × 2 uren.	2
W. Posthumus Meyes (privaat-docent).	Klinische lessen over keel-, neus- en oorheelkunde met demonstratie.	1	60 [10])
	Poliklinische oefeningen in het onderzoek en in de behandeling van keel-, neus- en oorlijders (voor meergevorderden).	3 × 3 uren.	5 [11])
	Keel-, neus- en oorspiegelcursus voor eerstbeginnenden.	2 × 2 uren.	10 [12])
I. E. Grevers (privaat docent).	Theoretische tandheelkunde.	3 à 4	30
	Operatieve tandheelkunde.	3 à 5	3 à 4 [13])
Alex. Klein (privaat docent).	Cursus in hygiëne en bacteriologie in vereeniging met prof. Saltet.	4	12
N. M. Josephus Jitta (privaat docent).	Practische oogheelkunde.	2	slechts één per week.
N. van Rijnberk, (privaat docent).	Practische oogheelkunde.	9 à 10	zich afwisselende groepen van twee à drie telkens voor 14 dagen.

Gelegenheid tot respondeeren.		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen.		
Ja.		Centraal zenuwstelsel. Zintuigen.	[1]) Voor Kerstmis.
Ja.		Topographie van hoofd, hals en bovenste extremiteit.	[2]) Na Kerstmis.
	Neen.	Elementen, weefsels, organen.	[3]) Na Paschen.
	Neen.	Oor en oog.	[4]) In 4 groepen.
	Neen.	Descendentie; variatie, erfelijkheid, natuurlijke, maatschappelijke en sexueele selectie.	[5]) In groepen van 4 à 5.
Ja.		Elementen, weefsels, organen.	[6]) Wisselend aantal.
Ja.		Miscroscopische anatomie.	[7]) Zes groepen van 10.
Ja.		Leer der voedingsverrichtingen. Centraal zenuwstelsel.	[8]) Wegens het ongeschikte uur (12—1) over het algemeen slecht bezocht.
	Neen.	Physiologie der cel. Spier- en zenuw-physiologie.	
	Neen.	Gezichtszinking.	
		Bloed. Bloedsomloop, ademhaling, spierphysiologie, electr. verschijnselen, onderzocht met de spiegelcontrôle en de capillair-electrometer. Onderzoek met den ophthalmometer.	[9]) Aan deelnemers van voormelden cursus wordt gelegenheid gegeven de gynaecol. polikliniek en kliniek te bezoeken en bij operatiën tegenwoordig te zijn.
Ja.		Demonstratie van patiënten.	
Ja.		Behandeling van loopende patiënten.	
Ja.		Diverse kinderziekten met uitzondering der acute infectie-ziekten.	[10]) Deze samenkomsten worden gevolgd door medic. candidaten doctorand. semi-artsen of artsen.
Ja.		" " " " " " "	
	Neen.	Voeding van den zuigeling aan de borst.	
Ja.		Pathologie en therapie van de baring. Oefeningen op het phantoom.	[11]) Elke drie maanden wordt aan 5 semi-artsen gelegenheid gegeven tot practische oefeningen.
Ja.		Voorkomende gevallen	[12]) Elke zes weken wordt aan pl. m. 10 doctorandi of semi-artsen gelegenheid gegeven zich technisch voor te bereiden voor de poliklinische behandeling.
Ja.		" "	
Ja.		Demonstratie van patiënten en college over capita selecta, alsmede verbandleer.	[13]) Aan drie studenten (semi artsen) wordt gelegenheid gegeven gedurende eene maand zich te oefenen in de tandextractie op de polikliniek. Vooraf gaat werken op het phantoom.
Ja.		Technisch onderzoek en capita selecta.	
Ja.		Poliklinisch onderzoek en behandeling van patiënten.	
Ja.		Capita selecta.	
Ja.			
Ja.		Techniek van het onderzoek.	
	Neen.	Ontwikkelingsgeschiedenis der tanden.	
		Ontleedkunde der tanden. Physiologie, histologie der tanden. Anomalieën der tanden in het algemeen.	
		Anomalieën van het gebit. Ziekten der tanden, tandkassen en het tandvleesch. Hygiëne van de mondholte en de tanden. Ziekten der kaken in verband met ziekten der tanden.	
Ja.		Kleine operatiën.	
		Extractie der tanden.	
		Diagnostiek der tand- en mondziekten.	
		Oefeningen in hygiënische en bacteriologische onderzoekingsmethoden.	
Ja.		Oefening in het onderzoek met den oogspiegel en in het behandelen van patiënten.	
Ja.		1. Onderzoek (diagnose) en behandeling van ziekten der oogen en hunne annexe organen, vooral met het oog op de algemeene practijk.	
		2. Bepaling en correctie der gebreken van de refractie en der accomodatie, incl. der gezichtsscherpte en van den kleurenzin.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
Faculteit der wis- en natuurkunde.			
J. D. van der Waals.	Bijzondere hoofdstukken der natuurkunde voor aanstaande candidaten in wis- en natuurkunde en scheikunde.	2	40
	Thermodynamica.	2	16
	Mathematische physica.	3	8
	Practische oefeningen voor meergevorderden.	Onbepaald.	
A. J. van Pesch.	Hoogere algebra.	2	20
	Differentiaal-rekening I.	2	16
	Differentiaal-rekening II.	2	12
	Beschrijvende meetkunde.	1	16
	Integraal-rekening.	2	3
	Differentiaal-vergelijkingen.	2	6
	Variatie-rekening.	1	5
H. de Vries.	Anatomie der planten.	1	150
	Algemeene plantkunde.	2	150
	Biologie der planten.	1	25
	Systematiek der planten.	1	25
	Microscopische oefeningen voor medici en pharmaceuten.	5 × 3	5 × 27
	" " " candidaten.	2 × 3	6
D. J. Korteweg.	Analytische meetkunde (eerste cursus).	2	20
	" " (tweede ").	2½	18
	" " (derde ").	1 tot 20 Maart	15
	Mechanica (tweede cursus).	2½	6
	Astronomie.	2	30
M. Weber.	Geographische verspreiding der dieren.	1	20
H. W. Bakhuis Roozeboom.	Algemeen college voor medici en philosophen.	3	120
	Aanvullingscollege voor philosophen.	1	40
	Candidaten-college.	2	15
	Practische oefeningen voor medici en eerstbeginnende philosophen.	6 × 3	140
	Practische oefeningen voor pharmaceuten en philosophen.	6 × 3	30
	Practische oefeningen voor candidaten in de chemie.	5½ dag.	10
C. A. Lobry de Bruyn.	Algemeen college voor medici en philosophen.	2	120
	Aanvullingscollege organische scheikunde.	1	30—40
	Candidaten-college.	1	15
	Voordrachten door candidaten te houden over speciale onderwerpen.		
	Practische oefeningen door aanstaande candidaten en candidaten in de scheikunde en door doctorandi.	dagelijks.	
C. Ph. Sluiter.	Vergelijkende anatomie.	3	90
	Kennis der parasieten.	1	45
	Capita selecta voor meergevorderden.	1	20
	Practische cursus voor medici.	2 × 2	40
	Practische cursus voor biologen vóór candidaats-examen.	2 × 2	15
I. Ritzema Bos.	Phyto-pathologie.		

Gelegenheid tot respondeeren.		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen.		
Ja.		Warmte.	
Ja.		Binaire mengsels.	
Ja.		Magnetisme, eigenschappen van het electro-magnetisch veld. Inductie, electromotorische en ponderomotorische krachten. Vibrator van Hertz. Electro-magnetische lichttheorie. Terugkaatsing en breking. Dubbele breking. Brandpunt. Lichtpunt in een magnetisch veld.	
Ja.		Determinanten. Reeksen van hoogere orde. Oneindig voortloopende reeksen. Algebra van imaginaire grootheden. Inleiding differentiaal-rekening. Differentieeren.	
Ja.		Functiën van eenige veranderlijke algebraïsche en meetkundige toepassingen. Functiën der twee veranderlijke algebraïsche toepassingen.	
Ja.		Functiën van twee veranderlijke algebraïsche en meetkundige toepassingen. Partieele differentiaal-vergelijkingen.	
	Neen.	Scheeve projectiën, bolkegel, cilinder, perspectief, axonometrie.	
Ja.		Bepaalde integralen. Gammafunctiën. Reeksen van Fournier. Integralen van imaginaire functiën.	
Ja.		Gewone simultane en partieele differentiaal-vergelijkingen. Toepassingen.	
Ja.		Variatie van enkele en dubbele integralen. Toepassingen.	
	Neen.	Anatomie van cellen en weefsels.	
	Neen.	Bevruchting, erfelijkheid, natuurlijke familiën.	
	Neen.	Gallen.	
	Neen.	Choripetalen.	
Ja.		Cellen en weefsels.	
Ja.		Bevruchtingsorganen van gymnospermen en angrospermen.	
Ja.		Analytische meetkunde van het platte vlak.	
Ja.		Analytische meetkunde van het platte vlak (voortzetting) en der ruimte.	
Ja.		Kegelsnedenbundels en andere stelsels; homogene coördinaten; Plückersche betrekkingen.	
Ja.		Dynamica van materieele stelsels.	
	Neen.	Beschrijving van de beweging der hemellichamen, lengte en breedte-bepaling.	
		Overzicht over de zoögeographie; meer in het bijzonder de verspreiding der dieren in den Indischen Archipel en hare verklaring uit het verleden.	
Soms.		Elementaire anorganische en algemeene chemie.	
»		Uitgebreider behandeling der algemeene chemie en der elementen tot aan de zwavel.	
»		Evenwichtsverschijnselen bij stelsels van 1 component en 1 deel der stelsels van 2 componenten.	
		Eenvoudige qualitatieve analyses.	
		Moeilijker qualitatieve analyses: eenvoudige quantitatieve analyses en praeparaten.	
		Quantitatieve analyses. Praeparaten.	
		Physisch-chemische oefeningen.	
		Algemeene organische scheikunde.	
		Uitgebreidere behandeling der organische scheikunde. Aliphatische lichamen.	
		Intramoleculaire atoomverschuivingen, toepassingen der physische scheikunde op de organische scheikunde, nieuwe literatuur.	
	Neen.	Spijsverterings-kanaal, bloedvaatstelsel, urogenitaalsysteem.	
	Neen.	De dierlijke parasieten van den mensch.	
Ja.		Verschillende onderwerpen uit de embryologie en verg. anatomie.	
Ja.		Anatomische onderzoeking van verschillende dieren.	
Ja.		Anatomische onderzoeking van verschillende dieren.	
		Dit jaar geen college gegeven.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
W. Verschaffelt,	Plantenphysiologie.	1	10
	Pharmacognosie voor studenten in de pharmacie.	2	30
	Practicum pharmacognosie voor dezelfden.	2 × 3	30
	Responsie-college voor dezelfden.	1	10
	Pharmacognosie voor studenten in de geneeskunde.	1	100
	Phytochemie.	1	20
	Practische oefeningen in de planten-anatomie en physiologie voor meergevorderden.	dagelijks.	10
R. Sissingh.	Experimenteele natuurkunde.	4	120—140
	Practische oefeningen [2]).	tweemaal 4 uren.	15
Eug. Dubois.	Geologie.	2	
	Palaeontologie.	2	
	Mineralogie en kristallographie.	2	
P. Zeeman.	Optische kristallographie.	1	8
	Practische oefeningen.	onbepaald.	
P. van der Wielen (lector).	Voor pharmaceutische studenten in het algemeen,	1	
	1. Pharmacie (kennis der samenstelling en van het onderzoek van geneesmiddelen, zoowel van grondstoffen als praeparaten).		
	2. De leer der bereiding van officieele geneesmiddelen (galenica) en recepten (recepteerkunde).	2	
	3. Practicum ten minste voor pharmaceutische studenten in hun laatste studiejaar.	15	
	Repetitie-college.	1	
	Voor medische studenten. Leer der bereiding en samenstelling van geneesmiddelen.	1	
	Practische cursus, acht groepen, elke groep $2^1/_2$ uur in 14 dagen 20 uur.	10	
N. Schoorl (lector).	Pharmaceutische scheikunde.	2	30
	Analytische scheikunde.	2 [3])	12—15
	Analytische scheikunde.	1	15
	Dagelijksch practicum.	's morgens 9 [4]) 's middags 5	40
	Microchemie.	6	12 [5])
	Algemeene repetitie.	1 [6])	
I. I. van Laar (privaat docent).	Mathematische chemie.	1	13
D. Coelingh (privaat docent).	Beginselen der groepentheorie.	1	10
I. Versluys Jr. (privaat docent).	Algemeene zoölogie der ongewervelde dieren.	1	30
A. Smits (privaat docent).	Physische chemie en technische chemie.	1	10
J. D. van der Waals (privaat docent).	Kinetische gas-theorie.	1 [7])	9
L. Th. Reicher (privaat docent).	Methoden der analytische scheikunde, toegelicht door proeven.	1	15

Gelegenheid tot respondeeren.		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen.		
	Neen.	Algemeene levensvoorwaarden: water, temperatuur, licht, luchtdruk, osmotische druk, vergiften.	[1]) Tweemalen 's jaars wordt gedurende eenige weken een responsie- en repetitie-college gehouden 1 uur per week.
	Neen.	Terebinthinae, trangulinae, aesculinae, columniferae, myrtiflorae, umbelliflorae, sympetalae.	
	Neen.	Anatomie van op het college behandelde simplicia.	
Ja.			[2]) Bij deze practische oefeningen worden voortdurend de natuurkundige onderwerpen besproken.
Ja.		Belangrijke plantenstoffen en plantaardige geneesmiddelen.	
	Neen.	Voorkomen in de plant en physiologische beteekenis van alkoholen, vetten, organische zuren.	
Ja.			[3]) Voor de Kerstvacantie qualitatief (twee uur per week). Daarna quantitatief (een uur) en het laatste gedeelte (titreer methoden) ook bijgewoond door a. s. candidaten in de scheikunde.
	Neen. [1])	Licht; magnetisme; electriciteit. Het waarnemen van natuurkundige verschijnselen en het meten van natuurkundige grootheden.	[4]) Behalve Zaterdags.
	Neen.	Physiographie. Geodynamica. Geologie van het Mesozoïsche tijdvak.	
	Neen.	Palaeontologie van het Mesozoïsche tijdvak.	[5]) Telkens 6 per cursus (3 uur 's weeks).
	Neen.	Algemeene mineralogie. Geometrische kristallographie. Specieele mineralogie, met uitzondering der silicaten.	[6]) Alleen na de Paaschvacantie.
Ja.		Dubbele breking, theorema van Fresnel, één- en twee-assige kristallen in parallel en convergent licht. Toepassing op onderscheiding van kristallen.	[7]) Slechts een half jaar gegeven. Geopend 28 Januari.
Ja.		Geneesmiddelen welke glukosiden bevatten.	
		Geneesmiddelen met actieve zuren, harsen, gomharsen, balsen, vluchtige oliën, vetten.	
Ja.		Geneesmiddelen door distillatie en indamping bereid.	
		Geneesmiddelen welke met vet als constituens worden bereid, speciën, pulveren, pilulae, trochisci enz.	
		Het onderzoek en de bereiding van geneesmiddelen.	
Ja.		Kleinere onderwerpen naar keuze van de toehoorders.	
	Neen.	Een overzicht der geneesmiddelvormen, hunne bereiding en eigenschappen.	
Ja.		Het bereiden van eenvoudige recepten.	
	Neen.	De anorganische geneesmiddelen.	
	Neen.	Anorganische qualitatieve en quantitatieve analyse.	
	Neen.	Organische analyse en beginselen der gerechtelijke scheikunde.	
Ja.		Anorganisch gedeelte: verontreinigde geneesmiddelen, aliages enz.	
	Neen.	Electro-chemie, daarna de theorie der thermo-dynamische potentiaal en hare toepassing op gas- en vloeistofmengsels.	
	Neen.	Beginselen der substitutiegroepen en haar verband met algebraïsche vergelijkingen. Bewegingsgroepen. Groepen van lineaire transformaties in 't vlak der complexe grootheden. Beginselen der moduleergroepen, der Lie'sche groepen. Algemeene eigenschappen der groepen en ondergroepen, groepen en functies, transitiviteit, samenstelling, enz.	
	Neen.	Anatomie en systematiek der echinodermen en arthropoden.	
Ja.		Reactie-snelteelen. Chemisch evenwicht. Kaarsen en zeepfabricage. Explosiefstoffen-fabricage. Lichtgasfabricage.	
Ja.		Toestandsvergelijking van gassen en vloeistoffen wrijving van gassen.	
	Neen.	Scheikundig en microscopisch onderzoek van voedingsmiddelen: water, alkoholische dranken, meel en brood, melk en hare producten, genotmiddelen.	
		Microphotographie, toegepast op het onderzoek van voedings- en genotmiddelen.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
G. Mannoury (privaat docent).	De logische grondslagen der meetkunde ingeleid door een overzicht van de meetkunde der ruimte van dimensiën en de niet-enclidische meetkunde.	1	12
Faculteit der letteren en wijsbegeerte.			
I. C. Matthes.	Hebreeuwsche taal.	3	11
	Israëlietische oudheden.	4	11
	Geschiedenis der Israëlietische letterkunde.	2	4
	Exegese der historische Boeken des Ouden Testaments.	2	4
	Exegese der poëtische en profetische Boeken des Ouden Testaments.	1	6
	Beginselen van het Arabisch.	1	4
C. M. Kan.	Physische aardrijkskunde.	3	25
	Volkenkunde.	3	25
	Land- en volkenkunde van den Indischen Archipel.	2	7
J. M. J. Valeton.	Romeinsche Antiquiteiten.	2	4
	Oude Geschiedenis.	2	4
	Capita selecta voor candidaten.	2	5
	Grieksche antiquiteiten.	2	4
H. T. Karsten.	Latijn voor aanstaande candidaten.	4	4
	Latijn voor candidaten.	2	5
	Historia litteraria.	1	5
	Epigraphiek en palaeographie.	1	3
J. te Winkel.	Geschiedenis der Nederlandsche letterkunde.	2	14
	Geschiedenis der Nederlandsche taal.	2	25
	Middel-Nederlandsch.	2	25
	Schrijvers der zeventiende eeuw.	1	24
K. Kuiper.	Grieksche schrijvers voor jongere literatoren.	4	5
	Grieksche schrijvers voor candidaten.	2	6
	Grieksche literatuurgeschiedenis voor candidaten.	1	8
	Epigraphiek (candidaten).	2	3
	Palaeographiek (candidaten).	2	3
	Lectuur van Grieksche schrijvers met studenten uit alle faculteiten.	2	30 à 40
R. C. Boer.	Gothisch.	2½	27
	Middel-Hoogduitsch.	3	10
	Angelsaksisch.	1	3
	Oud-Noorsch.	3	7
	Sanskrit.	2	7
G. W. Kernkamp.	Algemeene geschiedenis.	2	30
	Vaderlandsche geschiedenis.	3	25
	Palaeographie en archief-onderzoek.	1	7 [1]
	Historiographie en methodologie.	1	30
M. A. van Melle.	Geschiedenis der Grieksche philosophie.	2	6
	Theoretische logica, kennisleer.	1	12
	Geschiedenis der Engelsche philosophie.	2	25

Gelegenheid tot respondeeren.		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen.		
	Neen.	De logische grondslagen der getallenleer (de transfiniete getallen of puntverzamelingen van Cantor, de commutatieve eigenschap der telling; onmeetbare getallen, logisch teekenschrtft in het bijzonder dat van Peano.)	[1]) Dit college alleen voor candidaten in de letteren, die historicus willen worden.
Ja.		Grammatica en cursorisch lezen.	
	Neen.	Nomadenstaat. Landbouw, veeteelt. Recht en rechtspraak. Geographie. Heilige handelingen: offers e. a. Heilige personen: profeten, priesters e. a.	
	Neen.	Israëlietische historiographie; Boek Ruth, Boek Ester, Boek Jona, Boek Judith, Boek Tobith. Apocryphe Boeken in het algemeen. Vele profetische geschriften Jesaja, Jeremia, Ezechiel, Amos, Hozea.	
Ja.		Richteren XI. Genesis VI—VIII. Richteren XIII—XVI.	
	Neen.	De apocalyptiek in het Boek Daniël. Vergelijking van oud-testamentische beeldspraak met Assyrische-babylonische mythologie. De booze geesten volgens het Oude Testament.	
Ja.		Roorda's Grammatica en Chrestomathie.	
	Neen.	Vergelijking der werelddeelen naar hun bodemgesteldheid, meer bijzonder Voor-Azië.	
	Neen.	Vergelijking der natuurwetten naar hun middelen van bestaan, bestuursvormen, enz. (voortzetting).	
	Neen.	De vermeerdering onzer geographische kennis van den Oost-Indischen Archipel sedert 1890. De inlandsche bevolking van dien Archipel.	
	Neen.	Burgerindeelingen en volksvergaderingen.	
	Neen.	Rome na den dood van Caesar.	
	Neen.	Athene in het eind der vijftiende eeuw voor Christus.	
	Neen.	Oude burgerindeelingen en regeeringsvormen in Athene.	
Ja.		Cicero, pro Murena, Virgilius, prolegomena, Aeneis Liber VII.	
Ja.		Plautus' Miles gloriosus, Tacitus, Annales Liber II.	
Ja.		Cato, Varro, Lucanus, Valerius Flaccus. Tacitus' Dialogen en Germania Martialis Drama en tooneel.	
Ja.		Lezen van inscriptiën en handschriften.	
	Neen.	De letterkunde in de achttiende eeuw.	
	Neen.	Ontwikkeling der schrijftaal in de 18de en 19de eeuw.	
Ja.		Verklaring van den Roman Karel ende Elegast.	
	Neen.	Verklaring der zedeprinten van Huygens.	
Ja.		Homerus (lectuur; en Inleiding tot de geschiedenis der Homerische gedichten). Plato (de Charmides).	
Ja.		Sophocles (Biographische inleiding en lectuur der Trachiniae). Thucydides (prolegomena en lectuur van enkele hoofdstukken uit het tweede boek). Verder schriftelijke behandeling van bepaalde vraagstukken uit de ter college besproken stof door de candidaten.	
	Neen.	De Grieksche lyriek.	
Ja.		Lectuur van Grieksche opschriften.	
Ja.		Lectuur van handschriften.	
	Neen.	Sophocles, Koning Oedipus, Plato Gorgias.	
Ja.		Inleiding klankleer, vormleer. Lezing van stukken uit Wulfila.	
Ja.		Inleiding tot en lezing van het Nibelungenlied Middel-Hoogduitsche metriek.	
Ja.		Lezing van stukken uit Béowulf.	
Ja.		Inleiding tot de spraakkunst. Lezing der Völsunga saga en van de Edda.	
Ja.		Historische behandeling der klankleer en vormleer. Lezing van Pancatantra.	
Ja.		Geschiedenis der kruistochten. Frankrijk in de 14de en 15de eeuw.	
Ja.		De jaren 1713—1813.	
Ja.		Leeren lezen van oud schrift. Eigen onderzoekingen van de studenten op het stedelijk archief.	
	Neen.	Nederlandsche geschiedschrijvers sinds Wagenaar. Proeven van historische critiek. Van buitenlandsche geschiedschrijvers: Ranke.	
	Neen.	Van af Aristoteles tot en met de neo-platonistische scholen.	
	Neen.	Onderzoek naar de synthetische oordeelen a priori in de logische mathematische en natuurwetenschappen.	
	Neen.	Inleiding Bacon (Descartes), Hobbes, Locke, Berkeley, David Hume.	

Naam van den hoogleeraar, lector of privaat docent.	Naam der les.	Getal uren per week.	Gemiddeld getal toehoorders.
J. Six.	Geschiedenis der Grieksche kunst.	2	4
	Hoofdstukken uit de kunstgeschiedenis van de 17de en de 18de eeuw.	1	8 [1])
J. J. A. A. Frantzen (privaat docent).	Nieuw-Hoogduitsch.	2	30
	Middel-Hoogduitsch.	½ à ¾	34
	Duitsche letterkunde.	1	
F. Leviticus (privaat docent).	Phonetica.	1	6
J. D. Wijnkoop (privaat docent).	In de nieuwe Hebreeuwsche taal- en letterkunde.	1½	2
W. Vogelsang (privaat docent).	Kunstgeschiedenis van Nederland.	2	15
	Algemeene kunstgeschiedenis.	1	5

Gelegenheid tot respondeeren.		Aanwijzing der behandelde onderwerpen.	*OPMERKINGEN.*
Ja.	Neen.		
Ja.		De Grieksche kunst der 5de eeuw voor Christus.	[1]) Privatissimum.
	Neen.	De Carravoggieske richting in Italië, Spanje, Frankrijk, Duitschland en de Nederlanden.	
		De Rembrandtieke school in Holland.	
		De nabloei der manieristen in Holland.	
		De Venetiaansche richting in de Zuidelijke Nederlanden, Spanje en Holland.	
Ja.		Nieuw-Hoogduitsche spraakleer. Lezing en verklaring van proza van Goethe en gedichten van A. van Droste-Hulshoff.	
Ja.		Lezing en verklaring van Parsival van Wolfram v. Eschenbach.	
	Neen.	De Romantische school.	
	Neen.	Spraakorganen; demonstratie van het strottenhoofd; articulatie; begrip Consonant en vocaal-opbouwing van één algemeen Consonantenstelsel.	
		Commentatoren van de Boeken Numeri en Ruth.	
	Neen.	Schilderkunst der 14de en 15de eeuw.	
Ja.		Inleiding tot de kunstgeschiedenis van den oud-Christelijken tijd tot op het „Romaansch"; lectuur van de Kroniek van Monte Cassino door Leo van Ostia.	

Behalve de op de series lectionum aangekondigde lessen werden nog gegeven: door den hoogleeraar Brandt een college van Bijbelsche mythologie en door den hoogleeraar Boer eene les over Middel-Hoogduitsch.

De hoogleeraren Karsten en Kuiper bezigden gedeeltelijk de Latijnsche taal. De hoogleeraar Lanz gaf college in de Duitsche taal. De overige lessen werden in de Nederlandsche taal gegeven.

D. AANTAL DER STUDENTEN EN DOOR HEN BETAALDE COLLEGEGELDEN.

Ingeschreven waren.	Studenten.	Tegen betaling van	Opbrengst.
Voor volledig onderwijs	535	f 200	f 107 000
	277	100	27 700
	53	nihil.	—
Totaal	865	—	f 134 700
Voor enkele lessen	11	f 15	f 165
	61	30	1 830
	1	45	45
	14	60	840
	1	90	90
	2	120	240
Totaal	90	—	f 3 210
Algemeen totaal	955	—	f 137 910

Door 15 laborantes werd bovendien f 570 betaald.
Aan examengelden werd door 223 studenten f 11 150 en door 9 studenten f 90 betaald, te zamen f 11 240.

Naar de faculteiten en de verschillende studiejaren waren de studenten als volgt verdeeld.

VOOR.	In de faculteit der					Totaal.	Totaal in 1901/1902.
	Godgeleerdheid.	Rechtsgeleerdheid.	Geneeskunde.	Wis- en natuurkunde.	Letteren en wijsbegeerte.		
Alle lessen den 1sten keer	13	34 (3)	81 (7)	32 (10)	11 (4)	171 (24)	183 (2)
" " " 2den "	5	35 (5)	82 (9)	29 (2)	13 (5)	164 (21)	159 (27)
" " " 3den "	6	25 (2)	68 (9)	34 (11)	7 (1)	140 (23)	126 (11)
" " " 4den "	4	12	64 (1)	28 (7)	4 (2)	112 (10)	112 (7)
" " " 5den "	8	6	54 (2)	15 (1)	7 (2)	90 (5)	77 (2)
" " " 6den "	1	0	46 (1)	10	4	61 (1)	64 (2)
" " " 7den "	0	1	44 (2)	5	1	51 (2)	66 (2)
" " " 8sten "	0	0	37	0	0	37	26 (1)
" " " 9den "	0	0	9	0	0	9	17
" " " 10den "	0	0	5	3	0	8	6
" " " 11den "	0	0	3	0	0	3	3
" " " 12den "	0	0	1	0	0	1	1
Enz.	0	0	18	0	0	18	17 (1)
Totaal.	37	113 (10)	512 (31)	156 (31)	47 (4)	865 (86)	857 (74)
Twee lessen	—	5	—	5 (3)	4	14	11 (1)
Anderhalve les	—	—	—	—	12 (8)	12	1
Eén les	—	28 (19)	3 (1)	4 (3)	23 (13)	58	63 (42)
Halve les	—	2	—	—	4	6	9 (4)
Algemeen totaal	—	148 (29)	515 (32)	165 (37)	90 (35)	955 (86)	941 (121)

Het aantal vrouwelijke studenten is tusschen haakjes geplaatst.

Eene vergelijking der in bovenstaande tabel voorkomende cijfers met die van het vorig verslag toont aan, dat het getal voor alle lessen ingeschrevenen toenam met 9. Dat voor enkele lessen nam toe met 6.

E. UITKOMSTEN VAN HET ONDERWIJS.

1. ALGEMEEN OORDEEL.

Algemeen was men van oordeel dat de uitkomsten van het onderwijs tot geene opmerkingen aanleiding gaven. Alleen de faculteit der rechtsgeleerdheid beantwoordde deze vraag met „zeer goed".

2. DE UITSLAG DER EXAMENS EN PROMOTIËN.

De uitslag der examens en promotiën blijkt uit de volgende tabellen:

EXAMENS.	Getal.	Geslaagd.	Afgewezen.	*Opmerkingen.*
Faculteit der godgeleerdheid.				
Examen in de Hebreeuwsche taal en Israëlietische oudheden	12	10	2	
Candidaats-examens: 1ste gedeelte	5	3	2	
2de „	6	3	3	
Doctoraal-examens	—	—	—	
Faculteit der Rechtsgeleerdheid.				
Candidaats-examens:				
a. Rechts- en Staatswetenschap	44	35	9	
b. Hedendaagsch Romeinsch-Hollandsch recht	—	—	—	
Doctoraal-examens:				
Rechtswetenschap 1ste gedeelte	33	24	9	
2de „	29	24	5	
Staatswetenschap: 1ste gedeelte	3	3	—	
2de „	5	4	1	
Hedendaagsch Romeinsch-Hollandsch recht: 1ste ged.	—	—	—	
2de „	—	—	—	
Faculteit der geneeskunde.				
Candidaats-examens geneeskunde, heelkunde en verloskunde	27	22	5	
Doctoraal-examens:				
a. Geneeskunde 1ste gedeelte	43	32	11	
2de „	39	28	11	
Faculteit der wis- en natuurkunde.				
Examens bedoeld in art. 86 wet H. O.	1	1	—	
Propaedeutische-examens voor medici	45	34	11	
Candidaats-examens:				
a. Wis- en sterrenkunde	—	—	—	
b. Wis- en natuurkunde	12	11	1	
c. Scheikunde	7	7	—	
d. Aard- en delfstofkunde 1ste gedeelte	2	2	—	
2de „	1	1	—	
e. Plant- en dierkunde	2	2	—	
f. artsenijbereidkunde	—	—	—	

EXAMENS.	Getal.	Geslaagd.	Afgewezen.	*Opmerkingen.*
Doctoraal-examens:				
a. wis- en sterrenkunde 1ste gedeelte	—	—	—	
2de „	—	—	—	
b. wis- en natuurkunde *a.* 1ste gedeelte	2	2	—	
b. 2de „	2	2	—	
b. wis- en natuurkunde *b.*	—	—	—	
c. scheikunde 1ste gedeelte	5	5	—	
2de „	5	5	—	
d. aard- en delfstofkunde	—	—	—	
e. plant- en dierkunde 1ste gedeelte	1	1	—	
2de „	1	1	—	
f. artsenijbereidkunde 1ste gedeelte	3	3	—	
2de „	3	3	—	
Faculteit der letteren en wijsbegeerte.				
Examens bedoeld in art. 86 wet H. O.	12	8	4	
Candidaats-examens:				
a. klassieke letterkunde	5	4	1	
b. Semitische letterkunde	—	—	—	
c. Nederlandsche letterkunde	3	1	2	
d. taal- en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel	—	—	—	
e. wijsbegeerte	—	—	—	
Doctoraal-examens:				
a. klassieke letterkunde	2	2	—	
b. Semitische letterkunde	—	—	—	
c. Nederlandsche letterkunde	4	2	2	
d. taal- en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel	—	—	—	
e. wijsbegeerte	—	—	—	
Vereenigde faculteiten der rechtsgeleerdheid, letteren en wijsbegeerte.				
Aanvullings-examens bedoeld in art. 92, tweede lid, wet H. O.	—	—	—	
Totaal.	364	285	79	

PROMOTIËN.	Getal.	Publiek.	Privaat.	Afgewezen.	*Opmerkingen.*
Faculteit der godgeleerdheid.					
Godgeleerdheid	2	2	—	—	
Faculteit der rechtsgeleerdheid.					
Rechtswetenschap	25	6	19	—	
Staatswetenschap	1	1	—	—	
Hedendaagsch Romeinsch-Hollandsch recht	—	—	—	—	
Faculteit der geneeskunde.					
Geneeskunde	10	10	—	—	
Heelkunde	—	—	—	—	
Verloskunde	—	—	—	—	
Faculteit der wis- en natuurkunde.					
Wis- en sterrenkunde	—	—	—	—	
Wis- en natuurkunde	2	2	—	—	
Scheikunde	2	2	—	—	
Aard- en delfstofkunde	—	—	—	—	
Plant- en dierkunde	1	1	—	—	
Artsenijbereidkunde	1	1	—	—	
Faculteit der letteren en wijsbegeerte.					
Klassieke letterkunde	3	3	—	—	
Semitische letterkunde	—	—	—	—	
Nederlandsche letterkunde	3	2	1	—	
Taal- en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel	—	—	—	—	
Wijsbegeerte	—	—	—	—	
Totaal.	50	30	20	—	

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat van de geëxamineerden 78,2 pct. slaagden.

OPGAVE van hen die een doctoraat verkregen, met vermeldimg van de titels der proefschriften.

FACULTEIT DER GODGELEERDHEID.

DOCTOREN IN DE GODGELEERDHEID.

Hendrik Schokking, 9 December 1902. De leertucht in de Gereformeerde kerk van Nederland tusschen 1570 en 1620 (324). [1])

Johan Gerrit Appeldoorn, 22 Januari 1903. De leer der sympathie bij David Hume en bij Adam Smith (134).

FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID.

DOCTOREN IN DE RECHTSWETENSCHAP.

Jacobus Gerhardus Stenfert Kroese, 30 September 1902. Stellingen.

Johan Willem George Kruseman, 8 October 1902. Beschouwingen over het ontwerp-Wetboek van Strafrecht voor inlanders in Nederlandsch-Indië (122).

[1]) Het tusschen haakjes geplaatste cijfer duidt het aantal bladzijden der proefschriften aan.

Johannes Laurentius Wilhelmus Josephus Francken,	15 October	1902.	Stellingen.
Victor Henri Rutgers,	28 October	1902.	Stellingen.
Leonardus Petrus Alphonsus Maria van Cranenburgh,	27 November	1902.	Natuurrecht en positiefrecht (189).
Corneille Marie François Kneepkens,	3 December	1902.	Stellingen.
Joost Adriaan van Hamel,	3 December	1902.	De leer der nulliteiten in het burgerlijk recht (164).
Willem Georges Alphonse v. Sonsbeeck,	16 December	1902.	Stellingen.
Simon van Brakel,	17 December	1902.	Stellingen.
Aart van der Leeuw,	18 December	1902.	Stellingen.
Carel Eliza van Strijen,	20 Januari	1903.	Stellingen.
Jacob Willeumier,	27 Januari	1903.	Het verzuim van den schuldeischer (296).
Johannes Adrianus van Pesch,	29 Januari	1903.	Stellingen.
Charles Jean François Karsten,	17 Februari	1903.	Stellingen.
Antoon Pieter Joseph Marie van Gils,	24 Februari	1903.	Stellingen.
Eduard Maurits Meijers,	3 April	1903	Dogmatische rechtswetenschap (203).
Joan Hugo Wicher Quirijn ter Spill,	8 April	1903.	Het rechtskarakter der rekenplichtigheid (115).
Fokke Fernhout,	29 April	1903.	Stellingen.
Willem Renier,	3 Juni	1903.	Stellingen.
Alfred Levy,	8 Juli	1903.	Stellingen.
Leonard Herman Joseph Willem Smits,	9 Juli	1903.	Stellingen.
Leonardus Jacominus Sparnaay,	10 Juli	1903.	Landbouwpacht (529).
Karel Joseph Hubert Diepen,	10 Juli	1903.	Stellingen.
Jan Barend Luykx,	10 Juli	1903.	Stellingen.
Jan Deenik,	10 Juli	1903.	Stellingen.

DOCTOREN IN DE STAATSWETENSCHAP.

Joan Hugo Wicher Quirijn ter Spill,	8 April	1903.	Stellingen.

FACULTEIT DER GENEESKUNDE.

DOCTOREN IN DE GENEESKUNDE.

Karel Herbertus Rombouts,	27 October	1902.	Beschouwingen over het geboorte- en kindersterftecijfer van Nederland gedurende het tijdvak 1875—1899 (105).
Sylvain Winkel,	28 November	1902.	Over het verloop en de behandeling van carcinoma uteri tijdens zwangerschap en baring (58).
Jacob de Vries,	3 Februari	1903.	De echinococcus in den uterus (75).
Rijk Kramer,	14 Mei	1903.	Over de beteekenis van de physische factoren bij de processen van absorptie en secretie (248).
Christiaan Everhard Liesker,	2 Juni	1903.	Keering bij stuitligging (76).
Jan Prins Visser,	3 Juni	1903.	Het blijvend resultaat der scheelzien-operatie (136).
Clemens Franciscus Theodorus Joseph Meuleman,	9 Juni	1903.	Over de behandeling van placenta en praevia (102).
Johannes Jacobus van Layhem,	11 Juni	1903.	Het colan en mesocolan der primaten (111).
Arie Wouter van Haaften,	8 Juli	1903.	Over de beteekenis der staphylococcen over het onstaan der ophthalmia scrofulosa seczematosa (87).
Wilhelmus Josephus Vetter,	8 Juli	1903.	De beteekenis van het morphologisch en bacteriologisch onderzoek van pleura-exudaten voor de kliniek (61).

FACULTEIT DER WIS- EN NATUURKUNDE.

DOCTOREN IN DE WIS- EN NATUURKUNDE.

Johannes Jacobus Hallo,	19 December	1902.	De magnetische draaiing van het polarisatievlak in de nabijheid van een absorptieband (95).
Jurgen Heinrich Moritz Falkenhagen,	11 Juli	1903.	De rollende beweging van een omwentelingslichaam over een horizontaal vlak onder de werking der zwaartekracht (125).

DOCTOREN IN DE PLANT- EN DIERKUNDE.

Theodorus Weevers,	22 October	1902.	Onderzoekingen over glukosiden (145).

DOCTOREN IN DE SCHEIKUNDE.

Willem Jacob van Heteren,	9 December	1902.	Onderzoekingen over tinamalgamen (96).
Arnold Cornelis de Kock,	18 Maart	1903.	Over vorming en omzetting van vloeiende mengkristallen (101).

DOCTOREN IN DE ARTSENIJBEREIDKUNDE.

Leonard Emilius Goester,	11 Maart	1903.	Eenige systematisch anatomische onderzoekingen aangaande het geslacht gomphocaarpus (150).

FACULTEIT DER LETTEREN EN WIJSBEGEERTEN.

DOCTOREN IN DE KLASSIEKE LETTERKUNDE.

Petrus Josephus Maria van Gils,	22 September	1902.	Quaestiones Euhemereae (130).
Antonius Johannes Egelie,	29 November	1902.	Observationes criticae in Platonem (113).
Marie Anna Baale,	3 Juli	1903.	Studia in Anytes poetriae vitam et carminum reliquias (190).

DOCTOREN IN DE NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE.

Koenraad Oege Meinsma,	20 October	1902.	Middeleeuwsche bibliotheken (322).
Johannes Albertus Franciscus Orbaan,	28 Maart	1903.	Stradanus te Florence 1553—1605 (95).
Willem Laurens Boumeester,	20 Mei	1903.	Het klooster Bethlehem bij Doetinchem (286).

F. STUDENTENGEZELSCHAPPEN.

De Amsterdamsche Vrouwelijke Studentenvereeniging had sedert November 1902 een eigen lokaal. Iedere maand werden algemeene vergaderingen gehouden, waarvoor de leden verschillende bijdragen, lezingen of voordrachten leverden. Het aantal bedraagt ongeveer 60.

De Amsterdamsche Studenten Debatingclub telde omstreeks het einde van den cursus 61 leden, tegen 35 op hetzelfde tijpstip van den voorafgaanden cursus. De werkzaamheden hadden plaats in overleg en onder leiding van den hoogleeraar M. W. F. Treub. Op de verschillende vergaderingen werd naar aanleiding van de opgeworpen stellingen tusschen inleider en opponenten levendig gedebatteerd.

De Pharmaceutische Studentenvereeniging „Luctor et Emergo" hield geregeld om de 14 dagen hare bijeenkomsten, waar beurtelings een der leden eene lezing hield over een pharmaceutisch onderwerp. De vergaderingen werden trouw bezocht, terwijl de lectoren P. van der Wielen en dr. N. Schoorl door hunne aanwezigheid hunne belangstelling in de vereeniging toonden. Eene gevoelige slag trof de vereeniging door het overlijden van haren eerevoorzitter den hoogleeraar W. Stoeder. De hoogleeraar E. Verschaffelt, thans eerevoorzitter, leidde een viertal gewone vergaderingen. In April 1903 bestond „Luctor et Emergo" 25 jaar. Het ledental der vereeniging bleef stationnair ± 37.

G. PRIJSVRAGEN.

Op de gedurende den vorigen cursus uitgeschreven prijsvragen kwamen drie antwoorden in.

Met goud werd bekroond het antwoord van M. Boas, candidaat in de klassieke letterkunde aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam.

Eene eervolle vermelding werd toegekend aan mej. M. T. Hellmond, studente aan die Universiteit.

Op 1 Mei 1903 werden de volgende prijsvragen uitgeschreven:

Door de faculteit der rechtsgeleerdheid.

De faculteit verlangt: eene uiteenzetting, toegelicht met voorbeelden uit het binnen- en buitenland, van het rechtskarakter en de rechtsgevolgen van zoogenaamde collectieve arbeidsovereenkomsten.

Door de faculteit der geneeskunde.

De faculteit verlangt: een critisch en experimenteel onderzoek naar de anatomische en physiologische beteekenis der ganglia microscopica cordis.

H. HULPMIDDELEN VOOR HET ONDERWIJS.

Bibliotheek. Omtrent het voorstel tot vergrooting werd nog geene beslissing genomen. Het gebrek aan ruimte en het gemis eener rechtstreeksche verbinding van de bovenzalen met het boekengebouw belemmert den dienst.

De verzameling Vondeliana door den heer Hartkamp bijeengebracht en eigendom van de Vereeniging „Vondelmuseum" is aan de stad in bruikleen gegeven.

De boekerij van wijlen den hoogleeraar J. C. G. Boot kwam door schenking aan de bibliotheek. De bibliotheek verkreeg talrijke kleinere geschenken.

De bibliotheek is op alle werkdagen geopend van $9^1/_2$ uur des voormiddags tot 5 uur des namiddags en van 7 tot 10 uur des namiddags.

De systematische catalogus wordt geregeld bijgewerkt. De catalogiseering van de pamflettenverzameling wordt voortgezet. Deel 2 van den handschriftencatalogus werd voltooid.

Het aantal bezoekers bedroeg 35346; het hoogste cijfer per dag was 215. Uitgeleend en geraadpleegd werden respectievelijk 19970 en 60721 boeken; 505 handschriften en 125 kaarten werden geraadpleegd en respectievelijk 229 en 268 uitgeleend.

Universiteitsgebouw. Dit gebouw bleef aan de eischen voldoen. Door het overbrengen van het Koloniaal Geneeskundig Museum (eigendom van den hoogleeraar Stokvis) kwam een groote ruimte kamer vrij, die nu ingericht is voor collegekamer en met den cursus 1903/1904 in gebruik genomen.

Voor de senaatskamer werden ontvangen de portretten in olieverf van de hoogleeraren en oud-hoogleeraren dr. J. C. Matthes, dr. A. H. G. P. van den Es en dr. J. W. Gunning.

Pathologisch laboratorium. Het laboratorium ontving van de familie Stokvis het portret van wijlen den hoogleeraar B. J. Stokvis en eene boekenkast ten geschenke.

Het werd bovendien verrijkt door eenige toestellen en instrumenten ten dienste van onderzoekingen en onderwijs.

Behalve voor studenten in de geneeskunde, werd, evenals in het vorig jaar, een cursus op het gebied der pathologische chemie voor pharmaceutische studenten gehouden.

Physisch laboratorium. De werkzaamheden in het physisch laboratorium zijn dit jaar in groote mate belemmerd geworden door de in aanbouw verkeerende uitbreiding. Deze is nu voltooid en door deze voltooiing is in een lang gevoelde behoefte aan ruimte voorzien.

Laboratorium voor de geneesmiddelleer. Dit laboratorium voldeed, zoover de ruimte dit toeliet, aan zijne bestemming.

Scheikundig laboratorium. Een werkkamer voor den lector in de pharmaceutische en analytische chemie werd ingericht terwijl de hulpmiddelen voor bedoelden lector volledig werden aangeschaft.

Zoologisch laboratorium en museum. Met voldoening kan gewag gemaakt worden van de belangrijke uitbreiding die het zoölogisch museum ondervond, doordat daarin opgenomen en gecatalogiseerd konden worden de door de Siboga-expeditie bijeengebrachte verzamelingen van holothuriën, diepzee-koralen, chrysogorgiidae, scyphomedusen en ctenophoren. Die afdeelingen dus van het Siboga-materiaal die beschreven zijn door den hoogleeraar Sluiter, Alcock en Maas en dr. Versluys en dr. Moser in verschillende monographieën, deel uitmakende van het Sibogawerk. Deze verzamelingen ontleenen haar groote waarde aan den omvang en de zeldzaamheid van het materiaal, maar vooral aan het groote aantal nieuwe soorten.

Nadat in het vorige jaar de uitgebreide osteologische collectie van de vereenigde musea der Universiteit en het Koninklijk Zoölogisch Genootschap (Natura Artis Magistra) eene algeheele revisie en nieuwe etiketteering volgens de nieuwe nomenclatuur had ondergaan, werd gedurende dezen cursus de verzameling eieren van inlandsche en buitenlandsche vogels in orde gebracht.

Tevens werd een aanvang gemaakt met het in orde brengen van enkele evertebraten en van reptiliën. Ook is in voorbereiding het opstellen der uitgebreide verzameling van walvisch-skeletten.

Physiologisch laboratorium. Dit laboratorium werd verrijkt met een wisselstroom-motor van vier paardekracht en een dynamo van 60 volt en 30 ampère. Voorts werd aangeschaft een gelijkstroom booglamp van 2600 kaarsen lichtsterkte, een optische bank en hetgeen verder noodig is voor micro-photographie en projectie, van de firma Reichert te Weenen.

Het anatomisch laboratorium in het Museum-Vrolik, het hygiënisch laboratorium, het heelkundig laboratorium, het laboratorium voor experimenteele plantenphysiologie, het koloniaal geneeskundig laboratorium, de model-apotheek, het laboratorium voor neurologie, het scheikundig pharmaceutisch laboratorium, het ontleedkundig heelkundig laboratorium, de bekkenverzameling en de verzameling voor kristallographie en mineralogie bevinden zich in goeden staat en geven geene aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

§ 4. VAN DE GYMNASIA.

A. GETAL EN PLAATS DER SCHOLEN.

Het getal der scholen bleef onveranderd en bedraagt 29. Zij zijn gevestigd in de gemeenten aangewezen in de volgende tabel, die tevens vermeldt of de inrichting Rijkssubsidie geniet, in welke van de niet verplichte vakken onderwijs wordt gegeven, alsmede hoeveel het schoolgeld bedraagt.

Provinciën.	Gemeenten.	Aanwijzing van Rijkssubsidie.	Niet verplichte onderwijsvakken.	Schoolgeld.
Noordbrabant,	's Hertogenbosch,	gesubsidieerd,	Gymnastiek,	f 60, f 100; twee of meer broeders, elk f 50, f 80.
	Breda,	gesubsidieerd,	Gymnastiek,	f 100.
Gelderland,	Arnhem,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 70.
	Nijmegen,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch; gymnastiek,	f 60, f 80; voor den tweeden en volgenden leerling uit hetzelfde gezin f 45 en f 60.
	Zutphen,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch; gymnastiek,	f 80.
	Doetinchem,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 100.
	Tiel,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 70.
Zuidholland,	Rotterdam,	niet gesubsidieerd,	Hebreeuwsch; gymnastiek,	f 100.
	's Gravenhage,	niet gesubsidieerd,	Hebreeuwsch; gymnastiek,	f 100.
	Leiden,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch; gymnastiek,	f 100; twee of meer leerlingen uit hetzelfde gezin, elk f 75.
	Delft,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch; gymnastiek,	f 80; voor meer dan één leerling uit hetzelfde gezin, elk f 60.
	Dordrecht,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch; gymnastiek,	f 100.
	Gorinchem,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 80.
	Schiedam,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 70.
	Gouda,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 100.
Noordholland,	Amsterdam,	niet gesubsidieerd,	Hebreeuwsch; gymnastiek,	minimum f 60, maximum f 250.
	Haarlem,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 100.
Zeeland,	Middelburg,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch; gymnastiek,	f 100.
Utrecht,	Utrecht,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 100.
	Amersfoort,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 100.
Friesland,	Leeuwarden,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch; gymnastiek,	f 84.
	Sneek,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 80
Overijssel,	Deventer,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch; gymnastiek,	f 80.
	Kampen,	niet gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 50.
	Zwolle,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 100.
Groningen,	Groningen,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 70.
	Winschoten,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 80.
Drenthe,	Assen,	gesubsidieerd,	Hebreeuwsch,	f 100.
Limburg,	Maastricht.	gesubsidieerd,	Gymnastiek,	f 30, f 40, f 50, f 60, f 70, f 100.

Wanneer in de kolom voor het schoolgeld zonder nadere aanduiding twee cijfers voorkomen, vermeldt het eerste het bedrag voor de lagere, het tweede dat voor de hoogere klassen. Te Maastricht is het schoolgeld voor elke klasse verschillend.

Bij besluit van den raad der gemeente Dordrecht van 20 Januari 1903 werd het schoolgeld met ingang van 1 September 1903 van f 72 tot f 100 verhoogd.

Vrijstelling van de betaling van het schoôlgeld werd verleend:

te Arnhem aan . . . . . 3 leerlingen;
„ Gorinchem „ . . . . . 1 leerling;
„ Schiedam „ . . . . . 3 leerlingen;
„ Gouda „ . . . . . 1 leerling;
te Amsterdam aan . . . . . 9 leerlingen;
„ Groningen „ . . . . . 5 leerlingen;
„ Maastricht „ . . . . . 4 leerlingen;

Totaal 26 leerlingen.

B. ONDERWIJZEND PERSONEEL.

In het onderwijzend personeel en zijne bezoldiging hebben in het schooljaar 1902-1903 de volgende veranderingen plaats gehad.

's Hertogenbosch. Aan den leeraar in de geschiedenis G. S. Reehorst, werd ten gevolge zijner benoeming bij het middelbaar onderwijs te Amsterdam bij besluit van den gemeenteraad van 18 December 1902 eervol ontslag verleend met ingang van 1 Januari 1903. Aanvankelijk bestond het plan in de hierdoor ontstane vacature te voorzien door wederom een leeraar met het onderwijs in de geschiedenis te belasten; ten slotte werd echter de voorkeur gegeven aan eene regeling, waarbij de lessen in de geschiedenis werden opgedragen aan twee reeds aan het gymnasium verbonden leeraren met toevoeging van een leeraar der Rijks- hoogere burgerschool te 's Hertogenbosch. In zijne vergadering van 12 Februari 1903 besloot de gemeenteraad bij wijze van proef, voorloopig tot het einde van het schooljaar 1903-1904, met het onderwijs in de geschiedenis te belasten Dr. E. J. L. L. E. Cordewener en D. H. G. Bellaard, leeraren aan het gymnasium, en H. Rutgers, leeraar van de Rijks- hoogere burgerschool, zulks met wijziging van de lesuren van den leeraar in de oude talen J. H. P. C. Gründing, een en ander tegen eene vergoeding berekend naar f 400 per jaar voor ieder van de vier genoemde leeraren. In afwachting van de invoering dezer regeling, die met 15 Februari inging, waren de lessen in de geschiedenis voorloopig gegeven door Gründing, Cordewener en Bellaard, ieder 6 uren per week.

Breda. De leeraar in de Hoogduitsche taal A. Kolkman als zoodanig benoemd aan eene hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te Amsterdam, verkreeg op zijn daartoe strekkend verzoek bij raadsbesluit van 14 Februari 1903 eervol ontslag tegen 15 April daaraanvolgende. Daar zich na oproeping geene sollicitanten met volledige bevoegdheid hadden aangemeld, werd besloten den uitslag der zomerexamens voor de middelbare akte B af te wachten, terwijl inmiddels zoo goed mogelijk in de lessen zou worden voorzien. De rector dr. P. Hoekstra belastte zich met de lessen in de Hoogduitsche taal in de vijfde en zesde klasse, de leeraar in de oude talen dr. J. F. Corstens nam de lessen waar in de derde en vierde, de leeraar in de wiskunde dr. E. A. O. Was die in de tweede klasse.

De conrector dr. W. Caland werd met ingang van 1 Maart 1903 benoemd tot lector in het Sanskrit aan de Rijks-universiteit te Utrecht. Op zijn verzoek om tegelijk met deze betrekking gedurende het loopende cursusjaar het conrectoraat te blijven bekleeden werd gunstig beschikt. Eervol ontslag als conrector werd hem bij raadsbesluit van 9 Mei 1903 tegen 1 September d. a. v. verleend, terwijl bij raadsbesluit van dezelfde dagteekening tot zijn opvolger werd benoemd de leeraar in de oude talen dr. J. F Corstens. De daardoor opengevallen betrekking van leeraar in de oude talen werd bij raadsbesluit van 4 Juli 1902 opgedragen aan dr. G. J. Nijhuis, leeraar aan het gymnasium te Doetinchem.

Eveneens bij raadsbesluit van 4 Juli 1903 werd eene verordening vastgesteld tot regeling van de jaarwedden der leeraren, die nagenoeg geheel overeenstemt met die, welke door het Rijk voor de leeraren der Rijks- hoogere burgerscholen is aangenomen. Hierdoor heeft de positie der leeraren eene aanmerkelijke verbetering ondergaan.

Nijmegen. In het begin van het schooljaar werd de conrector door ziekte gedurende eenige maanden verhinderd zijne lessen te geven, die daarom tijdelijk werden opgedragen aan dr. C. Deknatel te Amsterdam.

Aan dr. J. W. Bierma, die benoemd was aan het gymnasium te Leiden, werd bij raadsbesluit van 24 Januari 1903 tegen 16 Maart d. a. v. eervol ontslag verleend als leeraar in de oude talen. In zijne plaats werd bij raadsbesluit van 21 Febuari 1903 benoemd dr. A. J. Egelie te Venray.

De tijdelijke aanstelling van dr C. J. Söhngen als leeraar in de geschiedenis werd bij raadsbesluit van 18 Juli 1903 met ingang van 1 September d. a. v. in eene definitieve veranderd.

Zutphen. Aan den leeraar in de oude talen dr. J. Hooykaas werd bij raadsbesluit van 27 October 1902 met ingang van 1 Januari 1903 eene verhooging van jaarwedde van f 200 toegekend, waardoor die jaarwedde gebracht werd op f 2200.

In zijne vergadering van 13 Juli 1903 bestendigde de gemeenteraad de tijdelijke aanstelling van J. Goemans als leeraar in de Hoogduitsche taal voor het schooljaar 1903 – 1904 en benoemde D. H. Stam en dr. P. M. Keer, tijdelijke leeraren respectievelijk in de wiskunde en in de natuurlijke historie, met ingang van 1 September 1903 definitief als zoodanig.

Stad-Doetinchem. Bij raadsbesluit van 28 October 1902 werd de tijdelijke aanstelling van J. Smalhout, G. A. Schönfeld en W. van Ravenhorst, respectievelijk als leeraar in de Hebreeuwsche taal, in de wiskunde en de natuurwetenschappen en in de Engelsche taal voor het schooljaar 1902—1203 bestendigd, terwijl bij raadsbesluit van dezelfde dagteekening de tijdelijke aanstelling van dr. W. L. Bouwmeester als leeraar in de aardrijkskunde en de geschiedenis in eene vaste werd veranderd.

De vacature van leeraar in de oude talen, ontstaan door het vertrek van dr. G. J. Nijhuis, benoemd aan het gymnasium te Breda, werd niet aangevuld, omdat, nu geen der klassen wegens de vermindering van het aantal leerlingen meer in parallelafdeelingen gesplist is, door de vier overblijvende leeraren in de oude talen in alle lessen kan worden voorzien.

Tiel. Op 17 September 1902 besloot de gemeenteraad G. C. A. Koopmans na het eindigen van het jaar waarvoor hij benoemd was, weder aan te stellen als leeraar in de natuurkunde tot het einde van den cursus 1902—1903.

Bij raadsbesluit van 18 October 1902 werd aan dr. J. G. van Pesch, wegens zijne benoeming tot leeraar aan het gymnasium te Haarlem met ingang van 18 November 1902 eervol ontslag verleend als leeraar in de oude talen in welke vacature werd voorzien bij raadsbesluit van 1 November, waarbij voor den tijd van één jaar werd benoemd dr. J. Breen, die op 17 November in functie trad.

Bij raadsbesluit van 28 Februari 1903 werd aan G. C. A. Koopmans op zijn verzoek met ingang van 1 Mei 1903 eervol ontslag verleend. In deze vacature voorzag de gemeenteraad in zijne zitting van 4 April 1903 door de benoeming van C. Kok, candidaat in de wis- en natuurkunde te Utrecht, die op 1 Mei in functie trad.

Op 1 Augustus 1903 besloot de gemeenteraad de tijdelijke benoeming van K. Koerts en J. H. Slothouwer, respectievelijk als leeraar in de Hoogduitsche taal en in de scheikunde en natuurlijke historie, met één jaar te verlengen.

Rotterdam. De tijdelijke leeraar voor Nederlandsch en geschiedenis J. A. N. Knuttel werd bij raadsbesluit van 18 Juni 1903 met ingang van 1 September 1903 opnieuw voor den tijd van één jaar als zoodanig benoemd.

's Gravenhage. Aangezien dr. W. Meerum Terwogt, ten gevolge van de noodig geworden splitsing der eerste klasse in

drie parallel-afdeelingen, met den aanvang van den cursus 1902-1903, waarvoor hij eene aanstelling had ontvangen, 20 uren per week in plaats van 17, zooals vroeger, moest les geven, bedroeg zijne jaarwedde naar den maatstaf van f 100 's jaars f 2000, dat is hetzelfde bedrag als de verordening toekent aan een vasten leeraar voor de vakken, door dr. Meerum Terwogt onderwezen. Mitsdien stelden curatoren zijne definitieve benoeming voor, waaraan werd voldaan bij besluit van 14 October 1902, met bepaling dat die benoeming zou ingaan op 1 November d. a. v.

Bij raadsbesluit van 14 October 1902 werd eene wijziging gebracht in de verordening tot regeling der jaarwedden van de leeraren. Ingevolge de nieuwe bepalingen werden bij besluit van den raad van 30 December 1902 met ingang van 1 Januari 1903 de jaarwedden van den rector en den conrector verhoogd, respectievelijk met f 250 en met f 100 en alzoo gebracht op f 4250 en f 3600.

Daar ook gedurende den cursus 1903/1904 de eerste klasse in drie afdeelingen moest gesplitst worden, werd A. Haringx bij raadsbesluit van 17 Augustus 1903 wederom tot tijdelijk leeraar in de Fransche taal benoemd voor het tijdvak van 1 September 1903 tot 31 Augustus 1904.

Bij raadsbesluit van dezelfde dagteekening werd dr. A. J. Barnouw voor den tijd van één jaar, tot 1 September 1904, herbenoemd tot leeraar in de Nederlandsche taal, geschiedenis en aardrijkskunde.

Met goedkeuring van burgemeester en wethouders droegen curatoren, met toepassing van art. 10 der verordening, voor het tijdvak van 1 September 1903 tot 1 Januari 1904 het onderwijs in de scheikunde op aan dr. J. J. Attema en dat in de natuurkunde aan E. A. Steinmetz, tegen eene belooning, berekend naar f 125 's jaars per wekelijksch lesuur.

Leiden. De rector dr. H. W. van der Mey meende bij het begin van den cursus met het oog op zijn leeftijd ontslag te moeten vragen. De gemeenteraad verleende hem dit in zijne vergadering van 2 October 1902 op de meest eervolle wijze met ingang van 1 Januari 1903. Dr. van der Mey had bij zijn heengaan zijn ambt gedurende meer dan 25 jaar op hoogst verdienstelijke wijze bekleed.

Op 4 October 1902 aanvaardde dr. H. W. de Graaf zijne betrekking van tijdelijk leeraar in de natuurlijke historie.

Aan dr. P. H. Damsté, leeraar in de oude talen, benoemd tot hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Utrecht, werd bij raadsbesluit van 23 October 1902 tegen 1 December d. a. v. eervol ontslag verleend.

Op 20 November 1902 werd dr. L. Punt, tot dusverre conrector, tot rector benoemd. Dr. W. F. Kaiser P.Jzn. te Leiden werd in verband met de ongesteldheid van den rector en het aanstaande aftreden van dr. Damsté door burgemeester en wethouders voor den tijd van 17 November 1902 tot 1 Januari 1903 met 20 lesuren in de oude talen belast tegen een honorarium, berekend naar eene jaarwedde van f 1900. Dr. Damsté bleef van 1 December tot de Kerstvacantie de lessen van den rector in de vijfde en zesde klasse waarnemen.

Bij raadsbesluit van 23 December 1902 werd dr. D. A. H. van Eck, tot dusverre leeraar in de oude talen, in plaats van dr. Punt tot conrector benoemd met ingang van 1 Januari 1903 en werd dr. B. J. H. Ovink, leeraar aan het gymnasium te Gouda, benoemd tot opvolger van dr. Damsté.

In zijne vergadering van 8 Januari 1903 benoemde de gemeenteraad dr. J. W. Bierma, leeraar aan het gymnasium te Nijmegen, tot leeraar in de oude talen als opvolger van dr. van Eck.

Bij beschikkingen van burgemeester en wethouders van 15 December 1902 en 15 Januari 1903 werden, omdat de nieuwe leeraren in de oude talen vooreerst nog niet in functie zouden kunnen treden, dr. H. D. Verdam te Apeldoorn en dr. W. F. Kaiser P.Jzn. te Leiden, met ingang van 1 Januari 1903 tijdelijk met een deel der lessen in de oude talen belast.

Bij raadsbesluit van 23 Juli 1903 werd dr. H. W. de Graaf, tijdelijk leeraar in de natuurlijke historie, definitief als zoodanig benoemd voor de beide hoogste klassen en in zijne vergadering van 20 Augustus 1903 benoemde de gemeenteraad dr. J. M. Ruys, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerscholen te Heerenveen en te Meppel, tot leeraar in de natuurlijke historie voor de beide laagste klassen.

Dordrecht. Ter voorziening in de vacature van leeraar in het Fransch, ontstaan door het aan W. de Jager verleend eervol ontslag, werd bij raadsbesluit van 25 September 1902 benoemd H. C. Brouwer, voorloopig alleen voor het schooljaar 1902—1903, op eene jaarwedde van f 1100. Hem werden 11 lesuren opgedragen, terwijl H. Duvanel, die tot dusverre 8 uren Fransch gegeven had, belast bleef met het één lesuur in de zesde klasse. De tijdelijke benoeming van Brouwer werd bij raadsbesluit van 23 Juni 1903 voor den cursus 1903—1904 bestendigd.

Het onderwijs in de Hoogduitsche taal, dat na het eervol ontslag van Verwer voorloopig gegeven was door den rector dr. H. J. Kiewiet de Jonge en door den leeraar in de Nederlandsche taal en de aardrijkskunde dr. A. Opprel, werd bij raadsbesluit van 14 October 1902 voor den tijd van één jaar opgedragen aan A. Petermeijer te Zierikzee.

Aan den conrector dr. P. J. Scrinerius werd bij het begin der Paaschvacantie tot herstel van gezondheid verlof verleend tot aan het begin van den nieuwen cursus. Zijne lessen werden voor den duur zijner afwezigheid opgedragen aan dr. H. D. Verdam te Leiden.

Gorinchem. J. J. H. Lambermon, wiens tijdelijke aanstelling met 1 September 1903 ten einde liep, wenschte wegens zijne benoeming bij het middelbaar onderwijs te Rotterdam niet voor eene definitieve benoeming in aanmerking te komen. R. Volbeda, die eveneens bij het middelbaar onderwijs te Rotterdam benoemd was, verkreeg bij raadsbesluit van 29 Mei 1903 eervol ontslag als leeraar in de Engelsche taal tegen 1 September 1903. In beide vacaturen voorzag de gemeenteraad door in zijne vergadering van 26 Juni 1903 te benoemen tot leeraar in de Engelsche taal H. J. van der Noordaa te Amersfoort en tot leeraar in de Hoogduitsche taal voor het schooljaar 1903—1904 M. Eikelenboom te Haarlem.

Dr. J. H. Meerburg verzocht uit hoofde van zijne benoeming aan de hoogere burgerschool te Hilversum eervol ontslag uit zijne betrekking van leeraar in de natuur- en scheikunde, hetwelk hem bij raadsbesluit van 26 Juni 1903 tegen 1 September d. a. v. werd verleend. Op laatstgenoemden datum werd tot zijn opvolger, voorloopig alleen voor het schooljaar 1903—1904, benoemd P. Persant Snoep te Kapelle.

Schiedam. J. Bitter, van wiens benoeming tot leeraar in het Fransch in het vorige verslag melding is gemaakt, trad op 1 September 1902 in functie.

M. Horn verzocht uit hoofde van zijne benoeming tot directeur der hoogere burgerschool te Schiedam eervol ontslag als leeraar aan het gymnasium, hetwelk hem bij raadsbesluit van 2 September 1902 werd verleend. Bij raadsbesluit van dezelfde dagteekening werd C. Bethe te Zierikzee voor het schooljaar 1902—1903 tot leeraar in de Hoogduitsche taal benoemd en J. Kunst, leeraar aan de hoogere burgerschool te Schiedam, aangesteld tot tijdelijk leeraar, aan wien werd opgedragen de twee lesuren, die boven het voor den vasten leeraar in de wis- en natuurkunde als maximum bepaalde aantal lesuren gedurende het schooljaar 1902—1903 in de genoemde vakken moesten gegeven worden.

Op 30 September 1902 werd aan dr. G. Engels, die benoemd was bij het middelbaar onderwijs te Rotterdam, eervol ontslag verleend als leeraar in de Nederlandsche taal en letterkunde en tot zijn opvolger benoemd E. Hazelhof te Zierikzee, die op 17 November 1902 zijne betrekking aanvaardde.

Bij raadsbesluit van 24 Juli 1903 werden C. Bethe en J. Kunst herbenoemd voor het schooljaar 1903—1904.

Gouda. Bij raadsbesluit van 29 Augustus 1902 werd het onderwijs in de natuurkunde en de wis- en natuurkundige aardrijkskunde voor het schooljaar 1902—1903 opgedragen aan de leeraren der Rijks- hoogere burgerschool te Gouda G. C. A. Valewink en J. A. W. Baart. Deze regeling werd bij raadsbesluit van 3 Juli 1903 voor het schooljaar 1903—1904 bestendigd.

Eveneens bij raadsbesluit van 29 Augustus 1902 werd A. Ketellapper voor den cursus 1902—1903 herbenoemd tot leeraar in de Hebreeuwsche taal en bij raadsbesluit van 28 Augustus 1903 voor het schooljaar 1903—1904 als zoodanig gecontinueerd.

Aan dr. B. J. H. Ovink werd, wegens zijne benoeming tot leeraar aan het gymnasium te Leiden, bij raadsbesluit van 16 Januari 1903 eervol ontslag verleend als leeraar in de oude talen met ingang van 1 Maart 1903. Tot zijn opvolger benoemde de raad in zijne vergadering van 27 Maart 1903 dr. J. W. Le Grom, conrector van het Gereformeerd gymnasium te Zetten, die zijn betrekking op 1 Mei d. a. v. aanvaardde.

Amsterdam. Dr. D. Coelingh, benoemd tot directeur der derde

hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Amsterdam, verkreeg bij raadsbesluit van 24 December 1902 eervol ontslag als leeraar in de wiskunde met ingang van 1 Januari 1903. Bij raadsbesluit van dezelfde dagteekening werd tot tijdelijk leeraar in de wiskunde benoemd G. C. Gerrits, doctorandus in de wis- en natuurkunde en tijdelijk leeraar aan de hoogere burgerschool te Sneek, en bij raadsbesluit van 4 Maart 1903 tot tijdelijk leeraar in de wis- en natuurkunde E. J. M. van de Laarschot, doctorandus in de wis- en natuurkunde te Leiden. De jaarwedde der beide tijdelijke leeraren werd vastgesteld op f 100 per wekelijksch lesuur. Bij raadsbesluit van 1 Juli 1903 werden deze tijdelijke benoemingen voor het schooljaar 1903—1904 bestendigd.

Met toepassing van de desbetreffende bepalingen der verordening werd de jaarwedde van den leeraar A. E. H. Swaen met ingang van 1 September 1903 met f 200 verhoogd en alzoo gebracht op f 3100.

Haarlem. De leeraar in de oude talen dr. J. J. G. Vürtheim, die benoemd was tot conrector van het gymnasium te Utrecht, vertrok op 4 September 1902. Bij besluit van den gemeenteraad van 17 September 1902 werd tot zijn opvolger benoemd dr. J. G. van Pesch, leeraar aan het gymnasium te Tiel, die zijn ambt op 18 November 1903 aanvaardde. Als tijdelijk leeraar van af het vertrek van dr. Vürtheim tot de komst van dr. van Pesch fungeerde dr. H. J. Lulofs te Amsterdam.

In de vacature van leeraar in de wis- en aardrijkskunde, ontstaan door het aan L. van der Vegt met ingang van 1 October 1902 verleend eervol ontslag, voorzag de gemeenteraad door bij besluit van 15 October 1902 C. H. Brinkman, doctorandus in de wis- en natuurkunde te Amsterdam, tot leeraar in de wiskunde voor den verderen duur van het schooljaar 1902—1903 te benoemen en door de lessen in de aardrijkskunde bij besluit van 26 November 1902 op te dragen aan den leeraar in de Nederlandsche taal en de geschiedenis dr. J. B. Schepers.

Bij besluit van 19 Augustus 1903 werd de tijdelijke benoeming van Brinkman voor den cursus van 1903—1904 bestendigd.

Middelburg. E. Besse, tot dusverre tijdelijk leeraar in de geschiedenis, werd bij raadsbesluit van 1 September 1903 definitief als zoodanig aangesteld.

Utrecht. De nieuw benoemde rector dr. N. J. Singels aanvaardde zijne betrekking op 2 September 1902, terwijl de nieuwe conrector dr. J. J. G. Vürtheim op 8 September d. a. v. in functie trad.

Bij raadsbesluit van 4 December 1902 werd vastgesteld eene verordening tot regeling van de jaarwedden der leeraren. Ingevolge de bepalingen dezer verordening werden de jaarwedden der volgende leeraren bij raadsbesluit van 22 Mei 1903, gerekend met ingang van 1 Januari 1903, verhoogd: die van de leeraren C. Dijxhoorn, F. Albers en dr J. Robbers tot f 2700, die van den leeraar J. J. van Noorle Jansen tot f 2300 en die van dr. L. Alma en dr. P. Groeneboom tot f 2200.

Aan C. Dijxhoorn, leeraar in de oude talen, werd na 37-jarigen dienst bij raadsbesluit van 4 Juni 1903 wegens het bereiken van den 65-jarigen leeftijd met ingang van 1 September 1903 eervol ontslag verleend. De daardoor ontstane vacature wordt voorloopig niet vervuld.

Bij raadsbesluit van 1 Augustus 1903 werd de benoeming van H. Italie tot leeraar in de Hebreeuwsche taal voor het schooljaar 1903—1904 bestendigd.

Bij raadsbesluit van 1 Augustus 1903 werd bepaald, dat met ingang van 1 October 1903 aan het gymnasium ook onderwijs in de gymnastiek zou worden gegeven. In verband met dit besluit benoemde de raad in zijn vergadering van 17 Augustus 1903 C. J. G. Mieremet te Utrecht tot leeraar in de gymnastiek, op eene jaarwedde berekend naar f 70 per lesuur in de week.

Amersfoort. Voor het tijdvak van 1 September 1902 tot 1 September 1903 werd tot leeraar in de natuur- en scheikunde benoemd P. Persant Snoep, werktuigkundig ingenieur te Delft, wien echter op zijn verzoek bij raadsbesluit van 24 Maart 1903 eervol ontslag werd verleend met ingang van 15 April d. a. v. Voor den verderen duur van den cursus werden bij raadsbesluit van dezelfde dagteekening zijne lessen opgedragen aan A. Winter, doctorandus in de wis- en natuurkunde te Leiden.

G. C. Hoogewerff, benoemd tot directeur der hoogere burgerschool te Hilversum, verkreeg bij raadsbesluit van 28 April 1903 overeenkomstig zijn verzoek eervol ontslag als leeraar in de Nederlandsche taal en letterkunde tegen 1 Juli 1903. Tot zijn opvolger benoemde de raad in zijne vergadering van 28 Juli 1903 W. van Schothorst, doctorandus in de Nederlandsche letteren en leeraar aan de hoogere burgerschool te Brielle. In diezelfde vergadering besloot de gemeenteraad tot de benoeming van dr. H. F. Nierstrasz te Utrecht tot leeraar in de natuurlijke historie; van K. J. Pen, doctorandus in de Nederlandsche letteren en in de wijsbegeerte te Leiden tot tijdelijk leeraar in de geschiedenis en van A. Winter te Amersfoort tot tijdelijk leeraar in de natuurkunde. K. J. Pen bedankte voor zijne benoeming, waardoor bij het begin van den cursus 1903—1904 de plaats van tijdelijk leeraar in de geschiedenis nog niet vervuld was.

In zijne vergadering van 27 Juni 1903 stelde de raad eene verordening vast tot regeling van de jaarwedden der leeraren, geheel overeenkomende met de regeling, welke door het Rijk voor de leeraren der Rijks- hoogere burgerscholen is aangenomen.

Leeuwarden. Aan J. S. Theissen werd, wegens zijne benoeming tot leeraar aan het gymnasium te Groningen, bij raadsbesluit van 28 Juli 1903 eervol ontslag verleend als leeraar in de geschiedenis met ingang van 1 September 1903. Tot zijn opvolger, aanvankelijk alleen voor het schooljaar 1903—1904 benoemde de raad bij besluit van 28 Juli 1903 K. J. Pen, doctorandus in de Nederlandsche letteren en in de wijsbegeerte te Leiden.

Sneek. Op 28 Augustus 1902 werd door den gemeenteraad met ingang van 15 November 1902 eervol ontslag verleend aan dr. A. C. Dornheck Busscher, leeraar in de oude talen, die in gelijke betrekking benoemd was aan het gymnasium te Zwolle. Op 7 October 1902 werd als zijn opvolger aangewezen dr. Th. Dokkum te Hilversum, die zijne betrekking op 19 November d. a. v. aanvaardde.

Bij raadsbesluit van 29 Januari 1903 werd aan dr. Z. Th. Diehl, benoemd tot directeur der Rijks- hoogere burgerschool te Alkmaar, eervol ontslag verleend als leeraar in natuur- en scheikunde met ingang van 1 April 1903. In zijne plaats werd bij raadsbesluit van 14 Februari 1903 benoemd dr. A. C. Antusch te Amersfoort, die na de Paaschvacantie in functie trad.

Deventer. J. van der Most ontving op zijn daartoe gedaan verzoek bij raadsbesluit van 15 September 1902 eervol ontslag uit zijne betrekking van leeraar in de aardrijkskunde met ingang van 28 November 1902. In zijne plaats benoemde de gemeenteraad bij besluit van 16 Maart 1903 A. Jochim te Arnhem, aanvankelijk voor den tijd van één jaar.

Ter vervanging van dr. J. E. Enklaar, leeraar in de scheikunde, die in gelijke betrekking benoemd was aan de Rijkshoogere burgerschool te Utrecht en wien bij raadsbesluit van 4 Augustus 1902 eervol ontslag was verleend, benoemde de gemeenteraad in zijne vergadering van 2 September 1902 dr. P. J. Montagne te Leiden.

De lessen in natuurlijke historie werden aanvankelijk wederom waargenomen door dr. J. E. Enklaar en J. F. H. A. Later. Bij raadsbesluit van 27 October 1902 werd tot leeraar in dit vak benoemd dr. G. Postma, leeraar aan de hoogere burgerschool te Almelo.

W. van der Woude, tot dusverre tijdelijk leeraar in de wiskunde, werd bij raadsbesluit van 27 December 1902 definitief als zoodanig aangesteld met ingang van 1 Januari 1903.

Bij besluit van 16 Maart 1903 werd eene verordening vastgesteld tot regeling van de jaarwedden der leeraren, waardoor in de positie dier leeraren eenige verbetering gebracht werd.

Kampen. Dr. S. S. Hoogstra, benoemd tot directeur der Rijks- hoogere burgerschool te Gouda, verkreeg bij raadsbesluit van 8 November 1902 eervol ontslag als leeraar in de Nederlandsche taal en letterkunde met ingang van 1 Januari 1903. In zijne plaats benoemde de raad bij besluit van 12 December 1902 J. L. Walch, doctorandus in de Nederlandsche letteren te 's Gravenhage, voorloopig alleen voor het loopende schooljaar. Deze tijdelijke benoeming werd door den raad bij besluit van 23 Juni 1903 in eene definitieve veranderd. Op denzelfden datum werd H. Snel, van het begin van den cursus af werkzaam als leeraar in de Fransche taal, definitief als zoodanig benoemd met ingang van 15 Juli 1903. Eveneens werd op dien datum benoemd tot leeraar in de natuurkunde in de afdeeling B der vijfde en zesde klasse H. Wijma, doctorandus in de wis- en natuurkunde en leeraar aan de hoogere burgerschool te Almelo. Deze benoeming was het gevolg van de omstandigheid dat dr. H. J. van de Stadt, tot dusverre belast met het onderwijs in de natuur- en scheikunde in de afdeeling B der vijfde en zesde

klasse, in verband met zijne benoeming tot directeur der hoogere burgerschool te Kampen, voor zoover de natuurkunde betreft van zijne functie aan het gymnasium werd ontheven.

Zwolle. De nieuw benoemde leeraren in de oude talen dr. G. E. W. van Hille en dr. A. C. Dornheck Busscher aanvaardden hunne betrekking respectievelijk op 1 September en op 15 November 1902. Tot laatstgenoemden datum waren de lessen van dr. Dornheck Busscher waargenomen door dr. J. Breen te Delft.

Groningen. De door het overlijden van dr. W. de Jonge opengevallen plaats van conrector werd bij raadsbesluit van 11 October 1902 opgedragen aan dr. J. van Wageningen, leeraar in de oude talen aan het gymnasium te Groningen, die als conrector in functie trad op 1 November 1902. De door deze benoeming vacant geworden betrekking van leeraar in de oude talen werd voorloopig niet vervuld, omdat het aanwezige personeel van leeraren in de oude talen voldoende in de behoeften van het onderwijs kon voorzien.

H. Hermans verkreeg bij raadsbesluit van 21 April 1903 op zijn verzoek eervol ontslag als leeraar in de geschiedenis en in het Hebreeuwsch met ingang van 1 September 1903. Bij besluit van 20 Juni 1903 benoemde de raad in zijne plaats tot leeraar in de geschiedenis J. S. Theissen, leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden, en bij besluit van 4 Augustus 1903 tot leeraar in het Hebreeuwsch J. Æ. Wartena, leeraar aan het gymnasium te Winschoten.

Winschoten. In zijne vergadering van 28 Maart 1903 stelde de gemeenteraad eene verordening vast tot regeling van de jaarwedden der leeraren, waarin het beginsel van periodieke verhooging is opgenomen.

Assen. Bij besluit van 26 September 1902 benoemde de raad ter voorziening in de vacature, ontstaan door het overlijden van W. N. Servaas Everts, wien het onderwijs in het Hoogduitsch en het Engelsch was opgedragen geweest, mej. M. H. Leopold te Hilversum tot lecrares in de Hoogduitsche taal en R. de Boer te Groningen tot leeraar in de Engelsche taal.

Voor het schooljaar 1902—1903 werd bij raadsbesluit van 24 Juli 1902 voor het onderwijs in de geschiedenis en een gedeelte der aardrijkskunde de bestaande regeling bestendigd, zoodat met het onderwijs in de genoemde vakken respectievelijk werden belast dr. K. Lijndrajer en dr. A. Eecen, leeraar in de wiskunde.

Tot leeraar in de Hebreeuwsche taal werd bij raadsbesluit van 4 November 1902 benoemd J. L. van Baren te Assen.

Maastricht. E. C. A. van den Boorn, tot dusverre tijdelijk leeraar in de Fransche taal, werd bij raadsbesluit van 23 Januari 1903 definitief als zoodanig benoemd, gerekend met ingang van 1 Januari 1903.

Eveneens bij raadsbesluit van 23 Januari 1903 werd dr. H. B. Holsboer met ingang van 1 Februari d. a. v. herbenoemd tot tijdelijk leeraar in de natuurlijke historie, voor het tijdvak van 1 Februari 1903 tot 1 Februari 1904. Wegens zijne benoeming bij het middelbaar onderwijs te Rotterdam verzocht hij eervol ontslag, hetwelk hem bij raadsbesluit van 14 Mei 1903 met ingang van 1 September 1903 werd verleend.

G. Smits, leeraar in de wiskunde, werd bij raadsbesluit van 6 Augustus 1903 ontheven van vier lesuren, welke werden opgedragen aan P. J. H. Ummels, leeraar aan de hoogere burgerschool en de burgeravondschool te Maastricht.

Resumtie.

Het eindcijfer der leeraarsbetrekkingen onderging eene geringe vermeerdering: het bedroeg in December 1902 431 tegen 428 in dezelfde maand van het vorige jaar.

Te 's Gravenhage werd het personeel der leeraren met twee vermeerderd, omdat er wegens meerdere splitsing van klassen voor eenige uren Fransch een nieuwe leeraar moest worden benoemd en omdat het onderwijs in de natuur- en scheikunde, vroeger door één leeraar gegeven, in den cursus 1902—1903 tusschen twee leeraren verdeeld werd. Te Schiedam moest een tijdelijke leeraar benoemd worden tot het geven van enkele lessen in de natuurkunde. Te Assen werd na het overlijden van den leeraar in de Hoogduitsche en Engelsche talen, wegens het ontbreken van personen, bevoegd om in de beide talen onderwijs te geven, de betrekking gesplitst. Te Gouda werd het onderwijs in de natuurkunde, vroeger door één leeraar gegeven, tusschen twee leeraren van de Rijks- hoogere burgerschool verdeeld.

Tegenover deze vermeerdering met vijf staat eene vermindering met twee; te Kampen werd namelijk het onderwijs in het Fransch, tot dusverre door twee leeraren gegeven, aan één leeraar opgedragen, en te Groningen werd eene betrekking van leeraar in de oude talen, opengevallen door het overlijden van den conrector, voorloopig onvervuld gelaten.

De 431 leeraarsbetrekkingen werden waargenomen door 426 leeraren, daar 5 leeraren aan meer dan ééne inrichting werkzaam waren.

Dit was het geval met:

1 leeraar in de Hoogduitsche taal te Arnhem en te Nijmegen;
1 leeraar in de Engelsche taal te 's Gravenhage en te Delft;
1 leeraar in de Hebreeuwsche taal te Utrecht en te Amersfoort;
1 leeraar in de Hebreeuwsche taal te 's Gravenhage en te Haarlem.
1 leeraar in de Engelsche taal te Groningen en te Assen.

De volgende tabel wijst het getal der leeraren aan de verschillende gymnasia en hunne bevoegdheid aan.

GYMNASIA te	Getal der leeraren in December 1902.						*Aanmerkingen.*
	Doctoren.	Candidaten.	Bezitters eener akte voor het middelbaar onderwijs.	Volgens overgangsbepaling wet H. O.	Volgens overgangsbepaling wet M. O.	Totaal.	
's Hertogenbosch	5	2	5	—	2	14	[1]) Hieronder één beziter van de akte, bedoeld in art. 16 *i*, alinea 2, Wet H. O.
Breda	6	3	5	—	—	14	
Arnhem	6	—	5 [1])	—	—	11	
Nijmegen	6	2	4 [1])	—	3	15	
Zutphen	9	1	4	1	—	15	
Doetinchem	8	1	3 [1])	—	—	12	
Tiel	5	2	4 [1])	—	1	12	
Rotterdam	12	3	5	—	—	20	
's Gravenhage	14	1	8	—	—	23	
Leiden	9	1	6 [1])	—	—	16	
Delft	6	2	5	—	—	13	
Dordrecht	6	2	6	—	—	14	
Gorinchem	7	1	5	—	—	13	
Schiedam	7	1	4	—	—	12	
Gouda	6	3	7 [1])	—	—	16	
Amsterdam	16	—	8 [1])	—	—	24	
Haarlem	10	1	3	—	—	14	
Middelburg	6	3	6	—	—	15	
Utrecht	10	3	5 [1])	—	—	18	
Amersfoort	5	1	5 [1])	—	3	14	
Leeuwarden	5	2	4	1	—	12	
Sneek	7	—	6	—	—	13	
Deventer	8	2	5	—	—	15	
Kampen	7	3	6 [1])	—	—	16	
Zwolle	8	1	5 [1])	—	—	14	
Groningen	9	2	4	—	—	15	
Winschoten	7	2	4	—	—	13	
Assen	9	1	4 [1])	—	—	14	
Maastricht	6	1	5	2	—	14	
Totaal	225	47	146	4	9	431	

C. JAARWEDDEN VAN HET ONDERWIJZEND PERSONEEL.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de jaarwedden van rectoren en leeraren aan de verschillende gymnasia.

GYMNASIA te	Jaarwedde van den rector, * vrije woning.	Getal der leeraars-jaarwedden					Totaal bedrag der jaarwedden.
		tot en met f 1000.	boven f 1000 tot en met f 2000.	boven f 2000 tot en met f 2500.	boven f 2500.	Geheel getal jaarwedden van rectoren en leeraren.	
's Hertogenbosch	f 3200	8	—	1	4	14	f 20425,00
Breda	3000	7	3	3	—	14	19910,77
Arnhem	3900	3	1	2	4	11	22700,00
Nijmegen	* 2600	6	4	1	3	15	22925,00
Zutphen	3000	7	4	3	—	15	20530,00
Doetinchem	3000	1	9	1	—	12	21100,00
Tiel	3000	5	4	2	—	12	19200,00
Rotterdam	5000	4	1	4	10	20	49511,44
's Gravenhage	4250	5	1	5	11	23	52850,00
Leiden	4000	6	4	2	3	16	26805,00
Delft	3600	4	2	5	1	13	23500,00
Dordrecht	3500	5	2	5	1	14	23760,00
Gorinchem	3000	7	4	—	1	13	18300,00
Schiedam	3500	6	2	4	—	13	20400,00
Gouda	3000	8	3	4	—	16	20400,00
Amsterdam	5000	1	—	1	21	24	76300,00
Haarlem	3500	4	4	4	2	15	27100,00
Middelburg	3500	8	2	3	1	15	20200,00
Utrecht	3600	2	1	8	6	18	40100,00
Amersfoort	3000	7	5	1	—	14	19918,26
Leeuwarden	3500	2	5	4	1	13	24950,00
Sneek	3000	7	4	1	—	13	18700,00
Deventer	3350	7	3	3	1	15	21035,00
Kampen	3200	10	4	1	—	16	20022,00
Zwolle	3000	6	1	5	1	14	22900,00
Groningen	3800	1	3	10	1	16	36100,00
Winschoten	3000	5	6	1	—	13	19075,00
Assen	3400	8	6	1	—	16	20335,00
Maastricht	3400	6	2	5	—	14	21589,04
	29	156	90	90	72	437	f 770641,51

Deze tabel vermeldt een getal van 437 jaarwedden of 6 meer dan het aantal betrekkingen. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat aan drie scholen, te Schiedam, te Leeuwarden en te Groningen, geen afzonderlijke leeraar is aangesteld voor de lessen in de Hebreeuwsche taal, maar dit onderwijs gegeven wordt, aan de twee eerstgenoemde gymnasia door een der leeraren in de oude talen, en te Groningen door den leeraar in de algemeene geschiedenis, waarvoor eene afzonderlijke jaarwedde genoten wordt; doordat te Haarlem de leeraar in de Nederlandsche taal en geschiedenis tevens met het onderwijs in de aardrijkskunde belast is, waarvoor hij eene afzonderlijke jaarwedde ontvangt, en doordat te Assen het onderwijs in de aardrijkskunde gegeven wordt door den leeraar in de wiskunde en door dien in de Nederlandsche taal en letterkunde, waarvoor aan deze beide leeraren eene afzonderlijke jaarwedde is toegekend.

Jaarwedden door het onderwijzend personeel aan andere openbare scholen genoten.

De volgende tabel bevat eene opgave van de jaarwedden, door het onderwijzend personeel der gymnasia genoten aan burgerdag- of avondscholen, aan hoogere burgerscholen, aan middelbare meisjesscholen, aan lagere scholen en aan inrichtingen tot vorming van onderwijzers bij het lager onderwijs.

GYMNASIA te	Jaarwedden aan eene burgerdag- of -avondschool.				Jaarwedden aan eene hoogere burgerschool.				Jaarwedden aan eene hoogere burgerschool voor meisjes.			
	Getal.			Bedrag.	Getal.			Bedrag.	Getal.			Bedrag.
	Tot en met f 500.	Boven f 500 t/m f 1000.	Boven f 1000.		Tot en met f 500.	Boven f 500 t/m f 1000.	Boven f 1000.		Tot en met f 500.	Boven f 500 t/m f 1000.	Boven f 1000.	
's Hertogenbosch	2	1	—	f 850,00	—	—	8	f 175,25	—	—	—	—
Breda	—	—	—	—	—	1	7	12 409,23	—	—	—	—
Arnhem	—	—	—	—	—	1	1	2 300,00	—	—	1	f 1 200,00
Nijmegen	1	—	—	240,00	—	1	2	5 060,00	—	—	—	—
Zutphen	—	1	—	700,00	1	1	6	13 120,00	—	—	—	—
Doetinchem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tiel	2	—	—	48,75	—	2	2	6 000,00	—	—	—	—
Rotterdam	—	—	—	—	—	—	3	6 502,08	—	—	—	—
's Gravenhage	—	—	—	—	—	—	3	5 920,00	—	—	—	—
Leiden	—	—	—	—	1	—	2	4 345,00	—	—	—	—
Delft	—	—	—	—	2	1	2	4 750,00	—	—	—	—
Dordrecht	—	—	—	—	—	1	4	8 430,00	—	1	—	600,00
Gorinchem	—	—	—	—	—	1	5	7 900,00	—	—	—	—
Schiedam	2	—	—	550,00	—	—	4	5 840,00	—	—	—	—
Gouda	—	—	—	—	—	—	9	19 080,00	—	—	—	—
Haarlem	1	—	—	300,00	—	—	1	2 350,00	—	—	1	2 000,00
Middelburg	—	—	—	—	—	—	5	12 140,00	—	—	—	—
Utrecht	1	—	—	375,00	—	2	1	2 720,00	—	1	—	700,00
Amersfoort	—	—	—	—	—	2	4	6 485,74	—	—	—	—
Leeuwarden	1	—	—	125,00	—	—	1	1 080,00	—	—	—	—
Sneek	—	—	—	—	—	3	3	7 800,00	—	—	—	—
Deventer	—	—	—	—	—	2	6	10 975,00	—	2	—	1 405,00
Kampen	4	—	—	887,00	2	1	7	11 638,00	—	—	—	—
Zwolle	1	—	—	300,00	—	—	5	10 610,00	—	—	—	—
Groningen	—	—	—	—	1	—	1	2 100,00	—	1	—	600,00
Winschoten	—	—	—	—	—	4	2	6 125,00	—	—	—	—
Assen	—	—	—	—	—	—	3	8 140,00	—	—	—	—
Maastricht	1	—	—	100,00	1	—	5	9 750,96	—	—	—	—

Waar bleek dat eene bezoldiging werd genoten aan eene inrichting, niet tot de bovengenoemde rubrieken terug te brengen,

Jaarwedden aan eene lagere school.				Jaarwedden aan inrichtingen tot vorming van onderwijzers bij het lager onderwijs.				Totaal.		*AANMERKINGEN.*
Getal.			Bedrag.	Getal.			Bedrag.	Getal.	Bedrag.	Het tusschen ( ) geplaatst cijfer wijst het aantal *personen* aan die de jaarwedden, in de tabel genoemd, genieten.
Tot en met f 500.	Boven f 500 t/m f 1000.	Boven f 1000.		Tot en met f 500.	Boven f 500 t/m f 1000.	Boven f 1000.				
—	—	—	—	—	—	—	—	(9) 11	f 18 375,00	
—	—	—	—	—	—	—	—	(8) 8	12 409,23	
—	—	—	—	—	—	—	—	(3) 3	3 500,00	1 gymnasium Nijmegen f 1100.
—	—	—	—	—	—	—	—	(4) 4	5 300,00	1 gymnasium Arnhem f 1000; 1 leeraar bij de Israëlietische gemeente f 1200.
2	1	—	f 1 200,00	—	—	—	—	(8) 12	15 020,00	
—	—	—	—	1	—	—	f 450,00	(1) 1	450,00	1 arrondissements-schoolopziener f 800.
—	—	—	—	—	—	—	—	(4) 6	6 048,75	
—	—	—	—	—	—	—	—	(3) 3	6 502,08	
—	1	—	1 000,00	—	—	—	—	(4) 4	6 920,00	1 gymnasium Delft f 1000; 1 gymnasium Haarlem f 400; 1 assistent Polytechnische School f 900 1 hoogere burgerschool Gouda f 1200.
—	—	2	2 600,00	1	1	—	965,00	(6) 7	7 910,00	
—	1	—	1 000,00	3	—	—	375,00	(6) 9	6 125,00	1 gymnasium 's Gravenhage f 2800.
1	—	—	75,00	1	—	—	150,00	(5) 8	9 255,00	
—	—	—	—	1	—	—	300,00	(6) 7	8 200,00	
—	—	—	—	4	—	—	640,00	(5) 10	7 030,00	
—	—	—	—	—	—	—	—	(9) 9	19 080,00	
—	—	—	—	—	—	—	—	(2) 3	4 650,00	1 gymnasium 's Gravenhage f 550.
2	1	—	1 300,00	2	1	1	3 600,00	(8) 12	17 040,00	
—	—	—	—	—	—	—	—	(5) 5	3 795,00	1 gymnasium Amersfoort f 300.
—	—	—	—	2	—	—	500,00	(7) 8	6 985,74	1 gymnasium Utrecht f 300
—	1	—	650,00	—	—	—	—	(2) 3	1 855,00	1 Rijkslandbouwwinterschool f 550.
—	—	—	—	2	—	—	500,00	(7) 8	8 300,00	
—	—	—	—	—	—	—	—	(8) 10	12 380,00	
2	—	—	629,00	—	—	—	—	(10) 16	13 154,00	
1	—	—	500,00	2	—	—	290,00	(5) 9	11 700,00	
—	—	—	—	—	1	—	600,00	(2) 4	3 300,00	1 hoogere burgerschool en normaalschool Sappemeer f 525.
—	—	—	—	—	—	—	—	(6) 6	6 125,00	
—	—	—	—	—	—	—	—	(3) 3	8 140,00	
1	—	—	300,00	1	—	—	300,00	(7) 9	10 450,96	

is daarvan mededeeling gedaan in de laatste kolom. Inkomsten aan bijzondere inrichtingen zijn *niet* opgenomen.

D. LEERLINGEN.

De volgende tabel wijst het getal der leerlingen en der toehoorders aan op 1 Januari 1903.

Getal der leerlingen en der toehoorders op 1 Januari 1903.

GYMNASIA te	Leerlingen.								Toehoorders		Algemeen totaal.	
	1ste klasse.	2de klasse.	3de klasse.	4de klasse.	5de klasse.	6de klasse.	Totaal.	Totaal in 1902.	1903.	1902.	1903.	1902.
's Hertogenbosch	4	7	7	6	3	8	35	39	—	—	35	39
Breda	8	8	4	5	5	4	34	37	—	—	34	37
Arnhem	13	11	12	8	9	7	60	62	—	—	60	62
Nijmegen	9	7	12	6	10	9	53	57	3	3	56	60
Zutphen	6	6	11	9	5	10	47	45	2	1	49	46
Doetinchem	14	16	14	12	12	22	90	100	4	5	94	105
Tiel	8	7	3	5	6	7	36	33	1	—	37	33
Rotterdam	29	26	27	18	22	13	135	137	—	—	135	137
's Gravenhage	53	35	30	39	30	18	205	198	1	2	206	200
Leiden	22	11	17	17	20	12	99	99	4	2	103	101
Delft	11	8	10	7	11	7	54	58	—	—	54	58
Dordrecht	9	10	15	11	5	7	57	72	—	1	57	73
Gorinchem	9	6	5	3	4	5	32	34	—	—	32	34
Schiedam	8	11	5	4	9	10	47	53	—	—	47	53
Gouda	14	11	4	8	3	6	46	40	—	—	46	40
Amsterdam	44	46	26	24	26	27	193	212	—	—	193	212
Haarlem	14	14	12	18	8	11	77	75	2	2	79	77
Middelburg	7	4	8	4	5	4	32	29	1	2	33	31
Utrecht	30	25	20	17	21	22	135	148	—	—	135	148
Amersfoort	18	14	4	15	5	13	69	64	1	—	70	64
Leeuwarden	15	13	15	11	7	11	72	71	2	2	74	73
Sneek	13	13	5	8	8	3	50	48	—	—	50	48
Deventer	7	6	4	4	4	9	34	36	2	—	36	36
Kampen	8	7	6	7	9	14	51	50	1	1	52	51
Zwolle	11	8	3	10	4	5	41	41	1	1	42	42
Groningen	29	21	19	21	26	20	136	149	—	—	136	149
Winschoten	8	8	6	7	9	6	44	44	1	—	45	44
Assen	6	3	7	7	7	5	35	36	4	7	39	43
Maastricht	9	11	9	10	7	3	40	55	—	—	49	55
Totaal	436	373	320	321	300	298	2048	2122	30	29	2078	2151

Uit de tabel blijkt, dat het getal der leerlingen en der toehoorders, vergeleken met dat van het vorige schooljaar, eene vrij aanzienlijke vermindering ondergaan heeft. Dat der leerlingen bedroeg 2048 tegen 2122 op 1 Januari 1902, dat der toehoorders 30 tegen 29. Het geheele getal der leerlingen en der toehoorders bedroeg dus op 1 Januari 1903 2078 tegen 2151 een jaar te voren, zoodat eene vermindering valt te constateeren van 73 leerlingen (en toehoorders), derhalve van 3,3 pct. Wanneer men bovendien de verslagen van vorige jaren vergelijkt, ontwaart men dat sedert 1 Januari 1892 het aantal leerlingen (en toehoorders) van jaar tot jaar bijna geregeld is afgenomen. Op laatstgenoemden datum bedroeg het 2593, en in de volgende jaren respectievelijk 2543, 2515, 2519, 2512, 2483, 2389, 2276, 2281, 2242, 2151, 2078. In een tijdsverloop van 11 jaren is dus de bevolking der gymnasia met 18.2 pct. verminderd. Die vermindering is vooral opmerkelijk aan eenige groote gymnasia; zoo daalde het cijfer der leerlingen (en toehoorders) te Doetinchem in het bedoelde tijdsverloop van 231 tot 94, te Rotterdam van 201 tot 135, te Amsterdam van 295 tot 193, te Leeuwarden van 120 tot 74, te Groningen van 160 tot 136. Maar ook aan eenige kleinere gymnasia was de vermindering in den loop dier 11 jaren betrekkelijk aanzienlijk; te 's Hertogenbosch is het cijfer gedaald

van 55 tot 35, te Breda van 52 tot 34, te Arnhem van 104 tot 60, te Delft van 71 tot 54, te Gorinchem van 43 tot 32, te Middelburg van 57 tot 33, te Deventer van 60 tot 36, te Maastricht van 68 tot 49. Alleen te 's Gravenhage is het cijfer belangrijk gestegen: terwijl op 1 Januari 1892 het gymnasium bezocht werd door 153 leerlingen, was het cijfer op 1 Januari 1903 gestegen tot 206. Bij vergelijking van den toestand op 1 Januari 1903 met dien van een jaar te voren valt de vermindering het meest in het oog bij de gymnasia te Doetinchem, Dordrecht, Amsterdam, Utrecht en Groningen, waar zij respectievelijk 11, 16, 19, 13 en 13 leerlingen bedroeg.

Het volgende overzicht wijst aan waar, ter voldoening aan het voorschrift van art. 2, alinea 3 van het Koninklijk besluit van den 21sten Juni 1887 (*Staatsblad* n°. 105) klassen in parallelafdeelingen gesplitst waren.

GYMNASIA te	Klasse die in parallel-afdeelingen gesplitst was.	Getal leerlingen der parallelafdeelingen.
Rotterdam	1ste	14 en 15
	2de	13 en 13
	3de	13 en 14
	5de	14 en 8
's Gravenhage	1ste	18, 17 en 18
	2de	17 en 18
	3de	15 en 15
	4de	18 en 21
	5de	15 en 15
	6de	9 en 9
Amsterdam	1ste	22 en 22
	2de	17, 14 en 15
	3de	13 en 13
	4de	9 en 15
	5de	18 en 8
	6de	11, 8 en 8
Utrecht	1ste	16 en 14
	2de	13 en 12
	3de	9 en 11
	6de	11 en 11
Groningen	1ste	15 en 14
	5de	18 en 8

Het getal der vrouwelijke leerlingen bedroeg:

te Breda	4	
„ Arnhem	5	
„ Nijmegen	9	
„ Zutphen	5	
„ Doetinchem	3	
„ Tiel	1	
„ Rotterdam	20	
„ 's Gravenhage	39	
„ Leiden	10	(waaronder ééne toehoorderes.)
„ Delft	10	
„ Dordrecht	7	
„ Gorinchem	6	
„ Schiedam	3	
„ Gouda	6	
„ Amsterdam	53	
„ Haarlem	15	
„ Middelburg	4	(waaronder ééne toehoorderes.)
te Utrecht	19	
„ Amersfoort	1	
„ Leeuwarden	6	
„ Sneek	3	
„ Deventer	6	
„ Kampen	3	
„ Zwolle	5	
„ Groningen	12	
„ Winschoten	11	
„ Assen	3	(waaronder ééne toehoorderes.)
Totaal	269	

Door vergelijking van dit overzicht met dat van de vorige verslagen ontwaart men, dat het aantal der vrouwelijke leerlinaen op de gymnasia nog steeds toeneemt. De eerste opgave, die van het verslag van het schooljaar 1893—1894, wees een getal van 64 vrouwelijke leerlingen aan en in de volgende jaren steeg dit getal respectievelijk tot 74, 100, 109, 130, 155, 193, 230, 241, terwijl het thans tot 269 is geklommen.

Aan 26 gymnasia werd onderwijs gegeven in de Hebreeuwsche taal, waaraan in het geheel 149 leerlingen deelnamen; van de aan 15 gymnasia bestaande gelegenheid om onderwijs te ontvangen in de gymnastiek werd in het geheel door 578 leerlingen gebruik gemaakt.

De volgende tabel geeft hiervan een overzicht.

GYMNASIA te	Hebreeuwsch	Gymnastiek.
's Hertogenbosch	—	12 leerl. in 1 afdeeling.
Breda	—	22 „ „ 2 afdeelingen.
Arnhem	3	—
Nijmegen	3	26 leerl. in 3 afdeelingen.
Zutphen	4	20 „ „ 3 „
Doetinchem	13	—
Tiel	4	—
Rotterdam	11	78 leerl. in 4 afdeelingen.
's Gravenhage	8	51 „ „ 5 „
Leiden	8	33 „ „ 2 „
Delft	4	16 „ „ 2 „
Dordrecht	4	41 „ „ 2 „
Gorinchem	4	—
Schiedam	5	—
Gouda	4	—
Amsterdam	9	168 leerl. in 11 afdeelingen.
Haarlem	5	—
Middelburg	4	11 leerl. in 1 afdeeling.
Utrecht	13	—
Amersfoort	3	—
Leeuwarden	5	48 leerl. in 4 afdeelingen.
Sneek	5	—
Deventer	1	2 leerl. in 1 afdeeling.
Kampen	6	10 „ „ 5 afdeelingen.
Zwolle	2	—
Groningen	13	—
Winschoten	5	—
Assen	3	—
Maastricht	—	40 leerl. in 2 afdeelingen.
Totaal	149	578

Te 's Gravenhage is een gedeelte der lesuren voor gymnastiek bestemd voor exerceeroefeningen.

Te Kampen waren op de lessen in de gymnastiek de leerlingen van het gymnasium met die van de hoogere burgerschool vereenigd.

E. TOELATINGS- EN OVERGANGSEXAMENS.

De uitslag der toelatings- en overgangsexamens blijkt uit de volgende tabel.

GYMNASIA te	Toelatingsexamens voor den cursus 1902—1903.							Overgangsexamens tot den cursus 1903—1904.			
	tot de laagste klasse.			tot eene hoogere klasse.							
	Geëxamineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.	Geëxamineerd.	Toegelaten tot die klasse.	Toegelaten tot eene lagere klasse.	Geheel afgewezen.	Geëxamineerd.	Bevorderd.	Niet bevorderd.	Teruggetrokken.
's Hertogenbosch	3	3	—	—	—	—	—	26	26	—	—
Breda	8	8	—	2	2	—	—	31	30	1	—
Arnhem	13	8	5	4	2	1	1	52	47	5	—
Nijmegen	12	10	2	1	—	—	1	43	39	2	2
Zutphen	6	6	—	2	1	1	—	35	34	1	—
Doetinchem	13	9	4	5	4	1	—	68	61	7	—
Tiel	8	8	—	1	1	—	—	28	22	5	1
Rotterdam	25	25	—	5	3	1	1	117	98	19	—
's Gravenhage	73	62	11	6	5	1	—	177	160	17	—
Leiden	27	20	7	1	—	1	—	82	74	7	1
Delft	14	10	4	3	3	—	—	46	40	6	—
Dordrecht	9	9	—	1	—	—	1	49	44	5	—
Gorinchem	5	5	—	1	—	—	1	20	13	6	1
Schiedam	10	6	4	3	—	2	1	37	30	7	—
Gouda	12	11	1	5	3	—	2	37	31	6	—
Amsterdam	42	40	2	5	5	—	—	157	129	25	3
Haarlem	13	11	2	5	2	2	1	66	51	15	—
Middelburg	7	6	1	—	—	—	—	27	27	—	—
Utrecht	43	31	12	7	5	—	2	110	86	24	—
Amersfoort	17	15	2	2	1	1	—	54	41	13	—
Leeuwarden	14	13	1	4	1	2	1	61	54	6	1
Sneek	11	10	1	4	3	1	—	43	38	5	—
Deventer	7	7	—	—	—	—	—	24	24	—	—
Kampen	7	6	1	3	3	—	—	36	35	1	—
Zwolle	12	8	4	1	—	1	—	37	32	5	—
Groningen	31	28	3	2	2	—	—	115	95	20	—
Winschoten	8	6	2	1	1	—	—	35	31	4	—
Assen	7	6	1	6	3	1	2	30	26	4	—
Maastricht	10	8	2	1	—	—	1	39	34	4	1
Totaal	467	395	72	81	50	16	15	1682	1452	220	10

Aan de toelatingsexamens voor den cursus 1902-1903 werd blijkens deze tabel deelgenomen door 467 jongelieden, die in de laagste klasse wenschten toegelaten te worden. Van dezen slaagden 395 of 84,5 pct., een uitslag die bijna niet verschilt van dien van het vorige jaar, toen er van de 473 adspiranten 399 of 84,3 pct. werden toegelaten. Te 's Hertogenbosch, Breda, Zutphen, Tiel, Rotterdam, Dordrecht, Gorinchem en Deventer werd aan geen enkelen candidaat de toegang tot de laagste klasse geweigerd en ook aan verschillende andere gymnasia was het aantal der afgewezenen zeer gering, zoo bijv. te Gouda, Amsterdam, Haarlem, Amersfoort, Leeuwarden, Sneek en Groningen, waar van de 140 geëxamineerden 128 of 91,4 pct. slaagden. Daarentegen werden van de 182 geëxamineerden aan de gymnasia te Arnhem, 's Gravenhage, Leiden, Delft, Utrecht en Zwolle slechts 139 of 76,3 pct. toegelaten.

Door 81 jongelieden werd toelating tot eene hoogere klasse verzocht. Van dezen werden er 50 of 61,7 pct. in de verlangde klasse en 16 in eene lagere klasse geplaatst, terwijl er 15 geheel werden afgewezen.

Aan de overgangsexamens, op het einde van den cursus 1902-1903 gehouden, werd deelgenomen door 1682 leerlingen. Hiervan werden er 1452 of 86,3 pct. terstond of na een herexamen tot eene hoogere klasse bevorderd. De uitkomst dezer examens was een weinig gunstiger dan in 1902, toen het over-

gangsexamen door 1742 leerlingen werd afgelegd, van welke 1459 of 83,7 pct. tot eene hoogere klasse konden overgaan. Als gewoonlijk waren de uitkomsten der overgangsexamens aan de verschillende scholen zeer uiteenloopend. Zoo slaagden bijv. te 's Hertogenbosch, Middelburg en Deventer alle leerlingen en te Breda, Zutphen en Kampen meer dan 96 pct. der geëxamineerden, terwijl te Haarlem, Utrecht en Amersfoort nog geen 79 pct. naar eene hoogere klasse konden bevorderd worden en het percentage der geslaagden te Gorinchem slechts 65 bedroeg.

F. EINDEXAMENS DER OPENBARE GYMNASIA EN DER BINNENLANDSCHE BIJZONDERE SCHOLEN VAN HOOGER ONDERWIJS, EN DAARMEDE GELIJKGESTELD EXAMEN, BEDOELD IN ART. 12 DER WET OP HET HOOGER ONDERWIJS.

Bij ministerieele beschikking van 18 Mei 1903, n°. 4019' Afdeeling Onderwijs werden voor de openbare gymnasia en voor de binnenlandsche bijzondere scholen van hooger onderwijs de navolgende gecommitteerden benoemd:

a. bij de eindexamens der gymnasia te Assen, Winschoten, Groningen en Sneek, dr. J. C. Matthes, hoogleeraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, dr. U. Ph. Boissevain, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen, en dr. J. Campert, inspecteur van het middelbaar onderwijs;

b. bij de eindexamens der gymnasia te Zutphen, Deventer, Zwolle, bij de examens ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene Universiteit van het gymnasium der Theologische School der Gereformeerde Kerken in Nederland te Kampen en bij de eindexamens van het gymnasium te Leeuwarden, dr. C. J. Egginк, inspecteur der gymnasia, dr. F. J. L. Krämer, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Utrecht, en dr. P. van Geer, oud-hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Leiden;

c. bij de eindexamens der gymnasia te Arnhem, Stad-Doetinchem en Kampen, dr. W. L. van Helten, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen, dr. H. T. Karsten, hoogleeraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, en dr. A. A. Nijland, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Utrecht;

d. bij de eindexamens van het gymnasium te Amersfoort, bij de examens ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene Universiteit van het Christelijk gymnasium te Utrecht der Vereeniging voor Christelijk voorbereidend universitair onderwijs te Utrecht, bij de eindexamens van het gymnasium te Utrecht en bij de examens ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene Universiteit van het Gereformeerd gymnasium te Zetten, dr. A. H. G. P. van den Es, oud-hoogleeraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, dr. B. Symons, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen, en dr. J. C. Kluyver, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Leiden;

e. bij de examens ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene Universiteit van het Gereformeerd gymnasium te Amsterdam en bij de eindexamens der gymnasia te Amsterdam en Haarlem, dr. W. H. van de Sande Bakhuyzen, oud-rector van het gymnasium te Utrecht, dr. J. H. Gallée, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Utrecht, en dr. P. H. Schoute, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen;

f. bij de eindexamens van het gymnasium te Leiden, bij de examens ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene Universiteit van het Roomsch-Katholiek gymnasium te Katwijk aan den Rijn en bij de eindexamens der gymnasia te Dordrecht, Gorinchem en Gouda, dr. J. S. Speijer en dr. K. H. Th. Bussemaker, hoogleeraren aan de Rijks-universiteit te Groningen, en dr. J. de Vries, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Utrecht;

g. bij de eindexamens der gymnasia te Rotterdam, Schiedam, Delft en bij de examens ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene Universiteit van het Roomsch-Katholiek gymnasium te Amsterdam, dr. J. Woltjer, hoogleeraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, dr. J. te Winkel, hoogleeraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, en dr. W. Kapteyn, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Utrecht;

h. bij de eindexamens der gymnasia te 's Gravenhage, Tiel, 's Hertogenbosch, Breda en Middelburg, dr. P. J. Blok en dr. J. J. Hartman, hoogleeraren aan de Rijks-universiteit te Leiden, en dr. F. de Boer, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen;

i. bij de examens ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene Universiteit van de eerste afdeeling van het bisschoppelijk seminarium van Roermond, gevestigd te Rolduc, gemeente Kerkrade, bij de eindexamens van het gymnasium te Maastricht, bij de examens ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene Universiteit van het bisschoppelijk college te Roermond, bij de eindexamens van het gymnasium te Nijmegen en bij de examens ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene Universiteit van het Canisius-college te Nijmegen, dr. I. M. J. Valeton en dr. G. W. Kernkamp, hoogleeraren aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, en dr. J. C. Kapteyn, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen.

De uitslag dezer examens blijkt uit de volgende tabellen:

Leerlingen der gymnasia en binnenlandsche bijzondere scholen van hooger onderwijs.

	Dagen waarop het examen gehouden is.	GETAL EXAMINANDI.				Hiervan hebben zich teruggetrokken.	GETAL UITGEREIKTE GETUIGSCHRIFTEN.				Geheel afgewezen.
		Voor alle faculteiten.	Voor de faculteiten der		TOTAAL.		Voor alle faculteiten.	Voor de faculteiten der		TOTAAL.	
			godgeleerdheid, rechtsgeleerdheid en letteren en wijsbegeerte.	geneeskunde en wis- en natuurkunde.				godgeleerdheid, rechtsgeleerdheid en letteren en wijsbegeerte.	geneeskunde en wis- en natuurkunde.		
Openbare gymnasia.											
's Hertogenbosch	25, 26, 27 Juni.	—	8	—	8	—	—	8	—	8	—
Breda	29, 30 Juni.	—	2	1	3	—	—	2	1	3	—
Arnhem	15, 16, 17 Juni.	—	5	2	7	—	—	4	1	5	2
Nijmegen	24, 25, 26 Juni.	—	8	1	9	—	—	8	1	9	—
Zutphen	15, 16, 17 Juni, 10 Juli.	1	6	2	9	—	1	5	1	7	2
Doetinchem	18, 19, 20, 22, 23, 24, 25 Juni.	1	19	1	21	—	1	19	1	21	—
Tiel	22, 23, 24 Juni.	—	5	2	7	1	—	4	2	6	—
Rotterdam	20, 22, 23, 24 Juni.	—	12	1	13	—	—	10	1	11	2
's Gravenhage	16, 17, 18, 19, 20 Juni.	—	15	3	18	—	—	13	3	16	2
Leiden	15, 16, 17, 18 Juni.	—	8	4	12	—	—	8	4	12	—
Delft	29, 30 Juni, 1, 13 Juli.	—	5	2	7	—	—	5	2	7	—
Dordrecht	23, 24, 25 Juni.	—	1	6	7	—	—	1	6	7	—
Gorinchem	26, 27, Juni, 2 Juli.	—	5	—	5	—	—	4	—	4	1
Schiedam	25, 26, 27 Juni.	—	6	4	10	—	—	5	3	8	2
Gouda	29, 30 Juni, 1 Juli.	1	3	2	6	—	1	3	2	6	—
Amsterdam	20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, Juni, 3 Juli.	—	19	8	27	—	—	19	7	26	1
Haarlem	30 Juni, 1, 2, 3 Juli.	—	7	3	10	—	—	5	3	8	2
Middelburg	1, 2 Juli.	—	3	—	3	—	—	3	—	3	—
Utrecht	22, 23, 24, 25, 26, 27 Juni.	—	18	3	21	—	—	15	3	18	3
Amersfoort	15, 16, 17, 18 Juni.	—	9	4	13	—	—	7	4	11	2
Leeuwarden	29, 30 Juni, 1, 2, 3 Juli.	—	9	2	11	—	—	8	1	9	2
Sneek	29, 30 Juni.	—	2	1	3	—	—	2	1	3	—
Deventer	18, 19, 20 Juni.	—	5	4	9	—	—	5	4	9	—
Kampen	26, 27, 29, 30 Juni, 1 Juli.	1	11	2	14	—	1	10	2	13	1
Zwolle	22, 23, 24 Juni, 4 Juli.	1	1	3	5	—	1	1	3	5	—
Groningen	22, 23, 24, 25, 26, 27 Juni.	—	15	5	20	—	—	15	5	20	—
Winschoten	18, 19, 20 Juni.	—	5	1	6	—	—	5	1	6	—
Assen	15, 16, 17 Juni.	—	4	1	5	—	—	4	1	5	—
Maastricht	19, 20 Juni.	—	1	2	3	—	—	1	2	3	—
	Totaal . . .	5	217	70	292	1	5	199	65	269	22

	Dagen waarop het examen gehouden is.	Getal examinandi				Hiervan hebben zich teruggetrokken.	Getal uitgereikte getuigschriften.				Geheel afgewezen.
		Voor alle faculteiten.	Voor de faculteiten der		Totaal.		Voor alle faculteiten.	Voor de faculteiten der		Totaal.	
			godgeleerdheid, rechtsgeleerdheid en letteren en wijsbegeerte.	geneeskunde en wis- en natuurkunde.				godgeleerdheid, rechtsgeleerdheid en letteren en wijsbegeerte	geneeskunde en wis- en natuurkunde.		
Binnenlandsche bijzondere scholen van hooger onderwijs.											
Het bisschoppelijk college te Roermond	22, 23 Juni.	—	2	1	3	—	—	2	1	3	—
De eerste afdeeling van het bisschoppelijk seminarium van Roermond, gevestigd te Rolduc, gemeente Kerkrade	16, 17, 18 Juni.	—	4	3	7	—	—	4	3	7	—
Het Gereformeerd gymnasium te Amsterdam	15, 16, 17, 18, 19 Juni.	—	14	6	20	—	—	12	5	17	3
Het Gereformeerd gymnasium te Zetten	29, 30 Juni, 1 Juli.	1	7	—	8	—	1	6	—	7	1
Het Roomsch-Katholiek gymnasium te Katwijk aan den Rijn	19, 20, 22 Juni.	1	4	4	9	—	1	4	4	9	—
Het Canisius-collegie te Nijmegen .	27, 29, 30 Juni.	—	2	4	6	—	—	2	4	6	—
Het Roomsch-Katholiek gymnasium te Amsterdam	2, 3, 4, 14 Juli.	—	4	2	6	—	—	4	2	6	—
Het gymnasium der Theologische School der Gereformeerde Kerken in Nederland te Kampen	25, 26, 27 Juni, 3 Juli.	1	5	—	6	—	1	4	—	5	1
Het Christelijk gymnasium te Utrecht der Vereeniging voor Christelijk voorbereidend universitair onderwijs te Utrecht	19, 20, 22 Juni.	—	4	1	5	—	—	4	1	5	—
	Totaal. . .	3	46	21	70	—	3	42	20	65	5
	Algemeen totaal. .	8	263	91	362	1	8	241	85	334	27

Extranei.

GYMNASIA TE	Getal examinandi				Hiervan hebben zich teruggetrokken.	Getal uitgereikte getuigschriften				Geheel afgewezen.
	voor alle faculteiten.	Voor de faculteiten der		Totaal.		voor alle faculteiten.	Voor de faculteiten der		Totaal.	
		godgeleerdheid, rechtsgeleerdheid en letteren en wijsbegeerte.	geneeskunde en wis- en natuurkunde.				godgeleerdheid, rechtsgeleerdheid en letteren en wijsbegeerte.	geneeskunde en wis- en natuurkunde.		
's Hertogenbosch	—	2	—	2	—	—	2	—	2	—
Breda	—	1	2	3	—	—	1	2	3	—
Arnhem	—	3	—	3	—	—	3	—	3	—
Zutphen	—	1	—	1	—	—	1	—	1	—
Doetinchem	—	4	—	4	2	—	1	—	1	1
Tiel	—	3	—	3	—	—	2	—	2	1
Rotterdam	—	1	—	1	—	—	1	—	1	—
Leiden	—	2	1	3	—	—	2	1	3	—
Gouda	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—
Middelburg	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1
Amersfoort	—	1	1	2	—	—	1	1	2	—
Leeuwarden	—	—	4	4	—	—	—	1	1	3
Deventer	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—
Kampen	—	3	—	3	1	—	2	—	2	—
Zwolle	—	2	2	4	—	—	1	1 [1]	2	2
Groningen	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—
Assen	1	—	1	2	—	1	—	1 [2]	2	—
Totaal. . . .	1	23	15	39	3	1	17	10	28	8

[1]) Deze candidaat had zich voor getuigschrift A aangemeld.
[2]) Deze candidaat had zich voor beide getuigschriften aangemeld.

Het in art. 12 der wet op het hooger onderwijs bedoelde examen ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene Universiteit werd van 13 Juli tot 24 Augustus te Utrecht gehouden voor eene commissie, benoemd bij Koninklijk besluit van 18 Mei 1903 n°. 30 en bestaande uit dr. C. J. Eggink, inspecteur der gymnasia, als lid en voorzitter; dr. W. H. van de Sande Bakhuyzen, oud-rector van het gymnasium te Utrecht; dr. A. H. Garrer, rector van het gymnasium te Haarlem; dr. C. J. Vinkesteyn, rector van het gymnasium te Schiedam; L. Schrijnen, rector van het bisschoppelijk college te Roermond; dr. Th. P. H. van Aalst, rector van het gymnasium te 's Gravenhage; dr. R. Costen, directeur der eerste afdeeling van het bisschoppelijk seminarium van Roermond, gevestigd te Rolduc, gemeente Kerkrade; dr. P. Merkes, leeraar aan het Gereformeerd gymnasium te Amsterdam; dr. J. S. G. Gleuns, leeraar aan het gymnasium te Leiden, en dr. W. van Loghem, leeraar aan het gymnasium te 's Gravenhage.

Aan het examen namen in het geheel 176 candidaten deel, te weten: 86 voor de faculteiten der godgeleerdheid, der rechtsgeleerdheid en der letteren en wijsbegeerte, waarvan 6 zich gedurende het examen terugtrokken, 30 geheel werden afgewezen, zoodat aan 50 het verlangde getuigschrift kon worden verleend; 90 voor de faculteiten der geneeskunde en der wis- en natuurkunde, waarvan 3 zich gedurende het examen terugtrokken en 31 werden afgewezen, zoodat aan 56 het verlangde getuigschrift kon worden uitgereikt.

Het verslag van het examen is als bijlage **E.** achter dit verslag vermeld.

De volgende tabel geeft een overzicht van den uitslag der examens, bedoeld in de artt. 11, 12 en 85*bis* der wet tot regeling van het hooger onderwijs, vergeleken met de uitkomsten in 1902.

		Getal examinandi.					Getal uitgereikte getuigschriften.				
		Voor alle faculteiten.	Voor de faculteiten der godgeleerdheid, rechtsgeleerdheid en letteren en wijsbegeerte.	Voor de faculteiten der geneeskunde en wis- en natuurkunde.	Totaal.	Hiervan hebben zich teruggetrokken.	Voor alle faculteiten.	Voor de faculteiten der godgeleerdheid, rechtsgeleerdheid en letteren en wijsbegeerte.	Voor de faculteiten der geneeskunde en wis- en natuurkunde.	Totaal.	Geheel afgewezen.
I. Openbare gymnasia:											
a. leerlingen . . .	1903	5	217	70	292	1	5	199	65	269	22
	1902	6	204	85	295	1	6	181	79	266	28
b. extranei. . . .	1903	1	23	15	39	3	1	17	10	28	8
	1902	2	19	8	29	1	1	11	5	17	11
II. Binnenlandsche bijzondere scholen van hooger onderwijs:											
	1903	3	46	21	70	—	3	42	20	65	5
	1902	2	31	26	59	—	2	26	25	53	6
III. Staatscommissie:											
	1903	—	86	90	176	9	—	50	56	106	61
	1902	1	81	79	161	6	1	50	43	94	61
Totaal. . . .	1903	9	372	196	577	13	9	308	151	468	96
	1902	11	335	198	544	8	10	268	152	430	106

Daaruit blijkt dat het getal uitgereikte getuigschriften voor alle faculteiten met 10 pct. verminderde; voor de faculteiten der godgeleerdheid, der rechtsgeleerdheid en der letteren en wijsbegeerte met 14,92 pct. vermeerderde en voor de faculteiten der geneeskunde en der wis- en natuurkunde met 0,65 pct. verminderde.

Bij de leerlingen der openbare gymnasia steeg het percentage der geslaagde candidaten van 90,1 pct. tot 92,1 pct.

Het percentage der geslaagde candidaten bij de leerlingen der binnenlandsche bijzondere scholen van hooger onderwijs steeg van 89,8 pct. tot 92,8 pct.

Bij niet-leerlingen, die zich aan een der examens, bedoeld in de artt. 11 en 12 der wet tot regeling van het hooger onderwijs onderwierpen, steeg het percentage van 58,1 pct. tot 62,3 pct.

G. LEERPLAN EN TOESTAND VAN HET ONDERWIJS.

Het algemeen leerplan onderging ook in het afgeloopen schooljaar geene verandering.

De toestand van het onderwijs is over het geheel bevredigend.

Ook de uitslag van het ten overstaan van gecommitteerden afgenomen eindexamen was over het algemeen gunstig.

De leeraren behartigen de hun opgedragen belangen getrouw en met toewijding.

H. TOESTAND DER LOKALEN EN HULPMIDDELEN VAN HET ONDERWIJS.

De meeste gemeenten zijn in het bezit van flinke, doelmatige schoolgebouwen, die zonder uitzondering in behoorlijken staat worden onderhouden.

Ook de hulpmiddelen voor het onderwijs verkeeren over het algemeen in zeer bevredigenden toestand. Zij worden met zorg onderhouden en nieuwe hulpmiddelen worden in de meeste gemeenten naar gelang van de behoefte verstrekt.

Alleen omtrent enkele scholen valt iets bijzonders op te merken.

Arnhem. Naar aanleiding van klachten over onvoldoend licht in de schoollokalen op donkere winterdagen besloot het dagelijksch bestuur door het aanleggen van gasleiding aan dat bezwaar te gemoet te komen.

Zutphen. De schoolbibliotheek nam weder met eenige werken toe en begint zich meer in de belangstelling der leerlingen te verheugen.

Het gebouw verkeert in goeden staat. In het gemis van voldoend licht in de benedenschoollokalen is verbetering gebracht door het vellen van eenige boomen en het snoeien der andere op de speelplaats.

's Gravenhage. Wat den bouw van een nieuw gymnasium aangaat, is een belangrijke schrede in de goede richting gedaan. Mr. A. E. H. Goekoop heeft op 26 Februari 1903 aan de gemeente ten geschenke aangeboden een terrein, gelegen aan de Laan van Meerdervoort en de Tasmanstraat, met de bepaling dat het uitsluitend zal mogen worden gebruikt voor den bouw van een gymnasium. Dit aanbod is aanvaard, zoodat thans een goed terrein voor een eventueel nieuw te bouwen gymnasium is gevonden. Plannen aangaande den nieuwen bouw zijn in studie.

Het verf- en pleisterwerk der verschillende lokalen laat veel te wenschen over, doch met het oog op de waarschijnlijkheid, dat binnen een niet te lang tijdsverloop tot de stichting van een nieuw gebouw zal worden overgegaan, schijnt het gewenscht voor een en ander geen groote kosten te maken en alleen het hoog noodige te doen verrichten.

Gouda. Het aantal boekwerken in de bibliotheek vermeerderde, voornamelijk door geschenken, vrij aanzienlijk. De catalogus werd gedrukt. Voor de bibliotheek ontving het gymnasium van curatoren eene eikenhouten boekenkast ten geschenke.

Vóór het gebouw van het gymnasium is eene asphaltbestrating gelegd. De hinder, dien men van het geraas van voorbijrijdende wagens en karren op de school ondervond, is hierdoor, zoo niet geheel weggenomen, dan toch aanmerkelijk verminderd.

Amsterdam. Het gebouw verkeert in goeden toestand. De closet-inrichting werd aan de Vechtwaterleiding aangesloten en een huistelephoon aangebracht tusschen de rectorskamer, de aula en het vertrek van den claviger. De wanden en de zoldering van de vestibule en de aula werden in lichte kleuren beschilderd, waardoor de ornamentiek daarvan beter tot haar recht kwam.

Amersfoort. Schoolmeubelen en leermiddelen zijn in voldoenden staat. Omtrent den toestand der lokalen kan naar vorige verslagen verwezen worden, de toestand is onveranderd.

De houten bestrating, in het voorjaar van 1903 voor het gymnasium-gebouw gelegd, voldoet aan de verwachting.

Leeuwarden. De kamer van curatoren is verrijkt met eene reproductie van de schilderij van L. Alma Tadema „under the roof of blue Jonian weather", door den schilder geschonken als „oud-leerling van het gymnasium te Leeuwarden, uit dankbare herinnering".

Winschoten. Aan het einde van den cursus is het getal schoollokalen met twee nieuwe vermeerderd, terwijl een der oude aan de hoogere burgerschool is afgestaan. De toestand der localiteit is thans voor langen tijd zeer voldoende te achten, terwijl door het gemeentebestuur ook zorg wordt gedragen voor eene doelmatige, nette inrichting en voor behoorlijke aanvulling der leermiddelen.

II.

BIJZONDER HOOGER ONDERWIJS.

§ 5. VRIJE UNIVERSITEIT TE AMSTERDAM.

Bestuur. In dit college werd de heer C. M. E. van Löben Sels, die dit jaar aan de beurt van aftreding en niet herkiesbaar was, vervangen door den heer Th. Ruys Gzn.

Curatoren. In dit college kwam geene verandering.

Het rectoraat der Universiteit werd op 20 October 1902 door den hoogleeraar Geesink overgedragen aan diens ambtgenoot Kuyper, na het houden eener redevoering getiteld: „De Ethiek van het Darwinisme".

Op denzelfden dag werd de hoogleeraar Rutgers als ab-actis vervangen door diens ambtgenoot Fabius.

In de faculteit der godgeleerdheid bleef de hoogleeraar Rutgers; in die der letteren de hoogleeraar Woltjer en in die der rechtsgeleerdheid de hoogleeraar Fabius als decanus.

Op 17 en 18 December aanvaardden de nieuwbenoemde hoogleeraaren dr. H. Bavinck en P. Biesterveld hun ambt met het houden eener redevoering; die van den hoogleeraar Bavinck was getiteld: „Godsdienst en Godgeleerdheid"; die van den hoogleeraar Biesterveld: „Het object der ambtelijke vakken".

Studenten. Het aantal studenten bedroeg aan het eind van den cursus 148; die waren ingeschreven als volgt: 88 voor de faculteit der godgeleerdheid; 3 voor de faculteit der godgeleerdheid en voor die der rechtsgeleerdheid; 2 voor de faculteit

der godgeleerdheid en die der letteren; 37 voor de faculteit der rechtsgeleerdheid; 2 voor de faculteit der rechtsgeleerdheid en die der letteren en 16 voor de faculteit der letteren.

Gedurende dezen cursus hadden de volgende promotiën plaats:

In de faculteit der godgeleerdheid: van den heer J. D. du Toit, na verdediging van zijn proefschrift getiteld: „het Methodisme".

In de faculteit der rechtsgeleerdheid: van den heer A. de Jong, na verdediging van diens proefschrift getiteld: „Geschiedenis en begrip van gratie".

In de faculteit der letteren: van den heer J. J. Esser, na verdediging van diens proefschrift getiteld: „De pauperum cura apud Romanos".

Met gunstig gevolg werden de volgende examens afgelegd:

In de faculteit der godgeleerdheid: 3 voor het eerste gedeelte van het doctoraal; 11 candidaats- en 4 semi-candidaats-examens.

In de faculteit der rechtsgeleerdheid: 4 candidaats-examens.

In de faculteit der letteren: 1 voor het eerste gedeelte van het doctoraal; 1 candidaatsexamen; 16 propaedeutische examens voor de godgeleerdheid en 12 voor de rechtsgeleerdheid.

De lessen werden gegeven volgens de openbaar gemaakte series lectionum en in den regel getrouw bijgewoond.

Onderwijs. Omtrent het onderwijs kunnen de volgende bijzonderheden worden medegedeeld.

Faculteit der godgeleerdheid.

De hoogleeraar Rutgers behandelde:

op het college over *uitlegging van het Oude Testament:* Micha I—VII; Nahum I—III en Psalm XXVII—XXXI;

algemeene kerkgeschiedenis: Zwingli's leven, tot de doorvoering der Reformatie in Zurich 1525;

op dat over *kerkrecht:* de Kerkenordening der Nederlandsch Gereformeerde Kerken, artt. 16—36.

De hoogleeraar Geesink behandelde:

op het college over *theologische ethiek:* voorzetting van het algemeen deel en in het bijzonder deel de uitlegging van den decaloog.

De hoogleeraar Kuyper behandelde:

op het college over *dogmatiek:* den locus de Trinitate en de Decretis;

op dat over *encyclopaedie:* het bijzondere deel;

op dat over *vaderlandsche kerkgeschiedenis:* de synoden te Dordrecht in 1574 en 1578 en een kort overzicht der vaderlandsche kerkgeschiedenis van de invoering van het Christendom tot den tijd der reformatie;

kerkgeschiedenis der eerste drie eeuwen: het na-apostolische tijdvak; de traditie aangaande de Apostelen;

op dat over *symboliek:* historische deel.

De hoogleeraar Bavinck behandelde:

op het college over *dogmatiek:* de leer der Schepping tot die van den mensch toe; een gedeelte der historische inleiding van de voornaamste problemen der tegenwoordige dogmatiek.

De hoogleeraar Biesterveld behandelde:

op het college over *uitlegging van het Nieuwe Testament:* de inleiding op den Brief aan de Colossensen en Colossensen I: 1—20;

op dat over *canoniek van het Nieuwe Testament:* de geschiedenis van de canoniek van het Nieuwe Testament en de synoptici van Johannes gedeeltelijk;

op dat over *homiletiek:* de dogmatische stoffen;

voorts werd elke week een preekschets ingediend en behandeld. Op het preekcollege werd door 13 studenten een preekvoorstel gedaan;

op dat over *catechetiek:* de inleiding op de catechetiek en het wezen en stof der catechetiek;

liturgiek: het wezen van den cultus, den Zondag, de feestdagen en de inrichting van de gewone godsdienstoefening en over de bediening van den Heiligen Doop.

Faculteit der rechtsgeleerdheid.

De hoogleeraar Fabius behandelde:

op het college over *Romeinsch recht,* dat 3 uur per week gegeven werd, het verbintenissen-recht en dit werd voor het grootste afgehandeld;

op dat over *encyclopaedie der rechtswetenschap:* 2 uren per week; inleiding, en daarna van het algemeene deel het eerste hoofdstuk over rechtswetenschap in het algemeen, en een tweede hoofdstuk over het verband van de rechtswetenschap tot het geheel en de innerlijke verdeeling;

op dat over *wijsbegeerte des rechts:* (2 uren wekelijks) overzicht van de Middeleeuwen, en bespreking van den eigendom;

op dat over *Nederlandsch Staatsrecht:* (2 uren per week), den regeeringsvorm, voor zoover niet in den vorigen cursus behandeld, en de Staten-Generaal;

op dat over *algemeen Staatsrecht:* (1 uur per week), de Ministers, de Raad van State, de rechterlijke macht, de administratieve rechtspraak; het wetsbegrip; de begrooting; de geldelijke middelen van den Staat.

Faculteit der letteren.

De hoogleeraar Woltjer behandelde op zijne colleges het volgende:

a. propaedeutici en literatoren van het eerste en tweede jaar: Plato's Symposion tot 212 C.; Juvenalis' Satyre I en II; Tacitus' Germania tot caput XXXIV; Romeinsche Antiquit: XII tafelen;

b. voor de literatoren afzonderlijk: Homerus' Ilias, boek IX tot vs. 320. Oefeningen in het Latijn, spreken en schrijven;

c. voor studenten der drie faculteiten: encyclopaedie der philologie: metaphysica; paedagogiek: Rousseau;

d. voor candidaten in de letteren: metriek en palaeographie.

De hoogleeraar Rutgers behandelde:

op het college over *Hebreeuwsche taal:* Genesis XLII—XLVIII; Deuteronomium I—X; en Psalm CXXI—CXXVI.

De hoogleeraar Geesink behandelde:

op het college over *logica:* het tweede gedeelte van Trendelenburgs Elementa. Geschiedenis der oude philosophie. De Hellenistische periode;

op dat over *geschiedenis der nieuwe philosophie:* het leven, de werken en het systeem van Hegel.

Hulpmiddelen. Van de bibliotheek, die door aankoop en geschenken werd uitgebreid, werd ruim gebruik gemaakt.

Een gewijzigd reglement is als bijlage F achter dit Verslag vermeld.

---

§ 6. INSTELLINGEN TOT OPLEIDING VAN LEERAREN VOOR KERKGENOOTSCHAPPEN OF KWEEKELINGEN VOOR DEN GEESTELIJKEN STAND.

1. Leerstoelen tot het opleiden van leeraren voor het Hervormd Kerkgenootschap te Leiden, Utrecht en Groningen.

Leiden.

Onderwijs. Te Leiden werd dat onderwijs gegeven door de hoogleeraren dr. M. A. Gooszen en dr. L. Knappert.

Door eerstgenoemde werd het eerste deel van de pars formalis der leerstellige godgeleerdheid behandeld, het begrip, en dit vastgesteld door een onderzoek van den naam „dogmatiek", hare plaats in de wetenschap, hare betrekking tot de kerk en haar recht in onzen tijd. Begonnen werd het eerste onderdeel van de pars materialis en de inleiding in en de grondlegging van de Christologie besproken.

Wat het Nederlandsch Hervormd kerkrecht aangaat werd eerst

het een en ander tot toelichting van de geschiedenis en het begrip er van voorgedragen, waarna de inrichting van het algemeen reglement en enkele hoofdbepalingen werden verklaard.

Voor de geschiedenis van de Christelijke zending werd een aanvang gemaakt met het verhaal van de oud-Christelijke zending.

De hoogleeraar L. Knappert behandelde op zijn college Biblica: de profeten Amos, Hozea, Micha, Jesaia, Haggaï, Zephanja en Jeremia.

Van de geschiedenis der Nederlandsche Hervormde Kerk en harer leerstellingen kwam in behandeling allereerst het werk der na-Synode van Dordrecht, daarna het geding tegen de Remonstranten en de eerste lotgevallen der Broederschap, voorts de Rijnsburgers, terwijl een aanvang werd gemaakt met de behandeling van den arbeid der Kerk op eigen gebied.

Op het college Practische Godgeleerdheid werd de homiletiek behandeld; homiletische en catechetische oefeningen werden gehouden en practische stijloefeningen, waar stukken uit vreemde talen in het Nederlandsch werden overgezet.

Studenten. Op de lijsten voor bovengenoemde colleges werd geteekend door een getal van 29 tot 15 studenten, over wier ijver en gedrag de hoogleeraren tevreden waren. Van de kerkelijke bibliotheek werd door enkelen gebruik gemaakt. Ingeschreven waren 64 studenten, van wie 14 voor de eerste maal. Het aantal met goed gevolg afgelegde voorbereidend-kerkelijke examens bedroeg 16, terwijl 9 voorstellen werden gehouden.

Utrecht.

Onderwijs. Te Utrecht werd het bedoelde onderwijs gegeven door de heeren dr. T. Cannegieter en dr. E. N. van Leeuwen.

Eerstgenoemde heeft van de leerstellige godgeleerdheid de belangrijkste „inleidings"vraagstukken behandeld en daarbij zoowel aan formeele als aan materieele grondbeginselen eene meer of minder uitvoerige bespreking gewijd.

Wat de geschiedenis der Nederlandsch Hervormde Kerk en harer leerstellingen betreft, werd de aandacht gevestigd op het Piëtisme, waarvan het wezen, het ontstaan, het historische beloop en de gevolgen werden geschetst. Vervolgens zijn de belangrijkste momenten in de geschiedenis van Kerk en theologie in ons vaderland gedurende de 18de eeuw beschreven en, voor zoover daartoe aanleiding was, beoordeeld.

Van het Nederlandsch Hervormd kerkrecht kwam, na eene korte bespreking, ter inleiding, van eenige andere belangrijke vraagstukken, het eerst zijne geschiedenis aan de orde, waarvan een in hoofdtrekken saamgevat overzicht is gegeven. Daarna is het probleem van de rechtsgeldigheid der in 1816 aan de Hervormde Kerk hier te lande opgelegde organisatie, benevens het daarmede samenhangend vraagstuk der rechtsgeldigheid van de thans in die Kerk bestaande rechtsorde, toegelicht en beantwoord. Vervolgens is die rechtsorde zelf in hoofdtrekken beschreven.

Bovengenoemde colleges, met name die over de leerstellige Godgeleerdheid, zijn over het geheel met groote getrouwheid gevolgd, respectievelijk door, gemiddeld, ongeveer 70, 50 en 30 studenten.

De hoogleeraar van Leeuwen wijdde zijne lessen in Bijbelsche godgeleerdheid aan de behandeling van capita selecta, waaronder eene uiteenzetting van principieele vraagstukken betreffende het Christelijke leven naar de H. Schrift, het Koninkrijk Gods enz. eene voorname plaats innam.

Van de geschiedenis der Christelijke zending werd het ten vorigen jare overgebleven gedeelte van de zending in het Congogebied afgehandeld en voorts de zending in Australië (Nieuw-Holland, Polynesië en deels Melanesië) in hoofdtrekken beschreven.

Deze lessen werden, wat het eerste college betreft, door een 40 tal en het andere door gemiddeld 30 studenten geregeld bijgewoond.

Het college over practische godgeleerdheid was gewijd aan het ten vorigen jare onafgedaan gebleven gedeelte van de liturgiek en daarna aan de homiletiek. Het „schetscollege" werd getrouw gevolgd.

Studenten. Het getal der in het Album ingeschreven studenten bedroeg 190, waaronder 43 voor het eerst. Er werden 48 kerkelijk-voorbereidende examens afgelegd, waaronder 5 met ongunstig gevolg en 36 voorstellen gehouden. Omtrent gedrag en ijver der studenten, waaronder eenige Duitsche zijn, wordt gunstig getuigenis gegeven. Van de kerkelijke bibliotheek werd weder door velen gebruik gemaakt.

Groningen.

Onderwijs. Te Groningen gaven de hoogleeraren dr. E. F. Kruyff en W. Mallinckrodt bovengenoemd onderwijs.

Door eerstgenoemde werd op het college voor Bijbelsche godgeleerdheid de behandeling der Joodsch-Christelijke theologie onder Paulinischen invloed ten einde gebracht met te spreken over den Brief van Judas en dien aan de Hebreeën. Daarna werd gehandeld over de Johanneïsche theologie.

Op de lijst voor dit college werd geteekend door 34 studenten.

Op het college voor practische godgeleerdheid werd de behandeling der homiletiek, reeds den vorigen cursus aangevangen, ten einde gebracht door te spreken over: de preek als zelfstandig deel in den cultus.

Op dit college werd door 32 studenten geteekend.

Wat de geschiedenis der Christelijke zending betreft, werd de arbeid der Rhijnsche zending in onze overzeesche bezittingen nog in zoover behandeld, dat gesproken werd over het werk op Nias. Vervolgens is gehandeld over het werk der Luthersche zending in onze Oost en over dat der Broedergemeente in onze West. Op dit college was geteekend door 24 studenten.

Op het college aan de geschiedenis der Nederlandsch Hervormde kerk en harer leerstellingen gewijd, werd door den hoogleeraar W. Mallinckrodt, na eene algemeene inleiding, uitvoerig eene reeks van onderwerpen behandeld, betrekking hebbende op de voorbereiding en het ontstaan der Hervorming in Nederland, de Bijbelvertalingen, de martelaars, het opkomen en het zich plotseling uitbreiden van Anabaptisten en Doopsgezinden (1530 — 1537), de werking hunner prediking in Nederland en gehandeld over leven en werk van Menno Simonsz. Op dit college werd geteekend door 22 studenten.

Van de leerstellige godgeleerdheid werden de prolegomena behandeld, en een begin gemaakt met de behandeling der theologie in den engeren zin des woords, daarna een aanvang gemaakt met hare behandeling als eerste afdeeling van de pars materialis. Op dit college werd geteekend door 35 studenten.

Op het college over het Nederlandsch Hervormd kerkrecht, waarop geteekend werd door 26 studenten, werd eene historisch-critische inleiding gegeven over het ontstaan en den aard van het canonieke recht en het Nederlandsch Hervormd kerkrecht. Het algemeen reglement werd artikels-gewijze behandeld en capita selecta uit de bijzondere reglementen.

Op het college over Bijbelsche geschiedenis, waarop door 16 studenten werd geteekend, werd behandeld het Oude Testament, de persoonlijkheid en het werk van Johannes den Dooper en de geboorteverhalen van den Heiland.

Studenten. Ingeschreven werden 66 studenten, waaronder 15 voor het eerst; 18 kerkelijk voorbereidende examens werden afgelegd en 17 voorstellen gehouden. Een negental personen maakte gebruik van de kerkelijke bibliotheek. Gedrag en ijver der studenten waren goed te noemen.

2. Seminarium der Remonstrantsche Broederschap te Leiden.

De emeritus-hoogleeraar dr. H. C. Rogge legde om redenen van leeftijd en gezondheid zijn lidmaatschap van het curatorium neder. In zijne plaats werd benoemd dr. B. Tideman, emeritus-predikant te 's Gravenhage.

In de plaats van dr. G. van Gorkum, die volgens den rooster moest aftreden, werd tot curator verkozen dr. J. J. Hartman, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Leiden.

Twee nieuwe studenten werden ingeschreven. Een student overleed, een ander hield met de studie op.

In de uitgebreide curatorenvergadering van September 1902 werd een student tot proponent bevorderd.

De lessen door de studenten van het seminarium bijgewoond, liepen over de practische theologie, in het bijzonder over liturgiek en ecclesiastiek.

Geregeld werden practische homiletische en catechetische oefeningen gehouden. Een ander college was aan taal en stijl en uiterlijke welsprekendheid gewijd.

Van de geschiedenis van het Remonstrantisme werd behandeld het gedeelte van 1619–1623. Bovendien werden enkele vragen tot de wijsgeerige godgeleerdheid besproken. Twee oudleerlingen van het seminarium verwierven den titel van doctor in de godgeleerdheid. Een der studenten zag zijn antwoord op eene prijsvraag der Leidsche Universiteit met goud bekroond.

3. Seminarium van het Evangelisch-Luthersche kerkgenootschap te Amsterdam.

De cursus is aangevangen, voortgezet en geëindigd met vier studenten.

Gerecenseerd werden vier studenten. Vier studenten werden tot proponent bevorderd.

De hoogleeraar Völter gaf een uur per week college over dogmatiek en één uur per week over geschiedenis van het Lutheranisme.

De hoogleeraar Brandt gaf een uur per week college over de geschiedenis van het Lutheranisme in Nederland en eveneens een uur over practische godgeleerdheid.

De opkomst der studenten was zeer goed.

De drie beurzen ter beschikking van curatoren werden verleend.

De bibliotheek van het seminarium verkeert in goeden staat en werd met eenige boeken vermeerderd.

4. Kweekschool tot opleiding van predikanten bij het Hersteld Evangelisch-Luthersch kerkgenootschap te Amsterdam.

Bij den aanvang van den cursus werden twee jongelieden voor de eerste maal als studenten ingeschreven.

Over het gedrag en den ijver van de studenten kan tevredenheid worden betuigd, alsmede over de door hen gemaakte vorderingen.

De nieuwbenoemde docent dr. J. W. Pont trad als kerkelijk hoogleeraar op en werd als zoodanig door de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam erkend. Hij aanvaardde op 23 Februari 1903 zijn ambt als hoogleeraar door het uitspreken van eene rede over: „de hooge beteekenis der Bijbelsche theologie over de practijk der Evangeliebediening". De hoogleeraar gaf college in de Bijbelsche theologie; behandeld werd van het Oude Testament een deel van het profetisme. Van het Nieuwe Testament behandelde hij de uitdrukking: ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου en begon met de behandeling van het Paulinisme. Eenmaal per week werden oefeningen in de uiterlijke welsprekenheid gehouden.

5. Seminarie der Algemeene Doopsgezinde Sociëteit te Amsterdam.

De cursus ving aan met 25 studenten, van wie 1 voor het eerst werd ingeschreven. In Juni 1903 werden 4 studenten tot proponent bevorderd, terwijl een student wegens voortdurende ongesteldheid van de lijst werd afgeschreven.

De lessen werden door de beide hoogleeraren geregeld gegeven. In de samenstelling van het college van curatoren kwam geene verandering.

6. Leerstoel voor de beoefening der philosophie van den H. Thomas van Aquino te Amsterdam.

Door den hoogleeraar de Groot werden wekelijks twee uren college gegeven in biologie en psychologie. De colleges werden bijgewoond door gemiddeld 30 studenten van verschillende faculteiten. Ruim zes uren per week werden privatissima gegeven, waaraan ruim 60 studenten, in groepen verdeeld, deelnamen.

7. Theologische school der Gereformeerde Kerken te Kampen.

Gymnasium.

Het onderwijs werd gegeven door vijf vaste en vijf tijdelijke leeraren. Tot tijdelijk leeraar werd aangesteld W. Nawijn, in plaats van dr. J. van der Valk.

De cursus begon met 42 leerlingen. In den loop van den cursus vertrokken één leerling van de eerste en één leerling van de tweede klasse, terwijl één leerling van de zesde klasse, wegens ziekte, sedert 1 Januari afwezig was.

De ijver en het gedrag der leerlingen was zeer goed, schoolverzuim kwam zeer weinig voor.

Bij Koninklijk besluit van 23 Januari 1903 (*Staatsblad* no. 37) werd het gymnasium aangewezen als eene binnenlandsche bijzondere school van hooger onderwijs, bedoeld in art. 85 *bis* der wet tot regeling van het hooger onderwijs, zooals dat luidt krachtens de wet van 9 Juli 1900 (*Staatsblad* n°. 113).

Aan 5 leerlingen werd een getuigschrift van bekwaamheid tot universitaire studiën, met dat vermeld in art. 11 der wet op het hooger onderwijs gelijkgesteld, uitgereikt.

Aan één candidaat moest het getuigschrift worden geweigerd.

In de commissie van toezicht werden in de plaats van dr. G. van Goor en dr. H. Bavinck benoemd ds. J. Hessels en de hoogleeraar L. Lindeboom.

Theologische opleiding.

Het onderwijs werd bij den aanvang van den cursus gegeven door vier hoogleeraren en twee lectoren.

Aan de hoogleeraren dr. H. Bavinck en P. Biesterveld werd op hun verzoek eervol ontslag verleend. In hunne plaats zijn benoemd dr. H. Bouwman, predikant bij de Gereformeerde Kerk te Hattem, tot hoogleeraar in de kerkgeschiedenis en het kerkrecht, en dr. A. G. Honig, predikant bij de Gereformeerde Kerk te Zeist, tot hoogleeraar in de dogmatiek en aanverwante vakken. Dr. Bouwman aanvaardde op 11 Februari 1903 zijn ambt met eene rede over: „Het object der kerkgeschiedenis" en dr. Honig op 8 April 1903 met eene rede over: „Godgeleerdheid en wijsbegeerte".

Dr. A. Noordtzy werd belast met eenige propaedeutische lessen.

Het rectoraat werd op 8 December door de hoogleeraar L. Lindeboom overgedragen aan den hoogleeraar M. Noordtzy met eene rede over: „De leiding des Heiligen Geestes onmisbaar voor de echte studie der theologie."

De cursus begon met 62 leerlingen. Bij de sluiting bedroeg het getal der studenten 27. Zes en twintig studenten zetten hunne studiën voort aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Veertien studenten werden tot candidaten in de theologie bevorderd. Vijf studenten legden met goed gevolg het candidaatsexamen, eerste gedeelte, af, terwijl drie propaedeutici konden overgaan tot de theologische studiën.

Het gedrag der studenten was van dien aard, dat geen enkel geval van tucht is voorgekomen. Hun ijver was over het algemeen zeer groot.

8. Theologische School der Christelijke Gereformeerde Kerk te Rijswijk.

De door het overlijden van Ph. J. Wessels opengevallen plaats in het curatorium werd aangevuld door de benoeming van A. van der Heyden, predikant te Broek op Langendijk. In de plaats van J. Schotel, die aftrad, werd benoemd M. den Boer, predikant te Zaandam. De synode van 1903 breidde het curatorium nog uit door de benoeming van H. Janssen, predikant te Amsterdam en R. E. Sluiter, predikant te Enschedé. Als voorzitter fungeerde M. Schouten, als secretaris P. J. M. de Bruin.

Het onderwijs werd door twee docenten gegeven.

Het aantal studenten bedroeg 12, van wie vijf de theologische lessen volgden.

Het onderwijs werd geregeld gegeven. Twee studenten legden het candidaats-examen met gunstig gevolg af. De overigen werden tot hoogere studie bevorderd.

9. Aartsbisschoppelijk Seminarium te Utrecht.

Eerste afdeeling, gevestigd te Culenborg.

Het onderwijs werd door 15 docenten gegeven. De school telde 180—190 leerlingen verdeeld over 7 klassen.

Op 18 September 1902 werden de lessen met een plechtige mis „de Spiritu Sancto" geopend voor den cursus 1902/1903.

Zij omvatten: de Christelijke leer, de gewijde en de kerkelijke geschiedenis, de wijsbegeerte, de Latijnsche en de Grieksche taal- en letterkunde, de Nederlandsche, Fransche, Duitsche en Engelsche taal- en letterkunde, de geschiedenis, de aardrijkskunde, de wiskunde, de natuurkunde, de scheikunde en de natuurlijke historie.

De lessen werden volgens den gewonen rooster gegeven en met grooten ijver bijgewoond.

Zij werden voorgedragen in de Latijnsche en in de vier genoemde levende talen.

De gewone concursus werden gehouden. De buitengewone examens hadden twee malen plaats en werden over het algemeen met goeden uitslag bekroond. De plechtige openbare prijsuitdeeling besloot het studiejaar op 4 Augustus 1903.

Het seminarie bezit eene belangrijke bibliotheek en een rijk museum van natuurkunde, natuurlijke historie enz. Beide verzamelingen werden voortdurend vermeerderd.

De gezondheidstoestand was over het algemeen zeer gunstig.

Tweede afdeeling, gevestigd te Driebergen.

Op 21 Januari 1903 overleed de hoogleeraar dr. H. J. A. M. Schaepman. In zijne plaats werd benoemd W. L. S. Knuif, kapelaan te Utrecht.

Er waren 09 kweekelingen.

Onderwijs werd gegeven in de H. Godgeleerdheid, dogmatiek, moraal, H. Schrift, kerkelijk recht, H. liturgie en kerkelijke geschiedenis.

De lessen werden geregeld gegeven en met ijver bijgewoond.

De examens werden op de vastgestelde tijden gehouden.

10. Bisschoppelijk Seminarium van 's Hertogenbosch.

Eerste afdeeling, gevestigd te St. Michielsgestel.

Het onderwijs werd gegeven door 15 docenten.

Het gemiddeld getal leerlingen bedroeg 179, van wie bij het einde van het studiejaar 27 overgingen tot de 2de afdeeling te Haaren en 22 het seminarie verlieten in den loop of bij het einde van het schooljaar.

De lessen werden geopend 1 October 1902. Zij omvatten behalve de Christelijke leer de humaniora en alles, wat tot dezer volmaking behoort, en werden gegeven in de Nederlandsche, Fransche en Latijnsche taal volgens den gewonen rooster.

Ter bevordering van het onderwijs bezit het seminarium eene belangrijke bibliotheek, die telken jare wordt vermeerderd en op de hoogte van den tijd gehouden. Een gedeelte daarvan is ten gebruike der studenten.

In den gewonen loop van zaken kwam geene verandering. De gezondheidstoestand was bevredigend.

Tweede afdeeling, gevestigd te Haaren.

Het onderwijs werd gegeven door 7 professoren.

Het gemiddeld aantal leerlingen bedroeg 120, waarvan 16, 12 en 27 de H. H. Wijdingen ontvingen, respectievelijk van priester, diaken en sub-diaken.

De lessen werden op 29 September geopend met de plechtige mis „de Spiritu Sancto". Zij omvatten logica formalis en realis, metaphysica generalis en specialis, ethica en jus naturae en andere vakken van philosophie en physica; verder hermeneutica sacra, Schriftuur, dogmatische theologie, moraal, kerkelijk recht, liturgie en kerkelijke geschiedenis.

De lessen werden gegeven volgens denzelfden rooster en met grooten ijver bijgewoond. Zij werden voorgedragen in de Latijnsche en Nederlandsche talen.

De gewone concursus over alle vakken werden driemaal gehouden en de buitengewone examens vóór de H. H. Wijdingen afgelegd.

Het seminarie mag zich verheugen in het bezit eener belangrijke bibliotheek, die steeds werd vermeerderd.

In den gewonen gang der zaken kwam geene verandering. De gezondheidstoestand was voldoende.

11. Bisschoppelijk Seminarium van Breda.

Eerste afdeeling, gevestigd op den huize IJpelaar, gemeente Ginniken.

Het onderwijs werd gegeven door 10 docenten.

Het studiejaar ving aan met 91 leerlingen. In den loop des jaars vertrokken 10 studenten naar de 2de afdeeling van het seminarium te Hoeven, en 10 naar elders; na voldoend examen werden 18 aangenomen.

De leervakken omvatten behalve de Christelijke leering, Latijnsche taal- en letterkunde, Grieksche taal- en letterkunde, Grieksche en Latijnsche oudheden, Nederlandsche, Fransche, Hoogduitsche en Engelsche taal- en letterkunde, gewijde, algemeene en vaderlandsche geschiedenis, oude en nieuwe aardrijkskunde, reken-, stel- en wiskunde, natuurkunde, piano, zang en mondelinge voordracht.

De lessen werden volgens den gewonen rooster gegeven en met ijver bijgewoond.

De gewone concursus werden gehouden, terwijl bij het einde van het studiejaar een overgangsexamen werd afgelegd.

Het seminarie bezit eene voldoende bibliotheek, die steeds wordt vermeerderd, en eene verzameling van natuurkundige platen en instrumenten.

In den gewonen gang van zaken kwam geene verandering. De gezondheidstoestand was voldoende.

Tweede afdeeling, gevestigd te Hoeven.

Het onderwerp werd gegeven door 10 professoren

Bij den aanvang van het studiejaar bedroeg het getal leerlingen 64, van wie 13 tonsuur en mindere orden ontvingen, 8 tot sub-diaken, 8 tot diaken en 7 tot priester werden gewijd. Zeven priesters hebben na volbrachte studie het seminarie verlaten, om in het H. Ministerie werkzaam te zijn, 62 vertrokken en 11 leerlingen werden na voldoend examen aangenomen.

De leervakken omvatten hermeneutiek, isagoge en exegese der H. Schriftuur, dogmatieke moraal, pastoraal en ascetieke theologie, kerkelijk recht, liturgie, kerkzang en kerkelijke archaeologie, kerkelijke geschiedenis, kanselwelsprekendheid, bespiegelende en zedenkundige wijsbegeerte.

De lessen werden volgens den gewonen rooster gegeven en met belangstelling bijgewoond.

Zij werden voorgedragen in de Latijnsche en Nederlandsche talen.

De gewone concursus werden gehouden en examens vóór de H. Wijdingen afgelegd.

Het Seminarie bezit eene belangrijke bibliotheek, die door eenige aankoopen werd vermeerderd.

In den gewonen gang van zaken kwam geene verandering. De gezondheidstoestand was voldoende.

12. Bisschoppelijk Seminarium van Warmond.

Eerste afdeeling, gevestigd te Voorhout.

Het schooljaar ving aan met 188 studenten. In den loop en aan het einde des jaars vertrokken 53. Nieuw ingeschreven werden 49 studenten.

Het onderwijs werd gegeven door 14 professoren.

De gezondheidstoestand was zeer gunstig.

Tweede afdeeling, gevestigd te Warmond.

Het aantal studenten bedroeg bij den aanvang van het studiejaar 1902/1903 115. In den loop des jaars overleed een leerling.

In het geheel vertrokken 28 studenten. Nieuw ingeschreven werden 27.

De gezondheidstoestand was zeer gunstig.

13. Bisschoppelijk Seminarium van Roermond.

Eerste afdeeling, gevestigd te Rolduc, gemeente Kerkrade.

De leercursus begon op 2 September 1902 en eindigde op 13 Juli 1903. Aan de afdeeling waren 39 leeraren werkzaam. Het getal leerlingen bedroeg 120 verdeeld over 6 klassen. Aan alle zeven leerlingen, die zich aan het examen onderwierpen, werd een getuigschrift van bekwaamheid tot universitaire studiën, met dat vermeld in art. 11 der wet op het hooger onderwijs gelijkgesteld, uitgereikt.

Tweede afdeeling, gevestigd te Roermond.

Het studiejaar 1902/1903 werd geopend met 62 studenten. Bij het einde van het schooljaar verlieten 13 seminaristen de inrichting: 12 studenten werden tot sub-diaken en diaken, 14 anderen tot priester gewijd.

14. Roomsch-Katholiek Seminarium der Oud-Bisschoppelijke Klerezie te Amersfoort.

Aangaande de hoogleeraren, die geregeld hunne taak hebben vervuld, valt niets bijzonders te vermelden.

Bij den aanvang van den cursus liet zich 1 student voor het eerst inschrijven. Het aantal studenten bedroeg 5.

Vier van deze behoorden tot de theologische klassen en hebben met één toehoorder, de lessen in de leerstellige en zedelijke godgeleerdheid, met de pastoraal, zoowel als die in de Bijbelkunde en exegese en in de kerkgeschiedenis geregeld bijgewoond.

De gewone repetities en exercities zijn geregeld gehouden.

Ook werden oefeningen gehouden in catechetisch onderwijs. De nieuw ingeschreven student volgde de lessen over de wijsbegeerte, de Bijbelkunde en de hermeneutiek.

IJver en gedrag van de studenten waren alleszins voldoende.

15. Seminarium van het Nederlandsch Israëlietisch Kerkgenootschap te Amsterdam.

In de hoogere afdeeling waren 9 studenten. De afdeeling rabbijnen, 3de klasse, (voor vergevorderden) werd bezocht door 11 kweekelingen. De 3de klasse door 4 leerlingen; de 2de klasse door 9 leerlingen; de afdeeling onderwijzers door 22 leerlingen en de laagste klasse door 21 leerlingen. De voorbereidende klasse telde 11 leerlingen.

Voor den prijs uit het legaat Slijper—Voet kwamen 8 kweekelingen in aanmerking.

De kweekeling G. de Lange genoot het legaat Levi Rofé.

Door de ondersteuning van de R. Jesaja-Kleerkoper-stichting werden ook dit jaar verschillende leerlingen in de gelegenheid gesteld hunne studie te kunnen voortzetten.

Zeven kweekelingen waren in het genot van eene Rijksbeurs.

De bibliotheek werd vermeerderd.

16. Seminarium van het Portugeesch-Israëlietisch Kerkgenootschap te Amsterdam.

De hoogere afdeeling bestond uit één leerling. De tweede klasse bestond uit drie leerlingen. Alle drie hebben in den loop van het studiejaar met gunstigen uitslag afgelegd het examen ter verkrijging van de akte als godsdienstonderwijzer van den laagsten rang en werden overgeplaasst naar de 3de klasse rabbijnen, 2de cursus.

17. Collegium Canisianum te Maastricht.

Als rector trad op P. Duffels.

Het doceerend personeel bleef onveranderd. Bij het begin van den cursus werden 9 nieuwe studenten ingeschreven. Van de 9, die hunne studiën voltooid hadden, vertrokken 8 naar elders. Elf leerlingen ontvingen de H.H. Wijdingen. Over den studieijver der leerlingen kwamen geene klachten in.

18. Collegium Berchmannianum te Oudenbosch.

Als rector van deze inrichting van wijsgeerig, wis- en natuurkundig onderwijs trad op J. C. Alberdingk Thijm S. J.

Het aantal leerlingen bedroeg 38, verdeeld over 3 klassen.

Het aantal leeraren bleef onveranderd.

Aan de bibliotheek en aan de natuurlijke musea, werd, zoover de middelen het toelieten, behoorlijke uitbreiding gegeven.

19. Bijzondere School voor hooger onderwijs te Uden en te St. Agatha (gemeente Cuyk en St. Agatha).

De inrichting te Uden werd bezocht door 38 studenten, verdeeld in zes klassen. Bij het einde van het studiejaar verlieten 16 leerlingen de school.

Zestien studenten bezochten deze inrichting voor de eerste maal. Het onderwijs werd gegeven door 8 professoren.

Behalve in de hoofdvakken Latijn en Grieksch ontvangen de leerlingen onderwijs in de beoefening der Nederlandsche, Fransche, Duitsche en Engelsche talen; alsmede in de algemeene en vaderlandsche geschiedenis, aardrijkskunde en rekenen.

Over het algemeen is de ijver der leerlingen groot, en geeft hun gedrag redenen tot tevredenheid.

De inrichting te St. Agatha werd bezocht door 12 studenten, verdeeld in 3 klassen. Ten gevolge van splitsing der hoogste klasse verliet geen enkele leerling de school.

Het onderwijs werd gegeven door den directeur en drie professoren. Het omvat de philosophia Christiana, theologia dogmatica en moralis, het jus canonicum, de Scriptura Sacra, de Latijnsche en Grieksche talen en letterkunde, de historia sacra en de eloquentia sacra.

Bij het eindexamen bleek, dat alle leerlingen goede vorderingen hadden gemaakt, zoodat allen tot eene hoogere klasse konden worden toegelaten. De studieijver was over het algemeen meer dan voldoende. Het gedrag der studenten gaf redenen tot tevredenheid.

20. School van de Vereeniging van Fraters te Tilburg.

In de eerste afdeeling te St. Michielsgestel, op den huize Ruwenberg waren 10 studenten, van wie één wegens onvoldoende vermogens de school heeft verlaten. De 9 studenten vormden slechts eene klasse, het vierde studiejaar.

De studie omvat de vakken: Godsdienstleer, gewijde en ongewijde geschiedenis, Nederlandsche, Fransche, Hoogduitsche, Latijnsche en Grieksche taal, reken-, stel- en meetkunde, aardrijkskunde en kennis van de natuur.

De lessen werden door 5 professoren gegeven. De uitslag der examens was bevredigend.

De studenten zijn in het bezit van eene eigen bibliotheek.

In de tweede afdeeling gevestigd in het Fraterhuis te Tilburg zijn de laatste vier leerlingen in het afgeloopen jaar na voleinde studiën in geestelijke bediening getreden, terwijl geen nieuwe studenten zijn aangenomen.

Eene rijke boekverzameling stond professoren en studenten bij de verschillende studiën ten dienste.

De gezondheidstoestand was in beide afdeelingen zeer goed.

21. Collegium Josephinum te Zevenaar.

De school werd bezocht door zeven leerlingen. De studieijver en vorderingen waren bevredigend. Vier leerlingen verlieten bij het einde van den cursus de school om elders hunne studiën voort te zetten.

In het leerplan werd geene verandering gebracht.

22. Bijzondere school voor hooger onderwijs te Wittem.

Het bestuur bestond uit een rector, een directeur, 6 leeraren en 6 adjunct-leeraren.

Het aantal studenten bedroeg 43. Na voltooide studiën hebben 4 studenten de inrichting verlaten en zijn 5 tot de Hoogere Wijdingen toegelaten.

De vakken van onderwijs waren: philosophie, natuurkunde, archaeologie, dogmatiek, exegese, moraal, kerkelijke geschiedenis, ascese, gewijde welsprekendheid en gewijde zang.

De lessen werden gegeven in het Latijn of in het Nederlandsch en door de studenten met ijver gevolgd.

Schriftelijke examens over de voornaamste vakken hadden driemaal plaats. De vier laatste dagen van het studiejaar werden aan mondelinge examens gewijd, waarbij ook het verdedigen zou kunnen plaats vinden.

De bibliotheek werd vermeerderd. De inrichting bezit eene belangrijke verzameling van physische instrumenten, eene rijke collectie mineralen en palaeontologische voorwerpen, benevens eene groote verzameling voorwerpen uit Suriname.

De gezondheidstoestand liet te wenschen over.

23. Bijzondere School voor hooger onderwijs te Wernhout, gemeente Zundert.

De school heeft ten doel opleiding tot missionaris, hetzij priester, hetzij orde-broeder.

Het onderwijs vangt aan met een voorbereidingscursus waarin hoofdzakelijk de Fransche taal wordt onderwezen. De Latijnsche cursus loopt over 6 jaren. Onderwijs wordt gegeven in Latijn, Grieksch, Fransch, Duitsch, Engelsch, Nederlandsch, geschiedenis, aardrijkskunde, reken-, stel-, meet- en scheikunde, natuurkunde, catechismus en godsdienstleer.

Zij die den Latijnschen cursus hebben doorloopen, vervolgen grootendeels hunne studiën te Parijs in het hoofdklooster.

Enkelen blijven hier op de afdeeling „Groot Seminarie" en ontvangen daar gedurende $1^1/_2$ jaar onderwijs in de wijsbegeerte en gedurende $3^1/_2$ jaar in theologie.

Op de Latijnsche afdeeling zijn jaarlijks drie en op de afdeeling „philosophie en theologie" twee examens.

Bij den aanvang van den cursus 1902/03 waren op de Latijnsche klassen 107 leerlingen en wel op de rhetorica 14 leerlingen, op de poesis 13, Syntaxis 12, grammatica 13, groote figuur 10, kleine figuur 15 en voorbereidingsklasse 24 leerlingen. Gedurende den loop van het jaar vertrokken 10 leerlingen.

Op de afdeeling „philosophie en theologie" waren 6 seminaristen, 3 philosophen, 6 theologanten en 6 ordebroeders. Deze afdeeling wordt overgeplaatst naar Panningen, gemeente Helder.

24. Inrichting van hooger onderwijs genaamd de Maria-inrichting te Venray.

Drie leerlingen hebben na voleindiging der studiën de inrichting verlaten. Twee zijn thans als R. K. priester werkzaam, terwijl een naar de missiën in China is vertrokken. Vier nieuwe leerlingen zijn tot den cursus aangenomen. Het aantal leerlingen bedraagt 13.

Aan schriftelijke en mondelinge examens is door allen met bevredigenden uitslag deelgenomen. Studiën en lessen geschieden volgens reglement.

De gezondheidstoestand was normaal.

25. Inrichtingen van hooger onderwijs te Eindhoven en te Utrecht der St. Augustinusstichting te Utrecht.

Aan het hoofd van het Gymnasium Augustianum te Eindhoven staat een rector, bijgestaan door een conrector. De lessen werden gegeven door 7 professoren.

Bij het begin van het studiejaar was het aantal leerlingen 20. Het onderwijs omvatte voor de klassen 1—6 de navolgende vakken: Grieksch, Latijn, Nederlandsch, Fransch, Hoogduitsch, Engelsch, geschiedenis, aardrijkskunde, wiskunde, natuurkunde, scheikunde, natuurlijke historie, godsdienstleer, liturgie en uitw. welsprekendheid.

Voor den cursus wijsbegeerte waren de vakken: godsdienstleer, logica, metaphysica, ethica, kerkelijke geschiedenis, gewijde welsprekendheid, rubrieken, letterkunde. Acht leerlingen volgden dezen cursus. Na elk trimester werd van de leerlingen in alle vakken een schriftelijk examen gevorderd.

De bibliotheek werd door aankoop vermeerderd.

De gezondheidstoestand van leeraren en leerlingen was zeer bevredigend.

Aan de tweede afdeeling, gevestigd te Utrecht, werd onderwijs gegeven door 4 hoogleeraren. Het getal leerlingen bedroeg 4, van wie 1 tot subdiaken en diaken werd gewijd.

Onderwijs werd gegeven in: hermeneutica sacra, schriftuur, dogmatiek, moraal-theologie, liturgie en kerkelijk recht. De leerlingen waren ijverige en ernstige toehoorders. Er werden op gezette tijden concursus gehouden.

De belangrijke bibliotheek werd door aankoop vermeerderd.

In den gewonen loop der zaken kwam geene verandering. De gezondheidstoestand was zeer voldoende. Het feest der H. Catharina werd met luister gevierd.

26. Bijzondere School voor hooger onderwijs, gevestigd te Roermond en staande onder de Geestelijke Vereeniging van priesters, onder den titel van den Allerheiligsten Verlosser, gezegd „Liguoristen".

Bij het begin van het schooljaar waren, behalve de directeur, 9 leeraren aan de inrichting verbonden, die aan 51 studenten les gaven.

De lessen werden door allen zeer getrouw en door bijna allen met zeer goeden uitslag gevolgd. Studie-ijver en gedrag der leerlingen gaven reden tot tevredenheid. De gewone schriftelijke examens zijn 2 malen gehouden. Alle studenten, behalve 1, zijn bij het einde van het studiejaar tot eene hoogere klasse bevorderd.

De bibliotheek en andere hulpmiddelen voor het onderwijs werden voortdurend belangrijk uitgebreid. De gezondheidstoestand heeft over het algemeen niets te wenschen overgelaten.

Bij het einde van het studiejaar zijn 6 leerlingen, volgens het doel der inrichting, tot den kloosterlijken staat toegelaten.

Tijdens het studiejaar verlieten 10 leerlingen om verschillende redenen de inrichting.

27. Inrichting van hooger onderwijs, genaamd: H. Josefsinrichting, gevestigd te Wijchen.

De leeraren, 4 in getal, bleven dezelfde. Het aantal leerlingen klom met de verwisseling van het studiejaar van 30 tot 35.

In den loop des jaars werden herhaaldelijk de leerlingen aan mondelinge en schriftelijke examens onderworpen. Overeenkomstig de voldoende ontwikkeling en den prijzenswaardigen ijver der leerlingen was de uitslag der examens zeer bevredigend, zoodat allen tot hoogere studiën konden opgaan.

De gezondheidstoestand was over het algemeen niet ongunstig.

28. Bijzondere school voor hooger onderwijs, genaamd: Collegium St. Thomae Aquinatis, te Huissen.

Het studiejaar begon op 14 September 1902 en eindigde op 22 Juli 1903.

Het leeraarspersoneel onderging dit jaar geene wijziging.

Er werden 34 leerlingen ingeschreven. Een leerling verliet de inrichting. Voor het eindexamen slaagden zeven leerlingen.

Het gedrag der leerlingen, evenals hun studie-ijver en vorderingen, lieten niets te wenschen over, zoodat allen voor het overgangsexamen slaagden.

De gezondheidstoestand gaf alle reden tot tevredenheid.

29. Bijzondere school van hooger onderwijs, genaamd: Collegium St. Thomae Aquinatis, te Zwolle.

Het besturend en onderwijzend personeel bleef, behoudens enkele veranderingen, hetzelfde. De leeraar E. Piels vertrok naar elders.

Het schooljaar begon op 24 September 1902 en eindigde op 22 Juli 1903.

Het aantal leerlingen bedroeg 46. Een leerling verliet de school.

De lessen zijn geregeld gegeven. De examens zijn, behalve door 4 leerlingen, met goed gevolg afgelegd.

De bibliotheek is door eene belangrijke schenking van rechtskundige werken verrijkt.

De gezondheidstoestand liet niet te wenschen over.

30. Theologische cursus der Nederlandsche Carmelieten.

De eerste afdeeling, gevestigd te Boxmeer, telde 11 leerlingen, de tweede, gevestigd te Zenderen, 10 leerlingen en de derde, gevestigd te Oss, 7 leerlingen.

Als directeur der eerste afdeeling trad op A. van Hengstum in de plaats van J. Cox.

Aan de tweede afdeeling trad als surveillant met den titel van professor op J. G. Hoenderboom in de plaats van dr. Peulen.

Als directeur der derde afdeeling trad op G. H. van Wamel in de plaats van M. Kersten.

Tot surveillant met den titel van professor werd aan de derde afdeeling benoemd W. M. Meijer in de plaats van G. Leemreize.

De ijver der leerlingen liet niet te wenschen over, allen konden tot de hoogere klassen worden toegelaten, behalve twee leerlingen.

31. Bijzondere School van hooger onderwijs, genaamd: Juvenaat H. Hart der priesters van het H. Hart van Jezus, te Bergen op Zoom.

Deze inrichting telde twee klassen van het gymnasiaal onderwijs, welke door den rector en de professoren gegeven werden.

Het onderwijs omvatte: godsdienstleer, Latijnsche, Grieksche, Nederlandsche, Duitsche en Fransche talen, rekenkunde, stelkunde, meetkunde, plant- en dierkunde, aardrijkskunde, geschiedenis, muziek en zang.

Het getal leerlingen was 18. Vlijt, gedrag en gezondheidstoestand waren bevredigend.

32. Inrichting van hooger onderwijs, genaamd; Le Juvénat du T. S. Sacrement te Baarle Nassau.

Het aantal leerlingen bedroeg 12, verdeeld over 2 klassen. Het onderwijs omvat Latijn, Grieksch, Fransch, wiskunde, geschiedenis en aardrijkskunde.

De gezondheidstoestand laat niets te wenschen over.

De statuten zijn als bijlage G achter dit verslag vermeld.

33. Inrichting van hooger onderwijs, opgericht door de geestelijke vereeniging van Priesters onder den titel van den Allerheiligsten Verlosser, genaamd „Liguoristen of Redemptoristen", te 's Hertogenbosch.

Het bestuur bestaat uit een rector, een directeur, twee hoogleeraren en twee adjunct-leeraren.

Het aantal studenten bedroeg 10, van wie zeven, na voltooide studiën, de inrichting verlieten, en drie de studiën staakten.

Het onderwijs omvat de volgende vakken: Bijbelstudie, dogmatische en ascetische theologie, liturgie, patrologie, kerkelijke geschiedenis en kerkzang.

De lessen werden gegeven in de Nederlandsche en Latijnsche taal en door alle studenten met ijver bijgewoond.
Mondelinge examens hadden om de 14 dagen plaats.
De inrichting bezit een aanzienlijke bibliotheek.
De gezondheidstoestand was uitstekend.
Het reglement is als bijlage H achter dit verslag vermeld.

34. Bijzondere school van hooger onderwijs, opgericht door de Vereeniging der Paters Capucijnen te Handel, gevestigd te 's Hertogenbosch.

De school met driejarigen cursus stelt zich ten doel jongelingen voor den geestelijken stand, in de orde der Capucijnen op te leiden en hen te bekwamen tot bedienaren van den Roomsch-Katholieken godsdienst.
Het aantal leerlingen bedroeg 37. Veertien leerlingen verlieten de inrichting na volbrachte studiën.
Dagelijks werd de dogmatische theologie gedoceerd, driemaal per week de H. Schrift, de patrologie en de welsprekendheid tweemaal.
De schriftelijke examens werden alle twee maanden gehouden.
De bibliotheek werd vermeerderd.
De statuten zijn als bijlage J achter dit verslag vermeld.

---

§ 7. MISSIEHUIZEN, ZENDELINGEN-INSTITUTEN, ENZ.

1. Roomsch-Katholiek Missiehuis te Steyl, gemeente Tegelen.

Het Missiehuis te Steyl dient om Nederlandsche en Duitsche jongelieden van den Katholieken godsdienst, welke zich als missionaris aan het werk der missies willen toewijden, overeenkomstig deze hunne roeping op te leiden. De studenten worden, nadat hunne opleiding voltooid is, naar de buitenlandsche missies gezonden.
Het onderwijs omvat het gymnasium, en de studies duren 6 jaren.
Het aantal studenten bedroeg gedurende het studiejaar 1902/1903, 284.
In den loop van het jaar zijn 34 studenten naar de missies vertrokken.
Het onderwijs werd door 24 docenten gegeven.

2. Inrichting van hooger onderwijs te Schimmert.

Het aantal leeraren bedroeg 6, dat der leerlingen 100. In den loop van het jaar werden de leerlingen meermalen, zoowel aan mondeling als schriftelijk examen onderworpen. De resultaten der examens waren voldoende.
Na afgelegd examen werden twee studenten tot het priesterschap toegelaten.
De gezondheidstoestand liet niets te wenschen over.

3. Bijzondere School van hooger onderwijs te Tilburg en te Arnhem van het zedelijk lichaam „Missionarissen van het Heilig Hart van Jezus".

De cursus te Tilburg werd geopend met 107 studenten, verdeeld over 7 klassen. De lessen werden gegeven door 16 professoren. Gedrag en ijver der studenten geven reden tot tevredenheid.
Te Arnhem begon het nieuw studiejaar met 44 leerlingen, verdeeld over 3 klassen. De lessen werden gegeven door 6 professoren. De ijver voor de wetenschap zoowel als de tucht, welke aan deze inrichting heerschen, geven reden tot tevredenheid. De gezondheidstoestand was uitstekend.

4. Roomsch-Katholiek Missiehuis te Rosendaal (Noordbrabant).

Tien studenten hebben hunne philosophie voltooid en zetten hunne theologische studiën voort. Vijftien oud-leerlingen zijn naar de buitenlandsche missiën vertrokken om aldaar als missionarissen werkzaam te zijn.
Het getal studenten bedraagt 33. De gezondheidstoestand was steeds uitstekend. Het gedrag der studenten was bevredigend.
Het bestuur der inrichting bestaat uit 5 Roomsch-Katholieke priesters, één directeur en vier professoren.

5. Inrichting van hooger onderwijs, genaamd Collegium Ignatianum te Hulsberg.

Het aantal leeraren bedroeg 18; dat der studenten 178, nl. 86 voor theologie en 92 voor philosophie.
Theologische voorlezingen (dogmatiek, moraal, exegese, kerkelijke geschiedenis en Hebreeuwsch) werden er 22 in de week gehouden. Philosophische (logica, cosmologie, psychologie, ethica, physica, chemie, lagere en hoogere wiskunde, astronomie) 18 in de week. Buitendien dagelijks herhalingen en disputen.
De gezondheidstoestand was goed.

6. Inrichting van hooger onderwijs, genaamd Zendelingen-instituut St. Theresia te Geleen.

Het aantal leeraren bedroeg 5, dat der studenten 13, waarvan 10 voor theologie en 3 voor philosophie.
Bij het einde van iedere maand was examen en bij het sluiten van den cursus het groote examen.
Drie der theologen zijn tot priester gewijd.
De gezondheidstoestand der leerlingen was uitmuntend.

7. Inrichting van hooger onderwijs, genaamd de St. Bonaventura-inrichting te Maastricht.

Een der bestuursleden vertrok in den loop van het jaar.
Het onderwijs werd overeenkomstig het vastgesteld studieplan geregeld gegeven.
Het getal leerlingen bedroeg 21. Na afgelegd eindexamen werden 13 leerlingen tot de hoogere studiën toegelaten. De gezondheidstoestand was over het algemeen bevredigd.

8. Inrichting van hooger onderwijs, genaamd Collegium Canisianum te Horn.

Het aantal leeraren bedroeg 4, dat der leerlingen bedroeg 30. Deze hadden wekelijks 20 uren voorlezingen. Er waren ook nog bijzondere oefeningen, genoemd academiën, voor voordracht, lezing en dramatische stukken.
Gelegenheid wordt gegeven verschillende talen privatim te leeren.
De gezondheidstoestand der leerlingen liet niets te wenschen over.

9. Bijzondere scholen van hooger onderwijs, geopend door de Damianusstichting van de Congregratie der Heilige Harten van Jesus en van Maria, gevestigd te Grave en te Simpelveld.

De inrichting te Grave werd bezocht door 54 leerlingen.
Het onderwijs wordt gegeven door 4 professoren. Behalve de hoofdvakken Latijn en Grieksch, waaraan 10 uren per week worden gewijd, ontvangen de leerlingen onderricht in de beoefening der Nederlandsche en Fransche taal gedurende 7 à 8 uren per week en bovendien 6 uren in algemeene en vaderlandsche geschiedenis, aardrijkskunde en wiskunde.
De school werd bij het einde van het studiejaar verlaten door 15 studenten, van wie 9 zich naar andere missiehuizen begaven om hunne studiën voort te zetten, terwijl 6 andere van de studie afzagen om eene burgerlijke loopbaan te volgen.
Over het algemeen was de studieijver der leerlingen zeer voldoende.
De Zondagen worden uitsluitend besteed aan geestelijke oefeningen.

Er zijn jaarlijks 3 vacantiën.

De inrichting te Simpelveld werd bezocht door 35 studenten.

Het onderwijs wordt gegeven door 4 professoren. Behalve de hoofdvakken Latijn en Grieksch, waaraan 12 uren per week gewijd worden, ontvangen de leerlingen onderricht in de beoefening der Duitsche en Fransche taal, gedurende 8 uren per week en bovendien 4 uren in algemeene en vaderlandsche geschiedenis, aardrijkskunde en wiskunde.

De inrichting werd bij het einde van het studiejaar verlaten door 4 studenten, die van de studie afzagen om eene burgerlijke loopbaan te volgen.

Over het algemeen was de studieijver der leerlingen zeer voldoende. De Zondagen werden uitsluitend besteed aan geestelijke oefeningen en aan het onderricht in den Catechismus en in de gewijde en kerkelijke geschiedenis. Er zijn jaarlijks 3 vacantiën.

10. Apostolische school der Witte Paters van Kardinaal Lavigerie, gevestigd te Boxtel.

Het getal leerlingen bedroeg gemiddeld 13, onderwezen door 4 professoren.

Het onderwijs omvatte logica, ontologia, cosmologia, psychologia, godsdienstleer, delfstofkunde en wiskundige aardrijkskunde.

De examens werden afgenomen in het begin van de maanden Maart en Augustus.

De meest noodzakelijke instrumenten voor de studie der cosmographie werden aangeschaft.

De gezondheidstoestand was zeer bevredigend.

11. Inrichting van hooger onderwijs, genaamd: Apostolisch college van Onze Lieve Vrouw van Lourdes, gevestigd te Keer, bij Maastricht.

Het aantal leeraren was steeds 3, dat der leerlingen 54.

In den loop van het jaar werden de leerlingen meermalen, zoowel aan mondeling als aan schriftelijk examen onderworpen. De resultaten der examens waren voldoende.

Over het algemeen was de studieijver prijzenswaardig, terwijl de gezondheid niets te wenschen overliet.

12. Inrichting van bijzonder hooger onderwijs, genaamd: Instituut van den H. Carolus Borromeus, te Houthem.

Het aantal leeraren der eerste afdeeling, gevestigd te Ravensbosch, was 14, behalve den directeur.

Het getal studenten bedroeg 185.

Bij het einde van het schooljaar zijn 20 studenten tot hoogere studiën naar eene andere inrichting overgegaan.

De gezondheidstoestand liet niets te wenschen over.

De tweede afdeeling, gevestigd te St. Gerlach, telde 20—25 leerlingen, onderwezen door drie leeraren.

Bij het einde van het studiejaar zijn 19 studenten tot hoogere studiën naar eene inrichting in Duitschland vertrokken.

De gezondheidstoestand was goed.

Te Arnhem werd eene afdeeling opgericht, die echter op 1 December ophield te bestaan. Het reglement is als bijlage **K** achter dit verslag vermeld.

13. Inrichting van hooger onderwijs in het missiehuis Sparrendaal", te Vught.

Het onderwijs werd gegeven door 2 leeraren, den directeur inbegrepen. Het gemiddeld getal leerlingen bedroeg 7. Het onderwijs liep over theologie, Bijbelverklaring, ascetica, logica en natuurlijke historie.

Tweemalen werden algemeene examens afgenomen.

14. Bijzondere School voor hooger onderwijs, genaamd: Collegium St. Thomae Aquinatis, te Huissen.

Reeds in § 6 onder n°. 28 vermeld.

15. Bijzondere school voor hooger onderwijs, genaamd Collegium St. Thomae Aquinatis, te Zwolle.

Reeds in § 6 onder n°. 29 vermeld.

16. College van later opkomende roepingen voor de vreemde missiën, gevestigd te Grave.

De cursus werd geopend met 61 leerlingen. Negen leeraren gaven onderricht in de verschillende vakken van het leerprogram. De klassen der godgeleerdheid werden door 18 studenten gevolgd. De leerlingen ondergingen de bij het reglement vastgestelde examens, waarvan de uitslag redenen tot tevredenheid gaf. De practische oefeningen werden overeenkomstig het reglement gehouden.

Aan de instandhouding en uitbreiding van de bibliotheek en van de hulpmiddelen van onderwijs werd de noodige zorg besteed.

17. Inrichting van hooger onderwijs, genaamd: Vereeniging van Maria, te Meerssen.

De directeur der inrichting is tevens waarnemend professor. Het aantal leerlingen bedroeg 15. In den loop van het jaar werden de leerlingen meermalen aan mondelinge en schriftelijke examens onderworpen. De resultaten der examens waren voldoende. Over het algemeen was de studieijver prijzenswaardig terwijl de gezondheid niets te wenschen overliet.

18. Inrichting van hooger onderwijs opgericht door de geestelijke vereeniging van Priesters onder den titel van den Allerheiligsten Verlosser genaamd: „Liguoristen of Redemptoristen", te 's Hertogenbosch.

Reeds in § 6 onder n°. 33 vermeld.

19. Bijzondere school voor hooger onderwijs tot vorming van missionarissen van den Heiligen Franciscus te Harreveld, gemeente Lichtenvoorde.

Het aantal leerlingen bedroeg 150. De lessen zijn verdeeld in zeven klassen volgens het Duitsche leerplan.

De statuten zijn als bijlage **L** achter dit verslag vermeld.

---

§ 8. BINNENLANDSCHE SCHOLEN VAN HOOGER ONDERWIJS, BEVOEGD TOT HET AFGEVEN VAN GETUIGSCHRIFTEN VAN BEKWAAMHEID TOT UNIVERSITAIRE STUDIËN, DIE MET HET GETUIGSCHRIFT, VERMELD IN ART. 11 DER WET TOT REGELING VAN HET HOOGER ONDERWIJS, WORDEN GELIJKGESTELD.

1. Bisschoppelijk College van Roermond.

Bij het begin van het schooljaar bedroeg het aantal leerlingen 191, van wie 118 intern. De school telde 6 klassen en eene voorbereidingsklasse.

Drie leerlingen slaagden voor het toelatingsexamen tot de studie in de philosophie. Aan drie leerlingen werd een getuigschrift van bekwaamheid tot universitaire studiën, met dat vermeld in art. 11 der wet op het hooger onderwijs gelijkgesteld, uitgereikt.

2. Eerste afdeeling van het Bisschoppelijk Seminarium van Roermond, gevestigd te Rolduc, gemeente Kerkrade.

Reeds in § 6 onder n°. 13 vermeld.

3. Gereformeerd Gymnasium te Amsterdam.

In het college van curatoren kwam geene verandering, evenmin in dat van directeuren.

De leeraren G. W. van Bleek en dr. J. C. de Moor werden vervangen door de heeren R. H. Woltjer en T. Ferwerda.
Het studiejaar werd geopend op 1 September 1902 met 122 leerlingen, verdeeld over 6 klassen. Acht leerlingen verlieten de school.
Aan 17 leerlingen werd een getuigschrift van bekwaamheid tot universitaire studie, met dat vermeld in art. 11 der wet op het hooger onderwijs gelijkgesteld, uitgereikt. Aan drie candidaten moest het getuigschrift worden geweigerd.

4. Gereformeerd gymnasium te Zetten.

In het college van curatoren kwamen twee vacatures door het overlijden van jhr. mr. T. A. J. van Asch van Wijck en door het aftreden van dr. A. J. W. Monnik. Tot curator werd benoemd P. Biesterveld, hoogleeraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.
De leeraar dr. J. W. Legrim werd vervangen door R. van Minnen.
De lessen in de Nederlandsche taal in de lagere klassen werden opgedragen aan H. Moora.
Het aantal leerlingen bedroeg in het begin van den cursus 56, aan het einde 58.
Aan 7 leerlingen werd een getuigschrift van bekwaamheid tot universitaire studiën, met dat vermeld in art. 11 der wet op het hooger onderwijs gelijkgesteld, uitgereikt (6 getuigschriften A en 1 getuigschrift A en B).
Vier leerlingen konden niet tot eene hoogere klasse bevorderd worden.

5. Roomsch-Katholiek gymnasium te Katwijk aan den Rijn.

In het onderwijzend personeel kwam geene verandering, behalve dat de leeraar in de Duitsche taal werd vervangen.
Gedrag en ijver der leerlingen waren in het algemeen voldoende. De gezondheidstoestand zoowel van studenten als leeraren was over het algemeen uitstekend.
Het studieplan, dat naar de eischen van het eindexamen is ingericht, werd met zorg en toewijding ten uitvoer gebracht.
Aan negen leerlingen werd een getuigschrift van bekwaamheid tot universitaire studiën, met dat vermeld in art. 11 der wet op het hooger onderwijs gelijkgesteld, uitgereikt.
De gebouwen voor klassen en studiezalen bleven in goeden staat.

6. Canisius-collegie te Nijmegen.

Het aantal leerlingen bedroeg 102. De eerste klasse is in twee parallelklassen gesplitst. Het aantal leeraren in de oude talen is met één vermeerderd.
Gedrag en studieijver waren over het algemeen minstens voldoende. Ook de gezondheidstoestand was gewoonlijk zeer bevredigend.
Aan zes leerlingen werd een getuigschrift van bekwaamheid tot universitaire studiën, met dat vermeld in art. 11 der wet op het hooger onderwijs gelijkgesteld, uitgereikt.
Elf leerlingen konden niet tot eene hoogere klasse worden bevorderd.

7. Roomsch-Katholiek gymnasium te Amsterdam.

Bij den aanvang van den cursus telde het gymnasium 80 leerlingen verdeeld in 6 klassen. In den loop van het studiejaar werd nog een leerling toegelaten en verlieten drie leerlingen de school.
Aan zes leerlingen werd een gestuigschrift van bekwaamheid tot universitaire studiën, met dat vermeld in art. 11 der wet op het hooger onderwijs gelijkgesteld, uitgereikt.
Negen leerlingen konden niet tot eene hoogere klasse worden bevorderd.
De ijver der leerlingen was lofwaardig. Ook de academische oefeningen werden dit jaar, in gunstige tegenstelling met het vorige, vlijtig gehouden.
De boekerij ontving eene belangrijke gift.
De opening en de sluiting van het schooljaar en de tweemaandelijksche proclamatiën hadden op de gewone wijze plaats.

8. Gymnasium der theologische school der Gereformeerde Kerken in Nederland te Kampen.

Reeds vermeld in § 6 onder n°. 7.

9. Christelijk gymnasium te Utrecht der Vereeniging voor Christelijk voorbereidend universitair onderwijs te Utrecht.

Het aantal leeraren bedroeg 14. De cursus begon met 123 leerlingen. In den loop van den cursus kwamen er 2 leerlingen en 1 auditor bij. De leerlingen waren verdeeld als volgt: klasse I 29 (gesplitst in 2 parallelafdeelingen), II 30 (gesplitst in 2 parallelafdeelingen), III 22, IV 21, V A 16, B 3, VI A 4, B 1. Het aantal vrouwelijke leerlingen bedroeg 9.
Elf leerlingen verlieten in den loop van den cursus het gymnasium.
Aan vijf leerlingen werd een getuigschrift van bekwaamheid tot universitaire studiën, met dat vermeld in art. 11 der wet op het hooger onderwijs gelijkgesteld, uitgereikt.

§ 9. GYMNASIA, PROGYMNASIA EN LATIJNSCHE SCHOLEN.

1. Latijnsche school te Gemert.

De cursus begon op 2 October 1902 met 26 leerlingen, over de zes klassen verdeeld als volgt:

rethorica en poëtica	5	leerlingen.
syntaxis	10	„
etymologia	3	„
groote figuur . . .	4	„
kleine figuur . . .	4	„

Over het gedrag der studenten kwamen geene klachten in.
Lesuren, methodes van onderwijs, reglement van orde en tucht, leerboeken ondergingen geene verandering. Op de laagste klassen werd eenige tijd meer besteed aan de Grieksche taal. Studieijver en vorderingen gaven alle reden tot tevredenheid. De algemeene gezondheidstoestand was bevredigend.

2. Inrichting van hooger onderwijs, gevestigd in de abdij van Berne, te Heeswijk.

In lesuren, leervakken en onderwijzend personeel werd geene verandering gebracht.
Het getal leerlingen bedroeg 74, van wie 4 op de theologie, 10 op de rethorica, 15 op de poësis, 6 op de syntaxis, 4 op de grammatica, 19 op de groote figuur en 7 op de kleine figuur. In den loop van het schooljaar werden nog drie studenten aangenomen. Dertien leerlingen verlieten de school.
De gezondheidstoestand was bevredigend.

3. Latijnsche school te Megen.

De leeraren P. Steyn en P. Thieman zijn vervangen door de heeren A. van Lubeck en A. Thoonsen.
Het getal leerlingen bedroeg 100 verdeeld over 6 klassen.
De lessen werden volgens vastgesteld programma gegeven en over het algemeen met ijver bijgewoond.
De examens hadden geregeld plaats.
De gezondheidstoestand was zeer bevredigend.

4. Gymnasium opgericht door de Vereeniging der Fraters, gevestigd te Tilburg.

De cursus werd begonnen met 6 leerlingen in de eerste, 5 in de tweede, 6 in de derde en 7 in de vierde klasse. In den loop van het jaar verlieten twee leerlingen de school.
De leermiddelen werden verrijkt met oudheidkundige platen

en met instrumenten en bevoegdheden voor schei- en natuurkunde.
Met een bibliotheek voor de leerlingen werd een aanvang gemaakt.

5. College van den H. Dominicus te Nijmegen.

De lessen vingen aan op 23 September 1902 en eindigden op 9 Augustus 1903.
Als prefect trad op P. J. D. Weve.
Bij den aanvang van het studiejaar bedroeg het getal leerlingen 57 Zeven leerlingen verlieten gedurende den cursus de school.
Over het geheel viel over den gezondheidstoestand niet bijzonder te klagen.
De bibliotheek van leerlingen en leeraren werd verrijkt.

6. Collegium Josephinum te Zevenaar.

Reeds vermeld in § 6 onder n°. 21.

7. Collegium Albertinum te Venlo.

Het aantal leerlingen bedroeg 175. Het resultaat der vorderingen gaf voldoende reden tot tevredenheid.
In het onderwijzend personeel hadden geene veranderingen plaats.

8. Gymnasium te Venray.

Als prefect trad op E. van Kroonenburg. Bij den aanvang van den cursus waren 104 leerlingen ingeschreven. Dertien leerlingen verlieten de school, terwijl vier nieuwe leerlingen werden toegelaten.
Lessen en studiën geschiedden volgens reglement.

9. Bisschoppelijk college te Weert.

Het onderwijzend personeel bestond uit 12 leeraren.
Er werd onderwijs gegeven in de vakken omschreven in de wet op het hooger onderwijs.
De lessen werden geregeld gevolgd. De vorderingen der leerlingen waren voldoende.
De school telde 109 leerlingen.

10. Bijzondere school van voorbereidend hooger onderwijs te Voorschoten.

De cursus begon met 34 leerlingen, in Januari 1903 kwamen er 2 leerlingen bij. Twee leerlingen, van de vier, die zich aan het Staatsexamen, bedoeld in art. 12 der wet op het hooger onderwijs onderwierpen, slaagden. In het geheel verlieten 10 leerlingen de inrichting.
In het onderwijzend personeel kwam eenige verandering.

11. Bijzondere school voor hooger onderwijs te Slikgat, gemeente Terheyden.

Als rector trad op C. van Dun. De lessen, op de gebruikelijke wijze geopend, werden volgens den rooster door 6 leeraren gegeven, die met ijver, toewijding en beleid hunne taak volbrachten.
Het gemiddeld getal leerlingen bedroeg 60.
In den loop van het studiejaar verlieten 4 leerlingen de school en werden 4 leerlingen aangenomen.
Aan het einde van het studiejaar verlieten 8 jongelingen de inrichting.
De examens hadden volgens het leerplan geregeld plaats.
Het gedrag der leerlingen op godsdienstig en zedelijk gebied, alsmede hun studieijver en hunne vorderingen waren doorgaans zeer bevredigend. De gezondheidstoestand was uitstekend.
In den loop van het jaar werden nuttige verbeteringen aangebracht op het gebied van letteren en wetenschap, o. a. door het aanschaffen van nieuwe boekwerken en instrumenten der natuurkunde, alsook verbeteringen van paedagogischen en hygienischen aard o. a. door het bouwen van eene overdekte speelplaats met dubbele kegelbaan, gewenschte ventilatie der lokalen, nieuwe meer doelmatige schoolbanken enz.

12. Collegium Aloysianum te Velp (Noordbrabant).

Als rector trad op J. Rubert. Het schooljaar begon op 27 September 1902 met 45 leerlingen. In den loop van het jaar verlieten 5 leerlingen de inrichting, terwijl een leerling overleed. Twee leeraren werden vervangen. Het getal leeraren bedroeg 8. De leerlingen van het laatste studiejaar verlieten de inrichting bij het eindigen van den cursus op 31 Juli 1903 om elders aan andere inrichtingen van hooger onderwijs hunne wetenschappelijke vorming voort te zetten. De andere leerlingen legden de gewone examens af, waarvan de uitslag bevredigend was.
De practische oefeningen werden overeenkomstig het reglement gehouden.
Voor de instandhouding en uitbreiding der bibliotheek en van de hulpmiddelen van onderwijs werd de noodige zorg besteed.

13. Gymnasium Sancti Alberti te Zenderen, gemeente Borne.

De toestand van het gymnasium gaf over het algemeen reden tot tevredenheid. Het werd bezocht door 55 leerlingen, waarvan 52 internen en 3 externen. De eerste afdeeling telt 15 leerlingen.
De leeraar J. Thewes werd vervangen door A. Meulendijks. Overigens had in het personeel der leeraren geene verandering plaats. Alle leeraren hebben zich met ijver en toewijding van hunne taak gekweten. De vlijt van de meeste leerlingen was prijzenswaardig. Bij de overgangs-examens werden 12 leerlingen niet tot eene hoogere klasse toegelaten.

14. Bijzondere school van voorbereidend hooger onderwijs, te Elburg.

Ook dit jaar genoten geene leerlingen voorbereidend hooger onderwijs.

15. Bijzondere school van hooger onderwijs (progymnasium), te Venlo.

In het curatorium kwam geene verandering. Het aantal leerlingen bedroeg bij den aanvang van den cursus 83, bij het einde 65, verdeeld over drie klassen en eene voorbereidende klasse. Gedrag en vlijt der leerlingen waren goed, terwijl de vorderingen alle reden tot tevredenheid gaven.

16. Inrichting van hooger onderwijs (gymnasium), genaamd Collegium Seraphicum der Franciscanen te Watersleyde, gemeente Sittard.

Het aantal leeraren was negen, dat der leerlingen 76, verdeeld over vijf klassen.
Aan het einde van iedere maand werden de leerlingen mondeling en schriftelijk geëxamineerd. De resultaten der examens waren voldoende.
De gezondheidstoestand was uitstekend.

17. Inrichting van hooger onderwijs, genaamd Missiehuis der paters van het Heilige Hart van Jezus, gevestigd te Leijenbroek, gemeente Sittard.

Deze instelling telt 7 klassen, waarvan 6 jaar gymnasium en 1 jaar wijsbegeerte. Het onderwijs werd door een directeur en meerdere leeraren gegeven en omvatte godsdienstleer, de Latijnsche, Grieksche, Duitsche en Fransche talen, wiskunde, rekenen, geschiedenis, aardrijkskunde, natuurkunde, teekenen, muziek en zang. Het getal leerlingen was 95, van wie 75 de gymnasiale klassen en 20 de klasse der wijsbegeerte volgden.
De vlijt, het gedrag, als ook de gezondheidstoestand waren zeer bevredigend.

18. Inrichting van hooger onderwijs (gymnasium) genaamd Collegium Josephinum te Vaals.

Het aantal leeraren bedroeg 8, dat der studenten 78.
Tien studenten verlieten de inrichting.
Bij de examens hebben allen, behalve 3, aan de gestelde eischen voldaan.
Bij het einde van het schooljaar verlieten 9 leerlingen de inrichting om elders de hoogere studiën voort te zetten. Eene nieuwe slaapzaal werd in gebruik genomen.
De gezondheidstoestand liet niets te wenschen over.

19. Inrichting van hooger onderwijs, genaamd Vereeniging van den H. Benedictus te Merkelbeek.

Het aantal leeraren bedroeg 10, dat der studenten 30.
Vijf studenten zijn bij het einde van het schooljaar tot priester gewijd.
De gezondheidstoestand was uitstekend.

20. Inrichting van hooger onderwijs, genaamd St. Josephsstichting, te Echt.

Het schooljaar begon met 110 leerlingen en eindigde met 106 leerlingen, verdeeld in 6 klassen.
Het onderwijs werd door 6 docenten gegeven.
De overgangs-examens waren bevredigend.

21. Bijzondere school voor hooger onderwijs der Vereeniging der paters Capucijnen te Handel, gemeente Gemert.

Als bestuurder trad op W. Megens. Twee leeraren werden door andere vervangen. Het aantal docenten werd met een vermeerderd. Het getal leerlingen bedraagt 25. Veertien leerlingen verlieten na voltooide studiën en examens de school.
De ijver der leerlingen was uitstekend.
De gezondheid en het zedelijk gedrag liet niets te wenschen over.

22. Gymnasium Augustianum te Eindhoven der St. Augustinusstichting te Utrecht.

Reeds in § 6 onder n°. 24 vermeld.

23. Inrichting van hooger onderwijs (gymnasium) genaamd St. Aloysius-College, gevestigd te Sittard.

De cursus begon op 14 September 1902 met 140 leerlingen. Later klom het aantal leerlingen tot 150. Er werd eene nieuwe klasse ingericht. Het aantal leeraren werd verhoogd. De gezondheidstoestand was over het algemeen uitstekend.

III.

§ 10. KOSTEN VAN HET HOOGER ONDERWIJS.

A.

In 1902 werden door het Rijk de volgende uitgaven voor het universitair onderwijs gedaan:

I. Universiteit te Leiden.

a. *College van curatoren*			f 2 713,75
b. *Personeel*:			
1. Jaarwedden en verdere belooningen der hoogleeraren van de onderscheidene faculteiten en der lectoren	f 277 992,76		
2. Personeele toelagen aan hoogleeraren en emeriti hoogleeraren	325,87		
3. Jaarwedden, personeele toelagen en verdere belooningen der overige ambtenaren en bedienden	162 351,69		
		440 670,32	
c. *Materieel, hulpmiddelen voor het onderwijs*:			
1. Subsidiën voor de bibliotheek, de ontleed-, heel- en verloskundige verzamelingen en lessen, het academisch ziekenhuis, de natuurkundige verzamelingen en lessen, de sterrenkundige verzamelingen en lessen, het chemisch laboratorium, den kruidtuin, de landhuishoudkunde, het museum van natuurlijke historie, het museum van oudheden, het museum van land- en volkenkunde, het herbarium, enz. Administratieve, huishoudelijke en andere uitgaven.	f 261 231,32		
2. Aanbouw, onderhoud en lasten der gebouwen, alsmede aankoop en onderhoud van meubelen	155 311,06		
		416 542,38	
Totaal			f 859 926,46

II. Universiteit te Utrecht.

a. *College van curatoren*			f 1 987,49
b. *Personeel*:			
1. Jaarwedden, verlottraktementen en verdere belooningen der hoogleeraren van de onderscheidene faculteiten en der lectoren	f 211 680,52		
2. Personeele toelagen aan hoogleeraren	2 063,96		
3. Jaarwedden, personeele toelagen en verdere belooningen der overige ambtenaren en bedienden	60 543,67		
		274 288,16	

c. *Materieel, hulpmiddelen voor het onderwijs:*

1. Subsidiën voor de bibliotheek, de ontleed- en verloskundige verzamelingen en lessen, het academisch gasthuis, de natuur- en sterrenkundige verzamelingen en lessen, het chemisch laboratorium, het kabinet van natuurlijke historie, den kruidtuin enz. Administratieve, huishoudelijke en andere uitgaven . . . . . f 142 108,90

2. Aanbouw, onderhoud en lasten der gebouwen, alsmede aankoop en onderhoud van meubelen 320 323,44

f 462 432,34

f 738 707,99

III. Universiteit te Groningen.

a. *College van curatoren* . . . . . f 2 107,72

b. *Personeel:*

1. Jaarwedden en verdere belooningen der hoogleeraren van de onderscheidene faculteiten en der lectoren . . . . . f 205 641,66

2. Personeele toelagen aan emeriti hoogleeraren. 102,50

3. Jaarwedden en verdere belooningen der overige ambtenaren en bedienden. 49 325,01

255 069,17

c. *Materieel, hulpmiddelen voor het onderwijs:*

1. Subsidiën voor de bibliotheek, de ontleed-, heel- en verloskundige verzamelingen en lessen, het academisch gasthuis, de natuur- en sterrenkundige verzamelingen en lessen, het chemisch laboratorium, het kabinet van natuurlijke historie, den kruidtuin, de landhuishoudkunde enz. Administratieve, huishoudelijke en andere uitgaven . . . . . f 91 350,17

2. Aanbouw, onderhoud en lasten der gebouwen, alsmede aankoop en onderhoud van meubelen . . . . . 144 368,—

235 718,17

Totaal. . . . 492 895,07

Totaal der uitgaven voor drie Universiteiten . . . . . f 2 091 529,52

Andere uitgaven ten behoeve van het universitair onderwijs.

IV. Kosten der gouden eerepenningen voor bekroonde prijsvragen, uitgeschreven door de Rijks-universiteiten f 326,90

V. Beurzen voor studeerenden aan instellingen van hooger onderwijs 14 400,00

VI. Beurs ter begeving van den heer van Warmond en uitkeering aan dezen voor de armen dier gemeente ten gevolge van destijds aan de hoogeschool te Leiden gekomen goederen, die later zijn te gelde gemaakt *

VII. Reis- en verblijfkosten, vacatiegelden en verdere uitgaven der gecommitteerden en der commissie, bedoeld in artt. 11 en 12 der wet van 28 April 1876 (*Staatsblad* n°. 102) 13 167,70

VIII. Bijdrage in de kosten van het practisch geneeskundig onderwijs te Amsterdam . . . . . 3 000,—

Uitgaven voor godgeleerd en godsdienstonderwijs aan bijzondere instellingen.

IX. Kosten der opleiding van leeraren voor het Hervormd Kerkgenootschap vanwege dat genootschap . . 33 416,43

X. Kweekscholen der godgeleerdheid voor de Evangelisch-Lutherschen en Remonstranten, mitsgaders kosten van opleiding van studenten bij de Hersteld Evangelisch-Lutherschen 9 616,66

XI. Seminariën voor het Roomsch-Katholiek Kerkgenootschap. . . . . 13 580,—

XII. Toelagen voor en verdere uitgaven in verband met godgeleerd en godsdienstonderwijs voor de Israëlietische kerkgenootschappen . . . . . 19 600,—

Uitgaven van het Rijk ten behoeve van de gymnasia.

XIII. *a.* Jaarwedde van den inspecteur der gymnasia . . . . . f 4 000,—

b. Reis-, verblijf- en bureelkosten van dien inspecteur. 1 264,30

5 264,30

XIV. Subsidiën aan gemeenten ten behoeve van hare gymnasia . . . . . 239 147,—

Totaal . . . f 2 443 048,57

In 1901 bedroeg dit totaal . . . . . f 2271938,65

waarvan voor de drie Universiteiten 1922684,15

en wel:

a. voor Leiden 890077,06⁵

b. „ Utrecht 606529,38

c. „ Groningen 426077,70⁵

In 1902 bedroegen de inschrijvingsgelden, vermeld in artt. 63 en 67 der wet van 28 April 1876 (*Staatsblad* n°. 102), zooals die bij de wet van 22 Juni 1881 (*Staatsblad* n°. 107) is gewijzigd:

aan de Universiteit te Leiden . . . . . f 106965,—

„ „ „ „ Utrecht . . . . . 85880,—

„ „ „ „ Groningen . . . . . 38445,—

Totaal . . . f 231290,—

In 1901 was het bedrag dezer inkomsten f 98930, f 88010, f 36680, totaal f 223620.

De opbrengst der gelden, bedoeld in art. 89 der wet op het hooger onderwijs, bedroeg:

aan de Universiteit te Leiden . . . . . f 13200,—

„ „ „ „ Utrecht . . . . . 11780,—

„ „ „ „ Groningen . . . . . 4900,—

voor het examen, bedoeld in art. 12 dier wet . 1220,—

Totaal . . . f 31100,—

Deze inkomsten waren in 1901 aan de Universiteiten respectievelijk f 13140, f 11830, f 5610, en wat het examen volgens art. 12 betreft f 1450.

De ontvangsten wegens verpleeggelden van in het Academisch Ziekenhuis te Leiden verpleegden bedroegen f 6903,75

In het vorige jaar was het bedrag daarvan f 8721,75

De gezamenlijke *inkomsten* waren derhalve f 269293,75, tegenover f 264371,75 in 1901.

Het *zuiver bedrag der uitgaven* van het Rijk beliep dus f 2173754,77⁵. In 1901 was dit bedrag f 2007566,90.

B.

GEMEENTELIJKE UNIVERSITEIT TE AMSTERDAM.

De gemeente Amsterdam deed ten behoeve van de Universiteit in 1902 de volgende uitgaven:

a. college van curatoren . . . . . f 727,30

b. Jaarwedden der hoogleeraren en der overige ambtenaren en bedienden 314722,76

c. materieel, hulpmiddelen voor het onderwijs, enz. 84299,43

Totaal . . . . . f 399749,49

Deze uitgaven bedroegen in 1901 . . . . 372020,97⁵

De inkomsten der gemeente Amsterdam vanwege de Universiteit waren in 1902:

a. inschrijvings- en examengelden f 148770,—

b. subsidie van het Rijk . . . . 3000,—

c. subsidie van de provincie Noordholland . . . . . f 10000,—

d. andere ontvangsten. 441,50

f 162211,50

In 1901 bedroegen ze 158493,10

Vermeerdering . . . . . f 3718,40

Het zuiver bedrag der uitgaven beliep dus . . 237537,99

In 1901 was dit 213527,87⁵

Vermeerdering . . . . . f 24010,11⁵

Behalve de subsidiën van Rijk en provincie werd door de gemeente Amsterdam vanwege de Universiteit ontvangen . . . . . f 149211,50

In 1901 was het 145493,10

Vermeerdering . . . . . f 3718,40

De uitgaven voor de Universiteiten in 1902, vergeleken met die in 1901, waren als volgt:

	Door het Rijk (Rijksuniversiteiten, subsidie Amsterdam, beurzen).	Door de provincie Noordholland.	Door de gemeente Amsterdam.	Totaal.
1902	f 2109256,43	f 10000	f 386749,49	f 2506005,92
1901	1940505,55	10000	359020,97⁵	2309526,52⁴
Meer	f 168750,88	—	f 27728,51⁵	f 196479,39⁵

Het zuiver bedrag der uitgaven, door het Rijk, de provincie Noordholland en de gemeente Amsterdam ten behoeve van de Universiteiten gedaan, was dus in 1902 . . . f 2087500,67

In 1901 beliepen deze uitgaven . . . 1899661,67⁵

Vermeerdering . . . . . f 187838,99⁵

C.

Uitgaven door de gemeenten ten behoeve van de openbare gymnasia.

De uitgaven ten behoeve van de openbare gymnasia en van de Latijnsche scholen blijkt uit de volgende tabel.

GEMEENTEN.	UITGAVEN.			
	Personeel.	Materieel.	Commissie van toezicht.	Subsidie.
Noordbrabant.				
Breda	f 19317,21	f 434,44⅝	—	—
Gemert	67,50	—	—	—
's Hertogenbosch	21285,00	406,48	f 23,60	—
Gelderland.				
Arnhem	23000,00	892,85	—	—
Doetinchem	20910,00	3086,00	50,00	—
Nijmegen	22010,00	870,12	100,00	—
Tiel	19398,69⅝	758,17	20,00	—
Zutphen	20763,32⅝	880,72	75,00	—
Zuidholland.				
Delft	24450,00	2598,25	—	—
Dordrecht	23592,50	1729,23⅝	220,00	—
Gorinchem	19999,66	736,94⅝	50,00	—
Gouda	21336,95⅝	876,64	50,00	—
's Gravenhage	48801.23	5133,00⅝	100,00	—
Leiden	27769,69⅜	2096,50⅝	125,00	—
Rotterdam	51896,43	4274,93	200,00	—
Schiedam	21117,08	809,08⅜	100,00	—
Noordholland.				
Alkmaar	—	136,75	—	f 3500,00
Amsterdam	75671,78⅜	7549,10⅝	300,00	—
Haarlem	27691,71⅝	1518,44⅝	100,00	—
Zeeland.				
Middelburg	19958,32⅝	1035,36⅝	—	—
Utrecht.				
Amersfoort	20313,26	710,59⅝	50,00	—
Utrecht	40100,00	2150,40⅝	616,24	—
Friesland.				
Leeuwarden	25416,66	1987,10	100,00	—
Sneek	19178,84⅝	879,30⅜	80,00	—
Overijssel.				
Deventer	19883.33	481,38⅜	98,49⅝	—
Kampen	20896,78⅝	117,72	—	—
Zwolle	23107,60	1462,17⅝	—	—
Groningen.				
Groningen	38157,22	3169,55	50,00	—
Winschoten	19775,00	713,83	191,91	—
Drenthe.				
Assen	20255,06⅝	909,56	63,46⅝	—
Limburg.				
Maastricht	22197,04	1339,01	40,00	—
Roermond	—	—	—	1687,87
Totaal 1902.	f 778317,91	f 49743,68	f 2803,71	f 5185,87
„ 1901.	774847,75⅝	49572,83	2590,59⅝	5210,45⅝
Vermeerdering	f 3470,15⅝	f 170,85	f 213,11⅝	f — 24,58⅝

LATIJNSCHE SCHOLEN.

TOTAAL.	INKOMSTEN. Subsidie van het Rijk.	Schoolgelden.	Bijzondere inkomsten.	TOTAAL.	Zuiver bedrag der uitgaven.
f 19 751,65½	f 8 166,00	f 3 475,00	—	f 11 641,00	f 8 110,65½
67,50	—	—	—	—	67,50
21 715,08	9 600,00	2 595,00	—	12 195,00	9 520,08
23 892,85	9 750,00	3 902,50	—	13 652,50	10 240,35
24 046,00	7 160,00	9 887,50	—	17 047,50	6 998,50
22 980,12	9 526,00	4 234,16	—	13 760,16	9 219,96
20 176,86½	8 399,00	2 415,00	—	10 814,00	9 362,86½
21 719,04½	8 960,00	3 777,50	—	12 737,50	8 981,54½
27 048,25	9 690,00	4 660,00	f 1 968,50	16 318,50	10 729,75
25 541,73½	9 978,00	4 800,00	—	14 778,00	10 763,73½
20 786,60½	8 525,00	2 483,33	—	11 008,33	9 778,27½
22 263 59½	8 771,00	4 225,00	1 165,00	14 161,00	8 102,59½
54 034,23½	—	19 929,17	—	19 929,17	34 105,06½
29 991,20	10 455,00	9 595,00	—	20 050,00	9 941,20
56 371,36	—	13 500,00	—	13 500,00	42 871,36
22 026,16½	9 272,00	3 395,00	—	12 667,00	9 359,16½
3 636,75	—	—	—	—	3 636,75
83 520 89	—	17 978,28	—	17 978,28	65 542,61
29 310,16	10 892,00	7 682,50	—	18 574,50	10 735,66
20 993,69	8 835,00	3 133,35	—	11 968,35	9 025,34
21 073,85½	6 821,00	6 620,67	—	13 441,67	7 632,18½
42 866,64½	13 401,00	14 150,00	—	27 551,00	15 315,64½
27 503,76	10 653.00	5 812,33	—	16 465,33	11 038,43
20 138,15	7 934.00	3 960,00	—	11 894.00	8 244,15
20 463,21	9 124,00	2 842,00	—	11 966.00	8 497,21
21 014,50½	—	2 681,25	—	2 681,25	18 333,25½
24 569,77½	10 161,00	4 216,57½	—	14 377,57½	10 192,20
41 376,77	15 712,00	9 607,50	—	25 319,50	16 057,27
20 680,74	8 402,00	3 446,66	—	11 848,66	8 832,08
21 228,09	8 769,00	3 825,83	—	12 594,83	8 633,26
23 576,05	10 191,00	2 488.75	—	12 679,75	10 896,30
1 685,87	—	—	—	—	1 685,87
f 836 051,17	f 239 147,00	f 181 319,85½	f 3 133,50	f 423 600,25½	f 412 450,81½
832 221,63½	235 851,00	188 037,22	3 121,10	427 012,32	405 209,31½
f 3 829,53½	f 3 293,00	f — 6 717,36½	f 12,40	f — 3 411,96½	f 7 241,50

De vorenstaande tabel toont aan, dat de uitgaven wegens personeel sedert 1901 zijn toegenomen met f 3470,15⁵.

Er ontstond:

vermeerdering te:		*vermindering* te:	
Breda	met f 224,72⁵	's Hertogenbosch	met f 183,33
Nijmegen	„ 538,33⁵	Doetinchem	„ 329,59
Tiel	„ 554,34	Zutphen	„ 66,67⁵
Delft	„ 283,34	Dordrecht	„ 247,49
Gorinchem	„ 599,66⁵	Gouda	„ 513,04⁵
's Gravenhage	„ 1 466,64⁵	Middelburg	„ 241,67⁵
Leiden	„ 401,38	Deventer	„ 166,67
Rotterdam	„ 1 788,63⁵	Kampen	„ 5,55
Schiedam	„ 197,91	Zwolle	„ 152,40
Amsterdam	„ 96,28	Groningen	„ 983,91
Haarlem	„ 219,71⁵	Winschoten	„ 156,66
Amersfoort	„ 183,48⁵	Maastricht	„ 733,34
Utrecht	„ 492,12⁵		
Sneek	„ 3,84⁵	Totaal . .	f 3 780,33⁵
Assen	„ 205,06⁵		
Totaal . .	f 7 250,49		

De uitgaven wegens materieel vermeerderden met f 170,85.

Er ontstond:

vermeerdering te:		*vermindering* te:	
Breda	met f 42,30⁵	's Hertogenbosch	met f 41,79
Tiel	„ 238,64	Arnhem	„ 133,37
Delft	„ 502,23	Doetinchem	„ 169,35
Dordrecht	„ 140,32⁵	Nijmegen	„ 827,54
Gorinchem	„ 185,17⁵	Zutphen	„ 57,89
Gouda	„ 193,95	Leiden	„ 1 176,56
's Gravenhage	„ 792,08	Rotterdam	„ 2 279,34
Amsterdam	„ 3 138,97⁵	Schiedam	„ 191,94
Haarlem	„ 58,53	Alkmaar	„ 14,71
Amersfoort	„ 91,35⁵	Middelburg	„ 141,93⁵
Utrecht	„ 363,21	Deventer	„ 80,90⁵
Leeuwarden	„ 72,20⁵	Groningen	„ 544,76
Sneek	„ 108,82	Assen	„ 214,24⁵
Kampen	„ 29,14	Maastricht	„ 149,00
Zwolle	„ 102,51⁵		
Winschoten	„ 44,73	Totaal . .	f 6 023,33⁵
Totaal . .	f 6 194,18⁵		

Het bedrag der Rijkssubsidiën was f 239 147 tegenover f 235 854 ten vorigen jare.

Aan schoolgelden werd f 6717,36⁵ minder ontvangen dan in 1901. Zij bedroegen:

meer te:		*minder te:*	
Tiel	met f 18,33⁵	Breda	met f 275,00
Gorinchem	„ 86,66	's Hertogenbosch	„ 292,50
Gouda	„ 300,00	Arnhem	„ 140,00
Leiden	„ 277,50	Doetinchem	„ 131,25
Amersfoort	„ 394,00	Nijmegen	„ 472,70
Sneek	„ 240,00	Zutphen	„ 105,83
Zwolle	„ 93,66⁵	Dordrecht	„ 594,00
Winschoten	„ 240,10	's Gravenhage	„ 7,33
		Rotterdam	„ 450,00
Totaal . .	f 1 650,26	Schiedam	„ 676,66⁵
		Amsterdam	„ 2 929,22
		Haarlem	„ 92,50
		Middelburg	„ 541,64
		Utrecht	„ 625,00
		Leeuwarden	„ 255,67
		Deventer	„ 78,00
		Kampen	„ 18,75
		Groningen	„ 385,04
		Assen	„ 220,28
		Maastricht	„ 76,25
		Totaal . .	f 8 367,62⁵

De bijzondere inkomsten waren f 12,40 hooger dan in het vorige jaar.

Het geheele bedrag der uitgaven voor gymnasia en Latijnsche scholen in 1901 gedaan, is: door het Rijk (subsidiën en inspecteur der gymnasia) . . . . . f 244,411,30
door de gemeenten 596,904,17
Totaal . . . f 841 315,47

tegenover f 836 884,38⁵ in 1901.

De inkomsten der gemeenten na aftrek der subsidiën beliepen f 184 453,35⁵.

Het zuiver bedrag der uitgaven door de gemeenten was dus f 412 450,81⁵, tegenover f 405 209,31⁵ in het vorige jaar.

Uit het vorenstaande blijkt, dat in 1902 voor het hooger onderwijs (Universiteiten, bijdragen in de kosten der opleiding van godsdienstleeraren, gymnasia en Latijnsche scholen) werd *uitgegeven:*

door het Rijk . . . . . f 2 443 048,52⁵
„ de provincie Noordholland 10 000,00
„ de gemeenten 983 653,66
Totaal . . . f 3 436 702,18⁵

tegenover f 3 237 327,26 in 1901.

De inkomsten van het Rijk bedroegen . . . f 269 293,75
die der gemeenten buiten de subsidiën . . 333 664,85

Totaal . . . f 602 958,60

tegenover f 601 023.17 in 1901.

Het zuiver bedrag der uitgaven was derhalve f 2 833 743,58 tegenover f 2 636 304,09 in 1901.

Ten slotte volgt hier een overzicht van de uitgaven en inkomsten, ter zake van het hooger onderwijs, in de jaren 1878 tot en met 1902.

	UITGAVEN				INKOMSTEN.			Zuiver bedrag der uitgaven.
	door het Rijk.	door de provincie Noordholland.	door de gemeenten.	Totaal.	van het Rijk.	van de gemeenten.	Totaal.	
In 1878 . .	f 1 193 725,59	f10 000,00	f 515 711,68	f 1 719 437,27	f 158 415,00	f 196 288 62	f 354 703,62	f 1 364 733,65
„ 1879 . .	1 350 299,94	10 000,00	678 848,63	2 039 148,57	163 920,00	221 925,52	385 845,52	1 653 303,04
„ 1880 . .	1 482 399,45	10 000,00	953 865,02	2 446 264,47	159 332,50	237 636,60	396 969,10	2 049 295,36
„ 1881 tot en met 1885 gemiddeld .	1 573 396,14	10 000,00	865 999,01	2 449 395,15	193 458.42	265 488,54	458 946,96	1 990 448,19
In 1886 tot en met 1890 gemiddeld .	1 624 415,92	10 000,00	894 949,82	2 529 365,74	220 731,66	318,493,73	539 225,39	1 990 140,35
In 1891 tot en met 1895 gemiddeld .	1 844 669,57	10 000,00	938 952,84	2 793 622,41	235 326,67	346 867 83	582 194,51	2 211 427,90
In 1896 . .	2 037 060,21	10 000,00	912 824,96	2 959 885,17	239,646,75	353 572,11	593 218,86	2 366 666,30
„ 1897 . .	2 080 830,77	10 000,00	932 039,53	3 022 870,30	232 069,25	342 063,69	574 132,94	2 448 737,36
„ 1898 . .	2 113 234,73	10 000,00	924 314,34	3 047 549,08	248 511,25	334 493 24	583 004,49	2 464 544,58
„ 1899 . .	2 080 255,56	10 000,00	944 755,79	3 035 011,36	245 034,50	334 914,23	579 948,73	2 455 062,63
„ 1900 . .	2 083 166,92	10 000,00	950 059,44	3 043 226,36	257 241,75	344 691,32	601 933,07	2 441 293,28
„ 1901 . .	2 271 938,65	10 000,00	955 388,61	3 237,327,26	264 371,75	336 651,42	601 023,17	2 636 304,09
„ 1902 . .	2 443 048,52	10 000,00	983 653 66	3 436 702,18	269 293,75	333 664,85	602 958,60	2 833 743,58

TWEEDE DEEL.

VAN HET MIDDELBAAR ONDERWIJS.

§ 1 WETTELIJKE VOORSCHRIFTEN OMTRENT HET MIDDELBAAR ONDERWIJS.

Bij Koninklijk besluit van 23 Januari 1902 (*Staatsblad* n°. 7) zijn de artt. 21 en 22 van het reglement voor de Rijkshoogere burgerscholen, welke de toelatings- en overgangsexamens aan die scholen regelen, gewijzigd en aangevuld. (Het Koninklijk besluit van 23 Januari 1902 (*Staatsblad* n°. 7) volgt als bijlage M hierachter.)

I.

MIDDELBAAR ONDERWIJS VOOR ALGEMEENE ONTWIKKELING.

VAN DE HOOGERE BURGERSCHOLEN.

§ 2. HOOGERE BURGERSCHOLEN.

A. GETAL EN SOORT DER SCHOLEN.

Het getal der hoogere burgerscholen werd in den loop van het jaar 1902 vermeerderd met drie, nl. door de oprichting van eene gemeentelijke hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Arnhem en te Rotterdam en een met 5 jarigen cursus te Utrecht.

De volgende tabel vermeldt de gemeenten, waar de scholen zijn gevestigd, haar soort, het jaar der oprichting, den duur van den cursus, benevens het bedrag van het schoolgeld voor het volledig onderwijs en voor enkele lessen.

De Nederlandsche school voor nijverheid en handel te Enschedé wordt afzonderlijk vermeld in § 5.

Provinciën.	Gemeenten.	Soort der school.	Jaar der opening.	Duur van den cursus.	Bedrag van het schoolgeld voor volledig onderwijs.	Bedrag van het schoolgeld voor enkele lessen.
Noordbrabant,	's Hertogenbosch,	Rijks- hoogere burgerschool,	1867	5 jaar	f 30 p. jaar.	f 7 en f 14 per vak.
	Tilburg,	Idem,	1866	5 „	30 „	7 „ 14 „ „
	Breda,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1867	5 „	60 „	3 per wekelijksch lesuur 's jaars.
	Bergen op Zoom,	Rijks- hoogere burgerschool,	1882	5 „	40 „	7 en f 14 per vak.
	Helmond,	Idem.	1867	3 „	30 „	7 „ 14 „ „
Gelderland,	Arnhem,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1866	5 „	60 „	6 tot f 60 per jaar.
	Idem,	Gemeent. hoogere burgerschool,	1902	3 „	30 „	3 „ 30 „ „
	Nijmegen,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1865	5 „	60 „	5 per lesuur 's weeks.
	Idem,	Bijzondere hoogere burgerschool,	1900	5 „	60 „	—
	Apeldoorn,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1877	5 „	60 „	5 per lesuur 's weeks.

Provinciën.	Gemeenten.	Soort der school.	Jaar der opening.	Duur van den cursus.	Bedrag van het schoolgeld voor volledig onderwijs.	Bedrag van het schoolgeld voor enkele lessen.
	Zutphen,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1864	5 jaar	f 50 en f 60 p. jaar.	—
	Tiel,	Idem,	1870	5 „	50 „	f 5 tot f 12 's jaars.
	Winterswijk,	Rijks- hoogere burgerschool,	1870	3 „	30 „	7 en 14 per vak.
	Zalt-Bommel,	Gemeent. hoogere burgerschool,	1867	5 „	36 en f 48 „	6 „ 12 „ „ tot maxim. v. f 36 resp. f 48 per jaar.
Zuidholland,	's Gravenhage,	Idem,	1865	5 „	100 „	10 tot f 48 per jaar.
	Idem,	Idem,	1901	5 „	100 „	10 „ 48 „ „
	Idem,	Idem,	1883	3 „	60 „	—
	Rotterdam,	Gesubs gem. hoogere burgerschool,	1865	5 „	60 en f 120 „	—
	Idem,	Gemeent. hoogere burgerschool,	1875	3 „	30 f 60 en f 120 „	—
	Idem,	Idem,	1902	3 „	30 en f 60 „	—
	Idem,	Christelijke hoogere burgerschool,	1901	—	100 „ 80 „	—
	Leiden,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1864	5 „	60 „	10 tot f 25 per jaar.
	Dordrecht,	Idem,	1865	5 „	54 en f 72 „	10 „ 15 „ vak.
	Delft,	Idem,	1864	5 „	70 „	30 en 70 „ jaar.
	Schiedam,	Idem,	1869	5 „	60 „	6 tot 15 „ vak.
	Gouda,	Rijks- hoogere burgerschool,	1865	5 „	50 „	7 „ 14 „ „
	Gorinchem,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1871	5 „	60 „	30 „ 60 „ „
	Brielle,	Idem,	1879	3 „	30 „	10 per vak, elk volgend f 5.
Noordholland,	Amsterdam,	Gemeent. hoogere burgerschool,	1865	5 „	f 60 tot f 200 p. jaar. Evenredig schoolg.	6 per jaar per wekelijksch lesuur.
	Idem,	Idem,	1898	5 „	f 60 tot f 200 p. jaar. Evenredig schoolg. (Forensen f 200).	6 per jaar per wekelijksch lesuur.
	Idem,	Idem,	1901	5 „	f 60 tot f 200 p. jaar. Evenredig schoolg. (Forensen f 200).	6 per jaar per wekelijksch lesuur.
	Idem,	Idem,	1876	3 „	f 30 tot f 180 p. jaar. Evenredig schoolg.	—
	Idem,	Idem,	1881	3 „	f 30 tot f 180 p jaar. Evenredig schoolg.	—
	Idem,	Idem, met handelsschool,	1882	3 „ 3 + 2 j.	f 100 tot f 250 p. jaar. Evenredig schoolg.	—
	Idem,	Idem,	1892	3 „	f 30 tot f 180 p. jaar. Evenredig schoolg.	—
	Haarlem,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1864	5 „	f 60 p. jaar.	10 tot f 25 per jaar.
	Idem,	Gemeent. hoogere burgerschool,	1864	3 „	60 „	10 „ 25 „ „
	Zaandam,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1866	5 „	60 „	20 „ 60 „ „
	Alkmaar,	Rijks- hoogere burgerschool,	1867	5 „	30 „	7 „ 14 „ vak.
	Hoorn,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1868	5 „	40 en f 50 „	5 „ 20 „ jaar per vak maxim. f 50.
	Enkhuizen,	Idem,	1870	3 „	20 „ 30 „	15.
	den Helder,	Rijks- hoogere burgerschool,	1898	5 „	30 „	7 tot f 14 per vak.
Zeeland,	Middelburg,	Idem,	1865	5 „	40 „	7 „ 14 „ „
	Zierikzee,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1869	5 „	40 „	10 „ 40 „ jaar.
	Goes,	Rijks- hoogere burgerschool,	1865	5 „	40 „	7 „ 14 „ vak.

Provinciën.	Gemeenten.	Soort der school.	Jaar der opening.	Duur van den cursus.	Bedrag van het schoolgeld voor volledig onderwijs.	Bedrag van het schoolgeld voor enkele lessen.
Utrecht,	Utrecht,	Rijks- hoogere burgerschool,	1866	5 „	f 60 p. jaar.	f 10 „ 20 „ „
	Idem,	Gemeentelijke hoogere burgerschool,	1902	5 „	100 en f 160 „	10 per wekel. lesuur.
	Idem,	Idem,	1880	3 „	30 „	—
	Amersfoort,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool met handelsklasse,	1871	5 „	60 „	6 tot f 15 per vak.
Friesland,	Leeuwarden,	Rijks- hoogere burgerschool,	1867	5 „	50 „	7.50 „ 50 „ jaar.
	Harlingen,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1865	3 „	40 „	6 „ 12 „ vak.
	Sneek,	Idem,	1864	5 „	35 en f 50 „	12 tot f 35 of f 50 p. jaar, teekenen alleen f 10.
	Heerenveen,	Rijks- hoogere burgerschool,	1870	3 „	30 „	7 tot f 14 per vak.
Overijssel,	Zwolle,	Idem,	1867	5 „	50 „	7.50 „ 15 „ „
	Deventer,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1864	5 „	60 en f 70 „	4 voor elk lesuur 's weeks tot een maximum van f 70.
	Kampen,	Gemeentelijke hoogere burgerschool,	1868	5 „	40 „	10 per vak.
	Stad-Almelo,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1874	4 „	50 „	3; voor natuur- en scheikunde f 4.
Groningen,	Groningen,	Rijks- hoogere burgerschool,	1864	5 „	50 „	7.50 en f 15 per vak tot f 50.
	Idem,	Gemeentelijke hoogere burgerschool,	1882	3 „	25 „	—
	Veendam,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1866	5 „	1ste kl. f 20, 2de kl. f 25, 3de kl. f 30, 4de kl. f 40, 5de kl. f 50.	Als voor volledig onderwijs.
	Winschoten,	Idem,	1879	3 „	f 40 p. jaar.	f 10 per vak tot f 40.
	Sappemeer,	Rijks- hoogere burgerschool,	1868	3 „	30 „	7.50 tot f 14 per vak.
	Warffum,	Idem,	1868	3 „	30 „	7 „ 14 „ „
Drenthe,	Assen,	Idem,	1868	5 „	30 „	7 „ 14 „ „ f 30 meer vakken.
	Meppel,	Idem,	1881	3 „	30 „	7 tot f 14 per vak.
Limburg,	Maastricht,	Gesubs. gem. hoogere burgerschool,	1864	5 „	30 en f 50 „	5 „ 10 „ „
	Roermond,	Rijks- hoogere burgerschool,	1864	5 „	30 „	5 „ 10 „ „
	Venlo,	Idem,	1866	3 „	30 „	7 „ 14 „ „
	Rolduc,	R.-Katholieke hoogere burgerschool,	1872	5 „	—	—

Omtrent het schoolgeld valt het volgende op te merken:

Waar in de desbetreffende kolom twee getallen voorkomen, geldt in den regel het eerste bedrag voor de lagere, het tweede voor de hoogere klassen.

Te Amsterdam wordt evenredig schoolgeld geheven, waarvan het maximum en het minimum bedrag zijn opgegeven.

Vrijstelling van de betaling van schoolgeld werd in 1902 verleend aan:

8 leerlingen te 's Hertogenbosch, 15 te Bergen op Zoom, 4 te Tilburg, 10 te Gouda, 7 te Alkmaar. 6 te den Helder, 11 te Middelburg, 7 te Goes, 5 te Utrecht (Rijks- hoogere burgerschool), 27 te Leeuwarden, 7 te Zwolle, 23 te Groningen, 8 te Assen, 29 te Roermond, 14 te Helmond, 11 te Winterswijk, 13 te Heerenveen, 24 te Sappemeer, 3 te Warffum, 4 te Meppel, 10 te Venlo, 6 te Arnhem (5-jarige cursus), 5 te Arnhem (3-jarige cursus), 2 te Nijmegen (openbare), 1 te Apeldoorn, 6 te Zutphen, 1 te Tiel, 4 te Zalt-Bommel, 11 te 's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus), 9 te 's Gravenhage (2de 5-jarige cursus), 9 te 's Gravenhage (3-jarige cursus), 13 te Schiedam, 5 te Brielle, 31 te Amsterdam (1ste 5-jarige cursus), 14 te Amsterdam (2de 5-jarige cursus), 16 te Amsterdam (3de 5-jarige cursus), 19 te Amsterdam (1ste 3-jarige cursus), 24 te Amsterdam (2de 3-jarige cursus), 29 te Amsterdam (4de 3-jarige cursus), 1 te Zaandam, 7 te Enkhuizen, 16 te Utrecht (3-jarige cursus), 1 te Amersfoort, 1 te Harlingen, 4 te Sneek, 2 te Deventer, 3 te Stad-Almelo, 20 te Groningen (3-jarige cursus), 2 te Veendam, 5 te Winschoten en 14 te Maastricht, te zamen aan 527 leerlingen op 51 scholen.

Bovendien waren 2 te Maastricht voor de helft van de betaling van schoolgeld vrijgesteld.

Waar in de kolom, het schoolgeld voor enkele lessen betreffende, het teeken — voorkomt, beteekent dit, dat leerlingen voor enkele lessen niet worden toegelaten.

B. GETAL DER LEERLINGEN.

De volgende tabel geeft een overzicht van het getal mannelijke leerlingen in elke klasse, het totaal dezer leerlingen, het getal leerlingen voor enkele lessen en het totaal van alle leerlingen op 31 December 1902. Waar op deze tabel het teeken — voorkomt, beduidt dit, dat de in het hoofd genoemde klasse niet bestaat krachtens de organisatie der school.

SCHOLEN.		Getal der mannelijke leerlingen voor volledig onderwijs in de						Voor enkele lessen.	Algemeen totaal.
Provincie.	Gemeenten.	1ste klasse.	2de klasse.	3de klasse.	4de klasse.	5de klasse.	Totaal.		
Noordbrabant.	's Hertogenbosch	34	28	27	12	10	111	10	121
	Tilburg.	12	19	8	5	10	54	3	57
	Breda	41	34	45	21	17	158	6	164
	Bergen op Zoom	40	34	32	8	10	124	8	132
	Helmond	24 [1]	10	7	—	—	41	1	42
Gelderland.	Arnhem (5-jarige cursus) . .	32	35	29	26	36	158	4	162
	Id. (3-jarige „) . .	41	8	4	—	—	53	1	54
	Nijmegen	49	46	31	34	19	179	4	183
	Id. (bijzondere) . . .	72	37	25	—	—	134	2	136
	Apeldoorn.	25	16	10	13	7	71	2	73
	Zutphen	31	28	36	24	25	144	4	148
	Tiel	18	14	8	10	9	59	5	64
	Winterswijk	13	17	18	—	—	48	9	57
	Zalt-Bommel	10	15	10	3	7	45	4	49
Zuidholland.	's Gravenhage (1ste 5-jar. curs.)	54	43	51	51	80	279	1	280
	Id. (2de 5-jar. „)	44	60	54	44	—	202	—	202
	Id. (3-jarige cursus)	77	53	39	—	—	169	—	169
	Rotterdam (5-jarige cursus) .	55	62	41	45	34	237	—	237
	Id. (1ste 3-jar. curs.).	51	84	57	10 [2]	—	202	—	202
	Id. (2de 3-jar. „)	60	—	—	—	—	60	—	60
	Rotterdam (bijzondere). . .	18	12	—	—	—	30	—	30
	Leiden	50	35	36	32	27	180	2	182
	Dordrecht.	46	43	47	20	29	185	2	187
	Delft.	19	19	15	19	12	84	2	86
	Schiedam	24	30	23	27	10	114	5	119
	Gouda	32	33	27	27	18	137	1	138
	Gorinchem	23	17	13	14	6	73	—	73
	Brielle	13	9	7	—	—	29	6	35
Noordholland.	Amsterdam (1ste 5-jar. curs.)	30	37	42	57	51	217	1	218
	Id. (2de 5-jar. „)	43	36	55	38	28	200	2	202
	Id. (3de 5-jar. „)	33	21	26	25	—	105	—	105
	Id. (1ste 3-jar. „)	124	110	73	—	—	307	—	307
	Id. (2de 3-jar. „)	118	99	81	—	—	298	—	298
	Id. (3de 3-jar. „ met handelsschool.) . . .	35	62	58	122 [2]	86 [2]	363	—	363
	Amsterdam (4de 3-jar. curs.)	98	69	56	—	—	223	—	223
	Haarlem (5-jarige cursus) . .	21	19	25	49	28	142	2	144
	„ (3-jarige cursus) . .	57	46	42	—	—	145	—	145
	Zaandam	20	20	12	21	—	73	—	73

SCHOLEN.		Getal der mannelijke leerlingen voor volledig onderwijs in de						Voor enkele lessen.	Algemeen totaal.
Provincie.	Gemeenten.	1ste klasse.	2de klasse.	3de klasse.	4de klasse.	5de klasse.	Totaal.		
	Alkmaar	32	18	21	12	9	92	11	103
	Hoorn	26	22	16	8	14	86	3	89
	Enkhuizen	17	20	4	—	—	41	3	44
	den Helder	23	28	13	5	5	74	8	82
Zeeland.	Middelburg	39	28	37	27	11	142	7	149
	Zierikzee	14	14	9	5	4	46	8	54
	Goes.	29	19	19	12	5	84	2	86
Utrecht.	Utrecht (1ste 5-jar. curs.) . .	49	40	42	53	34	218	—	218
	Id. (2de 5-jar. „) . .	21	9	17	4	4	55	1	56
	Id. (3-jarige cursus) . .	99	76	51	6 [2])	—	232	—	232
	Amersfoort	33	51	60	56	28	228	2	230
Friesland.	Leeuwarden	49	49	35	44	20	197	3	200
	Harlingen.	18	14	8	—	—	40	—	40
	Sneek	25	26	11	10	1	73	6	79
	Heerenveen	25	17	10	—	—	52	1	53
Overijssel.	Zwolle	20	28	21	12	18	99	1	100
	Deventer	24	28	20	24	10	106	3	109
	Kampen	20	20	25	18	8	91	—	91
	Stad-Almelo	15	18	10	13	5	61	1	62
Groningen.	Groningen (5-jarige cursus) .	40	36	46	37	30	189	4	193
	Id. (3-jarige „) .	64	46	13	—	—	123	—	123
	Veendam	25	17	14	12	5	73	3	76
	Winschoten	18	23	14	—	—	55	—	55
	Sappemeer	26	21	24	—	—	71	2	73
	Warffum	18	8	7	—	—	33	—	33
Drenthe.	Assen	18	23	13	5	7	66	13	79
	Meppel.	23	13	5	—	—	41	2	43
Limburg.	Maastricht	51	25	32	14	16	138	4	142
	Roermond.	35	20	13	7	7	82	4	86
	Venlo	46 [3])	10	6	—	—	62	—	62
	Rolduc (bijzondere)	48	51	46	16	15	176	—	176
		2577	2178	1832	1157	815	8559	179	8738

[1]) Waarvan 5 in de voorbereidende klasse. [2]) Leerlingen der handelsklasse. [3]) Waarvan 24 in de voorbereidende klasse.

De leerlingen der handelsklassen, verbonden aan de scholen met 3-jarigen cursus te Rotterdam en te Utrecht komen voor in de kolom der 4de klasse, en die van de 1ste en 2de klasse der handelsschool, verbonden aan de 3de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Amsterdam in de kolommen der 4de en 5de klasse.

Het aantal *mannelijke* leerlingen voor volledig onderwijs bedroeg op 31 December 1902, 8559 of 331 meer dan in 1901; het aantal leerlingen voor enkele lessen ten getale van 179, nam toe met 2, zoodat alle scholen te zamen op 31 December 1902, 8738 mannelijke leerlingen telden, zijnde 333 meer dan op 31 December 1901.

Zooals hierboven is medegedeeld is de Nederlandsche school voor Nijverheid en handel hier buiten rekening gelaten.

De voorbereidende klassen telden:

te Helmond 5 en te Venlo 24 leerlingen; ze zijn onder die der eerste klasse opgenomen.

Aan de volgende scholen waren de daarbij vermelde klassen in parallelafdeelingen gesplitst:

's Hertogenbosch,	1ste, 2de en 3de	klasse	in 2	afdeelingen;
Breda,	1ste, 2de, 3de „ 4de	„	„ 2	„
Bergen op Zoom,	1ste, 2de „ 3de	„	„ 2	„
Arnhem (5-jarige cursus),	5 klassen		„ 2	„
„ (3-jarige cursus),	de 1ste klasse		„ 2	„
Nijmegen,	5 klassen		„ 2	„
Zutphen,	5 „		„ 2	„
Winterswijk,	de 3de klasse		„ 2	„
Nijmegen (bijzondere),	„ 1ste „		„ 2	„

's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus), de 1ste, 3de en 4de in 3, de 2de in 2 en de 5de klasse in 4 afdeelingen;

's Gravenhage (2de 5-jarige cursus), de 1ste 2de en 3de in 3 en de 4de klasse in 2 afdeelingen;

's Gravenhage (3-jarige cursus), de 1ste in 4, de 2de en 3de klasse in 3 afdeelingen;

Rotterdam (5-jarige cursus), de 1ste, 2de, 4de en 5de in 3; de 3de klasse in 4 afdeelingen;

Rotterdam (1ste 3-jarige cursus), de 1ste en 3de in 3, de 2de klasse in 4 afdeelingen;

Rotterdam (2de 3-jarige cursus), de 1ste klasse in 3 afdeelingen;

Leiden,	alle klassen		„ 2	„
Dordrecht,	de 1ste, 2de, 3de en 5de	klasse	„ 2	„
Schiedam,	de 2de en 4de	„	„ 2	„
Gouda,	de 1ste, 2de 3de en 4de	„	„ 2	„

Amsterdam (1ste 5-jarige cursus), de 1ste, 2de en 3de in 2, de 4de en 5de klasse in 3 afdeelingen;

Amsterdam, (2de 5-jarige cursus), de 1ste, 2de, 4de en 5de in 2, de 3de klasse in 3 afdeelingen;

Amsterdam (3de 5-jarige cursus), de 1ste en 4de klasse in 2 afdeelingen;

Amsterdam (1ste 3-jarige cursus), de 1ste in 5, de 2de in 4, de 3de klasse in 4 afdeelingen;

Amsterdam (2de 3-jarige cursus), de 1ste en 2de in 4, de 3de klasse in 3 afdeelingen;

Amsterdam (3de 3-jarige cursus), de 1ste en 3de klasse in 2 afdeelingen, 2de klasse in 3 afdeelingen, handelsschool de 1ste in 5, de 2de klasse in 3 afdeelingen;

Amsterdam (4de 3-jarige cursus), de 1ste in 4, de 2de in 3, de 3de klasse in 2 afdeelingen;

Haarlem (5-jarige cursus), de 4de in 3, de 5de klasse in 2 afdeelingen;

Haarlem (3-jarige cursus), de 1ste in 3, de 5de klasse in 2 afdeelingen;

Alkmaar (5-jarige cursus), de 1ste, 2de en 3de klasse in 2 afdeelingen;

den Helder, de 1ste en 2de in 2, de 3de klasse alleen voor natuurkunde en teekenen in 2 afdeelingen;

Middelburg, de 1ste, 2de, 3de en 4de klasse in 2 afdeelingen;

Goes, de 1ste klasse in 2 afdeelingen;

Utrecht (1ste 5-jarige cursus), de 1ste, 2de, 3de en 5de in 2, de 4de klasse in 3 afdeelingen;

Utrecht (3-jarige cursus), de 1ste in 4, de 2de en 3de klasse in 3 afdeelingen;

Amersfoort, de 1ste, 2de, 3de en 4de in 3, de 5de klasse in 2 afdeelingen;

Leeuwarden, de 1ste en 2de in 3, de 3de, 4de en 5de klasse in 2 afdeelingen;

Heerenveen,	de 1ste	klasse	in 2	afdeelingen;
Zwolle,	de 2de en 3de	„	„ 2	„
Almelo,	„ 1ste „ 2de	„	„ 2	„
Groningen (5-jarige cursus),	alle klassen		„ 2	„
„ (3-jarige cursus),	de 1ste en 2de	klasse	in 3	afdeelingen;
Veendam,	de 1ste	klasse	in 2	afdeelingen;
Winschoten,	„ 2de	„	„ 2	„
Sappemeer,	de 1ste, 2de en 3de	„	„ 2	„
Maastricht,	de 1ste	„	„ 2	„
Roermond,	„ 1ste	„	„ 2	„
Rolduc (bijzonder),	de 1ste, 2de en 3de	„	„ 2	„

Uit het bovenstaande blijkt, dat aan 47 scholen te zamen 146 klassen, waren gesplitst in 346 afdeelingen; onder deze waren 42 eerste klassen verdeeld in 99, 36 tweede in 87, 33 derde in 75, 20 vierde in 49 en 15 vijfde in 36 afdeelingen.

Het aantal vrouwelijke leerlingen, zoowel voor volledig onderwijs als voor enkele lessen op 31 December 1902 aanwezig op de hoogere burgerscholen voor jongens wordt gevonden op onderstaande tabel.

SCHOLEN		Getal der vrouwelijke leerlingen voor volledig onderwijs in de						Voor enkele lessen.	Algemeen totaal.
Provincien.	Gemeenten.	1ste klasse.	2de klasse.	3de klasse.	4de klasse.	5de klasse.	Totaal.		
Noordbrabant.	's Hertogenbosch	12	9	3	2	1	27	8	35
	Tilburg	—	1	—	—	—	1	—	1
	Breda	9	6	3	2	3	23	2	25
	Bergen op Zoom	2	5	7	2	3	19	2	21
	Helmond	9 [1])	5	5	—	—	19	1	20
Gelderland	Arnhem (5-jarige cursus)	15	8	6	1	2	32	—	32
	Idem (3-jarige „)	13	3	—	—	—	16	—	16
	Nijmegen	13	13	8	3	4	41	—	41
	Idem (bijzondere)	—	—	—	—	—	—	—	—

SCHOLEN.		Getal der vrouwelijke leerlingen voor volledig onderwijs in de						Voor enkele lessen.	Algemeen totaal.
Provinciën.	Gemeenten.	1ste klasse.	2de klasse.	3de klasse.	4de klasse.	5de klasse.	Totaal		
	Apeldoorn	6	3	6	2	3	20	3	23
	Zutphen	5	8	5	3	3	24	1	25
	Tiel	1	—	—	2	1	4	2	6
	Winterswijk	5	6	4	—	—	15	1	16
	Zalt-Bommel	10	1	—	—	—	11	2	13
Zuidholland	's Gravenhage (1ste 5-jar. curs.)	15	7	5	—	2	29	2	31
	Idem (2de 5-jar. „)	26	12	3	—	—	41	2	43
	Idem (3-jar. cursus)	13	9	5	—	—	27	—	27
	Rotterdam (5-jarige cursus)	6	3	5	3	6	23	—	23
	Idem (1ste 3-jarige curs.)	—	1	—	—	—	1	—	1
	Idem (2de 3-jarige „)	4	—	—	—	—	4	—	4
	Idem (bijzondere)	—	—	—	—	—	—	—	—
	Leiden	1	4	2	4	2	13	—	13
	Dordrecht	—	2	1	—	—	3	—	3
	Delft	2	—	3	2	2	8	1	9
	Schiedam	4	4	3	1	2	14	3	17
	Gouda	3	2	1	2	1	11	3	14
	Gorinchem	5	3	1	—	—	10	—	10
	Brielle	4	—	—	—	—	5	7	12
Noordholland	Amsterdam (1ste 5-jarige curs.)	14	3	8	9	7	41	1	42
	Idem (2de 5-jarige „)	13	17	11	10	7	58	1	59
	Idem (3de 5-jarige „)	9	8	4	—	—	21	—	21
	Idem (1ste 3-jarige „)	—	—	—	—	—	—	—	—
	Idem (2de 3-jarige „)	—	—	—	—	—	—	—	—
	Idem (3de 3-jarige „) (met handelsschool)	2	—	2	1 [2])	—	5	—	5
	Idem (4de 3-jarige curs.)	4	1	—	—	—	5	—	5
	Haarlem (5-jarige cursus)	5	4	—	8	7	24	3	27
	Idem (3-jarige „)	16	—	—	—	—	16	—	16
	Zaandam	6	3	6	3	—	18	2	20
	Alkmaar	7	5	10	2	1	25	14	39
	Hoorn	1	4	—	2	5	12	—	12
	Enkhuizen	2	5	2	—	—	9	2	11
	Helder	15	4	8	5	1	33	4	37
Zeeland	Middelburg	6	5	4	5	2	22	6	28
	Zierikzee	3	3	2	—	—	8	4	12
	Goes	1	1	—	3	—	5	3	8
	Utrecht (1ste 5-jar. cursus)	2	8	7	7	5	29	—	29
	„ (2de „ „)	4	—	2	—	2	8	—	8
	„ (3-jarige „)	10	3	—	—	1 [1])	14	—	14
	Amersfoort	12	18	16	8	5	59	8	67
Friesland	Leeuwarden	13	8	7	1	3	32	3	35
	Harlingen	—	3	—	—	—	3	1	4

SCHOLEN.		Getal der vrouwelijke leerlingen voor volledig onderwijs in de						Voor enkele lessen.	Algemeen totaal.
Provincien.	Gemeenten.	1ste klasse.	2de klasse.	3de klasse.	4de klasse.	5de klasse.	Totaal.		
	Sneek	3	1	—	2	—	6	6	12
	Heerenveen	7	1	3	—	—	11	2	13
Overijssel	Zwolle	6	7	6	4	2	25	3	28
	Deventer	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kampen	3	1	3	2	—	9	1	10
	Stad-Almelo	13	11	10	8	—	42	2	44
Groningen	Groningen (5-jar. cursus)	9	9	3	5	3	29	1	30
	„ (3-jar. „)	2	—	—	—	—	2	—	2
	Veendam	9	11	4	—	6	30	—	30
	Winschoten	8	11	10	—	—	29	—	29
	Sappemeer	13	7	4	—	—	24	1	25
	Warffum	5	6	4	—	—	15	3	18
Drenthe	Assen	3	2	1	1	—	7	—	7
	Meppel	6	8	3	—	—	17	2	19
Limburg	Maastricht	—	—	—	—	—	—	—	—
	Roermond	2	3	4	1	1	11	4	15
	Venlo	2	2	—	—	—	4	—	4
	Roldue (bijzondere)	—	—	—	—	—	—	—	—
		419	298	222	117	93	1149	117	1266

[1]) Waarvan 1 in de voorbereidende klasse.

[2]) Leerlinge der handelsklasse.

Op deze tabel komen alle scholen voor, waar op 31 December 1902 vrouwelijke leerlingen werden aangetroffen.

Aan alle scholen voor jongens te zamen waren op dien datum derhalve aanwezig 1149 *vrouwelijke* leerlingen voor volledig onderwijs en 117 voor enkele lessen. Een jaar te voren waren die getallen 927 en 98; het aantal meisjes voor volledig onderwijs nam dus toe met 222 en dat voor enkele lessen met 19, zoodat het geheele aantal *vrouwelijke* leerlingen op 31 December 1902 241 meer bedroeg, dan op dienzelfden datum in 1901. De Nederlandsche school voor nijverheid en handel te Enschedé is buiten rekening gelaten.

De volgende tabel geeft een vergelijkend overzicht van het aantal mannelijke en vrouwelijke leerlingen aan het einde der jaren 1901 en 1902 en wel voor het volledig onderwijs, voor enkele lessen en voor beide te zamen.

SCHOLEN.		Mannelijke en vrouwelijke leerlingen								Totaal.			
		voor volledig onderwijs.				voor enkele lessen.							
Provincien.	GEMEENTEN.	Op 31 Dec. 1901.	Op 31 Dec. 1902.	Meer in 1902.	Minder in 1902.	Op 31 Dec. 1901.	Op 31 Dec. 1902.	Meer in 1902.	Minder in 1902.	Op 31 Dec. 1901.	Op 31 Dec. 1902.	Meer in 1902.	Minder in 1902.
Noordbrabant.	's Hertogenbosch	128	138	10	—	8	18	10	—	136	156	20	—
	Tilburg	62	55	—	7	4	3	—	1	66	58	—	8
	Breda	169	181	12	—	1	8	7	—	170	189	19	—
	Bergen op Zoom	141	143	2	—	6	10	4	—	147	153	6	—
	Helmond	47	60	13	—	2	2	—	—	49	62	13	—
Gelderland	Arnhem (5-jarige cursus)	185	190	5	—	5	4	—	1	190	194	4	—
	Idem (3- „ „)	—	69	69	—	—	1	1	—	—	70	70	—
	Nijmegen	208	220	12	—	—	4	4	—	208	224	16	—

PROVINCIEN.	GEMEENTEN.	Mannelijke en vrouwelijke leerlingen voor volledig onderwijs. Op 31 Dec. 1901.	Op 31 Dec. 1902.	Meer in 1902.	Minder in 1902.	voor enkele lessen. Op 31 Dec. 1901.	Op 31 Dec. 1902.	Meer in 1902.	Minder in 1902.	Totaal. Op 31 Dec. 1901.	Op 31 Dec. 1902.	Meer in 1902.	Minder in 1902.
Gelderland . .	Nijmegen (bijzondere)	92	134	42	—	—	2	2	—	92	136	44	—
	Apeldoorn	89	91	2	—	6	5	—	1	95	96	1	—
	Zutphen	171	168	—	3	5	5	—	—	176	173	—	3
	Tiel	73	63	—	10	8	7	—	1	81	70	—	11
	Winterswijk	63	63	—	—	4	10	6	—	67	73	6	—
	Zalt-Bommel	41	56	15	—	5	6	1	—	46	62	16	—
Zuidholland .	's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus) . .	315	308	—	7	2	3	1	—	317	311	—	6
	Idem (2de „ „) . .	154	243	89	—	—	2	2	—	154	245	91	—
	Idem (3-jarige „) . .	171	196	25	—	—	—	—	—	171	196	25	—
	Rotterdam (5-jarige cursus)	265	260	—	5	—	—	—	—	265	260	—	5
	Idem (3- „ „)	264	203	—	61	—	—	—	—	264	203	—	61
	Idem (2de 3-jarige cursus). . . .	—	64	64	—	—	—	—	—	—	64	64	—
	Idem (bijzondere)	12	30	18	—	—	—	—	—	12	30	18	—
	Leiden	187	193	6	—	—	2	2	—	187	195	8	—
	Dordrecht	175	188	13	—	3	2	—	1	178	190	12	—
	Delft	95	92	—	3	3	3	—	—	98	95	—	3
	Schiedam	131	128	—	3	4	8	4	—	135	136	1	—
	Gouda	137	148	11	—	13	4	—	9	150	152	2	—
	Gorinchem	73	83	10	—	2	—	—	2	75	83	8	—
	Brielle	37	34	—	3	11	13	2	—	48	47	—	1
Noordholland .	Amsterdam (1ste 5-jarige cursus) . . .	285	258	—	27	1	2	1	—	286	260	—	26
	Idem (2de „ „) . . .	244	258	14	—	—	3	3	—	244	261	17	—
	Idem (3de „ „) . . .	87	126	39	—	—	—	—	—	87	126	39	—
	Idem (1ste 3-jarige „) . . .	297	307	10	—	—	—	—	—	297	307	10	—
	Idem (2de „ „) . . .	290	298	8	—	—	—	—	—	290	298	8	—
	Idem (3de „ „) . . .	354	368	14	—	1	—	—	1	355	368	13	—
	Idem (4de „ „) . . .	228	228	—	—	—	—	—	—	228	228	—	—
	Haarlem (5-jarige cursus)	169	166	—	3	8	5	—	3	177	171	—	6
	Idem (3- „ „)	167	161	—	6	2	—	—	2	169	161	—	8
	Zaandam	75	91	16	—	3	2	—	1	78	93	15	—
	Alkmaar	122	117	—	5	24	25	1	—	146	142	—	4
	Hoorn	111	98	—	13	5	3	—	2	116	101	—	15
	Enkhuizen	44	50	6	—	8	5	—	3	52	55	3	—
	den Helder	104	107	3	—	9	12	3	—	113	119	6	—
Zeeland . . .	Middelburg	146	164	18	—	15	13	—	2	161	177	16	—
	Zierikzee	68	54	—	14	8	12	4	—	76	66	—	10
	Goes	86	89	3	—	5	5	—	—	91	94	3	—
Utrecht . . .	Utrecht (5-jarige cursus Rijksschool). .	268	247	—	21	4	—	—	4	272	247	—	25
	Idem („ „ Gem. school).	—	63	63	—	—	1	1	—	—	64	64	—
	Idem („ „	247	246	—	1	—	—	—	—	247	246	—	1
	Amersfoort	274	287	13	—	14	10	—	4	288	297	9	—

SCHOLEN.		Mannelijke en vrouwelijke leerlingen								Totaal.			
		voor volledig onderwijs.				voor enkele lessen.							
Provinciën.	Gemeenten.	Op 31 Dec. 1901.	Op 31 Dec. 1902.	Meer in 1902.	Minder in 1902.	Op 31 Dec. 1901.	Op 31 Dec. 1902.	Meer in 1902.	Minder in 1902.	Op 31 Dec. 1901.	Op 31 Dec. 1902.	Meer in 1902.	Minder in 1902.
Friesland . .	Leeuwarden	231	229	—	2	8	6	—	2	239	235	—	4
	Harlingen	43	43	—	—	—	1	1	—	43	44	1	—
	Sneek	78	79	1	—	13	12	—	1	91	91	—	—
	Heerenveen	60	63	3	—	6	3	—	3	66	66	—	—
Overijssel . .	Zwolle	127	124	—	3	3	4	1	—	130	128	—	2
	Deventer	110	106	—	4	6	3	—	3	116	109	—	7
	Kampen	91	100	9	—	—	1	1	—	91	101	10	—
	Stad-Almelo	93	103	10	—	—	3	3	—	93	106	13	—
Groningen . .	Groningen (5-jarige cursus)	175	218	43	—	10	5	—	5	185	223	38	—
	Idem (3 „ „)	145	125	—	20	—	—	—	—	145	125	—	20
	Veendam	90	103	13	—	3	3	—	—	93	106	13	—
	Winschoten	84	84	—	—	—	—	—	—	84	84	—	—
	Sappemeer	79	95	16	—	3	3	—	—	82	98	16	—
	Warffum	52	48	—	4	4	3	—	1	56	51	—	5
Drenthe . . .	Assen	68	73	5	—	7	13	6	—	75	86	11	—
	Meppel	55	58	3	—	1	4	3	—	56	62	6	—
Limburg . . .	Maastricht	132	138	6	—	1	4	3	—	133	142	9	—
	Roermond	82	93	11	—	11	8	—	3	93	101	8	—
	Venlo	51	66	15	—	—	—	—	—	51	66	15	—
	Rolduc	175	176	1	—	—	—	—	—	175	176	1	—
		9172	9708	761	225	275	296	77	56	9447	10004	788	231
				meer 536				meer 21				meer 557	

Er blijkt uit, dat het aantal leerlingen voor volledig onderwijs vermeerderde met 536, dat voor enkele lessen vermeerderde met 21, zoodat het geheele aantal *mannelijke* en *vrouwelijke* leerlingen te zamen op 31 December 1902 557 meer was dan een jaar te voren.

De 21 Rijks- hoogere burgerscholen tellen te zamen 2549 leerlingen, waarvan 151 of bijna 6 pct. voor enkele lessen; ten vorigen jare waren deze getallen in dezelfde volgorde 2414 en 147 of ruim 6 pct. voor enkele lessen.

De overige scholen hadden te zamen 7455 leerlingen, waarvan 145 of bijna 2 pct. voor enkele lessen; op 31 December 1901 waren deze getallen achtereenvolgens 7016 en 128 of ruim 1.8 pct.

De cijfers vergelijkende komt men tot de slotsom, dat het aantal leerlingen der Rijks- hoogere burgerscholen voor volledig onderwijs vrij belangrijk en dat voor enkele lessen bijna niet gestegen is. Het aantal leerlingen voor volledig onderwijs aan de overige scholen is eveneens flink gestegen, terwijl dat voor enkele lessen ook eene betrekkelijk groote stijging aanwijst.

Van de 296 leerlingen voor enkele lessen, waaronder 179 mannelijke en 117 vrouwelijke, waren ingeschreven voor:

	Mannelijke.	Vrouwelijke.
Wiskunde	73	25
Werktuigkunde	35	2
Natuurkunde	62	10
Scheikunde	47	15
Plant- en dierkunde . .	51	40
Delfstof- en aardkunde. .	15	21
Cosmographie	26	8
Staatsinrichting	39	21
Staathuishoudkunde . . .	40	19
Aardrijkskunde	82	59
Geschiedenis	60	37
Nederlandsch	113	69
Fransch	106	82
Duitsch	117	86
Engelsch.	112	87
Handelswetenschappen. .	14	10
Boekhouden (alleen). . .	42	7
Schrijven.	10	13
Handteekenen	70	52
Rechtlijnig teekenen . .	40	6
Gymnastiek	43	27

Deze leerlingen waren over de verschillende klassen verdeeld als volgt:

	Mannelijke.	Vrouwelijke.
1ste klasse	14	17
2de „	30	31
3de „	62	35
4de „	32	19
5de „	41	15

De volgende tabel bevat de verschillende opgaven omtrent het onderwijs in de gymnastiek.

SCHOLEN.		GETAL LEERLINGEN						Al of niet exercéer-oefeningen.	Aantal geheele of halve uren per week onderwijs in de gymnastiek.
		voor gymnastiek		die niet aan de gymnastiek deelnemen		voor volledig onderwijs			
PROVINCIËN	GEMEENTEN.	mannelijke.	vrouwelijke.	mannelijke.	vrouwelijke.	mannelijke.	vrouwelijke.		
Noordbrabant.	's Hertogenbosch	98	31	23	4	111	27	ja.	Alle afd. 2 geheele uren, 5de en 6de afd. 1 geheel uur.
	Tilburg	56	—	1	1	54	1	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Breda	140	—	24	25	158	23	neen.	„ „ „ „
	Bergen op Zoom	124	13	8	8	124	19	neen.	„ „ 2 „ „ „, 4de en 5de kl. en beide afd. meisjes 1 uur.
	Helmond	37	—	4	19	41	19	neen.	Alle afd. 2 geheele uren, meisjes $^1/_2$ uur.
Gelderland	Arnhem	89	—	69	32	158	32	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Idem, 3-jarige cursus	48	—	5	16	53	16	neen.	„ „ 2 „ „
	Nijmegen	128	28	55	13	179	41	neen.	„ „ 2 „ „
	Idem, (bijzondere)	—	—	134	—	134	—	—	—
	Apeldoorn	50	—	1	20	71	20	neen.	Klasse I en II elk $1^1/_2$ uur per week, klasse III $^3/_4$ uur per week.
	Zutphen	95	—	53	24	144	24	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Tiel	40	—	19	4	59	4	neen.	„ „ 2 „ „
	Winterswijk	52	16	5	—	48	15	ja.	Jongens afd. 1 geheel en 6 halve uren, meisjes 2 geheele uren.
	Zalt-Bommel	44	12	5	1	45	11	neen.	Alle afd. 2 geheele uren, 4de en 5de kl. 1 uur per week.
Zuidholland.	's Gravenhage, 1ste 5-j. cursus	131	27	148	2	279 [1]	29	neen.	Elke afd. 1ste en 2de kl. 2 geheele uren, elke afd. 3de kl. 1 uur.
	Idem, 2de „ „	153	37	49	4	202 [1]	41	neen.	Alle afd. 2 geheele uren. De vrouwelijke der 3de kl. en de leerlingen der 4de kl. ontvangen geen les.
	Idem, 3-jarige cursus	162	21	7	6	169	27	neen.	Alle afd. 2 geheele uren, de vrouw leerl. der 2de kl. 1 uur.
	Rotterdam, 5-jarige cursus	150	—	87	23	237	23	neen.	Klasse I, II, III 2 geheele uren.
	Idem, 3 „ „	192	1	12	1	202	1	neen.	„ I 2 geheele uren, klasse II en III 1 geheel uur.
	Idem, 2de 3-jarige cursus	59	—	1	4	60	4	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Idem, (bijzondere)	—	—	30	—	30	—	—	Wordt geen gymnastiek onderwezen.
	Leiden	124	—	56	13	180	13	neen.	Alle afd 2 geheele uren.
	Dordrecht	146	—	39	—	185	3	neen.	„ „ 2 „ „, uitgezonderd 5de kl.
	Delft	17	—	69	9	84	8	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Schiedam	97	—	17	14	114	14	neen.	„ „ 2 „ „
	Gouda	130	—	8	11	137	11	neen.	Alle afd. der 1ste en IIIde kl. 2 geheele uren, de 2de afd. van klasse 4 en 5 1 geheel uur per week.
	Gorinchem	72	9	1	1	73	10	neen.	Alle afd. 2 geheele uren, de 1ste kl. 3 uren, de 5de kl. 1 uur.

[1]) De leerlingen der 4de en 5de klasse nemen niet aan het gymnastiek-onderwijs deel.

SCHOLEN.		GETAL LEERLINGEN						Al of niet exercéer-oefeningen.	Aantal geheele of halve uren per week onderwijs in de gymnastiek.
		voor gymnastiek		die niet aan de gymnastiek deelnemen		voor volledig onderwijs			
PROVINCIËN.	GEMEENTEN.	mannelijke.	vrouwelijke.	mannelijke.	vrouwelijke.	mannelijke.	vrouwelijke.		
	Brielle	29	10	6	2	29	5	neen.	De 1ste en 2de afd. 2 uren, de 3de en meisjesafd. elk 3 halve uren.
Noordholland .	Amsterdam, 1ste 5-jarige cursus	207	—	10	41	217	41	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Idem, 2de 5 „ „	—	58	200	3	200[2])	58	neen.	„ „ 2 „ „
	Idem, 3de 5 „ „	104	—	1	21	105	21	neen.	„ „ 2 „ „
	Idem, 1ste 3 „ „	301	—	6	—	307	—	neen.	„ „ 2 „ „
	Idem, 2de 3 „ „	283	—	15	—	298	—	neen.	„ „ 2 „ „
	Idem, 3de 3 „ „	143	—	220	5	363	5	neen.	„ „ 2 „ „
	Idem, 4de 3 „ „	219	—	4	5	223	5	neen.	„ „ 2 „ „
	Haarlem, 5-jarige cursus . .	80	5	64	21	142	24	neen.	Alle afd. der 1ste en 2de klasse 2 geheele uren, overige klassen 1 uur.
	Idem, 3 „ „ . .	129	13	16	3	145	16	neen.	Alle afd. der 1ste en 2de klasse 2 geheele uren, de 3de klasse 1 uur.
	Zaandam	39	14	34	6	73	18	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Hoorn	77	9	10	3	86	12	neen.	„ „ 2 „ „
	Enkhuizen	40	4	4	7	41	9	neen.	„ „ 2 „ „
	Alkmaar	45	18	58	21	92	25	ja.	De 1ste afd. 2 geheele uren, de overige 4 halve uren.
	den Helder	74	32	8	5	74	33	neen.	Alle afd. 2 geheele uren, behalve de 6de afd. en meisjes 1 uur.
Zeeland . . .	Middelburg	127	22	22	6	142	22	neen.	Alle afd. der 1ste en 2de klasse $2 \times {}^{3}/_{4}$ uur, elke afd. der overige klassen $2 \times {}^{3}/_{4}$ uur.
	Zierikzee	47	8	7	3	46	8	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Goes.	81	8	5	—	84	5	neen.	„ „ 2 „ „ „, de hoogste afd. 4 en 5 en de meisjes 1 uur.
Utrecht . . .	Utrecht, 5-jarige cursus . .	163	—	55	29	218[3])	29	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Idem, 2de 5-jarige cursus.	50	—	5	8	55	8	neen.	„ „ der 1ste kl. 2 uren, de 2de en 3de klasse 1 uur, 4de en 5de klasse 1 uur.
	Idem, ...	221	—	11	14	232	14	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Amersfoort	228	—	—	59	228	59	neen.	„ „ 2 „ „
Friesland . .	Leeuwarden	170	—	30	35	197	32	neen.	„ „ der 1ste, 2de en 3de klasse 2 uren, der 4de klasse 1 uur.
	Harlingen.	38	3	2	1	40	3	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Sneek	70	—	2	6	73	6	neen.	„ „ $2^{1}/_{2}$ uur,
	Heerenveen	51	11	2	2	52	11	ja.	„ klassen 4 halve uren, de vrouwel. $2 \times {}^{3}/_{4}$ uur.
Overijssel . .	Zwolle	57	10	42	17	99	25	neen.	Alle afd. 2 geheele uren, de 3de afd. en de meisjes 1 uur.
	Deventer	95	—	11	—	106	—	neen.	De 1ste afd. 2 geheele uren, de 2de afd. $1^{1}/_{2}$ uur, de 3de, 4de en 5de afd. 1 uur.

[2]) De mannelijke leerlingen nemen niet aan het gymnastiek-onderwijs deel.
[3]) De leerlingen der 5de klasse nemen niet aan het gymnastiek-onderwijs deel.

PROVINCIEN.	GEMEENTEN.	GETAL LEERLINGEN voor gymnastiek mannelijke.	voor gymnastiek vrouwelijke.	die niet aan de gymnastiek deelnemen mannelijke.	die niet aan de gymnastiek deelnemen vrouwelijke.	voor volledig onderwijs mannelijke.	voor volledig onderwijs vrouwelijke	Al of niet exercéer-oefeningen.	Aantal geheele of halve uren per week onderwijs in de gymnastiek.
	Kampen	71	8	20	1	91	9	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Stad-Almelo	58	29	4	15	61	42	neen.	„ „ 2 „ „
Groningen	Groningen, 5-jarige cursus	137	—	56	29	189	29	neen.	„ „ „ „ „ van klasse 4, 1 uur.
	Idem, 3 „ „	123	—	—	2	123	2	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Veendam	55	—	18	30	73[1]	30	neen.	„ „ 2 „ „
	Winschoten	53	28	2	1	55	29	neen.	„ „ 3 halve uren, de 1ste klasse 3 × $^3/_4$ uur.
	Sappemeer	70	25	3	—	71	24	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Warffum	31	16	2	2	33	15	neen.	De 1ste en 2de afd. der mannel. leerl. 3 × 1 uur, de 3de afd. 2 × 1 uur, de vrouwel. leerl. 3 × $^1/_2$ uur.
Drenthe	Assen	70	6	9	1	66	7	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Meppel	40	—	3	17	41	17	ja.	De 1ste en 2de klasse 2 geheele uren, de 3de klasse 1 uur.
	Maastricht	126	—	16	—	138	—	neen.	De 1ste en 2de afd. 2 × $^3/_4$ uur, de 3de, 4de en 5de afd. 1 × $^3/_4$ uur.
Limburg	Roermond	81	15	5	—	82	11	neen.	De mannel. afd. 1, 2 en 3 ieder 4 halve uren, afd. 4 en 5 ieder 3 halve uren. De vrouwel. afd. A en B ieder 2 halve uren.
	Venlo	62	4	—	—	62	4	neen.	Alle afd. 2 geheele uren.
	Rolduc (bijzondere)	—	—	176	—	176	—	neen.	Geen gymnastiek.
		6579	552	2094	676	8559	1149		NB. De totalen der kolommen 3 en 5 te zamen geteld en ook die der kolommen 4 en 6 geven een getal dat onderscheidenlijk grooter is dan het totaal van kolom 7 en dat van kolom 8, omdat onder de leerlingen, vermeld in de kolommen 3 en 4 ook opgenomen zijn, zij die slechts voor enkele lessen op school zijn en aan de gymnastiek deelnemen.

[1]) De leerlingen der 4de en 5de klasse nemen niet aan het gymnastiek-onderwijs deel.

Aan dat onderwijs werd deelgenomen door 6579 van de 8559 *mannelijke* en door 532 van de 1149 *vrouwelijke* leerlingen.

Vermits aan de scholen te Nijmegen (bijzondere) (134 mannelijke), te Rotterdam (bijzondere) (30 mannelijke) en te Roldue (bijzondere) 176 mannelijke, geen gymnastiek-onderwijs wordt gegeven, behoort men het cijfer 8559 te verminderen met 340 = 8219, om de verhouding te kennen tusschen hen, die niet deelnamen en hen die daarvoor in de gelegenheid waren. Van de 8219 mannelijke namen er dus deel 6579 of ruim 82 pct. en van de 1149 vrouwelijke 532 of ruim 46 pct.

Aan de navolgende scholen werden de lessen in gymnastiek door meer dan 25 pct. van de leerlingen voor volledig onderwijs niet bijgewoond: Arnhem (5-jarige cursus), Nijmegen (openbare) Zutphen. Tiel, 's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus). Rotterdam (5-jarige cursus), Leiden, Delft, Amsterdam (3de 3-jarige cursus). Haarlem (5-jarige cursus), Zaandam, Alkmaar, Utrecht (5-jarige cursus), Zwolle, Groningen (5-jarige cursus).

Daar leerlingen, die van het gymnastiek-onderwijs zijn vrijgesteld, in den regel eene verklaring van een geneeskundige behooren over te leggen, schijnt te moeten worden aangenomen, dat er onder de knapen, die de evengenoemde scholen bezoeken, verscheidene gevonden worden, wier gezondheid te wenschen overlaat. Het verdient aanbeveling, dat overlegging van geneeskundige verklaringen elke 2 maanden opnieuw wordt verlangd.

C. EXAMENS.

De uitslag der verschillende examens, in 1902 aan de hoogere burgerscholen afgenomen, benevens die van de eindexamens, worden gevonden in de volgende tabel:

Mannelijke en vrouwelijke leerlingen te zamen.

SCHOLEN.		Zonder examen toegelaten tot de laagste klasse.	Zonder examen toegelaten tot eene hoogere klasse.	Toelatingsexamens. tot de laagste klasse.			Toelatingsexamens. tot eene hoogere klasse.				Overgangs-examens cursus 1902-1903.			Eindexamens in 1902 (aan hoogere burgerscholen met 3-jarige en 5-jarige cursus te zamen.)		
Provinciën.	Gemeenten.			Geëxamineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.	Geëxamineerd.	Toegelaten tot die klasse.	Toegelaten tot lagere klasse.	Geheel afgewezen.	Geëxamineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.	Geëxamineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.
Noordbrabant.	's Hertogenbosch. . .	—	2	57	47	10	1	1	—	—	115	91	24	9	9	—
	Tilburg	—	3	15	12	3	1	—	1	—	54	40	14	3	3	—
	Breda.	—	—	59	48	11	12	10	1	1	145	130	15	16	16	—
	Bergen op Zoom. . .	21	1	17	13	4	1	1	—	—	138	104	34	—	—	—
	Helmond.	12	—	[1]) 8	6	2	—	—	—	—	54	39	15	—	—	—
Gelderland . .	Arnhem (5-jarige c.) .	—	6	52	46	6	10	6	—	4	160	135	25	27	21	6
	Idem (3- „ „) .	3	7	63	47	16	13	8	5	—	—	—	—	—	—	—
	Nijmegen	1	11	58	49	9	4	2	2	—	174	130	44	20	11	9
	Apeldoorn	—	—	34	27	7	6	2	2	2	75	57	18	11	11	—
	Zutphen.	—	7	31	29	2	5	4	—	1	151	111	40	21	20	1
	Tiel	—	1	21	20	1	1	—	—	1	51	37	14	11	9	2
	Winterswijk	3	—	17	17	—	3	2	—	1	64	54	10	11	8	3
	Zalt-Bommel	1	4	18	17	1	4	2	2	—	40	30	10	—	—	—
	Nijmegen (bijzonder) .	—	—	77	52	25	18	11	—	7	81	53	28	—	—	—
Zuidholland .	's Gravenhage (1ste 5-j c.)	[2]) 4	47	151	135	16	93	58	—	35	235	176	59	65	49	16
	Idem (2de „ „)										155	135	20	—	—	—
	Idem (3-jar. „)										161	128	33	40	35	5
	Rotterdam (5-jarige c.)	1	2	65	45	20	4	2	—	2	231	176	55	26	25	1
	Idem (1ste 3-j. c)	—	—	46	34	12	4	4	—	—	171	121	50	54	39	15
	Idem (2de „ „)	—	—	92	65	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Idem (bijzonder).	—	—	17	17	—	3	3	—	—	11	10	1	—	—	—
	Leiden	—	5	49	40	9	11	4	—	7	158	131	27	22	19	3
	Dordrecht	—	4	48	39	9	1	—	1	—	158	118	40	14	14	—
	Delft	—	—	19	16	3	14	9	—	5	69	56	13	17	13	4
	Schiedam	2	5	33	21	12	9	3	3	3	112	84	28	17	14	3
	Gouda	18	3	29	18	11	19	6	3	10	120	100	20	20	16	4
	Gorinchem	1	2	27	23	4	1	1	—	—	65	51	14	6	5	1
	Brielle	1	1	21	16	5	1	1	—	—	36	22	14	7	5	2
Noordholland .	Amsterdam (1ste 5-j. c.)	2	19	50	37	13	6	—	6	—	231	185	46	43	29	14
	Idem (2de „ „)	6	14	52	46	6	11	5	3	3	203	168	35	34	30	4
	Idem (3de „ „)	3	13	43	34	9	9	5	—	4	86	70	16	—	—	—
	Idem (1ste 3-j. „)	64	4	58	39	19	—	—	—	—	215	164	51	63	54	9
	Idem (2de „ „)	61	2	64	42	22	2	1	—	1	206	158	48	74	67	7
	Idem (3de „ „)	79	11	24	16	8	12	3	8	1	277	220	57	130	109	21
	Idem (4de „ „)	30	2	70	43	27	—	—	—	—	164	120	44	58	55	3

[1]) Hiervan 5 geëxamineerd voor de voorbereidende klasse.

[2]) Voor wat de toelating betreft zijn de examens op de 3 Haagsche scholen gecombineerd geweest.

SCHOLEN.		Zonder examen toegelaten tot de laagste klasse.	Zonder examen toegelaten tot eene hoogere klasse.	Toelatingsexamens.							Overgangs-examens cursus 1902-1903.			Eindexamens in 1902 (aan hoogere burgerscholen met 3-jarige en 5-jarige cursus te zamen.)		
				tot de laagste klasse.			tot eene hoogere klasse.									
Provinciën.	Gemeenten.			Geëxamineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.	Geëxamineerd.	Toegelaten tot die klasse.	Toegelaten tot lagere klasse.	Geheel afgewezen.	Geëxamineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.	Geëxamineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.
Noordholland . (*Vervolg.*)	Haarlem (5-jarige c.) .	[1]) 1	3	94	74	20	18	6	—	12	118	90	28	40	3	9
	Idem (3- „ „) .										155	112	43	10	10	—
	Zaandam.	1	1	35	28	7	5	3	1	1	54	46	8	8	4	4
	Alkmaar.	1	1	50	35	15	10	6	—	4	115	92	23	16	14	2
	Hoorn	—	5	40	23	17	—	—	—	—	87	67	20	16	9	7
	Enkhuizen	—	—	17	16	1	—	—	—	—	41	27	14	—	—	—
	den Helder.	34	3	13	6	7	—	—	—	—	94	75	19	12	11	1
Zeeland . . .	Mildelburg	32	6	17	9	8	2	2	—	—	144	119	25	5	5	—
	Zierikzee.	7	—	6	4	2	—	—	—	—	66	52	14	8	7	1
	Goes	25	3	8	6	2	2	1	—	1	71	62	9	14	12	2
Utrecht . . .	Utrecht (5-jarige c.).	37	—	32	6	26	—	—	—	—	227	182	45	33	29	4
	Idem (2de 5- „ „).	18	31	7	7	—	25	8	—	17	—	—	—	—	—	—
	Idem (3- „ „).	73	7	52	32	20	4	1	—	3	156	123	33	63	54	9
	Amersfoort.	—	5	55	45	10	43	25	2	16	250	214	36	18	15	3
Friesland . .	Leeuwarden	—	19	75	49	26	7	4	—	3	200	123	77	26	21	5
	Harlingen	—	—	16	14	2	2	2	—	—	41	32	9	—	—	—
	Sneek.	—	4	33	26	7	4	3	1	—	66	49	17	14	14	—
	Heerenveen.	15	—	15	14	1	—	—	—	—	64	49	15	—	—	—
Overijssel . .	Zwolle	20	10	3	3	—	3	1	—	2	104	96	8	22	19	3
	Deventer.	11	7	11	6	5	8	3	1	4	99	73	26	12	11	1
	Kampen	—	2	23	22	1	—	1	—	—	82	69	13	10	7	3
	Stad-Almelo	17	6	9	6	3	1	—	1	—	88	52	36	—	—	—
Groningen . .	Groningen (5-jarige c)	2	23	70	49	21	3	3	—	—	151	133	18	20	18	2
	Idem (3- „ „)	40	—	46	17	29	3	—	—	3	95	45	50	31	20	11
	Veendam	—	1	34	33	1	—	—	—	—	78	72	6	10	9	1
	Winschoten	17	1	11	6	5	—	—	—	—	77	70	7	—	—	—
	Sappemeer	39	3	—	—	—	—	—	—	—	79	70	9	16	14	2
	Warffum	17	—	5	4	1	—	—	—	—	54	39	15	18	13	5
Drenthe . . .	Assen.	2	3	23	17	6	5	2	2	1	70	52	18	4	4	—
	Meppel	21	—	14	8	6	—	—	—	—	47	35	12	—	—	—
Limburg. . .	Maastricht	—	2	51	42	9	6	4	1	1	109	76	33	18	16	2
	Roermond	24	—	7	3	4	1	1	—	—	72	56	16	8	8	—
	Venlo.	5	—	[2]) 18	14	4	3	3	—	—	46	34	12	10	7	3
	Rolduc (bijzonder) . .	—	—	36	36	—	47	37	10	—	116	95	21	14	13	1
	Totaal. . .	775	322	2411	1816	595	481	269	56	156	7682	5985	1697	1295	1081	214

[1]) Voor de beide scholen te Haarlem is het toelatingsexamen gecombineerd afgenomen.

[2]) Hiervan 17 geëxamineerd voor de voorbereidende klasse.

Omtrent de toelating van leerlingen moet worden opgemerkt, dat aan 58 scholen 1 of meer leerlingen zonder examens werden toegelaten en wel tot een gezamelijk getal van 1097 tegen 742 in het vorige jaar; deze leerlingen zijn, voor zoover zij in de laagste klasse zijn toegelaten, opgenomen in de 3de kolom en voor zoover zij voor eene hoogere klasse zijn toegelaten, in de 4de kolom van bovenstaande tabel vermeld.

Onder deze leerlingen zijn begrepen 141 meisjes, waarvan er 110 tot de laagste en 31 tot eene hoogere klasse zijn toegelaten.

Aan het toelatingsexamen voor de 1ste klasse werd deelgenomen door 2411 candidaten, van welke 1816 werden toegelaten en 595 werden afgewezen.

Voor toelating tot eene hoogere klasse legden 481 het examen af, waarvan 269 met gunstig gevolg; 56 werden in eene lagere klasse dan waarvoor toelating werd gevraagd, geplaatst en 156 werden geheel afgewezen.

Van evengenoemde candidaten werden aan 50 scholen na afgelegd examen 281 meisjes tot de eerste klasse toegelaten en wel: te 's Hertogenbosch 13, te Breda 9, te Helmond 1, te Arnhem (5-jarige cursus) 17, te Arnhem (3-jarige cursus) 13, te Nijmegen 14, te Apeldoorn 6, te Zutphen 5, te Tiel 2, te Winterswijk 4, te Zalt-Bommel 8, te 's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus) 13, idem (2de 5-jarige cursus) 1, idem (3-jarige cursus) 12, te Rotterdam (5-jarige cursus) 3, idem (2de 3-jarige cursus) 5, te Leiden 1, te Delft 2, te Schiedam 4, te Gouda 1, te Gorinchem 5, te Brielle 4, te Amsterdam (1ste 5-jarige cursus) 14, idem (2de 5-jarige cursus) 11, idem (3de 5-jarige cursus) 9, idem (3de 3-jarige cursus) 1, idem (4de 3-jarige cursus) 3, te Haarlem (5-jarige cursus) 12, te Zaandam 7, te Hoorn 1, te Enkhuizen 2, te Alkmaar 6, te den Helder 4, te Middelburg 2, te Zierikzee 1, te Utrecht (5-jarige cursus) 1, idem (2de 5-jarige cursus) 1, idem (3-jarige cursus) 5, te Amersfoort 13, te Leeuwarden 10, te Sneek 3, te Heerenveen 2, te Zwolle 1, te Deventer 3, te Stad-Almelo 2, te Groningen (5-jarige cursus) 9, te Veendam 10, te Winschoten 1, te Warffum 1, te Assen 3.

Afgewezen werden 45 meisjes.

Tot eene hoogere klasse werden na afgelegd examen toegelaten: te Breda 2, te Arnhem (5-jarige cursus) 2, idem (3-jarige cursus) 3, te Apeldoorn 1, te Zutphen 1, te 's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus) 4, idem (2de 5-jarige cursus) 3, te Rotterdam (5-jarige cursus) 1, te Delft 1, te Amsterdam (3de 5-jarige cursus) 1, te Haarlem (5-jarige cursus) 2, te Zaandam 2, te Alkmaar 1, te Utrecht (2de 5-jarige cursus) 1, te Amersfoort 2, te Leeuwarden 1, te Harlingen 1, te Assen 1 en te Roermond 1, te zamen dus 31; afgewezen werden 7 meisjes.

Aan de overgangsexamens werd in 1902 deelgenomen door 6803 mannelijke en 874 vrouwelijke leerlingen. Van de eersten werden 5244 of 77,03 pct. bevorderd; van de laatsten 741 of 84,78 pct. Ten vorigen jare werden van de jongens 77,11 pct. en van de meisjes ruim 88 pct. bevorderd.

Het eindexamen der hoogere burgerscholen *met 5-jarigen cursus* werd in 1902 afgelegd door 708 leerlingen dier scholen; van dezen verkregen 592 het verlangde diploma, terwijl de 116 overigen werden afgewezen.

Bovendien is nog door 36 jongelieden die het onderwijs aan eene burgerschool niet hadden gevolgd, aan het eindexamen deelgenomen. Aan 16 van hen kon het diploma worden uitgereikt, terwijl 20 werden afgewezen.

Onder de gediplomeerden waren 49 meisjes, en wel: 2 te 's Hertogenbosch, 3 te Apeldoorn, 3 te Tiel, 3 te Rotterdam, 1 te Leiden, 1 te Gouda, 1 te Schiedam, 1 te Alkmaar, 2 te den Helder, 6 te Amsterdam (1ste 5-jarige cursus), 6 te Amsterdam (2de 5-jarige cursus), 5 te Haarlem, 2 te Middelburg, 1 te Zierikzee, 2 te Goes, 1 te Utrecht, 3 te Zwolle, 1 te Kampen, 2 te Sneek, en 2 te Veendam en 1 die het onderwijs aan eene H. B. S. niet had gevolgd.

De maatschappelijke betrekking der geslaagden is als volgt:

Student aan de Polytechnische School	174
Staatsexamen voor Universiteit	136
Landbouwschool Wageningen	3
Kon. Milit. Academie Breda	38
Provinciale griffie-ambtenaar	1
Posterijen en telegraphie	26
Rijksveeartsenijschool Utrecht	9
Candidaat-notaris	2
Indisch ambtenaar	10
Kon. Ned. Marine	6
Industrie	11
Tandarts	2
Registratie	9
Polytechnische School in het Buitenland	9
Surnumerair belastingen	2
Handel	57
Surnumerair Staatsspoorwegen	8
Amsterdamsche handelsschool	1
Handelsklerk Groningen	1
Landmeter	12
IJker	1
Onderwijs	27
Ambtenaar aan een der Departementen van Algemeen Bestuur	1
Journalist	3
Teekenschool voor kunstnijverheid Haarlem	1
Boschcultuur	3
Architect	1
Academie van beeldende kunsten	1
Zendeling	1
Voor enkele lessen op school teruggekeerd	1
Onbekend of onbepaald	34
Van de 119 niet geslaagden zijn:	
Op school gebleven	53
Naar andere hoogere burgerschool of soortgelijke school	8
De bestemming der overigen is:	
Werken thuis voor examen	1
Rijksveeartsenijschool	1
Kon. Mil. Academie	1
Posterijen en telegraphie	1
Tooneel	1
Handel	11
Landmeter	1
Registratie	1
Reservekader	2
Architect	1
Onbekend of onbepaald	37

De verslagen van de in 1902 gehouden eind-examens aan de hoogere burgerscholen volgen als bijlage N hierachter.

D. ONDERWIJZEND PERSONEEL.

's Hertogenbosch. Als tijdelijke leeraren voor het schooljaar 1902-1903 werden benoemd: bij Koninklijk besluit van 17 Juli 1902 n°. 71 J. H. F. Janssen, voor de Fransche taal, J. N. Visscher, voor wiskunde en handelswetenschap, en J. F. D. Blöte, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Tilburg, voor de Hoogduitsche taal, alle drie reeds het vorige schooljaar aan deze school werkzaam, en bij Koninklijk besluit van 8 Augustus 1902 n°. 28 H. Rutgers te Barneveld, voor aardrijkskunde.

Tilburg. Den leeraar A. Jansen, die wegens gezondheidsredenen ontslag had aangevraagd, werd dit eervol verleend bij Koninklijk besluit van 2 Juli 1902 n°. 62. Tot zijn opvolger, als leeraar in de Staatswetenschappen, is bij Koninklijk besluit van 8 Augustus 1902 n°. 27 benoemd voor het tijdvak van 1 September 1902 tot 31 Augustus 1903: N. H. Vlasveld, aan wien tevens is opgedragen het onderwijs in de aardrijkskunde, dat tot aan het einde van den cursus gegeven is door den directeur.

Het onderwijs in de natuurlijke historie is voor den cursus 1902-1903 weder opgedragen aan de leeraren dr. C. L. van den Broek en W. Jansen. Aan H. Pfaff werd verlof verleend tot herstel van gezondheid tot en met 31 Maart 1903.

Van 1 November tot de Kerstvacantie zijn ten gevolge daarvan de lessen in de gymnastiek niet gegeven.

Breda. Het personeel der hoogere burger school onderging geene veranderingen. 1 Januari 1902 trad als leeraar in de Engelsche taal in letterkunde G. M. van Riemsdijk op. In de Raadszitting van 5 Juli werd G. M. van Riemsdijk defentief benoemd evenals Th. Siegmund als leeraar in de gymnastiek.

J. H. F. Rodenburg werd opnieuw benoemd tot leeraar in de Hoogduitsche taal voor het cursusjaar 1902-1903, en bij besluit van 18 November 1902 door den gemeenteraad van Amsterdam benoemd tot leeraar in de Hoogduitsche taal aan de 1ste hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus aldaar. De heer Rodenburg ontving eervol ontslag met ingang van Februari 1903.

In de raadszitting van 15 November 1902 werd eene nieuwe verordering regelende de salarissen van directeur en leeraren aangenomen. De Rijksregeling werd behoudens geringe wijziging overgenomen. De verhoogingen werden namelijk niet na 4, 8, 13 en 18 jaren toegekend, maar na 5, 10, 15 en 20 jaren. De directeur krijgt eene toelage voor zijne bemoeiingen als directeur der burgeravondschool. Leeraren aan 2 of 3 inrichtingen werkzaam (hoogere burgerschool, burgeravondschool en gymnasium) worden beschouwd als leeraren aan ééne inrichting.

Bergen op Zoom. Het onderwijzend personeel onderging geene verandering. Tot amanuensis werd op 31 December 1901 benoemd A. Harteveld voor het tijdvak van den datum zijner infunctietreding tot en met 31 December 1902. Hij trad 7 Januari 1902 in functie.

Arnhem (*5-jarige cursus*). De leeraar in staathuishoudkunde enz. mr. dr. J. F. H. L. Geelen, verkreeg op zijn verzoek eervol ontslag bij raadsbesluit van 18 Januari 1902, n°. 2287, en vertrok 20 Januari naar Tilburg. Bij raadsbesluit van denzelfden datum, 18 Januari 1902, n°. 53, werd tijdelijk in zijne plaats benoemd mr. dr. R. J. de Visser, welke tijdelijke benoeming in eene definitieve werd veranderd bij besluit van 28 Juni 1902, n°. 1124.

De leeraar in de Hoogduitsche taal M. van Westrienen verkreeg (wegens zijne benoeming te Gouda) eervol ontslag bij raadsbesluit van 26 April 1902 n°. 570, en vertrok 14 Mei. In zijne plaats werd tijdelijk benoemd (tot 31 Augustus 1902) C. Bethe (van Voorburg) bij besluit van 26 April n°. 665. Hij trad op 15 Mei in functie. Bij raadsbesluit van 20 Augustus 1902, n°. 1278, werd tot leeraar in de Hoogduitsche taal benoemd, J. J. Menkema (van Amersfoort), die echter pas 1 November in functie kon treden. Gedurende de maanden September en October 1902 was dus geen leeraar voor de Hoogduitsche taal en letterkunde aanwezig. G. Velderman, sedert de oprichting der school (September 1866) leeraar in de Nederlandsche taal en letterkunde, verkreeg op zijn verzoek eervol ontslag en pensioen bij raadsbesluit van 10 Mei 1902, n°. 733, met ingang van 1 September 1902. Voor dit vak werd bij raadsbesluit van 19 Juli 1902, n°. 1117 benoemd M. A. van Weel (van Amsterdam), die op 1 September in functie trad.

De tijdelijke leerares in natuurkunde mej. A. A. Dolhuizen werd bij raadsbesluit van 19 Juli 1902, n°. 1253 voor den cursus 1902—1903 herbenoemd, doch kreeg op verzoek (wegens vertrek naar Utrecht) eervol ontslag bij raadsbesluit van 22 November 1902, n°. 1840, met ingang van 1 Januari 1903. Bij raadsbesluit van 13 December 1902, n°. 1977, werd B. Meilink benoemd tot tijdelijk leeraar (tot 31 Augustus 1904) voor de natuurkunde aan de hoogere burgerschool met 5jarigen cursus, tevens belast met eenige uren wiskunde aan de school met 3jarigen cursus.

Arnhem (*3jarige cursus*). 15 September 1902 namen de lessen op den hoogere burgerschool een aanvang. Van de tegenwoordige leeraren waren toen nog niet benoemd, Duyx en Bom, terwijl Wesselink pas den 1sten October in functie trad. Met de meeste bereidwilligheid hebben de overige leeraren zich beschikbaar gesteld, om de openvallende lesuren te vervullen.

Nijmegen. In plaats van den leeraar de Groot werd benoemd H. C. van Cappelle, tot 1 September 1902, leeraar aan de Cadettenschool te Alkmaar. Daar de leeraar Bernelot Moens het land verliet en de leeraar Heynen benoemd werd tot directeur der Rijkskweekschool van onderwijzers te Deventer, moest hierin nogmaals worden voorzien door tijdelijke hulp. Eerst werd Keer (Zutphen) benoemd voor den tijd van een jaar en later dr. H. van Capelle (den Haag) eveneens tot September 1903.

Apeldoorn. Bij raadsbesluit van 30 Mei 1902, werd dr. van Gulik eervol ontslag verleend uit de betrekking van leeraar in natuurkunde, cosmographie en rekenkunde wegens vertrek naar Wageningen; bij raadsbesluit van 29 Juli 1902 werd in zijne plaats tijdelijk benoemd T. Schuh, tijdelijk leeraar aan de hoogere burgerschool te Sneek. In de plaats van A. van der Stempel jr., die eervol ontslag had verkregen als leeraar in het boekhouden en de handelswetenschappen, werd bij raadsbesluit van 10 Januari 1902 benoemd L. D. Wolters, leeraar aan de hoogere burgerscholen te Zutphen en te Almelo. Op 1 October 1902 werd het 25jarig bestaan der Koninklijke hoogere burgerschool feestelijk herdacht in tegenwoordigheid van burgemeester en wethouders van Apeldoorn, van de commissie van toezicht op het middelbaar onderwijs en van den oud-directeur L. B. Fikkert, die bij de oprichting der school als directeur in functie trad, en deze betrekking in 1882 verwisselde met die van directeur der hoogere burgerschool met 3jarigen cursus te Groningen.

Zutphen. H. M. Bernelot Moens verzocht eervol ontslag als tijdelijk leeraar in de plant- en dierkunde, wegens verandering van werkkring. Hij werd vervangen door P. M. Keer, doctorandus in de plant- en dierkunde.

L. D. Wolters, tot nu toe tijdelijk leeraar in de handelswetenschappen, werd definitief aangesteld.

De vijfde klasse werd met den nieuwen cursus gesplitst en als gevolg daarvan werd tot tijdelijk leeraar in de wiskunde voor de 1ste en 2de klassen aangesteld, A. G. Weijenberg, candidaat in de wis- en natuurkunde Aan J. H. Nost werd het onderwijs in de cosmographie opgedragen, dat tot nu toe door den directeur werd gegeven.

Den leeraar van Hasselt werd het onderwijs in de aardrijkskunde opgedragen in ééne afdeeling der eerste klasse en mejuffrouw A. Michielsen, hoofd van school A (lager onderwijs) werd tijdelijk belast met het onderwijs in de Hoogduitsche taal in ééne der afdeelingen van de 4de klasse.

Winterswijk. De leeraar J. A. Bruins werd wegens zijne benoeming tot leeraar aan de hoogere burgerschool te Amersfoort, op verzoek eervol ontslagen met ingang van 1 September 1902, bij Koninklijk besluit van 21 Juli 1902, n°. 28.

Nadat gedurende de maand September de lessen in de Nederlandsche taal zooveel mogelijk waren waargenomen door den leeraar J. A. Dijkshoorn en die in de Engelsche taal door de leerares J. C. de Bruin, werd met ingang van 1 October in de vacature voorzien door de benoeming van E. Kruisinga, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Sappemeer, bij Koninklijk besluit van 27 Augustus 1902, n°. 25.

Zalt-Bommel. Tegen het einde van den cursus 1901—1902 werd H. Beckering Vinckers benoemd tot leeraar aan de Rijks-

hoogere burgerschool te Utrecht, voor welke benoeming hij echter bedankte. Kort voor het begin van de lesuren 1902—1903 werd de directeur der school te Zalt-Bommel benoemd tot directeur der Rijks- hoogere burgerschool te Gouda, doch nam deze benoeming niet aan.

In November 1902 werd W. C. C. Steenaart ter beschikking gesteld van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië om tot leeraar daar te lande te worden benoemd. In het begin van December werd eene oproeping geplaatst om in de vacature te voorzien. Bij tijdelijke absenties van leeraren werd door den directeur voorzien in het vervullen der opengevallen lesuren door andere leeraren, hetgeen steeds zonder moeilijkheden kon geschieden. Geregeld werd in een speciaal daarvoor bestemd register, volgens een model, door den inspecteur van het middelbaar onderwijs verstrekt, aanteekening van deze verschikkingen gehouden.

's Gravenhage (*2de 5-jarige cursus*). Bij raadsbesluit van 4 Februari 1902, is met ingang van 1 April 1902, dr. H. van Cappelle, benoemd tot leeraar aan de hoogere burgerscholen met 5-jarigen cursus alhier. Bij raadsbesluit van 24 Juni 1902 zijn A. A. Beekman en G. J. van de Well en bij raadsbesluit van 8 Juli 1902, dr. H. J. D. van Lier en K. M. de Jong, met ingang van 1 September 1902, benoemd tot leeraren aan de hoogere burgerscholen met 5-jarigen cursus. Door burgemeester en wethouders zijn bij besluit van 4/8 Augustus 1902, H. Boersma en M. Hovingh aangewezen om onderwijs te geven aan deze school. Bij besluit van denzelfden datum is aan J. P. Heyligers, leeraar aan de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus opgedragen om 7 uren per week onderwijs te geven in de Hoogduitsche taal aan deze school. Bij raadsbesluit van 25 November 1902, is, op verzoek, om redenen van gezondheid, aan H. J. van der Weele eervol ontslag verleend als leeraar in het handteekenen voor de hoogere burgerscholen met 5-jarigen cursus met ingang van 1 December 1902. Door burgemeester en wethouders is bij besluit van 5 December 1902, het onderwijs in het handteekenen tijdelijk opgedragen aan W. J. Lampe, leeraar aan de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus.

's Gravenhage (*3-jarige cursus*). De heer Timmermans verliet in Juli de school wegens zijne benoeming tot leeraar aan de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus. De leeraar Smeets aanvaardde zijne betrekking 2 September. Dr. van Bemmelen en mr. van Lier werden definitief benoemd. Gedurende de ziekte van dr. Los werden zijne lessen gegeven door de dames W. B. van Malsen, R. Vreede en de leeraren van Meegeren en J. van de Kolk.

Rotterdam (*5-jarige cursus*). Na langdurige ziekte overleed op 4 Juni de leeraar in de wiskunde H. J. Stam. Van af 1 Febr. tot 15 Juli werden de lessen waargenomen door K. R. Postma te Groningen. Als opvolger werd benoemd C. L. Tondu te Schiedam, die op 1 October de betrekking aanvaardde. Gedurende de maand October werden de lessen waargenomen door A. C. de Vos te Amersfoort. C. H. C. Herckenrath kreeg op verzoek eervol ontslag als leeraar in de Fransche taal en werd opgevolgd door H. J. F. Kijs, te Rotterdam. In plaats van mr. dr. A. Stuurman, die met ingang van 1 September op verzoek eervol werd ontslagen, werd tot leeraar in de Staatswetenschappen benoemd G. W. van Ditmars, leeraar aan de hoogere burgerschool te Delft. Tot tijdelijk leeraar in de natuurlijke historie aan de lagere klasse werd met ingang van 1 September benoemd dr. W. van Rijn, apotheker alhier. Wegens vermeerdering van het aantal parallelklassen werd met 1 September met het geven van eenige lessen belast in het Nederlandsch R. Buning, leeraar aan de handelsschool alhier, in de Hoogduitsche taal P. Hannik, leeraar aan de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus, in het Engelsch D. H. Meijer, leeraar aan het gymnasium, terwijl tot tweeden leeraar in de scheikunde werd benoemd dr. J. G. C. Vriens alhier en na diens eervol ontslag wegens eene benoeming te Buitenzorg met ingang van 1 November dr. B. H. J. ter Braake te Utrecht. Het aantal leeraars in de wis- en natuurkunde, tevens aan het gymnasium, werd uitgebreid door de benoeming in December van C. Krediet, directeur der hoogere burgerschool te Veendam, die eerst in Februari 1903 in functie kon treden.

Rotterdam (*1ste 3-jarige cursus*). In plaats van den leeraar in aardrijkskunde, J. Holwerda, benoemd tot directeur der nieuwe hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus, is benoemd J. van der Most, leeraar te Deventer Daar deze eerst in het laatst van November in functie kon treden, is zijne betrekking van half September tot zijne komst waargenomen door F. E. L. Veeren, vroeger leeraar aan de hoogere burgerschool te Zierikzee. Aan mr. dr. A. Stuurman is wegens vertrek naar Alkmaar eervol ontslag verleend als leeraar in de Staathuishondkunde aan de handelsklasse. In zijne plaats is bij het begin van den nieuwen cursus opgetreden G. W. van Ditmars te Delft. Evenals in den vorigen is ook in dezen cursus het aantal lesuren in de Engelsche taal te geven (32 per week) te veel voor één leeraar. Dientengevolge werd het onderwijs in dit vak in een parallel 3de klasse, 4 uur per week, opgedragen aan L. Landsman L.Jz., onderwijzer aan eene openbare lagere school.

Rotterdam (*2de 3-jarige cursus*). Bij de opening kon niet in functie treden de leeraar voor Nederlandsch en geschiedenis dr. G. Engels. In diens plaats is tot tijdelijk leeraar aangesteld J. Pot, doctorandus Nederlandsche letteren, die van 8 September tot 10 November 1902 die betrekking heeft waargenomen. 15 November 1902 trad dr. G. Engels in functie. Van 2—8 September en 10—15 November 1902 bestond er dus eene vacature voor Nederlandsch en geschiedenis. De gymnastieklessen zijn begonnen op 16 October 1902 en worden gegeven door de Vereeniging voor gymnastiek en zwemscholen alhier, in haar gebouw Eendrachtsstraat.

De leeraar voor het teekenen is zijne lessen begonnen op 22 October 1902. Tot zoolang (7 weken lang dus) is daarvoor 3 uren Fransch en 3 uren Hoogduitsch per week gegeven.

Rotterdam (*bijzonder*). De lessen werden begonnen op Donderdag 4 September 1902, nadat op 2 September de herexamens gehouden waren. De leeraren hebben hunne betrekking aanvaard op voorwaarde dat zoodra de vereeniging het zal kunnen bekostigen het honorarium zal bedragen:

f 100 per wekelijksch lesuur voor gepromoveerde leeraren.
90 „ „ „ „ doctorandi.
75 „ „ „ „ leeraren met akte middelbaar onderwijs.

De school werd overgebracht naar de Jonkerfransstraat n°. 71, terwijl de naam aldus veranderd werd: „Christelijke hoogere burgerschool".

De vereeniging heeft het verlies te betreuren van haren exvoorzitter, later eere-voorzitter jhr. mr. T. A. J. van Asch van Wijk. De machtiging om de leeraren van Krekel, Kal en van Dongen met een deel van het onderwijs te belasten werd door het bestuur aangevraagd en verkregen.

Leiden. In de vacature ontstaan door het overlijden van dr. Th. B. van Wettum werd voorzien door de benoeming van dr. J. C. Schalkwijk tot leeraar in de wiskunde.

De leeraar in de aardrijkskunde, C. J. Leendertz herstelde van zijne langdurige ongesteldheid en heeft sedert het begin van den nieuwen cursus weder zijne lessen hervat. De leeraar in de Hoogduitsche taal, J. A. M. Rijk, vertrok naar de openbare handelsschool te Amsterdam en werd opgevolgd door J. Verwer, leeraar aan de hoogere burgerschool en het gymnasium te Dordrecht.

P. Werkman, leeraar in de Fransche taal, herdacht den 6den Februari onder vele blijken van belangstelling den dag waarop hij vóór 25 jaren in functie trad.

Dordrecht. De leeraren J. Verwer en Th. v. d. Waerden zijn naar elders vertrokken, de laatste is 1 November vervangen door van Rijsbergen, civiel ingenieur; de plaats van Verwer werd tijdelijk vervuld door van Aals.

Schiedam. Het personeel dezer school is in den loop van dit jaar voor het grootste deel veranderd; bij het begin van den nieuwen cursus is voor de helft nieuw personeel opgetreden. Horn, leeraar aan de school, trad 1 September als directeur op, na daartoe 29 Juli te zijn benoemd.

Mr. Struycken verzocht tegen de Paaschvacantie ontslag, hetwelk hem eervol verleend werd; mr. D. van Lier werd 25 Februari

tijdelijk benoemd voor den loopenden cursus en 14 Juli opnieuw tijdelijk voor den cursus 1902/1903.

De leeraar van Meegeren, tot nu tijdelijk leeraar in boekhouden, werd 14 Juli als zoodanig definitief benoemd.

Gouda. Ten gevolge der splitsing van alle klassen in twee parallel-afdeelingen werden de 4 bijgebouwde leerkamers, evenals de nieuwe gymnastiekzaal, gedurende dezen cursus in gebruik genomen.

Het bleek, dat de school een belangrijke aanwinst deed in plaatsruimte. Maar ook aan uitbreiding van leerkrachten was er behoefte. Vandaar, dat naast de herbenoemde tijdelijke leeraren G. C. A. Valewink, J. A. W. Baart, J. C. F. Prikken, J. W. F. van Meegeren en J. P. Heyligers voor den cursus 1901—1902 werden aangesteld mejuffrouw Th. van Aken voor de Engelsche taal; H. M. H. Smeets voor de Fransche taal; J. F. M. Wolf voor de Nederlandsche taal en het schoonschrijven en S. Osinga voor wiskunde. Door zijn vertrek naar Groningen verloor de school 1 Maart jl. dr. J. H. Scholte, wiens onderwijs tot 15 Mei werd waargenomen door R. Luitjens en P. Hannik, totdat als opvolger voor de Hoogduitsche taal en letterkunde optrad M. van Westrienen uit Arnhem.

Ook verliet de leeraar dr. N. Quint Gz., wegens zijne benoeming aan een der hoogere burgerscholen te Amsterdam. Eindelijk zij nog vermeld, dat de directeur, dr. W. Julius na 40 dienstjaren bij gymnasiaal en middelbaar onderwijs, waarvan 35 als Rijksambtenaar, in zijn klimmenden leeftijd aanleiding vond om zijn eervol ontslag aan te vragen, hetwelk hem verleend werd tegen 1 October 1902. Toch bleef hij zijn ambt nog waarnemen tot 31 December 1902. Intusschen is in deze vacature voorzien door de benoeming van dr. S. S. Hoogstra, leeraar te Kampen, met ingang van 1 Januari 1903.

Brielle. In de raadszitting van 6 Juni 1902 werd tijdelijk benoemd tot leeraar in geschiedenis en Staatsinstellingen W. van Schothorst, doctorandus in de letteren. Deß 24sten Januari aanvaardde deze zijne betrekking. De leeraar van Krieken werd in Februari weder voor een jaar benoemd voor het onderwijs in de Fransche en Engelsche taal. In April werd door den op non-activiteit zijnde leeraar A. Demmers, die nog voortdurend ongesteld was, aan den raad ontslag verzocht uit zijne betrekking, tegen 1 September, dat hem op de meest eervolle wijze werd verleend. In de raadsvergadering van 3 Juli werden de heeren dr. Haak en van Schothorst voor één jaar benoemd respectievelijk tot leeraar in aardrijkskunde en Staatsinstellingen ad f 950 en leeraar in geschiedenis en Nederlandsch ad f 1800, in te gaan op 1 September 1902.

Amsterdam. (*1ste 5-jarige cursus*). Het personeel onderging de volgende veranderingen: op het einde van den cursus verliet dr. A. Verschuur deze school om zich voortaan geheel te wijden aan de 3de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus. Zijne plaats werd ingenomen door I H. Gosses. Ook vertrok dr. H. de Vries wegens zijne benoeming tot leeraar aan de Polytechnische School te Delft.

Als tijdelijke leeraren bleven Bijl, van Rij en Roemer ook dit jaar gehandhaafd, maar S. J. van de Vliet werd voor vast aan de school verbonden.

Amsterdam. (*2de 5-jarige cursus*). T. H. de Beer, leeraar in de Hoogduitsche taal, zag zich om gezondheidsredenen verplicht eervol ontslag te vragen, hetgeen hem met 1 October werd verleend. In de vacature werd tijdelijk voorzien door de benoeming van Th. A. Verdenius, die het onderwijs in de hoogere klassen op zich nam, terwijl Voogd werd belast met de lessen in de 2de en 3de klassen. Op 1 November werd Verdenius op zijn verzoek ontheven van een deel van zijne taak, zoodat hij alleen de beide 5de klassen behield. D. van Eck werd toen tijdelijk aangesteld om les te geven in 4 A, 4 B en 3 C.

Voor wiskunde werd tot vast leeraar benoemd Th. van der Waerden in de plaats van den tijdelijken leeraar J. W. de Koning. De leeraar van der Waerden trad op 1 November in functie. Van het begin van den cursus tot op dien datum werd zijne taak vervuld door den tijdelijken leeraar D. Bouman.

De splitsing van de 3de klasse in 3 afdeelingen maakte de benoeming van een leeraar in de Engelsche taal noodzakelijk; aan den tijdelijken leeraar A. J. Bos werd het onderwijs in dit vak in eene der 2 klassen opgedragen.

Dezelfde splitsing was oorzaak dat de tijdelijke leeraar J. M. van der Haagt werd benoemd om les te geven in de Nederlandsche taal en geschiedenis in een der 1ste klassen. Deze aanvaardde zijne betrekking op 1 November.

Amsterdam (*3de 5-jarige cursus.*) In het leerarenpersoneel kwamen de volgende veranderingen; na afloop van den cursus 1901—1902 vertrokken dr. A. J. M. Garjeanne en G. F. Nierstrasz; met het begin van den nieuwen cursus traden in functie:

1°. dr. N. Quint Gzn. voor natuur- en wiskunde;

2°. dr. H. C. Bijl (tijdelijk) voor scheikunde;

3°. J. de Lint voor natuurlijke historie;

4°. C. W. B. Ingenhoes voor de Fransche taal;

5°. dr. P. C. M. Bos (tijdelijk) voor Staatswetenschappen;

6°. S. J. van de Vliet (tijdelijk) voor boekhouden;

7°. W. J. Brandt voor lijnteekenen,

Dr. A. Verschuur, die gedurende den cursus 1901—1902 tevens werkzaam was aan de 1ste hoogere burgerschool met 5jarigen cursus, werd met begin van den nieuwen cursus geheel naar de 3de hoogere burgerschool met 5jarigen cursus overgeplaatst, terwijl dr. P. J. Helwig, W. Zwier GHz. en J. H. E. Schmid hunne tijdelijke benoeming in eene definitieve zagen veranderd.

J. O. S. van der Veen werd opnieuw als tijdelijk leeraar in de aardrijkskunde aangesteld.

Ten einde alle leerlingen in staat te stellen, deel te nemen aan het onderwijs in de gymnastiek, was het noodig, des Maandags en Donderdags telkenmale de 4de klasse en de helft der 3de klasse samen te voegen.

In verband daarmede werd den leeraar P. C. Adrian voor bedoelde uren als hulp toegevoegd de leeraar R. M. Roemer. 1 October 1902 vertrok de directeur, dr. P. Molenbroek. De door hem tot nog toe gegeven lessen in werktuigkunde en cosmographie werden nu opgedragen aan de leeraren Helwig en Quint, terwijl voor de 6 overblijvende uren wiskunde in de 2de klasse tot tijdelijk leeraar werd benoemd H. H. Koster en aan den leeraar A. Borgeld de betrekking van waarnemend directeur werd opgedragen.

In de op 18 December gehouden vergadering van den raad der gemeente Amsterdam, werd tot directeur benoemd dr. D. Coelingh, leeraar aan het gymnasium aldaar, die echter nog niet als directeur in functie is getreden.

Amsterdam (*1ste 3-jarige cursus.*) In April verzocht Th. Weevers ontslag uit zijne betrekking van tijdelijk leeraar in de natuurlijke historie; zijne lessen werden opgedragen aan P. M. Keer. De laatste in Juli tot leeraar aan de hoogere burgerschool te Zutphen benoemd, werd bij het begin van den nieuwen cursus vervangen door den heer J. de Lint, tevens werkzaam aan de 3de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus.

M. A. van Weel, die zijne benoeming tot leeraar aan de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Arnhem aannam, werd in September als tijdelijk leeraar in de Nederlandsche taal opgevolgd door P. Gertenbach, 1ste-onderwijzer aan de openbare lagere school lettt. B, terwijl een gedeelte der lessen van J. Hoeksma, in Juli tot leeraar aan de 3de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus en de handelsschool benoemd, sinds September wordt waargenomen door J. O. S. van der Veen, doctorandus in de Nederlandsche letteren, tevens tijdelijk aan de 3de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus verbonden.

In November werd laatstgenoemde in de plaats van J. Hoeksma tot leeraar aan de school benoemd en zal 1 Januari als vast leeraar in functie treden. In dezelfde raadszitting werd als opvolger van G. A. C. van Goor, tot stedelijk inspecteur van het lager onderwijs benoemd, J. H. F. Rodenburg aangewezen, leeraar aan de hoogere burgerschool te Breda, om onderwijs te geven in de Hoogduitsche taal. In Januari zal hij zijne betrekking aanvaarden. P. Weltevreede, die sinds October ziek is, werd medio November vervangen door D. Bouman, 1ste onderwijzer aan de openbare lagere school n°. 73.

Amsterdam (*3de 3-jarige cursus*). J. Klein, leeraar in de Hoogduitsche taal, werd bij den aanvang van den cursus 1902/1903 vervangen door J. A. M. Rijk, terwijl in de vacature van leeraar in de Staatswetenschappen en het handelsrecht voorzien werd door de benoeming (tijdelijk) van dr. S. Zadoks.

J. Hoeksma begon bij den aanvang van den nieuwen cursus zijn werkzaamheid als vast leeraar in de Nederlandsche taal en de geschiedenis (doch kon doordien hij aan de le hoogere burgerschool 3-jarige cursus nog werkzaam moest blijven, zijn lesuren slechts ten deele geven), terwijl de tijdelijke leeraar in die vakken, M. A. van Weel tot leeraar aan de hoogere burgerschool 5-jarigen cursus te Arnhem benoemd werd. Naast den tijdelijken leeraar in de Engelsche taal van Herwaarden, werd met het onderwijs in deze taal tijdelijk belast A. J. Bos.

Amsterdam (*4de 3-jarige cursus*). Sedert het begin van den cursus was P. Gertenbach werkzaam als tijdelijk leeraar in de Nederlandsche taal.

Alkmaar. De school had dit jaar het verlies te betreuren van den leeraar dr. H. W. Waalewijn, die 1 Mei, en van den directeur-leeraar dr. J. D. Boeke, die 28 October overleed. Aan de leeraren dr. G. K. Nugteren en J. Timmer werden tot het einde van den cursus de lessen in de natuurkunde en aan L. M. van den Berg, doctorandus in de pharmacie-stadsapotheker aldaar de lessen in de natuurlijke historie opgedragen. Met den nieuwen cursus trad voor dit vak F. H. Maschhaupt op, bij Koninklijk besluit van 18 Augustus 1902 n°. 42 benoemd als leeraar van 1 September—31 December 1902, welke benoeming 9 December gevolgd werd door die voor het tijdvak van 1 Januari—31 Augustus 1903. Bij Koninklijk besluit van 18 Augustus 1902 n°. 42 werd tevens de leeraar dr. G. K. Nugteren, tot nog toe tijdelijk, vast aangesteld. Hem werden bij het begin van den cursus 1902/1903 de lessen in de natuurkunde en den leeraar J. Timmer 2 lesuren in de wiskunde in de 4de klasse opgedragen. Bij hetzelfde besluit werd H. Sellemans voor den cursus 1902/1903 benoemd als leeraar in het boekhouden. Na het overlijden van den directeur, dr. J. D. Boeke, nam de oudste leeraar, K. E. Scheld voorloopig het directoraat waar. De waarneming van het directoraat werd 4 November opgedragen aan den leeraar E. M. van Soest. De lessen in scheikunde werden opgedragen aan L. M. van den Berg voormeld, die daarmee 6 November begon.

Hoorn. Op 11 Juli 1902 is plotseling overleden dr. J. Hijers, leeraar in de scheikunde en in de natuurlijke historie. In de daardoor ontstane vacature is nog niet voorzien. De lessen in de scheikunde worden gegeven door dr. C. H. Ketner, leeraar aan de burgerschool te den Helder. Practische scheikunde wordt niet gegeven. Van de 7 lesuren in natuurlijke historie worden 6 uur (1 lesuur in de 1ste klasse niet) gegeven door de Lint, uit Amsterdam.

Den 1sten Februari 1902 heeft dr. Plomp zijne betrekking als leeraar in de Nederlandsche taal en aardrijkskunde aanvaard. De aanstelling van den leeraar P. Middel werd voor een jaar verlengd, en dr. Cunaeus werd definitief aan de school verbonden.

Enkhuizen. De leeraar Roodhuizen was 17 Februari tot 2 Juni door ziekte niet in staat zijne lessen te geven, hij werd vervangen door K. Hildebrand, doctorandus in de Nederlandsche letteren aan de Rijks-universiteit te Groningen.

Wegens den gezondheidstoestand van den leeraar Zeegers werd hem op verzoek verlof tot 1 Maart a. s. verleend; H. G. du Crocq van 's Gravenhage vervangt hem in de lesuren voor de Fransche taal en het schoonschrijven; de 6 lesuren in de Hoogduitsche taal (klasse I—II) werden door den directeur gegeven; deze tijdelijke regeling dateert van 18 November j.l.

den Helder. Bij Koninklijk besluit van 21 Juli 1902 n°. 14 werd met ingang van 1 September 1902 benoemd tot leeraar dr. C. H. Ketner, tot dien datum tijdelijk leeraar.

Bij hetzelfde Koninklijk besluit werd A. L. Zaalberg opnieuw benoemd tot tijdelijk leeraar, voor het tijdvak van 1 September 1902 tot en met 31 Augustus 1903.

Aan den leeraar H. G. Baints is gedurende de eerste maanden van het jaar 1903, wegens gezondheidsredenen, verlof verleend; zijne lessen zijn waargenomen door M. van Maanen uit Hoorn.

Zierikzee. Het vertrek van E. Hazelhof, leeraar in de Nederlandsche taal gaf aanleiding tot eene verschikking der leervakken onder de leeraren. J. Pot, doctorandus in de Nederlandsche letteren, bij raadsbesluit van 15 September 1902 benoemd tot leeraar in de aardrijkskunde ter vervanging van F. E. L. Veeren, werd bij raadsbesluit van 27 October van die opdracht ontheven en (tijdelijk tot 1 September 1903) benoemd tot leeraar in de Nederlandsche taal en tevens in de geschiedenis voor de 3 laagste klassen, terwijl aan den directeur, bevoegdheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de aardrijkskunde bezittende, naast het onderwijs in Staatswetenschappen en geschiedenis in de 4de en 5de klasse, dat in de aardrijkskunde werd opgedragen. Dr. H. A. Naber werd bij raadsbesluit van 9 Juni definitief tot leeraar benoemd, evenals A. Petermeijer. Laatstgenoemde verkreeg evenwel, wegens zijne benoeming te Dordrecht 24 November eervol ontslag als leeraar in de Hoogduitsche taal en werd vervangen door J. J. Lecker.

Goes. Noch in het onderwijzend, noch in het bedienend personeel is verandering gekomen. Aan den leeraar M. van Breen is opnieuw vergunning verleend onderwijs te geven in de Engelsche taal en letterkunde aan de hoogere burgerschool te Zierikzee. Aan den tijdelijken leeraar T. Friedemann is tot 31 Augustus 1903 het onderwijs in de Hoogduitsche taal en letterkunde opgedragen. Bij den aanvang van den nieuwen cursus 1902—1903 is de 1ste klasse gesplitst in 2 afdeelingen; daarbij is aan den leeraar L. van Bruggen het onderwijs in geschiedenis in beide afdeelingen tijdelijk opgedragen.

Utrecht (*Rijks- hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus*). De leeraar N. L. Verlint was, van 11 November tot 21 November en van 1 December tot de Kerstvacantie, weder afwezig voor de akte-examens in de Fransche taal, terwijl de leeraar J. C. U. Legner eveneens weder gedurende enkele dagen in September afwezig moest zijn voor de akte-examens in het handteekenen. Thans was ook voor de akte-examens in de Hoogduitsche taal afwezig de leeraar G. R. Deelman, van 21 November tot 28 November en van 11 December tot de Kerstvacantie.

De directeur verkreeg, bij schrijven van 10 Maart 1902, n°. 1674, afd. Ond. van 13 Maart tot 8 April verlof, binnen welken tijd de Paaschvacantie viel, van welke gelegenheid hij gebruik maakte om verschillende inrichtingen van onderwijs in Duitschland te bezoeken. Tijdens zijne afwezigheid werd dr. J. W. Doijer Jzn. met de waarneming van het directoraat belast. Tijdelijk waren aan de school werkzaam de leeraren B. Gonggrijp, dr. D. J. Janssen, L. G. J. C. Landry en K. Later.

Bij de oprichting der gemeentelijke hoogere burgerschool aldaar, werd tot directeur benoemd dr. J. W. Doijer Jzn. en tot leeraar P. Fijn van Draat, terwijl dr. W. van Geer op zijn verzoek eervol ontslag had verkregen uit zijne betrekking. In de plaats van dr. Doijer werd benoemd dr. J. E. Enklaar, uit Deventer, welke zijne betrekking aanvaardde op 20 October, en in de plaats van den leeraar P. Fijn van Draat de leeraar R. R. de Jong van Enschedé, welke zijn onderwijs begon op 1 November. Nadat H. Beckering Vinckers J.Bz., benoemd bij Koninklijk besluit van 14 Juli 1902, n°. 46, zijne benoeming niet had aangenomen, werd bij Koninklijk besluit van 15 Augustus 1902 n°. 29 K. Later, tijdelijk leeraar aan deze school, in de plaats van dr. W. van Geer, tot vast leeraar benoemd.

Van het begin van den cursus tot 20 October werd een gedeelte der lessen in scheikunde gegeven door B. H. J. ter Braake, leeraar aan de hoogere burgerschool voor meisjes te Utrecht, en van het begin van den cursus tot 1 November een gedeelte der lessen in de Engelsche taal door P. Fijn van Draat, leeraar aan de gemeentelijke hoogere burgerschool te Utrecht en H. J. v. d. Noordaa, leeraar aan de hoogere burgerschool te Amersfoort.

Utrecht. (*Hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus.*) De heer G. W. van Ditmars, benoemd leeraar in de Staatswetenschappen had even voor het begin van den cursus bedankt. De lessen in deze vakken zijn toen tijdelijk waargenomen door mr. dr. van de Laar, leeraar aan de Rijks-hoogere burgerschool. Op 7 November trad de nieuw benoemde leeraar mr. dr. F. Sleutelaar in functie.

Utrecht. (*3-jarige cursus.*) Bij raadsbesluit 26 Juni 1902 werden M. ten Bouwhuys, J. de Jong Czn. en F. P. Visser eervol ontslagen en benoemd tot leeraren aan de gemeentelijke hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus aldaar. J. de Jong Czn. bleef aan de school verbonden, hem werden de lessen in het handteekenen aan de 2de en 3de klassen en in het schoonschrijven aan de handelsklasse opgedragen.

Amersfoort. Ook in het afgeloopen jaar heeft de school zich

gekenmerkt door een buitengewoon groote wisseling in het onderwijzend personeel.

De leeraar Ch. L. P. Stracké werd tijdelijk vervangen tot aan het einde van den cursus 1901—1902, door I. H. Boeije, 1ste-luitenant adjudant der infanterie die met het onderwijs in de wiskunde in de afdeeling der 1ste klasse belast werd, toen het bleek dat van 2 voorgedragen leeraren de een na de benoeming bedankte en de ander zijn sollicitatie introk. Ook verlieten de school aan het eind van den cursus de leeraren L. F. Bergansius, H. Pomes, A. D. J. van 't Hooft, A. v. d. Water en dr. P. C. M. Bas, welke laatste door het uitbreiden van het aantal zijner lessen aan de hoogere burgerschool te Amsterdam zijne tijdelijke diensten niet langer beschikbaar kon stellen. Met ingang van 1 September 1902 werden als vast leeraar aan de school benoemd: A. G. van Os en J. A. Bruins, voor één jaar herbenoemd: J. J. Menkema, A. M. Kerkkamp, A. J. Resink en S. de Vries en voor één jaar benoemd: W. G. A. Meijer, P. Persant Snoep, J. C. A. Haringh. dr. W. A. v. d. Vet, jhr. mr. E. A. van Beresteyn en G. W. ten Dam, terwijl J. J. Menkema, als vast leeraar aan eene hoogere burgerschool 5-jarigen cursus te Arnhem benoemd, met ingang van 1 November 1902 op verzoek eervol ontslag verleend.

In zijne plaats werd benoemd R. Luitjens. Als tijdelijk waarnemend directeur in het „Werkhuis" is bij raadsbesluit benoemd de leeraar G. C. Hoogewerff, op eene jaarwedde van f 300, terwijl het hulpgebouw in de Koestraat onder het waarnemend directoraat van den leeraar F. Wesseling, voorloopig in gebruik zal blijven.

Leeuwarden. Het afgeloopen jaar onderscheidde zich gunstig van het voorafgaande door geringe verwisseling van personeel. Alleen valt het verlies te betreuren van J. H. Brunne, leeraar in aardrijkskunde en geschiedenis, die op 20 Juni overleed. Zijn onderwijs werd met ingang van 1 September tijdelijk opgedragen aan J. L. Walch, litt. Neerl. doct. tot de indiensttreding op 1 December van den definitieven opvolger J. Branbergen, daartoe benoemd bij Koninklijk besluit van 10 September 1902 n°. 25.

De heeren W. Sueverijn, dr. A. J. Boks, A. J. Fehr jr. en J. de Raaf, werden bij Koninklijk besluit van 21 Juli 1902 n°. 36, gecontinueerd als leeraar voor den tijd van het schooljaar 1902—1903, terwijl aan D. A. G. Vastenou het onderwijs in staathuishoudkunde opnieuw voor den tijd van het schooljaar 1902—1903 werd opgedragen.

Aan J. de Raaf, die zich geheel aan zijne studie wenschte te kunnen wijden, werd op diens verzoek eervol ontslag verleend met ingang van 1 Januari 1903 bij Koninklijk besluit van 7 November 1902 n°. 16. Tot opvolger van den leeraar J. de Raaf werd bij Koninklijk besluit van 29 December 1902, n°. 38, voor het tijdvak van 1 Januari tot en met 31 Augustus 1903 benoemd H. Boonstra, leeraar aan het gymnasium aldaar, met machtiging tot gelijktijdige waarneming van beide betrekkingen.

Harlingen. Door de benoeming van J. Branbergen tot leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Leeuwarden (ingaande 1 December 1902) ontstond er eene vacature voor geschiedenis, aardrijkskunde en staatsinrichting, benevens voor directeur. Sinds 1 December ll. wordt de laatste vacature waargenomen door den waarnemend directeur. In de andere vacaturen is op de volgende wijze voorzien. Met ingang van 1 December 1902 is tot tijdelijk leeraar in aardrijkskunde en geschiedenis benoemd J. L. Walch, drs. in de Nederlandsche letteren. Daar deze echter tegen 1 Januari 1903 tot leeraar aan het gymnasium en de hoogere burgerschool te Kampen benoemd is, eindigt zijne waarneming aan de hoogere burgerschool te Harlingen met dien datum. Hem is reeds ontslag als zoodanig verleend. De vacature is dan onvervuld. J. Branbergen neemt tijdelijk de lessen in staatsinrichting (1 uur 's weeks) waar, totdat eene definitieve regeling zal zijn getroffen.

Den 1sten Januari 1902 heeft de leeraar A. J. C. Tam zijne betrekking aanvaard.

Sneek. De school verloor door den dood dr. A. Nijland, die gedurende ongeveer 30 jaren aan de school verbonden was als leeraar in natuurkunde, wiskunde, werktuigkunde en cosmographie. Reeds tijdens dien ziekte tot aan de groote vacantie werd tot waarnemend leeraar benoemd doctes. F. Schuh.

Later ontving deze een tijdelijke aanstelling voor den volgenden cursus, maar hij bedankte wegens eene benoeming elders.

In zijne plaats kwam met het begin van den volgenden cursus doctes. G. C. Gerrits, om tot de Kerstvacantie te blijven. In de vacature voor natuurlijke geschiedenis werd voorzien door het onderwijs op te dragen aan Brakman en Diehl, tot aan de tijdelijke benoeming van Bolleman van der Veen, den 29sten Maart, welke tijdelijke aanstelling den 29sten Juli in een vaste veranderde. Het onderwijs in natuurlijke geschiedenis aan de 5de klasse werd tot het schriftelijk eindexamen door Diehl gegeven.

Heerenveen. Bij Koninklijk besluit van 24 September 1902 n°. 43, werd aan dr. W. A. Versluys met ingang van 4 November 1902 eervol ontslag verleend als leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Heerenveen, terwijl in zijne plaats bij Koninklijk besluit van 17 November 1902 n°. 14, werd benoemd F. de Vries, leeraar aan de hoogere burgerschool te Enkhuizen. In afwachting van de aanvaarding door den nieuwen titularis van zijne betrekking, werd J. L. G. Krugers, civiel-ingenieur te 's Gravenhage, belast met het geven van onderwijs in algebra, meetkunde en schoonschrijven.

Verder werd bij Koninklijk besluit van 7 November 1902 n°. 15, met ingang van 1 Januari 1903 eervol ontslag verleend aan K. D. Nauta als leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool aldaar.

Zwolle. De leeraar J. Rottier werd opnieuw voor een jaar benoemd (1 September 1902 tot 31 Augustus 1903).

Deventer. In de eerste helft van het jaar werd A. van Dissel benoemd tot leeraar in de Hoogduitsche taal aan de nieuwe Rijks-hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te Utrecht, voor welke benoeming hij bedankte.

De leeraar in de scheikunde dr. J. E. Enklaar verkreeg, ten gevolge van zijne benoeming tot leeraar aan de Rijks-hoogere burgerschool te Utrecht, eervol ontslag bij raadsbesluit van 4 Augustus 1902, ingaande 21 October daaraanvolgende. In zijne plaats werd bij raadsbesluit van 2 September 1902 benoemd dr. P. J. Montagne, die zijne betrekking 1 November heeft aanvaard. De leeraar in de aardrijkskunde J. v. d. Most verkreeg ten gevolge van zijne benoeming aan de hoogere burgerschool met 3jarigen cursus te Rotterdam, eervol ontslag bij raadsbesluit van 15 September 1902, ingaande 25 November daaraanvolgende. In zijne plaats werd bij raadsbesluit van 27 October 1902, voor den tijd van een jaar benoemd de heer L. Roozendaal.

Eindelijk werd bij raadsbesluit van 27 October 1902 benoemd tot leeraar in de plant- en dierkunde dr. G. Postma, leeraar aan de hoogere burgerschool te Almelo, die de benoeming heeft aangenomen en in het begin van 1903 na de Kerstvacantie in dienst zal treden. Door deze laatste benoeming is een einde gekomen aan de zoo lang bestaan hebbende vacature, waarin door tijdelijke waarneming voor een groot gedeelte is voorzien geworden.

Almelo. In het personeel der school kwamen de volgende veranderingen. J. L. Kok, tijdelijk leeraar in de wiskunde, vertrok den 1sten Februari naar Rotterdam en H. W. Voet, tijdelijk leeraar in het boekhouden, werd niet herbenoemd.

In hunne plaats werden resp. benoemd P. Wijdenes (tijdelijk bij raadsbesluit van 3 December 1901 n°. XIV en definitief 21 Juli 1902, n°. XIII) en L. D. Wolters (tijdelijk bij raadsbesluit van 3 December 1901 n°. XV en definitief 31 Juli 1902 n°. X).

In de vacature voor de Engelsche taal, ontstaan door de benoeming van den leeraar G. M. van Riemsdijk te Breda, met ingang van 1 Januari 1902, werd voorzien door de benoeming van J. Stibbe (tijdelijk bij raadsbesluit van 3 December 1901 n°. XIII, gecontinueerd bij raadsbesluit van 31 Juli 1902, n°. X), die op 1 Februari in functie trad.

Door de uitbreiding der school van eene met 3-jarigen cursus tot eene met 5-jarigen cursus werd uitbreiding van het personeel noodzakelijk.

Benoemd werden:

1. H. Wijma tot tijdelijk leeraar in de natuurkunde, werktuigkunde, cosmographie en wiskunde (bij raadsbesluit van 9 Juni 1902 n°. XV), en

2. H. J. Trip tot tijdelijk leeraar in de geschiedenis en aardrijkskunde (bij raadsbesluit van 5 Augustus 1902, n°. VII).

Beiden traden bij den aanvang van den nieuwen cursus in functie.

Aan L. D. Wolters werd het onderwijs in schoonschrijven opgedragen.

Groningen. In de plaats van J. J. Meder werden benoemd: B. van Halteren, die belast werd met 14 uur in de Nederlandsche taal en met 4 uur aardrijkskunde; K. Hildebrand, die belast werd met 10 uur in de Nederlandsche taal. In de plaats van H. Zondervan werd benoemd: B. J. Birma, die belast werd met 10 uur in de Nederlandsche taal en met 5 uur aardrijkskunde, terwijl:

B. van Halteren en K. Hildebrand	nu belast werden	met 7 uur in de Nederlandsche taal, „ 12 „ aardrijkskunde, „ 7 „ in de Nederlandsche taal, „ 11 „ geschiedenis.

In de plaats van K. de Boer werd C. F. Heringa, bij zijn 5 uren, belast met 12 uur in de Engelsche taal.

Veendam. De leeraar K. Vlieg fungeert als plaatsvervangend directeur. De leeraar in de Engelsche taal en letterkunde Franken vertrok 1 November en werd 1 December opgevolgd door den tegenwoordigen titularis, den leeraar Wiersma.

Winschoten. In het personeel van leeraren had evenmin verandering plaats. L. F. Wenniger werd opnieuw benoemd als leeraar in de natuur- en scheikunde, maar nu voor 2 jaren, bij raadsbesluit van 9 Augustus 1902, n°. 10.

Sappemeer. E. Kruisinga heeft 1 October de school verlaten wegens benoeming aan de hoogere burgerschool te Winterswijk. Mejuffrouw C. M. Vliegenthart werd tot 1 Januari 1903 met de waarneming belast.

M. J. H. Boëseken, J. Huges en J. de Korne zijn bij Kon. besluit van 21 Juli 1902, n°. 27, tot definitief leeraar benoemd.

De leeraar J. Huges heeft verlof van 4 December 1902 tot het begin der Kerstvacantie en is vervangen door C. Hazewinkel.

Warffum. Aan den leeraar in de geschiedenis en aardrijkskunde H. Zondervan was bij Koninklijk besluit van 24 September 1901 n°. 20 op verzoek eervol ontslag verleend met ingang van 1 Januari 1902.

Tot zijn opvolger werd bij Koninklijk besluit van 13 December 1901 n°. 38 H. G. Harkema te Doetinchem benoemd, die den 1sten Februari 1902 zijn betrekking aanvaardde. K. Hildebrand, doctorandus in de Nederlandsche letteren, werd gedurende de maand Januari tijdelijk met het onderwijs in de geschiedenis en aardrijkskunde belast.

De tijdelijk aangestelde leeraar in de Staathuishoudkunde, mr. N. Hofstee te Finsterwolde, verzocht tegen het einde van den cursus niet voor eene herbenoeming in aanmerking te komen.

In zijne plaats werd bij Koninklijk besluit van 29 Juli 1902, n°. 24 voor het tijdvak van 1 September 1902—31 Augustus 1903 mej. W. Andreae te Zuidhorn benoemd.

Assen. Door het voortduren zijner ongesteldheid vroeg de leeraar H. C. Felser, bij den aanvang van het jaar 1902, een verlof van 4 maanden tot herstel van gezondheid, hetwelk hem werd toegestaan bij beschikking van 27 Januari 1902, n°. 413, afdeeling onderwijs, terwijl toen tevens A. G. de Graaff, te 's Gravenhage werd aangewezen gedurende dien tijd de lessen in de Fransche taal en letterkunde waar te nemen.

Reeds op 2 Februari overleed de heer H. C. Felser, in den ouderdom van 76 jaar, na 34 jaar onafgebroken aan de school werkzaam te zijn geweest. Bij beschikking van 28 April 1902, n°. 3143, afdeeling onderwijs, werd A. G. de Graaff in zijne waarneming gecontinueerd tot het begin der zomervacantie en bij Koninklijk besluit van 7 Juli 1902 n°. 48, met ingang van 1 September 1902, definitief als leeraar aan de school benoemd.

Evenals het vorig jaar werd de heer P. N. van der Brugge, wederom tijdelijk, voor den cursus 1902—1903 benoemd tot leeraar in het boekhouden.

Maastricht. In verband met de splitsing der laagste klasse werden door den gemeenteraad in zijne zitting van 16 October 1902 als tijdelijke leeraren benoemd: A. H. E. Lahaye, civiel ingenieur, en H. J. E. Endepols, docts. in de Nederlandsche letteren; aan deze leeraren is opgedragen het onderwijs respectievelijk in wiskunde en in de Nederlandsche taal en aardrijkskunde.

De school verloor in het loopend jaar een harer leeraren door den dood, W. A. M. Schavers, sedert 1 Januari 1892 leeraar in wiskunde en sedert 15 Maart 1898 tevens leeraar in de handelwetenschappen. In afwachting eener meer definitieve regeling werd, na het overlijden van de leeraren Schavers het onderwijs in de geheele wiskunde over de 2de klasse en de 2 parallel afdeelingen der 1ste klasse aan den leeraar Lahaye toevertrouwd.

Met het wiskundig onderwijs in de 3de klasse belastte zich P. W. H. Paulussen, landmeter van het kadaster alhier, in het bezit der akte K1 wiskunde middelbaar onderwijs. De lessen in de handelswetenschappen worden voorloopig gegeven door L. Th. T. J. Hoenings, hoofdonderwijzer aan de school voor lager onderwijs in de Spilstraat en in bezit der akte Kxn (boekhouden middelbaar onderwijs).

Roermond. Dr. H. J. H. Schreurs kon zijne lessen in natuur- en scheikunde niet hervatten. Zijn toestand is van dien aard, dat aanvrage tot eervol ontslag, in te gaan 1 Januari 1903, noodzakelijk werd. Tot waarneming der lessen in natuur- en scheikunde, gedurende het jaar 1902, werd aangewezen J. Alingh Prins, docts. in de scheikunde te Groningen.

De leeraar in de hoogduitsche taal A. Meyboom werd benoemd tot leeraar aan de nieuw opgerichte hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te Utrecht. Bij zijn aftreden op 15 September werd hij opgevolgd door H. Huffnagel van Amsterdam, die belast werd met het onderwijs in de Hoogduitsche taal voor den duur der vacature. Den leeraar in de aardrijkskunde, de Staatswetenschappen en een deel der geschiedenis, G. de Weerd, werd van half September tot aan de Kersvacantie een verlof verleend tot herstel van gezondheid. De waarneming zijner lessen werd opgedragen aan H. Pomes, docts. in de Nederlandsche letteren te Amersfoort.

Venlo. Dr. L. H. Stijns was van 18 November af door ziekte verhinderd zijne lessen waar te nemen. Hem werd tot Kerstmis verlof verleend.

Roldue (*bijzonder*). De leeraren G. van Poppel en Thywissen zetten hunne academische studiën, de eerste in de Hoogduitsche taal en de 2de in de wiskunde, aan de hoogescholen voort.

Ten gevolge van de hierboven medegedeelde wijzigingen in het onderwijzend personeel der hoogere burgerscholen waren op 31 December 1902 de leeraren werkzaam, wier getal en bevoegdheid zijn aangegeven in de volgende tabel.

SCHOLEN.		GETAL EN BEVOEGDHEID DER LEERAREN.									Getal vacatures.	Algemeen totaal.
Provincien.	Gemeenten.	Doctor of doctorandus.	Candidaat.	Akte M. O.	Oude akte.	Artt. 82 en 89.	Art. 90.	Art. 83.	Zonder akte.	Totaal.		
Noordbrabant. .	's Hertogenbosch.	5	—	11	—	1	—	—	—	17	—	17
	Tilburg	3	1	6	—	2	—	—	—	12	—	12
	Breda.	3	—	11	—	2	—	—	—	16	—	16
	Bergen op Zoom	3	—	12	—	—	—	—	—	15	—	15
	Helmond	1	—	8	1	—	—	—	—	10	—	10
Gelderland . . .	Arnhem.	7	1	9	—	1	—	—	—	18	—	18
	idem 3-jarige cursus . . .	2	—	10	—	—	—	—	—	12	—	12
	Nijmegen	4	—	12	—	2	—	—	—	18	—	18
	Apeldoorn	1	—	8	—	1	—	1	—	11	—	11
	Zutphen	5	—	10	—	2	—	1	1	19	—	19
	Tiel	2	—	8	—	—	—	1	—	11	—	11
	Winterswijk	1	—	5	—	—	—	—	—	6	1	7
	Zalt-Bommel	3	1	7	—	—	—	—	—	11	—	11
	Nijmegen (bijzondere). . . .	3	—	4	—	—	—	—	3	10	—	10
Zuidholland. . .	's Gravenhage 1ste 5-jarige curs.	14	1	13	—	2	—	—	—	30	—	30
	idem 2de 5- „ „	8	—	10	—	3	—	—	—	21	—	21
	idem 3- „ „	7	—	9	—	—	—	—	—	16	—	16
	Rotterdam 5-jarige cursus . .	7	—	13	1	5	—	—	—	26	—	26
	idem 3- „ „ . .	2	—	18	—	—	—	—	1	21	—	21
	idem 2de 3-jarige cursus.	2	—	6	—	—	—	—	—	8	—	8
	idem (bijzondere) . . .	2	—	4	—	1	—	—	1	8	—	8
	Leiden	7	—	10	—	1	—	—	—	18	—	18
	Dordrecht	5	—	9	—	2	—	—	—	16	1	17
	Delft	4	—	10	—	1	—	—	—	15	—	15
	Schiedam	4	1	8	—	1	—	—	—	14	—	14
	Gouda	5	2	13	—	1	—	—	—	21	—	21
	Gorinchem.	3	—	9	—	1	—	—	—	13	—	13
	Brielle	3	—	6	—	—	—	—	—	9	—	9
Noordholland . .	Amsterdam 1ste 5-jarige cursus	9	—	14	—	3	—	—	—	26	—	26
	idem 2de 5- „ „	6	—	15	—	3	—	—	—	24	—	24
	idem 3de 5- „ „	8	—	9	—	1	—	—	—	18	1	19
	idem 1ste 3- „ „	5	—	16	—	—	—	—	—	21	—	21
	idem 2de 3- „ „	2	—	16	—	—	—	—	—	18	—	18
	idem 3de 3-jarige cursus met handelsschool.	5	—	22	—	1	—	—	4	32	—	32
	idem 4de 3-jarige cursus	2	—	13	—	2	—	—	—	17	—	17
	Haarlem 5-jarige cursus . . .	9	—	14	—	1	—	—	—	24	—	24
	idem 3- „ „ . . .											
	Zaandam	2	—	9	—	1	—	1	—	13	—	13
	Hoorn	4	—	6	—	—	—	—	—	10	1	11
	Enkhuizen	2	—	2	—	—	—	2	—	6	—	6
	Alkmaar.	3	—	9	—	1	—	1	—	14	—	14
	den Helder.	6	—	7	—	—	—	—	—	13	—	13

SCHOLEN.		GETAL EN BEVOEGDHEID DER LEERAREN.									Getal vacatures.	Algemeen totaal.
Provincien.	Gemeenten.	Doctor en doctorandus.	Candidaat.	Akte M. O.	Oude akte.	Artt. 82 en 89.	Art. 90.	Art. 83.	Zonder akte.	Totaal.		
Zeeland	Middelburg	3	—	11	—	1	—	—	—	15	—	15
	Zierikzee	2	—	7	—	1	—	—	—	10	—	10
	Goes	1	—	9	—	1	—	—	—	11	—	11
Utrecht	Utrecht 5-jarige cursus	8	1	10	—	—	—	—	—	19	—	19
	idem 2de 5-jarige cursus.	4	1	8	—	1	—	—	—	14	—	14
	idem 3-jarige cursus	3	1	16	—	—	—	—	—	20	—	20
	Amersfoort	6	—	12	—	5	—	—	—	23	—	23
Friesland	Leeuwarden	5	—	12	—	—	—	—	—	17	—	17
	Harlingen	1	—	8	—	—	—	—	—	9	—	9
	Sneek	4	—	8	—	—	—	—	—	12	—	12
	Heerenveen	2	—	6	—	1	—	—	—	9	—	9
Overijssel	Zwolle	6	—	7	—	—	—	—	—	13	—	13
	Deventer	3	—	8	—	2	—	—	—	13	—	13
	Kampen	7	—	10	—	—	—	—	—	17	—	17
	Almelo	4	—	9	—	—	—	—	—	13	—	13
Groningen	Groningen 5-jarige cursus	9	—	9	—	—	—	1	—	19	—	19
	idem 3- „ „	7	—	7	—	—	—	—	—	14	—	14
	Veendam	2	—	10	—	—	—	—	—	12	—	12
	Winschoten	3	—	8	—	—	—	—	—	11	—	11
	Sappemeer	2	—	10	—	—	—	—	—	12	—	12
	Warffum	2	—	7	—	—	—	—	—	9	—	9
Drenthe	Assen	4	—	7	—	1	—	—	—	12	—	12
	Meppel	2	—	5	—	—	—	1	—	8	—	8
Limburg	Maastricht	4	—	8	—	2	—	—	—	14	—	14
	Roermond	6	—	7	—	—	—	—	—	13	—	13
	Venlo	1	—	8	—	—	1	—	—	10	—	10
	Roldue (bijzondere)	5	—	6	—	1	—	—	—	12	—	12
	Totaal	285	10	644	2	58	1	9	10	1019	4	1023
Gaat af voor: 1 leeraar in 4 betrekkingen, 13 leeraren „ 3 „, 67 „ „ 2 „	3 + 26 + 67	—	—	—	—	—	—	—	—	96	—	96
	Totaal	—	—	—	—	—	—	—	—	923	4	927

Het aantal leeraarsbetrekkingen was op genoemd tijdstip, 4 vacatures medegerekend, 1023. Het aantal leeraren was evenwel 96 minder dan dat der betrekkingen, dewijl 1 leeraar aan 4 scholen, 13 leeraren aan 3 en 67 leeraren aan 2 scholen werkzaam waren, zoodat het aantal personen, door wie 1023 betrekkingen waargenomen werden, op 31 December 1902, 927 bedroeg.

De leeraar in 4 betrekkingen was:

J. H. E. Schmid, schoonschrijver te Amsterdam (1ste, 2de, 3de 5-jarige cursus en 2de 3-jarige cursus).

De leeraren in 3 betrekkingen waren:

Mr. H. J. van Leeuwen, Staatswetenschappen te 's Hertogenbosch en staathuishoudkunde te Helmond en Venlo;

W. Kosten, handelswetenschappen te Bergen op Zoom en boekhouden, wiskunde en schoonschrijven te Middelburg;

J. W. F. van Meegeren, wiskunde en boekhouden te 's Gravenhage (3-jarige cursus) boekhouden te Gouda en te Schiedam;

R. M. Roemer, gymnastiek te Amsterdam (1ste 5-jarige cursus en 3de en 4de 3-jarige cursus;

P. C. Adrian, gymnastiek te Amsterdam (1ste en 3de 5-jarige cursus en handelsschool);

M. P. C. Andreæ, Staats- en handelswetenschappen te Sneek, staathuishoudkunde te Meppel en Heerenveen;
D. H. van Cappelle, natuurlijke historie te Nijmegen en 's Gravenhage (1ste en 2de 5-jarige cursus);
L. D. Wolters, boekhouden en handelsrekenen te Apeldoorn, Zutphen en Almelo;
D. H. J. D. van Lier, Staatswetenschappen, 's Gravenhage (2de 5-jarige cursus en 3-jarige cursus) en Schiedam;
G. W. van Ditmar, staathuishoudkunde te Rotterdam (5-jarige cursus en 3-jarige) en Delft;
S. J. van de Vliet, boekhouden te Amsterdam (1ste, 2de en 3de 5-jarige cursus);
A. J. Bos, Engelsche taal te Amsterdam (1ste en 2de 5-jarige cursus en 4de 3-jarige cursus);
J. de Lint, natuurlijke historie te Amsterdam (3de 5-jarige cursus en 1ste 3-jarige cursus) en Hoorn;
De leeraren in 2 betrekkingen waren:
J. F. D. Blöte, Hoogduitsche taal te 's Hertogenbosch en te Tilburg;
A. Feenstra, Staatswetenschappen te Tiel, geschiedenis, aardrijkskunde en Staatswetenschappen te Gorinchem;
mr. P. M. von Baumhauer, Staatswetenschappen te 's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus) en te Leiden;
dr. A. Borgesius, natuurkunde te 's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus) en wis- en natuurkunde te 's Gravenhage (2de 5-jarige cursus);
dr. J. Romeny, scheikunde te 's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus) en scheikunde en chemische techniek te 's Gravenhage (2de 5-jarige cursus);
G. C. Baerends, gymnastiek te 's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus) en te 's Gravenhage (2de 5-jarige cursus);
C. van der Waals, wiskunde en boekhouden te Rotterdam (3-jarige cursus) en boekhouden te Leiden;
M. Baints, rechtlijnig teekenen te Amsterdam (2de 5-jarige cursus) en handelsschool;
P. Grondhoud, Engelsche taal te Amsterdam (3de 5-jarige cursus) en te Amsterdam (2de 3-jarige cursus);
K. Zwier G.H.zn., handteekenen te Amsterdam (3de 5-jarige cursus) en te Amsterdam (4de 3-jarige cursus);
J. IJzerman, Staatsinrichting te Amsterdam (1ste 5-jarige cursus) en geschiedenis en aardrijkskunde handelsschool;
G. van Herwaarden, Engelsche taal te Amsterdam (2de 3-jarige cursus) en te Amsterdam (3de 3-jarige cursus);
M. v. d. Ende, wiskunde en mechanica te Haarlem (5-jarige cursus) en wiskunde te Haarlem (3-jarige cursus);
dr. A. van Eldik, wiskunde te Haarlem (5-jarige cursus) en wiskunde te Haarlem (3-jarige cursus);
dr. P. N. Heringa, natuurkunde te Haarlem (5-jarige cursus) en natuurkunde te Haarlem (3-jarige cursus);
dr. H. J. Calkoen, natuurlijke historie te Haarlem (5-jarige cursus) en natuurlijke historie te Haarlem (3-jarige cursus);
dr. J. Huizinga, geschiedenis te Haarlem (5-jarige cursus) en geschiedenis te Haarlem (3-jarige cursus);
J. G. Tuytel, geschiedenis en Nederlandsche taal te Haarlem (5-jarige cursus) en Nederlandsche taal te Haarlem (3-jarige cursus);
A. van der Voort Azn., aardrijkskunde te Haarlem (5-jarige cursus) en aardrijkskunde te Haarlem (3-jarige cursus);
R. Zuidema, Nederlandsche taal en aardrijkskunde te Haarlem (5-jarige cursus) en Nederlandsche taal te Haarlem (3-jarige cursus);
C. Heyman, Engelsche taal te Haarlem (5-jarige cursus) en Engelsche taal te Haarlem (3-jarige cursus);
dr. G. Nolst Trenité, Engelsche taal en Staatswetenschappen te Haarlem (5-jarige cursus) en Engelsche taal te Haarlem (3-jarige cursus);
E. A. W. Pauw, Fransche taal en schoonschrijven te Haarlem (5-jarige cursus) en Fransche taal en schoonschrijven te Haarlem (3-jarige cursus);
M. G. van Goor, Fransche taal te Haarlem (5-jarige cursus) en Fransche taal te Haarlem (3-jarige cursus);
P. Frisius de Haan, Hoogduitsche taal te Haarlem (5-jarige cursus) en Hoogduitsche taal te Haarlem (3-jarige cursus);
A. H. Günther, Hoogduitsche taal te Haarlem (5-jarige cursus) en Hoogduitsche taal te Haarlem (3-jarige cursus);
H. J. de Vries, hand- en lijnteekenen te Haarlem (5-jarige cursus) en hand- en lijnteekenen te Haarlem (3-jarige cursus);
F. E. Vogelsang, handteekenen te Haarlem (5-jarige cursus) en handteekenen te Haarlem (3-jarige cursus);
W. Visser, gymnastiek te Haarlem (5-jarige cursus) en gymnastiek te Haarlem (3-jarige cursus);
M. van Breen, Engelsche taal te Zierikzee en te Goes;
Dr. J. M. Ruys, natuurlijke historie te Heerenveen en te Meppel;
C. J. de Bruyn Kops, Staats- en handelswetenschappen te Zwolle en te Deventer;
dr. H. A. J. Meijer, scheikunde en aardrijkskunde te Groningen (5-jarige cursus) en natuurlijke historie te Groningen (3-jarige cursus);
F. de Groot, boekhouden te Groningen (5-jarige cursus) en wiskunde en boekhouden te Groningen (3-jarige cursus);
G. C. C. Bethe, Fransche taal te Groningen (5-jarige cursus) en Fransche taal te Groningen (3-jarige cursus);
H. Edelman, gymnastiek en schoonschrijven te Sappemeer en gymnastiek te Winschoten;
P. N. van der Brugge, boekhouden te Assen en wiskunde en boekhouden te Meppel;
H. D. van der Maas, gymnastiek en schoonschrijven te Roermond en gymnastiek te Venlo;
dr. A. C. Oudemans, natuurlijke historie te Amsterdam (5-jarige cursus en 3-jarige cursus);
J. A. L. de Lathouder, gymnastiek te Amsterdam (5-jarige cursus en 3-jarige cursus);
H. G. Bom, boekhouder te Amsterdam (5-jarige cursus en 3-jarige cursus);
P. M. Keer, natuurlijke historie te Nijmegen en Zutphen;
P. Tillema, wiskunde te 's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus en 3-jarige cursus);
dr. G. Bekker, wiskunde, werktuigkunde en cosmographie te 's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus en 3-jarige cursus);
dr. G. J. M. Coolhaas, natuurkunde te 's Gravenhage (1ste en 2de 5-jarige cursus);
J. Hovingh, Fransch te 's Gravenhage (1ste en 2de 5-jarige cursus);
J. Helsdon Rix, Engelsch te 's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus en 3-jarige cursus);
W. H. Hengeveldt, gymnastiek te 's Gravenhage (1ste en 2de 5-jarige cursus);
K. M. de Jong, boekhouden te 's Gravenhage (1ste en 2de 5-jarige cursus);
J. P. Heyligers, Duitsch te 's Gravenhage (2de 5-jarige cursus en 3-jarige cursus);
W. J. Lampe, handteekenen te 's Gravenhage (2de 5-jarige cursus en 3-jarige cursus);
M. J. Goude, Duitsch te 's Gravenhage (3-jarige cursus) en Gouda.
P. Hannik, Duitsch te Rotterdam (5-jarige cursus en 2de 3-jarige cursus);
R. Buning, Nederlandsch te Rotterdam (5-jarige cursus en 2de 3-jarige cursus);
H. W. v. d. Weele, natuurlijke historie te Rotterdam (3-jarige cursus) en Gouda;
Dr. P. C. M. Bos, Staatswetenschappen te Amsterdam (2de en 3de 5-jarige cursus);
H. C. Bijl, scheikunde te Amsterdam (2de en 3de 5-jarige cursus);
J. O. S. v. d. Veen, aardrijkskunde te Amsterdam (3de 5-jarige cursus en 1ste 3-jarige cursus);
P. Gertenbach, Nederlandsche taal te Amsterdam (1ste en 4de 3-jarige cursus);
J. Hoeksma, Nederlandsche taal en geschiedenis te Amsterdam (1ste en 3de 3-jarige cursus);
dr. G. de Vries, wiskunde en mechanica te Haarlem (5-jarige cursus) en wiskunde te Haarlem (3-jarige cursus);
L. van der Vegt, wiskunde en natuurkunde te Haarlem (5-jarige cursus) en natuurkunde en scheikunde (3-jarige cursus);
D. M. Bruijel, geschiedenis en aardrijkskunde te Haarlem (5 en 3-jarige cursus);
D. P. G. H. v. d. Dop, handelswetenschappen te Utrecht (2de 5-jarige cursus en 3-jarige cursus);
J. de Jong Czn. handteekenen en schoonschrijven te Utrecht (2de 5-jarige cursus en 3-jarige cursus);
J. Branbergen, Staatswetenschappen te Harlingen en Leeuwarden.
Mej. W. Andreae, Staathuishoudkunde te Groningen (5-jarige cursus) en Warffum.

In de volgende tabel zijn de jaarwedden van de directeuren der hoogere burgerscholen opgenomen, het getal der leeraarsjaarwedden van directeuren en leeraren.

SCHOLEN.	Jaarwedde van den directeur † = vrije woning.	Getal der leeraarsjaarwedden. tot en met f 1000.	boven f 1000 tot en met f 2000.	boven f 2000 tot en met f 2500.	boven f 2500.	Getal jaarwedden van directeuren en leeraren.	Totaal bedrag der jaarwedden.
Rijks- hoogere burgerscholen met 5-jarigen cursus.							
's Hertogenbosch	f 3500,00 †	2	5	4	5	17	f 34850,00
Bergen op Zoom	3400,00	2	2	7	3	15	32670,00
Tilburg	3000,00	—	6	4	1	12	24340,00
Gouda	3800,00	6	6	7	1	21	36100,00
Alkmaar	(1) —	2	7	4	1	14	25200,00
den Helder	3000,00	1	5	6	—	13	25430,00
Middelburg	3400,00	1	3	5	5	15	34103,33
Goes	(2) 3150,00	2	4	4	—	11	20008,33
Utrecht	4000,00	2	5	4	7	19	42105,33
Leeuwarden	4000,00	—	4	7	5	17	39275,00
Zwolle	3400,00	—	4	4	4	13	30660,00
Groningen	4000,00	4	5	7	2	19	35280,00
Assen	3000,00	2	6	1	2	12	22685,00
Roermond	3400,00	—	6	2	4	13	24210,00
Totaal	13	24	68	66	40	211	f 426916,99
Rijks- hoogere burgerscholen met 3-jarigen cursus.							
Helmond	f 2500,00 †	3	3	3	—	10	f 16975,00
Winterswijk	(3) 3000,00	—	6	—	—	7	13040,00
Heerenveen	3000,00	2	3	2	1	9	16246,67
Sappemeer	2800,00	1	8	1	1	12	20260,00
Warffum	2600,00	1	6	1	—	9	12090,00
Meppel	3000,00	2	2	3	—	8	14000,00
Venlo	3000,00	2	3	4	—	10	18355,00
Totaal	7	11	31	14	2	65	f 110966,67
Totaal der Rijks- hoogere burgerscholen	20	35	99	80	42	276	f 537883,66
Gemeentelijke hoogere burgerscholen.							
Breda	f 3000,00	1	10	3	1	16	f 28001,51
Arnhem (5-jarige cursus)	3900,00	3	5	5	4	18	35940,00
Idem (3- „ „)	2800,00	6	5	—	—	12	12300,00
Nijmegen	3200,00	4	8	5	—	18	30320,00

(1) Vacature directeur.

(2) waaronder f 400 als tijdelijke toelage.

(3) „ „ 200 „ „ „

SCHOLEN.	Jaarwedde van den directeur † = vrije woning.	Getal der leeraarsjaarwedden.					Totaal bedrag der jaarwedden.
		tot en met f 1000.	boven f 1000 tot en met f 2000.	boven f 2000 tot en met f 2500.	boven f 2500.	Getal jaarwedden van directeuren en leeraren.	
Apeldoorn	f 2 400,00	2	6	2	—	11	f 17 100,00
Zutphen	1 800,00	5	6	6	1	19	30 480,00
Tiel	3 000,00	4	6	—	—	11	17,350,00
Zalt-Bommel	3 000,00	2	5	3	—	11	18 995,00
's Gravenhage (1ste 5-jar. curs.)	4 250,00	3	—	10	16	30	(4) 74 555,00
Idem (2de 5-jar. curs.)	4 250,00	3	2	8	3	17	34 090,00
Idem (3-jarige cursus)	3 750,00	2	7	1	5	16	33 650,00
Rotterdam (5-jarige cursus	4 000,00 †	5	5	9	6	26	53 246,00
Idem (1ste 3-jarige cursus)	4 600,00	5	6	4	5	21	41 089,63
Idem (2de 3-jarige cursus)	4 600,00	3	3	1	—	8	12 235,00
Leiden	4 000,00	3	5	2	7	18	37 775,00
Dordrecht	4 100,00	3	7	4	2	17	30 900,00
Delft	3 800,00	6	3	4	1	15	23 900,00
Schiedam	3 000,00	5	7	—	1	14	20 960,00
Gorinchem	2 400,00	6	5	1	—	13	16 090,00
Brielle	2 400,00	5	3	—	—	9	10 750,00
Amsterdam (1ste 5-jarige cursus)	5 000,00	5	3	3	14	26	65 600,00
Idem (2de 5- „ „)	5 000,00	8	2	2	11	24	51 920,00
Idem (3de 5- „ „)	(1) —	9	1	4	4	(3) 18 + 1 vacature	25 775,00
Idem (1ste 3- „ „)	4 000.00	3	2	2	13	21	58 100,00
Idem (2de 3- „ „)	4 500,00	1	2	1	13	18	52 400,00
Idem (3de 3- „ „) met handelsschool	5 500,00	7	5	1	18	32	73 270,00
Idem (4de 3-jarige cursus)	4 500,00	3	2	—	11	17	43 925,00
Haarlem (5-jarige cursus)	4 000,00	1	5	14	3	24	53 900,00
Idem (3- „ „)							
Zaandam	2 700,00	6	5	1	—	13	15 200,00
Hoorn	3 000,00	1	7	(2) 2	—	11	21 200,00
Enkhuizen	2 000,00	1	4	—	—	6	8 700,00
Zierikzee	2 650,00 †	1	6	2	—	10	17 600,00
Utrecht (2de 5-jarige cursus)	3 200,00	4	1	3	5	14	27 550,00
Idem (3-jarige cursus)	3 400,00	5	8	4	2	20	33 570,00
Amersfoort	3 000,00	1	19	2	—	23	39 105,74
Harlingen	(1) —	(2) 4	(2) 4	1	—	9	11 250,00
Sneek	2 400,00	5	6	—	—	12	16 385,00
Deventer	2 500,00	4	8	—	—	13	15 770,00

(1) Vacature directeur.
(2) Waaronder 1 vacature.
(3) Waarbij, in tegenstelling met de 6 andere vacaturen, geene jaarwedde is opgegeven.
(4) Hieronder zijn begrepen de salarissen van 4 leeraren, die eene ongesplitste jaarwedde genieten voor hunne betrekkingen aan de beide 5-jarige scholen te 's Gravenhage.

SCHOLEN.	Jaarwedde van den directeur † = vrije woning.	Getal der leeraarsjaarwedden. tot en met f 1000.	boven f 1000 tot en met f 2000.	boven f 2000 tot en met f 2500.	boven f 2500.	Getal jaarwedden van directeuren en leeraren.	Totaal bedrag der jaarwedden.
Kampen	f 3 500,00	2	5	8	1	17	f 33 606,00
Almelo	3 000,00	2	5	2	3	13	23 877,50
Groningen (3-jarige cursus). .	3 000,00	5	7	1	—	14	18 350,00
Veendam	3 000,00	3	6	2	—	12	18 300,00
Winschoten	2 000,00	3	5	2	—	11	13 945,00
Maastricht	3 270,00	4	8	(1) 1	—	14	21 360,96
Totaal. . . .	42	164	230	126	150	712 + 1 vac. (2)	f 1 340 387,34
Totaal Rijks- en gemeentescholen	62	190	329	206	192	988 + 1 vac. (2)	f 1 878 271,00
Bijzondere hoogere burgerscholen.							
Nijmegen (Canisius-college). .	—	1	—	—	—	1	(3) f 1 000,00
Rotterdam	f 1 500,00	4	2	—	—	7	(4) f 5 080,30
Roldue	—	—	—	—	—	—	—
Totaal. . . .	1	5	2	—	—	8	f 6 080,00
Totaal alle hoogere burgerscholen	63	204	331	206	192	997	f 1 884,351

(1) waaronder 1 vacature.

(2) waarbij, in tegenstelling met de 6 andere vacaturen, geene jaarwedde is opgegeven.

(3) directeur en leeraren doceeren gratis.

(4) een godsdienstleeraar doceert gratis.

Hierbij moet worden opgemerkt, dat te Haarlem de directeur en verscheidene leeraars een ongesplitste jaarwedde genieten voor hunne betrekking, zoowel aan den 5-jarigen als aan den 3-jarigen cursus. Op de tabel der jaarwedden zijn de salarissen der 2 scholen gecombineerd. Daarmede in overeenstemming is op de tabel der bevoegdheden zulk eene betrekking als één beschouwd en voor directeur en leeraren ook elk één bevoegdheid ingevuld. Ook voor de scholen te Deventer, Arnhem en Utrecht geldt de opmerking, dat vele leeraren, die tevens aan de hoogere burgerschool voor meisjes les geven, één ongesplitst salaris voor beide betrekkingen hebben

Vergelijkt men op de desbetreffende tabellen, (die der bevoegdheden en die der salarissen) het totaal der leeraarsbetrekkingen, dan wordt een verschil waargenomen van 1023 − 997 = 26. Het aantal betrekkingen blijkt 25 grooter dan dat der wedden. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat de scholen te Nijmegen (Canisius-college) (8) en te Rotterdam (bijzondere) (1) = 9 leeraren hebben, die gratis doceeren, voorts de jaarwedden van 12 leeraren op de school te Roldue niet zijn opgegeven en te 's Gravenhage 4 leeraren eene ongesplitste jaarwedde genieten voor hunne betrekking aan beide 5jarige scholen.

Evenals in vroegere verslagen volgt hier eene opgave van het getal en het bedrag der jaarwedden, blijkens de door de inspecteurs van de directeuren der scholen ontvangen mededeelingen der leeraren van hoogere burgerscholen, middelbare scholen voor meisjes, gymnasia of progymnasia en inrichtingen tot opleiding van onderwijzers bij het lager onderwijs. Waar bleek, dat eene bezoldiging werd genoten aan eene inrichting, niet tot de zooeven genoemde rubrieken terug te brengen, is daarvan mededeeling gedaan in de laatste kolom.

SCHOLEN.	A. Aan eene burgerdag- of -avondschool (in de plaats zelve).				B. Aan teekenscholen, ambachtsscholen en dergelijke.				C. Aan eene openbare hoogere burgerschool voor meisjes.			
	Getal.			Bedrag.	Getal.			Bedrag.	Getal.			Bedrag
	Tot en met f 500.	Boven f500 tot f1000.	Boven f 1000.		Tot en met f 500.	Boven f500 tot f1000.	boven f 1000.		Tot en met f 500.	Boven f500 tot f1000.	boven f 1000.	
Rijks- hoogere burgerscholen met 5-jarigen cursus.												
's Hertogenbosch	2	1	—	f 900,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Bergen op Zoom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tilburg	4	1	—	2 275,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Gouda	1	1	—	1 000,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Alkmaar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
den Helder	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Middelburg	2	—	—	650,00	—	—	—	—	—	2	—	f 1 250,00
Goes	—	1	—	600,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Utrecht	—	1	—	600,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Leeuwarden	1	1	—	900,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Zwolle	1	—	—	300,00	—	—	—	—	1	—	—	500,00
Groningen	—	—	1	1 350,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Assen	—	—	—	—	—	1	—	f 600,00	—	—	—	—
Roermond	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal . . .	11	6	1	f 8 575,00	—	1	—	f 600,00	1	2	—	f 1 750,00
Rijks- hoogere burgerscholen met 3-jarigen cursus.												
Helmond	1	1	—	f 1 100,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Winterswijk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Heerenveen	—	1	—	600,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Sappemeer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Warffum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meppel	1	—	—	130,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Venlo	3	—	—	900,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal . . .	5	2	—	f 2 730,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal Rijks- hoogere burgerscholen met 5-j. c.	11	6	1	8 575,00	—	1	—	f 600,00	1	2	—	f 1 750,00
Totaal alle Rijks- hoogere burgerscholen . .	16	8	1	f 11 305,00	—	1	—	f 600,00	1	2	—	f 1 750,00

BURGERSCHOLEN.

IN ANDERE BETREKKINGEN

D Aan een gymnasium of pro-gymnasium.				E Aan eene inrichting tot vorming van onderwijzers bij het lager onderwijs.				Totaal.		*AANMERKINGEN.*
Getal.			Bedrag.	Getal.			Bedrag.	Getal.	Bedrag.	
Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.		Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.				(*) Het tusschen ( ) geplaatste cijfer wijst het aantal personen aan, die de jaarwedden, in de tabel genoemd, genieten. Er zijn n.l. leeraren, die meer dan eene der in de categorieën A, B, C, D of E genoemde plaatsen te gelijk vervullen.
3	4	—	f 4 025,00	—	—	—	—	(8) 10	f 4 925,00	1 Kon. school Nijv. en Beeld. Kunsten f 450 + f 25 voor elk wekelijksch lesuur; 1 R. H. B. S. Helmond en Venlo f 1000; 1 R. H. B. S. Tilburg f 2180.
—	—	—	—	3	—	—	f 550,00	(3) 3	550,00	1 R. H. B. S. Middelburg en Goes f 1520.
—	—	—	—	2	—	—	300,00	(5) 7	2 575,00	
3	3	2	5 500,00	—	—	—	—	(10) 10	6 500,00	1 Stadsgymnastiekmeester f 600; 2 H. B. S. 3 j. c. den Haag f 2000 en f 2600;
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 onderwijzer-organist strafgevangenis en onderwijzer in het Huis van bewaring te zamen f 1100; 1 onderw. Huishoud- en Industrieschool f 150.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3	2	—	2 850,00	2	—	—	150,00	(7) 11	4 900,00	1 onderw. Herhalingschool Goes f 100; 2 R. H. B. S. Bergen op Zoom, Goes, f 400, f 300.
—	—	—	—	1	—	—	200,00	(2) 2	800,00	1 Rijkslandbouwwinterschool f 300; 1 Arr.-schoolopziener f 1000; 1 H. B. S. Zierikzee f 1100; 1 R. H. B. S. Bergen op Zoom en Middelburg f 1663,33.
—	—	2	4 400,00	1	—	—	450,00	(4) 4	5 450,00	1 Instituut Jansen f 800.
—	—	—	—	1	—	—	300,00	(3) 3	1 200,00	
1	4	—	3 600,00	2	—	—	265,00	(5) 9	4 665,00	1 H. B. S. Deventer f 1600.
—	—	1	1 600,00	2	—	—	600,00	4	3 550,00	3 L. O Groningen f 500, f 100, f 700; 1 Akademie Minerva f 500; 3 Handelsklasse Groningen f 100, f 400, f 300; 1 idem + Gem. H. B. S. = f 2450; 2 Gem H. B. S. Groningen f 900, f 300; 1 R. H. B. S. Warffum f 260.
1	2	—	1 400,00	3	—	—	800,00	(7) 7	2 800,00	1 R. H. B. S. Meppel f 2450.
—	—	—	—	8	—	—	2 150,00	(6) 8	2 150,00	1 R. H. B. S. Venlo f 800.
11	15	5	f 23 375,00	25	—	—	f 5 765,00	(60) 78	f 40 065,00	
—	—	—	—	2	—	—	f 350,00	(3) 4	f 1 450,00	1 R. H. B. S. Venlo f 500; 1 R. H. B. S. 's Hertogenbosch f 500.
—	—	—	—	1	—	—	450,00	(1) 1	450,00	
—	—	—	—	2	—	—	500,00	(2) 3	1 100,00	1 R. H. B. S. Meppel f 1440.
—	—	1	f 2 400,00	4	1	—	1 750,00	(5) 6	4 150,00	1 H. B. S. Winschoten f 600.
—	—	—	—	3	—	—	750,00	(3) 3	750,00	1 schoolopz. arr. Warffum f 1000; 1 R. H. B. S. Groningen f 800.
—	—	—	—	4	1	—	1 500,00	(5) 6	1 630,00	1 R. H. B. S. Assen f 520; 2 R. H. B. S. Heerenveen f 1830, f 300; 1 H. B. S. Sneek f 1000; 1 arr. schoolopziener f 800.
—	—	—	—	2	—	—	500,00	(3) 5	1 400,00	1 R. H. B. S. 's Hertogenbosch en Helmond f 1160; 1 R. H. B. S. Roermond f 1215.
—	—	1	f 2 400,00	18	2	—	f 5 800,00	(22) 28	f 10 930,00	
11	15	5	23 375,00	25	—	—	5 765,00	(60) 78	40 065,00	
11	15	6	f 25 775,00	43	2	—	f 11 565,00	(82) 106	f 50 995,00	

SCHOLEN.	A. Aan eene burgerdag- of -avondschool (in de plaats zelve). Getal. Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.	Bedrag.	B. Aan teekenscholen, ambachtsscholen en dergelijke. Getal. Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.	Bedrag.	C. Aan eene openbare hoogere burgerschool voor meisjes. Getal. Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.	Bedrag.
Gemeentelijke hoogere burgerscholen.												
Breda	6	1	—	f 2612,71	—	2	—	f 1500,00	—	—	—	—
Arnhem	2	—	—	500,00	—	—	—	—	1	1	—	f 1050,00
Idem (3-jarige cursus)	6	2	—	1870,00	1	—	—	218,00	—	—	—	—
Nijmegen	2	—	2	2790,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Apeldoorn	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zutphen	5	1	—	2450,00	3	—	—	1050,00	—	—	—	—
Tiel	5	—	—	755,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Zalt-Bommel	2	—	—	600,00	—	—	—	—	—	—	—	—
's Gravenhage (1ste 5-jarige cursus)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem (2de 5 „ „)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem (3-jarige cursus)	—	1	—	670,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Rotterdam (5 „ „)	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	475,00 440,00
Idem (3 „ „)	1	—	—	120,00	—	1	—	935,00	1	—	—	220,00
Idem (2de 3-jarige cursus)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Leiden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dordrecht	1	1	1	2325,00	—	—	—	—	2	3	—	2400,00
Delft	2	2	1	2740,00	—	—	—	—	—	—	—	—

D. Aan een gymnasium of pro-gymnasium.				E. Aan eene inrichting tot vorming van onderwijzers bij het lager onderwijs.				Totaal.			
Getal.			Bedrag.	Getal.			Bedrag.	Getal.		Bedrag.	
Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.		Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.					
2	5	1	f 5 905,78	1	—	—	f 200,00	(13)	18	f 10 218,49	1 gascontroleur f 400.
—	1	—	600,00	2	—	—	500,00	(5)	7	2 650,00	2 H. B S. 3-j. c. Arnhem f 600, f 250; 1 L. O. f 650.
—	—	1	2 300,00	2	—	—	400,00	(10)	12	4 788,00	3 H. B. S. 5-j. c. Arnhem f 2050, f 350, f 450; 1 L. O. f 650; 1 Inst. Droste f 750; 1 Kook- en huishoudschool f 100; 1 Inst. Nijssen f 150; 1 Inst. Walburg f 150.
4	—	1	3 025,00	—	—	—	—	(9)	9	5 815,00	1 H. B. S. 's Gravenhage f 2200.
—	—	—	—	4	—	—	1 000,00	(4)	4	1 000,00	1 Koningsschool f 400; 1 H. B. S. Zutphen f 600; 1 H. B. S. Almelo f 560.
2	4	2	6 630,00	2	—	—	400,00	(13)	19	10 530,00	3 Meisjesschool L. O. f 100, f 400, f 300; Gymnastiekschool f 800; 2 Kunstnijverheidschool f 450, f 450; 1 Hoofd school A f 2200.
1	1	2	2 900,00	2	—	—	200,00	(8)	11	3 855,00	Rijks-tuinbouwschool f 160; 1 H. B. S. Gorinchem f 2500.
—	—	—	—	3	—	—	650,00	(3)	5	1 250,00	1 leeraar aan de Kon. school voor nuttige en beeldende kunsten te 's Bosch f 750.
1	—	—	400,00	—	—	—	—	(1)	1	400,00	1 Teekenacademie f 350; 6 H. B. S. 5-j. c. II te den Haag f 2600, f 3000, f 2200, f 2400, f 1400, f 200; 1 H. B. S. 3-j. c. te den Haag f 1100; 1 H B. S. Leiden f 1800.
—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	6 H. B. S. 5-j. c. I den Haag f 3000, f 2600, f 2200, f 2400, f 1400, f 700; 3 H. B. S. 3-j. c. den Haag f 450, f 2000, f 1000; 1 H. B. S. Schiedam f 620; 1 Instit. Noorthey f 600.
—	—	1	2 000,00	1	—	—	250,00	(3)	3	2 670,00 250,00	4 H. B. S. 5-j. c. den Haag f 400, f 400, f 400, f 113,75; 2 H. B. S. Gouda f 400, f 1000, 2 H. B. S. Schiedam f 345, f 620; 1 Polytechnische School Delft f 900; 1 cursus hoofdakte f 200; 1 Inst. Tinholte f 100; 1 Inst Bachofner f 200; 1 Inst. de Gr. f 360; 1 Inst. v. Wijngaarden f 100; 1 Inst. Biegen f 150.
2	—	2	1 965,00 1 970,00	—	—	—	—	(6)	6	4 850,00	1 H. B. S. 3-j. c. f 900; 4 Academie f 840, f 420, f 840, f 280; 1 Vormschool f 825; 2 Handelsschool f 110; f 1600; 1 Polytechnische School Delft f 500; 1 Inst. Esmeijer f 350.
—	—	—	—	—	1	—	600,00	(4)	4	1 875,00	2 Academie v. B. K. en T. W. f 560, f 840; 2 L. O. f 796,67, f 1550; 1 H. B. S. Leiden f 520; 2 H. B. S. 5-j. c. Rotterdam f 608,70, f 1650; 1 H. B. S. Schiedam f 660; 1 H. B. S. Delft f 500.
—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	1 H. B. S. 5-j. c. Rotterdam f 900; 1 Academie B. K. en T. W. f 630.
—	—	1	935,00	—	—	—	—	(1)	1	935,00	1 H. B. S. 5-j. c. den Haag f 2015; 1 H. B. S. 3-j. c. Rotterdam f 2750.
—	1	1	2 500,00	—	—	—	—	(9)	10	7 225,00	
—	1	3	6 150,00	—	—	—	—	(9)	9	8 899,00	1 L. O. f 900; 1 Stads-gymnastiekschool f 1200.

AANMERKINGEN.

(1) Het tusschen ( ) geplaatste cijfer wijst het aantal personen aan, die de jaarwedden, in de tabel genoemd, genieten. Er zijn n.l. leeraren die meer dan eene der in de categorieën A, B, C, D of E genoemde plaatsen te gelijk vervullen.

SCHOLEN.	A. Aan eene burgerdag- of -avondschool (in de plaats zelve).				B. Aan teekenscholen, ambachtsscholen en dergelijke.				C. Aan eene openbare hoogere burgerschool voor meisjes.			
	Getal.			Bedrag.	Getal.			Bedrag.	Getal.			Bedrag.
	Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.		Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.		Tot en met f 500	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.	
Schiedam	3	1	—	f 1 510,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Gorinchem	3	1	—	1 655,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Brielle	2	—	—	600,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Amsterdam (1ste 5-jarige cursus)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Amsterdam (2de 5 „ „)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	f 625.00
Idem (3de 5 „ „)	—	1	—	750,00	—	1	—	f 600,00	—	1	—	625,00
Idem (1ste 3 „ „)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem (2de 3 „ „)	—	1	—	800,00	—	1	—	600,00	—	—	—	—
Idem (3de 3 „ „)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem (4de 3 „ „)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Haarlem (5-jarige cursus)	2	1	1	2 050,00	—	—	—	—	1	—	—	150,00
Idem (3 „ „)	3	1	1	2 500,00	—	—	—	—	1	—	—	150,00
Zaandam	4	1	—	2 000,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Hoorn	3	—	—	720,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Enkhuizen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zierikzee	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Utrecht (2de 5-jarige cursus)	—	1	—	700,00	—	—	—	—	1	—	—	400,00

D. Aan een gymnasium of pro-gymnasium.				E. Aan eene inrichting tot vorming van onderwijzers bij het lager onderwijs.				Totaal.		*AANMERKINGEN.*
Getal.			Bedrag.	Getal.			Bedrag.	Getal.	Bedrag.	(1) Het tusschen ( ) geplaatste cijfer wijst het aantal personen aan, die de jaarwedden, in de tabel genoemd, genieten. Er zijn n.l. leeraren die meer dan eene der in de categoriën A, B, C, D of E genoemde plaatsen te gelijk vervullen.
Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.		Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.				
1	2	2	f 4080,00	—	—	—	—	(6) 9	f 5590,00	1 Zeevaartschool Rotterdam f 384; 4 Hoofdcursus f 80, f 80, f 240, f 240; 1 L. O. f 600; 2 H. B. S. 3-j. c. den Haag f 2800, f 450; 1 H. B. S. 5-j. c. den Haag f 400; 1 R. H. B. S. Gouda f 400; 1 H. B. S. 3-j. c. Rotterdam f 540.
1	5	—	4700,00	4	—	—	f 1100,00	(10) 14	7455,00	1 H. B. S. Tiel f 600; 1 Gem. gymnastiekschool f 450; 1 L. O. f 700.
—	—	—	—	1	—	—	200,00	(3) 3	800,00	1 L. O. f 550; 1 Gymnastiekschool f 250.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 2de H. B. S. 5-j. c. f 400; 3 3de H. B. S. 5-j. c. f 200, 300, f 225; 1 2de H. B. S. 3-j. c. f 300.
—	—	—	—	—	1	—	600,00	(2) 2	1225,00	3 1ste H. B. S. 5-j. c. Amsterdam f 600, f 400, f 300; 1 2de H. B. S. 3-j. c. f 300; 3 3de H. B. S. 5-j. c. Amsterdam f 400, f 200, f 300; 2 openbare handelsschool f 400, f 1320; 1 4de H. B. S. 3-j. c. Amsterdam f 500; 1 Zeevaartschool f 200; 1 Marine-cursus f 500; 1 N. Schoolvereen. f 600; 1 O. L S. avondcursus f 300; 1 L. O. f 475.
—	—	—	—	—	—	—	—	(3) 3	1975,00	4 1ste H. B. S. 5-j. c. Amsterdam f 800, f 600, f 300, f 200; 3 2de H. B. S. 5-j. c. Amsterdam f 1000, f 400, f 300; 3 1ste H. B. S. 3-j. c. Amsterdam f 1000, f 1400, f 450; 2 2de H. B. S. 3-j. c. Amsterdam f 1200, f 300; 1 3de 3-j. c. Amsterdam f 600; 2 4de 3-j. c. Amsterdam f 1200, f 1350; 1 H. B. S. Haarlem 5-j. c. f f 500; 1 Kweekschool van machinisten f 1380; 1 L. O. f 400.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 leeraars handelsschool f 700, f 3300; 2 3de H. B. S. 5-j. c. Amsterdam f 1000, f 2300; 1 4de H. B. S. 3-j. c. Amsterdam f 400.
—	—	—	—	—	—	—	—	(2) 2	1400,00	1 1ste H. B. S. 5-j. c. Amsterdam f 300; 1 2de H. B. S. 5-j. c. Amsterdam f 300; 2 3de H. B. S. 5-j. c. Amsterdam f 2200, f 300; 1 3de H. B. S. 3-j. c. Amsterdam f 800; 1 Instituut v. d. Briel f 300.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 1ste H. B. S. 3-j. c. Amsterdam f 2500, f 300; 1 2de H. B. S. 3-j. c. Amsterdam f 2500; 4 2de H. B. S. 5-j. c. Amsterdam f 1300, f 880, f 2250, f 1950; 1 L. O. f 400; 2 Kon. Ned. Marine f 250, f 1000.
—	—	—	—	1	2	—	1450,00	(1) 3	1450,00	1 1ste H. B. S. 3-j. c. Amsterdam f 800; 1 3de H. B. S. 5-j. c. Amsterdam f 1100; 2 L. O. f 400, f 500.
—	—	—	—	—	—	—	—	(5) 5	2200,00	
—	—	—	—	—	—	—	—	(6) 6	2650,00	
—	—	—	—	2	—	—	350,00	(6) 7	2350,00	1 Stadsteekenschool f 100 c. a.; 2 L. O. f 600, f 175.
—	—	—	—	1	—	—	150,00	(3) 4	870,00	
—	—	—	—	3	—	—	1100,00	(3) 4	1100,00	Alle leeraren zijn aan de burgeravondschool verbonden, genietende één jaarwedde voor H. B. S. en B. A. S. te zamen.
—	—	—	—	4	—	—	1150,00	(4) 4	1150,00	1 R. H. B. S. Goes f 1620; 1 L. O. f 200.
—	—	—	—	1	—	—	400,00	(3) 3	1500,00	1 Instituut Jansen f 500; 2 H. B. S. 3-j. c. Utrecht f 1040, f 100.

SCHOLEN.	A. Aan eene burgerdag- of -avondschool (in de plaats zelve). Getal. Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.	Bedrag.	B. Aan teekenscholen, ambachtsscholen en dergelijke. Getal. Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.	Bedrag.	C. Aan eene openbare hoogere burgerschool voor meisjes. Getal. Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.	Bedrag.
Utrecht (3-jarige cursus)	3	2	1	f 3 660,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Amersfoort	5	—	—	1 260,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Harlingen	4	2	—	2 365,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Sneek	2	1	—	980,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Deventer	4	1	1	2 800,00	—	—	—	—	4	—	1	f 2 750,00
Kampen	2	—	—	200,00	—	—	—	—	1	—	—	100,00
Stad Almelo	3	1	—	1 600,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Groningen (3-jarige cursus)	2	1	1	2 800,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Veendam	2	—	—	300,00	1	—	—	f 300,00	—	—	—	—
Winschoten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Maastricht	5	—	—	1 100,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal gemeentelijke hoogere burgerscholen	84	24	9	f47 782,71	5	5	—	f 5 203,00	14	6	1	f 9 385,00
Totaal Rijks- hoogere burgerscholen	16	8	1	11 305,00	—	1	—	600,00	1	2	—	1 750,00
Totaal alle Rijks- en gem. hoogere burgersch.	100	32	10	f59 087,71	5	6	—	f 5 803,00	15	8	1	f11 135,00
Bijzondere hoogere burgerscholen.												
Nijmegen (Canisius-college)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rotterdam	—	—	—	—	—	1	—	f 900,00	—	—	—	—
Roldue	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal bijzondere hoogere burgerscholen	—	—	—	—	—	1	—	f 900,00	—	—	—	—
Totaal alle Rijks- en gem. hoogere burgersch.	100	32	10	f59 087,71	5	6	—	5 803,00	15	8	1	f11 135,00
Totaal alle hoogere burgerscholen	100	32	10	f59 087,71	5	7	—	f 6 703,00	15	8	1	f11 135,00

D. Aan een gymnasium of pro-gymnasium.				E. Aan eene inrichting tot vorming van onderwijzers bij het lager onderwijs.				Totaal.		*AANMERKINGEN.*
Getal.			Bedrag.	Getal.			Bedrag.	Getal.	Bedrag.	(1) Het tusschen ( ) geplaatste cijfer wijst het aantal personen aan, die de jaarwedden, in de tabel genoemd, genieten. Er zijn n.l. leeraren, die meer dan eene der in de categoriecën A, B, C, D of E genoemde plaatsen te gelijk vervullen.
Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.		Tot en met f 500.	Boven f 500 tot f 1000.	boven f 1000.				
—	—	1	f 2 000,00	—	—	—	—	(7) 7	f 5 660,00	3 2de H. B. S. 5-j. c. Utrecht f 2240, f 200, f 500; 1 L. O. f 405.
—	5	—	4 696,00	3	—	—	f 720,00	(11) 13	6 676,00	
—	—	—	—	2	—	—	500,00	(7) 8	2 865,00	1 L O. f 200; 1 R. H. B. S. Leeuwarden f 2665. 1 Stadsgymnastiekonderwijzer f 1340.
—	6	—	5 200,00	2	—	—	500,00	(8) 11	6 680,00	2 Hoofdcursus f 100, f 80; 1 Nutsschool f 600. 1 R. H. B. S. Meppel f 300; 1 R. H. B. S. Heerenveen f 300; 1 arrond. schoolopz. f 800.
1	5	—	4 280,00	1	—	—	300,00	(12) 18	10 130,00	1 R. H. B. S. Zwolle f 1500; 1 Gymnastiekschool f 200.
—	—	—	—	1	—	—	425,00	(4) 4	725,00	Hoofdcursus f 600, f 700, f 450, f 600, f 200.
—	—	—	—	6	—	—	1 700,00	(8) 10	3 300,00	1 L. O f 250; 1 H. B. S. Zutphen f 600; 1 H. B. S. Apeldoorn f 300.
—	—	—	—	—	—	—	—	(4) 4	2 800,00	4 Handelsklasse f 500, f 700, f 400, f 200; 3 R. H. B. S. Groningen f 2160, f 520, f 2400; 1 Zeevaartschool f 1000; 1 school voor boekhouding f 100
—	—	—	—	6	—	—	1 500,00	(6) 9	2 100,00	
—	3	3	5 775,00	—	—	—	—	(6) 6	5 775,00	
3	3	—	3 259,04	3	—	—	800,00	(12) 14	5 159,04	1 Stadsteekeninstituut f 750; 1 hoofd der Augustijnenschool f 1900; 1 L. O. f 350.
18	42	21	f 71 270,82	58	4	—	f 17 145,00	(240) 291	f 150 786,53	
11	15	6	25 775,00	43	2	—	11 565,00	(82) 106	50 995,00	
29	57	27	f 97 045,82	101	6	—	f 28 710,00	(322) 397	f 201 781,53	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	3	—	—	f 905,00	(1) 4	f 1 805,00	3 L. O. f 150, f 675, 227; 1 Inst. Esmeijer beneden f 1000.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	3	—	—	f 905,00	(1) 4	f 1 805,00	
29	57	27	f 97 045,82	101	6	—	28 710,00	(322) 397	201 781,53	
29	57	27	f 97 045,82	104	6	—	f 29 615,00	(322) 401	f 203 586,53	

's Hertogenbosch. Met het begin van het schooljaar 1902/3 werd behalve de 1ste en 2de klasse ook de 3de klasse in twee parellel-afdeelingen gesplitst.

Het onderwijs in de gymnastiek wordt gegeven, evenals reeds het vorige jaar, in het gymnastieklokaal behoorende bij de openbare scholen voor lager onderwijs en het onderwijs in het rechtlijnig teekenen in een der lokalen van de Koninklijke school voor nuttige en beeldende kunsten, beide lokalen door het gemeentebestuur ten medegebruike welwillend afgestaan.

Breda. Met ingang van 1 September 1902 ontvingen ook de leerlingen der 4de klasse gymnastiekonderwijs. De 1ste. 2de en 3de klasse waren elk in twee afdeelingen gesplitst; de 4de klasse is ten deele gesplitst.

Arnhem (*5-jarige cursus*). Ondanks de opening eener hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus in deze gemeente, blijkt het aantal leerlingen thans nog iets grooter te zijn dan verleden jaar. December 1901 : 185 volledig onderwijs, 5 enkele lessen, totaal 190.
„ 1902 : 190 id. id. „ 4 „ „ „ „ 194.
Dit is toe te schrijven aan de vermeerdering van het aantal vrouwelijke leerlingen, dat in December 1901 15 bedroeg en nu 32 bedraagt.

Arnhem (*3jarige cursus.*) Het aantal leerlingen (54) voor de 1ste klasse maakte eene splitsing in 2 afdeelingen noodzakelijk. Voor de 2de en de 3de klasse waren er gelukkig minder (11 en 5), anders had de school niet, zooals nu, voorloopig in het Nutsgebouw, Weerdjesstraat, onder dak gebracht kunnen worden. Het was toch al noodzakelijk, dat de leerlingen voor het ontvangen van onderwijs in de plant- en dierkunde en in de gymnastiek zich begaven naar het gebouw van de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus.

Nijmegen. Met September 1902 werd eene nieuwe regeling ingevoerd, waardoor het aantal uren werd verminderd. Bovendien werd door den raad een krediet toegestaan ten behoeve van het natuurkundig onderwijs, 1°. om aan de 5de klasse nog eenige uren extra les te geven, 2°. om het natuurkundig kabinet in orde te brengen.

Door splitsing van IV en V werd het gebouw te klein. Vandaar dat er twee klasselokalen werden bijgebouwd, terwijl het lokaal voor natuurkunde werd vergroot.

Winterswijk. Gedurende den cursus 1901/2 werd de 2de klasse voor sommige vakken (4 talen, natuurkunde, handteekenen) gesplitst in 2 parellel-afdeelingen. Bij den aanvang van den nieuwen cursus is deze splitsing vervangen door die van de 3de klasse (voor talen, natuurkunde, scheikunde, handteekenen).

Zalt-Bommel. Op 5, 6 en 7 Juli 1902 maakte de 5de klasse, met goedkeuring van het college van burgemeester en wethouders en onder leiding van de leeraren Beckering Vinckers en van Oss, eene excursie naar de tentoonstelling te Dusseldorf, hiertoe welwillend in staat gesteld door vrijwillige bijdragen van ingezetenen der gemeente. Genoemde excursie is zeer naar wensch afgeloopen.

In October 1902 maakten de 4de en 5de klassen, onder leiding van dr. P. Th. Coebergh eene excursie naar de door electriciteit gedreven steenfabriek van de heeren van Lookeren Campagne, die persoonlijk de leerlingen rondleidden en hun de noodige inlichtingen verschaften.

In dezelfde maand werd het rooken vóór de klasse, na onderling overleg met de leeraren, afgeschaft.

Rotterdam (*1ste 3-jarige cursus*). In het afgeloopen jaar is bij besluit van den gemeenteraad van 27 Maart bepaald dat de gelegenheid tot het ontvangen van handelsonderwijs, tot nu toe een 1-jarige cursus, zou uitgebreid worden tot een 2-jarigen; tevens dat eene nieuwe hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus zou worden opgericht en verder dat het schoolgeld, tot nu toe voor alle leerlingen f 30 's jaars, zou verhoogd worden tot f 60 's jaars voor leerlingen in de gemeente thuis behoorende en tot f 120 voor hen wier ouders of voogden hun domicilie buiten Rotterdam hebben. Voor de nieuwe school zouden deze bedragen respectievelijk f 30 en f 60 zijn. Deze besluiten zijn in werking getreden bij het begin van den nieuwen cursus. Zij kunnen strekken tot verklaring der vermindering van het aantal leerlingen, zoowel in de 1ste klasse, als in het 1ste jaar van den handelscursus.

Rotterdam (*2de 3-jarige cursus*). De 2de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus is 2 September 1902 geopend in de school voor gewoon lager onderwijs aan de Henegouwerlaan, met 1 October 1902 overgebracht naar een dergelijke school aan de Lijnbaanstraat.

Dordrecht. In den toestand van het gebouw is geene verandering gekomen; het aantal leerlingen steeg in September 1902 tot 190.

Schiedam. De gemeenteraad splitste 30 Juni de klassen II en IV voor dezen cursus. Door deze splitsing kreeg dr. Steenhuis te veel lessen; aan H. P. van der Weele, leeraar aan de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Rotterdam werden de lessen in natuurlijke historie in I, II *a* en *b* opgedragen voor den cursus 1902/3. Ten opzichte van de gymnastiek vond de directeur den volgenden toestand bij zijn optreden. De leerlingen van IV en V die in de gemeente woonden, hadden gecombineerd onderwijs in de gymnastiek, die buiten de gemeente woonden ontvingen geen onderwijs in dit vak. In het vervolg nu zullen alle leerlingen der school aan de gymnastieklessen moeten deelnemen, tenzij zij een attest van een medicus overleggen, waaruit blijkt, dat zij het onderwijs niet mogen volgen. Daar echter het allergrootste deel der leerlingen die thans in de 5de klasse zitten, van buiten komt en dus het vorige jaar niet aan de gymnastiek heeft deelgenomen, is de 5de klasse voor dit jaar van dit onderwijs vrijgesteld. De meisjes hebben tot nu toe geen gymnastiekonderwijs ontvangen.

Brielle. In het verslagjaar is eene nieuwe lesregeling ingevoerd. Met het oog op bezoek van buitengemeenten is deze in eene zomer- en winterdienstregeling veranderd. Van 28 April tot 31 October duurden de lessen van half 9 tot 12 en van 2 tot 4 uur; en van 1 November tot 31 Maart worden zij gegeven van 9 tot half 1 en van 2 tot 4 uur. Voorloopig voldoet deze regeling wel, alleen is het bijwonen van vier lessen in de morgenuren, zonder pauze van eenige minuten, niet volstrekt goed te noemen voor de opgewektheid der leerlingen in de laatste lessen.

Amsterdam (*3de 5-jarige cursus*). De school is nog gevestigd in het voormalige gebouw der openbare handelsschool (Keizersgracht 123). Wegens de vermeerdering van het aantal klassen van 4 tot 6, was het noodig bij het begin van den nieuwen cursus drie lokalen meer in gebruik te nemen.

Amsterdam (*4de 3-jarige cursus*). In de raadsvergadering van 27 Augustus 1902 werd besloten de school voortaan ook open te stellen voor vrouwelijke leerlingen. Al dadelijk werd door 5 meisjes van die vergunning gebruik gemaakt.

Zaandam. Dat zooveel leerlingen de gymnastieklessen niet bijwonen, komt eensdeels doordien op Woensdag en Zaterdag een aatal leerlingen van de gymnastiekles te lang op het vertrek van den trein zouden moeten wachten, anderdeels omdat vele leerlingen der 4de klasse bij de tegenwoordige inrichting te weing vrijen tijd hebben.

Beide euvelen kunnen opgeruimd worden als de school 5 klassen heeft, dat bij den volgenden cursus te verwachten is.

Zierikzee. Den 7den Juli werd door burgemeester en wethouders het huishoudelijk reglement der school goedgekeurd, waarvan de voornaamste gewijzigde bepalingen betrekking hadden op verkorting der schooltijden, beperking van huiswerk, facultatief stellen en nadere regeling van toelatings- en overgangsexamens.

Utrecht (*Rijks- hoogere burgerschool*). Voor den nieuwen cursus werd eene parallel-afdeeling der laagste klasse geheel voor de buitenleerlingen bestemd; mettertijd zal dus de parallelafdeeling van elke klasse beschikbaar zijn voor bedoelde leerlingen.

Met dezen cursus te beginnen wordt voortaan ook onderwijs in de gymnastiek in de 4de klasse gegeven, en van af den volgenden cursus, ook in de 5de klasse.

Ten gevolge van de herziening van het reglement op de Rijks-

hoogere burgerscholen konden de leerlingen der lagere scholen op eene verklaring van de hoofden dier school, zonder examen worden toegelaten, waarvan dankbaar gebruik is gemaakt. Tot de hoogste 4 klassen werden dit jaar geen leerlingen toegelaten.

De 4de klasse werd in drie afdeelingen gesplitst.

De lessen vingen dit jaar, met het oog op de viering van Harer Majesteits verjaardag op Maandag 1 September, aan op Dinsdag 2 September.

De Kerstvacantie werd geregeld, overeenkomstig het schrijven der inspecteurs, aanvangende 20 December 1902 te 12.15 uur en eindigende 5 Januari 1903 te 9 uren.

Utrecht (*Gemeentelijke hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus*). De hoogste drie klassen komen op Woensdagmiddag en Donderdagmorgen in de Rijks-hoogere burgerscholen, waar de lessen in rechtlijnig teekenen en in natuurlijke historie en het grootste deel van de lessen in natuur- en scheikunde gegeven worden. De 3de klasse ontvangt daar ook les in handteekenen. De oefeningen voor practische scheikunde der 5de klasse worden ook aldaar gehouden op Dinsdagmiddag. De lessen in gymnastiek worden gegeven in de school aan de Hamburgerstraat. De leerlingen begeven zich daarheen onder geleide van den leeraar in de gymnastiek.

Harlingen. Opmerking verdient, dat van de 44 leerlingen, 16 leerlingen van buiten de gemeente komen.

Heerenveen. Bij beschikking van 29 September 1902, n°. 7837, afdeeling Onderwijs, werd machtiging verleend tot de splitsing van de 1ste klasse in 2 parallel-afdeelingen.

Zwolle. Ten gevolge van de verandering der hoogere burgerschool te Almelo in eene met 5-jarigen cursus verloor de school een 3-tal leerlingen en zal zij in het vervolg een 10 à 12-tal uit die streek van Overijssel missen.

De beperkte toelating van meisjes zal er mede toe bijdragen, dat het aantal leerlingen der school niet of in geringe mate zal toenemen. Met het begin van den nieuwen cursus werden twee meisjes geweigerd. Ingevolge de nieuwe bepalingen daaromtrent werden voor de 1ste klasse 20 candidaten zonder examen toegelaten.

Winschoten. De 2de klasse, die bij den aanvang van den nieuwen cursus 34 leerlingen telde, werd in 2 afdeelingen gesplitst. De meerdere werkzaamheden zullen tot 1 Januari 1903 vergoed worden naar denzelfden maatstaf als verscheidene vorige jaren bij de splitsing der 1ste klasse.

Voor handteekenen werden ook de 1ste en 3de klasse in 2 afdeelingen gesplitst.

De cursus 1901—1902 begon met 85 leerlingen en eindigde met 78 leerlingen.

Met de leerlingen der 3de klasse werd door den leeraar Wenniger een tochtje gedaan naar Nieuw-Buinen, waar 2 glasblazerijen werden bezichtigd.

Sappemeer. Alle klassen der school werden gesplitst. Het getal leerlingen is van 78 geklommen tot 98.

Warffum. Het schooljaar 1901—1902 begon met 56 leerlingen; in den loop van den cursus verlieten 2 leerlingen voor volledig onderwijs wegens verandering van bestemming de inrichting.

Assen. Bij den aanvang van den cursus 1902/3 bleek splitsing van klassen onnoodig, omdat, niettegenstaande het grootere aantal leerlingen, de verdeeling over de verschillende klassen meer gelijkmatig was.

Aan den leeraar Montfoort werd opgedragen de vrouwelijke leerlingen der school, buiten de gewone lesuren, gedurende twee uren 's weeks gymnastiekonderwijs te geven.

Maastricht. De laagste klasse der hoogere burgerschool telde bij het begin van het loopend schooljaar 1902/3, 53 leerlingen, zoodat de verdeeling dezer klasse in 2 parallel-afdeelingen meer dan eene dringende behoefte werd. Bij besluit van den raad van 16 October 1902 werd tot die verdeeling besloten; aan dit besluit is uitvoering gegeven op 20 October 1902.

De verdeeling der 2de en 3de klasse in parallel-afdeelingen — welke klasse in de laatste jaren ook altijd overbevolkt waren — zal wel in het volgend schooljaar geschieden. Nadat het nieuwe schoolgebouw geheel voltooid zal zijn en de noodige lokalen voor 3 gesplitste klassen gereed zullen zijn.

F. TOESTAND DER LOKALEN EN HULPMIDDELEN BIJ HET ONDERWIJS.

's Hertogenbosch. Als klasse-lokalen voor de drie parallel-afdeelingen werden aangewezen twee lokalen in de vroegere gymnastiekzaal, reeds het vorige jaar daartoe ingericht en gebruikt en het lokaal voor rechtlijnig teekenen.

Bergen op Zoom. Ten gevolge van de uitbreiding der school tot eene met 5-jarigen cursus moest ook het gebouw belangrijk worden vergroot. De nieuwe vleugel was in de maand December gereed. Het mobilair, daarvoor benoodigd, werd voor een deel geplaatst, een ander deel zal in 1903 worden aangebracht. De kabinetten van leermiddelen ondergingen eene belangrijke uitbreiding en zullen zooveel mogelijk in 1903 worden aangevuld.

De lessen in hand- en lijnteekenen werden tot het einde des jaars in de hulplokalen achter het stadhuis gegeven.

Helmond. Aan het gemeentebestuur van Helmond is toestemming gegeven de lessen van de nieuw opgerichte burgeravondschool in het gebouw van de Rijks- hoogere burgerschool te doen geven. Ten gevolge daarvan is een der teekenzalen veranderd in twee schoollokalen en wordt nu in de teekenzaal, vroeger uitsluitend bij de leerlingen der hoogere burgerschool in gebruik, ook teekenonderwijs gegeven aan de leerlingen der burgeravondschool. Daar zijn nu van stadswege amphitheaters geplaatste zitbanken aangebracht, waardoor aan een lang gekoesterden wensch is voldaan, omdat nu met vrucht het onderwijs in teekenen naar de natuur klassikaal kan worden gegeven. Voor het lijnteekenen wordt door de leerlingen der hoogere burgerschool nu van een ander teekenlokaal gebruik gemaakt. De verandering voldoet uitstekend.

Zutphen. Het gebouw werd uitgebreid met eene nieuwe leeraars-kamer en een klasse-lokaal.

Winterwijk. Op het nieuwe exerceerterrein verrees eene gymnastiekstelling. Van de hoofdtrap werden de treden belegd met eikenhout. De gymnastiekzaal werd voorzien van een nieuwen houten vloer. In de vestibule werd de cementen vloer vervangen door een tegelvloer. Zeer gewenscht blijft eene vergrooting van de gymnastiek- en teekenzalen.

Rotterdam (*5-jarige cursus*). De gymnastiekzaal werd ontruimd en voor klasselokaal in gebruik genomen en de lessen in gymnastiek overgebracht naar een lokaal aan het Hogendorpsplein.

Brielle. Hoewel plannen zijn gemaakt voor de verandering van de lokalen, welke dringend noodig is, zoo is hieraan nog geen gevolg gegeven. Van de bibliotheek voor de leerlingen, onderhouden door eene welwillende bijdrage van de Commissie van Toezicht, is door den leeraar in de Nederlandsche taal een catalogus vervaardigd, welke in eene behoefte voorziet.

Amsterdam (*1ste 5-jarige cursus*). In het gebouw hadden dit jaar 2 veranderingen plaats. Ten eerste werd in de zomervacantie een schooltuin aangelegd. Ofschoon het plan daartoe reeds vroeger bestond en door den wethouder van onderwijs was overwogen, kwam het niet tot uitvoerig zoolang er geen vaste leeraar in de natuurlijke historie benoemd was, die de zorg voor den tuin op zich kon nemen. Na het optreden van den leeraar Heukels is alle bezwaar opgeheven en is eene geregelde verzorging van den tuin gewaarborgd.

Ten tweede werd het gymnastiekgebouw aan de Westermarkt, dat sinds vele jaren in huur aan den leeraar Adrian was afgestaan, door de gemeente in eigen beheer genomen. Burgemeester en wethouders beschouwen het thans als onderdeel van dit gebouw, nochtans met deze bepaling dat ook de meisjes hoogere burgerschool en voorloopig ook de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus voor jongens er voor haar gymnastiek-onderwijs gebruik van maken.

Amsterdam (*2de 5-jarige cursus*). Het gymnastieklokaal werd veranderd in klasselokaal en bibliotheek en eene verdieping daarop gezet, waarin 2 klasselokalen werden aangebracht; daarnaast kwam een bovengang die vóór- en achtervleugel van 't gebouw verbindt. Op het terrein aan de Zuid-oostgevel werd een nieuw gymnastieklokaal gebouwd.

Enkhuizen. Den 3den September werd het nieuwe schoolgebouw na een inleidend woord van den burgemeester in tegenwoordigheid van den inspecteur van het middelbaar onderwijs, van het meerendeel der raadsleden, van de commissie van toezicht op het middelbaar onderwijs, van het onderwijzend personeel en de 56 leerlingen in gebruik gesteld.

Goes. Toen in September 1902 de verbouwing der school gereed was, zijn verschillende autoriteiten uitgenoodigd, de school te komen zien, waaraan gevolg werd gegeven.

Utrecht (*1ste 5-jarige cursus*). De gemeente- hoogere burgerschool gebruikte eenige lokalen der school.

Utrecht (*2de 5-jarige cursus*). De nieuwe gemeente- hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus voor jongens is op 2 September 1902 geopend. Zij werd tijdelijk gevestigd in het gebouw Munsterkerkhof n°. 1.

Amersfoort. De algemeene toestand der school is, sinds het voorgaande jaarverslag, nog ongunstiger geworden dan hij reeds was, niet enkel als noodzakelijk gevolg van de voortdurende wisseling van leeraren, doch ook door de aangroeiende bezwaren verbonden aan onvoldoende localiteit bij eene nog stijgende schoolbevolking. Aangezien voor het onderwijs in rechtlijnig teekenen bij den aanvang van den cursus 1902/3 niet langer een lokaal der ambachtsschool ten dienste der hoogere burgerschool beschikbaar gesteld kon worden, moest bedoeld onderwijs in het laatsverloopen deel van dien cursus tijdelijk achterwege blijven en werd het vervangen door lessen in de wiskunde. Thans worden een vijftal leslokalen in een 2de hulpgebouw, het z.g. „Werkhuis", in gereedheid gebracht; zoodat bij de hervatting der lessen na de Kerstvacantie, het onderwijs in het rechtlijnig teekenen voortaan zal gegeven worden in genoemd hulpgebouw, waarheen dan ook de lessen in het handteekenen en in de natuurlijke historie verplaatst zullen worden. Als tijdelijk waarnemend directeur in het „Werkhuis" is bij raadsbesluit benoemd de leeraar G. C. Hoogewerff, terwijl het hulpgebouw in de Koestraat onder het waarnemend directoraat van de leeraar T. Wesseling, voorloopig in gebruik zal blijven.

De drie schoolgebouwen worden in telephonische verbinding met elkander gebracht en het heen en weer loopen der leerlingen tusschen de gebouwen zal zooveel mogelijk tot de speeltijden beperkt blijven.

Leeuwarden. Met den nieuwen aanbouw der school is op 20 Augustus 1902 begonnen. Die aanbouw, hoofdzakelijk overeenkomstig het ontwerp van den leeraar J. Bubberman, leeraar aan deze school, zal weldra voltooid zijn en in de reeds lang bestaande behoefte aan meerdere ruimte tot plaatsing der sterk toegenomen schoolbevolking, op afdoende wijze voorzien.

Harlingen. Door den gemeenteraad is besloten, de school in den loop van 1903 van nieuwe banken te voorzien. Het voorstel tot het maken van een tochtportaal werd afgestemd.

Winschoten. De leermiddelen werden dit jaar door aankoop wederom vrij belangrijk aangevuld.

Sappemeer. Door de splitsing van alle klassen moest er een nieuw lokaal worden gemaakt. Daarvoor is het laboratorium veranderd in een zeer geschikt lokaal en het laboratorium overgebracht naar de kelderverdieping, eene inrichting welke zeer voldoet. Ten behoeve van het teekenonderwijs en dat in de aardrijkskunde zijn nieuwe modellen en 2 series goede platen aangeschaft.

Assen. Door buitengewone toename van het aantal dergenen die aan de vrijwillige oefeningen in den wapenhandel deelnemen, moest de gymnastiekzaal en een leslokaal 3 avonden per week telkens voor $4^1/_2$ uur beschikbaar worden gesteld. De teekenzaal werd gedurende 4 maal 2 uren 's weeks gebruikt door de leerlingen van den teekencursus voor ambachtslieden.

Voor onderwijzers die zich wenschen te bekwamen voor de akte landbouwkunde L. O. werd des Woensdagmiddags een leslokaal beschikbaar gesteld.

De vergrooting van het lokaal der 5de klasse en de verplaatsing der gevaarlijke hoofdtrap — hoewel beide zonder twijfel urgent — kwamen dit jaar wederom niet tot stand.

Maastricht. Met het begin van het schooljaar werd de hoofdvleugel van het nieuwe schoolgebouw in gebruik genomen; daarin bevinden zich, behalve de portierswoning, 4 klasselokalen, de zaal voor rechtlijnig teekenen met modelkamer en de bibliotheekkamer. De twee laatstgenoemde vertrekken werden met de genoemde 4 klasselokalen voor het loopend schooljaar voor het onderwijs in alle 6 afdeelingen der hoogere burgerschool (*Ia*, *Ib*, II, III, IV en V) bestemd, zoodat de lessen na de groote vacantie direct haren geregelden gang konden nemen. De zalen voor rechtlijnig teekenen en voor de verzamelingen der school uit het oude schoolgebouw behielden voorloopig hare vroegere bestemming. De lokalen voor scheikunde in het oude schoolgebouw zijn gerestaureerd en verbeterd en voldoen op bevredigende wijze. De vertrekken voor natuurkunde en handteekenen, reeds sedert jaren in het z.g. nieuwe gymnasiaal gebouw op uitstekende wijze ingericht, zullen na voltooiing van den tweeden nieuwen vleugel der hoogere burgerschool in het volgend schooljaar in directe verbinding met het nieuwe gebouw staan.

De nieuwe tweede vleugel zal 1 September 1903 gereed zijn en aldus met het begin van het schooljaar 1903/4 in gebruik genomen worden.

G. INRICHTINGEN ONGEVEER GELIJKSTAANDE MET HOOGERE BURGERSCHOLEN.

's Gravenhage (*Bijzondere school van den heer Tijmstra*). De leeraar in de Engelsche taal Vogelesang werd vervangen door den leeraar B. S. Berrington. De leeraar P. S. Schwippert, die overleden is, werd vervangen door den leeraar J. P. Heyligers.

De leeraar A. de Froe, werd ten gevolge zijner benoeming te Arnhem en zijn vertrek daarheen vervangen door mejuffrouw Th. J. E van Aken en H. Wieringa.

H. de Regt werd benoemd voor enkele vakken in de 1ste klasse van den voorbereidenden cursus.

Het eindexamen werd afgelegd door 24 leerlingen, waarvan er 23 slaagden.

Voorburg (*Instituut H. W. ter Brugge*). Het aantal leerlingen bedroeg 52. Door 6 leeraren en den heer ter Brugge werd les gegeven in moderne talen, wiskunde, rekenen, teekenen, Nederlandsche taal, aardrijkskunde, geschiedenis en gymnastiek.

Groningen (*Handelsklasse*). In de plaats van den leeraar C. J. Hoolboom werd benoemd de leeraar J. H. Scholte. In de plaats van wijlen den leeraar P. R. Bos, werd benoemd de leeraar H. Zondervan.

Het eindexamen, dat afgenomen werd ten overstaan van eene commissie, bestaande uit den wethouder van onderwijs, 2 gecommitteerden van de commissie van toezicht voor het middelbaar onderwijs en 2 gecommitteerden van de Kamer van koophandel, werd afgelegd door 13 leerlingen, van welke 11 slaagden.

§ 3. MIDDELBAAR ONDERWIJS VOOR MEISJES.

A. GETAL EN SOORT DER SCHOLEN.

In de volgende tabel worden de provinciën en gemeenten vermeld, waar deze scholen gevestigd zijn, haar soort, het jaar der oprichting, den duur van den cursus en het bedrag van het schoolgeld voor volledig onderwijs en enkele lessen.

Provinciën.	Gemeenten.	Soort der school.	Jaar der oprichting.	Duur van den cursus.	Bedrag van het schoolgeld per jaar	
					voor volledig onderwijs.	voor enkele lessen.
Gelderland . . .	Arnhem.	Niet gesubs. gemeentelijke school.	1871	5 jaar.	f 60	f 6 tot f 60.
Zuidholland. . .	's Gravenhage.	Idem.	1879	5 „	100	f 100.
	Rotterdam.	Idem.	1871	5 „	60 [1]	—
	Leiden.	Idem.	1881	5 „	60	f 10 tot f 25 p. vak.
	Dordrecht.	Idem.	1871	5 „	60	10 „ 15 „
Noordholland . .	Amsterdam.	Idem.	1872	5 „	Evenredige schoolheffing, min. f 60, max. f 250.	f 6 per jaar per lesuur 's weeks.
	Idem.	Niet gesubs. bijzondere school.	1881	5 „	f 350	f 25 per lesuur 's weeks.
	Haarlem.	„ „ gemeentelijke „	1867	5 „	60	—
Utrecht	Utrecht.	Idem.	1875	5 „	f 50 en f 100 [2]	f 50 en f 100. [2]
Friesland . . .	Leeuwarden.	Idem.	1875	5 „	f 50	f 12 tot f 50.
Overijssel . . .	Deventer.	Idem.	1872	4 „	60	f 4 per lesuur 's weeks.
Groningen . . .	Groningen.	Idem.	1872	5 „	50	f 7,50 tot 2 uur 's weeks.
						f 15 3 uur of meer 's weeks.

[1]) Voor leerlingen buiten de gemeente woonachtig f 120.

[2]) „ „ „ „ „ „ f 100 en f 140.

Het getal dezer scholen, evenals haar aard, bleef onveranderd. De duur van den cursus is overal 5 jaren, behalve te Deventer, waar hij over 4 jaren loopt; aan laatstgenoemde school komt het onderwijs overeen met dat, gegeven in de hoogste 4 klassen eener school met 5jarigen cursus.

Te Utrecht bleef het schoolgeld verhoogd voor leerlingen buiten de gemeente woonachtig en wel van f 50 tot f 100 en van f 100 tot f 140. Te Rotterdam werd dit eveneens ingevoerd en voor die leerlingen het schoolgeld van f 60 tot f 120 verhoogd.

Vermindering van schoolgeld, wanneer meer dan één kind uit hetzelfde gezin de school bezoekt, werd in 1902 toegestaan te Arnhem, 's Gravenhage, Leiden, Utrecht, Leeuwarden en Deventer.

Vrijstelling van de betaling van schoolgeld werd in 1902 verleend aan 22 leerlingen, namelijk te Amsterdam (openbare school) aan 9, te Utrecht aan 1, te Leeuwarden aan 7, te Deventer aan 1, te Groningen aan 4.

B. GETAL LEERLINGEN.

In de volgende tabel wordt het aantal leerlingen vermeld, dat in elke klasse der verschillende scholen op 31 December 1902 werd aangetroffen, het getal leerlingen dat slechts enkele lessen bijwoonde en het totaal van alle leerlingen.

SCHOLEN.	Getal leerlingen voor volledig onderwijs.						Getal leerlingen voor enkele lessen.	Algemeen totaal.
	1ste klasse.	2de klasse.	3de klasse.	4de klasse.	5de klasse.	Totaal.		
Arnhem	21	17	17	10	5	70	3	73
's Gravenhage	30	27	35	27	23	142	4	146
Rotterdam	44	46	47	58	26	221	—	221
Leiden	26	22	26	15	8	97	6	103
Dordrecht	27	20	19	12	11	89	3	92
Amsterdam (openbare)	74	46	73	74	48	315	1	316
„ (bijzondere)	11	3	14	6	10	44	—	44
Haarlem	31	29	27	13	18	118	2	120
Utrecht	25	37	31	30	32	155	1	156
Leeuwarden	29	29	19	13	13	103	3	106
Deventer	20	18	19	9	—	66	5	71
Groningen	63	35	25	21	16	160	19	179
Totaal	401	329	352	288	210	1580	47	1627

Uit bovenstaande tabel blijkt, dat het aantal leerlingen voor volledig onderwijs 1580 bedroeg, of 33 minder dan het vorige jaar; dat over enkele lessen bedroeg 47 of 3 minder dan een jaar te voren; het totaal der leerlingen daalde dus met 36.

Aan 5 scholen nam de bevolking toe tot een gezamenlijk bedrag van 42, waarvan de scholen te Amsterdam (openbare) 19 en te Leiden (7) en Leeuwarden (7) het grootste gedeelte bijbrachten. Aan 7 scholen verminderde het getal leerlingen, en wel: te Arnhem met 4, te 's Gravenhage met 10, te Rotterdam met 24, te Dordrecht met 2, te Amsterdam (bijzondere) met 4, te Haarlem met 23 en te Deventer met 11.

Het een en ander blijkt uit de volgende tabel.

SCHOLEN.	Leerlingen voor volledig onderwijs.				Leerlingen voor enkele lessen.				Geheel getal leerlingen.			
	December.		In 1902.		December.		In 1902.		December.		In 1902.	
	1901.	1902.	Meer.	Minder.	1901.	1902.	Meer.	Minder.	1901.	1902.	Meer.	Minder.
Arnhem	75	70	—	5	2	3	1	—	77	73	—	4
's Gravenhage	152	142	—	10	4	4	—	—	156	146	—	10
Rotterdam	245	221	—	24	—	—	—	—	245	221	—	24
Leiden	90	97(1)	7	—	6	6	—	—	96	103	7	—
Dordrecht	87	89	2	—	7	3	—	4	94	92	—	2
Amsterdam (openbare)	297	315	18	—	—	1	1	—	297	316	19	—
Idem (bijzondere)	45	44	—	1	3	—	—	3	48	44	—	4
Haarlem	139	118(2)	—	21	4	2	—	2	143	120	—	23
Utrecht	152	155	3	—	1	1	—	—	153	156	3	—
Leeuwarden	96	103	7	—	3	3	—	—	99	106	7	—
Deventer	73	66	—	7	9	5	—	4	82	71	—	11
Groningen	162	160	—	2	11	19	8	—	173	179	6	—
Totaal	1 613	1 580	37	70	50	47	10	13	1 663	1 627	42	78
			Minder 33				Minder 3				Minder 36	

(1) Hierbij zijn 5 leerlingen vrijgesteld van 1 of 2 vakken, nl. wiskunde, teekenen of handwerken.

(2) Hierbij zijn 2 leerlingen vrijgesteld van 1 vak.

Aan 10 scholen, dezelfde van het vorig jaar, met dit verschil, dat Amsterdam (openbare) in de plaats komt voor Amsterdam (bijzondere), volgde een gezamenlijk aantal van 47 leerlingen enkele lessen.

Hieronder volgt eene opgave van de vakken waarin dit geschiedde en het aantal leerlingen dat daaraan deelnam, te weten: wiskunde 9, werktuigkunde 2, natuurkunde 9, scheikunde 7, plant- en dierkunde 14, kosmographie, aardrijkskunde 27, geschiedenis 26, Nederlandsch 35, Fransch 42, Duitsch 41, Engelsch 38, boekhouden (alleen) 1, handteekenen 13, lijnteekenen 10, zang 3, handwerken 17 en schoonheidsleer 2.

Wegens talrijke bevolking waren aan de hieronder volgende scholen de daarbij opgegeven klassen gesplitst:

's Gravenhage 1ste, 2de, 3de, 4de en 5de klasse in 2 afdeelingen;

Rotterdam 1ste en 5de in 2 afdeelingen; de 2de, 3de en 4de klasse in 3 afdeelingen;

Amsterdam (openbare) de 1ste, 3de en 4de klasse in 3 afdeelingen, de 2de en 5de klasse in 2 afdeelingen;

Haarlem de 1ste, 2de en 3de klasse in 2 afdeelingen;

Utrecht de 2de, 3de en 4de klasse in 2 afdeelingen;

Leeuwarden de 1ste en 2de klasse in 2 afdeelingen;

Groningen, de 1ste klasse in 3 afdeelingen, de 2de, 3de en 4de klasse in 2 afdeelingen.

Onderwijs in gymnastiek werd niet gegeven aan de school te Haarlem.

Niettegenstaande het aantal leerlingen der scholen met 36 verminderde, was het aantal leerlingen, dat de lessen in gymnastiek volgde, op 31 December 1902, 6 meer dan een jaar te voren.

De volgende tabel geeft een overzicht van het aantal leerlingen, dat op 31 December 1902 aan de gymnastieklessen deelnam.

SCHOLEN.	Getal leerlingen voor:		Aantal geheele en halve uren 's weeks onderwijs in gymnastiek.
	Gymnastiek.	Volledig onderwijs.	
Arnhem	66	70	Elke afd. 2 × ¾ uur.
's Gravenhage	42 (1)	142	De 1ste en 2de afd. 2 geheele uren.
Rotterdam	81 (2)	221	De 1ste en 2de klasse 2 geheele uren, 3de klasse 1 geheel uur.
Leiden	63 (2)	97 (3)	De 1ste en 2de afd. 2 geheele uren, de 3de en 4de klasse 1 geheel uur.
Dordrecht	59 (2)	89	De 1ste en 2de klasse 2 geheele uren, de 3de klasse 1 geheel uur.
Amsterdam (openbare)	299	315	De 1ste, 2de en 3de klasse 2 geheele uren, de 4de en 5de klasse 1 geheel uur.
Idem (bijzondere)	41	44	Elke afdeeling dagelijks 20 minuten.
Haarlem	—	118 (4)	Wordt niet gegeven.
Utrecht	95	155	Klasse I en II 4 halve uren, behalve III, IV en V 2 geheele uren.
Leeuwarden	98	103	Elke afdeeling 2 × ¾ of ¾ + 1 uur.
Deventer	50	66	„ „ 1 geheel uur.
Groningen	150	160	„ „ 2 geheele uren, de IVde en Vde 1 geheel uur.
	1044	1580	

(1) De 5de klasse doet niet aan gymnastiek.

(2) De 4de en 5de klasse doet niet aan gymnastiek.

(3) Hierbij zijn 5 leerlingen vrijgesteld van 1 of 2 vakken, nl. wiskunde, teekenen of handwerken.

(4) Hierbij 2 meisjes vrijgesteld van 1 vak.

C. EXAMENS.

Omtrent de toelating van leerlingen tot de middelbare scholen voor meisjes bevat onderstaande tabel de vereischte opgaven, alsmede die betrekkelijk den uitslag der overgangsexamens in 1902 afgenomen.

SCHOLEN.	Zonder examen toegelaten tot		TOELATINGSEXAMENS TOT DEN CURSUS 1901/1902.							OVERGANGSEXAMENS TOT DEN CURSUS 1902/1903.		
			Tot de laagste klasse.			Tot eene hoogere klasse.						
							Toegelaten					
	de laagste klasse.	eene hoogere klasse.	Geëxa-mineerd.	Toege-laten.	Afge-wezen.	Geëxa-mineerd.	tot die klasse.	tot lagere klasse.	Geheel afge-wezen.	Geëxa-mineerd.	Toege-laten.	Afge-wezen
Arnhem	—	—	31	18	13	3	3	—	—	69	57	12
's Gravenhage	—	1	34	31	3	1	—	1	—	127	126	4
Rotterdam	—	1	46	43	3	2	2	—	—	202	190	12
Leiden	—	—	27	25	2	3	3	—	—	81	74	7
Dordrecht	—	2	23	23	—	1	1	—	—	74	66	8
Amsterdam (openbare) . .	—	1	93	82	11	36	29	—	—	245	215	30
„ (bijzondere) . .	6	—	5	5	—	4	4	—	7	30	29	1
Haarlem	—	—	37	31	6	2	2	—	—	107	75	32
Utrecht	20	—	4	4	—	9	8	1	—	127	121	6
Leeuwarden	12	1	15	14	1	4	3	—	—	86	72	14
Deventer	14	—	4	4	—	—	—	—	1	53	46	7
Groningen	40	—	19	11	8	4	1	3	—	145	118	27
	92	6	338	291	47	69	56	5	8	1346	1186	160

Aan 9 scholen werden te zamen 98 leerlingen zonder het afleggen van examen toegelaten, waarvan 92 tot de laagste en 6 tot een hoogere klasse.

Voor toelating tot de laagste klasse werden 338 candidaten geëxamineerd, 291 toegelaten en 47 afgewezen, zoodat in het geheel werden toegelaten 92 + 291 = 383 tot de laagste klasse.

Tot eene hoogere klasse wenschten 69 meisjes toegelaten te worden; daarvan werden 56 in de verlangde klassen geplaatst, 5 in eene lagere klasse en 8 geheel afgewezen.

Tot eene hoogere klasse werden dus in totaal toegelaten 56 + 6 (zonder examen) = 62. De uitslag der overgangsexamens was, dat aan de 1346 meisjes, die er aan deelnamen, 1186 of 88.11 pct. werden bevorderd.

Een getuigschrift, als bewijs dat het eindexamen met gunstigen uitslag was afgelegd, werd uitgereikt:

te Arnhem aan 6 meisjes,
„ 's Gravenhage „ 20 „ waarvan 14 volledig
te Rotterdam aan 29 meisjes,
„ Leiden „ 9 „ waarvan 7 volledig
„ Dordrecht „ 9 „
„ Amsterdam (openbare) „ 23 „ „ 13 „
„ „ (bijzondere) „ 11 „
„ Haarlem „ 16 „
„ Utrecht „ 20 „
„ Leeuwarden „ 3 „
„ Deventer „ 16 „ (zonder examen)
„ Groningen „ 9 „

Het totaal der uitgereikte getuigschriften is derhalve 171, waarvan 18 onvolledige getuigschriften.

D. ONDERWIJZEND PERSONEEL.

's Gravenhage. Mej. Beeloo leerares in Fransche taal en letterkunde verliet met 1 September de school. Zij werd vervangen door mej. M. Loke, die tijdelijk werd aangesteld. Mej. Crans, leerares in het teekenen overleed onverwacht in de zomervacantie. In hare plaats werd aangesteld mej. A. C. Heering, terwijl tijdelijk de lessen werden waargenomen door de dames Nederburgh, Roelofsen en Bridge.

De amanuensis J. A. Hey, verkreeg wegens 65-jarigen leeftijd zijn ontslag en werd vervangen door H. Woud.

Rotterdam. Tot tweede-leeraar in scheikunde benoemde de gemeenteraad in Augustus 1902 dr. J. C. G. Vriens, die bijna gelijktijdig eene benoeming hebbende ontvangen aan den Plantentuin te Buitenzorg, de laatste benoeming aannam en aan de school alhier slechts werkzaam was van 1 September tot ultimo October 1902.

Tot zijn opvolger werd bij besluit van 18 September benoemd: dr. B. H. J. ten Braake te Utrecht, die 1 November in functie trad.

Dordrecht. Mej. van Lier, die in October 1901 genoodzaakt was geweest, om gezondheidsredenen verlof aan te vragen, kon met 1 Mei hare lessen weer hervatten. Mej. Robijn, die haar gedurende hare afwezigheid had vervangen, verzocht en verkreeg verlof om de lessen in de 1ste klasse nog tot het einde van den cursus te blijven geven (zonder salaris).

Mej. Landré zag zich 14 Maart, wegens ernstige ongesteldheid, genoodzaakt haar werk, gedurende eenigen tijd, te staken. De opengevallen lesuren werden door de collega's, ieder in eigen vak, waargenomen totdat op 15 Mei aan dr. Opprel, leeraar aan het gymnasium de lessen in de 4de en 5de klasse en] 26 Mei aan Lubberhuizen, leeraar aan de hoogere burgerschool

voor jongens, die in de 1ste, 2de en 3de klasse werden opgedragen. Mej. Landré kreeg tot aan de zomervacantie verlof.

Mr. H. J. D. van Lier vroeg bij het einde van den cursus, ontslag. In zijn plaats werd tot leeraar in de staatswetenschap benoemd mr. dr. H. G. de Cock.

Mej. R. L. Häring, directrice der school, zag zich in de groote vacantie, om gezondheidsredenen genoodzaakt ontslag te vragen. Dit ontslag werd haar tegen 15 September eervol verleend. Bij het begin van den cursus trad mej. Kuiper op als waarnemend directrice. Op 14 October werd zij tot directrice benoemd. Op 22 September werd J. Brouwer aangesteld tot tijdelijk leeraar in de Fransche taal.

Amsterdam. Aan de directrice, mej. Beker, werd tot herstel van gezondheid gedurende de maand Maart tot de Paaschvacantie verlof verleend. Na 14 dagen werkzaam te zijn geweest, moest zij om dezelfde reden opnieuw verlof aanvragen, dat haar tot de zomervacantie verleend werd. Gedurende hare afwezigheid werd mej. S. F. Spengler als waarnemend directrice aangesteld. Omdat mej. Spengler door vermeerdering harer werkzaamheden niet al hare lessen kon geven, werd het onderwijs in de Fransche taal in de 3de klasse en gedeeltelijk in de 4de klasse opgedragen aan mej. M. Ginje. Mej. Nijland nam grootendeels de lessen in de Nederlandsche taal in de 5de klasse waar. Aan mej. v. d. Kellen, leerares in het teekenen, werd van Mei tot de zomervacantie tot herstel van gezondheid verlof verleend; hare lessen werden waargenomen door de tijdelijk aangestelde leeraressen, de dames Faddegon en de Sturler.

Na de zomervacantie kon de directrice haar werkzaamheden nog niet hervatten en werd haar verlof verlengd tot 1 October.

Bij het begin van den cursus 1902/1903 traden als nieuwe leeraressen op mej. J. A. Proot in plaats van den tijdelijk aangestelden leeraar, P. H. Geerke, tot leerares in de aardrijkskunde benoemd, mej. L. F. Harger, aangesteld als tijdelijk leerares in de natuurlijke historie ter vervanging van mej. Leendertz en mej. G. van Nop, benoemd als leerares, voornamelijk om te doceeren in de 1ste en 2de klasse. De aanstelling dezer leerares was noodzakelijk geworden, doordat het aantal afdeelingen der 1ste klasse met één was vermeerderd, wat nu geschieden kan, omdat het aantal schoollokalen door verbouwing vermeerderd was. Mej. J. C. Greeter, leerares in de gymnastiek, eerst tijdelijk aangesteld, werd definitief benoemd.

Amsterdam (*bijzondere*). De leerares in geschiedenis en aardrijkskunde mej. J. M. Proot verliet de school aan het einde van den cursus, ten gevolge van hare benoeming aan de openbare hoogere burgerschool voor meisjes (Keizersgracht). De leerares in teekenen mej. A. M. E. Ringer kreeg op haar verzoek eervol ontslag uit hare betrekking, eveneens aan het einde van den cursus.

De leeraren in wiskunde en kunstgeschiedenis, die beiden tijdelijk waren aangesteld J. J. van Laar en W. Steenhoff verlieten de school in Juli, daar zij geen van beiden eene definitieve aanstelling wenschten.

In hunne plaats traden met September op:

Voor geschiedenis en aardrijkskunde mej. A. van der Goes,
„ teekenen „ L. Fock,
„ wiskunde „ C. Kerlen,
„ kunstgeschiedenis dr. W. Vogelsang.

De vier nieuwe docenten zijn allen voor één jaar aangesteld.

Haarlem. Dr. P. G. Beukers heeft van half Januari tot het einde van den cursus wegens ziekte zijne lessen niet kunnen geven, van 1 Mei tot half Juli werd hij vervangen door P. Teunisse van Amsterdam.

Gedurende de ziekte van mej. A. Josset (van de Kerst- tot de Paaschvacantie) werd in het onderwijs in het Fransch voorzien, deels door de directrice, deels door mej. H. Tückermann, die van 20 Januari tot de zomervacantie aan de school werkzaam was. Toen vroeg mej. Josset haar ontslag en in hare plaats werd benoemd mej. J. Berdenis van Berlekom en voor de lessen in de 1ste klasse mej. G. la Bastide, beide leeraressen aanvaarden hare betrekking in het begin van September.

Mr. F. A. de Graaff vroeg dit jaar zijn ontslag, hetwelk hem eervol werd verleend; sedert het begin van den cursus ontvangen de leerlingen der 5de klasse onderwijs in Staatsinrichting van dr. G. Nolst Trenité.

In de vacature voor handwerken werd voorzien door de benoeming van mej. J. M. Visser, die hare lessen na de Paaschvacantie aanving.

Utrecht. Den 24sten Januari werd aan mej. Warsena, leerares in de natuurlijke hirtorie 9 weken verlof toegestaan tot herstel van gezondheid en 27 Februari tot plaatsvervangster benoemd mej. Harger, die, wijl het velof van mej. Warsena werd verlengd, tot 8 Juli de betrekking heeft waargenomen. Door de nieuwe verordening op het pensionneeren van ambtenaren was mej. Wijthoff verplicht om ontslag aan te vragen dat haar 27 Maart eervol werd verleend met toekenning van pensioen.

26 Juni. Tot leerares in Staathuishoudkunde werd benoemd mej. A. de Louter, tot klasseleeraressen mej. Middelveld Viersen en mej. Quispel en tot leerares in het Fransch mej. M. W. Enklaar.

29 Mei. In plaats van dr. ter Braake werd bij raadsbesluit van 29 October aangesteld mej. A. A. Dalhuizen, die 3 December in functie is getreden.

Leeuwarden. Mej. A. Collard, leerares in de wiskunde zag zich om redenen van gezondheid genoopt tegen September 1902 eervol ontslag aan te vragen. De waarneming harer lessen werd gedurende de laatste 3 maanden van den cursus opgedragen aan mej. W. C. Pont te Groningen.

Mej. M. A. ten Kate werd met het begin van den nieuwen cursus tot leerares in de wiskunde aangesteld.

Ook mej. Poutsma, sedert October 1875 leerares in den zang, moest wegens minder goede gezondheid tegen half October 1902 eervol ontslag aanvragen.

Tot nu (31 December 1902) bleef hare plaats onvervuld, alleen werd mej. C. Asman uitgenoodigd zich vanaf 21 October 1902 met het zangonderwijs in de 1ste en 2de klasse te belasten, totdat eene opvolgster van mej. Poutsma zou zijn aangesteld; mej. Asman gaf aan die uitnoodiging gehoor.

Deventer. De leeraar in wis- en natuurkunde dr. B. H. J. ter Braake vertrok 19 Januari naar Utrecht, 1 Februari werd zijne plaats ingenomen door mej. D. A. Cremer.

23 Juni werd de benoeming van mevrouw M. C. C. Liernur-Warrell van tijdelijk definitief.

4 Augustus verkreeg de heer dr. J. E. Enklaar eervol ontslag wegens zijne benoeming te Utrecht. Zijn opvolger dr. P. J. Montagne trad 1 November in functie.

15 September verkreeg de heer J. v. d Mast eervol ontslag wegens zijne benoeming te Rotterdam, met ingang van 25 November. Zijn opvolger is de heer L. Roozendaal.

De vacature voor natuurlijke historie is na jaren wachtens vervuld. De raad benoemde 27 October den heer dr. G. Postma; deze trad 1 Januari 1903 in functie.

Groningen. Mej. M. A. ten Kate, leerares in de wis- en aardrijkskunde vertrok met de zomervacantie wegens hare benoeming te Leeuwarden. Mej. H. A. Folmer geeft de lessen in de wiskunde, die door het vertrek van mej. ten Kate openvielen van de zomer- tot de Kerstvacantie. Wegens eene vacature gaf dr. J. F. Hoekstra, schoolopziener alhier, de lessen in aardrijkskunde in de 3de, 4de en 5de klasse van de Kerstvacantie tot de zomervacantie.

Van de zomer tot de Kerstvacantie werden de lessen in de aardrijkskunde in de 2de, 3de, 4de, en 5de klasse niet gegeven.

Van de Paaschvacantie tot 8 November was de school gehuisvest in de muziekschool in de St. Jansstraat wegens verbouwing van het schoolgebouw. Gedurende dien tijd werden de lessen in gymnastiek en zang niet gegeven.

De volgende tabel vermeldt het aantal en de bevoegdheid der leeraressen en leeraren, die op 31 December 1902 aan de middelbare scholen voor meisjes werkzaam waren.

SCHOLEN.	Leeraressen.							Leeraren.						Totaal der leeraressen en leeraren.	Getal leeraren en leeraressen tevens werkzaam aan eene hoogere burgerschool voor jongens, eene burgeravondschool of gymnasium.
	Doctor of candidaat.	Akte middelb. onderwijs.	Oude akte.	Hoofdakte.	Onderw. akte.	Zonder akte.	Totaal.	Doctor of candidaat.	Akte middelb. onderwijs.	Oude akte of art. 83.	Artt. 82, 83 of 90.	Zonder akte.	Totaal.		
Arnhem	—	7	—	1	—	—	8	4	1	1	—	—	6	14	4
's Gravenhage	—	16	—	—	1	—	17	—	—	—	—	—	—	17	2
Rotterdam	—	17	—	—	1	—	18	4	—	—	—	1	5	23	2
Leiden	—	10	—	—	1	—	11	1	—	—	—	—	1	12	—
Dordrecht	—	6	—	—	1	—	7	3	3	—	—	—	6	13	5
Amsterdam (openbare)	2	13	—	1	1	—	17	2	1	—	—	1	4	21	2
„ (bijzondere)	1	7	—	—	1	—	9	1	—	—	—	1	2	11	—
Haarlem	—	10	—	—	1	—	11	2	—	—	—	—	2	13	2
Utrecht	2	11	—	2	1	—	16	2	1	—	—	—	3	19	2
Leeuwarden	—	10	—	1	1	1[1]	13	—	—	—	—	—	—	13	1
Deventer	—	5	—	—	1	—	6	1	4	—	—	—	5	11	5
Groningen	—	14	—	—	1	—	15	2	—	—	—	1	3	18	1
	5	126	—	5	11	1	148	22	10	1	—	4	37	185	26

[1]) eene vacature.

De leerares zonder akte te Leeuwarden voor zang is niet meer in functie, deze betrekking was op 31 December 1902 vacant.

De leeraren zonder wettelijke bevoegdheid waren die in kunstgeschiedenis te Rotterdam en te Amsterdam (bijzondere) en die in aesthetica te Amsterdam (openbare) en die in zang te Groningen.

De volgende tabel vermeldt de jaarwedden der directrices en van den directeur te Deventer, benevens het getal jaarwedden van de leeraressen en de leeraren en het totaal der jaarwedden.

SCHOLEN.	Jaarwedde van de directrice of den directeur † = vrije woning.	Jaarwedden der leeraressen				Jaarwedden der leeraren				Getal der jaarwedden.	Gezamenlijk bedrag der jaarwedden.
		tot en met f 1000.	boven f 1000 tot en met f 1500.	boven f 1500.	Totaal.	tot en met f 1000.	boven f 1000 tot en met f 1500.	boven f 1500.	Totaal.		
Arnhem	f 2800	2	2	3	8	2	1	—	3	11	f 13 750,00
's Gravenhage	3300	1	1	14	17	—	—	—	—	17	31 230,00
Rotterdam	† 3000	1	4	13	18	4	1	—	5	23	37 577,36
Leiden	2850	4	2	4	11	—	—	1	1	12	15 090,00
Dordrecht	2200	2	4	—	7	5	1	—	6	13	12 100,00
Amsterdam (openbare)	4000	1	2	13	17	2	—	2	4	21	40 785,00
„ (bijzondere)	3000	2	4	2	9	1	—	1	2	11	16 700,00
Haarlem	2500	2	6	2	11	1	—	1	2	13	17 250,00
Utrecht	† 2500	6	6	3	16	3	—	—	3	19	22 700,00
Leeuwarden	2400	2[1])	9	1	13	—	—	—	—	13	17 450,00
Deventer	1400 (directeur)	2	4	—	6	4	—	—	5 (met directeur)	11	8 650,00
Groningen	2800	6	7	—	14	2	1	—	3	17	19 025,00
	12	31	51	55	147	24	4	5	34	181	f 252 307,36

[1]) Waaronder 1 vacature.

Het aantal jaarwedden der leeraressen is 1 minder dan het aantal betrekkingen in de voorgaande tabel; dat komt, omdat eene jaarwedde voor eene leerares niet was opgegeven en dus niet in de tabel voorkomt; verder is het aantal jaarwedden der leeraren 3 minder dan het aantal leeraarsbetrekkingen uit de voorgaande tabel, omdat voor 3 leeraren te Arnhem geene jaarwedde bij de meisjesschool staat opgegeven, wijl zij eene ongesplitste jaarwedde genieten aan deze laatste school en aan de hoogere burgerschool te Arnhem.

E. LEERPLAN EN TOESTAND VAN HET ONDERWIJS.

Leiden. Het voorstel van de directrice om vrijstelling van het toelatingsexamen te verleenen op de wijze zooals dit thans aan de Rijks- hoogere burgerscholen voor jongens geschiedt, werd door de commissie van toezicht aangenomen en ook tot de jongensschool uitgebreid. De behandeling van dat voorstel werd door den gemeenteraad in de zitting van 26 Juni verdaagd.

De einddiploma's werden gewijzigd en wel zoo, dat de leerlingen òf een volledig diploma ontvangen òf in het geheel geen.

Utrecht. Naar aanleiding van een voorstel tot uitbreiding van het programma (24 Februari 1902) werd 18 April door burgemeester en wethouders besloten staathuishoudkunde toe te voegen aan de vakken onderwezen aan de hoogere burgerschool voor meisjes.

Groningen. Van de Paaschvacantie tot 8 November was de school gehuisvest in de muziekschool in de Jansstraat wegens verbouwing van het schoolgebouw. Gedurende dien tijd werden de lessen in de gymnastiek en zang niet gegeven.

F. SCHOOLGEBOUWEN.

In den toestand der schoolgebouwen — die zich, over het algemeen, in voldoenden staat bevinden — kwam dit jaar alleen verandering te Groningen en te Amsterdam (openbare).

Te Groningen is het schoolgebouw op doelmatige wijze uitgebreid; verscheiden goed ingerichte lokalen zijn aan de bestaande toegevoegd. De portalen en gangen zijn verbreed en hebben thans behoorlijk licht. Het aanzien van het geheele gebouw heeft aanmerkelijke verbetering ondergaan.

Te Amsterdam zijn lokalen bijgebouwd.

II.

MIDDELBAAR ONDERWIJS VOOR VAKOPLEIDING.

VAN HET TECHNISCH ONDERWIJS.

§ 4. POLYTECHNISCHE SCHOOL.

Tijdens de afwezigheid van den hoogleeraar-directeur J. Kraus, die van 15 Juni tot 15 Augustus 1903 vacantie genoot, werd het directeurschap waargenomen door den hoogleeraar mr. B. H. Pekelharing.

Gedurende dat tijdvak werd het secretariaat van den raad van bestuur, waartoe de hoogleeraar Pekelharing in September 1902 was herkozen, waargenomen door den hoogleeraar dr. C. A. Scheltema.

De in den vorigen cursus tijdelijk benoemde ambtenaar van administratie H. Hoog werd herbenoemd.

Bij Koninklijk besluit van 28 Augustus werd J. A. Treub, ijker te 's Gravenhage, voor het tijdvak van 1 September 1902 tot en met 31 Augustus 1903, belast met het onderwijs in den ijk.

Bij Koninklijk besluit van 2 Maart 1903 n°. 15, werd C. van der Worp, arts, officier van gezondheid 1e klasse te Delft, voor het tijdvak met ingang van den dag waarop hij zijne lessen zou aanvangen tot en met 31 Augustus belast met het geven van onderwijs in de beginselen der verbandleer en eerste hulp bij ongelukken. De heer van der Worp begon zijn onderwijs op 9 Maart 1903.

De hoogleeraar H. Evers, benoemd bij Koninklijk besluit van 24 Juli 1902 n°. 25, heeft op 8 September d. a. v. zijne betrekking aanvaard.

Den hoogleeraar dr. P. Zeeman Gzn. benoemd hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Leiden, werd van den aanvang van den cursus tot en met 8 October verlof verleend.

Op 10 October d.a.v. ging krachtens Koninklijk besluit van 17 September 1902 n°. 27 de benoeming in van den leeraar W. H. L. Janssen van Raay tot hoogleeraar en van dr. H. de Vries tot leeraar.

Aan den hoogleeraar C. J. van Loon werd met ingang van 16 Januari 1903 een verlof van drie maanden verleend ten einde een onderzoek in het Lawagebied in te stellen. Dit verlof werd later met 2 maanden verlengd.

Gedurende de afwezigheid van dezen hoogleeraar werden zijne lessen waargenomen door den hoogleeraar Vermaes en den assistent dr P. H. van der Meulen.

Gedurende den cursus 1902—1903 werden door den raad van bestuur 7 vergaderingen gehouden en één vergadering van hoogleeraren en leeraren.

Het personeel was in 1902—1903 samengesteld uit de onderstaande hoogleeraren, leeraren, assistenten, beambten en bedienden.

NAMEN.	LEERVAK.	Jaar van benoeming.	MEDEDEELINGEN.
	a. *Hoogleeraren.*		
J. F. Klinkhamer.	Schoone bouwkunde.	1899	
H. Evers.	Idem.	1902	Benoemd tot hoogleeraar 24 Juli 1902.
J. Kraus.	Waterbouwkunde.	1898	
S. G. Everts.	Idem.	1900	
W. K. Behrens.	Idem.	1900	
G. H. de Vries Broekman.	Idem.	1901	
mr. B. H. Pekelharing.	Administratief recht, enz.	1873	
dr. H. Behrens.	Micro-chemie.	1874	
dr. J. L. C. Schroeder van der Kolk.	Aard- en delfstofkunde.	1898	
C. J. van Loon.	Mijnbouwkunde.	1902	
S. J. Vermaes jr.	Metallurgie.	1902	
J. A. Snijders C. Jzn.	Toegepaste natuurkunde.	1878	Benoemd tot leeraar 25 Januari 1874.
H. A. Ravenek.	Kennis van werktuigen.	1879	„ „ „ 8 „ 1876.
J. C. Dijxhoorn.	Kennis van werktuigen en werktuigbouwkunde.	1899	
I. Franco.	Idem.	1900	
C. P. Holst Gzn.	Idem.	1900	
P. van der Burg.	Mechanische technologie.	1883	Benoemd tot leeraar 9 Januari 1882.
dr. S. Hoogewerff.	Scheikunde.	1885	
dr. L. Aronstein.	Scheikunde en scheikundige technologie.	1895	Benoemd tot leeraar 21 April 1894.
dr. C. A. Scheltema.	Toegepaste mechanica.	1885	„ „ „ 29 Juli 1883.
dr. P. Zeeman Gzn.	Wiskunde en theoretische mechanica.	1885	Eervol ontslag 10 October 1902.
dr. J. Cardinaal.	Wiskunde.	1894	Benoemd tot leeraar 25 Juli 1893.
dr. G. Schouten.	Wiskunde en theoretische mechanica.	1900	„ „ „ 4 Juni 1897.
W. H. L. Janssen van Raay.	Wiskunde.	1902	Benoemd tot leeraar 6 Maart 1900. Benoemd tot hoogleeraar 17 September 1902.
H. Cop.	Scheepsbouwkunde.	1888	
dr. M. W. Beijerinck.	Bacteriologie	1895	
G. J. Morre.	Bouwkunde.	1896	Benoemd tot leeraar 29 Juni 1864.
H. J. Heuvelink.	Landmeten, waterpassen en geodesie.	1897	
	b. *Leeraren.*		
A. W. M. Odé Jr.	Beeldhouwkundig boetseeren.	1900	
J. A. van der Kloes.	Kennis van bouwstoffen.	1882	
A. F. Gips.	Handteekenen en kunstgeschiedenis.	1894	
T. K. L. Sluyterman.	Decoratieve kunst.	1895	
dr. H. de Vries.	Wiskunde en mechanica.	1902	Benoemd tot leeraar 17 September 1902.
dr. M. de Haas.	Toegepaste natuurkunde.	1897	
G. J. van Swaay.	Idem.	1898	
J. A Treub.	Tijdelijk belast met het onderwijs in den ijk.	1901	Benoemd voor het tijdvak 1 September 1902 tot en met 31 Augustus 1903.
C. van der Worp.	Tijdelijk belast met het onderwijs in de verbandleer.	1903	Benoemd voor het tijdvak 9 Maart 1903 tot en met 31 Augustus 1903.

NAMEN.	LEERVAK.	Jaar van benoeming.	MEDEDEELINGEN.
	c. *Assistenten.*		
		Aanvang cursus.	
A. van der Lee.	Schoone bouwkunde.	1902	
I. J. Gort.	Idem.	—	Benoemd met ingang van 8 September 1902.
S. Snuyff Jr.	Idem.	—	„ „ „ „ 8 „ 1902.
L. L. C. H. Jonkergouw.	Waterbouwkunde.	1902	
B. Helweg.	Idem.	1902	
C. K. Visser.	Idem.	—	Benoemd met ingang van 8 September 1902.
R. Seibt.	Delfstof- en mijnbouwkunde.	1902	
J. van Baren.	Idem.	1902	Eervol ontslag met ingang van 1 April 1903.
E. A. Douglas.	Idem.	1902	
W. A. Knol.	Idem.	1902	Eervol ontslag met ingang van 16 Maart 1903.
dr. J. F. van Bemmelen.	Idem.	1902	Benoemd tot en met 31 Mei 1903.
B. von Faber.	Idem.	—	Benoemd met ingang van 1 Maart 1903. Eervol ontslag met ingang van 16 Juli 1903.
C. A. Guffroy.	Idem.	—	Benoemd met ingang van 16 Maart 1903.
P. L. Dubourcq.	Idem.	—	„ „ „ „ 1 April 1903.
P. D. C. Kley.	Micro-chemie.	1902	
J. M. G. Scheffer.	Toegepaste natuurkunde.	1902	
H. C. Volkers.	Idem.	1902	
H. A. Ravenek jr.	Idem.	—	Benoemd met ingang van 23 September 1902. Eervol ontslag met ingang van 1 October 1902.
N. Koomans.	Idem.	—	Benoemd met ingang van 16 October 1902.
H. ter Meulen.	Scheikunde.	1902	
M. van Breukeleveen.	Idem.	1902	
dr. A. S. van Nierop.	Idem.	1902	Eervol ontslag met ingang van 1 Maart 1903.
dr. D. Heynsius.	Idem.	1902	„ „ „ „ „ 1 Oct. 1902.
G. M. de Jong Schiffer.	Idem.	1902	„ „ „ „ „ 16 Maart 1903.
A. J. Gouka jr.	Idem.	1902	„ „ „ „ „ 16 Jan. 1903.
F. Keeman.	Idem.	1902	„ „ „ „ „ 1 April 1903.
dr. P. H. van der Meulen.	Idem.	—	Benoemd met ingang van 1 Oct. 1902.
P. Tesch.	Idem.	—	„ „ „ „ 16 Jan. 1903.
N. J. A. Roldanus.	Idem.	—	„ „ „ „ 1 Maart 1903.
N. L. Söhngen.	Idem.	—	„ „ „ „ 16 Maart 1903 tot en met 30 Juni 1903.
H. J. Belinfante.	Idem.	—	„ „ „ „ 1 April 1903.
H. C. Barendrecht.	Idem.	—	„ „ „ „ 7 Mei 1903 tot en met 15 Juli 1903.
W. A. Piets.	Beschrijvende meetkunde.	1902	Eervol ontslag met ingang van 16 Sept. 1902.
N. Koomans.	Idem.	1902	„ „ „ „ „ 16 Oct. 1902.
D. Postma.	Idem.	—	Benoemd met ingang van 1 Oct. 1902.
E. C. van der Hoek.	Idem.	—	„ „ „ „ 16 Oct. 1902.
C. Spruit jr.	Graphostatica.	—	„ „ „ „ 8 Sept. 1902.
A. Bijdebeek.	Kennis van werktuigen en werktuigbouwkunde.	1902	Eervol ontslag met ingang van 16 Dec. 1902.
J. Z. Risch.	Idem.	1902	„ „ „ „ „ 24 Jan. 1903.
G. H. W. van Aken.	Idem.	—	Benoemd met ingang van 8 Sept. 1902.

NAMEN.	LEERVAK.	Jaar van benoeming.	MEDEDEELINGEN.
R. Bloemendal.	Kennis van werktuigen en werktuigbouwkunde.	—	Benoemd met ingang van 23 Sept. 1902.
E. A. Kruysse.	Idem.	—	„ „ „ „ 16 Dec. 1902.
D. C. Merens.	Idem.	—	„ „ „ „ 1 April 1903.
G. Bebingh.	Idem.	—	„ „ „ „ 15 Sept. 1902 tot en met 31 Dec. 1902 en van 1 Jan. 1903 tot en met 31 Aug. 1903.
G. van Iterson jr.	Bacteriologie.	1902	
A. van Delden.	Idem.	1902	
L. Couvée.	Burgerlijke bouwkunde.	1902	
A. Leeflang.	Idem.	1902	
H. W. Venker.	Idem.	1902	
E. J. Bruins.	Handteekenen.	1902	
H. de Groot.	Landmeten, waterpassen en geodesie.	1902	Eervol ontslag met ingang van 5 Maart 1903.
F. O. Wegener Sleeswijk.	Idem.	1902	Benoemd met ingang van 16 Maart 1903.
	d. *Overige beambten en bedienden.*		
J. F. L. Schneider.	Bibliothecaris.	1902	Sedert 1876 tijdelijk bibliothecaris.
mr. H. H. R. Roelofs Heyrmans jr.	Assistent voor de bibliotheek.	1900	
H. Hoog.	Ambtenaar van Administratie.	1902	
G. Wolsheimer.	Concierge.	1902	
L. J. Kokee.	Opzichter voor de bacteriologie.	1897	
A. J. J. Berkhout.	Amanuensis geodesie.	1895	
A. F. van Dreumel.	„ delfstofkunde.	1875	
H. Femer.	„ scheikunde.	1885	Was werkzaam als bediende van 1874—1885.
P. G. Gosselaar.	„ natuurkunde.	1864	„ „ „ „ „ 1846—1864.
H. J. Weening.	Opzichter verlichting en verwarming.	1900	„ „ „ amanuensis „ 1885—1900.
Ph. P. Tetteroo.	Amanuensis mechanische technologie.	1900	
J. H. Buskop.	Modelmaker.	1891	
J. A. Waller.	Amanuensis werktuigkunde.	1902	
C. G. La Brijn.	Amanuensis werktuigkunde.	1902	Was werkzaam als bediende van 1890—1902.
M. Runia.	Amanuensis voor de bibliotheek.	1900	Was werkzaam als bediende van 1897—1900.
J. M van Buggenum.	Bediende.	1895	
J. van Dijk.	Idem.	1885	
D. van Dreumel.	Idem.	1898	
J. E. Eylbracht.	Idem.	1864	Eervol ontslag met ingang van 1 September 1903.
D. J. van Es.	Idem.	1875	
J. N. Haas.	Idem.	1902	
C. A. Hartkoorn.	Idem.	1895	
A. Hoogendijk.	Idem.	1895	
W. de Hoogh.	Idem.	1893	
E. Hoolhorst.	Idem.	1898	
J. Koeslag.	Idem.	1897	
J. J. Moen.	Idem.	1885	

NAMEN.	LEERVAK.	Jaar van benoeming.	MEDEDEELINGEN.
L. J. J. Olivier.	Idem.	1898	
R. de Rapper.	Idem.	1900	
J. W. Reitsma.	Idem.	1900	
B. Timmermans.	Idem.	1895	
A. P. Valkenburg.	Idem.	1903	Benoeming met ingang van 1 Maart 1903.
A. van Zeeventer.	Idem.	1897	
C. Kromhout.	Stoker.	1897	

De volgende tabellen geven een overzicht van het aantal ingeschreven leerlingen.

A. *Voor den volledigen cursus.*

OMSCHRIJVING.	Ingeschreven voor de 1ste maal.	Ingeschreven voor de 2de maal.	Totaal der ingeschrevenen.	Mededeelingen.
Cursus B_1. (Eerste studiejaar.)				Gemiddelde leeftijd op den datum van inschrijving der ingeschrevenen 18 jaar en 8 maanden.
Technologen	28	2		
Civiel-ingenieurs	53	3		
Bouwkundig ingenieurs	5	1		
Scheepsbouwkundig ingenieurs	10	—		
Werktuigkundig ingenieurs	88	3		
Mijningenieurs	19	2		
Te zamen	203	11	214	

OMSCHRIJVING.	Ingeschreven voor de 2de maal.	3de maal.	4de maal.	5de maal.	6de maal.	7de maal.	Totaal der ingeschrevenen.	Mededeelingen.
Cursus B_2. (Tweede studiejaar).								Gemiddelde leeftijd op den datum van inschrijving der ingeschrevenen 20 jaar.
Technologen	20	9	1	—	—	1		
Civiel-ingenieurs	62	19	5	1	2	—		
Bouwkundig ingenieurs	4	—	1	1	—	—		
Scheepsbouwkundig ingenieurs	8	—	—	—	—	—		
Werktuigkundig ingenieurs	79	29	6	—	—	—		
Mijningenieurs	17	2	5	1	—	—		
Te zamen	190	59	18	3	2	1	273	

OMSCHRIJVING.	Ingeschreven voor de 2de maal.	3de maal.	4de maal.	5de maal.	6de maal.	7de maal.	8ste maal.	Totaal der ingeschrevenen.	Mededeelingen.
Cursus C^1 *en technologen* B_3. (Derde studiejaar).									
Technologen	—	12	2	2	—	—	—		Gemiddelde leeftijd op den datum van inschrijving der ingeschrevenen 21 jaar en 9 maanden.
Civiel-ingenieurs	—	25	13	4	2	1	—		
Bouwkundig ingenieurs	—	1	2	2	—	—	1		
Scheepsbouwkundig ingenieurs	—	4	—	1	—	—	—		
Werktuigkundig ingenieurs	3	31	21	5	3	2	—		
Mijningenieurs	—	13	2	—	1	—	—		
Te zamen	3	86	40	14	6	3	1	153	

	Ingeschreven voor de 2de maal.	3de maal.	4de maal.	5de maal.	6de maal.	7de maal.	8ste maal.	12de maal.	13de maal.		
Cursus C_2 *en technologen* B_4. (Vierde studiejaar).											
Technologen	—	—	14	3	2	2	1	—	—		Gemiddelde leeftijd op den datum van inschrijving der ingeschrevenen 23 jaar.
Civiel ingenieurs	—	—	20	23	20	5	2	1	1		
Bouwkundig ingenieurs	—	—	—	2	1	—	—	—	—		
Scheepsbouwkundig ingenieurs	—	—	1	1	1	—	—	—	—		
Werktuigkundig ingenieurs	1	1	34	26	10	5	3	—	—		
Mijningenieurs	—	—	17	4	5	—	—	—	—		
Te zamen	1	1	86	59	39	12	6	1	1	206	
Verder liet zich een vijftal inschrijven voor alle lessen, ten einde zich te bekwamen in ingenieurswetenschappen en bouwkunde										5	
										851	

Deze 851 ingeschrevenen waren allen, op 7 na, in het bezit van het getuigschrift van het eindexamen voor de hoogere burgerscholen met 5-jarigen cursus.
Onder hen zijn 5 vrouwelijke leerlingen, allen voor de studie van technoloog.

B. *Ingeschreven voor enkele lessen.*

OMSCHRIJVING.	Ingeschreven voor de 1ste maal.	2de maal.	3de maal.	4de maal.	5de maal.	6de maal.	7de maal.	8ste maal.	10de maal.	Totaal
Wis-, natuur-, schei-, delfstofkunde, bacteriologie, micro-chemie	7	10	5	2	3	2	1	—	—	
Electro-techniek	—	—	—	—	—	1	—	—	—	
Bouwkunde	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ornament, decoratieve bouwkunst, handteekenen en boetseeren	10	5	4	—	—	2	—	—	—	
Landmeten en waterpassen	12	3	1	—	—	—	—	—	—	

OMSCHRIJVING.	Ingeschreven voor de 1ste maal.	2de maal.	3de maal.	4de maal.	5de maal.	6de maal.	7de maal.	8ste maal.	10de maal.	Totaal
Werktuigkunde	4	—	—	1	1	—	—	—	—	
Meten en wegen	2	3	—	—	—	—	—	—	—	
Kunstgeschiedenis	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
Waterbouwkunde	—	—	—	2	1	—	—	1	1	
Mechanische technologie en papier-onderzoek	2	—	—	—	—	—	—	—	—	
Te zamen . . .	39	22	10	5	5	5	1	1	1	89
							Totaal . . .			940

Onder dit 89 tal zijn 8 vrouwelijke ingeschrevenen begrepen, n.l. handteekenen 2, boetseeren 1, handteekenen, boetseeren en kunstgeschiedenis 1, decoratieve kunst, hand-en ornamentteekenen en boetseeren 2, kunstgeschiedenis 2.

Deze lijst wijst, in vergelijking met den cursus 1901—1902, eene vermeerdering aan van 55, wat betreft de ingeschrevenen voor den volledigen cursus en van 15, wat betreft de enkele lessen.

In den loop van den cursus was het overlijden te betreuren van twee ingeschrevenen.

Omtrent de colleges en oefeningen valt het volgende te melden:

Wiskunde en mechanica. De colleges in de beschrijvende meetkunde voor de civiel-, bouwkundige en mijningenieurs van het eerste studiejaar en voor de scheepsbouwkundige en werktuigkundige ingenieurs van het tweede studiejaar, van den hoogleeraar Cardinaal werden door gemiddeld 60 ingeschrevenen van het eerste en 90 van het tweede studiejaar bijgewoond. Aan de teekenoefeningen werd gemiddeld door 50 van het eerste en 90 van het tweede studiejaar deelgenomen.

De door denzelfden hoogleeraar gegeven colleges van kinematica voor de scheepsbouwkundige en werktuigkundige ingenieurs van het tweede en derde studiejaar werden gevolgd door achtereenvolgens 50 en 35 leerlingen. Van de op datzelfde vak betrekking hebbende teekenoefeningen werd door gemiddeld 30 leerlingen gebruik gemaakt.

Evenals vroeger werd de verzameling hulpmiddelen voor het onderwijs ten dienste van de beschrijvende meetkunde en kinematica vermeerderd door aankoop van modellen, en werd een aantal wandplaten door de assistenten vervaardigd.

Het gemiddeld aantal scheepsbouwkundige en werktuigkundige leerlingen van het eerste studiejaar, dat de colleges van den leeraar de Vries in de beschrijvende meetkunde bijwoonde, was gemiddeld 70, en dat van de civiel-, bouwkundige en mijningenieurs van het tweede studiejaar gemiddeld 90. De teekenoefeningen werden bijgewoond door ongeveer 60 ingeschrevenen van het eerste en 90 van het tweede studiejaar.

Het door genoemden leeraar gegeven college in de mechanica voor technologen van het eerste studiejaar werd door gemiddeld 21 toehoorders bezocht, terwijl de colleges in de analytische meetkunde voor de kweekelingen van de in artt. 61 tot 65 genoemde vakken door gemiddeld 140 ingeschrevenen werden bezocht.

Het bezoek van de door den hoogleeraar Scheltema gegeven colleges over toegepaste mechanica aan de kweekelingen van het laatste studiejaar was zeer bevredigend; daarentegen liet dat van het derde studiejaar wel wat te wenschen over.

De oefeningen in de graphostatica werden dit jaar wederom druk bezocht. Zij zouden echter beter aan hun doel kunnen beantwoorden, indien gelegenheid bestond tot het nemen van eenvoudige proeven, waartoe een uitsluitend voor dit onderwijs bestemde zaal beschikbaar zou moeten zijn.

De opkomst van ingeschrevenen van het tweede studiejaar bij de colleges gegeven door den hoogleeraar Schouten in de analytische meetkunde, differentiaal- en integraalrekening was vrij geregeld, evenals die van het derde en vierde studiejaar bij de colleges in de theoretische mechanica.

Hetzelfde kan gezegd worden van de colleges van den hoogleeraar Janssen van Raay over analytische meetkunde, differentiaal- en integraal-rekening voor de ingenieurs van het eerste studiejaar.

Toegepaste natuurkunde. De algemeene cursus, bestemd voor alle ingeschrevenen van de eerste twee studiejaren, werd tusschen de leeraren de Haas en van Swaay verdeeld op dezelfde wijze als in vorige jaren.

Aanvankelijk was dr. de Haas, die het eerste studiejaar voor zijne rekening had, verplicht parallel-colleges te geven of deze te houden in eene grootere zaal aan den Ververstdijk, waar geene proeven konden worden genomen. Ten gevolge van een verminderd college-bezoek, dat waarschijnlijk is toe te schrijven aan de afschaffing van het examen B, konden echter begin December, alle colleges weder enkelvoudig worden gegeven in de gewone zaal voor natuurkunde.

Het gemiddeld aantal toehoorders van het eerste studiejaar was 128, van het tweede 165.

De practische oefeningen voor het eerste studiejaar werden door 190 kweekelingen bezocht, en die voor het tweede studiejaar door 169.

Op verschillende colleges over bijzondere onderwerpen, die door dr. de Haas werden gegeven, bedroeg het bezoek van technologen van het eerste studiejaar gemiddeld 23, dat van technologen van het tweede studiejaar gemiddeld 12, terwijl het gecombineerd college voor mijningenieurs van het eerste en technologen van het tweede studiejaar door gemiddeld 30 leerlingen werd bezocht.

Het college van den leeraar van Swaay voor aanstaande electro-techniei over gelijkstroomtechniek werd door gemiddeld 23 toehoorders bezocht; dat over magnetische en electrische metingen door gemiddeld 13. Het enkele uur per week, hetwelk voor dit laatste onderwerp beschikbaar was, bleek wederom ten eenenmale onvoldoende voor eene behoorlijke behandeling van de stof.

De cursus in electro-techniek van den hoogleeraar Snijders werd overeenkomstig het pogramma in twee gedeelten gegeven. Evenwel moest in het tweede gedeelte wegens gebrek aan tijd eene grondige behandeling van de laatste twee hoofdstukken achterwege blijven.

Het eerste gedeelte van den cursus (geleiding en verdeeling van het electrisch arbeidsvermogen en gelijkstroom-electromotoren) werd bijgewoond door gemiddeld 23 toehoorders, waaronder werktuigkundige kweekelingen van het derde studiejaar, eene technologe, een reserve-luitenant der infanterie en een assistent.

Het tweede gedeelte van den cursus (theorie en voortbrenging van de wisselstroomen, geleidings- en verdeelingsnetten voor

wisselstroomen, wisselstroom-electromotoren) werd door gemiddeld 11 toehoorders bezocht, waaronder werktuigkundige ingenieurs van het vierde studiejaar, de luitenant van de artillerie, die in het afgeloopen studiejaar den cursus, eerste gedeelte, gevolgd had en twee assistenten.

Kon in het vorig jaarverslag met ingenomenheid melding gemaakt worden gemaakt van het zéér ruime gebruik dat er in 1901—1902 gemaakt was van de gelegenheid tot practische oefeningen in de electro-techniek door werktuigkundige ingenieurs van het derde studiejaar, die in de hoop leefden dat zij, na in den zomer van 1903 hun werktuigkundige diploma te hebben verkregen zich in het nieuwe gebouw in één jaar, te beginnen met September 1903, voor hun electrotechnisch diploma zouden kunnen bekwamen, in het studiejaar waarover dit verslag loopt, heeft zich dat verschijnsel niet herhaald, waarschijnlijk omdat het vermoeden reeds bestond dat het gebouw toch niet in de afgeloopen maand September zou betrokken kunnen worden en in 1904 nog geen electrotechnisch diploma verkrijgbaar zal zijn. Ook was hierop van invloed, dat de hoogleeraren in de werktuigbouwkunde van hunne leerlingen de aanstaande werktuigkundige ingenieurs, meer nog dan vroeger eene algeheele toewijding aan hun hoofdvak verlangden.

Van de 13 kweekelingen die in het vorig verslag vermeld zijn, hebben er maar 2 als ingeschrevenen van het vierde studiejaar de practische oefeningen voortgezet en van de nieuwste werktuigkundige ingenieurs van het derde studiejaar is er geen enkele met die oefeningen begonnen. Daarentegen is er geregeld practisch gewerkt door drie assistenten aan de Polytechnische School, een adjunct-inspecteur van den arbeid, een student die zich uitsluitend op de electrotechniek wilde toeleggen en, in het laatste gedeelte van den cursus, door eene technologe en een assistent voor scheikunde, in het geheel door 9 personen.

IJkwezen. De leeraar Treub, tijdelijk belast met het geven van het onderwijs in het meten en wegen, behandelde met de 2 ingeschrevenen voor het eerste studiejaar, vóór Kerstmis, eenige instrumenten, bestemd tot het meten van kleine lengte verschillen en den oorsprong en de geschiedenis van het metriek stelsel, terwijl een aanvang werd gemaakt met de meetkundige inhoudsvinding van cilindervormige maten. Na Kerstmis werd dit laatste onderwerp vervolgd en behandeld de inhoudsvinding van tonvormige maten, in verband met de niet expresselijk in het programma vermelde roei- en peilkunde, de inhoudsbepaling door watermeting en waterweging met de daarbij behoorende herleiding en berekeningen.

Met de 3 kweekelingen van het tweede studiejaar werden behandeld gasmeters en de toestellen voor het verifieeren daarvan benoodigd, de theorie van de balans en de samengestelde weegwerktuigen en de watermeters.

In verband met het voorgedragen werden practische oefeningen gehouden welke zeer geregeld werden gevolgd.

Met toestemming van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid werd wegens gebrek aan ruimte aan de l'olytechnische School, door de leerlingen van het tweede studiejaar deelgenomen aan het practisch onderzoek van gasmeters, aan het ijkkantoor te 's Gravenhage.

Scheikunde. Door den hoogleeraar Hoogewerff werden de volgende colleges gegeven:

over analytische scheikunde voor technologen en mijningenieurs van het eerste studiejaar, hetwelk bestemd is voor 57 toehoorders, doch slechts gevolgd werd door 46 als maximum; terwijl het gemiddeld aantal 30 bedroeg. Hierbij dient opgemerkt te worden, dat het geringe bezoek van dit college voornamelijk de mijningenieurs betreft en hoofdzakelijk te wijten is aan plaatsgebrek in het scheikundig laboratorium. Hierdoor toch kunnen de mijningenieurs slechts éénmaal per week in de gelegenheid worden gesteld practisch te werken, gedurende welke oefeningen alsdan den technologen van het eerste studiejaar de toegang tot het laboratorium wordt ontzegd. Dientengevolge verslapt bij de mijningenieurs de belangstelling in de analytische scheikunde in hooge mate, waarbij nog komt dat de wet dit vak niet onder de vakken van examen B rangschikt;

over metalen voor technologen en mijningenieurs van het eerste en tweede studiejaar. Het aantal toehoorders bedroeg als maximum 82, gemiddeld 60 à 70;

over organische scheikunde voor technologen van het tweede en derde studiejaar, waarbij gemiddeld 30 à 40, hoogstens 44 toehoorders tegenwoordig waren;

over bijzondere onderwerpen (de organische kleurstoffen) voor technologen van het derde en vierde studiejaar, welk college met groote belangstelling door in den regel 30 toehoorders werd aangehoord.

De colleges van den hoogleeraar Aronstein waren de volgende:

over scheikundige technologie bestemd voor technologen van het 3de en 4de studiejaar, welke door gemiddeld 24 toehoorders bezocht werden. Een vijftal responsie-colleges werd gehouden, waaraan voornamelijk de technologen van het vierde studiejaar deelnamen;

over bijzondere onderwerpen betreffende de scheikundige technologie voor dezelfde categorieën van technologen bestemd en waarin brandstoffen en water als onderwerp werden gekozen. Het gemiddeld aantal toehoorders bedroeg 18;

over metalloïden voor de technologen en mijningenieurs van het eerste en tweede studiejaar, waarbij het aantal toehoorders tusschen 77 en 38 afwisselde en gemiddeld 58 bedroeg;

over theoretische scheikunde voor de technologen van het derde en vierde en mijningenieurs van het tweede en derde studiejaar. Het aantal bezoekers bedroeg gemiddeld 40 en wisselde af tusschen 63 en 22. Dit jaar werd voor het eerst op dit college electrochemie behandeld, een onderwerp dat voor den technoloog en voor den mijningenieur van steeds aangroeiende beteekenis is;

over scheikunde der bouwstoffen. Dit college werd gegeven voor de civiel-, werktuigkundige, scheepsbouwkundige en bouwkundige ingenieurs der eerste twee studiejaren. Met die van het eerste studiejaar werden behandeld de verfstoffen en het verven, het roesten van ijzer en de middelen om het te voorkomen, de metallurgie van het ijzer, de invloed van de in de verschillende ijzer- en staalsoorten voorkomende andere elementen en op zijne technische en chemische eigenschappen, de metallurgie van het koper en de eigenschappen van de koper-alliages. Gemiddeld bezoek 71, maximum 140, minimum 40.

Met de ingeschrevenen van het tweede studiejaar werd nog dezelfde stof als vroeger behandeld, daar deze categorie van leerlingen in het eene jaar een afgerond geheel moest ontvangen. Hier wisselde het collegebezoek af tusschen 159 en 78, bedragende gemiddeld 113.

Micro-chemie. Door den hoogleeraar dr. Behrens werden tot Kerstmis tweemaal 's weeks colleges gegeven voor de technologen van de eerste twee studiejaren, over de beginselen van kristallographie en kristal-optica. Hierbij waren aanvankelijk 30 toehoorders, welk getal later tot op de helft slonk.

Na Kerstmis werd eenmaal per week een avondvoordracht gehouden over microscopisch onderzoek van metalen en alliages. Het aantal toehoorders was minder groot dan in het voorafgaand jaar, zoodat demonstratie van microscopische preparaten meer op den voorgrond kon geplaatst worden. De toehoorders behoorden tot de categorieën der technologen, der werktuigkundigen en tot officieren der artillerie en genie. Mijningenieurs waren in dit jaar niet opgekomen.

Bij de genoemde voordrachten sloten zich oefeningen aan in het vervaardigen en onderzoeken van metaalpreparaten, waaraan twee werktuigkundigen en drie officieren hebben deelgenomen.

Aan de oefeningen in micro-chemische analyse hebben ruim 40 practicanten deelgenomen, grootendeels technologen. Toepassing van de micro-chemische analyse voor onderzoek van gesteenten is in den afgeloopen cursus niet aan de beurt gekomen, daar zich slechts één mijningenieur had aangemeld en wel voor bijzondere onderwerpen (voor zeldzame elementen). Voor onderzoek van papier hadden zich vier leerlingen aangemeld, waaronder een papierfabrikant en een papierhandelaar. Op verzoek van drie hunner werden deze oefeningen verder uitgestrekt en wel tot spin- en weetvezels.

Lessen en oefeningen in het gebruik van het microscoop, voor eerstbeginnenden. Deze lessen en oefeningen, die in vorige jaren door den assistent P. D. C. Kley gegeven werden, bij wijze van privaat lessen, zijn in het afgeloopen jaar naar het micro-chemisch laboratorium overgebracht. Deze proef is in alle opzichten geslaagd, zoowel wat de opkomst betreft, die meer dan verdubbelde, als de vorderingen, die door de beschikking over meerdere hulpmiddelen aanmerkelijk konden opgevoerd worden. Het aantal der opgekomenen bedroeg ruim 40, waaronder 30 technologen en 10 mijningenieurs. Deze uitbreiding, die zich waarschijnlijk in een volgend jaar nog verder zal uitstrekken en later ook aan het onderwijs in de bacteriologie en papieronderzoek zal ten goede komen, is voor een groot gedeelte aan de toewijding van den genoemden assistent te danken.

Bacteriologie. Het college van den hoogleeraar Beijerinck over algemeene bacteriologie werd gemiddeld door 15 technologen van het derde studiejaar bezocht. Wegens meerdere uitbreiding, gegeven aan de bespreking van de pathogene bacteriën, konden de toestellen voor desinfectie, voor Pasteurisatie en bacteriologie van de voedingsmiddelen dezen cursus niet behandeld worden.

Het college van bijzondere en technische bacteriologie voor technologen van het derde en vierde studiejaar werd door omstreeks 29 toehoorders bezocht.

Repetitiën en responsiën werden alleen in de practische oefeningen gehouden, waaraan door 13 technologen van het vierde studiejaar werd deelgenomen.

Aan de bacteriologische oefeningen werd o. a. deelgenomen door een arakstoker op Java, een militair apotheker uit Delft, een chemiker van de chemische fabriek te Ingelheim a/R. en, aan het einde van den cursus, nog door een reeds gepromoveerden technoloog, door den bacterioloog aan Guinves, Brewery te Dublin en door een docent in de bacteriologie aan de universiteit te Kopenhagen.

Delfstofkunde, aardkunde, mijnbouwkunde en metallurgie. Door den hoogleeraar Schroeder van der Kolk werd het college kristallographie voor ongeveer 18 mijningenieurs van het eerste studiejaar gegeven, terwijl de practische oefeningen door ongeveer 12 kweekelingen werden bijgewoond.

De colleges voor mijningenieur van het tweede studiejaar in mineralogie en geologie werden door ongeveer 20 toehoorders gevolgd en het practicum door 10 kweekelingen bezocht; enkele uren, voor geologie uitgetrokken, werden aan mineralogie besteed.

Het college voor de mijningenieurs van het derde studiejaar in de petrographie werd door ongeveer 12 toehoorders bezocht, de practische oefeningen door ongeveer 6.

Van de ingeschrevenen van het vierde studiejaar voor de mijnbouwkunde bezochten 20 het college en de practische oefeningen. Er werd dit jaar een begin gemaakt met de studie van Indische en Surinaamsche gesteenten.

Het college en het practicum in de palaeontologie, het vorige jaar ingevoerd en gegeven door bovengenoemden hoogleeraar, kwam dit jaar onder leiding van den assistent dr. J. F. van Bemmelen, tevens leeraar aan het gymnasium te 's Gravenhage, hetgeen door den hoogleeraar Schroeder van der Kolk beschouwd wordt als te zijn eene groote verbetering, daar een zoöloog alleen in staat is dit vak naar den eisch te behandelen.

In de plaats der palaeontologie werd door den hoogleeraar Schroeder van der Kolk een nieuw college gegeven over de historie der geologie en over de geologie van Nederland en Koloniën.

De colleges van den hoogleeraar van Loon over chemische mineralogie, voor mijningenieurs van het eerste studiejaar, en over de uit een technisch oogpunt gewichtige mineralen, voor mijningenieurs van het tweede studiejaar, werden tijdens diens reis naar Suriname, opgedragen aan den assistent dr. P. H. van der Meulen.

De colleges over mijnbouwkunde voor mijningenieurs van het derde en vierde studiejaar werden, evenals de oefeningen, regelmatig bezocht. De hoogleeraar Vermaes verving hier den hoogleeraar van Loon tijdens diens afwezigheid.

De colleges en oefeningen van den hoogleeraar Vermaes in de metallurgie, werden gemiddeld door 24 kweekelingen bezocht.

De oefeningen in docimasie werden, bij ontstentenis van een speciaal voor dat doel ingericht laboratorium, voorloopig in het scheikundig laboratorium gegeven. De resultaten van de nieuw ingevoerde mijnbouwkundige en metallurgische oefeningen waren bevredigend, maar moesten zich, wegens het ontbreken van de noodige inrichtingen, bepalen tot het ontwerpen en begrooten van installaties.

Waterbouwkunde. De colleges over bruggenbouw werden door den hoogleeraar Everts met de civiel- en bouwkundig ingenieurs van het derde studiejaar overeenkomstig het programma behandeld; alleen bleven bij de bespreking van meer samengestelde houten bruggen de vakwerkbruggen achterwege, omdat het de voorkeur verdient deze te gelijk met de ijzeren vakwerkbruggen te behandelen in het vierde studiejaar, ten einde niet in herhalingen te vervallen en omdat de theoretische beschouwingen dan beter gevolgd kunnen worden.

De berekening van bruggen, namelijk de algemeene beschouwingen omtrent eigen gewicht, mobiele belasting en toe te laten spanning in het materiaal, werd in den afgeloopen cursus met het derde studiejaar behandeld in plaats van met het vierde, zooals vroeger het geval was. Deze indeeling heeft goed voldaan.

In het vierde studiejaar moesten de constructies in gewapend beton, wegens gebrek aan tijd, onbesproken blijven; in den volgenden cursus zal ook dat onderwerp ter sprake komen.

De colleges werden geregeld bezocht, die voor het derde studiejaar door gemiddeld 50, die voor het vierde studiejaar door 35 à 60, gemiddeld 50 toehoorders. De oefeningen werden minder goed bezocht, gemiddeld 25 kweekelingen.

De colleges van den hoogleeraar de Vries Broekman over hydraulica werden volgens het programma gegeven. Enkele toepassingen met betrekking tot waterleidingen en rioleeringen werden daarbij ingelascht. Toepassingen met betrekking tot irrigatie werden niet gegeven.

Door de meer uitgebreide behandeling met de civiel-ingenieurs van het derde studiejaar van de aardebaan en gewone wegen, constructie spoorwegmaterieel, kruisingen en wissels, werden de onderwerpen parallelwegen, overwegen, afrasteringen, traversen en rolwagens, draaischijven, waterkranen en reservoirs in dezen cursus niet behandeld.

Voor de civiel-ingenieurs van het vierde studiejaar werden behandeld: traversen, rolwagens, draaischijven, waterkranen en reservoirs; algemeene inrichting van locomotief- en rijtuigremises, stationsemplacementen, berekening van de weerstanden op spoorwegen en traceeren van wegen. Hierbij werden ingelascht het grondtransport, spoorwegonderhoud en exploitatie, terwijl signalen, seinen en buitengewone stelsels van spoorwegen buiten behandeling moesten blijven.

Het bezoek van colleges en oefeningen was regelmatig en bedroeg voor hydraulica 40 à 50; van het college over wegen, voor leerlingen van het derde studiejaar 30 à 40; voor dat van het vierde studiejaar 35 à 50 en voor de teekenoefeningen 20 à 30.

Met de civiel- en bouwkundige ingenieurs van het tweede studiejaar (gemiddelde opkomst 58) werden door den hoogleeraar W. K. Behrens behandeld de beschoeiingen en bekleedingsmuren, terwijl met dezelfde categorie in vereeniging met de scheepsbouwkundigen van hetzelfde studiejaar een deel van den cursus aan het onderwerp sluizen werd gewijd, (gemiddelde opkomst 39).

Met de civiel- en scheepsbouwkundigen van het derde studiejaar (gemiddeld 29) werd het onderwerp sluizen afgehandeld, met uitzondering van de ijzeren sluisdeuren.

Aan de behandeling van rijswerken, grasmat, kransmat, steenglooiingen, paal- en staketwerken, steenbestortingen en voorzieningen bij duinen en stranden werd door gemiddeld 23 civiel-ingenieurs van het derde studiejaar deelgenomen. Met de civiel- en scheepsbouwkundige ingenieurs van het vierde studiejaar gemeenschappelijk (gemiddeld 41), werden de kanalen en de constructie van ijzeren sluisdeuren besproken, terwijl, uitsluitend met de eerste categorie dezer kweekelingen gemiddeld 34 in aantal, de verschillende plannen tot droogmaking van de Zuiderzee werden behandeld, te gelijk met het een en ander over bevloeiingen.

Met de civiel-ingenieurs van het derde en vierde studiejaar gemeenschappelijk (gemiddelde opkomst 61, maximum 84) werden de havens en maritieme werken en de wijze, waarop de benederrivieren behooren te worden verbeterd, besproken, terwijl afzonderlijke en meer beknopte voordrachten over havens en maritieme werken werden gehouden ten behoeve van 3 à 4 scheepsbouwkundigen van het derde en vierde jaar.

Het bezoek op de teekenzalen was gemiddeld 32 voor het tweede, 22 voor het derde en 21 voor het vierde studiejaar.

Werktuigbouwkunde en kennis van werktuigen. De colleges van den hoogleeraar Ravenek over gas- en petroleumwerktuigen voor werktuigkundigen van het derde studiejaar werden in hoofdzaak gegeven evenals in het vorige jaar. Het bezoek op dit college wisselde af van 70 tot 28, en bedroeg gemiddeld 47.

Op het college over schuif-, kraan en klepbewegingen voor werktuigkundigen van het derde studiejaar was het bezoek tamelijk bevredigend, hoewel vrij onregelmatig. Het bedroeg gemiddeld 51, doch wisselde af tusschen 82 en 24.

Voor de behandeling van het onderwerp dynamometers werd ditmaal na Kerstmis een extra-college eenmaal per week gegeven. Het bepaalde zich tot de dynamometers voor rechtlijnige beweging, de manometers, indicateurs en planimeters, terwijl de bespreking van de dynamometers voor ronddraaiende beweging tot een volgenden cursus moest worden uitgesteld. Bezocht werd dit college door gemiddeld 22 toehoorders.

Aangezien in den vorigen cursus het onderwerp dynamometers, voor de toen als werktuigkundigen van het derde studiejaar ingeschrevenen, wegens tijdgebrek achterwege moest

blijven, werden, in het begin van den cursus, daarvoor alle drie voor de werktuigkundigen van het vierde studiejaar beschikbare college-uren bestemd. Eerst werden de dynamometers voor rechtlijnige beweging, manometers, indicateurs en planimeters behandeld, daarna de direct werkende dynamometers voor ronddraaiende beweging en eindelijk de remdynamometers. Het bezoek was zeer bevredigend, zijnde gemiddeld 54 met een maximum van 63 en een minimum van 45.

Aan de werktuigkundigen van het vierde studiejaar werd gedurende 2 uren per week een college gegeven over regeling van snelheid. Achtereenvolgens kwamen hier ter sprake de verschillende methoden tot regeling van snelheid bij de werktuigen, vliegwieltheorie; gedeeltelijk analytische, maar in hoofdzaak graphische berekening van de krachtoverbrenging door drijfstang en kruk bij de stoomwerktuigen, zoowel compound als gewone, met inachtneming van den invloed van de heen- en weergaande massa's; ten slotte analytische en graphische berekening van de centrifugaal-regulateurs. Op dit college verschenen gemiddeld 53 toehoorders, afwisselend tusschen 68 en 39.

De uitbreiding, het vorige jaar gegeven aan het college voor werktuigkundigen van het vierde studiejaar over theorie der calorische werktuigen werd ook dit jaar gehandhaafd. Het aantal bezoekers bedroeg hier gemiddeld 43.

Aan de teekenoefeningen werd deelgenomen door 53 kweekelingen van het derde studiejaar en 63 van het vierde studiejaar.

Door den hoogleeraar Holst werden de navolgende colleges gegeven:

Aan technologen van het vierde studiejaar over werktuigen in chemische fabrieken. Gemiddeld aantal toehoorders 14.

Aan de civiel- en bouwkundige ingenieurs en technologen van het derde studiejaar over drijfwerktuigen in het algemeen. Gemiddeld bezoek 47.

Aan de civiel- en bouwkundige ingenieurs van het vierde studiejaar over hei- en baggerwerktuigen. Gemiddeld aantal toehoorders 44.

Aan de werktuigkundige ingenieurs van het derde studiejaar over land- en scheepsstoomwerktuigen en -ketels (eerste deel van een tweejarigen cursus). Gemiddeld bezoek 58.

Aan de werktuigkundige ingenieurs van het tweede studiejaar over onderdeelen van werktuigen. Op dit college verschenen in het begin van den cursus tot 110 toehoorders, doch tegen het naderen van het examen B, hetwelk deze studie niet omvat, nam het bezoek sterk af, zoodat de gemiddelde opkomst over het geheele jaar slechts 80 bedroeg.

De teekenoefeningen voor de werktuigkundigen van het tweede en derde studiejaar werden vrij geregeld bezocht door gemiddeld respectievelijk 40 en 30 kweekelingen, welk aantal echter slechts de helft of een derde vertegenwoordigt van de bezoekers van de voordrachten.

In het door den hoogleeraar Dijxhoorn gegeven college voor scheepsbouwkundigen en werktuigkundigen van het eerste en mijningenieurs van het tweede studiejaar over kennis van werktuigen, meer bepaaldelijk over stoomwerktuigen en -ketels, werden in hoofdzaak dezelfde onderwerpen behandeld als in vorige jaren. Door beperking van den tijd, die aan de geschiedenis van het stoomwerktuig werd gewijd, werd gelegenheid gevonden vooral op het gebied van stoomketels eenige constructies van de laatste jaren meer tot haar recht te doen komen. Door, zooals thans voor de eerste maal is geschied, dit inleidend college ook door mijnbouwkundigen van het tweede studiejaar te laten volgen, zal het mogelijk worden het college kennis van werktuigen voor de mijningenieurs van het derde studiejaar in het vervolg meer uitsluitend te bestemmen voor onderwerpen, die voor den mijningenieur van bijzonder belang zijn.

Het bezoek van dit college bedroeg geregeld tusschen 70 en 90.

In het eerste jaar van een driejarigen cursus van denzelfden hoogleeraar over werktuigonderdeelen voor de werktuigkundigen van het eerste studiejaar werden achtereenvolgens behandeld: de materialen voor den werktuigbouw, vaste en losneembare verbindingen bevestigingsschroeven, spieën, pijpen en pijpverbindingen, kranen en verdere ketelappendages.

Het bezoek van dit college wisselde af tusschen 60 en 100 personen.

In het college wateropvoerwerktuigen en hydraulische inrichtingen voor werktuigkundigen van het derde studiejaar werd het onderwerp wateropvoerwerktuigen eenigszins bekort en daardoor tijd gevonden om over hydraulische inrichtingen meer in détails te treden dan in vorige jaren mogelijk was geweest. In verband hiermede werd gedurende het laatste deel van den cursus dit college ook bezocht door een aantal werktuigkundigen van het oudste studiejaar. Het gemiddeld bezoek bedroeg tusschen 55 en 65.

De constructie van de land- en scheepsstoomwerktuigen en de wijze van berekening van de verschillende onderdeelen werd voor gemiddeld 50 à 60 werktuigkundigen en scheepsbouwkundigen van het vierde studiejaar, in bijzonderheden behandeld, terwijl het laatste gedeelte van den cursus aan de constructie van waterpijpketels was gewijd.

Bij het college over wateropvoerwerktuigen voor de bemaling van polders en boezems en voor de watervoorziening van steden, waaraan 50 tot 60 civiel-ingenieurs van het vierde studiejaar deelnamen, waren de wandteekeningen van de Utrechtsche waterleiding, die bij het einde van den vorigen cursus van de firma L. Smulders & C°. te Utrecht ten geschenke waren ontvangen, van veel nut, evenals bij het reeds besproken college over wateropvoerwerktuigen en hydraulische inrichtingen.

In het college over bijzondere onderwerpen voor de aanstaande mijningenieurs van het derde jaar konden verschillende systemen van mijnpompen iets uitvoeriger behandeld worden. Dit college werd door 25 à 30 toehoorders bijgewoond, waaronder ook mijnbouwkundigen van het vierde jaar, die daartoe wegens het bezoek van eene buitenlandsche mijnacademie niet eerder in de gelegenheid waren geweest.

De teekenoefeningen, die zich bij de bovengenoemde voordrachten aansloten, voor werktuigkundigen van het eerste en vierde en scheepsbouwkundigen van het vierde studiejaar werden geregeld bezocht.

De colleges van den hoogleeraar Franco waren dezelfde als in het vorige jaar, behalve dat hij bij het college over overbrenging van arbeid het derde studiejaar voor zijne rekening kreeg.

Het gemiddeld bezoek bedroeg op het college over hefwerktuigen, voor mijningenieurs van het derde en technologen, bouwkundige en civiel-ingenieurs van het vierde studiejaar 70; over locomotieven voor civiel-ingenieurs van het vierde studiejaar 55; over werktuigbouwkunde voor werktuigkundigen van het derde studiejaar 55, over locomotieven voor werktuigkundigen van het vierde studiejaar 50; over hefwerktuigen en locomotieven voor werktuigkundigen van het tweede studiejaar 85 en over hefwerktuigen voor het derde studiejaar 45.

De teekenoefeningen voor werktuigkundigen van het der e en vierde studiejaar werden vrij geregeld bezocht.

Mechanische technologie. De hoogleeraar van der Burg behandelde op de colleges over de metalen, voor technologen en werktuigkundigen van het tweede studiejaar, de onderwerpen, omschreven in het programma, met uitzondering van het maken van buizen en munten, waartoe tijd te kort schoot. Deze colleges werden geregeld door een 100 tal ingeschrevenen bezocht.

De colleges voor technologen en werktuigkundigen van de laatste twee studiejaren over de machinale houtbewerking, papierfabricage, boek-, plaat-, steen- en courantdrukkerij en het technisch gedeelte der fabricage van glas, porcelein en aardewerk werd geregeld door gemiddeld 150 ingeschrevenen bezocht.

Aan de practische oefeningen in het onderzoek van papier werd door een drietal ingeschrevenen deelgenomen.

Scheepsbouwkunde. De colleges van den hoogleeraar Cop werden in hoofdzaak overeenkomstig het programma gegeven; evenwel konden in het college voor scheepsbouwkundigen van het vierde studiejaar de onderwerpen: slingeren en manoevreeren van het schip, slechts terloops worden behandeld, omdat meer tijd werd besteed aan weerstand, machinevermogen en voortstuwen, welke onderwerpen, voor de practijk van grooter belang zijn te achten.

Het bezoek, zoowel van de colleges als van de teekenoefeningen, was wederom regelmatig, met uitzondering echter van dat van het eerste studiejaar, wat voornamelijk schijnt te zijn toe te schrijven aan de onzekerheid der nieuw ingeschrevenen of zij zich al dan niet aan de scheepsbouwkunde zullen blijven wijden.

Opnieuw moet worden gewezen op het bezwaar, voortvloeiende uit de regeling van het examen B voor scheepsbouwkundige ingenieurs en uit de combinatie van studie voor scheepsbouwkundige en werktuigkundige ingenieurs.

Onderdeelen van gebouwen. De colleges van den hoogleeraar Morre, die overeenkomstig het programma werden gegeven, werden, wat betreft de civiel- en bouwkundige ingenieurs van het eerste studiejaar, door bijna alle 64 ingeschrevenen geregeld bijgewoond en wat het tweede studiejaar betreft door gemiddeld 60.

Aan de teekenoefeningen voor het eerste jaar namen gemiddeld 50 en die voor het tweede jaar gemiddeld 60 kweekelingen deel.

Geschiedenis der bouwkunst en projecteeren. De colleges van den hoogleeraar Evers over de geschiedenis der bouwkunst voor de aanstaande architecten van het tweede en de civiel-ingenieurs van het derde studiejaar, werden door gemiddeld 30, die voor de architecten van het derde en de civiel-ingenieurs van het vierde studiejaar door gemiddeld 40 ingeschrevenen bezocht. Een deel van de hier behandelde stof, met name de Renaissance, werd op hun verzoek bovendien behandeld met een 9-tal bouwkundigen van het vierde studiejaar.

Het college: projecteeren, voor bouwkundigen en civiel-ingenieurs, beiden van het derde studiejaar, handelde over planindeeling, afmetingen, verlichting, schoorsteenen en trappen en werd door gemiddeld 40 kweekelingen bezocht.

De bespreking van gebouwen voor de bouwkundigen van het vierde studiejaar, werd door gemiddeld 9 leerlingen bijgewoond.

De teekenoefeningen werden door gemiddeld 20 à 25 ingeschrevenen bezocht.

Door den hoogleeraar Klinkhamer werden colleges gegeven:

over bouwconstructiën aan de technologen, werktuigkundigen en mijningenieurs van het eerste studiejaar en over projecteeren van eenvoudige gebouwen, betrekking hebbende op de industrie, aan dezelfde categorieën van kweekelingen van het vierde studiejaar;

over architectische vormleer voor bouwkundigen van het eerste studiejaar; en

over vormleer en constructie van de middeleeuwsche bouwkunst op den grondslag van de historische ontwikkeling voor bouwkundigen van het derde en vierde studiejaar.

Verder werd een college gegeven over het projecteeren van spoorweggebouwen, stations, loodsen, werkplaatsen en andere utiliteitswerken voor civiel- en bouwkundige ingenieurs van het derde studiejaar.

In aansluiting aan al deze voordrachten werden teekenoefeningen gehouden met de bouwkundigen van de laatste drie studiejaren en met de technologen, de civiel- en werktuigkundige en de mijningenieurs van de laatste twee jaren. Vooral op deze laatste oefeningen was de toeloop zóó groot, dat slechts onvoldoende assistentie kon worden verleend.

Decoratieve kunst en ornament. Het door den leeraar Sluyterman gegeven college over ornamentleer werd door gemiddeld 12 leerlingen bijgewoond.

Wegens het nog steeds grooter wordend aantal bezoekers van de avondteekenlessen, bleef de vroeger ingevoerde splitsing voor de teekenoefeningen gehandhaafd. Het grootste aantal bezoekers bedroeg hier 45.

Voor de dagteekenlessen hadden zich opgegeven 42 leerlingen, waarvan gemiddeld 24 zijn opgekomen.

Kunstgeschiedenis en handteekenen. Het college over kunstgeschiedenis van den leeraar Gips werd geregeld door omstreeks 15 belangstellenden bezocht, waaronder 5 bouwkundigen van het laatste studiejaar. Een overzicht werd gegeven van de Vlaamsche en Hollandsche primitieven en als vervolg daarop van de Vlaamsche en Hollandsche schilderkunst in het bloeitijdperk der XVIIde eeuw.

De oefeningen in het ontwerpen van ornament en het teekenen naar pleisterornamenten werden gemiddeld door respectievelijk 36 en 34 ingeschrevenen van eerste en tweede studiejaar bijgewoond en gemiddeld door respectievelijk 31 en 30 van het tweede en derde studiejaar.

Boetseeren. Het onderwijs in het boetseeren van den leeraar Odé bestond ook dit jaar in het copieeren van pleistermodellen van architectonische en andere versieringsmotieven, in het boetseeren naar teekeningen en photographieën van uit te voeren en uitgevoerde détails, het in klei ontwerpen van versieringen, het boetseeren van planten en dieren naar het leven met toepassing van deze vormen op versieringen en kunst-industrieele voorwerpen en het boetseeren naar levend model en van figuren naar pleister.

Het aantal leerlingen varieerde gedurende den cursus van 30 tot 40. Van een zestal, dat speciaal voor het boetseeren was ingeschreven, waren er vier bijna alle dagen geregeld aan het werk. Eén hiervan deed met goed gevolg het examen middelbaar onderwijs boetseeren.

Kennis van bouwstoffen. De colleges van den leeraar van der Kloes werden geheel volgens het programma gegeven en werden druk bezocht. Een 120tal leerlingen kwam, telkens bij groepen van 5, in de werkplaats, om zich te oefenen in het keuren van portlandcement. De civiel- en bouwkundige ingenieurs van het tweede studiejaar kwamen in groepen van 8 tot 10 om ijzer te herkennen.

Tot andere groepen van ingeschrevenen of tot de behandeling van andere materialen konden de oefeningen wegens plaats- en tijdsgebrek niet worden uitgestrekt.

Landmeten, waterpassen en geodesie. De colleges van den hoogleeraar Heuvelink over landmeten en waterpassen voor de civiel- en mijnbouwkundige ingenieurs van het derde studiejaar hadden een gemiddeld bezoek van 27 toehoorders, over de theorie van de fouten en de methode van de kleinste vierkanten voor dezelfde rubriek van ingenieurs van 33 en die over geodesie voor de civiel-ingenieurs van het laatste studiejaar van 50 bezoekers.

De oefeningen in het onderzoek, de regeling en het gebruik van instrumenten werden door gemiddeld 14 ingeschrevenen bezocht. Aan de practische oefeningen op het terrein werd door 31 deelgenomen.

Staathuishoudkunde en administratief recht. De colleges van den hoogleeraar Pekelharing werden overeenkomstig het programma en rooster gegeven. Wat de colleges voor administratief recht betreft, was de opkomst gelijkmatig en vrij getrouw.

Het college over wetgeving op den arbeid werd ook dit jaar behalve door werktuigkundigen van het vierde studiejaar, door de overige categorieën van het laatste studiejaar gevolgd.

De avondcolleges over staathuishoudkunde werden evenals vroeger vóór de Kerstvacantie drukker bezocht dan daarna. Ook thans bleef echter een kern van toehoorders, die de voordrachten tot het einde toe volgden.

Oefeningen in de beginselen der verbandleer en eerste hulp bij ongelukken. Op 9 Maart konden deze oefeningen onder leiding van den arts en officier van gezondheid 1ste klasse C. van der Worp een aanvang nemen. Hiertoe zijn in de eerste plaats toegelaten leerlingen van het laatste studiejaar, welke daartoe in ploegen van 15 werden ingedeeld.

Excursiën en wetenschappelijke reizen. De hoogleeraren in de werktuigbouwkunde Dijxhoorn, Franco en Ravenek vergezelden van 1 tot 5 September 1902 een 60tal kweekelingen, voor het meerendeel van het oudste studiejaar, naar de industrietentoonstelling te Dusseldorp, bij welke gelegenheid tevens de navolgende fabrieken werden bezichtigd:

Oeking en Co. Gusstahlwerk te Lierenfeld;

Haniel und Lueg. Maschinenfabrik. Eisen und Stahlwerk te Grafenberg;

Ernst Schiess. Werkzeugmaschinenfabrik und Eisengiesserei te Dusseldorp;

Hohenzollern, Actien Gesellschaft für Locomotivbau te Grafenberg.

Op 3 November geleidden dezelfde hoogleeraren in de werktuigbouwkunde, in vereeniging met die voor het mijnwezen van Loon en Vermaes en met den hoogleeraar voor scheepsbouwkunde Cop, een 90-tal werktuigkundige en mijningenieurs van het vierde studiejaar naar de inrichtingen van de American Petroleum Company en naar het tankstoomschip New-York te Rotterdam.

Op 26 November 1902 werd met 54 werktuigkundigen van het vierde studiejaar, onder leiding van de hoogleeraren Dijxhoorn, Franco en Ravenek, eene excursie gehouden naar het pompstation der Utrechtsche waterleiding te Soesterberg en daarna naar de Machinefabriek Drakenburgh (fabriek van petroleumwerktuigen) van den heer D. W. van Rennes te Utrecht. De Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen stelde hierbij welwillend een extra trein ter beschikking.

Op 16 Februari 1903 gingen 40 werktuigkundigen van het vierde studiejaar onder leiding van den hoogleeraar Dijxhoorn naar het pompstation der drinkwaterleiding achter de oude Plantage en naar het oostelijk stoomgemaal aan den Boezemsingel te Rotterdam.

Op 17 Februari had eene excursie plaats onder leiding van de hoogleeraren Franco, Ravenek en Snijders en den leeraar van Swaay naar de handelsinrichtingen en havenwerken te Rotterdam.

Op 17 en 18 Maart bezichtigden 150 leerlingen, verdeeld in twee groepen, onder leiding van de hoogleeraren van der Burg, Dijxhoorn, Franco en Ravenek, de Koninklijke papierfabriek van de firma van Gelder en Zonen te Velzen en de werkplaatsen der Eerste Nederlandsche Electrische Trammaatschappij te Haarlem.

Onder leiding van de hoogleeraren W. K. Behrens, de Vries Broekman en Everts werd op 23 Februari eene excursie gehouden met 71 civiel-ingenieurs der laatste twee studiejaren naar de nieuwe in aanbouw zijnde spoorwegbrug over het Noordzeekanaal te Velzen en de haven en sluiswerken te IJmuiden.

Onder leiding van den hoogleeraar Everts werd een bezoek gebracht aan de werken te Leidschendam, in aanbouw ten behoeve van de Zuidhollandsche Electrische Spoorwegmaatschappij.

De hoogleeraar Klinkhamer bezocht op 7 October met de aanstaande bouwkundige ingenieurs den Domtoren te Utrecht en onder medegeleide van den hoogleeraar Evers op 4 November de St. Bavo Kerk te Haarlem, op 13 November de Nieuwe en Oude St. Bavo en de Amsterdamsche poort te Haarlem en op 14 Februari het Paviljoen te Haarlem en de Nieuwe Beurs te Amsterdam.

Op 8 April had eene excursie van 60 kweekelingen plaats, georganiseerd door het gezelschap Leeghwater, ter bezichtiging van de lichtfabrieken der gemeente Haarlem. Door de hoogleeraren Dijxhoorn, Franco en Ravenek werd hieraan deelgenomen.

In September 1902 werd de hoogleeraar Cardinaal afgevaardigd naar de Universiteit van Christiania, om de Polytechnische School te vertegenwoordigen bij de plechtige viering van de nagedachtenis van den wiskunstenaar N. H. Abel ter gelegenheid van den 100sten verjaardag zijner geboorte en om van gedachten te wisselen met de daar van alle zijden toegestroomde wiskundigen over de wiskundige opleiding van ingenieurs aan buitenlandsche instellingen, in verband met het onderwijs aan de Polytechnische School en de in studie zijnde reorganisatie.

Buitenlandsche reizen van de candidaat-mijningenieurs. De drie candidaten-mijningenieurs, die in 1897, en één candidaat, die in 1898 in opleiding werden genomen voor den Indischen dienst, werden in October 1902 ter beschikking gesteld van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

De tweede der in 1898 in opleiding genomen candidaten werd wegens physieke ongeschiktheid voor den dienst in Nederlandsch-Indië afgekeurd.

De candidaat, die in 1902 voor het eindexamen slaagde, maakte hierna eene wetenschappelijke reis naar Noord-Frankrijk, België, Westphalen, Saarbrücken, Schotland, Engeland, Silezië, Bohemen en den Harz.

De beide candidaten, die in 1903 hun diploma verwierven, maken thans eene buitenlandsche reis.

Aan één candidaat die in 1903 niet voor het eindexamen slaagde, werd een jaar verlenging van studietijd verleend.

De beide candidaten, die in 1901 voor den Indischen dienst werden bestemd, volgden in den afgeloopen cursus de lessen aan de Ecole Nationale Supérieure des mines te Parijs.

Na in 1903 voldoend examen B te hebben afgelegd, werden als candidaten voor den Indischen dienst aangenomen C. A. de Jongh en A. C. de Jongh.

Bovendien werd één der mijningenieurs, die in 1902 voor het C examen slaagde, alsnog voor den Indischen dienst bestemd.

Uitslag van de examens. De inrichting, de omvang en de uitslag van de examens, waarmede de cursus werd besloten, kunnen blijken uit de verslagen der commissiën, in 1903 belast geweest met het afnemen van examen B volgens de artt. 61—65 en van de examens B volgens art 60 en C volgens artt. 61—65 der wet tot regeling van het middelbaar onderwijs, welke verslagen als bijlagen O en P hierachter zijn afgedrukt.

Hier zij slechts vermeld, dat kon worden uitgereikt het diploma van:

technoloog.	aan	19 candidaten;
civiel-ingenieur	„	33 „
scheepsbouwkundig ingenieur . . .	„	1 candidaat;
werktuigkundig ingenieur	„	38 candidaten;
mijningenieur	„	12 „

Alzoo te samen 103 diploma's aan 103 candidaten.

Buitengewoon opzichters. Door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid werden, bij beschikking van 20 Juni 1903, litt. L, afdeeling Waterstaat, voor de maanden Juli en Augustus tot buitengewoon opzichter benoemd:

25	kweekelingen	bij den Rijkswaterstaat;
3	idem	bij de landsgebouwen;
7	idem	bij de spoorwegwerken.

De gebouwen. Door het bouwen van nieuwe loodsen, ingericht voor college- en teekenzalen, op de terreinen aan den Verversdijk, gedurende de zomervacantie van 1902, werd in het dringendst gebrek aan plaatsruimte voorzien en werd het bezwaar opgeheven, voortkomende uit de verspreide ligging van de lokalen met hulpmiddelen voor het onderwijs der werktuigkundige afdeeling in verschillende deelen der stad. Deze afdeeling toch kon in haar geheel naar den Verversdijk worden overgebracht, waardoor ook de mijnbouwkundige afdeeling, door beslag te leggen op een deel van de hierdoor aan de Vest vrijkomende vertrekken, over meerdere ruimte beschikking kreeg. Twee dier vertrekken werden bij de scheikundige afdeeling gevoegd, terwijl ook de wiskunde, door met de werktuigkunde gemeenschappelijk van de nieuwe collegezalen aan den Verversdijk gebruik te maken, met den aanbouw van de nieuwe loodsen eenigermate gebaat is geworden.

Op de terreinen aan den Verversdijk is thans geen plaats meer voor nieuwe loodsen. Toch dreigt de ruimte spoedig weder te klein te worden. Reikhalzend wordt daarom uitgezien naar het nieuwe gebouw voor werktuigbouwkunde, mechanische technologie en scheepsbouwkunde met bijbehoorende machine laboratorium, waarvoor op hoofdstuk V der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1904 een eerste post is uitgetrokken en waarmede eindelijk aan de genoemde afdeelingen een behoorlijk onderkomen zal worden verschaft.

Niet het minst ziet de scheepsbouwkundige afdeeling naar deze verbetering uit. Zij beschikt over een teekenzaal op de bovenste verdieping, veel te gering van hoogte en veel te klein van oppervlakte om er de eenvoudigste hulpmiddelen onder te brengen.

De uitbreiding van de voor de mijnbouwkundige afdeeling bestemde localiteit, als gevolg van de algeheele verhuizing van de werktuigkunde naar den Verversdijk is nog geheel onvoldoende voor de behoeften, die voortvloeien uit de groote toename van het aantal toehoorders en uit het streven om de opleiding van onze mijningenieurs onafhankelijk te maken van buitenlandsche hoogescholen. Slechts door de stichting van een nieuw gebouw zal deze afdeeling naar behooren kunnen worden geholpen.

De scheikundige afdeeling gaat meer dan ooit onder gebrek aan ruimte gebukt. Veel te lang is gewacht met de noodige uitbreiding die eerst thans onder handen genomen is, zoodat sinds geruimen tijd aan veler aanvraag om plaats in de laboratoria niet kan worden voldaan.

Dat het nieuwe gebouw voor natuurkunde en electriciteit nog steeds op voltooiing wacht, werkt de vrije ontwikkeling van de natuurkundige afdeeling in hooge mate tegen en staat eene behoorlijke opleiding van electrotechnici geheel in den weg.

Als de natuurkunde de oude lokalen zal verlaten, zal de afdeeling kennis van bouwstoffen beter kunnen worden ingericht dan thans op een nauwen zolder tusschen de kapspanten het geval kan zijn.

De klachten betreffende de localiteit voor kunstgeschiedenis en hand- en ornamentteekenen, in vorige verslagen kenbaar gemaakt, blijven geheel van kracht. Voor boetseeren is geene verbetering denkbaar zonder de stichting van een behoorlijk atelier.

Tal van klachten, die voortdurend inkomen wegens ruimtegebrek of onvoldoende verlichting en ventilatie, worden hier met stilzwijgen voorbijgegaan. Alleen zij nog in het bijzonder gewezen op den onvoldoenden toestand van de verspreide lokalen en zolderruimten, waar de bibliotheek der Polytechnische School is ondergebracht.

Machinelokaal. Omtrent het onder het dagelijksch beheer van den hoogleeraar Ravenek gestelde ketelhuis en machinelokaal en de werking van de stoomverwarming in het gebouw voor scheikunde voormalige werktuigbouwkunde en delfstofkunde, is het volgende mede te deelen.

Deze inrichtingen hebben dit jaar geheel aan haar doel beantwoord, daar steeds gemakkelijk is kunnen worden voldaan

aan alle vraag naar stoom en electrischen stroom voor de verwarming, verlichting en krachtsoverbrenging, niettegenstaande de verlichting steeds wordt uitgebreid.

In het ketelhuis is eene belangrijke verbetering aangebracht door de plaatsing van drie groote waterbakken, te zamen van 4,5 M³. inhoud, waarin het voedingswater voor de stoomketels, door neerslag met bijtende kalk bij een temperatuur van 80° C, volkomen gereinigd wordt, zoodat het gevaar van ketelsteenvorming in de stoomketel, hetgeen vooral bij de waterbuizenketel n°. 3, gevaarlijk zou zijn, geheel is geweken.

In het machinelokaal, zijn aan de beide „de Laval" turbinedynamo's tachometers aangebracht, waardoor het aantal omwentelingen van de ankers steeds wordt aangewezen; eene verbetering van veel belang, omdat bij die machines een te groote snelheid met zorg moet worden vermeden.

Tijdens de overstrooming van den Kethelpolder, moest wegens lagen waterstand, een tijd lang zonder condensatie gewerkt worden.

De oudste der beide accumulatoren-batterijen, die reeds zeven jaren gewerkt heeft, begint thans sterk achteruit te gaan, zoodat de platen daarvan grootendeels vernieuwd zullen moeten worden.

De belangrijkheid van het bedrijf in het afgeloopen studiejaar blijkt uit het navolgend overzicht, loopende van 1 Juni 1902 tot 31 Mei 1903. In dat tijdsverloop werd in het geheel gestookt:

ketel n°. 1 gedurende 1190 uren;

„ „ 2 „ 180 „, en

„ „ 3 „ 1150 „

totaal 2520 uren (vorige jaar 2723).

Er werd stoom gelaten in de leidingen voor: de stoomverwarming gedurende 1445 uren (vorig jaar 1470), voor het scheikundig laboratorium gedurende 1440 uren (vorig jaar 1478).

De turbine dynamo's hebben geloopen, n°. 1 gedurende 450 en n°. 2 gedurende 360 uren, totaal 810 uren (vorig jaar 971).

In bovengenoemd tijdvak werd verbruikt:

2578 H.L. of circa 214.000 K. G. steenkolen (vorig jaar 202 000):

450 stuks takkenbossen („ „ 550);

175 liter „de Laval" smeerolie („ „ 175);

54 liter cilinderolie („ „ 73).

In de booglampen voor de verlichting werden verbruikt 234 stel koolspitsen (vorig jaar 497).

De verzamelingen en hulpmiddelen.

Deze werden in verschillende afdeelingen aangevuld.

Verscheidene Nederlandsche machinefabrieken en spoorwegmaatschappijen gaven wederom blijk van hare belangstelling in de afdeeling werktuigbouwkunde der Polytechnische School, door het afstaan van uitgebreide collectiën werkteekeningen van uitgevoerde machines.

In het bijzonder verdient hierbij vermelding een compleet stel van 170 teekeningen van een tenderlocomotief der Samarang-Joana stoomtrammaatschappij, welke door de welwillende bemiddeling van de directie dier maatschappij ten geschenke werd gegeven door de Sächsische Machinefabriek.

Door de werf Conrad werd een dertigtal teekeningen van hefwerktuigen geschonken, door eene firma uit Hannover diverse onderdeelen van de vacuum-rem, door de maatschappij de Schelde een stel veiligheidskleppen voor een zeeboot en door de directie der gemeente-waterleiding te Amsterdam pompkleppen van de pompwerktuigen te Leiduin.

Door aankoop vermeerderde de afdeeling van de werktuigbouwkunde met een dommekracht voor 10 ton, een vijzel voor 6 ton, een houten riemschijf, een drijfstang, een koppelstang en een stel veiligheidskleppen voor een locomotief, een transportbak met tuimelinrichting voor een luchtspoorweg, een verticale luchtpomp voor den condenser eener horizontale machine, een zelfwerkend aftaptoestel voor stoom, een Amsler-planimeter, een indicateur Rosenkranz en Stanik's reductie-inrichting voor de beweging van indicateur-trommels.

Met de aanschaffing van boek- en plaatwerken werd geregeld voortgegaan.

Voor het onderwijs in de toegepaste natuurkunde, werden verschillende instrumenten en andere hulpmiddelen aangeschaft, waarvan de voornaamste zijn:

een Präcisions Volt- en Ampère-meter;

een micro-galvanometer volgens Rosenthal;

vier Osmiumlampen met drie Edison-fittings;

zes lilliput-booglampen met voorschakel weerstanden;

een tachograaf met 2 trapschijven;

een voltmeter;

een electrische oven;

een optische pyrometer;

een tourenteller;

een micrometer;

een zoogenaamd electrisch klavier;

een kwikthermometer tot 550° C.;

een pentaanthermometer;

twee thermietkroezen;

een blaaspijp voor het wellen met de hydro-oxygeenvlam;

een koperen gashouder;

vijf stemvorken;

een samenstelbare ijzeren en een dito bronzen driepoot.

Volgens opgaven en onder medewerking en toezicht van de docenten en assistenten werden in de werkplaats door den amanuensis en de beide bedienden verschillende instrumenten en hulptoestellen vervaardigd, waarvan de voornaamste zijn:

een glazen kast voor de gasbalans van Lux;

een rek voor gloeilampen als ballastweerstand;

een thermo-element voor proeven over warmtegeleiding;

een rekje voor drie osmiumlampen.

Voor het onderwijs in het meten en wegen werden aangeschaft

een halve hectoliter;

een luchtbelwaterpas;

een compleet munttelwerk;

een 10-lichts natte gasmeter;

een 5-lichts droge gasmeter, en

een 5-lichts muntgasmeter.

De leermiddelen voor de scheikunde werden door aankoop aangevuld met een electrisch oventje, een schudmachine met heete luchtmotor, een calorimetrische bom, een pyrometer, een autoclaaf met oliebad ter bereiding van salicylzuur, een stel gejjkte areometers, eenige nauwkeurige thermometers enz., terwijl een aantal fraaie praeparaten ten geschenke werd ontvangen van den directeur der Saccharinefabriek te Westerregelen, van de Badische Anilin und Sodafabrik en van de Fabriques de Produits chimiques de Thann et de Mühlhouse.

Eene belangrijke uitbreiding van de hulpmiddelen voor de afdeeling scheikundige technologie werd verkregen door het in gebruik nemen van een projectie-toestel en photographie-inrichting tot het maken van lantaarnplaatjes. Hierdoor was het mogelijk sneller en goedkooper teekeningen uit tijdschriften van nieuwe toestellen en fabrieksinrichtingen voor de hoorders te reproduceeren dan door vervaardiging van wandplaten. Desniettemin werden deze niet overbodig en met de vermeerdering er van is dan ook in dezen cursus voortgegaan.

Ten behoeve van het microchemisch laboratorium werd een microscoop aangekocht.

Ten gevolge van de vele verplaatsingen van de afdeelingen mijnbouwkunde, aardkunde en delfstofkunde was de belangrijke collectie fossielen in een verwarden toestand geraakt. De assistent dr. J. F. van Bemmelen heeft in de zomervacantie deze collectie gerangschikt, zoodat zij weer voor het onderwijs in den volgenden cursus bruikbaar zal zijn.

De genoemde afdeelingen ontvingen van dr. H. van Cappelle ten geschenke eene collectie preparaten van gesteenten der Nickerie-expeditie, terwijl de commissie tot wetenschappelijk onderzoek van Suriname gesteenten heeft toegezegd, die verzameld zijn bij gelegenheid der Saramacca-expeditie.

Ook van andere zijden ontbreekt het niet aan toezeggingen, zoodat zonder noemenswaardige kosten eene prachtige verzameling gesteenten, ertsen, fossielen en grondsoorten van Nederland en Koloniën zou kunnen worden verkregen, indien voldoende ruimte tot berging beschikbaar was en een conservator werd aangesteld.

Voor de afdeeling metallurgie werd aangevangen met het vervaardigen van wandteekeningen en autographieën.

Voor de afdeeling mechanische technologie werden aangekocht eene collectie teekeningen (in chromodruk), betrekking hebbende op het aanschouwelijk onderwijs in het spinnen en weven en een stel duurzame gekleurde microscopische preparaten ten gebruike bij het papieronderzoek.

Met de aanvulling van de verzameling teekeningen van werktuigen en de benoodigde autographieën bestemd voor de colleges, werd voortgegaan.

De afdeeling schoone bouwkunde ontving van enkele bouwmeesters eene belangrijke verzameling van door hen uitgevoerde bouwwerken, terwijl werd voortgegaan met de aanschaffing van plaatwerken, photographieën, enz.

De verzamelingen ten dienste van het onderwijs in kunstgeschiedenis, handteekenen en boetseeren werden belangrijk uitgebreid door aankoop van pleisterafgietsels uit het Musée des plâtres te Brussel, terwijl, dank zij de medewerking van de Rijkscommissie voor de vervaardiging van reproductiën van kunstwerken te Amsterdam, een aantal afgietsels van kunstvoorwerpen werd verkregen.

In het gebouw voor het onderwijs in landmeten, waterpassen en geodesie werden aangeschaft een tachymeter theodoliet, twee waterpas-instrumenten en andere zaken van ondergeschikten aard.

De bibliotheek. Aangekocht of ten geschenke ontvangen 564 deelen. Ingekomen vervolgwerken 787 stukken. Tijdschriften 316 jaargangen, waaronder 7 nieuwe. Jaarboeken 91. Kaarten 195 bladen. Van 35 Regeeringslichamen berichten en verslagen 119 stukken. Bestekken van waterstaat en spoorwegen 145 nummers. Bestekken, uitgegeven door het Departement van Koloniën, 59 nummers.

Van 74 academiën en genootschappen 441 stukken. Canadian patent office record, 13 nummers. Abridgments of specifications London Patent office 141 nummers.

Gebonden werden 894 boekdeelen.

Uitgeleend werden 4913 boekdeelen. Aan docenten ter lezing gezonden 105 tijdschriften in 652 zendingen. Naar buiten de stad verzonden 367 pakketten.

Het gemiddeld aantal bezoekers was per dagzitting 24 (5583 in 235 dagen) en per avondzitting 10 (1872 in 195 dagen).

Onder het totaal van 7455 bezoekers zijn begrepen 592 personen, niet tot de school in betrekking staande.

De brandbluschmiddelen. Op 12 en 13 Augustus werden alle brandbluschmiddelen beproefd en in goeden staat bevonden. In de onmiddellijke nabijheid van de verschillende buiten-brandkranen werden kastjes aangebracht, in elk waarvan voorhanden zijn een opzetstuk met twee uitloopen, een 20 M. lange slang met straalpijp en de noodige sleutels.

Studiebeurzen. Het Lipkensfonds. In September 1902 bedroeg het tegoed bij de Rijkspostspaarbank f 968.99.

De rente, bij deze spaarbank gekweekt, beliep f 17.09. In September 1902 en Maart 1903 werd telkens f 91.60 ontvangen als rente van het in het 3 pct. Grootboek ingeschreven kapitaal van f 6200.

Dientengevolge was f 1169.28 beschikbaar.

Door schenking door eene Nederlandsche fabriek werd frs. 266,45 tegen den koers 48,15 = f 128,30 ontvangen, terwijl als overschot van het bijeengebracht geld voor het Lipkensgraf te Warmond f 26.51[5] ontvangen werd, zoodat het totaal beschikbaar geld bedroeg f 1324,09[5].

Hiervan werd f 805 uitgegeven, verdeeld als volgt:

Aan een aanstaand werktuigkundig ingenieur werd f 300 toegekend, aan twee andere elk f 200, en aan één f 100; aan jaarlijksche recognitie voor het Lipkensgraf f 5.

In de Rijkspostspaarbank bleef aldus te goed de som van f 519,09[5].

Het Thomas Bastiaan s'Jacobfonds, dat uitsluitend voor aanstaande werktuigkundige ingenieurs is bestemd, heeft een kapitaal groot f 34 050 als 3 pct. inschrijving Nationale Schuld op het Grootboek. Aan een werktuigkundige werd eene toelage groot f 1000 toegekend.

Volgens het door den oud-hoogleeraar dr. G. F. W. Baehr nagelaten testament, kunnen uit het Lorenz Ludwig Baehrfonds geene uitkeeringen worden gedaan, zoolang de zuster van wijlen den stichter in leven is.

§ 5. KWEEKSCHOOL VOOR MACHINISTEN EN NEDERLANDSCHE SCHOOL VOOR NIJVERHEID EN HANDEL.

Amsterdam. *Kweekschool voor machinisten.* In de afdeeling „technici" werd in Januari 1903 het eindexamen afgelegd door 10 en in Juli d. a. v. door 9 leerlingen. Hiervan slaagden onderscheidenlijk 8 en 9 candidaten.

In de afdeeling „scheepsmachinisten" werd in Januari 1903 een voldoend eindexamen afgelegd door 7 en in Juli d. a. v. door 10 leerlingen. Deze leerlingen bekwamen zich thans in de practijk voor een diploma-examen.

Enschedé. *Nederlandsche school voor nijverheid en handel.* De leeraar in aardrijkskunde J. Fillekes werd vervangen door J. Katte, die zijn lessen op 1 November 1902 aanving. Ook de leeraar in het Engelsch R. R. de Jong verliet, ten gevolge van benoeming naar elders, de school en werd vervangen door J. J. van Rennes, die op 16 October benoemd werd tot tijdelijk leeraar en van af 15 November tot 1 December drie dagen per week de lessen in het Engelsch gaf, terwijl hij sedert het geheele onderwijs in dit vak voor zijne rekening nam.

Eene nieuwe salarisregeling voor het onderwijzend en bedienend personeel is ingevoerd.

De school telde bij het begin van den nieuwen cursus 117 leerlingen en wel in de drie klassen der afdeeling hoogere burgerschool onderscheidenlijk 26, 32 en 19 leerlingen, in de handelsafdeeling 13 leerlingen, van wie 6 voor enkele vakken, en in de drie klassen der nijverheidsafdeeling onderscheidenlijk 7, 14 en 8 leerlingen. De tweede klasse der afdeeling hoogere burgerschool was in twee parallelklassen gesplitst. Gedurende het jaar 1902 werden eenige studiereizen gemaakt, waaromtrent reeds in het vorig verslag eenige mededeelingen konden worden opgenomen.

Het eindexamen is afgelegd door 14 leerlingen van afdeeling B en 10 van afdeeling C, hiervan slaagden onderscheidenlijk 10 en 10 candidaten.

§ 6. SCHOLEN VOOR ZEEVAARTKUNDIG ONDERWIJS.

A. ZEEVAARTSCHOLEN.

De volgende tabel geeft de scholen op, die aan het einde van 1902 bestonden, benevens naam en soort dier scholen, het getal leeraren, dat der leerlingen in December en gedurende het jaar 1902, het aantal behaalde diploma's en eindelijk de jaarwedden der directeuren en het totaal bedrag der jaarwedden van het onderwijzend personeel, aan deze scholen verbonden.

Gemeenten.	Naam der school.	Soort der school.	Getal der leeraren.	Getal der leerlingen.			Jaarwedde van den directeur † = vrije woning.	Totaal bedrag der jaarwedden.
				in Dec. 1902.	gedurende het jaar 1902.	die een diploma verkregen.		
Rotterdam	Zeevaartschool.	Openb. gesub. school.	11	19	96	4	f 4 100	f 17 148,50
Amsterdam	Kweekschool voor de zeevaart.	Bijzondere school.	14	82	113	28	—	15 715,00
Idem	Zeevaartschool in het Zeemanshuis.	Gesubs. bijz. school.	10	42	100	4	2 700	11 055,00
den Helder	Zeevaartschool.	Openb. gesubs. school.	5	19	177	—	1 600	4 200,00
Terschelling	Idem.	Idem.	5	34	503	7	1 700†	4 800,00
Vlieland	Idem.	Idem.	2	9	—	—	1 300	1 700,00
Harlingen	Idem.	Gesubs. bijz. school.	4	55	230	10	2 100	4 850,00
Schiermonnikoog	Idem.	Openb. gesubs. school.	6	50	—	8	2 200	7 415,00
Groningen	Afdeeling Zeevaartkunde der Academie Minerva.	Gesubs. bijz. school.	6	29	191	—	2 200	6 950,00
Delfzijl	Zeevaartschool.	Openb. gesubs. school.	9	22	240	11	2 000	7 400,00
		Totaal	72	361	1650	72	f 19 900†	f 81 233,50

Rotterdam. De nieuwe cursus in September ving aan met 6 leerlingen in het tweede studiejaar, waaraan op 1 October 1 leerling werd toegevoegd, en met 12 leerlingen in het eerste studiejaar, die allen aan het einde des jaars nog aanwezig waren.
De stuurlieden-afdeeling werd dit jaar bezocht door 96 personen, stuurlieden en adspirant-stuurlieden.

De uitslag der stuurlieden-examens was.

Adspiranten	Stuurmansrang en Programma.	Geslaagd.	Afgewezen voor	
			Theorie.	Practijk.
27	1ste Groote stoomvaart A	12	5	10
7	2de „ „ „	5	1	1
28	3de „ „ „	15	9	4
2	„ „ „ B	2	—	—
2	„ „ zeilvaart A	2	—	—
3	2de „ „ „	3	—	—
4	3de „ „ „	4	—	—
2	kleine vaart C	1	—	1
75		44	15	16

Voldoende examen werd afgelegd door:

22 leerlingen in de Engelsche taal.
13 „ „ „ Fransche „
18 „ „ „ Hoogduitsche „

Met ingang van 1 Maart 1902 werd aan den leeraar J. G. F. E. van den Bossche op diens verzoek eervol ontslag verleend. Met ingang van 15 Februari 1902 werd zijn onderwijs „tijdelijk" opgedragen aan K. C. Tillemans, waarop W. Dijk Wzn. den 1sten Mei zijne betrekking aanvaardde en de tijdelijke betrekking van den leeraar Tillemans afliep.
In den loop van 1902 werd voor rekening van het Zeemanshuis op een terrein naast de school een lokaal gebouwd, om te dienen voor het onderwijs in stoomwerktuigkunde, ijzeren en stalen scheepsbouw en rechtlijnig teekenen.
Dit lokaal kon 1 December 1902 in gebruik genomen worden.

Amsterdam. (*Kweekschool voor de Zeevaart.*) De cursus 1902/3 ving aan op 25 Augustus 1902 met een aantal van 113 kweekelingen, waarvan 82 onbevaren in huis en 31 in de vaart. Het aantal leerlingen is thans: in de laagste klasse 30, in de tweede klasse 26 en in de hoogste klasse 26. In de vaart 29.
Van de herhalingsklasse legden:

10 leerlingen examen af als 3de-stuurman; 9 slaagden;
12 „ „ „ „ 2de- „ 10 „
9 „ „ „ „ 1ste- „ 8 „
1 leerling „ „ „ 1ste- „ B; hij slaagde.

4 kweekelingen werden geplaatst als 3de-stuurman bij den dienst der Gouvernements-marine in Nederlandsch-Indië.

Amsterdam. (*Zeevaartschool van het Zeemanshuis.*) De leeraar J. Posthumus, benoemd tot directeur der Zeevaartschool te Terschelling, werd vervangen door W. Bakker.

De school werd in het afgeloopen jaar bezocht door 19 leerlingen in de cursusklassen en 81 leerlingen in de stuurliedenklasse.

Door de leerlingen der stuurliedenklasse werden in dit jaar 66 Rijksexamens voor stuurman groote vaart afgelegd, waarvan 34 met gunstigen uitslag, met 36 aanteekeningen voor talen; het vorige jaar waren deze cijfers 77, 47 en 54.

den Helder. (*Twee-jarige cursus.*) De lessen in het tweede studiejaar werden gevolgd door 2, die in het eerste studiejaar door 4 leerlingen.

(*Stuurlieden-afdeeling.*) In het geheel waren voor deze afdeeling 39 verschillende leerlingen. Door 14 werd examen afgelegd; de uitslag was dat 7 het diploma van 3de en 1 dat van 1ste stuurman verwierven. De 8 geslaagden verwierven 11 diploma's.

Den 3en Januari werd het nieuwe schoolgebouw in het Ankerpark in gebruik genomen. De nieuwe lokalen voldoen zeer goed.

De leeraar Bakker aanvaardde 1 Januari zijn betrekking te Amsterdam. Als tijdelijke leeraars werden in zijn plaats aangesteld Kijlstra en van den Berg, beiden leeraar in wiskunde aan het Koninklijk Instituut van de Marine. Zij bleven tot 1 April. Van af dien datum werden alle lessen door den directeur gegeven. Daarna traden den 5den Mei en den 10den Juni onderscheidenlijk jhr. M. Rappard, ingenieur aan de Rijkswerf, en van Mierloo, van Rotterdam, als leeraar aan de school op.

De leeraar Huisman werd opnieuw voor den tijd van één jaar benoemd voor de moderne talen.

Terschelling. De uitslag van de examens ter verkrijging van diploma's voor de koopvaardij was als volgt:

van de 19 aspiranten behaalden 6 een diploma. De overigen werden hoofdzakelijk afgewezen voor practische zeevaartkunde. De cursus voor visschers lieden werd door 16 leerlingen bezocht.

Vlieland. Vier leerlingen legden een examen af, waarvan 3 met gunstigen uitslag.

Den 1sten Mei werd aan den leeraar H. Dijk eervol ontslag verleend. Zijn lessen werden waargenomen door W. Blom tot 1 September. Daarna aanvaardde M. C. Assendelft de Coningh zijn betrekking van directeur-leeraar der school.

Harlingen. Aan 10 leerlingen werden 14 diploma's uitgereikt, als volgt:

	Zeilvaart.	Stoomvaart.	Talen. F.	H.	E.
1ste- stuurman	—	2	—	—	—
2ste- „	1	—	—	—	—
3ste- „	5	6	2	2	4

Acht leerlingen werden bij den loodsdienst geplaatst, waarvan er 3 in het bezit waren van een diploma als 3de stuurman.

Schiermonnikoog. De school werd door 50 verschillende leerlingen bezocht. Dertien namen aan het examen deel; 8 verkregen het diploma en wel:

2 als Eerste- stuurman groote stoomvaart.
2 „ „ „ „ zeilvaart.
1 „ Tweede- „ „ stoomvaart.
2 „ „ „ „ zeilvaart.
1 „ Derde- „ „ stoomvaart.

Ten gevolge van de benoeming van H. P. Hoffmann als onderwijzer aan den Kinderdijk, werd in diens plaats aangesteld de leeraar Baudet uit Utrecht voor de moderne talen.

Groningen. De leerlingen, die na examen gedaan te hebben de school verlieten, kregen voor het meerendeel direct eene plaatsing bij eene der bestaande stoomvaartmaatschappijen.

In het personeel had geen mutatie plaats.

De uitslag van de stuurlieden-examens was als volgt:

bevorderd tot 1ste stuurman groote zeilvaart A, 3.
„ „ 1ste- „ „ stoomvaart „ 2.
„ „ 2de- „ „ zeilvaart „ 2,
„ „ 3de- „ „ stoomvaart „ 6.
„ „ 3de- „ „ zeilvaart „ 4.

6 leerlingen legden met goed gevolg examen af in de Engelsche en 3 in de Hoogduitsche taal.

Delfzijl. De uitslag van de stuurlieden-examens was als volgt: 23 leerlingen legden het examen af; 11 leerlingen verkregen 16 diploma's.

	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Afgewezen.
Voor 1ste- stuurman zeilvaart A	—	—	—
„ 1ste- „ stoomvaart „	4	3	1
„ 2de- „ zeilvaart „	—	—	—
„ 2de- „ stoomvaart „	1	1	—
„ 3de- „ zeilvaart „	8	4	4
„ 3de- „ stoomvaart „	8	2	6
„ 1ste- „ aanv. stoomv.	1	1	—
„ stuurman kleine vaart	1	—	1
	23	11	12

Voor 1ste-stuurman zijn 3 dadelijk geslaagd, en een voor aanvulling stoomvaart. Voor 1ste-stuurman is één afgewezen tot driemaal toe. Voor 2de-stuurman is één dadelijk geslaagd. Voor 3de-stuurman is één dadelijk geslaagd; van de niet geslaagden zijn er 6 die éénmaal, 2 die tweemaal en 2 die driemaal het examen aflegden.

B. VISSCHERIJSCHOLEN.

Scheveningen. Het totaal aantal leerlingen bedroeg 79 (waaronder 21 nieuwe leerlingen). Van de meeste der jongelieden kan getuigd worden, dat zij vol lust en ijver de lessen volgden, zoodat zonder dringende noodzakelijkheid de les niet werd verzuimd.

Maassluis. De cursus ving aan met 18 leerlingen, welk getal in Januari klom tot 27. Het gemis aan zeevaartkundige instrumenten en boeken doet zich op de school nog gevoelen.

De ijver der visschers valt zeer te roemen en gewaardeerd moet worden de volharding waarmede getracht wordt het onderwijs in zich op te nemen. Het schoollokaal is belangrijk vergroot.

Bij het examen, op 16 April gehouden, slaagden 6 visschers voor het diploma B als schipper en 1 voor diploma A als stuurman.

Eiland Marken. De school werd door 14 leerlingen bezocht, de deelname was niet zoo groot als verleden jaar.

Volendam. In 1902 werd de school bezocht door 52 visschers. De belangstelling van de leerlingen was over het algemeen zeer voldoende. De leerlingen waren geplaatst in 2 afdeelingen.

Het leerplan onderging in zoover eenige uitbreiding, dat ook de behandeling van de Zuiderzee daarin werd opgenomen.

Voor het examen ter verkrijging van een diploma als machinist aan boord van koopvaardijschepen meldden zich in 1902 aan 118 candidaten. Twee candidaten werden tot het examen niet toegelaten, één omdat hij zich weder had aangemeld binnen het tijdverloop waarvoor hij was afgewezen en één wegens on-

voldoenden vaartijd. Voorts trokken 4 candidaten zich vóór of tijdens het examen terug. Van de 112 geëxamineerden slaagden 76 of 67,9 pct. Het verslag der commissie belast met het afnemen van deze examens volgt als bijlage Q hierachter.

Voor het examen ter verkrijging van een diploma als stuurman aan boord van koopvaardijschepen meldden zich in 1902 aan 328 candidaten voor 417 diploma's. Hiervan kwamen niet op of trokken zich terug vóór den aanvang van het examen 20 candidaten, tijdens het examen trokken zich terug 7, werden afgekeurd voor de oogen 2, werd 1 niet toegelaten wegens onvoldoende dienstbewijzen en konden 44 niet worden toegelaten tot het afleggen van een aanvullingsexamen, omdat zij niet geslaagd waren in het examen voor het hoofddiploma.

Geëxamineerd werden derhalve 343 candidaten, nl. 292 candidaten voor een diploma en 51 voor een aanvullingsdiploma. Hiervan slaagden onderscheidenlijk 146 en 34 candidaten.

Het verslag der commissie belast met het afnemen van deze examens volgt als bijlage R hierachter.

§ 7. HUISHOUD- EN INDUSTRIESCHOLEN VOOR MEISJES.

De volgende tabel geeft een overzicht van de vakken, welke aan bovenbedoelde scholen worden onderwezen, het aantal onderwijzers en onderwijzeressen, het aantal leerlingen, het bedrag van het schoolgeld en het totaal bedrag der jaarwedden van het onderwijzend personeel aan elke school. Tevens geeft de tabel aan, hoeveel leerlingen met, hoeveel zonder diploma de school hebben verlaten.

GEMEENTE.	Naam der scholen.	Soort der school.	VAKKEN VAN ONDERWIJS.	
			Practische.	Theoretische.
Amsterdam.	Industrieschool voor vrouwelijke jeugd.	Bijz. gesubs. dagschool.	Confectienaaien, kunstnaaldwerk, cartonneeren, handnaaien, mazen, stoppen, machinenaaien, kantwerken, stenographie, machineschrijven, strijken.	Teekenen, Nederlandsche taal, rekenen, boekhouden, pharmacie.
Rotterdam.	Industrieschool voor meisjes.	Idem.	Confectienaaien, kunstnaaldwerk, hand- en machinenaaien, opleiding examen nuttige handwerken, strijken en gymnastiek.	Teekenen, Nederlandsche taal, rekenen, boekhouden, Fransch, gezondheidsleer, opvoedkunde, meetkunde, aardrijkskunde, schoonschrijven, algemeene- en kunstgeschiedenis.
's Gravenhage.	Industrieschool voor meisjes.	Idem.	Confectienaaien, kunstnaaldwerk, hand- en machinenaaien, strijken.	Teekenen, Nederlandsche taal, rekenen, boekhouden, natuur- en aardrijkskunde en geschiedenis.
Arnhem.	Industrieschool voor meisjes.	Idem.	Costuumnaaien, kunstnaaldwerk, cartonneeren, handnaaien, verstellen, machinenaaien, stoppen, merken, breien, knippen, strijken en koken.	Teekenen, Nederlandsche taal, lezen, rekenen, boekhouden, handelsrekenen, Fransch, voedings- en gezondheidsleer, opvoedkunde, schrijven, hoofdrekenen, aardrijkskunde, theorie nuttige en fraaie handwerken.
Zwolle.	Huishoud- en industrieschool voor meisjes.	Idem.	Confectienaaien, kunstnaaldwerk, handnaaien, koken, huishouden, strijken, wasschen, breien, knippen en verstellen.	Teekenen, Nederlandsche taal, rekenen, boekhouden, Fransch, voedings- en gezondheidsleer, opvoedkunde, geschiedenis en aardrijkskunde.
Alkmaar.	Huishoud- en industrieschool.	Bijz. gesubs. dag- en avondschool.	Confectienaaien, kunstnaaldwerk, cartonneeren, Fröbelen en handnaaien.	Teekenen, rekenen, boekhouden, Fransch, voedings- en gezondheidsleer, warenkennis.
Dordrecht.	Dordtsche industrie- en huishoudschool voor meisjes.	Bijz. niet gesubs. dag- en avondschool.	Confectienaaien, handnaaien, knippen, huishoudkunde, koken, verstellen, breien, fraaie handwerken, merken en teekenen.	Teekenen, Nederlandsche taal, rekenen, boekhouden, Fransch, voedings- en gezondheidsleer, ziekenverpleging, nuttige en fraaie handwerken.
Utrecht.	Utrechtsche huishoud- en industrieschool.	Bijz. gesubs. school.	Kunstnaaldwerk, cartonneeren, hand- en machinenaaien, koken, strijken, wasschen, huishoudlessen, costuumnaaien.	Teekenen, Nederlandsche taal, rekenen, boekhouden, voedings- en gezondheidsleer, opvoed- en huishoudkunde.
Haarlem.	Haarlemsche huishoud- en industrieschool.	Idem.	Confectie- en handnaaien.	Teekenen, Nederlandsche taal, rekenen, boekhouden, voedings- en gezondheidsleer, warenkennis, opvoedkunde, plantkunde, Fröbelen.

Duur van den volledigen cursus.	Afzonderlijke cursussen.	Tot de school toegelaten.	De school verlaten.		Getal		Bedrag van het schoolgeld per jaar.	Totaal bedrag der jaarwedden.
			met diploma.	zonder diploma.	onderwijzeressen en onderwijzers.	leerlingen.		
3 jaren.	1. strijkcursus. 2. wollennaaien.	61	46	22	22	234	f 25, voor meerdere kinderen uit één gezin f 20; ook voor kinderen van leden van het Nut v/h. Algemeen f 20.	f 19 120,00
3 „	Enkele vakken als cartonneeren en Fransch zijn facultatief.	31	39	—	24	262	f 20.	14 355,00
5 „	Boekhouden voor dames uit den gegoeden stand.	47	16	2	15	168	f 20.	10 588,00
5 „	1. Boekhouden. 2. Costuumnaaien voor dames. 3. Strijken voor vrouwen en meisjes uit de volksklasse.	51	6	—	17	209	Van f 15 tot f 40 al naar de klasse waar de leerlingen geplaatst worden.	10 595,00
6 halve jaren.	1. koken voor dames en dienstboden. 2. Strijken voor dames en dienstboden. 3. Verstellen. 4. Teekenen, costuumnaaien en kunstnaaldwerk.	50	11	—	14	172	f 25 tot f 10.	6 878,59
3 jaren.	1. Cursus in strijken, teekenen, handwerken, koken, Fransch, boekhouden. 2. Avondcursus.	46	31	45	21	123 afzonderlijke cursus 51	f 25, voor 2 leerlingen f 40, voor 3 leerlingen f 50.	8 890,00
—	Strijk- en kookcursussen, cursus voor huishoudkunde, cursus opleiding dienstboden.	16 in Mei, 19 in Nov.	3	3	14	230	f 20, cursussen van f 10 tot f 50.	8 300,00
3 „	Strijken en koken.	53	—	—	13	302	f 10,75, f 25.	3 425,00
Van 4 maanden tot 3 jaren.	Boekhouden, fröbelen, verbandleer, hygiëne en kinderverzorging, koken en waschbehandelen.	254	2	—	19	254	Extern van f 10 tot f 250. Intern van f 15 tot f 60.	5 275,00

Amsterdam. Over het algemeen zijn de resultaten van het onderwijs gunstig te noemen. De leerlingen werden spoedig geplaatst. De oud-leerlingen hebben voldoende werk, zoodat zij van den voor haar bestemden cursus slechts bij uitzondering gebruik maken. Vervaardigde voorwerpen geschikt voor verkoop, kwamen niet veel voor, omdat alle onderwijs klassikaal is en allen dezelfde oefeningen maken. In het onderwijzend personeel kwam eene kleine verandering.

Rotterdam. De directrice achtte het wenschelijk voor de aanstaande kantoorbedienden en boekhoudsters onder de leerlingen ook onderwijs te geven in stenographie en de behandeling van de schrijfmachine. Met het oog daarop heeft een der onderwijzeressen zich in de stenographie bekwaamd en gaf als proef aan eenige meisjes les in dat vak.

De cartonnagecursus vindt niet zooveel deelneming, als hij naar de meening van het bestuur verdient.

De leerlingen die aan de examens nuttige en fraaie handwerken deelnamen, slaagden allen. Eenige getuigschriften werden uitgereikt en eenige leerlingen behaalden het diploma in boekhouden. Op voorstel van de directrice zal dit jaar eene proef genomen worden met het onderwijs in het vakborduren, opdat de leerlingen, die niet verlangen examen te doen, zich meer uitsluitend in het borduren kunnen bekwamen.

's Gravenhage. Het bestuur heeft gemeend dit jaar weder tot het afnemen van toelatingsexamens te moeten overgaan. De candidaten die een bewijs van het hoofd der door haar bezochte school konden overleggen, waarin deze verklaarde, dat zij geschikt waren de lessen der industrieschool te volgen, behoefden geen mondeling examen af te leggen, wanneer het schriftelijk gedeelte van het examen bevredigend was. Het door de leerlingen vervaardigde werk, werd weder ter bezichtiging gesteld, waarbij veel belangstelling werd betoond. De ijver en vorderingen der leerlingen gaven over het algemeen reden tot veel tevredenheid. Aan twee leerlingen werd de Heemskerkprijs toegekend. Het onderwijzend personeel onderging slechts geringe verandering. De school leed een gevoelig verlies door het overlijden van mej. A. Olt, die sedert 1886 op de meest lofwaardige wijze aan deze inrichting was werkzaam geweest. Mej. A. H. van Wijlen was op 7 Mei 1902 25 jaar aan de school verbonden. Die dag werd door directrice, leeraressen en leerlingen als een feestdag gevierd. Ook het bestuur en dames-comité meenden zich bij deze feestviering, ter huldiging van de hoogst verdienstelijke onderwijzeres te mogen aansluiten.

Arnhem. In October werd wederom een bazar gehouden van de door de leerlingen vervaardigde handwerken. Er was veel belangstelling, terwijl vele handwerken gekocht werden. Ook namens de Koningin-Moeder werd een aanzienlijke inkoop gedaan. Na afloop van de bazar vereerde de Koningin-Moeder deze school met een bezoek. H.M. bezichtigde alles met groote belangstelling en betuigde hare hooge tevredenheid. Door verhoogde gemeentelijke en Rijkssubsidiën hoopt het bestuur de pensioenregeling tot stand te zien komen. De leerlingen die deelnamen aan het examen in nuttige en fraaie handwerken slaagden allen, terwijl 1 leerling slaagde voor het examen in boekhouden.

De directrice dezer school vroeg ontslag en werd door mej. G. N. Bader vervangen.

In het onderwijzend personeel had eenige verandering plaats.

Zwolle. In April 1902 ontstond de 6de (laatste) klasse. De leerlingen der hoogste klasse volgden een cursus in de verbandleer en eerste hulp bij ongelukken. In October werd eene tentoonstelling gehouden van het door de leerlingen vervaardigde. De verkochte voorwerpen brachten eene som van f 190,33 op. Aan enkele onderwijzeressen werd eervol ontslag verleend, terwijl anderen daarvoor in plaats werden aangesteld.

Alkmaar. De resultaten van het onderwijs waren zeer gunstig. Op de school zijn in het afgeloopen jaar gordijnen voor het sanatorium Oranje Nassau's Oord vervaardigd, die door ieder om hunne doelmatigheid en fraaie bewerking zeer geprezen zijn. Mej. M. C. Aalbers werd benoemd tot directrice, terwijl ook het onderwijzend personeel eenige verandering onderging.

Dordrecht. De industrie- en huishoudschool te dezer plaatse heeft zich van den beginne af in bijzonderen voorspoed mogen verheugen. Het aantal lesuren, dat op 1 November 1901 95 bedroeg, was op 1 November 1902 reeds tot 240 gestegen. Het aantal leerlingen klom in dien tijd van 140 tot 231. Het personeel moest al spoedig aanmerkelijk uitgebreid worden. Met groote opgewektheid en ijver werden de lessen gevolgd. Ook uit omliggende gemeenten werden de lessen dezer school door velen gevolgd.

Haarlem. Den 1sten November 1902 werd het nieuwe gebouw betrokken en feestelijk ingewijd. Den 4den November d. a. v. werd de kinderbewaarplaats, met daaraan verbonden practische opleiding voor kinderjuffrouw (diploma Tesschelschade), geopend. Spoedig was nu het groote gebouw, bestaande uit 35 lokalen en kamers bevolkt. Met opgewektheid en moed werd het werk in de nieuwe school aangevangen met 254 leerlingen, 2 onderwijzers en 16 onderwijzeressen.

De hier volgende tabel geeft een overzicht van den toestand van de financiën van de gesubsidieerde huishoud- en industriescholen voor meisjes.

INKOMSTEN.

SCHOLEN.	Subsidie van het Rijk.	Subsidie van de provincie.	Subsidie van de gemeente.	Subsidie van vereenigingen.	Bijdragen van particulieren.	Rente van kapitaal.	Schoolgelden.	Opbrengst van afgeleverd werk.	Overige inkomsten.	Totaal.
Amsterdam . .	f 6 500,00	f 2 500,00	f 7 500,00	f 1 000,00	f 1 667,00	—	f 5 665,00	f 1 294,06	—	f 26 126,07
Rotterdam . .	6 234,86[5]	3 000.00	5 000,00	—	2 501,50	f 475,87	6 087,50	70,00	—	23 369,73[5]
's Gravenhage .	4 000,00	3 500,00	7 500,00	—	857,00	20,00	2 825,00	504,05	f 440,00	19 646,05
Arnhem . . .	4 000,00	1 700,00	6 000,00	—	1 128,00	60,00	3 457,00	429,00	996,00	17 770,00
Zwolle	4 986,29[5]	500,00	1 000,00	—	803,00	301,48[5]	1 810,00	—	1 640,63	11 041,41
Alkmaar . . .	5 000,00	1 500,00	2 500,00	225,00	663,50	—	3 306,40[5]	145,16	109,00	13 449,06[5]
Utrecht . . .	2 500,00	1 000,00	1 500,00	—	862,04	42,49[5]	4 992,42	—	1 188,23	12 085,18[5]
Haarlem . . .	300,00	1 100,00	1 250,00	—	2 058,00	110,66	6 451,48	453,58	1 497,59	15 921,31
Totaal . .	f 36 221,16	f 14 800,00	f 32 250,00	f 1 225,00	f 10 540,04	f 1 010,51	f 34 594,80[5]	f 2 895,85	f 5 871,45	f 139 408,81[5]

UITGAVEN.

SCHOLEN.	Jaarwedden van		Premiën voor het pensionneeren van onderwijzeressen.	Rente en aflossing van opgenomen kapitaal.	Onderhoud en schoonmaak van de gebouwen.	Kosten van leermiddelen, gereedschappen en materiaal.	Kosten van vuur, licht en water.	Bedrag van belasting en assurantie.	Overige uitgaven.	Totaal.
	Directrice.	Onderwijzend en overig personeel.								
Amsterdam . .	f 1 800,00	f 16 952,50	f 1 812,26	f 1 000,00	f 3 727,91	f 1 698,14	f 948,48	f 219,14	f 456,75	f 28 615,19
Rotterdam . .	1 800,00	12 979,25	—	2 948,51	739,82	923,75	823,15	70,90	3 084,33	23 369,73
's Gravenhage	1 400,00	9 721,04	—	4 040,00	468,27	1 140,26	729,49	108,92	1 047,64	18 655,62
Arnhem . . .	1 800,00	8 940,00	150,00	3 415,00	523,00	1 191,00	603,00	57,00	1 169,00	17 848,00
Zwolle	1 200,00	6 037,09	308,33	—	52,37	1 380,41	261,99	17,30	624,07	9 881,57
Alkmaar . . .	1 500,00	7 787,52	—	1 110,18	790,53	670,46	587,40	—	414,02	12 860,12
Utrecht . . .	1 000,00	1 892,01	—	1 500,00	159,74	4 060,94	578,45	76,73	2 817,64	12 085,52
Haarlem . . .	800,00	3 945,48	—	1 440,00	1 000,00	1 099,50	920,13	70,35	4 799,18	14 074,64
Totaal . .	f 11 300,00	f 68 254,90	f 2 270,59	f 15 453,69	f 7 461,65	f 12 164,48	f 5 452,10	f 620,35	f 14 412,63	f 137 390,41

---

§ 8. AMBACHTSSCHOLEN.

SOORT DER SCHOLEN, ENZ.

Door de opening van de scholen te Eindhoven en Veendam klom het aantal ambachtsscholen tot 27. In de volgende tabel zijn de scholen vermeld met opgave van de soort der school, de vakken van onderwijs, het aantal uren per week gedurende zomer en winter aan die vakken besteed, den duur van den cursus en het bedrag van het schoolgeld.

PROVINCIE.	GEMEENTE.	Soort der school.	VAKKEN VAN Theoretische.	Uren p. week. Z.	Uren p. week. W.
Noordbrabant.	's Hertogenbosch.	Door de gemeente gesubs. dagschool.	Rechtl.- en vakteekenen, projectie-, constructiel., materialenkennis.	25½	30
	Breda.	Idem.	Rechtl-, vak- en handt., handvakteek., constructie, projectiel., materialenk., rekenen en wisk.	23	20
	Eindhoven.	Bijz. gesubsidieerde dag- en avondschool.	Rechtl.-, vak-, hand- en ornam.t., projectiel., constructiel., materialenk., nat- en werktuigk, rek. en Ned. taal.	33¼	33¼
Gelderland.	Arnhem.	Bijz. gesubsidieerde dagschool.	Rechtl.-, vak-, hand-, handvakteek., projectiel., constructiel., materialenk., natuurk., werktuigk., rek., wisk., Ned. taal, enz.	64	64
	Tiel.	Idem.	Rechtl-, vak-, hand- en ornamentt., proj. en constructiel., materialenk., rekenen, wiskunde en Ned. taal.	54	48
	Nijmegen.	Idem.	Rechtl.-, vak-, hand- en ornamentteek., proj.- en constructiel., materialenkennis, stoomwerktuigkunde.	50	50
	Apeldoorn.	Bijz. gesubsidieerde winterdagschool.	Materialenk., stijl- en ornamentleer. De overige vakken worden aan de avondschool gegeven.	—	8
Zuidholland.	's Gravenhage.	Bijz. gesubsidieerde dagschool.	Rechtl.-, vak-, hand-, orn.teek., proj. en constr.l., mat.k., nat.k., werkt.k., electr., rek., wisk, Nederl. taal, gesch. d. amb., Staatsinr., technologie, ornam.leer, scheikunde.	69	60
	Rotterdam.	Idem.	Rechtl.-, vak-, hand-, orn.teek., proj. en constr.l., mat.k., nat.k., werkt.k., stoomw.k., electr., rek., wisk., Nederl. t., rondschrift.	72	72
	Dordrecht.	Idem.	Rechtl.-, vak-, hand-, orn.teek., proj. en constr.l., mat.k., stoomwerkt.k., electr., rekenen, Ned. taal.	46	33
	Leiden.	Idem.	Rechtl.-, vak-, hand-, orn.t., proj.l., constr.l., mat.k., nat., werkt.k., stoomwerkt.k, electr., reken. en boetseeren.	70	64
	Gorinchem.	Idem.	Rechtl.-, vak-, hand-, ornam.t., proj.l., constr.l., mat.k., stoomwerkt.k., open lucht oef., rondschrift.	77½	44½
Noordholland.	Amsterdam I.	Idem.	Vakt., handt., lager, herhal. en meer uitgeb. lager onderw., kennis v. den bouwst. en gereedsch. in den ruimsten zin.	176	176
	Amsterdam II,	Bijz. door de gemeente gesubs. dagschool.	Hand-, rechtl.- en constr.teek., rekenen, algebra, meet-, natuur-, stoomwerkt.kunde, taal en schrijven.	71	71
	Haarlem.	Bijz. gesubsidieerde dagschool.	Rechtl., vak-, hand- en orn.t., materialenk., rek., wisk. en Ned. taal.	35	35
	Alkmaar.	Idem.	Rechtl-, vak-, hand-, orn.t., projectiel., constr.l, mat.k., nat.k., werkt.k., stoomw.k., rek., wisk., Ned. taal, ronds.	60	48½
Zeeland.	Middelburg.	Idem.	Rechtl., vak-, orn.t., proj.l., constr.l., mat.k., stoomwerkt.k.	41	27
	Zierikzee.	Idem.	Rechtlijnig en vakteekenen.	12	9
	Goes.	Idem.	Rechtl-, vak-, hand-, orn.t., proj.l., constr.l., materialenk.	95	48½
Utrecht.	Utrecht.	Idem.	Element. lijnt., vak-, vormt., proj.l., const.l., mat.k., werkt., stoomw.k., rek., wisk., Ned. taal, rondschr., kennis van courante mat. en bouwst., elem. vormt., theorie hoefbesl.	143	143
	Amersfoort.	Idem.	Rechtl.-, vak-, hand-, ornam.t., projectiel., constr.l., mat.k., natuurk., werktuigk., stoomwerkt.kunde.	43	36½
Friesland.	Leeuwarden.	Idem.	Rechtl.-, vak-, orn.-handt., projectiel., constr.l., mater.k., nat., werkt., stoomw.k., electr., rek., wisk., Nederl. taal.	71	71
	Harlingen.	Idem.	Rechtl.-, vak-, hand-, orn.t., proj.l., constr.l., mater.k., nat., stoomw., wisk., rek., Ned. taal.	124	124
Groningen.	Groningen.	Idem.	Rechtl.-, vakt., handt., orn.t, projectiel., constr.l., mater.k., nat.k., werkt.k., stoomw.k., rek., wisk., Ned. taal, boekh.	95	95
	Winschoten.	Gesubsidieerde dagschool.	Rechtl.-, vak-, hand-, ornam.t., proj.l, constr.l., mater.k., stoomw.k., rondschr., en cour. bouwst. en benoodigdh.	56	48¾
	Veendam.	Bijz. gesubsidieerde dagschool.	Rechtl.-, hand-, vormt., mat. en gereedschapsk., rek., wisk., Ned. taal en rondschrift.	24	22¾
Overijssel.	Zwolle.	Idem.	Rechtl.-, vak-, handt., orn.t., proj.l, constr.l., mat.k., nat.k., werktuigk, stoomwerktuigk., rekenen, wisk., Ned. taal.	68	68

ONDERWIJS.

Practische.	Uren p. week. Z.	Uren p. week. W.	Begin en einde van het schooljaar.	Duur van den cursus.	Bedrag van het schoolgeld per jaar.
Timmeren.	96	87	1 April—31 Maart.	3 jaar.	1ste jaar f 4, 2de jaar f 2, f 3, 3de jaar enz.
Timm., huissm., mach.-bankw., verven, meubelm., hout- en ijzerdr., boetseeren.	32	32	1 Mei—30 April.	3 „	f 5.
Timm., huissm., mach.-bankw., verven en meubelm.	81	81	1 April—31 Maart.	3 „	f 0,25 per week.
Timm., huissm., mach.-bankw., verwen, meubelm., hout- en ijzerdr., boetseeren, metselen.	342	342	1 April—31 Maart.	3 „	f 5, f 10, f 20, f 30, f 40, f 50.
Timm., huissm., verven en ijzerdraaien.	234	72	1 April—31 Maart.	3 „	f 6.
Timm., huissm., bankw., verven en meubelmaken.	284	284	1 April—31 Maart.	3 „	f 6.
Timmeren, huissmeden en verven.	—	238	1 October—1 April.	4 „	f 5, f 3.
Timm., huissm., mach.-bankw., verven, meubelm., hout-, ijzerdr., beeldh., boets., koper-, blik-, zink- en loodbew., instrum., behand. v. gasm., stoomm., electr. motoren enz.	630	546	1 April—31 Maart.	3 „	f 5, f 15 naar vermogen.
Timm., huissm., machine-bankw., verven, meubelmaken, ijzerdraaien, beeld., boetseeren, instrumentmaken.	547	418	1 April—31 Maart.	3 „	f 5 naar vermogen.
Timmeren, huissm., mach.-bankw., verven, meubelmaken, houtdr., ijzerdr., behangen.	336	285	1 April—31 Maart.	3 „	f 2,50, f 5, f 10, f 20.
Timm., huissm., machine- en bankw., verven, meubelm., handdr., ijzerdr., beeldh., hoefsm., boetseeren.	592	446	1 April—31 Maart.	3 „	f 5.
Timm., huissm., mach.-bankw., verven, houtdr., ijzerdr.	279	251½	1 April—31 Maart.	3 „	f 5.
Timmeren, verven, meubelmaken en houtdraaien.	288	288	1 Maart—1 Maart. 1 Sept.—1 Sept.	2 „	f 15.
Smeden, bank- en plaatbewerking.	105	105	1 Maart—30 April. 1 Sept.—31 Oct.	2 „	f 15.
Timm., huissm., mach.-bankw., verven, meubelm., hout- en ijzerdraaien.	384	336	1 Mei—30 April.	3 „	f 10.
Timm., huissm., mach.-bankw., verven, meubelmaken en ijzerdraaien.	338	286	1 April—31 Maart.	3 „	f 6, f 12, f 18, f 24, f 30 of f 36.
Timm., huissm., mach.-bankw., ijzerdraaien en hoefsmeden.	222	177	1 April—31 Maart.	3 „	f 5.
Timm., huissm., schilderen en houtdraaien.	252	225	1 Mei—30 April.	3 „	Kosteloos.
Timm., huissm., mach.-bankw., verven, hout-, ijzerdraaien.	259	173	1 Mei—30 April.	3 „	Kosteloos.
Timm., huissm., mach.-bankw., verven, meubelmaken, hout- en ijzerdraaien, hoefsmeden.	346½	346½	1 April—31 Maart.	3 „	f 5.
Timm., huissm., mach.-bankw., verven en ijzerdraaien.	138	121½	1 April—31 Maart.	3 „	f 6 tot f 60.
Timm., huissm., bankw.-verven, meubelm., houtdr., beeldhouwen, hoefsmeden, boetseeren.	274	274	1 April—31 Maart.	3 „	Bijna kosteloos.
Timm., huissm., mach.-bankw., verven, hoefsmeden.	123	123	1 Mei—30 April.	3 „	f 7,50, f 15 of f 30 naar vermogen.
Timm., huissm., mach.-bankw., verven, meubelm., hout-, ijzerdraaien, beeldhouwen, boetseeren.	490	430	1 April—31 Maart.	3 „	f 15 tot f 25.
Timm., huissm., mach.-bankw., verven, meubelm., ijzerdr., hoefsmeden.	233	205¼	1 April—31 Maart.	3 „	f 5, f 10, f 15, f 20 of f 25.
Timm., huissm., mach.-bankw. en ijzerdraaien.	40	40	1 Mei—30 April.	3 „	f 5, f 10 of f 15 naar vermogen.
Timm., huissm., mach.-bankw., verven, meubelmaken en ijzerdraaien.	272	272	1 April—31 Maart.	3 „	f 2,50, f 5, f 7,50 of f 10.

's Hertogenbosch. Een timmerlokaal werd in het afgeloopen jaar bijgebouwd. Een stal en koetshuis naast het gebouw der ambachtsschool gelegen en door wijlen den heer mr. Cooth gelegateerd, werden daarvoor veranderd. Bij den nieuwen cursus kunnen nu 20 leerlingen voor het timmervak meer geplaatst worden.. Het onderwijzend personeel dient eveneens uitgebreid te worden. De eervol ontslagen leerlingen werden allen geplaatst.

Breda. De resultaten van het onderwijs waren zeer goed. Alleen het meubelmaken liet te wenschen over. Het bestuur hoopt echter, dat het volgend jaar ook in dat vak verbetering zal komen.

Eindhoven. Door vermeerdering van subsidie zal de school op 1 Januari 1903 gereorganiseerd en een dagschool worden. De resultaten van het onderwijs kunnen bevredigend genoemd worden, vooral wanneer men in aanmerking neemt, dat tot nu toe slechts gedurende weinige uren gewerkt is.

Arnhem. Eene belangrijke wijziging ondergingen enkele lokalen dezer school. Van de twee lokalen, waarin het practisch onderwijs aan smidsleerlingen gegeven werd en waarvan het eene steeds twee klassen bevatte, werden 3 lokalen gemaakt. De uitbreiding van het onderwijs in de kennis van materialen en gereedschappen voor de verschillende vakken maakte een afzonderlijk lokaal voor dit onderwijs noodzakelijk. De tot nu toe gebruikte vlakke tafels in de ververswerkplaats leverde in vele opzichten bezwaar op voor het onderwijs; daarom werden deze door twee rijen staande ezels vervangen. De veranderingen werden door de leerlingen uitgevoerd. De bevordering en prijsuitdeeling had in April plaats.

Tiel. De school ontving van de gemeente Dreumel eene toezegging van f 25 subsidie voor 1902 en eene tegemoetkoming in de betaling van het veergeld voor minvermogende leerlingen uit die gemeente. In de Paaschvacantie werd eene tentoonstelling gehouden van op de school vervaardigde voorwerpen en teekeningen, die door ruim 900 personen werd bezocht en waarvan 750 loten tegen f 0,50 verkocht werden. Aan alle leerlingen, die met een diploma de school verlieten, werden de door hen op de school gebruikte gereedschappen medegegeven.

Nijmegen. Alle lokalen van het ruime schoolgebouw zijn thans in gebruik genomen. De aftimmering van het gebouw, waarmede reeds een klein begin is gemaakt, zal aan de meer gevorderde leerlingen nog langen tijd oefeningswerk verschaffen. Eene collectie boeken en plaatwerken, een hout-draaibank, een veldsmidse, eenig gereedschap en fijn timmerhout werden der school ten geschenke gegeven.

Apeldoorn. De localiteit bleek te klein om aan alle aanvragen tot plaatsing op de avondschool te kunnen voldoen. De leermiddelen en gereedschappen verkeeren in goeden staat, doch uitbreiding is noodzakelijk. Door verhooging van de Rijksprovinciale en gemeente-subsidiën, daartoe in staat gesteld, zal de winter-ambachts-dagschool tot eene ambachtsschool met voljarigen cursus uitgebreid worden. Een gevolg daarvan zal zijn, dat de leerlingen der dagschool in het vervolg het teekenonderwijs niet meer op de avondschool zullen ontvangen, waardoor meer plaats wordt verkregen voor leerlingen, die uitsluitend de aan de dagschool verbonden avondschool bezoeken.

's Gravenhage. De nieuwe gebouwen zijn op 1 November 1902 in gebruik genomen; door plaatsing van eene stoommachine is de gelegenheid in het leven geroepen om de leerlingen met de behandeling van stoommachine en ketel bekend te maken, het electrisch bedrijf bij het onderwijs in te voeren en de mechanische kracht in dienst te stellen van den aanstaanden meubelmaker, timmerman en instrumentmaker. In het belang van de leerlingen werden eenige excursiën gemaakt.

Rotterdam. Met lust en ijver werden de lessen gevolgd. Het gedrag der leerlingen was zeer bevredigend. In den gang van het onderwijs kwam geene verandering. Het steeds toenemend aantal leerlingen dringt tot uitbreiding van de school. Verschillende denkbeelden zijn overwogen om in dezen toestand verandering te brengen. De voorkeur werd gegeven aan het plan om een geheel nieuwe groote school te bouwen. Het bestuur heeft zich nu tot burgemeester en wethouders gewend, met het dringend verzoek haar daarbij behulpzaam te zijn.

Dordrecht. De resultaten van het onderwijs waren gedurende den afgeloopen cursus zeer gunstig. Zoowel gedrag als ijver der leerlingen waren zeer bevredigend. Tien adspiranten konden door plaatsgebrek niet worden toegelaten. De tweede wintercursus in het behangen, die 15 Maart 1902 eindigde, slaagden zoo goed, dat besloten werd dezen voortaan in het leerplan op te nemen. Van de 32 vertrekkende leerlingen vonden 27 dadelijk bij het verlaten van de school geschikte plaatsing. Indien de benoodigde gelden, door Rijks-, provinciale en gemeentelijke subsidiën verkregen kunnen worden, zal het leerplan met de electro-techniek uitgebreid worden.

Leiden. Gedrag en ijver der leerlingen gaven veel reden tot tevredenheid. Fabrieken en werkplaatsen werden in het afgeloopen jaar weder bezocht. Van de oud-leerlingen worden steeds goede berichten ontvangen, zoowel van hen zelf, als van de patroons bij wie zij werkzaam zijn.

Gorinchem. De practische werklokalen der nieuwe school voldoen zonder twijfel. Het gebouw voor theoretisch onderwijs zal waarschijnlijk in de toekomst inwendig nog eenige wijziging moeten ondergaan. De teekenzaal bleek te klein te zijn; het daaraangrenzende lokaal voor theorie moest er bij getrokken worden. Het vakteekenen, dat vroeger op kleine schaal geschiedde, wordt thans op minstens halve ware grootte uitgevoerd. De kleine vierkante teekenbordjes zijn daarom vervangen door andere van grooter oppervlakten. De resultaten van het onderwijs waren zeer goed.

Amsterdam. Het aantal aanvragen overtreft steeds verre dat der beschikbare plaatsen. Zeer vele jongelieden moesten dan ook dit jaar weer worden afgewezen. Het gedrag der leerlingen laat niets te wenschen over.

Haarlem. Door verhooging van de Rijks- en provinciale subsidiën kon het bestuur tot eene noodzakelijke verbouwing van de school overgaan. De vuurwerkerij is thans vergroot; twee lokalen voor bankwerkers zijn aangebouwd. Ook het magazijn voor materialen is opgetrokken.

Met de firma Heringa en Wüthrich is eene overeenkomst getroffen tot het maken van eene kleine electrische krachtinstallatie. Het reglement van het pensioenfonds voor het onderwijzend personeel en den bewaarder, werd door den Minister van Binnenlandsche Zaken goedgekeurd en is op 1 Mei 1902 in werking getreden. Het schoolbezoek was zeer geregeld.

Alkmaar. De resultaten van het onderwijs waren bevredigend. Eenige veranderingen hadden aan de trappen van het gebouw plaats. Eene nieuwe trap werd door de leerlingen vervaardigd. Het pensioenfonds voor het onderwijzend personeel trad dit jaar in werking.

Zierikzee. Van jaar tot jaar neemt het aantal leerlingen dezer school toe, zoodat in het afgeloopen jaar eenige adspiranten door plaatsgebrek niet konden worden toegelaten. Het onderwijs van de ambachtsschool sluit geheel bij dat van de burgeravondschool aan. Voorbereidende maatregelen worden getroffen om gemeenschappelijk een nieuw gebouw te stichten.

Goes. Door het steeds toenemend aantal leerlingen werd uitbreiding van het onderwijzend personeel en van de ruimte noodzakelijk. Verhooging van subsidie werd van Rijk, provincie en gemeente verkregen. Een tweede maatregel, om den financieelen toestand te verbeteren, bestond in het heffen van schoolgeld, waarmee op 1 Januari 1903 werd begonnen. Voorbereidende maatregelen voor de verbouwing van de school werden getroffen.

Utrecht. De toestand van de gereedschappen en leermiddelen, die door de leerlingen gerepareerd kunnen worden, is goed. Die der werktuigen in de smederij laat in den laatsten tijd veel te wenschen over. Wenschelijk zou het zijn deze binnenkort te vernieuwen, wijl door het voortdurend gebruik en herstellen zuiver werk niet meer vervaardigd kan worden.

Amersfoort. Het groot aantal leerlingen, waarmede in het afgeloopen jaar het tweede studiejaar aanving, bewijst, dat

ook deze school in eene werkelijke behoefte voorziet. Ook van de omliggende plaatsen komen steeds meer aanvragen. Reeds 1/4 der leerlingen woont buiten Amersfoort. De aanvraag om plaatsing was van dien aard, dat het gebouw uitgebreid moest worden, door er eene verdieping op te zetten. Het meubelmaken werd in het leerplan opgenomen. Waren de leerlingen het vorig jaar verplicht *alle* lessen der burgeravondschool te volgen, thans is besloten hen in het volgen van die teekenlessen vrij te laten. De leerlingen verkrijgen daardoor meer gelegenheid de op de ambachtsschool behandelde leerstof in de avonduren te verwerken.

Leeuwarden. De resultaten van het onderwijs waren gedurende den afgeloopen cursus zeer gunstig. De toevloed van leerlingen was zoo groot, dat 73 adspiranten door plaatsgebrek moesten worden afgewezen. Uitbreiding van de school was noodzakelijk. Het bestuur van het St. Anthony gasthuis verblijdde het bestuur met de vorstelijke gift van f 125 000 voor den bouw van eene nieuwe school. Berichten omtrent oud-leerlingen zijn zeer gunstig. Vele leerlingen verdienen reeds in het derde jaar nadat zij de school verlaten hebben, het volle weekloon.

Harlingen. De school mocht zich in voortdurenden steun van de inwoners van Harlingen en omstreken verheugen. De resultaten van het onderwijs waren zeer goed. In het afgeloopen jaar werd besloten tot invoering van een voljaarlijkschen in plaats van den halfjaarlijkschen cursus. Behalve het gewone oefeningswerk, werd door de leerlingen aan de inwendige voltooiing van het schoolgebouw gearbeid. Een nieuwe cursus voor voortgezet teekenonderwijs werd geopend.

Groningen. De resultaten van het onderwijs waren zeer goed. Schoolverzuim kwam weinig voor. 23 Leerlingen bezoeken de machinistenklasse. Eene stoommachine met ketel en toebehooren, die later als leermiddel dienst zal moeten doen, werd door de leerlingen vervaardigd.

Winschoten. Evenals vorige jaren werd na afloop van de avondteekenschool eene tentoonstelling gehouden van werkstukken en teekeningen, door de leerlingen van beide inrichtingen vervaardigd. Zij werd door ruim 1300 personen bezocht. De school mag zich steeds meer in veler belangstelling verheugen.

Veendam. Deze school werd pas in den loop van het jaar 1902 geopend. Zij mag zich verheugen in de belangstelling van velen. De lessen werden met lust en ijver gevolgd.

ONDERWIJZEND PERSONEEL EN LEERLINGEN.

Breda. De onderwijzer Bagchus ontving zijn eervol ontslag, wegens benoeming tot directeur der ambachtsschool te Deventer. In zijne plaats werd benoemd M. A. Raats.

Eindhoven. Aan L. Kooken werd op verzoek eervol ontslag verleend als directeur der teekenklasse. Hij werd vervangen door P. Schuffelen.

Arnhem. J. H. Hendriks werd op verzoek dit jaar niet benoemd. Ten gevolge van eene wijziging in het personeel voor het timmeren kon van de diensten van den assistent-onderwijzer H. ter Haar geen gebruik meer gemaakt worden. Overigens hadden eenige herbenoemingen plaats.

Tiel. Kort na den aanvang van den nieuwen cursus, werd G. v. Herwijnen, door eene ernstige ziekte aangetast, welke hem noodzaakte verlof aan te vragen. Tijdelijk werd hij vervangen door L. J. v. Alphen. J. C. Spoel en C. de Haas werden tijdelijk ontheven van het geven van lessen in Nederlandsche taal en vakrekenen, C. Staal en H. E. Heenink werden daarmede belast.

Nijmegen. G. Tjalkens werd benoemd tot leeraar in het machineteekenen en F. A. Hartmann tot onderwijzer in het bankwerken.

Apeldoorn. H. C. J. te Loo werd tijdelijk benoemd tot onderwijzer in het schilderen aan de dagschool en tot assistent in het handteekenen aan de avondschool. In plaats van A. v. Driesum, die bedankte, werd als assistent in het vakteekenen J. C. Leich benoemd.

's Gravenhage. Het aantal onderwijzers werd met 3 vermeerderd.

Rotterdam. Aan S. J. Hellinghuyzer werd op zijn verzoek eervol ontslag verleend en in diens plaats voor den tijd van een jaar benoemd W. L. Bijvank.

Dordrecht. Wegens zijne benoeming tot directeur der ambachtsschool te Veendam werd door den onderwijzer G. Michell eervol ontslag aangevraagd. Tot zijn opvolger werd J. Mension benoemd.

Gorinchem. De onderwijzer J. I. van Wuyckhuize, die op verzoek eervol ontslag ontving, werd vervangen door B. v. d. Worp. De oud-leerling J. Ames werd benoemd tot tweede onderwijzer in het smeden.

Amsterdam II. De onderwijzer in de Nederlandsche taal en schrijven C. P. J. Snoek overleed op 24 Juni. Tijdelijk werden zijne lessen waargenomen door A. Niemeijer. In November werd A. H. Warnaar in zijne plaats aangesteld. F. C. Bronkhorst, die ontslag aanvroeg, werd vervangen door W. Raap.

Amsterdam I. Aan H. Ossewaarde, werd wegens zijne benoeming tot leeraar in Indië, eervol ontslag verleend. In zijne plaats werd N. F. v. Ruth aangesteld, die later weer vervangen werd door C. Mooijen.

Haarlem. Op zijn verzoek ontving J. Veenendaal eervol ontslag. Zijne lessen werden tijdelijk aan S. de Groot opgedragen. M. L. v. Gemert en C. Montauban, die alleen des Woendags- en Zaterdagsmiddags hun tijd aan de school konden geven, ontvingen eervol ontslag. In hunne plaats werd E. Visser benoemd. De onderwijzer Moezelaar ontving eervol ontslag. Benoemd werden R. Kraakman en P. A. Stürm.

Alkmaar. In plaats van G. Tjalkens, die te Nijmegen benoemd werd, is H. Bokhorst aangesteld.

Goes. M. Hoogesteger ontving om gezondheidsredenen eervol ontslag; J. Crucq werd in zijne plaats tot onderwijzer in het timmeren benoemd.

Amersfoort. De onderwijzer Mooijen werd belast met het handteekenen aan alle leerlingen en het vakteekenen aan de schildersleerlingen. De onderwijzers Blom en de Lange werden benoemd voor het timmeren en schilderen.

Leeuwarden. L. F. W. Gehner moest om gezondheidsredenen verlof aanvragen. Als plaatsvervanger werd E. G. van Mastrigt aangesteld.

Harlingen. Tot onderwijzer in het timmeren en teekenen werd B. Brands aangesteld.

Groningen. In plaats van J. Huyzinga, die overleed, werd M. E. Blank aangesteld. R. Straat vroeg om gezondheidsredenen ontslag aan; in zijne plaats werd de onderwijzer v. d. Lijn benoemd. Ook de onderwijzer Donia verkreeg ontslag en

werd vervangen door R. Venhuis. J. Visser vroeg ontheffing van 4 schooluren aan de machinistenklasse. Daarvoor werden de onderwijzers Wibbens en Bartels aangesteld. De lessen van de onderwijzers Alons en Lit, die ontslag verkregen, werden gegeven door de onderwijzers Groenier, Schut en Jansen.

Winschoten. Voorloopig voor één jaar werd S. Caspers voor het meubelmaken, J. M. v. d. Deyl voor het schilderen en J. A. Hoogesteger voor het bank- en plaatwerken aangesteld. Eene definitieve benoeming ontving G. H. Morhaus als onderwijzer in stoomwerktuigkunde, projectieleer, lijn- en constructieteekenen.

Eene vergelijking van de aan het hoofd dezer paragraaf afgedrukte tabel met die van het vorige jaar doet zien, dat in de heffing van het schoolgeld geene verandering kwam. In Tiel bedraagt het schoolgeld f 6. In Gorinchem f 5 voor elken leerling. In Zwolle bedraagt het maximum f 10, doch de lagere schoolgelden bedragen daar f 7,50, f 5 en f 2,50. In Zierikzee en Goes werd nog geen schoolgeld geheven, zoodat daar respectievelijk 39 en 66 leerlingen kosteloos onderwijs ontvangen.

Aan 19 scholen werd vrijstelling van schoolgeld verleend aan onvermogende leerlingen:

te	Arnhem	98	leerlingen;
„	Tiel	21	„
„	Nijmegen	32	„
„	Apeldoorn	7	„
„	's Gravenhage	93	„
„	Rotterdam	66	„
„	Dordrecht	6	„
„	Gorinchem	25	„
„	Amsterdam I	56	„
„	Amsterdam II	80	„
„	Alkmaar	32	„
„	Middelburg	16	„
„	Amersfoort	18	„
te	Harlingen	17	leerlingen;
„	Groningen	134	„
„	Winschoten	47	„
„	Veendam	20	„
„	Zwolle	35	„
„	Eindhoven	11	„
	Te zamen	814	„

Te Arnhem heeft elk lid der vereeniging „de Ambachtsschool", dat eene jaarlijksche contributie van f 10 of meer betaalt, het recht een leerling kosteloos te plaatsen. Hiervan werd door 8 leden gebruik gemaakt. Bovendien werd voor 9 leerlingen het schoolgeld door particulieren betaald. In Utrecht werd dit laatste gedaan voor 50 leerlingen; 10 leerlingen der ambachtsschool I te Amsterdam werden van gemeentewege kosteloos geplaatst. Dat is samen 77. Met het aantal vrijgestelden en dat der beide kostelooze scholen komt men tot een totaal van 105 + 814 + 77 = 996. Dit getal bedroeg vorig jaar 934. Er is alzoo eene vermeerdering met 62 waar te nemen.

In het geheel namen 19 zoogenaamde toehoorders aan het ambachtsonderwijs deel en wel te Eindhoven 4, te Dordrecht 4, te Leiden 1, te Haarlem 8, te Groningen 1 en te Veendam 1.

Zooals uit de hiervolgende tabel blijkt, werden de ambachtsscholen op 31 December 1902 bezocht door 3770 leerlingen. Dit getal bedroeg op 31 December 1901 3474, alzoo eene vermeerdering met 296.

De leerlingen waren naar de verschillende vakken verdeeld als volgt: 1323 timmerlieden, 295 meubelmakers, 1574 smeden, 416 ververs, terwijl 162 leerlingen een ander vak beoefenden.

Hiervan waren 16 metselaars, 7 beeldhouwers, 7 koper-, zink- en loodwerkers, 63 electriciens, 1 pianomaker, 11 behangers en 23 machinisten.

Het aantal leerlingen dat niet woonachtig is in de gemeente waar de school gevestigd is, bedroeg 1042, tegen 980 in het vorig jaar, eene vermeerdering met 62 leerlingen. Het grootst aantal leerlingen uit buitengemeenten vond men te Utrecht (114). Hierop volgen Alkmaar 101, Arnhem 104, Dordrecht 68, Winschoten 66, Zwolle 64 en Groningen 56. Op de overige scholen was dit aantal geringer.

SCHOLEN.	Timmerlieden.				Meubelmakers.				Smeden (vuur- en bankwerkers).				Ververs.				Overige vakken.				Totaal.					Algemeen totaal.
	1ste kl.	2de kl.	3de kl.	4de kl.	1ste kl.	2de kl.	3de kl.	4de kl.	1ste kl.	2de kl.	3de kl.	4de kl.	1ste kl.	2de kl.	3de kl.	4de kl.	1ste kl.	2de kl.	3de kl.	4de kl.	Timmerlieden.	Meubelmakers.	Smeden.	Ververs.	Overige vakken	
's Hertogenbosch .	10	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	—	—	—	—	28
Breda	23	18	16	—	8	2	5	—	30	27	24	—	9	11	7	—	—	—	—	—	57	15	81	27	—	180
Eindhoven . . .	16	1	—	—	2	1	—	—	5	—	—	—	4	4	1	—	—	—	—	—	17	3	5	8	—	33
Arnhem	25	21	36	—	25	11	9	—	46	44	43	—	20	14	5	—	6	5	5	—	82	45	133	39	16	315
Tiel	18	14	16	—	—	—	—	—	7	6	5	—	5	5	7	—	—	—	—	—	48	—	18	17	—	83
Nijmegen . . .	22	22	—	—	3	3	—	—	28	37	—	—	8	6	—	—	—	—	—	—	44	6	65	14	—	129
Apeldoorn . . .	7	10	—	—	—	—	—	—	7	6	—	—	8	6	8	4	—	—	—	—	17	—	13	26	—	56
's Gravenhage . .	28	19	19	—	14	4	3	—	34	20	14	—	9	4	6	—	38	28	11	—	66	21	68	19	77	251
Rotterdam . . .	42	24	15	—	9	7	3	—	72	40	29	—	13	5	3	—	12	12	10	—	81	19	141	21	34	296
Dordrecht . . .	22	21	19	—	5	4	4	—	24	18	14	—	5	5	4	—	11	—	—	—	62	13	56	14	11	156
Leiden	23	9	8	—	15	2	2	—	23	14	16	—	11	4	4	—	—	—	—	—	40	19	53	19	—	131
Gorinchem . . .	9	12	8	—	—	—	—	—	17	9	11	—	5	3	2	—	—	—	—	—	29	—	37	10	—	76
Amsterdam I . .	30	44	32	19	7	16	5	5	—	—	—	—	16	3	8	11	—	—	—	—	125	33	—	38	—	196
Idem II. .	—	—	—	—	—	—	—	—	56	60	54	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	213	—	—	213
Haarlem	19	21	14	—	7	4	6	—	28	20	18	—	9	2	4	—	—	—	—	—	54	17	66	15	—	152
Alkmaar	21	23	18	—	5	6	4	—	16	14	15	—	6	5	5	—	—	—	—	—	62	15	45	16	—	138
Middelburg . .	6	8	12	—	—	—	—	—	4	5	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	—	16	—	—	42
Zierikzee	6	4	3	—	—	—	—	—	4	7	5	—	4	1	5	—	—	—	—	—	13	—	16	10	—	39
Goes	13	10	12	—	—	—	—	—	10	12	3	—	2	4	—	—	—	—	—	—	35	—	25	6	—	66
Utrecht	44	44	44	—	13	9	8	—	68	57	49	—	14	16	15	—	—	—	—	—	132	30	174	45	—	381
Amersfoort . .	22	18	—	—	—	—	—	—	17	13	—	—	8	6	—	—	—	—	—	—	40	—	30	14	—	84
Leeuwarden . .	21	18	19	—	8	6	2	—	23	16	15	—	7	6	5	—	—	—	1	—	58	16	54	18	1	147
Harlingen . . .	20	14	—	—	—	—	—	—	10	12	—	—	3	4	—	—	—	—	—	—	34	—	22	7	—	63
Groningen . . .	21	21	14	—	8	9	3	—	42	38	32	—	4	5	4	—	14	9	—	—	56	20	112	13	23	224
Winschoten . .	16	16	14	—	5	1	—	—	19	13	18	—	6	—	—	—	—	—	—	—	46	6	50	6	—	108
Veendam	24	—	—	—	—	—	—	—	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	26	—	—	50
Zwolle	18	15	14	—	8	6	3	—	22	17	16	—	7	5	2	—	—	—	—	—	47	17	55	14	—	133
Totaal	526	436	342	19	142	91	57	5	638	505	388	43	183	124	94	15	81	54	27	—	1323	295	1574	416	162	3770

Arnhem: Metselen 16

's Gravenhage: beeldhouwers 6
koper-, zink- en loodwerkers 7
electriciens 63
pianomaker 1
77

Dordrecht: behangers 11

Leeuwarden: beeldhouwer 1

Groningen: machinisten 23

Rotterdam: pianomakers 2
beeldhouwers 7
electriciens 20
instrumentmakers 5
34

De verdeeling der leerlingen naar den leeftijd was als volgt: 1247 van 12—14 jaar, 1853 van 14—16 jaar, 621 van 16—18 jaar en 49 boven de 18 jaar.

Aan enkele scholen maakten eenige leerlingen nog gebruik van de gelegenheid, om na afloop van den cursus nog een jaar de lessen te volgen ter verdere bekwaming.

De ouders van:

1868 leerlingen waren ambachtslieden;

531 „ „ winkeliers of kooplieden;

109 leerlingen waren bouwkundigen of kunstenaars;

533 „ „ ambtenaren, onderwijzers, militairen;

400 „ „ landbouwers en arbeiders;

171 „ „ koetsiers, tuinlieden, schippers enz., terwijl de ouders der overige leerlingen een ander beroep hadden dan de bovengenoemde, of zonder beroep waren.

De hier volgende tabel geeft een overzicht van de toelatings- en overgangsexamens.

SCHOLEN.	Toelatings-examens.			Zonder examen toegelaten.	Afgewezen wegens plaatsgebrek.	Totaal der toegelatenen.	Aantal leerlingen,		Aantal leerlingen die de school verlieten		
	Geëxamineerd.	Afgewezen.	Toegelaten.				bevorderd tot eene hoogere klasse.	niet bevorderd tot eene hoogere klasse.	vóór zij den geheelen cursus hadden doorloopen	nadat zij den geheelen cursus hadden doorloopen	
										met voldoenden uitslag.	zonder voldoenden uitslag.
's Hertogenbosch	—	—	—	10	—	10	18	—	4	8	2
Breda	90	18	72	—	—	72	—	—	19	53	—
Eindhoven	—	—	—	12	—	12	10	9	13	—	—
Arnhem	157	7	124	—	26	124	210	14	40	65	5
Tiel	1	—	1	28	—	29	53	3	8	30	—
Nijmegen	75	17	58	6	—	64	66	4	9	—	—
Apeldoorn	—	—	—	56	—	56	40	1	2	—	—
's Gravenhage	95	27	68	49	6	117	128	53	49	34	—
Rotterdam	279	128	126	—	25	126	152	35	15	63	1
Dordrecht	—	—	--	46	10	46	92	21	19	32	1
Leiden	71	21	50	2	—	52	57	8	9	29	2
Gorinchem	—	—	—	23	—	23	38	11	10	23	—
Amsterdam I	17	7	5	97	65	102	242	37	32	59	9
Amsterdam II	22	18	4	120	255	124	(*) 316	—	20	80	18
Haarlem	27	—	21	50	16	71	94	3	29	39	—
Alkmaar	56	6	50	1	—	51	92	3	12	40	—
Middelburg	—	—	—	11	—	11	32	—	1	12	—
Zierikzee	—	—	—	15	—	15	24	2	8	6	8
Goes	—	—	—	17	—	17	32	17	5	5	—
Utrecht	110	37	73	74	—	147	244	14	23	102	12
Amersfoort	9	4	5	46	—	51	42	2	7	—	—
Leeuwarden	26	9	17	38	64	55	88	8	4	47	—
Harlingen	—	—	—	34	5	34	30	2	3	—	—
Groningen	37	9	28	52	5	80	127	20	18	43	10
Winschoten	—	—	—	52	—	52	63	—	7	1	—
Veendam	2	2	—	50	—	50	—	—	—	—	—
Zwolle	87	21	49	—	17	49	18	14	5	37	4
	1161	331	751	889	494	1640	2308	281	371	808	72

(*) Waarvan 155 in Maart en 161 in September.

Uit deze tabel blijkt, dat een toelatingsexamen werd afgelegd door 1161 jongelieden. Hiervan werden 331 afgewezen, terwijl van de 830 die aan de eischen van het examen voldeden, 19 niet geplaatst konden worden, door gebrek aan ruimte. Van hen die zonder examen toegelaten wenschten te worden, moesten 415 wegens plaatsgebrek afgewezen worden. Dit maakt een totaal van 494, verdeeld over de volgende scholen: Arnhem 26, 's Gravenhage 6, Rotterdam 25, Dordrecht 10, Amsterdam I 65, Amsterdam II 255, Haarlem 16, Leeuwarden 64, Harlingen 5, Groningen 5 en Zwolle 17. Het vorig jaar bedroeg dat aantal 381, dit jaar dus eene vermeerdering met 113. Wel blijkt hieruit, dat uitbreiding van bestaande en oprichting van nieuwe ambachtsscholen steeds meer noodzakelijk wordt.

Nog geeft deze tabel aan, dat aan 808 leerlingen, na het doorloopen van den geheelen cursus, een getuigschrift of diploma uitgereikt kon worden; aan 72 moest dat onthouden worden. Door 371 leerlingen werd de school tusschentijds verlaten.

De redenen daartoe waren:

bij 43 verandering van woonplaats;
„ 61 verandering van beroep;
„ 53 omdat zij een geschikten baas konden krijgen;
„ 20 om vader behulpzaam te zijn;
„ 25 tegenzin in langer school gaan;
„ 40 voortdurende ziekte of overlijden;
„ 7 huiselijke omstandigheden;
„ 21 te weinig aanleg;
„ 30 financieele omstandigheden;
„ 19 niet bevorderd worden naar hoogere klassen;
„ 8 verwijderd worden wegens slecht gedrag;
„ 1 verwijderd worden om herhaald verzuim;
„ 15 onbekend;
„ 28 allerlei andere oorzaken.

Over het algemeen vonden de met diploma ontslagen leerlingen spoedig werk en waren de patroons zeer voldaan over bekwaamheid, gedrag en ijver.

Twee leerlingen, een te 's Gravenhage en een te Leeuwarden, ontvingen ook practisch onderwijs buiten de school.

De leerlingen van enkele ambachtsscholen volgden ook geheel of gedeeltelijk de lessen der burgeravondschool of teekenschool. Te Middelburg, Zierikzee en 's Hertogenbosch is het bezoeken van de burgeravondschool verplicht gesteld: te 's Hertogenbosch tevens het bezoeken van de Koninklijke school voor nuttige en beeldende kunsten.

In de wijze waarop aan de leerlingen werk wordt verschaft, kwam geene verandering. Te Tiel, Nijmegen, Apeldoorn, Leiden, Gorinchem, Amsterdam I en II, Alkmaar, Amersfoort, Leeuwarden, Harlingen, Groningen, Winschoten, Veendam en Zwolle wordt uitsluitend volgens het leerplan gewerkt en, zooveel mogelijk, het onderhoud van de gebouwen aan de leerlingen opgedragen.

Aan de andere scholen wordt bovendien gewerkt voor de gemeente, patroons en particulieren voor zoover deze arbeid binnen de grenzen van het programma valt.

De vervaardigde werkstukken worden aan enkele scholen verloot, aan andere scholen worden zij ten deele verkocht, ten deele verloot en overigens als modellen voor de school bewaard, of bij goed gedrag den leerlingen medegegeven. Bovendien zijn op enkele scholen aan de diploma's prijzen van verschillenden aard verbonden, terwijl te Dordrecht aan de vertrekkenden gemiddeld f 7 opgespaard loon werd uitbetaald. Aan eenige scholen bestaat de gewoonte om de leerlingen vóór het verlaten van de school een proefstuk te laten vervaardigen.

Dit wordt aan andere scholen vervangen door eene repetitie van het geleerde. Aan slechts weinige scholen zijn afzonderlijke cursussen verbonden.

Van de vier volgende tabellen geven de eerste twee een overzicht van de inkomsten en uitgaven van de ambachtsscholen over het jaar 1902.

De derde vermeldt het aantal onderwijzers en het bedrag en aantal der jaarwedden van directeuren en onderwijzers.

De laatste tabel een overzicht van de verdiensten der gediplomeerde oud-leerlingen van ambachtsscholen gedurende de eerstvolgende twee jaren na het verlaten van de school. Bovendien worden daarop vermeld de loonen der volwassen werklieden bij de verschillende patroons, waar de leerlingen werkzaam zijn.

TABEL aanwijzende het bedrag der inkomsten van ambachtsscholen over het jaar 1902.

SCHOLEN.	Subsidie van het Rijk.	Subsidie van de provincie.	Subsidie van de gemeente.	Subsidie van vereenigingen.	Bijdragen van particulieren.	Renten van kapitaal.	Schoolgelden.	Opbrengst van afgeleverd werk.	Batige saldo's van 't vorige jaar.	Overige inkomsten.	Totaal.	*OPMERKINGEN.*
's Hertogenbosch .	—	f 1 000,00	—	—	—	—	f 70,00	—	—	—	f 1 070,00	*a*) De bijdrage van de provincie f 1095 wordt eerst in Juni betaald.
Breda	—	1 500,00	—	—	—	—	—	—	—	—	1 500,00	
Eindhoven . . .	f 1 994,60	—	f 700,00	f 250,00	f 300,00	1,42	265,00	f 29,62⅝	—	f 1 500,00	5 040,64⅝	
Arnhem	12 000,00	3 400,00	13 500,00	150,00	2 261,71	—	1 717,50	1 413,10⅝	—	913,04	35 355,35⅝	
Tiel	6 382,70⅝	*a*) —	1 099,77⅝	1 669,80	618,90	—	393,00	363,60	—	1 357,20	11 884,98	*b*) Waaronder eene toelage van het Rijk voor inrichting van f 1500.
Nijmegen	6 000,00	1 050,00	2 500,00	—	900,00	—	972,00	—	790,57	—	12 212,57	
Apeldoorn . . .	2 500,00	694,00	3 000,00	90,00	421,50	—	830,75	2,74	—	—	7 538,99	
's Gravenhage . .	10 000,00	3 000,00	21 000,00	—	1 141,00	395,36	2 188,50	1 006,42	—	30 008,17	68 739,45	
Rotterdam . . .	11 000,00	3 000,00	28 000,00	150,00	2 176,50	—	1 180,00	221,52	46,99⅝	581,08	46 356,09⅝	
Dordrecht. . . .	6 000,00	1 500,00	5 000,00	80,00	376,75	90,35	381,75	416,50	—	—	13 845,35	
Leiden	7 281,36	1 999,77⅝	4 000,00	—	1 009,50	—	756,25	224,15	1 188,79⅝	236,69	16 696,52	
Gorinchem . . .	4 500,00	1 500,00	2 300,00	700,00	653,50	52,36	515,95	584,18	6 486,19⅝	*b*) 2 510,00	19 802,18⅝	
Amsterdam I . .	11 000,00	4 000,00	11 685,00	2 000,00	993,00	—	2 135,00	15,45	72,33⅝	400,00	32 300,78⅝	
Idem II . .	—	—	25 590,00	—	—	—	1 812,50	170,20	283,34⅝	617,28	28 473,32⅝	
Haarlem	8 000,00	2 000,00	6 000,00	370,00	1 067,50	46,75	1 912,50	1 396,10	—	700,00	21 492,85	
Alkmaar	9 670,00	2 500,00	3 000,00	850,00	525,00	—	1 189,50	1 403,59⅝	—	157,50	19 295,59⅝	
Middelburg . . .	3 350,00	500,00	750,00	445,00	760,50	16,96	127,50	422,70⅝	197,68	—	6 570,34⅝	
Zierikzee	1 450,00	600,00	400,00	50,00	167,50	—	—	388,52⅝	—	—	3 056,02⅝	
Goes	2 892,36	1 050,00	1 050,00	450,00	370,50	—	—	727,54⅝	162,51⅝	94,20	6 797,12	
Utrecht	14 000,00	5 000,00	14 000,00	1 175,00	975,00	—	1 960,00	1 752,45	—	767,08⅝	39 629,53⅝	
Amersfoort . . .	4 200,00	2 000,00	2 000,00	350,00	422,50	—	725,50	215,78⅝	130,79	1 300,00	11 344,57⅝	
Leeuwarden . . .	9 400,00	3 000,00	4 000,00	2 113,75	750,00	1 525,10	1 020,00	1 731,69	—	3 364,20	26 904,74	
Harlingen. . . .	5 000,00	1 750,00	1 925,00	500,00	482,00	40,00	1 259,50	13,80	65,10⅝	30,40	11 065,80⅝	
Groningen . . .	12 304,00	4 478,00	6 478,00	—	1 400,00	—	900,00	703,13	—	—	26 263,13	
Winschoten . . .	6 500,00	2 000,00	2 500,00	545,00	424,00	—	720,00	123,51	—	14 523,97	27 336,48	
Veendam	5 000,00	1 200,00	3 500,00	10,00	344,00	—	208,75	250,00	—	24 108,77	34 621,52	
Zwolle	7 000,00	2 500,00	1 000,00	990,00	533,50	6,67	638,75	1 274,10	—	—	13 943,02	
Totaal . .	f 167425,02⅝	f 51 221,77⅝	f 164 977,77⅝	f 12 938,55	f 19 074,36	f 2 174,97	f 23 880,20	f 14 850,42⅝	f 9 424,32⅝	f 83 169,58⅝	f 549 136,99	

TABEL aanwijzende het bedrag der uitgaven van ambachtsscholen over het jaar 1902.

SCHOLEN.	Jaarwedden van		Premiën voor het pensioneeren van het personeel.	Rente en aflossing van opgenomen kapitaal.	Onderhoud en schoonmaak der gebouwen.	Kosten van leermiddelen, gereedschap en materiaal.	Kosten van vuur, licht en water.	Bedrag der belasting en assurantie.	Overige uitgaven.	Totaal.	OPMERKINGEN.
	directeuren.	onderwijzers en overig personeel.									
's Hertogenbosch.	f 300,00	f 1 800,00	—	—	f 62,00	f 1 150,00	f 35,00	—	f 1 002,00	f 4 349,00	[1]) Waaronder nadeelig saldo vorig jaar ad f 1557,42⅝.
Breda.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	[2]) Idem ad f 1702,41⅝.
Eindhoven . . .	400,00	1 963,75	—	—	127,85⅝	984,36	164,38	f 6,00	[1]) 2 463,77	6 110,11⅝	[3]) Idem ad f 200,41⅝.
Arnhem	2 000,00	20 796,00	f 500,00	f 3 421,65	578,52⅝	5 552,51⅝	949,77	19,25	[2]) 3 025,76⅝	36 843,47⅝	[4]) Idem ad f 205,55.
Tiel	2 000,00	6 176,75	—	660,60	145,43⅝	2 393,52	159,01	59,59	[3]) 576,30⅝	12 171,21	[5]) Idem ad f 1923.76⅝, bouwkosten f 19 942,11⅝, nieuwe machine f 8309,74.
Nijmegen . . .	2 000,00	5 725,00	—	—	300,00	3 647,05	463,78	27,87	1 648,40	13 812,10	
Apeldoorn . . .	1 200,00	3 023,00	—	340,00	86,34⅝	1 340,87⅝	425,59⅝	21,35	[4]) 928,56	7 365,72⅝	[6]) Waaronder verzekering onderwijzers f 973,66⅝.
's Gravenhage . .	2 300,00	21 079,33	—	4 722,50	759,35	3 857,89⅝	1 454,59	224,14	[5]) 31 794,30⅝	66 192,11⅝	
Rotterdam . . .	2 800,00	26 935,07	500,00	3 063,02	1 857,31	4 609,88⅝	1 413,09	357,48⅝	3 712,93	45 248,79	[7]) Waaronder nadeelig saldo vorig jaar f 28,67.
Dordrecht . . .	1 500,00	7 478,00	—	—	66,59	2 006,84	524,11	9,00	2 395,33	13 979,87	
Leiden	2 400,00	6 208,00	642,77	2 419,24	487,33	2 071,28	429,91⅝	71,10	1 966,88⅝	16 696,52	[8]) Idem f 670,57⅝.
Gorinchem . . .	1 237,50	3 003,43	166,57	3 269,47⅝	502,37⅝	2 126,24⅝	163,95⅝	64,50	9 247,13	19 781,18	[9]) Idem f 655,21.
Amsterdam I . .	3 000,00	15 839,00	2 000,00	—	681,23⅝	5 633,66⅝	1 039,53	30,44	4 038,44⅝	32 262,31⅝	[10]) Waaronder bouwkosten f 500.
Amsterdam II. .	2 200,00	15 338,55	2 050,18	—	1 313,99⅝	5 093,08⅝	700,07⅝	75,60	1 250,94	28 022,42⅝	[11]) Idem f 1467,45.
Haarlem. . . .	2 200,00	8 938,75	—	2 010,00	381,07	3 499,50⅝	685,53	72,29	1 454,44	19 241,58⅝	[12]) Waaronder nadeelig saldo vorig jaar f 884,83⅝, waaronder bouwkosten directiewoning f 6650,66⅝, waaronder aank. grond f 4749,37.
Alkmaar. . . .	1 575,00	10 338,77	—	—	165,88⅝	3 927,39	270,31⅝	18,80	[6]) 2 999,43⅝	19 295,59⅝	
Middelburg. . .	666,67⅝	2 855,00	—	—	228,34⅝	2 073,09	—	16,55	217,30	6 056,96	
Zierikzee. . . .	100,00	1 542,45	150,00	138,03	27,86⅝	970,34⅝	41,45	6,00	[7]) 118,20⅝	3 094,34⅝	[13]) Waaronder bouwkosten f 24 748,89⅝.
Goes	400,00	3 765,00	—	860,00	143,65⅝	1 136,23⅝	278,69	44,53	154,70⅝	6 782,81⅝	
Utrecht	2 400,00	19 342,50	873,50	4 922 50	1 109,77	6 902,88⅝	1 396,02	147,01⅝	[8]) 2 147,13⅝	39 241,32⅝	[14]) Waaronder nadeelig saldo vorig jaar f 99,91.
Amersfoort. . .	2 000,00	4 050,00	—	1 205,00	202,05	2 965,24	218,66	95,55	553,94⅝	11 290,45	
Leeuwarden. . .	2 500,00	9 841,13	1 455,00	2 980,00	812,58⅝	4 005,91	872,58⅝	32,77	[9]) 4 390,11⅝	26 889,89⅝	
Harlingen . . .	1 600,00	3 061,00	—	1 500,00	189,05⅝	3 446,84	290,39⅝	20,30	[10]) 733,53⅝	10 841,12⅝	
Groningen . . .	2 400,00	14 637,28	300,00	750,00	643,19	3 595,84	753,52	62,80	[11]) 3 120,50	26 263,13	
Winschoten . .	1 800,00	4 629,50	—	2 290,37	860,53	4 210,81	467,84⅝	66,80⅝	[12]) 12 593,67⅝	26 919,53⅝	
Veendam . . .	2 000,00	1 133,31⅝	—	—	85,78⅝	5 791,23	199,97	28,73	[13]) 25 871,60⅝	35 110,63⅝	
Zwolle	1 800,00	7 637,50	—	17,66	—	3 502,17	—	6,50	[14]) 534,57	13 498,40	
	f 44 779,17⅝	f 227 138,07⅝	f 8 638,02	f 34 570,04⅝	f 11 818,13⅝	f 86 494,70⅝	f 13 397,78	f 1 584,77	f 118 939,93	f 547 360,63⅝	

SCHOLEN.	Getal der onderwijzers.			Jaarwedden van den directeur.	Getal der onderwijzers die eene jaarwedde genieten.					Getal der jaarwedden van directeuren en onderwijzers.	Totaal bedrag der jaarwedden.
	Tevens aan eene burger-avond- of teekenschool verbonden.	Niet aan eene burger-avond- of teekenschool verbonden.	Totaal.		tot en met f 400.	boven f 400, tot en met f 800.	boven f 800, tot en met f 1200.	boven f 1200, tot en met f 1800.	Boven f 1800.		
's Hertogenbosch . .	1	1	2	f 300,00	—	1	1	—	—	3	f 2 100,00
Breda	6	7	13	1 800,00	5	7	1	—	—	14	9 185,00
Eindhoven	—	10	10	400,00	—	—	—	—	—	11	2 363,75
Arnhem	18	6	24	2 000,00	3	8	13	—	—	25	21 825,00
Tiel	—	8	8	1 650,00	2	2	4	—	—	9	7 100,00
Nijmegen	—	7	7	2 000,00	—	5	2	—	—	8	8 400,00
Apeldoorn	4	—	4	1 200,00	1	3	—	—	—	5	3 400,00
's Gravenhage . . .	10	11	21	2 300,00	1	11	6	3	—	22	20 490,00
Rotterdam	—	—	29	2 800,00	—	12	15	2	—	30	27 886,00
Dordrecht	4	8	12	1 500,00	3	8	1	—	—	13	8 978,00
Leiden	4	5	9	2 400,00	2	3	4	—	—	10	8 272,00
Gorinchem	2	3	5	1 650,00	1	4	—	—	—	6	4 455,00
Amsterdam I . . .	10	6	16	3 000,00	2	4	6	4	—	17	18 225,00
Amsterdam II. . .	4	12	16	3 000,00	—	13	—	3	—	17	17 160,00
Haarlem	6	6	12	2 200,00	3	1	8	—	—	13	10 600,00
Alkmaar.	9	—	9	1 575,00	—	5	2	2	—	10	10 325,00
Middelburg. . . .	2	2	4	1 600,00	—	2	2	—	—	5	4 270,00
Zierikzee.	—	—	2	734,40	1	1	—	—	—	3	1 575,20
Goes	4	1	5	800,00	—	5	—	—	—	6	4 045,00
Utrecht	3	19	22	2 400,00	3	3	15	1	—	23	21 805,00
Amersfoort. . . .	2	3	5	2 000,00	—	3	2	—	—	6	6 200,00
Leeuwarden . . .	5	6	11	2 500,00	1	5	4	1	—	12	11 800,00
Harlingen	—	—	4	1 700,00	—	3	1	—	—	5	5 600,00
Groningen	9	15	24	2 400,00	10	9	4	1	—	25	16 634,08
Winschoten . . .	—	6	6	1 800,00	—	5	1	—	—	7	7 000,00
Veendam	3	2	5	2 000,00	3	2	—	—	—	6	4 400,00
Zwolle	6	3	9	1 800,00	—	5	4	—	—	10	9 500,00
	112	147	294	f 49 509,40	41	130	96	17	—	321	f 273 594,03

ONTVANGEN inlichtingen betreffende gediplomeerde oud-leerlingen.

SCHOLEN.	VERDIENSTEN NA HET VERLATEN VAN DE SCHOOL:			Aantal leerlingen waaromtrent inlichtingen ontvangen zijn.	Bij het vak gebleven.		Loonen der volwassen werklieden.
	in 1900 (jaar na vertrek).	één jaar later (1901).	twee jaar later (1902).		Een jaar na hun vertrek (1901).	Twee jaren na hun vertrek (1902).	
's Hertogenbosch.	Van 4—7 c. per uur.	Van 5—10 c. per uur.	Van 6—10 c. per uur en van f 30—f 40 per maand.	14	14	13	Van 16—17 c. per week.
Breda.	Van 3—7 c. per uur en van f 1—f 6,50 per week.	Van 4—10 c. per uur en van f 1,25—f 6,50 per week.	Van 6—16 c. per uur en van f 4—f 5,40 per week.	39	39	36	Van 16—18 c. per uur en f 18 per week.
Arnhem	Van 2—50 c. per uur en van f 0,50—f 2,50 per week.	Van 4—16 c. per uur en van f 1,20—f 3,50 per week.	Van 4—21 c. per uur en van f 4—f 15 per week.	50	44	36	Van 15—20 c. per uur en van f 15—f 18 per week.
Tiel	Van 5—8 c. per uur en van f 1,25—f 12,50 per week.	niet opgegeven.	niet opgegeven.	30	—	—	Van 13—18 c. per uur en van f 9—f 17 per week.
's Gravenhage . .	Van 6—8 c. per uur en van f 2,50—f 6 per week.	Van 12 c. per uur en van f 6—f 11 per week.	Van 8 c. per uur en van f 6—f 15 per week.	22	12	7	Van 18—27 c. per uur en van f 10—f 21 per week.
Rotterdam . . .	Van f 2—f 6,50 per week.	Van f 4—f 8 per week.	Van f 4—f 13,50 per week.	40	32	32	Van f 11—f 20 per week.
Dordrecht . . .	Van 3—8 c. per uur en van f 1,50—f 4,50 per week.	Van 5—14 c. per uur en van f 4—f 12 per week.	Van 10—18 c. per uur en van f 2,50—f 12 per week.	25	25	22	Van 15—20 c. per uur en van f 8—f 15 per week.
Leiden	Van 4—10 c. per uur en van f 1—f 4 per week.	Van 6—12 c. per uur en van f 2—f 6 per week.	Van 7—18 c. per uur en van f 1,50—f 12 per week.	21	19	19	Van 15—21 c. per uur en van f 16—f 18 per week.
Gorinchem . . .	Van 5—6 c. per uur en f 25 per maand.	Van 7—12 c. per uur en f 30 per maand.	Van 11—23 c. per uur en van f 35—f 45 per maand.	12	8	8	Van 13—23 c. per week.
Amsterdam I. .	Van 3—15 c. per uur en van f 1—f 7 per week.	Van 6—20 c. per uur en van f 1,50—f 9,50 per week.	Van 6—25 c. per uur en van f 4,50—f 17,50 per week.	61	56	52	Van 14—28 c. per week.
Amsterdam II. .	Van 3—7 c. per uur en van f 1,75—f 4 per week.	Van 5—12 c. per uur en van f 1,50—f 6,50 per week.	Van 7—15 c. per uur en van f 3—f 10,50 per week.	34	34	33	niet ingevuld.
Haarlem. . . .	Van 4—9 c. per uur en van f 1,20—f 2,50 per week.	Van 5—15 c. per uur en van f 1,50—f 3,50 per week.	Van 8—18 c. per uur en van f 5—f 6,50 per week.	27	20	19	Van 15—25 c. per uur en van f 9—f 20 per week.
Alkmaar. . . .	Van 3—14 c. per uur en van f 0,50—f 4 per week.	Van 6—17 c. per uur en van f 0,75—f 6 per week.	Van 6—20 c. per uur en van f 3—f 10 per week.	52	30	27	Van 14—25 c. per week.
Middelburg. . .	Van 5—8 c. per uur.	Van 6—11 c. per uur.	Van 8—12 c. per uur.	14	12	12	Van 12—25 c. per uur.
Zierikzee. . . .	Van f 3,75—f 4,50 per week.	Van 6—11 c. per uur.	Van f 6,50—f 7 per week.	9	9	9	Van 12—13 c. per uur.
Goes	Van 8 c. per uur.	Van 10 c. per uur.	Van 14 c. per uur.	4	3	3	Van 14 c. per uur.
Utrecht	Van 4—13 c. per uur.	Van 6—16 c. per uur.	Van 8—18 c. per uur.	77	76	76	Van 13—25 c. per uur.
Leeuwarden . .	Van 3—10 c. per uur.	Van 6—16 c. per uur.	Van 15—18 c. per uur en van f 10—f 14 per week.	27	23	23	Van 14—18 c. per uur.
Groningen . . .	Van 3—10 c. per uur en van f 1—f 4 per week.	Van 10—15 c. per uur en van f 2—f 6 per week.	Van 9—16 c. per uur en van f 3—f 8 per week.	43	37	37	Van 13—20 c. per uur en van f 10—f 21 per week.

Aan de vereeniging ter bevordering van het ambachtsonderwijs in Drenthe werd over het jaar 1902 wederom een Rijkssubsidie van f 3000 uitgekeerd. Nieuwe afdeelingen werden in den loop des jaars opgericht in Sleen en Eelde. Het correspondentschap Grieten veranderde bovendien in eene afdeeling. De vereeniging wil thans 1050 leden en donateurs, terwijl bovendien 7 gemeenten jaarlijks contribueeren. Aan de voorbereiding van de ambachtsschool der vereeniging, welke te Assen zal geopend worden, werd krachtig voortgewerkt.

Ten gevolge van de gedane oproepingen meldden zich aan 63 aspiranten, waaronder 2 meisjes. Van deze adspiranten konden 26 voor plaatsing in aanmerking komen, waarvan één kosteloos. Opleiding genieten thans 75 leerlingen.

Op 1 April 1903 werd het 10 jarig bestaan van de vereeniging herdacht.

Aan de vereeniging ter bevordering van het ambachtsonderwijs op de eilanden Voorne en Putten, werkende naar het voorbeeld van de Drenthsche vereeniging werd over het jaar 1902 wederom een Rijkssubsidie van f 200 uitgekeerd.

§ 9. TEEKENSCHOLEN, SCHOLEN VOOR VAKTEEKENEN EN TECHNISCHE WETENSCHAPPEN TEN BEHOEVE VAN AMBACHTS- EN HANDWERKSLIEDEN EN SCHOLEN VOOR BEELDENDE KUNSTEN EN KUNSTNIJVERHEID.

A. TEEKENSCHOLEN EN ANDERE SCHOLEN VOOR VAKTEEKENEN EN TECHNISCHE WETENSCHAPPEN.

Openbare en gesubsidieerde bijzondere scholen.

In de navolgende tabel zijn de scholen vermeld, die, zonder den naam van burgeravondschool te dragen, meer bijzonder bestemd zijn voor het onderwijs in teekenen en andere in art. 13 der wet genoemde vakken en door leerlingen uit den ambachtsstand worden bezocht. Tevens worden in deze tabel vermeld de Rijnschippersschool te Rotterdam en de afdeeling „electriciteitsleer en electrotechniek" van het Genootschap Mathesis Scientiarum Genitrix te Leiden.

Omtrent sommige dezer inrichtingen worden nader bijzonderheden achter deze tabel aangetroffen.

Gemeenten.	Naam der school.	Soort der school.	Vakken van onderwijs.	Getal	
				leeraren.	leerlingen.
Breda,	Teekeninstituut,	openb.	Hand-, lijn-, bouwk. en mach. teeken, boetseeren.	13	491
Bergen op Zoom,	Teekenschool,	id.	Hand- en bouwkundig teekenen.	4	169
Zevenbergen,	Idem,	id.	Idem.	2	34
Helmond,	Idem,	ges. openb.	Idem.	3	46
Eindhoven,	Gemeente-teekenschool,	openb.	Idem.	3	141
Oosterhout,	Teekenschool,	id.	Hand-, lijn- en bouwk. teekenen.	3	125
Waalwijk,	Gemeente-teekenschool,	ges. openb.	Hand-, lijn- en bouwk. teekenen en teekenen toegepast op het schoenvak.	5	59
Waspik,	Idem,	id.	Hand- en lijnteekenen.	3	38
Ravenstein,	Idem,	openb.	Hand-, bouwk-, werktuigkundig teekenen en perspectief.	2	49
Grave,	Idem,	ges. openb.	Hand-, lijn- natuurteekenen en perspectief.	3	46
Meerssen,	Teekenschool,	bijz.	Hand-, lijn-, natuurk. teekenen en perspectief.	4	31
Barneveld,	Idem,	id.	Lijnteekenen.	1	10
Wageningen,	Idem,	ges. bijz.	Hand-, lijn- en vakteekenen, Ned. taal, rekenen, bouwk. natuurk. en meetkunde.	11	126
Borculo,	Idem,	ges. openb.	Hand-, lijn- en bouwkundig teekenen	3	66
Neede,	Idem,	id.	Hand-, en bouwk. teekenen.	2	34
Renkum,	Gemeente-teekenschool,	id.	Hand-, lijn- en bouwk.- teekenen en meetkunde.	2	25
Oosterbeek,	Idem,	id.	Idem.	3	41
Zalt-Bommel,	Avond-teekenschool voor den ambachtsstand,	id.	Hand-, constr. teekenen en wiskunde.	3	44
Doesburgh,	Teekenschool,	ges. bijz.	Hand-, rechtl. bouwk. teekenen, timmeren, smeden en meetk.	7	43

Gemeenten.	Naam der school.	Soort der school.	Vakken van onderwijs.	Getal	
				leeraren.	leerlingen.
Nijkerk,	Teekenschool,	openb.	Rechtl teekenen, meetk. en constructie.	2	24
Harderwijk,	Gemeente-avondteekenschool,	ges. openb.	Hand-, lijn- en vakteenen, rekenen, Nederl. taal, natuurk. en werktuigkunde.	3	72
Didam,	Gemeente-teekenschool,	ges. bijz.	Hand-, lijn- en bouwk. teekenen, practisch rekenen, physica.	2	26
Zutphen,	Teekenschool,	ges. openb.	Hand-, rechtl. teekenen, hout- en marmerschilderen.	5	35
Idem,	Kunstnijverheid- vak- en teekenschool voor mannelijke en vrouwelijke leerlingen,	ges. bijz.	Lijn-, vak- en handteekenen, meubelmaken, nuttige en fraaie handwerken.	5	51
Zevenaar,	Vak-teekenschool,	ges. openb.	Hand- en bouwk. teekenen.	1	25
Heino,	Teekenschool,	bijz.	Hand-, lijn- en vakteekenen.	2	33
Hien en Dodewaard,	Idem,	id.	Hand- en vakteekenen.	2	29
's Gravenhage,	Avond-teekenschool voor volw. handwerkslieden,	ges. bijz.	Hand-, lijn-, bouwk., ornament- en vakteekenen, rekenen, natuur-, meet-, stel- en werktuigkunde.	7	50
Idem,	Teekenschool van den R. K. Volksbond,	id.	Hand-, werktuigk., bouwk. teekenen en meetkunde.	5	96
Rotterdam,	Rijnschipperschool,	ges. openb.	Practische en theoretische kennis van het schippersbedrijf.	5	30
Idem,	Teekenschool St. Jozefs-gezellen vereeniging,	ges. bijz.	Bouwk., rechtl. handteekenen, boetseeren, rekenen, Ned. taal en meetkunde.	14	150
Rotterdam, (Charlois),	Nutsteekenschool,	id.	Hand-, lijn-, machine- en scheepsteekenen, rekenen, algebra en meetkunde.	9	105
Feijenoord,	Teekenschool,	id.	Bouwk. en machineteekenen, Ned. taal en rekenen.	3	78
Scheveningen,	Teekenschool van het Departement van 't Nut,	id.	Hand-, bouw- en lijnteekenen.	3	71
Brielle,	Avondteekensch. voor Ambachtslieden,	ges. openb.	Hand-, lijn-, bouwk. teekenen, werktuigk., Ned. taal, rekenen en meetkunde.	4	43
Woerden,	Teekenschool,	ges. bijz.	Hand-, bouwk. teekenen en rekenen.	4	51
Bodegraven,	Idem,	ges. openb.	Bouwkundig teekenen.	2	28
Alphen,	Idem,	ges. bijz.	Hand-, lijn- en bouwk. teekenen, rekenen, natuurk. hout- en marmerschilderen.	7	91
Leiden,	Teekenschool van den Roomsch-Katholieken Volksbond,	id.	Handteekenen en bouwkunde.	4	60
Idem,	Afd. electriciteitsleer en electrotechniek van het genootschap Mathesis Scientiarum Genitrix.	id.	Electriciteitsleer en electrotechniek, electrotechnisch teekenen.	4	56
Vlaardingen,	Teekenschool,	id.	Hand-, lijn- en vakteekenen, Ned. taal, wiskunde, natuurk. en werktuigkunde en rekenen.	6	29
Gouda,	Handelscursus,	id.	Ned., Fransche, Duitsche en Eng. taal, rekenen en boekhouden.	4	47
Idem,	Teekencursus van de Timmerliedenvereeniging St. Jozeph,	id.	Bouwk. en vakteekenen.	2	23
Vianen,	Teekenschool,	id.	Bouwk. en handteekenen.	1	27

Gemeenten.	Naam der school.	Soort der school.	Vakken van onderwijs.	Getal	
				leeraren.	leerlingen.
Amsterdam,	Avondteekenschool voor handwerkslieden,	ges. bijz.	Vakteekenen van de verschillende ambachten, boetseeren, hout- en marmerschilderen en andere penseeloefeningen enz.	29	557
Idem,	Industrieschool van de Maatschappij v. d. Werk. Stand,	id.	Hand-, lijn-, bouwk. en werktuigk. teekenen, boetseeren, rekenen, stijl- en ornamentleer, materialenkennis.	15	162
Idem,	Teekenschool voor kunstambachten,	id.	Vakteekenen van de verschillende ambachten, natuur- en lijnteekenen, hout- en marmerschilderen, kunstgeschiedenis enz.	13	358
Idem,	Avondambachtssch. voor timmerlieden „Concordia Inter Nos",	id.	Vakteekenen, meetkunde, rekenen en bouwkunde.	10	237
Idem,	Teekenschool der St. Josephsgezellenvereeniging,	id.	Hand-, lijn- en vakteekenen, bouwkunde.	10	139
Idem,	Teekenschool „Patrimonium",	id.	Hand-, lijn-, vak- en bouwk. teekenen, hout- en marmerschilderen.	6	99
Idem,	Teekenschool „de Eenheid",	id.	Scheepsbouwk.- en werktuigk. teekenen, meetkunde, rekenen.	6	100
Idem,	Teekensch. v. d. R. K. Volksbond,	id.	Hand-, lijn- en machineteekenen, hout- en marmerschilderen, timmeren, lezen, schrijven en rekenen.	15	176
Amstelveen,	Teekenschool,	id.	Hand- en lijnteekenen.	2	42
Haarlem,	Avond-vakteekenschool,	id.	Hand-, lijn- en vakteekenen.	7	171
Idem,	Avond-teekenschool van den R. K. Volksbond,	id.	Hand-, lijn- en bouwk. teekenen en perspectief.	3	62
Purmerend,	Teekenschool,	ges. openb.	Hand, pleister, lijn-, bouwk. en vakteekenen, perspectief en meetkunde.	6	58
Edam,	Idem,	id.	Lijn-, hand-, bouwk. teekenen, boetseeren, ornamentleer, meetkunde, natuurk., perspectief en rekenen.	5	78
Hilversum,	Gemeente-teekenschool,	openb.	Rechtl. en bouwk. teekenen.	1	32
Bussum,	Idem,	id.	Hand-, lijn- en vakteekenen, meetkunde, rekenen en Ned. taal.	3	46
Tholen,	Teekenschool,	ges. bijz.	Hand- en bouwk. teekenen, schilderen, rekenen en wisk.	6	32
Goes,	Avondsch. voor Ambachtslieden,	ges. openb.	Vakteekenen van de verschillende ambachten, Ned. taal en wisk.	9	80
Zeist,	Teekenschool,	ges. bijz.	Hand-, bouwk., werktuigk. teekenen, Ned. taal.	8	85
Wijk bij Duurstede,	Idem,	id.	Hand-, lijn- en vakteekenen.	2	32
Leeuwarden,	Teekensch. voor volw. ambachtsl. en vr. leerlingen,	bijz.	Vakteekenen.	6	153
Heerenveen,	Teekenschool,	id.	Hand-, rechtl., bouwk., werktuigk. teekenen, Ned. taal, rekenen en meetkunde.	5	63
Wolvega,	Nutsteekenschool,	id.	Hand- en vakteekenen, schilderen, lezen en rekenen.	4	31

Gemeenten.	Naam der school.	Soort der school.	Vakken van onderwijs.	Getal	
				leeraren.	leerlingen.
Deventer,	Theorethische Ambachtsschool.	openb.	Bouwk.-, werktuigk.-, hand-, lijn-, vak- en ornamentteekenen, boetseeren, timmeren, schilderen en smeden.	16	393
Kampen,	Teekenschool,	id.	Hand- en vakteekenen.	2	83
Balkbrug en Dedemsvaart,	Idem,	ges. bijz.	Hand-, lijn- en vakteekenen.	5	35
Enschedé,	Ambachts-avondschool,	ges. openb.	Ned., Duitsche, en Eng. taal, boekh., rekenen, hand- en vakteekenen, scheikunde en aardrijkskunde.	19	225
Wijhe,	Teekenschool,	id.	Rechtl., hand- en vormteekenen.	8	41
Groningen,	Avondteekenschool,	openb.	Vak-, hand-, decoratief-, lijn- en machine teekenen.	7	156
Assen,	Gemeente-teekenschool,	ges. openb.	Hand-, lijn-, bouwk. en decoratie-teekenen, boetseeren, doorzichtkunde, ornamentteekenen.	3	61
Zuidlaren,	Teekenschool,	ges. bijz.	Hand- en vakteekenen.	2	21
Gieten,	Idem,	id.	Rechtl. en bouwk. teekenen.	1	9
Borger,	Idem,	id.	Hand- en lijnteekenen, Wiskunde en Ned. Taal.	2	17
Smilde,	Idem,	id	Hand- en vakteekenen.	2	18
Hoogeveen,	Idem,	id.	Hand-, rechtl. en bouwkundig teekenen.	3	50
Beilen,	Idem,	id.	Hand-, lijn- en bouwk. teekenen.	2	14
Nieuwbuinen,	Idem,	id.	Hand-, lijn- en vakteekenen, Ned. taal, meetk. en rekenen.	2	24
Dieperbrug,	Idem,	id.	Hand-, lijn- en vakteekenen.	2	11
Norg,	Idem,	id.	Hand-, lijn- en vakteekenen.	1	19
Maastricht,	Patronaat voor jeugdige werkl.	id.	Hand- en bouwk. teekenen.	5	95
Venlo,	Teekenschool,	ges. openb.	Hand- en lijnteekenen en wisk.	5	85
Sittard,	Idem,	ges. bijz.	Hand- en lijnteekenen.	1	73
Weert,	Idem,	id.	Hand- en lijnteekenen, bouwk. rekenen.	5	87
Echt,	Idem,	id.	Hand-, lijn- en vakteekenen.	1	40

Breda. In de eerste en tweede klasse van de hoofdafdeeling handteekenen wordt het teekenen naar stilleven en pleister verdrongen door het ontwerpen van decoratieve versieringen. Voor de meeste klassen bleef het leerplan echter onveranderd. De teekenschool geniet een provinciaal subsidie van f 900. Vele leerlingen bezoeken des Woensdags en Zaterdags de lessen aan de burgeravondschool.

Bergen op Zoom. *Teekenschool.* Voor den nieuwen cursus werden in April 42 leerlingen ingeschreven voor het handteekenen en 24 voor de bouwkunde. Die voor het handteekenen konden onmiddelijk geplaatst worden, voor de bouwkunde slechts 13. In het geheel nemen 65 leerlingen deel aan de lessen in de bouwkunde. Waarschijnlijk komt er in het begin van 1903 localiteit beschikbaar, tot heden door de leerlingen der Rijks- hoogere burgerschool ingenomen. De commissie vertrouwt, dat eindelijk gevolg zal kunnen gegeven worden aan hare wenschen en plannen tot verbetering van de inrichting.

Zevenbergen. *Gemeente-teekenschool.* De school wordt gesubsidieerd door de provincie. Daar het subsidie gering is, zijn tot heden de directeur met één leeraar zonder salaris aan deze inrichting verbonden. De directeur, die in het afgeloopen jaar is overleden, wordt voorloopig vervangen door het hoofd eener school voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs P. W. v. Schendel. Het aantal leerlingen is betrekkelijk gering. Dit vindt zijne oorzaak in den toestand der gemeente, daar de inwoners voor een groot deel veldarbeiders zijn. De inrichting bestaat uit twee afdeelingen; in de eerste wordt alleen handteekenen, in de tweede bouwkundig teekenen onderwezen. Tot de eerste afdeeling behooren ook de leerlingen die het meer uitgebreid lager onderwijs volgen.

Helmond. *Teekenschool.* Op 1 October namen de lessen aan de gereorganiseerde school een aanvang. Met het oog op den veranderden toestand is er bij de opening niet gesproken van eene eigenlijke bevordering van de leerlingen naar eene hoogere klasse, maar werden de oude en nieuwe leerlingen in de verschillende klassen geplaatst. De eerste twee klassen zijn die der burgeravondschool.

De taak van het personeel verbonden aan de beide inrichtingen, meer speciaal om teekenonderwijs te geven, wordt eene te zware.

Uitbreiding van personeel zal noodig zijn.

Eindhoven. Met den aanvang van den wintercursus hadden zich 114 leerlingen aangemeld; 90 werden er van geplaatst. Zij die werden afgewezen, werden voor rekening van den heer H. v. Gardinge toegelaten om 's Zondags gratis de lessen te volgen. Daar het voor de leerlingen van groot belang, zelfs noodzakelijk is, dat ieder de lessen ontvangt in verband met zijn beroep en in de richting van het vak, werd door den directeur voorgesteld het aantal leerlingen in drie groepen te splitsen. Dit voorstel werd goedgekeurd. Aan den wensch om iederen avond les te geven, kon niet worden voldaan.

Oosterhout. *Gemeente-teekenschool.* De school bestaat uit twee afdeelingen, eene voor hand- en eene voor bouwkundig teekenen, welke in verschillende gebouwen, aan de gemeente toebehoorende, gevestigd zijn en die ieder geheel op zich zelf staan. De school voor handteekenen wordt bezocht door 63, die voor bouwkunde door 62 leerlingen. 25 Leerlingen bezoeken beide scholen. Voor lijnteekenen werd in den loop van dezen cursus een assistent benoemd. Het aantal lesuren bedraagt voor elke klasse per week 3. De subsidie der provincie bedroeg f 191,80. Aan A. Wirtz werd op zijn verzoek eervol ontslag verleend. In zijne plaats werd de onderwijzer in handteekenen, te Breda P. Maassen benoemd.

Waspik. *Teekenschool.* Van de 38 leerlingen waren 9 van buiten deze gemeente. De vorderingen der leerlingen waren bevredigend. Trouwe opkomst gepaard aan ijverigen wil maakten, dat verscheidene goede teekeningen tentoongesteld konden worden. Door minder gunstige financieele omstandigheden was het aanschaffen van nieuwere modellen onmogelijk.

Ravenstein. *Teekenschool.* De school stelt zich ten doel bekwame ambachtslieden te vormen. Zij is gratis toegankelijk voor de leerlingen uit Ravenstein en de omligggende gemeenten uit het voormalig land van Ravenstein. Bij genoegzame ruimte worden ook gratis leerlingen van andere gemeenten toegelaten. De gemeente geniet uit het voormalige loterijfonds eene jaarlijksche toelage van f 1834. Op 25 Mei overleed de assistent Th. van Schadewijk.

Grave. *Gemeente-teekenschool.* De school staat buiten eenig verband met andere inrichtingen van onderwijs en wordt gesubsidieerd door de provincie. Zij is toegankelijk voor leerlingen in en buiten de gemeente Grave woonachtig.

Meerssen. *Teekenschool van de vereeniging van den H. Vincentius a Paulo.* Overtuigd van het groote nut en de noodzakelijkheid van het teekenonderwijs van den ambachtsman, had deze vereeniging wel goede verwachting bij de oprichting van de school. De resultaten stelden niet te leur. Het aantal leerlingen was spoedig verdubbeld. De gemeente steunt deze school met f 50. Door het betrekkelijk groot succes aangemoedigd, heeft de vereeniging zich tot het Rijk, tot de Provinciale Staten en tot de gemeente gewend, om subsidie en verhooging van subsidie. Resultaat van dat pogen was, dat een Rijkssubsidie voor de school is aangevraagd, terwijl van elders reeds f 500 in de exploitatiekosten der school verzekerd zijn.

Barneveld. *Teekenschool* opgericht door het departement Barneveld der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Op de begrooting van genoemd departement is voor dit jaar eene som van f 100 uitgetrokken tot instandhouding, terwijl de gemeente gratis een geschikt schoollokaal afstaat. Het onderwijs, dat gedurende 3 avonden per week 1½ uur gegeven wordt, is kosteloos. Alleen zijn de leerlingen verplicht zelf de noodige teekenbehoeften aan te schaffen met uitzondering van passer- en teekendoos. Het volgend jaar zal de cursus zoo mogelijk voortgezet en met handteekenen uitgebreid worden.

Borculo. *Teekenschool.* Bij Koninklijk besluit werd aan de gemeente over het jaar 1902 f 600 subsidie verleend, terwijl over 1903 en volgende jaren een subsidie van f 500 zal worden verleend, welke subsidiën door gemeentebestuur en bevolking op zeer hoogen prijs worden gesteld. 12 Leerlingen der eerste klasse ontvingen prijzen ter belooning of aanmoediging. Einde Maart werd van alle vervaardigde teekeningen eene tentoonstelling gehouden die druk bezocht werd.

Neede. *Teekenschool.* Aan deze school wordt les gegeven in handteekenen en bouwkundig teekenen. Afd. A. ontvangt 6 uur per week onderwijs in handteekenen en 2 uur in lijnteekenen. Afd. B. ontvangt 6 uur per week les in bouwkundig teekenen en 2 uur in handteekenen. Elke afdeeling is verdeeld in 3 klassen.

Renkum en Oosterbeek. *Gemeente-teekenschool.* De school bestaat uit twee afdeelingen: de afd. Renkum en de afd Oosterbeek. Zij staan beide onder één bestuur en onder één hoofd.

Zij ontvangt een Rijkssubsidie van f 800 's jaars, terwijl de gemeente eene bijdrage van f 400 verleent. Het getal leerlingen op de afd. Renkum was iets grooter, dan het vorig jaar. Van de lessen wordt steeds een ijverig gebruik gemaakt. Het getal leerlingen op de afd. Oosterbeek was geringer in aantal dan vorige jaren. Reden hiervan is, dat op het programma hout- en marmerschilderen niet voorkomen en de ververs en schilders nu trachten èn in het teekenen èn in genoemd vak elders onderwijs te ontvangen. De school kwam door verbouwing van de openbare lagere school in het bezit van 2 flinke lokalen, die thans voor het teekenen doelmatig en practisch zijn ingericht.

Zalt-Bommel. *Avondteekenschool voor den Ambachtsstand.* De school geniet een Rijkssubsidie van f 500. De provincie verleent een subsidie van f 128. Dit jaar is de school van de h. b. s. naar een gedeelte der openbare lagere school overgebracht, zoodat zij nu in 2 uitstekend ruime localen gehouden wordt, die zeer goed blijken te voldoen. Bij toelating van de leerlingen wordt een zeer licht examentje afgenomen. Aan het einde van den cursus wordt een diploma uitgereikt en eene openbare les gehouden, waarbij de vervaardigde teekeningen tentoongesteld worden. Een nieuw reglement is in bewerking.

Doesburg. *Teekenschool.* De school gaat uit van de vereeniging „Industrie". Zij geniet een subsidie van de gemeente van f 350, een Rijkssubsidie van f 750, en een provinciaal subsidie van f 300. De school is gesplitst in twee afdeelingen, eene voor het handteekenen en eene voor het lijn- en bouwkundig teekenen. Toelating of overgangsexamens worden niet afgenomen. Ter aanmoediging worden aan verdienstelijke leerlingen kleine prijzen uitgedeeld (gereedschappen, spaarbankboekjes).

Harderwijk. *Gemeentelijke Handteekenschool.* De school geniet Rijks-, provinciaal- en gemeentelijk subsidie. Meer nog dan gedurende den eersten cursus bleek dezen winter, dat te Harderwijk groote behoefte aan eene avondteekenschool was. 75 leerlingen hadden zich voor dezen cursus aangemeld. De localiteiten zijn nog zeer primitief, vooral het handteekenlokaal, dat veel te klein is, inzonderheid voor het natuurteekenen, ook laat de bintlaag van de zaal voor lijn- en vakteekenen veel te wenschen over. Goede verbetering werd dezen winter aangebracht in de verwarming van laatstgenoemd lokaal. Met groote opgewektheid werd ook dit jaar door de leerlingen gewerkt. Toelatingsexamen had niet plaats, terwijl de bevordering naar de tweede klasse geschiedde, naar de driemaandelijksche rapporten.

Didam. *Teekenschool.* Het onderwijs omvatte oorspronkelijk alleen het lijn-, bouwkundig en handteekenen. Langzamerhand heeft zich echter de behoefte geopenbaard het onderwijs uit te breiden met de vakken rekenen (op practisch gebied) en van de beginselen der natuurkennis (physica). Bij wijze van proef, werd eenen assistent-onderwijzer opgedragen in genoemde vakken onderwijs te geven. De resultaten waren zeer bevredigend, zoodat tot de benoeming van een assistent onderwijzer is overgegaan, welk besluit aan de goedkeuring van den Minister van Binnenlandsche Zaken is onderworpen. De vlijt, ijver en vorderingen der leerlingen waren zeer bevredigend. Subsidiën werden verleend door het Rijk, de provincie en de gemeente, respectievelijk ten bedrage van f 200, f 40 en f 50, terwijl de gemeente bovendien een lokaal beschikbaar stelde.

Zutphen. *Teekenschool.* De school is toegankelijk voor hen die den leeftijd van 18 jaar hebben bereikt, voor hen, die herhalingsonderwijs hebben genoten en voor hen, die het eindexamen der burgeravondschool hebben afgelegd.

Zutphen. *Kunstnijverheid-, vak- en teekenschool.* De mannelijke leerlingen volgen zooveel mogelijk de lessen aan de burgeravondschool of daaraan verbonden teekenschool. De school genoot een Rijkssubsidie van f 1500, een gemeentesubsidie van f 600 en een provinciaal subsidie van f 600.

Zevenaar. *Vakteekenschool.* Het onderwijs op deze school omvat tot nog toe het lijn-, bouwkundig en handteekenen. Door de gemeente werd eene subsidie van f 100 verleend, terwijl door het Rijk een subsidie van f 250 en door de provincie een van f 550 is toegezegd. In den loop van het jaar mocht het gelukken gelegenheid te vinden de lessen te doen geven in een geschikt lokaal, dat naar de meening van commissarissen in alles voldoet aan de eischen der wet.

Heino. *Teekenschool „de Eendracht".* Met het uitzicht op subsidiën is het schoolgeld verlaagd en wordt al het benoodigde teekenpapier gratis aan de leerlingen verstrekt. Door de leerlingen der vereeniging werd f 28 bijgedragen. De gemeente verleende een subsidie van f 25 met vrij gebruik van gemeentelokalen met verwarming en verlichting.

Dodewaard. *Nutsteekenschool.* Door toekenning van een Rijkssubsidie daartoe in staat gesteld, kon dezen winter een cursus voor ververs aan dien voor de bouwkundige vakken worden toegevoegd. De heer Slempkes werd als tweede-onderwijzer benoemd, waardoor tevens kon worden voorzien in het handteekenonderwijs aan de overige leerlingen. Tevens kon door deze uitbreiding van onderwijs een grooter getal leerlingen worden opgenomen.

's Gravenhage. *Teekenschool van den Ned. R. K. Volksbond.* Deze school geniet een Rijkssubsidie van f 700, eene provinciale van f 250 en een gemeentesubsidie van f 350.

Rotterdam. *Teekenschool St. Jozeph-gezellen-vereeniging.* Deze school ontvangt van het Rijk een subsidie van f 1500. De overige kosten betaalt de vereeniging.

Rotterdam (Charlois). *Nutsteekenschool* Deze school is eene instelling van het departement „Charlois en Katendrecht" der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Het onderwijs omvat rechtlijnig-, hand-, machine- en scheepsteekenen, rekenen, algebra en meetkunde. Zij geniet een subsidie van de gemeente van f 1850 en f 200 uit de departementskas. Door aftreden van J. v. Kempe Valk werd A. Brans tot eerste onderwijzer, afd. teekenen benoemd. J. J. Laan werd in plaats van den onderwijzer Brans aangesteld, terwijl door uitbreiding van het aantal leerlingen J. van Duyvendijk, speciaal bekend met scheepsteekenen, benoemd werd. Hierdoor kan ook aan de behoefte van onderwijs in dat vak worden voorzien.

Feijenoord. *Teekenschool.* Deze school, welke door de Protestantsch Christelijke IJzer- en Metaalbewerkers- en aanverwante vaklieden-vereeniging „Samenwerking" werd opgericht, bleek bij de inschrijving in eene reeds lang bestaande behoefte te zullen voorzien. De vereeniging mocht zich verheugen in grooten steun bij de fabrikanten. Aan giften ontving zij f 1295 en aan jaarlijksche contributiën van particulieren f 320. Van de gemeente werd een subsidie toegezegd van f 300, van de provincie van f 200. Door het bestuur der vakvereeniging is geen directeur aangesteld, maar eene commissie van bestuur.

Scheveningen. *Teekenschool van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.* In den aanvang van dezen cursus konden de leerlingen geheel klassikaal worden ingedeeld. De afdeeling bouwkundig en lijnteekenen werd in 5 klassen en de afdeeling handteekenen werd in 3 klassen verdeeld. Door plaatsgebrek moesten 10 leerlingen worden afgewezen. Van het Rijk ontving de school weder een subsidie van f 300, van de provincie f 150 en van de gemeente 's Gravenhage f 300. Verder beschikt de school over het gebruik van 2 lokalen, die kosteloos door de gemeente daartoe zijn afgestaan.

Brielle. *Avondteekenschool voor ambachtslieden.* Aan het einde van den cursus werd de gewone jaarlijksche tentoonstelling gehouden. Te gelijk werden prijzen uitgedeeld (gereedschappen en boeken) Aan 2 leerlingen werden medailles toegekend. Met lust worden de lessen gevolgd, terwijl verzuimen niet plaats hebben.

Woerden. *Teekenschool.* Door het onverwacht vertrek van den leeraar in het bouwk. teekenen, Offerman, heeft de timmerman van Gent te Gouda, zich bereid verklaard voorloopig assistentie te verleenen bij het onderwijs in genoemd vak. Van de 51 leerlingen die de school bezochten, waren 16 van buiten. Het Rijk verleende eene subsidie van f 1600, de gemeente f 350 en de provincie Zuidholland f 200 en de provincie Utrecht f 100.

Bodegraven. *Ambachtsteekenschool.* Het onderwijs aan deze school stelt zich ten doel de jongens, die veelal een vak gekozen hebben, naar daarop betrekking hebbende schetsen, teekeningen te doen maken, die hun later nog nuttige voorbeelden in de praktijk kunnen zijn. De school geniet eene provinciaal subsidie van f 100.

Alphen. *Teekenschool.* Subsidiën worden verleend door het depart. der Maatsch. tot Nut van 't Algemeen, Alphen, Oudshoorn, de provincie Zuidholland en de gemeenten Oudshoorn, Alphen en Aarlanderveen. Behalve de onderwijzers in het teekenen, is voor handteekenen als volontair aan de school verbonden W. v. Diest. 5 leerlingen krijgen les in het practisch schilderen, nl. nabootsen van hout en marmer.

Leiden. *R. K. Volksbond. Teekenschool.* Subsidie van het Rijk bedroeg f 400, van de gemeente f 350.

Vlaardingen. *Teekenschool.* Provinciaal subsidie, groot f 500, werd verleend, onder voorwaarde, dat leerlingen uit andere gemeenten zullen worden toegelaten op gelijke voorwaarden als de leerlingen uit de gemeente zelve en dat ieder jaar vóór 15 Maart worde ingezonden een beknopt verslag omtrent den cursus en de verkregen resultaten. De school bestaat uit een 3jarigen cursus en sluit onmiddellijk aan bij de lessen der burgeravondschool met 2jarigen cursus. Zij werd geopend 27 October 1902. Het gebouw bevat 2 vakteekenlokalen, 1 handteekenlokaal, 1 lijnteekenlokaal en 3 lokalen voor rekenen, Ned. taal, natuur- en werktuigkunde.

Gouda. *Handelscursus.* Deze inrichting gaat uit en staat onder beheer van de afd. Gouda van den Nationalen Bond van handels- en kantoorbedienden in Nederland. Zij geniet eene subsidie van de gemeente Gouda, groot f 400, benevens vrij gebruik van gemeubileerde, verwarmde en verlichte lokalen der Stadsmuziekschool. Het doel der vereeniging is het verschaffen van vakonderwijs aan handels- en kantoorbedienden.

Gouda. *Teekencursus der Timmerliedenvereeniging St. Joseph.* Zij bestaat uit slechts één afdeeling of klasse. Toelatings- en overgangsexamens worden niet afgenomen. Een gemeentesubsidie werd verleend groot f 100.

Vianen a/d Lek. *Teekenschool.* De school genoot dezelfde subsidiën als vorige jaren. Tot op heden blijkt de school eene inrichting te zijn, waaraan in deze gemeente werkelijk behoefte was. Echter heeft het bestuur met talrijke bezwaren te kampen, o. a. laat het thans gebruikte lokaal veel te wenschen over wat verlichting en ventilatie betreft. Door den bekrompen toestand van de geldmiddelen konden geene leermiddelen aangeschaft en nog geen leeraar aangesteld worden, die uitsluitend zou belast zijn met onderwijs geven in handteekenen. Het bestuur stelt zich voor, dat met een afzonderlijk onderwijs in genoemd vak het getal leerlingen stellig zal toenemen.

Amsterdam. *Avondteekenschool voor handwerksli den.* Van het Rijk genoot deze inrichting een subsidie van f 5900, van de provincie f 2000 en van de gemeente Amsterdam f 6110. De nieuwe cursus begon met 557 leerlingen. Het aantal ingeschrevenen was 1160, zoodat 600 of meer dan de helft van het voornoemde getal wegens plaatsgebrek moest worden teleurgesteld.

Amsterdam. *Teekenschool van de Maatschappij voor den Werkenden Stand.* De school geniet f 2000 van het Rijk, f 2000 van de gemeente, f 1000 van de Maatschappij voor den Werkenden Stand en vrij gebruik van de lokalen.

Amsterdam. *Teekenschool voor kunstambachten.* Subsidiën werden door het Rijk verleend groot f 4000, door de provincie f 2000 en door de gemeente f 5500.

Amsterdam. *Avondambachtsschool „Concordia Inter Nos".* De cursus werd in een nieuw schoolgebouw gehouden. Het aantal ingeschreven leerlingen bedroeg 321.

Amsterdam. *Teekenschool der St. Josephsgezellenvereeniging.* Ook voor dit jaar werd door het Rijk een subsidie verleend van f 1000, terwijl voor het dienstjaar 1903 de noodige gelden zijn aangevraagd, om te kunnen bevorderen, dat voor dat jaar een Rijkssubsidie aan deze school kan worden toegekend van f 1250. De gemeente verhoogde haar subsidie van f 500 tot f 1000. Het getal leerlingen klom van 117 tot 139. Daar uitbreiding van personeel noodig was, ook omdat de plaatselijke commissie van toezicht voor het middelbaar onderwijs den beslisten wensch had uitgesproken, dat de directeur zich meer met de leiding van het geheel, zij het ook ten koste van het avond aan avond les geven zou bemoeien, werd H. J. Pieters als leeraar aan de school verbonden. Genoemden leeraar werd ook het onderwijs in de materialen-kennis opgedragen, nadat A. P. Roozen ontslag had aangevraagd. Door burgemeester en wethouders werd in dit jaar gevraagd of het bestuur bereid was bij het teekenonderwijs ook het herhalingsonderwijs in te voeren. In verband met de Zondagsschool en het herhalingsonderwijs, dat sedert de reorganisatie reeds gegeven wordt, werd een voorloopig plan ontworpen, dat burgemeester en wethouders werd aangeboden. De resultaten van het onderwijs in cijferleer en vormleer voor de eerste klasse waren onbevredigend. Niet voor het minst is dit te wijten aan de geringe ontwikkeling van enkele leerlingen. De jongens die achterlijk waren, zijn nu verplicht extra reken- en schrijflessen te volgen, welke bij wijze van proef des Zaterdagsavonds door 2 onderwijzers gegeven worden.

Amsterdam. *Teekenschool Patrimonium.* De leermiddelen der school zijn belangrijk vermeerderd o. a. met eene collectie gipsafgietsels, modellen in natura voor het handteekenen, hout- en marmerschilderen enz. en eenige boeken en platen. Verhooging van provincie-subsidie werd niet toegestaan. De financieele toestand der school is zeer slecht. De school beschikt thans over voldoende en goede leermiddelen, goede onderwijskrachten en heeft voortdurend grooter aanvrage tot plaatsing, het is daarom zeer te betreuren, dat de school zoo geringe inkomsten heeft. Door het bestuur worden thans krachtige pogingen aangewend, om althans met een nieuw gebouw te kunnen slagen vóór het einde van den cursus.

Amsterdam. *Avondvakteekenschool „de Eenheid".* Aan subsidiën werden ontvangen van het Rijk f 1000, de gemeente f 800, de provincie f 700, de Nederlandsche Scheepsbouwmaatschappij f 500 en 3 betrokken vakvereenigingen f 75. De afdeeling theoretisch onderwijs is thans geheel in werking.

Amsterdam. *Teekenschool van den Roomsch-Katholieken Volksbond.* Herhalingsonderwijs werd in het programma opgenomen. Als onderwijzer in deze vakken werd W. H. J. Düncker benoemd. Ontslag werd aangevraagd door C. Petrus, G. J. van Vliet, G. de Kater, H. Ansingh en J. Knoops. Daarvoor werden benoemd G. W. Knap, H. van Hanja, A. Mittelmeijer en J. Ponstijn. Voor den onderwijzer Hanja, die in October ontslag aanvroeg, werd A. Jager aangesteld. Bij den aanvang van den cursus moesten 19 leerlingen wegens plaatsgebrek worden afgewezen.

Amstelveen. *Teekenschool.* De school geniet een Rijkssubsidie van f 660. Van de provincie f 160 en van de gemeente f 260 Voor G. J. Feith die eervol ontslag ontving, werd de onderwijzer Lijsen voorloopig benoemd.

Haarlem. *Avondvakteekenschool.* Voor J. Veenendaal, die eervol ontslag ontving, werd de onderwijzer Oosterveld voorloopig benoemd.

Haarlem. *Avondteekenschool van den Roomsch-Katholieken Volksbond.* Jac. Etmans ontving eervol ontslag. In zijn plaats werd J. Heemskerk aangesteld. Boven het bestaande teekenlokaal werd een hulplokaal ingericht, dat voor ± 30 leerlingen plaats aanbiedt. De leermiddelen werden met eenige boekwerken en modellen uitgebreid.

Purmerend. *Teekenschool.* De school genoot een Rijkssubsidie van f 800. De vlijt en opkomst der leerlingen waren bevredigend.

Hilversum. *Teekenschool.* Twee uren per week wordt van gemeentewege aan de leerlingen der teekenschool onderwijs gegeven in rekenen, wiskunde en algebra.

Bussum. *Teekenschool.* De Rijkssubsidie bedroeg f 1000. De bijdrage voor de eerste inrichting f 600.

Tholen. *Teekenschool.* Subsidiën werden door het Rijk, de provincie, gemeente en het Departement Tholen der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen toegekend. Het voorstel van het bestuur aan den Minister van Binnenlandsche Zaken om den zomercursus op te heffen en aan den wintercursus de maanden October en Maart toe te voegen, in dier voege, dat het aantal lesuren hetzelfde bleef, werd goedgekeurd. Bij de nieuwe regeling hadden in het algemeen niet veel verzuimen plaats. Schilderezels, teekentafel, lichtscherm enz. werden aangeschaft. Na afloop van den cursus werd de gewone tentoonstelling gehouden, gevolgd door uitreiking van belooningen en diploma's. De onderwijzer M. C. Maas, die ontslag aanvroeg, werd voorloopig vervangen door P. M. v. d. Broek.

Goes. *Avondschool voor ambachtslieden.* Daar het aantal leerlingen der tweede klasse te groot was voor het handteekenlokaal der Rijks- hoogere burgerschool, alsook voor dat der ambachtsschool, was het noodig deze klasse te splitsen. Hiervoor werd J. Blakstone aangesteld. Tevens werd voor het handteekenen J. Crucq benoemd.

Zeist. *Teekenschool.* 1 Januari 1902 werd het nieuwe gebouw betrokken. Ruimte, verlichting en inrichting voldoen uitstekend. De provincie en gemeente verleenden dit jaar een subsidie van f 600 ieder. Het Rijk f 1200 en de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen f 200.

Wijk bij Duurstede. *Teekenschool.* Zij is verdeeld in 2 afdeelingen. Eene voor hand- en eene voor lijn- en vakteekenen. Diploma's werden aan het einde van den cursus uitgedeeld, de door de leerlingen gemaakte teekeningen werden tentoongesteld en prijzen uitgedeeld. Die voor afd. A bestonden uit teekengereedschappen en letterboeken en die voor afd. B uit timmergereedschappen en de Groot's Handboek voor timmerlieden. Drie leerlingen uit de afd. B namen deel aan het examen ter verkrijging van den graad van gezel in het timmervak, uitgeschreven door de Vereeniging tot veredeling van het ambacht. Ook in verband hiermede wordt in genoemde afd. B de behoefte gevoeld aan onderwijs in wiskunde voor het ambacht.

Leeuwarden. *Teekenschool voor volwassen ambachtslieden en vrouwelijke leerlingen.* Door uitbreiding met een klasse werd het mogelijk al de in aanmerking komende leerlingen te plaatsen.

Heerenveen. *Teekenschool.* De school werd in den loop van dit jaar door de gemeente Schoterland opgericht. Zij ontving van het Rijk eene tegemoetkoming in de kosten van eerste inrichting van f 300 en een jaarlijksch subsidie van f 1000. De leerlingen zijn gesplitst in 2 afdeelingen A en B. De afd. A bevat leerlingen, voor wie het constructief teekenen hoofdzaak is. Afd. B leerlingen voor wie het handteekenen meer op den voorgrond treedt. De lessen worden gegeven in de teeken- en klasselokalen der Rijks- hoogere burgerschool.

Wolvega. *Nuts-teekenschool.* Herhalingsonderwijs werd in October begonnen met alle leerlingen. Toen het in het begin van November ook van gemeentewege werd gegeven, gingen 9 leerlingen, die er voor in de termen vielen, over naar het gemeentelijk herhalingsonderwijs. Met de overige 22 wordt het dezen winter nog voortgezet. Een Rijkssubsidie werd genoten van f 175. Door de gemeente Weststellingwerf werd voor de volgende jaren f 50 toegezegd. Op het adres om provinciaal subsidie werd afwijkend beschikt. Door het hoofdbestuur der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen werd gedurende 10 jaren onder bepaalde voorwaarden f 50 per jaar toegezegd.

Deventer. *Theoretische ambachtsschool.* In Januari werd het besluit in den gemeenteraad genomen om tot het oprichten van een eigen gebouw voor het theoretisch en practisch ambachtsonderwijs over te gaan. Door het Rijk werd wederom een subsidie van f 2500 beschikbaar gesteld, terwijl de provincie besloot voortaan 10 pct. van de voor het ambachtsonderwijs gemaakte kosten te vergoeden. Directeur en leeraren werden benoemd. De nieuwe cursus werd, daar het nieuwe gebouw nog niet klaar was, op den ouden voet voortgezet. Alleen leerlingen of

oud-leerlingen der burgeravondschool worden tot de lessen toegeloten. In Januari zal het nieuwe gebouw in gebruik worden genomen.

Kampen. *Teekenschool.* Het onderwijs aan deze school is bestemd voor aanstaande ambachtslieden, die de lessen der burgeravondschool niet kunnen volgen, of reeds gevolgd hebben.

Balkbrug-Dedemsvaart. *Teekenscholen.* Hoofdzakelijk is het doel dezer scholen, jongelieden, die een ambacht beoefenen teekenonderwijs te verstrekken, ingericht naar de behoefte van het ambacht van den leerling. Subsidiën werden verleend door het Rijk, de provincie, de gemeente Avereest en de afd. Dedemsvaart en omstreken van de vereeniging Volksonderwijs. Eene kleine tentoonstelling werd gehouden van door leerlingen vervaardigde teekeningen; aan de beste leerlingen werden prijzen uitgedeeld.

Enschedé. *Ambachts-avondschool.* In het afgeloopen jaar werd deze school in twee deelen gesplitst. De klassen I en II heeten voortaan burgeravondschool. De hoogere klassen blijven voortaan nog ambachts-avondschool. Zonder examen, worden de leerlingen die de eerste met vrucht doorloopen hebben aan de laatstgenoemde toegelaten. Enkele veranderingen hadden in het onderwijzend personeel plaats.

Groningen. *Avondteekenschool.* Deze teekenklasse is verbonden aan de ambachtsschool en wordt door de gemeente in stand gehouden, die hiervoor jaarlijks een krediet van hoogstens f 2400 toestaat. De school wordt bezocht door leerlingen van 12 jaar en daarboven, die de lagere school met vrucht hebben doorloopen; door leerlingen van 13 jaar en daarboven, die dagelijks de werkplaatsen bezoeken en door volwassen ambachtslieden boven 18 jaar. De leervakken van de avondteekenschool bepalen zich tot lijn-, vak- en handteekenen. Enkele veranderingen hadden in het onderwijzend personeel plaats.

Zuidlaren. *Teekenschool.* De school ontvangt subsidiën van het Rijk, de gemeente en het Dep. Zuidlaren van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Als leerlingen worden toegelaten zij die minstens den leeftijd van 13 jaar hebben bereikt en die met vrucht de lagere school hebben doorloopen. In den toestand der leermiddelen is groote verbetering gekomen. De onderwijzer Stel werd vervangen door den onderwijzer Scheffel.

Borger. Het Rijk bleef ook dit jaar weder subsidie aan de school toekennen, evenals de gemeente, zoodat slechts eene geringe bijdrage van de leerlingen behoefde te worden gevorderd. De lessen werden zeer geregeld bijgewoond, terwijl de Commissie van Toezicht over de gemaakte vorderingen hare tevredenheid uitsprak.

Nieuwbuinen. *Teekenschool.* Het afdeelingsbestuur vormt te gelijk de Commissie van Toezicht op de leerlingen, die door de vereeniging tot bevordering van het ambachtsonderwijs in Drenthe bij verschillende patroons te Nieuwbuinen geplaatst zijn. Wijl deze leerlingen allen moeten deelnemen aan het onderwijs aan de teekenschool, verkrijgt de Commissie van Toezicht ten opzichte van deze leerlingen een dubbel voordeel. Toezicht en invloed zoowel op hunne theoretische als practische ontwikkeling.

Het aantal leerlingen neemt jaarlijks toe.

Dwingeloo. *Teekenschool.* Het toezicht op het teekenonderwijs wordt uitgeoefend door het bestuur der Afd. Diever-Dwingeloo van de Vereeniging tot bevordering van het ambachtsonderwijs in Drenthe. De gemeenten Diever en Dwingeloo verleenen samen een subsidie van f 60 per jaar en dit jaar nog f 55 oprichtingskosten. Het Rijk verleende f 150 subsidie en f 100 oprichtingskosten.

Norg. *Teekenschool.* Over 1902 werd van de gemeente Norg behalve het vrije gebruik der lagere school f 75 in geld genoten, terwijl door het Rijk voor het volgend jaar subsidie werd toegezegd.

Venlo. *Teekenschool.* De school ontvangt een Rijkssubsidie van f 1000 en een provinciale subsidie van f 300.

Sittard. *Teekenschool.* Van het Rijk ontving de school een subsidie van f 800, van de provincie f 300 en van de gemeente f 300. De lessen voor hand- en lijnteekenen worden gegeven in 2 lokalen der gemeenteschool.

Weert. *Teekenschool „St. Jozeph".* staande onder het bestuur der St. Jozephsvereeniging, is door voormeld bestuur opgericht ten behoeve harer leden, hoofdzakelijk aankomende handwerkslieden. Zij is verdeeld in twee afdeelingen, de eene voor handteekenen, de andere voor rechtlijnig- en bouwkundig teekenen. Iedere afdeeling bevat drie klassen. Aan het einde van den cursus wordt eene tentoonstelling gehouden van door de leerlingen vervaardigde werkstukken. Aan de leerlingen in het lijn- en bouwkundig teekenen wordt wekelijks $1^1/_2$ uur les gegeven in rekenen, practische meetkunde enz. De school wordt door het Rijk en de provincie gesubsidieerd.

Echt. *Teekenschool.* Een Rijkssubsidie werd genoten van f 400, een provinciaal van f 150 en een gemeentesubsidie groot f 100, terwijl de gemeente daarenboven gratis het lokaal met verlichting en verwarming schonk.

B. SCHOLEN VOOR BEELDENDE KUNSTEN EN KUNSTNIJVERHEID.

Amsterdam. *Rijksschool voor kunstnijverheid.* De leeraar L. Jünger ontving op zijn verzoek eervol ontslag. Te zijner vervanging werd tot leeraar in de decoratieve beeldhouwkunst benoemd W. M. Retera.

De lessen werden gevolgd door 68 leerlingen, verdeeld over de vier afdeelingen van het onderwijs als volgt:

In de bouwkundige	afdeeling	door	4	leerlingen.
„ „ beeldhouwers	„	„	5	„
„ „ schilders	„	„	44	„
„ „ kunstnaaldwerk	„	„	15	„

Hiervan waren in de:

1e	afdeeling	3	gewone	leerlingen	en 1	hospitant;
2e	„	1	„	leerling	„ 4	hospitanten;
3e	„	35	„	leerlingen	„ 9	„
4e	„	6	„	„	„ 9	„

zijnde in het geheel 45 gewone leerlingen en 23 hospitanten.

Aan zes leerlingen werd vrijstelling van schoolgeld verleend en hiervan waren er 4 bovendien begunstigd met een Rijkssubsidie tot voortzetting van studie.

Met goed gevolg werd afgelegd het overgangsexamen naar de derde klasse in de afdeeling kunstnaaldwerk door 2 gewone leerlingen en 1 hospitante; dat naar de tweede helft van den vierjarigen cursus, door 7 gewone leerlingen en dat naar de vierde klasse, door 5 gewone leerlingen en 1 hospitant.

Aan het eindexamen van den driejarigen cursus in kunstnaaldwerk voldeden 2 gewone leerlingen en 2 hospitanten; aan dat van den vierjarigen cursus 6 gewone leerlingen.

Meerdere leerlingen werden bekroond bij deelneming aan de beantwoording van openbare prijsvragen of vonden bij het verlaten der school een aanvankelijk goeden werkkring.

Evenals vroeger werd herhaaldelijk bij het onderwijs gebruik gemaakt van voorwerpen uit het Nederlandsch museum en werden bij mondelinge lessen verschillende bezoeken gebracht aan de verzamelingen in de Rijks-museumzalen. Tot den tuin en de verzamelingen van het genootschap „Natura Artis Magistra" hadden de leerlingen kosteloos toegang, evenals tot tentoonstellingen van de Maatschappij „Arti et Amicitiae", waarvan tot het maken van studiën door verschillende leerlingen herhaaldelijk gebruik gemaakt werd.

Gemeenten.	Naam der school.	Soort der school.	Vakken van onderwijs.	Getal	
				leeraren.	leerlingen.
's Hertogenbosch,	Koninklijke school voor nuttige en beeldende kunsten,	gesubsidieerd openbaar	Hand-. lijn- en ornamentteekenen. Boetseeren, bouwkunde en schilderen.	12	252
Arnhem,	Teekenschool van het Genootschap „Kunstoefening",	ges. bijzonder	Hand- en lijnteekenen, projectieleer, perspectief, anatomie, geschiedenis der bouwstijlen, boetseeren, schilderen en versieringskunst.	5	193
's Gravenhage,	Academie van Beeldende Kunsten,	idem	Bouwkunde, werktuigkundig teekenen, teekenen naar de natuur, ornament, boetseeren, kunstnijverheid, schilderen.	53	823
Schoonhoven,	Teekenschool der Nijverheidsvereeniging voor goud- en zilversmeden,	idem	Hand-, lijn- en bouwkundig teekenen, vakteekenen, boetseeren en graveeren.	4	87
Amsterdam,	Kunstnijverheidsteekenschool „Quellinus",	idem	Hand-, lijn- en vakteekenen, schilderen, boetseeren, beeldhouwen, stijl- en ornamentleer enz.	9	74
Haarlem,	School voor kunstnijverheid,	idem	Handteekenen, schilderen, boetseeren- en bouwkundig teekenen, enz.	14	219
Utrecht.	Kunstnijverheidsteekenschool,	idem	Theorie der bouw- en versieringskunst en hare geschiedenis; proportieleer van den mensch. Vakteekenen, boetseeren, handteekenen en schilderen.	3	25
Groningen,	Academie „Minerva", afdeeling beeldende kunsten,	idem	Hand- en lijnteekenen, schilderen, boetseeren, stijlleer.	6	134
Maastricht,	Stadsteeken-instituut,	gesubsidieerd openbaar	Hand-, lijn- bouwk.- en werktuigk. teekenen, boetseeren, schilderen, enz.	9	177
Roermond,	Gemeente teekenschool voor nutnuttige en beeldende kunsten,	idem	Hand-, lijn- en bouwk.- teekenen; schilderen, boetseeren en beeldhouwen.	5	159

's Hertogenbosch. *Koninklijke school voor nuttige en beeldende kunsten.* Aan het onderwijs werd deelgenomen door 252 leerlingen. Hiervan waren geplaatst in de afdeeling handteekenen 135; in de afdeeling bouwkunde en bouwkundig teekenen 103; in de afdeeling boetseeren 4 en in de dagklasse voor decoratieve schilderkunst 10 leerlingen.

De inkomsten ten behoeve der school bedroegen: bijdrage van het Rijk f 5 000; bijdrage van de provincie f 900.

De uitgaven beliepen f 11 518,22, zoodat voor de instandhouding van de school ten laste van de gemeente is gekomen de som van f 5 618,22.

Arnhem. *Teekenschool van het Genootschap „Kunstoefening".* Van de 193 leerlingen, die den cursus volgden, waren er 66 vrijgesteld van de betaling van schoolgeld en werden er 44 toegelaten tegen betaling van de helft van het schoolgeld.

De inkomsten bedroegen aan Rijkssubsidie f 1000; aan gemeentesubsidie f 4000; aan contributiën van leden f 110; aan schoolgelden f 1632,75 en van het legaat van den ridder van Kinsbergen f 150.

's Gravenhage. *Academie van Beeldende Kunsten.* Het doel dezer academie is onderwijs te geven aan toekomstige kunstschilders, bouwkundigen, beeldhouwers, teekenleeraars, kunstnijveren, werktuigkundigen en bouwkundigen.

Het leerjaar vangt aan 1 October en eindigt 30 September. Het onderwijs wordt gegeven in twee hoofdcursussen:

1°. een avondcursus van 1 October tot 31 Maart en een dagcursus van 1 October tot 15 April;

2°. een ochtendcursus van 15 April tot 30 September, uitsluitend voor aanstaande bouwkundigen en een dagcursus, van 1 Mei tot 30 September.

Ten behoeve van den cursus 1902/1903 kon worden beschikt over: subsidie van het Rijk f 3 750; subsidie van de provincie f 3 125; subsidie van de gemeente f 18 000; bijdrage van de Koningin f 200; contributie van leden en begunstigers f 611,50; de opbrengst van schoolgelden: *a.* wintercursus f 13 155; *b.* zomercursus f 4 093,50, benevens eenige kleine baten.

Schoonhoven. *Teekenschool van de Nijverheidsvereeniging voor goud- en zilversmeden.* Voor den nieuwen cursus werden ingeschreven 55 oud-leerlingen en 32 nieuwe leerlingen.

De school genoot subsidiën van het Rijk, de provincie, de gemeente en de spaarbank van het departement Schoonhoven der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, respectievelijk van

f 1400, f 300, f 500 en f 100. De Nijverheidsvereeniging gaf f 100. De particuliere bijdragen en de buitengewone inkomsten beliepen f 147,75 en f 85,80; de schoolgelden f 364,60.

Amsterdam. *Kunstnijverheidsteekenschool „Quellinus".* Bij den aanvang van den cursus waren 74 leerlingen ingeschreven; hiervan waren 45 oud- en 29 nieuwe leerlingen.

Het aantal der op verzoek van de gemeente Amsterdam kosteloos geplaatste leerlingen bedroeg 6.

Opgeleid werden voor:

decoratieschilder	27	leerlingen;
lithograaf en teekenaar	24	„
bouwkundige	15	„
beeldhouwer	8	„

De school genoot subsidiën van het Rijk, de provincie en de gemeente, respectievelijk groot f 6000, f 2000 en f 5000. De jaarlijksche bijdragen van particulieren waren f 1175; de buitengewone ontvangsten f 168. Aan schoolgelden werd geïnd f 1963.

Haarlem. *School voor kunstnijverheid.* De leeraren de Bazel en Hana, die op verzoek eervol werden ontslagen, zijn vervangen door de leeraren H. J. M. Walenkamp en S. Jessurum de Mesquita.

Het onderwijs werd door 219 leerlingen gevolgd. Zij waren over de onderscheiden klassen verdeeld als volgt:

Vrouwelijke leerlingen, dagklasse:

Teekencursus	28
Vrouwelijke leerlingen, Woensdag- en Zaterdagmiddagcursus	13

Mannelijke leerlingen, dagklasse:

Afdeeling voor decoratieschilders	18
„ „ artistieke metaalbewerking	13
„ „ lithographen	6
„ „ artistieke houtbewerking	4
„ „ bouwkundigen	1
„ „ studeerenden voor toelatingsexamen der Rijksschool voor teekenonderwijzers	1
„ „ teekenaars voor toegepaste kunst	23
Mannelijke leerlingen, Woensdag- en Zaterdagmiddagcursus	18
Mannelijke leerlingen avondcursus	52
Leerlingen der Rijksnormaallessen	42

van welke 23 vrouwelijke en 19 mannelijke leerlingen.

De leerlingen, die den dagcursus bijwoonden, kwamen uit de volgende plaatsen: Amsterdam, Arnhem, Baarn, Berlicum, Bethlehem (Transvaal), Beverwijk, Curaçao, Deli, Deventer, Dordrecht, Goedereede, Groningen, Haarlem, Helsingfors, Leeuwarden, Leiden, Nijmegen, Oudewater, Overveen, Rotterdam, Sluis, Sneek, Tiel, Utrecht, Vianen, Zandvoort, Zeist en Zwolle.

Aan drie leerlingen werd een einddiploma uitgereikt. Deze vonden door bemiddeling van den directeur plaatsing in de praktijk.

Ook dit jaar werden, onder leiding van leeraren, verschillende excursiën gemaakt.

De inkomsten der school bestonden uit subsidiën van het Rijk, de provincie en de gemeente van f 4500, f 3000 en f 3000; vergoeding normaallessen f 75; subsidie Teylerstichting f 300; opbrengst van schoolgelden f 4 197,50 en onvoorziene bate van f 5,97.

Utrecht. *Kunstnijverheidsteekenschool.* De cursus werd door 25 leerlingen gevolgd. Voor het meerendeel waren het toekomstige decoratie-, glas- en plateelschilders, lithographen, bouwkundigen en beeldhouwers.

Aan ontvangsten werden geboekt aan subsidiën van het Rijk f 1000; van de provincie f 500; van de gemeente f 500 en van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen f 100. De opbrengst der schoolgelden was f 185.

Groningen. *Academie „Minerva"* Het bestuur is thans samengesteld als volgt: H. Ph. Boissevain, voorzitter, J. A. Mulock Houwer, secretaris G. Lewe van Nijenstein, penningmeester. G. Wouters, mr. H. D. Guyot, dr. P. H. Schoute, dr. J. W. Moll, dr. C. H. Th. Bussemaker, D. N. Wentholt en mr. C. W. Stheeman.

De leeraar F. G. W. Oldenwelt ontving, wegens zijne benoeming tot directeur der afdeeling schilderkunst aan de academie te Rotterdam, eervol ontslag. In zijne plaats werd tot directeur benoemd D. de Vries Lam. Ter vervanging van den leeraar H. Boss, ten vorigen jare overleden, werd aangesteld W. Alons.

Het aantal leerlingen bedroeg 134. Hun leeftijd wisselde af van 12-56 jaren.

Ontvangen werd aan:

Rijkssubsidie f 3250, schoolgelden f 1521,50.

Het aandeel in de gemeenschappelijke fondsen voor de afdeeling „beeldende kunsten" bedroeg f 4315,10.

Maastricht. *Stadsteeken-instituut.* Aan den directeur Jac. van Gils werd, op verzoek, eervol ontslag verleend. In zijn plaats werd, met ingang van 1 Augustus 1903, benoemd A. van de Sandt, architect, te Rotterdam.

In Augustus 1902 hebben zich voor den nieuwen cursus aangemeld, 196 leerlingen. Door het niet opkomen van sommigen dezer ving de cursus aan met 165 leerlingen. Wegens nog eenige latere aangiften, bedroeg het aantal op 1 Januari 1903, 177. Van deze leerlingen kwamen er 15 uit omliggende plaatsen.

In de afdeeling „Handteekenen" waren geplaatst 97 leerlingen; in de afdeeling „Technisch teekenen", 70 leerlingen, en in de afdeeling, „Boetseeren" 10 leerlingen.

De afdeeling „hout en marmerschilderen" telde 22 leerlingen, welke in de voorgaande drie afdeelingen zijn begrepen; 105 leerlingen genoten gratis onderwijs.

Aan subsidiën van het Rijk en de provincie werden ontvangen f 2300, en f 300, aan schoolgelden f 310. Het aandeel door de gemeente gedragen beliep f 3168,04.

Roermond. *Gemeenteteekenschool voor nuttige en beeldende kunsten.* Het gebouw wordt voldoende onderhouden, maar het is te klein. De leeftijd, op welken leerlingen worden aangenomen, is reeds twee maal verhoogd, niettegenstaande dat, moeten elk jaar nog jongelingen, wegens plaatsgebrek, worden afgewezen.

Wegens gemis aan de noodige ruimte werd een plan opgemaakt voor den bouw van eene nieuwe teekenschool.

De ontvangsten bedroegen:

aan schoolgelden	f	226,25
„ Rijkssubsidie		2500,00
„ provinciaal subsidie		300,00
Ten laste van de gemeente kwam eene som van	f	3078,35

Gipsafgietsels. Ten behoeve van het teekenonderwijs zijn afgietsels van fraaie oud-Nederlandsche beeldhouwwerken kosteloos afgestaan aan de navermelde inrichtingen:

hoogere burgerschool en teekenschool te Almelo; Christelijke Werkliedenvereeniging, Patrimonium; industrieschool voor vrouwelijke jeugd; openbare handelsschool en 3de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus, teekenschool voor kunstambachten; teekenschilder- en vakschool van den Nederlandschen Roomsch-Katholieken volksbond; en Quelllinusschool, allen te Amsterdam; stadsteekenschool te Breda; Polytechnische School te Delft; burgeravondschool te Deventer; hoogere burgerschool te Enkhuizen; hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus en hoogere burgerschool met 3 jarigen cursus, beiden te 's Gravenhage; burgeravondschool te den Helder; ambachtschool te Nijmegen; gemeenteteekenschool te Rosendaal en Nispen; Academie van Beeldende Kunsten te Rotterdam; burgeravondschool te Tiel; museum van kunstnijverheid te Utrecht; ambachtsschool te Veendam; Koninklijk instituut voor de marine te Willemsoord; kunstnijverheid-, vak- en teekenschool te Zutphen.

Bovendien zijn eenige reproductiën afgestaan aan het Prinsenhof te Delft en aan het bisschoppelijk museum te Haarlem.

De waarde van de in 1902 kosteloos verstrekte afgietsels bedraagt	f	1821,60
Tot en met 31 December 1901 bedroeg zulks		22 751,35
Totaal tot en met 31 December 1902	f	24 572 95

§ 10. BURGERSCHOLEN EN KRACHTENS ART. 14 DER WET DAARMEDE GELIJKGESTELDE INRICHTINGEN.

A. GETAL EN SOORT DER SCHOLEN.

De te Leeuwarden bestaande burgerdagschool is de eenige inrichting van dien aard. In het aantal burgeravondscholen kwam in den loop van 1903 eenige wijziging. Te Enschedé, Almelo en Vlaardingen werden bestaande inrichtingen tot wettelijke burgeravondscholen gereorganiseerd, terwijl te Helmond eene nieuwe burgeravondschool werd opgericht. Te Veendam werd in den loop des jaars de bestaande inrichting opgeheven, om te worden vervangen door eene teekenschool.

In de volgende tabel worden al de hierbedoelde inrichtingen vermeld.

Provinciën.	Gemeenten.	Naam der school.	Jaar der oprichting.	Jaar tot welk ontheffing is verleend.	Duur van den cursus in jaren.	Bedrag van het schoolgeld.		Aantal leerlingen, dat kosteloos onderwijs ontvangt.
						Voor volledig onderwijs per jaar.	Voor enkele lessen per jaar.	
Noordbrabant,	's Hertogenbosch,	Burgeravondschool,	1869	1904	4†	kosteloos.	kosteloos.	108
	Tilburg,	Idem,	1870	1904	2—6	f 1,50	f 1,50	—
	Breda,	Idem,	1867	1903	3†	kosteloos.	kosteloos.	154
	Rosendaal en Nispen,	Teekenschool.	1859	1903	4	f 0,50 per maand.	—	—
	Helmond,	Burgeravondschool,	1902	—	2	f 3, f 1,50	—	5
Gelderland,	Arnhem,	Gemeentelijke avondschool voor handwerkslieden,	1885	Onbep.	5	f 5, f 8, f 20	—	256
	Nijmegen,	Burgeravondschool,	1865	1905	5	f 6	f 1 per uur.	20
	Zutphen,	Idem,	1864	1906	4†	Zutphen f 2, buiten Zutphen f 4	—	—
	Tiel,	Idem,	1870	1903	3	f 6	f 6	64
Zuidholland,	's Gravenhage,	Idem,	1883	Onbep.	2	f 4	—	—
	Rotterdam,	Academie van beeldende kunsten en technische wetenschappen,	1851	Onbep.	7	f 3, f 5, f 10	—	125
	Idem (Kralingen),	Burgeravondschool,	1882	Onbep.	2	f 6, f 3	f 6, f 3	16
	Idem (Delfshaven),	Idem,	—	Onbep.	—	f 3	—	10
	Leiden,	Mathesis Scientiarum Genitrix,	1864	Onbep.	6	f 4,50 tot f 32	—	—
	Dordrecht,	Burgeravondschool,	1866	—	4	f 3	f 1	—
	Delft,	Idem,	1864	1904	3	Evenredig schoolgeld tot maximum van f 10		74
	Schiedam,	Idem,	1869	1904	4	f 4	—	27
	Gouda,	Avondschool voor ambachtslieden,	1896	Onbep.	5	f 5, f 3	—	108
	Gorinchem,	Burgeravondschool,	1871	—	2	f 3	f 3	8
	Vlaardingen,	Idem,	1902	1905	2	f 5	—	—
Noordholland,	Amsterdam,	Idem,	1868	—	3	f 4	—	43
	Haarlem,	Idem,	1864	1904	4	f 4	f 4	—
	den Helder,	Idem,	1857	1907	4	f 6. f 3	—	74
	Zaamdam,	Idem,	1866	1899	4	f 5	f 5	4
	Alkmaar,	Idem,	1869	Onbep.	4	f 2,50, f 5	—	66
	Hoorn,	Idem,	1877	1899	4	f 3	f 3	34
	Enkhuizen,	Idem,	1870	—	3	f 3	f 3	8
Zeeland,	Middelburg,	Idem,	1867	1908	3	f 3	f 3	—
	Vlissingen,	Idem,	1869	1903	2	f 4	—	36
	Zierikzee,	Idem,	1869	—	3	f 4, f 2	f 4, f 2	8

Provinciën.	Gemeenten.	Naam der school.	Jaar der oprichting.	Jaar tot welk ontheffing is verleend.	Duur van den cursus in jaren.	Bedrag van het schoolgeld.		Aantal leerlingen, dat kosteloos onderwijs ontvangt.
						Voor volledig onderwijs per jaar.	Voor enkele lessen. per jaar.	
Utrecht,	Utrecht,	Burgeravondschool en cursus voor industrie-onderwijs,	1868	1905	3	f 2	—	19
	Amersfoort,	Burgeravondschool,	1871	—	3	f 2	—	24
Friesland,	Leeuwarden,	Idem,	1860	—	3	kosteloos.	kosteloos.	47
	Idem,	Burgerdagschool,	1860	—	2	f 5	—	—
	Harlingen,	Burgeravondschool,	1865	1903	2	kosteloos.	kosteloos.	84
	Sneek,	Idem,	—	1903	2	f 1	—	—
Overijssel,	Zwolle,	Idem,	1868	1903	4	f 12, f 6, f 3	f 12, f 6, f 3	128
	Deventer,	Idem,	1865	1903	3†	f 2,50	f 0,50 per uur.	26
	Kampen,	Idem,	1868	1904	4	kosteloos.	kosteloos.	106
	Enschedé,	Idem,	1868	—	2	20 cent per week.	—	—
	Almelo,	Idem,	—	1905	4	f 6	—	29
Groningen,	Groningen,	Avondschool voor ambachtslieden en uitgebreid ambachtsonderwijs,	1866	1907	6	f 5	f 5	130
	Veendam,	School voor nijverheid en landbouw,	1867	Onbep.	4	f 5, f 2,50	f 5, f 2,50	19
Limburg,	Maastricht,	Burgeravondschool,	1867	1908	3†	f 3	f 0,75, f 1.50	41
	Venlo.	Idem,	1896	—	2	f 2.50	—	7
								1 908

Wanneer in kolom 6 van deze tabel het teeken † achter het cijfer staat, duidt dit aan, dat daaronder een jaar van voorbereiding in de voorbereidende klasse begrepen is, uitgezonderd voor Zutphen, waar de voorbereiding 2 jaren duurt.

In dezelfde kolom dezer tabel komen achter Tilburg 2 cijfers voor. Het eerste geldt voor de eerste, en het tweede voor de tweede afdeeling.

Ontheffing van de verplichting tot het oprichten en in stand houden van eene burgerdagschool werd in 1902 verleend aan de volgende gemeenten:

Velsen bij Koninklijk besluit van 20 Februari 1902 n°. 38, tot 1 Januari 1904;

Groningen bij Koninklijk besluit van 1 Maart 1902 n°. 34, tot einde cursus 1906/1907;

den Helder bij Koninklijk besluit van 6 Maart 1902 n°. 39, tot 1 September 1907;

Nijmegen bij Koninklijk besluit van 14 Maart 1902 n°. 8, tot 1 September 1905;

Vlaardingen bij Koninklijk besluit van 31 Mei 1902 n°. 39, tot 1 September 1905;

Tilburg bij Koninklijk besluit van 20 Juni 1902 n°. 127, tot 1 September 1904;

Almelo bij Koninklijk besluit van 21 Juli 1902 n°. 35, tot 1 September 1905;

Veendam bij Koninklijk besluit van 26 September n°. 14, onbepaald;

Middelburg bij Koninklijk besluit van 3 December 1902 n°. 9, tot 1 September 1908;

Maastricht bij Koninklijk besluit van 22 December 1902 n°. 17, tot Januari 1908.

B. AANTAL LEERLINGEN.

De volgende tabel geeft een overzicht van het aantal leerlingen aan het einde van 1901 en 1902.

GEMEENTEN.	Naam der school.	Aantal leerlingen				Toelatingsexamens.			Eindexamens.		
		in Dec. 1901.	in Dec. 1902.	meer in 1902.	minder in 1902.	Ge-examineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.	Ge-examineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.
's Hertogenbosch .	Burgeravondschool,	102	108	6	—	96	55	41	4	4	—
Tilburg	Idem,	195	197	2	—	24	23	1	9	9	—
Breda	Idem,	147	154	7	—	26	20	6	18	18	—
Rosendaal en Nispen	Teekenschool,	206	103	—	103	—	—	—	—	—	—
Helmond	Burgeravondschool,	—	32	32	—	33	30	3	—	—	—
Arnhem	Gemeentelijke avondschool voor handwerkslieden,	337	348	11	—	—	—	—	—	—	—
Nijmegen	Burgeravondschool,	162	204	42	—	90	70	20	7	7	—
Zutphen	Idem,	146	120	—	26	23	11	12	9	9	—
Tiel	Idem,	90	102	12	—	64	45	19	14	13	1
's Gravenhage . .	Idem,	84	110	26	—	29	29	—	—	—	—
Rotterdam . . .	Academie v. beeldende kunsten en technische wetenschappen,	1 592	1 648	56	—	23	18	5	10	8	2
Idem (Kralingen) .	Burgeravondschool,	57	42	—	15	31	20	11	—	—	—
Idem (Delfshaven).	Idem,	100	92	—	8	—	—	—	—	—	—
Leiden	Mathesis Scientiarum Genitrix,	290	320	30	—	60	46	14	27	23	4
Dordrecht. . . .	Burgeravondschool,	206	211	5	—	49	39	10	28	21	7
Delft	Idem,	216	195	—	21	73	57	16	27	19	8
Schiedam	Idem,	88	84	—	4	—	—	—	10	9	1
Gouda	Avondschool voor ambachtslieden,	190	194	4	—	41	24	17	13	8	5
Gorinchem . . .	Burgeravondschool,	36	30	—	6	12	11	1	worden niet afgenomen.		
Vlaardingen . . .	Idem,	—	65	65	—	—	—	—	—	—	—
Amsterdam . . .	Idem,	183	175	—	8	34	4	30	—	—	—
Haarlem	Idem,	209	232	23	—	185	97	88	24	17	7
den Helder . . .	Idem,	134	172	38	—	89	48	41	12	7	5
Zaandam	Idem,	95	90	—	5	5	2	3	9	7	2
Alkmaar	Idem,	208	234	26	—	34	27	7	30	50	—
Hoorn	Idem,	70	75	5	—	42	28	14	11	10	1
Enkhuizen . . .	Idem,	36	33	—	3	31	10	21	—	—	—
Middelburg . . .	Idem,	117	127	10	—	76	53	23	21	15	6
Vlissingen . . .	Idem,	112	92	—	20	41	35	6	—	—	—
Zierikzee	Idem,	58	67	9	—	15	15	—	12	7	5
Utrecht	Burgeravondschool en cursus voor industrieonderwijs,	435	298	—	137	252	177	75	85	77	8
Amersfoort . . .	Burgeravondschool,	74	96	22	—	52	41	11	12	9	3
Leeuwarden . . .	Idem,	48	47	—	1	worden niet afgenomen.			9	7	2
Idem	Burgerdagschool,	28	25	—	3	16	14	2	12	9	3
Harlingen. . . .	Burgeravondschool,	49	84	35	—	2	2	—	13	11	2
Sneek	Idem,	32	32	—	—	42	22	20	7	—	7
Zwolle	Idem,	224	237	13	—	43	15	28	18	15	3
Deventer	Idem,	181	182	1	—	82	70	12	24	23	1

GEMEENTEN.	Naam der school.	Aantal leerlingen				Toelatingsexamens.			Eindexamens.		
		in Dec. 1901.	in Dec. 1902.	meer in 1902.	minder in 1902.	Ge-examineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.	Ge-examineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.
Kampen	Burgeravondschool,	78	106	28	—	41	16	25	worden niet afgenomen.		
Enschedé	Idem,	334	126	—	208	100	81	19	—	—	—
Almelo	Idem,	—	57	57	—	20	14	6	—	—	—
Groningen . . .	Avondschool voor ambachtslieden en uitgebreid ambachtsonderwijs,	202	202	—	—	34	26	8	25	22	3
Veendam	School voor nijverheid en landbouw,	50	73	23	—	21	11	10	—	—	—
Maastricht . . .	Burgeravondschool,	40	41	1	—	29	25	4	—	—	—
Venlo	Idem,	37	40	3	—	—	—	—	—	—	—
		7 288	7 302	592	568	1 960	1 331	629	500	414	86

Deze tabel geeft tot de volgende opmerkingen aanleiding:

a. Het aantal leerlingen van de burgerdagschool te Leeuwarden verminderde dit jaar met 3 en daalde dus op 25.

b. Aan 28 burgeravondscholen vermeerderde het aantal leerlingen, aan 15 verminderde het, aan 2 bleef het gelijk.

Belangrijke vermeerdering viel waar te nemen te Nijmegen, Rotterdam (*Beeldende Kunsten*), Leiden, den Helder en Harlingen.

Belangrijke vermindering te Rosendaal en Nispen, Utrecht en Enschedé. De belangrijke vermindering te Enschedé vindt haar oorzaak in de splitsing der school. Daardoor zijn de eerste twee klassen geworden eene wettelijke burgeravondschool, terwijl de andere klassen onder den naam van ambachtsavondschool onder de teekenscholen zijn ingedeeld.

Het geheele aantal leerlingen dat in December 1902 de scholen bezocht, bedroeg 24 meer dan in December 1901 op de lijsten voorkwam.

De inrichtingen, die eene burgeravondschool vervangen, telden in 1902 39 leerlingen meer dan in 1901. Rotterdam (*Beeldende Kunsten*) vermeerderde met 56, 's Gravenhage met 26 en Leiden met 30 leerlingen. Rosendaal-Nispen daarentegen verminderde met 103.

Van de 7302 leerlingen der burgerdag- en -avondscholen en daarmede gelijkgestelde inrichtingen hadden er 6366 reeds een beroep gekozen.

Naar die verschillende beroepen kunnen zij verdeeld worden als volgt:

2029 timmerlieden;

318 schrijnwerkers en meubelmakers;

1565 smeden;

196 koperslagers, geweer- en instrumentmakers;

217 steenhouwers, metselaars, loodgieters;

113 beeldhouwers; stukadoors;

61 goudsmeden, graveurs;

718 ververs, glazenmakers, verlakkers;

151 bouwkundigen;

23 onderwijzers en aanstaande onderwijzers;

150 kantoorbedienden, klerken;

10 militairen.

Door 815 leerlingen was een beroep gekozen, dat onder de bovengenoemde niet begrepen is, als: slagers, kleermakers, wagenmakers, horlogemakers, letterzetters, bloemisten, behangers, zadelmakers, boekbinders, photografen, kruideniers, sigarenmakers, teekenaars, glasschilders, lijstenmakers, banketbakkers, kappers, scheepsmakers, machinisten, bankwerkers, decoratieschilders, stempelsnijders, enz.

Door 936 was nog geen beroep gekozen.

Onder de ouders dezer leerlingen waren:

526 ambachtslieden;

137 winkeliers of kooplieden;

17 bouwkundigen of kunstenaars, enz.;

151 ambtenaren, onderwijzers, militairen,

terwijl 105 zonder bercep of overleden waren.

Aan de toelatingsexamens werd door 1960 candidaten deelgenomen. Hiervan slaagden 1331 of 68 pct., terwijl 629 dus pl. m. 32 pct. werden afgewezen.

Het eindexamen werd afgelegd door 500 leerlingen. Hiervan verkregen 414 of pl. m. 83 pct. een einddiploma, terwijl 86 of pl. m. 17 pct. moesten worden afgewezen.

Aan enkele leerlingen werd zonder voorafgaand examen een diploma uitgereikt.

Kosteloos onderwijs werd verstrekt aan alle leerlingen der burgeravondscholen te 's Hertogenbosch, Breda, Leeuwarden, Harlingen en Kampen.

Bovendien ontvingen nog kosteloos onderwijs:

te Helmond	5	leerlingen,
„ Arnhem	256	„
„ Nijmegen	20	„
„ Tiel	64	„
„ Rotterdam	125	„
„ Rotterdam (Kralingen)	16	„
„ Rotterdam (Delfshaven)	10	„
„ Delft	74	„
„ Schiedam	27	„
„ Gouda.	108	„
„ Gorinchem	8	„
„ Amsterdam.	43	„
„ den Helder.	74	„
„ Zaandam.	4	„
„ Alkmaar	66	„
„ Hoorn.	34	„

te Enkhuizen	8	leerlingen;
„ Vlissingen	36	„
„ Zierikzee.	8	„
„ Utrecht	19	„
„ Amersfoort	24	„
„ Zwolle	128	„
„ Deventer.	26	„
„ Almelo	29	„
te Groningen	130	leerlingen;
„ Veendam.	19	„
„ Maastricht	41	„
„ Venlo	7	„
Te zamen.	1409	leerlingen.

In het geheel werd alzoo in 1902 aan 1908 leerlingen kosteloos onderwijs verstrekt, tegen 1862 in 1901.

C. ONDERWIJZEND PERSONEEL.

Tilburg. In plaats van den leeraar Blöte, die eervol ontslag vroeg, werd W. G. v. d. Meer, werktuigkundig ingenieur, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool als leeraar in de wiskunde benoemd.

Deze benoeming geschiedde voor den tijd van één jaar, evenals de herbenoeming van A. P. H. v. Weezel Errens, F. J. Popelier, A. W. H. v. Roefsel, A. Lejeune en W. Jansen, met het oog op de oprichting van eene ambachtsschool, waarmede een begin van uitvoering gemaakt is. A. J. Hopman werd als tijdelijk assistent in handteekenen benoemd.

Breda. Wegens het groot aantal leerlingen van Afd. A. der tweede klasse werd als assistent voor het projectieteekenen benoemd W. H. K. Kannemans.

Nijmegen. Door uitbreiding van het aantal leerlingen werd vermeerdering van personeel noodzakelijk en moesten aan enkele leeraars meer lesuren worden opgedragen.

Zutphen. Door het groote aantal leerlingen der eerste klasse moest deze in 3 parallel-afdeelingen gesplitst worden. Als gevolg hiervan werd L. D. Wolters benoemd tot tijdelijk leeraar in wiskunde en Nederlandsche taal voor den cursus 1902—1903. Het personeel werd tevens uitgebreid door de tijdelijke aanstelling van J. Baron tot hulpleeraar in het lijnteekenen en E. J. Wassink tot hulpleeraar in het handteekenen. Daar het hout- en marmerschilderen naar de gemeentelijke teekenschool werd overgebracht, ontving J. W. v. Loo ontslag als leeraar in dat vak.

Tiel. Door het groot aantal leerlingen in de eerste klasse, moest er eene splitsing plaats hebben, hetgeen de aanstelling van een hulpleeraar in Nederlandsche taal, rekenen, geschiedenis en aardrijkskunde noodzakelijk maakte. Voor teekenen werd geen nieuwe leerkracht vereischt, omdat de helft der leerlingen ook de ambachtsschool bezoeken en dus vrijstelling van teekenen hebben.

Delft. De leeraar Mension, tot leeraar in het lijnteekenen aan de burger-avondschool en ambachtsschool te Dordrecht benoemd, ontving eervol ontslag. In zijne plaats werd J. Ploeg benoemd.

Gorinchem. Voor het lijnteekenen werden benoemd B. v. d. Worp Jz., voor de werktuig- en natuurkunde Dr. J. H. Meerburg, terwijl aan de leeraren Tempelman Chat, Bouwman, Boelhouwers en v. Hemert respectievelijk 1 uur per week meer werd opgedragen.

Vlaardingen. Voor den cursus 1902—1903 werden tot leeraren benoemd C. Visser Gzn., A. J. Versteeve en G. J. Bosma.

Helder. Door het groote aantal leerlingen in de eerste klasse en door uitbreiding van het aantal lesuren in de tweede klasse was het noodzakelijk nog een assistent-leeraar in het teekenen aan te stellen en een leeraar in de wiskunde. Om dezelfde reden moesten van de leeraren in het teekenen de lesuren uitgebreid worden.

Alkmaar. G. Tjalkens, assistent-leeraar in het lijn- en vakteekenen, werd in den loop van dit jaar benoemd tot leeraar aan de ambachts- en burgeravondschool te Nijmegen. In diens plaats werd H. Bokhorst, machine- en bankwerker aan eene machinefabriek te Apeldoorn aangesteld.

Hoorn. B. v. d. Worp, leeraar in vakteekenen, werd benoemd tot directeur der ambachtsschool te Gorinchem. In de vacature werd spoedig voorzien door de benoeming van D. Meintema van Amsterdam. De handteekenlessen bleken niet geheel door den leeraar Kerkmeijer gegeven te kunnen worden, zoodat de benoeming van een tijdelijken leeraar voor 4 uur per week noodzakelijk was.

Middelburg. De directeur der ambachtsschool te Gorinchem, J. S. v. Wuyckhuize, werd benoemd tot directeur der burgeravondschool. Met deze benoeming trad de waarnemende directeur A. Langejan als zoodanig af. Door eene andere regeling van het onderwijs was de benoeming van 3 nieuwe assistenten noodig 1 voor meubelmaken, 1 voor schilderen en 1 voor timmeren.

Zierikzee. Het onderwijs in de Staatswetenschappen werd opgedragen aan den directeur J. A. de Bruyn. In plaats van dr. O. v. Faber die eervol ontslag verkreeg, werd C. A. de Looze voor het tijdvak van 1 Januari 1902—1 Januari 1903, als leeraar in natuurkunde en werktuigkunde aangesteld. Dr. H. A. Naber werd tot definitief leeraar benoemd in de wiskunde en in plaats van E. Hazelhof kwam J. Pot als leeraar in de Nederlandsche taal, voorloopig tot 1 September 1903.

Utrecht. Aan dr. E. H. Wijnkes en J. S. Göbel werd om gezondheidsredenen eervol ontslag verleend. P. J. v. Loo, E. Bakker en H. C. Bosson, sedert vele jaren als hulpleeraren voor taal en wiskunde aan de inrichting verbonden, werden niet herbenoemd; de eerste werd tot hoofd, de beide anderen tot onderwijzers aan eene herhalingsschool aangesteld.

Amersfoort. P. Doorn verzocht, wegens andere werkzaamheden, niet in aanmerking te komen voor eene nieuwe benoeming als tijdelijk leeraar in het rechtlijnig teekenen, ook W. v. Schaïk werd niet weder benoemd en met alle lessen in rechtlijnig teekenen werd nu tijdelijk belast C. v. Ouwerkerk, leeraar aan de ambachtsschool. A. Veen, tot dusver assistent-leeraar in handteekenen, werd als zoodanig vervangen door H. Mooijen jr. leeraar aan de ambachtsschool, aangezien den leeraar Veen, wegens toeneming van het aantal afdeelingen, het onderwijs werd opgedragen in rekenen en Nederlandsche taal. S. de Vries kon wegens vermeerderde werkzaamheden aan de hoogere burgerschool nog slechts 6 uren voor geschiedenis en aardrijkskunde aan de burgeravondschool vervullen.

Harlingen. Door benoeming van J. Branbergen tot leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Leeuwarden ontstond eene vacature voor aardrijkskunde, geschiedenis en Staatsinrichting. De vacature voor aardrijkskunde en geschiedenis wordt waargenomen door L. J. Walch, die echter met ingang van 1 Januari 1903 in Kampen benoemd is. De vacature voor Staatsinrichting wordt tijdelijk nog waargenomen door den leeraar Branbergen.

Deventer. Door de splitsing der tweede afdeeling in 3 en der derde afdeeling in 2 parallel-klassen was uitbreiding van personeel noodzakelijk. Het onderwijs in natuur- en werktuigkunde werd aan den leeraar Later opgedragen. Voor wiskunde werden de leeraren de Zee, Vrijburg en Henninck benoemd, voor Nederlandsche taal, geschiedenis en aardrijkskunde de leeraar v. Nijburg, terwijl de leeraar Kassenburg voor Nederlandsche taal in afdeeling IV werd aangesteld.

Enschede. H. U. Thoden v. Velzen is benoemd tot hoofd eener school te Deventer. Met 1 Januari 1903 wordt hij vervangen door J. D. Erdman-Schmidt. In plaats van deze is A. Koster benoemd, terwijl R. v. Dalen met 1 Januari als tijdelijk leeraar in functie treedt in plaats van A. Koster.

Maastricht. Dr. Hoffmans ontving op verzoek eervol ontslag als directeur. In zijne plaats werd H. F. J. Houben aangesteld. De civiel-ingenieur E. Lahaye, tijdelijk leeraar aan de hoogere burgerschool, werd voor het tijdvak van 1 December 1902 tot ultimo Augustus 1903 benoemd tot leeraar in natuur- en scheikunde en mechanica. Door het overlijden van W. A. M. Schravers, leeraar in wiskunde, ontstond eene vacature, waarin tijdelijk voorzien werd door het hoofd eener school Baden tevens leeraar in wiskunde aan de burgeravondschool.

Venlo. J. Weber was door ongesteldheid verhinderd zijne lessen waar te nemen. Hij werd tijdelijk vervangen door de onderwijzers Th. Bloemen en J. H. Beekman.

Inrichtingen, die voor eene burgeravondschool in de plaats treden.

Rosendaal en Nispen. In Januari werden de lessen gestaakt en de school opgeheven, hoofdzakelijk door ziekte en hoogen leeftijd van den toenmaligen directeur Dirckse. Begin Mei werden de lessen hervat en met de leiding en reorganisatie belast A. Wirtz. Voor het geven van bouwkundig onderwijs werden aangesteld A. de Bruyn, architect, en C. Bennaars, gemeenteopzichter, beiden te Rosendaal en het onderwijs in handteekenen aan C. Nootenboom, decoratieschilder te Rosendaal en H. Dirckse, decoratieschilder te Breda.

Gouda. A. v. Kersen, leeraar in Nederlandsche taal, rekenen en rondschrift en F. J. Lugthart, assistent bij het hand- en rechtlijnig teekenen werden bij besluit van 8 Augustus definitief aangesteld.

Rotterdam. Aan J. Streening Jz. werd tegen 1 Januari 1903 om gezondheidsredenen eervol ontslag verleend. H. Evers, hoofdleeraar voor bouwkunst, die 1 October 1902 eervol ontslag ontving, wegens zijne benoeming tot hoogleeraar in de schoone bouwkunde aan de Polytechnische School te Delft, werd vervangen door J. C. v. Dorsser, architect te Parijs. De hoofdleeraar A. D. F. W. Lichtenbelt, die als hoofd van den machinisten-cursus aan de academie verbonden was, werd met 1 September 1902 benoemd tot hoofdleeraar voor werktuigkunde 3de afd. C. Als hoofdleeraar voor decoratieve kunst werd A. le Comte aangesteld. Door het groot aantal leerlingen in bouwkundig teekenen der zesde klasse werd P. A. Weeldenburg als onderwijzer in die klasse benoemd. Tot onderwijzer in de vijfde klasse werd in zijne plaats aangesteld H. v. d. Kloot Meyberg, architect. De architect J. Gort moest ten gevolge van het groote aantal leerlingen voor perspectief aangesteld worden. In plaats van H. Cramer, die wegens 50jarige ambtsvervulling op verzoek eervol ontslag ontving, werd L. P. de Neve aangesteld tot onderwijzer in bouwkundig teekenen. C. Griniers trad in zijne plaats voor werktuigkundig teekenen. In plaats van C. N. van Goor, die verzocht niet herbenoemd te worden, werd J. van Wijngaarden aangesteld.

In totaal nam het aantal leeraren toe met 21 en bedroeg op 31 December 1902 derhalve 550, zooals in onderstaande tabel is vermeld.

GEMEENTEN.	Naam der school.	Aantal leeraren: tevens aan eene hoogere burgerschool of meisjesschool verbonden.	Aantal leeraren: niet aan eene hoogere burgerschool of meisjesschool verbonden.	Aantal leeraren: Totaal.	Jaarwedde van den directeur.	Getal jaarwedden der leeraren: tot en met f 400.	boven f 400 tot en met f 800.	boven f 800 tot en met f 1200.	boven f 1200 tot en met f 1800.	boven f 1800.	Aantal jaarwedden van directeur en leeraren.	Totaal bedrag der jaarwedden.
's Hertogenbosch	Burgeravondsch.	3	6	9	f 600,00	6	2	—	—	—	9	f 3 050,00
Tilburg	Idem.	5	8	13	950,00	7	4	1	—	—	13	5 875,00
Breda	Idem.	8	4	12	600,00	8	3	—	—	—	12	3 912,71
Rosendaal en Nispen	Teekenschool.	1	4	5	700,00	4	—	—	—	—	5	1 900,00
Helmond	Burgeravondsch.	2	3	5	90,00	4	—	—	—	—	5	845,00
Arnhem	Gemeentelijke avondschool voor handwerkslieden.	2	25	27	800,00	23	3	—	—	—	27	8 630,00
Nijmegen	Burgeravondsch.	4	7	11	300,00	5	2	2	1	—	11	6 670,00
Zutphen	Idem.	6	8	14	900,00	12	1	—	—	—	14	4 375,00
Tiel	Idem.	5	3	8	465,00	6	1	—	—	—	8	2 020,00
's Gravenhage	Idem.	—	9	9	800,00	7	1	—	—	—	9	2 634,00
Rotterdam	Academie beeldende kunsten en technische wetenschappen.	6	61	67	2 500,00	11	26	21	4	4	67	58 060,00
Idem (Kralingen)	Burgeravondsch.	—	5	5	800,00	4	—	—	—	—	5	1 880,90
Idem (Delfshaven)	Idem.	—	6	6	630,00	3	2	—	—	—	6	2 520,00
Leiden	Mathesis Scientiarum Genitrix.	2	26	28	900,00	11	14	2	—	—	28	13 184,50

GEMEENTEN.	Naam der school.	Aantal leeraren: tevens aan eene hoogere burgerschool of ambachtsschool verbonden.	Aantal leeraren: niet aan eene hoogere burgerschool of ambachtsschool verbonden.	Aantal leeraren: Totaal.	Jaarwedde van den directeur.	Getal jaarwedden der leeraren: tot en met f 400.	boven f 400 tot en met f 800.	boven f 800 tot en met f 1200.	boven f 1200 tot en met f 1800.	boven f 1800.	Aantal jaarwedden van directeur en leeraren.	Totaal bedrag der jaarwedden.
Dordrecht	Burgeravondsch.	3	10	13	1 000,00	1	4	7	—	—	13	f 11 305,00
Delft	Idem.	5	8	13	1 240,00	4	3	5	—	—	13	8 356,00
Schiedam	Idem.	3	7	10	1 100,00	3	6	—	—	—	10	5 800,00
Gouda	Avondschool voor ambachtslieden.	2	14	16	1 200,00	10	5	—	—	—	16	6 720,00
Gorinchem	Burgeravondsch.	3	4	7	316,00	—	—	—	—	—	7	—
Vlaardingen	Idem.	—	6	6	1 200,00	4	1	—	—	—	6	2 900,00
Amsterdam	Idem.	3	9	12	—	7	4	—	—	—	12	—
Haarlem	Idem.	6	12	18	1 200,00	6	10	1	—	—	18	9 850,00
den Helder	Idem.	—	12	12	1 200,00	8	3	—	—	—	12	4 460,00
Zaandam	Idem.	5	3	8	600,00	5	1	1	—	—	8	3 600,00
Alkmaar	Idem.	—	14	14	1 200,00	9	4	—	—	—	14	6 450,00
Hoorn	Idem.	2	7	9	600,00	7	1	—	—	—	9	2 405,00
Enkhuizen	Idem.	6	—	6	—	—	—	—	—	—	6	Traktementen in die der h. b. s. begrepen.
Middelburg	Idem.	2	16	18	800,00	10	7	—	—	—	18	6 830,00
Vlissingen	Idem.	—	6	6	650,00	3	2	—	—	—	6	2 400,00
Zierikzee	Idem.	5	1	6	—	—	—	—	—	—	6	Traktementen in die der h. b. s. begrepen.
Utrecht	Burgeravonds school, cursus voor industrie-onderw.	8	13	21	f 1 200,00	9	11	—	—	—	21	f 10 895,00
Amersfoort	Burgeravondsch.	7	5	12	400,00	8	2	—	1	—	12	4 420,00
Leeuwarden	Idem.	3	4	7	1 700,00	3	2	—	1	—	7	5 336,00
Idem	Burgerdagschool	3	3	6	1 700,00	3	1	—	1	—	6	5 158,00
Harlingen	Burgeravondsch.	6	4	10	200,00	8	1	—	—	—	10	2 415,00
Sneek	Idem.	2	3	5	300,00	3	1	—	—	—	5	1 600,00
Zwolle	Idem.	2	16	18	1 000,00	12	3	—	2	—	18	7 605,00
Deventer	Idem.	6	13	19	400,00	12	6	—	—	—	19	6 195,00
Kampen	Idem.	8	1	9	600,00	7	1	—	—	—	9	3 451,00
Enschedé	Idem.	—	9	9	—	8	—	—	—	—	9	2 370,00
Almelo	Idem.	4	3	7	400,00	4	2	—	—	—	7	2 500,00
Groningen	Avondschool voor ambachtslieden en uitgebreid ambachtsonderwijs.	4	10	14	1 350,00	1	12	—	—	—	14	10 150,00
Veendam	School voor nijverheid en landbouw.	2	8	10	290,00	9	—	—	—	—	10	1 475,00
Maastricht	Burgeravondsch	4	3	7	400,00	6	—	—	—	—	7	1 300,00
Venlo	Idem.	2	1	3	200,00	2	—	—	—	—	3	600,00
		150	400	550	f 33 481,00	283	152	40	10	4	550	f 252 092,21

D. LEERPLAN EN TOESTAND VAN HET ONDERWIJS.

's Hertogenbosch. Onderwijs in teekenen wordt aan de burgeravondschool niet gegeven; de leerlingen kunnen dat onderwijs aan de Koninklijke school voor Nuttige en Beeldende kunsten kosteloos volgen. Weder stelde de raad der gemeente een som van f 100 beschikbaar voor den aankoop van prijzen; f 25 voor aankoop en onderhoud van schoolmeubelen; f 100 voor schrijfbehoeften en andere hulpmiddelen en f 100 voor natuur- en scheikundige toestellen.

Breda. De samenwerking met directeuren der ambachtsschool en van het stadsteekeninstituut leverde ook dit jaar zeer goede resultaten op. Het schoolverzuim is zeer gering. Alle leerlingen der burgeravondschool volgen de lessen van het stadsteekeninstituut in handteekenen, bouwkundig teekenen en machineteekenen.

Nijmegen. In den aanvang van de maand September is de school met een nieuw programma begonnen. Het eindigen van den cursus werd op den laatsten April bepaald. Teekenbehoeften worden kosteloos verstrekt, doch ter tegemoetkoming in de kosten werd het schoolgeld van f 4 gebracht op f 6 per leerling. Het teekenonderwijs wordt van het gebouw der hoogere burgerschool naar het gebouw der ambachtsschool overgebracht.

Zutphen. Met 1 Januari 1902 werd de afzonderlijke teekenklasse der burgeravondschool opgeheven en werd een gemeentelijke teekenschool opgericht, toegankelijk voor hen, die het eindexamen der burgeravondschool hadden afgelegd, voor leerlingen boven de 18 jaar en voor hen die met vrucht herhalingsonderwijs hadden genoten.

Tiel. De school werd bezocht door 53 leerlingen der ambachtsschool, van welke 28 toestemming hebben verkregen om de teekenlessen niet bij te wonen. Het Nut schonk weder f 20, tot ondersteuning van onvermogende leerlingen, waarvan dit jaar weinig behoefde gebruikt te worden.

Delft. Van 1 Januari tot het einde van den cursus werd bij wijze van proef de lesrooster zoodanig geregeld, dat de lessen zooveel mogelijk 1½ uur duurden. De voordeelen, aan deze regeling verbonden, bleken zóó groot, dat zij voor den nieuwen cursus werd vastgesteld. De verdeeling van de lesuren onderging dientengevolge eene kleine wijziging, waarbij het onderwijs in het lijnteekenen en de rekenkunde een weinig werd uitgebreid ten koste van het onderwijs in Nederlandsche taal, staathuishoudkunde en handteekenen.

Gorinchem. Ten gevolge van eene ministerieele aanschrijving, werd de burgeravondschool dezen cursus uitgebreid, waardoor het aantal lesuren van 16 op 30 gebracht werd. De 14 uren uitbreiding werden als volgt verdeeld: lijnteekenen 7 uur; Nederlandsche taal 1 uur; handteekenen 1 uur; wiskunde 1 uur; mechanica 2 uur en natuurkunde 2 uur. De laatste twee zijn nieuwe vakken.

Vlaardingen. De lessen aan de burgeravondschool met voortgezetten cursus vingen aan den 2den October 1902. Onderwijs wordt gegeven in teekenen, rekenen, wiskunde, Nederlandsche taal en een weinig natuur- en werktuigkunde.

Alkmaar. Ten gevolge van de groote aangifte van leerlingen moest er van eene tweede timmerwerkplaats der ambachtsschool als teekenzaal voor de burgeravondschool gebruik gemaakt worden.
De gewone tentoonstelling van teekeningen werd door vele belangstellenden, zoowel van hier als van elders, bezocht; waaronder directeuren en leeraren van andere inrichtingen.

Hoorn. De school is verdeeld in twee afdeelingen. De eerste afdeeling is bestemd voor jongelieden die een vak beoefenen, waarbij teekenen geen hoofdvereischte is en de tweede afdeeling is bestemd voor die, waarbij teekenen hoofdzaak is. De tweejarige cursus der eerste afdeeling is veranderd in een driejarigen cursus.

Enkhuizen. Sedert het begin van den cursus worden de lessen in het nieuwe schoolgebouw voor M. O. gegeven.

Middelburg. Voor de lessen van den cursus 1902/1 03 werd een nieuw programma en een nieuwe lesrooster opgemaakt, gevolgd door aanstelling van nieuwe assistenten enz. en uitbreiding van lesuren voor vroegere assistenten. Bij dit nieuwe programma werden geschiedenis, aardrijkskunde, scheikunde en technologie voor goed geschrapt en werden vakteekenen, materialenkennis, stoomwerktuigkunde als nieuwe vakken ingevoerd. Het handteekenen heet voortaan handvakteekenen. Eene verdeeling van leerstof voor alle klassen in alle vakken is ingevoerd, terwijl bij het teekenen aan de leeraren (met assistentie) per klasse een gedeelte dier leerstof te verwerken gegeven is, zoodat geregelder aansluiting tusschen de volgende jaren mogelijk is. In verband met de beschikbare localiteiten, hoofdzakelijk voor teekenonderwijs, is het door gebrek aan ruimte nog niet mogelijk, dit geheel naar behooren te geven. Ook op dit gebied is reorganisatie in voorbereiding.

Zierikzee. Bij raadsbesluit van 16 Juli 1902 werd art. 2 der verordening op het openbaar middelbaar onderwijs te Zierikzee aldus gewijzigd dat onder 2°. in plaats van „*e* het hand- en rechtlijnig teekenen" wordt gelezen „*e* de staatswetenschappen *f*. het handteekenen *g*. het rechtlijnig- en vakteekenen".
De school staat in zoodanig verband met de ambachtsschool, dat alle leerlingen dezer laatste inrichting tevens leerlingen der burgeravondschool moeten zijn.

Utrecht. Voor de eerste klasse werden geen nieuwe leerlingen aangenomen. Deze werden verwezen naar de herhalingsscholen voor lager onderwijs. Daartegen heeft zich echter het toezicht verzet.

Amersfoort. Door toeneming van het aantal leerlingen werd ook de tweede klasse gesplitst. Eene definitieve regeling maakt nog steeds een punt van overweging uit.

Harlingen. Door oprichting van eene ambachtsschool is het aantal leerlingen der burgeravondschool aanmerkelijk uitgebreid. Aan bedoelde ambachtsschool wordt alleen practisch onderwijs gegeven, waarom besloten werd het theoretisch gedeelte van het onderwijs aan de burgeravondschool te geven; waardoor het aantal lesuren moest vermeerderd worden. Door het groote aantal leerlingen moest de eerste klasse gesplitst worden, waarvan 1 *a* geheel en 1 *b* grootendeels uit leerlingen der ambachtsschool bestaat.
De overige leerlingen van klasse 1 *b* volgen het volledig onderwijs.

Sneek. De burgeravondschool werd op 15 September geopend. Zij is in plaats gekomen van de industrieschool.

Zwolle. Het getal leerlingen der school neemt voortdurend toe. Bij het begin van den cursus moesten 11 leerlingen op plaatsing wachten. Dit getal is nu tot 4 gesloken.

Kampen. Wegens het groote aantal leerlingen der eerste klasse is deze in 2 afdeelingen gesplitst.

Enschedé. De vroegere ambachtsavondschool bestond uit 6 klassen. De eerste en tweede werden in het afgeloopen jaar tot eene burgeravondschool gereorganiseerd.

Maastricht. Ook dit jaar is het aantal leerlingen, die de lessen aan de burgeravondschool volgen, bijzonder gering te noemen. Onverschilligheid in zake onderwijs, bij ouders zoowel als bij werkgevers, is hiervan als de voornaamste oorzaak op te geven.

Inrichtingen, die voor eene burgeravondschool in de plaats treden.

Rosendaal en Nispen. De stadsteekenschool was eene particuliere instelling, gevestigd in een gebouw, toebehoorende aan de gemeente. In het begin van Mei 1902 werd genoemde school eene gemeentelijke instelling en werden de lessen, die in Januari gestaakt waren, weder hervat met door burgemeester en wethouders tijdelijk aangesteld personeel. Een nieuw leerplan werd vastgesteld. Thans omvat het onderwijs de vakken handteekenen, boetseeren, bouw- en werktuigkundig teekenen, projectieleer en meetkunde. Boetseeren en werktuigkundig teekenen worden alleen bij genoegzame deelneming onderwezen.

's Gravenhage. Door het groot aantal leerlingen, dat zich voor de eerste klasse aanmeldde, moest een derde parallelklasse gevormd worden.

Rotterdam. *Academie van beeldende kunsten en technische wetenschappen.* Ten gevolge van eene wijziging van het reglement werden de vakken van onderwijs in 4 hoofdafdeelingen gescheiden nl. 1ste afd. A voor schilderen; 2de afd. B voor bouwkunst; 3de afd C voor werktuigkunde; 4de afd. D voor decoratieve kunst en kunstnijverheid. De machinistencursus werd dit jaar bezocht door 94 machinisten: 47 leerlingen van den machinisten-cursus deden examen voor de Staatscommissie, belast met het afnemen van het examen als machinist aan boord van koopvaardijschepen. Hiervan slaagde voor examen A 18, voor examen B 13 en voor examen C 8.

Rotterdam (gem. *Delfshaven*). Het onderwijs in wiskunde en Nederlandsche taal is aansluitende aan de derde klasse der Academie voor beeldende kunsten.

Leiden. De leerlingen, die gebruik maken van het onderwijs aan de ambachtsschool zijn verplicht de school van Mathesis Scientiarum Genitrix te bezoeken. Het onderwijs in natuurkunde wordt dienstbaar gemaakt aan het electrotechnisch onderwijs.

E. TOESTAND DER LOKALEN EN HULPMIDDELEN BIJ HET ONDERWIJS.

Tilburg. Door de verbouwing van de lokalen der Rijkshoogere burgerschool werd het lokaal voor lijn- bouwkunde en machineteekenen te klein werd een tijdelijk hulplokaal ingericht, dat dienst moet doen, totdat de lokalen der ambachtsschool gereed zijn.

Tiel. De leermiddelen der school werden weder aanzienlijk uitgebreid o. a. door modellen van het Rijks-museum en van de Rotterdamsche ambachtsschool.

Delft. Met het aanschaffen van groote teekenborden en van leermiddelen werd voortgegaan.

Helder. Met 1 October zijn de lessen, die het vorig jaar in drie gebouwen gegeven moesten worden, aangevangen in het gebouw aan de Hoofdgracht, wat voor een goede regeling van het onderwijs een groote verbetering is.

Zaandam. Wegens onvoldoende ruimte in het bestaande gebouw der hoogere burgerscholen wordt vier avonden in de week ook het lokaal der stadsteekenschool ten behoeve van de burgeravondschool gebruikt.

Hoorn. Door het in gebruik nemen van drie nieuwe teekenzalen, kan de localiteit voldoende geacht worden.

Inrichtingen, die voor eene burgeravondschool in de plaats treden.

Rosendaal en Nispen. Nieuwe leermiddelen werden aangeschaft zooals gipsmodellen, bouwkundige onderdeelen en boek- en plaatwerken. Het meubilair en de verlichting ondergingen ook eene noodzakelijke verbetering.

Rotterdam. *Academie van beeldende kunsten en technische wetenschappen.* Voor het geven van lessen in rekenen, wiskunde en Nederlandsche taal werden 7 lokalen in gebruik genomen van eene openbare school. Drie theoriezalen werden door het wegnemen van glazen afscheidingen in eene teekenzaal veranderd.

§ 11. SCHOLEN VOOR DOOFSTOMMEN, BLINDEN, ACHTERLIJKEN EN SPRAAKGEBREKKIGEN.

Rotterdam. *Inrichting voor doofstommenonderwijs.* Op 1 Januari 1902 maakten van het onderwijs gebruik 147 leerlingen, waarvan 88 jongens en 59 meisjes. Gedurende dat jaar werden opgenomen 17 leerlingen, 13 mannelijke en 4 vrouwelijke. Daarentegen werden na volbrachten leertijd 15 mannelijke en 6 vrouwelijke leerlingen ontslagen; voorts konden 1 mannelijke en 2 vrouwelijke leerlingen naar eene school voor hoorenden overgaan en moest 1 mannelijke leerling om gezondheidsredenen naar huis gezonden worden. Op 31 December 1902 werd de inrichting derhalve bezocht door 139 leerlingen, waarvan 84 jongens en 55 meisjes.

Van de 17 nieuw opgenomenen kwamen 5 uit Rotterdam, de overigen uit verschillende oorden des lands. Voor één hunner wordt f 150, voor één f 75, voor 3 ieder f 50 en voor 2 ieder f 13 leergeld per jaar betaald. De overigen genieten kosteloos onderwijs en bovendien worden hiervan 7 geheel of ten deele ten koste van de inrichting verpleegd.

Van de 139 leerlingen die de school op 31 December 1902 telde zijn 44 uit Rotterdam en derhalve bij hunne ouders woonachtig. Naar hunne herkomst uit de verschillende provinciën zijn de leerlingen als volgt verdeeld: Zuidholland 90, Noordholland 19, Zeeland 13, Gelderland 7, Noordbrabant 5, Utrecht 4, terwijl 1 leerling afkomstig is uit Oost-Indië.

Aan 110 leerlingen wordt kosteloos onderwijs verstrekt; 71 hunner worden bovendien geheel of gedeeltelijk ten koste van de inrichting verpleegd. Aan het einde van het jaar 1902 werden 27 leerlingen onder toezicht van het bestuur bij werkbazen in de stad opgeleid tot eenig beroep of bedrijf, t. w. 10 tot schoenmaker, 3 tot kleermaker, 1 tot wagenmaker, 4 tot meubelmaker, 1 tot mandenmaker, 1 tot goudsmid en 1 tot kuiper.

De gezondheidstoestand van de leerlingen was wederom zeer gunstig.

De inrichting leed in den loop van den cursus een gevoelig verlies door het overlijden op 31 Maart 1903 van den directeur tevens secretaris, Ic. Bikkers, die gedurende bijna een halve eeuw zijne beste krachten aan de inrichting wijdde. In zijne plaats werd benoemd A. F. Fehmers, tot dusver adjunct-directeur.

St. Michielsgestel. *Instituut voor doofstommen.* Het jaar ving aan met 131 leerlingen, 63 jongens en 68 meisjes. In den loop des jaars werden aangenomen 11 jongens en 6 meisjes. Daarentegen werden ontslagen 4 jongens en 5 meisjes, terwijl 1 jongen en 3 meisjes zijn overleden. Aan het einde van het jaar waren derhalve 135 kweekelingen, 69 jongens en 66 meisjes aanwezig. Behalve bedoelde vier sterfgevallen was de gezondheidstoestand in het instituut over het algemeen zeer gunstig. In het onderwijzend personeel hadden eenige mutatiën plaats. Het leerplan werd eenigzins uitgebreid en omvat thans godsdienstleer, Nederlandsche taal, spreken, lezen, schrijven, rekenen, gewijde en vaderlandsche geschiedenis, aardrijkskunde en teekenen. Bovendien leeren de jongens verschillende ambachten als letterzetter, schoen- en kleermaker. De meisjes krijgen bovendien onderwijs in nuttige en fraaie handwerken en huishoudelijke bezigheden.

Door de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen en de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij werd evenals vroeger aan de leerlingen vrij vervoer toegestaan bij het begin en het einde van de vacantie.

Groningen. *Instituut voor doofstommen.* Aan het einde van den cursus 1901/1902 werden 18 leerlingen ontslagen. Een meisje

overleed tijdens de zomervacantie en 3 leerlingen keerden na de vacantie niet weder. Daarentegen werden in September 1902 21 nieuwe leerlingen aangenomen, zoodat de nieuwe cursus met 173 leerlingen aanving. Gedurende het cursusjaar kwamen nog 2 meisjes en één jongen te overlijden; bovendien verlieten 2 leerlingen de inrichting wegens zwakheid van geestvermogens om elders verpleegd te worden en moest wegens ziekte één leerling de inrichting verlaten.

Tusschentijds werd nog één mannelijke leerling opgenomen. Het jaar eindigde derhalve met 168 leerlingen, waarvan 162 internen en 6 externen.

Van de 22 nieuwelingen, 15 jongens en 7 meisjes, waren 2 uit Zeeland, 1 uit Zuidholland, 5 uit Noordholland, 4 uit Gelderland, 2 uit Drenthe, 3 uit Friesland en 5 uit Groningen afkomstig.

De klasse van achterlijken werd vervangen door eene „klasse van abnormalen".

Een groot verlies leed de inrichting door den dood van den plaatsvervangend directeur J. G. Brugmans, die gedurende 38 jaren zijne krachten aan het doofstommenonderwijs besteedde. In zijne plaats werd de onderwijzer J. G. de Vries benoemd.

De gezondheidstoestand was over het algemeen gunstig.

Amsterdam. *Instituut tot onderwijs van blinden.* Op 1 November 1902 bedroeg het aantal leerlingen 96, waarvan 53 jongens en 43 meisjes. Aan het einde van den cursus werden 3 leerlingen eervol ontslagen en op 1 Augustus d. a. v. werden 5 nieuwe leerlingen opgenomen.

Over het algemeen genomen, was de gezondheidstoestand bevredigend. Eén veelbelovend kweekeling kwam te overlijden. Het onderwijs in handwerken droeg goede vruchten. Vooral van het vlechten van stroo werd veel werk gemaakt.

's Gravenhage. *Gesticht voor minderjarige idioten.* Op 1 Januari 1902 werden 40 kinderen in het gesticht verpleegd, 24 jongens en 16 meisjes. In den loop des jaars kwamen er 5 jongens en 5 meisjes bij, terwijl 5 jongens en 3 meisjes vertrokken. Het getal internen bedroeg op 31 December 1902 dientengevolge 42, waarvan 24 jongens en 18 meisjes.

De gezondheidstoestand der kinderen was over het geheel goed. In het verplegend personeel kwamen verschillende mutatiën.

Het getal externen op 1 Januari 1902 bedroeg 42, waarvan 29 jongens en 13 meisjes. Toegelaten werden 5 jongens en 3 meisjes, terwijl 10 jongens en 5 meisjes de school verlieten. Aan het einde des jaars telde de school derhalve 35 dagscholieren.

Amsterdam. *School voor spraakgebrekkige en achterlijke kinderen.* (Hulpschool X Bilderdijkstraat.) In den loop van 1902 verlieten 6 kinderen de school. Aan het einde van den cursus vertrokken nog 6 leerlingen. De school is niet groot genoeg om in de bestaande behoefte te voorzien.

School voor spraakgebrekkige en achterlijke kinderen. (Hulpschool IV Muidergracht.) In 1902 is de school met één klasse uitgebreid, zoodat zij nu uit 3 klassen bestaat. Het maximum aantal leerlingen per klasse bedraagt 16. In Februari 1903 zal eene vierde klasse opgericht worden en de leiding der school aan een eigen directeur worden opgedragen.

VAN HET LAND- EN TUINBOUWONDERWIJS.

§ 12. LAND- EN TUINBOUWSCHOLEN.

Rijkslandbouwschool te Wageningen. Bij Koninklijk besluit van 3 Februari 1902 (*Staatsblad* n°. 15) is bepaald, dat waar in eene bepaling o. m. van het reglement voor de Rijkslandbouwschool vastgesteld bij Koninklijk besluit van 10 Augustus 1896 (*Staatsblad* n°. 149) voorkomen de woorden: „Binnenlandsche Zaken", daarvoor wordt gelezen: „Waterstaat, Handel en Nijverheid".

Van de vier afdeelingen, waaruit deze inrichting bestaat, te weten: 1. de afdeeling hoogere land- en boschbouwschool; 2. de afdeeling landbouwschool; 3. de afdeeling tuinbouwschool en 4. de afdeeling hoogere burgerschool worden de verslagen over het cursusjaar 1901—1902 voor ieder afzonderlijk vermeld.

Afdeeling hoogere land- en boschbouwschool (H.L.)

Personeel. In den loop van het cursusjaar kwamen in het personeel de volgende veranderingen:

Na eene langdurige ongesteldheid overleed op 31 Juli 1902 de leeraar dr. A. M. Prins. Gedurende zijne ziekte werden de aan hem opgedragen lessen grootendeels waargenomen door de leeraren dr. O. Pitsch en A. H. Berkhout.

Van 1 December 1901 tot 15 Januari 1902 deed de leeraar C. J. van Lookeren Campagne eene reis naar Egypte. De verzuimde lessen werden later ingehaald. Op zijn verzoek werd aan dezen leeraar met ingang van 1 September 1902 eervol ontslag verleend.

Aan het einde van den cursus verliet ook dr. H. van Cappelle de inrichting wegens zijne benoeming tot leeraar aan de hoogere burgerscholen te 's Gravenhage.

Tijdens de vacature, ontstaan door het vertrek van dr. Borgesius werd in het onderwijs in natuurkunde (beginselen van electrotechniek) voorzien door den leeraar J. van Dam.

W. A. Salm, tijdelijk leeraar in practische vischteelt, verliet de school op 1 Maart 1902 om eene betrekking te aanvaarden bij de Nederlandsche heidemaatschappij.

Leerlingen. Bevolking bij het begin van den cursus.

Kl. I	Cursus voor Ned. landbouw . . . 4 „ „ Indischen landbouw 22	26 leerlingen waaronder 1 vrouwel.
Kl. II.	„ „ Ned. landb. 6 + 1 toeh. „ „ Ind. „ 21 + 1 „	27 + 2 toehoorders.
Kl. I.	„ „ Ned. boschb. geen. „ „ Ind. „ „	
Kl. II.	„ „ Ned. „ „ „ „ „ Ind. „ 2 „	2

Totaal 55 leerlingen en 2 toehoorders.

Een leerling van h. l. II Ind. kwam wegens vervulling van militieplicht eerst in November op school terug. Uit h. l. II Ind. verliet een leerling wegens ongesteldheid de school, terwijl uit diezelfde klasse een leerling de school verliet wegens veranderde bestemming.

Overgangsexamens.

	bevorderd.	niet bevorderd.
Van klasse I Ned.	4	—
„ „ I Ind.	19	3

Eindexamens.

	geslaagd.	niet geslaagd.
Van den Nederl. cursus . . .	6	—
„ „ Ind. „ . . .	13	2

Drie leerlingen namen niet aan het examen deel, terwijl één zich gedurende het examen terugtrok. Er werden dus 19 diploma's van landbouwkundige uitgereikt.

Van de geslaagden van den Nederlandschen cursus zijn twee in de practijk hier te lande werkzaam, één is in de practijk van de zuivelbereiding gegaan, één vertrok naar Engeland om zich voor de landbouwpractijk in Amerika voor te bereiden, een is volontair aan het Rijkslandbouwproefstation te Wageningen en een zet zijne studiën voort.

Van de geslaagden van den Indischen cursus zijn 4 candidaathoutvester; een is practisch werkzaam in Amerika, drie zijn geplaatst op cultuurondernemingen in Ned.-Indië, een zal spoedig naar Indië gaan; twee maakten eene campagne aan eene suikerfabriek mee, een studeert te Leiden en van een is de bestemming nog onbekend.

De leerlingen die geen deel namen aan het eindexamen namen bij den aanvang van den cursus 1902–1903 weder in dezelfde klasse zitting, terwijl de leerling die zich tijdens het examen terugtrok, naar Amerika vertrok om daar practisch werkzaam te zijn.

Het verslag der commissie in 1902, belast met het afnemen van het eindexamen der Rijkslandbouwschool (afdeeling hoogere land- en boschbouwschool) volgt als bijlage S hierachter.

Excursies. Gedurende het schooljaar werden de volgende excursies gemaakt:

a. eene driedaagsche onder leiding van den leeraar S. Lako naar Arkelschen dam, Steenenhoek, Gouda, Katwijk, Overschie en Rotterdam ter bezichtiging van stoomgemalen;

b. onder leiding van den leeraar H. C. Reimers naar verschillende veestallen in den omtrek van Wageningen en naar de Palmpaardenmarkt te Utrecht;

c. onder leiding van den leeraar dr. E. Giltay naar de Rotterdamsche diergaarde;

d. onder leiding van den leeraar dr. J. Valckenier Suringar naar het Herbarium te Leiden, het Koloniaal Museum te Haarlem en de Indische tentoonstelling te Amsterdam;

e. onder leiding van den leeraar A. C. Ide werden verschillende boomgaarden in de omgeving bezocht;

f. onder leiding van prof. dr. A. Maijer naar de Wageningsche bierbrouwerij en de Ned. Gist- en Spiritusfabriek te Delft;

g. onder leiding van den leeraar C. J. van Lookeren Campagne naar de tabaksmagazijnen van de firma Koch te Wageningen en de beetwortelsuikerfabriek te Houtrijk en Polanen;

h. onder leiding van dr. H. van Cappelle naar Maastricht en Luik en omgeving;

i. onder leiding van den leeraar T. J. Bezemer naar het Ethnographisch Museum en het Oudheidkundig museum te Leiden.

Gebouwen en hulpmiddelen voor het onderwijs. De volgende veranderingen vonden in het schooljaar 1901—1902 plaats.

De leskamer en het laboratorium voor plantkunde werden van een der zijvleugels naar het hoofdgebouw in de leskamer en het kabinet voor natuurkunde overgebracht. Het leslokaal voor landbouwkunde werd tevens geschikt gemaakt voor leslokaal voor natuurkunde, terwijl een der mineralogische kabinetten als natuurkundig kabinet werd ingericht.

De leeskamer, behoorende bij de bibliotheek werd eene verdieping lager naar een beter lokaal overgebracht.

Eenigen tijd na het sluiten der lessen werd met den verbouw van het scheikundig laboratorium en de vrijkomende lokalen van het voormalige Rijkslandbouwproefstation aangevangen, zoomede met de verwisseling van het bureau en de directeurskamer.

De bestaande collecties werden voor zoover de geldmiddelen zulk toelieten uitgebreid.

Afdeeling Landbouwschool.

Personeel. Met het onderwijs in verschillende vakken bleven dezelfde leeraren belast als in het schooljaar 1900—1901. Alleen werd W. A. Salm voor het verleenen van assistentie bij de practische oefeningen in landmeten en waterpassen op 1 Maart 1902 vervangen door D. S. Huizinga, landbouwkundige.

Tegen het eind der maand October 1901 werd de leeraar dr. A. M. Prins door ziekte verhinderd zijne lessen te geven. Na een langdurig en smartelijk lijden ontviel deze verdienstelijke leeraar aan de school op 31 Juli 1902.

Van 1 November 1901 tot de kerstvacantie werd zooveel mogelijk in de vrijvallende uren voorzien door enkele leeraren en den directeur. Na de kerstvacantie werd in de vakken van dr. Prins (veeteelt, bedrijfsleer en boekhouden) onderwijs gegeven door L. Broekema (veeteelt) en J. Z. ten Rodengate Marissen (bedrijfsleer en boekhouden).

Van 1 December 1901 tot 15 Januari 1902 was de leeraar C. J. van Lookeren Campagne afwezig voor eene reis naar Egypte. De verzuimde lessen werden later ingehaald en in de vrijvallende uren werd door andere leeraren voorzien.

De leeraar in tropische laagland-cultures, C. J. van Lookeren Campagne, werd op zijn verzoek tegen 1 September 1902 eervol ontslagen, eveneens de leeraar in plant- en dierkunde, dr. H. van Cappelle.

Leerlingen. *a.* Toelatingsexamen:

		geëxamineerd.	toegelaten.	afgewezen.
Voorber. klasse	in Juli 1901 . .	8	4	4
	„ Sept. 1901 . .	6	5	1
		—14	—9	— 5
Klasse I	in Juli 1901 . .	11	5	6
	„ Sept. 1901 . .	9	4	5
		—20	—9	—11
Totaal		34	18	16

Van de 5 leerlingen, die in September voor de eerste klasse werden afgewezen, werden 3 zonder verder examen tot de voorbereidende klasse toegelaten.

In het geheel werden alzoo van de geëxamineerden opgenomen:

in de Voorbereidende klasse 12
„ „ Eerste klasse 9
Totaal. 21

Bovendien werden geplaatst als leerlingen voor enkele vakken (toehoorders):

in de Eerste klasse 1.
„ „ Indische „ 2, waarvan één het eindexamen van afd. L. had gedaan.

b. Bevolking der school bij het begin van den cursus.

Voorbereidende klasse . .	16		
Eerste klasse (gesplitst).	28	+ 1	(voor enkele lessen).
Tweede „	22	+ 1	„ „ „
Indische „	11*)	+ 2	„ „ „
Totaal . . .	77	+ 4	(voor enkele lessen).

Hiervan waren bestemd:

	voor den landb. in Nederland.	voor den landb. in Indië.	voor den landb. in Z.-Afrika.
in de Voorb. klasse . .	10	6	—
„ „ Iste „ . .	7	20	1
„ „ IIde „ . .	7	15	—
Totaal . .	24	41	1

terwijl van de beide toehoorders, die in de Iste klasse voor den landbouw in Nederland, die in de IIde klasse voor den landbouw in Zuid-Afrika bestemd was.

*) Twee van deze leerlingen hadden het eindexamen der Afd. T gedaan.

c. In den loop van het schooljaar verlieten de school:

uit de eerste klasse 1 leerling, die in Januari 1902 overging naar de Afdeeling H. B. S.

„ „ tweede „ 1 leerling, die kort voor het einde van den cursus naar Indië vertrok.

Totaal 2

zoodat aan het einde van het schooljaar de bevolking bedroeg 75 + 4 (voor enkele lessen).

d. Overgangs- en eindexamens.

	bevorderd.	niet bevorderd.
Van de Voorber. klasse werden tot L I	12	4
„ „ Eerste „ „ „ „ II	20 + 1	7
„ „ Tweede „ kregen het getuigschrift	19	niet 2
„ „ Indische „ „ „ „	11	—

De Sloetprijs werd uitgereikt aan den leerling C. Zwagerman.

Van de geslaagden van L II zijn 8 voor volledig onderwijs en één voor enkele vakken overgegaan naar de Indische klasse; 8 zijn bestemd voor de practijk in Nederland, één vertrok naar Amerika, terwijl een nog niet zeker wist, of hij naar Indië zou gaan of in Nederland blijven.

Van de leerlingen der Indische klasse hadden 2 hunnen dienstplicht te vervullen, 2 volgden den voorbereidenden cursus van de suikerschool te Amsterdam; één ging in de practijk van den tuinbouw; één ging zich in landmeten en waterpassen bekwamen, één werd op eene cultuuronderneming in Indië geplaatst en een eindelijk vertrok naar Engeland.

Excursies. In den loop van den cursus werden de volgende excursies gemaakt:

Kl. II onder leiding van den leeraar J. Z. ten Rodengate Marissen,

1°. naar de vloeiweiden te Valkenswaard,

2°. „ „ graslanden in de Betuwe (alleen met leerlingen voor Nederlandschen Landbouw),

3°. naar het Proefstation voor Zaadcontrôle,

terwijl ook nog met dezelfde klasse de inrichting van het kadaster ten stadhuize te Wageningen werd bezichtigd en onder leiding van den leeraar A. H. Berkhout het Rijkswoud bij Kleef werd bezocht.

Ind. klasse onder leiding van den leeraar A. H. Berkhout en F. J. Bezemer naar het Koloniaal Museum te Haarlem en het Ethnographisch Museum te Leiden.

Onder leiding van den leeraar C. J. van Lookeren Campagne:

1°. naar de suikerraffinaarderij van Gebr. Spakler te Amsterdam;

2°. naar de sigarenfabriek van de firma Koch te Wageningen.

Gebouwen en hulpmiddelen voor het onderwijs. Bij het begin van den cursus werd het nieuwe bijgebouw in gebruik genomen, zoodat van dit tijdstip af de lessen in natuur- en scheikunde en de practische oefeningen in laatstgenoemd vak aan de school zelf konden plaats hebben, terwijl bovendien voor de practische oefeningen in natuurkunde en in enkele gedeelten van de landbouwvakken thans zeer geschikte localiteit kon gevonden worden. Het gebouw voldoet, zoover het zich thans laat beoordeelen, in alle opzichten aan billijke eischen.

Het meubilair van het bijgebouw werd aangevuld door den aankoop van enkele kasten voor berging van natuurkundige instrumenten, van chemicaliën en glaswerk en van collectiën voor landbouw.

De verzameling van physische en chemische instrumenten werd zooveel mogelijk aangevuld. Overigens kwam er in het onderwijsmateriaal weinig verandering.

Afdeeling Tuinbouwschool.

Personeel. De vacature veroorzaakt door het vertrek van dr. A. H. Borgesius, was oorzaak, dat het onderwijs in natuurkunde eenigen tijd niet kon gegeven worden. In de eerste helft van October 1901 traden dr. W. van Dam en S. Lindeman als plaatsvervangers op en werd zooveel mogelijk in de uren voor dat studievak gesteld, voorzien.

Slechts nu en dan moest het onderwijs in een of ander vak voor korten tijd onderbroken worden door lichte ongesteldheid van den leeraar. Ongesteldheden van ernstigen aard kwamen in den loop van het schooljaar onder het onderwijzend personeel niet voor.

Leerlingen. *a.* Toelatingsexamens:

	geëxamineerd.	toegelaten.	afgewezen.	
In Juli 1901	6	5	1	
„ Sept. 1901	6	3	3	teruggetrokken.
Totaal	12	8	4	

Op grond van hunne diploma's werden nog 4 leerlingen toegelaten.

b. Bevolking bij het begin van den cursus:

Klasse I	13	
„ II	9	22
Wetensch. cursus „ II		1
Totaal		23

c. In den loop van het jaar verlieten de school:

Uit klasse I . . . 2 leerlingen (wegens ziekte.)

„ „ II . . . 1 „ „ „

d. Overgangs- en eind-examens:

	bevorderd.	niet bevorderd.
Van klasse I tot klasse II werden.	7	4

„ „ II kregen alle leerlingen het getuigschrift (een met lof).

Al deze leerlingen zijn thans practisch in den tuinbouw werkzaam, behalve een, die voor Indische cultures bestemd is en thans in Vlissingen op eene machinefabriek geplaatst is.

Aan den leerling der klasse II van den wetenschappelijken cursus werd het getuigschrift van goed volbrachte studie uitgereikt.

Excursies. In den loop van het schooljaar werden de volgende excursies gemaakt.

Klasse I, onder leiding van den leeraar Plemper van Balen naar de kweekerijen van de firma de Graaff, S. en W. van Veen te Leiden. Tevens werden bezichtigd de bloembollenvelden in den omtrek, in het bijzonder die van de firma de Graaff te Oegstgeest. Ook werd nog een bezoek gebracht aan 's Rijks academietuin.

Klasse II, onder leiding van den leeraar Plemper van Balen naar de kweekerijen van Alsche en Geerlings te Velp.

Onder leiding van den leeraar A. C. Ide naar de kweekerijen der firma Ruys te Dedemsvaart en van de firma van Calcar te Sappemeer. Tevens werd een kort bezoek gebracht aan den hortus botanicus te Groningen.

Klasse II van den voortgezetten cursus.

Onder leiding van den leeraar Plemper van Balen naar de voorjaarstentoonstelling te Boskoop, de kassen en tuinen van de Rotterdamsche diergaarde en de kweekerij van de firma de Lange te Rotterdam.

Onder leiding van den leeraar Plemper van Balen naar de kweekerijen van H. Hornsveld te Baarn, J. van Lummel te Zeist, C. G. van Dijk te Zeist en W. van Dijl te Utrecht.

Onder leiding van den leeraar dr. Suringar naar de boomkweekerijen van de firma Groenewegen en Co. te de Bildt.

Onder leiding van den leeraar Plemper van Balen naar de kweekerijen van jhr. Bas Backer te Apeldoorn en van jhr. Smissaert. Tevens werd een bezoek gebracht aan de kassen van het Koninklijk domein „'t Loo".

Op denzelfden dag werden bezocht te Zwolle de kweekerij van R. Wind, in de Veerallée en die van J. Wind, in de Hoogstraat.

Gebouwen en hulpmiddelen van het onderwijs. De gebouwen geven voorloopig geene aanleiding tot opmerkingen. De hulpmiddelen bij het onderwijs werden zooveel mogelijk aangevuld.

Afdeeling Hoogere Burgerschool.

Personeel. In de vacature, ontstaan door het vertrek van dr. Borgesius, met ingang van 1 September benoemd tot leeraar aan de hoogere burgerschool te 's Gravenhage, was bij het begin van den cursus nog niet voorzien. Tot 7 October werd dan ook geen onderwijs in natuurkunde gegeven. Van dien datum af werden met het onderwijs in dat vak tijdelijk belast dr. W. van Dam en S. Lindeman. Op 21 Maart 1902 werd tot leeraar benoemd dr. D. van Gulik, die echter eerst 1 September 1902 in functie trad, zoodat de leeraren van Dam en Lindeman tot het einde van het schooljaar met het hun opgedragen onderwijs belast bleven.

Behalve ten gevolge van ongesteldheid — iets, wat in dezen cursus weinig voorkwam — werd het onderwijs slechts een paar malen voor een korten tijd onderbroken, nl. dat in natuurlijke historie van 8 tot 14 October 1901, doordat de leeraar dr. H. Bos geroepen werd voor het examineeren van candidaten voor een getuigschrift van bekwaamheid in ooftboomteelt en van 16 April tot 22 Mei 1902 het onderwijs in Nederlandsch en Hoogduitsch, doordat de leeraar G. W. Spitzen een paar dagen in de week afwezig was voor het examineeren van candidaten voor de onderwijzersakte, waartoe hij door den Minister van Binnenlandsche Zaken was benoemd. De verzuimde lessen werden ingehaald.

Leerlingen. *a.* Toelatingsexamens:

		geëxam.	toegelaten.	afgewezen.
Kl. I.	In Juli 1901	27	20	6
	„ Sept. 1901	3	2	1
Kl. II.	In Juli 1901	4	2 (1 enk. lessen.)	2
	„ Sept. 1901	5	4	1 nam zitting in kl. I.
Kl. III.	In Juli 1901	5	4	1
	„ Sept. 1901	5	4	1
Kl. IV.	In Juli 1901			
	„ Sept. 1901	2	1 die in den loop van 't jaar naar kl. III. terugging.	1 die plaats nam in kl. III.

Onder het getal der geëxamineerden en toegelatenen zijn ook begrepen zij, die zitting namen krachtens hun recht.

b. Bevolking van de school bij het begin van den cursus:

Klasse	I gesplitst	28	leerlingen.	
„	II	20	„	en 1 voor enkele lessen.
„	III gesplitst	28	„	„ 2 „ „ „
„	IV	18	„	„ 4 „ „ „
Totaal	. .	94	leerlingen	en 7 voor enkele lessen.

Hiervan hadden verklaard bestemd te zijn voor de hoogere land- en boschbouwschool:

Klasse	I	1	was twijfelachtig,	7	hadden andere bestemming		20
„	II	6	waren	4	„	„	10
„	III	12	„	7	„	„	9
„	IV	13	„	1	„	„	4
Totaal		32		19			43

c. In den loop van het jaar verlieten de school:

Uit klasse	I	1	leerling.
„ „	II	0	„
„ „	III	4	leerlingen.
„ „	IV	1	leerling wegens ziekte.
Totaal	. . .	6	

d. Overgangs- en eindexamens:

				bevorderd.	niet bevorderd.
Van klasse	I	tot klasse	II	18	9
„ „	II	„ „	III	11	9
„ „	III	„ „	IV	15	9
„ „	IV	„ „	H.L.	11	6

Totaal geslaagd . . . 55, niet geslaagd 33.

Van de 11 bevorderden van de 4de klasse zijn 7 overgegaan naar de hoogere landbouwschool, één ging naar de 5de klasse der hoogere burgerschool te Zalt-Bommel en studeert voor opzichter bij de Staatsspoorwegen, twee kwamen terug als leerlingen voor enkele vakken, ten einde hunne studie voor het eindexamen van de hoogere burgerscholen met 5-jarigen cursus te voltooien.

Van de niet bij het eindexamen geslaagden keerden 4 tot de afdeeling hoogere burgerschool terug, één ging naar de 4de klasse van de 5-jarige hoogere burgerschool te Amsterdam en een vertrok naar de suikerschool aldaar.

Gebouwen en hulpmiddelen voor het onderwijs. Het onderwijsmateriaal onderging geene noemenswaardige verandering. Ook in het gebouw bleef alles zooals het was. De toestand van het gymnastiekgebouw blijft hoogst treurig.

Algemeene opmerkingen.

Zooals uit de vorenstaande gegevens blijkt bedroeg het geheele aantal leerlingen aan de Rijkslandbouwschool bij het begin van den cursus 1901—1902 260, waaronder 12 voor enkele vakken. Bij het einde van den cursus waren 239 leerlingen en 13 toehoorders aanwezig.

De lessen vingen aan op 9 September, doch werden reeds dadelijk onderbroken door de feesten bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan der school.

Op 10 September werden de afdeelingen hoogere landbouw-, landbouw- en tuinbouwschool bezocht door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid.

Op 11 September genoot de inrichting de eer van het bezoek van H. M. de Koningin, H. M. de Koningin-Moeder en Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden. De vorstelijke personen bezochten achtereenvolgens de verschillende afdeelingen, waar de verzamelingen van hulpmiddelen voor het onderwijs met belangstelling in oogenschouw werden genomen, terwijl in elke afdeeling in tegenwoordigheid der vorstelijke familie eene les werd gegeven.

Op 13 September werden de lessen hervat.

Sterk werd ook in het schooljaar 1901—1902 weder het groote bezwaar ondervonden van de samenkoppeling der afdeelingen wat het onderwijzend personeel betreft. Daardoor toch wordt bij ontstentenis van leeraren vaak onmogelijk in de vrijvallende uren te voorzien en geschiedt dit zooveel mogelijk, dan zijn het in den regel enkele leeraren, die als plaatsvervangers kunnen optreden.

In het belang van het onderwijs zou het zijn, dat het teekenonderwijs zooveel mogelijk voor elke afdeeling kon worden gegeven in het gebouw der afdeeling zelve. Vooral geldt dit voor jongere leerlingen, zooals die van de afdeelingen hoogere burgerschool en landbouwschool.

Aan het gymnastiek-onderwijs, dat tusschen de gewone lessen aan de leerlingen van de voorbereidende en de eerste klasse van de afdeeling landbouwschool en aan die van de eerste, tweede en derde klasse van de afdeeling hoogere burgerschool wordt gegeven namen in het geheel 79 mannelijke leerlingen deel; 12 mannelijke leerlingen en alle vrouwelijke leerlingen van de genoemde klassen genoten geen gymnastiek-onderwijs.

Ten slotte laten we hier een overzicht volgen van de leeftijden bij het begin van den cursus van de leerlingen, welke in December 1902 de Rijkslandbouwschool bezochten.

Afdeelingen.	KLASSEN.	Getal mannelijke leerlingen: beneden 12 jaren.	12—13 jaren.	13—14 jaren.	14—15 jaren.	15—16 jaren.	16—17 jaren.	17—18 jaren.	boven 18 jaren.	Totaal.	Getal vrouwelijke leerlingen: beneden 12 jaren.	12—13 jaren.	13—14 jaren.	14—15 jaren.	15—16 jaren.	16—17 jaren.	17—18 jaren.	boven 18 jaren.	Totaal.
Landbouwschool.	Voorber. klasse	—	—	—	4	10	4	1	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Eerste „	—	—	—	—	—	10	11	7	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tweede „	—	—	—	—	1	2	4	14	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Indische „	—	—	—	—	—	—	—	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tuinbouwschool.	Eerste klasse	—	—	—	—	—	1	3	9	13	—	—	—	—	—	2	1	3	6
	Tweede „	—	—	—	—	—	—	1	3	4	—	—	—	—	—	—	—	2	2
	1e wetensch. cursus	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2e „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hoogere Burgerschool.	Eerste klasse	—	—	3	4	1	—	—	—	8	—	—	2	1	—	—	—	—	3
	Tweede „	—	—	2	5	3	4	3	1	18	—	—	1	5	1	—	—	—	7
	Derde „	—	—	—	1	6	6	4	1	17	—	—	—	—	1	4	—	—	5
	Vierde „	—	—	—	1	1	1	3	8	14	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Hoogere Land- en Boschbouwschool.	Eerste Ned. L.	—	—	—	—	—	—	1	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tweede „ „	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	1	1
	Eerste Ind. „	—	—	—	—	—	—	3	11	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tweede „ „	—	—	—	—	—	—	—	24	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Eerste Ned. B.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tweede „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Eerste Ind. „	—	—	—	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tweede „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	—	5	14	22	28	34	102	205	—	—	3	6	2	6	3	6	26
	Leerlingen voor enkele lessen	—	—	—	—	—	2	4	6	12	—	—	—	1	2	2	—	—	5
	Algemeen totaal.	—	—	5	14	22	30	38	108	217	—	—	3	7	4	8	3	6	31

Winterscholen.

Algemeen overzicht van de vakken waarin aan de Rijkslandbouwwinterscholen onderwijs wordt gegeven en het aantal uren per week daaraan in 1902—1903 in elke klasse gewijd.

VAKKEN.	RIJKSLANDBOUWWINTERSCHOLEN TE: Groningen. Klasse. I.	Groningen. Klasse. II.	Leeuwarden. Klasse. I.	Leeuwarden. Klasse. II.	Schagen. Klasse. I.	Schagen. Klasse. II.	Dordrecht. Klasse. I.	Dordrecht. Klasse. II.	Goes. Klasse. I.	Goes. Klasse. II.	Sittard. Klasse. I.	Sittard. Klasse. II.
1. Kennis van den grond, grondbewerking en grondverbetering	2 uren	2 uren	2 uren	2 uren	2 uren	2 uren	3 uren	2 uren	2 uren	2 uren	1 uren	1 uren
2. Bemestingsleer	2 [1]	2	—	3	—	2	0	3	—	3	1	2
3. Plantenteelt	3—2 [1]	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	2
4. Veeteelt en gezondheidsleer	5	6	5	4	4	5	5	4	4	3	5	4
5. Veevoeding	1	1	—	2	1	2	—	2	1	2	2	2
6. Zuivelbereiding	1	2	2	2	2 [2]	2 [2]	2	2	2	2	2	2
7. Bedrijfsleer en boekhouden	—	3	1	2	1	2	—	2	—	1	—	1
8. Scheikunde	4—3 [1]	2	2	2	4	2	2	3	2	2	2	2
9. Plantkunde	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1
10. Dierkunde	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2
11. Natuurkunde	2	1	3	1	2	2	2	2	2	1	2	2
12. Nederlandsche taal	1	—	2	—	2	1	2	—	1	1	2	2
13. Rekenen (wiskunde)	2	1	2	1	2	2	2	—	2	1	3	2
14. Ooftteelt	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	1	2
15. Groenteteelt	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Totaal aantal uren per week	25	25	25	25	28	28	24	27	24	25	26	27

[1]) Na Nieuwjaar. [2]) Op den vrijen Zaterdag worden de leerlingen om beurten belast met het onderzoek van eenige monsters melk, in den aanvang onder toezicht van den leeraar.

1. *Rijkslandbouwwinterschool te Groningen.*

Personeel. J. Heidema, directeur, leeraar in: kennis van den grond, grondbewerking, grondverbetering, plantenteelt, veevoeding, bedrijfsleer, landbouwboekhouden en plantkunde, A. W. Heidema, leeraar in veeteelt en gezondheidsleer.

Voorts is opgedragen:

aan W. J. Mansholt, Rijkslandbouwleeraar het onderwijs in bemestingsleer;

aan J. J. Huisman, zuivelconsulent dat in zuivelbereiding;

„ dr. R. Rijkens, dat in natuurkunde en rekenen;

„ J. Reiding, dat in scheikunde;

„ Ph. van Harreveld, dat in dierkunde en aan H. Zwanenburg, dat in Nederlandsche taal.

S. Stevens, concierge-amanuensis.

Het plan van lesuren is hiervoor reeds vermeld.

Voor het toelatingsexamen meldden zich 35 candidaten aan. Hiervan werden 29 toegelaten, doch door onvoorziene omstandigheden kon een hunner de school niet bezoeken. Een der twee leerlingen, welke aan het einde van den vorigen cursus niet tot de 2de klasse waren bevorderd, nam wederom in de 1ste klasse plaats. De eerste klasse telde dus bij den aanvang der lessen 29 leerlingen voor volledig onderwijs.

Van de 14 leerlingen, die aan het einde van den vorigen cursus onvoorwaardelijk van de 1ste tot de 2de klasse waren bevorderd, namen 13 in die klasse plaats, terwijl 1 wegens vertrek naar Zuid-Afrika niet terugkeerde. De twee voorwaardelijk bevorderde leerlingen werden na afgelegd herexamen eveneens tot die klasse toegelaten, terwijl bovendien in die klasse werd opgenomen de leerling, die voor enkele lessen was bevorderd. Het geheele aantal leerlingen bedroeg dus 16, nl. 15 voor volledig onderwijs en 1 voor enkele lessen.

Bij den aanvang van de lessen op 7 October telde de school dus 44 leerlingen voor volledig onderricht en 1 voor enkele, totaal 45.

Van de ouders dezer leerlingen zijn 38 landbouwers, 1 is kassier, 1 fabrikant-handelaar, 1 vervener, 1 veearts, 1 hoofd der school, 1 advocaat en 1 steenhouwer.

Van de 45 leerlingen had een bij zijne toelating tot de eerste klasse nog slechts den leeftijd van 15 jaar bereikt; hem werd door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid toegestaan in die klasse plaats te nemen. Bij hunne toelating waren 19 leerlingen 16 jaar oud, van wie 11 in de eerste en 8 in de tweede, 14 waren 17 jaar, nl. 8 in de eerste en 6 in de tweede klasse, 5 leerlingen der eerste klasse waren 18 jaar, 2 waren van 19 — in elke klasse één —, 2 van 20 — beiden in de eerste klasse — en verder 1 van 21 in de eerste en 1 van 22 in de tweede klasse; de laatste was die voor enkele lessen.

Elf leerlingen hadden vóór hunne toelating tot de winterschool met goed gevolg een landbouwwintercursus doorloopen en wel 9 der eerste en 2 der tweede klasse. Drie leerlingen van de eerste klasse hadden met goed gevolg het eindexamen eener hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus afgelegd, terwijl de leerling voor enkele vakken van de 4de klasse eener hoogere burgerschool kwam.

Van de 45 leerlingen der school waren gedurende het winterhalfjaar 1902/1903 32 in de stad Groningen gehuisvest, 13 reisden dagelijks naar huis en wel 10 per trein en 3 per rijwiel. Het te Groningen betaalde kostgeld varieerde van f 150 tot f 270 per winterhalfjaar.

Van de 8 beurzen à f 125, welke vanwege de Commissie van administratie van het Fonds voor den Landbouw beschikbaar zijn gesteld voor zonen van mingegoede ouders, die de Rijkslandbouwwinterschool wenschen te bezoeken, werd in 1902—1903 één toegekend.

De belangstelling van de leerlingen in het onderwijs en hun gedrag lieten in het afgeloopen winterhalfjaar te wenschen over. De oorzaak daarvan moet voor een deel gezocht worden in de slechte lokaliteit, waarin de school nog altijd gehuisvest is. Door het geraas van de straat kunnen èn de leeraren èn de leerlingen zich dikwijls niet verstaanbaar maken, terwijl de vorm van een der lokalen het onmogelijk maakt, dat de leeraren een goed overzicht hebben over de klasse.

Door de uitbreiding der leermiddelen kan het onderwijs bij voortduring meer aanschouwelijk worden gemaakt. Bezoeken werden gebracht in den voorafgaanden zomer aan het centraal proefveld van den Veenkolonialen Landbouwbond te Sappemeer en aan den schooltuin der Rijkslandbouwwinterschool te Helpman, terwijl excursiën werden gemaakt naar de zandstreken ten zuiden en de kleistreken ten oosten van Groningen, naar de keuringen van de Provinciale Vereeniging ter bevordering van de paardenfokkerij in Groningen, naar de dresseerschool, naar de schapenfokkerij van Rispens te Aduard, naar de nieuwe stallen van Wouda te Leegkerk, naar de stedelijke compostverzameling, naar de kunstmestfabriek van van Hoorn, Luitjens en Kamminga, naar het werktuigenmagazijn der firma Boeke en Huidecoper en naar den botanischen tuin der Rijks-Universiteit.

De leeraar A. W. Heidema hield in het afgeloopen winterhalfjaar verscheidene demonstraties van levende paarden in het gebouw der dresseerschool.

Aan het einde van den cursus is aan de leerlingen der eerste klasse kosteloos eene verzameling gras- en klaverzaden verstrekt met de opdracht deze uit te zaaien, ten einde op deze wijze de verschillende soorten of variëteiten te leeren kennen. Verder werd aan deze leerlingen opgedragen in het volgende winterhalfjaar een opstel in te leveren over de boerderij waar ze de zomermaanden zullen doorbrengen.

Het einde van het cursusjaar werd met het volle aantal leerlingen bereikt.

Van de 29 leerlingen der eerste klasse werden op 2 April 1903, 21 onvoorwaardelijk en 4 voorwaardelijk tot de 2de klasse bevorderd. Een der leerlingen was tijdens het overgangsexamen onder de wapenen. Hem zal alsnog gelegenheid gegeven worden dit examen af te leggen.

Het schriftelijk eindexamen werd gehouden op 27, 30 en 31 Maart, het mondelinge op 3 April 1903.

Aan 13 van de 15 leerlingen die aan het examen deelnamen, kon een diploma worden uitgereikt. De leerling voor enkele lessen ontving een diploma voor de vakken waarin hij onderricht had genoten.

De commissie van toezicht op de school onderging geene wijziging.

Het personeel der school onderging belangrijke veranderingen.

Dr. J. H. Slothouwer, aan wien in het vorige winterseizoenhalfjaar het onderwijs in schei- en natuurkunde en rekenen was opgedragen, werd wegens zijne benoeming tot leeraar aan de hoogere burgerschool te Tiel van die opdracht ontheven. In zijne plaats werd aan dr. R. Rijkens het onderwijs in natuurkunde en rekenen en aan J. Reiding dat in scheikunde opgedragen. De leeraar Rijkens zag zich door minder gunstigen gezondheidstoestand in verband met de gebrekkige lokaliteit waarin de school is gehuisvest, reeds na drie weken genoodzaakt ontheffing van de hem opgedragen taak te vragen. Hij werd voor het onderwijs in natuurkunde vervangen door J. Reiding en voor rekenen door Z. J. de Langen, die op 3 Februari ziek werd aan roodvonk en plaats maakte voor L. Yntema. Dat eene dergelijke wisseling in het personeel zeer nadeelig moet werken op het onderwijs behoeft zeker niet te worden gezegd.

Aan den leeraar A. W. Heidema werd opnieuw vergund een deel zijner lessen, gedurende de periode der Rijkskeuringen van hengsten, voor zijne rekening te doen waarnemen door H. A. Kroes te Groningen.

De bezwaren tegen de slechte huisvesting der school doen zich steeds klemmender gevoelen.

De volgende tabel geeft een overzicht van het getal leerlingen, dat de Rijkslandbouwwinterschool te Groningen sedert hare oprichting heeft bezocht.

Getal leerlingen.	Cursus 1893/94.		Cursus 1894/95.		Cursus 1895/96.		Cursus 1896/97.		Cursus 1897/98.		Cursus 1898/99.		Cursus 1899/1900.		Cursus 1900/01.		Cursus 1901/02.		Cursus 1902/03.		Totaal der cursussen.	
	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.
In de eerste klasse	34	33	23(1)	22(1)	27	25	11	9	17	17	21	21	28	27	24	23	21(1)	20(1)	29	29	235 (2)	226 (2)
In de tweede klasse	—	—	25	25	24(4)	20(4)	24	19	10	10	14	13	17	17	20	16	15	13	16(1)	16(1)	105 (5)	149 (5)
Dat het diploma verwierf	—	—	—	25	—	16	—	18	—	10	—	13	—	17	—	16	—	13	13	13	—	141
Dat hiervan in de praktijk ging. .	—	—	—	?	—	?	—	?	—	?	—	?	—	?	—	16	—	13	—	13	—	?

Opmerking: De tusschen haakjes geplaatste cijfers geven het getal leerlingen voor enkele vakken aan.

2. *Rijkslandbouwwinterschool te Leeuwarden.*

Personeel. C. R. Brinkman, directeur, leeraar in kennis van den grond, grondbewerking, grondverbetering, bemestingsleer en veevoeding.

A. Rauwerda, leeraar in plantenteelt, bedrijfsleer en landbouwboekhouden, dierkunde, plantkunde, Nederlandsche taal en wiskunde.

H. Veenstra, leeraar in veeteelt en gezondheidsleer.

Voorts is opgedragen aan:

J. Mesdag, zuivelconsulent het onderwijs in zuivelbereiding en aan J. H. Bonnema, dat in natuur- en scheikunde.

Het plan van lesuren voor 1902—1903 is hiervoor reeds vermeld.

Den 29sten en 30sten Juli 1902 werden de leerlingen, die in het voorjaar tot de 2de klasse waren bevorderd, opgeroepen om eenige lessen in plantkunde te volgen. Deze lessen werden deels in de school, deels daarbuiten gegeven. Meteen werd een bezoek gebracht aan den tuin der school. In dezelfde maand werd eene excursie gehouden naar de Groninger veenkoloniën, waar het aardappelkweekveld te Sappemeer en eene boerderij werden bezichtigd. In Augustus werd een bezoek gebracht aan de landbouwtentoonstelling te Leeuwarden en in November aan de beetwortelsuikerfabriek te Vierverlaten.

Na gehouden toelatingsexamen namen 9 leerlingen allen boerenzoons, in de eerste klasse plaats, waarbij zich een leerling voor enkele lessen — ook in de tweede klasse — aansloot. De leerlingen, die aan het einde van den vorigen cursus niet tot de tweede klasse werden bevorderd, keerden niet tot de school terug, evenmin de leerling, die in Februari 1902 de eerste klasse wegens ziekte had verlaten.

De 9 leerlingen, die in het voorjaar onvoorwaardelijk tot de tweede klasse werden bevorderd, kwamen allen terug. Van de voorwaardelijk bevorderden hebben twee zich aan het herexamen onderworpen en zijn daarbij geslaagd.

De cursus 1902—1903 begon dus — op 17 October — met 9 leerlingen voor volledig onderwijs en 1 voor enkele vakken in de eerste en met 11 leerlingen en 1 voor enkele vakken in de tweede klasse, in het geheel alzoo met 22 leerlingen.

In Januari 1903 werd nog een leerling toegelaten, die in de 1ste- en 2de klasse enkele lessen volgde.

In het laatst van Februari werd een leerling der 1ste klasse ziek, hij is daarna niet meer ter school geweest.

De ijver en het gedrag der leerlingen liet niets te wenschen over. De lessen werden zeer trouw bezocht en willekeurig schoolverzuim kwam niet voor.

Bij het overgangsexamen aan het einde van den cursus werden 6 leerlingen onvoorwaardelijk en 2 leerlingen voorwaardelijk tot de tweede klasse bevorderd.

Aan één leerling der 2de klasse kon het diploma der school niet toegekend worden, aan de 10 overigen wel.

Een der gediplomeerden, allen boerenzoons, gaat naar eene zuivelfabriek, de anderen keeren in het bedrijf terug.

In het onderwijzend personeel kwam geene verandering.

De lessen in de praktijk van de paarden- en runderkennis werden wederom gegeven in de stedelijke manege, die in zuivelbereiding in het laboratorium van den zuivelconsulent der Friesche Maatschappij van Landbouw, in welk laboratorium de leerlingen, buiten de schooluren, zich oefenen in het practisch melkonderzoek.

Het getal leerlingen, dat de Rijkslandbouwwinterschool te Leeuwarden bezocht sedert hare oprichting is in het volgende overzicht vermeld.

GETAL LEERLINGEN.	Cursus 1897/98.		Cursus 1898/99.		Cursus 1899/1900.		Cursus 1900/01.		Cursus 1901/02.		Cursus 1902/03.		Totaal der cursussen.	
	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.
in de 1ste klasse	17 (3)	17 (3)	14	14	20 (3)	18 (3)	27 (2)	24	18 (1)	16 (1)	11 (2)	10 (2)	107 (11)	99 (9)
in de 2de klasse	—	—	14 (1)	14 (1)	13	13	12	10	19	19	12 (1)	12 (1)	70 (2)	68 (2)
dat het diploma verwierf	—	—	—	12	—	10	—	10	—	19	—	10	—	61
dat in de landbouwpraktijk ging . . .	—	—	—	10	—	7	—	8	—	18	—	9	—	52
dat in de zuivelpraktijk ging	—	—	—	2	—	2	—	2	—	1	—	1	—	8

Opmerking: De tusschen haakjes geplaatste cijfers geven het aantal leerlingen aan dat slechts enkele lessen volgde.

3. *Rijkslandbouwwinterschool te Schagen.*

Personeel. C. Nobel, directeur, leeraar in kennis van den grond, grondbewerking, grondverbetering, bedrijfsleer, boekhouden, veevoeding en bemestingsleer.

C. A. J. M. de Gier, leeraar in scheikunde, dierkunde, plantkunde, plantenteelt, natuurkunde en groenteteelt.

G. Muys, leeraar in veeteelt en gezondheidsleer.

Voorts was opgedragen aan:

J. G Hazeloop, Rijkstuinbouwleeraar, het onderwijs in ooftteelt;

Dr. L. T. C. Schei, zuivelconsulent, dat in zuivelbereiding;

G. Zijlstra, dat in Nederlandsche taal, en aan

J. C. Visser, dat in rekenen.

Het plan van lesuren is hiervoor reeds vermeld.

Daar zich voor toelating tot de eerste klasse geen enkel leerling aanmeldde, werden op Woensdag 1 October de lessen aangevangen met slechts één klasse, waarin vier van de vijf leerlingen, die in den vorigen winter in de eerste klasse zaten, weder plaats namen.

De vijfde, die slechts voorwaardelijk tot de tweede klasse toegelaten was, voldeed niet aan de oproeping om aan dat herexamen te onderwerpen en liet verder niet van zich hooren.

Een van de leerlingen genoot ook ditmaal weer eene toelage van f 100 van het Hoofdbestuur der Hollandsche Maatschappij van Landbouw.

Drie van de leerlingen vestigden zich voor den duur der lessen te Schagen, terwijl een op een rijwiel iederen dag heen en terug ging.

In het leeraren-personeel kwam geen verandering.

Excursiën werden gehouden naar de tentoonstelling te Alkmaar, gehouden vanwege de Hollandsche Maatschappij van Landbouw, naar de Langedijk ter bezichtiging van koolschuren en de teelt van vroege koolplanten in bakken, naar het laboratorium van den zuivelconsulent te Hoorn; naar Sneek ter bezichtiging van een zuivelfabriek in de nabijheid en eene fabriek van werktuigen voor zuivelbereiding, naar eene boomkweekerij te Anna Paulowna, Wieringerwaard en Aartswoud; naar Anna Paulowna om tegenwoordig te zijn bij het aanleggen eener draineering.

Slechts een der leerlingen woonde enkele malen de lessen niet bij zonder daarin door ziekte te zijn verhinderd. Een der leerlingen was gedurende eenige tijd wegens ziekte afwezig, terwijl ook de anderen enkele malen wegens ziekte verzuimden.

Bij het eindexamen, waarvan het mondeling gedeelte op Dinsdag 31 Maart werd gehouden, werd aan alle vier leerlingen een getuigschrift uitgereikt.

Het volgende staatje geeft een overzicht van het getal leerlingen, dat de winterschool te Schagen sedert haar bestaan heeft bezocht.

GETAL LEERLINGEN:	Cursus 1896/97.		Cursus 1897/98.		Cursus 1898/99.		Cursus 1899/1900.		Cursus 1900/01.		Cursus 1901/02.		Cursus 1902/03.		Totaal der cursussen.	
	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.
in de 1ste klasse	13 (1)	13 (1)	11	11	5	5	11	11	5	5	5	5	—	—	50 (1)	50 (1)
in de 2de klasse	—	—	10	10	10	10	5	5	11	11	4	4	4	4	44	44
dat diploma verwierf	—	—	—	10	—	10	—	5	—	11	—	4	—	4	—	44
dat hiervan in de praktijk ging .	—	—	—	?	—	?	—	?	—	?	—	?	—	—	—	—

Opmerking: De tusschen haakjes geplaatste cijfers geven het getal leerlingen van enkele lessen aan.

4. *Rijkslandbouwwinterschool te Dordrecht.*

Personeel. A. A. Neeb, directeur, leeraar in kennis van den grond, grondbewerking, grondverbetering, bemestingsleer en veevoeding.

J. Vermaes, leeraar in plantenteelt, plantkunde, dierkunde, natuurkunde, bedrijfsleer en boekhouden, Nederlandsche taal en rekenen.

H. de Jong, leeraar in veeteelt en gezondheidsleer.

Voorts was opgedragen aan:

A. Bos, zuivelconsulent het onderwijs in zuivelbereiding en aan dr. A. van Raalte, dat in scheikunde.

Het plan van lesuren is bereids medegedeeld.

De cursus 1902/1903 ving aan op 14 October, dus vroeger dan andere jaren. Tot de eerste klasse werden na gehouden examen vier leerlingen toegelaten, waarvan een 18, twee 17 en een 15 jaar was. De laatste werd toegelaten met vergunning van Zijne Excellentie den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid.

In de tweede klasse namen de 9 leerlingen, die in April 1902 tot deze klasse waren bevorderd, evenals de beide leerlingen die niet aan het eindexamen hadden deelgenomen, plaats.

Bij den aanvang der lessen telde de school dus 15 leerlingen.

Drie leerlingen van de tweede klasse verlieten de school, twee wegens ziekte, de derde wegens werkzaamheden in de boerderij.

Slechts twee leerlingen waren in Dordrecht gehuisvest.

De overigen reisden heen en weer. Dit vorderde vele opofferingen van de leerlingen en gaf ook, in den tijd van ijsgang op de rivieren, aanleiding tot een ongeregeld bezoek van de school.

Enkele voorname markten werden door de leerlingen bezocht en het voornemen bestaat eene excursie naar de groote tentoonstelling te Brussel te maken.

De commissie van toezicht werd uitgebreid door de benoeming van mr. A. R. Zimmerman, burgemeester van Dordrecht.

Het personeel der school onderging geene verandering.

De lessen werden geregeld gegeven.

De leermiddelen werden weder uitgebreid, vooral betreft dit de bibliotheek en de hulpmiddelen voor het onderwijs in scheien in dierkunde.

Bij het gehouden overgangsexamen gingen 4 leerlingen van de eerste klasse, wier ontwikkeling wel wat te wenschen overliet, over naar de tweede klasse.

Van de acht leerlingen, die aan het einde van den cursus de tweede klasse bevolkten namen 7 aan het eindexamen deel, één trok zich tijdens het examen terug, aan zes kon een diploma worden uitgereikt.

Het getal leerlingen dat de winterschool sedert hare oprichting bezocht, is vermeld in de volgende tabel.

Getal leerlingen:	Cursus 1896/97.		Cursus 1897/98.		Cursus 1898/99.		Cursus 1899/1900.		Cursus 1900/01.		Cursus 1901/02.		Cursus 1902/03.		Totaal der cursussen.	
	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.
in de 1ste klasse	13	13	5	5	18 (3)	16 (2)	9	8	10	10	9	9	4	4	68 (3)	65 (2)
in de 2de klasse	—	—	11	11	6 (1)	6 (1)	12	12	7 (1)	7 (1)	7	7	11	8	54 (2)	51 (2)
dat het diploma verwierf. . . .	—	—	—	10	—	4	—	11	—	6	—	5	—	6	—	42
dat hiervan in de practijk ging .	—	—	—	?	—	?	—	?	—	?	—	?	—	6	—	—

Opmerking. De tusschen haakjes geplaatste cijfers geven het getal leerlingen voor enkele lessen aan.

5. *Rijkslandbouwwinterschool te Goes.*

Personeel. I. G. J. Kakebeeke, directeur, leeraar in kennis van den grond, grondbewerking, grondverbetering, bemestingsleer, bedrijfsleer en landbouwboekhouden.

A. A. ter Haar, leeraar in veevoeding, zuivelbereiding, dier-, plant- en natuurkunde en plantenteelt.

M. van der Vliet, leeraar in veeteelt en gezondheidsleer.

Voorts was opgedragen aan:

dr. G. H. Leignes Bakhoven het onderwijs in scheikunde;

J. P. Camman, Rijkstuinbouwleeraar, dat in ooftteelt, en aan C. J. Snouck, dat in Nederlandsche taal en wiskunde.

Het plan van lesuren is hiervoor reeds vermeld.

Aan het toelatingsexamen op 27 October 1902 namen 12 candidaten deel; allen konden tot de eerste klasse worden toegelaten.

De nieuwe leerlingen kwamen van Nieuwerkerk (Duiveland) (3), Jambes (België), 's Gravenhage, Kruiningen, Wilhelminadorp, 's Heer Arendskerke, Ellemeet, Sluis, Nieuwdorp (Z.) en Goes. De leerling uit Jambes is in den Helder geboren, die uit Ellemeet te Harrysmith (Z.-Afrika). Twee der leerlingen van Nieuwerkerk hadden met vrucht een wintercursus doorloopen. De leerling uit Jambes had uitgebreid lager onderwijs genoten, was een jaar op eene hoogere burgerschool en op eene kostschool geweest; die uit 's Gravenhage had de 2de klasse eener hoogere burgerschool doorloopen, die uit Goes de 1ste klasse; de leerling uit Sluis had onderwijs genoten in de eerste drie klassen van het gymnasium te Doetinchem. De overigen hadden alleen van het lager onderwijs geprofiteerd.

De vijf leerlingen, die in April 1902 tot de 2de klasse waren bevorderd, volgden in 1902—1903 het onderwijs in deze klasse.

De lessen begonnen dus met 12 leerlingen in de eerste en 5 in de tweede klasse, totaal 17.

Een der leerlingen van de eerste klasse moest wegens ziekte de school verlaten, een tweede volgde weldra slechts enkele lessen en verliet daarop wegens veranderde bestemming de school.

Bij het onderwijs werd meer dan vroeger van geschikte leerboekjes gebruik gemaakt. Het gemis van een goed werkje voor natuurkunde deed zich bij vernieuwing gevoelen.

De leerlingen bezochten getrouw de lessen en hun vlijt en gedrag lieten niets te wenschen over.

Onder leiding van den Rijkstuinbouwleeraar, die in het bijzonder voor hen eene voordracht met lichtbeelden hield, werkten de leerlingen in den schooltuin en bezochten zij „Zeelands proeftuin" te Wilhelminadorp.

De leerlingen der 1ste en 2de klasse bezochten voorts onder leiding van den vasten leeraar de magazijnen van de firma Wed. J. C. Massee & Zoon te Goes. Die der 2de klasse brachten onder leiding van denzelfden leeraar een bezoek aan de superphosphaatfabriek te Vlake.

De tweede klasse maakte voorts eene excursie naar het Rijkshengstveulendepot te Bergen op Zoom onder leiding van den directeur en den leeraar-veearts, alsmede naar den proeftuin bij Tiel, de boerderij van D Hasselman te Zoelen, de vruchtentuinen van van Lennep te Elst en de rasveefokkerij van H. A Pouwen te West-Pannerden onder geleide van den directeur en den leeraar in ooftteelt.

De leermiddelen werden opnieuw vermeerderd en de bibliotheek uitgebreid.

Bij het overgangsexamen werden 8 leerlingen van de eerste

naar de tweede klasse bevorderd, terwijl aan de 5 leerlingen van de tweede klasse, die aan het eindexamen deelnamen, bij het sluiten van den cursus op 6 April 1903 een diploma werdt uitgereikt.

Voorloopig zijn alle leerlingen in het bedrijf hunner ouders teruggekeerd.

Omtrent het getal leerlingen dat de school sedert hare oprichting bezocht, geeft de volgende tabel inlichtingen.

Rijkslandbouwwinterschool te Goes.

Getal der leerlingen:	Cursus 1893/94.		Cursus 1894/95.		Cursus 1895/96.		Cursus 1896/97.		Cursus 1897/98.		Cursus 1898/99.		Cursus 1899/1900.		Cursus 1900/01.		Cursus 1901/02.		Cursus 1902/03.		Totaal der cursussen.	
	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.
in de eerste klasse .	18	16	7	6	10	10	12	11	8	8	12	12	8	8	9	9	6	6	12	10	102	96
in de tweede klasse	—	—	14	14	5	5	10	8	7	7	6	6	11	11	8	8	9	9	5	5	75	73
dat met goed gevolg het eindexamen aflegde	—	—	—	14	—	5	—	8	—	7	—	6	—	11	—	8	—	9	—	5	—	73
dat hiervan in de practijk ging . .	?	?	—	?	—	?	—	?	—	?	—	?	—	10	—	7	—	6	—	5	—	—
dat in de zuivelpractijk ging . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—

6. *Rijkslandbouwwinterschool te Sittard.*

Personeel. F. R. Corten, directeur, leeraar in kennis van den grond, grondbewerking en verbetering, plantenteelt, veevoeding, bedrijfsleer en landbouwboekhouden.

C. Bulder, leeraar voor de schei-, plant-, dier-, en wiskunde, de Nederlandsche taal, natuurkunde en bemestingsleer.

L. van Kempen, leeraar in veeteelt en gezondheidsleer.

Voorts is opgedragen aan:

Joh. C van Weydom Claterbos, zuivelconsulent, het onderwijs in zuivelbereiding en aan

E. Snellen, Rijkstuinbouwleeraar voor Limburg, dat in fruitteelt.

Het plan van lesuren in 1902—1903 is hiervoor reeds vermeld.

Na het toelatingsexamen, gehouden op 20 October 1902, werden elf nieuwe leerlingen toegelaten. In de tweede klasse namen 8 leerlingen, die den 28sten en 29sten Maart 1902 het overgangsexamen met goed gevolg hadden afgelegd zitting. Op 29 October begonnen de lessen alzoo met 19 leerlingen in beide klassen.

Het gedrag, de vlijt en de vorderingen der leerlingen gaven steeds reden tot veel tevredenheid

Bij de sluiting der lessen op 4 April 1903 konden 10 leerlingen van de eerste klasse onvoorwaardelijk tot de tweede klasse worden bevorderd. De elfde zal zich voor de opening van den cursus 1903—1904 aan een herexamen moeten onderwerpen.

De acht leerlingen der tweede klasse, waarvan vier een zeer voldoende en de overigen een voldoend eindexamen aflegden ontvingen een diploma. Eerst na afloop van de excursiën, die als een onderdeel van het aan de school te Sittard gegeven onderwijs te beschouwen zijn, worden deze diploma's aan de leerlingen uitgereikt.

Alle leerlingen keeren in het bedrijf hunner ouders terug, een hunner is met zijne ouders naar eene boerderij onder Warsage in België vertrokken.

Kwam in het leerarenpersoneel geene verandering, anders was dat met de commissie van toezicht. Deze verloor door overlijden haren voorzitter Max Haan en een harer leden Léon Magnée. Zij werden vervangen door Louis Haan, grondeigenaar te Nieuwstadt en E. Stoffels, grondeigenaar te Donck-Roermond, terwijl jhr. Alphonse Michiels van Kessenich, lid der commissie, tot haren voorzitter werd benoemd.

In het volgende staatje wordt een overzicht gegeven van het getal leerlingen dat de school te Sittard sedert hare oprichting heeft bezocht.

Getal leerlingen:	Cursus 1895/96.		Cursus 1896/97.		Cursus 1897/98.		Cursus 1898/99.		Cursus 1899/1900.		Cursus 1900/01.		Cursus 1901/02.		Cursus 1902/03.		Totaal der cursussen.	
	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.
in de 1ste klasse. . .	20 (2)	19 (1)	8	8	3	2	16	14	10	10	11	11	9	9	11	11	88 (2)	84 (1)
in de 2de klasse. . .	—	—	11	11	5	4	—	—	10	10	9	9	11	9	8	8	54	51
dat het diploma verwierf	—	—	—	11	—	4	—	—	—	9	—	9	—	9	—	8	—	50
dat hiervan in de practijk ging.	—	—	—	?	—	?	—	—	—	?	—	?	—	9	—	8	—	?

Algemeen overzicht van de vakken, waarin aan de Rijkstuinbouwwinterscholen in 1902—1903 onderricht is gegeven en het aantal uren dat per week aan ieder vak is besteed.

	Aalsmeer.		Naaldwijk.	Boskoop		Tiel.
	Klasse.		Klasse.	Klasse.		Klasse.
	I.	II.	I.	I.	II.	II.
	uren.	uren.	uren.	uren.	uren.	uren.
1. Groentenverbouw	2	2	2	1	1	2
2. Vruchtenteelt	2	2	2—3 [2])	1	—	4
3 Boomteelt			—	—	2	—
4. Bloemisterij	2	2	—	3	3	—
5. Scheikunde	2	1	2	1½	1½	3
6. Bemestingsleer	—	2		—	1	2
7. Natuurkunde en meteorologie	2	2	2	1½	1¼	3
8. Dierkunde	1	1	—	1	—	2
9. Plantenziekten	2	2	—	—	2	
10. Plantkunde			2 *a*	2	2	3
11. Planten-terminologie	1	1	—	1	1	—
12. Nederl. taal	2	2	2	—	—	2
13. Hoogd. handelscorrespondentie	2 [1])	2 [1])	2 [1])	3	3 *b*	—
14. Engelsche id.	2 [1])	2 [1])	—			—
15. Rekenen	2	1	1—2±	—	—	—
16. Boekhouden						
17. Algemeene zaken voor den tuinbouw van belang	1	1	—	½	½	2
18. Teekenen van tuinen	2½	2½	—	2	1½	—
19. Practijk	—	—	—	—	—	9½
Totaal aantal uren per week	24½	25½	15 à 17	17½	19½	23+9½

[1]) Facultatief.

[2]) 3 uren van 15 November—1 Februari.

± 2 uren van 15 November—1 Februari.

a. Bij dit onderwijs worden ook de nuttige en schadelijke dieren besproken.

b. Dit onderwijs omvat ook boekhouden en handelsaardrijkskunde.

1. *Rijkstuinbouwwinterschool te Aalsmeer.*

Bij Koninklijk besluit van 29 Juli 1902 n°. 31, is met ingang van 16 Augustus 1902 de Rijkstuinbouwleeraar voor Noordholland ontheven van de betrekking van directeur der Rijkstuinbouwwinterschool te Aalsmeer en is P. de Vries benoemd tot directeur, tevens leeraar van die inrichting.

Personeel. P. de Vries, directeur, leeraar in natuur- en scheikunde, bemestingsleer, boomteelt, bloemisterij en teekenen van tuinen.

Voorts was opgedragen aan:

J. G. Hazeloop, Rijkstuinbouwleeraar, het onderwijs in groentenbouw;

Dr. H. J. Calkoen, dat in dierkunde en plantenterminologie;

L. A. Braak, dat in Nederlandsche taal;

J. Kollen, dat in rekenen en boekhouden;

G. de Boer, dat in Hoogduitsche en Engelsche handelscorrespondentie; en aan

Dr. A. J. M. Garjeanne, dat in plantkunde.

Bij den aanvang van den cursus op 1 October 1902, namen in de 2de klasse 13 leerlingen plaats, waarvan 6 uit Aalsmeer, 3 uit Amsterdam, 1 uit Tiel, 1 uit Rotterdam, 1 uit Haarlem en 1 uit Mijdrecht.

Na gehouden toelatingsexamen, op 22 September 1902, werden tot de 1ste klasse toegelaten 9 leerlingen voor volledig onderwijs en 4 voor enkele lessen. Van deze 9 leerlingen kwamen 4 uit Aalsmeer, 2 uit Amersfoort, 1 uit Elburg, 1 uit Hoofddorp en 1 uit Wormerveer.

De leerlingen dezer klasse voor enkele lessen kwamen allen uit Aalsmeer. Van de leerlingen der 1ste klasse kan gezegd worden, dat ze met belangstelling en ijver de lessen volgden; verzuimen zonder wettige reden kwamen niet voor.

Na afloop van het op 31 Maart en 1 April jl. gehouden overgangsexamen konden allen in de 2de klasse plaats nemen, behalve één, die de lessen in de 1ste klasse opnieuw zal volgen.

Over het algemeen kan ook van de leerlingen der 2de klasse gezegd worden, dat ze met ijver de lessen volgden; verzuimen zonder wettige reden kwamen ook hier niet voor.

Een leerling dezer klasse werd einde November gedurende eene week van de lessen verwijderd, wegens wangedrag buiten de school. Daarna wederom toegelaten gaf zijn gedrag, gedurende den verderen loop van den cursus, geene aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

Voor den aanvang van het schriftelijk gedeelte van het eindexamen, trok een der leerlingen zich terug, terwijl aan de twee anderen geen diploma kon gegeven worden.

Een leerling der 2de klasse was gedurende den cursus meermalen ongesteld en daar ten slotte deze ziekte van langdurigen aard bleek te zijn, ging hij einde December naar zijne familie te Tiel en is ongelukkig nog voortdurend ongesteld.

Aan acht leerlingen werd het diploma „met gunstig gevolg" uitgereikt, terwijl één de onderscheiding „met zeer gunstig gevolg" mocht behalen.

De leerlingen en de toehoorders der 1ste klasse zijn gedurende de zomermaanden allen werkzaam op de kweekerijen te Aalsmeer.

Van de leerlingen die het diploma verwierven, zijn 7 in Aalsmeer op de kweekerij werkzaam, waarvan 1 waarschijnlijk nog dit jaar naar Indië gaat, 1 in de Haarlemmermeer en 1 in Wandsbek bij Hamburg, terwijl begin Mei nog 2 dier leerlingen uit Aalsmeer naar Wandsbek gaan, om daar eveneens als knecht op eene kweekerij werkzaam te zijn.

Het personeel onderging in zooverre wijziging, dat J. G. Hazeloop van het directoraat werd ontheven. In zijne plaats trad P. de Vries als directeur op.

In de commissie van toezicht kwam geene verandering.

Het getal leerlingen, dat de Rijkstuinbouwwinterschool te Aalsmeer bezocht sedert hare oprichting is in de onderstaande tabel vermeld.

Getal leerlingen.	Cursus 1897/98.		Cursus 1898/99.		Cursus 1899/1900.		Cursus 1900/01.		Cursus 1901/02.		Cursus 1902/03.		Totaal der cursussen.	
	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.
In de 1ste klasse	15	15	—	—	17 (5)	17 (5)	9	8	13 (1)	13 (1)	13 (4)	13 (4)	67 (10)	66 (10)
In de 2de klasse	—	—	16 (1)	16 (1)	—	—	15 (5)	13 (5)	13 (9)	12 (8)	13	12	57 (15)	53 (14)
Dat het diploma behaalde	—	—	—	14	—	—	—	6	—	4	—	9	—	33
Dat hiervan in de practijk ging. . . .	—	—	—	?	—	—	—	?	—	4	—	9	—	?

Opmerking: De tusschen haakjes geplaatste cijfers wijzen het getal leerlingen voor enkele lessen aan.

2. *Rijkstuinbouwwinterschool te Naaldwijk.*

Bij Koninklijk besluit van 29 Juli 1902 n°. 31, is met ingang van 16 Augustus 1902 K. Wiersma benoemd tot directeur der Rijkstuinbouwwinterschool te Naaldwijk, de Rijkstuinbouwleeraar voor Zuidholland als zoodanig eervol ontslagen.

Personeel. K. Wiersma, directeur, leeraar in groentenverbouw, scheikunde en bemesting, plantkunde, nuttige en schadelijke dieren, rekenen en boekhouden.

Voorts was opgedragen:

aan J. L. A. van Poelje, het onderwijs in natuurkunde en meteorologie;

aan W. van Houten, dat in Nederlandsche taal;

„ T. Nijkamp, dat in Hoogduitsche handelscorrespondentie.

Het plan van lesuren in 1902—1903 is hiervoor reeds vermeld.

Bij het op 4 September gehouden toelatingsexamen, waaraan door 15 jongelieden werd deelgenomen, werden 15 leerlingen, nl. 14 mannelijke en 1 vrouwelijke leerling toegelaten. Al spoedig verlieten twee leerlingen de school. Hunne plaats werd echter weldra door anderen ingenomen, zoodat met 13 mannelijke en 2 vrouwelijke leerlingen het onderwijs werd voortgezet.

Behoudens eene enkele uitzondering viel de ijver der leerlingen zeer te roemen. Twee leerlingen moesten wegens ziekte geruimen tijd de lessen verzuimen, doch zullen gedurende den volgenden zomer trachten het verzuimde in te halen.

Een overgangsexamen wordt vóór den aanvang van den cursus 1903—1904 gehouden.

In het personeel kwam in zooverre verandering, dat C. H. Claassen van het directoraat der inrichting werd ontheven en de leeraar K. Wiersma daarmede werd belast.

De commissie van toezicht onderging geene verandering.

Nog steeds wordt geklaagd over de gebrekkige localiteit waarin de school gehuisvest is. Er is slechts één lokaal beschikbaar; dit is veel te klein en kan daarenboven slecht geventileerd worden. De Rijkstuinbouwwinterschool te Naaldwijk is in één woord zóó slecht gehuisvest, dat de toestand niet langer mag worden bestendigd.

De volgende staat geeft een overzicht van het getal leerlingen dat de school sedert hare oprichting bezocht.

Getal leerlingen.	Cursus 1896/97.		Cursus 1897/98.		Cursus 1898/99.		Cursus 1899/1900.		Cursus 1900/01.		Cursus 1901/02.		Cursus 1902/03.		Totaal der cursussen.	
	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.
In de 1ste klasse.	11 (4)	10 (4)	—	—	12	11	—	—	20	17	—	—	15	15	58 (4)	53 (4)
In de 2de klasse	—	—	6	6	—	—	9	7	—	—	15 (2)	15 (2)	—	—	30 (2)	28 (2)
Dat het diploma verwierf. . . .	—	—	—	6	—	—	—	7	—	—	—	3	—	—	—	26
Dat in de practijk ging	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Opmerking: De tusschen haakjes geplaatste cijfers geven het getal leerlingen voor enkele lessen aan.

3. *Rijkstuinbouwwinterschool te Boskoop.*

Personeel. C. H. Claassen, directeur, leeraar in groentenverbouw, vruchtenteelt, boomkweekerij, teekenen, bemestingsleer, algemeene zaken voor den tuinbouwer van belang, dierkunde en plantenziekten.

Voorts was opgedragen aan:

dr. L. Vuyck, het onderwijs in plantkunde en nomenclatuur;

dr. H. J. Taverne, dat in schei- en natuurkunde;

J. Vellinga, dat in handelscorrespondentie, handelsaardrijkskunde, rekenen en boekhouden;

J. G. Ballego, dat in bloemisterij in de 2de klasse;

J. F. Wilke, dat in bloemisterij in de 1ste klasse;

C. L. J. Schaum, dat in teekenen.

Het plan van lesuren in 1902—1903 is hiervoor reeds vermeld.

In het begin van October 1902 namen de lessen in de tweede klasse met 11 leerlingen, die bij het tweede gedeelte van het overgangsexamen slaagden, een aanvang. In de eerste klasse werden 14 jongens en 4 meisjes alsmede een leerling voor enkele lessen toegelaten. Voor het eerst werd bij het toelatingsexamen als examenvak „Kennis der cultuurplanten" ingevoerd en zulks

om te voldoen aan het bepaalde in art. 20 van het Reglement voor de winterscholen, dat van de leerlingen, die tot de school worden toegelaten, eenige kennis van de tuinbouwpractijk eischt.

De cursus 1902–1903 begon alzoo met 30 leerlingen, waarvan een voor enkele lessen.

Een leerling uit de tweede klasse verliet de school om zijn dienstplicht te vervullen, terwijl een meisje en twee jongens uit de eerste klasse om gezondheidsredenen niet langer aan de lessen konden deelnemen. De cursus eindigde dus met 26 leerlingen, waaronder een voor enkele lessen. Aan het eindexamen namen 10 leerlingen deel, die allen een diploma verwierven.

Over het gedrag, de vlijt en de vorderingen der leerlingen bestond reden tot tevredenheid. Verzuimen, anders dan door ziekte, kwamen niet voor.

De commissie van toezicht onderging geene verandering.

J. W. Ebbinge, aan wien tot den cursus 1902—1903 het onderwijs in bloemisterij in de tweede klasse was opgedragen, werd vervangen door J. G. Ballego te Leiden.

Het onderwijs kan tijdens den duur van den cursus door ziekte van J. Vellinga en dr. H. J. Taverne niet geregeld worden gegeven. Voor zoover mogelijk werd hierin door den directeur voorzien.

Al meer en meer blijkt, dat het niet langer mogelijk is, naast den directeur alleen los leeraarspersoneel aan de school te verbinden, wil men, dat de directeur zijne taak als Rijkstuinbouwleeraar naar eisch zal vervullen. Het aanstellen van een vasten leeraar is bepaald noodzakelijk. Moge het daartoe spoedig komen!

De leermiddelen van de school werden belangrijk uitgebreid. De schooltuin voldoet in eene werkelijke behoefte.

Onderstaande staat vermeldt het getal leerlingen, dat sedert de oprichting de Boskoopsche winterschool bezocht.

Getal leerlingen:	Cursus 1898/99.		Cursus 1899/1900.		Cursus 1900/01.		Cursus 1901/02.		Cursus 1902/03.		Totaal der cursussen.	
	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.
in de 1ste klasse	19 (3)	18 (3)	—	—	22 (1)	22 (1)	22 (3)	19 (3)	19 (1)	15 (1)	82 (8)	74 (8)
in de 2de klasse	—	—	14	14	—	—	13	13	11	10	38	37
dat het diploma behaalde .	—	—	—	9	—	—	—	9	—	10	—	28
dat hiervan in de practijk ging	—	—	—	—	—	—	—	?	—	?	—	—

Opmerking. De tusschen haakjes geplaatste cijfers geven het getal leerlingen voor enkele lessen aan.

4. *Rijkstuinbouwwinterschool te Tiel.*

Personeel. N. Nobel, directeur, leeraar in vruchtenteelt, groentenverbouw, grondkennis, bemestingsleer, dierkunde en plantenziekten.

Voorts was opgedragen:

aan G. C. A. Koopmans, het onderwijs in natuurkunde en meteorologie;

aan J. J. Vermet, dat in scheikunde, en

aan J. A. Doortjes, dat in plantkunde, Nederlandsche taal, rekenen en boekhouden.

Het programma der lesuren is hiervoor reeds vermeld.

Bij den aanvang van de lessen op 10 October namen 9 leerlingen, waaronder 2 voor enkele lessen, in de tweede klasse plaats en met deze leerlingen werd het onderwijs geregeld voortgezet. In het algemeen mag gezegd worden dat het onderwijs door de leerlingen met lust en ijver werd gevolgd en dat de vorderingen bevredigend waren. Er bleek echter nog veel in te halen, vandaar dat de lessen in de maand Maart werden voortgezet. De lessen aan den cursus in het snoeien moesten daardoor in dit jaar achterwege blijven. De zomerlessen zullen gedeeltelijk in Juni en Juli worden gehouden, zoodat de cursus eerst op 18 Juli zal kunnen eindigen.

De commissie van toezicht op de school onderging geene verandering.

Het personeel werd in zooverre gewijzigd dat als directeur in plaats van J. P. M. Camman, die Teteringen tot standplaats verkreeg, optrad N. Nobel, terwijl J. de Lint van het onderwijs in plant- en dierkunde werd ontheven. Het onderwijs in plantkunde werd opgedragen aan J. A. Doortjes, dat in dierkunde nam de directeur voor zijne rekening in ruil voor het onderricht in scheikunde, waarmede J. J. Vermet te Tiel werd belast.

Een overzicht van het getal leerlingen, dat de school te Tiel sedert hare oprichting bezocht, moge hier volgen.

GETAL DER LEERLINGEN.	Cursus 1897/98.		Cursus 1898/99.		Cursus 1899/1900.		Cursus 1900/01.		Cursus 1901/02.		Cursus 1902/03.		Totaal der cursussen.	
	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.
in de 1ste klasse	6 (1)	6 (1)	—	—	14 (4)	14 (4)	—	—	12 (3) (a)	12 (3)	—	—	32 (8)	32 (8)
in de 2de klasse	—	—	6 (1)	6 (1)	—	—	13 (4)	13 (4)	—	—	9 (2)	9 (2)	28 (7)	28 (7)
dat het diploma behaalde.	—	—	—	5	—	—	—	8	—	—	—	5	—	18
dat hiervan in de practijk ging	—	—	—	?	—	—	—	?	—	—	—	—	—	—

a) Bovendien 8 leerlingen voor den cursus in het snoeien.

Opmerking. De cijfers tusschen haakjes geven het getal leerlingen voor enkele lessen aan.

Naschrift. Aan het op 18 Juli gehouden eindexamen namen 5 leerlingen deel, die allen het diploma verwierven.

Ten slotte volgt hier een overzicht, waarin vermeldt wordt het getal leerlingen, toegelaten tot de cursussen aan de winterscholen, die thans geheel geëindigd zijn, het aantal dat de lessen tot het einde heeft gevolgd en het getal gediplomeerden.

Rijkslandbouwwinterscholen.	Getal volledige cursussen.	Aanwijzing van de cursussen.	Totaal getal tot deze cursussen toegelaten leerlingen.	Totaal aantal waarmede geëindigd werd.	Getal gediplomeerden.	Gemiddeld getal leerl. per cursus voor volledig onderwijs dat de school doorliep.	Getal leerlingen voor volledig onderwijs in procenten.	
							dat de school geheel doorliep.	dat het diploma verwierf.
Groningen	9	1893/95—1901/03	206 (1)	149 (5)	141	16,0	70,0	68,7
Leeuwarden	5	1897/99—1901/03	96 (9)	68 (2)	61	13,2	75,8	70,1
Schagen	6	1896/98—1901/03	50 (1)	44	44	7,3	89,8	89,8
Dordrecht	6	1896/98—1901/03	64 (3)	51 (2)	42	8,1	80,3	68,8
Goes	9	1893/95—1901/03	90	73	73	8,1	81,1	81,1
Sittard	7	1895/97—1901/03	77 (2)	51	50	7,3	68,0	66,6
Totaal	42	—	583 (16)	436 (9)	421	10,1	75,3	74,2
Rijkstuinbouwwinterscholen.								
Aalsmeer	4	1897/99—1901/03	54 (6)	53 (14)	33	9,7	81,2	68,7
Naaldwijk	3	1896/98—1900/02	43 (4)	28 (2)	26	8,7	66,6	66,6
Boskoop	3	1898/1900—1901/03	63 (7)	37	28	12,3	66,0	50,0
Tiel	3	1897/99—1901/03	32 (8)	28 (7)	18	7,0	87,5	75,0
Totaal	13	—	192 (25)	146 (23)	105	8,0	73,6	62,8
Algemeen totaal . . .	55	—	775 (41)	582 (31)	526	9,5	75,1	71,6

Opmerking. De tusschen haakjes geplaatste cijfers geven het getal leerlingen voor enkele lessen aan; 583 (16) beteekent dus: van 583 leerlingen volgden 16 enkele lessen.

Rijksland- en Rijkstuinbouwscholen. Bij beschikking van 30 Juli 1902 n°. 5681 afd. Landbouw is, met ingang van 1 September daaraanvolgende, den Rijkstuinbouwleeraar J. P. M. Camman, tot dusver werkzaam binnen de provincie Gelderland ter standplaats Tiel, als ambtsgebied aangewezen de provinciën Noordbrabant en Zeeland, met Teteringen als standplaats, en den Rijkstuinbouwleeraar N. Nobel, die in de laatstgenoemde provinciën werkzaam was, als ambtsgebied aangewezen de provincie Gelderland, met Tiel als standplaats.

Bij Koninklijk besluit van 11 April 1903 n°. 66 is, met ingang van 1 Mei 1903, de waarneming der taak van Rijkstuinbouwleeraar opgedragen aan den directeur van de Rijkstuinbouwwinterschool te Aalsmeer, binnen de gemeenten Haarlemmermeer, Aalsmeer, Uithoorn, Nieuwveen, Zevenhoven, ter Aar, Woubrugge, Rijnsaterwoude, Leimuiden en Alkemade, en aan den directeur van de Rijkstuinbouwwinterschool te Naaldwijk binnen de gemeenten Loosduinen, Monster, 's Gravenzande, Wateringen, Naaldwijk en de Lier.

In verband daarmede is met ingang van voormelden datum aan den Rijkstuinbouwleeraar J. G. Hazeloop te Alkmaar als ambtsgebied aangewezen de provincie Noordholland, behalve de gemeenten Haarlemmermeer, Aalsmeer en Uithoorn, en aan den Rijkstuinbouwleeraar C. H. Claassen te Boskoop de provincie Zuidholland, behalve de gemeenten Nieuwveen, Zevenhoven, ter Aar, Woubrugge Rijnsaterwoude, Leimuiden, Alkemade, Loosduinen, Monster, 's Gravenzande, Wateringen, Naaldwijk en de Lier.

Door de onderscheidene Rijksland- en tuinbouwleeraren, werden wederom de volgende werkzaamheden verricht:

a. het aanleggen en bezoeken van proefvelden;

b. het houden van toezicht op de wintercursussen;

c. het geven van les aan onderwijzerscursussen.

Bovendien zijn in den winter van 1902-1903 voordrachten gehouden en wel door:

den Rijkslandbouwleeraar voor Westelijk Noordbrabant en de Bommelerwaard te Drunen, Ossendrecht, Oudenbosch, Huybergen, Baarle-Nassau, Oosterhout, Lage Zwaluwe, Ginneken, Kerkdriel, 's Gravemoer, Willemstad, Ulicoten, Teteringen, Tilburg, Oosteind, Almkerk, Raamsdonk, Kruisland, Oud-Gastel, Ammerzoden, Gameren;

den Rijkslandbouwleeraar voor Oostelijk Noordbrabant te Beers, Beugen, Best, Borgharen, Boxtel, Boxmeer, Deurne (2 maal), Druten, Groesbeek, Hatert, Liempde, Malden, Middelbeers, Mierlo, Moergestel, Sambeek, Schijndel, Valkenswaard, Veldhoven, Vierlingsbeek, Wamel, Wijchen;

den Rijkslandbouwleeraar voor Gelderland te Vaassen, Oosterbeek, Oldebroek, Hengelo, Nunspeet, Nettelhorst, Renkum, Sinderen, Groenlo, Beek, de Klomp, Groessen, Doetinchem, Voorstonden, Barneveld, Netterden, Velp, Lichtenvoorde, Ruurlo, Vorden, Zutphen, Vierhouten, Lobith, Heteren, Hengelo, Varsseveld, Zelhem, Epe, Aalten, Zeddam, Bronkhorst en Eibergen;

den Rijkslandbouwleeraar voor Zuidholland te Alblasserdam, Barendrecht, Hoog-Blokland, Papendrecht, Vianen, Bodegraven, Gouda;

den Rijkslandbouwleeraar voor Zeeland te Nisse en te Kwadendammen;

den Rijkslandbouwleeraar voor Utrecht te Wadenoijen, Leersum, Maurik, Woudenberg, Veenendaal, Maarsbergen, Maurik, Buren en Zoelen;

den Rijkslandbouwleeraar voor Overijssel te den Ham, Ommen, Genemuiden, Diepenveen, Wierden, Ootmarsum, de Lutte, Losser, Albergen, Tubbergen, Bornerbroek, Olst, Gramsbergen, Slagharen, Ambt-Hardenberg, Oele, Hengelo, Denekamp, Wiene, Ambt-Delden, Elsen, Diepenheim. Stockum, Markvelde, Diepenheim, Kerspel Goor, Markelo, Rouveen, Staphorst, Grafhorst;

den Rijkslandbouwleeraar voor Groningen te Eenrum, Kiel-Windeweer, Middelstum, Appingedam, Sellingen, Nieuwolda, Uithuizermeeden, Zijldijk, Beerta, Musselkanaal, Baflo, Pieterburen, Bellingwolde, Siddeburen, Telbert, Scheemda, ter Apelkanaal, Leens, Zuidbroek en Blijham;

den Rijkslandbouwleeraar voor Drenthe te Dalen, Oudemolen, Eelde, Rolde, Nieuw-Dordrecht, Nietap, Zuidwolde, Smilde, Norg, Gieten, Emmer-Compascuum, Ruinerwold, Anloo, Havelte, Roden, Peize, Ruinen, Nieuw-Weerdinge, Dwingelo en Eext;

den Rijkstuinbouwleeraar voor Gelderland te Beusichem, Lent en Varsseveld;

den Rijkstuinbouwleeraar voor Zuidholland te Zwijndrecht, Nieuw-Helvoet, Barendrecht en Lekkerkerk;

den Rijkstuinbouwleeraar voor Noordholland te Kwadijk, Winkel, Lutjewinkel, Amsterdam, Zaandam, Hoorn, Andijk, Hilversum, St. Maarten, Heilo, Beemster, Aalsmeer, Avenhorn, Zuid-Scharwoude, Ursum, Hoogkarspel, Abbekerk, Koedijk, Oud-Karspel, Dirkshorn en Haarlemmermeer;

den Rijkstuinbouwleeraar voor Friesland en Groningen te 1. Holwerd, 2. Metslawier, 3. Franeker, 4. Stiens, 5. Arum, 6. Kollum, 7. Sneek, 8. Oosterwolde, 9. Eenrum, 10. Sellingen.

De voordracht n°. 3 tot en met n°. 10 hadden meer het karakter van cursussen. De deelnemers hadden zich dan ook vooraf opgegeven. Door den Rijkstuinbouwleeraar voor Limburg werden een vijftigtal voordrachten gehouden, meestal behandelende de ooftteelt.

De overige Rijksland- of tuinbouwleeraren, die aan het hoofd der winterschool in hun ambtsgebied zijn geplaatst konden geene lezingen houden.

Vakscholen.

1. *Gerard-Adriaan van Swietenschool te Frederiksoord.* Het leeraarspersoneel onderging geene verandering. De lessen en de practische oefeningen konden geregeld plaats hebben. De nieuwe cursus ving 11 September aan met 39 leerlingen, waarvan in het 1ste studiejaar 15, in het 2de 11 en in het 3de 13 plaats namen.

Van de 13 leerlingen die aan het eindexamen deelnamen, verkregen allen het diploma en allen zijn als tuinknecht geplaatst.

De leerlingen van het 3de studiejaar maakten excursies naar Arnhem, Nijmegen en omstreken, en naar Amsterdam, Haarlem en omstreken.

2. *Gerard-Adriaan van Swieten-Boschbouwschool te Frederiksoord.* Op 1 Januari 1902 waren er slechts twee leerlingen die de lessen volgden.

Deze leerlingen namen in Juli aan het eindexamen deel en werd hun het diploma uitgereikt. Het is nog niet gelukt deze leerlingen te plaatsen.

Met ingang van 1 September is de school opgeheven.

Onderwijs in zuivelbereiding.

Behalve in de provincie Noordbrabant, zijn in de overige provinciën door de zuivelconsulenten wederom lezingen en cursussen ter verbetering van het zuivelbedrijf gehouden.

Vanwege de Geldersch-Overijsselsche Maatschappij van Landbouw worden door den zuivelconsulent cursussen in zuivelbereiding gegeven ter opleiding van jongelieden, in zuivelfabrieken werkzaam en die later zulke inrichtingen wenschen te beheeren.

Door den zuivelconsulent voor Zuidholland werden in de volgende plaatsen voordrachten gehouden: te Wassenaar, Vlaardingen, Bergambacht, Ouderkerk a/d IJssel, Alphen, Giessendam, Hagestein, Nieuw-Helvoet, Lekkerkerk, Maasland.

Te Nieuwerkerk a/d. IJssel werd een cursus in melkonderzoek gehouden.

Te Moerkerk een in Gouda-kaasbereiding en melkonderzoek.

Voorts is aan dezen zuivelconsulent opgedragen geweest het geven van onderwijs in zuivelbereiding aan de cursussen voor onderwijzers, die zich voor de lagere akte landbouwkunde bekwamen.

Door den zuivelconsulent in Noordholland is een cursus gehouden voor melkonderzoek, waarop de deelnemers bekwaam gemaakt werden voor de taak van melkcontroleur, hetzij voor eene kaasfabriek hetzij voor eene fok- en contrôle-vereeniging. Er melden zich 17 personen aan.

Bovendien is door dezen zuivelconsulent les gegeven aan den cursus voor onderwijzers voor de lagere akte landbouwkunde te Hoorn.

De zuivelconsulent te Utrecht hield de volgende cursussen:

a. een kaascursus te Schalkwijk (16 dochters van veehouders namen er aan deel), en

b. een cursus in veekennis te Loenen aan de Vecht (met 38 leerlingen).

Aan den cursus voor onderwijzers, die zich voor de lagere akte landbouwkunde bekwamen, heeft hij les gegeven in veeteelt en zuivelbereiding.

Voordrachten zijn gehouden door den zuivelconsulent voor Overijssel: te Olst, Vriezenveen, Wiene, Elsen, Diepenheim, Stokkum, Markvelde, Kerspel, Goor, Blokzijl, Boekeloo.

Voorts zijn evenals in 1901 ook in 1902 vanwege de verschillende land- en tuinbouwmaatschappijen in de onderscheidene provinciën cursussen en voordrachten ter verspreiding van meerdere kennis over onderwerpen van land- en tuinbouw en de veeteelt betreffende, georganiseerd.

De Nederlandsche Maatschappij voor tuinbouw en plantkunde deed door hare beide wandelleeraren H. de Greef en E. H. J. Cunaeus lezingen houden over boom- en groententeelt en over bloemisterij en wel door eerstgenoemde te Apeldoorn, Baarn, Steenwijk, Goes, Helmond, Lochem, Nijmegen, Rosendaal, Dieren, Vught, Zaandam, Zeist, Zwolle en Eindhoven;

en door laatstgenoemde te Deventer, Hengelo, Oldenzaal, Almelo, Haarlem, Nijkerk, Harderwijk, Enkhuizen, Boskoop, Hilversum, Doorn, Groningen en Tilburg.

Evenals het vorige jaar werden op elk dezer plaatsen drie of meer lezingen gegeven, zoo mogelijk gevolgd door eene buitenles voor de practijk.

Vanwege de Hollandsche Maatschappij van landbouw werden in de volgende afdeelingen voordrachten gehouden, betreffende landbouw en veeteelt: Aalsmeer door H. C. Reimers te Wageningen; Assendelft door J. Porte te Winkel; Dordrecht e. o. door G. Lubberink te Zwolle; Rozenburg door P. C. Muyzert te Breda; Enkhuizen e. o. door A. F. Marlet te Delft; Goedereede e. o., Zoetermeer, Zegwaard e. o. door dr. A. G. Breen te Delft thans te Deventer.

Aan de afdeelingen Zevenhuizen e. o., Hillegersberg e. o., Krimpen a. d. IJssel e. o. en Moordrecht e. o. werd eene bijdrage verleend in de kosten van voordrachten door die afdeelingen zelven gehouden.

Aan den smedenbond „Hollandsch Noorderkwartier" te Schagen en aan de afdeelingen Lekkerkerk e. o. en Gouda e. o. werd steun verleend voor cursussen in hoefbeslag, terwijl de afdeelingen Haarlem e. o. en 's Gravenhage voor hare permanente provinciale cursussen in hoefbeslag het jaarlijksch subsidie ontvingen.

Eene studiebeurs van f 400 voor een leerling aan de Rijkslandbouwschool en een van f 100 voor een leerling aan de Rijkslandbouwschool te Schagen en te Dordrecht werden wederom door de Maatschappij beschikbaar gesteld.

De Vereeniging ter bevordering van tuin- en landbouw in Limburg deed evenals vorige jaren eene reeks voordrachten over groententeelt en tuinarchitectuur houden door Hub. Swinnen te Waltwilder en Fred. Burvenich te Gent, en wel te Maastricht, Valkenberg, Roermond, Eisden, Nuth, Heerlen, Wittem-Mechelen, Lottum, Horst, Echt.

Bij het examen, dat na afloop werd gehouden, kon het diploma voor boomteelt worden uitgereikt aan 13 leerlingen, en dat voor groententeelt aan 3 leerlingen

Door de Vereeniging „Landbouwonderwijs" te Middelharnis werden de 2-jarige cursussen in landbouwkunde te den Bommel en te Dirksland voortgezet en een nieuwe cursus geopend te Zuidland. Het onderwijs werd wederom gegeven door den

landbouwconsulent M. W. V. van Bijlevelt en de veeartsen T. Deijermans te Dirksland en C. Roodzant te Oude-Tonge.

Vanwege de Geldersch-Overijsselsche Maatschappij van Landbouw werden in 1902 op de volgende plaatsen voordrachten gehouden over onderwerpen den land- en tuinbouw en de veeteelt betreffende:

te Wijhescheveer, Kampereiland (Kampen), Steenderen, Oosterbeek, Beusichem, Giethoorn en Kleindochteren door H. B. Hylkema te Zutphen;

te Olst door V. R. Y. Croesen te Zwolle;

te Renkum, Neede, Barneveld, Elburg, Pessink, Rossum, Heerde, Diepenveen, Steenderen, Ingen, Beuningen, Borkeloo, Lobit en Voorst door H. C. Reimers te Wageningen;

te Gendringen, Aart, Dieren, Hummelo, Groesbeek, Zelhem, Kerk-Driel, Eibergen, Hoog-Keppel, Oldebroek, Dieren en Renkum door H. M. Kroon te Deventer;

te Oosterbeek, Barchem en Lunteren door B. Wigman te Lunteren;

te Laren, Zelhem, Nijkerk, Wilp en Vorden door G. J. Wisselink te Empe;

te Heteren, Ede, Doetinchem, Renkum, en Wageningen door F. W. van Dulm te Arnhem;

Cursussen in veeteelt en paardenkennis.

Vanwege het hoofdbestuur der Groninger Maatschappij van Landbouw en Nijverheid werden door de veeartsen R. Bosscher te Veendam, U. van der Wal te Grijpskerk, K. Büchli te Roodeschool, A. W. Heidema te Groningen en M. B. ten Have te Midwolda in de volgende plaatsen cursussen in veeteelt gehouden: te Veendam, te Zuidhorn, te Uithuizen, te Appingedam en te Winschoten.

Overeenkomstig de vroeger genomen beslissing zijn tot iederen cursus niet meer dan 15 personen toegelaten. Wanneer het getal leerlingen dat zich had aangemeld grooter was dan 15, werd bij beslissing eenerzijds rekening gehouden met den leeftijd (de oudste leerlingen genoten den voorrang); anderzijds met aangifte bij vorige cursussen.

De cursussen werden gegeven in 12 lessen ieder van 2 uur.

Cursussen in paardenkennis gehouden vanwege het hoofdbestuur der Maatschappij tot bevordering van Landbouw en Veeteelt in Zeeland.

Afdeeling.	Veearts.	Gemeente.	Aantal leerlingen.
Tholen	J. A. de Graaff	Oud Vossemeer	12
Noord-Beveland	D. B. Wagenaar	Cortgene	12
Kruiningen	M. v. d. Vliet	Krabbendijke	13
Heinkenszand	J. Z. Risch	Goes	7
Walcheren	H. J. v. Nederveen	Middelburg	18
Oostburg	J. Louter	Oostburg	13
Hulst	J. Kooyman	Hontenisse	14
Hulst	L. Bogaert	Axel	15

Deze cursussen bestonden in 8 lessen in de theorie, waarin werd behandeld inwendige paardenkennis, bouw- en levensleer, verpleging, voeding, fokkerij, raskennis, uitwendige paardenkennis, verhoudingen, standen, gangen, ouderdomskenmerken; en 5 lessen in de practijk, waarin onderwijs gegeven werd in de kennis van de gebreken met inbegrip van erfelijke en verborgene, hoefbeslag monsteren, bedriegerijen in den paardenhandel, koopvernietigende gebreken.

Het bestuur van de afdeeling Eibergen der Geldersch-Overijsselsche Maatschappij van Landbouw heeft een cursus gehouden in paardenkennis, die geleid werd door den veearts J. Vlaskamp te Eibergen en waaraan door 9 leerlingen werd deelgenomen.

Op de eerste drie lessen werd het theoretische gedeelte, als het geraamte en de spieren, de voeding, de verpleging enz. behandeld; de laatste 9 lessen werden gewijd aan het exterieur, de ouderdomskenmerken enz.

Door de afdeeling Deventer e. o. van de Geldersch-Overijsselsche Maatschappij van Landbouw werd een cursus in paardenkennis gehouden te Diepenveen.

Gegeven werden 12 lessen van twee uren, één uur voor de theorie en één uur voor de toepassing en toelichting in de practijk.

Het aantal deelnemers bedroeg 23, meest allen landbouwers.

Een dergelijke cursus werd gehouden in de afd. Gorsel door den luitenant-paardenarts F. Laméris te Zutphen voor 15 deelnemers op Zaterdagmiddag van 2-4 (totaal 13 lessen).

De kapitein-paardenarts W. G. van der Wal heeft gedurende vijf maanden twee maal 's weeks van 's avonds half zeven tot half negen te Heerde een cursus gegeven in paardenkennis en paardenfokkerij. Het getal leerlingen bedroeg 10, allen uit de gemeente Heerde.

Door tusschenkomst der Commissie voor onderwijsbelangender Overijsselsche Landbouwmaatschappij werden door H. M. Kroon, veearts te Deventer lessen gegeven in paardenkennis te Enschedé.

Cursus in paardenkennis en hoefbeslag te Nuth.

Er werden ingeschreven 25 landbouwerspaardenhouders en 10 hoefsmeden, allen wonende te Nuth of in de omliggende gemeenten.

De eerste 4 theoretische lessen werden gewijd aan de leer van het exterieur van het zware paardenras.

Achtereenvolgens werden de eischen behandeld, die men stelt aan de verschillende deelen der voorhand, middenhand en achterhand. Te gelijk daarmede de daaraan voorkomende aangeboren, verkregen en erfelijke gebreken.

Bijzonder werd stilgestaan bij de bespreking der ledematen, wegens de veel voorkomende gebreken in bouw, stand, en de vele andere gebreken.

Daarna volgden 4 lessen over de theorie van het hoefbeslag. Na deze lessen volgden 6 lessen in practisch hoefbeslag.

Na dit gedeelte volgden nog 2 lessen uitsluitend voor practische paardenkennis.

Cursussen in paarden en veekennis, gehouden in de provincie Friesland.

In den winter 1902/1903 werden van wege de Friesche Maatschappij van landbouw 7 cursussen in paardenkennis en 3 in veekennis gehouden:

in paardenkennis in

de afd.	Weststellingwerf	te	Wolvega	met 18	leerlingen
„	Witmarsum	„	Witmarsum	„ 17	„
„	Oldeberkoop	„	Noordwolde	„ 14	„
„	Gaasterland	„	Balk	„ 18	„
„	Workum	„	Workum	„ 14	„
„	Utingeradeel	„	Oldeboom	„ 19	„
„	Rauwerd	„	Rauwerd	„ 11	„

in veekennis in

„	Oostdongeradeel	„	Metslawier	„ 18	„
„	Heeg	„	Heeg	„ 11	„
„	Leeuwarden	„	Leeuwarden	„ 13	„

Iedere cursus bestaat uit 12 lessen elk van 2 uur, waarvan de eerste 7 lessen zijn bestemd voor de theorie, terwijl de vijf andere dienen voor het verkrijgen van practische kennis.

Cursus in paardenkennis gehouden door de afdeeling Moordrecht e. o. van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw.

De cursus is gevolgd door 14 leerlingen. De 14 theoretische en 6 practische lessen zijn gegeven door W. C. van de Stolpe, veearts te Gouda.

Cursus in hoenderteelt.

Vanwege de Friesche Maatschappij van Landbouw zijn door H. de Jong te Zurich een viertal lezingen in de afdeelingen Witmarsum, Oldeberkoop, Stiens en Franeker gehouden, benevens twee cursussen te Pingjum en te Oldeberkoop. Elke cursus bestond uit 8 lessen van 2 uren. Ze werden respectievelijk bezocht door 13 en 24 leerlingen.

Cursussen in hoefbeslag.

De cursussen in de verschillende provinciën droegen tot nog toe een verschillend karakter, de gestelde eischen liepen zeer uiteen en dikwijls werd geklaagd, dat een winterhalfjaar te kort bleek om de leerstof te verwerken.

In verband hiermede wordt aangedrongen op:

het tot stand brengen eener uniforme regeling voor alle cursussen in hoefbeslag;

b. dat zooveel mogelijk tweejarige cursussen worden in het leven geroepen.

Cursus in hoefbeslag gehouden te Hoorn vanwege den Smedenbond Holland's Noorderkwartier.

Het onderwijs in de theorie werd gegeven in 12 lessen en bepaalde zich geheel tot het normale handelende over den bouw en levensleer van den hoef en het beslag van normale hoeven, terwijl ook de praktijk zich hierbij bepaalde, namelijk bij het maken van normale hoefijzers, het besnijden van doode hoeven en het beslaan derzelve, benevens het beslaan van eenige levende paarden.

Het aantal practische lessen bedroeg 13.

De lessen werden gegeven door F. M. de Leur, veearts te Hoorn en H. Kruyt te Purmer, gediplomeerd hoefsmid.

Deze cursus wordt later voortgezet.

Cursussen in hoefbeslag te Deventer, Zaltbommel, Zutphen en Borkelo gehouden vanwege de Geldersch-Overijsselsche Maatschappij van Landbouw.

De cursus te Deventer stond onder leiding van H. M. Kroon, veearts aldaar en S. van Angeren, hoefsmid te Amersfoort.

Van de 18 leerlingen die dezen cursus hebben gevolgd zijn 15 tot het tweede gedeelte toegelaten.

Cursus te Zaltbommel: dit was eene voortzetting van een vroeger gehouden cursus, en waaraan werd deelgenomen door 8 smeden, waarvan 7 het 1ste gedeelte met goed gevolg hadden afgeloopen, terwijl één met een diploma éénjarigen cursus de lessen bijwoonde.

De lessen werden gegeven door J. de Vries, veearts te Zaltbommel en S. van Angeren, hoefsmid te Amersfoort.

Aan het examen voor het verkrijgen van een diploma werd door 11 smeden deelgenomen, n.l. de 8 personen hierboven genoemd en 3 smeden, die elders hunne opleiding hadden gehad.

De uitslag was, dat aan 10 smeden een diploma kon worden uitgereikt.

Aan de cursussen gegeven door de afdeelingen Zutphen en Borkelo was de luitenant paardenarts Laméris te Zutphen belast met het theoretisch, en de militaire hoefsmid J. Blokker, met het practisch onderwijs.

13 smeden namen aan het examen te Zutphen deel en werden toegelaten tot het 2de gedeelte.

Het examen voor den cursus der afdeeling Borkelo had plaats te Ruurloo. Alle smeden (10) die aan dit examen hadden deelgenomen, konden tot het 2de gedeelte worden toegelaten.

Vanwege de vereeniging „Het Paardenstamboek voor de provincie Friesland" werd te Heerenveen een cursus in hoefbeslag gehouden. Van de 15 leerlingen die zich voor dezen cursus hadden aangemeld zijn 10 tot de practische lessen toegelaten.

Na afloop van de laatste practische les is aan 8 een diploma uitgereikt.

De afdeeling Gouda e. o. van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw heeft, onder leiding van den veearts C. van der Stolpe te Gouda en den hoefsmid Ch. Jansen te Rotterdam, te Gouda een cursus doen houden, waarvoor zich 25 leerlingen aanmeldden. Aan 18 leerlingen is na afloop van den cursus een diploma uitgereikt.

Het hoofdbestuur van het genoootschap voor landbouw en kruidkunde te Utrecht heeft aldaar een 2-jarigen cursus geopend.

Alle 8 leerlingen, die het eerste gedeelte van dezen cursus hebben gevolgd, zijn tot het 2de gedeelte toegelaten.

De lessen werden gegeven door den kapitein-paardenarts I. B. H. Moubis en den korporaal-hoefsmid H. A. C. Tangelder.

Wintercursussen.

In de hieronder volgende staten worden voor iedere provincie afzonderlijk vermeld: het aantal landbouwwintercursussen, de plaatsen waar ze zijn gehouden, uit hoeveel klassen ze bestonden, tot welk leerjaar de leerlingen behoorden, de bedragen van de Rijks- en van de andere subsidiën, wie met het onderwijs waren belast, hoeveel leerlingen in den aanvang en bij het einde het onderwijs aan de cursussen volgden en in het kort de uitkomsten, die het onderwijs heeft opgeleverd.

Gelijke opgaven worden verstrekt omtrent de tuinbouwwintercursussen, gehouden in de provinciën Noordbrabant, Gelderland, Zuidholland, Noordholland, Zeeland, Utrecht, Friesland, Groningen en Limburg, alsmede omtrent het tweetal cursussen voor speciale onderdeelen van het tuinbouwvak.

Aan het slot is voorts een overzicht gegeven van het aantal land- en tuinbouwwintercursussen in de onderscheidene provinciën, de bedragen van de Rijks- en andere subsidiën en het getal leerlingen dat de lessen aan de cursussen heeft gevolgd in de jaren 1892—1903.

LANDBOUWWINTERCURSUSSEN.

Noordbrabant.

Getal cursussen 13.
Bedrag der Rijkssubsidiën. . f 3193,60
" " andere subsidiën 1092,14⁵

Totaal . . . f 4285,74⁵

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën.	Namen der onderwijzers: * Bezitters der landbouwakte L. O. † Bezitters der tuinbouwakte L. O. *v.* = *veearts.*	Getal leerlingen. Begin.	Getal leerlingen. Einde.	Korte opmerkingen.
1	Breda.	1	2de	f 230,00 Rijk. 77,68⁵ provincie.	*v.* H. de Jong, Ginneken. H. Kuylaars, Breda.	11 (1) (5)	11	Voldoende belangstelling. Over het algemeen weinig en vooral zeer zelden ongegrond verzuim. Een leerling kwam eenigen tijd na de opening van den cursus en één werd in Februari opgeroepen om dienst te nemen bij de militie. Vorderingen en vlijt zeer bevredigend. Het gedrag goed. Eenige zomerlessen vullen de winterlessen aan.
2	Tilburg.	1	2de	212,20 Rijk. 37,00 provincie.	A. C. v. d. Pol, Tilburg. * M. v. Griensven, Boxtel.	7 (8)	5	Belangstelling tamelijk goed. Twee leerlingen zijn 15 Dec. weggebleven, de overige bezochten de lessen getrouw. Vorderingen, vlijt en gedrag goed.
3	Steenbergen.	2	1ste 2de	388,98 Rijk. 78,00 provincie.	* J. A. Vermeulen, Oud-Gastel. * J. Meeuwesen, N. Vosmeer.	14 (6)	12	Belangstelling voldoende. Twee leerlingen werden in Februari onder de wapenen geroepen, de overige bezochten den cursus vrij getrouw. Gedrag goed. Vlijt en vorderingen bevredigend. Zomerlessen worden nog gegeven.
4	Oud Gastel.	1	2de	210,00 Rijk. 54,00 provincie.	* J. A. Vermeulen, Oud-Gastel.	8 (1	9	Belangstelling vrij gering. Veel verzuim, gedrag goed. Vlijt en vorderingen tamelijk.
5	Rosendaal.	1	1ste	223,90 Rijk. 39,00 provincie. 30,00 afdeeling.	* J. A. Vermeulen, Oud-Gastel. * J. Meeuwesen, N. Vosmeer.	10 (1)	10	Belangstelling goed. Verzuim uiterst gering. Vlijt en vorderingen zeer voldoende en het gedrag liet niets te wenschen over.
6	Vlijmen.	1	2de	323,14⁵ Rijk. 70,00 gemeente.	G. Goossens, Vlijmen. * H. v. d. Linde, idem. *v.* W. F. Plankeel, Nieuwkuik. J. de Haan, Vlijmen.	9 (2)	8	Belangstelling vrij goed. Verzuim van sommige leerlingen nogal groot, maar voor het overige gering. Gedrag tamelijk. Met de lessen van den veearts werd eerst geruimen tijd na de opening een aanvang gemaakt, terwijl de onderwijzer met landbouwacte langen tijd ziek was. De resultaten waren hierdoor minder goed dan ze hadden kunnen zijn.
7	Fijnaart.	1	2de	204,00 Rijk. 64,00 provincie.	* R. Langeweg, Oudemolen.	6	5	Weinig belangstelling. Verzuim over het algemeen gering. Een leerling was wegens ziekte nogal eenigen tijd afwezig. Gedrag goed. Vlijt en vorderingen matig bevredigend.

(1) De tusschen haakjes vermelde cijfers geven het aantal toehoorders aan, die de cursussen bezochten.

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën.	Namen der onderwijzers: * Bezitters der landbouwakte L. O. † Bezitters der tuinbouwakte L. O. v = *veearts.*	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
8	Raamsdonk.	1	1ste	f 251,07½ Rijk. 50,00 provincie.	* A. Kooiman, Raamsdonk.	10 (2)	8	Belangstelling iets minder groot dan het vorige jaar. Sommige leerlingen verzuimden nog al vaak, maar vlijt en vorderingen lieten over het algemeen toch niets te wenschen over. Ook het gedrag was goed.
9	Wouw.	1	1ste	245,61 Rijk. 55,50 provincie.	* J. Th. Mercx, Rosendaal.	7	5	Belangstelling goed. Verzuim over het algemeen zeer gering. Twee leerlingen werden in Februari onder de wapenen geroepen. Gedrag goed en vorderingen en vlijt zeer bevredigend. Eenige zomerlessen worden nog gegeven.
10	Ossendrecht.	1	1ste	214,65 Rijk. 32,00 provincie.	* M. N. v. d. Linde te Rilland Bath.	11	11	Eenigszins toenemende belangstelling, 2 leerlingen verzuimden dikwijls, de overige bezochten de lessen getrouw. Vorderingen en vlijt voldoende en het gedrag goed.
11	Beek en Donk.	1	2de	305,04 Rijk. 84,96 provincie.	* H. F. Hamelijnck. F. van de Zande. v J. Bierman.	6	4	Weinig verzuim. Belangstelling der leerlingen en de resultaten van het onderwijs bevredigend.
12	Boxtel.	1	1ste	140,00 Rijk. 50,00 provincie. 330,00 gemeente uit legaat Cooth.	* H. M. v. Griensven. v H. de Jong, Ginneken.	25	19	Zes leerlingen vielen af. De overblijvenden, waarvan velen tusschen 20 en 30 jaar oud, volgden met ijver en belangstelling de lessen en verzuimden weinig. Er werden drie excursiën naar stierenkeuringen en naar eene coöperatieve stoomzuivelfabriek gedaan.
13	Deurne-Neerkant.	1	1ste	245,00 Rijk. 40,00 provincie.	* J. L. Gerold, Neerkant.	25	16	Het oorspronkelijk aantal leerlingen verminderde spoedig met 9. Een der leerlingen oud 32 jaar moest wegens huiselijke omstandigheden veel verzuimen, de overigen tusschen 20 en 31 jaar oud volgden geregeld en met ijver de lessen, zoodat de resultaten van het onderwijs gunstig zijn.
					Totaal . . .	149 (25)	123	

Getal cursussen 17.
Bedrag der Rijkssubsidiën . . f 4121,33
„ „ andere subsidiën. —

Totaal . . . f 4121,33

Gelderland.

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën.	Namen der onderwijzers: * Bezitters der landbouwakte L. O. † Bezitters der tuinbouwakte L. O. v. = *veearts.*	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Varsseveld.	1	2de	f 250,10 Rijk.	* J. P. Priester, Winterswijk. * H. D. Zelders, Sinderen.	11	11	2 leerlingen verwierven een getuigschrift met zeer goed, 5 met voldoende, 1 afgewezen. Resultaten bevredigend. Leertijd 15—23.

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën.	Namen der onderwijzers: * Bezitters der landbouwakte L. O. † Bezitters der tuinbouwakte L. O. *v.* = *veearts.*	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
2	Winterswijk.	2	1ste 2de	f 423,75 Rijk.	* W. H. Wisselink, Winterswijk. * J. P. Priester, idem. * G. J. Beekhof, idem.	10 8	10 7	Alle leerlingen der 1ste klasse toegelaten tot de 2de klasse. Twee leerlingen verwierven een getuigschrift met zeer goed, 4 met goed, 1 met voldoende, geen afgewezen. Resultaten wat betreft de 2de klasse bevredigend, 1ste klasse goed. Leeftijd klas 1 14—17, klas 2 15—16.
3	Bennekom.	1	2de	207,67⁵ „	* B. Wigman, Wageningen. * A. D. Morrema, Idem. H. v. Slooten, Bennekom.	12	11	3 leerlingen verwierven een getuigschrift met zeer goed, 5 met goed, 3 voldoende, geen afgewezen. Resultaten bevredigend, doch minder goed dan te Ede of te Lunteren in voorgaande jaren. Leeftijd 17—29.
4	Eibergen.	1	1ste	193,25 „	* J. Lepping, Eibergen. *v* J. Vlaskamp, idem.	18	17	Alle leerlingen toegelaten tot 2de klasse. Resultaten matig, van veeteelt slecht geprofiteerd. Leeftijd 14—18.
5	Aalten.	1	2de	249,71 „	* W. H. Wisselink, Winterswijk. * G. J. Beekhof, idem.	16	16	6 leerlingen verwierven getuigschrift met zeer goed, 5 met goed, 5 voldoende of even voldoende, geen afgewezen. Resultaten vrij goed. Leeftijd 14—32.
6	Wilp.	1	1ste	244,50 „	* J. H. Edelman, Voorst; later vervangen * R. J. J. H. Schreyner, Oosterhuizen. B. Hurenkamp, Wilp; later * G. J. Wisselink, Empe.	10	6	Alle leerlingen toegelaten tot de 2de klasse. Resultaten bevredigend. Leeftijd 15—21.
7	Laren.	1	1ste	216,77 „	* B. v. Krimpen, Lochem. * F. J. H. Veenemans, idem. J. W. Beekhof, Nettelhorst.	31	27	Alle leerlingen werden bevorderd tot de 2de klasse. Resultaten bevredigend Leeftijd 16—26.
8	Breedenbroek (Gendringen).	1	2de	235,75 „	* H. D. Zelders, Sinderen.	19	15	13 leerlingen verwierven een getuigschrift met zeer goed. Afgewezen geen. Uitstekende cursus. Onde leerlingen. Groote belangstelling en goede vorderingen.
9	De Hoven (Zutphen).	1	2de	213,44 „	* G. J. Wisselink, Empe. * G. J. Wassink, Oeken. * B. v. Krimpen, Lochem.	12	9	4 leerlingen ontvingen een getuigschrift met zeer goed, 4 met goed, 1 met voldoende, geen afgewezen. Resultaten bevredigend. Leeftijd 16—25.
10	De Teuge (Voorst).	1	2de	199,02 „	* A. B. Brouwer, Deventer. * A. N. Zwiers, Twelloo.	22	17	7 leerlingen getuigschrift met zeer goed, 6 met goed, 4 met voldoende, geen afgewezen. Resultaten bevredigend. Leeftijd 15—27.
11	Wapenveld (Heerde).	1	2de	240,53 „	* A. G. Nijhoff, Wapenvelde. *v* G. W. Brink, Wijhe.	16	15	10 leerlingen verwierven een getuigschrift met zeer goed, 5 met goed, geen afgewezen. Resultaten goed. Leeftijd 15—31.
12	Nijkerk.	1	1ste	275,01 „	* G. v. Heerde, de Bilt. *v* A. J. Winkel, later *v* J. Meerstadt, Nijkerk. J. Brons, Ermelo.	21	17	Alle leerlingen werden overgeplaatst naar de 2de klasse. Resultaten bevredigend, van veeteelt slecht geprofiteerd. Leeftijd 16—36.

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën.	Namen der onderwijzers: * Bezitters der landbouwakte L. O. † Bezitters der tuinbouwakte L. O. *v.* = *veearts.*	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
13	Groenlo.	1	1ste	f 227,75 Rijk	* J. P. Priester, Winterswijk. * J. Leppink, Eibergen.	28	22	Alle leerlingen werden overgeplaatst in de 2de klasse. Door de leerlingen is door geldelijke bijdragen een begin gemaakt met de vorming eener landbouw-bibliotheek. Resultaten vrij goed. Oude leerlingen. Leeftijd 16—41.
14	Zelhem.	1	1ste	228,— „	* A. te Gussinklo, Zelhem. G. Elzinga, idem.	34	30	Alle leerlingen werden overgeplaatst naar de 2de klasse. Resultaten vrij goed. Veel oude leerlingen. Leeftijd 15—31.
15	Noordijk (Neede).	1	1ste	233,— „	* J. Leppink, Eibergen. G. L. Rutgers, Noordijk.	33	19	Alle leerlingen werden overgeplaatst naar de 2de klasse. Resultaten vrij goed. Veel oude leerlingen. Leeftijd 15—34.
16	Borculo.	1	1ste	228,75 „	* H. W. Heuvel, Borculo. * A. Th. Krienen, Geesteren. * J. Warmelink, Borculo.	13	9	Alle leerlingen gingen over in de 2de klasse. Resultaten matig. Leeftijd 15—29.
17	Groesbeek.	1	2de	254,32[5] „	* F. Bevort, Berg en Dal. L. H. Weijers, Groesbeek.	14	13	De leerlingen volgden de lessen trouw en waren zeer ijverig. De resultaten van het onderwijs waren goed.
					Totaal . . .	321	271	

Getal cursussen 13.
Bedrag der Rijkssubsidiën . . f 3 200,51
„ „ andere subsidiën. 83,50
Totaal . . f 3 284,01

Zuidholland.

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O. *v* = *veearts.*	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Barendrecht.	1	2de	v/h. Rijk 253,00	* J. Mol. *v* A. A. Barendregt.	10	10	Belangstelling vrij goed. Resultaten goed. 10 diploma's uitgereikt.
2	Capelle a. d. IJssel.	1	2de	„ „ 182,93	* B. v. Bochove. *v* C. Fauel.	10	10	Belangstelling vrij goed. Resultaten goed. 10 diploma's uitgereikt.
3	Goudriaan.	1	2de	„ „ 251,72	* A. Kars. *v* Teljer.	16	14	Belangstelling matig. Resultaten vrij goed. 14 getuigschriften uitgereikt.
4	Haastrecht.	1	2de	„ „ 285,70	* A. Kars. *v* S. Mogendorff.	14	9	Belangstelling matig. Resultaten vrij goed. 9 getuigschriften uitgereikt.
5	Moerkapelle.	1	2de	„ „ 272,00	* P. Miedema. *v* W. C. van de Stolpe. A. Kuyster.	16	12	Belangstelling goed. Resultaten zeer goed. Ouderdom der leerlingen boven 20 jaar. 12 getuigschriften uitgereikt.
6	Nieuw-Helvoet.	1	2de	„ „ 250,00	* J. J. Kolpa. P. Kruyne.	20	20	Belangstelling goed. Resultaten goed. 20 getuigschriften uitgereikt.
7	Rockanje.	1	2de	„ „ 214,00	* J. J. Kolpa.	18	18	Belangstelling goed. Resultaten goed. 18 getuigschriften uitgereikt.

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * Bezitters der landbouwakte L. O. † Bezitters der tuinbouwakte L. O. *v.* = *veearts.*	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
8	Rozenburg.	1	2de	v/h. Rijk 250,94	* G. v. d. Molen. G. P. Moerman.	11	9	Belangstelling goed. Resultaten goed. 9 getuigschriften uitgereikt.
9	Schoonrewoerd.	1	2de	„ „ 231,50	* J. B. Zeebuch. *v* M. de Ridder.	7	6	Belangstelling matig. Resultaten vrij goed. 6 getuigschriften uitgereikt.
10	Sliedrecht.	1	2de	„ „ 294,72	* A. Kars. *v* Teljer.	12	12	Belangstelling vrij goed. Resultaten vrij goed. 12 getuigschriften uitgereikt.
11	Vlaardingen.	1	2de	„ „ 211,93	* G. v. d. Molen.	4	4	Belangstelling goed. Resultaten goed. 4 getuigschriften uitgereikt.
12	Zoetermeer-Zegwaart.	1	2de	„ „ 259,57	†* H. Dornee. *v* K. de Vink.	7	7	Belangstelling goed. Resultaten goed. 7 getuigschriften uitgereikt.
13	Zuidland.	1	1ste	„ „ 242,50 schoolgeld en bijdrage afdeeling 83,50	* M. W. V. v. Bijlevelt. *v* M. C. v. Buuren.	20	20	Belangstelling zeer goed. Resultaten zeer goed.
					Totaal . .	165	151	

Noordholland.

Getal cursussen 13.

Bedrag der Rijkssubsidiën . .	f 2 951,15
„ „ andere subsidiën .	388,25
Totaal . . .	3 339,40

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O. *v* = *veearts.*	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Edam.	1	1ste	v/h. Rijk 229,00	* P. Blokker, Purmer.	10	10	Verzuim gering, gedeeltelijk ten gevolge van godsdienstplichten. Leeftijd 15—19 jaar, gemiddeld 17 jaar.
2	Wijde Wormer.	1	2de	„ „ 216,00	* J. Teer en C. G. Dekker, Wijde Wormer.	9	9	Verzuim niet gering. Het vorig jaar geëindigd met 10 leerlingen.
3	Beemster.	1	1ste	„ „ 216,00	* L. Drieberger, Beemster.	11	6	Verzuim niet groot. Leeftijd 14—18 jaar, gemiddeld 16 jaar.
4	Berkhout.	1	2de	„ „ 246,00	* D. H. Prins, Groothuizen.	7	7	Verzuim groot, gedeeltelijk wegens ziekte. Het vorig jaar geëindigd met 14 leerlingen.
5	Hauwert.	1	3de	„ „ 216,00	* K. Ruyterman, Hauwert.	11	11	Verzuim niet gering, gedeeltelijk wegens ziekte, het vorig jaar geëindigd met 11 leerlingen.
6	Twisk.	1	1ste	„ „ 256,50 Afd. Medemblik en Omstr. H. Mij. van Landbouw . 9,50	* A. Olie, Hauwert.	15	12	Verzuim niet gering. Leeftijd 15—19 jaar, gemiddeld 17 jaar.
7	Wognum.	1	3de	v/h. Rijk 216,00	* D. van den Abeele, Wognum.	12	7	Verzuim niet gering. Het vorig jaar geëindigd met 6 leerlingen.
8	Winkel.	1	2de	„ „ 216,00	* J. Porte, Lutjewinkel.	5	4	Verzuim gering. Het vorig jaar geëindigd met 5 leerlingen.

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O. *v = veearts.*	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
9	Nieuwe Niedorp.	1	3de	v/h. Rijk 216,00 v. HH. Weesm. te N. Niedorp, vrij gebruik proeftuin der Armvoogdij aldaar. . 273,00	* J. de Vries, Moerbeek.	6	6	Verzuim zeer gering. Uitsluitend wegens ziekte. Het vorig jaar geëindigd met 6 leerlingen.
10	Andijk.	1	2de	v/h. Rijk 216,00 Vereen. „Akkerbouw . 25,00 Dept. Andijk der Mij tot Nut van 't Algemeen . 30,75	* T. IJpma, Andijk.	16	16	Verzuim niet gering, gedeeltelijk ten gevolge van ziekte en godsdienstplichten. Het vorig jaar geëindigd met 22 leerlingen.
11	Sijbekarspel.	1	2de	v/h. Rijk 215,93[5]	* S. Hoekstra, Sijbekarspel.	9	9	Verzuim gering. Het vorig jaar geëindigd met 9 leerlingen.
12	Midsland.	1	1ste	„ „ 257,00	* A. Mellink, West Terschelling.	13	—	Cursus in Februari 1903 opgeheven, wegens dienstplicht van den onderwijzer.
13	Koegras.	1	2de	„ „ 234,71[5] Gemeente den Helder. 50,00	* G. Tjalsma, den Helder.	9	9	Verzuim gering, gedeeltelijk wegens ziekte. Het vorig jaar geëindigd met 11 leerlingen.
					Totaal . . .	133	106	

Getal cursussen 28.
Bedrag der Rijkssubsidiën f 7527,36
„ „ andere subsidiën „ 40,00
Totaal . . . f 7567,36

Zeeland.

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * Bezitters der landbouwakte L. O. † Bezitters der tuinbouwakte L. O. *v = veearts.*	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Axel.	1	2de	v/h. Rijk. 264,00	* P. le Feber.	11	12	Belangstelling zeer voldoende. Resultaten goed. Aan 11 leerlingen kon het diploma worden uitgereikt, omtrent één zal later beslist worden.
2	Cadzand.	1	2de	„ „ 237,84	* J. de Meijer.	10	10	Belangstelling goed. Resultaten waren goed, aan alle leerlingen kon het diploma worden uitgereikt.
3	Clinge.	1	1ste	„ „ 281,60	* F. L. Remery. P. Eggermant.	12	8	Belangstelling goed. Vijf leerlingen konden tot het 2de leerjaar toegelaten worden. Omtrent 2 zal later worden beslist.
4	Heinkenszand.	1	2de	„ „ 289,37	W. P. Markusse. * K. van der Slikke.	11	8	Belangstelling matig. Aan 5 leerlingen is het diploma uitgereikt.
5	Hontenisse.	1	2de	„ „ 306,00	* A. Th. Plasschaert.	8	6	Belangstelling matig. Aan 6 leerlingen is het diploma uitgereikt. Resultaat was bevredigend.
6	Kapelle.	1	2de	„ „ 289,75	* D. J. v. d. Graaff. P. van der Werff.	9	9	Belangstelling zeer voldoende. Resultaat goed. Diploma werd aan alle leerlingen uitgereikt.
7	Koewacht-St. Andries.	1	2de	„ „ 264,00	* F. L. Remery.	11	7	Belangstelling voldoende. Resultaat goed. Diploma aan alle leerlingen.

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O. *v* = *veearts.*	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
8	Krabbendijke.	1	2de	v/h. Rijk 259,50	* M. N. v. d. Linde. * I. Smit. * J. v. Koeveringe.	9	11	Belangstelling voldoende. Resultaat goed. Diploma aan alle leerlingen.
9	Kruiningen.	1	2de	„ „ 266,41[5]	* J. Verhage. * J. Smit.	6	6	Belangstelling matig. Diploma aan 4 leerlingen uitgereikt.
10	Middelburg.	1	1ste	„ „ 264,90	* A. de Smidt.	10	9	Belangstelling voldoende. Resultaat goed.
11	Nieuwerkerk.	1	1ste	„ „ 264,00	* M. J. Waale.	10	7	Belangstelling voldoende. Resultaat goed.
12	Oudelande.	1	2de	„ „ 264,00	* L. B. v. d. Slikke.	11	7	Zeer veel belangstelling. Resultaat uitstekend.
13	Rilland-Bath.	1	2de	„ „ 254,62	* M. N. v. d. Linde. * J. v. Koeveringe.	11	11	Belangstelling voldoende. Aan alle leerlingen is het diploma uitgereikt.
14	's Heer Arendskerke.	1	2de	„ „ 279,95	* K. v. d. Slikke. W. P. Markusse.	9	9	Veel belangstelling. Aan alle leerlingen is het diploma uitgereikt.
15	Stavenisse.	1	2de	„ „ 196,40	* M. J. Waale.	12	8	Belangstelling matig. Deze cursus is 3-jarig en eindigt in 1904.
16	Tholen.	1	2de	„ „ 263,99[4] v/h. Nut. 40,00	* L. K. van Dijk.	10	10	Belangstelling voldoende. Resultaten zeer goed. Aan alle leerlingen werd het diploma uitgereikt.
17	Waarde.	1	2de	v/h. Rijk. 264,00	* J. Bril.	15	15	Veel belangstelling. Diploma aan alle leerlingen. Resultaat bevredigend.
18	Wemeldinge.	1	2de	„ „ 264,00	* J. H. J. Bartelse.	12	11	Resultaat niet bevredigend. Diploma's konden niet uitgereikt worden.
19	Westdorpe.	1	1ste	„ „ 363,70	* H. F. J. v. Bijlevelt.	8	6	Belangstelling matig. Resultaat goed.
20	Wolphaartsdijk.	1	2de	„ „ 264,00	* K. v. d. Slikke.	9	8	Belangstelling goed. Diploma aan alle leerlingen uitgereikt.
21	Yerseke.	1	1ste	„ „ 264,00	* A. T. Plasschaert.	11	10	Belangstelling zeer voldoende. Leerlingen hebben met veel ijver de lessen gevolg. Verzuimen kwamen bijna niet voor.
22	IJzendijke.	1	2de	„ „ 215,94	* P. J. Roosendaal.	10	10	Belangstelling goed. Diploma aan alle leerlingen.
23	Oostburg.	1	1ste	„ „ 271,00	* J. de Meijer. * P. J. Roosendaal.	10	8	Belangstelling matig. Resultaten goed.
24	Hoek.	1	1ste	„ „ 304,68	* H. T. J. v. Bijlevelt. * C. P. Amelunnen.	16	9	Belangstelling goed. Leerlingen toonden veel ijver.
25	Philippine.	1	1ste	„ „ 322,60	* C. P. Amelunnen.	17	9	Belangstelling goed. Resultaten ook goed.
26	Dreischor.	1	1ste	„ „ 289,00	* M. T. v. Staalen.	13	13	Belangstelling goed. Resultaten goed. Leerlingen volgen met veel ijver de lessen.
27	St. Philipsland.	1	1ste	„ „ 289,00	* J. Minderhoud.	13	10	Belangstelling goed. De leerlingen komen getrouw en met ijver op de lessen. Resultaten goed.
28	Zaamslag.	1	1ste	„ „ 270,00	* P. Le Feber.	15	13	Belangstelling goed. Resultaten ook goed. Leerlingen hebben met ijver de lessen gevolgd en weinig verzuimd.
					Totaal . . .	309	260	

Utrecht.

Getal cursussen 5.
Bedrag der Rijkssubsidiën. . f 1 075,01[5]
„ „ andere subsidiën. 25,00
Totaal . . f 1 100,01[5]

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën.	Namen der onderwijzers. * Bezitters der landbouwakte L. O. † Bezitters der tuinbouwakte L. O. v = veearts.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Woudenberg.	1	2de	f 204,00 Rijk. 25,00 afd. Landbouw.	* E. Kruidhof. Maarsbergen.	21	21	Verzuim zeer gering. Belangstelling groot ook bij de ouders der leerlingen.
2	Vleuten.	1	2de	200,00 Rijk.	* J. W. van Gisbergen, Vleuten.	7	6	Verzuim meest gering. Belangstelling voldoende. Onder de 6 welke bleven kon er 1 wegens militieplicht niet aan de eindles deelnemen.
3	Amersfoort.	1	1ste	248,00 Rijk.	* E. Kruidhof, Maarsbergen. W. Kraan, Amersfoort.	27	24	Verzuim gering. Veel belangstelling.
4	Polsbroek.	1	1ste	219,01[5] Rijk.	* P. Lamoré, Benschop.	14	8	6 leerlingen bleven spoedig weg. Verzuim meerendeels gering.
5	de Bilt.	1	1ste	204,00 Rijk.	* G. van Heerde, de Bilt. J. G. W. Bras, de Bilt.	14	10	Belangstelling zeer voldoende, verzuim gering ondanks slecht weer en grooten afstand.
					Totaal . . .	83	69	

Friesland.

Getal cursussen 13.
Bedrag der Rijkssubsidiën. . f 2 895,44
„ „ andere subsidiën. —
Totaal . . f 2 895,44

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën.	Namen der onderwijzers. * Bezitters der landbouwakte L. O. † Bezitters der tuinbouwakte L. O. v = veearts.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Bakkeveen.	1	1ste	f 254,00 Rijk.	* J. Zandstra, Duurswoude.	18	8	Door geringe ontwikkeling en weinig belangstelling zijn in 1902 zes leerlingen afgevallen. In Maart 1903 toen de werkzaamheden van den landbouwer weder toenamen, bleven weder 4 leerlingen absent. Van de 8 overblijvenden mag verwacht worden dat zij de lessen van het 2de cursusjaar getrouw zullen volgen.
2	Blija.	1	2de	216,00 Rijk.	* IJ. Loopstra, Blija.	10	9	Een leerling is wegens ziekte absent gebleven. De belangstelling was goed, het verzuim gering. De resultaten waren goed. Allen verwierven een getuigschrift, 5 met zeer goed, 3 met goed en één met „voldoende".
3	Heerenveen.	1	2de	229,00 Rijk.	* A. Posthuma, Luinjeberd.	11	9	Bezoek was zeer getrouw. Aan 8 leerlingen werd een getuigschrift toegekend. Een leerling kon geen getuigschrift verwerven.

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën.	Namen der onderwijzers. * Bezitters der landbouwakte L. O. † Bezitters der tuinbouwakte L. O. *v* = *veearts.*	Getal leerlingen. Begin.	Getal leerlingen. Einde.	Korte opmerkingen.
4	Kollum.	1	1ste	f 254,00 Rijk.	* B. Migchelbrink, Westergeest.	17	16	Bezoek was zeer getrouw. Van alle leerlingen kan verwacht worden dat ze de lessen in de 2de klasse met succes zullen volgen.
5	Kooten.	1	1ste	212,00 Rijk.	* H. Gietema, Kooten.	15	11	Over het geheel was belangstelling zeer goed, het verwerken der leerstof thuis liet te wenschen over. Vele leerlingen zijn in staat het 2de leerjaar met succes te volgen.
6	Lippenhuizen.	1	2de	229,00 Rijk.	* G. Planting, Jubbega. * H. Klumper, Hemrik.	8	8	Belangstelling zeer goed. Het verzuim bedroeg 5 lessen op de 8 × 24 lessen. Aan allen werd een getuigschrift toegegekend.
7	Makkinga.	1	2de	242,00 Rijk.	* A. Bezema, Oldeberkoop.	10	10	Het verzuim was gering behalve van één leerling, die wegens huiselijke omstandigheden dikwijls afwezig was. Het tehuis verwerken der leerstof liet nogal veel te wenschen over.
8	Oosterwolde.	1	1ste	241,00 Rijk.	* J. Noorman, Oosterwolde.	19	10	Deze 10 leerlingen hebben de lessen getrouw bezocht. Ze zijn in staat de 2de klasse te volgen. Vier leerlingen zijn tijdelijk onder de wapenen geroepen. Men zal zien of men hun de ontbrekende kennis nog kan bijbrengen.
9	Rauwerd.	1	2de	216,00 Rijk.	* A. Alberda, Rauwerd.	12	11	De leerlingen verwierven allen een getuigschrift.
10	Scharsterbrug.	1	2de	213,64 Rijk.	* B. de Jong, Scharsterbrug.	11	11	Aan 9 leerlingen is een getuigschrift uitgereikt. Het bezoek was zeer getrouw. In de kerstvacantie hebben de leerlingen zich 2 maal van 10—3 uur geoefend in de praktijk van het melkonderzoek.
11	Suameer.	1	2de	187,30 Rijk.	† * K. L. de Vries, Suameer.	9	6	De 6 overblijvende leerlingen bezochten de lessen vrij geregeld, wegens ziekte was een enkele nogal eens verhinderd te komen. Ze verwierven allen een diploma.
12	Surhuizum.	1	2de	163,50 Rijk.	* H. Gietema, Kooten.	7	5	Het bezoek dezer vijf leerlingen was zeer getrouw. Ze verwierven allen een getuigschrift, 3 met „zeer goed" en 2 met „goeden uitslag".
13	Wolvega.	1	2de	238,00 Rijk.	* A. Posthuma, Luinjeberd.	16	16	Het bezoek was zeer getrouw. Wegens ziekte kon een leerling de laatste les niet bijwonen en een ander niet wegens dienstplicht. Ze zullen later in de gelegenheid gesteld worden van hunne kennis te doen blijken.
					Totaal . . .	163	130	

Overijssel.

Getal cursussen 13.
Bedrag der Rijkssubsidiën . f 2929,87⁵
„ „ andere subsidiën . —
Totaal . . f 2929,87⁵

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers.: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O. v = *vecarts.*	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	den Hulst (Nieuwleusen)	2	1ste	v/h. Rijk 422,21	* G. J. Oudehaar. H. ter Beeke.	63	41	Bevredigend, ambitie ruim voldoende, de ontwikkeling der leerlingen matig.
2	Bathmen.	1	1ste	„ „ 163,60	* B. Wolters. * E. Koldewey.	13	10	Voldoende, beter dan te voren.
3	Holten.	1	1ste	„ „ 162,40	* B. Wolters. * H. Topzand.	9	7	Matig, ofschoon er flinke leerlingen bij zijn, zijn er ook zeer zwakke, die bovendien vaak verzuimd hebben.
4	Hengelo.	1	1ste	„ „ 213,72	* J. Molendijk.	16	18	Goed, ambitie groot en ontwikkeling der leerlingen flink. Opkomst getrouw.
5	Wooldrikshoek. (Lonneker 1).	1	1ste	„ „ 235,14	* H. de Haan. * E. J. Klumper.	13	11	Ruim voldoende, ambitie flink, ontwikkeling leerlingen vrij voldoende.
6	Boekelo. (Lonneker II).	1	1ste	„ „ 251,66	K. v. d. Vegte. * H. Boersma.	14	14	Voldoende, ambitie ruim voldoende, ontwikkeling der leerlingen staat niet hoog; opkomst getrouw.
7	Haaksbergen.	1	1ste	„ „ 210,99	A. J. Schilderman. * J. Th. Hulst.	18	15 bij openb. les 13	Voldoende, enkele leerlingen hebben vaak verzuimd en zijn dan ook onvoldoende.
8	Oldenzaal.	1	1ste	„ „ 264,40	* E. J. Klumper. * H. Boersma.	43	30 bij openb. les 28	Bevredigend. Ambitie ruim voldoende. Ontwikkeling der leerlingen matig.
9	Heitveld (Ambt-Vollenhove).	1	2de	„ „ 165,00	* J. Pelger.	11	8	Matig, ontwikkeling van enkele leerlingen beter dan gewoonlijk.
10	IJsselmuiden.	1	1ste	„ „ 181,00	* J. Ravenhorst. A. W. Ravenhorst. B. Rekveld (Bloemist). * G. H. v. d. Molen.	8	7	Voldoende.
11	Grafhorst.	1	1ste	„ „ 243,30	* J. Ravenhorst. Kappert. B. Rekveld (Bloemist). * G. H. v. d. Molen.	12	10	Voldoende.
12	Zwolle.	1	2de	„ „ 219,43	* J. Ravenhorst. * G. H. v. d. Molen. * H. C. Wilmink.	12	12	Voldoende, bleef echter beneden verwachting daar het eerste leerjaar bepaald goed te noemen was.
13	Diepenveen.	1	2de	„ „ 197,02⁵	* A. B. Brouwer.	13	10	Zeer goed, als gewoonlijk.
					Totaal . . .	247	189	

Groningen.

Getal cursussen 23.
Bedrag der Rijkssubsidiën . f 4922,71
„ „ andere subsidiën. —
Totaal. . . f 4922,71

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O. *v* = *veearts.*	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Bedum.	1	2de	v/h. Rijk 208,40	* H. Rowaan, Zuidwolde.	6	6	Resultaat bevredigend.
2	Bellingwolde.	1	1ste	„ „ 229,00	* J. B. Kramer, Bellingwolde.	16	15	Idem. Idem.
3	Eenrum.	1	1ste	„ „ 216,50	* P. Rijkels, Pieterburen.	8	8	Idem. Idem.
4	Enumatil.	1	2de	„ „ 179,00	* H. Boerema, Enumatil.	7	6	Idem. Idem.
5	Grootegast	1	1ste	„ „ 199,52⁵	* M. Nienhuis, Grootegast.	11	10	Idem. Idem.
6	Kleinemeer.	1	2de	„ „ 204,00	* J. Jonker, Sappemeer.	12	10	Idem. Idem.
7	Leens.	1	1ste	„ „ 231,29⁵	* P. Winter, Vierhuizen.	9	7	Idem. Idem.
8	Loppersum.	1	1ste	„ „ 203,41⁵	* R. Reindersma, Appingedam. * M. H. Meinardi, Eenum.	10	10	Idem. Idem.
9	Marum.	1	2de	„ „ 196,00	* A. Westerhof, Marum.	11	11	Idem. Idem.
10	Muntendam.	1	2de	„ „ 234,00	* A. H. Bekkering, Ommelanderwijk.	18	15	Idem. Idem.
11	Musselkanaal.	1	2de	„ „ 247,50	* J. de Weerd, Drouwenermond. * R. F. Armbrust, Stadskanaal.	21	22	Getrouwheid van bezoek liet bij vele leerlingen te wenschen over.
12	Nieuwe Pekela.	1	2de	„ „ 212,75	* E. Roorda, Ommelanderwijk.	9	8	Resultaat bevredigend.
13	Oldehove.	1	2de	„ „ 181,50	* T. Kool, Noordhorn.	8	7	Idem. Idem.
14	Scharmer.	1	2de	„ „ 203,80⁵	* K. Homan, Scharmer.	18	17	Idem. Idem.
15	Schildwolde.	1	1ste	„ „ 204,60	* G. de Vries, Slochteren.	17	15	Idem. Idem.
16	Sellingen.	1	2de	„ „ 199,32	* Th. Prins, Sellingen.	9	7	Idem. Idem.
17	Stadskanaal.	1	2de	„ „ 204,00	* R. T. Armbrust, Stadskanaal.	15	13	Idem. Idem.
18	Ten Boer.	1	2de	„ „ 222,75	* H. F. Hildebrand, Garmerwolde. B. Kuiper, Ten Post.	13	14	Idem. Idem.
19	Tjuchem.	1	1ste	„ „ 241,50	* R. Reindersma, Appingedam.	18	13	Idem. Idem.
20	Uithuizen.	1	2de	„ „ 274,55	†* S. Molewijk, Groningen. *v* K. Büchli, Roodeschool.	17	18	Idem. Idem.
21	Wildervank.	1	2de	„ „ 204,00	†* J. Kok, Wildervank.	14	11	Idem. Idem.
22	Winschoten.	1	2de	„ „ 235,25	* B. G. Kamphuis, Westerlee. †* T. Oortman, Ganzedijk.	8	8	Idem. Idem.
23	Zevenhuizen.	1	2de	„ „ 190,05	* C. Reyntjes, Zevenhuizen.	10	7	Idem. Idem.
					Totaal. . .	285	258	

Drenthe.

Getal cursussen 7.
Bedrag der Rijkssubsidiën . . f 1536,—
„ „ andere subsidiën. —
Totaal . . f 1536,—

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O. v = veearts.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Nieuw Buinen.	1	2de	v/h. Rijk 228,00	* J. de Weerd, Drouwenermond.	24	21	Resultaat zeer gunstig. Veel belangstelling.
2	Nieuw Schoonebeek.	1	1ste	„ „ 204,00	* J. P. H. Wensten, N. Schoonebeek.	13	11	Resultaat zeer matig. Geringe ontwikkeling der leerlingen.
3	Zuidlaren.	1	2de	„ „ 228,00	* H. Gortmaker, Zuidlaarderveen.	16	15	Resultaat matig. Weinig belangstelling.
4	Eeksterveen.	1	1ste	„ „ 204,00	* E. Zweep, Eeksterveen.	20	20	Resultaat zeer goed. Veel belangstelling.
5	Loon.	1	1ste	„ „ 216,00	* J. R. Westenbrink, Assen.	28	20	Resultaat zeer goed. Veel belangstelling.
6	Nieuw-Amsterdam.	1	1ste	„ „ 252,00	* H. Beukema, Noordbarge.	18	12	Resultaat behoorlijk.
7	Dalen.	1	1ste	„ „ 204,00	* G. Hovenkamp, Dalen.	24	18	„ „
					Totaal. . .	143	117	

Limburg.

Getal cursussen 5.
Bedrag der Rijkssubsidiën . . f 1201,75
„ „ andere subsidiën. —
Totaal . . f 1201,75

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O. v = veearts.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Hoensbroek.	1	2de	v/h. Rijk 249,70	* P. L. Voncken. * J. H. Breursgens.	23	22	Gecombineerde cursus. Belangstelling steeds groot ook in de gemeente en omgeving.
2	Wijlre.	1	2de	„ „ 290,23[5]	* J. P. H. Nahon. P. Schobben. * H. J. Bemelmans.	19	12	Tuin- en landbouwcursus. Matige belangstelling.
3	Margraten.	1	2de	„ „ 255,31[5]	* J. P. H. Nahon. Claessen.	30	30	Eenige toehoorders. Tuin- en landbouwcursus. Belangstelling voldoende.
4	Horn.	1	2de	„ „ 202,50	* M. Schreurs.	11	9	Landbouwcursus. Voldoende belangstelling, trouwe opkomst.
5	Stramproy.	1	1ste	„ „ 204,00	* J. J. C. Ament. * P. J. Moors. J. Stronk.	20	17	Landbouwcursus. Veel belangstelling.
					Totaal. . .	103	90	

PROVINCIEN.	Getal landbouwwintercursussen in:									
	1893/94.	1894/95.	1895/96.	1896/97.	1897/98	1898/99.	1899/1900.	1900/01.	1901/02.	1902/03.
1. Groningen	2	3	6	6	13	15	17	18	23	23
2. Friesland	6	8	9	8	9	10	13	13	11	13
3. Drenthe	1	2	3	3	4	6	6	8	7	7
4. Overijssel	—	3	5	4	6	8	10	14	11	13
5. Gelderland	8	11	11	10	9	10	15	16	15	17
6. Utrecht	2	—	—	—	2	3	2	2	3	5
7. Noordholland	2	3	5	5	3	12	13	13	13	13
8. Zuidholland	—	—	2	2	6	6	9	10	15	13
9. Zeeland	1	1	3	2	5	8	14	17	25	28
10. Noordbrabant	3	3	5	7	10	12	13	15	12	13
11. Limburg	—	—	—	—	2	2	3	4	6	5
Totaal	25	34	49	47	69	92	115	130	141	150
Getal cursussen met 2 klassen	11	18	24	22	18	14	10	6	3	3

PROVINCIEN.	Getal leerlingen dat de landbouwwintercursussen bezocht in:																			
	1893/94.		1894/95.		1895/96.		1896/97.		1897/98.		1898/99.		1899/1900.		1900/01.		1901/02.		1902/03.	
	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.
1. Groningen	31	30	77	67	120	111	102	88	276	245	302	288	287	241	254	213	329	287	285	258
2. Friesland	143	97	141	110	122	100	105	78	130	100	119	108	169	136	146	123	157	134	163	130
3. Drenthe	10	8	31	25	62	50	41	29	89	73	103	86	131	112	176	148	139	120	143	117
4. Overijssel	—	—	52	41	116	84	100	84	136	98	139	114	145	126	206	163	114	118	247	189
5. Gelderland	209	181	233	169	251	186	184	166	171	145	173	147	253	200	304	228	253	220	321	271
6. Utrecht	30	30	—	—	—	—	—	—	62	31	46	39	26	17	24	20	38	38	83	69
7. Noordholland	32	32	61	47	105	89	75	66	67	56	258	175	208	172	177	150	173	143	133	106
8. Zuidholland	—	—	—	—	29	23	36	30	101	79	69	54	123	88	114	104	214	180	165	151
9. Zeeland	14	14	6	6	35	26	6	4	49	44	100	86	186	159	181	167	306	256	309	260
10. Noordbrabant	74	64	68	62	87	66	137	104	162	113	182	141	159	137	166	150	135	122	149	123
11. Limburg	—	—	—	—	—	—	—	—	50	38	51	40	74	69	102	83	143	91	103	90
Totaal	543	456	669	527	927	735	786	649	1293	1022	1542	1278	1761	1457	1850	1549	2001	1709	2101	1764
Gemiddeld per cursus	21	18	16	15	18	15	16	13	18	14	16	13	15	12	14	11	14	12	14	11
„ „ klasse	15	12	13	10	13	10	11	9	15	12	15	12	14	12	14	11	14	12	14	11

PROVINCIEN.	Bedrag der subsidiën							
	1893/94.		1894/95.		1895/96.		1896/97.	
	Van het Rijk.	Andere.	Van het Rijk.	Andere.	Van het Rijk.	Andere.	Van het Rijk.	Andere.
	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.
1. Groningen	320	—	931,00	—	1 700,00	—	1 575,00	—
2. Friesland	1 754	—	2 067,00	—	2 539,00	—	1 939,00	—
3. Drenthe	140	—	524,00	—	850,00	—	604,00	—
4. Overijssel	—	—	472,00	—	1 244,60	—	1 298,70[5]	—
5. Gelderland	2 270	—	3 403,50	—	3 464,00	—	3 282,00	—
6. Utrecht	400	150	—	—	—	—	—	—
7. Noordholland	650	—	1 250,00	75	1 200,00	—	1 200,00	—
8. Zuidholland	—	—	—	—	400,00	—	600,00	—
9. Zeeland	206	—	—	—	550,00	—	246,00	—
10. Noordbrabant	975	—	1 200,00	—	1 566,00	—	2 435,00	—
11. Limburg	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	6 715	150	9 847,50	75	13 513,60	—	13 179,70[5]	—
Gemiddeld subsidie (afgerond) per cursus	265	—	290,00	—	276,00	—	281,00	—
Gemiddeld subsidie (afgerond) per klasse	186	—	189,00	—	185,00	—	191,00	—

PROVINCIEN.	Overzicht van de verdeeling der inkomsten				
	Inkomsten:				
	Voordeelig saldo 1901/1902.	Rijkssubsidie.	Andere.	Totaal.	Nadeelig saldo 1901/1902.
	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.
1. Groningen	134,40	4 922,71	—	5 057,11	30,56[5]
2. Friesland	5,06	2 895,44	—	2 900,50	—
3. Drenthe	34,64[5]	1 536,00	—	1 570,64[5]	4,62
4. Overijssel	49,59[5]	2 929,87[5]	—	2 979,47	10,43
5. Gelderland	76,07	4 121,33	—	4 197,40	8,55
6. Utrecht	14,32[5]	1 075,01[5]	25,00	1 114,34	—
7. Noordholland	5,21	2 951,15	388,25	3 344,61	—
8. Zuidholland	88,88	3 200,51	83,50	3 372,89	81,88
9. Zeeland	76,34[5]	7 527,36	40,00	7 643,70[5]	8,85[5]
10. Noordbrabant	91,30	3 193,60	1 092,14[5]	4 377,04[5]	1,40[5]
11. Limburg	8,11[5]	1 201,75	—	1 209,86[5]	—
Totaal	583,94[5]	35 554,74	1 628,89[5]	37 767,58	146,30[5]

aan landbouwwintercursussen in:

1897/98.		1898/99.		1899/1900.		1900/01.		1901/02.		1902/03.	
Van het Rijk.	Andere.	Van het Rijk.	Andere.	Van het Rijk.	Andere.	Van het Rijk.	Andere.	Van het Rijk.	Andere.	Van het Rijk.	Andere.
Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.
2 953,00	—	3 542,00	—	3 715,00	—	3 612,94	—	4 946,11[5]	—	4 922,71	—
2 223,00	—	2 344,00	—	2 740,25[5]	—	2 795,00	—	2 651,02[5]	—	2 895,44	—
784,00	—	1 200,00	—	1 200,00	—	1 650,00	—	1 428,00	—	1 536,00	—
1 653,47[5]	—	2 028,20	—	2 072,87[5]	—	2 836,35	—	2 105,74[5]	—	2 929,87[5]	—
2 673,00	—	2 575,00	—	3 465,20	—	3 995,75	—	3 644,91	—	4 121,33	—
510,00	—	760,00	105,49	448,00	—	415,00	—	612,00	8,61	1 075,01[5]	25,00
650,00	150	2 380,00	305,00	2 550,00	393,00	2 636,00	12,90	2 886,00	150,00	2 951,15	388,25
1 641,25	—	1 285,00	—	1 957,20	—	2 311,65	—	3 492,30	—	3 200,51	83,50
1 129,20	—	2 157,70	—	3 641,00	—	4 164,45[5]	—	6 442,39	—	7 527,36	40,00
2 975,00	874	3 120,00	717,00	3 250,00	916,50	3 676,70	952,00	2 968,77	716,00	3 193,60	1 092,14[5]
400,00	100	700,00	20,00	859,00	60,00	1 111 70	—	1 428,10	—	1 201,75	—
17 591,92[5]	1 124	22 091,90	1 147,49	25 898,53	1 369,50	29 205,54[5]	964,90	32 605,35[5]	874,61	35 554,74	1 628,89[5]
255,00	—	241,00	—	226,00	—	225,00	—	232,00	—	238,00	—
202,00	—	208,00	—	207,00	—	215,00	—	226,00	—	232,00	—

en uitgaven op de begrootingen van de landbouwwintercursussen in 1902/1903.

Uitgaven:

Salarissen.	Leermiddelen.	Administratiekosten.	Kosten van vergadering met den Rijkslandbouwleeraar.	Reiskosten.	Andere.	Totaal.
Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.
3 384,00	1 093,49[5]	138	80	331,05	—	5 057,11
1 956,00	703,00	78	40	123,50	—	2 900,50
1 008,00	380,02[5]	42	28	108,00	—	1 570,64[5]
2 142,00	486,00	78	52	211,04	—	2 979,47
2 824,00	824,85	108	68	364,00	—	4 197,40
720,00	251,34	30	16	72,00	25,00	1 114,34
2 329,25	675,00	78	63	198,00	1,36	3 344,61
2 011,00	635,21	78	44	439,30	83,50	3 372,89
5 549,00	1 531,80	168	84	302,05	—	7 643,70[5]
3 226,00	612,29	97	44	205,85	190,50	4 377,04[5]
864,50	252,06[5]	30	20	43,30	—	1 209,86[5]
26 013,75	7 445,07[5]	925	539	2 398,09	300,36	37 767,58

TUINBOUWWINTERCURSUSSEN.

Noordbrabant.

Getal cursussen 1.
Bedrag der Rijkssubsidiën . . f 192,—
„ „ andere subsidiën „ —,—
Totaal . . f 192,—

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers. * Bezitters der landbouwakte L. O. † Bezitters der tuinbouwakte L. O.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Rozendaal.	1	1ste	f 192,00 Rijk. f 12,00 schoolgeld.	† J. Th. Mercx. — Joh. Pauwels, boomkweeker.	12	12	Hoewel de vorderingen der leerlingen niet in alle opzichten bevredigden werd toch veel van de lessen geprofiteerd. Enkele verzuimen kwamen voor door het onder de wapens roepen van enkele leerlingen.

Gelderland.

Getal cursussen 1.
Bedrag der Rijkssubsidiën . . f 307,28
„ „ andere subsidiën „ —,—
Totaal . . f 307,28

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers. * Bezitters der landbouwakte L. O. † Bezitters der tuinbouwakte L. O.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Wageningen	1	2de	f 307,28 Rijk.	* B. Wigman. A. C. Ide. Dr. H. Bos. B. A. Plemper v. Balen. J. C. Muijen.	14	12	Weinig verzuim. Vorderingen vlijt en gedrag der leerlingen waren zeer goed. Alle leerlingen ontvingen een diploma.

Zuidholland.

Getal cursussen 5.
Bedrag der Rijkssubsidiën . f 1 137,73
„ „ andere subsidiën 405,—
Totaal . . . f 1 542,73

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O † bezitters der tuinbouwakte L. O.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Boskoop.	1	1ste	v/h. Rijk 180,00 gemeente Boskoop . . 60,00 afd. Ned. Mij. v. Tuinb. en Plantk. 20,00 Pomol. vereeniging . . 20,00 Plantenbeurs Boskoop 20,00	J. W. de Ruyter. J. Vellinga. J. J. de Vink.	16	16	Ontwikkeling goed. Vlijt uitmuntend.
2	Wateringen.	1	1ste	v/h. Rijk 204,00 gem. Wateringen . . . 30,00	J. Strauss. † T. A. Schouten.	17	11	Belangstelling toenemende. Ontwikkeling vrij goed.

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
3	Leiden.	1	1ste	v/h. Rijk 234,73 afd. Ned. Mij. v. Tuinb. en Plantk. 25,00 Bloemisten-vereenig. „Door Eendracht verbonden" 15,00	† P. Stassen. J. G. Ballego.	16	12	Ontwikkeling voldoende. Belangstelling goed.
4	Rotterdam.	2	2de	v/h. Rijk 269,00 afd. Rotterdam Nederl. Mij. v. Tuinb. en Plantk. 25,00 Vereen. Hulp in nood 10,00	*† E. W. Lindeijer. J. F. Wilke.	14+24	10+11	Twee klassen, een voor jongens en een voor gezellen. Belangstelling groot, bezoek getrouw.
5	's Gravenhage.	2	1ste	v/h. Rijk 250,00 afd. 's Gravenhage Ned. Mij. v. Tuinb. en Plantk. 180,00	*† E. W. Lindeijer. J. G. Ballego. H. Hazeloop.	30+24	21+24	Twee klassen. De ontwikkeling der jongens is zeer ongelijk, belangstelling vrij goed. De gezellen volgen met veel belangstelling het onderwijs. Geen enkele verliet den cursus.
					Totaal . . .	141	105	

Noordholland.

Getal cursussen 8.
Bedrag der Rijkssubsidiën . f 1 870,20
„ „ andere subsidiën 516,—
Totaal . . . f 2 386,20

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Aalsmeer.	2	2de 3de	v/h. Rijk 233,00 Gem^te 100,00	F. Roosjen. G. de Boer. J. Fook. G. Hazenberg.	8 7	7 7	Deze cursus is opgericht als voorbereiding voor de winterschool en gaf als zoodanig steeds zeer gunstige resultaten.
2	Amsterdam.	1	2de	v/h. Rijk 204,00 Vereen. 90,00	† B Boon. J. Boon. A. W. Drost.	8	8	Wordt gehouden door de afdeel. Amsterdam der Nederl. maatschappij voor Tuinbouw- en Plantkunde. De leerlingen volgden de lessen zeer getrouw en namen met vrucht aan het onderwijs deel.
3	Amsterdam.	1	2de	v/h. Rijk 213,00 Vereen. 100,00	† G. Sutterland. P. Bz. Moll.	11	11	Wordt gehouden door de vereeniging St. Bonifacius. De belangstelling voor de practische vakken was groot, voor de hulpwetenschappen gering.
4	Beemster.	1	1ste	v/h. Rijk 230,00 Gem^te 30,00 Vereen. 20,00	† G. Sutterland.	6	6	De lessen werden getrouw gevolgd. Met de oudere leerlingen werden de beste resultaten verkregen. Ook hier de meeste belangstelling voor fruit- en groententeelt.
5	Beverwijk.	1	2de	v/h. Rijk 219,00	† J. Sturing.	8	8	Weinig verzuim. De belangstelling, minder groot dan in vroegere klassen.

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
6	Haarlem.	2	1ste 2de	v/h. Rijk 354,00 Gemte 100,00 afd. Maatsch. Tuinbouw en Plantk. 25,00	† J. Sturing. C. H. Geevers.	14 19	10 18	Ambitie groot, maar door drukke werkzaamheden moesten, daar meest oudere leerlingen aan dezen cursus deelnemen, nog al eens lessen verzuimd worden. De tijd van 2 jaar bleek hier onvoldoende te zijn. Van de bibliotheek werd veel gebruik gemaakt, terwijl vele leerlingen zelf boekwerken aanschaften. Er werd een excursie gemaakt naar Gent, Brussel enz.
7	Hoorn.	1	2de	v/h. Rijk 213,20 Vereen. 25,00	* R. Pol. W. Kooiman Dz.	13	11	De algemeene ontwikkeling der leerlingen gering. Het resultaat was minder gunstig dan bij de vroegere klasse, die uit oudere deelnemers bestond.
8	Zaandam.	1	1ste	v/h. Rijk 204,00 Vereen. 26,00	† G. Sutterland.	12	10	De ouderen hadden veel beter inzicht in de verschillende onderwerpen dan de jongeren. Er werden ter demonstratie van het geleerde excursiën gemaakt naar bloem- en boomkweekerijen en groentetuinen, welke excursiën zeer gunstig werkten. In het algemeen was het resultaat van dezen cursus zeer bevredigend.
					Totaal . . .	106	96	

Getal cursussen 2.
Bedrag der Rijkssubsidiën . . f 528,—
" " andere subsidiën . —,—

Totaal . . . f 528,—

Zeeland.

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Middelburg.	1	2de	v/h Rijk 265,—	* A. de Smidt, Middelburg. C. J. Stomps, Middelburg, boomkweeker.	7	7	Resultaten zeer goed. Belangstelling der leerlingen groot, weinig verzuim.
2	Oostburg.	1	1ste	v/h Rijk 263,—	I. J. Steenhart. * J. de Meijer, Cadzand.	12	12	Deze cursus is eene voortzetting van den cursus in het snoeien gegeven vanwege het Bestuur der Maatschappij tot bevordering van ooft- en tuinbouw in het voormalig IVde district van Zeeland. Hij ving den 31 Januari 1903 aan. De lessen werden geregeld voortgezet.
					Totaal . .	19	19	

Utrecht.

Getal cursussen 5.
Bedrag der Rijkssubsidiën . . f 1317,—
„ „ andere subsidiën . 450,—
Totaal . . . f 1767,—

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Utrecht.	1	2de	v/h Rijk 288,— Tuinb.-afd. 100,— Gem. 125,—	J. K. Budde, Utrecht. * C. Ph. Moerlands. J. A. Kors, Zeist.	23	17	Belangstelling, ijver en getrouw bezoek waren roemenswaard. Van de 17 leerlingen welke aan de eindles deelnamen ontvingen er 14 een getuigschrift dat zij den cursus met vrucht gevolgd hadden.
2	Zeist.	1	1ste	v/h Rijk 313,80 Tuinb.-afd. 15,— Gem. 100,— Particul. 110,—	* C. v. Brenen, Utrecht. J. A. Kors, Zeist. J. v. Lummel, Zeist.	26	25	Belangstelling over het algemeen goed. Verzuim gering.
3	Maarssen.	1	1ste	v/h Rijk 216,—	J. L. Brouwer, Maarssen. * C. v. Brenen, Utrecht.	13	18	Zeer veel belangstelling. Verzuim gering.
4	Breukelen.	1	1ste	v/h Rijk 252,—	J. L. Brouwer, Maarssen. * C. v. Brenen, Utrecht.	14	16	Zeer veel belangstelling. Verzuim gering.
5	Amersfoort.	1	1ste	v/h Rijk 247,20	* C. Bussemaker, Soest. K. Post, Lage Vuursche.	22	19	Belangstelling en vorderingen der leerlingen middelmatig.
					Totaal . .	98	95	

Groningen.

Getal cursussen 3.
Bedrag der Rijkssubsidiën . . f 761,88[5]
„ „ andere subsidiën . —,—
Totaal . . . f 761,88[5]

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Groningen.	1	1ste	v/h Rijk 204,—	*† S. Molenwijk, Groningen.	15	11	Vier leerlingen verlieten kort na den aanvang den cursus. De overigen verzuimden weinig en toonden veel belangstelling. Het plantteekenen omvatte het plaatsen van heesters in tuinen; het beplanten van perken en aanleggen van gazons.
2	Zuidbroek.	1	2de	v/h Rijk 241,63[5]	*† J. Kok, Wildervank.	25	22	Veel belangstelling. Weinig verzuim. Leeftijd der leerlingen 15—50 jaren. Velen hunner zijn kleine landbouwers die in de groententeelt een bijverdienste trachten te vinden.
3	Winschoten.	1	1ste	v/h Rijk 316,25	*† T. Oortman, Ganzedijk.	21	7	Door het te laat eindigen van den cursus bleven vele leerlingen weg. Aan belangstelling ontbrak het anders niet.
					Totaal . .	61	40	

Friesland.

Getal cursussen 2.
Bedrag der Rijkssubsidiën . . f 406,30
„ „ andere subsidiën . —,—
Totaal . . . f 406,30

Nummer.	Cursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Leeuwarden.	1	2de	v/h Rijk 190,80	† O. Reitsma.	20	20	Veel belangstelling. Weinig verzuim, leeftijd der leerlingen 17—30 jaar. Alle leerlingen zijn in het tuinbouwvak werkzaam.
2	Suameer.	1	2de	v/h Rijk 216,—	*† K. L. de Vries.	14	12	Weinig verzuim. Leeftijd der leerlingen 14—22 jaar.
					Totaal . .	34	32	

Limburg.

Getal cursussen 4.
Bedrag der Rijkssubsidiën . . f 1006,45
„ „ andere subsidiën . —,—
Totaal . . . f 1006,45

Nummer.	Tuinbouwwintercursus te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
1	Maastricht.	1	2de	v/h Rijk 204,—	† H. J. Bemelmans.	13	13	Uitslag 2e jaar zeer goed, bezoek getrouw.
2	Bunde.	1	1ste	v/h Rijk 272,20	M. Meertens. † H. J. Bemelmans.	16	15	Uitslag 1ste jaar goed, bezoek getrouw, veel belangstelling.
3	Venray.	1	2de	v/h Rijk 294,—	† Th. E. Kruytzer. * P. J. Rutten.	16	16	Uitslag 2de jaar zeer goed. Veel belangstelling.
4	Meerloo.	1	1ste	v/h Rijk 236,25	* P. J. Rutten. † Th. E Kruytzer.	28	27	Uitslag 1ste jaar goed. Boete op wegblijven werkte uitstekend. Bezoek getrouw. Veel belangstelling van de zijde der kweekers.
					Totaal . .	73	71	

TUINBOUWTEEKENCURSUS TE AMSTERDAM.

Nummer.	Tuinbouwteekencursus van de tuinliedenvereeniging „Humanitas" gevestigd te:	Getal klassen.	Leerjaar.	Bedrag van de subsidiën in Gld.	Namen der onderwijzers: * bezitters der landbouwakte L. O. † bezitters der tuinbouwakte L. O.	Getal leerlingen. Begin.	Einde.	Korte opmerkingen.
	Amsterdam.	2	1ste 2de	v/h Rijk 200,—	A. J. van Lohuizen.	15 10	12 10	De leerlingen van het eerste leerjaar waren op één na boven de 20 jaren oud. Zes hunner waren gehuwd. In het geheel werden 66 lessen verzuimd. De prijsvraag voor een ontwerp aanleg van een tuin voor de leerlingen uitgeschreven werd beoordeeld door de heeren A. C. ten Haaff te Amsterdam, L. A. Sprenger te Haarlem en Otto Schulz te Bussum.

Cursus in fruitteelt te Wageningen.

Aan dezen cursus is in 1903 een Rijkssubsidie toegekend van f 93,50. Hij wordt gevolgd door 20 leerlingen en gehouden onder leiding van den heer A. C. Ide, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen. Aangezien de lessen nog niet geëindigd zijn, kan over dezen cursus eerst in het volgende jaar een volledig verslag worden uitgebracht.

PROVINCIËN.	Getal tuinbouwwintercursussen in:					Getal leerlingen aan de tuinbouwwintercursussen in:										Bedrag der subsidiën voor tuinbouwwintercursussen in:									
						1898/99		1899/1900		1900/01		1901/02		1902/03		1898/99		1899/1900		1900/01		1901/02		1902/03	
	1898/99	1899/1900	1900/01	1901/02	1902/03	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Begin.	Einde.	Rijks.	Andere.	Rijks.	Andere.	Rijks.	Andere.	Rijks.	Andere.	Rijks.	Andere.
1. Groningen. .	—	—	1	2	3	—	—	—	—	21	18	60	49	61	40	—	—	—	—	f 200	f 100	f 427,20	—	f761,88[3]	—
2. Friesland . .	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	23	19	34	32	—	—	—	—	—	—	210,—	—	406,30[5]	—
3. Drenthe . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Overijssel . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Gelderland .	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	17	17	14	12	—	—	—	—	—	—	306,—	—	307,28	—
6. Utrecht. . .	—	—	—	1	5	—	—	—	—	—	—	36	31	98	95	—	—	—	—	—	—	248,—	f 200	1317,—	f 450
7. Noordholland	2	4	6	8	8	48	46	128	98	128	105	159	132	106	96	f 550	f 150	f1100	f 275	1500	325	2012,—	538	1870,20	516
8. Zuidholland .	4	4	5	7	5	91	54	72	28	111	80	130	89	141	105	810	150	838	150	1096	160	1474,63	160	1137,73	405
9. Zeeland. . .	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	12	7	19	19	—	—	—	—	—	—	265,—	—	528,—	—
10. Noordbrabant	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	192,—	12
11. Limburg . .	—	—	—	2	4	—	—	—	—	—	—	47	41	73	71	—	—	—	—	—	—	404,—	—	1006,45	—
Totaal. .	6	8	12	23	31	139	100	200	126	260	203	484	385	558	482	f1360	f 300	f1938	f 425	f2796	f 585	f5346,83	f 898	f7526,85	f1383

KOSTEN VAN HEL LAND- EN TUINBOUWONDERWIJS.

Jaarwedde van den inspecteur van het middelbaar onderwijs belast met het toezicht op de landbouwscholen. .	f	3 500,00
Reis- en verblijf- en bureelkosten van den inspecteur van het middelbaar onderwijs, belast met het toezicht op de landbouwscholen.		1 193,99
Jaarwedden, toelagen en belooningen der leeraren beambten en bedienden bij de Rijkslandbouwschool		106 184,94[5]
Kosten en subsidiën voor stichting, uitbreiding aanbouw enz. en verdere uitgaven ten behoeve der Rijkslandbouwschool		67 361,60
Subsidiën ten behoeve van het onderwijs in land- en tuinbouw en houtteelt, voor landbouw- en zuivelconsulenten en toelagen voor het opleiden van landbouw- en tuinbouwonderwijzers:		
de Nederlandsche Maatschappij voor tuinbouw- en plantkunde, ten behoeve van door haar aangestelde tuinbouwleeraren		2 000,00
de Maatschappij tot bevordering van ooft- en tuinbouw in Zeeuwsch-Vlaanderensch westelijk deel, ten behoeve van een door haar opgerichten cursus in het aankweeken en snoeien van fruit- en andere boomen		150,00
aan de afdeeling Broek op Langendijk van de Naamlooze Landbouw- en Handelsvereeniging Langendijk en omstreken ten behoeve van het van harentwege te geven onderwijs aan een door haar opgerichten tuinbouwwintercursus		24,00
Friesche Maatschappij van Landbouw voor den door haar aangestelden zuivelconsulent in het belang van het landbouwonderwijs		2 550,00
Hollandsche Maatschappij voor Landbouw voor als voren.		4 000,00
Genootschap voor Landbouw en kruidkunde te Utrecht voor als voren.		2 000,00
Geldersch-Overijsselsche Maatschappij van Landbouw als voren		2 000,00
Genootschap ter bevordering van de Landbouw in Drenthe als voren		2 000,00
Commissie van toezicht op den zuivelconsulent in Overijssel als voren.		2 000,00
Groninger Maatschappij van Landbouw en Nijverheid als voren.		2 000,00
Commissie van toezicht op den zuivelconsulent in Limburg als voren		2 100,00
Maatschappij tot bevordering van Landbouw en veeteelt in Zeeland als voren		2 000,00
Groninger Maatschappij van Landbouw en Nijverheid ten behoeve van het van harentwege te geven onderwijs in veeteelt		600,00
Geldersch-Overijsselsche Maatschappij van Landbouw ten behoeve van het van harentwege te geven landbouwonderwijs		1 050,00
Vereeniging Landbouwonderwijs te Middelharnis ten behoeve als voren		2 000,00
Hollandsche Maatschappij van Landbouw ten behoeve als voren		500,00
Commissarissen der Maatschappij van Weldadigheid te Frederiksoord ten behoeve van eene aldaar opgerichte tuinbouwschool . . . . f	4 500,00	
en ten behoeve van de door hen aldaar opgerichte boschbouwschool .	2 000,00	
		6 500,00
Onderafdeeling van den Limburgsche landbouwschool „het landbouwcasino te Nuth", ten behoeve van het van harentwege te geven onderwijs in veeteelt	f	125,00
Maatschappij tot bevordering van landbouw en veeteelt in Zeeland ten behoeve als voren . . .		600,00
Genootschap voor landbouw en kruidkunde te Utrecht ten behoeve als voren.		500,00
Noordbrabantsche Maatschappij van landbouw ten behoeve als voren.		650,00
Afdeeling Moordrecht en omstreken der Hollandsche Maatschappij van landbouw ten behoeve als voren.		80,00
Friesche Maatschappij van landbouw ten behoeve van als voren		750,00
Vereeniging tot bevordering der bijenteelt in Nederland ten behoeve van het van harentwege te geven onderwijs in bijenteelt		1 250,00
Noordbrabantsche Maatschappij van landbouw ten behoeve van het van harentwege te geven onderwijs in pluimveeteelt		200,00
Friesche Maatschappij van landbouw ten behoeve van als voren		250,00
Vereeniging ter bevordering van tuin- en landbouw in Limburg ten behoeve van het van harentwege te geven tuinbouwonderwijs		500,00
Ten behoeve van opgerichte landbouwwintercursussen aan:		
de afdeeling Beek en Donk der Noordbrabantsche Maatschappij van landbouw.		305,04
Afdeeling Groesbeek van den Gelderschen Boerenbond		254,32[5]
Afdeeling Meerkant van den Noordbrabantschen Christelijken Boerenbond.		245,00
de gemeente Boxtel		140,00
Landbouwvereeniging te Nieuw-Buinen . . .		228,00
Idem Zuidlaren		228,00
Idem Nieuw-Schoonebeek .		204,00
Idem Eeksterveen		204,00
Idem Loon		216,00
Idem Emmen		252,00
Idem Dalen.		204,00
De navolgende afdeelingen der Geldersch-Overijsselsche Maatschappij van Landbouw:		
Voorst-Wilp. . . . . f	244,50	
Neder-Veluwe	207,67[5]	
Varsseveld	250,10	
Aalten	249,71	
IJsseloevers	240,53	
Winterswijk.	651,50	
Gendringen	235,75	
Eibergen en omstreken.	193,25	
Zutphen	430,21	
Over-Veluwe.	275,01	
Borculo—Neede—Ruurlo	228,75	
Zelhem.	228,00	
		3 434,98[5]

Gemeente Neede	f	233,00

De navolgende afdeelingen der Friesche Maatschappij van landbouw:

Achtkarspelen	f	375,50
Ferwerderadeel		216,00
Heerenveen		229,00
Joure		213,64
Oldeberkoop		242,00
Rauwerd		215,00
Tietjerksteradeel		187,30
Weststellingwerf		238,00
Oosterwolde		241,00
Beetsterzwaag		483,00
Kollumerland en omstreken		254,00
		2 895,44

De navolgende afdeelingen van de Groninger Maatschappij van Landbouw:

Appingedam	f	241,50
Bedum		208,40
Eenrum		216,50
Leens		231,29⅝
Loppersum		203,41⅝
Duurswold		204,60
ten Boer		222,75
Noorder afdeeling		274,55
Beerta		235,25
Bellingwolde		229,00
		2 267,26

De navolgende landbouwvereenigingen:

Enumatil en omstreken	f	179,00
Langewold te Grootegast		199,52⅝
Borgercompagnie en Tripscompagnie		234,00
Harkstede—Scharmer		203,80⅝
Sellingen te Sellingen		199,32
Wildervank te Wildervank		204,00
		1 219,65

Coöperatieve Landbouwvereeniging te Zevenhuizen (gemeente Leek)	190,05
Landbouwvereeniging Borger en Tripscompagnie en Kleinemeer en de afdeeling Hoogezand—Sappemeer der Groninger Maatschappij van Landbouw en Nijverheid	204,00
Coöperatieve vereeniging tot aankoop van landbouwbenoodigdheden te Marum	196,00
Oude-Landbouwvereeniging, de landbouwvereeniging „de Vooruitgang en de Nieuwe Landbouwvereeniging te Nieuwe Pekela"	212,75
Maatschappij van Nijverheid in het Westerkwartier der provincie Groningen	181,50
De commissie van toezicht op den landbouwwintercursus te Stadskanaal (gem. Wildervank)	204,00
Commissie uit de Landbouwvereeniging te Musselkanaal	247,50

De Maatschappij tot bevordering van Landbouw- en veeteelt in Zeeland ten behoeve van den landbouwwintercursus te:

Axel	f	264,00
Cadzand		237,84
Clinge		281,60
Heinkenszand		289,37
Hontenisse		306,00
Kapelle		289,75
Koewacht St. Andries		264,00
Krabbendijke		259,50
Kruiningen		266,41⅛
Middelburg		264,00
Nieuwerkerk		264,00
Oudelande		264,00
Rilland-Bath		254,62
's Heer-Arendskerke		279,75
Stavenisse		196,40
Tholen		263,99⅝
Waarde		264,00
Wemeldinge		264,00
Westdorpe		263,70
Wolphaartsdijk		264,00
Yerseke		264,00
IJzendijke		215,94
Oostburg		271,00
Hoek		304,68
Philippine		322,60
Dreischor		289,00
St. Philipsland		289,00
Zaamslag		270,00
	f	7527,36

De navolgende afdeelingen der Hollandsche Maatschappij van Landbouw:

Alblasserwaard	f	546,44
Zevenhuizen		272,00
Vianen en omstreken		231,50
Rotterdam, Schiedam en omstreken		182,93
Eiland IJsselmonde		253,00
Vlaardingen en Vlaardingerambacht		211,93
Zoetermeer-Zegwaart en omstreken		259,57
Gouda en omstreken		285,70
Rozenburg		250,94
Putten		242,50
		2736,51

De Dorpslandbouwvereeniging te Rockanje	214,00
De Dorpslandbouwvereeniging „Eendracht maakt Macht" te Nieuw Helvoet	250,00
Gemeente de Bilt	204,00
„ Vleuten	200,00

De afdeeling Amersfoort van het Genootschap voor Landbouw en Kruidkunde in Utrecht . . . f 452,00

De afdeeling Montfoort van als boven 219,01⁵

De navolgende onderafdeeling en afdeelingen van de Limburgsche landbouwschool:

Onderafdeeling Horn	f	202,50
Afdeeling Margraten II		255,31⁵
„ Wylre		290,23⁵
„ Hoensbroek		249,70
„ Stramproy		204,00
		1201 75

De navolgende afdeelingen der Hollandsche Maatschappij van Landbouw:

Waard en Groet	f	432,00
den Helder		234,71⁵
Edam		229,00
Beemster en Purmerend en omstreken		432,00
Hoorn en omstreken.		246,00
Enkhuizen en omstreken		216,00
Terschelling.		257,00
Medemblik en omstreken		256,50
Wognum, Nibbikswoud en omstreken		647,93⁵
		2951,15

De afdeeling Deventer der Geldersche-Overijsselsche Maatschappij van Landbouw. 396 04⁵

De Landbouwvereeniging Zwolle en omstreken 219,43

De Landbouwvereeniging Vollenhove en omstreken te Vollenhove. 165,00

De afdeeling Kampen en omstreken der Geldersch Overijsselsche Maatschappij van Landbouw . . . 424,30

De Commissie van toezicht op het onderwijs der Overijsselsche Maatschappij van Landbouw . . . 1924,12

De navolgende afdeelingen der Noordbrabantsche Maatschappij van Landbouw:

Breda en omstreken.	f	230,00
Gastel		210,00
Tilburg		212,20
Ossendrecht—Woensdrecht . . .		214,65
Steenbergen		388,98
Wouw.		245,61
		1501,44

De Landbouwvereeniging te Fijnaart 204,00

Vereeniging ter bevordering van Tuin-Landbouw en Veeteelt te Vlijmen 323,14⁵

De afdeeling Roosendaal van den Noordbrabantschen Christelijken Boerenbond 223,90

De Landbouwvereeniging te Raamsdonk (dorp) 251,07⁵

Ten behoeve van opgerichte tuinbouwwintercursussen aan:

De afdeeling Utrecht en omstreken der Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde. 288,00

De afdeeling Zuylen van het Genootschap voor Landbouw en Kruidkunde in Utrecht 216,00

De afdeeling Zeist en omstreken der Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde f 313,80

De afdeeling Amersfoort van het Genootschap voor Landbouw en Kruidkunde in Utrecht . . . 247,20

De gemeente Breukelen—Nijenrode 252,00

De Friesche Tuinbouwvereeniging te Leeuwarden 190,30⁵

De afdeeling Tietjerksteradeel der Friesche Maatschappij van Landbouw 216,00

De afdeeling Groningen en omstreken der Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde. 204,00

De provinciale Groninger Tuinbouwvereeniging te Sappemeer 241,63⁵

De afdeeling Beerta der Groninger Maatschappij van Landbouw 316,25

De onderwijscommissie uit de Vereeniging ter bevordering van Tuin- en Landbouw in Limburg 204,00

De afdeeling Venray van den Limburgschen Landbouwbond 294,00

De onderafdeeling Bunde van den Limburgschen Landbouwbond 272,20

Gemeente Meerlo. 236,25

De afdeeling Amsterdam en omstreken der Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde. 204,00

De afdeeling Beverwijk der algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur 219,00

De Bloemisten-Werkliedenvereeniging „Aurora" te Haarlem. 354,00

De afdeeling Aalsmeer van den Nederlandschen Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde . . 233,00

De tuinbouwvereeniging „Beemster en omstreken" 230,00

De land- en tuinbouwvereeniging „West-Friesland" te Hoorn 213,20

De afdeeling Zaanstreek der Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw- en Plantkunde . . 204,00

De Tuinbouwvereeniging „St. Bonifacius" (onderafdeeling van den Nederlandschen Roomsch-Katholieken Volksbond) te Amsterdam 213,00

De afdeeling Rotterdam der Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde en de Tuinlieden-gezellen-vereeniging „Hulp in nood" . . . 269,00

De afdeeling Boskoop der Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde, de Pomologische Vereeniging en de Vereeniging „Boom- en Plantenbeurs" te Boskoop 180,00

De afdeeling Wateringen van de Vereeniging „Westland". 204,00

De afdeeling Leiden en omstreken der Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde en de Leidsche Tuiniers en bloemistenvereeniging „Door Eendracht verbonden" . . . 234,73

De afdeeling der Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde de 's Gravenhaagsche Tuinbouwvereeniging 250,00

De navolgende afdeelingen der Nederlandsche Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde:

Goes en omsteken.	f	265,00
Wageningen en omstreken . . .		307,28
Rosendaal en omstreken		192,00
		764,28

De Tuinlieden- en bloemisten-vereeniging „Humanitas" te Amsterdam, ten behoeve van een door haar opgerichten tuinbouwteekencursus . .	f	200,00
Toelagen voor het opleiden van landbouw- en tuinbouwonderwijzers		483,05
	f	81 880,64

Subsidiën en andere uitgaven ten behoeve van cursussen in hoofdbeslag:

Het bestuur der Geldersch Overijsselsche Maatschappij van Landbouw	f	715,00
Het hoofdbestuur van het Genootschap voor Landbouw en Kruidkunde te Utrecht		200,00
Het bestuur van de afdeeling Leiden en omstreken der Hollandsche Maatschappij van Landbouw		180,00
Het bestuur van den Smedenbond „Hollandsch Noorderkwartier" te Schagen		250,00
Het bestuur van de afdeeling Gouda e. o. der Hollandsche Maatschappij van Landbouw		180,00
Het bestuur van de afdeeling Lekkerkerk e. o. der Hollandsche Maatschappij van Landbouw		180,00
Het bestuur der Vereeniging het Paardenstamboek voor de provincie Friesland.		180,00
	f	1 885,00

Kosten voortvloeiende uit de oprichting en instandhouding van *winterscholen* en van daarbij behoorende proeftuinen.

a. Personeel.

Dordrecht.	f	2720,60
Schagen		2373,75
Goes.		2500,00
Leeuwarden		2682,00
Groningen		4519,50
Sittard..		2100,00
Tiel		695,50
Boskoop		1863,20
Naaldwijk.		2272,00
Aalsmeer		3550,00
	f	25 276,55

b. Materieel.

Dordrecht.	f	1334,55
Schagen		1340,54
Goes.		1034,56⅝
Leeuwarden		1544,49⅝
Groningen.		1357,02⅝
Sittard	f	1152,07
Tiel		789,43⅝
Boskoop		1222,95⅝
Naaldwijk.		937,07⅛
Aalsmeer		1140,39
	f	11 853,10
	f	37 129,65

Rijksland- en Rijkstuinbouwleeraren.

a. Jaarwedden.	f	37 500,00
b. Reis- en verblijfkosten		22 490,60
c. Werktuigen		1 391,53
Reis- en verblijfkosten en vacatiegelden der leden van de commissie tot het afnemen der eindexamens voor de landbouwscholen benevens verdere kosten van die examens.		1 799,14
Kosten van opleiding voor het afleggen van het examen ter verkrijging der akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in land- en tuinbouwkunde en toelagen aan hen die een of meer dezer examens met gunstig gevolg hebben afgelegd of zich daarvoor bekwamen.		5 863,80
Totaal. . . .	f	189 940,36

Van deze uitgaven zijn de volgende inkomsten af te trekken:

1. opbrengst der schoolgelden:

a. Rijkslandbouwschool	f	9 885,00
b. Rijkslandbouwwinterscholen te Groningen, Goes, Sittard, Dordrecht, Schagen, Leeuwarden.		1 107,50
c. Rijkstuinbouwwinterscholen te Naaldwijk, Tiel, Aalsmeer, Boskoop.		392,50
2. diplomagelden eindexamen Rijkslandbouwschool 1902		760,00
3. verkocht vee en landbouwproducten Rijkslandbouwschool 1902. .		1 858,49
4. bijdrage van het Departement van Koloniën in de kosten van de afdeeling Hoogere land- en boschbouwschool der Rijkslandbouwschool		20 000,00
	f	34 003,49

Totaal der uitgaven	f	189 940,36
„ „ inkomsten		34 003,49
Het zuiver bedrag der uitgaven in 1902 bedroeg alzoo	f	155 936,87

III.

OPLEIDING VAN TEEKENLEERAARS; AKTE-EXAMENS EN TOEZICHT.

§ 13. OPLEIDING VAN LEERAREN EN ONDERWIJZERS IN TEEKENEN EN BOETSEEREN.

De leeraar in het boetseeren aan de Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers L. Jünger werd op verzoek eervol ontslagen. In zijne plaats werd benoemd de beeldhouwer W. R. Retera te 's Gravenhage. Het aantal leerlingen bedroeg in den cursus 1902—1903:

Gewone leerlingen 53 (waarvan 31 dames).
Hospitanten 7 („ 3 „).

verdeeld als volgt:

Afdeeling A. (handteekenen) 42 leerlingen; afdeeling B. (Bouw- en werktuigkundigteekenen) 9 leerlingen; Afdeeling C. (Boetseeren) 2 leerlingen.

De oefenschool werd bezocht door 58 leerlingen (48 jongens en 10 meisjes).

Het einddiploma voor afd. A werd toegekend aan 7 dames en 1 heer.

Akten middelbaar of lager onderwijs (teekenen) werden behaald door leerlingen en oud-leerlingen der school, en wel, de akte M. 1: door 6 dames en 4 heeren, de akte M² door 3 heeren de akte lager onderwijs door 2 dames en 3 heeren.

De inkomsten der school bedroegen f 2275, waarin begrepen de som van f 580, die werd voldaan door de leerlingen der oefenschool. De materieele uitgaven beliepen f 6299,93.

§ 14. AKTEN VAN BEKWAAMHEID TOT HET GEVEN VAN MIDDELBAAR ONDERWIJS.

Bij beschikkingen van verschillende dagteekening en nummer werden de volgende acht commissiën belast met het afnemen van examens ter verkrijging van akten van bekwaamheid:

a. voor middelbaar onderwijs in de handelswetenschappen, zeevaartkunde, wis- en natuurkundige wetenschappen, het boekhouden en voor lager onderwijs in de wiskunde;

b. voor middelbaar onderwijs in de Nederlandsche taal en letterkunde, geschiedenis, aardrijkskunde, staathuishoudkunde en statistiek, Staatsinrichting en schoonschrijven;

c. voor middelbaar onderwijs in het hand- en rechtlijnig teekenen en boetseeren.

d. voor de Fransche taal, middelbaar onderwijs; (1)

e. „ „ Hoogduitsche taal, middelbaar onderwijs; (1)

f. „ „ Engelsche taal, middelbaar en lager onderwijs;

g. „ middelbaar onderwijs in de land- en tuinbouwkunde en houtteelt en voor lager onderwijs in land- en tuinbouwkunde;

h. voor middelbaar en lager onderwijs in gymnastiek;

om zitting te houden: de commissiën sub *a*, *b*, *d*, *e* en *f* te 's Gravenhage, die sub *h* te Utrecht, die sub *c* te Amsterdam en die sub *g* te Wageningen.

Deze commissiën waren aldus samengesteld:

a. lid en voorzitter: dr. J. Campert, inspecteur van het middelbaar onderwijs te 's Gravenhage;

lid en ondervoorzitter: dr. P. Zeeman, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Leiden;

tot leden:

L. Bouman Jzn., leeraar aan de 2de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Amsterdam;

P. van der Burg en dr. G. Schouten, hoogleeraren aan de Polytechnische School;

dr. J. H. H. Hülsmann, directeur van en J. IJzerman, en D. Stigter, leeraren aan de openbare handelsschool te Amsterdam;

dr. C. K. Hoffmann en dr. K. Martin, hoogleeraren aan de Rijks-universiteit te Leiden:

dr. H. de Vries, hoogleeraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam;

dr. J. de Vries, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Utrecht;

dr. F. de Boer, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen.

L. Reosenburg, directeur der filiaal-inrichting van het Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut te Amsterdam;

mr. P. G. H. Dop, lid van het instituut van accountants te Utrecht;

C. Knapper Kzn., oud-leeraar aan de openbare handelsschool te Amsterdam, wonende te Hilversum;

A. J. Goedkoop van Nelle, leeraar aan de hoogere burgerschool te Delft;

E. J. Hoos, directeur van en W. Noorduyn, leeraar aan de Zeevaartschool te Rotterdam;

C. J. François A. A. Beekman en dr. G. J. M. Coolhaas, leeraren aan eene hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te 's Gravenhage;

J. C. F. Prikken, oud-leeraar aan de Rijkshoogere burgerschool te Gouda, wonende te 's Gravenhage;

J. van der Bruyn, oud-leeraar aan de hoogere burgerschool te Schiedam wonende te 's Gravenhage;

W. C. Gelton, leeraar aan de Nederlandsche school voor nijverheid en handel te Enschedé;

P. Poot, hoofd eener lagere school te 's Gravenhage;

W. A. M. Schavers, leeraar aan de hoogere burgerschool te Maastricht;

L. van Zanten Jzn., leeraar aan de hoogere burgerschool te Tiel;

K. Bes, leeraar aan de Rijkshoogere burgerschool te Tilburg;

C. van der Waals, leeraar aan de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Rotterdam;

b. lid en voorzitter: K. ten Bruggencate, inspecteur van het middelbaar onderwijs te 's Gravenhage;

lid en ondervoorzitter: dr. C. M. Kan, hoogleeraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam;

tot leden:

dr. J. te Winkel en mr. M. W. F. Treub, hoogleeraren aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam;

dr. P L. Muller, en mr. J. Oppenheim, hoogleeraren aan de Rijksuniversiteit te Leiden;

dr. F. J. L. Krämer, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Utrecht;

dr. H. Blink, privaat docent aan de Rijks-universiteit te Leiden;

dr. A. Kluyver, mede-redacteur van het Woordenboek voor de Nederlandsche taal te Leiden;

G. C. F. van der Laan, hoofd eener openbare lagere school te 's Gravenhage;

c. lid en voorzitter: W. B. G. Molkenboer, directeur der Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers te Amsterdam;

leden:

J. Bubberman, leeraar aan de Rijkshoogere burgerschool en en aan de burgerdag- en -avondschool te Leeuwarden;

Bart van Hove, hoogleeraar aan de Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam;

W. Kromhout Gz., leeraar aan de Rijksschool voor kunstnijverheid en aan de Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers te Amsterdam;

J. C. U. Legner, leeraar aan de Rijkshoogere burgerschool en aan de gemeentelijke burgeravondschool te Utrecht;

J. H. A Mialaret, hoofdleeraar aan de Academie van Beeldende Kunsten 's Gravenhage;

T. H. A. A. Molkenboer, leeraar aan de industrieschool van de Maatschappij voor den Werkenden Stand te Amsterdam;

Herman J. de Vries, leeraar aan de hoogere burgerschool en directeur der burgeravondschool te Haarlem;

(1) Omtrent de akte-examens *lager onderwijs* voor het handteekenen, die voor de Fransche taal en die voor de Hoogduitsche taal volgen de bijzonderheden in hoofdstuk „lager onderwijs" hierna.

B. W. Wierink, directeur der industrieschool van de Maatschappij voor den Werkenden Stand en leeraar aan de gemeentelijke kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Amsterdam;
P. M. A. Hermann, directeur der gemeentelijke teekenschool te Edam;
C. P. Holst Gz., hoogleeraar aan de Polytechnische School te Delft en tijdelijk leeraar aan de Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers te Amsterdam;
E. Jelsma. directeur der eerste ambachtsschool van de Maatschappij voor den Werkenden Stand te Amsterdam;
J. Kuyper, hoofdleeraar aan de Academie van Beeldende Kunsten te 's Gravenhage;
R. A. van de Pavert, leeraar aan de Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers en aan de Rijksschool voor kunstnijverheid te Amsterdam;
N. Steffelaar, leeraar aan de Academie voor Beeldende Kunsten te 's Gravenhage;
J. Visser, leeraar aan de Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers te Amsterdam;

d. lid en voorzitter: dr. A. G. van Hamel, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen;
lid en ondervoorzitter: dr. J. J. Salverda de Grave, lector aan de Rijks-universiteit te Leiden;

tot leden:

N. L. Verlint, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Utrecht;
A. Bourquin, leeraar aan het gymnasium te Amsterdam;
F. H. Delachaux, leeraar aan de Rijks-hoogere burgerschool te Alkmaar;
A. Sunier, leeraar aan het gymnasium te 's Gravenhage;
E. J. Sommer, leeraar aan het gymnasium te Groningen;
L. Paschal, leeraar aan de Hoogere Krijgsschool te 's Gravenhage;

tot plaatsvervangende leden:

E. Th. Borlé, leeraar aan het gymnasium te Rotterdam;
Mej. J. P. W. Rijke, leerares in de Fransche taal en letterkunde te Leiden;

e. lid en voorzitter; dr. B. Symons, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen;
lid en ondervoorzitter: dr. J. J. A. A. Frantzen, leeraar aan het gymnasium te Amsterdam;

leden:

dr. E. F. Kossmann, leeraar aan het gymnasium te 's Gravenhage;
G. R. Deelman, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool en het gymnasium te Utrecht;
J. F. D. Blöte, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Tilburg;
H. H. Breuning, leeraar aan het gymnasium te Leiden;
A. L. Smidt Jr., leeraar aan eene hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te 's Gravenhage;
H. Pol, lector aan de Rijks-universiteit en leeraar aan het gymnasium te Groningen;

plaatsvervangende leden;

J. G. Talen, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool en gymnasium te Zwolle;
Mej. B Koenig, leerares aan de hoogere burgerschool voor meisjes te Rotterdam;

f. lid en voorzitter: dr. J. H. Kern, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen;
lid en ondervoorzitter: C. Grondhout, leeraar aan de hoogere burgerscholen te Amsterdam;

leden:

J. Coster, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Tilburg;
M. G. van Neck, leeraar aan het gymnasium te Utrecht;
A. E. H. Swaen, leeraar aan het gymnasium te Amsterdam;
C. Heyman, leeraar aan de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Haarlem;
P. Fijn van Draat, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Utrecht;
L. P. H. Eykman, leeraar aan de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus aan de Roelof Hartstraat te Amsterdam;
R. R. de Jong, leeraar aan de Nederlandsche school voor nijverheid en handel te Enschedé;
mej. N. Kuiper, leerares aan de hoogere burgerschool voor meisjes te Dordrecht;
mej. F. J. Swindells, leerares in de Engelsche taal en letterkunde te Amsterdam;
J. C. G. Grasé, leeraar aan eene hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Amsterdam;
C. J. Voortman, leeraar aan de openbare handelsschool te Amsterdam;
J. H. A. Günther, leeraar aan de eerste hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Amsterdam;
H. Poutsma, leeraar aan de vierde hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Amsterdam;
R. A. Hugenholtz, leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden;

tot plaatsvervangende leden:

R. de Boer, leeraar aan het gymnasium te Groningen;
N. van Milligen, leeraar aan eene hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te 's Gravenhage;
G. M. van Riemsdijk, leeraar aan de hoogere burgerschool en het gymnasium te Breda;

g. lid en voorzitter: P. van Hoek, inspecteur van het middelbaar onderwijs, belast met het toezicht op de landbouwscholen;

leden:

J. H. Aberson, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen;
dr. J. Ritzema Bos, buitengewoon hoogleeraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam en leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen;
dr. A. H. Borgesius, leeraar aan hoogere burgerscholen te 's Gravenhage;
A. A. Neeb, Rijkslandbouwleeraar te Dordrecht;
dr. H. Bos, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen;
L. Broekema, hoofddirecteur der Rijkslandbouwschool te Wageningen;
J. Heidema, directeur van de Rijkslandbouwwinterschool te Groningen;
C. R. Brinkman, Rijkslandbouwleeraar te Leeuwarden;
S. Lako, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen;
J. Elema, Rijkslandbouwleeraar te Hoogeveen;
J. Z. ten Rodengate Marissen, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen;
J. Mesdag, zuivelconsulent te Leeuwarden;
J. G. Hazeloop, Rijkstuinbouwleeraar te Alkmaar;
dr. O. Pitsch, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen;
S. Koenen, Rijkslandbouwleeraar te Deventer;
dr. K. H. M. van der Zande, directeur van het Rijkslandbouwproefstation te Hoorn;
A. C. Ide, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen;
B. A. Plemper van Balen, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen;
dr. J. Th. Cattie, directeur der afdeeling tuinbouwschool der Rijkslandbouwschool te Wageningen;
dr. R. N. de Haas, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen;
H. K. H. A. Maijer, Rijkslandbouwleeraar te Wageningen;
dr. J. L. Hoorweg, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Utrecht;
dr. E. Giltay, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen;
T. J. Swierstra, zuivelconsulent te Utrecht;

h. lid en voorzitter K. ten Bruggencate, inspecteur van het middelbaar onderwijs te 's Gravenhage;
lid en ondervoorzitter: J. A. Vrijheid, arts, oud-officier van gezondheid der 1ste klasse te Utrecht;

leden:

dr. J. M. Baart de la Faille, arts te Amsterdam;
P. C. Adrian, leeraar aan eene hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Amsterdam;
J. H. Luiting, leeraar aan eene hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Amsterdam;
S. van Aken, leeraar aan het gymnasium te Rotterdam;

C. J. G. Mieremet, leeraar aan de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Utrecht;

leden-plaatsvervangers:

J. A. van der Boom, onderwijzer aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Haarlem;
P. H. Lamberts en dr. A. G. Olland, artsen te Utrecht;
K. Ramkema, onderwijzer aan de Rijksnormaallessen te Utrecht;
P. Baatsen, leeraar in de gymnastiek te Utrecht.

De verslagen der commissiën volgen, als bijlagen **U**, **V**, **W**, **X**, **IJ**, **Z** en **AA** hierachter.

De vergunning, bedoeld bij art. 4, tweede lid, der wet tot regeling van het middelbaar onderwijs, werd aan 11 vreemdelingen verleend.

---

§ 15. TOEZICHT OP HET MIDDELBAAR ONDERWIJS.

De vier inspecteurs en de plaatselijke commissiën van toezicht oefenen geregeld het toezicht uit, dat hun bij de wet is opgedragen.

IV.

§ 16. KOSTEN VAN HET MIDDELBAAR ONDERWIJS.

OVERZICHT DER UITGAVEN VOOR MIDDELBAAR ONDERWIJS IN 1902 DOOR HET RIJK.

			1902.	1901.	Vermeerdering.
I. Inspecteurs van het middelbaar onderwijs.					
a. jaarwedden	f	10 500,00			
b. reis-, verblijf- en bureelkosten		4 829,54			
			f 15 329,54	f 15 533,65	f — 204,11
II. Polytechnische School.					
a. personeel	f	225 620,21			
b. materieel		388 930,58			
			614 550,79	539 309,14	75 241,64
III. Rijks- hoogere burgerscholen.					
a. Personeel:					
Bergen op Zoom	f	32 124,15			
's Hertogenbosch		34 310,00			
Tilburg		25 056,64			
Helmond		18 225,00			
Winterswijk		13 652,75			
Gouda		38 655,98			
Alkmaar		31 570,34			
den Helder		28 130,00			
Middelburg		34 885,00			
Goes		20 858,09			
Utrecht		45 022,99			
Leeuwarden		40 402,00			
Heerenveen		17 346,66			
Zwolle		32 074,99			
Groningen		38 367,11			

			1902.	1901.	Vermeerdering.
Sappemeer	f 20 230,90				
Warffum	14 869,16				
Assen	25 423,99				
Meppel	14 750,00				
Roermond	28 500,04				
Venlo	19 605,00				
		f 574 060,82			
b. Materieel:					
Bergen op Zoom	f 5 063,53				
's Hertogenbosch	2 865,17				
Tilburg	8 582,78				
Helmond	2 745,39				
Winterswijk	2 761,65				
Gouda	7 254,91				
Alkmaar	3 793,42				
den Helder	3 730,57				
Middelburg	26 459,13				
Goes	4 627,61				
Utrecht	5 475,00				
Leeuwarden	13 157,62				
Heerenveen	2 458,78				
Zwolle	5 070,85				
Groningen	5 790,35				
Sappemeer	3 130,82				
Warffum	2 148,32				
Assen	3 312,39				
Meppel	1 933,83				
Roermond	4 725,27				
Venlo	2 674,85				
		f 117 762,29			
			f 691 823,12	f 614 550,33	f 77 272,78

IV. Subsidiën voor inrichtingen van middelbaar onderwijs.

Gemeentelijke hoogere burgerscholen te	Breda	f 9 500,00
	Arnhem	7 000,00
	Zutphen	8 500,00
	Tiel	8 500,00
	Nijmegen	8 000,00
	Apeldoorn	7 000,00
	Zalt-Bommel	11 000,00
	Rotterdam	7 000,00
	Delft	7 000,00
	Dordrecht	7 000,00
	Leiden	7 000,00
	Schiedam	8 000,00
	Gorinchem	8 500,00
	Brielle	6 000,00

			1902.	1901.	Vermeerdering.
Gemeentelijke hoogere burgerscholen te	Haarlem	f 7 000,00			
	Zaandam	7 000,00			
	Hoorn	8 500,00			
	Enkhuizen	7 000,00			
	Zierikzee	8 500,00			
	Amersfoort	15 000,00			
	Sneek	8 500,00			
	Harlingen	6 000,00			
	Deventer	7 000,00			
	Almelo (Stad)	7 000,00			
	Veendam	8 500,00			
	Winschoten	7 500,00			
	Maastricht	10 000,00			
	Enschedé (Nederlandsche school voor nijverheid en handel)	19 000,00			
Kweekschool voor machinisten te Amsterdam		11 000,00			
Industrieschool voor meisjes te Arnhem		4 000,00			
„ „ „ „ 's Gravenhage		4 000,00			
„ „ vrouwelijke jeugd te Amsterdam		6 500,00			
„ „ meisjes te Rotterdam		6 250,00			
Huishoud- en industrieschool te Alkmaar		5 000,00			
Industrie- en huishoudschool te Zwolle		5 000,00			
Utrechtsche industrie- en huidhoudschool		2 500,00			
Haarlemsche huishoud- en industrieschool te Haarlem		3 000,00			
Ambachtsavondschool te Enschedé		3 500,00			
			f 287 250,00	f 267 249,99[5]	f 20 000,00[5]
V. Subsidiën aan scholen voor ambachtsonderwijs te:					
Groningen		f 12 304,00			
Leiden		7 300,00			
Rotterdam		11 000,00			
Haarlem		8 000,00			
Leeuwarden		9 400,00			
Amsterdam		11 000,00			
Arnhem		12 000,00			
's Gravenhage		10 000,00			
Zierikzee		1 450,00			
Utrecht		14 000,00			
Alkmaar		9 670,00			
Goes		2 900,00			
Dordrecht		6 000,00			
Gorinchem		6 000,00			
Middelburg		3 350,00			
Zwolle		7 000,00			
Tiel		6 400,00			
Nijmegen		6 000,00			
Winschoten		6 500,00			

		1902.	1901.	Vermeerdering.
Apeldoorn	f 2 500,00			
Harlingen	7 000,00			
Amersfoort	4 200,00			
Eindhoven	2 000,00			
Veendam	5 000,00			
Wijhe	800,00			
		f 171 774,00	f 157 892,10	f 13 881,90
VI. Subsidiën aan scholen voor zeevaartkundig onderwijs te:				
Schiermonnikoog	f 5 800,00			
Harlingen	3 100,00			
Vlieland	700,00			
Delfzijl	6 000,00			
Terschelling	2 250,00			
Amsterdam (Zeevaartschool in het Zeemanshuis)	6 000,00			
Rotterdam	6 000,00			
Groningen	6 000,00			
den Helder	3 000,00			
Volendam	160,00			
Eiland Marken	160,00			
Maassluis	400,00			
		39 570,00	38 710,00	860,00
VII. Reis- en verblijfkosten en vacatiegelden van de leden der commissiën tot het afnemen der eindexamens voor de hoogere burgerscholen en de Polytechnische School, benevens verdere kosten van die examens		63 846,19[5]	58 410,00[5]	5 436,19
VIII. Reis- en verblijfkosten en vacatiegelden van de leden der commissiën tot het examineeren van hen die eene akten van bekwaamheid voor het middelbaar onderwijs, eene der akte van bekwaamheid, vermeld in art. 65, of eene akte van bekwaamheid voor het handteekenen, vermeld in art. 65*bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs, wenschen te ontvangen, benevens verdere kosten van die examens		58 487,87	56 031,69[5]	2 456,17[5]
IX. Verschillende uitgaven voor speciale inrichtingen voor onderwijs, gratificatiën, hulp- en aanmoedigingsmiddelen:				
a. subsidiën aan instituten voor doofstommen en idioten:				
Instituut voor doofstommen te St. Michielsgestel	f 2 000,00			
„ „ „ „ Rotterdam	6 000,00			
„ „ „ „ Groningen	6 000,00			
Geneeskundig gesticht voor minderjarige idioten te 's Gravenhage	3 000,00			
b. gratificatiën en verdere aanmoedigingsmiddelen	—			
c. subsidie aan de Vereeniging ter bevordering van het ambachtsonderwijs in Drenthe	3 000,00			
Subsidie aan de Vereeniging ter bevordering van het ambachtsonderwijs op de eilanden Voorne en Putten	200,00			
d. subsidie aan het Nederlandsch Schoolmuseum te Amsterdam	2 000,00			
e. subsidie aan het genootschap „Mathesis Scientiarum Genitrix" te Leiden, ten behoeve van opleiding van electrotechnische werklieden	2 400,00			
f. subsidie aan de gemeente Rotterdam ten behoeve der Rijnschippersschool aldaar	500,00			
g. subsidie aan de afdeeling Amsterdam van de Vereeniging van fabrieks- en handwerksnijverheid in Nederland ten behoeve van eene vakschool voor schoenmakers	300,00			

		1902.	1901.	Vermeerdering.
Subsidie aan de avondschool der afdeeling Amsterdam van het Algemeen Nederlandsch Werkliedenverbond	f 2 000,00			
Voorts werd nog door het Rijk uitgegeven:		f 27 400,00	f 26 400,00	f 1 000,00
X. Subsidiën aan teekenscholen en academiën, benevens medailles voor de leerlingen dier scholen en verdere kosten tot het houden van toezicht op en verbetering van het teekenonderwijs.				
Koninklijke school voor nuttige en beeldende kunsten te 's Hertogenbosch.	f 5 000,00			
Teekenschool te Zalt-Bommel	500.00			
Kunstnijverheidteekenschool „Quellinus" te Amsterdam . . .	6 000,00			
Academie Minerva, afdeeling beeldende kunsten, te Groningen	3 250,00			
Teekenschool Roermond	2 500,00			
„ Edam.	3 300,00			
Industrieschool van de Maatschappij voor den Werkenden Stand te Amsterdam.	2 300,00			
Teekenschool voor kunstambachten te Amsterdam	4 000,00			
„ van de Timmergezellenvereeniging „Concordia inter nos" te Amsterdam	3 385,00			
Avondteekenschool van de Maatschappij voor den Werkenden Stand te Amsterdam.	5 900,00			
Teekenschool van den Roomsch-Katholieken Volksbond „afdeeling Amsterdam"	2 000,00			
Teekenschool te Borculo	600,00			
„ van het Nederlandsch Werkliedenverbond Patrimonium, afdeeling Amsterdam	1 600,00			
Teekenschool voor scheepsbouwkundigen „de Eenheid" te Amsterdam.	1 000,00			
Teekenschool der St. Josephsgezellen-vereeniging.	1 000,00			
„ „ Vereeniging tot het geven van teekenonderwijs te Amstelveen.	600,00			
Teekenschool Assen.	300,00			
„ Schoterland.	800,00			
Vereeniging ter bevordering van het ambachtsonderwijs in Drenthe	242,00			
Teekenschool Briele.	500,00			
„ der afdeeling Dedemsvaart en omstreken van de Vereeniging Volksonderwijs.	715,00			
Avondteekenschool te Didam	200,00			
Teekenschool der Vereeniging Industrie te Doesburgh	1 000,00			
„ „ Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, departement Gieten.	180,00			
Teekenschool van den Nederlandschen Roomsch-Katholieken Volksbond, afdeeling 's Gravenhage.	700,00			
Teekenschool der Vereeniging „de Ambachtsschool" te Haarlem	1 200,00			
„ der afdeeling Haarlem van den Nederlandschen Roomsch-Katholieken Volksbond.	500,00			
Teekenschool Harderwijk.	650,00			
„ Helmond.	600,00			
„ der Vereeniging Hoogeveen ter bevordering van plaatselijken bloei en welvaart	385,00			
Teekenschool van den Roomsch-Katholieken Volksbond, afdeeling Leiden en omstreken	400,00			
Teekenschool der patronaten voor jeugdige werklieden te Maastricht.	1 500,00			

		1902.	1901.	Vermeerdering.
Teekenschool Neede	f 400,00			
„ Oosterbeek	400,00			
„ Purmerend	800,00			
„ Renkum	400,00			
„ der St. Joseph-gezellenvereeniging te Rotterdam	1 500,00			
„ der Vereeniging tot bevordering van het teekenonderwijs voor ambachtslieden te Sittard	800,00			
Teekenschool der Vereeniging „School voor hand- en bouwkundig teekenen te Tholen	400,00			
Teekenschool Venlo	1 000,00			
„ Waalwijk	650,00			
„ van het departement Wageningen der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen	2 000 00			
Teekenschool der St. Joseph-vereeniging te Weert	1 600,00			
Ambachtsteekenschool te Woerden	600,00			
Teekenschool der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, departement Wijk bij Duurstede	350,00			
Teekenschool der Vereeniging „de Ambachtsschool" te Zeist	1 200,00			
„ van het departement Zuidlaren der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen	210 00			
Kunstnijverheid- vak- en teekenschool der Geld. Vereeniging voor kunstnijverheid te Zutphen	1 500,00			
Teekenschool der Vereeniging tot bevordering van het teekenonderwijs te Echt	400,00			
Teekenschool Goes	1 500,00			
„ der afdeeling Nieuw-Buinen van de Vereeniging ter bevordering van het ambachtsonderwijs in Drenthe	350,00			
Teekenschool van het departement Hien en Dodewaard der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen	250,00			
Teekenschool Zutphen	1 000,00			
„ Bussum	1 600,00			
Nijverheidsvereeniging voor goud- en zilversmeden te Schoonhoven	1 400,00			
Het Utrechtsche museum van kunstnijverheid te Utrecht	1 000,00			
Genootschap Kunstoefening te Arnhem	1 000,00			
Museum van kunstnijverheid te Haarlem	4 500,00			
Gemeente Maastricht	2 300,00			
Teekenschool van het depart. Scheveningen der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen	300,00			
Teekenschool der afdeeling Diever-Dwingeloo der Vereeniging ter bevordering van het ambachtsonderwijs in Drenthe	250,00			
Teekenschool van het depart. Wolvega der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen	175,00			
Dagteeken- en kunstambachtsschool voor meisjes der vereeniging de Maatschappij voor den Werkenden Stand te Amsterdam	2 500,00			
Teekenschool der afdeeling Smilde van de Vereeniging ter bevordering van het ambachtsonderwijs in Drenthe	180,00			
Theoretische ambachtsschool te Deventer	2 500,00			
Teekencursus der afdeeling Borger van de Vereeniging ter bevordering van het ambachtsonderwijs in Drenthe	400,00			
Reis- en verblijfkosten	410,28			

		1902.	1901.	Vermeerdering.
Belooning voor het houden van toezicht	f 500,00			
Medailles	212,12⅝			
		f 89344,40⅝	f 76632,00	f 12712,40⅝
XI. Normaalschool voor teekenonderwijzers.				
a. Personeel	f 15439,99			
b. Materieel	6299,93			
		21739,92	21189,61⅝	550,30⅝
XII. School voor kunstnijverheid.				
a. Personeel	f 16687,48			
b. Materieel	7219,78			
		23907,26	23552,53	354,73
Totaal der Rijksuitgaven		f 2105023,10	f 1895461,07⅝	f 209562,02⅝
Van deze uitgaven zijn de volgende inkomsten af te trekken:				
Opbrengst der schoolgelden:				
Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers	f 1700,00			
Rijksschool voor kunstnijverheid	1630,00			
Polytechnische School	175100,00			
Rijks- hoogere burgerschool te:				
's Hertogenbosch	3796,75			
Tilburg	1594,00			
Helmond	1288,00			
Bergen op Zoom	4734,00			
Winterswijk	1664,00			
Gouda	3768,50			
Alkmaar	3986,75			
den Helder	3046,75			
Middelburg	5808,00			
Goes	3121,00			
Utrecht	14265,00			
Leeuwarden	9295,00			
Heerenveen	1507,50			
Zwolle	5468,75			
Groningen	8365,00			
Sappemeer	1837,50			
Warffum	1483,00			
Assen	2061,75			
Meppel	1627,50			
Roermond	1936,25			
Venlo	1387,50			
Batig slot der gelden, ontvangen voor de akte-examens	430,78			
		260903,28	242974,92	17928,36
Zuiver bedrag der Rijksuitgaven in 1902		f 1844119,82	f 1652486,15⅝	f 191633,66⅝

Thans volgt hier eene opgave der uitgaven, sedert 1891 door het Rijk ten behoeve van het middelbaar onderwijs gedaan:

1891. . . .	f 1 096 483,40	1897. . . .	f 1 554 860,38[3]
1892. . . .	1 306 375,25	1898. . . .	1 731 676,81
1893. . . .	1 398 057,71	1899. . . .	2 038 956,34[5]
1894. . . .	1 348 143,45	1900. . . .	2 128 332,75
1895. . . .	1 536 294,67	1901. . . .	1 757 086,93
1896. . . .	1 505 667,39[5]	1902. . . .	1 953 131,51[5]

De uitgaven voor teekenacademiën en inrichtingen voor doofstommen en idioten zijn hieronder niet begrepen.

De ontvangsten van het Rijk waren sedert 1891:

1891. . . .	f 94 718,61	1897. . . .	f 202 287,43
1892. . . .	102 004,18[5]	1898. . . .	218 686,40
1893. . . .	113 483,60	1899. . . .	238 493,25
1894. . . .	125 734,46	1900. . . .	251 923,50
1895. . . .	141 621,49	1901. . . .	242 974,92
1896. . . .	161 007,77[5]	1902. . . .	260 903,28

De volgende tabel vermeldt de uitgaven en ontvangsten der gemeenten voor hoogere burgerscholen en burgerscholen.

GEMEENTEN.	UITGAVEN.				
	PERSONEEL.		MATERIEEL.		Commissiën van toezicht.
	Hoogere burgerscholen.	Burgerscholen.	Hoogere burgerscholen.	Burgerscholen.	
's Hertogenbosch	—	f 3 050,00	—	f 321,08⅝	f 24,50
Breda	f 30 828,19		f 1 337,82		—
Tilburg	—	f 5 975,00	—	f 510,47	—
Arnhem, school met 5-jarigen cursus	f 38 318,41	—	f 2 929,98	—	200,00
" " " 3- " "	4 889,81	—	1 826,55	—	—
Nijmegen	f 37 694,66		f 11 820,05		200,00
Apeldoorn	17 841,66⅝	—	2 092,69	—	10,00
Tiel	17 699,98⅝	f 1 874,97	1 960,23⅝	f 83,45	20,00
Zalt-Bommel	18 161,66⅝	—	2 679,67	—	10,00
Zutphen	28 946,66⅝	3 990,66⅝	f 3 222,82		75,00
Brielle	11 200,00	—	556,92	—	50,00
's Gravenhage, 1ste school met 5-jarigen cursus	62 026,48	—	10 730,30	—	100,00
" " 2de " " 5- " "	38 278,02	—	6 976,95	—	—
" " " " 3- " "	35 357,50⅝	—	4 893,25	—	—
Rotterdam, school met 5-jarigen cursus	51 447,97	1 880,00	3 549,04	f 443,00	112,18
" " " 3- " " (1)	3 947,69	—	858,10⅝	—	—
Delft	24 816,43⅝	8 656,00	1 691,00⅝	1 441,90	50,00
Dordrecht	31 745,00	8 318,64⅝	f 11 302,55		349,10
Leiden	40 362,64	—	3 724,40	—	50,00
Schiedam	21 581,75	5 365,09	2 993,14⅝	f 303,93	100,00
Gorinchem	16 561,25	765,75	f 3 753,46⅝		50,00
Amsterdam, 1ste school met 5-jarigen cursus	62 549,83	—	6 315,66	—	1 059,07
" 2de " " 5- " "	52 457,16⅝	—	7 457,06⅝	—	—
" 3de " " 5- " "	21 156,99⅝	—	4 917,43	—	—
" 1ste " " 3- " "	54 364,66⅝	—	4 099,76⅝	—	—
" 2de " " 3- " "	52 808,33⅝	—	3 560,15⅝	—	—
" 4de " " 3- " "	43 622,83⅝	—	3 341,18⅝	—	—
Alkmaar	—	6 407,13	—	f 2 143,19⅝	50,00
den Helder	—	4 067,20	—	6 683,26⅝	42,11
Haarlem, school met 5-jarigen cursus en met 3-jarigen cursus (4)	59 952,49	11 992,62	7 208,78	2 411,42⅝	34,24
Hoorn	20 182,18	1 773,98⅝	3 659,75⅝	6 916,49	100,00
Zaandam	15 700,00	3 782,00	1 652,43⅝	69,69	200,00
Enkhuizen	f 9 223,19		f 1 299,90⅝		45,92
Middelburg	—	f 6 663,52	—	f 2 217,70	100,00
Vlissingen	—	2 600,00	—	853,77⅝	75,00
Zierikzee	f 18 062,50		f 2 088,53		100,00
Utrecht, gemeentelijke school met 5-jarigen cursus	9 650,71⅝	f 12 655,27	2 274,08	f 353,01⅝	75,00
" " " " 3- " "	34 410,88	—	4 612,80	—	—
Amersfoort	f 40 395,82		f 4 446,99		50,00
Leeuwarden	—	f 6 019,00	—	f 652,91	202,44
Harlingen	11 349,99⅝	2 230,00⅝	f 1 088,57⅝		30,00
Sneek	17 084,92⅝	502 22⅝	f 1 812,34		80,00
Almelo (Stad-)	19 956,66	1 100,00	25 026,98⅝	f 11,25	10,57
Zwolle	—	8 010,33⅝	—	2 068,21	100,00
Deventer	17 514,89	13,785 83	2 091,05	2 235,83	283,75⅝
Kampen	20 686,38⅝	3 511,00	f 2 606,40⅝		100,00
Enschedé	33 650,25⅝	2 395,00	7 629,98	f 108,51⅝	150,00
Groningen	18 991,39	10 165,04⅝	4 415,13⅝	440,29	103,90
Veendam	19 150,00	—	2 235,88	—	80,00
Winschoten	13 941,55⅝	—	1 055,24	—	—
Maastricht	20 770,31	1 610,98⅝	2 813,66⅝	571,65⅝	—
	f 136 204,36		f 44 779,45		
Totaal	f 1 083 135,39⅝	f 139 087 27	f 141 529,28⅝	f 30 841,05	f 4 472,78⅝

(1) Deze school is met September 1902 geopend. De opgaven betreffen mitsdien het tijdvak van September t/m. 31 December 1902. Aan de vroeger bestaande hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus is met den aanvang van den cursus 1902/1903 den naam van handelsschool gegeven. Mededeelingen der uitgaven en inkomsten van de handelsschool geschiedt bij de overige dergelijke inrichtingen.

ONTVANGSTEN.												Zuiver bedrag der uitgaven.
Subsidiën aan bijzondere inrichtingen.		Totaal.		Subsidiën van het Rijk.	SCHOOLGELDEN.			Totaal.				
					Aan de gemeentelijke hoogere burgerscholen.		Aan de burgerscholen.					
	—	f	3 395,58⅝		—		—		—			f 3 395,58⅝
	—		32 166,01	f	9 500,00	f	10 622,75		—	f	20 162,75	12 003,26
	—		6 485,47		—		—	f	295,50		295,50	6 189 97
	—		41 448,39		7 000,00		10 390,50		—		17 390,50	24 057,89
	—		6 716,36		—		1 121,50		—		1 121,50	5 594,86
	—		49 714,71		8 000,00		12 111,25		759,74		20 870,99	28 843,72
	—		19 944,35⅛		7 000,00		5 050,00		—		12 050,00	7 894,35⅝
	—		21 638,64		8 500,00		3 152,00		246,00		11 898,00	9 740,64
	—		20 851,33⅝		11 000,00		1 639,50		—		12 639,50	8 211,83⅝
	—		36 235,15		8 500,00		6 985,00		272,00		15 757,00	20 478,15
	—		11 806,92		6 000,00		1 158,00		—		7 158,00	4,648,92
f	4 000,00		76 856,78		—		30 034,00		—		30 034,00	46 822,78
	—		45 254,97		—		18 628,25		—		18 628,25	26 626,72
	—		40 250,75⅛		—		10 160,00		—		10 160,00	30 090,75⅝
	—		57 432,19		7 000,00		15 307,50		90,00		22 397,50	35 034,69
	—		4 805,79⅝		—		540,00		—		540,00	4 265,79⅝
	—		36 655,34		7 000,00		6 482,50		389,27		13 871,77	22 783,57
	—		51 715,29⅝		7 000,00		10 762,00		648,00		18 410,00	33 305,29⅝
	8 500,00		52 637,04		7 000,00		10 885,00		—		17 885,00	34 752,04
	—		30 343,91⅝		8 000,00		6 833,75		205,00		15 038,75	15 305,16⅝
	—		21 070,46⅝		8 500,00		4 660,50		39,00		13 199,50	7 870,96⅝
	—		69 924,56		—	(2)	54 320,28		—		54 320 28	15 604,28
	—		59 614,23		—		—		—		—	59 614,23
	—		26 074,42⅝		—		—		—		—	26 074,42⅝
	—		58 464,43		—	(3)	29 786,00		—		29 786,00	28 678,43
	—		56 368,49		—		—		—		—	56 368,49
	—		46 964,02		—		—		—		—	46 964,02
	—		8 600,32⅝		—		—		563,75		563,75	8 036,57⅝
	—		10 792,57⅝		—		—		441,25		441,25	10 351,32⅝
	—		81 599,55		7 000,00		19 968,75		1 077,50		28 046,25	53 553,30
	—		32 632,41		8 500,00		4 230,00		110,00		12 840,00	19 792,41
	—		21 404,12⅝		7 000,00		4 980,00		435,00		12 415,00	8 989,12⅝
	—		10 569 01⅝		7 000,00		1 152,94		—		8 152,94	2 416,07⅝
	—		8 981,22		—		—		201,00		201,00	8 780,22
	—		3 528,77⅛		—		—		224,00		224,00	3 304,77⅛
	—		20 251,03		8 500,00		2 685,00		208,00		11 393,00	8 858,03
	—		25 008,08		—		3 085,00		558,00		3 643,00	21 365,08
	—		39 023,68		—		7 357,50		—		7 357,50	31 666,18
	—		44 892,81		15 000,00		17 029,00		123,00		32 152,00	12 740,81
	—		6 874,35		—		—		127,50		127,50	6 746,85
	—		14 698,57⅝		6 000,00		1 698,00		—		7 698,00	7 000,57⅝
	—		19 479,49		8 500,00		3 114,50		—		11 614,50	7 864,99
	—		46,105.46⅛		7 000,00		4 348,33⅝		162,00		11 510,33⅝	34 595,13
	—		10 178,54⅝		—		—		482,70		482,70	9 695,84⅝
	—		35 911,35⅝		7 000,00		6 585,50		657,15		14,242,65	21 668,70⅝
	—		26 903,79		—		3 865,00		—		3 865,00	23 038,79
	—		43 933,75		19 000,00		8 318,75		560,25		27 879,00	16 054,75
	—		34 115,76		—		2 814,99⅝		312,50		3 127,49⅝	30 988,26⅝
	—		21 465,88		8 500,00		2 707,50		—		11 207,50	10 258,38
	—		14 996,79⅝		7 500,00		3 010,00		—		10 510,00	4 486,79⅝
	—		25 766,61⅝		10,000,00		4 271,25		—		14 271,25	11 495,36⅝
f	12 500,00	f	1592 549,59⅝	f	236 500,00	f	351 892,30	f	9 188,11	f	5 975 80,41	f 994 969,18⅝

(2) Hierin begrepen de schoolgelden van de 2de en 3de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus.
(3) " " " " " 2de en 4de " " " 3- " "
(4) De " hoogere " burgerschool " met 5-jarigen cursus is wat de financiën betreft, één met de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus.

Hierbij zijn nog te voegen de kosten van:

1°. de middelbare scholen voor meisjes te Arnhem, Rotterdam, Dordrecht, 's Gravenhage, Leiden, Amsterdam, Haarlem, Utrecht, Leeuwarden, Deventer en Groningen;
2°. de handelsschool te Amsterdam;
3°. „ „ „ Rotterdam;
4°. „ handelsklasse „ Groningen.

Deze uitgaven bedroegen voor de:

		Personeel.	Materieel.	Totaal.
meisjesschool	te Arnhem . .	f 14 075,00	f 991,73⁵	f 15 066,73⁵
	„ Rotterdam .	38 085,91	2 739,51	40 825,42
	„ Dordrecht. .	13 013,33	—	13 013,33
	„ 's Gravenhage	30 595,06⁵	2 367,85⁵	32 962,92
	„ Leiden . . .	16 433,33	2 431,85⁵	18 865,18⁵
	„ Amsterdam .	39 805,50	3 885,47⁵	43 690,97⁵
	„ Haarlem . .	18 255,87	899,00	19 154,87
	„ Utrecht . .	23 474,52	2 012,57	25 487,09
	„ Leeuwarden .	17 722,62	1 879,53	19 602,15
	„ Deventer . .	10 234,14	1 470,35	11 704,49
	„ Groningen .	22 358,33⁵	563,02	22 921,35⁵
handelsschool te Amsterdam.		75 309,58	7 637,75⁵	82 947,33⁵
handelsschool te Rotterdam		42 730,72⁵	2 914,20	45 644,92⁵
handelsklasse te Groningen		3 173,89	229,35	3 403,24
Totaal . .		f 365 267,81⁵	f 30 022,20⁵	f 395 290,02

De opbrengst der schoolgelden was aan de:

meisjesschool	te	Arnhem . . .	f 4 277,50
„	„	Rotterdam . .	13 555,00
„	„	Dordrecht . .	5 233,33⁵
„	„	's Gravenhage .	14 582,50
„	„	Leiden. . . .	5 502,50
„	„	Amsterdam . .	32 338,47
„	„	Haarlem . . .	7 522,50
„	„	Utrecht . . .	11 760,00
„	„	Leeuwarden. .	4 450,00
„	„	Deventer. . .	3 898,00
„	„	Groningen . .	8 310,03⁵
handelsschool	„	Amsterdam . .	62 431,11
„	„	Rotterdam . .	7 702,50
handelsklasse	„	Groningen . .	232,50
		Totaal . .	f 181 795,95

Ten aanzien van vorenstaande tabellen valt nog het volgende op te merken:

Het subsidie bij de gemeente 's Gravenhage opgegeven werd verleend ten behoeve der aan de ambachtsschool verbonden burgeravondschool en te Leiden aan de burgeravondschool van het genootschap Mathesis Scientiarum Genitrix.

Door de gemeente Bergen op Zoom werd over 1902 f 2000 bijgedragen in de kosten van uitbreiding der aldaar gevestigde Rijks- hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus tot eene met 5-jarigen cursus.

Door de gemeente Goes werd over 1902 f 2500 bijgedragen in de kosten der bezoldiging van het onderwijzend personeel aan de met 1 September 1901 tot Rijksinrichting verheven hoogere burgerschool aldaar.

De uitgaven voor materieel konden te Breda, Nijmegen, Zutphen, Dordrecht, Gorinchem, Enkhuizen, Zierikzee, Amersfoort, Harlingen, Sneek en Kampen niet afzonderlijk worden opgegeven voor de hoogere burgerschool en de burgerschool — te Dordrecht ook niet voor de middelbare meisjesschool — evenmin als die voor personeel te Breda, Nijmegen, Enkhuizen, Zierikzee en Amersfoort.

De uitgaven voor personeel en materieel der burgeravondschool te Venlo zijn begrepen in die voor de teekenschool aldaar en die voor de burgeravondschool te Vlaardingen zijn begrepen in die voor den voortgezetten cursus tot opleiding van den a. s. ambachtsman aldaar, een en ander in de tabel der uitgaven voor teekenscholen enz. vermeld.

Evenals vroeger zijn de uitgaven voor de commissiën van toezicht voor het geheel in de tabel opgenomen, ook al hadden zij, zooals dikwijls het geval was, nog andere scholen onder haar beheer.

Sedert 1891 zijn door de gemeenten de volgende uitgaven gedaan voor hoogere burgerscholen en burgerscholen.

1891.	f 1 479 088,12
1892.	1 524 020,67
1893.	1 559 793,09
1894.	1 713 279,54⁵
1895.	1 678 138,61⁵
1896.	1 652 663,35⁵
1897.	1 650 555,47
1898.	1 762 302,81
1899.	1 748 451,53⁵
1900.	1 802 723,81⁵
1901.	1 847 370,72⁵
1902.	1 987 839,61⁵

De ontvangsten waren in:

1891.	f 546 241,19⁵
1892.	571 448,65
1893.	584 434,24
1894.	592 924,02
1895.	604 026,49
1896.	607 760,44
1897.	646 421,67
1898.	657 865,16⁵
1899.	683 326,83
1900.	712 617,43⁵
1901.	747 183,38
1902.	779 376,36

Evenals in vorige verslagen volgt hier eene samentrekking der uitgaven, door Rijk en gemeenten in 1902 gedaan, voor het middelbaar onderwijs, volgens de wet van 1863.

Toezicht op het middelbaar onderwijs:

a.	Inspecteurs.	f 15 329,54
b.	Commissiën van toezicht.	4 472,78⁵
		f 19 760,21⁵

Polytechnische School	f	614 550,79
Rijks- hoogere burgerscholen		691 823,12
Gemeentelijke hoogere burgerscholen		1 405 648,49
Burgerscholen		169 928,82
Handelsschool te Rotterdam		45 644,92[5]
Handelsschool te Amsterdam		82 947,33[5]
Handelsklasse te Groningen		3 403,24
Scholen voor middelbaar onderwijs voor meisjes		263 294,52
Subsidiën aan bijzondere inrichtingen		12 500,00
Examen-commissiën		122 334,06[5]
Totaal der uitgaven in 1902	f	3 431 877,13[5]

Van bovengenoemde inrichtingen werden de volgende ontvangsten verkregen:

Schoolgelden door het Rijk geheven	f	260 472,50
Idem door de gemeenten geheven		542,876,36
Batig slot der gelden, ontvangen voor de akte-examens		430,78
Totaal der ontvangsten in 1902	f	803 779,64

Het zuiver bedrag der uitgaven van het Rijk en de gemeenten voor het middelbaar onderwijs ingericht volgens de wet van 1863, was alzoo f 2 628 097,49,

De uitgaven der gemeenten voor andere inrichtingen van middelbaar onderwijs, voor teeken- en industriescholen en dergelijke, en de inkomsten daarvan verkregen, worden in de volgende tabel vermeld.

GEMEENTEN.	NAAM DER SCHOOL.	UITGAVEN.		
		Personeel.	Materieel.	Commissiën van toezicht.
Noordbrabant.				
Bergen op Zoom.	Teekenschool	f 2 225,00	f 257,09[5]	f 50,00
Breda.	Idem	4 405,00	558,28	—
Eindhoven	Idem	725,00	284,71	50,00
Grave.	Idem	825,00	80,68[5]	—
Helmond	Idem	1 105,00	360,42	20,00
's Hertogenbosch.	School voor nuttige en beeldende kunsten	8 821,00	2 893,22	—
Idem	Ambachtsschool	2 100,00	1 624,38	—
Oosterhout.	Teekenschool	510,00	564,42[5]	—
Ravenstein.	Idem	1 448,63	168,60	—
Rosendaal e. o.	Idem	1 096,83	970,22[5]	—
Tilburg	Weefschool	1 800,00	176,71	—
Waalwijk	Teekenschool	—	—	—
Gelderland.				
Doesburgh.	Idem	—	—	—
Borculo	Idem	—	—	—
Apeldoorn	Vakschool voor toekomstige ambachtslieden	—	—	—
Doetinchem (Stad)	Teekenavondschool v. d. ambachtsstand	590,00	153,45	—
Harderwijk	Teekenschool	1 500,00	467,88[5]	—
Nijkerk	Idem	186,00	97,16	—
Arnhem.	Ambachtsschool	—	—	—
Idem	Avondschool voor handswerklieden	9 248,33	2 245,78	—
Idem	Teekenschool v. h. genootschap „Kunstoefening"	—	—	—
Idem	Natuurkundig onderwijs	—	—	—
Idem	Industrieschool voor meisjes	—	—	—
Zalt-Bommel	Teekenschool	975,00	324,75	—
Hattem	Teekenavondschool v. d. ambachtsstand	—	—	—
Didam	Teekenschool	—	—	—
Wageningen	Teekenavondschool voor aankomende werklieden	—	—	—
Zevenaar	Teekenschool	—	—	—
Renkum.	Idem	1 140,40	289,17	—
Neede	Idem	—	—	—
Tiel	Ambachtsschool	—	—	—
Nijmegen	Idem	—	—	—
Zutphen.	Kunstnijverheid-, vak- en teekenschool	—	—	—
Zuidholland.				
Brielle	Avondteekenschool	925,00	454,32	30,00
Schoonhoven	Teekenschool van den nijverheidsvereeniging voor goud- en zilversmeden	—	—	—

scholen enz. 1902.

		INKOMSTEN.				
		SUBSIDIËN				
Subsidiën.	Totaal.	van het Rijk.	van de provincie.	Schoolgelden.	Totaal.	Zuiver bedrag der uitgaven.
—	f 2 532,09^5	—	f 652,05	f 370,44	f 1 022,49	f 1 509,60^5
—	4 963,28	—	900,00	—	900,00	4 063,28
—	1 059,71	—	269,65	—	269,65	790,06
—	905,68^5	—	255,60	—	255,60	650,08^5
—	1 425,42	—	754,52	151,50	906,02	519,40
—	11 714,22	f 5 000,00	900,00	196,00	6 096,00	5 618,22
—	3 724,38	—	1 000,00	68,00	1 068,00	2 656,38
—	1 074,42^5	—	188,15	—	188,15	886,27^5
—	1 617,23	1 834,00		—	1 834,00	— 216,77
—	2 067,05^5	—	440,45	—	440,45	1 626,60^5
—	1 976,71	—	—	632,00	632,00	1 344,71
f 1 000,00	1 000,00	—	—	—	—	1 000,00
350,00	350,00	—	—	—	—	350,00
345,00	345,00	—	—	—	—	345,00
3 000,00	3 000,00	—	—	—	—	3 000,00
—	743,45	300,00		123,75	423,75	319,70
—	1 967,88^5	650,00	—	173,25	823,25	1 144,63^5
—	283,16	—	—	—	—	283,16
13 500,00	13 500,00	—	—	—	—	13 500,00
—	11 494,11	—	—	510,00	510,00	10 984,11
4 000,00	4 000,00	—	—	—	—	4 000,00
350,00	350,00	—	—	—	—	350,00
6 000,00	6 000,00	—	—	—	—	6 000,00
—	1 299,75	500,00	128,00	40,00	668,00	631,75
125,00	125,00	—	—	—	—	125,00
50,00	50,00	—	—	—	—	50,00
450,00	450,00	—	—	—	—	450,00
100,00	100,00	—	—	—	—	100,00
—	1 429,57	800,00	—	268,75	1 068,75	360,82
150,00	150,00	—	—	—	—	150,00
1 100,00	1 100,00	—	—	—	—	1 100,00
2 500,00	2 500,00	—	—	—	—	2 500,00
600,00	600,00	—	—	—	—	600,00
—	1 409,32	500,00	250,00	140,00	890,00	519,32
500,00	500,00	—	—	—	—	500,00

GEMEENTEN.	NAAM DER SCHOOL.	UITGAVEN.		
		Personeel.	Materieel.	Commissiën van toezicht.
Alphen—Oudshoorn	Ambachtsteekenschool	—	—	—
's Gravenhage	Ambachtsschool	—	—	—
Idem	Zeevaartkundige school	f 1 000,00	f 557,56[5]	—
Idem	Industrieschool voor meisjes	—	—	—
Idem	Academie van beeldende kunsten	—	—	—
Idem	Ambachtsteekenschool	—	—	—
Idem (Scheveningen)	Idem	—	—	—
Maassluis	Idem	375,00	166,81[5]	—
Idem	Zeevaartkundige school	—	—	—
Vlaardingen	Cursus tot opleiding v. d. aanstaanden ambachtsman	1 232,17[5]	944,69[5]	—
Leiden	Practische ambachtsschool	—	—	—
Idem	Teekenschool	—	—	—
Noordwijk	Ambachts- en teekenschool	—	—	—
Rotterdam	Zeevaartkundige school	17 569,47[5]	2 596,46[5]	—
Idem	Academie van beeldende kunsten en technische wetenschappen	—	—	—
Idem	Teekenschool [1]	—	—	—
Idem	Idem [2]	—	—	—
Idem	Ambachtsschool	—	—	—
Idem	Industrieschool voor meisjes	—	—	—
Idem	Rijnschipperschool	508,00	285,05[5]	—
Woerden	Ambachts- en teekenschool	—	—	—
Bodegraven	Ambachtsteekenschool	225,00	100,90	—
Dordrecht	Ambachtsschool	—	—	—
Hellevoetsluis	Teekenschool	—	—	—
Gorinchem	Ambachtsschool	—	—	—
Gouda	Avondschool voor ambachtslieden	6 720,00	1 532,97	—
Noordholland.				
Amsterdam	Kunstnijverheidsteekenschool „Quellinus"	—	—	—
Idem	Idem Kunstambachten	—	—	—
Idem	Zeevaartkundige school	—	—	—
Idem	Eerste ambachtsschool	—	—	—
Idem	Tweede ambachtsschool	—	—	—
Idem	Teekenschool der St. Jozefsgezellenvereeniging	—	—	—
Idem	Teekenschool der vereeniging „Concordia inter nos"	—	—	—
Idem	Vakteekenschool „Patrimonium"	—	—	—
Idem	Teekenschool voor scheepsbouwkunde „de Eenheid"	—	—	—

[1]) In de voormalige gemeente Delfshaven. [2]) Voormalig Charlois.

INKOMSTEN.						Zuiver bedrag der uitgaven.
Subsidiën.	Totaal.	SUBSIDIËN van het Rijk.	SUBSIDIËN van de provincie	Schoolgelden.	Totaal.	
f 240,00	f 240,00	—	—	—	—	f 240,00
17 000,00	17 000,00	—	—	—	—	17 000,00
—	1 557,56[5]	—	—	—	—	1 557,56[5]
7 500,00	7 500,00	—	—	—	—	7 500,00
21 000,00	21 000,00	—	—	—	—	21 000,00
350,00	350,00	—	—	—	—	350,00
300,00	300,00	—	—	—	—	300,00
—	541,81[5]	—	f 100,00	f 225,00	f 325,00	216,81[5]
100,00	100,00	—	—	—	—	100,00
—	2 176,87	—	—	460,00	460,00	1 716,87
4 000,00	4 000,00	—	—	—	—	4 000,00
350,00	350,00	—	—	—	—	350,00
75,00	75,00	—	—	—	—	75,00
—	20 165,94	f 6 000,00	—	2 272,00	8 272,00	11 893,94
67 780,11	67 780,11	—	—	—	—	67 780,11
3 146,59	3 146,59	—	—	—	—	3 146,59
1 850,00	1 850,00	—	—	—	—	1 850,00
28 000,00	28 000,00	—	—	—	—	28 000,00
6 250,00	6 250,00	—	—	—	—	6 250,00
—	793,05[5]	500,00	—	90,00	590,00	203,05[5]
350,00	350,00	—	—	—	—	350,00
—	325,90	—	100,00	95,00	195,00	130,90
5 000,00	5 000,00	—	—	—	—	5 000,00
100,00	100,00	—	—	—	—	100,00
2 300,00	2 300,00	—	—	—	—	2 300,00
—	8 252,97	—	1 000,00	328,50	1 328,50	6 924,47
5 000,00	5 000,00	—	—	—	—	5 000,00
5 500,00	5 500,00	—	—	—	—	5 500,00
2 350,00	2 350,00	—	—	—	—	2 350,00
17 795,00	17 795,00	—	—	—	—	17 795,00
31 990,00	31 990,00	—	—	—	—	31 990,00
1 000,00	1 000,00	—	—	—	—	1 000,00
3 385,00	3 385,00	—	—	—	—	3 385,00
600,00	600,00	—	—	—	—	600,00
500,00	500,00	—	—	—	—	500,00

GEMEENTEN.	NAAM DER SCHOOL.	UITGAVEN.		
		Personeel.	Materieel.	Commissiën van toezicht.
Amsterdam.	Avondschool voor handelsonderwijs der Afdeeling Amsterdam van het Nederl. Werkliedenverbond	—	—	—
Idem.	Industrieschool voor vrouwelijke jeugd	—	—	—
Idem.	Teekenschool van den R.-K. Volksbond	—	—	—
Idem.	Industrieschool van den Maatschappij van den Werkenden Stand	—	—	—
Idem.	Avondteekenschool voor handwerkslieden van de Maatschappij voor den Werkenden Stand	—	—	—
den Helder.	Zeevaartkundige school	f 3 897,33	f 694,85	—
Purmerend.	Teekenschool	2 575,10	648,07	—
Vlieland.	Zeevaartkundige school	1 466,66	115,61	—
Terschelling	Idem	4 800,00	709,74[5]	f 25,00
Zaandam	Teekenschool	300,00	162,25	—
Edam.	Idem	3 066,07	1 135,98[5]	125,00
Haarlem.	School voor kunstnijverheid	—	—	—
Idem.	Ambachtsschool	—	—	—
Idem.	Huishoud- en industrieschool	—	—	—
Alkmaar.	Ambachtsschool	—	—	—
Idem.	Huishoud- en industrieschool	—	—	—
Zeeland.				
Middelburg.	Ambachtsschool	—	—	—
Goes	Idem	—	—	—
Idem	Avondsschool voor ambachtslieden	2 826,56	490,65	25,00
Hulst.	Teekenschool	350,00	103,58[5]	—
Zierikzee	Ambachtsschool	—	—	—
Hontenisse	Teekenschool	—	—	—
Neuzen	Idem [1]	—	4,76	—
Tholen	Idem	—	—	—
Utrecht.				
Utrecht	Kunstnijverheidsteekenschool	—	—	—
Idem	Ambachtsschool	—	—	—
Idem	Huishoud- en industrieschool	—	—	—
Amersfoort.	Ambachtsschool	—	—	—
Friesland.				
Leeuwarden	Idem	—	—	—
Bolsward	Teekenschool	350,00	70,00	—
Harlingen	Wis- en zeevaartkundige school	—	—	—
Idem	Ambachtsschool	—	—	—
Sneek	Industrieschool	502,22[5]	—	—

[1]) De uitgaven betreffen verwarming en verlichting van het lokaal. De belooning van den onderwijzer is begrepen in zijne

Subsidiën.	Totaal.	INKOMSTEN. SUBSIDIËN van het Rijk.	SUBSIDIËN van de provincie.	Schoolgelden.	Totaal.	Zuiver bedrag der uitgaven.
f 2 000,00	f 2 000,00	—	—	—	—	f 2 000,00
7 500,00	7 500,00	—	—	—	—	7 500,00
1 200,00	1 200,00	—	—	—	—	1 200,00
2 000,00	2 000,00	—	—	—	—	2 000,00
6 110,00	6 110,00	—	—	—	—	6 110,00
—	4 592,18	f 3 000,00	—	f 806,00	f 3 806,00	786,18
—	3 223,07	800,00	—	92,18	892,18	2 330,89
—	1 582,27	700,00	f 700,00	100,12½	1 500,12½	82,14½
—	5 534,74½	2 250,00	2 250,00	601,25	5 101,25	433,49½
—	462,25	—	—	—	—	462,25
—	4 327,05½	1 300,00	1 300,00	357,00	2 957,00	1 370,05½
3 000,00	3 000,00	—	—	—	—	3 000,00
6 000,00	6 000,00	—	—	—	—	6 000,00
1 250,00	1 250,00	—	—	—	—	1 250,00
3 000,00	3 000,00	—	—	—	—	3 000,00
2 500,00	2 500,00	—	—	—	—	2 500,00
750,00	750,00	—	—	—	—	750,00
1 050,00	1 050,00	—	—	—	—	1 050,00
—	3 342,21	—	—	221,33	221,33	3 120,88
—	453,53½	—	—	—	—	453,53½
400,00	400,00	—	—	—	—	400,00
50,00	50,00	—	—	—	—	50,00
—	4,76	—	—	31,75	31,75	— 26,99
175,00	175,00	—	—	—	—	175,00
500,00	500,00	—	—	—	—	500,00
14 000,00	14 000,00	—	—	—	—	14 000,00
1 500,00	1 500,00	—	—	—	—	1 500,00
2 000,00	2 000,00	—	—	—	—	2 000,00
4 000,00	4 000,00	—	—	—	—	4 000,00
—	420,00	—	—	—	—	420,00
975,00	975,00	—	—	—	—	975,00
1 925,00	1 925,00	—	—	—	—	1 925,00
—	502,22½	—	—	—	—	502,22½

jaarwedde als gemeente-bouwmeester.

GEMEENTEN.	NAAM DER SCHOOL.	UITGAVE		
		Personeel.	Materieel.	Commissiën van toezicht.
Sneek	Gymnastiekschool	—	—	—
Schiermonnikoog	School voor zeevaartkunde	f 6 211,91[5]	f 470,16	—
Overijssel.				
Almelo (Stad-)	Teekenschool [1])	—	—	—
Deventer	Gymnastiek- en schermschool.	200,00	57,92	—
Kampen	Teekenschool	2 007 50	66,61[5]	—
Enschedé	Ambachtsavondschool	5 543,42	6 366,94[5]	—
Zwolle	Ambachtsschool	—	—	—
Idem.	Huishoud- en industrieschool	—	—	—
Groningen.				
Delfzijl	School voor zeevaartkunde	—	—	—
Groningen	Academie „Minerva"	—	—	—
Idem.	Ambachtsschool	—	—	—
Idem.	Avondteekenklasse verbonden aan de ambachtsschool	—	—	—
Idem.	Machinistenklasse verbonden aan de ambachtsschool	—	—	—
Veendam	School voor landbouw en nijverheid	—	—	—
Idem.	Ambachtsschool	—	—	—
Winschoten	Idem	—	—	—
Drenthe.				
Assen	Teekenschool	1 165,25	130,77	f 3,00
Idem.	School voor huisvlijt	—	—	—
Hoogeveen	Teekenschool.	—	—	—
Limburg.				
Venlo.	Teekeninstituut	2 900,00	354,27	25,00
Roermond	Teekenschool voor nuttige en beeldende kunsten	4 500,00	1 544,77	—
Maastricht	Teekeninstituut	4 871,50	1 267,04	—
		f 114 789,27[5]	f 32 489,67[5]	f 353,00

[1]) Sedert 1 October 1902 opgeheven. De kosten zijn begrepen in de op dien datum opgerichte burgeravondschool en vermeld op

Het subsidie van f 1834, bij de gemeente Ravenstein vermeld, werd betaald uit het gewezen loterijfonds aldaar. Het subsidie van f 300 bij de gemeente Stad-Doetinchem, ontvangt de gemeente van de spaarbank, ten behoeve van de teekenschool. In het subsidie van f 240 aan de ambachtsteekenschool te Alphen-Oudshoorn, verstrekte Alphen f 125, Aarlanderveen f 40 en Oudshoorn f 75.

De uitgaven wegens personeel en materieel en de inkomsten aan schoolgelden der teekenschool te Almelo (Stad-) zijn begrepen onder die voor de burgeravondschool, welke met 1 October 1902 is geopend, op welken datum de teekenschool is opgeheven. Het totaal der uitgaven van de gemeenten Assen voor het middelbaar onderwijs moet worden verhoogd met f 1960, wegens rente naar 3½ pct. der kosten van stichting en vergrooting van het gebouw der Rijks- hoogere burgerschool.

Voorts werd uitgegeven:

door de provincie Gelderland een subsidie van f 3400 aan de ambachtsschool te Arnhem, een van f 1700 ten behoeve van de industrieschool voor meisjes te Arnhem, een van f 1050 ten behoeve van den ambachtsschool te Nijmegen, een van f 1095 ten behoeve van de ambachtsschool te Tiel, een van f 694 ten behoeve der vakschool voor toekomstige ambachtslieden te Apeldoorn, een van f 190 ten behoeve van de teekenschool te Harderwijk, een van f 300 aan de Vereeniging „Industrie" te Doesburgh voor de instandhouding eener teekenschool aldaar en een van f 600 ten behoeve van de kunstnijverheid-vak en teekenschool te Zutphen;

door de provincie Zuidholland een subsidie van f 3000 aan de ambachtsschool te Rotterdam, van f 3000 aan de industrieschool

INKOMSTEN.						Zuiver bedrag der uitgaven.
Subsidiën.	Totaal.	SUBSIDIËN van het Rijk.	SUBSIDIËN van de provincie.	Schoolgelden.	Totaal.	
f 250,00	f 250,00	—	—	—	—	f 250,00
—	6 682,07⅝	f 5 800,00	f 600,00	f 521,75	f 6 921,75	— 239,67⅝
—	—	—	—	—	—	—
—	257,92	—	—	126,00	126,00	131,92
—	2 074,11⅝	—	—	—	—	2 074,11⅝
—	11 910,37	3 500,00	1 000,00	1 142,40	5 642,40	6 267,97
1 000,00	1 000,00	—	—	—	—	1 000,00
1 000,00	1 000,00	—	—	—	—	1 000,00
785,00	785,00	—	—	—	—	785,00
2 250,00	2 250,00	—	—	—	—	2 250,00
5 500,00	5 500,00	—	—	—	—	5 500,00
2 196,99⅝	2 196,99⅝	—	—	—	—	2 196,99⅝
978,00	978,00	—	—	—	—	978,00
500,00	500,00	—	—	—	—	500,00
2 500,00	2 500,00	—	—	—	—	2 500,00
2 500,00	2 500,00	—	—	—	—	2 500,00
—	1 299,02	300,00	—	109,00	409,00	890,02
150,00	150,00	—	—	—	—	150,00
250,00	250,00	—	—	—	—	250,00
—	3 279,27	1 000,00	300,00	270,00	1 570,00	1 709,27
—	6 044,77	2 500,00	300,00	236,25	3 036,25	3 008,52
—	6 138,54	2 300,00	300,00	310,00	2 910,00	3 228,54
		f 2 134,00				
f 349 676,69⅝	f 497 308,64⅝	f 37 400,00	f 13 688,42	f 11 069,22⅝	f 64 291,64⅝	f 433 017,00

de desbetreffende tabel.

voor meisjes te Rotterdam, van f 3000 aan de ambachtsschool te 's Gravenhage, van f 3500 aan de industrieschool voor meisjes te 's Gravenhage, van f 2000 aan de academie van beeldende kunsten te 's Gravenhage, van f 150 aan het Departement Scheveningen der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, ten behoeve der door dat Departement opgerichte teekenschool en van f 250 aan de teekenschool van den Roomsch-Katholieken Volksbond te 's Gravenhage, van f 1500 aan de ambachtsschool te Dordrecht, van f 1000 aan de burgeravondschool van het Genootschap Mathesis Scientiarum Genitrix en van f 2000 aan de practische ambachtsschool te Leiden, van f 150 en van f 200 aan de besturen der afdeeling Noordwijk en Woerden van de Vereeniging ter bevordering van fabrieks- en handelsnijverheid in Nederland, ten behoeve der ambachts- en teekenschool in elke dier gemeenten gevestigd, van f 200 aan het Departement Alphen-Oudshoorn der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, ten behoeve der ambachtsteekenschool en eveneens van f 150 aan de ambachtsteekenschool te Hellevoetsluis, van f 1500 aan de ambachtsschool te Gorinchem, van f 300 aan de teekenschool te Schoonhoven, van f 100 aan de ambachtsteekenschool te Vianen en van f 200 aan de Vereeniging ter bevordering van het ambachtsonderwijs op de eilanden Voorne en Putten.

door de provincie Noordholland een subsidie van f 6000 aan de beide ambachtscholen der Maatschappij van den Werkenden Stand, van f 2500 aan de industrieschool voor vrouwelijke jeugd, van f 800 aan de zeevaartkundige school, van f 2000 aan de kweekschool voor machinisten, van f 2000 aan de ambachtsteekenschool van de afdeeling Amsterdam der Vereeniging tot bevordering van fabrieks- en handwerksnijverheid in Neder-

land, van f 2000 aan de kunstnijverheidsteekenschool der Vereeniging „Quellinus", van f 1300 aan de teekenschool der Timmergezellenvereeniging „Concordia inter nos", van f 500 voor het matrozeninstituut der Koninklijke Nederlandsche Zeil- en roeivereeniging, van f 800 voor de teekenschool der afdeeling Amsterdam van den Roomsch-Katholieken Volksbond, van f 300 aan de vakteekenschool der afdeeling „Amsterdam" van het Nederlandsch Werkliedenverbond „Patromonium", van f 700 aan de avondvakteekenschool voor scheepsbouwkundigen in het gebouw „de Eenheid", van f 1000 voor de avondschool van de afdeeling Amsterdam van het Nederlandsch Werkliedenverbond, van f 500 voor de teekenschool van de St. Joseph-gezellenvereeniging allen te Amsterdam, van f 160 voor de teekenschool te Nieuwer-Amstel (Amstelveen), van f 2000 voor de ambachtsschool te Haarlem, van f 500 aan de onder het bestuur van de ambachtsschool te Haarlem staande avondvakteekenschool, van f 3000 aan het Museum van Kunstnijverheid en daaraan verbonden teekenschool te Haarlem, van f 2500 aan de ambachtsschool te Alkmaar, en van f 1500 aan de huishoud- en industrieschool te Alkmaar;

door de provincie Zeeland een subsidie van f 500 aan de bijzondere ambachtsschool te Middelburg, van f 1050 aan die te Goes, van f 600 aan die te Zierikzee en van f 275 aan de teekenschool te Tholen;

door de provincie Utrecht een subsidie van f 5000 aan de aanbachtsschool te Utrecht, van f 1000 ten behoeve van de huishoud- en industrieschool te Utrecht, van f 2000 aan de ambachtsschool te Amersfoort, van f 600 aan de teekenschool te Zeist, van f 100 aan de ambachtsschool te Woerden, van f 500 ten behoeve van de kunstnijverheidsteekenschool te Utrecht en van f 500 aan het Departement Wijk bij Duurstede der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, ten behoeve der teekenschool;

door de provincie Friesland een subsidie van f 900 aan de school voor wis- en zeevaartkunde te Harlingen, van f 3000 aan de ambachtsschool te Leeuwarden, van f 1750 aan de ambachtsschool te Harlingen;

door de provincie Groningen een subsidie van f 1000 aan de Academie Minerva te Groningen, van f 4478 aan de ambachtsschool aldaar, van f 2000 aan de ambachtsschool te Winschoten en van f 500 aan de school voor zeevaartkunde te Delfzijl;

door de provincie Overijssel een subsidie van f 2500 aan de ambachtsschool te Zwolle en van f 2353,70 wegens bijdragen aan leerlingen die de lessen dier school bijwonen en wier ouders in andere gemeenten der provincie Overijssel wonen;

door de provincie Drenthe een subsidie van f 1365 ter bevordering van het ambachtsonderwijs in Drenthe;

door de provincie Limburg een subsidie van f 300 aan de bijzondere teekenschool voor aankomende handwerkslieden te Weert, van f 300 aan eene dergelijke school te Maastricht, van f 300 aan eene zoodanige school te Sittard, van f 150 aan de teekenschool te Echt, van f 112,50 aan de teekenschool te Gennep en van f 168,75 aan de teekenschool van den Roomsch-Katholieken Volksbond te Gulpen en van f 225 aan de teekenschool voor jeugdige ambachtslieden van de St. Vincentiusvereeniging te Meerssen.

Door provinciën en gemeenten werden voorts nog de volgende uitgaven gedaan voor doofstommen-inrichtingen:

voor het instituut voor doofstommen te St. Michielsgestel werd door de provincie Noordbrabant verleend een subsidie van f 1000 en door de provincie Zeeland een subsidie van f 29,59;

voor dat te Rotterdam, door die gemeente en door de provincie Zuidholland ieder een subsidie van f 5000 en door de provincie Zeeland een subsidie van f 675;

voor dat te Groningen, door de provincie en de gemeente Groningen elk een subsidie van f 500, door de provincie Zeeland eene bijdrage van f 425, door de provincie Drenthe eene van 380,95 en door de gemeente Kampen eene van f 50.

De uitgaven van het Rijk voor andere inrichtingen van middelbaar onderwijs dan burgerscholen en hoogere burgerscholen, zijn reeds hierboven vermeld in het overzicht der uitgaven voor middelbaar onderwijs door het Rijk, en wel tot een bedrag van f 424 485,58[5] (1), waarvan f 14 000 voor doofstommen-inrichtingen.

Bij samentrekking der uitgaven door het Rijk, de provinciën en de gemeenten voor deze inrichtingen gedaan, verkrijgt men de volgende uitkomsten.

(1) De uitgaven voor land- en tuinbouwonderwijs zijn *hier* niet opgenomen. Deze komen afzonderlijk voor in de desbetreffende paragraaf.

	Rijk.	Provinciën.	Gemeenten.	Totaal.
Voor teeken-, industriescholen en dergelijke.	f 410 485,58[5]	f 108 280,37	f 444 086,22[5]	f 962 852,18
„ inrichtingen van onderwijs aan doofstommen.	14 000,00	8 010,54	5 550,00	27 560,54
Totaal	f 424 485,58[5]	f 116 290,21	f 449 63622[5]	f 990 412,72

Aan schoolgelden werd door de gemeenten ontvangen f 11 069,22[5]
Het zuiver bedrag der uitgaven was alzoo f 979 343,49[5].
Voegt men deze uitkomsten bij de vroeger verkregen cijfers der uitgaven voor de burgerscholen en hoogere burgerscholen, dan verkrijgt men als het totaal bedrag der uitgaven voor *alle* inrichtingen van middelbaar onderwijs, door het Rijk, de provinciën en de gemeenten in 1902 gedaan, eene som van f 4 422 289,85, waarvan f 2105 023,10 door het Rijk, f 116 290,91 door de provinciën en f 2200 975,84 door de gemeenten.

Het totaal bedrag der inkomsten was f 814 848,86[5], namelijk voor het Rijk 260 903,28 en voor de gemeenten f 553 945,58[5].
Het zuiver bedrag der uitgaven was alzoo f 3 607 440,98[5]. (1)

(1) De uitgaven voor land- en tuinbouwonderwijs zijn *hier* niet opgenomen. Deze komen afzonderlijk voor in de desbetreffende paragraaf.

§ 17. PENSIOENEN AAN ONDERWIJZEND PERSONEEL BIJ HET MIDDELBAAR ONDERWIJS.

Gedurende het jaar 1902 werden aan leeraren bij het middelbaar onderwijs werkzaam, de navolgende jaarlijksche pensioenen ten laste van den Staat verleend, als:

E. H. Gugel, hoogleeraar aan de Polytechnische School te Delft f 3000;

A. van der Ent, gewezen directeur van en leeraar aan de Rijkshoogere burgerschool te Zalt-Bommel, f 652;

H. Vinckers J. Bzn., gewezen leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Zalt-Bommel, f 520;

dr. W. Julius, directeur van en leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Gouda, f 2100;

M. J. Vles, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Leeuwarden, f 841;

J. B. Jager, leeraar aan de burgeravondschool te Groningen, f 427.

V.

VAN DE SPECIALE OPLEIDING VOOR VROEDVROUWEN EN VEEARTSEN.

§ 18. RIJKSKWEEKSCHOLEN VOOR VROEDVROUWEN.

a. Amsterdam.

Het aantal leerlingen gedurende den cursus 1902–1903 bedroeg 34, namelijk 11 inwonende en 3 uitwonende van het 2de jaar; 16 inwonende en 4 uitwonende van het 1ste jaar. Gedurende den cursus werd één leerling van het 1ste jaar ziek, aan wie een verlof van een half jaar werd verleend; één leerling van het 2de jaar werd op haar verzoek ontslagen.

Bij het vroedvrouwenexamen in Juni en Juli 1903 werden 10 leerlingen tot vroedvrouw bevorderd; 3 werden afgewezen. Aan één dezer laatsten werd vergunning verleend om nog gedurende één jaar als inwonend leerling de lessen te blijven volgen.

Het aantal verlossingen van 15 September 1902—1 September 1903 bedroeg 251. Bij al deze verlossingen verleenden de leerlingen hulp onder toezicht der meesteresse-vroedvrouw en der hoofdverpleegster (assistent-vroedvrouw) terwijl de verzorging der kraamvrouwen en kinderen op de laatste gerust heeft. Daarenboven waren de leerlingen 392 maal in de gelegenheid zwangeren-onderzoek te verrichten, waarvan telkens door 3 leerlingen werd deelgenomen, terwijl zij door den leeraar ook in de gelegenheid werden gesteld, om onder diens leiding, buiten de inrichting voorkomende gevallen bij te wonen met het doel te leeren, ook onder minder gunstige omstandigheden, dan waarin zij in de kweekschool gewoon waren, nuttig werkzaam te zijn.

Van de 251 vrouwen, welke in de inrichting bevielen waren 132 voor de 1ste maal, 64 voor de 2de, 12 voor de 3de, 8 voor 4de, 6 voor de 5de, 3 voor de 6de, 8 voor de 7de, 2 voor de 8ste, 6 voor de 9de, 3 voor de 10de, 2 voor de 11de, 1 voor de 12de, 2 voor de 13de, 1 voor de 14de en 1 voor de 16de maal zwanger.

Van deze waren 111 gehuwd, 140 ongehuwd, 211 vrouwen bevielen spontaan, aan 40 vrouwen moest kunsthulp bij de bevalling worden verleend.

Eene der genoemde 251 vrouwen overleed aan eene ziekte, welke niet met de bevalling samenhing (appendicitis).

Deze vrouwen baarden 253 kinderen, er werden 2 tweelingen geboren. Van deze werden 11 kinderen dood geboren, welke reeds vóór de bevalling afgestorven waren, 5 stierven gedurende of kort na de bevalling.

De inrichting is ook eene couveuse-kamer rijk, waar de zeer gering ontwikkelde, te vroeg geboren kinderen in couveuses worden verpleegd.

Aldaar werden 27 kinderen, voor 't meerendeel in de inrichting geboren, verzorgd; 11 dezer konden opgekweekt worden, doch 16 er van stierven, waarvan 5 binnen 24 uur na de geboorte.

Behalve de 251 kraamvrouwen werden er in de kweekschool ook nog 54 vrouwen verpleegd, lijdende aan eene afwijking der vrouwelijke geslachtsorganen, meestal in verband staande met eene voorafgegane bevalling. Bij 43 hunner werd eene kleinere of grootere operatie toegepast (4 laparotomiën; 4 operatiën voor prolapsus; 5 permacoplastiek; 1 Alexander-Adamsoperatie; 1 schaamtesnede; 1 uterus-extirpatie; 25 maal curettage; 1 uitlepeling; 1 verwijdering van een baarmoeder-polyp.) Allen werden genezen ontslagen.

Dank zij de ongestoorde gezondheid van het personeel, konden alle werkzaamheden in de inrichting geregeld verricht worden. Op de 1ste en 2de verdieping van het gebouw zijn dit jaar alle vertrekken en gangen, die dit nog noodig hadden, behoorlijk afgeverfd. De kamertjes en gangen op de bovenste verdieping, de verblijfplaats der leerlingen, zullen het volgende jaar onder handen worden genomen.

Ter vervanging van een ter tijdelijke plaatsing van eene overledene niet doelmatig gebleken lokaal in het sousterrain, is eene verplaatsbare barak van hout vervaardigd, die bij voorkomend sterfgeval, gedurende 2 of 3 dagen op de binnenplaats, dus buiten het gebouw, wordt opgeslagen en daarna weder opgeborgen wordt.

Daar de cursus dit jaar op 1 September begon, loopt de statistiek der op de Kraaminrichting verpleegden over het tijdvak van 15 September 1902—1 September 1903.

b. Rotterdam.

Bij den aanvang van den cursus werden als nieuwe leerlingen ingeschreven 14 inwonende en 4 uitwonende. Van de inwonenden waren afkomstig uit de provincie Zuidholland 5, uit de provincie Zeeland 3, uit de provincie Noordbrabant 2, uit de provincie Gelderland 2, uit de provincie Overijsel 1 en uit de provincie Drenthe 1.

De uitwonende leerlingen waren allen woonachtig in de provincie Zuidholland.

Van de oude uitwonende leerlingen werd één, die zich door haar gedrag en vlijt bijzonder had onderscheiden, op haar verzoek als inwonend leerling opgenomen, terwijl een der inwonenden, met het oog op haar gezondheidstoestand, verlof kreeg als uitwonend leerling aan het onderwijs deel te nemen.

In het geheel werd de cursus gevolgd door 32 inwonende en 9 uitwonende leerlingen. Het getal der uitwonende leerlingen was hooger dan in een der vorige jaren. In het belang van het onderwijs en de goede orde is het echter wenschelijk het aantal uitwonende leerlingen eenigszins te beperken.

Drie van de nieuwe leerlingen, 1 inwonende en 2 uitwonende, werden wegens gebrekkige algemeene ontwikkeling ontslagen. Ook één der inwonende leerlingen, die aan het einde van den vorigen cursus niet in het 2de studiejaar was overgegaan, moest na voor de tweede maal het eerste studiejaar te hebben doorloopen, wegens volkomen ontoereikende vorderingen van de school verwijderd worden.

Van de leerlingen van het eerste studiejaar werden aan het eind van den cursus 9 onvoorwaardelijk en 3 voorwaardelijk tot het tweede studiejaar toegelaten. De 3 overigen konden niet worden bevorderd. Haar werd toegestaan nog een jaar aan de lessen van het eerste studiejaar deel te nemen.

Van de 3 leerlingen, die aan het einde van den vorigen cursus voorwaardelijk waren overgegaan, werd aan 1 toestemming verleend om deel te nemen aan het examen voor vroedvrouw en aan de beide anderen, wier vorderingen onvoldoende waren, verlof gegeven nog een jaar de lessen te volgen.

Twee der leerlingen, die voor de tweede maal de lessen van het eerste studiejaar hadden gevolgd, konden ook nu nauwelijks tot het 2de studiejaar bevorderd worden. De derde werd, zooals reeds is vermeld, ontslagen.

Aan het examen voor vroedvrouw in Juni en Juli te Amsterdam gehouden, namen deel 14 inwonende en 4 uitwonende leerlingen. Aan al deze candidaten werd een diploma als vroedvrouw uitgereikt.

Mejuffrouw Walburg, wier diensttijd den 16den Maart 1903 verstreken was, werd bij beschikking van 14 Maart 1903, n°. 1908, afd. B.B. opnieuw tot hoofdverpleegster benoemd en wel voor een tijdvak van 3 jaren.

Behalve de in de kraaminrichting opgenomen vrouwen waren voor het practisch onderricht beschikbaar 170 zwangeren. Op den 15den Juli 1902 waren in behandeling gebleven 16 verpleegden. Opgenomen werden 334 vrouwen. Het geheele aantal verpleegden bedroeg derhalve 350.

Van de opgenomen vrouwen waren voor de eerste maal zwanger 153, voor de tweede maal 73, voor de derde maal 27, voor de vierde maal 20, voor de vijfde maal 13, voor de zesde maal 9, voor de zevende maal 10, voor de achtste maal 3, voor de negende maal 4, voor de tiende maal 3, voor de elfde maal 3, voor de twaalfde maal 6, voor de dertiende maal 3, voor de vijftiende maal 3, voor de zestiende maal 2 en voor de negentiende maal 1.

Eene vrouw wegens vergevorderde zwangerschap ter verpleging naar de kraaminrichting verwezen, bleek niet zwanger te zijn, doch te lijden aan eene ovariaalcyste. Voor verdere behandeling werd zij naar eene ziekeninrichting overgebracht.

Van de verpleegden waren 179 ongehuwd, 146 gehuwd en 9 sedert geruimen tijd door haren man verlaten of weduwe.

Vier vrouwen waren reeds bevallen vóór hare opname. Eén was bevallen van tweelingen, die beide dood waren.

Van de kinderen die spontaan geboren werden, waren 13

afgestorven en overleden en 12 enkele dagen na de geboorte. Syphilis was in meerdere gevallen de waarschijnlijke oorzaak, gebrekkige algemeene ontwikkeling in 4 gevallen de oorzaak van het overlijden. Het aantal tweeling-geboorten bedroeg 4. Op den 15den Juli 1903 bleven in behandeling 13 vrouwen.

In 1902 werden door het Rijk de volgende uitgaven gedaan voor de kweekschool voor vroedvrouwen te

Amsterdam:

belooning van de directrice en van het onderwijzend en verder personeel . . . . . f	8 581,88[5]
voeding en verpleging van de leerlingen, de kraamvrouwen en het personeel, verwarming, verlichting, boeken en verdere kleine uitgaven.	20 971,43
onderhoud van het gebouw der gemeenschappelijke huisvesting, aanschaffing en onderhoud van meubels	4 468,47[5]
stichting en inrichting nieuw gebouw . . .	—

Rotterdam:

belooning van den directeur, de huismeesters, onderwijzers en bedienden . . . . . f	9 603,83
onderhoud van het gebouw der kweekschool met kraaminrichting	2 892,00
aanschaffing en onderhoud van meubelen en hulpmiddelen voor het onderwijs en bureelbehoeften	2 477,44[5]
voeding en verpleging van de leerlingen en van het personeel van de school en van het personeel en de verpleegden in de kraaminrichting, met uitzondering van den directeur, verwarming, verlichting en geneesmiddelen . . .	12 804,53
verdere uitgaven	207,35
Totaal . . . f	62 006,94[5]

§ 19. RIJKSVEEARTSENIJSCHOOL.

Personeel. De leeraarsplaats, op 1 Augustus 1902 opengevallen door het aan den leeraar dr. P. M. J. M. E. Woltering verleend ontslag, werd vervuld door de benoeming van dr. L. van Itallie, gemeenteapotheker te Rotterdam, met ingang van 16 October 1902.

Bij Koninklijk besluit van 19 Februari 1903 werd, met ingang van 23 Februari 1903, K. Hoefnagel, plaatsvervangend districtsveearts en directeur der gemeenteslachtplaats te Utrecht, tot wederopzegging belast met het geven van een jaarlijkschen cursus in practische vleeschkeuring tusschen 1 Februari en 31 Mei aan de leerlingen van het vierde studiejaar, onder toekenning, voor zoolang de opdracht duurt, van den titel van buitengewoon leeraar aan 's Rijks veeartsenijschool.

De 5 plaatsen van tijdelijk assistent werden voor het tijdvak 1 September 1902—31 Augustus 1903 bezet door de benoeming van de veeartsen P. Vermaat, bij het physiologisch-pathologisch laboratorium; P. H. van Kempen, bij de cliniek en de geneeskundige leervakken; K. Over, bij de cliniek en de heelkundige leervakken; G. C. Post, bij de cliniek en de verloskunde; en door de herbenoeming van C. Ph. Moerlands als assistent bij de natuurlijke historie. Al deze assistenten bleven gedurende hun geheelen diensttijd werkzaam.

Ter vervanging van den tijdelijken amanuensis bij de natuurkunde en scheikunde L. Erades, wiens diensttijd met 28 Februari 1903 eindigde, werd voor het tijdvak 1 Maart 1903—29 Februari 1904 als zoodanig benoemd A. Hennevelt.

Bij beschikking van 18 Augustus 1902 werd, voor het tijdvak 1 September 1902—31 Augustus 1903, benoemd tot beambte bij de heelkunde L. P. van Seerenberg.

Leerlingen. Bij den aanvang van het schooljaar waren aanwezig 87 leerlingen, over de vier studiejaren verdeeld als volgt:

1ste studiejaar	30	leerlingen;
2de „	32	„
3de „	13	„
4de „	12	„

Eene maand later werden nog 2 personen zonder toelatingsexamen als leerling toegelaten.

Van deze 89 leerlingen heeft één opgehouden leerling te zijn aan het einde van den wintercursus, na 6½ jaar te zijn ingeschreven als leerling van het 1ste studiejaar en de studie te hebben verwaarloosd, en hebben twee de studie gestaakt bij den afloop van het schooljaar, na 3 jaren als leerling van het 1ste studiejaar zeer achterlijk te zijn gebleven, terwijl één leerling, van het 2de studiejaar, door ziekte tijdens den wintercursus buiten staat geraakte de studie voort te zetten.

De tegen het einde van het schooljaar afgelegde examens hebben den volgenden uitslag opgeleverd.

De 12 leerlingen van het 4de studiejaar hebben allen het veeartsenijkundig examen afgelegd. Aan 6 hunner werd door de commissie voor genoemd examen het diploma van veearts uitgereikt.

Van de 13 leerlingen van het 3de studiejaar werd door 12 het overgangsexamen op den gestelden tijd afgelegd; 6 hunner werden tot het 4de bevorderd; 6 hebben bij dat examen niet voldaan. Eén leerling kreeg, wegens afwezigheid ter vervulling van buitengewonen militiedienst, vergunning zijn overgangsexamen af te leggen na de groote vacantie en heeft dit met goed gevolg gedaan.

Van de 31 overgebleven leerlingen van het 2de studiejaar hebben 5 zich tijdens het natuurkundig examen voor aanstaande veeartsen teruggetrokken. De overige 26 hebben dat examen in zijn geheel afgelegd; aan 22 hunner werd door de commissie van directeur en leeraren het overgangsdiploma uitgereikt, dat den leerling toegang geeft tot het 3de studiejaar.

Van de 31 overgebleven leerlingen van het 1ste studiejaar hebben 29 het overgangsexamen op den gestelden tijd afgelegd: 24 hunner werden tot het 2de bevorderd; 5 hebben bij dat examen niet voldaan. Wegens afwezigheid ter vervulling van buitengewonen militiedienst kregen de 2 overige leerlingen vergunning hun overgangsexamen af te leggen na de groote vacantie; één heeft dit met goed gevolg gedaan; de ander heeft, wegens zeer lange afwezigheid door militiedienst, de voorkeur er aan gegeven de lessen van het 1ste studiejaar andermaal te volgen.

Voor het toelatingsexamen, op 6—9 Juli 1903, hadden zich 38 adspiranten aangegeven, van wie één niet is opgekomen. Door 16 werd aan de eischen voldaan; 21 werden afgewezen.

Voorts werden 8 personen als leerling toegelaten (van wie twee 1 en 4 weken na den aanvang van het schooljaar 1903/04 zonder aflegging van het toelatingsexamen; 7 omdat zij in het bezit waren van het getuigschrift wegens met goed gevolg afgelegd eindexamen der hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus en één op getuigschrift wegens afgelegd gymnasiaal eindexamen.

Ook onder de 16 leerlingen, die ingevolge hun toelatingsexamen toegelaten werden, waren er 4 die destijds het voornoemd examen der hoogere burgerschool reeds ten deele hadden afgelegd en later in het bezit kwamen van het getuigschrift voor dat examen.

Van de vrijstelling van het toelatingsexamen krachtens art. 22 van het Reglement voor 's Rijks veeartsenijschool, vastgesteld

bij Koninklijk besluit van 25 Mei 1894 (*Staatsblad* n°. 65), werd gebruik gemaakt:

in 1895	door	2	adspiranten,
„ 1896	„	4	„
„ 1897	„	4	„
„ 1898	„	4	„
„ 1899	„	2	„
„ 1900	„	6	„
„ 1901	„	9	„
„ 1902	„	9	„
„ 1903	„	8	„

In het jaar 1903 hadden daarvan nog gebruik kunnen maken de 4 adspiranten, die aan het toelatingsexamen deelnamen omdat zij het daarvan vrijstellend getuigschrift nog niet verkregen hadden.

(In vorige jaarverslagen staat opgegeven: „in 1898 door 5, in 1901 door 8" adspiranten in plaats van resp. 4 en 9, zooals thans is gesteld. Dit schijnbaar verschil ligt in de omstandigheid, dat een leerling, in September 1898 aangekomen, in Juni 1899 vertrokken is om in geneeskunde te studeeren, maar in September 1901 weder is teruggekeerd en andermaal met het eerste studiejaar heeft aangevangen, en dat deze thans rekent van 1901 in plaats van 1898).

In die 9 jaren samen door 54 adspiranten, van wie 52 met getuigschrift der hoogere burgerschool en 2 met getuigschrift van het gymnasium; inbegrepen de 4 adspiranten in het voorgaand lid bedoeld, benevens 2, in 1902 toegelaten, die in het zelfde geval verkeerden.

Van deze 54 leerlingen, hebben 2 de studie aan de inrichting gestaakt (aan het einde van de schooljaren 1896/97 en 1899/1900); 13 hebben het diploma van veearts verkregen, namelijk één in 1899 (ongerekend een tweede, die in het bezit van bedoeld getuigschrift toch het toelatingsexamen in 1895 had afgelegd om mede te dingen naar plaatsing als inwonend leerling en ook krachtens dit examen kon toegelaten worden), 4 in 1900, 2 in 1901, 4 in 1902 (ongerekend een vijfde, die in hetzelfde geval verkeerde, bij zijne toelating in 1897, als de voren bedoelde in 1895 toegelaten leerling), 2 in 1903; alle samen 15 (ongerekend 2). De overige 39 waren bij den aanvang van het schooljaar 1903/04 of korten tijd later leerling.

Met inbegrip van 10 leerlingen, toegelaten in de jaren 1879 en 1886/93, die ook in het bezit van het getuigschrift der hoogere burgerschool waren, maar destijds niet vrijgesteld van het toelatingsexamen, en van wie één overleden is, één de studie der veeartsenijkunde voor die der geneeskunde verwisselde en 8 het diploma van veearts verkregen, zijn bijgevolg tot en met het begin van het schooljaar 1903/1904 toegelaten 64 adspiranten, die het eindexamen der hoogere burgerschool met goed gevolg hadden afgelegd, en 2 adspiranten, die de gymnasiale studie met goed gevolg ten einde hadden gebracht. Van deze 66 hebben 4 hunne studie niet voortgezet (1 overleden, 3 vertrokken), hebben 23 het diploma van veearts verkregen en zijn 39 nog leerling.

Het volgend overzicht stelt in het licht, hoe het tot hiertoe gesteld was met de aankomst aan 's Rijks veeartsenijschool van leerlingen — vóór en ná 1 September 1894 — die als voorbereidende studie het volledig middelbaar of het volledig gymnasiaal onderwijs met goed gevolg hadden doorgemaakt, en het aantal hunner die het diploma van veearts hebben verkregen. Zooals voren reeds werd aangehaald, dagteekent de vrijstelling van het toelatingsexamen tegenover het hoogere burgerschool- cf gymnasium-getuigschrift van 1 September 1894 (Schoolreglement van 25 Mei 1894).

Jaren.	Toegelaten op getuigschrift hoogere burgerschool.	Toegelaten op getuigschrift gymnasium.	Toegelaten na toelatings-examen, maar tevens in bezit van getuigschrift hoogere burgerschool.	Samen.	Verloop hunner studie.			
					Overleden.	Studie gestaakt.	Als veearts gediplomeerd.	Nog leerling.
1879, 1886—1893.	—	—	10	10	1	1	8	—
1895	2	—	1	3	—	—	3	—
1896	4	—	—	4	—	1	3	—
1897	3	1	1	5	—	1	4	—
1898	4	—	—	4	—	—	4	—
1899	2	—	—	2	—	—	1	1
1900	6	—	—	6	—	—	—	6
1901	9	—	—	9	—	—	—	9
1902	9	—	2	11	—	—	—	11
1903	7	1	4	12	—	—	—	12
Totalen . . .	46	2	18	66	1	3	23	39

Zooals uit de vorenstaande opgaven blijkt, en ook niet anders te verwachten was, heeft de maatregel tot toelating zonder examen van de hier bedoelde adspirant-leerlingen eene zeer goede uitwerking gehad.

Voor het schooljaar 1902/1903 werd de toelage van f 150 's jaars, voor huisvestigd en verpleging verleend aan leerlingen, die bij de opheffing van het internaat, met het einde van Augustus 1899, aanspraak op inwoning konden maken, nog slechts aan één leerling uitgekeerd.

Het gedrag der leerlingen gaf geene aanleiding tot opmerkingen.

De studie was in het algemeen bevredigend, bij een groot aantal leerlingen lofwaardig; door niet weinigen, inzonderheid van het 4de studiejaar, werden echter veel lessen verzuimd.

Zooals uit den voren vermelden uitslag der examens blijkt, werden van de 61 leerlingen van het 1ste en het 2de studiejaar 48 = 79 pct. tot een hooger studiejaar bevorderd en hebben van de 25 leerlingen van het 3de en 4de studiejaar 13 = 52 pct.

(in 1902 daarentegen ruim 86 pct.) onderscheidenlijk het overgangsexamen en het veeartsenijkundig examen met goed gevolg afgelegd.

Toehoorders. Van de gelegenheid, bij art. 27 van het schoolreglement opengesteld, om zonder leerling te zijn het onderwijs in enkele vakken bij te wonen, is door 7 personen gebruik gemaakt, die het onderwijs in hoefbeslag volgden om zich voor het hoefsmidsvak te bekwamen.

Een hunner woonde het bij herhaling bij, thans gedurende de 5 maanden van den wintercursus (September—Januari); twee waren toehoorders enkel gedurende den wintercursus; vier gedurende de 6 maanden Februari—Juli.

Het aantal dezer toehoorders voor het smidsvak, die hunne opleiding in de hoefsmederij der veeartsenijschool ontvingen en aldaar geregeld werkzaam waren, bedraagt voor de 11 jaren September 1892—Juli 1903 samen 32; van wie 16 woonachtig in de provincie Utrecht (één in de gemeente Utrecht), 6 in Noordholland, 6 in Zuidholland en 4 in Gelderland.

Het Koninklijk besluit van 13 Augustus 1903 (*Staatsblad* n°. 255) tot wijziging van het reglement voor 's Rijks veeartsenijschool, volgt als bijlage BB hierachter

Gebouwen. Behalve tal van verbeteringen in de inrichting van verschillende lokalen, bepaalden de vernieuwingen zich hoofdzakelijk tot het hoofdgebouw (voorgebouw aan de Biltstraat).

In de leerzaal voor ontleedkunde werden de oude kringvormige tafels met banken voor de leerlingen vervangen door 6 boogvormige, amphitheatersgewijs oploopende tafels met samen 64 opslaande zittingen. De noordmuur, waarin twee vensters, werd boven de vensterbanken in zijn volle breedte en hoogte weggebroken en vervangen door één vensterwand met tuimelende bovenramen. Voorts werden nog andere vernieuwingen in het lokaal aangebracht, dat door een en ander voor zijne bestemming aanmerkelijk is verbeterd. Deze leerzaal heeft thans 64 zitplaatsen en biedt nog gelegenheid om zoo noodig aan een grooter aantal leerlingen plaats te verschaffen. Zij voldoet door hare nieuwe, zeer doelmatige inrichting, inzonderheid ook door hare goede verlichting, in allen deele aan de daarvoor te stellen eischen.

De inrichting van de ontleedzaal heeft in haar geheel groote vernieuwing en verbetering ondergaan. Bij het vernieuwen van den tegelvloer werd in het midden over de geheele lengte een door ijzeren roosters gedekt, gemetseld en met verglaasde tegels bezet, ruim riool gelegd tot afvoer van spoel- en schrobwater en vloeibaar vuil. Door dit kanaal, dat gemakkelijk is rein te houden en door te spoelen, wordt het vuile water buiten de ontleedzaal gevoerd, waarna het door middel van eene leiding van verglaasde ijzeraarden buizen vergaard wordt in een grooten cementen put, met uitneembaar hardsteenen deksel, die in het terrein achter de ontleedzaal werd geplaatst. Na zuivering en ontsmetting door vermenging met kalk en bezinking, wordt het geheel onschadelijk gemaakte water door middel van eene waterdrukinrichting in een overstortkolk met buisleiding naar de Biltsche Grift geloosd. Deze wijze van reiniging was reeds eenige jaren toegepast en zeer doeltreffend gebleken; maar voor de verzameling van het vuile water werd toen gebruikt het in de ontleedzaal zich bevindend cementen bassin, dat thans weder beschikbaar gekomen is als maceratie-bassin, waarvoor het indertijd, bij het bouwen van de ontleedzaal, werd aangebracht.

Het lokaal waarin vroeger de apotheek gevestigd was, en dat na dien voor spreekkamer bestemd werd, onderging eene vernieuwing, waardoor het voor dat doel in zeer goeden staat werd gebracht, terwijl het nu tevens zeer geschikte bergruimte aanbiedt, waaraan de administratie behoefte had, maar waarvoor andere gelegenheid in en nabij het bureau ontbrak.

Onderwijs. Omtrent den gang van het onderwijs valt het volgende te vermelden:

De leeraar-directeur was door dienstaangelegenheden verhinderd eene les op het voorgeschreven uur te geven; zij werd in een vrij uur ingehaald. In vrije uren werden 10 extra-lessen gegeven.

De leeraar Schimmel kon 4 lessen niet geven wegens wegblijven van de leerlingen van het 3de of 4de studiejaar en gaf 5 extra-lessen aan het 3de studiejaar. (Met het onderwijs in practische operatie- en verbandleer, enkel voor het 3de studiejaar, in November, December en Januari, één uur per week, werd namelijk in dit schooljaar aangevangen begin October in plaats van begin November).

De leeraar Thomasse kon eene les niet geven wegens wegblijven van de leerlingen van het 4de studiejaar en was verhinderd 9 lessen te geven, waarvan 3 door ongesteldheid; in één werd door een ander leeraar voorzien.

De heer van Esveld kon 6 lessen niet geven wegens wegblijven van de leerlingen en was door familie-omstandigheden buiten staat 12 lessen te geven.

De leeraar van der Plaats kon 2 lessen niet geven wegens wegblijven van de leerlingen van de 1ste en 2de studiejaar.

De leeraar De Bruin kon eene les niet geven wegens wegblijven van de leerlingen van het 4de studiejaar en was verhinderd 4 lessen te geven; in 3 werd door een ander leeraar voorzien.

De leeraar Dekhuyzen was verhinderd 15 lessen te geven, waarvan 11 door ongesteldheid.

De nieuwbenoemde leeraar Van Italie heeft zijn onderwijs aangevangen op 20 October, gaf in de eerste twee weken 4 in plaats van 12 lessen per week, kon nadien 4 lessen niet geven wegens wegblijven van de leerlingen van het 1ste en het 2de studiejaar en was door verplichte afwezigheid verhinderd 2 lessen te geven.

Van de lessen in practisch hoefbeslag voor de leerlingen van het 3de studiejaar gedurende den wintercursus, per week één les van twee uren, zijn in de schooljaren 1901/1902 en 1902/1903 alle leerlingen voortdurend weggebleven.

De voor de leerlingen van het 4de studiejaar nieuw ingevoerde cursus in practische vleeschkeuring aan de gemeenteslachtplaats te Utrecht werd door eenigen hunner niet geregeld bijgewoond.

Naast hare goede zijden, heeft de opheffing van het internaat (1 September 1899) ook meer en meer een kwaden kant te zien gegeven. Het geheel willekeurig wegblijven van lessen door alle leerlingen, sedert allen uitwonend zijn, en het veelvuldig lesverzuim door tal van leerlingen, zooals uit de schoolverslagen over de laatste jaren blijkt, treden daarin op den voorgrond. Bovendien is in verloop van eenige jaren, naarmate het internaat inkromp, het te laat op de lessen komen door de leerlingen meer en meer toegenomen; wat daarvan eerst ten aanzien van eenige lessen plaats had, is gaandeweg bij de groote meerderheid gewoonte geworden.

Leermiddelen. De verzamelingen van instrumenten, gereedschap, modellen en praeparaten voor het onderwijs in natuurkunde en theoretische scheikunde werden naar behooren onderhouden en verkeeren in zeer goeden staat. Zij werden vermeerderd door aankoop met: een Geryk vacuumpomp duplex n°. 1, een physicalisch statief, een toestel voor longitudinale en verticale trillingen met electromotor, vier accumulatoren A 24, een milliampèremeter, systeem Weston, een toestel voor Kjeldahlbepalingen, een nitrometer, een dompelelectrode voor goedgeleidende vloeistoffen, chemicaliën, waarvan te vermelden eene verzameling van 56 metalen in étui, eene verzameling glycosiden en plantenstoffen in étui en eene verzameling physiologisch-chemische praeparaten in étui, alle van Merck te Darmstadt, enz., benevens gereedschap en materiaal voor de werkplaats van den amanuensis; door eigen aanmaak o. a. met: een voorschakelweerstand bij de accumulatoren, eene opstelling voor den electromotor, twee draaibare spiegels, spiegels voor de polarisatie, statief en modellen voor lenzen, een ringvormige electromagneet, klemschroeven en sleutels voor electrische geleidingen, eene teekening van de Gerykpomp.

In het laatst van November werd door den leeraar met de leerlingen van het 2de studiejaar de beetwortelsuikerfabriek te Utrecht bezichtigd.

De hulpmiddelen voor het onderwijs in natuurlijke historie, artsenijwarenkennis, artsenijmengkunde en practische scheikunde werden voor verschillende onderdeelen vermeerderd: o. a. met een kistje reagentia voor microscopisch onderzoek, model-Behrens, een reagentia-kist, extractie-apparaten volgens Soxhlet en Schmidt, een exsiccator, een Liebigsche koeler met statief, voorts photographie-artikelen, simplicia, chemicaliën, glaswerk, enz.; door eigen aanmaak met teekeningen.

Onderzoek op vergiften had dit jaar plaats; waartoe zes gevallen van vermoedelijke vergiftiging van dieren aanleiding gaven.

Voor zoover de weersgesteldheid het toeliet, werden op de Zaterdagnamiddagen van April en Mei met de leerlingen van het 2de studiejaar botanische excursiën gemaakt; één excursie, waaraan ook de leerlingen van het 1ste studiejaar deelnamen, was aan plant- en aardkunde gewijd en daarbij werd de zandgraverij bij Hilversum bezichtigd.

Het museum voor normale ontleedkunde der huisdieren ver-

keert in uitmuntenden staat. Het telt 2364 nummers. Eenige been-praeparaten werden door nieuwe vervangen.

Ten behoeve van het practisch onderwijs in de uitwendige kennis (zoogenaamd extérieur) van het rundvee bracht in dit schooljaar de leeraar met de leerlingen van het 4de studiejaar een bezoek aan de wekelijksche veemarkt te Utrecht.

Voor het onderwijs in gezondheidsleer en voederkennis werden aangeschaft: twee wandkaarten voor de samenstelling van eenige voedsels, eene verzameling krachtmeelsoorten, een herbarium van 200 gedroogde planten, eene voorstelling van de bestanddeelen van hooi en twee vergroote modellen eener haver- en klaverbloem.

De teratologische afdeeling van het pathologisch museum werd met 6 praeparaten vermeerderd. Zij telt thans 900 nummers en verkeert in uitmuntenden staat. Aan de nosologische afdeeling werden slechts 5 praeparaten toegevoegd.

Het materieel van het laboratorium voor physiologie en ziektekunde werd naar den eisch onderhouden en bevindt zich in zeer goeden staat. Het werd vermeerderd door aankoop, o. a. met: een microscoop van Leitz met toebehooren, een flesch-element, een inductie-toestel, een accumulator, een aperiodische voltmeter, twee koelapparaten, een apparaat voor het stollen van bloedserum volgens Koch, alsmede een groot aantal kleine instrumenten, toestellen en gereedschap, chemicaliën, glaswerk, benoodigdheden voor microscopie, bacteriologie en photographie, benevens materiaal voor de werkplaats van den amanuensis; door eigen aanmaak o. a. met: een myographien volgens Helmholtz, een toestel ter imitatie van de spiercontractie volgens Engelmann, eenige bij-apparaten voor den microtoom van Zimmermann en eene voorstelling van een der studiën van de bevruchting van het ei van Ascaris megalocephala naar teekeningen van Boveri, terwijl voorts eenige toestellen hersteld werden en het groot registreertoestel zoodanig werd veranderd, dat het ook voor de studie van langdurige, langzame bewegingen kan gebruikt worden.

Ter sectie kwamen in dit schooljaar: 10 paarden, 6 runderen, 1 schaap, 2 geiten, 1 varken, 41 honden, 12 katten, 13 konijnen, 1 cavia, 32 vogels; samen 119 dieren.

De practische cursus in bacteriologie, voor de leerlingen van het 4de studiejaar, werd in den zomercursus van 1903 voor de tweede maal gegeven. Het studiejaar was daarvoor verdeeld in 2 ploegen, elke van 6 leerlingen, die ieder in 6 weken van Februari en Maart, éénmaal 's weeks, twee uren in dien cursus werkzaam waren.

De verzamelingen van instrumenten, gereedschappen en modellen voor het onderwijs in operatieve heelkunde, verbandleer, geneeskunde, verloskunde, hoefbeslag, cliniek en vleeschkeuring verkeeren in uitmuntenden staat.

Ongerekend een honderdtal instrumenten en toestellen voor dagelijksch gebruik of van ondergeschikte beteekenis, werden de heelkundige verzamelingen vermeerderd door aankoop met: een ketting-ecraseur van Amerikaansch model, een thermocautère van Beach, drie draadzagen volgens Kuri-Gigli, een pincet van Michel met agrafes, een torsiepincet volgens Blunk, een arterieklem van Péan, een tenotoom van Brücher, een mondspiegel van Günther, een mondspiegel van Czermack, een verplaatsbare mondspiegel volgens Bayer, vijf Amerikaansche tandtangen van verschillend model voor paarden, een tracheotubus van Thompson, eene castreertang van Kraft, een perforator van Degive voor castratie van vrouwelijke dieren, een catheter van Imminger voor koeien, een tepelmes van Wessel, een tepelruimer van Fransch model, een werptoestel van Becker, een werptoestel van Barnick, een groot microscoop van Leitz met toebehooren; door eigen aanmaak, in de daarvoor nieuw ingerichte werkplaats van den beambte bij de heelkunde, met: een ketting-agrafe volgens Kratowitz, een schroef-agrafe volgens Mayer, gewone agrafes, een pincet volgens Michel-Bayer, drie haken van Vachette, eene draadzaag volgens van Staa, een mondspiegel van Gerstenberger, een mondspiegel model „Militaria", een nieuw model tandtang voor paarden, een trephine, vijf tracheotubi van verschillend model, een trechter van Brogniez voor catheterisatie van hengsten en ruinen, drie tepelinstrumenten volgens Anker, twee fixeerbare melkbuisjes, door aanmaak in de smederij, met een hoef- en ectasiemeter volgens Lungwitz en Schaaf; door schenking met een volledig stel instrumenten, bij de Chineezen in gebruik om hanen te castreeren, alsmede eenige in- en buitenlandsche hoefijzers.

Voor de werkplaats van den beambte bij de heelkunde werden aangeschaft eene werkbank met timmergereedschap enz, eene draaibank met uitrusting, twee snij-ijzers met blokken en tappen een boorstel, eene blaastafellamp, een nikkelbad, benevens velerlei kleiner gereedschap en materiaal.

Ten behoeve van het onderwijs in geneeskunde, verloskunde, cliniek en propaedeutische cliniek, alsmede in vleeschkeuring, werden aangekocht: twee ketting-ecraseurs van Chassaignac, twee kiezentangen van Günther, een stel instrumenten voor tracheale en larijngeale injectie volgens Dieckerhoff, een trepaan een cystotoom, een inductietoestel, een accumulator, een geboortesonde van Lehndorff, een embryotoom van Vennerholm, een vingermes van Weenermodel, een verloskundige kettingzaag, een pessarium van Bräuer, een kolfvormig pessarium van Blume, een infusieapparaat, een toestel voor het inblazen van zuurstof in den uier, een zuurstofcylinder van 25 L., een tol-centrifuge voor onderzoek van bloed, melk en urine, een inducan-urometer volgens Bouma, een haematokrit van Gaertner, een microtoom van de Groot, een spectroscoop van Schmidt, een filtreerapparaat volgens Chamberland met manometer en perspomp volgens Gay-Lussac, twee filtreerkaarsen met kolf, een steriliseertoestel met toebehooren, een steriliseerkast met toebehooren, voorts een groot aantal kleinere instrumenten, gereedschap, chemicaliën, photographie-artikelen en benoodigdheden voor microscopisch, chemisch en bacteriologisch onderzoek.

De bibliotheek werd vermeerderd met 79 nummers, ongerekend de bijgekomen gedeelten van vervolgwerken en een 70-tal vaste tijdschriften, benevens nieuwe uitgaven van reeds aanwezige werken. Zij telde aan het einde van het schooljaar 4593 nummers, samen uitmakende ruim 13000 boekdeelen en andere stukken.

Voor het onderwijs in normale ontleedkunde, met inbegrip van de overgangsexamens van het 2de en 3de studiejaar, werden gebruikt 44 paarden en 2 schapen, alsmede gedeelten van 4 paarden, 2 runderen en 1 varken.

De 44 paarden hadden alle te voren gediend voor het practisch onderwijs in operatieve heelkunde en verbandleer, enkele ook voor hoefbeslag.

Voor pro-fnemingen werden aangekocht 2 paarden en 6 kalveren, ongerekend de kleinere proefdieren, die echter veelal gebruikt werden uit den voorraad, welke aan de inrichting door aanfok wordt onderhouden. Een der proefpaarden diende mede voor de overgangsexamens.

Ten behoeve van het practisch onderwijs in hoefbeslag en in de hoefoperatiën werden nog aangekocht 391 paardevoeten en 5 rundervoeten.

Bij 19 runderen hadden de leerlingen van het 3de en 4de studiejaar gelegenheid het verloop der normale baring uit eigen aanschouwing te leeren kennen. Voorts werd verloskundige hulp verleend bij 1 paard, 9 runderen, 1 schaap, 2 geiten, 3 varkens en 10 kleine huisdieren. Voor het verloskundig onderwijs in repositie-leer en embryotomie op het fantoom werden 16 kalveren gebezigd.

Bovendien werden voor het practisch verloskundig onderwijs aangekocht 3 drachtige vaarzen. Bij deze dieren heeft de baring een normaal verloop gehad; zij hebben echter gediend voor onderwijs aan het 3de studiejaar in verloskundig onderzoek vóór, tijdens en na de baring.

Voorts werd nog eene drachtige vaars voorwaardelijk aangekocht; eene wijze van aanschaffing waarmee in dit schooljaar voor het eerst werd aangevangen; naast de twee reeds vroeger ingevoerde manieren om vooral over meer jonge, voor de eerste maal drachtige runderen te kunnen beschikken, namelijk de vorengenoemde aankoop en het nog te vermelden in bruikleen nemen. De overeenkomst bij den voorwaardelijken aankoop hield in: dat het rund, waarvan te voren de waarde door beide partijen was bepaald, op kosten der veeartsenijschool verpleegd wordt; dat na afloop der baring het op eerste aanmaning weder teruggehaald moet worden; en dat voor het rund, ingeval het in de stallen der school aan de gevolgen der verlossing sterft of ten gevolge eener moeilijke baring aan eene naziekte lijdt, welke het voor melkkoe ongeschikt maakt, betaald zal worden $^3/_4$ der overeengekomen waarde, terwijl het doode of zieke dier het eigendom der school blijft. Deze vaars is, na eene abnormale verlossing van tweelingen, geruimen tijd later aan uitputting gestorven.

Van de door de veeartsenijschool aangeboden gelegenheid tot kostelooze voeding en verpleging van hoogdrachtige dieren, waarbij eene moeilijke baring verwacht wordt, is in dit schooljaar gebruik gemaakt door 5 veehouders voor 6 runderen. Deze in verpleging gegeven dieren hebben alle normaal afgekalfd.

In de hoefsmederij der school werden, ongerekend het beslag dat enkel ten behoeve van het onderwijs geschiedde, 1135 paarden

beslagen, tegen 1073 in het schooljaar 1901/02. Daarbij werden 3469 hoefijzers, waaronder eenige voor zieke en gebrekkige hoeven, vervaardigd en gelegd, tegen 3168 in het schooljaar 1900/01, en 344 ijzers verlegd.

Vanwege de school werd hulp verleend voor 4287 dieren, tegen 4156 in het vorig schooljaar en 4017 in het schooljaar 1900/01. Uit het vorig schooljaar waren in behandeling gebleven 41 dieren; de overige 4246 zijn gedurende het schooljaar in behandeling gekomen, tegen 4111 in 1901/02 en 3977 in 1900/01.

Van de 4287 dieren werden 680 in de stallen der inrichting verpleegd (stationnaire cliniek), tegen 651 in 1901/02 en 767 in 1900/01. In het dagelijksch practijk-uur (op werkdagen 10-11) werden 3032 dieren eens of meermalen aan de inrichting gebracht, enkel ten behoeve van onderzoek en behandeling (consultatieve cliniek), tegen 3045 in 1901/02 en 2728 in 1900/01. Buiten de inrichting werden 575 dieren eens of meermalen onderzocht of behandeld (ambulatoire cliniek), tegen 460 in 1901/02 en 522 in 1900/01.

De volgende staat geeft een overzicht van de soort en het aantal dieren, die in elke van de 3 afdeelingen der cliniek, in het schooljaar 1902/03, aan het onderwijs ten dienste stonden.

DIERSOORT.	Uit het schooljaar 1901/1902 in behandeling gebleven.				Gedurende het schooljaar 1902/1903 in behandeling gekomen.				Totalen.
	Stationnair.	Consultatief.	Ambulatoir.	Samen.	Stationnair.	Consultatief.	Ambulatoir.	Samen.	
Paarden en ezels	12	3	—	15	385	736	130	1 251	1 266
Runderen	—	1	—	1	24	95	425	544	545
Schapen	—	—	—	—	1	1	—	2	2
Geiten	—	—	—	—	5	68	—	73	73
Varkens	—	—	—	—	—	32	15	47	47
Honden	12	11	—	23	241	1 414	3	1 658	1 681
Katten	—	2	—	2	—	281	—	281	283
Vogels	—	—	—	—	—	310	2	312	312
Andere dieren	—	—	—	—	—	78	—	78	78
Dieren. . . .	24	17	—	41	656	3 015	575	4 246	4 287

Onder de dieren, in den staat vermeld in de kolom ambulatoire of buiten-cliniek, zijn niet begrepen: 40 runderen, die voorbehoedend ingeënt werden tegen boutvuur en 145 varkens, die voorbehoedend ingeënt werden tegen varkenspest.

Het aantal gereedgemaakte recepten voor zieke dieren heeft bedragen 6952, tegen 6845 in het vorig schooljaar en 6813 in het schooljaar 1900/1901.

In het schooljaar 1902/1903 werd, ten behoeve van onderzoek van paarden op cornage, van de Stadsmanege volgens de met de directie getroffen regeling 14 maal gebruik gemaakt: éénmaal, in 1902, voor het onderzoek van een dekhengst aan 's Rijks veeartsenijschool aangevoerd voor eene herkeuring op cornage, op grond van art. 8 der wet op de paardenfokkerij 1901, en 13 maal voor het onderzoek op cornage van andere paarden.

In het verslag over het schooljaar 1895/1896 werd een vergelijkend overzicht opgenomen van den omvang der cliniek van 's Rijks veeartsenijschool in de 25 jaren 1871/1872—1895/1896. Daarin zijn vermeld de getallen dieren, die gedurende elk vijftal schooljaren van voornoemd tijdvak gemiddeld per jaar in elke van de drie afdeelingen der cliniek en in de cliniek in haar geheel in behandeling zijn gekomen.

In de verslagen over 1899/1900, 1900/1901 en 1901/1902 werd een dergelijk overzicht gegeven voor elk der 5 laatst verloopen schooljaren. Het thans volgend overzicht, op dezelfde wijze ingericht, loopt over de 5 schooljaren 1898/1899—1902/1903.

JAREN.	Per jaar in behandeling gekomen.								
	Paarden en ezels.	Runderen.	Schapen.	Geiten.	Varkens.	Honden.	Katten.	Vogels.	Andere dieren.	Samen.
A. *Stationnaire cliniek.*										
1898—1899.	325	37	1	2	—	267	—	—	—	632
1899—1900.	340	32	1	1	—	250	—	—	—	624
1900—1901.	405	36	3	1	5	277	—	—	—	727
1901—1902.	378	24	—	5	—	204	—	—	—	611
1902—1903.	385	24	1	5	—	241	—	—	—	656

JAREN.	Per jaar in behandeling gekomen.									
	Paarden en ezels.	Runderen.	Schapen.	Geiten.	Varkens.	Honden.	Katten.	Vogels.	Andere dieren.	Samen.
B. *Consultatieve cliniek.*										
1898—1899	552	65	4	49	20	1 321	183	325	17	2 536
1899—1900	561	50	2	60	24	1 379	183	356	38	2 653
1900—1901	569	67	2	54	25	1 380	227	350	54	2 728
1901—1902	725	93	7	76	29	1 442	251	323	94	3 040
1902—1903	736	95	1	68	32	1 414	281	310	78	3 015
C. *Ambulatoire cliniek.*										
1898—1899	81	205	—	—	3	—	—	—	—	289
1899—1900	153	317	1	1	4	4	—	—	—	480
1900—1901	122	375	—	—	22	3	—	—	—	522
1901—1902	151	274	5	—	28	1	—	1	—	460
1902—1903	130	425	—	—	15	3	—	2	—	575
De cliniek in haar geheel.										
1898—1899	958	307	5	51	23	1 588	183	325	17	3 457
1899—1900	1 054	399	4	62	28	1 633	183	356	38	3 757
1900—1901	1 096	478	5	55	52	1 660	227	350	54	3 977
1901—1902	1 254	391	12	81	57	1 647	251	324	94	4 111
1902—1903	1 251	544	2	73	47	1 658	281	312	78	4 246

De in 1903 ingevoerde cursus in practische vleeschkeuring, in den zomercursus van elk schooljaar aan de leerlingen van het 4de studiejaar te geven aan de gemeenteslachtplaats te Utrecht door den directeur dezer inrichting K. Hoefnagel, als buitengewoon leeraar (titulair) der veeartsenijschool, heeft in dit schooljaar voor het eerst plaats gehad. In verband met den tijd van ingang der regeling, kon dit onderwijs eerst aanvangen begin Maart, in plaats van begin Februari.

Het werd gegeven des namiddags van 3 tot 5 uur, van 2 Maart tot en met 12 Mei, op 10 dagen in Maart, 2 dagen in April (buiten den tijd der Paaschvacantie) en 4 dagen in Mei; samen 16 dagen in 9 weken; voor elk der leerlingen, verdeeld in 2 ploegen van zes, 8 beurten van 2 uur, één beurt per week. Van de leerlingen waren 4 bij elke beurt aanwezig; 4 waren bij één beurt afwezig, 3 bij twee beurten en 1 bij vier beurten.

Aan de op het terrein der veeartsenijschool gelegen Rijksinrichting tot kweeking van koepokstof (parc vaccinogène) ontvingen de leerlingen van het 4de studiejaar in den zomercursus van den directeur onderricht in het kweeken en behandelen van animale vaccine.

Uitgaven en inkomsten. In 1902 werden door het Rijk de volgende uitgaven gedaan ten behoeve der veeartsenijschool:

Jaarwedden en verdere belooningen van den directeur, de leeraren, ambtenaren en arbeiders, mitsgaders schrijfloonen	f 53 008,43
Subsidiën voor de verzamelingen en andere inrichtingen van onderwijs, kosten wegens het uitoefenen van de buitenkliniek en verdere uitgaven	f 35 384,51
Toelagen voor huisvesting en verpleging aan leerlingen, die bij de opheffing van het internaat inwonend waren	600,00
Totaal	f 88 992,94

Van deze school werden de volgende inkomsten verkregen:

Bijdragen der leerlingen en toehoorders	f 8 645,00
Verpleging van zieke dieren	9 045,02[5]
Hoefbeslag	1 230,15
Verkoop van melk	746,62[5]
„ „ dieren	408,35[5]
„ „ mest	463,71
„ „ afval	174,48[5]
Totaal	f 20 713,35

Het zuiver bedrag der kosten in het jaar 1902 was alzoo . . . . . f 68 279,59

VI.

VAN HET MILITAIR ONDERWIJS.

§ 20. ONDERWIJS BIJ LAND- EN ZEEMACHT.

In voorgaande jaren werd van de regeling der inrichtingen van militair onderwijs, welke door de wet van 21 Juli 1890 (*Staatsblad* n°. 126) in het leven werden geroepen, een beknopt overzicht gegeven en wel op bladz 186 van het Verslag van den staat der hooge-, middelbare en lagere scholen over 1891—1892 van de regeling der hoogere krijgsschool; op bladz. 180 van dat Verslag over 1892—1893 van de regeling van den hoofdcursus en de cursussen; op bladz. 176 van dat Verslag over 1893—1894 van de regeling der cadettenschool, en op bladz. 181 van dat Verslag over 1895—1896 van de regeling der Koninklijke Militaire Academie.

EERSTE GEDEELTE.

Inrichting tot hoogere vorming van officieren.

De Hoogere Krijgsschool.

De samenstelling van het officiers- en burgerleeraarspersoneel — o. a. medegedeeld in het verslag over 1892-1893, en in dat over 1900-1901 — bleef in hoofdzaak onveranderd.

De lessen werden in het leerjaar 1902-1903 geopend:

voor de krijgskundige studiën: op 1 November 1902 met 27 officieren van het leger (8 in het eerste, 10 in het tweede en 9 in het derde studiejaar), en met 19 officieren van het Nederlandsch-Indische leger (5 in het eerste, 7 in het tweede en 7 in het derde studiejaar);

voor de studiën voor den intendancedienst: op 1 September 1902 met 9 officieren van het leger hier te lande (3 in elk studiejaar) en 9 officieren van het Nederlandsch-Indische leger (3 in elk studiejaar).

Voorts werd, ingevolge vergunning van den Minister van Oorlog, het onderwijs in enkele vakken bijgewoond door 1 kapitein der infanterie van het Nederlandsch-Indische leger.

Aan het in April 1903 hier te lande gehouden toelatingsexamen werd deelgenomen:

voor de krijgskundige studiën: door 15 luitenants (11 der infanterie en 4 der artillerie) van het leger hier te lande, en

voor de studiën voor den intendancedienst: door 2 luitenants-kwartiermeester van het leger hier te lande.

Van de leerlingen van het 1ste en 2de studiejaar werden van 1 Mei tot 30 September 1903 gedetacheerd:

6 luitenants der infanterie van het leger hier te lande;	bij het wapen der cavalerie.
1 luitenant der artillerie van het leger hier te lande;	
4 luitenants der infanterie van het leger in Nederlandsch-Indië;	
1 kapitein en 4 luitenants der infanterie van het leger hier te lande;	bij het wapen der artillerie.
1 kapitein der genie van het leger hier te lande;	
6 luitenants der infanterie van het leger in Nederlandsch-Indië;	
1 luitenant der cavalerie van het leger in Nederlandsch-Indië;	
1 luitenant der cavalerie van het leger hier te lande;	bij het wapen der infanterie.
2 kapiteins en 2 luitenants der artillerie van het leger hier te lande;	
1 luitenant der cavalerie van het leger in Nederlandsch-Indië;	bij het wapen der genie.

De leerlingen van het 2de studiejaar, die de studiën voor den intendancedienst volgen (3 luitenants-kwartiermeester van het leger hier te lande, 1 kapitein-kwartiermeester en 2 luitenants-kwartiermeester van het leger in Nederlandsch-Indië) werden op 2 Maart 1903 gedetacheerd bij de Rijkslandbouwschool te Wageningen, om aldaar tot 31 October 1903 te verblijven.

De leerlingen van het 3de studiejaar, die de studiën voor den intendancedienst volgen (1 luitenant der infanterie en 2 luitenants-kwartiermeester van het leger hier te lande, en 3 luitenants-kwartiermeester van het leger in Nederlandsch Indië) werden van 1 April tot en met 30 Juni gedetacheerd bij de Nederlandsche school voor nijverheid en handel te Enschedé en van 16 Juli tot 31 Augustus 1903 bij het Rijks centraal magazijn van militaire kleeding en uitrusting te Amsterdam.

TWEEDE GEDEELTE.

Cursus voor officieren van gezondheid bij het militair hospitaal te Utrecht.

Aan den cursus bedoeld bij artikel 20 der wet van 2 Augustus 1880 (*Staatsblad* n°. 145), welke bij het militair hospitaal te Utrecht werd gehouden, is door zes pas aangestelde officieren van gezondheid deel genomen.

Van den cursus in bacteriologie bij genoemd hospitaal, werd gebruik gemaakt door twee plaatsvervangend districtsveeartsen, terwijl verder het laboratorium dienstbaar is gemaakt aan het onderzoek van drinkwater uit verschillende garnizoenen, kampen en versterkte plaatsen.

In het onderwijzend personeel kwam geene verandering.

DERDE GEDEELTE.

Inrichtingen voor opleiding tot den officiersrang.

A. *De Koninklijke Militaire Academie.*

Op den 1sten October 1902, den datum waarop het nieuwe schooljaar een aanvang nam, bestond het aan de Koninklijke Militaire Academie verbonden personeel uit 47 officieren en 10 burgerambtenaren.

De sterkte van het cadettenkorps bedroeg op hetzelfde tijdstip 289 hoofden verdeeld over de drie studiejaren.

Gedurende het cursusjaar hadden de navolgende mutatiën plaats:

Er werden overgeplaatst:

a. op verzoek:

een cadet van het 1ste studiejaar voor de infanterie van het Nederlandsch Indische leger, naar de artillerie van dat leger, en omgekeerd een cadet van hetzelfde studiejaar van de artillerie naar de infanterie van genoemd leger;

een cadet van het 1ste studiejaar, van de artillerie naar de cavalerie van het leger hier te lande;

b. om physieke redenen:

een cadet van het 1ste studiejaar voor de cavalerie naar de infanterie hier te lande.

Voorts werd een cadet van het 1ste studiejaar, bestemd voor de infanterie van het Nederlandsch Indische leger, wegens lichaamsgebreken uit den dienst ontslagen en werd aan twee cadetten van het 3de studiejaar, respectievelijk bestemd voor genie hier te lande en voor de infanterie in Nederlandsch-Indië, op verzoek der ouders, en aan één van het 1ste studiejaar bestemd voor de infanterie in Nederlandsch Indië, op verzoek van zijn voogd, ontslag verleend, terwijl ten slotte een cadet, in Januari jl., werd benoemd tot tweede-luitenant der infanterie.

Het in dit jaar gehouden toelatingsexamen werd afgenomen geheel op den voet als dit in het vorige jaar het geval was, behoudens

de toepassing van het gewijzigd art. 70 van het reglement, hetwelk thans luidt als volgt:

„De examen-commissie wordt voor het afnemen van het examen door den voorzitter verdeeld in sub-commissiën, elk meer bepaaldelijk belast met het onderzoek in één of meer der volgende groepen van vakken:

a. *Wis- en werktuigkunde* (de vakken *a* tot en met *e* van art. 66);

b. *Natuurkundige wetenschappen* (de vakken *f* tot en met *h* van art. 66);

c. *Geschiedkundige en Staatswetenschappen benevens de aardrijkskunde* (de vakken *i* tot en met *m* van art. 66);

d. *Taal- en letterkunde* (de vakken *n* en *o* van art. 66);

e. *Hand- en rechtlijnig teekenen* (vak *p* van art. 66).

Eenzelfde lid der commissie kan in verschillende sub-commissiën zitting hebben."

Het hier genoemde art. 66 (programma voor het toelatingsexamen) werd opgenomen op bladz. 260 van het verslag van den staat der hooge- middelbare- en lagere scholen over 1901—1902.

Voor de regeling wordt verder verwezen naar de *Nederlandsche Staatscourant* van 19 en 20 April 1903, n°. 91.

In verband met de bovenstaande mutatiën, zal de vermoedelijke sterkte van het cadettenkorps bij den aanvang van het nieuwe cursusjaar (1 October e. k.) bedragen, 276 cadetten.

De in Mei en Juni gehouden overgangsexamens en het in Juni afgenomen eindexamen hebben de in onderstaande staat vermelde uitkomsten opgeleverd:

	Studiejaar.		
	I.	II.	III.
Totale sterkte	94	99	92
Voldaan	58	93	92
Gedeeltelijk voldaan	29	5	
Niet voldaan	6 (1)	1	
Niet deelgenomen wegens ziekte	1		

1) waaronder 1 cadet sedert eervol ontslagen.

De practische oefeningen en de detacheeringen van cadetten bij de korpsen van het leger hadden plaats, overeenkomstig de dienaangaande bestaande voorschriften.

Met de cadetten van het hoogste studiejaar, die met gunstig gevolg het eindexamen hadden afgelegd, werden evenals vorige jaren, belangrijke practische oefeningen bijgewoond, en bezoeken aan bouwwerken en andere inrichtingen gebracht.

Het te dier zake vastgestelde programma bevatte o. a. het volgende.

Voor de cadetten der infanterie het bezichtigen van een der pantserforten te IJmuiden, Hoek van Holland of Pampus en het bijwonen van schietoefeningen in de legerplaats bij Oldebroek.

Voor de cadetten der cavalerie: het bijwonen der cavaleriemanoeuvres.

Voor de cadetten der artillerie: het volgen van een cursus in het schieten aan de artillerie-schietschool, het bezichtigen van eenige artillerie-inrichtingen aan de Hembrug en van het fort Pampus, en het bijwonen van schietoefeningen met kustgeschut te den Helder.

Met de cadetten der genie werden eerst practische oefeningen in het landmeten en waterpassen gehouden in den omtrek van Breda. Daarna bezichtigden zij de havenwerken te Rotterdam, het fort Pampus benevens eenige voltooide en in aanbouw zijnde werken van de Stelling van Amsterdam, een in aanbouw zijnd pantserschip en de Marinewerf te Amsterdam, terwijl zij gedurende eenige dagen de schietoefeningen bijwoonden in de legerplaats bij Oldebroek.

Door aankoop van nieuwe boekwerken, alsmede door geschenken, is de bibliotheek zoo goed mogelijk op de hoogte van den tijd gebleven.

Van verschillende zijden als: Departementen van Algemeen Bestuur, de Commissarissen der Koningin in de verschillende provinciën, de Centrale Commissie voor de Statistiek, den burgemeester van Breda, enz. werden boekwerken en kaarten ontvangen.

Verschillende leercursussen, handboeken, handleidingen, reglementen, voorschriften, enz., werden bij de Koninklijke Militaire Academie gedrukt of herdrukt.

Van cursussen op handleidingen zagen het licht:

Leerboeken over paardenkennis, ten dienste van het militair onderwijs, door L. J. M. Rijnenberg.

Verzameling van vraagstukken ter oefening in de beginselen der mechanica, door N. C. Grotendorst.

Beginselen der waarschijnlijkheidsrekening en van de theorie der fouten, door N. C. Grotendorst.

Handleiding tot de kennis der artillerie voor de cadetten van dat wapen. Hoofdstuk III Geschut met toebehooren, tweede deel, door H. J. A. Feber en G. G. van Everdingen. Met een atlas van 24 platen.

Aanval en verdediging van duurzame werken door F. Dell. Met 6 platen in een portefeuille.

Tweede supplement op den catalogus van de bibliotheek der Koninklijke Militaire Academie, door J. D. B. Ophorst, bibliothecaris.

B. *De Hoofdcursus.*

Bij den aanvang van het schooljaar 1902—1903 (1 October 1902) bedroeg het aantal onderofficieren-leerlingen, bestemd:

a. voor het wapen der infanterie:

	Leger		Totaal.
	hier te lande.	in Nederlandsch-Indië.	
1ste studiejaar . . .	26	18	44
2de „ . . .	27 1)	26	53
Totaal. . .	53	44	97

1) Hieronder zijn begrepen 2 onderofficieren die na-examen hebben afgelegd tot overgang in het 2de studiejaar.

b. voor de militaire administratie:

	Leger		Totaal.
	hier te lande.	in Nederlandsch-Indië.	
1ste studiejaar . . .	2	9 2)	11
2de „ . . .	4 3)	8	12
Totaal. . .	6	17	23

2) Hieronder is begrepen 1 onderofficier die aanvankelijk geplaatst is bij het wapen der infanterie van het leger hier te lande.

3) Hieronder is begrepen 1 onderofficier die na-examen heeft afgelegd tot overgang in het 2de studiejaar.

Van de onderofficieren-leerlingen die op 1 October 1901 in het 2de studiejaar hadden plaats genomen of daarin waren

achtergebleven, namen van 5 tot en met 20 Augustus aan het eindexamen deel:

25 bestemd voor de infanterie van het leger hier te lande;

16 bestemd voor de infanterie van het leger in Nederlandsch-Indië;

4 bestemd voor de militaire administratie van het leger hier te lande;

6 bestemd voor de militaire administratie van het leger in Nederlandsch-Indië.

De wijziging in het programma voor het eindexamen luidt als volgt:

„Het gestelde in artikel 59, bij C onder *e* Maleische taal, wordt vervangen door:

„kennis van de hoofdzaken uit de Maleische spraakkunst; vertalen uit het Maleisch in het Nederlandsch en omgekeerd; overbrengen van een niet te moeilijk Maleisch handschrift in Latijnsche karakters en omgekeerd."

Van de deelnemers aan het eindexamen werd niemand afgewezen.

De uitkomsten van de in Juni 1903 gehouden overgangsexamens kunnen worden samengevat als volgt:

	Aantal adspiranten.	Voldaan.	Niet voldaan.	Na-examen.
Infanterie hier te lande	26	26		
„ in Nederlandsch-Indië . .	18	18		
Militaire administratie hier te lande .	2	2		
„ „ in Nederlandsch-Indië	9	7	1	1
Totalen . . .	55	53	1	1

Met betrekking tot het in 1902 hier te lande gehouden toelatingsexamen tot den Hoofdcursus, bevat de onderstaande tabel eenige bijzonderheden.

KORPSEN.	Hebben de lessen op den cursus gevolgd.			Hebben de lessen op den cursus niet gevolgd.		
	Aantal adspiranten.	Geslaagden.	Geplaatsten.	Aantal adspiranten.	Geslaagden.	Geplaatsten.
Regiment grenadiers en jagers	3	3	3	—	—	—
1ste regiment infanterie .	3	1	1	2	1	1
2de „ „ .	3	1	1	—	—	—
3de „ „ .	6	2	2	—	—	—
4de „ „ .	10	7	7	1	1	1
5de „ „ .	16	5	5	3	1	—
6de „ „ .	9	8	8	3	3	1
7de „ „ .	3	1	1	1	—	—
8ste „ „ .	7	6	6	—	—	—
Instructie-bataljon . . .	17	9	9	—	—	—
Totalen . . .	77	43	43	10	6	3

Van de 46 onderofficieren, die in verband hiermede op 1 October 1902 tot den Hoofdcursus werden toegelaten, zijn geplaatst:

voor de opleiding tot tweede-luitenant der infanterie:

bij het leger hier te lande 26 (1)

„ „ „ in Nederlandsch-Indië 12

voor de opleiding tot tweede-luitenant-kwartiermeester:

bij het leger hier te lande 1

„ „ „ in Nederlandsch-Indië 7

Totaal 46

Voorts werden op gelijken datum alsnog tot den Hoofdcursus toegelaten 6 onderofficieren van het leger in Nederlandsch-Indië, voor de opleiding bij dat leger, waarvan: 5 voor de infanterie en 1 voor de militaire administratie.

Van 1 Juli 1902 tot uiterlijk 20 September d. a. v. namen de onderofficieren-leerlingen van het 1ste studiejaar bij de korpsen waartoe zij behoorden of waarbij zij werden ingedeeld, aan alle dienstverrichtingen deel, met uitzondering van hen, die bestemd zijn voor de militaire administratie bij het leger in Nederlandsch-Indië. Deze verbleven gedurende dat tijdvak bij den Hoofdcursus.

Op den 15den, 16den en 17den Juni werden door de leerlingen die bestemd zijn voor de infanterie hier te lande, de verdedigingswerken in de groep Naarden, het pantserfort aan het Pampus en het fort bij het Hemeltje en door hen, die bestemd zijn voor de infanterie in Nederlandsch-Indië werden op 16 en 17 Juni het Koloniaal Museum te Haarlem en het pantserfort aan het Pampus bezichtigd.

De leerlingen van het 2de studiejaar, bestemd voor de militaire administratie bij het leger in Nederlandsch-Indië bezichtigden op 16 Juni, gelijktijdig met de leerlingen bestemd voor de infanterie in Nederlandsch-Indië het Koloniaal Museum te Haarlem en op 17 en 18 Juni in vereeniging met de leerlingen die bestemd zijn voor de militaire administratie bij het leger hier te lande, 's Rijks centraal magazijn van militaire kleeding en uitrusting enz; het militair magazijn van levensmiddelen, het stedelijk slachthuis en eene fabriek van verduurzaamde levensmiddelen te Amsterdam.

Van 1 tot 4 Juli 1903 werden door de leerlingen van het 2de studiejaar voor zoover zij voor het wapen der infanterie zijn bestemd, practische oefeningen der artillerie in de legerplaats bij Oldebroek bijgewoond.

VIERDE GEDEELTE.

Inrichtingen voor het geven van voorbereidend onderwijs tot opleiding voor den officiersrang.

A. *De Cadettenschool.*

De wijziging van het programma van het toelatingsexamen tot deze inrichting, (art. 69 van het reglement) had ten gevolge dat dit programma voortaan luidt als volgt:

„a. *Rekenkunde.* De hoofdbewerkingen met geheele getallen, gewone en tiendeelige breuken, zoomede de eigenschappen waarop die bewerkingen berusten; het metrieke stelsel van maten en gewichten; de kenmerken van deelbaarheid en de leer der evenredigheden met hare voornaamste toepassingen; de tweede- en de derdemachtsworteltrekking uit rekenkundige getallen; oplossing van vraagstukken.

b. *Stelkunst.* De hoofdbewerking met geheele en gebroken stelkunstige vormen; de behandeling van wortelvormen en van vormen met gebroken en negatieve exponenten; de theorie en de oplossing van vergelijkingen van den eersten graad met één onbekende en met meer onbekenden en van exponentieele vergelijkingen; de reken- en de meetkundige reeksen; de leer der logarithmen en het gebruik van logarithmentafels; oplossing van vraagstukken.

---

(1) Hieronder is begrepen 1 onderofficier, die nader is bestemd om te worden opgeleid tot tweede-luitenant-kwartiermeester bij het leger in Nederlandsch-Indië.

c. *Meetkunst.* De vlakke meetkunst (kennis van de leer der transversalen en de harmonische snijding wordt niet gevorderd); meetkunstige constructiën van stelkunstige vormen; oplossing van vraagstukken, ook met toepassing van de stelkunst.

d. *De eerste beginselen van de natuurkunde.* De algemeene eigenschappen van krachten en van lichamen; de zwaartekracht en hare verschijnselen en wetten bij vaste lichamen, vloeistoffen en gassen; oplossing van eenvoudige vraagstukken.

e. *Aardrijkskunde.* De aardrijkskunde van de verschillende werelddeelen; in de eerste plaats die van Europa; meer in het bijzonder die van Nederland en zijne koloniën en bezittingen in andere werelddeelen.

f. *Geschiedenis.* De voornaamste personen en gebeurtenissen uit de algemeene geschiedenis tot het jaar 1789 en die uit de vaderlandsche geschiedenis tot het jaar 1795.

g. *Nederlandsche taal.* De hoofdregelen der spraakleer; vaardigheid om zich, zoowel mondeling als schriftelijk, in zuiver en beschaafd Nederlandsch uit te drukken.

h. *Fransche, Hoogduitsche en Engelsche talen.* Lezen met beschaafde uitspraak; vertalen van een niet te moeilijk stuk uit het Fransch, het Hoogduitsch en het Engelsch in goed Nederlandsch en van een gemakkelijk stuk uit het Nederlandsch in elk van die talen, zonder grove fouten; de voornaamste taalregels, waarvan de kennis moet blijken bij de mondelinge verklaring van eenvoudige stukken in die talen.

Bij de beoordeeling van het door de adspiranten te leveren schriftelijk werk, zal er inzonderheid ook op gelet worden of het schrift duidelijk leesbaar is.

Bij de vertaling van het Nederlandsch in een vreemde taal kan van een woordenboek worden gebruik gemaakt.

In verband met het bepaalde bij het tweede lid van art. 16 der wet, kunnen adspiranten, desverlangd, proeven van bedrevenheid in het teekenen afleggen.

Op den 16den September 1902, den datum waarop het nieuwe schooljaar een aanvang nam, bestond het aan de Cadettenschool verbonden personeel, de directeur daaronder begrepen uit: 15 officieren en 8 burgerleeraren.

De sterkte van het cadettenkorps bedroeg op hetzelfde tijdstip 92 cadetten, verdeeld over de beide studiejaren.

Aan het mondeling gedeelte van het toelatingsexamen, dat in 1902 in de maand Juli te voren was afgenomen, hadden 121 jongelieden deelgenomen; 13 adspiranten waren bij het vooraf ondergane geneeskundig onderzoek lichamelijk ongeschikt bevonden, terwijl 14 adspiranten zich vóór of gedurende het examen terugtrokken, en wel:

2 adspiranten vóór de keuring, 5 adspiranten vóór het schriftelijk examen, 2 adspiranten gedurende het schriftelijk examen, 2 adspiranten na het schriftelijk examen, 2 adspiranten vóór de herkeuring, 1 adspirant gedurende het mondeling examen.

Aan bedoeld examen voldeden 42 adspiranten, waarvan er echter slechts 33 geplaatst werden, omdat 9 adspiranten tevens het examen tot toelating op het Koninklijk Instituut voor de Marine met gunstigen uitslag hadden afgelegd, en de voorkeur gaven aan eene benoeming tot adelborst.

Op 16 September 1902 gingen 42 cadetten van het 1ste studiejaar over naar het 2de studiejaar, terwijl 8 cadetten de lessen van het 1ste studiejaar voor de 2de maal moesten volgen, omdat zij aan het overgangsexamen niet hadden voldaan. In verband hiermede, en met de toelating van 3 jongelieden, die in Nederlandsch-Indië met gunstig gevolg het examen hadden afgelegd, bedroeg de sterkte van het jongste studiejaar bij den aanvang van den cursus 1902—1903, 44 cadetten.

Gedurende den cursus 1902-1903 zijn 2 cadetten van het jongste studiejaar overleden, en werd 1 cadet van dat studiejaar, die de lessen voor de 2de maal volgde, geneeskundig ongeschikt bevonden, zoodat bij den aanvang van het overgangsexamen het jongste studiejaar 41 cadetten telde.

Aangezien 7 cadetten de lessen van het 2de studiejaar voor de 2de maal moesten volgen, omdat zij aan het toelatingsexamen tot de Koninklijke Militaire Academie niet hadden voldaan (van welke echter 1 cadet op verzoek werd ontslagen vóór den aanvang van het nieuwe leerjaar) bedroeg de sterkte van het oudste studiejaar bij den aanvang van den nieuwen cursus 48 cadetten.

Aan het examen tot toelating op de Koninklijke Militaire Academie in 1903 namen deze 48 cadetten, die allen bij het voorafgaan geneeskundig onderzoek werden goedgekeurd, deel. De uitslag was dat er van de 48 examinandi 44 aan het examen voldeden.

Het overgangsexamen voor de cadetten van het 1ste studiejaar werd in 1903 ook weder afgenomen volgens de bepalingen, vervat in het IVde hoofdstuk van het voorschrift voor de cadettenschool.

Het leverde de navolgende resultaten op:

Totale sterkte 41 cadetten (waaronder 7 cadetten, die het examen voor de 2de maal aflegden).

Voldaan . . . . . 24 cadetten;

Gedeeltelijk voldaan . 14 „

Niet voldaan . . . 3 „

Aangezien bij den aanvang van het leerjaar 1903-1904 58 cadetten zullen worden aangenomen, zoo zal de sterkte van het cadettenkorps, op dit tijdstip 103 cadetten bedragen.

Door aankoop van nieuwe werken is de bibliotheek zoo goed mogelijk op de hoogte van den tijd gebleven.

B. *Cursussen.*

Ten gevolge van de opheffing der cursussen bij het 1ste, 2de en het 7de regiment infanterie, en van eenige daarmede verband houdende mutatiën, is het onderwijzend personeel bij de cursussen niet meer samengesteld, zooals in het vorenbedoeld verslag over 1892-1893 werd aangegeven. Onderstaande staat geeft de tegenwoordige samenstelling aan:

Onderwijzend personeel bij de cursussen bij het wapen der infanterie.

Standplaats der cursussen.	Officieren-leeraren.	Burgerleeraren.
's Gravenhage (bij het regiment grenadiers en jagers).	1 voor wiskundige vakken. 1 voor aardrijkskunde en geschiedenis. 1 voor reglementen en dienstvoorschriften.	1 voor Nederlandsche en Fransche taal.
Bergen op Zoom (bij het 3de regiment infanterie)	1 voor wiskundige vakken. 1 voor aardrijkskunde en geschiedenis. 1 voor reglementen en dienstvoorschriften.	1 voor Nederlandsche en Fransche taal.
Leiden (bij het 4de regiment infanterie).	1 voor wiskundige vakken. 1 voor aardrijkskunde, geschiedenis en Nederlandsche taal. 1 voor reglementen en dienstvoorschriften.	1 voor Fransche taal.
Amersfoort (bij het 5de regiment infanterie).	1 voor wiskundige vakken. 1 voor aardrijkskunde, geschiedenis en Nederlandsche taal. 1 voor reglementen en dienstvoorschriften.	1 voor Fransche taal.

Standplaats der cursussen.	Officieren-leeraren.	Burgerleeraren.
Breda (bij het 6de regiment infanterie.)	1 voor wiskundige vakken. 1 voor aardrijkskunde en geschiedenis. 1 voor reglementen en dienstvoorschriften.	1 voor Fransche taal. 1 voor Nederlandsche taal.
Arnhem (bij het 8ste regiment infanterie).	1 voor wiskundige vakken. 1 voor aardrijkskunde en geschiedenis. 1 voor reglementen en dienstvoorschriften.	1 voor Fransche taal. 1 voor Nederlandsche taal.
Kampen (bij het Instructie-bataljon).	2 voor wiskundige vakken. 1 voor aardrijkskunde en geschiedenis. 1 voor Nederlandsche taal en geschiedenis. 2 voor reglementen en dienstvoorschriften.	1 voor Fransche taal.

Bij den aanvang van het schooljaar 1902—1903 (1 October 1902) telden de zeven overgebleven cursussen de aantallen leerlingen die de onderstaande tabel aangeeft.

Standplaatsen der cursussen.	Cursussen. 1ste studiejaar.	2de studiejaar.
's Gravenhage (bij het regim. grenad. en jagers)	14	8 [2]
Bergen op Zoom (3de regim. infanterie) . .	10 [3]	15 [4]
Leiden (4de „ „) . .	15	11
Amersfoort (5de „ „) . .	17 [5]	18
Breda (6de „ „) . .	10 [6]	14 [7]
Arnhem (8ste „ „) . .	14 [8]	7 [9]
Kampen (Instructie-bataljon) . . .	28 [1]	20
Totalen . . .	108 [1]	93

[1]) Waaronder 1 tijdelijk verwijderde.
[2]) „ 1 toehoorder (sergeant van het 4de regiment vesting-artillerie).
[3]) „ 4 gedetacheerd van het 7de regiment infanterie.
[4]) „ 7 „ „ „ 7de „ „
[5]) „ 1 „ „ „ 1ste „ veld-artill.
[6]) „ 1 „ „ „ 3de „ „
en 6 „ „ 2de „ infanterie.
[7]) „ 7 gedetacheerd „ „ 2de „ „
en 1 „ „ 7de „ „
[8]) „ 5 gedetacheerd „ „ 1ste „ „
[9]) „ 1 „ „ „ 1ste „ „
en 2 „ „ 2de „ „

Voorts wordt in de hiervolgende tabel B een overzicht gegeven van de in 1903 verkregen uitkomsten bij de toelatingsexamens en de overgangsexamens aan de cursussen.

KORPSEN.	Toelatingsexamen tot het 1ste studiejaar van den cursus.		Toelatingsexamen tot en overgangsexamen naar het 2de studiejaar van den cursus.					
			Aantal adspiranten			Geslaagde adspiranten		
	Aantal adspiranten.	Geslaagde adspiranten.	uit het 1ste studiejaar.	die rechtstreeks examen naar het 2de studiejaar aflegden.	Totaal.	uit het 1ste studiejaar.	die rechtstreeks examen naar het 2de studiejaar aflegden.	Totaal.
Regiment grenadiers en jagers . . .	18 [1]	12 [1]	13	—	13	7 [2]	—	7
1ste regiment infanterie	6	4	—	—	—	—	—	—
2de „ „	10	3	—	—	—	—	—	—
3de „ „	6	6	10	—	10	9 [3]	—	9
4de „ „	10	6	15	—	15	12 [4]	—	12
5de „ „	17	10	16 [5]	4	20	14 [5] [6]	2	16
6de „ „	9	8	9 [7]	—	9	8 [7] [8]	—	8
7de „ „	4	3	—	1	1	—	—	—
8ste „ „	10	5	12	—	12	8 [9]	—	8
Instructie-bataljon	20	19	25	—	25	22 [10]	—	22
Totalen . . .	110	76	100	5	105	80	2	82

[1]) Waaronder 1 van het 4de reg. vesting-artill. als toehoorder.
[2]) „ 3 voorwaardelijk.
[3]) „ 3 „
[4]) „ 9 „
[5]) „ 1 van het 1ste regiment veld-artillerie.
[6]) Waaronder 4 voorwaardelijk.
[7]) „ 1 van het 3de regiment veld-artillerie.
[8]) „ 2 voorwaardelijk.
[9]) „ 2 „
[10]) „ 6 „

VIJFDE GEDEELTE.

Inrichtingen meer in het bijzonder bestemd tot vorming van kader.

A. *Instructie-bataljon.*

De getalsterkte der militairen van het bataljon bedroeg op 19 Juli 1903, 472 officieren, onderofficieren, korporaals en manschappen, terwijl het aantal dergenen die, hetzij voor het geven van onderwijs, hetzij om opgeleid te worden voor den graad van onderofficier bij het leger in Oost-Indië, alsmede ter voorziening in eenige andere diensten bij het bataljon gedetacheerd waren: 59 onderofficieren, korporaals en soldaten bedroeg.

Van 20 Juli 1902 tot en met 19 Juli 1903 werden bij het bataljon aangenomen:

voor het leger hier te lande 240 volontairs (waaronder 6 tamboers;

voor den dienst in Nederlandsch-Oost-Indië 9 volontairs.

Uit de numerieke opgave, vervat in onderstaande tabel, blijkt, in welke klassen van onderwijs deze volontairs zijn ingedeeld, uit welke provincie des lands of bezittingen zij afkomstig zijn, alsmede de maatschappelijke betrekking des vaders.

Klasse van onderwijs, waarbij zij met den aanvang werden ingedeeld.	Friesland.	Groningen.	Drenthe.	Overijssel.	Gelderland.	Utrecht.	Noordholland.	Zuidholland.	Noordbrabant.	Limburg.	Zeeland	Oost-Indië.	Buitenland.	Totaal.
Hoogste gedeelte	3	2	1	6	5	5	6	22	4	—	4	5	2	65
Eerste klasse	4	7	1	3	7	2	12	15	2	2	2	2	—	59
Tweede „	3	2	4	5	12	7	19	21	9	8	2	2	1	95
Derde „	—	3	2	1	2	3	8	3	5	2	—	—	1	30
Totaal	10	14	8	15	26	17	45	61	20	12	8	9	4	249
Zoons van:														
Officieren	—	—	—	1	1	1	—	1	—	—	—	4	—	8
Onderofficieren	—	—	—	—	2	—	4	7	6	1	—	1	—	21
Ambtenaren	1	2	2	2	5	2	6	7	4	3	1	2	—	37
Particulieren	9	12	6	12	18	14	35	46	10	8	7	2	4	183
Totaal	10	14	8	15	26	17	45	61	20	12	8	9	4	249

In de verschillende schoolklassen bevonden zich, op de daarbij vermelde data, de navolgende aantallen leerlingen (korporaals, korporaals-titulair en volontairs).

Klassen.	1 October 1902.	1 April 1903.	1 Juli 1903.
Adspirantenklasse	41	55	59
Hoogste gedeelte	23	42	48
Eerste klasse	129	93	99
Tweede „	122	103	84
Derde „	9	14	10
Totaal	324	307	300

Het toezicht op het schoolonderwijs is opgedragen aan den kapitein-directeur van den cursus. De school is verdeeld in:

A. de adspirantenklasse;

B. klassenschool, verdeeld in 3de, 2de, 1ste klasse en hoogste gedeelte.

Het onderwijs aan de leerlingen der adspirantenklasse wordt gegeven door twee luitenants. In deze klasse worden jongelingen opgenomen, die naar eene plaatsing bij het kader van het Instructie-bataljon dingen.

De leiding van het onderwijs der overige klassenschool is opgedragen aan een luitenant, die voor het geven van dat onderwijs beschikt over de onderofficieren-leerlingen van den cursus. Het aantal volontairs in iedere klasse aanwezig, maakt eene splitsing daarvan in onderafdeelingen noodig. De oefeningen worden gehouden van Maandag tot en met Donderdag, gedurende $1^1/_2$ uur daags.

Naar aanleiding van het schoolexamen, bij de indiensttreding af te leggen, worden de volontairs en tamboers ingedeeld in een der drie klassenscholen of in het hoogste gedeelte. Leerlingen, die vorderingen blijken te maken, worden in eene hoogere klasse geplaatst. Van 1 Juli 1902 tot en met 30 Juni 1903 zijn overgegaan:

van de 3de klasse naar de 2de klasse	26	leerlingen;
„ „ 2de „ „ „ 1ste „	52	„
„ „ 1ste „ „ het hoogste gedeelte.	22	„
„ het hoogste gedeelte en 1ste klasse naar de adspirantenklasse	49	„

Met betrekking tot het aandeel hetwelk het Instructie-bataljon heeft gehad in de aanvulling van het kader bij het wapen der infanterie, zij medegedeeld, dat aan de korpsen hier te lande 17 sergeanten en 191 korporaals, en aan die in Nederlandsch-Indië 19 sergeanten en korporaals, te zamen 36 sergeanten en 191 korporaals, konden worden geleverd.

B. *Instructie-compagnie.*

De getalsterkte van de volontairs, die op 1 Juli 1902 onderwijs genoten, bedroeg 147; van dit tijdstip tot op 1 Juli 1903 zijn 62 nieuwe volontairs aangenomen.

Uit onderstaande tabel blijkt, in welke provinciën van het Rijk deze volontairs vroeger onderwijs hebben genoten, bij welke klassen van schoolonderwijs zij bij aankomst werden ingedeeld, zoomede de maatschappelijke positie hunner vaders.

	Friesland.	Groningen.	Drenthe.	Overijssel.	Gelderland.	Utrecht.	Noordholland.	Zuidholland.	Zeeland.	Noordbrabant.	Limburg.	Totaal.
ste klasse	2	—	—	—	4	5	7	35	4	4	1	62
2de „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3de „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal . . .	2	—	—	—	4	5	7	35	4	4	1	62
Maatschappelijke positie der vaders.												
Officieren	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Onderofficieren en soldaten	—	—	—	—	—	1	2	1	—	1	—	5
Ambtenaren	—	—	—	—	—	—	1	3	1	—	—	5
Particulieren	2	—	—	—	4	4	4	31	3	3	1	52
Totaal . . .	2	—	—	—	4	5	7	35	4	4	1	62

Voor het schoolonderwijs bestaan 3 klassen, die in verband met het aantal leerlingen zoo noodig in parallelklassen worden verdeeld.

Op de onderstaande data bevonden zich in de verschillende klassen de navolgende aantallen leerlingen.

	1 Juli 1902.	1 Oct. 1902.	1 Jan. 1903.	1 April 1903.	1 Juli 1903.
1ste klasse . .	61	29	58	55	55
2de „ . . .	47	57	36	47	41
3de „ . . .	39	39	51	30	34
Totaal . .	147	125	145	132	130

De leiding van het onderricht is onder toezicht van den commandant der compagnie, opgedragen aan een luitenant. Aan laatsbedoelden officier zijn voor de overige vakken toegevoegd 3 burgeronderwijzers, waarvan 2 in het bezit zijn van de hoofdakte, en 6 onderofficieren.

Aan de burgerleeraren is opgedragen het onderwijs in het rekenen, de beginselen der vormleer, de Nederlandsche taal, de vaderlandsche geschiedenis, het lezen en het schrijven; de onderofficieren zijn belast met het onderwijs in de aardrijkskunde van Nederland en Europa, de administratie en het beheer van de voeding en het repeteeren van geschiedenis.

Op 4 dagen van de week ontvangt elke klasse gedurende 1 uur onderwijs in de eigenlijke schoolvakken, terwijl met de beide hoogste afdeelingen wekelijks gedurende 1 uur het beheer der voeding wordt behandeld.

Ten einde de leerlingen in de gelegenheid te stellen om hunne lessen voor den volgenden dag te bestudeeren, houden zij dagelijks minstens gedurende 1 uur eigen oefening. Voor hen die door traagheid of onoplettendheid achterlijk zijn, wordt deze oefeningstijd verlengd.

De gunstige invloed van het onderricht door de burgerleeraren gegeven, doet zich blijvend gevoelen, vooral is dit op te merken wat betreft het onderwijs in de Nederlandsche taal en het rekenen.

De onderofficieren kwijten zich op bevredigende wijze van hunne taak.

Van 1 Juli 1902 tot 1 Juli 1903 hebben 79 leerlingen, hetzij met, hetzij zonder bevordering de instructie-compagnie verlaten.

C. *Instructie-batterij.*

De getalsterkte van de volontairs, die op 1 Mei 1902 onderwijs genoten bedroeg 54 volontairs waaronder 13 korporaals-titulair.

Van af 1 Mei 1902—1 Mei 1903 zijn 44 volontairs aangenomen, waaronder 6 van de instructie-compagnie en 1 van het instructiebataljon.

Uit onderstaande tabel E, blijkt in welke provincie van het Rijk de leerlingen van klasse I onderwijs hebben genoten, zoomede de maatschappelijke positie van den vader.

	Friesland.	Groningen.	Drenthe.	Overijssel.	Gelderland.	Utrecht.	Noordholland.	Zuidholland.	Zeeland.	Noordbrabant.	Limburg.	Totaal.
Klasse I	1	1	1	—	4	1	3	6	—	1	—	18

Maatschappelijke positie der vaders.

Onderofficieren en soldaten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ambtenaren	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Particulieren	1	1	—	—	4	1	3	5	—	1	—	16
	1	1	1	—	4	1	3	6	—	1	—	18

Op de onderstaande data bevonden zich in de verschillende klassen de navolgende aantallen leerlingen.

KLASSEN.	1 Mei 1902.	1 Aug. 1902.	1 Nov. 1902.	1 Febr. 1903.	1 Mei 1903.
Klasse I . . .	18	23	28	34	18
„ II . . .	17	17	20	20	25
„ III . . .	19	19	18	18	22
Totaal. . .	54	59	66	72	65

Er bestaan zoowel voor de militaire vakken en het practisch onderricht, als voor het onderwijs 3 klassen.

De 1ste klasse is die der recruten, de 2de en 3de der afgerichte volontairs.

De volontairs der 3de klasse zijn voor het meerendeel tot korporaal-titulair aangesteld. De overige volontairs van die klasse kunnen worden aangesteld, zoodra zij door goed gedrag en bekwaamheid daarvoor in aanmerking komen.

De instructie-batterij werd van 1 Mei 1902 tot 1 Mei 1903 door 28 korporaals-titulairs met bevordering verlaten.

In ditzelfde tijdperk werden 26 volontairs bevorderd tot korporaal-titulair.

ZESDE GEDEELTE.

De huishoudelijke scholen bij de korpsen.

Het onderwijs, hetwelk bij deze scholen wordt gegeven, heeft ten doel:

1°. vrijwilligers en miliciens op te leiden voor den graad van korporaal;

2°. korporaals te bekwamen voor den graad van sergeant (wachtmeester) en fourier;

3°. fouriers en sergeanten (wachtmeesters) op te leiden voor den graad van sergeant-majoor (opperwachtmeester);

4°. vrijwilligers en miliciens die niet of gebrekkig kunnen lezen, schrijven en rekenen daarin bedreven te maken.

Bovendien wordt bij de korpsen gymnastiek- en schermonderricht gegeven, wat dit laatste betreft, tevens tot vorming van prévots en meesters op de sabel, het geweer en den stok.

De onderstaande tabel bevat verschillende opgaven betreffende de huishoudelijke scholen bij de korpsen, zoowel aangaande de militairen aan wie het onderwijs was opgedragen, als omtrent de leerlingen.

BENAMING VAN HET KORPS.	Aantal onderwijzers.			Gemiddeld aantal leerlingen.					Aantal leerlingen die bij den aanvang van het schooljaar niet of slechts zeer gebrekkig konden		
	In het bezit eener akte van bekwaamheid.	*Niet* in het bezit eener akte van bekwaamheid.	Totaal.	Onderofficieren.	Korporaals.	Vrijwilligers, tamboers, hoornblazers enz.	Miliciens.	Totaal.	lezen.	schrijven.	lezen en schrijven.
Regiment grenadiers en jagers . . .	2	8	10	—	84	62	49	195	14	9	28
1ste regiment infanterie	4	5	9	—	28	21	101	150	15	18	25
2de „ „	1	13	14	1	35	8	102	146	6	9	55
3de „ „	—	7	7	—	4	9	36	49	4	7	12
4de „ „	2	10	12	—	25	11	56	92	5	8	17
5de „ „	—	6	6	—	8	10	25	43	—	—	10
6de „ „	1	6	7	—	5	7	69	81	11	11	18
7de „ „	—	7	7	—	27	19	42	88	4	13	20
8ste „ „	—	9	9	—	46	8	30	84	4	4	10
Algemeen depot van discipline . . .	—	2	2	—	7	28	5	40	—	6	6
Totaal. . . .	10	73	83	1	269	183	515	968	63	85	201
1ste Regiment huzaren	—	7	7	—	—	23	105	128	6	15	13
2de „ „	1	5	6	—	—	33	63	96	—	64	32
3de „ „	—	4	4	—	—	4	88	92	17	32	14
Rij- en hoefsmidschool	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Eskadron ordonnansen	—	1	1	—	—	18	—	18	4	10	4
Totaal . . .	1	17	18	—	—	78	256	334	27	121	63
1ste regiment veld-artillerie	—	4	4	—	—	—	30	30	2	4	16
2de „ „	—	4	4	—	—	3	27	30	5	5	17
3de „ „	—	4	4	—	—	2	50	52	13	16	14
Korps rijdende artillerie.	—	2	2	—	—	4	8	12	—	—	10
1ste regiment vesting-artillerie . . .	—	3	3	—	—	—	14	14	6	8	15
2de „ „ . . .	—	4	4	—	—	4	33	37	17	14	4
3de „ „ . . .	—	3	3	—	—	—	49	49	3	1	5
4de „ „ . . .	—	5	5	6	—	—	43	49	14	22	23
Korps pantserfort-artillerie. . . .	—	6	6	—	—	3	38	41	16	22	19
„ pontonniers	—	1	1	—	—	—	16	16	5	6	5
„ torpedisten	—	3	3	—	—	—	29	29	—	—	29
Totaal. . . .	—	39	39	6	—	16	337	359	81	98	157
Korps genietroepen	—	1	1	—	—	2	11	13	—	11	2
Totaal-generaal. . .	11	130	141	7	269	279	1 119	1 674	171	315	423

de huishoudelijke scholen bij de korpsen.

Graad van bedrevenheid, na afloop van het schooljaar, verkregen door de leerlingen, die bij den aanvang daarvan niet of slechts zeer gebrekkig konden																*Aanmerkingen.*
lezen				schrijven				lezen en schrijven								
								goed		redelijk		onvoldoende		Totaal.		
goed.	redelijk.	onvoldoende.	Totaal.	goed.	redelijk.	onvoldoende.	Totaal.	lezen.	schrijven.	lezen.	schrijven.	lezen.	schrijven.	lezen.	schrijven.	
3	10	1	14	1	5	3	9	—	1	12	10	16	17	28	28	
2	12	1	15	2	14	2	18	1	1	18	18	6	6	25	25	
4	2	—	6	5	4	—	9	17	14	28	29	10	12	55	55	
—	4	—	4	—	7	—	7	1	—	8	8	3	4	12	12	
3	2	—	5	2	5	1	8	2	3	11	10	4	4	17	17	
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	8	7	—	3	10	10	
6	3	2	11	6	2	3	11	9	7	6	7	3	4	18	18	
1	2	1	4	4	7	2	13	7	3	10	13	3	4	20	20	
—	4	—	4	—	4	—	4	—	—	8	7	2	3	10	10	
—	—	—	—	2	3	1	6	3	2	2	3	1	1	6	6	
19	39	5	63	22	51	12	85	42	31	111	112	48	58	201	201	
—	4	2	6	1	10	4	15	—	—	7	8	6	5	13	13	
—	—	—	—	17	35	12	64	—	—	17	15	15	17	32	32	
10	2	5	17	10	10	12	32	5	5	7	5	2	4	14	14	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	4	—	4	—	8	2	10	—	—	3	2	1	2	4	4	
10	10	7	27	28	63	30	121	5	5	34	30	24	28	63	63	
—	1	1	2	1	2	1	4	—	—	9	8	7	8	16	16	
2	3	—	5	—	5	—	5	5	6	9	9	3	2	17	17	
6	5	2	13	8	5	3	16	4	3	7	5	3	6	14	14	
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	5	9	3	1	10	10	
—	5	1	6	—	7	1	8	2	4	11	10	2	1	15	15	
4	12	1	17	3	4	7	14	—	—	2	2	2	2	4	4	
—	3	—	3	—	—	1	1	—	—	3	3	2	2	5	5	
9	5	—	14	13	9	—	22	15	12	6	10	2	1	23	23	
7	9	—	16	8	—	14	22	7	5	10	12	2	2	19	19	
1	3	1	5	4	1	1	6	1	1	2	2	2	2	5	5	
—	—	—	—	—	—	—	—	14	8	13	20	2	1	29	29	
29	46	6	81	37	33	28	98	50	39	77	90	30	28	157	157	
—	—	—	—	4	7	—	11	—	—	1	1	1	1	2	2	
58	95	18	171	91	154	70	315	97	75	223	233	103	115	423	423	

Uit deze tabel blijkt o. a. dat van de 1674 leerlingen 909 vóór dat zij in den militairen dienst waren getreden, niet of slechts zeer gebrekkig konden lezen of schrijven.

Voorts wordt bij het korps genietroepen een cursus gehouden tot vorming van onderofficieren tot opzichter der genie en van vrijwilligers tot telegrafist.

In de eerste klasse der eerste afdeeling van den cursus voor opzichter bevonden zich 8 leerlingen.

In de tweede klasse der eerste afdeeling waren geene leerlingen.

In de IIde afdeeling van vorengenoemden cursus bevonden zich 4 leerlingen.

Van de 9 geniesoldaten der 1ste en 2de klasse (vrijwilligers) die deelnamen aan den cursus tot vorming van telegrafisten namen respectievelijk 4 en 2 geniesoldaten aan het examen deel, die allen slaagden.

Aan het examen voor adspirant-vesting-telegrafist namen deel 56 miliciens, die allen met gunstigen afloop het examen als milicien-vesting telegrafist aflegden.

Te dezer plaatse worden; evenals in het verslag van het vorige jaar, eenige mededeelingen gedaan betreffende de uitkomsten van het onderzoek naar de kennis van het lezen en schrijven bij de ingelijfden bij de land- en de zeemilitie.

A. *Ingelijfden bij de landmilitie.*

Aan het onderzoek dat jaarlijks vanwege het Departement van Oorlog wordt ingesteld naar de bekwaamheid der miliciens in het lezen en schrijven, nemen alleen deel de lotelingen bij de landmilitie ingelijfd, doch ook deze niet allen.

Het onderzoek heeft namelijk plaats kort na de inlijving, zoodat daarin niet deelnemen zij aan wie op dat tijdstip ontheffing van den dienst, op grond van art. 113 der Militiewet-1901, is verleend; en evenmin zij die op dat tijdstip afwezig zijn.

Daar ten gevolge der ontheffing van den dienst, verleend krachtens de eerste zinsnede van genoemd artikel, aan het onderzoek niet wordt deelgenomen door vele jongelieden uit die standen der maatschappij, waarin het kunnen lezen en schrijven regel is, kunnen de verkregen uitkomsten van het onderzoek niet als absoluten maatstaf gelden voor de kennis van de ontwikkeling der jongelieden op het tijdstip hunner inlijving.

In hoeverre dit bij de vergelijking der uitkomsten in het oog behoort te worden gehouden, kan blijken uit het volgend overzicht betreffende de lichting 1902.

PROVINCIËN.	Geheel aantal lotelingen, ingelijfd bij de landmilitie.	Aantal ingelijfden bij de landmilitie, aan wie ontheffing op grond van art. 113, 1ste zinsnede, der Militiewet 1901 is verleend.
Noordbrabant	1 149	26
Gelderland	1 217	9
Zuidholland	2 181	15
Noordholland	1 860	12
Zeeland	401	4
Utrecht	492	3
Friesland	696	5
Overijssel	701	2
Groningen	626	3
Drenthe	307	—
Limburg	681	12
Het Rijk	10 261	91
In 1901	10 324	103
Vermeerdering	— 63	— 12

Gelijk reeds opgemerkt is, hebben niet al de ingelijfden bij de landmilitie aan het onderzoek in lezen en schrijven deelgenomen. Daarentegen zijn onderscheidenen, tot wie dat onderzoek zich wel heeft uitgestrekt, niet begrepen in het bovenstaand overzicht. De reden hiervan is, dat meermalen manschappen die ingelijfd zijn, later worden ontslagen en door anderen vervangen. Al deze manschappen namen aan het onderzoek deel; terwijl in den staat van den afloop der lichting, waaruit bovenstaand overzicht is getrokken, slechts die manschappen begrepen zijn, welke definitief voor den dienst zijn aangewezen. Hieraan is het toe te schrijven dat het getal der manschappen die aan het onderzoek hebben deelgenomen ongeveer even groot is als het gezamenlijk getal der ingelijfden bij de landmilitie. De uitkomsten van het onderzoek waren de volgende:

PROVINCIËN.	Aantal manschappen in 1901 ingedeeld, die aan het onderzoek hebben deelgenomen.						
	Geheel aantal.	Konden lezen en schrijven.		Konden enkel lezen.		Konden noch lezen noch schrijven.	
		Geheel aantal.	Ten honderd.	Geheel aantal.	Ten honderd.	Geheel aantal.	Ten honderd.
Noordbrabant	1 120	1 081	96.52	10	0.89	29	2.59
Gelderland	1 215	1 184	97.45	2	0.16	29	2.39
Zuidholland	2 140	2 113	98.74	2	0.10	25	1.16
Noordholland	1 820	1 785	98.08	12	0.66	23	1.26
Zeeland	411	396	96.35	2	0.49	13	3.16
Utrecht	480	472	98.33	1	0.21	7	1.46
Friesland	688	674	97.96	5	0.73	9	1.31
Overijssel	659	633	96.05	9	1.37	17	2.58
Groningen	632	609	96.36	2	0.32	21	3.32
Drenthe	298	278	93.29	2	0.67	18	6.04
Limburg	627	608	96.97	3	0.48	16	2.55
Het Rijk	10 090	9 833	97.45	50	0.50	207	2.05
In 1901	11 777	11 478	97.46	32	0.27	267	2.27
Vermeerdering	— 1 687	— 1 645	— 0.01	18	0.23	— 60	— 0.22

Omtrent dit overzicht zij opgemerkt, dat het niet is bewerkt naar de gemeenten, waarvoor de lotelingen zijn ingelijfd, maar naar de gemeenten, waar zij de schooljaren of het grootste gedeelte dier jaren hebben doorgebracht.

Uit den staat blijkt, dat 97,45 pct. der ingedeelde manschappen konden lezen en schrijven, 0,50 pct. enkel konden lezen en 2.05 pct., noch lezen noch schrijven konden; voor het vorige jaar waren deze percentages resp. 97,46, 0,27 en 2,27.

De provinciën Zuidholland, Utrecht en Noordholland namen in dit opzicht de gunstigste, de provinciën Drenthe, Overijssel, Zeeland, Groningen en Noordbrabant de ongunstigste plaats in.

In vergelijking met 1901 is het verhoudingscijfer voor het aantal van hen, die noch lezen, noch schrijven konden, voor Noordbrabant, Friesland, Overijssel, Drenthe en Limburg gedaald, terwijl het voor de overige provinciën gestegen is.

In de arrondissementen Arnhem, Rheden, Groenlo, Delft, Maassluis, Dordrecht, Oud-Beijerland, Zaandam, Alkmaar, Hoorn, Zierikzee, Utrecht I en II, Leeuwarden, Harlingen, Beetsterzwaag, Lemmer, Sneek, Weidum, Wolvega, Slochteren en Venlo, konden al de ingelijfden lezen en schrijven.

B. *Ingelijfden bij de zeemilitie.*

Het onderzoek vanwege het Departement van Marine ingesteld naar de bekwaamheid der zeemiliciens in het lezen en schrijven op dezelfde wijze als dit voor de landmacht plaats had, gaf de volgende uitkomsten: 504, of 97.30 pct. der 518 zeemiliciens, die aan het onderzoek deelnamen, konden lezen en schrijven; 4, of 0.77 pct. enkel lezen; 10, of 1.93 pct. noch lezen noch schrijven, tegen 96.67 pct, 0.20 pct. en 3.13 pct. in het vorige jaar.

Uit welke provinciën de zeemiliciens afkomstig waren, blijkt uit het volgende overzicht:

Provinciën.	Geheel aantal.	Konden lezen en schrijven.	Konden enkel lezen.	Konden noch lezen noch schrijven.
Noordbrabant. .	21	19	1	1
Gelderland . . .	27	27	—	—
Zuidholland . .	170	167	2	1
Noordholland . .	113	112	—	1
Zeeland	37	37	—	—
Utrecht	14	13	—	1
Friesland . . .	44	43	—	1
Overijssel . . .	24	23	1	—
Groningen . . .	49	45	—	4
Drenthe	15	15	—	—
Limburg. . . .	2	2	—	—
Duitschland . .	2	1	—	1
Totaal. . .	518	504	4	10

Voorts zij verwezen naar de uitvoerige tabellen, betreffende dit onderwerp, als bijlage **CC** achter dit verslag gevoegd.

Koninklijk Instituut voor de marine te Willemsoord.

Het bevel over het Koninklijk Instituut voor de marine en de betrekking van directeur van het onderwijs waren opgedragen aan den kapitein ter zee W. J. de Bruyne.

Gedurende den cursus hadden de volgende mutatiën plaats bij het personeel:

1 October 1902 werd de luitenant ter zee der 2de klasse W. M. K. B. van Idsinga als officier van politie vervangen door den luitenant ter zee der 2de klasse J. A. Blaud van den Berg;

1 Mei en 16 Mei 1903 werden respectievelijk bevorderd tot luitenant ter zee der 1ste klasse, de luitenant ter zee der 2de klasse M. J. van Alphen de Veer en tot kapitein-luitenant ter zee, de luitenant ter zee der 1ste klasse H. Herman;

1 Juni 1903 werd den leeraar dr. A. Kijlstra op zijn verzoek eervol ontslag verleend als leeraar in de wiskunde en 1 September d. a. v. werd benoemd tot tijdelijk leeraar in de wis- en werktuigkunde de heer G. C. Dibbetz;

5 September 1903 verving de luitenant ter zee der 1ste klasse J. H. Leeman den kapitein-luitenant ter zee H. Herman als officier-instructeur in de zeevaartkunde en de meteorologie.

1 October 1903 werd de officier van administratie der 1ste klasse A. W. van den Worm vervangen door den officier van administratie der 1ste klasse J. F. baron van Heeckeren van Waliën.

De leeraar in het teekenen M. D. van Dijk werd wederom voor een jaar benoemd.

1 September 1902 ving de cursus aan met 84 adelborsten.

De adelborsten der 1ste afdeeling legden allen met gunstigen uitslag het eindexamen af.

Het resultaat der overgangs- en herexamens was, dat niet overgingen in eene hoogere afdeeling 4 adelborsten der 4de afdeeling, wien het vergund werd den cursus nogmaals te volgen.

De overgangs- en herexamens werden wederom afgenomen volgens het in beproeving zijnde gewijzigde Reglement.

Eén adelborst der 4de afdeeling is met ingang van 1 September 1903 eervol ontslagen op grond van art. 37 van het Reglement voor het Koninklijk Instituut voor de Marine.

1 September 1903 werden aangesteld 19 adelborsten 3de klasse en 7 jongelingen voorwaardelijk.

Een nieuw „Huishoudelijk Reglement voor het Instituut" is met ingang van 1 September 1903 ingevoerd.

Het programma van onderwijs onderging eenige wijziging ten gevolge van eene noodzakelijke uitbreiding van het onderwijs in het militair recht, waardoor de Maleische taal als leervak moest worden afgeschaft. Een gedeelte der vrijkomende uren zijn aangewezen voor internationaal zeerecht, practische zeevaartkunde, scheepsbouw en vrije studie.

Het 2de deel van de zeevaartkunde van den luitenant ter zee der 1ste klasse H. Herman kwam gereed en is ingevoerd als leerboek.

In plaats van de „Fingerzeige" ontvingen de adelborsten het voor het instituut samengestelde boekje Wenken, Fransche, Engelsche en Duitsche correspondentie.

De kleeding der adelborsten onderging geene verandering. De wollen trui is definitief ingevoerd. Het onderscheidingsteeken als belooning voor de 1ste afdeeling werd gewijzigd ten gevolge van de verandering der distinctieven voor de machinisten.

Met de opvoeding werd op dezelfde wijze voortgegaan. Er heerschte een opgewekte geest onder de adelborsten; het gedrag gaf alleszins reden tot tevredenheid.

De gezondheidstoestand was gunstig.

De bibliotheek ontving vele geschenken van wetenschappelijke genootschappen en instellingen. Vele periodieken en andere werken werden aangekocht.

De lokalen voor het onderwijs in de natuur- en tevens in de scheikunde blijven onvoldoende; ook voldoet de eenige teekenzaal, een vroeger schoollokaal, niet aan de eischen. Bij gebrek aan eene andere lokaliteit dient de kleine eetzaal voor het onderwijs in de electrotechniek. Door den rijksbouwkundige voor schoolgebouwen enz. is een voorloopig plan met raming opgemaakt voor een gebouw, te plaatsen op het terrein achter het instituut, met het doel aldaar onderwijs te geven in de natuurkunde, de electrotechniek en het teekenen.

De cursus 1903/04 begon met 19 adelborsten der 1ste afdeeling, 12 adelborsten der 2de afdeeling, 26 adelborsten der 3de afdeeling, 23 adelborsten der 4de afdeeling en 7 voorwaardelijk geplaatste adelborsten. Totaal 87 adelborsten.

Opleiding van adspirant-administrateurs bij de zeemacht aan boord van het wachtschip te Amsterdam.

Het bevel over deze opleiding werd den 1sten October 1902 door den kapitein-luitenant ter zee P. H. Brocx overgedragen aan den kapitein-luitenant ter zee G. F. Tydeman.

Verder werd de officier van administratie der 1ste klasse C. J. Blok, belast met het onderwijs in militair strafrecht, met den 1sten September 1902 vervangen door den officier van administratie der 1ste klasse J. A. Grootendorst.

Overigens kwam in het besturend, onderwijzend en toezicht houdend personeel geene verandering.

De cursus ving den 3den September 1902 aan met 3 adspiranten, die aan het einde van het vorige cursus-jaar naar de eerste afdeeling waren bevorderd.

Voor de 6 nieuw opengestelde plaatsen hadden zich 16 sollicitanten aangemeld, waarvan 6 geneeskundig ongeschikt werden bevonden, zoodat aan het vergelijkend examen door 10 jongelieden werd deelgenomen.

De 6 geslaagde jongelieden werden den 1sten October 1902 aan de opleiding geplaatst, waarna de lessen in de tweede afdeeling den volgenden dag een aanvang namen.

In verband met een ter zake ingediend verzoekschrift werd door den Minister van Marine, na machtiging van de Koningin, bepaald, dat de minimum-leeftijd voor toelating tot deze opleiding verviel. Door deze reglements-wijziging kon een 16jarig jongeling nog aan het toelatingsexamen deelnemen.

De eind- en overgangsexamens hadden in de eerste helft van Juli plaats.

Beide examens werden door allen „voldoende" afgelegd, waarna de 3 adspiranten der eerste afdeeling den 2den Augustus 1903 bevorderd werden tot adjunct-administrateur en de opleiding verlieten.

Vrijstelling van overgangsexamen werd verleend aan 3 adspiranten voor één vak en aan 3, respectievelijk voor vijf, vier en drie vakken.

Het gedrag der adspirant-administrateurs was zoowel uit een moreel, als uit een militair oogpunt over het algemeen vrij goed. De gezondheidstoestand was bijzonder gunstig.

In den loop van het studiejaar bezochten de adspiranten onder leiding van den betrokken leeraar de navolgende fabrieken en inrichtingen:

de zuivelfabriek van v. d. Bergh limited te Rotterdam; de Ned. Gist- en Spiritusfabriek te Delft; de Deli-bierbrouwerij te Amsterdam; de meel- en broodfabriek „Holland" van den heer van Marwijk Kooy te Amsterdam; de suikerraffinaderij van de heeren Spakler en Tetterode te Amsterdam; de Gooische beetwortelsuikerfabriek „Naarden" te Naarden, zoomede het Koloniaal Museum te Haarlem.

Opleiding van leerlingen-machinist aan boord van het wachtschip te Hellevoetsluis.

Bij den aanvang van den cursus (September 1902) waren aanwezig 71 leerlingen-machinist, als volgt over de drie afdeelingen verdeeld: 25 leerlingen in de oudste, 21 in de middelste en 25 in de jongste afdeeling.

Met deze drie — ongesplitste — afdeelingen werd de wintercursus zonder stoornis tot 1 Mei 1903 vervolgd, met welken datum de zomercursus aanving.

Op dienzelfden datum begon het theoretisch eindexamen, hetwelk den 13den daaraanvolgende eindigde. Het werd door 23 leerlingen der oudste afdeeling met gunstig gevolg afgelegd, terwijl twee leerlingen niet aan de vereischten voldeden.

Hierop namen voor deze afdeeling de practische oefeningen een aanvang, deels op de daartoe bij het terrein der opleiding vastgemeerde kanonneerboot *Udur*, deels aan boord van het instructievaartuig *Das*, voor dit doel den 1sten Mei in dienst gesteld onder bevel van den luitenant ter zee der 1ste klasse belast met de opleiding. Met gelijken datum werd daar aan boord gedetacheerd de luitenant ter zee der 2de klasse F. Verschoor van Nisse.

De meer onmiddellijke leiding van de werkzaamheden der geëmbarkeerde leerlingen was opgedragen aan den mede aan boord geplaatsten officier-machinist der 2de klasse G. P. W. van der Klugt, leeraar in de stoomwerktuigkunde aan de opleiding, wien ter assistentie in de machinekamer was toegevoegd de hoofdmachinist der 2de klasse A. van Hoeke.

De sergeant-stoker der opleiding was gedurende den geheelen kruistocht belast met de oefeningen op de stoomsloep n°. 67, welke steeds het instructievaartuig volgde.

De splitsing in twee groepen, dit jaar voor het eerst toegepast, was noodig door gebrek aan logies voor de geheele afdeeling aan boord van het instructievaartuig *Das*. De te Hellevoetsluis achterblijvende groep oefende onder toezicht van het personeel der opleiding, behalve aan boord van de *Udur*, ook op de stoombarkas van het wachtschip, de in deze directie varende torpedobooten en in de werkplaatsen der opleiding zelve. De leerlingen dezer groep bleven uit den aard der zaak aan boord van het wachtschip gelogeerd.

Den 12den Juni had de verwisseling der groepen plaats. Vóór het eind van dezen cursus ontviel één leerling aan de opleiding; aan een leerling-machinist van het oudste studiejaar werd op verzoek met ingang van 10 Juli ontslag uit den zeedienst verleend, tegen de bij artikel 8 van het „Reglement voor de opleiding" vastgestelde vergoeding aan het Rijk.

De oefeningstocht, gedurende welken, evenals vorige jaren, verschillende fabrieken te Amsterdam, Feijenoord, Slikkerveer en Vlissingen bezocht werden, eindigde den 4den Juli. Hierna werden ook aan boord van de *Das* gemeerd stoomoefeningen gehouden en verder beide schepen in conservatie gebracht, terwijl ook de in de maand Juni aan de opleiding toegevoegde afgekeurde torpedoboot VI een welkome gelegenheid bood voor practische werkzaamheden aan machines, assen, enz.

Al deze oefeningen eindigden den 7den Augustus, op welken datum de leerlingen der oudste afdeeling, in afwachting van hunne bevordering tot adspirant-machinist met groot verlof vertrokken.

Den 15den Augustus werden de 22 overgeblevenen aan boord van de verschillende schepen geplaatst en met ingang van 17 Augustus daaraanvolgende benoemd tot adspirant-machinist.

Op voorstel van den raad van bestuur werd aan twee leerlingen-machinist voorwaardelijk vergund den cursus in de oudste afdeeling nog eens te volgen, zoodat na de studielijst van 1 December op een expresselijk daartoe uitgebracht rapport zal beslist worden of zij — door gedrag en vlijt — zich deze gunst waardig betoonen.

Bij buitendienststelling van het instructievaartuig „Das" op den 8sten Augustus, werd dit schip — in tegenstelling met vorige jaren — geheel aan 's Rijks werf afgegeven, in afwachting van het voor de opleiding beschikbaar komen van de *Udur*, die thans nog voor deze bestemming bij 's Rijks werf wordt ingericht.

De overgangsexamens voor de jongste en middelste afdeeling werden gehouden van 31 Juli tot 5 Augustus. Het schriftelijk examen had plaats op 31 Juli en 1 Augustus, het mondeling op 3, 4 en 5 Augustus.

Aan deze examens werd deelgenomen door 4 leerlingen der jongste en 6 der middelste afdeeling, welke allen aan de eischen voor overgang voldeden.

Na het toelatingsexamen, gehouden in de maand Juli, werden 20 nieuwe leerlingen aangesteld en den 1sten September in dienst aangenomen. Het aantal opengestelde plaatsen bedroeg dit jaar weder 30.

De cursus 1903/1904 werd den 2den September 1903 alzoo aangevangen met 68 leerlingen, te weten 23 in de oudste, 25 in de middelste en 20 in de jongste afdeeling. Evenals ten vorigen jare had geene splitsing der afdeelingen in parallelklassen plaats.

De mutatiën onder het personeel dezer opleiding waren de volgende:

Den 3den September 1902 werd de luitenant ter zee der 2de klasse jhr. J. C. F. von Mühlen als officier van politie vervangen door den luitenant ter zee der 2de klasse J. P. F. Pool.

16 September werd de sergeant der mariniers J. Jeltema als onderofficier van politie vervangen door den sergeant der mariniers J. Ferzenaar, gediplomeerd gymnastiek-onderwijzer, terwijl op den 1sten November d. a. v. het toezicht hebbend personeel werd uitgebreid met een vierden sergeant, den sergeant der mariniers J. G. van Bakel.

De commandant der opleiding, de kapitein-luitenant ter zee R. Reinders werd den 16den December in die hoedanigheid vervangen door den kapitein-luitenant ter zee P. F. van der Velden Erdbrink.

Na reeds van 29 November 1902 tot 6 Januari 1903 bij de opleiding gedetacheerd te zijn geweest, loste de sergeant-stoker P. J. ter Burg, den sergeantstoker v. c. W. F. Spaan, in diens functiën af.

16 Februari 1903 werd de sergeant-majoor der mariniers J. J. Bossard, als hoofdonderofficier van politie afgelost door den reeds bij de opleiding dienenden sergeant der mariniers G. H. Grebe, welke laatste met 2 Maart daaraanvolgende bevorderd werd tot sergeant-majoor, na met eerstgenoemden datum in zijn dienst vervangen te zijn door den sergeant der mariniers A. van Dam.

Den 16den Maart werd de sergeant der mariniers F. P. van Boxel vervangen door den sergeant der mariniers Ph. J. Cobus.

De luitenant ter zee der 2de klasse P. H. Gallee werd den 1sten Mei afgelost als officier van politie door den luitenant ter zee der 2de klasse G. L. de Bruyn, die eerst tijdelijk en den 8sten Augustus, bij buitendienststelling van de *Das* en intrekking der detacheering van den luitenant ter zee der 2de klasse F. Verschoor van Nisse definitief bij de opleiding werd gedetacheerd.

13 Juni werd de luitenant ter zee der 2de klasse J. P. F. Pool op non-activiteit gesteld en vervangen door den luitenant ter zee der 2de klasse J. P. Muller.

Ten einde — door het embarkement aan boord van het instructievaartuig van den met de electrische installatie enz. belasten sergeant-stoker der opleiding — niet genoodzaakt te zijn, het geheele bedrijf te stoppen, werd dit jaar de stoker-majoor M. Saman, bij de opleiding gedetacheerd.

Deze detacheering werd, na terugkomst van den sergeant-stoker op 8 Augustus bestendigd, in afwachting van een tijdelijke afwezigheid van de opleiding van een der hoofdmachinisten, aangewezen voor de proeftochten van het pantserschip *Hertog Hendrik*.

Den 1sten Augustus werd de hoofdmachinist der 1ste klasse G. P. F. Munnik, leeraar in de practische vakken, vervangen door den hoofdmachinist der 1ste klasse E. M. Buijck.

Den 29sten Augustus werd de sergeant der mariniers A. van Dam afgelost door den sergeant der mariniers A. G. Meijer.

Door de vaste detacheering van een korporaal-schrijver, korporaal-hofmeester, korporaal-kok en verder minder personeel werd in den loop van dit jaar het geheele personeel der opleiding volgens de bemanningslijst (herzien bij ministeriëele resolutie dd. 13 Februari 1903, bureau S B, n°. 58) numeriek op sterkte gebracht.

Bij dezelfde ministeriëele beschikking werd het nieuw „Huishoudelijk Reglement" voor de opleiding definitief vastgesteld.

Het gedrag der leerlingen liet over het algemeen niet te wenschen over. Kleine overtredingen kwamen natuurlijk veelvuldig voor, doch meer ernstige feiten slechts enkele malen.

De gezondheidstoestand was behoudens de na te noemen epidemie zeer gunstig.

Kwamen in den regel bij deze opleiding in het najaar meer of minder gevallen van keelaandoening voor, dit jaar nam de ziekte een waar epidemisch karakter aan.

Den 20sten September kwamen verscheidene leerlingen met keelaandoening, gepaard met koorts, onder behandeling, en al spoedig werden de patiënten naar het hospitaal geëvacueerd, zoodat van 23 September tot 4 November het aantal aldaar opgenomenen variëerde tusschen 12 en 24, waarvan een tiental roodvonk bleek te hebben.

In het geheel hadden 57 evacuaties van leerlingen en eenige onder het bedienings-personeel plaats: 16 leerlingen verbleven van 4 tot 13 weken in het hospitaal. Eerst met Kerstverlof werd de laatste (roodvonk-)patiënt uit het hospitaal ontslagen.

Van 29 September tot 31 October werd het logies aan boord van het wachtschip ontruimd en de leerlingen tijdelijk op den mallenzolder van 's Rijkswerf ondergebracht.

Gedurende den geheelen cursus waren de machine-installatie en de accumulatoren-batterij in geregeld gebruik, voor het drijven der motoren in de werkplaatsen, voor de verlichting en voor proeven bij de natuurkundige en electrotechnische lessen. De geheele installatie blijft uitstekend voldoen.

Na het einde der oefeningstocht van het instructievaartuig werd in Juli en Augustus eenige malen met het electrisch zoeklicht gewerkt voor instructie van de leerlingen der oudste afdeeling.

Opleiding van matroos der 1ste klasse tot kwartiermeester en voortgezette opleiding van jongens tot matroos.

Cursussen.

Aan boord van het instructieschip *Nautilus* 1 April 1902 tot 1 October 1902. Aan boord van het logementschip *Buffel* 1 October 1902 tot 1 April 1903.

Den 29sten Maart 1902 werden aan boord van het instructieschip *Nautilus* geplaatst 5 matrozen der 1ste klasse, en 92 jongens afkomstig van het logementschip *Admiraal van Wassenaer*; 2 jongens konden wegens ziekte de reis niet medemaken.

Het onderwijs werd gegeven onder persoonlijk toezicht van de luitenants ter zee der 2de klasse. De chefs der beide jongensafdeelingen hadden reeds aan boord van het opleidingsschip *Admiraal van Wassenaer* de oefeningen geleid. Met dat onderwijs waren verder belast de aan boord geplaatste onderofficieren, waarvan het grootste deel reeds vroeger had les gegeven. Het werd hoofdzakelijk gegeven over alle zaken die op hun vak betrekking hebben. Aan gymnastiek werd veel zorg besteed. En gediplomeerd kwartiermeester was met de werktuigen belast, terwijl de staefoeningen geleid werden door een sergeant der mariniers.

Wegens gemis aan geschikt personeel kon aan schoolonderwijs weinig gedaan worden.

Na het einde van den oefeningstocht vervolgden 3 matrozen der 1ste klasse de opleiding niet door hunne weinige geschiktheid voor onderofficier.

De luitenants ter zee der 2de klasse en een groot gedeelte der onderofficieren, 2 matrozen der 1ste klasse en 87 jongens werden op het logementschip *Buffel* overgeplaatst.

Het opleidend personeel werd uitgebreid met 2 officieren, 2 sergeanten en 2 korporaals der mariniers, 1 stuurman en 2 korporaal-konstabels, en verminderd met 2 bootslieden; met het lager onderwijs werd nu een burgeronderwijzer belast.

Het onderwijs was eene voortzetting van dat aan boord van het instructieschip *Nautilus*, waarbij meer militaire vakken werden gevoegd; aan schoolonderwijs werd vooral veel zorg besteed.

Op beide schepen had het onderwijs zeer goede resultaten; het onderwijzend personeel heeft met groote ambitie zijn taak verricht.

Het gedrag der jongens was, met zeer enkele uitzonderingen aan boord van het instructieschip *Nautilus* bijzonder goed, dat aan boord van het logementschip *Buffel* op een paar na zeer goed. Twee jongens werden aan boord van de *Nautilus* wegens diefstal en een wegens slecht gedrag verwijderd. Op de *Buffel* werden 2 jongens afgekeurd.

Na het einde van den cursus werd aan 3 jongens, die geruimen tijd in het hospitaal verbleven, toegestaan nog een cursus te volgen. De overigen werden bevorderd, namelijk: de 2 matrozen der 1ste klasse tot kwartiermeester en 86 jongens tot lichtmatroos.

De gezondheidstoestand was op de reis met de *Nautilus* bijzonder goed: op de *Buffel* kwamen nog al eens keelaandoeningen voor.

Cursus aan boord van het instructieschip *Nautilus* 1 October 1902 tot 1 April 1903.

De nieuwe cursus ving den 1sten October 1902 aan, met 15 matrozen der 1ste klasse, en met 80 jongens afkomstig van het opleidingsschip *Admiraal van Wassenaer* te Amsterdam.

Het onderwijs werd gegeven, wat de matrozen der 1ste klasse aangaat, door den met hunne opleiding belasten luitenant ter zee der 2de klasse, of onder diens persoonlijk toezicht: wat de afdeelingen der jongens aangaat, onder persoonlijk toezicht van de daarmee belaste officieren. Laatstgenoemde officieren hadden reeds aan boord van het opleidingsschip *Admiraal van Wassenaer* de vorming dier zelfde jongens geleid.

Met het onderwijs waren verder belast de adelborsten der 1ste klasse, die o. a. speciaal het schoolonderwijs leidden, en de aan boord geplaatste onderofficieren, die ook grootendeels reeds aan boord van de *Admiraal van Wassenaer* bij de afdeelingen der jongens gedetacheerd waren.

Het onderwijs betrof alle zaken vervat in art. 9 van het reglement van deze opleiding. Zoowel aan militaire gymnastiek als aan gymnastiek aan de werktuigen is veel zorg besteed, daarmede waren belast één sergeant-konstabel en één kwartiermeester afkomstig van de opleiding voor militaire gymnastiek-onderwijzers der zeemacht te Amsterdam. Ook door voetbalspelen, waar dit mogelijk was, is gezorgd de lichamelijke ontwikkeling te bevorderen.

De resultaten van het onderwijs mogen zeer goed genoemd worden. Al het onderwijzend personeel deed met lust en opgewektheid zijn plicht. Het gedrag der matrozen der 1ste klasse was uitstekend, dat der jongens over het algemeen zeer goed, enkele lastige, brutale, onwillige jongens uitgezonderd.

Cursus aan boord van het logementschip *Buffel* 1 April 1903—1 October 1903.

Den 20sten Maart 1903 werden geplaatst van het instructieschip *Nautilus* aan boord van het logementschip *Buffel* 10 matrozen der 1ste klasse en 77 jongens, terwijl van den vorigen cursus nog drie jongens waren overgebleven, zoodat de zomercursus op 1 April aanving met 80 jongens.

Gedurende den cursus werden nog 2 jongens aan boord geplaatst die de reis met de *Nautilus* hadden mede moeten maken. Een dezer was bij vertrek van dien bodem in het hospitaal, de andere was van boord weggeloopen.

Twee jongens moesten worden overgeplaatst om voor een zeekrijgsraad terecht te staan wegens dienstweigeren en één wegens het wegmaken van 's Lands goederen. Van deze drie jongens kwamen er twee weder aan boord van de *Buffel* terug na het eindigen van hun straftijd.

Een jongen werd afgevoerd als deserteur, doch kwam eveneens na het ondergaan van de hem opgelegde gevangenisstraf weder aan boord terug.

Drie jongens werden wegens lichaamsgebreken uit den zeedienst ontslagen.

Bij het einde van den cursus werden 9 matrozen der 1ste klasse bevorderd tot kwartiermeester. Een matroos der 1ste klasse moest, alvorens voor bevordering in aanmerking te komen, bewijzen van meerdere flinkheid in zijn optreden geven.

73 jongens werden bevorderd tot lichtmatroos, terwijl aan 2 jongens, die geruimen tijd in het hospitaal verbleven, werd toegestaan nogmaals een cursus te volgen.

Het onderwijs in de militaire vakken werd gegeven onder persoonlijk toezicht van 3 luitenants ter zee der 2de klasse en 2 luitenants der mariniers, door de aan boord geplaatste onderofficieren.

Schoolonderwijs werd gegeven door een burgerleeraar en omvatte: lezen, schrijven, rekenen, kennis van het metrieke stelsel en aardrijkskunde.

Van de kennis der jongens in eerstgenoemde vier vakken geeft het volgende staatje een overzicht.

VAKKEN.		Goed.	Voldoende.
Lezen		84 pct.	13 pct.
Schrijven en Nederl. taal		84 „	13 „
Rekenen	De hoofdregels met geheele getallen. .	96 „	4 „
	Tevens met tiend. breuken.	88 „	4 „
	Bovendien met gewone breuken . .	17 „	2 „
Kennis van het metrieke stelsel .		87 „	4 „

Het onderwijs in de gymnastiek werd gegeven door drie gediplomeerde gymnastiek-onderwijzers.

Zwemonderwijs door 2 gediplomeerde, geassisteerd door 2 ongediplomeerde gymnastiek-onderwijzers.

De gezondheidstoestand gedurende de afgeloopen cursus was goed.

Het gedrag van de matrozen der 1ste klasse gedurende den afgeloopen cursus was zeer goed. Van de jongens kan dit niet onverdeeld gerapporteerd worden; alhoewel er 26 pct. in het geheel niet gestraft werden, bepaald ernstige feiten niet voordeden en van velen het gedrag zeer goed was, was er, vooral in het begin van den cursus, bij verscheidene een zucht om bij het ontvangen van orders veel tegen te redeneeren, en waren er meerdere dikwijls weigerachtig gegeven orders op te volgen. In het laatste gedeelte van den cursus kwamen dergelijke feiten minder voor.

Opleiding van jongens aan boord van het Instructieschip „Admiraal van Wassenaer".

De wintercursus nam op 1 October 1902 een aanvang met 230 jongens, van wie 105 tot de 2de of oudste en 125 tot de 1ste afdeeling behoorden.

2de Afdeeling. Gedurende den cursus werden 2 jongens wegens minder gunstig gedrag naar een actief schip overgeplaatst, 2 jongens wegens aanhoudend slecht gedrag uit den dienst ontslagen en 3 jongens wegens lichaamsgebreken afgekeurd. Aan het einde van den cursus gingen 4 jongens over bij de opleiding tot stoker.

Aan het eindexamen, dat 19, 20, 23, 24 en 25 Februari plaats had, werd door alle jongens voldaan, hoewel een paar van hen in de theoretische vakken zeer zwak waren, 94 jongens konden dus naar de voortgezette opleiding aan boord van het instructieschip *Nautilus* gaan.

Aan 47 jongens kon een getuigschrift voor vlijt en goed gedrag worden uitgereikt.

Bij het eindexamen werden de volgende resultaten verkregen:

Schriftelijk: het schrijven beoordeeld naar een opstel naar keuze op de vaderlandsche geschiedenis betrekking hebbende, 5 pct. uitmuntend, 23 pct. bijzonder goed, 36 pct. zeer voldoende, 33 pct. voldoende en 3 pct. onvoldoende.

Rekenen: het maken van eenige vraagstukken betreffende de vier hoofdregels met geheele getallen en tiendeelige breuken, zoomede de kennis van de Nederlandsche maten en gewichten, 29 pct. bijzonder goed, 36 pct. zeer voldoende, 26 pct. voldoende en 9 pct. onvoldoende.

Mondeling: lezen en het weergeven van het gelezene op één na allen voldoende, terwijl 11 pct. uitmuntend, 31 pct. bijzonder goed, 24 pct. zeer voldoende en 33 pct. voldoende lazen.

Aardrijkskunde: 16 pct. bijzonder goed, 33 pct. zeer voldoende, 38 pct. voldoende en 13 pct. voldoende.

Vaderlandsche geschiedenis: beoordeeld gedeeltelijk naar het opstel, gedeeltelijk naar de gedane vragen: 6 pct. bijzonder goed, 18 pct. zeer voldoende, 37 pct. voldoende, 29 pct onvoldoende.

1ste Afdeeling. Gedurende den cursus werd 1 jongen ontslagen wegens lichaamsgebreken en 3 jongens werden ontslagen wegens aanhoudend slecht gedrag.

De uitslag van het examen was, dat alle jongens geschikt werden geoordeeld om over te gaan naar de 2de Afdeeling, 6 dezer jongens gingen over naar de opleiding tot stoker, zoodat 115 jongens de nieuwe 2de Afdeeling zullen vormen.

Aan 48 jongens werd een tevredenheidsbetuiging uitgereikt.

Het overgangsexamen gaf de navolgende uitkomsten.

Schriftelijk: het schrijven werd beoordeeld naar een dictée, waaruit bleek, dat dit door 4 pct. uitmuntend, 20 pct. bijzonder goed, 40 pct. zeer voldoende, 32 pct. voldoende en 4 pct. onvoldoende werd gedaan.

Het bleek echter, dat bij het meerendeel de spelfouten in de meest gewone woorden zeer vele waren, bij verscheidene was het aantal bijzonder groot.

Rekenen: het maken van 4 vraagstukken, betreffende de 4 hoofdbewerkingen met geheele getallen, 2 pct. uitmuntend, 18 pct. bijzonder goed, 30 pct. zeer voldoende, 40 pct. voldoende en 10 pct. onvoldoende.

Mondeling aardrijkskunde: slechts bij één was zijne kennis hierin uitmuntend te noemen, van 32 pct. bijzonder goed, 40 pct. zeer voldoende, 24 pct. voldoende en 3 pct. onvoldoende.

Lezen en weergeven van het gelezene: 25 pct. bijzonder goed, 51 pct. zeer voldoende, 19 pct. voldoende, 5 pct. onvoldoende.

De kennis van de *Vaderlandsche geschiedenis* is slechts zeer gering en maar bij uitzondering goed te noemen.

De kennis van *maten en gewichten* is bij velen goed en ruim voldoende; slechts bij 8 pct. onvoldoende, terwijl het op de klok aflezen van den tijd door allen naar behooren werd gedaan.

De zomercursus begon 1 April 1903 met 234 jongens, van wie 115 in de oudste of 2de afdeeling en 119 in de 1ste afdeeling.

2de Afdeeling. Gedurende den cursus werden 1 jongen op verzoek, 3 wegens lichaamsgebreken en 4 wegens wangedrag uit den dienst ontslagen, terwijl één jongen overging als employé bij de stafmuziek van de Marine.

Bij het eindexamen bleek, dat een 4 tal jongens onvoldoende aanleg hadden om verder voor den zeedienst te worden opgeleid, weshalve zij voor ontslag werden voorgedragen.

De overige jongens voldeden aan het op 14, 15, 16 en 17 September gehouden eindexamen en kunnen dus overgaan naar de voortgezette opleiding aan boord van de „Nautilus".

Aan 23 jongens kon een getuigschrift voor vlijt en goed gedrag worden uitgereikt.

Bij het eindexamen werden de volgende uitkomsten verkregen:

Schriftelijk: het *schrijven*, beoordeeld naar een dictée van eenige regels, was van 21 pct. uitmuntend, 29 pct. bijzonder

goed, 38 pct. zeer voldoende, 9 pct. voldoende en 3 pct. onvoldoende.

Rekenen en Nederlandsche maten en gewichten: beoordeeld naar vier vraagstukken, toonde aan voor 29 pct. uitmuntend, 29 pct. bijzonder goed, 23 pct. zeer voldoende, 12 pct. voldoende en 7 pct. onvoldoende.

Aardrijkskunde: beoordeeld naar vier vragen, gaf voor 26 pct. uitmuntend, 28 pct. bijzonder goed, 25 pct. zeer voldoende, 15 pct. voldoende en 6 pct. onvoldoende.

Vaderlandsche geschiedenis: beoordeeld naar 10 vragen, 19 pct. uitmuntend, 26 pct. bijzonder goed, 32 pct. zeer voldoende, 16 pct. voldoende en 7 pct. onvoldoende.

1*ste Afdeeling.* Gedurende den cursus werd 1 jongen ontslagen op verzoek, 2 wegens lichaamsgebreken en 1 wegens gemis aan aanleg, terwijl 1 jongen bij vonnis van den zeekrijgsraad uit den dienst werd verwijderd, zoodat 114 jongens de nieuwe 2de afdeeling zullen vormen; aan het overgangsexamen werd door allen voldaan.

Aan 31 jongens werd eene tevredenheidsbetuiging van den commandant uitgereikt.

Het overgangsexamen, dat 21, 22, 24 en 25 September plaats had, gaf de volgende resultaten:

Schriftelijk: het *schrijven* werd beoordeeld naar een dicteé, waaruit bleek dat dit door 22 pct. uitmuntend, 26 pct. bijzonder goed, 24 pct. zeer voldoende, 24 pct. voldoende en 4 pct. onvoldoende werd gedaan.

Rekenen en Nederlandsche maten en gewichten: het maken van eenige vraagstukken betreffende de vier hoofdbewerkingen met geheele getallen en tiendeelige breuken gaf voor 23 pct. uitmuntend, 35 pct. bijzonder goed, 18 pct. zeer voldoende, 16 pct. voldoende en 8 pct. onvoldoende.

Aardrijkskunde: beoordeeld naar 4 vragen gaf voor 18 pct. uitmuntend, 25 pct. bijzonder goed, 29 pct. zeer voldoende, 18 pct. voldoende en 10 pct. onvoldoende.

Vaderlandsche geschiedenis: de kennis van dit vak was over het algemeen niet groot, 8 pct. behaalde uitmuntend, 26 pct. bijzonder goed, 28 pct. zeer voldoende, 23 pct. voldoende en 15 pct. onvoldoende.

Lezen en weergeven van het gelezene: dit was over het algemeen zeer goed, op de klok aflezen van den tijd werd door allen naar behooren gedaan. Het onderwijzend personeel bleef zijn taak met ijver en toewijding verrichten, waaraan het voor een groot deel te danken is, dat het onderwijs zulke goede vruchten droeg.

Opleiding van geweermakers-monteur bij de Koninklijke Nederlandsche zeemacht aan boord van het instructieschip „Admiraal van Wassenaer" over het cursusjaar 1 October 1902—1 October 1903.

Op 1 October 1902 waren bij de opleiding aanwezig 7 leerlingen, van wie 6 geschikt waren geoordeeld om over te gaan in het 2de studiejaar, terwijl aan één leerling vergund was den cursus van het eerste studiejaar nogmaals te volgen.

Voor aanneming hadden zich aangemeld 42 adspiranten, hiervan kwamen 6 niet op voor geneeskundig onderzoek, 16 werden geneeskundig afgekeurd. Van de overigen werden 11 na afgelegde proef als leerling geweermaker-monteur aangenomen.

Het eerste studiejaar telde dus op 1 October 1902 12, het tweede 6 leerlingen, waaronder gedurende het jaar geen mutaties plaats hadden.

Aan de nieuw aangestelde leerlingen geweermaker-monteurs werd gedurende de eerste maand eenig militair onderricht gegeven; overigens ontvingen zij alleen vakonderwijs.

Het onderwijs had plaats gedurende de werkuren van 's Rijks werf, des avonds van 7 tot 9 uur was een der schoollokalen van het instructieschip *Admiraal van Wassenaer* beschikbaar voor de leerlingen, tot eigen oefening en studie.

Het onderwijs in het geweermakers-vak omvatte voor het jongste studiejaar:

het theoretisch onderricht in de samenstelling der draagbare wapenen, de bij de herstellingen gebruikte gereedschappen en verwisselstukken en de behandeling daarvan en de herstellingen van het geweer, welke aan boord der schepen het meest voorkomen;

het practisch onderricht omvatte in den beginne het uit elkaar nemen, schoonmaken en in elkaar zetten der te herstellen geweren, later, het verrichten van kleine herstellingen aan geweren en toebehooren.

Voor het tweede studiejaar:

theoretisch, de aan boord geoorloofde herstellingen aan het geweer en de revolver en de benamingen der onderdeelen van geweer en revolver, alsmede die van de gereedschappen en wijze van gebruik daarvan;

het practisch onderwijs bepaalde zich tot het verrichten van kleine herstellingen aan geweren en het aanmaken en herstellen van gereedschappen.

Het onderwijs in de electro-techniek omvatte voor het jongste studiejaar:

a. theoretisch gedeelte.

Magnetisme en electriciteit, statische electriciteit, verdeeling der electriciteit over de lichamen, begrip potentiaal, electriseermachines, condensators en bliksemafleiders;

Electro-techniek: de elementen, noodzakelijke eenheden, wetten Ohm en Kirchoff, vraagstukken betreffende de wet van Ohm, parallel en serie-schakeling in verband met uitwendige weerstand, spanningsverlies en eenvoudige weerstand berekeningen;

Stoomwerktuigkunde: ketels en appendages, benevens aanschouwelijk onderwijs van verschillende deelen.

b. practisch gedeelte.

Electro-techniek: de aanleg in het lokaal, kabelbewerking, het maken van lasschen, het aankoppelen van kabels in verdeelkasten, het schoonmaken en herstellen van elementen, het bepalen van capaciteit van cellen;

metaal-, hout-, fiber-, eboniet en leisteen bewerking.

De bewerking van deze materialen ging, voor zoover zij aanwezig waren, haren geregelden gang; veel werd gemaakt voor het opleidingslokaal zelve.

Teekenen en schetsen: het rechtlijnig teekenen en het maken van eenvoudige constructies, welke bij het maken van groote teekeningen kunnen voorkomen.

Voor het oudste studiejaar:

a. Theoretisch gedeelte.

Magnetisme en electriciteit: herhaling van het voorgaande, magnetisme, electriciteit in beweging, electro-magnetisme.

Electro-techniek: accumulatoren; dynamo's en motoren.

Stoomwerktuigkunde: Stoommachines benevens aanschouwelijk onderwijs hiervan.

b. Practisch gedeelte.

Electro-techniek: het bepalen van den inwendigen weerstand van cellen;

het onderhouden, herstellen en bepalen van de capiciteit van accumulatoren-cellen;

het bewikkelen van ankers en magneten;

metaal-, hout-, fiber-, eboniet- en leisteenbewerkingen;

het voortzetten van de bewerkingsmethoden.

teekenen en schetsen:

het rechtlijnig teekenen en het maken van eenvoudige constructies.

Het onderwijs in de artillerie omvatte voor het jongste studiejaar:

theorie over de inrichting en werking van sluitstukken van het achterlaadgeschut en van het kanon van 3,7 cM. en de inrichting en werking van het revolverkanon van 3,7 cM.

Voor het oudste studiejaar werd behandeld het kanon van 5 cM. n°. 1 en 2, het uiteennemen van het revolverkanon en eene herhaling van het vroeger geleerde.

Vier leerlingen van de oudste afdeelingen werden speciaal opgeleid in de behandeling van draadlooze telegraaf-toestellen.

Aan het einde van den cursus werden alle leerlingen van het oudste studiejaar geschikt bevonden voor bevordering tot korporaal en die van de jongste afdeeling om over te gaan in het tweede studiejaar.

Het gedrag der leerlingen was over het algemeen zeer goed; ook hun ijver gaf reden tot tevredenheid.

Het onderwijzend personeel wijdde zich met ijver aan zijn taak. De resultaten van het onderwijs kunnen gunstig genoemd worden.

Opleiding van jongens bij de Kweekschool voor Zeevaart te Leiden.

In het tijdvak van 1 Juli 1902—1 Juli 1903 werden 251 jongens in dienst genomen. Gedurende hun verblijf aan de kweekschool werd aan allen lager onderwijs gegeven. Behalve dat lager onderwijs werd tevens les gegeven in gymnastiek, de eerste beginselen van infanterie-excercitiën (loop- en orde-oefeningen), roeiën, enteren, zwemmen, splitsen en knoopen, wasschen, hooischrobben, onderhouden van plunjes en bewegingsspelen.

Het geven van lager onderwijs was toevertrouwd aan een schrijver-majoor en een sergeant-stuurman der marine, terwijl een burger onderwijzer speciaal belast was met het instrueeren der achterlijken, die moeilijk het gemiddelde onderwijs in de klassen konden volgen.

Het onderwijs in de meer practische vakken werd gegeven door verschillende onderofficieren der marine en van het korps mariniers, terwijl het geheel stond onder toezicht van een luitenant ter zee der 2de klasse, die een diploma bezit als militair gymnastiekonderwijzer.

Hoewel allen op twee na voor hunne indiensttreding lager onderwijs hadden genoten, liep de mate hunner verstandelijke ontwikkeling nog al uiteen.

Van de 251, min 2 die niet op school gingen, hadden op openbare scholen les gehad 169 jongens, op bijzondere scholen 64 jongens, terwijl aan 16 hunner gedeeltelijk openbaar, gedeeltelijk bijzonder onderwijs was verstrekt.

Aan 149 jongens van die 249 werd voor hunne indiensttreding het onderwijs kosteloos gegeven, terwijl 93 betalende leerlingen waren, al kan dan ook het bedrag daarvan zeer weinig worden genoemd, en aan 7 werd voor een deel kosteloos en voor een deel niet kosteloos onderwijs verstrekt.

De beoordeeling hunner bekwaamheid werd in het begin van dit tijdvak uitgedrukt in zes cijfers, terwijl 1 October 1902 die cijfers tot vijf teruggebracht werden, waarom het niet wel doenlijk is om hunne bekwaamheden bij aankomst in een staatje uit te drukken.

De leeftijd bij hunne aanneming varieerde van 13½ tot 16 jaar, waarvan verreweg de meesten beneden de 15 jaren.

Het genoten onderwijs liep blijkbaar veel uiteen en velen hadden ook reeds geruimen tijd geen onderwijs meer gehad. Toch kon bij het grootste deel de verstandelijke vermogens zeer voldoende genoemd worden en konden zij bij een geregeld leven, goede voeding en doelmatige afwisseling van theoretische en practische lessen, het onderwijs in de klassen goed volgen.

---

§ 21. OPLEIDING VAN MILITAIRE APOTHEKERS VOOR HET LEGER IN OOST- EN WEST-INDIË AAN 'S RIJKS UNIVERSITEIT TE UTRECHT.

Het aantal kweekelingen bedroeg bij het begin van het studiejaar 1902/1903 zes. Van dezen hebben drie zich in den loop van het studiejaar met goed gevolg onderworpen aan het practisch examen als apotheker. Een der geslaagden werd benoemd tot apotheker 2de klasse bij het leger in Nederlandsch-Indië, terwijl de benoeming van de twee overige geslaagden tot die betrekking zal worden bevorderd. In de plaats van deze drie geslaagden werden twee nieuwe kweekelingen zonder vergelijkend examen aangenomen. De lessen werden door bijna alle kweekelingen geregeld gevolgd. Slechts een van hen was daarin door ernstige ongesteldheid in het begin van 1903 gedurende eenige weken verhinderd.

Omtrent den ijver en het gedrag der kweekelingen bestond alle reden tot tevredenheid.

In het onderwijzend personeel kwam geene verandering.

Van de boekerij, welke zich gestadig uitbreidt, wordt door de kweekelingen een veelvuldig gebruik gemaakt.

De verzamelingen breidden zich niet uit.

DERDE DEEL.

VAN HET LAGER ONDERWIJS.

§ 1. WETTELIJKE VOORSCHRIFTEN OMTRENT HET LAGER ONDERWIJS.

Bij Koninklijk besluit van 29 Januari 1902 (*Staatsblad* n°. 10) werd gewijzigd het Koninklijk besluit van 8 Februari 1881 (*Staatsblad* n°. 26) houdende bepalingen nopens de bijdragen voor pensioen van onderwijzers en onderwijzeressen bij openbare lagere scholen (bijlage **DD**).

De aanleiding daartoe was de wijziging der wet tot regeling van het lager onderwijs bij de wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 187), waardoor de grondslag voor pensioen van mannelijke, gehuwde onderwijzers, die den leeftijd van acht en twintig jaren hebben bereikt, wordt verhoogd met het bedrag van de tegemoetkoming in de huishuur. Te gelijker tijd werden eenige wijzigingen aangebracht, die in de practijk wenschelijk waren gebleken.

§ 2. OMVANG EN TOESTAND VAN HET LAGER ONDERWIJS.

Op grond van de van het Rijksschooltoezicht dienaangaande ontvangen berichten kan getuigd worden, dat de toestand van het lager onderwijs in 1902 over het algemeen bevredigend was en dat in dat jaar tot bevordering van het onderwijs veel is verricht.

Zooals uit de opgave aan het slot van de hierachter volgende § 9 „onderwijzend personeel" blijkt, is door de gemeentebesturen meer en meer voldaan aan de verplichting om het onderwijzend personeel in de school voltallig te hebben, hetwelk een gunstigen invloed heeft gehad op den toestand van het onderwijs in menige school.

Ook de verplichting, aan de gemeentebesturen opgelegd tot invoering van het herhalingsonderwijs begint invloed uit te oefenen tot verbetering van den toestand van het lager onderwijs in het algemeen.

Door den inspecteur van het lager onderwijs in de eerste inspectie (de provinciën Noordbrabant, Gelderland en Limburg) is in zijn verslag omtrent den toestand o. m. het volgende medegedeeld.

„In het algemeen meen ik te mogen zeggen, dat in de eerste inspectie het onderwijs in vergelijking met de vorige jaren niet onbevredigend kan genoemd worden, terwijl verwacht mag worden, dat door de invoering van de Leerplichtwet en van het herhalingsonderwijs, daarin jaarlijks meer en meer verbetering zal komen.

Het meest heeft behoefte aan verbetering het onderwijs in de nuttige handwerken voor meisjes in de openbare scholen, omdat dit onderwijs in Noordbrabant en Limburg veelal door ongediplomeerden en, laat ik er bij voegen, der zaak onkundigen wordt gegeven. De schoolopziener in het district Eindhoven deelt daaromtrent mede, dat in 6 van de 49 openbare scholen dat onderwijs door bevoegden, d. i. voor dat vak gediplomeerde onderwijzeressen, gegeven wordt.

Enkele mededeelingen zullen kunnen dienen ter verduidelijking waarom, al wordt in het algemeen de toestand van het onderwijs bevredigend genoemd, niet overal de resultaten van het onderwijs gelijk zijn in deze inspectie.

Behalve het schoolverzuim, dat veel verminderd, maar nog volstrekt niet uitgeroeid is en in sommige plaatsen in grootere mate voorkomt dan in andere, zooals blijkt uit den staat van vervolgingen bij § 8 van dit verslag medegedeeld, heeft ook grooten invloed op den toestand van het onderwijs de bijstand, die het hoofd der school heeft om aan de zes leerjaren te kunnen onderwijs geven. Dat de toestand een veel lager peil bereikt, wanneer die bijstand ontbreekt, behoeft nauwelijks gezegd te worden.

In het district 's Hertogenbosch bijv. zijn op 75 openbare scholen 22, in het district Eindhoven van de 75 tien en in het district Tilburg van de 91 elf scholen, waarin het hoofd alleen staat."

Door den inspecteur in deze inspectie is er verder op gewezen, dat ook gebrek aan plaatsruimte in de scholen de resultaten van het onderwijs minder bevredigend doet zijn, want dat men in vele gemeenten, waar men ongenegen is om door het bijbouwen van lokalen de school te vergrooten, er toe gebracht wordt om door wijziging in de schoolkringen, of door het niet langer toelaten van kinderen uit naburige gemeenten, die te ver van hunne gemeenteschool verwijderd wonen, tot groot ongerief van de leerlingen, aan het bezwaar van gebrek aan plaats te gemoet te komen.

Volgens het verslag van den inspecteur van het lager onderwijs in de tweede inspectie (de provinciën Zuidholland, Noordholland, Zeeland en Utrecht) wordt de toestand van het lager onderwijs over het algemeen gunstig geacht.

Klachten werden vernomen over het nog te veel werken op de lei in plaats van op papier.

Ook zoude op vele scholen de orde en netheid veel te wenschen overlaten. Door den schoolopziener in het district Dordrecht is medegedeeld, dat vele scholen in zijn district met betrekking tot orde en netheid, manieren, wellevendheid en den geest, die in de school heerscht, goed, enkele zeer goed genoemd mogen worden, doch dat ook op menige school orde en netheid veel te wenschen overlaten. „Soms verraadt de onrust — schrijft deze schoolopziener — en het rumoer, dat in de klasse heerscht, dat goede tucht ontbreekt. De houding en de manieren der leerlingen, het gebrek aan wellevendheid bij sommige leerkrachten en de verhouding van onderwijzer en leerlingen zeggen enkele malen duidelijk, dat de opvoeding in klasse of school onvoldoende is. Andere scholen vallen tusschen deze minder of meer sterke contrasten in; zij voldoen aan middelmatige eischen."

In het verslag van den inspecteur in de tweede inspectie komt omtrent het onderwijs en de onderwijzers de volgende aanhaling voor uit het verslag van den schoolopziener in het district Amsterdam:

„Onze onderwijzers en onderwijzeressen hebben gewoonlijk veel voor hun leerlingen over en kunnen daarom ook veel van hen gedaan krijgen. Maar zij zouden nog meer met hen kunnen bereiken, wanneer zij de kunst verstonden om compacter, pre-

cieser onderwijs te geven. Er wordt op onze scholen, men vergeve mij het woord, verbazend gezeurd, en aan onnoodige vriendelijkheidsbetuigingen veel tijd besteed, die voor het onderwijs rein verloren is. Een Nederlandsch onderwijzer, die de kunst verstaat om eene klasse behoorlijk af te vragen met korte, scherp geformuleerde, elkander vlug opvolgende vragen, en die niet noodeloos het antwoord der kinderen nazegt, is, voor zoover mijn ervaringen van vroeger en later tijd gaan, een hooge, hooge uitzondering. Ook door gebrek aan behoorlijke disciplineering der leerlingen gaat veel tijd verloren. Nu is volgens mijn overtuiging zeurig onderwijs ten slotte veel vermoeiender voor de kinderen, dan een onderwijs, dat hen stevig aanpakt. Wie in zwaren klei wil ploegen, moet de ploegstaart vast in de hand nemen, den kouter diep in de klonten drukken en de paarden flink aanzetten. Boven spraken wij van allerlei pogingen om de schooltijden en de lesuren te bekorten, maar hoorden wij ook van klachten, dat men tijd te kort komt. Natuurlijk, want op de gewone manier gegeven, kan het er inderdaad niet af. Maar wanneer men begrijpt, dat een intens onderwijs van korten duur profijtelijker is dan een zeurig onderwijs van langeren duur dan zal men inzien, dat men komen moet tot korte lesuren, waarin flink gewerkt wordt, afgewisseld door behoorlijke rustpoozen. Alleen op die wijze kan de lichamelijke opvoeding eindelijk tot haar recht komen, die onze natie zoo noodig heeft, en waarin, als zij goed geleid wordt, ook zoo groote moreele kracht schuilt, en die ten onzent nog zoo jammerlijk verwaarloosd wordt."

Blijkens het verslag van den inspecteur van het lager onderwijs in de derde inspectie (de provinciën Friesland, Overijssel, Groningen en Drenthe) zoude het lager onderwijs niet genoeg geven voor het leven.

„Het aanbrengen van een zekere dosis *kennis* — schrijft de schoolopziener in het district Heerenveen volgens dat verslag — beheerscht nog te veel doel en streven van vele onderwijzers, en te weinig wordt gelet op de practische eischen die het leven aan de volksschool mag en moet stellen. Vandaar de angst dat sommige leervakken niet tot hun recht zullen komen, als enkele uren minder eigenlijk schoolonderwijs zal worden gegeven."

Door den schoolopziener in het district Assen is, blijkens het verslag van den inspecteur, hieromtrent het volgende medegedeeld:

„De waarheid is, dat onze openbare school niet het hart raakt van ons volk en minder thans dan ooit te voren. Eensdeels omdat die school haar arbeidsveld veel meer beperken moet dan voor de vorming van den geheelen mensch gewenscht kan heeten, anderdeels, omdat ons volk geen voeling daarmee houdt en de opvoeding van het kind aan vreemde zorg moet toevertrouwen zonder zijn billijke wenschen of zijn inzichten daaromtrent te kunnen laten gelden.

Met groote waardeering overigens van de goede zorg, die de Regeering aan den dag wil leggen in de behartiging van zoo groot volksbelang, meen ik, dat de tijd gekomen is de belanghebbende ouders meer steun te geven in de regeling van het openbaar lager onderwijs. En dit kan geschieden in de eerste plaats, door de meerderheid der leden in de commissiën van toezicht op het lager onderwijs meer algemeen te kiezen uit de ouders der schoolgaande kinderen en daarna deze commissiën stemmen te geven in de vaststelling of goedkeuring van het leerplan, bedoeld bij art. 21 der onderwijswet, en in de keuze en de benoeming van het onderwijzend personeel. Mijne meening is en blijft, dat het opvoedend element te wenschen overlaat. De eisch, dien art. 2 der wet stelt aan den omvang, is oorzaak, dat het onderwijs veel meer zich richt op de ontwikkeling van het verstand, dan op de vorming van het hart, of van het karakter. En dit nadeel weegt het zwaarst voor kleine scholen, waar de onderwijzer zich dikwijls ziet geplaatst voor sterk bevolkte klassen en tegenover kinderen, voor wie de huiselijke opvoeding vaak alles te wenschen overlaat."

In den omvang van het lager onderwijs is in 1902 nagenoeg geene verandering gekomen. Uitbreiding of inkrimping had niet plaats dan voor zooveel betreft de invoering van vak *j* (de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek).

Volgens de daaromtrent ontvangen berichten werd door Gedeputeerde Staten van Noordholland, evenals in vorige jaren, nog voortdurend ontheffing verleend van de verplichting tot het geven van onderwijs in dit vak aan nagenoeg elk gemeentebestuur dat de ontheffing aanvroeg. In de provincie Zuidholland werd de ontheffing niet zoo grif verleend. Gedeputeerde Staten van dit gewest zijn, blijkens hunne afwijzende beschikking op daartoe strekkende aanvragen, van oordeel, dat een afzonderlijk lokaal voor het geven van onderwijs in de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek geen vereischte is en dat het ook kan gegeven worden op een niet overdekte speelplaats of ander vrij terrein in de nabijheid van de school, behalve bij buitengewoon ongunstige weersgesteldheid. „In mijne instemming met deze opvatting — schrijft de inspecteur van het lager onderwijs in de tweede inspectie in zijn jaarverslag — werd ik bevestigd, toen ik in het laatst van October de Duitsche schooljongens blootshoofds en zonder overjas op de schoolplaats hunne freie und Ordnungs-Uebungen zag uitvoeren."

Volgens het jaarverslag van den inspecteur van het lager onderwijs in de derde inspectie worden de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek op de bijzondere scholen slechts bij groote uitzondering onderwezen en zoude dit vak bij slechts enkele gemeentebesturen en openbare onderwijzers eenige belangstelling wekken en zouden velen het als een lastig aanhangsel beschouwen, waaraan geen meerdere zorg of tijd moet worden besteed, dan om aan de dringende bepalingen van de wet te voldoen. Daar waar geen afzonderlijke localiteit aanwezig is — en dat is ten platte lande bijna nergens het geval — heet al heel spoedig de temperatuur te koud of te warm en de speelplaats te nat of te stoffig.

Omtrent den toestand en de resultaten van het onderwijs in genoemd vak heeft een speciaal onderzoek plaats gehad.

Ingevolge de in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 16 December 1902 aan het Kamerlid den heer Smidt, daartoe gedane toezegging, is aan Gedeputeerde Staten van de provinciën mededeeling verzocht van de op 1 Juni 1903 nog loopende tijdelijke vrijstellingen van de verplichting dit onderwijs te geven, of, indien het wordt onderwezen, het wordt gegeven in het gewone schoollokaal, in een speciaal daarvoor bestemd lokaal of in de open lucht, of het gegeven wordt met, dan wel zonder behulp van leermiddelen, of het onderwijs in dit vak al dan niet storing brengt in den gang van het onderwijs in het algemeen, en, zoo mogelijk, wat het resultaat van dit onderwijs is op het physiek en het intellect van de kinderen.

De ontvangen opgaven zijn verzameld en als bijlage **E E** achter dit verslag gevoegd.

Uit de diensaangaande ontvangen mededeelingen blijkt, dat in 1902 het herhalingsonderwijs, voor zooveel de eerste inspectie betreft, in de provinciën Noordbrabant en Gelderland was ingevoerd, doch dat men in de provincie Limburg zoo ver nog niet was gekomen. Door den schoolopziener in het district Maastricht is daaromtrent het volgende medegedeeld.

„Met het herhalingsonderwijs wil het in het district Maastricht nog niet vlotten. Door Gedeputeerde Staten werden de gemeentebesturen door eene aanschrijving in het *Provinciaal Blad* herinnerd aan de op hen rustende verplichting. Daarna werd door mij in overleg met mijn collega in het district Roermond eene concept-regeling voor het herhalingsonderwijs opgesteld en deze aan alle gemeentebesturen toegezonden om te kunnen dienen tot grondslag van het in art. 17, 3de lid, der wet op het lager onderwijs voorgeschreven overleg. Slechts zeer enkele gemeentebesturen zijn echter tot de vaststelling van eene regeling voor het herhalingsonderwijs overgegaan en alleen in de gemeenten Born, Bunde en Brunssum is dat onderwijs in de afgeloopen wintermaanden gegeven."

In het district Roermond zoude het met de invoering van het herhalingsonderwijs niet veel beter gesteld zijn.

Wel werden daar door nagenoeg alle gemeentebesturen verordeningen tot invoering van dit onderwijs vastgesteld, doch in slechts zes gemeenten van dat district werd het van gemeentewege gegeven.

In alle gemeenten van de provinciën Noordbrabant en Gelderland zijn verordeningen tot regeling van het herhalingsonderwijs gemaakt en in verreweg de meeste scholen wordt dat vak, althans aan jongens, onderwezen.

Volgens het verslag van den inspecteur van het lager onderwijs in de tweede inspectie wordt, voor zooveel die inspectie (de provinciën Zuidholland, Noordholland, Zeeland en Utrecht) betreft herhalingsonderwijs nog lang niet overal gegeven. In het district Rotterdam bijv. met 25 gemeenten, werd in slechts 14 van gemeentewege dat onderwijs verstrekt en slechts 9 besturen van bijzondere scholen openden gelegenheid tot het ontvangen van herhalingsonderwijs.

In het district Gouda werd nog in 25 gemeenten of gedeelten van gemeenten geen openbaar herhalingsonderwijs gegeven, terwijl bijzonder herhalingsonderwijs in 15 gemeenten werd verstrekt.

In het district Dordrecht werd in 46 van de 68 gemeenten herhalingsonderwijs gegeven.

„Op vele plaatsen — schrijft de schoolopziener in dit district — is de belangstelling voor dit onderwijs nog gering, wat blijkt uit het klein aantal leerlingen, dat er gebruik van maakt. In sommige gemeenten melden òf geen jongens, òf geen meisjes, òf geen van beiden voor deze cursussen zich aan. Algemeener bekendheid met doel en strekking van dit onderricht is zeker wenschelijk."

Uit het jaarverslag van den inspecteur van het lager onderwijs in de derde inspectie (de provinciën Friesland, Overijssel, Groningen en Drenthe) blijkt, dat de regeling van het herhalingsonderwijs bijna overal in dat gebied in werking trad en dat aan de meeste openbare scholen een herhalingscursus werd verbonden, behoudens dat in de steden en in plattelandscentra, waar dat zonder bezwaar kon geschieden, voor de kinderen van verschillende scholen afkomstig, eenzelfde cursus werd aangewezen.

Volgens vorenbedoeld verslag zouden sommige districtsschoolopzieners vreezen, dat, nu het niet geoorloofd is beperkende bepalingen voor toelating van leerlingen te maken, zoodat dus de herhalingsschool openstaat ook voor hen, die geen voldoend lager onderwijs hebben genoten, die school een soort van inhalingsschool zal worden.

„Het komt mij voor — schrijft de inspecteur in deze inspectie — dat dit bezwaar wel zal vervallen als de leerplicht eenige jaren heeft gewerkt, maar ook, al ware zulks niet het geval, dan nog zou ik hoogst ongaarne den onderwijzers of gemeentebesturen de bevoegdheid toekennen om voor het bezoeken dier inrichting eischen van toelating, welke al spoedig in den vorm van een admissie-examen zouden worden gegoten, te stellen.

Ook vindt het bij sommigen afkeuring, dat de aanwijzing van het onderwijzend personeel kan geschieden geheel buiten het schooltoezicht om."

Krachtens art. 17, sub 4°., der wet op het lager onderwijs, zooals dat luidt volgens art. 34 der Leerplichtwet, kan voor gemeenten of gedeelten van gemeenten tijdelijk vrijstelling worden verleend van de verplichting om voor de meisjes gelegenheid te openen, buiten avonduren, 96 uren in het jaar herhalingsonderwijs te genieten.

Deze vrijstelling werd in 1902 op verzoek verleend voor de volgende gemeenten.

Bij Koninklijk besluit van 31 Januari 1902 n°. 10, voor de gemeenten Noorddijk, Stedum, Zuidhorn, Appingedam, Delfzijl, Kantens, Steenwijk, Diever, (voor zooveel het gedeelte Wittelte betreft), Bierum, 't Zand, Middelstum en de Wijk (voor zooveel de gedeelten Koekange en de Stapel betreft).

Bij Koninklijk besluit van 1 Februari 1902 n°. 17, voor de gemeenten Harderwijk, Wijdenes (voor zooveel het gedeelte Oosterleek betreft) en Tiel.

Bij Koninklijk besluit van 21 Februari 1902 n°. 16, voor de gemeente Uithuizermeeden.

Bij Koninklijk besluit van 27 Mei 1902 n°. 40, voor de gemeenten Utrecht, Everdingen en Hagestein en voor de gemeenten Weststellingwerf, Steenwijkerwold en Vledder, voor zooveel de in die laatstgenoemde gemeenten gevestigde koloniën der Maatschappij van Weldadigheid betreft.

Bij Koninklijk besluit van 10 September 1902 n°. 29, voor de gemeenten St. Maarten (voor zooveel de gedeelten Eenigenburg en Valkoog betreft), Schagen, Amersfoort, Stavoren, Oostellingwerf, Groningen, Grootegast en Ten Boer.

Bij Koninklijk besluit van 25 October 1902 n°. 56, voor de gemeenten Ruinen (voor zooveel het gedeelte Echten betreft), Harenkarspel en Leeuwarden.

Bij Koninklijk besluit van 9 December 1902 n°. 55, voor de gemeenten Terschelling (voor zooveel wijk *B* dier gemeente betreft) en Uithoorn.

Bij Koninklijk besluit van 30 December 1902 n°. 58, voor de gemeenten IJlst, Westdongeradeel, Wijmbritseradeel, Schoterland, Haarlemmermeer, Aengwirden, Hindeloopen, Franekeradeel, Hoogkerk, Warffum, Hengelo (Overijssel), (met uitzondering van de gedeelten dier gemeente, genaamd Waalden, Oele en Bekkum, Beets (voor het gedeelte dier gemeente, genaamd Schardam) en Utingeradeel (voor de gedeelten Oldeboorn, Terhorne en Terkaple).

Hetgeen meer in bijzonderheden in de volgende paragrafen is medegedeeld, in enkele cijfers samenvattende, ziet men dat het getal scholen in 1902 met 70 vermeerderde. Het getal openbare scholen namelijk vermeerderde met 32 en het getal bijzondere scholen met 38.

Voorts blijkt, dat het aantal gemeenten, waar herhalingsonderwijs werd gegeven, met 292 vermeerderde, terwijl het aantal leerlingen, die van dat onderwijs gebruik maakten, met 16 634 vermeerderde; het aantal der mannelijke leerlingen vermeerderde namelijk met 10 409 en dat der vrouwelijke met 6 225.

Er werden 164 nieuwe schoollokalen gebouwd, waaronder 73 voor openbaar onderwijs.

Op 15 Januari 1903 bedroeg het aantal kinderen van 7 tot beneden 13 jaar, die schoolonderwijs genoten, 658 448, namelijk 333 587 jongens en 324 861 meisjes. Het aantal kinderen van dien leeftijd, die op genoemd tijdstip huisonderwijs genoten bedroeg 408, namelijk 142 jongens en 266 meisjes.

Het getal kinderen van dien leeftijd, die op 15 Januari 1903 lager onderwijs genoten, bedroeg derhalve 658 856, namelijk 333 729 jongens en 325 127 meisjes.

Het aantal kinderen van dien leeftijd die op genoemd tijdstip geen lager onderwijs genoten, bedroeg 37 407, namelijk 16 700 jongens en 20 707 meisjes.

Van de 10 000 jongens en de 10 000 meisjes genoten op 15 Januari 1903 geen lager onderwijs 470 jongens en 599 meisjes.

Het aantal dagscholieren die tevens de avondschool bezochten, verminderde met 1451, namelijk met 1138 jongens en 313 meisjes.

Het getal dagscholieren die kosteloos onderwijs ontvingen, verminderde met 33 jongens, doch vermeerderde met 3017 meisjes.

Het aantal leerlingen die uitsluitend de avondschool bezochten, verminderde met 501 jongens en 293 meisjes.

Bij de openbare scholen werd aan schoolgeld f 51 640,52[5] meer ontvangen dan in 1901.

Het aantal onderwijzers bij de openbare scholen, de hoofden medegeteld, vermeerderde met 516 en bij de bijzondere scholen met 299. Het getal kweekelingen verminderde met 68 jongens en 79 meisjes.

Het getal hoofden van scholen die zonder bijstand van onderwijzers in scholen met meer dan 40 leerlingen op 1 Januari 1903 werkzaam waren, bedroeg 17 tegen 28 op 1 Januari 1902. Aan vijf der daarbij betrokken scholen was op dat tijdstip eene toevallige vacature.

Op 1 Juli 1903 ontbraken bij de openbare lagere scholen 133 onderwijzers, waarvan 105 door toevallige vacature; op 1 Juli 1902 ontbraken er bij de openbare lagere scholen 86, op 1 Juli 1901 204, op 1 Juli 1900 126, op 1 Juli 1899 186, op 1 Juli 1898 220, op 1 Juli 1897 306, op 1 Juli 1896 386 en op 1 Juli 1895 439 onderwijzers.

De uitgaven voor bezoldiging van het onderwijzend personeel bij de gemeentelijke openbare lagere scholen vermeerderden met f 1 346 925,19.

Het zuiver bedrag der uitgaven in 1902 door de gemeenten ten behoeve van het lager onderwijs gedaan, beliep f 12 124 993,91, dat is f 639 345 98[5] meer dan in 1901.

Het zuiver bedrag der Rijksuitgaven voor het lager onderwijs was in 1902 f 8 572 417,10[5] of f 1 389 620,97[5] meer dan in het vorige jaar.

Krachtens de bepalingen van art. 22 der wet, volgens welke de lokalen der openbare scholen beschikbaar worden gesteld voor het onderwijs in den godsdienst, werd door godsdienstleeraren in 1902 gebruik gemaakt van 788 schoollokalen in 551 gemeenten. Voor zooveel bekend werden daarvan geen moeilijkheden ondervonden.

Evenals in vorige verslagen volgt hier een vergelijkend overzicht van den uitslag van de gehouden akte-examens voor lager onderwijs.

EXAMENS.	1902.			1901.			1900.		
	Deelnemers.	Geslaagd.	Geslaagd ten honderd.	Deelnemers.	Geslaagd.	Geslaagd ten honderd.	Deelnemers.	Geslaagd.	Geslaagd ten honderd.
Onderwijzer (art. 56*a*)	2628	1574	60	2692	1678	62	2830	1776	63
Hoofdonderwijzer	1317	549	42	1120	497	44	1035	463	45
Levende talen	1296	657	51	1347	664	49	1228	660	54
Wiskunde (vak *p*)	113	73	65	104	70	67	81	59	73
Gymnastiek (vak *s*)	23	13	57	40	26	65	26	19	73
Vrije en orde-oefeningen der gymnastiek (vak *j*)	1660	1176	71	1668	1197	71	1600	1213	76
Handteekenen	314	131	42	324	113	34	338	135	40
Landbouwkunde	24	16	67	33	20	60	48	28	58
Tuinbouwkunde	4	3	75	22	14	63	8	2	25
Handwerken (nuttige)	1833	1223	67	1850	1216	64	1828	1287	70
„ (fraaie)	132	64	48	137	73	53	170	114	67

Er zijn in 1902 onderscheidene beroepen ingesteld in zake verordeningen, regelende den leeftijd van toelating van leerlingen tot de openbare gemeentescholen en betreffende het aantal scholen in de gemeenten.

De Koninklijke beslissingen zijn als bijlagen achter dit verslag gevoegd.

Zij zijn de volgende:

N°. 1 van bijlage **FF.** Koninklijk besluit van 3 Februari 1902 n°. 28, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Arnemuiden, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Zeeland, dd. 12/18 October 1901, n°. 5579 a/103, 1ste afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan art. 1 der verordening tot regeling van het openbaar lager onderwijs in die gemeente, vastgesteld den 7den October 1901.

N°. 2 van bijlage **FF.** Koninklijk besluit van 3 Februari 1902, n°. 29, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Wolphaartsdijk, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zeeland, dd. 19/24 October 1901, n°. 5673/52, 1ste afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan art. 2 der verordening tot regeling van het lager onderwijs in die gemeente, vastgesteld in de vergaderingen van den raad dier gemeente op 26 Augustus en 11 October 1901.

N°. 3 van bijlage **FF.** Koninklijk besluit van 5 Juni 1902 n°. 39, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Ambt-Hardenberg, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel, dd. 5 December 1901, 2de afd., n°. 4777/3264, waarbij goedkeuring is onthouden aan het besluit van dien raad dd. 4 November 1901 tot aanwijzing der plaats van stichting eener openbare lagere school in de buurtschap Slagharen, met aankoop van terrein daarvoor.

N°. 4 van bijlage **FF.** Koninklijk besluit van 15 Juli 1902 n°. 36, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Westwoud, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordholland, dd. 19 Maart 1902, n°. 111, waarbij goedkeuring is onthouden aan zijn besluit dd. 24 Januari 1902, tot opheffing van de openbare lagere school in de afdeeling Binnenwijzend.

N°. 5 van bijlage **FF.** Koninklijk besluit van 25 Augustus 1902 n°. 29, tot niet-ontvankelijkverklaring van het beroep, ingesteld door het hoofd eener openbare lagere school te Hooge-veen en ouders van schoolgaande kinderen aldaar, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Drenthe, dd. 11 April 1902, n°. 64, waarbij is verklaard, dat het besluit van den raad dier gemeente dd. 11 Februari 1902, tot vereeniging van de school voor gewoon lager onderwijs en die voor voortgezet lager onderwijs aan de Groote Kerkstraat geacht moet worden te zijn goedgekeurd.

N°. 6 van bijlage **FF.** Koninklijk besluit van 11 November 1902 n°. 20, tot vernietiging van het besluit van Gedeputeerde Staten van Zeeland, dd. 1/6 Maart 1902, n°. 1282/50, 1ste afd., waarbij is ingetrokken het besluit van Gedeputeerde Staten dier provincie dd. 4 April 1890, n°. 1274/30, 1ste afd., voor zoover daarbij is goedgekeurd art. 4 der „Verordening regelende het openbaar lager onderwijs in de gemeente Oostburg, vastgesteld in de vergadering van den raad dier gemeente op 28 Maart 1890.

N°. 7 van bijlage **FF.** Koninklijk besluit van 26 November 1902 n°. 15, waarbij is goedgekeurd de „Verordening regelende de toelating en het vertrek der leerlingen op de openbare lagere scholen in de gemeente Culenborg", vastgesteld 7 Juli 1902, waaraan door Gedeputeerde Staten van Gelderland goedkeuring was onthouden, voor zooveel betreft den leeftijd tot toelating voor de kinderen op de openbare lagere scholen nos. 1 en 2.

N°. 8 van bijlage **FF.** Koninklijk besluit van 16 December 1902 n°. 33, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Oldebroek, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 16 Juli 1902, n°. 11, waarbij aan het besluit van den raad dier gemeente dd. 15 April 1902, n°. 4, aangevuld bij dat van 5 Juli 1902, n°. 3, goedkeuring is onthouden, voor zooveel aangaat den leeftijd, waarop de kinderen de openbare school moeten verlaten.

N°. 9 van bijlage **FF.** Koninklijk besluit van 23 December 1902 n°. 16, tot goedkeuring van de besluiten van den raad der gemeente Lochem, dd. 26 Maart 1902, n°. 9, en 11 Juli 1902, n°. 4, tot wijziging en aanvulling van art. 2 der Verordening regelende het lager onderwijs in die gemeente, aan welke besluiten door Gedeputeerde Staten van Gelderland goedkeuring was onthouden.

In de volgende tabel is het aantal scholen vermeld, waar onderwijs wordt gegeven in elk der vakken *l*—*t*, genoemd in art. 2 der wet op het lager onderwijs.

| PROVINCIËN. | OPENBARE SCHOLEN. | | | | | | | | | DOOR DE GEMEENTE GESUBSIDIEERDE BIJZONDERE SCHOLEN, | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | NIET DOOR DE GEMEENTE GESUBSIDIEERDE BIJZONDERE SCHOLEN, | | | | | | | | | | | | | | | | | | ALLE LAGERE SCHOLEN TE ZAMEN. | | | | | | | | |
|---|---|---

§ 3. GETAL EN SOORT DER SCHOLEN.

Op dezelfde wijze als in het vorige verslag volgt hier eene tabel, waarin het getal openbare en bijzondere scholen is vermeld, die aan het einde van 1901 en 1902 in iedere provincie bestonden.

PROVINCIEN.	Openbare scholen.	Bijzondere scholen, door de gemeente gesubsidieerd.	Scholen in kol. 3 vermeld, die op de Rijksbijdrage, bedoeld bij art. 54*bis* der wet van 8 Dec. 1889 (*Stbl.* n°. 175)		Niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.	Scholen in kol. 4 vermeld, die op de Rijksbijdrage bedoeld bij art. 54*bis* der wet van 8 Dec. 1889 (*Stbl.* n°. 175)		Totaal.
			aanspraak maken.	geen aanspraak maken.		aanspraak maken.	geen aanspraak maken.	
1.	2.	3.			4.			5.
Noordbrabant 1902. . . .	323	—	—	—	214	199	15	537
„ 1901. . . .	*321*	—	—	—	*211*	*197*	*14*	*532*
Gelderland 1902. . . .	383	3	—	3	201	165	36	587
„ 1901. . . .	*379*	*3*	—	*3*	*194*	*153*	*41*	*576*
Zuidholland 1902. . . .	497	1	—	1	328	282	46	826
„ 1901. . . .	*491*	*1*	—	*1*	*324*	*275*	*49*	*816*
Noordholland 1902. . . .	496	1	—	1	231	178	53	728
„ 1901 . . .	*490*	*1*	—	*1*	*231*	*172*	*59*	*722*
Zeeland 1902. . . .	164	—	—	—	51	48	3	215
„ 1901. . . .	*164*	—	—	—	*51*	*46*	*5*	*215*
Utrecht 1902. . . .	115	—	—	—	110	95	15	225
„ 1901. . . .	*112*	*1*	—	*1*	*106*	*91*	*15*	*219*
Friesland 1902. . . .	343	—	—	—	143	139	4	486
„ 1901. . . .	*343*	—	—	—	*136*	*132*	*4*	*479*
Overijssel 1902. . . .	266	1	—	1	62	56	6	329
„ 1901. . . .	*261*	*1*	—	*1*	*57*	*52*	*5*	*319*
Groningen 1902. . . .	261	—	—	—	69	68	1	330
„ 1901. . . .	*257*	—	—	—	*65*	*64*	*1*	*322*
Drenthe 1902. . . .	160	—	—	—	16	15	1	176
„ 1901 . . .	*160*	*1*	—	*1*	*15*	*14*	*1*	*176*
Limburg 1902. . . .	180	1	1	—	103	69	34	284
„ 1901. . . .	*178*	*1*	*1*	—	*98*	*63*	*35*	*277*
Totaal 1902. . . .	3 188	7	1	6	1 528	1 314	214	4 723
„ 1901. . . .	*3 156*	*9*	*1*	*8*	*1 488*	*1 259*	*229*	*4 653*
Vermeerdering. . . .	32	— 2	—	— 2	40	55	— 15	70

Uit deze tabel blijkt, dat het aantal scholen in 1902 is toegenomen met 70. De openbare scholen vermeerderden met 32, de niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen met 40, terwijl de van gemeentewege gesubsidieerde bijzondere scholen met 2 verminderden.

Toeneming van het aantal scholen had plaats in de provinciën Gelderland met 11 scholen, Zuidholland en Overijssel elk met 10, Groningen met 8, Friesland en Limburg elk met 7, Noordholland en Utrecht elk met 6, en Noordbrabant met 5 scholen. In de provinciën Zeeland en Drenthe bleef het getal scholen onveranderd.

In het volgend overzicht zijn de gemeenten vermeld, waar geen openbare scholen bestonden.

Provinciën.	Gemeenten.	De kinderen hadden gelegenheid onderwijs te ontvangen te:
Noordbrabant .	Andel.	Andel, aan de aldaar bestaande bijz. scholen.
	Reusel.	Reusel, idem, idem.
Gelderland . .	Hemmen.	Valburg.
	Kerkwijk.	Kerkwijk aan de aldaar bestaande bijz. scholen.
	Achtienhoven.	Westbroek.
Utrecht . . .	Breukelen-St. Pieters.	Tienhoven en te Breukelen-Nijenrode.
	Haarzuilens.	Vleuten.
	Hoenkoop.	Oudewater.
	Laag-Nieuwkoop.	Kockengen.
	Loenersloot.	Loenen en te Ruwiel.
	Maarsseveen.	Maarssen en te Tienhoven.
	Oudenrijn.	Vleuten.
	Rijsenburg.	Driebergen en te Odijk.
	Snelrewaard.	Linschoten, te Montfoort en te Oudewater
	Veldhuizen.	Harmelen en te Vleuten.
	Willeskop.	Montfoort en te Oudewater.
Limburg . . .	Ittervoort,	Thorn.
	Nunhem.	Haelen.
	Rijckholt.	Gronsveld.

Lijst van gemeenten met gemeenschappelijke scholen.

Provinciën.	Gemeenten of onderdeelen van gemeenten.	Gemeenschap met:
Noordbrabant.	Vorstenbosch gem. Nistelrode.	Dinther, Uden en Veghel.
	Eerde, gem. St. Oedenrode.	Schijndel en Veghel.
	Gemonde, gem. Boxtel.	Schijndel, St. Michielsgestel en St. Oedenrode.
	Gewande gem. Empel.	Alem.
	Loosbroek gem. Dinther.	Nistelrode en Heesch.
	Nieuw-Borgvliet, gem. Bergen op Zoom.	Woensdrecht.
	Slikgat, gem. Terheyden.	Zevenbergen.
	Vinkel, gem. Nuland.	Geffen, Heesch en Berlicum.
	Vortum gem. Vierlingsbeek.	Sambeek.
Gelderland . .	Herveld, gem. Valburg.	Hemmen.
	Hoenderlo, gem. Apeldoorn.	Ede.
Zuidholland.	Barwoutswaarder.	Rietveld.
	Noorden, gem. Nieuwkoop.	Zevenhoven en Wilnis.
	Tienhoven.	Ameide.
	Tinte, gem. Oostvoorne.	Rockanje.
	Zegwaard.	Zoetermeer
	Znid-Beijerland.	Goudswaard.
Noordholland.	Spierdijk, gem. Obdam.	Berkhout, Hensbroek Obdam en Spanbroek.
	Langereis, gem. Hoogwoud.	Nieuwe Niedorp.
Utrecht.	Abcoude-Proostdij.	Abcoude-Baambrugge.
	Maarssen.	Maarsseveen.
	Polsbroek.	Vlist.
	Tienhoven.	Breukelen St. Pieters en Maarsseveen.
	Vleuten.	Oudenrijn.
	Westbroek.	Achttienhoven.
Friesland.	Finkum, gem. Leeuwarderadeel.	Ferwerderadeel.
	Rottevalle.	Achtkarspelen, Smallingerland en Tietjerksteradeel.
Groningen.	Grijpskerk.	Oldehove.
	Midwolda.	Nieuwolda.
	Oude-Pekela.	Nieuwe-Pekela.
	Scheemda.	Nieuwolda.
Limburg.	Gronsveld.	Rijckholt.
	Haelen.	Nunhem.
	Thorn.	Ittervoort.

Aan het einde van 1902 waren in de volgende gemeenten regelingen vastgesteld omtrent de toelating van kinderen uit de eene gemeente op de scholen der andere.

NOORDBRABANT.

Almkerk	en de Werken c. a.
Asten	„ Deurne.
Bergen op Zoom	„ Wouw.
Deurne	„ Helden.
Idem	„ Horst (Limburg).
Etten c. a.	„ Ruephen.
Idem	„ Hoeven.
Oosterhout	„ Gilze.
Oijen	„ Lithoijen.
Reusel	„ Hooge-Mierde.
Idem	„ Bladel.
Rosendaal	„ Wouw.
Schijndel	„ Dinther.
Idem	„ St. Michielsgestel.
Soerendonk	„ Leende.
Teteringen	„ Ginneken.
Udenhout	„ Helvoirt.
Vierlingsbeek	„ Oploo c. a.
Willemstad	„ Fijnaart.
Woudrichem	„ Poederoijen.

Zundert	en	Rucphen.
Zwaluwe	„	Klundert.

GELDERLAND.

Ammerzoden.	en	Nederhemert.
Apeldoorn	„	Voorst, Epe en Barneveld.
Barneveld	„	Apeldoorn en Ede.
Borculo	„	Laren, Ede en Markelo.
Brummen	„	Voorst.
Ede	„	Barneveld.
Eibergen	„	Lichtenvoorde.
Epe	„	Voorst en Apeldoorn.
Ermelo	„	Harderwijk.
Gorssel	„	Warnsveld.
Groenlo	„	Lichtenvoorde.
Harderwijk	„	Ermelo.
Laren	„	Lochem en Borculo.
Lichtenvoorde	„	Groenlo, Ruurlo en Eibergen.
Lochem	„	Laren.
Nederhemert	„	Ammerzoden.
Nijkerk	„	Bunschoten.
Poederoijen	„	Woudrichem en Nederhemert
Ruurlo	„	Lichtenvoorde.
Warnsveld	„	Gorssel.

ZUIDHOLLAND.

Ter Aar.	en	Nieuwveen.
Aarlanderveen	„	Zwammerdam.
Alphen	„	Boskoop.
Idem	„	Zwammerdam.
Bodegraven	„	Idem.
Boskoop	„	Alphen.
Capelle aan den IJssel	„	Nieuwerkerk.
Delft	„	Vrijenban.
Dirksland	„	Melissant.
Dordrecht	„	Dubbeldam en Zwijndrecht.
Dubbeldam	„	Dordrecht.
Gorinchem	„	Schelluinen.
Gouderak	„	Gouda.
Haastrecht	„	Hekendorp.
Idem	„	Gouda.
Heinenoord	„	Mijnsheerenland.
Hekendorp	„	Haastrecht.
Idem	„	Gouda.
Helvoet (Nieuw)	„	Nieuwenhoorn.
Hendrik-Ido-Ambacht	„	Ridderkerk.
Hillegom	„	Haarlem.
Krimpen aan de Lek	„	Lekkerkerk.
Leiderdorp	„	Hazerswoude.
Lisse	„	Haarlem.
Loosduinen	„	Monster.
Maasland	„	Vlaardinger Ambacht.
Melissant	„	Diksland.
Middelharnis	„	Stad aan 't Haringvliet.
Idem	„	Nieuwe Tonge.
Mijnsheerenland	„	Heinenoord.
Moerkapelle	„	Gouda.
Moordrecht	„	Idem.
Naaldwijk	„	Monster.
Nieuwkoop	„	Bodegraven.
Noordeloos	„	Hoogblokland.
Oudewater	„	Gouda.
Oudshoorn	„	Alphen.
Reeuwijk	„	Haastrecht.
Idem	„	Gouda.
Rockanje	„	Oostvoorne.
Rotterdam	„	IJsselmonde.
Sommelsdijk	„	Middelharnis.
Stolwijk	„	Gouda.
Streefkerk	„	Lekkerkerk.
Strijen	„	Maasdam.
Tonge (Oude-)	„	Tonge. (Nieuwe)
Vlaardinger Ambacht	en	Schipluiden.
Idem	„	Kethel.
Vlist	„	Haastrecht.
Idem	„	Polsbroek.
Vrijenban	„	Delft.
Idem	„	Nootdorp.
Waddinxveen	„	Gouda.
Wateringen	„	Monster.
Woerden	„	Gouda.
Zevenhuizen	„	Gouda.
Zoetermeer	„	Nootdorp.
Zoeterwoude	„	Benthuizen.
Idem	„	Leiderdorp.
Idem	„	Voorschoten.
Idem	„	Hazerswoude.
Zwammerdam	„	Bodegraven.
Zwijndrecht	„	Ridderkerk.
Idem	„	Heerjansdam.

NOORDHOLLAND.

Aalsmeer	en	Nieuwer-Amstel.
Idem	„	Uithoorn.
Abbekerk	„	Hoogwoud.
Amsterdam	„	Oostzaan.
Idem	„	Ransdorp.
Andijk	„	Enkhuizen.
Ankeveen	„	Weesperkarspel.
Anna Paulowna	„	Zijpe.
Assendelft	„	Krommenie.
Avenhorn	„	Ursem.
Bennebroek	„	Haarlem.
Berkhout	„	Wognum.
Beverwijk	„	Wijk aan Zee en Duin.
Idem	„	Haarlem.
Bloemendaal	„	Idem.
Callantsoog	„	Zijpe.
Diemen	„	Weesperkarspel.
Graft	„	Jisp.
's Graveland	„	Kortenhoef.
Haarlem	„	Velsen.
Idem	„	Haarlemmeer.
Idem	„	Sloten.
Idem	„	Lisse.
Idem	„	Hillegom.
Idem	„	Heemstede.
Idem	„	Haarlemmerliede en Spaarnwoude.
Idem	„	Schoten.
Idem	„	Uitgeest.
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	„	Haarlemmermeer.
Haarlemmermeer	„	Leimuiden.
Idem	„	Alkemade.
Hoogkarspel	„	Wervershoof.
Koedijk	„	St. Pancras.
Idem	„	Oudkarspel.
Koog a/d Zaan	„	Zaandam.
Krommenie	„	Idem.
Kwadijk	„	Middelie.
Midwoud	„	Twisk.
Nibbixwoud	„	Wervershoof.
Nieuwer-Amstel	„	Ouder-Amstel.
Idem	„	Uithoorn.
Oostzaan	„	Zaandam.
Oterleek	„	Oudorp.
Idem	„	Schermerhorn.
Ouder-Amstel	„	Abcoude-Proostdij.
Idem	„	Weesperkarspel.
Petten	„	Zijpe.
Sloten	„	Zaandam.
Spaarbroek	„	Wognum.
Uithoorn	„	Leimuiden.
Idem	„	Mijdrecht.
Weesp	„	Weesperkarspel.
Weesperkarspel	„	Abcoude-Proostdij.
Westzaan	„	Zaandam.
Wormerveer	„	Idem.
Zaandam	„	Zaandijk.

ZEELAND.

Aardenburg	en	Oostburg.
Axel	„	Zaamslag.
Schoondijke	„	Oostburg.
Idem	„	Waterlandkerkje.
Stoppeldijk	„	Boschkapelle.
Waterlandkerkje	„	Oostburg.
Westdorpe	„	Neuzen.
IJzendijke	„	Waterlandkerkje.
Zaamslag	„	Axel.

UTRECHT.

Abcoude-Baambrugge	en	Vinkeveen.
Abcoude-Proostdij	„	Weesperkarspel en Ouder-Amstel.
Baarn	„	Zeist.
Idem	„	Soest.
Idem	„	de Bildt.
de Bildt	„	Baarn.
Bunnik	„	Zeist.
Driebergen	„	Langbroek.
Harmelen	„	Kamerik.
Houten	„	Tull en 't Waal.
Idem	„	Schalkwijk.
Jaarsveld	„	Lopik.
IJsselstein	„	Montfoort.
Kamerik	„	Harmelen en Kockengen.
Kockengen	„	Ruwiel en Kamerik.
Linschoten	„	Montfoort.
Loenen	„	Ruwiel.
Lopik	„	Jaarsveld.
Idem	„	Willige Langerak.
Montfoort.	„	IJsselstein.
Idem	„	Linschoten.
Idem	„	Willeskop.
Mijdrecht	„	Uithoorn.
Idem	„	Nieuwveen.
Odijk	„	Zeist.
Ruwiel	„	Kockengen en Loenen.
Schalkwijk.	„	Tull en 't Waal.
Idem	„	Houten.
Soest	„	Baarn en Zeist.
Tull en 't Waal	„	Schalkwijk.
Idem	„	Houten.
Vinkeveen	„	Abcoude Baambrugge.
Willege Langerak	„	Lopik.
Wilnis	„	Nieuwkoop en Zevenhoven.
Zeist	„	Baarn.
Idem	„	Bunnik.
Idem	„	Odijk.
Idem	„	Soest.

FRIESLAND.

Baarderadeel	en	Hennaarderadeel
Dantumadeel	„	Dokkum.
Franekeradeel	„	Hennaarderadeel.
Haskerland	„	Utingeradeel.
Heerenveen	„	Ængwirden en Haskerland.
Leeuwarden	„	Menaldumadeel.
Utingeradeel	„	Doniawerstal.
Idem	„	Smallingerland.

OVERIJSSEL.

Almelo (Stad-)	en	Almelo. (Ambt-)
Avereest	„	Ommen. (Stad-)
Idem	„	Ommen. (Ambt)
Blokzijl	„	Vollenhove. (Ambt)
Borne	„	Hengelo.
Idem	„	Weerselo.
Idem	„	Tubbergen.
Borne	„	Delden. (Ambt-)
Dalfsen	„	Zwollerkerspel.
Idem	„	Ommen. (Ambt-)
Idem	en	Nieuwleusen.
Idem	„	Heino.
Delden (Stad-)	„	Delden. (Ambt-)
Delden (Ambt-)	„	Haaksbergen.
Deventer	„	Voorst.
Genemuiden	„	Zwollerkerspel.
Haaksbergen	„	Hengelo.
Heino	„	Zwollerkerspel.
Hellendoorn	„	Holten
Idem	„	Wierden.
IJsselmuiden	„	Zwollerkerspel.
Markelo	„	Borculo.
Nieuwleusen	„	Ommen. (Ambt-)
Idem	„	Staphorst.
Ommen (Stad-)	„	Ommen. (Ambt-)
Ootmarsum	„	Tubbergen.
Vollenhoven (Stad)	„	Vollenhove. (Ambt-)
Zalk en Veecaten	„	Zwollerkerspel.

GRONINGEN.

Adorp	en	Hoogkerk.
Aduard	„	Adorp, Beerta en Wedde.
Bellingwolde	„	Beerta en Wedde.
Grijpskerk	„	Zuidhorn.
Idem	„	Oldekerk.
Kantens	„	Bedum.
Leek	„	Zuidhorn.
Idem	„	Oldekerk.
Loppersum	„	Stedum.
Idem	„	Slochteren.
Nieuweschans	„	Beerta.
Uithuizermeeden	„	't Zandt.
Idem	„	Uithuizen.
Vlagtwedde	„	Odoorn.
Idem	„	Bellingwolde.
Wildervank en Onstwedde	„	Gasselte, Gieten en Anlo.
't Zandt	„	Stedum.

DRENTHE.

Anlo, Gieten en Odoorn	en	Wildervank.
Borgen en Zweelo	„	Rolde en Westerbork.
Emmen	„	Schoonebeek.
Hoogeveen	„	Oosterhesselen.
Idem	„	Zuidwolde.
Norg	„	Roden
Odoorn	„	Vlagtwedde.
Sleen	„	Odoorn.
Zuidwolde	„	de Wijk.

LIMBURG.

Berg en Terblijt	en	Valkenberg.
Cadier en Keer	„	Gronsveld.
Idem	„	Bemelen.
Echt	„	Montfort.
Grathem	„	Hunsel.
Grevenbicht	„	Obbicht en Papenhoven.
Helden	„	Deurne en Liessel.
Heythuizen	„	Nederweert.
Horst	„	Deurne en Liessel.
Hulsberg	„	Valkenberg.
Nederweert	„	Weert.
Oud-Valkenburg	„	Wijlre.
Schin op Geulle	„	Valkenberg.
Stramproy	„	Weert.
Wijlre	„	Bemelen.

Aan het einde van 1902 werd in 816 gemeenten herhalingsonderwijs gegeven. Onder die gemeenten waren er ook nu nog, die bij sommige harer scholen de avondklassen hadden behouden.

Behalve deze trof men in 21 gemeenten uitsluitend de oude avondscholen aan. Het volgende overzicht levert de cijfers voor iedere provincie afzonderlijk.

Provinciën.	Aantal gemeenten met:	
	Avondscholen.	Herhalingsonderwijs.
Noordbrabant	7	118
Gelderland	2	98
Zuidholland	6	136
Noordholland	—	127
Zeeland	—	88
Utrecht	1	47
Friesland	—	43
Overijssel	5	52
Groningen	—	57
Drenthe	—	34
Limburg	—	16
Totaal . .	21	816

Het aantal gemeenten waar herhalingsonderwijs wordt gegeven is in 1902 toegenomen met 292.

In de volgende tabel zijn de 1528 niet door gemeenten gesubsidieerde bijzondere scholen naar haar verschillenden aard gesplitst. Evenals in vorige verslagen zijn ook nu weder de scholen, gehouden voor rekening van het hoofd, gerangschikt onder de Protestantsche, Roomsch-Katholieke en Israëlietische scholen, naar gelang van het kerkgenootschap, waartoe de hoofden dier scholen behooren.

Provinciën.	Diaconie- en weeshuisscholen.			Scholen van kerkelijke gemeenten, instellingen of vereenigingen.			Scholen voor rekening van het hoofd der school.			Scholen niet in de vorige rubrieken begrepen.	Totaal.
	Protestantsche.	Roomsch-Katholieke.	Israëlietische.	Protestantsche.	Roomsch-Katholieke.	Israëlietische.	Protestantsche.	Roomsch-Katholieke.	Israëlietische.		
Noordbrabant .	1	6	—	21	158	—	—	22	—	6	214
Gelderland . .	1	4	—	90	74	—	20	5	—	7	201
Zuidholland . .	15	10	—	148	107	—	29	4	—	15	328
Noordholland .	16	5	2	80	80	1	30	4	2	11	231
Zeeland . . .	—	—	—	34	15	—	2	—	—	—	51
Utrecht . . .	5	—	—	43	34	—	13	13	—	2	110
Friesland . . .	2	2	—	125	13	—	1	—	—	—	143
Overijssel . . .	—	—	—	32	25	—	1	—	—	4	62
Groningen . .	—	2	—	57	7	—	2	—	—	1	69
Drenthe . . .	—	—	—	15	—	—	1	—	—	—	16
Limburg . . .	—	7	—	2	91	—	—	2	—	1	103
Totaal in 1902	40	36	2	647	604	1	99	50	2	47	1528
„ „ 1901	41	30	2	634	581	1	116	34	3	46	1488
Vermeerdering	— 1	6	—	13	23	—	— 17	16	— 1	1	40

De niet door gemeenten gesubsidieerde bijzondere scholen bestonden aan het einde van 1902 uit 78 diaconie- en weeshuisscholen, 1252 scholen van kerkelijke gemeenten, instellingen of vereenigingen (647 Protestantsche, 604 Roomsch-Katholieke en 1 Israëlitische), 151 die voor rekening van de hoofden gehouden werden en 47, die niet onder eene dezer rubrieken waren te rangschikken.

§ 4. SCHOOLLOKALEN, SCHOOLMEUBELEN EN LEERMIDDELEN.

Het volgend overzicht bevat de gewone jaarlijksche opgaven betreffende den bouw en de verbetering van de schoollokalen.

PROVINCIËN.	Nieuw gebouwde lokalen.		Lokalen in aanbouw. *a*)		Vergroote of verbeterde lokalen.		Lokalen die verbetering eischten. *b*)		Plannen, aanhangig tot verbetering of geheele vernieuwing.		Afgekeurde lokalen.	*Toelichtingen.*
	Openbare.	Bijz.	Openbare.	Bijz.	Openbare.	Bijz.	Openbare.	Bijzondere.	Openbare.	Bijzondere.		
Noordbrabant . . .	4	12	8	4	11	11	30	9	18	4	1	*a*) In deze kolom komen enkel de in aanbouw zijnde *nieuwe* lokalen voor.
Gelderland	7	11	6	2	13	9	37	5	24	1	—	
Zuidholland	10	11	14	7	13	16	44	25	34	7	—	*b*) Onder de cijfers in deze kolom zijn begrepen die betreffende lokalen voor welker verbetering of geheele vernieuwing plannen aanhangig waren.
Noordholland	15	17	13	6	11	19	28	10	28	5	—	
Zeeland	4	2	5	2	1	5	13	2	7	1	—	
Utrecht	4	6	3	1	11	7	4	4	5	4	—	
Friesland	2	10	9	—	10	7	7	3	1	4	—	
Overijssel	12	6	7	—	3	3	21	—	10	—	—	
Groningen	5	6	—	1	15	42	3	1	2	1	—	
Drenthe	5	3	9	3	—	—	24	2	16	—	—	
Limburg	5	7	2	5	12	6	31	11	18	7	—	
Totaal in 1902 .	73	91	76	31	100	125	242	72	163	34	1	
„ „ 1901 .	64	38	53	30	100	36	234	111	149	62	—	

Uit vorenstaand overzicht blijkt, dat er in 1902 164 nieuwe lokalen werden gebouwd. In 1901 was dit aantal 102.

Het aantal nieuwe lokalen in aanbouw bedroeg in 1902 107, dat is 24 meer dan het vorige jaar.

225 lokalen werden vergroot of verbeterd; in 1901 was dit aantal 136.

Het aantal lokalen, die verbetering eischten, bedroeg in 1902 314, tegen 345 in het vorige jaar.

In 1902 waren plannen aanhangig tot verbetering of geheele vernieuwing van 197 lokalen; in 1901 was dit aantal 211.

Afgekeurd werd de openbare lagere school te Babyloniënbroek, gemeente Meeuwen. Deze school werd in 1902 door eene nieuwe vervangen.

In 1902 is veel gedaan voor noodzakelijke uitbreiding en verbetering van schoollokalen.

Volgens de diensaangaande ontvangen berichten valt echter aan tal van openbare lagere scholen, voornamelijk in de provinciën Noordbrabant en Limburg, nog veel te verbeteren, zoowel wat de inrichting als de ruimte betreft, en zoude de bijbouw van nieuwe scholen en de verbetering van de bestaande over het algemeen te langzaam gaan.

In vele scholen bestaat gebrek aan ruimte tot berging van kleedingstukken.

Het onderhoud der scholen liet hier en daar veel te wenschen over.

Ook over het niet behoorlijk reinigen van de lokalen werden klachten vernomen. Door vele gemeentebesturen wordt hieraan te weinig ten koste gelegd. Als een voorbeeld daarvan wordt medegedeeld, dat in de provincie Drenthe gemeentebesturen zijn, die de wekelijksche schoonmaak aan het hoofd der school opdragen tegen eene vergoeding van f 5 's jaars.

De schoolmeubelen en de leermiddelen waren over het algemeen voldoende.

Het in voldoende mate aanwezig zijn van leermiddelen voor het vak „kennis der natuur" scheen hier en daar echter nog veel te wenschen over te laten.

§ 5. SUBSIDIEN VAN HET RIJK KRACHTENS ART. 49 DER WET.

De beide volgende overzichten bevatten de subsidiën in de gewone en buitengewone kosten van het openbaar lager onderwijs, krachtens art. 49 der wet door het Rijk verleend.

Onder de buitengewone kosten van het lager onderwijs worden hier verstaan de uitgaven voor den bouw van nieuwe of verbouw van bestaande schoollokalen en onderwijzerswoningen en de aanschaffing van schoolmeubelen voor de nieuwe lokalen.

Subsidiën in de gewone kosten.

Provinciën.	Gemeenten.	Bedrag van het subsidie.	Totaal bedrag per provincie.
Noordbrabant.	Meeuwen c. a.	f 500	
	Veen	600	
			f 1 100
Gelderland	Angerlo	f 800	
	Epe	6 500	
	Gameren	750	
	Harderwijk	1 000	
	Heerde	1 000	
			10 050
Zuidholland	Abbenbroek	f 500	
	Brielle	1 500	
	Goedereede	1 000	
	's Gravendeel	1 000	
	Heerjansdam	600	
	Hellevoetsluis	3 500	
	Herkingen	750	
	Hoogvliet	500	
	Kedichem	350	
	Maasdam	1 400	
	Melissant	1 150	
	Middelharnis	5 800	
	Monster	500	
	Nieuw-Beijerland	1 400	
	Piershil	800	
	Puttershoek	500	
	Stad aan 't Haringvliet	3 200	
	Stellendam	1 600	
	Westmaas	600	
	Zwartewaal	1 800	
			28 450
Noordholland	Edam	f 6 500	
	Egmond aan Zee	5 000	
	Graft	200	
	Kwadijk	150	
	Landsmeer	1 600	
	Middelie	570	
	Oudendijk	625	
Noordholland	Petten	f 1 800	
	Ransdorp	500	
	Spaarndam	1 150	
	Terschelling	4 500	
	Texel	4 350	
	Urk	5 800	
	Vlieland	2 775	
	Warder	175	
	Westzaan	1 100	
			f 36 795
Zeeland	Burgh	f 675	
	Clinge	1 800	
	Driewegen	300	
	Ellewoutsdijk	500	
	Hengstdijk	430	
	Hoofdplaat	400	
	Kapelle	2 400	
	Koewacht	2 000	
	Krabbendijke	800	
	Nisse	800	
	Ossenisse	750	
	Oudelande	500	
	Overslag	200	
	Philippine	450	
	St. Philipsland	400	
	Rilland-Bath	850	
	Schore	1 115	
	Serooskerke (Schouwen)	200	
	Veere	900	
	Waarde	275	
	Zuiddorpe	635	
			f 16 380
Friesland	Ameland	f 800	
	Baarderadeel	6 000	
	Dokkum	3 000	
	Hindeloopen	150	
	Ooststellingwerf	10 000	

Provinciën.	Gemeenten.	Bedrag van het subsidie.	Totaal bedrag per provincie.
Friesland . .	Rauwerderhem . . .	f 1 000	
	Schiermonnikoog. . .	750	
	Weststellingwerf. . .	8 000	
			f 29 700
Overijssel . .	Giethoorn	f 1 000	
	Grafhorst	300	
	Kuinre	600	
	Oldemarkt	850	
	Tubbergen	3 500	
	Wanneperveen . . .	800	
			7 050
Groningen . .	Marum	f 4 000	
			4 000
Drenthe . . .	Beilen.	f 2 500	
	Coevorden	2 000	
	Emmen	10 000	
	Odoorn	3 000	
	Sleen	1 200	
	Smilde	3 000	
			f 21 700
Limburg. . .	Baexem	f 200	
	Mesch.	500	
	Slenaken.	300	
			1 000
Totaal der subsidiën in de gewone kosten in 1902 . .			f 156 225

Subsidiën in de buitengewone kosten.

Provinciën.	Gemeenten.	Totaal bedrag der kosten.	Vergoeding volgens art. 45 der wet.	Subsidie volgens art. 49 der wet.	Bedrag van hetgeen ten laste van de gemeente is gebleven.
Noordbrabant.	Alem c. a.	f 14 090,75	f 2 005,09	f 9 700,00	f 2 385,66
	Dongen	5 493,00	1 182,50	2 750,00	1 560,50
	Meeuwen c. a.	16 665,00	2 090,00	13 500,00	1 075,00
Gelderland	Epe	28 453,00	5 256,25	18 200,00	4 996,75
	Harderwijk.	17 460,00	4 015,00	13 400,00	45,00
	Hengelo	4 396,00	—	840,00	3 556,00
Zuidholland	Ammerstol	8 210,00	1 946,50	2 920,00	3 343,50
	Heinkenszand.	6 000,00	1 307,00	4 675,00	18,00
Noordholland	Warder	5 960,00	1 315,00	4 600,00	45,00
Zeeland	Burgh	2 393,00	—	2 200,00	193,00
	Clinge	4 206,00	900,00	3 300,00	6,00
Utrecht	Leusden.	3 522,00	775,00	2 725,00	22,00
Friesland	Barradeel	8 024,00	1 814,75	5 445,00	764,25
	Hindeloopen	4 909,00	—	4 850,00	59,00
	Weststellingwerf.	4 756,00	—	4 750,00	6,00
	Idem	6 014,00	1 316,75	4 650,00	47,25
	Wonseradeel	25 756,88	4 461,00	12 880,00	8 415,88
Overijssel	Denekamp	5 639,00	1 175,00	2 475,00	1 989,00
	Grafhorst	18 207,00	4 200,00	12 140,00	1 867,00
	Holten	8 705,00	1 037,50	4 780,00	2 887,50
	Steenwijkerwold	5 173,00	—	2 070,00	3 103,00
Drenthe	Borger	15 878,00	2 421,00	11 975,00	1 482,00
	Odoorn	13 447,00	1 857,00	9 000,00	2 590,00
	Roden	18 300,00	2 587,50	12 740,00	2 972,50
	Ruinen	4 380,00	945,25	2 640,00	794,75
Limburg.	Broeksittard	13 365,50	2 575,62[1]	7 150,00	3 639,87[1]
	Ulestraten	8 007,48	1 621,25	2 130,00	4 256,23
	Weert	28 150,00	6 130,00	7 780,00	14 240,00
Totaal der subsidiën in de buitengewone kosten in 1902 . .				f 186 265,00	

Verzameling der subsidiën in de gewone en in de buitengewone kosten:

Provinciën.	Subsidiën in de gewone kosten.	Subsidiën in de buitengewone kosten.	Totaal.
Noordbrabant . . .	f 1 100,00	f 25 950,00	f 27 050,00
Gelderland	10 050,00	32 440,00	42 490,00
Zuidholland	28 450,00	7 595,00	36 045,00
Noordholland . . .	36 795,00	4 600,00	41 395,00
Zeeland	16 380,00	5 500,00	21 880,00
Utrecht	—	2 725,00	2 725,00
Friesland	29 700,00	32 575,00	62 275,00
Overijssel	7 050,00	21 465,00	28 515,00
Groningen	4 000,00	—	4 000,00
Drenthe	21 700,00	36 355,00	58 055,00
Limburg	1 000,00	17 060,00	18 060,00
Totaal . .	f 156 225,00	f 186 265,00	f 342 490,00
Totaal in 1901 . .	143 600,00	155 095,00	298 695,00

Uit de vorenstaande tabel der subsidiën in de gewone kosten blijkt, dat aan de navolgende gemeenten, die in 1901 geen subsidie genoten, in 1902 eene bijdrage werd verleend:

Gelderland: Heerde;

Zuidholland: 's Gravendeel, Puttershoek;

Zeeland: Hoofdplaat, Ossenisse;

Drenthe: Odoorn, Sleen;

Limburg: Baexem.

Daarentegen genoten de volgende in 1901 gesubsidieerde gemeenten in 1902 geen subsidie:

Noordbrabant: Putte, Soerendonk c. a.:

Gelderland: Scherpenzeel;

Zuidholland: Schelluinen;

Zeeland: Noordwelle, Scherpenisse.

De volgende gemeenten genoten over 1902 in de gewone kosten *meer* aan subsidie dan in 1901 het bedrag achter hare namen vermeld:

Zuidholland: Herkingen f 350, Hoogvliet f 200, Nieuw-Beijerland f 200, Westmaas f 150;

Noordholland: Edam f 750, Petten f 100, Spaarndam f 50, Terschelling f 300, Urk f 100;

Zeeland: Hengstdijk f 105, Krabbendijke f 300, Philippine f 200, Rilland-Bath f 50, Schore f 115, Waarde f 75, Zuiddorpe f 175;

Friesland: Ameland f 50, Baarderadeel f 2,000, Ooststellingwerf f 1,500, Schiermonnikoog f 50;

Overijssel: Grafhorst f 100, Oldemarkt f 50, Tubbergen f 825, Wanneperveen f 300;

Groningen: Marum f 500;

Drenthe: Beilen f 500, Emmen f 4,000, Smilde f 400;

Limburg: Mesch f 230, Slenaken f 100.

Minder dan over 1901 werd toegekend aan de volgende gemeenten.

Gelderland: Epe f 900;

Zuidholland: Brielle f 200, Goedereede f 500. Hellevoetsluis f 400, Kedichem f 250, Maasdam f 1000, Melissant f 50, Middelharnis f 200, Monster f 500, Piershil f 100;

Noordholland: Graft f 200, Kwadijk f 100, Middelie f 30, Ondendijk f 75, Ransdorp f 100, Texel f 650, Vlieland f 75, Warder f 75;

Zeeland: Burgh f 225, Clinge f 150, Driewegen f 100, Ellewoutsdijk f 350, Kapelle f 525, Nisse f 200, Oudelande f 100, Overslag f 220;

Friesland: Hindeloopen f 250.

Aan gewone subsidiën werd in het geheel f 12 625 meer uitgegeven dan in het vorige jaar.

Ten aanzien van de subsidiën in de buitengewone kosten is in vergelijking met 1901 op eene vermeerdering met f 31 170 te wijzen.

Evenals in het vorige jaar werd te dezer zake in de provincie Groningen niets bijgedragen.

Terwijl in 1901 in de provinciën Zuidholland, Utrecht en Overijssel geen subsidie werd toegekend, werd in 1902 in die provinciën f 7 595, f 2 725 en f 21 465 verleend.

In Noordbrabant, Gelderland, Zeeland, Friesland en Limburg werd respectievelijk f 15 090, f 29 440, f 860, f 26 375 en f 5 835 *meer*, en in Noordholland en Drenthe respectievelijk f 30 600 en f 47 615 *minder* verleend dan in 1901.

De uitgaven wegens de toepassing van art. 49 der wet op het lager onderwijs bedroegen in totaal f 43 795 *meer* dan in 1901.

§ 6. LEERLINGEN.

De volgende tabel wijst het getal leerlingen aan, die op 15 Januari 1903 tot de dagschool behoorden.

GETAL LEERLINGEN die op 15 Januari 19

PROVINCIËN.	Openbare scholen.					Door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.				
	Beneden 6 jaar.	Van 6, 7 en 8 jaar.	Van 9, 10 en 11 jaar.	Boven 12 jaar.	Totaal.	Beneden 6 jaar.	Van 6, 7 en 8 jaar.	Van 9, 10 en 11 jaar.	Boven 12 jaar.	Totaal.
JONGENS.										
Noordbrabant.	142	11 253	11 960	4 625	27 980	—	—	—	—	—
Gelderland	168	13 179	13 967	6 349	33 681	—	—	1	22	23
Zuidholland	221	23 559	26 377	11 923	62 080	—	—	1	24	25
Noordholland	2 916	24 062	24 754	11 336	63 068	—	—	—	—	—
Zeeland	83	6 130	6 000	3 115	15 328	—	—	—	—	—
Utrecht	102	4 858	5 085	2 195	12 240	—	—	—	—	—
Friesland	705	7 765	7 793	3 912	20 175	—	—	—	—	—
Overijssel	458	9 395	9 135	3 768	22 756	—	—	—	—	—
Groningen	988	8 027	8 060	3 803	20 878	—	—	—	—	—
Drenthe	506	4 714	4 673	1 980	11 873	—	—	—	—	—
Limburg.	26	6 967	7 635	3 057	17 685	—	—	—	—	—
Totaal . . .	6 315	119 927	125 439	56 063	307 744	—	—	2	46	48
Op 15 Januari 1902 . . .	6 243	117 974	122 093	56 449	302 759	—	—	2	62	64
Vermeerdering . . .	72	1 953	3 346	— 386	4 985	—	—	—	— 16	— 16
MEISJES.										
Noordbrabant.	102	3 941	3 942	1 462	9 447	—	—	—	—	—
Gelderland	142	10 800	11 331	4 189	26 462	—	—	1	34	35
Zuidholland	220	22 078	25 069	10 021	57 388	—	—	—	12	12
Noordholland	2 601	21 691	22 578	9 706	56 576	—	12	18	55	85
Zeeland	84	5 497	5 517	2 134	13 232	—	—	—	—	—
Utrecht	95	4 129	4 493	1 716	10 433	—	—	—	—	—
Friesland	677	7 458	7 491	3 193	18 819	—	—	—	—	—
Overijssel	448	8 716	8 293	2 568	20 025	—	—	5	72	77
Groningen	942	8 115	7 738	2 992	19 787	—	—	—	—	—
Drenthe	504	4 525	4 364	1 546	10 939	—	—	—	—	—
Limburg	7	3 605	4 008	1 369	8 989	—	101	110	39	250
Totaal . . .	5 822	100 555	104 824	40 896	252 097	—	113	134	212	459
Op 15 Januari 1902 . . .	5 810	99 726	102 092	40 451	248 079	—	109	128	264	501
Vermeerdering . . .	12	829	2 732	445	4 018	—	4	6	— 52	— 42

1903 tot de dagschool behoorden, aan de

Niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.					Alle lagere scholen te zamen.					Bevolking op 1 Jan. 1903.	Verhouding van het aantal schoolgaande jongens en meisjes tot de bevolking, in percenten.	
Beneden 6 jaar.	Van 6, 7 en 8 jaar.	Van 9, 10 en 11 jaar.	Boven 12 jaar.	Totaal.	Beneden 6 jaar.	Van 6, 7 en 8 jaar.	Van 9, 10 en 11 jaar.	Boven 12 jaar.	Totaal.		1903.	1902.
										MANNEN.		
207	4 937	4 973	2 311	12 428	349	16 190	16 933	6 936	40 408	287 687	14.05	14.08
157	4 281	4 581	2 395	11 414	325	17 478	18 549	8 766	45 118	297 427	15.17	15.10
318	12 952	13 248	5 889	32 407	539	36 511	39 626	17 836	91 512	589 157	16.04	15.88
444	7 271	8 308	4 459	20 482	3 360	31 333	33 062	15 795	83 550	494 991	16.88	16.79
25	1 141	1 140	577	2 883	108	7 271	7 140	3 692	18 211	109 829	16.58	16.73
63	3 087	3 395	1 613	8 158	165	7 945	8 480	3 808	20 398	129 945	15.70	15.55
335	3 357	3 125	1 208	8 025	1 040	11 122	10 918	5 120	28 200	174 419	16.17	16.26
112	2 188	2 149	1 478	5 927	570	11 583	11 284	5 246	28 683	177 715	16.14	15.93
308	2 057	1 943	836	5 144	1 296	10 084	10 003	4 639	26 022	152 951	17.01	17.11
84	524	483	187	1 278	590	5 238	5 156	2 167	13 151	82 306	15.98	15.75
28	1 419	1 621	917	3 985	54	8 386	9 256	3 974	21 670	151 023	14.35	14.28
2 081	43 214	44 966	21 870	112 131	8 396	163 141	170 407	77 979	419 923	2 647 450	15.86	15.77
1 986	41 243	43 690	21 482	108 401	8 229	159 217	165 785	77 993	411 224			
95	1 971	1 276	388	3 730	167	3 924	4 622	— 14	8 699			
										VROUWEN.		
296	11 497	12 865	4 675	29 333	398	15 438	16 807	6 137	38 780	286 771	13.52	13.53
120	6 241	6 694	2 838	15 893	262	17 041	18 026	7 061	42 390	291 859	14.52	14.40
321	13 273	14 576	5 050	33 220	541	35 351	39 645	15 083	90 620	627 542	14.44	14.21
356	8 901	10 024	4 057	23 338	2 957	30 604	32 620	13 818	79 999	525 129	15.23	15.11
29	1 542	1 563	547	3 681	113	7 039	7 080	2 681	16 913	112 128	15.08	15.12
68	3 621	3 942	1 485	9 116	163	7 750	8 435	3 201	19 549	133 815	14.61	14.44
337	3 318	3 129	821	7 605	1 014	10 776	10 620	4 014	26 424	173 547	15.23	15.23
99	2 595	2 541	1 254	6 489	547	11 311	10 839	3 894	26 591	172 072	15.45	15.21
264	2 016	1 864	624	4 768	1 206	10 131	9 602	3 616	24 555	156 271	15.71	15.70
88	502	475	122	1 187	592	5 027	4 839	1 668	12 126	74 024	16.38	16.22
59	4 535	4 951	3 169	12 714	66	8 241	9 069	4 577	21 953	146 582	14.98	14.84
2 037	58 041	62 624	24 642	147 344	7 859	158 709	167 582	65 750	399 900	2 699 740	14.81	14.70
1 956	55 631	60 486	24 113	142 186	7 766	155 466	162 706	64 428	390 766			
81	2 410	2 138	529	5 158	93	3 243	4 876	922	9 134			

Het aantal dagscholieren nam in 1902 toe met 17 833, tegen 46 997 in 1901.

De openbare scholen namen toe met 9003 leerlingen, tegen 31 702 in 1901, terwijl de niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen toenamen met 8888 tegen 15 383 in 1901.

De van gemeentewege gesubsidieerde bijzondere scholen namen af met 58 tegen 88 in het vorige jaar.

Bij de openbare scholen en bij de niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen is, zoowel bij jongens als bij meisjes, voor elke leeftijdsgroep, vermeerdering waar te nemen, uitgezonderd voor die van jongens boven 12 jaar aan de openbare scholen, welke vermindering aanwijst.

Aan de van gemeentewege gesubsidieerde bijzondere scholen vond de vermindering uitsluitend plaats bij jongens en meisjes boven 12 jaar. Het aantal jongens van 9, 10 en 11 jaar bleef onveranderd en het getal der meisjes van 6 tot 11 jaar onderging eene kleine vermeerdering.

15,86 pct. van de mannelijke en 14,81 pct. van de vrouwelijke bevolking bezocht de school, tegen 15,77 pct. en 14,70 pct. in 1902.

Ten einde het aantal kinderen van 7 tot beneden 13 jaar, in elke provincie en in het Rijk wonende, te kunnen vergelijken met dat van hen die op dien leeftijd onderwijs genoten, moeten van de cijfers van elke provincie worden afgetrokken de kinderen schoolgaande in de provincie, doch behoorende tot de bevolking eener andere provincie of van een ander Rijk, bijgeteld de kinderen behoorende tot de bevolking der provincie, doch schoolgaande in eene andere provincie of in een ander Rijk.

De volgende staat geeft van de uitkomst van deze berekening een overzicht.

Aantal kinderen van 7 tot beneden 13 jaar, die op 15 Januari 1903 schoolonderwijs genoten en wonende in de:

Provinciën.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
Noordbrabant	33 326	32 696	66 022
Gelderland	36 426	34 928	71 354
Zuidholland	76 938	75 390	152 328
Noordholland	64 080	63 046	127 126
Zeeland	14 337	14 105	28 442
Utrecht	16 615	16 227	32 842
Friesland	21 685	20 837	42 522
Overijssel	22 222	21 697	43 919
Groningen	19 606	18 865	38 471
Drenthe	10 206	9 520	19 726
Limburg	18 146	17 550	35 696
Het Rijk	333 587	324 861	658 448

Het aantal kinderen, die op den leeftijd van 7 tot beneden 13 jaar, op 15 Januari 1903 huisonderwijs genoten, blijkt uit het volgende overzicht.

Provinciën.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
Noordbrabant	17	14	31
Gelderland	15	35	50
Zuidholland	28	66	94
Noordholland	22	32	54
Zeeland	11	18	29
Utrecht	14	49	63
Friesland	2	4	6
Overijssel	18	10	28
Groningen	3	3	6
Drenthe	1	1	2
Limburg	11	34	45
Totaal.	142	266	408

Telt men beide staten te zamen dan verkrijgt men het aantal kinderen van 7 tot beneden 13 jaar, die op 15 Januari 1903 lager onderwijs genoten. Het getal kinderen van denzelfden leeftijd, op dat tijdstip in het Rijk wonende, benevens dat van hen, die op 15 Januari 1903 geen lager onderwijs genoten, blijkt uit de volgende tabel.

PROVINCIEN.	Getal kinderen op 15 Januari 1903			Getal kinderen die op 15 Januari 1903 lager onderwijs genoten			Getal kinderen die op 15 Januari 1903 geen lager onderwijs genoten			Van de 10000 jongens (meisjes) genoten op 15 Januari 1903 geen lager onderwijs		
	van 7 tot beneden 13 jaar.			van 7 tot beneden 13 jaar			van 7 tot beneden 13 jaar			van 7 tot beneden 13 jaar		
	jongens.	meisjes.	totaal.	jongens.	meisjes.	totaal.	jongens.	meisjes.	totaal.	jongens.	meisjes.	totaal.
Noordbrabant	34 999	34 871	69 870	33 343	32 710	66 053	1 656	2 161	3 817	473	620	546
Gelderland	38 109	37 514	75 423	36 441	34 963	71 404	1 668	2 351	4 019	437	630	533
Zuidholland	81 392	80 936	162 328	76 966	75 456	152 422	4 426	5 480	9 906	544	677	610
Noordholland	67 004	66 509	133 513	64 102	63 078	127 180	2 902	3 431	6 333	433	516	474
Zeeland	14 899	14 978	29 877	14 348	14 123	28 471	551	855	1 406	370	571	471
Utrecht	17 480	17 410	34 890	16 629	16 276	32 905	851	1 134	1 985	487	651	569
Friesland	22 678	22 120	44 798	21 687	20 841	42 528	991	1 279	2 270	437	578	507
Overijssel	23 236	22 741	45 977	22 240	21 707	43 947	996	1 034	2 030	429	455	442
Groningen	20 504	19 942	40 446	19 609	18 868	38 477	895	1 074	1 969	437	539	487
Drenthe	10 854	10 260	21 114	10 207	9 521	19 728	647	739	1 386	596	720	656
Limburg	19 274	18 753	38 027	18 157	17 584	35 741	1 117	1 169	2 286	580	623	601
Totaal op 15 Januari 1903	350 429	345 834	696 263	333 729	325 127	658 856	16 700	20 707	37 407	470	599	537
Totaal op 15 Januari 1902	342 965	339 948	682 913	328 116	318 477	646 593	14 849	21 471	36 320	433	631	532

In de volgende tabel is het aantal der dagscholieren vermeld die tevens de avondschool bezochten, vergeleken met dat bij den aanvang van 1902.

GETAL der dagscholieren die tevens de avondschool bezochten op 15 Januari 1903.

PROVINCIEN.	Aan de openbare scholen.		Aan de door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.		Aan de niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.		Aan alle lagere scholen te zamen.	
	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens	Meisjes.
Noordbrabant	373	32	—	—	693	177	1 066	209
Gelderland	216	73	—	—	268	58	484	131
Zuidholland	151	312	—	—	407	121	558	433
Noordholland	10 435	10 352	—	—	350	384	10 785	10 736
Zeeland	182	189	—	—	33	2	215	191
Utrecht	30	2	—	—	94	14	124	16
Friesland	232	283	—	—	278	163	510	446
Overijssel	107	37	—	—	183	9	290	46
Groningen	—	—	—	—	67	—	67	—
Drenthe	—	—	—	—	51	1	51	1
Limburg	67	8	—	—	113	78	180	86
Totaal	11 793	11 288	—	—	2 537	1 007	14 330	12 295
Op 15 Januari 1902	12 636	11 233	—	—	2 832	1 375	15 463	12 608
Vermeerdering	— 843	55	—	—	— 295	— 368	— 1 138	— 313

Hieruit blijkt, dat het bezoek der avondschool door leerlingen der dagschool, aan de openbare scholen is afgenomen voor de jongens en toegenomen voor de meisjes; aan de niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen is het zoowel voor de jongens als voor de meisjes afgenomen.

Het aantal dagscholieren, in 1902 kosteloos onderwezen, blijkt uit de volgende tabel.

GETAL der dagscholieren die kosteloos onderwijs ontvingen op 15 Januari 1903.

PROVINCIËN.	Aan de openbare scholen.		Aan de door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.		Aan de niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.		Aan alle lagere scholen te zamen.	
	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.
Noordbrabant	10 878	3 956	—	—	5 094	11 687	15 972	15 643
Gelderland	15 264	12 019	—	—	1 888	3 751	17 152	15 770
Zuidholland	26 689	24 682	—	—	5 768	6 001	32 457	30 683
Noordholland	34 158	30 320	—	—	4 410	5 471	38 568	35 791
Zeeland	8 000	6 842	—	—	251	583	8 251	7 425
Utrecht	4 150	3 595	—	—	1 653	2 452	5 803	6 047
Friesland	12 035	11 355	—	—	901	914	12 936	12 269
Overijssel	7 883	7 164	—	—	1 535	1 619	9 418	8 783
Groningen	13 252	12 734	—	—	378	386	13 630	13 120
Drenthe	4 591	4 195	—	—	6	4	4 597	4 199
Limburg	4 907	2 452	—	116	1 910	4 119	6 817	6 687
Totaal	141 807	119 314	—	116	23 794	36 987	165 601	156 417
Op 15 Januari 1902	141 811	117 795	1	115	23 822	35 490	165 634	153 400
Vermeerdering	— 4	1 519	— 1	1	— 28	1 497	— 33	3 017

Uit deze tabel blijkt, dat het aantal kosteloos schoolgaande kinderen bij de jongens afnam met 33 en bij de meisjes toenam met 3017.

Uit de volgende tabel blijkt het aantal leerlingen die op 15 Januari 1903 uitsluitend de avondschool bezochten, vergeleken met dat bij den aanvang van 1902.

GETAL der leerlingen die uitsluitend de avondschool bezochten op 15 Januari 1903.

PROVINCIËN.	Aan de openbare scholen.		Aan de door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.		Aan de niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.		Aan alle scholen te zamen.	
	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.
Noordbrabant	147	15	—	—	10	—	157	15
Gelderland	37	7	—	—	45	35	82	42
Zuidholland	30	24	—	—	156	44	186	68
Noordholland	201	79	—	—	25	21	226	100
Zeeland	23	17	—	—	6	4	29	21
Utrecht	22	—	—	—	14	9	36	9
Friesland	28	5	—	—	7	7	35	12
Overijssel	111	30	—	—	81	6	192	36
Groningen	—	—	—	—	27	—	27	—
Drenthe	—	—	—	—	37	—	37	—
Limburg	—	—	—	—	63	36	63	36
Totaal	599	177	—	—	471	162	1 070	389
Op 15 Januari 1902	943	305	—	—	628	267	1 571	572
Vermeerdering	— 344	— 128	—	—	— 157	— 105	— 501	— 233

Uit deze tabel blijkt, dat het aantal van hen die uitsluitend de avondschool bezoeken, is afgenomen, zoowel voor jongens als meisjes, aan de openbare en aan de niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.

GETAL der leerlingen die het herhalingsonderwijs volgden op 15 Januari 1903.

PROVINCIEN.	Aan de openbare scholen.		Aan de door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.		Aan de niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.		Aan alle scholen te zamen.	
	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes
Noordbrabant	2 566	290	—	—	226	79	2 792	369
Gelderland	2 555	926	73	—	327	77	2 955	1 003
Zuidholland	2 365	1 341	32	13	439	208	2 836	1 562
Noordholland	3 591	2 482	177	57	727	297	4 495	2 836
Zeeland	948	286	—	—	96	4	1 044	290
Utrecht	957	529	—	—	118	37	1 075	566
Friesland	2 442	1 514	—	—	438	154	2 880	1 668
Overijssel	2 030	859	—	—	336	329	2 366	1 188
Groningen	2 340	1 275	—	—	288	55	2 628	1 330
Drenthe	1 636	596	—	—	—	—	1 636	596
Limburg	158	5	—	—	38	7	196	12
Totaal	21 588	10 103	282	70	3 033	1 247	24 903	11 420
Op 15 Januari 1902	12 209	4 244	298	67	1 987	884	14 494	5 195
Vermeerdering	9 379	5 859	— 16	3	1 046	363	10 409	6 225

Uit deze tabel blijkt, dat het aantal van hen, die op 15 Januari 1903 de herhalingsschool bezochten bij de jongens, aan de openbare en aan de niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen is toegenomen, en afgenomen aan de door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen; het aantal vrouwelijke leerlingen nam toe aan elke van deze drie soorten van scholen.

Statistiek van volstrekt leerverzuim van de kinderen van 6 tot en met 12 jaar bij den aanvang van 1901 en 1902.

Hoewel het niet volstrekt onmogelijk zoude zijn geweest voor de jaren 1901 en 1902 eene statistiek samen te stellen, waaruit voor elke gemeente het getal kinderen blijkt, dat zich volgens de bepalingen der Leerplichtwet aan volstrekt leerverzuim schuldig maakt, kan de Regeering zoodanige cijfers niet leveren.

Dit heeft verschillende oorzaken. Sedert de invoering van de Leerplichtwet is bij de Regeering het voornemen gerijpt om de zorg voor de bearbeiding van de statistiek van het leer- en schoolverzuim over te dragen aan de Centrale Commissie voor de Statistiek. Reeds daarom scheen het niet wenschelijk om gedurende de paar jaren, dat de statistiek nog aan het Departement zou worden bewerkt, vooruit te loopen op de tusschen den Minister en de Centrale Commissie overeen te komen nieuwe inrichting van deze statistiek. En dit te minder, waar elke verzameling van gegevens, die er op uit zoude zijn, de in den zin der wet leerplichtige kinderen af te scheiden van de jongeren en ouderen, met zich moest brengen meer administratief werk voor gemeentebesturen, schooltoezicht of onderwijzers. In verband ook met de toch al omvangrijke, en vooral in den eersten tijd ongewone en dus moeilijk vallende administratie der Leerplichtwet, meende de Regeering in dezen overgangstoestand het opleggen van elken meerderen nieuwen arbeid zooveel mogelijk te moeten vermijden.

Op grond van deze overwegingen is zij tot het besluit gekomen, het denkbeeld van eene statistiek omtrent het verzuim van de leerplichtige kinderen te laten varen en slechts zoodanig materieel te laten verwerken als zonder moeite te putten was uit de lijsten, die ingevolge de Leerplichtwet reeds voorhanden waren. In aansluiting aan den in art. 18 dier wet voorgeschreven staat is uitgegaan van de kinderen die, op 1 Januari 1901 en op 1 Januari 1902 in elke gemeente aanwezig, in den loop van het jaar den leeftijd van 7 tot 13 jaar zouden bereiken, m. a. w. de kinderen, die op deze datums in elke gemeente woonden en op die tijdstippen 6 jaar en ouder waren maar nog niet voluit 13 jaar. Deze groep omvat alzoo zeven leeftijdsjaren en is de hoofdgroep van hen die in de jaren vallen om lager onderwijs te genieten.

De Regeering heeft niet eene telling laten houden van de *schoolgaande* kinderen op 1 Januari, maar heeft gemeend, voor het doel dat zij zich stelde: het verkrijgen van een globaal overzicht, tot verderen grondslag te mogen nemen de voorhanden cijfers omtrent de schoolbevolking op 15 Januari.

Nog dient er op gewezen, dat opgegeven worden de kinderen voor wie *aanspraak is gemaakt* op vrijstelling van de leerverplichting, omdat de opgave van hen van wie bewezen was dat zij *vrijgesteld zijn* zeer veel arbeid en tijd zou hebben gekost.

De cijfers voor elke gemeente afzonderlijk heeft de Regeering gemeend niet te moeten publiceeren, omdat zij toch geen zuiver beeld zouden geven van het aantal kinderen van bovengenoemde leeftijdsgroep, dat *per gemeente* onderwijs genoot of daarvan verstoken was. Het feit toch, dat kinderen — en soms zeer vele — in eene andere gemeente schoolgaan dan waar zij wonen maakt, dat men van het volstrekte verzuim per gemeente eerst dan een juist cijfer verkrijgt, als men de elders schoolgaande leerlingen tusschen de verschillende gemeenten uitwisselt. Dit is een arbeid die, wil men van zuivere uitkomsten zeker zijn, zóóveel tijd en moeite kost, dat de Regeering zich verplicht heeft gezien, hem voor de genoemde jaren niet te mogen eischen. Intusschen, neemt men groote groepen van gemeenten bijeen, dan vervalt het bezwaar, omdat de verschillen elkander nagenoeg geheel opheffen. In het bijzonder voor elke provincie heeft de ondervinding geleerd, dat het verschil tusschen het aantal kinderen dat binnen het gewest schoolgaat en het aantal van hen die er als inwonenden eene school bezoeken slechts enkele tientallen bedraagt en dus op de massa veilig verwaarloosd mag worden. Ook bij de districten is dit naar alle waarschijnlijkheid het geval. Om deze reden zijn in het volgende overzicht de cijfers samengevat per provincie en per district.

PROVINCIËN.		2. Aantal kinderen op 1 Januari 1901/1902 in elke provincie, die op dien datum 6 jaar oud waren en ouder, maar nog niet voluit 13 jaar.		3. Aantal dezer kinderen die, blijkens tot ultimo Januari ingekomen opgaven, huisonderwijs genoten.		Aantal dier kinderen, voor wie tot ultimo Januari aanspraak is gemaakt op vrijstelling van leerverplichting (art. 7 der Leerplichtwet) op grond van: 4. bezoek inrichting hooger of middelbaar onderwijs.		5. overwegend bezwaar tegen het onderwijs.		6. geen plaatsing ondanks aanvrage.		7. niet aangebroken zijn van tijdstip toelating.		8. verbod wettelijk voorschrift.		9. ongeschiktheid tot schoolgaan.		Totaal. 10.	
		j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.
Noordbrabant	1901	38 786	38 844	21	23	19	—	21	72	15	20	47	20	9	2	49	43	160	157
	1902	*39 698*	*39 411*	*17*	*14*	*10*	*6*	*22*	*73*	*68*	*16*	*45*	*21*	*3*	*1*	*33*	*38*	*181*	*155*
Gelderland	1901	42 929	41 768	26	46	50	5	4	10	18	11	8	4	17	25	24	32	121	87
	1902	*43 368*	*42 631*	*33*	*45*	*61*	*2*	*6*	*46*	*4*	*17*	*6*	*7*	*9*	*10*	*24*	*29*	*110*	*111*
Zuidholland	1901	90 989	90 948	49	86	1	1	19	25	7	9	49	51	62	71	15	38	153	195
	1902	*93 203*	*93 040*	*34*	*71*	—	—	*14*	*26*	*2*	*5*	*47*	*52*	*60*	*61*	*20*	*34*	*143*	*178*
Noordholland	1901	74 747	74 354	31	30	2	1	4	5	—	—	7	9	—	1	36	27	49	43
	1902	*75 787*	*75 874*	*23*	*31*	*3*	*5*	*2*	*6*	*3*	*6*	*13*	*9*	*6*	*2*	*46*	*33*	*73*	*61*
Zeeland	1901	17 046	16 978	14	16	2	1	43	143	1	5	7	13	55	59	13	18	121	239
	1902	*17 223*	*17 232*	*15*	*19*	*3*	—	*8*	*113*	*3*	*3*	*12*	*20*	*43*	*53*	*9*	*23*	*78*	*212*
Utrecht	1901	19 351	19 352	32	66	—	—	8	7	3	4	35	30	23	14	15	20	84	75
	1902	*19 727*	*19 754*	*35*	*71*	—	—	*2*	*2*	*7*	*10*	*35*	*41*	*24*	*20*	*13*	*17*	*81*	*90*
Friesland	1901	25 871	25 109	8	12	—	—	—	2	2	12	—	—	1	—	7	9	10	23
	1902	*25 976*	*25 373*	*9*	*7*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*11*	*7*	*11*	*7*
Overijssel	1901	25 943	25 253	14	16	—	—	1	7	—	—	53	77	2	2	20	8	76	94
	1902	*26 357*	*25 761*	*8*	*13*	—	—	*1*	*3*	*7*	*6*	*36*	*91*	*6*	*8*	*23*	*20*	*73*	*128*
Groningen	1901	23 440	22 445	3	4	2	—	17	15	4	2	—	—	—	1	16	13	39	31
	1902	*23 490*	*22 993*	*7*	*6*	—	—	—	—	*6*	*7*	—	—	—	—	*11*	*7*	*17*	*14*
Drenthe	1901	11 975	11 525	2	3	—	—	8	6	—	—	1	1	—	—	6	9	15	16
	1902	*12 282*	*11 766*	—	*1*	—	—	*5*	*4*	—	—	—	—	*3*	*1*	*4*	*9*	*12*	*14*
Limburg	1901	21 010	20 308	10	12	92	10	20	29	78	29	78	80	2	—	25	37	295	185
	1902	*21 590*	*20 807*	*12*	*17*	*99*	*3*	*20*	*25*	*10*	*6*	*105*	*135*	*2*	—	*24*	*36*	*260*	*205*
Totaal	1902	392 087	386 884	210	314	168	18	145	321	128	92	285	285	171	175	226	254	1 123	1 145
„	*1902*	*398 701*	*394 642*	*193*	*295*	*176*	*16*	*80*	*298*	*110*	*76*	*299*	*376*	*156*	*156*	*218*	*253*	*1 039*	*1 475*
DISTRICTEN.																			
's Hertogenbosch	1901	7 092	7 139	4	4	—	—	—	—	—	—	12	3	1	—	15	6	28	9
	1902	*7 201*	*7 231*	*3*	*2*	—	—	—	—	—	—	*17*	*3*	—	—	*3*	*5*	*20*	*8*
Breda	1901	12 628	12 678	4	5	10	—	—	—	11	12	—	—	2	1	18	11	41	24
	1902	*13 074*	*12 900*	*7*	*3*	*8*	*6*	—	—	*68*	*15*	—	—	—	—	*15*	*9*	*91*	*30*
Tilburg	1901	11 227	10 972	10	9	9	—	20	71	—	—	32	15	6	1	10	12	77	99
	1902	*11 493*	*11 086*	*4*	*5*	*2*	—	*20*	*72*	—	—	*26*	*16*	*3*	*1*	*9*	*11*	*60*	*100*
Eindhoven	1901	7 839	8 055	3	5	—	—	1	1	4	8	3	2	—	—	6	14	14	25
	1902	*7 930*	*8 194*	*3*	*4*	—	—	*2*	*1*	—	*1*	*2*	*2*	—	—	*6*	*13*	*10*	*17*
Arnhem	1901	16 772	16 541	16	16	—	—	—	5	17	10	—	—	7	6	1	3	25	24
	1902	*17 072*	*16 780*	*22*	*23*	—	—	*3*	*43*	*3*	*5*	—	—	*6*	*7*	*8*	*13*	*20*	*68*
Zutphen	1901	11 389	10 998	1	6	1	—	2	—	—	—	1	1	1	1	3	5	8	7
	1902	*11 563*	*11 469*	*2*	*6*	*1*	—	—	—	—	*11*	—	—	—	—	*1*	*3*	*2*	*14*
Tiel	1901	14 768	14 229	9	24	49	5	2	5	1	1	7	3	9	18	20	24	88	56
	1902	*14 733*	*14 682*	*9*	*16*	*60*	*2*	*3*	*3*	*1*	*1*	*6*	*7*	*3*	*3*	*15*	*13*	*88*	*29*
's Gravenhage	1901	28 330	28 406	14	32	—	1	—	1	—	—	1	—	5	9	7	4	13	15
	1902	*28 842*	*22 010*	*10*	*34*	—	—	—	—	—	—	—	—	6	5	*4*	*5*	*10*	*10*
Rotterdam	1901	34 959	34 881	19	36	—	—	—	—	1	1	—	—	22	27	—	2	23	30
	1902	*36 034*	*35 829*	*10*	*19*	—	—	*2*	*5*	—	*1*	—	—	*22*	*28*	*1*	—	*25*	*34*
Gouda	1901	12 659	12 547	13	13	—	—	2	6	6	8	1	1	13	10	4	19	26	44
	1902	*12 988*	*12 868*	*10*	*15*	—	—	*2*	*6*	—	*2*	—	*1*	*8*	*5*	*7*	*22*	*17*	*36*
Dordrecht	1901	15 041	15 114	3	5	1	—	17	18	—	—	47	50	22	25	4	13	91	106
	1902	*15 339*	*15 333*	*4*	*3*	—	—	*10*	*15*	*2*	*2*	*47*	*51*	*24*	*23*	*8*	*7*	*91*	*98*
Amsterdam	1901	43 875	43 848	16	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1902	*44 625*	*45 013*	*6*	*17*	*3*	*3*	—	—	—	—	*6*	*2*	*7*	*12*	*16*	*17*		
Haarlem	1901	19 197	18 981	7	15	2	—	3	5	—	—	4	1	—	1	28	16	37	23
	1902	*19 474*	*19 288*	*6*	*9*	—	—	*2*	*6*	*3*	*6*	*3*	*4*	—	—	*27*	*8*	*35*	*24*
Alkmaar	1901	11 675	11 525	8	5	—	1	1	—	—	—	3	8	—	—	8	11	12	20
	1902	*11 688*	*11 573*	*11*	*5*	—	*2*	—	—	—	—	*10*	*5*	—	—	*12*	*13*	*22*	*20*
Middelburg	1901	9 784	9 974	5	5	—	—	38	134	—	—	3	7	9	13	6	6	56	160
	1902	*9 926*	*10 215*	*4*	*5*	—	—	*7*	*107*	*1*	*1*	*8*	*12*	*10*	*11*	*3*	*10*	*29*	*141*
Goes	1901	7 262	7 004	9	11	2	1	5	9	1	5	4	6	46	46	7	12	65	79
	1902	*7 297*	*7 017*	*11*	*14*	*3*	—	*1*	*6*	*2*	*2*	*4*	*8*	*33*	*42*	*6*	*13*	*49*	*71*
Utrecht	1901	19 351	19 352	32	66	—	—	8	7	3	4	35	30	23	14	15	20	84	75
	1902	*19 727*	*19 754*	*35*	*71*	—	—	*2*	*2*	*7*	*10*	*35*	*41*	*24*	*20*	*13*	*17*	*81*	*90*
Leeuwarden	1901	12 233	12 089	1	3	—	—	—	1	1	6	—	—	—	—	3	3	4	10
	1902	*12 239*	*12 232*	*4*	*2*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*5*	*2*	*5*	*2*
Heerenveen	1901	13 638	13 020	7	9	—	—	—	1	1	6	—	—	1	—	4	6	6	13
	1902	*13 737*	*13 141*	*5*	*5*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*6*	*5*	*6*	*5*
Zwolle	1901	11 433	11 176	5	9	—	—	1	6	—	—	—	—	2	2	9	3	12	11
	1902	*11 517*	*11 157*	*2*	*6*	—	—	*1*	*3*	*7*	*6*	—	*1*	*6*	*8*	*9*	*10*	*23*	*28*
Deventer	1901	14 510	14 077	9	7	—	—	—	1	—	—	53	77	—	—	11	5	64	83
	1902	*14 840*	*14 604*	*6*	*7*	—	—	—	—	—	—	*36*	*90*	—	—	*14*	*10*	*50*	*100*
Groningen	1901	12 697	12 179	2	—	—	—	17	15	4	2	—	—	—	—	2	7	23	24
	1902	*12 632*	*12 330*	*6*	*2*	—	—	—	—	*6*	*7*	—	—	—	—	*2*	*2*	*8*	*9*
Winschoten	1901	10 743	10 266	1	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14	6	16	7
	1902	*10 858*	*10 663*	*1*	*4*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*9*	*5*	*9*	*5*
Assen	1901	11 975	11 525	2	3	—	—	8	6	—	—	1	1	—	—	6	9	15	16
	1902	*12 282*	*11 766*	—	*1*	—	—	*5*	*4*	—	—	—	—	*3*	*1*	*4*	*9*	*12*	*14*
Maastricht	1901	10 856	10 738	5	5	13	9	12	25	66	23	52	44	—	—	9	13	152	114
	1902	*11 060*	*10 995*	*6*	*7*	*15*	*3*	*7*	*17*	—	—	*93*	*104*	—	—	*8*	*8*	*123*	*132*
Roermond	1901	10 154	9 570	5	7	79	1	8	4	12	6	26	36	2	—	16	24	143	71
	1902	*10 530*	*9 812*	*6*	*10*	*84*	—	*13*	*8*	*10*	*6*	*12*	*31*	*2*	—	*16*	*28*	*137*	*73*

		11. Aantal dier kinderen, die *geen* huisonderwijs genoten en voor wie *geen* aanspraak is gemaakt op een der vrijstellingen van art. 7 der Leerplichtwet (kol. 2—8—10).		12. Aantal op 15 Januari 1901/1902 schoolgaande kinderen, die op dien datum 6 jaar oud waren en ouder, maar nog niet voluit 13 jaar.		13. Aantal kinderen van genoemde leeftijdsgroep die *geen* huisonderwijs genoten, voor wie *geen* aanspraak is gemaakt op vrijstelling, en die ook *geen* school bezochten (kol. 11—12).		14. Aantal van de in de voorgaande kolom bedoelde (*niet schoolgaande*) kinderen, die niet meer onder de leerverplichting vielen.		15. Ten aanzien van de schoolgaande kinderen van genoemde leeftijdsgroep (kolom 12) was de leerverplichting reeds geëindigd voor:		16. Van de kinderen van genoemde leeftijdsgroep genoten onderwijs (nl. huisonderwijs, lager-, middelbaar of hooger schoolonderwijs (kolom 3 + 4 + 12).		Voorts was bekend, dat 17. van de in kol. 9 vermelden waren geplaatst in gestichten voor doofstommen, blinden, spraakgebrekkigen en idioten:		18. van de kinderen, in grensgemeenten woonachtig, gingen op eene buitenlandsche school:		19. Zoodat, voor zoover bekend, van de tot genoemde leeftijdsgroep behoorende kinderen in het geheel geen onderwijs genoten (kolom 2—10—17—18):	
		j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.
Noordbrabant	1901	38 605	38 664	34 827	33 299	3 778	5 265	1 584	1 637	1 380	1 135	34 867	33 322	10	—	29	59	3 880	5 463
	1902	*39 500*	*39 242*	*36 860*	*36 083*	*2 640*	*3 159*	*1 162*	*1 371*	*1 378*	*1 299*	*36 887*	*36 103*	—	—	*29*	*46*	*2 782*	*3 262*
Gelderland	1901	42 782	41 635	37 812	35 311	4 970	6 324	542	751	1 427	1 080	37 888	35 362	—	—	12	22	5 029	6 384
	1902	*43 225*	*42 475*	*39 521*	*37 742*	*3 704*	*4 733*	*828*	*1 102*	*1 520*	*1 195*	*39 615*	*37 789*	—	—	*32*	*18*	*3 721*	*4 824*
Zuidholland	1901	90 787	90 667	79 026	74 734	11 761	15 933	1 903	2 084	2 284	1 615	79 076	74 821	3	2	—	—	11 910	16 125
	1902	*93 026*	*92 791*	*84 477*	*81 884*	*8 549*	*10 907*	*2 382*	*3 526*	*2 500*	*1 880*	*84 511*	*81 955*	*3*	*3*	—	—	*8 689*	*11 082*
Noordholland	1901	74 667	74 281	68 556	65 160	6 111	9 121	2 201	3 507	2 162	1 714	68 589	65 191	13	—	—	—	6 145	9 163
	1902	*75 691*	*75 782*	*71 566*	*69 964*	*4 425*	*5 818*	*1 383*	*1 871*	*2 022*	*1 934*	*71 592*	*70 000*	—	—	—	—	*4 495*	*5 874*
Zeeland	1901	16 911	16 723	15 796	14 851	1 115	1 872	303	475	572	286	15 812	14 868	—	—	34	137	1 200	1 973
	1902	*17 130*	*17 001*	*16 252*	*15 693*	*878*	*1 308*	*283*	*456*	*702*	*341*	*16 270*	*15 712*	—	*1*	*58*	*185*	*895*	*1 334*
Utrecht	1901	19 235	19 211	17 051	16 524	2 184	2 687	811	1 009	400	269	17 083	16 590	—	—	—	—	2 268	2 762
	1902	*19 611*	*19 593*	*18 123*	*17 880*	*1 488*	*1 713*	*475*	*735*	*499*	*415*	*18 158*	*17 951*	*1*	—	—	—	*1 568*	*1 803*
Friesland	1901	25 853	25 074	23 752	22 249	2 101	2 825	530	696	918	661	23 760	22 261	—	—	—	—	2 111	2 848
	1902	*25 956*	*25 359*	*24 670*	*23 797*	*1 286*	*1 562*	*493*	*651*	*1 095*	*804*	*24 679*	*23 804*	*3*	*1*	—	—	*1 294*	*1 568*
Overijssel	1901	25 853	25 143	24 114	22 457	1 739	2 686	1 048	1 233	979	662	24 128	22 473	1	—	—	—	1 814	2 780
	1902	*26 276*	*25 630*	*25 226*	*24 115*	*1 050*	*1 505*	*824*	*1 043*	*998*	*665*	*25 234*	*24 128*	*1*	*1*	—	—	*1 122*	*1 632*
Groningen	1901	23 398	22 410	21 895	20 726	1 503	1 684	814	957	1 024	727	21 900	20 730	—	1	—	—	1 540	1 714
	1902	*23 466*	*22 973*	*22 476*	*21 692*	*990*	*1 281*	*731*	*899*	*1 126*	*766*	*22 483*	*21 698*	—	—	—	—	*1 007*	*1 295*
Drenthe	1901	11 958	11 506	11 029	10 333	929	1 173	206	289	313	233	11 031	10 336	—	—	1	—	943	1 189
	1902	*12 270*	*11 751*	*11 346*	*10 680*	*924*	*1 071*	*231*	*317*	*316*	*221*	*11 346*	*10 681*	—	—	*1*	—	*935*	*1 085*
Limburg	1901	20 705	20 111	18 174	17 603	2 531	2 508	672	718	479	544	18 276	17 625	1	—	68	60	2 665	2 623
	1902	*21 318*	*20 585*	*19 301*	*18 713*	*2 017*	*1 872*	*610*	*669*	*563*	*506*	*19 412*	*18 733*	*1*	—	*67*	*57*	*2 110*	*2 017*
Totaal	1902	390 754	385 425	352 032	333 247	38 722	52 178	10 614	13 356	11 938	8 926	352 410	333 579	28	3	144	278	39 505	53 024
„	*1902*	*397 469*	*393 172*	*369 818*	*358 243*	*27 651*	*34 929*	*9 402*	*12 640*	*12 719*	*10 026*	*370 187*	*358 554*	*9*	*6*	*187*	*306*	*28 318*	*35 776*
DISTRICTEN.																			
's Hertogenbosch	1901	7 060	7 126	6 428	6 265	632	861	170	234	246	218	6 432	6 269	10	—	—	—	650	870
	1902	*7 178*	*7 221*	*6 713*	*6 597*	*465*	*624*	*138*	*177*	*257*	*244*	*6 716*	*6 599*	—	—	—	—	*485*	*632*
Breda	1901	12 583	12 649	11 566	10 923	1 017	1 721	475	387	524	318	11 580	10 933	—	—	12	23	1 036	1 722
	1902	*12 976*	*12 867*	*12 387*	*11 882*	*589*	*985*	*323*	*290*	*455*	*453*	*12 402*	*11 891*	—	—	*5*	*16*	*667*	*993*
Tilburg	1901	11 140	10 864	9 867	9 019	1 273	1 845	555	585	436	373	9 886	9 028	—	—	14	29	1 327	1 915
	1902	*11 429*	*10 981*	*10 238*	*10 094*	*1 191*	*887*	*466*	*641*	*463*	*345*	*10 244*	*10 099*	—	—	*22*	*29*	*1 227*	*958*
Eindhoven	1901	7 822	8 025	6 966	7 087	856	938	384	431	174	226	6 969	7 092	—	—	3	7	867	956
	1902	*7 917*	*8 173*	*7 522*	*7 510*	*395*	*663*	*235*	*263*	*203*	*257*	*7 525*	*7 514*	—	—	*2*	*1*	*403*	*679*
Arnhem	1901	16 731	16 501	14 399	13 687	2 332	2 814	311	384	449	385	14 415	13 703	—	—	—	—	2 357	2 838
	1902	*17 030*	*16 689*	*15 247*	*14 581*	*1 783*	*2 108*	*319*	*473*	*590*	*425*	*15 269*	*14 604*	—	—	—	—	*1 803*	*2 176*
Zutphen	1901	11 380	10 985	10 422	9 677	958	1 308	136	226	573	352	10 424	9 683	—	—	12	22	953	1 293
	1902	*11 559*	*11 149*	*10 841*	*10 269*	*718*	*880*	*360*	*393*	*557*	*360*	*10 844*	*10 275*	—	—	*19*	*18*	*700*	*876*
Tiel	1901	14 671	14 149	12 991	11 947	1 680	2 202	95	141	405	343	13 049	11 976	—	—	—	—	1 719	2 253
	1902	*14 636*	*14 637*	*13 433*	*12 892*	*1 203*	*1 745*	*149*	*236*	*373*	*410*	*13 502*	*12 910*	—	—	*13*	—	*1 218*	*1 772*
's Gravenhage	1901	28 303	28 359	25 152	23 607	3 151	4 752	1 156	1 167	799	591	25 166	23 640	2	2	—	—	3 162	4 764
	1902	*28 822*	*28 966*	*26 764*	*25 831*	*2 058*	*3 135*	*1 364*	*2 289*	*955*	*700*	*26 774*	*25 865*	*1*	*2*	—	—	*2 067*	*3 143*
Rotterdam	1901	34 917	34 815	29 214	27 809	5 703	7 006	83	87	669	587	29 233	27 845	—	—	—	—	5 726	7 036
	1902	*35 999*	*35 776*	*31 512*	*30 499*	*4 487*	*5 277*	*240*	*298*	*760*	*641*	*31 522*	*30 518*	—	—	—	—	*4 512*	*5 311*
Gouda	1901	12 620	12 4°0	11 199	10 503	1 421	1 987	319	405	356	210	11 212	10 516	—	—	—	—	1 447	2 031
	1902	*12 961*	*12 817*	*11 998*	*11 629*	*963*	*1 188*	*376*	*480*	*357*	*273*	*12 008*	*11 644*	—	*1*	—	—	*980*	*1 223*
Dordrecht	1901	14 947	15 003	13 461	12 815	1 486	2 188	345	425	460	227	13 465	12 820	1	—	—	—	1 575	2 294
	1902	*15 244*	*15 232*	*14 203*	*13 925*	*1 041*	*1 307*	*402*	*459*	*428*	*266*	*14 207*	*13 928*	*2*	—	—	—	*1 130*	*1 405*
Amsterdam	1901	43 859	43 838	40 873	38 748	2 986	5 090	1 608	2 692	1 289	1 095	40 889	38 758	—	—	—	—	2 986	5 090
	1902	*44 603*	*44 979*	*42 680*	*41 756*	*1 923*	*3 223*	*853*	*1 138*	*1 176*	*1 227*	*42 689*	*41 776*	—	—	—	—	*1 936*	*3 237*
Haarlem	1901	19 153	18 943	17 063	16 292	2 090	2 651	90	169	446	349	17 072	16 307	13	—	—	—	2 112	2 674
	1902	*19 433*	*19 255*	*17 886*	*17 436*	*1 547*	*1 819*	*218*	*370*	*484*	*425*	*17 892*	*17 445*	—	—	—	—	*1 582*	*1 843*
Alkmaar	1901	11 655	11 500	10 620	10 120	1 035	1 380	503	646	427	270	10 628	10 126	—	—	—	—	1 047	1 399
	1902	*11 655*	*11 548*	*11 000*	*10 772*	*655*	*776*	*312*	*363*	*362*	*282*	*11 011*	*10 779*	—	—	—	—	*677*	*794*
Middelburg	1901	9 723	9 809	8 917	8 478	806	1 331	273	429	363	165	8 922	8 483	—	—	34	137	828	1 354
	1902	*9 893*	*10 069*	*9 275*	*9 110*	*618*	*959*	*210*	*341*	*434*	*201*	*9 379*	*9 115*	—	—	*58*	*185*	*589*	*915*
Goes	1901	7 188	6 914	6 879	6 373	309	541	30	46	209	121	6 890	6 385	—	—	—	—	372	619
	1902	*7 237*	*6 932*	*6 977*	*6 583*	*260*	*349*	*73*	*115*	*268*	*140*	*6 991*	*6 597*	—	*1*	—	—	*306*	*419*
Utrecht	1901	19 235	19 211	17 051	16 524	2 184	2 687	811	1 009	400	269	17 083	16 590	—	—	—	—	2 268	2 762
	1902	*19 611*	*19 593*	*18 123*	*17 880*	*1 488*	*1 713*	*475*	*735*	*499*	*415*	*18 158*	*17 951*	*1*	—	—	—	*1 568*	*1 803*
Leeuwarden	1901	12 228	12 076	11 289	10 738	939	1 338	205	273	435	331	11 290	10 741	—	—	—	—	943	1 348
	1902	*12 230*	*12 228*	*11 744*	*11 526*	*486*	*702*	*215*	*258*	*506*	*366*	*11 748*	*11 528*	*3*	*1*	—	—	*488*	*703*
Heerenveen	1901	13 625	12 998	12 463	11 511	1 162	1 487	325	423	483	330	12 470	11 520	—	—	—	—	1 168	1 500
	1902	*13 726*	*13 131*	*12 926*	*12 271*	*800*	*860*	*278*	*393*	*589*	*438*	*12 931*	*12 276*	—	—	—	—	*806*	*865*
Zwolle	1901	11 416	11 156	10 558	9 853	858	1 303	597	737	448	271	10 563	9 862	—	—	—	—	870	1 314
	1902	*11 492*	*11 123*	*10 994*	*10 356*	*498*	*567*	*389*	*457*	*426*	*250*	*10 996*	*10 562*	—	—	—	—	*521*	*595*
Deventer	1901	14 437	13 987	13 556	12 604	881	1 383	451	496	531	391	13 565	12 611	1	—	—	—	914	1 466
	1902	*14 784*	*14 497*	*14 232*	*13 559*	*552*	*938*	*435*	*586*	*572*	*415*	*14 238*	*13 566*	*1*	*1*	—	—	*601*	*1 037*
Groningen	1901	12 672	12 155	11 557	10 992	1 115	1 163	599	721	555	371	11 559	10 992	—	—	—	—	1 138	1 187
	1902	*12 618*	*12 319*	*11 918*	*11 490*	*700*	*829*	*545*	*640*	*645*	*438*	*11 924*	*11 492*	—	—	—	—	*708*	*838*
Winschoten	1901	10 726	10 255	10 338	9 734	388	521	215	236	469	356	10 341	9 738	—	1	—	—	402	527
	1902	*10 848*	*10 654*	*10 558*	*10 202*	*290*	*452*	*186*	*259*	*481*	*328*	*10 559*	*10 206*	—	—	—	—	*299*	*457*
Assen	1901	11 958	11 506	11 029	10 333	929	1 173	206	289	313	233	11 031	10 336	—	—	1	—	943	1 189
	1902	*12 270*	*11 751*	*11 346*	*10 680*	*924*	*1 071*	*231*	*317*	*316*	*221*	*11 346*	*10 681*	—	—	*1*	—	*935*	*1 085*
Maastricht	1901	10 699	10 619	9 213	9 058	1 486	1 561	393	405	193	212	9 231	9 072	—	—	43	41	1 582	1 625
	1902	*10 931*	*10 856*	*9 765*	*9 804*	*1 166*	*1 052*	*315*	*330*	*229*	*221*	*9 786*	*9 814*	—	—	*45*	*36*	*1 229*	*1 145*
Roermond	1901	10 006	9 492	8 961	8 545	1 045	917	279	313	286	332	9 015	8 553	1	—	25	19	1 083	998
	1902	*10 387*	*9 729*	*9 536*	*8 909*	*851*	*820*	*295*	*339*	*334*	*285*	*9 626*	*8 919*	*1*	—	*22*	*21*	*881*	*872*

N.B. De onderstreepte getallen in kolom 14 zijn waarschijnlijk te klein, omdat door sommige gemeenten de in die kolom bedoelde opgave niet kon worden verstrekt.

De hierna volgende overzichten (de tabellen A-T) zijn bewerkt uit den staat betreffende de provinciën.

De tabellen bevatten uitsluitend opgaven betreffende de kinderen, die op 1 Januari 6 jaar waren en ouder, maar nog niet voluit 13 jaar; zij zijn kortheidshalve aangeduid als „kinderen van 6 tot en met 12 jaar."

De volgende tabel geeft een overzicht van het geheele aantal kinderen van 6 tot en met 12 jaar, die op 1 Januari 1901 en 1 Januari 1902 in alle gemeenten te zamen aanwezig waren. Daarbij is aangegeven de toeneming in dien tusschentijd en is ook de vermeerdering in percenten uitgedrukt.

Tabel A.

Provinciën.	Aantal kinderen van 6 t/m 12 jaar bij den aanvang van 1901 en van 1902.											
	Jongens.				Meisjes.				Totaal.			
	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.	Vermeerdering in percenten.	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.	Vermeerdering in percenten.	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.	Vermeerdering in percenten.
Noordbrabant.	38 786	39 698	912	2,351	38 844	39 411	567	1,459	77 630	79 109	1 479	1,906
Gelderland. . .	42 929	43 368	439	1,022	41 768	42 631	863	2,066	84 697	85 999	1 302	1,537
Zuidholland . .	90 989	93 203	2 214	2,433	90 948	93 040	2 092	2,300	181 937	186 243	4 306	2,366
Noordholland .	74 747	75 787	1 040	1,391	74 354	75 874	1 520	2,044	149 101	151 661	2 560	1,717
Zeeland.	17 046	17 223	177	1,038	16 978	17 232	254	1,496	34 024	34 455	431	1,267
Utrecht.	19 351	19 727	376	1,943	19 352	19 754	402	2,070	38 703	39 481	778	2,036
Friesland. . . .	25 871	25 976	105	0,405	25 109	25 373	264	1,051	50 980	51 349	369	0,723
Overijssel. . . .	25 943	26 357	414	1,595	25 253	25 761	508	2,011	51 196	52 118	922	1,801
Groningen . . .	23 440	23 490	50	0,021	22 445	22 993	548	2,441	45 885	46 483	598	1,069
Drenthe.	11 975	12 282	307	2,563	11 525	11 766	241	2,091	23 500	24 048	548	2,332
Limburg	21 010	21 590	580	2,760	20 308	20 807	499	2,457	41 318	42 397	1 079	2,612
Het Rijk. . .	392 087	398 701	6 614	1,689	386 884	394 642	7 758	2,005	778 971	793 343	14 372	1,845

Hoevelen van deze kinderen al dan niet onderwijs genoten, is in de beide volgende staten vermeld.

Als onderwijs ontvangend zijn hier samengevat zij, die in het genot waren van lager school- of huisonderwijs, van middelbaar of hooger onderwijs, en (voor zoover bekend) van onderwijs in gestichten voor doofstommen, blinden, spraakgebrekkigen en idioten, en die (voor zoover bekend) over de grens school gingen. Zie de tabellen Q en R.

Tabel B.

Provinciën.	Aantal kinderen van 6 t/m 12 jaar, die onderwijs genoten.											
	Jongens.				Meisjes.				Totaal.			
	In 1901.	In 1902.	Meer in 1901.	Vermeerdering in percenten.	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.	Vermeerdering in percenten.	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.	Vermeerdering in percenten.
Noordbrabant.	34 906	36 916	2 010	5,758	33 381	36 149	2 768	8,292	68 287	73 065	4 778	6,998
Gelderland . .	37 900	39 647	1 747	4,609	35 384	37 807	2 423	6,847	73 284	77 454	4 170	5,690
Zuidholland .	79 079	84 514	5 435	6,872	74 823	81 958	7 135	9,535	153 902	166 472	12 570	8,167
Noordholland .	68 602	71 592	2 990	4,358	65 191	70 000	4 809	7,376	133 793	141 592	7 799	5,829
Zeeland . . .	15 846	16 328	482	3,041	15 005	15 898	893	5,944	30 851	32 226	1 375	4,464
Utrecht . . .	17 083	18 159	1 076	6,298	16 590	17 951	1 361	8,203	33 673	36 110	2 437	7,237
Friesland. . .	23 760	24 682	922	3,880	22 261	23 805	1 544	6,935	46 021	48 487	2 466	5,358
Overijssel . .	24 129	25 235	1 106	4,583	22 473	24 129	1 656	7,368	46 602	49 364	2 762	5,926
Groningen . .	21 900	22 483	583	2,662	20 731	21 698	967	4,664	42 631	44 181	1 550	3,635
Drenthe . . .	11 032	11 347	315	2,855	10 336	10 681	345	3,337	21 368	22 028	660	3,088
Limburg. . .	18 345	19 480	1 135	6,186	17 685	18 790	1 105	6,248	36 030	38 270	2 240	6,217
Het Rijk. .	352 582	370 383	17 801	5,048	333 860	358 866	25 006	7,489	686 442	729 249	42 807	6,236

Tabel C.

PROVINCIËN.	Aantal kinderen van 6 t/m 12 jaar, die geen onderwijs genoten.								
	Jongens.			Meisjes.			Totaal.		
	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.
Noordbrabant	3 880	2 782	1 098	5 463	3 262	2 201	9 343	6 044	3 299
Gelderland	5 029	3 721	1 308	6 384	4 824	1 560	11 413	8 545	2 868
Zuidholland	11 910	8 689	3 321	16 125	11 082	5 043	28 035	19 771	8 264
Noordholland	6 145	4 195	2 050	9 163	5 874	3 289	15 308	10 069	5 239
Zeeland	1 200	895	305	1 973	1 334	639	3 173	2 229	944
Utrecht	2 268	1 568	700	2 762	1 803	959	5 030	3 371	1 659
Friesland	2 111	1 294	817	2 848	1 568	1 280	4 959	2 862	2 097
Overijssel	1 814	1 122	692	2 780	1 632	1 148	4 594	2 754	1 840
Groningen	1 540	1 007	533	1 714	1 295	419	3 254	2 302	952
Drenthe	943	935	8	1 189	1 085	104	2 132	2 020	112
Limburg	2 665	2 110	555	2 623	2 017	606	5 288	4 127	1 161
Het Rijk.	39 505	28 318	11 187	53 024	35 776	17 248	92 529	64 094	28 435

Let men, wat de genoemde leeftijdsgroep betreft, op de verhouding van het aantal jongens tot het aantal meisjes, dan blijkt dat in 1901 in het geheele Rijk tegenover 10 000 meisjes aanwezig waren 10 134 jongens; in 1902 was deze verhouding 10 000 tot 10 102.

Wordt genomen de verhouding van het aantal jongens en meisjes *die onderwijs ontvingen*, dan bevindt men dat — de meisjes op 10 000 gesteld — het aantal jongens in de beide jaren achtereenvolgens bedroeg 10 560 en 10 321.

De verhoudingen voor elke provincie afzonderlijk leveren het volgende overzicht.

Tabel D.

PROVINCIËN.	Verhouding van het aantal meisjes tot het aantal jongens, de meisjes in elk der jaren op 10 000 gesteld.		Verhouding van het aantal onderwijs ontvangende meisjes en jongens, de meisjes in elk der jaren op 10 000 gesteld.	
	In 1901.	In 1902.	In 1901.	In 1902.
Noorbrabant	9 984	10 073	10 456	10 212
Gelderland	10 278	10 172	10 711	10 486
Zuidholland	10 004	10 017	10 568	10 311
Noordholland	10 053	9 988	10 523	10 227
Zeeland	10 040	9 994	10 560	10 270
Utrecht	10 000	9 986	10 298	10 115
Friesland	10 303	10 237	10 673	10 368
Overijssel	10 273	10 231	10 736	10 458
Groningen	10 443	10 216	10 563	10 361
Drenthe	10 390	10 439	10 673	10 623
Limburg	10 345	10 376	10 373	10 366
Het Rijk	10 134	10 102	10 560	10 321

Ware de toeneming van het aantal kinderen, die onderwijs ontvingen, evenredig geweest aan de voor het Rijk gemiddelde toeneming van het geheele aantal kinderen, zooals die uit staat A blijkt, dan zou eene toeneming plaats gevonden hebben met 12 664. De werkelijke vermeerdering was echter, blijkens tabel B, 42 807; zoodat eene *meerdere* toeneming heeft plaats gevonden met 30 143. De werkelijke vermeerdering verhield zich tot de gemiddeld normale als 338: 100.

Voor de jongens en meisjes afzonderlijk is een en ander in het volgende staatje opgenomen.

Tabel E.

De toeneming van 1901 tot 1902 van de onderwijs ontvangende kinderen van 6 t/m 12 jaar naar verhouding tot de vermeerdering van het geheele aantal kinderen dier groep, vergeleken met de werkelijke toeneming van 1901 tot 1902; voor het geheele Rijk.

	Voor de jongens.	Voor de meisjes.	Voor alle kinderen te zamen.
Gemiddeld normale toeneming	5 947	6 697	12 664
Werkelijke toeneming. . .	17 801	25 006	42 807
Alzoo *meerdere* toeneming .	11 854	18 309	30 143
De gemiddeld normale verhield zich tot de werkelijke toeneming als	100: 299	100: 373	100: 338

In den volgenden staat is dezelfde vergelijking gemaakt voor elke provincie afzonderlijk.

Tabel F.

PROVINCIEN.	Vergelijking tusschen normale en werkelijke toeneming van het aantal onderwijs ontvangende kinderen van 6 t/m 12 jaar van 1901 tot 1902, voor elke provincie afzonderlijk.											
	Jongens.				Meisjes.				Totaal.			
	Normale toeneming.	Werkelijke toeneming.	De werkelijke toeneming bedroeg meer:	De werkelijke toeneming verhield zich tot de normale als 100 tot:	Normale toeneming.	Werkelijke toeneming.	De werkelijke toeneming bedroeg meer:	De werkelijke toeneming verhield zich tot de normale als 100 tot:	Normale toeneming.	Werkelijke toeneming.	De werkelijke toeneming bedroeg meer:	De werkelijke toeneming verhield zich tot de normale als 100 tot:
Noordbrabant.	820	2 010	1 190	245	486	2 768	2 282	569	1 301	4 778	3 477	367
Gelderland	387	1 747	1 360	451	729	2 423	1 694	332	1 126	4 170	3 044	370
Zuidholland	1 924	5 435	3 511	282	1 721	7 135	5 414	414	3 642	12 570	8 928	345
Noordholland	954	2 990	2 036	313	1 332	4 809	3 477	361	2 297	7 799	5 502	339
Zeeland	164	482	318	293	224	893	669	398	390	1 375	985	352
Utrecht	332	1 076	744	324	344	1 361	1 017	308	677	2 437	1 760	360
Friesland.	96	922	826	860	234	1 544	1 310	660	333	2 466	2 133	740
Overijssel	385	1 106	721	287	452	1 656	1 204	366	839	2 762	1 923	329
Groningen	46	583	537	1 267	505	967	462	191	555	1 550	995	280
Drenthe	282	315	33	111	216	345	129	160	498	660	162	132
Limburg.	506	1 135	629	224	434	1 105	671	254	941	2 240	1 299	238

De groote van het percentage, in de vorige tabel voorkomende, is geen maatstaf voor de vraag, in hoever in de eene provincie vermindering van het volstrekte leerverzuim meer noodig was dan in de andere.

Immers, rekening moet ook gehouden worden met de vraag in hoever bij den aanvang van het jaar 1901 elke provincie reeds genaderd was tot het minimum van onvermijdelijk verzuim.

In verband met deze vraag volgt hier eene opgave van het getal kinderen per 10 000 van meergenoemde leeftijdsgroep, die *wel* en die *niet* onderwijs genoten.

Vooraf gaat de opgave voor het Rijk in zijn geheel.

Tabel G.

Van elke 10 000 kinderen in het Rijk van 6 tot en met 12 jaar.

ontvingen onderwijs:						ontvingen geen onderwijs:					
in 1901.			in 1902.			in 1901.			in 1902.		
Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
8 992	8 629	8 812	9 290	9 091	9 192	1 008	1 371	1 188	710	909	808
Meer in 1902:			298	462	380	Minder in 1902:			298	462	380

Hieruit blijkt dus, dat in 1902 8 pct. van de kinderen van genoemde leeftijdsgroep geen onderwijs ontving. Er is op te letten, dat het getal der kinderen van 6 tot 7 jaar die geen lager onderwijs genoten een zeer ongunstigen invloed op de hoogte van dit percent uitoefent. In de tabel, voorkomende op bladz. 297 van het Verslag van den staat der hooge-, middelbare en lagere scholen over 1901—1902 is een overzicht gegeven van de kinderen van 7 tot en met 12 jaar, die bij den aanvang van 1902 in het Rijk aanwezig waren en van het aantal van dezen, die al of niet lager onderwijs genoten. Daaruit blijkt, dat van die groep 5.32 pct. geen lager onderwijs ontvingen; voor de jongens was dit percent 4.33 en voor de meisjes 6.31. Uit een vergelijking van die tabel en van den bovenstaanden staat G volgt, dat voor de groep van 6 tot 7-jarigen het aantal van hen die geen onderwijs ontvingen 25.15 pct. uitmaakte, en dat dit voor de jongens en meisjes respectivelijk 24.16 en 26.12 was.

Berekent men de verhouding van staat G, voor elke provincie op zichzelf, dan komt men tot het volgende overzicht.

TABEL H.

PROVINCIËN.	Per 10 000 kinderen van 6 t/m 12 jaar in elke provincie														
	(jongens)					(meisjes)					(totaal)				
	ontvingen onderwijs		ontvingen geen onderwijs		ontvingen in 1902 *meer* onderwijs dan in 1901.	ontvingen onderwijs		ontvingen geen onderwijs.		ontvingen in 1902 *meer* onderwijs dan in 1901.	ontvingen onderwijs.		ontvingen geen onderwijs.		ontvingen in 1902 *meer* onderwijs dan in 1901.
	in 1901.	in 1902.	in 1901.	in 1902.		in 1901.	in 1902.	in 1901.	in 1902.		in 1901.	in 1902.	in 1901.	in 1902.	
Noordbrabant	9 000	9 299	1 000	701	299	8 593	9 172	1 407	828	579	8 796	9 236	1 204	764	440
Gelderland	8 595	9 142	1 405	858	547	8 471	8 868	1 529	1 132	397	8 652	9 006	1 348	994	354
Zuidholland	8 691	9 068	1 309	932	377	8 227	8 809	1 773	1 191	582	8 459	8 937	1 541	1 063	478
Noordholland	9 178	9 446	822	554	268	8 768	9 226	1 232	774	458	8 973	9 336	1 027	664	363
Zeeland	9 296	9 480	704	520	184	8 838	9 226	1 162	774	388	9 067	9 353	933	647	286
Utrecht	8 828	9 205	1 172	975	377	8 573	9 087	1 427	913	514	8 700	9 146	1 300	854	446
Friesland	9 184	9 502	816	498	318	8 866	9 382	1 134	618	516	9 029	9 442	971	558	413
Overijssel	9 301	9 612	699	388	311	8 899	9 367	1 101	633	468	9 102	9 471	898	529	369
Groningen	9 343	9 571	657	429	228	9 236	9 437	764	563	201	9 290	9 504	710	496	214
Drenthe	9 213	9 239	787	761	26	8 968	9 086	1 032	914	118	9 092	9 160	908	840	68
Limburg	8 731	9 023	1 269	977	292	8 708	9 031	1 292	969	323	8 720	9 026	1 280	974	306

Het aantal kinderen van 6 tot en met 12 jaar in het geheele Rijk aanwezig (tabel A) kan men splitsen naar gelang van de vraag welke *soort* van onderwijs door hen werd genoten en of voor de van onderwijs verstokenen aanspraak was gemaakt op vrijstelling van de leerverplichting. Deze indeeling is vervat in de volgende tabel.

Tabel I.

Kinderen van 6 t/m 12 jaar,	Jongens.				Meisjes.				Totaal.			
	In	In	Of per 10 000		In	In	Of per 10 000		In	In	Of per 10 000	
	1901.	1902.	1901.	1902.	1901.	1902.	1901.	1902.	1901.	1902.	1901.	1902.
die lager schoolonderwijs genoten	352 092	369 818	8 979	9 275	333 247	358 243	8 614	9 079	685 279	728 061	8 798	9 178
die lager huisonderwijs genoten	210	193	6	5	314	295	8	7	524	488	7	6
die middelbaar of hooger onderwijs genoten	168	176	4	5	18	16	1	0	186	192	2	2
die, voor zoover bekend, over de grens schoolgingen . . .	144	187	4	5	278	306	7	7	422	493	5	6
voor wie aanspraak was gemaakt op vrijstelling (*)	1 123	1 039	28	26	1 146	1 175	30	30	2 268	2 214	29	28
overige kinderen, die geen onderwijs ontvingen	38 410	27 288	979	684	51 882	34 607	1 340	877	90 292	61 895	1 159	780
	392 087	398 701			386 884	394 642			778 971	793 343		

(*) Waarin begrepen degenen, van wie bekend was, dat zij waren geplaatst in de bij tabel B. genoemde gestichten, t. w.: jongens resp. 28 en 9
meisjes „ 3 „ 6
totaal „ 31 „ 15

Uit de volgende tabel blijkt in de eerste plaats voor hoeveel kinderen van 6 tot en met 12 jaar aanspraak was gemaakt op vrijstelling van de leerverplichting volgens een der redenen, genoemd in art. 7 der Leerplichtwet.
Tevens is opgegeven hoe groot het aantal gevallen van aanspraak op vrijstelling was per groep van 10.000 jongens van 6 tot en met 12 jaar, per groep van 10.000 meisjes van dien leeftijd, en per groep van 10.000 kinderen in het algemeen van dien leeftijd.

Tabel K.

PROVINCIEN.	Aantal kinderen van 6 t/m 12 jaar voor wie aanspraak was gemaakt op vrijstelling van de leerverplichting.									Aantal malen dat aanspraak is gemaakt op vrijstelling.					
	Jongens.			Meisjes.			Totaal.			per 10 000 jongens.		per 10 000 meisjes.		per 10 000 kinderen.	
	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.	In 1901.	In 1902.	In 1901.	In 1902.	In 1901.	In 1902.
Noordbrabant. .	160	181	— 21	157	155	2	317	336	— 19	41	45	40	39	41	42
Gelderland. . .	121	110	11	87	111	— 24	208	221	— 13	28	26	21	26	25	26
Zuidholland . . .	153	143	10	195	178	17	348	321	27	17	15	21	19	19	17
Noordholland. .	49	73	— 24	43	61	— 18	92	134	— 42	6	10	6	8	6	9
Zeeland	121	78	43	239	212	27	360	290	70	71	45	141	123	105	84
Utrecht	84	81	3	75	90	— 15	159	171	— 12	44	41	34	45	41	43
Friesland	10	11	— 1	23	7	16	33	18	15	3	4	9	3	6	4
Overijssel . . . ,	76	73	3	94	128	— 34	170	201	— 31	29	27	37	49	33	38
Groningen. . . .	39	17	22	31	14	17	70	31	39	16	7	14	6	15	7
Drenthe . . , . .	15	12	3	16	14	2	31	26	5	12	9	14	12	13	11
Limburg.	295	260	35	185	205	— 20	480	465	15	140	120	91	100	116	109
Het Rijk . .	1 123	1 039	84	1 145	1 175	— 30	2 268	2 214	54	28	26	30	30	29	28

Eene indeeling naar de gronden, op welke voor deze kinderen aanspraak op vrijstelling van de leerverplichting was gemaakt, levert de volgende staat.

Tabel L.

Grond waarop aanspraak op vrijstelling van de leerverplichting was gemaakt.	Jongens.			Meisjes.			Totaal.		
	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.
Wegens bezoek inrichting hooger of middelbaar onderwijs	168	176	— 8	18	16	2	186	192	— 6
Wegens overwegend bezwaar tegen het onderwijs	145	80	65	321	298	23	466	378	88
Omdat ondanks aanvrage geen plaatsing was te verkrijgen	128	110	18	92	76	16	220	186	34
Omdat het tijdstip van toelating nog niet was aangebroken	285	299	— 14	285	376	— 91	570	675	— 105
Wegens het verbod door een wettelijk voorschrift	171	156	15	175	156	19	346	312	34
Wegens ongeschiktheid tot schoolgaan	226	218	8	254	253	1	480	471	9
Totaal	1123	1039	84	1145	1175	— 30	2268	2214	54

In de volgende tabel zijn de kinderen van 6 tot en met 12 jaar vermeld, die huisonderwijs genoten.

Tabel M.

PROVINCIËN.	Kinderen van 6 t/m 12 jaar, die huisonderwijs genoten.								
	Jongens.			Meisjes.			Totaal.		
	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.	In 1901.	In 1902.	Minder. in 1902.	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.
Noordbrabant	21	17	4	23	14	9	44	31	13
Gelderland	26	33	— 7	46	45	1	72	78	— 6
Zuidholland	49	34	15	86	71	15	135	105	30
Noordholland	31	23	8	30	31	— 1	61	54	7
Zeeland	14	15	— 1	16	19	— 3	30	34	— 4
Utrecht	32	35	— 3	66	71	— 5	98	106	— 8
Friesland	8	9	— 1	12	7	5	20	16	4
Overijssel	14	8	6	16	13	3	30	21	9
Groningen	3	7	— 4	4	6	— 2	7	13	— 6
Drenthe	2	—	2	3	1	2	5	1	4
Limburg	10	12	— 2	12	17	— 5	22	29	— 7
Het Rijk.	210	193	17	314	295	19	524	488	36

Eene indeeling over de verschillende provinciën van de kinderen van 6 tot en met 12 jaar, voor wie aanspraak op vrijstelling van de leerverplichting was gemaakt op grond dat zij eene inrichting van hooger of middelbaar onderwijs bezochten (zie tabel L), levert het volgende overzicht.

TABEL N.

PROVINCIEN.	Kinderen, van 6 t/m 12 jaar, voor wie aanspraak op vrijstelling van de leerverplichting was gemaakt, op grond dat zij eene school voor hooger of middelbaar onderwijs bezochten.								
	Jongens.			Meisjes.			Totaal.		
	1901.	1902.	meer in 1902.	1901.	1902.	meer in 1902.	1901.	1902.	meer in 1902.
Noordbrabant	19	10	— 9	—	6	6	19	16	— 3
Gelderland	50	61	11	5	2	— 3	55	63	8
Zuidholland	1	—	— 1	1	—	— 1	2	—	— 2
Noordholland	2	3	1	1	5	4	3	8	5
Zeeland	2	3	1	1	—	— 1	3	3	—
Utrecht	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Friesland	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Overijssel	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Groningen	2	—	— 2	—	—	—	2	—	— 2
Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Limburg	92	99	7	10	3	— 7	102	102	—
Het Rijk . .	168	176	8	18	16	— 2	186	192	6

Van enkele kinderen, voor wie aanspraak was gemaakt op vrijstelling van de leerverplichting op grond van ongeschiktheid tot schoolgaan (zie tabel L), was bekend dat zij geplaatst waren in gestichten voor doofstommen, blinden, spraakgebrekkigen en idioten.

Dit aantal is vermeld in den volgenden staat.

TABEL O.

PROVINCIËN.	Kinderen van 6 t/m 12 jaar, voor wie aanspraak op vrijstelling van de leerverplichting was gemaakt, en van wie bekend was dat zij in gestichten voor doofstommen enz. waren geplaatst.								
	Jongens.			Meisjes.			Totaal.		
	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.	In 1901.	In 1902.	Minder in 1902.
Noordbrabant	10	—	10	—	—	—	10	—	10
Gelderland	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuidholland	3	3	—	2	3	— 1	5	6	— 1
Noordholland	13	—	13	—	—	—	13	—	13
Zeeland	—	—	—	—	1	— 1	—	1	— 1
Utrecht	—	1	— 1	—	—	—	—	1	— 1
Friesland	—	3	— 3	—	1	— 1	—	4	— 4
Overijssel	1	1	—	—	1	— 1	1	2	— 1
Groningen	—	—	—	1	—	1	1	—	1
Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Limburg	1	1	—	—	—	—	1	1	—
Het Rijk . .	28	9	19	3	6	— 3	31	15	16

In de volgende tabel zijn de kinderen van 6 tot en met 12 jaar opgenomen, die in gemeenten bij de Belgische of Duitsche grens woonachtig waren en van wie bekend was, dat zij over de grens schoolgingen.

Tabel **P**.

PROVINCIËN.	Kinderen van 6 t/m 12 jaar, van wie bekend was, dat zij over de grens schoolgingen.								
	Jongens.			Meisjes.			Totaal.		
	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.
Noordbrabant.	29	29	—	59	46	— 13	88	75	— 13
Gelderland	12	32	20	22	18	— 4	34	50	16
Zeeland	34	58	24	137	185	48	171	243	72
Drenthe	1	1	—	—	—	—	1	1	—
Limburg.	68	67	— 1	60	57	— 3	128	124	— 4
Het Rijk. .	144	187	43	278	306	28	422	493	71

Om het getal kinderen van 6 tot en met 12 jaar te leeren kennen, die onderwijs genoten buiten de lagere school, moet men samentellen het aantal van hen die huisonderwijs (tabel M), die middelbaar of hooger onderwijs (tabel N) genoten, die in de genoemde gestichten waren geplaatst (tabel O), en die over de grens schoolgingen (tabel P).

Dit getal is in den volgenden staat opgegeven.

Tabel **Q**.

PROVINCIËN.	Kinderen van 6 t/m. 12 jaar, die buiten de lagere school onderwijs ontvingen.								
	Jongens.			Meisjes.			Totaal.		
	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.
Noordbrabant.	79	56	— 23	82	66	— 16	161	122	— 39
Gelderland	88	126	38	73	65	— 8	161	191	30
Zuidholland	53	37	— 16	89	74	— 15	142	111	— 31
Noordholland	46	26	— 20	31	36	5	77	62	— 15
Zeeland	50	76	26	154	205	51	204	281	77
Utrecht	32	36	4	66	71	5	98	107	9
Friesland	8	12	4	12	8	— 4	20	20	—
Overijssel	15	9	— 6	16	14	— 2	31	23	— 8
Groningen	5	7	2	5	6	1	10	13	3
Drenthe	3	1	— 2	3	1	— 2	6	2	— 4
Limburg	171	179	8	82	77	— 5	253	256	3
Het Rijk . .	550	565	15	613	623	10	1 163	1 188	25

Het aantal kinderen van 6 tot en met 12 jaar, die de lagere school bezochten, is vermeld in de volgende tabel.

Deze en de vorige tabel bevatten alzoo te zamen de groep kinderen, vermeld in den staat B.

Tabel R.

PROVINCIËN.	Aantal kinderen van 6 t/m 12 jaar, die de lagere school bezochten.								
	Jongens.			Meisjes.			Totaal.		
	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.
Noordbrabant.	84 827	36 860	2 033	33 299	36 083	2 784	68 126	72 943	4 817
Gelderland.	37 812	39 521	1 709	35 311	37 742	2 431	73 123	77 263	4 140
Zuidholland	79 026	84 477	5 451	74 734	81 884	7 150	153 760	166 361	12 601
Noordholland.	68 556	71 566	3 010	65 160	69 964	4 804	133 716	141 530	7 814
Zeeland	15 796	16 252	456	14 851	15 693	842	30 647	31 945	1 298
Utrecht	17 051	18 123	1 072	16 524	17 880	1 356	33 575	36 003	2 428
Friesland	23 752	24 670	918	22 249	23 797	1 548	46 001	48 467	2 466
Overijssel	24 114	25 226	1 112	22 457	24 115	1 658	46 571	49 341	2 770
Groningen	21 895	22 476	581	20 726	21 692	966	42 621	44 168	1 547
Drenthe.	11 029	11 346	317	10 333	10 680	347	21 362	22 026	664
Limburg.	18 174	19 301	1 127	17 603	18 713	1 110	35 777	38 014	2 237
Het Rijk. .	352 032	369 818	17 786	333 247	358 243	24 996	685 279	728 061	42 782

Voor een aantal der laatstvermelde kinderen was ingevolge de bepalingen der wet de leerverplichting reeds geëindigd. Dat aantal is in het volgende overzicht opgegeven.

Tabel S.

PROVINCIËN.	Aantal kinderen van 6 t/m 12 jaar die nog school gingen, hoewel voor hen de leerverplichting reeds was geëindigd.								
	Jongens.			Meisjes.			Totaal.		
	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.	In 1901.	In 1902.	Meer in 1902.
Noordbrabant.	1 380	1 378	— 2	1 135	1 299	164	2 515	2 677	162
Gelderland.	1 427	1 520	93	1 080	1 195	115	2 507	2 715	208
Zuidholland	2 284	2 500	216	1 615	1 880	265	3 899	4 380	481
Noordholland.	2 162	2 022	— 140	1 714	1 934	220	3 876	3 956	80
Zeeland	572	702	130	286	341	55	858	1 043	185
Utrecht	400	499	99	269	415	146	669	914	245
Friesland	918	1 095	177	661	804	143	1 579	1 899	320
Overijssel	979	998	19	662	665	3	1 641	1 663	22
Groningen	1 024	1 126	102	727	766	39	1 751	1 892	141
Drenthe.	313	316	3	233	221	— 12	546	537	— 9
Limburg.	479	563	84	544	506	— 38	1 023	1 069	46
Het Rijk. .	11 938	12 719	781	8 926	10 026	1 100	20 864	22 745	1 881

Neemt men het geheele aantal jongens van 6 tot en met 12 jaar in het Rijk (zie tabel A) tot grondslag, dan blijkt dat per 10 000 nog school gingen, hoewel voor hen de leerverplichting reeds was geëindigd, in 1901: 304 en in 1902: 319. Voor de meisjes waren deze verhoudingscijfers achtereenvolgens 286 en 254. Voor alle kinderen te zamen 268 en 286.

Dezelfde verhouding voor elke der provinciën is in den volgenden staat uitgedrukt.

Tabel T.

PROVINCIEN.	Aantal kinderen van 6 t/m 12 jaar die nog school gingen, hoewel voor hen de leerverplichting reeds was geëindigd, berekend per 10 000 kinderen van dien leeftijd.					
	Jongens.		Meisjes.		Totaal.	
	1901.	1902.	1901.	1902.	1901.	1902.
Noordbrabant	355	347	292	326	324	338
Gelderland	332	350	258	280	295	315
Zuidholland	251	268	177	202	214	235
Noordholland	289	266	235	254	259	261
Zeeland	335	407	169	197	252	302
Utrecht	206	252	139	210	172	231
Friesland	354	421	263	316	309	369
Overijssel	377	378	262	257	320	319
Groningen	436	480	328	333	381	407
Drenthe	261	257	202	187	232	223
Limburg	227	261	267	243	247	252

Zooals hiervóór reeds werd medegedeeld, wordt geen overzicht gegeven van het volstrekte leerverzuim, dat in den zin der Leerplichtwet onwettig is, omdat daarvoor noodig ware eene vergelijking te maken tusschen de in het Rijk woonachtige en de huis- of schoolonderwijs ontvangende of vrijstelling hebbende kinderen van *al* de leeftijdsjaren, die de leerplichtige leeftijd kan omvatten. Daartoe ontbreken echter voor 1901 en 1902 de cijfers. Men bedenke namelijk, dat in de meergemelde groep (de kinderen van 6 jaar en ouder en nog niet voluit 13 jaar) kinderen zijn begrepen, die nog niet leerplichtig zijn, terwijl aan die groep ontbreken de kinderen die, hoewel 13 jaar of ouder, nog in den leerplichtigen leeftijd vallen.

Aangezien voor de statistiek betreffende 1903 en vervolgens, welke door het Centraal Bureau voor de Statistiek wordt en zal worden bewerkt, de telling zich uitstrekt over alle levensjaren welke binnen den leerplichtigen leeftijd kunnen vallen, zal in de toekomst ook het in den zin der Leerplichtwet onwettige volstrekte leerverzuim kunnen worden vastgesteld.

§ 7. SCHOOLGELDEN.

Het aantal gemeenten waar op 31 December 1902 in het geheel geen schoolgeld voor de openbare lagere school werd geheven, bedroeg 2, namelijk:

Zijpe (Noordholland) en

Nieuwe-Schans (Groningen).

Aan deze gemeenten, alsmede aan de gemeente *Putte* (Noordbrabant), was, blijkens vorige Verslagen, vrijstelling verleend van de verplichting tot het heffen van schoolgeld.

Vrijstelling van deze verplichting, uitsluitend voor zooveel het herhalingsonderwijs betreft, is blijkens vorige Verslagen verleend aan de gemeenten:

Wijk bij Duurstede (Utrecht),

Goor (Overijssel),

Olst (Overijssel),

Schoonhoven (Zuidholland) en

Stad-Delden (Overijssel).

In 1902 werd voor de gemeenten *Harenkarspel* (Noordholland) en *Oudkarspel* (Noordholland) vrijstelling verzocht van de verplichting tot het heffen van schoolgeld, waarop afwijzend werd beschikt. De reden voor deze afwijzingen is, dat de gronden, waarop het verzoek rust, vermeld in de achter dit Verslag als bijlage G. G. voorkomende adressen, niet kunnen worden beschouwd als zoodanige bijzondere omstandigheden, welke vrijstelling van de verplichting zouden billijken, aangezien niet is aangetoond, dat blijkens geringe deelneming aan het herhalingsonderwijs in die gemeenten weinig belangstelling in dat onderwijs bestaat en dat heffing van schoolgeld belemmerend werkt op de deelneming aan dat onderwijs.

De opbrengst der schoolgelden aan de openbare scholen over 1902 is in het volgende overzicht vermeld.

PROVINCIËN.	Bij de Rijks- lagere scholen.	Bij de openbare gemeente-scholen.	Totaal.
Noordbrabant	,	f 84 143,15	f 84 143,15
Gelderland	f 3 599,75	170 926,31	174 526,06
Zuidholland	,	595 268,30	595 268,30
Noordholland	1 406,60	599 397,79	600 804,39
Zeeland	2 708,85	67 161,12	69 869,97
Utrecht	,	113 180,32	113 180,32
Friesland	,	67 743,06[5]	67 743,06[5]
Overijssel	1 613,00	103 490,71[5]	105 103,71[5]
Groningen	922,45	74 943,14[5]	75 865,59[5]
Drenthe	,	36 623,68	36 623,68
Limburg	3 474,50	46 032,69[5]	49 507,19[5]
Totaal in 1902	f 13 725,15	f 1 958 910,29	f 1 972 635,44
„ „ 1901	13 558,55	1 907 436,36[5]	1 920 994,91[5]
Vermeerdering	f 166,60	f 51 473,92[5]	f 51 640,52[5]

§ 8. BEVORDERING VAN HET SCHOOLBEZOEK EN BETEUGELING VAN HET LEER- EN SCHOOLVERZUIM.

a. Verbodsbepalingen omtrent het arbeiden van kinderen beneden twaalf jaar.

Verbodsbepalingen, als bedoeld in art. 82, eerste lid, der wet op het lager onderwijs, omtrent het arbeiden van kinderen beneden twaalf jaar bestonden in 1902 in de volgende gemeenten.

Noordbrabant: Aarle-Rixtel, Almkerk, Baardwijk, Beers, Berkel c. a., Beugen c. a., Cuyk c. a., Dinther, Dongen, Drunen, Empel, Erp, Gassel, Geertruidenberg, Gestel, Gilze, Ginneken, Haaren, Halsteren, Hedikhuizen, Herpen, Hoeven, Huisseling c. a., Klundert, Lierop, Oerle, Oost-, West- en Middelbeers, Oploo c. a., Oss, Oudenbosch, Rosendaal, Rosmalen, Rucphen c. a., Rijsbergen, Sambeek, Veldhoven, Vierlingsbeek, Vught, Waalre, de Werken c. a., Woensel, Woudrichem, Zeelst, Zundert;

Gelderland: Aalten, Angerlo, Apeldoorn, Balgoy, Beesd, Beusichem, Borculo, Brummen, Buren, Didam, Dinxperlo, Dodewaard, Ambt-Doetinchem, Stad-Doetinchem, Driel, Elst, Epe, Ewijk, Gendringen, Gent, Groenlo, Hattem, Heerewaarden, Herwen en Aerdt, Hummelo, Laren, Lochem, Maurik, Millingen, Neede, Rossum, Ubbergen, Vorden, Wageningen, Wamel, Wijchen, Winterswijk, Wisch, Zevenaar, Zutphen;

Zuidholland: Abbenbroek, Nieuw-Beijerland, den Bommel, Dirksland, Goedereede, Goudswaard, 's Gravenzande, Heenvliet, Herkingen, Hoogvliet, Leerbroek, Leerdam, Leiderdorp, Nieuw-Lekkerland, de Lier, Meerkerk, Melissant, Monster, Ouddorp, Piershil, Poortugaal, Sliedrecht, Stad aan 't Haringvliet, Stellendam, Oude Tonge, Vrijenban, Zwartewaal;

Noordholland: Medemblik, Nieuwe Niedorp, Purmerend;

Zeeland: Colijnsplaat, Driewegen, Kats, Kloetinge, Kruiningen, Nisse, Ovezande, St. Philipsland;

Utrecht: Amerongen, Leersum, Tull en 't Waal;

Friesland: Bolsward, Leeuwarderadeel, Schoterland, Wonseradeel, Workum;

Overijssel: Borne, den Ham, Ambt-Hardenberg, Hellendoorn, Lonneker, Olst;

Groningen: Bellingwolde, ten Boer, Kantens, Muntendam, Nieuwe Schans, Onstwedde, Vlagtwedde;

Drenthe: Gieten, Smilde, Zuidwolde;

Limburg: Horn, Maasniel.

b. Openbare belooningen en eereblijken.

In de volgende gemeenten werd in 1902 door het uitloven van openbare belooningen en eereblijken, overeenkomstig art. 82, tweede lid, der wet op het lager onderwijs, het getrouwe schoolbezoek aangemoedigd:

Noordbrabant: Baardwijk, Bergen op Zoom, Berghem, Berlicum, Best, Breda, Empel, Erp, Etten c. a., Gassel, Geldrop, Helvoort, 's Hertogenbosch, Made c. a., Nieuwkuik, Oirschot, Oost-, West- en Middelbeers, Schijndel, Veghel, de Werken c. a.

Gelderland: Apeldoorn, Arnhem, Balgoy, Barneveld, Batenburg, Beesd, Eibergen, Gorssel, Heteren, Laren, Nijmegen, Putten, Renkum, Rheden, Scherpenzeel, Varik, Vorden, Warnsveld, Wehl, Zalt-Bommel, Zoelen, Zuilichem, Zutphen;

Zuidholland: ter Aar, Alblasserdam, Oud-Beijerland, Zuid-Beijerland, Bergambacht, Bodegraven, Capelle aan den IJssel, Delft, Dordrecht, Geervliet, Giessen-Nieuwkerk, Goedereede, Gorinchem, Gouda, 's Gravendeel, 's Gravenhage, Hardinxveld, Hazerswoude, Heerjansdam, Hekendorp, Hillegersberg, Hof

van Delft, Katwijk, Kethel, Krimpen aan de Lek, Krimpen aan den IJssel, Lange Ruige Weide, Nieuw-Lekkerland, Lisse, Loosduinen, Monster, Naaldwijk, Noordeloos, Noordwijk, Noordwijkerhout, Ouddorp, Ouderdorp aan den IJssel, Papekop, Peursum, Reeuwijk, Rhoon, Ridderkerk, Rijnsaterwoude, Rotterdam, Schelluinen, Schipluiden, Sliedrecht, Stad aan 't Haringvliet, Stellendam, Stolwijk, Stompwijk, Strijen, Veur, Vlaardingen, Voorburg, Vrijenban, Waddinxveen, Warmond, Zevenhuizen, Zwammerdam, Zwartewaal;

Noordholland: Amsterdam, Anna Pauwlowna, Beemster, Beets, Bergen, Berkhout, Beverwijk, Bloemendaal, Blokker, Bussum, Edam, Haarlem, Haarlemmerliede c. a., Helder, Hoogwoud, Jisp, Koog aan de Zaan, Kwadijk, Marken, Medemblik, Middelie, Midwoud, Nieuwendam, Nieuwe Niedorp, Noord-Scharwoude, Oosthuizen, Oostzaan, Opperdoes, Oterleek, Oudendijk, Ouder-Amstel, Petten, Purmerend, de Rijp, Schagen, Schellinkhout, Schoorl, Sloten, Spaarndam, Spanbroek, Sijbekarspel, Twisk, Velsen, Venhuizen, Warder, Warmenhuizen, Westzaan, Winkel, Wognum, Wormer, Wijdenes, Wijdewormer, Zuid-Scharwoude, Zwaag, Zijpe;

Zeeland: Haamstede, Koewacht, Koudekerke, St. Laurens, Middelburg, Oosterland, Serooskerke (Walcheren), Vlissingen, Zierikzee, Zonnemaire;

Utrecht: Doorn, Harmelen, Hoogland, Kockengen, Loenen, Maarn, Maarssen, Maartensdijk, Montfoort, Renswoude, Schalkwijk, Utrecht, Veenendaal, Wilnis, Zeist;

Friesland: Harlingen, Kollumerland, Leeuwarden, Menaldumadeel, Sneek, Westdongeradeel, Workum;

Overijssel: Diepenveen, Giethoorn, Goor, Zwollerkerspel;

Groningen: Appingedam, Bellingwolde, Groningen, Leens, Meeden, Oldehove, Sappemeer, Scheemda;

Drenthe: Assen, Dwingeloo, Roden;

Limburg: Belfeld, Bergen, Kerkrade, Maastricht, Margraten, Meerssen, Mook, Roermond, Sittard, Swalmen, Tegelen, Venray, Weert.

De uitgaven, hieraan ten koste gelegd, bedroegen:

In de provincie:	In 1902:	In 1901:
Noordbrabant	f 3 534,95	f 3 623,37
Gelderland	2 881,95	4 298,85
Zuidholland	15 705,79	15 036,67
Noordholland	23 524,44	21 944,43[5]
Zeeland	559,71	777,53
Utrecht	820,30	762,80
Friesland	2 386,11	2 335,44
Overijssel	627,80	752,71
Groningen	476,57[5]	1 560,45
Drenthe	204,98[5]	266,22[5]
Limburg	4 741,48	669,60[5]
Totaal . . .	f 55 464,09	f 52 028,08[5]

c. *Commissiën tot wering van schoolverzuim.*

De gemeenten, waar meer dan eene commissie tot wering van schoolverzuim, bedoeld in art. 22 der Leerplichtwet, was ingesteld, zijn in het volgende overzicht genoemd. Tevens is aangewezen, hoeveel commissiën in elke gemeente bestonden.

Noordbrabant: Deurne c. a. 4; Gilze c. a., Megen c. a., de Werken c. a., ieder 3; Bergeyk, Beugen c. a., Dinteloord c. a., Dussen c. a., Huisseling, Klundert, Loon op Zand, Maashees, Made c. a., Meeuwen c. a., Oost-, West- en Middenbeers, Oud- en Nieuw-Gastel, Princenhage, Raamsdonk, Rosendaal c. a., Sambeek, Someren, Zevenbergen, ieder 2;

Gelderland: Ede, Gorssel, Valburg, Voorst, ieder 5; Appeltern 4; Angerlo, Bemmel, Buren, Elst, Ermelo, Haaften, Heerde, Heteren, Lienden, Oldebroek, Zoelen, ieder 3; Ammerzoden, Apeldoorn, Bergharen, Beuningen, Beusichem, Brummen, Buurmalsen, Doornspijk, Echteld, Eibergen, Ewijk, Harderwijk, Herwen c. a., Kerkwijk, Kesteren, Laren, Nijmegen, Overasselt, Renkum, Rheden, Ubbergen, Vuren, Waardenburg, Wadenoijen, Wamel, Warnsveld, Winterswijk, Wisch, Zelhem, ieder 2;

Zuidholland: 's Gravenhage 7; Alkemade 6; Rotterdam 4; Ridderkerk 3; Aarlanderveen, Zuid-Beijerland, Geervliet, 's Gravenzande, Hardinxveld, Hazerswoude, Heukelum, Katwijk, Kedichem, Monster, Noordwijk, Oostvoorne, Rozenburg, Streefkerk, Woubrugge, Zwammerdam, Zwijndrecht, ieder 2;

Noordholland: Amsterdam 7; Zijpe 5; Heerhugowaard 4; Broek in Waterland, Haarlem, Haarlemmerliede c. a., Harenkarspel, Ransdorp, Sloten, Terschelling, Velsen, Warmenhuizen, Winkel, ieder 3; Akersloot, Edam, Egmond-binnen, Graft, Heemskerk, Landsmeer, Midwoud, Muiden, Nibbixwoud, Nieuwendam, Nieuwe Niedorp, Obdam, Oude Niedorp, Schoorl, Uitgeest, Westzaan, Zuid- en Noordschermer, ieder 2;

Zeeland: Clinge, 's Heer Arendskerke, Wissekerke, ieder 3; Arnemuiden, Hoedekenskerke, Hontenisse, Kattendijke, Kruiningen, Neuzen, Oosterland, St. Philipsland, Rilland-Bath, Vrouwenpolder ieder 2;

Utrecht: Utrecht 4; Loosdrecht, Rhenen, ieder 3; Maartensdijk, Woudenberg, Zeist, ieder 2;

Friesland: Opsterland 10; Barradeel, Rauwerderhem, ieder 6; Oststellingwerf, Westdongeradeel, ieder 5; Achtkarspelen, Ameland, Schoterland, ieder 4; Idaarderadeel, Menaldumadeel, Oostdongeradeel, Utingeradeel, ieder 3; Haskerland, Lemsterland, Weststellingwerf, Workum, ieder 2;

Overijssel: Dalfsen, Lonneker, Staphorst, ieder 4; Avereest, Denekamp, Ambt-Hardenberg, Losser, Olst, Raalte, Vriezenveen, Weerselo, ieder 3; Deventer, Gramsbergen, Haaksbergen, den Ham, Hellendoorn, Hengelo, Markelo, Ambt-Ommen, Steenwijkerwold, Wanneperveen, Wierden, ieder 2;

Groningen: Vlagtwedde 7; Grijpskerk 6; Bellingwolde, Onstwedde, ieder 5; Termunten 4; Eenrum, Hoogezand, Scheemda, Slochteren, Veendam, ieder 3; Baflo, Beerta, Groningen, Grootegast, Haren, Marum, Midwolda, Muntendam, Nieuwe-Pekela, Oldehove, Oude-Pekela, Wedde, Wildervank, ieder 2;

Drenthe: Emmen 11; Ruinen 6; Beilen 5; Oosterhesselen 4; Borger, Dalen, Gasselte, Gieten, Hoogeveen, Odoorn, Roden, Rolde, Sleen, Zuidwolde, ieder 3; Anloo, Diever, Norg, Schoonebeek, Smilde, de Wijk, Zuidlaren, ieder 2;

Limburg: Bergen, Venray, ieder 5; Wittem 4; Born, Echt, Limbricht, Maasbree, Nederweert, ieder 3; Arcen c. a., Geleen, Gronsveld, Grubbenvorst, Gulpen, Heerlen, Helden, Horst, Meersen, Mook, Oirsbeek, Oud-Vroenhoven, Schinnen, Susteren, Ubach over Worms, Vaals, Voerendaal, ieder 2.

Het aantal gemeenten waar meer dan ééne commissie tot wering van schoolverzuim bestond, ingedeeld naar het getal commissiën, blijkt uit het volgende overzicht:

PROVINCIËN.	Aantal gemeenten, waar het getal commissiën bedroeg:								Totaal.	Totaal in 1901.
	2	3	4	5	6	7	10	11		
Noordbrabant	18	3	1	—	—	—	—	—	22	22
Gelderland	29	11	1	4	—	—	—	—	45	41
Zuidholland	17	1	1	—	1	1	—	—	21	21
Noordholland	17	10	1	1	—	1	—	—	30	30
Zeeland	10	3	—	—	—	—	—	—	13	13
Utrecht	3	2	1	—	—	—	—	—	6	6
Friesland	4	4	3	2	2	—	1	—	16	16
Overijssel	11	8	3	—	—	—	—	—	22	22
Groningen	13	5	1	2	1	1	—	—	23	23
Drenthe	7	10	1	1	1	—	—	1	21	21
Limburg	17	5	1	2	—	—	—	—	25	23
Totaal . . .	146	62	14	12	5	3	1	1	244	238

Het achtste lid van art. 22 der Leerplichtwet vond in het jaar 1902 geene toepassing.

Het tiende lid van dit wetsartikel is in de volgende gemeenten toegepast. Waar de toepassing meermalen noodig was, is dit daarbij vermeld.

Gelderland: Horssen;

Zuidholland: Dirksland, Goudswaard, Ooltgensplaat, Nieuwe Tonge, Oude Tonge (in elk dezer vijf gemeenten 4 maal);

Noordholland: Monnikendam;

Overijssel: Wanneperveen.

d. De verloven voor veldarbeid.

Verordeningen regelende den tijd of de tijden, waarbinnen de verloven voor veldarbeid moeten vallen, bestonden in 1902 in de navolgende gemeenten. Indien de verordening niet voor de geheele gemeente geldt is tevens aangegeven voor welk gedeelte zij is vastgesteld.

Noordbrabant: Aalst, Best, Budel, Cromvoirt, Dinther, Dommelen, Duizel c. a., den Dungen, Eersel, Eindhoven, Erp, Geldrop, Gestel c. a., Hedikhuizen, Heesch, Hoogeloon, Huijbergen, Klundert, Leende, Lierop, Luyksgestel, Maarheeze, Maashees c. a., St. Michiels-Gestel, Mierlo, Oerle, Oploo c. a., Oud- en Nieuw Gastel, Riethoven, Schijndel, Soerendonk c. a., Stratum, Strijp, Tongelre, Uden, Valkenswaard, Veghel, Veldhoven, Vessem, Vierlingsbeek, Vlijmen, Waalre, Wanroy, Westerhoven, Woensel, Zeelst, Zesgehuchten;

Gelderland: Bemmel, Bergharen, Beuningen, Doornspijk, Ede, Eibergen, Elburg, Elst, Epe, Gent, Gorssel, Groesbeek, Harderwijk (buurtschap Hierden), Hedel, Heerde, Heteren, Heumen, Huissen, Kesteren, Nijkerk, Renkum, Scherpenzeel, Wamel;

Zuidholland: Abbenbroek, Bleiswijk, 's Gravendeel, 's Gravenzande, Heenvliet, Hekelingen, Naaldwijk, Oegstgeest, Ooltgensplaat, Ottoland, Onddorp, Oudenhoorn, Pernis, Schipluiden, Schoonhoven, Schoonrewoerd, Sliedrecht, Sommelsdijk, Spijkenisse, Strijen, Vierpolders, Zuidland, Zwartewaal;

Noordholland: Abbekerk, Anna Paulowna, Beemster, Bovenkarspel, Grootebroek, Hoogkarspel, Kwadijk, Midwoud, Oudendijk;

Zeeland: St. Annaland, Arnemuiden, Borsselen, Brouwershaven, Bruinisse, Colijnsplaat, Domburg, Driewegen, Duivendijke, Eede, Elkerzee, Ellemeet, 's Gravenpolder, 's Heer Abtskerke (voor de kom en Sinoutskerke), 's Heerenhoek, Heinkenszand, Hoedekenskerke, Kapelle, Kats, Kattendijke, Kerkwerve, Kloetinge, Koewacht, Kortgene, Koudekerke, Kruiningen, St. Laurens, St. Maartensdijk, Nieuwerkerk, Nieuw en St. Joosland, Nisse, Noordgouwe, Oostburg, Oosterland, Oostkapelle, Oost en West Souburg, Oud Vossemeer, Ouwerkerk, Ovezande, St. Philipsland, Poortvliet, Retranchement, Rilland-Bath, Scherpenisse, Schore, Serooskerke (op Walcheren), Sluis, Tholen, Veere, Vrouwenpolder, Wemeldinge, Wissekerke, Wolphaartsdijk, Zierikzee, Zonnemaire;

Utrecht: Houten, Polsbroek;

Friesland: Achtkarspelen, Aengwierden, Barradeel, 't Bildt, Dantumadeel, Franekeradeel, Hennaarderadeel (voor twee deelen der gemeente), Menaldumadeel, Schoterland, Westdongeradeel;

Overijssel: Avereest, Denekamp, Genemuiden, Gramsbergen, Haaksbergen, den Ham, Ambt Hardenberg, Hellendoorn, Lonneker, Nieuwleusen, Raalte, Steenwijk, Vriezenveen, Weerselo, Wierden, Zalk en Veecaten;

Groningen: Adorp, Aduard, Baflo, Beerta, Bellingwolde, Eenrum, Ezinge, Finsterwolde, Grijpskerk, Kloosterburen, Leens, Meeden, Muntendam, Nieuwe Pekela, Nieuwe Schans, Oldehove, Onstwedde, Oude Pekela, Scheemda, Termunten, Uithuizen, Uithuizermeeden, Ulrum, Veendam, Vlagtwedde, Warffum, Wedde, Wildervank, Winschoten, Zuidhorn;

Drenthe: Anloo, Beilen, Borger, Coevorden, Diever, Gasselte, Gieten, Havelte, Norg, Ruinen, Smilde, Vledder, Vries, Zuidlaren;

Limburg: Beesel, Buggenum, Gulpen, Haelen, Horn, Limbricht, Linne, Maasbracht, Melick c. a., Montfort, Neer, Nunhem, St. Odiliënberg, Ohé en Laak, Posterholt, Stevensweert, Susteren, Tegelen, Thorn, Voerendaal, Wittem.

De volgende tabel bevat een overzicht van het aantal malen, dat, met toepassing van art. 13 der Leerplichtwet, door den arrondissements- of den districts-schoolopziener vergunning is verleend om de school tijdelijk niet te bezoeken ten behoeve van werkzaamheden in of voor de bedrijven van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij, — van het aantal malen, dat eene aanvraag tot dat doel is afgewezen, — en van den duur der verleende vergunningen.

Arrondissement.	Aantal vergunningen, verleend door den arrondissements-schoolopziener.	Aantal aanvragen, afgewezen door den arrondissements-schoolopziener.	Aantal vergunningen, verleend door den districts-schoolopziener.	Aantal aanvragen, afgewezen door den districts-schoolopziener.	Aantal vergunningen, verleend ten behoeve van werkzaamheden in of voor het bedrijf van				Duur der verleende vergunningen.						Totaal aantal verleende vergunningen.
					landbouw.	tuinbouw.	veehouderij.	veenderij.	korter dan 1 week.	van 1 tot 2 weken.	van 2 tot 3 weken.	van 3 tot 4 weken.	van 4 tot 5 weken.	van 5 tot 6 weken.	
's Hertogenbosch . . .	211	15	—	—	211	—	—	—	1	11	20	21	32	126	211
Oss	597	13	—	—	597	—	—	—	2	50	146	162	76	161	597
Boxmeer.	472	59	—	—	469	—	3	—	6	93	189	88	44	52	472
Breda.	429	8	—	—	400	20	9	—	17	56	68	46	57	185	429
Zevenbergen	448	86	—	—	446	1	1	—	46	93	93	70	24	122	448
Rosendaal	193	26	—	—	179	3	11	—	15	23	52	27	19	57	193
Bergen op Zoom. . .	271	57	—	—	239	23	9	—	2	43	63	55	27	81	271
Tilburg	221	3	—	—	220	1	—	—	9	76	46	33	13	44	221
Heusden.	852	51	—	—	847	5	—	—	46	242	217	172	90	85	852
Waalwijk	442	24	—	—	441	1	—	—	55	80	71	71	18	147	442
Oirschot.	282	16	—	—	278	—	2	2	6	33	57	68	56	62	282
Eindhoven	347	20	—	—	347	—	—	—	9	57	72	21	187	1	347
Helmond.	180	16	—	—	160	6	7	7	—	9	16	30	19	106	180
Veghel	626	42	—	—	584	—	20	22	4	40	147	99	105	231	626
Arnhem	20	—	—	—	20	—	—	—	—	2	4	7	3	4	20
Wageningen	357	21	—	—	357	—	—	—	27	76	102	46	11	95	357
Harderwijk.	961	—	—	—	913	6	42	—	175	320	281	116	68	1	961
Apeldoorn	499	4	—	—	498	—	1	—	2	43	92	128	101	133	499
Rheden	289	4	—	—	284	—	5	—	28	32	85	62	45	37	289
Zutphen.	253	—	—	—	249	1	3	—	30	60	49	58	28	28	253
Groenlo	481	—	—	—	481	—	—	—	46	165	113	74	45	38	481
Doesburgh	219	—	—	—	219	—	—	—	20	41	47	42	40	29	219
Doetinchem	330	14	—	—	330	—	—	—	25	66	87	64	40	48	330
Tiel	1538	4	—	—	1538	—	—	—	168	533	313	266	118	140	1538
Elst	694	43	—	—	582	103	9	—	4	105	163	184	80	158	694
Nijmegen	541	56	—	—	533	7	1	—	24	112	153	118	40	94	541
Zalt-Bommel	811	129	—	—	811	—	—	—	38	151	202	181	85	154	811
Geldermalsen	1839	50	—	—	1839	—	—	—	272	532	428	275	147	185	1839
's Gravenhage III . .	42	5	—	—	2	40	—	—	—	7	6	3	4	22	42
Delft	119	3	—	—	97	18	3	1	14	19	21	12	9	44	119
Leiden	210	14	—	—	200	10	—	—	1	21	26	32	12	118	210
Maassluis	555	51	—	—	65	490	—	—	7	66	201	23	26	232	555
Rotterdam I	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Rotterdam II	80	8	—	—	79	1	—	—	—	18	8	12	9	33	80
Rotterdam IV. . . .	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2
Schiedam	171	19	—	—	158	10	3	—	8	20	30	23	21	69	171
Hillegersberg	192	48	—	1	138	36	9	9	2	17	12	24	17	120	192

Arrondissement.	Aantal vergunningen, verleend door den arrondissements-schoolopziener.	Aantal aanvragen, afgewezen door den arrondissements-schoolopziener.	Aantal vergunningen, verleend door den districts-school-opziener.	Aantal aanvragen, afgewezen door den districts-school-opziener.	Aantal vergunningen, verleend ten behoeve van werkzaamheden in of voor het bedrijf van				Duur der verleende vergunningen.						Totaal aantal verleende vergunningen.
					landbouw.	tuinbouw.	veehouderij.	veenderij.	korter dan 1 week.	van 1 tot 2 weken.	van 2 tot 3 weken.	van 3 tot 4 weken.	van 4 tot 5 weken.	van 5 tot 6 weken.	
Gouda	89	32	—	—	83	2	3	1	3	11	12	7	7	49	89
Schoonhoven	199	13	—	—	186	4	9	—	2	13	18	34	40	92	199
Woerden	77	8	—	—	49	17	6	5	6	8	3	7	10	43	77
Alkemade	502	47	—	—	255	235	12	—	7	16	46	45	29	359	502
Dordrecht	275	34	—	—	198	76	1	—	29	49	26	83	8	80	275
Oud-Beierland	1 101	56	—	—	1 069	1	4	—	101	189	201	163	37	410	1 101
Gorinchem	389	16	—	—	371	14	4	—	27	72	68	46	27	149	389
Sommelsdijk	539	19	—	—	433	64	42	—	19	69	51	30	27	343	539
Amsterdam IV	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Hilversum	102	11	—	—	82	1	16	3	2	49	15	8	5	23	102
Haarlem	88	2	—	—	54	31	3	—	2	10	20	15	12	29	88
Haarlemmermeer	288	29	—	—	194	52	14	28	—	29	46	23	39	151	228
Beverwijk	570	72	—	—	187	355	27	1	3	12	45	48	33	429	570
Purmerend	36	—	—	—	11	5	14	6	—	—	1	6	9	20	36
Zaandam	60	6	—	—	10	17	32	1	—	—	4	2	10	44	60
Alkmaar	229	38	—	—	124	95	10	—	12	31	76	48	13	49	229
Hoorn	87	1	—	—	42	41	4	—	—	11	14	7	37	18	87
Medemblik	131	3	—	—	128	2	1	—	3	7	18	26	19	58	131
den Helder	44	12	—	—	44	—	—	—	1	5	14	11	3	10	44
Texel	38	5	—	—	32	1	5	—	1	10	11	8	2	6	38
Middelburg	458	—	—	—	458	—	—	—	11	185	143	68	29	22	458
Vlissingen	398	4	—	—	390	—	8	—	1	80	57	71	39	200	398
Neuzen	750	130	—	1	734	—	16	—	16	107	99	130	30	368	750
Hulst	620	—	—	—	620	—	—	—	28	149	163	118	38	124	620
Goes	1 511	43	—	—	1 354	156	1	—	172	525	428	288	98	—	1 511
Zierikzee	535	71	—	—	534	—	1	—	—	49	24	18	15	429	535
Tholen	711	86	—	—	711	—	—	—	187	214	31	119	6	154	711
Utrecht I	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	—	1	2
Utrecht II	35	—	—	—	25	—	10	—	2	5	12	10	2	4	35
Loenen	118	17	—	—	64	25	18	11	7	12	18	9	10	62	118
Amersfoort	135	2	—	—	127	1	5	2	2	11	9	16	20	77	135
Rhenen	587	46	—	—	584	1	2	—	34	122	159	85	29	158	587
IJsselstein	193	17	—	—	167	13	13	—	12	27	30	25	31	68	193
Leeuwarden	56	12	—	—	44	6	6	—	—	4	1	12	4	35	56
Harlingen	232	47	—	—	229	1	2	—	1	3	11	19	16	182	232

Arrondissement.	Aantal vergunningen, verleend door den arrondissements-schoolopziener.	Aantal aanvragen, afgewezen door den arrondissements-schoolopziener.	Aantal vergunningen, verleend door den districts-school-opziener.	Aantal aanvragen, afgewezen door den districts-school-opziener.	Aantal vergunningen, verleend ten behoeve van werkzaamheden in of voor het bedrijf van				Duur der verleende vergunningen.						Totaal aantal verleende vergunningen.
					landbouw.	tuinbouw.	veehouderij.	veenderij.	korter dan 1 week.	van 1 tot 2 weken.	van 2 tot 3 weken.	van 3 tot 4 weken.	van 4 tot 5 weken.	van 5 tot 6 weken.	
Ferwerd	302	13	—	—	301	1	—	—	3	15	28	35	17	204	302
Ternaard	260	21	—	—	251	2	7	—	—	21	21	211	4	3	260
Dokkum	261	21	—	—	260	—	1	—	10	39	47	43	36	86	261
Bergum	195	—	—	—	192	—	3	—	5	20	40	64	6	60	195
Heerenveen	216	13	—	—	114	2	—	100	2	47	95	54	18	—	216
Beetsterzwaag	333	52	—	—	333	—	—	—	23	97	88	55	26	44	333
Lemmer	176	4	—	—	121	15	7	33	1	21	20	30	17	87	176
Sneek	47	4	—	—	40	—	2	5	7	1	4	6	10	19	47
Bolsward	140	22	—	—	132	—	8	—	8	24	31	24	9	44	140
Weidum	49	5	—	—	41	—	8	—	2	3	11	9	4	20	49
Wolvega	350	33	—	—	301	14	23	12	3	35	51	78	47	136	350
Zwolle	122	9	—	—	117	—	5	—	1	12	17	25	11	56	122
Raalte	606	54	—	—	605	—	1	—	7	53	290	65	31	160	606
Kampen	130	30	—	—	116	6	8	—	—	4	17	35	25	49	130
Ommen	554	94	—	—	550	—	2	2	2	20	53	77	17	385	554
Steenwijk	187	27	—	—	150	2	10	25	—	12	30	29	23	93	187
Deventer	176	20	—	—	176	—	—	—	26	28	31	25	9	57	176
Almelo	280	11	—	—	267	—	1	12	23	28	28	16	39	146	280
Enschedé	107	8	—	—	95	—	4	8	7	19	16	15	7	43	107
Hengelo	238	19	—	—	233	—	2	3	29	58	41	39	19	52	238
Oldenzaal	395	43	—	—	393	—	2	—	84	163	66	41	16	25	395
Groningen	71	1	—	—	57	9	3	2	6	11	23	11	4	16	71
Zuidhorn	415	10	—	—	380	22	5	8	67	76	107	62	16	87	415
Warffum	401	5	—	—	397	1	1	2	36	80	123	28	12	122	401
Onderdendam	275	11	—	—	261	13	1	—	21	38	140	12	2	62	275
Appingedam	149	25	—	—	136	13	—	—	12	33	33	24	4	43	149
Winschoten	422	89	1	1	392	31	—	—	3	16	56	34	58	256	423
Hoogezand	443	88	—	—	438	5	—	—	6	24	35	39	45	294	443
Slochteren	485	45	—	2	480	4	—	1	14	35	47	74	76	239	485
Veendam	544	133	—	8	543	—	—	1	—	2	3	7	14	518	544
Onstwedde	548	233	—	4	461	52	32	3	—	1	1	12	25	509	548
Assen	200	58	—	—	185	—	15	—	3	29	30	45	44	49	200
Borger	574	82	—	—	543	—	14	17	—	130	23	57	160	204	574
Emmen	225	75	—	—	164	—	35	26	—	11	28	43	36	107	225
Dalen	421	55	—	—	369	—	37	15	—	49	108	72	31	161	421
Hoogeveen	564	55	—	—	561	—	1	2	50	92	116	136	101	69	564

Arrondissement.	Aantal vergunningen, verleend door den arrondissements-schoolopziener.	Aantal aanvragen, afgewezen door den arrondissements-schoolopziener.	Aantal vergunningen, verleend door den districts-schoolopziener.	Aantal aanvragen, afgewezen door den districts-schoolopziener.	Aantal vergunningen, verleend ten behoeve van werkzaamheden in of voor het bedrijf van				Duur der verleende vergunningen.						Totaal aantal verleende vergunningen.
					landbouw.	tuinbouw.	veehouderij.	veenderij.	korter dan 1 week.	van 1 tot 2weken.	van 2 tot 3 weken.	van 3 tot 4 weken.	van 4 tot 5 weken.	van 5 tot 6 weken.	
Meppel	88	20	—	—	88	—	—	—	—	—	2	10	16	60	88
Vries	343	17	—	—	342	—	1	—	—	7	51	68	56	161	343
Maastricht	341	13	—	—	341	—	—	—	4	53	165	64	34	21	341
Meerssen.	288	20	—	—	273	—	12	3	66	32	38	64	33	55	288
Heerlen	198	26	—	—	178	18	2	—	3	34	31	30	28	72	198
Sittard	754	27	—	—	752	2	—	—	47	136	269	149	92	61	754
Roermond	906	63	—	—	906	—	—	—	4	83	710	77	32	—	906
Weert	110	—	—	—	109	—	1	—	4	13	41	21	10	18	110
Venlo.	505	5	—	—	505	—	—	—	—	76	110	205	45	69	505
Gennep	264	7	—	—	253	—	11	—	—	24	91	79	17	53	264
Totaal	41 619	3 454	1	17	38 334	2 214	693	379	2 389	7 151	8 964	6 718	3 832	12 566	41 620
Totaal in 1901 .	37 078	4 766	2	17	33 899	1 758	1 119	304	1 997	6 399	7 975	6 321	3 843	10 545	37 080

In de arrondissementen 's Gravenhage I en II, Rotterdam III, Amsterdam I-III en V-VII zijn geene aanvragen om verlof behandeld.

Uit het vorenstaande overzicht blijkt, dat in 45 073 gevallen vergunning is gevraagd, en dat 41 619 malen door de arrondissements-schoolopzieners de aanvraag is ingewilligd, dat is in 923 van de 1000 gevallen. Van de 3454 keeren, dat eene afwijzende beschikking is gevolgd, zijn belanghebbenden in 18 gevallen in hooger beroep gekomen bij den districts-schoolopziener; 1 maal is door dezen gunstig beslist, zoodat in het geheel 41 620 vergunningen zijn verleend.

Let men op de indeeling van dit aantal naar de verschillende bedrijven, ten behoeve van welker werkzaamheden vergunning verleend kan worden, dan blijkt, dat van de 1000 gevallen verlof is toegestaan:

voor landbouw . . . . . 921 malen;
„ tuinbouw . . . . . 53 „
„ veehouderij . . . . . 17 „
„ veenderij . . . . . 9 „

Ten opzichte van den duur der verleende vergunningen blijkt, dat van de 1000 gevallen verlof is verleend:

voor korter dan 1 week . . . . . 58 malen;
„ 1 tot 2 weken . . . . . 172 „
„ 2 „ 3 „ . . . . . 215 „
„ 3 „ 4 „ . . . . . 161 „
„ 4 „ 5 „ . . . . . 92 „
„ 5 „ 6 „ . . . . . 302 „

e. *Gemeenteverordeningen betreffende het brengen van kinderen naar school door de politie.*

Verordeningen, ingevolge art. 29 der Leerplichtwet, bestonden in 1902 in de volgende gemeenten. Indien de verordening in dat jaar is toegepast, is tevens bij elke gemeente aangewezen, in hoeveel gevallen dit plaats vond.

Noordbrabant: Schijndel, Vlijmen;

Gelderland: Duiven, Epe, Renkum, Tiel (tweemaal toegepast);

Zuidholland: Abbenbroek, Oud-Beijerland, Heenvliet, Vianen, Vierpolders;

Noordholland: Diemen, Koedijk;

Zeeland: Brouwershaven, Driewegen, Duivendijke, 's Heer Abtskerke, Heinkenszand (tweemaal toegepast), Koewacht, Koudekerke, Kruiningen, Nisse, Ovezande, Schore, Stoppeldijk, Tholen, Veere, Vrouwenpolder, Wissekerke;

Utrecht: Amersfoort (zesmaal toegepast), Breukelen-Nijenrode, Jaarsveld, Willige-Langerak, Wijk bij Duurstede (tweemaal toegepast);

Friesland: Franekeradeel, Wonseradeel;

Groningen: Appingedam (achtmaal toegepast), Delfzijl Middelstum, Muntendam, Veendam;

Drenthe: Borger, Coevorden;

Limburg: Sittard.

Hieruit blijkt, dat deze verordeningen in het geheel in 20 gevallen werden toegepast. In 1901 geschiedde dit 10 maal.

f. *Het verstrekken van voeding en kleeding aan schoolgaande kinderen.*

De gemeenten waar in 1902 art. 35, eerste lid, der Leerplichtwet toepassing vond, zijn vermeld in de volgende tabel, waarin tevens is aangegeven welke som, hetzij wegens rechtstreeksche verstrekking van voeding, kleeding of beide, hetzij door middel van subsidieering, is besteed.

GEMEENTEN.	Rechtstreeksche verstrekking.	Subsidieering.	Totaal.
Arnhem	—	f 600,00	f 600,00
Dordrecht	—	93 08⁵	93,08⁵
Leiden	—	500,00	500,00
Hoorn.	f 130,00	—	130,00
Krommenie. . . .	1,27	—	1,27
Zaandam.	—	200,00	200,00
Vlissingen	—	36,02	36,02
Amersfoort	—	75,00	75,00
Utrecht	382,14⁵	—	382,14⁵
Dokkum	—	21,20⁵	21,20⁵
Leeuwarden. . . .	192,22⁵	—	192,22⁵
Oostelingerwerf .	f 78,19	—	f 78,19
Opsterland	414,53	f 73,36⁵	487,89⁵
Schoterland. . . .	144,52⁵	—	144,52⁵
Smallingerland . .	154,37	20,00	174,37
Weststellingwerf. .	45,69	—	45,69
Groningen	4 758,01⁵	866,50	5 624,51⁵
Oude Pekela . . .	—	233,35	233,35
Winschoten. . . .	—	650,00	650,00
Sappemeer	83,52⁵	—	83,52⁵
Zuidhorn.	27,90	—	27,90
Totaal . . .	f 6 412,38⁵	f 3 368,52⁵	f 9 780,91

In 1901 bedroegen deze totalen achtereenvolgens f 1 127,17, f 75,04⁵ en f 1 202,21⁵.

Samenvatting van enkele der vorenstaande opgaven.

	Noordbrabant.	Gelderland.	Zuidholland.	Noordholland.	Zeeland.	Utrecht.	Friesland.	Overijssel.	Groningen.	Drenthe.	Limburg.	Totaal.
Aantal gemeenten	184	116	188	134	109	72	43	61	57	34	123	1121
Aantal gemeenten waar verbodsbepalingen bestonden omtrent het arbeiden van kinderen beneden de twaalf jaar (art. 82, eerste lid, Wet l. o.)	44	40	27	3	8	3	5	6	7	3	2	148
In 1901 was dit aantal	47	40	29	3	8	3	5	6	1	3	1	146
Aantal gemeenten waar door het uitloven van openbare belooningen en eereblijken het schoolbezoek werd aangemoedigd (art. 82, tweede lid, Wet l. o.)	20	23	61	55	10	15	7	4	8	3	14	220
In 1901 was dit aantal	22	26	56	51	15	16	7	4	9	4	12	222
Aantal gemeenten waar meer dan één commissie tot wering van schoolverzuim bestond (art. 22 Leerplichtwet)	22	45	21	30	13	6	16	22	23	21	25	244
In 1901 was dit aantal	22	41	21	30	13	6	16	22	23	21	23	238
Aantal gemeenten waar het achtste lid van art. 22 der Leerplichtwet is toegepast	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
In 1901 was dit aantal	—	3	4	—	—	—	—	—	1	—	—	8
Aantal gemeenten waar het tiende lid van art. 22 der Leerplichtwet is toegepast	—	1	5	1	—	—	—	1	—	—	—	8
In 1901 was dit aantal	—	1	3	2	1	—	—	—	1	—	—	8
Aantal gemeenten waar verordeningen bestonden betreffende verlof voor veldarbeid (art. 15 Leerplichtwet) .	47	23	23	9	55	2	10	16	30	14	21	250
In 1901 was dit aantal	48	17	22	8	54	2	10	13	29	13	16	232
Aantal gemeenten waar verordeningen bestonden betreffende het naar school brengen van kinderen (art. 29 Leerplichtwet)	2	4	5	2	16	5	2	—	5	2	1	44
In 1901 was dit aantal	2	3	3	2	15	3	1	—	5	2	1	37
Aantal gemeenten waar verstrekking van voeding en kleeding plaats vond (art. 35 Leerplichtwet)	—	1	2	3	1	2	7	—	5	—	—	21
In 1901 was dit aantal	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	3

In het volgende overzicht is vermeld het aantal processen-verbaal, in 1902 opgemaakt wegens overtreding van de Leerplichtwet: *a* ten opzichte van ambtshalve ingeschreven leerlingen, bedoeld in art. 21, § 6, dier wet; *b.* ten opzichte van de leerlingen, bedoeld in art. 21, §§ 4 en 5, dier wet. Daaruit blijkt tevens in hoeveel gevallen bij het einde van het jaar reeds eene rechterlijke beslissing was genomen en — zoo ja — of die beslissing inhield vrijspraak of ontslag van rechtsvervolging, dan wel veroordeeling.

Mede is in dat overzicht opgegeven het verloop in het jaar 1902 van de ten aanzien der beide categorieën van kinderen in 1901 opgemaakte processen-verbaal, welke op het eind van dat jaar nog in onderzoek waren.

De cijfers betreffende de in 1902 opgemaakte processen-verbaal zijn gewoon, die van de in 1901 opgemaakte zijn cursief gedrukt.

Op grond van het niet nakomen van de voorschriften omtrent het huisonderwijs werden in 1902 geen processen-verbaal opgemaakt.

Arrondissement.	Ten opzichte van kinderen, bedoeld in art. 21, § 6, der wet.						Ten opzichte van kinderen, bedoeld in art. 21, §§ 4 en 5, der wet.					
	Aantal processen-verbaal.	Aantal veroordeelingen.	(*a*) Niet vervolgd; (*b*) vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging; (*c*) op het einde des jaars nog in onderzoek.	Bekend was, dat van het aantal, in de vorige kolom vermeld, viel onder			Aantal processen-verbaal.	Aantal veroordeelingen.	(*a*) Niet vervolgd; (*b*) vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging; (*c*) op het einde des jaars nog in onderzoek.	Bekend was, dat van het aantal, in de vorige kolom vermeld, viel onder		
				a.	b.	c.				a.	b.	c.
's Hertogenbosch	26	—	26	10	8	8	84	55	29	12	1	16
	—	—	—	—	—	—	*69*	*69*	—	—	—	—
Oss	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	7	—	*7*	*7*	—	—	*13*	*10*	*3*	*3*	—	—
Boxmeer	—	—	—	—	—	—	22	11	11	—	1	10
	—	—	—	—	—	—	*11*	*10*	*1*	*1*	—	—
Breda	3	—	3	—	—	3	135	81	54	27	6	21
	—	—	—	—	—	—	*90*	*36*	*54*	*52*	*2*	—
Zevenbergen	—	—	—	—	—	—	177	64	113	29	39	45
	2	—	*2*	*2*	—	—	*187*	*8*	*179*	*131*	*25*	*23*
Rosendaal	12	—	12	—	—	12	330	94	236	—	23	213
	13	—	*13*	*13*	—	—	*116*	*24*	*92*	*87*	*5*	—
Bergen op Zoom	—	—	—	—	—	—	147	71	76	—	17	59
	—	—	—	—	—	—	*316*	*22*	*294*	*173*	*11*	*110*
Tilburg	—	—	—	—	—	—	71	62	9	—	—	9
	—	—	—	—	—	—	*9*	*9*	—	—	—	—
Heusden	—	—	—	—	—	—	44	10	34	24	3	7
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Waalwijk	11	11	—	—	—	—	344	27	317	155	7	155
	5	*5*	—	—	—	—	*69*	*69*	—	—	—	—
Oirschot	—	—	—	—	—	—	60	25	35	33	1	1
	7	*7*	—	—	—	—	*49*	*49*	—	—	—	—
Eindhoven	—	—	—	—	—	—	20	15	5	—	2	3
	—	—	—	—	—	—	*9*	*7*	*2*	—	*2*	—
Helmond	—	—	—	—	—	—	91	43	48	11	3	34
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Veghel	—	—	—	—	—	—	19	2	17	3	6	8
	—	—	—	—	—	—	*2*	*2*	—	—	—	—
Arnhem	4	2	2	—	—	2	77	48	29	5	1	23
	—	—	—	—	—	—	*8*	*8*	—	—	—	—
Wageningen	—	—	—	—	—	—	133	46	87	13	42	32
	2	*2*	—	—	—	—	*242*	*8*	*234*	*193*	*41*	—
Harderwijk	12	11	1	—	1	—	274	175	99	—	74	25
	17	*17*	—	—	—	—	*57*	*40*	*17*	—	*17*	—
Apeldoorn	1	—	1	—	—	1	52	18	34	11	2	21
	2	—	*2*	*2*	—	—	*17*	*17*	—	—	—	—
Rheden	—	—	—	—	—	—	16	11	5	3	1	1
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Arrondissement.	Ten opzichte van kinderen, bedoeld in art. 21, § 6, der wet.						Ten opzichte van kinderen, bedoeld in art. 21, §§ 4 en 5, der wet.					
	Aantal processenverbaal.	Aantal veroordeelingen.	(a) Niet vervolgd; (b) vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging; (c) op het einde des jaars nog in onderzoek.	Bekend was, dat van het aantal, in de vorige kolom vermeld, viel onder			Aantal processenverbaal.	Aantal veroordeelingen.	(a) Niet vervolgd; (b) vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging; (c) op het einde des jaars nog in onderzoek.	Bekend was, dat van het aantal, in de vorige kolom vermeld, viel onder		
				a.	b.	c.				a.	b.	c.
Zutphen	—	—	—	—	—	—	5	3	2	—	2	—
	—	—	—	—	—	—	*3*	*3*	—	—	—	—
Groenlo	—	—	—	—	—	—	5	3	2	—	—	2
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Doesburgh	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Doetinchem	—	—	—	—	—	—	4	2	2	—	—	2
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tiel	—	—	—	—	—	—	39	38	1	—	1	—
	2	*2*	—	—	—	—	*40*	*39*	*1*	—	*1*	—
Elst	5	5	—	—	—	—	80	56	24	5	3	16
	7	*6*	*1*	*1*	—	—	*123*	*120*	*3*	—	*3*	—
Nijmegen	5	4	1	—	1	—	68	52	16	—	1	15
	3	*3*	—	—	—	—	*27*	*27*	—	—	—	—
Zalt-Bommel	—	—	—	—	—	—	52	50	2	1	1	—
	3	—	*3*	*3*	—	—	*36*	*2*	*34*	*34*	—	—
Geldermalsen	2	1	1	—	—	1	81	45	36	7	3	26
	16	*16*	—	—	—	—	*155*	*150*	*5*	—	*5*	—
's Gravenhage I.	1	—	1	—	—	1	38	20	18	5	7	6
	—	—	—	—	—	—	*6*	*6*	—	—	—	—
„ II.	4	2	2	—	—	2	189	90	99	23	4	72
	—	—	—	—	—	—	*27*	*21*	*6*	*4*	*2*	—
„ III.	4	—	4	—	—	4	73	38	35	15	2	18
	—	—	—	—	—	—	*17*	*8*	*9*	*7*	*2*	—
Delft	—	—	—	—	—	—	60	31	29	9	6	14
	—	—	—	—	—	—	*30*	*21*	*9*	*6*	*3*	—
Leiden	30	29	1	—	1	—	111	59	52	49	2	1
	18	*14*	*4*	—	*3*	*1*	*7*	*6*	*1*	*1*	—	—
Maassluis	—	—	—	—	—	—	48	45	3	2	1	—
	—	—	—	—	—	—	*40*	*37*	*3*	*2*	*1*	—
Rotterdam I.	—	—	—	—	—	—	125	47	78	1	9	68
	—	—	—	—	—	—	*24*	*19*	*5*	—	*5*	—
„ II.	—	—	—	—	—	—	97	50	47	5	4	38
	—	—	—	—	—	—	*29*	*27*	*2*	*1*	*1*	—
„ III.	—	—	—	—	—	—	208	75	133	2	3	128
	—	—	—	—	—	—	*8*	*6*	*2*	—	—	*2*
„ IV.	—	—	—	—	—	—	166	62	104	9	1	94
	—	—	—	—	—	—	*28*	*24*	*4*	—	—	*4*
Schiedam	—	—	—	—	—	—	74	44	30	7	—	23
	—	—	—	—	—	—	*15*	*14*	*1*	*1*	—	—
Hillegersberg	41	32	9	—	1	8	256	101	155	32	2	121
	30	*27*	*3*	—	*3*	—	*92*	*76*	*16*	*5*	*7*	*4*
Gouda	—	—	—	—	—	—	115	69	46	18	8	20
	—	—	—	—	—	—	*16*	*10*	*6*	*1*	*5*	—
Schoonhoven	—	—	—	—	—	—	77	45	32	20	5	7
	8	*2*	*6*	—	*6*	—	*39*	*39*	—	—	—	—

Arrondissement.	Ten opzichte van kinderen, bedoeld in art. 21, § 6, der wet.						Ten opzichte van kinderen, bedoeld in art. 21, §§ 4 en 5 der wet.					
	Aantal processen-verbaal.	Aantal veroordeelingen.	(a) Niet vervolgd; (b) vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging; (c) op het einde des jaars nog in onderzoek.	Bekend was, dat van het aantal, in de vorige kolom vermeld, viel onder			Aantal processen-verbaal.	Aantal veroordeelingen.	(a) Niet vervolgd; (b) vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging; (c) op het einde des jaars nog in onderzoek.	Bekend was, dat van het aantal, in de vorige kolom vermeld, viel onder		
				a.	b.	c.				a.	b.	c.
Woerden	—	—	—	—	—	—	59	13	46	4	24	18
	1	—	*1*	—	*1*	—	*6*	—	*6*	*5*	*1*	—
Alkemade	8	7	1	—	—	1	100	33	67	7	8	52
	3	*2*	*1*	—	*1*	—	*49*	*16*	*3*	*2*	*1*	—
Dordrecht	—	—	—	—	—	—	249	91	158	5	19	134
	—	—	—	—	—	—	*60*	*57*	*3*	—	*3*	—
Oud-Beijerland	—	—	—	—	—	—	139	101	38	2	4	32
	2	*2*	—	—	—	—	*14*	*12*	*2*	*1*	*1*	—
Gorinchem	1	—	1	1	—	—	50	31	19	7	—	12
	9	*9*	—	—	—	—	*7*	*6*	*1*	—	*1*	—
Sommelsdijk	—	—	—	—	—	—	181	180	1	—	1	—
	—	—	—	—	—	—	*1*	*1*	—	—	—	—
Amsterdam I.	—	—	—	—	—	—	78	29	49	?	3	?
	—	—	—	—	—	—	*62*	*5*	*57*	*?*	*2*	*?*
„ II.	—	—	—	—	—	—	28	9	19	1	2	16
	—	—	—	—	—	—	*11*	*2*	*9*	*3*	—	*6*
„ III.	—	—	—	—	—	—	23	8	15	?	1	?
	—	—	—	—	—	—	*24*	*2*	*22*	*?*	—	*?*
„ IV.	—	—	—	—	—	—	44	17	27	3	4	20
	—	—	—	—	—	—	*38*	*12*	*26*	*24*	—	*2*
„ V.	—	—	—	—	—	—	64	35	29	20	3	6
	—	—	—	—	—	—	*7*	—	*7*	*1*	*2*	*4*
„ VI.	—	—	—	—	—	—	84	45	39	13	1	25
	—	—	—	—	—	—	*14*	*3*	*11*	*2*	*1*	*8*
„ VII.	—	—	—	—	—	—	98	63	35	30	1	4
	—	—	—	—	—	—	*22*	—	*22*	*22*	—	—
Hilversum	—	—	—	—	—	—	76	45	31	15	3	13
	—	—	—	—	—	—	*7*	*6*	*1*	*1*	—	—
Haarlem	*1*	—	1	—	—	1	87	14	73	2	1	70
	—	—	—	—	—	—	*51*	*32*	*19*	*1*	*1*	*17*
Haarlemmermeer	—	—	—	—	—	—	329	139	190	6	18	166
	—	—	—	—	—	—	*141*	*104*	*37*	—	*14*	*23*
Beverwijk	3	2	1	—	—	1	142	45	97	—	3	94
	—	—	—	—	—	—	*48*	*37*	*11*	—	—	*11*
Purmerend	—	—	—	—	—	—	5	4	1	1	—	—
	—	—	—	—	—	—	*112*	*15*	*97*	*97*	—	—
Zaandam	1	1	—	—	—	—	40	31	9	4	5	—
	—	—	—	—	—	—	*18*	*10*	*8*	*2*	*6*	—
Alkmaar	—	—	—	—	—	—	38	36	2	—	—	2
	5	*5*	—	—	—	—	*3*	*3*	—	—	—	—
Hoorn	—	—	—	—	—	—	10	10	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Medemblik	—	—	—	—	—	—	23	18	10	—	—	10
	—	—	—	—	—	—	*3*	1	2	2	—	—
den Helder	—	—	—	—	—	—	123	65	58	11	6	41
	—	—	—	—	—	—	*26*	*19*	*7*	*5*	2	—

Arrondissement.	Ten opzichte van kinderen, bedoeld in art. 21, § 6, der wet.						Ten opzichte van kinderen, bedoeld in art. 21, §§ 4 en 5 der wet.					
	Aantal processen-verbaal.	Aantal veroordeelingen.	(a) Niet vervolgd; (b) vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging; (c) op het einde des jaars nog in onderzoek.	Bekend was, dat van het aantal, in de vorige kolom vermeld, viel onder			Aantal processen-verbaal.	Aantal veroordeelingen.	(a) Niet vervolgd; (b) vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging; (c) op het einde des jaars nog in onderzoek.	Bekend was, dat van het aantal, in de vorige kolom vermeld, viel onder		
				a.	b.	c.				a.	b.	c.
Texel	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	*1*	*1*	—	—	—	—
Middelburg	—	—	—	—	—	—	22	12	10	—	3	7
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vlissingen	—	—	—	—	—	—	109	71	38	3	1	34
	—	—	—	—	—	—	*20*	*13*	7	—	*4*	*3*
Neuzen	—	—	—	—	—	—	204	89	115	3	22	90
	—	—	—	—	—	—	*60*	*56*	*4*	*1*	*3*	—
Hulst	—	—	—	—	—	—	16	9	7	—	1	6
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goes	2	2	—	—	—	—	168	23	145	8	11	126
	1	*1*	—	—	—	—	*57*	*22*	*35*	*3*	*32*	—
Zierikzee	1	—	1	—	—	1	171	8	163	5	4	154
	48	—	*48*	*44*	*2*	*2*	*344*	*148*	*196*	*3*	*3*	*190*
Tholen	—	—	—	—	—	—	743	68	675	1	58	616
	—	—	—	—	—	—	*126*	*47*	*79*	—	*59*	*20*
Utrecht I	—	—	—	—	—	—	4	3	1	1	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ II	—	—	—	—	—	—	35	28	7	1	6	—
	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Loenen	12	10	2	—	—	2	42	31	11	—	4	7
	8	*8*	—	—	—	—	*12*	*12*	—	—	—	—
Amersfoort	—	—	—	—	—	—	46	34	12	—	—	12
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rhenen	10	3	7	—	7	—	136	54	82	5	16	61
	9	*3*	*6*	—	*6*	—	*90*	*28*	*62*	*13*	*49*	—
IJsselstein	4	3	1	—	1	—	38	32	6	—	1	5
	—	—	—	—	—	—	*12*	*9*	*3*	*3*	—	—
Leeuwarden	7	3	4	3	—	1	59	25	34	6	—	28
	8	*4*	*4*	*4*	—	—	*56*	*43*	*13*	*13*	—	—
Harlingen	—	—	—	—	—	—	164	141	23	—	6	17
	10	*8*	2	2	—	—	*89*	*86*	*3*	2	*1*	—
Ferwerd	27	21	6	3	—	3	169	64	105	100	3	2
	3	2	*1*	*1*	—	—	*53*	*45*	*8*	*5*	*3*	—
Ternaard	—	—	—	—	—	—	116	61	55	5	—	50
	—	—	—	—	—	—	*29*	*27*	2	—	2	—
Dokkum	3	3	—	—	—	—	223	174	49	36	1	12
	—	—	—	—	—	—	*109*	*91*	*18*	*14*	*4*	—
Bergum	2	—	2	—	—	2	329	168	161	3	1	157
	—	—	—	—	—	—	*10*	*9*	*1*	—	*1*	—
Heerenveen	—	—	—	—	—	—	36	12	24	—	10	14
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beetsterzwaag	—	—	—	—	—	—	71	47	24	4	14	6
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Arrondissement.	Ten opzichte van kinderen, bedoeld in art. 21, § 6, der wet.						Ten opzichte van kinderen, bedoeld in art. 21, §§ 4 en 5, der wet.					
	Aantal processen-verbaal.	Aantal veroordeelingen.	(a) Niet vervolgd; (b) vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging; (c) op het einde des jaars nog in onderzoek.	Bekend was, dat van het aantal, in de vorige kolom vermeld, viel onder			Aantal processen-verbaal.	Aantal veroordeelingen.	(a) Niet vervolgd; (b) vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging; (c). op het einde des jaars nog in onderzoek.	Bekend was, dat van het aantal, in de vorige kolom vermeld, viel onder		
				a.	b.	c.				a.	b.	c.
Lemmer	—	—	—	—	—	—	9	1	8	1	3	4
	—	—	—	—	—	—	*7*	*6*	*1*	—	*1*	—
Sneek	—	—	—	—	—	—	48	22	26	—	5	21
	—	—	—	—	—	—	*15*	—	*15*	—	*15*	—
Bolsward	—	—	—	—	—	—	51	40	11	1	7	3
	—	—	—	—	—	—	*9*	*4*	*5*	—	*5*	—
Weidum	—	—	—	—	—	—	4	—	4	1	1	2
	—	—	—	—	—	—	*2*	—	*2*	*1*	*1*	—
Wolvega	—	—	—	—	—	—	52	15	37	7	12	18
	4	*2*	*2*	—	*2*	—	*47*	*32*	*15*	*5*	*10*	—
Zwolle	—	—	—	—	—	—	43	25	18	15	1	2
	2	*2*	—	—	—	—	*17*	*12*	*5*	—	*5*	—
Raalte	3	3	—	—	—	—	67	44	23	7	4	12
	2	*2*	—	—	—	—	*41*	*13*	*28*	*27*	*1*	—
Kampen	—	—	—	—	—	—	132	80	52	38	6	8
	10	*8*	*2*	—	*2*	—	*26*	*18*	*8*	—	*8*	—
Ommen	—	—	—	—	—	—	58	37	21	18	3	—
	—	—	—	—	—	—	*93*	*67*	*26*	*17*	*9*	—
Steenwijk	—	—	—	—	—	—	101	57	44	37	2	5
	1	*1*	—	—	—	—	*8*	*7*	*1*	—	*1*	—
Deventer	—	—	—	—	—	—	33	16	17	5	1	11
	—	—	—	—	—	—	*13*	*4*	*9*	*8*	*1*	—
Almelo	1	—	1	1	—	—	82	58	24	8	1	15
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Enschedé	—	—	—	—	—	—	94	54	40	19	1	20
	—	—	—	—	—	—	*40*	*34*	*6*	*6*	—	—
Hengelo	—	—	—	—	—	—	17	6	11	3	1	7
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oldenzaal	2	2	—	—	—	—	78	49	29	—	10	19
	3	*3*	—	—	—	—	*17*	*8*	*9*	*7*	*2*	—
Groningen	—	—	—	—	—	—	171	146	25	3	12	10
	—	—	—	—	—	—	*18*	*10*	*8*	*4*	*4*	—
Zuidhorn	—	—	—	—	—	—	(1) 11	10	1	1	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Warffum	—	—	—	—	—	—	42	27	15	—	3	12
	—	—	—	—	—	—	*27*	*24*	*3*	—	*3*	—
Onderdendam	—	—	—	—	—	—	54	40	14	—	8	6
	—	—	—	—	—	—	*9*	*8*	*1*	—	*1*	—
Appingedam	—	—	—	—	—	—	17	10	7	1	2	4
	—	—	—	—	—	—	*10*	*5*	*5*	*2*	*3*	—
Winschoten	12	1	11	11	—	—	133	72	61	44	2	15
	8	*2*	*6*	*6*	—	—	*15*	*11*	*4*	*4*	—	—
Hoogezand	3	1	2	2	—	—	69	45	24	16	2	6
	5	*1*	*4*	*4*	—	—	*36*	*22*	*14*	*14*	—	—
Slochteren	3	—	3	3	—	—	58	37	21	15	4	2
	—	—	—	—	—	—	*61*	*36*	*25*	*20*	*5*	—

(1) Bovendien is nog een proces-verbaal opgemaakt ten aanzien van een kind, dat vóór de uitspraak is overleden.

Arrondissement.	Ten opzichte van kinderen, bedoeld in art. 21, § 6, der wet.						Ten opzichte van kinderen, bedoeld in art. 21, §§ 4 en 5 der wet.					
	Aantal processen-verbaal.	Aantal veroordeelingen.	(a) Niet vervolgd; (b) vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging; (c) op het einde des jaars nog in onderzoek.	Bekend was, dat van het aantal, in de vorige kolom vermeld, viel onder			Aantal processen-verbaal.	Aantal veroordeelingen.	(a) Niet vervolgd; (b) vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging; (c) op het einde des jaars nog in onderzoek.	Bekend was, dat van het aantal, in de vorige kolom vermeld, viel onder		
				a.	b.	c.				a.	b.	c.
Veendam	2	1	1	1	—	—	280	143	137	108	1	28
	1	—	*1*	*1*	—	—	*41*	*24*	*17*	*17*	—	—
Onstwedde	1	1	—	—	—	—	389	195	194	152	1	41
	—	—	—	—	—	—	*9*	*4*	*5*	*5*	—	—
Assen	2	1	1	—	1	—	134	85	49	8	6	35
	7	—	*7*	*7*	—	—	*57*	*42*	*15*	*11*	4	—
Borger	—	—	—	—	—	—	166	31	135	18	27	90
	—	—	—	—	—	—	*48*	*14*	*34*	*18*	*16*	—
Emmen	—	—	—	—	—	—	499	81	418	—	53	365
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dalen	1	—	1	—	—	1	42	10	32	—	—	32
	—	—	—	—	—	—	*53*	*20*	*33*	*12*	*7*	*14*
Hoogeveen	—	—	—	—	—	—	63	33	30	1	3	26
	—	—	—	—	—	—	*27*	*19*	*8*	*4*	*4*	—
Meppel	—	—	—	—	—	—	34	—	34	—	—	34
	—	—	—	—	—	—	*13*	*12*	*1*	—	*1*	—
Vries	—	—	—	—	—	—	35	27	8	4	1	3
	—	—	—	—	—	—	*14*	*14*	—	—	—	—
Maastricht	—	—	—	—	—	—	33	21	12	1	6	5
	—	—	—	—	—	—	*10*	*10*	—	—	—	—
Meerssen	—	—	—	—	—	—	31	13	18	5	7	6
	—	—	—	—	—	—	*3*	—	*3*	*3*	—	—
Heerlen	30	25	5	1	3	1	609	379	230	169	54	7
	—	—	—	—	—	—	*102*	*84*	*18*	*1*	*17*	—
Sittard	—	—	—	—	—	—	24	15	9	—	3	6
	—	—	—	—	—	—	*26*	*25*	*1*	—	*1*	—
Roermond	2	—	2	1	1	—	46	18	28	23	5	—
	31	—	*31*	*31*	—	—	*121*	—	*121*	*108*	*13*	—
Weert	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	*3*	—	*3*	*3*	—	—
Venlo	—	—	—	—	—	—	9	7	2	—	2	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gennep	—	—	—	—	—	—	9	4	5	2	3	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal met uitzondering van de arrondissementen Amsterdam I en III	305	187	118	37	25	56	12 771	6 017	6 754	1 579	822	4 353
	325	*168*	*157*	*128*	*26*	*3*	*4 740*	*2 605*	*2 135*	*1 224*	*470*	*441*
Totaal van de arrondissementen Amsterdam I en III	—	—	—	—	—	—	101	37	64	?	4	?
	—	—	—	—	—	—	*86*	*7*	*79*	*?*	2	*?*
Totaal van het Rijk.	305	187	118	37	25	56	12 872	6 054	6 818	?	826	?
	305 (1)	*168*	*157*	*128*	*26*	*3*	*4 826* (2)	*2 612*	*2 214*	*?*	*472*	*?*

(1) (2) Deze cijfers zijn respectievelijk 3 en 53 grooter dan in het verslag over het vorige jaar (zie ook het verbeterblad) is opgegeven, omdat de aantallen van de in het arrondissement Ferwerd onafgedaan gebleven processen-verbaal, welke bij het opmaken van dat verslag niet konden worden medegedeeld, later zijn bekend geworden.

Omtrent de arrondissementen Amsterdam I en III kunnen geen volledige cijfers worden verstrekt.

Uit het vorenstaande overzicht blijkt, dat in de overige 125 arrondissementen:

	ten aanzien van de leerlingen, bedoeld in	
	art. 21, § 6, der Leerplichtwet.	art. 21, §§ 4 en 5 der Leerplichtw.
het aantal processen-verbaal, in 1902 opgemaakt bedroeg	305	1 2771
daarvan waren op het einde des jaars nog in onderzoek	56 = 18,4%	4 353 = 34,1%
het aantal malen, dat eene veroordeeling volgde, was	187 = 61,3%	6 017 = 47,1%
het aantal processen-verbaal, dat buiten behandeling is gelaten, beliep	37 = 12,1%	1 579 = 12,4%
het aantal malen, dat vrijspraak of ontslag van rechtsvervolging is uitgesproken, bedroeg.	25 = 8,2%	822 = 6,4%

Het aantal processen-verbaal, in het geheele land in 1902 opgemaakt, bedroeg voor de tweede categorie: 12 872; het aantal malen dat daarop veroordeeling plaats had: 6054; het aantal malen dat vrijspraak of ontslag van rechtsvervolging volgde: 826. Ten aanzien van de eerste categorie zijn de aantallen dezelfde als voor de genoemde 125 arrondissementen, omdat ten opzichte van deze categorie in de arrondissementen Amsterdam I en III in 1902 geen processen-verbaal zijn opgemaakt.

Een overzicht van het betrekkelijk schoolverzuim in alle gemeenten des Rijks in het jaar 1901 is als bijlage **PP** bij dit Verslag gevoegd.

§ 9. ONDERWIJZEND PERSONEEL.

Het volgende overzicht bevat het aantal hoofden van scholen, zoowel dat der mannelijke, als dat der vrouwelijke, van de onderwijzers en de onderwijzeressen, aan het einde van 1902, vergeleken met dat van het voorgaande jaar.

PROVINCIËN.	Bij de openbare scholen.				Bij de door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.				Bij de niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.				Bij alle lagere scholen te zamen.			
	Hoofden van scholen (Mannen).	Onderwijzers.	Hoofden van scholen (Vrouwen).	Onderwijzeressen.	Hoofden van scholen (Mannen).	Onderwijzers.	Hoofden van scholen (Vrouwen).	Onderwijzeressen.	Hoofden van scholen (Mannen).	Onderwijzers.	Hoofden van scholen (Vrouwen).	Onderwijzeressen.	Hoofden van scholen (Mannen).	Onderwijzers.	Hoofden van scholen (Vrouwen).	Onderwijzeressen.
Noordbrabant	318	528	4	86	—	—	—	—	70	305	144	555	388	833	148	641
Gelderland.	374	741	7	427	1	3	2	3	139	290	58	291	514	1034	67	721
Zuidholland	474	1896	21	1024	1	1	—	—	252	870	74	645	727	2767	95	1669
Noordholland.	462	1626	20	1252	—	—	1	6	170	557	64	486	632	2183	85	1744
Zeeland	159	372	5	185	—	—	—	—	41	71	10	50	200	443	15	235
Utrecht	110	322	3	194	—	—	—	—	80	209	31	163	190	531	34	357
Friesland	333	450	2	291	—	—	—	—	136	186	7	66	469	636	9	357
Overijssel	259	562	3	261	—	1	1	4	45	129	15	86	304	692	19	351
Groningen.	259	487	2	319	—	—	—	—	67	126	2	54	326	613	4	373
Drenthe	157	243	2	145	—	—	—	—	17	33	—	9	174	276	2	154
Limburg.	179	373	—	69	—	—	1	6	26	92	73	344	205	465	74	419
Totaal	3084	7600	69	4253	2	5	5	19	1043	2868	478	2749	4129	10 473	552	7021
Op 1 Januari 1902. . . .	3062	7398	63	3967	2	7	7	21	1019	2758	468	2588	4083	10 163	538	6576
Vermeerdering. . . .	22	202	6	286	—	— 2	— 2	— 2	24	110	10	161	46	310	14	445

Aan het einde van 1902 waren 43 scholen (35 openbare en 8 bijzondere) zonder hoofd, ten gevolge van vacatures. Het getal hoofden met dat der scholen vergeleken geeft evenwel een verschil van 42 scholen zonder hoofd.

Voor deze vergelijking moet men echter van de 4681 hoofden, 7 hoofden van bijzondere scholen aftrekken, omdat aan 1 school te 's Gravenhage, 1 te Hilversum, 1 te Haarlem, 2 te Amsterdam, 1 te Assen en 1 te Utrecht, ieder 2 hoofden stonden, terwijl voor 6 scholen 6 hoofden behooren te worden bijgeteld, omdat 1 onderwijzer te 's Gravenhage, 1 te Woerden, 1 te Vaals, 1 te Heel c. a. en 1 te Weert, aan het hoofd stond van 2 scholen en 1 hoofd van eene school te Brunssum tevens hoofd was van eene school te Heerlen.

Uit deze tabel blijkt verder, dat het aantal onderwijzers bij de openbare scholen in 1902 toenam met 202 en bij de bijzondere met 108.

Het aantal onderwijzeressen vermeerderde bij de openbare scholen met 286, bij de bijzondere met 159.

Over het geheel waren de 4723 lagere scholen te zamen bezet met 4129 mannelijke hoofden van scholen, 552 vrouwelijke hoofden van scholen, 10473 onderwijzers en 7021 onderwijzeressen.

Het aantal kweekelingen is buiten beschouwing gelaten, omdat de bepalingen der wet van 13 Augustus 1857 (*Staatsblad* n°. 103), betreffende het bezigen van kweekelingen als onderwijskracht, volgens art. 84, 2de alinea, der wet van 17 Augustus 1878 (*Staatsblad* n°. 127), na 1 Januari 1886 niet meer van toepassing zijn.

Volgens art. 8 van laatstgenoemde wet, zooals die in 1889 is gewijzigd, mogen echter jongelieden van beiderlei kunne met schriftelijke goedkeuring van den arrondissements-schoolopziener in de school als kweekeling worden toegelaten en aldaar behulpzaam zijn, mits zij:

a. hun vijftiende jaar ingetreden zijn en hun negentiende niet volbracht hebben, of de akte bedoeld in art. 56, onder *a*, bezitten;

b. tot geene werkzaamheden in de school gebezigd worden dan de zoodanige welke zij onder toezicht en de leiding van een in hetzelfde schoolvertrek aanwezigen bevoegde verrichten, en

c. na drie maanden als kweekeling geplaatst te zijn geweest, in het bezit zijn van een door den arrondissements-schoolopziener schriftelijk goedgekeurd bewijs, niet ouder dan één jaar en afgegeven en onderteekend door het hoofd der school waarin zij tijdens de aangifte waren toegelaten, dat hun zedelijk gedrag en hunne vorderingen voldoende zijn.

In hoeverre van die bepaling gebruik is gemaakt, blijkt uit het volgende overzicht.

AANTAL kweekelingen op 1 Januari 1903 werkzaam.

PROVINCIEN.	Bij de openbare scholen.		Bij de door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.		Bij de niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.		Bij alle lagere scholen te zamen.	
	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.
Noordbrabant	40	15	—	—	25	53	65	68
Gelderland	40	64	—	—	29	20	69	84
Zuidholland	567	736	—	—	215	144	782	880
Noordholland	48	98	—	—	59	97	107	195
Zeeland	65	58	—	—	24	14	89	72
Utrecht	76	119	—	—	82	55	158	174
Friesland	82	58	—	—	45	9	127	67
Overijssel	50	50	—	—	11	2	61	52
Groningen	62	91	—	—	23	8	85	99
Drenthe	58	60	—	—	11	—	69	60
Limburg	34	1	—	—	28	134	62	135
Totaal	1 122	1 350	—	—	552	536	1 674	1 886
Op 1 Januari 1902	1 157	1 405	—	—	585	560	1 742	1 965
Verschil	—35	—55	—	—	—33	—24	—68	—79

In het volgende overzicht zijn die scholen vermeld, welker bevolking op 1 Januari 1903, 40 of minder leerlingen bedroeg.

I. *Openbare scholen.*

Gemeenten.	Vakken van onderwijs.	Aantal leerlingen.	Jaarwedde van het hoofd.
Noordbrabant.			
Alem c. a.	a-k	36	f 950
id.	a-k	40	950
Bokhoven	a-i, k	25	750
Berkel c. a.	a-k	37	950
Cuyk c. a.	a-k	14	1 000
id.	a-k	30	750
den Dungen	a-i	37	950
Deursen c. a.	a-k	40	800
Dieden c. a.	a-j	22	850
Drunen	a-i	38	925
Duizel c. a.	a-k	39	750
id.	a-k	34	750
Deurne c. a.	a-l	26	1 200
Engelen	a-i, k	36	750
Escharen	a-i, k	32	750
Empel c. a.	a-k	37	950
Erp	a-k	39	750
Grave	a-m	26	1 380
Gilze c. a.	a-k	37	850
Goirle	a-l	18	1 000
Herpen	a-k	32	800
Huisseling c. a.	a-i, k	36	950
id.	a-i, k	20	750
Hedikhuizen	a-i, k	30	950
Heesbeen c. a.	a-i, k	36	950
id.	a-i	13	850
Herpt	a-k	40	850
Lithoijen	a-k	34	750
Linden	a-k	23	850
id.	a-k	26	900
Megen c. a.	a-i, k	32	950
Nunen c. a.	a-i	24	850
id.	a-i, k	36	950
Oerle	a-i	34	950
Oisterwijk	a-k	33	1 025
Sambeek	a-i, k	36	950
Son c. a.	a-i	36	950
Stiphout	a-j	30	800
Velp	a-k	37	850
Vessem c. a.	a-i, k	25	850
Veghel	a-i, k, l	24	1 000
Werkendam	a-k	25	800
Zeeland	a-k	18	800
Gelderland.			
Aalten	a-k	34	750
id.	a-k	33	950
id.	a-i, k, t	31	750
Arnhem	a-k	18	1 250
Batenburg	a-i	20	850
Borculo	a-k, l, o, p	32	1 600
Beesd	a-k	37	950
Doornspijk	a-i, k	40	850
Didam	a-m	37	1 100
Doetinchem (Ambt)	a-i, k, t	37	950
Driel	a-i	33	800
Druten	a-k	40	750
Deil	a-k	8	950
id.	a-k	40	950
Dinxperlo	a-k	19	750
Epe	a-g, i-p	26	1 200
Epe	a-i, l, m, o, p, q	14	f 1 050
Eibergen	a-k	23	950
Groenlo	a-q, s, t	14	1 150
Heerde	a-k	38	950
Id.	a-j, k-q	26	1 200
Herwen c. a.	a-n, p	40	1 120
Lochem	a-o, q, s, t	28	1 200
Nijkerk	a-k	36	900
Nederhemert	a-k	26	850
Rheden	a-k	40	900
Ubbergen	a-k	39	850
Valburg	a-h, j	23	800
Id.	a-h	33	800
Wageningen	a-g, i, l-p	19	975
Winterswijk	a-k	31	950
Zuidholland.			
Alblasserdam	a-n, p	16	1 200
Alphen	a-p, t	16	1 300
Alkemade	a-i, k	35	1 100
Bleiswijk	a-i, k	37	750
Bodegraven	a-q	16	1 400
Hillegom	a-p	15	1 750
Lange Ruige Weide	a-i, k	35	800
Lekkerkerk	a-q	15	1 200
Leerbroek	a-i, k	23	950
Oud Alblas	a-k	20	950
Papekop	a-i, k	30	850
Peursum	a-i, k	37	900
Rijnsburg	a-k	20	1 000
Rotterdam	a-i, l-q, s	31	3 000
Waarder	a-i, k	29	900
Woubrugge	a-i, k	5	750
Westmaas	a-k	12	900
Zevenhoven	a-i, k	31	800
Zoeterwoude	a-i, k	30	1 000
Noordholland.			
Avenhorn	a-i, k	27	950
Barsingerhorn	a-i, k	33	800
Broek in Waterland	a-i, k	40	950
Id.	a-i, k	14	800
Beemster	a-i, k	25	1 100
Edam	a-p, s, t	39	1 450
Hoogwoud	a-i, k	40	950
Katwoude	a-i, k	35	950
St. Maarten	a-i, k	37	950
Id.	a-i, k	29	950
Nederhorst den Berg	a-i, k	14	950
Ouder-Amstel	a-k	34	850
Oosthuizen	a-i, k	19	750
Id.	a-i, k	20	800
Ransdorp	a-k	36	800
Id.	a-k	23	800
Texel	a-k	36	1 000
Id.	a-i, k	15	800
Id.	a-i, k	18	1 000
Id.	a-g	33	1 250
Uitgeest	a-i, k	35	950
Ursum	a-i, k	36	1 000
Id.	a-k	15	1 000
Warmenhuizen	a-i, k	36	950
Winkel	a-i, k	20	1 000
Wijdenes	a-j, k	19	850
Westwoud	a-k	33	1 000
Id.	a-k	17	750

Gemeenten.	Vakken van onderwijs.	Aantal leerlingen.	Jaarwedde van het hoofd.
Zeeland.			
Aagtekerke	a-i, k	9	f 900
Arnemuiden	a-i, k	37	750
Biggekerke	a-k	35	800
Grijpskerke	a-i, k	24	950
's Heerenhoek	a-i, k	25	950
's Heer abtskerke	a-i, k	36	950
Middelburg	a-q, s, t	39	2 000
id.	a-l, t	28	1 300
Sluis	a-i, k	37	950
Schoondijke	a-i, k	39	850
Zierikzee	a-k, l-g, t	11	1 400
Utrecht.			
Bunschoten	a-i, k	38	950
Eemnes	a-k	40	1 000
Langbroek	a-k	29	925
Wijk bij Duurstede	a-j, l-q	20	1 200
Friesland.			
Achtkarspelen	a-k	32	900
Baarderadeel	a-k	40	950
id.	a-i, k	32	850
id.	a-i, k	25	950
Bolsward	a-g, k-p en t	31	1 500
Doniawerstal	a-i, k	34	950
id.	a-i, k	16	950
id.	a-i, k	39	800
id.	a-i, k	21	800
Franekeradeel	a-i, k	23	850
id.	a-i, k	39	850
Ferwerderadeel	a-i, k	21	750
Gaasterland	a-g, l-p	26	1 300
id.	a-i, k	30	950
Hennaarderadeel	a-i, k	28	750
id.	a-i, k	29	750
Hemelumer-Oldephaert	a-i, k	40	750
Idaarderadeel	a-k	19	750
id.	a-k	38	950
Leeuwarderadeel	a-i, k	36	900
id.	a-i, k	40	850
Lemsterland	a-i, k	39	850
id.	a-p	19	1 150
Menaldumadeel	a-i k	29	1 000
id.	a-i, k	39	1 000
id.	a-i, k	25	1 000
Oostdongeradeel	a-k	31	750
id.	a-k	36	950
id.	a-k	40	800
Ooststellingwerf	a-i, k	36	750
Rauwerderhem	a-k	32	950
Tietjerksteradeel	a-i, k	20	950
id.	a-i, k	36	950
Westdongeradeel	a-k	33	950
id.	a-i, k	24	1 000
id.	a-i, k	21	750
id.	a-i, k	38	950
Workum	a-k, l-p	18	1 200
Wonseradeel	a-k	36	950
id.	a-k	27	950
id.	a-k	24	900
id.	a-k	40	950
id.	a-k	17	950
Wonseradeel	a-k	28	f 850
Wijmbritseradeel	a-i, k	16	750
id.	a-i, k	32	775
id.	a-k	22	750
id.	a-i, k	28	950
id.	a-k	16	800
id.	a-k	30	950
Overijssel.			
Avereest	a-g, l-q	30	1 300
Ambt-Hardenberg	a-k	24	950
id.	a-k	33	900
Ambt-Delden	a-k	33	850
id.	a-k	33	800
id.	a-k	33	800
Blankenham	a-k	26	750
Denekamp	a-k	27	800
Diepenheim	a-k	40	760
Enschedé	a-h, k-o, q, t	34	1 400
Goor	a-k, l-r, t	30	1 100
Gramsbergen	a-k	33	975
Hellendoorn	a-k	33	750
Kampen	a-k	29	1 000
Raalte	a-k	40	800
id.	a-i	29	750
Staphorst	a-k	32	850
Stad-Vollenhove	a-i, l-p	16	1 000
Steenwijk	a-p	37	1 300
Vriezenveen	a-i, k	33	950
Weerselo	a-k	40	900
Zwartsluis	a-i, k-q	17	1 100
Zwolle	a-g, k-o, q, t	38	2 100
Zwollerkerspel	a-k	25	900
id.	a-k	36	750
Groningen.			
Adorp	a-k	38	950
Aduard	a-i	35	950
Appingedam	a-k	35	950
Baflo	a-i, k	30	900
id.	a-i, k	19	950
Bellingwolde	a-i, k-q	18	1 000
Bedum	a-k	27	950
Bierum	a-k	35	900
id.	a-i, k	22	950
Delfzijl	a-k	40	950
Grijpskerk	a-k	30	800
id.	a-k	40	950
Grootegast	a-k	18	950
Leek	a-k	23	950
Loppersum	a-k	36	950
Middelstum	a-k	30	850
Midwolda	a-k, o, p, q	30	850
Nieuwolda	a-k, l, m, o, p, q, t	21	1 200
Oldehove	a-i, k	27	850
Ulrum	a-k	36	950
Uithuizen	a-m, p, q	27	1 050
Uithuizermeeden	a-i, k	17	950
Veendam	a-k	29	1 000
Vlagtwedde	a-i, k	38	950
Wildervank	a-m, o, p, q	23	1 150
Drenthe.			
Anlo	a-k	29	750
Coevorden	a-k	32	850
Diever	a-k	29	750
Havelte	a-k	34	950

GEMEENTEN.	Vakken van onderwijs.	Aantal leerlingen.	Jaarwedde van het hoofd.
Hoogeveen	a-k	37	f 750
Meppel	a-k	34	800
id.	a-o, q-t	28	1200
Norg	a-k	35	800
id.	a-k	35	800
Rolde	a-k	28	950
Ruinerwold	a-k	38	950
Vries	a-k	39	950
Limburg.			
Born	a-k	39	950
Bingelrade	a-k	40	800
Grubbenvorst	a-i	24	950
Mook	a-k	40	850
Mesch	a-l	36	800
Ubach over Worms	a-k, m.	40	850

II. *Door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.*

Gemeenten.	Vakken van onderwijs.	Aantal leerlingen.
Beijerland (Oud)	a-g, l-p	f 37
Doesburg	a-q, t	12
Elburg	a-p	14
Meppel	a-h, k-l, o, q, t	30
Wisch	a-g, i, l-q	32

III. *Niet door de gemeente gesubsidieerde bijzondere scholen.*

Gemeenten.	Vakken van onderwijs.	Aantal leerlingen.
Noordbrabant.		
Breda	a-k	9
Chaam	a-i, k, l	15
Dongen	a-i, l, m, n	20
's Hertogenbosch	a-k	9
Oisterwijk	a-i, k	16
Steenbergen	a-j, l, n, o, p, q	25
Tilburg	a-j	9
Uden	a-q, s, t	30
Gelderland.		
Arnhem	a-g, i, j, l, q, s	13
Id.	a-h, k-o, t	16
Id.	a-i, l-q	12
Id.	a-j	6
Apeldoorn	a-i, k	30
Id.	a-o	20
Id.	a-q	13
Appeltern	a-i, k	26
Aalten	a-i, k	32
Id.	a-i, k	32
Barneveld	a-k	32
Id.	a-g, l-q, s	19
Bergharen	a-i	10
Borculo	a-i, k	30
Bemmel	a-i, k	26
Druten	a-i, k	30
Duiven	a-j, l-q, s	28
Doetinchem (Stad)	a-k	28
Ede	a-i, k-p, t	28
Epe	a-i, k	39
Id.	a-i	33
Elburg	a-h, l-q, s	28
Gendringen	a-i, k	40
Heteren	a-k	27
Laren	a-i, k	38
Lochem	a-k	31
Id.	a-i, k	31
Oldebroek	a-i, k	26
Renkum	a-i, l-q	30
Id.	a-o en q	23
Rheden	a-i, l-q, t	23
Id.	a-g, i-l, p, t	11
Id.	a-h, k-o, q, s, t	35
Id.	a-i, l-q	16
Voorst	a-i, k	25
Vorden	a-i, k	39
Valburg	a-l	38
Varik	a-i, k	35
Wageningen	a-h, l, m, o-q, s	32
Warnsveld	a-i, k	27
Wisch	a-m	28
Wamel	a-i, k	30
Zevenaar	a-j, l-n	32
Zuidholland.		
Dordrecht	a-k	37
's Gravenhage	a-h, l-o, s	30
Id.	a-h, k-q, t	37
Id.	a-i, k	29
Id.	a-k	40
Id.	a-k	32
Id.	a-i, l-n, q, s	34
Id.	a-q, s, t	23
Id.	a-q	22
Id.	a-q	17
Id.	a-g, l-p	7
Id.	a-r, s	35
Haastrecht	a-i, k	28
Leiden	a-i, k	28
Naaldwijk	a-i, k	35
Id.	a-i, l-q	39
Reeuwijk	a-i, k	39
Rockanje	a-i, k	38
Rotterdam	a-n, t	36
Id.	a-i, k	32
Id.	a-i, l-q, s	39
Schipluiden	a-i, k	40
Voorburg	a-q, s	38
Voorschoten	a-o, q, t	38
Zwammerdam	a-n	29
Noordholland.		
Amsterdam	a-g, l-q	19
Id.	a-k, l-q, s, t	35
Id.	a-i, k-n	40
Id.	a-c, e-h, k-o, q, s, t	29
Id.	a-g, i, k, l, o, t	8
Id.	a-i, k, l, s	26
Id.	a-d, f, h, i, k	22

Gemeenten.	Vakken van onderwijs.	Aantal leerlingen.
Amsterdam	a-i, l-q, s	17
Id.	a-m, q	36
Id.	a-j, l-q	24
Id.	a-i, l, n	3
Id.	a-j, l-p	24
Bussum	a-q, t	32
Haarlem	a-k	36
Hilversum	a-g, i, l-q	40
Id.	a-i, l-q	32
Id.	a-g, i, l-q	14
Id.	a-i, l-r, s	34
Id.	a-l	6
St. Maarten	a-i, k	28
Purmerend	a-i, k	38
Ransdorp	a-i, k	28
Warmenhuizen	a-i, k	38
Zeeland.		
Groede	a-i, l-p	26
Utrecht.		
Amersfoort	a-q, t	15
Id.	a-h, k-o, q, t	29
Baarn	a-o, q, s, t	34
Benschop	a-i, k	32
Doorn	a-q, s, t	24
Driebergen	a-o, q, s, t	16
Eemnes	a-i, k	32
Mijdrecht	a-i, k	20
Id.	a-i, k	37
Nigtevecht	a-i, k	34
Polsbroek	a-i, k	40
Tull en 't Waal	a-i, k	33
Utrecht	a-i, k	9
Id.	a-i, k, l, o, p, q	38
Id.	a-o, q, t	20
Id.	a-l, n, o, t	26
Zeist	a-k	12
Friesland.		
Baarderadeel	a-i, k	36
Franekeradeel	a-i, k	36
Hemelumer Oldephaert	a-i, k	27
Hennaarderadeel	a-i, k	33
Id.	a-p, t	1
Id.	a-i, k	28
Idaarderadeel	a-i, k	29
Leeuwarden	a-k	29
Id.	a-i	33
Wonseradeel	a-i, k	36
Id.	a-i, k	29
Id.	a-i, k	39
Id.	a-i, k	28
Id.	a-i, k	30
Id.	a-i, k	28
Wijmbritseradeel	a-i, k	33
Id.	a-i, k	40
Id.	a-i, k	38
Overijssel.		
Oldenzaal	a-i, k-n	17
Hengelo	a-p	34
Groningen.		
Bierum	a-i, k	32
Nieuwe Pekela	a-g, l-p	9
Drenthe.		
Schoonebeek	a-i, k	38
Limburg.		
Echt	a-j, l	34
Id.	a-k	34
Heel c. a.	a-i, k	25
Meerssen	a-i, k-m	17
Id.	a-h, l, q	11
Nederweert	a-i	26
Ottersum	a-k, m, s, t	29
Posterholt	a-m, o, q, s, t	37
Schimmert	a-i, k-m	17
Sittard	a-k	35
Weert	a-o, q, t	19

Evenals in vorige verslagen volgt hier eene tabel, waarin de bevoegdheid is aangegeven van het onderwijzend personeel, dat aan het hoofd der scholen geplaatst was aan het einde van 1902, vergeleken met dat op gelijk tijdstip van 1901.

PROVINCIËN.	OPENBARE SCHOLEN																		BIJZONDERE						
	Hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen volgens de wet van												Onderwijzers volgens de wet van 3 April 1806.					Hoofdonderwijzers en volgens de						
	17 Augustus 1878.						13 Augustus 1857.											17 Augustus 1878.						
	Met de akte alleen.	Met aanteekeningen volgens de wet van 1857, en andere akten.						Met de akte alleen.	Met aanteekeningen volgens de wet van 1857, en andere akten.						Met den 1sten rang.	Met den 2den rang.	Met den 3den rang.	Met den 4den rang.	Schoolhouderessen.	Met de akte alleen.	Met aanteekeningen volgens de wet van 1857, en andere akten.					
		1	2	3	4	5	6		1	2	3	4	5	6							1	2	3	4	5	6
Noordbrabant	22	51	44	20	14	4	1	33	50	22	18	27	4	[1] 2	—	4	6	—	—	49	25	14	10	4	2	—
Gelderland	17	64	59	33	20	8	3	47	41	35	24	11	9	[1] 7	—	2	1	—	—	28	34	27	16	6	2	1
Zuidholland	73	48	55	47	25	3	1	57	67	41	26	30	13	1	—	8	—	—	—	78	46	27	22	16	2	—
Noordholland	31	68	81	49	27	11	3	37	60	36	29	39	5	—	—	6	—	—	—	33	45	28	24	7	3	—
Zeeland	8	25	30	13	8	3	—	21	17	10	10	7	6	[2] 4	—	2	—	—	—	11	10	6	4	3	—	—
Utrecht	6	16	17	12	6	2	1	15	15	8	7	3	4	—	—	—	1	—	—	27	17	11	12	4	4	—
Friesland	41	70	28	8	9	5	—	65	54	20	18	6	6	1	—	4	—	—	—	42	38	16	7	2	—	—
Overijssel	17	58	35	14	12	3	6	31	31	26	14	8	1	1	—	2	3	—	—	8	13	12	3	1	4	—
Groningen	10	31	47	17	5	2	1	39	38	19	20	13	7	5	—	7	—	—	—	16	21	5	5	1	—	—
Drenthe	13	40	16	9	3	1	—	28	28	7	7	3	1	—	—	3	—	—	—	9	—	2	3	2	—	—
Limburg	7	38	29	16	2	1	1	6	25	28	11	7	4	—	—	1	3	—	—	9	22	5	6	3	—	—
Totaal op 1 Januari 1903	245	509	441	238	131	43	17	379	426	252	184	154	60	[3] 21	—	39	14	—	—	310	271	153	112	49	17	1
Idem op 1 Januari 1902	232	494	399	220	128	43	[4] 16	397	435	266	186	155	64	[5] 21	—	53	16	—	—	275	270	145	107	39	12	2
Verschil	13	15	42	18	3	—	1	-18	-9	-14	-2	-1	-4	—	—	-14	-2	—	—	35	1	8	5	10	5	-1

[1]) 1 met 7 aanteekeningen. [2]) 1 met 8 aanteekeningen. [3]) 2 met 7 en 1 met 8 aanteekeningen. [4]) 4 met 7 aanteekeningen. [5]) 2 met 7 en 1 met 8 aanteekeningen.

SCHOLEN.												ALLE LAGERE SCHOLEN TE ZAMEN.														
hoofdonderwijzeressen wet van							Onderwijzers volgens de wet van 3 April 1806.					Hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen volgens de wet van												Onderwijzers volgens de wet van 3 April 1806.				
13 Augustus 1857.												17 Augustus 1878.						13 Augustus 1857.										
Met de akte alleen.	Met aanteekeningen volgens de wet van 1857, en andere akten.						Met den 1sten rang.	Met den 2den rang.	Met den 3den rang.	Met den 4den rang.	Schoolhouderessen.	Met de akte alleen.	Met aanteekeningen volgens de wet van 1857, en andere akten.						Met de akte alleen.	Met aanteekeningen volgens de wet van 1857, en andere akten.						Met den 1sten rang.	Met den 2den rang.	Met den 3den rang.	Met den 4den rang.	Schoolhouderessen.
	1	2	3	4	5	6							1	2	3	4	5	6		1	2	3	4	5	6					
27	19	14	10	8	2	1	—	—	—	—	29	71	76	58	30	18	6	1	60	69	36	28	35	6	3	—	4	6	—	29
16	21	18	12	11	1	—	—	3	—	—	4	45	98	86	49	26	10	4	63	62	53	36	22	10	7	—	5	1	—	4
42	40	21	20	6	1	2	—	2	—	—	2	151	94	82	69	41	5	1	99	107	62	46	36	14	3	—	10	—	—	2
19	27	19	10	12	3	—	—	5	—	—	—	64	113	109	73	34	14	3	56	87	55	39	51	8	—	—	11	—	—	—
4	8	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	19	35	36	17	11	3	—	25	25	14	11	7	6	4	—	2	—	—	—
10	6	5	5	3	2	—	—	3	—	—	2	33	33	28	24	10	6	1	25	21	13	12	6	6	—	—	3	1	—	2
13	13	5	4	2	—	—	—	1	—	—	—	83	108	44	15	11	5	—	78	67	25	22	8	6	1	—	5	—	—	—
4	4	6	4	1	1	—	—	—	—	—	—	25	71	47	17	13	7	6	35	35	32	18	9	2	1	—	2	3	—	—
10	8	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	26	52	52	22	6	2	1	49	46	20	21	14	7	5	—	7	—	—	—
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	40	18	12	5	1	—	29	28	7	7	3	1	—	—	3	—	—	—
11	14	14	8	3	—	—	—	2	—	—	3	16	60	34	22	5	1	1	17	39	42	19	10	4	—	—	3	3	—	3
157	160	107	75	47	10	3	—	16	—	—	40	555	780	594	350	180	60	18	536	586	359	259	201	70	24	—	55	14	—	40
171	157	113	75	51	14	2	—	19	1	—	43	507	764	544	327	167	55	18	568	592	379	261	206	78	23	—	72	17	—	43
-14	3	-6	—	-4	-4	1	—	-3	-1	—	-3	48	16	50	23	13	5	—	-32	-6	-20	-2	-5	-8	1	—	— 17	— 3	—	— 3

Ook in 1902 viel er, wat de bevoegdheid van het onderwijzend personeel betrof, dat aan het hoofd der scholen geplaatst werd of was, verbetering waar te nemen, zoowel aan de openbare als aan de bijzondere scholen. Het aantal van hen die één of meer akten verwierven, vermeerderde met 49 voor de openbare en 18 voor de bijzondere scholen; terwijl de onderwijzers volgens de wet van 3 April 1806 met 16 verminderden voor de openbare en met 7 voor de bijzondere scholen.

Waren dus in het vorige jaar 4621 onderwijzers en onderwijzeressen aan het hoofd van scholen geplaatst, waarvan, met inbegrip van de schoolhouderessen, 132, of ruim 2.8 pct. volgens genoemde wet, hun aantal bedroeg in 1902, 4681, waarvan 109 of ruim 2.3 pct. volgens de genoemde wet.

Onderwijzers niet in het bezit van den hoofdonderwijzersrang, die op 1 November 1880, uit kracht van artt. 20 of 51 der wet van 13 Augustus 1857 (*Staatsblad* n°. 103) aan het hoofd der school stonden, mogen volgens het bepaalde bij art. 91 der wet van 17 Augustus 1878 (*Staatsblad* n°. 127) die betrekking blijven waarnemen. Voorts kan, volgens alinea 2 van art. 23 van laatstgenoemde wet, aan een onderwijzer niet in het bezit van den hoofdonderwijzersrang, doch niet langer dan voor zes maanden, de waarneming van het bestuur eener school worden toevertrouwd.

Het getal scholen aan welker hoofd bij het einde van 1902 zoodanige onderwijzers stonden is in het volgende overzicht vermeld:

Provinciën.	Hulponderwijzers of onderwijzers volgens de wetten van 1857 en 1878.	Onderwijzers. 3de rang.	Onderwijzers. 4de rang.	Totaal.
Noordbrabant.	10	6	—	16
Gelderland . .	3	1	—	4
Zuidholland. .	—	—	—	—
Noordholland .	—	—	—	—
Zeeland . . .	—	—	—	—
Utrecht . . .	—	1	—	1
Friesland . .	4	—	—	4
Overijssel . .	2	3	—	5
Groningen . .	1	—	—	1
Drenthe . . .	3	—	—	3
Limburg . . .	1	3	—	4
Totaal. .	24	14	—	38

De volgende tabel geeft een overzicht van het aantal hoofden van openbare scholen, aan het einde van 1902 werkzaam, zonder bijstand van onderwijzers, in scholen met een aantal leerlingen tusschen:

Gemeenten.	40 en 50	50 en 60	60 en 70	70 en 80	80 en 90	90 en 100
Noordbrabant.						
Berlicum	1	—	—	—	—	—
Dommelen	1	—	—	—	—	—
Ginneken c. a.	[1] 1	—	—	—	—	—
Gelderland.						
Voorst	—	[1] 1	—	—	—	—
Zuidholland.						
Pijnacker	1	—	—	—	—	—
Rijnsaterwoude	—	[1] 1	—	—	—	—
Wassenaar	1	—	—	—	—	—
Zwammerdam	1	—	—	—	—	—
Friesland.						
Doniawerstal.	1	—	—	—	—	—
Wijmbritseradeel . . .	1	—	—	—	—	—
Overijssel.						
Ambt-Ommen	1	—	—	—	—	—
Hengelo	1	—	—	—	—	—
Groningen.						
Grootegast	1	—	—	—	—	—
Leek.	1	—	—	—	—	—
Drenthe.						
Diever	1	—	—	—	—	—
Limburg.						
Bergen.	[1] 1	—	—	—	—	—
Venray.	—	[1] 1	—	—	—	—
Totaal	14	3	—	—	—	—
Op 1 Januari 1902. .	22	1	2	1	1	1
Verschil . . .	—8	2	—2	—1	—1	—1

[1]) Geen bijstand van onderwijzers door vacature.

Het getal hoofden van scholen die zonder bijstand van onderwijzers in scholen met meer dan 40 leerlingen, op 1 Januari 1903 werkzaam waren, is dus in het afgeloopen jaar met 11 afgenomen en bedraagt alzoo 17 tegen 28 op 1 Januari 1902. Men dient hierbij in het oog te houden, dat onder deze 17 scholen zich 5 bevinden, waar het hoofd op 1 Januari 1903 niet door hulppersoneel werd bijgestaan, omdat aan die scholen de plaatsen van dit personeel vacant waren.

De provinciën waarin aan het einde van 1902 de meeste vacatures waren, zijn ook nu weder hieronder het eerst genoemd, de overige in afdalende orde.

	Einde 1902.	Einde 1901.	Verschil in 1902.
Noordholland	69	60	9
Zuidholland	40	35	5
Zeeland	10	7	3
Overijssel	10	6	4
Groningen	10	7	3
Friesland	8	14	— 6
Noordbrabant	6	17	—11
Gelderland	5	6	— 1
Limburg	5	8	— 3
Drenthe	4	4	—
Utrecht.	1	7	— 6

De volgende tabel geeft een overzicht van de gevallen waarin op 1 Juli 1903 niet was voldaan aan de voorschriften van art. 24 der wet, wat betreft het daarbij voorgeschreven aantal onderwijzers bij openbare lagere scholen, met opgaven der redenen, zooals die door het schooltoezicht zijn medegedeeld.

OORZAKEN.	Provinciën.											Totaal.
	Noordbrabant.	Gelderland.	Zuidholland.	Noordholland.	Zeeland.	Utrecht.	Friesland.	Overijssel.	Groningen.	Drenthe.	Limburg.	
Onwil of nalatigheid van het gemeentebestuur.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Geen ernstige pogingen van het gemeentebestuur; het uitloven van eene te geringe jaarwedde, enz.	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2
De geringe overschrijding van het getal leerlingen, waarvoor het door de wet gevorderd aantal onderwijzers aanwezig was	1	2	1	—	—	—	1	3	1	—	1	10
De geringe overschrijding van het getal leerlingen, waarvoor het door de wet gevorderd aantal onderwijzers aanwezig was, gepaard met een slechten financieelen toestand der gemeente	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
De geringe overschrijding van het getal leerlingen, waarvoor het door de wet gevorderd aantal onderwijzers aanwezig was, gepaard met het uitzicht dat door eene geopende of te stichten bijzondere school het aantal leerlingen beneden het maximum zal dalen	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	3
De geringe overschrijding van het getal leerlingen, waarvoor het door de wet gevorderd aantal onderwijzers aanwezig was, gepaard met gebrek aan localiteit voor eene klasse meer	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Uitstel tot het betrekken van een in aanbouw zijnd of een te bouwen nieuw schoollokaal	—	1	1	—	—	—	—	2	—	1	—	5
Ongunstige ligging der school, waardoor geen of geen geschikte sollicitanten zich aanmeldden.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Geen of geen geschikte sollicitanten	—	—	—	—	1	—	—	2	—	3	—	6
Gewoon verloop der vacature (toevalllge vacatures) . . .	2	5	11	60	4	—	4	6	7	4	2	105
Op 1 Juli 1903.	5	8	13	61	5	—	7	14	8	8	4	133
„ 1 „ 1902.	3	2	7	6	4	5	5	8	13	14	19	86
„ 1 „ 1901.	19	8	10	8	14	—	19	13	21	39	53	204
„ 1 „ 1900.	16	3	2	7	11	—	14	8	9	32	24	126
„ 1 „ 1899.	10	5	6	5	15	5	18	18	18	38	48	186
„ 1 „ 1898.	28	8	11	6	13	5	17	23	15	39	55	220
„ 1 „ 1897.	49	20	18	6	18	5	49	33	11	37	60	306
„ 1 „ 1896.	63	18	16	10	20	5	63	37	50	45	59	386
„ 1 „ 1895.	63	31	26	16	38	6	60	65	44	20	70	439

De gemeente in de provincie Limburg waar het onderwijzend personeel op 1 Juli 1903 niet voltallig was door onwil of nalatigheid van het gemeentebestuur, was de gemeente Geulle.

Ter verduidelijking van vorenstaande tabel volgt hier eene opgave van het aantal gevallen, waarin op 1 Juli van voormelde jaren aan de voorschriften van art. 24 der wet, wat betreft het daarbij voorgeschreven aantal onderwijzers bij de openbare lagere scholen, niet was voldaan, na aftrek van het aantal toevallige vacatures, waarin op de gewone wijze is voorzien.

Op 1 Juli 1903.	28
„ 1 „ 1902.	54
„ 1 „ 1901.	168
„ 1 „ 1900.	107
„ 1 „ 1899.	158
„ 1 „ 1898.	179
„ 1 „ 1897.	248
„ 1 „ 1896	314
„ 1 „ 1895.	339

§ 10. BENOEMING, SCHORSING EN ONTSLAG VAN ONDERWIJZERS.

De volgende tabel bevat een overzicht van de gemeenten of afdeelingen van gemeenten waar vacatures van hoofd eener school zijn ontstaan, van het aantal sollicitanten en van de wijze, waarop in de vervulling is voorzien.

TABEL betreffende be benoeming van hoofden van scholen over het jaar 1902, overeenkomstig art. 28 der wet

GEMEENTEN.	Benaming en aard der school waar de vacature is ontstaan.	Uitgeloofde jaarwedde *a.* met vrije woning; *b.* vergoeding voor huishuur.	Eischen van bevoegdheid behalve de wettelijke voorschriften.	Overplaatsing zonder voordracht, art. 28, al. 7, der wet.	*Met* of *zonder* oproeping van bevoegden.	Oproeping *met* of *zonder* beperkende voorwaarden.
						NOORD
Bokhoven	Gewoon lager	f 750 met *a*	geene	neen	met	zonder
Escharen	Idem	Idem	geene	ja, art. 28	—	—
Hooghal, gem. Escharen	Idem	Idem	geene	neen	met	zonder
Geffen	Idem	Idem	geene	neen	met	zonder
Teteringsche dijk, gem. Teteringen	Gewoon lager	f 800 met *b* f 150	geene	neen	met	zonder
Hooge Zwaluwe	Met uitgebreid leerplan	f 1000 met *a* en f 1050 na 2 jaren dienst	*l* en *p*	neen	met	zonder
Huybergen	Gewoon lager	f 800, f 1000 met *a*	geene	neen	met	zonder
Zevenbergen in de kom	Met uitgebreid leerplan	Aanv. f 1200 met *a*	3 talen en wiskunde	neen	met	zonder
Rosendaal	Idem	Aanv. f 1350 met 4 verhoog. van f 50 en *a*	Fransch	neen	met	zonder
Sprang	Idem	f 850 + f 50 voor elke bijakte toteen maximum van 3 met *a*	Fransch, verdere akten aanbeveling	neen	met	zonder
Tilburg	Vakken *a-l*	f 1300 met *a*	Fransch	neen	met	zonder
						GELDER
Spankeren, gem. Rheden	Vakken *a-k*	f 900 met *a*	geene	neen	met	zonder
Scherpenzeel, in de kom	Vakken *a-k* en *l*	f 800 met *a*	geene	neen	met	zonder
Apeldoorn (school n°. 17)	Vakken *a-l*	f 1100 met *a*	geene	ja	—	—
Apeldoorn (school n°. 10)	Idem	f 925 met *a*	geene	ja	—	—
Kadijk, gem. Voorst	Idem	f 750 met *a*	geene	neen	met	zonder
Loenen, gem. Apeldoorn	Idem	f 800 met *a*	geene	neen	met	zonder
Hoenderlo, gem. Apeldoorn	Idem	f 850 met *a*	geene	neen	met	zonder
Zoelmond, gem. Beusichem	Vakken *a-l*	f 900 met *a*	geene	neen	met	zonder
Kerkdriel, gem. Driel	Vakken *a-k*	f 1000 met *a*	geene	ja	—	—
Heesselt, gem. Varik	Idem	minimum met *a*	geene	neen	met	zonder
Hoenza-driel, gem. Driel	Idem	minimum met *a*	geene	neen	met	zonder
Kekerdom, gem. Ubbergen	Vakken *a-m*	f 900 met *a*	geene	neen	met	zonder
Elden, gem. Elst	Vakken *a-k*	f 850 met *a*	geene	neen	met	zonder

op het lager onderwijs in verband met het Koninklijk besluit van 17 December 1890 (Staatsblad n°. 184).

Welke beperkende voorwaarden.	Aantal bevoegden die zich opgaven zonder oproeping of na de 1ste, 2de en 3de oproeping.	*Met* of *zonder* vergelijkend onderzoek.	Vergelijkend onderzoek met een beperkt getal of met alle bevoegden.	Aantal bevoegden, die in het geval van art. 9 van het Kon. besluit aan het 2de gedeelte van het onderzoek deelnamen.	Met of zonder vernieuwde oproeping, art. 14 Kon. besluit.	Getal bevoegden op de voordracht geplaatst.	Plaats van den benoemde op de voordracht.
BRABANT.							
—	10 na eerste oproeping	met	beperkt	8	zonder	3	2
—	—	—	—	—	—	—	—
—	5 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	alphabetisch
—	7 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	alphabetisch
—	21	zonder	—	—	—	8	alphabetisch
—	8	met	met alle bevoegden	—	—	3	1
—	7	zonder	—	—	—	3	1
—	12	zonder	—	—	—	4	alphabetisch
—	45	zonder	—	—	—	3	2
—	17 na tweede oproeping	zonder	—	—	—	5	alphabetisch
—	19 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	6	alphabetisch
LAND.							
—	60	met	beperkt	8	zonder	3	1
—	9	zonder	—	—	—	3	1
—	—	zonder	—	—	—	—	—
—	—	zonder	—	—	—	—	—
—	6	zonder	—	—	—	3	2
—	39	zonder	—	—	—	3	1
—	31	zonder	—	—	—	3	1
—	10 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	4	2
—	—	—	—	—	—	—	—
—	6 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	1
—	8 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	5	1
—	5 na tweede oproeping	zonder	—	—	—	3	1
—	50 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	3

GEMEENTEN.	Benaming en aard der scholen waar de vacature is ontstaan.	Uitgeloofde jaarwedde *a.* met vrije woning; *b.* vergoeding voor huishuur.	Eischen van bevoegdheid behalve de wettelijke voorschriften.	Overplaatsing zonder voordracht art. 28, al. 7, der wet.	*Met* of *zonder* oproeping van bevoegden.	Oproeping *met* of *zonder* beperkende voorwaarden.
Winssen, gem. Ewijk	Vakken *a-k*	minimum met *a*	geene	neen	met	zonder
Nijmegen (school n°. 9)	Idem	f 1250 met *a*	geene	ja	—	—
Nijmegen (school n°. 8)	Idem	f 1250 met *a*	geene	neen	met	zonder
Hedel	Idem	f 1000 met *a*	geene	neen	met	zonder
Ammerzoden Dorp	Idem	f 850 met *a*	geene	neen	met	zonder
Geldermalsen (school n°. 3)	Vakken *a-l*	f 1200 met *a*	geene	neen	met	zonder
Groesbeek (school n°. 3)	Vakken *a-k*	f 800 met *a*	geene	neen	met	zonder
Bronkhorst, gem. Steenderen	Gewoon lager	f 750 met *a*	geene	neen	met	zonder
Varsseveld, gem. Wisch	Gewoon en uitgebreid lager	f 1100 met *a*	geene	neen	met	zonder
's-Heerenberg, gem. Bergh	Idem	f 1000 met *a*	geene	neen	met	zonder
Aalten	Idem	f 1300 met *a*	geene	neen	met	zonder
Zutphen	Idem	f 1600 met *b* f 300	alleen hoofden van scholen voor gew. en u. lager onderwijs	neen	met	met
Hengelo	Idem	f 1000 met *a*	geene	neen	met	zonder
Wehl	Gewoon lager	f 800 met *a*	geene	neen	met	zonder
						ZUID
Leiderdorp	Openbare lagere school	f 1000, *a*	—	—	met	zonder
Leiden	Openbare lagere school 2de klasse	f 1700, *b*	—	—	met	zonder
Idem	Openbare lagere school 3de klasse n°. 2	f 1800, *b*	—	—	zonder	—
Maassluis	Openbare lagere school met uitgebreid leerplan	f 1500, *b*	—	—	met	zonder
Delft	Idem	f 1400, *a*	—	—	met	zonder
's Gravenhage	Openbare lagere school a/d Duinstraat	f 1600, *a*	—	—	zonder	—
Idem	Openbare lagere school Kortenbosch	f 1600, *a*	—	—	zonder	—
Idem	Openbare lagere school Hemsterhuisstraat	f 1600, *a*	—	—	zonder	—
Rotterdam	Gewone lagere school 3de klasse	f 1500 en f 300, *b*	—	—	met	zonder

Welke beperkende voorwaarden.	Aantal bevoegden die zich opgaven zonder oproeping of na de 1ste, 2de en 3de oproeping.	*Met* of *zonder* vergelijkend onderzoek.	Vergelijkend onderzoek met een beperkt getal of met alle bevoegden.	Aantal bevoegden, die in het geval van art 9 van het Kon. besluit aan het 2de gedeelte van het onderzoek deelnamen.	Met of zonder vernieuwde oproeping, art. 14 Kon. besluit.	Getal bevoegden op de voordracht geplaatst.	Plaats van den benoemde op de voordracht.
—	10 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	3
—	—	—	—	—	—	—	—
—	37 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	6	1
—	11 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	1
—	12 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	1
—	14 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	1
—	3 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	1
—	14 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	4	2
—	7 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	4	3
—	3 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	
—	8 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	1
alleen hoofden van scholen voor gew. en u. lager onderwijs	30 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	2
—	18 na eerste oproeping	met	met 6 bevoegden	—	—	3	1
—	9 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	1
HOLLAND.							
—	48	zonder	—	—	—	6	5
—	101	met	alle	15	—	7	4
—	3	zonder	—	—	—	3	1
—	16	met	beperkt getal	—	—	4	1
—	21	met	met alle	—	—	5	4
—	—	zonder	—	—	—	3	1
—	—	zonder	—	—	—	3	1
—	—	zonder	—	—	—	3	1
—	143	zonder	—	—	zonder	3 (alphabetisch)	2

GEMEENTEN.	Benaming en aard der scholen waar de vacature is ontstaan.	Uitgeloofde jaarwedde *a.* met vrije woning *b.* vergoeding voor huishuur	Eischen van bevoegdheid behalve de wettelijke voorschriften.	Overplaatsing zonder voordracht. art. 28 al. 7 der wet.	*Met* of *zonder* oproeping van bevoegden.	Oproeping *met* of *zonder* beperkende voorwaarden.
Rotterdam	Gewone lagere school 3de klasse	f 1500 en f 300, *b*	—	—	met	zonder
Idem	Meer uitgebreid lager onderwijs 2de klasse	f 3000 en f 375, *b*	—	—	met	zonder
Idem	Gewone lagere school 3de klasse	f 1500 en f 300, *b*	—	—	met	zonder
Idem	Meer uitgebreid lager onderwijs 2de klasse	f 2150 en f 375, *b*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 3de klasse	f 1500 en f 300, *b*	—	—	met	zonder
Lange Ruige Weide	Gewone lagere school	f 800, *a*	—	—	met	zonder
Lekkerkerk	Lagere school met uitgebreid leerplan	f 1200 en f 225, *b*	*l*, *m*, *n*	—	met	zonder
Woubrugge (Haagmade)	Gewone lagere school	f 750, *a*	—	—	met	zonder
Hillegom	Gewone lagere school	f 1300, *a*	—	—	met	met
Zwijndrecht	Gewone lagere school n°. 1 vakken *a-k*	f 1000—— f 1250, *a*	—	—	met	zonder
Nieuwe Tonge	Gewone lagere school vakken *a-l*	f 1050— f 1150, *a*	—	—	met	zonder
Oosterwijk gem. Kedichem	Gewone lagere school vakken *a-k*	f 800—f 950, *a*	—	—	met	zonder
Hekelingen	Idem	f 800 en minstens f 50 voor herh. onderwijs, *a*	—	—	met	zonder
						NOORD
Amsterdam	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 11	f 1870, *a*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 17	f 2000 en f 500, *b*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 93	f 2000 en f 500, *b*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 32	f 2000 en f 500, *b*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 79	f 1870 en f 500. *b*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 112	f 1870 en f 500, *b*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 114	f 2000 en f 500, *b*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 71	f 2000 en f 500, *b*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 49	f 1700 en f 500, *b*	—	overplaatsing	—	—

Welke beperkende voorwaarden.	Aantal bevoegden die zich opgaven zonder oproeping of na de 1ste, 2de en 3de oproeping.	*Met* of *zonder* vergelijkend onderzoek.	Vergelijkend onderzoek met een beperkt getal of met alle bevoegden.	Aantal bevoegden, die in het geval van art. 9 van het Kon. besluit aan het 2de gedeelte van het onderzoek deelnamen.	Met of zonder vernieuwde oproeping, art. 14 Kon. besluit.	Getal bevoegden op de voordracht geplaatst.	Plaats van den benoemde op de voordracht.
—	142	zonder	—	—	zonder	3 (alphabetisch)	2
—	43	zonder	—	—	zonder	3 (alphabetisch)	2
—	141	zonder	—	—	zonder	3 (alphabetisch)	1
—	—	—	—	—	—	—	—
—	144	zonder	—	—	zonder	3 (alphabetisch)	1
—	10	met	4	—	zonder	3	1
—	9	zonder	—	—	—	3 (alphabetisch)	3
—	5	zonder	—	—	—	3 (alphabetisch)	1
30 jaar, minstens 3 jaar hoofd eener school	127	zonder	—	—	—	6 (alphabetisch)	3
—	24 na de eerste oproeping	zonder	—	—	—	4	N°. 1 bedankt, N°. 2
—	6 na de eerste oproeping	zonder	—	—	—	4	2
—	13 na de eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	2
—	14 na de eerste oproeping	zonder	—	—	—	4 (alphabetisch)	1
HOLLAND.							
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—

GEMEENTEN.	Benaming en aard der school waar de vacature is ontstaan.	Uitgeloofde jaarwedde *a.* met vrije woning *b.* vergoeding voor huishuur.	Eischen van bevoegdheid behalve de wettelijke voorschriften.	Overplaatsing zonder voordracht, art. 28 al. 7 der wet.	*Met* of *zonder* oproeping van bevoegden.	Oproeping *met* of *zonder* beperkende voorwaarden.
Amsterdam	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 82	f 1700 en f 500, *b*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 103	f 2000 en f 500, *b*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 2de klasse letter Z	f 2500 en f 500, *b*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 2de klasse letter X	f 1970, *a*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 2de klasse letter H	f 1970, *a*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 2de klasse letter Y	f 1870, *a*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 3de klasse voor jongens Nieuwenhuizenschool	f 2070, *a*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 3de klasse voor jongens en meisjes van Alphenschool	f 2070 en f 500, *b*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 3de klasse voor meisjes Hugo de Grootschool	f 1870 en f 350, *b*	—	—	met	—
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 48	f 1700 en f 500, *b*	—	—	met	zonder
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 34	f 1700 en f 500, *b*	—	—	met	zonder
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 113	f 1700 en f 500, *b*	—	—	met	zonder
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 111	f 1700 en f 500, *b*	—	—	met	zonder
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 37	f 1700 en f 500, *b*	—	—	met	zonder
Idem	Gewone lagere school 1ste klasse n°. 20	f 1700 en f 500, *b*	—	—	met	zonder
Idem	Gewone lagere school over 't IJ	f 1500 en f 500, *b*	—	—	met	zonder
Idem	Gewone lagere school 4de klasse voor meisjes Elisabeth Wolffschool	f 2200 en f 400, *b*	—	—	met	zonder
Idem	Gewone lagere school 3de klasse voor meisjes Burghtschool	f 1700, *a*	—	—	met	zonder
Watergraafsmeer	Gewone lagere school	f 1100, *a*	—	—	met	zonder
Weesperkarspel	Gewone lagere school	f 1000, *a*	—	—	met	zonder
Haarlem	Kostelooze school letter B	f 1500, *a*	—	—	met	zonder

Welke beperkende voorwaarden.	Aantal bevoegden die zich opgaven zonder oproeping of na de 1ste, 2de en 3de oproeping.	*Met* of *zonder* vergelijkend onderzoek.	Vergelijkend onderzoek met een beperkt getal of met alle bevoegden.	Aantal bevoegden, die in het geval van art. 9 van het Kon. besluit aan het 2de gedeelte van het onderzoek deelnamen.	Met of zonder vernieuwde oproeping art. 14 Kon. besluit.	Getal bevoegden op de voordracht geplaatst.	Plaats van den benoemde op de voordracht.
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	35 na de eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	1
—	257 na de eerste oproeping	met	met alle (207 kwamen op)	33	zonder	5	1
—	257 na de eerste oproeping	met	met alle (207 kwamen op)	33	zonder	6	2
—	257 na de eerste oproeping	met	met alle (207 kwamen op)	33	zonder	7	3
—	257 na de eerste oproeping	met	met alle (207 kwamen op)	33	zonder	8	4
—	257 na de eerste oproeping	met	met alle (207 kwamen op)	33	zonder	9	5
—	257 na de eerste oproeping	met	met alle (207 kwamen op)	33	zonder	3	1
—	257 na de eerste oproeping	met	met alle (207 kwamen op)	33	zonder	3	1
—	22 na de eerste oproeping	met	met 12 bevoegden (15 waren opgeroepen	6	zonder	4	2
—	35 na de eerste oproeping	met	met 14 bevoegden (17 waren opgeroepen)	6	zonder	3	1
—	82 na de eerste oproeping	zonder	—	—	zonder	5	4
—	43	zonder	—	—	—	3	1
—	99	zonder	—	—	—	3	1

GEMEENTEN.	Benaming en aard der school waar de vacature is ontstaan.	Uitgeloofde jaarwedde *a.* met vrije woning; *b.* vergoeding voor huishuur.	Eischen van bevoegdheid behalve de wettelijke voorschriften.	Overplaatsing zonder voordracht, art. 28 al. 7 der wet.	*Met* of *zonder* oproeping van bevoegden.	Oproeping *met* of *zonder* beperkende voorwaarden.
Krommenie	Gewone lagere school (Krommeniedijk)	f 1000, *a*	—	—	met	zonder
Oosthuizen	Gewone lagere school te Etersheim	f 750, *a*	—	—	met	zonder
Oosthuizen	Gewone lagere school te Hobrede	f 750, *a*	—	—	met	zonder
Zaandam	Gewone lagere school te Kattegat	f 1250 en f 300, *b*	—	—	zonder (uit de lijst der candidaten na de benoeming in December)	zonder
Ransdorp	Gewone lagere school te Durgerdam	f 750, *a*	—	—	met	zonder
Haarlem	Kostelooze school letter D	f 1500, *a*	—	—	zonder (uit de lijst der candidaten na de benoeming in Februari)	zonder
Egmond binnen	Gewone lagere school te Egmond a/d. Hoef	f 800, *a*	—	—	met	zonder
Haarlemmermeer	Gewone lagere school n°. 3	f 1000, *a*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school n°. 7	f 1000, *a*	—	—	met	zonder
Ouder-Amstel	Gewone lagere school te Waver	f 850, *a*	—	—	met	zonder
Texel	Gewone lagere school te Zuid-Eierland	f 800, *a*	—	—	met	zonder
Blokker	Gewone lagere school te Wester-Blokker	f 900, *a*	—	—	met	—
Hoorn	Gewone lagere school voor meisjes	f 1400 en f 300, *b*	*l*, *q* en *t*	—	met	—
Schagen	Gewone lagere school	f 1500, *a*	*l*—*p*	—	met	met
Zuid- en Noord-Schermer	Gewone lagere school te Driehuizen	f 925, *a*	—	—	met	—
Beets	Gewone lagere school	f 900, *a*	—	—	met	—
Schellinkhout	Idem	f 800, *a*	—	—	met	—
Anna Paulowna	Idem I	f 1950, *a*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school 3	f 1000, *a*	—	—	met	—
Zijpe	Gewone lagere school te Schagerbrug	f 900, *a*	—	—	met	—
Grootebroek	Gewone lagere school	f 950, *a*	—	—	met	—
Obdam	Gewone lagere school te Spierdijk	f 900, *a*	—	—	met	—
Zijpe	Gewone lagere school te Burgerbrug	f 900, *a*	—	—	met	—
Oterleek	Gewone lagere school te Stompetoren	f 800, *a*	—	—	met	—
Westwoud	Gewone lagere school te Binnenwijzend	f 750, *a*	—	—	met	—

Welke beperkende voorwaarden.	Aantal bevoegden, die zich opgaven zonder oproeping of na de 1ste, 2de en 3de oproeping.	*Met* of *zonder* vergelijkend onderzoek.	Vergelijkend onderzoek met een beperkt getal of met alle bevoegden.	Aantal bevoegden, die in het geval van art. 9 van het Kon. besluit aan het 2de gedeelte van het onderzoek deelnamen.	Met of zonder vernieuwde oproeping, art. 14 Kon. besluit.	Getal bevoegden op de voordracht geplaatst.	Plaats van den benoemde op de voordracht.
—	9	zonder	—	—	—	3	1
—	15	zonder	—	—	—	3	1
—	15	zonder	—	—	—	3	1
—	84	zonder	—	—	—	3	1
—	13	zonder	—	—	—	3	2
—	99	zonder	—	—	—	3	2
—	12	zonder	—	—	—	3	3
—	—	—	—	—	—	—	—
—	30	zonder	—	—	—	3	3
—	34	zonder	—	—	—	3	2
—	7	zonder	—	—	—	3	1
—	64	met	alle	—	—	6	1
—	14	zonder	—	—	—	3	1
Hoofden van scholen beneden 40 jaar	20	zonder	—	—	—	4	1
—	19	zonder	—	—	—	3	1
—	7	zonder	—	—	—	3	1
—	10	zonder	—	—	—	3	1
—	—	—	—	—	—	—	—
—	20	zonder	—	—	—	3	1
—	20	zonder	—	—	—	3	1
—	18	zonder	—	—	—	3	1
—	22	zonder	—	—	—	4	2
—	10	zonder	—	—	—	3	1
—	17	zonder	—	—	—	3	1
—	12	zonder	—	—	—	3	3

GEMEENTEN.	Benaming en aard der scholen waar de vacature is ontstaan.	Uitgeloofde jaarwedde *a.* met vrije woning; *b.* vergoeding voor huishuur.	Eischen van bevoegdheid behalve de wettelijke voorschriften.	Overplaatsing zonder voordracht art. 28, al. 7, der wet.	*Met* of *zonder* oproeping van bevoegden.	Oproeping *met* of *zonder* beperkende voorwaarden.
Hensbroek	Gewone lagere school	f 800, *a*	—	—	met	—
Oudkarspel	Idem	f 900, *a*	—	—	met	—
Winkel	Idem	f 1200, *a*	*l-n*	—	met	—
						ZEE
Arnemuiden	Gewone lagere school	f 900, *a*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Idem te Kleverskerke	f 750, *a*	—	—	zonder	—
Vlissingen	Gewone lagere school B	f 1650, *a*	—	overplaatsing	—	—
Kortgene	Gewone lagere school	f 850 en f 150, *b*	—	—	met	zonder
						UTRECHT
Utrecht	Gewone lagere school, vakken *a-k*, *q* en *s*	f 1300, *a*	—	—	zonder	—
de Bilt	Gewone lagere school, vakken *a-k*	f 1000-f 1250, *a*	akte Fransch aanbeveling	—	met	—
Breukelen	Gewoon en uitgebreid lager onderwijs	f 950-f 1250, *a*	vakken *m*, *n* en *p* aanbeveling	—	met	—
Utrecht	Gewone lagere school Kanaalstraat, vakken *a-k*, *q* en *s*	f 1300-f 1800, *a*	—	—	zonder	—
Idem	Gewone lagere school Leidsche dwarsstraat	f 1300, *a*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere jongensschool, vakken *a-i*, *l*, *o*, *q*, *s*	f 1800 en f 400, *b*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Gewone lagere school Nicolaasdwarsstraat	f 1350, *a*	—	overplaatsing	—	—
Idem	Nieuwe school, vakken *a-k*, *q*, *s*, Absteederdijk	f 1300-f 1800, *a*	—	—	zonder	—
Vinkeveen	Gewone lagere school, vakken *a-k*	f 850, *a*	—	—	met	—
Nigtevecht	Gewone lagere school, vakken *a-k*	f 900, *a*	—	—	met	—
Doorn	School voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs.	f 1200, *a*	akte voor 2 moderne talen en wiskunde aanbeveling	—	met	—
Haarzuilens	Nieuwe school, vakken *a-k*	f 750, *a*	—	—	met	—
de Meern, gem. Vleuten	Gewone lagere school, vakken *a-k*	f 800, *a*	—	—	met	—
Maarssen	School voor gewoon en meer uitgebreid lager onderwijs	f 1400, *a*	akte moderne talen en wiskunde	—	met	—

Welke beperkende voorwaarden.	Aantal bevoegden die zich opgaven zonder oproeping of na de 1ste, 2de en 3de oproeping.	*Met* of *zonder* vergelijkend onderzoek.	Vergelijkend onderzoek met een beperkt getal of met alle bevoegden.	Aantal bevoegden, die in het geval van art. 9 van het Kon. besluit aan het 2de gedeelte van het onderzoek deelnamen.	Met of zonder vernieuwde oproeping, art. 14 Kon. besluit.	Getal bevoegden op de voordracht geplaatst.	Plaats van den benoemde op de voordracht.
—	17	zonder	—	—	—	4	2
—	17	zonder	—	—	—	5 (alphabetisch)	4
—	10	zonder	—	—	—	3 (alphabetisch)	1
LAND.							
—	—	—	—	—	—	—	—
—	14	zonder	—	—	—	3	1
—	—	—	—	—	—	—	—
—	8 na de eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	1
—	—	—	—	—	—	3	1
minstens 30jarige leeftijd	64 na de eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	1
—	24 na de eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	1
—	—	zonder	—	—	—	3	1
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	zonder	—	—	—	3	1
—	17 bij de eerste oproeping	met	met alle	—	—	4	2
—	28 na de eerste oproeping	zonder	—	—	—	6	1
—	38 na de eerste oproeping	met	6	6	—	4	1
—	8 na de eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	3
—	21 na de eerste oproeping	met	6	5	—	3	3
—	24 na de eerste oproeping	met	6	6	—	3	1

GEMEENTEN.	Benaming en aard der school waar de vacature is ontstaan.	Uitgeloofde jaarwedde *a.* met vrije woning. *b.* vergoeding voor huishuur.	Eischen van bevoegdheid behalve de wettelijke voorschriften.	Overplaatsing zonder voordracht art. 28, al. 7, der wet.	*Met* of *zonder* oproeping van bevoegden.	Oproeping *met* of *zonder* beperkende voorwaarden.
						FRIES LA
het Bildt.	Nieuwe Bildtdijk	f 900, *a*	geene	—	met	zonder
Menaldumadeel.	Beetgum.	f 950, *a*	geene	—	met	zonder
Oostdongeradeel.	Paesens.	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Kollumerland.	Kollumerpomp.	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Dokkum.	Burgerschool.	f 1100 f 200 *b*	geene	overplaatsing	—	—
Oostdongeradeel.	Engwierum.	f 750, *a*	geene	overplaatsing	—	—
Tietjerksteradeel.	Bergumerheide.	f 850, *a*	geene	—	met	zonder
Idem.	Suawoude.	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Idem.	Suameerderheide.	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Kollumerland.	Burum.	f 900, *a*	geene	overplaatsing	—	—
Achtkarspelen.	Surhuisterveen n°. 2.	f 775, *a*	geene	—	met	zonder
Sneek.	N°. 1. U. L. O.	f 1500 f 300 *b*	*l*, *m*, *n* en *p*	—	met	zonder
Bolsward.	U. L. O.	f 1500 *b*, f 250	*l*, *m*, *n* en *p*	—	met	zonder
Baarderadeel.	Baard.	f 800 *b*, f 150	geene	—	met	zonder
Workum.	U. L. O.	f 1200, *a*	*l*, *m*, *n*	—	met	zonder
Weststellingwerf.	Nijholtpa.	f 750 *b*, f 150	geene	—	met	zonder
Hemelumer Oldephaert en Noordwolde.	Hemelum.	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Smallingerland.	Oudega.	f 800, *a*	geene	—	met	zonder
Weststellingwerf.	Nijetrijne.	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Opsterland.	Bakkeveen.	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Hindeloopen.	kom.	f 900, *a*	geene	—	met	zonder
Aengwirden.	Tjallebert.	f 750, *a*	*l*	—	met	zonder
						OVER I
Heino	dorp	f 850, *a*	geene	—	met	zonder
Dalfsen	Oudleusen	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Zwollerkerspel	Berkum	f 840, *a*	geene	overplaatsing	—	—
Zwollerkerspel	Wijthmen	f 800, *a*	geene	—	met	zonder
den Ham	Vroomshoop	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Zwolle	Hoogstraat, J.	f 1200, *b* f 400	geene	—	met	zonder
Raalte	Poggenbelt.	f 750, *b* f 150	geene	—	met	zonder
Nieuwleusen	den Hulst.	f 1000, *a*	geene	overplaatsing	—	—
Nieuwleusen	Ruitenveen.	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Steenwijkerwold	Wetering.	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Staphorst	Rouveen II.	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Holten	Espelo.	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Ambt-Almelo	Ossenkoppelerhoek.	f 1000, *a*	geene	—	met	zonder
Deventer	School D.	f 1450, *a*	geene	—	met	met
Haaksbergen	de Veldmaat.	f 750, *b* f 150	geene	overplaatsing	—	—

Welke beperkende voorwaarden.	Aantal bevoegden die zich opgaven zonder oproeping of na de 1ste, 2de en 3de oproeping.	*Met* of *zonder* vergelijkend onderzoek.	Vergelijkend onderzoek met een beperkt getal of met alle bevoegden.	Aantal bevoegden, die in het geval van art. 9 van het Kon. besluit aan het 2de gedeelte van het onderzoek deelnamen.	Met of zonder vernieuwde oproeping, art. 14 Kon. besluit.	Getal bevoegden op de voordracht geplaatst.	Plaats van den benoemde op de voordracht.
LAND.							
—	8	met	met 7	—	—	4	alphabetisch
—	39	zonder	—	—	—	4	alphabetisch
—	5	zonder	—	—	—	1	n°. 1
—	7	zonder	—	—	—	4	alphabetisch
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	31	zonder	—	—	—	5	alphabetisch
—	10	zonder	—	—	—	5	alphabetisch
—	11	zonder	—	—	—	5	alphabetisch
—	—	—	—	—	—	—	—
—	4	zonder	—	—	—	4	alphabetisch
—	28	met	met 15	9	—	3	1
—	27	zonder	—	—	—	3	1
—	28	met	met 10	7	—	5	4
—	8	zonder	—	—	—	3	1
—	11	zonder	—	—	—	7	alphabetisch
—	8	zonder	—	—	—	5	3
—	12	met	met 6	6	—	4	4
—	11	zonder	—	—	—	3	2
—	11	zonder	—	—	—	5	alphabetisch
—	20	met	met 12	8	—	4	2
—	28	met	met 7	6	—	6	1
IJSSEL.							
—	14	met	met 14	—	—	4	1
—	5	met	met 4	—	—	3	1
—	—	—	—	—	—	—	—
—	15	met	met 7	—	—	4	1
—	7	met	met 4	—	—	3	1
—	84	met	met 12	—	—	5	1
—	4	met	met 3	—	—	3	1
—	—	—	—	—	—	—	—
—	8	met	met 6	—	met	3	2
—	7	zonder	—	—	—	4	1
—	9	met	met 2	—	met	2	2
—	12	zonder	—	—	met	4	1
—	36	met	met 6	—	—	3	1
hoofd. v. scholen	97	zonder	—	—	—	6	1
—	—	—	—	—	—	—	—

GEMEENTEN.	Benaming en aard der scholen waar de vacature is ontstaan.	Uitgeloofde jaarwedde *a.* met vrije woning; *b.* vergoeding voor huishuur.	Eischen van bevoegdheid behalve de wettelijke voorschriften.	Overplaatsing zonder voordracht art. 28, al. 7, der wet.	*Met* of *zonder* oproeping van bevoegden.	Oproeping *met* of *zonder* beperkende voorwaarden.
Haaksbergen	Boekelo	f 750 en f 150, *b*	geene	—	met	zonder
Lonneker	Idem (School K)	f 1050, *a*	geene	—	met	zonder
Tubbergen	Dorp	f 900, *a*	*l*	—	met	zonder
						GRO
Groningen	1ste klasse	f 1500 en f 300, *b*	geene	—	met	zonder
Groningen	2de klasse	f 1500 en f 300, *b*	geene	—	met	zonder
Uithuizermeeden	Roodeschool	f 750, *a*	geene	overplaatsing	—	—
Groningen	3de klasse	f 1600, *a*	geene	—	met	zonder
Delfzijl	Farmsum	f 800, *a*	geene	—	met	zonder
Middelstum	Huizinge	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
't Zandt	Zeerijp	f 850, *a*	geene	overplaatsing	—	—
Uithuizen	Uithuizerpolder	f 800, *a*	geene	—	met	zonder
't Zandt	Eenum	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Bellingwolde	Weg naar Rhede	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
ten Boer	Dorp	f 750 en f 150, *b*	geene	overplaatsing	—	—
Winschoten	Weg naar Dwingeloo	f 900—f 1200 en f 300, *b*	geene	—	met	zonder
Slochteren	Hellum	f 750, *a*	geene	overplaatsing	—	—
Idem	Slochteren West	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Wildervank	Zuiderschool	f 850—f 1050, *a*	geene	overplaatsing	—	—
Idem	Wildervanksterdallen	f 800—f 1000, *a*	geene	—	met	zonder
Onstwedde	Vledderveen	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Sappemeer	Sappemeer Oost	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
						DREN
Gieten	Gieterveen	f 800, *a*	geene	overplaatsing	—	—
Idem	Nieuwediep	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Idem	Dorp	f 800 en f 150, *b*	geene	—	met	zonder
Borger	Nieuw Buinen 15	f 900, *a*	*l*	—	met	zonder
Idem	Idem 35	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Dwingeloo	Lhee	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Sleen	Zuidsleen	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Idem	Schoonoord	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
Meppel	Meisjesschool m. u. l. o.	f 1200 en f 250, *b*	*p*	—	met	zonder
Ruinerwold	Oosteinde	f 750, *a*	geene	—	met	zonder
						LIM
Jabeek	Met uitgebreid leerplan	f 800, *a*	Hoogduitsch	neen	met	zonder
Houthem	Gewoon lager	f 750, *a*	geene	neen	met	zonder

Welke beperkende voorwaarden.	Aantal bevoegden die zich opgaven zonder oproeping of na de 1ste, 2de en 3de oproeping.	*Met* of *zonder* vergelijkend onderzoek.	Vergelijkend onderzoek met een beperkt getal of met alle bevoegden.	Aantal bevoegden, die in het geval van art 9 van het Kon. besluit aan het 2de gedeelte van het onderzoek deelnamen.	Met of zonder vernieuwde oproeping, art. 14 Kon. besluit.	Getal bevoegden op de voordracht geplaatst.	Plaats van den benoemde op de voordracht.
—	16	met	met 6	—	met	4	2
—	28	zonder	—	—	—	3	1
—	8	met	met 8	—	—	4	1
NINGEN.							
—	87	zonder	—	—	—	7	1
—	87	zonder	—	—	—	7	1
—	—	—	—	—	—	—	—
—	54	zonder	—	—	—	7	1
—	18	zonder	—	—	—	7	5
—	16	zonder	—	—	—	6	alphabetisch
—	—	—	—	—	—	—	—
—	7	zonder	—	—	—	4	1
—	16	zonder	—	—	—	7	alphabetisch
—	11	zonder	—	—	—	3	1
—	—	—	—	—	—	—	—
—	79	zonder	—	—	—	5	1
—	—	—	—	—	—	—	—
—	11	zonder	—	—	—	3	1
—	—	—	—	—	—	—	—
—	16	zonder	—	—	—	3	3
—	4	zonder	—	—	—	3	alphabetisch
—	26	met	met 16	8	—	4	1
THE.							
—	—	—	—	—	—	—	—
—	18	zonder	—	—	—	6	5
—	30	zonder	—	—	—	5	1
—	15	met	met 7	7	—	4	2
—	12	zonder	—	—	—	5	2
—	12	zonder	—	—	—	4	1
—	21	zonder	—	—	—	3	3
—	11	met	met alle	4	—	3	1
—	15	met	met 6	6	—	4	1
—	10	zonder	—	—	—	5	3
BURG.							
—	1 na 2de oproeping	zonder	—	—	—	1	1
—	5 na 1ste oproeping	zonder	—	—	—	3	1

GEMEENTEN.	Benaming en aard der school waar de vacature is ontstaan.	Uitgeloofde jaarwedde *a.* met vrije woning; *b.* vergoeding voor huishuur.	Eischen van bevoegdheid behalve de wettelijke voorschriften.	Overplaatsing zonder voordracht, art. 28, al. 7, der wet.	*Met* of *zonder* oproeping van bevoegden.	Oproeping *met* of *zonder* beperkende voorwaarden.
Caberg, gemeente Oud-Vroenhoven	Met uitgebreid leerplan	f 750 met *a*	Fransch	neen	met	zonder
Mesch	Idem	f 800 met *a*	Fransch	neen	met	zonder
Heerlen	Idem	f 1100 met *a*	Hoogduitsch en Fransch	neen	met	zonder
Schaesberg	Idem	f 800 met *a* met verhooging van f 50 voor elk der akten Fransch en Hoogduitsch	geene	neen	met	zonder
Posterholt	Gewoon lager	f 750 met *a*	geene	neen	met	zonder
Nederweert	Idem	f 750 met *b* f 150	geene	neen	met	zonder
Wellerlooy, gemeente Bergen	Gewoon lager	f 750 met *a*	geene	neen	met	zonder

Uit vorenstaande tabel blijkt, dat er waren 213 vacatures.

In 42 vacatures werd voorzien door overplaatsing, door toepassing van art. 28, al. 7, der wet.

Voor 161 vacatures had eene oproeping van bevoegden plaats; voor 10 werd dit achterwege gelaten.

Het aantal sollicitanten voor de vacatures, waarvoor eene oproeping van bevoegden heeft plaats gehad, bedroeg:

voor 1 vacature 1
„ 2 vacatures 3
„ 4 „ 4
„ 8 „ 5
„ 4 „ 6
„ 9 „ 7
„ 10 „ 8
„ 6 „ 9
„ 10 „ 10
„ 8 „ 11
„ 9 „ 12
„ 2 „ 13
„ 5 „ 14
„ 5 „ 15
„ 5 „ 16
„ 5 „ 17
„ 4 „ 18
„ 2 „ 19
„ 4 „ 20
„ 4 „ 21
„ 2 „ 22
voor 3 vacatures 24
„ 1 vacature 26
„ 1 „ 27
„ 5 vacatures 28
„ 3 „ 30
„ 2 „ 31
„ 1 vacature 34
„ 2 vacatures 35
„ 1 vacature 36
„ 1 „ 37
„ 1 „ 38
„ 2 vacatures 39
„ 2 „ 43
„ 1 vacature 45
„ 1 „ 48
„ 1 „ 50
„ 1 „ 54
„ 1 „ 60
„ 2 vacatures 64
„ 1 vacature 79
„ 1 „ 82
„ 1 „ 84
„ 2 vacatures 87
„ 2 „ 97
„ 1 vacature 101
„ 1 „ 127

Welke beperkende voorwaarden.	Aantal bevoegden die zich opgaven zonder oproeping of na de 1ste, 2de en 3de oproeping.	*Met* of *zonder* vergelijkend onderzoek.	Vergelijkend onderzoek met een beperkt getal of met alle bevoegden.	Aantal bevoegden, die in het geval van art. 9 van het Kon. besluit aan het 2de gedeelte van het onderzoek deelnamen.	Met of zonder vernieuwde oproeping, art. 14 Kon. besluit.	Getal bevoegden op de voordracht geplaatst.	Plaats van den benoemde op de voordracht.
—	6 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	4	3
—	4 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	1
—	9 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	3	1
—	10 na eerste oproeping	zonder	—	—	—	4	alphabetisch
—	5	zonder	—	—	—	3	3
—	5	zonder	—	—	—	3	1
—	12	zonder	—	—	—	3	3

voor 1 vacature 141
„ 1 „ 142
„ 1 „ 143
„ 1 „ 144
„ 7 vacatures 257

In 43 gevallen werd een vergelijkend onderzoek gehouden; in 118 gevallen werd de voordracht opgemaakt zonder vergelijkend onderzoek.

95 malen werd n°. 1 van de voordracht benoemd, 28 malen n°. 2, 18 malen n°. 3, 7 malen n°. 4 en 4 malen n°. 5; in 19 voordrachten waren de namen van de sollicitanten in alphabetische volgorde geplaatst.

De jaarwedden verbonden aan de betrekking van hoofd eener school, waarin in 1902 is voorzien, bedroegen boven en behalve het genot van vrije woning of vergoeding bij gemis daarvan:

56	van	f	750				
26	„		800				
18	„		900	11	tusschen	f 800	en f 900
15	„		1 000	5	„	900	„ 1 000
5	„		1 100	3	„	1 000	„ 1 100
8	„		1 200				
7	„		1 300	3	„	1 200	„ 1 300
3	„		1 400	2	„	1 300	„ 1 400
13	„		1 500	1	„	1 400	„ 1 500
5	„		1 600				
10	„		1 700	1	„	1 600	„ 1 700
2	„		1 800				
				5	„	1 800	900
6	van	f	2 000	2	tusschen	f 1 900	en f 2 000
				2	„	2 000	„ 2 100
1	„		2 200	1	„	2 100	„ 2 200
1	„		2 500				
1	„		3 000				

Rechtstreeks overeenkomstig eigen verzoek (art. 29*a*) werden ontslagen in:

Noordbrabant	26	onderwijzers en	onderwijzeressen.
Gelderland	123	„ „	„
Zuidholland	222	„ „	„
Noordholland	201	„ „	„
Zeeland	35	„ „	„
Utrecht	24	„ „	„
Friesland, ...	92	„ „	„
Overijssel.	74	„ „	„
Groningen	68	„ „	„
Drenthe	45	„ „	„
Limburg	14	„ „	„

te zamen 924 tegenover 873 in 1901.

Krachtens art. 29*b* werd aan twee hoofden van scholen eervol en aan een hoofd van een school een niet eervol ontslag verleend.

Aan 17 onderwijzers en onderwijzeressen werd, krachtens art. 29*c*, op voordracht van burgemeester en wethouders of van den arrondissementsschoolopziener, ontslag verleend, waarvan 4 niet eervol.

Krachtens art. 29, alinea 3, is door Gedeputeerde Staten aan een niet eervol ontslagen onderwijzer de bevoegdheid tot het geven van onderwijs ontnomen.

Art. 30, alinea 1, werd éénmaal toegepast.

Van de bevoegdheid, hun verleend bij art. 31, werd door Gedeputeerde Staten in 1902 geen gebruik gemaakt.

Krachtens art. 53 is door Gedeputeerde Staten aan een niet eervol ontslagen onderwijzer bij eene bijzondere school de bevoegdheid tot het geven van onderwijs ontnomen.

Door R. A. Briels, voormalig onderwijzer aan de openbare lagere school te Heusden, werd beroep ingesteld tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant dd. 25 Juli 1901, G, n°. 174, 2de afd., waarbij 1°. werd goedgekeurd het besluit van den raad der gemeente Heusden, waarbij aan genoemden onderwijzer niet eervol ontslag was verleend en 2°. werd verklaard dat R. A. Briels de bevoegdheid tot het geven van onderwijs had verloren.

Het niet eervol ontslag was verleend en de bevoegdheid tot het geven van onderwijs was den onderwijzer ontnomen op grond, dat hij zich schuldig had gemaakt aan het plegen van onzedelijke handelingen met schoolgaande kinderen.

§ 11. INKOMSTEN VAN DE ONDERWIJZERS.

De inkomsten, welke de onderwijzers genoten van het Rijk en de gemeenten, over 1902, zijn in de volgende tabel vermeld.

ONDERWERPEN.	Noordbrabant.	Gelderland.	Zuidholland.	Noordholland.
a. *Van het Rijk.*				
Jaarwedden bij de Rijks- lagere scholen	—	—	—	—
Jaarwedden bij de Rijkskweekscholen voor onderwijzers en onderwijzeressen en daaraan verbonden leerscholen	—	f 61 866,65	—	f 32 697,18
Toelagen bij de Rijksnormaallessen tot opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen	f 46 998,43	38 630,90	f 98 882,27	39 527,39
Totaal in 1902	f 46 998,43	f 100 497,55	f 98 882,27	f 72 224,58
b. *Van de gemeenten.*				
Jaarwedden van de hoofden van scholen	f 317 410,04	f 377 531,32	f 698 132,84	f 693 005,45
Jaarwedden van de onderwijzers en onderwijzeressen	409 334,78	799 914,33	2 679 643,13	2 978 536,45
Gratificatiën aan het onderwijzend personeel	1 296,58	2 513,58	3 719,81	4 175,51
Totaal in 1902	f 728 041,40	f 1 179 959,23	f 3 381 495,79	f 3 675 717,42
c. *Aandeel in de schoolgelden*, door de onderwijzers in 1902 genoten	f 595,69	—	f 95,47	—
Algemeen totaal in 1902	f 775 635,52	f 1 280 456,78	f 3 180 473,54	f 3 747 942,00
„ „ „ 1901	680 881,73	1 180 656,42	3 220 159,45	3 333 682,74
Vermeerdering	f 94 753,79	f 99 800,36	f 260 314,08	f 414 259,25

De uitgaven voor bezoldiging van de onderwijzers bij het openbaar onderwijs bedroegen in 1902 f 1 347 203,98 meer dan in het vorige jaar.

De Rijksuitgaven vermeerderden met f 1 061,25, de gemeentelijke met f 1 346 925,19, terwijl het aandeel in de schoolgelden, door de onderwijzers genoten, met f 782,47 verminderde.

De gemeentelijke uitgaven vermeerderden in:

Noordbrabant met	f 94 571,93
Gelderland „	99 131,73
Zuidholland „	261 424,71
Noordholland „	413 283,82
Zeeland „	43 697,84
Utrecht „	45 597,99
Friesland „	82 389,72
Overijssel „	78 599,40
Groningen „	88 758,70
Drenthe „	51 535,10
Limburg „	87 934,22
	f 1 346 925,19

De bezoldiging van de hoofden van gemeentescholen bedroeg f 255 505,43 en die der onderwijzers en onderwijzeressen f 1 094 583,55 meer dan in 1901. De door hen genoten gratificatiën bedroegen f 3 163,80 minder.

Bij zijn beroep ontkende R. A. Briels beslist schuldig te zijn aan de hem ten laste gelegde feiten.

Aangezien tegen het besluit van Gedeputeerde Staten tot goedkeuring van het raadsbesluit tot toekenning van niet eervol ontslag, krachtens de wet op het lager onderwijs, geen beroep openstaat, werd appellant in dit gedeelte van zijn beroep niet ontvankelijk verklaard. En daar door een vanwege de afdeeling van den Raad van State voor de geschillen van bestuur nader ingesteld onderzoek was gebleken, dat appellant zich aan de hem ten laste gelegde feiten werkelijk had schuldig gemaakt, is het beroep, gericht tegen de verklaring, dat appellant de bevoegdheid tot het geven van onderwijs heeft verloren, ongegrond verklaard.

Het desbetreffende Koninklijk besluit van 8 Februari 1902 n°. 34, is achter dit verslag geplaatst als n°. 10 van bijlage **F. F.**

Zeeland.	Utrecht.	Friesland.	Overijssel.	Groningen.	Drenthe.	Limburg.	Totaal.
—	—	f 2 540,50	f 2 675,00	—	f 7 726,00	—	f 12 941,50
f 30 395,26	—	—	30 574,99	f 31 933,33	—	f 34 999,99	222 467,41
32 038,94	f 23 005,82	36 160,58	37 085,33	36 430,01	19 774,15	29 733,37	438 267,21
f 62 434,20	f 23 005,82	f 38 701,08	f 70 335,32	f 68 363,34	f 27 500,15	f 64 733,36	f 673 676,12
f 166 097,82	f 130 909,16	f 325 140,35	f 254 575,48	f 251 972,39	f 135 239,92	f 155 764,01	f 3 505 778,81
387 191,24	420 259,63	525 697,05	609 403,93	594 311,82	230 052,04	271 508,07	9 905 852,49
554,24	492,66	846,50	933,04	1 441,30	1 110,02	588,74	17 671,99
f 553 843,30	f 551 661,46	f 851 683,90	f 864 912,45	f 847 725,51	f 366 401,99	f 427 860,82	f 13 429 303,29
—	f 140,50	—	—	f 513,90	—	—	f 1 345,56
f 616 277,51	f 574 807,78	f 890 384,99	f 935 247,78	f 916 602,75	f 393 902,14	f 492 594,19	f 14 104 321,98
572 260,85	529 114,47	807 572,93	856 546,27	828 872,94	342 347,77	405 025,40	12 757 121,00
f 44 016,65	f 45 693,30	f 82 812,06	f 78 701,50	f 87 729,81	f 51 554,36	f 87 568,78	f 1 347 203,98

Krachtens art. 36, alinea 2, der wet werd in 1902 aan 81 onderwijzers door Gedeputeerde Staten vrijstelling verleend van het verbod tevens andere ambten of bedieningen te bekleeden of te gedoogen, dat te hunnen huize handel of nering gedreven of eenig beroep uitgeoefend worde door de leden van hun gezin, namelijk in:

Noordbrabant	1
Gelderland	9
Zuidholland	4
Noordholland	8
Zeeland	26
Utrecht	3
Friesland	9
Overijssel	7
Groningen	6
Drenthe	8
Limburg	0

Deze vrijstellingen betreffen de volgende ambten of bedieningen:

Noordbrabant.

Aan een onderwijzer werd toegestaan, dat door zijne echtgenoote het beroep van modemaakster te zijnen huize wordt uitgeoefend.

Gelderland.

Voorzanger en voorlezer bij de Nederduitsch Hervormde Gemeente;
secretaris van het burgerlijk armbestuur;
organist bij de Nederduitsch Hervormde gemeente (aan twee onderwijzers);
koster en voorzanger bij de Nederduitsch Hervormde Gemeente;
lid van het burgerlijk armbestuur;
onderling van de Nederduitsch Hervormde Gemeente (aan twee onderwijzers);
verder werd aan een onderwijzer toegestaan, dat te zijnen huize door zijne echtgenoote een handel in kantoorbehoeften enz. wordt gedreven.

Zuidholland.

Agent eener levensverzekeringmaatschappij;
correspondent-verslaggever van dagbladen;
onderling bij de Nederduitsch Hervormde Gemeente;
verder werd aan een onderwijzer vergunning verleend te gedoogen, dat te zijnen huize een logement of herberg werd gehouden door de kinderen van zijnen overleden behuwdbroeder en zuster, onder leiding van zijne echtgenoote.

Noordholland.

Gemachtigde van den penningmeester van een hoogheemraadschap;
secretaris-penningmeester van een waterschap;
hoofdbeambte van eene vereeniging genaamd „De Vrije Gemeente";
commissaris eener begraafplaats;
voorzanger en voorlezer bij de Nederduitsch Hervormde Gemeente;
ontvanger bij de Nederduitsch Hervormde Gemeente;
voorzanger bij de Nederduitsch Hervormde Gemeente (aan twee onderwijzers).

Zeeland.

Agent van eene levensverzekeringmaatschappij (aan 18 onderwijzers);
secretaris-boekhouder van het burgerlijk armbestuur,
organist bij de Nederl. Hervormde Kerk en beambte, belast met het innen van de schoolgelden;
lid en penningmeester van het Roomsch-Katholiek parochiaal armbestuur;
klokluider;
organist bij de Nederd. Hervormde Gemeente;
secretaris-ontvanger van het algemeen armbestuur en voorzitter van eene onderlinge varkensverzekeringmaatschappij;
secretaris-penningmeester van het algemeen armbestuur.
Voorts werd aan een onderwijzer vrijstelling verleend van het verbod om zijne vrouw te zijnen huize een beroep te laten uitoefenen.

Utrecht.

Koster bij de Nederd. Hervormde Gemeente;
kassier van eene coöperatieve boerenbank.
Verder werd aan een onderwijzer toegestaan, dat zijne dochter te zijnen huize het beroep van costuumnaaister uitoefent.

Friesland.

Organist en secretaris van kerkvoogden van de Nederd. Hervormde Gemeente en secretaris-ontvanger van een polder;
voorzanger der Nederd. Hervormde Gemeente:
secretaris-penningmeester van de kerkvoogdij en van de administratie van het tweede zakje eener kerkelijke Gemeente;
organist bij de Doopsgezinde Gemeente;
organist bij de Nederd. Hervormde Gemeente;
secretaris-ontvanger bij de kerkelijke administratie der Nederd. Hervormde Gemeente;
boekhouder bij eene coöperatieve zuivelfabriek;
boekhouder bij eene onderlinge brandwaarborgmaatschappij en directeur-boekhouder bij eene andere onderlinge brandwaarborgmaatschappij;
koster, organist en secretaris bij de Nederd. Hervormde Gemeente en tevens voorzanger;
organist bij de Hervormde Gemeente.

Overijssel.

Boekhouder bij de Nutsspaarbank;
penningmeester van eene onderlinge uitkeerings- en lijfrentenkas;
koster en voorzanger bij de Nederd. Hervormde Gemeente;
kassier van een coöperatieve boerenleenbank;
secretaris-ontvanger van een waterschap;
organist bij de Nederd. Hervormde Gemeente;
boekhouder bij het Nederl. Hervormd armbestuur.

Groningen.

Koster en organist der Nederd. Hervormde Gemeente;
organist der Nederd. Hervormde Gemeente;
koster der Nederd. Hervormde Gemeente;
voorzanger-organist der Nederd. Hervormde Gemeente;
organist;
koster en organist.

Drenthe.

Organist in de Nederl. Hervormde Kerk en aflezer van publicatiën;
agent van eene levensverzekeringmaatschappij;
correspondent van eene maatschappij van levensverzekering en lijfrente;
agent eener maatschappij van verzekering;
koster en organist bij de Nederd. Hervormde Gemeente;
koster en voorzanger bij de Nederd. Hervormde Gemeente en aflezer van gemeentelijke publicatiën aldaar;
voorzanger in de Nederd. Hervormde Kerk;
koster en voorzanger bij de Nederd. Hervormde Gemeente.
Met inbegrip van vorenbedoelde onderwijzers bedroeg op het einde van 1902 het aantal onderwijzers aan wie de vrijstelling van het verbod was verleend, in:

Noordbrabant	31
Gelderland	141
Zuidholland	145
Noordholland	154
Zeeland	101
Utrecht	53
Friesland	216
Overijssel	94
Groningen	231
Drenthe	49
Limburg	19

Het hoofd van eene openbare school in de provincie Groningen wendde zich tot Gedeputeerde Staten dier provincie met het verzoek om de betrekking van agent eener levensverzekeringbank te mogen bekleeden.
Gedeputeerde Staten verklaarden zich onbevoegd de verlangde vrijstelling te verleenen, op grond dat het waarnemen van bedoeld agentschap niet zoude zijn het bekleeden van een ambt of bediening, weshalve art. 36, 2de lid, der wet in casu niet zoude kunnen worden toegepast.
Adressant kwam van deze beslissing in beroep. Dit beroep werd gegrond verklaard, daar aan de uitdrukking „betrekking" geheel dezelfde beteekenis valt te hechten als aan het woord „bediening", weshalve art. 36, 2de lid, hier wel van toepassing was.
Aangezien echter de aard der betrekking van agent eener levensverzekeringmaatschappij in strijd werd geacht met de welbegrepen behartiging van de belangen van het onderwijs, werd appellant de gevraagde vergunning geweigerd.

Het desbetreffende Koninklijk besluit van 21 Januari 1902 n°. 18, is achter het verslag gevoegd als n°. 11 van bijlage **F F**.

Gedeputeerde Staten van Friesland beschikten afwijzend op het verzoek van een onderwijzer aan eene openbare lagere school in die provincie om het agentschap eener levensverzekeringmaatschappij te mogen waarnemen, op grond dat dit college de waarneming van deze betrekking schadelijk achtte voor het onderwijs.

Het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten werd gehandhaafd, aangezien de vrees bestond dat de behoorlijke waarneming van het agentschap zooveel inspanning zoude kosten en zooveel tijd en moeite van den agent zoude vorderen dat het vervullen van de plichten, aan de betrekking van onderwijzer verbonden, daaronder allicht zoude lijden, en voorts dat zij het ook niet in die mate als bij het hoofd eener school het geval kan zijn, het waarnemen van het agentschap eener levensverzekeringmaatschappij een minder gewenschten invloed zoude kunnen uitoefenen op de verhouding tusschen den onderwijzer en de ouders der kinderen.

Het desbetreffende Koninklijk besluit van 9 September 1902 n°. 32, is achter het verslag gevoegd als n°. 12 van bijlage **F F**.

Achter dit verslag zijn verder de volgende Koninklijke beslissingen geplaatst in zake beroepen tegen besluiten tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers, de vergoeding voor het geven van herhalingsonderwijs, of de tegemoetkoming in de huishuur.

N°. 13 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 5 Juni 1902 n°. 41, gedeeltelijk tot niet ontvankelijkverklaring, gedeeltelijk tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door het hoofd eener openbare lagere school te Muntendam, tegen een besluit van den raad dier gemeente dd. 16 September/2 December 1901, n°. 3 en 2, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan openbare lagere scholen in die gemeente.

N°. 14 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 5 Juni 1902 n°. 42, tot niet ontvankelijkverklaring van het beroep, ingesteld door de afdeeling Culenborg en omstreken van den bond van Nederlandsche onderwijzers, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland, dd. 24 December 1901, n°. 104, waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad der gemeente Culenborg dd. 20 November 1901 tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers en onderwijzeressen aan de gemeentescholen n°. 1 en 2.

N°. 15 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 13 Juni 1902 n°. 71, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door het hoofd der openbare lagere school te Leek, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen, dd. 27 December 1901, n°. 92*a*, 3de afdeeling, waarbij is goedgekeurd de „verordening regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Leek" vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 19 December 1901.

N°. 16 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 13 Juni 1902 n°. 72, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door hoofden van openbare lagere scholen, onderwijzers en onderwijzeressen in de gemeente Leens, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen, dd. 6 December 1901, n°. 81, 3de afdeeling, tot goedkeuring van de verordening, regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in die gemeente, vastgesteld den 23 November 1901.

N°. 17 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 16 Juni 1902 n°. 42, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door hoofden van openbare lagere scholen te Nieuw-Schoonebeek, gemeente Schoonebeek, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Drenthe, dd. 1 November 1901, n°. 17, waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad dier gemeente dd. 15 October 1901, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers, de vergoeding voor het geven van herhalingsonderwijs en de tegemoetkoming in de huishuur.

N°. 18 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 16 Juni 1902 n°. 43, tot wijziging van de regeling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Brakel.

N°. 19 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 16 Juni 1902 n°. 45, tot regeling van de jaarwedden van de hoofden van scholen en verder onderwijzend personeel in de gemeente Opsterland.

N°. 20 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 16 Juni 1902 n°. 46, tot vaststelling van de vergoeding wegens huishuur voor het voor het hoofd der lagere lagere school n°. I te Zevenaar.

N°. 21 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 18 Juni 1902 n°. 45, tot regeling van de jaarwedden van hoofden van openbare lagere scholen in de gemeente Voorst.

N°. 22 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 18 Juli 1902 n°. 68, tot regeling van de jaarwedden van het hoofd en de onderwijzers der openbare lagere school te Hasselt.

N°. 23 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 18 Juni 1902 n°. 69, tot regeling van de jaarwedden van hoofden en onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Haaksbergen.

N°. 24 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 18 Juni 1902 n°. 70, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door eene onderwijzeres aan de openbare lagere school te Wijchen tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland, dd. 7 Januari 1902, n°. 119, tot goedkeuring van het besluit van den raad der gemeente Wijchen dd. 21 December 1901, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in die gemeente.

N°. 25 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 20 Juni 1902 n°. 132, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door het hoofd der openbare lagere school te Wernhout, gemeente Zundert, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant, dd. 6 Februari 1902, G, n°. 42, 2de afd., 3de bur., waarbij de huurwaarde van de onderwijzerswoning te Wernhout van 1 Januari 1902 af is bepaald op f 175.

N°. 26 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 20 Juni 1902 n°. 133, tot regeling van de jaarwedden der hoofden en onderwijzers van de openbare lagere scholen in de gemeente Zwartsluis, alsmede van de hun toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkomingen in de kosten van huishuur.

N°. 27 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 20 Juni 1902 n°. 134, tot regeling van de jaarwedde van het hoofd der school te Gameren.

N°. 28 van bijlage **F F**.

Koninklijk besluit van 20 Juni 1902 n°. 135, tot regeling van de jaarwedden van hoofden en onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente IJsselmuiden, alsmede van de hun toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkomingen in de kosten van huishuur.

N°. 29 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 23 Juni 1902 n°. 52, tot regeling van jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Hellendoorn.

N°. 30 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 23 Juni 1902 n°. 53, tot gedeeltelijk ontvankelijk- en gedeeltelijk ongegrondverklaring van het beroep door twee onderwijzers aan eene openbare lagere school in de gemeente Geldermalsen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 28 Januari 1902, n°. 117, waarbij de „Verordening regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Geldermalsen", vastgesteld den 28sten October 1901 en 15 Januari 1902 is goedgekeurd, behalve voor zooveel de bezoldiging van het hoofd der openbare lagere school A in het dorp Geldermalsen betreft.

N°. 31 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 23 Juni 1902 n°. 54, tot niet ontvankelijkverklaring van het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Bathmen tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel dd. 5 December 1901, n°. 4780/3336, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Verordening tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Bathmen, alsmede van de hun toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkoming in de kosten van huishuur", vastgesteld den 31sten October 1901.

N°. 32 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 23 Juni 1902 n°. 55, tot regeling van de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Den Ham.

N°. 33 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 23 Juni 1902 n°. 56, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door twee onderwijzeressen aan openbare lagere scholen in de gemeente Zundert, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant dd. 13 Februari 1902, G n°. 92, waarbij is goedgekeurd de „Verordening regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Zundert", vastgesteld dd. 18 December 1901, voor zooveel de jaarwedden van de onderwijsseressen belast met het onderwijs in de nuttige handwerken betreft.

N°. 34 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 23 Juni 1902 n°. 57, tot niet ontvankelijkverklaring van het beroep, ingesteld door het gemeentebestuur van Franekeradeel tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Friesland, dd. 9 Januari 1902, n°. 76, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Verordening tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers bij het openbaar lager onderwijs in de gemeente Franekeradeel, vastgesteld den 9den December 1901.

N°. 35 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 25 Juni 1902 n°. 58, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door onderwijzers in de gemeente Schagen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordholland, dd. 12 Februari 1902, n°. 29, waarbij is goedgekeurd de „Verordening regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere school in de gemeente Schagen", voor zooveel die goedkeuring betreft de tegemoetkoming in de huishuur voor de gehuwde mannelijke onderwijzers, die den 28jarigen leeftijd hebben bereikt.

N°. 36 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 4 Juli 1902 n°. 12, waarbij niet ontvankelijk is verklaard het beroep, ingesteld door de Commissie van Toezicht op het lager onderwijs in de gemeente Leek, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen dd. 27 December 1901, n°. 92*a*, 3de afd. waarbij is goedgekeurd de „Verordening, regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Leek" vastgesteld den 19den December 1901.

N°. 37 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 4 Juli 1902 n°. 13, tot niet ontvankelijkverklaring van het beroep, ingesteld door hoofden van openbare lagere scholen in de gemeente Leek, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen, dd. 27 December 1901, n°. 92*a*, 3de afd., waarbij is goedgekeurd de „Verordening regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Leek" vastgesteld den 19den December 1901, voor zooveel die goedkeuring de jaarwedden der hoofden van scholen betreft.

N°. 38 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 9 Juli 1902 n°. 48, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzeressen in de handwerken voor meisjes aan de openbare lagere scholen te Meppel.

N°. 39 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 15 Juli 1902, n°. 34, tot regeling van de jaarwedden van de onderwijzers en onderwijzeressen aan de openbare lagere scholen in de gemeente Olst.

N°. 40 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 15 Juli 1902 n°. 35, tot regeling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Didam.

N°. 41 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 15 Juli 1902 n°. 37, tot regeling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school in de gemeente Rockanje.

N°. 42 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 15 Juli 1902 n°. 38, tot ongegrond verklaring van het beroep, ingesteld door onderwijzers en onderwijzeressen van bijstand aan de openbare lagere scholen te Numansdorp, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland dd. 7 Januari 1902, n°. 42, waarbij de „Verordening regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Numansdorp", vastgesteld 31 October, 28 November en 24 December 1901, met uitzondering van art. 6, is goedgekeurd.

N°. 43 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 15 Juli 1902 n°. 39, tot regeling van de jaarwedden van het hoofd en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere school in de gemeente Stratum.

N°. 44 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 15 Juli 1902 n°. 40, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers, de vergoeding van huishuur voor de hoofden van scholen en de tegemoetkoming in de huishuur der gehuwde onderwijzers boven 28 jarigen leeftijd in de gemeente Wierden.

N°. 45 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 17 Juli 1902 n°. 74, tot regeling van de jaarwedden en de vergoeding en tegemoetkoming voor huishuur van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Tietjerksteradeel.

N°. 46 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 21 Juli 1902 n°. 43, tot regeling van de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Diepenheim, vastgesteld den 26 September 1901.

N°. 47 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 21 Juli 1902 n°. 45, tot regeling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school in de gemeente Gent.

N°. 48 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 21 Juli 1902 n°. 46, tot vaststelling van de jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Steenwijk.

N°. 49 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 21 Juli 1902 n°. 47, tot vaststelling van de jaarwedden van de hoofden van scholen in de gemeente Heinenoord.

N°. 50 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 21 Juli 1902 n°. 55, tot niet ontvankelijkverklaring van het beroep, ingesteld door het bestuur der afdeeling Assen van den Bond van Nederlandsche onderwijzers, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Drenthe dd. 10 Januari 1902, n°. 60*a*, waarbij de verordening, regelende de jaarwedden enz. van de hoofden en onderwijzers der openbare lagere scholen in de gemeente Assen, vastgesteld den 29 October 1901, is goedgekeurd.

N°. 51 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 21 Juli 1902 n°. 56, tot vaststelling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Gouderak.

N°. 52 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 29 Juli 1902 n°. 30, tot vaststelling van de jaarwedde van een onderwijzer aan de openbare lagere school te Neede.

N°. 53 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 29 Juli 1902 n°. 41, tot vaststelling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Denekamp, alsmede van de aan hen toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkoming in de kosten van huishuur.

N°. 54 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 31 Juli 1902 n°. 28, tot regeling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school n°. 2 te Dieren.

N°. 55 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 9 Augustus 1902 n°. 23, tot niet ontvankelijkverklaring van het beroep, ingesteld door den Raad der gemeente Nieuwleusen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel, dd. 17 April 1902, 2de afd. n°. 1511/1221, waarbij goedkeuring is onthouden aan de regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in die gemeente, vastgesteld in de vergaderingen van den raad dier gemeente op 29 October 1901 en 5 Maart 1902.

N°. 56 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 11 Augustus 1902 n°. 42, tot vaststelling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school n°. 4 te Lichtenvoorde.

N°. 57 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 16 Augustus 1902 n°. 70, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers van bijstand aan de openbare lagere scholen te Noordwijk.

N°. 58 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 16 Augustus 1902 n°. 71, tot niet ontvankelijkverklaring van het beroep, ingesteld door onderwijzers en onderwijzeressen aan de openbare lagere scholen te 's Gravenzande, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland dd. 7 Januari 1902, n°. 115, waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad dier gemeente dd. 17 December 1901, tot regeling van de jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in die gemeente.

N°. 59 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 21 Augustus 1902 n°. 26, tot niet ontvankelijkverklaring van een verzoek van een onderwijzer aan de openbare lagere school te de Rijp om met betrekking tot de regeling van zijne jaarwedde tusschenkomst te verleenen.

N°. 60 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 22 Augustus 1902 n°. 32, tot niet ontvankelijkverklaring van het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Ambt-Almelo, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel, dd. 27 Maart 1902, 2de afd, n°. 1118/922, waarbij goedkeuring is onthouden aan de verordening tot regeling van de jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in die gemeente.

N°. 61 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 22 Augustus 1902 n°. 33, tot vaststelling van de jaarwedden van hoofden van scholen in de gemeente Schoterland.

N°. 62 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 23 Augustus 1902 n°. 21, tot regeling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Duiven.

N°. 63 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 6 September 1902 n°. 54, tot regeling van de jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Kampen.

N°. 64 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 6 September 1902 n°. 55, tot niet ontvankelijkverklaring van het beroep, ingesteld door het bestuur der afdeeling Rijssen van den Bond van Nederlandsche onderwijzers tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel dd. 21 Mei 1902, n°. 2144/1604, 2de afd., waarbij is goedgekeurd de „Verordening tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in die gemeente, alsmede van de hun toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkomingen in de kosten van huishuur."

N°. 65 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 6 September 1902 n°. 56, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door het hoofd eener openbare lagere school in de gemeente Woubrugge, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland, dd. 13 Mei 1902, B, n°. 1665 (1ste afd.) G. S. n°. 10, waarbij de „Verordening regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Woubrugge" is goedgekeurd.

N°. 66 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 9 September 1902 n°. 33, tot vaststelling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Stad-Ommen, alsmede van de hun toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkoming in de kosten van huishuur.

N°. 67 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 11 September 1902 n°. 26, tot niet ontvankelijkverklaring van het adres van het hoofd der openbare lagere school te Wernhout, gemeente Zundert, waarbij deze verzocht „vooralsnog" te besluiten, dat zijne vergoeding van f 100 voor het onderwijs in de Fransche taal onveranderd zoude blijven.

N°. 68 van bijlage **F. F.**

Koninklijk besluit van 12 September 1902 n°. 33, tot regeling van de jaarwedden enz. der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Almkerk.

N°. 69 van de bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 15 September 1902 n°. 71, waarbij is ongegrond verklaard het beroep ingesteld door den raad der gemeente Zutphen tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland, dd. 21 Mei 1902, n°. 127, voor zoover daarbij goedkeuring werd onthouden aan de bepaling van art. 16, 2de lid, der verordening regelende het openbare lager onderwijs in die gemeente.

N°. 70 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 15 September 1902 n°. 72, tot regeling van de jaarwedden van de onderwijzers, verbonden aan de openbare lagere scholen te Sliedrecht.

N°. 71 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 15 September 1902 n°. 73, tot vaststelling van de jaarwedden van het hoofd der school en het verder onderwijzend personeel in de gemeente Sittard.

N°. 72 van de bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 9 October 1902 n°. 35, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Losser, alsmede van de hun toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkoming in de kosten van huishuur.

N° 73 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 11 October 1902 n°. 35, tot vaststelling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Gennep.

N°. 74 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 15 October 1902 n°. 36, tot vaststelling van de bezoldigingen van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Zwolle.

N°. 75 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 15 October 1902 n°. 37, tot vaststelling van de jaarwedde van een onderwijzer van bijstand aan de openbare lagere school te Gennep en van de dezen onderwijzer toe te kennen toegemoetkoming in de huishuur.

N°. 76 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 5 November 1902 n°. 28, tot niet ontvankelijkverklaring van het beroep, ingesteld door vertegenwoordigers van de afdeeling Venlo en omstreken van den Bond van Nederlandsche onderwijzers tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg dd. 18 April 1902, waarbij is goedgekeurd de verordening tot regeling van de jaarwedden enz. der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Venlo.

N°. 77 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 24 November 1902 n°. 23, tot vaststelling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school in de Langstraat te Weert.

N°. 78 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 26 November 1902, n°. 14, tot ongegrondverklaring van het beroep, ingesteld door het hoofd der openbare lagere school B te Vaassen, gemeente Epe, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland, dd. 17 Juni 1902, n°. 100, waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad dier gemeente, waarbij de jaarwedden van de hoofden der scholen voor gewoon lager onderwijs te Epe en te Vaassen en van de school te Oene zijn geregeld.

N°. 79 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 9 December 1902 n°. 57, tot vaststelling van de jaarwedden van het hoofd en verder onderwijzend personeel van de dorpsschool in de gemeente Horst.

N°. 80 van bijlage **F F.**

Koninklijk besluit van 23 December 1902 n°. 17, tot handhaving van het door het hoofd der openbare lagere school te Leimuiden bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland dd. 9 September 1902, waarbij is goedgekeurd de „Verordening regelende de jaarwedden van het hoofd en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere school in de gemeente Leimuiden."

De volgende tabel bevat een overzicht van de jaarwedden van het onderwijzend personeel, dat in 1902 aan het hoofd der openbare school geplaatst was, vergeleken met die van 1901.

PROVINCIËN.	f 700—f 799	f 800—f 899	f 900—f 999	f 1000—f 1099	f 1100—f 1199	f 1200—f 1299	f 1300—f 1399	f 1400—f 1499	f 1500—f 1599	f 1600—f 1699	f 1700—f 1799	f 1800—f 1899	f 1900—f 1999	f 2000—f 2099	f 2100—f 2199	f 2200—f 2299	f 2300—f 2399	f 2400—f 2499	f 2500—f 2599	f 2600—f 2699	Totaal.
Noordbrabant in 1902 . .	11	60	112	63	27	12	8	5	10	10	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	322
„ „ 1901 . .	*40*	*98*	*78*	*39*	*49*	*15*	*5*	*4*	*8*	*10*	*2*	*1*	—	*1*	—	—	—	—	—	—	*320*
Gelderland „ 1902 . .	11	72	103	76	37	28	12	3	8	10	2	11	1	4	—	3	—	—	—	—	381
„ „ 1901 . .	*53*	*100*	*90*	*45*	*16*	*22*	*14*	*2*	*3*	*16*	*1*	*4*	*1*	*3*	—	*3*	—	—	—	—	*373*
Zuidholland „ 1902 . .	2	16	52	76	47	42	28	19	34	25	40	21	36	8	4	13	14	11	4	[1] 3	495
„ „ 1901 . .	*8*	*25*	*73*	*58*	*40*	*43*	*20*	*24*	*27*	*27*	*39*	*18*	*24*	*10*	*3*	*14*	*13*	*14*	*3*	*6*	*489*
Noordholland „ 1902 . .	2	22	48	98	31	25	15	20	18	10	29	46	9	56	11	16	8	15	1	2	482
„ „ 1901 . .	*5*	*27*	*66*	*73*	*34*	*28*	*12*	*18*	*24*	*7*	*22*	*61*	*10*	*60*	*4*	*7*	*5*	*14*	*1*	*1*	*479*
Zeeland „ 1902 . .	1	21	64	30	12	10	11	6	4	2	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	164
„ „ 1901 . .	*4*	*29*	*62*	*22*	*12*	*9*	*11*	*6*	*4*	*2*	—	—	—	*1*	—	2	—	—	—	—	*164*
Utrecht „ 1902 . .	1	11	31	20	9	4	7	4	2	4	1	6	3	4	—	2	—	2	1	[2] 1	113
„ „ 1901 . .	*2*	*15*	*31*	*16*	*8*	*5*	*6*	*4*	*3*	*3*	*4*	*3*	*3*	*3*	*1*	*1*	—	2	*1*	*1*	*112*
Friesland „ 1902 . .	22	65	126	74	12	13	3	6	6	4	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	335
„ „ 1901 . .	*41*	*81*	*126*	*43*	*11*	*14*	*3*	*6*	*4*	*4*	*3*	—	—	*1*	—	—	—	*1*	—	—	*338*
Overijssel „ 1902 . .	16	42	62	63	28	14	9	12	4	5	1	3	—	—	1	2	—	—	—	—	262
„ „ 1901 . .	*82*	*49*	*46*	*31*	*8*	*15*	*2*	*15*	*2*	*4*	—	*3*	—	*1*	*1*	*1*	—	—	—	—	*260*
Groningen „ 1902 . .	19	50	123	17	8	12	1	4	18	2	5	1	—	—	—	1	—	—	—	—	261
„ „ 1901 . .	*34*	*71*	*77*	*25*	*12*	*10*	*2*	*2*	*13*	*2*	*4*	*1*	*1*	—	—	*1*	—	—	—	—	*255*
Drenthe „ 1902 . .	14	49	62	20	3	6	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	159
„ „ 1901 . .	*20*	*73*	*42*	*9*	*3*	*4*	*2*	*1*	*1*	*2*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*157*
Limburg „ 1902 . .	16	56	84	13	3	2	1	—	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	179
„ „ 1901 . .	*17*	*91*	*49*	*14*	*2*	*1*	—	—	*2*	*1*	—	—	—	—	—	*1*	—	—	—	—	*178*
Totaal 1902 . .	115	464	867	550	217	168	96	81	107	74	82	89	50	74	16	40	22	29	6	6	3153
„ 1901 . .	*306*	*659*	*740*	*375*	*165*	*166*	*77*	*82*	*91*	*78*	*75*	*91*	*39*	*80*	*9*	*30*	*18*	*31*	*5*	*8*	*3125*
Vermeerdering . .	-191	-195	127	175	52	2	19	-1	16	-4	7	-2	11	-6	7	10	4	-2	1	-2	28

[1]) Hierbij 1 met f 2900 en 1 met f 3000.

[2]) Hierbij 1 met f 2750.

Inkomsten van f 700 tot f 1000 werden genoten in:

1902	door	1446	of ruim	45½	percent	der onderwijzers,
1901	„	1705	„ „	54½	„	„ „
1900	„	1886	„ bijna	61	„	„ „
1899	„	1876	„ ruim	61	„	„ „
1898	„	1903	„ „	61	„	„ „
1897	„	1901	„ „	62	„	„ „
1896	„	1907	„ bijna	63	„	„ „
1895	„	1912	„ ruim	63	„	„ „
1894	„	1909	„ „	63	„	„ „
1893	„	1916	„ bijna	64	„	„ „
1892	„	1897	„ „	64	„	„ „
1891	door	1898	of ruim	64	percent	der onderwijzers,
1890	„	1919	„ „	65	„	„ „
1889	„	1922	„ „	62	„	„ „
1888	„	1923	„ „	65	„	„ „
1887	„	1935	„ „	66	„	„ „

Inkomsten van f 700 tot f 799, van f 800 tot f 899 en van f 900 tot f 999 werden in 1902 genoten door 3,6 pct., 14,7 pct. en 27½ pct. van de schoolhoofden; in 1901 door 9,8 pct., 21,10 pct. en 23.70 pct.

In 1902 bedroeg het getal van hen die inkomsten van f 1000 of meer genoten 1707, tegen 1429 in 1901; dus in 1902 door ruim 54 pct., tegen bijna 45½ pct. in 1901.

Ook nu weder volgt hier eene tabel, bevattende een overzicht van de jaarwedden in verband met den leeftijd der hoofden van openbare scholen aan het einde van 1902.

Overzicht van de jaarwedden, in verband met den leeftijd der hoofden van openbare scholen, aan het einde van 1902.

Ouderdom in jaren.	f 700—f 799.	f 800—f 899.	f 900—f 999.	f 1000—f 1099.	f 1100—f 1199.	f 1200—f 1299.	f 1300—f 1399.	f 1400—f 1499.	f 1500—f 1599.	f 1600—f 1699.	f 1700—f 1799.	f 1800—f 1899.	f 1900—f 1999.	f 2000—f 2099.	f 2100—f 2199.	f 2200—f 2299.	f 2300—f 2399.	f 2400—f 2499.	f 2500—f 2599.	f 2600—f 2699.	Totaal.
23	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
24	5	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
25	3	6	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
26	2	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
27	6	5	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
28	5	5	4	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
29	11	10	4	1	2	—	1	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	32
30	3	12	10	5	3	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	36
31	7	25	9	2	3	3	1	—	4	1	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	60
32	7	32	8	5	2	2	2	1	2	2	4	2	—	—	1	—	—	—	—	—	70
33	7	23	9	12	1	2	1	2	4	—	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—	66
34	6	33	19	9	9	3	—	3	—	2	8	2	—	5	—	—	—	—	—	—	99
35	10	46	24	12	6	6	8	3	6	4	7	1	—	1	2	2	—	—	1	—	139
36	9	48	18	21	13	4	—	1	3	7	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—	133
37	11	35	37	12	5	1	4	2	9	3	6	6	1	5	1	1	—	1	—	—	140
38	3	44	25	16	3	5	1	2	7	3	3	3	—	5	—	3	—	—	—	—	123
39	6	25	32	19	7	4	6	1	3	6	5	6	—	1	1	2	—	—	—	—	124
40	3	22	25	7	7	3	2	3	3	3	3	1	1	2	1	1	—	1	—	—	88
41	2	22	26	23	2	8	3	5	6	2	4	7	3	5	1	—	1	—	1	—	121
42	1	15	28	9	4	9	4	—	2	2	3	6	3	—	—	3	2	1	—	—	92
43	1	10	22	8	8	3	1	2	4	3	3	1	3	4	—	3	2	2	—	—	80
44	—	4	15	12	4	8	3	2	1	1	1	2	4	4	1	1	—	1	—	—	64
45	1	9	27	12	6	8	2	—	5	2	—	2	2	3	1	3	1	1	—	[1])1	86
46	—	4	21	10	3	2	6	5	2	1	2	3	2	4	—	—	—	2	—	1	68
47	1	2	20	14	4	7	4	2	2	4	4	5	1	4	—	2	1	2	—	[2])1	80
48	—	6	13	16	9	5	3	4	1	6	1	1	2	3	—	3	1	—	—	—	74
49	—	—	25	16	6	7	3	5	6	1	1	3	4	7	1	—	1	2	1	—	89
50	—	—	25	19	9	2	3	1	6	4	2	3	2	1	2	1	2	1	1	—	84
51	1	1	45	27	11	9	3	8	5	2	1	1	1	—	—	2	3	3	—	—	123
52	—	1	23	40	16	9	1	1	2	2	1	4	4	1	1	1	2	—	1	—	110
53	—	—	45	27	5	6	5	—	5	2	2	1	4	3	1	4	1	—	—	1	112
54	1	1	29	28	12	3	3	4	3	1	1	2	1	—	—	1	3	1	—	—	94
55	1	1	31	23	9	7	5	2	3	—	1	2	1	—	—	4	—	2	—	—	92
56	—	1	29	15	5	5	3	7	1	1	3	3	2	2	—	—	—	1	1	—	79
57	—	4	35	18	7	7	3	3	—	1	—	2	1	—	—	—	—	2	—	—	83
58	—	—	23	26	8	10	3	3	1	2	—	1	2	—	—	1	—	2	—	—	82
59	—	1	14	13	5	1	2	—	2	2	2	3	—	—	—	—	—	1	—	—	46
60	—	—	17	3	2	3	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	31
61	—	2	18	12	—	1	2	—	1	—	2	2	1	3	—	1	—	—	—	—	45
62	—	1	14	9	4	3	1	2	1	1	1	1	—	1	—	—	1	—	—	[3])1	41
63	—	1	14	10	1	2	—	—	—	2	2	2	—	2	1	—	—	1	—	—	38
64	—	—	14	7	4	2	2	1	1	—	1	2	1	2	—	—	1	—	—	—	38
65	—	—	15	10	5	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	34
66	—	1	14	6	—	2	—	1	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	27
67	—	—	6	4	2	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
68	—	—	9	3	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	15
69	—	—	7	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
70	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
71	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
72	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4
73	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
74	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
75	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
76	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
77	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
78	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
79	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
80	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
82	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Totaal	115	464	867	550	217	168	96	81	107	74	82	89	50	74	16	40	22	29	6	6	3153

[1]) 1 met f 3000. [2]) 1 met f 2750. [3]) 1 met f 2900.

De volgende staat geeft een overzicht van de jaarwedden der onderwijzers en onderwijzeressen aan de openbare lagere scholen aan het einde van 1902, vergeleken met die over 1901.

Provinciën.	f 400—f 499.	f 500—f 599.	f 600—f 699.	f 700—f 799.	f 800—f 899.	f 900—f 999.	f 1000—f 1099.	f 1100—f 1199.	f 1200—f 1299.	f 1300—f 1399.	f 1400—f 1499	f 1500—f 1599.	f 1600—f 1699.	f 1700—f 1799.	f 1800—f 1899.	f 1900—f 2000.	Totaal.
Noordbrabant	—	247	137	110	55	30	9	19	6	1	—	—	—	—	—	—	614
Gelderland	—	408	218	230	115	95	41	32	21	7	—	1	—	—	—	—	1 168
Zuidholland	—	564	435	407	323	279	309	192	131	111	109	28	19	10	1	2	2 920
Noordholland	—	168	528	373	274	290	232	199	254	156	105	92	96	56	21	[1])34	2 878
Zeeland	—	183	130	123	53	32	18	10	6	2	—	—	—	—	—	—	557
Utrecht	—	115	93	78	57	65	40	29	18	4	6	2	6	3	—	—	516
Friesland	—	284	163	146	67	43	23	13	2	—	—	—	—	—	—	—	741
Overijssel	—	212	162	165	122	57	61	25	15	1	2	1	—	—	—	—	823
Groningen	—	257	182	162	98	40	16	19	28	4	—	—	—	—	—	—	806
Drenthe	—	185	94	69	25	13	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	388
Limburg	—	198	111	67	32	19	5	5	4	1	—	—	—	—	—	—	442
Totaal in 1902. . .	—	2 821	2 253	1 930	1 221	963	756	543	485	287	222	124	121	69	22	36	11 853
„ „ 1901. . .	8	2 858	2 347	1 781	1 167	856	681	483	418	240	202	95	116	62	51	—	11 365
Verschil. . .	— 8	— 37	— 94	149	54	107	75	60	67	47	20	29	5	7	— 29	36	488

[1]) Hierbij: 2 onderwijzers met f 2040, 2 onderwijzers met f 2080, 1 onderwijzer met f 2200, 1 onderwijzer met f 2290 en 1 onderwijzer met f 2390.

Blijkens dit overzicht bedraagt ook nu weder het meerendeel der jaarwedden van het onderwijzend personeel tusschen f 500 en f 800.

Inkomsten beneden f 500 konden niet meer voorkomen. De inkomsten van f 500 tot f 599 werden genoten door bijna 24 pct., die van f 600 tot f 699 door bijna 20 pct., die van f 700 tot f 799 door ruim 16 pct. der onderwijzers.

Voor 1901 waren deze cijfers resp. ruim 25 pct., ruim 20 pct. en ruim 15 pct. Verder waren er 4849 onderwijzers en onderwijzeressen, wier jaarwedden f 800 en daarboven bedroegen, terwijl het maximum der jaarwedden f 2390 beliep.

Het aantal der onderwijzers wier wedden f 800 of meer bedroeg was 40,9, tegenover 38,4 pct. in 1901.

Ook thans volgt hier eene tabel, waarin een overzicht wordt gegeven van de jaarwedden, in verband met den leeftijd der onderwijzers en onderwijzeressen aan de openbare lagere scholen aan het einde van 1902.

Ouderdom in jaren.	f 500—f 599.	f 600—f 699.	f 700—f 799.	f 800—f 899.	f 900—f 999.	f 1000—f 1099.	f 1100—f 1199.	f 1200—f 1299.	f 1300—f 1399.	f 1400—f 1499.	f 1500—f 1599.	f 1600—f 1699.	f 1700—f 1799.	f 1800—f 1899.	f 1900—f 2000.	Totaal.
18	51	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56
19	223	37	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	261
20	425	90	10	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	532
21	529	184	25	12	8	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	760
22	480	217	74	22	25	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	827
23	385	237	105	65	38	8	3	1	—	1	—	—	—	—	—	843
24	226	215	113	74	37	17	12	3	—	—	—	—	—	—	—	697
25	167	164	97	81	30	29	11	4	1	—	—	—	—	—	—	584
26	87	126	76	43	23	25	10	6	1	—	—	—	—	—	—	397
27	75	95	70	54	38	23	23	8	5	—	1	—	1	—	—	393
28	56	73	62	49	36	39	16	10	5	2	1	—	—	—	—	349
29	38	75	56	61	36	24	17	22	2	5	5	—	1	—	—	342
30	23	79	63	71	39	37	28	17	15	6	4	—	—	—	—	382
31	13	73	63	61	45	39	27	25	13	10	2	1	1	—	1	374

Ouderdom in jaren.	f500—f599.	f600—f699.	f700—f799.	f800—f899.	f900—f999	f1000—f1099.	f1100—f1199.	f1200—f1299.	f1300—f1399.	f1400—f1499.	f1500—f1599.	f1600—f1699.	f1700—f1799.	f1800—f1850.	f1900—f2000.	Totaal.
32	13	92	38	60	42	31	24	17	16	11	4	6	1	—	—	375
33	7	62	44	54	38	45	31	31	14	11	7	5	4	—	2	355
34	3	69	43	58	40	46	31	32	17	8	9	6	1	3	—	366
35	5	67	54	54	47	24	27	36	20	7	9	3	4	1	—	358
36	2	69	49	48	50	27	40	40	16	14	8	4	1	2	—	370
37	1	66	51	41	52	29	25	18	20	17	5	5	1	1	[1] 1	333
38	1	62	73	53	53	32	26	21	24	6	3	8	2	1	[2] 4	369
39	—	29	64	39	37	37	23	22	10	14	9	4	4	1	[3] 2	295
40	1	22	78	32	29	33	23	23	11	6	8	4	7	—	6	283
41	5	10	88	28	22	30	10	10	17	7	4	3	3	2	[4] 3	242
42	2	9	69	11	27	17	11	17	10	9	5	5	2	2	2	198
43	—	5	64	17	14	23	9	18	6	7	4	3	1	1	2	174
44	—	5	49	10	24	13	15	15	9	6	4	4	1	1	[5] 3	159
45	—	—	39	13	10	8	14	8	1	7	3	5	2	—	2	112
46	1	1	31	13	12	11	10	7	6	10	1	3	—	—	—	106
47	—	3	21	10	14	13	9	6	14	5	1	1	3	—	1	101
48	1	4	22	12	13	4	13	9	2	2	4	4	1	2	—	93
49	—	—	18	2	9	4	10	5	3	5	5	5	4	—	2	72
50	—	1	16	5	11	7	6	6	3	2	2	4	2	—	—	66
51	—	—	14	6	2	3	6	5	9	4	3	5	5	—	—	62
52	—	3	21	7	9	12	3	4	1	4	1	7	5	—	1	78
53	—	—	23	9	7	11	2	8	1	9	1	4	5	—	—	80
54	—	—	16	7	7	11	2	5	2	7	2	3	—	1	2	65
55	—	1	19	7	8	5	4	3	3	1	1	—	2	—	1	55
56	—	—	14	6	5	5	2	7	2	4	1	8	2	—	—	56
57	—	1	17	6	5	4	1	4	1	2	1	2	1	1	—	46
58	—	1	19	5	3	3	1	1	—	2	2	3	1	2	1	44
59	—	—	11	3	—	3	1	2	—	3	—	—	—	1	—	24
60	—	—	7	1	3	3	2	1	—	1	2	1	—	—	—	21
61	—	1	5	3	1	2	2	2	3	2	—	1	—	—	—	22
62	—	—	3	—	—	4	—	2	1	2	—	1	—	—	—	13
63	—	—	5	—	3	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	11
64	—	—	4	—	2	3	1	2	1	1	—	—	—	—	—	14
65	—	—	3	—	3	2	1	1	—	1	—	—	—	—	—	11
66	—	—	1	—	1	1	1	—	—	—	—	2	—	—	—	6
67	—	—	1	2	2	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	9
68	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	4
69	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) 1 met f 2200.
[2]) 1 met f 2040 en 1 met f 2080.
[3]) 1 met f 2040.
[4]) 1 met f 2080 en 1 met f 2390.
[5]) 1 met f 2200.

Ouderdom in jaren.	f 500—f 599.	f 600—f 699.	f 700—f 799.	f 800—f 899.	f 900—f 999.	f 1000—f 1099.	f 1100—f 1199.	f 1200—f 1299.	f 1300—f 1399.	f 1400—f 1499.	f 1500—f 1599.	f 1600—f 1699.	f 1700—f 1799.	f 1800—f 1899.	f 1900 tot en met f 2000.	Totaal.
73	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
74	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
79	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Totaal	2821	2253	1930	1221	963	756	543	485	287	222	124	121	69	22	36	11 853

De volgende tabel geeft een overzicht van de jaarwedden, in verband met den leeftijd der onderwijzers en onderwijzeressen in het bezit der hoofdakte aan het einde van 1902.

Ouderdom in jaren.	f 500—f 599.	f 600—f 699.	f 700—f 799.	f 800—f 899.	f 900—f 999.	f 1000—f 1099.	f 1100—f 1199.	f 1200—f 1299.	f 1300—f 1399.	f 1400—f 1499.	f 1500—f 1599.	f 1600—f 1699.	f 1700—f 1799.	f 1800—f 1899.	f 1900—f 2000.	Totaal.
20	4	4	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
21	3	26	17	6	6	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	60
22	2	46	46	15	22	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	140
23	2	53	55	47	33	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	201
24	3	44	58	55	35	16	11	3	—	—	—	—	—	—	—	225
25	2	30	41	60	27	27	10	4	1	—	—	—	—	—	—	202
26	—	13	33	29	18	23	10	5	1	—	—	—	—	—	—	132
27	2	12	28	32	33	20	22	8	5	—	1	—	1	—	—	164
28	1	9	21	36	28	34	15	10	5	2	1	—	—	—	—	162
29	—	4	17	43	26	23	16	21	2	5	5	—	1	—	—	163
30	—	4	21	46	30	33	25	16	15	6	4	—	—	—	—	200
31	—	3	28	46	38	31	22	23	13	10	2	1	1	—	1	219
32	—	3	19	43	35	27	23	17	16	11	4	6	1	—	—	205
33	—	—	16	33	27	40	30	27	14	10	7	5	4	—	2	215
34	—	4	10	30	30	37	26	31	17	8	9	6	1	3	—	212
35	—	4	16	31	33	17	21	34	18	7	9	3	4	1	—	198
36	—	—	13	22	33	20	34	36	16	14	8	4	1	2	—	203
37	—	1	11	19	25	20	23	15	20	16	5	5	1	1	[1] 1	163
38	—	—	4	25	27	21	20	19	23	6	3	8	2	1	[2] 4	163
39	—	—	8	21	18	21	19	17	7	14	9	4	4	1	[3] 2	145
40	—	—	—	16	20	16	16	18	11	6	8	4	7	—	6	128
41	—	—	1	9	17	17	5	7	16	6	4	3	3	2	[4] 3	93
42	—	—	1	2	8	8	9	12	7	9	5	4	2	2	2	71
43	—	—	—	7	7	11	4	11	4	7	4	3	1	1	2	62

[1]) 1 met f 2200.

[2]) 1 met f 2040 en 1 met f 2080.

[3]) 1 met f 2040.

[4]) 1 met f 2080 en 1 met f 2390.

Ouderdom in jaren.	f 500—f 599.	f 600—f 699.	f 700—f 799.	f 800—f 899.	f 900—f 999.	f 1000—f 1099.	f 1100—f 1199.	f 1200—f 1299.	f 1300—f 1399.	f 1400—f 1499.	f 1500—f 1599.	f 1600—f 1699.	f 1700—f 1799.	f 1800—f 1899.	f 1900—f 2000.	Totaal.
44	—	—	—	2	10	5	9	8	7	6	4	3	1	1	[5]) 3	59
45	—	—	—	4	4	3	7	4	1	7	3	5	2	—	2	42
46	—	—	1	5	6	4	5	5	3	10	1	3	—	—	—	43
47	—	—	—	1	6	1	5	2	12	5	1	1	3	—	1	38
48	—	—	—	1	5	4	5	4	1	2	4	4	1	2	—	32
49	—	—	—	2	5	3	7	4	2	5	4	5	4	—	2	43
50	—	—	—	1	5	3	5	4	3	2	3	4	2	—	—	32
51	—	—	—	2	1	3	4	5	8	4	3	5	5	—	—	40
52	—	1	—	4	7	12	2	4	1	4	1	7	5	—	1	49
53	—	—	—	3	5	6	1	3	1	9	1	4	4	—	—	37
54	—	—	1	5	4	6	1	4	2	7	2	3	—	1	2	38
55	—	—	—	3	3	3	4	3	3	1	1	—	2	—	1	24
56	—	—	—	2	4	2	1	6	2	4	1	8	2	—	—	32
57	—	—	—	5	4	3	1	3	1	2	1	2	1	1	—	24
58	—	—	—	1	2	2	—	—	—	2	2	3	1	2	1	16
59	—	—	—	—	—	1	1	2	—	3	—	—	—	1	—	8
60	—	—	—	—	1	3	2	1	—	1	2	—	—	—	—	10
61	—	—	1	—	1	2	1	2	3	1	—	1	—	—	—	12
62	—	—	—	—	—	3	—	1	1	1	—	1	—	—	—	7
63	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2
64	—	—	—	—	1	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	5
65	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5
66	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	3
67	—	—	—	1	2	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	6
68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
69	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
74	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
	19	261	468	717	658	550	432	399	263	214	123	118	68	22	36	4 348

[5]) 1 met f 2290.

§ 12. PENSIOENEN EN WACHTGELDEN AAN ONDERWIJZERS.

Gedurende 1902 werden de volgende pensioenen verleend:

in	aan hoofden van scholen.	aan onderwijzers en onderwijzeressen.
Noordbrabant	3	1
Gelderland	13	10
Zuidholland	7	19
Noordholland	14	10
Zeeland	—	3
Utrecht	2	2
Friesland	6	2
Overijssel	1	1
Groningen	2	1
Drenthe	1	1
Limburg	2	2
	51	52

Het bedrag der pensioenen, in 1902 toegekend, was voor de hoofden van scholen:

2	tusschen	f 100	en f	200
3	„	200	„	300
1	„	300	„	400
2	„	400	„	500
6	„	500	„	600
1	van	600		
5	tussc en	600	„	700
1	van	700		
5	tusschen	700	„	800
1	van	800		
4	tusschen	800	„	900
1	van	900		
5	tusschen	900	„	1 000
1	van	1 000		
2	tusschen	1 000	„	1 100
3	„	1 100	„	1 200
2	„	1 200	„	1 300
3	„	1 400	„	1 500
1	„	1 500	„	1 600
1	„	1 600	„	1 799
1	„	1 800	„	1 900
51				

De aan de onderwijzers en onderwijzeressen verleende pensioenen bedroegen:

2	beneden	f 100		
13	tusschen	100	en f	200
12	„	200	„	300
6	„	300	„	400
1	van	400		
7	tusschen	400	„	500
6	„	500	„	600
1	„	700	„	800
4	„	900	„	1000

Aan pensioenen van gewezen onderwijzers bij openbare lagere scholen is over 1902 uitbetaald eene som van f 533 325,39.

Krachtens art. 41 der wet op het lager onderwijs wordt als bijdrage voor pensioen door de onderwijzers jaarlijks betaald twee ten honderd van de jaarwedde aan hunne betrekking verbonden.

Die bijdragen maakten in 1902 te zamen een bedrag uit van f 267 321,51[5] en waren over de verschillende provinciën verdeeld als volgt:

Noordbrabant	f 15 421,71[5]
Gelderland	25 085,18
Zuidholland	64 278,95[5]
Noordholland	71 259,21[5]
Zeeland	11 219,49[5]
Utrecht	10 950,12[5]
Friesland	17 419,52[5]
Overijssel	18 105,98
Groningen	17 081,99
Drenthe	7 497,77
Limburg	9 001,56[5]

Krachtens art. 39 der wet op het lager onderwijs werd in 1902 wachtgeld verleend aan 1 hoofd eener openbare lagere school en aan 4 onderwijzers bij het openbaar lager onderwijs.

Voor wachtgeld, krachtens dit artikel verleend, is in 1902 in het geheel f 2 474,50 uitgegeven.

§ 13. OPLEIDING VAN ONDERWIJZERS EN ONDERWIJZERESSEN.

I.

Rijkskweekscholen voor onderwijzers en onderwijzeressen.

Gedurende den cursus 1902—1903 kwamen in het onderwijzend personeel bij de Rijkskweekscholen en daaraan verbonden leerscholen de veranderingen voor, in het volgende overzicht vermeld.

Rijkskweekschool te	Betrekking.	Overleden of op verzoek eervol ontslagen.	Benoemd.
Apeldoorn	Onderwijzeres bij de leerschool.	Mej. J. M. Bémond.	Mej. J. C. Swartwolt.
	Onderwijzeres bij de leerschool.	Mej. C. Rommerts.	Mej. A. G. Arentsen.
Nijmegen	Onderwijzer bij de kweekschool.	P. H. Heynen.	W. H. Peters.
Haarlem	Onderwijzer bij de leerschool.	—	H. Pot.
Middelburg	Onderwijzeres bij de leerschool.	Mej. M. L. Gelpke.	Mej. G. A. M. de Liefde.
	Onderwijzer bij de leerschool.	W. Timmermans.	P. H. Wedts de Swart.
Deventer	Directeur der kweekschool.	C. A. C. Kruyder.	P. H. Heynen.
	Onderwijzer bij de leerschool.	F. P. de Zee.	—
Groningen	Onderwijzer bij de kweekschool.	G. Oosterbaan.	Ph. van Dam.

In het volgende overzicht is vermeld het aantal kweekelingen bij elke Rijkskweekschool, het getal van hen die aan het akteexamen deelnamen, van hen die daarbij slaagden, van hen die tusschentijds en bij het einde van den cursus de inrichtingen verlieten, alsmede de uitslag van de gehouden toelatingsexamens voor den nieuwen cursus, welke is aangevangen in Mei 1903.

Rijkskweekscholen ter opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen.	GETAL DER KWEEKELINGEN, bij den aanvang van den cursus 1902-1903, in de: 1ste klasse.	2de klasse.	3de klasse.	4de klasse.	die aan de akte-examens in 1903 deelnamen.	die in het bezit der akte werden gesteld.	die gedurende den cursus 1902-1903 tusschentijds de kweekschool verlieten, of. krachtens art. 33 der Regelen, werden verwijderd.	die bij het einde van den cursus de kweekschool verlieten.	die na zich voor het toelatingsexamen voor den cursus 1903-1904 te hebben aangemeld zijn opgekomen.	die zijn afgekeurd.	die tot den nieuwen cursus, aanvangende in Mei 1903, werden toegelaten.	die in Mei 1903 niet tot eene hoogere klasse konden overgaan.	die bij het begin van den cursus 1903-1904 aan de kweekschool waren geplaatst, in de: 1ste klasse.	2de klasse.	3de klasse.	4de klasse.
Apeldoorn	22	21	21	17	16	16	2	16	138	1	21	2	21	22	22	19
Nijmegen	20	23	19	20	20	12	1	20	58	2	21	1	22	18	23	19
Haarlem.	23	21	22	21	24	23	1	23	61	3	20	—	20	23	21	19
Middelburg.	20	22	21	17	17	13	—	16	41	1	20	5	22	18	23	21
Deventer.	20	20	21	19	19	13	—	16	48	2	20	—	20	20	20	24
Groningen	20	22	19	19	19	18	—	19	49	2	20	—	20	20	22	19
Maastricht.	23	23	18	16	15	10	3	15	43	1	20	2	21	23	20	18
Totaal . . .	148	152	141	129	130	105	7	125	438	12	142	10	146	144	151	139

Tot toelichting van dit overzicht zij vermeld, dat in Mei 1902, bij den aanvang van den cursus, 570 kweekelingen aan de 7 Rijkskweekscholen waren geplaatst.

Door 130 kweekelingen werd in 1903 deelgenomen aan het examen ter verkrijging van de akte, bedoeld in art. 56, onder *a*, der wet op het lager onderwijs, van wie 105 slaagden.

16 kweekelingen van het laatste studiejaar bij de Rijkskweekschool voor onderwijzeressen te Apeldoorn onderwierpen zich aan het examen voor de nuttige handwerken voor meisjes. Van deze 16 verkregen 12 de verlangde akte.

Naar aanleiding van eene oproeping meldden zich voor de toelatingsexamens voor den cursus 1903—1904 aan: te Apeldoorn 172, Nijmegen 58, Haarlem 66, Middelburg 42, Deventer 50, Groningen 60 en Maastricht 53, te zamen 501 jongelieden.

63 adspiranten kwamen niet op, 12 werden lichamelijk ongeschikt bevonden, zoodat 426 aan het examen deelnamen; 142 werden toegelaten.

Bij elke kweekschool werden, evenals ten vorigen jare, 20 Rijkstoelagen voor huisvesting en verpleging beschikbaar gesteld.

Van de kweekelingen die in 1903 de akte van bekwaamheid als onderwijzer verwierven hebben sommige reeds plaatsing gevonden aan openbare of aan bijzondere scholen; anderen bleven nog deelnemen aan de aan vier van de Rijkskweekscholen verbonden gymnastiekcursussen, of zijn als milicien ingelijfd.

Volgens den rooster 1902—1903 was het aantal uren, dat ieder van de kweekelingen wekelijks in de verschillende vakken onderwijs ontving, geregeld als is aangegeven in het overzicht op de volgende bladzijde.

LEERVAKKEN.	GETAL UREN 'S WEEKS VOOR IEDER LEERVAK BESTEMD, TE																							
	Apeldoorn.				Nijmegen.				Haarlem.				Middelburg.				Deventer.				Groningen.				Maastricht.			
	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	4de studiejaar.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	4de studiejaar.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	4de studiejaar.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	4de studiejaar.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	4de studiejaar.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	4de studiejaar.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	4de studiejaar.
Nederlandsche taal (lezen, taalkunde, stijl en letterkunde)	5½	6	5½	5½	6	7	6	8	5	5	7	* 8	7	6	5	5	5	6	6	6	9	8	6	6	5	6	6	3
Schrijven	1	½	—	—	1	1	1	1	1	1	1	* 1	2	2	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1	1	1
Geschiedenis (vaderlandsche en algemeene).	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	* 4	2	2	2	2	3	3	2	3	4	3	3	2	2	2	2	1
Aardrijkskunde (wis-, natuur- en staatkundige, kaartschetsen) . .	3	2	2	3	2	2	2	2	5	4	5	* 4	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3	2	2	3	1½
Rekenen	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	* 3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2½
Kennis der natuur (natuurlijke historie, natuurkunde, scheikunde) .	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	4	2	3	5	4	4	2	2	3	3	2	2	4	2
Zang en toonkunst.	3	3	3	2½	4	3	4	4	3½	3½	3½	2½	3	3	3	3	2½	2½	3½	2½	3	3	5	5	3	3	3	3
Opvoeding en onderwijs	½	2	2	2	—	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	3	1	2	2	2	—	3	2	2	1	2	2	1
Teekenen	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2	2	4	2	2	4	2	2	2	2	3	3	2	2
Wiskunde (stel- en meetkunde) . .	1	2	2	2	2	2	2	1	4	4	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	4	4	4	1
Gymnastiek	2	2	3	3	3	3	5	5	3	4	4	4	2	3	3	2	2	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2
Fransche taal.	2	2	2	2	3	3	2	2	3	2	2	2	4	3	2	1	2	2	2	2	3	2	2	2	3	2	2	1
Hoogduitsche taal	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	* 2	—	4	2	1	3	2	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1
Engelsche taal	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tuin- en landbouw	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	* 1	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
Anatomie, physiologie, gezondheidsleer.	—	—	—	1	—	—	1	1	—	1	1	1	—	2	—	1	—	—	2	1	—	—	1	2	—	—	1	1
Handenarbeid (Slöjd)	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4	* 4	2	—	3	4	—	—	—	—	3	3	3	3	—	—	—	—
Vrouwelijke handwerken.	3	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal . .	33	34½	35½	37	34	36	40	41	43½	43½	46½	47½	39	39	39	37	35½	36½	36½	35½	37	37	38	38	32	35	38	23

De hoogste klasse der kweekschool te Haarlem is in twee parallelklassen gesplitst. De eene ontvangt onderwijs aan de kweekschool, terwijl de andere zich oefent in de practijk van het onderwijs, zoodat de lessen met het teeken * aangeduid door ieder van de kweekelingen om de andere week worden ontvangen.

Het onderwijs volgens dien rooster verstrekt heeft hoofdzakelijk de theoretische opleiding ten doel gehad. Overeenkomstig art. 39, alinea 1, van de regelen voor de Rijkskweekscholen, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 21 Mei 1891 (*Staatsblad* n°. 97), is ook voor de practische opleiding van de kweekelingen, voor zoover zij daarvoor in de termen vielen, zooveel mogelijk zorg gedragen.

De geest onder de kweekelingen was over het algemeen zeer goed. IJver en gedrag lieten, op enkele uitzonderingen na, zelden iets te wenschen over.

De vorderingen van de kweekelingen waren over het geheel genomen zeer bevredigend.

De gezondheidstoestand van de kweekelingen aan de kweekschool te Maastricht was ongunstig. Onderscheidene kweekelingen aldaar hebben veel te lijden gehad van influenza.

Bij de andere kweekscholen was de gezondheidstoestand over het geheel bevredigend. Slechts enkele kweekelingen moesten eenigen tijd tot herstel van gezondheid bij hunne ouders verpleegd worden.

De huisvesting en verpleging van de kweekelingen in de kosthuizen kon, hoewel ze hier en daar eenigermate te wenschen overliet, over het algemeen bevredigend genoemd worden.

Het toezicht op de kweekelingen buiten de school en in de kosthuizen werd, door de daartoe aangewezen onderwijzers, nauwlettend uitgeoefend.

Voortdurend werd getracht kosthuizen, die te wenschen overlieten, door betere te vervangen.

Het aantal leerlingen der leerscholen bedroeg gemiddeleld te:

Apeldoorn	232
Nijmegen	196
Haarlem	233
Middelburg	281
Deventer	262
Groningen	220
Maastricht	290

Meermalen kwam het voor, dat aanvragen om toelating tot deze scholen, wegens plaatsgebrek, moesten worden afgewezen. Bij de leerschool te Apeldoorn konden van de 96 ingeschrevenen voor toelating slechts 41 geplaatst worden.

In het volgend overzicht is de toestand van de cursussen voor de opleiding van gymnastiekonderwijzers vermeld, die aan de Rijkskweekscholen te Nijmegen, Haarlem, Deventer en Maastricht zijn verbonden.

Cursus, verbonden aan de kweekschool te:	Getal leerlingen op 1 September 1902.				Gedurende den cursus 1902—1903 verlieten de lessen				Gedurende den cursus 1902—1903 werden toegelaten				Tot den cursus 1903—1904 werden toegelaten				Uitslag der akte-examens in 1903.	
	1e klasse		2e klasse		1e klasse		2e klasse		1e klasse		2e klasse		1e klasse		2e klasse			
	kweekelingen.	extraneï.	kweekelingen.	extraneï.	kweekelingen.	extraneï.	kweekelingen.	extraneï.	kweekelingen.	extraneï.	kweekelingen.	extraneï.	kweekelingen.	extraneï.	kweekelingen.	extraneï.	Getal deelnemers.	Getal geslaagden.
Nijmegen	5	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	5	—	2	2 [1]
Haarlem	18	—	12	3 [2]	—	—	4	—	—	—	4	4	21	2	9	2	19	14
Deventer	14	—	10	—	8	—	6	—	—	—	—	—	10	—	6	—	4	3
Maastricht	18	—	5	—	9	—	—	—	—	—	—	—	19	—	9	—	5	5
Totaal	55	—	33	3	17	—	10	—	—	—	4	4	58	2	29	2	30	24
Totaal in 1901	55	6	39	1	13	3	12	1	—	—	—	3	55	—	33	3	24	14
Vermeerdering	—	— 6	— 6	2	4	— 3	— 2	— 1	—	—	4	1	3	2	— 4	— 1	6	10

[1]) 19 kweekelingen van het vierde studiejaar onderwierpen zich aan het examen in de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek. Aan 18 hunner werd de akte verleend.

[2]) Hierbij één vrouw.

De cursus bestond in September 1903 te

	Eerste klasse.	Tweede klasse.
Nijmegen	uit 8 kweekelingen en 0 extraneï.	5 kweekelingen en 0 extraneï.
Haarlem	„ 21 „ „ 2 „	9 „ „ 2 „
Deventer	„ 10 „ „ 0 „	6 „ „ 0 „
Maastricht	„ 9 „ „ 0 „	9 „ „ 0 „

De in 1902 gedane uitgaven voor de Rijkskweekscholen en de daaraan verbonden leerscholen zijn in het volgende overzicht vermeld.

Onderwerpen van uitgaaf.	Rijkskweekschool te: Apeldoorn.	Nijmegen.	Haarlem.	Middelburg.	Deventer.	Groningen.	Maastricht.	Totaal.
Onderwijzend personeel	f 31 918,05	f 29 948,60½	f 32 697,18½	f 30 395,26	f 30 574,99½	f 31 933,33	f 34 999,99	f 222 467,41½
Kweekelingen . .	23 350,00	24 650,00	24 400,00	22 683,33	22 650,00	22 908,33	23 600,00	164 241,66
Materieel . . .	12 574,31½	6 458,30½	10 307,30	6 928,30½	6 713,84	9 616,20	7 442,68½	60 040,95
Totaal in 1902	f 67 842,36½	f 61 056,91	f 67 404,48½	f 60 006,89½	f 59 938,83½	f 64 457,86	f 66 042,67½	f 446 750,02½
„ „ 1901	74 281,22	62 626,39	67 024,53½	59 586,73½	60 560,35½	64 166,55	66 886,05½	455 131,84
Vermindering .	f 6 438,85½	f 1 569,48	f — 379,95	f — 420,16	f 621,52	f — 291,31	f 843,38	f 8 381,81½

II.

Rijksnormaallessen.

Zooals uit de tabellen op bladz. 408 en volgende blijkt, bestonden er op het einde van 1902 57 normaallessen van den eersten rang (A) en 41 van den tweeden rang (B), waarbij 1526 mannelijke en 1766 vrouwelijke kweekelingen werden opgeleid; dat is respectievelijk 189 en 87 minder dan in het vorige jaar.

Door 503 mannelijke en 465 vrouwelijke kweekelingen werd aan het examen deelgenomen. Respectievelijk 304 en 350 hunner verkregen de akte.

Terwijl laatstbedoeld overzicht den toestand van de Rijksnormaallessen op het einde van het jaar aangeeft, bevat de tabel op bladz. 416 eenige opgaven omtrent het cursusjaar 1902—1903.

Daaruit blijkt, dat die inrichtingen op 1 April 1902 door 1993 mannelijke en 2218 vrouwelijke kweekelingen werden bezocht; dat is respectievelijk 225 en 157 minder dan op 1 April van het vorige jaar.

Na verkregen akte van bekwaamheid of om verschillende andere hierna te vermelden redenen, vertrokken 620 mannelijke en 569 vrouwelijke kweekelingen. Daarentegen werden 397 mannelijke en 451 vrouwelijke kweekelingen tot de lessen toegelaten, zoodat alle normaallessen te zamen op 1 April 1903 door 1770 mannelijke en 2100 vrouwelijke kweekelingen werden bezocht; dat is 223 mannelijke en 118 vrouwelijke kweekelingen minder dan op hetzelfde tijdstip van het vorige jaar.

Uit de cijfers der tabel op bladz. 417 blijkt, dat 87 kweekelingen de normaallessen verlieten wegens ongeschiktheid voor het onderwijs en 225 wegens verandering van loopbaan, terwijl 58 kweekelingen overleden of wegens ziekte de normaallessen verlieten. Van 52 bleven de redenen, waarom zij de inrichting verlieten onbekend.

Neemt men aan, dat ook deze laatsten van het onderwijs afzagen, dan gingen 422 kweekelingen gedurende den cursus 1902—1903 voor het onderwijs verloren. Dat getal bedroeg gedurende de voorafgaande twee jaren 496 en 526.

III.

Gemeentelijke kweekscholen.

Gemeentelijke kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Amsterdam.

In 1902 zijn in het onderwijs aan deze inrichting geen belangrijke veranderingen gebracht.

Ook het onderwijzend personeel bleef ongewijzigd.

Bij den aanvang van het jaar bedroeg het aantal leerlingen 159; namelijk 35 jongens en 124 meisjes.

Voor het toelatingsexamen hadden zich aangemeld 16 mannelijke en 89 vrouwelijke adspiranten. Vier vrouwelijke adspiranten kwamen niet op.

Geplaatst werden 5 mannelijke en 39 vrouwelijke leerlingen.

De samenstelling van de klassen was bij den aanvang van den cursus op 1 Mei 1902 als volgt:

leerjaar	I, A	2 jongens en	20 meisjes.
„	I, B	3 „ „	18 „
„	II, A	5 „ „	17 „
„	II, B	4 „ „	17 „
„	III, A	2 „ „	16 „
„	III, B	2 „ „	17 „
„	IV, A	3 „ „	15 „
„	IV, B	4 „ „	16 „
		25 jongens en	136 meisjes.

De akte-examens leverden de volgende uitkomsten op.

Aan het examen in de nuttige handwerken voor meisjes werd deelgenomen door 23 vrouwelijke leerlingen van het vierde leerjaar; 22 van haar verkregen de verlangde akte.

De akte van bekwaamheid, bedoeld in art. 56, onder *a*, der wet, werd verkregen door 10 jongens en 23 meisjes, 4 jongens en 3 meisjes werden afgewezen.

Van de 5 jongens en 12 meisjes van het vierde leerjaar, die nog niet de akte van bekwaamheid voor de vrije en ordeoefeningen der gymnastiek hadden verkregen, slaagden 4 jongens en 12 meisjes; 1 jongen werd afgewezen.

In het stelsel van de opleiding in de practijk kwam in 1902 geene verandering.

Gemeentelijke kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Leiden.

In het onderwijzend personeel dezer inrichting kwam gedurende den cursus 1902—1903 geen noemenswaardige verandering.

Aan het examen, bedoeld in art. 56, onder *a*, der wet, werd deelgenomen door 5 mannelijke en 11 vrouwelijke kweekelingen, van wie 3 mannelijke en 3 vrouwelijke adspiranten slaagden.

Bij het begin van den cursus 1903–1904 bedroeg de bevol-

king van de afdeeling A, behalve de klassen der adspirant-kweekelingen, die nog gevormd moesten worden:

6 mannelijke en 15 vrouwelijke leerlingen in de 1ste klasse;
4 „ „ 11 „ „ „ „ 2de „
6 „ „ 10 „ „ „ „ 3de „
7 „ „ 15 „ „ „ „ 4de „
6 „ „ voor handwerken.

Kweekschool voor onderwijzeressen te Groningen.

De bijzonderheden betreffende de bevolking der school en de verdeeling van de leerlingen over de verschillende klassen blijken uit de volgende tabel.

	1ste kl.	2de kl.	3de kl.	4de kl.	Totaal.
Aantal leerlingen op 1 Januari	18	14	17	16	65
Niet bevorderd op 1 Mei. . .	—	2	—	—	2
Vertrokken op 1 Mei	—	1	—	16	17
Toegelaten op 1 Mei.	18	1	—	—	19
Aantal leerlingen op 1 Mei . .	18	20	12	17	67
Vertrokken na 1 Mei	1	—	—	—	1
Aantal leerlingen op 31 Dec.	17	20	12	17	66

Aan het toelatingsexamen werd deelgenomen door 40 adspiranten voor de 1ste klasse. Aan de eischen werd voldaan door 21 meisjes. Drie van de geslaagden kwamen niet, toen haar geen beurs werd toegekend. Eene adspirante, die plaatsing vroeg in de 3de of de 2de klasse, werd toegelaten tot de 2de klasse.

Aan het akte-examen werd deelgenomen door alle leerlingen van de 4de klasse. 15 van haar verkregen de akte van bekwaamheid als onderwijzeres; 1 werd afgewezen.

Het examen voor de nuttige handwerken werd door 9 adspiranten met goeden uitslag afgelegd; 5 werden afgewezen.

De akte voor de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek werd nog verworven door 4 kweekelingen.

In het najaar namen aan het examen voor dit vak 15 kweekelingen der 4de klasse deel. Slechts 1 werd afgewezen.

Aan twee van de kweekelingen, die met 1 Mei kwamen, werd weder uit het beurzenfonds der Loge eene jaarlijksche toelage van f 200 toegekend.

Vrijstelling van de betaling van het schoolgeld werd aan 5 nieuwe leerlingen verleend.

In de regeling van het onderwijs werd geen andere wijziging van eenig belang gebracht, dan die welke het gevolg was van de aanstelling van eene afzonderlijke leerares voor de Fransche taal.

De Rijkssubsidiën door deze kweekscholen over het jaar 1902 genoten, bedragen:

gemeentelijke kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Amsterdam	f 21 000,00
gemeentelijke kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Leiden	7 445,89
gemeentelijke kweekschool voor onderwijzerssen te Groningen	11 509,73
	f 42 955,62

IV.

Inrichtingen van bijzonderen aard ter opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen.

a. *Bijzondere kweekscholen.*

De voorwaarden waaraan de inrichting dezer scholen moet voldoen om aanspraak te kunnen maken op het subsidie bedoeld in art. 12, alinea 3, 1°., der wet op het lager onderwijs, evenals de wijze van berekening van dit subsidie, zijn medegedeeld op bladz. 261 van het verslag over 1890—1891.

Over 1902 werd door de volgende bijzondere kweekscholen eene Rijksbijdrage genoten tot het bedrag achter hare namen vermeld.

Bisschoppelijke kweekschool voor Roomsch-Katholieke onderwijzers te 's Hertogenbosch	f 8 115,00
Kweekschool van het zedelijk lichaam „Vereeniging van vrouwen tot het geven van onderwijs", te 's Hertogenbosch	6 690,00
Kweekschool voor Roomsch-Katholieke onderwijzeressen „In omnisbus charitas", te 's Hertogenbosch	5 320,00
Kweekschool van het burgerlijk zedelijk lichaam „Vereeniging van vrouwen", te Oirschot	6 670,00
Roomsch-Katholieke kweekschool te Schijndel .	5 185,00
Roomsch-Katholieke kweekschool te Dongen. .	7 080,00
Roomsch-Katholieke kweekschool te Vught . .	3 390,00
Kweekschool voor onderwijzeressen te Arnhem	12 335,00
Christelijke normaalschool voor onderwijzeressen te Zetten	7 280,00
Christelijke normaalschool te Nijmegen . . .	6 992,50
Kweekschool der Vereeniging tot opleiding van onderwijzeressen te Nijmegen	6 920,00
Groen van Prinstererschool te Doetinchem . .	6 280,00
Christelijke normaalschool te 's Gravenhage . .	7 990,00
Kweekschool van de St. Willebrordusvereeniging te 's Gravenhage	6 878,33
Gereformeerde kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Amsterdam	7 120,00
Kweekschool voor onderwijzeressen te Haarlem	9 747,50
Kweekschool ter opleiding van onderwijzeressen, verbonden aan het St. Antoniusgesticht te Amsterdam	4 550,00
Kweekschool te Hoorn der Vereeniging tot bevordering van Katholiek bijzonder onderwijs te Haarlem	5 335,00
Kweekschool te Monnikendam van de St. Josephstichting aldaar	5 168,75
Kweekschool der St. Gregoriusstichting te Utrecht	6 000,00
Roomsch-Katholieke kweekschool te Maastricht.	8 720,00
„ „ „ Heythuizen .	7 760,00
„ „ „ Eysden . .	6 890,00
„ „ „ Echt . . .	7 410,00
„ „ „ Echt . . .	5 705,00
„ „ „ Reuver . .	5 470,00
	f 177 002,08

In het overzicht op bladz. 408 en volgende zijn deze inrichtingen vermeld met opgave van het aantal kweekelingen en verkregen akten.

b. *Opleiding aan bijzondere normaallessen en door hoofden van scholen.*

Ter uitvoering van art. 1 van het Koninklijk besluit van 3 April 1890 (*Staatsblad* n°. 34) werd bij Koninklijk besluit het bedrag der Rijksbijdragen vastgesteld, die aan gemeentelijke en aan bijzondere normaallessen en aan hoofden van scholen zullen worden verleend voor elk der door hen in den loop van 1902 ter opleiding tot onderwijzer aangenomen personen, nadat dezen in den loop van 1901 of later de akte van bekwaamheid, bedoeld in art. 56, onder *a*, der wet, zullen hebben verkregen namelijk:

voor hen die bij gemeentelijke en bij bijzondere normaallessen zijn opgeleid:

gedurende ten minste twee jaren	f	300,00
„ „ „ drie „		400,00
„ „ „ vier „		500,00

voor hen die door hoofden van scholen zijn opgeleid:

gedurende ten minste twee jaren	f	200,00
„ „ „ drie „		250,00
„ „ „ vier „		300,00

Op 31 December 1902 werden op den voet van voormeld Koninklijk besluit van 3 April 1890 (*Staatsblad* n°. 34) opgeleid:

aan 140 normaallessen 1035 mannelijke en 1963 vrouwelijke kweekelingen, en

door 65 hoofden van scholen 60 mannelijke en 76 vrouwelijke kweekelingen.

De volgende tabel geeft een overzicht dezer opleiding in de verschillende provinciën op het einde van 1902.

PROVINCIËN.	Aantal normaallessen.	Aantal kweekelingen.		Aantal hoofden van scholen.	Aantal kweekelingen.	
		Mannelijke.	Vrouwelijke.		Mannelijke.	Vrouwelijke.
Noordbrabant	24	142	421	2	—	17
Gelderland	12	47	82	8	7	17
Zuidholland	28	343	579	7	8	3
Noordholland	15	108	398	10	5	8
Zeeland	2	26	20	2	4	2
Utrecht	8	90	156	6	10	11
Friesland	17	116	52	13	13	3
Overijssel	4	18	29	4	5	4
Groningen	14	99	46	8	4	7
Drenthe	2	33	4	3	4	1
Limburg	14	13	176	2	—	3
Totaal	140	1035	1963	65	60	76
Totaal op 31 December 1901 . . .	153	1078	1995	73	68	79
Vermindering . . .	13	43	32	8	8	3

Over 1902 werd aan Rijksbijdragen ten behoeve van deze opleiding een bedrag van f 186 682,86 uitgekeerd.

OVERZICHT van de Rijksnormaallessen, Rijks- en gemeentelijke kweekscholen en bijzonde inri

GEMEENTEN.	Opleiding van onderwijzers.							
	Rijksnormaallessen.				Rijks- en gemeentelijke kweekscholen		Inrichtingen van bijzonderen aard	
	Rang der inrichting.	Getal kweekelingen.	Getal kweekelingen die aan de examens hebben deelgenomen.	Verkregen akten als onderwijzer.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzer.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzer.
's Hertogenbosch	A	9	4	4	—	—	74	13
Boxmeer	B	18	8	3	—	—	—	—
Grave	B	18	3	1	—	—	—	—
Breda	A	17	7	6	—	—	—	—
Klundert	—	—	—	—	—	—	1	1
Etten	—	—	—	—	—	—	—	—
Woensdrecht	—	—	—	—	—	—	—	—
Oss	—	—	—	—	—	—	2	1
Schijndel	—	—	—	—	—	—	—	—
Vught	—	—	—	—	—	—	—	—
Bergen op Zoom	A	21	11	4	—	—	—	—
Dinteloord	B	17	7	3	—	—	—	—
Tilburg	B	26	10	3	—	—	68	4
Dongen	—	—	—	—	—	—	—	—
Geertruidenberg	B	27	8	3	—	—	—	—
Heusden	B	19	4	3	—	—	—	—
Werkendam	—	—	—	—	—	—	5	—
Almkerk	—	—	—	—	—	—	2	—
Rosendaal	—	—	—	—	—	—	—	—
Veghel	—	—	—	—	—	—	—	—
Waalwijk	B	23	6	4	—	—	—	—
Oudenbosch	—	—	—	—	—	—	32	5
Huybergen	—	—	—	—	—	—	26	4
Oirschot	—	—	—	—	—	—	—	—
Bergeyk	—	—	—	—	—	—	—	—
Eindhoven	A	27	5	3	—	—	—	—
Stratum	—	—	—	—	—	—	—	—
Deurne	—	—	—	—	—	—	—	—
Boxtel	—	—	—	—	—	—	—	—
Hooge en Lage Zwaluwe	—	—	—	—	—	—	—	—
Arnhem	A	15	4	2	—	—	—	—
Id. (kweekschool voor onderwijzeressen)	—	—	—	—	—	—	—	—
Harderwijk	A	11	3	3	—	—	—	—
Apeldoorn	A	7	2	1	—	—	—	—
Zutphen	A	14	4	3	—	—	20	2
Winterswijk	B	9	3	1	—	—	—	—
Doetinchem	A	12	8	5	—	—	32 [1]	5
Dinxperlo	—	—	—	—	—	—	3	1
Tiel	B	5	—	—	—	—	8	—
Culenborg	B	10	—	—	—	—	—	—
Zalt-Bommel	B	10	4	2	—	—	—	—
Nijmegen	A	9	6	5	82	12	33 [2]	4
Andelst (gem. Valburg)	—	—	—	—	—	—	3	—
Zetten (gem. Valburg)	—	—	—	—	—	—	—	—
Doesburgh	—	—	—	—	—	—	9	2
Borculo	—	—	—	—	—	—	2	—
's Gravenhage	IA	21	6	4	—	—	—	—
	IIA	13	1	—	—	—	—	—
Id. (kweekschool aan de H. Vincentiusschool)	—	—	—	—	—	—	24	2
Id. (Christelijke normaalschool)	—	—	—	—	—	—	32	3
Id. (normaallessen St. Willibrordus)	—	—	—	—	—	—	—	—
Id. (bijzondere normaallessen)	—	—	—	—	—	—	13	1
Delft	A	17	6	4	—	—	—	—
Leiden	—	—	—	—	31	5	—	—
Id. (Christelijke normaallessen)	—	—	—	—	—	—	16	1

inrichtingen ter opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen, op 31 December 1902.

Opleiding van onderwijzeressen.							*Toelichtingen.*
Rijksnormaallessen			Rijks- en gemeentelijke kweekscholen.		Inrichtingen van bijzonderen aard.		
Getal kweekelingen.	Getal kweekelingen die aan de examens hebben deelgenomen.	Verkregen akten als onderwijzeres.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzeres.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzeres.	
15	7	4	—	—	104	15	[1]) Groen van Prinstererschool.
2	—	—	—	—	—	—	[2]) Christelijke normaalschool.
2	—	—	—	—	—	—	[3]) Christelijke normaalschool voor onderwijzeressen.
29	8	5	—	—	36	2	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	37	6	
—	—	—	—	—	22	2	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	45	2	
—	—	—	—	—	13	1	
15	1	1	—	—	—	—	
8	—	—	—	—	—	—	
5	1	—	—	—	78	6	
—	—	—	—	—	60	4	
8	3	—	—	—	—	—	
9	3	1	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	6	—	
—	—	—	—	—	1	—	
—	—	—	—	—	41	6	
—	—	—	—	—	34	1	
6	3	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	28	3	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	51	3	
—	—	—	—	—	5	—	
6	2	1	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	33	3	
—	—	—	—	—	1	1	
—	—	—	—	—	6	—	
—	—	—	—	—	4	—	
17	5	3	—	—	26	2	
—	—	—	—	—	117	30	
15	4	4	—	—	—	—	
22	3	1	81	16	—	—	
25	6	2	—	—	15	—	
8	3	2	—	—	—	—	
15	7	5	—	—	7	1	
—	—	—	—	—	3	—	
13	4	3	—	—	2	1	
8	5	4	—	—	13	—	
9	4	1	—	—	—	—	
21	7	4	—	—	66	9	
—	—	—	—	—	3	—	
—	—	—	—	—	59 [3])	6	
—	—	—	—	—	3	1	
—	—	—	—	—	3	—	
45	13	9	—	—	—	—	
50	17	10	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	29	6	
—	—	—	—	—	37	11	
—	—	—	—	—	101	13	
42	12	3	—	—	—	—	
—	—	—	54	13	—	—	
—	—	—	—	—	15	—	

GEMEENTEN.	Opleiding van onderwijzers.							
	Rijksnormaallessen.				Rijks- en gemeentelijke kweekscholen.		Inrichtingen van bijzonderen aard.	
	Rang der inrichting.	Getal kweekelingen.	Getal kweekelingen die aan de examens hebben deelgenomen.	Verkregen akten als onderwijzer.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzer.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzer.
Katwijk	B	3	—	—	—	—	—	—
Voorschoten	B	13	2	1	—	—	—	—
Schoonhoven	B	16	4	3	—	—	—	—
Woerden	—	—	—	—	—	—	—	—
Alphen	—	—	—	—	—	—	8	2
Bodegraven	—	—	—	—	—	—	7	—
Gouda	A	19	12	10	—	—	—	—
Rotterdam (Charlois)	B	22	7	4	—	—	—	—
Rijsoord	B	6	4	3	—	—	—	—
Schiedam	A	16	8	7	—	—	—	—
Rotterdam (gem. vormschool)	—	—	—	—	99	15	—	—
Id. (R.-K. vormschool)	—	—	—	—	—	—	32	3
Id. (Ger. vormschool)	—	—	—	—	—	—	14	5
Id. (vormschool der N. H. gem.)	—	—	—	—	—	—	11	2
Id. (bijz. normaallessen)	—	—	—	—	—	—	—	—
Id. (vormschool St. Luceagesticht)	—	—	—	—	—	—	—	—
Id. (normaallessen der St. Laurensscholen)	—	—	—	—	—	—	—	—
Id. (Christelijke vormschool)	—	—	—	—	—	—	3	—
Nieuwenhoorn	B	10	6	5	—	—	—	—
Maassluis	B	4	5	4	—	—	—	—
Vlaardingen	—	—	—	—	—	—	2	2
Heenvliet	B	20	4	2	—	—	—	—
Oud-Beijerland	B	14	5	—	—	—	—	—
Ridderkerk	—	—	—	—	—	—	14	2
Dordrecht	A	11	5	4	—	—	20	3
's Gravendeel	B	13	3	3	—	—	—	—
Elshout	B	12	3	2	—	—	—	—
Numansdorp	B	28	8	5	—	—	—	—
Sliedrecht	B	18	3	2	—	—	—	—
Westmaas	—	—	—	—	—	—	16	—
Ameide	B	11	2	1	—	—	—	—
Gorinchem	A	15	6	5	—	—	—	—
Leerdam	B	17	9	4	—	—	—	—
Sommelsdijk	B	10	3	2	—	—	—	—
Lisse	—	—	—	—	—	—	4	2
Amsterdam	—	—	—	—	35	10	—	—
Id. (opleidingsschool van den H. Vincentius)	—	—	—	—	—	—	34	5
Id. (Gereformeerde kweekschool)	—	—	—	—	—	—	18	3
Id. (de bijzondere normaallessen)	—	—	—	—	—	—	16	1
Id. (de Christelijke normaallessen)	—	—	—	—	—	—	21	4
Id. (de R.-K. kweekschool)	—	—	—	—	—	—	—	—
Id. (normaallessen van den H. Bonifacius)	—	—	—	—	—	—	—	—
Id. (R.-K. bijz. normaallessen)	—	—	—	—	—	—	2	—
Id. (Christelijke normaalschool)	—	—	—	—	—	—	2	—
Hilversum	A	12	5	3	—	—	—	1
Haarlem	A	14	4	1	87	23	—	—
Id. (Christelijke normaalles)	—	—	—	—	—	—	13	3
Helder	A	8	1	1	—	—	—	—
Velsen	A	14	4	2	—	—	—	—
Alkmaar (gem. normaallessen)	—	—	—	—	—	—	7	3
Id. (R.-K. normaallessen)	—	—	—	—	—	—	11	1
Texel	—	—	—	—	—	—	2	2
Hoorn	A	12	3	1	—	—	—	—
Id. (de R.-K. kweekschool)	—	—	—	—	—	—	33	8
Enkhuizen	B	9	4	2	—	—	—	—
Edam	A	10	4	—	—	—	—	—
Zaandam	A	11	3	2	—	—	—	—
Monnikendam	—	—	—	—	—	—	—	—
Middelburg	A	20	4	3	80	13	21	5
Oostburg	B	35	5	3	—	—	—	—

Opleiding van onderwijzeressen.							*Toelichtingen.*
Rijksnormaallessen.			Rijks- en gemeentelijke kweekscholen.		Inrichtingen van bijzonderen aard.		
Getal kweekelingen.	Getal kweekelingen die aan de examens hebben deelgenomen.	Verkregen akten als onderwijzeres.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzeres.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzeres.	
13	4	2	—	—	—	—	
8	5	4	—	—	—	—	
12	3	3	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	22	4	
—	—	—	—	—	6	1	
—	—	—	—	—	—	—	
29	5	3	—	—	—	—	
16	7	5	—	—	—	—	
19	4	2	—	—	—	—	
28	9	6	—	—	—	—	
—	—	—	176	32	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	24	4	
—	—	—	—	—	21	4	
—	—	—	—	—	23	4	
—	—	—	—	—	26	3	
—	—	—	—	—	14	4	
—	—	—	—	—	10	3	
12	6	3	—	—	—	—	
13	3	2	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	13	—	
14	1	—	—	—	—	—	
5	1	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	3	—	
40	6	5	—	—	19	—	
6	2	2	—	—	—	—	
6	2	2	—	—	—	—	
10	5	4	—	—	—	—	
21	3	3	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	7	1	
5	5	2	—	—	—	—	
26	5	4	—	—	—	—	
12	2	1	—	—	—	—	
8	5	5	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	8	—	
—	—	—	124	23	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	52	4	
—	—	—	—	—	206	35	
—	—	—	—	—	103	5	
—	—	—	—	—	30	4	
—	—	—	—	—	19	1	
—	—	—	—	—	14	1	
—	—	—	—	—	10	1	
—	—	—	—	—	4	—	
24	2	2	—	—	92	13	
27	5	4	—	—	17	6	
—	—	—	—	—	—	—	
22	8	7	—	—	—	—	
13	2	2	—	—	18	6	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	7	—	
—	—	—	—	—	—	—	
19	4	2	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	
18	8	4	—	—	—	—	
13	3	3	—	—	—	—	
23	9	9	—	—	40	2	
—	—	—	—	—	16	1	
34	8	5	—	—	—	—	
16	1	1	—	—			

GEMEENTEN.	Opleiding van onderwijzers.							
	Rijksnormaallessen.				Rijks- en gemeentelijke kweekscholen.		Inrichtingen van bijzonderen aard.	
	Rang der inrichting.	Getal kweekelingen.	Getal kweekelingen die aan het examen hebben deelgenomen.	Verkregen akten als onderwijzer.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzer.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzer.
Axel	A	28	7	3	—	—	—	—
Goes	A	31	8	7	—	—	—	—
Ter Neuzen	—	—	—	—	—	—	5	1
Tholen	A	10	5	5	—	—	—	—
Zierikzee	A	15	3	3	—	—	—	—
Utrecht	A	24	12	7	—	—	—	—
Id. (Christelijke normaallessen)	—	—	—	—	—	—	37	5
Id. (Gereformeerde normaallessen)	—	—	—	—	—	—	15	3
Id. (R.-K. normaallessen)	—	—	—	—	—	—	20	4
Amersfoort	A	12	2	2	—	—	—	—
Id. (Christelijke normaallessen)	—	—	—	—	—	—	5	1
Id. (R.-K. normaallessen)	—	—	—	—	—	—	5	2
Zeist	—	—	—	—	—	—	8	—
Maarssen	B	15	3	3	—	—	—	—
Doorn	B	22	4	1	—	—	—	—
Amerongen	B	16	7	4	—	—	—	—
Leeuwarden	A	16	4	3	—	—	9	3
Menaldumadeel (Berlikum)	—	—	—	—	—	—	2	2
Franeker	A	11	9	7	—	—	4	3
Harlingen	A	14	3	1	—	—	5	—
't Bilt (Oudebiltzijl)	—	—	—	—	—	—	2	2
Dantumadeel (Murmerwoude)	—	—	—	—	—	—	—	—
Dokkum	A	20	5	3	—	—	10	2
Achtkarspelen (Buitenpost)	B	17	3	3	—	—	2	2
Tietjerksteradeel (Bergum)	—	—	—	—	—	—	8	1
Schoterland (Heerenveen)	B	11	5	3	—	—	—	—
Smallingerland (Dragten)	B	15	6	5	—	—	—	—
Sneek	A	10	7	6	—	—	12	5
Hennaarderadeel (Wommels)	—	—	—	—	—	—	12	—
Ferwerderadeel (Reitzum)	—	—	—	—	—	—	10	3
Bolsward	—	—	—	—	—	—	14	2
Workum	—	—	—	—	—	—	6	3
Oostdongeradeel (Anjum)	—	—	—	—	—	—	7	—
Zwolle	A	13	10	6	—	—	—	—
Kampen	A	25	8	6	—	—	—	—
Steenwijk	B	26	11	6	—	—	—	—
Zwartsluis	—	—	—	—	—	—	2	—
Steenwijkerwold	—	—	—	—	—	—	11	4
Deventer	A	16	10	5	80	13	—	—
Almelo	A	17	1	1	—	—	—	—
Enschedé	A	9	3	1	—	—	—	—
Goor	A	12	5	3	—	—	—	—
Oldenzaal	A	17	6	2	—	—	—	—
Hengelo	—	—	—	—	—	—	—	—
Hellendoorn (Nijverdal)	—	—	—	—	—	—	6	1
Groningen	A	21	5	5	80	18	4	3
Warffum	A	11	5	3	—	—	—	—
Appingedam	A	4	2	1	—	—	24	1
Finsterwolde	A	—	5	4	—	—	—	—
Sappemeer	A	9	5	3	—	—	—	—
Veendam	A	8	5	4	—	—	4	1
Oude-Pekela	A	26	9	6	—	—	—	—
Bierum	—	—	—	—	—	—	2	—
Tolbert	—	—	—	—	—	—	9	—

Opleiding van onderwijzeressen.							Toelichtingen.
Rijksnormaallessen.			Rijks- en gemeentelijke kweekscholen.		Inrichtingen van bijzonderen aard.		
Getal kweekelingen.	Getal kweekelingen die aan de examens hebben deelgenomen.	Verkregen akten als onderwijzeres	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzeres.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzeres.	
16	6	3	—	—	—	—	
32	5	4	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	4	—	
18	1	1	—	—	—	—	
20	2	2	—	—	—	—	
59	5	5	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	44	3	
—	—	—	—	—	15	—	
—	—	—	—	—	29	5	
19	6	6	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	2	—	
—	—	—	—	—	61	6	
—	—	—	—	—	5	—	
22	6	2	—	—	—	—	
14	4	3	—	—	—	—	
20	3	3	—	—	—	—	
35	9	6	—	—	8	1	
—	—	—	—	—	2	—	
16	7	6	—	—	—	—	
13	4	1	—	—	5	1	
—	—	—	—	—	3	—	
—	—	—	—	—	2	—	
16	5	3	—	—	1	—	
16	7	6	—	—	1	—	
—	—	—	—	—	3	—	
25	3	3	—	—	—	—	
16	5	4	—	—	—	—	
24	9	6	—	—	2	1	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	3	—	
—	—	—	—	—	1	—	
—	—	—	—	—	3	—	
—	—	—	—	—	—	—	
20	6	4	—	—	—	—	
37	6	5	—	—	—	—	
24	4	2	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	28	5	
51	11	6	—	—	—	—	
19	5	2	—	—	—	—	
23	5	3	—	—	—	—	
10	3	2	—	—	—	—	
7	2	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	1	1	
—	—	—	—	—	—	—	
51	11	8	66	15	13	2	
18	6	4	—	—	—	—	
12	5	2	—	—	7	1	
—	6	4	—	—	—	—	
28	10	4	—	—	—	—	
20	5	2	—	—	—	—	
27	3	3	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	5	1	

GEMEENTEN.	Opleiding van onderwijzers.							
	Rijksnormaallessen.				Rijks- en gemeentelijke kweekscholen.		Inrichtingen van bijzonderen aard.	
	Rang der inrichting.	Getal kweekelingen.	Getal kweekelingen die aan de examens hebben deelgenomen.	Verkregen akten als onderwijzer.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzer.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzer.
Wildervank (Stadskanaal)	—	—	—	—	—	—	2	—
Groote Gast	—	—	—	—	—	—	2	—
Bedum	—	—	—	—	—	—	17	4
Baflo	—	—	—	—	—	—	11	—
Ulrum	—	—	—	—	—	—	7	—
Loppersum	—	—	—	—	—	—	—	—
Nieuwolda	A	15	5	4	—	—	—	—
Midwolda	—	—	—	—	—	—	5	4
Winschoten	—	—	—	—	—	—	—	—
Termunten (Wagenborgen)	—	—	—	—	—	—	1	—
Ten Boer	—	—	—	—	—	—	11	2
Assen	A	19	6	6	—	—	—	—
Coevorden	B	10	3	2	—	—	—	—
Hoogeveen	A	25	9	4	—	—	13	3
Meppel	A	12	5	5	—	—	20	1
Maastricht	A	—	—	—	80	10	62	16
Meerssen	A	36	6	—	—	—	—	—
Beek	—	—	—	—	—	3	—	—
Heerlen	B	20	10	1	—	—	—	—
Simpelveld	—	—	—	—	—	—	—	—
Schin op Geulle	—	—	—	—	—	—	—	—
Sittard	—	—	—	—	—	—	—	—
Kerkrade	—	—	—	—	—	—	13	—
Eysden	—	—	—	—	—	—	—	—
Roermond	A	16	5	4	—	—	—	—
Echt	—	—	—	—	—	—	53	7
Heythuizen	—	—	—	—	—	—	—	—
Weert	B	30	5	2	—	—	—	—
Venlo	B	24	3	2	—	—	—	—
Beesel	—	—	—	—	—	—	—	—
Schimmert	—	—	—	—	—	—	—	—
Venray	B	20	7	1	—	—	—	—
Grubbenvorst	—	—	—	—	—	—	—	—
Geleen	—	—	—	—	—	—	—	—
St. Odiliënberg	—	—	—	—	—	—	—	—
Maasbree	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal op 31 December 1902		1526	503	305	654	122	1193	197
„ „ 31 „ 1901		1715	494	320	682	138	1357	236
Vermeerdering		— 189	9	— 15	— 28	— 16	— 164	— 39

Opleiding van onderwijzeressen.							Toelichtingen.
Rijksnormaallessen.			Rijks- en gemeentelijke kweekscholen.		Inrichtingen van bijzonderen aard.		
Getal kweekelingen.	Getal kweekelingen die aan de examens hebben deelgenomen.	Verkregen akten als onderwijzeres.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzeres.	Getal kweekelingen.	Verkregen akten als onderwijzeres.	
—	—	—	—	—	3	2	
—	—	—	—	—	3	—	
—	—	—	—	—	4	1	
—	—	—	—	—	2	—	
—	—	—	—	—	3	—	
—	—	—	—	—	—	1	
15	2	1	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	2	2	
—	—	—	—	—	—	1	
—	—	—	—	—	1	—	
—	—	—	—	—	3	1	
18	7	6	—	—	—	—	
15	3	1	—	—	—	—	
14	10	5	—	—	—	—	
20	3	2	—	—	4	1	
34	11	5	—	—	34	3	
2	—	—	—	—	1	—	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	6	—	
—	—	—	—	—	10	—	
—	—	—	—	—	13	2	
—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	37	7	
7	2	—	—	—	3	—	
—	—	—	—	—	85	14	
—	—	—	—	—	68	9	
2	1	1	—	—	—	—	
3	—	—	—	—	15	4	
—	—	—	—	—	43	4	
—	—	—	—	—	2	—	
1	—	—	—	—	12	3	
—	—	—	—	—	4	—	
—	—	—	—	—	5	—	
—	—	—	—	—	4	—	
—	—	—	—	—	20	9	
1766	465	296	501	99	2563	333	
1853	520	335	504	100	2505	335	
— 87	— 55	— 39	— 3	— 1	58	— 2	

PROVINCIEN.	GETAL DER KWEEKELINGEN BIJ DE RIJKSNORMAALLESSEN,													
	die bij den aanvang van den cursus 1902—1903 de lessen volgden.		die in het voorjaar van 1902 eene akte van bekwaamheid als onderwijzer of onderwijzeres verkregen.		die gedurende den cursus 1902—1903 de lessen verlieten. (Vergelijk de hierna volgende tabel.)		die gedurende den cursus 1902—1903 tusschentijds werden toegelaten.		die zich aan het toelatings-examen voor den cursus 1903—1904 onderwierpen.		die tot den nieuwen cursus, aanvangende 1 April 1903, werden toegelaten en werkelijk opkwamen.		die bij den aanvang van den cursus 1903—1904 de lessen volgden.	
	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.
Noordbrabant.	253	136	36	12	43	33	17	5	64	46	44	36	235	132
Gelderland . .	145	200	22	29	31	24	1	3	38	49	25	41	118	191
Zuidholland. .	444	561	75	79	60	56	13	8	87	111	77	90	399	524
Noordholland .	125	212	12	33	30	33	3	3	30	47	27	36	113	185
Zeeland . . .	183	159	24	16	20	13	—	3	35	20	26	18	165	151
Utrecht . . .	121	167	18	20	16	15	1	1	24	41	18	34	106	167
Friesland . .	162	221	31	35	19	27	4	4	38	47	24	34	140	197
Overijssel . .	176	215	30	24	28	18	1	8	56	57	38	46	157	227
Groningen . .	128	195	30	28	24	24	10	14	25	43	19	35	103	192
Drenthe . . .	87	91	17	14	7	15	2	1	9	14	6	12	71	75
Limburg. . .	169	61	10	6	37	15	11	4	38	17	30	15	163	59
Totaal . .	1 993	2 218	305	296	315	273	63	54	444	492	334	397	1 770	2 100
Totaal gedurende 1901-1902	2 218	2 375	320	335	340	300	46	56	511	552	389	422	1 993	2 218
Vermindering	225	157	15	39	25	27	— 17	2	67	60	55	25	223	118

KWEEKELINGEN die gedurende den cursus 1902—1903 tusschentijds de Rijksnormaallessen verlaten hebben.

PROVINCIËN.	Wegens toelating tot eene kweekschool.		Wegens overplaatsing naar eene andere normaalinrichting.		Wegens ongeschiktheid voor het onderwijs.		Wegens ziekte of overlijden.		Wegens verandering van loopbaan.		Andere of onbekend gebleven redenen.		Totaal.	
	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.
Noordbrabant .	4	—	2	8	9	3	4	6	18	15	6	1	43	33
Gelderland . .	6	3	3	3	5	2	2	5	14	9	1	2	31	24
Zuidholland . .	16	4	5	6	4	2	3	11	27	27	5	6	60	56
Noordholland .	10	5	2	6	4	7	2	4	11	7	1	4	30	33
Zeeland . . .	4	—	—	1	3	1	2	2	11	8	—	1	20	13
Utrecht . . .	4	—	2	6	3	—	3	2	3	4	1	3	16	15
Friesland . . .	8	3	—	3	1	4	2	3	8	14	—	—	19	27
Overijssel . . .	3	2	1	—	11	8	—	1	7	3	6	4	28	18
Groningen . .	2	—	12	13	3	4	1	2	5	—	1	5	24	24
Drenthe . . .	2	2	—	3	—	2	—	—	5	8	—	—	7	15
Limburg . . .	7	—	1	4	11	—	1	2	13	8	4	1	37	15
Totaal . . .	66	19	28	53	54	33	20	38	122	103	25	27	315	273
Totaal gedurende 1901—1902	73	15	21	35	42	52	11	32	163	143	30	23	340	300
Vermindering .	7	— 4	— 7	— 18	— 12	19	— 9	— 6	41	40	5	— 4	25	27

V.

Opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen tot den rang van hoofdonderwijzer en hoofdonderwijzeres.

Een overzicht van de cursussen voor hoofdonderwijzers, van het getal leerlingen en de door hen verkregen akten van bekwaambeid wordt hieronder aangetroffen.

Cursussen ter opleiding van hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen.

PROVINCIËN.	Gemeenten.	Jaar der opening.	Getal leerlingen op 31 Dec. 1902:		Verkregen akten in 1802, als:		*Toelichtingen.*
			onderwijzers.	onderwijzeressen.	hoofdonderwijzer.	hoofdonderwijzeres.	
Noordbrabant,	's Hertogenbosch,	1899	28	—	2	—	
	Breda,	1902	32	4	7	—	
	Roosendaal,	1902	23	—	—	—	
	Tilburg,	1901	11	1	1	—	
	Eindhoven,	1902	25	—	—	—	
	Schijndel,	1900	—	2	—	1	
	Veghel,	1902	—	2	—	—	
Gelderland,	Arnhem,	1901	22	17	5	1	
	Harderwijk,	1899	14	—	3	—	
	Apeldoorn,	1891	21	10	7	2	
	Nijmegen,	1901	32	8	—	—	
	Tiel,	1901	18	—	2	—	
	Winterswijk,	1884	19	1	6	—	
Zuidholland,	's Gravenhage,	1883	25	21	4	3	
	Delft,	1893	16	1	2	1	
	Leiden,	1864	39	26	2	5	
	Rotterdam,	1882	135	47	21	3	
	(Charlois),	1883	19	1	4	—	
	Schiedam,	1902	17	1	—	—	
	Gouda,	1901	30	11	3	1	
	Dordrecht,	1881	50	10	12	—	
	Numansdorp,	1898	20	1	—	—	
Noordholland,	Amsterdam,	1876	75	80	33	20	
	Alkmaar,	1902	3	13	—	—	
	Haarlem,	1883	51	25	5	13	
	Helder,	1902	3	12	5	—	
	Hoorn,	1901	30	21	2	2	
	Edam,	1893	4	2	—	—	Opgeheven in 1902.
Zeeland,	Middelburg,	1896	19	8	—	1	
	Goes,	1901	25	—	—	—	
	Zierikzee,	1900	10	2	—	—	
	Tholen,	1901	6	—	—	—	
Utrecht,	Utrecht,	1882	67	41	14	6	
Friesland,	Leeuwarden,	1881	35	20	11	2	
	Idem,	1897	18	9	4	—	
	Franeker,	1901	9	3	5	—	
	Sneek,	1883	4	3	—	—	
	Heerenveen,	1881	16	6	3	3	
Overijssel,	Zwolle,	1900	29	7	5	1	
	Deventer,	1881	25	5	5	1	
Groningen,	Groningen,	1900	18	20	2	2	
	Idem,	1902	19	—	3	—	
	Appingedam,	1902	16	2	—	—	
	Sappemeer,	1902	15	4	—	—	
	Veendam,	1901	14	4	3	2	
	Winschoten,	1901	25	6	4	2	
Limburg,	Maastricht,	1902	42	5	—	—	
	Roermond,	1896	20	4	8	—	
	Weert,	1901	18	—	—	—	
	Totaal	—	1212	466	193	72	
	Totaal in 1901	—	938	407	125	54	
	Vermeerdering	—	274	59	68	18	

VI.

Kosten van de opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen.

In het volgende overzicht zijn de uitgaven vermeld in 1902 ten behoeve van de opleiding van onderwijzers en onderwijzeresssen gedaan.

PROVINCIËN.	Rijks-kweekscholen voor onderwijzers en onderwijzeressen.	Rijks-normaallessen tot opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen.	Rijks-bijdragen aan kweekscholen voor onderwijzers en onderwijzeressen.	Rijks-bijdragen aan normaal-lessen en aan hoofden van scholen.	Gemeente-lijke uitgaven.	Totaal.
Noordbrabant	—	f 54 317,28	f 42 450,00	f 25 662,03	f 1 000,80	f 121 430,11
Gelderland	f 128 899,27⅝	44 221,60	39 807,50	6 702,08	334,20	219 964,65⅝
Zuidholland	—	106 047,87⅝	27 784,22	54 901,04⅝	108 737,43	297 470,54
Noordholland	67 404,48⅝	44 073,75⅝	55 921,25	31 384,72⅝	75 085,62	273 869,83⅝
Zeeland	60 006,89⅝	37 587,17	—	3 366,66⅝	100,00	101 060,73
Utrecht	—	26 513,71⅝	6 000,00	14 668,40	5 070,98⅝	52 253,10
Friesland	—	43 162,49⅝	—	16 000,00	170,00	59 332,49⅝
Overijssel	59 938,83⅝	43 883,33⅝	—	4 913,54	1 366,00	110 101,71
Groningen	64 457,86	41 455,02⅝	11 509,73	12 797,91⅝	24 470,95⅝	154 691,48⅝
Drenthe	—	24 889,56	—	2 500,00	—	27 389,56
Limburg	66 042,67⅝	36 677,42⅝	36 485,00	15 786,46	2 086,21	157 077,77
Totaal.	f 446 750,02⅝	f 502 829,23⅝	f 219 957,70	f 186 682,86	f 218 422,17	f 1 574 641,99
Totaal in 1901. . .	455 131,84	504 162,55⅝	211 932,97	200 537,02	214 870,91⅝	1 586 635,30
Vermindering. .	f 8 381,81⅝	f 1 333,32	f —8 024,73	f 13 854,16	f —3 551,25⅝	f 11 993,31

VII.

Opleiding van onderwijzers bij het lager onderwijs, die zich wenschen te bekwamen voor het afleggen van het examen ter verkrijging van de akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de land- en tuinbouwkunde.

In 1902 zijn in de navolgende plaatsen, met geldelijken steun van het Rijk, cursussen gehouden, namelijk *cursussen in landbouwkunde* te Groningen, Leeuwarden, Assen, Almelo, Apeldoorn, Doetinchem, Utrecht, Hoorn, Schiedam, Gouda, Zierikzee, Goes, Breda, 's Hertogenbosch, Helmond en Roermond en *cursussen in tuinbouwkunde* te Groningen, Apeldoorn, Hoorn, Leiden, Gouda, Rosendaal, Valkenberg en Roermond.

In de volgende staten worden behalve de plaatsen, waar de cursussen zijn gehouden, tevens vermeld, wie met het onderwijs waren belast, de duur van de cursussen, de gebouwen, waarin de lessen werden gegeven, het aantal deelnemers en eenige algemeene opmerkingen ten aanzien van sommige cursussen.

I. CURSUSSEN IN DE LANDBOUWKUNDE.

Nummer.	Plaats waar gehouden.	Namen der leeraren.	Duur.	In welk gebouw.	Aantal deelnemers. Begin.	Aantal deelnemers. Einde.	OPMERKINGEN.
1	Groningen.	J. Heidema, directeur der Rijkslandbouwwinterschool. Dr. S. Poelman, dr. J. H. Slothouwer en A. W. Heidema, leeraren aan die school.	April—October op elken Zaterdag.	Rijkslandbouw-winterschool.	22	19	De lessen werden met 22 deelnemers aangevangen. Dit getal vermeerderde in den loop van den cursus met 3 doch verminderde later weer met 6 zoodat bij de sluiting der lessen nog 19 deelnemers aanwezig waren. Behoudens enkele uitzonderingen werden de lessen door de onderwijzers getrouw gevolgd. Hunne belangstelling in het onderwijs was over het algemeen bevredigend.

Nummer.	Plaats waar gehouden.	Namen der leeraren.	Duur.	In welk gebouw.	Aantal deelnemers. Begin.	Aantal deelnemers. Einde.	OPMERKINGEN.
2	Leeuwarden.	C. R. Brinkman, Rijkslandbouwleeraar. Mej. M E. Roelants, leerares aan de H. B. S. voor meisjes. A. Rauwerda en H. Veenstra, leeraren aan de Rijkslandbouwwinterschool. C. J. de Vogel, apotheker.	12 April—25 October op elken Zaterdag.	Rijkslandbouwwinterschool en H. B. S. voor meisjes.	25	19	Van de 24 deelnemers waarmee de lessen in 1901 werden gesloten, keerden in 1902 19 terug. Bovendien werden 6 nieuwe deelnemers toegelaten, zoodat de lessen met 25 deelnemers aanvingen. Dit getal verminderde in den loop van den cursus weder tot 19.
3	Assen.	J. Elema, Rijkslandbouwleeraar.	Het geheele jaar.	Het gebouw der R. H. B. S.	17	15	Deze cursus is in September 1901 begonnen en werd daarop geregeld voortgezet. De lessen werden trouw bezocht. Alleen door ziekte en slecht weer werden enkele verzuimd.
4	Almelo.	S. Koenen, Rijkslandbouwleeraar. Dr O. J. Risselada, directeur der H. B. S. V. R Y. Croesen, zuivelconsulent.	Id.	Het gebouw der H. B. S.	13	13	Het onderwijs werd met veel belangstelling door de deelnemers gevolgd. Door slecht weer en moeilijk begaanbare wegen werden sommige onderwijzers genoodzaakt enkele lessen te verzuimen. Een minder passende treinenloop veroorzaakte ook, dat sommige deelnemers niet steeds bij den aanvang der lessen tegenwoordig konden zijn of voor het einde weder moesten vertrekken.
5	Apeldoorn.	H. Mayer Gmelin, Rijkslandbouwleeraar. H. B. Hylkema, zuivelconsulent.	Het geheele jaar des Zaterdags.	Id.	24	5	Deze cursus werd in October 1900 geopend. Het getal deelnemers is voortdurend verminderd. Velen hadden zich de studie voor de landbouwakte minder moeilijk voorgesteld, sommigen zagen zich om andere redenen genoodzaakt de lessen te eindigen.
6	Doetinchem.	H. Mayer Gmelin, Rijkslandbouwleeraar. H. B. Hylkema, zuivelconsulent. W. H. Wisselink, landbouwonderwijzer te Winterswijk. D. Schurink, veearts.	Id.	Gebouw inwendige zending.	15	10	Het bezoek aan den cursus was vrij geregeld. De belangstelling van de deelnemers in het onderwijs gaf reden tot tevredenheid.
7	Utrecht.	H. D. S. Hasselman, Rijkslandbouwleeraar. Dr. Doyer, leeraar H. B. S. (tot 1 Juli 1902). T. J. Swierstra, zuivelconsulent. C. Ph. Moerlands.	Het geheele jaar.	Het gebouw der R. H. B. S. en Rijksveeartsenijschool.	17	14	De lessen werden getrouw bezocht. Er werden enkele excursiën gedaan naar zand-, veen- en kleistreken.
8	Hoorn.	C. Nobel, Rijkslandbouwleeraar. F. M. de Leur, veearts dr. L. T. C. Schey, zuivelconsulent. C. A. J. M. de Gier, leeraar aan de Rijkslandbouwwinterschool te Schagen.	Het geheele jaar des Zaterdags in den winter en des Woensdags in den zomer.	—	9 à 10	9 à 10	De cursus werd geregeld bezocht. Alleen door slecht weer, slechte wegen of ongesteldheid werden lessen verzuimd. Verschillende excursiën naar boerderijen en fabrieken werden gedaan.

Nummer.	Plaats waar gehouden.	Namen der leeraren.	Duur.	In welk gebouw.	Aantal deelnemers.		OPMERKINGEN.
					Begin.	Einde.	
9	Schiedam.	A. A. Neeb, Rijkslandbouwleeraar. Dr. W. J. Steenhuis, leeraar H. B. S. Schiedam. C. Fauel, veearts Rotterdam. J. Vermaas, leeraar R. L. W. S. te Dordrecht. A. Bos, zuivelconsulent.	Het geheele jaar.	Het gebouw der H. B. S.	13	10	Het getal deelnemers verminderde met 3. Een der onderwijzers vertrok en bezocht daarna de lessen aan den cursus te Gouda, een der anderen kon wegens andere werkzaamheden de lessen niet langer volgen. De tien overgeblevenen bezochten getrouw de lessen en volgden met belangstelling het onderwijs.
10	Gouda.	A. A. Neeb, Rijkslandbouwleeraar. J. A. W. Baart, leeraar aan de H. B. S. J. Vermaas, leeraar aan de R. L. W. S. S. M. Mogendorff, veearts te Schoonhoven.	Id.	Id.	30	27	De lessen werden zeer getrouw gevolgd.
11	Zierikzee.	I. G. J. Kakebeeke, Rijkslandbouwleeraar. Dr. D. Knuttel, scheikundige aan het proefstation te Goes. A. A. ter Haar en M. van der Vliet, leeraren aan de Rijkslandbouwwinterschool te Goes.	April—Juli.	Id.	8	8	Deze cursus eindigde in Juli 1903. Van de 8 deelnemers onderwierpen zich 5 aan het examen. Aan 3 hunner werd de begeerde akte uitgereikt.
12	Goes.	Dr. D. Knuttel, scheikundige aan het proefstation te Goes. A. A. ter Haar, leeraar aan de Rijkslandbouwwinterschool te Goes.	3 Mei—20 Dec.	Het gebouw der Rijkslandbouwwinterschool.	24	18	De lessen vingen aan op 3 Mei 1902 en zullen geregeld het geheele jaar door worden voortgezet in afwijking van den tot nu toe in Zeeland gevolgden regel, dat de lessen alleen in de zomermaanden worden gegeven.
13	Breda.	Dr. W. Reinders, leeraar aan de H. B. S. te Breda.	Sept. tot ult. December op Woensdag en Zaterdag.	Het gebouw der H. B. S.	25 25	18 24	Het getal deelnemers aan dezen cursus is zoo groot dat ze in twee afdeelingen zijn gesplitst. De lessen werden tot ultimo December door 42 deelnemers zeer trouw gevolgd.
14	's Hertogenbosch.	B. Lips, Rijkslandbouwleeraar. H. E. Huizenga, idem.	Het geheele jaar.	Het gebouw der R. H. B. S.	11	10	De lessen werden vrij geregeld bezocht. Den 4den October werd onder leiding van den heer Lips een nieuwe cursus met 25 nieuwe en 6 oudleerlingen geopend. Eene verplaatsing van den cursus te Nijmegen, welke wenschelijk scheen, kon niet plaats hebben.
15	Helmond.	B. Lips, Rijkslandbouwleeraar. H. E. Huizenga, idem. D. Horn, directeur R. H. B. S.	Tot Sept. 1902.	Het gebouw der H. B. S.	8	8	De lessen werden vrij geregeld bezocht. Hoewel het onderwijs nog niet geheel ten einde was gebracht onderwierpen twee deelnemers zich aan het examen, die beiden slaagden.

Nummer.	Plaats waar gehouden.	Namen der leeraren.	Duur.	In welk gebouw	Aantal deelnemers.		OPMERKINGEN.
					Begin.	Einde.	
16	Roermond.	E. Snellen, Rijkstuinbouwleeraar. C. Bulder, leeraar aan de Rijkslandbouwwinterschool te Sittard.	Het geheele jaar.	Het gebouw der R. H. B. S.	25	13 4	Deze cursus is gecombineerd met een tuinbouwcursus. Tot midden October 1902 werden de deelnemers gezamenlijk onderwezen, daarna volgden 4 den cursus voor tuinbouw- en 13 dien voor landbouwkunde.
		II. CURSUSSEN IN TUINBOUWKUNDE.					
1	Groningen.	J. Leendertsz, Rijkstuinbouwleeraar. J. Heidema, dr. S. Poelman en dr. J. H. Slothouwer, directeur en leeraren aan R. L. W. S. te Groningen.	1 Febr.—18 Oct. 1902.	Het gebouw der R. L. W. S.	17	13	De lessen in de tuinbouwvakken werden door den Rijkstuinbouwleeraar, die in scheikunde, kennis van den grond, natuurkunde en plantenteelt gecombineerd met den landbouwcursus voor onderwijzers te Groningen gegeven. Het bezoek van den cursus was zeer geregeld.
2	Apeldoorn.	J. P. M. Camman, Rijktuinbouwleeraar.	Jan.—Aug.	Hoogere Burgerschool.	14	14	Aanvankelijk werden de lessen met die aan den opleidingscursus voor landbouwkunde gecombineerd.
3	Doetinchem.	Idem.	—	—	—	—	Aan dezen cursus, gecombineerd met den cursus voor landbouwkunde, werden slechts een paar lessen gegeven omdat de deelnemers het plan hebben eerst de landbouwakte te behalen en daarna met de studie voor de tuinbouwakte te beginnen.
4	Hoorn.	J. G. Hazeloop, Rijkstuinbouwleeraar. P. de Vries, directeur van de Rijkstuinbouwwinterschool te Aalsmeer.	12 April—5 October.	Waaggebouw.	12	10	Deze cursus was in het vorig jaar gecombineerd met den opleidingscursus voor de landbouwakte te Hoorn.
5	Gouda.	C. H. Claassen, Rijkstuinbouwleeraar. J. A. W. Baart, leeraar aan de R. H. B. S.	Het geheele jaar.	Rijks Hoogere Burgerschool.	9	9	Deze cursus is gecombineerd met den opleidingscursus voor de landbouwakte.
6	Leiden.	C. H. Claassen, Rijkstuinbouwleeraar. Dr. L. Vuyck. Dr. H. J. Taverne. E. Th. Witte.	Id.	Botanisch laboratorium Rijks-universiteit.	40	26	De cursus begon met 20 mannelijke en 20 vrouwelijke deelnemers en eindigde met 15 mannelijke en 11 vrouwelijke deelnemers.
7	Roosendaal.	N. Nobel, Rijkstuinbouwleeraar. J. P. M. Camman, idem.	6 maanden.	Lagere school.	13	13	Deze cursus door den heer Nobel aangevangen werd door den heer Camman voortgezet. De ijver der deelnemers gaf aanleiding tot groote tevredenheid.

Nummer.	Plaats waar gehouden.	Namen der leeraren.	Duur.	In welk gebouw.	Aantal deelnemers. Begin.	Einde.	OPMERKINGEN.
8	Valkenberg.	E. Snellen, Rijkstuinbouwleeraar. C. Bulder, leeraar aan de Rijkslandbouwwinterschool te Sittard.	Begin April—einde Juli.	Gehuurd lokaal.	1	1	
9	Roermond.	E. Snellen, Rijkstuinbouwleeraar. C. Bulder, leeraar aan de Rijkslandbouwwinterschool te Sittard.	Het geheele jaar.	R. H. B. S.	4	4	Deze cursus was gecombineerd met den opleidingscursus voor de landbouwakte. In het midden van October werd de gecombineerde cursus gesplitst. In de tuinbouwafdeeling werden toen de lessen met 4 deelnemers voortgezet.

§ 14. ARRONDISSEMENTS-BIBLIOTHEKEN EN ONDERWIJZERSBIJEENKOMSTEN.

Evenals in vorige verslagen volgt hier een overzicht van de in 1902 gehouden onderwijzersbijeenkomsten en van den toestand der arrondissements-bibliotheken.

ARRONDISSEMENT.	Aantal gehouden onderwijzers-bijeenkomsten.	Gemiddeld getal onderwijzers die de bijeenkomsten hebben bijgewoond. Openbare.	Bijzondere.	Arrondissements-bibliotheek. Aantal nommers.	Aantal lezers.
's Hertogenbosch . .	4	26	—	607	60
Oss	4	31	—	485	33
Boxmeer	4	28	—	363	28
Breda	4	68	—	355	136
Zevenbergen. . . .	2	32	—	236	16
Rosendaal.	2	45	—	291	33
Bergen op Zoom . .	4	50	—	843	30
Tilburg.	4	40	1	525	20
Heusden	1	66	9	670	43
Waalwijk	3	40	—	456	51
Oirschot	2	37	1	465	21
Eindhoven	2	49	9	1176	32
Helmond	2	39	—	656	24
Veghel.	8	40	—	233	32
Arnhem	—	—	—	247	32
Wageningen. . . .	9	8	—	238	42

ARRONDISSEMENT.	Aantal gehouden onderwijzersbijeenkomsten.	Gemiddeld getal onderwijzers die de bijeenkomsten hebben bijgewoond. Openbare.	Bijzondere.	Arrondissements-bibliotheek. Aantal nommers.	Aantal lezers.
Harderwijk	1	67	21	442	107
Apeldoorn.	12	11	—	426	60
Rheden.	29	10	—	41	26
Zutphen	1	90	9	1045	56
Groenlo	1	69	4	660	75
Doesburg	1	75	15	770	93
Doetinchem					
Tiel	—	—	—	59	—
Elst	9	11		650	292
Nijmegen	—	—	—	406	87
Zaltbommel	—	—	—	533	30
Geldermalsen . . .	1	50	2	840	90
's Gravenhage I, II en III	—	—	—	485	30
Delft	—	—	—	1091	37
Leiden	1	110	4	110	15
Maassluis	—	—	—	523	51
Rotterdam I, II, III en IV	4	onbekend		518	206

ARRONDISSEMENT.	Aantal gehouden onderwijzers-bijeenkomsten.	Gemiddeld getal onderwijzers die de bijeenkomsten hebben bijgewoond.		Arrondissements-bibliotheek.	
		Openbare.	Bijzondere.	Aantal nommers.	Aantal lezers.
Schiedam	—	—	—	602	67
Hillegersberg	1	61	21	27	—
Gouda	2	30	1	415	65
Schoonhoven	1	87	11	35	7
Woerden	1	30	22	270	54
Alkemade	1	46	49	42	10
Dordrecht	—	—	—	511	64
Oud-Beijerland	1	81	20	53	15
Gorinchem	1	68	—	462	60
Sommelsdijk	7	9	—	563	100
Amsterdam I, II, III, IV, V, VI en VII	—	onbekend		924	464
Hilversum	—	—	—	294	67
Haarlem	1	197	55	582	702
Haarlemmermeer	1	93	33	—	—
Beverwijk	—	—	—	82	—
Purmerend	1	103	12	376	130
Zaandam	1	110	12	785	61
Alkmaar	1	120	3	208	37
Hoorn	1	87	17	304	36
Medemblik	1	88	14	393	30
Helder	71	9	—	376	45
Texel	12	19	—	381	19
Middelburg	3	24	—	486	36
Vlissingen	3	84	5	478	48
Neuzen	—	—	—	50	23
Hulst	2	43	—	676	31
Goes	19	26	—	742	40
Zierikzee	33	11	—	405	40
Tholen	9	19	—	395	17
Utrecht I en II	11	15	1	654	98
Loenen	3	22	—	246	40
Amersfoort	1	41	14	74	17
Rhenen	2	28	9	94	28
IJsselstein	1	23	7	337	13
Leeuwarden	8	18	—	307	33
Harlingen	18	23	30	686	86
Ferwerd	44	8	—	392	44
Ternaard	31	37	—	220	72
Dokkum	8	8	—	268	17
Bergum	33	20	—	378	87
Heerenveen	16	14	15	430	60
Beetsterzwaag	24	17	—	506	20
Lemmer	22	19	—	489	47
Sneek	1	47	24	594	517
Bolsward	7	12	7	285	45
Weidum	30	30	—	—	—
Wolvega	29	—	21	32	—
Zwolle	26	13	—	581	80
Raalte	—	—	—	—	—
Kampen	25	15	—	1 020	46
Ommen	1	50	8	561	56
Steenwijk	12	9	—	929	58
Deventer	—	—	—	1 735	116
Almelo	16	29	4	412	248
Enschedé	6	9	—	629	61
Hengelo	—	—	—	18	—
Oldenzaal	18	31	—	471	49
Groningen	39	22	—	550	49
Zuidhorn	2	46	6	323	37
Warffum	1	60	25	190	10
Onderdendam	23	10	3	248	68
Appingedam	1	60	20	321	74
Winschoten	1	74	10	317	31
Hoogezand	5	9	—	46	23
Slochteren	1	61	7	222	49
Veendam	25	21	5	143	36
Onstwedde	18	9	—	272	24
Assen	25	26	—	578	47
Borger	22	35	—	250	36
Emmen	1	60	2	428	48
Dalen	20	26	—	55	10
Hoogeveen	10	19	—	483	37
Meppel	10	40	—	590	58
Vries	25	13	—	79	12
Maastricht	4	35	1	207	25
Meersen	5	33	1	460	42
Heerlen	5	26	1	880	40
Sittard	7	47	—	569	37
Roermond	9	17	3	568	45
Weert	7	34	2	542	34
Venlo	11	34	—	510	32
Gennep	11	35	—	1 175	23

Over het algemeen blijven deze gezelschappen in bloei toenemen.

Van de arrondissements-bibliotheken wordt veelvuldig gebruik gemaakt. De vergaderingen werden over het geheel goed bezocht.

Aan het onderhoud en de uitbreiding van de bibliotheken werd de noodige zorg besteed, terwijl enkele nieuwe bibliotheken werden opgericht.

---

§ 15. AKTEN VAN BEKWAAMHEID TOT HET GEVEN VAN LAGER ONDERWIJS.

In 1902 is in elke provincie éénmaal de gelegenheid opengesteld tot het afleggen van examen, ter verkrijging van akten van bekwaamheid tot het geven van huis- en schoolonderwijs in de vakken, vermeld in art. 2, onder *a—i*, *a—j*, *a—k* of *a—i* en *k*.

Deze examens werden op 1 April en volgende dagen afgenomen door commissiën die zitting hebben gehouden in de navolgende plaatsen en voor de arrondissementen bij iedere plaats vermeld:

te *'s Hertogenbosch* voor de arrondissementen 's Hertogenbosch, Oss, Breda, Zevenbergen, en die in de districten Tilburg en Eindhoven;

te *Arnhem* voor de arrondissementen Boxmeer, Arnhem, Wageningen, Rheden, Groenlo, Doesburgh, Doetinchem, en die in het district Tiel;

te *'s Gravenhage* voor de arrondissementen 's Gravenhage I t/m III, Leiden, Maassluis, Hillegersberg, en die in het district Gouda;

te *Delft* voor de arrondissementen Delft, Rotterdam I t/m IV, Schiedam, en die in het district Dordrecht;

te *Amsterdam* voor de arrondissementen Amsterdam I t/m VII;

te *Haarlem* voor het arrondissement Hilversum, en de arrondissementen in de districten Haarlem en Alkmaar;

te *Middelburg* voor de arrondissementen Rosendaal, Bergen op Zoom, en die in de districten Middelburg en Goes;

te *Utrecht* voor het arrondissement Harderwijk, en de arrondissementen in het district Utrecht;

te *Leeuwarden* voor de arrondissementen Leeuwarden, Harlingen, Ferwerd, die in het district Heerenveen, en het arrondissement Steenwijk;

te *Zwolle* voor de arrondissementen Apeldoorn, Zutphen, Zwolle, Raalte, Kampen, Ommen, en die in het district Deventer;

te *Groningen* voor de arrondissementen Ternaard, Dokkum, Bergum, en die in het district Groningen;

te *Assen* voor de arrondissementen in de districten Winschoten en Assen;

te *Maastricht* voor de arrondissementen in de districten Maastricht en Roermond.

In voormelde commissiën zijn benoemd te:

's Hertogenbosch:

tot *lid en voorzitter:* de inspecteur van het lager onderwijs in de eerste inspectie;
tot *leden:* de schoolopzieners in de districten 's Hertogenbosch, Breda en Eindhoven, en in de arrondissementen Oss en Heusden;
tot *leden-plaatsvervangers:* de schoolopzieners in de arrondissementen 's Hertogenbosch, Boxmeer, Zevenbergen, Waalwijk en Oirschot;

Arnhem:

tot *lid en voorzitter:* de schoolopzieners in het district Arnhem;
tot *leden:* de schoolopzieners in de arrondissementen Wageningen, Harderwijk, Doetinchem, Elst en Zalt-Bommel;
tot *leden-plaatsvervangers:* de schoolopzieners in het district Tiel en de arrondissementen Rheden, Groenlo, Tiel, Nijmegen, en Geldermalsen;

's Gravenhage:

tot *lid en voorzitter:* de schoolopzieners in het district Gouda;
tot *leden:* de schoolopzieners in de arrondissementen 's Gravenhage II, Delft, Maassluis, Schoonhoven en Woerden;
tot *leden-plaatsvervangers:* de schoolopzieners in het district 's Gravenhage, en de arrondissementen 's Gravenhage III, Gouda, Alkemade en Gorinchem;

Delft:

tot *lid en voorzitter:* de schoolopzieners in het district Rotterdam;
tot *leden:* de schoolopzieners in de arrondissementen 's Gravenhage I, Rotterdam II, Schiedam, Hillegersberg en Oud-Beijerland;
tot *leden-plaatsvervangers:* de schoolopzieners in het district 's Gravenhage, en de arrondissementen Rotterdam I, III en IV en Dordrecht;

Amsterdam:

tot *lid en voorzitter:* de schoolopzieners in het district Haarlem;
tot *leden:* de schoolopzieners in de arrondissementen Leiden, Amsterdam I, Haarlem, Haarlemmermeer en Purmerend;
tot *leden-plaatsvervangers:* de schoolopzieners in het district Amsterdam en de arrondissementen Amsterdam II, IV, VI en VII en Hilversum;

Haarlem:

tot *lid en voorzitter:* de schoolopzieners in het district Alkmaar;
tot *leden:* de schoolopzieners in de arrondissementen Sommelsdijk, Hoorn, Medembik en den Helder, en P. S. Bakels te Koog a/d Zaan, gewezen schoolopziener in het arrondissement Texel;
tot *leden-plaatsvervangers:* de schoolopzieners in de arrondissementen Amsterdam III en V, Beverwijk, Zaandam, Alkmaar en Texel;

Middelburg:

tot *lid en voorzitter:* de schoolopzieners in het district Middelburg;
tot *leden:* de schoolopzieners in de districten Tilburg en Goes en de arrondissementen Neuzen, Goes en Zierikzee;
tot *leden-plaatsvervangers:* de schoolopzieners in de arrondissementen Middelburg, Vlissingen, Hulst en Tholen;

Utrecht:

tot *lid en voorzitter:* de inspecteur van het lager onderwijs in de tweede inspectie;
tot *leden:* de schoolopzieners in de arrondissementen Utrecht II, Loenen, Amersfoort, Rhenen en IJsselstein;
tot *leden-plaatsvervangers:* de schoolopzieners in het district Utrecht en het arrondissement Utrecht I en den heer dr. K. W. van Gorkom, te Baarn, gewezen schoolopziener in het arrondissement Amersfoort;

Leeuwarden:

tot *lid en voorzitter:* de schoolopziener in het district Heerenveen;
tot *leden:* de schoolopzieners in het district Zwolle en de arrondissementen Leeuwarden, Beetsterzwaag, Lemmer en Wolvega;
tot *leden-plaatsvervangers:* de schoolopzieners in de arrondissementen Harlingen, Heerenveen, Sneek en Bolsward;

Zwolle:

tot *lid en voorzitter:* de inspecteur van het lager onderwijs in de derde inspectie;
tot *leden:* de schoolopzieners in het district Deventer en de arrondissementen Arnhem, Raalte, Ommen en Enschedé;
tot *leden-plaatsvervangers:* de schoolopzieners in de arrondissementen Kampen, Steenwijk, Hengelo en Oldenzaal;

Groningen:

tot *lid en voorzitter*: de schoolopziener in het district Groningen;
tot *leden:* de schoolopzieners in het district Leeuwarden en de arrondissementen Dokkum, Groningen, Onderdendam en Appingedam;
tot *leden-plaatsvervangers;* de schoolopzieners in de arrondissementen Ternaard, Zuidhorn, Hoogezand en Onstwedde;

Assen:

tot *lid en voorzitter*: de schoolopziener in het district Assen;
tot *leden:* de schoolopzieners in het district Winschoten en de arrondissementen Winschoten, Borger, Dalen en Hoogeveen;
tot *leden-plaatsvervangers*: de schoolopzieners in de arrondissementen Assen, Emmen, Meppel en Vries;

Maastricht:

tot *lid en voorzitter:* de schoolopziener in het district Maastricht;
tot *leden*: de schoolopzieners in het district Roermond en de arrondissementen Maastricht, Sittard, Weert en Gennep;
tot *leden-plaatsvervangers*: de schoolopzieners in de arrondissementen Meerssen, Heerlen, Roermond en Venlo.

Het volgende overzicht bevat den uitslag der in 1902 gehouden examens.

PROVINCIËN.	Akte als onderwijzer.				Aanteekening vak *j*.				Akte als onderwijzeres.				Aanteekening vak *j*.				Aanteekening vak *k*.			
	Opgekomen.	Teruggetrokken.	Afgewezen.	Toegelaten.	Opgekomen.	Teruggetrokken.	Afgewezen.	Toegelaten.	Opgekomen.	Teruggetrokken.	Afgewezen.	Toegelaten.	Opgekomen.	Teruggetrokken.	Afgewezen.	Toegelaten.	Opgekomen.	Teruggetrokken.	Afgewezen.	Toegelaten.
	MANNELIJKE CANDIDATEN.								VROUWELIJKE CANDIDATEN.											
's Hertogenbosch	103	—	54	49	22	5	2	15	120	6	68	46	9	2	2	5	4	2	—	2
Arnhem	80	1	23	56	7	2	3	2	138	2	46	90	11	1	5	5	24	9	1	14
's Gravenhage	85	1	34	50	4	—	—	4	195	5	68	122	—	—	--	—	3	—	—	3
Delft	145	—	61	84	15	4	4	7	186	—	72	114	4	—	—	4	4	—	2	2
Amsterdam	51	—	25	26	—	—	—	—	157	1	69	87	7	—	3	4	1	—	—	1
Haarlem	75	—	26	49	14	2	8	4	101	—	37	64	17	—	5	12	6	2	2	2
Middelburg	100	1	35	64	24	—	11	13	55	1	16	38	10	—	6	4	8	—	1	7
Utrecht	79	—	26	53	12	—	3	9	82	—	31	51	5	—	1	4	3	—	1	2
Leeuwarden	113	—	51	62	10	—	—	10	75	—	31	44	6	—	1	5	6	—	—	6
Zwolle	80	—	25	55	13	—	3	10	85	—	31	54	4	—	1	3	27	—	5	22
Groningen	88	—	36	52	12	—	1	11	73	1	19	53	11	—	3	8	20	1	6	13
Assen	81	—	27	54	27	—	9	18	72	—	33	39	17	—	5	12	10	—	6	4
Maastricht	109	1	51	57	4	1	—	3	100	—	39	61	—	—	—	—	16	—	5	11
Totaal	1189	4	474	711	164	14	44	106	1439	16	560	863	101	3	32	66	132	14	29	89
Totaal onderwijzeressen	1439	16	560	863	101	3	32	66												
Algemeen totaal	2628	20	1034	1574	265	17	76	172												

Voor de akte van onderwijzer of onderwijzeres werden geexamineerd:

in 1881	1441	candidaten, van wie	865	slaagden;
„ 1882	1660	„ „ „	936	„
„ 1883	1921	„ „ „	1155	„
„ 1884	2191	„ „ „	1223	„
„ 1885	2347	„ „ „	1259	„
„ 1886	2323	„ „ „	1152	„
in 1887	2259	candidaten, van wie	1167	slaagden;
„ 1888	2199	„ „ „	1100	„
„ 1889	2083	„ „ „	1137	„
„ 1890	1701	„ „ „	961	„
„ 1891	1107	„ „ „	669	„
„ 1892	1232	„ „ „	852	„
„ 1893	1219	„ „ „	845	„
„ 1894	1725	„ „ „	1128	„

in 1895	. . .	1682	candidaten,	van	wie	1082 slaagden;
„ 1896	. . .	1432	„	„	„	947 „
„ 1897	. . .	1990	„	„	„	1289 „
„ 1898	. . .	2495	„	„	„	1574 „
„ 1899	. . .	2700	„	„	„	1749 „
„ 1900	. . .	2830	„	„	„	1776 „
„ 1901	. . .	2692	„	„	„	1678 „

Nadere bijzonderheden aangaande deze examens worden aangetroffen in de door de commissiën aan de Regeering gedane mededeelingen omtrent den uitslag van het onderzoek, welke onder bijlage **H H** hierachter zijn opgenomen.

Bij beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 3 Juni 1902, n°. 4363[1], afdeeling Onderwijs, werd bepaald, dat het schriftelijk gedeelte van het examen ter verkrijging der akte van bekwaamheid als **hoofdonderwijzer** of **hoofdonderwijzeres** voor het jaar 1902 zou plaats hebben op 2 Juli, dat de mondelinge examens zouden aanvangen op 16 Juli, en dat de commissiën, met het afnemen dezer examens belast, zouden zitting houden te *Breda*, *Arnhem*, *'s Gravenhage*, *Amsterdam*, *Leeuwarden* en *Deventer*;

en werden benoemd:

tot *lid en voorzitter* der commissie te **Breda**: jhr. mr. L F. H. Michiels van Kessenich, inspecteur van het lager onderwijs in de eerste inspectie;
tot *lid en ondervoorzitter*: H. Th. van der Grinten, schoolopziener in het district Breda;

tot *leden*:

W. J. Ph. van Oppenraay, schoolopziener in het distsict Tilburg;
dr. A. H. J. V. M. Desertine, schoolopziener in het district Eindhoven;
J. Steyns, schoolopziener in het arrondissement Venlo;
A. Blok, schoolopziener in het arrondissement Heusden;
J. G. Gallenkamp, directeur eener bijzondere kweekschool voor onderwijzers te Maastricht;
A. H. Geurts, te Kerkrade, leeraar aan de bijzonder hoogere burgerschool van Rolduc;
H. P. van Nieuwenburg, hoofd eener bijzondere school te 's Hertogenbosch;
A. Hermans, leeraar aan het Bisschoppelijk College te Roermond;
J. F. Clerx, W. H. Tromp, hoofden van openbare scholen te Breda;
P. H. Heynen, onderwijzer aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Nijmegen;
A. Doeleman, hoofdonderwijzer te Geertruidenberg;
J. Maissan, te Oisterwijk, onderwijzer aan eene bijzondere kweekschool te 's Hertogenbosch;

tot *leden-plaatsvervangers*:

J. J. van Wiechen, hoofd eener openbare school te Breda;
H. Prinsen, hoofd eener openbare school te Hedikhuizen;
J. Koonings, hoofd eener openbare school te Woensel;
A. van Weezel Errens, onderwijzer aan eene bijzondere school te Breda;
G. S. Reehorst, leeraar aan het gymnasium te 's Hertogenbosch;
H. Snellens, hoofd eener openbare school te Valkenswaard;
mej. C. E. Bueninck, hoofd eener bijzondere school te Breda;

tot *lid en voorzitter* der commissie te **Arnhem**: B. Dingemans, schoolopziener in het district Zutphen;

tot *lid en ondervoorzitter*: dr. H. P. M. van der Horn van den Bos, schoolopziener in het district 's Hertogenbosch;

tot *leden*:

dr. M. J. H. Houba, schoolopziener in het district Maastricht;
dr. J. J. Moolhuizen, schoolopziener in het arrondissement Groenlo;
J. H. F. Gangel C.zn., schoolopziener in het arrondissement Harderwijk;
D. Boswijk, schoolopziener in het arrondissement Arnhem;
G. Smits, leeraar aan het gymnasium te Maastricht;
M. Leopold, directeur der bijzondere kweekschool voor onderwijzeressen te Arnhem;
P. Oosterlee, onderwijzer aan eene bijzondere kweekschool voor onderwijzers te Nijmegen;
jonkvr. E. M. A. de Jonge, onderwijzeres te Zutphen;
H. M. H. Bartels, leeraar aan het Bisschoppelijk College te Roermond;
J. A. Leopold, directeur der Rijkskweekschool voor onderwijzers te Nijmegen;
D. C. van Neck, J. G. Zijlstra, hoofden van openbare scholen te Arnhem;
A. M. J. Diemont, leeraar aan de hoogere burgerschool te Zalt-Bommel;

tot *leden-plaatsvervangers*:

dr. J. L. A. Steyns, schoolopziener in het district Roermond;
P. Kat P.zn., leeraar aan de hoogere burgerschool te Zutphen;
mej. C. A. Brunne, directrice eener meisjeskostschool te Arnhem;
A. L. Gerretsen, directeur eener bijzondere kweekschool voor onderwijzers te Nijmegen;
W. Walstra, hoofd eener openbare school te Arnhem;
J. Mulders, hoofd eener bijzondere school te Schin op Geul;
W. Borgman, leeraar aan de hoogere burgerschool te Tiel;

tot *lid en voorzitter* der commissie te **'s Gravenhage**: W. Middelveld Viersen, schoolopziener in het district Gouda;
tot *lid en ondervoorzitter*: P. Goedhart, schoolopziener in het arrondissement Haarlem;

tot *leden*:

L Gerhardt, hoofd eener openbare school te Utrecht;
J. D. de Visser Smits, directeur eener bijzondere kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te 's Gravenhage;
H. Eerdbeek, L. Looijen, hoofden van bijzondere scholen te 's Gravenhage;
J. J. ten Have, J. M. Keen, hoofden van openbare scholen te 's Gravenhage;
G. A. Laagland, onderwijzer aan eene bijzondere kweekschool voor onderwijzeressen te 's Gravenhage;
mej. A. J. A. Bridge, onderwijzeres aan eene bijzondere school te 's Gravenhage;
D. H. Cocheret, A. van de Griendt, hoofden van bijzondere scholen te Rotterdam;
H. Scholtens, onderwijzer aan eene bijzondere school te Rotterdam;
H. V. Leopold, hoofd eener openbare school te Delft;
H. Bijleveld, directeur eener bijzondere kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Amsterdam;

tot *leden-plaatsvervangers*:

P. le Grand, schoolopziener in het district Dordrecht;
K. J. Razelius, schoolopziener in het arrondissement Rotterdam II;
C. W. Valken, hoofd eener openbare school te 's Gravenhage;
J. Th. Schiphorst, hoofd eener openbare school te Delft;
G. Japikse, hoofd eener openbare school te Leiden;
C. W. Hoenkamp, hoofd eener openbare school te Utrecht;
A. L. C. Beekman, onderwijzer aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Haarlem;

tot *lid en voorzitter* der commissie te **Amsterdam**: G. Roodenburch, schoolopziener in het districht Haarlem;
tot *lid en ondervoorzitter*: dr. J. H. Jennes, schoolopziener in het district Rotterdam;

tot *leden*:

P. H. van der Ley, directeur der Rijkskweekschool voor onderwijzers te Haarlem;
G. Meijer, directeur der gemeentelijke kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Amsterdam;
H. Bussemaker, directeur eener bijzondere kweekschool voor onderwijzeressen te Haarlem;
H. I. de Vries, directeur der burgeravondschool te Haarlem;
R. Broere, onderwijzer aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Haarlem;
M. L. van Gemert, hoofd eener bijzondere school te Haarlem;
J. B. A. Saeijs, hoofd eener openbare school te Haarlem;
H. Verhagen, hoofd eener openbare school te Amsterdam;

J. A. Bakker, H. J. Emous, hoofden van bijzondere scholen te Amsterdam;
M. H. van Gestel, onderwijzer aan eene openbare school te Amsterdam;
A. Langhout, hoofd eener bijzondere school te Weesp;
D. Laméris, hoofd eener openbare school te Utrecht;

tot *leden-plaatsvervangers*:

E. Heimans, J. G. Nijk, W. Meerwaldt, hoofden van openbare scholen te Amsterdam;
B. P. Prakken, onderwijzer aan eene openbare school te Amsterdam;
R. Husen, hoofd eener bijzondere school te Utrecht;
R. Leopold, hoofd eener openbare school te Gouda;
J. M. W. Spronk, onderwijzer aan eene bijzondere kweekschool voor onderwijzers te Hoorn;

tot *lid en voorzitter* der commissie te **Leeuwarden**: mr. C. J. Prakken, schoolopziener in het district Leeuwarden;
tot *lid en ondervoorzitter*: dr. B. van der Meulen, schoolopziener in het district Assen;

tot *leden*:

N. Felix, schoolopziener in het arrondissement Lemmer;
Th. Boersma, E. H. Boddé, W. G. Hoeneveld, hoofden van openbare scholen te Leeuwarden;
J. Mulder, hoofd eener openbare school te Groningen;
S. Gosses, hoofd eener openbare school te Dokkum;
D. Oosterkamp, hoofd eener openbare school te Bergum;
J. D. de Vries, hoofd eener bijzondere school te Bergum;
H. Dijkstra, hoofd eener bijzondere school te Reitsum;
L. J. Tielemans, hoofd eener bijzondere school te Veendam;
J. A. Brassinga, onderwijzer aan eene openbare school te Leeuwarden;
D. Brand, onderwijzer aan eene bijzondere school te Leeuwarden;
J. Bubberman, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Leeuwarden;

tot *leden-plaatsvervangers*:

L. bij de Ley, G. Geerts, hoofden van openbare scholen te Leeuwarden;
Th. Kuyper, hoofd eener openbare school te Heerenveen;
H. J. de Visser, hoofd eener bijzondere school te Bolsward;
J. B. Meerkerk, directeur der Rijks- hoogere burgerschool te Sappemeer;
H. Scheepstra, onderwijzer aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Groningen;
J. Dijkstra, hoofd der openbare school te Buitenpost;

tot *lid en voorzitter* der commissie te **Deventer**: mr. Th Ruys I.-Pzn, inspecteur van het lager onderwijs in de derde inspectie;
tot *lid en ondervoorzitter*: G. A. Bosch, schoolopziener in het district Zwolle;

tot *leden*:

J. C. Wirtz Czn., schoolopziener in het arrondissement Slochteren;
N. L. W. A. Gravelaar, R. Schuiling, J. F. H. A. Later, B. Korteling, onderwijzers aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Deventer;
A. H. Kloosterman, mej. V. C. van der Meer van Kuffeler, hoofden van openbare scholen te Deventer;
K. Brouwer, hoofd eener openbare school te Zwolle;
P. Wielinga, hoofd eener bijzondere school te Hoogeveen;
dr. S. S. Hoogstra, leeraar aan het gymnasium en de hoogere burgerschool te Kampen;
dr. G. Postma, leeraar aan de hoogere burgerschool te Almelo;
E. Zuidema, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Zwolle;
D. Lako, onderwijzer aan de Rijksnormaallessen te Zwolle;

tot *leden-plaatsvervangers*:

W. Kraak, hoofd eener openbare school te Deventer;
G. Kuipers, H. Spruitenburg, N. Kanstein, hoofden van openbare scholen te Zwolle;
D. J. Leverman, hoofd eener bijzondere school te Avereerst;
D. Hoogendoorn, hoofd eener bijzondere school te Almelo;
mej. J. M. C. A. Nuysink, onderwijzeres in het teekenen te Zutphen.

Het volgende overzicht bevat den uitslag der in 1902 gehouden examens.

Plaatsen waar de examens zijn afgenomen.	Opgekomen.	Teruggetrokken.	Afgewezen.	Toegelaten.	Opgekomen.	Teruggetrokken.	Afgewezen.	Toegelaten.
	Mannelijke candidaten.				Vrouwelijke candidaten.			
Breda	154	47	60	47	24	2	6	16
Arnhem	249	80	80	89	37	5	13	19
's Gravenhage	221	27	110	84	61	1	24	36
Amsterdam	173	11	95	67	74	3	31	40
Leeuwarden	174	13	91	70	29	1	7	21
Deventer	103	6	45	52	18	—	10	8
Totaal in 1902	1074	184	481	409	243	12	91	140
„ „ 1901	909	81	466	362	211	1	75	135
Vermeerdering	165	103	15	47	32	11	17	5

In 1881 slaagden 79 van 198 opgekomen adspiranten.
„ 1882 „ 169 „ 509 „ „
„ 1883 „ 213 „ 777 „ „
„ 1884 „ 295 „ 901 „ „
„ 1885 „ 372 „ 1205 „ „
„ 1886 „ 374 „ 1214 „ „
„ 1887 „ 329 „ 1254 „ „
„ 1888 „ 363 „ 1280 „ „
„ 1889 „ 425 „ 1390 „ „
„ 1890 „ 392 „ 1186 „ „
„ 1891 „ 486 „ 1328 „ „
„ 1892 „ 524 „ 1342 „ „
„ 1893 „ 573 „ 1380 „ „
„ 1894 „ 566 „ 1455 „ „
„ 1895 „ 565 „ 1347 „ „

In 1896 slaagden 472 van 1201 opgekomen adspiranten.
„ 1897 „ 462 „ 1088 „ „
„ 1898 „ 460 „ 1027 „ „
„ 1899 „ 431 „ 969 „ „
„ 1900 „ 463 „ 1035 „ „
„ 1901 „ 497 „ 1120 „ „

De volgende tabel geeft een overzicht van het aantal volledige examens, dat is afgelegd in elk der vakken genoemd in het programma, behoorende bij het Koninklijk besluit van 17 December 1890 (*Staatsblad* n°. 180), en van het aantal malen, dat voor elk dier vakken een voldoend, een onvoldoend eindcijfer of het cijfer 5 (twijfelachtig) is toegekend.

De ontvangen verslagen der commissiën worden aangetroffen onder bijlage **II**.

COMMISSIËN TE	Lezen.				Schrijven.				Nederlandsche taal.				Rekenen.				Aardrijkskunde.				Geschiedenis.				Kennis der natuur.				Handteekenen.				Methode van onderwijs en opvoeding			
	Aantal volledige examens.	waarvan			Aantal volledige examens.	waarvan			Aantal volledige examens.	waarvan			Aantal volledige examens.	waarvan			Aantal volledige examens.	waarvan			Aantal volledige examens.	waarvan			Aantal volledige examens.	waarvan			Aantal volledige examens.	waarvan			Aantal volledige examens.	waarvan		
		voldoende.	twijfelachtig.	onvoldoende.		voldoende.	twijfelachtig.	onvoldoende.		voldoende.	twijfelachtig.	onvoldoende.		voldoende.	twijfelachtig.	onvoldoende.		voldoende.	twijfelachtig.	onvoldoende.		voldoende.	twijfelachtig.	onvoldoende.		voldoende.	twijfelachtig.	onvoldoende.		voldoende.	twijfelachtig.	onvoldoende.		voldoende.	twijfelachtig.	onvoldoende.
Mannelijke adspiranten.																																				
Breda	134	77	27	30	135	97	33	5	134	61	25	48	125	65	15	45	131	82	12	37	123	68	9	46	130	38	18	74	109	41	28	40	130	53	20	57
Arnhem	211	144	40	27	214	146	35	33	211	115	32	64	204	100	49	55	205	138	20	47	210	106	34	70	213	110	39	64	170	87	51	32	212	126	29	57
's Gravenhage	200	173	—	27	194	180	—	14	200	123	11	66	204	111	5	88	201	116	12	73	201	136	5	60	195	109	3	83	187	111	9	67	201	124	5	72
Amsterdam	163	138	4	21	164	162	1	1	163	106	11	46	164	95	3	66	162	123	1	38	162	112	—	50	165	91	4	70	145	96	17	32	162	95	7	60
Leeuwarden	166	122	18	26	169	160	9	—	167	54	41	72	168	55	42	71	166	86	23	57	168	95	22	51	168	108	21	39	164	92	33	39	166	103	28	35
Deventer	101	68	14	19	99	90	3	6	101	57	17	27	101	42	22	37	101	63	12	26	97	63	7	27	98	49	11	38	96	59	11	26	101	56	23	22
Totaal	975	722	103	150	975	835	81	59	976	516	137	323	966	468	136	362	966	608	80	278	961	580	77	304	969	505	96	368	871	486	149	236	972	557	112	303
Vrouwelijke adspiranten.																																				
Breda	23	19	3	1	24	14	6	4	23	17	4	2	24	15	4	5	23	17	2	4	24	17	2	5	23	19	1	3	23	14	6	3	23	12	5	6
Arnhem	37	28	5	4	36	19	13	4	37	22	6	9	36	23	10	3	33	22	4	7	34	22	3	9	34	18	10	6	31	18	7	6	36	31	3	2
's Gravenhage	61	53	2	6	60	59	—	1	61	42	3	16	60	44	—	16	60	37	3	20	60	42	1	17	61	39	1	21	59	42	1	16	61	40	3	18
Amsterdam	72	66	2	4	73	70	2	1	72	51	6	15	73	40	2	31	71	57	1	13	72	41	2	29	73	49	—	24	71	62	3	6	72	38	2	32
Leeuwarden	28	23	3	2	28	28	—	—	28	18	5	5	28	15	7	6	28	24	1	3	28	16	5	7	28	22	3	3	28	18	6	4	28	20	6	2
Deventer	18	16	2	—	18	15	2	1	18	14	4	—	18	6	5	7	18	9	1	8	18	6	6	6	18	11	1	6	18	12	4	2	18	9	5	4
Totaal	239	205	17	17	239	205	23	11	239	164	28	47	239	143	28	68	233	166	12	55	236	144	19	73	237	158	16	63	230	166	27	37	238	150	24	64
Algemeen totaal	1214	927	120	167	1214	1040	104	70	1215	680	165	370	1205	611	164	430	1199	774	92	333	1197	724	96	377	1206	663	112	431	1101	652	176	273	1210	707	136	367

Van de geëxamineerden hadden, ingevolge art. 61, laatste lid, of art. 85, laatste lid, der wet tot regeling van het lager onderwijs, vrijstelling van het examen in het handteekenen:

te Breda: 3 mannelijke candidaten;
„ Arnhem: 4 mannelijke candidaten en 1 vrouwelijke candidaat;
te 's Gravenhage: 7 mannelijke candidaten en 1 vrouwelijke candidaat;
te Amsterdam: 17 mannelijke candidaten en 1 vrouwelijke candidaat;
te Deventer: 1 mannelijke candidaat.

Van de geslaagden hadden een onvoldoend cijfer voor de Nederlandsche taal:

te Arnhem: 1 mannelijke candidaat;
„ 's Gravenhage: 1 mannelijke candidaat en 2 vrouwelijke candidaten;
te Amsterdam: 2 mannelijke candidaten en 1 vrouwelijke candidaat;
te Leeuwarden: 4 mannelijke candidaten en 1 vrouwelijke candidaat;
te Deventer: 2 mannelijke candidaten.

Bij beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 13 Juni 1902, n°. 4782[1], afdeeling Onderwijs, werd bepaald dat de commissiën, die in 1902 zijn belast met het afnemen der examen in de vreemde talen, waarvan de programma's zijn vastgesteld bij Koninklijk besluit van 14 October 1884 (*Staatsblad* n°. 216), voor zooveel betreft de in den zomer te houden examens, zitting zouden houden voor het mondeling gedeelte te 's Gravenhage, voor het schriftelijk gedeelte op nader aan te wijzen plaatsen, en werden benoemd:

tot *lid en voorzitter* van de commissie voor de **Fransche taal**: dr. A. G. van Hamel, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen;

tot *lid en voorzitter* van de commissie voor de **Hoogduitsche taal**: dr. B. Symons, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen;

tot *lid en voorzitter* van de commissie voor de **Engelsche taal**: dr. J. H. Kern, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen;

in de commissie voor de *Fransche taal*, tot *lid en ondervoorzitter*: dr. J. J. Salverda de Grave, lector aan de Rijks-universiteit te Leiden;

tot *leden*:

N. L. Verlint, leeraar aan de Rijks-hoogere burgerschool te Utrecht;
F. Rode, leeraar aan de handelsschool te Amsterdam;
A. Bourquin, leeraar aan het gymnasium te Amsterdam;
A. Sunier, leeraar aan het gymnasium te 's Gravenhage;
E. J. Sommer, leeraar aan het gymnasium te Groningen;
E. Th. Borlé, leeraar aan het gymnasium te Rotterdam;
G. J. Guichard, leeraar aan het gymnasium te Assen;
C. F. van Duyl, onderwijzer aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Groningen;
P. Werkman, leeraar aan de hoogere burgerschool te Leiden;
A. D. Leeman, hoofd eener school te Rotterdam;
I. Mauritz, leeraar aan eene hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Amsterdam;
M. Hovingh, leeraar aan eene hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te 's Gravenhage;
mej. A. K. van Bochove, onderwijzeres aan de bijzondere kweekschool voor onderwijzeressen te Arnhem;
mej. L. A. Sethe, laatstelijk onderwijzeres aan eene lagere school te Amsterdam;

tot *plaatsvervangende leden*:

H. F. I. Houben, leeraar aan de hoogere burgerschool te Maastricht;
J. M. Th. A. Stille, leeraar aan het gymnasium te Utrecht;
G. C. C. Bethe, leeraar aan de Rijks-hoogere burgerschool te Groningen;
J. L. P. M. van Dijck, leeraar aan de Rijks-hoogere burgerschool te Leeuwarden;
mej. J. P. W. Rijke, leerares in de Fransche taal- en letterkunde te Leiden;
mej. L. Vos, leerares aan de hoogere burgerschool voor meisjes te 's Gravenhage;

in de commissie voor de *Hoogduitsche taal*, tot *lid en ondervoorzitter*: H. Pol, lector aan de Rijks-universiteit en leeraar aan het gymnasium te Groningen;

tot *leden*:

J. F. D. Blöte, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Tilburg;
H. H. Breuning, leeraar aan het gymnasium te Leiden;
G. R. Deelman, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool en het gymnasium te Utrecht;
C. J. Hoolboom, leeraar aan eene hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Amsterdam;
dr. E. F. Kossmann, leeraar aan het gymnasium te 's Gravenhage;
dr. F. Leviticus, leeraar aan eene hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Amsterdam;
H. W. A. Röttger, leeraar aan het gymnasium en de hoogere burgerschool te Maastricht;
A. L. Schmidt jr., leeraar aan eene hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te 's Gravenhage;
J. H. Scholte, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Groningen;
J. G. Talen, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool en het gymnasium te Zwolle;
mej. M. Koenig, leerares aan de hoogere burgerschool voor meisjes te Rotterdam;
mej. M. E. de Vries, leerares aan de hoogere burgerschool voor meisjes te Groningen;

tot *plaatsvervangende leden*:

G. Houwer, leeraar aan de hoogere burgerschool te Nijmegen.
G. W. Spitzen, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen;
J. Verwer, leeraar aan het gymasium en de hoogere burgerschool te Dordrecht;
mej. W. E. van Roggen, leerares aan de hoogere burgerschool voor meisjes te Arnhem.

Door den Minister van Binnenlandsche Zaken werd bepaald, dat de examens in de Engelsche taal voor middelbaar en lager onderwijs gelijktijdig zouden worden afgenomen. Omtrent de samenstelling der commissie voor die examens zij derhalve verwezen naar § 14 van deel „Middelbaar Onderwijs".

De uitslag der examens, ook van die in de Engelsche taal (lager onderwijs), is in het volgende overzicht vermeld.

Gevraagde akte van bekwaamheid.	Mannelijke candidaten				Vrouwelijke candidaten			
	die examen hebben afgelegd.	die zich onder het examen terugtrokken.	die werden		die examen hebben afgelegd.	die zich onder het examen terugtrokken.	die werden	
			afgewezen.	toegelaten.			afgewezen.	toegelaten.
Fransche taal	428	75	146	207	346	46	76	224
Hoogduitsche taal	140	17	55	68	94	13	28	53
Engelsche taal	164	47	67	50	124	27	42	55
Totaal in 1902 . . .	732	139	268	325	564	86	146	332
„ „ 1901 . . .	762	134	309	319	585	79	161	345
Vermindering . . .	30	— 5	41	— 6	21	— 7	15	13

Nadere bijzonderheden aangaande deze examens worden aangetroffen in de door de commissiën uitgebrachte verslagen, die onder bijlagen **J J**, **K K** en **Y** hierachter voorkomen.

Bij beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 Juni 1902, n°. 4507[1], afd. Onderwijs, werd bepaald, dat de commissie belast met het examineeren van hen die eene

akte van bekwaamheid verlangden, voor het **handteekenen**, bedoeld in art. 65*bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs, voor het jaar 1902 zitting zou houden te 's Gravenhage, en werden benoemd:

tot *lid en voorzitter*: A. F. Gips, leeraar aan de Polytechnische School te Delft;

tot *leden*:

H. A. C. Dekker, te Amsterdam, onderwijzer aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Haarlem;
A. M. J. Diemont, leeraar aan de hoogere burgerschool en aan de gemeentelijke avondteekenschool te Zalt-Bommel;
W. H. L. Janssen van Raay, leeraar aan de Polytechnische School te Delft;
J. de Jong H.zn., leeraar aan de Rijks-hoogere burgerschool te Zwolle;
mej. I. H. A. Linden, leerares aan de industrieschool voor meisjes te Rotterdam;
mej. A. A. van Prooijen, leerares aan de hoogere burgerschool voor meisjes en onderwijzeres aan de gemeentelijke kweekschool voor onderwijzeressen te Groningen;
H. Rozenbeek, te Heerenveen, leeraar aan de Rijks-hoogere burgerschool te Heerenveen en onderwijzer aan de Rijksnormaallessen te Sneek;

tot *plaatsvervangende leden*:

M. J. Schild, leeraar aan de Academie van beeldende kunsten te 's Gravenhage;
A. P. H. J. van Weezel Errens, te Breda, leeraar aan de burgeravondschool te Tilburg en onderwijzer aan eene bijzondere school te Breda.

Nadere bijzonderheden omtrent dit examen zijn te vinden in het door de commissie uitgebracht verslag, dat als bijlage **L L** hierachter is opgenomen.

In **wiskunde, gymnastiek, landbouwkunde** en **tuinbouwkunde** werden voorts nog examens afgenomen door commissiën, die tevens de candidaten voor akten middelbaar onderwijs hebben geëxamineerd. Ten aanzien hiervan zij verwezen naar § 14 van het deel „Middelbaar Onderwijs" en naar de bijlagen **T, A A** en **Z**.

De uitslag van het examen in handteekenen zoowel als van de examens in wiskunde, gymnastiek, landbouwkunde en tuinbouwkunde blijkt uit het volgende overzicht.

	Mannelijke candidaten.		Vrouwelijke candidaten.		Totaal.	
	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Geëxamineerd.	Geslaagd.
Wiskunde.	104	66	9	7	113	73
Gymnastiek	23	13	—	—	23	13
Handteekenen	210	76	104	55	314	131
Landbouwkunde	24	16	—	—	24	16
Tuinbouwkunde	4	3	—	—	4	3

In 1902 is éénmaal de gelegenheid gegeven tot het afleggen van examen ter verkrijging van eene akte van bekwaamheid voor de **vrije en orde-oefeningen der gymnastiek.**

Bij beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 19 September 1902, n°. 7054', afd. Onderwijs, werd bepaald, dat het examen ter verkrijging van akten van bekwaamheid voor huis- en schoolonderwijs in de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek voor het jaar 1902 zou aanvangen op 15 October, en dat de commissiën met het afnemen van dit examen belast, zitting zouden houden te *Nijmegen*, *Rotterdam*, *Haarlem*, *Deventer*, *Groningen* en *Venlo*;

en werden benoemd in de commissie te:

Nijmegen:

tot *lid en voorzitter*: jhr. mr. L. F. H. Michiels van Kessenich, inspecteur van het lager onderwijs in de eerste inspectie;

tot *leden*:

R. Franssen, onderwijzer in de gymnastiek aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Nijmegen;
J. A. L. de Ladhouder, onderwijzer in de gymnastiek te Arnhem;
mej. V. Gerritzen, onderwijzeres in de gymnastiek aan de bijzondere kweekschool voor onderwijzeressen te Arnhem;
mej. L. C. T. Muskeyn, onderwijzeres te 's Hertogenbosch;
tot *plaatsvervanger van den voorzitter*: dr. P. Fockens, schoolopziener in het district Tiel;

tot *plaatsvervangende leden*:

A. C. Sonneveldt, leeraar aan de hoogere burgerschool te Tiel;
mevr. J. W. B. Hage, onderwijzeres in de gymnastiek te Nijmegen;

Venlo:

tot *lid en voorzitter*: dr. M. J. H. Houba, schoolopziener in het district Maastricht;

tot *leden*:

H. D. van der Maas, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Roermond;
M. T. Walpot, leeraar aan het gymnasium te Maastricht;
mej. E. Doppler, onderwijzeres aan eene openbare lagere school te Maastricht;
mej. C. M. H. Deserière, hoofdonderwijzeres te Blerick;
tot *plaatsvervanger van den voorzitter*: dr. J. L. A. Steyns, schoolopziener in het district Roermond;

tot *plaatsvervangende leden*:

J. F. Pfaff, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Helmond, wonende te Eindhoven;
mej. B. van Itallie, onderwijzeres aan de leerschool, verbonden aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Maastricht;

Rotterdam:

tot *lid en voorzitter*: P. le Grand, schoolopziener in het district Dordrecht;

tot *leden*:

G. C. A. Meurs, B. Nieuwenhuis, onderwijzers in de gymnastiek bij het openbaar lager onderwijs te Rotterdam;
mej. J. Berkhout, mej. E. J. Korthals, onderwijzeressen in de gymnastiek te Dordrecht;
tot *plaatsvervanger van den voorzitter*: dr. J. H. Jennes, schoolopziener in het district Rotterdam;

tot *plaatsvervangende leden*:

A. Flothuis, onderwijzer in de gymnastiek bij het openbaar lager onderwijs te Rotterdam;
mej. A. S. Beugel, onderwijzeres in de gymnastiek bij het openbaar lager onderwijs te Middelburg;

Haarlem:

tot *lid en voorzitter*: jhr. L. Wichers, schoolopziener in het district 's Gravenhage;

tot *leden:*

J. A. van der Boom, onderwijzer aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Haarlem;
C. Henner, onderwijzer aan de gemeentelijke kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Leiden;
mej. A. P. van der Pauwert, onderwijzeres bij het openbaar lager onderwijs te Haarlem;
mej. T. Visser, mej. C. W. Schoor, onderwijzeressen in de gymnastiek bij het openbaar lager onderwijs te Amsterdam;
mej. E. Broekman, onderwijzeres aan eene openbare lagere school te Zaandam;

tot *plaatsvervanger van den voorzitter:* G. Roodenburch, schoolopziener in het district Haarlem;

tot *plaatsvervangende leden:*

J. A. H. Eckhardt, onderwijzer in de gymnastiek bij het openbaar lager onderwijs te Amsterdam;
mej. I. de Zwaan, onderwijzeres in de gymnastiek aan eene openbare lagere school te 's Gravenhage;

Deventer:

tot *lid en voorzitter:* mr. R. C. Nieuwenhuys, schoolopziener in het district Deventer;

tot *leden:*

G. J. Mullers jr., onderwijzer aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Deventer;
J. H. J. Clemens, leeraar aan de school voor handel en nijverheid te Enschedé;
mej. M. W. J. Milatz, onderwijzeres in de gymnastiek te Zwolle;
mej. J. A. E. Houbolt, onderwijzeres aan de Rijkskweekschool voor onderwijzeressen te Apeldoorn;

tot *plaatsvervanger van den voorzitter:* G. A. Bosch, schoolopziener in het district Zwolle;

tot *plaatsvervangende leden:*

C. H. von Stein, onderwijzer aan de Rijksnormaallessen te Zwolle;
mej. F. J. Prins, onderwijzeres aan eene lagere school te Kampen;

Groningen:

tot *lid en voorzitter:* dr. J. D. R. Scheffer, schoolopziener in het district Winschoten;

tot *leden:*

C. A. M. van Riet, onderwijzer aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Groningen;
H. Edelman, leeraar aan de hoogere burgerschool te Winschoten;
mej. P. S. L. van Deinse, leerares aan de hoogere burgerschool voor meisjes te Groningen;
mej. R. W. J. Biekart, onderwijzeres te Leeuwarden;

tot *plaatsvervanger van den voorzitter:* dr. B. van der Meulen, schoolopziener in het district Assen;

tot *plaatsvervangende leden:*

P. Wessels, onderwijzer aan de Rijksnormaallessen te Oude-Pekela;
mej. S. J. Stoett, onderwijzeres te Leeuwarden.

Het volgende overzicht bevat den uitslag dezer examens.

Plaatsen, waar de examens zijn afgenomen.	Getal mannelijke adspiranten, dat				Getal vrouwelijke adspiranten, dat			
	is geëxamineerd.	zich heeft teruggetrokken.	is afgewezen.	is toegelaten.	is geëxamineerd.	zich heeft teruggetrokken.	is afgewezen.	is toegelaten.
Nijmegen	88	—	29	59	137	—	19	118
Rotterdam	133	—	45	88	142	—	36	106
Haarlem	82	—	28	54	251	—	85	166
Groningen	147	—	64	83	136	—	35	101
Deventer	60	—	19	41	70	—	21	49
Venlo	113	—	5	108	36	—	5	31
Totaal	623	—	190	433	772	—	201	571

Voor de akte in de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek werden geëxamineerd:

in 1891	4099	candidaten, van wie	2860	slaagden;
„ het voorjaar van 1892	1628	„ „ „	1189	„
„ „ najaar „ 1892	3605	„ „ „	2806	„
„ 1893	819	„ „ „	616	„
„ 1894	424	„ „ „	333	„
„ 1895	617	„ „ „	485	„
„ 1896	629	„ „ „	502	„
„ 1897	784	„ „ „	603	„
„ 1898	1194	„ „ „	906	„
„ 1899	1306	„ „ „	956	„
„ 1900	1232	„ „ „	976	„
„ 1901	1370	„ „ „	1011	„

De ontvangen verslagen der commissiën worden aangetroffen onder bijlage **MM.**

Bij beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 21 Januari 1902, n°. 101', afd. Onderwijs, werd bepaald, dat de examens ter verkrijging van akten van bekwaamheid voor huis- en schoolonderwijs in de **nuttige en in de fraaie handwerken voor meisjes** voor het jaar 1902 zouden aanvangen op 14 Februari, en dat de commissiën met het afnemen dezer examens belast, zitting zouden houden:

voor de **nuttige handwerken**: te Breda, 's Gravenhage, Utrecht en Groningen;

voor de **fraaie handwerken**: te Breda, 's Gravenhage en Groningen;

en werden benoemd

te **Breda**:

tot *lid en voorzitter* der commissie voor de *nuttige handwerken*;

jhr. mr. L. F. H. Michiels van Kessenich, inspecteur van het lager onderwijs in de eerste inspectie;

tot *leden*, de dames:

M. L. F. A. T. Rueb, geboren de Bruyn, te Rotterdam;

P. L. M. Liesker, te Princenhage;

J. D. Top, directrice der industrieschool voor meisjes te Arnhem;

tot *plaatsvervanger van den voorzitter:* H. Th. van der Grinten, schoolopziener in het district Breda;

tot *plaatsvervangende leden*, de dames:

A. C. Kerlen, onderwijzeres in de nuttige handwerken aan de Rijkskweekschool voor onderwijzeressen te Apeldoorn;

C. W. van Hilst, onderwijzeres aan eene bijzondere meisjesschool te 's Hertogenbosch;

tot *lid en voorzitter* der commissie der voor de *fraaie handwerken:* W. J. Ph. van Oppenraay, schoolopziener in het district Tilburg;

tot *leden*, de dames:

G. Portheine, directrice der Amaliabewaarschool te 's Hertogenbosch;

M. E. Hilkens, hoofd eener openbare lagere school te 's Hertogenbosch;

M. C. de Vet, onderwijzeres in de handwerken voor meisjes te Breda;

tot *plaatsvervanger van den voorzitter:* H. Th. van der Grinten, schoolopziener in het district Breda;

tot *plaatsvervangende leden*, de dames:

W. L. Crull, onderwijzeres in de nuttige handwerken aan de bijzondere kweekschool voor onderwijzeressen te Nijmegen;

C. W. Zuber, geboren van Tongeren, onderwijzeres aan de Rijksnormaallessen te Breda;

te **'s Gravenhage:**

tot *lid en voorzitter* der commissie voor de *nuttige handwerken:* J. C. Fabius, inspecteur van het lager onderwijs in de tweede inspectie;

tot *leden*, de dames:

C. J. van den Ende, te 's Gravenhage;

J. G. Gravelotte, geboren Pontier, te 's Gravenhage;

A. M. van der Velden, onderwijzeres aan de leerschool verbonden aan de gemeentelijke kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Amsterdam;

M. C. van der Est, geboren Hermans, te Haarlem;

A. M. Nater, onderwijzeres aan de gemeentelijke vormschool voor onderwijzeressen te Rotterdam;

F. W. G. Muns, geboren Milatz, te Rotterdam;

tot *plaatsvervanger van den voorzitter:* jhr. L. Wichers, schoolopziener in het district 's Gravenhage;

tot *plaatsvervangende leden*, de dames:

F. B. Mundhenk, onderwijzeres in vrouwelijke handwerken te Amsterdam;

weduwe T. J. E. J. de Graaff, geboren de Graaf, te Kinderdijk, onderwijzeres aan de Rijksnormaallessen te Elshout;

tot *lid en voorzitter* der commissie voor de *fraaie handwerken:* J. H. Blum, schoolopziener in het district Middelburg;

tot *leden*, de dames:

J. S. Beydals, directrice der industrieschool voor meisjes te 's Gravenhage;

Johanna W. A. Naber, te Amsterdam;

J. van der Kaay, leerares aan de industrieschool voor meisjes te Rotterdam;

tot *plaatsvervanger van den voorzitter:* G. Roodenburch, schoolopziener in het district Haarlem;

tot *plaatsvervangende leden*, de dames:

F. B. Mundhenk, onderwijzeres in vrouwelijke handwerken te Amsterdam;

A. M. van der Velden, onderwijzeres aan de leerschool verbonden aan de gemeentelijke kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Amsterdam;

te **Utrecht:**

tot *lid en voorzitter* der commissie voor de *nuttige handwerken:* A. J. Nijland, schoolopziener in het district Utrecht;

tot *leden*, de dames:

A. S. Borreman, geboren Philips, onderwijzeres aan de Rijksnormaallessen te Utrecht;

W. E. A. Ouwejan, onderwijzeres aan de Marnixstichting te Utrecht;

A. Teunisse, A. Kroese, onderwijzeressen in vrouwelijke handwerken te Amsterdam;

tot *plaatsvervanger van den voorzitter:* W. Middelveld Viersen, schoolopziener in het district Gouda;

tot *plaatsvervangende leden*, de dames:

C. M. de Ven, geboren Proper, te Utrecht;

J. M. Knoppers, onderwijzeres aan de Rijksnormaallessen te Amerongen;

te **Groningen:**

tot *lid en voorzitter* der commissie voor de *nuttige handwerken:* dr. J. D. R. Scheffer, schoolopziener in het district Winschoten;

tot *leden*, de dames:

T. Heeringa, onderwijzeres in de handwerken te Franeker;

R. H. M. J. Boerma, onderwijzeres in de handwerken te Nieuwolda;

A. R. van den Berg, onderwijzeres in de handwerken te Groningen;

M. H. Hauser, onderwijzeres in de handwerken te Assen;

weduwe N. van der Zee, geboren Abbinga, onderwijzeres in de handwerken te Sneek;

tot *plaatsvervanger van den voorzitter:* dr. B. van der Meulen, schoolopziener in het district Assen;

tot *plaatsvervangende leden*, de dames:

J. H. C. Middendorp, leerares aan de middelbare meisjesschool te Groningen;

M. W. J. Milatz, onderwijzeres in de handwerken te Zwolle;

tot *lid en voorzitter* der commissie voor de *fraaie handwerken:* dr. B. van der Meulen, schoolopziener in het district Assen;

tot *leden*, de dames:

J. E. Kleyn, directrice der industrie- en huishoudschool voor meisjes te Zwolle;

W. A. Hendriks, onderwijzeres in de handwerken te Kampen;

B. Danbanton, onderwijzeres in de handwerken te Groningen;

E. Breman, onderwijzeres in de handwerken te Zwolle;

tot *plaatsvervanger van den voorzitter:* jhr. mr. W. C. A. Alberda van Ekenstein, schoolopziener in het district Groningen;

tot *plaatsvervangende leden*, de dames:

T. Mantingh, onderwijzeres in de handwerken te Heerenveen;

W. Wolters, geboren de Vries, onderwijzeres in de handwerken te Dokkum.

In het volgende overzicht is de uitslag van deze examens vermeld:

Plaatsen waar de examens zijn afgenomen.	Getal adspiranten, dat				Getal adspiranten, dat			
	is geëxamineerd.	zich heeft teruggetrokken.	is afgewezen.	is toegelaten.	is geëxamineerd.	zich heeft teruggetrokken.	is afgewezen.	is toegelaten.
	Nuttige handwerken.				Fraaie handwerken.			
Breda	291	—	92	199	31	—	7	24
's Gravenhage	647	5	215	427	53	—	30	23
Utrecht	330	—	66	264				
Groningen	433	1	188	244	48	—	31	17
Totaal	1701	6	561	1134	132	—	68	64

Voor de *nuttige handwerken* slaagden:

in 1885	105	van 186	geëxamineerden.
„ 1886	247	„ 451	„
„ 1887	366	„ 579	„
„ 1888	376	„ 633	„
„ 1889	426	„ 659	„
„ 1890	473	„ 729	„
„ 1891	476	„ 719	„
„ 1892	564	„ 907	„
„ 1893	552	„ 874	„
„ 1894	664	„ 980	„
„ 1895	722	„ 1062	„
„ 1896	752	„ 1152	„
„ 1897	926	„ 1348	„
„ 1898	908	„ 1317	„
„ 1899	951	„ 1397	„
„ 1900	1185	„ 1663	„
„ 1901	1142	„ 1702	„

Voor de *fraaie handwerken* slaagden:

in 1885	16	van 36	geëxamineerden.
„ 1886	60	„ 125	„
„ 1887	68	„ 136	„
„ 1888	103	„ 199	„
in 1889	96	van 169	geëxamineerden.
„ 1890	100	„ 184	„
„ 1891	96	„ 159	„
„ 1892	86	„ 176	„
„ 1893	100	„ 154	„
„ 1894	90	„ 153	„
„ 1895	98	„ 158	„
„ 1896	85	„ 156	„
„ 1897	118	„ 173	„
„ 1898	102	„ 160	„
„ 1899	96	„ 148	„
„ 1900	114	„ 170	„
„ 1901	73	„ 137	„

De ontvangen verslagen der commissiën worden aangetroffen onder bijlage **NN**.

Krachtens art. 6, alinea 2, der wet op het lager onderwijs, werd aan 20 vreemdelingen vergunning verleend tot het geven van lager onderwijs.

Zij waren afkomstig uit:

België: 1 man en 1 vrouw;

Duitschland: 13 vrouwen;

Zwitserland: 1 vrouw;

de voormalige Zuid-Afrikaansche Republiek: 4 mannen.

§ 16. TOEZICHT OP HET LAGER ONDERWIJS.

In de betrekking van schoolopziener in het district Amsterdam, welke reeds in 1901 was opengevallen, werd voorzien door de benoeming van den heer dr. J. H. Gunning. Aan den heer G. Blokhuis werd op zijn verzoek eervol ontslag verleend als schoolopziener in het district Dordrecht. In de daardoor ontstane vacature werd voorzien door de aanstelling van den heer P. le Grand.

De plaats gehad hebbende mutatiën onder de arrondissementsschoolopzieners zijn in het volgende overzicht vermeld.

Arrondissement.	Overleden of op verzoek eervol ontslagen.	Benoemd.
Breda	mr. W. J. G. baron van Oldeneel tot Oldenzeel,	mr. P. M. J. E. Bloemarts.
Bergen op Zoom	mr. P. M. J. E. Bloemarts,	J. W. Schulinck.
Veghel	mr. F. A. Hengst.	dr. L. J. Sicking.
Apeldoorn	jhr. mr. J. B. D. Tulleken,	J. C. Ruys.
Doesburgh	mr. F. G. Canneman,	N. Oosterbaan.
Geldermalsen	J. Chr. Swaving,	jhr. mr. J. B. D. Tulleken.
Rotterdam IV	dr. J. G. C. Vriens,	J. H. van Westendorp J.D.zn.
Dordrecht	mr. K. M. Phaff,	F. J. Jonkheer.
Sommelsdijk	mr. J. Plet J.zn.,	[1]
Amsterdam III	C. H. den Hertog,	[1]
Dokkum	J. Smilda,	[1]
Weidum	mr. L. R. Wentholt,	H. Pollema.
Zwolle	mr. H. G. Jordens,	dr. C. Mensinga.
Kampen	dr. C. Mensinga,	mr. H. G. Jordens.
Hengelo	mr. E. B. Bavink ten Cate,	A. Rienks.
Slochteren	W. W. Schipper,	J. C. Wirtz C.zn.
Veendam	mr. H. Hesse,	W. W. Schipper.
Weert	F. J. P. M. Coenen,	[1]

[1]) De nieuw benoemde schoolopziener had op het einde van 1902 zijne functie nog niet aanvaard.

Gelijk in vorige jaren waren de berichten, welke de Regeering ontving over de wijze waarop de leden van het Rijksschooltoezicht zich van hunne taak kweten, over het algemeen gunstig.
De gevallen, waarin met lof over de werkzaamheden van het plaatselijk schooltoezicht kan worden geproken, blijven tot de uitzonderingen behooren.

Op het einde van 1902 bedroeg het aantal commissiën, bedoeld in art. 70, alinea 2, der wet op het lager onderwijs 267, namelijk in:

Noordbrabant	30
Gelderland	29
Zuidholland	46
Noordholland	30
Zeeland	7
Utrecht	7
Friesland	32
Overijssel	18
Groningen	36
Drenthe	14
Limburg	18

Art. 79, alinea 1, der wet is in 1902 toegepast in de provincie:

Gelderland	in 3 gemeenten;
Zuidholland	„ 1 gemeente;
Noordholland	„ 3 gemeenten;
Zeeland	„ 1 gemeente;
Friesland	„ 1 „ ;
Groningen	„ 1 „ ;
Limburg	„ 6 gemeenten.

§ 17. UITGAVEN VAN HET RIJK EN DE GEMEENTEN TEN BEHOEVE VAN HET LAGER ONDERWIJS.

I. Uitgaven van het Rijk.

Het volgende overzicht bevat de *uitgaven* van het Rijk ten behoeve van het lager onderwijs in 1902, vergeleken met die over 1901.

			1902.	1901.	Vermeerdering.
1.	*Schooltoezicht.*				
	a. Jaarwedden:				
1.	der inspecteurs	f 10 500,00			
2.	„ districts-schoolopzieners	64 996,34⅝			
		f 75 496,34⅝			
	b. Reis- en verblijfkosten:				
1.	der inspecteurs	f 2 263,13⅝			
2.	„ districts-schoolopzieners	14 788,85⅝			
		17 051,99			
	c. Bureelkosten:				
1.	der inspecteurs	f 1 200,00			
2.	„ districts-schoolopzieners	7 799,99⅝			
		8 999,99⅝			
	d. Reis-, verblijf- en bureelkosten of abonnement deswege van en toelagen aan de arrondissements-schoolopzieners		146 100,17⅝		
	e. Kosten van vergaderingen		63,85		
			f 247 712,35⅝	f 223 828,37⅝	f 23 883,98
	II. *Opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen.*				
	a. Rijkskweekscholen voor onderwijzers en onderwijzeressen en daaraan verbonden leerscholen:				
	1. Personeel:				
	Apeldoorn	f 31 918,05			
	Nijmegen	29 948,60⅝			
	Haarlem	32 697,18⅝			
	Middelburg	30 395,26			
	Deventer	30 574,99⅝			
	Groningen	31 933,33			
	Maastricht	34 999,99			
		f 222 467,41⅝			

				1902.	1901.	Vermeerdering.
2. Materieel:						
Apeldoorn	f 12 574,31½					
Nijmegen	6 458,30½					
Haarlem	10 307,30					
Middelburg	6 928,30½					
Deventer	6 713,84					
Groningen	9 616,20					
Maastricht	7 442,68½					
		f 60 040,95				
3. Toelagen aan kweekelingen:						
Apeldoorn	f 23 350,00					
Nijmegen	24 650,50					
Haarlem	24 400,00					
Middelburg	22 683,33					
Deventer	22 650,00					
Groningen	22 908,33					
Maastricht	23 600,00					
		164 241,66				
			f 446 750,02½			
b. Subsidiën voor kweekscholen ter opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen:						
1. Gemeentelijke kweekscholen voor onderwijzers en onderwijzeressen	f 42 955,62					
2. Bijzondere kweekscholen voor onderwijzers en onderwijzeressen	177 002,08					
			219 957,70			
c. Rijksnormaallessen:						
1. Noordbrabant	f 54 317,23					
2. Gelderland	44 221,60					
3. Zuidholland	106 047,87½					
4. Noordholland	44 073,75½					
5. Zeeland	37 587,17					
6. Utrecht	26 513,71½					
7. Friesland	43 162,49½					
8. Overijssel	43 883,33½					
9. Groningen	41 455,02½					
10. Drenthe	24 889,56					
11. Limburg	36 077,42½					
			502 829,23½			
d. Bijdragen aan normaallessen en aan hoofden van scholen voor de opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen:						
1. Noordbrabant	f 25 662,03					
2. Gelderland	6 702,08					
3. Zuidholland	54 901,04½					
4. Noordholland	31 284,72½					
5. Zeeland	3 366,66½					
6. Utrecht	14 668,40					

			1902.	1901.	Vermeerdering.
7. Friesland	f 16 000,00				
8. Overijssel	4 913,54				
9. Groningen	12 797,91⁵				
10. Drenthe	2 500,00				
11. Limburg	15 786,46				
		f 186 682,88			
			f 1 356 219,82	f 1 371 764,38⁵	f — 15 544,56⁵
III. *Toelagen tot bekostiging der arrondissements-bibliotheken en tot bestrijding van kleine uitgaven ter bevordering van het doel der onderwijzers-bijeenkomsten*			10 541,92	7 949,80	2 592,12
IV. *Rijks- lagere scholen.*					
a. Personeel.					
Weststellingwerf	f 2 540,50				
Steenwijkerwold	2 675,00				
Vledder	7 726,00				
		f 12 941,50			
b. Materieel:					
Weststellingwerf	f 832,59²				
Steenwijkerwold	1 639,81				
Vledder	2 507,53⁵				
		f 4 979,94			
			17 921,44	16 596,51	1 324,93
V. *Bijdragen aan gemeenten vervangende de vroegere Rijksjaarwedden.*					
a. Noordbrabant		f 38 227,50			
b. Gelderland		8 481,80			
c. Zuidholland		2 680,40			
d. Noordholland		1 496,00			
e. Zeeland		3 902,00			
f. Utrecht		845,00			
g. Friesland		664,00			
h. Overijssel		7 237,30			
i. Groningen		8 444,10			
j. Drenthe		446,90			
			72 425,00	72 425,00	—
VI. *Vergoeding door het Rijk aan de gemeenten voor de kosten voor haar lager onderwijs ten gevolge van art. 45 der wet, met inbegrip der bijbetaling van te weinig genoten vergoeding over* 1900.					
a. Noordbrabant		f 301 115,02			
b. Gelderland		505 137,20			
c. Zuidholland		1 089 097,35			
d. Noordholland		1 123 317,69⁵			
e. Zeeland		236 645,76			
f. Utrecht		225 075,52⁵			
g. Friesland		359 455,45⁵			
h. Overijssel		363 068,28			
i. Groningen		345 462,23⁵			
j. Drenthe		172 535,86			
k. Limburg		212 902,89			
			4 933 813,27	3 724 348,26⁵	1 209 465,00⁵

			1902.	1901.	Vermeerdering.
VII.	*Bijdrage aan de gemeenten in de aan de onderwijzers uit te keeren belooning wegens het geven van herhalingsonderwijs.*				
a.	Noordbrabant	f 3 852,60			
b.	Gelderland	5 159,40			
c.	Zuidholland	4 118,20			
d.	Noordholland	3 718,27⁵			
e.	Zeeland	1 746,15			
f.	Utrecht	1 209,50			
g.	Friesland	4 791,15			
h.	Overijssel	3 531,60			
i.	Groningen	4 303,27⁵			
j.	Drenthe	3 337,95			
k.	Limburg	140,85			
			f 35 908,95	—	f 35 908,95
VIII.	*Bijdragen aan gemeenten krachtens art. 49 der wet.*				
a	Noordbrabant	f 27 050,00			
b.	Gelderland	42 490,00			
c.	Zuidholland	36 045,00			
d.	Noordholland	41 395,00			
e.	Zeeland	21 880,00			
f.	Utrecht	2 725,00			
g.	Friesland	62 275,00			
h.	Overijssel	28 515,00			
i.	Groningen	4 000,00			
j.	Drenthe	58 055,00			
k.	Limburg	18 060,00			
			342 490,00	f 298 695,00	43 795,00
IX.	*Bijdragen aan bijzondere scholen krachtens art. 54bis der wet.*				
a.	Noordbrabant	f 212 525,00			
b.	Gelderland	135 112,44			
c.	Zuidholland	328 158,05⁵			
d.	Noordholland	212 295,84			
e.	Zeeland	34 229,17⁵			
f.	Utrecht	89 795,68			
g.	Friesland	76 649,99⁵			
h.	Overijssel	52 762,49			
i.	Groningen	51 595,83⁵			
j.	Drenthe	11 645,82⁵			
k.	Limburg	73 766,65⁵			
			1 278 536,99	1 210 836,85⁵	67 700,13⁵
X.	*Reis- en verblijfkosten en vacatiegelden der leden van de commissiën tot het examineeren van hen die eene der akten van bekwaamheid, vermeld in art. 56, onder a en b, of eene akte van bekwaamheid in de handwerken of in de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek, vermeld in art. 56bis der wet, wenschten te ontvangen, benevens verdere kosten dier examens*		130 974,66⁵	118 649,44	12 325,22⁵
XI.	*Gratificatiën aan onderwijzers*		—	—	—
XII.	*Pensioenen aan onderwijzers*		533 325,39	496 585,35⁵	36 740,03⁵
XIII.	*Wachtgelden ingevolge art. 39 der wet*		2 474,50	3 799,79	— 1 325,29
	Totaal		f 8 962 344,30	f 7 545 478,77⁵	f 1 416 865,52⁵

De inkomsten van het Rijk ter zake van het lager onderwijs in 1902 waren als volgt:

Opbrengst van schoolgelden aan de leerscholen, verbonden aan de Rijkskweekscholen voor onderwijzers:

Apeldoorn	f 2 148,00	
Nijmegen	1 451,75	
Haarlem	1 406,60	
Middelburg	2 708,85	
Deventer	1 613,00	
Groningen	922,45	
Maastricht	3 474,50	
		f 13 725,15

Bijdragen der onderwijzers voor hun pensioen:

Noordbrabant	f 15 421,71⁵	
Gelderland	25 085,18	
Zuidholland	64 278,95⁵	
Noordholland	71 259,21⁵	
Zeeland	11 219,49⁵	
Utrecht	10 950,12⁵	
Friesland	17 419,52⁵	
Overijssel	18 105,98	
Groningen	17 081,99	
Drenthe	7 497,77	
Limburg	9 001,56⁵	
		267 321,51⁵

Opbrengst der examen-gelden ingevolge art. 65*ter* der wet op het lager onderwijs 42 121,00

Totaal . . . f 323 167,66⁵

In 1901 bedroegen de inkomsten f 292 380,02⁵.

Voorts is, ter verrekering van de door de gemeenten over 1900 te veel genoten vergoeding, volgens art. 45 der wet op het lager onderwijs, overeenkomstig het voorschrift van art. 8 van het Koninklijk besluit van 23 December 1889 (*Staatsblad* n°. 189), op de voor 1902 toegekende vergoeding ingehouden:

In Noordbrabant	f 7 367,69
„ Gelderland	9 633,05
„ Zuidholland	9 574,67
„ Noordholland	2 526,96⁵
„ Zeeland	3 659,74⁵
„ Utrecht	1 037,19⁵
„ Friesland	4 878,51
In Overijssel	f 5 920,26
„ Groningen	2 599,82
„ Drenthe	7 967,11
„ Limburg	11 594,52⁵
Totaal . . .	f 66 759,54

Trekt men het bedrag der inkomsten en dat der vermelde inhoudingen, te zamen bedragende f 389 927,20⁵ van het cijfer der uitgaven af, dan blijkt dat het zuiver bedrag der Rijksuitgaven in 1902 was . . . . . f 8 572 417,10⁵

In 1901 was dit 7 182 796,13

Vermeerdering f 1 389 620,97⁵

Het vorenstaand overzicht wijst ten aanzien van de volgende onderwerpen op vermeerdering van uitgaven tot de bedragen achter ieder onderwerp vermeld als:

Schooltoezicht	f 23 883,98
Arrondissementsbibliotheken	2 592,12
Rijks lagere scholen	1 324,93
Bijdrage aan de gemeenten krachtens art. 45*bis* der wet	35 908,95
Bijdragen aan gemeenten krachtens art. 49 der wet	43 795,—
Bijdrage aan bijzondere scholen krachtens art. 54*bis* der wet	67 700,13⁵
Examenkosten	12 325,22⁵
Pensioenen aan onderwijzers	36 740,03⁵

terwijl het bedrag, dat als vergoeding aan de gemeenten volgens art. 45 der wet ten laste van hoofdstuk V der Staatsbegrooting van 1902 is gebracht f 1 209 465,00⁵ meer beliep dan in 1901.

Vergelijkt men echter hetgeen in beide jaren te dezer zake, nà aftrek der inhoudingen van het te veel genotene over vroegere jaren, uitgegeven is, dan vindt men eene vermeerdering van f 1 213 008,08⁵.

De uitgaven verminderden wegens:

Opleiding van onderwijzers, met	f 15 544,56⁵
Wachtgelden ingevolge art. 39 der wet, met	1 325,29

De inkomsten van het Rijk vermeerderden met f 30 787,64, namelijk:

Schoolgelden, met	f 166,60
Pensioensbijdragen, met	29 416,04
Examengelden, met	1 205,—

De volgende tabel vermeldt de ontheffingen, welke in 1902 bij Koninklijk besluit aan de daarbij genoemde gemeentebesturen zijn verleend van den eisch, gesteld in het 4de lid van art. 45 der wet tot regeling van het lager onderwijs, voor de scholen en de tijdvakken als achter den naam van elke gemeente is aangeduid.

Dagteekening van het Koninklijk besluit.	Gemeente.	Nadere plaatsaanduiding waar de school staat.	Tijdvak waarvoor ontheffing wordt verleend.
6 Sept. 1902, n°. 59,	Oldebroek,	Wezep,	15 Jan. tot 1 Juni 1902.
Idem,	Heerewaarden,	Heerewaarden,	Idem.
Idem,	Oosterland,	Kom der gemeente,	Het jaar 1902.
Idem,	Ter Neuzen,	Kom der gemeente, (school B),	1 Jan. tot 1 Juli 1902.
Idem,	Ootmarsum;	Kom der gemeente,	15 „ „ 1 „ „
Idem,	Tubbergen,	Manderveen,	1 Feb. „ 28 Juni „
Idem,	Vlagtwedde,	Sellingen,	15 Jan. „ 1 Juli 1902.
Idem,	Hoogeveen,	1°. Hollandsche veld, 2°. Slood,	Het jaar 1902.
Idem,	Odoorn,	Valthermond (oosteinde),	15 Jan. tot 1 Juni 1902.
Idem,	Heerlen,	Heerlerheide,	Het jaar 1902.
Idem,	Wanssum,	Wanssum,	Idem.
9 Sept. 1902, n°. 31,	Haarlemmermeer,	1°. School n°. 1, 2°. School n°. 10,	1 Jan. tot 1 Juni 1902. 1 „ „ 5 „ „
17 Oct. 1902, „ 23,	Gouderak,	Dorp,	15 „ „ 1 Juli „
Idem,	Oud Beijerland,	Kom der gemeente,	Het jaar 1902.
Idem,	Vreeswijk,	Dorp,	15 Jan. tot 1 Nov. 1902.
Idem,	Losser,	de Marke, de Lutte,	Het jaar 1902.
Idem,	Vlagtwedde,	Weerdingermond,	15 Mei tot 31 Dec. 1902.
Idem,	Sleen,	Sleen,	15 Jan. „ 16 Oct. „
Idem,	Eygelshoven,	Dorp,	15 „ „ 1 Juli „
19 Nov. 1902, n°. 51,	Ferwerderadeel,	Hallum,	Het jaar 1902.
21 „ 1902, „ 51,	Poortugaal,	Poortugaal,	Idem.
Idem,	Westwoud,	Binnenwijzend,	1 Maart tot 1 Oct. 1902.
Idem,	Tietjerksteradeel,	Bergumerheide,	1 „ „ 31 Dec. „
Idem,	Emmen,	Nieuw Amsterdam,	15 Mei „ 31 „ „
28 Nov. 1902, n°. 13,	Zonnemaire,	Zonnemaire,	Het jaar 1902.
Idem,	Zuiddorpe,	Zuiddorpe,	Idem,
1 Dec. 1902, n°. 21,	Delft,	School n°. 3,	11 Maart tot en met 31 Dec. 1902.

De Koninklijke beslissingen in zake de beroepen van besluiten van Gedeputeerde Staten ten aanzien van aanvragen van besturen van bijzondere scholen, om over 1901 in het genot te worden gesteld van de Rijksbijdrage overeenkomstig art. 54*bis* der wet, volgen als bijlage **O O** achter dit verslag.

De ontheffing, bedoeld in het voorlaatste lid van art. 54*bis* der wet, zooals dat artikel is gewijzigd bij de wet van 13 September 1895 (*Staatsblad* n°. 159), behoefde voor het jaar 1901 geen enkel maal te worden verleend.

2. Uitgaven der gemeenten.

In de volgende tabel zijn de uitgaven en inkomsten der gemeenten voor het lager onderwijs vermeld

ONDERWERPEN.	Noordbrabant.	Gelderland.	Zuidholland.	Noordholland.
UITGA				
Onderwijzend personeel	f 728 041,40	f 1 179 959,23	f 3 381 495,79[5]	f 3 675 717,42
Vergoeding over vrije woning en huur van schoollokalen	5 923,89[5]	24 575,23	66 523,78	91 976,95
Nieuwe schoollokalen	37 574,65	190 929,85[5]	743 020,47[5]	654 654,93[5]
Onderhoud van schoollokalen	31 571,04	49 922,60[5]	209 371,68	183 906,26[5]
Schoolmeubelen en schoolbehoeften	49 495,06	118 562,80[5]	262 774,62	230 289,46
Vuur en licht in de schoollokalen	32 555,40[5]	61 858,98[5]	150 565,45	266 346,45
Kosten van het plaatselijk schooltoezicht daaronder begrepen de commissiën tot wering van schoolverzuim	8 001,06[5]	8 113,43	14 041,96	13 295,44
Kosten van het vergelijkend onderzoek voor hoofden van openbare scholen	49,80	2 172,64	5 984 93[5]	3 518,59
Subsidiën aan bijzondere scholen	—	5 155,32	3 018,06	773,27[5]
Opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen	1 000,80	334,20	108 737,40	75 085,62
Uitkeering aan andere gemeenten	7 414,99[5]	2 745,87	12 129,52	12 494,44[5]
Kosten wegens aanmoediging van getrouw schoolbezoek	3 534,95	2 881,95	15 705,79	23 524,44
Kosten wegens het van gemeentewege rechtstreeks verstrekken van voedsel en kleeding aan schoolgaande kinderen	—	—	—	131,27
Subsidiën ter verstrekking van voedsel en kleeding aan schoolgaande kinderen	—	600,00	593,08[5]	200,00
Andere uitgaven	12 054,74[5]	31 240,05[5]	20 634,99	52 917,37[5]
Totaal in 1902	f 917 217,80[5]	f 1 679 052,17[5]	f 4 994 596,64	f 5 284 831,93[5]
„ „ 1901	833 789,95	1 624 173,16	4 718 818,37[5]	4 597 612,13
Vermeerdering	f 83 427,85[5]	f 54 879,01[5]	f 275 778,26[5]	f 687 219,80[5]
INKOM				
Opbrengst der schoolgelden	f 84 143,15	f 170 926,31	f 595 268,30	f 599 397,79
Bijdragen van het Rijk, vervangende de vroegere Rijksjaarwedden	28 227,50	8 481,80	2 680,40	1 496,00
Vergoeding door het Rijk, volgens art. 45 der wet, met inbegrip der bijbetaling wegens te weinig genoten vergoeding over 1900 en na aftrek der te veel genoten vergoeding over dat jaar.	293 747,33	495 504,15	1 079 522,68	1 120 790,73
Bijdrage van het Rijk in de aan de onderwijzers uit te keeren belooning wegens het geven van herhalingsonderwijs	3 852,60	5 159,40	4 118,20	3 718,27[5]
Subsidie van het Rijk, krachtens art. 49 der wet	27 050,00	42 490,00	36 045,00	41 395,00
Bijdragen van andere gemeenten	9 204,47[5]	2 217,08[5]	13 084,90[5]	12 232,95[5]
Opbrengst van bijzondere fondsen	1 275,70	2 055,45	24 091,11[5]	3 734,03
Totaal in 1902	f 457 500,75[5]	f 726 834,19[5]	f 1 754 810,60	f 1 782 764,78
„ „ 1901	363 276,31[5]	579 500,00[5]	1 477 876,65[5]	1 504 975,35[5]
Vermeerdering	f 94 224,44	f 147 334,19	f 276 933,94[5]	f 277 789,42[5]
Zuiver bedrag der uitgaven in 1902	f 459 717,05	f 952 217,98	f 3 239 786,04	f 3 502 067,15[5]
„ „ „ „ „ 1901	470 513,63[5]	1 044 673,15[5]	3 240 941,72	3 092 636,77[5]
Vermeerdering	f — 10 796,58[5]	f — 92 455,17[5]	f — 1 155,68	f 409 430,38

(1) Dit bedrag is f 153,34[5] hooger dan het totaal der „bijdragen van andere gemeenten", onder de inkomsten verantwoord, aan-

ten behoeve van het lager onderwijs in 1902.

Zeeland.	Utrecht.	Friesland.	Overijssel.	Groningen.	Drenthe.	Limburg.	Totaal.
VEN.							
f 553 843,30	f 551 661,46	f 851 683,90	f 864 912,45	f 847 725,51	f 366,401,99	f 427 860,82	f 13 429 303,29
14 069,49	9 120,97	22 042,92	27 385,44	22 600,29	9 270,07	2 892,10	296 381,15
84 488,88	253 970,80	105 341,12	152 203,25	154 979,89	46 998,82	110 652,69	2 534 815,38
35 305,52	25 460,32	51 500,02	36 039,07	64 611,63	17 714,09	13 648,50	719 050,76
46 539,99	84 911,73	65 352,61	62 241,50	75 447,40	33 231,21	36 080,76	1 065 027,16
16 440,65	36 577,18	50 949,72	57 488,33	48 367,64	19 454,13	22 734,60	763 338,56
3 254,00	3 267,29	9 919,53	3 047,24	6 915,69	2 388,12	1 783,59	74 026,47
—	238,73	415,82	1 016,56	142,25	277,56	—	13 816,89
—	950,00	—	7 512,00	1 300,00	658,33	2 250,99	21 617,98
100,00	5 070,98	170,00	1 366,00	24 470,95	—	2 086,21	218 422,17
1 443,95	10 742,83	5 422,07	9 629,78	2 929,80	2 932,80	4 099,62	(1) 71 985,69
559,71	820,30	2 386,11	627,80	476,57	204,98	4 741,48	55 464,09
—	382,14	1 029,53	—	4 869,44	—	—	6 412,38
36,02	75,00	114,57	—	1 749,85	—	—	3 368,52
10 476,62	30 052,25	14 374,91	47 557,13	18 008,29	15 215,21	6 647,06	259 178,65
f 766 558,16	f 1 013 302,01	f 1 180 702,86	f 1 271 026,57	f 1 274 695,23	f 514 747,34	f 635 478,43	f 19 532 209,16
722 397,05	802 738,93	1 012 761,50	1 138 311,76	1 040 711,81	566,479,64	473 908,87	17 531 703,19
f 44 161,10	f 210 563,07	f 167 941,36	f 132 714,81	f 233 983,42	f — 51 732,30	f 161 569,56	f 2 000 505,97
STEN.							
f 67 161,12	f 113 180,32	f 67 743,06	f 103 490,71	f 74 943,14	f 36 623,68	f 46 032,69	f 1 958 910,29
3 902,00	845,00	664,00	7 237,30	8 444,10	446,90	—	72 425,00
232 986,01	224 038,33	354 576,94	357 148,02	342 862,41	164 568,75	201 308,36	4 867 053,73
1 746,15	1 209,50	4 791,15	3 531,60	4 303,27	3 337,95	140,85	35 908,95
21 880,00	2 725,00	62 275,00	28 515,00	4 000,00	58 055,00	18 060,00	342 490,00
1 290,60	10 032,59	5 422,07	10 264,78	2 929,80	2 932,80	2 220,26	71 832,34
3 665,00	1 388,90	4 766,09	106,77	16 245,35	183,21	1 083,31	58 594,94
f 332 630,89	f 353 419,64	f 500 238,32	f 510 294,18	f 453 728,09	f 266 148,30	f 268 845,49	f 7 407 215,25
279 123,14	276 322,52	355 386,07	393 907,46	346 310,25	272 469,23	196 908,26	6 046 055,26
f 53 507,75	f 77 097,12	f 144 852,25	f 116 386,72	f 107 417,84	f — 6 320,93	f 71 937,23	f 1 361 159,99
f 433 927,27	f 659 882,36	f 680 464,54	f 760 732,39	f 820 967,13	f 248 599,04	f 366 632,94	f 12 124 993,91
443 273,91	526 416,41	657 375,43	744 404.30	694 401,56	294 010,40	277 000,61	11 485 647,92
f — 9 346,64	f 133 465,95	f 23 089,11	f 16 328,09	f 126 565,57	f — 45 411,36	f 89 632,33	f 639 345,98

(1) Gezien door de gemeente IJzendijke (Zeeland) eene som van f 153,34 is betaald aan de Belgische gemeente Waterland-Oudeman.

In 1902 werd door de gemeenten ten behoeve van het lager onderwijs eene som van f 19 532 209,16⅝ uitgegeven, dat is f 2 000 505,97⅝ meer dan in het vorige jaar.
De inkomsten bedroegen f 7 407 215,25⅝ derhalve f 1 361 159,99 meer dan in 1901.
Het zuiver bedrag der uitgaven door de gemeenten beliep dientengevolge f 12 124 993,91 of f 639 345,98⅝ meer dan in 1901.

Het zuiver bedrag der uitgaven vermeerderde in Noordholland, Utrecht, Friesland, Overijssel, Groningen en Limburg; het verminderde in Noordbrabant, Gelderland, Zuidholland, Zeeland en Drenthe.

Met betrekking tot de onderwerpen van uitgaaf valt de volgende vermeerdering waar te nemen.

Onderwijzend personeel	f 1 346 925,19
Vergoeding voor vrije woning en huur van schoollokalen	95 552,69
Nieuwe schoollokalen	344 521,36
Onderhoud van schoollokalen	28 232,09
Schoolmeubelen en schoolbehoeften	87 353,63
Kosten van het plaatselijk schooltoezicht . .	10 128,78
Kosten van het vergelijkend onderzoek van hoofden van openbare lagere scholen	2 919,07⅝
Opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen	3 551,25⅝
Uitkeering aan andere gemeenten.	1 704,87⅝
Kosten wegens aanmoediging van getrouw schoolbezoek	3 436,00⅝
Kosten wegens het van gemeentewege rechtstreeks verstrekken van voedsel en kleeding aan schoolgaande kinderen. . . . . f	5 285,21⅝
Subsidiën ter verstrekking van voedsel en kleeding aan schoolgaande kinderen.	3 293,48
Andere uitgaven	79 118,50
De uitgaven verminderden voor de volgende onderwerpen:	
Vuur en licht in de schoollokalen . . . . f	8 156,02⅝
Subsidiën aan bijzondere scholen	3 360,14⅝
De inkomsten vermeerderden ten aanzien van:	
Opbrengst der schoolgelden . . . . . f	51 473,92⅝
Vergoeding door het Rijk, krachtens art. 45 der wet	1 213 008,08⅝
Bijdrage van het Rijk in de aan de onderwijzers uit te keeren belooning wegens het geven van herhalingsonderwijs	35 908,95
Vergoeding door het Rijk krachtens art. 49 der wet	43 795,00
Bijdragen van andere gemeenten	1 402,50⅝
Opbrengst van bijzondere fondsen	15 571,52⅝

3. Uitgaven door Rijk en gemeenten.

In het volgend overzicht worden de uitgaven, door Rijk en gemeenten te zamen in 1902 gedaan, vergeleken met die over 1901.

ONDERWERPEN.	1902.	1901.	Vermeerdering.
Onderwijzend personeel	f 13 442 244,79⅝	f 12 094 855,27	f 1 347 389,52⅝
Vergoeding voor vrije woning en huur van schoollokalen . .	296 381,15⅝	200 828,46⅝	95 552,69
Nieuwe schoollokalen	2 534 815,38	2 190 294,02	344 521,36
Onderhoud van schoollokalen.	719 050,76⅝	690 818,67⅝	28 232,09
Schoolmeubelen, schoolbehoeften, vuur en licht enz.	1 833 345,66	1 753 287.46	80 058,20
Pensioenen aan onderwijzers	533 325,39	496 585,35⅝	36 740,03⅝
Rijkswachtgelden aan onderwijzers	2 474,50	3 799,79	— 1 325,29
Opleiding van onderwijzers	1 574 641,99	1 586 635,30	— 11 993,31
Arrondissements-bibliotheken en onderwijzersbijeenkomsten .	10 541,92	7 949,80	2 592,12
Vergelijkend onderzoek voor hoofden van scholen	13 816,89	10 897,81⅝	2 919,07⅝
Akte-examens	130 974,66⅝	118 649,44	12 325,22⅝
Schooltoezicht, daaronder begrepen de commissiën tot wering van schoolverzuim	321 738,82⅝	287 726,06⅝	34 012,76
Aanmoediging van getrouw schoolbezoek door de gemeenten .	55 464,09	52 028,08⅝	3 436,00⅝
Kosten en subsidiën wegens het verstrekken van voedsel en kleeding aan schoolgaande kinderen	9 780,91	1 202,21⅝	8 578,69⅝
Subsidiën van het Rijk aan bijzondere scholen	1 278 536,99	1 210 836,85⅝	67 700,13⅝
Subsidiën van de gemeenten aan bijzondere scholen	21 617,98	24 978,12⅝	— 3 360,14⅝
Uitkeeringen tusschen gemeenten	71 985,69	70 280,81⅝	1 704,87⅝
Andere uitgaven (van gemeenten)	259 178,65	180 060,15	79 118,50
Totaal . . .	f 23 109 916,24⅝	f 20 981 713,70	f 2 128 202,54⅝

De inkomsten van Rijk en gemeenten te zamen in 1902, vergeleken met die in 1901, waren als volgt:

ONDERWERPEN.	1902.	1901.	Vermeerdering.
Schoolgelden	f 1 972 635,44	f 1 920 994,91	f 51 640,52
Bijdragen van onderwijzers voor hun pensioen	267 321,51	237 905,47	29 416,04
Examengelden	42 121,00	40 916,00	1 205,00
Bijdragen door gemeenten van andere gemeenten ontvangen voor schoolgaande kinderen	71 832,34	70 429,84	1 402,50
Opbrengst van bijzondere fondsen	58 594,94	43 023,41	15 571,52
	f 2 412 505,24	f 2 313 269,64	f 99 235,59

Het zuiver bedrag der uitgaven van Rijk en gemeenten te zamen was dus in 1902 f 20 697 411,00, tegenover f 18 668 444,05 in 1901.

De volgende tabel geeft een overzicht van de uitgaven en ontvangsten van het Rijk en de gemeenten ten behoeve van het lager onderwijs over de jaren 1878 tot en met 1902.

	Uitgaven				Inkomsten			Zuiver bedrag der uitgaven.
	door het Rijk.	door de provinciën.	door de gemeenten (na aftrek der subsidiën).	Totaal.	van het Rijk.	van de gemeenten.	Totaal.	
In 1878 . .	f 963 251,33	f 212 826,39	f 7 149 787,47	f 8 325 865,19	f 95 540,77	f 1 152 155,24	f 1 247 696,01	f 7 078 169,17
„ 1879 . .	1 320 164,79	334 959,03	7 001 623,94	8 656 747,77	101 109,24	1 168 479,89	1 269 589,13	7 387 158,64
„ 1880 . .	2 332 659,97	619 695,74	6 716 339,25	9 668 694,96	108 423,12	1 193 334,61	1 301 757,73	8 366 937,23
„ 1881 t/m 1885 gemidd.	5 536 340,27	—	8 432 309,86	13 968 650,14	150 688,72	1 274 323,84	1 425 012,56	12 543 637,57
In 1886 t/m 1890 gemidd.	4 535 565,79	—	8 462 041,68	12 997 607,47	186 825,47	1 449 754,42	1 636 579,89	11 361 027,58
In 1890 t/m 1895 gemidd.	6 001 620,02	—	9 760 646,52	15 762 266,54	233 673,08	1 659 385,95	1 893 059,03	13 869 207,50
In 1896 . .	6 397 520,17	—	10 330 799,97	16 728 320,14	259 697,93	1 740 260,68	1 990 958,61	14 737 361,52
„ 1897 . .	6 676 661,36	—	10 867 385,79	17 544 047,15	257 059,98	1 779 737,30	2 036 797,29	15 507 249,86
„ 1898 . .	6 692 586,87	—	11 607 855,21	18 300 442,09	267038,79	1 839 723,77	2 106 762,57	16 193 679,52
„ 1899 . .	6 886 340,65	—	11 929 529,72	18 815 870,37	274 686,37	1 899 184,53	2 173 870,90	16 641 999,47
„ 1900 . .	7 047 360,07	—	12 835 287,87	19 882 647,94	284 160,60	1 961 492,57	2 245 653,17	17 636 994,77
„ 1901 . .	7 475 176,15	—	13 506 537,54	20 981 713,70	292 380,02	2 020 889,62	2 313 269,64	18 668 444,05
„ 1902 . .	8 695 584,76	—	14 214 331,48	23 109 916,24	323 167,66	2 089 337,57	2 412 505,24	20 697 411,00

De cijfers in de kolom „uitgaven door het Rijk" zijn opgegeven, na aftrek van de inhoudingen wegens door de gemeenten te veel genoten vergoeding (of na aftrek van de restitutiën door de gemeenten wegens te veel genoten vergoeding) volgens art. 45 der wet op het lager onderwijs over het voorlaatste jaar. De eerste verrekening vond plaats bij het jaar 1882 van het te veel genotene over 1880.

Evenals in vorige verslagen volgt hier een kort overzicht van alle uitgaven en inkomsten van het Rijk, de provinciën en de gemeenten voor het hooger, middelbaar en lager onderwijs.

De uitgaven voor het landbouwkundig onderwijs, voor de Veeartsenijschool, het onderwijs bij de land- en zeemacht, dat in de gevangenissen en de bedelaarsgestichten en het onderricht op de bewaarscholen blijven hierbij buiten aanmerking.

Bij samenvatting der totalen, hierboven verkregen, als bedrag van de kosten van het hooger, middelbaar en lager onderwijs, verkrijgt men het volgend overzicht.

	Rijk.	Provinciën.	Gemeenten.	Totaal.
Universiteiten	f 2 109 256,43	f 10 000,00	f 386 749,49	f 2 506 005,92
Opleiding van godsdienstleeraren	76 213,09⅝	—	—	76 213,09⅝
Gymnasia en Latijnsche scholen en kosten der examens, bedoeld in artt. 11 en 12 der wet op het hooger onderwijs	257 579 00	—	596,904,17	854 483,17
Middelbaar onderwijs	2 105 023,10	116 290,91	2 200 975,84	4 422 289,85
Kweekscholen voor vroedvrouwen	62 006,94⅝	—	—	62 006,94⅝
Lager onderwijs	8 628 263,24⅝	—	14 083 904,20	22 712 167,44⅝
Totaal	f 13 238 341,81⅝	f 126 290,91	f 17 268 533,70	f 30 633 166,42⅝

Van de uitgaven der gemeenten zijn hier afgetrokken de subsidiën door het Rijk en de provinciën aan de gemeenten betaald, de uitkeering tusschen gemeenten, alsook de opbrengst van bijzondere fondsen in de gemeenten, speciaal voor het onderwijs bestemd, omdat deze gelden niet ten laste van de gemeenten zijn gekomen.

Van de uitgaven van het Rijk zijn afgetrokken de bijdragen der onderwijzers voor hun pensioen en de inhoudingen wegens te veel genoten vergoedingen, volgens art. 45, over 1900.

De volgende inkomsten werden van de verschillende takken van onderwijs verkregen:

	Rijk.	Gemeenten.	Totaal
Universiteiten (inschrijvingsgelden, enz.)	f 269 293,75	f 149 211,50	f 418 505,25
Gymnasia en Latijnsche scholen (schoolgelden, enz)	—	184 453,35⅝	184 453,35⅝
Middelbaar onderwijs (schoolgelden)	260 903,28	553 945,58⅝	814 848,86⅝
Lager onderwijs (schoolgelden en examengelden)	55 846,15	1 958 910,29	2 014 756,44
Totaal	f 586 043,18	f 2 846 520,73	f 3 432 563,91

Het zuiver bedrag der uitgaven van het Rijk, de provinciën en de gemeenten voor alle inrichtingen van onderwijs, met uitzondering van het militair onderwijs, van dat in de gevangenissen en bedelaarsgestichten en van het onderwijs aan de bewaarscholen, was in 1902 derhalve f 27 200 602,51⅝.

tegenover f	10 230 600,15⅝	in 1878,
„	10 860 898,61	„ 1879,
„	12 365 683,09⅝	„ 1880,
„	14 168 734,95⅝	„ 1881,
„	17 048 602,88⅝	„ 1882,
„	19 435 019,16	„ 1883,
„	17 739 123,20⅝	„ 1884,
„	15 336 416,13	„ 1885,
„	15 647 877,41	„ 1886,
tegenover f	15 668 851,90⅝	„ 1887,
„	15 789 966,01⅝	„ 1888,
„	15 522 405,28	„ 1889,
„	15 745 717,43	„ 1890,
„	17 928 882,13	„ 1891,
„	19 276 795,52⅝	„ 1892,
„	18 805 820,95	„ 1893,
„	18 870 715,41	„ 1894,
„	19 361 846,20	„ 1895,
„	20 070 103,79⅝	„ 1896,
„	20 979 409,13⅝	„ 1897,
„	21 966 444,90	„ 1898,
„	22 738 875,22	„ 1899,
„	23 754 162,84⅝	„ 1900,
„	24 613 492,95	„ 1901.

ONDERWIJS IN DE GEVANGENISSEN.

Het onderwijs werd gedurende het jaar 1902 gegeven in:

5 bijzondere strafgevangenissen, gevestigd te 's Hertogenbosch (2), Gorinchem, Montfoort en Leeuwarden;

26 gewone strafgevangenissen, waarbij 11 hulpstrafgevangenissen, gevestigd te Tiel, Dordrecht, Zierikzee, Leeuwarden, Heerenveen, Zwolle, Almelo, Winschoten, Assen, Maastricht en Roermond, en 15 strafgevangenissen, gevestigd te 's Hertogenbosch, Breda, Arnhem, Zutphen, 's Gravenhage, Rotterdam, Amsterdam, Haarlem, Alkmaar, Goes, Utrecht, Sneek, Deventer, Groningen en Appingedam;

23 huizen van bewaring, gevestigd te 's Hertogenbosch, Breda, Arnhem, Zutphen, Tiel, 's Gravenhage, Rotterdam, Dordrecht, Amsterdam, Haarlem, Alkmaar, Middelburg, Zierikzee, Utrecht, Leeuwarden, Heerenveen, Zwolle, Almelo, Groningen, Winschoten, Assen, Maastricht en Roermond;

3 hulphuizen van bewaring, gevestigd te Arnhem, 's Gravenhage en Groningen;

de Rijkswerkinrichtingen voor mannen te Veenhuizen, nos. I, II en III en Hoorn en de Rijks-werkinrichting voor vrouwen te Leiden;

3 Rijksopvoedingsgestichten voor jongens, gevestigd te Doetinchem, Alkmaar en Avereest.

1 Rijksopvoedingsgesticht voor meisjes te Montfoort;

Behalve de 23 voornoemde huizen van bewaring in de arrondissementshoofdplaatsen gevestigd, zijn er nog 10 huizen van bewaring buiten de arrondisssementshoofdplaatsen.

In laatstbedoelde inrichtingen werd geen onderwijs gegeven.

De volgende tabel bevat een overzicht van het onderwijs in de strafgevangenissen, huizen van bewaring en de Rijkswerkinrichtingen.

	Totale bevolking in den loop des jaars aanwezig geweest.	Hiervan konden bij het begin des jaars of bij hunne opneming in den loop daarvan				Niet tot het onderwijs toegelaten				Tot het onderwijs toegelaten.	Van de tot het onderwijs toegelatenen konden bij het einde des jaars of bij ontslag								
											lezen.			schrijven.			rekenen.		
		lezen en schrijven.	alleen lezen.	alleen schrijven.	niet lezen en niet schrijven.	zijnde genoegzaam onderwezen.	wegens gevorderden leeftijd.	wegens te kort verblijf.	om andere redenen.		Goed.	Gebrekkig.	In het geheel niet.	Goed.	Gebrekkig.	In het geheel niet.	Goed.	Gebrekkig.	In het geheel niet.
Bijzondere strafgevangenissen	291	279	—	1	11	101	59	—	8	123	84	36	3	80	40	3	55	63	5
Gewone strafgevangenissen	12 098	10 651	209	17	1 221	1 150	921	6 443	62	3 522	2 616	780	126	2 116	1 274	132	1 386	1 704	432
Huizen van bewaring . .	34 295	28 931	380	109	4 875	877	1 518	28 282	3 030	494	271	189	34	220	236	38	189	237	68
Rijkswerkinrichtingen . .	6 510	5 977	2	8	523	186	5 103	32	737	452	168	234	50	149	251	52	129	265	58
Totaal	53 194	45 838	591	135	6 630	2 314	7 601	34 757	3 837	4 591	3 139	1 239	213	2 565	1 801	225	1 759	2 269	563

GESTICHTEN.	Van de geheele bevolking konden bij den aanvang des jaars of bij haar opneming:					
	lezen en schrijven.	Percent.	lezen of schrijven.	Percent.	niet lezen of schrijven.	Percent.
Bijzondere strafgevangenissen.	279	95,9	1	»	11	3,8
Gewone »	10 651	88	226	1,9	1221	10,1
Huizen van bewaring in de arrondissements-hoofdplaats.	28 931	84,4	489	1,4	4875	14,2
» » » buiten de arrondissements-hoofdplaats	2 001	77,5	9	0,3	573	22,2
Rijkswerkinrichtingen	5 977	91,8	10	0,2	523	8
Totaal.	47 839	85,8	735	1,3	7203	12,9

Uit deze tabel blijkt, dat in 1902 tot het onderwijs 4591 personen werden toegelaten; dat is 8,2 pct. van de totale bevolking, in den loop van het jaar aanwezig, en wel in de bijzondere strafgevangenissen 123 of 42,3 pct., in de gewone 3522 of 29,1 pct., in de huizen van bewaring in arrondissementshoofdplaatsen 494 of 1,4 pct. en in de Rijkswerkinrichtingen 452 of 6,9 pct.

De volgende tabel geeft een overzicht van de verstandelijke ontwikkeling bij het begin van het jaar of bij opneming.

Het volgende overzicht bevat eene vergelijking van de percentages van hen die konden lezen en schrijven met die van de twee vorige jaren.

	1900	1901	1902
Bijzondere strafgevangenissen	93	92	95,9
Gewone strafgevangenissen	89,3	86,5	88
Huizen van bewaring in de arrondissementshoofdplaatsen.	82,1	83,7	84,4
Huizen van bewaring buiten de arrondissements-hoofdplaatsen.	74,4	71	77,5
Rijkswerkinrichtingen	90	91	91,8
Gezamenlijk	84,1	84,5	85,8

Hieruit blijkt, dat in 1902 zoowel in totaal als in elke categorie een gunstige, hoewel niet in alle categorieën even groote verandering is gekomen.

De leeftijd van de tot het onderwijs toegelatenen was als volgt:
866 waren jonger dan 20 jaar;
2637 „ van 20—30 jaar;
1023 „ „ 30—40 „
65 „ „ 40 jaar en daarboven.

In de bijzondere strafgevangenissen werd aan 123 personen 70½ uur 's weeks onderwijs gegeven.

In de gewone strafgevangenissen werd aan 3522 personen 643 uur 's weeks onderwijs gegeven.

In de huizen van bewaring ontvingen 494 personen 's weeks 46 uur onderwijs.

In de Rijkswerkinrichtingen werd aan 452 personen 's weeks 49 uur onderwijs gegeven.

De resultaten van het onderwijs waren als volgt:

GESTICHTEN.	Totaal der onderwezenen.	Van de tot het onderwijs toegelatenen konden: bij den aanvang van het jaar of bij hunne opneming:		bij het einde van het jaar of bij hun ontslag:	
		niet lezen:		*niet lezen*:	
Bijzondere strafgevangenissen	123	9	7,3 pct.	3	2,4 pct.
Gewone „	3522	322	9,1 „	126	3,6 „
Huizen van bewaring (arrondissements-hoofdplaats) .	494	50	10,1 „	34	6,9 „
Rijkswerkinrichtingen	452	70	15,5 „	50	11,1 „
Totaal	4591	451	9,8 pct.	213	4,6 pct.
		niet schrijven:		*niet schrijven*:	
Bijzondere strafgevangenissen	123	9	7,3 pct.	3	2,4 pct.
Gewone „	3522	412	11,7 „	132	3,7 „
Huizen van bewaring (arrondissements-hoofdplaats) .	494	50	10,1 „	38	7,7 „
Rijkswerkinrichtingen	452	71	15,7 „	52	11,5 „
Totaal	4591	542	11,8 pct.	225	4,9 pct.
		niet rekenen:		*niet rekenen*:	
Bijzondere strafgevangenissen	123	14	11,4 pct.	5	4,1 pct.
Gewone „	3522	1221	34,7 „	432	12,3 „
Huizen van bewaring (arrondissements-hoofdplaats) .	494	116	23,5 „	68	13,8 „
Rijkswerkinrichtingen	452	81	17,9 „	58	12,8 „
Totaal	4591	1432	31,2 pct.	563	12,3 pct.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de resultaten van het onderwijs in de vier Rijksopvoedingsgestichten.

RIJKSOPVOEDINGSGESTICHT.	Totale bevolking in den loop des jaars aanwezig geweest.	Daarvan hebben aan het onderwijs deelgenomen.	Daarvan hebben aan het onderwijs niet deelgenomen.	Bij ontslag van de verpleegden was de mate van ontwikkeling bij het schoolonderwijs. Goed.	Redelijk.	Slecht.	vakonderwijs. Goed.	Redelijk.	Slecht.
Voor *jongens* te:									
Doetinchem	268	268	—	1) 15	17	3	16	10	9
Alkmaar.	225	218	7	2) 20	42	3	3) 28	24	9
Avereest.	247	247	—	28	16	5	4) 23	18	6
Totaal. . .	749	733	7	63	75	11	67	52	24
							Algemeene ontwikkeling in verband met de voorziening in eigen onderhoud.		
Voor *meisjes* te:							Meer dan voldoende.	Voldoende.	Onvoldoende.
Montfoort	118	118	—	15	7	5	21	4	2
Algemeen totaal . .	858	851	7	78	82	16			

1) Een is ontvlucht.
2) Een is overleden.
3) Vier verpleegden waren bij den huishoudelijken dienst ingedeeld.
4) Twee geen vakonderwijs genoten.

Het aantal boeken bij het einde van het jaar in de verschillende bibliotheken aanwezig bedroeg 30 504 en is dus gedurende 1902 met 421 toegenomen.

De bijzondere strafgevangenissen beschikten over 1861 boeken, de gewone strafgevangenissen over 15 431, de huizen van bewaring over 7624 en de Rijkswerkinrichtingen over 5588.

De verhouding van het aantal lezers tot de geheele bevolking was

	1902.	1901.	1900.
Bijzondere strafgevangenissen	264 of 90,7 pct.	94,4 pct.	65,1 pct.
Gewone „	10 517 „ 86,9 „	88,5 „	80,1 „
Huizen van bewaring arrondissements-hoofdplaatsen.	17 827 of 52 pct.	49,2 pct.	50 pct.
Huizen van bewaring buiten arrondissements-hoofdplaatsen	1 198 „ 46,4 „	39,1 „	29,8 „
Rijkswerkinrichtingen . .	5 604 „ 86,1 „	85,8 „	57 „
Totaal . .	35 410 of 63,5 pct.	61,8 pct.	56 pct.

BEWAARSCHOLEN.

In de volgende tabel is het getal van de openbare en bijzondere bewaar- of klein-kinderscholen, van het daaraan verbonden personeel en van de leerlingen, aan het einde van 1902 vermeld.

PROVINCIËN.	OPENBARE BEWAAR- OF KLEIN-KINDERSCHOLEN.									BIJZONDERE BEWAAR- OF KLEIN-KINDERSCHOLEN.								
	Getal der scholen.	Onderwijzend personeel.			Leerlingen.					Getal der scholen.	Onderwijzend personeel.			Leerlingen.				
		Onderwijzers.	Onderwijzeressen.	Helpsters.	Jongens beneden 6 jaren.	Jongens boven 6 jaren.	Meisjes beneden 6 jaren.	Meisjes boven 6 jaren.	Totaal.		Onderwijzers.	Onderwijzeressen.	Helpsters.	Jongens beneden 6 jaren.	Jongens boven 6 jaren.	Meisjes beneden 6 jaren.	Meisjes boven 6 jaren.	Totaal.
Noordbrabant .	2	—	3	1	70	6	66	9	151	213	15	282	276	8527	1442	9596	2126	21691
Gelderland . . .	10	—	26	46	1000	82	950	104	2136	124	—	157	188	5041	740	5101	698	11580
Zuidholland . .	79	1	364	329	6748	1771	6169	1419	16107	169	—	295	363	8532	1202	8365	1312	19411
Noordholland . .	14	1	19	29	601	90	570	110	1371	118	15	165	185	5067	656	4830	806	11358
Zeeland	8	—	12	17	391	45	391	47	874	69	—	81	70	2015	94	2243	139	4491
Utrecht	2	—	13	12	219	50	214	53	536	66	—	87	95	2480	527	2217	328	5552
Friesland . . .	15	—	21	62	830	154	823	137	1944	56	—	61	86	1833	116	1738	106	3793
Overijssel . . .	15	—	18	47	1220	56	1135	49	2460	42	—	72	53	2066	103	2017	174	4360
Groningen . . .	8	—	40	16	810	88	725	83	1706	21	3	37	22	866	7	823	14	1710
Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	5	7	146	7	170	9	332
Limburg. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	2	90	50	2584	461	2864	510	6419
Totaal in 1902 .	153	2	516	559	11889	2342	11043	2011	27285	943	35	1332	1395	39156	5355	39964	6222	90697
„ „ 1901 .	144	3	316	703	11629	2007	10605	1915	27156	888	33	1180	1412	37853	4950	38930	5663	87396
Vermeerdering. .	9	-1	200	-144	260	335	438	96	1129	55	2	152	-17	1303	405	1034	559	3301

De gemeenten, waar in 1902 bewaar- of klein-kinderscholen waren gevestigd, zijn de volgende. Door *cursieve* letters is aangewezen waar openbare scholen werden aangetroffen, nevens welke in de meeste gevallen ook bijzondere bestonden.

Noordbrabant. 126 gemeenten: Aarle-Rixtel, Alphen c.a., Asten, Baardwijk, Bakel c. a., Beek en Donk, Beers, Bergeyk, Bergen op Zoom, Berghem, Berlicum, Besoijen, Best, *Beugen c. a.*, Bladel c. a., Boekel, Bokhoven, Boxmeer, Boxtel, Breda, Budel, Chaam, Cuyk c. a., Deurne c. a., Diessen, Dinteloord c. a., Dinther, Dongen, Drunen, den Dungen, Dussen c. a., Eersel, Eindhoven, Engelen, Erp, Etten c. a., Geertruidenberg, Geffen, Geldrop, Gemert, Gestel c. a., Gilze c. a., Ginneken, Goirle, Grave, Haaren, Halsteren, Hedikhuizen, Heeze, Helmond, Helvoirt, Herpen, 'sHertogenbosch, Heusden, Hilvarenbeek, Hoeven, Hooge- en Lage Zwaluwe, Klundert, Leende, Liempde, Lieshout, Lith, Lithoijen, Loon op Zand, Made c. a., Megen c. a., Mierlo, Mill c. a., Moergestel, Nieuwkuyk, Nistelrode, Nunen c. a., Oijen c. a., Oirschot, Oisterwijk, Oosterhout, Oploo c. a., Oss, Ossendrecht, Oud- en Nieuw Gastel, Oudenbosch, Oudheusden, Princenhage, Raamsdonk, Ravenstein, Reek, Reusel, Rosendaal, Rosmalen, Ruephen c. a., Sambeek, Schayk, Schijndel, St. Michielsgestel, St. Oedenrode, Someren, Son c. a., Standdaarbuiten, Steenbergen c. a., Stiphout, Stratum, Strijp, Terheyden, Teteringen, Tilburg, Uden, Udenhout, Valkenswaard, Veghel, Veldhoven c. a., Vierlingsbeek, Vlijmen, Vught, Waalwijk, Wanroy, Waspik, *Werkendam*, Willemstad, Woensdrecht, Woensel, Woudrichem, Wouw, Zeeland, Zeelst, Zevenbergen, Zundert.

Gelderland. 59 gemeenten: Aalten, Ammerzoden, Apeldoorn, *Arnhem*, *Barneveld*, Batenburg, Beesd, Bemmel, Bergh,

Beuningen, Borculo, Brummen, Culenborg, Deil, Didam, Doesburgh, Doetinchem (Stad), Driel, Druten, Ede, Eibergen, Elst, Ewijk, Gameren, Geldermalsen, Gendringen, Gent, Groenlo, Groesbeek, Harderwijk, Hattem, Hengelo, Herwen c. a., Huissen, Hummelo, Lichtenvoorde, *Lochem*, Millingen, Nijkerk, Nijmegen, Putten, Renkum, Rheden, Scherpenzeel, Tiel, Ubbergen, Valburg, Voorst, Vorden, Wageningen, Wamel, Warnsveld, Wehl, Wijchen, Winterswijk, Wisch, *Zalt-Bommel*, Zevenaar, *Zutphen*.

Zuidholland. 79 gemeenten: ter Aar, Aarlanderveen, Abbenbroek, Alblasserdam, Alkemade, Alphen, Beijerland (Oud), Berkel, Bodegraven, *Boskoop*, *Brielle*, *Delft*, *Dirksland*, *Dordrecht*, *Geervliet*, *Goedereede*, *Gorinchem*, *Gouda*, *'s Gravendeel*, *'s Gravenhage*, *'s Gravenzande*, Hardinxveld, Hazerswoude, Heenvliet, Hekelingen, Hellevoetsluis, Heukelum, *Hillegersberg*, Hillegom, Hof van Delft, *Katwijk*, *Krimpen a/d Lek*, *Leerdam*, *Leiden*, Leiderdorp, Lekkerkerk, *Lisse*, *Loosduinen*, *Maassluis*, *Middelharnis*, Monster, Nieuw-Lekkerland, *Naaldwijk*, Nieuwkoop, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, *Oottgensplant*, Oudewater, *Oudshoorn*, *Overschie*, Pijnacker, *Puttershoek*, Rijswijk, *Rotterdam*, Sassenheim, Schiedam, *Schoonhoven*, Sliedrecht, *Sommelsdijk*, Strijen, *Oude Tonge*, Veur, *Vianen*, *Vlaardingen*, Voorburg, Voorschoten, Waddinxveen, Warmond, Wassenaar, Wateringen, Woerden, *IJsselmonde*, Zegwaard, Zoetermeer, *Zuidland*, Zwammerdam, Zwartewaal, *Zwijndrecht*.

Noordholland. 58 gemeenten: Aalsmeer, Abbekerk, Assendelft, *Alkmaar*, Amsterdam, Bennebroek, Berkhout, *Beverwijk*, Bloemendaal, Bovenkarspel, Broek in Waterland, *Buiksloot*, Bussum, Diemen, Edam, *Egmond aan Zee*, *Enkhuizen*, 's Graveland, Grootebroek, *Haarlem*, Haarlemmermeer, Heemskerk, Heemstede, Helder, Hilversum, *Hoorn*, Ilpendam, *Koog aan de Zaan*, Krommenie, Laren, Medemblik, Midwoud, Monnikendam, Naarden, Nederhorst den Berg, *Nibbixwoud*, *Nieuwendam*, Nieuwer-Amstel, *Purmerend*, *Schagen*, Sloten, Terschelling, Texel, *Twisk*, *Uitgeest*, Uithoorn, Urk, Velsen, Vlieland, Watergraafsmeer, Weesp, Wervershoof, Westwoud, Wognum, Wormerveer, Zaandam, Zaandijk, Zandvoort.

Zeeland. 51 gemeenten: Aardenburg, Arnemuiden, Axel, Biervliet, Boschkapelle, Breskens, Brouwershaven, Bruinisse, Clinge, Cortgene, Domburg, Eede, *Goes*, Graauw c. a, Groede, Haamstede, 's Heerenhoek, Hontenisse, Hulst, Kattendijke, Kloetinge, Koudekerke, *Kruiningen*, *Middelburg*, *Nieuwerkerk*, Neuzen, Oostburg, Oosterland, Oostkapelle, Oud-Vossemeer, Ouwerkerk, Overslag, Sas van Gent, Scherpenisse, Schoondijke, Serooskerke (Walcheren), St. Jansteen, *St. Maartensdijk*, Sluis, Stavenisse, Stoppeldijk, *Tholen*, Veere, Vlissingen, *Wemeldinge*, Westkapelle, Wissekerke, IJzendijke, Zierikzee, Zonnemaire, Zuiddorpe.

Utrecht. 35 gemeenten: Abcoude-Baambrugge, Abcoude-Proostdij, Amerongen, Amersfoort, Baarn, de Bildt, Breukelen-Nijenrode, Breukelen-St. Pieters, Doorn, Driebergen, Eemnes, Hoogland, Jutphaas, Leusden, Loenen, Maarssen, Maartensdijk, Mijdrecht, Montfoort, Nigtevecht, Rhenen, Rijsenburg, Schalkwijk, Soest, Stoutenburg, *Utrecht*, Veenendaal, Vinkeveen, Vreeland, Vreeswijk, Woudenberg, Wijk bij Duurstede, IJsselstein, Zeist, Zuilen.

Friesland. 28 gemeenten: Achtkarspelen, Baarderadeel, Barradeel, 't Bildt, Bolsward, Dokkum, *Franeker*, Franekeradeel, Harlingen, *Haskerland*, *Idaarderadeel*, *Kollumerland*, *Leeuwarden*, Leeuwarderadeel, Lemsterland, Menaldumadeel, Opsterland, Rauwerderhem, Schoterland, *Smallingerland*, *Sneek*, Tietjerksteradeel, Utingeradeel, Westdongeradeel, Weststellingwerf, Wonseradeel, Workum.

Overijssel. 26 gemeenten: Almelo (Stad-), Blokzijl, Borne, Delden (Stad-), *Deventer*, Diepenheim, *Enschedé*, *Genemuiden*, *Goor*, *Hardenberg* (Stad-), *Hasselt*, Hellendoorn, Hengelo, *Kampen*, Losser, *Oldemarkt*, Oldenzaal, Ootmarsum, Raalte, Rijssen, *Steenwijk*, Steenwijkerwold, Vollenhove (Stad-), *Wijhe*, *Zwartsluis*, *Zwolle*.

Groningen. 13 gemeenten: Appingedam, Ezinge, *Groningen*, Hoogezand, *Muntendam*, Oldehove, *Sappemeer*, Uithuizen, Veendam, Wildervank, *Winschoten*, *Winsum*, Zuidhorn.

Drenthe. 4 gemeenten: Assen, Coevorden, Meppel, Zuidlaren.

Limburg. 44 gemeenten: Arcen en Velden, Beek, Beesel, Buggenum, Echt, Eysden, Geleen, Gennep, Grubbenvorst, Gulpen, Heel en Panheel, Heerlen, Helden, Heythuizen, Horst, Kerkrade, Kessel, Maasbree, Maastricht, Meijel, Mook, Nederweert, Neer, Ottersum, Posterholt, Roermond, Roosteren, Sevenum, Simpelveld, St. Odiliënberg, Sittard, Stein, Stevensweert, Susteren, Swalmen, Tegelen, Thorn, Ubach over Worms, Vaals, Valkenberg, Venlo, Venray, Weert, Wessem.

Ten gevolge van de uitnoodiging aan burgemeester en wethouders van Amsterdam om statistieke opgaven betreffende de in die gemeente bestaande bewaarscholen te verstrekken, is medegedeeld, dat in die gemeente geen openbare bewaarscholen bestaan, en dat omtrent de bijzondere bewaarscholen geen volledige opgaven kunnen worden verstrekt, omdat de algemeene politie-verordening voor die gemeente geene voorschriften meer bevat omtrent de inrichting van bewaarscholen en het aantal daarin op te nemen kinderen.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

BIJLAGE A.

BESLUIT *van den 23sten Januari 1903* (Staatsblad *nº. 37*) *tot aanwijzing van eene binnenlandsche bijzondere school van hooger onderwijs, bedoeld in artikel 85* bis *der wet tot regeling van het hooger onderwijs, zooals dat luidt krachtens de wet van 9 Juli 1900* (Staatsblad *nº. 113*).

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 April 1902, nº. 2326[3], afdeeling Onderwijs;

Gelet op artikel 85 *bis* der wet tot regeling van het hooger onderwijs, zooals dat luidt krachtens de wet van 9 Juli 1900 (*Staatsblad* nº. 113);

Gezien de adviezen van ieder der senaten der Rijks-universiteiten;

Den Raad van State gehoord (advies van 20 Mei 1902, nº. 13);

Gelet op het nader rapport van Onzen voornoemden Minister van 21 Januari 1903, nº. 83, afdeeling Onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te bepalen:

Eenig artikel.

Met het getuigschrift, in artikel 11 der wet tot regeling van het hooger onderwijs vermeld, wordt gelijkgesteld het getuigschrift van bekwaamheid tot universitaire studiën door het gymnasium der Theologische School der Gereformeerde Kerken in *Nederland*, te *Kampen*, met inachtneming der desbetreffende wettelijke voorschriften aan zijne leerlingen af te geven.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

's Gravenhage, den 23sten Januari 1903.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

BIJLAGE B.

BESLUIT *van den 21sten Maart 1903* (Staatsblad *nº. 88*) *tot aanwijzing van eene binnenlandsche bijzondere school van hooger onderwijs, bedoeld in artikel 85* bis *der wet tot regeling van het hooger onderwijs, zooals dat luidt krachtens de wet van 9 Juli 1900* (Staatsblad *nº. 113*).

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 20 Januari 1903, nº. 524[3], afdeeling Onderwijs;

Gelet op artikel 85 *bis* der wet tot regeling van het hooger onderwijs, zooals dat luidt krachtens de wet van 9 Juli 1900 (*Staatsblad* nº. 113);

Gezien de adviezen van ieder der senaten der Rijks-universiteiten;

Den Raad van State gehoord (advies van 17 Februari 1903, nº. 28);

Gelet op het nader rapport van Onzen voornoemden Minister van 19 Maart 1903, nº. 2227, afdeeling Onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

Met het getuigschrift, in artikel 11 der wet tot regeling van het hooger onderwijs vermeld, wordt gelijkgesteld het getuigschrift van bekwaamheid tot universitaire studiën door het Christelijk gymnasium te *Utrecht* der Vereeniging voor Christelijk voorbereidend universitair onderwijs te *Utrecht*, met inachtneming der desbetreffende wettelijke voorschriften aan zijne leerlingen af te geven.

Artikel 2.

Dit besluit treedt in werking op den tweeden dag na zijne afkondiging.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk gelijktijdig in het *Staatsblad* en in de *Staatscourant* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

's Gravenhage, den 21sten Maart 1903.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

BIJLAGE C.

16 Februari 1903
n°. 19.

Wij WILHELMINA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 12 Februari 1903, n°. 1222, afd. Ond.;

Gezien de Koninklijke besluiten van 14 Februari 1902 n°. 4 en 5 September 1902 n°. 29;

Hebben goedgevonden en verstaan:

in de lijst der beambten, bedoeld in artikel 62 der wet van 28 April 1876 (*Staatsblad* n°. 102) en vastgesteld bij het eerstvermeld Koninklijk besluit:

1°. voor de Rijks-universiteit te *Leiden:*

a. op te nemen na volgnummer 23:
„N°. 23*a* knecht in de apotheek";

b. „N°. 92 conservator" te vervangen door: „N°. 92 conservatoren";

2°. voor de Rijks-universiteit te *Utrecht:*
op te nemen na volgnummer 16:
„N°. 16*a* custoden".

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

's Gravenhage, den 16 Februari 1903.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

BIJLAGE C *bis*.

REGLEMENT *op het Ziekenhuis der Rijks-universiteit te Leiden.* 1)

§ 1. *Van de directie.*

Art. 1. Onder toezicht van curatoren is het beheer en de algemeene leiding in het ziekenhuis opgedragen aan een directeur en/of directrice, die in het ziekenhuis woont of wonen.

Hij of zij doet of zij doen niemand bij zich inwonen.

Art. 2. De directie wordt in het huishoudelijk beheer bijgestaan door eene adjunct-directrice en in het administratief beheer door een boekhouder.

Art. 3. Zij doet — gehoord de hoogleeraren wier klinieken in de verschillende afdeelingen van het ziekenhuis zijn gevestigd — aan curatoren de noodige voorstellen tot aanstelling of ontslag van het verplegend personeel.

Verplaatsing van het verplegend personeel van de eene naar de andere afdeeling geschiedt door haar in overleg met de hoogleeraren dier afdeelingen.

Art. 4. Zij is belast met de algemeene leiding der verpleging, in overleg met de hoogleeraren.

Art. 5. Zij zorgt dat het verplegend personeel bij het verrichten der werkzaamheden zich naar de door haar, in overleg met de hoogleeraren, vastgestelde of vast te stellen regelen gedraagt, ook wat het uitgaan en het vervullen der wachtbeurten aangaat.

Art. 6. Zij draagt aan curatoren ter benoeming of ontslag voor de beambten, wier benoeming of ontslag bij curatoren berust.

Art. 7. Zij zorgt dat de lijders, die volgens den hoogleeraar der afdeeling ontslagen kunnen worden, omdat zij geen verdere verpleging behoeven, of niet langer in het ziekenhuis kunnen blijven, omdat zij aan ongeneeslijke kwalen lijden, zoodra mogelijk het ziekenhuis verlaten.

Art. 8. Geeft een zieke den wensch te kennen naar het bezoek van een door hem of door haar aan te wijzen geestelijke, zoo draagt de directie zorg, dat deze zoo spoedig mogelijk met dien wensch in kennis wordt gesteld.

Art. 9. Zij geeft de kinderen van in het ziekenhuis overleden kraamvrouwen aan niemand anders af dan aan den wettelijken vertegenwoordiger, en bij ontstentenis van dezen aan den burgemeester van de feitelijke woonplaats der overledene.

Art. 10. Van alle geboorten en sterfgevallen in het ziekenhuis wordt door hare zorgen aangifte bij den ambtenaar van den burgerlijken stand gedaan, overeenkomstig de bepalingen van het burgerlijk Wetboek.

Art. 11. Van de lijders die gedurende hunne verpleging in het ziekenhuis krankzinnig mochten worden, geeft zij terstond kennis aan den burgemeester van de woonplaats, opdat voor opzending naar een krankzinnigengesticht onmiddellijk zorg worde gedragen.

Art. 12. Zij zendt jaarlijks, uiterlijk op 25 September, aan curatoren een uitvoerig verslag omtrent den toestand van het ziekenhuis.

Dit verslag loopt over het laatstverstreken studiejaar en betreft:

a. het personeel;
b. den toestand van het gebouw;
c. den toestand van het meubilair;
d. den toestand van de instrumenten en hulpmiddelen;
e. het getal der verpleegden in ieder der afdeelingen;
f. het geldelijk beheer, wat betreft het laatst verloopen burgerlijk jaar;
g. de maatregelen welke zij in het belang van het ziekenhuis wenschelijk acht;
h. den toestand der apotheek.

Art. 13. Zij zendt jaarlijks vóór 1 Mei, voor zooveel haar beheer betreft, aan curatoren eene in bijzonderheden uitgewerkte begrooting van alle uitgaven voor het volgend dienstjaar.

De begrooting wordt gesplitst in:

1°. personeel, afzonderlijk voor de beambten genoemd in elke § van dit reglement;

2°. materieel:
a. voeding;
b. geneesmiddelen;
c. kosten van bewassching;
d. aankoop en onderhoud van kleedingstukken;
e. aankoop en onderhoud van ledikanten, matrassen en verdere benoodigdheden voor ligging, met uitzondering van bedlinnen;
f. aankoop en onderhoud van linnengoederen en andere manufacturen;
g. aankoop en onderhoud van meubelen;

1). Vastgesteld bij beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 31 December 1902, n°. 10527/1, afd. Ond.

h. aankoop en onderhoud van instrumenten;
i. aankoop en onderhoud van glas en aardewerk, alsmede van voorwerpen voor huiselijk gebruik;
k. schoonhouden der lokalen, daaronder begrepen de aanschaffing van schoonmaakgereedschappen;
l. bureaubehoeften, briefporten, vrachten en andere huishoudelijke uitgaven.
Zijn uitgaven noodig die niet behooren tot de in dit artikel genoemde, dan worden daarvoor afzonderlijke posten onder *m* enz. uitgetrokken.

Art. 14. Jaarlijks binnen vier maanden na afloop van ieder dienstjaar. doet de directie aan curatoren rekening en verantwoording over dat dienstjaar. Mochten curatoren dit verlangen, dan zendt zij hun maandelijks of driemaandelijks juiste opgaven van den stand der gedane uitgaven.

Art. 15. Maandelijks op den door curatoren te bepalen dag zendt zij alle te betalen declaratiën ten laste van het ziekenhuis, behoorlijk door haar geverifieerd en voorzien van het bewijs van oplevering en goedkeuring, aan curatoren.

Art. 16. Ten genoegen van den Minister van Binnenlandsche Zaken, en tot het bedrag door hem te bepalen, stelt de directie borgtocht voor haar beheer. De gelden, uit welken hoofde ook wegens het ziekenhuis van derden ontvangen, stort zij telkens over in 's Rijks schatkist.
Hare verantwoording deswege met de quitantie van storting zendt zij telkens aan curatoren.
Ontvangt zij gelden ter goede rekening van het Rijk, zoo zorgt zij voor stipte nakoming, voor zooveel haar betreft, der bepalingen van de wet van 5 October 1841 (*Staatsblad* nº. 40).

Art. 17. De directie maakt jaarlijks de bestekken van aanbesteding op van hetgeen noodig is voor het ziekenhuis naar aanleiding der opgaven, volgens art. 27 haar verstrekt of haar door den apotheker opgegeven.

Art. 18. Zij houdt aanteekening van alle aan haar ingediende schriftelijke aanvragen van huishoudelijke benoodigdheden en vergelijkt die met de rekeningen van leveranciers, werkbazen, aannemers, enz.
Het onderzoeken en keuren van het aan het ziekenhuis geleverde geschiedt, behalve ten aanzien van de geneesmiddelen en verdere benoodigdheden voor de apotheek, door de directie of, onder hare verantwoordelijkheid, door een of meer door haar daartoe aangewezen personen.

Art. 19. Zij zorgt dat de kleeren, die de zieken meebrengen, nadat zij behoorlijk zijn gedesinfecteerd en gereinigd, worden bewaard. Gelden en voorwerpen van waarde worden door haar in ontvangst genomen en bewaard, waarvan aan iederen zieke een bewijs van ontvangst wordt gegeven.
Zij houdt een register van ontvangst en weder afgifte daarvan.

§ 2. *Van de adjunct-directrice.*

Art. 20. De adjunct-directrice staat de directie meer bepaald in het huishoudelijk beheer bij.

Art. 21. Zij woont in het ziekenhuis en doet niemand bij zich inwonen.

Art. 22. Zij wijdt hare zorg aan de keuken, stelt in overleg met de hoogleeraren de spijslijsten op, en onderwerpt ze aan de goedkeuring van de directie.
Bijaldien in buitengewone gevallen andere spijzen of benoodigdheden voor ernstige zieken door den betrokken hoogleeraar of zijn assistent worden voorgeschreven, zoo zal zij onder goedkeuring van de directie daarvoor zorg dragen.

Art. 23. Onder goedkeuring der directie beschikt zij over het dienstdoend personeel.

Art. 24. Zij oefent, indien zulks haar door de directie wordt opgedragen, met den magazijnmeester toezicht uit op de levering en het gebruik van de levensmiddelen, het huisraad, en van hetgeen verder voor den huishoudelijken dienst noodig is, behoudens verantwoording aan de directie, en keurt af alles wat niet volgens de door de aannemers onderteekende voorwaarden wordt geleverd.
Aan den aannemer van het afgekeurde wordt kennis gegeven dat hij het afgekeurde terug moet nemen en binnen den door de directie te stellen tijd het verlangde zal hebben te leveren, en dat bij niet-voldoening aan die opdracht de directie ten koste van den aannemer daarin zal voorzien.

Art. 25. Zij oefent toezicht uit op de spijskamer.

Art. 26. Zij zorgt dat de dagelijksche afval van het eten worde afgehaald door en afgeleverd aan den persoon wien het weghalen van den afval door curatoren is gegund.

Art. 27. Zij doet jaarlijks vóór 15 April, in overleg met den magazijnmeester, aan de directie schriftelijke opgave van alles wat voor het volgend dienstjaar kan geacht worden noodig te zijn voor voeding en huishoudelijke benoodigdheden.

Art. 28. Zij zorgt voor de handhaving der orde in de verschillende eetzalen, de slaapvertrekken der verpleegsters en van het dienstdoend personeel.

Art. 29. Zij gebruikt het middagmaal met de hoofdverpleegsters.

§ 3. *Van den boekhouder.*

Art. 30. De boekhouder staat de directie bij in het administratief beheer.
Zijne werkzaamheden worden door de directie geregeld.
Hij woont niet in het ziekenhuis.

Art. 31. Hij mag geen andere betrekking vervullen of waarnemen zonder goedkeuring van curatoren, de directie gehoord.

Art. 32. Hij is dagelijks van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur, des Zondags des namiddags van 12 tot 1 uur op het bureau van het ziekenhuis aanwezig, onverminderd zijne verplichting om aldaar werkzaam te zijn, zoo dikwijls de dienst dit naar het oordeel der directie noodig maakt.

Art. 33. De boekhouder staat der directie bij in het opmaken der bestekken van aanbesteding van hetgeen noodig is voor het ziekenhuis, in het opmaken van de jaarlijksche begrootingen en rekeningen, enz.
Hij teekent de rekeningen van werkbazen, leveranciers, aannemers, enz. voor gezien.

Art. 34. Bij afwezigheid of ontstentenis wordt in zijn dienst voorzien volgens bepalingen door curatoren, in overleg met de directie, te maken.

§ 4. *Van de assistenten in het ziekenhuis.*

Art. 35. De werkzaamheden der assisten in het ziekenhuis en de genees-, heel- en verloskundige hulp door hen te verleenen, worden door de hoogleeraren ieder voor zijne afdeeling geregeld. De assistenten houden registers van alle zieken, die op de klinieken en poliklinieken behandeld worden.

De hoogleeraar zorgt, dat er altijd geneeskundige hulp in het ziekenhuis voorhanden zij.

Zoowel de hoogleeraren als hunne assistenten zijn verplicht om datgene wat op de ziekenzalen noodig is schriftelijk bij het bureau van de directie aan te vragen.

Art. 36. Bij ontstentenis van den hoogleeraar, aan wien zij zijn toegevoegd, kunnen zij hem vervangen, mits zij daartoe volgens de wet op de uitoefening der geneeskunst zijn bevoegd.

Art. 37. Wanneer zij buiten het ziekenhuis bezoeken bij patiënten afleggen, kunnen zij zich daarbij door een of meer studenten in de faculteit der geneeskunde, daartoe door den hoogleeraar aangewezen, doen vergezellen.

Art. 38. De inwonende assistenten verleenen hunne hulp, ook als die door een anderen hoogleeraar, dan aan wien zij zijn toegevoegd, tijdelijk verlangd wordt.

Bij het voorkomen van belangrijke ziektegevallen zorgen zij, dat daarvan terstond kennis worde gegeven aan den hoogleeraar, dien het aangaat. Althans een hunner is te allen tijde in het ziekenhuis aanwezig. Zij zorgen dat de personen die hen bezoeken zich vóór middernacht verwijderen en brengen geen nacht buiten het gebouw door zonder toestemming van den hoogleeraar, aan wien zij zijn toegevoegd.

§ 5. *Van de beambten, niet in de vorige paragrafen genoemd.*

(Algemeene bepalingen.)

Art. 39. De beambten, in het opschrift dezer § bedoeld, zijn ondergeschikt aan de directie en, voor zooveel het geneeskundige betreft, ook aan de hoogleeraren en hunne assistenten.

Art. 40. Zij die in het gebouw wonen, mogen zich daaruit niet verwijderen zonder vergunning van de directie, noch iemand bij zich laten inwonen. Zij die niet aldaar wonen begeven zich in geval van brand in of nabij het gebouw ten spoedigste derwaarts.

Art. 41. De werkzaamheden der beambten en hun ambtelijke werktijd, voor zoover dit reglement daarin niet voorziet, worden door de directie, de hoogleeraren of hunne assistenten gehoord, geregeld.

Art. 42. Alles wat zij bij den dienst van noode hebben, wordt door hen schriftelijk, en zooveel mogelijk tegen afgifte van het buiten dienst gestelde, op het bureau der directie aangevraagd.

Gebreken aan de gebouwen, aan de voorwerpen en instrumenten brengen zij ter kennis van de directie.

Art. 43. Bij het verlaten en binnentreden van het gebouw zijn zij aan de visitatie onderworpen, bedoeld bij art. 95 van dit reglement.

Art. 44. Het vragen van fooien of geschenken is hun verboden. Ontvangen zij ze ongevraagd, dan doen zij daarvan telken dage afgifte aan de directie, die het ontvangene, na verloop van elk kwartaal, onder hen verdeelt.

§ 6. *Van de beambten in de apotheek.*

Art. 45. De apotheker is belast met en verantwoordelijk voor den dienst in de apotheek.

Art. 46. Hij bezorgt zoo spoedig mogelijk de geneesmiddelen voor de verpleegden in de ziekenzalen en geeft die, welke in de polikliniek worden voorgeschreven, af aan hen die gerechtigd zijn ze gratis te ontvangen.

Onder geenerlei voorwendsel is hij bevoegd aan wie het ook zij, behalve de hierboven genoemde personen, geneesmiddelen af te leveren, noch aan iemand iets in de apotheek ten gebruike af te staan.

Art. 47. Hij zorgt dat te allen tijde van alle artikelen eene genoegzame hoeveelheid in de apotheek voorhanden is, en vraagt daartoe maandelijks het benoodigde schriftelijk bij de directie aan.

Art. 48. Hij ziet bij de levering nauwkeurig toe op de deugdelijkheid en de hoeveelheid der geleverde waar.

Art. 49. Hij houdt aanteekening van alle door hem afgegeven geneesmiddelen, met vermelding van den tijd van afgifte.

Art. 50. Jaarlijks vóór 25 September levert hij bij de directie een staat der apotheek over het afgeloopen studiejaar in.

Hij legt daarbij over opgaven:

1°. van de in dat jaar aangekochte geneesmiddelen, verbandgoederen en ander materiaal en van hetgeen daarvan bij het einde van dat jaar aanwezig was;

2°. van de vervaardigde preparaten;

3°. van de afgeleverde geneesmiddelen.

Art. 51. Aan de opdracht van hoogleeraren en assistenten om scheikundige onderzoekingen te doen in het belang van het ziekenhuis geeft hij ten spoedigste gevolg.

Art. 52. Hij doet jaarlijks vóór 15 April aan de directie de schriftelijke opgaaf van alles wat voor den dienst van het volgend jaar moet worden aanbesteed en vermeldt daarbij het minimum en maximum van de vermoedelijk noodige hoeveelheid. Hij zorgt dat de monsters voor de aanbesteding in tijds gereed zijn en geeft aan de gegadigden de noodige inlichtingen.

Art. 53. Ontslag wordt door hem, ten minste drie maanden te voren, door tusschenkomst van curatoren aangevraagd.

Art. 54. De hulpapotheker en de stamper staan den apotheker ter zijde in alles wat door hem voor den dienst der apotheek van hen wordt gevorderd.

§ 7. *Van den magazijnmeester.*

Art. 55. De magazijnmeester draagt zorg voor de goederen in de magazijnen, houdt daarvan nauwkeurig boek en houdt de magazijnboeken behoorlijk bij. Deze boeken laat hij elke maand door de directie viseeren, en geeft haar kennis wanneer aanvulling van de magazijnen noodig is.

Art. 56. Hij onderzoekt, indien zulks hem door de directie wordt opgedragen, met de adjunct-directrice bij elke levering de hoeveelheid en de deugdelijkheid der geleverde goederen en levensmiddelen en geeft telkens aan de directie kennis van den uitslag van hun onderzoek, wanneer dit tot afkeuring aanleiding heeft gegeven.

Art. 57. Aan de hoofdverpleegster bij elke afdeeling geeft hij een door hem gewaarmerkten inventaris af van hetgeen aan hare afdeeling is verstrekt.

§ 8. *Van den machinist en den stoker.*

Art. 58. De machinist is belast met de zorg voor de stoomketels en stoommachines, de ketels en buizen voor de verwar-

ming der corridors, de waterleidingen, pompen, gastoestellen, brandbluschmiddelen en alle mechanische inrichtingen.

Hij draagt zorg, dat op den vereischten tijd de noodige hoeveelheid stoom aanwezig zijn.

Art. 59. Bij noodzakelijke reparatiën of veranderingen van de werktuigen of inrichtingen, die tot zijn werkkring behooren, verleent hij zijne hulp, voor zoover dit met zijne gewone werkzaamheden vereenigbaar is.

Den stoker, en zoo noodig den anderen beambten, geeft hij de aanwijzingen die zij bij het verrichten van mechanische werkzaamheden behoeven.

Art. 60. In overleg met den badmeester neemt hij des morgens vroeg maatregelen voor de verwarming van het badwater.

Art. 61. De stoker is den machinist behulpzaam, volgt diens bevelen op en vervangt hem bij ontstentenis.

§ 9. *Van den amanuensis bij de lijkopeningen.*

Art. 62. De amanuensis is bij de lijkopeningen tegenwoordig en draagt zorg, dat de lijken van patiënten op behoorlijke wijze in de daarvoor bestemde bewaarplaats worden geplaatst.

Art. 63. Zonder toestemming van den hoogleeraar of assistenten laat hij niemand bij de lijken toe.

§ 10. *Van den badmeester en de badvrouw.*

Art. 64. De badmeester overlegt met den machinist de maatregelen voor de verwarming van het badwater.

Hij zorgt, in overleg met de badvrouw, dat het linnengoed in de badkamer aanwezig is. Hij verwarmt de badkamers tot de voorgeschreven temperatuur.

Art. 65. De badmeester en de badvrouw ontvangen van de hoofdverpleegsters der verschillende afdeelingen de noodige aanwijzingen, naar aanleiding van de aldaar voorhanden badlijsten.

Zij dienen de baden toe op de wijze en de volgorde door de hoogleeraren of assistenten voorgeschreven.

Art. 66. Bij het komen van nieuwe patiënten in het ziekenhuis worden de door de hoogleeraren of assistenten voorgeschreven reinigingsbaden gegeven, waarbij assistentie wordt verleend door de verpleegsters der afdeeling, waarin de lijders verpleegd zullen worden.

Art. 67. Op een door de assistenten te bepalen uur doen badmeester en badvrouw hun verslag omtrent alles, wat bij de baden belangrijks is voorgevallen.

Art. 68. Desgevorderd verleenen de badmeesters en badvrouw ook des nachts hunne hulp tot het geven van baden aan lijders.

Art. 69. Zij geven geen baden aan personen die niet in het ziekenhuis verpleegd worden, tenzij deze voorzien zijn van een bewijs van een der hoogleeraren of assistenten aan den geneeskundigen dienst verbonden.

Art. 70. De badvrouw zorgt dat de badkamers worden gereinigd en dat de benoodigdheden tijdig in orde zijn.

Zij bewaart zorgvuldig de sleutels die haar door de directie worden ter hand gesteld.

Art. 71. Des avonds ziet de badmeester alles na wat tot de badinrichting behoort, geeft het linnengoed ter berging aan de badvrouw en zorgt, in overleg met den machinist, dat er des nachts steeds warm water voorhanden is.

§ 11. *Van de hoofdverpleegsters en de verpleegsters.*

Art. 72. De hoofdverpleegsters hebben het toezicht over de verpleegsters, waaksters en andere bedienden, tot hare afdeeling behoorende.

De dienst wordt door haar in overleg met de directie, die met de algemeene leiding der verpleging belast is, geregeld. Klachten over den dienst brengen zij ter kennis van de directie.

Art. 73. De hoofdverpleegsters zijn tegenwoordig op de poliklinieken.

Zij gaan de lokalen en wandelplaatsen tot hare afdeeling behoorende rond, en waken dat daar alles in orde zij.

Art. 74. Gelden en kostbaarheden, door haar bij de patiënten of bij overledenen gevonden, geven zij af aan de directie.

Art. 75. Zij zorgen voor de reiniging der nieuw opgenomen verpleegden en voor de zuivering hunner kleederen, waarvan de zorg van bewaring is opgedragen aan de directie.

Zij zorgen dat boven het krankbed van elken verpleegde duidelijk zichtbaar zijn het nummer, waaronder hij of zij in het register van opneming is vermeld, alsmede de voor elken dag door den hoogleeraar of diens assistent voor dien verpleegde schriftelijk voorgeschreven wijze van behandeling.

Art. 76. Geen bezoekers worden door haar in de ziekenzalen toegelaten, tenzij dit door de directie of de hoogleeraren of assistenten wordt toegestaan.

Zij zien toe dat verpleegden en hunne bezoekers zich behoorlijk gedragen, dat laatstgenoemden geen eet- of drinkwaren medebrengen en in den regel niet langer dan een kwartier uur vertoeven, en dat alles geweerd worde wat de goede zeden zou kunnen kwetsen of aanstoot geven.

Art. 77. Zij zorgen dat alle lokalen in hare afdeeling behoorlijk worden gereinigd, zien toe op het beddegoed en het verplegingsmateriaal en wijzen aan de directie aan hetgeen wassching en desinfectie behoeft.

Zij zorgen zooveel mogelijk voor luchtverversching. Wekelijks, of zoo noodig meermalen, voorzien zij hare onderhoorigen en de verpleegden van schoon bedlinnen.

Art. 78. Zij zijn jegens de directie verantwoordelijk voor de boeken die ten dienste der verpleegden worden afgegeven, en voor de wederoplevering der fleschjes en potjes uit de apotheek afgeleverd.

Zij zorgen dat de geneesmiddelen door de verpleegden verbruikt worden en dat de spijzen en dranken hun worden uitgereikt.

Zij houden de spijsboeken bij en wijken niet dan in bijzondere gevallen van de volgens art. 22 opgemaakte spijslijsten af.

Zij geven dagelijks, bij een behoorlijk door den hoogleeraar of zijn assistent geteekend orderbriefje, aan de adjunctdirectrice op, op hoeveel verpleegden den volgenden dag voor het gewone menu is te rekenen en of afwijkingen van dat menu noodig zijn.

Huishoudelijke benoodigdheden kunnen door haar, zooveel mogelijk tegen afgifte van het buiten dienst gestelde, schriftelijk aan de directie worden aangevraagd.

Art. 79. Zij zorgen dat de verpleegden niet uitgaan zonder verlof van den hoogleeraar of zijn assistent tot wiens afdeeling de verpleegde behoort.

Zij geven de directie kennis van de lijders die ontslagen kunnen worden omdat zij geen verdere verpleging behoeven, of aan een ongeneeslijke kwaal lijdende, niet in het ziekenhuis kunnen blijven, en zijn de directie behulpzaam om die zoo spoedig mogelijk te doen vertrekken.

Art. 80. Wordt door een verpleegde de tegenwoordigheid van een geestelijke gewenscht, dan geven zij daarvan kennis aan de directie.

Art. 81. Zonder toestemming van den hoogleeraar of zijn assistent geven zij aan de verpleegden geen inlichtingen aangaande den aard hunner ziekte.

Art. 82. Zij voorzien de lijken van het noodige linnen en doen die op de voorgeschreven wijze naar het doodenhuis overbrengen.

Art. 83. Na overlijden of ontslag der verpleegden doen zij de kribbe, het linnengoed en het beddegoed reinigen.

Art. 84. Zij houden een register van het getal der inkomende, uitgaande, verplaatste en overleden verpleegden, volgens een door de directie haar te verstrekken model. Dat register leggen zij maandelijks aan den assistent der afdeeling en aan de directie over.

Art. 85. Zij dragen zorg dat alle schriftelijke aanvragen, behalve de orderbriefjes der spijslijsten, welke aan de adjunctdirectrice moeten worden afgegeven (art. 78), door de hoogleeraren of hunne assistenten voor den geneeskundigen dienst gedaan, onmiddellijk op het bureau van de directie worden bezorgd.

Art. 86. Zij geven bijzonder acht op vuur en licht en doen niets koken op tafel- of andere lichten.

Art. 87. Zij zijn verantwoordelijk voor den inboedel welke haar, volgens een door de directie onderteekenden inventaris, wordt toevertrouwd.
Alle drie maanden doen zij aan de directie, op een door haar te bepalen dag, opgave van het linnen- en beddegoed en alles wat onder hare bewaring is.

Art. 88. De hoofdverpleegsters gebruiken het middagmaal met de adjunct-directrice.

Art. 89. Indien zij uit hare betrekking wenschen ontslagen te worden, geven zij daarvan ten minste drie maanden te voren kennis aan de directie.

Art. 90. Hij neemt de brieven, pakketten en boodschappen alles wat de behandeling en de hulp der verpleegden betreft, en in de werkzaamheden haar bij de vorige artikelen opgedragen.

Art. 91. Ten behoeve der verpleegsters is een afzonderlijk persoon, die zich niet met de verpleging inlaat, maar uitsluitend belast is met de huishoudelijke zorg voor de verpleegsters, onder verantwoordelijkheid aan de directie.

Art. 92. De verpleegsters zijn verplicht de colleges bij te wonen, die te haren behoeve in het ziekenhuis mochten gegeven worden.

Art. 93. Evenmin als de verpleegsters mogen de hoofdverpleegsters, zonder toestemming van den hoogleeraar of zijn assistent, den verpleegden iets verschaffen buiten hetgeen vanwege het ziekenhuis wordt verstrekt.
Ook dragen de hoofdverpleegsters zorg dat de verpleegsters of bedienden hun werk niet door de verpleegden doen verrichten.

§ 12. *Van de portiers.*

Art. 94. De portier, in zijne werkzaamheden bijgestaan en gehoorzaamd door den tweede-portier en bij ontstentenis door hem vervangen, verricht zijnen dienst in de portierskamer. Hij is gekleed in de hem verstrekte uniform.

Art. 95. Hij laat niemand tot het ziekenhuis toe, die niet verbonden is aan het ziekenhuis, of voor zooverre de directie, de hoogleeraren of hunne assistenten daartoe vergunning gaven.
Hij visiteert de mannelijke personen die het gesticht betreden, uitgezonderd de hoogleeraren, de assistenten en studenten; bij vrouwelijke personen, de directrice en adjunctdirectrice uitgezonderd, heeft deze visitatie plaats door eene dienstbode, door de directie aan te wijzen.
De verpleegden worden bij het uitgaan op gelijke wijze gevisiteerd.

Art. 96. Mocht iemand weigeren zich aan de visitatie te onderwerpen, zoo brengt de portier zulks terstond ter kennis van de directie, wier beslissing hij afwacht alvorens den in- of uitgang toe te staan.

Art. 97. De portier laat de verpleegsters, de bedienden of suppoosten aan wie het uitgaan is toegestaan niet uit dan op vertoon van een door de directie afgegeven bewijs.
Komen zij later dan op den bepaalden tijd terug, dan geeft hij daarvan kennis aan de directie.

Art. 98. Hij laat de personen die verlangen de hoogleeraren, assistenten of andere inwonende personen, of wel den boekhouder, te spreken, in de spreekkamer en laat hen aandienen.
Hij bedient het schellebord.

Art. 99. Hij neemt de brieven, pakketten en boodschappen in ontvangst en bezorgt die terstond op het bureau der directie.

Art. 100. Aan hen die het gesticht verlatende iets voor de suppoosten verlangen te geven, wijst hij de daartoe geplaatste fooienbus aan.

Art. 101. Hij draagt zorg dat op het aanplakbord geene aanplakkingen worden gedaan zonder voorkennis en goedvinden van de directie.

Art. 102. Het is hem niet geoorloofd aan iemand der inwonenden eenig voorwerp te schenken of te verkoopen.

§ 13. *Van de dienstboden, daglooners, schoonmaaksters, werksters, tuinman, enz.*

Art. 103. Voor zoover de hierbedoelde suppoosten niet in het gebouw woonachtig zijn, zorgen zij op de door de directie bepaalde tijden aanwezig te zijn.

§ 14. *Van de afwezigheid en verlof der beambten.*

Art. 104. Op de beambten, wier werkkring en verplichtingen bij dit reglement worden geregeld, zijn toepasselijk artt. 55—59 van het reglement op den werkkring en de verplichtingen der beambten bij de Rijks-universiteiten, zooals die zijn vastgesteld bij beschikking van 4 November 1882, nº. 4126, Afd. Onderwijs.

§ 15. *Van de zieken.*

Art. 105. De zieken die in het ziekenhuis te Leiden verpleegd worden, zijn onderscheiden in twee soorten, te weten:
1º. zieken die in het belang van het onderwijs worden opgenomen;
2º. zieken over wier opname met de gemeente Leiden eene overeenkomst door het Rijk is gesloten.

Art. 106. Over het opnemen van zieken in het belang van het onderwijs beslissen hoogleeraren, ieder voor zijne afdeeling, voor zoover de ruimte en de beschikbare geldmiddelen en de in verband daarmede door curatoren aan de directie gegeven voorschriften de opneming toelaten.

Art. 107. De hoogleeraren, ieder in zijne afdeeling, zijn verplicht patiënten, in het belang van het onderwijs opgenomen, het gesticht te doen verlaten zoodra hunne verpleging niet meer voor het onderwijs dienstig wordt geacht, of wanneer zij aan een ongeneeslijke kwaal lijden.

De zieken uit de gemeente Leiden worden terstond ontslagen, zoodra zij geen verdere verpleging behoeven.

Art. 108. Zieken die niet in het ziekenhuis verpleegd worden, kunnen op vertoon van een bewijs, afgegeven door een deskundige en goedgekeurd door een der in het ziekenhuis werkzame hoogleeraren of assistenten gebruik maken van de baden in het ziekenhuis op het door de directie te bepalen tijdstip.

De daarvoor bij de directie vooruit te betalen kosten zijn f 1 voor een gewoon bad en f 1,50 voor een kunstbad.

§ 16. *Algemeen voorschrift.*

Het personeel van het ziekenhuis mag noch rechtstreeks noch zijdelings in eenige leverantie ten behoeve van het ziekenhuis betrokken zijn of daaruit eenig voordeel genieten.

BIJLAGE D.

VOORSCHRIFTEN *omtrent het gebruik van de verzamelingen, inrichtingen en hulpmiddelen voor het onderwijs in de faculteiten der geneeskunde en der wis- en natuurkunde aan de Rijks-universiteiten, met betrekking tot het nemen van proeven op levende dieren.*

Artikel 1. Proeven op levende dieren mogen uitsluitend plaats hebben waar zij voor wetenschappelijk onderzoek of voor het onderwijs bepaald onmisbaar zijn te achten.

Indien zij voor het onderwijs dienst doen, moet in den regel de operatie van het levende dier buiten de gehoorzaal en vóór het begin van het college plaats hebben.

Artikel 2. Zij mogen uitsluitend worden genomen door hoogleeraren, lectoren en andere docenten, of onder verantwoordelijkheid en leiding van den hoogleeraar of lector, door doctorandi, artsen en assistenten.

Artikel 3. Voor proeven die zonder schade voor de uitkomst, aan lagere diersoorten kunnen worden verricht, mogen slechts deze en geen hoogere diersoorten worden gebezigd.

Artikel 4. Bij elke proef, als in artikel 1 bedoeld, moet het proefdier vooraf door bedwelmende middelen van voldoende kracht voor pijn ongevoelig worden gemaakt. Curare, ook wel genoemd urari, wordt niet als bedwelmend middel beschouwd.

Van deze bepaling mag alleen worden afgeweken, indien de operatie door een hoogleeraar of lector plaats heeft en het wetenschappelijk doel dat beoogd wordt, bij narcose niet te bereiken is.

Artikel 5. De dieren moeten onmiddellijk na de proefneming worden afgemaakt, tenzij hun geen ernstig letsel is aangedaan en zekerheid bestaat dat de pijn niet zal voortduren.

BIJLAGE E.

VERSLAG VAN DE COMMISSIE *in 1903 belast geweest met het afnemen van het Staatsexamen, bedoeld in art. 12 der wet op het hooger onderwijs.*

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Ter voldoening aan Uwer Excellentie's wensch, heeft de commissie, bij Koninklijk besluit van 18 Mei jl. nº. 30 voor 1903 belast met het afnemen van het Staatsexamen, bedoeld in art. 12 der wet op het hooger onderwijs, de eer Uwer Excelentie een verslag van het examen aan te bieden.

In overeenstemming met vorige commissiën, verdeelde ook deze, in eene vergadering op 23 Mei, hare werkzaamheden over vijf sub-commissiën. Voor de eerste afdeeling van het examen werd de sub-commissie gevormd uit de heeren W. H. van de Sande Bakhuyzen en A. H. Garrer; voor de tweede werden aangewezen de heeren C. J. Vinkesteyn, L. Schrijnen en Th. P. H. van Aalst, de beide laatsten voor het examen in de Romeinsche antiquiteiten; in de sub-commissie voor afdeeling III traden op de heeren R. Corten en van Aalst; in de 4de afdeeling werd de keuze van de stukken ter vertaling uit het Fransch aan den heer Corten en die uit het Hoogduitsch en het Engelsch aan den heer P. Merkes opgedragen; eindelijk zou in de sub-commissie voor de vijfde afdeeling de heer J. S. G. Gleuns de opgaven in stelkunde en trigonometrie samesstellen voor de oneven groepen, de heer W. van Loghem voor de even groepen; voor de meetkunde zou het omgekeerde gelden.

De samenstelling der groepen van candidaten week niet af van die van vorige jaren; elke groep telde oorspronkelijk juist 16 candidaten, van welke de laatste 3 als candidaten voor het diploma B en in het bezit van een diploma van het eindexamen eener hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus, telkens slechts één voormiddag behoefden op te komen. De verdere candidaten van die soort, evenals zij die, van zulk een diploma voorzien, tot de studie der godgeleerdheid, rechten of letteren wenschten te worden toegelaten, waren over de verschillende groepen verdeeld.

Op 12 Juli hield de commissie eene tweede vergadering, om door nadere afspraken den geregelden gang van het examen te waarborgen. Ook deelde de voorzitter nog allerlei wijzigingen in de lijst der candidaten mede.

Daarna ving op 13 Juli het examen aan en werd tot en met 24 Augustus voortgezet.

Het oorspronkelijk aantal candidaten bedroeg 192, tegen 184 in het vorig jaar. Maar in werkelijkheid onderwierpen zich slechts 176 aan het examen, en juist evenveel ter verkrijging van het diploma A als van het diplom B, dus 88. Bij de eerste helft waren 18 candidaten in het bezit van een diploma van het eindexamen eener hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus, bij de tweede 48.

Vrouwelijke candidaten voor het diploma A kwamen ten getale van 12 op; hiervan trok één zich tijdens het examen terug en werd één afgewezen. Daarentegen slaagden van de tien vrouwelijke candidaten voor het diploma B slechts *drie*.

De uitslag van het examen is in de twee volgende tabellen samengevat.

TABEL I.

Gevraagd diploma op grond van art. 12 der wet op het hooger onderwijs.	Aantal van hen die zich hebben aangemeld.	niet zijn opgekomen.	zijn geëxamineerd.	zich hebben teruggetrokken.	zijn afgewezen.	zich hebben teruggetrokken en afgewezen zijn, te zamen.	zijn toegelaten.
Diploma A	100	12	88	6	32	38	50
„ B.	99	11	88	3	30	33	(*) 57
„ A en B . . .	3	3	„	„	„	„	„
Totaal	202	26	176	9	62	71	107

(*) In dit getal zijn 2 diplomata begrepen, uitgereikt aan candidaten die zich voor A hadden aangemeld.

TABEL II.

Candidaten.	Aantal malen dat is toegekend het praedicaat:		Afd. I. Grieksch mondeling.	Afd. I. Grieksch schriftelijk.	Afd. II. Latijn mondeling.	Afd. II. Latijn schriftelijk.	Afd. II. Romeinsche antiquiteiten.	Afd. II. Latijnsche thema.	Afd. III. Nederlandsch opstel.	Afd. III. Vaderlandsche geschiedenis.	Afd. III. Algemeene geschiedenis.	Afd. IV. Fransche vertaling.	Afd. IV. Hoogduitsche vertaling.	Afd. IV. Engelsche vertaling.	Afd. V. Lagere stelkunde.	Afd. V. Hoogere stelkunde.	Afd. V. Meetkunde.	Afd. V. Trigonometrie.
voor diploma A.	zeer goed	(5)	„	2	4	2	„	2	2	„	2	7	„	2	„	„	„	„
	goed	(4)	16	11	22	20	16	14	27	13	7	28	11	15	15	„	14	„
	voldoende	(3)	54	53	43	42	56	28	26	37	39	23	32	31	31	„	18	„
	onvoldoende	(2)	16	20	18	17	12	28	7	10	13	9	20	14	16	„	30	„
	slecht	(1)	1	2	1	1	1	12	„	2	2	1	6	3	5	„	7	„

Candidaten.	Aantal malen dat is toegekend het praedicaat:		Afd. I.		Afd. II.				Afd. III.			Afd. IV.			Afd. V.			
			Grieksch mondeling.	Grieksch schriftelijk.	Latijn mondeling.	Latijn schriftelijk.	Romeinsche antiquiteiten.	Latijnsche thema.	Nederlandsch opstel.	Vaderlandsche geschiedenis.	Algemeene geschiedenis.	Fransche vertaling.	Hoogduitsche vertaling.	Engelsche vertaling.	Lagere sterkunde.	Hoogere sterkunde.	Meetkunde.	Trigonometrie.
voor diploma B	zeer goed	(5)	„	„	1	„	„	„	3	„	„	2	„	1	1	1	„	„
	goed	(4)	9	„	14	„	„	„	14	„	5	11	5	12	16	8	15	17
	voldoende	(3)	46	„	29	„	„	„	12	„	20	24	20	16	12	16	11	10
	onvoldoende	(2)	30	„	40	„	„	„	2	„	6	3	13	8	2	7	6	6
	slecht	(1)	2	„	4	„	„	„	„	„	1	„	1	„	1	„	2	1

De eerste tabel wijst als geslaagd aan ongeveer 60 pct., eene uitkomst die vrij bevredigend mag genoemd worden. In 1901 werden 54 pct., in 1902 56 pct. toegelaten. Negen candidaten trokken zich gedurende het examen terug. Uit de cijfers van de tweede tabel blijkt, dat bij de A-candidaten de uitkomst het ongunstigst was voor de Latijnsche thema en de meetkunde; van dit laatste onderdeel was van meer dan de helft der examinandi de kennis onvoldoende of slecht. Bij de B-candidaten liet het Latijn het meest te wenschen over; juist de helft voldeed hierin niet. Ter juiste beoordeeling mag niet worden verzwegen, dat het praedicaat *voldoende* in zeer vele gevallen te nauwernood werd verworven; trouwens, ondanks den gunstigeren uitslag, is het cijfer 1 dit jaar 56 maal toegekend, tegen 43 maal in het vorige.

Ook is aan een aantal candidaten het getuigschrift eerst na een voortgezet examen uitgereikt. Immers de commissie, overtuigd van de moeilijkheid om zich een juist oordeel te vormen over examinandi, die haar geheel onbekend zijn, achtte het vaak doelmatig het examen te verlengen om tot zekerheid te geraken. Het ligt intusschen voor de hand, dat zulke candidaten, al verwierven zij ten slotte het diploma, tot de zeer zwakke behooren.

Om nu tot het oordeel der sub-commissiën over te gaan, zoo moet die voor het examen in het Grieksch erkennen, dat zij een eenigszins beter resultaat verkreeg dan waarop de vorige commissie kon wijzen, vooral wat de schriftelijke vertaling en het examen der B-candidaten betrof. Opgemerkt kan worden, dat in den regel het gehalte van het schriftelijk werk overeenkwam met den indruk die door de mondelinge ondervraging werd teweeggebracht. Maar de commissie mag niet verzwijgen, dat zij dezen vrij bevredigenden uitslag alleen verkregen heeft door groote toegevendheid, in de eerste plaats op het punt van alle kennis, die niet voor het bloote vertalen der Grieksche volzinnen vereischt wordt. De klacht van vroegere commissiën moet worden herhaald: ten opzichte van aardrijkskunde, mythologie, geschiedenis enz. bleek ook nu weer hoe gebrekkig en overhaast de voorbereiding van vele candidaten was geweest. Als bijv. een examinandus, die volgens zijne eigene opgave delen van de Hellenica en de Cyropedi heeft gelezen, in onzekerheid verkeert of Cyrus een Athener of een Spartaan is geweest, behoeft naar de mate zijner belangstelling in de oudheid en naar de grondigheid zijner studie wel niet verder gevraagd te worden, en dit bewijs van onkunde stond lang niet alleen.

De sub-commissie voor het Latijn verkreeg bij de A-candidaten in zoover een nog gunstiger resultaat, dat zij voor het mondeling examen de praedicaten *zeer goed* en *goed* te zamen 26 maal kon toekennen, d. i. 10 keeren meer dan bij het Grieksch het geval was; ook bij de schriftelijke vertaling viel dit verschil op te merken.Ongunstig stak daarbij af de uitslag van het examen der B-candidaten, zooals boven reeds is opgemerkt. Moet verder der sub-commissie klagen over gebrek aan kennis der zoogenaamde *realia*, zij mag die grief ook laten gelden voor het gebied der Latijnsche grammatica, zooals die toegepast moest worden bij de vertaling uit het Nederlandsch in het Latijn. Hoewel zorgvuldig vermeden was bij die opgave de kennis van andere dan zeer gewone vormen en regels te onderstellen, kon aan 12 examinandi daarvoor niet meer dan het cijfer 1 worden toegekend, tegen 4 in het vorig jaar en 2 in 1901. En hierbij was van strenge beoordeeling in het geheel geen sprake.

Het examen in de Romeinsche antiquiteiten leverde vrijwel hetzelfde resultaat op als in het vorige jaar.

Daar de commissie haar onderzoek slechts in zeer geringe mate tot het gebied der Romeinsche geschiedenis uitstrekt en dus een dieper doordringen in de ontwikkeling van den Romeinschen Staat niet wordt geëischt, kan het den meesten candidaten niet moeilijk vallen zich van dit onderdeel van het examen voldoende voor te bereiden. In overeenstemming hiermede werd het praedicaat twee niet meer dan twaalf maal toegekend en verrieden de antwoorden van slechts één candidaat volslagen onkunde.

De sub-commissie voor het Nederlandsch opstel acht den uitslag van dit examen bevredigend. Blijkbaar werden de gekozen onderwerpen door de candidaten met zorg en ernst bewerkt; grove fouten tegen taal en stijl kwamen betrekkelijk weinig voor en slordigheid in het plaatsen der leesteekens werd over het algemeen vermeden.

Evenals in de vorige jaren kozen de candidaten uit de verschillende onderwerpen zeer dikwijls die welke op natuurbeschrijving betrekking hadden. In vele dezer stukken bleek uit de bijzonderheden der beschrijving, dat het waarnemingsvermogen der opstellers goed ontwikkeld was, een der goede vruchten wellicht van den invloed van het lezen der moderne schrijvers. Bij de behandeling van ziel- en zedenkundige onderwerpen openbaarde zich soms eene rijpheid van geest en gedachten, die men op een eindexamen van gymnasium of hoogere burgerschool zelden zal aantreffen; de oorzaak hiervan lag zoowel in den meer gevorderden leeftijd dier candidaten als in de omstandigheden dat velen hunner reeds geruimen tijd in het practische leven doorbrachten. Slechts eentiende van het geheele getal opstellen bleef naar inhoud en vorm beneden de eischen, een vijftal verdiende het preadicaat zeer goed.

Van het examen in de geschiedenis stemden de niet ongunstige resultaten voor de beide onderdeelen vrijwel overeen. Bij de vaderlandsche trof het de sub-commissie, dat wederom verschillende candidaten gemeend hadden de geschiedenis der 18de eeuw te kunnen begrijpen, zonder eenig denkbeeld te hebben van de toenmalige Staatsregeling. Verder leed de kennis der Europeesche geschiedenis in de 19de eeuw maar al te dikwijls aan groote oppervlakkigheid en moet de sub-commissie er op wijzen, dat eenige beoefening van de politische aardrijkskunde voor het vormen van eene heldere voorstelling onmisbaar is. Vele candidaten zelfs hadden van de ligging van zeer voorname Europeesche steden slechts een vaag begrip.

De sub-commissie voor de vertaling uit de moderne talen moet een sterk sprekend verschil constateeren tusschen den uitslag bij het Fransch, waar van de 108 examinandi 9 het

praedicaat *zeer goed* verwierven en slechts 13 niet aan de eischen voldeden, en dien bij het Engelsch en vooral bij het Hoogduitsch. Op 102 vertalingen uit het Engelsch waren 25 onvoldoende; op 108 uit het Hoogduitsch niet minder dan 40, waaronder zeven die slecht konden genoemd worden. Daar aan de keuze der stukken groote zorg was besteed, de eischen niet waren verzwaard en waar het noodig was moeilijke woorden en zinswendingen door eenvoudiger waren vervangen, kan de oorzaak van dit verschil alleen gezocht worden in minder degelijke voorbereiding bij het Engelsch en het Duitsch. Vooral bleken die candidaten te kort te schieten, die langs particulieren weg voor het Staatsexamen waren opgeleid, en wel in het bijzonder in het Hoogduitsch, waarvan zij dan zeker de eigenaardige moeilijkheden, juist voor een Nederlander, onderschat hadden, zoodat afzonderlijke leiding overbodig was geacht. Overigens gaven de vertalingen uit het Engelsch toch een eenigszins beter resultaat dan de vorige commissie verkreeg.

De sub-commissie eindelijk voor de wiskunde erkent dat de meeste candidaten voor het getuigschrift B zich behoorlijk hadden voorbereid. Doch waar het eindcijfer 5 geen enkele maal en slechts driemaal het eindcijfer 4 of ruim vier werd behaald, mag over het algemeen van degelijke en ruime studie niet worden gesproken. Inderdaad hadden nagenoeg allen de stof vrij beperkt opgevat. Slechts enkelen toonden eenige bekendheid met de leer der maxima en minima en de verklaring der binomiaal-coëfficiënten. Gelijkvormigheidspunten, machtlijnen en dergelijke onderwerpen uit de planimetrie waren weinig behandeld. Eene bijzondere opmerking moet de sub-commissie wijden aan de stereometrie. Vele candidaten hadden weinig begrip van eenvoudige figuren in de ruimte. Juist de eerste hoofdstukken der stereometrie, die zoo bijzonder geschikt zijn om het voorstellingsvermogen te ontwikkelen, bleken door velen onvoldoende beoefend te zijn. In nog hoogere mate echter moet dit gelden van de A-candidaten; was bij dezen in het algemeen de kennis der meetkunde zwakker dan die der stelkunde, de stereometrie liet bijna altijd het meest te wenschen over. Eén candidaat deelde zelfs mede, dat hij eerst drie maanden vóór het examen had vernomen dat ook kennis der stereometrie werd vereischt.

Op grond van deze opmerkingen en beschouwingen meent de commissie als haar eindoordeel te mogen uitspreken, in de eerste plaats dat bij de candidaten die het geheele examen hebben afgelegd, zelden die gelijkmatigheid van ontwikkeling werd aangetroffen, die toch zeker bij de samenstelling van het leerplan der gymnasia beoogd is; zoo was de wiskunde bij de A-candidaten, het Latijn en bij de B-adspiranten al te vaak verwaarloosd. Is verder in de laatste jaren eenige stijging merkbaar in het percentage der geslaagden, zij is niet belangrijk genoeg om de klacht, door vorige commissiën geuit, niet te moeten herhalen, dat zoo vele candidaten zich na eene overhaaste en bekrompen voorbereiding aan het examen komen onderwerpen. Wanneer toevalligerwijze verscheidene van zulke candidaten in eene groep vereenigd waren, werd het zelfs voor de examinatoren moeilijk het peil hunner vragen op de behoorlijke hoogte te houden. Gelukkig heeft het toch ook niet aan candidaten ontbroken, aan wie het diploma kan worden uitgereikt met de volle zekerheid, dat zij in *alle* opzichten rijp waren voor universitaire studiën.

De commissie betuigt Uwer Excellentie haren dank voor het in haar gestelde vertrouwen.

's Gravenhage, 3 October 1903.

Namens de Commissie,

C. J. Eggink, *Voorzitter.*
Th. van Aalst, *Secretaris.*

BIJLAGE F.

REGLEMENT *voor de Vrije Universiteit, door directeuren vastgesteld den 6den Februari 1880, en door hen gewijzigd, met goedkeuring van curatoren en met advies van den senaat, den 4den November 1880 en den 2den Juni 1903.*

Art. 1. Door de vereeniging voor hooger onderwijs op Gereformeerden grondslag, wier statuten goedgekeurd zijn bij Koninklijk besluit van den 12den Februari 1879, en daarna, wat eenige wijzigingen betreft, bij Koninklijk besluit van den 25sten April 1903, is, in overeenstemming met de bevoegdheid in art. 99 van de wet van 28 April 1876 (*Staatsblad* nº. 102) voor elke erkende vereeniging gehuldigd, eene school voor hooger onderwijs opgericht, onder den naam van „Vrije Universiteit", die te Amsterdam gevestigd is.

Art. 2. Deze school is aangelegd op 5 faculteiten, eene voor de godgeleerdheid, eene voor de wijsbegeerte en letteren, eene voor de rechtsgeleerdheid, eene voor de geneeskunde en eene voor de wis- en natuurkunde. Eene faculteit treedt als zoodanig niet op, dan volgens besluit van curatoren, den senaat gehoord.

Art. 3. Als eere-regent kan aan het hoofd der school een kanselier staan, van wiens benoeming kennis gegeven wordt aan den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Art. 4. De bestuurshoogheid over deze school berust bij de directeuren van bovengenoemde vereeniging, die tevens belast zijn met de zorg voor de stoffelijke belangen der school, overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van de statuten dier vereeniging en latere uit die statuten voortvloeiende instructiën, bepalingen en besluiten.

Art. 5. Voor zooveel de wetenschappelijke belangen betreft, is de zorg voor de school opgedragen aan het college van curatoren, benoemd volgens art. 6 en art. 7 der statuten van bovengenoemde vereeniging, overeenkomstig de desbetreffende bepalingen, die in genoemde statuten voorkomen, en latere daaruit voortvloeienle instructiën, bepalingen en besluiten.

Art. 6. De aanwijzing van de katheders, die naar gelang de middelen strekken en personeel beschikbaar zal blijken, achtereenvolgens in elke faculteit bezet zullen worden, alsmede van de vakken waarin elke faculteit onderwijs zal geven, geschiedt door het college van curatoren, den senaat (zie art. 9) gehoord.

Art. 7. In alles wat de aanstelling, de schorsing en het ontslag betreft van hen die aan deze school onderwijs geven, gedragen directeuren en curatoren zich overeenkomstig de statuten van bovengenoemde vereeniging, en de later daaruit voortvloeiende instructiën, bepalingen en besluiten.

Art. 8. De jaarwedde der gewone hoogleeraren bedraagt aanvankelijk f 4000, na vijf dienstjaren f 4500 en na tien dienstjaren f 5000.

De jaarwedde der buitengewone hoogleeraren bedraagt het cijfer dat bij ieders benoeming door directeuren bepaald is, en in de benoeming zelve steeds is uitgedrukt.

Lectoren ontvangen een honorarium, berekend naar het aantal door hen gegeven colleges of lessen.

Art. 9. De gezamenlijke hoogleeraren vormen den senaat der school. In dezen senaat hebben de curatoren met adviseerende stem zitting, uitgezonderd: 1. bij de behandeling van zaken die door het college van curatoren beslist worden, en waarin de senaat hun daartoe van advies dient, en 2. bij de behandeling van de huishoudelijke aangelegenheden van den senaat. De voorzitter van den senaat wordt, op voordracht van dit college zelf, door directeuren telkens voor één jaar benoemd. Hij voert den titel van rector. Zijne bevoegdheden worden geregeld bij afzonderlijke instructie. De senaat en de faculteiten stellen zelven, voor zooveel noodig, hunne huishoudelijke reglementen vast.

Art. 10. Door elke faculteit wordt in de vakken die zij onderwijst tweeërlei examen in het openbaar afgenomen, en bij gunstigen uitslag van dit examen getuigschrift daarvan aan den geëxamineerde uitgereikt.

Het eindexamen wordt besloten met de verdediging van een proefschrift met stellingen, of, indien de faculteit hiertoe verlof geeft, van stellingen alleen. Deze verdediging staat ter beoordeeling niet van de faculteit, maar van den senaat, die bij gunstigen uitslag aan den verdediger den titel van doctor toekent. Door den senaat kan, op voordracht eener faculteit, de titel van doctor honoris causa verleend worden aan Nederlanders of vreemdelingen van erkend wetenschappelijke beteekenis.

Art. 11. Het studiejaar vangt aan den derden Dinsdag der maand September. Er zijn 3 vacantiën: eene van den tweeden Zaterdag der maand Juli tot den aanvang van den volgenden cursus; eene van den laatsten Zaterdag vóór Kerstmis tot den derden Dinsdag daaraanvolgende en eene van tien dagen, beginnende den laatsten Woensdag vóór Paschen.

Art. 12. De colleges loopen over een geheel studiejaar.

Art. 13. De series lectionum worden telken jare vóór 15 Juli publiek gemaakt in de Latijnsche taal.

Art. 14. De colleges worden gegeven in de taal die door de faculteit daarvoor bepaald wordt.

Art. 15. De overdracht van het rectoraat heeft plaats op den gedenkdag van de opening der school, of, zoo deze dag op een Zondag valt, den dag daaraanvolgende.

De overdracht geschiedt met het houden eener redevoering.

Art. 16. Om als student der school te worden ingeschreven is vereischt het vertoonen van het in art. 11 en art. 12 der wet van 28 April 1876 (*Staatsblad* nº. 102) bedoeld bewijs, of van een daarmede in waarde gelijkstaand bewijs.

Dispensatie van deze bepaling kan niet verleend worden dan door den senaat, volgens de door hem vastgestelde regelen. De inschrijving geschiedt bij den rector, waarbij voor leges f 20 wordt voldaan.

Art. 17. Tot het volgen van de lessen aan deze school gegeven, zijn bevoegd zij die voldaan hebben aan de bepalingen van art. 16 en die daarna aan de jaarlijksche recensie hebben deelgenomen. Zij betalen jaarlijks, in handen van directeuren, eene som van f 100.

Wanneer viermaal aan deze verplichting voldaan is, zijn daarna geene collegegelden meer verschuldigd.

Voor ieder examen dat aan het eindexamen voorafgaat, wordt f 35 betaald, of, wanneer het in twee deelen gesplitst is, f 40; voor het eindexamen zelf f 50, en voor de promotie f 40. Bij ongunstigen uitslag is voor de herhaling van een examen geen nieuwe betaling verschuldigd.

Over de college-, examen- en legesgelden worden door directeuren, na overleg met curatoren en met den senaat, beschikt.

Art. 18. Het toezicht en de tucht over de studenten is opgedragen aan den senaat, volgens de door hem vastgestelde bepalingen.

Art. 19. Onder toestemming van directeuren kan door de faculteiten, op last van den senaat, een wetenschappelijke wedstrijd geopend worden.

Art. 20. Voor de stoffelijke belangen van studenten, die te dien aanzien ondersteuning of voorlichting noodig hebben, kan door directeuren, in de plaats waar de school gevestigd is, eene commissie van vijf personen benoemd worden.

Art. 21. Van het openen of verplaatsen der school wordt door directeuren kennis gegeven aan den Minister van Binnenlandsche Zaken en aan den burgemeester der plaats van vestiging.

Art. 22. Telken jare wordt door directeuren voldaan aan de bepalingen van art. 101 der wet van 28 April 1876 (*Staatsblad* nº. 102).

Art. 23. Met andere binnen- en buitenlandsche scholen voor hooger onderwijs tracht de senaat in nadere betrekking te treden.

Art. 24. In diepe afhankelijkheid van de mogendheid des Heeren optredende, zal deze school, op den grondslag der Gereformeerde beginselen, draagster trachten te zijn van het dubbele beginsel, dat „de vreeze des Heeren het beginsel der wijsheid is", en dat vrijmaking van uitwendige banden, om eeniglijk te steunen op de genade Gods, het meest bevorderlijk is ook aan den bloei der wetenschappen.

Het „nil contra Deum out bonos mores" indachtig, zullen directeuren, curatoren, hoogleeraren en studenten dienovereenkomstig steeds, binnen de perken door deze beide beginselen aangegeven, de school hebben dienstbaar te maken aan de bevordering van Gods eer en van godzaligheid in den lande.

Voor copie conform:

SEEFAT,
l.-Secretaris.

BIJLAGE G.

STATUTS ET REGLEMENTS *du Jurénat du très saint sacrement à Baarle-Nassau.*

I. Le Jurénat du très saint sacrement a pour but de donner l'éducation et l'instruction à des jeunes gens destinés à devenir prêtres de l'Eglise Romaine et membres de la congrégation du saint sacrement.

II. L'enseignement comprend l'etude du Latin, du Grec, du Français, du Hollandais, de l'Allemand, de l'Anglais, des mathémathiques, de l'histoire et de la geographie, des sciences naturelles, puis de la philosophie et de la théologie.

III. Chaque élève doit payer 300 frs. par an, en quatre fois, ou commencement de chaque trimestre.

IV. Tous les trois mois un bulletin de conduite et de sagesse est remis aux parents de l'enfant.

V. Les jours de congé sont:
les dimanches et les jours de fête;
les mardis et vendredis après-midi;
le 19 mars, le 8 mai et le 29 septembre;
du 24 décembre au 2 janvier;
du mercredi saint au lundi de Quasimodo;
les grandes vacances qui ont lieu à partir du 1ier août.

VI. Règlement de la journée:
5 h. Lever.
5½ „ Ste. messe.
6 „ Etude.
7 „ Déjeuner et récréation.
8 „ Classe.
10 „ Récréation.
10.20„ Etude.
Midi. Diner et récréation.
1½ h. Etude.
2 „ Classe.
4 „ Gouter et récréation.
4¾ „ Etude.
7¼ „ Souper.
8 „ Coucher.

VII. Règlement des classes (pour la 1ière classe).

Lundi	matin	8 à 9 h.	Latin.	2 h. à 3 h.	Arithmétique.
		9 „ 10 „	Grec.	3 „ „ 4 „	Histoire de géographie.
Mardi	„	8 à 9 „	Latin.		
		9 „ 10 „	Hollandais.		
Mercredi	„	8 à 9 „	Français.	2 h. à 3 h.	Arithmétique.
		9 „ 10 „	Latin.	3 „ „ 4 „	Histoire de géographie.
Jeudi	„	8 à 9 h.	Latin.	2 h. à 3 h.	Français.
		9 „ 10 „	Français.	3 „ „ 4 „	Arithmétique.
Vendredi	„	8 à 9 h.	Latin.		
		9 à 10 „	Hollandais.		
Samedi	„	8 à 9 h.	Latin.	2 h. à 3 h.	Arithmétique.
		9 à 10 „	Grec.	3 „ „ 4 „	Français.

Baarle-Nassau, le 13 janvier 1903.

H. Boudringhin,
Directeur du Jurénat.

BIJLAGE H.

REGLEMENT *voor de inrichting van bijzonder hooger onderwijs, opgericht in de gemeente 's Hertogenbosch, provincie Noordbrabant, door de geestelijke vereeniging van priesters onder den titel: „van den Allerheiligsten Verlosser, genaamd Liguoristen of redemptoristen". 's Hertogenbosch, St. Jozefsstraat D 167.*

Art. 1. Het hooger onderwijs in deze inrichting gegeven, maakt een deel uit van het onderwijs, vereischt om in voorgenoemde vereeniging de bediening van R.-K. priester te kunnen verkrijgen, zoowel voor het binnenland als voor de missie van Suriname.

Art. 2. Het onderwijs omvat de volgende vakken: Bijbelstudie, dogmatische en ascetische theologie, liturgie, patrologie, kerkelijke geschiedenis, kerkzang.

Art. 3. Het bestuur der inrichting is toevertrouwd aan hoogleeraren, gekozen door en uit bovengenoemde geestelijke vereeniging.

Art. 4. Het onderwijs aan deze inrichting duurt één jaar en wordt aan de school van hooger onderwijs van dezelfde geestelijke vereeniging in de gemeente Wittem, provincie Limburg, met een zesjarigen cursus voortgezet en voleindigd.

Art. 5. Het bestuur der geestelijke vereeniging beslist, in overleg met de hoogleeraren der inrichting, over het toelaten en ontslaan en bevorderen der studenten, zonder opgave van redenen.

Art. 6. Voorwaarden om toegelaten te worden zijn:
a. godsdienstig en voorbeeldig gedrag;
b. goede verstandelijke vermogens;
c. loffelijke voltooiing der en goed examen in de gymnasiale studiën.
Zij moeten aangaande voormelde voorwaarden goede getuigschriften van bevoegde personen overleggen.

Art. 7. De kosten voor het onderwijs en voor het onderhoud der leerlingen worden bestreden door jaarlijksche bijdragen van belanghebbenden en uit liefdegaven.

Art. 8. De geestelijke vereeniging zorgt voor de boekerij en de andere hulpmiddelen van onderwijs.

's Hertogenbosch, 15 November 1902.

Rector J. DE BRUYN.

BIJLAGE I.

STATUTEN *der bijzondere school voor hooger onderwijs, geopend te 's Bosch, door het reeds vóór de wet van 22 April 1855 (*Staatsblad *nº. 32) te Handel, onder Gemert, bestaand zedelijk lichaam: „de Vereeniging der Paters Capucijnen".*

Art. 1. Deze bijzondere school stelt zich ten doel: jongelieden wier voornemen om zich in de orde der Capucijnen aan den geestelijken stand te wijden stellig is gebleken, kosteloos te onderwijzen en op te leiden voor hunne verschillende inrichtingen; hen tevens te bekwamen tot waardige bedienaren van den R.-K. godsdienst.

Art. 2. Het onderwijs met driejarigen cursus omvat de H. Schrift, de dogmatische theologie, de algemeene principen der moreele theologie, de gewijde geschiedenis, de patrologie, de welsprekendheid en liturgie.

Art. 3. Bestuurder en professoren worden gekozen door en uit bovengenoemde vereeniging.

Art. 4. En bestuurder èn professoren zullen zich beijveren om de studenten niet enkel grondig te onderwijzen in alle voornoemde leervakken der seminariën, maar ook om hen te vormen tot degelijke priesters, opdat zij eenmaal met vrucht aan het heil van Kerk en maatschappij kunnen werken.

Art. 5. Over het toelaten en wegzenden van studenten beslist de bestuurder, in overleg met de professoren, zonder opgave van redenen.

Art. 6. De candidaten die tot deze bijzondere school wenschen te worden toegelaten moeten:

1º. van onberispelijk godsdienstig en zedelijk gedrag zijn;

2º. goede verstandelijke vermogens hebben;

3º. hunne gymnasiale en philosophische studiën loffelijk hebben voltooid;

4º. aangaande de drie bovengenoemde voorwaarden getuigschriften van bevoegde personen overleggen;

5º een voldoend examen afleggen in de gymnasiale en philosophische studiën.

Art. 7. De lesuren voor de verschillende vakken en de tijden van uitspanning, gebed en andere geestelijke oefeningen worden geregeld door den bestuurder, in overleg met de professoren.

Aldus in triplo opgemaakt te 's Bosch, den 14den November 1902.

De Bestuurder van het zedelijk lichaam: „de Vereeniging der Paters Capucijnen", afdeeling 's Bosch,

F. Hoevenaars.

BIJLAGE K.

REGLEMENT *voor de inrichting van hooger onderwijs genaamd: Instituut van den Heiligen Carolus Boromeus, gevestigd in de villa „Klingelbeek", gemeente Arnhem.*

Art. 1. Het onderwijs in deze inrichting gegeven, sluit zich aan bij de inrichtingen van denzelfden naam, gevestigd te Ravenbosch en te St. Gerlach, gemeente Houthem, en heeft ten doel de voltooiing der studiën in beide inrichtingen gegeven.

Art. 2. Het onderwijs omvat:
1°. de verdere theologische studiën, hoofdzakelijk de Heilige Schrift en de kerkelijke geschiedenis;
2°. de kanselwelsprekendheid, en
3°. het benoodigde onderricht om in de buitenlandsche missiën met succes te kunnen arbeiden.

Art. 3. Het onderwijs duurt een jaar en wordt gegeven door twee professoren, gedurende 6 uren in de week, en wel iederen dag een uur, terwijl de overige tijd moet besteed worden aan eigen studie.

Art. 4. Met Kerstmis en Paschen is telkens 8 dagen vacantie, terwijl de groote vacantie duurt gedurende de maanden Juli en Augustus.

Art. 5. Aan het hoofd der inrichting staat een directeur. De kosten worden gedragen door het zedelijk lichaam van denzelfden naam, gevestigd te Houthem, en erkend bij Koninklijk besluit van 22 October 1902 n°. 52.

Aldus vastgesteld te Klingelbeek, gemeente Arnhem, 16 October 1902.

P. Ravaux,
Directeur der instelling.

BIJLAGE L.

VEREENIGING *tot vorming van missionarissen van den Heiligen Franciscus, te Harreveld, gemeente Lichtenvoorde.*

Art. 1. Dit zedelijk lichaam is gevestigd in het huis „Harreveld", onder de gemeente Lichtenvoorde (Gelderland), kadastraal bekend sectie, nº. 4961.

Art. 2. Het doel van dit zedelijk lichaam is jongelieden kosteloos te onderwijzen en op te leiden voor de binnen- en buitenlandsche missiën, tot voortplanting van den Roomsch-Katholieken godsdienst.

Art. 3. Deze vereeniging is opgericht voor den tijd van 29 jaren en 11 maanden, aanvang nemende op heden, 18 Juli 1899. Zij kan niet ontbonden worden vóór verloop van dien tijd, dan door de volstrekte meerderheid van stemmen harer in Nederland aanwezige leden, of tenzij het getal der leden tot beneden 3 gedaald ware, waardoor zij vanzelf zou ophouden te bestaan.

Art. 4. Het getal der leden van dit zedelijk lichaam is onbepaald. Nieuwe leden kunnen worden opgenomen door den bestuurder, in overleg met zijne raadsleden.

Om evenwel als deelgenoot te kunnen worden opgenomen is het een vereischte, dat men inbrenge òf geld of onroerend goed, òf zijne kennis en nijverheid of zijne diensten. Ook moeten de nieuwe leden schriftelijk verklaren, dat zij hunne verkiezing aannemen, dat zij deze akte in haar geheel kennen en zich aan derzelver bepalingen onderwerpen, welke in den loop des tijds wettelijk mochten worden gemaakt. Het deelgenootschap van dit zedelijk lichaam is persoonlijk en kan derhalve niet aan derden worden overgedragen.

Art. 5. Geen lid kan uittreden dan na 3 maanden van te voren schriftelijk van zijn verlangen kennis te hebben gegeven aan het bestuur.

Art. 6. Bij overlijden of uittreden uit het zedelijk lichaam hebben noch het uitgetreden lid of diens rechthebbenden, noch de erfgenamen of rechthebbenden van het overleden lid een aandeel te vorderen in het eigendom of in de winst, of in iets hoegenaamd ook van het zedelijk lichaam, gelijk dezelfden ook niet aansprakelijk gesteld kunnen worden voor de schulden, die ten laste van het zedelijk lichaam mochten bestaan.

Art. 7. Om gewichtige redenen, bijv. langdurige afwezigheid, een geest van gewoon verzet tegen de bepalingen der vereeniging, handelingen die nadeelig zijn voor dezelve en andere daden, ter beoordeeling van het bestuur, kan aan een lid zijn ontslag gegeven worden, bij volstrekte meerheid van stemmen der in Nederland aanwezige mededeelgenooten; dit ontslag treedt in kracht, zoodra het bestuur hiervan aan het ontslagen lid kennis gegeven heeft.

Een ontslagen lid kan geen aanspraak doen gelden op het eigendom of op de winst of op iets hoegenaamd ook van dit zedelijk lichaam, daarentegen zal het ontslagen lid ook niet aansprakelijk gesteld kunnen worden voor de schulden die ten laste van het zedelijk lichaam mochten bestaan.

Art. 8. Het bestuur van dit zedelijk lichaam bestaat uit een bestuurder, bijgestaan door 2 raadsleden, genaamd eerste- en tweede-raadslid. Zij worden gekozen voor den tijd van 3 jaren; heeft er evenwel na verloop van dien tijd geen nieuwe verkiezing plaats, dan blijft het oude bestuur weder aan het beheer voor 3 jaren, en alzoo vervolgens, totdat de volstrekte meerderheid van stemmen der in Nederland aanwezige leden anders beslisse.

De bestuurder en zijne raadsleden moeten steeds uit de leden van het zedelijk lichaam gekozen worden, bij volstrekte meerderheid van stemmen der in Nederland aanwezige leden. Bij staking van stemmen zijn de oudste leden in jaren gekozen.

De deelgenooten verklaren thans gekozen te hebben tot bestuurder den vierden ondergeteekende, Willem Stranssfeld, tot eerste-raadslid, de zesde ondergeteekende, Laurentius Zimmerman, en tot tweede-raadslid de zevende ondergeteekende, Hendrik Schlager.

Art. 9. Het bestuur kan geheel of gedeeltelijk zijn ontslag nemen, na hiervan 3 maanden van te voren de in Nederland aanwezige leden schriftelijk verwittigd te hebben. Ook kan het geheel of gedeeltelijk, zelfs binnen den tijd van 3 jaren na zijne verkiezing, ontslagen worden door drie vierden der stemmen van de in Nederland aanwezige leden.

Art. 10. Het dagelijksch en huishoudelijk bestuur, de regeling van de werkzaamheden en van het onderwijs, de opvoeding der jongelieden, het gewone beheer der goederen van het zedelijk lichaam, behooren aan den bestuurder.

In gewichtige zaken zal de bestuurder echter slechts in overleg met zijnen raad handelen.

Aan den bestuurder wordt ook de bevoegdheid toegekend om de vereeniging in rechten te vertegenwoordigen, dezelve aan derden en derden aan dezelve te verbinden, ontvangsten en uitgaven te doen, legaten en schenkingen aan te nemen en alle daden te verrichten, welke hij in het voordeel der vereeniging zal oordeelen; dat alles nochtans met voorbehoud der beperkingen van art. 12.

Art. 11. In alle aangelegenheden die het zedelijk lichaam zouden kunnen belasten, zooals aankoop, verkoop of ruiling van onroerende goederen, het bouwen waarvan de begrooting f 500 te boven gaat, het doen van geldleeningen, het consen-

teeren van hypotheken en soortgelijke daden moet de bestuurder de schriftelijke toestemming van de in Nederland aanwezige leden hebben, of ten minste van de volstrekte meerderheid dier leden.

Art. 12. Bij onbekwaamheid, ziekte of eenigszins langdurige afwezigheid van den bestuurder gaat zijne macht over op zijn eerste-raadslid, voor zoolang dit noodig is.

In geval van overlijden van den bestuurder zal het eerste-raadslid het ambt van bestuurder waarnemen, totdat er een nieuwe bestuurder gekozen is, hetgeen zoo spoedig mogelijk moet plaats hebben.

Art. 13. De bestuurder kan zijnen raad, die bestaat uit de twee raadsleden, of de leden van het zedelijk lichaam, zoo dikwijls bijeenroepen als hij dit noodig of nuttig oordeelt. De twee raadsleden, of ten minste drie leden der vereeniging, kunnen ook zulke vergaderingen vorderen. Als in eene beraadslaging de stemmen staken, beslist die van den bestuurder.

In de maand Januari van elk jaar roept de bestuurder alle in Nederland aanwezige leden van het zedelijk lichaam op tot eene vergadering en legt aan hen die alsdan verschijnen rekening en verantwoording af van zijn bestuur over het afgeloopen jaar.

Art. 14. In alle zaken teekent de bestuurder alleen voor het zedelijk lichaam. De bestuurder moet ook zorg dragen voor de goede administratie der vereeniging, het aanteekenen van derzelver besluiten en het in orde houden van derzelver rekeningen.

Art. 15. Deze zijn: *a.* de inbreng der leden van het zedelijk lichaam; *b.* de opbrengst der onroerende goederen, welke door deze akte aan het zedelijk lichaam toebehooren en van die welke nog in de toekomst kunnen worden verkregen; *c.* de letterkundige en andere werken der leden van de vereeniging; *d.* de giften, schenkingen, legaten enz., welke aan dit zedelijk lichaam gedaan kunnen worden.

Art. 16. Met het oog op art. 4 brengen de bovengenoemde deelgenooten als inbreng in dit zedelijk lichaam de volgende onroerende goederen, gelden, boeken en kundigheden, te weten:

1. de drie eerstgenoemden, Clemens Lanmann, Henricus Dahmen en Julius Kleinschmidt, de gebouwen en aanhoorigheden, bouwlanden en weilanden, opgaande boomen en uitwegen, ter gezamenlijke grootte van 8 hectaren 84 aren 20 centiaren, gelegen in de gemeente Lichtenvoorde, kadaster sectie E, nos. 1370, 1394, 4302, 4303, 4304, 4305, 4306, 4339, 4340, 4341, 4950 en 4961, hun in onverdeeldheid toebehorende, aan den eerste voor de helft en aan de twee anderen ieder voor een vierde gedeelte;

2. Clemens Rathscheik, de gebouwen, erf en tuin, gelegen te Bleijerheide, gemeente Kerkrade, ter grootte van 1 hectare 15 aren 65 centiaren, kadaster sectie F, nos. 423 en 424;

3. Willem Stranssfeld, de bibliotheek en roerende goederen, zich bevindende in de gebouwen te Harreveld;

4. Jozeph Haddick en Laurens Zimmerman, het vee en machinerieën, zich bevindende in de gebouwen te Harreveld, en hunne kundigheden;

5. Hendrik Schlager, eene schuldvordering van f 8000, ten laste der drie eerstgenoemden, en zijne kundigheden;

6. Willem Hunnies en Johannes Breisig, eene schuldvordering van f 10 000, en laste van Clemens Rathscheik, en hunne kundigheden.

Art. 17. In alle verschil van opvatting en van begrip dezer akte bij de leden der vereeniging onderling, of bij of met derzelver erfgenamen en rechthebbenden, zal nimmer eenige procedure voor den burgerlijken rechter kunnen of mogen plaats hebben, maar zal zijne doorluchtige Hoogwaardigheid de bisschop van het Roomsch-Katholiek bisdom, waartoe Harreveld alsdan behoort, zonder aan eenigen vorm van procedure gehouden te zijn, uitspraak doen, waarvan geen appèl mag plaats hebben, en zal zijne uitspraak in gewijsde overgaan of de kracht van gewijsde hebben.

Art. 18. Alle roerende zoowel als onroerende goederen, onder welken titel en bij welke gelegenheid hoegenaamd ook dezelve door het zedelijk lichaam zijn of zullen worden verkregen, zijn en blijven deszelfs zuiver eigendom, onder het uitdrukkelijk beding en de bepaling, dat nimmer een lid zal of eenige leden zullen daarover afzonderlijk, geheel of gedeeltelijk mogen beschikken.

Art. 19. Door minstens twee derden van de stemmen der in Nederland aanwezige leden kan deze tegenwoordige akte veranderd of uitgebreid worden, mits nadere Koninklijke goedkeuring.

Art. 20. Bij ophouding of ontbinding dezer vereeniging zal, nadat alles vereffend is, derzelver eigendom, hoe genaamd ook, onder de alsdan fungeerende leden gelijkelijk als persoonlijk eigendom verdeeld worden, zonder acht te geven op den inbreng ieder hunner.

Art. 21. Erkenning van dit zedelijk lichaam zal aan Hare Majesteit de Koningin gevraagd worden, in den naam van alle deelgenooten, door bovengemelden bestuurder Willem Stranssfeld.

(Volgen de onderteekeningen.)

Goedgekeurd bij Koninklijk besluit dd. 26 Augustus 1899 nº. 44.

Mij bekend,

De Minister van Justitie,

(get.) Cort v. d. Linden.

BIJLAGE M.

BESLUIT *van den 23sten Januari 1902* (Staatsblad *nº. 7), tot aanvulling en wijziging der artikelen 21 en 22 van het Reglement voor de Rijks hoogere burgerscholen.*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 23 November 1901, nº. 4728, afdeeling Onderwijs;

Gezien het Koninklijk besluit van 30 Augustus 1864 (*Staatsblad* nº. 91), gewijzigd bij de Koninklijke besluiten van 13 Augustus 1873 (*Staatsblad* nº. 121), van 9 April 1879 (*Staatsblad* nº. 55) en van 9 April 1892 (*Staatsblad* nº. 85), zoomede bij Ons besluit van 7 Juli 1899 (*Staatsblad* nº. 154);

Overwegende, dat het wenschelijk is de artikelen 21 en 22 van het bij de bovenvermelde besluiten vastgesteld Reglement voor de Rijks hoogere burgerscholen te herzien;

Den Raad van State gehoord (advies van 24 December 1901 nº 58);

Gezien het nader rapport van Onzen voornoemden Minister van 20 Januari 1902, nº. 86, afdeeling Onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de bovenvermelde artikelen 21 en 22 te doen luiden als volgt:

Artikel 21.

Behoudens het bepaalde bij het tweede, vierde en vijfde lid van dit artikel, wordt niemand tot eenige klasse der school toegelaten dan na het afleggen van een openbaar examen, afgenomen door den directeur en de leeraren, waaruit blijke, dat hij de kundigheden bezit, vereischt om het onderwijs in die klasse met vrucht te kunnen bijwonen.

„Van het toelatingsexamen tot de eerste klasse kunnen door den directeur geheel of gedeeltelijk worden vrijgesteld zij, die eene schriftelijke verklaring overleggen van het hoofd eener lagere school, dat zij geschikt zijn het onderwijs in die klasse te volgen. Deze verklaring zal voor elk vak, in het examenprogramma genoemd, duidelijke aanwijzing bevatten omtrent de vorderingen van den candidaat.

„Geen leerling wordt tot eene hoogere klasse bevorderd dan na het afleggen van een bij het einde van het schooljaar door den directeur en de leeraren te houden openbaar examen.

„Leerlingen, komende van eene andere hoogere burgerschool, kunnen door den directeur worden toegelaten tot dezelfde klasse, waarin zij volgens schriftelijke verklaring van den directeur der school die zij verlieten hadden moeten plaats nemen, indien zij daar gebleven waren.

„Leerlingen, in het bezit van het getuigschrift wegens voldoend afleggen van het eindexamen van eene hoogere burgerschool met driejarigen cursus, kunnen door den directeur zonder examen worden toegelaten tot de vierde klasse, wanneer zij behalve dit getuigschrift overleggen eene schriftelijke verklaring van den directeur der school die zij verlieten, dat zij geschikt zijn het onderwijs in die klasse te volgen.

„De dagen waarop de examens worden gehouden, worden door den directeur tijdig bekend gemaakt. De plaatselijke commissie van toezicht voor het middelbaar onderwijs wordt door hem tot bijwoning uitgenoodigd.

Artikel 22.

„Niemand wordt tot de lessen toegelaten dan na door den directeur der school te zijn ingeschreven. De inschrijving van candidaten voor elk schooljaar heeft plaats in de eerste helft der maand Juni; zij geschiedt kosteloos en wordt telken jare herhaald

„De toelatingsexamens worden afgenomen tegen het midden der maand Juli.

„De directeur der school kan na de zomervacantie tot het inschrijven van candidaten en het afleggen van een toelatingsexamen opnieuw de gelegenheid openstellen, indien de omstandigheden hem daartoe aanleiding geven.

„Bij den aanvang van elk schooljaar ontvangt ieder leerling een exemplaar van het gedrukte programma der lessen.

„Ieder ingeschrevene geeft aan den directeur op, of hij het volledig onderwijs dan slechts het onderwijs in enkele vakken wenscht te volgen.

„Zij die het onderwijs in slechts een of twee vakken wenschen te volgen, kunnen door den directeur worden vrijgesteld van de examens, in het voorgaande artikel genoemd."

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

's Gravenhage, den 23sten Januari 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

Uitgegeven den *zesden* Februari 1902.

De Minister van Justitie,

J. A. LOEFF.

BIJLAGE N.

VERSLAGEN van de in 1902 gehouden eindexamens der Hoogere Burgerscholen met vijfjarigen cursus, voorafgegaan door een overzicht van de samenstelling der examencommissiën en van den duur en den uitslag der examens.

OVERZICHT *van de samenstelling der examencommissiën, van den duur en van den uitslag der examens.*

SAMENSTELLING DER COMMISSIËN.

Noordbrabant.

Lid en voorzitter: B. W. Mondt, directeur der hoogere burgerschool te Breda.

Leden: dr. A. L. Lamers, directeur der, en dr. J. Schüngel, dr. L. Boosten, P. J. Bos en J. H. A. van Ravenhorst, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te 's Hertogenbosch;

dr. B. Dijksterhuis, directeur der, en dr. H. A. J. van Swaay, W. G. van der Meer en W. Jansen, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Tilburg;

P. G. Tiddens, J. de Jong Azn. en A. Kolkman, leeraren aan de hoogere burgerschool te Breda;

G. J. Vos Azn., directeur der Rijks- hoogere burgerschool te Bergen op Zoom.

Gelderland.

Lid en voorzitter: W. J. Hakkert, directeur der hoogere burgerschool te Apeldoorn.

Leden: P. Keyzer IJzn. en W. F. H. Wunderlich, leeraren aan de hoogere burgerschool te Apeldoorn;

dr. H. van de Stadt, directeur der, en dr. G. J. Michaëlis, dr. H. Tonkes en T. Hazewinkel, leeraren aan de hoogere burgerschool te Arnhem;

dr. B. C. Goudsmit, directeur der, en dr. A. J. C. Snijders, J. Goemans en H. C. Mellet, leeraren aan de hoogere burgerschool te Zutphen;

L. van Zanten Jzn., R. Akkerman en G. C. A. Koopmans, leeraren aan de hoogere burgerschool te Tiel.

Zuidholland.

A. Noordelijke commissie.

Lid en voorzitter: dr. C. J. J. Ninck Blok, directeur der hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus aan het Bleijenburg te 's Gravenhage.

Leden: I. Eerste afdeeling. dr. J. L. Andreæ, directeur der, en dr. J. W. Lem en J. de Josselin de Jong, leeraren aan de hoogere burgerschool te Leiden;

dr. A. D. van der Harst, dr. G. J. M. Coolhaas, A. D. Raadgreep en K. Muntinga, leeraren aan de hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te 's Gravenhage;

A. Langerhuizen van Uven, dr. N. Quint Gzn. en J. C. F. Prikken, leeraren aan de hoogere burgerschool te Gouda, laatstgenoemde wonende te 's Gravenhage;

P. F. van den Berg van Os, A. van Hoof en G. B. Lalleman, leeraren aan de hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Rotterdam;

C. C. A. Croin, leeraar aan de hoogere burgerschool te Dordrecht.

II. Tweede afdeeling. W. Massink, J. Kunst en J. A. M. Rijk, leeraren aan de hoogere burgerschool te Leiden;

A. Brandes Szn. (1), dr. G. Bakker, C. G. Kaakebeen en M. Hovingh (2), leeraren aan de hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te 's Gravenhage;

dr. F. W. Raabe en J. H. van der Voort, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Gouda;

dr. G. J. W. Bremer, J. D. Fast en dr. A. Stuurman, leeraren aan de hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Rotterdam;

dr. J. C. C. W. van Nooten, directeur der hoogere burgerschool te Brielle;

J. van der Bruyn, oud-leeraar aan de hoogere burgerschool te Schiedam, wonende te 's Gravenhage.

B. Zuidelijke commissie.

Lid en voorzitter: A. A. Beekman, directeur der hoogere burgerschool te Schiedam.

Leden: dr. A. van Oven, directeur der, en A. S. Mink en J. N. Hessling, leeraren aan de hoogere burgerschool te Dordrecht;

dr. W. J. Steenhuis en M. Horn, leeraren aan de hoogere burgerschool te Schiedam;

A. J. Goedkoop van Nelle, J. Appeldoorn en A. L. Hondius, leeraren aan de hoogere burgerschool te Delft;

dr. J. M. Hiebendaal, directeur der, en dr. J. H. Meerburg en P. Munk, leeraren aan de hoogere burgerschool te Gorinchem;

C. te Lintum, leeraar aan de hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Rotterdam;

mr. F. A. de Graaff, leeraar aan de hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Haarlem.

Noordholland.

A. Noordelijke commissie.

Lid en voorzitter: A. Pelt, directeur der hoogere burgerschool met vierjarigen cursus te Zaandam.

Leden: dr. D. A. Kerkhoff, directeur der, en dr. A. C. van Rijn van Alkemade, mr. F. C. van Geer en H. Schuitema, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te den Helder;

(1) Van af Maandag 28 Juli 1902 vervangen door H. F. Eckmann, leeraar aan de hoogere burgerschool met driejarigen cursus te 's Gravenhage.

(2) Op Maandag 14 Juli 1902 vervangen door C. W. B. Ingenhoes, leeraar aan het gymnasium en de hoogere burgerschool te Schiedam.

L. Kieviet en P. Th. N. Moesveld, leeraren aan de hoogere burgerschool met vierjarigen cursus te Zaandam;

W. C. L. Bronsveld, directeur der, en dr. J. Mijers (1) en G. F. Koenen, leeraren aan de hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Hoorn;

E. M. van Soest en dr. G. K. Nugteren, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Alkmaar;

W. P. van Vlissingen, directeur der hoogere burgerschool met driejarigen cursus te Enkhuizen;

H. van Essen, leeraar aan de 1ste hoogere burgerschool met driejarigen cursus te Amsterdam.

B. Zuidelijke commissie.

Lid en voorzitter: dr. H. Brongersma, directeur der hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Haarlem;

Leden: R. Zuidema, E. A. W. Pauw, M. van der Ende, A. van der Voort, P. Frisius de Haan en M. F. van Goor, leeraren aan de hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Haarlem;

dr. J. C. Costerus, directeur der, en dr. W. de Vries, dr. J. N. van der Lee, mr. A. Slotemaker L.-Hzn., B. de Greve, dr. A. J. d'Ailly en J. G. H. Verbeek, leeraren aan de 1ste hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Amsterdam;

W. Ph. Lindner, dr. H. W. Heinsius, A. D. Hagedoorn, dr. Z. P. Bouman en dr. G. Doijer van Cleeff, leeraren aan de 2de hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Amsterdam;

dr. P. Molenbroek, directeur der 3de hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Amsterdam;

L. Bouman Jzn., leeraar aan de 2de hoogere burgerschool met driejarigen cursus te Amsterdam;

D. Stigter, leeraar aan de openbare handelsschool te Amsterdam;

N. Kranenborg Jesse, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Alkmaar;

dr. H. van Erp, leeraar aan eene hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Amsterdam.

Zeeland.

Lid en voorzitter: dr. H. Japikse, directeur der Rijkshoogere burgerschool te Middelburg.

Leden: C. D. A. Zimmerman, H. L. Gerth van Wijk, J. Broekema (2), A. Pienot en F. G. de Liefde, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Middelburg;

dr. G. H. Leignes Bakhoven, directeur der, en A. K. Zweede, L. van Bruggen en S. A. Leopold, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Goes;

J. A. de Bruyne, directeur der, en dr. H. A. Naber, F. F. Leupen en E. Hazelhof, leeraren aan de hoogere burgerschool te Zierikzee.

Utrecht en Overijssel.

Lid en voorzitter: G. J. Buys, directeur der hoogere burgerschool te Amersfoort.

Leden: dr. P. C. M. Bos, J. M. J. Hoog, A. G. van Os, J. M. Thiel en F. Wesseling, leeraren aan de hoogere burgerschool te Amersfoort;

dr. H. F. Jonkman, directeur der Rijks- hoogere burgerschool te Utrecht;

(1) Dr. Mijers is op 11 Juli 1902 overleden. Met ingang van 14 Juli werd alsnog tot plaatsvervangend lid der commissie benoemd dr. J. D. Boeke, directeur der Rijks- hoogere burgerschool te Alkmaar. Tevens werd alsnog tot lid der commissie benoemd dr. H. A. J.Meijer, leeraar aan de Rijkshoogere burgerschool te Groningen.

(2) In plaats van J. Broekema, die wegens ziekte genoodzaakt was ontslag te vragen, werd op 16 Juni 1902 tot lid der commissie benoemd H. Snijders, leeraar aan de Rijkshoogere burgerschool te Middelburg.

dr. J. W. Doijer Jzn. (3), dr. P. van Mourik, dr. G. van der Waals, J. G. de Jongh, H. Koldewijn en W. Pik, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Utrecht;

dr. J. J. Doesburg, directeur der Rijks- hoogere burgerschool te Zwolle;

dr. F. H. Julius, dr. V. C. L. M. E. Frackers, dr. A. J. Botermans, B. C. Brennon en C. J. de Bruyn Kops, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Zwolle;

mr. J. Nanninga Uitterdijk, dr. H. J. van de Stadt, R. Jurgens, J. E. Peyrot en H. H. Sanders, leeraren aan de hoogere burgerschool te Kampen;

dr. J. J. le Roy, directeur der hoogere burgerschool te Deventer;

W. de Visser, J. K. Frederiks, J. van der Most en A. van Dissel, leeraren aan de hoogere burgerschool te Deventer.

Friesland, Groningen en Drenthe.

Lid en voorzitter: dr. F. G. Groneman, directeur der Rijkshoogere burgerschool te Groningen.

Leden: dr. O. Postma en C. Timmerman, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Groningen; C. Krediet, directeur der, en J. W. Pik en K. Vlieg, leeraar aan de gemeentelijke hoogere burgerschool te Veendam; dr. C. J. E. Brutel de la Rivière, mr. G. M. Doornbos jr. en J. J. Streumer, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Assen;

dr. J. Ariëns Kappers, directeur der, en dr. J. J. van Rijn en A. Engelsman, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Leeuwarden;

dr. Z. Th. Diehl, directeur der, en S. Stellingwerff en A. Minderhoud Kzn., leeraren aan de gemeentelijke hoogere burgerschool te Sneek.

Limburg.

Lid en voorzitter: dr. J. M. A. Kramps, directeur der Rijkshoogere burgerschool te Roermond.

Leden: dr. H. J. Hoffmans, directeur der, en W. A. M. Schavers, dr. H. B. Holsboer en F. J. van der Tak, leeraren aan de hoogere burgerschool te Maastricht;

dr. L. Voorzanger, P. Meijer en G. de Weerd, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Roermond;

A. Geurts, M. Merckelbach en L. Prevoo, leeraren aan de bijzondere hoogere burgerschool te Rolduc (gem. Kerkrade);

M. A. P. C. Poelhekke, H. A. Derksen en D. van Bruggen, leeraren aan de hoogere burgerschool te Nijmegen.

(3) In plaats van dr. J. W. Doijer Jzn., die wegens zijne benoeming tot directeur eener nieuwe hoogere burgerschool te Utrecht voor het lidmaatschap der examencommissie bedankte, werd tot lid der commissie benoemd dr. A. C. Antusch, leeraar aan de hoogere burgerschool te Amersfoort.

DUUR DER MONDELINGE EXAMENS.

COMMISSIËN.	Aanvang van de examens.	Einde van de examens.	Aantal dagen.	Aantal candidaten.	Gehouden te:
Noordbrabant. .	21 Juli	30 Juli	9	28	Breda.
Gelderland . . .	14 „	6 Aug.	21	78	Apeldoorn.
Zuidholland A.	14 „	2 „	18	139	's Gravenhage.
Zuidholland B.	17 „	2 „	15	57	Schiedam.
Noordholland A.	17 „	2 „	15	52	Alkmaar.
Noordholland B.	17 „	5 „	17	127	Haarlem.
Zeeland.	17 „	26 Juli	9	26	Middelburg.
Utrecht.	17 „	2 Aug.	15	101	Amersfoort.
Overijssel.					
Friesland					
Groningen en. .	17 „	9 „	21	75	Groningen.
Drenthe					
Limburg	14 „	2 „	18	61	Roermond.

UITSLAG DER EXAMENS.

COMMISSIËN.	Hoogere burgerscholen.	Getal candidaten die zijn geëxamineerd.	zijn toegelaten.	zijn afgewezen.
Noordbrabant. .	's Hertogenbosch	9	9	—
	Tilburg	3	3	—
	Breda	16	16	—
Gelderland . . .	Apeldoorn	11	11	—
	Arnhem	26	21	5
	Amsterdam	1	0	1
	Tiel	11	9	2
	Zutphen.	21	20	1
	Geene H. B. S. . .	8	3	5
Zeeland	Middelburg. . . .	5	5	—
	Goes	14	12	2
	Zierikzee	7	7	—
Utrecht.	Utrecht.	33	29	4
	Amersfoort.	17	14	3
Overijssel	Zwolle.	22	19	3
	Deventer	12	11	1
	Kampen.	10	7	3
	Geene H. B. S. .	7	2	5
Zuidholland . . .	's Gravenhage . .	65	50	15
	Rotterdam	27	25	2
	Leiden.	21	19	2
	Gouda	20	16	4
	Schiedam	18	15	3
	Delft	17	13	4
	Dordrecht.	14	14	—
	Gorinchem	6	5	1
	Geene H. B. S. .	8	6	2
Noordholland. .	Alkmaar	16	14	2
	Helder.	12	11	1
	Hoorn	16	9	7
	Zaandam	8	4	4
	Amsterdam 1. . .	42	29	13
	Amsterdam 2. . .	34	30	4
	Haarlem	40	31	9
	Geene H. B. S. . .	11	4	7
Friesland	Leeuwarden . . .	26	21	5
	Sneek	14	14	—
Groningen. . . .	Groningen	20	18	2
	Veendam	10	9	1
Drenthe . . .	Assen	4	4	—
	Geene H. B. S. .	1	1	—
Limburg	Maastricht	18	16	2
	Roermond	8	8	—
	Rolduc.	14	13	1
	Nijmegen	20	11	9
	Geene H. B. S. .	1	—	1

In de hier volgende tabel zijn de cijfers vermeld, die door elke commissie zijn toegekend voor de vijf verschillende afdeelingen, aangewezen in het Algemeen Reglement, behoorende bij het Koninklijk besluit van 27 Juni 1901 (*Staatsblad* nº. 190).

Aantal malen dat is toegekend het eindcijfer:	Noordbrabant. Groep A.	B	C	D	E	Gelderland.* Groep A.	B	C	D	E.	Zuidholland. Groep A.	B.	C	D.	E.	Noordholland. Groep A.	B.	C.	D.	E. †	Zeeland.* Groep A.	B.	C.	D.	E.	Utrecht.* en Overijssel. Groep A.	B	C.	D.	E	Friesland Groningen Drenthe. Groep A.	B.	C	D	E.	Limburg.* Groep A.	B.	C.	D.	E.	Totaal. Groep A.	B.	C.	D.	E.
10	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1	*	*	*	*	1	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	2	*	*	*	1
9	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	2	*	*	*	*	3	1	*	*	*	1	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	6	*	1	*	8
8	4	3	*	*	*	1	2	*	*	*	6	4	*	*	*	1	5	3	1	*	*	1	*	*	*	*	1	2	*	*	*	1	1	1	1	1	1	1	1	21	6	3	*	56
7	7	3	1	*	*	3	2	*	*	*	27	6	4	*	*	1	16	5	3	1	*	1	*	*	*	*	12	2	*	*	1	3	1	4	2	4	8	7	6	4	2	8	84	30	23	17	56
6	10	8	12	5	9	14	10	3	12	7	30	30	35	26	49	20	61	51	11	5	8	2	*	*	*	*	21	19	13	14	13	15	15	18	11	12	13	23	150	136	122	106	192
5	4	12	10	12	10	22	30	23	26	29	57	77	80	79	50	32	45	65	60	63	5	8	12	12	11	19	25	39	42	44	22	34	21	33	28	17	17	22	11	16	178	248	272	275	251
4	3	2	3	9	9	22	21	10	11	13	44	49	53	67	58	34	53	58	75	32	9	3	6	3	9	25	34	34	28	32	27	17	22	17	12	12	13	10	15	12	176	187	218	286	200
3	*	*	*	1	*	13	10	4	4	5	30	25	23	18	15	27	38	21	27	2	*	1	2	2	1	12	15	12	13	7	9	4	14	6	1	3	6	9	11	2	94	99	92	91	33
2	*	*	*	*	*	3	4	*	*	*	6	6	1	*	*	1	16	6	4	3	*	*	*	*	*	*	6	6	3	3	*	*	1	*	*	2	4	3	5	*	94	26	16	15	1
1	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1	*	*	*	*	*	3	1	*	1	*	*	*	*	*	*	1	*	*	1	*	*	1	*	*	*	1	3	*	2	*	5	7	*	*	1
Aantal malen voldoend	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aantal malen onvold.	28	28	27	28	28	62	64	63	61	73	159	164	172	131	180	133	132	154	148	176	25	25	24	25	83	80	86	85	93	66	71	60	69	74	55	48	49	43	59	611	612	636	588	708
	*	*	1	*	*	16	14	15	17	5	37	32	24	65	16	46	47	25	31	2	1	1	2	2	1	18	21	15	16	8	9	4	15	6	1	6	13	12	18	2	133	132	108	156	35
Getal candidaten	28					78					196					179					26					101					75					61					744				

* Waar door de commissie bij het toekennen der waardeering van gebroken getallen is gebruik gemaakt, zijn in deze tabel de breuken achter de getallen weggelaten.

\+ Door een tijdelijk gebrek aan den rechterarm was één candidaat niet in staat te teekenen.

VERSLAGEN *van de examen-commissiën, in 1902 belast met het afnemen van de eindexamens der hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus.*

Noordbrabant.

Aan den Commissaris der Koningin in de provincie Noordbrabant.

Ter voldoening aan het voorschrift van art. 67 der wet tot regeling van het middelbaar onderwijs, heeft de commissie, belast met het afnemen van het eindexamen der hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus in de provincie Noordbrabant, benoemd bij uw besluit van 14 Maart 1902, A nº. 4, 2de afd., de eer U H.E.G. het volgende verslag aan te bieden.

De eerste vergadering werd gehouden den 26sten April 1902. In die vergadering werd het lid J. de Jong Azn. tot secretaris benoemd. Daarna werden de sub-commissiën aangewezen, de werkzaamheden verdeeld en de opgaven voor het schriftelijk werk vastgesteld. Tevens werd besloten den 12den Juli te vergaderen tot vaststelling van de cijfers voor het schriftelijk werk en om de vrijstellingen, volgens art. 18 van het algemeen reglement voor de eindexamens der hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus, te bepalen.

De sub-commissiën waren samengesteld als volgt:

Groep **A**. *(Wis- en werktuigkunde.)*
Bos, van der Meer, Mondt en Schüngel.

Groep **B** *(Natuurkundige wetenschappen.)*
Jansen, Lamers, Schüngel en Tiddens.

Groep **C** *(Geschiedenis, aardrijkskunde, Staats- en handelswetenschappen.)*
Boosten, Bos, Dijksterhuis en de Jong.

Groep **D** *(Talen.)*
Kolkman, van Ravenhorst, van Swaay en Vos.

Groep **E** *(Teekenen.)*
Van der Meer, Mondt en Schüngel.

Voor het geval van verschil van gevoelen werd aan de sub-commissiën voor de groepen A, B, C en D nog een vijfde lid toegevoegd, namelijk voor de sub-commissie:
Groep A. Tiddens. Groep B. Mondt. Groep C. Vos, en Groep D. Dijksterhuis.
De sub-commissie E werd, voor zooveel het handteekenen betreft, voorgelicht door een deskundige.
Als zoodanig trad op de heer J. N. T. Buining, leeraar aan de hoogere burgerschool te Breda.

De regeling van het mondeling examen blijkt uit de volgende tabel:

VAKKEN.	Duur in minuten.	Eerste examinator.	Tweede examinator.
Reken- en stelkunde. .	25	Bos.	van der Meer.
Gonio- en trigonometrie	15	van der Meer.	Bos.
Beschrijvende meetkunde.	15	Mondt.	van der Meer.
Meetkunde	25	van der Meer.	Mondt.
Werktuigkunde. . . .	25	Mondt.	Schüngel.
Natuurkunde.	25	Schüngel.	Tiddens.
Cosmographie.	20	Tiddens.	Schüngel.
Scheikunde	30	Jansen.	Lamers.
Natuurlijke historie . .	25	Lamers.	Jansen.
Staatswetenschappen . .	30	de Jong.	Dijksterhuis.
Geschiedenis	30	Boosten.	de Jong.
Aardrijkskunde	30	Dijksterhuis.	Boosten.
Handelswetenschappen .	20	Bos.	de Jong.
Nederlandsch.	30	van Swaay.	v. Ravenhorst.
Engelsch	30	v. Ravenhorst.	van Swaay.
Fransch.	30	Vos.	Kolkman.
Hoogduitsch	30	Kolkman.	Vos.

Voor het examen hadden zich aangemeld 29 candidaten, als:
9 van de Rijks- hoogere burgerschool te 's Hertogenbosch;
3 van de Rijks- hoogere burgerschool te Tilburg;
16 van de gemeentelijke hoogere burgerschool te Breda;
1 candidaat, geen leerling eener hoogere burgerschool.
Een candidaat was door ongesteldheid verhinderd deel te nemen aan het schriftelijk examen in geschiedenis. Overeenkomstig art. 16 van het algemeen reglement werd deze candidaat in de gelegenheid gesteld om alsnog schriftelijk werk te maken in dat vak tijdens het mondeling examen.
Het mondeling examen, waarvoor de candidaten, overeenkomstig art. 19 van het algemeen reglement, in drie ploegen verdeeld waren, begon op Maandag 21 Juli en eindigde op Woensdag 30 Juli.
De candidaat niet van eene hoogere burgerschool afkomstig heeft aan het examen geen deel genomen. Aan alle candidaten, die aan het examen hadden deelgenomen, werd het getuigschrift van voldoend afgelegd eindexamen uitgereikt, namelijk aan:

a. leerlingen der Rijks- hoogere burgerschool te 's Hertogenbosch:

1º. Gijsbertus Antonius Maria Boelaars, geboren te 's Hertogenbosch 9 Maart 1884, geëxamineerd 21, 22 en 23 Juli;
2º. Johannes Hubertus Jozephus Gommers, geboren te 's Hertogenbosch 26 Februari 1883, geëxamineerd 24, 25 en 26 Juli;
3º. Gesina Theodora Josephine Haarman, geboren te 's Hertogenbosch 6 April 1886, geëxamineerd 28, 29 en 30 Juli;
4º. Henri van Meer, geboren te 's Hertogenbosch 27 October 1884, geëxamineerd 21, 22 en 23 Juli;
5º. Harm Millaard, geboren te Assen 5 November 1881, geëxamineerd 24, 25 en 26 Juli;
6º. Godefridus Ernestus Josephus Maria Raaymaakers, geboren te 's Hertogenbosch 6 Januari 1883, geëxamineerd 21, 22 en 23 Juli;
7º. Anna Maria Rikkers, geboren te Zalt-Bommel 8 October 1884, geëxamineerd 28, 29 en 30 Juli;
8º. Gerrit Vogel, geboren te Stad-Almelo 4 September 1885, geëxamineerd 24, 25 en 26 Juli;
9º. Johannes Adrianus Wertenbroek, geboren te 's Hertogenbosch 6 Mei 1884, geëxamineerd 24, 25 en 26 Juli;

b. leerlingen der Rijks- hoogere burgerschool te Tilburg:

10º. Adolf Kroonstuiver, geboren te Medemblik 14 April 1882, geëxamineerd 21, 22 en 23 Juli;
11º. Emanuel Pieter Gijsbert Karel Oostwal, geboren te Tilburg 17 November 1884, geëxamineerd 24, 25 en 26 Juli;
12º. Hendrik Tegelaar, geboren te Goirle 3 Juli 1885, geëxamineerd 28, 29 en 30 Juli;

c. leerlingen der gemeentelijke hoogere burgerschool te Breda:

13º. George Herman Beker, geboren te Breda 29 Juni 1882, geëxamineerd 28, 39 en 30 Juli;
14º. Charles Edmond de Bordes, geboren te Amsterdam 3 Augustus 1881, geëxamineerd 24, 25 en 26 Juli;
15º. Herman Pieter Nicolaas van Delden, geboren te Breda 6 September 1882, geëxamineerd 28, 29 en 30 Juli;
16º. Johannes Augustinus Theodorus van Dijk, geboren te Breda 21 Mei 1884, geëxamineerd 21, 22 en 23 Juli;
17º. Jan Frederik Willem Godin, geboren te Frankfort a/M. 8 November 1881, geëxamineerd 28, 29 en 30 Juli;
18º. Willem Frederik Grotendorst, geboren te Breda 3 Maart 1882, geëxamineerd 28, 29 en 30 Juli;
19º. Johan Bastiaan van Heutsz, geboren te 's Gravenhage 1 October 1882, geëxamineerd 24, 25 en 26 Juli;
20º. Hugo Charles Gustav van Lawick, geboren te Batavia 24 Mei 1882, geëxamineerd 28, 29 en 30 Juli;

21°. Jacobus Groeneveld de Kater, geboren te Klaaswaal 23 September 1884, geëxamineerd 21, 22 en 23 Juli;

22°. Anton Albert Casimir Nix, geboren te Muntok (Banka) 18 October 1883, geëxamineerd 24, 25 en 26 Juli;

23°. Sebastiaan Eliza van Nooten, geboren te Delft 21 Augustus 1882, geëxamineerd 28, 29 en 30 Juli;

24°. Rijko Wessel Markus Rijkens, geboren te Breda 5 Augustus 1884, geëxamineerd 21, 22 en 23 Juli;

25°. Abraham Everard Simon Thomas, geboren te Rotterdam 2 Augustus 1883, geëxamineerd 21, 22 en 23 Juli;

26°. Arnold Louis Marie Cornelis Smeulders, geboren te Breda 9 September 1882, geëxamineerd 21, 22 en 23 Juli;

27°. Antoon Adrianus Cornelis Sprangers, geboren te Prinsenhage 18 Augustus 1883, geëxamineerd 24, 25 en 26 Juli;

28°. Barend van Tricht, geboren te Utrecht 1 Januari 1885, geëxamineerd 24, 25 en 26 Juli.

De volgende tabellen geven een overzicht van het examen.

VAKKEN.	Aantal malen dat is toegekend het cijfer: 1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Onvoldoende.	Voldoende.
Wiskunde	„	„	„	„	3	4	6	10	5	„	„	28
Werktuigkunde	„	„	„	3	1	10	4	4	6	„	3	25
Natuurkunde	„	„	„	1	2	12	8	„	4	1	1	27
Scheikunde	„	„	„	1	6	8	8	3	1	1	1	27
Natuurlijke historie	„	„	„	2	2	9	6	5	4	„	2	26
Cosmographie	„	„	„	„	4	9	9	3	2	1	„	28
Staatsinrichting	„	„	„	2	„	8	9	8	1	„	2	26
Staathuishoudkunde en Statistiek	„	„	„	„	3	8	8	7	2	„	„	28
Aardrijkskunde	„	„	„	1	5	11	7	4	„	„	1	27
Geschiedenis	„	„	„	„	1	7	15	4	1	„	„	28
Handelswetenschappen	„	„	„	2	4	7	8	5	„	2	2	26
Nederlandsch	„	„	„	1	5	16	5	1	„	„	1	27
Fransch	„	„	„	1	10	9	5	3	„	„	1	27
Engelsch	„	„	„	6	11	7	4	„	„	„	6	22
Hoogduitsch	„	„	„	1	8	11	5	3	„	„	1	27
Handteekenen	„	„	„	„	10	10	7	1	„	„	„	28
Rechtlijnig teekenen	„	„	„	3	3	12	6	4	„	„	3	25

GROEPEN VAN VAKKEN.	Aantal malen dat is toegekend het cijfer: 1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Onvoldoende.	Voldoende.
A.	„	„	„	„	3	4	10	7	4	„	„	28
B.	„	„	„	„	2	12	8	4	2	„	„	28
C.	„	„	„	„	3	10	12	3	„	„	„	28
D.	„	„	„	1	9	12	5	1	„	„	1	27
E.	„	„	„	„	9	10	9	„	„	„	„	28

Het examen gaf aanleiding tot de volgende opmerkingen:

Wis- en werktuigkunde. De commissie kan niet nalaten hare ingenomenheid te betuigen met het feit, dat het aantal theoretische vragen bij het schriftelijk examen in wis- en werktuigkunde tot een minimum was beperkt.

Natuurkunde. De aanbieding aan de inspecteurs van een vraagstuk, dat blijkbaar (met geringe wijziging) overgenomen was uit eene op verschillende hoogere burgerscholen in gebruik zijnde verzameling van vraagstukken, komt de commissie niet wenschelijk voor. Vele candidaten hadden het vraagstuk niet opgelost, dat zij de verschillende betrekkingen, voor de oplossing benoodigd, niet van buiten kenden en de afleiding daarvan gedurende het examen hun niet mogelijk was geweest.

Aan deze omstandigheden is het hoofdzakelijk toe te schrijven, dat die candidaten welke een mondeling examen in natuurkunde moesten afleggen, daarbij doorgaans een hooger cijfer behaald hebben dan bij het schriftelijk examen. Ook op de cijfers behaald door candidaten die vrijstelling van het mondeling examen hebben verkregen, heeft de genoemde omstandigheid een ongunstigen invloed gehad.

Plant- en dierkunde. Bij dit examen bleek, dat enkele candidaten het voorschrift van het reglement, „dat het examen omvat de kennis van enkele natuurlijke plantenfamiliën en van enkele klassen of orden van dieren tot keuze van den candidaat", al te eenzijdig hadden opgevat, zonder te letten op den mede gestelden eisch, dat die kennis ten deele verkregen moet zijn door eigen aanschouwing en dat daaraan ten grondslag moet liggen bekendheid met de hoofdtrekken der orgaanbeschrijving en met het samenstel en de levensverrichtingen van de onderscheidene deelen van plant en dier.

Geschiedenis en aardrijkskunde. Door de goede keuze der onderwerpen voor het schriftelijk examen werden de bezwaren, die bij de leden der sub-commissie C bestonden tegen een schriftelijk examen in deze vakken, grootendeels opgeheven.

Boekhouden. De uitslag van het schriftelijk examen in boekhouden was voor een aantal candidaten ongunstig ten gevolge van de opgave A, waarin gevraagd werd eene balans met de verlies-en-winstrekening samen te stellen. Slechts twee candidaten maakten die geheel zonder fouten. De behandeling van opgave B leed blijkbaar onder de teleurstelling, welke opgave A bij vele candidaten verwekt had, daar bovendien de beschikbare tijd niet ruim was.

De vraag verdient overweging, of de tijd uitgetrokken op de programma's der hoogere burgerscholen in de handelswetenschappen voldoende is om de candidaten genoegzame vaardigheid in alle onderdeelen te doen verwerve .

Talen. De sub-commissie voor afdeeling D is van oordeel, dat eene vertaling uit de vreemde taal in het Nederlandsch een beter criterium is voor het beoordeelen van de kennis der candidaten dan een opstel. Zij meent intusschen, dat de tijd die dit jaar voor de vertaling vastgesteld was, wel wat langer had mogen zijn; immers geen candidaat is vóór het einde der zitting vertrokken, terwijl sommige candidaten het laatste gedeelte blijkbaar met meer haast hadden gemaakt dan het eerste. Bij het vaststellen der cijfers is met deze omstandigheid rekening gehouden.

Bij het mondeling examen in het Nederlandsch meenden de leden der sub-commissie, dat niet uitsluitend *geschiedenis* der letterkunde gevraagd moest worden aan die candidaten welke voor hun opstel het praedicaat zes of hooger hadden behaald, maar dat ook moest worden onderzocht of de candidaten een bij het examen gelezen stukje proza of poëzie goed begrepen, terwijl hierbij eene enkele grammaticale vraag niet vermeden behoefde te worden, vooral niet waar deze kon dienen om de candidaten op weg te helpen.

Het examen gaf nog aanleiding tot de navolgende algemeene opmerkingen, die gemaakt werden naar aanleiding van het „algemeen reglement", vastgesteld bij Koninklijk besluit van den 27sten Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 190).

a. *Vrijstellingen te verleenen bij het mondeling examen.*

Evenals de commissie in 1900 en 1901, belast geweest met het afnemen der eindexamens in deze provincie, meent ook deze commissie — nu op grond van de ervaring — dat *bij het mondeling examen in wis- en werktuigkunde geen vrijstellingen moeten verleend worden;* het schriftelijk en mondeling onderzoek toch loopen over geheel verschillende onderdeelen.

In beginsel kan het stelsel der vrijstellingen alleen goed-

gekeurd worden bij vakken als natuur- en scheikunde, aardrijkskunde en geschiedenis, waarbij schriftelijk en mondeling examen over dezelfde leerstof handelen, *mits de schriftelijke opgaven de geheele leerstof omvatten.* De regeling dient dan echter zoodanig te geschieden dat bezwaren, die de commissie thans ondervond, vermeden worden.

Ervaring leerde:

1°. goede candidaten, die bij de bewerking van een of meer der schriftelijke opgaven ongelukkig waren geweest, maar toch voor een vak het cijfer 6 verkregen, werden niet in de gelegenheid gesteld van hunne meerdere kennis te doen blijken. Dat is niet gewenscht, vooral omdat de keuze der schriftelijke opgaven somtijds aanleiding kan geven tot het toekennen van betrekkelijk lage cijfers;

2°. Er waren candidaten, die ten gevolge van een voor hen gelukkige keuze der schriftelijke opgaven een hoog cijfer (8 of 9) in eenig vak ontvingen, terwijl de leeraren van wie de candidaten onderwijs hadden ontvangen, verklaarden dat de kennis bij een mondeling onderzoek aanmerkelijk geringer zou zijn gebleken.

Uit 1 en 2 volgt, dat de beoordeeling der candidaten zeer ongelijkmatig is; van vergelijking der cijfers kan geen sprake zijn, en die vergelijking zal juist plaats hebben, indien bij eventueele sollicitatie het aantal adspiranten het aantal beschikbare plaatsen overtreft;

3°. een *onvoldoend* schriftelijk examen in eenig vak mag niet ten gevolge hebben, dat de candidaat ook mondeling geëxamineerd moet worden in een ander (soms geheel heterogeen) vak, waarvoor hij een beslist goed of voldoend schriftelijk examen heeft afgelegd. Het sterkst deed zich dit bezwaar voor bij de vakken van afdeeling C.

Ten gevolge van een onvoldoend schriftelijk examen in *boekhouden* deel zich voor enkele candidaten het onaangename geval voor, dat zij mondeling moesten worden geëxamineerd in *aardrijkskunde* en *geschiedenis*, ofschoon hun schriftelijk examen in deze vakken voldoende of meer dan voldoende was. Ook het omgekeerde geval kwam voor.

De commissie is eenparig van oordeel, dat het examen in boekhouden eenerzijds en dat in aardrijkskunde en geschiedenis anderzijds onafhankelijk van elkander dienen te worden geregeld; hetzelfde geldt voor wis- en werktuigkunde, natuur- en scheikunde.

b. *Regeling bedoeld in art. 17, alinea 2, van het algemeen reglement.*

Wijziging van de tweede alinea van art. 17 acht de commissie beslist noodzakelijk. De vaststelling der cijfers voor het schriftelijk werk, alsmede de bepaling der vrijstellingen volgens art. 18, kunnen — indien het aantal candidaten meer dan omstreeks 30 bedraagt — niet op één enkelen dag geschieden.

c. *Regeling bedoeld in art. 18, alinea 2.*

Zooals boven vermeld werd, had een candidaat wegens ongesteldheid geen schriftelijk examen in geschiedenis afgelegd; daar het schriftelijk examen in boekhouden onvoldoende was, moest de candidaat in alle vakken van afdeeling C mondeling examen afleggen. Hoe zou echter gehandeld moeten zijn, indien de schriftelijke examens in aardrijkskunde en boekhouden beide voldoende waren geweest? Artikel 18 voorziet in dit geval niet.

Aan het einde harer taak gekomen betuigt de commissie aan U H.E.G. haren dank voor het in haar gesteld vertrouwen.

De commissie, belast met het afnemen van het eindexamen der hoogere burgerscholen in Noordbrabant.

De Secretaris, J. DE JONG AZN. — *De Voorzitter,* B. W. MONDT.

Gelderland.

Apeldoorn, 7 Augustus 1902.

Aan den Commissaris der Koningin in de provincie Gelderland.

De commissie, door uwe beschikking van 21 Maart 1902, n°. 1216/1, belast geweest met het afnemen van het eindexamen der hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus in Gelderland (behalve die te Nijmegen), heeft de eer hierbij het in art. 67 der wet op het middelbaar onderwijs van haar verlangde verslag uit te brengen.

Op 13 April heeft de commissie hare voorloopige vergadering gehouden, bedoeld in artt. 8 en 9 van het algemeen reglement voor de eindexamens der hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 27 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 190).

De commissie kwam bijeen in de gemeente Apeldoorn, waar, volgens uwe beschikking, het mondeling gedeelte van het examen zou worden afgenomen. De vergadering werd door alle leden der commissie bijgewoond.

Nadat de commissie den laatstondergeteekende tot secretaris had benoemd, bestond hare eerste werkzaamheid in het aanwijzen der leden die voor elk vak, waarover het examen loopt, als examinatoren en assessoren zouden optreden.

Tevens werd besloten dat examinatoren en assessoren zich zouden belasten met het nazien van het schriftelijk werk in de vakken waarvoor zij als zoodanig waren aangewezen, terwijl het toe te kennen cijfer eerst na onderling overleg zou worden vastgesteld.

Tot examinatoren en assessoren werden benoemd:

Vakken.	Examinatoren.	Assessoren.
	A.	
Meetkunde, gonometrie en trigonometrie,	dr. G. J. Michaëlis en G. A. C. Koopmans,	G. A. C. Koopmans en dr. G. J. Michaëlis.
Algebra,	L. van Zanten Jz.,	dr. J. G. Michaëlis en G. A. C. Koopmans,
Werktuigkunde,	dr. J. G. Michaëlis en G. A. C. Koopmans,	G. A. C. Koopmans en dr. G. J. Michaëlis.
	B.	
Natuurkunde en kosmographie,	dr. H. van de Stadt en dr. B. C. Goudsmit,	dr. B. C. Goudsmit en dr. H. van de Stadt.
Scheikunde enz.,	dr. A. J. C. Snijders,	P. Keyzer IJz.
Plant- en dierkunde,	P. Keyzer IJz.,	dr. A. J. C. Snijders.
	C.	
Staatswetenschappen,	W. F. H. Wunderlich,	L. van Zanten Jz.
Boekhouden,	L. van Zanten Jz.,	W. F. H. Wunderlich.
Geschiedenis,	F. Hazewinkel,	dr. H. Tonkers
Aardrijkskunde, enz.,	dr. H. Tonkes,	F. Hazewinkel.
	D.	
Nederlandsch,	R. Akkerman,	J. Goemans.
Fransch,	H. C. Mellet,	H. J. Hakkert.
Engelsch,	H. J. Hakkert,	H. C. Mellet.
Hoogduitsch,	J. Goemans,	R. Akkerman.
	E.	
Handteekenen,	J. Goemans,	P. Keyzer IJz.
Lijnteekenen,	dr. G. J. Michaëlis,	G. A. C. Koopmans.

Volgens deze mededeeling behoorde nalzoo tot:
sub-commissie A (wis- en werktuigkunde), dr. G. J. Michaëlis, G. A. C. Koopmans en L. van Zanten Jz.;
sub-commissie B (natuurwetenschappen), dr. H. van de Stadt, dr. B. C. Goudsmit, dr. A. J. C. Snijders en P. Keyzer IJz.;
sub-commissie C (geschiedenis, aardrijkskunde enz., staats- en handelswetenschappen), W. F. H. Wunderlich L. van Zanten Jz., F. Hazewinkel en dr. H. Tonkes;
sub-commissie D (talen), R. Akkerman, J. Goemans, W. J. Hakkert en H. C. Mellet; en
sub-commissie E (teekenen), J. Goemans, P. Keyzer IJz., dr. G. J. Michaëlis en G. A .C. Koopmans.

Deze laatste sub-commissie besloot gebruik te maken van de haar bij art. 22 van het algemeen reglement toegekende bevoegdheid, om zich te doen bijstaan door een deskundige bij het beoordeelen van de ingeleverde proeven van bekwaamheid in het hand- en rechtlijnig teekenen, en alzoo werd de heer W J. Mali, leeraar in beide vakken aan de hoogere burgerschool te Apeldoorn, uitgenoodigd die sub-commissie in deze van advies te dienen, welke uitnoodiging werd aangenomen.

Bij den voorzitter hadden zich aangemeld 79 candidaten, waaronder 11 leerlingen waren van de Koninklijke hoogere burgerschool „Prins Hendrik der Nederlanden" te Apeldoorn, 27 van de hoogere burgerschool te Arnhem, 11 van die te Tiel, 21 van die te Zutphen en 1 van de 1ste hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te Amesterdam. De overige 8 candidaten waren geen leerlingen van de 5de klasse eener hoogere burgerschool.

De voorzitter deelde mede dat hij volgens het reglement deze 79 candidaten in 7 groepen had verdeeld, en wel in 4 groepen van 12, één groep van 11 en 2 groepen van 10 candidaten.

Vervolgens werd door de commissie bepaald dat voor het mondeling examen in de verschillende vakken als maximum tijdruimten zou worden besteed:

voor wiskunde	1	uur.
„ werktuigkunde	30	minuten.
„ scheikunde enz.	45	„
„ natuurkunde	45	„
„ kosmographie	15	„
„ plant- en dierkunde	30	„
„ Staatswetenschappen	25	„
„ boekhouden	15	„
„ geschiedenis	25	„
„ aardrijkskunde enz.	25	„
„ Nederlandsch	30	„
„ Hoogduitsch	30	„
„ Fransch	30	„
„ Engelsch	30	„

Daarna werden de aan de inspecteurs van het middelbaar onderwijs in te zenden concept-opgaven voor het schriftelijk werk vastgesteld, en werd voorts besloten dat met het afnemen van het mondeling gedeelte voor het examen zoude worden aangevangen op Maandag 14 Juli.

Dientengevolge werd de commissie door den voorzitter weder tegen den 13den Juli bijeengeroepen. Alle leden waren aanwezig en verdeelde de commissie zich in de verschillende sub-commissiën, voor het verrichten van den bij art. 17 voorgeschreven arbeid.

Allereerst werd de maatstaf bepaald, volgens welke de berekening der afdeelingscijfers in de verschillende groepen zou plaats hebben.

Die maatstaf was als volgt:

In groep A werd het cijfer voor wiskunde met 5, dat voor werktuigkunde met 2 vermenigvuldigd, en het zevende deel der verkregen som als afdeelingscijfer vastgesteld.

In groep B werden de cijfers voor natuurkunde en scheikunde beide verdubbeld en hunne som vermeerderd met de cijfers voor plant- en dierkunde en kosmographie, door 6 gedeeld.

In groep C werden de cijfers voor geschiedenis en aardrijkskunde ieder met 4, dat voor boekhouden met 2 vermenigvuldigd, en de som dier producten vermeerderd met de cijfers voor Staatsinrichting en Staathuishoudkunde, door 12 gedeeld

In groep D en E, waarin aan alle vakken gelijke waarde werd toegekend, werd de som der vakcijfers door het aantal vakken, resp. 4 en 2 gedeeld.

Toen de commissie in deze vergadering bijeenkwam, was al het schriftelijk werk door de examinatoren en assessoren nagezien.

Niettemin mocht de commissie er niet in slagen, met de haar bij art. 17 opgedragen taak gereed te komen, zoodat slechts van twee groepen van candidaten de cijfers op de lijst konden worden geplaatst.

De commissie spreekt dan ook den wensch uit dat voor het vaststellen der cijfers voor het schriftelijk werk een ruimere tijd beschikbaar zal worden gesteld.

De cijfers voor de overige groepen werden de volgende dagen vastgesteld en op de lijst geplaatst.

Te gelijk met het vaststellen van bovengemelde cijfers werden ook de bij art. 18 van het algemeen reglement voorgeschreven vrijstellingen van het mondeling examen bepaald.

De mondelinge examens werden afgenomen van 14 tot 19 Juli, van 21 tot 26 Juli, van 28 Juli tot 2 Augustus en van 4 tot 6 Augustus. Ontstentenis van een der leden kwam niet voor.

Een der candidaten der 2de groep was door ziekte verhinderd te verschijnen en werd, op zijn verzoek, in de 6de groep geëxamineerd.

Het getuigschrift voor voldoend afgelegd examen kon worden uitgereikt aan de volgende candidaten:

a. van de hoogere burgerschool te Apeldoorn:

Bentz van den Berg (Maria Antonia Sara Wilhelmina), geb. te Soerabaja 15 Juni 1884;
Koers (Johanna Diederika Willemina), geb. te Deil 14 Februari 1885;
Leurink (Gerrit), geb. te Apeldoorn 31 October 1884;
Linde (Boudewijn Diederik Johannes van de), geb. te Oudewetering 27 Januari 1883;
Linde (Johan Cornelis van de), geb. te Oostkapelle 8 Augustus 1884;
Linde (Jacob van der), geb. te Apeldoorn 10 Juli 1884;
Marcus (Cornelis), geb. te Amsterdam 5 October 1883;
Rant (Adolph Johan), geb. te Lemmer 11 September 1883;
Steyn (Johan Albert van), geb. te Apeldoorn 24 September 1884;
Temminck (Henriette), geb. te Amsterdam 16 Mei 1883;
Wagenaar (Gerrit Reinder), geb. te Vaassen 24 Mei 1883;

b. van de hoogere burgerschool te Arnhem:

Böhtlinck (Frederik Robert), geb. te Arnhem 18 Mei 1883;
Brinkhorst (Willem Herman), geb. te Dieren 20 Januari 1885;
Bruggencate (Caspar Hendrik ten), geb te Arnhem 2 Januari 1885;
Burger (Gerrit Adrianus), geb. te Rotterdam 7 Februari 1882;
Gans (Abraham), geb. te Aalten 15 Mei 1885;
Gerritsen (Hendrik Pieter), geb. te Arnhem 13 December 1882;
Haersolte van Haerst (Johan Christiaan van), geb. te Doetinchem 5 Mei 1884;
Hooijer (Johan Bernard), geb. te Arnhem 5 Februari 1883;
Hijdelaar (Pieter), geb. te Gorinchem 30 April 1885;

Jentink (Theodorus Andries), geb. te 's Gravenhage 21 November 1883;
Klijnstra (Johannes), geb. te Joure 23 September 1883;
Minkman (Dirk Constant Jan), geb. te Arnhem 2 Juli 1885)
Nijland (Johan Caspar Christiaan), geb. te Patti (Ned.-Indië), 4 Februari 1885;
Rest (Johannes van der), geb. te Zutphen 17 Juli 1883;
Rijsewijk (Dirk Jan van), geb. te Arnhem 27 November 1884;
Schepers (Johan Hildebrand George), geb. te Arnhem 28 Augustus 1885;
Schlimmer (Jacobus Wilhelm), geb. te Banjermasin 28 December 1883;
Testas (Henri Baudonin de Famars), geb. te Brussel 14 Maart 1883;
Veenenbos (Reijer Gertrudus), geb. te Oosterbeek 1 Augustus 1884;
Wieringa (Gerrit), geb. te Arnhem 29 October 1883;
Zande (Gerard Theodoor van der), geb. te Arnhem 23 November 1882;

c. van de hoogere burgerschool te Tiel:

Heyst (Floris Albert van), geb. te Wijk bij Duurstede, 28 Augustus 1883;
Hoytema (Aleid Johan van), geb. te Culenborg 18 Februari 1884;
Kruyff (Jan Jacob de), geb. te Buren 12 Juli 1883;
Pijnacker Hordijk (Gijsbert Jan), geb. te Djocjocarta 28 Augustus 1884;
Pol (Hermanus van de), geb. te Eck en Wiel 17 Augustus 1882;
Pompe (Elizabeth Jacoba Johanna), geb. te Maastricht 28 Juli 1883;
Vegte (Maria Alida van der), geb. te Zalt-Bommel 3 Juni 1884;
Versteegh (Dirk), geb. te Tiel 16 December 1884;
Wechel (Derk Herman te), geb. te Wageningen 9 Februari 1883;

d. van de hoogere burgerschool te Zutphen:

Albers (Derk), geb. te Zutphen 1 Juni 1885;
Amstel (Jan Nicolaas Jacobus van), geb. te Warnsveld 11 Juli 1884;
Berenschot (George), te Padang-Pandjang 10 Augustus 1884;
Bor (Willem Adriaan), geb. te Heerenveen 13 Augustus 1884;
Diepenbruggen (Jan Jacob van), geb. te Arnhem 9 Mei 1882;
Ezerman (Harmanus Evert Karel), geb. te Zutphen 5 December 1884;
Folpmers (Tammo), geb. te Goor 12 April 1884;
Hamburg (Abraham), geb. te Zutphen 9 September 1884;
Hupkes (Willem), geb. te Ellecom 18 December 1883;
Huysman (Harold), geb. te Padang-Pandjang 1 Januari 1885;
Jonge (Marinus Willem Cornelis de), geb. te Almelo 16 Mei 1881;
Koopal (Sjoerd Arjen), geb. te Franekeradeel 15 Mei 1884;
Lagerwey (Alfred ualtherus), geb. te Malang 24 April 1884;
Luppes (Pierre Guillaume), geb. te Edi 24 October 1881;
Oosterbaan (Age Douwe), geb. te Lochem 17 October 1883;
Schooleman (Abraham Jacobus), geb. te Zutphen 26 Januari 1883;
Smit (Lambertus Willem), geb. te Zutphen 13 Juli 1884;
Struben (Willem), geb. te Doetinchem 6 Juli 1883;
Vleming (Willem), geb. te Zutphen 19 April 1883;
Vos (Anna Leonora Adriana Dorothea), geb. te Helder 27 October 1883;

e. van geene hoogere burgerschool:

Klaassen (Nicolaas), geb. te Zutphen 22 December 1880;
Verloren (Reep), geb. te Warnsveld 1 September 1882;
Quarles van Ufford (Otto Jan), geb. te Wageningen 23 October 1881.

Een der candidaten trok zich vóór den aanvang van het examen terug.

De besluiten omtrent het al of niet toelaten werden genomen, en de verkregen diploma's aan de candidaten uitgereikt in de vergaderingen van 16, 19, 23, 26 en 30 Juli en 2 en 6 Augustus.

Kort samengevat hebben zich dus aangemeld 79, en zijn geëxamineerd 78 candidaten, van wie zijn toegelaten 64 en afgewezen 14.

Hiervan waren leerlingen der hoogere burgerschool

	aangemeld.	geëxamineerd.	toegelaten.	afgewezen.
te Apeldoorn	11	11	11	0
„ Arnhem	27	26	21	5
„ Amsterdam	1	1	0	1
„ Tiel	11	11	9	2
„ Zutphen	21	21	20	1
en geen leerlingen van de 5de klasse eener hoogere burgerschool ...	8	8	3	5
	79	78	64	14

De door de commissie gemaakte opmerkingen zijn de volgende:

Geschiedenis. Met het oog op de omstandigheid, dat voor het eerst schriftelijk werk voor geschiedenis en aardrijkskunde was opgegeven, meent de commissie daaromtrent eenige opmerkingen te moeten maken.

De opgaven voor vaderlandsche geschiedenis waren volgens het oordeel der commissie te moeilijk, vooral wat betreft *b* en *c*, voor welker beantwoording te hooge eischen aan de candidaten zijn gesteld; ze zijn dan ook slechts bij uitzondering gekozen en dan nog geheel onvoldoende beantwoord.

De commissie acht het verder wenschelijk bij de opgave eenige punten aan te geven, om den candidaat als leidraad te dienen, aangezien velen zich niet tot het opgegeven onderwerp hebben bepaald. Dikwijls was de beantwoording te uitvoerig, zoodat geen tijd beschikbaar bleef voor de behandeling van alle 4 vragen. Het betrekkelijk groot aantal onvoldoende cijfers (24 van de 79) meent de commissie dan ook vooral daaraan te moeten toeschrijven.

Aardrijkskunde. De commissie heeft hierover weinig opmerkingen te maken. De schriftelijke vragen werden over het algemeen goed beantwoord, zoodat slechts 10 keer een onvoldoend cijfer behoefde te worden gegeven. Eene vraag nl. die over het verschil tusschen de west- en de oostkust van Sumatra, gaf echter aanleiding tot eenige moeilijkheden. Bijna alle candidaten vertelden weinig van de kusten zelf, maar behandelden veel meer de natuurlijke gesteldheid van het eiland.

Daar voor het onderwijs in de aardrijkskunde op eene hoogere burgerschool te weinig tijd beschikbaar is, om de kusten van Indië uitvoerig te bespreken, meende de commissie dat een dergelijk antwoord voldoende moest worden geacht.

Gaarne had evenwel de commissie gezien dat de candidaten verplicht waren geweest, schriftelijk eene vraag over natuurkundige aardrijkskunde te beantwoorden. Uit de behandeling

der vraag over de geologie van Nederland bleek dat sommige candidaten daarvan weinig studie hadden gemaakt, en dat anderen niets hadden gehoord van datgene, wat hierover na Staring werd gepubliceerd.

Boekhouden. Hoewel de commissie de voor het schriftelijk werk opgegeven balans niet te moeilijk vond, heeft zij gemeend de veelal zeer gebrekkige uitwerking, of zelfs geheele weglating, niet al te zwaar te moeten aanrekenen, daar blijkbaar de candidaten niet op eene dergelijke opgave, welke nog nooit was voorgekomen, hadden gerekend. Zij vindt intusschen eene dergelijke afwisseling in de opgaven zeer wenschelijk voor het onderwijs, en hoopt dat voortaan hierin geene aanleiding tot verschoonende beoordeeling zal gevonden worden.

Nederlandsch. Het schriftelijk werk van menig candidaat werd ontsierd zoowel door grove stijlfouten, alsook door fouten tegen de verbuigingen en de naamvallen, die de candidaat bij het mondeling examen vaak moeite had te verbeteren. Het onderscheid tusschen het betrekkelijk en het aanwijzend voornaamwoord was velen niet duidelijk, en het gebruik van de verschillende naamvallen, van het laatste vooral, was voor meer dan één een struikelblok.

Het onderzoek naar de geschiedenis der letterkunde, alsook van het gelezene, leverde bij vele candidaten vrij bevredigende resultaten op.

Het examen in de overige vakken gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

Wel maakte het een punt van ernstige overweging uit of de commissie bevoegd was een candidaat die krachtens art. 18 Algemeen Reglement van het mondeling examen was vrijgesteld, toch in dat vak mondeling te examineeren, wanneer zulks door dien candidaat uitdrukkelijk verlangd werd, af te nemen.

De commissie meent hierbij de aan haar opgedragen taak naar vermogen te hebben volbracht, en betuigd U H.E.G. haren dank voor het in haar gestelde vertrouwen.

Namens de Commissie voornoemd,

W. J. Hakkert, *Voorzitter.*

P. Keyzer IJzn., *Secretaris.*

Zuidholland.

A. *Noordelijke Commissie.*

's Gravenhage, 23 September 1902.

Aan den Commissaris der Koningin in de provincie Zuidholland.

De commissie welke krachtens uwe beschikking van 15 Maart 18902, nº. 710/1 (1ste afd.), belast is geweest met het afnemen van het eindexamen der hoogere burgerscholen te 's Gravenhage, Gouda, Leiden en Rotterdam, heeft de eer, ter voldoening aan art. 67, alinea 2, der wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* nº. 50), aan U H.E.G. hierbij het volgende verslag van hare werkzaamheden aan te bieden.

De commissie hield hare vergaderingen en examenzittingen in het gebouw der hoogere burgerschool aan het Bleijenburg te 's Gravenhage. De eerste vergadering werd gehouden op Zaterdag 12 April 1902 en door alle leden bijgewoond. De heer A. Swets, die voor zijne benoeming bedankt had, was op dat tijdstip reeds vervangen door den heer C. C. A. Croin, benoemd bij uwe beschikking van 1 April 1902, nº. 940/1 (1ste afd.).

Nadat de vergadering den tweeden ondergeteekende tot eerste-secretaris en het lid A. D. Raadgreep tot tweede-secretaris benoemd had, deelde de voorzitter mede dat zich voor het examen in het geheel 143 candidaten hadden aangemeld. Bij uwe genoemde beschikking van 15 Maart 1902 waren de 28 leden der commissie reeds over twee afdeelingen, de eerste en de tweede afdeeling, verdeeld en was tevens bepaald dat in de eerste afdeeling geëxamineerd zouden worden de candidaten der klassen V*a* te 's Gravenhage (22), V*a* en V*b* te Gouda (20), V*a* te Leiden (12) en V*a* te Rotterdam (14), te zamen 68; in de tweede afdeeling die der klassen V*b* en V*c* te 's Gravenhage (45), V*b* te Leiden (10) en V*b* te Rotterdam (13), eveneens te zamen 68 candidaten. Van de 7 extraneï werden 4 in de eerste en 3 in de tweede afdeeling geplaatst. Overeenkomstig art. 19 van het algemeen reglement voor de eindexamens (besluit van 27 Juni 1901, *Staatsblad* nº. 190) werd bepaald, dat er voor het mondeling examen twaalf groepen zouden zijn, elf van 12 en ééne van 11 candidaten; voor elke der beide afdeelingen alzoo zes groepen.

De verdeeling in sub-commissiën, overeenkomstig art. 8 van het algemeen reglement, geschiedde vervolgens als door nevenstaande tabel wordt aangegeven.

Samenstelling der commissie.

Voorzitter, tevens lid: dr. C. J. J. Ninck Blok, directeur van de hoogere burgerschool met 5jarigen cursus aan het Bleijenburg te 's 's Gravenhage.

Leden:

Eerste afdeeling.

dr. J. L. Andreae, directeur, dr. J. W. Lem, J. de Josselin de Jong, leeraren aan de hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te Leiden;

dr. A. D. van der Harst, dr. G. I. M. Coolhaas, A. D. Raadgreep, K. Muntinga, leeraren aan de hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te 's Gravenhage;

C. C. A. Croïn, leeraar aan de hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te Dordrecht;

A. Langerhuizen van Uven, dr. N. Quint Gz., I. C. F. Prikken, leeraren aan de hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te Gouda;

C. T. van den Berg van Os, A. van Hoof, G. B. Lalleman, leeraren aan de hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te Rotterdam;

Tweede afdeeling.

W. Massink, I. Kunst, I. A. M. Rijk, leeraren aan de hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te Leiden;

A. Brandes Sz., dr. G. Bakker, C. G. Kaakebeen, M. Hovingh, leeraren aan de hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te 's Gravenhage;

dr. F. W. Raabe, I. H. van der Voort, leeraren aan de hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te Gouda;

dr. G. I. W. Bremer, I. D. Fast, dr. A. Stuurman, leeraren aan de hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te Rotterdam;

dr. J. C. W. van Nooten, directeur van de hoogere burgerschool met 3jarigen cursus te Brielle, J. van der Bruyn, oud-leeraar aan de hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te Schiedam.

De heer Brandes werd, wegens ongesteldheid, 26 Juli vervangen door den heer W. F. Eckmann, leeraar aan de hoogere burgerschool met 3jarigen cursus te 's Gravenhage.

SAMENSTELLING DER SUB-COMMISSIËN.

VAK.	EERSTE AFDEELING. Eerste examinator. Tweede examinator.	TWEEDE AFDEELING. Eerste examinator. Tweede examinator.
Sectie A, voorzitter Massink.		
Wiskunde,	van der Harst. Lem,	Massink, Fast.
	Lem, van der Harst,	Fast, Massink.
Werktuigkunde,	Quint,	Bakker.
	Coolhaas,	Bremer.
Sectie B, voorzitter van Urven.		
Natuurkunde,	Coolhaas,	Bremer.
	Quint.	Bakker.
Scheikunde,	Andreae,	Raabe.
	van Uven,	van Nooten.
Plant- en dierkunde,	van Uven,	van Nooten.
	Andreae,	Raabe.
Kosmographie,	Quint,	Bakker.
	Coolhaas,	Bremer.
Sectie C, voorzitter Prikken.		
Staatswetenschappen,	Prikken.	Stuurman.
	van Hoof,	van der Bruyn.
Aardrijkskunde,	van den Berg van Os,	Brandes (Eckmann).
	Croïn,	Kunst.
Geschiedenis,	Croïn,	Kunst.
	van den Berg van Os,	Brandes (Eckmann).
Boekhouden,	van Hoof,	van der Bruyn.
	Prikken,	Stuurman.
Sectie D, voorzitter van der Voort.		
Nederlandsch,	Raadgeep,	Kaakebeen.
	Lalleman,	van der Voort.
Fransch,	Lalleman,	Hovingh.
	Raadgeep,	Rijk.
Engelsch,	de Josselin de Jong,	van der Voort.
	Muntinga,	Kaakebeen.
Duitsch,	Muntinga,	Rijk.
	de Josselin de Jong,	Hovingh.

De sub-commissie voor het handteekenen bestaat uit de heeren Andreae, Fast, van Uven; die voor het lijnteekenen uit de heeren Massink, Bremer, van der Harst. Voorzitter van sectie E was de heer Andreae.

Ter voorlichting van de sub-commissie E werd W. J. Lampe, leeraar aan de hoogere burgerschool met driejarigen cursus te 's Gravenhage, als deskundige voor handteekenen uitgenoodigd, aan welke uitnoodiging door hem is voldaan.

In deze eerste vergadering werd voorts uitvoerig de inrichting van het schriftelijk examen behandeld. In verband met het rondschrijven der inspecteurs van het middelbaar onderwijs dd. 31 December 1901, strekkende ter opheldering van het algemeen reglement van 27 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 190), werden door den voorzitter betreffende het schriftelijk examen in het algemeen en aangaande verschillende vakken in het bijzonedr mededeelingen gedaan en vragen der leden beantwoord.

De tweede vergadering werd gehouden op 26 April 1902. In deze bijeenkomst werden sectie-voorzitters benoemd (zie de vorige tabel) en de opgaven voor het schriftelijk werk, op grond van gevoerd overleg, vastgesteld. De leden vereenigden zich met het denkbeeld van den voorzitter om, ter bevordering van eene voor alle candidaten gelijke beoordeeling, bij het nazien van het schriftelijk werk (met uitzondering van dat voor wiskunde) eerst overleg te doen plaats hebben tusschen de eerste examinatoren voor hetzelfde vak, respectievelijk uit de eerste en de tweede afdeeling, en eerst daarna door den eersten en den tweeden examinator derzelfde afdeling het cijfer te doen vaststellen.

In deze tweede vergadering werd de aanvang van het mondeling examen op 14 Juli vastgesteld en werden door den voorzitter, op grond van de hem door UH.E.G. verleende machtiging, twee vergaderingen uitgeschreven, die aan het mondeling examen noodzakelijk moesten voorafgaan.

In de op 5 Juli 1902 gehouden vergadering werden de cijfers voor het schriftelijk werk vastgesteld van de nummers 1—36 en 73—108, benevens de daaruit volgende vrijstellingen van mondeling onderzoek, overeenkomstig art. 8 van het algemeen reglement.

Het aantal der verleende vrijstellingen is in de volgende tabel vermeld.

VAK.	Eerste afdeeling.	Tweede afdeeling.	Totaal aantal vrijstellingen.
Wiskunde . . .	20	33	53
Werktuigkunde . .	25	26	51
Natuurkunde . .	28	16	44
Scheikunde	22	8	30
Aardrijkskunde . .	12	13	25
Geschiedenis . . .	10	7	17
Boekhouden . . .	7	5	12
	124	108	232

51	candidaten	verkregen geen vrijstelling	voor eenig	vak.
24	„	„ „	„ 1	„
26	„	„ „	„ 2	vakken.
15	„	„ „	„ 3	„
12	„	„ „	„ 4	„
4	„	„ „	„ 5	„
6	„	„ „	„ 6	„
1	candidaat	verkreeg „	„ 7	„
139				

Van de niet geslaagde candidaten hadden 2 vrijstelling voor 1 vak; 2 vrijstelling voor 2 vakken.

In deze bijeenkomst werd het lid dr. Andreae tot ondervoorzitter benoemd. Ook vereenigde men zich met het voorstel van den voorzitter om aan de candidaten, zonder vermelding der cijfers evenwel, vertrouwelijk mede te deelen voor welke vakken zij vrijstelling hadden verkregen. Het algemeen reglement bepaalt hieromtrent niets, zoodat geen officieele kennisgeving kon geschieden. Tijdige mededeeling werd echter gecoordeeld in den geest van het Koninklijk besluit te zijn.

In de op 12 Juli 1901 gehouden vergadering werden de cijfers voor het schriftelijk werk en de daaruit volgende vrijstellingen van de nummers 37—72 en 109—143 vastgesteld (zie voor de vrijstellingen de voorafgaande tabel). Het mondeling examen werd verder voorbereid.

Dit mondeling onderzoek werd aldus geregeld, dat op 14, 15 en 16 Juli van elk der beide afdeelingen de eerste groep werd geëxamineerd; op 17, 18 en 19 Juli le tweede groepen; op 21, 22 en 23 Juli de derde; op 24, 25 en 26 Juli de vierde; op 28, 29 en 30 Juli de vijfde en op 31 Juli, 1 en 2 Augustus de zesde groepen. Op elken derden dag van het examen werden in de sectie-vergaderingen de groepcijfers vastgesteld, daarna in volle vergadering voorgelezen en ingeschreven en vervolgens werd na de pauze beslist over den uitslag, die dan onmiddellijk aan de betrokken candidaten werd medegedeeld.

De commissie was van oordeel dat het wenschelijk was de eindcijfers der afdeelingen niet langs wiskundigen weg uit de cijfers der verschillende vakken af te leiden, en dus de eindcijfers ook niet door gemengde getallen voor te stellen, al werd aan de verschillende vakken bij het vaststellen dier eindcijfers verschillende invloed toegekend. Het bepalen toch van de afdeelingscijfers langs wiskundigen weg, met behulp van vaste coëfficiënten, kan tot onbillijkheden aanleiding geven en tot gevolgen leiden, waarvan de commissie de verantwoordelijkheid niet wilde aanvaarden. Met onderstaand voorbeeld, waarbij ondersteld werd dat een candidaat voor slechts twee vakken onvoldoende cijfers had behaald, werd in het licht gesteld dat deze candidaat met toepassing van het gebruikelijke coëfficiënten telsel afgewezen zou moeten worden.

Groep A geheel voldoende. Eindcijfer 7.

Groep B.	Cijfer.	Coëfficient.	Product.
Natuurkunde . . .	2	4	13
Scheikunde. . . .	6	3	18
Plant- en dierkunde	7	2	14
Kosmographie. . .	5	1	5
		10	49

Eindcijfer 4,9.

Groep C geheel voldoende Eindcijfer 7.

Groep D.	Cijfer.	Coëfficient	Product.
Nederlandsch . . .	4	2	8
Fransch	6	1	6
Engelsch.	5	1	5
Duitsch	5	1	5
		5	24

Eindcijfer 4,8.

Groep E geheel voldoende. Eindcijfer 7.

Met het oog op het besliste voorschrift van art. 23, 4de lid, van hét algemeen reglement, volgens hetwelk de candidaat die in twee der afdeelingen A, B, C of D een eindcijfer verkrijgt, dat beneden 5 ligt moet worden afgewezen, hebben de leden dezer commissie in de verschillende sectiën in de gevallen dat het sectiecijfer een geheel getal, met name de 5, naderde het ontstaan van het eindcijfer nauwkeurig nagegaan en in onderling ten slotte vastgesteld.

Ingevolge art. 23 beslisten de behaalde sectiecijfers doorgaans zonder meer over de afwijzing of de toelating van de candidaten. Slechts 2 candidaten zijn afgewezen ten gevolge eener gehouden stemming. Zij hadden wel is waar slechts één onvoldoend sectiecijfer, doch een aantal onvoldoende vakken met telkens niet meer dan een eindcijfer 5 in de hoofdafdeelingen.

Vóór het examen hebben zich 2 candidaten teruggetrokken en gedurende het examen nog 2, zoodat in het geheel 139 candidaten geëxamineerd zijn. Van twee hunner, die in den loop van het schriftelijk examen ongesteld werden, werd dit voor enkele vakken aangevuld, overeenkomstig de bepaling van art. 16 van het algemeen reglement voor de eindexamens.

Het lid der commissie A. Brandes Sz. nam, wegens ongesteldheid, ontslag op 26 Juli en werd, bij uwe beschikking van 26 Juli 1902, nº. 2377/1, 1ste afdeeling, vervangen door den heer H. F. Eckmann, leeraar aan de hoogere burgerschool met driejarigen cursus te 's Gravenhage. Op 14 Juli werd het lid der commissie M. Hovingh vervangen door den heer C. W. B. Ingenhoes, ingevolge uwe beschikking van 26 Mei 1902, nº. 1729/1, 1ste afdeeling.

In de volgende tabel is aangegeven op welke wijze de geslaagde en niet geslaagde candidaten over de verschillende scholen zijn verdeeld.

SCHOOL.	Klasse.	Aantal candidaten.	Daarvan zijn geslaagd.	Daarvan zijn niet geslaagd.
's Gravenhage . .	5A	22	18	4
	5B	20	13	7
	5C	23	19	4
Rotterdam . . .	5A	14	12	2
	5B	13	13	0
Leiden	5A	12	10	2
	5B	9	9	0
Gouda	5A	12	10	2
	5B	8	6	2
Extraneï. . . .	»	6	4	2
		139	114	25

De namen der geslaagde candidaten, met opgave van de scholen waarvan zij afkomstig zijn, worden vermeld in de volgende tabel:

Geslaagde candidaten
van de hoogere burgerschool te 's Gravenhage:

Bolten, Henri, geb. 28 Juni 1883 te 's Gravenhage;
Goedhart, Herman, geb. 10 Juni 1883 te Oosterbeek;
van Voorst Vader, Pieter Johannes, geb. 29 Augustus 1884 te Geertruidenberg;
Flohil, Adrianus, geb. 2 Juni 1885 te Zoetermeer;
Gentis, Henri Gerard, geb. 11 Januari 1883 te Leiden;
Kapsenberg, Gerardus, geb. 24 April 1883 te Rotterdam;
Dijkerman, Gerrit Jan, geb. 22 Januari 1885 te Rhenen;
van der Hoorn, Joannos Cornelis Marie, geb. 28 Februari 1882 te 's Gravenhage;
Fokker, Herman, geb. 30 October 1884 te Batavia;
Hage, Karel Hendericus, geb. 14 Januari 1885 te Batavia;
Klein, Willem Carel, geb. 3 Juni 1884 te Deurne;
Hulshoff, Abraham Allard, geb. 27 Mei 1883 te Delft;
Koch, Bastiaan, geb. 30 Januari 1885 te Djokjokarta;
Eelvelt, Johannes Catharinus, geb. 7 Juni 1882 te 's Gravenhage;
Rive, Carl Ludwig Paul Max, geb. 24 Juni 1882 te Velp;
Sloth Blaauboer, Louis Cornelis Lambertus Willem, geb. 12 Juni 1885 te Sneek;
Thierry, John William, geb. 23 Juli 1883 te Leiden;
Voorhoeve, Carl Theodoor, geb. 30 November 1883 te 's Gravenhage;
van Nieukerken, Kornelis Jacobus, geb. 22 Augustus 1882 te 's Gravenhage;
van Weel, Henri Pierre Catherine Marie, geb. 29 Maart 1885 te Batavia;
van der Veur, Marius Willem Gerard, geb. 27 September 1883 te 's Gravenhage;
Wichers, Hein Adriaan, geb 5 December 1882 te Madioen;
Seret, Paulus Marinus, geb. 21 September 1885 te Sliedrecht;

van Voorthuysen, Jan, geb. 9 November 1882 te Maastricht;
Denninghoff Stelling, George Hartwig Peter, geb. 2 Mei 1884 te Amsterdam;
Huygens, Albert Adolf Willem Henri, geb. 24 Maart 1882 te 's Gravenhage;
Wassenbergh, Abraham, geb. 13 September 1882 te Bergum;
Carrière, Hendrik, geb. 23 Mei 1881 te 's Gravenhage;
de Bruyn Ouboter, Adriaan Willem, geb. 20 Juni 1884 te Brussel;
Struve, Andreas Emil, geb. 30 Juni 1882 te Amsterdam;
Milo, Constant Jacques Mari, geb. 5 Mei 1883 te Rotterdam;
Ekker, Johannes, geb.7 Augustus 1882 te Peursum;
van Hamersvelt, Rutgerus Johannes Cornelis, geb. 18 Februari 1884 te Zoetermeer;
Freydanck, Henri, geb. 12 Mei 1884 te Ambarawa;
Maclaine Pont, Henri, geb. 21 Juni 1884 te 's Gravenhage;
de Ram, Jean Paul Marie, geb. 28 Juni 1881, te Bergen op Zoom;
Vechtman, Henri Abraham Nicolaas, geb. 20 April 1883 te 's Gravenhage;
van de Wall, Marinus Emarikus, geb. 8 October 1883 te 's Gravenhage;
Viehoff, Jan Jacob, geb. 9 Januari 1884 te 's Gravenhage;
van Kuyk, Johannes, geb. 28 December 1883 te Vrijenban;
Wirtz, Fredericus Carel Jozeph Marie, geb. 27 Mei 1883 te 's Gravenhage;
Zoetelief Norman, Henricus David Edward Gerard, geb. 23 Mei 1885 te 's Gravenhage;
Kool, Willem Lodewijk Adolf, geb. 22 November 1882 te Makasser;
van Iterson, Frans Karel, geb. 26 Juni 1884 te 's Gravenhage;
Capel, Louis Willem, geb. 28 Februari 1882 te Batavia;
Olivier, Petrus Hendrik, geb. 6 October 1885 te Oengaran;
Pronk, Johannes Jacob Gerrit, geb. 25 April 1883 te Rotterdam;
Sigmont, Gerrit Dirk, geb. 28 Juni 1882 te Semarang;
van Dam, Anton Willem, geb. 28 Maart 1884 te Kampen;
Wentholt, Ludolph Renier, geb. 22 Maart 1885 te Helder;

van de hoogere burgerschool te Rotterdam:

de Bruyn, Marius, geb. 12 April 1884 te Rotterdam;
Paats, Louise, geb. 28 December 1881 te Rotterdam;
Roskes, Cornelis Wilhelmus Marinus, geb. 17 Augustus 1883 te Delfshaven;
Kreling, Charles Joseph Marie, geb. 8 Januari 1882 te Rotterdam;
Loos, Goosen, geb. 14 Mei 1883 te Rotterdam;
Wolff, Theodora Johanna Petronella, geb. 22 October 1883 te Rotterdam;
van Schaïk, Theodoor Willem, geb. 26 Mei 1883 te Teteringen;
Jonker, Matthijs, geb. 15 December 1883 te Ellemeet;
Beerenborg, Gustaaf, geb. 14 Mei 1885 te Rotterdam;
Menalda van Schouwenburg, Henri, geb. 14 Agustus 1884 te Rotterdam;
Croll, David, geb. 8 Januari 1885 te Rotterdam;
de Wolff, Wilhelmus, geb. 1 Maart 1884 te Rotterdam;
van der Boon, Maurits, geb. 26 Mei 1884 te Doesburg;
Rommenhöller, Carl Gustav, geb. 1 September 1881 te Rotterdam;
de Graaff, Marianne, geb. 16 Juli 1884 te Rotterdam;
van Alphen, Willem Johan, geb. 19 December 1882 te Rotterdam;
Serry, Herman, geb. 10 September 1884 te Amsterdam;
Heil, Johannes Wilhelmus, geb. 27 Juli 1884 te Rotterdam;
Groeneveld, Martinus Johan Catherinus, geb. 25 Februari 1884 te Rotterdam;
Wouters, Cornelis Hendrikus, geb. 23 Augustus 1882 te Rotterdam;
de Lange, Johan Hugo Karel, geb. 9 October 1884 te Rotterdam;
Wolff, Cornelis Wilhelmus Johan, geb. 25 Juni 1885 te Rotterdam;
Mulder, Dénis Gerard, geb. 15 Februari 1883 te Toeban;
Nolen, Willem, geb. 7 Januari 1883 te Rotterdam;
Cambier, Joan Reinier, geb. 30 Augustus 1882 te Amsterdam;

van de hoogere burgerschool te Leiden;

Albricht, Michaël Rudolph, geb. 11 April 1883 te Batavia;
Blok, Jurriaan, geb. 29 Juli 1881 te Boembalan;
Francken, Jean Willem Nicoalas, geb. 10 April 1881 te Leiden;
Kraak, Louis Henri, geb. 16 Maart 1883 te Haarlem;
Cau, Jan, geb. 31 Augustus 1882 te Schagen;
Bader, Christiaan Nicolaas, geb. 19 November 1882 te Leiden;
van der Plas, Theodoor Willem, geb. 9 Maart 1884 te Kediri;
Weinberg, Johannes Frederik, geb. 26 Juni 1882 te 's Gravenhage;
van Zanten, Hugo, geb. 18 Februari 1884 te Vlaardingen;
Rappard, Willem Eduard, geb. 24 Januari 1883 te Soerabaia;
van Velzen, Christiaan Jacobus, geb. 9 September 1884 te Kampen;
van der Horn van den Bos, Aloysius Joannes Marie, geb. 7 Mei 1883 te Voorschoten;
Ladage, Johan Adolph, geb. 29 Mei 1883 te Leiden;
Post, Willem Christiaan, geb. 14 Juni 1884 te 's Gravenhage;
Lodder, Dimmen, geb. 15 September 1882 te Goedereede;
de Rijk, Hein August, geb. 20 Mei 1879 te Soerabaja;
Vogelpoel, Bernard, geb. 19 September 1880 te Madioen;
Janssen, Fietje, geb. 25 September 1883 te Palembang;
Drucker, Rudolph, geb. 4 Mei 1885 te Groningen;

van de hoogere burgerschool te Gouda:

Becking, Leonarus Cornelis, geb. 19 April 1883 te Gouda;
Muller, Catharinus Alexander, geb. 18 Mei 1883 te Leiden;
Kortenoever, Johannes, geb. 3 December 1881 te Gouda;
Wynaendts, George, geb. 8 Januari 1884 te Rema;
Wynaendts, Jacob August, geb. 19 December 1882 te Rattahan;
Nielsen, Matthias Jacobus Johannes, geb. 17 October 1884 te Oudewater;
Burgersdijk, Constance, geb. 2 Mei 1884 te Gouda;
van Rijn van Alkemade, Jacob, geb. 8 Mei 1885 te Laboean;
van Velsen, Jan, geb. 7 Juli 1882 te Utrecht;
Thoman, Henri Jacques, geb. 24 Januari 1883 te Utrecht;
Daysings, Constantius Franciscus Marie, geb. 24 December 1884 te Utrecht;
de Haas, Jacob Antoon, geb. 3 Februari 1883 te Amsterdam;
de Blauw, Willem George Gustaaf, geb. 14 Februari 1882 te 's Hertogenbosch;
Goudswaard, Kornelis, geb. 1 October 1884 te Reeuwijk;
van der Waals, Gerardus, geb. 4 Februari 1883 te Leiden;
Montijn, Pieter Marie, geb. 7 September 1884 te Gouda;

extraneüs:

Michielsen, Karel Willem Jan, geb. 21 Juni 1882 te Sampit;
Gleuns, Jan Willem, geb. 21 November 1883 te Gouda;
Maarschalk, David, geb. 1 Juni 1883 te Breda;
Löb, Karl Ludwig, geb. 16 November 1881 te Euskirchen.

De volgende tabel geeft aan hoeveel malen het cijfer 1—10 is toegekend voor elk vak en voor elke afdeeling.

a. Vakken.	Aantal malen dat is toegekend het cijfer:										onvoldoende.	voldoende.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Wiskunde. . .	0	4	6	24	26	41	12	21	4	1	34	105
Werktuigkunde	0	1	4	13	29	47	27	7	11	0	18	121
Natuurkunde .	0	2	4	23	22	47	26	11	4	2	29	110
Scheikunde . .	0	5	11	24	35	40	19	4	1	0	40	99
Plant- en dierkunde . . .	0	1	8	20	40	35	22	8	2	3	29	110
Kosmographie .	0	1	3	16	26	31	30	16	15	1	20	119
Staatsinrichting.	0	1	10	17	29	35	24	19	3	1	28	111
Staathuishoudkunde . . .	0	1	5	21	36	28	29	16	3	0	27	112
Aardrijkskunde.	0	0	2	15	25	59	27	7	3	1	17	122
Geschiedenis. .	0	0	3	13	28	58	27	8	2	0	16	123
Boekhouden . .	0	4	20	29	43	31	6	3	2	1	53	86
Nederlandsch .	0	0	0	3	20	63	36	14	3	0	3	136
Fransch . . .	0	0	0	14	40	47	27	9	2	0	14	125
Engelsch . . .	0	0	2	30	41	48	12	3	3	0	32	107
Hoogduitsch. .	0	0	2	20	55	44	17	1	0	0	22	117
Handteekenen .	0	0	2	19	26	25	35	26	6	0	21	118
Rechtlijnig teekenen . . .	0	0	0	7	20	40	37	28	7	0	7	132
Totalen . .	0	20	82	255	541	719	413	201	71	10	410	1953
b. Groepen.												
Eindcijfer Afd. A	0	1	5	22	30	40	21	19	0	1	28	111
" " B	0	1	4	17	33	56	22	4	2	0	22	117
" " C	0	0	1	17	32	61	25	3	0	0	18	121
" " D	0	0	0	13	50	58	16	2	0	0	13	126
" " E	0	0	1	9	23	35	48	20	3	0	10	129

Ten slotte volgen hier eenige opmerkingen naar aanleiding van het examen, allereerst die van algemeene strekking.

De commissie is van oordeel dat de vrijstellingen niet altijd ten gunste van de candidaten hebben gewerkt. Immers de ervaring heeft geleerd, dat candidaten die de gelegenheid hadden ook nog mondeling examen te doen in eenig vak, vaak het cijfer van het schriftelijk werk konden verhogen. Die gelegenheid ontbrak waar vrijstellingen gegeven werden. Het komt de commissie voor, dat het gewenscht is aan de candidaten mede te deelen dat zij de vrijstellingen kunnen weigeren en mogen verzoeken ook mondeling geëxamineerd te worden. Tijdige mededeeling der behaalde cijfers voor het schriftelijk werk, voor zooverre deze tot vrijstelling kunnen leiden, zou hiermede gepaard dienen te gaan.

De commissie veroorlooft zich als hare meening mede te deelen, dat het overweging verdient de vrijstelling niet afhankelijk te doen zijn van in andere vakken behaalde cijfers. Het is voorgekomen dat candidaten met hooge cijfers voor geschiedenis en aardrijkskunde in beide vakken mondeling moesten geëxamineerd worden, doordat zij in boekhouden een onvoldoend schriftelijk examen hadden afgelegd, terwijl anderen met veel lager cijfers voor hun schriftelijk werk in eerstgenoemde vakken niet mondeling werden geëxamineerd, omdat zij voor schriftelijk boekhouden eene 5 hadden gekregen. Wellicht zou als voorschrift kunnen worden gegeven, dat vrijstelling van het mondeling examen in eenig vak wordt verleend, indien in dit vak voor het schriftelijk werk minstens eene 7 is gegeven, zoo althans het stelsel der vrijstellingen wordt gehandhaafd.

Aangaande de afzonderlijke vakken kan het volgende opgemerkt worden:

Bij de *wiskunde* gaven enkele opgaven voor het schriftelijk gedeelte aan de sub-commissie aanleiding tot opmerkingen. Bij de *stelkunde* toch ware het zeker wenschelijk geweest eene theorievraag op te nemen, vooral nu het eerste vraagstuk daartoe de gelegenheid bood en de beschikbare tijd voldoende was. Verder heeft het vraagstuk over *trigonometrie* (in de algemeen aangenomen onderstelling dat het teeken van een evenmachtswortel door het teeken vóór den wortel wordt aangegeven) geen enkele oplossing, eene uitkomst die bij den candidaat slechts twijfel kan wekken en hem in de war kan brengen. Het derde vraagstuk is reeds in 1881 op het literarisch-mathematisch examen opgegeven en komt in minstens twee bekende leerboeken over trigonometrie met dezelfde getallen voor.

Bij de beschrijvende meetkunde achtte de sub-commissie het wenschelijk de opgaven zóó te kiezen, dat de candidaten niet geheel vrij zijn in het aannemen der gegevens. Hierdoor wordt voorkomen het reproduceeren van teekeningen, welke de candidaten meermalen gehad hebben. De resultaten van het schriftelijk examen in *meetkunde* lieten veel te wenschen over.

Het mondeling examen in wiskunde gaf tot geen bijzondere opmerkingen aanleiding.

Naar aanleiding van het schrijven der inspecteurs van het middelbaar onderwijs dd. 31 Augustus 1901, nº. 3925 E, deelden op verzoek van den voorzitter de directeuren van de hoogere burgerscholen te 's Gravenhage, Leiden, Rotterdam en Gouda aan de commissie mede, welke onderwerpen op het gebied van *plant- en dierkunde* met de leerlingen van het vijfde studiejaar behandeld waren.

Bij de *geschiedenis* was het schriftelijk werk van zeer veel candidaten onvoldoende. Het mondeling examen gaf dikwijls de overtuiging, dat de candidaat een veel hooger cijfer verdiende dan men uit zijn schriftelijk werk mocht afleiden. Dit mondelinge examen is dan ook, naar het oordeel der subcommissie, beter dan het schriftelijk geschikt om over de kennis van den candidaat te oordeelen. Afgescheiden hiervan zij het der sub-commissie vergund hier de opmerking te maken dat vier opstellen voor den candidaat te veel zijn. „De Unie van Utrecht als grondwet voor de Republiek der Vereenigde Nederlanden" was, naar het oordeel der examinatoren, voor de geschiedenis een te moeilijk onderwerp.

Bij de *aardrijkskunde* komt het der sub-commissie voor dat het voor verreweg de meeste candidaten niet wel mogelijk was vier onderwerpen eenigszins uitgebreid in den daarvoor gestelden tijd te behandelen. Ofschoon zij aangaande deze eerste proeve nog geen bepaald oordeel wenscht uit te spreken, schijnt het haar toe dat de candidaten, om aan den gestelden eisch te voldoen, één of meer vragen in zeer korten tijd hebben moeten beantwoorden. Hieraan schrijft de subcommissie dan ook voor een groot deel het verschijnsel toe, dat voor het mondeling examen meestal hoogere cijfers konden worden toegekend worden dan voor het schriftelijk werk. Was de kennis der *natuurkundige aardrijkskunde* over het algemeen bevredigend, die van de vreemde werelddeelen valt minder te roemen. De kennis van *Nederland* was bij verschillende candidaten gebrekkig. Eindelijk meent de subcommissie dat nauwkeuriger kennis van onze bezittingen in andere werelddeelen meer in overeenstemming zou zijn met het groote belang van die deelen der aarde voor ons vaderland.

Bij het examen in *boekhouden* bleek het aan de sub-commissie dat slechts enkele candidaten van de uitwerking der opgegeven zeer eenvoudige balans en winst-en-verliesrekening iets hadden terechtgebracht. De meesten hadden hunne krachten er zelfs niet aan beproefd. Ook de opgegeven memoriaalposten waren door velen gebrekkig gejournaliseerd. Wellicht moet dit een en ander worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat het schriftelijk werk dit jaar afweek van hetgeen in vorige jaren werd opgegeven. Ten gevolge van het mondeling onderzoek kon bij een aantal candidaten het onvoldoende cijfer, voor het schriftelijk werk verkregen, tot

even voldoende worden verhoogd. Het aantal onvoldoenden bleef echter nog vrij groot.

Bij de *Nederlandsche taal- en letterkunde* liet de kennis van de geschiedenis onzer letteren gedurende de laatste drie eeuwen veel te wenschen over. Voor een deel moet dit hieraan worden toegeschreven dat men nog te kort met het veranderde examen-programma rekening heeft kunnen houden.

Wat de *Hoogduitsche taal- en letterkunde* betreft oordeelt de sub-commissie dat de vertaling in het Nederlandsch door verscheidene candidaten niet met de noodige zorg was gemaakt. Overigens kan zij zich wel vereenigen met het opgeven eener goed gekozen vertaling, in plaats van een opstel.

Wat de mondelinge examens in *de drie vreemde talen* aangaat, maakten de examinatoren de opmerking dat, behoudens gunstige uitzonderingen, de candidaten over het geheel te weinig belangrijke werken goed gelezen hadden.

Aan den eisch dat een of twee hoofdtijdvakken van de geschiedenis der letterkunde meer in het bijzonder moeten zijn beoefend, konden vele candidaten niet voldoen.

Wat het *plaatteekenen* betreft, bleken vele candidaten van liniaal en passer gebruik te hebben gemaakt voor de omlijsting, hetgeen bij eene *handteekening* niet mag worden toegestaan.

Bij het teekenen naar een pleistermodel was door sommigen van een asymmetrisch ornament gebruik gemaakt, terwijl toch de opgave eene symmetrische figuur voorschreef. Verder bleek dat de gebezigde pleistermodellen zóó uiteenliepen, dat de beoordeeling zeer werd bemoeilijkt. Het verstrekken van een bepaald pleistermodel zou daarom aanbeveling verdienen.

De hierboven niet genoemde vakken gaven geene aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

De commissie acht hiermede hare taak vervult en dankt UH.E.G. voor het in haar gestelde vertrouwen.

C. J. J. Ninck Blok,
Voorzitter.
C. G. Kaakebeen,
Secretaris.

B. *Zuidelijke Commissie.*

Schiedam, 4 Augustus 1902.

Aan den Commissaris der Koningin in de provincie Zuidholland.

De commissie, door uwe beschikking van 15 Maart 1902, A, nº. 710/1 (1ste afd.), belast met het afnemen van het eindexamen der hoogere burgerscholen in Zuidholland (zuidelijke commissie) heeft de eer UH.E.G. hierbij het in art. 67 der wet op het middelbaar onderwijs van haar verlangde verslag harer werkzaamheden aan te bieden.

Op 12 April hield de commissie hare eerste vergadering in het gebouw der hoogere burgerschool te Schiedam.

De vergadering koos tot secretaris den heer M. Horn en ging over tot de vorming van sub-commissiën, terwijl tevens werd vastgesteld welke leden in de verschillende vakken als eerste-, welke als tweede-examinatoren zouden optreden, en wel als volgt:

Sub-commissie A:

Wiskunde, de heeren Beekman en Goedkoop van Nelle, die beurtelings in de verschillende vakken examineerden.
Werktuigkunde, de heeren dr. van Oven en dr. Meerburg, die eveneens beurtelings examineerden.

Sub-commissie B:

Natuurkunde, de heeren dr. van Oven en dr. Meerburg.
Scheikunde, de heeren dr. Steenhuis en dr. Hiebendaal.
Plant- en dierkunde, de heeren dr. Hiebendaal en dr. Steenhuis.
Kosmographie, de heeren dr. Meerburg en dr. van Oven.

Sub-commissie C:

Staatswetenschappen, de heeren mr. de Graaff en Munk.
Geschiedenis, de heeren dr. te Lintum en Mink.
Aardrijkskunde, de heeren Mink en dr. te Lintum.
Handelswetenschappen, de heeren Munk en mr. de Graaff.

Sub-commissie D:

Nederlandsch, de heeren Appeldoorn en Horn.
Fransch, de heeren Hondius en Hessling.
Engelsch, de heeren Hessling en Hondius.
Hoogduitsch, de heeren Horn en Appeldoorn.

Sub-commissie E:

Handteekenen, de heeren Goedkoop van Nelle en dr. Meerburg.
Rechtlijnig teekenen, de heeren Beekman en Goedkoop van Nelle.

Deze sub-commissie liet zich bijstaan door den heer J. A. Hingman, leeraar in het teekenen aan de hoogere burgerschool te Schiedam.

Voorts werd in deze vergadering vastgesteld hoeveel tijd aan het mondeling onderzoek van elken candidaat zou worden besteed.

In de vergadering van 19 April werd het schriftelijk werk vastgesteld en de dag bepaald op welken het mondeling onderzoek zou worden aangevangen.

Met het oog op het Koninklijk besluit van 27 Juni 1901 (*Staatsblad* nº. 190) werd bepaald dat het onderzoek van het schriftelijk werk en het vaststellen der vrijstellingen volgens art. 18 van dit besluit zou plaats hebben op 14 Juli, terwijl dan het mondeling onderzoek zou beginnen op 17 Juli; tevens werd besloten aan alle candidaten, onmiddellijk na de vaststelling van het mondeling onderzoek zouden hebben.

Overeenkomstig het in de vergadering van 19 April vastgestelde kwam de commissie op 14 Juli bijeen. Daar het onderzoek en het bepalen der vrijstellingen op dezen dag echter niet afliep, kwam de commissie ook 15 Juli bijeen, op welken dag de werkzaamheden ten einde liepen.

Aan alle candidaten werd 16 Juli mededeeling van de vrijstellingen toegezonden.

Den 17den Juli begon het mondeling onderzoek.

Het aantal candidaten bedroeg 57, en wel:

18 van de hoogere burgerschool te Schiedam;
17 „ „ „ „ „ Delft;
14 „ „ „ „ „ Dordrecht;
6 „ „ „ „ „ Gorinchem;
2 die geen hoogere burgerschool hadden bezocht.

Deze candidaten werden geëxamineerd in 4 ploegen van 12 en 1 ploeg van 9, zoodat 2 Augustus het mondeling onderzoek was afgeloopen.

Na afloop van het examen voor elke groep werd, volgens art. 23 van het Koninklijk besluit van 27 Juni 1901 (*Staatsblad* nº. 190), eene vergadering gehouden, in welke de commissie over den uitslag besliste. De uitslag werd den candidaten terstond medegedeeld, met overlegging van eene lijst der door hen voor iedere afdeeling en voor ieder vak behaalde cijfers en met uitreiking van het getuigschrift aan de geslaagden.

De uitslag van het geheele examen was de volgende:

Hoogere burgerschool	Geëxamineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.
Schiedam	18	15	3
Delft	17	13	4
Dordrecht	14	14	0
Gorinchem	6	5	1
Geen hoogere burgerschool.	2	2	0
Totaal . . .	57	49	8

De volgende tabel geeft aan hoeveel malen elk cijfer van van 1—10 is toegekend.

	Aantal malen dat is toegekend het cijfer:										Totaal	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	voldoende. (5 of meer.)	onvoldoende.
Wiskunde	0	0	0	9	9	21	8	10	0	0	48	9
Werktuigkunde . .	0	2	4	11	13	9	11	6	1	0	40	17
Natuurkunde. . . .	0	0	4	7	18	17	9	2	0	0	46	11
Scheikunde.	0	0	5	6	9	23	11	3	0	0	46	11
Plant-en dierkunde	0	0	2	15	7	13	11	8	1	0	40	17
Cosmographie . . .	0	1	3	9	15	15	8	6	0	0	44	13
Staatsinrichting . .	0	0	0	5	13	21	13	3	2	0	52	5
Staathuishoudk. . .	0	0	1	8	19	14	10	3	2	0	48	9
Aardrijkskunde . .	0	0	2	9	19	19	7	1	0	0	46	11
Geschiedenis	0	0	0	7	8	30	11	1	0	0	50	7
Boekhouden	0	0	0	9	22	18	2	5	1	0	48	9
Nederlandsche taal en letterkunde. .	0	0	0	9	7	18	13	10	0	0	48	9
Fransche taal en letterkunde. . . .	0	0	0	5	15	17	13	6	1	0	52	5
Engelsche taal en letterkunde . . .	0	0	1	5	19	16	10	4	2	0	51	6
Hoogduitsche taal en letterkunde .	0	1	2	7	23	14	8	2	0	0	47	10
Handteekenen . . .	0	0	0	11	32	13	1	0	0	0	46	11
Rechtl. teekenen. .	0	0	0	6	22	23	5	1	0	0	51	6
Totalen . . .	0	4	24	138	270	301	151	71	10	0	803	166

Hoeveel malen elk cijfer van 1—10 is toegekend voor elke der groepen A, B, C, D, E blijkt uit de volgende tabel.

Afdeelingen.	Aantal malen dat is toegekend het cijfer										Aantal	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	voldoende (5 of meer).	onvoldoende.
A. Wis- en werktuigkunde . .	0	0	1	8	14	17	9	8	0	0	48	9
B. Natuurkundige wetenschappen .	0	0	2	8	16	21	8	2	0	0	47	10
Geschiedenis, Aardrijkskunde, Staats- en handelswetenschappen	0	0	0	6	21	19	10	1	0	0	51	6
D. Taal- en letterkunde	0	0	0	5	17	21	10	4	0	0	52	5
E. Hand- en rechtlijnigteekenen .	0	0	0	6	35	15	1	0	0	0	51	6
Totalen. . .	0	0	3	33	103	93	38	15	0	0	249	36

Hieronder volgen de namen en voornamen der geslaagde candidaten, met opgave van den datum en de plaats hunner geboorte en van de school waar zij onderwijs ontvangen hebben.

1. Damme, Christiaan Hermannus Johannes, geb. 2 Juni 1882 te 's Gravenhage — Delft.
2. Mantel, Jan, geb. 27 April 1885 te Delft — Delft.
3. Bos, P.-Az., Adriaan, geb. 28 Augustus 1882 te Gorinchem — Gorinchem.
4. Brewer, Karel Emerens Margot, geb. 16 September 1884 te Batavia — Gorinchem.
5. Arkenbout Schokker, John Cornelis, geb. 26 October 1883 te den Helder — Schiedam.
6. Drift, van der, Jakob, geb. 5 Augustus 1883 te Schiedam — Schiedam.
7. Enno van Gelder, Hendrik, geb. 28 September 1884 te Gouda — Schiedam.
8. Lourens, Desirée Elise Suzanne, geb. 12 Januari 1882 te Delfshaven — Schiedam.
9. Steenhuis, Lambertus Jan Wybe, geb. 15 Mei 1885 te Schiedam — Schiedam.
10. Brouwershaven, van, Willem, geb. 15 April 1881 te Gorinchem — Extraneüs.
11. Addens, Hendericus, geb. 5 Februari 1884 te Rotterdam — Extraneüs.
12. Dooremans, Dirk, geb. 27 December 1884 te Dordrecht — Dordrecht.
13. Jong Az., de, Adrianus, geb. 2 Februari 1885 te Sliedrecht — Dordrecht.
14. Jongh, de, Gijsbertus Jerfaas, geb. 5 April 1886 te Dordrecht — Dordrecht.
15. Durrer, Joseph Adrianus, geb. 13 November 1884 te Amsterdam — Schiedam.
16. Lamers, Johannes Marinus, geb. 30 April 1883 te Voorburg — Schiedam.
17. Zon, van, Pieter, geb. 21 December 1882 te Schiedam — Schiedam.
18. Elshout, Jacob Marinus, geb. 1 Augustus 1885 te Gorinchem — Gorinchem.
19. Kehrer, Johan Karel Willem, geb. 28 Juli 1885 te Gorinchem — Gorinchem.
20. Drooge, van, Cornelis, geb. 2 Mei 1885 te Dordrecht — Dordrecht.
21. Graaff, de, Jacob, geb. 14 Februari 1884 te Dirksland — Dordrecht.
22. Luyt, Jan, geb. 20 November 1884 te Sliedrecht — Dordrecht.
23. Nugteren, Bastiaan, geb. 15 Augustus 1882 te Hendrik-Ido-Ambacht — Dordrecht.
24. Ingelse, Jacobus, geb. 12 Januari 1885 te Schiedam — Schiedam.
25. Bal, Cornelis Willem, geb. 24 Juni 1883 te Delft — Delft.
26. Stemberg, Nicolaas Jan Agatha Christiaan, geb. 19 December 1884 te Brielle — Delft.
27. Ghijsels, Frans Johan Louwrens, geb. 8 September 1882 te Toeloeng Agong (Java) — Delft.
28. Snijders, Willem Henri, geb. 9 Juli 1884 te Delft — Delft.
29. Wolff, de, Cornelis, geb. 26 December 1884 te Willemstad (Curaçao) — Gorinchem.
30. Kloet, van der, Jacob Leendert, geb. 8 Augustus 1883 te Dordrecht — Dordrecht.
31. Sterner, Asser, geb. 22 Maart 1884 te Nieuwenhoorn — Schiedam.
32. Schouten, Gerrit Leendert, geb. 4 Augustus 1884 te Kampen — Delft.
33. Damme, Cornelis Jan, geb. 29 April 1885 te Dordrecht — Delft.
34. Hartogh Heys, Hermanus, geb. 25 Februari 1884 te Djokjokarta — Delft.
35. Mensert, Willem, geb. 22 Augustus 1882 te Delft — Delft.
36. Heymann, Johan August, geb. 18 Februari 1884 te Brielle — Delft.
37. Hoytema, van, Johan Frederik, geb. 5 Augustus 1884 te Hof van Delft — Delft.
38. Klinkhamer, Hendrik Abraham Wijnand, geb. 15 November 1884 te Amsterdam — Delft.

39. Boon, Gerard Adolf, geb. 7 October 1882 te Rotterdam — Dordrecht.
40. Bovenkamp, van den, Johan Gerard Hendrik, geb. 5 November 1882 te Rotterdam — Dordrecht.
41. Hattem, van, Piet Cornelis Supet, geb. 25 Juni 1883 te Dordrecht — Dordrecht.
42. Hoogstraten, van, Arend, geb. 13 September 1883 te Dordrecht — Dordrecht.
43. Kieboom, van den, Adam Hendrik, geb. 17 Juli 1885 te Dordrecht — Dordrecht.
44. Vries, de, Jacob Cornelis, geb. 23 December 1884 te Schiedam — Schiedam.
45. Schaap, Jan Jacob, geb. 23 September 1884 te Dubbeldam — Dordrecht.
46. Maas, Otto, geb. 6 October 1883 te Maassluis — Schiedam.
47. Nieuwdorp, Johannes Pieter, geb. 24 Juli 1883 te Zwartewaal — Schiedam.
48. Lokker, Jacob Cornelis Anton, geb. 20 Februari 1882 te Hoek van Holland — Schiedam.
49. Vries, de, Cornelis, geb. 22 November 1883 te Schiedam — Schiedam.

Het zij der commissie vergund thans eenige opmerkingen te laten volgen over hare ervaring ten opzichte van het Koninklijk besluit van 27 Juni 1901 (*Staatsblad* nº. 190), dat dit jaar voor het eerst werd toegepast.

En dan veroorlooft zij zich het eerst te wijzen op de vrijstellingen volgens art. 18.

De commissie is van oordeel dat de dit jaar voor het eerst daarmee opgedane ervaring geleerd heeft, dat aan het geven van deze vrijstellingen geen enkel voordeel, maar daarentegen groote nadeelen zijn verbonden.

Daar de regeling van het mondeling examen getroffen moet worden vóór dat de vrijstellingen kunnen worden vastgesteld, verminderen deze vrijstellingen den duur der examens noch voor de examinatoren, noch voor de examinandi.

Het is een toeval, als de vrijstellingen juist op denzelfden examendag vallen en dit is bij onze commissie dan ook zoo goed als niet voorgekomen.

De groote nadeelen aan die vrijstellingen verbonden zijn daarentegen maar al te duidelijk gebleken.

In de eerste plaats zij opgemerkt dat candidaten die het cijfer 6 voor een schriftelijk werk hadden en in de andere vakken een 5, nu geen gelegenheid kregen het cijfer te verbeteren en zoodoende een mooie lijst te krijgen.

De lijst toont duidelijk aan, dat vele candidaten zoo gelukkig waren voor een der vakken een 4 te krijgen, waardoor zij geen vrijstelling hadden en daardoor de gelegenheid vonden de cijfers voor de vakken waarvoor zij anders vrijstelling hadden gekregen, aanmerkelijk te verbeteren. Zelfs kan het nu voorkomen, dat een candidaat niet slaagt door de vrijstellingen; immers als hij een 6 heeft in een vak, die hij niet verbeteren, maar een paar maal 5, die hij wel verminderen kan door het mondeling examen, dan kan de groep daardoor onvoldoende worden.

En hier komt de commissie op haar tweede bezwaar ten opzichte der vrijstellingen: namelijk dat een 6 voor het schriftelijk werk volstrekt geen waarborg geeft, dat de candidaat nu ook inderdaad genoegzaam in dat vak ontwikkeld is, om te kunnen zeggen dat hij er voldoende in onderlegd is. De lijst der cijfers van het gehouden examen geeft ook daarvan sprekende voorbeelden. Zoo moest onder anderen aan een candidaat die voor geschiedenis een 6 had, maar mondeling moest geëxamineerd worden, omdat hij voor boekhouden een 4 had, voor het mondeling examen een 2 worden toegekend, zoodat hij toch in dat vak een onvoldoend eindcijfer kreeg; hetzelfde geburde met een ander candidaat in aardrijkskunde, die zijn 4 in boekhouden daarentegen door een voldoend mondeling examen in 5 zag veranderd.

Eene tweede opmerking zij der commissie toegestaan ten opzichte van de laatste alinea's van art. 22, in verband met art. 23 (alinea 4). Volgens deze bepalingen moet het eindcijfer een gemengd getal zijn; wanneer de eindcijfers uit de cijfers der onderscheidene vakken door berekening worden afgeleid en bij die berekening aan de verschillende vakken een verschillenden invloed op het eindcijfer worden toegekend, welke berekening dan in het verslag der commissie wordt vermeld.

De commissie heeft gemeend deze wijze van berekening niet te moeten volgen, want had zij deze bepaling letterlijk opgevolgd, dan had zij in het geval kunnen komen dat zij volgens art. 23 een candidaat had moeten afwijzen die bijv. in werktuigkunde en kosmographie een 4 had en in de andere vakken van de afdeeling A en B een 5, al had hij dan ook voor de drie andere afdeelingen een 10 gehad; immers het gemengde getal voor de afdeelingen A en B, hoe de berekening ook gemaakt ware geworden, had dan nooit een volle 5 kunnen worden en de candidaat zou dus in twee der afdeelingen een eindcijfer verkregen hebben, dat beneden 5 ligt en dus op deze 2 onvoldoende vakken afgewezen zijn.

De commissie meent dat dit toch nooit de bedoeling van het Koninklijk besluit kan zijn geweest, zoodat de redactie van art. 22 op dit punt dringend verandering eischt.

Ten slotte is de commissie zoo vrij er op te wijzen dat de eindexamens tot de weinige examens behooren waarbij het nazien van het schriftelijk werk niet wordt gehonoreerd. Dit valt te meer op, nu art. 17 van het Koninklijk besluit van 27 Juni 1901 (*Staatsblad* nº. 190) imperatief voorschrijft dat het schriftelijk werk der candidaten nagezien zijn moet vóór den aanvang van het mondeling examen, waardoor de examinatoren nu gedwongen zijn het geheele schriftelijk werk in den betrekkelijk korten tijd tusschen het schriftelijk en het mondeling examen na te zien, den druksten tijd van het jaar voor directeuren en leeraren, daar in dien tijd ook de overgangs en toelatingsexamens vallen. Door de correctie van het schriftelijk werk der eindexamens, juist in dezen tijd, zijn de examinatoren nu zeer dikwijls gedwongen anderen voor hen lucratieven arbeid na te laten, om in dien tijd dan arbeid te verrichten, die niet wordt gehonoreerd.

De commissie meent dat daarin kan worden te gemoet gekomen òf door eenige dagen vóór het mondeling examen in commissie te vergaderen, ten einde het schriftelijk werk na te zien, zooals dit bijv. bij de akte-examens geschiedt, òf anders eenige dagen vacatie toe te kennen als honorarium voor het nazien van het schriftelijk werk.

De commissie laat hier thans hare opmerkingen volgen over het gehouden examen in de verschillende vakken.

Wiskunde. Wat het schriftelijk gedeelte van het examen in dit vak betreft, moesten in de stelkunde en beschrijvende meetkunde veel meer onvoldoende cijfers worden toegekend dan in de beide andere onderdeelen, de meetkunde en de gonio- en trigonometrie. De meeste candidaten hebben het eerste vraagstuk van de stelkunde niet of niet goed opgelost, omdat blijkbaar het juiste inzicht in de beteekenis der logarithmen ontbrak.

Overigens is het zeer moeilijk, zoo niet ondoenlijk, eenig algemeen oordeel omtrent de resultaten van het examen in de wiskunde uit te spreken, daar, door de wijzigingen in dat examen door het Koninklijk besluit van 27 Juni 1901 (*Staatsblad* nº. 190) aangebracht, bijna uitsluitend die candidaten mondeling geëxamineerd worden die, in het algemeen genomen, tot de zwakkeren behooren.

Natuurkunde, werktuigkunde en kosmographie. Het examen in de natuurkunde gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

Evenals een vorig jaar moet de uitslag van het examen in de werktuigkunde beslist ongunstig heeten: van de 57 can-

didaten werd aan niet minder dan 20 een onvoldoend cijfer toegekend voor het schriftelijk werk, dat slechts bij 3 door het mondeling verhoogd kon worden; velen hunner wisten zelfs niet zooveel van dit vak, als hun in de 3de klasse tot inleiding voor de natuurkunde onderwezen wordt.

De candidaten die in de kosmographie het cijfer 4 of lager verkregen, hadden de studie van dit vak geheel verwaarloosd en het kennelijk zoozeer als een bijvak beschouwd dat zij geen begrip hadden van de verklaring der eenvoudigste verschijnselen.

Scheikunde en plant- en dierkunde. Het examen in de scheikunde gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen. Alleen meent de commissie er op te moeten wijzen dat vragen zooals C 1, waarbij alleen vergelijkingen gevraagd worden, aanleiding zullen geven tot het van buiten leeren van scheikundige vergelijkingen.

Het examen in de plant- en dierkunde gaf geen aanleiding tot bijzondere beschouwingen.

Staatswetenschappen. Het examen in de Staatsinrichting gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

In de Staathuishoudkunde echter was de kennis der candidaten doorgaans gering. Men had zich blijkbaar niet op de hoogte gesteld van hetgeen het Koninklijk besluit vordert, zoodat enkelen zelfs de beteekenis der woorden van hetgeen geëischt kan worden niet eens begrepen.

Van meer uitvoerige behandeling van een of ander onderwerp, ter keuze van den candidaat, was bij de meesten geen sprake, enkelen maakten daarop eene gunstige uitzondering.

Aardrijkskunde. Over het geheel valt er niet te roemen over de aardrijkskundige kennis der candidaten, zoodat maar weinige werkelijk goede cijfers konden toegekend worden.

De kennis van Nederland was vrij zwak; niet zelden ontbrak de kennis zelfs van hoofdrivieren en andere handelswegen. Vooral de oostelijke provinciën waren stiefmoederlijk behandeld. Eene herhaling in de 5de klasse scheen meestal ontbroken te hebben.

Bij Europa en de werelddeelen stuitte men dikwijls op belangrijke hiaten.

Sommige candidaten beweerden de werelddeelen maar zeer vluchtig behandeld te hebben, andere zelfs dit of dat werelddeel in het geheel niet; en een enkele vraag over zoo'n werelddeel bewees dan ook, dat zij er totaal niets van wisten. In den regel, hoewel niet altijd, was Indië iets beter bekend.

De kennis van planten, dieren, delfstoffen en vooral de volkenkunde, was bij verscheidene candidaten zeer gering en blijkbaar verwaarloosd, bij andere beter.

De natuurkundige aardrijkskunde was vrij goed.

Wenschelijk zou het zijn:

1°. dat eenige meerdere zorg werd besteed aan het leeren van oppervlakten en bevolkingscijfers. (Een leerling meende dat Rusland 500 000 inwoners had en 150 vierkante G. M. oppervlakte.);

2°. dat eenige meerdere zorg werd besteed aan het leeren van enkele steden (sommige candidaten kenden niet eens de hoofdsteden van alle landen van Europa);

3°. dat er voor gezorgd werd alle landen of ten minste nagenoeg alle landen te behandelen en dan maar wat minder uitgebreid;

4°. dat de 5de klasse waarin de repetitie valt, daarvoor 2 uren per week had, in plaats van 1, zooals nu gewoonlijk het geval is.

Geschiedenis. Het schriftelijk werk voor geschiedenis werd zóó gemaakt, dat aan meer den een vierde deel der candidaten vrijstelling van het mondeling examen kon verleend worden.

Het is intusschen lang niet zeker d t bij dit vak zoo'n beoordeeling naar schriftelijke opgaven alleen geheel zuiver kan zijn. Immers bij diegenen die met vrij goed cijfer toch nog mondeling geëxamineerd moesten worden, bleek het meermalen dat ze in den loop der historie en in 't ontstaan der tegenwoordige toestanden weinig thuis waren.

Over 't algemeen was de uitslag van het mondeling examen niet onbevredigend, ofschoon het inzicht in het verband tusschen de feiten dikwijls nog al te wenschen overliet. Opmerkelijk was het o. a. bij de vaderlandsche geschiedenis, hoezeer door vele candidaten werd getobd met de regeeringstoestanden vóór en in den Franschen tijd, die toch zoo noodig zijn voor 't begrip der staatkundige gebeurtenissen.

Uit de geschiedenis van kunst en wetenschap, van handel en nijverheid waren doorgaans wel eenige stukken bekend, maar dikwijls buiten verband met de staatkundige geschiedenis.

Bijzondere nadruk dient er op gelegd te worden dat onze koloniale geschiedenis door vele candidaten bijna geheel verwaarloosd was. Zelfs de historie van Zuid-Afrika stond weinigen goed voor den geest.

De oude klacht omtrent het weinig of niet gebruiken van den historischen atlas moet ook hier weer met aandrang herhaald worden. Zonder kaart is eene juiste voorstelling der staatkundige verhoudingen onmogelijk. Evenzeer zou het wenschelijk zijn dat de candidaten wat meer oog hadden voor de historische gedenkteekenen in hunne omgeving, die zoo dikwijls als illustraties kunnen dienen voor vroegere toestanden.

Ten opzichte der algemeene geschiedenis deed zich dikwijls het geval voor dat candidaten weinig op de hoogte bleken van vragen van den dag en hun historischen achtergrond; bijv. de Iersche, Oostersche, Finsche en Poolsche quaesties. Ook waren er zelfs candidaten die van een groot deel der nieuwste geschiedenis nooit gehoord hadden.

De commissie vermeent echter deze lacunes nu nog niet al te zwaar te moeten laten wegen bij hare beoordeeling, daar het nieuwe reglement, met zijne beperking der examenstof, pas zoo kort in werking is.

Boekhouden. Van verscheidene candidaten gaf het schriftelijk werk, vooral wat het eerste gedeelte betreft, weinig reden tot tevredenheid en hoewel bij het mondeling onderzoek door eenige een beteren indruk werd gemaakt, bleek over het algemeen dat de voorbereiding veel te wenschen overliet.

Nederlandsche taal- en letterkunde. Het onderzoek in de Nederlandsche taal leverde zeer uiteenloopende resultaten op; eenige candidaten hadden blijkbaar met oordeel en nauwkeurigheid tal van werken van schrijvers uit het bloeitijdperk en de 19de eeuw gelezen en grootendeels begrepen, terwijl daarentegen de kennis van enkelen uiterst gering was. Sommige jongelieden toch waren omtrent het leven en de producten onzer groote mannen op literarisch gebied geheel onkundig, zelfs waren er die totaal onbekend waren met de nieuwere richting, die bijv. de klankrijke sonnetten van Kloos, Perk en Hélène Swarth en het krachtvolle proza van van Deyssel nooit hadden gelezen, jongelieden wier letterkundige ontwikkeling zich niet verder uitstrekte dan tot de eenvoudigste werken onzer meest populaire prozaïsten en poëten.

Verder liet ook de wijze, waarop velen der candidaten hunne gedachten poogden uit te drukken, te wenschen over.

Fransche taal- en letterkunde. Het schriftelijk examen gaf aanleiding tot de volgende opmerking:

Verscheidene candidaten, in de onzekerheid of zij een opstel dan wel eene vertaling zouden krijgen, hebben blijkbaar op twee gedachten gehinkt en zich alzoo geoefend in het schriftelijk vertalen, wel eenigszins ten koste van het opstel.

Met betrekking tot het mondeling examen wenscht de commissie er op te wijzen dat de candidaten, bij de keuze van een tijdvak der letterkunde, niet altijd rekening hebben gehouden met de werken die zij te huis of op school gelezen hebben. Vaak bleek dan ook, dat zij niets wisten omtrent de schrijvers der werken die zij gelezen hadden, en omge-

keerd ook niets wisten van de werken der schrijvers, die ze zeiden bestudeerd te hebben. Bij dezen bepaalde de kennis der letterkunde zich dan ook tot eenige namen van schrijvers en van hunne werken.

Engelsche taal- en letterkunde. Het schriftelijk werk gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen. Wat de kennis der letterkunde betreft zal het wenschelijk zijn de aandacht van toekomstige candidaten op de laatste alinea der afdeeling M. N. O (Bijlage bij het Koninklijk besluit van 21 Juni 1901, *Staatsblad* nº. 190) te vestigen, vooral op de woorden: „enkele belangrijke voortbrengselen *daaruit*". Vele malen kwam het voor dat deze woorden aan de aandacht der candidaten waren ontgaan, zoodat er tusschen het beoefende hoofdtijdvak en de gelezen werken geen verband bestond.

De kennis der letterkunde (geschiedenis) beperkte zich dan bij vele candidaten tot het met moeite opnoemen van enkele schrijvers en hunne werken; men kon geen verklaring geven van die werken, noch opgeven welk verband er tusschen de schrijvers en hunne werken bestond.

Hoogduitsche taal- en letterkunde. Ten opzichte van het Hoogduitsch valt het volgende op te merken.

Dit jaar werd voor het eerst eene vertaling uit het Hoogduitsch in het Nederlandsch opgegeven. De resultaten dezer vertaling kunnen niet schitterend worden genoemd, immers hoewel de grootst mogelijke clementie bij de beoordeeling werd in acht genomen, te eerder, nu het de eerste maal was dat eene vertaling bij het eindexamen werd gemaakt, moest toch nog aan 21 candidaten een onvoldoend cijfer worden gegeven, terwijl aan niet meer dan 21 candidaten een cijfer boven 5 (even voldoende) kon worden toegekend. De leerlingen der hoogere klassen van de hoogere burgerschool zijn niet gewoon, evenals dit in de hoogere klassen van het gymnasium geschiedt, schriftelijke vertalingen uit de vreemde taal in het Nederlandsch te maken en er is wel degelijk voortdurende oefening daarin noodig, willen de resultaten bij het eindexamen bevredigend zijn. Daar nu de mogelijkheid telken jare bestaat dat òf eene vertaling, òf een opstel kan worden opgegeven, zal het onderwijs in de hoogste klasse daarmee rekening moeten houden en de leerlingen zullen zich daarom moeten oefenen zoowel in het maken van opstellen als in het maken van schriftelijke vertalingen uit de vreemde taal in het Nederlandsch. Met het oog echter op het gering aantal uren voor de vreemde taal in de 4de en 5de klasse en de eischen die een ontwikkelend onderwijs in die vakken moet stellen, zal het moeilijk, bijna onmogelijk zijn aan al deze eischen te voldoen en het eindexamen zal dus op deze wijze een nadeeligen invloed op het onderwijs moeten uitoefenen, tenzij de leeraren zich niet aan het eindexamen storen en het er op wagen dat hunne leerlingen ten slotte een onvoldoend examen afleggen.

Wel zijn de eischen in de geschiedenis der letterkunde verminderd, maar toch ook slechts in schijn, want zeer weinig leeraren in vreemde talen doceerden nog de geheele geschiedenis der letterkunde; men bepaalde zich nu ook reeds sinds lang tot hoofdtijdperken, ook bij de eindexamens. Verscheidene candidaten hadden dit jaar de verminderde eischen al zóó opgevat, dat zij zelfs van Lessing, Goethe en Schiller niets anders wisten dan dat zij de werken hadden geschreven die zij van deze dichters op school hadden gelezen.

Het geheele examen in de Duitsche letterkunde bepaalde zich dan ook voornamelijk tot het in groote trekken bespreken van een der drie genoemde dichters, naar keuze van de candidaten en in verband met op de school gelezen werken; aan dat weinige konden echter verscheidene candidaten nog niet voldoen en daar ook het mondeling gebruik der taal bij velen zeer gebrekkig was, moest herhaalde malen voor het mondeling examen onvoldoende worden toegekend. Toch werd er steeds op gelet dat het mondeling examen nooit een schriftelijk voldoende tot een onvoldoend eindcijfer bracht. Wel werd 11 malen door een eenigszins voldoend mondeling examen het onvoldoende cijfer voor de vertaling in een voldoend eindcijfer omgezet.

Of de candidaat zich schriftelijk eenigszins in het Duitsch kon uitdrukken kon ditmaal natuurlijk niet worden onderzocht; de vrees is niet te gewaagd dat door het opgeven van schriftelijke vertalingen uit de vreemde talen in het Nederlandsch de vaardigheid in het schriftelijk gebruik dezer talen zeer zal afnemen, terwijl door het bespreken der vertalingen in de les het mondeling gebruik er zeker ook niet op zal vooruitgaan. Mocht men het noodig of wenschelijk oordeelen te onderzoeken of de candidaten uit de vreemde taal in het Nederlandsch kunnen vertalen, dan zou dit om vele redenen beter mondeling dan schriftelijk kunnen gebeuren — onze commissie deed het dit jaar bij het examen in Fransch en Engelsch — terwijl het dan ook het onderwijs in geen enkel opzicht zou drukken.

Hand- en rechtlijnig teekenen. De resultaten in het handteekenen, blijkens dit examen verkregen, komen der betrokken sub-commissie niet voldoende voor. De candidaten maakten in de schets der beide teekeningen een groot aantal fouten, die hadden kunnen vermeden worden, wanneer zij zich gewend hadden goed te zien en nauwkeurig weer te geven.

De lage cijfers voor het handteekenen toegekend zijn, naar het oordeel der sub-commissie, mede toe te schrijven aan de omstandigheid dat de opgave voor het teekenen naar plaat (de gestyleerde bloem) te moeilijk was.

Het examen in rechtlijnig teekenen geeft geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

De commissie meent hiermede hare taak te hebben volbracht en betuigt U haren dank voor het in haar gestelde vertrouwen.

Namens de Commissie,

A. A. Beekman, *Voorzitter*,

M. Horn, *Secretaris*.

Noordholland.

A. *Noordelijke Commissie.*

Zaandam/Alkmaar, 22 September 1902.

Aan den Commissaris der Koningin in de provincie Noordholland.

De commissie, belast met het afnemen van de eindexamens der hoogere burgerscholen met 5-jarigen cursus in de provincie Noordholland, noordelijk gedeelte, heeft de eer, ter voldoening aan art. 67, lid 2, der wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* nº. 50), U.H.E.G. het volgend verslag van hare werkzaamheden aan te bieden.

Bij uwe beschikking van 15 Maart 1902, 1ste afdeeling, nº. 92/2341 en 2595, werd bepaald dat het examen en de vergaderingen der commissie voor het afnemen der examens zouden worden gehouden te Alkmaar en werden benoemd tot voorzitter en tevens tot lid der commissie dr. J. D. Boeke, directeur der Rijks- hoogere burgerschool te Alkmaar; tot leden de heeren dr. H. W. Waalewijn en E. M. van Soest, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Alkmaar; dr.

D. A. Kerkhoff, directeur, en dr. A. C. van Rijn van Alkemade en mr. F. C. van Geer, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te den Helder; dr. W. C. L. Bronsveld, directeur, en dr. J. Mijers en G. F. Koenen, leeraren aan de hoogere burgerschool te Hoorn; A. Pelt, directeur, en L. Kieviet en P. Th. N. Moesveld, leeraren aan de hoogere burgerschool met 4-jarigen cursus te Zaandam; W. P. van Vlissingen, directeur der hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Enkhuizen, en H. van Essen, leeraar aan de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Amsterdam.

Daar de heeren dr. J. D. Boeke en dr. H. W. Waalewijn, wegens ongesteldheid, ontheffing van hunne functiën vroegen, werd, bij uwe beschikking van 29 Maart 1902, nº. 92/3277, 1ste afdeeling, de eerstondergeteekende als voorzitter aangewezen, terwijl bij dezelfde beschikking de heeren H. Schuitema, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool met 5jarigen cursus te den Helder, en dr. G. K. Nugteren, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Alkmaar, tot leden der commissie werden benoemd.

De commissie hield hare eerste vergadering op Zaterdag 12 April 1902 in het gebouw der hoogere burgerschool te Alkmaar. Daarin werd de tweede ondergeteekende tot secretaris benoemd en had de volgende indeeling der sub-commissiën plaats, met toewijzing der vakken aan de verschillende leden.

A.	Examinatoren.	Assessoren.
Reken-, stelkunde en trigonometrie,	A. Pelt,	dr. D. A. Kerkhoff.
Meetkunde en beschrijvende meetkunde,	dr. D. A. Kerkhoff.	A. Pelt.
Mechanica	dr. G. K. v. Nugteren,	dr. A. C. van Rijn van Alkemade.
B		
Natuurkunde,	dr. A. C. van Rijn van Alkemade,	dr. G. K. v. Nugteren.
Scheikunde,	dr. J. Mijers,	H. Schuitema,
Plant- en dierkunde,	H. Schuitema,	dr. J. Meijers.
Cosmographie,	dr. G. K. v. Nugteren,	dr. A. C. van Rijn van Alkemade.
C.		
Staatsinrichting,	mr. F. C. van Geer,	W. P. van Vlissingen.
Staatshuishoudkunde,	id.	id.
Aardrijkskunde,	L. Kieviet,	dr. W. C. L. Bronsveld.
Geschiedenis,	dr. W. C. L. Bronsveld,	L. Kieviet.
Boekhouden,	W. P. van Vlissingen,	mr. F. C. van Geer.
D.		
Ned. taal- en letterk.,	E. M. van Soest,	G. F. Koenen.
Fransche id.	H. van Essen,	P. Th. N. Moesveld.
Engelsche id.	P. Th. F. Moesveld,	H. van Essen.
Hoogduitsche id.	G. F. Koenen,	E. M. van Soest.

E.

Hand- en rechtlijnig teekenen. De heeren dr. D. A. Kerkhoff, dr. G. K. v. Nugteren en mr. F. C. van Geer vormden de sub-commissie voor deze vakken en werden gesteund door den heer W. Verbeet, leeraar in het hand- en rechtlijnig teekenen aan de Rijks- hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Alkmaar, als deskundige.

In de tweede vergadering der commissie, gehouden op Zaterdag 26 April, werden de opgaven voor het schriftelijk werk in de sub-commissiën besproken, daarna aan 't oordeel der geheele commissie onderworpen en eindelijk vastgesteld.

In de derde vergadering, op 14 Juli, bijeengeroepen ter bepaling der cijfers voor 't schriftelijk werk der candidaten, werd door den voorzitter de treurige mededeeling gedaan dat het lid dr. Mijers, te Hoorn, plotseling overleden was. Op voorstel vand en voorzitter werd besloten een brief van rouwbeklag aan de weduwe te zenden.

In afwachting van uwe beschikking dd. 16 Juli 1902, 1ste afdeeling, nº. 92/7246/7247, waarbij dr. J. D. Boeke, directeur der Rijks- hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Alkmaar, tot plaatsvervangend lid, en dr. H. A. J. Meijer, leeraar aan de Rijks hoogere burgerschool te Groningen, tot lid der commissie benoemd werden, nam de heer Boeke zitting en werkte mede aan het bepalen der cijfers voor 't schriftelijk werk. Ook de eindvergadering is door hem bijgewoond. De heer dr. H. A. J. Meijer trad op als examinator in de scheikunde en was als zoodanig assessor van den heer H. Schuitema.

Den 14den, 15den en 16den Juli zijn vergaderingen gehouden tot het vaststellen der cijfers voor het schriftelijk werk. In de sub-commissiën geschiedde dit na bespreking van het door de candidaten ingeleverde, terwijl in eene vergadering der gezamenlijke commissie op den namiddag van den 16den Juli alle cijfers vastgesteld en vergeleken werden. Het bleek dat door 30 candidaten zoodanige cijfers waren verworven dat zij van het mondeling examen in één of meer vakken vrijgesteld konden worden. Deze vrijstellingen zijn vermeld in de hieronder afgedrukte tabel. De commissie besloot de vrijstellingen in iedere groep geheim te houden tot den aanvang van het mondeling examen der groep. Wegens ongesteldheid had één candidaat de pleisterteekening, een ander het schriftelijk werk in de aardrijkskunde niet gemaakt en hadden twee candidaten de opgaven voor natuurkunde niet bewerkt. De commissie heeft den eersten op Dinsdag 15 Juli en de 3 anderen op Woensdag 16 Juli in de gelegenheid gesteld het verzuim in te halen.

Het mondeling examen begon den 17den Juli en eindigde den 2den Augustus. De candidaten, 52 in getal, waren in 5 groepen verdeeld: 2 van 11 en 3 van 10. Aan dit examen in ieder vak werd dezelfde tijd besteed als in vroeger jaren in de provincie Noordholland. Het werd gehouden iederen dag van 9 uur voormiddags tot 4 uur namiddags, behalve des Woensdags en des Zaterdags; dan eindigde het examen te uur namiddags. Op deze 2 dagen werd te 2 uur vergadering der subcommissiën gehouden ter vaststelling van de toelating of afwijzing der candidaten.

De uitslag was de volgende:

SCHOLEN.	Aantal candidaten.	Toegelaten.	Afgewezen.	Teruggetrokken.
Alkmaar	16	14	2	"
den Helder.	12	11	1	"
Hoorn	16	9	7	"
Zaandam	8	4	4	"
Totaal . . .	52	38	14	"

Volgnummer.	Van het mondeling examen zijn vrijgesteld in:							Aantal vakken.
	Wisk.	Werktuigk.	Natuurk.	Scheik.	Aardrijksk.	Geschied.	Boekh.	
3	id.	id.	id.	id.	id.	id.	id.	7
9	id.	id.	id.	id.	id.	id.	id.	7
12	id.	id.	id.	id.	id.	id.	id.	7
15	id.	id.	id.	id.	id.	id.	id.	7
35	id.	id.	id.	id.	id.	id.	id.	7
11	id.	id.	id.	id.	id.	id.	—	6
51	id.	id.	id.	id.	id.	id.	—	6
33	id.	id.	id.	id.	id.	—	id.	6
1	id.	id.	id.	id.	—	—	—	4
4	id.	id.	id.	id.	—	—	—	4
22	id.	id.	id.	id.	—	—	—	4
38	id.	id.	id.	id.	—	—	—	4
45	id.	id.	id.	id.	—	—	—	4
52	id.	id.	id.	id.	—	—	—	4
16	—	id.	id.	—	id.	id.	—	4
50	id.	—	id.	id.	—	—	—	3
6	id.	id.	—	—	—	—	—	2
7	id.	id.	—	—	—	—	—	2
19	id.	id.	—	—	—	—	—	2
36	id.	id.	—	—	—	—	—	2
20	id.	—	id.	—	—	—	—	2
37	id.	—	id.	—	—	—	—	2
13	id.	—	—	id.	—	—	—	2
27	—	—	—	—	id.	id.	—	2
5	id.	—	—	—	—	—	—	1
23	id.	—	—	—	—	—	—	1
18	—	—	id.	—	—	—	—	1
44	—	—	id.	—	—	—	—	1
32	—	—	—	id.	—	—	—	1
42	—	—	—	—	id.	—	—	1
	24	19	20	17	11	9	6	106

Lijst der geslaagde geëxamineerden, met opgave hunner geboortedagteekening en geboorteplaats.

a. van de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Alkmaar:

Beekhuis, Michaël Wilhelm, geb. 26 Januari 1885 te Arnhem;
Bekhuis, Caroline Henriette, geb. 24 October 1883 te 's Gravenhage;
Baauw, Jacob Willem, geb. 13 December 1882 te Alkmaar;
Boeke, Cornelis, geb. 25 September 1884 te Alkmaar;
Dil, Dirk, geb. 15 April 1883 te Akersloot;
Feisser, Johannes Elias, geb. 14 Juli 1884 te Venraay;
Halff, Jacob, geb. 29 Augustus 1885 te Oudkarspel;
Kerlen, Johannes Gottfried, geb. 3 Maart 1883, te Benkalis (N.-I.) 1);
Keyser, Ferdinand Pieter, geb. 29 Mei 1880 te Burg (Texel);
Ringers, Johannes Aleidus, geb. 2 Januari 1885 te Alkmaar;
Sieswerda, Cornelis, geb. 23 Maart 1883 te Nieuwe-Niedorp 2);
Tolle, Dirk Hendrik, geb. 8 Augustus 1883 te Oterleek;
Veen, Bastiaan Carel van, geb. 13 September 1884 te Alkmaar;
Veldhuyzen, Otto Willem, geb. 3 November 1881 te Boskoop;

b. van de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te den Helder:

Bruyne, Marinus Floris de, geb. 26 Maart 1885 te den Helder;
Grünewald, Abraham, geb. 6 November 1882 te den Helder;
Habermann, Johan Friederich, geb. 18 Juni 1884 te den Helder;
Hengelaar, Nellie Anne Jeane Hermine van, geb. 24 Maart 1884 te Amsterdam;
Klerk, Jan Cornelis, geb. 7 Februari 1885 te Huisduinen, (gem. den Helder);
Rezelman, Pieter, geb. 5 Mei 1883 te den Helder;
Roem, Johannes Willem, geb. 24 Juni 1884 te den Helder;
Schellinger, Jacob Cornelis, geb. 5 October 1883 te den Helder;
Stuffken, Hendrik Jan, geb. 7 September 1882 te Hoorn;
Uurbanus, Henrica, geb. 17 November 1884 te den Helder;
Visser, Simon Willem, geb. 1 Juni 1884 te Lisse;

c. van de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Hoorn:

Bloem, Cornelis, geb. 11 Februari 1882 te Hoorn;
Brander, Matthijs ,geb. 11 Februari 1885 te Hoogcarspel;
Dondorf, Pieter, geb. 13 Februari 1884 te Enkhuizen;
Giffen, Hans Johan van, geb. 3 Februari 1883 te Purmerend;
Keizer, Simon Jan, geb. 4 Juli 1882 te Amsterdam;
Kool, Dirk, geb. 3 Maart 1884 te Hem (gem. Venhuizen);
Sluyter, Philip Hendrik, geb. 11 Maart 1885 te Enkhuizen;
Uitenhuis, Jan, geb. 20 Februari 1885 te Kwadijk;
Vermande, Jacob Nicolaas, geb. 26 Februari 1884 te Hoorn;

d. van de hoogere burgerschool met 4-jarigen cursus te Zaandam:

Bakker, Klaas, geb. 7 September 1882 te Oosterend (Texel);
Blaauw, Johan Nicolaas, geb. 24 Januari 1883 te Hippolitushoef op Wieringen;
Lijsten, Aaldert Arend, geb. 5 Mei 1883 te Frederiksoord;
Marle, Theodorus Marcelus Bernhardus, geb. 14 April 1885 te Wormerveer.

1) Onvolledig leerling der 5de klasse: niet ingeschreven voor Natuurkunde, Geschiedenis en Staatsinrichting.
2) Onvolledig leerling der 5de klasse: niet ingeschreven voor Natuurkunde.

Lijst der toegekende cijfers:

VAKKEN.	Aantal malen dat is toegekend het cijfer: (zonder of met breuk.)												
	1	2	3	4	onvoldoende.	5	6	7	8	9	10	voldoende.	totaal.
A.													
Wiskunde	—	1	5	5	11	11	5	11	9	5	—	41	52
Werktuigkunde	—	—	1	10	11	18	12	3	5	2	1	41	52
Totaal.	—	1	6	15	22	29	17	14	14	7	1	82	104
Groepcijfers.	—	—	5	6	11	11	10	12	4	4	—	41	52
B.													
Natuurkunde	—	—	—	9	9	9	19	6	9	—	—	43	52
Scheikunde	—	—	2	11	13	17	12	8	2	—	—	39	52
Natuurlijke Historie	—	—	6	8	14	9	14	9	5	1	—	38	52
Cosmographie	—	—	2	10	12	14	11	9	5	1	—	40	52
Totaal.	—	—	10	38	48	49	56	32	21	2	—	160	208
Groepcijfers.	—	—	—	11	11	13	13	13	2	—	—	41	52
C.													
Geschiedenis	—	1	5	9	15	8	14	8	4	3	—	37	52
Aardrijkskunde	—	—	—	12	12	10	12	5	10	3	—	40	52
Staatsinrichting	—	1	2	4	7	7	15	10	10	3	—	45	52
Staathuishoudkunde	—	1	5	7	13	11	14	7	4	3	—	39	52
Handelswetenschappen	—	—	5	7	12	21	10	5	4	—	—	40	52
Totaal	—	3	17	39	59	57	65	35	32	12	—	201	260
Groepcijfers	—	—	3	8	11	18	14	8	1	—	—	41	52
D.													
Nederlandsche taal en letterkunde	—	—	2	8	10	10	20	12	—	—	—	42	52
Fransche " " "	—	—	2	13	15	21	13	3	—	—	—	37	52
Hoogduitsche " " "	—	—	—	9	9	11	25	5	2	—	—	43	52
Engelsche " " "	—	—	—	12	12	22	14	3	1	—	—	40	52
Totaal.	—	—	4	42	46	64	72	23	3	—	—	162	208
Groepcijfers.	—	—	1	10	11	29	12	—	—	—	—	41	52
E.													
Handteekenen	—	—	—	—	—	10	26	7	7	1	1	52	52
Rechtlijnig teekenen	—	—	—	—	—	2	5	19	15	8	3	52	52
Totaal.	—	—	—	—	—	12	31	26	22	9	4	104	104
Groepcijfers	—	—	—	—	—	5	19	18	6	3	1	52	52
Totaal der Vakcijfers	—	—	37	134	175	211	241	130	92	30	5	709	884
" " Groepcijfers.	—	4	9	35	44	76	68	51	13	7	1	216	260

Tot opheldering van de uitdrukking „zonder of met breuk" in het hoofd van de voorgaande tabel diene het volgende:

Bij het bepalen van het eindcijfer in de afdeelingen A en B werden geen vermenigvuldigingsgetallen gebruikt, doch behalve de voor de verschillende vakken toegekende cijfers de algemeene indruk van den candidaat in aanmerking genomen.

In afdeeling C werd voor het bepalen van het eindcijfer vastgesteld dat de candidaten die in vier der vakken 5 of meer behaalden ook minstens eene 5 zouden verkrijgen, en dat aan hen, die in 3 vakken onvoldoende werden bevonden, hoogstens eene 4 zou worden toegekend.

Overigens werd het cijfer door berekening bepaald: de som der cijfers voor aardrijkskunde en geschiedenis werd met 3, die der cijfers in de andere vakken met 2 vermenigvuldigd en de som dezer producten door 2 gedeeld. In overeenstemming met het reglement op de eindexamens komen dan ook op de algemeene lijst cijfers voor als $5^{7}/_{12}$, enz.

In afdeeling D werd, om het groepcijfer te vinden, de som der cijfers voor de vier talen door 4 gedeeld. Op die lijst komen dientengevolge eindcijfers voor als: $4\frac{3}{4}$, $6\frac{1}{2}$, enz.

Het examen gaf aanleiding tot de volgende opmerkingen:

Wiskunde. Het bleek dat door vele candidaten te weinig gedaan was voor het grondig herhalen van het vroeger geleerde, om daardoor een beter inzicht te krijgen van het geheel der wiskunde.

Werktuigkunde. Van de vele candidaten moest het schriftelijk werk onvoldoende gerekend worden, hetgeen grootendeels veroorzaakt werd door het in verkeerden stand teekenen van den halven bol in het 1ste vraagstuk en het niet of slechts gedeeltelijk uitwerken van het 3de vraagstuk. Velen had de tijd ontbroken dit laatste af te maken. Het gevolg was dat bij het mondeling examen verscheidene candidaten het onvoldoende cijfer tot een voldoend konden brengen. Daar de formules voor de botsing door velen eerst moesten worden afgeleid, kwamen eenige candidaten voor het oplossen van het 3de vraagstuk tijd te kort.

Wat de *natuurlijke historie* betreft, moet opgemerkt worden dat, ofschoon de eischen voor het examen in dit vak beperkt zijn tot de kennis der levensverrichtingen van plant en dier, en de kennis van eenige plantenfamilies en enkele klassen of orden van dieren ter keuze van den candidaat, door vele candidaten geen voldoende studie van de gekozen plantenfamilies en klassen of orden van dieren is gemaakt en dat hunne kennis daarvan veel te weinig door eigen aanschouwing was verkregen.

Het schriftelijk examen in de *aardrijkskunde* gaf reden tot tevredenheid: slechts aan 6 der 52 candidaten werd een onvoldoend cijfer toegekend. Ongetwijfeld moet dit gunstig resultaat aan de ruime keuze der onderwerpen worden toegeschreven. Bij het mondeling onderzoek toonden vele candidaten eene geringe kennis onzer Oost-Indische bezittingen.

Handelswetenschappen. Uit het schriftelijk werk bleek dat aan balans en winst-en-verliesrekening door het meerendeel der candidaten niet de noodige aandacht was geschonken.

Het examen in de *Nederlandsche taal- en letterkunde* gaf tot geene andere bijzondere opmerking aanleiding, dan dat door eenige candidaten geen enkel klassiek werk in zijn geheel *in* de klasse *met* den leeraar gelezen was.

Bij het mondeling onderzoek in de *Fransche taal- en letterkunde* is gebleken dat de candidaten die in hoofdzaak moderne werken hadden gelezen zich eenigszins beter wisten uit te drukken dan die, welke veel tijd hadden besteed aan één of meer treurspelen van Corneille, Racine en Voltaire.

Engelsche taal- en letterkunde. Het schriftelijk werk gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen. Het mondeling examen toonde dat bij vele candidaten der hoedanigheid der lectuur ongunstig afstak bij de hoeveelheid en dat de werken uit de 19de eeuw door velen waren achtergesteld bij de werken van Shakespeare. Vele candidaten drukten zich moeilijk uit in de vreemde taal; bij verscheidenen was eene dialectische uitspraak van het Nederlandsch van schadelijken invloed op de uitspraak van het Engelsch.

Hoogduitsche taal- en letterkunde. Bij de beoordeeling der vertaling uit het Duitsch in het Nederlandsch stond op den voorgrond de vraag, in hoeverre de candidaat toonde het opgegeven stuk begrepen te hebben. Bij velen liet dit, vooral voor de tweede helft der vertaling, te wenschen over, maar billijkheidshalve moet worden erkend dat dit gedeelte, wat den inhoud betreft, het bevattingsvermogen van vele candidaten wel te boven ging; het verstaan en begrijpen van woorden als: „erzichliche Wirkung des Wanderfahrens" e. d. veronderstelt eene ontwikkeling en levenservaring, die de candidaat in den regel niet bezitten kan.

Bij het onderzoek naar de letterkundige kennis bleek soms dat de candidaat geen voorstelling had van éénig hoofdtijdvak, en het kwam voor dat hij van Goethe's en Schiller's meesterwerken niets gelezen had. Dikwijls moest geconstateerd worden dat de lectuur van eenige door den candidaat zelf opgegeven stukken al te vluchtig was geweest. Daar tegenover stonden ook voorbeelden, dat de candidaat een goed inzicht in het gelezene toonde te hebben, ook al was het door hem geheel zelfstandig bestudeerd.

De commissie merkte naar aanleiding van dit vak tevens op dat, wanneer de candidaten alleen eene vertaling uit eene vreemde taal in het Nederlandsch bewerken, de examinator niet in staat is te weten te komen hoe zich de examinandi in de vreemde taal zich *schriftelijk* uitdrukken.

De vakken in dit verslag niet genoemd gaven geene aanleiding tot bijzondere opmerkingen. In de laatste vergadering der commissie werd de wenschelijkheid besproken aan de regeling der vrijstellingen voor het mondeling examen eene bepaling *toe te voegen*, nl. deze: een candidaat wordt vrijgesteld van het mondeling examen in een vak, wanneer hij voor het schriftelijk werk een hooger cijfer dan 6 behaald heeft.

De commissie is zoo vrij ten slotte het voorstel te doen voortaan den deskundige voor het hand- en rechtlijnig teekenen niet te laten aanwijzen door de commissie, maar op zijn werk een officieelen stempel te drukken, door hem, door eene benoeming van UH.E.G., gelijk te stellen met de overige leden der commissie. De gewijzigde verhouding tot de commissie zou, onzes inziens, nog niet behoeven te leiden tot meer uitgaven, 't bedrag tot nu toe besteed als honorarium voor den deskundige zou als zoodanig kunnen worden vastgesteld.

Hiermede hoopt de commissie hare taak naar vermogen en tot uwe tevredenheid te hebben volbracht en dankt zij UH.E.G. voor het in haar gesteld vertrouwen.

Namens de Commissie:

A. Pelt, *Voorzitter.*

E. M. van Soest, *Secretaris.*

Zuidelijke Commissie.

Haarlem, September 1902.

Aan den Commissaris der Koningin in de provincie Noordholland.

Ingevolge art. 67 der wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* nº. 50) heeft de commissie, krachtens uwe beschikking van 15 Maart 1902, 1ste afd., nº. 92/2341 en 2596, gewijzigd bij beschikking van 9 April, 1ste afd., nº. 92/3694, belast met het afnemen van het eindexamen der hoogere burgerscholen te Amsterdam en Haarlem, de eer UH.E.G. het volgende verslag van hare werkzaamheden aan te bieden.

In hare eerste vergadering, op 16 April, die, evenals de volgende, in de Statenzaal van het Prinsenhof werd gehouden, en waarin het lid R. Zuidema tot secretaris benoemd werd, deed de voorzitter de mededeling dat bij uwe eerste beschikking de leden in twee afdeelingen waren gesplitst: de eerste om te examineeren de candidaten van de klasse 5 A der eerste hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Amsterdam, en 5 A der 2de hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus aldaar en van klasse 5 A der hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Haarlem; de tweede voor het examineeren van de klasse 5 B der eerste en klasse 5 B der 2de hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Amsterdam en van 5 B der genoemde Haarlemsche school.

Overeenkomstig het voorschrift van art. 8 van het algemeen reglement, behoorend bij het Koninklijk besluit van 27 Juni 1901 (*Staatsblad* nº. 190) werden beide afdeelingen in vijf sub-commissiën verdeeld. Uit welke voorzitters en leden die sub-commissiën van beide afdeelingen bestonden, en hoe onder hen de vakken werden verdeeld, staat in de volgende tabel.

VAKKEN.	Eerste afdeeling. (oneven nummers.)		Tweede afdeeling. (even nummers.)		Voorzitters der sub-commissies.
	Examinatoren.	Assessoren.	Examinatoren.	Assessoren.	
A.					
Wiskunde.	A. L. J. Bouten,	H. de Vries,	B. de Greve,	M. van den Ende,	A. J. L. Bouten.
Mechanica.	H. de Vries,	A. L. J. Bouten,	M. van den Ende,	B. de Greve,	
	W. R. Lindner,	N. J. van der Lee,	P. Molenbroek,	Z. P. Bouman.	
B.					
Natuurkunde. . . .	N. J. van der Lee,	W. Ph. Lindner,	Z. P. Bouman,	P. Molenbroek,	J. C. Costérus.
Scheikunde enz. . .	H. van Erp,	H. W. Heinsius,	G. Doyer van Cleeff,	J. C. Costérus,	
Plant- en Dierkunde.	H. W. Heinsius,	H. van Erp,	J. C. Costérus,	G. Doyer van Cleeff,	
Kosmographie . . .	W. R. Lindner,	N. J. van der Lee,	P. Molenbroek,	Z. P. Bouman,	
C.					
Staatsinrichting. . .	A. Slotemaker,	L. Bouman Jzn.,	D. Stigter.	S. J. van der Vliet,	A. v. d. Voort Az.
Staathuishoudkunde .					
Aardrijkskunde. . .	A. D. Hagedoorn,	N. Kranenborg Jesse,	A. van der Voort Az.,	A. J. d'Ailly,	
Geschiedenis. . . .	N. Kranenborg Jesse,	A. D. Hagedoorn,	A. J. d'Ailly,	A. van der Voort Az.,	
Boekhouden	L. Bouman Jz.,	A. Slotemaker,	S. J. van der Vliet,	D. Stigter,	
D.					
Nederlandsch . . .	R. Zuidema,	B. J. ter Brugge,	J. G. Verbeek,	M. F. van Goor,	R. Zuidema.
Fransch	A. E. W. Pauw,	R. van Duinen,	M. F. van Goor,	J. G. Verbeek,	
Engelsch	R. van Duinen,	A. E. W. Pauw,	G. L. J Belonje,	P. Frisius de Haan,	
Hoogduitsch	B. J. ter Brugge,	R. Zuidema,	P. Frisius de Haan,	G. L. J. Belonje,	
E.					
Handteekenen . . .	A. L. J. Bouten,	B. de Greve,	M. van den Ende,		A. L. J. Bouten
Rechtlijnig teekenen .					

De heer H. J. de Vries, leeraar in het teekenen aan de hoogere burgerschool te Haarlem, door de commissie uitgenoodigd om de sub-commissie voor het hand- en rechtlijnig teekenen als deskundige bij te staan, werd daartoe bereid gevonden.

De duur van het mondeling examen in ieder vak bleef op dezelfde wijze geregeld als in vorige jaren. Er werd bepaald, dat het mondeling examen niet zou aanvangen vóór den 17den Juli, om den 14den en 15den Juli beschikbaar te hebben voor vergaderingen, waarin de gelijknamige subcommissiën van beide afdeelingen het gecorrigeerde schriftelijk werk zouden vergelijken en bespreken, ten einde op den 16den Juli — volgens art. 17 van het nieuwe reglement — de cijfers voor het schriftelijk werk vast te stellen en in te vullen in de daarvoor bestemde tabellen.

In de tweede vergadering, op 26 April, waarin de heer D. Stigter afwezig was, deelde de voorzitter mede dat zich aangegeven hadden 128 candidaten: 42 van de 1ste, 35 van de 2de hoogere burgerschool te Amsterdam, 40 van de hoogere burgerschool te Haarlem en 11 extraneï; van deze laatsten werden 3 in de eerste afdeeling, de overige in de tweede geplaatst. Besloten werd het aantal candidaten in te deelen in zes groepen voor iedere afdeeling, waardoor het mondeling examen drie weken zou duren. Den meesten tijd van deze vergadering besteedde de commissie aan het bespreken en vaststellen der in te dienen opgaven voor het schriftelijk werk. Nadat met het oog op het samenstellen van den rooster overeengekomen was dat de mondelinge examens telken dage om half negen zouden beginnen, sloot de voorzitter de vergadering.

De 14de en 15de Juli werden ingenomen door het vergelijken en bespreken van het beoordeelde schriftelijk werk, waarvan den 16den Juli door de commissie de cijfers werden vastgesteld en de vrijstellingen genoteerd. Aan een candidaat die, blijkens ingeleverd proces-verbaal, door ziekte verhinderd was geworden aan het schriftelijk examen in wiskunde en boekhouden deel te nemen, werd gedurende het mondeling examen de gelegenheid gegeven tot het maken van schriftelijk werk in de verzuimde vakken. Eene candidate met ziekelijken arm was niet in staat te teekenen. Door den directeur der hoogere burgerschool, waarvan zij leerlinge was, waren uit het laatste cursusjaar proeven van haar hand- en rechtlijnig teekenen overgelegd. De commissie meende hierin voldoenden grond te hebben om haar het getuigschrift niet te mogen onthouden, indien de eindcijfers in de andere afdeelingen voldoende waren.

De mondelinge examens liepen ongestoord volgens den opgemaakten rooster af, van 17 Juli tot 6 Augustus; alleen moesten wegens ziekte van drie candidaten eenige verschikkingen plaats hebben. Een candidaat bezweek gedurende het mondeling examen aan eene ernstige ziekte.

In het geheel legden dus een volledig examen af 127 candidaten. Overeenkomstig art. 23, al. 5, van het reglement werd na afloop van het examen voor elke groep der candidaten de uitslag terstond medegedeeld.

De volgende tabellen geven een overzicht van den uitslag van het examen.

SCHOLEN.	Eerste afdeeling. Oneven nummers.			Tweede afdeeling. Even nummers.			Totaal.		
	Geëxamineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.	Geëxamineerd.	Toegelaten	Afgewezen.	Geëxamineerd.	Toegelaten.	Afgewezen.
Amsterdam I . .	23	14	9	19	15	4	42	29	13
„ II . .	19	18	1	15	12	3	34	30	4
Haarlem	19	16	3	21	15	6	40	31	9
geen h. burgersch.	3	0	3	3	4	4	11	4	7
Totaal . . .	64	48	16	63	46	17	127	94	33

Geslaagde candidaten.

a. van de 1ste hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Amsterdam:

Adama van Scheltema, Frits, geb. 21 Juli 1884 te Amsterdam;
Boekstal, Reindert Rudolf, geb. 24 April 1884 te Maros (Celebes);
Bom, Jan, geb. 26 April 1884 te Amsterdam;
Con, Frederika, geb. 22 Januari 1882 te Amsterdam;
Daalmeijer, Simon, geb. 8 November 1883 te Amsterdam;
van Dooden, Cornelis Willem, geb. 16 September 1884 te Amsterdam;
Frommann, Hélène Marie, geb. 5 November 1883 te Leiden;
Grosjean, Herman George, geb. 23 Februari 1884 te Helmond;
Heinemann, Gustav Heinrich, geb. 23 Maart 1885 te Amsterdam;
Hillenius, Jan Michiel, geb. 6 Februari 1885 te Amsterdam;
Holdert, Hendrik, geb. 15 Juli 1883 te Amsterdam;
Hulk, Johannes Frederik, geb. 13 Januari 1884 te Amsterdam;
Kunst, Jan Willem, geb. 30 Januari 1884 te Amsterdam;
Leger, Liepman, geb. 12 November 1883 te Amsterdam;
Loterijman, Henri, geb. 19 Juni 1884 te Utrecht;
Martens, Armand François, geb. 21 October 1884 te Nijmegen;
Plas, Sent, geb. 6 September 1882 te Edam;
Prior, Jan David, gb. 25 Juni 1883 te Amsterdam;
Rijkschroeff, Willem Frederik, geb. 8 Augustus 1882 te Nieuwer-Amstel;
ten Seldam, Anna Cornelia, geb. 4 October 1883 te Amsterdam;
Seydenzaal, Henri, geb. 10 Juli 1882 te Amsterdam;
Siemons, Eva Wilhelmina, geb. 8 Mei 1883 te Amsterdam;
Snitslaar, Juliette, geb. 20 Maart 1883 te Amsterdam;
Stomps, Theodoor Jan, geb. 26 April 1885 te Amsterdam,
Teixeira de Mattos, Joseph, geb. 13 December 1885 te Amsterdam;
Terwen, Adrianus Johannes, geb. 9 Juni 1885 te Alkmaar;
Verhey, Hendrik Alexander, geb. 29 September 1885 te Heusden;
Wessel, Lina, geb. 13 December 1884 te Rotterdam;
Wiessing, George, geb. 23 September 1884 te Amsterdam;

b. van de 2de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Amsterdam:

des Bouvrie, Jan Willem Johannes, geb. 16 November 1882 te Amsterdam;
Bijleveld, Jan Willem, geb. 30 November 1885 te Amsterdam;
Crommelin, Walter Louis, geb. 21 December 1883 te Amsterdam;
Dikken, Anton Johan, geb. 12 Juli 1884 te Amsterdam;
van Duinen, Emanuel Frederik, geb. 8 October 1882 te Rotterdam;
Everts, Geertruida Suzanna Maria, geb. 11 Februari 1883 te Amsterdam;
Gunst, Johannes Andreas, geb. 3 Juni 1883 te Amsterdam;
Hoogbruin, Anton Pieter, geb. 15 Maart 1883 te Amsterdam;
Hooghwinkel, Gerrit Hendricus Cornelis, geb. 19 October 1882 te Amsterdam;
Koch, Hendrik, geb. 19 September 1883 te Amsterdam;
de Koning, Willem Jacobus Cornelis, geb. 3 April 1885 te Amsterdam;
Kramer, Nina, geb. 9 Maart 1883 te Soerabaija;
Kuneman, Johan Herman Bernard, geb. 15 Januari 1886 te Poerwakarta;
Lambrechtsen, Jacob Andreas, geb. 9 Maart 1884 te Goes;
Lohr, Jan Anton, geb. 5 Januari 1885 te Amsterdam;
van Minden, Marianne, geb. 11 November 1884 te Amsterdam;
Müller, Alexandrine Sophia Franciska, geb. 10 Februari 1884 te Amsterdam;
de Munck, Herman Marius, geb. 9 Augustus 1883 te Kralingen;
Philips, Theodore Benoit, geb. 2 Februari 1885 te Amsterdam;
Pierson, Allard, geb. 30 November 1884 te Amsterdam;
Pijzel, Robert Felix, geb. 28 Februari 1884 te Nieuwer-Amstel;
Plate, Johann Hermann Wilhelm, geb. 29 Juni 1883 te Amsterdam;
Plate, Rudolphe, geb. 29 Augustus 1884 te Amsterdam;
Prinsen Geerligs, Hugo, geb. 18 October 1884 te Haarlem;
Reynvaan, Louis, geb. 24 Augustus 1884 te Amsterdam;
Sebbelee, Hendrik Willem, geb. 12 December 1882 te Amsterdam;
Snuyf, Saro, geb. 1 October 1884 te Amsterdam;
van der Tas, Carel, geb. 28 October 1881 te Amsterdam;
Visser Pzn., Gerrit, geb. 23 October 1885 te Utrecht;
Westerdijk, Tidde, geb. 15 Mei 1885 te Amsterdam;

c. van de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Haarlem:

Asjes, Lucas, geb. 5 Mei 1881 te Hippolytushoef (Wieringen);
Beekman, Elisabeth Cornelia Maria, geb. 27 Augustus 1883 te Nieuwer-Amstel;
Teding van Berkhout, Nicolaas Govert, geb. 25 Januari 1885 te Haarlem;
Brouwer, Hendrik Albertus, geb. 20 September 1886 te Medemblik;
Francken, Henri Matthieu Eugène, geb. 16 December 1881 te Batavia;
Garret, Anton Hendrik, geb. 13 October 1883 te Haarlem;
van de Graaff, Louis Henri Joseph, geb. 13 Mei 1884 te Djipang;
Heybroek, Nicolaas Isaäc, geb. 9 October 1884 te Amsterdam;
Kolff, Jacob, geb. 19 Maart 1883 te Middelharnis;
Koppen, Willem, geb. 1 Januari 1884 te Haarlem;
Kruseman, Albert Louis, geb. 14 December 1882 te Breda;
Kruseman, Jacob Johan George, geb. 24 Januari 1881 te Soerabaija;
van Lohuizen, Annie Theodora, geb. 6 October 1885 te Vaassen;
Merens, Christian Jacob, geb. 17 Maart 1883 te Haarlem;
Meijer, Reinier, geb. 25 December 1883 te Amsterdam;
Modderman, Willem Jacob, geb. 2 Mei 1882 te 's Gravenhage;
Haitsma Mulier, Hendrik Jean Gaspard, geb. 15 Mei 1883 te Haarlem;

Mullemeister, Hermance, geb. 21 April 1885 te Appeldoorn;
Otten Kzn., Gerhardus, geb. 28 Juni 1884 te Meppel;
Salomons, Jan, geb. 12 September 1884 te Schrans (Leeuwarderadeel);
Salomons, Julius Albert, geb. 5 October 1883 te Amsterdam;
Schornagel, Hendrik, geb. 10 September 1884 te Haarlem;
Schouten, Herman Petrus, geb. 4 Januari 1881 te Djocjakarta;
Söhnlein, Maximiliaan Georg Ferdinand, geb. 23 April 1885 te Amsterdam;
Stoop, Cornelia, geb. 25 Maart 1882 te Batavia;
Sturm, Jan Marie, geb. 2 Maart 1882 te Kat;
Vis, Carolina Clasina, geb. 29 Augustus 1885 te Haarlem;
van Vloten, Allart, geb. 14 Mei 1883 te Haarlem;
Vos, Hendrik, geb. 21 December 1883 te Assen;
Waller, Jacob Marinus, geb. 5 Juni 1884 te Amsterdam;
Wolbers, Abraham Marinus, geb. 2 Februari 1885 te Haarlem;

d. van *geen* hoogere burgerschool:

Dekker, Cornelia, geb. 6 Augustus 1876 te Avereest;
van Lede, Cornelis Antonius Jozef, geb. 23 December 1884 te Rotterdam;
Philips, Carl Ludwig, geb. 3 April 1883 te Amsterdam;
Teunissen, Marinus Hendrikus, geb. 25 Februari 1882 te Haarlem.

De volgende tabel geeft aan hoeveel malen een onvoldoend cijfer (1—4) en een voldoend cijfer (5—10) is toegekend voor elk vak en voor elke groep.

VAKKEN.	Oneven nummers.												Even nummers.												Totaal.		
	Aantal malen dat is toegekend het cijfer																										
	1	2	3	4	onvoldoende.	5	6	7	8	9	10	voldoende.	Totaal.	1	2	3	4	onvoldoende.	5	6	7	8	9	10	voldoende.	Totaal.	Onvoldoende.	Voldoende.	Totaal.
A.																											
Wiskunde	„	„	4	11	15	6	14	15	11	3	„	49	64	„	„	5	12	17	12	12	8	7	7	„	46	63	32	95	127
Werktuigkunde	„	3	9	12	24	8	14	9	4	5	„	40	64	3	2	12	8	25	11	8	8	7	4	„	38	63	49	78	127
Totaal	„	3	13	23	39	14	28	24	15	8	„	89	128	3	2	17	20	42	23	20	16	14	11	„	84	126	81	173	254
Groepcijfers	„	1	6	8	15	10	15	14	9	1	„	49	64	„	2	5	13	20	13	7	12	9	2	„	43	63	35	92	127
B.																											
Natuurkunde	„	1	4	8	13	11	16	16	6	1	1	51	64	2	2	3	13	20	15	11	8	5	4	„	43	63	33	94	127
Scheikunde enz	„	4	8	14	26	15	15	7	1	„	„	38	64	„	„	7	16	23	15	16	6	3	„	„	40	63	49	78	127
Plant- en dierkunde	„	2	6	12	15	15	16	10	2	1	„	44	64	„	1	3	17	21	21	15	3	2	1	„	42	63	41	86	127
Cosmographie	„	„	5	10	8	16	18	9	6	„	„	49	64	„	3	3	9	15	14	17	12	4	1	„	48	63	30	97	127
Totaal	„	7	23	44	74	57	65	42	15	2	1	182	256	2	6	16	55	79	65	59	29	14	6	„	173	252	153	355	508
Groepcijfers	„	1	3	16	20	16	18	9	1	„	„	44	64	„	2	3	11	16	24	14	9	„	„	„	47	63	36	91	127
C.																											
Staatsinrichting	„	„	„	3	3	21	20	17	„	3	„	61	64	„	„	3	9	12	21	18	8	3	1	„	51	63	15	112	127
Staathuishoudkunde	„	„	2	4	6	21	20	4	8	5	„	58	64	„	„	1	11	12	22	15	9	3	2	„	51	63	18	109	127
Aardrijkskunde	„	1	2	8	11	10	25	11	6	1	„	53	64	„	„	„	8	8	15	18	12	10	„	„	55	63	19	108	127
Geschiedenis	„	2	3	12	17	13	16	9	9	„	„	47	64	„	„	3	11	14	15	22	10	2	„	„	49	63	31	96	127
Boekhouden	„	„	1	8	9	13	20	9	7	6	„	55	64	„	1	5	4	10	15	16	9	6	7	„	53	63	19	108	127
Totaal	„	3	8	35	46	78	101	50	30	15	„	274	20	„	1	12	43	56	88	89	48	24	10	„	259	315	102	533	635
Groepcijfers	„	„	1	8	9	13	28	9	5	„	„	55	64	„	„	„	5	5	22	23	10	3	„	„	58	63	14	113	127
D.																											
Nederl. taal en letterk.	„	„	1	6	7	18	25	12	2	„	„	57	64	„	1	„	6	7	14	17	18	7	„	„	56	63	14	113	127
Fransche „	„	„	„	15	15	21	21	4	3	„	„	49	64	„	1	1	7	9	25	19	6	3	1	„	54	63	24	103	127
Engelsche „	„	„	1	11	12	18	22	9	2	1	„	52	64	„	„	1	10	11	18	17	12	4	1	„	52	63	23	104	127
Hoogd. „	„	1	2	10	13	21	19	11	„	„	„	51	64	„	2	10	11	21	18	10	10	4	„	„	42	63	34	93	127
Totaal	„	1	4	42	47	78	87	36	7	1	„	209	256	„	4	10	34	48	75	63	46	18	2	„	204	252	95	413	508
Groepcijfers	„	„	1	9	10	25	25	3	1	„	„	54	64	„	1	1	8	10	21	23	8	1	„	„	53	63	20	107	127
E. (*)																											
Handteekenen	„	„	1	2	3	14	19	17	9	1	„	60	63	„	„	„	2	2	16	22	14	9	„	„	61	63	5	121	126
Rechtlijnig teekenen	„	„	„	2	2	6	23	26	5	1	„	61	63	„	„	„	6	6	11	19	19	7	1	„	57	63	8	118	126
Totaal	„	„	1	4	5	20	42	43	14	2	„	121	126	„	„	„	8	8	27	41	33	16	1	„	118	126	13	239	252
Groepcijfers	„	„	„	1	1	11	23	22	6	„	„	62	63	„	„	„	1	1	16	21	21	4	„	„	62	63	2	124	126
Totaal der vakcijfers	„	14	49	148	211	247	323	195	81	28	1	875	1086	5	13	55	160	233	278	272	172	86	30	„	838	1071	444	1713	2157
„ groepcijfers	„	2	11	42	55	75	109	57	22	1	„	264	319	„	5	9	38	52	96	88	60	17	2	„	263	315	107	527	634

(*) Van de oneven nummers (64) was, door een tijdelijk gebrek aan den rechterarm, één candidaat niet in staat te teekenen.

Slechts voor een paar vakken voegt de commissie nog enkele opmerkingen toe.

Bij het examen in plant- en dierkunde werd opgemerkt dat de eisch van het programma: „eenige door eigen aanschouwing verkregen kennis van enkele *klassen* of *orden* van dieren" geen voldoende gelegenheid gaf om over de *ontwikkeling* van den candidaat in dit vak een oordeel te vormen, zoodat dit hoofdzakelijk moest rusten op de overige eischen.

Wat het boekhouden betreft, het was de commissie aangenaam, dat in de schriftelijke opgaven gebroken was met de lang gevolgde gewoonte, om den candidaten in hoofdzaak alleen het journaliseeren van memoriaalposten op te geven. Eene juiste oplossing van de 1ste opgave, waarin wordt gevraagd uit de noodige gegevens de *balans*, *verlies-en-winstrekening* op te maken, geeft *meer* waarborg dat de candidaat den aard en het doel van het dubbel boekhouden begrijpt. Daar die opgave zeer eenvoudig was gesteld, werd ze ook door een groot aantal candidaten zonder fout gemaakt. Dat echter anderen er klaarblijkelijk geen raad mee wisten, wijst er op dat dit onderdeel met hen of door hen niet met de noodige zorg was behandeld. Bij het mondeling examen bleek evenwel dat sommigen, na hunne tekortkoming bespeurd te hebben, hun best hadden gedaan om deze aan te vullen. Daarom behoefde het eindcijfer voor dit vak ook slechts in een betrekkelijk gering aantal gevallen beneden 5 te zijn.

De sub-commissie voor de letterkundige vakken meent op grond van de ervaring, bij het examen in de Duitsche taal en letterkunde opgedaan, te mogen constateeren dat eene vertaling van het Hoogduitsch in het Nederlandsch niet zeer geschikt is om als maatstaf te dienen voor de kennis dier vreemde taal bij de candidaten. Mocht deze vertaling dit jaar eene proefneming geweest zijn, dan zou de commissie het wenschelijk achten het hierbij te laten en het volgend jaar weer tot het oude stelsel — het laten maken van een opstel — terug te keeren. Dat door een deel der candidaten de spraakkunst niet ernstig genoeg was bestudeerd, bleek uit de vertaling van eenvoudige zinnetjes in het Hoogduitsch, evenzeer als uit het mondeling gebruik der taal.

De sub-commissie voor hand- en rechtlijnig teekenen zou het zeer op prijs stellen, indien in den vervolge een deskundige voor deze vakken aan de commissie werd toegevoegd.

Ten aanzien van de overige vakken heeft de commissie geen bijzondere opmerkingen. Wel meent ze zich de vrijheid te mogen veroorloven, om haar verslag te eindigen met eenige opmerkingen van anderen aard, waartoe nieuwe bepalingen in het ditmaal voor het eerst gevolgd reglement aanleiding gaven.

Allereerst en allermeest de verplichte vrijstellingen volgens art. 18.

Reeds in de eerste vergadering, toen de voorzitter er op wees op welke nieuwe voorschriften thans bij het examineeren diende gelet te worden, deel zich de netelige vraag voor, of de verplichte vrijstellingen den candidaten onmiddellijk na het vaststellen er van, d. i. op den avond vóór het mondeling examen aanvangt, moesten worden bekend gemaakt, ja of neen? De letter van de wet laat daaromtrent in het onzekere; maar de voorzitter meende in den geest van het reglement te handelen door dit niet te doen. Waar alles in 't bijzonder was voorgeschreven, zou dienaangaande z. i. geen aanduiding ontbreken, indien het Koninlijk besluit onmiddellijke bekendmaking had bedoeld. Deze opvatting was, zooals hij mededeelde, ook gehuldigd in eene vergadering door alle voorzitters der dit jaar benoemde commissies met een der inspecteurs van het middelbaar onderwijs gehouden, ten einde eenheid en gelijkheid te bevorderen in het voor het eerst examen afnemen volgens het nieuwe reglement. Hierop werd door eenige leden de bedenking geopperd dat, zoo de vrijstellingen geheim bleven voor de candidaten, al het voordeel — en het streven was toch zeker geweest verlichting te geven — verloren ging, ja erger dan dat, de candidaat zou op den dag van zijn mondeling examen ontstemd kunnen zijn als hij vernam dat hij gansch onnoodig gedwongen was geworden zich bezig te houden met vakken, waarin nu toch een mondeling examen overbodig werd gevonden. De voorzitter meende dat de mededeeling op het laatstbedoelde oogenblik ook dan nog niet anders dan eene aangename verrassing zou wezen en vreesde door anders te doen groote moeilijkheden en onbillijkheden te schepen. Het zou moeilijk worden met een en denzelfden maatstaf te blijven meten, wanneer een deel der candidaten door hun later mondeling examen aan hunne zwakke vakken al hun beschikbaren vrijen tijd konden besteden, — moeilijk ook zouden een volgend jaar de voorzitters der commissies, die verscheidene groepen te examineeren hebben, in de eerste groepen candidaten tegen hun wensch kunnen plaatsen, zonder in een stelsel van willekeur te vervallen en bovenal onbillijk zou de bevoordeeling van hen, die op hun verzoek in de laatste ploegen werden geplaatst zijn, niet alleen tegenover anderen die door omstandigheden buiten hunne schuld, in de eerste groep moesten gaan, maar ook tegenover hen die voor andere commissies met weinig candidaten niet te kiezen hebben eene plaats in eene 4de, 5de of 6de groep.

Na deze toelichting verklaarde de vergadering zich bereid om zich voor dit jaar aan de opvatting, door den voorzitter aangeprezen en verdedigd, te houden. Evenwel in eene bijeenkomst, kort vóór het vaststellen der verplichte vrijstellingen, kwamen verscheidene leden op de quaestie terug, en wel met het schriftelijk verzoek om door stemming de vergadering te doen beslissen of den leden der commissie niet de vrijheid zou gelaten worden om den candidaten hunne vrijstellingen mee te deelen. Zij hadden gemerkt dat dit wel degelijk in eene andere provincie geschiedde. Geheel in hun geest: immers bij nadere overweging achtten zij zoodoende meergenoemde vrijstellingen niet slechts dan alleen eene winst, maar ook gevoelden ze weinig voor het onbillijkheidsargument, te minder omdat het hier geen vergelijkend examen gold en er huns inziens niets onbillijks in lag dat den zwakken candidaten bij hun langen ingespannen tijd van wachten op de beslissing wat meer kans geboden werd op een goeden uitslag. Stellig zouden een volgend jaar nog een aantal vluggen verkiezen vóór te gaan, om des te eerder klaar te zijn. Ook werd voor deze opvatting aangevoerd dat, al was in het nieuwe reglement onmiddellijke bekendmaking der vrijstellingen niet met name genoemd, het toch wèl de bedoeling heeft kunnen zijn, te eerder omdat met de vrijstellingen bij de examens aan de Polytechnische School te Delft eveneens wordt gehandeld en daarover geen klachten van onbillijkheden en bevoorrechting worden gehoord.

Andere leden deelden de zienswijze van den voorzitter: eene beschouwing van de lijst der cijfers voor het schriftelijk werk verkregen gaf hun aanleiding tot de meening dat de onbillijkheden, die het gevolg zouden zijn van onmiddellijke bekendmaking, nog aanmerkelijk grooter waren dan die waarop tot nu was gewezen.

De voorzitter meende dat door eene vergelijking met het stelsel aan de Polytechnische School — zoo die al geoorloofd was — de onbillijkheid niet weerlegd werd en verzocht de vergadering dringend zich te houden aan haar besluit, in de eerste zitting van 16 April genomen; hij betreurde het dat verscheidene leden zoo weinig gevoelden voor het ongelijkmatige in de toepassing aan de opvatting die zij voorstaan; voor hem bleef dit een onoverkomelijk bezwaar, zoodat het hem onmogelijk zou zijn als voorzitter te blijven, indien hij zich naderhand zou moeten leenen tot wat in zijn oog is: meten met twee maten.

Na eenige discussies besloot de vergadering om, gehoord de verklaring des voorzitters en kennende de gevoelens van de leden, nù geen stemming over het vóór of tegen de onmiddellijke bekendmaking der vrijstellingen te houden, maar te verdagen tot den laatsten examendag, omdat ze toch gaarne onder de aandacht van U.H.E.G. wilde brengen hoe de meening in dezen was van de meerderheid en van de minderheid.

Op den 6den Augustus volgde deze stemming, waarbij zich 18 leden vóór en 11 tegen onmiddellijke publiceering verklaarden. De commissie hoopt dat voor een volgend jaar van hooger hand omtrent dit betwistbaar punt uitsluitsel worde gegeven.

Van minder nijpenden aard, maar toch belangrijk, waren andere opmerkingen over meergenoemde verplichte vrijstellingen, door verschillende leden gemaakt. Er waren er, die ze alleen hierom reeds afkeurden, omdat het schriftelijk werk — waarvoor behoorlijke opgaven te kiezen een hoogst moeilijk vraagstuk is — niet zelden een onvolkomen denkbeeld van den candidaat geeft; het mondeling examen is in vele gevallen, omdat het onderzoek hier veelzijdiger kan zijn, eene veel gunstiger gelegenheid om tot een zuiver oordeel te komen. Waarom ook den candidaat die in een vak een 6 behaalde, maar daarin zich zelf sterker gevoelt dan het hem bij het schriftelijk werk gelukte te toonen, de gelegenheid ontnomen om dit in zijn oog te laag cijfer op te halen, wanneer hij daarop prijs stelt voor zijne verdere studie of loopbaan, of wanneer hij daarvan een gunstiger invloed verwacht op den uitslag van zijn examen? Er waren er dan ook die gegronde vrees hadden dat door de verplichte vrijstellingen de druk van het mondelinge examen des te zwaarder neerkomt op de zwakkere candidaten. Gedurende het examen werd meer dan eens opgemerkt, hoe de zenuwachtigheid toenam onder den invloed van de mededeelingen der vrijstellingen van anderen. En waar, zoo werd geklaagd, blijft de winst door het verkorten van den duur van het examen beloofd, als toch alle candidaten in de vreemde talen — zooals het voorschrift te recht luidt — een mondeling examen moeten afleggen? Alles te zamen genomen, acht de commissie het wenschelijk de verplichte vrijstellingen, zooals art. 18, alin. 2, van het nieuwe reglement die voorschrijft, te laten vervallen en vervangen door art. 17 van het oude reglement, opdat ieder examinator, rekening houdende èn met den aard der schriftelijke opgaven èn met de bewerking daarvan, vrij blijve in de beslissing, of een mondeling examen al of niet moet volgen op het schriftelijke. Evenwel zou de commissie gaarne behouden zien de bepaling dat de cijfers voor het schriftelijk werk gegeven in daarvoor bestemde tabellen moeten worden ingevuld, vóór dat het mondeling examen aanvangt. Mochten onverhoopt de verplichte vrijstellingen gehandhaafd worden, en het de bedoeling blijken ze onmiddellijk na de vaststelling ter kennis van de candidaten te brengen, dan zou de commissie het billijk vinden dat die bekendmaking minstens 8 dagen vóór den aanvang der mondelinge examens geschiedde, opdat het voordeel, voor alle candidaten bedoeld, niet worde eene bevoordeeling van sommigen. Het schriftelijk examen zou daarvoor zooveel eerder moeten beginnen.

Een ander nieuw voorschrift, vervat in art. 23, al. 4, van het nieuwe reglement, kon ook weinig bijval vinden. Immers de toepassing van den maatregel, dat een candidaat die in twee der afdeelingen A. B. C of D een eindcijfer beneden 5 verkrijgt, is afgewezen, leidde tot zeer bedroevende uitkomsten, daar het voorkwam dat een candidaat onverbiddelijk volgens genoemd voorschrift moest worden afgewezen, ofschoon hij algemeen meer bruikbaar werd geacht voor verdere studie of voor het practisch leven dan één, ja meer anderen die met één onvoldoend eindcijfer in een der genoemde vier afdeelingen, en met even voldoende in de overige drie, bij stemming werd toegelaten. Wel werd de poging toegejuicht om nauwkeurig omschreven bepalingen in het reglement te doen dienen als grondslag voor de beslissing omtrent de toelating der candidaten, doch de commissie is van oordeel dat de desbetreffende bepalingen van het nieuwe reglement, inzonderheid art. 23, al. 4, aanleiding kunnen geven tot onbillijkheden.

Wat art. 23, al. 5 betreft, volgens hetwelk den candidaten terstond na afloop van hun examen de uitslag moet worden medegedeeld, de groote meerderheid der commissie aarzelt niet te verklaren d t zij vermelde alinea in de practijk als een zeer bedenkelijk voorschrift heeft leeren kennen. Wel is waar prezen enkele leden het als een veiligen maatregel, om bij de beslissing alleen de nuchtere cijfers en geen persoonlijke sympathieën en invloeden te laten spreken, en vonden anderen het een voordeel dat de candidaten niet noodeloos op hun uitslag behoefden te wachten, doch de meesten achten deze winst gering, in vergelijking met het groote nadeel daaraan verbonden.

In spanning toch blijven alleen de twijfelachtige; immers aan candidaten die in alle afdeelingen een voldoend eindcijfer verkregen, kan zonder bezwaar de uitslag onmiddellijk worden medegedeeld, en wat invloeden van persoonlijken aard aangaat, de commissie en bloc zal met de cijfers vóór zich daarvoor wel ongevoelig blijven. In deze provincie zijn althans onder het oude reglement dergelijke bezwaren nooit gevoeld. Het groote nadeel van den nieuwen maatregel ligt hierin, dat de commissie geen genoegzame tijd gelaten wordt tot rustig overwegen en nauwkeurig vergelijken van de geheele uitkomst der examens, in het bijzonder van die der twijfelachtige candidaten, over wie gestemd moet worden. En beslist noodig is dat, om eenigermate verzekerd te zijn van eene zuivere, voor alle candidaten billijke beslissing. De commissie betreurt het ten zeerste, dat afwijkingen en onregelmatigheden in de uitkomsten, die zich in der loop van verscheidene zittingen van eene commissie, uit twee afdeelingen bestaande, openbaren, niet in eene slotvergadering, waarin — zooals onder het oude Reglement — de definitieve beslissing wordt vastgesteld, kunnen worden hersteld. De maatstaf wordt dan zuiver gehouden en begane inconsequenties kunnen worden weggenomen. Alle twijfelachtige gevallen kennende en vergelijkende zou dezelfde sub-commissie in eene slotvergadering hoogstwaarschijnlijk niet in hare afdeeling een eindcijfer 5, getrokken uit de vakcijfers 3, 5, 6, 4 (tegen welks vaststelling de voorzitter der commissie, met instemming van vele leden, bedenking opperde) hebben laten bestaan naast een eindcijfer 4, dat zij in eene latere zitting uit de vakcijfers 4, 5, 6, 4 opmaakte. De commissie moet opmerken dat in beide gevallen de verandering van bedoelde eindcijfers, de 5 in een 4 en de 4 in een 5, geen andere uitkomst bij de beslissing over de toelating zou hebben bewerkt.

Door de ervaring geleerd, is de groote meerderheid der commissie er voor de definitieve beslissing aan te houden tot na afloop van het geheele examen; daarmede zou gewonnen zijn de noodige tijd tot zorgvuldig wikken en wegen en derhalve meer kans op zuivere, gelijkmatige uitkomsten. Zij zou het daarom hoogst wenschelijk achten, wanneer al. 3 van art. 23 uit het oude reglement werd hersteld, waarbij volstrekt niet uitgesloten was dat aan candidaten met voldoende eindcijfers in alle afdeelingen onmiddellijk na hun examen werd medegedeeld dat zij geslaagd waren.

Of het opnemen van de geschiedenis en de aardrijkskunde in de lijst der vakken waarin, volgens art. 8 van het nieuwe reglement, schriftelijk examen wordt geëischt eene aanwinst is, daaromtrent liep het oordeel der commissie zeer uiteen. Zij veroorlooft zich de vrijheid hierbij te voegen, op verzoek der sub-commissie voor de afdeeling C, een rapport, door deze opgesteld.

Wat de wijziging in het programma onder lett. M, N, O betreft, de commissie beaamt ten volle het eenstemmig oordeel der sub-commissie voor talen, dat een opstel over eenig opgegeven onderwerp eene betere opgave is voor schriftelijk werk dan eene vertaling uit eene vreemde taal in het Nederlandsch.

Na deze opmerkingen en beschouwingen kan de commissie tot haar leedwezen niet anders dan verklaren dat het examineeren, volgens het nieuwe reglement, niet tot uitkomsten heeft geleid die haar in bescheiden mate bevredigen, allerminst tot ingenomenheid stemmen met de ingevoerde veranderingen.

Op grond van een en ander verdient het daarom, naar hare

zienswijze, aanbeveling dat van hooger hand beproefd worde, in hoeverre, door wijziging van sommige bepalingen in het nieuwe reglement, de nadeelige uitwerking hiervan voor een volgend jaar zou kunnen worden voorkomen.

Aan het einde van hare taak betuigt de commissie UH.E.G. haar dank voor het in haar gesteld vertrouwen.

Namens de Commissie,

Dr. H. Brongersma, *Voorzitter.*

R. Zuidema, *Secretaris.*

Bijlage.

—

Aan den Commissaris der Koningin in de Noordholland.

De vereenigde sub-commissie der afdeeling C van de commissie, belast met het afnemen van de eindexamens der hoogere burgerscholen in de provincie Noordholland, benoemd bij uw besluit van 15 Maart 1902, 1ste afd. n°. 92/2341 en 2595, veroorlooft zich de vrijheid u het volgend rapport over hare ondervinding, opgedaan bij de toepassing van art. 7 en art. 18, alin. 2, van het algemeen reglement op de eindexamens van de hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus, aan te bieden.

De bespreking van genoemde artikelen leidde in eene vergadering, door de vereenigde sub-commissies gehouden, tot de volgende opmerkingen en conclusiën.

Eene minderheid achtte de invoering van het schriftelijk examen in de beide genoemde vakken geen verbetering in den vroeger bestaanden toestand. Zij achtte:

a. die invoering overbodig omdat het mondelinge examen steeds voldoende gelegenheid had gegeven tot het vormen van een oordeel;

b. het nieuwi ngevoerde schriftelijk examen eene noodelooze verzwaring van de taak der candidaten;

c. dat dit laatste in toenemende mate het geval zou worden, als bij volgende examens de keuze van geschikte onderwerpen bij het stellen der vragen steeds moeilijker zou worden.

Eene meerderheid deelde die bezwaren niet, maar achtte:

a. het schriftelijk examen eene geschikte gelegenheid om te onderzoeken, of de candidaten in staat zijn hunne kennis van eenig onderwerp, aan die vakken ontleend, in geregelden samenhang en in behoorlijken vorm neer te schrijven;

b. dit schriftelijk examen daardoor, naast het mondelinge, eene gelegenheid te meer, te eener zijde voor de candidaten, om van hunne kennis en ontwikkeling te doen blijken, te andereer voor de examinatoren, om zich een oordeel over dezen te vormen;

c. de keuze van geschikte vragen ruim genoeg, althans niet minder dan voor andere vakken, waardoor het schriftelijk examen van den aanvang af reeds is voorgeschreven;

d. het schriftelijk examen gunstig voor de meerdere waardeering van de bedoelde vakken bij het onderwijs op de hoogere burgerschool.

Eenparig echter was het oordeel over de bepalingen in art. 18, regelende de gevallen waarin het mondeling examen komt te vervallen.

Die vrijstelling werd geoordeeld niet aanbevelenswaardig te zijn, omdat:

a. het mondelinge examen een gunstiger en veelzijdiger gelegenheid is dan het schriftelijke, niet alleen voor den candidaat om van zijne kennis te doen blijken, maar ook voor den examinator om zich bij de persoonlijke ontmoeting en het onderhoud met den candidaat een oordeel over dezen te vormen;

b. de candidaat daardoor eventueel verstoken zou worden van de gunstige gelegenheid, blijk te geven van meerdere kennis en zich een beter cijfer te verwerven, dan hem bij het schriftelijke examen was toegekend, wat bepaald invloed kan hebben op den uitslag van zijn examen. Uit onderstaande cijfers blijkt duidelijk van hoeveel beteekenis het voor de candidaten is ook mondeling geëxamineerd te worden.

	Aardrijks-kunde.	Geschiedenis.
Aantal gevallen waarin voor mondeling een *hooger* cijfer is gegeven dan voor schriftelijk	43	58
Aantal gevallen waarin voor mondeling een *lager* cijfer is gegeven dan voor schriftelijk	13	7
Aantal gevallen waarin voor mondeling en schriftelijk *hetzelfde* cijfer is gegeven	30	29
Aantal *vrijstellingen* voor mondeling examen	41	33
Totaal	127	127

De sub-commissie voornoemd,

A. van der Voort Azn., *Voorzitter,*

A. J. d'Ailly, *Secretaris.*

Zeeland.

Middelburg, 30 Juli 1902.

Aan den Commissaris der Koningin in de provincie Zeeland.

De commissie benoemd bij uwe beschikking van 20 Maart 1902, A n°. 177[1], belast met het afnemen van het eindexamen der hoogere burgerscholen in Zeeland, heeft, ter voldoening aan art. 67, alinea 2, der wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* n° 50) de eer UH.E.G. het volgende verslag van hare werkzaamheden aan te bieden.

De commissie hield hare vergaderingen in het gebouw der Rijks- hoogere burgerschool te Middelburg, waar ook de examens werden afgenomen.

In de eerste vergadering, gehouden op Zaterdag 19 April, des avonds te half zeven, werd de tweede ondergeteekende als secretaris aangesteld, en werden de examinatoren en assessoren aangewezen, zooals, met enkele latere wijzigingen, in tabel I achter dit verslag is aangegeven. Op voorstel van den voorzitter werd besloten de 27 candidaten die zich hadden aangemeld (5 van de Rijks- hoogere burgerschool te Middel-

burg, 14 van die te Goes en 8 van de hoogere burgerschool te Zierikzee) te verdeelen in 3 groepen, ieder van 9. In deze vergadering werden tevens de opgaven voor het schriftelijk werk besproken, en bij den voorzitter ingediend.

De tweede vergadering werd gehouden op Zaterdag 12 Juli. De heer Broekema, die wegens ongesteldheid ontslag als lid der commissie gevraagd had, was op dat tijdstip vervangen door den heer H. Snijders, benoemd bij uwe beschikking van 16 Juni, A n°. 354, 1ste afdeeling.

Deze vergadering, belegd ingevolge art. 17 van het reglement, diende voornamelijk tot het vaststellen van de cijfers voor schriftelijk werk en het opmaken der vrijstellingen van het mondeling examen. Een en ander leverde geen bezwaren op, daar al het schriftelijk werk door de betrokken leden was nagezien. De vrijstellingen, volgens art. 18 van het reglement verleend, werden terstond aan de candidaten meegedeeld en de aanvang van het mondeling examen bepaald op Donderdag 17 Juli.

De eerste ploeg der candidaten werd geëxamineerd op 17, 18 en 19, de tweede op 21, 22 en 23, de derde ploeg op 24, 25 en 26 Juli.

In de derde, vierde en vijfde vergadering, telkens na afloop der examens van een ploeg candidaten gehouden, werd over den uitslag beslist, en deze terstond aan de candidaten meegedeeld. Een candidaat der 3de ploeg trok zich tijdens het mondeling examen terug.

De volgende tabellen geven een overzicht van de regeling en van den uitslag der examens.

Tabel I.

Afdeeling.	VAKKEN.	Examinatoren.	Assessoren.	Duur van het mondeling examen.
A.	Algebra en trigonometrie	Dr. Naber.	Zimmermann.	30 minuten.
	Meetkunde	Zimmermann.	Dr. Naber.	45 „
	Werktuigkunde	Zweede.	Dr. Japikse.	30 „
B.	Natuurkunde	Dr. Japikse.	Zweede.	30 „
	Scheikunde	Dr. Leignes Bakhoven.	Gerth van Wijk.	30 „
	Natuurlijke historie	Gerth van Wijk.	Dr. Leignes Bakhoven.	30 „
	Cosmographie	Dr. Japikse.	Zweede	15 „
C.	Geschiedenis.	de Bruyne.	van Bruggen.	30 „
	Aardrijkskunde.	van Bruggen.	de Bruyne.	30 „
	Staatswetenschappen.	Snijders.	Leupen.	30 „
	Boekhouden	Leupen.	Snijders.	15 „
D.	Nederlandsche taal en letterkunde. .	Hazelhof.	de Liefde.	30 „
	Duitsche „ „ „	de Liefde.	Hazelhof.	30 „
	Fransche „ „ „	Leopold.	Picnot.	30 „
	Engelsche „ „ „	Picnot.	Leopold.	30 „
E.	Handteekenen	Leupen en Gerth van Wijk.		
	Lijnteekenen.	Zweede en Zimmermann.		

De subcommissie voor teekenen genoot de voorlichting van den heer Vlamings te Middelburg.

Tabel II.

| Volgnummer. | CIJFERS AAN DE CANDIDATEN TOEGEKEND VOOR: | | |

TABEL III.

Toelichting aangaande de berekening van de eindcijfers der afdeelingen in bijlage I (art. 22).

Afdeeling A.

Daar aan de wiskundige vakken meer examenuren gewijd waren dan mechanica, is het eindcijfer voor wiskunde met 2 vermenigvuldigd. Bij dit product is het cijfer voor mechanica opgeteld, en de aldus verkregen som, door 3 gedeeld, levert het eindcijfer op voor afd. A.

bijv. nº. 1.

Eindcijfer wiskunde 8.
„ mechanica 7.
„ Afd. A $\frac{8 \times 2 + 7}{3} = 7^2/_3$.

Afdeeling B.

De eindcijfers voor natuur- en scheikunde zijn, om gelijke reden als bij afd. A is genoemd, ieder met 3 vermenigvuldigd.

Het mondeling examen in plant- en dierkunde duurde een half uur, dat in cosmographie een kwartier; daarom is het cijfer voor het eerste vak met 2 vermenigvuldigd. Bij de aldus vermenigvuldigde cijfers voor natuur-, schei-, plant- en dierkunde is het cijfer voor cosmographie opgeteld en die som door 9 gedeeld, waardoor het eindcijfer der afdeeling is verkregen.

bijv. nº. 1.

Eindcijfer natuurkunde 9.
„ scheikunde 7.
„ plant- en dierkunde 9.
„ cosmographie 8.
„ afd. B $\frac{(9+7)\times 3+9\times 2+8}{9} = 8^2/_9$.

Afdeeling C.

Bij bepaling van het eindcijfer der afdeeling ging de subcommissie uit van deze overweging, dat behalve het mondeling examen dat een gedeelte van hen had moeten afleggen, alle candidaten dit jaar een tijd van twee uur hadden moeten of mogen besteden aan de vakken geschiedenis, aardrijkskunde en boekhouden, terwijl slechts één kwartier mondeling was beschikbaar gesteld voor elk der vakken Staatsinrichting en Staathuishoudkunde. Daarom is van de cijfers voor de beide laatste vakken het gemiddelde genomen (of van een oneven som de grootste helft) en dit eindcijfers voor Staatswetenschappen opgeteid bij die voor aardrijkskunde, geschiedenis en boekhouden. De zoo verkregen som is dus door 5 gedeeld.

bijv. nº. 7.

Eindcijfer Staatsinrichting 7. } 7
„ Staathuishoudkunde 6. }
„ aardrijkskunde 6.
„ geschiedenis 6.
„ boekhouden 6.
„ afd. C $\frac{7+6+6+6}{4} = 6^1/_4$.

Afdeeling D.

De eindcijfers voor de 4 talen zijn opgeteld en die som door 4 gedeeld.

Ingeval het quotient een gemengd getal oplevert, is dit afgerond tot het naastbijliggend geheele getal; zoo de breuk van het gemengde getal $^2/_4$ is, wordt zij verwaarloosd, bijv.

Eindcijfer.	Nº. 3.	Nº. 5.	Nº. 18.
Nederlandsch . . .	4	8	4
Fransch	8	5	6
Engelsch	5	6	5
Hoogduitsch . . .	4	7	4
Berekening	$\frac{21}{4} = 5^1/_4$	$\frac{26}{4} = 6^2/_4$	$\frac{19}{4} = 4^3/_4$
Afdeeling D . . .	5	6	5

De sub-commissie voor de talen meende het gemengde getal, door berekening gevonden, te moeten afronden tot een geheel getal, naar aanleiding van art. 22, laatste al., waarvan de redactie overigens tot verschil van opvatting in de algemeene vergadering der commissie aanleiding gaf. De subcommissie evenwel handhaafde de door haar vastgestelde eindcijfers der afdeeling op grond van de eerste alinea van het gemelde artikel.

Afdeeling E.

Het cijfer voor handteekenen is met 2 vermenigvuldigd, waardoor de eindcijfers berekend zijn op gelijke wijze als boven voor afdeeling A is aangegeven.

TABEL IV.

Vakken.	Aantal malen dat is toegekend het cijfer										Aantal		Totaal.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	onvoldoende examens.	voldoende examens.	
Wiskunde . . .	„	„	„	1	4	6	5	8	1	1	5	21	26
Werktuigkunde. .	„	„	2	1	9	5	2	3	4	„	3	23	26
Natuurkunde . .	„	„	1	4	1	4	7	5	4	„	5	21	26
Scheikunde . . .	„	„	„	„	„	6	12	7	1	„	„	26	26
Natuurl. historie .	„	„	„	1	1	1	10	12	1	„	1	25	26
Cosmographie . .	„	„	1	4	3	5	6	3	4	„	5	21	26
Geschiedenis. . .	„	„	1	1	7	9	3	5	„	„	2	24	26
Aardrijkskunde. .	„	„	„	2	7	9	6	2	„	„	2	24	26
Staatsinrichting .	„	„	1	1	5	6	5	6	2	„	2	24	26
Staathuishoudk. .	„	„	„	1	3	12	5	3	1	1	1	25	26
Boekhouden . . .	„	„	„	5	3	7	2	4	4	1	5	21	26
Nederlandsch . .	„	„	1	5	1	6	9	2	1	1	6	20	26
Fransch	„	„	1	„	3	10	7	5	„	„	1	25	26
Hoogduitsch. . .	„	„	1	4	5	5	6	4	1	„	5	21	26
Engelsch	„	„	1	„	6	6	10	2	1	„	1	25	26
Handteekenen . .	„	„	„	2	6	9	9	„	„	„	2	24	26
Rechtl. teekenen. .	„	„	„	„	3	9	6	7	1	„	„	26	26
Totaal . .	„	„	10	32	67	115	110	78	26	4	46	396	442

TABEL V.

	Aantal candidaten.	Toegelaten.	Teruggetrokken.	Afgewezen.
Middelburg . . .	5	5	»	»
Goes	14	12	»	2
Zierikzee. . . .	8	7	1	»
Totaal . . .	27	24	3	

TABEL VI.

LIJST der geslaagde candidaten.

Volgnummer.	Namen.	Voornamen.	Datum van geboorte.	Plaats van geboorte.	Afkomstig van de hoogere burgerschool te
1	Rank	Elisabeth	19 Jan. 1883	Middelburg.	Middelburg.
2	Geill	Cornelia Gerharda Maria	31 Oct. 1883	Bergen op Zoom.	Id.
3	Schouten	Ariën	24 Febr. 1883	Alkmaar	Goes.
4	Nieuwenhuise	Adriaan	23 Jan. 1884	Kruiningen	Id.
5	Bethe	Jacob	18 Febr. 1883	Zierikzee	Zierikzee.
6	Vorstheuvel La Brand	Anna Cornelia	2 Maart 1885	Id.	Id.
7	van Daalen	Cornelis Koert	17 Sept. 1884	Wilhelminadorp	Goes.
8	Hoogeboom	Cornelis Marinus	21 Aug. 1883	Renesse	Zierikzee.
9	van Gastel	Adriaan Maarten	19 Febr. 1885	Zierikzee	Id.
10	Engelberts	Charles	31 Oct 1881	Djocdjokarta	Goes
11	Isebree Moens	Neeltje Laurina	4 Mei. 1884	Goes	Id.
12	de Jonge Mulock Houwer	Samuel	24 Mei 1885	Id.	Id.
13	Leignes Bakhoven	Sophia Wilhelmina Alberdina	9 April 1884	Kampen	Id.
14	Lindhout	Willem	7 Maart 1884	Hellevoetsluis	Id.
15	Wibaut	Johan Pieter	20 Febr. 1886	Middelburg	Middelburg.
16	Proos	Cornelis Frederik	24 Sept. 1885	Id.	Id
17	de K'erck	François Adriaan	17 Juni 1883	Amerongen	Zierikzee
18	Kodde	Bartel	15 Nov.	Zierikzee	Id.
19	Lokker	Jan Cornelis.	30 Aug. 1885	Id	Id.
20	Markusse	Hendrik Markus	3 Oct. 1884	Kortgene	Goes.
21	van Mourik	Frits Rudolf	13 Mei 1884	Samarang	Id.
22	Schouten	Michiel Adriaan	23 Oct 1883	's Gravenpolder	Id.
23	Thierens	Adolf Leonard	14 April 1885	Wamel	Middelburg.
24	Veenkant	Reinder	9 Dec. 1882	Beerta	Goes.

In de laatste vergadering, gehouden Zaterdag 26 Juli, werd door de commissie tevens het in te dienen verslag besproken, waarin zij de volgende opmerkingen wenschte te doen opnemen.

Bij het mondeling examen in *wiskunde* was het zeer opvallend dat sommige candidaten, die voldoende en zelfs goede cijfers voor hun schriftelijk werk hadden bekomen, van de eenvoudigste eigenschappen en van de wiskundige methoden kennis noch begrip hadden.

Dit bleek bij alle vakken der wiskunde, doch het meest bij de planimetrie, waaraan die candidaten in de laatste jaren niets schenen gedaan te hebben.

Twee candidaten, gevraagd naar het theorema van Pythagoras, konden daarvoor geen enkel bewijs aanvoeren; de een, die 8 voor schriftelijk werk gekregen had, wist zelfs niet hoe het luidde en verwarde het ten slotte met het theorema van Ptolemaeus. Evenmin waren zulke candidaten in staat den gang van een eenvoudig betoog te volgen. De examinatoren meenen dat het oordeel in dit opzicht over eenigen candidaat voornamelijk gevormd kan worden bij mondeling examineeren.

Dat degelijke kennis der grondbeginselen niet voldoende uitkomt bij schriftelijk werk, bleek o. a. bij het 2de vraagstuk voor meetkunde, waarvan de oplossing door weinigen naar eisch was gemotiveerd, ofschoon blijkbaar de motiveering hoofdzaak wezen moest.

Ten slotte moet gewezen worden op de slordigheid, waarmede vele candidaten hun werk voor beschrijvende meetkunst uitvoeren, een vak toch dat zich bijzonder leent om hen in nauwkeurigheid en netheid van uitvoering te oefenen.

Werktuigkunde. De sub-commissie was van oordeel dat, de vrij omvangrijke bewerking der 3 vraagstukken in aanmerking genomen, de beschikbare tijd tot overdenking wat kort was.

Omtrent het examen in *natuurkunde* wordt opgemerkt dat, evenals bij vorige examens, ook bij dit examen is gebleken dat vragen als: de vorming van beelden door holle spiegels, en de overeenkomst tusschen een magneet en een solenoide, die aanleiding kunnen geven tot het maken van een opstel, geen maatstaf vormen om de natuurkundige kennis van een candidaat te beoordeelen. 't Blijft daarom gewenscht vragen te stellen die niet kunnen worden beantwoord, zonder het hoe en waarom aan te geven.

Geschiedenis. Van de 27 candidaten werden 8 van het mondeling examen in geschiedenis vrijgesteld. Daaruit mag nog niet de gevolgtrekking gemaakt worden, dat die 8 vrijgestelden ook werkelijk voldoende van de geschiedenis op de hoogte waren. Zoo zou bijv. een candidaat die uit het 2de stel de opgaven II*a* en II*b* koos, een hoog cijfer voor zijn schriftelijk werk hebben kunnen ontvangen, zonder de algemeene geschiedenis na 1815 bestudeerd te hebben.

Vijf candidaten moesten nog mondeling examen doen in geschiedenis, alleen omdat zij een onvoldoend cijfer hadden verkregen voor aardrijkskunde of boekhouden. Zoo moesten twee candidaten, die de cijfers 7 en 8 voor aardrijkskunde en geschiedenis hadden ontvangen, voor die vakken terugkomen, omdat hun een 2 en 3 voor boekhouden was toegekend. Waar zoo weinig verband tusschen boekhouden en de andere vakken van groep C bestaat, meent de commissie dat art. 18 van het reglement beter niet op deze rubriek van toepassing ware.

Negen candidaten moesten terugkomen omdat zij voor geschiedenis het cijfer 5 hadden ontvangen. Al deze bleken later voldoende of meer dan voldoende kennis van de geschiedenis te bezitten. Aan sommige was dan ook het cijfer 5 voor hun schriftelijk werk alleen daarom toegekend, omdat uit het door hen geleverde hunne kennis van dat vak niet te beoordeelen was, o. a. ten gevolge van eene verkeerde opvatting der vragen. Zoo hadden enkelen gemeend bij vraag II*a* eene levensbeschrijving van Napoleon I te moeten geven; anderen hadden bij II*d* wel de gebeurtenissen van 1866 en 1870 zelve zeer nauwkeurig verhaald, maar niet het verband tusschen beide in 't licht gesteld. Toch bleken zij later bij het mondeling examen, door eene enkele toelichting op weg geholpen, dat verband zeer goed te kennen.

De sub-commissie bepaalt zich vooralsnog tot de constateering van deze feiten, zonder thans reeds in eene beantwoording te willen treden van de vraag, of de wederinvoering van een schriftelijk eindexamen voor geschiedenis en aardrijkskunde wel als eene verbetering is te beschouwen. Zij meent echter de opmerking te mogen maken, dat de keuze der onderwerpen voor geschiedenis niet in elk opzicht gelukkig is geweest.

Enkele waren niet scherp genoeg gesteld om den candidaten de bedoeling der vraag duidelijk te leeren kennen, hetgeen desnoods, evenals bij aardrijkskunde, door het aangeven van enkele hoofdpunten had kunnen geschieden. Bij andere vragen — in 't bijzonder geldt dit de opgaven I*d* en II*c*, die meer het karakter hadden van onderwerpen voor

opstellen — hield de hoeveelheid der te behandelen stof geen verband met den beschikbaren tijd en den eisch dat in 't geheel een viertal moest worden beantwoord.

De sub-commissie voor de *talen* heeft gemeend de volgende opmerkingen te moeten maken. Wat betreft de opgaven voor opstellen scheen het haar toe, dat de schema's te veel uitgewerkt waren. Met het oog op het feit, dat voor een der moderne talen dit jaar eene vertaling is gegeven, meende zij dat het wenschelijk zou zijn om in 't vervolg aan den candidaat een opstel en eene vertaling ter keuze voor te leggen.

Nederlandsch. Het schriftelijk werk van vele candidaten was zeer slordig; sommigen hadden zelfs bijna overal de leesteekens weggelaten, wat natuurlijk bij de beoordeeling in aanmerking is gekomen.

Deze slordigheid kwam bij die candidaten niet minder uit bij het mondeling examen; het geaccentueerd en duidelijk lezen, waaruit had moeten blijken dat het gelezene door den candidaat was begrepen, liet zeer veel te wenschen over.

Engelsch. Bij het mondeling examen bleek dat vele candidaten, ondanks de mildere bepalingen van het reglement, zeer weinig werk hadden gemaakt van de literatuur.

Hoogduitsch. De schriftelijke vertaling van verscheidene candidaten was beneden peil. Bij het mondeling examen bleek, dat vele candidaten voor zich zelf hadden gelezen; enkelen onder hen hadden dat te vluchtig gedaan en hadden ook wel te moeilijke werken gekozen. Waar de candidaten zich tot de schoollectuur beperkt hadden, bleek niet altijd dat zij een helder inzicht in het gelezene hadden.

Juister kennis van de groepeering der schrijvers kan aanbevolen worden.

Voor het *rechtlijnig teekenen* was de opgaaf niet geheel in overeenstemming met het programma, gevoegd bij het nieuwe reglement, waar gesproken wordt van projecteeren op verkleinde schaal van een eenvoudig voorwerp. Voor de candidaten die zich het afgeloopen jaar geoefend hadden in het opmeten en in projectie brengen van voorwerpen, was de opgaaf dan ook eene teleurstelling.

Voor *handteekenen* zou het, naar 't oordeel der commissie, wel aanbeveling verdienen dat van Rijkswege een zelfde pleisterornament aan alle scholen werd toegezonden, evenals zulks thans met de plaat geschiedt.

Ten slotte nog een paar opmerkingen van algemeenen aard.

Het komt der commissie wenschelijk voor dat, om verschil van opvatting tusschen de commissiën voor verschillende jaren of voor verschillende provinciën te voorkomen, de wijze van berekening der afdeelingscijfers (thans opgenomen volgens art. 22 in bijlage II 1) voor het geheele land op eenparigen voet geregeld en in het algemeen reglement voor de eindexamens worde opgenomen.

De commissie trekt verder in twijfel of het aanbeveling verdient reeds bij 't behalen van 't cijfer 6 voor schriftelijk werk van mondeling examen vrijstelling te verleenen. De ondervinding, reeds dit jaar opgedaan, en de discussiën over dit onderwerp gevoerd, leiden haar tot aanbeveling van de bepaling dat vrijstelling van mondeling examen afhankelijk gesteld zal worden van het behalen van 't cijfer 7 voor schriftelijk werk; in dit geval echter onvoorwaardelijke vrijstelling, zonder te letten op de cijfers voor de andere vakken der afdeeling.

Aan het einde van hare taak gekomen, betuigt de commissie U Hooged.gestr. haren dank voor het in haar gestelde vertrouwen.

H. Japikse, *Voorzitter*

C. Zimmermann, *Secretaris.*

Utrecht en Overijssel.

Aan den Commissaris der Koningin in de provinciën Utrecht en Overijssel.

Amersfoort, 15 Augustus 1902.

De commissie, benoemd bij uwe besluiten, respectievelijk van 19 Maart 1902, n°. 1 A. Z., en 25 Maart 1902 n°. 1446/776, aangevuld bij besluiten respectievelijk van 15 Mei 1902, n°. 1 A. Z., en 22 Mei 1902, n°. 2365/1275, heeft de heer U H.E.G. haar verslag aan te bieden, voorgeschreven in art. 67, 2de lid, van de wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* n°. 59), regelende het middelbaar onderwijs.

De commissie hield hare eerste vergadering op 20 April jl., in het gebouw der hoogere burgerschool te Amersfoort, waar ook de verdere vergaderingen en de mondelinge examens hebben plaats gehad. Nadat de heer F. Wesseling tot secretaris was gekozen, werden de sub-commissiën als volgt samengesteld:

Afdeeling A.

I. dr. V. C. L. M. E. Frackers, Voorzitter.
A. G. van Os, Secretaris.
II. H. Koldewijn.
J. M. Thiel.

Afdeeling B.

I. dr. J. J. le Roy, Voorzitter.
dr. F. H. Julius, Secretaris.
II. dr. J. W. Doyer Jzn.
dr. H. J. van de Stadt.
III. dr. H. F. Jonkman.
H. H. Sanders.

Afdeeling A, B.

dr. P. van Mourik.
W. de Visser.

Afdeeling C.

I. dr. J. J. Doesburg, Voorzitter.
F. Wesseling.
II. R. Jurgens.
J. van der Most.
III. C. J. de Bruyn Kops, Secretaris.
J. G. de Jongh.
IV. mr. J. Nanninga Uitterdijk.
dr. P. C. M. Bos.

Afdeeling D.

I. dr. A. J. Botermans, Secretaris.
W. Pik.
II J. E. Peyrot, Voorzitter.
J. M. J. Hoog.
III. dr. G. van der Waals.
A. van Dissel.
IV. B. C. Brennan.
J. K. Frederiks.

Afdeeling E.

I. dr. H. F. Jonkman, Voorzitter.
A. G. van Os.
II. W. de Visser.
J. G. de Jongh, Secretaris.

Ingevolge den wensch der commissie werd bepaald, dat voor de beoordeeling van het handteekenen het advies zou gevraagd worden van den heer R. Cruyff, leeraar in genoemd vak aan de hoogere burgerschool te Amersfoort.

De tijdsduur van het mondeling examen voor ieder vak werd als volgt vastgesteld:

TABEL I.

VAKKEN.	EXAMINATOREN.	Tijdsduur.
Wiskunde.	dr. V. C. L. M. E. Frackers en A. G. van Os. H. Koldewijn en J. M. Thiel.	1 uur.
Mechanica en cosmographie.	dr. P. van Mourik en W. de Visser.	1/2 „
Natuurkunde.	dr. J. J. le Roy en dr. H. F. Julius.	1/2 „
Scheikunde.	dr. J. W. Doijer Jzn. en dr. H. J. van de Stadt.	1/2 „
Plant- en dierkunde.	dr. H. F. Jonkman en H. H. Sanders.	1/2 „
Geschiedenis.	dr. J. J. Doesburg en F. Wesseling.	1/2 „
Aardrijkskunde, enz.	A. Jurgens en J. van der Most.	1/2 „
Staatsinrichting en boekhouden.	C. J. de Bruyn Kops en J. G. de Jongh.	1/2 „
Staathuishoudkunde.	mr. J. Nanninga Uitterdijk en dr. P. C. N. Bos.	1/2 „
Nederlandsche taal en letterkunde.	dr. A. Botermans en W. Pik.	1/2 „
Fransche taal en letterkunde.	J. E. Peyrot en J. M. J. Hoog.	1/2 „
Hoogduitsche taal en letterkunde.	dr. G. van der Waals en A. van Dissel.	1/2 „
Engelsche taal en letterkunde.	B. C. Brennan en J. K. Frederiks.	1/2 „
	Totaal per candidaat	7 uur.

Ingevolge de voorlaatste zinsnede van art. 22 werd uitvoerig besproken of het noodzakelijk was de groepcijfers door berekening vast te stellen. Op verschillende gronden moest de commissie erkennen dat het toepassen eener berekening als algemeene regel bindende was, terwijl de wijze dier berekening en het vaststellen der daarbij te bezigen coëfficiënten voor elk vak aan iedere sub-commissie moest worden overgelaten.

Voor de afdeeling A werd dientengevolge aan de wiskunde de coëfficiënt 4 gegeven, voor afdeeling B werd aan natuurkunde en scheikunde ieder de coëfficiënt 3 toegekend en aan de plant- en dierkunde de coëfficient 2.

Voor afdeeling C werd aan geschiedenis en aardrijkskunde ieder de coëfficiënt 3 gegeven, aan staatsinrichting, staathuishoudkunde en boekhouden ieder de coëfficient 2. Voor de overige vakken behield het cijfer der tabel bij de berekening van het groepcijfer zijne enkelvoudige waarde.

De voorzitter deelde mede, dat zich 105 candidaten hadden aangemeld, en wel 33 van de school te Utrecht, 17 van die te Amersfoort, 22 van die te Zwolle, 13 van die te Deventer, 10 van die te Kampen en 10 extraneï, en dat deze candidaten, op grond van art. 19, in 5 groepen, elk van 21, zouden worden ingedeeld. Daarna werden de opgaven, bedoeld in art. 9 van het algemeen reglement, door de commissie vastgesteld, om aan den inspecteur te worden opgezonden.

Nadat nog door den voorzitter was medegedeeld dat de dagen van 15 en zoo noodig 16 Juli bestemd waren voor het opmaken der cijfers voor het schriftelijk werk en voor het aanwijzen der vrijstellingen, en ook dat het mondeling examen zou aanvangen Donderdag 17 Juli, werd de vergadering gesloten.

Het commissielid dr. J. W. Doijer Jzn. bedankte 7 Mei 1902, ten gevolge van zijne benoeming tot directeur der gemeentelijke hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Utrecht, terwijl, bij besluiten respectievelijk van 15 Mei 1902, n°. 1 A. Z., en 22 Mei 1902, n°. 2263/1275, in zijne plaats tot lid er commissie benoemd werd dr. A. C. Antusch.

Een candidaat van de hoogere burgerschool te Deventer trok zich vóór den aanvang van het schriftelijk examen terug, zoodat 104 candidaten daaraan hebben deelgenomen. Een hunner, van de school te Zwolle, kon, wegens eene ondergane operatie aan de rechterhand, niet deelnemen aan het examen in het hand- en dat in het rechtlijnig teekenen. Bij het mondeling examen werd hij in de gelegenheid gesteld, ingevolge art. 16, alsnog dat deel van het examen af te leggen. Toen bleek echter dat hij lichamelijk niet voldoende daartoe in staat was, zoodat hem het laagste cijfer voor de betreffende vakken moest toegekend worden.

Een candidaat van de school te Amersfoort was door ziekte verhinderd deel te nemen aan het schriftelijk examen in werktuigkunde, scheikunde, geschiedenis, handteekenen 2de gedeelte en rechtlijnig teekenen, welk deel van het examen hij, ingevolge art. 16, op 21, 22 en 23 Juli, tijdens de mondelinge examens, alsnog heeft afgelegd.

De beoordeeling van het schriftelijk werk had ten gevolge dat werden vrijgesteld van mondeling examen: 52 voor wiskunde, 34 voor werktuigkunde, 30 voor natuurkunde, 31 voor scheikunde, 25 voor aardrijkskunde enz., 32 voor geschiedenis, 37 voor boekhouden, 52 voor Nederlandsche taal. In Nederlandsche letterkunde werden alle candidaten mondeling geëxamineerd.

Twee der candidaten — beide extraneï — hebben zich vóór den aanvang van hun mondeling examen teruggetrokken, terwijl nog een derde, mede extraneüs, zich terugtrok tijdens zijn mondeling examen; zoodat het aantal der candidaten die het mondeling gedeelte van het eindexamen hebben afgelegd 101 bedragen heeft.

De uitslag van het geheele examen is als volgt:

Geslaagd zijn: 29 candidaten van de Rijks- hoogere burgerschool te Utrecht, 14 van de hoogere burgerschool te Amersfoort, 19 van de Rijks- hoogere burgerschool te Zwolle, 11 van de hoogere burgerschool te Deventer, 7 van de hoogere burgerschool te Kampen, benevens 2 extraneï. Afgewezen werden: 4 candidaten van de school te Utrecht, 3 van die te Amersfoort, 3 van die te Zwolle, 1 van die te Deventer, 3 van die te Kampen en 5 extraneï.

De eindvergadering, ter vaststelling van het verslag, werd 3 Augustus gehouden.

De toegekende cijfers zijn vermeld in tabel II, de vrijstellingen zijn daarbij aangegeven met streepen op de open plaatsen; die voor de Nederlandsche taal door onderstreeping van het cijfer voor schriftelijk werk. Tabel III vermeldt de namen der geslaagde candidaten.

TABEL II.

SCHOOL.	Volgnummer.	CIJFERS AAN DE CANDI																								
		Wiskunde.			Mechanica.			Eindcijfer Afd. A.	Natuurkunde.			Scheikunde enz.			Plant- en Dierkunde.	Kosmographie.	Eindcijfer Afd. B.	Staatsinrichting.	Staathuishoudkunde.	Aardrijkskunde enz.			Geschiedenis.			
		S.	M.	E.	S.	M.	E.		S.	M.	E.	S.	M.	E.						S.	M.	E.	S.	M.	E.	
Utrecht.	1	5	7	6	3	6	5	5.8	3	3	3	4	7	6	7	6	$5^{5}/_{9}$	5	6	2	4	4	5	5	5
"	2	7	7	7	3	5	4	6.4	3	3	3	4	4	4	8	5	$4^{2}/_{3}$	7	5	4	5	4	5	8	7
"	3	8	—	8	8	—	8	8	5	6	6	6	—	6	8	7	$6^{6}/_{9}$	8	5	4	5	6	5	8	7
"	4	9	—	9	10	—	10	9.2	7	—	7	8	—	8	10	8	$8^{1}/_{9}$	7	6	5	6	6	6	—	6
"	5	7	—	7	7	—	7	7	6	—	6	5	7	6	7	6	$5^{2}/_{9}$	7	6	5	6	3	6	4	4
"	6	8	—	8	5	6	6	7.6	6	5	6	3	3	3	7	6	$5^{2}/_{9}$	6	5	3	6	3	6	2	4
"	7	7	—	7	5	6	6	6.8	4	7	6	5	8	7	8	5	$6^{2}/_{3}$	5	5	4	5	5	5	4	4
"	8	8	—	8	5	8	7	7.8	6	—	6	5	4	4	7	7	$5^{2}/_{3}$	6	5	4	5	4	4	3	3
"	9	8	—	8	9	—	9	8.2	6	—	6	6	—	6	9	7	7	7	6	5	5	4	4	5	5
"	10	5	6	6	5	5	5	5.8	5	4	4	7	—	7	7	7	6	7	6	5	4	4	4	5	5
"	11	5	7	6	4	6	5	5.8	4	7	6	3	4	4	8	6	$5^{7}/_{9}$	7	5	4	4	5	5	2	3
"	12	5	5	5	5	7	6	5.2	7	7	7	4	6	5	9	7	$6^{1}/_{9}$	7	6	4	4	7	4	3	3
"	13	8	—	8	6	—	6	7.6	8	—	8	5	8	7	8	8	$7^{2}/_{3}$	7	4	6	6	—	6	—	6
"	14	7	6	6	4	6	5	5.8	5	6	6	5	2	3	7	6	$5^{1}/_{9}$	6	5	5	6	—	5	—	6
"	15	7	—	7	8	—	8	7.2	4	2	3	3	3	3	6	6	4	6	5	6	5	6	5	6	6
"	16	8	—	8	8	—	8	8	3	4	4	5	5	5	9	6	$5^{2}/_{3}$	7	4	6	5	6	6	—	6
"	17	9	—	9	8	—	8	8.8	7	—	7	5	6	6	9	9	$7^{1}/_{3}$	7	6	5	7	6	6	—	6
"	18	5	5	5	2	6	4	4.8	5	5	5	6	—	6	8	7	$6^{2}/_{9}$	7	5	5	7	6	6	—	6
"	19	6	5	5	1	3	2	4.4	4	3	3	4	2	3	8	5	$4^{1}/_{3}$	7	5	4	5	5	4	3	3
"	20	8	—	8	7	—	7	7.8	9	—	9	7	—	7	8	8	8	7	6	4	7	6	5	4	4
"	21	5	6	5	4	5	4	5	4	7	6	5	3	4	7	5	$5^{4}/_{9}$	6	4	4	6	7	5	8	7
"	22	8	—	8	6	—	6	7.6	6	—	6	7	—	7	8	8	7	7	8	4	7	4	6	8	7
"	23	8	—	8	5	7	6	7.6	6	—	6	5	7	6	9	6	$6^{2}/_{3}$	8	6	5	7	—	5	5	5
"	24	5	5	5	4	7	6	5.2	5	6	6	6	—	6	9	5	$6^{5}/_{9}$	6	5	4	7	—	5	5	5
"	25	6	5	5	4	4	4	4 8	4	2	3	2	2	2	5	4	$3^{2}/_{9}$	5	4	4	4	5	5	2	2
"	26	6	—	6	5	6	6	6	5	8	7	5	5	5	8	6	$6^{1}/_{9}$	6	4	6	5	5	5	3	4
"	27	8	—	8	9	—	9	8.2	6	—	6	6	—	6	6	6	6	6	6	6	4	4	5	4	4
"	28	7	—	7	5	7	6	6.8	4	4	4	5	5	5	8	7	$5^{5}/_{9}$	6	7	6	3	5	4	6	7
"	29	7	—	7	5	8	7	7	4	7	6	5	8	7	9	8	$7^{2}/_{9}$	8	6	4	5	4	4	6	6
"	30	8	—	8	7	—	7	7.8	7	—	7	5	7	6	4	6	$5^{8}/_{9}$	9	8	4	6	—	6	—	6
"	31	7	—	7	5	5	5	6.6	4	2	3	5	7	6	6	6	5	7	5	5	3	3	5	5	5
"	32	9	—	9	10	—	10	9.2	6	—	6	7	—	7	9	10	$7^{4}/_{9}$	7	5	5	3	3	5	3	3
"	33	8	—	8	7	—	7	7.8	8	—	8	6	—	6	9	7	$7^{4}/_{9}$	7	6	5	5	3	5	3	6
(Extraneus).	34	4	6	5	5	6	6	5.2	5	5	5	5	6	6	7	6	$5^{4}/_{9}$	7	6	5	5	3	4	3	3
"	36	4	4	4	2	2	2	3.6	4	9	7	4	7	6	5	6	$6^{1}/_{9}$	7	6	6	5	3	5	4	3
Amersfoort.	37	5	5	5	4	5	5	5	3	6	5	5	4	4	5	4	$4^{7}/_{9}$	7	7	7	8	6	7	7	8	8
"	38	7	—	7	8	—	8	7.2	6	—	6	6	6	6	7	7	$6^{1}/_{3}$	7	7	6	5	5	6	3	3
"	39	7	—	7	5	5	5	6.6	4	6	5	5	3	4	8	6	$5^{1}/_{9}$	5	7	6	4	4	4	6	5
"	40	4	5	4	3	5	4	4	3	1	2	2	6	5	3	5	$3^{5}/_{9}$	4	6	6	6	5	4	3	3
"	41	5	5	5	5	5	5	5	3	5	4	4	5	5	5	6	$4^{2}/_{3}$	7	6	6	5	5	4	5	5
"	42	5	5	5	4	5	5	5	3	7	5	5	4	4	6	6	5	7	6	7	6	6	4	7	6
"	43	9	—	9	9	—	9	9	5	9	7	7	—	7	7	6	$7^{4}/_{9}$	7	7	6	8	7	4	5	5
"	44	8	—	8	5	7	6	7 6	7	—	7	7	5	5	9	6	$6^{2}/_{3}$	7	7	5	6	8	4	—	6
"	45	5	7	6	4	7	6	6	4	2	3	3	6	6	7	6	$5^{5}/_{9}$	6	5	6	7	—	6	—	6
"	46	8	—	8	7	—	7	7.8	6	—	6	6	—	6	8	6	$7^{4}/_{9}$	9	6	5	7	—	6	8	7
"	47	5	5	5	6	—	6	5.2	4	8	6	6	8	6	6	5	$6^{8}/_{9}$	6	7	5	7	6	5	3	3
"	48	4	4	4	2	4	3	3.8	3	6	5	5	5	4	6	3	$4^{2}/_{3}$	5	5	5	7	4	4	4	5
"	49	8	7	7	4	4	4	6.4	5	3	4	4	7	6	7	6	$5^{1}/_{9}$	4	7	6	7	7	4	6	5
"	50	5	8	7	7	—	7	7	4	7	6	6	5	5	3	5	$4^{7}/_{9}$	6	5	6	7	6	7	6	6
"	51	8	—	8	8	—	8	8	5	7	6	6	—	7	7	7	$6^{2}/_{3}$	7	7	6	7	5	5	7	6
"	52	6	7	6	4	6	5	5.8	5	4	5	5	3	3	6	7	$4^{7}/_{9}$	7	6	5	7	6	5	7	6
"	53	7	—	7	6	—	6	6 8	3	3	3	3	1	2	4	4	3	6	6	5	4	5	6	6	6
(Extraneus).	54	4	4	4	3	3	3	3.8	4	1	2	2	3	2	6	3	$3^{1}/_{3}$	6	6	5	5	6	5	6	6
"	56	4	4	4	5	7	6	4.4	3	6	5	5	5	5	7	6	$5^{8}/_{9}$	6	6	6	6	3	5	6	6
"	57	7	6	6	4	6	5	5.8	5	5	5	5	5	5	5	7	$5^{2}/_{9}$	5	6	6	6	4	3	2	2
"	58	7	7	7	3	6	5	6.6	4	5	5	5	1	3	3	5	$3^{8}/_{9}$	4	6	5	6	6	4	7	6
Zwolle.	59	7	—	7	5	5	5	6.6	3	5	4	5	3	4	5	5	$4^{1}/_{3}$	6	4	5	5	5	6	—	6

DATEN TOEGEKEND VOOR																				UITSLAG VAN HET EXAMEN.
Boekhouden.			Eindcijfer Afd. C.	Nederlandsche taal- en letterkunde.			Fransche taal- en letterkunde.			Engelsche taal- en letterkunde.			Hoogduitsche taal- en letterkunde.			Eindcijfer Afd. D.	Handteekenen.	Rechtlijnig teekenen.	Eindcijfer Afd. E.	
S.	M.	E.		S.	M.	E.	S.	M.	E.	S.	M.	E.	S.	M.	E.					
3	5	4	$4^{3}/_{4}$	4	6	5	2	4	3	3	6	5	3	6	5	$4^{1}/_{2}$	7	7	7	Afgew. volg. art. 23, 4de lid.
9	8	9	$6^{1}/_{2}$	4	7	6	6	9	8	5	7	6	7	8	8	7	3	5	4	Toegel. " " " 3de "
8	8	8	$6^{1}/_{2}$	7	9	8	5	7	6	6	8	7	7	8	8	$7^{1}/_{4}$	7	5	6	" " " " 2de "
9	—	9	$6^{2}/_{3}$	7	7	6	5	7	5	7	7	6	7	8	8	7	7	7	7	" " " " 2de "
7	—	7	$5^{1}/_{6}$	7	5	6	5	5	4	7	7	5	8	9	8	$6^{1}/_{4}$	7	6	$6^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
6	5	6	$4^{3}/_{4}$	6	5	6	5	4	5	5	5	5	4	7	6	$5^{1}/_{2}$	7	8	$7^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
8	8	8	$5^{1}/_{4}$	5	7	6	5	8	8	7	7	7	8	5	6	$6^{1}/_{4}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
5	5	5	$4^{5}/_{12}$	5	5	5	5	8	8	7	6	6	7	7	7	$6^{1}/_{2}$	7	6	$6^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
9	9	8	$6^{1}/_{3}$	3	7	5	3	3	3	3	5	6	6	6	6	$4^{1}/_{2}$	7	8	$7^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
8	8	8	$5^{3}/_{4}$	6	8	7	5	6	1	6	6	3	6	6	6	$6^{1}/_{4}$	6	7	$6^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
8	7	8	$5^{1}/_{3}$	5	8	7	2	1	2	2	3	3	4	7	6	$4^{1}/_{2}$	5	5	5	" " " " 3de "
10	10	10	$6^{1}/_{12}$	6	4	5	3	2	2	3	3	3	3	4	4	$3^{1}/_{2}$	5	8	$6^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
9	—	9	$6^{1}/_{3}$	6	6	6	5	4	3	5	5	5	5	5	5	$5^{1}/_{4}$	5	5	5	" " " " 2de "
7	—	7	$6^{1}/_{12}$	6	4	5	5	4	3	5	5	5	4	6	5	$4^{3}/_{4}$	6	6	6	" " " " 3de "
5	5	5	$6^{1}/_{4}$	7	6	7	5	4	5	6	7	6	8	7	8	$6^{1}/_{2}$	5	5	5	" " " " 3de "
8	—	8	$5^{11}/_{12}$	6	8	7	4	6	5	6	6	6	7	7	7	$6^{1}/_{4}$	6	6	6	" " " " 2de "
8	—	8	$6^{3}/_{4}$	7	10	9	7	8	8	6	8	7	7	7	8	8	9	9	9	" " " " 2de "
8	—	8	$6^{1}/_{3}$	7	8	8	7	7	7	8	7	7	9	8	8	$7^{1}/_{2}$	6	7	$6^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
9	5	7	$4^{2}/_{3}$	7	6	7	4	5	4	6	7	7	8	5	6	6	6	6	6	Afgew. " " " 4de "
8	—	8	6	6	6	6	4	5	4	6	6	6	6	7	6	$5^{1}/_{2}$	7	7	7	Toegel. " " " 2de "
8	—	8	$6^{1}/_{2}$	8	9	9	5	3	4	6	6	6	6	6	6	$6^{1}/_{4}$	8	6	7	" " " " 2de "
8	8	8	$6^{1}/_{4}$	5	3	4	3	2	3	4	6	5	5	6	6	$4^{1}/_{2}$	6	6	6	" " " " 3de "
9	—	9	$6^{2}/_{3}$	6	7	7	4	5	4	5	5	5	6	7	7	$5^{3}/_{4}$	7	6	$6^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
8	7	8	$5^{1}/_{2}$	5	3	4	4	5	4	4	5	4	6	6	5	$4^{1}/_{2}$	7	6	$6^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
3	4	4	$3^{11}/_{12}$	7	5	6	4	4	4	4	6	4	5	5	8	$5^{1}/_{2}$	6	7	$6^{1}/_{2}$	Afgew. " " " 4de "
5	4	5	$4^{3}/_{4}$	7	4	5	4	3	4	5	6	4	5	6	6	$4^{3}/_{4}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	" " " " 4de "
6	6	6	5	6	5	6	4	6	4	5	6	6	5	5	5	$5^{3}/_{4}$	7	5	6	Toegel. " " " 2de "
5	7	6	$5^{1}/_{12}$	8	6	7	6	4	5	5	6	6	7	7	7	$5^{3}/_{4}$	7	7	7	" " " " 2de "
7	—	7	6	6	8	7	5	5	5	5	7	6	7	7	7	$6^{1}/_{2}$	7	6	$6^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
9	—	9	$7^{1}/_{3}$	6	10	8	5	5	5	5	7	6	7	7	7	$6^{1}/_{4}$	6	4	5	" " " " 2de "
7	6	7	$5^{1}/_{12}$	9	8	9	5	7	4	7	7	6	6	7	8	$7^{3}/_{4}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
7	7	7	$5^{1}/_{6}$	9	6	9	5	6	4	4	7	7	8	8	8	$5^{3}/_{4}$	6	7	$6^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
9	—	9	$6^{5}/_{12}$	7	4	6	4	1	2	5	5	6	4	5	5	$4^{1}/_{2}$	8	6	7	" " " " 3de "
2	4	3	$3^{1}/_{3}$	6	6	6	3	6	5	5	6	5	6	6	5	$5^{1}/_{2}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	Afgew. " " " 3de "
2	7	5	5	6	8	5	5	4	5	7	3	5	5	4	4	$4^{3}/_{4}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	" " " " 4de "
3	7	5	$6^{11}/_{12}$	8	9	9	7	7	7	5	6	6	7	3	5	$6^{3}/_{4}$	5	5	5	Toegel. " " " 3de "
8	8	8	$5^{11}/_{12}$	7	9	8	6	7	6	5	5	5	4	9	7	$6^{3}/_{4}$	7	6	$6^{1}/_{2}$	Toegel. " " " 2de "
7	6	7	$5^{5}/_{12}$	8	1	7	6	5	5	7	6	6	8	6	7	6	6	6	6	" " " " 2de "
2	2	2	$4^{1}/_{4}$	7	7	9	5	5	6	7	5	5	8	8	8	$6^{1}/_{4}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	Afgew. " " " 3de "
4	4	4	$5^{1}/_{3}$	6	9	7	6	6	6	7	5	6	7	6	6	$6^{3}/_{4}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	Toegel. " " " 3de "
8	8	8	$6^{1}/_{2}$	6	8	7	7	8	8	8	6	5	8	6	7	$6^{3}/_{4}$	5	4	$4^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
8	8	8	$6^{2}/_{3}$	7	4	6	6	8	8	8	4	6	6	6	5	6	6	6	6	" " " " 2de "
5	7	6	6	6	6	6	7	4	6	5	6	5	6	4	5	$5^{1}/_{4}$	6	6	6	" " " " 2de "
8	—	8	$6^{1}/_{6}$	5	4	6	4	4	6	5	4	8	4	7	6	5	6	4	$4^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
9	—	9	$7^{5}/_{6}$	5	5	6	5	8	8	8	7	4	7	5	6	6	5	5	5	" " " " 2de "
3	5	4	$5^{1}/_{12}$	5	5	8	6	6	5	7	6	4	7	3	5	$5^{3}/_{4}$	7	5	6	" " " " 2de "
2	4	3	$4^{2}/_{3}$	8	8	8	7	5	8	6	8	5	7	7	7	7	5	5	5	Afgew. " " " 4de "
4	6	5	$5^{1}/_{3}$	7	8	8	8	5	7	6	8	6	7	7	7	$6^{1}/_{2}$	6	8	7	Toegel. " " " 2de "
4	3	3	$5^{1}/_{2}$	7	5	5	8	5	7	8	7	3	4	6	5	$5^{3}/_{4}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
8	—	8	$6^{11}/_{12}$	7	7	7	7	7	7	6	6	3	4	3	4	$5^{1}/_{2}$	8	6	5	" " " " 2de "
4	4	4	$5^{5}/_{6}$	7	6	6	6	6	6	6	4	4	5	5	5	$5^{1}/_{2}$	6	4	5	" " " " 3de "
2	5	4	$5^{1}/_{4}$	7	7	7	5	7	6	4	5	5	5	6	4	$5^{3}/_{4}$	7	6	$6^{1}/_{2}$	Afgew. " " " 3de "
4	4	4	$5^{1}/_{4}$	7	6	7	6	5	7	4	5	5	6	4	4	$5^{1}/_{2}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	" " " " 4de "
3	4	3	$5^{1}/_{2}$	6	4	4	4	7	2	4	3	5	3	5	4	$3^{1}/_{2}$	6	6	6	" " " " 4de "
5	4	5	$4^{1}/_{6}$	6	5	4	7	5	4	3	3	5	4	2	4	6	7	6	$6^{1}/_{2}$	Toegel. " " " 3de "
5	4	5	$5^{1}/_{2}$	4	4	4	5	3	4	3	8	7	3	3	3	$3^{3}/_{4}$	6	6	6	Afgew. " " " 4de "
5	5	5	$5^{1}/_{2}$	7	8	8	4	6	5	6	6	6	7	7	6	$6^{1}/_{2}$	5	5	5	Toegel. " " " 3de "

SCHOOL.	Volgnommer.	CIJFERS AAN DE CANDI																								
		Wiskunde.			Mechanica.			Eindcijfer Afd. A.	Natuurkunde.			Scheikunde enz.			Plant- en Dierkunde.	Kosmographie.	Eindcijfer Afd. B.	Staatsinrichting.	Staathuishoudkunde.	Aardrijkskunde enz.			Geschiedenis.			
		S.	M.	E.	S.	M.	E.		S.	M.	E.	S.	M.	E.						S.	M.	E.	S.	M.	E.	
Zwolle.	60	8	—	8	7	—	7	7.8	8	—	8	8	—	8	7	7	$7^{2}/_{3}$	8	6	5	6	6	8	—	8
"	61	5	5	5	5	7	6	5.2	5	7	6	4	4	4	6	5	$5^{2}/_{9}$	5	6	5	3	4	5	5	5
"	62	10	—	10	10	—	10	10	8	—	8	8	—	8	8	7	$7^{8}/_{9}$	8	6	6	—	6	7	—	7
"	63	8	8	8	4	7	6	7.6	6	—	6	6	—	6	6	7	$6^{1}/_{9}$	7	6	5	7	6	8	—	8
"	64	3	4	3	3	3	3	3	4	3	4	5	5	5	5	4	$4^{5}/_{9}$	5	6	6	6	6	7	8	8
"	65	5	4	4	2	4	3	3.8	5	4	4	3	—	3	5	5	$4^{1}/_{2}$	4	7	5	6	6	5	5	5
"	66	7	—	7	7	—	7	7	6	—	6	6	—	6	8	7	$6^{5}/_{9}$	7	6	5	6	4	8	—	8
"	67	7	—	7	5	7	6	6.8	6	—	6	8	—	8	6	7	$6^{7}/_{9}$	9	6	5	4	4	7	—	8
"	68	7	—	7	5	6	6	6.8	5	8	7	5	8	7	4	4	6	6	6	7	—	—	6	—	6
"	69	6	—	6	5	5	5	5.8	5	5	5	6	—	6	5	6	$5^{4}/_{9}$	7	4	7	—	7	9	—	9
"	70	7	—	7	7	—	7	7	7	—	7	6	—	6	8	6	$6^{7}/_{9}$	6	6	6	6	6	6	—	6
"	71	9	—	9	7	—	7	8.6	7	—	7	7	—	7	8	8	$7^{1}/_{3}$	8	7	8	—	8	9	—	9
"	72	7	—	7	9	—	9	7.4	8	—	8	5	5	5	8	5	$6^{2}/_{3}$	7	6	5	7	6	8	—	8
"	73	5	4	5	2	4	3	4.6	5	7	6	4	8	5	4	4	5	6	5	7	6	5	7	7	7
"	74	9	—	9	7	—	7	8.6	3	5	4	5	8	7	4	8	$5^{4}/_{9}$	5	5	4	6	5	7	8	8
"	75	6	6	6	2	4	3	5.4	5	8	7	4	6	5	4	6	$5^{5}/_{9}$	7	6	5	8	7	6	—	6
"	76	9	8	9	4	7	6	8.4	6	—	6	7	—	7	8	8	7	7	6	6	—	6	8	—	8
"	77	6	—	6	5	7	6	6	5	8	7	5	5	5	3	6	$5^{1}/_{3}$	8	6	5	7	6	8	—	8
"	78	4	5	4	3	5	4	4	4	7	6	3	5	4	6	5	$5^{2}/_{9}$	8	6	5	6	6	5	6	6
"	79	5	4	5	1	3	2	4.4	4	6	5	3	3	3	6	3	$4^{1}/_{3}$	6	8	5	6	6	5	8	7
"	80	6	—	6	6	—	6	6	4	7	6	5	6	6	7	7	$6^{1}/_{3}$	6	6	6	7	7	6	6	6
(Extraneus).	82	10	—	10	8	—	8	9.6	7	7	7	4	6	5	9	8	$6^{8}/_{9}$	8	8	4	7	6	6	6	6
Deventer.	83	6	6	6	3	5	4	5.6	5	5	5	5	5	5	6	5	$5^{3}/_{9}$	6	5	7	—	7	7	—	7
"	85	7	—	7	5	7	6	6.8	5	3	4	6	—	6	8	6	$5^{7}/_{9}$	7	7	7	—	7	8	—	8
"	86	5	5	5	4	6	5	5	4	7	5	6	4	5	6	6	$5^{1}/_{2}$	6	5	7	—	7	7	—	7
"	87	4	4	4	3	3	3	3.8	4	5	5	4	4	4	8	4	$5^{2}/_{9}$	6	5	7	7	7	6	6	6
"	88	6	—	6	5	5	5	5.8	4	4	4	4	3	3	8	4	$4^{5}/_{9}$	6	6	5	8	7	7	5	6
"	89	5	4	5	6	—	6	5.2	5	7	6	3	3	3	8	6	$5^{4}/_{9}$	7	6	6	—	6	4	3	4
"	90	8	—	8	8	—	8	8	5	6	6	7	—	7	7	7	$6^{2}/_{3}$	5	6	4	—	4	4	3	3
"	91	4	7	6	3	6	5	5.8	6	—	6	5	3	4	6	5	$5^{3}/_{9}$	6	5	5	6	6	7	6	6
"	92	7	—	7	5	7	6	6.8	6	—	6	8	—	8	9	7	$7^{4}/_{9}$	7	8	5	—	8	6	—	3
"	93	5	4	5	2	4	3	4.6	4	7	6	4	2	3	4	6	$4^{5}/_{9}$	3	4	5	4	4	4	3	3
"	94	9	—	9	10	—	10	9.2	7	—	7	6	—	6	9	7	$7^{1}/_{9}$	7	5	8	—	8	7	—	7
"	95	6	6	6	2	6	4	5.6	5	4	5	5	3	4	7	5	$5^{1}/_{9}$	4	6	5	8	7	8	—	8
Kampen.	96	9	—	9	8	—	8	8.8	7	—	7	5	7	6	9	7	$7^{1}/_{9}$	4	5	5	6	6	3	4	4
"	97	8	—	8	8	—	8	8	4	10	7	7	8	8	6	7	$7^{1}/_{9}$	7	7	7	—	—	5	8	7
"	98	7	—	7	5	7	6	6.8	6	—	6	5	8	7	8	9	$7^{7}/_{9}$	7	5	7	—	—	5	6	6
"	99	6	5	6	3	3	3	5.4	5	3	4	4	5	5	4	3	$4^{2}/_{9}$	6	7	5	5	5	3	5	4
"	100	5	4	5	3	5	4	4.8	5	7	6	6	—	6	6	4	$5^{7}/_{9}$	6	7	4	8	—	5	6	6
"	101	6	—	6	5	6	6	6	5	3	4	6	—	6	8	6	$5^{7}/_{9}$	6	8	7	—	7	6	—	6
"	102	7	—	7	5	8	7	7	5	8	7	6	—	6	9	7	$7^{1}/_{3}$	8	5	7	8	6	5	7	7
"	103	4	4	4	5	5	5	4.2	3	5	4	3	3	3	4	5	$3^{7}/_{9}$	7	5	6	—	7	6	4	4
"	104	5	6	5	3	5	4	4.8	5	9	7	6	—	6	8	7	$6^{8}/_{9}$	4	5	5	6	6	6	6	6
"	105	5	6	6	4	4	4	5.6	5	7	6	5	8	7	8	4	$6^{1}/_{9}$	5	8	7	—	7	6	—	6

DATEN TOEGEKEND VOOR																				UITSLAG VAN HET EXAMEN.
Boekhouden.			Eindcijfer Afd. C.	Nederlandsche taal- en letterkunde.			Fransche taal- en letterkunde.			Engelsche taal- en letterkunde.			Hoogduitsche taal- en letterkunde.			Eindcijfer Afd. D.	Handteekenen.	Rechtlijnig teekenen.	Eindcijfer Afd. E.	
S.	M.	E.		S.	M.	E.	S.	M.	E.	S.	M.	E.	S.	M.	E.					
10	—	10	$7^{1}/_{2}$	7	8	8	6	5	6	7	6	7	6	5	6	$6^{3}/_{4}$	7	6	$6^{1}/_{2}$	Toegel volg. art. 23, 2de lid.
8	—	8	$5^{5}/_{12}$	8	6	7	4	6	5	6	7	8	7	8	8	$6^{3}/_{4}$	7	5	6	" " " " 2de "
9	—	9	$7^{1}/_{12}$	8	—	8	8	6	7	9	7	8	8	7	7	$7^{1}/_{2}$	7	6	$6^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
7	—	7	$6^{5}/_{6}$	8	8	8	7	7	7	9	8	8	8	5	7	$7^{1}/_{4}$	6	6	6	" " " " 2de "
4	4	4	6	6	5	6	6	5	6	3	7	6	6	4	6	$5^{3}/_{4}$	6	6	6	Afgew. " " " 4de "
2	4	3	$5^{1}/_{12}$	3	6	5	4	2	3	7	6	5	5	5	5	$4^{1}/_{2}$	6	6	6	" " " " 4de "
7	—	7	7	5	8	7	7	5	7	5	9	8	8	8	5	$7^{1}/_{2}$	4	5	$4^{1}/_{2}$	Toegel. " " " 3de "
9	—	9	7	6	8	7	5	5	5	5	6	6	7	4	8	$5^{3}/_{4}$	6	6	6	" " " " 2de "
7	—	7	$6^{5}/_{12}$	7	5	6	3	4	3	6	6	6	4	4	5	$4^{3}/_{4}$	6	6	6	" " " " 3de "
5	6	6	$6^{5}/_{6}$	9	8	9	6	4	5	7	9	8	5	3	4	$6^{1}/_{2}$	6	6	6	" " " " 2de "
9	—	9	$6^{1}/_{2}$	8	9	9	6	7	7	7	7	7	6	7	4	$7^{1}/_{2}$	7	7	7	" " " " 2de "
7	—	7	$7^{11}/_{12}$	8	8	8	5	4	5	7	5	6	5	8	7	$6^{1}/_{2}$	5	4	$4^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
8	—	8	7	6	6	6	6	8	6	6	4	5	6	4	7	$5^{1}/_{2}$	7	5	6	" " " " 2de "
4	4	4	$5^{1}/_{2}$	7	6	7	8	8	8	7	4	5	6	4	5	$6^{1}/_{4}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
5	7	6	$6^{1}/_{4}$	6	8	7	5	4	4	4	5	5	4	5	5	$5^{1}/_{4}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
5	5	5	$6^{1}/_{4}$	6	8	8	6	8	7	6	6	6	7	4	5	$6^{1}/_{4}$	1	1	1	" " " " 3de "
9	—	9	$7^{1}/_{6}$	7	9	8	7	7	7	8	9	8	7	7	5	$7^{1}/_{2}$	6	6	6	" " " " 2de "
8	—	8	$7^{1}/_{6}$	7	4	6	6	7	7	7	7	7	5	7	7	$6^{1}/_{2}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
8	—	8	$6^{2}/_{3}$	6	5	6	7	5	6	7	6	6	6	6	6	6	7	5	6	" " " " 3de "
5	6	6	$6^{2}/_{12}$	6	8	7	4	6	5	6	4	5	6	4	6	$5^{1}/_{2}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	Afgew. " " " 4de "
4	6	5	$6^{1}/_{4}$	6	8	7	6	6	6	6	7	6	6	8	5	$6^{1}/_{2}$	8	8	8	Toegel. " " " 2de "
5	8	7	$6^{5}/_{6}$	6	6	6	4	7	5	5	8	7	8	6	7	$6^{1}/_{4}$	9	9	8	" " " " 2de "
7	—	7	$6^{1}/_{2}$	8	6	7	5	4	5	6	5	5	6	6	7	$5^{3}/_{4}$	3	5	4	" " " " 3de "
8	—	8	$7^{5}/_{12}$	9	7	8	6	5	6	6	7	7	8	8	6	$7^{1}/_{4}$	8	6	7	" " " " 2de "
5	5	5	$6^{1}/_{6}$	6	5	6	6	4	5	7	7	7	5	6	8	6	5	5	5	" " " " 2de "
4	6	5	$5^{11}/_{12}$	8	10	9	4	2	3	6	6	6	6	6	6	6	5	6	$5^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
4	4	4	$5^{3}/_{4}$	7	7	7	6	7	7	5	6	5	6	5	6	$6^{1}/_{4}$	5	6	$5^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
7	—	7	$5^{5}/_{6}$	8	8	8	7	7	7	7	7	7	9	9	9	$7^{3}/_{4}$	5	6	$5^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
8	7	8	$4^{11}/_{12}$	8	6	7	6	4	5	6	6	6	7	7	7	$6^{1}/_{4}$	5	8	$6^{1}/_{2}$	" " " " 3de "
3	4	3	$5^{1}/_{3}$	5	7	6	4	1	2	4	4	4	5	6	6	$4^{1}/_{2}$	6	6	6	" " " " 3de "
6	—	6	$5^{5}/_{6}$	7	4	5	4	4	4	7	6	6	6	8	7	$5^{1}/_{2}$	7	6	$6^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
3	3	3	$3^{5}/_{12}$	7	2	4	5	3	4	7	6	6	6	6	6	5	7	6	$6^{1}/_{2}$	Afgew. " " " 4de "
10	—	10	$7^{5}/_{12}$	8	6	7	5	7	6	7	7	7	8	8	8	7	6	6	$5^{1}/_{2}$	Toegel. " " " 2de "
7	—	7	$6^{7}/_{12}$	8	6	7	5	4	5	7	6	7	5	8	7	$6^{1}/_{2}$	6	6	6	" " " " 2de "
5	3	4	$4^{2}/_{3}$	4	2	3	5	5	5	5	4	4	4	7	6	$4^{1}/_{2}$	8	8	8	Afgew. " " " 4de "
9	—	9	$7^{1}/_{2}$	6	6	6	6	8	7	6	6	6	6	9	8	$6^{3}/_{4}$	5	4	$4^{1}/_{2}$	Toegel. " " " 3de "
5	6	6	$6^{1}/_{4}$	7	4	5	3	7	5	6	6	6	4	9	7	$5^{3}/_{4}$	7	8	$7^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
3	3	3	$4^{1}/_{8}$	8	7	8	8	6	7	5	5	6	5	5	7	$6^{1}/_{2}$	6	7	$6^{1}/_{2}$	Afgew. " " " 4de "
5	7	6	$6^{1}/_{6}$	6	4	5	6	6	6	5	6	6	5	7	6	$5^{3}/_{4}$	5	6	$5^{1}/_{2}$	Toegel. " " " 3de "
8	—	8	$6^{11}/_{12}$	5	6	6	7	6	6	7	7	6	4	7	6	$5^{3}/_{4}$	8	7	$7^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
4	6	5	$6^{5}/_{6}$	5	9	7	7	6	8	6	7	7	8	6	7	$6^{1}/_{2}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	" " " " 2de "
5	3	4	$4^{2}/_{3}$	7	7	7	8	6	7	6	6	6	6	8	7	$6^{3}/_{4}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	Afgew. " " " 4de "
3	5	4	$5^{5}/_{6}$	7	5	6	5	7	6	7	7	7	6	7	7	$6^{1}/_{2}$	6	5	$5^{1}/_{2}$	Toegel. " " " 3de "
5	7	6	$6^{1}/_{4}$	7	5	6	6	5	6	7	6	7	4	7	6	6	7	6	$6^{1}/_{2}$	" " " " 2de "

Van de Rijks- hoogere burgerschool te Utrecht:

Calkoen, Florentius Jacobus Abraham, geb. 28 Juni 1883 te Utrecht;
von Stein Callenfels, Willem Pieter Samuel, geb. 12 April 1885 te 's Gravenhage;
Corver, Odilia Anna, geb. 12 Augustus 1884 te Geldrop;
Creutzberg, Everardus Egidius, geb. 4 Augustus 1883 te Woudenberg;
van der Elst, Wijnandus, geb. 25 September 1882 te Groningen;
de Groot, Henri Marius, geb. 13 Juni 1884 te Oudewater;
van Houten, Otto, geb. 29 December 1882 te Gorinchem;
van Houten, Albert, geb. 21 Juli 1884 te Amsterdam;
Huybers, Bernardus Johannes Josephus, geb. 3 Maart 1884 te Utrecht;
Janse, Barend, geb. 2 September 1881 te Zoeterwoude;
Jolles, Willem, geb. 30 Augustus 1883 te Ede;
Kloos, Adriaan Johan, geb. 25 Januari 1884 te Amsterdam;
Knoth, Gerrit, geb. 9 April 1884 te Schoonhoven;
Krämer, Henri François Louis, geb. 22 October 1882 te Utrecht;
van Lessen, Henri Justin, geb. 8 Mei 1884 te Utrecht;
Lugt, Gerard Johan, geb. 13 Mei 1885 te Amsterdam;
Makkink, Henri Jacob, geb. 25 Juni 1883 te Utrecht;
Men, Johannes Otto Christianus, geb. 6 Juni 1884 te Utrecht;
Muller, Maurits Lodewijk, geb. 27 Februari 1884 te Goor;
Mijnlieff, Bonifacius, geb. 2 Juni 1884 te Vianen;
Opdien, Bartholomeus, geb. 30 Mei 1883 te Driebergen;
van Peer, Michiel Wilhelm Jacobus Johannes, geb. 15 December 1883 te Breda;
Sixma, Klaas, geb. 13 Februari 1884 te Utrecht;
Tenhaef, Carl, geb. 4 Mei 1884 te Utrecht;
Tenhaeff, Nicolaas Bernardus, geb. 21 September 1885 te Utrecht;
Trapman, Franciscus Johannes Josephus, geb. 8 Juli 1885 te Utrecht;
Treffers, Jan, geb. 5 April 1883 te Rotterdam;
Ummels, Joseph Herman, geb. 1 December 1881 te 's Gravenhage;
Zaalberg, Paulus Hermanus, geb. 2 Mei 1883 te Nijmegen.

Van de hoogere burgerschool te Amersfoort:

Bentinck, Maximiliaan Robert, geb. 25 September 1882 te Haarlem;
Boekelman, Antonius Johannes Wilhelmus, geb. 18 Februari 1882 te Utrecht;
Boks, Dirk Jan, geb. 8 April 1885 te Elst-Rhenen;
Burgers, Petrus Homerus, geb. 25 Juni 1883 te Pretoria;
Coerman, Adrianus, geb. 27 December 1882 te Utrecht;
van Daalen, Antony Gerardus, geb. 31 Januari 1885 te Harderwijk;
van Eck, Johan Willem Diederik, geb. 20 Maart 1884 te Maastricht;
Hermsen, Cornelis Carel, geb. 21 Juli 1881 te Zwolle;
Hogenboom, Theodorus Hendrikus Mari, geb. 23 Januari 1884 te Amersfoort;
Hulsebos, Wichert, geb. 1 October 1883 te Groningen;
Prins, John Adriaan, geb. 24 October 1882 te Batavia;
Römer, Henri Victor George, geb. 14 Juli 1882 te 's Hertogenbosch;
Tromp van Holst, August, geb. 6 October 1885 te Amersfoort;
Tromp van Holst, Cornelis, geb. 6 October 1885 te Amersfoort;
van Steeden, Pieter Constant, geb. 25 Januari 1884 te Batavia (extraneus);

Van de Rijks- hoogere burgerschool te Zwolle:

van Aalderen, Jacoba Maria, geb. 9 Juli 1884 te Zwolle;
Arends, Dirk Albertus, geb. 18 October 1884 te Arnhem;
Boetje, Gerard Johan, geb. 29 April 1884 te Hengelo;
van Diermen, Arie, geb. 5 December 1883 te Klundert;
van Dijk, Albert, geb. 16 Maart 1883 te Herxen;
Helderman, Erkina Elisabeth Johanna, geb. 12 Februari 1884 te Druten;
Jansen, Barend Coenraad Petrus, geb. 1 April 1884 te Zwolle;
Jockes, Gerrit Cornelis, geb. 4 December 1883 te Boea (Sumatra);
van der Kolk, Jan, geb. 12 Januari 1884 te Zwolle;
Kortebos, Hendrik Pieter, geb. 20 April 1882 te Rijssen;
Gezelle Meerburg, Alberdina Johanna, geb. 28 Juni 1883 te Spijkenisse;
Plomp, Arend, geb. 29 November 1884 te Avereest;
Plomp, Bartholomeus, geb. 31 Augustus 1883 te Avereest;
Pückel, Eduard Heinrich, geb. 20 Augustus 1883 te Semarang;
de Rooy, Anne Ahassuerus, geb. 2 Februari 1883 te Sas van Gent;
Schrek, Daniel Johan Engbertus, geb. 21 April 1885 te Zwolle;
Steyn Parvé, Daniel Jan, geb. 9 October 1884 te 's Gravezande;
Brinkman Visser, Mello Anne, geb. 13 Mei 1882 te Koevorden;
de Vos, Hendrik Christiaan Paul, geb. 24 November 1883 te Groningen;
van Veen, Hendrik Johan, geb. 12 September 1879 te Meppel (extraneus);

Van de hoogere burgerschool te Deventer:

Boerboom, Johan, geb. 11 Juli 1884 te Deventer;
de Goede, Gerrit Johan Christiaan, geb. 6 Juni 1884 te Deventer;
Hoek, Albert, geb. 25 September 1883 te Deventer;
Kroes, Jacobus, geb. 13 November 1882 te Wijhe;
Leemhorst, Heinrich Carl, geb. 30 Juli 1882 te Deventer;
de Bruyn Prince, Paul François Merkus, geb. 6 Maart 1880 te Wonosobo;
Stoltenhoff, Frederik, geb. 23 Mei 1882 te Kediri;
Stuitje, Willem, geb. 24 Juni 1884 te Zwolle;
Verschuir, Pieter Rudolf Wolter, geb. 20 Mei 1883 te Groningen;

Van de hoogere burgerschool te Kampen:

ten Dam, Hilda Roelina, geb. 2 September 1885 te Kampen;
Deibel, Leonard, geb. 29 April 1885 te Batavia;
Huber, Albert Lodewijk, geb. 14 December 1884 te Siboga (Sumatra);
Kramer, Jan Willem Hendrik, geb. 2 Mei 1884 te Semarang;
Liebert, François, geb. 3 November 1882 te Rotterdam;
de Vries, Antoni, geb. 23 Maart 1885 te Kampen;
Werff, Wilhelm Emil, geb. 22 October 1883 te Kampen.

Alvorens over te gaan tot de bijzondere opmerkingen betreffende de verschillende afdeelingen van het examen, zij het der commissie veroorloofd de volgende algemeene overwegingen onder uwe aandacht te brengen.

Hoewel het niet op den weg der commissie ligt eene critische beschouwing te geven van het nieuwe, ditmaal voor het eerst in werking gestelde algemeen reglement voor de eindexamens, zoo acht zij zich toch verplicht hare meening uit te spreken over den invloed, door enkele der nieuwe voorschriften op het examen uitgeoefend en op de moeilijkheden, die zich bij de practische toepassing hebben voorgedaan. Zij merkt in de eerste plaats op dat op de toegezonden cijfertabellen genoemd in het laatste lid van art. 22, de *wiskunde*, zoowel schriftelijk als mondeling door één enkel cijfer moet worden aangegeven. In deze provinciën is het steeds gebruikelijk geweest de wiskunde op de cijfertabel te splitsen in

de vier onderdeelen, voor welke afzonderlijk schriftelijk examen door de candidaten wordt afgelegd, omdat de beoordeeling der wiskundige ontwikkeling op geen andere wijze nauwkeurig aangegeven kon worden.

De commissie betreurt het, dat voldoende splitsing thans niet meer kan plaats hebben en acht het een gevaar voor de toekomst dat verscheidene candidaten, juist in verband met de nader te bespreken vrijstellingen, hunne wiskundige studie eenzijdig zullen opvatten, met het doel om een voldoend cijfer voor de wiskunde te verkrijgen, als gemiddelde van zeer uiteenloopende cijfers voor de onderdeelen van het vak. Niet alleen zal het meest ontwikkelende deel der wiskundige studie op die wijze ondervangen kunnen worden door meerdere behartiging van de formeele, min of meer machinale onderdeelen der wiskunde; doch ook zal in zoodanig geval de commissie niet in staat zijn om, door het opleggen van een mondeling examen, zich te overtuigen van de eigenlijke waarde der kennis van den candidaat. Het heeft zich nl. thans reeds voorgedaan, dat aan een candidaat voor het schriftelijk werk werden toegekend: goede of zeer goede cijfers in stelkunde en trigonometrie, doch onvoldoende in meetkunde en beschrijvende meetkunde, zoodat een voldoend eindcijfer voor schriftelijke wiskunde moest worden gegeven, dat, in verband met zijn voldoende werk voor werktuigkunde, den candidaat gelegenheid heeft gegeven te ontsnappen aan een mondeling onderzoek in de onvoldoende onderdeelen der wiskunde. De commissie vraagt zich af of zulk een gang van zaken op den duur niet zal leiden tot dresseerstudie van de zijde van menigen candidaat.

In tegenstelling met bovenbedoelde samenvoeging van verschillende takken der wiskundige studie tot één schriftelijk cijfer — niettegenstaande aan het schriftelijk examen vier afzonderlijke zittingen worden besteed — werd, ingevolge de missive der inspecteurs, n°. 1536, van 31 December 1901, het examen in het vak genoemd onder *l* in art. 17 der wet op het middelbaar onderwijs, in twee deelen gesplitst, en wel op zoodanige wijze dat, wanneer den candidaat vrijstelling verleend moet worden van het mondeling examen in het eene deel — de Nederlandsche taal — toch van hem een mondeling examen in de letterkunde moet worden geëischt, — welke opvatting van art. 18 niet overeenstemt met de letter van het voorschrift en in de practijk eveneens tot moeilijkheden kan leiden, — want beide onderdeelen moeten op de cijfertabel door één cijfer aangegeven worden. Zoo heeft zich hier het geval voorgedaan dat een candidaat een goed Nederlandsch opstel had gemaakt, doch voor zijn mondeling examen, uitsluitend in de letterkunde, het cijfer 1 verkreeg. Het eindcijfer 5 voor het vak *l* door de sub-commissie voor bedoelden candidaat op de cijfertabel ingevuld, gaf geen juist beeld van den toestand. Ook is het duidelijk dat op die wijze de vrijstellingen van mondeling examen in de Nederlandsche *taal* menigen candidaat eer tot nadeel dan tot voordeel kunnen strekken.

Uit het bovenstaande blijkt reeds de wenschelijkheid om een hooger cijfer te eischen voor het verleenen eener vrijstelling, dan in art. 18 geschiedt, te weten een 7, zoo niet 8, in plaats van de 6 voor het schriftelijk werk, thans bindend gesteld voor het toekennen der vrijstelling. Doch ook op andere gronden acht de commissie laatstbedoelde wijziging noodzakelijk, want bij het vaststellen van den uitslag van het examen mag het niet voorkomen dat men, ten gevolge van art. 18, niet in staat is geweest afdoende gegevens over een candidaat te verzamelen. Het geval heeft zich voorgedaan dat een candidaat is afgewezen ten gevolge van één zeer onvoldoend groepcijfer, omdat alle overige groepcijfers slechts middelmatig waren, zoodat geen compensatie van het ontbrekende aanwezig was. Bedoelde candidaat was echter vrijgesteld geweest voor de vakken van afdeeling A, op grond van voldoend schriftelijk werk. De mogelijkheid was niet uitgesloten dat hij bij een eventueel mondeling examen in afdeeling A zijn eindcijfer van die groep zoodanig zou hebben weten te verhoogen, dat daarin de noodige compensatie wellicht gevonden had kunnen worden.

De commissie dringt er dus sterk op aan dat eene wijziging van art. 18 overwogen zal worden. Niet alleen dat dan hooger eischen aan het schriftelijk werk gesteld zullen moeten worden, doch ook het onderling verband tusschen de cijfers van vaak in hun aard zeer uiteenloopende vakken eener afdeeling behoort te vervallen.

Een candidaat met een 10 voor zijn Nederlandsch opstel moest mondeling geëxamineerd worden in de taal, omdat hij een 4 voor zijn Fransch opstel had, terwijl een andere candidaat, wiens Nederlandsch opstel op 6 geschat was, vrijgesteld moest worden van dat examen, omdat hij even voldoende cijfers had verkregen voor zijne opstellen in de vreemde talen.

Het verband tusschen de vakken eener zelfde afdeeling is soms ver te zoeken; zoo bijv., in afdeeling C, tusschen geschiedenis en aardrijkskunde ter eener en boekhouden ter anderer zijde. Nu heeft zich het geval voorgedaan, dat een candidaat, die voor zijn schriftelijk werk in boekhouden het cijfer 10 verwierf, niettemin mondeling examen in boekhouden moest afleggen, omdat zijn cijfer voor schriftelijk geschiedenis zeer onvoldoende was. Het ontbreken van eenig zakelijk verband tusschen genoemde vakken doet zoodanige regeling allen zin missen.

Bovendien moet de commissie er op wijzen dat de vrijstellingen in geenen deele tot eene vereenvoudiging of bekorting van het mondeling examen leiden, terwijl toch daarin het hoofdstuk der vrijstellingen gelegen was; want bij de tegenwoordige regeling van het mondeling examen heeft het vrijstellen van een candidaat voor eenig vak geen ander gevolg dan dat de betrokken sub-commissie gedurende een half uur op nonactiviteit wordt gesteld.

Op al deze gronden meent de commissie de dringende wenschelijkheid te moeten uitspreken dat, zoolang het 1ste lid van art. 19 behouden blijft, het 2de lid van art. 18 vervangen worde door de volgende zinsnede: „de sub-commissie, die belast is met het mondeling examen in eenig ander vak, heeft de bevoegdheid den candidaat, op grond van zijn schriftelijk werk, van een mondeling examen in dat vak vrij te stellen."

Voorts moet de commissie u in kennis stellen van hare ervaring, dat het 4de lid van art. 23 in de toepassing geleid heeft tot eene beslissing, die zij zonder bedoeld voorschrift niet genomen zou hebben.

Het gold een candidaat, die goede en zeer goede cijfers had behaald in alle vakken van afdeeling A en afdeeling B, en toch afgewezen moest worden op grond van een eindcijfer $4^2/_3$ in de afdeeling C en een eindcijfer $4\frac{1}{2}$ in afdeeling D. Het totaal der door hem behaalde punten overtrof verre dat van menigen candidaat, aan wien op grond van het 2de of 3de lid van art. 23 het diploma werd toegekend.

Tot deze teleurstelling heeft in zeker opzicht medegewerkt het voorschrift, vermeld in de laatste zinsnede van art. 22, waarbij het eindcijfer van een groep door een gemengd getal moet voorgesteld worden, indien de berekening een zoodanig getal oplevert.

Wel is waar wordt het toepassen eener berekening ter vaststelling van het groepcijfer niet imperatief in de voorlaatste zinsnede van art. 23 voorgeschreven — want de bewoordingen van laatstbedoeld voorschrift zijn in eenigszins onderstellenden vorm gekleed — doch op goede gronden moest de vraag of groepcijfers al of niet door berekening bepaald dienen te worden in bevestigenden zin worden beantwoord, zoodat in de gevallen als het bovenbedoelde de algemeene regel geen andere beslissing veroorloofde.

Ware het afronden van een groepcijfer, zooals vroeger gebruikelijk was, ook thans mogelijk geweest, dan zou zeer zeker aan meer dan één candidaat die nu afgewezen moest worden het diploma zijn uitgereikt.

De commissie acht het echter in geenen deele wenschelijk, dat de vrijheid om groepcijfers af te ronden weder in het leven teruggeroepen zal worden, want de beoordeeling van de candidaten behoort op nauwkeurige gegevens te berusten.

Maar toch wil zij er op wijzen, dat, waar volgens het genoemde schrijven van de inspecteurs, in het nieuwe algemeen reglement er naar gestreefd is om het examen zoo eenvoudig mogelijk te doen zijn en zelfs beneden het onderwijs op de school te houden — thans gebleken is, dat het voorschrift van het 4de lid van art. 23, in verband met het laatste lid van art. 22, de eischen ter verkrijging van het diploma veeleer hooger heeft gesteld dan vroeger het geval was. De grondoorzaak hiervan is gelegen in het gemis aan lenigheid van het voorschrift van art. 23. Zou het ongeraden zijn terug te keeren tot toestanden, zooals die onder het oude reglement in dezen somtijds mogelijk waren, het beginsel, dat eene examencommissie niet door reglementaire voorschriften in omstandigheden geplaatst mag kunnen worden, die haar noodzaken beslissingen te nemen welke zij strijdig acht met de billijkheid, behoort in de voorschriften niet uit het oog verloren te worden. De commissie betreurt het daarom, dat aan het reglement niet is toegevoegd een voorschrift van algemeene strekking, dat haar machtigt in bijzondere gevallen beslissingen te nemen in afwijking van een der andere voorschriften, onder gehoudenheid om in haar verslag van zoodanige beslissingen verantwoording te geven met redenen omkleed.

In verband met de missive der inspecteurs, n°. 2050, van 30 Mei ll., heeft de commissie de eer ten slotte als hare bevinding aangaande de practijk van art. 17 van het algemeen reglement u kenbaar te maken, dat de werkzaamheden in genoemd artikel omschreven niet op ééne vergadering naar behooren voleindigd konden worden, — zulks ten gevolge van het groot aantal candidaten, waarover die werkzaamheden zich moesten uitstrekken, — zoodat eene tweede vergadering noodzakelijk werd. In het algemeen is zij overtuigd, dat eene wijziging van art. 17 wenschelijk is in dien zin, dat de voorzitter gemachtigd is bedoelde werkzaamheden over *twee* dagen uit te strekken, wanneer het aantal candidaten over meer dan twee groepen, als bedoeld in art. 19, verdeeld moet worden, en over *drie* dagen, wanneer het aantal groepen meer dan vijf bedraagt.

Wat nu betreft de bijzondere opmerkingen, waartoe het examen aanleiding heeft gegeven, zij het volgende medegedeeld.

Afdeeling A.

Het heeft de aandacht der commissie getrokken, dat de tweede opgaaf voor de meetkunde bijna geheel overeenkomt met vraagstuk n°. 875, op pag. 50, van het 2de deel van het veel gebruikte leerboek van Knapper; evenzoo de tweede opgaaf voor de stelkunde met n°. 1 der reeks op bladz. 100 van het derde deel van het bekende werk van Bos.

Op zich zelf acht zij het reeds minder wenschelijk, dat opgaven van het schriftelijk eindexamen aangetroffen kunnen worden in leerboeken, door wellicht een of meer candidaten bij hunne voorbereidende studie gebezigd. Doch in dezen betreurt zij het bovendien, dat de afwijkingen die bedoelde opgaven met genoemde vraagstukken vertoonen, eene juiste beoordeeling van de kennis der candidaten bemoeilijkt hebben. Immers ware de opgave voor de meetkunde in haar geheel overgenomen, waren alzoo ook de slotwoorden „Beschouw alle mogelijke gevallen" er bijgevoegd, dan zouden de candidaten blijk hebben moeten geven van stereometrisch inzicht. Nu bedoelde woorden weggelaten waren, mocht men het hun niet euvel duiden dat zij, ingevolge de opgave, zich feitelijk uitsluitend bepaald hebben tot het berekenen van de onbekende zijde van een rechthoekigen driehoek, van welken de beide andere zijden bekend zijn. Hierdoor hield het vraagstuk op een voldoende maatstaf voor de beoordeeling op te leveren.

Daarentegen was in de opgave voor de *stelkunde* aan het vraagstuk eene zinsnede toegevoegd (nl. „De 9de term is een volkomen vierkant"), — welke toevoeging niet alleen overbodig was, doch waardoor de candidaten gevaar liepen in de war gebracht te worden. Want wie hunner er gebruik van wilde maken bij het opstellen der vergelijkingen, zou gevoerd worden tot eene onbepaalde vergelijking van den 2den graad, — voor hen onoverkomelijke moeilijkheden opleverende.

Ten slotte vindt de commissie ook de eerste opgave voor *goniometrie* niet gelukkig gekozen, want de opgegeven vergelijking is gebleken valsch te zijn. Dat geen der candidaten dit heeft opgemerkt is hun niet aangerekend, omdat juist bij het volgen der eenvoudigste oplossing het invoeren van wortels op zoo eigenaardige wijze plaats grijpt, dat de valschheid alleen door substitutie aan het licht gebracht kan worden, — voor welke substitutie echter geen grond opgeleverd wordt door de oplossing zelve. Het is niet aan te nemen, dat eenig docent zulke gevallen bij zijn onderwijs behandeld heeft, en in de gewone leerboeken komen ze niet voor.

Afdeeling C.

Geschiedenis en *aardrijkskunde*. Het schriftelijk gedeelte van het examen in beide vakken was voor één vierde gedeelte onvoldoende, — wellicht een gevolg ook hiervan, dat het de eerste maal was dat voor deze vakken weer schriftelijk werk afgegeven werd.

Al was dus de uitkomst niet schitterend te noemen, toch is de commissie van oordeel, dat het schriftelijk examen allengs beter resultaten zal opleveren en dat het in ieder geval niet zal nalaten gunstig te werken op de beoefening van deze vakken van onderwijs.

Het mondeling examen in de geschiedenis gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen; van dat in aardrijkskunde wordt opgemerkt dat bij vele candidaten de bekendheid met de kaart te wenschen overliet.

Wat het *boekhouden* betreft acht de commissie de verandering voor het schriftelijk werk, waarbij het arbitragevraagstuk verviel en het opmaken van eene balans en eene winsten-verliesrekening werd opgegeven, eene groote verbetering.

Afdeeling D.

Bij het examen in de *Fransche taal- en letterkunde* werd opgemerkt dat verscheidene candidaten zeer weinig hadden gelezen, terwijl voorts een groot aantal niet beantwoordden aan den eisch van het examen-programma, „dat de candidaat zich in de vreemde taal redelijk goed wete uit te drukken".

Het examen in het *Hoogduitsch* gaf aanleiding tot de opmerking, dat het, om een beteren maatstaf te hebben voor de kennis der candidaten, gewenscht was voortaan als schriftelijk werk weer een opstel in plaats van eene vertaling op te geven. Bij verschillende candidaten toch deed zich het feit voor, dat zij eene goede, soms zelfs eene zeer goede vertaling hadden geleverd, — wat dan ook uit het Duitsch, vooral voor jongelui uit beschaafde kringen, een vrij lichte taak mag genoemd worden, — terwijl bij het mondeling onderzoek bleek, dat diezelfde candidaten van de Duitsche taalvormen, om van het idioom niet te spreken, weinig of niets afwisten.

Afdeeling E.

De opgaaf voor *rechtlijnig teekenen* gaf aanleiding tot een zeer verward figuur.

De bijgevoegde schets bleek niet op schaal te zijn.

G. J. Buys, *Voorzitter.*

F. Wesseling, *Secretaris.*

Friesland, Groningen en Drenthe.

Groningen, 30 September 1902.

Aan de Commissarissen der Koningin in provinciën Friesland, Groningen en Drenthe.

De commissie, belast met het afnemen van het eindexamen der hoogere burgerscholen in de provinciën Friesland, Groningen en Drenthe, daartoe benoemd bij uwe beschikkingen van 12 Maart 1902, 3de afd., nº. 8, 14 Maart 1902, 3de afd., nº. 215, en 17 Maart 1902, nº 1217/1000, 2de afd., heeft de eer U H. E. G., ingevolge art. 67, al. 2, der wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* nº. 50), het volgend verslag van hare werkzaamheden aan te bieden.

De eerste vergadering werd gehouden 13 April 1902 in het gebouw der Rijks- hoogere burgerschool te Groningen, waar ook de verdere vergaderingen en de mondelinge examens plaats hadden. In deze vergadering waren aanwezig: de voorzitter, dr. F. G. Groneman, directeur der Rijks- hoogere burgerschool te Groningen, en alle andere leden: dr. O. Postma, en C. Timmerman, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Groningen; C. Krediet, directeur van, en J. W. Pik en K. Vlieg, leeraren aan de gemeentelijke hoogere burgerschool te Veendam; dr. C. J. E. Brutel de la Rivière, mr. G. M. Doornbos jr. en J. J. Streumer, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Assen; dr. J. Ariens Kappers, directeur van, en dr. J. J. van Rijn en A. Engelsman, leeraren aan de Rijks- hoogere burgerschool te Leeuwarden; dr. Z. Th. Diehl, directeur van, en S. Stellingwerff en A. Minderhoud Kzn., leeraren aan de gemeentelijke hoogere burgerschool te Sneek.

Nadat het lid dr. O. Postma tot secretaris was benoemd werden de sub-commissiën gevormd en de mondelinge examens geregeld als volgt:

TABEL I.

Regeling van het mondeling examen.

Afd.	Vakken.	Examinatoren.	Duur van het examen.
A.	Wiskunde,	Brutel de la Rivière, Postma,	1 uur 15 minuten;
	Werktuigkunde,	Krediet, van Rijn,	30 min.
B.	Natuurkunde,	van Rijn, Groneman,	30 „
	Scheikunde,	Diehl, Kappers,	30 „
	Nat. historie,	Kappers, Diehl,	30 „
	Kosmographie,	Groneman, Krediet,	20 „
C.	Staatswetenschappen,	Doornbos, Minderhoud,	40 „
	Aardrijkskunde,	Pik, Engelsman,	30 „
	Geschiedenis,	Engelsman, Pik,	30 „
	Boekhouden,	Minderhoud, Doornbos,	20 „
D.	Ned. taal en letterk.,	Vlieg, Streumer,	30 „
	Fransche taal en letterk.,	Stellingwerff, Timmerman,	30 „
	Engelsche taal en letterk,	Timmerman, Stellingwerff,	30 „
	Hoogd. taal en letterk.,	Streumer, Vlieg,	30 „

Totale duur van het mondeling examen 7 uur 35 minuten.

De leden Engelsman, Groneman, Kappers, Krediet en Streumer vereenigden zich tot eene sub-commissie voor het teekenen, waaraan de vergadering als deskundige besloot toe te voegen de heer J. Molenaar, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Groningen.

De voorzitter deelt mede, dat zich 76 candidaten hebben aangegeven, waarvan 4 van de school te Assen, 21 van die te Groningen, 26 van die te Leeuwarden, 14 van die te Sneek en 10 van die te Veendam, benevens één extraneus, die het schriftelijk examen in Sneek wenscht af te leggen.

De candidaten worden verdeeld in 7 groepen, nl. 6 van 11 en 1 van 10 candidaten.

De voorzitter brengt vervolgens, aan de hand van het nieuwe reglement voor de eindexamens, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 27 Juni 1901 (*Staatsblad* nº. 190), nog verschillende punten ter sprake, waaromtrent hier alleen zij aangestipt, dat besloten werd dat de sub-commissie voor afdeeling A, onder de opgaven voor het schriftelijk examen, ook telkens een theoretische vraag zal inzenden, en dat de sub-commissie voor afdeeling D bij het mondeling examen in de Nederlandsche taal en letterkunde, wanneer e-, volgens art. 18 van het reglement, reden tot vrijstelling mocht zijn, niet zal examineeren voor taal, maar wel voor letterkunde.

De tweede vergadering werd gehouden 23 April. Hierin werden de opgaven vastgesteld, die door de commissie voor het schriftelijk werk in de onderscheidene vakken zouden worden opgezonden. Tevens werd hierin besloten, dat het mondeling examen zou beginnen 17 Juli en dat den 14den, en zoo noodig den 15den, zou vergaderd worden om de cijfers voor het schriftelijk werk vast te stellen en de vrijstellingen voor het mondeling examen te bepalen. De voorzitter vreesde namelijk, dat dit alles niet op één dag, zooals in art. 17 van het reglement wordt aangenomen, zou kunnen g. chieden. Dit bleek dan ook het geval te zijn; beide dagen waren geheel noodig: den eersten dag werd vergaderd, met twee tusschenpoozen, van 10 uur 's morgens tot 9 uur 's avonds en den tweeden dag, met één tusschenpoos, van 9.30 uur 's morgens tot 4 uur 's namiddags.

De commissie vindt dan ook wel vrijheid, in verband met de missive der inspecteurs, 28 Mei onder nº. 4266 aan de voorzitters der eindexamen-commissiën gericht, als hare bevinding uit te spreken, dat de tijd van één dag bij het aantal candidaten dat zij te examineeren had, te kort is om het werk te verrichten, waarvan in artikel 17 wordt gesproken.

In de vergadering van 14 Juli werd in de eerste plaats besloten, dat bij de toepassing van art. 18 de wiskunde als één vak zou beschouwd worden, zoodat voor onderdeelen daarvan geen vrijstellingen zouden verleend worden. In de tweede plaats werd de vraag ter sprake gebracht of de commissie een candidaat die vrijstelling voor zeker v k heeft, maar toch daarin mondeling examen wenscht te doen, om zijn cijfers te verbeteren, dit mag weigeren. Er werd besloten hieromtrent een telegram aan Z. Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken te zenden, met het verzoek om inlichting. Hierop kwam 16 Juli het volgende antwoord: „Een bij de wet vrijgestelde van eenig examen kan dit examen niet afleggen. De Minister van Binnenlandsche Zaken, Kuyper".

Vervolgens vergeleken de leden der sub-commissiën hun oordeel over het schriftelijk werk en stelden de cijfers hiervoor vast.

Den volgenden dag ging men hiermede door, terwijl vervolgens de vrijstellingen, volgens art. 18, bepaald werden.

De uitslag was, dat van de 76 candidaten 34 vrijstelling verkregen voor het mondeling examen in de wiskunde, 22 voor werktuigkunde, 33 voor natuurkunde, 24 voor scheikunde, 27 voor aardrijkskunde, 22 voor geschiedenis en 37 voor boekhouden. Aan alle candidaten die vrijstellingen hadden werd dit onmiddellijk door den voorzitter medegedeeld.

Op 17 Juli begon het mondeling examen en duurde 21 dagen, namelijk tot en met 9 Augustus.

Telkens na afloop van het examen voor elke groep werd, volgens art. 23 van het reglement, eene vergadering gehouden, om over den uitslag van dat examen te beslissen. Deze vergaderingen hadden plaats 19, 23, 26, 30 Juli en 2, 6 en 9 Augustus.

Op de eerste dezer vergaderingen werd vooraf beraadslaagd over de wijze, waarop de afdeelingscijfers uit de cijfers voor

de verschillende vakken zouden worden afgeleid. In art. 22 van het reglement worden de sub-commissiën geheel vrijgelaten in de wijze waarop zij deze afdeelingscijfers willen opmaken. Wanneer het echter door berekening uit de vakcijfers geschiedt, waarbij aan die vakken een bepaald verschillend gewicht toegekend wordt, dan wordt dit cijfer, in het algemeen natuurlijk, een gemengd getal en moet dit, volgens art. 22, blijven. Volgens art. 23 geldt echter ieder gemengd getal beneden 5 voor onvoldoende, zoodat een candidaat zou zijn afgewezen die voor 2 der afdeeling A, B, C en D bijv. het cijfer 4,9 verkregen had. Dit kwam de commissie voor een bezwaar te zijn van deze methode, waarnaast nog andere stonden, zooals bijv. dat cijfers 5 en 4, behaald voor vakken waaraan hetzelfde gewicht is toegekend, voor de bepaling van het afdeelingscijfer gelijk zouden staan met cijfers 7 en 2 en dergelijke.

De commissie besloot dus niet van zulk eene rekenmethode gebruik te maken.

Gedurende het mondeling examen werd nog een candidaat uit de 2de groep overgeplaatst naar de laatste, wegens ongesteldheid, terwijl een candidaat uit de 4de groep zich voor het mondeling examen terugtrok.

De uitslag van het examen was, dat van 75 candidaten die het mondeling examen aflegden 67 slaagden en 8 werden afgewezen.

Uit de volgende tabel blijkt, hoe deze over de verschillende scholen verdeeld waren.

TABEL II.

Aantal candidaten van iedere school, dat aan het mondeling examen deelnam en slaagde of werd afgewezen.

Hoogere burgerschool te	Getal candidaten.	Geslaagd.	Afgewezen.
Assen.	4	4 1)	0
Groningen	20	18 2)	2 2)
Leeuwarden	26	21	5 3)
Sneek	14	14	0
Veendam	10	9	1
Extranei.	1	1	0
Totaal . . .	75	67	8

1) Hierbij 1 voor enkele lessen. 2) Hierbij 2 voor enkele lessen. 3) Hierbij 1 voor enkele lessen.

De volgende tabel bevat de naamlijst der geslaagde candidaten.

TABEL III.

Alphabetische naamlijst der geslaagde candidaten.

Van de hoogere burgerschool te Leeuwarden:

Aninga, Wopke Jan, geb. 22 Maart 1884, te Oosterhaule;
Begemann, Simon Hendrik Anton, geb. 22 April 1884 te Witmarsum;

van de hoogere burgerschool te Assen:

Benes, Jannes, geb. 22 Maart 1879 te Groningen;

van de hoogere burgerschool te Sneek:

Berghuis, Jan, geb. 4 December 1882 te Stroobos;

van de hoogere burgerschool te Leeuwarden:

Bergstra, Aldert, geb. 26 Maart 1882 te Leeuwarden;

van de hoogere burgerschool te Groningen:

Beukema, Jacob, geb. 1 September 1882 te den Hoorn;

van de hoogere burgerschool te Leeuwarden:

Boelens, Harm Wicher, geb. 26 Januari 1886, te Amsterdam;
de Boer, Andries, geb. 13 September 1883 te Beneden-Knijpe;

van de hoogere burgerschool te Groningen:

Boerema, Jan, geb. 6 December 1883 te Eppenhuizen;
Bolhuis, Abel Klaas van, geb. 27 December 1883 te Groningen;

van de hoogere burgerschool te Leeuwarden:

Boosman, Jacob, geb. 16 Februari 1883 te Drachten;
Braam, Johannes, geb. 24 Februari 1883 te Leeuwarden;
Broersma, Hendrik Jan, geb. 8 November 1883 te Leeuwarden;
Brünner, Eduard Christiaan Gerhard, geb. 11 Mei 1883 te Meppel;

van de hoogere burgerschool te Veendam:

Buurke, Meindert, geb. 2 Januari 1883 te Veendam;

van de hoogere burgerschool te Sneek:

Buyterse, Adriaan, geb. 15 Februari 1884 te Harlingen;

van de hoogere burgerschool te Veendam:

Dallinga, Nantko, geb. 14 Juni 1884 te Veendam;

van de hoogere burgerschool te Assen:

Eecen, Adriaan Anne, geb. 2 December 1884 te Assen;

van de hoogere burgerschool te Leeuwarden:

Eisenga, Sipke, geb. 5 April 1884 te Akkrum;
extraneus:
Fortuin, Taco Kornelis, geb. 3 Augustus 1882 te Sneek;

van de hoogere burgerschool te Groningen:

Hovens Gréve, Jacob, geb. 26 Januari 1882 te Steenwijk;
Haas, Gratia de, geb. 1 September 1882 te Amsterdam;

van de hoogere burgerschool te Sneek:

Haga, Hendrik, geb. 25 Juni 1883 te Sneek;
Haga, Wiebren Reinout van, geb. 4 April 1883 te Sneek;

van de hoogere burgerschool te Assen:

Helder, Pieter Hermanus Jan, geb. 2 Juli 1883 te Zwolle;

van de hoogere burgerschool te Veendam:

Hulfen, Carel Herman van, geb. 10 Januari 1884 te Arnhem;

van de hoogere burgerschool te Leeuwarden:

Jansma, Willem, geb. 3 Februari 1884 te Boxum;

van de hoogere burgerschool te Groningen:

Klooster, Hendr. Sjoerd van, geb. 26 November 1884 te Groningen;

van de hoogere burgerschool te Leeuwarden:

Koning, Jan Albert, geb. 3 October 1882 te Winschoten;

van de hoogere burgerschool te Sneek:

Koopmans, Minne, geb. 18 April 1884 te Oosthem;
Land, Uwkje, geb. 12 November 1884 te Heerenveen;

van de hoogere burgerschool te Groningen:

Leuning, Marcus, geb. 1 Maart 1884 te Sappemeer;

van de hoogere burgerschool te Sneek:

Lith, Adriaan Johan Jacob van, geb. 18 Juli 1884 te Aalten;
Luxwolda, Wisse, geb. 19 Januari 1884 te Rottum;
Maas, Jan Willem, geb. 28 Maart 1885 te Makkum;

van de hoogere burgerschool te Groningen:

Mandema, Jan, geb. 7 Mei 1884 te Wagenborgen;
Marringa, Hendrik Ype, geb. 11 September 1883 te Hoogkerk;

van de hoogere burgerschool te Leeuwarden:

Nicolai, Gooitzen, geb. 9 September 1883 te Twijzel;
Oosterbaan, Wiebren, geb. 27 April 1884 te Achlum;
Osinga, Johannes, geb. 4 Maart 1883 te Tietjerk;
Palsma, Rinkje, geb. 27 Mei 1883 te Oosterlittens;

van de hoogere burgerschool te Groningen:

Pieters, Herman Johannes, geb. 12 Januari 1883 te Emmen;
Plas, Hendrik Meindert, geb. 20 Maart 1884 te Nieuwolda;
Riemsdijk, Johan Jacobus van, geb. 7 Juli 1883 te Doesburg;

van de hoogere burgerschool te Assen:

Brutel de la Rivière, Jean Jacques, geb. 16 April 1885 te Assen;

van de hoogere burgerschool te Leeuwarden:

Rotgans, Jan, geb. 3 Mei 1883 te Terschelling;

van de hoogere burgerschool te Groningen:

Ruiter, Harcobus Gerardus de, geb. 14 Augustus 1883 te Aduard;

van de hoogere burgerschool te Leeuwarden:

Schoustra, Simon, geb. 29 Augustus 1883 te Oosterwierum;

van de hoogere burgerschool te Veendam:

Smid, Heiltje Wilhelmina, geb. 2 Februari 1885 te Veendam;
Smit, Wolter, geb. 22 December 1883 te Stadskanaal;

van de hoogere burgerschool te Groningen:

Spill, Jan Hugo ter, geb. 25 Januari 1882 te Delfzijl;
Sprankhuizen, Harm Reiko van der Linden van, geb. 30 December 1881 te Groningen;

van de hoogere burgerschool te Sneek:

Steegh, Tjitte van der, geb. 2 October 1884 te Bozum;

van de hoogere burgerschool te Groningen:

Switters, Jan Willem, geb. 14 Januari 1884 te Groningen;

van de hoogere burgerschool te Sneek:

Terwisga, Marcus Eduard van, geb. 24 September 1885 te Sneek;
Timmenga, Jelle, geb. 25 Februari 1884 te Oosterend;

van de hoogere burgerschool te Leeuwarden:

Timmermans, Philip Willem, geb. 6 Januari 1883 te Rotterdam;

van de hoogere burgerschool te Veendam:

Toxopeus, Willem Sijpkens, geb. 6 Mei 1881 te Oostwold;

van de hoogere burgerschool te Leeuwarden:

Tuinen, Anne van, geb. 14 Mei 1878 te Jorwerd;

van de hoogere burgerschool te Sneek:

Veen, Fokke van der, geb. 10 Februari 1883 te Sneek;
Visser, Gerard, geb. 4 April 1882 te Schoondijke;

van de hoogere burgerschool te Veendam:

Vlieg, Rinske Jantina, geb. 10 Augustus 1884 te Midwolda;
Voorzanger, Henri, geb. 19 Juni 1883 te Veendam;
Vos, Engel, geb. 16 Juni 1885 te Ommelanderwijk;

van de hoogere burgerschool te Groningen:

Werkman, Martinus Henricus, geb. 21 October 1884 te Leens;
Witholt, Albert, geb. 29 Januari 1882 te Harlingen;

van de hoogere burgerschool te Leeuwarden:

Zuur, Ido, geb. 3 Maart 1884 te Tjummarum.

Uit de volgende tabel blijkt, hoe dikwijls de verschillende cijfers behaald zijn voor de vakken en voor de afdeelingen.

TABEL IV.

Lijst van het aantal malen, dat voor de verschillende vakken en afdeelingen de cijfers 1 tot 10 en onvoldoende of voldoende cijfers zijn gegeven.

VAKKEN.	Aantal malen dat is toegekend het cijfer:										Aantal malen dat is gegeven	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	onvoldoende.	voldoende
Wiskunde	0	0	0	11	19	20	16	8	1	0	11	64
Werktuigkunde . .	0	0	0	7	27	29	7	3	1	1	7	68
Natuurkunde. . . .	0	0	0	8	25	23	13	5	1	0	8	67
Scheikunde.	0	0	1	5	16	30	20	3	0	0	6	69
Nat. historie	0	0	2	5	10	25	21	11	1	0	7	68
Cosmographie . . .	0	0	1	12	21	16	15	7	3	0	13	62
Staatsinrichting . .	0	1	3	11	13	21	16	9	1	0	15	60
Staathuishoudk. . .	0	1	5	15	14	18	14	7	1	0	21	54
Aardrijkskunde . .	0	0	5	14	16	23	18	1	0	0	17	58
Geschiedenis	0	1	8	14	12	19	18	3	0	0	23	52
Boekhouden	0	0	1	1	22	22	19	8	1	1	2	73
Nederlandsche taal en letterkunde. .	0	0	0	5	11	17	29	10	3	0	5	70
Fransche taal en letterkunde. . . .	0	1	1	13	26	20	13	1	0	0	15	60
Engelsche taal en letterkunde . . .	0	1	1	8	25	22	15	3	1	0	9	66
Hoogduitsche taal en letterkunde .	0	0	0	5	13	26	23	7	1	0	5	70
Handteekenen . . .	0	0	0	1	14	33	23	4	0	0	1	74
Rechtl. teekenen. .	0	0	0	3	14	22	19	13	3	1	3	72
Totalen . . .	0	4	26	138	298	386	299	103	18	3	168	1107

Afdeelingen.	Aantal malen dat is toegekend het cijfer:										Aantal malen dat is gegeven	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	onvoldoende	voldoende
A	0	0	0	9	27	22	14	1	2	0	9	66
B	0	0	0	4	17	34	16	4	0	0	4	71
C	0	0	1	14	22	21	15	2	0	0	15	60
D	0	0	0	6	17	33	15	4	0	0	6	69
E	0	0	0	1	12	28	25	8	1	0	1	74
Totaal	0	0	1	34	93	138	85	19	3	0	35	340

De laatste vergadering van de commissie werd 21 September gehouden, waarin gehandeld werd over het uit te brengen verslag.

De commissie vertrouwt niet haar doel voorbij te streven, wanneer zij hier nog enkele opmerkingen maakt, naar aanleiding van hare bevindingen omtrent het dit jaar voor het eerst toegepaste reglement. Drie veranderingen van algemeenen aard vallen hieronder bijzonder in het oog, nl. *ten eerste*, dat na afloop van het examen voor elke groep nu onmiddellijk hierover beslist moet worden en de uitslag moet worden meegedeeld; *ten tweede*, dat de candidaten nu vrijstelling kunnen krijgen van mondelinge examens, en *ten derde*, dat de candidaat die in twee der afdeelingen A, B, C of D een eindcijfer verkrijgt beneden 5 is afgewezen. Het eerste schijnt de commissie in vele opzichten eene verbetering, hoewel het bezwaar bestaat, dat er nu licht bij de beslissing over de eerste groep candidaten een norm wordt vastgesteld die berust op te weinig waarnemingen en waarnaar de commissie zich nu verder richt. Omtrent het tweede acht de commissie zich in de eerste plaats verplicht op te merken, dat de uitlegging van het daarover handelende artikel 18 haar wel eenige moeite heeft gegeven. Nu nog komt het haar voor, dat het reglement in één opzicht bepaald onduidelijk is. In artikel 18 staat: „Een mondeling examen wordt in elk geval afgelegd in de krachtens de wet tot het examen behoorende vakken, waarvoor geen schriftelijk werk is gemaakt". Nu behoort, krachtens de wet, tot de vakken „de Nederlandsche taal en letterkunde" en, volgens het reglement, wordt schriftelijk werk gemaakt voor het vak „de Nederlandsche taal". Wordt er nu ook schriftelijk werk gemaakt voor het vak „de Nederlandsche taal en letterkunde" of niet? De commissie heeft zich hier gehouden aan de uitlegging door de inspecteurs van het middelbaar onderwijs, in hun rondschrijven van 31 December 1901, van het artikel gegeven, maar niet zonder verzet van sommige harer leden.

In de tweede plaats heeft de commissie, zooals boven is opgemerkt, de wiskunde als één vak beschouwd, ten opzichte van de vrijstellingen, omdat haar voorkwam dat in dit opzicht het reglement duidelijk genoeg sprak, maar zij had liever de verschillende onderdeelen daarvan, waarvoor afzonderlijk schriftelijk werk wordt opgegeven, ook als afzonderlijke vakken beschouwd willen zien. De nog al uiteenloopende aard dier onderdeelen, de beteekenis daarvan, vergeleken met andere examenvakken, en de practijk van het onderwijs aan de hoogere burgerscholen, schijnen toch de commissie tot zulk eene splitsing der wiskunde wel wenschelijk te maken.

Wat in de derde plaats de werking van de bepaling over de vrijstellingen in het algemeen aangaat, er bestaat bij de commissie vrees, dat de cijfers, aan de van een mondeling examen vrijgestelde candidaten voor hun schriftelijk werk toegekend, minder juist den stand hunner kundigheden zullen aangeven. De meerderheid der commissie kan dan ook de bedoelde wijziging van het reglement, neergelegd in artikel 18, niet toejuichen, en zou althans de tweede alinea van dit artikel gaarne in dien geest zien gewijzigd, dat de bedoelde vrijstelling alleen wordt verleend als de candidaat het verlangt.

Wat eindelijk het derde der genoemde punten betreft, de wijziging neergelegd in alinea 4 van art. 23, ook de opneming van deze alinea in het reglement, wordt door de meerderheid der commissie betreurd, omdat, naar haar oordeel, de eindexamen-commissiën door deze bepaling te veel in hare vrijheid beperkt worden.

Het examen gaf verschillende sub-commissiën nog aanleiding tot de volgende opmerkingen.

De sub-commissie voor afd. B vestigt er de aandacht op, dat van de 51 candidaten die mondeling geëxamineerd werden voor scheikunde, aan 45 een eindcijfer voor dat vak kon toegekend worden, hooger dan het cijfer behaald voor het schriftelijk werk.

De sub-commissie voor afdeeling C meent er op te moeten wijzen, dat, naar haar oordeel, de hoeveelheid gevorderd schriftelijk werk voor aardrijkskunde en geschiedenis te groot was voor den beschikbaar gestelden tijd.

De sub-commissie van afdeeling E spreekt de hoop uit, dat bij de keuze der opgaven voor die afdeeling in een volgend jaar meer rekening worde gehouden met de eischen, omschreven onder letter R van het programma, behoorende bij het Koninklijk besluit van 27 Juni 1901.

Hiermede aan het einde van haren taak gekomen, brengt de commissie U H.E.G. haren dank voor het in haar gestelde vertrouwen.

F. G. Groneman, *Voorzitter.*

O. Postma, *Secretaris.*

Limburg.

Roermond, 4 Augustus 1902.

Aan den Commissaris der Koningin in de provincie Limburg.

De commissie, krachtens uwe beschikking van 12 Maart 1902, nº. 2712/22, 4de afdeeling, belast met het afnemen van de eindexamens voor de hoogere burgerscholen in Limburg en te Nijmegen, heeft de eer bijgaand verslag harer werkzaamheden U aan te bieden.

In de vergaderingen der commissie op 23 Maart, 13 April en 13 Juli werden de besprekingen gehouden, noodig voor den goeden gang van het examen; dit examen had plaats schriftelijk op de daarvoor aangewezen dagen, mondeling op de dagen van 14 Juli—2 Augustus, behalve des Zondags, terwijl de eindvergadering plaats vond op 3 Augustus 1902, in welke vergadering dit verslag werd vastgesteld, wat de hoofdlijnen aangaat; de vorm werd overgelaten aan voorzitter en secretaris. Er werd bepaald, dat als examinatoren voor de verschillende vakken zouden optreden de heeren:

Groep A.	Eerste-examinatoren.	Tweede-examinatoren.	Duur van het examen in min.
Reken- en stelkunde	Derksen,	Schravers,	15
Trigonometrie,	dr. Schravers,	Derksen,	15
Beschrijvende meetkunde,	dr. Voorzanger,	Prevoo,	15
Werktuigkunde,	Prevoo,	dr. Voorzanger,	15

Groep B.	Eerste-examinatoren.	Tweede-examinatoren.	Duur van het examen in min.
Natuurkunde.	dr. Hoffmans,	Prevoo,	30
Scheikunde,	dr. Holsboer,	dr. Kramps,	30
Plant- en dierkunde,	dr. Kramps,	dr. Holsboer,	30
Cosmographie,	dr. Voorzanger,	dr. Hoffmans,	30
Groep C.			
Aardrijkskunde,	de Weerd,	Geurts,	25
Geschiedenis,	Geurts,	van der Tak,	25
Staatswetenschappen,	van der Tak,	de Weerd,	30
Boekhouden,	Schavers,	Derksen,	15
Groep D.			
Nederlandsch,	Poelhekke,	Meijer,	30
Fransch,	Meijer,	Poelhekke,	30
Engelsch,	van Bruggen,	Merckelbach,	30
Hoogduitsch,	Merckelbach,	van Bruggen,	30
Groep E.			
Handteekenen,	Schavers, de Weerd,	Derksen, Prevoo,	
Lijnteekenen,	Prevoo, Derksen.	Schavers, dr. Voorzanger.	

De sub-commissiën werden samengesteld:

Groep A. De heeren: Derksen, Prevoo, Schavers, dr. Voorzanger en dr. Kramps.

Groep B. De heeren: dr. Hoffmans, dr. Holsboer, Prevoo, dr. Kramps, dr. Voorzanger en Derksen.

Groep C. De heeren: Geurts, Derksen, van der Tak, Schavers en de Weerd.

Groep D. De heeren: van Bruggen, Meijer, Poelhekke, Merckelbach en van der Tak.

Groep E. De heeren: Derksen, Prevoo, Schavers, dr. Voorzanger en de Weerd.

Als secretaris der commissie werd gekozen de heer de Weerd.

Er werd bepaald, dat alle candidaten op den eersten dag van hun mondeling examen, vóór den aanvang, in kennis zouden gesteld worden met de vrijstellingen door het schriftelijk examen verkregen. Hoewel deze regeling bijna eenstemmig werd aangenomen, bleek later, dat niet alle leden hiermede ingenomen waren toen bekend werd, dat elders de vrijstellingen werden medegedeeld na de vaststelling van de cijfers voor het schriftelijk werk, vóór den aanvang van de mondelinge examens, welke cijfers hier werden vastgesteld vóór het begin van het examen van iedere groep der candidaten. Bij den aanvang van de mondelinge examens behoefde dus alleen het schriftelijk werk van de eerste groep nagezien te zijn, terwijl ongelijkheid van examendruk voor de eerste en laatste candidaten werd voorkomen.

Een candidaat die vrijgesteld was voor een vak, kon daarin toch examen aanvragen, in welk geval het eindcijfer verhoogd, doch ook verlaagd kon worden. Deze aanvraag werd gedaan in één geval voor scheikunde en in één voor aardrijkskunde, welke examens leidden tot verhooging van het eindcijfer.

Er werd voor ieder vak een coëfficiënt vastgesteld, waarmede het cijfer hetwelk voor dat vak was toegekend moest worden vermenigvuldigd bij de bepaling van het groepcijfer; de sub-commissiën waren echter vrij in de wijze waarop het eindcijfer van iedere groep werd bepaald, zoodat de eindcijfers van groep D dan ook op andere manier werden verkregen.

Groep A: 3 × wiskunde + 1 × mechanica, gedeeld door 4.

Groep B: 3 × natuurkunde + 3 × scheikunde + 2 × plant- en dierkunde + 1 × cosmographie, gedeeld door 9.

Groep C: 3 × aardrijkskunde + 3 × geschiedenis + 1 × Staatsinrichting + 1 × Staathuishoudkunde + 1 × boekhouden, gedeeld door 9.

Groep D: 1 × Nederlandsch + 1 × Fransch + 1 × Engelsch + 1 × Hoogduitsch, gedeeld door 4.

Groep E: 1 × handteekenen + 1 × lijnteekenen, gedeeld door 2.

Voor de cijfers die bij de beoordeeling van de teekeningen moesten worden toegekend, liet de sub-commissie, wat het handteekenen betreft, zich voorlichten door den heer P. H. Kisjes, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Roermond, daartoe door de commissie aangewezen.

Er werden geëxamineerd 61 candidaten (waaronder 1 vrouwelijke), nl. 18 van de school te Maastricht, 20 van die te Nijmegen, 8 van die te Roermond, 14 van die te Rolduc en 1 extraneus, verdeeld in 5 groepen van 10, en 1 van 11 candidaten.

TABEL I.

Volgnummer der candidaten.	CIJFERS AAN DE CANDI																														
	Wiskunde.			Mechanica.			Eindcijfer Afd. A.	Natuurkunde.			Scheikunde enz.			Plant- en Dierkunde.	Cosmographie.	Eindcijfer Afd. B.	Staatsinrichting.	Staathuishoudkunde.	Aardrijkskunde enz.			Geschiedenis.			Boekhouden.						
	S.	M.	E.	S.	M.	E.		S.	M.	E.	S.	M.	E.						S.	M.	E.	S.	M.	E.	S.	M.	E.				
1	"	"	7	"	"	5	$6^{1}/_{2}$	"	"	6	"	"	7	6	8	$6^{1}/_{9}$	7	8	"	"	4	"	"	7	"	"	8				
2	"	"	6	"	"	6	$6^{1}/_{16}$	"	"	2	"	"	6	4	2	$3^{7}/_{9}$	6	6	"	"	4	"	"	4	"	"	5				
3	"	"	9	"	"	4	$5^{3}/_{4}$	"	"	7	"	"	8	10	9	$8^{2}/_{9}$	9	9	"	"	5	"	"	7	"	"	8				
4	"	"	9	"	"	7	$6^{1}/_{4}$	"	"	8	"	"	4	2	5	5	8	8	"	"	5	"	"	8	"	"	3				
5	"	"	10	"	"	8	$9^{1}/_{8}$	"	"	10	"	"	9	8	9	$9^{1}/_{9}$	10	10	"	"	6	"	"	8	"	"	10				
6	"	"	6	"	"	5	$5^{17}/_{32}$	"	"	4	"	"	7	8	5	6	5	4	"	"	6	"	"	3	"	"	3				
7	"	"	9	"	"	6	$8^{1}/_{4}$	"	"	5	"	"	5	7	7	$5^{2}/_{3}$	8	9	"	"	6	"	"	6	"	"	8				
8	"	"	8	"	"	6	$7^{1}/_{8}$	"	"	6	"	"	6	3	9	$5^{2}/_{3}$	9	10	"	"	6	"	"	6	"	"	7				
9	"	"	8	"	"	6	$7^{1}/_{8}$	"	"	8	"	"	6	8	9	$8^{1}/_{9}$	10	10	"	"	6	"	"	6	"	"	9				
10	"	"	6	"	"	4	$5^{11}/_{16}$	"	"	4	"	"	6	4	4	$4^{2}/_{3}$	5	3	"	"	6	"	"	6	"	"	6				
11	"	"	4	"	"	2	$3^{29}/_{32}$	"	"	2	"	"	4	5	3	$3^{4}/_{9}$	7	4	"	"	6	"	"	6	"	"	6				
12	"	"	8	"	"	7	$7^{9}/_{16}$	"	"	8	"	"	8	10	9	$8^{5}/_{9}$	9	10	"	"	8	"	"	6	"	"	6				
13	"	"	8	"	"	10	$8^{8}/_{16}$	"	"	8	"	"	7	5	8	7	8	6	"	"	6	"	"	9	"	"	9				
14	"	"	7	"	"	5	$6^{25}/_{32}$	"	"	8	"	"	7	8	7	$7^{5}/_{9}$	8	8	"	"	5	"	"	8	"	"	8				
15	"	"	3	"	"	3	$2^{7}/_{8}$	"	"	1	"	"	6	1	2	$2^{1}/_{9}$	2	2	"	"	3	"	"	4	"	"	4				
16	"	"	7	"	"	6	$6^{15}/_{16}$	"	"	6	"	"	8	5	3	$5^{1}/_{9}$	6	5	"	"	4	"	"	8	"	"	3				
17	"	"	8	"	"	8	8	"	"	8	"	"	8	8	9	$7^{8}/_{9}$	10	9	"	"	4	"	"	7	"	"	9				
18	"	"	6	"	"	6	$5^{3}/_{16}$	"	"	5	"	"	7	1	6	$4^{6}/_{9}$	7	7	"	"	6	"	"	6	"	"	6				
19	"	"	6	"	"	7	$6^{1}/_{16}$	"	"	7	"	"	8	5	3	$5^{4}/_{9}$	6	4	"	"	7	"	"	9	"	"	4				
20	"	"	7	"	"	6	$6^{9}/_{16}$	"	"	8	"	"	7	5	8	7	6	8	"	"	7	"	"	8	"	"	7				
21	"	"	8	"	"	6	$7^{1}/_{2}$	"	"	5	"	"	6	7	5	$5^{7}/_{9}$	9	4	"	"	7	"	"	8	"	"	6				
22	"	"	8	"	"	10	$8^{7}/_{8}$	"	"	9	"	"	8	7	6	$7^{8}/_{9}$	6	4	"	"	7	"	"	9	"	"	8				
23	"	"	8	"	"	5	$7^{1}/_{4}$	"	"	7	"	"	6	7	6	$6^{5}/_{9}$	8	8	"	"	6	"	"	8	"	"	9				
24	"	"	9	"	"	7	$8^{5}/_{16}$	"	"	7	"	"	7	10	9	$8^{4}/_{9}$	8	9	"	"	6	"	"	9	"	"	8				
25	"	"	6	"	"	8	$6^{1}/_{2}$	"	"	7	"	"	4	3	4	$4^{7}/_{9}$	6	4	"	"	4	"	"	6	"	"	6				
26	"	"	5	"	"	3	$4^{1}/_{32}$	"	"	7	"	"	6	6	4	$6^{1}/_{9}$	8	7	"	"	4	"	"	8	"	"	5				
27	"	"	8	"	"	8	8	"	"	8	"	"	7	9	7	$8^{1}/_{9}$	7	8	"	"	7	"	"	8	"	"	7				
28	"	"	7	"	"	8	$7^{7}/_{16}$	"	"	7	"	"	7	8	8	$7^{1}/_{3}$	9	8	"	"	6	"	"	9	"	"	7				
29	"	"	7	"	"	6	$6^{13}/_{32}$	"	"	2	"	"	5	7	6	$4^{5}/_{9}$	4	5	"	"	6	"	"	4	"	"	4				
30	"	"	8	"	"	6	$7^{1}/_{2}$	"	"	3	"	"	5	5	3	$4^{1}/_{9}$	5	5	"	"	3	"	"	4	"	"	5				
31	"	"	8	"	"	8	$7^{13}/_{16}$	"	"	9	"	"	6	7	8	$7^{4}/_{9}$	5	6	"	"	7	"	"	8	"	"	6				
32	"	"	7	"	"	7	$7^{3}/_{16}$	"	"	6	"	"	6	9	8	$6^{8}/_{9}$	9	9	"	"	6	"	"	8	"	"	7				
33	"	"	7	"	"	5	$6^{11}/_{16}$	"	"	4	"	"	8	5	3	$5^{1}/_{9}$	6	7	"	"	5	"	"	5	"	"	6				
34	"	"	6	"	"	5	$5^{23}/_{32}$	"	"	6	"	"	5	7	8	$6^{1}/_{9}$	7	7	"	"	6	"	"	6	"	"	8				
35	"	"	8	"	"	8	$7^{13}/_{16}$	"	"	9	"	"	6	2	4	$5^{5}/_{9}$	3	4	"	"	6	"	"	9	"	"	8				
36	"	"	5	"	"	5	5	"	"	7	"	"	7	6	8	$6^{8}/_{9}$	7	8	"	"	5	"	"	4	"	"	6				
37	"	"	8	"	"	6	$7^{5}/_{16}$	"	"	6	"	"	6	6	8	6	4	8	"	"	8	"	"	5	"	"	3				
38	"	"	7	"	"	7	7	"	"	7	"	"	6	6	8	$6^{1}/_{9}$	8	8	"	"	5	"	"	5	"	"	8				
39	"	"	6	"	"	3	$5^{3}/_{8}$	"	"	2	"	"	4	2	4	$2^{8}/_{9}$	4	4	"	"	6	"	"	4	"	"	4				
40	"	"	7	"	"	6	$6^{9}/_{32}$	"	"	6	"	"	4	3	4	$4^{4}/_{9}$	1	1	"	"	5	"	"	6	"	"	5				
41	"	"	8	"	"	6	$7^{3}/_{8}$	"	"	6	"	"	6	7	9	$6^{1}/_{9}$	7	8	"	"	5	"	"	6	"	"	10				
42	"	"	5	"	"	2	$4^{1}/_{16}$	"	"	3	"	"	5	8	6	$5^{1}/_{9}$	5	5	"	"	6	"	"	7	"	"	5				
43	"	"	7	"	"	9	$7^{11}/_{16}$	"	"	5	"	"	6	10	9	$6^{8}/_{9}$	9	8	"	"	7	"	"	8	"	"	6				
44	"	"	7	"	"	8	$7^{7}/_{16}$	"	"	8	"	"	6	6	2	$5^{1}/_{3}$	5	6	"	"	6	"	"	6	"	"	8				
45	"	"	5	"	"	6	$5^{5}/_{8}$	"	"	2	"	"	3	6	4	$3^{4}/_{9}$	7	6	"	"	4	"	"	5	"	"	4				
46	"	"	6	"	"	6	$5^{5}/_{8}$	"	"	7	"	"	7	7	4	$6^{1}/_{3}$	8	7	"	"	4	"	"	7	"	"	8				
47	"	"	6	"	"	3	$5^{5}/_{32}$	"	"	2	"	"	7	10	7	$6^{1}/_{3}$	7	6	"	"	7	"	"	7	"	"	7				
48	"	"	7	"	"	6	$6^{9}/_{16}$	"	"	3	"	"	6	5	5	$6^{1}/_{3}$	6	5	"	"	3	"	"	8	"	"	7				
49	"	"	7	"	"	4	$6^{7}/_{16}$	"	"	7	"	"	4	7	4	$5^{2}/_{3}$	5	4	"	"	3	"	"	4	"	"	6				
50	"	"	7	"	"	6	7	"	"	3	"	"	7	8	7	$5^{8}/_{9}$	4	3	"	"	5	"	"	3	"	"	7				
51	"	"	5	"	"	2	$4^{5}/_{32}$	"	"	1	"	"	5	5	4	$3^{5}/_{9}$	2	3	"	"	4	"	"	3	"	"	5				
52	"	"	6	"	"	6	$6^{3}/_{16}$	"	"	7	"	"	5	9	6	$6^{1}/_{2}$	7	6	"	"	7	"	"	7	"	"	6				
53	"	"	8	"	"	10	$8^{7}/_{8}$	"	"	9	"	"	7	5	7	$7^{2}/_{9}$	9	9	"	"	8	"	"	8	"	"	8				
54	"	"	6	"	"	6	6	"	"	9	"	"	8	6	7	$7^{7}/_{9}$	9	9	"	"	8	"	"	9	"	"	10				
55	"	"	6	"	"	4	$5^{1}/_{8}$	"	"	8	"	"	8	6	7	$7^{4}/_{9}$	9	8	"	"	6	"	"	8	"	"	8				
56	"	"	4	"	"	2	$3^{1}/_{2}$	"	"	2	"	"	3	2	2	$2^{1}/_{2}$	1	2	"	"	5	"	"	4	"	"	4				
57	"	"	5	"	"	6	$5^{7}/_{16}$	"	"	5	"	"	4	9	4	$5^{4}/_{9}$	7	7	"	"	8	"	"	6	"	"	4				
58	"	"	7	"	"	7	$6^{5}/_{8}$	"	"	8	"	"	6	7	3	$6^{5}/_{9}$	4	4	"	"	5	"	"	8	"	"	3				
59	"	"	8	"	"	7	$7^{9}/_{16}$	"	"	10	"	"	7	9	7	$8^{8}/_{9}$	8	9	"	"	4	"	"	6	"	"	8				
60	"	"	8	"	"	7	$7^{3}/_{8}$	"	"	6	"	"	7	7	6	$6^{5}/_{9}$	8	5	"	"	3	"	"	5	"	"	5				
61	"	"	6	"	"	7	$6^{5}/_{8}$	"	"	9	"	"	7	6	5	$7^{2}/_{9}$	9	8	"	"	6	"	"	10	"	"	7				

DATEN TOEGEKEND VOOR

Eindcijfer Afd. C.	Nederlandsche taal- en letterkunde.			Fransche taal- en letterkunde.			Engelsche taal- en letterkunde.			Hoogduitsche taal- en letterkunde.			Eindcijfer Afd. D.	Handteekenen.	Rechtlijnig teekenen.	Eindcijfer Afd. E.	UITSLAG VAN HET EXAMEN.
	S.	M.	E.	S.	M.	E.	S.	M.	E.	S.	M.	E.					
$6^{2}/_{9}$	"	"	3	"	"	4	"	"	3	"	"	4	3	7	7	7	Toegelaten met 9 tegen 5 stemmen.
$4^{5}/_{9}$	"	"	7	"	"	3	"	"	5	"	"	7	5	6	6	6	Afgewezen volgens art. 23.
$6^{5}/_{9}$	"	"	4	"	"	4	"	"	7	"	"	7	4	7	8	7	Toegelaten met algemeene stemmen.
$6^{4}/_{9}$	"	"	4	"	"	5	"	"	7	"	"	6	5	6	7	6	Toegelaten volgens art. 23.
$9^{1}/_{9}$	"	"	7	"	"	7	"	"	5	"	"	5	6	5	8	6	Idem.
$4^{3}/_{9}$	"	"	8	"	"	3	"	"	6	"	"	5	5	7	7	7	Toegelaten met algemeene stemmen.
$6^{7}/_{9}$	"	"	7	"	"	8	"	"	7	"	"	6	7	7	8	7	Toegelaten volgens art. 23.
$7^{5}/_{9}$	"	"	8	"	"	8	"	"	6	"	"	8	7	7	7	7	Idem.
$8^{2}/_{9}$	"	"	7	"	"	6	"	"	6	"	"	6	6	7	6	7	Idem.
5	"	"	8	"	"	5	"	"	5	"	"	5	5	6	5	6	Afgewezen met 10 tegen 4 stemmen.
$5^{8}/_{9}$	"	"	7	"	"	2	"	"	3	"	"	4	3	6	6	6	Afgewezen volgens art. 23.
$7^{7}/_{9}$	"	"	7	"	"	7	"	"	9	"	"	10	9	7	8	7	Toegelaten volgens art. 23.
$7^{5}/_{9}$	"	"	7	"	"	7	"	"	8	"	"	6	7	6	9	7	Idem.
6	"	"	3	"	"	5	"	"	6	"	"	7	5	7	8	7	Idem.
$3^{2}/_{9}$	"	"	3	"	"	2	"	"	3	"	"	3	2	3	6	4	Afgewezen volgens art. 23.
$5^{3}/_{9}$	"	"	4	"	"	4	"	"	7	"	"	8	5	6	8	7	Toegelaten volgens art. 23.
$6^{7}/_{9}$	"	"	5	"	"	5	"	"	2	"	"	5	4	6	8	7	Toegelaten met algemeene stemmen.
$6^{5}/_{9}$	"	"	5	"	"	5	"	"	5	"	"	5	5	5	7	6	Idem.
$6^{3}/_{9}$	"	"	9	"	"	7	"	"	6	"	"	6	7	5	7	6	Toegelaten volgens art. 23.
$6^{8}/_{9}$	"	"	4	"	"	3	"	"	5	"	"	3	6	7	8	8	Toegelaten met 9 tegen 5 stemmen.
$7^{5}/_{9}$	"	"	7	"	"	7	"	"	5	"	"	8	7	8	8	8	Toegelaten volgens art. 23.
$7^{1}/_{9}$	"	"	7	"	"	7	"	"	7	"	"	7	7	8	9	8	Idem.
$7^{4}/_{9}$	"	"	6	"	"	5	"	"	5	"	"	6	5	6	7	6	Idem.
$7^{7}/_{9}$	"	"	8	"	"	4	"	"	8	"	"	6	6	5	7	6	Idem.
$5^{1}/_{9}$	"	"	6	"	"	5	"	"	4	"	"	5	5	6	7	6	Toegelaten met algemeene stemmen.
$6^{5}/_{9}$	"	"	7	"	"	5	"	"	6	"	"	7	6	4	6	5	Toegelaten met 13 tegen 1 stem.
$7^{3}/_{9}$	"	"	8	"	"	4	"	"	9	"	"	7	7	8	8	8	Toegelaten volgens art. 23
$7^{2}/_{3}$	"	"	8	"	"	6	"	"	8	"	"	6	7	7	7	7	Idem.
5	"	"	7	"	"	4	"	"	5	"	"	5	5	5	6	5	Toegelaten met 7 tegen 7 st. volgens art. 23.
4	"	"	5	"	"	1	"	"	5	"	"	5	4	5	6	5	Afgewezen volgens art. 23.
$6^{8}/_{9}$	"	"	4	"	"	5	"	"	5	"	"	6	5	7	9	8	Toegelaten volgens art. 23.
$7^{4}/_{9}$	"	"	6	"	"	6	"	"	7	"	"	8	7	7	9	8	Idem.
$5^{8}/_{9}$	"	"	4	"	"	5	"	"	7	"	"	5	5	5	6	5	Idem.
$6^{4}/_{9}$	"	"	5	"	"	6	"	"	8	"	"	6	6	7	6	7	Idem.
$6^{2}/_{3}$	"	"	6	"	"	7	"	"	4	"	"	7	6	6	8	7	Idem.
$5^{1}/_{3}$	"	"	4	"	"	4	"	"	2	"	"	1	2	6	7	6	Afgewezen met algemeene stemmen.
$5^{2}/_{9}$	"	"	5	"	"	3	"	"	5	"	"	4	4	4	4	4	Toegelaten met algemeene stemmen.
6	"	"	7	"	"	6	"	"	6	"	"	6	5	6	6	5	Toegelaten volgens art. 23.
$4^{2}/_{3}$	"	"	8	"	"	5	"	"	4	"	"	4	5	5	6	5	Afgewezen volgens art. 23.
$4^{4}/_{9}$	"	"	5	"	"	4	"	"	3	"	"	4	4	5	7	6	Idem.
$6^{4}/_{9}$	"	"	4	"	"	5	"	"	5	"	"	4	4	6	8	7	Toegelaten met algemeene stemmen.
6	"	"	8	"	"	4	"	"	6	"	"	7	6	4	7	5	Idem.
$7^{5}/_{9}$	"	"	7	"	"	6	"	"	9	"	"	9	8	7	8	7	Toegelaten volgens art. 23.
$6^{1}/_{9}$	"	"	7	"	"	7	"	"	6	"	"	7	7	6	6	6	Idem.
$4^{8}/_{9}$	"	"	4	"	"	4	"	"	5	"	"	7	4	5	9	7	Afgewezen volgens art. 23.
$6^{2}/_{9}$	"	"	5	"	"	3	"	"	4	"	"	5	4	6	6	6	Toelgelaten met algemeene stemmen.
$6^{8}/_{9}$	"	"	8	"	"	7	"	"	8	"	"	9	8	4	6	5	Toegelaten volgens art. 23.
$5^{2}/_{3}$	"	"	6	"	"	7	"	"	8	"	"	7	7	7	6	7	Idem.
$4^{1}/_{9}$	"	"	3	"	"	3	"	"	5	"	"	6	4	7	8	7	Afgewezen volgens art. 23.
$4^{1}/_{3}$	"	"	7	"	"	4	"	"	7	"	"	8	6	4	6	5	Toegelaten met algemeene stemmen.
$3^{4}/_{9}$	"	"	8	"	"	4	"	"	6	"	"	6	6	6	6	6	Afgewezen volgens art. 23.
$6^{7}/_{9}$	"	"	6	"	"	5	"	"	7	"	"	4	5	9	6	8	Toegelaten volgens art. 23.
$8^{2}/_{9}$	"	"	7	"	"	7	"	"	5	"	"	7	6	7	7	7	Idem.
$8^{7}/_{9}$	"	"	4	"	"	5	"	"	3	"	"	5	4	8	8	8	Toegelaten met algemeene stemmen.
$7^{4}/_{9}$	"	"	4	"	"	5	"	"	4	"	"	5	4	5	6	5	Idem.
$3^{7}/_{9}$	"	"	5	"	"	3	"	"	3	"	"	3	3	5	6	5	Afgewezen volgens art. 23.
$6^{2}/_{3}$	"	"	8	"	"	8	"	"	9	"	"	8	9	6	8	7	Toegelaten volgens art. 23.
$5^{5}/_{9}$	"	"	2	"	"	3	"	"	4	"	"	7	3	7	7	7	Afgewezen met 9 tegen 5 stemmen.
$6^{1}/_{9}$	"	"	7	"	"	5	"	"	5	"	"	5	5	5	8	6	Toegelaten volgens art. 23.
$4^{1}/_{9}$	"	"	8	"	"	5	"	"	7	"	"	8	7	5	6	5	Toegelaten met algemeene stemmen.
8	"	"	6	"	"	7	"	"	7	"	"	7	7	8	7	8	Toegelaten volgens art. 23.

TABEL II.

De volgende candidaten zijn geslaagd:

van de school te Maastricht:

Corriaux, Juliaan François August, geb. te Valkenburg October 1883;
Dirix, Eugène Michel Lambert Hubert, geb. te Maastricht 20 April 1885;
Dorren, Franciscus Johannes Auguste, geb. te Valkenburg 25 Februari 1885;
Duynstée, Willem Jacobus Antonius Joseph, geb. te Sittard 6 September 1886;
Frings, Frederik Mathieu, geb. te Gulpen 12 Januari 1884;
Hogerwaard, Edmond, geb. te Soerabaja 21 Juli 1881;
Jaspar, Jules Hubert, geb. te Meerssen 5 September 1883;
de Gast, Simon, geb. te Maastricht 11 Juli 1884;
Massink, Johan Wilhelm, geb. te Maastricht 16 Maart 1884;
van Rijn, Josephus Hendrikus, geb. te Venlo 7 December 1879;
Schoon, Jacob, geb. te Kampen 12 Maart 1884;
Smout, Christiaan, geb. te Maastricht 21 April 1885;
Thomassen, Mathieu Auguste Sebastien, geb. te Maastricht 12 September 1883;
Vis, Gerardus Cornelis, geb. te Batavia 20 Juli 1884;
Urlings, Johannes Josephus Winandus, geb. te Meerssen 5 Maart 1883;
Wintgens, Paul Jozef Maria Ernest, geb. te Heerlen 8 December 1884;

van de school te Rolduc:

Asselbergs, Joseph Louis Marie, geb. te Bergen op Zoom 25 October 1884;
Baltussen, Josephus Hubertus Franciscus, geb. te Rotterdam 31 October 1882;
Betting, Marius, geb. te Batavia 26 Mei 1882;
Bots, Henricus Albertus Gerardus, geb. te Wilnis 3 Januari 1884;
Deurvorst, Willem Johan Marie, geb. te Wisch 14 November 1883;
Hofkens, Johannes Hubertus, geb. te Maastricht 27 April 1883;
Hollman, Maximilianus Ernest Victor Gerard Charles Hubert, geb. te Oud-Vroenhoven 14 Augustus 1882;
Lips, Johannes Petrus Maria, geb. te Dordrecht 17 Januari 1885;
Timmermans, Jacobus Hubertus Christiaan Antonius Petrus, geb. te Amsterdam 28 Februari 1882;
van Duynen, Joannes, geb. te Dordrecht 15 Juli 1885;
Welling, Arnoldus Antonius Josephus, geb. te Utrecht 31 December 1885;
Wiegerinck, Franciscus Gerardus Johannes Marie, geb. te Sas van Gent 3 November 1882;
Willemse, Adriaan Hendrik Maria, geb. te Naarden 22 Januari 1886;

van de school te Nijmegen:

van Berg, Frans Karel, geb. te Nijmegen 4 Maart 1884;
Bosschart, Willem Jacobus, geb. te 's Gravenhage 10 November 1882;
de Fremery, Daniel Adriaan, geb. te 's Hertogenbosch 16 Augustus 1884;
van Haaren, Cornelis Clasin Josephus, geb. te Geertruidenberg 28 December 1884;
Olivier, André Gerard Philippe Marie, geb. te Hoorn 15 September 1883;
Popelier, Jean Jacques Marie Auguste, geb. te Batavia 19 Augustus 1881;
Schoemaker, Charles Prosper, geb. te Ambarawa 25 Juli 1882;
van Stein Callenfels, Pieter Vincent, geb. te Maastricht 4 September 1883;
de Vries, Willem Pieter, geb. te Akersloot 9 Februari 1884;
de Vries, Reilingh Dirk, geb. te Magelang 5 Juli 1882;
Libourel, Henri Joseph Marie, geb. te Duiven 22 December 1883;

van de school te Roermond:

Corbey, Joannes Mathijs Hubertus, geb. te Wessem 27 Augustus 1881;
van der Does de Bije, jhr. Johan Pieter Willem, geb. te Arnhem 21 Mei 1882;
Kaulbach, Ferdinand Frits Gustav, geb. te Padangan 1 Februari 1881;
Kengen, Johannes Hubertus, geb. te Maastricht 12 November 1884;
Leeuwenburgh, Barend Constantijn Doris, geb. te Nijmegen 2 Mei 1884;
Maas, Marie, geb. te Schiedam 24 Maart 1884;
Pichal, George Pierre Charles, geb. te Bergen op Zoom 8 Mei 1883;
Pollen, Gerard Leonard Jean Emile, geb. te Roermond 11 Juni 1885.

Uit de vorige tabellen blijkt, dat van de school te Maastricht slaagden 16 candidaten, van die te Nijmegen 11, Rolduc 13 en Roermond 8 candidaten; terwijl werden afgewezen 2 candidaten van de school te Maastricht, 9 van die te Nijmegen, 1 van die te Rolduc en 1 extraneus.

De volgende tabel geeft aan het aantal malen, dat de verschillende cijfers in de vakken van het examen zijn toegekend.

TABEL III.

VAKKEN.	Aantal malen dat toegekend is het cijfer:										Onvoldoende.	Voldoende.	Totaal.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
Wiskunde	,	,	1	2	6	16	16	17	2	1	3	58	61
Mechanica	,	4	4	4	7	20	10	8	1	3	12	49	61
Natuurkunde . . .	2	7	3	3	5	9	12	13	6	2	15	46	61
Scheikunde	,	,	2	8	9	16	14	10	1	1	10	51	61
Plant- en dierkunde	2	5	3	2	10	9	13	7	5	5	12	49	61
Cosmographie . . .	,	4	6	11	5	8	8	10	9	,	21	40	61
Staatsinrichting . .	1	3	1	5	8	8	11	10	11	3	10	51	61
Staathuishoudk . .	2	1	3	10	7	7	7	12	8	4	16	45	61
Aardrijkskunde . .	,	,	5	10	10	23	8	5	,	,	15	46	61
Geschiedenis	,	,	3	9	6	10	8	16	8	1	12	49	61
Boekhouden	,	,	5	7	8	12	9	13	4	3	12	49	61
Nederlandsch . . .	,	1	4	11	8	7	17	12	1	,	16	45	61
Fransch	1	2	8	12	17	6	13	2	,	,	23	38	61
Engelsch	,	2	6	6	16	10	11	6	4	,	14	47	61
Hoogduitsch	1	,	3	7	13	13	14	7	2	1	11	50	61
Handteekenen . . .	,	,	1	5	15	16	18	5	1	,	6	55	61
Rechtl. teekenen .	,	,	,	1	1	21	17	16	5	,	1	60	61
Totaal . . .	9	29	58	113	151	211	209	168	68	24	209	828	1037

In de volgende tabel is een overzicht gegeven van het aantal malen, dat de verschillende cijfers in de groepen zijn toegekend. Daar verschillende eindcijfers der groepen in gemengde getallen zijn uitgedrukt, werd de breuk van het gemengd getal tot 1 of $\frac{1}{2}$ herleid, met dien verstande, dat een gemengd getal, liggende tusschen $4\frac{1}{2}$ en 5, steeds tot $4\frac{1}{2}$ werd gemaakt, om het onvoldoend cijfer te doen blijven.

TABEL IV.

Groepen.	Aantal malen dat verkregen is: 1	1½	2	2½	3	3½	4	4½	5	5½	6	6½	7	7½	8	8½	9	9½	10	Onvoldoende.	Voldoende.	Totaal.
A	„	„	1	„	1	1	4	„	3	9	5	12	7	10	4	2	3	„	„	6	55	61
B	„	„	1	1	1	3	2	5	3	7	7	10	7	4	6	2	2	„	„	13	48	61
C	„	„	„	„	1	1	4	6	3	6	10	6	7	10	5	„	2	„	„	12	49	61
D	„	„	2	„	5	„	11	„	15	„	11	„	13	„	2	„	2	„	„	18	43	61
E	„	„	„	„	„	„	2	„	12	„	16	„	23	„	8	„	„	„	„	2	59	61
Som der cijfers	„	„	3	1	8	5	23	11	36	22	49	28	57	24	25	4	9	„	„	51	254	305

Het aantal vrijstellingen van het mondeling examen in de vakken waarin vrijstellingen konden gegeven worden, vermeldt

TABEL V.

VAKKEN.	Voldoende examens.	Vrijstellingen.	Aantal malen dat bij het schriftelijk examen het cijfer 6 of hooger werd toegekend.	Examens ten gevolge van onvoldoende cijfers in de andere vakken der groep.	Aangevraagde examens.
Wiskunde . . .	58	44	51	7	„
Mechanica . . .	49	37	37	„	„
Natuurkunde. .	46	34	40	6	„
Scheikunde . .	51	31	36	5	1
Aardrijkskunde .	46	22	31	9	1
Geschiedenis . .	49	26	50	24	„
Boekhouden . .	49	24	38	16	„
Totaal	348	218	283	67	2

De commissie neemt de vrijheid eenige opmerkingen aan haar verslag toe te voegen, die in de eindvergadering werden overwogen.

Groep A.

Wiskunde en mechanica. De sub-commissie drukt hare ingenomenheid uit met de omstandigheid, dat dit jaar bij de schriftelijke examens ook theoretische vragen gesteld zijn. Evenwel keurt zij het af, dat voor gonio- en trigonometrie het bewijzen eener algemeen bekende eigenschap en het afleiden van algemeen bekende formules opgegeven waren. Wat de goniometrische vergelijking betreft, bleek geen der gevonden wortels te voldoen.

De theoretische moeielijkheid dezer opgave ($\frac{V}{\cos^2 x}$ is in dit geval $\frac{V^3}{\cos x}$, daar x in het tweede kwadrant ligt) was van dien aard, dat de examinatoren voor dit vak besloten den candidaten deze fout niet in rekening te brengen.

Het mondeling examen in wiskunde en mechanica gaf geene aanleiding tot bijzondere opmerkingen. Ter berekening van het groepcijfer A zijn zoowel de cijfers voor het schriftelijk als mondeling examen in elk der vakken stelkunde, meetkunde, gonio- en trigonometrie, beschrijvende meetkunde en mechanica in rekening gebracht en het eindcijfer van groep A werd daarna op de vroeger aangeduide wijze verkregen door het gemiddelde cijfer voor wiskunde en mechanica, vóór deeling, met de aangegeven coëfficiënten te vermenigvuldigen.

Groep B.

Natuurkunde. Een groot deel der candidaten heeft de natuurkunde te weinig volgens de nieuwe begrippen behandeld. De resultaten zijn in tabel I aangegeven.

Scheikunde. De sub-commissie beperkt zich tot de opmerking, dat de keuze der schriftelijke opgaven, volgens hare meening, niet gelukkig was. In het bijzonder vond ze de opgave A_2 te moeilijk. Niemand der candidaten gelukte het deze naar den eisch te beantwoorden, zoodat blijkbaar die vraag de krachten der candidaten te boven ging. Een voldoend inzicht in de chemische kennis der candidaten werd, door de beantwoording der vraag B 1, niet verkregen. In het algemeen geeft de commissie de voorkeur aan die opgaven, waarbij scheikundige vergelijkingen gevraagd worden.

Plant- en dierkunde. Vele candidaten hadden in het geheel geen studie gemaakt van de niet-gewervelde dieren; hun kennis van de gewervelde dieren bepaalde zich tot een paar orden der zoogdieren en was dan nog vaak zeer oppervlakkig. De kennis der planten was niet beter. Zij bepaalde zich meestal tot een zeer onvoldoend, machinaal van buiten leeren van de behandeling van een paar plantenfamilies in een schoolboekje. Vermoedelijk oefenen de woorden van het nieuwe eindexamen-programma „enkele natuurlijke plantenfamilies" en „enkele klassen of orden van dieren" een ongunstigen invloed uit op de bestudeering der plant- en dierkunde aan de hoogere burgerscholen. Beide vakken worden gedurende den geheelen loop van den 5-jarigen cursus onderwezen en dus mag van den leerling die met vrucht de 5 klassen volgde, wel een helder inzicht verlangd worden van de plant- en dierkunde in haar geheelen omvang. De eischen van het programma zouden niet te hoog gesteld zijn, als het inhield „algemeene bekendheid met de levensverrichtingen van planten en dieren; kennis van de indeeling en van de hoofdkenmerken, waardoor zich de verschillende afdeelingen van planten en dieren van elkaar onderscheiden".

Cosmographie. Bijzondere opmerkingen zijn anders niet te maken, dan dat het wenschelijk zou zijn, indien het wis- en natuurkundig gedeelte van dit vak niet verwaarloosd wordt, zooals dikwijls geschiedt.

Groep C.

Staatsinrichting. Van het examen in dit vak vallen geen bijzonderheden te vermelden. Verreweg de meeste candidaten hadden voldoende kennis van de Grondwet en de voornaamste organieke wetten, zoodat slechts $^1/_6$ der candidaten een onvoldoend cijfer behaalde.

Staathuishoudkunde. De meeste candidaten waren tamelijk goed op de hoogte van de economische stelsels der 17de, 18de en 19de eeuw en hadden een juist begrip van geld, crediet en bankwezen.

Bij andere onderdeelen liet de economische kennis van vele candidaten, vooral wat een meer dan oppervlakkig inzicht betreft, te wenschen over. De meeste examinandi maakten geen gebruik van de vrijheid, die het Koninklijk besluit geeft, om een keuze te doen, of deden dit op minder gelukkige wijze, voor zooverre ze niet voor zich lieten kiezen.

Aardrijkskunde en geologie van Nederland. Vele candidaten hadden zich met goeden wil voorbereid tot het examen, doch maakten geen juist gebruik van de aanschouwingsmiddelen, die in grooten getale thans aanwezig zijn. Ook was nog dikwijls meer gelet op het memoreeren van een aantal namen

dan op het brengen van een doelmatig verband tusschen de verschijnselen op den aardbodem, het leven der volken en hunne groepeering in Staten en Koloniën.

Van de geologie van Nederland was over het algemeen nog weinig werk gemaakt. Vaak werd het betreurd, dat een mondeling examen moest worden afgenomen van candidaten die goed schriftelijk werk leverden, doch in andere vakken der groep onvoldoende waren, terwijl liever was geëxamineerd in de gevallen waarin het cijfer 6 kon worden toegekend.

Geschiedenis. Een achttal candidaten beweerde, dat zij bij vergissing slechts twee in plaats van vier vragen van het schriftelijk werk hadden beantwoord; vandaar het groote verschil tusschen de mondelinge en schriftelijke cijfers van sommigen.

Daartegenover staat dat verscheidene candidaten die goede of zeer goede cijfers behaald hadden voor het schriftelijk examen, bij het mondelinge alleszins onvoldoende kennis bleken te bezitten. De sub-commissie verklaart zich hoogst ingenomen met de beperking der examenstof, doch acht het wenschelijk dat alle candidaten mondeling geëxamineerd worden.

Boekhouden. Wat betreft de opgaven voor dit vak drukt de sub-commissie hare bijzondere voldoening uit, dat dit jaar eene balans en winst-en-verliesrekening werd opgegeven.

Groep D.

Nederlandsch. Over het algemeen schreven de candidaten veel taalfouten. Had men streng vastgehouden aan den toch zeker niet te hoogen eisch, dat een candidaat voor het eindexamen zijne moedertaal zonder fouten dient te schrijven, dan zouden nog veel meer onvoldoende cijfers voor het schriftelijk werk zijn toegekend. Wenschelijk is het opstel te vervangen door het paraphraseeren van een gedicht. Ook is het wenschelijk dat de candidaten meer lezen, waardoor hun woordenkennis wordt uitgebreid en zij beter inzicht krijgen in het wezen van letterkundige werken.

Fransch. Gaarne zou men het opstel in de Fransche taal vervangen zien door ander schriftelijk werk. Het opstel verdeelt te zeer de aandacht der examinandi, die in de eerste plaats denken aan den inhoud en daardoor den vorm grootendeels verwaarloozen. Men ziet hen de grofste fouten maken, zoowel tegen de spelling als tegen de eenvoudigste regels der spraakkunst. Wenschelijk komt het der commissie voor het opstel te vervangen door het weergeven in de Fransche taal van een eenvoudig stuk Nederlandsch proza, dat eerst den candidaat ter lezing wordt gegeven.

Engelsch. Ook voor dit vak was men van oordeel, dat een opstel in de vreemde taal boven de macht der candidaten ligt en daardoor een onbetrouwbare maatstaf is voor de beoordeeling van hunne kennis. Herhaaldelijk bleek bij het mondeling examen dat de candidaten verder gevorderd waren dan op grond van hun opstel werd vermoed. Wordt het opstel als exameneisch behouden, dan zal het wenschelijk zijn dat het volgen van de punten der bijgevoegde schets verplichtend wordt gesteld.

Duitsch. Met ingenomenheid werd de verandering begroet, dat er in plaats van een opstel eene vertaling van het Duitsch in het Nederlandsch werd genomen. Het ware echter te wenschen dat de candidaten in hunne vertaling beter op de moedertaal letten. De sub-commissie vond de keuze van het Duitsche stuk minder gelukkig.

Behalve in de bovenvermelde uitzonderingen, was de commissie over het geheel wel ingenomen met de vrijstellingen, die op grond van het schriftelijk werk werden toegekend. Daar echter de verantwoordelijkheid van het toezicht bij het schriftelijk examen is toegenomen, achtte men het wenschelijk, dat dit uitsluitend aan de leden der commissie, die immers ook over de al of niet toelating heeft te beslissen, werd overgelaten. Sommige leden der commissie waren van oordeel, dat eene vrijstelling niet afhankelijk moet worden gesteld van de andere cijfers der groep en pas worde toegekend als het cijfer 7 of hooger is gegeven, terwijl de tegenwoordige groepenindeeling geen onverdeelden bijval vond.

Men gaf er de voorkeur aan, ten einde de moeielijkheden der opleiding niet te vergrooten, dat eene besliste keuze werd gedaan bij de vreemde talen van opstel of vertaling als exameneisch, en dat deze keuze tijdig ter kennis van de leeraren werd gebracht.

Aan het einde van hare werkzaamheden gekomen dankt de commissie U H.E.G. voor het in haar gestelde vertrouwen.

De Voorzitter,

dr. J. M. A. Kramps.

De Secretaris,

G. de Weerd.

BIJLAGE O.

VERSLAG DER COMMISSIE *in 1903 belast geweest met het afnemen van examen B, volgens de artt. 61—65 der wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad *nº. 50).*

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, bij beschikking Uwer Excellentie van 22 April 1903, nº. 34271, afdeeling Onderwijs, belast met het afnemen van de examens B, volgens artt. 61—65 der wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* nº. 50), heeft de eer Uwe Excellentie bij deze het verslag van hare werkzaamheden aan te bieden.

In de voorloopige vergadering, gehouden op 28 April 1903, werd de regeling van het examen vastgesteld en het lid W. H. L. Janssen van Raay als secretaris aangewezen.

In de tweede vergadering, gehouden op 9 Mei, werden de opgaven voor het schriftelijk examen, die door de verschillende sub-commsisiën in dien tusschentijd samengesteld waren, door de volledige commissie gearresteerd.

Overeenkomstig den wensch Uwer Excellentie werd alleen het examen B, volgens art. 62, in twee deelen gesplitst, in dier voege, dat het eerste deel uitsluitend betrekking had op de vakken, genoemd onder *a*, *b*, *d* en *e* in art. 61 der wet.

In aansluiting met de examens B, die in 1902 zijn afgenomen, werd het examen B_2 op dezelfde wijze afgenomen als in vorige jaren.

Het examen in practische delfstofkunde werd gehouden op 15 en 16 Mei, de schriftelijke examens, omvattende de vakken genoemd onder *a—i* van het examen B, volgens art. 61, en onder *c* en *d* van het examen B, volgens art. 63 der wet, werden gehouden van 11—25 Mei. Het mondeling examen in ieder vak nam een aanvang, nadat het schriftelijk of practisch gedeelte geëindigd en het vervaardigde werk beoordeeld was.

Door candidaten welke in eenig vak een voldoend schriftelijk examen afgelegd, of daarin gedurende den afgeloopen cursus genoegzame bewijzen van bekwaamheid gegeven hadden, van een mondeling examen in dat vak vrij te stellen, werd, evenals in vorige jaren, het examen tot het allernoodigste beperkt.

De beslissing over den uitslag had plaats in eene tweedaagsche vergadering, gehouden op 5 en 6 Juni.

Er hadden zich aangemeld 296 candidaten, en wel:

17	candidaten	voor	art. 61;
1	candidaat	„	artt. 61 en 62;
70	candidaten	„	„ 61 en 64;
4	„	„	„ 61, 62 en 64;
1	candidaat	„	„ 61, 64 en B 1 62;
7	candidaten	„	art. 62;
17	„	„	„ 62, B 1;
2	„	„	artt. 64 en B 1 62;
2	„	„	art. 63;
1	candidaat	„	artt. 63 en 64;
149	candidaten	„	art. 64;
15	„	„	artt. 64 en 65; en
9	„	„	art. 65.

Hiervan trokken zich vóór of gedurende het examen 54 terug, waarna een een voldoend examen is afgelegd door:

13	candidaten	volgens	art. 61;
7	„	„	„ 62;
40	„	„	artt. 61 en 64;
2	„	„	„ 61, 62 en 64;
2	„	„	art. 63;
1	candidaat	„	artt. 63 en 64;
95	candidaten	„	art. 64;
5	„	„	artt. 64 en 65; en
3	„	„	art. 65.

Bovendien werd door 11 candidaten afgelegd een voldoend examen B 1, volgens art. 62.

Met het oog op het bij de Staten-Generaal ingediende ontwerp tot wijziging en aanvulling van de wet tot regeling van het hooger onderwijs, waarvan de commissie bij eventueele aanneming met grond tegemoetkoming mag verwachten van de wenschen die herhaaldelijk in vorige verslagen zijn uitgesproken, meent zij zich ditmaal van opmerkingen omtrent de inrichting van het examen en van wat hiermede verband heeft, te moeten onthouden.

Ten slotte heeft zij de eer, Uwe Excellentie voor het genoten vertrouwen haren dank te brengen.

Delft, 15 Juni 1903.

De Voorzitter,

L. ARONSTEIN.

De Secretaris.

W. H. L. JANSSEN VAN RAAY.

BIJLAGE P.

VERSLAG DER COMMISSIE *in 1903 belast met het afnemen van de examens B, volgens art. 60, en C, volgens artt. 61—65, der wet van 2 Mei 1863* (Staatsblad *nº. 50).*

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, bij beschikkingen van Uwe Excellentie van 24 April 1903 nº. 3543[1], 2 Mei 1903, nº. 3802[1], en 18 Mei 1903, nº. 4227[1], afdeeling Onderwijs, benoemd tot het afnemen van de examens B, volgens art. 60, en C, volgens artt. 61—65 der wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* nº. 50), heeft de eer, ter voldoening aan art. 67 dier wet, aan Uwe Excellentie het navolgende verslag van hare werkzaamheden aan te bieden.

Tot het afleggen van de examens hadden zich aangemeld:

22 candidaten voor het diploma van technoloog (B, art. 60);
71 candidaten voor het diploma van civiel-ingenieur (C, art. 61);
1 candidaat voor het diploma van bouwkundige ingenieur (C, art. 62);
1 candidaat voor het diploma van scheepsbouwkundig ingenieur (C, art. 63);
66 candidaten voor het diploma van werktuigkundig ingenieur (C, art. 64), en
28 candidaten voor het diploma van mijnen-ingenieur (C, art. 65);
te zamen 189 candidaten voor even zoovele diploma's.

Bovendien hadden zich nog aangemeld: 67 leerlingen der Polytechnische School, die alleen bewijzen van bekwaamheid wenschten af te leggen in een gedeelte der vakken van het examen B, art. 60, namelijk 37 voor het eerste gedeelte (vakken *a*, *b*, *c*1 en *e*, 1ste gedeelte) en 30 voor het tweede gedeelte (vakken *d*, 1ste gedeelte, *e*, 2de gedeelte, *f*1, 1ste gedeelte, *h*1 en *i*); verder nog 7 candidaten mijnen-ingenieurs van het derde studiejaar der Polytechnische School voor het eerste gedeelte van examen C, art. 65 (vak *h*, 1ste gedeelte); en eindelijk zijn op 20 Juni l.l., bij schrijven van Uwe Excellentie, nº. 5474, afdeeling Onderwijs, aan den voorzitter der commissie nog ingekomen 39 aanvragen van candidaten werktuigkundige ingenieurs, die dit jaar met goed gevolg het examen B, art. 64, hadden afgelegd, om te worden toegelaten tot het examen C, art. 64, 1ste gedeelte, omvattende de beginselen der vakken, genoemd onder a_3, b_3 en d_2 van dat artikel. Tot het afnemen van deze gedeeltelijke examens in de hierboven uitdrukkelijk genoemde vakken is de commissie gemachtigd, blijkens schrijven van Uwe Excellentie aan den voorzitter van 24 April 1903, nº. 3543[2], afdeeling Onderwijs.

Alles te zamen hadden zich dus aangemeld 302 candidaten voor even zoovele examens. De 22 candidaten voor het diploma B ,art. 60, en de 30 candidaten voor het tweede gedeelte van dat examen hadden, door vroegere voldoend afgelegde examens, van Uwe Excellentie vrijstelling verkregen, deze van het eerste en gene van het tweede gedeelte daarvan. Verder hadden vrijstellingen verkregen: de candidaat voor het diploma van bouwkundig ingenieur van de vakken, vermeld onder letter a_3, a_4, *c* en *d* van het examen C, art. 62, omdat hij in het vorig jaar, bij zijn goed afgelegd examen voor civiel-ingenieur, voldoende of meer dan voldoende cijfers in die vakken had behaald; van de candidaten voor het diploma van werktuigkundig ingenieur, één van de vakken, vermeld onder b_3, *c* en *d* van het examen C, art. 64, wegens in het vorig jaar afgelegd examen in die groep van vakken, en zeventien op grond van door hen vroeger voldoend afgelegd examen C, art. 64, 1ste gedeelte, van het examen in de daarbij bedoelde vakken; en eindelijk van de candidaten voor het diploma van mijnen-ingenieur, op grond van vroeger afgelegde examens, twee van het examen in de groep der theoretische vakken, vermeld onder letter *a*, *c* en *i*, en negen van het examen in de beginselen van het vak, vermeld onder letter *h* van examen C, art. 65.

Vóór of tijdens de examens trokken zich van de candidaten 35 terug, namelijk 10 voor het examen C, art. 61, 4 voor het examen C, art. 64, 5 voor het examen C, art. 65 (waarvan 1 op het eerste gedeelte van dat examen), 3 voor het examen B, art. 60, 2de gedeelte, 9 voor het examen B, art. 60, 1ste gedeelte, en 4 voor het examen C, art. 64, 1ste gedeelte. Het examen is dus ten einde toe afgelegd door 170 candidaten voor even zoovele diploma's, namelijk 61 voor het diploma van civiel-, 62 voor dat van werktuigkundig, 23 voor dat van mijnen-ingenieur en overigens zooals boven is vermeld; en verder door 98 candidaten voor de overige examens, namelijk 28 voor het eerste en 27 voor het tweede gedeelte van examen B, art. 60, 35 voor het examen C, art. 64, 1ste gedeelte, en 8 voor het examen C, art. 65, 1ste gedeelte, in het geheel dus door 268 candidaten, voor even zoovele examens.

Hier moge de opmerking plaats vinden dat het aantal candidaten voor deze examens in de laatste jaren belangrijk is toegenomen; de werkzaamheden der examen-commissie zijn dientengevolge in omvang vermeerderd. Dit blijkt wel het best bij vergelijking van bovenvermelde cijfers met die van het verslag der commissie in 1895, toen het examen in den geheelen omvang werd afgelegd door 38 candidaten voor hetzelfde aantal diploma's, nl. 5 voor het diploma van technoloog, 7 voor dat van civiel-, 1 voor dat van bouwkundig, 3 voor dat van scheepsbouwkundig, 10 voor dat van werktuigkundig en 2 voor dat van mijnen-ingenieur; bovendien werden toen 17 candidaten voor het eerste en 11 candidaten voor het tweede gedeelte van examen B, art. 60, onderzocht, benevens 1 candidaat voor beide gedeelten van genoemd examen. Derhalve: in 1895, 65 candidaten voor 66 examens en in 1903, 268 candidaten voor even zoo vele examens.

Op Vrijdag 1 Mei 1903 is de commissie voor de eerste maal

bijeengekomen, tot bespreking van de inrichting der examens en voor de regeling van de werkzaamheden. In die vergadering had de indeeling plaats van de leden in sub-commissiën, aan welke het ontwerpen van de vragen, het beoordeelen van de antwoorden en het afnemen van de mondelinge examens voor bepaalde vakken werd overgelaten, en werden verder vastgesteld de roosters der examens en van den tijd waarover voor de examens in de verschillende vakken van elk der categorieën van candidaten kon worden beschikt, zoowel voor het maken van ontwerpen en het doen van scheikundige onderzoekingen, als voor de schriftelijke en mondelinge examens.

In de tweede vergadering der commissie, gehouden op Dinsdag 12 Mei 1903, werden de aan de candidaten op te geven ontwerpen en natuur- en scheikundige onderzoekingen, benevens de schriftelijk door hen te beantwoorden vragen, alles vooraf door de betrokken sub-commissiën in concept opgemaakt, besproken en vastgesteld.

De examens begonnen voor de candidaten technoloog, scheepsbouwkundig, werktuigkundig en mijnen-ingenieur op Dinsdag 19 Mei, voor de candidaten voor het tweede gedeelte B, art. 60, op Maandag 25 Mei en voor het eerste gedeelte van dat examen op Maandag 8 Juni; zij eindigden voor den candidaat bouwkundig ingenieur op 16, scheepsbouwkundig op 17 Juni, voor de candidaten werktuigkundig ingenieur op 19 Juni, technoloog en mijnen-ingenieur op 23 Juni, B, art. 60, eerste gedeelte, op 27 Juni en voor de overige candidaten op 3 Juli. De examens der candidaten voor het eerste gedeelte van examen C, art. 64, bestonden in de eerste plaats in het onderzoek van de door hen ingeleverde werktuigkundige teekeningen, en verder uit mondelinge examens in de beginselen van kennis van werktuigen en van de werktuigbouwkunde, welke door de betrokken sub-commissie van Donderdag 25 Juni tot en met Donderdag 2 Juli zijn afgenomen. Het examen eindelijk der candidaten voor het eerste gedeelte van examen C, art. 65, bestond uitsluitend in het onderzoek van de door hen ingeleverde werktuigkundige teekeningen.

In verband met deze regeling werd de uitslag der examens van de candidaten voor alle diploma's, behalve dat van civiel-ingenieur, opgemaakt in de eerste eindvergadering der commissie op Woensdag 24 Juni, en die der examens voor het diploma van civiel-ingenieur met de overige in de tweede eindvergadering op Zaterdag 4 Juli.

Bij het nemen van de beslissingen omtrent de afgelegde examens werd de commissie geleid door in cijfers uitgedrukte praedicaten, die voor de verschillende vakken aan elk der candidaten waren toegekend, en verder door mondelinge toelichtingen van de sub-commissiën. Als regel werd daarbij aangenomen, dat tekortkoming in enkele vakken kon worden vergoed door meerdere dan de gevorderde bekwaamheid in andere, wanneer namelijk het betrekkelijk gewicht dier vakken deze compensatie toeliet.

De uitslag was, dat toegekend werd:

het diploma van technoloog aan 19 candidaten;
het diploma van civiel-ingenieur aan 33 candidaten;
het diploma van scheepsbouwkundig ingenieur aan 1 candidaat;
het diplomo van werktuigkundig ingenieur aan 38 candidaten, en
het diploma van mijnen-ingenieur aan 12 candidaten.

In het geheel zijn dus 103 diploma's verleend aan even zoovele candidaten, terwijl werden afgewezen 3 candidaten voor het diploma van technoloog, 28 voor dat van civiel-, 1 voor dat van bouwkundig, 24 voor dat van werktuigkundig en 11 voor dat van mijnen-ingenieur, in het geheel dus 67.

Voor het eerste gedeelte van het examen B, art. 60, konden 18, voor het tweede gedeelte van dat examen 23 candidaten door de commissie worden aanbevolen tot vrijstelling in de daarbij bedoelde vakken, wanneer zij zich later aan het tweede, resp. het laatste gedeelte van dit examen onderwerpen, 10 geëxamineerden in het eerste en 4 in het tweede gedeelte van dit examen werden afgewezen. Van de 35 candidaten voor het eerste gedeelte van het examen C, art. 64, moesten er 6 worden afgewezen, omdat de door hen ingeleverde teekeningen onvoldoende werden geoordeeld en 8 wegens onvoldoend afgelegd mondeling examen, de 21 overigen werden toegelaten, evenals 7 van de 8 candidaten voor het eerste gedeelte van het examen C art. 65, en konden dus door de commissie worden aanbevolen tot vrijstelling in de daarbij bedoelde vakken, wanneer zij zich later aan het volledige examen C art. 64 of 65 onderwerpen.

Eindelijk konden nog worden aanbevolen: Eén der candidaten, afgewezen voor het diploma van civiel-ingenieur, tot vrijstelling in de groep der practische vakken, de candidaat voor het diploma van bouwkundig, en 4 der candidaten afgewezen voor het diploma van mijnen-ingenieur, tot vrijstelling in de groep der theoretische vakken van hun examen, wanneer zij later nogmaals het volledig examen C, art. 61, 62 of 65 wenschen af te leggen.

Het oordeel der commissie over de bekwaamheid der geëxamineerden in de afzonderlijke vakken wordt, in beknopten vorm, uitgedrukt in de hiervolgende tabellen, waarin is opgeteekend het aantal malen, dat in elk vak één der praedicaten *uitmuntend*, *goed*, *voldoende*, *onvoldoende* of *slecht* werd toegekend.

VAKKEN.	Uitmuntend.	Goed.	Voldoende.	Onvoldoende.	Slecht.
Examen **B**, *art.* 60, *1ste gedeelte*, 28 *candidaten.*					
a_1. Bolvormige driehoeksmeting	1	11	12	4	„
a_2. Beginselen der analytische meetkunde.	5	9	7	7	„
b. Beginselen der beschrijvende meetkunde	„	10	8	10	„
c_1. Beginselen der theoretische en toegepaste mechanica	„	2	6	19	1
e. Toegepaste natuurkunde (1ste gedeelte).	1	10	9	8	„
	7	42	42	48	1
Examen **B**, *art.* 60, *2de gedeelte*, 27 *candidaten.*					
d. Beginselen der mechanische technologie (1ste gedeelte)	„	12	15	„	„
e. Toegepaste natuurkunde (2de gedeelte)	„	12	10	5	„
f_1. Toegepaste scheikunde (1ste „)	2	13	7	5	„
h_1. Kennis van bouwstoffen.	„	2	17	8	„
i. Hand- en ornamentteekenen	„	10	14	3	„
	2	49	63	21	„
Examen **B**, *art.* 60, *3de gedeelte*, *technoloog*, 22 *candidaten.*					
c_2. Beginselen der kennis van werktuigen.	2	10	7	3	„
d. Beginselen der mechanische technologie (2e gedeelte)	„	12	10	„	„
e. Toegepaste natuurkunde (3de gedeelte).	„	12	5	5	„
f_1. Toegepaste scheikunde (2de gedeelte).	1	11	7	3	„
f_2. Analytische scheikunde	1	14	7	„	„
g. Scheikundige technologie	1	8	10	3	„
h_2. Bouwkunde	„	„	10	12	„
	5	67	56	26	„

VAKKEN.	Uitmuntend.	Goed.	Voldoende.	Onvoldoende.	Slecht.
Examen C, *art.* 61, *Civiel-ingenieur*, 61 *candidaten.*					
a_1. Theoretische mechanica	„	11	30	20	„
a_2. Toegepaste mechanica	„	12	24	25	„
a_3. Kennis van werktuigen	„	29	13	18	1
b_1. Waterbouwkunde, wegen en bruggen.	4	15	16	26	„
b_2. Waterbouwkunde, overige onderdeelen.	„	15	25	21	„
c_1. Burgerlijke bouwkunde, constructie	„	11	17	32	1
c_2. Burgerlijke bouwkunde, schoone bouwkunst	1	15	22	23	„
d_1. Situatie-teekenen	1	18	42	„	„
d_2. Ornament- en handteekenen	2	25	23	10	1
d_3. Waterbouwkundig teekenen	4	27	22	8	„
e. Ontwerpen, bestekken en begrootingen	3	17	28	13	„
f_1. Beginselen der geodesie	„	14	18	28	1
f_2. Practisch landmeten en waterpassen	„	9	25	25	2
g. Administratief recht (waterstaat en openbare werken)	8	20	12	21	„
	23	238	317	270	6
Examen C, *art.* 62, *Bouwkundig ingenieur*, 1 *candidaat.*					
a_1. Theoretische mechanica	„	1	„	„	„
a_2. Toegepaste mechanica	„	„	1	„	„
b_1. Burgerlijke bouwkunde	„	„	„	1	„
b_2. Schoone bouwkunst	„	1	„	„	„
c_1. Bouwkundig teekenen	„	1	„	„	„
c_2. Ornament- en handteekenen	„	„	„	1	„
f. Administratief recht (openbare werken)	„	1	„	„	„
	„	4	1	2	„
Examen C, *art.* 63, *Scheepsbouwkundig ingenieur*, 1 *candidaat.*					
a_1. Theoretische mechanica	„	„	1	„	„
a_2. Toegepaste mechanica.	„	„	„	1	„
a_3. Kennis van werktuigen	„	1	„	„	„
b. Teekenen van werktuigen	„	1	„	„	„
c_1. Theoretische scheepsbouwkunde	„	„	„	1	„
c_2. Practische scheepsbouwkunde.	„	„	1	„	„
c_3. Scheepsteekenen.	„	1	„	„	„
d_1. Waterbouwkunde (Scheepvaartwerken)	„	1	„	„	„
d_2. Waterbouwkundig teekenen	„	1	„	„	„
	„	5	2	2	„
Examen C, *art.* 64, *Werktuigkundig ingenieur*, 62 *candidaten.*					
a_1. Theoretische mechanica	2	13	24	23	„
a_2. Toegepaste mechanica	1	17	15	19	„
a_3. Kennis van werktuigen	2	27	14	19	„
b_1. Mechanische technologie	1	36	20	5	„
b_2. Werktuigbouwkunde	1	24	18	18	„
c_1. Bouwkunde	„	6	21	33	1
c_2. Kennis van bouwstoffen	„	4	34	23	„
d_1. Handteekenen	1	25	29	6	„
d_2. Teekenen van werktuigen	8	32	12	9	„
e. Administratief recht (fabrieken en werktuigen)	5	22	16	19	„
	21	206	203	184	1

VAKKEN	Uitmuntend.	Goed.	Voldoende.	Onvoldoende.	Slecht.
Examen C, *art.* 64, 1*ste gedeelte*, 29 *candidaten.*					
a_3. Beginselen der kennis van werktuigen	3	12	7	7	„
b_2. Beginselen der werktuigbouwkunde	1	11	9	8	„
d_2. Beginselen van het werktuigkundig-teekenen	1	18	9	1	„
	5	41	25	16	„
Examen C, *art.* 65, *Mijnen-ingenieur*, 23 *candidaten.*					
a_1. Theoretische mechanica	1	4	11	5	„
a_2. Toegepaste mechanica	1	5	11	4	„
a_3. Kennis van werktuigen	2	10	5	4	„
b_1. Bouwkunde	„	4	7	11	1
b_2. Kennis van bouwstoffen	„	4	9	9	1
c. Landmeten en waterpassen	„	7	10	4	„
d. Aardkunde en toegepaste aardkunde	2	12	4	5	„
e. Mijnontginning	2	9	1	11	„
f. Docimasie	2	7	6	7	1
g. Metallurgie	3	7	2	10	1
h. Teekenen van werktuigen	„	6	6	3	„
i. Administratief recht (mijnwezen)	4	9	3	5	„
	17	84	75	78	4
Examen C, *art.* 65, 1*ste gedeelte*, 8 *candidaten.*					
h_1. Beginselen van het teekenen van werktuigen	„	5	2	1	„

Door optelling van de getallen in de eerste drie en van die in de laatste twee kolommen van elke tabel komt men tot het besluit, dat zijn afgelegd:

Door candidaten.	Voor het diploma van:	Examens. Voldoende of daarboven.	Onvoldoende of slecht.
22	Technoloog	128	26
61	Civiel-ingenieur	578	276
1	Bouwkundig ingenieur	5	2
1	Scheepsbouwkundig ingenieur	7	2
62	Werktuigkundig ingenieur	430	185
23	Mijnen-ingenieur	176	82
	Totaal door 170 candidaten voor 170 diploma's	1324	573
28	Examen B, art. 60 (1ste gedeelte)	91	49
27	„ „ „ „ (2de „	114	21
29	„ C „ 64 (1ste „	71	16
8	„ „ „ 65 „ „	7	1
	Totaal door 92 candidaten voor 92 examens	283	87

De commissie vermeent — nu de regeling van het hooger technisch onderwijs door Uwe Excellentie krachtig is ter hand genomen — aan het slot van dit verslag zich te mogen onthouden van beschouwingen omtrent de inrichting van de Polytechnische School en omtrent de regeling van de examens aan die instelling.

De misstanden, waartoe de thans geldende wettelijke voorschriften aanleiding geven, zijn trouwens reeds vaak vernomen

Nu de ervaring ook thans weer heeft geleerd dat de banden, door de wet tot regeling van het middelbaar onderwijs de examens aangelegd, het onderwijs schaden, vermeent de commissie Uwe Excellentie niet te mogen verhelen, dat — komt onverhoopt de regeling van het hooger technisch onderwijs volgens Uwer Excellentie's ontwerp niet spoedig tot stand — hervorming van de Polytechnische School en daarmede in verband herziening van de examens aan die inrichting dringend noodig blijft.

's Gravenhage/Delft, 31 Juli 1903.

De Voorzitter,
J. L. Cluysenaer.

De Secretaris,
H. A. Ravenek.

BIJLAGE Q.

VERSLAG DER RIJKSCOMMISSIE *tot het examineeren van stuurlieden aan boord van koopvaardijschepen, over het jaar 1902.*

De commissie, benoemd bij beschikking van 14 Januari 1902, litt. A, afdeeling Handel en Nijverheid, 1ste onderafdeeling, heeft de eer Uwe Excellentie het bij art. 13 van het Koninklijk besluit van 17 Juni 1891 (*Staatsblad* n°. 106) voorgeschreven beredeneerd verslag van de in dit jaar gehouden examens aan te bieden.

De commissie hield 10 zittingen:

1ste zitting, te Amsterdam, 11, 12, 13, 14, 18, 19, 20 en 21 Februari;
2de zitting, te Rotterdam, 11, 12, 13, 14, 18, 19, 20, 25 en 26 Maart;
3de zitting, te Amsterdam, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 17 en 18 April;
4de zitting, te Rotterdam, 13, 14, 15, 16, 21 en 22 Mei;
5de zitting, te Amsterdam, 10, 11, 12, 13, 17 en 18 Juni;
6de zitting, te Rotterdam, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 17 en 18 Juli;
7de zitting, te Amsterdam, 9, 10, 16 en 17 September;
8ste zitting, te Rotterdam, 14, 15 en 16 October;
9de zitting, te Amsterdam, 11, 12, 13, 14, 18, 19, 20 en 21 November;
10de zitting, te Rotterdam, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 18 en 19 December.

De examens namen dus 68 dagen in beslag, tegen 97 verleden jaar.

In het geheel meldden zich in dit jaar aan 328 candidaten voor 417 diploma's, gespecificeerd als volgt:

228 candidaten voor één diploma;
89 „ „ „ „ en aanvullingsdiploma;
11 „ „ „ aanvullingsdiploma alléén;

328 totaal.

Hiervan kwamen niet op of trokken zich terug vóór den aanvang van het examen 20 candidaten; tijdens het examen trokken zich terug 7, werden 2 afgekeurd voor de oogen, werd 1 niet toegelaten wegens onvoldoende dienstbewijzen en 44 konden niet worden toegelaten tot het afleggen van een aanvullingsexamen, omdat zij niet geslaagd waren in het examen voor het hoofddiploma.

Te zamen dus 74. (1)

In het geheel werden derhalve geëxamineerd 343 candidaten, nl. 292 candidaten voor een diploma en 51 voor een aanvullingsdiploma, en wel met den volgenden uitslag:

	Geëxamineerd.	Geslaagd.		Afgewezen.		
		Totaal.	Waaronder recidivisten.	Practijk.	Theorie.	Totaal.
VOOR HET DIPLOMA.						
Volgens Programma A.						
Groote Stoomvaart 1ste-stuurman	74	36	6	22	16	38
Groote Stoomvaart 2de- „	33	22	2	7	4	11
Groote Stoomvaart 3de- „	96	46	18	15	35	50
Groote Zeilvaart 1ste- „	8	3	1	3	2	5
Groote Zeilvaart 2de- „	13	9	2	4	—	4
Groote Zeilvaart 3de- „	62	26	12	11	25	36
Volgens Programma B.						
Groote Stoomvaart 1ste-stuurman .	3	3	—	—	—	—
Volgens Programma C.						
(Kleine vaart) stuurman	3	1	—	2	—	2
Totaal . . .	292	146	41	64	82	146
VOOR HET AANVULLINGSDIPLOMA.						
Volgens Programma A.						
Groote Stoomvaart 1ste-stuurman	9	8	1	—	1	1
Groote Stoomvaart 3de- „	33	18	—	5	10	15
Groote Zeilvaart 1ste- „	2	2	—	—	—	—
Groote Zeilvaart 2de- „	1	1	—	—	—	—
Groote Zeilvaart 3de- „	6	5	—	1	—	1
Totaal . . .	51	34	1	6	11	17
RECAPITULATIE:						
Diploma. . . . . totaal	292	146	41	64	82	146
Aanvullingsdiploma . . . . „	51	34	1	6	11	17
Totaal . . .	343	180	42	70	93	163

De resultaten waren over de verschillende zeevaartscholen verdeeld als volgt. (Hierbij is slechts rekening gehouden met de examens voor het diploma, niet met die voor het aanvullingsdiploma.)

(1) Deze cijfers zijn berekend naar de aangevraagde diploma's, niet naar het aantal candidaten.

	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Afgewezen.		
			Practijk.	Theorie.	Totaal.
Zeevaartschool te Amsterdam . . .	58	25	10	23	33
„ „ Rotterdam . . .	69	39	15	15	30
„ „ Groningen . . .	20	13	4	3	7
„ „ Harlingen . . .	18	11	4	3	7
„ „ Delfzijl	33	8	6	19	6
„ „ den Helder . . .	14	8	1	5	25
„ „ Terschelling. . .	20	3	12	5	17
„ „ Schiermonnikoog .	16	7	5	4	9
„ „ Vlieland	4	2	1	1	2
Kweekschool voor de Zeevaart . .	31	27	2	2	4
Op geen school geleerd	9	3	4	2	6
Totaal . .	292	146	64	82	146

Het heeft de aandacht der commissie getrokken, dat vele candidaten bleken niet geoefend te zijn in het gebruik van het sectant. Waar velen aan boord niet in de gelegenheid zullen zijn zich in het gebruik van dit instrument te oefenen, acht de commissie het wenschelijk dat bij de opleiding aan den wal hiermede rekening wordt gehouden.

Gedurende de laatste jaren heeft de commissie na afloop van elk examen aangeteekend op welke zeevaartschool de candidaat zijne opleiding voor dat examen had genoten. Zij acht het gewenscht de door haar te dien opzichte gemaakte statistiek over dit jaar in haar verslag op te nemen. Ze is evenwel overtuigd, dat eene dergelijke statistiek over één jaar uit den aard der zaak weinig waarde heeft, en het zou derhalve aanbeveling verdienen dat volgende commissies hiermede voortgingen, om zoodoende een overzicht te geven der resultaten aan de verschillende zeevaartscholen bereikt.

Ten slotte wenscht de commissie nog op te merken, dat het thans geldende programma, met het oog op de invoering der z.g. Schipperswet, onveranderd is gebleven en daardoor niet meer voldoet aan de eischen des tijds. Zij acht het dringend noodzakelijk, dat de noodige veranderingen daarin zoo spoedig mogelijk worden aangebracht.

En hiermede is de commissie aan het einde gekomen harer taak en blijft haar nog over Uwe Excellentie dank te betuigen voor het in haar gestelde vertrouwen.

Namens de Commissie,

A. E. Arkenbout Schokker, *Voorzitter.*

C. Koopmans, *Secretaris.*

BIJLAGE R.

VERSLAG DER COMMISSIE *tot het examineeren van machinisten aan boord van koopvaardijschepen over 1902.*

De commissie, benoemd bij Uwer Excellentie's beschikking van 11 Januari 1902, lit. A, afdeeling Handel en Nijverheid, 1ste onderafdeeling, heeft de eer U hierbij aan te bieden het beredeneerd verslag harer werkzaamheden, voorgeschreven in art. 13 van het bij Koninklijk besluit van 18 Maart 1891 (*Staatsblad* n°. 76) vastgesteld reglement voor de examens ter verkrijging van een diploma als machinist aan boord van koopvaardijschepen.

Regeling der examens.

Hierin is geene verandering gebracht.

De vijf in het reglement voorgeschreven zittingen werden gehouden als volgt:

1ste zitting, te Amsterdam, 25, 26, 27, 28 Februari, 1, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 13 en 14 Maart;

2de zitting, te Rotterdam, 22, 23, 24, 25, 29, 30 April, 1, 2, 6 en 7 Mei.

3de zitting, te Amsterdam, 24, 25, 26, 27 Juni, 1, 2, 3, 4, 8, 9, 10, 11, 15 en 16 Juli;

4de zitting, te Rotterdam, 23, 24, 25, 26, 30 September, 1 en 2 October;

5de zitting, te Amsterdam, 25, 26, 27, 28 November, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11 en 12 December;

zoodat 56 zittingdagen noodig waren, tegen 47 in het vorige jaar.

Uitslag der examens.

Aangemeld hebben zich 118 candidaten, tegen 96 in 1901.

Van deze candidaten werden niet toegelaten 1 A en 1 B, de eerste omdat hij binnen het tijdsverloop waarvoor hij was afgewezen zich weder heeft aangemeld, de tweede wegens onvoldoenden vaartijd.

Vóór het examen trok zich terug 1 A, terwijl 1 B en 2 A's gedurende of wel na afloop van het schriftelijk examen te kennen gaven, dat zij niet verder aan het examen wenschten deel te nemen.

Er werden dus geëxamineerd 112 candidaten, en wel:

volgens programma A 54.
„ „ B 41.
„ „ C 17.

Hiervan slaagden:

voor A 36 candidaten, dus 66,6 pct.
„ B 28 „ „ 68,3 „
„ C 12 „ „ 70,6 „

Het aantal geslaagden bedraagt dus 67,9 pct. van het aantal geëxamineerden, tegen 81,6 pct. in het vorige jaar.

De candidaten geëxamineerd volgens programma C waren allen in het bezit van diploma B, en van de candidaten geëxamineerd volgens programma B hadden 24 het diploma A behaald.

Onder de geëxamineerde candidaten waren 13 niet geslaagden van vorige examens, en wel 6 voor A, 6 voor B en 1 voor C.

Keuring der candidaten.

Blijkens de overgelegde bewijzen voldeden alle candidaten aan de voorgeschreven gehoorscherpte.

Opmerkingen omtrent de verschillende vakken.

Talen.

Alle candidaten voor B en C verlangden in de Engelsche taal geëxamineerd te worden. Omtrent de kennis hiervan was achteruitgang op te merken, daar van de 58 candidaten 21 niet aan de gestelde eischen voldeden.

Wat de kennis der Nederlandsche taal betreft, zijn de resultaten mede iets ongunstiger dan in het vorige jaar; van de 95 candidaten voor A en B, die hierin werden geëxamineerd, konden 17 geen voldoend cijfer behalen.

Reken-, wis-, natuur- en werktuigkunde.

Hoewel uit den aard der zaak de kennis van de candidaten zeer uiteenloopt, blijkt toch weder hun streven om door ernstige studie op de hoogte van die onmisbare vakken te komen.

Zeer zeker brengt daartoe bij, dat zij thans in de gelegenheid zijn, zoowel te Amsterdam als te Rotterdam, op de bestaande herhalingscursussen zich voor te bereiden.

De uitslag hiervan is als volgt:

Rekenkunde.

Geëxamineerd volgens programma A 54 candidaten, waarvan 15 onvoldoende.

Rekenkunde en algebra.

Geëxamineerd volgens programma B 41 candidaten, waarvan 7 onvoldoende.

Geëxamineerd volgens programma C 17 candidaten, waarvan 7 onvoldoende.

Meetkunde.

Geëxamineerd volgens programma B 41 candidaten, waarvan 8 onvoldoende.
Geëxamineerd volgens programma C 17 candidaten, waarvan 3 onvoldoende.

Natuur- en werktuigkunde.

Geëxamineerd volgens programma A 54 candidaten, waarvan 15 onvoldoende.
Geëxamineerd volgens programma B 41 candidaten, waarvan 15 onvoldoende.
Geëxamineerd volgens programma C 17 candidaten, waarvan 2 onvoldoende.

Stoomwerktuigkunde.

Het aantal verkregen punten van de candidaten in dit vak toont aan, dat de uitkomst minder gunstig was dan in het vorige jaar, aangezien 31 candidaten hierin geen voldoende cijfers behaalden, en wel 16 voor A, 10 voor B en 5 voor C.
In het schetsen en werkteekenen is over het algemeen steeds vooruitgang waar te nemen.
De resultaten van het meer practische vak „Stoomwerktuigkunde" en de theoretische vakken, afzonderlijk beschouwd, zijn als volgt:
Van de 36 candidaten die niet geslaagd zijn hadden 18 onvoldoende cijfers, zoowel in de practijk als theorie, 7 alleen in de theorie en 11 alleen in de practijk.

Opmerkingen van algemeenen aard.

Reeds van af het jaar 1894 werd in de jaarverslagen op eene herziening der examen-programma's aangedrongen. De commissie mag de opmerking niet achterwege laten, dat de noodzakelijkheid hiervan meer en meer op den voorgrond treedt.

De aan dit verslag gehechte staat geeft Uwe Excellentie een overzicht van de herkomst, opleiding en laatsten werkkring der candidaten.

ZITTINGJAAR 1902.

Zitting.	Volgens welk programma examen afgelegd.	Aantal candidaten.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Aanvankelijke technische opleiding of werktijd.						Laatste werkkring.													
					Opleiding Hellevoetsluis.	Kweekschool voor machinisten.	Ambachtsscholen.	Andere inrichtingen van onderwijs.	Op eene groote machine fabriek.	Op kleinere werkplaatsen.	Stoomv. Maatsch. Nederland.	Rotterdamsche Lloyd.	Holland-Amerikalijn.	Kon. Ned. Stoomb. Maatsch.	Maatschappij Zeeland.	Kon. Paketvaart. Maatschappij.	Kon. West-Indische Maildienst.	Ned. Stoomv. Maatsch. Oceaan.	Holl. Stoomb. Maatschappij.	Amerikaansche Petr. Maatsch.	Alg. Scheepvaart Maatschappij W. H. Muller en Cº.	Stoomv. Maatsch. Oostzee.	Zuid-Amerika Maatschappij.	Andere stoomschepen.
1ste	A	9	7	2	„	„	6	„	3	„	1	„	„	3	„	1	„	„	„	1	„	„	3	1
2de	A	9	6	3	„	„	5	„	4	„	1	„	„	1	„	1	„	1	„	„	„	1	2	1
3de	A	19	13	6	„	2	7	„	9	1	3	„	2	4	„	1	„	1	1	„	„	„	1	6
4de	A	9	5	4	„	„	3	„	5	1	„	1	„	1	1	„	1	1	„	„	1	„	1	2
5de	A	8	5	3	„	2	2	„	2	2	2	„	„	2	„	1	1	1	„	1	„	„	„	„
1ste	B	10	6	4	„	2	2	„	4	2	3	„	„	1	„	„	2	1	1	„	„	„	„	3
2de	B	7	5	2	„	„	1	„	4	2	„	„	1	1	1	1	„	„	„	„	„	1	„	2
3de	B	9	4	5	„	1	3	„	4	1	4	„	„	„	„	„	2	„	„	„	„	2	„	1
4de	B	3	3	„	„	„	2	„	„	1	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	3
5de	B	12	10	2	„	„	3	„	9	„	3	1	4	„	„	„	1	„	„	„	1	„	„	2
1ste	C	7	3	4	„	2	1	„	4	„	3	„	„	„	„	2	1	„	„	„	„	„	„	1
2de	C	3	3	„	„	„	1	„	1	1	1	„	„	„	„	1	„	„	„	„	„	„	„	1
3de	C	4	4	„	„	„	1	„	2	1	„	1	1	„	„	1	„	„	„	„	„	„	„	1
4de	C	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
5de	C	3	2	1	„	„	„	„	3	„	1	„	1	„	„	1	„	„	„	„	„	„	„	„
Totaal . . .		112	76	36	„	9	37	„	54	12	22	3	9	13	2	10	8	5	2	2	2	7	4	23

Ten slotte betuigt de commissie U haren dank voor het in haar gestelde vertrouwen.

De Commissie voornoemd:

De Voorzitter, J. J. Stooker.

De Secretaris, J. C. Graue.

BIJLAGE S.

VERSLAG VAN DE COMMISSIE, *belast geweest met het afnemen van het eindexamen der Rijkslandbouwschool (Afd. Hoogere Land- en Boschbouwschool), in 1902.*

Aan den heer Commissaris der Koningin in de provincie Gelderland.

De commissie, bij beschikking dd. 6 Mei 1902 door UH.E.G. belast met het afnemen van het eindexamen der Rijkslandbouwschool, afdeeling Hoogere Land- en Boschbouwschool, bestaande uit de heeren: P. van Hoek, voorzitter, J. H. Aberson, A. H. Berkhout, T. J. Bezemer, prof. dr. J. Ritsema Bos, L. Broekema, C. J. van Lookeren Campagne, dr. H. van Cappelle, J. van Dam, dr. E. Giltay, J. Huges, J. Jurling, S. Lako, S. Lindeman, dr. O. Pitsch, mr. W. Reilingh en H. C. Reimers, heeft de eer U hierbij het verslag van het afgenomen examen aan te bieden.

Het secretariaat werd waargenomen door S. Lako.

In de eerste vergadering werd de regeling van het examen besproken, de werkzaamheden over de verschillende leden verdeeld en de voorbereidende maatregelen voor het opmaken der roosters, voor het schriftelijk zoowel als voor het mondeling onderzoek getroffen. Voor elk vak werd benoemd een examinator en een assessor, met de bevoegdheid om desverkiezende ook vragen aan den examinandus te stellen.

De onderwerpen voor het schriftelijk werk werden door den voorzitter gekozen uit een tweetal, hem voor elk vak voorgelegd.

Het examen was voor de Nederlandsche en de Indische, krachtens de programma's voor elk dezer afdeelingen door Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken vastgesteld, verschillend. Het liep over de volgende vakken.

Voor de Nederlandsche afdeeling:

1. Grondbewerking en ontginnen. Examinator de heer Pitsch; assessor de heer Huges.
2. Grondverbetering. Examinator de heer Lako; assessor de voorzitter;
3. Landbouwscheikunde. Examinator de heer Aberson; assessor de heer Pitsch.
4. Landmeten en waterpassen. Examinator de heer Jurling; assessor de heer Lindeman.
5. Natuurkunde en meteorologie. Examinator de heer van Dam; assessor de heer van Cappelle.
6. Plantkunde. Examinator de heer Giltay; assessor de heer Ritsema Bos.
7. Nuttige en schadelijke dieren. Examinator de heer Ritsema Bos; assessor de heer Giltay.
8. Anatomie en Physiologie. Examinator de heer Reimers; assessor de heer Broekema.
9. Ziekte- en geneesleer der huisdieren. Examinator de heer Reimers; assessor de heer Broekema.
10. Veeteelt. Examinator de heer Broekema; assessor de heer Reimers.
11. Landbouwwerktuigen. Examinator de heer Lako; assessor de heer Jurling.
12. Staathuishoudkunde. Examinator de heer Reilingh; assessor de heer Pitsch.
13. Plantenteelt. Examinator de heer Pitsch; assessor de heer Huges.
14. Zuivelbereiding. Examinator de heer Broekema; assessor de heer Reimers.
15. Boekhouden. Examinator de heer Lako; assessor de heer Reilingh.
16. Teekenen. Examinator de heer Lindeman; assessor de heer Aberson.

Voor de Indische afdeeling:

1. Grondbewerking en algemeene plantenteelt. Examinator de heer Pitsch; assessor de heer Huges.
2. Grondbewerking. Examinator de heer Lako; assessor de voorzitter.
3. Landbouwscheikunde. Examinator de heer Aberson; assessor de heer van Cappelle.
4. Landmeten en waterpassen. Examinator de heer Jurling; assessor de heer Lindeman.
5. Natuurkunde en meteorologie. Examinator de heer van Dam; assessor de heer van Cappelle.
6. Plantkunde. Examinator de heer Giltay; assessor de heer Ritsema Bos.
7. Nuttige en schadelijke dieren. Examinator de heer Ritsema Bos; assessor de heer Giltay.
8. Anatomie, phisiologie, ziekte en geneesleer huisdieren. Examinator de heer Reimers; assessor de heer Broekema.
9. Veeteelt. Examinator de heer Broekema; assessor de heer Reimers.
10. Landbouwwerktuigen. Examinator de heer Lako; assessor de heer Jurling.
11. Staathuishoudkunde. Examinator de heer Reilingh; assessor de heer Pitsch.
12. Laaglandculturen en technologie. Examinator de heer van Lookeren Campagne; assessor de heer Berkhout.
13. Hooglandculturen. Examinator de heer Berkhout; assessor de heer van Lookeren Campagne.
14. Indische staatsinstellingen. Examinator de heer Reilingh; assessor de heer Bezemer.
15. Land- en volkenkunde. Examinator de heer Bezemer; assessor de heer van Lookeren Campagne.
16. Javaansch en Maleisch. Examinator de heer Bezemer; assessor de heer Berkhout.
17. Mineralogie en geologie. Examinator de heer van Cappelle; assessor de heer van Dam.

18. Teekenen. Examinator de heer Lindeman; assessor de heer Aberson.

In alle vakken werd mondeling examen afgenomen, schriftelijk ook voor de Nederlandsche afdeeling in landbouwscheikunde, boekhouden en teekenen; voor de Indische afdeeling in landbouwscheikunde, Indische staatsinstellingen, Javaansch en Maleisch en teekenen.

Het examen duurde van 17—21 Juni voor het schriftelijk werk en van 23 Juni—6 Juli voor het mondeling onderzoek.

Zes candidaten namen deel aan het examen voor de Nederlandsche afdeeling; zestien aan dat voor de Indische afdeeling; een der laatsten trok zich tijdens het examen terug. Allen waren leerlingen der Rijkslandbouwschool.

Het resultaat was voor de Nederlandsche afdeeling, dat aan alle candidaten het diploma, bedoeld in art. 57 van de wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* nº. 50), kon worden uitgereikt, namelijk aan: J. J. C. Jurling Beck, geboren te Limbotto; E. Boerema, geboren te Uitwierda; B. van Hasselt, geboren te Arnhem; C. W. Lijsen, geboren te Wageningen; J. H. W. T. Reimers, geboren te Wageningen; J. W. J. de Vos van Steenwijk, geboren te 's Grave hage (alphabetisch gesteld).

Voor de Indische afdeeling was het resultaat, dat van de vijftien candidaten die het examen ten einde brachten dertien het diploma ontvingen, nl.: H. J. L. Beck, geboren te Limbotto; P. Roodt, geboren te Rhenen; J. A. Bosschart, geboren te 's Gravenhage; C. van den Bussche, geboren te Bergen op Zoom; E. Calkoen, geboren te Zandvoort; J. B. Corporaal, geb. te 's Gravenhage; J. H. B. C. Jager, geboren te Soerabaja; J. de Kanter, geboren te Brielle; L. E. Holl, geboren te Soerabaja; J. E. van der Stok, geboren te Buitenzorg; P. W. Stort, geboren te Amsterdam; H. P. de Swart, geboren te 's Gravenhage, en W. K. J. de Wit, geboren te Rotterdam.

Terwijl 10 als hoogste cijfer werd aangenomen, werd toegekend het volgende aantal punten:

In de Nederlandsche afdeeling:

10 eenmaal, 9 twaalfmaal, 8 dertienmaal, 7 acht en twintigmaal, 6 negen en twintigmaal, 5 tienmaal en 4 driemaal.

In de Indische afdeeling:

10 twaalfmaal, 9 twintigmaal, 8 een en veertigmaal, 7 vijf en zestigmaal, 6 negen en zeventigmaal, 5 zes en dertigmaal, 4 zestienmaal, 3 tweemaal, 2 eenmaal en 1 eenmaal.

Het gemiddeld aantal punten was van elk der candidaten in de Nederlandsche afdeeling: $7^1/_2$ tweemaal, $6^1/_8$ tweemaal, $6^9/_{16}$ en $6^1/_{16}$.

Van de Indische afdeeling:

9, 8, $7^2/_3$, 7, $6^7/_9$, $6^{11}/_{18}$, $6^7/_{18}$ tweemaal; $6^5/_{18}$, $6^2/_9$, $6^3/_{18}$ tweemaal, $5^7/_{18}$ en $4^1/_2$.

De meerderheid der commissie achtte het wenschelijk, dat het examen zóó geregeld werd, dat een deel na afloop van het eerste studiejaar werd afgenomen.

U H.E.G. dank zeggende voor het in haar gestelde vertrouwen legt de commissie hierbij hare taak neder.

's Gravenhage,
17 Juli 1902.
Wageningen,

P. VAN HOEK, *Voorzitter.*

S. LAKO, *Secretaris.*

BIJLAGE T.

VERSLAG DER COMMISSIE, *in 1902 belast geweest met het examineeren van hen die eene akte van bekwaamheid verlangden tot het geven van middelbaar onderwijs in handelswetenschappen, zeevaartkunde, wis- en natuurkundige wetenschappen, boekhouden, of tot het geven van lager onderwijs in de wiskunde, bedoeld in art. 65 der wet tot regeling van het lager onderwijs.*

's Gravenhage, 31 December 1902.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, krachtens art. 69 der wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* nº 50) benoemd bij Uwer Excellentie's besluit van 13 October 1902, nº. 8554[1], afd. Ond., tot het afnemen van bovengenoemde examens in 1902, bestond uit de heeren:

dr. J. Campert, inspecteur van het middelbaar onderwijs, te 's Gravenhage, als voorzitter;
dr. P. Zeeman, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Leiden, als ondervoorzitter;

leden:

dr. C. K. Hoffmann en dr. K. Martin, hoogleeraren aan de Rijks-universiteit te Leiden;
dr. J. de Vries, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Utrecht;
dr. F. de Boer, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen;
dr. H. de Vries, hoogleeraar aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam;
dr. G. Schouten en P. van der Burg, hoogleeraren aan de Polytechnische School te Delft;
dr. J. H. H. Hülsmann, directeur der openbare handelsschool te Amsterdam;
L. Roosenburg, directeur der filiaal-inrichting van het Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut te Amsterdam;
J. IJzerman, leeraar aan de openbare handelsschool te Amsterdam;
W. Noorduyn, leeraar aan de Zeevaartschool te Rotterdam;
L. Bouman Jzn., leeraar aan de 2de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Amsterdam;
J. van der Bruyn, oud-leeraar aan de hoogere burgerschool te Schiedam, wonende te 's Gravenhage;
W. C. Gelton, leeraar aan de Nederlandsche school voor nijverheid en handel en Enschedé;
C. Knapper Kzn., oud-leeraar aan de openbare handelsschool te Amsterdam, wonende te Hilversum;
J. C. F. Prikken, oud-leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Gouda, wonende te 's Gravenhage;
C. van der Waals, leeraar aan de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Rotterdam;
K. Bes, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Tilburg;
W. A. M. Schavers, leeraar aan de hoogere burgerschool te Maastricht;
D. Stigter, leeraar aan de openbare handelsschool te Amsterdam;
L. van Zanten Jzn., leeraar aan de hoogere burgerschool te Tiel;
dr. G. J. M. Coolhaas en C. J. François, leeraren aan eene hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te 's Gravenhage;
A. J. Goedkoop van Nelle, leeraar aan de hoogere burgerschool te Delft;
mr. P. G. H. Dop, lid van het instituut van accountants, te Utrecht;
P. Poot, hoofd eener openbare lagere school te 's Gravenhage.

Tot haar leedwezen moet de commissie mededeelen, dat de heer W. A. M. Schavers door ziekte verhinderd werd de voorvergadering bij te wonen en dat haar — vóór dat de examens een aanvang namen — het treurig bericht bereikte van diens overlijden.

Bij Uwer Excellentie's besluit van 27 October 1902, nº. 9015, afd. Ond., werd alsnog aan de commissie toegevoegd de heer A. A. Beekman, leeraar aan eene hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te 's Gravenhage.

Op 15 October werd van 2—4 uren de eerste vergadering gehouden, waarin een secretaris werd benoemd, de subcommissiën werden gevormd en de dagen vastgesteld voor het schriftelijk examen M. O. K1 en KXII en voor de wiskunde L. O. art. 65.

Op 18 October, van 2—4 uren, hielden de sub-commissiën voor KXII en wiskunde L. O. en op 23 October de sub-commissie voor K1 vergaderingen tot bespreken en vaststellen der schriftelijke vragen.

Op 22 October werd het schriftelijk werk door de candidaten voor boekhouden KXII, op 23 October door die voor wiskunde L. O. art. 65, op 29 en 30 October door die voor wiskunde K1, op 15 en 16 December door die voor de hoogere wiskunde KV gemaakt.

Het aantal der verlangde akten bedroeg 508, waarbij later nog één candidaat kwam voor boekhouden, blijkens machtiging van 20 October 1902, nº. 8830, afd. Ond.

Den aard der verlangde akten, het aantal candidaten voor elke daarvan, alsmede den uitslag der examens, met de namen der examinatoren, vindt Uwe Excellentie vermeld in de volgende tabel.

AKTEN.	Aantal candidaten die zich hebben aangemeld.			Aantal candidaten die aan het examen deelnamen.			Aantal niet geslaagde candidaten.									Aantal geslaagde candidaten.			Aanmerkingen.
							die zich terugtrokken.			die werden afgewezen.			Totaal.						
	M.	V.	T.	M.	V.	T.	M.	V.	T.	M.	V.	T.	M.	V.	T.	M.	V.	T.	
H. Handelswetenschappen . .	2	„	2	2	„	2	1	„	1	„	„	„	1	„	1	1	„	1	Examinatoren. Hülsmann, IJzerman, Dop, Knapper.
I. Zeevaartkunde.	5	„	5	3	„	3	„	„	„	1	„	1	1	„	1	2	„	2	Roosenburg, Noorduyn, Coolhaas, François, Goedkoop, Poot.
K$_{I}$. Wiskunde .	41	7	48	38	5	43	6	„	6	14	„	14	20	„	20	18	5	23	prof. Zeeman, prof. J. de Vries, prof. de Boer, prof. Schouten.
K$_{II}$. Beginselen mechanica . .	3	„	3	3	„	3	„	„	„	1	„	1	1	„	1	2	„	2	prof. Zeeman, prof. J. de Vries. prof. van der Burg.
K$_{IV}$. Beginselen delfstofk. enz.	3	8	11	3	8	11	„	4	4	„	„	„	„	4	4	3	4	7	prof. Hoffmann, prof. Martin, prof. H. de Vries.
K$_{V}$. Hoogere wiskunde. . . .	7	„	7	6	„	6	1	„	1	2	„	2	3	„	3	3	„	3	prof. Zeeman, prof. J. de Vries, prof. de Boer, prof. Schouten.
K$_{XII}$. Boekhouden	272	22	294	245	20	265	39	4	43	132	7	139	171	11	182	74	9	83	Bouwman, van der Bruyn, Gelton, Knapper, Prikken, van der Waals Bes, Stigter, van Zanten, Dop.
L. O. art. 65 Wiskunde. . . .	130	9	139	104	9	113	13	„	13	25	2	27	38	2	40	66	7	73	Coolhaas, François, Goedkoop van Nelle, Poot, Beekman.

Verder hebben de examens aanleiding gegeven tot de volgende beschouwingen.

H. Voor de akte handelswetenschappen hadden zich twee candidaten aangemeld, waarvan er zich één terugtrok na het examen in het onderdeel — het boekhouden — genoemd onder *a* van programma H. De andere candidaat was in het bezit der akten K$_{XII}$ en Q en werd mitsdien vrijgesteld van het examen in het boekhouden.

In de vakken genoemd onder *b* van het programma H — de beginselen der handelswetenschappen — was de kennis voor verschillende der onderdeelen alleszins voldoende te noemen.

Het examen in warenkennis geeft aanleiding tot de opmerking, dat eene degelijke kennis van dit vak, zonder eene voorafgaande beoefening der natuurkundige wetenschappen, inzonderheid der natuurlijke historie, niet wel mogelijk schijnt.

I. Bij het examen voor zeevaartkunde bleek der commissie, dat de kennis der meteorologie te wenschen overliet. In het bijzonder was het merkbaar bij het geven van eene verklaring overeenkomstig de dienaangaande thans heerschende denkbeelden van de „algemeene luchtcirculatie en de daarmede gepaard gaande stelsels van dampkringsdruk".

Omtrent de kennis van de nautische instrumenten kon worden opgemerkt, dat bij sommigen het practische gebruik van belangrijke instrumenten als „de sextant" en „het peiltoestel van Thomson" te wenschen overliet.

Bij het onderzoek naar de kennis van de oorzaken der afwijkingen van het kompas bleek, dat voor de afleiding der formule voor die afwijkingen alleen de populaire methoden bestudeerd waren, welke voorkomen in de leerboeken voor stuurlieden. De commissie meende eene meer streng mathematische afleiding dier formule (nog met den term E cos 2z′) te moeten eischen.

K$_{I}$. Bij het examen voor de akte wiskunde K$_{I}$ trok het de aandacht der commissie, dat verschillende candidaten zich slechts in geringe mate hadden toegelegd op de studie van enkele onderdeelen der hoogere algebra; o. a. liet de kennis van alles wat betrekking had op oneindig voortloopende reeksen bij meerdere hunner te wenschen over

Wat de meetkunde betreft werd opgemerkt, dat in verschillende gevallen de meest elementaire kennis ontbrak omtrent de methoden die bij het oplossen van eenvoudige meetkundige vraagstukken kunnen worden toegepast.

K$_{II}$. Het examen in de beginselen der theoretische en toegepaste mechanica, der kennis van werktuigen en der technologie gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen; de akte kon aan twee van de drie candidaten uitgereikt worden.

K$_{IV}$. De indruk van het examen voor de akte K$_{IV}$ was niet onverdeeld gunstig.

Enkelen hadden grondig gestudeerd en waren een paar jaar werkzaam geweest op verscheidene laboratoria, ingericht voor de studievakken waarover het examen loopt.

Bij het examen van anderen moest de commissie tot haar leedwezen opmerken, dat het verkrijgen van den vereischten graad van wetenschappelijke ontwikkeling, minder dan het in het geheugen prenten van kennis, welke bij het examen kon te pas komen, een onderwerp van aanhoudende zorg was geweest.

K$_{V}$. Het examen voor de hoogere wiskunde gaf tot bijzondere opmerkingen geene aanleiding.

K$_{XII}$. Van de 294 candidaten die zich voor het examen in het boekhouden hadden aangemeld, verkregen 40 de akte voor schoolonderwijs, terwijl aan 43 de akte voor huisonderwijs kon worden uitgereikt.

Percentsgewijze is deze uitslag niet gunstig te noemen.

Op dit feit, dat zich jaarlijks herhaalt, is reeds door vorige commissiën gewezen, zoodat de oorzaak hiervan en de middelen tot verbetering niet meer behoeven opgegeven te worden.

De gevallen waren nu niet zeldzaam waarin een voldoend of meer dan voldoend schriftelijk examen, na het mondeling gedeelte van het examen moest leiden tot een ongunstigen uitslag, omdat dan gebleken was dat de kennis van de theorieën van het boekhouden, en de geschiktheid om de verkregen kennis aan anderen mede te deelen, te gering was.

Mocht het mogelijk blijken voor het schriftelijk examen in plaats van één dag twee dagen beschikbaar te stellen, dan zou het gemakkelijker vallen eene schifting te maken tusschen hen die met kans op goeden uitslag aan het verder examen kunnen deelnemen en hen aan wien het deelnemen aan het mondeling gedeelte behoort te worden ontraden.

Nu zijn voor het schriftelijk examen slechts twee zittingen van drie uren beschikbaar en moet er bovendien voor gezorgd worden dat de opgaven van dien aard zijn dat zij behoorlijk binnen den vastgestelden tijd kunnen worden bewerkt; kon men over vier zittingen, elk van drie uren, beschikken, dan zouden meer van de onderwerpen in het examenprogramma H onder *a* genoemd, bij het schriftelijk deel van het examen kunnen behandeld worden en ongetwijfeld zou het minder voorkomen, dat bij het mondeling examen leemten in de kennis van een candidaat ontdekt werden, welke bij het schriftelijk examen niet werden opgemerkt. De duur van het mondeling gedeelte van het geheele examen zou langs dien weg bekort kunnen worden en aan verscheidene candidaten ware het doen van een vergeefsche reis bespaard.

L. O. art. 65. Bij het examen voor de akte wiskunde lager onderwijs in stelkunde, planimetrie, gonio- en trigonometrie maakte het meerendeel der candidaten een bevredigenden indruk.

Sommigen die bij het schriftelijk examen minder gelukkig waren geweest, konden ten gevolge van een beter mondeling examen toch nog een voldoend eindcijfer verwerven.

Enkelen slechts konden een aanvankelijk verkregen hooger cijfer niet handhaven.

Betreffende het examen in de stereometrie valt op te merken, dat eenige candidaten blijk gaven het gedeelte betreffende den betrekkelijken stand van lijnen en vlakken niet goed te kennen.

De stereometrische oplossing van constructies was velen candidaten vrij wel onbekend.

Aan het einde harer taak gekomen heeft de commissie de eer Uwer Excellentie haren dank te brengen voor het in haar gestelde vertrouwen.

Namens de Commissie,

J. Campert, *Voorzitter.*

A. J. Goedkoop van Nelle, *Secretaris.*

BIJLAGE U.

VERSLAG DER COMMISSIE, *in 1902 belast geweest met het examineeren van hen die eene akte van bekwaamheid verlangden tot het geven van middelbaar onderwijs in de Nederlandsche taal en letterkunde, de geschiedenis, de aardrijkskunde, de staathuishoudkunde en statistiek, de staatsinrichting en het schoonschrijven.*

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, krachtens art. 69 der wet tot regeling van het middelbaar onderwijs, benoemd bij Uwer Excellentie's beschikking van 22 October 1902, no. 8869I, afd. Onderwijs, tot het afnemen van bovengenoemde examens in 1902, was samengesteld als volgt:

lid en voorzitter: K. ten Bruggencate, inspecteur van het middelbaar onderwijs te 's Gravenhage;

lid en ondervoorzitter: dr. C. M. Kan, hoogleeraar aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam;

leden:

dr. P. L. Muller en mr. J. Oppenheim, hoogleeraren aan de Rijks-universiteit te Leiden;
dr. F. J. L. Krämer, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Utrecht;
dr. J. te Winkel en mr. M. W. F. Treub, hoogleeraren aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam;
dr. H. Blink, privaat-docent aan de Rijks-universiteit te Leiden;
dr. A. Kluyver, mede-redacteur van het Woordenboek der Nederlandsche taal te Leiden, en
G. C. F. van der Laan, hoofd eener openbare school voor lager onderwijs te 's Gravenhage.

De leden der commissie hielden 31 October ll. hunne eerste vergadering, waarin zij, tot voorbereiding van het examen, het plan en den rooster van het examen opmaakten, en dr. J. te Winkel tot hun secretaris benoemden.

Daarop namen de mondelinge en schriftelijke examens in het schoonschrijven een aanvang. Zij werden afgenomen op 6, 7, 13 ,14, 20, 21 en 29 November en op 4, 6, 8, 11, 15, 19 en 27 December. Voor de andere examens was ook nu weder, evenals in vroegere jaren, bepaald, dat het schriftelijk examen aan alle candidaten gelijktijdig zou worden afgenomen. Dat schriftelijk examen had op 18 November plaats, en daarop volgde op 3 December het eerste mondelinge examen. Sinds dien datum werd bijna dagelijks door de commissie geëxamineerd tot op 31 December, terwijl op 30 December daaraan voorafgaande eene vergadering gehouden werd tot het opmaken van dit verslag.

Het aantal der gevraagde akten bedroeg 131, tegen 110 in 1901 en 79 in 1900. Den aard der verlangde akten, het aantal candidaten voor elke akte, en den uitslag der examens met de namen der examinatoren vindt Uwe Excellentie vermeld in de volgende tabel.

Gevraagde akten voor	Aantal candidaten die zich hebben aangemeld.			Aantal candidaten die aan het examen hebben deelgenomen.			Aantal niet geslaagde candidaten.									Aantal geslaagde candidaten.			Examinatoren.
							Teruggetrokken.			Afgewezen.			Totaal.						
	M.	V.	T.	M.	V.	T.	M.	V.	T.	M.	V.	T.	M.	V.	T.	M.	V.	T.	
Kvii. Nederlandsche taal en letterkunde.	4	6	10	4	5	9	„	1	1	1	1	2	1	2	3	3	4	7	Prof. dr. J. te Winkel, Dr. A. Kluyver.
Kviii. Geschiedenis.	13	„	13	11	„	11	2	„	2	7	„	7	9	„	9	4	„	4	Prof. dr. P. L. Muller, Prof. dr. F. J. L. Krämer.
Kix. Aardrijkskunde.	6	3	9	6	3	9	„	„	„	3	„	3	3	„	3	3	3	6	Prof. dr. C. M. Kan, Dr. H. Blink.
Kx. Staathuishoudkunde en statistiek.	12	2	14	10	2	12	2	„	2	7	„	7	9	„	9	3	2	5	Prof. mr. M. W. F. Treub, Prof. mr. J. Oppenheim.
Kxi. Staatsinrichting.	23	3	26	19	3	22	4	„	4	8	2	10	12	2	14	11	1	12	Prof. mr. J. Oppenheim, Prof. mr. M. W. F. Treub.
N. Schoonschrijven.	48	11	59	48	11	59	„	„	„	12	3	15	12	3	15	36	8	44	G. C. F. van der Laan, K. ten Bruggencate.
	106	25	131	98	24	122	8	1	9	38	6	42	46	7	53	60	18	78	

Van de examens in alle vakken zonder onderscheid moet nogmaals de klacht worden herhaald, dat vele candidaten niet schijnen in te zien, wat het kenmerkende van deze exa-

mens behoort te zijn. Het weten uit de tweede en derde hand dient, althans hoofdzakelijk, plaats te maken voor eigen studie en inzicht. Het moet niet kunnen voorkomen, dat een candidaat den naam van een schrijver of den titel van een boek over eenig door hem bestudeerd vak vermeldt, zonder iets meer van schrijver of boek te weten. Hij dient met eene bescheiden hoeveelheid literatuur over zijn onderwerp te hebben kennis gemaakt, opdat blijke wat hij uit een boek weet te halen en langs welke wegen hij tot zijne wetenschap is geraakt. Het schijnt der commissie toe, dat hare opvolgster goed zal doen, bij het onderzoek zich te vergewissen, of althans eenige onderdeelen van het vak met voorliefde en dieper gaande studie door den candidaat zijn behandeld. Het komt, dit spreekt vanzelf, meer op de degelijkheid der studie dan op de uitgebreidheid der lectuur aan, maar eenige lectuur is noodig. Wat geeft het, of bijv. de candidaat den naam van Adam Smith noemt, zonder ooit eene letter van hem gelezen te hebben? Een volgend jaar zal dan ook eene rubriek „literatuur over het onderwerp" meer licht omtrent de studie van den candidaat moeten verschaffen. De goed voorbereiden kunnen niet anders dan er bij winnen, en het M. O. zal er wèl bij varen.

Dat er voor deze examens tot nog toe geen voldoende gelegenheid tot opleiding bestaat, is ook reeds eene herhaaldelijk geuite klacht van alle voorafgaande commissiën. Ook deze commissie sluit zich dienaangaande bij hare voorgangster ten slotte aan, al acht zij het ook overbodig alweder in bijzonderheden daarvan de nadeelen op te sommen. Op één punt echter meent zij de aandacht Uwer Excellentie te moeten vestigen, namelijk op het feit, dat gebrek aan eene behoorlijke inrichting ter opleiding voor het M. O. er vele candidaten toe brengt, deze examens zelf daarvoor te gebruiken of hunne toevlucht te nemen tot repetitoren, die dan als toehoorders bij deze examens hunne kennis trachten te vermeerderen door het stelselmatig opschrijven van de vragen en antwoorden: iets wat vooreerst voor de geëxamineerden zeer onaangenaam moet zijn en vervolgens eene dressuur in de hand werk, die toch meestal op teleurstelling der candidaten zal uitloopen. Het ware te wenschen dat dit hinderlijk opschrijven kon worden verboden.

Na deze algemeene opmerkingen gemaakt te hebben, wenscht de commissie nu over de examens in ieder vak afzonderlijk nog het een en ander mede te deelen.

Voor het examen in de *Nederlandsche taal en letterkunde* hadden zich 10 candidaten aangemeld, waarvan 7 de akte mochten verwerven, dus meer dan in de naastvoorgaande jaren. Het examen in de taalkunde viel dit jaar dan ook over het algemeen bevredigend uit. De historische taalkunde, waarvan tot dusverre door menigen candidaat niet genoeg werk werd gemaakt, was dit jaar met meer zorg bestudeerd, althans in overeenstemming met de tamelijk lage eischen die de commissie bij dit vak meent te moeten stellen. Ook van de gewone grammatica hadden de meeste candidaten eene voldoende kennis. Het verklaren van gemakkelijke fragmenten uit vroegere schrijvers was, schoon over het algemeen vrij gebrekkig, toch slechts in één geval bepaald onvoldoende. Over de uitkomsten van het mondeling examen in de Nederlandsche letterkunde had de commissie meermalen reden tot bijzondere tevredenheid, vooral wat de feitenkennis der candidaten betreft en de gemakkelijkheid, waarmede sommigen zich bewogen op het uitgebreide veld der letterkundige geschiedenis. Ongetwijfeld hadden zij die gemakkelijkheid ten deele ook hieraan te danken, dat de schrijvers in den tijd waarin zij optraden voor hen leefden. Is de feitenkennis echter alleen door van buiten leeren verkregen, dan zal zich dat reeds bijna onmiddellijk openbaren. Bij dit vak blijft veel lezen, blijft een dagelijks omgaan met het verleden hoofdzaak. Overijlde studie, zooals bij één der afgewezenen, moet onverbiddelijk op teleurstelling neerkomen. Verder gaven de examens — vooral die der niet-geslaagden — nog aanleiding tot een paar opmerkingen. Daar de letterkundige geschiedenis een onderdeel van de geheele geschiedenis is, mag deze niet in zoo hooge mate onbekend blijven als bij enkele candidaten het geval was. Integendeel mag verwacht worden, dat gedichten en prozageschriften ook beschouwd zullen kunnen worden in verband tot de politieke en sociale tijdsomstandigheden, waaronder zij geschreven zijn en waarop zij dikwijls betrekking hebben. Eene tweede opmerking geldt het reeds meermalen aangewezen gebrek aan algemeene ontwikkeling bij de candidaten. Ditmaal kwam dat gebrek bijzonder uit ten opzichte van de Grieksche en Latijnsche oudheid, waaraan onze beste schrijvers, met name in de zeventiende eeuw, hunne opleiding tot kunstenaar te danken hebben. Kennis van de klassieke talen kan niet van de candidaten worden gevorderd, maar wel mag men van hen eischen, dat zij vertalingen van de voornaamste dichtwerken der oudheid zullen gelezen hebben, te meer daar de studie onzer eerste dichters, als Hooft en Vondel, Bilderdijk en Da Costa, hen van zelf met zulke vertalingen in aanraking brengt. Zonder eenige kennis van de oudheid blijft een groot deel onzer literatuur geheel onverstaanbaar. Wie bijv. Phoebus voor Jupiter houdt, zooals het geval was, voldoet zelfs niet aan de allermatigste eischen. De letterkundige opstellen waren over het algemeen zeer middelmatig van inhoud en vorm. Kunststukken behoeven zij niet te zijn, maar eenige evenredigheid bij de indeeling der stof, eenige keurigheid en beknoptheid in den zinbouw, eenige levendigheid van voorstelling mag toch wel worden verlangd, en daaraan ontbrak het bijna altijd. Alledaagsch gekeuvel of een hutspot van van buiten geleerde zinnen, met wat onbeduidends van eigen maaksel aangelegd, waren er schering en inslag.

Het examen in de *Geschiedenis* gaf dit jaar geene aanleiding tot bijzondere opmerkingen, behalve dat zich geen vrouwelijke candidaten hadden aangemeld. Van de 12 mannelijke, die aan het examen deelnamen, onderwierp zich één niet aan het mondeling gedeelte; van de 11 overige slaagden er 4. Het schriftelijk examen liet, als naar gewoonte, over het algemeen veel te wenschen over: de opstellen verrieden meestal eene zeer geringe mate van vaardigheid in het schriftelijk behandelen van een onderwerp en waren gewoonlijk van veel te grooten omvang. Bij het mondeling examen viel het dit jaar bijzonder in het oog, dat het aan personen, die geen gymnasiale opleiding gehad hebben, in den regel zeer moeilijk valt zich eene eenigszins juiste voorstelling van de oude geschiedenis te vormen. Een paar maal was de kennis der candidaten zóó gering, dat het onmogelijk bleek de vragen op het vereischte peil te brengen. Aan deze examinandi was blijkbaar niet eens bekend wat kleine handboeken bevatten. Het is geheel overbodig te verklaren, dat eene zekere feitenkennis niet kan worden ontbeerd.

Het examen in *Aardrijkskunde* leverde geen onbevredigende uitkomsten op. Van de 9 candidaten, 6 mannelijke en 3 vrouwelijke, konden de laatstgenoemden allen, van de mannelijke 3 worden toegelaten. Van hen die niet slaagden lag de oorzaak aan het gemis van goede leiding of hieraan, dat zij zich het bestudeerde niet goed hadden weten eigen te maken. Hunne kennis van wiskundige aardrijkskunde was soms zeer onvoldoende, het gebrekkig inzicht in de grondbegrippen der physische aardrijkskunde bleek uit onvolledige en onduidelijke verklaringen, en men wist de studie der physische aardrijkskunde in 't algemeen niet toe te passen op de landen en werelddeelen in 't bijzonder. Vooral *die* kennis der geologie, welke het examen-programma uitdrukkelijk voorschrijft, als onmisbaar voor de studie van den bodem der landen, en waarin de leeraar in aardrijkskunde bij de eindexamens als examinator dient te kunnen optreden, liet zeer veel te wenschen over. Wat de volkenkunde betreft, ofschoon deze te recht door de candidaten ernstiger dan vroeger wordt bestudeerd, zal toch aan die onderdeelen, welke op

den handel en op de middelen van bestaan in 't algemeen betrekking hebben, meer aandacht moeten geschonken worden.

Bij de examens in *Staatsinrichting* en *Staathuishoudkunde* stemde wederom het verschijnsel verdrietig, dat vele candidaten uitdrukkingen bezigen die hun zijn voorgepraat, zonder dat zij eenig begrip hebben van hare beteekenis of strekking, en in nog meerdere mate, dat zij schermen met namen van schrijvers, van wie zij niet slechts nooit iets hebben gelezen, maar van wie zij niet eens weten in welken tijd zij geleefd hebben, ja hoe hunne namen worden geschreven. Is dimaal, als het examen in andere opzichten reden tot tevredenheid gaf, daarin nog niet eene voldoende reden tot afwijzing gezien, het verschijnsel verraadt bij de meeste candidaten eene wijze van voorbereiding voor het examen, die verderfelijk is en waarmede geen genoegen genomen mag worden. Voorts bleek ook dit jaar weder, dat nopens den omvang van de kennis die mag worden geëischt van wie in deze vakken aan inrichtingen van middelbaar onderwijs les zullen geven, bij sommige candidaten averechtsche begrippen heerschen. Wat de staatsinrichting in het bijzonder betreft, is kennis van algemeene staatsrechtelijke begrippen en eenig inzicht in algemeene rechtsbeginselen en in de onderscheiding tusschen publiek en privaat recht uitzondering. Toch zal zij op den duur volstrekt moeten worden geëischt. Zeer zeker mag worden verlangd, dat de standaardwerken, die over de inrichting van den Staat en zijne onderdeelen handelen, niet slechts eens zijn doorgezien, maar met zorg bestudeerd en begrepen zijn. De averechtsche opvatting, dat kennis bestaat in het uit het hoofd leeren van niet of half begrepen uitdrukkingen, kwam ook herhaaldelijk bij de examens in staathuishoudkunde uit. Slechts bij uitzondering wordt de behandelde stof zoodanig verwerkt, dat de candidaten in staat zijn van de door hen geleerde voorstellingen en begrippen een eenigermate zelfstandig gebruik te maken. Gebrek aan algemeene ontwikkeling en aan de meest elementaire kennis van die gedeelten van het recht, met welke de beoefenaar van de staathuishoudkunde telkens in aanraking komt, bleek ook dit jaar bij vele candidaten. Als voorbeeld moge dienen, dat de gedeelten van het Wetboek van Koophandel over de vennootschappen en het wisselrecht door verschillende candidaten blijkbaar zelfs niet waren ingezien. Het zich laten „drillen" voor het examen, dat door het opschrijven van alle vragen (waarover hierboven reeds werd gesproken) allerbedenkelijkst wordt bevorderd, moet op de studie, zoowel van de staatsinrichting als staathuishoudkunde, een hoogst nadeeligen invloed hebben. Op zelfstandige studie kan bij de candidaten niet sterk genoeg worden aangedrongen. Waar stellig blijkt dat zij achterwege bleef, zal op welslagen niet mogen gerekend worden.

Voor het examen in *Schoonschrijven* hadden zich 59 candidaten aangemeld: 48 mannelijke en 11 vrouwelijke; allen zijn opgekomen en geëxamineerd.

Dat het aantal ditmaal zoo buitengewoon groot was, is toe te schrijven aan de vrees — die door sommige candidaten ook geuit werd — dat dit de laatste maal was, dat naar het vigeerende programma geëxamineerd werd, en er het volgend jaar een nieuw en moeilijker programma voor de examens M. O. zou ingevoerd zijn.

Aan deze omstandigheid is het vermoedelijk ook te wijten, dat het gehalte der afgelegde examens over het algemeen niet hoog was. Wel slaagden van de 48 mannelijke candidaten er 36, van de 11 vrouwelijke 8, dus een betrekkelijk groot aantal, doch bepaald mooie examens kwamen zelden voor: de waardeeringscijfers 5 en 6 nemen verreweg de meeste plaatsen op de lijst in; eene 8 is eene zeldzaamheid.

In 't bijzonder trok het de aandacht der commissie, dat er zoo weinig mooi schrift geleverd werd, bepaaldelijk groot en middelgroot, dat toch voor het onderwijs zoo hooge waarde heeft. Meestal was het schrijven op papier middelmatig, en niet beter dan dat van de candidaten voor de gewone onderwijzersakte bij het lager onderwijs. In hoeverre de opleiding hiervan de schuld draagt, durft de commissie niet beslissen. Wel meent zij de opmerking te moeten maken, dat oefening onder het onmiddellijk toezicht van een bevoegde haar beter voorkomt dan het deelnemen aan zoogenaamde correspondentie-cursussen, waardoor ditmaal nog al veel candidaten hunne opleiding hadden ontvangen.

Het schrijven op het bord was doorgaans iets beter dan dat op het papier; het teekenen van versierde letters — behoudens enkele uitzonderingen — het beste deel van het examen.

Wat het theoretisch en paedagogisch gedeelte betreft, blijft de reeds meermalen gemaakte opmerking van kracht, dat men veelal meent genoeg te doen met het memoriseeren van een overzicht over enkele methoden, dat door een leermeester is samengesteld en gedicteerd. Dat het bepaald noodig is door eigen onderzoek zich een inzicht in en een oordeel over verschillende leergangen te vormen, wordt nog steeds door weinigen ingezien. Niettemin blijft de commissie eischen, dat de candidaten toonen hunne kennis van een of anderen leergang door nauwkeurige bestudeering van dien leergang zelf verworven te hebben.

Aan het einde van hare taak gekomen, meent de commissie niet te mogen nalaten, aan Uwe Excellentie haren dank te betuigen voor het in haar gestelde vertrouwen.

's Gravenhage,
8 Februari 1903.
Amsterdam,

Namens de Commissie,

K. ten Bruggencate, *Voorzitter.*

J. te Winkel, *Secretaris.*

BIJLAGE V.

VERSLAG DER COMMISSIE, *in 1902 belast met het afnemen der examens voor de akten van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in het handteekenen en de perspectief, in het rechtlijnig teekenen en de perspectief en in het boetseeren.*

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, benoemd bij Uwer Excellentie's beschikking van 16 Juli 1902, nº. 5838, afd. Ond., zitting houdende te Amsterdam, was samengesteld als volgt:

W. B. G. Molkenboer, directeur der Rijksnormaalschool voor Teekenonderwijzers te Amsterdam, lid en voorzitter;
J. Bubberman, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool en aan de burger dag- en avondschool te Leeuwarden;
P. M. A. Hermann, directeur der gemeentelijke teekenschool te Edam;
C. P. Holst Gzn., hoogleeraar aan de Polytechnische School te Delft en tijdelijk leeraar aan de Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers te Amsterdam;
Bart van Hove, hoogleeraar aan de Rijks-Academie van beeldende kunsten te Amsterdam;
E. Jelsma, directeur der eerste ambachtsschool van de maatschappij voor den werkenden stand te Amsterdam;
W. Kromhout Czn., leeraar aan de Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers en aan de Rijksschool voor kunstnijverheid te Amsterdam;
J. Kuyper, hoofdleeraar aan de Academie van beeldende kunsten te 's Gravenhage;
J. C. U. Legner, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool en aan de burgeravondschool te Utrecht;
J. A. H. Mialaret, hoofdleeraar aan de Academie van beeldende kunsten te 's Gravenhage;
Th. H. A. A. Molkenboer, leeraar aan de industrieschool van de maatschappij voor den werkenden stand te Amsterdam;
R. A. van de Pavert, leeraar aan de Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers en aan de Rijksschool voor kunstnijverheid te Amsterdam;
N. Steffelaar, leeraar aan de Academie van beeldende kunsten te 's Gravenhage;
J. Visser, leeraar aan de Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers te Amsterdam;
H. J. de Vries, directeur der burgeravondschool en leeraar aan de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Haarlem;
B. W. Wierink, directeur der industrieschool van de maatschappij voor den werkenden stand en leeraar aan de gemeentelijke kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Amsterdam.

In de eerste vergadering, 18 Juli 1902 gehouden, benoemde de commissie haar medelid B. W. Wierink tot secretaris.

De examens werden in haar geheel afgenomen in de oefenschool der Rijksnormaalschool voor Teekenonderwijzers te Amsterdam.

Voor het examen middelbaar onderwijs handteekenen en de perspectief (M^1) hadden zich aangemeld 72 candidaten (31 vrouwelijke en 41 mannelijke). Er bedankten 2 (1 vrouwelijke en 1 mannelijke); er namen alzoo 70 aan het examen deel.

Hiervan slaagden voor het eerste gedeelte (het practisch gedeelte A) 29 (9 vrouwelijke en 20 mannelijke). Van de niet geslaagden voor examen A nam 1 deel aan het 2de gedeelte (examen B), zoodat 30 werden opgeroepen om voor het 2de gedeelte te worden geëxamineerd (9 vrouwen en 21 mannen).

Gedurende het examen B trokken 3 mannelijke candidaten en 1 vrouwelijke candidaat zich terug, terwijl 1 vrouwelijke candidaat niet opkwam.

Een mannelijke candidaat leverde het opgegeven perspectievisch werkstuk niet in, doch maakte het practisch gedeelte examen A verder in haar geheel mee.

De commisie oordeelde het examen, door het ontbreken der perspectiefteekening onvolledig en noemde dus dit gedeelte van het examen onvoldoende.

Van de 30 candidaten die aan het 2de gedeelte (examen B) deelnamen, waarbij 1 van wien het examen A van dien aard was, dat ook met de hoogst mogelijke cijfers voor examen B slagen onmogelijk was, legden een voldoend examen af 17 candidaten (7 dames en 10 heeren). Aan hen werd dus de verlangde akte (M^1) uitgereikt, dat is van het geheele aantal der ingeschreven candidaten (70) $24^2/_{7}\%$.

Uit bovenstaande gegevens blijkt, dat verreweg het grootste gedeelte der candidaten (41 van de 70) niet konden slagen, omdat hun teekenwerk beslist onvoldoende werd bevonden, hetgeen zal blijken uit de hierbij gaande staten.

Voor de teekeningen naar plaat (vlakversiering), een ornament van gestileerde bloemen als cirkelvulling, werden de volgende cijfers toegekend:

2 maal het cijfer 1 (zeer slecht),
6 „ „ „ 2 (slecht),
11 „ „ „ 3 (onvoldoende),
31 „ „ „ 4 (voldoende).

Hierbij waren 11 teekeningen, die dit cijfer ternauwernood

konden behalen, en 4 die er iets boven waren, doch nog niet goed konden worden genoemd.

13 maal het cijfer 5 (goed) en
7 „ „ „ 6 (zeer goed).

Dat dus voor dit gedeelte van het examen, zoo belangrijk, zoo noodzakelijk voor ieder teekenleeraar, nog aan 2 teekeningen het predicaat zeer slecht en 6 maal dat van slecht moest worden gegeven, dat 19 teekeningen beslist onvoldoende waren en van de voldoende nog 11 tamelijk zwak, bewijst reeds dat er veel grond bestaat om aan te nemen, dat de ingeschreven candidaten òf te weinig studie hadden gemaakt, òf te weinig aanleg hadden.

Voor deze afdeeling is de eerste veronderstelling de meest waarschijnlijke.

De vrouwelijke candidaten leverden over het algemeen in deze afdeeling èn wat quantiteit èn wat qualiteit betreft, minder goed werk dan de mannelijke candidaten; vele teekeningen waren niet af en verre van smaakvol uitgevoerd. Opmerking verdient het, dat zij die de teekeningen geheel af hadden gemaakt (of met het penseel in kleuren hadden bewerkt, of met de punt krijt hadden ingevuld), die dus het meeste werk hadden geleverd, ook het beste werk hadden gemaakt, hetgeen het vermoeden der commissie, als zouden vele candidaten zich an het examen onderwerpen zonder voldoende voorbereiding, versterkt.

Ook in deze afdeeling hadden verscheidene candidaten de teekening in houtskool opgewerkt, een materiaal dat voor het copieeren van eene opgaaf als deze zeer ongeschikt is te noemen.

Voor het stilleven was gegeven een tafeltje (stijl Lodewijk XV) met vaasje, draperie en globe.

Het behoeft geen betoog, dat de teekenleeraar, die vaak achter den leerling staande met een paar lijnen een deel van eenig voorwerp vlug moet voorschetsen, het teekenen van een betrekkelijk eenvoudig stilleven, als hier gegeven was, behoorlijk in zijn macht moet hebben. De hier volgende cijfers bewijzen voorzeker, dat het grootste aantal candidaten hiervan nog zeer ver af was.

1 maal werd het cijfer 1,
11 „ „ „ „ 2 en
29 „ „ „ „ 3

toegekend, zoodat van de 70 teekeningen 41 beslist onvoldoende werden genoemd.

25 maal werd het cijfer 4 gegeven; hierbij waren 8 teekeningen die dit cijfer maar even konden halen en 5 die er even boven stonden.

Slechts 4 van de 70 konden goed worden genoemd, terwijl het cijfer 6 aan geen enkele teekening kon worden toegekend.

Het is wel bevreemdend, dat eene zoo dankbare en nuttige studie als het teekenen van voorwerpen uit onze omgeving, eene studie, die zoo binnen ieders bereik ligt, zoo verwaarloosd schijnt te worden.

Ook hier werd voor de geheele uitvoering veak houtskool gebruikt, vooral voor de uitvoering van de teekening van dit stilleven zeer ongeschikt. Uit de teekeningen meent de commissie te moeten opmaken, dat de meeste candidaten de noodige vormenkennis van de te teekenen voorwerpen misten.

Voor het reliefornament was gegeven eene gothische draagkorf, gevormd door een kop met ornementale omgeving.

In deze afdeeling kwamen betere teekeningen voor dan in de beide vorige. Ofschoon er nog 5 teekeningen bij waren die slecht moesten worden genoemd, 26 die onvoldoende waren en 5 die het cijfer 4 (voldoende) ternauwernood konden verwerven, behaalden 23 het cijfer 4 (waaronder 7 die er iets boven stonden), 6 het cijfer 5 (goed) en 5 het cijfer 6 (zeer goed).

Er waren bij deze groep teekeningen, die op eene wijze waren uitgevoerd, ten eenen male ongeschikt voor het teekenen van een ornament, waarbij niet een lichteffect, maar de kennis der vormen hoofdzaak is; niettegenstaande vaak gestreefd was naar een zeker effect, was toch het verkrijgen van een behoorlijk ensemble, wat licht en donker betreft, door slechts weinigen bereikt.

Voor den kop was gegeven een afgietsel van de portretbuste van Karel V, door Leone Leoni.

Van de 70 teekeningen werden 30 slecht genoemd en 24 onvoldoende, 27 voldoende (waaronder 14 die vrij zwak waren en 6 die er even boven stonden) en 6 verkregen het predicaat goed.

Reeds bij het opzetten kon men vaak zien dat een groot begrip van het geheel bij vele candidaten ontbrak, terwijl bij het meer uitvoerig opwerken der détails het gemis aan vormenkennis ook hier weer duidelijk merkbaar was.

Met bovenstaande meent de commissie voldoende te hebben aangetoond, dat uit het geleverde werk in deze vier rubrieken niet bleek, dat het grootste deel der examinandi kon voldoen aan den eersten eisch die men aan teekenleeraar of -leerares moet stellen, nl. van te zijn een goed teekenaar.

Ook het stileeren en ontwerpen was, naar het oordeel van die leden der commissie die aan deze examens reeds meermalen deelnamen, minder goed dan vorige jaren.

Van de 69 ingeleverde ontwerpen (één candidaat had vrijstelling van dit gedeelte van het examen) werden 2 zeer slecht en 17 onvoldoende genoemd; 6 bereikten even voldoende, 17 waren voldoende, 3 daar even boven, 10 goed en 5 zeer goed, zoodat beslist voldoende of daarboven waren 35 van de 69.

Vele candidaten bleken weinig begrip te hebben van de schaal waarop het ornament moest worden uitgevoerd. De candidaten konden uit verschillende opgaven eene keuze doen, de maten waren daarbij duidelijk aangegeven. Nu bleek het meermalen, dat de candidaten volstrekt niet gelet hadden op de grootte, waarop het ontwerp moest worden uitgevoerd, niettegenstaande een détail van het ontwerp op ware grootte werd verlangd. Er waren dan ook bij de gemaakte composities teekeningen, die zich op eene schaal van $^1/_{10}$ of $^1/_5$ vrij goed voordeden, doch die op ware grootte geteekend bepaald voor uitvoering ongeschikt waren geworden. Ook was door velen volstrekt niet gelet op de wijze waarop en de stof waarin het ontwerp moest worden uitgevoerd; dit bleek bij vele ontwerpen alleen uit het bijschrift, niet uit het ontwerp zelf, iets wat toch een eerste vereischte is.

Deze opmerkingen gelden ook, evenals de hier volgende, voor de afdeeling ornament voor de examens van M².

Ook bleek weer uit de geleverde composities, dat het meerendeel der examinandi zwakke teekenaars waren.

Bij de mondelinge examens in de geschiedenis der bouwstijlen kwam herhaaldelijk voor, dat de candidaten blijkbaar het verband, den samenhang en de wijze waarop zich de eene stijl uit de andere ontwikkeld heeft niet begrepen. De feitenkennis was over het algemeen genomen, naar het oordeel van de leden der commissie die reeds meermalen in deze examens zitting hadden, ook minder dan vorige jaren; evenzoo ontbrak bij velen de kennis van de verschillende technieken bij het bewerken der onderscheiden materialen; bovendien was het onderscheiden der verschillende kunsttijdperken, bij het bezien van voorgelegde photo's en prenten, vaak zeer zwak en twijfelachtig. Gebrek aan begrip van samenhang en ontwikkeling der stijlen bleek ook uit de opstellen, waarvan de illustraties vaak ver beneden het middelmatige waren. En dit waren dan toch nog teekeningen van hen, die voor examen A voldoende cijfers hadden behaald.

Voor de mondelinge examens in de stijl- en ornamentleer werd toegekend:

1	maal	het	cijfer	2
10	„	„	„	3
9	„	„	„	4
4	„	„	„	5

Voor de mondelinge examens in de geschiedenis der stijlen:

1	maal	het	cijfer	2
4	„	„	„	3
12	„	„	„	4
7	„	„	„	5

Voor de opstellen, de stijl- en ornamentleer betreffende, werd toegekend:

2	maal	het	cijfer	2
5	„	„	„	3
12	„	„	„	4
3	„	„	„	5
2	„	„	„	6

Voor eindcijfer in de afdeeling ornament werd gegeven:

7	maal	het	cijfer	3
12	„	„	„	4
5	„	„	„	5

Naar aanleiding van het geleverde werk, de perspectief betreffende, meent de commissie te moeten opmerken, dat vele candidaten blijkbaar niet genoeg gelet hadden op de noodzakelijkheid, om een zeker werkstuk in een gegeven tijd te maken, en daarvan eene goed geteekende oplossing te geven, en dat sommigen schijnen te denken, dat bij een perspectievisch werkstuk de uitkomst van minder belang is dan de wijze van constructie. Blijkbaar stelden velen zich niet voor wat ze moesten maken, en wanneer bij eene goede constructiewijze, door onzuiver werken, grove fouten tegen de regels der perspectief in hun werk ontstonden, werden deze bij de uitkomst voorbijgezien.

Deze opmerkingen gelden ook voor de gemaakte perspectievische teekeningen voor de akte M^2.

Voor de akte M^1 werden 68 doorzichtkundige teekeningen ingeleverd. Een candidaat had vrijstelling (zijnde in het bezit van M^2 met voldoende perspectievische examencijfers) en 1 candidaat leverde, zooals aan den aanhef van dit verslag reeds is medegedeeld, zijne teekening niet in.

Van deze 68 teekeningen verkregen:

6	het	cijfer	1
12	„	„	2
12	„	„	3

zoodat dus 30 beslist onvoldoende waren.

4 waren even voldoende, 11 voldoende, 3 ruim voldoende, 17 goed en 3 zeer goed.

Bij de mondelinge examens in de perspectief, zoowel voor het examen voor M^1 als M^2, betreurde de commissie het, dat de wettelijke voorschriften betreffende de projectieleer en de perspectief het niet mogelijk maakten het onderzoek naar de kunde der candidaten ook uit te strekken tot de gronden der vlakke meetkunde en der meetkunde in de ruimte. Waarschijnlijk is bij het ontwerpen dezer wettelijke bepalingen verondersteld, dat personen die de studie van projectieleer en perspectief beginnen, dit eerst doen na behoorlijke voorstudie der daarvoor noodige meetkunde. Bij de mondelinge examens is het evenwel gebleken dat dit niet het geval is, en velen zonder behoorlijke voorstudie toch nog een wel is waar voldoende kennis der constructie van projectie en perspectief hadden verworven, maar dan ook zeer verward waren wanneer het aankwam op het noemen van namen van de eenvoudigste meetkundige figuren, of bij het geven van eene goede verklaring van de constructies die zij uitvoerden, wat eene zeer groote tekortkoming bij een a.s. leeraar M. O. is te noemen.

Van de 25 examens afgelegd in het mondeling gedeelte der perspectief, werden de volgende cijfers toegekend. Aan 3 slecht, 1 onvoldoende, 12 voldoende, 6 goed en 3 zeer goed. Voor de projectie: aan een zeer slecht, 3 onvoldoende, 11 voldoende, 8 goed en 2 zeer goed.

Voor eindcijfer perspectief (mondeling examen en teekening te zamen) werd gegeven:

3	maal	het	cijfer	2
3	„	„	„	3
11	„	„	„	4
6	„	„	„	5 en
2	„	„	„	6

De examens in de methodiek van het teekenonderwijs voor de akte M^1 gaven aanleiding tot de volgende opmerkingen:

dat onderscheidene candidaten blijkbaar de methodiek van het teekenonderwijs met weinig ernst bestudeerd, ja dat sommigen dit werk schijnbaar geheel verwaarloosd hadden.

Behalve dat ze zich weinig moeite gegeven hadden om op de hoogte te komen van wat noodig was voor het handteekenonderwijs op eenige vakschool, bleek nog bovendien dat de kennis van de bestaande leermiddelen uiterst gering was. Ook was de wijze van toelichting van eene voor de klasse te behandelen teekenmethode menigmaal zeer gebrekkig.

Uit de opstellen, die grootendeels over het teekenonderwijs op eene bepaalde inrichting handelden, bleek niet dat de candidaten wisten, op wat wijze het teekenen aan onderscheiden vakscholen is ingericht.

Van de mondelinge examens werden 2 slecht, 6 onvoldoende, 8 voldoende, 9 goed en 2 zeer goed genoemd.

Eén opstel werd zeer slecht, 1 slecht en werden 9 onvoldoende, 11 voldoende, 3 goed, 2 zeer goed genoemd.

Voor eindcijfers werd gegeven 3 maal 2, 5 maal 3, 12 maal 4 en 7 maal 5.

Bij het anatomisch examen waren ook de teekeningen in den regel van veel minder gehalte dan de mondelinge examens. De examinandi hadden blijkbaar een of ander anatomisch werk goed uit het hoofd geleerd, maar wanneer het er op aankwam de werking van de spieren aan het geraamte te verklaren, bleek het dat zij zich eene onduidelijke voorstelling hadden gemaakt van de ligging en werking der verschillende spiergroepen.

Zoo bleek ook bij de behandeling van het beenderenstelsel, dat de candidaten de verschillende beenderen wel vrij goed konden beschrijven, maar dat hun de zaak minder duidelijk was als zij den samenhang en de bewegingen der onderdeelen van het geraamte moesten verklaren.

Voor mondeling examen ontleedkunde werd toegekend:

2	maal	het	cijfer	2
4	„	„	„	3
10	„	„	„	4
3	„	„	„	5
7	„	„	„	6

Voor de teekening van het proportiebeeld met geraamte:

2	maal	het	cijfer	2
6	„	„	„	3
16	„	„	„	4
1	„	„	„	5
1	„	„	„	6

Voor de teekening van een anatomisch onderdeel:

7	maal	het	cijfer	3
14	„	„	„	4
3	„	„	„	5
2	„	„	„	6

Als eindcijfer werd gegeven:

9	maal	het	cijfer	3
12	„	„	„	4
5	„	„	„	5

Voor het examen rechtlijnig teekenen (M²) hadden zich aangegeven 22 candidaten; er bedankten 3.

Eén candidaat trok zich bij het eerste gedeelte (A) van dit examen terug, zoodat 18 volledig dit examen deden; hiervan werden voor het 1ste gedeelte (A) 7 voldoende bevonden, terwijl ten slotte 5 het diploma verwierven, zijnde (de teruggetrokkenen van examen A en B — ook bij het examen B heeft zich een der candidaten, die nochtans bij A voldoende was genoemd, teruggetrokken — meegerekend) 26,3%.

Omtrent het geleverde teekenwerk voor de akte M² door de examinandi vervaardigd, meent de commissie de volgende opmerkingen te moeten maken.

Voor de lijnteekening was opgegeven het vervaardigen eener gearceerde teekening van een vroeg Gothisch doopvont, waarvan het beeld op iets kleiner schaal in omtrek gegeven was.

Velen, die daarbij blijk gaven van vrij handig te kunnen omgaan met passer en trekpen, toonden zich uiterst zwak waar het betrof het teekenen en uitdrukken van het karakter van het ornament, wanneer dit uit de vrije hand moest geschieden.

Het geleverde werk gaf niet het bewijs dat de candidaten in staat waren om met arceering vorm en relief duidelijk te maken en de fijnere en grovere arceeringen met de schaal der teekening in overeenstemming te brengen. Het slechte resultaat door enkelen verkregen was bovendien een gevolg van eene verkeerde manier van beginnen.

Van de 19 teekeningen werden slechts 5 voldoende geacht (waarvan één even boven het voldoende stond), 6 waren onvoldoende, 7 slecht en 1 zeer slecht. Geen enkele kon goed of zeer goed worden genoemd.

Voor de bouwkundige teekening naar schets was gegeven een gedeelte van een woonhuisgevel.

Hierbij bleek het dat vele candidaten niet geheel begrepen doel en strekking van den gevraagden arbeid.

Bij het opzetten van eene bouwkundige teekening, vooral wanneer in een beperkten tijd een geheel overzicht gevraagd wordt, ligt het voor de hand, dat eerst het geheel in zijne hoofdlijnen dient te worden vastgesteld, om daarna over te gaan tot het detailleeren.

Vele candidaten vingen met de details aan, om dan door uitbreiding van deze details langzamerhand tot een geheel te komen.

Daar waar de candidaten hun goeden smaak wilden toonen, waren, behalve enkele uitzonderingen, de vormen veelal in strijd met de eigenschappen der gebezigde materialen.

Eén teekening werd zeer slecht, 5 slecht, 4 onvoldoende, 8 voldoende (waarvan 4 tamelijk zwak en 1 ruim voldoende) en 1 goed genoemd.

Voor de werktuigkundige teekening was gegeven eene wartelring voor eene ketting, naar gegeven schets met eenheidsmaten.

Ofschoon de uitkomst hier over het algemeen bevredigend kon worden genoemd, bleek het dat de constructieve behandeling der schaduwbepaling den candidaten meer eigen was dan de behandeling der uitvoering in tinten en kleuren.

Twee teekeningen werden genoemd slecht, 3 onvoldoende, 2 even voldoende, 4 voldoende, 2 ruim voldoende, 3 goed en 2 zeer goed.

Eén candidaat trok zich gedurende dit examen (behoorende bij het examen A) terug, zooals reeds hierboven is vermeld, zoodat slechts 18 werktuigkundige teekeningen werden ingeleverd.

Het vraagstuk der beschrijvende meetkunde was zóó gekozen, dat voor de oplossing slechts gebruik behoefde te worden gemaakt van constructies die in alle leerboeken over dit onderwerp voorkomen, zoodat de toepassing er van voor de hand lag.

Vele candidaten pasten echter, ten koste van tijd en uitkomst, omslachtige en onnauwkeurige constructies toe.

Het teekenwerk bij dit vraagstuk was in het algemeen beneden hetgeen men van rechtlijnige teekenaars mag verwachten.

De kennis van de theorie der scheve projectie en axonometrie was bij eenige geheel afwezig.

Het was opvallend, hoe weinig examinandi in staat waren verklaring te geven van de constructies welke zij uitvoerden.

Van de 19 ingeleverde teekeningen voor de beschrijvende meetkunde werden 9 zeer slecht, 1 slecht, 3 onvoldoende, 7 voldoende, 5 goed en 1 zeer goed genoemd.

Van de 7 candidaten die in dit vak mondeling examen aflegden, behaalden 1 het cijfer 2, 2 het cijfer 3, 3 het cijfer 4 en 1 het cijfer 6.

Aan de 19 perspectiefteekeningen werd toegekend:

2	maal	het	cijfer	1
1	„	„	„	2
3	„	„	„	3
7	„	„	„	4
5	„	„	„	5
1	„	„	„	6

Voor de mondelinge examens in dit vak werd voor examen M² gegeven:

3	maal	het	cijfer	3
2	„	„	„	4
1	„	„	„	5

terwijl 1 candidaat vrijstelling voor dit gedeelte van het examen had.

Wat de afdeeling ornament betreft, gelden hier dezelfde opmerkingen als voor de examens M¹ en hierboven genoemd.

Voor het ontwerp ornament werd gegeven:

3	maal	het	cijfer	2
3	„	„	„	3
7	„	„	„	4
1	„	„	„	5

Vier candidaten hadden voor dit vak vrijstelling.

Aan de opstellen, dit vak betreffende, werd toegekend:

3	maal	het	cijfer	3
2	„	„	„	4
1	„	„	„	5

1 candidaat had vrijstelling

Voor eindcijfers afdeeling stijl- en ornamentleer werd gegeven:

2	maal	het	cijfer	3
2	„	„	„	4
1	„	„	„	5

1 candidaat trok zich terug.

1 „ had vrijstelling.

Bij de mondelinge examens in de methodiek bleek het der commissie, dat het schetsen op het zwart bord vaak gebrekkig was en van eene methodische behandeling van eenig onderwerp bij sommige candidaten weinig sprake was.

1 examen werd onvoldoende, 4 voldoende en 2 goed genoemd, terwijl van de 7 opstellen, dit vak betreffende, 3 onvoldoende, 1 voldoende en 3 goed waren.

Voor de akte boetseeren (O) hadden zich aangegeven 4 candidaten. Hiervan voldeden aan het practisch gedeelte van het examen (A) 3 candidaten, waarvan 2 het diploma verwierven.

Voor de te boetseeren buste was gegeven de potretbuste van admiraal van Gendt, door Rombout Verhulst, voor het ornament naar photographie eene paneelvulling uit de Notre Dame te Parijs.

Het geleverde werk was over het algemeen bevredigend te noemen. Vooral bij de busten en de ornamentontwerpen was verdienstelijk werk. Voor de buste werd toegekend: 3 maal het cijfer 4 en 1 maal het cijfer 3.

Voor het geboetseerde ornamentontwerp: 1 maal het cijfer 3, 1 maal 4 en 2 maal 5.

Het geteekende ontwerp-ornament was minder goed dan het geboetseerde. Hiervoor werd gegeven: 1 maal 2, 1 maal 3, 1 maal 4 en 1 maal 5.

Voor het geboetseerde ornament naar photographie werd gegeven: 1 maal het cijfer 3, 1 maal 4 en 2 maal 6.

Voor projectieleer werd toegekend: 1 maal 3 en 2 maal 4.

Voor methodiek werd toegekend: 1 maal het cijfer 4 en 2 maal het cijfer 5.

Voor ornament werd als eindcijfer toegekend: 1 maal het cijfer 3 en 1 maal het cijfer 4 en voor ontleedkunde 1 maal 3 en 1 maal 4.

Eén der drie tot het examen B toegelaten candidaten had bij het behalen der akte M[1] in 1901 in projectieleer, stijl en ornamentleer en ontleedkunde zoodanige cijfers behaald, dat hij in dezen vrijstelling had van examen voor die drie vakken.

Amsterdam, 11 December 1902.

Namens de Commissie,

W. B. G. Molkenboer, *Voorzitter.*

B. W. Wierink, *Secretaris.*

BIJLAGE W.

VERSLAG DER COMMISSIE, *in 1902 belast geweest met het afnemen der examens in de Fransche taal (M. O.), naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 9 Augustus 1879 (*Staatsblad *nº. 149).*

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Groningen
————, 3 Februari 1903.
Utrecht.

De commissie, in 1902 belast geweest met het afnemen der examens in de Fransche taal (M. O.), benoemd bij beschikking van 7 October 1902, nº. 8266[1], afd. Ond., heeft de eer aan Uwe Excellentie verslag omtrent hare werkzaamheden uit te brengen.

Zij was samengesteld uit de navolgende heeren: prof. dr. A. G. van Hamel, voorzitter; dr. J. J. Salverda de Grave, ondervoorzitter; N. L. Verlint, A. Bourquin, A. Sunier, F. H. Delachaux, E. J. Sommer, L. Paschal, leden; E. Th. Borlé en mejuffrouw P. W. Rijke, plaatsvervangende leden. Ook deze hebben aan de examens deelgenomen.

De commissie heeft hare zittingen — behalve de tweede voorbereidende vergadering, waarvoor de leden te Utrecht bijeenkwamen — gehouden te 's Gravenhage, in de lokalen der Leesinrichting, Oude Molstraat. Voor het schriftelijk examen is ook ditmaal gebruik gemaakt van den foyer van het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen.

In de eerste voorloopige vergadering, gehouden op 26 October, werd de heer Verlint tot secretaris gekozen en werden de leden der beide sub-commissiën door den voorzitter aangewezen: voor de B-examens de heeren Salverda de Grave, Verlint, Bourquin, Sunier, Paschal en de voorzitter, voor de A-examens de heeren Salverda de Grave en Verlint (voor zoover zij niet, als ondervoorzitter en als secretaris, met bijzondere werkzaamheden zouden belast zijn), Delachaux, Sommer en de beide plaatsvervangende leden, als geregeld, op gezette dagen, met het afnemen der examens belast, terwijl ook de heeren Bourquin en Sunier enkele malen als leden der A-commissie zouden optreden.

De voorzitter gaf reeds aanstonds den ondervoorzitter kennis dat hij, met het oog op zijne ambtsbezigheden te Groningen, pas 11 December de leiding der mondelinge examens op zich zou nemen.

In de tweede voorloopige vergadering, 9 November gehouden, werd de tekst der proefstukken voor het schriftelijk examen definitief vastgesteld. Zij bestond, voor het A-examen, uit: 1º. eene vertaling uit het Nederlandsch in het Fransch, naar een tekst door den voorzitter ter tafel gebracht; 2º. een opstel over één der drie volgende onderwerpen, ter keuze van den candidaat: *a.* „Un acte de dévouement", *b.* „Description d'une ville de province", *c.* „La lutte pour la vie"; voor het B-examen uit: 1º. eene vertaling van het Nederlandsch in het Fransch, naar een moeilijker tekst, ook door den voorzitter ter tafel gebracht; 2º. een letterkundig opstel over één der volgende onderwerpen: *a.* Les idées de Chrétien des Troyes sur l'amour; exposez ces idées et rattachez-les à des conceptions analogues ou différentes; *b.* Rapprochez la Pléiade, soit du Cénacle romantique, soit des Parnassiens ou des Symbolistes; *c.* Si les unités de temps et de lieu ont peut-être gêné Corneille, Racine ne les a-t-il pas escamotées?; *d.* Traitez une ou deux pièces de Molière au point de vue des sources; *e. L'Ecole des Femmes et Le Barbier de Séville; f.* La jeune fille dans Marivaux et dans Emile Augier ou Alfred de Musset; *g.* La place d'Alfred de Vigny dans le romantisme; *h.* Aperçu et caractéristique de l'oeuvre dramatique de Victor Hugo; analyse d'une ou de deux situations qu'il a traitées.

Voor de paraphrase van een gedicht, ten behoeve der vreemdelingen die van de vertaling wenschten te worden vrijgesteld, hebben gediend voor de A-candidaten *Les cîes sauvages* van Guy de Maupassant, voor den B-candidaat *Viston d'où est sorti ce livre* van Victor Hugo;

Het schriftelijk examen is aan alle candidaten afgenomen op 12 November, aan de B-candidaten bovendien nog, voor de vertaling, in den voormiddag van 13 November. Wegens zeer bijzondere omstandigheden — in het eene geval ziekte van den candidaat, in het andere geval de grootere afstand waarop de candidaat, een vreemdeling, zich van den Haag bevond — heeft de commissie een A-candidaat en een B-candidaat vergund het schriftelijk examen op een ander tijdstip af te leggen.

Aan de correctie van het schriftelijk werk zijn besteed, voor dat der A-candidaten 13, 14, 15, 19 en 20 November, voor dat der B-candidaten 17, 18 en 19 November.

De mondelinge examens der A-candidaten zijn gehouden van 1 tot 29 December. Gewoonlijk werden per dag drie candidaten geëxamineerd, des Woensdags en des Zaterdags vier candidaten. Van 22 tot 29 December moest het aantal A-candidaten dat op één dag geëxamineerd werd, enkele keeren verminderd worden, daar op diezelfde dagen B-examens moesten worden afgenomen.

De B-examens waren, voor de candidaten die dit verlangden, ook dit jaar in twee deelen gesplitst. Het eerste gedeelte, dat de taalkundige vakken en bovendien, voor de meesten, ook de letterkunde der middeleeuwen omvatte, is afgenomen geworden in de tweede helft der maand Juli en wel van 17 tot 24; het tweede, letterkundig (modern letterkundig), gedeelte is afgenomen van 22 tot 29 December.

Onderstaande tabel geeft een volledig overzicht van het aantal candidaten die zich hadden aangemeld en van den uitslag der examens.

TABEL I.

AKTE A.

Candidaten.	Ingeschreven.	Teruggetrokken vóór het schriftelijk examen	Aan het schriftelijk examen deelgenomen.	Na het schriftelijk examen teruggetrokken.	Aan het mondeling examen deelgenomen.	Toegelaten.	Afgewezen.
Mannelijke...	46	3	43	7	36	17	19
Vrouwelijke..	35	3	32	4	28	17	11
Totaal...	81	6	75	11	64	34 [1]	30

1) D. i. ruim 45 % van de opgekomen candidaten.

AKTE B.

Candidaten.	Ingeschreven.	Voor het examen teruggetrokken.	Onder het examen teruggetrokken.	Het geheele examen afgelegd.	Toegelaten.	Afgewezen.
Mannelijke...	9	—	2	7	7	—
Vrouwelijke..	7	2	2	3	3	—
Totaal...	16	2	4	10 [2]	10	—

2) D. i. ruim 71 % van de opgekomen candidaten.

Zij die zich na het schriftelijk examen (of, wat de B-candidaten betreft, voor een deel, na het eerste gedeelte) hebben teruggetrokken, hebben dit gedaan nadat hun uit de hun meegedeelde cijfers was gebleken, dat hun kans op slagen „gering geworden" of „vervallen" was.

Bijzonderheden omtrent den uitslag van het mondeling en het schriftelijk onderzoek beide vindt Uwe Excellentie in de volgende tabellen.

TABEL II.

AKTE A.

Aantal malen dat is toegekend het praedicaat.	Mondelinge verklaring.	Spraakkunst mondeling. Vormleer.	Syntaxis.	Kennis van het taaleigen.	Methodologie.	Schriftelijke vertaling.	Opstel.	Uitspraak en dictie. Theorie.	Practijk.	Vaardigheid.	Vreemdelingen die de Nederlandsche taal niet genoegzaam machtig waren. Paraphrase.
Mannelijke candidaten (36).					11 cand.	43 cand.	43 cand.				
(5) zeer goed.	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—
(4) goed.	4	4	5	6	1	2	3	7	1	1	—
(3) voldoende.	23	17	15	16	9	25	28	16	23	22	—
(2) bijna voldoende.	9	13	15	13	1	14	9	9	11	12	—
(1) onvoldoende.	—	—	1	1	—	2	3	3	—	—	—
(0) slecht.	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
vold.	27	21	20	22	10	27	31	24	25	25	—
onvold.	9	15	16	14	1	16	12	12	11	12	—
Vrouwelijke candidaten (28).					13 cand.	29 cand.	32 cand.				3 cand.
(5) zeer goed.	—	—	—	—	1	—	—	—	2	1	—
(4) goed.	6	5	3	5	3		5	3	12	8	1
(3) voldoende.	14	11	14	15	8	12	23	19	14	17	2
(2) bijna voldoende.	8	12	11	8	1	13	3	6	—	2	—
(1) onvoldoende.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
(0) slecht.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
vold.	20	16	17	20	12	16	28	22	28	26	3
onvold.	8	12	10	8	1	13	4	6	—	2	—

TABEL III. AKTE B.

Aantal malen dat is toegekend het praedicaat:	Spraakkunst mondeling.				Schriftelijke vertaling.	Letterkunde.						Uitspraak en dictie.		Vaardigheid.
						Mondeling.				Opstel.				
							Letterkundige geschiedenis.		Lectuur.					
	Moderne spraakkunst.	Historische grondslag.	Methodologie.	Stijlleer.		Letterkundige verklaring.	Algemeene.	Bijzondere.	Inhoud en inrichting der lectuurlijst.	Oordeel over het gelezene.	Inhoud.	Taal en stijl.	Theorie.	Praktijk.	
Mannelijke candidaten (7).															
	9 cand.	9 cand.	4 cand.	9 cand.							8 cand.	8 cand.	9 cand.		
(5) zeer goed.	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	—	1	1
(4) goed.	1	5	—	3	1	5	4	3	4	3	3	3	2	2	2
(3) voldoende.	4	3	1	4	4	2	3	2	3	4	2	3	4	4	4
(2) bijna voldoende.	2	1	—	2	2	—	—	—	—	—	2	1	3	—	—
(1) onvoldoende.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
(0) slecht.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vrouwelijke candidaten (3).															
	3 cand.	3 cand.		5 cand.											
(5) zeer goed.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
(4) goed.	1	1	—	1	—	1	1	2	2	1	3	2	1	2	2
(3) voldoende.	2	4	—	3	3	2	2	1	1	1	—	1	3	1	1
(2) bijna voldoende.	2	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
(1) onvoldoende.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
(0) slecht.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Enkele opmerkingen mogen aan deze tabellen worden toegevoegd, allereerst wat de A-examens betreft.

De gunstige indruk door de examens van het vorige jaar teweeggebracht, is door die van 1902 niet verzwakt geworden. De redenen daarvoor in het verslag der vorige commissie opgegeven gelden ook nu. Slechts eene enkele maal bleek het dat de candidaat of de leeraar die hem had voorbereid niet voldoende op de hoogte was geweest van de eischen van dit examen.

De commissie meent dat aan die eischen, zooals zij in de laatste jaren door opeenvolgende commissiën gesteld werden, niet veel behoeft te worden veranderd. Voor het *opstel* dient echter wat meer tijd, en wel $2\frac{1}{2}$ uur, te worden toegestaan, terwijl de tijd voor de vertaling gegeven tot $3\frac{1}{2}$ uur zou kunnen worden verminderd. In de wijze waarop het examen in *syntaxis* en in *opvoedkunde* (eigenlijk in *methodologie*) wordt afgenomen, en waaromtrent een gedrukt programma belangstellenden kan voorlichten, behoeft geen verandering te worden gebracht. Bij het onderzoek naar de kennis der *vormleer* zij aan volgende commissiën aanbevolen bij voorkeur de aandacht van den geëxamineerde te vestigen op de wijzen van woordvorming die nog bij voortduring in de taal worden toegepast, opdat ook uit dit gedeelte van het examen duidelijk blijke dat de taalkennis die voor het A-diploma geëischt wordt uitgebreide en degelijke kennis moet zijn van de *levende* vreemde taal. Voor het onderzoek naar kennis van het *taaleigen* zou het aanbeveling verdienen het aantal staande Fransche uitdrukkingen waarnaar gevraagd wordt niet te zeer uit te breiden, aangezien vele van deze slechts zelden worden gebezigd, en liever, gelijk bij het examen in syntaxis geschiedt, eigenaardig Fransche volzinnen, zooals zij in de werken der nieuwere schrijvers of in dagbladartikelen van bekende journalisten voorkomen, den candidaten ter verklaring en ter ontleding voor te leggen. Zoo zal deze rubriek zich meer aansluiten bij de schriftelijke proeve der vertaling.

Met genoegen constateert de commissie, dat sommige candidaten zich in de *uitspraak* goed geoefend hadden; aan twee vrouwelijke candidaten, Nederlandsche van oorsprong, kon zelfs het hoogste cijfer, 5, worden toegekend. Op oefening in *vaardigheid* mag opnieuw ernstig worden aangedrongen. Een verblijf te Parijs in Juli en Augustus, wanneer aldaar, vanwege de Alliance française, vacantie-cursussen worden gehouden, kan zeer worden aanbevolen.

Wat de B-examens betreft, zoo acht de commissie het, in de eerste plaats, wenschelijk, dat de facultatieve splitsing van het examen in twee gedeelten gehandhaafd blijve. De beoordeeling van de geschiktheid van den candidaat kan er, in volledigheid en juistheid, slechts bij winnen.

Het is der commissie aangenaam te kunnen constateeren, dat de wenk harer voorgangster betreffende de studie der *moderne spraakkunst* door de meeste candidaten ernstig was ter harte genomen.

De *lectuur-lijsten* waren, over het geheel, met oordeel samengesteld en vertoonden slechts weinig leemten. Den candidaten zij nogmaals herinnerd dat het aantal der werken die de candidaat heeft te lezen niet overdreven groot behoeft te zijn, dat blijvende kennis van het gelezene, en niet minder het vormen van een persoonlijk oordeel, hoofdzaak moeten zijn.

Ook bij deze candidaten kan niet genoeg op oefening in het verkrijgen van de noodige *vaardigheid* in het spreken en op het verwerven van eene goede *uitspraak* worden aangedrongen. Te recht wordt, bij benoemingen, door de schoolautoriteiten en de gemeentebesturen veel waarde gehecht aan de cijfers welke de candidaat voor deze beide rubrieken heeft verworven. Het is dus niet enkel voor den uitslag van hun examen, maar ook voor hun kansen op benoeming voor de B-candidaten van het hoogste belang dat zij aan de verbetering van hun uitspraak en aan het verkrijgen van de noodige vaardigheid, zich met aandacht en inspanning wijden.

Het zij der commissie ten slotte vergund hare volle instemming te betuigen met hetgeen de vorige commissie gemeend heeft onder de bijzondere aandacht van Uwe Excellentie te moeten brengen betreffende de wenschelijkheid der instelling eener taal-akte van lager orde ten behoeve der vreemdelingen.

Aan het eind van haren arbeid gekomen legt de commissie, onder dankbetuiging voor het in haar gestelde vertrouwen, het haar door Uwe Excellentie verleende mandaat neder.

Namens de Commissie voornoemd:

A. G. van Hamel, *Voorzitter.*

N. L. Verlint, *Secretaris.*

BIJLAGE X.

VERSLAG DER COMMISSIE, *in 1902 belast geweest met het afnemen der examens voor de Hoogduitsche taal (middelbaar onderwijs), naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 9 Augustus 1879 (Staatsblad nº. 149).*

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, in 1902 belast geweest met het afnemen der examens voor de Hoogduitsche taal (middelbaar onderwijs), benoemd bij Uwer Excellentie's beschikkingen van 13 Juni en 21 October 1902, nos. 4782[1] en 8794[1], afd. Ond., heeft de eer bij dezen verslag te doen van hare werkzaamheden.

Zij was samengesteld als volgt:

dr. B. Symons, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen, voorzitter;

dr. J. J. A. A. Frantzen, leeraar aan het gymnasium en privaat-docent aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, ondervoorzitter;

H. Pol, lector aan de Rijks-universiteit en leeraar aan het gymnasium te Groningen;

dr. E. F. Kossmann, leeraar aan het gymnasium te 's Gravenhage en privaat-docent aan de Rijks-universiteit te Leiden;

G. R. Deelman, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool en het gymnasium te Utrecht;

H. H. Breuning, leeraar aan het gymnasium te Leiden;

J. F. D. Blöte, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Tilburg;

A. L. Schmidt jr., leeraar aan eene hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te 's Gravenhage;

terwijl als plaatsvervangende leden waren aangewezen:

J. G. Talen, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool en het gymnasium te Zwolle, en

mej. M. Koenig, leerares aan de hoogere burgerschool voor meisjes te Rotterdam.

De commissie heeft hare zittingen, zoowel voor het schriftelijk als voor het mondeling gedeelte der examens, gehouden te 's Gravenhage, in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen.

In de eerste voorloopige vergadering, 26 October te Utrecht gehouden, werden, na benoeming van den tweeden ondergeteekende tot secretaris der commissie, de werkzaamheden geregeld. Aangezien aan enkele leden door de betrokken gemeentebesturen slechts een beperkt verlof verleend had kunnen worden, bleek ook de medewerking der beide plaatsvervangende leden voor een deel der examens noodig. Bepaald werd, dat de B-examens zouden worden afgenomen door de heeren Frantzen, Kossmann, Pol, Breuning en den voorzitter, die zich meer bepaaldelijk met het onderzoek in de historische spraakkunst wenschte te belasten, terwijl, behalve de genoemde leden, ook de heeren Deelman en Blöte en in den tijd der Kerstvacantie ook de plaatsvervangende leden voor de A-examens werden aangewezen. Voorts werden ontwerpen van vertalingen en ontwerpen voor opstellen en paraphrase ter tafel gebracht.

De definitieve vaststelling der verschillende proefstukken vond plaats in de tweede voorloopige vergadering, die op 9 November, eveneens te Utrecht, werd gehouden. Voor de A-candidaten zoude het schriftelijk werk zich bepalen tot eene vertaling uit het Nederlandsch in het Duitsch van een fragment uit een Nederlandschen roman, door de commissie gerevideerd, welke vertaling ook aan de B-candidaten zoude worden gegeven. Voor vreemdelingen, die verklaren mochten het Nederlandsch niet voldoende machtig te zijn, zou de vertaling vervangen worden door een opstel over één van de drie hieronder vermelde themata (1) en de paraphrase der eerste negen strophen van F. v. Matthisson's gedicht „Das Kloster". Als onderwerpen voor het letterkundig opstel der candidaten voor de akte B werden de volgende ter keuze gegeven: 1. Dietrich von Bern in der deutschen Epik des Mittelalters; 2. Die Alexandrinertragödie bei Gryphius und Gottsched; 3. Lessings Ansicht von der Tragödie und seine „Emilia Galotti"; 4. Klopstocks Einfluss auf den jungen Goethe; 5. Stellung des „Don Carlos" in Schillers Entwicklung; 6. Analyse eines Dramas von Hebbel; 7. Charakteristik eines der folgenden Schriftsteller: Gottfried Keller, Wilhelm Raabe, Theodor Fontane.

Het schriftelijk gedeelte van het examen heeft plaats gehad op 20 en 21 November. Op den eersten dag maakten

---

(1) 1. „Willst du dich selber erkennen, so sieh, wie die Andern es treiben;
Willst du die Andern versteh'n, blick in dein eigenes Herz."

2. „Wo viel Freiheit, ist viel Irrthum,
Doch sicher ist der schmale Weg der Pflicht."

3. Ist für den Unterricht im Deutschen in holländischen Schulen die direkte Methode zu empfehlen?

alle candidaten de vertaling uit het Nederlandsch in het Duitsch, waarvoor eene tijdruimte van 3 uren werd toegestaan. De twee vreemdelingen, die gebruik wenschten te maken van de hun door het Koninklijk besluit van 14 October 1884 (*Staatsblad* n°. 216) verleende vergunning om de vertaling te vervangen door een opstel en eene paraphrase, hadden voor die beide proefstukken resp. 3 en 1½ uur tijd. Op den tweeden dag werd door de B-candidaten het letterkundig opstel vervaardigd, waarvoor hun 4 uren tijd werd gegeven. Denzelfden dag werd een aanvang gemaakt met de correctie van het schriftelijk werk, waaraan zes dagen zijn besteed (21, 22, 24, 25, 26 en 27 November). Aan die A-candidaten, die voor hunne vertaling het cijfer 2 (onvoldoende) of het cijfer 1 (slecht) hadden verkregen, werd daarvan mededeeling gedaan, onder bijvoeging in het eerste geval, dat slagen alleen bij een *goed* mondeling examen mogelijk was; in het tweede geval dat hunne kans op slagen „vervallen" was. Eene dergelijke kennisgeving moest verzonden worden aan 19 candidaten. Van deze trokken zich 13 terug, bovendien om verschillende redenen 4 andere, terwijl eene vrouwelijke candidaat, die een voldoend schriftelijk examen had afgelegd, vóór het mondeling gedeelte aan eene hevige ziekte is bezweken. Van de 6 candidaten, die, in weerwil van den hun meegedeelden min gunstigen uitslag van het schriftelijk examen, zich aan het mondeling examen onderwierpen, heeft slechts 1 het diploma verworven.

De mondelinge examens hebben 14 dagen in beslag genomen, te weten 11—13, 15—20, 22—24, 27 en 29 December.

De secretaris was gedurende eene week, door ongesteldheid verhinderd de zittingen bij te wonen; zijne werkzaamheden zijn in dien tijd waargenomen door den heer Talen.

Den 30sten December hield de commissie hare eindvergadering.

De thans volgende tabellen geven een overzicht van den uitslag der examens. Terwijl de eerste dien in 't algemeen aanwijst, geven de tweede en derde een beeld van de uitkomsten van het onderzoek der commissie in de verschillende onderdeelen, voor de akten A en B afzonderlijk.

TABEL I.

Gevraagde akte van bekwaamheid.	Candidaten.	Aantal der candidaten die zich hebben aangemeld.	niet zijn opgekomen.	schriftelijk examen hebben afgelegd.	zich hebben teruggetrokken na het schriftelijk examen. *)	aan het mondeling examen hebben deelgenomen.	zich hebben teruggetrokken onder het mondeling examen.	zijn afgewezen.	zijn toegelaten.
Akte A, naar aanleiding van art. 4 der wet van 25 Apr. 1879 (*Staatsblad* n°. 87).	Mannelijke.	50	6	44	11	33	„	17	16
	Vrouwelijke.	29	„	29	7	22	„	7	15
Akte B, naar aanleiding van art. 4 der wet van 25 Apr. 1879 (*Staatsblad* n°. 87).	Mannelijke.	8	„	8	1	7	1	2	4
	Vrouwelijke.	1	„	1	„	1	„	1	„
	Totaal . . .	88	6	82	19	63	1	27	35

(*) Onder deze rubriek zijn opgenomen de voormelde vrouwelijke candidate voor de akte A, die tusschen het schriftelijk en mondeling gedeelte is overleden, en een mannelijk candidaat voor de akte B, die zich *onder* het schriftelijk examen terugtrok.

TABEL II. *(Akte A).*

Candidaten.	Aantal malen dat is toegekend het praedicaat	Vertaling (schriftelijk). 2)	Verklaring van het gedicht.	Vormleer.	Phonetiek.	Syntaxis.	Kennis van het taaleigen.	Vaardigheid in het spreken.	Uitspraak.	Methodologie. 3)
Mannelijke (aantal 44). 1)	zeer goed (6) .	„	„	„	„	„	„	1	„	„
	goed (5)	4	6	6	3	1	5	6	5	„
	voldoende (4) .	14	19	15	16	13	12	18	17	9
	niet geheel voldoende (3) .	15	6	5	9	12	12	6	12	1
	onvold. (2) . .	9	2	6	5	6	4	1	1	1
	slecht (1) . . .	2	„	1	„	1	„	1	1	„
Vrouwelijke (aantal 29). 1)	zeer goed (6) .	„	„	„	„	„	„	1	1	„
	goed (5)	1	2	3	7	2	„	8	7	„
	voldoende (4) .	11	14	13	10	11	14	10	13	5
	niet geheel voldoende (3). .	8	4	3	2	6	7	3	1	1
	onvoldoende(2)	7	2	3	3	3	„	„	„	„
	slecht (1) . . .	2	„	„	„	„	1	„	„	„

1) Aan het mondeling examen hebben 33 mannelijke en 22 vrouwelijke candidaten deelgenomen.

2) De cijfers, behaald door twee mannelijke candidaten, die de Nederlandsche taal niet genoegzaam machtig waren om eene vertaling te maken, voor een opstel en eene paraphrase, zijn, tot één cijfer herleid, onder deze rubriek gebracht.

3) Van het onderzoek in de methodologie (theorie van onderwijs en opvoeding) waren 22 mannelijke en 16 vrouwelijke candidaten vrijgesteld.

TABEL III. *(Akte B).*

Candidaten.	Aantal malen dat is toegekend het praedicaat	Opstel (inhoud).	Opstel (vorm).	Schrift. vertaling.	Kennis van het Nieuw-Hoogduitsch.	Historische spraakkunst.	Stijlleer.	Letterkunde. Geschiedenis der letterkunde.	Lectuur.	Vaardigheid in het spreken.	Uitspraak.	Methodologie. 2)
Mannelijke (aantal 8) en Vrouwelijke aantal 1) 1)	zeer goed (6).	1	„	„	„	„	„	„	„	1	1	„
	goed (5) . . .	2	3	2	6	3	2	4	4	4	1	„
	voldoende (4).	4	4	3	„	„	4	„	5	2	6	„
	niet geheel voldoende (3) .	2	1	4	2	2	„	„	1	1	„	„
	onvoldoende (2)	„	„	„	„	3	„	3	1	„	„	„
	slecht (1) . . .	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„

1) Daar slechts ééne vrouwelijke candidaat aan het examen heeft deelgenomen, worden de cijfers van mannelijke en vrouwelijke candidaten in dit tabellarisch overzicht vereenigd. Eén mannelijke candidaat trok zich onder het schriftelijk, een ander onder het mondeling examen terug

2) Van het onderzoek in de methodologie (theorie van onderwijs en opvoeding) waren alle candidaten vrijgesteld.

De commissie wenscht aan deze tabellen enkele opmerkingen toe te voegen, vooral met betrekking tot de exameus voor de *akte A*.

Eene nieuwe rubriek, „*Verklaring van het gedicht*", die ditmaal in de tabel II wordt aangetroffen, geeft daartoe in de eerste plaats aanleiding. Evenals in vroegere jaren begon het mondeling onderzoek met de behandeling van een eenvoudig gedicht, dat de candidaat vooraf gedurende een kwartier had kunnen inzien. Dit jaar zijn daarvoor gekozen verhalende gedichten van Schiller, Goethe en Uhland. In afwijking echter van de tot dusver gevolgde gewoonte, heeft de commissie thans voor het eerst de uitkomsten van dit onderzoek in een afzonderlijk cijfer samengevat, in plaats van ze te vereenigen met het praedicaat voor „kennis van het taaleigen". Werd daardoor eensdeels het voordeel bereikt, dat ongelijksoortige dingen van elkander werden gescheiden, tevens was op die wijziging het streven der commissie van invloed, de aandacht der candidaten nog nadrukkelijker dan vroeger te vestigen op dit gewichtig onderdeel van het examen. Immers, wat hare onmiddellijke voorgangster in haar examenverslag heeft opgemerkt, herhaalt deze commissie met volle overtuiging: de bekwaamheid om gedichten, zooals zij aan hoogere burgerscholen met driejarigen cursus gelezen worden, te kunnen verklaren, zal toch wel als minimum-eisch van literaire ontwikkeling mogen gelden voor hen, die de bevoegdheid tot het geven van middelbaar onderwijs verlangen. De commissie is uiterst toegevend geweest in het toekennen van de cijfers voor deze nieuwe rubriek, en heeft haar oordeel zoo goed als uitsluitend gebaseerd op de idiomatische verklaring van voorkomende poëtische uitdrukkingen. Had zij, bij de vaststelling der cijfers, ook rekening gehouden met de mate van algemeene ontwikkeling en historische kennis, onmisbaar voor het juist begrip van sommige gedichten, dan zoude zij in een groot aantal gevallen tot heel andere resultaten zijn gekomen. Deze toch liet dikwijls veel of alles te wenschen over. Bij de bespreking van gedeelten van Schiller's ballade *Der Graf von Habsburg* wist een candidaat met de uitdrukkingen „Leib des Herrn", „Sakrament", „Himmelskost" niets aan te vangen, terwijl een ander niets van Rudolf van Habsburg en van het interregnum afwist. Een derde bleef het antwoord schuldig op de vraag in welke eeuw Wallenstein had geleefd, kende Gustaaf Adolf niet en kon dus ook niet zeggen, in welken oorlog deze beide mannen tegenover elkander hadden gestaan. Voor een vierde was de sage van Tell iets volslagen onbekends. Weer anderen hadden nooit van Tannhäuser of van den trouwen Eckart gehoord, nooit een sprookje van Grimm gelezen. De vraag is zeker gewettigd, of personen, op een standpunt van algemeene ontwikkeling staande, als uit deze losse grepen blijkt, geschikt leerkrachten voor middelbare scholen genoemd kunnen worden. De commissie heeft het dan ook betreurd, dat de bestaande wettelijke regeling haar noodzaakte, aan dergelijke candidaten, zoodra zij slechts het gevorderde dosis eenzijdige vakkennis bleken te bezitten, het diploma uit te reiken. Zij meent, dat ook aan candidaten voor de A-akte als eerste eisch gesteld moet worden eene voldoende algemeene ontwikkeling en voorbereiding voor de beoefening van het vak, waarin zij een examen wenschen af te leggen, en hoopt door het aanstippen van hare ervaringen in het afgeloopen jaar iets te mogen bijdragen tot spoedige verwezenlijking van dien algemeen gekoesterden wensch.

Ongunstig was ditmaal de uitslag van het schriftelijk examen. Het schijnt, dat de *vertaling* aan vele candidaten groote moeilijkheden heeft opgeleverd. Met het oog hierop is door de commissie aan een betrekkelijk groot aantal vertalingen, die bij strengere beoordeeling „onvoldoende" genoemd hadden moeten worden, het cijfer 3 toegekend. Van de 22 candidaten, wier vertaling „niet geheel voldoende" werd gekenmerkt, hebben aan het mondeling examen 20 deelgenomen, waarvan er 10 mochten slagen.

Terwijl het onderzoek in de *phonetiek* over 't algemeen reden gaf tot tevredenheid, geldt voor de *vormleer* vrijwel hetzelfde wat in het verslag der commissie voor 1901 is opgemerkt. Ook ditmaal heeft het de commissie getroffen, dat ook bij overigens behoorlijk voorbereide candidaten al te dikwijls de geschiktheid ontbrak om een onderdeel der elementaire spraakkunst zelfstandig te behandelen en systematisch uiteen te zetten. Toch mag van een candidaat voor de akte A zoodanige vertrouwdheid met de bijzonderheden der schoolgrammatica geëischt worden, dat hij er de vrije beschikking over heeft en ze desgevorderd tot een overzicht kan samenvatten. Meer zorg hadden de meesten blijkbaar aan *syntaxis* en *idiomatiek* besteed, die ook uitteraard in dit examen eene zeer voorname plaats bekleeden. De *vaardigheid in 't spreken* stond bij verscheiden candidaten, die wegens andere goede hoedanigheden het diploma verkregen, niet op de hoogte, die bij een examen M. O. verwacht moet worden. Gelijk bij het steeds klimmend aantal adspiranten lichtelijk te bevroeden is, waagt zich menigeen, die theoretisch „klaar" meent te zijn, aan het examen, zonder practisch en met name mondeling de vreemde taal genoegzaam te beheerschen. De commissie meent, dat hare opvolgsters goed zullen doen, aan de vaardigheid in 't spreken der candidaten een eenigszins strengeren maatstaf aan te leggen dan ditmaal is geschied. Daarbij verstaat zij onder „vaardigheid" — voor velen is deze wenk blijkbaar niet overbodig — niet alleen *vloeiend* spreken, maar (en wel als eersten eisch) *correct* spreken. Ook op het verkrijgen van eene goede *uitspraak* dient nog meer te worden gelet, al kan met bevrediging worden geconstateerd, dat de goede invloed van de betere beoefening der phonetiek op de practische uitspraak herhaaldelijk viel te bespeuren.

Omtrent de examens voor de *akte B* thans in bijzonderheden te treden, acht de commissie overbodig. Herhaaldelijk is door vroegere commissiën in 't licht gesteld, dat de ernstige gebreken, die deze examens aankleven, slechts kunnen weggenomen worden door eene betere voorbereiding tot de studie, eene reorganisatie der opleiding en eene wijziging van den aard der examens voor de aanstaande leeraren in levende vreemde talen. De tegenwoordige toestand, waarbij eischen (minder quantitatief dan qualitatief) moeten worden gesteld, waaraan de meeste candidaten ten gevolge van hunne voorbereiding en opleiding niet kunnen beantwoorden, wordt van jaar tot jaar bedenkelijker en eischt steeds dringender voorziening. Aangezien de commissie in het ontwerp der commissie, aan welke de voorbereiding van eene herziening van titel VI en VII der wet op het middelbaar onderwijs was opgedragen, in hoofdzaak — voor zoover de vreemde talen betreft — de door hare voorgangsters zoo dikwijls uitgesproken beginselen en denkbeelden belichaamd vindt, meent zij thans te kunnen volstaan met de daarin opgenomen voorstellen tot hervorming van de opleiding en de examens der leeraren voor de moderne talen ook harerzijds met aandrang aan Uwe Excellentie aan te bevelen.

Alvorens haar verslag te eindigen, zij het der commissie nog vergund, een enkel woord in 't midden te brengen over de gewijzigde inrichting der examens, waarmede ditmaal eene proef is genomen. De overbrenging van de examens voor middelbaar onderwijs naar de wintermaanden heeft zeer goed voldaan en zoude door de commissie ongetwijfeld voor bestendiging worden aanbevolen, indien niet de bekende bezwaren, verbonden aan het in den loop van den cursus ontrekken van de examinatoren aan hun ambtstaak, de practische onuitvoerbaarheid van dien maatregel deden voorzien. Van den anderen kant is ontlasting der zomermaanden dringend gewenscht. Bij het toenemend aantal candidaten wordt van die leden der commissie, die voor lager en voor middelbaar onderwijs examineeren, feitelijk de opoffering van hunne geheele zomervacantie gevergd, wat niet alleen hunne gezondheid benadeelt, maar ook voor hun werk aan de inrichtingen, waaraan zij verbonden zijn, allicht nog schadelijker is dan een kort verlof in den winter.

De overweging van een en ander heeft de commissie er

toe geleid, voor het jaar 1903 aan Uwe Excellentie eene regeling aan te bevelen, waarbij de examens lager onderwijs en de examens voor de akte A middelbaar onderwijs, gelijk vroeger, in de zomermaanden, die voor de akte B daarentegen in December worden afgenomen. Daar de duur der B-examens uitteraard beperkt is en, wat het mondeling gedeelte betreft, zich vermoedelijk niet ver buiten de Kerstvacantie behoeft uit te strekken, daar voorts voor deze examens slechts enkele examinatoren noodig zijn, laat zich voorzien dat de practische bezwaren bij de voorgestelde regeling gering zullen zijn, terwijl het uiterst wenschelijk is, dat deze belangrijke examens zonder eenige overhaasting of vermoeidheid worden afgenomen. De zomerexamens zouden dan waarschijnlijk zóó geregeld moeten worden, dat die voor lager onderwijs en die voor akte A plaats hebben voor twee naast elkaar zitting hebbende afdeelingen der examencommissie.

Met dankzegging voor het haar geschonken vertrouwen legt de commissie hare taak neder.

Groningen/'s Gravenhage, 10 Februari 1903.

Namens de Commissie,

B. Symons, *Voorzitter.*

A. L. Schmidt Jr., *Secretaris.*

BIJLAGE IJ.

VERSLAG VAN DE COMMISSIE, *in 1902 belast geweest met het afnemen van de akte-examens in de Engelsche taal, lager en middelbaar onderwijs, ingevolge het Koninklijk besluit van 9 Augustus 1879 (Staatsblad nº. 149).*

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, bij Uwer Excellentie's beschikking van 13 Juni 1902, nº. 4782[1], afdeeling Onderwijs, benoemd en belast met het afnemen van de akte-examens in de Engelsche taal, lager en middelbaar onderwijs, heeft de eer hierbij verslag te doen van hare werkzaamheden.

Zij was samengesteld als volgt:

dr. J. H. Kern, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen, voorzitter;
C. Grondhoud, leeraar aan hoogere burgerscholen te Amsterdam, ondervoorzitter;

de leden:

M. G. van Neck, leeraar aan het gymnasium te Utrecht;
L. P. H. Eykman, leeraar aan eene hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Amsterdam;
P. Fijn van Draat, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Utrecht;
C. Heyman, leeraar aan de hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Haarlem;
A. E. H. Swaen, leeraar aan het gymnasium te Amsterdam;
J. Coster, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Tilburg;
J. C. G. Grasé, leeraar aan eene hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Amsterdam;
J. H. A. Günther, leeraar aan eene hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Amsterdam;
R. A. Hugenholtz, leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden;
R. R. de Jong, leeraar aan de Nederlandsche school voor nijverheid en handel te Enschedé;
H. Poutsma, leeraar aan eene hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Amsterdam;
C. J. Voortman, leeraar aan de handelsschool te Amsterdam;
mej. N. Kuiper, leerares aan de hoogere burgerschool voor meisjes te Dordrecht;
mej. F. J. Swindells, leerares in de Engelsche taal en letterkunde te Amsterdam.

Plaatsvervangende leden waren:

R. de Boer, leeraar aan het gymnasium te Groningen;
N. van Milligen, leeraar aan eene hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te 's Gravenhage;
G. M. van Riemsdijk, leeraar aan de hoogere burgerschool en het gymnasium te Breda.

Met den voorzitter waren de leden Grondhoud, van Neck, Eykman, Fijn van Draat, Heyman en Swaen aangewezen om ook de examens middelbaar onderwijs af te nemen. De heer Heyman werd echter door ongesteldheid verhinderd om te examineeren. Zijne plaats werd bij het examen lager onderwijs ingenomen door den heer van Riemsdijk; bij de examens voor het middelbaar onderwijs bleef zij onvervuld, zoodat daarbij slechts gemiddeld 5 in plaats van 6 candidaten per dag konden worden geëxamineerd.

Bovendien kon de heer Fijn van Draat niet aanwezig zijn bij de correctie van het examenwerk voor lager onderwijs. Dit en de omstandigheid dat het aantal candidaten nog al aanzienlijk was, maakten het noodzakelijk de beide andere plaatsvervangende leden op te roepen, den heer van Milligen onmiddellijk en den heer de Boer bij den aanvang van het mondeling examen.

De eerste voorloopige vergadering werd gehouden 22 Juni. Op deze vergadering werd de heer van Neck aangewezen als secretaris en werd besloten dat de examens voor de akte lager onderwijs in hoofdzaak op dezelfde wijze zouden worden afgenomen als in vorige jaren. Het schriftelijk gedeelte, dat zou worden gehouden te Amsterdam, 's Gravenhage, Breda en Zwolle, en ook nu weer zou bestaan in het vertalen van drie van elkander onafhankelijke reeksen van volzinnen in het Engelsch en van een stuk proza in het Nederlandsch, zou plaats hebben op 11 Juli, terwijl op 12 Juli met het beoordeelen van het gemaakte werk zou worden begonnen.

Op dezelfde vergadering werden eenige reeksen van volzinnen ter vertaling in het Engelsch en eenige stukken ter vertaling in het Nederlandsch aan het oordeel der commissie onderworpen.

Den 29sten Juni werd de tweede voorloopige vergadering gehouden en het schriftelijk werk definitief vastgesteld. Bovendien werd in deze vergadering besloten, dat iedere candidaat een stuk zou voorlezen aan zijn beide examinatoren en den voorzitter, die met hun drieën het cijfer voor de practische uitspraak zouden vaststellen; eene regeling, die gebleken is uitstekend te zijn om zooveel mogelijk eenheid van beoordeeling te verkrijgen.

De examens hebben een geregeld en ongestoord verloop gehad. De beoordeeling van het schriftelijk werk voor de akte lager onderwijs heeft geduurd van 12 tot 21 Juli en het mondeling examen van 22 Juli tot 30 Juli, met in den

regel 30 candidaten per dag. De eindvergadering werd gehouden op 31 Juli.

De datums waarop de candidaten voor de akte middelbaar onderwijs het schriftelijk examenwerk zouden maken, werden vastgesteld in den loop van het examen voor de lagere akte. De candidaten voor de akten A en B werden op 1 Augustus opgeroepen tot het maken van de vertalingen en de candidaten voor de akte B op 2 Augustus tot het maken van een letterkundig opstel. Het nazien van dit werk geschiedde van 4 Augustus tot 14 Augustus en op 24 Augustus, terwijl de mondelinge examens werden gehouden van 15 tot 29 Augustus. De eindvergadering werd gehouden op 14 September.

De uitkomst van het examen voor de akte lager onderwijs vindt Uwe Excellentie samengevat in tabellen I en II.

Tabel I.

Gevraagde akte van bekwaamheid.	Candidaten.	Aantal van hen die zich hebben aangemeld.	niet zijn opgekomen.	niet zijn opgekomen voor het mondeling gedeelte.	het geheele examen hebben afgelegd.	zijn afgewezen.	zijn toegelaten.
Akte van bekwaamheid voor schoolonderwijs in de Engelsche taal, ingevolge de wet tot regeling van het lager onderwijs.	Vrouwelijke	127	3	27	97	42	55
	Mannelijke	173	9	47	117	67	50
	Totaal	300	12	74	214	109	105

Tabel II.

Candidaten.	Aantal malen dat is toegekend het praedicaat	Schriftelijk. Vertaling uit het Engelsch.	Vertaling in het Engelsch.	Dictée.	Mondeling. Spraakkunst.	Woordenschat en taaleigen.	Vaardigheid.	Uitspraak. Theorie.	Praktijk.
Vrouwelijke.	5. zeer goed.	1	0	5	0	0	0	0	0
	4. goed.	19	6	27	16	9	11	17	8
	3. voldoende.	72	54	39	57	61	71	49	63
	2. onvoldoende.	22	42	15	23	26	14	28	25
	1. slecht.	10	22	10	0	0	0	2	0
Mannelijke.	5. zeer goed.	3	0	2	1	1	0	0	0
	4. goed.	24	13	18	15	13	4	17	4
	3. voldoende.	98	50	40	65	54	71	72	62
	2. onvoldoende.	37	56	31	35	48	41	26	49
	1. slecht.	2	45	25	1	1	1	2	2

Uit deze tabellen blijkt, dat er in het geheel geslaagd zijn 44 pct. der vrouwelijke en 30 pct. der mannelijke candidaten; gemiddeld 36 pct. der candidaten die voor het examen zijn opgekomen.

Na de correctie van het schriftelijk werk bleek het dat ongeveer 30 pct. der vrouwelijke en 35 pct. der mannelijke candidaten geen of slechts zeer geringe kans op slagen hadden. Nadat aan de candidaten daarvan bericht gezonden was, onderwierpen 18 van hen, die geringe kans hadden, zich toch aan het examen, met het gevolg dat aan 2 hunner de akte kon worden uitgereikt. Eene vrouwelijke candidaat, die door ongesteldheid verhinderd was aan het schriftelijk examen deel te nemen, werd, bij beschikking van Uwe Excellentie, in de gelegenheid gesteld het later af te leggen.

Bij de vaststelling van de vertaling Nederlandsch-Engelsch had de commissie, evenals hare voorgangster, werk gekozen dat het midden hield tusschen losse zinnen en een aaneengeschakeld stuk. Bij de keuze van dit werk was vooral gelet op de toepassing van de regels der spraakkunst en zoover mogelijk (met het oog op de eischen die voor dit examen gesteld mogen worden) ook op idiomatische en lexicographische kennis.

Bij de vertaling van het Engelsch proza werd ook nu van de candidaten in de eerste plaats verlangd dat zij den tekst begrepen; niet zoozeer dat zij toevallig min of meer moeilijke woorden kenden.

De commissie vindt geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen betreffende het schriftelijk examen. Over het geheel meent zij dat er eenige achteruitgang te bespeuren was, wanneer zij de vertalingen vergelijkt met die van de laatste jaren. Ook heeft het hare aandacht getrokken, dat vele candidaten de moedertaal onvoldoende machtig waren.

Wat het mondeling examen betreft, heeft de commissie, door streng systematische regeling, getracht alle onderdeelen tot hun recht te laten komen; zij heeft de kennis van het idioom en den rijkdom van den woordenschat onderzocht, zonder zich op het gebied der techniek te begeven, en zorgvuldige aandacht geschonken aan de mate van vaardigheid, waarmede de candidaten hunne gedachten wisten uit te drukken, daarbij hare eischen tot een minimum beperkende.

Wat de theorie van de uitspraak aangaat, meent ook deze commissie den candidaten op het hart te moeten drukken, dat zij moeten trachten het weinige dat van de klankleer verlangd wordt te begrijpen.

De practische uitspraak geeft de commissie aanleiding tot het maken van dezelfde opmerking die hare voorgangster heeft gemaakt. De candidaten behooren veel zorg te besteden aan het juist en nauwkeurig voortbrengen van Engelsche klanken, en moeten zich goed rekenschap kunnen geven wanneer een medeklinker met en wanneer zonder stemklank wordt uitgesproken. Medeklinkers als th, w en r werden dikwijls geheel verkeerd gevormd, zoodat de commissie soms nauwelijks verstaan kon wat de candidaat zeide. Dit behoort, naar haar oordeel, niet voor te komen; zij meent, dat menschen die aanstonds geroepen kunnen worden om kinderen in eene vreemde taal te onderwijzen, die taal behoorlijk moeten kunnen uitspreken.

Het onderzoek naar de kennis van de spraakkunst toonde, dat de candidaten wel trachten van buiten te leeren, maar gewoonlijk weinig begrip hebben van wat het van buiten geleerde beteekent. Het juiste gebruik van werkwoordelijke vormen, met name van de tijden en van de betrekkelijke en vragende voornaamwoorden, liet vaak veel te wenschen over.

De kennis van het idioom en de vaardigheid onderzocht de commissie door den candidaten één of twee volzinnen voor te leggen en ze daarna voor de gewone uitdrukkingen andere in de plaats te laten stellen; ze van de allergewoonste woorden synoniemen te laten opgeven en enkele malen het verschil tusschen eenvoudige synoniemen met voorbeelden te laten toelichten.

Evenals in vorige jaren bestond het schriftelijk werk voor de candidaten middelbaar onderwijs in de vertaling van een

gedicht in het Nederlandsch en van een stuk proza in het Engelsch. Drie vreemdelingen leverden eene paraphrase van het gedicht en maakten een opstel over een der volgende onderwerpen:

1. The advertisement-column in a newspaper; 2. Market-day in a country-town; 3. On the railway-platform; 4. As you have made your bed, so you must lie on it; 5. The Crimean War; 6. Steam.

De candidaten voor de akte B maakten een opstel over een der volgende onderwerpen.

1. Discuss Tennyson's strength and weakness, and illustrate what you say from his poetry; 2. Compare Tennyson and Browning as narrative poets; 3. The development of the romantic novel; 4. Compare the female characters in King Lear; 5. Filial and conjugal relations in the plays of Shakespeare which you have read; 6. Masques and their characteristics illustrated from Milton's Comus; 7. Give a clear exposition of the double allegory in Spenser's Fairy Queen; 8. Give an analysis of the character of Tom Jones as compared with that of Peregrine Pickle; 9. The characteristics of the poetry of S. T. Coleridge; 10. Addison and Steele as moralists; 11. The characteristic qualities of the 18th century comedy of manners.

De tabellen die volgen geven het resultaat van dit examen weer.

Tabel III.

Gevraagde akte van bekwaamheid	Candidaten.	Aantal van hen die zich hebben aangemeld.	niet zijn opgekomen.	niet zijn opgekomen voor het mondeling gedeelte.	zich hebben teruggetrokken onder het examen.	het geheele examen hebben afgelegd.	zijn afgewezen.	zijn toegelaten.
Akte van bekwaamheid A voor schoolonderwijs in de Engelsche taal, ingevolge art. 4 der wet van 25 April 1879 (*Staatsblad* n°. 87).	Vrouwelijke .	42	6	13	0	23	15	3
	Mannelijke .	33	2	13	1	17	14	8
	Totaal	75	8	26	1	40	29	11
Akte van bekwaamheid B voor schoolonderwijs in de Engelsche taal en letterkunde, ingevolge art. 4 der wet voornoemd.	Vrouwelijke .	4	0	0	0	4	2	2
	Mannelijke .	11	0	3	2	6	4	2
	Totaal	15	0	3	2	10	6	4

Tabel IV. (Akte A.)

Candidaten.	Aantal malen dat is toegekend het praedicaat	Schriftelijk. Vertaling uit het Engelsch of paraphrase.	Schriftelijk. Vertaling in het Engelsch of opstel.	Mondeling. Klankleer.	Spraakkunst.	Taaleigen.	Vaardigheid.	Uitspraak.	Theorie van onderwijs en opvoeding.
Vrouwelijke.	5. zeer goed.	0	0	0	0	0	0	1	0
	4. goed.	5	1	1	2	1	2	2	0
	3. voldoende.	16	9	8	10	7	15	11	7
	2. onvoldoende.	9	14	14	10	15	6	9	4
	1. slecht.	6	12	0	1	0	0	0	0
Mannelijke.	5. zeer goed.	0	0	0	0	0	0	0	0
	4. goed.	6	0	0	0	0	1	1	0
	3. voldoende.	12	9	6	2	6	10	8	2
	2. onvoldoende.	8	7	11	15	11	5	7	2
	1. slecht.	5	15	1	0	1	1	1	0

Tabel V (Akte B.)

Candidaten.	Aantal malen dat is toegekend het praedicaat	Schriftelijk. Vertaling uit het Engelsch.	Schriftelijk. Vertaling in het Engelsch.	Schriftelijk. Opstel. Taal en stijl.	Schriftelijk. Opstel. Inhoud.	Mondeling. Spraakkunst. Historische.	Spraakkunst. Hedendaagsche.	Stijlleer.	Geschiedenis der letterkunde.	Lectuur.	Kennis van het taaleigen.	Vaardigheid.	Klankleer.	Uitspraak.
4 Vrouwelijke en 11 Mannelijke	5. zeer goed.	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	4. goed.	4	0	0	1	1	2	0	2	1	0	1	1	0
	3. voldoende.	9	7	8	7	3	5	5	3	4	3	7	5	7
	2. onvoldoende.	1	4	5	4	5	3	2	4	3	7	1	4	3
	1. slecht.	0	3	1	3	1	0	2	2	3	0	0	0	0

Uit deze tabellen blijkt, dat de uitslag voor het examen A niet gunstig was: ongeveer 17 pct. van hen die zich aan het examen onderwierpen slaagden.

Ook dit jaar heeft de commissie, geleid door de ervaring van vroegere commissies en door de belangen van het onderwijs, gemeend, dat zij behoort te onderzoeken of de candidaten een eenvoudig stuk Engelsche poëzie begrijpen, en dat het in hun voordeel is, indien dit onderzoek schriftelijk plaats

heeft, en ook dit jaar heeft zij hen het stuk in Nederlandsch proza laten overbrengen. De belachelijke fouten die in de vertaling van dit stuk voorkwamen (en ook vroeger steeds voorgekomen zijn, zooals uit vorige versiagen blijkt), en die de beoordeeling zeer moeilijk maken, hebben de commissie er toe gebracht, aan eene volgende commissie in ernstige overweging te geven of het wellicht de voorkeur zou verdienen den candidaten een stuk Engelsche poëzie in goed, eenvoudig, gangbaar Engelsch proza over te laten brengen.

De vertaling in het Engelsch bewees afdoende, dat vele candidaten zeer slecht vertrouwd waren met het moderne, gangbare Engelsch. De commissie raadt daarom toekomstigen candidaten ten zeerste aan, op verstandige wijze voordeel te trekken van een (zoo lang mogelijk) verblijf in het buitenland, en zij sluit zich geheel aan bij de meening van hare voorgangster, waar deze met klem aanvoerde, dat „kennis van de gesproken taal, woordenschat, practische uitspraak, benevens kennis van vele zaken, die, in verband met land en volk, van het grootste gewicht zijn voor den candidaat, ten zeerste door een verblijf in den vreemde kunnen gebaat worden".

Bovendien moet de candidaat niet alleen veel, maar vooral grondig en op verstandige wijze lezen en zijn lectuur in de eerste plaats dienstbaar maken aan de vermeerdering van zijne ideomatische en lexicographische kennis.

Wat het mondeling examen voor de akte A aangaat, kan de commissie slechts in herhaling treden van wat in vroegere verslagen daaromtrent opgemerkt is. De candidaten denken nog te dikwijls dat ze kunnen volstaan met het van buiten kennen van een aantal regels, met bijbehoorende voorbeelden, uit de gewone handboeken. De commissie verlangt, dat ze zelf hebben waargenomen, dat ze getracht hebben de regels te toetsen aan de werkelijkheid. De candidaten moeten zelf kunnen oordeelen; ze moeten eenvoudige regels kunnen verklaren en behooren niet tevreden te zijn met de oppervlakkige, doode kennis, die ontleend is aan schoolboekjes.

Ongeveer 65 pct. van hen die het mondeling examen aflegden waren onvoldoende voorbereid, wat de kennis van het idioom aangaat. Ook dit schrijft de commissie hieraan toe, dat de candidaten niet op verstandige wijze of niet voldoende lezen, en dat zij òf in het geheel niet òf te kort in Engeland geweest zijn, of wel, waardoor dan ook, niet voldoende partij getrokken hebben van hun verblijf aldaar.

De vaardigheid in het spreken gaf over het algemeen reden tot tevredenheid. De kennis van de klankleer echter, waarvoor de commissie hare eischen tot het noodzakelijkste beperkte, bleek bij de meesten te bestaan in het kennen van half of niet begrepen termen, zoodat er geen sprake van was dat zij de uitkomsten van de klankleer in de practijk zouden kunnen gebruiken. De commissie was derhalve over den uitslag van dit onderdeel niet tevreden. Het examen in de theorie van opvoeding en onderwijs leverde ongeveer dezelfde resultaten op als in vroegere jaren.

Evenals vroegere commissies had ook deze aan de candidaten voor de akte B het verzoek gericht eene lijst in te zenden van de boeken of schrijvers die zij in het bijzonder bestudeerd hadden. In verband met de aldus verkregen gegevens had de commissie de vroeger genoemde onderwerpen gekozen, waaruit de candidaten vrijelijk eene keus mochten doen. Toch waren van de letterkundige opstellen, wat den inhoud aangaat, nog ongeveer 45 pct. onvoldoende. Sommige candidaten meenden dat eene aaneenschakeling van uit handboeken van buiten geleerde en nagenoeg woordelijk herhaalde fragmenten, of eene reeks citaten uit dichtwerken, dienst kon doen als letterkundig opstel; anderen behandelden het onderwerp, dat ze gekozen hadden, in het geheel niet. Daartegenover staat, dat weer anderen de groote tevredenheid van de commissie opwekten, zoowel door wat zij geschreven hadden als door de wijze waarop ze het hadden gedaan. Waar de inhoud der opstellen te wenschen overliet, was ook dikwijls de taal en stijl beneden het middelmatige, zoodat de commissie daarvoor aan 40 pct. een onvoldoend cijfer moest toekennen.

Bij het mondeling examen in de literatuur heeft de commissie gemeend de degelijkheid en den omvang der letterkundige kennis tot voorwerp van onderzoek te moeten maken. De degelijkheid werd, evenals vroegere jaren, onderzocht door den candidaten gelegenheid te geven een speciaal tijdvak of schrijvers en eenige hunner hoofdwerken, in verband met den de commissie den eisch, dat zij van hun speciaal onderwerp goed op de hoogte waren en, behalve de voornaamste letterkundige voortbrengselen van hun schrijver, ook één of meer boeken gelezen hadden over diens tijd. De beoordeeling van den omvang hunner letterkundige kennis moest blijken uit het onderzoek naar hetgeen zij wisten van de voornaamste schrijvers en eenige hunner hoofdwerken, in verband met den tijd waarin ze geschreven zijn, en in verband met de staatkundige en ontwikkelingsgeschiedenis van Engeland. De candidaten behooren blijk te geven dat hun lectuur hun letterkundig inzicht heeft vermeerderd, dat zij eenig begrip hebben van het verband dat er bestaat tusschen de letterkundige voortbrengselen en het geestelijk leven van een volk.

De kennis van de historische spraakkunst liet veel te wenschen over. De commissie meent, in het belang van toekomstige candidaten, te moeten herhalen dat de geschiedenis der Engelsche taal niet begrepen kan worden zonder kennis van het oud-Engelsch (Angelsaksisch), maar dat dan ook het middel-Engelsch niet mag worden verwaarloosd. Aan de candidaten werd ook dit jaar weder een gemakkelijke Angelsaksische tekst ter interpretatie voorgelegd, en eenigen gaven blijk dat zij dien behoorlijk verstonden; maar de meesten schoten te kort in kennis en begrip van de ontwikkeling van de Engelsche klanken en spraakkunstige verschijnselen.

Evenals in de vorige jaren zijn ook nu de middelbare examens zooveel mogelijk onafhankelijk van de bestaande leerboeken afgenomen en heeft de commissie getracht na te gaan of een candidaat zelfstandig en methodisch had leeren oordeelen. Niet het kennen van een groot aantal feiten, maar algemeene taal- en letterkundige vorming is het waarop de commissie hoofdzakelijk gelet heeft.

Vóór dat de commissie haar verslag eindigt, meent zij de aandacht van Uwe Excellentie er op te moeten vestigen, dat het aantal candidaten voor lager en middelbaar onderwijs het niet alleen noodzakelijk maakte dat zij hare werkzaamheden reeds op 11 Juli begon, maar zelfs dat zij een gedeelte van een Zondag gebruikte voor het nazien van het schriftelijk werk. Inkrimping van den tijd die voor iederen candidaat is vastgesteld, noch vermeerdering van het aantal examinatoren dunkt de commissie raadzaam. Het gevolg is onder deze omstandigheden, dat zij die lid zijn van beide commissiën, van 11 Juli of daaromtrent tot nagenoeg begin September op zeer inspannende wijze bezig zijn, wat op den duur een ongunstigen invloed moet hebben op hun gezondheid en op hun werk.

De commissie meent daarom, dat de inrichting van het examen zóó behoort gewijzigd te worden, dat aan dien toestand een einde komt.

Het schijnt haar toe, dat de geschiktste verandering zou zijn de examens middelbaar onderwijs B naar de Kerstvacantie over te brengen en de examens lager onderwijs en middelbaar onderwijs A in Juli en Augustus te behouden, waarbij men met eenig overleg die examens zoodanig zou kunnen regelen, dat ze ongeveer half Augustus waren afgeloopen.

Met dankzegging voor het haar geschonken vertrouwen besluit de commissie dit verslag.

Groningen/Utrecht, 1 November 1902.

Namens de Commissie,

J. H. Kern, *Voorzitter.*

M. G. van Neck, *Secretaris.*

BIJLAGE Z.

VERSLAG VAN DE COMMISSIE, *in 1902 belast met het examineeren van hen die eene akte van bekwaamheid wenschten te verkrijgen voor middelbaar onderwijs in landbouwkunde of voor lager onderwijs in landbouwkunde of tuinbouwkunde, bedoeld bij Koninklijk besluit van 26 Mei 1897* (Staatsblad *n°. 161), aangevuld bij Koninklijk besluit van 8 Juni 1900* (Staatsblad *n°. 105).*

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, ingevolge art. 69 der wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* n°. 50) en van art. 65 der wet van 17 Augustus 1878 (*Staatsblad* n°. 127) benoemd bij Uwer Excellentie's beschikking van 14 Juni 1902, n° 4676[1], afdeeling Onderwijs, tot het afnemen van bovengenoemde examens, bestond uit de leden:

P. van Hoek, inspecteur van het middelbaar onderwijs, belast met het toezicht op de landbouwscholen, door Uwe Excellentie als voorzitter aangewezen; J. H. Aberson, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen; dr. A. H. Borgesius, leeraar aan hoogere burgerscholen te 's Gravenhage; dr. J. Ritzema Bos, buitengewoon hoogleeraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam en leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen; C. R. Brinkman, Rijkslandbouwleeraar te Leeuwarden; L. Broekema, hoofddirecteur der Rijkslandbouwschool te Wageningen; dr. J. Th. Cattie, directeur van de afd. Tuinbouwschool der Rijkslandbouwschool te Wageningen; J. Elema, Rijkslandbouwleeraar te Hoogeveen; dr. E. Giltay, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen; dr. R. N. de Haas, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen; dr. H. Bos, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen; J. G. Hazeloop, Rijkstuinbouwleeraar te Alkmaar; J. Heidema, directeur van de Rijkslandbouwwinterschool te Groningen; dr. J. L. Hoornweg, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Utrecht; A. C. Ide, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen; S. Koenen, Rijkslandbouwleeraar te Deventer; S. Lako, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen; H. K. H. A. Maijer, Rijkslandbouwleeraar te Wageningen; J. Z. ten Rodengate Marissen, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen; J. Mesdag, zuivelconsulent te Leeuwarden; A. A. Neeb, Rijkslandbouwleeraar te Dordrecht, B. A. Plemper van Balen, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen; dr. O. Pitsch, leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen; F. J. Swierstra, zuivelconsulent te Utrecht; dr. K. H. M. van der Zande, directeur van het Rijkslandbouwproefstation te Hoorn.

De commissie heeft de eer Uwe Excellentie verslag over hare werkzaamheden en over de gehouden examens aan te bieden.

Voor de akte middelbaar onderwijs landbouwkunde hadden zich 2 candidaten aangegeven, voor de akte lager onderwijs landbouwkunde 29, voor die in tuinbouwkunde 5 candidaten. Vóór het examen trokken zich 5 candidaten voor de akte landbouwkunde en 1 voor de akte tuinbouwkunde terug, tijdens het examen 1 candidaat voor de akte tuinbouwkunde.

De commissie vergaderde op 9 Juli, ter bespreking van de beginselen waarnaar geëxamineerd zou worden en ter verdeeling van de werkzaamheden; op 20 Juli ter vaststelling van de schriftelijke vragen voor de akte lager onderwijs landbouwkunde.

De examens voor de middelbare akte landbouwkunde hadden plaats schriftelijk op 21 en 22 Juli, mondeling op 17, 18 en 19 Juli; die voor de lagere akten van 21 tot en met 26 Juli. In de examendagen werden nog vergaderingen gehouden ter vaststelling van de schriftelijke vragen voor de akte middelbaar onderwijs landbouwkunde en de akte tuinbouwkunde, en wel op 18 en 22 Juli. De eindvergadering ter opmaking van het verslag had plaats op den avond van 26 Juli.

Alle vergaderingen en examens werden gehouden in het gebouw van de afdeeling Hoogere land- en boschbouwschool der Rijkslandbouwschool.

I. *Examen middelbaar onderwijs landbouwkunde.*

De beide candidaten waren in het bezit van het diploma van landbouwkundige en oud-leerlingen der Rijkslandbouwschool. Eén hunner had zich, na het verlaten dier school, in hoofdzaak toegelegd op de studie van veeteelt en zuivelbereiding, terwijl de andere zich voornamelijk in plantenteelt en landbouwscheikunde verder bekwaamd had.

Met de studierichting der candidaten werd bij het examen rekening gehouden. Het zwaartepunt werd gelegd op hunne hoofdvakken in de eerste plaats, daarna op de vakken die met de hoofdvakken in onmiddellijk verband staan.

De onderwerpen voor het schriftelijk werk waren uitsluitend ontleend aan de voornaamste studievakken der candidaten.

De schriftelijke opgave voor veeteelt luidde: Geef eene beschouwing naar aanleiding van de waarnemingen, die door u gedaan zijn met betrekking tot de voedering van de landbouwdieren in de verschillende deelen des lands, die door u bezocht zijn.

Die voor zuivelbereiding: De fabriekmatige kaasbereiding in Noordholland, uit technisch en oeconomisch oogpunt.

Voor plantenteelt werd dit thema opgegeven: Bespreek in een opstel over de suikerbiet de volgende onderwerpen: beteekenis van dit gewas voor den landbouw; ontwikkeling der plant en beoordeeling van den wortel als grondstof voor de suikerfabrikage; door welke middelen zijn de tegenwoordig verbouwde hoog veredelde vormen van de suikerbiet verkre-

gen en hoe worden de rassen verder veredeld, resp. in stand gehouden? eischen van dit gewas aan grond en klimaat.

Voor landbouwscheikunde: de absorptieverschijnselen in den bouwgrond.

Aan iedere schriftelijke vraag mocht een geheele dag besteed worden.

Het mondeling examen was ingedeeld naar het volgend overzicht, waarin de omschrijving van het programma in eenigszins gewijzigde bewoordingen is weergegeven.

Vak.	Examinator.	Assessor.
Grondbewerking en grond verbetering,	Eako,	Pitsch;
Landbouwscheikunde,	Aberson,	van der Zande;
Plantenteelt,	Pitsch,	Marissen;
Landbouwwerktuigen,	Lako,	Aberson;
Bedrijfsleer,	Pitsch,	Marissen;
Schadelijke dieren,	R. Bos.	Giltay;
Plantenziekten,	Giltay,	R. Bos;
Veeteelt,	Broekema,	Mesdag;
Zuivelbereiding,	Mesdag,	van der Zande;
Bacteriologie der melk,	Giltay,	van der Zande.

Hierbij valt op te merken, dat de candidaat voor de richting akkerbouw niet gevraagd werd in bacteriologie der melk, die voor de richting veeteelt niet in plantenziekten.

Aan één der candidaten, t. w. den heer Th. J. Mansholt, te Westpolder, prov. Groningen, kan de commissie de verlangde akte uitreiken.

Ook nu weer deden de gebreken die het examenprogramma aankleven zich gevoelen.

Geeft het den candidaat geene aanwijzing, hoe hij de omvangrijke stof heeft te rangschikken en te verwerken, om tot een degelijk geheel te komen, voor de commissie is het uiterst moeilijk, met dit programma tot grondslag, het examen zoo in te richten, dat het gehalte der kennis van den candidaat voldoende aan het licht komt. Zich geheel aansluitende bij den wensch van vorige commissiën, waar zij aandringen op herziening van het programma, veroorlooft de commissie zich als hare meening te kennen te geven, dat het dringend noodig is dit examen een vasteren grondslag te geven. Zij hoopt, dat Uwe Excellentie zal kunnen goedvinden aan deze reeds herhaaldelijk geuite wensch te voldoen.

II. *Examen voor de akten lager onderwijs.*

De candidaten werden in 3 groepen ingedeeld: de eerste groep bestond uitsluitend uit candidaten voor de akte landbouwkunde, in de tweede en derde groep waren candidaten voor de beide akten opgenomen.

Het mondeling examen duurde voor elke groep twee dagen; op den voorafgaanden avond werd eene schriftelijke vraag opgegeven. In de eerste groep evenwel, wier mondeling examen op Maandag begon, werd op den avond van dien dag schriftelijk werk gemaakt.

a. *Examen landbouwkunde.*

De onderwerpen waren onder de examinatoren als volgt verdeeld:

kennis van de anorganische en organische scheikunde: Aberson, van der Zande;

kennis van de natuurkunde: Borgesius, de Haas, Hoorweg;

kennis van de plant- en dierkunde, benevens bekendheid met eenige voor den landbouw nuttige en schadelijke dieren en planten: Bos, Cattie, Ritzema Bos;

bekendheid in hoofdzaken met de gesteldheid en de vorming van den bodem in Nederland, benevens kennis van de natuur- en scheikundige eigenschappen van den grond, bekendheid met de hoofdpunten van de leer der bemesting: Brinkman, Ellema, Maijer;

bekendheid met de meest belangrijke methoden van grondbewerking en van grondverbetering, alsmede met de belangrijkste werktuigen bij den landbouw in gebruik: Heidema, Koenen, Lako;

kennis van de plantenteelt: ten Rodengate Marissen, Pitsch;

bekendheid in hoofdzaken met de leer der veeteelt: Broekema, Neeb;

bekendheid met de hoofdzaken der zuivelbereiding: Mesdag, Swierstra.

Iedere examinator werd steeds door een assessor ter zijde gestaan.

De volgende onderwerpen werden ter schriftelijke behandeling opgegeven:

in de eerste groep: Behandel het element zwavel en enkele van zijne voornaamste verbindingen, die van belang zijn voor den landbouw;

in de tweede groep: Wat weet gij van Chilisalpeter en zwavelzure amoniak en hun gebruik in den landbouw?

in de derde groep: Welke beteekenis heeft het onderzoek van de melk, de afgeroomde melk en de karnemelk voor de veehouderij en contrôle van het zuivelbedrijf?

Aan 16 candidaten kon de commissie de akte uitreiken, t. w. aan de heeren: C. P. Amelunxen, te Sas van Gent; J. L. Gerold, te Neerkant (Deurne); J. W. van Helden, te Asten; M. Kramer, te Uithuizermeeden; D. J. Klein Lankhorst, te Beemte; M. H. Meinardi, te Loppersum; A. Mellink, te Eibergen; B. Migchelbrink, te Westergeest; P. Minderhoud, te St. Philipsland; A. D. Morrema, te Wageningen; J. Noorman, te Oosterwolde; K. Schoorl, te Barsingerhorn, J. Spek, te Haamstede; M. T. van Staalen, te Dreischor; S. van de Vrede, te Kloetinge; A. N. Zwiers, te Twello.

Onderstaand staatje geeft een overzicht van de door de gezamenlijke geëxamineerde candidaten in de onderscheiden vakken behaalde cijfers.

VAKKEN.	Aantal keeren, dat de aan het hoofd der kolommen geplaatste cijfers werden behaald.									
	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Scheikunde	—	1	—	3	7	6	6	—	1	—
Natuurkunde	—	—	2	4	4	6	7	1	—	—
Plant- en dierkunde	1	1	1	6	5	6	3	1	—	—
Bodem en bemesting	—	—	1	5	7	2	7	1	2	—
Grondbewerking en werktuigen	—	1	4	3	3	6	6	1	—	—
Veeteelt	—	1	—	6	7	5	3	2	—	—
Zuivelbereiding	—	2	4	6	3	3	4	—	1	1
Plantenteelt	—	1	6	6	7	2	2	—	—	—
Totaal	1	7	18	39	43	36	38	6	3	1

Het examen gaf der commissie aanleiding tot enkele opmerkingen, die zij hier laat volgen.

Bij het vak veeteelt bleek, dat verscheidene candidaten niet voldoende bekend waren met de verschillende typen van vee in ons land, en met het verband tusschen de uitwendige eigenschappen en het doel waarvoor de dieren gehouden worden.

In de leer van den bodem en zijne eigenschappen en van de bemesting was de kennis van vele candidaten gebrekkig, de stof was niet genoeg verwerkt. Blijkbaar hadden verschillende candidaten zich te vroeg aan het examen onderworpen.

Ook het examen in natuurkunde bevredigde de commissie niet. Het scheen, dat sommige candidaten gemeend hadden in natuurkunde te kunnen volstaan met de kennis die voor

de hulpakte vereischt wordt, zelfs zonder die te hebben bijgehouden. Toch is het niet alleen noodig die kennis bij te houden, zij dient te worden bijgewerkt en aangevuld.

b. *Examen tuinbouwkunde.*

De onderwerpen waren onder de examinatoren als volgt verdeeld:

Kennis van scheikunde en van natuurkunde, met name van die onderdeelen van beide wetenschappen die voor den tuinbouw van belang moeten geacht worden. Examinatoren voor scheikunde: Aberson, van der Sande; voor natuurkunde: Borgesius, de Haas, Hoorweg;

Algemeene kennis van den bouw en het leven van de planten, kennis van de voornaamste cultuurgewassen uit een botanisch oogpunt en van hunne plaats in het systeem; bekendheid met eenige voor den tuinbouw nuttige en schadelijke dieren en plantenziekten: Bos, Cattie, Ritzema Bos;

Bekendheid met de eigenschappen van den grond en de meest belangrijke methoden van grondbewerking en grondverbetering, met de hoofdpunten van de leer der bemesting: Heidema, Koenen, Lako;

Bekendheid met de hoofdpunten van den eigenlijken tuinbouw, voor zoover betreft:

a. Warmoezerij: de teelt van vruchten in den vollen grond; vervroegen: Hazeloop, Ide;

b. Vruchtenteelt: aanleg en behandeling van den boomgaard en van den vruchtentuin; kennis der meest aanbevelenswaardige vruchtenvariëteiten; vermenigvuldigen; veredelen; snoeien: Hazeloop, Plemper van Balen;

c. Bloementeelt en boomteelt: eenige kennis van vaste planten, zaaiplanten en kamerplanten, benevens van sierheesters: Ide, Plemper van Balen.

Ook in dit examen werd de examinator steeds door een assessor ter zijde gestaan.

In den eersten ploeg werd schriftelijk werk gegeven over warmoezerij, en wel over dit onderwerp: Beschrijf de cultuur van de voornaamsten groenten, welke geteeld worden en de wijze waarop dit geschiedt.

De tweede ploeg werd schriftelijk gevraagd in ooftboomteelt, met dit onderwerp: Beschrijf de wijze van vermenigvuldiging bij: appel en peer, pruim, perzik, druif, aal- en kruisbes.

De akte kon uitgereikt worden aan 3 candidaten, t. w.: aan de heeren T. Oortman, te Ganzedijk; G. Sutterland, te Zaandam, en F. C. Zonnevijlle, te Gent (België).

Onderstaand staatje geeft een overzicht van de door de gezamenlijke geëxamineerde candidaten in de onderscheiden vakken behaalde cijfers.

VAKKEN.	Aantal keeren, dat de aan het hoofd der kolommen geplaatste cijfers werden behaald.								
	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Natuurkunde	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—
Scheikunde	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—
Plant- en dierkunde	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—
Bodem en bemesting	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—
Warmoezerij	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—
Vruchtenteelt	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—
Bloemen- en boomteelt	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—
Totaal	1	—	3	6	6	3	2	—	—	—

Het door de candidaten afgelegde examen gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

Het programma voor de akte tuinbouwkunde echter lokte eene gedachtenwisseling uit in den boezem der commissie.

Herhaaldelijk komt het voor, dat bezitters der akte landbouwkunde zich aanmelden voor de akte tuinbouwkunde. Nu rees de vraag, of het wel noodig is deze candidaten nogmaals in die vakken te examineeren, waarin zij reeds bewijzen van voldoende bekwaamheid hebben gegeven.

De commissie neemt de vrijheid deze vraag aan Uwer Excellentie's oordeel te onderwerpen.

Hiermede meent de commissie haar werk als voleindigd te mogen beschouwen. Terwijl zij Uwe Excellentie haren dank betuigt voor het genoten vertrouwen, legt zij mitsdien hare taak neer.

's Gravenhage,
Wageningen, 20 October 1902.

P. van Hoek, *Voorzitter.*

L. Broekema, *Secretaris.*

BIJLAGE AA.

VERSLAG DER COMMISSIE, *in 1902 belast met het examineeren van hen, die eene akte van bekwaamheid verlangden tot het geven van lager en middelbaar onderwijs in de gymnastiek.*

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, krachtens art. 69 der wet tot regeling van het middelbaar onderwijs, en art. 65 der wet tot regeling van het lager onderwijs, bij beschikking van 21 Juni 1902, nº. 4844[1], afd. Onderwijs, benoemd, heeft de eer Uwe Excellentie een verslag van hare werkzaamheden aan te bieden.

De commissie was samengesteld als volgt:

K. ten Bruggencate, inspecteur van het middelbaar onderwijs, te 's Gravenhage, lid en voorzitter;

J. A. Vrijheid, arts, oud-officier van gezondheid der 1ste klasse, te Utrecht, lid en ondervoorzitter;

dr. J. M. Baart de la Faille, arts, directeur van het Zanderinstituut te Amsterdam;

P. C. Adrian, leeraar aan de 1ste hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus te Amsterdam;

S. van Aken, leeraar aan het gymnasium te Rotterdam;

J. H. Luiting, leeraar aan de 1ste hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Amsterdam;

C. J. G. Mieremet, leeraar aan de hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Utrecht;

en de plaatsvervangende leden:

P. H. Lamberts, arts, te Utrecht;

dr. A. G. Olland, arts, te Utrecht;

P. Baatsen, leeraar in de gymnastiek, te Utrecht;

J. A. van der Boom, onderwijzer aan de Rijkskweekschool voor onderwijzers te Haarlem, en

K. Ramkema, onderwijzer aan de Rijksnormaallessen te Utrecht.

Alle bijeenkomsten der commissie werden gehouden in het gebouw der Rijks- hoogere burgerschool te Utrecht. In hare eerste bijeenkomst, op 13 Juli 1902, werd tot secretaris benoemd de heer J. H. Luiting, en voorts eene voorloopige regeling der werkzaamheden ontworpen.

Evenals hare voorgangster in 1901 stelde de commissie als onderdeelen van het examen, zoowel voor de akte D (lager onderwijs) als voor de akte P (middelbaar onderwijs) de alinea's, aangegeven in de programma's der voorgenoemde akten. Bij het examen lager onderwijs zou het onderzoek voor mannelijke candidaten zich dus bepalen tot:

Alinea 1 en 2.

a. Bekendheid in hoofdzaak met den bouw en de verrichtingen van het menschelijk lichaam;

b. bekendheid meer in bijzonderheden met de beenderen en hunne verbindingen en met de meest belangrijke spieren, voornamelijk in verband met de meest gebruikelijke oefeningen in de gymnastiek;

(als „anatomie en physiologie" op den rooster geplaatst).

Alinea 3.

Bedrevenheid in nuttige lichaamsoefeningen;

(als „eigen werk" op den rooster voorkomend).

Alinea 4.

Eenige bedrevenheid in het leiden van gymnastische oefeningen voor leerlingen van beiderlei sekse en van den leeftijd, waarop zij de school voor gewoon lager onderwijs plegen te bezoeken, inzonderheid van de oefeningen, met name in het programma omschreven;

(als „les geven" aangegeven op den rooster).

Alinea 5.

Bekendheid met de voorzorgen bij het geven van gymnastiekonderwijs aan bovengenoemde leerlingen in acht te nemen, van welke bekendheid ook bij een mondeling onderzoek zou moeten blijk gegeven worden;

(als „theorie" voorkomend op den rooster).

Voor vrouwelijke candidaten zou het onderzoek zich bepalen tot genoemde alinea's, behoudens de wijzigingen in het programma bedoeld.

Bij het examen middelbaar onderwijs zou het onderzoek loopen, vooor mannelijke candidaten, over:

Alinea 1.

Algemeene kennis van den bouw en de verrichtingen van het menschelijk lichaam, bekendheid meer in bijzonderheden met de beenderen en hunne verbindingen en, voor zoover noodig, met de spieren, voornamelijk met het oog op de gebruikelijke oefeningen in de gymnastiek;
(„physiologie en anatomie" staat hiervoor op den rooster).

Alinea 2.

Bedrevenheid in nuttige lichaamsoefeningen;
(als „eigen werk" ook hier op den rooster geplaatst).

Alinea 3 en 5.

a. Kennis der eischen van een doeltreffenden gang van het gymnastiek-onderwijs voor de verschillende scholen waar het onderwijs wordt gegeven, en

b. nauwkeurige bekendheid met de voorzorgen, die bij het geven van gymnastiek-onderwijs moesten genomen worden;
(kortheidshalve als „theorie" op den rooster geplaatst).

Alinea 4.

Bedrevenheid in het leiden van gymnastische oefeningen voor leerlingen van beiderlei sekse en van den leeftijd, waarop zij de lagere school plegen te bezoeken;
(„les geven" op den rooster).

Alinea 6.

Bedrevenheid in het onderwijzen van het schermen en van de handgrepen met het geweer.

Voor vrouwelijke candidaten zou het onderzoek zich bepalen tot de alinea's 1, 2, 3, 4 en 5, behoudens de wijzigingen, in het programma aangegeven.

Verder werd bepaald, dat de examens lager onderwijs aan die van het middelbaar onderwijs zouden voorafgaan, en dat de eerste, in verband met het einde der zomervacantie voor de lagere scholen te Utrecht, zouden aanvangen op 12 Augustus.

Voor het examen lager onderwijs zouden vier candidaten per dag worden opgeroepen, terwijl het examen voor de akte middelbaar onderwijs telkens twee dagen zou duren voor elke groep van zes candidaten.

Aangemeld hadden zich voor de akte lager onderwijs: 1 vrouwelijke candidaat en 28 mannelijke candidaten; en voor de akte middelbaar onderwijs: 15 vrouwelijke en 19 mannelijke candidaten.

Mede in de vergadering van 13 Juli werden door den voorzitter ter tafel gebracht de roosters van de examens lager en middelbaar onderwijs, zooals die in 1901 werden gevolgd. De commissie besloot den rooster voor lager onderwijs onveranderd over te nemen, terwijl die voor middelbaar onderwijs, in het belang der candidaten, eenigszins werd gewijzigd, zoodat het examen voor deze akte telkens duurde van 's morgens 8 uur 30 minuten tot 's namiddags 4 uur 30 minuten.

Betreffende de indeeling in sub-commissiën werd bepaald:

a. dat de leden J. A. Vrijheid en dr. J. M. Baart de la Faille, artsen, de medische sub-commissie zouden vormen, met dien verstande, dat het onderzoek in physiologie zou geschieden door den heer Vrijheid of een zijner plaatsvervangers, en het onderzoek in anatomie door den heer Baart de la Faille of door een zijner plaatsvervangers;

b. dat de vier leden gymnastici twee sub-commissiën zouden vormen.

Beurtelings werden deze sub-commissiën belast met het onderzoek naar de bedrevenheid in het „les geven" (alinea 4) en met het onderzoek naar de kennis van een doeltreffenden gang van het onderwijs en de voorzorgen, enz. (alinea's 3 en 5).

Door de vier leden gymnastici werd tevens beoordeeld de bedrevenheid in nuttige lichaamsoefeningen (alinea's 3 en 2), terwijl de leiding der uit te voeren oefeningen beurtelings door één hunner zou geschieden.

Ten einde over de benoodigde leerlingen, meisjes en jongens van 6—18 jaar, ten behoeve van het practisch doel der examens, te kunnen beschikken, zou door de commissie de medewerking verzocht worden van het gemeentebestuur van Utrecht, van den districts-schoolopziener te Utrecht, van de directeuren van hoogere burgerscholen, van den directeur der Rijksnormaallessen en van de hoofden der scholen aldaar.

De tweede bijeenkomst werd gehouden op 11 Augustus.

Inmiddels was door het gemeentebestuur van Utrecht een gunstig antwoord ontvangen op haar verzoek, waardoor de commissie kon beschikken over leerlingen van een zevental lagere scholen.

Ook de gevraagde medewerking van bovengenoemde heeren werd in ruime mate verleend, zoodat voor de examens middelbaar onderwijs telkens beschikt kon worden over een voldoend aantal geoefende leerlingen.

Mag de commissie dus met groote erkentelijkheid gewagen van belangrijke medewerking van zoovele zijden, in 't bijzonder acht zij zich daartoe verplicht ten opzichte van de hoofden en het personeel dier lagere scholen.

Ook den kweekelingen van de Rijksnormaallessen en den leerlingen der hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus te Utrecht mag een woord van dank hier niet onthouden worden, omdat zij zich steeds ter beschikking van de commissie stelden, met opoffering van een belangrijk deel hunner vacantie.

Met het oog op de te volgen roosters voor de examens lager en middelbaar onderwijs werd in deze tweede bijeenkomst mede eene regeling vastgesteld, opdat, in verband met de gestelde voorwaarden door het gemeentebestuur van Utrecht en de wenschen daaromtrent der schoolhoofden, op de aangegeven uren steeds schoolklassen beschikbaar zouden zijn. Alvorens in elke der sub-commissiën een nauwkeurig omschreven werkplan voor ieder der onderdeelen te bespreken en vast te stellen, werden de voorgestelde wijzigingen in den rooster middelbaar onderwijs aan een nader onderzoek onderworpen. Bedoelde wijzigingen, door de commissie in het belang der candidaten aangebracht, bepalen zich in hoofdzaak tot:

a. het verschaffen van eene meer geregelde rustpoos voor de candidaten tusschen twee opvolgende gedeelten van het onderzoek;

b. eene verschikking der lessen aan meisjes en jongens in dien zin, dat de lessen aan meisjes des morgens en die aan jongens 's namiddags werden gegeven:

c. eene geringe uitbreiding van den tijdduur van het theoretisch onderzoek en het „les geven" aan leerlingen der middelbare school, en eene splitsing van eerstgenoemd onderzoek (telkens 40 minuten) voor de rubrieken: „zonder" en „aan" toestellen.

De ervaring nu heeft geleerd, dat het volgen van den aldus gewijzigden rooster werkelijk van groot voordeel is geweest, èn om belangrijke onderdeelen van het examen, als boven genoemd, beter tot hun recht te doen komen, èn door het verschaffen van eene geregelde rustpoos en het bevorderen tevens van een kalm, rustig „les geven" der candidaten.

Hoezeer echter de gewijzigde rooster in het belang bleek der candidaten, de taak der examinatoren werd er zeker niet gemakkelijker door.

De roosters, zoowel voor het examen lager, als middelbaar onderwijs, mogen hierachter volgen.

EXAMENS GYMNASTIEK (lager onderwijs) 1902. (Vier candidaten per dag.)

UREN.	Candidaat A.	Candidaat B.	Candidaat C.	Candidaat D.
$8^3/_4$—$9^3/_4$.	Eigen werk.	Eigen werk.	Eigen werk.	Eigen werk.
10—11.	Les geven.	10—10,25 anatomie. 10,35—11 physiologie.	Mondelinge bespreking. (Voorzorgen.)	
11—12.	11,10—12,10 mondelinge bespreking. (Voorzorgen.)	Les geven.		11—11,25 anatomie. 11,35—12 physiologie.
1—2.				1,15—2,15 mondelinge bespreking. (Voorzorgen.)
2—3.	2—2,25 anatomie. 2,35—3 physiologie.	2,15—3,15 mondelinge bespreking. (Voorzorgen.)	Les geven.	
			3—3,25 anatomie. 3,35—4 physiologie.	Les geven.

EXAMEN GYMNASTIEK (middelbaar onderwijs) 1902. (Zes candidaten in 2 dagen).

		8.30—9.25	9.30—10.10	10.10—10.50	10.50—11.30	11.30—12.10	1.10—1.50	1.50—2.30	2.30—3.10	3.10—3.50	3.50—4.30
Eerste dag.	Eigen werk (alle candidaten).		Les geven lagere school A	Les geven middelb. school (meisjes) B	Les geven middelb. school (meisjes) C	Les geven middelb. school (meisjes) D	Les geven middelb. school (jongens) E	Les geven middelb. school (jongens.) F	Les geven middelb. school (jongens) A	Les geven lagere school B	Les geven lagere school C
					Anatomie A	Physiologie B		Anatomie D	Physiologie C	Anatomie F	Physiologie E
			Theorie (zonder) F	Theorie (zonder) D			Theorie (zonder) C	Theorie (zonder) B	Theorie (zonder) E		Theorie (zonder) A
Tweede dag.	Eigen werk. Schermen en handgrepen met het geweer (alle candidaten).		Les geven lagere school D	Les geven middelb. school (meisjes) A	Les geven middelb. school (meisjes) F	Les geven middelb. school (meisjes) E	Les geven middelb. school (jongens) D	Les geven middelb. school (jongens) C	Les geven middelb. school (jongens) B	Les geven lagere school E	Les geven lagere school F
					Anatomie B	Physiologie A		Anatomie E	Physiologie F	Anatomie C	Physiologie D
			Theorie (aan) E	Theorie (aan) C			Theorie (aan) F	Theorie (aan) A	Theorie (aan) D		Theorie (aan) B

Voor de vrouwelijke candidaten middelbaar onderwijs werd dezee rooster eenigszins gewijzigd.

Uit de roosters kan blijken, dat voor de verschillende onderdeelen werd toegestaan:

voor lager onderwijs:

a.	anatomie	alinea 1.	60	minuten
b.	physiologie	„ 2.		
c.	eigen werk	„ 3.	60	„
d.	les geven aan klassen lagere school	„ 4.	60	„
e.	mondeling gedeelte (voorzorgen, enz.)	„ 5.	60	„
			4 uren	

voor middelbaar onderwijs:

a.	anatomie	alinea 1.	40	minuten
b.	physiologie		40	„
c.	eigen werk, schermen en handgrepen met het geweer	„ 2.	120	„
d.	theorie der gymnastiek	„ 3 en 5.	80	„
e.	les geven aan klassen lagere school	„ 4.	40	„
f.	les geven aan klassen middelbare school		80	„
			6 uren 40 min.	

Nadat de oproepingen verzonden waren trokken zich voor het lager onderwijs terug:

1 vrouwelijke candidaat en 5 mannelijke candidaten. Van dezen waren er drie van eene der Rijkskweekscholen op denzelfden dag opgeroepen, hetgeen groot ongerief veroorzaakte.

Het ware wel wenschelijk, dat de candidaten zoo vroeg mogelijk bericht zonden van voorgenomen afwezigheid. Dit zou het werk der commissie vergemakkelijken en de Rijksfinanciën ten goede komen.

De 23 candidaten voor lager onderwijs en 1 mannelijke candidaat voor middelbaar onderwijs werden geëxamineerd in 7 dagen (van 12—19 Augustus), de 18 overblijvende mannelijke candidaten voor middelbaar onderwijs in 6 dagen (van 20—26 Augustus) en de 15 vrouwelijke candidaten voor middelbaar onderwijs eveneens in 6 dagen (van 27 Augustus —3 September), terwijl met uwer Excellentie's machtiging de zittingen werden geschorst op 1 September.

Daar de meeste leden der commissie niet na 3 September beschikbaar waren, moest de eindvergadering worden gehouden op den voormiddag van 1 September. De uitslag van haren arbeid is saamgevat in het navolgend staatje.

Getal candidaten

die zijn opgeroepen.	die niet zijn opgekomen.	die geëxamineerd zijn.	die zich tijdens het examen teruggetrokken.	die afgewezen werden.	die zijn toegelaten.	Totaal.
A. Voor de akte lager onderwijs.						
I. Mannelijke candidaten.						
28	5	23	—	10	13	28
II. Vrouwelijke candidaten.						
1	1	—	—	—	—	1
B. Voor de akte middelbaar onderwijs.						
I. Mannelijke candidaten.						
19	—	19	2	5	12	19
II Vrouwelijke candidaten.						
15	—	15	—	6	9	15

Het procent der geslaagden bedraagt dus:

voor de akte lager onderwijs bijna 57 pct.;

voor de akte middelbaar onderwijs bijna 62 pct.;

t. w. voor de mannelijke candidaten 63 pct. en voor de vrouwelijke candidaten 60 pct.

Dat het procent der geslaagden voor de akte middelbaar onderwijs, inzonderheid de mannelijke candidaten betreffende, hooger is dan ten vorigen jare, zal wellicht zijn oorzaak vinden in de omstandigheid, dat het meerendeel hunner zich voor de tweede of derde maal aan het examen onderwierp. Van de 12 geslaagde mannelijke candidaten waren een negental recidivisten.

In de hieronder volgende tabel is in cijfers uitgedrukt de waardeering voor elk der onderdeelen van het examen lager en middelbaar onderwijs.

VAKKEN.	Aantal malen dat is toegekend het cijfer																			
	1.		2.		3.		4		5.		6.		7.		8.		9		10.	
	L	M	L	M	L	M	L	M	L	M	L	M	L	M	L	M	L	M	L	M
Anatomie	"	1	"	1	"	3	6	"	3	7	5	7	5	3	3	4	1	2	"	2
Physiologie	"	"	1	1	1	1	1	2	9	7	7	5	7	2	2	4	4	2	1	"
Eigen werk { aan toestellen	"	"	"	1	"	"	1	2	4	9	9	10	9	10	"	2	"	"	"	"
Eigen werk { zonder "	"	"	"	"	"	2	"	1	4	4	9	12	8	14	2	1	"	"	"	"
Theorie { alinea 3.	"	1	"	2	"	2	2	5	"	14	"	8	"	2	"	"	"	"	"	"
Theorie { " 5.	"	1	1	1	1	2	"	5	10	14	5	9	4	1	"	"	"	"	"	"
Les geven { lagere school.	"	"	1	1	7	7	"	3	5	8	7	9	3	4	"	"	"	"	"	"
Les geven { middelb. "	"	"	"	2	"	5	"	5	"	4	"	12	"	4	"	"	1	"	"	"
Schermen, enz. alinea 6	"	"	"	"	"	"	"	1	"	1	"	4	"	6	"	3	"	2	"	"

Aan dit overzicht wenscht de commissie gaarne de volgende opmerkingen toe te voegen.

I. Algemeene opmerkingen.

Het bleek ook dit jaar, dat de voorbereiding en algemeene ontwikkeling van zoovele candidaten voor de akte middelbaar onderwijs te wenschen overliet. Een grondslag om daardoor de vakstudie breed te kunnen opvatten ontbrak klaarblijkelijk, en derhalve was dikwijls de kennis van het vak zelve en van aanverwante vakken uiterst gering. Duidelijk kwam dit aan het licht wanneer naar het doel en de beteekenis der schoolgymnastiek voor leerlingen van beiderlei geslacht werd gevraagd, eene verklaring verlangd werd van de meerdere of mindere moeilijkheid van eene door de leerlingen uitgevoerde oefening of oefeningsvorm; de eischen besproken werden die de hygiëne en paedagogiek aan het gymnastiek-onderwijs stellen, of in eene vergelijking werd getreden van het nut en de toepassing van stelselmatige lichaamsoefeningen en sport. Antwoorden als: „bij de evenwichtsoefeningen op de latten zal de aantrekkingskracht der lat een factor zijn om gemakkelijker daarop te staan of daarop te gaan"; „het doel van toesteloefeningen voor leerlingen der lagere en middelbare school is: het aanleeren van toeren"; „het doel van het gymnastiek-onderwijs aan meisjes bestaat in eene ontwikkeling van het schaamtegevoel"; en „gymnastiek is werken aan de toestellen en sport is loopen", mogen vorenstaande bewering rechtvaardigen.

Zoolang men zich bepaalde tot algemeenheden, dan bleken vele candidaten vrijwel voorbereid, maar werd aan de hand van noodzakelijke kennis van aanverwante vakken eene logische gedachtengang gevraagd ten opzichte van geschiktheid of opklimming van leerstof voor de verschillende leeftijden der schoolgaande jeugd, of kwamen belangrijke vraagpunten ter sprake in de zaak der lichamelijke opvoeding, hoewel onderscheidene malen in vak-, dag- en schoolbladen behandeld, dan bleek dat men daaromtrent òf weinig begrip toonde, òf van belangrijke zaken, het vak rakende, niet de minste notitie had genomen.

Tekortkomingen van nog ernstiger aard, wijzende op geringe algemeene ontwikkeling, mogen voorts heeten: de moeilijkheid van vele der candidaten om zich verstaanbaar uit te

drukken; het maken van grove taalfouten in de adressen aan Uwe Excellentie gericht om tot het examen te worden toegelaten, benevens de noodzakelijkheid voor den examinator om, na het stellen van eene eenvoudige vraag, eene verklaring van algemeen bekende woorden of uitdrukkingen, daarin voorkomende, te geven, alvorens de candidaat haar kon behandelen.

Hoewel de gelegenheid ontbreekt om van de candidaten te verlangen schriftelijk hunne meening te geven over onderwerpen het vak betreffende, waaruit tevens zou kunnen blijken hunne kennis en hun gebruik der Nederlandsche taal, en het misschien niet op den weg der commissie ligt op tekortkomingen, als bovengenoemd, de aandacht te vestigen, raken deze toch te zeer de eischen van algemeene ontwikkeling van de(n) toekomstigen gymnastiekleeraar(es), om er het zwijgen over te bewaren.

Zij spreekt daarom de wenschelijkheid uit, dat door de Regeering billijke eischen worden gesteld van algemeene ontwikkeling der candidaten voor de akte middelbaar onderwijs.

II. Bijzondere opmerkingen.

Alinea I { *I. Anatomie.* *II. Physiologie.*

Uit de toegekende cijfers blijkt, dat verreweg het meerendeel der candidaten voor de akte middelbaar onderwijs voldeed aan de zeer matige eischen, die de sub-commissie meende te moeten stellen; in 't bijzonder was de feitenkennis gewoonlijk zeer voldoende.

De meeste candidaten bleken met het skelet in natura vertrouwd te zijn geworden. Ook hadden velen meer studie gemaakt van de grondbeginselen waarop de bewegingsleer berust, dan vroeger wel het geval was; aan hen die zich voor het examen voorbereiden zij deze studie bij voortduring aanbevolen.

Evenwel had de sub-commissie gewenscht, dat vele candidaten het geleerde nog wat beter in toepassing hadden weten te brengen op eenvoudige gymnastische oefeningen. Ook was in de physiologie de kennis dikwijls al te oppervlakkig te noemen, hetgeen dan meestal moest worden toegeschreven aan onvoldoend begrip van eenvoudige physische en chemische wetten. De sub-commissie zou dan ook gaarne zien, dat het gemiddelde peil, waarop thans bij de candidaten de kennis der physiologie staat, in de toekomst een weinig rees, ofschoon zij ten volle erkent dat voor hen, die niet het onderwijs aan eene universiteit volgen, het verkrijgen van een behoorlijk inzicht in dat vak moeilijk is, o. a. door gemis aan kennis der microscopische anatomie.

De candidaten voor de akte lager onderwijs, waaraan geringe eischen voor beide vakken werden gesteld, hadden zich over 't algemeen voldoende voorbereid. Toch had de sub-commissie bij verscheidene hunner eenige meerdere kennis van de beenverbindingen gewenscht, daar zonder haar zelfs de hoofdzaken van de bewegingsleer niet te begrijpen zijn.

Alinea III (III. Eigen werk).

Het onderzoek naar de eigen bedrevenheid in nuttige lichaamsoefeningen der candidaten voor de akte lager onderwijs leverde bevredigende resultaten op. In slechts 4 gevallen werd een „even voldoend" cijfer toegekend; overigens waren de waardeeringscijfers „voldoende" en „ruim voldoende", in twee gevallen werd het praedicaat „goed" toegekend.

Het eigen werk der candidaten voor de akte middelbaar onderwijs leverde over 't algemeen minder bevredigende resultaten op dan ten vorigen jare. In zes gevallen moest een „onvoldoend" en „zeer onvoldoend" cijfer worden gegeven, een „even voldoend" cijfer werd in 13 gevallen toegekend.

Plaatste de commissie zich ten opzichte van het „eigen werk" der candidaten voor de akte lager onderwijs op het standpunt, dat eene bedrevenheid mocht geëischt worden, gelijkstaande met die voor leerlingen eener 2de of 3de klasse eener hoogere burgerschool, met dien verstande, dat op correctheid der uitvoering in 't bijzonder werd gelet, voor de candidaten der middelbare akte eischte zij minstens eene bedrevenheid als van goed geoefende leerlingen van de hoogste klassen eener hoogere burgerschool of gymnasium.

Bleken vele candidaten aan de gestelde eischen ook maar even te kunnen voldoen, eenigen toonden zelfs daar ver beneden te blijven. Vooral waar de geoefendheid moest blijken in het uitvoeren van oefeningsverbindingen, waaruit de leerstof voor de hoogere klassen eener hoogere burgerschool bestaat, moesten veeltijds groote tekortkomingen geconstateerd worden.

Onbekendheid zelfs met de voornaamste oefeningsvormen voor leerlingen der middelbare school kon meermalen waargenomen worden. Bij de vrouwelijke candidaten moest voor dit onderzoek in twee gevallen een onvoldoend cijfer worden toegekend. De meesten behaalden „ruim voldoende" en in twee gevallen kon zelfs het praedicaat „goed" worden gegeven.

Alinea III en V (IV. Theorie.)

Het resultaat van dit onderzoek, zoowel bij de candidaten voor de akte lager als middelbaar onderwijs, was in de meeste gevallen onbevredigend. De waardeering varieerde van „onvoldoende" tot „even voldoende", terwijl in weinige gevallen een „goed voldoend" cijfer kon worden toegekend. Gebrek aan inzicht in doel en wezen der schoolgymnastiek, en hare beteekenis voor de jeugd uit een hygiënisch, paedagogisch en practisch oogpunt, viel zeer vaak op te merken.

Bij het onderzoek naar de kennis van geschikte leerstof voor de verschillende schooljaren bleek, dat dikwijls veel was gememoriseerd, maar dat weinig moeite was gedaan om zich behoorlijk rekenschap te kunnen geven van de noodzakelijkheid eener juiste opklimming of rangschikking dier stof.

Voorts bleek bij eenige candidaten een bepaald gemis aan kennis, voor zoover het betrof de waarde en de toepassing van zoovele belangrijke spelen voor leerlingen van 6—18 jaar.

Opmerkelijk mag het heeten, dat vele der candidaten het verband in gehalte der leerstof aan de verschillende toestellen niet schenen te kennen.

Alinea IV (V. Les geven.)

De commissie was eenige malen verplicht candidaten af te wijzen, wier bedrevenheid in het leiden van schoolklassen zeer veel te wenschen overliet, hoewel overigens de waardeering van andere onderdeelen van het examen „even voldoende" of „voldoende" bleek.

Voor dat onderzoek kon voor de akte lager onderwijs aan 10 van de 23 candidaten een „voldoend" of „ruim voldoend" cijfer worden toegekend en voor de akte middelbaar onderwijs behaalden, voor het leiden van schoolklassen der lagere school, 13 candidaten een „voldoend" en „ruim voldoend", en 8 een „even voldoend" cijfer, terwijl voor het leiden van schoolklassen der middelbare school de helft van het aantal candidaten diezelfde waardeeringscijfers konde verkrijgen.

Ook nu kwam het voor, dat het „onderwijs geven" van eenige candidaten zich bepaalde tot eene snelle opsomming van oefeningen, of tot eene uitvoering der oefeningen zonder eenig overzicht over de klasse, ook zonder zelfs één enkele fout in de uitvoering der oefeningen aan te wijzen of te verbeteren.

Vooral het toestel-onderwijs aan leerlingen der lagere school liet, zoowel bij de candidaten voor de akte lager als middelbaar onderwijs wel eens te wenschen over.

Ook kwam het nog wel eens voor, dat eene geheel ondoelmatige opstelling werd gekozen voor de uitvoering van vrije of gereedschapsoefeningen, en er de voorkeur aan werd gegeven om één toestel te gebruiken voor eene klasse van 24 of meer leerlingen, terwijl meerdere aanwezig waren en noodig bleken.

Niet het minst bij het „les geven" aan leerlingen der middelbare school werd meermalen waargenomen: veronachtzaming der te nemen voorzorgsmaatregelen, gebrek aan „geschikte leerstof", een beslist niet „onderwijzen" der oefeningen, gemis van een opgewekten leertoon en gebrek aan gegevens om de leerlingen „er bij" te kunnen houden.

Van „onderwijs geven" in strengen zin van het woord was slechts zeer zelden sprake.

De commissie meent, evenals hare voorgangsters in 1900 en 1901, deze tekortkomingen te moeten toeschrijven aan het gemis van eene goede gelegenheid om zich in het „onderwijs geven" naar behooren te oefenen.

Alinea VI.

(VI. Schermen en handgrepen met het geweer.)

Dit onderzoek gaf geen aanleiding tot bepaalde opmerkingen.

Onder dankbetuiging voor het in haar gestelde vertrouwen legt de commissie hare taak neder.

's Gravenhage
Amsterdam, 21 October 1902.

Namens de Commissie voornoemd,

K. ten Bruggencate, *Voorzitter.*

J. H. Luiting, *Secretaris.*

BIJLAGE BB.

*BESLUIT van den 13den Augustus 1903, tot wijziging van het Reglement voor 's Rijks-veeartsenijschool, vastgesteld bij het Koninklijk besluit van den 25sten Mei 1894 (*Staatsblad *nº. 65) en gewijzigd bij de Koninklijke besluiten van den 22sten April 1899 (*Staatsblad *nº. 110) en den 3den Februari 1902 (*Staatsblad *nº. 15).*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Overwegende, dat wijziging van het Reglement voor 's Rijks veeartsenijschool, vastgesteld bij het Koninklijk besluit van den 25sten Mei 1894 (*Staatsblad* nº. 65) en gewijzigd bij de Koninklijke besluiten van den 22sten April 1899 (*Staatsblad* nº. 110) en den 3den Februari 1902 (*Staatsblad* nº. 15), noodzakelijk is;

Gezien de wet van den 8sten Juli 1874 (*Staatsblad* nº. 99), tot regeling van het onderwijs in de veeartsenijkunde en van de voorwaarden tot verkrijging van het diploma van veearts, gewijzigd bij de wet van den 3den Februari 1902 (*Staatsblad* nº. 14);

Op de voordracht van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van den 29sten Juni 1903, nº. 5101, afdeeling Landbouw;

Den Raad van State gehoord (advies van den 28sten Juli 1903, nº. 15);

Gelet op het nader rapport van Onzen voornoemden Minister van den 7den Augustus 1903, nº. 5979, afdeeling Landbouw;

Hebben goedgevonden en verstaan:

A. te bepalen:

Artikel I.

Artikel 30 van het Reglement voor 's Rijksveeartsenijschool wordt gelezen als volgt:

„Leerlingen en toehoorders kunnen, behalve in het geval bedoeld bij het tweede lid van dit artikel, geen terugbetaling der reeds gestorte bijdragen voor onderwijs of verpleging vorderen.

Voor elke afwezigheid wegens vervulling van militaire plichten gedurende vier achtereenvolgende weken tijdens een schooljaar wordt den leerling die zulks onder overlegging van het bewijs der verplichte afwezigheid aanvraagt, een tiende deel van het gezamenlijk bedrag der bijdragen voor een geheel schooljaar terugbetaald."

B. met ingang van 1 Januari 1904 te bepalen:

Artikel II.

Artikel 20 van genoemd Reglement wordt gelezen als volgt:

„Zij die verlangen als leerling te worden toegelaten, moeten bij examen doen blijken voldoende kennis te bezitten van:

a. de gronden van de spraakkunst der Nederlandsche taal;

b. de beginselen der Hoogduitsche, der Fransche en der Engelsche taal, zoodat de adspirant ook op het eerste gezicht uit ieder dier talen in het Nederlandsch kan overbrengen;

c. de beginselen der algemeene en der vaderlandsche geschiedenis;

d. de beginselen der aardrijkskunde en der natuurkundige aardrijkskunde;

e. de wiskunde, omvattende de rekenkunde, de gewone stelkunde, de planimetrie, de stereometrie en de vlakke trigonometrie;

f. de beginselen der proefondervindelijke natuurkunde;

g. de beginselen der anorganische en de hoofdpunten der organische scheikunde;

h. de beginselen der dier-, plant-, delfstof- en aardkunde;

bovendien wordt verlangd eenige vaardigheid in het handteekenen."

C. met ingang van 1 September 1904 te bepalen:

Artikel III.

In artikel 32 van genoemd Reglement:

a. wordt in plaats van „onbewerktuigde scheikunde" gelezen: „scheikunde";

b. vervallen voor het eerste studiejaar, theoretisch onderwijs, zomercursus, de vakken „natuurlijke historie, leer van het uitwendig voorkomen (zoogenaamd extérieur) en raskennis der huisdieren";

c. wordt in plaats van „bewerktuigde scheikunde" gelezen: „natuurlijke historie, leer van het uitwendig voorkomen (zoogenaamd extérieur) en raskennis der huisdieren".

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

Het Loo, den 13den Augustus 1903.

WILHELMINA.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,

DE MAREZ OYENS.

Uitgegeven den *tweeden* September 1903.

De Minister van Justitie,

J. A. LOEFF.

BIJLAGE CC.

UITKOMSTEN van het onderzoek naar de kennis van het lezen en schrijven der ingelijfden bij de land- en zeemilitie in 1902.

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
DISTRICT 'S HERTOGENBOSCH.						
Arrond. 's Hertogenbosch.						
Berlicum	9	—	—	—	—	—
Bokhoven	—	—	—	—	—	—
Cromvoirt	1	—	—	—	—	—
Dungen (den)	3	—	—	—	—	—
Engelen	—	—	—	—	—	—
Esch	2	—	—	—	—	—
Haaren	2	—	—	—	—	—
Helvoirt	5	—	—	—	—	—
's Hertogenbosch	59	1	—	—	1	—
St. Michielsgestel	6	—	—	—	—	—
Rosmalen	6	—	—	—	—	—
Vught	10	—	—	—	—	—
Totaal	103	1	—	—	1	—
Arrond. Oss.						
Alem c. a.	3	—	—	—	—	—
Berghem	8	—	—	—	—	—
Deursen c. a.	1	—	—	—	—	—
Dieden c. a.	—	—	—	—	—	—
Empel c. a.	2	—	—	—	—	—
Geffen	2	—	—	—	—	—
Heesch	2	—	1	—	—	—
Herpen	1	—	—	—	1	—
Huisseling c. a.	—	—	—	—	—	—
Lith	1	1	—	—	—	—
Lithoijen	1	—	—	—	—	—
Megen c. a.	4	—	—	—	—	—
Nuland	3	—	1	—	—	—
Oijen c. a.	1	1	—	—	—	—
Oss	21	—	1	—	—	—
Ravenstein	2	—	—	—	—	—
Reek	1	—	—	—	—	—
Schayk	3	—	—	—	—	—
Totaal	56	2	3	—	1	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Boxmeer.						
Beers	1	—	—	—	—	—
Beugen c. a.	3	—	—	—	—	—
Boxmeer	4	—	—	—	—	—
Cuyk c. a.	7	—	—	—	—	—
Escharen	10	—	—	—	—	—
Gassel	—	—	—	—	—	—
Grave	9	—	—	—	—	—
Haps	1	—	—	—	1	—
Linden	—	—	—	—	—	—
Maasbees c. a.	5	—	—	—	—	—
Mill c. a.	5	—	—	—	—	—
Oeffelt	2	—	—	—	—	—
Oploo c. a.	5	—	—	—	—	—
Sambeek	4	—	—	—	—	—
Velp	1	—	—	—	—	—
Vierlingsbeek	5	—	—	—	—	—
Wanroy	—	—	—	—	—	—
Zeeland	3	—	—	—	—	—
Totaal	65	—	—	—	1	—
DISTRICT BREDA.						
Arrond. Breda.						
Breda	44	1	—	—	—	—
Chaam	2	—	—	—	—	—
Dongen	8	—	—	—	1	—
Ginneken c. a.	12	—	—	—	—	—
Oosterhout	20	1	—	—	—	—
Princenhage	18	—	—	—	—	—
Rijsbergen	—	—	—	—	1	—
Teteringen	6	—	—	—	—	—
Zundert	9	—	—	—	—	—
Totaal	119	2	—	—	2	—
Arrond. Zevenbergen.						
Dinteloord c. a.	9	—	—	—	—	—
Fijnaart c. a.	5	—	—	—	—	—
Klundert	8	—	—	—	—	—
Made c. a.	9	1	—	—	—	—
Terheijden	3	1	1	—	—	—
Willemstad	4	—	—	—	—	—
Zevenbergen	11	—	1	—	2	—
Zwaluwe (Hooge en Lage)	7	2	—	—	—	—
Totaal	56	4	—	—	2	—
Arrond. Roosendaal.						
Elten c. a.	4	1	—	—	—	—
Hoeven c. a.	4	—	—	—	2	—
Oudenbosch	8	—	—	—	—	—
Oud- en Nieuw-Gastel	11	—	—	—	—	—
Roosendaal c. a.	24	—	—	—	—	—
Rucphen c. a.	9	—	—	—	1	—
Standdaarbuiten	3	—	—	—	—	—
Totaal	63	1	—	—	3	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Bergen op Zoom.						
Bergen op Zoom	24	1	—	—	1	—
Halsteren	5	—	—	—	1	—
Huybergen	1	—	—	—	—	—
Nieuw-Vossemeer	3	—	—	—	—	—
Ossendrecht	5	—	—	—	1	—
Putte	3	—	—	—	—	—
Steenbergen c. a.	15	—	—	—	—	—
Woensdrecht	5	—	—	—	—	—
Wouw	11	—	—	—	—	—
Totaal	72	1	—	—	3	—
DISTRICT TILBURG.						
Arrond. Tilburg.						
Alphen c. a.	4	—	—	—	—	—
Baarle-Nassau	4	—	—	—	1	—
Berkel c. a.	2	—	—	—	—	—
Gilze c. a.	10	—	—	—	—	—
Goirle	7	—	—	—	—	—
Hilvarenbeek	5	—	—	—	—	—
Hooge- en Lage-Mierde	3	—	—	—	—	—
Oisterwijk	10	—	—	—	—	—
Tilburg	86	2	—	—	—	—
Totaal	131	2	—	—	1	—
Arrond. Heusden.						
Almkerk	10	—	—	—	—	—
Andel	3	—	—	—	—	—
Drongelen c. a.	—	—	—	—	—	—
Dussen c. a.	6	1	—	—	1	—
Giessen	1	—	—	—	—	—
Hedikhuizen	3	—	—	—	—	—
Heesbeen c. a.	3	—	—	—	—	—
Herpt	1	—	—	—	—	—
Heusden	5	—	—	—	—	—
Meeuwen c. a.	2	—	—	—	—	—
Oudheusden	1	—	—	—	—	—
Rijswijk	—	—	—	—	—	—
Veen	2	—	—	—	—	—
de Werken c. a	6	—	—	—	—	—
Werkendam	5	—	—	—	—	—
Woudrichem	3	1	—	—	1	—
Wijk c. a	6	—	—	—	—	—
Totaal	57	2	—	—	2	—
Arrond. Waalwijk.						
Baardwijk	4	—	—	—	—	—
Besoijen	3	—	—	—	—	—
Capelle	3	—	1	—	—	—
Drunen	6	—	—	—	—	—
Geertruidenberg	1	1	—	1	—	—
's Gravenmoer	3	—	—	—	—	—
Loon op Zand	12	—	1	—	2	—
Nieuwkuyk	3	—	—	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Raamsdonk	7	1	—	—	—	—
Sprang	4	—	—	—	1	—
Udenhout	2	—	—	—	—	—
Vlijmen	14	—	—	—	—	—
Vrijhoeve-Capelle	—	—	—	—	—	—
Waalwijk	10	—	—	—	—	—
Waspik	4	1	—	—	1	1
Totaal	76	3	2	1	4	1
Arrond. Oirschot.						
Best	7	—	—	—	—	—
Bladel c. a.	4	—	—	—	—	—
Boxtel	12	—	—	—	—	—
Diesen	1	—	—	—	—	—
Hoogeloon c. a.	3	—	—	—	—	—
Liempde	2	—	—	—	—	—
Moergestel	3	—	—	—	—	—
Oirschot	3	—	—	—	—	—
Oost-, West- en Middelbeers	5	—	—	—	—	—
Reusel	3	1	—	—	—	—
Vessem c. a.	2	—	—	—	—	—
Totaal	45	1	—	—	1	—
DISTRICT EINDHOVEN.						
Arrond. Eindhoven.						
Aalst	1	—	—	—	—	—
Bergeyk	4	—	—	—	—	—
Borkel c. a.	—	—	—	—	—	—
Budel	5	—	—	—	—	—
Dommelen	1	—	—	—	—	—
Duizel c. a.	1	—	—	—	—	—
Eersel	4	—	—	—	—	—
Eindhoven	8	—	—	—	1	—
Gestel c. a.	6	—	—	—	—	—
Leende	4	—	—	—	—	—
Luyksgestel	3	—	—	—	1	—
Maarheeze	—	—	—	—	—	—
Oerle	2	—	—	—	—	—
Riethoven	1	—	—	—	—	—
Soerendonk c. a.	5	—	—	—	—	—
Stratum	10	—	—	—	—	—
Strijp	5	—	—	—	—	—
Tongelre	3	—	—	—	—	—
Valkenswaard	5	—	—	—	—	—
Veldhoven c. a.	3	—	—	—	—	—
Waalre	1	—	—	—	—	—
Westerhoven	2	—	—	—	—	—
Woensel	11	—	—	—	—	—
Zeelst	2	—	—	—	—	—
Zesgehuchten	2	—	—	—	1	—
Totaal	89	—	—	—	3	—
Arrond. Helmond.						
Aarle-Rixtel	3	—	1	—	—	—
Asten	9	—	2	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Bakel c. a.	2	—	—	—	—	—
Deurne c. a.	17	—	—	—	—	—
Geldrop	4	—	—	—	1	—
Heeze	3	—	—	—	—	—
Helmond	18	—	—	—	2	—
Lierop	4	—	—	—	—	—
Lieshout	4	—	—	—	—	—
Mierlo	5	—	—	—	—	—
Nunen c. a.	5	—	—	—	—	—
Someren	5	—	—	—	—	—
Stiphout	1	—	—	—	—	—
Vlierden	1	—	—	—	—	—
Totaal	81	—	3	—	3	—
Arrond. Veghel.						
Beek c. a.	3	—	—	—	—	—
Boekel	4	—	—	—	1	—
Dinther	3	—	—	—	—	—
Erp	4	—	—	—	—	—
Gemert	5	—	—	—	—	—
Heeswijk	3	—	—	—	—	—
Nistelrode	3	—	—	—	—	—
St. Oedenrode	8	—	—	—	—	—
Schijndel	8	—	—	—	—	—
Son c. a.	3	—	—	—	—	—
Uden	12	—	—	—	1	—
Veghel	12	—	—	—	—	—
Totaal	68	—	—	—	2	—
District Arnhem.						
Arrond. Arnhem.						
Arnhem	120	4	—	—	—	—
Arrond. Wageningen.						
Barneveld	18	—	—	—	—	—
Doorwerth	1	—	—	—	—	—
Ede	34	—	—	—	2	—
Hoevelaken	3	—	—	—	—	—
Renkum	21	—	—	—	—	—
Scherpenzeel	1	—	—	—	—	—
Wageningen	19	—	—	—	—	—
Totaal	97	—	—	—	2	—
Arrond. Harderwijk.						
Doornspijk	9	—	—	—	—	—
Elburg	5	2	—	—	—	—
Ermelo	12	—	—	—	—	—
Harderwijk	13	5	—	—	1	—
Hattem	9	1	—	—	—	—
Nijkerk	14	—	2	—	1	—
Oldebroek	12	—	—	—	—	—
Putten	17	—	—	—	—	—
Totaal	91	8	2	—	2	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Apeldoorn.						
Apeldoorn	52	1	—	—	1	—
Epe	17	—	—	—	—	—
Heerde	11	—	—	—	1	—
Totaal	80	1	—	—	3	—
Arrond. Rheden.						
Brummen	17	—	—	—	—	—
Rheden	34	—	—	—	—	—
Rozendaal	—	—	—	—	—	—
Voorst	24	—	—	—	—	—
Totaal	75	—	—	—	—	—
DISTRICT ZUTPHEN.						
Arrond. Zutphen.						
Gorssel	7	—	—	—	—	—
Hengelo	7	—	—	—	—	—
Laren	9	—	—	—	—	—
Lochem	13	—	—	—	—	—
Ruurlo	5	—	—	—	—	—
Steenderen	9	—	—	—	—	—
Vorden	6	—	—	—	—	—
Warnsveld	5	—	—	—	—	—
Zutphen	30	2	—	—	1	—
Totaal	91	2	—	—	1	—
Arrond. Groenlo.						
Aalten	14	—	—	—	—	—
Borculo	7	—	—	—	—	—
Eibergen	13	—	—	—	—	—
Groenlo	5	—	—	—	—	—
Lichtenvoorde	7	—	—	—	—	—
Neede	12	—	—	—	—	—
Winterswijk	21	—	—	—	—	—
Totaal	79	—	—	—	—	—
Arrond. Doesburgh.						
Angerlo	4	—	—	—	1	—
Bergh	12	—	—	—	1	—
Didam	12	—	—	—	—	—
Doesburg	10	1	—	—	—	—
Duiven	9	—	—	—	—	—
Herwen c. a.	4	—	—	—	—	—
Pannerden	2	1	—	—	—	—
Wehl	5	—	—	—	—	—
Westervoort	3	—	—	—	—	—
Zevenaar	11	—	—	—	1	—
Totaal	72	2	—	—	3	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Doetinchem.						
Dinxperlo	6	—	—	—	—	—
Doetinchem (Ambt-)	6	—	—	—	—	—
Doetinchem (Stad-)	11	—	—	—	—	—
Gendringen	10	—	—	—	—	—
Hummelo	8	—	—	—	—	—
Wisch	13	—	—	—	—	—
Zelhem	7	—	—	—	1	—
Totaal	61	—	—	—	1	—
DISTRICT TIEL.						
Arrond. Tiel.						
Beusichem	3	—	—	—	—	—
Buren	5	—	—	—	—	—
Echteld	5	—	—	—	—	—
Est c. a.	4	—	—	—	—	—
Lienden	10	—	—	—	1	—
Maurik	8	—	—	—	2	—
Ophemert	4	—	—	—	—	—
Tiel	25	1	—	—	—	—
Varik	1	—	—	—	1	—
Waardenburg	2	—	—	—	—	—
Wadenoijen	5	—	—	—	—	—
IJzendoorn	—	—	—	—	—	—
Zoelen	3	—	—	—	1	—
Totaal	75	1	—	—	5	—
Arrond. Elst.						
Bemmel	16	1	—	—	—	—
Dodewaard	5	—	—	—	1	—
Elst	21	—	—	—	—	—
Gent	6	—	—	—	—	—
Hemmen	—	—	—	—	—	—
Heteren	4	—	—	—	—	—
Huissen	11	—	—	—	—	—
Kesteren	5	1	—	—	—	—
Valburg	12	—	—	—	—	—
Totaal	80	2	—	—	1	—
Arrond. Nijmegen.						
Balgoy	—	—	—	—	—	—
Groesbeek	10	—	—	—	1	—
Heumen	4	—	—	—	—	—
Millingen	4	—	—	—	—	—
Nijmegen	78	2	—	—	3	—
Overasselt	4	—	—	—	—	—
Ubbergen	7	—	—	—	—	—
Totaal	107	2	—	—	4	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Zalt-Bommel						
Appeltern	6	—	—	—	—	—
Batenburg	1	—	—	—	—	—
Bergharen	5	—	—	—	—	—
Beuningen	7	—	—	—	—	—
Dreumel	6	3	—	—	—	—
Driel	7	—	—	—	1	—
Druten	7	—	—	—	—	—
Ewijk	3	—	—	—	—	—
Heerewaarden	2	1	—	—	—	—
Horssen	2	—	—	—	—	—
Hurwenen	1	—	—	—	—	—
Rossum	3	—	—	—	—	—
Wamel	14	—	—	—	—	—
Wijchen	9	—	—	—	—	—
Zalt-Bommel	10	—	—	—	1	—
Totaal	83	4	—	—	2	—
Arrond. Geldermalsen.						
Ammerzoden	5	—	—	—	—	—
Beesd	7	—	—	—	—	—
Brakel	3	—	—	—	1	—
Buurmalsen	1	—	—	—	1	—
Culenborg	13	1	—	—	2	—
Deil	6	—	—	—	—	—
Gameren	2	—	—	—	—	—
Geldermalsen	8	—	—	—	—	—
Haaften	5	—	—	—	1	—
Hedel	4	—	—	—	—	—
Herwijnen	5	—	—	—	—	—
Kerkwijk	3	—	—	—	—	—
Nederhemelt	3	—	—	—	—	—
Poederoijen	1	—	—	—	—	—
Vuren	4	—	—	—	—	—
Zuilichem	3	—	—	—	—	—
Totaal	73	1	—	—	5	—
DISTRICT 'S GRAVENHAGE						
Arrond. 's Gravenhage I, II en III.						
's Gravenhage	341	34	—	—	4	1
Wassenaar	10	—	—	—	—	—
Totaal	351	34	—	—	2	1
Arrond. Delft.						
Delft	54	4	—	—	—	—
Hof van Delft	6	—	—	—	—	—
Nootdorp	4	—	—	—	—	—
Pijnacker	3	—	—	—	—	—
Rijswijk	6	—	—	—	—	—
Schipluiden	3	—	—	—	—	—
Stompwijk	4	—	—	—	—	—
Veur	3	—	—	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Voorburg	6	1	—	—	—	—
Voorschoten	5	—	—	—	—	—
Vrijenban	3	—	—	—	—	—
Totaal	97	5	—	—	—	—
Arrond. Leiden						
Katwijk	15	6	—	—	—	—
Leiden	97	1	—	1	3	—
Leiderdorp	7	—	—	—	—	—
Oegstgeest	7	—	—	—	—	—
Rijnsburg	8	1	—	—	—	—
Valkenburg	5	—	—	—	—	—
Zoeterwoude	3	1	—	—	—	—
Totaal	142	9	—	1	3	—
Arrond Maassluis.						
's-Gravenzande	10	1	—	—	—	—
Lier (de)	4	—	—	—	—	—
Loosduinen	13	1	—	—	—	—
Maasland	6	—	—	—	—	—
Maassluis	9	3	—	—	—	—
Monster	15	1	—	—	—	—
Naaldwijk	11	—	—	—	—	—
Rozenburg	7	—	—	—	—	—
Wateringen	4	—	—	—	—	—
Totaal	79	6	—	—	—	—
DISTRICT ROTTERDAM.						
Arrond. Rotterdam I t./m. IV.						
Rotterdam	503	36	1	—	7	—
Arrond. Schiedam.						
Barendrecht	12	—	—	—	—	—
Hoogvliet	2	—	—	—	—	—
Kethel	4	—	—	—	—	—
Overschie	9	1	—	—	—	—
Pernis	4	3	—	—	—	—
Poortugaal	3	1	—	—	—	—
Rhoon	3	—	—	—	1	—
Schiedam	50	4	—	—	1	—
Vlaardingen	24	11	—	1	—	—
Vlaardinger-Ambacht	4	—	—	—	—	—
Totaal	115	20	—	1	2	—
Arrond. Hillegersberg.						
Bergschenhoek	4	—	—	—	—	—
Berkel	2	—	—	—	—	—
Bleiswijk	4	—	—	—	—	—
Capelle a/d IJssel	9	—	—	—	1	—
Heerjansdam	6	—	—	—	—	—
Hendrik Ido-Ambacht	6	—	—	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Hillegersberg	13	—	—	—	—	—
Krimpen a/d Lek	5	4	—	—	—	—
Krimpen a/d IJssel	8	1	—	—	—	—
Nieuwerkerk a/d IJssel	4	—	—	—	—	—
Ouderkerk a/d IJssel	6	—	—	—	—	—
Ridderkerk	19	2	—	—	—	—
Schiebroek	—	—	—	—	—	—
IJsselmonde	4	—	—	—	—	—
Totaal	90	7	—	—	1	—
DISTRICT GOUDA.						
Arrond. Gouda.						
Gouda	46	2	—	—	—	—
Gouderak	3	1	—	—	—	—
Haastrecht	3	—	—	—	—	—
Hekendorp	2	—	—	—	—	—
Lange Ruige Weide	1	—	—	—	—	—
Moerkapelle	1	—	—	—	—	—
Moordrecht	5	—	—	—	—	—
Oudewater	8	—	—	—	—	—
Papekop	—	—	—	—	—	—
Reeuwijk	6	—	—	—	—	—
Stolwijk	7	—	—	—	—	—
Vlist	—	—	—	—	—	—
Waddinxveen	10	—	—	—	—	—
Zegwaard	5	—	—	—	—	—
Zevenhuizen	6	—	—	—	1	—
Zoetermeer	3	—	—	—	—	—
Totaal	106	3	—	—	1	—
Arrond. Schoonhoven.						
Alblas (Oud-)	2	—	—	—	—	—
Alblasserdam	12	—	—	—	—	—
Ameide	2	—	—	—	1	—
Ammers (Groot-)	8	—	—	—	—	—
Ammerstol	2	—	—	—	—	—
Bergambacht	8	1	—	—	—	—
Berkenwoude	2	—	—	—	—	—
Brandwijk	1	—	—	—	—	—
Everdingen	2	—	—	—	—	—
Goudriaan	2	—	—	—	—	—
Hagestein	3	—	—	—	—	—
Hei- en Boeicop	2	—	—	—	—	—
Langerak	3	—	—	—	—	—
Lekkerkerk	9	1	—	—	—	—
Lekkerland (Nieuw-)	8	—	—	—	—	—
Lexmond	5	—	—	—	—	—
Nieuwpoort	—	—	—	—	—	—
Ottoland	1	—	—	—	—	—
Schoonhoven	3	1	—	—	—	—
Streefkerk	5	—	—	—	—	—
Tienhoven	—	—	—	—	—	—
Vianen	6	2	—	—	—	—
Totaal	86	5	—	—	1	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Woerden.						
Aarlanderveen	7	—	—	—	—	—
Alphen	10	—	—	—	—	—
Barwoutswaarder	1	—	—	—	—	—
Benthuizen	2	—	—	—	—	—
Bodegraven	8	—	—	—	—	—
Boskoop	11	—	—	—	—	—
Hazerswoude	6	—	—	—	1	—
Koudekerk	2	—	—	—	—	—
Nieuwkoop	6	—	—	—	—	—
Oudshoorn	4	—	—	—	—	—
Rietveld	1	—	—	—	—	—
Waarder	1	—	—	—	—	—
Woerden	8	—	—	—	1	—
Zwammerdam	5	—	—	—	—	—
Totaal	72	—	—	—	2	—
Arrond. Alkemade.						
Aar (ter)	6	—	—	—	—	—
Alkemade	9	—	—	—	—	—
Hillegom	14	—	—	—	—	—
Leimuiden	3	—	—	—	—	—
Lisse	11	—	—	—	—	—
Nieuwveen	5	—	—	—	—	—
Noordwijk	9	7	—	—	—	—
Noordwijkerhout	5	—	—	—	—	—
Rijnsaterwoude	1	—	—	—	—	—
Sassenheim	5	—	—	—	—	—
Voorhout	2	—	—	—	1	—
Warmond	3	—	—	—	—	—
Woubrugge	5	—	—	—	—	—
Zevenhoven	1	—	—	—	—	—
Totaal	79	7	—	—	1	—
DISTRICT DORDRECHT.						
Arrond. Dordrecht.						
Dordrecht	70	9	—	—	—	—
Dubbeldam	11	—	—	—	—	—
's Gravendeel	9	—	—	—	—	—
Papendrecht	3	—	—	—	—	—
Sliedrecht	27	3	—	—	—	—
Zwijndrecht	13	—	—	—	—	—
Totaal	133	12	—	—	—	—
Arrond. Oud-Beijerland.						
Abbenbroek	2	—	—	—	—	—
Beijerland (Nieuw-)	5	—	—	—	—	—
Beijerland (Oud-)	11	1	—	—	—	—
Beijerland (Zuid-)	6	—	—	—	—	—
Geervliet	4	—	—	—	—	—
Goudswaard	4	—	—	—	—	—
Heenvliet	3	—	—	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Heinenoord	3	—	—	—	—	—
Hekelingen	—	—	—	—	—	—
Klaaswaal	6	—	—	—	—	—
Maasdam	6	—	—	—	—	—
Mijnsheerenland	2	—	—	—	—	—
Numansdorp	8	—	—	—	—	—
Oudenhoorn	3	—	—	—	—	—
Piershil	2	—	—	—	—	—
Puttershoek	4	2	—	—	—	—
Spijkenisse	5	—	—	—	—	—
Strijen	9	—	—	—	—	—
Westmaas	1	—	—	—	—	—
Zuidland	3	—	—	—	—	—
Totaal	87	3	—	—	—	—
Arrond. Gorinchem.						
Arkel	1	—	—	—	—	—
Asperen	1	—	—	—	1	—
Bleskensgraaf	—	—	—	—	—	—
Giessendam	15	—	—	—	—	—
Giessen-Nieuwkerk	2	—	—	—	—	—
Gorinchem	24	4	—	—	—	—
Hardinxveld	11	2	—	—	—	—
Heukelum	2	—	1	—	—	—
Hoogblokland	1	—	—	—	—	—
Hoornaar	1	—	—	—	—	—
Kedichem	1	—	—	—	—	—
Leerbroek	2	—	—	—	—	—
Leerdam	13	1	—	—	—	—
Meerkerk	2	—	—	—	—	—
Molenaarsgraaf	1	—	—	—	—	—
Nieuwland	2	—	—	—	—	—
Noordeloos	2	—	—	—	—	—
Peursum	—	—	—	—	—	—
Schelluinen	—	—	—	—	—	—
Schoonrewoerd	3	—	—	—	—	—
Wijngaarden	1	—	—	—	—	—
Totaal	85	7	1	—	1	—
Arrond. Sommelsdijk.						
Bommel (den)	5	1	—	—	—	—
Brielle	7	1	—	—	—	—
Dirksland	5	—	—	—	—	—
Goedereede	3	1	—	—	—	—
Hellevoetsluis	8	—	—	—	—	—
Helvoet (Nieuw-)	2	—	—	—	—	—
Herkingen	2	—	—	—	—	—
Melissant	1	1	—	—	—	—
Middelharnis	7	4	—	—	—	—
Nieuwenhoorn	3	—	—	—	—	—
Ooltgensplaat	7	1	—	—	—	—
Oostvoorne	6	—	—	—	1	—
Ouddorp	9	1	—	—	—	—
Rockanje	4	—	—	—	—	—
Sommelsdijk	2	—	—	—	—	—
Stad aan 't Haringvliet	3	—	—	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Stellendam	2	2	—	—	1	—
Tonge (Nieuwe)	5	—	—	—	—	—
Tonge (Oude)	4	—	—	—	—	—
Vierpolders	1	—	—	—	—	—
Zwartewaal	2	1	—	—	—	—
Totaal	88	13	—	—	2	—
DISTRICT AMSTERDAM.						
Arrond. Amsterdam I t./m. VII.						
Amsterdam	862	54	11	—	11	1
Arrond. Hilversum.						
Ankeveen	2	1	—	—	—	—
Blaricum	2	—	—	—	—	—
Bussum	9	—	—	—	—	—
Diemen	2	—	—	—	—	—
's Graveland	4	—	—	—	—	—
Hilversum	36	—	—	—	—	—
Huizen	9	1	—	—	1	—
Kortenhoef	1	—	—	—	—	—
Laren	3	—	—	—	—	—
Muiden	5	—	—	—	—	—
Naarden	5	—	—	—	—	—
Nederhorst den Berg	3	—	—	—	1	—
Watergraafsmeer	5	—	—	—	—	—
Weesp	10	—	—	—	—	—
Totaal	96	2	—	—	2	—
DISTRICT HAARLEM.						
Arrond. Haarlem.						
Bennebroek	2	—	—	—	—	—
Bloemendaal	3	—	—	—	—	—
Haarlem	138	4	—	—	1	—
Haarlemmerliede c. a.	5	—	—	—	—	—
Heemstede	8	1	—	—	1	—
Zandvoort	5	—	—	—	1	—
Totaal	161	5	—	—	3	—
Arrond. Haarlemmermeer.						
Aalsmeer	13	—	—	—	—	—
Amstel (Nieuwer-)	14	1	—	—	—	—
Amstel (Ouder-)	5	—	—	—	—	—
Haarlemmermeer	37	1	—	—	—	—
Sloten	19	—	1	—	—	—
Uithoorn	8	—	—	—	—	—
Weesperkarspel	3	1	—	—	—	—
Totaal	99	3	1	—	—	—
Arrond. Beverwijk.						
Akersloot	3	—	—	—	—	—
Beverwijk	9	—	—	—	1	—
Castricum	4	—	—	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Egmond aan Zee	3	4	—	—	—	—
Egmond-binnen	6	—	—	—	—	—
Graft	4	—	—	—	—	—
Heemskerk	7	—	—	—	—	—
Krommenie	10	—	—	—	—	—
Limmen	2	—	—	—	—	—
Rijp (de)	5	—	—	—	—	—
Schoten	1	—	—	—	—	—
Spaarndam	1	—	—	—	—	—
Uitgeest	8	—	—	—	—	—
Velsen	20	1	—	—	—	—
Wormerveer	12	—	—	—	—	—
Wijk aan Zee en Duin	1	—	—	—	—	—
Totaal	96	5	—	—	1	—
Arrond. Purmerend.						
Broek in Waterland	4	—	—	—	1	—
Buiksloot	2	1	—	—	—	—
Edam	13	6	—	—	—	—
Ilpendam	4	—	—	—	—	—
Katwoude	1	—	—	—	—	—
Kwadijk	1	—	—	—	—	—
Landsmeer	7	1	—	—	—	—
Marken	1	3	—	—	—	—
Middelie	2	—	—	—	—	—
Monnikendam	5	1	—	—	—	—
Nieuwendam	4	—	—	—	—	—
Purmerend	13	—	—	—	—	—
Ransdorp	2	1	—	—	1	—
Warder	1	—	—	—	—	—
Totaal	60	13	—	—	2	—
Arrond. Zaandam.						
Assendelft	6	—	—	—	—	—
Beemster	13	—	—	—	—	—
Jisp	1	—	—	—	—	—
Koog a/d Zaan	5	—	—	—	—	—
Oosthuizen	2	—	—	—	—	—
Oostzaan	9	—	—	—	—	—
Westzaan	5	1	—	—	—	—
Wormer	5	—	—	—	—	—
Wijdewormer	4	—	—	—	—	—
Zaandam	47	8	—	—	—	—
Zaandijk	3	—	—	—	—	—
Totaal	100	9	—	—	—	—
DISTRICT ALKMAAR.						
Arrond. Alkmaar.						
Alkmaar	36	5	—	—	—	—
Bergen	3	—	—	—	—	—
Broek op Langendijk	1	—	—	—	—	—
Heerhugowaard	5	—	—	—	—	—
Heilo	5	—	—	—	—	—
Koedijk	4	—	—	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Niedorp (Nieuwe)	4	—	—	—	—	—
Niedorp (Oude)	3	—	—	—	—	—
Oterleek	1	—	—	—	—	—
Oudkarspel	4	—	—	—	—	—
Oudorp	—	—	—	—	—	—
St. Pancras	1	—	—	—	—	—
Scharwoude (Noord-)	2	—	—	—	—	—
Scharwoude (Zuid-)	2	—	—	—	—	—
Schermer (Zuid- en Noord-)	3	—	—	—	—	—
Schoorl	4	1	—	—	—	—
Warmenhuizen	3	—	—	—	—	—
Winkel	5	—	—	—	—	—
Totaal	86	6	—	—	—	—
Arrond. Hoorn.						
Avenhorn	3	—	—	—	—	—
Beets	2	—	—	—	—	—
Berkhout	4	—	—	—	—	—
Blokker	4	—	—	—	—	—
Hensbroek	—	—	—	—	—	—
Hoorn	24	—	—	—	—	—
Nibbixwoud	—	—	—	—	—	—
Obdam	4	—	—	—	—	—
Oudendijk	1	—	—	—	—	—
Schellinkhout	1	—	—	—	—	—
Schermerhorn	3	—	—	—	—	—
Spanbroek	3	—	—	—	—	—
Ursum	3	—	—	—	—	—
Venhuizen	5	—	—	—	—	—
Wognum	4	—	—	—	—	—
Wijdenes	2	—	—	—	—	—
Zwaag	3	—	—	—	—	—
Totaal	66	—	—	—	—	—
Arrond. Medemblik.						
Abbekerk	1	—	—	—	—	—
Andijk	7	—	—	—	—	—
Bovenkarspel	4	—	—	—	—	—
Enkhuizen	11	—	—	—	1	—
Grootebroek	6	—	—	—	—	—
Hoogkarspel	4	—	—	—	—	—
Hoogwoud	8	—	—	—	—	—
Medemblik	4	—	—	—	—	—
Midwoud	2	—	—	—	—	—
Opmeer	1	—	—	—	—	—
Opperdoes	2	—	—	—	—	—
Sijbekarspel	2	—	—	—	—	—
Twisk	1	—	—	—	—	—
Wervershoof	4	—	—	—	—	—
Westwoud	2	—	—	—	—	—
Totaal	59	—	—	—	1	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. den Helder.						
Anna Paulowna	10	—	—	—	1	—
Barsingerhorn	4	1	—	—	—	—
Callantsoog	2	—	—	—	—	—
Harenkarspel	3	—	—	—	—	—
den Helder	33	10	—	—	—	—
St. Maarten	1	—	—	—	—	—
Petten	1	—	—	—	—	—
Schagen	7	—	—	—	—	—
Wieringen	3	—	—	—	1	—
Wieringerwaard	4	—	—	—	—	—
Zijpe	9	—	—	—	—	—
Totaal	77	11	—	—	2	—
Arrond. Texel.						
Terschelling	5	3	—	—	—	—
Texel	11	—	—	—	—	—
Urk	7	1	—	—	1	—
Vlieland	—	—	—	—	—	—
Totaal	23	4	—	—	1	—
District Middelburg.						
Arrond. Middelburg.						
Aagtekerke	2	—	—	—	—	—
Arnemuiden	3	3	—	—	—	—
Biggekerke	—	—	—	—	—	—
Domburg	2	—	—	—	—	—
Grijpskerke	2	—	—	—	—	—
Koudekerke	3	—	—	—	—	—
Meliskerke	—	—	—	—	—	—
Middelburg	37	3	—	—	—	—
Nieuw- en St. Joosland	3	—	—	—	—	—
St. Laurens	—	—	—	—	—	—
Oostkapelle	3	—	—	—	—	—
Ritthem	1	—	—	—	—	—
Serooskerke (W.)	1	—	—	—	—	—
Souburg (Oost- en West-)	4	—	—	—	—	—
Veere	1	—	—	—	—	—
Vrouwenpolder	1	—	—	—	—	—
Westkapelle	4	—	—	—	—	—
Zoutelande	1	—	—	—	1	—
Totaal	68	6	—	—	1	—
Arrond. Vlissingen.						
Aardenburg	4	1	—	—	—	—
Breskens	2	1	—	—	—	—
Cadzand	2	—	—	—	—	—
Eede	2	—	—	—	—	—
Groede	6	—	—	—	1	—
St. Kruis	1	—	—	—	—	—
Nieuwvliet	1	—	—	—	—	—
Oostburg	4	—	—	—	1	—
Retranchement	3	—	—	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Schoondijke	4	—	—	—	—	—
Sluis	4	—	—	—	—	—
Vlissingen	20	4	—	—	—	—
Zuidzande	3	—	—	—	—	—
Totaal	56	6	—	—	2	—
Arrond. Neuzen.						
Axel	12	—	—	—	—	—
Biervliet	3	—	—	—	1	—
Hoek	4	—	—	—	—	—
Hoofdplaat	4	—	—	—	—	—
Neuzen	14	2	—	—	1	—
Philippine	1	1	—	—	—	—
Waterlandskerkje	1	—	—	—	1	—
IJzendijke	4	—	—	—	1	—
Zaamslag	6	—	—	—	—	—
Totaal	49	3	—	—	4	—
Arrond. Hulst.						
Boschkapelle	3	—	—	—	—	—
Clinge	5	1	—	—	—	—
Graauw c. a.	3	2	—	—	—	—
Hengstdijk	1	—	—	—	—	—
Hontenisse	11	—	—	—	—	—
Hulst	2	—	—	—	—	—
St. Janssteen	3	—	—	—	1	—
Koewacht	5	—	—	—	—	—
Ossenisse	2	1	—	—	—	—
Overslag	—	—	—	—	—	—
Sas van Gent	3	—	—	—	—	—
Stoppeldijk	2	—	—	—	—	—
Westdorpe	4	—	—	—	1	—
Zuiddorpe	4	—	—	—	—	—
Totaal	48	4	—	—	2	—
District Goes.						
Arrond. Goes						
Baarland	1	—	—	—	—	—
Borsselen	3	—	—	—	1	—
Driewegen	1	—	—	—	—	—
Ellewoutsdijk	—	—	—	—	—	—
Goes	15	1	—	—	1	—
's Gravenpolder	4	—	—	—	—	—
's Heer Abtskerke	—	—	—	—	—	—
's Heer Arendskerke	4	—	1	—	—	—
's Heerenhoek	3	—	—	—	—	—
Heinkenszand	4	—	—	—	—	—
Hoedekenskerke	4	—	—	—	—	—
Kapelle	7	—	—	—	—	—
Kattendijke	3	—	—	—	—	—
Kloetinge	3	—	—	—	1	—
Nisse	2	—	—	—	—	—
Oudelande	1	—	—	—	—	—
Overzande	2	—	—	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Schore	2	—	—	—	—	—
Wemeldinge	2	1	1	—	—	—
Wolphaartsdijk	3	—	—	—	—	—
Yerseke	8	5	—	—	—	—
Totaal	72	7	2	—	3	—
Arrond. Zierikzee.						
Brouwershaven	3	1	—	—	—	—
Bruinisse	2	2	—	—	—	—
Burgh	2	—	—	—	—	—
Dreischor	3	—	—	—	—	—
Duivendijke	1	—	—	—	—	—
Elkerzee	—	—	—	—	—	—
Ellemeet	2	—	—	—	—	—
Haamstede	2	—	—	—	—	—
Kerkwerve	3	—	—	—	—	—
Nieuwerkerk	2	—	—	—	—	—
Noordgouwe	3	—	—	—	—	—
Noordwelle	1	—	—	—	—	—
Oosterland	5	—	—	—	—	—
Ouwerkerk	1	1	—	—	—	—
Renesse	1	—	—	—	—	—
Serooskerke (S.)	—	—	—	—	—	—
Zierikzee	8	1	—	—	—	—
Zonnemaire	3	—	—	—	—	—
Totaal	42	5	—	—	—	—
Arrond. Tholen.						
St. Annaland	8	1	—	—	—	—
Colijnsplaat	5	1	—	—	—	—
Kats	1	—	—	—	—	—
Kortgene	3	—	—	—	—	—
Krabbendijke	3	—	—	—	—	—
Kruiningen	5	2	—	—	1	—
St. Maartensdijk	4	2	—	—	—	—
St. Philipsland	3	—	—	—	—	—
Poortvliet	3	—	—	—	—	—
Rilland-Bath	4	—	—	—	—	—
Scherpenisse	3	—	—	—	—	—
Stavenisse	3	—	—	—	—	—
Tholen	4	—	—	—	—	—
Vossemeer (Oud-)	1	—	—	—	—	—
Waarde	1	—	—	—	—	—
Wissekerke	10	—	—	—	—	—
Totaal	61	6	—	—	1	—
DISTRICT UTRECHT.						
Arrond. Utrecht I en II.						
Utrecht	181	6	—	—	—	—
Bildt (de)	5	—	—	—	—	—
Bunnik	2	—	—	—	—	—
Zeist	19	—	—	—	—	—
Totaal	207	6	—	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Loenen.						
Abcoude-Baambrugge	7	—	—	—	—	—
Abcoude-Proostdij	1	—	—	—	—	—
Breukelen-Nijenrode	4	—	—	—	—	—
Breukelen-St. Pieters	1	—	—	—	—	—
Loenen	2	1	—	—	—	—
Loenersloot	2	—	—	—	—	—
Loosdrecht	5	—	—	—	—	—
Maarssen	7	—	—	—	—	—
Maarsseveen	2	—	—	—	—	—
Mijdrecht	7	2	—	—	—	—
Nieuwkoop (Laag-)	—	—	—	—	—	—
Nigtevecht	—	—	—	—	—	—
Ruwiel	—	—	—	—	—	—
Tienhoven	1	—	—	—	—	—
Vinkeveen	7	—	—	—	1	—
Vreeland	3	—	—	—	—	—
Wilnis	1	—	—	—	—	—
Zuilen	3	—	—	—	—	—
Totaal	53	3	—	—	1	—
Arrond. Amersfoort.						
Achttienhoven	—	—	—	—	—	—
Amersfoort	25	1	—	—	1	—
Baarn	14	—	—	—	—	—
Bunschoten	5	2	—	—	—	—
Eemnes	3	—	—	—	—	—
Hoogland	3	—	—	—	—	—
Leusden	4	—	—	—	—	—
Maartensdijk	3	—	—	—	—	—
Soest	11	—	—	—	—	—
Stoutenburg	1	—	—	—	—	—
Westbroek	1	—	—	—	—	—
Totaal	70	3	—	—	1	—
Arrond. Rhenen.						
Amerongen	7	—	—	—	—	—
Cothen	—	—	—	—	—	—
Doorn	7	—	—	—	—	—
Driebergen	8	—	—	—	—	—
Houten	4	—	—	—	—	—
Langbroek	1	—	—	—	3	—
Leersum	3	—	—	—	—	—
Maarn	1	—	—	—	—	—
Odijk	—	—	—	—	—	—
Renswoude	2	—	—	—	—	—
Rhenen	10	—	—	—	—	—
Rijsenburg	—	—	—	—	—	—
Schalkwijk	4	—	—	—	—	—
Tull en 't Waal	—	—	—	—	—	—
Veenendaal	11	—	—	—	1	—
Werkhoven	6	—	—	—	—	—
Wijk bij Duurstede	9	—	—	—	—	—
Woudenberg	6	—	—	—	1	—
Totaal	79	—	—	—	5	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. IJsselstein.						
Benschop	4	—	—	—	—	—
Haarzuilens	—	—	—	—	—	—
Harmelen	3	—	1	—	—	—
Hoenkoop	—	—	—	—	—	—
Jaarsveld	3	—	—	—	—	—
Jutphaas	7	—	—	—	—	—
Kamerik	4	—	—	—	—	—
Kockengen	3	—	—	—	—	—
Linschoten	3	—	—	—	—	—
Lopik	3	—	—	—	—	—
Montfoort	7	—	—	—	—	—
Oudenrijn	1	—	—	—	—	—
Polsbroek	4	—	—	—	—	—
Snelrewaard	—	—	—	—	—	—
Veldhuizen	1	—	—	—	—	—
Vleuten	6	—	—	—	—	—
Vreeswijk	2	1	—	—	—	1
Willeskop	—	—	—	—	—	—
Willige-Langerak	1	—	—	—	—	—
IJsselstein	10	—	—	—	—	—
Zegveld	1	—	—	—	—	—
Totaal	63	1	1	—	—	1
DISTRICT LEEUWARDEN.						
Arrond. Leeuwarden.						
Leeuwarden	68	3	—	—	—	—
Leeuwarderadeel	22	4	—	—	—	—
Totaal	90	7	—	—	—	—
Arrond. Harlingen.						
Barradeel	10	1	—	—	—	—
Franeker	12	1	—	—	—	—
Franekeradeel	8	—	—	—	—	—
Harlingen	18	3	—	—	—	—
Totaal	48	5	—	—	—	—
Arrond. Ferwerd.						
't Bildt	18	2	—	—	—	—
Ferwerderadeel	14	1	3	—	—	—
Menaldumadeel	19	2	—	—	—	—
Totaal	51	5	3	—	—	—
Arrond. Ternaard.						
Ameland	3	2	—	—	—	—
Oostdongeradeel	15	—	—	—	—	—
Schiermonnikoog	1	—	—	—	—	—
Westdongeradeel	13	4	1	—	—	—
Totaal	32	6	1	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Dokkum.						
Dantumadeel	21	1	—	—	3	—
Dokkum	7	—	—	—	—	—
Kollumerland	11	2	—	—	—	—
Totaal	39	3	—	—	3	—
Arrond. Bergum.						
Achtkarspelen	28	—	—	—	1	—
Tietjerksteradeel	27	2	—	—	—	—
Totaal	55	2	—	—	1	—
District Heerenveen.						
Arrond. Heerenveen.						
Aengwierden	4	1	—	—	—	—
Haskerland	12	—	—	—	—	—
Schoterland	29	1	—	—	2	—
Utingeradeel	11	—	—	—	—	—
Totaal	56	2	—	—	2	—
Arrond. Beetsterzwaag.						
Idaarderadeel	11	—	—	—	—	—
Opsterland	43	1	—	—	—	—
Smallingerland	25	—	—	—	—	—
Totaal	79	1	—	—	—	—
Arrond. Lemmer.						
Doniawerstal	8	—	—	—	—	—
Gaasterland	16	1	—	—	—	—
Hemelumer-Oldephaert	9	—	—	—	—	—
Lemsterland	9	—	—	—	—	—
Sloten	1	1	—	—	—	—
Stavoren	2	1	—	—	—	—
Totaal	45	3	—	—	—	—
Arrond. Sneek.						
Sneek	22	3	—	—	—	—
Wijmbritseradeel	24	—	—	—	—	—
IJlst	2	—	—	—	—	—
Totaal	48	3	—	—	—	—
Arrond. Bolsward.						
Bolsward	10	1	—	—	1	—
Hindeloopen	2	—	—	—	—	1
Wonseradeel	21	2	1	—	2	—
Workum	9	1	—	—	—	—
Totaal	42	4	1	—	3	1

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Weidum.						
Baarderadeel	15	—	—	—	—	—
Hennaarderadeel	10	—	—	—	—	—
Rauwerderhem	4	—	—	—	—	—
Totaal	29	—	—	—	—	—
Arrond. Wolvega.						
Ooststellingwerf	21	1	—	—	—	—
Weststellingwerf	39	1	—	—	—	—
Totaal	60	2	—	—	—	—
DISTRICT ZWOLLE.						
Arrond. Zwolle.						
Zwolle	54	3	—	—	2	—
Zwollerkerspel	10	—	—	—	—	—
Totaal	64	3	—	—	2	—
Arrond. Raalte.						
Dalfsen	13	—	—	—	1	—
Heino	3	—	—	—	—	—
Nieuwleusen	4	—	—	—	—	—
Raalte	5	—	—	—	—	—
Staphorst	9	—	—	—	1	—
Wijhe	8	—	—	—	—	—
Totaal	42	—	—	—	2	—
Arrond. Kampen.						
Genemuiden	5	—	—	—	—	—
Grafhorst	3	—	—	—	—	—
Hasselt	8	2	—	—	1	—
Kampen	34	2	—	—	1	—
Kamperveen	2	—	—	—	—	—
Wilsum	2	—	—	—	—	—
IJsselmuiden	1	—	—	—	—	—
Zalk c. a.	1	—	—	—	—	—
Zwartsluis	6	3	—	—	—	—
Totaal	62	7	—	—	2	—
Arrond. Ommen.						
Avereest	16	1	—	—	—	—
Gramsbergen	6	—	—	—	—	—
Ham (den)	6	—	—	—	—	—
Hardenberg (Ambt)	20	1	2	—	—	—
Hardenberg (Stad)	5	—	—	—	—	—
Ommen (Ambt)	5	—	—	—	—	—
Ommen (Stad)	4	—	—	—	—	—
Totaal	62	2	2	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Steenwijk.						
Blankenham	—	1	—	—	—	—
Blokzijl	6	1	—	—	—	—
Giethoorn	2	—	—	—	—	—
Kuinre	2	—	—	—	—	—
Oldemarkt	6	—	1	—	—	—
Steenwijk	9	—	1	—	1	—
Steenwijkerwold	15	—	—	—	—	—
Vollenhove (Ambt)	4	3	—	—	—	—
Vollenhove (Stad)	3	—	—	—	—	—
Wanneperveen	4	—	—	—	—	—
Totaal	51	5	2	—	1	—
DISTRICT DEVENTER.						
Arrond. Deventer.						
Bathmen	3	—	—	—	—	—
Deventer	50	1	1	1	1	—
Diepenveen	6	—	—	—	—	—
Holten	5	—	—	—	—	—
Olst	12	—	—	—	1	—
Totaal	76	1	1	1	2	—
Arrond. Almelo.						
Almelo (Ambt)	8	—	—	—	1	—
Almelo (Stad)	21	—	—	—	—	—
Hellendoorn	15	1	—	—	—	—
Vriezenveen	10	—	—	—	1	—
Wierden	19	—	—	—	1	—
Totaal	73	1	—	—	3	—
Arrond. Enschedé.						
Enschedé	47	2	—	—	1	—
Haaksbergen	9	1	—	—	2	—
Lonneker	20	—	—	—	—	—
Totaal	76	3	—	—	3	—
Arrond. Hengelo.						
Delden (Ambt)	4	—	—	—	—	—
Delden (Stad)	4	—	—	—	—	—
Diepenheim	3	—	1	—	—	—
Goor	8	—	—	—	—	—
Hengelo	25	1	—	—	1	—
Markelo	6	—	—	—	—	—
Rijssen	12	—	1	—	1	—
Totaal	62	1	2	—	2	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Oldenzaal.						
Borne	11	—	—	—	—	—
Denekamp	6	—	—	—	—	—
Losser	11	—	—	—	—	—
Oldenzaal	10	—	—	—	—	—
Ootmarsum	4	—	—	—	—	—
Tubbergen	13	—	2	—	—	—
Weerselo	10	—	—	—	—	—
Totaal	65	—	2	—	—	—
District Groningen.						
Arrond. Groningen						
Groningen	123	12	—	—	5	1
Haren	6	—	—	—	—	—
Totaal	129	12	—	—	5	1
Arrond. Zuidhorn.						
Grijpskerk	7	—	—	—	—	—
Grootegast	9	1	—	—	1	—
Hoogkerk	3	1	—	—	—	—
Leek	8	—	—	—	—	—
Marum	11	1	—	—	—	—
Oldekerk	4	—	—	—	—	—
Zuidhorn	4	—	—	—	—	—
Totaal	46	3	—	—	1	—
Arrond. Warffum.						
Baflo	8	—	—	—	—	—
Eenrum	8	—	—	—	—	—
Kloosterburen	5	—	—	—	—	—
Leens	8	—	—	—	1	—
Uithuizen	8	1	—	—	—	—
Uithuizermeeden	7	1	1	—	1	—
Usquert	4	—	—	—	—	—
Warffum	6	2	—	—	—	—
Totaal	54	4	1	—	2	—
Arrond. Onderdendam.						
Adorp	3	—	—	—	—	—
Aduard	5	—	—	—	—	—
Bedum	12	—	—	—	—	—
Ezinge	2	—	—	—	—	—
Kantens	7	—	—	—	—	—
Middelstum	5	—	—	—	—	—
Oldehove	5	—	—	—	1	—
Ulrum	4	2	—	—	—	—
Winsum	4	—	—	—	—	—
Totaal	47	2	—	—	1	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Appingedam.						
Appingedam	8	1	—	—	1	—
Bierum	10	—	—	—	—	—
Delfzijl	14	3	—	—	1	—
Loppersum	8	1	—	—	—	—
Stedum	5	—	—	—	—	—
't Zandt	5	—	—	—	—	—
Totaal	50	5	—	—	2	—
DISTRICT WINSCHOTEN.						
Arrond. Winschoten.						
Beerta	5	—	—	—	1	—
Finsterwolde	6	—	—	—	—	—
Midwolda	10	1	—	—	1	—
Schans (Nieuwe)	7	—	—	—	—	—
Scheemda	13	1	—	—	1	—
Winschoten	17	—	—	—	2	—
Totaal	58	2	—	—	5	—
Arrond. Hoogezand.						
Hoogezand	21	3	—	—	2	—
Noordbroek	7	—	—	—	—	—
Noorddijk	5	—	—	—	—	—
Sappemeer	14	1	—	—	—	—
Zuidbroek	6	—	—	—	—	—
Totaal	53	4	—	—	2	—
Arrond. Slochteren.						
Boer (ten)	9	—	—	—	—	—
Nieuwolda	4	1	—	—	—	—
Slochteren	20	—	—	—	—	—
Termunten	10	2	—	—	—	—
Totaal	43	3	—	—	—	—
Arrond. Veendam.						
Meeden	3	1	—	—	—	—
Muntendam	6	—	—	—	—	—
Pekela (Oude)	14	2	—	—	—	—
Veendam	20	5	—	—	—	1
Wildervank	24	1	1	—	—	2
Totaal	67	9	1	—	—	3
Arrond. Onstwedde.						
Bellingwolde	12	—	—	—	—	—
Onstwedde	20	—	—	—	3	—
Pekela (Nieuwe)	10	—	—	—	—	—
Vlagtwedde	13	1	—	—	—	—
Wedde	7	—	—	—	—	—
Totaal	62	1	—	—	3	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
DISTRICT ASSEN.						
Arrond. Assen.						
Assen	20	1	—	—	1	—
Beilen	9	—	—	—	—	—
Rolde	7	—	—	—	—	—
Smilde	10	2	—	—	1	—
Totaal	46	3	—	—	2	—
Arrond. Borger.						
Borger	16	—	—	—	2	—
Gasselte	5	1	—	—	—	—
Gieten	2	1	—	—	—	—
Odoorn	11	1	—	—	1	—
Totaal	34	3	—	—	3	—
Arrond. Emmen.						
Emmen	39	—	—	—	7	—
Schoonebeek	3	—	—	—	1	—
Totaal	42	—	—	—	8	—
Arrond. Dalen.						
Coevorden	9	—	1	—	1	—
Dalen	7	—	—	—	—	—
Oosterhesselen	3	—	—	—	—	—
Sleen	6	—	—	—	—	—
Westerbork	7	—	—	—	—	—
Zweelo	3	—	—	—	—	—
Totaal	35	—	1	—	1	—
Arrond. Hoogeveen.						
Dwingeloo	6	—	—	—	—	—
Hoogeveen	22	5	—	—	1	—
Ruinen	5	—	—	—	—	—
Wijk (de)	5	—	—	—	—	—
Zuidwolde	3	—	—	—	1	—
Totaal	41	5	—	—	2	—
Arrond. Meppel.						
Diever	5	—	—	—	—	—
Havelte	9	—	—	—	—	—
Meppel	17	3	—	—	2	—
Nijeveen	2	—	—	—	—	—
Ruinerwold	2	—	—	—	—	—
Vledder	6	—	—	—	—	—
Totaal	41	3	—	—	2	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Vries.						
Anlo	9	—	—	—	—	—
Eelde	8	—	—	—	—	—
Norg	3	—	1	—	—	—
Peize	5	—	—	—	—	—
Roden	5	—	—	—	—	—
Vries	4	—	—	—	—	—
Zuidlaren	5	1	—	—	—	—
Totaal	39	1	1	—	—	—
District Maastricht.						
Arrond. Maastricht.						
Cadier c. a.	2	—	—	—	—	—
Eysden	5	—	—	—	—	—
St. Geertruid	1	—	—	—	—	—
Gronsveld	6	—	—	—	—	—
Gulpen	3	—	—	—	1	—
Heer	2	—	1	—	—	—
Maastricht	60	—	—	—	3	—
Margraten	1	—	—	—	1	—
Mesch	1	—	—	—	—	—
Mheer	2	—	—	—	—	—
Noorbeek	3	—	—	—	—	—
St. Pieter	2	—	—	—	—	—
Rijckholdt	—	—	—	—	—	—
Slenaken	2	—	—	—	1	—
Vroenhoven (Oud-)	2	—	—	—	—	—
Wittem	8	—	—	—	—	—
Totaal	100	—	1	—	6	—
Arrond. Meerssen.						
Amby	2	—	—	—	—	—
Beek	8	—	—	—	—	—
Bemelen	1	—	—	—	—	—
Berg c. a.	6	—	—	—	—	—
Borgharen	1	—	—	—	—	—
Bunde	3	—	1	—	—	—
Elsloo	2	—	—	—	—	—
Geulle	2	—	—	—	—	—
Houthem	3	—	—	—	—	—
Hulsberg	3	—	—	—	—	—
Itteren	2	—	—	—	—	—
Meerssen	7	—	—	—	—	—
Schimmert	3	—	—	—	—	—
Schin op Geulle	2	—	—	—	—	—
Stein	5	—	—	—	—	—
Ulestraten	1	—	—	—	—	—
Valkenberg	5	—	—	—	—	—
Valkenburg (Oud)	—	—	—	—	—	—
Wijlre	6	—	—	—	—	—
Totaal	62	—	1	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Arrond. Heerlen.						
Amstenrade	2	—	—	—	—	—
Bocholtz	5	—	—	—	—	—
Brunssum	2	—	—	—	—	—
Eygelshoven	—	—	—	—	—	—
Heerlen	13	—	—	—	—	—
Hoensbroek	2	—	—	—	—	—
Kerkrade	19	—	—	—	2	—
Klimmen	4	—	—	—	—	—
Nieuwenhagen	2	—	—	—	1	—
Nuth	2	—	—	—	—	—
Schaesberg	3	—	—	—	1	—
Simpelveld	3	—	—	—	—	—
Ubach over Worms	3	—	—	—	—	—
Vaals	12	—	—	—	—	—
Voerendaal	5	—	—	—	—	—
Wijnandsrade	1	—	—	—	—	—
Totaal	78	—	—	—	4	—
Arrond. Sittard.						
Bingelrade	—	—	—	—	—	—
Born	3	—	—	—	—	—
Broeksittard	2	—	—	—	—	—
Geleen	5	—	—	—	—	—
Grevenbicht	5	—	—	—	—	—
Jabeek	1	—	—	—	—	—
Limbricht	—	—	—	—	—	—
Merkelbeek	2	—	—	—	—	—
Munstergeleen	2	—	—	—	—	—
Nieuwstadt	2	—	—	—	—	—
Obbicht c. a.	1	—	—	—	—	—
Oirsbeek	2	—	—	—	—	—
Roosteren	2	—	—	—	—	—
Schinnen	5	—	—	—	1	—
Schinveld	5	—	—	—	—	—
Sittard	17	—	—	—	1	—
Spaubeek	2	—	—	—	—	—
Susteren	5	—	—	—	—	—
Urmond	2	—	—	—	—	—
Totaal	63	—	—	—	2	—
DISTRICT ROERMOND.						
Arrond. Roermond.						
Buggenum	2	—	—	—	—	—
Echt	12	—	—	—	—	—
Haelen	3	—	—	—	—	—
Herten	4	—	—	—	—	—
Horn	4	—	—	—	—	—
Linne	2	—	—	—	—	—
Maasbracht	6	—	—	—	—	—
Maasniel	5	—	—	—	—	—
Melick c. a.	4	—	—	—	—	—
Montfort	3	—	—	—	—	—
Neer	3	—	—	—	—	—
Nunhem	1	—	—	—	—	—

GEMEENTEN EN ARRONDISSEMENTEN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
St. Odiliënberg	2	—	—	—	—	—
Ohé c. a.	1	—	—	—	—	—
Posterholt	2	—	—	—	—	—
Roermond	27	1	—	—	2	—
Stevensweert	3	—	—	—	—	—
Swalmen	7	—	—	—	—	—
Vlodrop	4	—	—	—	—	—
Totaal	95	1	—	—	2	—
Arrond. Weert.						
Baexem	2	—	—	—	—	—
Beegden	2	—	—	—	—	—
Grathem	1	—	—	—	—	—
Heel c. a.	1	—	—	—	—	—
Heythuizen	5	—	—	—	—	—
Hunsel	3	—	—	—	—	—
Ittervoort	—	—	—	—	—	—
Meijel	4	—	—	—	—	—
Nederweert	10	—	—	—	—	—
Neeritter	—	—	—	—	—	—
Roggel	3	—	—	—	—	—
Stramproy	3	—	—	—	—	—
Thorn	3	—	—	—	—	—
Weert	24	—	1	—	1	—
Wessem	2	—	—	—	—	—
Totaal	63	—	1	—	1	—
Arrond. Venlo.						
Arcen c. a.	7	—	—	—	—	—
Beesel	5	—	—	—	—	—
Belfeld	2	—	—	—	—	—
Grubbenvorst	4	—	—	—	—	—
Helden	11	—	—	—	—	—
Horst	10	—	—	—	—	—
Kessel	5	—	—	—	—	—
Maasbree	13	1	—	—	—	—
Sevenum	4	—	—	—	—	—
Tegelen	12	—	—	—	—	—
Venlo	27	—	—	—	—	—
Totaal	100	1	—	—	—	—
Arrond. Gennep.						
Bergen	16	—	—	—	1	—
Broekhuizen	2	—	—	—	—	—
Gennep	6	—	—	—	—	—
Meerlo	5	—	—	—	—	—
Mook	3	—	—	—	—	—
Ottersum	4	—	—	—	—	—
Venray	10	—	—	—	—	—
Wanssum	1	—	—	—	—	—
Totaal	47	—	—	—	1	—

PROVINCIËN.	Konden					
	lezen en schrijven.		alleen lezen.		lezen noch schrijven.	
	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.	Landmilitie.	Zeemilitie.
Recapitulatie.						
Noordbrabant	1 081	19	10	1	29	1
Gelderland	1 184	27	2	—	29	—
Zuidholland	2 113	167	2	2	25	1
Noordholland	1 785	112	12	—	23	1
Zeeland	396	37	2	—	13	—
Utrecht	472	13	1	—	7	1
Friesland	674	43	5	—	9	1
Overijssel	633	23	9	1	17	—
Groningen	609	45	2	—	21	4
Drenthe	278	15	2	—	18	—
Limburg	608	2	3	—	16	—
Totaal	9 833	503	50	4	207	9
Duitschland	—	1	—	—	—	1
Algemeen totaal	9 833	504	50	4	207	10

Redenen afgeleid uit de voorgaande staten.

PROVINCIËN.	Op 100 ingelijfden bij de land- en zeemilitie konden:		
	lezen en schrijven.	alleen lezen.	lezen noch schrijven.
Noordbrabant	96.41	0.96	2.63
Gelderland	97.50	0.16	2.34
Zuidholland	98.70	0.17	1.13
Noordholland	98.14	0.62	1.24
Zeeland	96.65	0.45	2.90
Utrecht	98.18	0.20	1.62
Friesland	97.95	0.68	1.37
Overijssel	96.05	1.46	2.49
Groningen	96.04	0.29	3.67
Drenthe	93.61	0.64	5.75
Limburg	96.98	0.48	2.54
De provinciën	97.45	0.51	2.04

ARRONDISSEMENTEN.	Op 100 ingelijfden bij de land- en zeemilitie konden			ARRONDISSEMENTEN.	Op 100 ingelijfden bij de land- en zeemilitie konden		
	lezen en schrijven.	alleen lezen.	lezen noch schrijven.		lezen en schrijven.	alleen lezen.	lezen noch schrijven.
1. 's Hertogenbosch	99,05	—	0,95	43. Sommelsdijk	98,06	—	1,94
2. Oss	93,55	4,84	1,61	44. Amsterdam I t./m. VII	97,55	1,17	1,28
3. Boxmeer	98,50	—	1,50	45. Hilversum	98,00	—	2,00
4. Breda	98,37	—	1,63	46. Haarlem	98,22	—	1,78
5. Zevenbergen	93,75	3,12[5]	3,12[5]	47. Haarlemmermeer	99,03	0,97	—
6. Roosendaal	95,52	—	4,48	48. Beverwijk	99,02	—	0,98
7. Bergen op Zoom	96,05	—	3,95	49. Purmerend	97,33	—	2,67
8. Tilburg	99,25	—	0,75	50. Zaandam	100,00	—	—
9. Heusden	96,72	—	3,28	51. Alkmaar	100,00	—	—
10. Waalwijk	90,80	3,45	5,75	52. Hoorn	100,00	—	—
11. Oirschot	97,87	—	2,13	53. Medemblik	98,33	—	1,67
12. Eindhoven	96,74	—	3,26	54. den Helder	97,78	—	2,22
13. Helmond	93,10	3,45	3,45	55. Texel	96,43	—	3,57
14. Veghel	97,14	—	2,86	56. Middelburg	98,67	—	1,33
15. Arnhem	100,00	—	—	57. Vlissingen	96,87[5]	—	3,12[5]
16. Wageningen	97,98	—	2,02	58. Neuzen	92,86	—	7,14
17. Harderwijk	96,12	1,94	1,94	59. Hulst	96,30	—	3,70
18. Apeldoorn	96,43	—	3,57	60. Goes	94,05	2,38	3,57
19. Rheden	100,00	—	—	61. Zierikzee	100,00	—	—
20. Zutphen	98,94	—	1,06	62. Tholen	98,53	—	1,47
21. Groenlo	100,00	—	—	63. Utrecht I en II	100,00	—	—
22. Doesburg	96,10	—	3,90	64. Loenen	98,25	—	1,75
23. Doetinchem	98,39	—	1,61	65. Amersfoort	98,65	—	1,35
24. Tiel	93,83	—	6,17	66. Rhenen	94,05	—	5,95
25. Elst	98,80	—	1,20	67. IJsselstein	96,97	1,52	1,52
26. Nijmegen	96,46	—	3,54	68. Leeuwarden	100,00	—	—
27. Zaltbommel	97,75	—	2,25	69. Harlingen	100,00	—	—
28. Geldermalsen	93,67	—	6,33	70. Ferwerd	94,92	5,08	—
29. 's Gravenhage I t./m. III	98,72	—	1,28	71. Ternaard	97,44	2,56	—
30. Delft	100,00	—	—	72. Dokkum	93,33	—	6,67
31. Leiden	97,42	0,65	1,93	73. Bergum	98,28	—	1,72
32. Maassluis	100,00	—	—	74. Heerenveen	96,67	—	3,33
33. Rotterdam I t./m. IV	98,54	0,18	1,28	75. Beetsterzwaag	100,00	—	—
34. Schiedam	97,83	0,72	1,45	76. Lemmer	100,00	—	—
35. Hillegersberg	98,98	—	1,02	77. Sneek	100,00	—	—
36. Gouda	99,09	—	0,91	78. Bolsward	90,20	1,96	7,84
37. Schoonhoven	98,91	—	1,09	79. Weidum	100,00	—	—
38. Woerden	97,30	—	2,70	80. Wolvega	100,00	—	—
39. Alkemade	98,85	—	1,15	81. Zwolle	97,10	—	2,90
40. Dordrecht	100,00	—	—	82. Raalte	95,45	—	4,55
41. Oud-Beijerland	100,00	—	—	83. Kampen	97,18	—	2,82
42. Gorinchem	97,87	1,06	1,06	84. Ommen	96,97	3,03	—

ARRONDISSEMENTEN.	Op 100 ingelijfden bij de land- en zeemilitie konden			ARRONDISSEMENTEN.	Op 100 ingelijfden bij de land- en zeemilitie konden		
	lezen en schrijven.	alleen lezen.	lezen noch schrijven.		lezen en schrijven.	alleen lezen.	lezen noch schrijven.
85 Steenwijk	94,92	3,39	1,69	101. Assen	96,08	—	3,92
86. Deventer	95,06	2,47	2,47	102. Borger	92,50	—	7,50
87. Almelo	96,10	—	3,90	103. Emmen	84,00	—	16,00
88. Enschedé	96,34	—	3,66	104. Dalen	94,59	2,70	2,70
89. Hengelo	94,03	2,99	2,99	105. Hoogeveen	95,83	—	4,17
90. Oldenzaal	97,01	2,99	—	106. Meppel	95,65	—	4,35
91. Groningen	95,92	—	4,08	107. Vries	97,56	2,44	—
92. Zuidhorn	98,00	—	2,00	108. Maastricht	93,46	0,93	5,61
93. Warffum	95,08	1,64	3,28	109. Meerssen	98,41	1,59	—
94. Onderdendam	98,00	—	2,00	110. Heerlen	95,12	—	4,88
95. Appingedam	96,49	—	3,51	111. Sittard	96,92	—	3,08
96. Winschoten	92,31	—	7,69	112. Roermond	97,96	—	2,04
97. Hoogezand	96,61	—	3,39	113. Weert	96,92	1,54	1,54
98. Slochteren	100,00	—	—	114. Venlo	100,00	—	—
99. Veendam	95,00	1,25	3,75	115 Gennep	97,92	—	2,08
100. Onstwedde	95,45	—	4,55				

BIJLAGE **DD.**

*BESLUIT van den 29sten Januari 1902 (*Staatsblad *nº. 10), tot wijziging van het Koninklijk besluit van den 8sten Februari 1881 (*Staatsblad *nº. 26), houdende bepalingen nopens de bijdragen voor pensioen en de pensioenen van onderwijzers en onderwijzeressen bij openbare lagere scholen.*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Financiën en van Binnenlandsche Zaken van 10 December 1901, nº. 31 Generale Thesaurie, en van 13 December 1901, nº. 8934, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat ten gevolge van het in werking treden der wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* nº. 187), de bij het Koninklijk besluit van den 8sten Februari 1881 (*Staatsblad* nº. 26) vastgestelde bepalingen op de inning, verantwoording en contrôle der bijdragen voor pensioen van onderwijzers bij openbare lagere scholen en nopens andere punten, de pensioenen dier onderwijzers betreffende, behooren te worden gewijzigd;

Gezien de artikelen 1 en 4 der voormelde wet;

Den Raad van State gehoord (advies van den 7 Januari 1902, nº. 10);

Gelet op het nader rapport van Onze voornoemde Ministers van 22 Januari 1902, nº. 68, Generale Thesaurie, en van 27 Januari 1902, nº. 509, afdeeling Onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

De bepalingen van het hierboven vermelde Koninklijk besluit van 8 Februari 1881 (*Staatsblad* nº. 26) worden gewijzigd in voege als volgt:

1º. De in het eerste lid van artikel 1 van dat besluit voorkomende woorden: „door Gedeputeerde Staten der provincie bepaalde" vervallen, en aan het slot van dat lid worden toegevoegd de woorden: „en voor mannelijke onderwijzers, die het hoofd der school bijstaan, gehuwd zijn en den leeftijd van acht en twintig jaren bereikt hebben, met het bedrag der tegemoetkoming in de huishuur".

2º. Het in beide leden van artikel 3 van het besluit voorkomende woord „halfjaar' wordt vervangen door het woord „jaar".

De in artikel 4 van het besluit voorkomende woorden: „Voor of op 1º. September en vóór of op 1º. Maart van elk jaar" worden vervangen door de woorden: „vóór den zestienden van elke maand" en de in dat artikel voorkomende woorden: „met ultimo Juni en ultimo December bevorens geëindigde halfjaren" door de woorden: „laatstverstreken maand".

3º. De in artikel 5 van het besluit voorkomende woorden: „Gelijktijdig met de overmaking aan het Departement van Binnenlandsche Zaken van de lijsten, voorgeschreven bij art. 4" worden vervangen door de woorden: „In de maand Februari van elk jaar", en tusschen de woorden „belanghebbende" en „bijgedragen" in den vijfden regel, worden ingevoegd de woorden: „in het laatstverstreken jaar".

4º. De in artikel 6 van het besluit voorkomende woorden: „Raad van Toezigt op het Pensioenfonds voor Burgerlijke ambtenaren" worden vervangen door de woorden: „Pensioenraad voor burgerlijke ambtenaren".

Artikel 2.

De lijst model A, behoorende bij het meergemeld Koninklijk besluit van 8 Februari 1881 (*Staatsblad* nº. 26) vervalt en wordt vervangen door eene lijst, ingericht naar het bij dit besluit gevoegde model A.

In de bij het besluit van 8 Februari 1881 (*Staatsblad* nº. 26) behoorende lijsten B en C worden de woorden „$\frac{\text{eerste}}{\text{tweede}}$ halfjaar 18..." vervangen door de woorden „jaar 19...", terwijl aan het slot van beide modellen worden toegevoegd de woorden: „zooals dat is gewijzigd bij het Koninklijk besluit van den 29sten Januari 1902 (*Staatsblad* nº. 10)."

Artikel 3.

Dit besluit treedt in werking op 2 Maart 1902.

De vóór 16 Maart. 1902 door Gedeputeerde Staten aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken te zenden lijst volgens model A zal tevens behelzen de veranderingen over de maand Januari 1902.

Onze voornoemde Ministers zijn, ieder voor zooveel hem aangaat, belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State en aan den Pensioenraad voor de burgerlijke ambtenaren.

's Gravenhage, den 29sten Januari 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Financiën,

HARTE VAN TECKLENBURG.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

MODEL A.

PROVINCIE

LIJST der gedurende de maand . . . . . 19 . . . . . voorgevallen veranderingen in het personeel der onderwijzers en onderwijzeressen aan openbare lagere scholen in bovenvermelde provincie en van het bedrag van de grondslagen, naar welke door hen voor pensioen wordt bijgedragen.

Geslacht en voornamen.	Vroegere toestand.			Nieuwe toestand.							AANMERKINGEN.
								Inkomsten			
	Betrekking.	Standplaats.	Grondslag der bijdragen.	Oorzaak der verandering.	Tijdstip van ingang.	Betrekking.	Standplaats.	Jaarwedde.	Genot van vrije woning, vergoeding of tegemoetkoming voor huishuur	Gezamenlijk bedrag als grondslag.	

NOTA. Op deze lijsten worden *eerst* achtereenvolgende ingeschreven de aanstellingen van titularissen, die niet in vorige opgaven van dezelfde provincie waren aangeduid, en *daarna* de verandering in den toestand van vroegere opgegeven titularissen.

Voor de *nieuw aangestelden*, dus ook voor hen, die naar een andere gemeente in dezelfde provincie worden overgeplaatst, behoort de voorafgaande betrekking en standplaats te worden vermeld, met opgave van nummer, letter of klasse der scholen, voor de gemeenten waar dergelijke onderscheidingen voorkomen. De oorzaken van verandering worden aangeduid als volgt:

Overlijden,
Ontslag,
Niet eervol ontslag,
Verplaatsing naar . . . . . ,
Bevordering,
Nieuwe aanstelling.

In de kolom van „aanmerkingen" te vermelden, welke der onderwijzers tot dusver nog geene betrekking bij het openbaar onderwijs bekleedden, of wel laatstelijk buiten betrekking of op wachtgeld gesteld waren, in dit geval met bijvoeging van de laatste betrekking en standplaats van den titularis.

Deugdelijk verklaart door Ons Gedeputeerde Staten der provincie . . . . . .

Te . . . . . den . . . . . .

Behoort bij Koninklijk besluit van den 8sten Februari 1881 (*Staatsblad* n°. 26), zooals dat is gewijzigd bij het Koninklijk besluit van den 29sten Januari 1902(*Staatsblad* n°. 10).

Mij bekend,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

BIJLAGE EE.

OPGAVEN betreffende het onderwijs in de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek (vak j) aan de openbare lagere scholen in de verschillende gemeenten van het Rijk.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Noordbrabant.							
Aalst	—	ja	—	ja	zonder	niet opgemerkt	niet opgemerkt.
Aarle-Rixtel .	—	—	—	ja	zonder	neen	van geringe beteekenis.
Almen, c. a. .	—	—	—	ja	zonder	neen	goed.
Almkerk . . .	Nieuwendijk en Uitwijk	—	—	ja	zonder	neen	kon het geregeld gegeven worden, dan zou het resultaat gunstig zijn.
Alphen, c. a. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Andel, c. a. .	Er is geen openbare school		—	—	—	—	—
Asten	—	—	ja	—	met	neen	gunstig.
Baardwijk . .	—	ja	—	—	zonder	neen	gunstig.
Baarle-Nassau.	geheel	—	—	—	—	—	—
Bakel, c. a. .	—	ja	—	ja	zonder	eenigszins	gunstig.
Beek en Donk.	—	—	—	ja	zonder	neen	niets waar te nemen.
Beers	—	—	ja	—	zonder	neen	bijna nihil.
Bergeyk . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Bergen op Zoom	—	ja	—	ja	zonder	neen	nog niet te beoordeelen.
Berghem. . .	—	ja	—	ja	zonder	neen	physiek: gunstig; intellect: weinig op te merken.
Berkel . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Berlicum. . .	Kerkwijk.	ja	—	—	zonder	neen	van geen invloed.
Besoijen . . .	Niettegenstaande dat de vrijstelling is geweigerd, wordt het onderwijs toch niet gegeven. Bij de plannen voor eene nieuwe school is voor eene doelmatige gelegenheid gezorgd.						
Best	—	—	—	ja	zonder	neen	goed.
Beugen, c. a.	geheel	—	—	—	—	—	—
Bladel, c. a.	—	—	ja	ja	zonder	neen	nihil.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in:			Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
		een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Boekel . . .	—	ja	—	ja	met	neen	gunstig.
Bokhoven . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Borkel, c. a. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Boxmeer. . .	—	—	ja	ja	zonder	neen	eenigszins gunstig op de houding werkend.
Boxtel . . .	—	—	—	ja	met	neen	onbekend.
Breda. . . .	1 school	ja	—	ja	met	neen	weinig merkbaar.
Budel	—	ja	—	—	zonder	neen	goed.
Capelle . . .	—	—	overdekte speelplaats	ja	zonder	neen	weinig.
Chaam . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Cromvoirt . .	Er wordt in dit vak geen onderwijs gegeven.				—	—	—
Cuyk, c. a. .	—	—	ja	—	zonder	neen	gunstig.
Deurne. c. a. .	Deurne en Helenaveen	ja	ja	ja	zonder	onbekend	onbekend.
Deursen, c. a.	—	ja	—	—	zonder	neen	gering.
Dieden, c. a. .	—	ja	—	—	zonder	neen	gunstig.
Diessen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Dinteloord, c. a.	geheel	—	—	—	—	—	—
Dinther . . .	Loosbroek	—	—	ja	zonder	ja	op het physiek: heilrijk; op het intellect: weinig.
Dommelem . .	—	—	—	ja	zonder	neen	geen in 't oog vallende resultaten.
Dongen . . .	—	ja	—	—	zonder	neen	nog onbekend.
Drongelen, c. a.	geheel	—	—	—	—	—	—
Drunen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Duizel, c. a. .	—	niet gegeven (art. 16, 3de lid, wet lager onderwijs)					
Dungen (den).	geheel	—	—	—	—	—	—
Dussen, c. a. .	de scholen A en C	—	—	ja	zonder	ja	niet merkbaar.
Eersel. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	onbekend.
Eindhoven . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Empel, c. a. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Engelen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Erp	—	ja	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Esch	—	ja	—	—	zonder	neen	niet merkbaar.
Escharen. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Etten, c. a. .	—	ja	—	ja	zonder	neen	kan nog niet opgegeven worden wegens recenten aanvang.
Fijnaart, c. a.	geheel	—	—	—	—	—	—
Gassel . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Geertruidenberg	—	—	ja	—	zonder	neen	nog weinig gebleken.
Geffen. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Geldrop . . .	—	—	ja	—	met	neen	gunstig.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Gemert . . .	Handel	—	—	ja	zonder	neen	nog niet op te geven.
Gestel, c. a. .	—	—	—	ja	zonder	gering	niet merkbaar.
Giessen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Gilze, c. a. . .	—	ja	—	—	zonder	neen	niet merkbaar.
Ginneken, c. a.	geheel	—	—	—	—	—	—
Goirle. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Grave. . . .	—	—	ja	—	met	neen	nog weinig gebleken.
's Gravenmoer.	—	—	—	ja	zonder	neen	niet ongunstig.
Haaren . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Halsteren . .	Lepelstraat	ja	—	—	zonder	neen	gunstig.
Haps	geheel	—	—	—	—	—	—
Hedikhuizen .	afd. Hedikhuizen	—	ja	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Heesbeen, c. a.	Genderen en Heesbeen	—	ja	—	met	neen	waarschijnlijk goed; wordt slechts 4 maanden gegeven.
Heesch . . .	—	ja	—	ja	zonder	neen	gering.
Heeswijk. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Heeze. . . .	—	—	ja	—	zonder	neen	geen resultaten.
Helmond. . .	—	—	ja	—	met	neen	zeer gunstig.
Helvoirt . . .	—	—	ja	ja	zonder	neen	gunstig.
Herpen . . .	—	—	ja	—	zonder	neen	geen invloed.
Herpt. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
'sHertogenbosch	—	—	ja	—	zonder	neen	weinig merkbaar.
Heusden . . .	—	—	ja	—	zonder	neen	nihil.
Hilvarenbeek .	school is in aanbouw, dus niet gegeven.						
Hoeven . . .	niet gegeven, vrijstelling zal alsnog gevraagd worden.						
Hooge- en Lage Mierde. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hooge- en Lage Zwaluwe . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hoogeloon, c. a.	geheel	—	—	—	—	—	—
Huybergen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Huisseling, c. a.	geheel	—	—	—	—	—	—
Klundert . .	—	—	—	ja, maar wegens ruw weder niet gegeven, de speelplaatsen zijn niet overdekt.			
Leende . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	in 't algemeen goed.
Liempde . . .	—	—	ja	—	zonder	neen	niet merkbaar.
Lierop . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	weinig beduidend.
Lieshout. . .	—	—	—	ja	zonder	ja	niet merkbaar.
Linden . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Lith	—	—	—	ja	zonder	neen	bevredigend.
Lithoijen. . .	—	—	—	ja	zonder	neen	bevredigend.
Loon op Zand.	—	—	ja	—	zonder	neen	goed resultaat.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Luyksgestel . .	—	—	—	ja	zonder	neen	tot heden weinig op te merken.
Maarheeze . .	Het geven van dit onderwijs wacht op wijziging van het leerplan.						
Maashees, c. a.	geheel	—	—	—	—	—	—
Made, c. a. .	Drimmelen	—	—	ja	met	neen	weinig.
Meeuwen, c. a.	geheel	—	—	—	—	—	—
Megen, c. a. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Michielsgestel (St.). . .	—	ja	—	ja	met	neen	gunstig.
Mierlo . . .	Niet gegeven (art. 16, 3de lid, wet l. o.)						
Mill, c. a. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Moergestel . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Nieuwkuyk .	geheel	—	—	—	—	—	—
Nieuw Vossemeer . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Nistelrode . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Nuland . . .	—	ja	—	ja	zonder	neen	nihil.
Nunen, c. a. .	Gerwen en Nederwetten	ja	—	ja	zonder	neen	geen.
Oedenrode (St.)	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Oeffelt . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Oerle	geheel	—	—	—	—	—	—
Oijen, c. a. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Oirschot . . .	—	ja	—	—	zonder	neen	op physiek: gunstig; op intellect: niet merkbaar.
Oisterwijk . .	—	ja	—	—	zonder	neen	geen.
Oostelbeers, c. a.	—	—	—	ja	zonder	neen	opwekkend.
Oosterhout . .	geheel (alleen school A niet)	—	—	ja	zonder	neen	zeer gunstig.
Oploo, c. a. .	Niet gegeven, omdat zich voor dat vak geen leerlingen aanmelden.						
Oss.	—	—	ja	—	met	neen	goed.
Ossendrecht .	De vrijstelling was op 2 September 1902 geëindigd; nieuwe aanvraag geweigerd; inmiddels over 1902 niet gegeven.						
Oudenbosch. .	Wegens het ontbreken van goedkeuring op het leerplan nog niet gegeven.						
Oud- en Nieuw Gastel . . .	Stampersgat.	ja	—	ja	zonder	neen	deze vraag is niet te beantwoorden zonder opzettelijke waarnemingen gedurende eenige jaren *met* en *zonder* vrije en orde-oefeningen onder overigens gelijke omstandigheden.
Oudheusden .	Niet gegeven, men gaat er toe over.						
Princenhage .	Beek	ja	—	ja	zonder	neen	geen.
Putte	Niet gegeven, vrijstelling opnieuw aangevraagd.						
Raamsdonk. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ravenstein . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Reek	—	ja	—	—	alleen met den stok	onbekend	niet ongunstig.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Reusel . . .	Er is geen openbare school.						
Riethoven . .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gunstig.
Roosendaal, c. a.	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Rosmalen . .	—	—	—	ja	zonder	neen	zoo goed als nihil wegens slechte gelegenheid.
Ruephen, c. a.	—	—	—	ja	zonder	neen	weinig.
Rijsbergen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Rijswijk . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Sambeek. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Schayk . . .	—	ja	—	—	zonder	weinig	weinig beteekenend.
Schijndel. . .	—	—	—	ja	zonder	neen	voldoende.
Soerendonk, c.a.	—	ja	—	—	zonder	neen	gunstig.
Someren . . .	Eind	—	—	ja	zonder	neen	niet den minsten invloed.
Son, c. a. . .	Breugel	—	—	ja	zonder	neen	nog niet te beoordeelen, te kort verplichtend.
Sprang . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	nihil.
Standdaarbuiten	geheel	—	—	—	—	—	—
Steenbergen, c.a.	—	ja	—	ja	zonder	aan 1 school niet, aan de andere scholen wel	vermoeiend op lichaam en geest
Stiphout . . .	—	—	ja	—	zonder	neen	niet merkbaar.
Stratum . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	bevordert de gezondheid en wekt orde.
Strijp	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Terheyden . .	Terheyden en Slikgat	ja	—	ja	zonder	neen	idem.
Teteringen . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Tilburg . . .	Korvel en Veldhoven	—	—	ja	zonder	neen	nog al gunstig.
Tongelre. . .	—	ja	—	—	zonder	neen	idem.
Uden	Volkel.	—	—	ja	zonder	neen	beantwoordt de verwachting niet.
Udenhout . .	Niet gegeven.						
Valkenswaard .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Veen	Niet gegeven, vrijstelling wordt andermaal gevraagd.						
Veghel . . .	Zijtaart	—	—	ja	zonder	neen	idem.
Veldhoven, c. a.	—	ja	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Velp.	—	ja	—	ja	zonder	neen	weinig of geen.
Vessem, c. a. .	—	—	—	ja	zonder	neen	idem.
Vierlingsbeek .	Vortum	—	ja	—	zonder	neen	op physiek eenigszins gunstig; op intellect nog niet merkbaar.
Vlierden . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	vrij gunstig.
Vlijmen . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet op te geven.
Vrijhoeve Capelle . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in:			Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
		een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Vught. . . .	de 1ste o. l. school.	—	—	ja	zonder	neen	zeer gunstig.
Waalre . . .	—	—	—	ja	met	neen	goed resultaat.
Waalwijk . .	—	—	—	ja	zonder	neen	onbekend.
Wanroy . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Waspik . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Werken (de), c.a.	geheel	—	—	—	—	—	—
Werkendam .	—	—	ja	ja	met	neen	zeer gunstig.
Westerhoven .	geheel	—	—	—	—	—	—
Willemstad . .	—	ja	—	—	zonder	neen	niet merkbaar.
Woensdrecht .	Niet gegeven.						
Woensel . . .	afd. Acht	—	—	ja	zonder	eenigszins	idem.
Woudrichem .	geheel	—	—	—	—	—	—
Wouw . . .	Wouw en Plantage	ja	—	—	zonder	neen	onbekend.
Wijk, c. a. . .	—	—	—	ja	zonder	neen	geen.
Zeeland . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Zeelst	—	—	—	ja	met	neen	gunstig.
Zesgehuchten .	geheel	—	—	—	—	—	—
Zevenbergen .	de Kom	—	ja	—	zonder	neen	niet merkbaar.
Zundert . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Gelderland.							
Aalten . . .	de school te Haart	ja	—	ja	zonder	neen	geen.
Ammerzoden .	de school te Well	—	—	ja	zonder	—	niet merkbaar.
Angerlo . . .	—	ja	—	ja	zonder	eenige	niet merkbaar.
Apeldoorn . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Appeltern . .	—	—	—	ja	zonder	ja	weinig.
Arnhem . . .	de scholen nos. 3, 4, 6, 12 en 13	ja	ja	—	met	neen	gunstig.
Balgoy . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	—
Barneveld . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Batenburg . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Beesd	de school te Acquoy	—	—	ja	met	neen	geen.
Bemmel . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Bergh	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Bergharen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Beuningen . .	—	—	—	ja	met	neen	zeer gunstig.
Beusichem . .	—	—	—	ja	zonder	neen	van weinig beteekenis.
Borculo . . .	de scholen te Gelselaar, Haarlo en Geesteren	—	—	ja	met	neen	gunstig.
Brakel . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Brummen . .	de school te Brummen en die te Hall	—	—	ja	zonder	neen	gering.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Buren. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Buurmalsen. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Culenborg . .	—	—	ja	in een overdekte speelplaats	met	neen	—
Deil	—	wordt nog niet onderwezen.					—
Didam . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	bevredigend.
Dinxperlo . .	—	—	—	ja	zonder	neen	bevredigend.
Dodewaard . .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Doesburg . .	—	—	ja	ja	met	neen	gunstig.
Doetinchem (Ambt) . .	de school te Stadsheide	—	—	ja	zonder	eenigszins	niet merkbaar.
Doetinchem (Stad) . . .	—	—	ja	—	met	eenigszins	gering.
Doornspijk . .	wordt aangevraagd voor alle scholen.						
Doorwerth . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Dreumel. . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Driel	—	ja	—	ja	met	ja	gering.
Druten . . .	de scholen te Afferden, Deest en Puiflijk	—	ja	—	zonder	geen	gunstig.
Duiven . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gunstig.
Echteld . . .	de scholen te Ochten en Eldik	—	—	ja	zonder	neen	bevredigend.
Ede	—	—	—	ja	zonder	neen	geen.
Eibergen. . .	de school te Zwolle	—	—	ja	met	neen	gunstig
Elburg . . .	lage school n°. 1	—	—	ja	zonder	neen	—
Elst	—	in de gangen		ja	met	neen	gering.
Epe	—	—	ja	—	zonder	neen	van geen beteekenis
Ermelo . . .	de scholen te Ermelo, Felgt, Leuvenum en Vierhouten	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Est en Opijnen	de school te Est	—	ja	ja	zonder	ja	niet merkbaar.
Ewijk. . . .	—	—	—	ja	—	—	—
Gameren. . .	—	ja	—	—	met	neen	van geen belang.
Geldermalsen .	school A te Geldermalsen en de school te Gellicum	—	—	ja	zonder	ja	zonder.
Gendringen. .	—	—	—	ja	zonder	ja	gering.
Gent	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Gorssel . . .	—	—	—	ja	met	neen	gering.
Groenlo . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Groesbeek . .	—	ja	—	—	zonder	neen	goed.
Haaften . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Harderwijk . .	school A	ja	—	ja	met	neen	gering.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Hattem . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	geen.
Hedel	—	—	—	ja	zonder	ja	gering.
Heerde . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	geen invloed.
Heerewaarden .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Hemmen . . .	Er is geen openbare school.						
Hengelo . . .	—	—	—	ja	zonder	ja	—
Herwen en Aerdt	—	—	—	ja	met	ja	—
Herwijnen . .	—	—	—	ja	zonder	veel	twijfelachtig.
Heteren . . .	—	ja	—	ja	zonder	neen	geen.
Heumen . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Hoevelaken . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Horssen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Huissen . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Hummelo . .	—	—	—	ja	zonder	ja	onmerkbaar.
Hurwenen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
IJzendoorn . .	—	—	—	ja	zonder	neen	—
Kerkwijk . .	Er is geen openbare school.						
Kesteren . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Laren	—	—	—	ja	met	neen	gering.
Lichtenvoorde .	de school te Harreveld.	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Lienden . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Lochem . . .	—	—	ja	ja	zonder	neen	gunstig.
Maurik . . .	de scholen te Ech en Wiel, Rijswijk en Ravenswaay	—	—	ja	zonder	ja	gering.
Millingen . .	—	—	—	ja	zonder	neen	ongunstig.
Nederhemert .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Neede	—	—	—	ja	met	ja	gering.
Nijkerk . . .	de 1ste openb. l. school	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Nijmegen . .	—	ja	ja	ja	aan 4 scholen met, aan de overige zonder	neen	twijfelachtig.
Oldebroek . .	de school te Oldebroek	—	—	ja	met	neen	gunstig.
Ophemert . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Overasselt . .	—	overdekte speelplaats		ja	zonder	ja	nihil.
Pannerden . .	—	—	—	ja	zonder	neen	nihil.
Poederoijen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Putten . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Renkum . . .	—	—	—	ja	zonder	eenigszins	ongunstig.
Rheden . . .	—	—	—	ja	zonder	ja	ongunstig.
Rossum . . .	—	—	—	ja	zonder	geen	vrij gunstig.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Rozendaal . .	—	—	—	ja	zonder	ja	geen.
Ruurlo . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Scherpenzeel .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Steenderen . .	—	—	—	ja	zonder	ja	weinig merkbaar.
Tiel	de scholen A en B	ja	—	—	zonder	weinig	gunstig.
Ubbergen . .	—	ja	—	ja	zonder	neen	—
Valburg . . .	de school te Valburg	ja	—	—	zonder	geen	gering.
Varik	geheel	—	—	—	—	—	—
Voorst . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Vorden . . .	—	—	ja	—	met	neen	vrij gunstig.
Vuren. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Waardenburg .	geheel	—	—	—	—	—	—
Wadenoijen. .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Wageningen .	—	ja	—	—	met	weinig	gunstig.
Wamel . . .	—	op een overdekte speelplaats			met	neen	gunstig.
Warnsveld . .	—	—	—	ja	zonder	ja	niet merkbaar.
Wehl	—	—	—	ja	zonder	ja	niet voldoende.
Wectervoort .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Wijchen . . .	—	op een overdekte speelplaats		ja	zonder	ja	niet merkbaar.
Winterswijk .	—	—	—	—	met	neen	gunstig.
Wisch. . . .	de school te Heelweg	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Zaltbommel .	—	in een daarvoor bestemdlo kaal en op de overdekte speelplaats			zonder	neen	gering.
Zelhem . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Zevenaar. . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar
Zoelen . . .	de school te Kerk- en te Kapel-Avezaath	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Zuilichem . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Zutphen . . .	—	ja bovendien nog in een vestibule en op een overdekte spleelplaats.	ja	ja	zonder	ja	gering.
Zuidholland.							
Aar (Ter) . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Aarlanderveen.	—	—	ja	ja	met en zonder	neen	gunstig.
Abbenbroek .	geheel	—	—	—	—	—	—
Alblas (Oud-) .	geheel	—	—	—	—	—	—
Alblasserdam .	geheel	—	—	—	—	—	—
Alkemade . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Alphen . . .	—	—	ja	—	zonder	ja	weinig merkbaar.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Ameide . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ammerstol . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Arkel	geheel	—	—	—	—	—	—
Asperen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Barendrecht .	—	—	ja	ja	met	op de 1ste o. l. school neen op de 2de o. l. school ja	van weinig beteekenis.
Barwoutswaarder	geheel	—	—	—	—	—	—
Beijerland (Nieuw-) . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Beijerland (Oud-) . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Beijerland (Zuid-) . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Benthuizen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Bergambacht .	geheel	—	—	—	—	—	—
Bergschenhoek	geheel	—	—	—	—	—	—
Berkel . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Berkenwoude .	geheel	—	—	—	—	—	—
Bleiswijk . .	school a/d Kruisweg	—	ja	—	zonder	neen	gunstig.
Bleskensgraaf .	geheel	—	—	—	—	—	—
Bodegraven. .	de scholen B en C	—	ja	—	met	eenigszins	gunstig.
Bommel (den).	geheel	—	—	—	—	—	—
Boskoop . . .	—	—	ja	somtijds	zonder	weinig	niet te beoordeelen.
Brandwijk . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Brielle . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Capelle aan den IJssel . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Delft	—	—	ja	ja	met	neen	gering.
Dirksland . .	—	—	ja	ja	zonder	neen	moeilijk te constateeren.
Dordrecht . .	—	—	ja	ja	met en zonder	in 9 scholen: neen in 2 scholen: ja	gunstig.
Dubbeldam . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Everdingen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Geervliet. . .	de school te Simonshaven	somtijds	—	meestal	zonder	weinig	vrij gunstig; in 't schoollokaal schadelijk.
Giessendam. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Giessen-Nieuwkerk . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Goedereede . .	geheel	—	—	—	—	—	—

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Gorinchem . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Gouda. . . .	—	—	ja	—	met	neen	gunstig.
Gouderak . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Goudriaan .	geheel	—	—	—	—	—	—
Goudswaard .	geheel	—	—	—	—	—	—
's Gravendeel .	geheel	—	—	—	—	—	—
's Gravenhage .	—	—	ja	aan 2 scholen bij gunstig weder	met	overwegend neen	gunstig
's Gravenzande.	geheel	—	—	—	—	—	—
Groot-Ammers.	geheel	—	—	—	—	—	—
Haastrecht . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hagestein . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hardinxveld .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hazerswoude .	geheel	—	—	—	—	—	—
Heenvliet . .	—	—	ja	—	met	ja	physiek: gunstig; intellect: moeilijk te constateeren.
Heerjansdam .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hei- en Boeicop	geheel	—	—	—	—	—	—
Heinenoord .	school n°. I	—	ja	—	met	ja	gering.
Hekelingen . .	—	in de schoolgang des zomers			met	ja	het vrije spelen zou beter resultaat geven.
Hekendorp . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hellevoetsluis .	geheel	—	—	—	—	—	—
Helvoet (Nieuw-) . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hendrik-Ido-Ambacht . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Herkingen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Heukelum . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hillegersberg .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hillegom. . .	school voor m. u. l. o.	—	ja	—	met	weinig of niet	moeilijk te beoordeelen.
Hof van Delft.	geheel	—	—	—	—	—	—
Hoogblokland .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hoogvliet . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hoornaar . .	geheel	—	—	—	—	—	—
IJsselmonde .	Er wordt geen onderwijs in dit vak gegeven. Eene herziening van het leerplan is in bewerking.						
Katwijk . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Kedichem . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ketel	—	—	—	ja	zonder	neen	physiek: onbeduidend; intellect: een weinig beter.
Klaaswaal . .	geheel	—	—	—	—	—	—

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Koudekerk . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Krimpen a/d Lek	geheel	—	—	—	—	—	—
Krimpen a/d IJssel . . .	—	—	—	ja	zonder	ja	zeer gering.
Langerak . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Lange-Ruige-Weide. . .	—	—	ja	bij gunstig weder	zonder	eenigszins	nog niet te beoordeelen.
Leerbroek . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Leerdam. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Leiden . . .	—	ja	ja	ja	met en zonder	neen	niet ongunstig.
Leiderdorp . .	Er wordt geen onderwijs in dit vak gegeven, wegens gebrek aan eene goede gelegenheid.						
Leimuiden . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Lekkerkerk. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Lekkerland (Nieuw-). .	—	—	ja	ja	zonder	neen	niet ongunstig.
Lexmond. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Lier (de) . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Lisse	—	—	—	ja	met	neen	gunstig.
Loosduinen. .	—	—	—	ja	met	voor een school: neen voor de andere school: ja	niet ongunstig.
Maasdam . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Maasland . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Maassluis . .	—	—	ja	—	zonder	neen en weinig	zeer gering; de oefeningen in de open lucht: zeer gunstig.
Meerkerk . .	—	—	ja	—	zonder	neen	niet te constateeren.
Melissant. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Middelharnis .	geheel	—	—	—	—	—	—
Mijnsheerenland	geheel	—	—	—	—	—	—
Moerkapelle .	Er wordt geen onderwijs in dit vak gegeven.						
Molenaarsgraaf	geheel	—	—	—	—	—	—
Monster . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Moordrecht. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Naaldwijk . .	—	—	ja	ja	met en zonder	neen	aan de eene school: gunstig voor het physiek der leerlingen; aan de andere gering.
Nieuwenhoorn.	geheel	—	—	—	—	—	—
Nieuwerkerk a/d IJssel . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Nieuwkoop . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Nieuwland . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Nieuwpoort. .	geheel	—	—	—	—	—	—

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Nieuwveen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Noordeloos . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Noordwijk . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Noordwijkerhout . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Nootdorp . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Numansdorp .	geheel	—	—	—	—	—	—
Oegstgeest . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ooltgensplaat .	geheel	—	—	—	—	—	—
Oostvoorne . .	Er wordt geen onderwijs in dit vak gegeven.						
Ottoland . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ouddorp . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Oudenhoorn .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ouderkerk a/d IJssel . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Oudewater . .	—	—	ja	ja	met	ja	gunstig.
Oudshoorn . .	—	in een leegstaand lokaal		ja	zonder	neen	gering.
Overschie . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Papekop . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	moeilijk te beoordeelen.
Papendrecht .	geheel	—	—	—	—	—	—
Pernis. . . .	—	—	ja	—	met	neen	gunstig.
Peursum. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Piershil . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Pijnacker . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Poortugaal . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Puttershoek. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Reeuwijk. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Rhoon . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ridderkerk . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Rietveld . . .	Er is geen openbare lagere school.						
Rijnsaterwoude	geheel	—	—	—	—	—	—
Rijnsburg . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Rijswijk . . .	Er wordt geen onderwijs in dit vak gegeven; wel in vak *s* (door een vakonderwijzer.)						
Rockanje. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Rotterdam . .	—	ja	ja	ja	met en zonder	overwegend: neen	Voor 37 scholen: niet merkbaar. „ 36 „ in beide opzichten gunstig. „ 17 „ physiek gunstig, intellect onmerkbaar. „ 2 „ in beide opzichten ongunstig. „ 2 „ physiek gunstig, intellect ongunstig. „ 2 „ physiek weinig, intellect geen „ 1 „ physiek onmerkbaar, intellect ongunstig „ 3 „ gering; terwijl 5 hoofden van scholen zich onbevoegd verklaarden hierover een oordeel uit te spreken.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Rozenburg . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Sassenheim . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Schelluinen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Schiebroek . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Schiedam. . .	de scholen D, E en G	—	ja	—	met	neen	gunstig.
Schipluiden . .	—	ja	—	bij gunstig weder	met	ja	geen.
Schoonhoven .	—	—	ja	somtijds	met	neen	moeilijk te constateeren.
Schoonrewoerd	geheel	—	—	—	—	—	—
Sliedrecht . .	de scholen I, II en V	—	ja	—	met	neen	voor de eene school gunstig, voor de andere school moeilijk of niet te constateeren.
Sommelsdijk .	geheel	—	—	—	—	—	—
Spijkenisse . .	—	—	—	bij goed weder	zonder	niet veel	de houding van het lichaam verbetert, invloed op 't intellect niet waar te nemen.
Stad aan 't Haringvliet . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Stellendam . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Stolwijk . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Stompwijk . .	—	—	—	ja	met	neen	physiek: zeer goed; wekt orde en tucht.
Streefkerk . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Strijen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Tienhoven . .	Er is geen openbare school.						
Tonge (Nieuwe)	geheel	—	—	—	—	—	—
Tonge (Oude) .	geheel	—	—	—	—	—	—
Valkenburg. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Veur	Er wordt in dit vak geen onderwijs gegeven.						
Vianen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Vierpolders. .	Er wordt in dit vak nog geen onderwijs gegeven.						
Vlaardingen .	—	—	ja	ja	met	neen	gunstig.
Vlaardinger-Ambacht . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet waargenomen
Vlist	Er is geen openbare school.						
Voorburg . .	—	—	ja	—	zonder	neen	zeer gunstig voor het physiek.
Voorhout . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Voorschoten .	geheel	—	—	—	—	—	—
Vrijenban . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Waarder . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Waddinxveen .	geheel	—	—	—	—	—	—
Warmond . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Wassenaar . .	—	—	ja	ja	met en zonder	aan de eene school: weinig	geen ervaring.
						aan de andere school: neen	gunstige invloed op het physiek.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Wateringen. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Westmaas . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Wijngaarden .	geheel	—	—	—	—	—	—
Woerden. . .	—	—	ja	—	met	neen	moeilijk te constateeren.
Woubrugge. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Zegwaart. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Zevenhoven. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Zevenhuizen .	geheel	—	—	—	—	—	—
Zoetermeer . .	Er is geen openbare school						
Zoeterwoude .	geheel	—	—	—	—	—	—
Zuidland. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Zwammerdam .	geheel	—	—	—	—	—	—
Zwartewaal . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Zwijndrecht. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Noordholland.							
Aalsmeer. . .	neen	—	—	—	—	—	—
Abbekerk . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Akersloot . .	voor een school	—	—	—	—	—	—
Alkmaar. . .	neen	—	bij eenige scholen	bij eenige scholen	bij eenige scholen met bij andere zonder	neen	gunstig resultaat niet waarneembaar.
Amsterdam (*).	neen	—	ja	—	zonder	neen	geeft reden tot tevredenheid.
Andijk . . .	neen	bij 2 scholen	bij 1 school	—	zonder	ja	gunstig resultaat niet waarneembaar.
Ankeveen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Anna Paulowna	geheel	—	—	—	—	—	—
Assendelft . .	neen	—	—	—	—	—	—
Avenhorn . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Barsingerhorn.	geheel	—	—	—	—	—	—
Beemster. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Beets	geheel	—	—	—	—	—	—

(*) In de gemeente *Amsterdam* wordt het vak j op alle openbare lagere scholen onderwezen, doch alleen in de beide eerste leerjaren (de voorbereidingsklasse inbegrepen) en wordt daar meestal gegeven door de klasseonderwijzeressen, soms door een vakonderwijzer, en steeds in afzonderlijke lokalen. Het brengt, volgens éénparige getuigenis, geen de geringste stoornis in den gang van het onderwijs in het algemeen; hoogstens, dat in enkele scholen, waar het gymnastieklokaal minder gunstig gelegen is, het rumoer in een aangrenzend vertrek soms hinderlijk kan zijn.

Omtrent de vraag wat het resultaat van het onderwijs is op het physiek en het intellect der kinderen loopen de meeningen uiteen. Eenerzijds verklaart men geen verschil te hebben kunnen waarnemen in het physiek en intellect der leerlingen. Anderzijds wordt op de volgende resultaten gewezen: *physiek*: betere houding, veerkrachtiger gang, spierversterking, bevordering van de ademhaling, bloedsomloop en stofwisseling, versterking der zenuwen; *intellect*: bevordering van den zin voor orde en regelmaat, versterking van den wil, gehoorzaamheid, gewenning aan tucht; terwijl ook buiten de school de heilzame gevolgen vaak merkbaar zijn.

In die scholen, waar van goede resultaten geen sprake is, moet zulks ten deele worden toegeschreven aan de wijze waarop het onderwijs in vak j wordt gegeven.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	Wordt het onderwijs gegeven in: een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	Wordt het onderwijs gegeven in: de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Bennebroek. .	neen	—	—	ja	zonder	ja	eenig resultaat niet gebleken.
Bergen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Berkhout. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Beverwijk . .	neen	—	ja	—	zonder	zeer weinig	zeer gunstig.
Blaricum. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Bloemendaal .	neen	—	bij eenige scholen	bij eenige scholen	zonder	neen	aan één school gunstig; aan een andere ongunstig; een derde schoolhoofd durft zich niet uitspreken.
Blokker . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Bovencarspel .	neen	—	ja	—	zonder	ja	zeer weinig resultaat.
Broek in Waterland . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Broek op Langendijk . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Buiksloot . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Bussum . . .	voor 1 school	—	ja	—	met	neen	goed onderwijs werkt gunstig op het intellect; aangenomen kan worden, dat ook de invloed op het physiek gunstig is.
Callantsoog. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Castricum . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Diemen . . .	neen	—	ja	—	zonder	ja	weinig invloed ten goede.
Edam	geheel	—	—	—	—	—	—
Egmond aan Zee	geheel	—	—	—	—	—	—
Egmond-Binnen	geheel	—	—	—	—	—	—
Enkhuizen . .	neen	—	ja	—	met	eenige stoornis	van weinig meerder invloed dan het spel.
Graft	geheel	—	—	—	—	—	—
's Graveland .	geheel	—	—	—	—	—	—
Grootebroek .	geheel	—	—	—	—	—	—
Haarlem . . .	neen	bij 11 scholen in een breede gang	bij 3 scholen	bij gunstig weer	zonder	in een afzonderlijk lokaal: neen; in de gangen der school of op de binnenplaats: ja	in het algemeen gering resultaat waarneembaar.
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	voor twee scholen	in 1 school	in een breede gang	—	zonder	geen klachten	resultaat niet merkbaar.
Haarlemmermeer . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Harenkarspel .	geheel	—	—	—	—	—	—
Heemskerk . .	neen	ja	—	—	zonder	neen	gunstig.
Heemstede . .	neen	—	ja	—	zonder	ja	gunstig.
Heerhugowaard	geheel	—	—	—	—	—	—
Heilo	geheel	—	—	—	—	—	—

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in:			Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
		een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Helder (den) .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hensbroek . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hilversum . .	voor twee scholen	—	bij de scholen	—	met	neen	zonder statistische gegevens resultaat niet te beoordeelen.
Hoogkarspel .	neen	—	—	's zomers	zonder	neen	gering resultaat.
Hoogwoud . .	neen	—	—	—	—	—	—
Hoorn. . . .	neen	—	bij 2 scholen	bij 2 scholen	in het lokaal: met; in de open lucht: zonder	ja	onmogelijk te beantwoorden.
Huizen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ilpendam . .	voor 1 school	in 2 scholen	—	—	zonder	neen	geen gunstig resultaat.
Jisp	geheel	—	—	—	—	—	—
Katwoude . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Koedijk . . .	neen	—	—	ja	zonder	in het algemeen: neen	onmogelijk aan te geven.
Koog a/d Zaan.	geheel	—	—	—	—	—	—
Kortenhoef . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Krommenie . .	voor twee scholen	—	bij 1 school	—	zonder	weinig storing	te gering om merkbaren invloed te hebben.
Kwadijk . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Landsmeer . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Laren	geheel	—	—	—	—	—	—
Limmen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
St. Maarten. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Marken . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Medemblik . .	neen	—	ja	—	met	in geen enkel opzicht	op het physiek: gunstig; op het intellect zonder gegevens niet te beoordeelen.
Middelie . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Midwoud. . .	neen	—	—	ja	zonder	ja	gering resultaat waarneembaar.
Monnikendam .	geheel	—	—	—	—	—	—
Muiden . . .	neen	—	ja	—	zonder	ja	geen resultaat waarneembaar.
Naarden . . .	neen	—	ja	—	zonder	geringe storing	zeer gering resultaat.
Nederhorst den Berg . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Nibbixwoud .	neen	—	—	ja	zonder	neen	resultaat niet merkbaar.
Nieuwendam .	geheel	—	—	—	—	—	—
Nieuwe Niedorp	neen	—	—	—	—	—	—
Nieuwer Amstel	geheel	—	—	—	—	—	—
Noord Scharwoude . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Obdam . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Oosthuizen . .	geheel	—	—	—	—	—	—

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in:			Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
		een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Oostzaan . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Opmeer . . .	neen	—	—	—	—	—	—
Opperdoes . .	neen	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering resultaat.
Oterleek . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Oudendijk . .	neen	—	ja	—	zonder	neen	op het physiek: niet noemenswaardig; op het intellect: gunstig.
Oude Niedorp.	geheel	—	—	—	—	—	—
Ouder Amstel.	geheel	—	—	—	—	—	—
Oudkarspel . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Oudorp . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Sint Pancras .	geheel	—	—	—	—	—	—
Petten. . . .	neen	—	ja	—	met	neen	gunstig resultaat.
Purmerend . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ransdorp . .	geheel	—	—	—	—	—	—
de Rijp . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Schagen . . .	neen	—	—	—	—	—	—
Schellinkhout .	neen	—	ja	—	met	geringe storing	gunstig resultaat gering.
Schermerhorn .	neen	—	—	—	—	—	—
Schoorl . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Schoten . . .	neen	—	—	—	—	—	—
Sloten. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Spaarndam . .	neen	—	—	ja	zonder	geringe storing	resultaat zeer gering.
Spanbroek . .	neen	—	—	—	—	—	—
Sijbekarspel. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Terschelling .	neen	—	ja	—	met	ja	resultaten, voor zoover na te gaan, niet verkregen.
Texel	geheel	—	—	—	—	—	—
Twisk . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Uitgeest . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Uithoorn. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Urk	neen	—	—	ja	met	ja	resultaat gering.
Ursem . . .	neen	gewoonlijk	—	bij gunstig weer	zonder	neen	gunstig resultaat niet waargenomen
Velsen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Venhuizen . .	voor één school	—	ja	—	zonder	neen	gunstig resultaat.
Vlieland . . .	neen	—	—	ja	zonder	neen	geen resultaat.
Warder . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Warmenhuizen	geheel	—	—	—	—	—	—
Watergraafsmeer . . .	neen	—	—	—	—	—	—
Weesp . . .	geheel	—	—	—	—	—	—

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in:			Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
		een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Weesperkarspel	geheel	—	—	—	—	—	—
Wervershoof	geheel	—	—	—	—	—	—
Westwoud	neen	's winters	—	's zomers	zonder	's winters, ja; 'szomers, neen	resultaat niet waarneembaar.
Westzaan	geheel	—	—	—	—	—	—
Wieringen	geheel	—	—	—	—	—	—
Wieringerwaard	geheel	—	—	—	—	—	—
Winkel	geheel	—	soms	soms	zonder	neen	zeer gunstig resultaat.
Wognum	neen	—	—	—	—	—	—
Wormer	geheel	—	—	—	—	—	—
Wormerveer	geheel	—	—	—	—	—	—
Wijdenes	neen	in een niet in gebruik zijnd schoollokaal of in de open lucht			zonder	eenige storing	gunstig resultaat.
Wijdewormer	neen	ja	—	ja	zonder	weinig	geen merkbaren invloed.
Wijk aan Zee en Duin	geheel	—	—	—	—	—	—
Zaandam	geheel	—	buiten de schooluren	—	met	wanneer het op vrije middagen wordt gegeven, neen	op het physiek: gunstig; op het intellect: niet na te gaan.
Zaandijk	neen	—	ja	—	met	eenige storing	niet gunstig.
Zandvoort	neen	—	ja	—	zonder	ja	over het algemeen zeer goed.
Zuid- en Noord-Schermer	geheel	—	—	—	—	—	—
Zuid Scharwoude	geheel	—	—	—	—	—	—
Zwaag	neen	ja	—	—	met	neen	onmogelijk te beantwoorden.
Zijpe	geheel	—	—	—	—	—	—
Zeeland.							
Aagtekerke	geheel	—	—	—	—	—	—
Aardenburg	—	—	onder een afdak	—	zonder	neen	resultaat gering, omdat het onderwijs in dit vak om verschillende redenen niet kan gegeven worden zooals het behoort.
Annaland (St.)	geheel	—	—	—	—	—	—
Arnemuiden	Kleverskerke	—	—	ja	zonder	ja	zeer gering.
Axel	—	—	ja	—	met	weinig	over het resultaat valt weinig te zeggen, omdat het onderwijs eerst kort geleden werd ingevoerd.
Baarland	—	ja	—	—	zonder	ja	resultaat zeer onbeduidend.
Biervliet	Driewegen.	—	ja	—	met	ja	op het physiek: gunstig; op het intellect: moeielijk waarneembaar.
Biggekerke	geheel	—	—	—	—	—	—

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in:			Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
		een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Borsselen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Boschkapelle .	—	—	—	ja	zonder	ja	niet te constateeren.
Breskens:							
Kom	—	—	—	ja	met	neen	grooten invloed, zoowel op het physiek als op het intellect.
Nieuwesluis. .	—	—	—	ja	zonder	neen	
Brouwershaven	—	ja (bij slecht weer)	—	ja	zonder	ja	weinig waarneembaar.
Bruinisse . .	—	—	—	ja	zonder	ja	niet merkbaar.
Burgh. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Cadzand . . .	—	—	—	ja	zonder	ja	invloed gunstig.
Clinge:							
Gravenstraat .	—	—	gang van de school	—	met	ja	gunstig.
Nieuw Namen.	—	—	—	ja	met	ja	op het physiek moeilijk te bepalen, op het intellect gunstig.
Kapellebrug .	—	—	—	ja	zonder	neen	van weinig beteekenis.
Colijnsplaat. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Domburg . .	—	—	—	ja	zonder	neen	er valt nog niet over te oordeelen.
Dreischor . .	—	—	—	ja	met	neen	bevordering van den zin voor orde en regelmaat.
Driewegen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Duivendijke. .	—	—	—	ja	zonder	ja	niet na te gaan.
Eede	—	—	—	ja	met	neen	gunstig.
Elkerzee . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ellemeet. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ellewoutsdijk .	—	—	—	ja	zonder	neen	weinig resultaat op het lichaam; een beslist gunstigen invloed op den geest.
Goes A . .	—	—	ja	—	met	neen	goeden invloed.
Goes B . .	—	—	ja	—	met	neen	weinig „
Goes C . .	—	—	ja	—	met	neen	geen „
Graauw, c. a.	—	—	—	ja	zonder	neen	niet te constateeren.
's Gravenpolder	—	—	—	ja	met	neen	gunstig bij de kleinste leerlingen, geen bij de grootere.
Grijpskerke. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Groede . . .	Kruisdijk	—	in de vestibule	—	zonder	neen	niet onvoordeelig op het physiek; beslist voordeelig op het intellect.
Haamstede . .	geheel	—	—	—	—	—	—
's Heer-Abtskerke . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
's Heer-Arendskerke . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
's Heerenhoek .	geheel	—	—	—	—	—	—
Heinkenszand .	—	—	—	ja	zonder	ja	resultaat van geen waarde.
Hengstdijk . .	—	—	—	ja	zonder	ja	gering.
Hoedekenskerke	geheel	—	—	—	—	—	—

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Hoek . . .	—	—	—	ja	met	ja	zeer weinig merkbaar.
Hontenisse:							
Molenstraat .	—	—	—	ja	zonder	neen	van geen beteekenis.
Noordstraat .	lappaswaarde	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Molenhoek .	—	—	—	ja	met	neen	gunstig.
Hoofdplaat:							
Kom . . .	—	—	—	ja	met	neen	op het physiek niet te constateeren.
Slijkplaat. .	—	—	—	ja	zonder	neen	op het intellect gunstig maar niet groot.
Hulst	—	—	—	ja	met	neen	op het physiek niet groot, op het intellect geen.
IJzeke I .	—	—	—	ja	zonder	weinig	op warme dagen minder goeden invloed op den geest.
IJzeke II .	—	—	—	ja	zonder	ja	geen invloed op lichaam, wel op den geest.
IJzendijke:							
Kom . . .	—	—	—	ja	zonder	ja	van weinig beteekenis.
Oranjepolder	—	—	—	ja	zonder	neen	van weinig beteekenis.
Janssteen (St.).	Het onderwijs, dat buiten de gewone schooluren in de open lucht gegeven werd, is moeten gestaakt worden wegens gebrek aan deelneming.						
Kapelle:							
Kapelle . .	—	—	—	ja	met	ja	weinig resultaat op het lichaam; een gunstigen invloed op den geest.
Biezelinge .	—	—	—	ja	zonder	weinig	gunstige resultaten zijn niet te bespeuren.
Kats	geheel	—	—	—	—	—	—
Kattendijke. .	—	—	—	—	—	—	—
Kerkweroe . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Kloetinge . .	—	—	—	ja	zonder	ja	geen resultaten van gunstigen aard op lichaam en geest.
Koewacht:							
Oude molen .	—	—	—	ja	zonder	ja	invloed is niet te bespeuren.
St. Andries .	—	—	—	ja	zonder	neen	invloed is niet te bespeuren.
Kortgene. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Koudekerke. .	—	—	ja	—	met	ja	gunstig.
Krabbendijke .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Kruiningen:							
Kom . . .	—	ja	—	—	zonder	neen	zeer gering.
Hansweert .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Kruis (St.) . .	—	—	—	ja	zonder	ja	zeer gering.
Laurens (St.) .	geheel	—	—	—	—	—	—
Maartensdijk (St.). . . .	—	—	ja	—	zonder	neen	zeer gering.
Meliskerke . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Middelburg. .	—	—	ja	—	met	neen	gering.
Neuzen . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Nieuwerkerk .	geheel	—	—	—	—	—	—

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Nieuw- en St. Jansland . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Nieuwvliet .	geheel	—	—	—	—	—	—
Nisse	geheel	—	—	—	—	—	—
Noordgouwe .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Noordwelle. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Oostburg . .	—	—	ja	—	met	neen	gunstig.
Oosterland:							
Kom . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Sirjansland .	—	—	—	ja	zonder	neen	zonder beteekenis.
Oostkapelle. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Oost- en West-Souburg . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ossenisse. . .	—	—	—	ja	zonder	neen	onbeduidend.
Oudelande . .	—	ja	—	—	met	neen	is niet na te gaan.
Oud Vossemeer	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Ouwerkerk . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Overslag. . .	—	—	—	ja	zonder	ja	niet te bespeuren.
Ovezande .	—	—	—	ja	met	neen	weinig.
Philippine . .	Bij gebrek aan gelegenheid is het nooit gegeven; door het gemeentebestuur is geen vrijstelling aangevraagd.						
Philipsland (St.)	Anna Jacobapolder	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Poortvliet . .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Renesse . . .	—	—	—	ja	met	neen	gunstig.
Retranchement	—	—	ja	—	zonder	ja	op het physiek uiterst gering; op het intellect gunstig maar niet groot.
Rilland-Bath .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ritthem . . .	—	—	—	ja	zonder	weinig	gering.
Sas van Gent .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig, maar niet groot.
Scherpenisse .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Schoondijke. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Schore . . .	—	—	—	ja	met	ja	weinig merkbaar.
Serooskerke (S)	geheel	—	—	—	—	—	—
Serooskerke (W)	—	—	ja	—	zonder	ja	zeer gering.
Sluis:							
Kom . . .	—	—	ja	ja	met	neen	weldadig op physiek en intellect.
Heille . . .	St. Anna ter Muiden	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Stavenisse . .	—	ja	—	—	zonder	ja	zeer gering.
Stoppeldijk:							
Veerstraat .	—	—	—	ja	met	neen	gering.
Pauluspolder	—	—	—	ja	met	neen	niet na te gaan.
Tholen . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Veere. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Vlissingen . .	—	—	ja	—	met	weinig	weinig.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Vrouwenpolder	geheel	—	—	—	—	—	—
Waarde . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Waterlandkerkje . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Wemeldinge .	kom der gemeente	—	—	ja	met	neen	weinig.
Westdorpe . .	—	—	—	ja	zonder	zeer gering	gering.
Westkapelle .	—	—	—	ja	zonder	weinig	gering.
Wissekerke. .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Wolphaartsdijk	—	—	—	ja	zonder	ja	weinig.
Zaamslag:	Wegens gebrek aan gelegenheid niet gegeven; geen vrijstelling aangevraagd.						
Kom . . .							
Othene. . .	—	—	—	ja	met	neen	nog niet te beoordeelen.
Gr. Huissenspolder . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Zierikzee. . .	school A	—	—	ja	zonder	neen	niet te bespeuren.
Zonnemaire. .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Zoutelande . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niets te bespeuren.
Zuiddorpe . .	—	—	—	ja	zonder	neen	geen op het physiek, gunstig op het intellect.
Zuidzande . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Utrecht.							
Amersfoort . .	—	ja	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Abcoude-Baambrugge. . .	—	—	ja	—	zonder	eenigszins wel	gunstig.
Abcoude-Proostdij	geheel	—	—	—	—	—	—
Achttienhoven.	Er bestaat geen openbare school						
Amerongen. .	school II	—	—	ja	zonder	ja	ongunstig.
Baarn. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Benschop . .	—	—	ja	ja	met en zonder	neen	gunstig.
Bildt (de) . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Breukelen-Nijenrode. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Breukelen-St. Pieters . .	Er bestaat geene school						
Bunnik . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Bunschoten. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Cothen . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Doorn. . . .	—	—	ja	ja	zonder	neen	gunstig.
Driebergen .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Eemnes . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	is niet op te geven.
Haarzuilens. .	Er bestaat geene school						
Harmelen . .	—	in de overdekte speelplaats		ja	zonder	neen	gunstig.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Hoenkoop . .	Er bestaat geene school.						
Hoogland . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Houten . . .	—	—	—	ja	zonder	ja	niet merkbaar.
IJsselstein . .	—	ja	—	—	zonder	eenige	weinig of niets.
Jaarsveld. . .	Er wordt in dit vak geen onderwijs gegeven.						
Jutphaas. . .	—	ja	—	ja	zonder	eenigszins	geen.
Kamerik . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Kockengen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Laag-Nieuwkoop . . .	Er wordt in dit vak geen onderwijs gegeven.						
Langbroek . .	de school te Nederlangbroek	—	—	ja	met	neen	geene.
Leersum . . .	—	—	—	ja	zonder	ja	ongunstig.
Leusden . . .	—	—	—	ja	zonder	overwegend neen	gering.
Linschoten . .	—	—	ja	—	met	neen	gunstig.
Loenen . . .	Het onderwijs is tot heden toe niet gegeven, doch er zal een lokaal voor worden in orde gemaakt.						
Loenersloot . .	Er bestaat geene school.						
Loosdrecht . .	—	—	—	ja	zonder	neen	physiek: niet merkbaar; intellect: waarschijnlijk eenigen invloed ten goede.
Lopik	—	—	—	ja	zonder	neen	de kinderen zijn flink en gezond.
Maarn. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	physiek: niet op te geven; intellect: gunstig.
Maarssen. . .	—	—	ja	ja	zonder	neen	kunnen niet worden vermeld.
Maarsseveen .	Er bestaat geene school.						
Maartensdijk .	—	—	—	ja	met	neen	niet merkbaar.
Mijdrecht . .	—	—	ja	ja	met	zeer gering	physiek: niet merkbaar; intellect: gunstig.
Montfoort . .	Er wordt in dit vak geen onderwijs gegeven, wel in vak 8.						
Nigtevecht . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Odijk	Er wordt in dit vak geen onderwijs gegeven wegens gebrek aan een geschikt lokaal en ook aan geschikt terrein.						
Oudenrijn . .	Er bestaat geene school.						
Polsbroek . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Renswoude . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Rhenen . . .	—	—	ja	—	met	neen	—
Rijsenburg .	Er bestaat geen openbare school.						
Ruwiel . . .	Er wordt in dit vak geen onderwijs gegeven.						
Schalkwijk . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Snelrewaard .	Er bestaat geene school.						
Soest	—		—	ja	zonder	neen	kunnen nog niet worden opgegeven.
Stoutenburg .	—	—	—	ja	zonder	veel	gering.
Tienhoven . .	—	—	—	ja	zonder	neen	onmerkbaar.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Tull en 't Waal	—	ja	—	ja	zonder	somtijds	ongunstig.
Utrecht . . .	—	—	ja	—	met	neen	gunstig.
Veenendaal. .	—	ja	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Veldhuizen . .	Er bestaat geene school.						
Vinkeveen . .	Er wordt in dit vak geen onderwijs gegeven wegens te geringe deelname.						
Vleuten . . .	de school te Meeren	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Vreeland. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Vreeswijk . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Werkhoven. .	Er wordt in dit vak geen onderwijs gegeven wegens gemis van een geschikt lokaal en terrein.						
Westbroek . .	—	ja	—	ja	met	niet noemenswaard	niet merkbaar.
Wijk bij Duurstede . . .	—	ja	—	—	met	neen	gunstig.
Willeskop . .	Er bestaat geene school.						
Willige Langerak. .	—	—	—	ja	zonder	neen	kinderen flink en gezond.
Wilnis . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Woudenberg .	Er wordt in dit vak geen onderwijs meer gegeven wegens te geringe belangstelling.						
Zegveld . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Zeist	—	—	ja	ja	zonder	aan de scholen voor l. o. niet; aan de school voor m. u. l. o. zeer veel	geen.
Zuilen. . . .	—	—	—	ja	zonder	weinig	weinig van te bespeuren.
Friesland.							
Achtkarspelen.	de scholen te Surhuisterveensterheide, Rottevalle, Kooten, Drogeham en Gerkesklooster	in de voorportalen der schoollokalen			zonder	neen	weinig te bemerken.
Ængwirden. .	de scholen te Heerenveen, Terband, Luinjeberd en Gersloot	ja	—	—	met	neen	door den korten duur van het onderwijs kan geen bepaald oordeel worden geveld.
Ameland. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Baarderadeel .	geheel	—	—	—	—	—	—
Barradeel . .	geheel	—	—	—	—	—	—
't Bildt . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Bolsward. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Dantumadeel .	geheel	—	—	—	—	—	—
Dokkum . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Doniawerstal .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ferwerderadeel	de scholen te Hallum en Hogebeintum	ja	ja	—	zonder	neen	weinig te bemerken.
Franeker. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Franekeradeel.	geheel	—	—	—	—	—	—
Gaasterland. .	geheel	—	—	—	—	—	—

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Harlingen . .	—	—	ja	—	met	neen	kan niet worden opgegeven.
Haskerland . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hemelumer Oldephaert en Noordwolde .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hennaarderadeel . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hindeloopen .	geheel	—	—	—	—	—	—
Idaarderadeel .	geheel	—	—	—	—	—	—
IJlst	—	—	ja	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Kollumerland en Nieuwkruisland	geheel	—	—	—	—	—	—
Leeuwarden. .	—	—	ja	—	met	neen	gunstig op het physiek; op het intellect: weinig merkbaar.
Leeuwarderadeel. . . .	geheel behalve de scholen te Huizum (Schrans) en te Stiens	—	ja	—	met	neen	gering.
Lemsterland .	geheel	—	—	—	—	—	—
Menaldumadeel	de scholen te Blessum, Deinum, Dronrijp, Engelum, Marssum, Schingen en Wier	—	ja	—	2 scholen met 2 zonder	neen	zeer gering.
Oostdongeradeel	geheel	—	—	—	—	—	—
Ooststellingwerf	geheel	—	—	—	—	—	—
Opsterland . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Rauwerderhem	geheel	—	—	—	—	—	—
Schiermonnikoog	geheel	—	—	—	—	—	—
Schoterland .	geheel	—	—	—	—	—	—
Sloten. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Smallingerland	geheel	—	—	—	—	—	—
Sneek	geheel	—	—	—	—	—	—
Stavoren . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Tietjerksteradeel. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Utingeradeel .	geheel	—	—	—	—	—	—
Westdongeradeel. . . .	alle scholen, behalve de school te Holwerd	—	ja	—	met	neen	werkt gunstig op gang en houding en leert orde en gehoorzaamheid.
Weststellingwerf . . .	alle scholen, behalve de school te Wolvega	—	ja	ja	zonder	eenige	niet merkbaar.
Wijmbritseradeel. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Wonseradeel .	geheel	—	—	—	—	—	—
Workum. . .	geheel	—	—	—	—	—	—

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Overijssel.							
Almelo (Stad).	—	ja	—	ja	met en zonder	neen	zeer moeilijk na te gaan, niet merkbaar.
Almelo (Ambt)	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer weinig.
Avereest. . .	—	—	—	ja	met	neen	niet merkbaar.
Bathmen. . .	—	ja	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Blankenham .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Blokzijl . . .	—	—	—	ja	zonder	ja	gering.
Borne. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	moeilijk na te gaan.
Dalfsen . . .	—	—	ja	ja	zonder	neen	gering.
Delden (Stad).	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Delden (Ambt).	—	—	—	ja	met en zonder	ja	zeer gering.
Denekamp . .	—	—	—	ja	zonder	neen	weinig merkbaar.
Deventer. . .	—	—	ja	ja	met en zonder	neen	zeer weinig.
Diepenheim. .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer weinig.
Diepenveen. .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer weinig.
Enschedé . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Genemuiden .	—	—	ja	ja	met	neen	moeilijk na te gaan.
Giethoorn . .	—	—	ja	ja	met en zonder	neen	gering.
Goor	—	—	—	ja	met	neen	gunstig.
Grafhorst . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Gramsbergen .	—	—	—	ja	met en zonder	neen	gunstig.
Haaksbergen .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Ham (den) . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Hardenberg (Stad) . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hardenberg (Ambt) . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Hasselt . . .	—	—	ja	—	met	weinig	gunstig.
Heino. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Hellendoorn .	de scholen te Egede en Haarle	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Hengelo . . .	—	—	ja	ja	met	weinig	moeilijk na te gaan.
Holten . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
IJsselmuiden .	—	—	—	ja	zonder	weinig	gunstig.
Kampen . . .	—	—	ja	ja	met en zonder	ja	tamelijk gunstig.
Kamperveen .	—	—	—	ja	zonder	eenigszins	niet merkbaar.
Kuinre . . .	—	—	—	ja	zonder	weinig	niet merkbaar.
Lonneker . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Losser. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Markelo . . .	—	—	—	ja	met	weinig	vrij gunstig.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Nieuwleusen .	—	—	—	ja	met	neen	gering
Oldemarkt . .	—	—	—	ja	met en zonder	neen	moeilijk na te gaan.
Oldenzaal . .	—	ja	—	ja	zonder	neen	gering.
Olst	—	—	—	ja	met	weinig	vrij goed.
Ommen (Stad)	—	ja	—	ja	met	neen	niet merkbaar.
Ommen (Ambt)	—	ja	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Ootmarsum . .	—	ja	—	—	zonder	ja	niet merkbaar.
Raalte. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	nihil.
Rijssen . . .	—	—	ja	ja	met en zonder	neen	niet merkbaar.
Staphorst . .	—	ja	—	ja	zonder	neen	vrij goed.
Steenwijk . .	—	ja	ja	—	met	neen	vrij goed.
Steenwijkerwold	—	—	—	ja	zonder	weinig	gering,
Tubbergen . .	de school te Fleringen	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Vollenhove (Stad) . . .	—	—	ja	—	zonder	neen	gunstig.
Vollenhove (Ambt). . .	—	—	ja	ja	zonder	neen	tamelijk gunstig.
Vriezenveen .	de school te Bruinehaar	—	—	ja	zonder	neen	moeilijk na te gaan.
Wanneperveen	—	—	—	ja	zonder	neen	moeilijk na te gaan.
Weerselo. . .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Wierden . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Wijhe. . . .	—	—	ja	ja	zonder	neen	nihil.
Wilsum . . .	—	—	—	ja	zonder	ja	nihil.
Zalk en Veecaten	—	—	—	ja	zonder	neen	uiterst gering.
Zwartsluis . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Zwolle . . .	school A	—	ja	ja	met	gedeeltelijk: ja en gedeeltelijk: neen	niet merkbaar.
Zwollerkerspel.	—	—	—	ja	met	neen	gering.
Groningen.							
Adorp. . . .	—	—	ja	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Aduard . . .	ééne school	ja	—	ja	zonder	neen	goed; bevredigend.
Appingedam .	—	ja	ja	ja	met en zonder	neen	niet merkbaar.
Baflo	(Werd geen onderwijs in vak *j* gegeven. Het gemeentebestuur, op zijne verplichtingen dienaangaande gewezen, vroeg vrijstelling aan, welke vrijstelling, met ingang van 1 Januari 1904, voor 2 scholen werd verleend.)						
Bedum . . .	—	—	ja	—	zonder	neen	niet merkbaar.
Beerta . . .	—	—	ja	ja	met	neen	zeer gering.
Bellingwolde .	ééne school	ja	ja	ja	zonder	neen	geene.
Bierum . . .	—	—	ja	—	zonder	neen	zeer gering.
Delfzijl . . .	—	—	ja	—	met en zonder	neen	1 school gunstig, 1 school niet merkbaar en 1 school ongunstig.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Eenrum	—	—	—	ja	zonder	neen	Wegens gebrek aan belangstelling is het onderwijs gestaakt.
Ezinge	—	ja	—	—	zonder	neen	niet merkbaar.
Finsterwolde	—	—	ja	ja	zonder	neen	vrij goed.
Grijpskerk	—	—	ja	ja	met	neen	niet merkbaar.
Groningen	—	—	ja	—	met	neen	Het onderwijs moet geacht worden opwekkend te werken, en, goed gegeven, eene gezonde lichaamsontwikkeling te bevorderen. In hoever het invloed heeft op de intellectueele ontwikkeling kan moeilijk worden opgegeven.
Grootegast	—	ja	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Haren	—	ja	ja	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Hoogezand	—	—	ja	ja	met	neen	niet merkbaar.
Hoogkerk	—	—	ja	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Kantens	drie scholen	—	ja	—	met	neen	gunstig.
Kloosterburen	—	—	ja	ja	zonder	neen	gunstig.
Leek	—	ja	ja	ja	zonder	ja, in 2 scholen	gering.
Leens	—	—	ja	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Loppersum	—	(geen deelname)					
Marum	—	ja	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Meeden	—	—	ja	—	met	neen	gunstig.
Middelstum	—	—	ja	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Midwolda	—	—	—	ja	met	ja, in eene school	geen.
Muntendam	—	—	—	ja	met en zonder	ja, in eene school	niet merkbaar.
Nieuwe-Pekela	—	—	ja	ja	zonder	neen	2 scholen niet merkbaar; 1 gunstig.
Nieuwe-Schans	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Nieuwolda	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Noordbroek	—	ja	—	ja	met en zonder	neen	niet merkbaar.
Noorddijk	—	—	ja	—	zonder	neen	niet merkbaar.
Oldehove	2 scholen	ja	ja	—	zonder	neen	niet merkbaar.
Oldekerk	—	—	ja	—	zonder	ja	niet merkbaar.
Onstwedde	—	ja	ja	ja	zonder	ja	niet merkbaar.
Oude-Pekela	—	ja	ja	ja	zonder	neen	gunstig.
Sappemeer	—	—	—	ja	met	ja, in 2 scholen; neen, in 1 school	1 school gunstig; 2 scholen ongunstig.
Scheemda	—	ja	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Slochteren	—	—	—	ja	zonder	ja	niet merkbaar.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Stedum . . .	—	—	ja	ja	met en zonder	ja, in 2 scholen; neen, in 1 school	niet merkbaar.
Ten Boer . .	drie scholen	ja	—	ja	zonder	neen	goed.
Termunten . .	—	—	—	ja	zonder	ja	niet merkbaar; volgens één der hoofden van scholen verderfelijk en geestdoodend.
Uithuizen . .	—	ja	—	—	zonder	weinig	niet merkbaar.
Uithuizermeeden . .	—	—	—	ja	zonder	neen	goed
Ulrum . . .	—	ja	—	—	met	neen	gunstig.
Usquert . . .	—	—	ja	—	zonder	neen	niet merkbaar.
Veendam. . .	—	ja	ja	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Vlagtwedde. .	eene school	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Warffum. . .	—	—	—	ja	met	neen	gunstig.
Wedde . . .	—	ja	—	ja	met	neen	niet merkbaar.
Wildervank. .	—	ja	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Winschoten .	—	ja	ja	ja	zonder	ja	gunstig.
Winsum. . .	—	ja	—	—	zonder	neen	niet merkbaar.
't Zandt . . .	—	—	ja	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Zuidbroek . .	—	—	—	ja	zonder	ja	niet merkbaar.
Zuidhorn . .	—	ja	—	—	met	neen	niet merkbaar.
Drenthe.							
Anlo	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Assen. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Beilen. . . .	—	ja	—	ja	met	neen	gunstig.
Borger . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Coevorden . .	de school te Padenen Vlieghuis	—	ja	—	met	neen	uitstekend.
Dalen. . . .	—	—	ja	ja	zonder	neen	onbeduidend.
Diever . . .	de school te Wateren	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Dwingelo . .	—	—	—	ja	zonder	neen	geen.
Eelde	—	—	—	ja	zonder	neen	geen.
Emmen . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Gasselte . . .	—	—	—	ja	met	neen	goed.
Gieten . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Havelte . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Hoogeveen . .	—	—	—	ja	zonder	neen	uitmuntend.
Meppel . . .	—	—	ja	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Nijeveen. . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Norg	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Odoorn . . .	de scholen te Exlöermond, Oosteinde, Westeinde en Odoornerveen	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Oosterhesselen.	—	—	—	ja	zonder	neen	geen.
Peize	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer gering.
Roden. . . .	—	—	—	ja	zonder	verkorte de leertijd voor andere vakken	zijn moeilijk te omschrijven.
Rolde. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	goed.
Ruinen . . .	de school te Echten	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Ruinerwold. .	—	—	—	ja	zonder	ja	niet merkbaar.
Schoonebeek .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Sleen	—	—	—	ja	zonder	neen	weinig.
Smilde . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	kunnen niet worden opgegeven.
Vledder . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Vries	de school te Oudemolen	—	—	ja	zonder	neen	niets merkbaar.
Westerbork. .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Wijk (de) . .	—	—	—	ja	zonder	eenigszins	weinig merkbaar.
Zuidlaren . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Zuidwolde . .	—	—	—	ja	zonder	neen	onbekend.
Zweelo . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	in geen enkel opzicht merkbaar.
Limburg.							
Ambij. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Amstenrade. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Arcen, c. a. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Baexem . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Bugden . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Beek	—	—	ja	—	met	neen	gunstig.
Beesel. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Belfeld . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Bemelen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Berg, c. a. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Bergen . . .	—	ja	—	—	zonder	neen	gunstig.
Bingelrode . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Bocholtz. . .	—	—	—	ja	zonder	weinig	onbeduidend.
Borgharen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Born	geheel	—	—	—	—	—	—
Broekhuizen .	—	ja	—	—	zonder	neen	onbeduidend.
Broeksittard .	geheel	—	—	—	—	—	—

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Brunssum . .	—	ja	—	—	zonder	neen	gunstig.
Buggenum . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Bunde. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	onbeduidend.
Cadier c. a. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Echt	—	—	—	ja	met	neen	gunstig.
Eygelshoven .	geheel	—	—	—	—	—	—
Eysden . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Elsloo. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Geertruid (St.).	geheel	—	—	—	—	—	—
Geleen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Gennep . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Geulle. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Grathem . . .	Er wordt geen onderwijs in dit vak gegeven.						
Grevenbicht .	geheel	—	—	—	—	—	—
Gronsveld . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Grubbenvorst .	—	ja	—	—	zonder	neen	gunstig.
Gulpen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Haelen . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Heel c. a. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Heer	geheel	—	—	—	—	—	—
Heerlen . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Heythuizen . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Helden . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Herten . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hoensbroek. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Horn	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Horst	geheel	—	—	—	—	—	—
Houthem. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Hulsberg. . .	Er wordt geen onderwijs in dit vak gegeven.						
Hunsel . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Itteren . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ittervoort . .	Er is geene school.						
Jabeek . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Kerkrade. . .	de school te Spekholzerheide	ja	—	ja	zonder	neen	bevredigend.
Kessel. . . .	Er wordt geen onderwijs in dit vak gegeven.						
Klimmen. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Limbricht . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Linne	geheel	—	—	—	—	—	—
Maasbracht . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Maasbree. . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Maasniel . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Maastricht . .	—	—	ja	ja	met	neen	gunstig.
Margraten . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Meerlo . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Meerssen. . .	—	—	ja	—	zonder	neen	gunstig.
Meijel	geheel	—	—	—	—	—	—
Melick c. a. .	—	—	—	ja	zonder	neen	bevredigend.
Merkelbeek . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Mesch. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Mheer. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Montfort. . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gering.
Mook	—	ja	—	ja	zonder	neen	gering.
Munstergeleen.	geheel	—	—	—	—	—	—
Nederweert. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Neer	—	ja	—	ja	zonder	neen	gering.
Neeritter. . .	Er wordt geen onderwijs in dit vak gegeven.						
Nieuwenhagen.	geheel	—	—	—	—	—	—
Nieuwstadt. .	geheel	—	—	—	—	—	—
Noorbeek . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Nunhem. . .	Er is geene school.						
Nuth	geheel	—	—	—	—	—	—
Obbicht c. a. .	—	—	—	ja	zonder	neen	goed.
Odiliënberg (St.)	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Ohé c. a. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Oirsbeek. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ottersum. . .	—	—	—	ja	met	zeer gering	gunstig.
Oud-Valkenburg	geheel	—	—	—	—	—	—
Oud-Vroenhoven	geheel	—	—	—	—	—	—
Pieter (St.) . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Posterholt . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Rijckholt. . .	Er is geene school.						
Roermond . .	de 1ste o. l. school	—	—	ja	—	—	—
Roggel . . .	—	ja	—	ja	zonder	weinig	gering.
Roosteren . .	geheel	—	—	—	zonder	neen	gunstig.
Schaesberg . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Schimmert . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Schinnen. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Schin op Geulle	geheel	—	—	—	—	—	—
Schinveld . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Sevenum. . .	Er wordt geen onderwijs in dit vak gegeven.						
Simpelveld . .	geheel	—	—	—	—	—	—

Gemeenten.	Betreft de vrijstelling de geheele gemeente, gedeelte(n) daarvan, of slechts één of meer scholen?	Wordt het onderwijs gegeven in: een gewoon schoollokaal?	een speciaal daarvoor bestemd lokaal?	de open lucht?	Wordt het onderwijs gegeven met of zonder behulp van leermiddelen?	Brengt het onderwijs in dit vak storing in den gang van het onderwijs in het algemeen?	Resultaten van het onderwijs op het physiek en het intellect van de kinderen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Sittard . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	goed.
Slenaken . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Spaubeek. . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Stein	geheel	—	—	—	—	—	—
Stevensweert .	—	—	—	ja	met	neen	onbeduidend.
Stramproy . .	Er wordt in dit vak geen onderwijs gegeven.						
Susteren . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Swalmen. . .	Er wordt in dit vak geen onderwijs gegeven.						
Tegelen . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Thorn. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ubach over Worms . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Ulestraten . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Urmond . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Vaals. . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	gunstig.
Valkenberg . .	—	—	—	ja	zonder	neen	niet merkbaar.
Venlo. . . .	—	—	—	ja	met	ja	niet merkbaar.
Venray . . .	—	ja	—	ja	zonder	ja	goed.
Vlodrop . . .	—	—	—	ja	zonder	neen	zeer onbeduidend.
Voerendaal . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Wanssum . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Weert. . . .	Er wordt in dit vak geen onderwijs gegeven.						
Wessum . . .	—	—	ja	—	met	neen	gunstig.
Wijlre. . . .	geheel	—	—	—	—	—	—
Wijnandsrade .	geheel	—	—	—	—	—	—
Wittem . . .	geheel	—	—	—	—	—	—

RECAPITULATIE.

PROVINCIËN.	HET AANTAL GEMEENTEN WAAR:									
	de vrijstelling betreft:		het onderwijs wordt gegeven in:			het onderwijs wordt gegeven:		naar de ontvangen berichten, het onderwijs in dit vak, in den gang van het onderwijs in het algemeen:		
	de geheele gemeente.	een gedeelte der gemeente.	een gewoon schoollokaal.	een speciaal daarvoor bestemd lokaal.	de open lucht.	met leermiddelen.	zonder leermiddelen.	storing brengt.	geen storing brengt.	weinig storing brengt.
Noordbrabant . .	54	26	36	24	77	15	97	4	102	4
Gelderland . . .	12	23	14	12	86	22	77	20	72	6
Zuidholland . . .	133	7	4	30	31	26	24	11	31	8
Noordholland . .	81	7	9	27	18	13	32	12	21	9
Zeeland	33	8	5	14	58	26	56	25	46	7
Utrecht	12	3	7	9	34	9	32	5	29	7
Friesland	33	7	2	8	2	6	5	—	9	1
Overijssel	1	4	8	13	56	20	48	6	47	8
Groningen . . .	—	6	22	30	40	17	43	11	45	1
Drenthe	—	5	1	3	33	3	31	2	31	1
Limburg	74	2	9	4	31	7	31	2	33	3
Totaal . . .	433	98	117	174	466	164	476	98	466	55

Eene verzameling der gemeenten naar de ontvangen berichten omtrent de resultaten van dit onderwijs op het physiek en het intellect der kinderen kan bezwaarlijk worden gegeven, daar deze berichten te zeer uiteenloopen.

BIJLAGE FF.

I.

3 Februari 1902
nº. 28.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Arnemuiden tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Zeeland, dd. 12/18 October 1901, nº. 5579 *a*/103, 1ste afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan art. 1 der verordening tot regeling van het openbaar lager onderwijs in de gemeente Arnemuiden, vastgesteld in de vergadering van den raad dier gemeente op 7 October 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 15 Januari 1902, nº. 265;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 31 Januari 1902, nº. 477, afd. Onderwijs;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten van Zeeland bij hun bovenvermeld besluit hunne goedkeuring hebben onthouden aan genoemde verordening, voor zoover den leeftijd van toelating tot de school te Kleverskerke betreft, op grond dat een leeftijd van 5 jaar in het algemeen te laag moet worden geacht voor toelating tot eene school voor gewoon lager onderwijs;

dat de raad der gemeente Arnemuiden van dit besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat in art. 1 van bovenbedoelde verordening is bepaald dat jaarlijks op 1 Mei gelegenheid zal bestaan tot toelating op de openbare lagere scholen in de gemeente van kinderen uit de afdeeling Kleverskerke die vóór den 1sten Mei 5 jaar oud zijn, omdat de kinderen, aldaar woonachtig, wegens den grooten afstand — ruim 3 kilometer — geen gebruik kunnen maken van de zich in de kom van Arnemuiden bevindende bewaarschool;

dat de bewoners van Kleverskerke grootendeels veldarbeiders zijn en derhalve hun bestaan bij den landbouw moeten vinden;

dat het met het oog op de geringe loonen die veldarbeiders voor het grootste gedeelte van het jaar verdienen, van veel belang is dat hunne kinderen zoo spoedig mogelijk mede in het onderhoud van het gezin kunnen helpen voorzien;

en dat, indien de toelating van kinderen op de school te Kleverskerke een jaar later werd gesteld, de moeders dier kinderen ook verplicht zouden zijn een jaar langer thuis te blijven, en dientengevolge voor dien tijd hunne inkomsten uit veldarbeid zouden moeten derven;

Overwegende, dat het niet wenschelijk moet worden geacht dat kinderen van zeer jeugdigen leeftijd op de openbare lagere school worden toegelaten;

dat zulks toch, zoowel ten nadeele van hen zelf als van hunne oudere klasgenooten, belemmerend zou kunnen werken op den goeden gang van het onderwijs;

dat mitsdien eene regeling, volgens welke leerlingen, die slechts hun 5de levensjaar voltooid hebben, reeds op de openbare lagere school zouden kunnen worden toegelaten, niet voor goedkeuring vatbaar is;

dat de omstandigheid dat ter plaatse geen bewaarschool wordt aangetroffen in geen geval een reden mag zijn ten nadeele van het op de openbare school gegeven onderwijs, kinderen op te jeugdigen leeftijd op die school toe te laten;

dat evenmin te dezen in aanmerking mag komen het door appellant aangevoerde financieel huishoudelijk belang der ouders;

dat Gedeputeerde Staten van Zeeland dus terecht bij hun bestreden besluit aan de meergenoemde verordening, voor zoover den leeftijd van toelating tot de school te Kleverskerke betreft, hunne goedkeuring hebben onthouden;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Zeeland, het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 3 Februari 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

II.

3 Februari 1902
nº. 29.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Wolphaartsdijk tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zeeland, dd. 19/24 October 1901, nº. 5673/52, 1ste afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan art. 2 der verordening tot regeling van het lager onderwijs in de gemeente Wolphaartsdijk, vastgesteld in de vergaderingen van den raad dier gemeente op 26 Augustus en 11 October 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 15 Januari 1902, nº. 266;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 31 Januari 1902, nº. 530, afd. Ond.;

Overwegende, dat art. 2 v n genoemde verordening, vastgesteld door den raad der gemeente Wolphaartsdijk op 26 Augustus 1901, bepaalt dat de openbare lagere scholen in die gemeente toegankelijk zijn voor alle kinderen die op den in de verordening bepaalden dag van toelating hun 5de levensjaar voltooid hebben;

dat Gedeputeerde Staten, bij missive dd. 28 September/5 October 1901, aan burgemeester en wethouders van Wolphaartsdijk hebben medegedeeld dat zij van oordeel waren, dat in genoemd art. 2 de leeftijd voor eerste toelating te laag was gesteld;

dat, nadat burgemeester en wethouders van Wolphaartsdijk, bij schrijven van 15 October 1901, aan Gedeputeerde Staten hadden bericht dat de raad, bij besluit van 11 October te voren, den leeftijd voor eerste toelating, zooals die in gemeld art. 2 was gesteld, hadden gehandhaafd, Gedeputeerde Staten bij hun aan hoofde dezes vermeld besluit hunne goedkeuring aan genoemd gemeenteraadsbesluit van 11 October 1901 hebben onthouden;

dat de raad der gemeente Wolphaartsdijk van dit besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen;

Overwegende, dat het niet wenschelijk moet worden geacht, dat kinderen van zeer jeugdigen leeftijd op de openbare lagere school worden toegelaten;

dat zulks toch, zoowel ten nadeele van hen zelf als van hunne oudere klasgenooten, belemmerend zou kunnen werken op den goeden gang van het onderwijs;

dat mitsdien eene regeling, volgens welke leerlingen die slechts hun 5de levensjaar voltooid hebben, reeds op de openbare lagere school zouden kunnen worden toegelaten, niet voor goedkeuring vatbaar is, en Gedeputeerde Staten van Zeeland dus te recht bij hun bestreden besluit hunne goedkeuring hebben onthouden aan het besluit van den raad der gemeente Wolphaartsdijk, dd. 11 October 1901;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Zeeland, het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 3 Februari 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

III.

5 Juni 1902
nº. 39.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Ambt-Hardenberg, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel, dd. 5 December 1901, 2de afd., nº. 4777/3264, waarbij goedkeuring is onthouden aan het besluit van dien raad dd. 4 November 1901, tot aanwijzing der plaats van stichting eener openbare lagere school in de buurschap Slagharen, met aankoop van terrein daarvoor;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 April 1902, nº. 21;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 17 Mei 1902, nº. 3388, afd. Ond.;

Overwegende, dat bij Koninklijk besluit van 17 Juni 1901, nº. 80, vermeerdering is bevolen van het getal der openbare lagere scholen in de gemeente Ambt-Hardenberg met eene school, op grond dat bedoeld getal onvoldoende was;

dat de raad der gemeente Ambt-Hardenberg, bij besluit van 4 November 1901, heeft besloten eene school te bouwen in de buurschap Slagharen, op het zuid-oostelijk deel van perceel, kadastraal bekend gemeente Ambt-Hardenberg, sectie L, nº. 2648, en dat perceelsgedeelte, ter grootte van ± 1,32 H. A., voor f 350 aan te koopen; daarbij overwegende, dat in genoemd Koninklijk besluit geen bepaalde plaats wordt aangewezen waar de school moet verrijzen, en dit alzoo aan den gemeenteraad is overgelaten; dat het het meest in het belang der gemeente is de school te bouwen in de buurschap Slagharen, tusschen de Krim en Schuinesloot; en dat een geschikt terrein aldaar voor billijken prijs is te krijgen;

dat Gedeputeerde Staten, bij hun aan hoofde dezes vermeld besluit hunne goedkeuring aan voornoemd gemeenteraadsbesluit hebben onthouden, op grond dat de gemeenteraad bedoeld besluit heeft genomen ter voldoening aan het Koninklijk besluit van 17 Juni 1901 nº. 80;

dat, hoewel de aanwijzing van bovenvermeld perceelsgedeelte in de buurschap Slagharen voor den bouw eener tweede school in die buurschap, waaraan de behoefte is gebleken, geen bezwaar ontmoet, indien worde gezorgd voor behoorlijke toegangswegen naar de school, deze aanwijzing niet kan strekken ter voldoening aan het bij genoemd Koninklijk besluit gegeven bevel, dat — gelijk den raad niet onbekend is — beoogt te voorzien in eene schoolgelegenheid in de buurt Veenebrugge, en dat mitsdien de aanwijzing der plaats van stichting der school, met de strekking om te voldoen aan voormeld Koninklijk besluit, geheel in strijd is met de geschiedenis die tot het nemen van dat besluit aanleiding heeft gegeven;

dat de raad der gemeente Ambt-Hardenberg van dit besluit bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat in het meerbedoeld Koninklijk besluit niet is te lezen, en uit hetgeen daaraan is voorafgegaan ook niet is af te leiden dat de bedoeling van dat Koninklijk besluit zou zijn de stichting eener school in de nabijheid van Veenebrugge, te minder daar door afgevaardigden van den raad in Februari 1900 aan den Minister duidelijk is aangetoond, dat aan eene school in de nabijheid van de Veenebrugge geen behoefte bestaat, vermits door de openbare scholen te Radewijk, Sibculo en Brucht voor de geheele oostelijke streek der gemeente in de behoeften van het lager onderwijs naar behooren wordt voorzien, 7 à 8 woningen uitgezonderd, die in eenigszins ongunstige conditie blijven; dat de raad evenwel meent voor deze enkele huisgezinnen geen afzonderlijke school te mogen bouwen, aangezien in de gemeente nog verschillende dergelijke toestanden aanwezig zijn; dat voormelde afgevaardigden den Minister er op hebben gewezen dat in Ambt-Hardenberg, met eene oppervlakte van ruim 16 000 hectaren en een zielental van 8000, die over de geheele gemeente verspreid wonen, onmogelijk in deze naar ieders wensch kan worden voorzien, zonder de gemeente geldelijk te gronde te richten; en dat het gebleken is dat aan eene school in de nabijheid van de Krim, in de buurschap Slagharen, werkelijk behoefte bestaat, zoodat de raad vermeent met zijn besluit van 4 November 1901 aan het Koninklijk bevel te hebben voldaan;

Overwegende, dat de gronden die Gedeputeerde Staten er toe geleid hebben hunne goedkeuring aan voormeld besluit van den raad der gemeente Ambt-Hardenberg, dd. 4 November 1901, te onthouden juist zijn, en deze tot de Onze makende;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel, het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 5 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

IV.

15 Juli 1902
n°. 36.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Westwoud, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordholland, dd. 19 Maart 1902, n°. 111, waarbij goedkeuring is onthouden aan zijn besluit dd. 24 Januari 1902, tot opheffing van de openbare lagere school in de afdeeling Binnenwijzend;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 11 Juni 1902, n°. 122;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 Juli 1902, n°. 5040, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad van Westwoud op 24 Januari 1902 besloten heeft tot opheffing van de openbare lagere school te Binnenwijzend, uit overweging dat door het op verzoek verleend eervol ontslag aan het hoofd der openbare lagere school te Binnenwijzend (gemeente Westwoud), wegens zijne benoeming tot hoofd der openbare school te Westerblokker, de openbare school te Binnenwijzend op 1 Maart 1902 vacant komt;

dat wegens het gering aantal leerlingen op deze school (met 1 Maart 1902 acht) het wenschelijk is, dat deze leerlingen worden overgeplaatst naar de openbare lagere school te Westwoud, waar ook maar één onderwijzer werkzaam is met een dertigtal kinderen; dat het in het belang is van het onderwijs in de gemeente Westwoud, indien deze overplaatsing geschiedt, daar het hoofd der school te Westwoud dan zou worden bijgestaan door een onderwijzer, waardoor hij dan niet meer alle klassen voor zijne rekening heeft en de kinderen van 5- tot 12-jarigen leeftijd onderwijs zullen ontvangen van 2 onderwijzers, wat het onderwijs te baat komt; dat de afstand van de woonplaats der verstwonende leerlingen naar de openbare school te Westwoud ongeveer een half uur bedraagt, terwijl sommige leerlingen spoediger de openbare school te Westwoud kunnen bezoeken dan die te Binnenwijzend, zoodat de afstand geen beletsel is voor deze kinderen om de school te Westwoud te bezoeken;

dat tegen dit raadsbesluit een aantal inwoners van Binnenwijzend bezwaren hebben ingebracht bij Gedeputeerde Staten van Noordholland, die op 19 Maart 1902 aan het raadsbesluit hunne goedkeuring hebben onthouden; dat zij daarbij hebben overwogen: dat de opheffing dezer school, met het oog op de belangen van het onderwijs niet gevorderd wordt, daar volgens verklaring van het schooltoezicht, het onderwijs aan deze school, al werd zij slechts door weinig leerlingen bezocht, en al was aldaar slechts één onderwijzer (het hoofd) werkzaam, goede vruchten droeg;

dat uit een adres, ingediend door vele inwoners van de afdeeling Binnenwijzend, blijkt, dat door dezen op het behoud dier school om verschillende en gegronde redenen prijs wordt gesteld; dat in zoodanige omstandigheden dringende noodzakelijkheid zou moeten bestaan om het opheffen dezer school te rechtvaardigen; dat daarvan geenszins blijkt, daar het eenige voordeel dat de opheffing voor de gemeente Westwoud zou hebben, gelegen is in eene luttele besparing van uitgaven, zóó gering, dat dit voordeel voor de gemeente Westwoud, alwaar bijkans geen belastingen behoeven geheven te worden om in de behoeften van de gemeentehuishouding te voorzien, buiten beschouwing kan blijven; dat het dus ongewenscht is om de bewuste school op te heffen;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat de opheffing van deze school in het belang is van het onderwijs;

dat de school te Westwoud ongeveer een half uur verwijderd is van de woonplaats der verstwonende leerlingen te Binnenwijzend, en dat de gemeente het recht heeft in dezen ook op hare geldelijke belangen te letten;

Overwegende, dat in het dorp Binnenwijzend al zeer lang eene openbare lagere school door de gemeente wordt gehouden, en daar zelfs eenige jaren geleden een nieuw schoolgebouw door haar is gesticht;

dat de gemeenteraad nu deze school wil opheffen, omdat het aantal leerlingen gering zou zijn, in Maart 1902 acht, doch een tijdelijk minder bezoek de opheffing dezer sinds lang bestaande school niet rechtvaardigt;

dat toch het aantal leerlingen den 1sten Mei 1902 reeds weder is geklommen tot 19, en daarenboven vermeerdering van het aantal leerlingen in het volgend jaar met grond is te voorzien;

dat nu daarbij door het gemeentebestuur wordt aangevoerd, dat het voor het te geven onderwijs wenschelijk zou zijn de beide scholen te Westwoud en te Binnenwijzend te vereenigen en onder één hoofd te brengen, omdat daardoor de verschillende klassen onder het hoofd en een onderwijzer zouden kunnen worden verdeeld, terwijl elk hoofd nu in beide scholen alle klassen voor zijne rekening heeft;

dat echter daartegenover staat, dat de leerlingen die in het dorp Binnenwijzend wonen bij opheffing der school aldaar bijna allen een belangrijk grooteren afstand naar de school te Westwoud dagelijks zouden hebben af te leggen, waardoor het geregeld schoolbezoek allerminst zal worden bevorderd;

dat daarom niet kan worden aangenomen dat de opheffing der school te Binnenwijzend in het belang van het onderwijs in de gemeente zou zijn;

dat er alzoo geen aanleiding bestaat in den sinds jaren bestaanden toestand verandering te brengen, en eene school op te heffen, waarvan het behoud, blijkens de ingekomen stukken, door een groot aantal inwoners van het dorp Binnenwijzend zeer wordt gewenscht;

dat Gedeputeerde Staten mitsdien te recht hunne goedkeuring aan het raadsbesluit hebben onthouden;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is afgekondigd in *Staatsblad* 1901, nº. 208;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het ingestelde beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 15 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

V.

25 Augustus 1902
nº. 29.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door 1º. J. van der Leest, hoofd eener openbare lagere school te Hoogeveen; 2º. S. van Buuren c. s., ouders van kinderen die de openbare lagere school aan de Groote Kerkstraat te Hoogeveen bezoeken, en 3º. Hendrik Radijs c. s., ouders of verzorgers van kinderen die de openbare school voor m. u. l. o. te Hoogeveen bezoeken, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Drenthe dd. 11 April 1902, nº. 64, waarbij is verklaard dat het besluit van den raad der gemeente Hoogeveen, dd. 11 Februari 1902, tot vereeniging van de school voor gewoon lager onderwijs en die voor voortgezet lager onderwijs aan de Groote Kerkstraat geacht moet worden te zijn goedgekeurd;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 Augustus 1902, nº. 193;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 21 Augustus 1902, nº. 6769, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat, naar luid van art. 19 der wet tot regeling van het lager onderwijs, de besluiten van den gemeenteraad betreffende de vereeniging van eene school met eene andere aan de goedkeuring van Gedeputeerde Staten onderworpen zijn en dat daarbij de artt. 196, 197, 198, 200, 201 en 202 der wet van 29 Juni 1851 (*Staatsblad* nº. 85) van toepassing zijn;

dat in artt. 196 en 197, voormeld, bepaald wordt dat Gedeputeerde Staten over de raadsbesluiten beslissen binnen 30 dagen na dien waarop zij hun zijn aangeboden, en dat zij geacht worden het besluit goed te keuren waaromtrent zij binnen dien termijn geen beslissing of bericht de beslissing verdagende aan het bestuur dat het besluit genomen heeft hebben ingezonden;

dat, vermits het raadsbesluit, hetwelk het hier geldt, op 13 Februari 1902 bij Gedeputeerde Staten is ingezonden en het verdagingsbesluit eerst op 17 Maart aan den raad der gemeente Hoogeveen toegezonden is, het raadsbesluit geacht moet worden door Gedeputeerde Staten te zijn goedgekeurd;

dat die goedkeuring is geschied uit kracht der wet stilzwijgend, en het bestreden besluit de goedkeuring niet verleend, maar enkel geconstateerd heeft;

dat dusdanig besluit niet vatbaar is voor beroep;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

appellanten niet ontvankelijk te verklaren in hun beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 25 Augustus 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

VI.

11 November 1902
nº. 20.

Wij WILHELMINA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Oostburg, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zeeland, dd. 1/6 Maart 1902, nº. 1282/50, 1ste afd., waarbij is ingetrokken het besluit van Gedeputeerde Staten van Zeeland, dd. 4 April 1890, nº. 1274/30, 1ste afd., voor zoover daarbij is goedgekeurd art. 4 der verordening, regelende het o. l. onderwijs in de gemeente Oostburg, vastgesteld in de vergadering van den raad dier gemeente op 28 Maart 1890;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Juli 1902, nº. 143;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 7 November 1902, nº. 5882, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad van Oostburg, nadat Gedeputeerde Staten van Zeeland hunne goedkeuring onthouden hadden aan de door hem gemaakte verordening tot regeling van het o. l. onderwijs, en hij in zijn beroep tegen het besluit van Gedeputeerde Staten niet ontvankelijk was verklaard, besloten heeft alle door hem in 1901 betreffende de verordening tot regeling van het lager onderwijs genomen besluiten in te trekken, en van kracht te laten blijven, dus te handhaven, de bestaande verordening, vastgesteld op 28 Maart 1890 en door Gedeputeerde Staten goedgekeurd bij besluit van 4 April 1890, nº. 30, 1ste afd., in welke verordening bepaald was (art. 4), dat op de dagschool als leerling worden toegelaten zij die op het tijdstip van de toelating hun 5de jaar hebben volbracht en hun 16de nog niet hebben bereikt;

dat hierop Gedeputeerde Staten, wegens hun bezwaar tegen den 5-jarigen leeftijd, hun voormeld besluit van 4 April 1890, voor zooveel de goedkeuring van genoemd art. 4 betreft, op 1 Maart 1902 hebben ingetrokken;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen en, aanvoerende dat te recht de 5-jarige leeftijd bepaald is, Ons heeft verzocht de beslissing van Gedeputeerde Staten te vernietigen;

Overwegende, dat in de eerste plaats de vraag is te beantwoorden of Gedeputeerde Staten bevoegd waren hun in beroep bestreden besluit, waarbij is ingetrokken een vroeger besluit van het college van Gedeputeerde Staten, voor zooveel daarbij is goedgekeurd art. 4 der gemelde verordening van den gemeenteraad, te nemen;

dat deze vraag ontkennend moet worden beantwoord;

dat bedoelde bevoegdheid nergens aan Gedeputeerde Staten is gegeven en ook niet voortvloeit uit, maar daarentegen in strijd is met den aard en de beteekenis van een goedkeuringsbesluit;

dat toch, waar de wet een raadsbesluit aan de goedkeuring van Gedeputeerde Staten onderwerpt, en mitsdien de rechtskracht van het raadsbesluit afhankelijk is van de goedkeuring, eene eenmaal verleende goedkeuring een voor de gemeente overeenkomstig de wet vastgestelden rechtstoestand schept, waarop, zonder uitdrukkelijke bepaling van de wet, geen inbreuk mag worden gemaakt;

dat het tegenovergestelde stelsel — daargelaten de rechtsonzekerheid waartoe het zou kunnen leiden — de goedgekeurde, alzoo rechtsgeldige besluiten der gemeentebesturen afhankelijk zoude maken van de wijziging der inzichten van het college van Gedeputeerde Staten;

dat een goedgekeurd raadsbesluit is en blijft een besluit van den gemeenteraad, en deze alleen bevoegd is dit in te trekken;

dat eene intrekking van het besluit tot goedkeuring, waardoor de rechtsgeldigheid aan 's raads besluit wordt ontnomen is een buiten werking stellen van dit besluit, en dus in hare gevolgen gelijkstaat met eene vernietiging daarvan, waartoe het recht niet aan Gedeputeerde Staten is gegeven, maar in de bij de wet bepaalde gevallen aan Ons is voorbehouden;

dat mitsdien op voorschreven gronden het door appellant bestreden besluit niet kan gehandhaafd worden en alzoo een onderzoek omtrent de al of niet gegrondheid van het bezwaar van Gedeputeerde Staten, dat tot intrekking van hun besluit geleid heeft, in dezen stand der zaak overbodig is;

Gezien de gemeentewet en de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het besluit van Gedeputeerde Staten van Zeeland dd. 1/6 Maart 1902 te vernietigen.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Raben-Steinfeld, den 11 November 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
Kuyper.

VII.

26 November 1902.
nº. 15.

Wij WILHELMINA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Culemborg, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland, dd. 22 Juli 1902, nº. 74, waarbij aan de verordening, regelende de toelating en het vertrek der leerlingen op de openbare lagere scholen in de gemeente Culemborg, vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 7 Juli 1902, goedkeuring is onthouden, wat betreft den leeftijd tot toelating van de kinderen op de openbare lagere scholen nos. 1 en 2;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 5 November 1902, nº. 284;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 22 November 1902, afdeeling Onderwijs, nº. 9537;

Overwegende, dat art. 1, 1ste lid, der bovengenoemde verordening bepaalt: „De leeftijd welken de kinderen bereikt moeten hebben om op de openbare scholen nº. 1 (kosteloos lager onderwijs) en nº. 2 (gewoon lager onderwijs) te worden toegelaten wordt bepaald op zes jaar, welke leeftijd moet zijn bereikt op den dag der aanneming";

dat Gedeputeerde Staten op 22 Juli 1902 hunne goedkeuring aan de regeling hebben onthouden, wat betreft de bovenaangehaalde bepaling, en haar voor het overige hebben goedgekeurd; dat zij daarbij hebben overwogen, dat bij eene toelating van 9 tot 9 maanden, zooals in art. 2 der verordening is bepaald, het in strijd is te achten met de belangen van het onderwijs, de kinderen niet eerder dan op dien leeftijd op gemelde scholen toe te laten; dat art. 7 der regeling aan burgemeester en wethouders wel de bevoegdheid verleent, in bijzondere gevallen van de bepaling van art. 1, 1ste lid, ontheffing te verleenen, maar dat ten behoeve van kinderen boven den 5½-jarigen leeftijd recht moet bestaan op toelating ter school, en die toelating derhalve niet afhankelijk mag worden gesteld van het goedvinden van burgemeester en wethouders;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat in de verordening van 21 Juli 1898, die door Gedeputeerde Staten is goedgekeurd, dezelfde leeftijd voor de toelating van kinderen op de scholen nos. 1 en 2 was bepaald, tot welke toelating toen slechts eens in het jaar gelegenheid gegeven werd; dat appellant het niet raadzaam acht, alle kinderen voor wie dat wordt verzocht reeds op 5½-jarigen leeftijd op deze scholen toe te laten; dat het niet wenschelijk is, dat zóó jonge kinderen op de beide scholen toegelaten worden, vooral wat de school voor onvermogenden betreft; dat dit belemmerend zal werken op den goeden gang van het onderwijs; dat voorts voor kinderen beneden den 6-jarigen leeftijd een meer doeltreffend onderwijs gegeven wordt aan de beide in de gemeente bestaande bewaarscholen; dat door het op al te jeugdigen leeftijd toelaten van leerlingen tot de openbare lagere scholen ook naar evenredigheid eerder wordt voldaan aan art. 3, al. 2, der Leerplichtwet, waardoor wordt bevorderd dat eenigszins achterlijke leerlingen reeds op 12-jarigen leeftijd de school weder zouden kunnen verlaten, wat voor hen zeer nadeelig is te achten, daar van het onderwijs genoten op een leeftijd van 12 tot 12½ jaar toch onbetwistbaar betere resultaten zijn te wachten, dan van onderwijs genoten op een leeftijd van 5½ tot 6 jaar; op welke gronden de gemeenteraad Ons verzoekt de door hem vastgestelde verordening alsnog goed te keuren;

Overwegende, dat de gronden, waarop Gedeputeerde Staten hunne goedkeuring aan voormelde verordening hebben onthouden, niet afdoende kunnen worden geacht;
dat wel is waar het gevolg der bepaling omtrent de toelating van leerlingen op de scholen nos. 1 en 2 kan zijn, dat kinderen die kort na het verstrijken van een voor de toelating bepaalden dag hun zesde jaar hebben vervuld, eerst op den leeftijd van ongeveer zes jaar en negen maanden als leerlingen kunnen worden aangenomen;

dat intusschen dit bezwaar niet gewichtig genoeg is om te leiden tot het vaststellen van een jongeren leeftijd dan die van zes jaren voor de toelating op de scholen nos. 1 en 2, waartoe in de gemeente Culemborg te minder aanleiding zou bestaan, omdat in die gemeente twee bewaarscholen zijn, waarop de kinderen die den voor de lagere school gevorderden leeftijd nog niet hebben bereikt, kunnen geplaats worden en waar zij ook een voor hunnen leeftijd zoo paedagogisch als hygiënisch meer geschikt onderwijs kunnen ontvangen;

dat bovendien nog bij art. 7 der verordening aan burgemeester en wethouders de bevoegdheid wordt toegekend van de bepalingen, onder anderen van art. 1, betreffende den voor de toelating op de scholen vereischten leeftijd, in bijzondere gevallen ontheffing te verleenen;

dat er ook voor het overige geen grond bestaat om aan de verordening de vereischte goedkeuring te onthouden;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het bestreden besluit, alsnog goedkeuring te verleenen aan de op 22 Mei 1902 door den raad der gemeente Culemborg vastgestelde verordening, regelende de toelating en het vertrek der leerlingen op de openbare lagere scholen in die gemeente.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Raben-Steinfeld, den 26 November 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

VIII.

16 December 1902
nº. 33.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Oldebroek, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland, dd. 16 Juli 1902, nº. 11, waarbij aan het besluit van den raad der gemeente Oldebroek, dd. 15 April 1902, nº. 4, aangevuld bij dat van 5 Juli 1902, nº. 3, goedkeuring is onthouden, voor zooveel aangaat den leeftijd waarop de kinderen de openbare school moeten verlaten;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 8 October 1902, nº. 262;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 12 December 1902, nº. 9766, afd. Ond.;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten bovenvermeld besluit hebben genomen op grond dat, ingevolge het gemeenteraadsbesluit van Oldebroek van 15 April 1902, nº. 4, de kinderen de openbare lagere scholen zouden moeten verlaten zoodra zij 12 jaar zijn, tenzij blijke, dat zij geen 6 jaren leerling eener lagere school zijn geweest of alle klassen niet hebben doorloopen; dat eene zoodanige beperking van de jaren gedurende welke de kinderen het openbaar lager onderwijs kunnen bijwonen in strijd is te achten met de belangen van het onderwijs;

dat deze bedenking niet wordt opgeheven door het gemeenteraadsbesluit van 5 Juli 1902, nº. 3, waarbij aan burgemeester en wethouders de bevoegdheid wordt gegeven van bedoelde bepaling ontheffing te verleenen ten behoeve van kinderen tot en met den 14-jarigen leeftijd; overmits ten behoeve van kinderen van genoemden leeftijd recht moet bestaan op toelating ter school en hunne toelating derhalve niet mag worden afhankelijk gesteld van het goedvinden van burgemeester en wethouders;

dat de raad der gemeente Oldebroek van dit besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat, waar art. 3 der Leerplichtwet bepaalt dat de verplichting om te zorgen dat het kind op eene lagere school wordt geplaatst, eindigt zoodra het kind 6 jaren leerling eener lagere school geweest is en het alle klassen doorloopen heeft, enz., en in ieder geval, indien het kind die klasse doorloopen heeft, waarin het bij het bereiken van den 13-jarigen leeftijd was geplaatst, en het gemeenteraadsbesluit van 15 April 1902, nº 4, alzoo geheel in overeenstemming is met die wet, het niet op den weg van Gedeputeerde Staten ligt de gemeente zwaardere lasten op te leggen dan volgens de wet noodzakelijk is; dat het toch kan gebeuren, dat sommige ouders, wanneer zij hunne kinderen boven den leerplichtigen leeftijd vallende ter school kunnen krijgen, die kinderen gedurende de wintermaanden — tot en met 14-jarigen leeftijd — naar school zullen zenden, ten gevolge waarvan het aantal kinderen op 15 Januari zoodanig gestegen zal zijn, dat aanstelling van meerder personeel voor eenige kinderen, welke met Maart de school weder zullen verlaten, noodig is; dat, ten einde dit te voorkomen, burgemeester en wethouders de bevoegdheid wordt gegeven dispensatie te verleenen voor kinderen tot en met den 14-jarigen leeftijd;

Overwegende, dat de bepaling van het tijdstip waarop, krachtens bovenbedoeld raadsbesluit dd. 15 April 1902, nº. 4, aangevuld bij dat van 5 Juli 1902, nº. 3, de kinderen in de gemeente Oldebroek de openbare lagere scholen zouden moeten verlaten, voor de belangen van het onderwijs niet anders dan nadeelig is te achten;

dat dit te meer het geval is, overmits uit het raadsbesluit voortvloeit, dat in den regel de kinderen, zoodra zij den leeftijd van 12 jaar bereikt hebben, de school zouden moeten verlaten, onverschillig op welk tijdstip van het jaar die leeftijd bereikt wordt, en dus ook indien het onderwijs dan in vollen gang is;

dat wel is waar aan burgemeester en wethouders de bevoegdheid wordt gegeven kinderen tot en met den 14-jarigen leeftijd ter school toe te laten, doch dat, aangezien dit verlof geheel van het goedvinden van burgemeester en wethouders afhankelijk is gesteld, hierdoor niet op voldoende wijze aan evenvermeld bezwaar wordt te gemoet gekomen;

dat wijders eene beperking van den leeftijd gedurende welken de kinderen de openbare lagere school mogen bezoeken, als door den gemeenteraad van Oldebroek is vastgesteld, geenszins steun vindt in de Leerplichtwet, die wel de ouders vrijlaat om hunne kinderen niet vóór het 7de jaar naar school te zenden en hen na 6-jarig geregeld schoolbezoek van de school te nemen, maar geenszins bedoelt den leeftijd voor het bezoeken van de school te beperken;

dat de financieele belangen der gemeente ten deze niet beslissend mogen zijn en Gedeputeerde Staten mitsdien te recht hunne goedkeuring aan meerbedoeld raadsbesluit hebben onthouden;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 16 December 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

IX.

23 December 1902
nº. 16.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Lochem, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 22 Juli 1902 nº. 75, waarbij goedkeuring is onthouden aan de besluiten van den raad dier gemeente dd. 26 Maart 1902, nº. 9, en 11 Juli 1902, nº. 4, houdende wijziging en aanvulling van art. 2 der verordening regelende het lager onderwijs in de gemeente Lochem;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 3 December 1902, nº. 297;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 20 December 1902, nº. 10423, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad van Lochem op 26 Maart 1902 besloten heeft art. 2 der genoemde verordening aldus te wijzigen, dat de leeftijd van toelating op de twee scholen voor gewoon lager onderwijs in de stad Lochem, — waarop de kinderen eens in het jaar, na de groote vacantie, worden toegelaten — verhoogd wordt van 5½ tot 6 jaar;

dat Gedeputeerde Staten den gemeenteraad hebben in overweging gegeven het raadsbesluit aldus aan te vullen, dat burgemeester en wethouders ten behoeve van kinderen boven de 5½ jaar, wier ouders of verzorgers dat verlangen, dispensatie zouden verleenen van de bepaling, dat de kinderen den zesjarigen leeftijd moeten hebben bereikt alvorens ter school te worden toegelaten;

dat de gemeenteraad hierop heeft overwogen dat er gevallen kunnen voorkomen waarin het wenschelijk is, dat kinderen van nog niet ten volle zes jaren oud op de school worden toegelaten, doch de beslissing daarvan moet verblijven aan burgemeester en wethouders, en op 11 Juli 1902 besloten art. 2 aan te vullen met deze bepaling: „Burgemeester en wethouders kunnen echter ten behoeve van kinderen boven de 5½ jaar, wier ouders of verzorgers toelating op de sub I van art. 1 genoemde scholen wenschen, dispensatie verleenen van de bepaling dat de kinderen den 6-jarigen leeftijd moeten hebben bereikt alvorens op school te worden toegelaten";

dat Gedeputeerde Staten met deze aanvulling geen genoegen hebben genomen en op 22 Juli 1902 aan de regeling hunne goedkeuring hebben onthouden, daarbij overwegende,

dat, ingevolge boven eerstgemeld raadsbesluit de kinderen eerst op de openbare lagere school in de gemeente Lochem worden toegelaten wanneer zij den leeftijd van 6 jaren bereikt hebben; dat het bij toelating eenmaal per jaar, gelijk in de gemeente Lochem geschiedt, in strijd is te achten met de belangen van het onderwijs die toelating niet eerder dan op gemelden leeftijd te doen plaats hebben; dat deze bedenking niet wordt opgeheven door het raadsbesluit van 11 Juli jl.; dat toch, naar het oordeel van Gedeputeerde Staten, ten behoeve van kinderen van 5½ jaar recht moet bestaan op toelating ter school en die toelating derhalve niet mag worden afhankelijk gesteld van het goedvinden van burgemeester en wethouders;

dat de gemeenteraad tegen de beslissing van Gedeputeerde Staten bij Ons beroep heeft ingesteld, daarbij aanvoerende dat er in de stad Lochem eene uitstekend ingerichte gemeentebewaarschool is, waar de kinderen kunnen blijven totdat zij op de lagere school worden toegelaten, en dat er geen leeftijd bepaald is waarop zij deze laatste verlaten moeten, zoodat de opleiding in eenig ambacht of beroep niet beneden den 13-jarigen leeftijd behoeft te beginnen;

Overwegende, dat de gronden waarop Gedeputeerde Staten hunne goedkeuring aan voormelde raadsbesluiten hebben onthouden niet afdoende kunnen worden geacht;

dat wel is waar het gevolg der wijziging van art. 2, in verband met de bepaling van art. 7, volgens welke de toelating slechts eens in het jaar geschiedt, kan zijn dat kinderen die kort na het verstrijken van den vóór de toelating bepaalden dag hun zesde jaar hebben vervuld, eerst op den leeftijd van bijna 7 jaar als leerlingen kunnen worden aangenomen; doch dat aan dit bezwaar kan worden te gemoet gekomen door toepassing van de bepaling van het 2de lid van art. 7, waarbij aan burgemeester en wethouders de bevoegdheid is gegeven af te wijken van het in het 1ste lid bepaalde tijdstip van toelating;

dat voorts bij de aanvulling van art. 2 bepaald is dat burgemeester en wethouders ten behoeve van kinderen boven de 5½ jaar, wier ouder of verzorgers toelating van hen op de bedoelde scholen wenschen, dispensatie van de in het 1ste lid vervatte bepaling kunnen verleenen;

dat derhalve — aangezien in het algemeen een leeftijd van 6 jaren voor de toelating van kinderen tot de lagere school niet te hoog kan worden geacht — aan de bezwaren tegen eene dergelijke bepaling in bijzondere gevallen voldoende te gemoet wordt gekomen door de bij de onderwerpelijke verordening aan burgemeester en wethouders verleende bevoegdheden eenerzijds tot toelating tusschentijds, anderszijds tot toelating op een leeftijd boven de 5½ jaar;

dat bovendien de gemeente Lochem in het bezit is van eene naar het oordeel van het Schooltoezicht zeer goed ingerichte bewaarschool, waar de kinderen die den voor de lagere school gevorderden leeftijd nog niet hebben bereikt kunnen geplaatst worden, en waar zij ook een voor hunnen leeftijd zoo paedagogisch als hygiënisch in den regel meer geschikt onderwijs kunnen ontvangen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het bestreden besluit, alsnog goedkeuring te verleenen aan de besluiten van den raad der gemeente Lochem, dd. 26 Maart 1902, nº. 9, en 11 Juli 1902, nº. 4, tot wijziging en aanvulling van art. 2 der verordening regelende het lager onderwijs in die gemeente;

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 23 December 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

X.

8 Februari 1902
nº. 34.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door R. A. Briels, voormalig onderwijzer aan de openbare lagere school te Heusden, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant, dd. 25 Juli 1901, G. nº. 174, 2de afd., waarbij: 1º. is goedgekeurd het besluit van den raad der gemeente Heusden, dd. 6 Mei 1901, waarbij aan genoemden onderwijzer, met ingang van 8 Mei 1901, niet-eervol ontslag is verleend, en 2º. is verklaard dat R. A. Briels de bevoegdheid tot het geven van onderwijs heeft verloren;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 8 Januari 1902, nº. 211;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 6 Februari 1902, nº. 683, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad van Heusden op 6 Mei 1901 besloten heeft aan R. A. Briels, onderwijzer aan de openbare lagere school aldaar, met ingang van 8 Mei niet-eervol ontslag te verleenen, op grond dat het, naar de overtuiging van den gemeenteraad, niet twijfelachtig was dat de onderwijzer R. A. Briels zich schuldig had gemaakt aan het plegen van onzedelijke handelingen met schoolgaande kinderen;

dat Gedeputeerde Staten, overtuigd dat de onderwijzer Briels zich aan verregaande onzedelijkheid met zijne school gaande kinderen had schuldig gemaakt, op 25 Juli 1901 het raadsbesluit hebben goedgekeurd en verklaard dat die onderwijzer de bevoegdheid tot het geven van onderwijs heeft verloren;

dat R. A. Briels van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij beslist ontkennende schuldig te zijn aan de hem ten laste gelegde feiten;

Overwegende, dat, voor zooveel het bestreden besluit strekt tot goedkeuring van bovengenoemd raadsbesluit, daartegen, krachtens de wet tot regeling van het lager onderwijs, geen beroep openstaat;

dat, wat betreft dat gedeelte van het bestreden besluit, waarbij Gedeputeerde Staten verklaard hebben dat R. A. Briels de bevoegdheid tot het geven van onderwijs heeft ver-

loren, die verklaring gegrond is op een herhaaldelijk ingesteld onderzoek, hetwelk de overtuiging heeft gevestigd, dat appellant zich aan de hem ten laste gelegde feiten heeft schuldig gemaakt;

dat die overtuiging nog versterkt is door een onderzoek, nader vanwege de afdeeling van den Raad van State voor de geschillen van bestuur ingesteld;

dat op grond dier feiten het onderwijs der jeugd niet meer aan den appellant mag worden toevertrouwd, en Gedeputeerde Staten derhalve terecht art. 29, voorlaatste lid, der wet hebben toegepast;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. voor zooveel het beroep gericht is tegen de goedkeuring van het bovengenoemde raadsbesluit, appellant niet ontvankelijk te verklaren in zijn beroep;

2°. voor zooveel het beroep gericht is tegen de verklaring dat appellant de bevoegdheid tot het geven van onderwijs verloren heeft, met handhaving van die verklaring, het daartegen ingestelde beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 8 Februari 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XI.

21 Januari 1902
n°. 18.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door A. Westerhof, hoofd der openbare lagere school te Marum, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen, dd. 6 September 1901, n°. 7, 3de afd., waarbij genoemd college zich onbevoegd heeft verklaard te beschikken op zijn verzoek om de betrekking van agent der Nationale Levensverzekeringbank te Rotterdam te mogen bekleeden;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 December 1901, n°. 240;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, van 19 Januari 1902, n°. 9290, afd. Ond.;

Overwegende, dat A. Westerhof, hoofd der openbare lagere school te Marum, bij adres dd. 28 Augustus 1901, aan Gedeputeerde Staten van Groningen heeft verzocht hem, voor zooverre betreft het waarnemen van het agentschap van de Nationale Levensverzekeringbank te Rotterdam, vrijstelling te verleenen van het verbod, vervat in art. 36, 1ste lid, der wet op het lager onderwijs;

dat Gedeputeerde Staten, bij hun aan hoofde dezes vermelde besluit, aan Westerhof hebben bericht, dat zij niet bevoegd waren de verlangde vrijstelling te verleenen, op grond dat het waarnemen van het door hem bedoeld agentschap niet daarstelt het bekleeden van een ambt of bediening, weshalve art. 36, 2de lid, der wet in casu niet kan worden toegepast;

dat Westerhof van dit besluit bij Ons in beroep is gekomen, Ons verzoekende het te willen vernietigen, eventueel te verbeteren, en hem alsnog de gevraagde dispensatie te verleenen;

Overwegende, dat, waar bij art. 36 der wet op het lager onderwijs den onderwijzers wordt verboden „ambten of bedieningen te bekleeden", volgens het Nederlandsche taaleigen aan de uitdrukking „bediening" geheel dezelfde algemeene beteekenis valt te hechten als door het meer dagelijks voorkomend spraakgebruik aan het woord „betrekking" wordt toegekend, terwijl noch de herkomst, noch de blijkbare bedoeling dezer wetsbepaling eenigen grond opleveren voor de juistheid der aan het bestreden besluit ten grondslag liggende meening, dat onder bedoeld verbod slechts het bekleeden van zóódanige betrekkingen zou zijn te begrijpen, als door eene burgerlijke of kerkelijke overheid zijn opgedragen en niet op eene contractueele rechtsverhouding berusten;

dat Gedeputeerde Staten van Groningen zich derhalve ten onrechte onbevoegd hebben verklaard om te beschikken op appellants verzoek om vrijstelling van dit verbod, ten einde als agent der Nationale Levensverzekeringbank te Rotterdam te kunnen optreden, zoodat daarop thans door Ons eene beschikking dient te worden genomen;

dat bedoeld verzoek evenwel niet voor inwilliging vatbaar is, vermits — gelijk reeds vroeger door Ons met uitvoerige redenen is beslist — de aard der betrekking van agent eener levensverzekeringmaatschappij in strijd is te achten met de welbegrepen behartiging der belangen van het onderwijs;

Gezien de wet op het lager onderwijs, gelijk die laatstelijk is bekend gemaakt bij Koninklijk besluit van 10 September 1901 (*Staatsblad* n°. 208);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het ingesteld beroep gegrond te verklaren en, met vernietiging van het bestreden besluit, afwijzend te beschikken op appellants verzoek om vrijstelling van het verbod, vervat in art. 36 der wet op het lager onderwijs, ten einde als agent der Nationale Levensverzekeringbank te Rotterdam te kunnen optreden.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 21 Januari 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XII.

9 September 1902
nº. 32.

Wij WILHELMINA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door A. Bikbergen, onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs te Leeuwarden, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Friesland, dd. 9 April 1902, nº. 54, 3de afd. S., waarbij afwijzend is beschikt op zijn verzoek om het agentschap eener levensverzekeringmaatschappij te mogen waarnemen;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 20 Augustus 1902, nº. 201;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 4 September 1902, nº. 7220, afd. Ond.;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten in bovengenoemd besluit hebben overwogen, dat zij steeds van oordeel geweest zijn, dat de betrekking van agent eener levensverzekeringmaatschappij niet kan beschouwd worden als een ambt of bediening, maar valt onder de verbodsbepaling van art. 35 der wet tot regeling van het lager onderwijs; dat zij echter, nu bij Koninklijk besluit van 21 Januari 1902 nº. 18 in tegenovergestelden geest is beslist, van meening zijn zich daarnaar te moeten richten; dat, waar Gedeputeerde Staten zich derhalve op het standpunt stellen, dat het waarnemen van een agentschap eener levensverzekeringmaatschappij valt onder „het bekleeden van eene bediening in art. 36 der wet", de vraag rijst, of van het verbod om zoodanige bediening te bekleeden aan den adressant vrijstelling behoort te worden verleend; dat Gedeputeerde Staten die vraag ontkennend meenen te moeten beantwoorden; dat er toch, naar haar oordeel, gevaar bestaat dat, evenals tusschen het hoofd eener school die het agentschap eener levensverzekeringmaatschappij waarneemt en de ouders van schoolgaande kinderen, zoo ook, zij het in mindere mate, tusschen den onderwijzer, tevens agent eener zoodanige maatschappij, en die ouders eene ongewenschte verhouding in 't leven wordt geroepen; dat toch het belang, dat de onderwijzer-agent heeft bij de toetreding van personen tot de door hem vertegenwoordigde maatschappij en de al of niet toetreding van de ouders zijner leerlingen op zijne onpartijdigheid in de klasse invloed zouden kunnen uitoefenen; dat dit gevaar wel in veel sterkere mate bestaat in een beperkten kring van eene kleine gemeente dan in eene gemeente van grooteren omvang, doch ook in deze laatste niet is buitengesloten; dat de vereeniging van eene functie, die dergelijke gevaren meebrengt, met het ambt van onderwijzer reeds uit dien hoofde minder wenschelijk moet worden geacht; dat echter vooral in aanmerking komt de omstandigheid, dat, om eenig financieel voordeel uit het waarnemen van een agentschap te behalen, eene groote mate van inspanning vereischt wordt van den agent en deze daardoor meer tijd en moeite moet besteden dan bij eene plichtmatige en ernstige waarneming van het ambt van onderwijzer en bij de daaraan onafscheidenlijk verbonden zorgvuldige voorbereiding voor zijne lessen kunnen worden afgezonderd; dat de geringe omvang dien men zich voorstelt dat de te aanvaarden taak van agent zal verkrijgen, en de beperkte tijd dien men daaraan denkt te besteden, dan ook geen motieven kunnen zijn voor Gedeputeerde Staten om hunne toestemming te geven tot het waarnemen eener betrekking die, in tegenstelling met de betrekking waarvan het arbeidsveld scherp is afgebakend, zoo zij met eenigen ijver wordt waargenomen, hoe langer hoe meer beslag legt op hem die haar vervult; dat Gedeputeerde Staten op bovenstaande gronden de inwilliging van adressants verzoek achten in strijd met de belangen van het onderwijs;

dat de onderwijzer Bikbergen, bij Ons in beroep gekomen, heeft aangevoerd dat alleen van het hoofd der school, niet van den onderwijzer van bijstand, medewerking bij de uitvoering der leerplichtwet wordt gevorderd; dat de ongewenschte verhouding, waarvoor gevreesd wordt, zich vooral zal voordoen in den beperkten kring van eene kleine en in veel mindere mate in den ruimeren kring van eene groote gemeente; dat hij het agentschap op kleine schaal zal uitoefenen en zijn onderwijs, dat niet veel voorbereiding vordert, er niet onder lijden zal; en dat elke vrijstelling voor intrekking vatbaar is (Koninklijk besluit van 17 December 1898 nº. 30);

Overwegende, dat, al mogen de bezwaren, verbonden aan de waarneming van het agentschap eener levensverzekeringmaatschappij, zich, waar het een onderwijzer van bijstand geldt, minder sterk doen gevoelen dan ten aanzien van het hoofd eener school, toch te recht door Gedeputeerde Staten de gevraagde vergunning is geweigerd, omdat de vrees bestaat, dat de behoorlijke waarneming van een agentschap, als het hier bedoelde, zooveel inspanning kosten en zooveel tijd en moeite van den agent vorderen zal, dat het vervullen der plichten aan de betrekking van onderwijzer verbonden daaronder allicht zou lijden;

dat voorts, zij het ook niet in die mate als bij het hoofd eener school het geval kan zijn, op de verhouding tusschen de ouders der kinderen en den onderwijzer, het waarnemen door dezen van het agentschap eener levensverzekeringmaatschappij eenen minder gewenschten invloed kan oefenen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het bestreden besluit te handhaven.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 9 September 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

Kuyper.

XIII.

5 Juni 1902
nº. 41.

Wij WILHELMINA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door H. Niemeijer, hoofd der openbare lagere school te Muntendam, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen, dd. 13 December 1901, nº. 94, 3de afd., waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad dier gemeente dd. 16 September/2 December 1901, nº. 3 en 2, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan openbare lagere scholen in die gemeente;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 April 1902, nº. 58;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 26 Mei 1902, nº. 3127, afd. Onderwijs;

Overwegende, dat bij genoemd raadsbesluit de jaarwedden van al de onderwijzers in de gemeente bij het openbaar lager onderwijs dienende, zijn geregeld;

dat, nadat deze regeling door Gedeputeerde Staten was goedgekeurd, H. Niemeijer, hoofd der school te Muntendam, bij Ons in beroep is gekomen, aanvoerende, dat zij in strijd is met de wet en het algemeen belang, omdat zij niet anders bevat dan eene opsomming van wat de onderwijzers, die nu in functie zijn, op *dit* oogenblik aan jaarwedden zullen genieten, omdat bepalingen omtrent verhoogingen naar dienstjaren ontbreken, alsook bepalingen omtrent de verhooging der jaarwedde bij het verkrijgen der akte van hoofdonderwijzer; omdat niet in het besluit is aangegeven wat de onderwijzers, uitgezonderd de onderwijzer J. Zoutman, boven de 28 jaar bij eventueel huwelijk zullen genieten; en omdat van 2 van de *drie* onderwijzers aan de openbare lagere school te Muntendam, die in de termen vallen om benoemd of aangewezen te worden tot onderwijzer met verplichte hoofdakte, de salarissen zijn vastgesteld in overeenstemming met de bepalingen der wet, terwijl slechts één der onderwijzers vroeger als onderwijzer in het bezit der akte van hoofdonderwijzer, voor zoover die akte verplichtend is gesteld, was aangewezen, zoodat vóór de vaststelling der jaarwedde had moeten aangewezen worden welke onderwijzer(es) meer zou aangemerkt worden als onderwijzer in het bezit der akte van hoofdonderwijzer, voor zoover die akte verplichtend is gesteld; voorts, omdat appellant het niet billijk acht, dat zijne jaarwedde niet bij het klimmen zijner dienstjaren zal worden verhoogd;

Overwegende, dat in art. 14 der wet tot regeling van het lager onderwijs is bepaald, dat van elk besluit krachtens deze wet door Gedeputeerde Staten genomen, bij Ons in hooger beroep kan worden gekomen door ieder die bij de vernietiging of verbetering van het besluit van Gedeputeerde Staten belang heeft;

dat de appellant dus ook slechts in zoover van het besluit van Gedeputeerde Staten in hooger beroep kan komen, als dat besluit zijn belang betreft, namelijk voor zoover het betreft zijne jaarwedde;

dat voor het overige de appellant in zijn hooger beroep niet ontvankelijk is;

Overwegende, wat betreft het hooger beroep, voor zoover het ontvankelijk is, de appellant na een diensttijd van 8 jaren nu reeds eene jaarwedde zal genieten van f 1000; dat uit de overgelegde adviezen van den gemeenteraad en van Gedeputeerde Staten blijkt, dat in deze gemeente, waarin de levensstandaard laag wordt geacht te zijn, en wier financieele omstandigheden niet gunstig worden genoemd, deze jaarwedde, die zelfs hooger is dan het minimum waarop de appellant na 20 jaren dienst aanspraak zou hebben, voldoende moet worden geacht;

dat buitendien de appellant wel is het hoofd van eene school bestaande uit 9 lokalen, doch hem enkel het onderwijs van de kinderen in de hoogste klasse, niet het houden van toezicht in de andere lokalen is opgedragen, zoodat zijne taak niet bijzonder inspannend noch tijdroovend kan worden geacht, zoo zelfs dat hij ook nog andere betrekkingen bij het lager onderwijs vervult;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

den appellant niet ontvankelijk te verklaren in het ingesteld beroep, voor zoover het meer bevat dan de regeling van zijne jaarwedde en voor het overige dit beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 5 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XIV.

5 Juni 1902
nº. 42.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door de afdeeling Culenborg en omstreken van den Bond van Nederlandsche onderwijzers, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 24 December 1901, nº. 104, waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad der gemeente Culenborg, dd. 20 November 1901, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers en onderwijzeressen aan de gemeentescholen nos. 1 en 2;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 April 1902, nº. 75;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 28 Mei 1902, nº. 3134, afd. Onderwijs;

Overwegende, dat art. 14 der wet tot regeling van het lager onderwijs het recht van hooger beroep toekent aan: „ieder, die bij de vernietiging of verbetering van het besluit van Gedeputeerde Staten belang heeft";

dat „belang" daarbij te verstaan is in den zin van eigen, persoonlijk belang;

dat appellante niet geacht kan worden bij de vernietiging van het bestreden besluit een eigen, persoonlijk belang te hebben;

dat zij dus aan art. 14 der genoemde wet de bevoegdheid niet kan ontleenen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons beroep in te stellen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

appellante niet ontvankelijk te verklaren in haar beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 5 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XV.

13 Juni 1902
nº. 71.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door G. de Graaff, hoofd der openbare lagere school te Leek, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen, dd. 27 December 1901, nº. 92*a*, 3de afd., waarbij is goedgekeurd de „Verordening, regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Leek", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 19 December 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 April 1902, nº. 66;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 4 Juni 1902, nº. 3131, afd. Onderwijs;

Overwegende, dat in bovengenoemde verordening de jaarwedde van G. de Graaff, hoofd der openbare lagere school te Leek, is bepaald op f 850, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50;

dat, nadat Gedeputeerde Staten de verordening hadden goedgekeurd, G. de Graaff van hun besluit bij Ons in beroep is gekomen, daarbij te kennen gevende, dat hij verplicht is tot het geven van les in de Fransche taal gedurende drie uren per week, valende buiten de schooluren, en dus voor de gewone schooltaak slechts ongeveer het minimum-salaris ontvangt, wat zijns insziens te gering is;

Overwegende, dat de gronden waarop appellants beweren steunt, dat hem eene hoogere jaarwedde zou behooren te worden toegekend, niet voldoende zijn;

dat toch de voor het hoofd der school te Leek vastgestelde aanvangs-jaarwedde van f 850, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van telkens f 50, het wettelijk minimum met f 100 overtreft, en dat het hoofd der school in deze som van f 100 eene behoorlijke belooning wordt toegekend voor het door hem te geven onderwijs in de Fransche taal;

dat bovendien appellant bij zijne aanstelling, toen hem, juist met het oog op zijne bevoegdheid om de Fransche taal te onderwijzen, boven een mededinger de voorkeur is gegeven, zich uitdrukkelijk bereid verklaard heeft buiten de gewone schooltijden eenige uren onderwijs in het Fransch te geven, tevens genoegen nemende met de financieele voorwaarden der aanstelling;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 13 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XVI.

13 Juni 1902
nº. 72.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door M. van der Veen c. s., hoofden van openbare lagere scholen, onderwijzers en onderwijzeressen in de gemeente Leens, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen, dd. 6 December 1901, nº. 81, 3de afd., waarbij is goedgekeurd de verordening regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Leens, vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 23 November 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 April 1902, nº. 65;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 5 Juni 1902, nº. 3130, afd. Ond.;

Overwegende dat de raad der gemeente Leens in zijne bovenvermelde vergadering de jaarwedden van de hoofden en van de onderwijzers van bijstand der openbare lagere scholen in die gemeente heeft bepaald op het minimum in de wet tot regeling van het lager onderwijs gesteld, en die der onderwijzeressen van bijstand op eene aanvangsjaarwedde van f 550, alle met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50;

dat Gedeputeerde Staten van Groningen, bij besluit van 6 December 1901, nº. 81, 3de afd.; de verordening hebben goedgekeurd, dat M. van der Veen en anderen — allen hoofden van openbare scholen, onderwijzers en onderwijzeressen in de gemeente Leens — bij Ons beroep hebben ingesteld, daarbij aanvoerende, dat de wettelijke minima te laag zijn voor die gemeente, die bovendien in niet ongunstigen financieelen toestand verkeert, en dat zij niet in overeenstemming zijn met den arbeid die van het onderwijzend personeel aldaar wordt gevorderd;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten te recht hebben geoordeeld, dat de regeling der jaarwedden van de hoofden en

het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Leens aan redelijke eischen voldoet;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is afgekondigd in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 13 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XVII.

16 Juni 1902
nº. 42.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door K. F. Immens en J. P. H. Weusten, hoofden van openbare lagere scholen te Nieuw-Schoonebeek, gemeente Schoonebeek, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Drenthe, dd. 1 November 1901, nº. 17, waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad der gemeente Schoonebeek, dd. 15 October 1901, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers, de vergoeding voor het geven van herhalingsonderwijs en de tegemoetkoming in de huishuur;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 April 1902, nº. 32;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 9 Juni 1902, nº. 3129, afd. Onderwijs;

Overwegende, dat bij bovengenoemd raadsbesluit de jaarwedden der onderwijzers in de gemeente Schoonebeek zijn bepaald op het minimum, in art. 26 der wet tot regeling van het lager onderwijs gesteld;

dat Gedeputeerde Staten — niettegenstaande de bezwaren der tegenwoordige appellanten — de regeling hebben goedgekeurd;

dat K. F. Immens en J. P. H. Weusten, hoofden van openbare lagere scholen te Nieuw-Schoonebeek — gemeente Schoonebeek — van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep zijn gekomen, aanvoerende dat zij onderscheidenlijk 16 en 11 jaar dienst als onderwijzer hebben, in het bezit zijn van bij-akten (niet verplichte) en dat het leven te Schoonebeek zeer duur is in vergelijking met omliggende plaatsen;

Overwegende, dat het aantal leerlingen op de scholen aan wier hoofd appellanten staan, het cijfer van 100 nauwelijks te boven gaat en, met het oog op de belangrijkheid der werkzaamheden, aan deze schoolhoofden toevertrouwd, het bij art. 26 der wet op het lager onderwijs gestelde minimum derhalve wel voldoende is te achten;

dat Ons ook verder geen redenen bekend zijn, waarom eene plattelandsgemeente, als die van Schoonebeek, gelegen aan de oostelijke grens der provincie Drenthe, bij de regeling der salarissen van de onderwijzers aan hare openbare lagere school niet zou kunnen volstaan met het door de wet gestelde minimum;

dat Gedeputeerde Staten van Drenthe, bij hun bestreden besluit, mitsdien te recht hunne goedkeuring hebben gehecht aan het besluit van den raad der gemeente Schoonebeek van 15 October 1901, aan het hoofd dezes vermeld;

Gezien de wet op het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit, het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 16 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XVIII.

16 Juni 1902
nº. 43.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Brakel, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 2 Januari 1902, nº. 160, waarbij goedkeuring is onthouden aan zijn besluit van 13 December 1901, nº. 12, voor zooveel daarbij de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Brakel is geregeld;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 April 1902, nº. 59;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 9 Juni 1902, nº. 3124, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad van Brakel, bij bovengenoemd besluit, de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Brakel bepaald heeft op f 800, met de periodieke verhoogingen, in de wet tot regeling van het lager onderwijs als minima gesteld;

dat Gedeputeerde Staten aan die regeling hunne goedkeuring hebben onthouden, op grond dat het bedrag dier verhoogingen niet voldoende is met het oog op de veelomvattende taak, die wegens de uitgebreidheid der school op het hoofd der school rust, en dat eene dergelijke regeling van jaarwedde ook niet in overeenstemming zou zijn met de verhouding waarnaar bij het gewijzigde art. 45 der Lager-onderwijswet de Rijksbijdrage voor het hoofd eener school stijgt naar gelang van het aantal leerlingen dier school, welke verhouding medebrengt dat de jaarwedde van het hoofd dezer school althans f 100 meer dient te bedragen dan de verschillende minima bij punt 1°. van het gewijzigde art. 26 der genoemde wet vastgesteld;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten (voor zooveel dit de jaarwedde van het hoofd der school betreft) bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat hij, ook met het oog op den slechten financieelen toestand der gemeente, eene jaarwedde van f 800, met de bij de wet aangegeven periodieke verhoogingen, voldoende acht voor dit schoolhoofd, dat slechts drie jaren als zoodanig in functie is en voor wien de wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 187) niet meer vordert dan f 750;

Overwegende, dat de taak van het hoofd der openbare lagere school in de gemeente Brakel van zoodanigen omvang is, dat eene jaarwedde zooals Gedeputeerde Staten van Gelderland voor dit hoofd billijk achten, Ons alleszins gerechtvaardigd voorkomt;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is afgekondigd in *Staatsblad* n° 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te bepalen, dat het hoofd der openbare lagere school te Brakel zal genieten eene jaarwedde van f 850, na 5 dienstjaren van f 900, na 10 dienstjaren van f 950, na 15 dienstjaren van f 1000 en na 20 dienstjaren van f 1050;
met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het lager onderwijs, zal door den gemeenteraad van Brakel, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Gelderland, wijziging kunnen worden gebracht in bovenstaande bepalingen, welke in ieder geval met het eind van het jaar 1911 zullen ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 16 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XIX.

16 Juni 1902
n°. 45.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Opsterland, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Friesland, dd. 2 Januari 1902, n°. 71, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan het besluit van den raad dier gemeente dd. 30 September 1901, tot vaststelling van eene verordening regelende de jaarwedden van de hoofden van scholen en verder onderwijzend personeel in die gemeente;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 April 1902, n°. 57;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 10 Juni 1902, n°. 3126, afd. Ond.;

Overwegende, dat het bezwaar van Gedeputeerde Staten betreft de jaarwedden van de hoofden der scholen, welke huns inziens — met uitzondering van die van het hoofd der school te Gorredijk — ten onrechte door den Raad alle op het minimum zijn gesteld;

dat, nadat Gedeputeerde Staten hunne goedkeuring aan het raadsbsluit hadden onthouden, de gemeenteraad bij Ons in beroep is gekomen, daarbij verzoekende dat die goedkeuring alsnog worde verleend;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten te recht bezwaar hebben gemaakt hunne goedkeuring te hechten aan eene regeling, waarbij de jaarwedden van de hoofden van alle scholen in de gemeente Opsterland — uitgezonderd die van het hoofd der school te Gorredijk — zonder eenige uitzondering op hetzelfde bedrag zijn vastgesteld;

dat toch tusschen deze scholen, met name die te Beetsterzwaag, Lippenhuizen, Ureterp, Terwispel en Tijnje, en de andere een belangrijk verschil bestaat, zoo wat betreft het aantal lokalen als het getal leerlingen dat haar bezoekt;

dat met dit onderscheid bij de regeling der jaarwedden van de hoofden rekening dient gehouden te worden, daar de werkkring van het hoofd zich uitbreidt en zijne verantwoordelijkheid toeneemt met den omvang der school;

dat dan ook aan het hoofd van grootere scholen te recht hoogere eischen worden gesteld, wat aangaat bekwaamheid voor het vervullen zijner taak, en de jaarwedde daarmede gelijken tred moet houden;

dat ook het welbegrepen belang van het onderwijs aldus wordt behartigd;

dat toch de beste onderwijskrachten behooren te staan aan het hoofd van de groote en belangrijke scholen, ter bereiking van welk doel de jaarwedden van de hoofden van deze scholen hooger moeten zijn dan die van de hoofden van kleinere scholen, waardoor bij vacature uit het personeel van laatstgenoemde scholen eene goede keuze kan worden gedaan, terwijl bij gelijkheid van jaarwedde deze keuze of niet zou bestaan, of althans zeer beperkt zijn;

dat in verband met het voorgaande, en in aanmerking nemende den omvang der scholen te Beetsterzwaag en te Lippenhuizen en dien der scholen te Ureterp, Terwispel en Tijnje, eene aanvangsjaarwedde der hoofden van eerstgenoemde scholen van f 850 en der hoofden van de drie laatstgemelde scholen van f 800, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50 billijk is te achten;

Overwegende, dat blijkens de Memorie van Toelichting, behoorende bij de verordening, regelende de jaarwedden der hoofden van scholen en verder onderwijzend personeel in de gemeente Opsterland, dd. 30 September 1901, alsmede blijkens andere bescheiden, in art. 1 der gemelde verordening bij vergissing de vergoeding voor het gemis van vrije woning voor de hoofden der scholen is bepaald op f 50, in plaats van op f 150;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden der onderwijzers en de tegemoetkoming in de huishuur vast te stellen overeenkomstig de verordening van den raad der gemeente Opsterland dd. 30 September 1901, behoudens dat de jaarwedde van de hoofden der scholen te Beetsterzwaag en te Lippenhuizen zal bedragen f 850 voor ieder, en die van de hoofden der scholen te Ureterp, Terwispel en Tijnje f 800 voor ieder, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van telkens f 50, naar gelang van het aantal dienstjaren; en voorts de vergoeding voor huishuur voor de hoofden der scholen, ingeval hun geen vrije woning kan worden verschaft, te bepalen op f 150.

Met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het lager onderwijs zal door den gemeenteraad van Opsterland, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, wijziging worden gebracht in bovenstaande bepalingen, welke in ieder geval met het eind van het jaar 1911 zullen ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den **16 Juni** 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XX.

16 Juni 1902
nº. 46.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Zevenaar, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland, dd. 7 Januari 1902, nº. 122, waarbij aan de verordening tot regeling der jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen, der vergoeding voor huishuur aan het hoofd der school nº 1, der tegemoetkoming in de huishuur van de gehuwde mannelijke onderwijzers boven den leeftijd van 28 jaren en der belooning voor het geven van herhalingsonderwijs, vastgesteld in de vergaderingen van den gemeenteraad van 12 October en 18 December 1901, goedkeuring is onthouden, voor zooveel betreft de vergoeding voor huishuur van het toekomstig hoofd der openbare lagere school nº. 1 te Zevenaar;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 April 1902, nº. 85;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 10 Juni 1902, nº. 3507, afd. Ond.;

Overwegende, dat de vergoeding voor huishuur voor het hoofd der school nº. 1 door den gemeenteraad is bepaald op f 150, met dien verstande, dat het thans aan die school verbonden hoofd, genietende eene vergoeding voor gemis van vrije woning ad f 200 per jaar, die vergoeding als zoodanig blijft behouden;

dat Gedeputeerde Staten bij bovengenoemd besluit aan de regeling hunne goedkeuring hebben onthouden, voor zooveel het bedrag van f 150 als vergoeding voor huishuur betreft;

dat de gemeenteraad bij Ons in beroep gekomen, heeft aangevoerd, dat er wel is waar thans woningnood in de gemeente heerscht — waarom de vergoeding voor het tegenwoordig hoofd der school onlangs tot f 200 is moeten verhoogd worden — maar dat de omstandigheden, waarvan het bedrag dier vergoeding afhangt, kunnen veranderen, en het niet wenschelijk is zich voor langen tijd, en reeds nu voor het toekomstig hoofd, aan f 200 te binden;

Overwegende, dat het bedrag der vergoeding voor huishuur moet worden vastgesteld naar de tegenwoordige omstandigheden, en deze in casu eene vergoeding vereischen ten bedrage van f 200, gelijk dan ook door den gemeenteraad ten behoeve van het tegenwoordige hoofd der openbare lagere school nº. 1 is vastgesteld;

dat bij die vaststelling niet kan noch mag rekening worden gehouden met verwachtingen en voortuitzichten waarvan geene zekerheid bestaat dat zij ooit, en zoo ja, wanneer zij zullen worden verwezenlijkt;

dat eerst wanneer later de omstandigheden werkelijk veranderd zijn, die veranderde omstandigheden misschien aanleiding kunnen geven om de vergoeding voor huishuur ook op een ander bedrag te bepalen dan nu vereischt wordt;

dat daarom te recht Gedeputeerde Staten hunne goedkeuring aan dit gedeelte der verordening hebben onthouden;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de vergoeding wegens huishuur voor het hoofd der openbare school nº. 1 te Zevenaar vast te stellen op een bedrag van f 200.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 16 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XXI.

18 Juni 1902
nº. 45.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemente Voorst, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 4 Februari 1902, nº. 100, waarbij goedkeuring is onthouden aan zijn besluit van 23 October 1901, tot regeling der jaarwedden van en vergoeding voor huishuur en tegemoetkoming daarin voor het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in die gemeente, voor zooveel dat besluit regelt de jaarwedden van de hoofden der openbare lagere scholen te Voorst, te Twello en aan de Teuge;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 April 1902, nº. 84;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 13 Juni 1902, nº. 3506, afd. Ond.;

Overwegende, dat bij genoemd raadsbesluit de jaarwedden van de hoofden der openbare lagere scholen te Voorst, te Twelloo en aan de Teuge zijn bepaald op het wettelijk minimum;

dat Gedeputeerde Staten bij hun besluit van 4 Februari 1902 aan de in voormeld raadsbesluit vervatte regeling, voor zooveel zij betreft de jaarwedden van de hoofden der openbare lagere scholen te Voorst, te Twello en aan de Teuge, hunne goedkeuring hebben onthouden om de volgende redenen: dat eene jaarwedde tot het geringste bedrag dat de wet toelaat voor de hoofden der openbare lagere scholen te Voorst, aan de Teuge en te Twello hun voorkwam geenszins evenredig te zijn aan den zeer uitgebreiden verantwoordelijken werkkring dier ambtenaren, en zulks te minder, wanneer men die jaarwedden beschouwt in verband met de verhouding waarnaar de Rijksbijdrage daarin klimt naar gelang van het aantal schoolgaande kinderen; dat deze hoogere tegemoetkoming van Rijkswege, blijkens de Memorie van Toelichting op art. 45 der Lager-onderwijswet, uitsluitend wordt verleend omdat hoofden van groote scholen hooger moeten worden bezoldigd dan hoofden aan kleinere scholen; dat, nu, waar voor de bovenvermelde scholen de wettige bijdrage in de jaarwedde van het hoofd f 100 meer bedraagt dan die in het salaris van het hoofd eener school van den geringsten omvang, noodzakelijkerwijze moet worden aangenomen dat, naar de bedoeling van den wetgever, de jaarwedde van meergemelde schoolhoofden ook ten minste steeds f 100 hooger moet zijn dan die van hoofden der kleinste scholen, waarvoor naar omstandigheden de wettelijke minimumbedragen voldoende zouden kunnen worden geacht; dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende dat de bevolking der school aan de Teuge, door de stichting van eene school aan den Kadijk, waartoe besloten is, zeer zal verminderen, en dat er vermoedelijk ook eene school zal komen bestemd voor kinderen die thans de scholen te Voorst en Twello bezoeken, waardoor ook deze zullen worden ontlast; en dat de jaarwedden der tegenwoordige schoolhoofden geene vermindering zull n ondergaan;

Overwegende, dat wat de jaarwedden van de hoofden der scholen te Voorst en te Twello, in November 1901 onderscheidenlijk bezocht door 209 en 306 leerlingen, betreft, het wettelijk minimum onvoldoende is te achten en Gedeputeerde Staten te recht van oordeel zijn dat zij ten minste f 100 meer moeten bedragen;

dat wat de school aan de Teuge aangaat, op grond van hetgeen te dien aanzien in het adres van beroep is aangevoerd, de jaarwedde van het hoofd op het wettelijk minimum kan worden vastgesteld;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden van de hoofden der openbare lagere scholen te Voorst en Twello vast te stellen op f 850 bij minder dan 5 jaren, f 900 bij 5 tot 10, f 950 bij 10 tot 15, f 1000 bij 15 tot 20, f 1050 bij meer dan 20 jaren dienst, en de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school aan de Teuge op f 750 bij minder dan 5 jaren, f 800 bij 5 tot 10, f 850 bij 10 tot 15 jaren, f 900 bij 15 tot 20, f 950 bij meer dan 20 jaren dienst. Met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet zal door den gemeenteraad van Voorst, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Gelderland, wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 18 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XXII.

18 Juni 1902
nº. 68.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Hasselt, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel, dd. 9 Januari 1902, 2de afd., nº. 5406/118, waarbij goedkeuring is onthouden aan de verordening, regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Hasselt, vastgesteld in de vergadering van den raad dier gemeente op 22 October 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 April 1902, nº. 68;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 April 1902, nº. 3132, afd. Ond.;

Overwegende, dat de jaarwedden door den gemeenteraad van Hasselt zijn bepaald:

a. voor de hoofden op f 750, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50;

b. voor de onderwijzers die het hoofd der school bijstaan op f 500, met dezelfde verhoogingen, met dien verstande, dat diegenen hunner die den rang van hoofdonderwijzer bezitten f 100 meer en wanneer zij den leeftijd van 23 jaren volbracht hebben en volgens art. 24 der wet tot regeling van het lager onderwijs moeten aanwezig zijn in scholen met meer dan vier onderwijzers f 200 meer zullen genieten;

dat Gedeputeerde Staten aan de regeling hunne goedkeuring hebben onthouden, daarbij overwegende, dat voor de school te Hasselt, die door 225 kinderen bezocht wordt, de wettelijke minima niet voldoende zijn, tenzij het bezit en gebruik van bij-akten in de vakken genoemd in art. 2 der wet op het L. O., onder *j*, *k*, *l*, *m*, *n*, *o*, *p*, *q*, *r* en *s* bis, extra beloond wordt, of de verhoogingen wegens dienstjaren over korter termijn, en in grooter getale worden toegelegd; dat de vergoeding voor de huishuur aan het hoofd zoodanig geregeld moet worden, dat zij overeenstemt met den prijs waarvoor in die gemeente eene behoorlijke woning, geschikt voor het hoofd eener school, gehuurd kan worden; dat de tegemoetkoming in de huishuur voor gehuwde onderwijzers boven 28-jarigen leeftijd, en zoo mogelijk ook voor weduwnaars met kinderen te hunnen laste, in dezelfde verhouding behoort te staan tot de vergoeding voor huishuur betaald aan het hoofd hunner school of tot de huurwaarde waarop diens woning ter berekening van pensioen is aangeslagen, als de daarvoor bij de wet gestelde minima, dus als 1 : 3 en ten minste op f 50 bepaald behoort te worden; dat de belooning der vóór 1 Januari 1902 aangestelde onderwijzers noch verminderd, noch gesplitst mag worden en in verband met de bedoeling der wet van 24 Juni 1901 te regelen is, dies dat hunne belooning in geen geval minder bedraagt dan volgens de nieuwe regeling genoten kan worden en hunne jaarwedden minstens voor elke 5 dienstjaren beneden de 21 worden verhoogd; dat blijkens den overgelegden staat de jaarwedde van het hoofd en de onderwijzers vóór 1 Januari 1901 bedroegen f 970, f 650 en f 600 en de onderwijzer Weijenberg 4 Juni 1901 is aangesteld op eene jaarwedde van f 900; terwijl de huurwaarde van de woning van het hoofd voor diens pensioen berekend was op f 170; dat nu bij deze verordening de jaarwedden, de belooning voor het herhalingsonderwijs, de vergoeding voor en de tegemoetkoming in de huishuur op de wettelijke minima zijn bepaald en geen rekening is gehouden met het onderwijs in de talen; dat in strijd met de blijkbare bedoeling der wet, ten gevolge der overgangsbepaling en het voorschrift in art. 8, de onderwijzer Weijenberg geen en de onderwijzers die later op een hooger aanvangssalaris benoemd zouden worden slechts voor zooverre hunne belooning niet hooger is, verhoogingen wegens dienstjaren zullen ontvangen; dat naar art. 10 de onderwijzers voor deze minima ook nog herhalingsonderwijs zullen hebben te geven tot 1 November 1902; dat deze regeling ten eenenmale onvoldoende is te achten;

dat de gemeenteraad tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons beroep heeft ingesteld, daarbij aanvoerende, dat Hasselt (met 2388 zielen) moet gerekend worden onder de kleine goedkoope plaatsen des lands met lagen levensstandaard; dat 39 van de 225 scholieren uit andere gemeenten zijn en aan de onderwijzers geen bijzondere eischen worden gesteld die een hooger aanvangssalaris zouden wettigen; dat de jaarwedden hun toegekend voldoende zijn; dat wat betreft de jaarwedde van den onderwijzer Weijenberg (f 900) daarbij wel degelijk rekening is gehouden met het onderwijs in de talen, en de klasse van dien onderwijzer thans slechts 4 leerlingen telt; dat de financieele draagkracht der ingezetenen uiterst gering is; en dat de raad reeds besloten heeft de belooning voor het herhalingsonderwijs, cursus 1901—1902; na afloop van dien cursus te zullen vaststellen;

Overwegende, dat eene aanvangsjaarwedde van f 750 voor het hoofd eener school, als welke het hier geldt, te gering is te achten, en de wedde van het hoofd der school te Hasselt moet worden bepaald op f 850 bij minder dan 5 dienstjaren, f 900 bij 5 en meer, doch minder dan 10, f 950 bij 10, doch minder dan 15, f 1000 bij 15, doch minder den 20, f 1050 bij 20 en meer dienstjaren; dat wat de jaarwedden van de overige onderwijzers betreft, alsmede hetgeen verder in de verordening is bepaald, met de regeling door den gemeenteraad gemaakt genoegen kan worden genomen, behalve dat voor onderwijzers die in het bezit zijn van eene akte in een of meer der vakken *l*, *m*, *n*, in art. 2 der wet op het L. O. vermeld, en in dat vak aan de school onderwijs geven, de jaarwedde voor ieder dier vakken f 50 meer moet bedragen, zonder dat die verhooging f 100 zal overschrijden;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedde van het hoofd der school te Hasselt vast te stellen op f 850 bij minder dan 5, f 900 bij 5 tot 10, f 950 bij 10 tot 15, f 1000 bij 15 tot 20, f 1050 bij 20 en meer dienstjaren, en die van de onderwijzers, mitsgaders hetgeen verder in de verordening is geregeld, zóó vast te stellen als in het raadsbesluit van 22 October 1901 is bepaald, met bepaling echter, dat voor onderwijzers die in het bezit zijn van eene akte in één of meer der vakken *l*, *m*, *n*, in art. 2 der wet op het L. O. vermeld, en in dat vak aan de school onderwijs geven, de jaarwedde voor ieder dier vakken f 50 meer zal bedragen, zonder dat die verhooging f 100 zal overschrijden.

Met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet zal door den gemeenteraad van Hasselt, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel, wijziging kunnen worden gebracht in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 18 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XXIII.

18 Juni 1902
nº. 69.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Haaksbergen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel dd. 19 December 1901, 2de afd., nº. 4759/3517, waarbij goedkeuring is onthouden aan twee besluiten van dien raad dd. 12 September 1901, tot regeling van de jaarwedden van hoofden en onderwijzers aan de openbare scholen in zijne gemeente;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 April 1902, nº. 69;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 Juni 1902, nº. 3200, afd. Ond.;

Overwegende, dat bij bovengenoemde besluiten de gemeenteraad van Haaksbergen onderscheidenlijk de jaarwedden der hoofden van de scholen te Honesch, Brammelo, Boekelo en Buurse en die der onderwijzers van bijstand heeft bepaald op de minima in de wet tot regeling van het L. O. gesteld, met bepaling, dat de jaarwedde voor elken onderwijzer die het hoofd der school bijstaat en vóór 1 Januari 1902 in functie is, bedragen zal: na één jaar dienst f 525, na twee jaar dienst f 550, na drie jaar dienst f 575, na vier jaar dienst f 600;

dat Gedeputeerde Staten van Overijssel, bij voormeld besluit van 19 December 1901, hunne goedkeuring aan die regeling hebben onthouden, daarbij in hoofdzaak overwegende dat de bij art. 26 der wet op het L. O. gestelde minima slechts toegelaten kunnen worden in de allerkleinste, goedkoopste plaatsen des lands, waar de levensstandaard het laagst is en waar het minst van den onderwijzer gevorderd wordt, en Haaksbergen daartoe niet behoort; dat met een aanvangssalaris van f 750 voor de hoofden en van f 500 voor de onderwijzers wanneer zij minder dan 5 dienstjaren hebben, aan de scholen te Haaksbergen dan ook slechts genoegen genomen kan worden, wanneer het bezit en gebruik van bij-akten in de vakken, bedoeld in art. 2 der wet op het L. O. onder *j*, *k*, *l*, *m*, *n*, *o*, *p*, *q*, *r* en *r* bis, extra beloond wordt en de verhoogingen wegens dienstjaren over korter termijnen en in grooter getale worden toegelegd; dat de belooning der vóór 1 Januari 1902 aangestelde onderwijzers noch verminderd noch gesplitst mag worden en, in verband met de bedoeling der wet van 21 Juni 1901 te regelen is, des dat zij in geen geval minder bedraagt dan de jaarwedden der nieuw aan te stellen functionarissen, en hunne salarissen ten minste voor elke 5 dienstjaren beneden de 21 worden verhoogd; dat bij deze regeling de jaarwedden als in de kleinste plaats des lands zijn vastgesteld op de wettelijke minima; dat, al moge de regeling voor de tegenwoordige functionarissen iets gunstiger zijn, daartegen toch bezwaar moet gemaakt worden, omdat hun salarissen na de eerste 4 jaren niet verhoogd worden vóór dat zij 20 jaren hebben gediend; dat eene bepaling volgens welke verhooging geweigerd kan worden in strijd is met de wet, welke recht op verhoogingen verleent naar dienstjaren, en dit recht niet afhankelijk is of kan zijn van eene waardeering door den raad; dat deze regeling van de jaarwedden van de hoofden en de onderwijzers aan de openbare scholen te Haaksbergen dus ten eenenmale onvoldoende is;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende dat de financieele toestand van de gemeente en hare ingezetenen ongunstig is, daar de landbouwers meest allen bezwaard zijn met hypotheken op hunne erven en landerijen, en het fabriekswezen reeds geruimen tijd te wenschen overlaat, waarvan ook de neringdoenden nadeel ondervinden;

Overwegende, dat, zooals reeds herhaaldelijk is beslist, de jaarwedden van in functie zijnde onderwijzers niet mogen worden verminderd;

dat voorts tegen de bijzondere regeling vastgesteld sub 2º. in het besluit van den raad betreffende de jaarwedden van de onderwijzers van bijstand, die vóór 1 Januari 1902 in functie waren, geen bezwaar bestaat, mits dat de algemeene sub 1º. in dat besluit voorkomende regeling ook op hen toepasselijk zij, daar het recht op verhooging naar dienstjaren niet afhankelijk mag worden gesteld van eene waardeering door den raad;

dat het wijders billijk is de jaarwedden te verhoogen van onderwijzers, die in het bezit zijn van eene akte voor eene vreemde taal of voor wiskunde en in die vakken aan de school onderwijs geven en evenzoo de jaarwedden van de onderwijzers die in eenig vak, niet vermeld onder de letters *a*—*i* van art. 2 der wet, buiten de gewone schooluren onderwijs geven;

dat overigens de regeling, zooals zij door den gemeenteraad is vastgesteld, voldoende mag worden geacht;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is afgekondigd in *Staatsblad* nº 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden van de hoofden der scholen te Honesch, Brammelo, Boekelo en Buurse, en de jaarwedden van de onderwijzers van bijstand aan de openbare lagere scholen in de gemeente Haaksbergen, behoudens de navolgende wijzigingen, vast te stellen overeenkomstig de betrekkelijke besluiten van den raad dier gemeente dd. 12 September 1901, met dien verstande, dat de jaarwedden der in functie zijnde onderwijzers niet worden verminderd, en dat de bepaling sub 1º. van het raadsbesluit tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers van bijstand zal gelden voor allen, onverminderd de bijzondere regeling sub 2º. in dat besluit voor de onderwijzers in functie vóór 1 Januari 1902, en voorts dat de jaarwedde der onderwijzers, in het bezit van eene akte voor eene vreemde taal of voor wiskunde, en in die vakken aan de school onderwijs gevende, voor iedere akte f 50 meer zal bedragen dan door den gemeenteraad is bepaald, met een maximum van f 100, en dat voor het onderwijs aan de school buiten de gewone uren in eenig vak, niet vermeld onder de letters *a*—*i* van art. 2 der wet, de jaarwedde wordt verhoogd met f 50, met uitzondering van de vakken *j* en *k*, voor het onderwijs in welke vakken, buiten de gewone uren, eene vergoeding van f 30 per jaar wordt toegekend;

wijders te bepalen dat, met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het L. O., door den gemeenteraad van Haaksbergen, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel, wijziging zal kunnen worden gebracht in bovenstaande regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 18 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XXIV.

18 Juni 1902
nº. 70.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door M. W. Vaessen, onderwijzeres aan de openbare lagere school te Wijchen, tegen

het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 7 Januari 1902 nº. 119, waarbij goedgekeurd is het besluit van den raad der gemeente Wijchen, dd. 21 December 1901, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in die gemeente;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 April 1902, nº. 60;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 13 Juni 1902, nº. 3125, afd. Ond.;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten de regeling hebben goedgekeurd, nadat de gemeenteraad de tegenwoordige appellante op 21 December 1901 ontheven had van de verplichting tot het geven van onderwijs in vak *l* van art. 2 der wet op het lager onderwijs, waardoor de raad het bezwaar van Gedeputeerde Staten tegen het bedrag waarop hare jaarwedde was bepaald (f 600) meende te kunnen wegnemen; dat de onderwijzeres M. W. Vaessen bij Ons in beroep is gekomen, daarbij te kennen gevende, dat hare jaarwedde tot 1 Januari 1902 f 575 bedroeg, daaronder begrepen f 50 voor het geven van onderwijs in het Fransch; dat aangezien zij elf dienstjaren heeft, de jaarwedde, haar thans toegekend, van f 600, met verhoogingen om de vijf jaren tot een maximum van f 700, het minimum bedraagt dat de wet toekent; dat de gemeente Wijchen, tellende ruim 4100 ingezetenen, niet kan gerekend worden tot de kleinste gemeenten van het land en de toestand harer geldmiddelen niet ongunstig is, en dat haars inziens de regeling van hare jaarwedde in strijd is met de bedoeling der wet;

Overwegende, dat, nu appellante, bij raadsbesluit van 21 December 1901, met ingang van 1º. Januari daaropvolgende is ontheven van de verplichting tot het geven van onderwijs in vak *l*, bedoeld in art. 2 der wet op het lager onderwijs, de jaarwedde, welke haar is toegekend in de bij het bestreden besluit door Gedeputeerde Staten goedgekeurde regeling, voldoet aan het door de wet gestelde minimum;

dat Ons geene redenen bekend zijn, om aan te nemen dat Wijchen niet kan worden gerangschikt onder de gemeenten, voor welke, met het oog op den levensstandaard daar ter plaatse, het wettelijk minimum der onderwijzersbezoldiging voldoende is te achten;

dat, waar, ten betooge van het tegendeel, door appellante in haar tot Ons gericht adres wordt gewezen op het aanzienlijk getal van ruim 4100 inwoners der gemeente Wijchen, daarbij geheel over het hoofd is gezien dat, ter beoordeeling van den levensstandaard in dit plaatsje, eene samentelling van de getallen inwoners der onderscheidene dorpen, waaruit de gemeente van dien naam is samengesteld, in geen geval een betrouwbaren maatstaf kan opleveren;

Gezien de wet op het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 18 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XXV.

20 Juni 1902
nº. 132.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door J. van Mierlo, hoofd der openbare lagere school te Wernhout, gemeente Zundert, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant dd. 6 Februari 1902, G nº. 42, 2de afd., 3de bur., waarbij de huurwaarde der onderwijzerswoning te Wernhout, gemeente Zundert, van 1 Januari 1902 af is bepaald op f 175;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 April 1902, nº. 92;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 16 Juni 1902, nº. 3656, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat nadat de tegenwoordige appellant aan Gedeputeerde Staten van Noordbrabant verzocht had de huurwaarde zijner woning — volgens de thans nog geldende regeling f 125 bedragende — vast te stellen op f 250, dat college op 6 Februari 1902 besloten heeft te bepalen, dat die huurwaarde van 1 Januari 1902 af f 175 's jaars zal bedragen;

dat het hoofd der school te Wernhout tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons beroep heeft ingesteld, daarbij aanvoerende, dat twee der voornaamste aannemers te Zundert — van wie hij eene verklaring overlegt — de bouwwaarde van zijne woning hebben geschat op ten minste f 4000, en de tuin indertijd is aangekocht voor f 500, dat zij de huurwaarde schatten op f 250, welke laatste som overeenstemt met de plaatselijke huurwaarde in de bloeiende gemeente Zundert, waar gebrek aan woning is en jaarlijks nieuwe worden bijgebouwd en bijgevolge de huurwaarden zijn gestegen, dat volgens eene berekening van 6 en 4 % voor woning en tuin appellant tot een cijfer van f 260 komt; dat f 175, ook in vergelijking met het bedrag waarop de huurwaarde van onderwijzerswoningen elders bepaald is, te gering is te achten;

Overwegende, dat de appellant gedurende eene reeks van jaren genoegen heeft genomen met eene bepaling van de huurwaarde voor de hem verstrekte vrije woning en tuin op een bedrag van f 125 per jaar, en hij ook naar dat bedrag zijne bijdrage voor pensioen heeft betaald;

dat eerst kort geleden hij tegen die bepaling bezwaren heeft geopperd, waarop Gedeputeerde Staten van Noordbrabant, bij besluit van 6 Februari 1902, G nº. 42, 2de afd., 3de bur., de huurwaarde van deze woning met tuin hebben gesteld op f 175;

dat deze bepaling geschiedde in overeenstemming met het ingewonnen bericht van burgemeester en wethouders van Zundert c. a. en dat van den schoolopziener in het district Breda, en niet gebleken is dat zij niet juist zoude zijn;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het ingestelde beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de

uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 20 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XXVI.

20 Juni 1902
nº. 133.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Zwartsluis, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel, dd. 27 December 1901, nº. 5087/3645, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de Verordening tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Zwartsluis, alsmede van de aan hen toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkomingen in de kosten van huishuur, en aan de Verordening tot regeling van de jaarwedde en de vergoeding voor het gemis van vrije woning van het hoofd der openbare lagere school met uitgebreid leerplan, beide vastgesteld in de gemeenteraadsvergadering van 29 October 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 April 1902, nº. 82;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 16 Juni 1902, nº. 3662, afd. Ond.;

Overwegende, dat in deze verordeningen de jaarwedden zijn bepaald: *a.* van de hoofden der openbare lagere school in wijk I en wijk II en de onderwijzers van bijstand op de wettelijke minima; *b.* van het hoofd der school voor meer uitgebreid lager onderwijs op f 1100 en dat voorts de vergoeding voor huishuur is bepaald op f 160 en de tegemoetkoming in de huishuur op f 70;

dat Gedeputeerde Staten, bij voormeld besluit, aan die regeling hunne goedkeuring hebben onthouden, uit overweging, dat de bij art. 26 der wet op het lager onderwijs gestelde minima slechts toegelaten kunnen worden in de allerkleinste goedkoopste plaatsen des lands, waar de levensstandaard het laagst is en waar het minst van den onderwijzer gevorderd wordt, en Zwartsluis daartoe niet behoort; dat met een aanvangssalaris van f 750 voor de hoofden en van f 500 voor de onderwijzers, wanneer zij minder dan vijf dienstjaren hebben, aan de scholen in wijk I en II dan ook slechts genoegen genomen kan worden, wanneer het bezit en gebruik van bij-akten in de vakken, bedoeld in art. 2 der wet op het lager onderwijs onder *j, k, l, m, n, o, p, q, r,* en *r* bis, extra beloond wordt en de verhoogingen wegens dienstjaren over korter termijnen of in grooter getale worden toegelegd; dat de extra belooningen voor die bij-akten billijkerwijze zijn vast te stellen op: 1º. voor het *bezit* van eene f 25 en van twee of meer f 50; 2º. voor benuttiging *binnen* de gewone schooluren van ééne f 50, van twee f 75, van drie of meer f 100; 3º. voor benuttiging *buiten* de gewone schooluren f 0,60 per lesuur, of zooveel meer als de belooning voor het herhalingsonderwijs bedraagt, zijnde bij-akten, bedoeld onder letters *j* en *k* in de gevallen sub 1º. en 2º. als halve te berekenen en in het geval sub 3º. met f 20 per wekelijksch lesuur te bezoldigen; dat de voor deze gemeente vastgestelde aanvangsjaarwedden voor ten minste 3, 7, 12 en 17 jaren dienst verhoogd moeten worden met f 50;

dat de vergoeding voor huishuur aan de hoofden zoodanig geregeld behoort te worden, dat zij overeenstemt met den prijs, waarvoor in de gemeente Zwartsluis eene behoorlijke woning, geschikt voor hoofden van scholen, gehuurd kan of zoude kunnen worden; dat de tegemoetkoming in de huishuur voor gehuwde onderwijzers boven 28 jaren, en zoo mogelijk ook voor weduwnaars met kinderen te hunnen laste, in dezelfde verhouding behoort te staan tot de vergoeding voor huishuur betaald aan het hoofd hunner school, of tot de huurwaarde waarop diens woning ter berekening van het pensioen is aangeslagen, als de daarvoor in art. 26 vastgestelde minima, dus als 1 tot 3; dat de belooning der vóór 1 Januari 1902 aangestelde onderwijzers noch verminderd noch gesplitst mag worden en in verband met de bedoeling der wet van 24 Juni 1901 te regelen is, des, dat hunne belooning in geen geval minder bedraagt dan de jaarwedden der nieuw aan te stellen functionarissen en hunne salarissen minstens voor elke vijf dienstjaren beneden de een en twintig worden verhoogd; dat bijaldien geen extra belooningen voor het bezit of gebruik binnen de gewone schooluren van bij-akten worden toegekend, de jaarwedden der hoofden aan de scholen wijk I en wijk II te bepalen zijn op f 800 met verhoogingen van f 50 voor 5, 10, 15 en 20 jaren dienst, en die der onderwijzers op f 550, met gelijke verhoogingen, met dien verstande, dat in ieder geval voor het gebruik van bij-akten buiten de gewone schooluren ten minste voorschreven extra belooningen worden toegelegd, dat het hoofd der school voor meer uitgebreid lager onderwijs eene jaarwedde van f 1200 moet kunnen bereiken en diens jaarwedde derhalve vast te stellen is op f 1000, met verhoogingen van f 50 voor 5, 10, 15 en 20 jaren dienst; dat de door den gemeenteraad vastgestelde regeling ten gevolge heeft, dat mej. Menkhorst gedurende 10 jaren zonder eenige verhooging zal moeten dienen, wat in strijd schijnt met de bedoeling der wet, welke verhooging der jaarwedden ten minste na 5, 10, 15 en 20 jaren dienst beoogt; dat, waar de wet van 24 Juni 1901 als vergoeding voor en tegemoetkoming in de huishuur voor de kleinste plaats des lands eischt f 150 en f 50, het bedrag van f 160 voor vergoeding van huishuur aan de hoofden der scholen te laag voorkomt; dat deze regeling derhalve niet voldoende te achten is;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen en daarbij heeft te kennen gegeven, dat een *aanvangssalaris* voor hoofd eener school te Zwartsluis ad f 750 voldoende mag geacht worden, aangezien het inkomen met de vergoeding voor gemis van vrije woning ad f 160 dan reeds klimt tot f 910, zijnde slechts f 90 minder dan de jaarwedde van den burgemeester bedraagt; dat het hoofd der school voor meer uitgebreid lager onderwijs vóór 7 jaren is aangesteld op eene jaarwedde van f 1000, en hem na 5 jaren dienst eene verhooging is toegekend van f 50 en de jaarwedde thans is vastgesteld op f 1100, welke jaarwedde, in verband met het gering aantal leerlingen dat gewoonlijk van dat onderwijs gebruik maakt, mede voldoende is te achten; dat wel is waar mej. Menkhorst door de nieuwe regeling voorloopig niet wordt gebaat, maar zij bij hare benoeming vóór 5 jaren dadelijk reeds eene jaarwedde heeft genoten van f 550, en een aanvangssalaris van f 500, vooral voor hen die pas het examen hebben afgelegd niet te weinig is, vermits op plaatsen als Zwartsluis een onderwijzer of onderwijzeres kost en inwoning kan bekomen voor f 300 à f 350; dat eene vergoeding voor huishuur ad f 160 zeer billijk en goed is te achten en de hoofden der drie scholen thans niet meer verwonen dan f 140, f 140 à f 150 en f 110; dat bij de beperkte

middelen, waarover de raad kan beschikken, de regeling voldoende is te achten, in aanmerking nog genomen dat de levensstandaard te Zwartsluis niet hoog is te noemen en van de hoofden der scholen in wijk I en II ook niet meer diensten worden gevorderd dan in kleinere plaatsen, terwijl het getal leerlingen onderscheidenlijk 103 en 91 bedraagt;

Overwegende, dat eene jaarwedde van f 1100, zonder verhoogingen wegens dienstjaren, voor het hoofd der school met uitgebreid leerplan, die slechts door een gering aantal leerlingen wordt bezocht, voldoende is te achten;

dat in eene gemeente als Zwartsluis, waar de levensstandaard niet hoog is, ten aanzien van de hoofden en de onderwijzers van de beide andere scholen, door plus minus 90 en 100 kinderen bezocht, en dus niet van grooten omvang, met de door den gemeenteraad vastgestelde jaarwedden genoegen kan genomen worden, terwijl ook de vergoeding voor huishuur door den raad aan de hoofden toegekend voldoende is te achten; dat echter ten behoeve van de onderwijzeres, die buiten de gewone schooluren onderwijs in de nuttige handwerken geeft, en deswege aanspraak heeft op eene hoogere wedde dan haar in de verordening is toegekend, de regeling wijziging behoeft;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden van de hoofden der openbare lagere scholen en van het hoofd der school met uitgebreid leerplan, die van de overige onderwijzers en de vergoeding voor en de tegemoetkoming in de huishuur in de gemeente Zwartsluis vast te stellen overeenkomstig de raadsbesluiten van 29 October 1901, met bepaling echter, dat de jaarwedde van de onderwijzeres, mede belast met het geven van onderwijs in de handwerken buiten de gewone schooluren f 50 meer zal bedragen dan in het raadsbesluit ten aanzien der onderwijzers en onderwijzeressen van bijstand in het algemeen is bepaald;

met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet zal door den gemeenteraad van Zwartsluis, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel, wijziging kunnen worden gebracht in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 20 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XXVII.

20 Juni 1902
nº. 134.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Gameren, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 21 Januari 1902, nº. 112, waarbij goedkeuring is onthouden aan de Verordening, regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Gameren, vastgesteld in de raadsvergaderingen van 14 November en 21 December 1901, voor zooveel de bezoldiging van het hoofd der openbare lagere school te Gameren bij die verordening is geregeld;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 April 1902, nº. 74;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 14 Juni 1902, nº. 3419, afd. Ond.;

Overwegende, dat de raad der gemeente Gameren bij de bovengenoemde regeling der jaarwedde van het hoofd der school te Gameren, niettegenstaande de bedenkingen door Gedeputeerde Staten aangevoerd, bepaald heeft op het wettelijk minimum;

dat Gedeputeerde Staten, bij besluit van 21 Januari 1902, nº. 112, hunne goedkeuring aan de verordening hebben onthouden, voor zooveel de wedde van het hoofd der school te Gameren betreft; dat de bezwaren van Gedeputeerde Staten hierop neerkomen, dat, terwijl de school te Nieuwaal op 31 December 1900 slechts 81 leerlingen telde, die te Gameren op dien datum door 187 en in Augustus 1901 zelfs door 200 kinderen bezocht werd, zoodat voor het hoofd van laatstgenoemde school niet met het minimum kon worden volstaan; dat Gedeputeerde Staten voorts hebben overwogen, dat het niet ter zake afdoet, dat het hoofd der school te Gameren nog uit anderen hoofde bijverdienste geniet, en dat ook bij het regelen van de bezoldiging, in verband met datgene dat van den functionaris gevorderd wordt, de geldmiddelen der gemeenten buiten aanmerking moeten blijven;

dat de gemeenteraad, bij Ons in beroep gekomen, heeft aangevoerd dat de taak van het hoofd der school te Gameren minder zwaar is dan die van het hoofd der school te Nieuwaal, en de levensstandaard in beide plaatsen dezelfde is;

Overwegende, dat met het oog op den omvang der school te Gameren aan haar hoofd eene hoogere jaarwedde behoort te worden toegekend dan het minimum in de wet bepaald;

dat intusschen eene jaarwedde van f 50 boven dat minimum voor het hoofd der school voldoende is te achten;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

1º. de jaarwedde van het hoofd der school te Gameren vast te stellen op f 800 bij minder dan 5, f 850 bij 5 tot 10, f 900 bij 10 tot 15, f 950 bij 15 tot 20, f 1000 bij 20 en meer dienstjaren;

2º. te bepalen, dat, met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet, door den gemeenteraad van Gameren, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Gelderland, wijziging zal kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 20 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XXVIII.

20 Juni 1902
nº. 135.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente IJsselmuiden, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel, dd. 19 December 1901, 2de afd., nº. 5049/3521, waarbij goedkeuring is onthouden aan de Verordening tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente IJsselmuiden, alsmede aan de hen toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkomingen in de kosten van huishuur, vastgesteld in de vergadering van den raad der gemeente op 12 October 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 April 1902, nº. 72;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 14 Juni 1902, nº. 3202, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad bij bovengenoemd besluit de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere school heeft gesteld op de wettelijke minima, terwijl de vergoeding voor huishuur voor het hoofd eener school op f 200 en de tegemoetkoming in de huishuur voor elk der mannelijke onderwijzers van bijstand die den leeftijd van 28 jaren bereikt hebben en gehuwd of weduwnaar zijn, op f 50 bepaald is; dat Gedeputeerde Staten, bij besluit van 19 December 1901, aan het raadsbesluit hunne goedkeuring hebben onthouden, uit overweging, dat de bij art. 26 der wet op het lager onderwijs gestelde minima slechts toegelaten kunnen worden in de allerkleinste, goedkoope plaatsen des lands, waar de levensstandaard het laagst is en waar het minst van den onderwijzer gevorderd wordt, en IJsselmuiden daartoe niet behoort; dat met een aanvangssalaris van f 750 voor de hoofden en van f 500 voor de onderwijzers, wanneer zij minder dan 5 dienstjaren hebben, aan de school te IJsselmuiden dan ook slechts genoegen kan genomen worden, wanneer het bezit en gebruik van bij-akten in de vakken, bedoeld in art. 2 der wet op het lager onderwijs, onder *j*, *k*, *l*, *m*, *n*, *o*, *p*, *q*, *r* en *r* bis, extra beloond wordt en de verhoogingen wegens dienstjaren over korter termijnen en in grooter getale worden toegelegd; dat de voor deze gemeente vast te stellen aanvangsjaarwedden voor ten minste elke 5 jaren dienst verhoogd moeten worden met f 50; dat de vergoeding voor huishuur aan de hoofden zoodanig geregeld behoort te worden, dat zij overeenstemt met den prijs, waarvoor in de gemeente IJsselmuiden eene behoorlijke woning, geschikt voor hoofden van scholen, gehuurd kan worden; dat de tegemoetkoming op de huishuur voor gehuwde onderwijzers boven 28 jaren, en zoo mogelijk ook voor weduwnaars met kinderen te hunnen laste, in dezelfde verhouding tot de vergoeding voor huishuur, aan het hoofd hunner school betaald of tot de huurwaarde waarop diens woning ter berekening van het pensioen werd aangeslagen, behoort te staan als de daarvoor in art. 26 vastgestelde minima, dus als 1 tot 3; dat de belooning der vóór 1 Januari 1902 aangestelde onderwijzers noch verminderd noch gesplitst mag worden en, in verband met de bedoeling der wet van 24 Juni 1901, te regelen is, des dat hunne belooning in geen geval minder bedraagt dan de jaarwedde der nieuw aan te stellen functionarissen en hunne salarissen ten minste voor elke vijf dienstjaren beneden 21 worden verhoogd; dat, bijaldien door deze gemeente geen extra beloooningen worden toegekend voor het bezit van bij-akten, een aanvangsjaarwedde van f 900, met 4 verhoogingen van f 50, voor 3, 7, 12 en 17 jaar voor het hoofd eener zoo groote school als die te IJsselmuiden in verband met de levensomstandigheden in die gemeente niet te hoog geacht kan worden, en evenmin een salaris van f 550 met gelijke verhoogingen voor de onderwijzers; dat het benuttigen van bijakten in de vakken onder *j*, *k*, *l*, *m*, *n* genoemd extra beloond behoort te worden; dat bij deze verordening de jaarwedden der hoofden en onderwijzers op de wettelijke minima zijn vastgesteld en geene belooningen, noch voor het bezit noch voor het gebruik binnen of buiten de gewone schooluren van bijakten zijn toegelegd; dat de vergoeding der huishuur wordt bepaald op f 200 en de tegemoetkoming daarin aan de gehuwde onderwijzers boven 28 jaren op f 50; terwijl toch naar de meening van burgemeester en wethouders de huurwaarde voor het hoofd der school voor diens pensioen behoort aangeslagen te worden op f 250; dat deze regeling derhalve ten eenenmale onvoldoende is; dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij te kennen gevende, dat de uitgaven van de gemeente voor het lager onderwijs nu reeds bijzonder hoog zijn; dat het hoofd der school te IJsselmuiden eene verhooging van jaarwedde van f 150 genieten zal en bovendien eene bijzonder mooie woning met tuin heeft; dat bij het bouwen van die woning er over gedacht is een gedeelte daarvan te bestemmen tot raadkamer, maar dit plan niet ten uitvoer is gebracht; en dat dit de reden is, waarom burgemeester en Wethouders aan Gedeputeerde Staten hebben voorgesteld de huurwaarde van de woning voor het pensioen van het hoofd der school te bepalen op f 250; dat het leven te IJsselmuiden niet duur is; dat twee der onderwijzers, evenals hunne ambtgenooten uit de gemeente Welsum en Kamperveen, te Kampen wonen, waarvan één bij zijne ouders; dat de onderwijzeres gehuwd is met een onderwijzer der gemeente Kampen, terwijl zij samen in de gemeente IJsselmuiden wonen; dat die onderwijzeres geen onderwijs in de nuttige handwerken buiten de gewone schooluren geeft; dat van de twee onderwijzers die te Kampen wonen één gehuwd is, die op kamers woont, terwijl zijne vrouw in de gemeente Averest verblijf houdt; dat de andere gehuwde onderwijzer, die een pensioen geniet als onderwijzer in Nederlandsch-Indië van f 247,50 's jaars, eene ruime woning met tuin bewoont, onmiddellijk naast de school en daarvoor f 130 per jaar huur betaalt, zoodat eene tegemoetkoming van f 50 den raad ruim voldoende voorkomt;

Overwegende: dat de belooningen der onderwijzers bij de wet niet zijn afhankelijk gesteld van den financieelen toestand der gemeenten, waarin zij werkzaam zijn;

dat de gemeente IJsselmuiden, met eene bevolking van ruim 2300 zielen, gelegen in eene welvarende streek, onder den rook der gemeente Kampen, alwaar de secretarie der gemeente gevestigd is, en verschillende onderwijzers van de IJsselmuider school woonachtig zijn, onmogelijk kan gerekend worden te behooren tot die plaatsen, voor welke de bij art. 26 der wet op het lager onderwijs gestelde minima voldoende zijn;

dat, waar aan het hoofd eener school als die te IJsselmuiden, welke omstreeks 272 leerlingen telt, met het oog op de vele administratieve werkzaamheden en groote verantwoordelijkheid waarmede het schoolhoofd is belast, betrekkelijk hooge eischen zijn te stellen, eene aanvangsjaarwedde van f 900, ook in verband met den in die gemeente geldenden levensstandaard, niet te hoog mag worden geacht, terwijl de aanvangsjaarwedde voor de onderwijzers van bijstand aldaar bezwaarlijk op minder dan f 550 is te stellen;

dat Gedeputeerde Staten van Overijssel, bij hun bestreden besluit, mitsdien te recht hunne goedkeuring hebben onthouden aan het besluit van den raad der gemeente IJsselmuiden dd. 12 October 1901, waarbij die aanvangsjaarwedden op het wettelijk minimum zijn bepaald;

Gezien de wet op het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is afgekondigd in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het ingesteld beroep ongegrond te verklaren; voorts vast te stellen dat, met ingang van 1 Januari 1902, de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te IJsselmuiden f 900 en die der onderwijzers aldaar f 550 zullen bedragen, met verhoogingen telkens van f 50 voor 5, 10, 15 en 20 jaren dienst; dat de jaarwedde der onderwijzers, in het bezit van eene akte voor eene vreemde taal of voor wiskunde, en in die vakken onderwijs gevende, voor iedere akte f 50 meer zal bedragen dan hierboven is bepaald, met een maximum van f 100, en dat voor het onderwijs buiten de gewone schooluren in eenig vak, niet vermeld onder de letters *a*—*i* van art. 2 der wet, voormelde jaarwedde zal worden verhoogd met f 50, met uitzondering van de vakken *j* en *k*, voor het onderwijs in welke vakken buiten de gewone uren eene vergoeding van f 30 per jaar zal worden toegekend; dat overigens op het hoofd en de onderwijzers van bijstand van de openbare lagere school te IJsselmuiden van toepassing zullen zijn de bepalingen van het door den raad dier gemeente op 12 October 1901 genomen besluit tot regeling van hunne jaarwedden, alsmede van de aan hen toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkomingen in de kosten van huishuur; wijders te bepalen, dat, met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het lager onderwijs, door den gemeenteraad van IJsselmuiden, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel, wijziging zal kunnen worden gebracht in bovenstaande bepalingen, welke in ieder geval met het eind van 1911 zullen ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 20 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XXIX.

23 Juni 1902.
nº. 52.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Hellendoorn, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel, d.d. 19 December 1901, nº. 4890/3518, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Regeling van jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare scholen voor lager onderwijs in de gemeente Hellendoorn", vastgesteld in de vergadering van den gemeenteraad van 3 September 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 April 1902, nº. 83;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 17 Juni 1902, nº. 3655, afd. Ond.;

Overwegende, dat bij deze regeling zijn bepaald: *a.* de jaarwedde van het hoofd der school te Hellendoorn op f 800 (vergoeding van huishuur f 150); *b.* die van het hoofd der school te Noetsele op f 900 (vergoeding van huishuur als voren); *c.* die van de hoofden der scholen te Haarle, Elen en Rhaan, Egede, Marle, Daarle, Daarlerveen en Halsen op f 750 (vergoeding van huishuur als voren); *d.* die van de onderwijzers en onderwijzeressen van bijstand op f 500, alles met verhoogingen van f 50 bij 5, 10, 15 en 20 dienstjaren; dat zij verder bepaalt dat de jaarwedde van den onderwijzer met verplichte hoofdakte en akte Fransch aan de openbare lagere school te Noetsele f 250 en de jaarwedde van den onderwijzer met akte Fransch aan de openbare school voor lager onderwijs te Hellendoorn f 50 meer bedraagt, dan die van de andere onderwijzers van bijstand; dat de regeling hierboven onder *a*—*d* vermeld in werking treedt bij nieuwe aanstellingen, en de onderwijzers en onderwijzeressen die thans een hoogere jaarwedde dan f 500 genieten volgenderwijze worden beloond: *a.* met minder dan 10 dienstjaren f 550; *b.* met 10 en meer doch minder dan 15 dienstjaren f 600; *c.* met 15 en meer doch minder dan 20 dienstjaren f 650; *d.* met 20 en meer dienstjaren f 700 (art. 5); dat door haar voorts aan den mannelijken onderwijzer, die het hoofd der school bijstaat, zoo hij gehuwd is en 28 jaar telt, eene tegemoetkoming in de huishuur van f 50 toegekend wordt; dat verder de bepaling van art. 26, 3º., eerste volzin der wet tot regeling van het lager onderwijs wordt overgenomen; bepaald wordt dat de onderwijzeressen, die buiten de gewone schooluren onderwijs geven in de nuttige handwerken, hiervoor f 25 meer zullen genieten, en aan elken onderwijzer aan openbare scholen te Noetsele en te Hellendoorn, die in het bezit is of geraakt van eene akte die hem de bevoegdheid verleent om lager onderwijs te geven in eene vreemde taal, f 50 verhooging van jaarwedde voor elke akte wordt toegekend; dat eindelijk in de verordening boven en behalve de vaste jaarwedde aan iederen onderwijzer aan de openbare lagere scholen, belast met het geven van herhalingsonderwijs, eene belooning wordt toegekend van f 0,60 per lesuur;

dat Gedeputeerde Staten op 19 December 1901 aan deze regeling hunne goedkeuring hebben onthouden, daarbij overwegende, dat de bij art. 26 der wet op het lager onderwijs gestelde minima slechts toegelaten kunnen worden in de allerkleinste goedkoopste plaatsen des lands, waar de levensstandaard het laagst is en waar het minst van den onderwijzer gevorderd wordt en Hellendoorn daartoe niet behoort; dat met een aanvangssalaris van f 750 voor de hoofden der scholen te Haarle, Elen en Rhaan, Egede, Marle, Daarle, Daarlerveen en Hulsen en van f 500 voor de onderwijzers, wanneer zij minder dan 5 dienstjaren hebben aan alle scholen in deze gemeente dan ook slechts genoegen genomen kan worden, wanneer het bezit en gebruik van bijakten in de vakken, bedoeld in art. 2 der wet op het lager onderwijs onder *j*, *k*, *l*, *m*, *n*, *o*, *p*, *q*, *r* en *r bis* aan de scholen te Hellendoorn en te Noetsele en die onder *j*, *k*, *q*, *r* en *r bis* genoemd aan de andere scholen extra beloond wordt en de verhoogingen wegens dienstjaren over korter termijnen en in grooter getale worden toegelegd; dat de extra-beloonigen voor die bijakten dan billijkerwijze zijn vast te stellen op:

1º. voor het bezit van eene f 25, van twee of meer f 50;

2º. voor benuttiging binnen de gewone schooluren van eene f 50, van twee f 75, van drie of meer f 100;

3°. voor benuttiging buiten de gewone schooluren f 0,60 per lesuur of zooveel meer als de belooning voor het herhalingsonderwijs bedraagt; zijnde bij akten, bedoeld onder *j* en *k* in de gevallen sub 1°. en 2°. als halve te berekenen en in het geval sub 3°. met f 20 per wekelijksch lesuur te bezoldigen;

dat de voor deze gemeente vast te stellen aanvangsjaarwedden voor 4, 8, 12 en 16 jaren dienst telkens verhoogd moeten worden met f 50; dat de vergoeding voor huishuur aan de hoofden zoodanig geregeld behoort te worden, dat zij overeenstemt met den prijs waarvoor in de gemeente Hellendoorn eene behoorlijke woning, geschikt voor hoofden van scholen gehuurd kan of zoude kunnen worden; dat de tegemoetkoming in de huishuur voor gehuwde onderwijzers boven 28 jaren en zoo mogelijk ook voor weduwnaars met kinderen te hunnen laste in dezelfde verhouding behoort te staan tot de vergoeding voor huishuur, betaald aan het hoofd hunner school, of tot de huurwaarde, waarop diens woning ter berekening van pensioen is aangeslagen, als de daarvoor in art. 26 vastgestelde maxima, dus als 1 tot 3; dat de belooning der vóór 1 Januari 1902 aangestelde onderwijzers noch verminderd, noch gesplitst mag worden en in verband met de bedoeling der wet van 24 Juni 1901 te regelen is, des dat hunne belooning in geen geval minder bedraagt, dan de jaarwedden der nieuw aan te stellen functionarissen en hunne salarissen minstens voor 4, 8, 12 en 16 jaren worden verhoogd; dat ingevolge art. 5 der verordening de tegenwoordige functionarissen voor de eerste 10 jaren dienst geene verhooging zullen genieten, zijnde het tegenwoordige aanvangssalaris f 550; dat betwijfeld mag worden, of de vergoeding voor en de tegemoetkoming in de huishuur op voor Hellendoorn voldoende bedragen bepaald zijn; dat derhalve de regeling zooals die door den gemeenteraad is vastgesteld, geheel onvoldoende is;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat de regeling gemaakt is in overeenstemming met de bepalingen der wet en de financieele draagkracht der gemeente, waar de levensstandaard zeer laag is en goede woningen voor een huurprijs van pl. m. f 100 te verkrijgen zijn, en waar van de onderwijzers niet te veel gevorderd wordt;

Overwegende, dat met eene regeling, als door den gemeenteraad van Hellendoorn is gemaakt, met het oog op levensstandaard en schoolbevolking genoegen kan worden genomen;

dat echter aan de onderwijzeressen, die aan de openbare scholen voor lager onderwijs buiten de gewone schooluren onderwijs in de nuttige handwerken geven, f 25 meer behoort te worden toegekend, dan in art. 8 der verordening is bepaald;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* n°. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Hellendoorn, mitsgaders hetgeen verder in de verordening geregeld is, vast te stellen overeenkomstig het raadsbesluit van 3 September 1901, met bepaling echter, dat de jaarwedden van de onderwijzeressen, die buiten de gewone schooluren aan de scholen onderwijs in de nuttige handwerken geven, f 25 meer zullen bedragen, dan in art. 8 der verordening is bepaald.

Met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet zal door den gemeenteraad van Hellendoorn, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel, wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 23 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XXX.

23 Juni 1902.
n°. 53.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door J. van Wijk en J. F. Zeebuit, onderwijzers aan eene openbare lagere school in de gemeente Geldermalsen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten, d.d. 28 Januari 1902, n°. 117, waarbij de „Verordening, regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Geldermalsen", vastgesteld in de vergaderingen van den raad dier gemeente op 28 October 1901 en 15 Januari 1902 is goedgekeurd, behalve voor zooveel de bezoldiging van het hoofd der openbare lagere school A. in het dorp Geldermalsen betreft;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 14 Mei 1902, n°. 95;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 17 Juni 1902, n°. 3932, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad de jaarwedden voor het onderwijzend personeel aldus heeft bepaald: voor het hoofd der school A., in het dorp Geldermalsen, bij minder dan 10 dienstjaren, op f 950, bij 10 tot 20 dienstjaren op f 1000, bij 20 en meer dienstjaren op f 1050;

voor het hoofd der school B. in dat dorp op f 1200, onverschillig het aantal dienstjaren; voorts voor het hoofd der school te Meteren, bij minder dan 10 dienstjaren op 800, bij 10 tot 15 dienstjaren op f 850, bij 15 tot 20 dienstjaren op f 900, bij 20 en meer dienstjaren op f 950; eindelijk voor de onderwijzers, niet in het bezit van de hoofdakte, die het hoofd der school bijstaan: bij minder dan 10 dienstjaren op f 550, bij 10 tot 15 dienstjaren op f 600, bij 15 tot 20 dienstjaren op f 650, bij 20 en meer dienstjaren op f 700;

dat Gedeputeerde Staten, bij besluit van 28 Februari 1902, hebben goedgevonden: I. aan de regeling hunne goedkeuring te onthouden voor zooveel de bezoldiging betreft van het hoofd der openbare lagere school A. in het dorp Geldermalsen; II. aan de adressanten J. van Wijk en J. F. Zeebuit te berichten, dat zij geen termen gevonden hebben aan die regeling, voor zooveel de jaarwedden der onderwijzers van bijstand betreft, hunne goedkeuring te onthouden;

dat de onderwijzers J. van Wijk en J. F. Zeebuit van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep gekomen zijn, daarbij te kennen gevende, dat het naar hunne meening billijk is, den onderwijzers van bijstand de 4 verhoogingen van f 50 na 5, 10, 15 en 20 dienstjaren toe te kennen, en Ons verzoekende het besluit van Gedeputeerde Staten te vernietigen;

Overwegende, dat in art. 14 der wet tot regeling van het lager onderwijs is bepaald, dat van elk besluit, krachtens deze wet door Gedeputeerde Staten genomen, bij Ons in hoogeren beroep kan worden gekomen door ieder, die bij de vernietiging of de verbetering van het besluit van Gedeputeerde Staten belang heeft;

dat de appellanten in dit geval dus alleen in zooverre hooger beroep tegen het besluit van Gedeputeerde Staten kunnen instellen, als dat besluit hun belang betreft, namelijk voor zooveel het betreft de regeling van de jaarwedden der onderwijzers van bijstand;

dat voor het overige de appellanten in hun beroep niet-ontvankelijk zijn;

dat voor eene gemeente als Geldermalsen voor onderwijzers van bijstand, niet belast met het geven van onderricht in eenig vak van meer uitgebreid lager onderwijs, eene bezoldiging, die zelfs gedurende de eerste 5 dienstjaren f 50 meer bedraagt dan het wettelijk minimum en verder aan dat minimum zich aansluit, behalve dat nog met f 100 het salaris wordt verhoogd voor elken onderwijzer, die de akte van bekwaamheid van hoofdonderwijzer bezit, voldoende is te achten, en dus Gedeputeerde Staten te recht de door den gemeenteraad vastgestelde regeling hebben goedgekeurd;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de appellanten niet-ontvankelijk te verklaren in hun beroep, voor zooverre het meer bevat dan de regeling van hunne jaarwedde, en voor het overige dat beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 23 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XXXI.

23 Juni 1902.
nº. 54.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Bathmen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel, d.d. 5 December 1901, nº. 4780/3336, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Verordening tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Bathmen, alsmede van de hun toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkoming in de kosten van huishuur", vastgesteld in de vergadering van den raad der gemeente op 31 October 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 7 Mei 1902, nº. 94;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 18 Juni 1902, nº. 3697, afd. Ond.;

Overwegende, dat het adres van beroep bij Ons is ingekomen op 26 Februari 1902, nadat het bovengenoemde besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel op 7 December 1901 aan het gemeentebestuur van Bathmen was toegezonden; dat appellant dus bij het instellen van het beroep den termijn van 30 vrije dagen „te rekenen van den dag, waarop het besluit openbaar gemaakt of den belanghebbende toegezonden is", waarbinnen, volgens art. 14, tweede lid, der wet tot regeling van het lager onderwijs, het beroep moet worden ingesteld, niet heeft in acht genomen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in het *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

appellant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 23 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XXXII.

23 Juni 1902.
nº. 55.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Den Ham, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel, d.d. 2 Januari 1902, nº. 5207/49, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Verordening, regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Den Ham", vastgesteld in de openbare vergadering van den gemeenteraad van 28 October 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 7 Mei 1902, n°. 86;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 18 Juni 1902, n°. 3778, afd. Ond.;

Overwegende, dat bij deze regeling de jaarwedden, de vergoeding voor huishuur en de tegemoetkoming in de huishuur zijn bepaald op de minima daarvoor in de wet tot regeling van het lager onderwijs aangegeven;

dat Gedeputeerde Staten aan die regeling op de volgende gronden hunne goedkeuring hebben onthouden; dat de bij art. 26 der wet op het lager onderwijs gestelde minima slechts toegelaten kunnen worden in de allerkleinste goedkoopste plaatsen des lands, waar de levensstandaard het laagst is en waar het minst van den onderwijzer gevorderd wordt en den Ham, met scholen bezocht door 329, 256 en 112 leerlingen, daartoe niet behoort; dat met een aanvangssalaris van f 850 voor de hoofden der scholen te den Ham en te Vroomshoop en van f 750 voor het hoofd te Linde en van f 500 voor de onderwijzers aan alle scholen te den Ham dan ook slechts genoegen genomen kan worden, wanneer het bezit en gebruik van bijakten in de vakken, bedoeld in art. 2 der wet op het lager onderwijs, onder *j*, *k*, *l*, *m*, *n*, *o*, *p*, *q*, *r* en *r bis*, extra beloond wordt en de verhoogingen wegens dienstjaren over korter termijnen en in grooter getale worden toegelegd; dat de extra belooningen voor die bijakten dan minstens behooren te bedragen:

1°. voor het bezit van één f 25, van twee of meer f 50;

2°. voor het gebruik binnen de gewone schooluren van één f 50, van twee f 75, van drie of meer f 100;

3°. voor het gebruik buiten de gewone schooluren f 0,60 per lesuur of zoo veel meer als de belooning voor het herhalingsonderwijs vastgesteld is of wordt; zijnde bijakten, bedoeld onder letters *j* en *k* in de gevallen sub 1°. en 2°., als halve te berekenen en sub 3°. met f 20 per wekelijksch lesuur te bezoldigen; dat de bovenbedoelde verhoogingen tot een bedrag van f 50 ieder te verleenen zijn voor 3, 6, 10, 15 en 20 jaren dienst; dat bijaldien bovengenoemde verhoogingen en extra belooningen niet toegelegd worden de jaarwedden van de hoofden aan de scholen te Vroomshoop, den Ham en Linde en de onderwijzers aan alle openbare lagere scholen te den Ham zijn te bepalen op f 900, f 800 en f 550 en f 500, met verhoogingen moeten toegelegd worden voor het onderwijs buiten de gewone schooluren en wel in verhouding van de belooning voor 't onderwijs binnen de gewone schooluren per lesuur; dat de vergoeding voor de huishuur aan de hoofden zoodanig geregeld moet worden, dat zij overeenstemt met den prijs waarvoor in die gemeente een behoorlijke woning geschikt voor het hoofd eener school gehuurd kan of zoude kunnen worden; dat de tegemoetkoming in de huushuur voor gehuwde onderwijzers boven 28-jarigen leeftijd en zoo mogelijk ook voor weduwnaar met kinderen te hunnen laste in dezelfde verhouding behoort te staan tot de vergoeding voor huishuur betaald aan het hoofd hunner school of tot de huurwaarde waarop diens woning ter berekening van pensioen is aangeslagen, als de daarvoor bij de wet gestelde minima, dus als 1 : 3 en ten minste op f 50 bepaald behoort te worden; dat de belooning der vóór 1 Januari 1902 aangestelde onderwijzers noch verminderd noch gesplitst mag worden, en in verband met de bedoeling der wet van 24 Juni 1901 te regelen is, des, dat hunne belooning in geen geval minder bedraagt dan volgens de nieuwe regeling genoten kan worden en hunne jaarwedden minstens voor elke 5 dienstjaren beneden de een en twintig worden verhoogd; dat blijkens den overgelegden staat de jaarwedden van de hoofden vóór 1 Januari 1901 bedroegen: te den Ham en Vroomshoop f 900, en te Linde f 700; voor de onderwijzers minstens f 550; dat nu bij de nieuwe verordening de jaarwedden, de vergoeding voor en de tegemoetkoming in de huishuur op de wettelijke minima zijn vastgesteld; dat daardoor in stede van volgens de bedoeling der wet verhoogd te worden, de jaarwedden verlaagd worden; dat wel is waar de overgangsbepaling de tegenwoordige functionarissen geen lager jaarwedde dan thans doet genieten, doch zij gedurende meer dan 5 jaren van verhoogingen verstoken kunnen blijven; dat waar in de kleinste plaats des lands als vergoeding voor en tegemoetkoming in de huishuur moet toegelegd worden f 150 en f 50, betwijfeld mag worden of met deze bedragen ook in de gemeente den Ham kan worden volstaan; dat derhalve deze regeling niet voldoende geacht kan worden;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat den Ham tot de afgelegenste plaatsen des lands mag worden gerekend, waar de levensstandaard laag is en weinig van den onderwijzer gevorderd wordt, dat de kosten van het onderwijs er thans reeds hoog zijn en de draagkracht der ingezetenen gering is; dat de regeling aan alle eischen voldoet en het hoofd der Linderschool, bij gemis van vrije woning, eene zeer voldoende woning voor den huurprijs van f 100 per jaar bewoont;

Overwegende, dat voor het hoofd der school te Linde en de onderwijzers die de hoofden der drie scholen bijstaan de jaarwedden door den gemeenteraad bepaald zijn op een bedrag dat voldoende te achten is;

dat echter eene aanvangsjaarwedde van f 850 voor de hoofden der scholen te den Ham en Vroomshoop, in verband met het aantal kinderen dat die scholen bezoekt, te laag is, en Gedeputeerde Staten te recht van oordeel zijn, dat zij op f 900 moet worden gesteld;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* n°. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden van de hoofden der scholen te den Ham en Vroomshoop vast te stellen op f 900 bij minder dan 5, f 950 bij 5 tot 10, f 1000 bij 10 tot 15, f 1050 bij 15 tot 20, f 1100 bij 20 en meer dienstjaren, en die van het hoofd der school te Linde en de onderwijzers die de hoofden der scholen bijstaan, alsmede hetgeen verder in de verordening is geregeld, zoo vast te stellen, als in het raadsbesluit van 28 October 1901 is bepaald;

met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet zal door den gemeenteraad van den Ham onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 23 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XXXIII.

23 Juni 1902.
N°. 56.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door E. P. W. Berkeljon en C. P. Mulder, onderwijzeressen aan openbare lagere scholen in de gemeente Zundert, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant, d.d. 13 Februari 1902, G, n°. 92, waarbij is goedgekeurd de „Verordening, regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Zundert", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente van 18 December 1901, voor zooveel de jaarwedden van de onderwijzeressen, belast met het onderwijs in de nuttige handwerken, betreft;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 28 Mei 1902, n°. 105;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 19 Juni 1902, n°. 4469, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat volgens artikel 1 der bovengenoemde verordening de jaarwedden van de onderwijzers, die het hoofd der school bijstaan, bedraagt bij minder dan 5 dienstjaren f 500, bij 5 tot 10 dienstjaren f 550, bij 10 tot 15 dienstjaren f 600, bij 15 tot 20 dienstjaren f 650, bij meer dan 20 dienstjaren f 700, welke jaarwedde verhoogd wordt met f 50, bij bezit van de akte van bekwaamheid, vermeld in artikel 2, onder letter *l*, *k* of *r* der wet tot regeling van het lager onderwijs;

dat de verordening tevens de volgende overgangsbepalingen bevat:

„De onderwijzers, die op 1 Januari 1902 eene hoogere jaarwedde genieten dan waarop zij volgens de bij deze verordening vastgestelde regeling recht zouden hebben, blijven in het genot dier hoogere jaarwedde;

Voor de verhoogingen, bedoeld in art. 1 dezer verordening komen zij slechts in aanmerking, indien en voor zoover de door hen genoten jaarwedde minder bedraagt dan die welke zij bij de toepassing van de bij deze verordening vastgestelde regeling zouden genieten";

dat Gedeputeerde Staten bij besluit van 13 Februari 1902 de Verordening hebben goedgekeurd;

dat de onderwijzeressen Berkeljon en Mulder, bij Ons in beroep gekomen, hebben verzocht, dat ook in het vervolg f 100 worde toegekend als vergoeding voor het onderwijs in de handwerken;

Overwegende, dat de regeling der jaarwedden voor de onderwijzeressen, belast met het onderwijs in de handwerken — gelijk zij door den gemeenteraad is gemaakt en door Gedeputeerde Staten is goedgekeurd — aan redelijke eischen voldoet, en daarbij ten aanzien van de appellanten de billijkheid is betracht, doordien gezorgd is, dat hare jaarwedden geene vermindering ondergaan;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* n°. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 23 Januari 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XXXIV.

23 Juni 1902.
N°. 57.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door het gemeentebestuur van Franekeradeel, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Friesland, d.d. 9 Januari 1902, n°. 76, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Verordening tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers bij het openbaar lager onderwijs in de gemeente Franekeradeel, vastgesteld in de vergadering van den raad dier gemeente op 9 December 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 28 Mei 1902, n°. 108;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 19 Juni 1902, n°. 4369, afd. Ond.;

Overwegende, dat ingevolge art. 14, 2de lid, der wet tot regeling van het lager onderwijs het hooger beroep tegen besluiten door Gedeputeerde Staten uit kracht dier wet genomen, moet worden ingesteld binnen dertig vrije dagen, te rekenen van den dag waarop de besluiten openbaar gemaakt of den belanghebbende toegezonden zijn;

dat het voornoemde besluit van Gedeputeerde Staten van Friesland op 14 Januari 1902 aan het gemeentebestuur van Franekeradeel is toegezonden, en het adres van beroep den 20 Februari daaraanvolgende bij Ons is ingekomen;

dat het beroep dus niet tijdig is ingesteld;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* n°. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

appellant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 23 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XXXV.

25 Juni 1902.
N°. 58.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door M. Visser en andere onderwijzers in de gemeente Schagen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordholland, d.d. 12 Februari 1902, n°. 29, waarbij is goedgekeurd de „Verordening regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Schagen", vastgesteld in de openbare vergaderingen van den raad dier gemeente op 17 December 1901 en 28 Januari 1902, voor zooveel die goedkeuring betreft de tegemoetkoming in de huishuur voor de gehuwde mannelijke onderwijzers, die den 28-jarigen leeftijd hebben bereikt;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 4 Juni 1902, n°. 113;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 20 Juni 1902, n°. 4788, afdeeling Ond.;

Overwegende, dat nadat de gemeenteraad aanvankelijk bij besluit van 17 December 1901, de jaarwedden der onderwijzers op het wettelijk minimum en de tegemoetkoming in de huishuur voor de gehuwde onderwijzers van bijstand, die den leeftijd van 28 jaar bereikt hebben, op f 75 bepaald had, en Gedeputeerde Staten tegen die minimum-jaarwedden bezwaar hadden gemaakt, de raad bij besluit van 28 Januari 1902, met verhooging der jaarwedden met f 50, de tegemoetkoming op f 50 gesteld heeft;

dat Gedeputeerde Staten die regeling hebben goedgekeurd;

dat de onderwijzers M. Visser, Th. Roep, G. Zijlstra, C. Polling en Jac. C. Visser bij Ons beroep hebben ingesteld, voor zooveel het bedrag der tegemoetkoming betreft, daarbij aanvoerende, dat de gemeenteraad zelf door aanvankelijk die tegemoetkoming op f 75 te stellen, de wenschelijkheid erkend heeft, boven het wettelijk minimum te gaan;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten te recht hebben geoordeeld, dat de tegemoetkoming in de huishuur voor de gehuwde mannelijke onderwijzers, die het hoofd der school bijstaan en den acht en twintigjarigen leeftijd bereikt hebben, door den gemeenteraad, ook in verband met de regeling hunner jaarwedde, op een genoegzaam bedrag is bepaald;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* n°. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 25 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XXXVI.

4 Juli 1902.
n°. 12.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door de commissie van toezicht op het lager onderwijs in de gemeente Leek, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen d.d. 27 December 1901, n°. 92*a*, 3de afd., waarbij is goedkeurd de „Verordening, regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Leek", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad der gemeente op 19 December 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Juni 1902, n°. 130;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 30 Juni 1902, n°. 5214, afd. Ond.;

Overwegende: dat art. 14 der wet tot regeling van het lager onderwijs het recht van hooger beroep toekent aan „ieder die bij de vernietiging of verbetering van het besluit van Gedeputeerde Staten belang heeft";

dat „belang" daarbij te verstaan is in den zin van eigen, persoonlijk belang;

dat appellante niet geacht kan worden bij de vernietiging van het bestreden besluit een eigen, persoonlijk belang te hebben;

dat zij dus aan art. 14 der genoemde wet de bevoegdheid niet kan ontleenen tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons beroep in te stellen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* n°. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

appellante niet ontvankelijk te verklaren in haar beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 4 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XXXVII.

4 Juli 1902.
n°. 13.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door H. Boerema, A. Meijer en C. Reyntjes, hoofden van openbare lagere scho-

len in de gemeente Leek, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen, d.d. 27 December 1901, nº. 92*a*, 3de afd., waarbij is goedgekeurd de „Verordening regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Leek", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 19 December 1901, voor zooveel die goedkeuring de jaarwedden der hoofden van scholen betreft;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Juni 1902, nº. 131;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 30 Juni 1902, nº. 5215, afd. Ond.;

Overwegende: dat naar luid van art. 14, 2de lid, der wet tot regeling van het lager onderwijs, het hooger beroep tegen besluiten van Gedeputeerde Staten moet worden ingesteld binnen 30 vrije dagen, te rekenen van den dag waarop die besluiten openbaar gemaakt, of den belanghebbende toegezonden zijn;

dat het thans bestreden besluit op 4 Januari 1902 aan de tegenwoordige appellanten is medegedeeld en het adres van beroep eerst op 1 April daaraanvolgende bij Ons is ingekomen;

dat het beroep dus niet tijdig is ingesteld;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:
appellanten niet ontvankelijk te verklaren in het door hen ingestelde beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 4 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XXXVIII.

9 Juli 1902
nº. 48.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door C. J. R. Weygers, ook namens andere onderwijzeressen der openbare lagere scholen te Meppel, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Drenthe, dd. 14 Februari 1902, nº. 13 A, waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad der gemeente Meppel, d.d. 27 November 1901 nº. 21/31, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers, die de hoofden der scholen bijstaan, benevens de bepaling van het bedrag der vergoeding voor huishuur van die hoofden en van de tegemoetkoming in de huishuur aan de gehuwde onderwijzers van 28-jarigen leeftijd en daarboven, voor zooveel die goedkeuring de jaarwedden der onderwijzeressen, belast met het onderwijs in de handwerken, betreft;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Juni 1902, nº. 123;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 5 Juli 1902, nº. 5271, afd. Onderwijs;

Overwegende, dat de jaarwedden der onderwijzers van bijstand door den gemeenteraad zijn bepaald op: f 550 bij minder dan 5 dienstjaren, f 600 bij 5 tot 10, f 650 bij 10 tot 15, f 700 bij 15 tot 20, f 750 bij 20 en meer dienstjaren, met dien verstande, dat *a.* de jaarwedden der onderwijzers die het hoofd der school bijstaan en den rang van hoofdonderwijzer bezitten f 100 meer, en wanneer zij den leeftijd van 23 jaar volbracht hebben en volgens art. 24 der wet tot regeling van het lager onderwijs moeten aanwezig zijn in scholen met meer dan 4 onderwijzers, f 200 meer dan onder 2º. sub *a*—*e* van art. 26 dier wet bepaald is zullen bedragen; *b.* de onderwijzer met aanteekening voor de Fransche taal aan de school voor meer uitgebreid lager onderwijs f 100 meer zal genieten, met bepaling voorts van de vergoeding op f 250 en van de tegemoetkoming op f 50;

dat Gedeputeerde Staten bij besluit van 14 Februari 1902, nº. 13 A, de verordening hebben goedgekeurd;

dat de onderwijzeres C. J. R. Weygers, ook namens andere onderwijzeressen der openbare lagere scholen te Meppel, voor zooveel de regeling de onderwijzeressen, belast met het onderwijs in de nuttige handwerken betreft, bij Ons in beroep is gekomen, daarbij te kennen gevende, dat zij ten gevolge van de regeling de verhooging van f 50 voor het geven van onderwijs in de nuttige handwerken — vier uren in de week buiten den gewonen schooltijd — die zij vóór 1 Januari 1902 genoten, zullen verliezen;

Overwegende, dat de billijkheid eischt, dat aan de onderwijzeressen, die aan de openbare lagere scholen te Meppel buiten den gewonen schooltijd onderwijs in de nuttige handwerken geven, daarvoor eene vergoeding worde toegekend;

dat die vergoeding f 50 behoort te bedragen, met welk bedrag hare jaarwedde mitsdien moet worden verhoogd;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te bepalen, dat de jaarwedden van de onderwijzeressen, die aan de openbare lagere scholen te Meppel buiten de gewone schooluren onderwijs geven in de handwerken, zullen bedragen f 600 bij minder dan 5, f 650 bij 5 tot 10, f 700 bij 10 tot 15, f 750 bij 15 tot 20, f 800 bij 20 en meer dienstjaren.

Met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het lager onderwijs, zal door den gemeenteraad van Meppel onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Drenthe wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het eind van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 9 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XXXIX.

15 Juli 1902.
N°. 34.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Olst, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel, d.d. 5 December 1901, 2de afd., n°. 4837/3338, waarbij goedkeuring is onthouden aan het besluit van dien raad, d.d. 22 October 1901, n°. 2, tot regeling der jaarwedden van de onderwijzers en onderwijzeressen aan de openbare scholen voor lager onderwijs in die gemeente;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, adviezen van 19 Maart 1902, n°. 18 en 25 Juni 1902, n°. 18/18;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 Juli 1902, n°. 5438, afd. Onderwijs;

Overwegende, dat bij bovengenoemd raadsbesluit de jaarwedden der onderwijzers en onderwijzeressen aan de openbare scholen voor lager onderwijs in de gemeente Olst zijn geregeld als volgt, waarbij is in acht te nemen, dat het eerste cijfer geldt bij minder dan 5, het tweede bij 5, doch minder dan 10, het derde bij 10, doch minder dan 15, het vierde bij 15, doch minder dan 20, het vijfde bij 20 en meer dienstjaren: voor het hoofd der school te Olst f 875, f 900, f 925, f 975, f 1025; voor het hoofd der school te Welsum, alsmede voor de hoofden der scholen te Wesepe, Hengforden en den Nul: f 775, f 800, f 850, f 900 en f 950; voor den onderwijzer aan de school te Olst, die het hoofd van die school bijstaat in het geven van onderwijs in de beginselen der Fransche taal en der wiskunde: f 550, f 600, f 650, f 700 en f 750; voor andere onderwijzers en onderwijzeressen, die het hoofd der school bijstaan: f 500, f 550, f 600, f 650, f 700; dat voorts is bepaald, dat de jaarwedden van de onderwijzers en onderwijzeressen die het hoofd der school bijstaan en den rang van hoofdonderwijzer of onderwijzeres bezitten, f 100 meer, en wanneer zij den leeftijd van 23 jaar volbracht hebben en volgens art. 24 der wet op het lager onderwijs moeten aanwezig zijn in scholen met meer dan 4 onderwijzers, f 200 meer zullen bedragen dan de hierboven vermelde sommen; dat met afwijking van het hierboven bepaalde de jaarwedde van het tegenwoordig hoofd der school te Olst, L. Schuiling, die in 1902 elf dienstjaren heeft, met ingang van 1 Januari 1902 bedraagt f 1025; dat de onderwijzeres W. Kat, aan de school te Hengforden en de onderwijzeres E. ten Bloemendal, aan de school te den Nul, die in 1902 3 dienstjaren hebben en wier jaarwedden f 525 bedragen, die jaarwedden zullen blijven genieten totdat het aantal harer dienstjaren tot 5 is geklommen; dat de onderwijzer of onderwijzeres, die wordt aangewezen om het hoofd eener school tijdelijk te vervangen, over het tijdvak of de tijdvakken waarin hij of zij, gedurende 5 achtereenvolgende dagen of langer als hoofd is werkzaam geweest, boven zijne of hare jaarwedde als onderwijzer of onderwijzeres, eene belooning zal genieten, berekend tegen honderd gulden per jaar; dat de tegemoetkoming in de huishuur der gehuwde onderwijzers van 28-jarigen leeftijd en daarboven zal bedragen f 50 per jaar;

dat Gedeputeerde Staten van Overijssel, bij besluit van 5 December 1901, 2de afd., n°. 4837/3338, hunne goedkeuring aan het raadsbesluit hebben onthouden, daarbij overwegende, dat met de in art. 26 der wet op het lager onderwijs gestelde wettelijke minima in de welvarende gemeente Olst niet kan worden volstaan;

dat deze in de gemeente slechts toegelaten kunnen worden wanneer extra belooningen voor het bezit van bijakten in de vakken *j*, *k*, *l*, *m*, *n*, *o*, *p*, *q*, *r* of *r bis* werden toegekend, of wel de verhoogingen wegens dienstjaren over korter termijnen en in grooter aantal werden vastgesteld;

dat benuttiging van die bijakten buiten de gewone schooluren in gemeentedienst minstens even hoog behoort beloond te worden, als het geven van herhalingsonderwijs en benuttiging binnen de gewone schooluren, met minstens f 50 voor één, f 75 voor twee en f 100 voor drie of meer, zijnde bijakten in de vakken *j* en *k* dan als halve te beschouwen; dat de tegemoetkoming in de huishuur voor gehuwde mannelijke onderwijzers die den 28-jarigen leeftijd bereikt hebben behoort te bedragen $\frac{1}{3}$ van de vergoeding voor huishuur, betaald aan het hoofd hunner school, of van de huurwaarde waarop diens woning voor de berekening van pensioen is aangeslagen; dat de door iedere gemeente vast te stellen aanvangssalarissen iedere 5 jaar met minstens f 50 verhoogd behooren te worden; dat het wenschelijk is dezelfde tegemoetkoming in de huishuur toe te kennen aan de onderwijzers, wanneer zij weduwnaar zijn en belast met het onderhoud van minderjarige kinderen; dat de jaarwedden van de hoofden, gelijk zij bij de onderwerpelijke verordening zijn vastgesteld, slechts schijnbaar van de algemeene wettelijke minima afwijken en die van de onderwijzers daaraan geheel gelijk zijn; dat de huurwaarde van de woning van het hoofd der school te Olst voor diens pensioen is aangeslagen op f 250, en dus de tegemoetkoming voor huishuur aan de mannelijke gehuwde onderwijzers, die den 28-jarigen leeftijd hebben en verbonden zijn aan die school, moet bedragen f 83,33, terwijl in de verordening deze tegemoetkoming voor alle onderwijzers bepaald is op f 50; dat noch voor het bezit, noch voor het gebruik van bijakten, hetzij binnen of buiten de schooluren in gemeentedienst benuttigd, deze deze verordening eenige verhooging toegekend wordt; dat het hoofd der school te Olst werd aangesteld op een aanvangssalaris van f 925, en dit dus thans niet mag teruggebracht worden tot f 875, zonder extra belooning voor het geven van de lessen in de vakken *p* en *q*, vooral niet nu vele daarvan buiten de gewone schooluren gegeven worden; dat de onderwijzer aan de school te Olst, die het hoofd van die school bijstaat in het geven van onderwijs in de beginselen der Fransche taal en der wiskunde, werd aangesteld op een salaris van f 800, waaronder f 100 voor de verplichte hoofdakte, dus op f 700, en diens aanvangssalaris niet terug te brengen is op f 550, zijnde ook hij verplicht lessen te geven buiten de gewone schooluren; dat bijaldien de gemeente Olst geen extra verhoogingen toekent voor het bezit of de benuttiging van bijakten, noch de verhoogingen wegens dienstjaren over korter termijnen of in grooter aantal berekend, de belooning van het hoofd der school in het dorp Olst vast te stellen is op f 925, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van minstens f 50, naar gelang van het aantal dienstjaren, die van de andere hoofden op f 800, met gelijke verhoogingen; die van den onderwijzer aan de dorpsschool, die het hoofd bijstaat in het geven van onderwijs in de beginselen der Fransche taal en der wiskunde op f 700 en die der andere onderwijzers en onderwijzeressen op f 550, met gelijke verhoogingen, met dien verstande, dat, wat de laatsten betreft, lessen buiten de gewone schooluren extra beloond dienen te worden, waaraan de onderwerpelijke verordening niet voldoet;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat Olst niet tot de welvarende, maar tot de minvermogende gemeenten behoort; dat uit art. 26 der wet op het lager onderwijs niet blijkt:

a. dat aan de onderwijzers voor bijakten eene afzonderlijke belooning moet worden toegekend; *b.* dat de tegemoetkoming in de huishuur aan gehuwde mannelijke onderwijzers die den

28-jarigen leeftijd bereikt hebben, behoort te bedragen $\frac{1}{3}$ van de vergoeding voor huishuur, betaald aan het hoofd hunner school, of van de huurwaarde waarop diens woning voor de berekening van pensioen is aangeslagen; *c.* dat diezelfde tegemoetkoming in de huishuur moet worden toegekend aan de onderwijzers wanneer zij weduwnaar zijn en belast met het onderhoud van minderjarige kinderen; *d.* dat de aanvangssalarissen iedere 5 jaar met ten minste f 50 verhoogd behooren te worden; voorts dat onder het salaris van f 925, waarop het tegenwoordig hoofd der school te Olst werd aangesteld, begrepen is een bedrag van f 25 voor het houden van toezicht op het herhalingsonderwijs; en de belooning voor het herhalingsonderwijs thans afzonderlijk moet worden geregeld; dat de jaarwedde van den onderwijzer aan de school te Olst, die het hoofd dier school bijstaat in het geven van onderwijs in de beginselen der Fransche taal en der wiskunde, in 1881 op f 800 vastgesteld, omdat er toen gebrek aan onderwijzers met hoofdakte bestond (de benoemde was de eenige sollicitant); dat geen der onderwijzers meer lesuren heeft dan in de leerplannen vermeld zijn, maar enkele onderwijzers, die in lagere klassen les geven, de school kunnen verlaten vóór dat de in de schoolregeling aangegeven uren zijn afgeloopen; en dat ten gevolge van het groote bedrag dat voor kosten van onderwijs moet worden besteed, vele nuttige werken moeten achterwege blijven;

Overwegende, dat het oordeel van Gedeputeerde Staten dat de wettelijke minimum-jaarwedden in de gemeente Olst niet toelaatbaar zijn, in het algemeen niet als juist kan worden erkend, en de voorwaarden, waaronder Gedeputeerde Staten meenen dat die minimum-jaarwedden bij uitzondering in voormelde gemeente zouden kunnen worden toegelaten, op geene wetsbepaling steunen; dat intusschen het voor de jaarwedden der hoofden van scholen door den gemeenteraad van Olst vastgestelde cijfer, zoowel voor de school in de kom der gemeente als voor de scholen te Welsum, Wesepe en den Nul, met het oog op het aantal der schoolgaande kinderen, als te laag moet worden aangemerkt, en dat in plaats daarvan voor eerstgenoemde school bij de aanstelling eene jaarwedde van f 875 en voor elke der drie andere hiervoren genoemde scholen bij de aanstelling eene jaarwedde van f 875 en voor elke der drie andere hiervoren genoemde scholen bij de aanstelling eene jaarwedde van f 800 behoort te worden toegekend;

dat wat de veel minder talrijke school te Hengforden betreft, eene jaarwedde van f 775 bij de aanstelling voor het hoofd der school voldoende moet worden geacht;

dat voorts, zooals te recht door Gedeputeerde Staten is aangenomen, ook waar het aanvangscijfer het wettelijke minimum overtreft, in den geest der wet de vijfjaarlijksche opklimming telkens f 50 behoort te bedragen;

dat wat de andere onderwijzers en onderwijzeressen betreft, het wettelijk minimum voor alle vijf scholen voldoende moet worden geacht;

dat het bezit van bijakten op zich zelf niet als grond voor verhooging van het minimum kan worden aangenomen, maar het geven van onderwijs, waartoe die bijakten de bevoegdheid verleenen, als dit buiten de gewone lesuren geschiedt, moet worden beloond met eene verhooging van jaarwedde ten bedrage van f 50;

dat voorts den onderwijzer aan de school te Olst, die het hoofd der school bijstaat in het geven van onderwijs in de beginselen der Fransche taal en der wiskunde, overeenkomstig het besluit van den gemeenteraad, eene jaarwedde bedragende f 50 meer dan die der overige onderwijzers behoort te worden toegelegd;

dat, wat de vergoeding voor huishuur betreft, de wet geene aanleiding geeft met Gedeputeerde Staten aan te nemen dat, waar aan het hoofd der school eene vrije woning is verschaft, de onderwijzers recht zouden hebben op eene vergoeding tot een-derde van het bedrag waarop de vrije woning bij de berekening van den pensioensgrondslag is gewaardeerd;

dat intusschen, met het oog op de hoogere huurwaarde der woningen in de kom der gemeente Olst, vergeleken met die der woningen buiten de kom, den gehuwden onderwijzers van de dorpsschool, die den leeftijd van 28 jaar hebben bereikt, eene tegemoetkoming voor huishuur van f 25 boven het wettelijk minimum — en dus van f 75 — behoort te worden toegekend, terwijl die tegemoetkoming voor de in hetzelfde geval verkeerende onderwijzers der andere scholen op het wettelijk minimum van f 50 behoort te worden bepaald;

dat Gedeputeerde Staten ook aan onderwijzers die, den leeftijd van acht en twintig jaar bereikt hebben, weduwnaars zijn en minderjarige kinderen tot hun last hebben, eene tegemoetkoming voor huishuur wenschen te zien toegekend, maar dat zulks niet kan geschieden, omdat de wet alleen aan gehuwde onderwijzers die tegemoetkoming toekent en dus de gelijkstelling in dit opzicht van weduwnaren met gehuwden, ofschoon de gemeenteraad daartoe bevoegd zoude zijn, hier, waar de gemeenteraad haar niet heeft gewild, bij gebreke van wettelijken grondslag niet door Ons aan de gemeente kan worden opgelegd;

dat het verder door den gemeenteraad bepaalde, waartegen geene bedenkingen zijn geopperd, behoort te worden gehandhaafd;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van den gemeenteraad van Olst van 22 October 1901, voor de jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare scholen voor lager onderwijs in voormelde gemeente, de navolgende regeling vast te stellen:

1e. hoofd der school te Olst f 875, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van telkens f 50, hoofd der school te Welsum, Wesepe en den Nul f 800, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van telkens f 50;

hoofd der school te Hengforden f 775, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van telkens f 50; onderwijzer aan de school te Olst die het hoofd van die school bijstaat in het geven van onderwijs in de beginselen der Fransche taal en der wiskunde f 550, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen telkens van f 50;

andere onderwijzers en onderwijzeressen die het hoofd der school bijstaan f 500, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen telkens van f 50;

met bepaling dat de jaarwedden van de onderwijzers en onderwijzeressen die het hoofd der school bijstaan en den rang van hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres bezitten honderd gulden meer en wanneer zij den leeftijd van drie en twintig jaar volbracht hebben, en volgens art. 24 der wet op het lager onderwijs moeten aanwezig zijn in scholen met meer dan vier onderwijzers, tweehonderd gulden meer zullen bedragen dan de hiervoren vermelde sommen;

eindelijk zal voor het geven van onderwijs buiten de gewone lesuren in de vakken niet vermeld onder de letters *a*—*i* van art. 2 der wet regelende het lager onderwijs, aan de onderwijzers en onderwijzeressen eene verhooging van jaarwedde met een bedrag van f 50 worden toegekend;

2e. met afwijking van het onder nº. 1 bepaalde zal:

a. de jaarwedde van het thans aan de school te Olst in functie zijnde hoofd L. Schuiling, die in dit jaar elf dienstjaren zal hebben, bedragen f 1025, met ingang van 1 Januari 1902, behoudens zijn recht op verhooging tot f 1075 zoodra hij twintig dienstjaren zal hebben, en zullen:

b. de thans in functie zijnde onderwijzeressen W. Kat aan de school te Hengforden en E. ten Bloemendal aan de school te den Nul, die in dit jaar drie dienstjaren zullen hebben en wier jaarwedden f 525 bedragen, die jaarwedden blijven genieten totdat het aantal harer dienstjaren tot vijf zal zijn geklommen;

3e. met bepaling eindelijk:

a. dat de onderwijzer of onderwijzeres die wordt aangewezen om het hoofd eener school tijdelijk te vervangen, over het tijdvak of de tijdvakken, waarin hij of zij gedurende vijf achtereenvolgende dagen of langer als hoofd is werkzaam geweest, boven zijne of hare jaarwedde als onderwijzer of onderwijzeres eene belooning zal genieten, berekend tegen honderd gulden per jaar;

b. dat de tegemoetkoming in de huishuur der gehuwde onderwijzers van acht en twintigjarigen leettijd en daarboven zal bedragen voor die der school te Olst f 75 en voor die der overige scholen f 50 per jaar;

met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het lager onderwijs zal door den gemeenteraad van Olst, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel, wijziging kunnen worden gebracht in vorenstaande bepalingen, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zullen ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 15 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XL.

15 Juli 1902.
Nº. 35.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Didam, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland, d.d. 19 Februari 1902, nº. 26, waarbij aan de „Verordening tot regeling van de jaarwedden enz. der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Didam", vastgesteld in de openbare vergaderingen van den raad dier gemeente op 31 October 1901 en 30 Januari 1902, de goedkeuring is onthouden, voor zooveel betreft de regeling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Didam;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 4 Juni 1902, nº. 120;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 Juli 1902, nº. 4638, afd. Ond.;

Overwegende: dat de raad der gemeente Didam, de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school aldaar, heeft bepaald op f 100 boven het laagste bedrag dat de wet toelaat;

dat Gedeputeerde Staten, voor zooveel die jaarwedde betreft, aan de verordening hunne goedkeuring hebben onthouden, op grond dat, nu de schoolbevolking volgens het hoofd der school, geklommen is tot 320 kinderen, de jaarwedde van het hoofd der school ten minste f 200 meer zal moeten bedragen dan de minima, aangegeven in art. 26 der wet tot regeling van het lager onderwijs;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij o. a. te kennen gevende, dat het hem niet geheel billijk voorkomt, uitsluitend als grondslag tot eene algemeene regeling van het bedrag der jaarwedde van het hoofd der school aan te nemen eene zoo veranderlijke basis als het getal schoolgaande kinderen, waar toch bij vermindering van dit aantal bij gelijktijdige vermindering der Rijksbijdrage, de jaarwedde even hoog moet blijven;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten te recht met het schooltoezicht van oordeel zijn, dat in verband met de omvangrijke taak en de groote verantwoordelijkheid, die op het hoofd eener school van 320 kinderen rusten, eene jaarwedde van f 200 boven het minimum door de wet tot regeling van het lager onderwijs gesteld, niet te hoog is te achten;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te bepalen, dat de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Didam zal bedragen f 950 bij minder dan 5, f 1000 bij 5 tot 10, f 1050 bij 10 tot 15, f 1100 bij 15 tot 20, f 1150 bij meer dan 20 dienstjaren.

Met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het lager onderwijs zal door den gemeenteraad van Didam, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Gelderland, wijziging kunnen gebracht worden in bovenstaande bepalingen, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zullen ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 15 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XLI.

15 Juli 1902.
Nº. 37.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Rockanje, tegen het besluit van Gedeputeerde Sta-

ten van Zuidholland, d.d. 25 Februari 1902, B, nº. 930, (1ste afd.) G. S. nº. 81, voor zooveel daarbij goedkeuring is onthouden aan art. 1, onder 1º. der „Verordening, regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in Rockanje", vastgesteld in de openbare vergaderingen van den raad dier gemeente op 6 December 1901 en 14 Februari 1902;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 25 Juni 1902, nº. 129;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 12 Juli 1902, nº. 5441, afd. Ond.;

Overwegende, dat in art. 1 dezer verordening de jaarwedden voor de hoofden der scholen zijn bepaald op: f 900 bij minder dan 5, f 950 bij 5 tot 10, f 1000 bij 10 en meer dienstjaren;

dat Gedeputeerde Staten bij besluit van 25 Februari 1902, B, nº. 930, (1ste afd.), G. S. nº. 81, hebben besloten: I. goedkeuring is onthouden aan art. 1, punt 1, der verordening; II. die verordening overigens goed te keuren; dat zij daarbij hebben overwogen, dat een maximum van f 1000 onvoldoende moet worden geacht voor eene gemeente als Rockanje en welker school op 15 Januari ll. 258 leerlingen telde, aangezien de wet voor de kleinste school en de kleinste gemeente een maximum eischt van ten minste f 950; dat eene betere regeling niet op financieele bezwaren behoeft af te stuiten, daar de tegenwoordige titularis reeds eene jaarwedde geniet van f 1000;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij te kennen gevende, dat hij van meening is, dat een maximum van f 1000 na 10 jaren dienst voor eene gemeente als Rockanje voldoende kan worden geacht; dat weliswaar de Rijksbijdrage ingevolge art. 45 der wet tot regeling van het lager onderwijs is verhoogd ook met de bedoeling om tot de vaststelling eener zoo goed mogelijke traktementsregeling te geraken, doch daaruit naar het oordeel van den raad nog niet moet voortvloeien, dat in gemeenten, waar reeds eene goede financieele regeling der jaarwedden van het onderwijzend personeel bestaat, de kosten voor het lager onderwijs door het opvoeren der onderwijzersjaarwedden onnoodig zouden worden verhoogd en daardoor noodzakelijke uitgaven voor even nuttige doeleinden achterwege zouden moeten blijven, zeer ten ongerieve der ingezetenen; dat, waar in eene gemeente als Rockanje reeds zooveel van de belastingschuldigen wordt gevorderd, de raad van oordeel is, dat het onjuist zou gezien zijn, dien druk te vermeerderen door eene regeling tot stand te brengen, waarvan hij de noodzakelijkheid niet kan inzien;

Overwegende, dat de gronden waarop Gedeputeerde Staten gemeend hebben aan art. 1 van voormelde verordening hunne goedkeuring te moeten onthouden, niet juist zijn;

dat toch eene aanvangsjaarwedde voor het hoofd der school van f 900, zijnde f 150 boven het wettelijk minimum, voor eene gemeente als Rockanje, en eene school met ruim 250 leerlingen, niet te gering kan worden geacht, terwijl ook eene opklimming tot een maximum van f 1000 voldoende voorkomt;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedde van het hoofd der openbare school in de gemeente Rockanje te regelen overeenkomstig de raadbesluiten van 6 December 1901/14 Februari 1902, met bepaling, dat, onder inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet, door den gemeenteraad van Rockanje, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Zuidholland, wijziging zal kunnen worden gebracht in deze regeling, die in allen gevalle zal ophouden van kracht te zijn met het einde van het jaar 1911.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 15 Juli 1902.

WILHELMINA

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XLII.

15 Juli 1902
nº. 38.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door M. J. Hage, W. Kruithof, B. M. Barendregt, J. C. Bollaart, H. C. S. Welker, G. van Driel en A. F. B. Dulfer, onderwijzers en onderwijzeressen van bijstand aan de openbare lagere scholen te Numansdorp, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland dd. 7 Januari 1902, nº. 42, waarbij de „Verordening regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Numansdorp", vastgesteld in de openbare vergaderingen van den raad dier gemeente op 31 October, 28 November en 24 December 1901, met uitzondering van art. 6, is goedgekeurd;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 April 1902, nº. 70, en van 67, 70 en 71:
25 Juni 1902, nº. ——— 20

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 12 Juli 1902, nº. 5440, Onderwijs;

Overwegende, dat de gemeenteraad in bovengenoemde verordening de jaarwedden van de onderwijzers van bijstand heeft bepaald op het minimum, in art. 26 der wet tot regeling van het lager onderwijs gesteld, met de vier vijfjaarlijksche verhoogingen, waarvan daar sprake is;

dat Gedeputeerde Staten die regeling hebben goedgekeurd;

dat van die goedkeuring de onderwijzer met verplichte hoofdakte M. J. Hage, de onderwijzers W. Kruithof, J. C. Bollaart, G. van Driel en A. F. B. Dulfer en de onderwijzeressen B. M. Barendregt en H. C. S. Welker bij Ons in beroep zijn gekomen, daarbij aanvoerende, dat het leven te Numansdorp zeer duur is, de huishuren er buitengewoon drukkend zijn, en de onderwijzers voor voeding, kleeding, verlichting en verwarming er hooger prijzen betalen dan te Rotterdam; dat in de naburige gemeente Strijen, door tusschenkomst van Gedeputeerde Staten, de vijfjaarlijksche ver-

hoogingen veranderd zijn in driejaarlijksche; dat de onderwijzers in de welvarende gemeente Numansdorp zelfs achterstaan bij die der buurtscholen onder Strijen; dat de onderwijzers in de aanliggende gemeente Klaaswaal steeds f 550 als aanvangssalaris genoten hebben;

Overwegende, dat door appellanten geen afdoende gronden zijn aangevoerd tot ondersteuning van hunne meening, dat de wettelijke minima der jaarwedden van onderwijzers en onderwijzeressen, met de vijfjaarlijksche verhooging, voor de gemeente Numansdorp te gering zouden zijn;

dat toch de bewering, dat het leven te Numansdorp buitengewoon duur zoude zijn, door het gemeentebestuur weersproken, niet voldoende is gestaafd;

dat een beroep op hoogere bezoldiging in andere gemeenten, bij verschil van plaatselijke omstandigheden, niet kan strekken tot rechtvaardiging van het verlangen der appellanten;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is afgekondigd in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 15 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XLIII.

15 Juli 1902
nº. 39.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door het gemeentebestuur van Stratum, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant dd. 16 Januari 1902, G. nº. 127, 2de afd., 3de bur., waarbij goedkeuring is onthouden aan de Verordening, regelende de jaarwedden van het hoofd en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere school in de gemeente Stratum, vastgesteld in de vergadering van den raad dier gemeente op 19 October 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 April 1902, nº. 67, en van 67, 70, 71
25 Juni 1902, nº. ——————;
20

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 12 Juli 1902, nº. 5440, Ond.;

Overwegende, dat bij deze verordening de jaarwedde is bepaald: voor het hoofd der school op f 1000 en voor de onderwijzers van bijstand op f 550, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50;

dat Gedeputeerde Staten aan deze regeling hunne goedkeuring hebben onthouden, uit overweging dat in deze verordening gemist wordt eene bepaling, waarbij aan de onderwijzers die in het bezit zijn van eene akte voor eene vreemde taal en in die taal aan de school les geven, boven hun gewoon salaris eene belooning wordt toegekend; dat aan de openbare school in de gemeente Stratum aan twee onderwijzers is opgedragen les te geven in de Fransche taal, waarvoor zij, behalve de gewone lesuren, drie avonden in de week werkzaam zijn; dat het mistdien billijk is, dat zij voor dezen meerderen arbeid afzonderlijk worden bezoldigd;

dat burgemeester en wethouders, daartoe door den gemeenteraad gemachtigd, van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep zijn gekomen, daarbij te kennen gevende, dat het salaris thans voor alle onderwijzers met f 50 boven het wettelijk minimum verhoogd is, in welk bedrag de f 50 verhooging, die reeds aan één der twee bovengenoemde onderwijzers was toegekend, geacht kan worden begrepen te zijn;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten te recht van oordeel zijn, dat in de verordening eene hoogere jaarwedde had moeten zijn toegekend aan die onderwijzers, die in het bezit zijn van eene akte voor eene vreemde taal en in die taal aan de school les geven;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is afgekondigd in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden van het hoofd en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere school in de gemeente Stratum, mitsgaders hetgeen verder in de verordening geregeld is, vast te stellen overeenkomstig het raadsbesluit van 19 October 1901, met bepaling echter, dat voor de onderwijzers die in het bezit zijn van eene akte in één of meer der vakken, vermeld in art. 2 der wet op het lager onderwijs onder *l*, *m*, *n* en in dat vak aan de school onderwijs geven, de jaarwedde voor iedere akte f 50 meer zal bedragen dan door den gemeenteraad is bepaald, zonder dat die verhooging het bedrag van f 100 zal overschrijden;

met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet zal door den gemeenteraad van Stratum, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant, wijziging kunnen worden gebracht in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 15 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XLIV.

15 Juli 1902
nº. 40.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Wierden, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel d.d. 12 December 1901, 2de afd., nº. 4889/3401, waarbij goedkeuring is onthouden aan zijn besluit van 3 September 1901, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers, de vergoeding van huishuur voor de hoofden van scholen en de tegemoetkoming in de huishuur der gehuwde onderwijzers boven den 28-jarigen leeftijd in die gemeente;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 April 1902, nº. 71, en van 25 Juni 1902, nº. $\frac{67, 70, 71}{20}$;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 12 Juli 1902, nº. 5440, Ond.;

Overwegende: dat de gemeenteraad van Wierden op 3 September1901, uit overweging dat het hem wenschelijk voorkwam, dat het maximum van de jaarwedden voor de onderwijzers, behalve wat de hoofden der scholen in het dorp Wierden en Enter betreft, voor zijne gemeente niet hooger wierd opgevoerd dan bij art. 26 der wet tot regeling van het lager onderwijs is voorgeschreven, doch dat het tevens in het belang van het onderwijs was te achten, dat de regeling, in 1894 door den raad vastgesteld, en door Gedeputeerde Staten goedgekeurd, gedeeltelijk in deze regeling wierd opgenomen — besloten heeft, de jaarwedden der onderwijzers, de vergoeding voor huishuur voor de hoofden van scholen en de tegemoetkoming in de huishuur der gehuwde onderwijzers van 28-jarigen leeftijd en daar boven vast te stellen als volgt: *a.* het hoofd der school in het dorp Wierden bij aanstelling f 1000, met vrije woning en tuin, na 5-jarigen dienst als hoofd eener school f 1050, na 10-jarigen dienst f 1100; *b.* het hoofd der school te Enter bij aanstellong f 900 (met f 150 vergoeding voor huishuur), na 5-jarigen dienst als hoofd eener school f 950, na 10-jarigen dienst f 1000; *c.* de hoofden der scholen te Notter, Hooge Hexel en IJpels, behalve vrije woning en tuin, f 750 (bij minder dan 5), f 800 (bij 5 tot 10), f 850 (bij tot tot 15), f 900 (bij 15 tot 20), f 950 (bij 20 en meer dienstjaren); *d.* de onderwijzers bij aanstelling f 500, welke wedde voor elk vol jaar in of buiten de gemeente bij het openbaar of bijzonder onderwijs doorgebracht, gedurende 4 achtereenvolgende jaren — na gebleken ijver en geschiktheid — met f 25 verhoogd wordt; voorts bij meer dan 5, doch minder dan 15 dienstjaren op f 600 blijft; bij 15 en meer doch minder dan 20 dienstjaren op f 650, bij 20 en meer dienstjaren op f 700 gebracht wordt; en bij het verkrijgen of bezitten van de hoofdakte met f 100 wordt verhoogd; *e.* de onderwijzers die den leeftijd van 28 jaar voltooid hebben en volgens art. 24 der wet moeten aanwezig zijn in scholen met meer dan 4 onderwijzers, genieten f 200 meer dan die hiervóór genoemd; *f.* elk mannelijk onderwijzer die het hoofd der school bijstaat geniet, indien hij gehuwd is en den leeftijd van 28 jaren bereikt heeft, eene tegemoetkoming in de huishuur ten bedrag van f 50, die hij als weduwnaar blijft behouden, mits hij een eigen huishouden heeft; *g.* de onderwijzeres mej. H. J. G. Aalbers behoudt hare jaarwedde van f 625 totdat zij wegens het aantal dienstjaren recht op verhooging verkrijgt volgens deze regeling en *h.* de onderwijzer L. Stevens, thans weduwnaar, geniet in de tegemoetkoming voor huishuur zoolang hij eene eigen huishouding heeft;

dat Gedeputeerde Staten bij besluit van 12 December 1901, 2de afd., nº. 4889/3401, aan het raadsbesluit hunne goedkeuring hebben onthouden, uit overweging dat de bij art. 26 der wet op het lager onderwijs gestelde minima voor de jaarwedden der onderwijzers slechts toegepast kunnen worden in de allerkleinste, goedkoopste plaatsen des lands, waar de levensstandaard het laagst is en waar het minst van den onderwijzer gevorderd wordt; dat de gemeente Wierden, met eene bevolking van ruim 6500 zielen, en met 5 scholen, op 15 Januari bezocht door 372, 151, 146, 74 en 49 leerlingen, daartoe niet gerekend mag worden; dat een salaris voor hoofden met minder dan 5 dienstjaren van f 750 en voor onderwijzers met minder dan 5 dienstjaren van f 500 in die gemeente slechts voldoende zijn, wanneer extra beloooningen voor bijakten worden toegekend of wel de verhoogingen wegens dienstjaren over korter termijnen en in grooter getale worden toegelegd, des, dat, met uitzondering van de eerste 3 jaren, steeds meer dan de wettelijke minima genoten kan worden, dat de voor elke gemeente vast te stellen minima der jaarwedden bij minder dan 5 jaren dienst behooren verhoogd te worden met f 50 voor elke 5 jaren dienst overeenkomstig het bepaalde bij art. 26 der wet op het lager onderwijs; dat de tegemoetkoming in de huishuur voor de gehuwde onderwijzers boven 28-jarigen leeftijd behoort genoten te worden in verband met de vergoeding voor huishuur aan het hoofd hunner school betaald of met de huurwaarde waarop diens woning voor het pensioen werd aangeslagen, en wel in de verhouding van 1 tot 3; dat het hoofd van de school te Wierden is aangesteld op eene jaarwedde van f 1000, die der school te Enter op f 900; terwijl de school te Notter door evenveel leerlingen wordt bezocht als de school te Enter; dat voorts aan mej. Aalbers eene persoonlijke toelage wegens bijzondere verdiensten is toegekend, welke haar door eene nieuwe regeling niet ontnomen mag worden; dat diensvolgens, tenzij extra beloooningen voor het bezit van bijakten worden toegekend of de verhoogingen wegens dienstjaren over korter termijnen en in grooter aantal worden toegelegd, de jaarwedden bij minder dan 5 jaren dienst billijkerwijze te bepalen zijn voor het hoofd der school te Wierden op f 1000, voor de hoofden der scholen te Enter en te Notter op f 900, voor de hoofden der scholen te Hoog-Hexel en IJpels op f 800, voor de onderwijzers op f 550, met ten minste 4 verhoogingen van f 50, elk voor iedere 5 jaren dienst, overeenkomstig art. 26 der wet op het lager onderwijs, terwijl mej. Aalbers bovendien eene extra belooning van f 25 behoort te genieten; dat volgens de regeling van den gemeenteraad de belooning der hoofden en onderwijzers wel aanvankelijk iets gunstiger, maar na 10 jaren dienst geheel gelijk aan de wettelijke minima zal zijn; dat uit de verordening niet duidelijk blijkt hoe de eerste verhoogingen van de jaarwedden der onderwijzers toegepast zullen worden, wanneer een onderwijzer bij zijne aanstelling meer dan 2 of 3 dienstjaren heeft, en de verhoogingen niet van gebleken geschiktheid, maar van het aantal dienstjaren afhankelijk moeten zijn; dat mej. Aalbers volgens deze regeling hare extra toelage van f 25 na verloop van eenige jaren zal verliezen; dat betwijfeld wordt, of te Wierden voor f 150 eene behoorlijke woning te huren is; dat derhalve eene regeling zooals die bij besluit van den raad der gemeente Wierden werd vastgesteld niet voldoende is;

dat de gemeenteraad bij Ons van het besluit van Gedeputeerde Staten in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat Wierden, eene gewone plattelandsgemeente, nu reeds door de kosten van het onderwijs zeer wordt bezwaard; dat voor het hoofd der school te Wierden eene jaarwedde va f 1000 (na 10 jaren dienst f 1100), met vrije woning en tuin, ruim voldoende is; dat ook aan de hoofden der andere scholen eene voldoende jaarwedde is toegekend, en dat mede bij de regeling van de jaarwedden der onderwijzers van bijstand de billijkheid is betracht, waarbij appellant onder andere mededeelt, dat mej. Aalbers wegens langdurigen dienst enkele jaren vroeger verhooging ontvangen heeft, waarop nu alle onderwijzers, wanneer zij in de termen vallen, recht hebben;

Overwegende, dat de gronden door appellant tegen het bestreden besluit aangevoerd Ons juist voorkomen en eene regeling als door den gemeenteraad is vastgesteld aan billijke eischen voldoet;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is afgekondigd in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden der onderwijzers, de vergoeding van huishuur voor de hoofden van scholen en de tegemoetkoming in de huishuur der gehuwde onderwijzers boven 28-jarigen leeftijd in de gemeente Wierden te regelen overeenkomstig het raadsbesluit van 3 September 1901, met bepaling dat — met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet — door den gemeenteraad van Wierden, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel, wijziging zal kunnen worden gebracht in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 15 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XLV.

17 Juli 1902
Nº. 74.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Tietjerksteradeel, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Friesland, d.d. 24 December 1901, nº. 42, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Verordening, regelende de jaarwedden en de vergoeding en tegemoetkoming voor huishuur van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Tietjerksteradeel", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente van 14 December 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, adviezen van 26 Maart 1902, nº. 34, en 25 Juni 1902, nº. 34/19;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 14 Juli 1902, nº. 5439, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad van Tietjerksteradeel bij bovengenoemd besluit de jaarwedden van al de hoofden der openbare lagere scholen in de gemeente heeft bepaald op het minimum in art. 26 der wet tot regeling van het lager onderwijs gesteld;

dat Gedeputeerde Staten van Friesland bij resolutie van 24 December 1901 hunne goedkeuring aan het raadsbesluit hebben onthouden, uit overweging, dat het wenschelijk is aan de hoofden der grootere scholen eene hoogere jaarwedde toe te kennen dan aan die der kleinere scholen in dezelfde gemeente, ook opdat, wanneer de betrekking van hoofd eener grootere school komt open te vallen, uit de hoofden der kleinere scholen eene keuze kunne worden gedaan; dat ook het verschil tusschen de bezoldiging van de hoofden der scholen en de onderwijzers van bijstand volgens het raadsbesluit te gering is; dat de belangen van het onderwijs niet door te ver gedreven zuinigheidszin van een gemeenteraad schade mogen lijden; dat voor eene verhooging van de aanvangsjaarwedde in de eerste plaats in aanmerking behooren te komen de hoofden der scholen te Bergum, Bergumerheide en Hardegarijp, scholen respectievelijk met 6, 6 en 4 klassen; wat het schoolhoofd te Bergumerheide betreft, te eerder, wegens de bijzondere omstandigheden waarin het onderwijs daar verkeert en de bijzondere eischen die in verband daarmede aan dat hoofd moeten gesteld worden; dat de bezoldiging van deze schoolhoofden behoort te worden geregeld in dier voege, dat het verschil in beteekenis tusschen hunnen werkkring en die der andere schoolhoofden in de bezoldiging moet blijven uitgedrukt, en dus hunne aanvangsjaarwedden in overeenstemming met de zienswijze van burgemeester en wethouders moet worden bepaald op f 850 en voorts aan hen, als aan andere hoofden, vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50 wegens diensttijd moeten worden toegekend;

dat de gemeenteraad tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij te kennen gevende, dat ten gevolge van de ligging aan tram en trein het leven te Bergum en Hardegarijp niet duurder is dan elders in de gemeente en dat de raad de meerdere belangrijkheid der groote scholen niet inziet;

Overwegende, dat de eenige reden waarom Gedeputeerde Staten van Friesland hunne goedkeuring hebben onthouden aan de op 14 December 1901 door den gemeenteraad van Tietjerksteradeel vastgestelde verordening tot regeling der jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in die gemeente, hierin gelegen is, dat de jaarwedden der hoofden van de scholen te Bergum, Bergumerheide en Hardegarijp niet op een hooger bedrag dan het wettelijk minimum zijn gesteld;

dat de gronden, waarop Gedeputeerde Staten, in overeenstemming met burgemeester en wethouders van Tietjerksteradeel en met het oog op de verschillende factoren die bij het vaststellen der jaarwedden behooren in aanmerking te komen, van oordeel zijn dat de bedoelde jaarwedden op een hooger bedrag behooren te worden bepaald, juist zijn;

dat wat het voor elk dier jaarwedden vast te stellen bedrag betreft, Wij Ons mede met de denkbeelden van Gedeputeerde Staten vereenigen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de regeling van de jaarwedden en de vergoeding en tegemoetkoming voor huishuur van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Tietjerksteradeel vast te stellen als volgt:

I. *a.* de jaarwedde van de hoofden der scholen te Bergum, Bergumerheide en Hardegarijp, bij de aanstelling f 850, een en ander met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van telkens f 50;

b. jaarwedde van de hoofden der andere scholen bij de aanstelling f 750, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van telkens f 50;

c. jaarwedde van den onderwijzer van bijstand in de openbare lagere school te Bergumerheide, die aldaar aanwezig moet zijn volgens art. 24, 3de lid, der wet op het lager onderwijs, bij de aanstelling f 800, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van telkens f 50;

d. jaarwedde van de onderwijzers en onderwijzeressen die het hoofd der school bijstaan bij de aanstelling f 500, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van telkens f 50;

e. voor elken onderwijzer of elke onderwijzeres, die het hoofd der school bijstaat en den rang van hoofdonderwijzer bezit, f 100 meer en wanneer zij den leeftijd van 23 jaren volbracht hebben en volgens art. 24 der wet op het lager onderwijs moeten aanwezig zijn, f 200 meer dan sub *d* is bepaald;

f. voor de onderwijzers en onderwijzeressen, die in het bezit zijn van eene akte van bekwaamheid voor het geven van lager onderwijs in de landbouwkunde f 25 meer dan sub *a*—*e* is vastgesteld;

II. vergoeding van huishuur ten bedrage van f 150 's jaars zal worden toegekend aan de hoofden van scholen aan wie geen vrije woning kan worden verschaft;

eene tegemoetkoming van f 50 's jaars zal worden toegekend:

1°. aan iederen mannelijken onderwijzer, die het hoofd bijstaat, indien hij gehuwd is of als weduwnaar met minderjarige kinderen te zijnen laste eene eigen huishouding heeft en den leeftijd van 28 jaren bereikt heeft;

2°. aan de weduwe-onderwijzeres met minderjarige kinderen te haren laste, die eene eigen huishouding heeft en den leeftijd van 28 jaren bereikt heeft;

III. bij het in werking treden van deze regeling zal de vaste jaarwedde, sub I bedoeld, voor in functie zijnde onderwijzers en onderwijzeressen in geen geval lager zijn dan het bedrag van het inkomen, dat thans door hen van de gemeente wordt genoten;

met bepaling dat de gemeenteraad van Tietjerksteradeel bevoegd zal zijn, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, wijziging te brengen in deze regeling, die anders tot 31 December 1911 van kracht zal blijven.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 17 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XLVI.

21 Juli 1902
n°. 43.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Diepenheim, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel dd. 27 Maart 1902, n°. 973/985, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Verordening regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Diepenheim", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 26 September 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Juli 1902, n°. 137;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 17 Juli 1902, n°. 5787, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat in deze verordening de jaarwedden aldus zijn bepaald: voor het hoofd der school te Stedeke Diepenheim op f 790 bij minder dan 5 dienstjaren, f 840 bij 5 tot 10, f 890 bij 10 tot 15, f 940 bij 15 tot 20, f 990 bij 20 en meer dienstjaren; voor het hoofd der school te Markvelde op f 30 minder; voor de onderwijzers van bijstand op het wettelijk minimum;

dat Gedeputeerde Staten aan deze regeling hunne goedkeuring hebben onthouden, uit overweging, dat de school te Stedeke Diepenheim bezocht wordt door p. m. 200 leerlingen, en er dus hooge eischen gesteld worden van tact, verantwoordelijkheid, geschiktheid, ijver en werkzaamheid aan het hoofd dier school; dat eene belooning van f 790 niet in verhouding staat tot die hooge eischen en eene aanvangsjaarwedde van f 850 voor eene zoo belangrijke betrekking niet te hoog is te achten; dat waar in de allerkleinste plaats des lands en het kleinste buurschapsschooltje, waartoe Diepenheim niet behoort, eene aanvangsjaarwedde van f 500 moet toegekend worden aan de onderwijzers, dit bedrag voor onderwijzers aan eene zoo groote school als te Stedeke te laag is; dat zoodanige aanvangsjaarwedde toegekend moet worden waar het allerminst van de onderwijzers gevorderd wordt en zeer zeker niet voldoende is waar de gemeente van de onderwijzeres mej. ten Bosch eischt dat zij, behalve het onderwijs gedurende de gewone schooluren nog 4 uur per week buiten de schooluren les geeft in vak *k* voor het bij de wet vastgestelde minimum; dat deze regeling niet billijk en niet in het belang van behoorlijk onderwijs is;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat Diepenheim tot die gemeenten behoort, waar de levensstandaard het laagst is; dat de wet niet eischt, dat de jaarwedden verband houden met de schoolbevolking, en dat deze laatste nagenoeg geen invloed heeft op de werkzaamheden die van de onderwijzers van bijstand gevorderd worden; dat, waar over het algemeen aan onderwijzeressen minder traktement wordt verleend dan aan onderwijzers, het niet onbillijk is te achten, dat van eene onderwijzeres wat meer lesuren worden geëischt dan van een onderwijzer tegen dezelfde jaarwedde; dat op de loopende begrooting de kosten van het onderwijs geraamd zijn op bijna 44 % van het totaal der uitgaven;

Overwegende, dat eene aanvangsjaarwedde van f 790 voor het hoofd der school te Stedeke Diepenheim onvoldoende is, in aanmerking genomen de omvang van den werkkring en de verantwoordelijkheid van het hoofd dier school, in verband met het aantal schoolgaande kinderen, bedragende ± 200, en het aantal onderwijzers aan die school verbonden;

dat bedoelde jaarwedde behoort te worden bepaald op f 850;

dat het voorts billijk is voor het onderwijs in de nuttige handwerken buiten de gewone schooluren eene extra belooning toe te kennen, welke belooning voor dat onderwijs is te bepalen op f 50 per jaar;

dat overigens tegen de regeling, zooals zij door den raad is vastgesteld, bij Ons geene bedenkingen zijn gerezen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

vast te stellen: de jaarwedde van het hoofd der school te Stedeke Diepenheim bij minder dan vijf dienstjaren op f 850, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50; de jaarwedde van de onderwijzeres, tevens belast met het onderwijs in de nuttige handwerken buiten de gewone schooluren, op f 50 boven het door den raad vastgestelde bedrag, en de jaarwedden van het verder onderwijzend personeel, de vergoeding voor en de tegemoetkoming in de huishuur, overeenkomstig de regeling van den raad dd. 26 September 1901, met bepaling, dat, met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het lager onderwijs, door den raad der gemeente Diepenheim, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel, wijziging zal kunnen worden gebracht in bovenstaande bepalingen, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zullen ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 21 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XLVII.

21 Juli 1902
nº. 45.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Gent, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 11 Maart 1902, nº. 94, waarbij aan de „Verordening regelende de jaarwedden van het hoofd en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere school in de gemeente Gent", vastgesteld in de openbare vergaderingen van den raad dier gemeente op 24 December 1901 en 20 Februari 1902, goedkeuring is onthouden, wat aangaat de bezoldiging van het hoofd der openbare lagere school aldaar en die verordening overigens voor zooveel noodig is goedgekeurd;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 25 Juni 1902, nº. 127;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 15 Juli 1902, nº. 5535, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Gent heeft bepaald op: f 850 bij minder dan 10, f 900 bij 10 tot 15, f 950 bij 15 tot 20, f 1000 bij 20 en meer dienstjaren;

dat Gedeputeerde Staten, bij besluit van 11 Maart 1902, nº. 94, hebben goedgevonden aan genoemde regeling de vereischte goedkeuring te onthouden, wat aangaat de bezoldiging van het hoofd der openbare lagere school te Gent, en die regeling overigens voor zooveel noodig goed te keuren;

dat die onthouding van goedkeuring steunt op de volgende overwegingen: dat de jaarwedde van het hoofd der school te laag is in verband met de verhouding waarnaar de Rijksbijdrage in de jaarwedde der schoolhoofden klimt naar gelang van het aantal kinderen dat de school bezoekt; dat deze vermeerdering van Rijksbijdrage toch blijkens de Memorie van Toelichting op art. 45 der Lager-onderwijswet uitsluitend wordt verleend omdat hoofden van omvangrijke scholen hooger moeten worden bezoldigd dan die van minder belangrijke; dat, nu het Rijk in de jaarwedde van het hoofd dezer school f 200 meer bijdraagt dan in de jaarwedde van het hoofd der kleinste school, de jaarwedde van eerstbedoeld schoolhoofd, naar de klaarblijkelijke bedoeling des wetgevers, ook telkens f 200 meer moet bedragen dan de wettelijke minima;

dat de gemeenteraad van Gent van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat de Rijksbijdrage in de jaarwedde van het hoofd dezer school — met 335 leerlingen — wel f 200 meer bedraagt dan die van de kleinste school, doch voor groote scholen in den regel naar verhouding ook andere meerdere uitgaven ten laste der gemeente komen dan voor kleine scholen; dat de levensstandaard in Gent niet hoog is en de jaarwedde, zooals zij door den raad is geregeld, zijns inziens billijk is te achten; dat de financieele toestand der gemeente zeer drukkend is en de belastingen reeds zoo hoog mogelijk zijn opgevoerd, zoodat het gemeentebestuur slechts met de uiterste inspanning het evenwicht op de begrooting kan behouden en alle niet strikt noodige uitgaven moeten worden vermeden; op welke gronden de raad verzoekt dat de regeling, zooals die door hem is voorgesteld, alsnog worde goedgekeurd;

Overwegende, dat, al moge ook niet met Gedeputeerde Staten worden aangenomen dat de jaarwedde van het hoofd eener school een zoodanig verband behoort te houden met de vermeerdering der daarvoor verleende Rijksbijdrage, met het oog op den omvang der school, dat noodwendig deze vermeerdering geheel tot verhooging dier jaarwedde moet worden aangewend, toch bij het vaststellen dier jaarwedde hoofdzakelijk met het aantal kinderen dat de school bezoekt moet worden rekening gehouden;

dat dit aantal voor de openbare lagere school te Gent meer dan 300 bedraagt en derhalve, al moge geene verplichting bestaan de bedoelde jaarwedde tot f 200 boven het wettelijk minimum, of f 950, op te voeren, toch eene aanvangsjaarwedde van f 850, zooals de gemeenteraad had bepaald, te gering is en die behoort te worden vastgesteld op f 900, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van telkens f 50;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan::

de jaarwedde van het hoofd der school te regelen als volgt: Aanvangsjaarwedde f 900, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van telkens f 50; onder bepaling dat, met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet, door den gemeenteraad van Gent, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Gelderland, wijziging zal kunnen worden gebracht in deze regeling, welke in allen gevalle met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 21 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XLVIII.

21 Juli 1902
nº. 46.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Steenwijk, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel dd. 6 Februari 1902, nº. 337/397, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Verordeningen regelende de jaarwedden van het personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Steenwijk, alsmede de jaarlijksche vergoeding aan de hoofden van scholen voor gemis van vrije woning en die aan gehuwde onderwijzers en weduwnaars van 28 jaren en daarboven, als tegemoetkoming in de huishuur", vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 26 September 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 28 Mei 1902, nº. 107;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 15 Juli 1902, nº. 4514, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad in bovengenoemde verordening de jaarwedden aldus bepaald heeft: de van het hoofd van school A op f 1300, die van de hoofden van scholen B en C op f 1000, die van den onderwijzer met den rang van hoofdonderwijzer en in het bezit van de akte Fransch lager onderwijs, die het hoofd der school A bijstaat, op f 850, met verhoogingen van f 50 na 5 en 10 jaren dienst, die van de onderwijzers der scholen B en C op f 550, met verhoogingen van f 50 na 5, 10, 15 en 20 jaren dienst, en voorts, met inachtneming van art. 26, 3º., der wet tot regeling van het lager onderwijs, die van eene onderwijzeres aan school A, bevoegd onderwijs geven in de nuttige handwerken, op f 75; voorts, wat de huishuur betreft, de vergoeding op f 250 voor het hoofd van school A en op f 200 voor de hoofden der scholen B en C en de tegemoetkoming op f 50, waarbij ten slotte is bepaald, dat de onderwijzer D. Colthof voorloopig aan school A verbonden blijft op eene jaarwedde van f 750, alsmede f 50 als tegemoetkoming in de huishuur; dat Gedeputeerde Staten, bij besluit van 6 Februari 1902, nº. 337/397, 2de afd., hunne goedkeuring aan het raadsbesluit hebben onthouden, daarbij overwegende, dat de scholen B en C der gemeente Steenwijk worden bezocht door ± 259 en 359 kinderen en daarvoor dus belangrijk hooger eischen gesteld worden aan de hoofden en onderwijzers aan die school verbonden; dat dan ook, blijkens den overgelegden staat, de jaarwedden dier hoofden voor 1902 bedroegen f 1000 en die der onderwijzers f 550—f 700, terwijl de aanvangsjaarwedden der laatsten na 2 en 4 jaar dienst met f 25 werden verhoogd; dat de onderwijzeressen, belast met het onderwijs in vak *k*, eene extra toelage van f 50 ontvingen; dat de onderwijzer Colthof is aangesteld op f 750 vóór ongeveer 21 jaren; dat nu bij deze verordening de jaarwedde dier hoofden bepaald is op f 1000, zonder eenige verhooging, en die der onderwijzers op f 550, met verhoogingen na 5, 10, 15 en 20 dienstjaren; dat geen overgangsbepaling wordt aangetroffen, welke voorkomt dat inbreuk gemaakt wordt op onder de oude regeling verkregen rechten, daar de kracht dier regeling in art. 10 der nieuwe verordening beperkt wordt tot hetgeen op 31 December 1901 meer genoten werd, dan waarop krachtens de bepalingen der nieuwe verordening aanspraak gemaakt kan worden; dat de verhoogingen volgens art. 8 slechts toegekend worden bij gebleken geschiktheid, maar niet bepaald is wie die geschiktheid beoordeelen zal; terwijl volgens de bedoeling der wet alleen dienstjaren in dezen de maatstaf behooren te zijn; dat geen verhoogingen zijn toegekend voor het geven van onderwijs in de nuttige handwerken buiten de gewone schooluren, ten gevolge waarvan de onderwijzeressen voor dezelfde belooning meer lessen zullen moeten geven dan de onderwijzers; dat waar de onderwijzer die het hoofd der school A zal bijstaan eene jaarwedde kan verkrijgen van f 950 na 10 jaren dienst, het onbillijk is dat de tegenwoordige functionaris Colthof slechts f 750 zal blijven genieten, niettegenstaande hij reeds vóór 20 jaren op dat bedrag is aangesteld; dat nu wel door het gemeentebestuur wordt aangevoerd, dat de nieuw te benoemen onderwijzer in het bezit van de hoofdakte zal moeten zijn, maar dat dit slechts een verschil van f 100 uitmaakt en geene andere redenen worden aangevoerd die kunnen overtuigen van de wenschelijkheid om de jaarwedde van den onderwijzer Colthof niet te verhoogen; dat de werkzaamheden van de hoofden der scholen A, B en C te Steenwijk gevorderd vrijwel gelijk gesteld kunnen worden, wanneer men de leervakken en het aantal kinderen dat die scholen bezoekt in aanmerking neemt, en het derhalve onbillijk te achten is, zulk een groot onderscheid te maken dat de een met f 1300, de ander met f 1000 beloond zal worden; dat de tegemoetkoming in de huishuur voor de mannelijke gehuwde onderwijzers te laag is in verhouding tot de aan de hoofden toegekende vergoeding daarvoor; dat deze regeling derhalve niet voor goedkeuring vatbaar is;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat de nieuwe verordening niet in strijd is met de wet op het lager onderwijs en eene billijke regeling bevat; dat het hoofd van school A, met 6-jarigen cursus, in het bezit moet zijn van de akten Fransch, Duitsch, Engelsch en wiskunde, en dus de voorgestelde verhouding in traktement — f 1000 en f 1300 — volstrekt niet onbillijk is te achten; dat aan de hoofden der scholen B en C eene belooning van f 100 voor ten hoogste 100 lesuren is toegekend voor het geven van herhalingsonderwijs, hetgeen tot 1 Januari 1902 onder hun salaris begrepen was, en zij een flink salaris genieten als leeraren aan de Rijksnormaalschool; dat, wat de verhoogingen betreft, de gemeenteraad, zoodra de wettelijke maxima overschreden worden, bevoegd is daaraan voorwaarden te verbinden; dat door wijziging van het leerplan te gemoet kan worden gekomen aan het bezwaar dat de onderwijzeressen in de nuttige handwerken geen extra vergoeding ontvangen voor onderwijs in dat vak buiten de gewone schooluren; dat voor den onderwijzer Colthof eene bijzondere regeling is getroffen, omdat ten gevolge van eene voorgenomen reorganisatie van het onderwijs aan school A de mogelijkheid van zijn ontslag niet geheel is uitgesloten, en besloten is, het wachtgeld alsdan tot het volle traktement aan te vullen; dat diens medeonderwijzer Poens niet alleen in het bezit van de hoofdakte en de akte Fransch moet zijn, maar tevens bij ontstentenis van het hoofd als diens plaatsvervanger optreedt, op welke gronden de raad Ons verzoekt de regeling goed te keuren;

Overwegende, dat hetgeen in het adres van beroep wordt aangevoerd in het algemeen juist is te achten, en met eene regeling gelijk door den gemeenteraad van Steenwijk is gemaakt, genoegen kan worden genomen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Steenwijk, mitsgaders hetgeen verder in de verordening geregeld is, vast te stellen overeenkomstig het raadsbesluit van 26 September 1901; en voorts te bepalen, dat, met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet, door den gemeenteraad van Steenwijk, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel,

wijziging zal kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 21 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XLIX.

21 Juli 1902
nº. 47.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Heinenoord, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland dd. 25 Februari 1902, B nº. 929, 1ste afd. G. S. nº. 35, voor zooveel daarbij goedkeuring is onthouden aan de artikelen 1 en 2 der „Verordening tot regeling der jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Heinenoord, vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 12 Februari 1902;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 25 Juni 1902, nº. 128;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 15 Juli 1902, nº. 5502, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat de gemeenteraad in bovengenoemde verordening heeft bepaald, in art. 1, dat de jaarwedde van het hoofd der school nº. 1 zal bedragen: f 800 bij minder dan 5, f 850 bij 5 tot 10, f 900 bij 10 tot 15, f 950 bij 15 tot 20 dienstjaren, en in art. 2 de jaarwedde van het hoofd der school nº. 2 heeft geregeld overeenkomstig de minima in de wet tot regeling van het lager onderwijs aangegeven;

dat Gedeputeerde Staten bij besluit van 25 Februari 1902, B nº. 929 (1ste afd.) G. S. nº. 35, hebben besloten:

I. goedkeuring te onthouden aan de artt. 1 en 2 der regeling;

II. die regeling voor het overige goed te keuren;

dat zij in hun besluit hebben overwogen dat de regeling der bezoldiging voor de betrekking van hoofd der school nº. 1, vervat in art. 1, slechts f 50 hooger is dan de minimumcijfers, in art. 26 der wet tot regeling van het lager onderwijs voorgeschreven, en die voor de betrekking van hoofd der school nº. 2, vervat in art. 2, slechts eene herhaling van die cijfers is; dat zoodanige regelingen onvoldoende moeten worden geacht voor eene gemeente als Heinenoord en voor scholen die op 15 Januari ll. respectievelijk 107 en 69 leerlingen telden, terwijl het vaststellen van betere regelingen niet op financieele bezwaren behoeft af te stuiten, aangezien de tegenwoordige titularissen jaarwedden van f 1000 en f 950 genieten en de Rijksbijdrage, bedoeld bij art. 45 der wet, verhoogd wordt;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen en daarbij heeft aangevoerd dat de jaarwedden, bedoeld in artt. 1 en 2 zelfs hooger zijn gesteld dan het minimum bij de wet bepaald; dat de kosten van onderwijs in de gemeente Heinenoord, na aftrek der Rijkssubsidie, zullen bedragen de aanzienlijke som van p. m. f 3500; dat het aantal kinderen op school I en II op 15 Januari ll. slechts bedroeg respectievelijk 107 en 69 en deze cijfers steeds verminderen; dat de gemeente 50 opcenten op het personeel heft; dat de uitgaven het volgend jaar aanmerkelijk zullen stijgen; dat de hoofdelijke omslag voor $\frac{1}{3}$ gedeelte wordt betaald door één ingezetene op leeftijd en bij overlijden van dien persoon de belastingdruk op de andere ingezetenen aanmerkelijk wordt verzwaard; dat aan beide schoolhoofden bovendien vergoeding voor het geven van herhalingsonderwijs wordt toegekend en beiden vrije woning genieten, de een met tuin; dat de raad meent geen hoogere jaarwedden te kunnen uitkeeren;

Overwegende, dat het getal kinderen dat als werkelijk schoolgaande bekend staat, op de eene school bedraagt 107 en op de andere 69;

dat alzoo, in verband met den omvang van de taak en de verantwoordelijkheid van de hoofden dier scholen, de door den gemeenteraad vastgestelde jaarwedde voldoende is te achten;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden van de hoofden der scholen nº. I en II te Heinenoord vast te stellen, zooals die in de artt. 1 en 2 der verordening van den raad dier gemeente dd. 12 Februari 1902 zijn geregeld;

onder bepaling dat, met inachtneming der voorschriften van de aangehaalde wet, door den gemeenteraad van Heinenoord, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Zuidholland, wijziging zal kunnen worden gebracht in deze regeling, welke in allen gevallen met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 21 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

L.

21 Juli 1902
nº. 55.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door het bestuur der afdeeling Assen van den Bond van Nederlandsche Onderwijzers, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Dren-

the dd. 10 Januari 1902, nº. 60*a*, waarbij de „Verordening, regelende de jaarwedden enz. van de hoofden en de onderwijzers der openbare lagere scholen in de gemeente Assen", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 29 October 1901, is goedgekeurd;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Juli 1902, nº. 138;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 19 Juli 1902, nº. 5881, afd. Ond.;

Overwegende, dat art. 14 der wet tot regeling van het lager onderwijs het recht van hooger beroep toekent aan „ieder, die bij de vernietiging of verbetering van het besluit van Gedeputeerde Staten belang heeft";

dat „belang" daarbij te verstaan is in den zin van eigen, persoonlijk belang;

dat appellant niet geacht kan worden bij de vernietiging van het bestreden besluit een eigen, persoonlijk belang te hebben;

dat hij dus aan art. 14 der genoemde wet de bevoegdheid niet kan ontleenen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons beroep in te stellen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

appellant niet ontvankelijk te verklaren in zijn beroep;

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 21 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LI.

21 Juli 1902
nº. 56.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Gouderak, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland dd. 18 Februari 1902, B, nº. 863 (1ste afd.) G. S. nº. 15, voor zooveel daarbij goedkeuring is onthouden aan de door dien raad vastgestelde regeling der bezoldiging, verbonden aan de betrekking van hoofd der openbare lagere school aldaar;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 28 Mei 1902, nº. 106;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 19 Juli 1902, nº. 4470, afdeeling Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad van Gouderak, in art. 1, sub 1º., van de verordening tot regeling der jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere school aldaar, de bezoldiging van het hoofd dier school heeft bepaald op: f 750 bij minder dan 5, f 800 bij 5 tot 10, f 850 bij 10 tot 15, f 900 bij 15 tot 20, f 950 bij meer dan 20 dienstjaren;

dat Gedeputeerde Staten bij bovengenoemd besluit hunne goedkeuring aan art. 1, sub 1º., der verordening — die zij voor het overige hebben goedgekeurd — hebben onthouden, daarbij overwegende, dat de regeling van de bezoldiging voor de betrekking van hoofd der openbare lagere school te Gouderak eene herhaling is van de in art. 26 der wet op het lager onderwijs gestelde minima; dat zoodanige regeling onvoldoende moet worden geacht voor eene gemeente als Gouderak, en welker school 200 leerlingen telt; terwijl eene betere regeling niet op financieele bezwaren behoeft af te stuiten, aangezien de tegenwoordige titularis eene jaarwedde van f 1000 geniet en de bijdrage bedoeld bij art. 45 der wet wordt verhoogd;

dat de gemeenteraad, bij Ons in beroep gekomen, heeft te kennen gegeven dat hij van meening is, dat is voldaan aan de wettelijke bepalingen en de voorgestelde regeling voldoende kan worden geacht, weshalve hij verzoekt, dat het besluit van Gedeputeerde Staten vernietigd en de voorgestelde regeling goedgekeurd worde;

Overwegende, dat ook naar het oordeel van het schooltoezicht op het hoofd eener school als welke het hier geldt, die op 15 Januari 1902 200 leerlingen telde, eene jaarwedde overeenstemmende in de wet tot regeling van het lager onderwijs bepaald, te gering is te achten, en zij f 150 meer dan dat minimum behoort te bedragen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te bepalen, dat de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Gouderak zal bedragen: f 900 bij minder dan 5, f 950 bij 5 tot 10, f 1000 bij 10 tot 15, f 1050 bij 15 tot 20, f 1100 bij meer dan 20 dienstjaren, met dien verstande evenwel, dat het tegenwoordig hoofd der school f 1050 zal genieten, welk bedrag in 1907 met f 50 zal worden verhoogd.

Met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het lager onderwijs zal door den gemeenteraad van Gouderak, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Zuidholland, wijziging kunnen gebracht worden in bovenstaande bepalingen, welke in ieder geval met het eind van het jaar 1911 zullen ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 21 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LII.

29 Juli 1902.
N°. 30.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Neede, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland, d.d. 11 Maart 1902, n°. 90, waarbij aan de „Regeling der jaarwedden van het onderwijzend personeel in de gemeente Neede", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 14 November 1901, goedkeuring is onthouden, wat betreft de jaarwedde van den onderwijzer met verplichte hoofdakte, die in het bezit is van eene akte voor de Fransche taal aan de openbare lagere school te Neede (dorp);

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Juli 1902, n°. 156;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 23 Juli 1902, n°. 6024, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat de jaarwedde van den onderwijzer met verplichte hoofdakte, die in het bezit is van eene akte voor de Fransche taal aan de openbare lagere school te Neede (dorp) door den gemeenteraad is bepaald op f 550 bij minder dan 5, f 600 bij 5 tot 10, f 650 bij 10 tot 15, f 700 bij 15 tot 20, f 750 bij 20 en meer dienstjaren met eene verhooging van f 200 ingevolge art. 26, sub 3°. der wet tot regeling van het Lager Onderwijs;

dat Gedeputeerde Staten, van oordeel, dat die jaarwedde veel te laag was voor een onderwijzer verplicht niet minder dan 8 uur in de week, buiten de gewone schooluren meer uitgebreid lager onderwijs te geven — op 11 Maart 1902 hebben besloten aan de regeling, door den raad bij besluit van 14 November 1901 gemaakt, zijne goedkeuring te onthouden wat betreft de jaarwedde van den onderwijzer met verplichte hoofdakte, die in het bezit is van de akte voor de Fransche taal aan de openbare lagere school te Neede (dorp) en die regeling overigens goed te keuren;

dat de gemeenteraad tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons beroep heeft ingesteld, daarbij te kennen gevende dat de jaarwedde voldoende is in verhouding tot die van het hoofd der school en de gemeente nu reeds zeer bezwaar wordt door de kosten van het lager onderwijs, die bijna de helft van de uitgaven uitmaken;

Overwegende dat de onderwijzer, wiens jaarwedde door Ons behoort te worden geregeld, den rang van hoofdonderwijzer bezit en volgens art. 24 der wet aan de school aanwezig moet zijn, alsmede dat hij in het bezit is van de akte voor de Fransche taal;

dat hij, thans ruim tien dienstjaren tellende, is aangesteld op eene jaarwedde van f 800, onder verplichting om in de genoemde taal onderwijs te geven buiten de gewone schooluren;

dat hij alzoo, in verband met het bepaalde in art. 26 der wet, zooals dit artikel nu luidt, kan geacht worden te genieten f 500 als onderwijzer, f 100 voor het onderwijs in eene vreemde taal en f 200 voor de verplichte hoofdakte;

dat een dergelijk bedrag als aanvangsjaarwedde voor een onderwijzer met minder dan vijf dienstjaren billijk en ook voldoende is te achten;

dat voorts, volgens de strekking der laatste wijziging van het aangehaalde art. 26, gemelde jaarwedde in evenredigheid van het aantal dienstjaren, eene billijke verhooging behoort te ondergaan;

Gezien de wet tot regeling van het Lager Onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt bij Koninklijk besluit van 10 September 1901 (*Staatsblad* n°. 208);

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedde van den onderwijzer met verplichte hoofdakte en in het bezit van eene akte voor de Fransche taal aan de openbare lagere school te Neede (dorp), vast te stellen op f 600 bij minder dan 5, f 650 bij 5 tot 10, f 700 bij 10 tot 15, f 750 bij 15 tot 20 en f 800 bij 20 en meer dienstjaren, met eene verhooging van f 200, ingevolge art. 26, sub 3°, der wet tot regeling van het lager onderwijs; en voorts te bepalen dat in deze regeling, met inachtneming van de wettelijke voorschriften, door den raad der gemeente Neede, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, wijziging kan worden gebracht en dat zij in ieder geval met het einde van het jaar 1911 ophoudt van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 29 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LIII.

29 Juli 1902.
N°. 41.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Denekamp, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel, d.d. 3 April 1902, n°. 1258/1072, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Verordening tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Denekamp, alsmede van de aan hen toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkomingen in de kosten van huishuur", vastgesteld in de vergadering van den raad dier gemeente op 15 November 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Juli 1902, n°. 160;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 23 Juli 1902, n°. 6025, afd. Ond.;

Overwegende, dat nadat bovenvermelde verordening, d.d. 15 November 1901, aan Gedeputeerde Staten was ingezonden, deze bij besluit van 27 December 1901, 2de afd., n°. 5140/3650, den raad der gemeente Denekamp in overweging hebben gegeven:

1°. de jaarwedden der hoofden aan de scholen in de kom van het dorp en te Oud-Ootmarsum te bepalen op f 800, met

verhoogingen van f 50 voor 5, 10, 15 en 20 jaren dienst, in ieder geval op f 50 meer dan die aan de hoofden der buurtscholen toegekend;

2°. de jaarwedden der onderwijzers aan de school in de kom van het dorp en van hen, die verplicht zijn te Ootmarsum te wonen, op f 550 vast te stellen;

3°. de vergoeding voor de huishuur te herzien en naar de huurwaarde der woningen dier hoofden vast te stellen de tegemoetkoming in de huishuur ook toe te leggen aan weduwnaars met eigen huishouden en te regelen, zooals voor werd omschreven;

4°. art. 10 zoodanig te wijzigen, dat de thans aangestelde onderwijzers op verhooging voor 5, 10, 15 en 20 jaren dienst aanspraak kunnen maken;

5°. eene bepaling op te nemen ten gevolge waarvan het onderwijs in de handwerken buiten de gewone schooluren opgedragen aan eene onderwijzeres aan één der scholen verbonden, wordt beloond met f 20 per wekelijksch lesuur;

dat Gedeputeerde Staten daarbij hebben overwogen, dat de bij art. 26 der wet op het lager onderwijs gestelde minima slechts toegelaten kunnen worden in de allerkleinste, goedkoopste plaatsen des lands, waar de levensstandaard het laagst is en waar het minst van den onderwijzer gevorderd wordt en de kom van het dorp Denekamp noch de gemeente Ootmarsum daartoe behooren; dat met een aanvangssalaris van f 750 voor de hoofden en van f 500 voor de onderwijzers, wanneer zij minder dan 5 dienstjaren hebben aan de scholen te Denekamp en te Oud-Ootmarsum dan ook slechts genoegen genomen kan worden, wanneer het bezit en gebruik van bijakten in de vakken bedoeld in art. 2 der wet op het lager onderwijs onder *j*, *k*, *l*, *m*, *n*, *o*, *p*, *q*, *r* en *r bis* extra beloond wordt en de verhoogingen wegens dienstjaren over korter termijnen worden toegelegd; dat de extra belooningen voor die bijakten billijkerwijze zijn vast te stellen op: 1°. voor het bezit van één f 25, van twee of meer f 50; 2°. voor benuttiging binnen de gewone schooluren van één f 50, van twee f 75, van drie of meer f 100; 3°. voor benuttiging buiten de gewone schooluren f 0,60 per lesuur, of zooveel meer als de belooning voor het herhalingsonderwijs bedraagt, zijnde bijakten bedoeld onder *j* en *k*, in de gevallen sub 1°. en 2°., als halve te berekenen en in het geval sub 3°. met f 20 per wekelijksch lesuur te bezoldigen; dat de bovengenoemde aanvangsjaarwedden voor minstens 4, 8, 12 en 16 jaren dienst verhoogd moeten worden met f 50; dat de vergoeding voor huishuur aan de hoofden zoodanig geregeld moet worden, dat zij overeenstemt met den prijs waarvoor in de gemeenten Denekamp en Ootmarsum eene behoorlijke woning, geschikt voor hoofden van scholen, gehuurd kan of zoude kunnen worden; dat de tegemoetkoming in de huishuur voor gehuwde onderwijzers boven 28-jarigen leeftijd, en zoo mogelijk ook voor weduwnaars met kinderen te hunnen laste, in dezelfde verhouding behoort te staan tot de vergoeding voor huishuur betaald aan het hoofd hunner school, of tot de huurwaarde, waarop diens woning ter berekening van pensioen is aangeslagen, als de daarvoor bij de wet gestelde minima, dus als 1 : 3; dat de belooning der vóór 1 Januari 1902 aangestelde onderwijzers noch verminderd, noch gesplitst mag worden en in verband met de bedoeling der wet van 24 Juni 1901 te regelen is, des, dat hunne belooning in geen geval minder bedraagt dan de jaarwedden der nieuw aan te stellen functionarissen en hunne jaarwedden minstens voor elke vijf dienstjaren beneden de een en twintig worden verhoogd; dat het hoofd der dorpsschool onder de tegenwoordige regeling f 50 meer genoot dan de hoofden der buurtscholen in die gemeente; dat door het bouwen zijner ambtswoning op de grens der gemeente Ootmarsum bij de belooning voor het hoofd der school te Oud-Ootmarsum rekening te houden is met de jaarwedden te Ootmarsum; dat het tegenwoordig aanvangssalaris der onderwijzers, blijkens den door het gemeentebestuur overgelegden staat, bedraagt f 550, terwijl, waar de onderwijzers der buurtscholen verplicht zijn elders te wonen, op die verplichting gelet behoort te worden bij het bepalen van hunne aanvangssalarissen; dat derhalve, bijaldien geen verhoogingen worden toegekend zooals vóór is omschreven, de jaarwedden van de hoofden der scholen in de kom van het dorp en te Oud-Ootmarsum moeten bepaald worden op f 800 en van die der buurtscholen op f 750, met verhoogingen van f 50 voor 5, 10, 15 en 20 jaren dienst; zijnde die der onderwijzers aan de school in de kom van het dorp en van hen die verplicht zijn te wonen te Ootmarsum op f 550 vast te stellen, terwijl met f 500 kan worden volstaan voor die onderwijzers, die aan de buurtscholen werkzaam zijn en daar wonen; alles met gelijke verhoogingen; dat bij de onderwerpelijke verordening de jaarwedden van alle hoofden en onderwijzers op de wettelijke minima zijn bepaald en art. 10 inhoudt, dat de jaarwedden van verscheidene der thans aangestelde onderwijzers niet worden verhoogd voor elke 5 jaren dienst beneden de 21; dat de vergoeding voor en de tegemoetkoming in de huishuur evenzeer op de wettelijke minima werden vastgesteld, terwijl toch de wet deze bedragen eischt voor de kleinste plaatsjes des lands, waartoe zeer zeker noch Ootmarsum, noch dorp Denekamp te rekenen zijn; dat deze regeling derhalve niet voldoende is te achten;

dat, nadat de raad der gemeente Denekamp, bij besluit van 18 Maart 1902 aan Gedeputeerde Staten had medegedeeld, dat hij bezwaar maakte aan de geopperde bedenkingen te gemoet te komen, Gedeputeerde Staten bij hun aan hoofde dezes vermeld besluit — overwegende dat de bij hun bovengenoemd besluit van 27 December 1901 omschreven bezwaren niet waren weggenomen — hunne goedkeuring hebben onthouden aan meervermeld besluit van den raad der gemeente Denekamp van 15 November 1901;

dat de raad der gemeente Denekamp van het bovengenoemd besluit van Gedeputeerde Staten d.d. 3 April 1902, bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat in het dorp Denekamp met 676 inwoners, zoomede de buurtschap Oud-Ootmarsum, met 313 zielen, tot de kleinste en goedkoopste plaatsen des lands behooren, en dat juist de onderwijzers aan deze 2 scholen verbonden in veel betere condities zijn, dan hunne collega's in de andere buurtschappen, overmits zij 1°. in de gelegenheid zijn door het geven van privaatlessen eene vaak niet onbelangrijke bijverdienste te maken; 2°. geen buitengewone kosten aan vracht voor brandstoffen en dergelijke hebben te betalen; 3°. geen verhoogde prijzen hebben te betalen voor het thuisbezorgen van winkelwaren, daar zij alles in de onmiddellijke nabijheid kunnen krijgen; 4°. voor tuin- en huiswerk goedkoop hulp kunnen erlangen; 5°. medischen bijstand goedkoop kunnen genieten; en dat, waar hier alleen tegenover staat dat zij misschien wel iets meer aan kleeding moeten besteden, niet gezegd kan worden, dat de levensstandaard in het dorp of bij Ootmarsum hooger zou zijn dan in de buurtschappen;

Overwegende, dat met het oog zoowel op den plaatselijken levensstandaard als op den omvang der scholen, die het schier geldt, de jaarwedden van onderwijzers en onderwijzeressen, alsmede de vergoedingen voor en tegemoetkoming in de kosten van huishuur, zooals die door den raad der gemeente Denekamp zijn vastgesteld, voldoende moeten worden geacht, behalve wat betreft het hoofd der school in het dorp Denekamp en de onderwijzeressen die, buiten de gewone schooluren, met het geven van onderwijs in vak *k* van art. 2 der wet op het lager onderwijs zijn of zullen worden belast;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* n°. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het bestreden besluit de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Denekamp, alsmede de hun toe te kennen vergoedin-

gen voor en tegemoetkoming in de kosten van huishuur, vast te stellen overeenkomstig het besluit van den raad der voormelde gemeente van 15 November 1901, behalve wat betreft de jaarwedde van het hoofd der school in het dorp Denekamp en die der onderwijzeressen belast met het geven van onderwijs in vak *k* van art. 2 der wet tot regeling van het lager onderwijs buiten de gewone schooluren, wordende de jaarwedde van voormeld hoofd en van deze onderwijzeressen bepaald op f 50 hooger dan het bij voormeld raadsbesluit vastgesteld bedrag; met bepaling voorts, dat de gemeenteraad van Denekamp bevoegd zal zijn, overeenkomstig de wet, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, wijziging te brengen in deze regeling, die in elk geval den 31 December 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 29 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LIV.

31 Juli 1902
nº. 28.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Rheden, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 11 Maart 1902, nº. 99, waarbij goedkeuring is onthouden aan het besluit van dien raad dd. 12 October 1901, nº. 48/7, gewijzigd bij raadsbesluit van 30 December 1901, nº. 10, voor zooveel dat besluit betreft de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school nº. 2 te Dieren;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Juli 1902, nº. 161;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 29 Juli 1902, nº. 6026, afd. Ond.;

Overwegende, dat de raad der gemeente Rheden, bij besluit van 12 October 1901, nº. 48/7, de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school nº. 2, te Dieren, heeft vastgesteld op f 1000;

dat bij besluit van 14 Januari 1902, nº. 109, L. O., Gedeputeerde Staten den gemeenteraad van Rheden te kennen hebben gegeven, dat de jaarwedde van het hoofd der school nº. 2 te Dieren te laag was, in verband met de verhouding waarnaar de Rijksbijdrage in de jaarwedden der schoolhoofden klimt naar gelang van het aantal leerlingen dat de betrokken school bezoekt; dat toch deze vermeerdering van Rijksbijdrage, blijkens de Memorie van Toelichting op art. 45 der Lager-onderwijswet, uitsluitend wordt verleend, omdat hoofden van omvangrijke scholen hooger moeten worden bezoldigd dan die van kleinere scholen; en dat waar, zooals voor de onderwerpelijke school, de Rijksbijdrage in de jaarwedde van het hoofd f 200 meer bedraagt dan die in de jaarwedde van het hoofd van de kleinste school, 's wetgevers bedoeling ook klaarblijkelijk is geweest, dat de hoofden van eerstbedoelde scholen ten minste f 200 hooger zouden moeten worden bezoldigd dan de wettelijke minimum bedragen, die hij naar gelang van diensttijd voor hoofden der kleinere scholen voldoende achtte;

dat, na het advies van de plaatselijke schoolcommissie te hebben ingewonnen, de gemeenteraad van Rheden op 15 Februari 1902 heeft besloten zich daarmede geheel te vereenigen, in verband waarmede hij — blijkens schrijven van burgemeester en wethouders aan Gedeputeerde Staten dd. 19 Februari d.a.v. — de jaarwedde van genoemd schoolhoofd wenschte te houden op het door den raad vastgesteld bedrag;

dat de schoolcommissie hare zienswijze grondde op de omstandigheid dat bedoeld schoolhoofd — wiens school 361 leerlingen telt, verdeeld over 8 lokalen met 8 onderwijzers (buiten het hoofd) — feitelijk geen bepaalde klasse voor zijne rekening heeft; dat in dien toestand te eeniger tijd verandering zou moeten komen door aanstelling van een afzonderlijk hoofd voor betalende en niet betalende leerlingen, en dat het dan niet zou aangaan de vroeger genoten jaarwedde te reduceeren; dat Gedeputeerde Staten bij besluit van 11 Maart 1902, nº. 99, L. O., hunne aan hoofde dezes vermelde beschikking hebben genomen, op grond dat bij de beoordeeling van onderwijzersjaarwedden in het algemeen geen rekening kan worden gehouden met wijzigingen die in de omstandigheden van het oogenblik in de toekomst kunnen ontstaan, en dat er geen termen zijn hiervan af te wijken voor zooveel betreft de jaarwedde van het hoofd der school nº. 2 te Dieren, omdat de door het gemeentebestuur bedoelde wijziging in den toestand van die school geheel in het onzekere ligt;

dat de gemeenteraad van Rheden van dit besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat wel degelijk met de toekomst behoort te worden rekening gehouden, hoezeer die ook in het onzekere ligt, en dat niet alleen de bestaande toestand tot grondslag behoort te worden genomen; dat het aantal leerlingen van de onderwerpelijke school wellicht te eeniger tijd splitsing noodzakelijk zal maken, wanneer geene vermindering van jaarwedde zal kunnen worden aangebracht, en het evenwicht tusschen de jaarwedden van de verschillende hoofden van scholen in Rheden geheel zou worden verbroken; dat, afgescheiden van het vorenstaande, de onderwerpelijke jaarwedde niet onbillijk is geregeld; dat ook de jaarwedden van de overige hoofden der scholen nos. 2, 3 en 4 te Velp en van de school te Rheden f 1000 bedragen, terwijl de levensstandaard te Dieren niet hooger is dan te Velp en te Rheden; dat het weinig grooter aantal leerlingen niet in die mate meer werkzaamheden met zich sleept, dat daarom eene hoogere jaarwedde dan voor de andere schoolhoofden gewettigd zou zijn, te minder nu het schoolhoofd te Dieren geen bepaalde klasse voor zijne rekening heeft en zijne werkzaamheden zich meer bepalen tot de regeling van het onderwijs en het voeren der administratie;

Overwegende, dat, al moge ook niet met Gedeputeerde Staten kunnen worden aangenomen, dat de jaarwedde van het hoofd eener school een zoodanig verband behoort te houden met de vermeerdering der daarvoor verleende Rijksbijdrage, dat noodwendig deze vermeerdering geheel tot verhooging dier jaarwedde moet worden aangewend, evenmin bij de regeling eener jaarwedde rekening kan of mag worden gehouden met mogelijke toekomstige veranderingen, waarvan geen zekerheid bestaat dat zij spoedig zullen intreden;

Overwegende, dat alzoo door Ons de vereischte regeling behoort te worden vastgesteld;

Overwegende daaromtrent, dat bij Koninklijk besluit van 6 November 1887 nº. 25 de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school nº. 2 te Dieren, met een getal van 354 schoolgaande kinderen, is bepaald op f 850;

dat de gronden welke destijds tot deze regeling hebben geleid, alsnog van kracht zijn, behoudens dat die regeling verband hield met het in art. 26 der wet bepaalde minimum van f 700, hetwelk ingevolge de laatste wijziging van dit artikel thans f 750 bedraagt;

dat alzoo in aansluiting aan gemeld Koninklijk besluit en gemelde wijziging der wet, de aanvangsjaarwedde van het hoofd der school nº. 2 te Dieren behoort te worden bepaald op f 900, en volgens de strekking van de laatste wijziging van het aangehaalde art. 26, de jaarwedde in evenredigheid van het aantal dienstjaren eene billijke verhooging behoort te ondergaan;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te bepalen, dat de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school nº. 2 te Dieren zal bedragen f 900 bij minder dan 5, f 950 bij 5 tot 10, f 1000 bij 10 tot 15, f 1050 bij 15 tot 20, f 1100 bij 20 en meer dienstjaren; met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het lager onderwijs, zal door den gemeenteraad van Rheden, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Gelderland, wijziging kunnen gebracht worden in bovenstaande bepalingen, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zullen ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 31 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LV.

9 Augustus 1902
nº. 23.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Nieuwleusen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel dd. 17 April 1902, 2de afd., nº. 1541/1221, waarbij goedkeuring is onthouden aan de regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Nieuwleusen, vastgesteld in de vergaderingen van den raad dier gemeente op 29 October 1901 en 5 Maart 1902;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 Juli 1902, nº. 173;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 6 Augustus 1902, nº. 6383, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat het appellatoir adres eerst op 22 Mei 1902 te Apeldoorn (het Loo) is ontvangen, terwijl het bestreden besluit reeds op 19 April te voren den raad der gemeente Nieuwleusen in afschrift was toegezonden;

dat derhalve de termijn, vastgesteld in art. 14, 2de lid, der wet tot regeling van het lager onderwijs, door appellant niet is in acht genomen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

appellant in zijn beroep niet-ontvankelijk te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 9 Augustus 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LVI.

11 Augustus 1902
nº. 42.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door G. J. Kuypers, hoofd der openbare lagere school nº. 4 in de gemeente Lichtenvoorde, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 25 Maart 1902, nº. 122, waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad der gemeente Lichtenvoorde dd. 13 Maart 1902 tot regeling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school nº. 4 aldaar;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 Juli 1902, nº. 165;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 7 Augustus 1902, nº. 6384, afd. Ond.;

Overwegende, dat bij laatstgenoemd raadsbesluit de jaarwedde van genoemd schoolhoofd is vastgesteld als volgt:
a. bij minder dan 4 dienstjaren f 1000;
b. bij 4 en meer, doch minder dan 8 dienstjaren f 1050;
c. bij 8 en meer, doch minder dan 12 dienstjaren f 1100;
d. bij 12 en meer, doch minder dan 16 dienstjaren f 1150;
e. bij 16 en meer dienstjaren f 1200;
als dienstjaren komen in aanmerking de jaren als hoofd der school in Lichtenvoorde doorgebracht; behalve gemelde jaarwedde geniet het hoofd der school nº. 4 vrije woning met tuin;

dat G. J. Kuypers van het in hoofde dezes genoemd besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat zijne jaarwedde volstrekt niet in overeenstemming is met de grootte zijner school, met den omvang van het onderwijs, en vooral niet met het groot getal avondlessen dat hij moet geven;

Overwegende, dat het bedrag waarop de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school nº. 4 te Lichtenvoorde door den gemeenteraad is bepaald, te laag is te achten in verband met de schoolbevolking en de taak die, ook buiten de gewone schooluren, op het hoofd dier school rust;

dat die jaarwedde behoort te worden vastgesteld op f 350 boven het minimum, in de wet tot regeling van het lager onderwijs bepaald;

Gezien de wet tot regeling van het L. O., waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedde van het hoofd der o. l. school nº. 4 te Lichtenvoorde vast te stellen op f 1100 bij minder dan 5, f 1150 bij 5 tot 10, f 1200 bij 10 tot 15, f 1250 bij 15 tot 20, f 1300 bij 20 en meer dienstjaren.

Met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet zal door den gemeenteraad van Lichtenvoorde, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Gelderland, wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 11 Augustus 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LVII.

16 Augustus 1902
nº. 70.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op de beroepen, ingesteld door H. de Bruin, onderwijzer aan de openbare lagere school te Noordwijk-Binnen, en door C. Ennes en anderen, onderwijzers en onderwijzeressen van bijstand bij het openbaar lager onderwijs in de gemeente Noordwijk, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland dd. 2 April 1902, waarbij is goedgekeurd de Verordening, regelende de jaarwedden van het onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Noordwijk, vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 19 Maart 1902, voor zooveel die goedkeuring de regeling der jaarwedden van de onderwijzers en onderwijzeressen van bijstand en de tegemoetkoming in de huishuur betreft;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Juli 1902, nº. 170;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 13 Augustus 1902, nº. 6662, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat de gemeenteraad van Noordwijk in zijne voormelde verordening heeft bepaald, dat de jaarwedden der onderwijzers en onderwijzeressen, die het hoofd der school bijstaan, zullen bedragen: f 500 bij minder dan 5, f 550 bij 5 tot 10, f 600 bij 10 tot 15, f 650 bij 15 tot 20, f 700 bij 20 en meer dienstjaren;

dat de onderwijzeressen die onderwijs geven in nuttige handwerken buiten de gewone schooluren daarvoor zullen genieten eene jaarwedde van f 50, en de onderwijzers, geen hoofden van scholen, die in het bezit zijn van eene of meer akten van bekwaamheid voor huis- en schoolonderwijs in eene of meer der vreemde talen, mits deze akte of akten voor het door hen gegeven onderwijs vereischt wordt of worden, f 150; voorts dat genoten zal worden de verhooging in art. 26, 1ste lid, sub 3, eersten volzin, der wet tot regeling van het lager onderwijs bepaalde; eindelijk, dat elk der mannelijke onderwijzers, die het hoofd der school bijstaan, indien hij gehuwd is of gehuwd geweest is, eene tegemoetkoming in de huishuur zal genieten van f 50;

dat Gedeputeerde Staten, bij besluit van 2 April 1902, de verordening hebben goedgekeurd;

dat H. de Bruin, onderwijzer aan de openbare lagere school te Noordwijk-Binnen, en C. Ennes en anderen, onderwijzers en onderwijzeressen van bijstand bij het openbaar lager onderwijs in de gemeente Noordwijk, bij Ons in beroep zijn gekomen; dat H. de Bruin daarbij te kennen heeft gegeven, dat, hoewel hij tot dusver voor het onderwijs in het Fransch, dat hij gedurende ruim 300 uren buiten den gewonen schooltijd geeft, eene toelage had genoten van f 200, die toelage voortaan slechts f 150 zou bedragen; terwijl de andere appellanten, behalve tegen het bedrag der zooeven genoemde toelage, bezwaar hebben tegen het cijfer waarop de jaarwedden en de tegemoetkoming in de huishuur zijn bepaald, overeenstemmende met het wettelijk minimum, dat huns inziens voor eene gemeente als Noordwijk te laag is;

Overwegende, dat Noordwijk-Binnen en Noordwijk aan Zee niet gerekend kunnen worden tot die plaatsen voor welke de in art. 26 der wet op het lager onderwijs gestelde minima voldoende zijn;

dat dit niet alleen geldt ten aanzien van de jaarwedden, maar ook ten opzichte van de tegemoetkoming in de huishuur voor de gehuwde mannelijke onderwijzers van bijstand, die den 28-jarigen leeftijd hebben bereikt;

dat eene verhooging van f 150 voor het bezit en het gebruik van eene akte voor het geven van onderwijs in eene vreemde taal voor de onderwijzers van bijstand voldoende is te achten;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden der onderwijzers van bijstand aan de openbare lagere scholen te Noordwijk vast te stellen op: f 550 bij minder dan 5, f 600 bij 5 tot 10, f 650 bij 10 tot 15, f 700 bij 15 tot 20, f 750 bij 20 en meer dienstjaren; voorts de verhooging die de onderwijzers van bijstand zullen genieten voor het bezit en gebruik van eene akte voor het geven van onderwijs in eene vreemde taal te bepalen op f 150; en de tegemoetkoming in de huishuur voor de gehuwde mannelijke onderwijzers van bijstand, die den 28-jarigen leeftijd hebben bereikt, op f 75.

Met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet zal door den gemeenteraad van Noordwijk, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Zuidholland, wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 16 Augustus 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LVIII.

16 Augustus 1902
nº. 71.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door P. L. van Ravesteyn en tien andere onderwijzers en onderwijzeressen aan de openbare lagere scholen te 's-Gravenzande, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland, d.d. 7 Januari 1902, nº. 115, waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad der gemeente 's-Gravenzande, d.d. 17 December 1901, tot regeling van de jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in die gemeente;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, adviezen van 4 Juni 1902, nº. 117 en 30 Juli 1902, nº. 117/25;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 13 Augustus 1902, nº. 6594, afdeeling Onderwijs;

Overwegende: dat de regeling door den gemeenteraad opgemaakt hierop neerkomt, dat de jaarwedden van de hoofden der scholen zijn bepaald op: f 954 bij minder dan 5, f 1002 bij 5 tot 10, f 1050 bij 10 tot 20, f 1101 bij 20 en meer dienstjaren, en die van de onderwijzers op: f 501 bij minder dan 5 dienstjaren, welk cijfer na één jaar dienst in de gemeente klimt tot f 525 en na twee jaar dienst in de gemeente tot f 552, f 600 bij 5 en meer, doch minder dan 10 dienstjaren; f 651 bij 10 en meer, doch minder dan 15 dienstjaren, f 702 bij 15 en meer dienstjaren;

dat Gedeputeerde Staten — behoudens een enkel punt — het raadsbesluit hebben goedgekeurd;

dat P. L. van Ravesteyn en tien andere onderwijzers en onderwijzeressen van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep zijn gekomen, daarbij in hoofdzaak te kennen gevende, dat het verschil tusschen een hoofd der school en een onderwijzer volgens deze regeling te groot is, en dat de onderwijzers-salarissen gehouden zijn op het minimum, alleen met vervroeging der verplichte verhoogingen, hoewel 's-Gravenzande geen arme gemeente is en de levensstandaard en hoog is;

Overwegende: dat in art. 14 der wet tot regeling van het lager onderwijs is bepaald, dat tegen elk besluit uit kracht dier wet door Gedeputeerde Staten genomen bij Ons hooger beroep kan worden ingesteld door ieder die bij de vernietiging of verbetering van het besluit van Gedeputeerde Staten belang heeft;

dat de appellanten dus slechts in zoover van het besluit van Gedeputeerde Staten in hooger beroep kunnen komen, als dat besluit hun belang betreft, namelijk voor zoover het betreft de jaarwedden der onderwijzers van bijstand;

dat voor het overige appellanten in hun beroep niet-ontvankelijk zijn;

dat Gedeputeerde Staten te recht hebben geoordeeld, dat de jaarwedden der onderwijzers van bijstand door den gemeenteraad van 's-Gravenzande op een genoegzaam cijfer zijn bepaald;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901.

Hebben goedgevonden en verstaan:

de appellanten niet-ontvankelijk te verklaren in het ingestelde beroep voor zoover het meer betreft dan de regeling der jaarwedden der onderwijzers die het hoofd der school bijstaan, en voor het overige dit beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 16 Augustus 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LIX.

21 Augustus 1902
nº. 26.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op een adres bij Ons ingediend door K. Wipkink, onderwijzer aan de openbare lagere school te de Rijp, Ons verzoekende met betrekknig tot de regeling van zijne jaarwedde als onderwijzer aan de openbare lagere school te de Rijp, Onze tusschenkomst te willen verleenen;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Juli 1902, nº. 175;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 18 Augustus 1902, nº. 6663, afdeeling Onderwijs;

Overwegende dat, nadat de gemeenteraad van de Rijp in zijne vergaderingen van 29 November 1901 en 17 Januari 1902 eene „Verordening, regelende de jaarwedden van het hoofd en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere school" had vastgesteld en Gedeputeerde Staten van Noordholland, bij besluit van 22 Januari 1902, nº. 6, die verordening hadden goedgekeurd, K. Wipkink, onderwijzer aan de openbare lagere school te de Rijp, zich tot den raad heeft gewend, verzoekende zijne jaarwedde in dezen geest te regelen, dat hem niet f 850 maar f 900 wierd toegekend, een bedrag waarop hij meende recht te hebben, omdat het bezit van de akte Fransch hem zijn inziens aanspraak gaf op eene verhooging van f 150, hetgeen zou blijken uit de vroegere regeling, volgens welke hem f 800 was toegekend en aan de twee andere onderwijzers f 650;

dat de gemeenteraad het adres van K. Wipkink voor kennisgeving heeft aangenomen en den adressant is medegedeeld, dat burgemeester en wethouders zijn salaris geheel overeenkomstig de thans geldende verordening hadden vastgesteld;

dat K. Wipkink hierop de tusschenkomst van Gedeputeerde Staten heeft ingeroepen, die haar echter bij besluit van 26 Maart 1902 hebben geweigerd, waarna hij zich met een adres van dezelfde strekking tot Ons heeft gewend;

Overwegende, dat in dezen niet duidelijk blijkt, of de appellant van Ons vraagt vernietiging van de door Gedeputeerde Staten van Noordholland, den 22 Januari 1902 verleende goedkeuring aan de door den raad der gemeente de Rijp vastgestelde verordening tot regeling der jaarwedden van de onder-

wijzers aan de openbare lagere scholen, dan wel vernietiging van het besluit van Gedeputeerde Staten, d.d. 26 Maart 1902, nº. 4, waarbij zij op het verzoek van adressant, om alsnog hunne tusschenkomst te willen verleenen bij de regeling zijner jaarwedde, hebben besloten aan den adressant te kennen te geven, dat er geen termen bestaan om de gevraagde tusschenkomst te verleenen;

dat zoo het eerste bedoeld is, tegen de den 22 Januari j.l. verleende goedkeuring niet meer den 25 April d. a. v. beroep kan worden ingesteld, als zijnde alsdan de voor het beroep gestelden termijn van dertig vrije dagen na de goedkeuring reeds lang verloopen;

dat zoo het tweede bedoeld is, dit besluit van Gedeputeerde Staten niet kan gezegd worden te zijn een besluit: krachtens de wet tot regeling van het lager onderwijs door Gedeputeerde Staten genomen, als waartegen bij art. 14 dier wet aan ieder belanghebbende bij dat besluit recht van hooger beroep is verleend;

dat alzoo de adressant, zoowel in het eene als in het andere geval niet ontvankelijk is in zijn verzoek;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is afgekondigd in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant niet ontvankelijk te verklaren in zijn verzoek.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 21 Augustus 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LX.

22 Augustus 1902
nº. 32.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Ambt-Almelo, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel dd. 27 Maart 1902, 2de afd., nº. 1118/922, waarbij goedkeuring is onthouden aan de Verordening tot regeling der jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Ambt-Almelo, vastgesteld in de vergadering van den raad dier gemeente op 28 Februari 1902;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Juli 1902, nº. 181;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 19 Augustus 1902, nº. 6592, afd. Onderwijs;

Overwegende, dat ingevolge art. 14, tweede lid, der wet tot regeling van het lager onderwijs, het beroep tegen besluiten door Gedeputeerde Staten, uit kracht dier wet genomen, moet worden ingesteld binnen dertig vrije dagen, te rekenen van den dag waarop de besluiten openbaar gemaakt of den belanghebbende toegezonden zijn;

dat het voornoemde besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel op 27 Maart 1902 aan den gemeenteraad van Ambt-Almelo is toegezonden en het adres van beroep den 13 Mei daaraanvolgende bij Ons is ingekomen;

dat het beroep dus niet tijdig is ingesteld;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

appellant niet ontvankelijk te verklaren in zijn beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 22 Augustus 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXI.

22 Augustus 1902
nº. 33.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Schoterland, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Friesland dd. 13 Maart 1902, nº. 78, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Verordening tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de scholen voor openbaar lager onderwijs in de gemeente Schoterland", vastgesteld door den raad dier gemeente op 10 Februari 1902;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Juli 1902, nº. 174;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 19 Augustus 1902, nº. 6593, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad de jaarwedden heeft bepaald als volgt:

1º. voor het hoofd der school nº. 1 f 1600;
2º. voor het hoofd der vereenigde school nº. 2 en 3 f 1000 bij minder dan 5, f 1050 bij 5 tot 10, f 1100 bij 10 tot 15, f 1150 bij 15 en meer dienstjaren;
3º. voor de hoofden der overige scholen: f 750 bij minder dan 5, f 800 bij 5 tot 10, f 850 bij 10 tot 15, f 900 bij 15 tot 20, f 950 bij 20 tot 25, f 1000 bij 25 en meer dienstjaren;
4º. voor elk der onderwijzers die het hoofd der school bijstaan: f 500 bij minder dan 4, f 550 bij 4 tot 8, f 600 bij 8 tot 13, f 650 bij 13 tot 18, f 700 bij 18 tot 23, f 750 bij 23 tot 28, f 800 bij 28 en meer dienstjaren;

5°. voor elk der onderwijzers die het hoofd der school bijstaan en den rang van hoofdonderwijzer bezitten f 100 meer, wanneer zij den leeftijd van 23 jaren vervuld hebben en, volgens art. 24 der wet regelende het lager onderwijs, moeten aanwezig zijn in scholen met meer dan 4 onderwijzers, f 200 meer en wanneer zij belast zijn met het geven van onderwijs in een der vakken vermeld in art. 2, letters *l* tot en met *p* dier wet, f 100 meer en in twee en meer dier vakken f 200 meer dan onder 4°., sub *a* tot en met *g*, bepaald;

6°. voor elk der onderwijzeressen, uitsluitend onderwijs gevende in de nuttige handwerken voor meisjes f 75; terwijl de tegemoetkoming in de huishuur voor elk der mannelijke onderwijzers die het hoofd der school bijstaan, als hij gehuwd is en den leeftijd van 28 jaren bereikt heeft, f 50 zal bedragen;

dat Gedeputeerde Staten bij besluit van 13 Maart 1902, n°. 78, 2de afd., aan deze regeling hunne goedkeuring hebben onthouden, op grond dat tusschen de jaarwedden van de hoofden der scholen en die der onderwijzers van bijstand in de verordening eene wanverhouding bestaat, ten koste van de eersten; dat geene vergoeding is toegekend voor het geven van onderwijs in de nuttige handwerken buiten de gewone schooluren; en dat eene tegemoetkoming in de woninghuur van f 50 voor Heerenveen te laag is;

dat de gemeenteraad van Schoterland van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat de bedoelde wanverhouding, indien zij al bestaat, niet tot schade is van het prestige en de positie van de schoolhoofden en tot nadeel van het onderwijs; en voorts dat hij zich geen hoogere uitgaven voor het onderwijs durft veroorloven;

Overwegende, dat de jaarwedde van het hoofd der school n°. 1 door den gemeenteraad van Schoterland op een voldoend bedrag is bepaald, maar die van de hoofden der overige scholen — ook in verband met de bezoldiging van het overige onderwijzend personeel — verhooging behoeven;

dat eene tegemoetkoming in de woninghuur van f 50 voor de onderwijzers te Heerenveen gevestigd te laag is te achten;

dat voorts voor het geven van onderwijs in de nuttige handwerken buiten de gewone schooluren eene vergoeding behoort te worden toegekend;

dat eindelijk het wenschelijk is, de bepaling omtrent den diensttijd der onderwijzers in overeenstemming te brengen met art. 26, al. 2, der wet;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* n°. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden van de hoofden der scholen te Schoterland, behalve die van school n°. 1, vast te stellen als volgt:

voor het hoofd der school n°. 2 en 3 op f 1100 bij minder dan vijf dienstjaren, f 1150 bij 5 en meer, doch minder dan tien, f 1200 bij 10 en meer dienstjaren; voor de hoofden der andere scholen f 800 bij minder dan 5, f 850 bij 5 tot 10, f 900 bij 10 tot 15, f 950 bij 15 tot 20, f 1000 bij 20 en meer dienstjaren; de tegemoetkoming in de huishuur voor de mannelijke onderwijzers, die het hoofd der school bijstaan, gehuwd zijn en den 28-jarigen leeftijd bereikt hebben, te bepalen op f 75 voor diegenen die verbonden zijn aan de school n°. 1 en de school n°. 2 en 3 en voor die aan de andere scholen op f 50; voorts vast te stellen als belooning der onderwijzeressen voor het onderwijs in de nuttige handwerken buiten de gewone schooluren f 50 en voor diegenen die in de nuttige handwerken uitsluitend onderwijs geven f 75; verder te bepalen, dat als diensttijd in aanmerking komt de tijd vóór en na de invoering der tegenwoordige wet op het lager onderwijs doorgebracht in dienst zoowel aan openbare als aan bijzondere lagere scholen, waar het geldt het hoofd der school als zoodanig en waar het geldt een onderwijzer tot bijstand van het hoofd der school, in die hoedanigheid en als hoofd der school; eindelijk de jaarwedden van het hoofd der school n°. 1, die der onderwijzers van bijstand, alsmede hetgeen verder in de verordening is geregeld zoo vast te stellen als in het raadsbesluit van 10 Februari 1902 is bepaald;

met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet zal door den gemeenteraad van Schoterland, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Friesland, wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 22 Augustus 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXII.

23 Augustus 1902
n°. 21.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Duiven, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 6 Mei 1902, n°. 143, waarbij aan de Verordening, regelende de jaarwedden van het onderwijzerspersoneel der openbare lagere scholen in de gemeente Duiven, vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 14 December 1901, goedkeuring is onthouden, voor zooveel betreft de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Duiven;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 Augustus 1902, n°. 189;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 20 Augustus 1902, n°. 6770, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Duiven heeft bepaald op: f 750 bij minder dan 5, f 800 bij 5—10, f 850 bij 10—15, f 900 bij 15—20, f 950 bij 20 en meer dienstjaren;

dat Gedeputeerde Staten, bij besluit van 6 Mei 1902, n°. 143, aan dit deel der verordening hunne goedkeuring hebben onthouden, vermits zij van oordeel waren dat eene jaarwedde ten bedrage van het wettelijk minimum voor het hoofd der school te Duiven te laag was, en zulks zoowel met het oog

op de bedragen waarop die jaarwedde vroeger werd vastgesteld, als in verband met den omvang van het onderwijs aan die school; dat toch bedoeld schoolhoofd, dat belast is met het geven van onderwijs in de Fransche taal, en zulks nog wel buiten de gewone schooluren, ongetwijfeld niet geacht kan worden voldoende te zijn beloond met het laagste bedrag dat de wet toelaat en dat derhalve ook aan het hoofd van de minst beteekenende school moet worden toegekend, maar zijne jaarwedde ten minste telkens f 100 boven de wettelijke minima moet bedragen;

dat de gemeenteraad, bij Ons in beroep gekomen, heeft aangevoerd, dat de bezoldiging van het hoofd der school te Duiven op eene billijke en met de plaatselijke gesteldheid der gemeente overeenstemmende wijze naar behooren is geregeld; dat de levensstandaard aldaar geenszins hoog is en de gemeente in een allesbehalve gunstigen financieelen toestand verkeert;

Overwegende, dat eene jaarwedde, overeenkomende met de minima in de wet gesteld — gelijk door Gedeputeerd Staten te recht is overwogen — voor het hoofd der school te Duiven, in verband met de taak die ook buiten de gewone schooluren door hem vervuld moet worden, te gering is te achten;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedde van het hoofd der school te Duiven te bepalen op f 850 bij minder dan 5, f 900 bij 5 en meer, doch minder dan 10, f 950 bij 10 en meer, doch minder dan 15, f 1000 bij 15 en meer, doch minder dan 20, f 1050 bij 20 en meer dienstjaren;

met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet zal door den gemeenteraad van Duiven, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Gelderland, wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 23 Augustus 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXIII.

6 September 1902
nº. 54.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Kampen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel dd. 24 April 1902, 2de afd., nº. 1106/1287, waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Verordening tot regeling van het openbaar lager onderwijs in de gemeente Kampen", vastgesteld in de vergadering van den raad dier gemeente op 4 Maart 1902;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 20 Augustus 1902, nº. 207;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 3 September 1902, nº. 7221, afd. Ond.;

Overwegende, dat de bezwaren van Gedeputeerde Staten tegen bovengenoemde verordening hierop neerkomen: 1º. dat de tegemoetkoming in de huishuur voor de gehuwde mannelijke onderwijzers, die den 28-jarigen leeftijd hebben bereikt, door den raad op f 75 was bepaald, en deze tegemoetkoming huns inziens een derde moest bedragen van de vergoeding aan de hoofden der scholen toegekend (voor de onderwijzers aan de scholen A, B, C, D, E en F, dus f 100, voor die aan de scholen G, H f 85); 2º. dat de bepaling van art. 9 B, 1º., volgens welke bij indiensttreding van een onderwijzer van bijstand die aanvangsjaarwedde van f 500 tot f 550 wordt verhoogd na 2 jaren diensttijd bij het lager onderwijs, niet duidelijk is; 3º. dat — in strijd met art. 26 der wet tot regeling van het lager onderwijs — onderwijzers met hoofdakte, die volgens art. 24 in eene school met meer dan 4 onderwijzers aanwezig moeten zijn, onder overigens gelijke omstandigheden een zelfde jaarwedde zullen kunnen genieten als zij die slechts eene hoofdakte bezitten en niet volgens dat artikel aanwezig behoeven te zijn;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, 1º. dat de verhouding tusschen de vergoeding voor en de tegemoetkoming in de huishuur door Gedeputeerde Staten aangenomen, haren grond niet vindt in de wet en f 75 voor de tegemoetkoming alleszins voldoende kan heeten; 2º. dat art. 9 B, 1º., door burgemeester en wethouders in hun schrijven aan Gedeputeerde Staten, dd. 6 Maart 1902, voldoende toegelicht, tot geen misverstand kan aanleiding geven; 3º. dat noch uit de woorden, noch uit de geschiedenis van art. 26 blijkt, dan een zoogenaamde verplichte onderwijzer met hoofdakte steeds f 100 meer salaris moet hebben dan een zoogenaamde onverplichte;

Overwegende, dat de regeling van de jaarwedden der onderwijzers bij het openbaar lager onderwijs, zooals die door den raad der gemeente Kampen is vastgesteld, voldoende en niet in strijd met de wet is te achten, doch dat het wenschelijk is, de bepalingen aangaande de bezoldiging der onderwijzers van bijstand die niet in het bezit van de hoofdakte zijn anders te formeeren;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te bepalen, dat art. 9 B, 1º., der verordening zal luiden als volgt:

1º. de aanvangsjaarwedde van elken in gemeentedienst tredenden onderwijzer, bedoeld in art. 26, 2º., der wet op het lager onderwijs, met minder dan 2 dienstjaren, bedraagt f 500, bij langeren diensttijd f 50 boven de minima in genoemd wetsartikel bepaald; deze jaarwedde wordt na elke 3 jaren in dienst der gemeente doorgebracht verhoogd met f 50, tot een bedrag van f 800, en eindelijk, na 20-jarigen dienst in dienst der gemeente, tot f 850; en voor het overige de regeling van de jaarwedden der onderwijzers en hetgeen verder in de verordening voorkomt vast te stellen, zooals dat door den gemeenteraad op 4 Maart 1902 is geschied;

met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het lager onderwijs, zal door den gemeenteraad van Kampen, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel, wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 6 September 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXIV.

6 September 1902
nº. 55.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door het bestuur der afdeeling Rijssen van den Bond van Nederlandsche Onderwijzers, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel dd. 21 Mei 1902, nº. 2144/1604, 2de afd., waarbij is goedgekeurd de „Verordening tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de o. l. scholen in de gemeente Rijssen, alsmede van de aan hen toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkomingen in de kosten van huishuur", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 3 Mei 1902;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 20 Augustus 1902, nº. 224;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 3 September 1902, nº. 7218, afd. Ond.;

Overwegende, dat art. 14 der wet tot regeling van het lager onderwijs het recht van hooger beroep toekent aan „ieder, die bij de vernietiging of verbetering van het besluit van Gedeputeerde Staten belang heeft";

dat „belang" daarbij te verstaan is in den zin van eigen, persoonlijk belang;

dat appellant niet geacht kan worden bij de vernietiging van het bestreden besluit een eigen, persoonlijk belang te hebben;

dat hij dus aan art. 14 der genoemde wet de bevoegdheid niet kan ontleenen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep te komen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

appellant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 6 September 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXV.

6 September 1902
nº. 56.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door H. J. Drenthen, hoofd der openbare lagere school in het dorp Woubrugge, gemeente Woubrugge, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland dd. 13 Mei 1902, B, nº. 1665 (1ste afd.) G. S. nº. 10, waarbij de „Verordening regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in de gemeente Woubrugge", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 8 April 1902, met uitzondering van art. 4 dier verordening, is goedgekeurd;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 20 Augustus 1902, nº. 200;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 3 September 1902, nº. 7217, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat in bovengenoemde verordening de jaarwedde van het hoofd der school in het dorp Woubrugge is bepaald op f 900 bij minder dan 5, f 925 bij 5 tot 10, f 950 bij 10 tot 15, f 975 bij 15 tot 20, f 1000 bij 20 en meer dienstjaren;

dat Gedeputeerde Staten, bij besluit van 13 Mei 1902, B, nº. 1665 (1ste afd.), deze regeling hebben goedgekeurd;

dat van die goedkeuring H. J. Drenthen bij Ons in beroep is gekomen, daarbij te kennen gevende, dat hij verplicht is tot het geven van onderwijs in de Fransche taal buiten de gewone schooluren; dat de jaarwedden van vele hoofden van scholen in naburige plaatsen, waar de levensstandaard niet hooger is, meer bedragen; dat hij niet in de gelegenheid is zijne inkomsten door het geven van privaatlessen te vermeerderen, weshalve appellant Ons verzoekt het daarheen te willen leiden, dat hem eene hoogere jaarwedde worde toegekend;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten te recht hebben geoordeeld, dat met de regeling, door den gemeenteraad gemaakt, genoegen kan worden genomen, welke regeling voor eene gemeente als Woubrugge aan alle redelijke eischen voldoet;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 6 September 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXVI.

9 September 1902
nº. 33.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Stad-Ommen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel dd. 29 Mei 1902, nº. 2207/1690, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de beide „Verordeningen tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Stad-Ommen, alsmede van de aan hen toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkomingen in de kosten van huishuur", vastgesteld in de vergaderingen van den raad dier gemeente op 2 November 1901 en 19 Februari 1902;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 20 Augustus 1902, nº. 199;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 4 September 1902, nº. 7219, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat de gemeenteraad van Stad-Ommen bij bovengenoemde verordeningen de jaarwedden, alsmede de vergoeding voor huishuur heeft bepaald op de minima in de wet gesteld, behalve wat het hoofd der school in de kom betreft, wiens jaarwedde f 250 hooger is bepaald, terwijl de tegemoetkoming in de huishuur op f 75 gesteld is;

dat Gedeputeerde Staten, die regeling onvoldoende achtende, daaraan op 29 Mei 1902 hunne goedkeuring hebben onthouden;

dat de gemeenteraad tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons beroep heeft ingesteld, daarbij te kennen gevende, dat Stad-Ommen gerekend moet worden tot de kleinste gemeenten des lands, waar de levensstandaard zeer laag is en het minst van de onderwijzers gevorderd wordt; dat de kosten voor het onderwijs groot zijn en de tegenwoordige hoofden der beide scholen hunne jaarwedde van f 50 boven het minimum blijven genieten; dat de gemeente op dit oogenblik in bijzondere omstandigheden verkeert, die hooge uitgaven vorderen;

Overwegende, dat de door den gemeenteraad gemaakte regeling, met het oog op de plaatselijke gesteldheid en den werkkring der onderwijzers, geacht kan worden aan redelijke eischen te voldoen;

dat het niet noodig is daarin bepalingen op te nemen omtrent verhooging van jaarwedden wegens onderwijs buiten de gewone schooluren gegeven, vermits zoodanig onderwijs in de gemeente Stad-Ommen niet wordt verstrekt;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Stad-Ommen, alsmede de aan hen toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkomingen in de kosten van huishuur, vast te stellen, zooals dat door den raad dier gemeente in zijne besluiten van 2 November 1901 en 19 Februari 1902 is geschied;

met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het lager onderwijs zal door den gemeenteraad van Stad-Ommen, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel, wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 9 September 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXVII.

11 September 1902
nº. 26.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres van J. van Mierlo, hoofd der openbare lagere school te Wernhout, gemeente Zundert, waarin hij Ons verzoekt, „vooralsnog te besluiten dat zijne vergoeding van f 100 voor 't onderwijs in de Fransche taal onveranderd blijft";

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 27 Augustus 1902, nº. 224;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 8 September 1902, nº. 7299, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat nadat de gemeenteraad van Zundert op 18 December 1901 eene verordening, regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in die gemeente had gemaakt, en Gedeputeerde Staten van Noordbrabant op 13 Februari 1902 die verordening hadden goedgekeurd, J. van Mierlo, hoofd der openbare lagere school te Wernhout, op 17 April aan Gedeputeerde Staten heeft verzocht het gemeentebestuur te gelasten hem over het 1ste kwartaal van 1902 zijne jaarwedde uit te keeren tegen f 1050 's jaars, zijnde f 950 als hoofd der school met 27 dienstjaren als zoodanig en f 100 voor 't onderwijs in de Fransche taal;

dat Gedeputeerde Staten — overwegende dat, ingevolge art. 1, 4°., der genoemde verordening, de belooning voor het geven van onderwijs in de Fransche taal bedraagt f 50 's jaars — op 24 April 1902 hebben besloten, adressant te kennen te geven, dat hij aanspraak heeft op eene jaarwedde van f 950 + f 50 = f 1000, makende per kwartaal f 250, dat mitsdien de uitbetaling over het 1ste kwartaal van 1902 naar behooren is geschied;

dat J. van Mierlo zich hierop tot Ons gewend heeft met een adres, waarin hij aanvoert dat het raadsbesluit van 18 December 1901 hem tot 1 April onbekend gebleven is en dat dat raadsbesluit zijns inziens niet de terugwerkende kracht bezit, de hem vroeger toegekende vergoeding van f 100 met f 50 te verminderen, weshalve adressant Ons verzoekt, vooralsnog te besluiten dat zijne vergoeding van f 100 voor 't onderwijs in de Fransche taal onveranderd blijft;

Overwegende, dat in dezen niet duidelijk blijkt, of de adressant van Ons vraagt vernietiging van de door Gedeputeerde Staten van Noordbrabant op 13 Februari 1902 verleende goedkeuring aan de door den raad der gemeente Zundert gemaakte verordening, regelende de jaarwedden van de hoofden en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere scholen in die gemeente, — dan wel vernietiging van het besluit van Gedeputeerde Staten van 24 April 1902, waarin den adressant te kennen wordt gegeven, dat hij aanspraak heeft op eene jaarwedde van f 950 + f 50 = f 1000, makende per kwartaal f 250, en dat mitsdien de uitbetaling over het eerste kwartaal van 1902 naar behooren is geschied;

dat, zoo het eerste bedoeld is, het beroep te laat is ingesteld, daar het adres op 9 Mei 1902 bij Ons is ingekomen, en dus meer dan 30 vrije dagen waren verloopen sedert den dag waarop het besluit van 13 Februari 1902 openbaar gemaakt of den belanghebbende toegezonden was;

dat, zoo het tweede bedoeld is, het besluit van Gedeputeerde Staten van 24 April 1902 niet kan gezegd worden te zijn een besluit, krachtens de wet tot regeling van het lager onderwijs door Gedeputeerde Staten genomen, als waartegen bij art. 14 van die wet aan ieder belanghebbende bij dat besluit recht van hooger beroep is verleend;

dat alzoo de adressant zoowel in het eene als in het andere geval niet ontvankelijk is in zijn verzoek;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* n°. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant niet ontvankelijk te verklaren in zijn verzoek.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 11 September 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

LXVIII.

12 September 1902
n°. 33.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Almkerk, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant dd°. 24 April 1902, G, n°. 52, 2de afd., 3de bur., waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Verordening, regelende de jaarwedden enz. der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Almkerk", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 25 Maart 1902;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 27 Augustus 1902, n°. 214;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 9 September 1902, n°. 7298, afd. Ond.;

Overwegende, dat in genoemde verordening de jaarwedde van het hoofd der school aan de Voorsteeg is gesteld op f 850, met 4 vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50, en voorts o. a. is bepaald, dat de jaarwedden met f 50 zullen verhoogd worden voor iedere verplichte akte;

dat Gedeputeerde Staten op 24 April 1902 aan het raadsbesluit hunne goedkeuring hebben onthouden, uit overweging dat de jaarwedde van het hoofd der genoemde school, waar onderwijs wordt gegeven in de vakken *a—k*, *l* en *p*, en die op 15 Januari jl. 254 leerlingen telde, f 900 behoort te bedragen, met de gewone periodieke verhoogingen van f 50, waardoor ook eene billijke verhouding zou geschapen worden tot de aanvangsjaarwedde ad f 800 van het hoofd der kleinere school te Nieuwendijk, welke op 15 Januari slechts 90 leerlingen telde; en voorts dat eene verhooging van f 75 voor de verplichte akte voor eene vreemde taal billijk is te achten;

dat de raad der gemeente Almkerk bij Ons van het besluit van Gedeputeerde Staten is in beroep gekomen, daarbij aanvoerende, dat het hoofd der school aan de Voorsteeg niet verplicht is onderwijs te geven in de Fransche taal en de wiskunde, terwijl op de school te Nieuwendijk het onderwijs in de Fransche taal „verplichtend is gesteld", dat in de gemeente Dussen ook is bepaald, dat voor elke gevorderde bijakte f 50 zal worden uitgekeerd en Gedeputeerde Staten die regeling hebben goedgekeurd; dat de geldmiddelen der gemeente de meerdere uitgaven niet toelaten en de draagkracht der ingezetenen niet zoo groot is, als Gedeputeerde Staten meenen;

Overwegende, dat voor het hoofd der school aan de Voorsteeg, welke 254 leerlingen telt, eene aanvangsjaarwedde van f 850 te laag is te achten, en deze f 900 moet bedragen;

dat aan de onderwijzers van bijstand voor het bezit van verplichte taalakten of akte van wiskunde eene verhooging van jaarwedde behoort te worden toegekend van f 75 voor ééne en van f 100 voor meer dan ééne van deze akten;

dat voorts eene verhooging van jaarwedden van f 50 moet worden gegeven voor het onderwijs in de nuttige handwerken voor meisjes, wanneer dit onderwijs onder de gewone schooluren gegeven wordt en van f 75, wanneer het moet gegeven worden buiten de gewone schooluren, en dat eindelijk de verplichting tot het geven van onderwijs in de vrije en ordeoefeningen der gymnastiek moet worden beloond met f 25;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* n°. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedde van het hoofd der school aan de Voorsteeg vast te stellen op f 900 bij minder dan 5, f 950 bij 5 tot 10, f 1000 bij 10 tot 15, f 1050 bij 15 tot 20, f 1100 bij 20 en meer dienstjaren; voorts te bepalen, dat aan de onderwijzers van bijstand voor het bezit van verplichte taalakten of akte van wiskunde eene verhooging van jaarwedde zal worden verleend van f 75 voor één en van f 100 voor meer dan één van deze akten; dat de jaarwedde met f 50 zal worden verhoogd voor het geven van onderwijs in de nuttige handwerken voor meisjes, wanneer dit onderwijs onder de gewone schooluren gegeven wordt, en met f 75 wanneer het buiten de gewone schooluren moet gegeven worden; en dat de verplichting tot het geven van onderwijs in de vrije en ordeoefeningen der gymnastiek zal worden beloond met f 25 en voor het overige de jaarwedden der onderwijzers en hetgeen verder in de verordening is geregeld vast te stellen zooals dat door den gemeenteraad op 25 Maart 1902 is geschied;

met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het L. O. zal door den raad der gemeente Almkerk, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant, wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 12 September 1902.

WILHELMINA

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXIX.

15 September 1902
n°. 71.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Zutphen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 21 Mei 1902 n°. 127, voor zoover daarbij goedkeuring is onthouden aan de bepaling van art. 16, 2de lid, der „Verordening regelende het openbaar lager onderwijs in de gemeente Zutphen (met uitzondering van het herhalingsonderwijs)", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 16 September 1901;

Den Raad van State afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 27 Augustus 1902, n°. 213;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 September 1902, n°. 7420, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat art. 16, 2de lid, der genoemde verordening bepaalt, dat aan elke school door burgemeester en wethouders, in overleg met den arrondissements-schoolopziener en het hoofd der school zoo noodig de onderwijzers worden aangewezen, die beschouwd worden de plaats te vervullen van de onderwijzers bedoeld in de derde alinea van art. 24 der wet op het lager onderwijs;

dat het bezwaar van Gedeputeerde Staten hierin bestaat, dat genoemde bepaling in strijd is met de wet, die in art. 24, 3de lid, eene bijzondere categorie van onderwijzers geschapen heeft, waarop hare bepalingen omtrent benoeming en ontslag van toepassing zijn, en die wil, dat de regeling van de jaarwedden der onderwijzers niet door burgemeester en wethouders, maar door den gemeenteraad, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, worde geregeld;

dat de gemeenteraad van Zutphen, bij Ons in beroep gekomen, aanvoert dat het hier niet eene benoeming, maar eene aanwijzing geldt, en wel eene aanwijzing uit kracht van 's raads verordening, en dat, nu de wet omtrent die aanwijzing zwijgt, nij z. i. wel bevoegd was deze aan burgemeester en wethouders op te dragen; weshalve hij Ons verzoekt het besluit van Gedeputeerde Staten, voor zooveel noodig, te vernietigen en het bepaalde in art. 16, 2de lid, der genoemde verordening goed te keuren;

Overwegende, dat het bepaalde bij het 2de lid van art. 16 der door den gemeenteraad op 16 September 1901 vastgestelde verordening, regelende het openbaar lager onderwijs in de gemeente Zutphen, geene andere strekking heeft dan om — in overleg met den arrondissements-schoolopziener en het hoofd der school — door burgemeester en wethouders te doen aanwijzen, welke van meerdere, aan eene zelfde school verbonden onderwijzers van bijstand, die den rang van hoofdonderwijzer bezitten, geacht zullen worden, ter voldoening aan het voorschrift van art. 24, 3de lid, der wet op het lager onderwijs, in die school aanwezig te zijn;

dat zoodanige bepaling — daargelaten de vraag, of zij wel in overeenstemming is met hetgeen in art. 28 dier wet is voorgeschreven — geenszins kan geacht worden eene regeling te bevatten van de jaarwedden of toelagen dier onderwijzers, als in het voorlaatste lid van art. 26 der Lager-onderwijswet is bedoeld, al moge de uitoefening der bij het 2de lid van art. 16 der voormelde gemeenteverordening aan burgemeester en wethouders toegekende bevoegdheid voor de aangewezen onderwijzers van bijstand ook tot gevolg hebben, dat het minimum bedrag hunner vaste jaarwedde dan, overeenkomstig het bepaalde onder 3°. van art. 26 der wet op het lager onderwijs, eene verhooging ondergaat;

dat bovenbedoelde bepaling dan ook te recht niet voorkomt in de op 7 October 1901 door den gemeenteraad vastgestelde en door Gedeputeerde Staten goedgekeurde verordening, regelende de bezoldiging van het onderwijzend personeel in de gemeente Zutphen;

dat, waar de goedkeuring van Gedeputeerde Staten op deze bepaling alzoo niet door art. 26 der wet op het lager onderwijs gevorderd wordt, Ons ook geene andere wettelijke voorschriften bekend zijn, krachtens welke zoodanige bepaling de goedkeuring van Gedeputeerde Staten zou behoeven;

dat Gedeputeerde Staten, bij hun bestreden besluit, mitsdien ten onrechte aan meergemelde bepaling hunne goedkeuring hebben onthouden;

Gezien de wet op het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt bij Koninklijk besluit van 10 September 1901 (*Staatsblad* n°. 208);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het bestreden besluit, het daartegen ingesteld beroep gegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 15 September 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXX.

15 September 1902
nº. 72.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door J. Colijn, J. G. Timmermans en D. E. Zuidhoff, onderwijzers te Sliedrecht, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland dd. 7 Januari 1902, G. S. nº. 108, waarbij is goedgekeurd de door den raad der gemeente Sliedrecht in zijne vergadering op 19 December 1901 vastgestelde verordening tot wijziging en aanvulling der verordening dd. 28 December 1900, regelende de jaarwedden van de onderwijzers, verbonden aan de openbare lagere school aldaar;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 13 Augustus 1902, nº. 171;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 September 1902, nº. 7026, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat volgens de door den gemeenteraad gemaakte en door Gedeputeerde Staten goedgekeurde regeling de onderwijzers van bijstand zullen genieten f 600, welke jaarwedde tot f 650 wordt verhoogd voor den onderwijzer met hoofdakte, indien deze akte volgens art. 24 der wet tot regeling van het lager onderwijs niet, en tot f 700 voor den onderwijzer met hoofdakte ingeval deze akte, volgens genoemd artikel, wel gevorderd wordt, een en ander met inachtneming van de voorschriften van art. 26 dier wet; dat voorts na elke 2 jaren dienst als onderwijzer in de gemeente der jaarwedde met f 25 wordt verhoogd, met dien verstande, dat het aantal dier verhoogingen voor de onderwijzers met gevorderde hoofdakte het getal 10, voor de onderwijzers met niet gevorderde hoofdakte het getal 8 en voor de andere onderwijzers het getal 6 niet te boven zal gaan, terwijl de tegemoetkoming in de huishuur is bepaald op f 50;

dat J. Colijn, J. G. Timmermans en D. E. Zuidhoff, onderwijzers van bijstand aan openbare lagere scholen te Sliedrecht, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons beroep hebben ingesteld, daarbij betoogende, dat de regeling der jaarwedden van die categorie van onderwijzers, alsmede die der tegemoetkoming in de huishuur naar hunne meening onbillijk is;

Overwegende, dat in de verordening uitdrukkelijk dient te worden bepaald, dat de jaarwedden der onderwijzers van bijstand in geen geval minder zullen kunnen bedragen dan in art. 26 der wet tot regeling van het lager onderwijs bepaald is, naar gelang der jaren in dienst zoowel aan openbare als aan bijzondere lagere scholen te Sliedrecht, of elders in hunne genoemde hoedanigheid, en als hoofd eener school doorgebracht;

dat eene tegemoetkoming in de huishuur van f 50 voor de gehuwde mannelijke onderwijzers die den 28-jarigen leeftijd bereikt hebben, voor de gemeente Sliedrecht te gering is te achten;

dat voor het overige de regeling aan redelijke eischen voldoet;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te bepalen, dat de jaarwedden der onderwijzers van bijstand aan de openbare lagere scholen te Sliedrecht nooit minder zullen bedragen dan in art. 26 der wet tot regeling van het lager onderwijs is bepaald, naar gelang der jaren vóór en na de invoering der tegenwoordige wet in dienst zoowel aan openbare als aan bijzondere lagere scholen te Sliedrecht of elders, door hen in die hoedanigheid en als hoofd eener school doorgebracht, en dat de tegemoetkoming in de huishuur voor de gehuwde mannelijke onderwijzers die den 28-jarigen leeftijd hebben bereikt, zal bedragen f 75 's jaars; voorts de jaarwedden van de onderwijzers van bijstand zoo vast te stellen als door den gemeenteraad is bepaald.

Met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet zal door den gemeenteraad van Sliedrecht, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Zuidholland, wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 15 September 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXXI.

15 September 1902
nº. 73.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingestelde door het hoofd en het verder onderwijzend personeel aan de openbare school voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Sittard, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg dd. 5 April 1902, 4de afd., litt. 2073/K, waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad der gemeente Sittard dd. 10 October 1901, bevattende de regeling, bedoeld bij art. 26, voorlaatste lid,

der wet op het lager onderwijs, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* nº. 187), voor wat betreft de openbare lagere school dier gemeente;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 27 Augustus 1902, nº. 216;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 September 1902, nº. 7421, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat de gemeenteraad de jaarwedden bepaald heeft als volgt: van Jan Claessen, hoofd der school met meer dan 20 dienstjaren, f 1020, van W. H. Cobben, met rang van hoofdonderwijzer, 17 dienstjaren, f 900; van W. Dieteren, onderwijzer met meer dan 20 dienstjaren f 700; van H. Schrijen, als voren, f 750; van J. J. Brouwers, onderwijzer met hoofdakte, met meer dan 10 dienstjaren, f 750; van J. Beusmans, onderwijzer met hoofdakte, met 4 dienstjaren f 600; van Simon Keutgens, onderwijzer, met 1 dienstjaar, f 500; van J. Thissen, onderwijzeres, met 13 dienstjaren, f 600;

dat Gedeputeerde Staten bij bovengenoemd besluit het raadsbesluit hebben goedgekeurd;

dat het hoofd der school van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, aanvoerende, dat zijne school met 400 leerlingen vele werkzaamheden medebrengt; dat hij onderwijs geeft in Fransch en Hoogduitsch en ook desverlangd, verplicht kan worden les te geven in het Engelsch; dat hij 39 dienstjaren telt;

dat ook de andere onderwijzers bij Ons beroep hebben ingesteld en daarbij hebben aangevoerd, dat de wettelijke minima voor Sittard te laag zijn, zoowel met het oog op den werkkring der onderwijzers, als in verband met de plaatselijke omstandigheden, waarbij komt dat de onderwijzeres Thissen elke week buiten den gewonen schooltijd drie uur les moet geven in de nuttige handwerken aan alle meisjes der school;

Overwegende, dat de regeling, zooals zij door den gemeenteraad gemaakt en door Gedeputeerde Staten is goedgekeurd, voor eene gemeente als Sittard onvoldoende is te achten;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedden voor het hoofd der school en het verder onderwijzend personeel in de gemeente Sittard vast te stellen als volgt: voor het hoofd op f 750 + f 200 + f 150 = f 1100, met de vier wettelijke verhoogingen wegens dienstjaren; voor de onderwijzeres en onderwijzeressen op f 525, met de vier wettelijke verhoogingen wegens dienstjaren, en daarenboven met toekenning van: 1º. eene verhooging wegens het geven van onderwijs in één of meer der vakken, bedoeld in art. 2 der wet op het lager onderwijs onder de letters *l*—*t* van: *a.* f 50 voor elk vak, tot een maximum van f 100, wanneer dat onderwijs gegeven wordt in den voor alle klassen der leerlingen bepaalden schooltijd; *b.* f 75, en tot een maximum van f 150, wanneer het sub *a.* bedoelde onderwijs buiten den aldaar aangegeven schooltijd moet gegeven worden; 2º. eene verhooging van f 50 voor het geven van onderwijs in de nuttige handwerken voor meisjes, wanneer dit in den schooltijd onder *a.*, van f 75 wanneer dit buiten den schooltijd onder *a.* bedoeld moet gegeven worden; 3º. eene verhooging van f 100 voor het bezit der hoofdakte en van f 200 voor hem die met verplichte hoofdakte in functie is; 4º. eene verhooging van f 25 voor het onderwijs in de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek, wanneer het bezit dier akte is gevraagd en het onderwijs is opgedragen; en 5º. eene tegemoetkoming in de huishuur aan den onderwijzer, die 28 jaar oud en gehuwd is, van f 75.

Met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het l. o. zal door den gemeenteraad van Sittard, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Limburg, wijziging kunnen worden gebracht in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 15 September 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXXII.

9 October 1902
nº. 35.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Losser, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel dd. 29 Mei 1902, nº. 2014/1691, 2de afd., waarbij aan den raad is medegedeeld dat de „Verordening tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de o. l. scholen in de gemeente Losser, alsmede van de aan hen toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkoming in de kosten van huishuur", vastgesteld in de vergadering van den raad dier gemeente op 10 April 1902 niet voor goedkeuring vatbaar is, zoolang niet de jaarwedde en de vergoeding voor huishuur van het hoofd der school te Berghuizen, zoomede de jaarwedden der onderwijzers en de tegemoetkoming in de huishuur voor de mannelijke gehuwde onderwijzers, die den 28-jarigen leeftijd bereikt hebben, voor zoover deze laatste verplicht zijn te Oldenzaal te wonen, gewijzigd zijn;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bstuur, gehoord, advies van 3 September 1902, nº. 223;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 6 October 1902, nº. 7638, afd. Ond.;

Overwegende, dat bij de regeling, door den gemeenteraad op 10 April 1902 gemaakt, de jaarwedden der hoofden aldus zijn bepaald:

a. hoofd der school in het dorp Losser f 950;
b. hoofden der scholen in de Marke en aan de Lutte f 850;
c. hoofd der school te Beuningen f 750;
d. hoofd der school voor Berghuizen f 800;

alles met de vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50; terwijl de jaarwedden der onderwijzers en de vergoeding voor en tegemoetkoming in de huishuur gesteld zijn op het wettelijk minimum;

dat Gedeputeerde Staten op 29 Mei 1902 hebben besloten den raad der gemeente Losser mede te deelen, dat de „Ver-

ordening tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de o. l. scholen in de gemeente Losser, alsmede van de aan hen toe te kennen vergoedingen voor en tegemoetkoming in de kosten van huishuur, vastgesteld in de vergadering van den raad dier gemeente op 10 April 1902, niet voor goedkeuring vatbaar is, zoolang niet de jaarwedde en de vergoeding voor huishuur van het hoofd der school te Berghuizen, zoomede de jaarwedden der onderwijzers en de tegemoetkoming in de huishuur voor de mannelijke gehuwde onderwijzers, die den 28-jarigen leeftijd bereikt hebben, voor zoover deze laatste verplicht zijn te Oldenzaal te wonen, gewijzigd zijn; en zulks na te hebben overwogen, dat de belooning van het hoofd der school voor Berghuizen, als gelegen in de gemeente Oldenzaal, ten minste gelijk behoort te zijn aan die der hoofden in de Marke en aan de Lutte, en dat hem eene vergoeding van huishuur ten bedrage van f 225, gelijk de hoofden van scholen in de gemeente Oldenzaal genieten, behoort te worden toegekend; dat vóór 1902 geen der onderwijzers een lager aanvangssalaris ontving dan f 550, welke jaarwedde na 1 en 2 jaren dienst telkens met f 50 verhoogd werd; terwijl de wet van 24 Juni 1901 verbetering, geen vermindering van jaarwedden beoogt; dat, zoo het gemeentebestuur wenscht aan te vangen met een salaris van f 500, dit, in verband met de regeling van vóór 1902, minstens na 2 jaar tot f 550, na 4 jaar tot f 600 en vervolgens om de 2 of 3 jaren met f 50 dient op te klimmen, totdat een maximum van f 750 is bereikt; dat de tegemoetkoming in de huishuur voor de gehuwde mannelijke onderwijzers boven de 28 jaren, voor zooverre zij verplicht zijn te Oldenzaal te wonen, behoort vastgesteld te worden op $\frac{1}{3}$ van de vergoeding voor huishuur aan het hoofd der school te Berghuizen toegekend, dus op f 75;

dat de gemeenteraad van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, te kennen gevende dat hij zich niet met de motieven van Gedeputeerde Staten vereenigen kan, op vroeger door hem aangevoerde gronden;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten te recht van oordeel zijn, dat voor het hoofd der school voor Berghuizen — gelegen in de gemeente Oldenzaal — eene jaarwedde van f 800 niet voldoende is;

dat voorts als vergoeding voor huishuur aan het hoofd dier school f 225 's jaars moet worden toegekend;

dat eindelijk de tegemoetkoming in de huishuur voor de onderwijzers van bijstand aan die school, die gehuwd zijn en den 28-jarigen leeftijd bereikt hebben, f 75 's jaars behoort te bedragen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedde van het hoofd der school voor Berghuizen vast te stellen op f 850 bij minder dan 5, f 900 bij 5 tot 10, f 950 bij 10 tot 15, f 1000 bij 15 tot 20, f 1050 bij 20 en meer dienstjaren, voorts de vergoeding voor huishuur voor het hoofd dier school te bepalen op f 225 en de tegemoetkoming in de huishuur voor de gehuwde onderwijzers aan die school werkzaam, die den 28-jarigen leeftijd bereikt hebben, op f 75; voor het overige de jaarwedden der hoofden van scholen en der onderwijzers van bijstand, alsmede hetgeen verder in de verordening is geregeld, zoo vast te stellen als in het raadsbesluit van 10 April 1902 is geschied.

Met inachtneming van de voorschriften der aangehaalde wet zal door den gemeenteraad van Losser, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Overijssel, wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 9 October 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXXIII.

11 October 1902
nº. 35.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door A. H. Hilgers, hoofd der openbare lagere school te Gennep, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg dd. 28 Februari 1902, 4de afd., litt. 1484/4 G, waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad der gemeente Gennep dd. 14 Februari 1902, tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen en ter tegemoetkoming in de huishuur der gehuwde onderwijzers van acht en twintigjarigen leeftijd en daarboven, voor zooveel die goedkeuring de jaarwedde van het hoofd der school betreft;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 17 September 1902, nº. 132;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 6 October 1902, nº. 8065, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat de gemeenteraad bedoelde jaarwedde heeft vastgesteld op f 1000 en dat Gedeputeerde Staten daaraan hunne goedkeuring hebben gehecht;

dat A. H. Hilgers van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep gekomen is, daarbij aanvoerende, dat bij de nieuwe regeling zijne jaarwedde niet is verhoogd, wat hij onbillijk acht, en hij als hoofd van eene school met uitgebreid leerplan aanspraak meent te hebben op eene jaarwedde van ten minste f 1200;

Overwegende dat het onderwijs aan de school, aan wier hoofd appellant staat, zich uitstrekt tot de vakken, vermeld onder de letters *l*, *m* en *p* in art. 2 der wet tot regeling van het lager onderwijs, en dat het hoofd mede, zoo niet uitsluitend, het onderwijs in die vakken geeft;

dat het aantal kinderen dat de school bezoekt 186 bedraagt;

dat de omvang van het onderwijs, de meerdere bekwaamheid en werkzaamheid, welke aan het hoofd dezer school gevorderd worden, alsmede zijne grootere verantwoordelijkheid, eene aanvangsjaarwedde van f 250 boven het bij de wet bepaalde minimum, benevens vier vijfjaarlijksche verhoogingen, telkens van f 50, wettigen;

dat de jaarwedde van appellant, die meer dan twintig dienstjaren telt, alzoo is vast te stellen op f 1200;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedde van A. H. Hilgers, hoofd der openbare lagere school te Gennep, vast te stellen op f 1200, met bepaling dat deze regeling, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, kan worden herzien, en in ieder geval met het einde van het jaar 1911 ophoudt van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 11 October 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXXIV.

15 October 1902
nº. 36.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den raad der gemeente Zwolle, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Overijssel dd°. 19 Juni 1902, nº. 2135/1928, 2de afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de „Verordening tot regeling van de bezoldigingen der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Zwolle", vastgesteld in de vergadering van den raad dier gemeente op 5 Mei 1902;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 24 September 1902, nº. 247;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 October 1902, nº. 8288, afd. Ond.;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten van Overijssel op de volgende gronden aan de door den gemeenteraad van Zwolle gemaakte regeling hunne goedkeuring hebben onthouden: dat bij deze regeling geene vergoeding wordt toegekend voor het onderwijs in de nuttige handwerken, waarmede sommige der onderwijzeressen des Woensdagsmiddags, dus buiten de gewone schooluren, zijn belast; terwijl ten gevolge van art. 10 andere wel zoodanige vergoeding zullen blijven genieten; dat, afgezien van deze door niets gerechtvaardigde ongelijke bezoldiging, het billijk is te achten dat voor meerderen arbeid en meerdere bekwaamheid vergoeding wordt gegeven; dat hieraan niet afdoet, dat volgens art. 8 wijziging der schooltijdregeling, die vermeerdering van het getal lesuren medebrengt, hem die daardoor meer lesuren voor zijne rekening krijgt geen aanspraak op verhooging van bezoldiging geeft, omdat dat artikel slechts toepasselijk is in geval van wijziging der schooltijdregeling, waarvan hier geen sprake is;

dat de gemeenteraad van Zwolle van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, aanvoerende, dat de onderwijzeressen, na 1890 benoemd, bij hare sollicitatie en hare benoeming wisten, dat het geven van onderwijs in de handwerken buiten de gewone schooluren van haar zou gevorderd worden; dat de akte voor nuttige handwerken, zijns inziens, van zoo geringe beteekenis is, dat bij eene salarisregeling daar moeilijk op kan worden gelet; dat zoolang het salaris niet per lesuur wordt bepaald, die geringe meerdere arbeid niet in aanmerking kan komen; dat veel er voor pleit den onderwijzers eene hoogere jaarwedde toe te kennen dan aan de onderwijzeressen; dat het stelsel van de wet niet medebrengt, dat nevens een vast salaris eene bezoldiging per lesuur wordt gegeven;

Overwegende, dat het billijk is, wegens het onderwijs buiten de gewone schooluren, aan het daarmede belaste onderwijzend personeel eene extra bezoldiging toe te kennen;
dat deze bezoldiging, waar het betreft het onderwijs in de nuttige handwerken gedurende twee uren in de week, behoort te worden bepaald op f 50 per jaar;

dat overigens tegen de regeling, zooals zij door den raad is vastgesteld, bij Ons geene bedenkingen zijn gerezen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de bezoldigingen van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Zwolle vast te stellen, zooals die zijn bepaald bij 's raads verordening van 5 Mei 1902, behoudens dat de onderwijzeressen, belast met het onderwijs in de nuttige handerken, buiten de gewone schooluren, voor zoover zij niet vallen onder art. 10 van gemelde verordening, voor bedoeld onderwijs eene bezoldiging zullen ontvangen van f 50 per jaar, boven de aan haar krachtens die verordening toekomende jaarwedde;

met bepaling dat deze regeling, met inachtneming van de wettelijke voorschriften, kan worden herzien en in ieder geval met het einde van het jaar 1911 ophoudt van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 15 October 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXXV.

15 October 1902
nº. 37.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door P. J. H. Kwanten, onderwijzer van bijstand aan de o. l. school te Gennep, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg dd. 28 Februari 1902, 4de afd., la. 1484/4 G., waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad der gemeente Gennep, dd. 14 Februari 1902, tot regeling der jaarweden van de onderwijzers aan de o. l. school en der tegemoetkoming in de huishuur der gehuwde onderwijzers van 28-jarigen leeftijd en daarboven, voor zooveel betreft de regeling van de jaarwedde van appellant;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 17 September 1902, nº. 229;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 7 October 1902, nº. 8066, afd. Ond.;

Overwegende, dat in het genoemde raadsbesluit de jaarwedde van den onderwijzer met hoofdakte P. J. H. Kwanten, is bepaald op f 700 en eene tegemoetkoming in de huishuur is toegekend ten bedrage van f 50;

dat Gedeputeerde Staten het raadsbesluit hebben goedgekeurd;

dat P. J. H. Kwanten, bij Ons in beroep gekomen, heeft te kennen gegeven, dat Gennep geenszins gelijk te stellen is met vele andere kleine plaatsen in den omtrek; dat de huishuur er niet laag is; dat appellant in Mei 1894 is aangesteld op een salaris van f 600, waarvan f 100 omdat hij buiten den gewonen schooltijd acht uur in de week onderwijs moet geven in het Fransch, waarvoor hem bij de nieuwe regeling geenerlei vergoeding wordt toegekend;

Overwegende, dat appellant, die in het bezit is der hoofdakte en der akte voor de Fransche taal, ook in laatstgemeld vak onderwijs geeft;

dat deze meerdere bekwaamheid en werkzaamheid eene aanvangsjaarwedde van f 100 boven het bij de wet tot regeling van het lager onderwijs bepaalde minimum, benevens vier 5-jaarlijksche verhoogingen van f 50 telkens billijken;

dat alzoo bedoelde aanvangsjaarwedde behoort te bedragen f 600 en f 100, ingevolge art. 26 der wet, wegens de hoofdakte;

dat, aangezien appellant meer dan 10, doch minder dan 15 dienstjaren telt, zijne jaarwedde is vast te stellen op f 800, met twee 5-jaarlijksche verhoogingen van f 50 telkens;

dat de door den raad bepaalde tegemoetkoming in de huishuur, ten bedrage van f 50, voldoende is te achten, als zijnde geen vergoeding, maar, ingevolge de wet, eene tegemoetkoming;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedde van P. J. H. Kwanten, onderwijzer van bijstand aan de o. l. school te Gennep, vast te stellen op f 800, met twee vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50 telkens, benevens eene tegemoetkoming in de huishuur ten bedrage van f 50 's jaars, met bepaling dat deze regeling, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, kan worden herzien, en in ieder geval met het einde van het jaar 1911 ophoudt van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 15 October 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

LXXVI.

5 November 1902
nº. 28.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door J. H. Frackers en H. H. J. Maas, vertegenwoordigende de afdeeling Venlo en omstreken van den Bond van Nederlandsche Onderwijzers, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg dd. 18 April 1902, la. 3609/5, nº. 1, 4de afd., waarbij is goedgekeurd de „Verordening tot regeling van de jaarwedden enz. der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in de gemeente Venlo", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 23 October 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 October 1902, nº. 269;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 1 November 1902, nº. 9018, afd. Ond.;

Overwegende, dat art. 14 der wet tot regeling van het lager onderwijs het recht van hooger beroep toekent aan „ieder, die bij de vernietiging van het besluit van Gedeputeerde Staten belang heeft";

dat „belang" daarbij te verstaan is is in den zin van eigen, persoonlijk belang;

dat de afdeeling Venlo van den Bond van Nederlandsche Onderwijzers, door appellanten vertegenwoordigd, niet geacht kan worden bij de vernietiging van het bestreden besluit een eigen, persoonlijk belang te hebben;

dat zij dus aan art. 14 der genoemde wet de bevoegdheid niet kan ontleenen tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons beroep in te stellen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

appellanten niet ontvankelijk te verklaren in hun beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Raben-Steinfeld, den 5 November 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

LXXVII.

24 November 1902
nº. 23.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door M. Verstraeten, hoofd der openbare lagere school in de Langstraat te Weert, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg ddº.

18 April 1902, La. 3674/6 A, 4de afd., waarbij het besluit van den raad der gemeente Weert dd. 16 Augustus 1901, laatstelijk vastgesteld op 11 April 1902, tot regeling van de jaarwedden der hoofden en andere onderwijzers, verbonden aan de openbare lagere scholen in die gemeente, is goedgekeurd;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 22 October 1902, nº. 270;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 17 November 1902, nº. 9151, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad bij bovengenoemde door Gedeputeerde Staten goedgekeurde regeling de jaarwedde van M. Verstraeten heeft bepaald op f 900;

dat M. Verstraeten, bij Ons in beroep gekomen, heeft aangevoerd, dat hij zijn tegenwoordig ambt sedert 1 Mei 1882 bekleedt, en hiervoor bij de benoeming zijn gevorderd akten voor de Fransche taal en het teekenen, die hij onder meer bezit; dat hij benoemd is op eene jaarwedde van f 900, d. i. f 200 boven het toenmalige wettelijke minimum; dat zijne school de eenige in de gemeente is, waar uitgebreid onderwijs wordt gegeven en eene vreemde taal wordt onderwezen; dat die school binnen de stad gevestigd is; dat hij aldaar bezwaarlijk voor f 900 naar zijn stand kan leven; dat hem nooit eenige verhooging van jaarwedde is toegekend, hoewel er steeds meer van hem geëischt werd; dat bij de regeling van zijne jaarwedde de billijkheid niet jegens hem betracht is; weshalve appellant Ons verzoekt, overeenkomstig art. 26 der wet op het lager onderwijs, voor hem een hooger minimum van jaarwedde te bepalen, meer overeenkomstig de billijke eischen van zijne positie, zijne levensbehoeften en zijn werkkring;

Overwegende, dat voor het hoofd der eenige openbare school in de omstreeks 9000 inwoners tellende gemeente Weert, waar ook uitgebreid lager onderwijs gegeven en eene vreemde taal onderwezen wordt, eene bezoldiging van f 900, of zelfs f 950, als te laag moet worden aangemerkt, en dat die moet worden vastgesteld op f 1000, als aanvangsjaarwedde, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50 elk, zoodat zij voor appellant, die meer dan 20 dienstjaren telt, f 1200 zal bedragen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de jaarwedde van den appellant vast te stellen op twaalfhonderd gulden.

Met inachtneming van de voorschriften der wet tot regeling van het lager onderwijs zal door den raad der gemeente Weert, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Limburg, wijziging kunnen gebracht worden in deze regeling, welke in ieder geval met het einde van het jaar 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Raben-Steinfeld, den 24 November 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXXVIII.

26 November 1902
nº. 14.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door H. Blom, hoofd der o. l. school B te Vaassen, gemeente Epe, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 17 Juni 1902, nº. 100, waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad dier gemeente dd. 2 Juni 1902, waarbij de jaarwedden van de hoofden der scholen voor gewoon lager onderwijs te Epe en te Vaassen en van de school te Oene zijn geregeld;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 22 October 1902, nº. 267;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 21 November 1902, nº. 9236, afd. Ond.;

Overwegende, dat in de regeling — zooals zij door den gemeenteraad gemaakt en door Gedeputeerde Staten goedgekeurd is — is bepaald dat de jaarwedde van de hoofden der scholen voor gewoon lager onderwijs opvolgend met f 100 en f 200 zullen worden vermeerderd, wanneer hunne scholen gedurende drie achtereenvolgende jaren 200 tot en met 309 en 310 en meer leerlingen bevatten;

dat H. Blom, hoofd der o. l. school te Vaassen, gemeente Epe, tegen die goedkeuring beroep bij Ons heeft ingesteld, daarbij aanvoerende, dat de genoemde bepaling voor hem niet billijk is en hem voor de toekomst geenerlei waarborg geeft, dat eene evenredige verhooging van wedde voor meer werkzaamheden zal genoten worden; dat toch door toevallige omstandigheden hij het uitzicht op verhooging kan verliezen;

dat appellants grief hierin bestaat, dat de vermeerdering zijner jaarwedde afhankelijk is gemaakt van het getal leerlingen dat zijne school gedurende drie achtereenvolgende jaren tellen zal;

dat die grief ongegrond is, vermits de gemeenteraad en Gedeputeerde Staten te recht van oordeel zijn, dat van de gemeente niet in redelijkheid verlangd kan worden, dat eene jarweddeverhooging, welke haren grond vindt in de vermeerdering van het aantal leerlingen en de daaruit voortspruitende vermeerdering der werkzaamheden van het hoofd der school, ook dan zal worden toegekend en toegekend zal blijven, wanneer het aantal leerlingen niet vermeerderen, maar — zooals in dezen wegens den voorgenomen bouw van eene nieuwe school te verwachten is — verminderen zal, en voorts de in de verordening aangenomen maatstaf in de gegeven omstandigheden niet onjuist is te achten;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonde en verstaan:

het ingestelde beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Raben-Steinfeld, den 26 November 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXXIX.

9 December 1902.
nº. 57.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door het hoofd en het verder onderwijzend personeel der school voor meer uitgebreid lager onderwijs te Horst, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg dd. 2 Mei 1902, la. 3690 en 4094/4/x, 4de afd., waarbij is goedgekeurd het besluit van den raad der der gemeente Horst dd. 16 April 1902, nº. 974, onder meer strekkende tot regeling van hunne jaarwedden;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 29 October 1902, nº. 274;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 3 December 1902, nº. 9455, afd. Ond.;

Overwegende, dat de gemeenteraad de jaarwedden van het hoofd en de andere onderwijzers, verbonden aan de bovengenoemde school, heeft bepaald als volgt: voor F. J. Kersten, hoofd der school, 5 dienstjaren, f 1000; voor J .M. Hoffmans, onderwijzer, 23 dienstjaren, f 700; voor C. H. Clerx, onderwijzer, 9 dienstjaren, f 550, benevens f 200 vergoeding voor de hoofdakte; voor Th. Noy, onderwijzer, 12 dienstjaren, f 650;

dat Gedeputeerde Staten op 2 Mei 1902 deze regeling hebben goedgekeurd;

dat F. J. Kersten, bij Ons in beroep gekomen, heeft aangevoerd, dat voor zijne betrekking vereischt is het bezit van de akten voor Fransche en Duitsche taal en dat hij in deze beide talen onderwijs moet geven, gedeeltelijk buiten de gewone schooluren, zonder eenige afzonderlijke vergoeding; dat zijne school meer dan 220 leerlingen telt, waardoor aan zijne betrekking veel meer werk verbonden is dan aan de kleine buurtscholen in dezelfde gemeente, welker hoofden, doordien hem geen anciënniteits-verhoogingen zijn toegekend, bij gelijk aantal dienstjaren ten slotte slechts f 50 minder zullen genieten dan hij; dat de gemeente Horst een der aanzienlijkste dorpen van Limburg is en de gemeentefinanciën er in bloeienden toestand verkeeren; op welke gronden appellant Ons verzoekt zijne jaarwedde te bepalen op f 1000, als minimum, met de vier vijfjaarlijksche verhoogingen volgens de wet;

dat ook C. H. Clecx, J. M. Hoffmans en Th. Noy bij Ons beroep hebben ingesteld, daarbij te kennen gevende, dat volgens den wetgever de minima alleen billijk kunnen geacht worden voor de kleinste plaatsen, met zeer lagen levensstandaard, onder welke rubriek zeker niet gerekend kan worden de welvarende gemeente Horst, die in zeer gunstigen financieelen toestand verkeerde en waar dan ook hoogere en lagere gemeente-ambtenaren allen veel ruimer bezoldiging genieten; weshalve appellanten Ons verzoeken eene billijke regeling van hunne salarissen vast te stellen, meer in den geest der wet;

Overwegende, dat aan het hoofd der school voor meer uitgebreid lager onderwijs in de gemeente Horst, met meer dan 220 leerlingen, verplicht in het Fransch en het Duitsch, gedeeltelijk buiten de gewone schooluren, onderwijs te geven, eene aanvangsjaarwedde behoort te worden toegekend van f 1000, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50, zoodat die jaarwedde voor den appellant F. J. Kersten thans f 1050 behoort te bedragen;

dat voor de onderwijzers aan diezelfde school de jaarwedden, met inachtneming van het wettelijk minimum vastgesteld, voldoende moeten worden geacht, met dien verstande, dat den onderwijzer Th. J. Noy f 100 voor het geven van onderwijs in het Fransch behoort te worden toegekend, zoodat zijne jaarwedde thans f 700 behoort te bedragen;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het bestreden besluit de jaarwedden van het hoofd en het verder onderwijzend personeel van de dorpsschool in de gemeente Horst alsnog vast te stellen als volgt: voor het hoofd der school F. J. Kersten, aanvangsjaarwedde f 1000, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50, dus thans f 1050; J. M. Hoffmans, aanvangsjaarwedde f 500, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50, dus thans f 700; C. H. Clerx, aanvangsjaarwedde f 500, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50, dus thans f 550, benevens f 200 voor het bezit van hoofdakte, totaal f 750; voor Th. J. Noy, aanvangsjaarwedde f 500, met vier vijfjaarlijksche verhoogingen van f 50, dus thans f 600, benevens f 100 voor het geven van onderwijs in Fransch, dus totaal f 700.

Met bepaling dat door het gemeentebestuur, met inachtneming der wettelijke bepalingen, en onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, wijziging zal kunnen worden gebracht in deze regeling, die in elk geval den 31sten December 1911 zal ophouden van kracht te zijn.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 9 December 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

LXXX.

23 December 1902
nº. 17.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door J. C. Korthals, hoofd der openbare lagere school te Leimuiden, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland dd. 9 September 1902, B nº. 1666 (1ste afd.) G. S. nº. 74, waarbij is goedgekeurd de „Verordening regelende de jaarwedden van het hoofd en het verder onderwijzend personeel der openbare lagere school in de gemeente Leimuiden", vastgesteld in de openbare vergadering van den raad dier gemeente op 18 Maart 1902;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 3 December 1902, nº. 302;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 20 December 1902, nº 10314, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat volgens bovengenoemde verordening de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school in de gemeente Leimuiden bedraagt f 800 bij minder dan 5, f 850 bij 5 tot 10, f 900 bij 10 tot 15, f 950 bij 15 tot 20, f 1000 bij meer dan 20 dienstjaren, benevens eene verhooging van f 100 voor het bezit van elke akte van bekwaamheid in een der vakken vermeld in art. 2 onder *l*, *m* en *n* der wet tot regeling van het lager onderwijs, voor zooveel het bezit van die akte voor het geven van het onderwijs vereischt wordt, wat aan de school te Leimuiden ten aanzien van vak *l* het geval is;

dat Gedeputeerde Staten, bij besluit van 9 September 1902 B, n°. 1666 (1ste afd.) G. S. n°. 74, de verordening hebben goedgekeurd;

dat J. C. Korthals, hoofd der openbare lagere school te Leimuiden, bij Ons in beroep is gekomen, daarbij te kennen gevende, dat zijne jaarwedde sinds meer dan 20 jaar f 1100 bedraagt; dat de gemeente Leimuiden, die in gunstigen financieelen toestand verkeert, voor een groot gedeelte in hare kas doet vloeien wat het Rijk haar aan hoogere bijdrage uitkeert ter verbetering van het lot der onderwijzers; dat hij buiten de dagschooltijden wekelijks 4 maal anderhalf uur onderwijs geeft in het Fransch; dat hij ook nog akten heeft voor wiskunde, teekenen en gymnastiek; dat hij hierom meent dat zijne jaarwedde niet billijk geregeld is;

Overwegende, dat met het oog op het aantal leerlingen dezer openbare school, dat ongeveer 90 bedraagt, de jaarwedde van het hoofd der school, zooals die in de bij het bestreden besluit goedgekeurde verordening is vastgesteld, met eene verhooging van f 100 voor het bezit van elke der akten van bekwaamheid voor onderwijs in de vakken vermeld in art. 2, *l*, *m* en *n* der wet, voor zooveel het bezit van die akten voor het geven van onderwijs vereischt wordt, voor eene gemeente als Leimuiden voldoende moet worden geacht;

dat wel is waar het getal leerlingen, die van appellant onderwijs in het Fransch genieten, voor welk onderwijs zijne jaarwedde met f 100 vermeerderd wordt, thans reeds zeer gering is en de mogelijkheid bestaat, dat later in het geheel geene leerlingen voor dat onderwijs zich zullen aanmelden, maar dat, krachtens de overgangsbepaling der verordening, appellant ook alsdan in het genot zal blijven van de thans door hem genoten verhoogde jaarwedde;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het bestreden besluit te handhaven.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 23 December 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

BIJLAGE GG.

I.

Aan Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden.

Geeft met den meesten eerbied te kennen, de raad der gemeente Haringcarspel (1), provincie Noordholland;

dat in zijne vergadering van 21 dezer is vastgesteld eene verordening tot regeling van het herhalingsonderwijs;

dat het in het algemeen wenschelijk wordt geacht de deelneming aan dat onderwijs zoo gemakkelijk mogelijk te maken;

dat in de eerste plaats daartoe behoort het gratis verstrekken van dat onderwijs;

dat bij heffing van schoolgeld enkele ouders daarin bezwaar zouden zien hunne kinderen het herhalingsonderwijs te doen volgen;

dat eene heffing van schoolgeld uit den aard der zaak toch weinig zou opbrengen, zoodat die bate voor de gemeente niet van belang kan zijn;

Redenen waarom de raad voornoemd zich tot Uwe Majesteit wendt met het eerbiedig verzoek, voor de bovengemelde gemeente vrijstelling te willen verleenen van de verplichting tot schoolgeldheffing voor het herhalingsonderwijs.

Hetwelk doende, enz.

De raad der gemeente Haringcarspel (1)

(get.) J. Swan, *Voorzitter.*

(get.) J. Dam, *Secretaris.*

Haringcarspel (1), 26 Juli 1902.

(1) Lees: Harenkarspel.

II.

Aan Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden.

Geven met verschuldigden eerbied te kennen, burgemeester en wethouders van Oudkarspel, vertegenwoordigende den raad dier gemeente;

dat volgens art. 46 der wet van 17 Augustus 1878 (*Staatsblad* nº. 127), gewijzigd en aangevuld bij de wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* nº. 187), schoolgeld moet worden geheven voor het genieten van het herhalingsonderwijs;

dat tot nu toe in deze gemeente die heffing niet plaats had;

dat van dit onderwijs bijna uitsluitend gebruik gemaakt wordt door kinderen van min- en onvermogenden, die een ambacht willen leeren;

dat, waar het deelnemen aan dit onderwijs niet verplichtend is, gegronde vrees bestaat, dat de minvermogenden hunne kinderen niet meer aan dat onderwijs zullen laten deelnemen, wanneer zij verplicht zullen zijn schoolgeld te betalen;

Redenen waarom zij zich tot Uwe Majesteit wenden met het eerbiedig verzoek, ter bevordering van het herhalingsonderwijs, de gemeente Oudkarspel vrijstelling te willen verleenen van de verplichting tot heffing van schoolgeld voor het herhalingsonderwijs.

Hetwelk doende,

(get.) Fuhrhop, *burgemeester.*

(get.) Jb. Prunger, *wethouder.*

Oudkarspel, 18 Juli 1902.

BIJLAGE **HH.**

Mededeelingen omtrent den uitslag van het in 1902 gehouden examen ter verkrijging van akten van bekwaamheid als onderwijzer en onderwijzeres.

's Hertogenbosch.

De examens die in het voorjaar van dit jaar te 's Hertogenbosch werden afgenomen, gaven der commissie aanleiding tot de volgende opmerkingen:

Lezen. Aan slechts de helft van het aantal adspiranten kon een voldoend of meer dan voldoend cijfer voor het lezen worden toegekend. Noch de uitspraak, noch de toon, noch het leggen van den klemtoon in den zin, noch de scheiding der zinsdeelen waren, zooals men die van onderwijzers mag vorderen. Meermalen kwam het voor, dat een adspirant, ook wanneer hij, blijkens de verklaring door hem zelven gegeven, het gelezene begrepen had, dit niet zoo wist voor te dragen, dat daaraan te bemerken was, dat hij den inhoud in zich had opgenomen. Vele adspiranten lieten eene eigenaardige uitspraak der woorden hooren, waarop zij, volgens hunne verklaring, nooit opmerkzaam gemaakt waren, of lazen op een toon, geheel verschillend van dien waarop zij spraken. Alleen behoorlijke leiding, waarbij de leerling telkens en telkens op zijn leestoon, liever leesdeun, gewezen wordt, waarbij de onderwijzer hem den inhoud van het gelezene helder doet inzien en hem kan laten hooren, hoe het moet voorgedragen worden, kan hierin verbetering brengen. Eerst als de ooren der leerlingen geopend zijn voor de eischen van beschaafde uitspraak en goeden leestoon, kunnen zij zich die, mits zij zich dikwijls in het overluid lezen oefenen, eigen maken.

Nederlandsche taal. Weinig bevredigend was het resultaat van het examen in de Nederlandsche taal. Het ingeleverde schriftelijke werk was over het algemeen zeer middelmatig, dikwijls zoo, dat men het eer van candidaten die hunne studie voor onderwijzer beginnen, zou verwacht hebben. Ongeveer een derde gedeelte der adspiranten bekwam daardoor een voldoend cijfer. Slechts een klein getal had getracht door eene beknopte omschrijving de beteekenis der opgegeven woorden te verklaren, de meesten hadden door toepassing van de algemeene beteekenis van een voor- of achtervoegsel, beproefd den zin van het woord uit dien van het grondwoord af te leiden. Afgezien van hunne onbeduidendheid, waren de gemaakte zinnen meestal zoo, dat de examinator niet daaruit kon zien of de beteekenis van het gegeven woord juist opgevat was. Ook de opstellen waren dikwerf beneden het middelmatige. Zeer zeldzaam waren die waarin de adspirant met eenvoudige woorden geregeld zijne gedachten had uitgedrukt. Blijkbaar had het velen aan stof tot schrijven ontbroken en hadden ze er maar op los geredeneerd, daarbij meenende door het gebruik van vele hun ongewone en daardoor dikwijls misbruikte woorden, door het gebruik maken van den uitroependen of vragenden zinsvorm, door het inlasschen van pasklaar gemaakte zinnen, hun werk in waarde te doen stijgen. Het mondeling examen gaf iets beter resultaten. Toch bleek ook hierbij menig adspirant niet in staat te zijn de beteekenis van algemeen voorkomende woorden eenigszins scherp te omschrijven of in een voorbeld te pas te brengen, zooals dit in iedere klasse der lagere school behoort te geschieden. Ook de kennis der spraakleer was vaak verre van voldoende. Wel kreeg men meestal bevredigende antwoorden als men de vraag zóó stelde, dat een gedeelte van een of ander leerboek kon worden opgezegd, doch liet men den examinandus zijne grammaticale kennis toepassen door ontleding van zinnen, door taalkundige benoeming van woorden in de gelezen les voorkomende, te vragen, dan bleek dikwijls dat hij het in die toepassing niet ver gebracht had, een gebrek dat alleen door veelvuldige oefening daarin te herstellen is.

Rekenen. In dit vak werd door de mannelijke adspiranten een beter examen afgelegd dan door de vrouwelijke, daar van de eersten 70 pct. een voldoend of hooger cijfer behaalden, en van de laatsten niet meer dan 52 pct.

Een onvoldoend cijfer moest aan de overige adspiranten in den regel gegeven worden, omdat zij geen juist inzicht hadden in de theorie der rekenkunde. Dikwijls waren stellingen en eigenschappen van buiten geleerd, maar het bewijs was gebrekkig en onvolledig. De toepassing van de geleerde eigenschappen, al waren die nog zoo eenvoudig, bleek aan de meesten dier adspiranten vreemd te zijn. Het practisch rekenen was over het algemeen beter dan de theorie der rekenkunde.

Kennis der natuur. De onvoldoende of niet geheel voldoende cijfers, welke nog aan betrekkelijk vele candidaten moesten worden toegekend, zijn voor het meerendeel toe te schrijven aan de omstandigheid dat zij geen genoegzame kennis bezaten van den bouw en het leven der belangrijkste inlandsche dieren en planten, alsmede dat zij te kort schoten in de toepassing van de wetten en beginselen, welke ten grondslag liggen aan de belangrijkste verschijnselen uit het gebied van de leer van het evenwicht en de beweging van vaste, vloeibare en gasvormige lichamen en van de beginselen der warmte. Ook kwam het bij deze candidaten voor dat zij de studie van één of meer onderdeelen van de „Kennis der natuur" geheel of nagenoeg geheel hadden verwaarloosd.

Van de candidaten die een voldoend of hooger cijfer hebben verkregen, mag gezegd worden, dat zij dit vak in zijn geheelen omvang inderdaad met vrucht hebben beoefend. Ten slotte wenscht de commissie er nogmaals met nadruk op te wijzen, dat bij de beoefening van de plant- en dierkunde vooral natuurvoorwerpen of goede afbeeldingen behooren te worden geraadpleegd.

Opvoedkunde. Omtrent het schriftelijk werk moet worden opgemerkt, dat het opstel van vele candidaten eene bijna woordelijke kopie was van eenige bladzijden uit een of ander handboek. Men zou daartegen minder bezwaar kunnen hebben, indien bij het mondeling examen slechts gebleken was, dat het geschrevene ook goed werd begrepen; dit liet echter bij vele candidaten te wenschen over. De commissie kreeg bijna voortdurend den indruk, dat er te veel van buiten wordt geleerd, terwijl er daarentegen te weinig wordt gestreefd naar het verkrijgen van eenig inzicht in de practijk van het klassikaal onderwijs.

Het programma der exameneischen schijnt nog door velen niet of slecht te worden gelezen; de commissie is van meening, dat vooral ten opzichte van de studie der methodiek op vele normaallessen te weinig rekening wordt gehouden met hetgeen het programma eischt.

De commissie constateert ook gaarne dat sommige candidaten door ernstige studie goed waren voorbereid en een goed examen in dit vak aflegden.

Aardrijkskunde. De landen van Europa bleken over het algemeen beter bestudeerd te zijn dan Nederland en zijne bezittingen. Van den West-Indischen Archipel was de kennis der meeste candidaten uiterst gering en bepaalde zich uitsluitend tot de kennis van de namen onzer eilanden in dit gebied. Sommige candidaten meenden dat, alhoewel het programma eischt „algemeene kennis van de oppervlakte der aarde", naar die van de werelddeelen buiten Europa geen onderzoek zou ingesteld worden.

Geschiedenis. De uitslag van het examen in de geschiedenis mag bevredigend heeten. Velen die niet een voldoend cijfer behaalden, hadden dit grootendeels te danken aan hunne onkunde ten opzichte der geschiedenis van de 18de en 19de eeuw.

Bij het gedeelte der geschiedenis dat in den ouden tijd in deze gewesten afspeelt, blijkt hoe weinig begrip de candidaten van de gebeurtenissen en toestanden hebben, doordat zij niet de flauwste notie van de wereldgeschiedenis hebben.

Het is een dringende eisch, dat eenige kennis hiervan aan den aanstaanden onderwijzer op de inrichtingen van opleiding wordt bijgebracht.

Zang. Over het algemeen gaven de candidaten blijken van slechte voorbereiding.

De kennis van het notenschrift en van de maatverdeeling was bij de meesten zoo gering, dat zij een eenvoudig liedje niet behoorlijk in de maat konden lezen. Bijna even slecht was het gesteld met de kennis der toonschalen en de daarmede in verband staande intervallen. Vragen als: Noem de majeur toonschaal op, waarvan *cis* de terts is, en soortgelijke konden slechts door enkelen worden beantwoord. Circa 37 pct. verwierven een voldoend cijfer. Eenigen dezer gaven vrijwillig bewijs, dat zij genoeg in de practijk waren geoefend, om met vrucht zangonderwijs in de school te geven. Van de overigen, die enkel aan de theoretische eischen van het examen voldeden, blijft het twijfelachtig of zij daartoe in staat zijn.

Arnhem.

Over het algemeen was de kennis der *spraakkunst* voldoende. Menigmaal echter moest men constateeren dat de candidaten zich te angstvallig aan de in zwang zijnde grammatica's vasthouden, zonder zich van hare indeeling en terminologie rekenschap te geven.

Bij sommige candidaten deed zich groote slordigheid in het gebruik der buigingsvormen voor.

Het trok vooral de aandacht der commissie, dat vooral bij de mannelijke candidaten geringe woordenkennis voorkwam. Het lezen van eenvoudig proza uit onzen tijd kan niet genoeg aanbevolen worden; ook het lezen van goed geredigeerde couranten zal ongetwijfeld veel bijdragen tot de algemeene taalontwikkeling.

De techniek van het lezen was over het geheel goed en geeft geene aanleiding tot bijzondere opmerkingen. Alleen zou het aanbeveling verdienen dat de candidaten bij zelfoefening meer hardop lazen.

In het schriftelijk oplossen der *rekenkundige* vraagstukken heeft de groote meerderheid der candidaten een voldoend examen afgelegd.

Wat het mondeling onderzoek betreft, kan worden medegedeeld, dat de studie van de theorie der rekenkunde is vooruitgegaan. Kwam het vroeger herhaaldelijk voor, dat de candidaten bij het bewijs van eenige eigenschap geen rekenschap konden geven van de aangevoerde gronden; dit examen heeft bewezen, dat meer zorg is besteed aan het bestudeeren der theorie en inzonderheid dat men bij die studie meer verband tracht te brengen tusschen de theorie en de practijk.

Maar één onderdeel van het programma bleek wederom vrij algemeen verwaarloosd, namelijk de berekening van de grootte en de vormveranderingen van eenvoudige vlakke figuren en de berekening van de inhouden der eenvoudigste lichamen. De resultaten van het onderzoek naar de kennis van dit onderdeel bleven, evenals vorige jaren, meestal beneden het middelmatige.

Bij het examen in de *aardrijkskunde* noemden eenige candidaten vaak den naam van een gebergte, eene rivier of eene stad, zonder de ligging daarvan nauwkeurig te kunnen aangeven. Zelfs met de blinde kaart voor zich was de candidaat dikwijls niet in het rechte spoor te brengen.

Er wordt blijkbaar nog te veel geleerd *zonder* kaart, men memoriseert de namen en feiten en verzuimt heldere voorstellingen te vormen van de ligging der deelen.

Gedurende het examen bleek nu en dan, dat de landen van Europa met meer ijver waren bestudeerd dan Nederland en zijne koloniën; eene niet te miskennen fout in de studie.

Daarmede in verband staat wellicht het verschijnsel, dat door sommige candidaten, die overigens een goed examen aflegden, de eigenaardige gesteldheid van ons polderland slecht was begrepen.

De studie van de andere werelddeelen was ook niet altijd in de goede richting geleid. Het schijnt, dat men nog altijd meent, dat eene nauwkeurige kennis van de Spaansche bergstelsel of van de zijrivieren van den Donau hooger in waarde moet gesteld worden, dan eenige bekendheid met de Amerikansche Unie, China, Japan, Egypte, Zuid-Afrika of eenig ander deel buiten Europa, waarvan dagelijks in de nieuwsbladen wordt gelezen.

Bij de opleiding schijnt meer werk van de *geschiedenis* des vaderlands gemaakt te worden dan vroeger. Dat de beste wijze van historisch onderricht is, veel weglaten en op een beperkt aantal feiten of beweegredenen veel licht doen vallen, wordt echter nog niet altijd ingezien. Belangrijk en onbelangrijk genieten nog te vaak dezelfde waardeering. Door de boomen het bosch niet te zien, is een gevaar, dat men hier eer dan in andere vakken loopt. Door eene oordeelkundige keuze uit de leerstof zou het geschiedenisonderwijs in aanschouwelijkheid en in vormende waarde veel kunnen winnen.

Ook de *natuurkennis* wordt in de laatste jaren beter bestudeerd, hetgeen ditmaal wederom viel waar te nemen.

De *plantkundige* kennis was in den regel voldoende of goed te noemen; de inrichting der organen in verband met bestuiving, licht, vocht enz. was gewoonlijk wel bekend. Alleen de begrippen omtrent voeding en ademhaling der planten waren vaak nog onjuist.

Van de *dierkunde* was minder studie gemaakt dan van de plantkunde; het bleek vooral meermalen, dat de candidaten zelf zoo weinig hadden waargenomen. De levensverrichtingen van menschen en dieren waren echter meestal voldoende bestudeerd.

Bij het onderdeel *natuurkunde* bleek wederom, hoe moeilijk het is voor candidaten die weinig of geene proeven kunnen

zien, om de noodige kennis van physica te verkrijgen. Nog te vaak kwam het voor, dat zelfs zeer eenvoudige zaken niet begrepen waren. De werking der stoommachine was velen candidaten geheel onbekend.

De meeste candidaten waren voldoende op de hoogte van het *notenschrift*, het toonstelsel, de chromatische en de dynamische tekens en de maatsoorten. De kennis der verschillende sleutels, evenals die der intervallen, liet soms te wenschen over. Ook het begrip toonladder was bij velen zeer vaag, met name dat van de kleine-tertstoonladder. Was het opnoemen van eene groote-tertstoonladder bij vele candidaten nogal bevredigend, tot het vlug zeggen van de meest gebruikelijke kleine-tertstoonladders brachten het zeer weinigen. Bij het onderzoek naar de kennis der menschelijke stem waren scherpe tegenstellingen waar te nemen. De tempotermen werden over het algemeen wel gekend, doch de beteekenis er van was velen niet helder. Van transponeeren hadden veel candidaten een goed begrip. Daarentegen liet de kennis der eenvoudigste akkoorden bij sommigen te wenschen over. Enkelen verklaarden, dat zij aan dit onderdeel der theorie niets gedaan hadden.

Wat het lezen in maat betreft, trok het de aandacht, dat de vrouwelijke candidaten hierin gunstiger indruk maakten dan de mannelijke.

Bij *opvoeding en onderwijs* was over het algemeen de indruk van den schriftelijken arbeid voldoende; eene enkele maal kwam het voor, dat hinderlijke taalfouten en slechte stijl het werk ontsierden. De indruk bij het mondeling onderzoek was soms minder gunstig; het bleek dat een of meer der voornaamste leerwijzen voor de vakken *a* en *b* en *c* bestudeerd waren, maar de kennis der leermiddelen niet door aanschouwing was verkregen en de methoden van de latere jaren minder bekend waren.

In het *bordteekenen* was, ofschoon het nog steeds een weinig verzorgd onderdeel van het examen blijft, eenige vooruitgang te bespeuren.

Luchtig en gemakkelijk schetsen op het bord, wat juist voor den onderwijzer van zooveel waarde is, werd echter zelden gezien.

Sommigen teekenden met den arm op het bord leunende en brachten, zonder meten, niets van de teekening terecht.

Hieruit blijkt, dat aan dit voorname onderdeel bij de opleiding niet de zorg wordt besteed die het vereischt.

Op de vraag: „heeft u nog al veel bord geteekend" wadoorgaans het antwoord: ‚in den laatsten tijd".

De *kopie naar plaat* gaf over het geheel vrij gunstige resultaten. De roetzwarte krijtlijnen kwamen zoo goed als niet meer voor, en de verhoudingen waren vrij goed weergegeven.

Aan candidaten die voor de *theorie* een hoog cijfer behaalden, moet dikwijls voor het *blok* een laag of onvoldoend cijfer worden toegekend, waaruit blijkt, dat bij de studie het verband tusschen theorie en practijk vaak uit het oog verloren wordt.

Bij het mondeling onderzoek werd de ondervinding opgedaan, dat het eenvoudige klare begrip der hoofdzaken ontbrak, terwijl men blijkbaar met de studie reeds veel verder was gegaan.

Voor het *schrijven* behoefde slechts driemaal een onvoldoend waardeeringscijfer te worden toegekend.

Bij *vak j* liet, evenals vroeger, de practijk veel te wenschen over, waarschijnlijk het gevolg eener gebrekkige opleiding. Onvoldoende voorbereid kwamen de candidaten voor de klasse; zij schenen te meenen, dat het bloot opnoemen van een zeker aantal vrije oefeningen voldoende was, om als onderwijzer in dit vak op te treden.

Met genoegen kan ten aanzien van de *nuttige handwerken voor meisjes* geconstateerd worden dat de meeste candidaten een voldoend examen aflegden. Toch mag niet worden verzwegen, dat het teekenen op het bord over het algemeen te wenschen overliet en dat bij het knippen van modellen te angstvallig rekening werd gehouden met van buiten geleerde cijfers.

's Gravenhage.

Lezen. Ofschoon toon en articulatie bij sommigen te wenschen overlieten, en dialectische invloeden bij enkelen nog merkbaar waren, mocht toch het werktuiglijk lezen over het algemeen voldoende heeten. Door de groote meerderheid was de inhoud van het gelezene wel begrepen. Een onvoldoend cijfer is slechts bij uitzondering gegeven.

Schrijven. Het middelsoort en het staand klein werden vrij goed geschreven, veel beter dan het groot. De meerderheid der candidaten had beter kunnen letten op de bijzondere eischen, die het loopend schrift aan lettervorm en letterverbinding stelt; ten onrechte zocht ze het verschil tusschen staand en loopend schrift uitsluitend in de grootte der letters.

Het schrijven op het bord gaat vooruit, maar verdient nog meer belangstelling wegens zijne beteekenis voor de school.

Nederlandsche taal. Bij het *overbrengen in eenvoudige proza* van de opgegeven versregels toonden de meeste adspiranten niet over eene rijke woordenkeus te kunnen beschikken; een groot aantal paraphrases kunnen niet als voorbeelden van goeden stijl gelden. Hadden velen de moraal van het gedichtje vrij goed gevat, toch waren er niet weinigen, die den dichter iets geheel anders lieten zeggen dan deze bedoeld heeft.

De *verklaring van een twaalftal uitdrukkingen* gaf weinig stof tot roemen. Er waren slechts betrekkelijk weinigen, die deze uitdrukkingen voldoende en in goed gekozen woorden hadden verklaard.

Wat de *opstellen* betreft, deze waren voor het grootste deel tamelijk laag bij den grond. Een opstel dat door flinken stijl uitmuntte, was eene zeldzaamheid.

In het *dictée* is vooruitgang waar te nemen: verreweg de meeste candidaten kregen daarvoor een voldoend cijfer, terwijl meermalen zelfs het hoogste cijfer kon worden toegekend. Een paar malen alleen was er aanleiding om zich te verbazen, een candidaat in *dit* dictée nog ruim een dozijn fouten had gemaakt.

Mondeling gedeelte. De indrukken, bij dit gedeelte van het examen verkregen, waren zeer gemengd, maar in de meeste gevallen niet bepaald ongunstig. Wel kwam het voor, dat iemand, die schriftelijk een zeer goed cijfer had behaald, door gebrek aan spraakkundige kennis bij het mondeling examen lager moest genoteerd worden, maar ook het omgekeerde deed zich voor. Betrekkelijk klein is het aantal candidaten, aan wie een besliste onvoldoend eindcijfer moest toegekend worden; van dezen was gewoonlijk zoowel het schriftelijk als het mondeling examen onbevredigend.

Schriftelijke uitdrukking der gedachten. Aan de eischen, gesteld voor de vaardigheid in het schriftelijk uitdrukken der gedachten werd behoorlijk voldoen; maar enkele malen is daarvoor een onvoldoend cijfer gegeven.

Rekenen. De meerderheid der candidaten behaalde bij het schriftelijk werk een voldoend cijfer, velen hadden zelfs alle vier de vraagstukken goed opgelost.

Bij het uit het hoofd oplossen van een eenvoudig vraagstuk viel eenige vooruitgang op te merken. De eigenschappen der getallen en der hoofdbewerkingen met geheele en gebroken getallen werden door de meeste candidaten goed „opgezegd";

in de toepassing schoten echter velen te kort. Dit geldt ook van de leer der evenredigheden. De kennis van de vlakke figuren en van de eenvoudige meetkundige lichamen was vooral bij de vrouwelijke candidaten gering.

Aardrijkskunde. Uit de opstellen bleek, dat vele candidaten zich niet goed rekenschap gegeven hadden van de bedoeling eener vergelijking; dat de kennis van West-Indië, met name de enlanden, niet voldoende was, — en dat de behandeling van *het gebied van de Rhône in Frankrijk*, door weinigen gekozen, niet tot haar recht gekomen was.

Het mondeling examen wees uit, dat vele candidaten de kaart, het hulpmiddel bij uitnemendheid, niet voldoende gebruiken; dikwijls kon de candidaat zich zonder behulp van eene potloodschets geen goede voorstelling van de kaart maken. Dat betrekkelijk veel candidaten geen voldoend cijfer konden verkrijgen, zal mede daaraan moeten worden toegeschreven.

Merkwaardig is, dat velen de waterwegen in Nederland zeer goed kenden, maar van de spoorwegen hoegenaamd geen werk gemaakt hadden. Te meer viel dit in het oog, daar de spoorwegen op Java meestal goed gekend werden.

Geschiedenis. De kennis der vaderlandsche geschiedenis was over het algemeen voldoende, bij sommige candidaten zelfs zeer goed. Laatstgenoemden toonden dit vak niet alleen met liefde te hebben bestudeerd, maar ook de beteekenis der gebeurtenissen en haar onderling verband te hebben begrepen.

De kennis der 19de eeuw liet bij velen te wenschen over.

Enkele malen stond de commissie voor grove onkunde, zelfs ten opzichte van ons vorstenhuis en zijne beteekenis in onze historie.

Kennis der natuur. Gaf het onderzoek naar de kennis der eenvoudigste natuurverschijnselen bij veel candidaten stof tot tevredenheid, toch bleek nog maar al te dikwijls, dat de verkregen kennis niet was gegrond op de waarneming der verschijnselen zelve. Sommige candidaten verklaarden zelfs nooit natuurkundige proeven te hebben zien nemen. Bij het examen in dierkunde moet opgemerkt worden, dat de kennis bij al te veel candidaten niet berustte op onmiddellijke aanschouwing; vandaar dat door hen dikwijls namen gebezigd werden, welker beteekenis verre van duidelijk voor hen was.

De kennis van de voornaamste inlandsche planten was bij velen vrij bevredigend; de levensverrichtinggen van de plant werden over het algemeen gebrekkig verklaard.

Theorie van het zingen. De kennis van het notenschrift en de toonladders, voor zoover die noodig is voor het schoolonderwijs in het zingen, was bij de meeste candidaten bevredigend. Minder was dit het geval met de maatverdeeling. Verscheidene candidaten konden een eenvoudig muziekstukje niet zonder fouten in de maat lezen.

Het teekenen op het zwarte bord. Velen der candidaten gaven blijk, voldoende onderlegd te zijn in het teekenen op het zwarte bord; dikwijls kon daarvoor een voldoend cijfer, enkele keeren een 7 en een 8 worden toegekend. Dat er voor deze teekening meer tijd was gegeven dan tot nog toe het geval was geweest, had op het werk een gunstigen invloed.

Het teekenen naar plaat. In het plantteekenen was vooruitgang te bespeuren. Vele candidaten haastten zich de teekening niet alleen in houtskool, doch ook in zwart af te krijgen; dit haastig werken had een nadeeligen invloed op de nauwkeurigheid en de sierlijkheid der teekening.

Het teekenen naar de natuur (een eenvoudig blokmodel). Bij het blokteekenen was waar te nemen, dat vele candidaten nog niet voldoende onderlegd waren in het bepalen der richting van wijkende lijnen. Wel kwamen er geen groote wanverhoudingen in de teekeningen voor, doch eene correcte kopie van het voorbeeld werd zeer zelden gegeven.

Theorie van het teekenen. Bij het mondeling gedeelte bleek dat er, op enkele uitzonderingen na, voldoende studie was gemaakt van de methodiek van het teekenen; velen kenden eene goede methode. Ook in het bepalen van verschillende projecties, alsmede van de doorsnede van voorwerpen uit het dagelijksch leven, toonden velen voldoende bedrevenheid en ook de kennis der perspectivische verschijnselen, toegepast op eenvoudige vraagstukjes, gaf reden tot tevredenheid.

Opvoeding en onderwijs. Van een vrij groot gedeelte der candidaten was het schriftelijk werk onvoldoende of twijfelachtig; het mondeling examen liet bij een nog grooter deel te wenschen over. De hoofdoorzaak ligt nog altijd in onvoldoende voorbereiding voor „de bekendheid met de voornaamste leerwijzen voor de vakken, genoemd onder *a*, *b* en *c* van art. 2 der wet". Gewoonlijk weten de candidaten wel eenige algemeene opmerkingen te maken over eene of andere methode, maar zoodra het algemeene met voorbeelden toegelicht, of op bepaalde gevallen moet worden toegepast, legt een betrekkelijk groot aantal het meest besliste getuigenis af, dat ze van de methode, die ze zelf hebben genoemd, als door hen bestudeerd, zoo goed als niets kennen, dat practische waarde heeft. Het gemis aan practisch bruikbare kennis op het gebied van de methodiek der vakken *a*, *b* en *c* wordt gewoonlijk verontschuldigd door te wijzen op de weinige ervaring, die adspirant-onderwijzers in de practijk van het onderwijs hebben kunnen opdoen. Tegen te spreken valt niet, dat geregeld onderwijs geven een machtige steun is bij de studie der bijzondere methodiek; maar evenmin kan ontkend worden, dat door studie alleen heel wat practisch bruikbare methodische kennis kan verkregen worden, als de studie der candidaten maar op de rechte wijze wordt geleid.

Delft.

Lezen. Aan alle candidaten werd een kwartier tijd gegeven om het stuk dat gelezen moest worden in te zien; toch liet het technisch lezen veel te wenschen over: woorden of letters werden weggelaten, de klemtoon werd verkeerd gelegd, enz., een en ander het gevolg van onvoldoende oefening in het z.g. „hardop" lezen.

Ook het weergeven van den inhoud geschiedde vaak gebrekkig, terwijl vele candidaten bij de verklaring van woorden en uitdrukkingen naar aanleiding van het gelezene blijk gaven dat hun woordenschat niet uitgebreid genoeg was.

Nederlandsche taal. Wel was er in de opstellen eenige vooruitgang op te merken, maar toch moet de commissie er op wijzen, dat grove taal- en stijlfouten nog lang niet tot de uitzonderingen behoorden, en de inhoud dikwijls weinig belangrijk was.

Bij het weergeven van den inhoud van een gedichtje, met eigen woorden, zooals de opgave luidde, bepaalden vele candidaten zich er toe maat en rijm te doen vervallen, met behoud van de woorden van den dichter; zoodat in de meeste gevallen niet bleek, dat het gedichtje begrepen was.

Over het algemeen was de derde opgave: taalkundige benoeming van een tiental woorden, goed bewerkt.

Minder goed waren de dictées; zeer grove taal- en spelfouten kwamen vaak voor; geheel zonder fouten was er niet één.

Het mondeling gedeelte van het examen gaf aanleiding tot dezelfde opmerkingen als in vorige jaren: de candidaten bepalen zich in den regel tot het van buiten leeren van de regels der spraakkunst, maar schieten in de toepassing en in het geven van voorbeelden, wat toch zoo noodig is voor aanstaande onderwijzers, zeer dikwijls belangrijk te kort.

Het aantal malen dat als eindcijfer voor taal onvoldoende moest worden gegeven, was ongeveer even groot als in vorige jaren.

Rekenen. Het schriftelijk examen leverde bevredigende resultaten. Waar na het onderzoek een onvoldoend cijfer moest worden gegeven, was dit dan ook meestal toe te schrijven aan eene gebrekkige kennis van de theorie.

Terwijl de verklaring van de vier hoofdbewerkingen met geheele getallen bij de meeste candidaten weinig te wenschen overliet, bleek het, dat velen te kort schoten in de behandeling van de vermenigvuldiging en deeling der gewone en tiendeelige breuken.

Wat de leer der evenredigheden betreft, werd herhaaldelijk waargenomen, dat het begrip verhouding bij vele adspiranten niet aanwezig was, zoodat het meermalen voorkwam, dat het bewijs voor eene eigenschap van buiten was geleerd.

Het hoofdrekenen liet veel te wenschen over.

Aardrijkskunde. Vele candidaten waren beter met Europa dan met Nederland en Indië bekend. Vooral van de voortbrengselen onzer koloniën was de kennis van sommigen zeer gering, al valt er in dit opzicht reeds veel verbetering waar te nemen.

Nog altijd zijn er candidaten, die meenen met eene doode namenkennis te kunnen volstaan en wien aardrijkskundige begrippen ten eenenmale ontbreken. Hun aantal wordt echter elk jaar kleiner.

Een veelvuldig en doelmatig gebruik van den atlas kan den candidaten niet genoeg aanbevolen worden.

Vaderlandsche geschiedenis. Het meerendeel der candidaten toonde bekend te zijn met de „gebeurtenissen van de geschiedenis des vaderlands". Voldeden zij dus aan dezen eisch van het „Programma", en kon de commissie tevreden zijn over den uitslag van het examen, enkele opmerkingen kunnen niet achterwege blijven.

Bij een aantal candidaten die de feiten kenden, ontbrak ten eenenmale inzicht in het verband der gebeurtenissen.

Nog te veel werden termen (vreemde woorden, zooals: centralisatie, barrière, continentaal, garantie, enz.) gebruikt, zonder dat de beteekenis gekend werd.

Slechts weinig candidaten waren in staat enkele minuten geregeld te vertellen van personen, die goed bekend geacht mochten worden (Karel V, Prins Maurits, Frederik Hendrik, Willem III).

Niettegenstaande de commissie er naar streefde niet moeilijk te vragen, en zich tevreden te stellen met de kennis van de voornaamste feiten uit onze geschiedenis, moest toch nog aan bijna 20 pct. een onvoldoende cijfer gegeven worden.

Ten slotte meent de commissie er nog op te moeten wijzen, dat de geschiedenis der 19de eeuw, en vooral de tijd na 1840, door de meeste candidaten blijkbaar weinig bestudeerd was, een verschijnsel trouwens, dat ook in de vorige jaren opgemerkt werd.

Natuurkennis. Het examen in natuurkennis duurde voor elken candidaat 45 minuten en omvatte plantkunde, dierkunde en natuurkunde.

In den regel was de *plantenkennis*, blijkende uit het herkennen en classificeeren van eenige levende planten, voldoende of zeer voldoende; de kennis der *morphologie* was bevredigend, terwijl van het leven der plant weinig studie was gemaakt.

Het examen in de *dierkunde* was minder bevredigend. Slechts weinig candidaten hadden eenige studie gemaakt van de gelede dieren.

Wat de *natuurkunde* betreft, moest van eenige candidaten worden geconstateerd, dat zij geene proeven hadden zien nemen, zoodat hunne voorstellingen onvolledig waren. Zelfs bij de bespreking van verschijnselen, die met zeer eenvoudige hulpmiddelen kunnen waargenomen worden, bleek het hernaaldelijk, dat uit boeken de verkregen kennis was opgedaan.

Onderwijs en opvoeding. Het onderzoek naar de kennis, geëischt in de eerste en vierde alinea van het programma voor dit vak, had over het geheel vrij bevredigende uitkomsten en geeft geene aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

Daarentegen toonden vele candidaten geen heldere begrippen te bezitten van de geschiktste middelen tot handhaving van orde en tucht.

Ook met de kennis der voornaamste leerwijzen voor de vakken, genoemd onder *a*, *b* en *c* van art. 2 der wet, gevorderd in de tweede alinea van het programma, was het minder goed gesteld.

Dit bleek niet alleen uit de opstellen van hen die een onderwerp gekozen hadden, ontleend aan de methodiek van het rekenen, maar ook vooral bij het mondeling examen.

De meeste adspiranten hadden slechts één methode voor de drie genoemde vakken bestudeerd, en hoewel de commissie daarmede genoegen nam, wanneer die studie behoorlijk mocht genoemd worden, zoo meent ze toch de opmerking te moeten maken, dat het voordeel der vergelijking van twee of meer methoden voor hetzelfde vak, in de bedoeling van het wettelijk voorschrift gelegen, door den aanstaanden onderwijzer niet zonder schade voor zijn methodisch inzicht kan gemist worden.

Talrijk was bovendien de groep dergenen die de door hen opgegeven methode — en naar andere werd niet gevraagd — volstrekt niet bleken te kennen; die geen begrip hadden van de onderwijskundige beginselen, waarvan zij uitgaat, den leergang niet voldoende wisten aan te geven, ja zelfs geen kennis hadden gemaakt met de leermiddelen, waarvan ze zich bedient.

De adspiranten wien een onvoldoend cijfer moest gegeven worden, hadden dit dan ook in verreweg de meeste gevallen aan hunne gebrekkige methodenkennis te wijten.

Het aantal der examinandi, vooral vrouwelijke, die hoegenaamd geen practische vorming genoten hadden, bleek ook bij dit examen nog vrij aanzienlijk te zijn, hetgeen met het oog op de behoeften en belangen van ons lager onderwijs zeker ernstig te betreuren is.

Teekenen. In het teekenen naar wandplaten is vooruitgang te bespeuren.

Van projecties en doorsneden hadden de meeste candidaten eenig begrip; echter bepaalde zich de vereischte bekendheid met de meest voorkomende perspectivische verschijnselen dikwijls tot uit het hoofd geleerde regels; langs aanschouwelijken weg was deze kennis niet verkregen, zooals herhaaldelijk bleek, wanneer de candidaten beweegbare voorwerpen in opgegeven stand moesten teekenen.

Een gevolg daarvan was ook, dat bij het blokteekenen dikwijls grovelijk tegen de perspectief werd gezondigd.

Niet zelden constateerde de commissie, dat de candidaten getracht hadden „kennis van een goeden leergang voor het eerste teekeronderwijs in de lagere school" op te doen, door het dictaat over eene methode in plaats van de methode zelve (serie platen of handleiding) te bestudeeren.

Het methodisch rangschikken van een twintigtal schetsjes van wandplaten vlotte meestal niet te best.

Zang. De kennis van het notenschrift, de maatverdeeling en de toonschalen was bij het meerendeel der candidaten voldoende; de toepassing daarvan bij het maatlezen van een eenvoudig muziekstukje echter veelal gebrekkig.

De meeste candidaten, die aan de eischen in het programma voor dit vak gesteld voldeden, gaven niet den indruk in staat te zijn met vrucht zangonderwijs in de lagere school te geven.

Schrijven. Hoewel de meeste candidaten in dit vak voldeden, was het getal van hen die inderdaad een schoonschrift leverden gering.

Het schrijven op het schoolbord was in den regel beter dan dat op papier.

Amsterdam.

Lezen. Ook dit jaar moet de commissie tot haar leedwezen melden, dat door slechts weinige candidaten natuurlijk, nauwkeurig en duidelijk werd gelezen. Velen konden bij het lezen hun plat-Amsterdamsch dialect niet overwinnen.

Er schijnt aan de oefening in het „technisch lezen, evenals in het juist, duidelijk en beschaafd spreken veel te ontbreken bij de opleiding.

Den inhoud van het gelezene konden de meeste candidaten vrij goed teruggeven, doch bij de verklaring van woorden en uitdrukkingen bleek al te vaak, hoe gebrekkig veler algemeene ontwikkeling was.

Schrijven. Over het algemeen waren de cijfers leelijk.

In den regel werd gezondigd tegen de richting der verschillende letters, hetgeen vooral uitkwam wanneer in een woord een paar stok- of lusletters voorkwamen.

Onderscheid tusschen loopend en klein staand schrift bleek bij de groote meerderheid der candidaten niet bekend.

Nederlandsche taal. Wat het onderzoek naar de taalkennis aangaat, ook daaromtrent kan de commissie niet onverdeeld gunstig oordeelen. Wel waren, over het algemeen genomen, de hoofdzaken der leer van den zin vrij goed bekend, doch de onderscheiding der woordsoorten was minder goed; terwijl de beteekenis en het gebruik van buigingsvormen en spelregels weinig verwerkt bleek. Al werden de spelregels gekend, zonder grove taalfouten zuiver schrijven konden zeer velen niet.

Aan het gebruik der leesteekens was door verscheidene candidaten in het geheel geen aandacht geschonken.

Van bekendheid met de woordvorming bleek meestal weinig. Over het algemeen waren de candidaten gebonden aan het leerboek. Vergeten bleek door al te velen, dat de kennis der taalregels op zich zelf onnut is, als men die niet weet toe te passen of te herkennen in de practijk.

Vaardigheid van uitdrukking. Over de vaardigheid in het uitdrukken der gedachten viel niet te roemen. De inhoud der opstellen was over het algemeen schraal, de stijl onbeholpen. Enkele opstellen bleven ver beneden de allereenvoudigste eischen die gesteld kunnen worden.

Moet dit aan gebrekkige ontwikkeling worden geweten, die weer een gevolg mag heeten van de opleiding der candidaten, zooals die nu nog is? De commissie is geneigd deze vraag bevestigend te beantwoorden en meent, dat vooral de zoogenaamde particuliere opleiding veel te wenschen overlaat. En zoo meent de commissie ook te moeten opmerken dat zij, die zich met de opleiding belasten, zich vooraf toch wel eens de vraag mogen voorleggen, of zij enkele hunner leerlingen niet eene onaangename teleurstelling en der commissie een pijnlijk en nutteloos onderzoek behooren te besparen, door dezen aan te raden zich liever niet of vooralsnog niet aan het examen te onderwerpen.

Rekenen. Aan het hoofdrekenen en de kennis van het metriek stelsel was over het algemeen voldoende zorg besteed.

Dit kon niet worden verklaard van de kennis der vormverandering van vlakke figuren en evenmin van de toepassing van de eigenschappen van de evenredigheden.

Vooral wenscht de commissie te wijzen op de meestal onvoldoende kennis van de theorie van het rekenen. Eene verklaring van vermenigvuldiging en deeling bij breuken kon veelal niet gegeven worden.

De eigenschappen der hoofdbewerkingen waren niet voldoende bestudeerd.

Aardrijkskunde. Schriftelijk gedeelte. Goed werk was zeer zeldzaam; meestal was het geleverde opstel maar juist voldoende. En dat, terwijl bijna alle candidaten het onderwerp gekozen hebben, dat op hun eigen land betrekking had, een onderwerp, waarvan de behandeling door bijgegeven punten was aangeduid.

Mondeling gedeelte. Ook hier was een goed examen hooge uitzondering. Blijkbaar waren zeer vele candidaten niet voldoende voorbereid; dit kwam herhaaldelijk uit, wanneer een onderzoek werd ingesteld naar de helderheid der begrippen en naar eene verklaring van aardrijkskundige verschijnselen.

Dikwijls bleek het, dat de candidaten (allen Amsterdamsche) in het geheel niet thuis waren in hunne eigen stad en haro onmiddellijke omgeving.

De studie der werelddeelen was vaak totaal verwaarloosd.

Geschiedenis. De kennis van de geschiedenis was in het algemeen voldoende; de candidaten die geen voldoende konden behalen, schoten gewoonlijk te kort in kennis van de geheele geschiedenis, niet in die van eenig bepaald tijdvak.

Kennis der natuur. Te veel candidaten hadden hunne kennis opgedaan uit boeken met afbeeldingen in plaats van aan de voorwerpen zelve; vandaar dat herhaaldelijk bijv. een meikever onbekend bleek en een musch nooit was bekeken. Het gebeurde, dat tot in de kleinste bijzonderheden de kenmerken van haver nauwkeurig bekend waren, terwijl een bosje haver hem voorgelegd voor tarwe werd gehouden.

Niet weinig candidaten hadden zich tevreden gesteld met klanken en haspelden bijv. de ademhaling en de assimilatie der planten op hopelooze wijze dooreen. Het schermen met onbegrepen uitdrukkingen openbaarde zich veelvuldig in de bewering, dat de planten zouten uit den grond opzuigen en die in de groene deelen omzetten in zetmeel.

Intusschen kan met genoegen geconstateerd worden, dat in niet weinig gevallen belangrijke vooruitgang in de wijze van studeeren werd opgemerkt.

Zang. Door de meerderheid der adspiranten werd voldaan aan de matig gestelde eischen van het programma. Het lezen in de maat bleek evenwel voor eenigen een struikelblok te zijn, zoo ook het plaatsen van maatstrepen, waarbij weinig werd gelet op het accent in de verschillende maatsoorten.

Van slechts een klein deel kan worden verklaard dat zij ook van de practijk van den zang werk hadden gemaakt.

Handteekenen. Bij het teekenen naar het blok, op het bord of van eene vlakversiering liet de bedrevenheid der candidaten, behoudens eenige loffelijke uitzonderingen, dikwijls veel, meermalen zeer veel te wenschen over; de schets was dikwijls slordig en de richting der lijnen onjuist; bij de vlakversiering bleek dikwijls dat het voorbeeld niet genoeg gezien of het karakter niet goed begrepen was en de cirkel, het vierkant, de zes- of achthoek waarin de figuur geplaatst was, onzuiver was getrokken.

Bij het handteekenen bleek het, dat aan de opleiding van eenige candidaten niet voldoende zorg besteed was.

Van de meest voorkomende perspectivische verschijnselen wisten de meeste candidaten wel een en ander mede te deelen, maar wanneer het aankwam op het illustreeren op papier, schoot de kennis dikwijls te kort. Dat bij de verticale doorsnede vergeten werd de dikte van de grondstof aan te geven, was een vrij gewoon verschijnsel.

Opvoeding en onderwijs. Verscheidene candidaten gaven blijken ijverig en met vrucht gestudeerd te hebben, maar van vele anderen moet verklaard worden, dat hunne studie veel te wenschen overlaat: hunne kennis van de methodiek bestond dikwijls slechts uit eenige algemeene gezegden, of uit lesjes min of meer van buiten geleerd en blijk gevende van eene slechts zeer oppervlakkige bekendheid met eenige methoden.

Anderen waren dikwijls maar met één der leerwijzen van de vakken genoemd onder *a*, *b* en *c* van art. 2 der wet op het lager onderwijs bekend en zelfs dan nog niet altijd grondig.

Niet zelden ontving de commissie den indruk, dat aan de opleiding der candidaten niet de noodige zorg en toewijding besteed was en dezen hierdoor niet voldoende toegerust waren;

dat de bezoeken aan het schoolmuseum bij het ontbreken eener deskundige leiding geen vruchten dragen kunnen, bleek meermalen wanneer eene beschrijving gevraagd werd van de daar geziene leermiddelen.

Ook de kennis der wet liet bij velen te wenschen over.

Haarlem.

Lezen. Bij het lezen bleek, dat de uitspraak dikwijls te wenschen overliet. Het werktuigelijk lezen is beter dan vroeger, in zooverre, dat de wenk van vorige jaren, om vooral langzaam te lezen, blijkt ter harte te zijn genomen. Het verdient aanbeveling, dat de candidaat, bij het vertellen van het gelezene, zich rekenschap geeft van de indeeling van het stuk dat wordt voorgelegd.

Bij de verklaring gaven verscheidene candidaten blijk van taalarmoede, welk kwaad zal kunnen worden verholpen door den kweekelingen de lezing van enkele werken voor te schrijven en die boeken daarna aan eene gezette bespreking te onderwerpen.

Schoon de commissie het afkeurenswaardig vindt, dat men zich zonder noodzaak bedient van vreemde woorden, acht zij het toch bedenkelijk, dat tal van candidaten toonden vele vreemde woorden die dagelijks voorkomen, in het geheel niet te verstaan.

Schrijven. Het schoonschrijven was over het geheel bevredigend. Met genoegen kan worden geconstateerd, dat, vooral ook door de vrouwelijke candidaten, zeer goede schoonschriften worden geleverd. Eenigen schreven het loopend klein niet als schoonschrift, maar met de gewone haastige schrijfhand, wat met de bedoeling van het programma strijdt.

Nederlandsche taal en vaardigheid van uitdrukking. Aangaande het schriftelijk werk kan worden opgemerkt, dat het meerendeel der candidaten een voldoend cijfer voor het opstel kon verwerven. Het is echter te betreuren, dat dit vrij gunstig oordeel meer berust op het weinig of niet voorkomen van verkeerde zinswendingen en taalfouten en slechts zelden in zich sluit, dat het opstel naar vorm en inhoud waardeering verdient. Daardoor is slechts bij uitzondering het opstel iets, waaruit de candidaat zelf spreekt; in den regel is het mat en kleurloos. Ook hielden sommige candidaten zich niet stipt aan het gekozen onderwerp.

Bij de tweede opgave, namelijk de omschrijving van een versje, is verbetering merkbaar, in zooverre, dat de dichtregels meer nauwkeurig in proza worden overgebracht dan in vorige jaren. De woordbenoeming is meestal voldoende.

Een vrij groot aantal candidaten maakte te veel fouten in het dictée; aan het juist gebruik der leesteekens verdient meer aandacht te worden geschonken.

Ook nu was de spraakkunst in den regel met vlijt beoefend, maar de toepassing van hare regelen liet te wenschen over.

Rekenen. Het oplossen der rekenkundige vraagstukken en het rekenen uit het hoofd mochten over het algemeen voldoende genoemd worden.

Hetzelfde kan gezegd worden van de kennis der hoofdregelen en van die der breuken. Wanneer het echter op het bewijzen der eigenschappen aankwam, schoten de krachten vaak te kort. Zoo waren bijv. vele candidaten niet in staat aan te toonen, waarom bij de herleiding van gewone tot tiendeelige breuken de noemer op den teller moet worden gedeeld.

Bij het metriek stelsel viel dikwerf nog gemis aan vaardigheid te constateeren. De kennis der evenredigheden was bij velen zeer oppervlakkig en de berekening van de oppervlakte van eenvoudige vlakke figuren liet veel te wenschen over. Zoo kwam het bijv. herhaaldelijk voor, dat men de hoogtelijnen in een stomphoekigen driehoek niet wist te trekken.

Aardrijkskunde. Het examen in aardrijkskunde gaf dit jaar opnieuw reden tot herhaling der oude klacht: „er wordt door velen verkeerd gestudeerd". Maar al te vaak wisten de candidaten wel onbeteekenende kleinigheden, en kenden zij de hoofdzaken niet.

In Nederland bijv. kent men doorgaans allerlei kleine beekjes en dorpjes, doch weet de ligging van groote steden niet te verklaren, noch belangrijke verkeerswegen te noemen. Van dichtheid van bevolking had menigeen geen flauw begrip.

De namenkennis in andere Europeesche landen was doorgaans voldoende of meer dan dat; doch goede begrippen over het klimaat ontbraken maar al te dikwijls.

In de opstellen over West-Java werd het klimaat zelden aangeroerd en bij de mondelinge examens bleek de kennis daarvan, op enkele uitzonderingen na, geheel onvoldoende.

Eenige candidaten toonden de werelddeelen buiten Europa te hebben bestudeerd.

Geschiedenis. De meeste candidaten toonden een voldoende of ruim voldoende kennis van de gebeurtenissen en toestanden van vroegere tijden.

Van de 18de en 19de eeuw was die kennis meestal geringer dan die van de 16de en 17de eeuw.

Het inzicht in den gang van zaken en in de beteekenis van genomen maatregelen voor staat en maatschappij liet nogal eens te wenschen over. Vooral ontbrak vaak het juiste begrip van de wijze, waarop ons land vroeger bestuurd werd. De kennis van de gebeurtenissen vóór 1500 was in den regel niet groot.

Het verband met de gebeurtenissen in andere landen bleek dikwijls niet helder te worden ingezien; doch dit is uit den aard der zaak te wijten aan de weinige bekendheid met de algemeene geschiedenis.

Kennis der natuur. De plantenkennis bleek over het algemeen voldoende te zijn, behalve die van de meest voorkomende boomen en landbouwgewassen.

Als gevolg van gebrek aan eigen waarneming kwamen nogal vergissingen voor in de opgave der bloeitijden.

Bij dierkunde was de kennis der insecten in zooverre vaak onvoldoende, dat men de opgezette exemplaren wel herkende, maar van hunne levensgeschiedenis weinig afwist.

Er was behoorlijk studie gemaakt van de kennis van voeding, ademhaling en bloedsomloop bij den mensch.

De physica gaf reden tot tevredenheid. Over het algemeen waren er nogal proeven gezien; het ware te wenschen dat men zulks van allen kon zeggen.

Sommige candidaten hadden de werktuigen zelf niet in handen gehad, wat toch bij lenzen, prisma's, spiegels en areometers zeer wel had kunnen geschieden.

Niet altijd was het behandelde voldoende verwerkt. Zoo werd bijv. de bepaling van koken goed gegeven, maar bleek het juist begrip daarvan niet aanwezig.

De meeste candidaten hadden zich elementaire begrippen van geluid, licht, warmte en electriciteit eigen gemaakt.

Zang. De kennis der toonladders en intervallen was over het algemeen voldoende; die van het notenschrift, vooral de vormen der rustteekens en der maatsoorten, liet bij velen te wenschen over.

Het maatslaan was vaak gebrekkig, terwijl het lezen in de maat van een niet te moeilijk stuk dikwijls niet aan bescheiden eischen kon voldoen.

Het kwam ook dit jaar een enkele maal voor, dat een candidaat verklaarde alleen de methode Clevé te hebben bestudeerd, waarmede natuurlijk geen genoegen kan worden genomen.

Handteekenen. De vorderingen in dit vak konden over het geheel niet zeer bevredigend genoemd worden. Slechts zeer weinige candidaten deden een ruim voldoend of goed examen.

Aan het voorbereidend teekenonderwijs was in den regel meer aandacht gewijd dan vroeger, terwijl het meerendeel der can-

didaten de volgorde der onderdeelen van een goeden leergang wisten te noemen. Wat echter dikwijls ontbrak, is een goed methodisch inzicht.

Bij de perspectief werd in vele gevallen de aansluiting bij het natuurteekenen gemist en bleek de aandacht meer gevestigd op het construeeren dan op het waarnemen der verschijnselen zelve. Vandaar, dat het natuurteekenen over het geheel zeer zwak was.

Sommige teekeningen naar blokmodel waren zelfs zoo, dat men ze van de leerlingen uit de hoogste klasse eener lagere school beter mag verwachten. Het plaatteekenen was beter, terwijl het teekenen op het zwarte bord vrij voldoende was.

Vreemd is het echter, dat slechts weinig candidaten hunne schets met den grondvorm begonnen.

Bij het mondeling gedeelte bleek het, dat maar weinig candidaten zonder moeite eene schets van een eenvoudig voorwerp, een emmer, een bloempot, enz. op papier konden brengen. Dit valt te betreuren, daar juist dat gedeelte voor jonge onderwijzers en onderwijzeressen zoo nuttig is, als zij in een lagere klasse werkzaam zijn.

Ten slotte is eene waarschuwing tegen smakeloos zwartpoetsen, zg. doezelen, hier niet overbodig.

Opvoeding en onderwijs. De algemeene indruk mag ten aanzien van de kennis der methode van onderwijs en opvoeding niet ongunstig worden genoemd. Blijkbaar verbetert de voorbereiding tot dit examen.

In den regel waren de candidaten wel bekend met den algemeenen gang van eene leerwijze voor de vakken, genoemd in art. 2 sub *a*, *b* en *c* der wet, doch het kwam te vaak voor, dat zij noch de handleiding, noch de leermiddelen der door hen genoemde methode gezien hadden.

Bevredigend was het resultaat van het onderzoek naar de kennis van de eischen voor een goed klassikaal onderwijs en de middelen om orde en tucht te handhaven. Vele candidaten hadden een voldoend inzicht in de wijze, waarop het onderwijs ook aan de zedelijke vorming der leerlingen kan worden dienstbaar gemaakt.

Ook hadden verreweg de meeste candidaten voldoende kennis van de voornaamste bepalingen der wet tot regeling van het lager onderwijs.

Middelburg.

Lezen. Hoewel aan de candidaten voldoende tijd gegeven werd om kennis te nemen van den inhoud van het stuk, dat ze zouden lezen, liet bij verscheidene hunner de vaardigheid nog te wenschen over; bij velen moest herhaaldelijk aanmerking gemaakt worden op het onjuist leggen van den klemtoon; ook de beschaafde uitspraak eischt meer zorg; oefening in het hardop lezen wordt hun aanbevolen. Bij vele vrouwelijke candidaten was het lezen merkelijk beter.

Schrijven. Zeer vele candidaten toonden het verschil niet te kennen tusschen staand en loopend schrift.

Vooral cijfers en hoofdletters waren dikwijls onvoldoende, terwijl het schrijven op het bord meermalen gebrek aan oefening verried.

Nederlandsche taal. Over het geheel was de kennis der spraakkunst voldoende of goed te noemen, de spelling en de eenvoudigste zaken der klankleer waren echter door zeer veel candidaten verwaarloosd; ook bleek niet zelden, dat zij wel de leer van den enkelvoudigen en samengestelden zin bestudeerd hadden, maar er met moeite toegebracht werden, om het verband tusschen de zinnen in het gelezene te herkennen.

Vaardigheid in het uitdrukken der gedachten. Uit het opstel en het geleverde schriftelijk werk bleek, dat stijloefeningen nog dringend moeten worden aanbevolen. De onbeholpenheid in de zinnen, die gevraagd waren tot bewijs, dat zekere woorden goed verstaan werden, was bij niet weinige candidaten bijna vermakelijk te noemen. Ook wordt blijkbaar niet overal voldoende aandacht geschonken aan de wijze, waarop een goed opstel naar den vorm dient te worden opgezet en uitgewerkt.

Rekenen. De meeste candidaten gaven blijk dit onderdeel van het programma met vrucht bestudeerd te hebben, inzonderheid wat aangaat de leer der evenredigheden. Ook de bewijzen der eigenschappen, die in verband staan met de deelbaarheid der getallen liepen gewoonlijk vlot van stapel. Minder gunstig moet evenwel het oordeel luiden over de vaardigheid in het bewijzen van de eigenschappen der hoofdbewerkingen uit de rekenkunde. In vele gevallen onvoldoende en soms zeer gering was de kennis der Nederlandsche maten en gewichten.

Aardrijkskunde. Het examen in dit vak gaf zeer bevredigende resultaten. Bij slechts weinig candidaten was de kennis bepaald onvoldoende. Alleen moet de opmerking gemaakt worden, dat sommigen dit vak niet genoeg met het oog op de *school* hadden bestudeerd.

Vaderlandsche geschiedenis. Zeer dikwijls hadden de candidaten kennis van losse feiten zonder behoorlijk verband.

Menigmaal werden wel zaken *genoemd*, maar niet *begrepen*, de *woorden* zijn bekend, maar de *voorstellingen* ontbreken.

Slechts weinigen konden iets uit onze „beschavingsgeschiedenis".

Kennis der natuur. Een groot deel van de candidaten toonde geen studie gemaakt te hebben van de eenvoudigste geluids-, licht- en electriciteitsverschijnselen.

Voor velen was het belang van ademhaling en bloedsomloop voor het leven niet duidelijk.

Vaak bleek het ook, dat de studie der insecten onvoldoende was geweest.

Theorie van den zang. De uitslag van het onderzoek naar de kennis van de theorie van den zang moet over het algemeen zeer onbevredigend genoemd worden.

Bij zeer veel candidaten was de kennis der kleine-terts-toonladders geheel onvoldoende, terwijl ook dikwijls het transponeeren, het in de maat lezen en het berekenen der intervallen te wenschen overlieten. Van sommige candidaten werd de indruk verkregen, dat zij de theorie van den zang niet hadden bestudeerd, maar op het laatste oogenblik een en ander hadden gememoriseerd.

Teekenen. Ten opzichte van dit onderdeel kunnen over het algemeen dezelfde opmerkingen gemaakt worden als in het verslag van het vorig examen. Viel er in de kennis van de theorie althans eenige vooruitgang waar te nemen, het practisch teekenen liet over het geheel nog zeer veel te wenschen over en de blokteekeningen toonden meermalen grove perspectievische fouten.

Onderwijs en opvoeding. Onvoldoende was bij de meeste candidaten de bekendheid met de voornaamste leerwijzen voor de vakken, genoemd onder *a*, *b* en *c* in art. 2 der wet. Behoudens enkele uitzonderingen kenden zij geene enkele methode voor het schrijfonderwijs. Voor het onderwijs in het lezen werden wel leerwijzen genoemd, maar waar gevraagd werd naar de wijze waarop de beginselen moesten worden toegepast, kreeg men bij de meeste candidaten geen of een onvoldoend antwoord.

Hetzelfde moet verklaard worden omtrent de leerwijzen voor het rekenen.

Vrije en orde-oefeningen der gymnastiek. Was de uitslag der examens voor de aanteekening in vak *j* over het algemeen weinig bevredigend, de commissie meent er op te moeten wijzen, dat op eene hoogst enkele uitzondering na ook bij hen die kon-

den worden toegelaten, de kennis der spelen, voor de jeugdige onderwijzers en onderwijzeressen van zoo groot gewicht, zoo goed als geheel ontbrak.

Eveneens trok het de aandacht, dat de groote meerderheid der candidaten nooit met eene klasse kinderen had gewerkt, zoodat de in het programma geëischte bedrevenheid in het doen uitvoeren van de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek zeer veel te wenschen overliet.

Utrecht.

Lezen en Nederlandsche taal. Het werktuigelijk lezen gaf geen reden tot klagen, maar evenmin stof tot roemen. De gevallen, dat een onvoldoend cijfers *moest* en een zeer hoog *kon* worden toegekend, behoorden tot de uitzonderingen.

Het verklaren van het gelezene liet bij velen nogal te wenschen over, niet alleen van woorden en uitdrukkingen, waarvan het gebruik tot de schrijftaal is beperkt, maar evenzeer van zulke, die in de gemeenzame spreektaal dikwijls worden gehoord.

Vóó het examen werd den candidaten gelegenheid gegeven, het stuk over te zien, dat met hen zou worden besproken; desondanks konden velen niet den gedachtengang des schrijvers aanwijzen, zelfs waar de indeeling van het stuk dit zeer gemakkelijk maakte. De resultaten van het onderzoek naar de kennis der grammatica waren allesbehalve bevredigend. Wel waren regels in het geheugen opgenomen, maar het was den meesten candidaten volstrekt onmogelijk eenvoudige voorbeelden te geven, waarin ze hunne toepassing vinden. Met een van buiten geleerd — dikwijls niet eens begrepen — voorbeeldje uit het leerboek moest de examinator zich tevreden stellen.

Het schriftelijk werk bestond uit het maken van een opstel, het met eigen woorden wergeven van een eenvoudig gedichtje en een dictée. De opstellen — men had keuze uit drie onderwerpen — waren over het algemeen vrij voldoende, die van sommige candidaten zeer goed. Een onvoldoend cijfer voor het opstel was in de meeste gevallen te wijten niet zoozeer aan gebrek aan vaardigheid in het schriftelijk uitdrukken der gedachten, als wel aan grove spelfouten en verkeerd gebruik van naamvalsvormen. De paraphrase was in den regel minder goed dan het opstel, hoofdzakelijk doordien velen het laatste deel van het gedichtje niet recht hadden begrepen.

De meeste dictées waren voldoende, enkele zeer slecht. Men schreef: „hij verm*ijd*t zich, stofrige, vele wecken, men gevoel*d*" enz.

Sommige examinandi hadden blijkens de fouten in de dictée en het andere schriftelijke werk zich zoo weinig toegelegd op het zuiver schrijven van het Nederlandsch, dat hun voor taal een onvoldoend cijfer moest worden toegekend, zelfs dan, wanneer het opstel naar inhoud en inkleeding voldoende was en de paraphrase aan billijke eischen beantwoordde.

Schrijven. Onvoldoende schrift kwam bijna niet voor, goed schrift vele malen, vooral bij de mannelijke candidaten en in het bijzonder wat betreft het schrijven op het bord.

Rekenen. Voor dit zoo belangrijke vak van onderwijs kondenslechts ruim 63 pct. het cijfer 6 of hooger verwerven, 13 pct. bleven op het wankele cijfer 5, terwijl bijna 24 pct. bepaald onvoldoende moesten genoemd worden. Gunstig kan dit resultaat niet heeten. Nog ongunstiger zou het geweest zijn, indien niet enkele candidaten bij het mondeling onderzoek het onvoldoende van hun schriftelijk werk belangrijk verbeterd hadden. Voor dit laatste toch hadden ruim 32 pct. onvoldoend werk ingeleverd. Hieruit blijkt, dat, ofschoon in in het algemeen er overeenstemming bestond tusschen het cijfer voor het schriftelijk werk en dat bij het mondeling onderzoek toegekend, bij verscheiden candidaten deze cijfers nogal uiteenliepen. Voor zoover niet tijdelijke physieke invloeden hiervan de oorzaak waren, wat misschien bij zeer enkele candidaten het geval kan geweest zijn, meent de commissie dit verschijnsel te mogen toeschrijven aan eene verkeerde of gebrekkige richting der studie. Het schijnt, dat sommigen het practisch cijferen, het zoogenoemd sommen maken, niet voldoende beoefend hebben. Rekenfouten toch in het schriftelijk werk waren geen zeldzaamheid. De kennis van de eigenschappen der geheele getallen en van de hoofdbewerkingen met die getallen was over het geheel voldoende. Het toepassen van die eigenschappen bij eenvoudige berekeningen uit het hoofd liet bij verscheiden candidaten echter te wenschen over.

Bij vele candidaten ontbrak een helder inzicht in het wezen der gebroken (zoowel gewone als tiendeelige) getallen en in de gronden, waarop de bewerkingen met zulke getallen berusten.

Eigenschappen en kenmerken van deelbaarheid bleken wel in het geheugen geprent, maar niet het volkomen eigendom geworden te zijn. In zeer vele gevallen kon niet eene grondige verklaring gegeven worden.

Meer bevredigend was de kennis van evenredigheden en verhoudingen. Toch bleek ook hierbij herhaaldelijk, dat het verband tusschen de eigenschappen van verhoudingen en evenredigheden in de overeenkomstige waarheden bij geheele en gebroken getallen niet werd ingezien.

Het metriek stelsel was voor velen een terrein met voetangels en klemmen. Eenvoudige herleidingen konden niet of slechts met moeite worden uitgevoerd. De berekening van oppervlakken en inhouden en de vormverandering van eenvoudige vlakke figuren liet bij sommige candidaten te wenschen over.

Aardrijkskunde. Van de 82 vrouwelijke candidaten verkregen er 24 een onvoldoend of meer dan onvoldoend cijfer, 13 een twijfelachtig en 45 een voldoend of meer dan voldoend. De 79 mannelijke candidaten in dezelfde rubrieken verdeelende, is de verhouding 12, 6, 61, wat ten gunste dezer laatsten spreekt.

De kennis der kaart liet bij slechts enkele candidaten te wenschen over, de meesten konden zich vrij goed oriënteeren op de hun voorgelegde blinde kaart ;deze kennis strekte zich echter bij velen niet zoover uit, dat zij zonder de kaart te zien, zich eene duidelijke voorstelling konden maken van verschillende landstreken. Eenvoudige vragen, de natuurkundige aardrijkskunde betreffende, bleven maar al te vaak onbeantwoord. Zeer velen schoten ook te kort in algemeene kennis van de oppervlakte der aarde, wat toch onontbeerlijk is om zich een aardrijkskundig begrip te vormen. Enkelen bleken zelfs totaal onbekend te zijn met de allereerste hoofdzaken van andere werelddeelen dan Europa.

De kennis van Nederland en zijne overzeesche bezittingen was over het algemeen goed te noemen. Het heeft de commissie meermalen getroffen, en wel in het bijzonder bij de vrouwelijke candidaten, dat er een groot verschil bestond tusschen het schriftelijk werk en het mondeling examen, ten voordeele van het eerste. Naar de oorzaak van dit verschijnsel zoekende, meent de commissie, dat het hierin is gelegen, dat het den candidaten mogelijk is bij het tot nu toe gevolgde systeem van opgaven voor het schriftelijk werk zich in het bijzonder voor één onderdeel daarvan voor te bereiden. Een der drie onderwerpen, waarover, ter keuze van den candidaat, een opstel moest gemaakt worden, betrof de overzeesche bezittingen. Zoo men dit nu niet te moeilijk wil maken, is het aantal onderwerpen vrij beperkt en bepaalt zich dikwijls tot de beschrijving van één der groote eilanden. Zoo werd dit jaar eene beschrijving van het eiland Borneo gevraagd, welk onderwerp door bijkans alle candidaten is uitgekozen. Sommigen gingen hierbij tot in groote bijzonderheden, terwijl dezelfde candidaten, op het mondeling examen over hetzelfde onderwerp ondervraagd, er reeds weinig meer van wisten en op ander punten bepaald slecht waren.

Het zal derhalve wenschelijk zijn het schriftelijk examen voor aardrijkskunde bij een volgend examen anders in te richten, opdat het schriftelijk werk een beteren blik geeft van de werkelijke kennis van den examinandus en het daaraan toegekend cijfer hoogere waarde verkrijgt.

Geschiedenis. Aan 54 vrouwelijke en 62 mannelijke candidaten werd een voldoend of meer dan voldoend cijfer toegekend, aan 12 vrouwelijke en 7 mannelijke candidaten een twijfelachtig, aan 16 vrouwelijke en 10 mannelijke een onvoldoend of slecht cijfer.

Hoewel het aantal candidaten, dat een onvoldoend cijfer kreeg niet groot is, dient toch te worden opgemerkt, dat de kennis van velen zeer oppervlakkig bleek te zijn en dikwijls alleen uit feiten en jaartallen bestond, zonder dat het verband begrepen werd. De feiten waren voor hen niet geweest het materiaal ter illustratie van toestanden, doch de hoofdzaak. Waar bij het onderwijs in de geschiedenis te veel aan het eindexamen wordt gedacht, verliest het veel van zijne groote waarde als ontwikkelingsfactor. Het geschiedenisonderwijs moet het inzicht geven, dat de feiten niet los naast elkander staan, maart dat zij in hun onderling verband moeten beschouwd worden en de basis vormen, waarop de tegenwoordige wereldordening rust.

De reeds meer gemaakte opmerking moet ook nu worden herhaald, dat het gebruik van een historischen atlas nog te weinig schijnt aangemoedigd te worden.

Kennis der natuur. In het algemeen mag de uitslag van het examen in dit vak voldoende heeten. Gemiddeld werd door de candidaten 6 behaald. De mannelijke candidaten echter gaven blijk beter gewerkt te hebben dan de vrouwelijke. Aan ongeveer 25 pct. der geëxamineerden moest een onvoldoend cijfer worden toegekend. Van deze 25 pct. viel 15 pct. op rekening der vrouwelijke candidaten. Bij sommigen bleek, dat zij weinig of geen proeven hadden gezien. Velen hadden weinig inzicht in het ontbinden en samenstellen van krachten, in het gebruik van hefboomen of het meten van warmtehoeveelheden. Wat betreft de meest eenvoudige zaken, betrekking hebbende op het gebied van electriciteit, geluid en licht, kon de commissie eenigen vooruitgang bespeuren. Alle candidaten uit de eerste inspectie, tot het Utrechtsche examen toegelaten, hadden van die onderdeelen der physica in het geheel geen studie gemaakt. De commissie betreurt het, dat er over dit punt nog geen eenstemmigheid is.

Bij de kennis van het menschelijk lichaam ontbrak vaak eene voorstelling van de plaats en den dienst der verschillende organen en den dienst, dien de zuurstof bij de ademhaling bewijst.

Met den bouw en het leven der belangrijkste inlandsche dieren en planten waren vele candidaten in voldoende mate bekend. Jammer, dat deze kennis vaak niets meer was dan boekenkennis.

Zang. Over het algemeen gaf het examen in theorie van het zingen reden tot tevredenheid. Immers 83 pct. der geëxamineerden verkregen een voldoend cijfer. Het lezen van een zangstukje in de maat was doorgaans goed. Ook de kennis van muziekteekens en der majeurtoonladders was voldoende. Slechts enkelen waren in staat te zeggen of een stukje in de majeur of de mineur geschreven stond.

Het eigenlijk nut van de kennis van intervallen en van akkoorden werd slechts bij uitzondering ingezien.

De commissie meent, dat het van het grootste belang is bij de opleiding der onderwijzers en onderwijzeressen de aandacht te vestigen op het goed begrijpen van muziek en van de beteekenis van het notenschrift.

Handteekenen. Het is aangenaam te kunnen constateeren, dat aan een zeer groot deel der candidaten een voldoend eindcijfer voor het handteekenen kon worden toegekend.

Het teekenen op het papier en op het zwarte bord van eene vlakversiering naar plaat kan bevredigend geacht worden.

Het schetsen en schaduwen van eenig meetkundig lichaam naar de natuur was bij velen onvoldoende of twijfelachtig. Dikwijls werd geen rekening gehouden met de perspectivische verschijnselen, die wel in theorie werden gekend, doch niet toegepast.

Het begrip van projectie en doorsnede was bij de meesten voldoende, bij velen goed. Iets minder was de kennis van een goeden leergang, vooral wat betreft het aanvangsonderwijs in de eerste klasse.

Onderwijs en opvoeding. De uitslag van dit onderdeel van het examen mag bevredigend genoemd worden.

De meeste candidaten waren vertrouwd met de inrichting van de lagere school en het klassikaal onderwijs.

Enkelen hadden va nde voornaamste leerwijzen voor de vakken, onder *a*, *b* en *c* in art. 2 der wet genoemd, er slechts één leeren kennen, zoodat vergelijkingen niet konden gemaakt worden. Sommige, vooral van de vrouwelijke candidaten hadden wel de methode bestudeerd, doch misten kennis van de practijk; zij vergoeden dit eenigszins door te toonen de roeping der school voor de volksopvoeding begrepen te hebben. De mannelijke candidaten hadden meer practische ervaring, doch een minder juisten blik op omvang en doel van het lagere schoolonderwijs.

Van de voornaamste bepalingen der tegenwoordige wetgeving op het lager onderwijs gaven bijna allen blijken voldoende kennis te hebben genomen.

Leeuwarden.

Over het algemeen werd de opmerking gemaakt, dat de algemeene ontwikkeling der candidaten wel te wenschen overliet. Bijkbaar had het grootste deel slechts de lagere school doorloopen en daarna Rijksnormaallessen of bijzondere normaallessen bezocht, of waren zij door een of meer onderwijzers opgeleid. Deze opleiding bracht bij velen wel de noodige *kennis* aan tot het behalen van een voldoend cijfer, doch miste elken breederen grondslag, zoo gewenscht vooral bij personen, die dadelijk na het behalen der akte als zelfstandige kracht in de school kunnen optreden.

Wat de examens in de onderscheiden vakken betreft, werden de volgende opmerkingen gemaakt:

Lezen. Over het algemeen waren de cijfers die voor het lezen konden worden toegekend, zeer laag; de leestoon liet bij vele candidaten te wenschen over en aan de uitspraak was niet die zorg besteed, die het programma in de woorden: „lezen met eene beschaafde uitspraak", eischt.

Vooral bij de verklaring van het gelezene kwam het gebrek aan meer algemeene ontwikkeling en breeder gezichtskring dan het gewone lager onderwijs verstrekt, aan het licht. De verklaring van den inhoud en den samenhang van het gelezen stukje, en van de woorden en begrippen die er in voorkwamen, liet bij zeer vele candidaten te wenschen over.

De gemaakte opstellen gaven bij zeer velen blijk van gebrek aan woordenkeus niet alleen, maar vooral ook van gebrek aan gedachten.

Van de 188 geëxamineerden konden dan ook niet meer dan 22 cijfer een cijfer hooger dan 6 behalen.

Nederlandsche taal. In hoofdzaak werd bij het mondeling onderzoek onderzocht, of de eenvoudigste taalregels in hunne verschillende toepassingen werden herkend. Over het algemeen bleek het leerboek er „goed in te zitten", maar bleek tevens dat een degelijke repetitie, die een ruimer overzicht van het bestudeerde veld mogelijk moet maken, achterwege was gebleven; toch kon aan velen noog een voldoend cijfer worden toegekend, waardoor zij het lager cijfer voor het schriftelijk gedeelte behaald nog eenigszins konden ophalen.

Wat het schriftelijk taalwerk betreft, moest aan p. m. 73 pct. der candidaten een onvoldoend cijfer worden toegekend. De behandeling der opgegeven synoniemen was in den regel vrij onbeholpen. Ook de uiteenzetting van het verband tusschen de beteekenis van een afgeleid woord met die van zijn grondwoord liet in vele gevallen veel te wenschen over.

Ook in dit vak konden slechts 22 een cijfer hooger dan 6 behalen. 66 candidaten kregen in dit vak onvoldoende.

Rekenen. Voor dit vak kon aan de groote meerderheid der candidaten (148 van de 187) een cijfer hooger dan 4 worden toegekend.

Bij het mondeling examen bleek, dat te weinig acht wordt geslagen op de juiste formuleering van bepalingen en eigenschappen en dat slechts weinige candidaten aan het onderling verband der in de rekenkunde voorkomende stellingen de noodige aandacht hadden geschonken.

De kennis van het metrieke stelsel liet bij de meesten weinig te wenschen over; toch waren er nog te veel, die hierin zeer slecht tehuis bleken te zijn.

Aardrijkskunde. Het schriftelijk werk van vele candidaten zou grond kunnen geven tot de onderstelling, dat bij de studie van dit vak de leerstof wel goed werd gememoriseerd, maar minder goed verwerkt.

Vele candidaten kenden 10 en meer bergtoppen in West-Java, of gaven eene beschouwing van het bergland van het Balkan-schiereiland zoo nauwkeurig als ware ze uit het leerboek of van de kaart afgeschreven, maar bleken slechts een zeer gebrekkig inzicht te hebben in de beteekenis van de Zuiderzee voor ons land.

Bij het mondeling examen gaven echter velen het bewijs een beter inzicht te hebben dan men op grond van hun schriftelijk examen zou verwacht hebben, zoodat hun toch nog een voldoend cijfer kon worden toegekend. De commissie is van oordeel, dat er meer en meer naar gestreefd moet worden bij het schriftelijk examen hoofdzakelijk opgaven te geven, waarbij uitsluitend de kennis van de kaart op den voorgrond treedt, om dan bij het mondeling examen voornamelijk onderzoek te kunnen doen naar meer algemeene aardrijkskundige begrippen en inzichten.

Geschiedenis. Het examen in dit vak toonde aan, dat de candidaten daarin thans beter onderwezen worden dan vóór eenige jaren, maar toch waren er nog te velen die blijkbaar zonder of met weinig leiding hadden gestudeerd, zoodat hunne begrippen zeer vaag en slecht omlijnd waren. Chronologische kennis liet bij velen niet zoo veel te wenschen over, maar nog al te weinig zagen de candidaten in de geschiedenis een beeld der ontwikkeling, zoodat door hen de vorming van den tegenwoordigen staat, zoowel als die van den toestand der maatschappij, uit de geschiedenis des lands kon worden afgeleid.

Zee gering bleek vooral bij de meesten de kennis en de beteekenis der groote gebeurtenissen op het gebied der wetgeving na de grondwetsherziening van 1848.

De opemrking werd gemaakt, dat eenige kennis der algemeene geschiedenis, voor zooverre die ingrijpt in de geschiedenis van ons vaderland, de studie der candidaten zou vergemakkelijken en tevens meer productief zou maken.

Kennis der natuur. Physica. Bij het onderzoek naar de kennis der candidaten in dit vak kon aan het meerendeel een voldoend en ruim voldoend cijfer worden toegekend. De meesten gaven blijk bij de behandeling van *evenwicht en beweging van vaste lichamen* goed op de hoogte te zijn van het gebruik van enkelvoudige werktuigen. Ook bij de *leer van het evenwicht en de beweging van vloeistoffen en gassen* maakten velen een goed figuur. Te velen echter faalden nog zoodra gevraagd werd naar eenvoudige toepassing van het geleerde in het dagelijksch leven. Vooral bleek dit waar men zich op het gebied der warmte bewoog. Groot was nog steeds het getal van hen die nimmer eene of andere proef, hoe eenvoudig ook, hadden gezien.

Dierkunde. In de kennis van den bouw van het menschelijk lichaam was vooruitgang te bespeuren. Toch hadden nog te velen geen helder inzicht in onze ademhaling en bloedsomloop, en werden vooral onze inlandsche dieren door een groot deel slechts gebrekkig gekend.

Plantkunde. Over het algemeen waren de resultaten van dit onderdeel minder gunstig. Duidelijk bleek ook nu weer, dat de meesten hunne kennis uit de boeken hadden geput. De verdeeling in families, de beschrijving van verschillende bloeiwijzen, in één woord het beschrijvend en van buiten geleerd deel kwam wel tot zijn recht.

Bij de meesten echter bleek, dat zij die verschillende plant- en bloemsoorten nooit zelf in handen hadden gehad, nooit eens hadden gedetermineerd; zelfs niet de planten uit hunne onmiddellijke omgeving. Te weinig wordt blijkbaar bij het onderwijs in dit onderdeel der natuurkennis de eenig juiste methode gevolgd: naar buiten, ten einde zelf te zoeken en te onderzoeken.

Zang. De kennis van het notenschrift, van de maatverdeeling en de toonschalen was bij de meeste candidaten voldoende. In de toepassing van die kennis op het schoolonderwijs in het zingen schoten echter velen te kort.

Teekenen. Over het algemeen valt, wat de kennis van dit vak betreft, vooruitgang waar te nemen, en wordt het aantal candidaten waaraan een onvoldoend cijfer moet worden toegekend, gaandeweeg minder. Toch kwam het nog herhaardelijk voor, dat de candidaten blijk gaven, zich zoo goed als niet op het practisch teekenen te hebben toegelegd, wat in de meeste gevallen zeer zeker was toe te schrijven aan gebrek aan leiding. Ook nu weer bleek de kennis van natuurteekenen en van een doeltreffenden leergang voor het aanvankelijk teekenonderwijs gebrekkig.

Paedagogiek. Behoudens enkele ongunstige uitzonderingen bleek de beoefening der opvoedkunde maar al te vaak een van buiten leeren van een handboek geweest te zijn. De eenvoudigste toepassingen op het werkelijk schoolleven konden zeer dikwijls niet gemaakt worden. Bekendheid met de inrichting van de lagere school en met het klassikaal onderwijs ontbrak bij velen; enkelen verklaarden zich nog nooit in het geven van onderwijs practisch te hebben geoefend. Met de voornaamste leerwijzen voor de vakken *a*, *b* en *c* van art. 2 der wet waren sommigen geheel onbekend; bij de meesten was die kennis slechts zeer oppervlakkig. Ook aan de kennis der wet ontbrak bij de meesten nog zeer veel.

Nuttige handwerken. De resultaten voor dit vak waren zeer bevredigend. Alle deelnemende candidaten (6) behaalden een voldoend cijfer. Tot bijzondere opmerkingen geeft dit examen geen aanleiding.

Vrije en orde-oefeningen. De resultaten in dit vak waren over het algemeen gunstig. Slechts één van de 16 candidaten behoefde te worden afgewezen. Toch bleek nog maar al te veel het gebrekkige der practische opleiding. Te velen der candidaten maakten voor de klasse nog een zeer onbeholpen figuur en moesten door een goed examen in de theorie dit cijfer ophalen.

Zwolle.

Lezen. De stof was over het geheel zoo gekozen, dat aangenomen mocht worden, dat de candidaat, na de te behandelen leesles overgelezen te hebben, haar begrijpen moest. De meesten konden den inhoud dan ook wel in algemeene

trekken met eigen woorden weergeven. Bij nader onderzoek echter naar het vatten van het gelezene in bijzonderheden, bevond de commissie meermalen, dat de candidaat zich niet voldoende rekenschap van de bedoeling van den schrijver gaf en woorden en uitdrukkingen niet begreep.

Nederlandsche taal en uitdrukking van gedachten. Hoewel sommige candidaten een al te soberen stijl schreven, mag toch geconstateerd worden, dat de stijlvorm over het geheel voldoende was. Slechts eene enkele drukte zich zoo onbeholpen uit, dat daarvoor 4 of een nog lager cijfer moest worden toegekend. Bij uitzondering kon 8 of 9 worden gegeven. Ten aanzien van het gebruik der taalvormen valt op te merken, dat sommigen vele en grove fouten schreven, terwijl in het werk van anderen geen enkele taalfout voorkwam. Bij het mondeling examen bleek, dat eenige candidaten heel weinig aan grammatica hadden gedaan, anderen wel de regels konden noemen, maar bij het onderzoek naar inzicht en toepassing te kort schoten. Van de woordvorming schenen de meeste candidaten weinig studie gemaakt te hebben.

Schrijven. Het was eene uitzondering, indien voor het schoonschrift een onvoldoend cijfer moest worden toegekend. Aan loopend schrift waagde zich bijna geen candidaat. Het schrift op het bord verschilde weinig of niet met dat op papier. Ook hier viel huivering waar te nemen bij het schrijven van loopende lettervormen. Weinige candidaten hielden zich aan den gewenschten regel om bij het bordschrijven boven het hoofd te werken.

Handteekenen. De resultaten van het examen in teekenen verschillen weinig van die in het vorig jaar. Over het algemeen is er vooruitgang te bemerken.

De eischen waren als vroeger. Bij het natuurteekenen werd meer uitsluitend gelet op de zuivere schets.

Bij het mondeling onderzoek bleek het, dat nog te weinig candidaten wisten, hoe ze het aan zouden leggen om eene eenvoudige wandplaat voor de klasse te behandelen en ook om de eenvoudigste perspectievische verschijnselen aan de kinderen duidelijk te maken.

Rekenen. Het schriftelijk werk bestond uit 4 vraagstukken, die over het geheel genomen goed waren opgelost. Slechts bij eene kleine minderheid was de uitslag voor dit deel van het examen ongunstig. Het rekenen uit het hoofd, het gemakkelijk werken met getallen (splitsen, groepeeren), liet nog te wenschen over. Overigens gaf het onderzoek in dit vak tot geen bijzondere opmerkingen aanleiding.

Aardrijkskunde. Over het geheel was de uitslag van het onderzoek, zoowel schriftelijk als mondeling, niet zeer bevredigend, zoodat zelden hooge eindcijfers konden worden gegeven; $^1/_6$ der cijfers waren onvoldoende. Het opgegeven kaartje van de Zuiderzee schenen de meesten nog al moeilijk te vinden. Bij het mondeling onderzoek bleek, dat de candidaten wel veel gememoriseerd, maar niet verwerkt hadden, zoodat ze dikwijls bij de vraag „waarom?" het antwoord schuldig bleven. Ook bleek dikwijls de kaart slecht bestudeerd: plaatsen als Rozendaal, zelfs Eindhoven, Helmond enz. kon men niet vinden; de aanwijzing der voornaamste Alpenketens bij voorbeeld liet veel te wenschen over. Ook de kennis der grondsoorten van ons land en van wat er op voorkomt was bij vele candidaten onvoldoende. Oost-Indië was meestal vrij goed bestudeerd. West-Indië minder goed. Aan te bevelen is het naast kleine verzamelingen van Indische voorwerpen, meer platen te gebruiken bij het onderwijs, want nog altijd zijn er velen, wier kennis in namen of geleerde uitdrukkingen bestaat, maar voor wie de beteekenis van woorden als: karbouw, pisang, bamboe, sawah enz. onbekend is.

Vaderlandsche geschiedenis. De geschiedenis der 17de eeuw was het meest bestudeerd. De 18de, maar nog meer de 19de eeuw liet menigmaal veel te wenschen over; vooral bleek dit, wanneer de feiten in hun onderling verband verklaard moesten worden.

Onze tegenwoordige staatsinrichting bleek door veien stiefmoederlijk behandeld. Toch waren er candidaten die blijk gaven een helderen blik in onze historie te bezitten. De geeschiedenis onzer koloniën gaf geene redenen tot bijzondere opmerkingen.

Het is te betreuren, dat blijkbaar weinig gebruik gemaakt was van een historischen atlas. Vele gebeurtenissen, overgangen enz. zouden bij raadpleging van een goeden atlas aan vele candidaten duidelijker zijn geweest.

Kennis der natuur. Met instemming heeft de commissie gezien, dat de duur van het examen voor iederen candidaat van 30 minuten op 40 à 45 minuten is gebracht. Over het algemeen gaf het examen in de kennis der natuur reden tot tevredenheid. Aan een betrekkelijk klein getal moest een beslist onvoldoend cijfer worden gegeven, terwijl meermalen zelfs een zeer hoog cijfer kon worden toegekend. Het bleek, dat velen goed hadden waargenomen en hunne studie in de juiste richting was geleid. Bij enkelen echter was de kennis zeer gering; wenschelijk ware het, zoo bij de opleiding tot onderwijzer de meest eenvoudige toestellen tot het nemen van proeven op het gebied der physica onder elks bereik lagen; tot het doen toch van waarnemingen aan dieren en vooral aan planten is ieder in staat. Een gedeelte der candidaten toonde ook op het gebied van plant- en dierkunde de studie bepaald te hebben tot het opnemen van den inhoud van een of ander handboek.

Wat de levensverrichtingen van de plant betreft, hierin toonden velen eenig inzicht te hebben. Toch kwam het nog meermalen voor, dat een candidaat dit gedeelte in het geheel niet had bestudeerd. Zal werkelijk belangstelling in de planten gewekt worden, dan moet de onderwijzer zich bij zijne studie in de botanie niet bepalen tot vormleer en systematiek, maar is eenige kennis van het leven der planten bepaald een vereischte.

Zang. Over het algemeen was de kennis van notenschrift en toonschalen bij de vrouwelijke candidaten goed, terwijl zij bij de mannelijke veel te wenschen overliet; beter geoefend bleken allen in het lezen der noten in de maat, hoewel het slaan van de maat minder goed was. Eene bestudeering der Chevé-methode naast het notenschrift ware zeer aanbevelenswaardig.

Onderwijs en opvoeding. Van de beide schriftelijke opgaven is door het meerendeel der candidaten het onderwerp: „Vertellen in de laagste klasse" gekozen, hetwelk dan ook beter is behandeld dan het door de minderheid genomen onderwerp: „De onderwijzer dient het volle vertrouwen zijner leerlingen te bezitten."

Overigens waren de candidaten blijkbaar weinig bekend met „De voornaamste methoden voor reken- en leesonderwijs in de hoogere klassen."

Groningen.

Lezen. Over het algemeen kan de uitslag van het onderzoek voor dit vak bevredigend heeten. Wel lieten toon en accentuatie bij sommige candidaten veel te wenschen over, zoodat men bezwaarlijk kan aannemen, dat het onderwijs in de school hiermede tot zijn recht zal komen, doch het meerendeel bleek zooveel vaardigheid te bezitten en het gelezene zoo goed te verstaan, dat een bepaald onvoldoend cijfer niet dikwijls behoefde toegekend te worden.

Nederlandsche taal. Dat het oordeel over dit vak in het

algemeen nog niet zeer gunstig kan luiden, moet voor een groot deel geweten worden aan gebrek aan algemeene ontwikkeling bij de candidaten.

De spraakkunst kende men over het algemeen beter dan de levende taal, zoodat ook het gebruik dier taal bij de opstellen in de verschillende vakken veel te wenschen overliet.

Dikwijls bleek ook de kennis der grammatiek meer van een goed geheugen dan van een gezond oordeel en eenig inzicht te getuigen; het hoe was wel gememoriseerd; het waarom was blijkbaar maar al te vaak over het hoofd gezien.

Rekenen. Ofschoon het schriftelijk werk in dit vak geen onbevredigende uitkomsten opleverde, verried het bij sommigen gebrek aan oefening en leverde in vele gevallen het bewijs van groote slordigheid en onnauwkeurigheid. Den ruim voldoenden tijd in aanmerking genomen, had men het beter mogen verwachten. Bij het mondeling examen bleken vele candidaten het bewijs eener eenvoudige stelling uit de rekenkunde niet zonder hulp te kunnen geven. Vooral in het verklaren der hoofdbewerkingen met gebroken getallen schoten velen te kort. Door sommigen was ook het rekenen uit het hoofd en het berekenen van oppervlakten en inhouden verwaarloosd. De kennis van het metriek stelsel bleek, behoudens enkele uitzondering, ruim voldoende te zijn.

Schrijven. Over het algemeen konden voor dit vak goede cijfers worden toegekend, aan meerderen zelfs zeer goede.

De candidaten schijnen zich meer op net en schoon schrift toe te leggen.

Onderwijs en opvoeding. Bij de opleiding wordt geleeraard, dat het onderwijs in de eerste plaats aanschouwelijk moet zijn. Vele opleiders schijnen dezen opvoedregel zelven niet bij hun onderwijs toe te passen.

De candidaten gebruiken nog steeds allerlei onbegrepen termen en zijn niet door rechtstreeksche aanschouwing bekend met de leermiddelen van verschillende methodes. De Leerplichtwet was niet voldoende bestudeerd; sommige candidaten hadden deze wet zelfs niet ingezien.

Kennis der natuur. Dit examen bevestigt vroegere ervaringen dat zeer veel candidaten slecht worden opgeleid, in dien zin dat er soms uitsluitend uit boeken gedoceerd en gestudeerd wordt.

Vele candidaten hadden bij natuurkunde nooit proeven gezien, geen werktuigen en instrumenten leeren kennen, bij natuurlijke historie geene dieren of planten in natura leeren beschouwen.

Bestudeerd worden blijkbaar niet de onderwerpen licht en geluid.

Wenschelijk zou het zijn, dat een uitvoerig en duidelijk examenprogramma werd gepubliceerd en dat aan alle Rijksnormaallessen voldoende leermiddelen worden verstrekt en een voldoend aantal uren onderwijs werd gegeven in natuurkennis.

Geschiedenis. De indruk van dit examen in vaderlandsche geschiedenis is, voor zooverre betreft den tijd der graven en dien der Republiek, over het geheel vrij gunstig. De tijd der Koningen, inzonderheid van Willem III, was over het geheel in te geringe mate bekend. Ook nu weer bleek, dat slechts zelden bij de studie gebruik gemaakt wordt van den historischen atlas. Bij zeer weinigen kwam uit, dat het geleerde verwerkt was.

Aardrijkshunde. De kennis van Nederland was over het algemeen bevredigend. Die van Nederlandsch Oost-Indië was vaak goed, minder die van West-Indië. De algemeene kennis van de aardoppervlakte liet bij vele candidaten veel, bij enkele alles te wenschen over.

Het gevraagd schetskaartje van de Zuiderzee was bij de groote meerderheid der candidaten bijzonder slecht, sommigen hadden het eenvoudig weggelaten.

Teekenen. De meeste candidaten gaven blijk de perspectievische verschijnselen in verband met het natuurteekenen te hebben bestudeerd. De vlakversieringen werden evenals de bordteekeningen goed uitgevoerd.

Tot bijzondere opmerkingen gaf het mondeling examen geene aanleiding.

Zang. Bij het examen in den zang bleek, dat de candidaten zich langzamerhand meer op de practijk van dat vak gaan toeleggen. Het meerendeel had zich o. a. behoorlijk geoefend in het van het blad lezen van eenvoudige liederen, samengaande met maatslaan. De practische oefening der toonladders, vooral van de kleine terts-toonladder, liet nog zeer veel te wenschen over.

Verder herhalen wij wat we ook in vroegere verslagen hebben gezegd, dat voldoende cijfers voor dit vak op het examen verkregen volstrekt geen waarborg oplevert voor de geschiktheid der candidaten om met vrucht zangonderwijs in de school te kunnen geven. Zal dit wel het geval zijn, dan dienen de eischen van het examen-programma ook voor zang te worden gewijzigd in dien zin, dat er meer rekening met de practijk wordt gehouden.

Assen.

Lezen. Over het algemeen liet het lezen der candidaten nog al te wenschen over. *Nauwkeurig* gelezen werd er wel; bij sommigen zelfs was het over-nauwkeurig; men scheen het zich ten plicht te stellen accuraat „uit te spreken" en zooveel mogelijk de woorden en letters volop toe te wegen en iedere *d* als *d* enz. te laten hooren, — tot schade van een *natuurlijken* leestoon.

De toon was algemeen niet gelukkig. Het waren maar weinigen, die door hun accentuatie deden veronderstellen, dat ze het gelezene volkomen verstonden. Rythme en rijen in de poëzie kwamen zelden tot hun recht; de poëzie was voor de candidaten geen kunstvorm.

Bij de behandeling van het gelezene bleek te vaak, dat er niet „tusschen de regels" gelezen werd; toch was er gelegenheid gegeven de stof vooraf in te zien.

Vrij algemeen werd de indruk gegeven, dat de opleiding zich meer gericht scheen te hebben op het verstaan van de gelezen *woorden* dan van het geheel.

Nederlandsche taal. Ongeveer een-derde der candidaten mocht het niet gelukken aan te toonen, dat ze voldoende hadden opgenomen van wat hun onderwezen was; daartegenover gaf een groot deel der anderen blijk van ijverige studie.

Wat betreft eenig inzicht of gevoel van *het leven der taal*, maar bij enkelen bleek het, dat bij de opleiding of door eigen waarneming daarop de noodige aandacht was gevestigd.

Het zoo voorzichtig in het programma uitgedrukte „eenige bekendheid met de vorming der woorden" schijnt aanleiding te geven niet alleen tot het aanwijzen van doorzichtig verband, maar even goed tot het doen kennen van velerlei meer moeilijke historisch etymologische vervormingen. Gedurig toch werden die spontaan ten beste gegeven.

Daarentegen scheen voor de candidaten de *levende spreektaal* zoo iets te hebben van iemand, met wie men beter doet zich niet in te laten. Dit staat blijkbaar in verband met het feit, dat er over het geheel slordig wordt gesproken.

Wordt er — zoo vraagt de commissie — aan „beschaafde uitspraak" wel zorg besteed? of levert de omstandigheid, dat de jeugdige adspiranten, tijdens hun opleiding, niet worden getrokken uit den kring waarin ze alleen hun moederdialect hooren, te groot bezwaar voor het verkrijgen van eenig voldoend resultaat in dezen?

Schrijven. Als maatstaf voor het schrijven was aangenomen: een eenvoudige goede lettervorm, eene behoorlijke verhouding van de deelen der letters en regelmatig schrift.

Aan deze eischen kon het meerendeel der schriften voldoen, ofschoon enkele vreemde lettervormen voorkwamen, welke niet tot sierraad van het schrift strekten. De hoofdletters waren niet altijd sierlijk en de lussen van *h* en *g* enz. hadden niet altijd de goede verhouding tot het lichaam der letter. Soms was het kleinschrift te groot en was er geen onderscheid te zien tusschen staand en loopend klein.

Aan het schrijven op het schoolbord was blijkbaar door velen de noodige zorg besteed, zoodat het voorkwam, dat de lettervormen en de regelmatigheid beter waren op het bord dan op het papier.

Aan betrekkelijk weinig candidaten behoefde „onvoldoende" te worden toegekend.

Rekenen. Over het geheel was de kennis der candidaten voor het vak rekenen middelmatig. Slechts enkelen muntten bij het mondeling onderzoek uit. Het oplossen van vraagstukken bij het schriftelijk gedeelte was voor het meerendeel voldoende. Beslist onvoldoende cijfers behoefden hierbij weinig te worden toegekend. Het rekenen uit het hoofd was bij vele candidaten gebrekkig. Dit is wellicht toe te schrijven aan weinig oefening. Ook de kennis van de inrichting van het metrieke stelsel liet bij sommige candidaten te wenschen over. Toch kan gezegd worden, dat de meeste candidaten aan de gestelde eischen voldeden.

Aardrijkskunde. De indruk van dit onderdeel van het examen was vrij bevredigend. Vooral bij Nederland en de overzeesche bezittingen gaven velen blijk in de goede richting te hebben gewerkt. Het eenige waarop wij, naar onze meening, moeten wijzen, is, dat er nog altijd te weinig op wordt gelet, dat het programma niet alleen vraagt kennis van de staatkundige, maar ook van de natuurkundige aardrijksbeschouwing van Europa.

Vaderlandsche geschiedenis. De indruk van dit onderdeel was gunstig, zoolang het onderzoek algemeen bekende gebeurtenissen gold. De gewone leerboekjes waren over het geheel voldoende opgenomen, zoodat een volstrekt onvoldoend cijfer zelden werd gegeven, mede doordat de twijfelachtige 5 zooveel mogelijk werd vermeden.

Eene geregelde vertelling evenwel, meermalen uitgelokt en voor de school van zooveel waarde, werd zelden gegeven, al had de candidaat ook keuze van onderwerp. Meer dan eens gaf de candidaat het woord terug en had liever „dat men iets vroeg".

De beste candidaten konden meekomen, als men de vroegere staatsinstellingen met de tegenwoordige vergeleek; maar de groote meerderheid ging noode verder dan 1848.

Thorbecke kenden velen niet verder dan bij name en enkelen bekenden gulweg, dat ze aan de geschiedenis onzer koloniën niet hadden gedaan. Gaarne hadden we den candidaten de oorlogen en veeten uit den graventijd geschonken, als ze tot de laatste opmerkingen geen aanleiding hadden gegeven.

Dat de vrouwelijke de mannelijke candidaten in kennis zouden overtreffen, is bij dit onderdeel van het examen niet gebleken, wel wisten de eersten zich over het geheel beter „juist en gemakkelijk uit te drukken".

Kennis der natuur. Niettegenstaande aan de candidaten slechts zeer matige eischen werden gesteld, waren toch van de 153 examens slechts 45 „meer dan voldoende", 38 waren „onvoldoende", 70 „voldoende".

Het examen in de natuurkunde betrof de algemeene eigenschappen der lichamen, de leer van het evenwicht en de beweging van vaste, vloeibare en gasvormige lichamen en de hoofdpunten uit het gebied der warmte.

Naar verschijnselen uit het gebied van het geluid, het licht, de electriciteit en het magnetisme werd niet gevraagd.

Over het geheel liet de kennis van de „warmte" nog veel te wenschen over. Vele candidaten hadden van soortgelijke warmte, spankracht van dampen en van koken slechts zeer vage of geheel geen voorstelling. Met de omzetting der aggregatie-toestanden in elkaar en de daarbij optredende verschijnselen, waren velen onvoldoende bekend.

Vele candidaten waren niet in staat eene plant, die hun in handen werd gegeven, te beschrijven of aan aanwezige geraamten of opgezette dieren de hoofddeelen aan te wijzen en te benoemen.

De naar aanleiding daarvan gestelde vragen omtrent plantenvormen en verschijnselen in het plantenleven en die aangaande het leven van belangrijke inlandsche dieren en groepen van dieren bleven veelal onbeantwoord. Ook de kennis van het menschelijk lichaam, vooral ten opzichte van bloedsomloop en ademhaling, was dikwijls geheel onvoldoende.

Het leerboek was voor de overgroote meerderheid der candidaten de eenige bron geweest, waaruit was geput. Eigen waarneming en proefneming bij de opleiding bleken weer geheel verwaarloosd te zijn.

Zang. Het examen in den zang van vele candidaten maakte geen gunstigen indruk. Blijkbaar was van het vak niet veel werk gemaakt, zoodat meermalen een onvoldoend cijfer moest worden gegeven. Vele candidaten verklaarden, dat ze er weinig aan gedaan hadden, wat het examen dan ook uitwees.

De kennis van intervallen en toonladders was zeer onvoldoende. Het lezen en opnoemen van intervallen en de onderscheiding der soorten liet veel of alles te wenschen over.

Meerdere candidaten waren niet in staat zonder fout de groote tertstoonladders met 2, 3 of 4 voorteekens op te noemen en van de kleine-terts-toonladders en van hare samenstelling hadden velen geen flauw begrip. Dat men onder zulke omstandigheden den grondtoon der toonladders, waarin eene melodie geschreven was, niet kon bepalen en evenmin opgeven tot welk toongeslacht die toonladder behoorde, is gemakkelijk te begrijpen.

Er waren er, die geene verklaring van de cijfers in het maatteeken wisten te geven, noch voldoende in de maat konden lezen, hoofdzakelijk een gevolg van te weinig oefening in het notenlezen, terwijl op het leggen van het accent zoo goed als niet werd gelet.

Aan vele candidaten werd gevraagd een 4- of 8-tal maten van een eenvoudig liedje te zingen, wat dikwijls, evenals het maatlezen, verre van vlot ging. Dit had echter geen invloed op het toe te kennen cijfer.

Dikwijls wordt geklaagd, dat het zangonderwijs in de school niet tot zijn recht komt; maar wanneer de aanstaande onderwijzers niet beter in het vak zang onderlegd worden, is niet te verwachten, dat het in de toekomst veel zal verbeteren.

Wenschelijk ware het, dat den candidaten eenig begrip van het zangorgaan, de stemsoorten en haar omvang en de ademhaling werd gegeven; want met de kennis daarvan is het soms treurig gesteld. Wanneer de candidaat verklaart, dat de sopraan eene lage, de alt eene hooge mannenstem en de tenor eene lage vrouwenstem is; wanneer hij kinderen tot 3 gestreept *a* wil laten zingen, dan kan men gerust aannemen, dat hij niet in staat is voldoend zangonderwijs te geven.

Handteekenen. Het examen in dit vak leverde een vrij bevredigend resultaat. Eene goede methode was echter aan vele candidaten onbekend; er waren er die niet wisten hoe men een vierkant moest teekenen.

Ook de kennis der perspectief was meestal niet door aanschouwing verkregen.

Van projectie en doorsneden bleek meer werk te zijn gemaakt; doorsneden van eenvoudige voorwerpen konden in den regel vrij vlug worden weergegeven.

Onderwijs en opvoeding. De bekendheid van de candidaten met de methodiek der leervakken, genoemd onder *a*, *b* en *c* van art. 2 der wet, was, behoudens enkele gunstige uit-

zonderingen, verre van voldoende. De beoefening van dit deel van het programma moet niet bestaan in het memoriseeren van een dictaat *over*, maar in het bestudeeren van de handleidingen en vooral in het toepassen of zien toepassen daarvan in de school zelve.

Ook met de voornaamste bepalingen der wet op het lager onderwijs was een groot deel der candidaten slechts zeer oppervlakkig bekend; de strekking van sommige artikelen werd zelfs niet in de verte vermoed.

De beide andere punten van het programma gaven geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

Ook het schriftelijk werk was over het geheel bevredigend.

Het examen in de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek en in de nuttige handwerken voor meisjes gaf tot geen bijzondere opmerkingen aanleiding.

Maastricht.

De commissie is van meening, dat de opleiding van vele candidaten gebrekkig geweest is. Omtrent het examen in de verschillende vakken merkt zij het volgende op.

Lezen. Eike candidaat ontving, na een kwartier voorbereiding, eene bladzijde proza en een stukje poëzie ter lezing. De indruk dien de commissie van het examen uit dit vak ontving, is over het algemeen niet gunstig. Aan den eisch der nauwkeurigheid werd slechts zelden voldaan en het schijnt, dat het aanleeren van een goeden leestoon en vooral van eene beschaafde uitspraak aan enkele inrichtingen verwaarloosd wordt. De opvatting van het gelezene en het weergeven in eigen woorden was bij de groote meerderheid der candidaten gebrekkig, en het bleek, dat hun woordenschat zich over het algemeen bepaalt tot datgene wat uit hun dialect in de Nederlandsche taal gangbaar is. De oorzaken dezer onbevredigende resultaten zijn, naar het oordeel der commissie, te zoeken in bekrompen en eenzijdige taalstudie, maar vooral in de omstandigheid, dat veelal de gelegenheid ontbreekt, door lectuur het peil der algemeene ontwikkeling te verhoogen.

Nederlandsche taal. Het schriftelijk werk gaf weinig reden tot tevredenheid. Het behandelen der synoniemen bleek boven de krachten van vele candidaten te liggen; overigens werden de opgaven bevredigend uitgewerkt. Aan de opstellen kon slechts zelden een meer dan voldoend cijfer worden toegekend.

Bij het mondeling gedeelte bleek het, dat de taalstudie nog veelal bestaat in het van buiten leeren van een of ander handboek der grammatica, zonder dat de inhoud wordt begrepen en voor de theorie steun wordt gezocht in de levende taal.

De commissie heeft dit jaar het lezen met de Nederlandsche taal vereenigd en vermeent daardoor een rustig, ongedwongen onderzoek, zoowel naar practische als naar theoretische taal kennis, te hebben vergemakkelijkt.

Rekenen. Het schriftelijk werk van ongeveer 60 percent der candidaten gaf in meerdere of mindere mate stof tot tevredenheid en niet gering was het aantal dergenen die van alle vier de opgegeven vraagstukken eene goede oplossing hadden geleverd. Daar staat echter tegenover, dat onder hen wier werk onvoldoende werd bevonden, er niet weinigen waren die van de vier zeer eenvoudige vraagstukken niets hadden weten terecht te brengen. Ook bij het mondeling examen konden de meeste candidaten een voldoend cijfer behalen. De studie der overigen was echter vaak zeer oppervlakkig geweest. Wel konden zij de voornaamste eigenschappen uit de theorie der rekenkunde opdreunen, maar tot een behoorlijk inzicht waren zij niet gekomen, en bij hoogst eenvoudige toepassingen liet de werktuiglijk aangeleerde kennis hen veelal in den steek. Velen zaten verlegen met het behoorlijk inrichten eener deeling van tiendeelige breuken en hadden bij de behandeling van het metriek stelsel de grootste moeite met het vaardig uitspreken en schrijven van getallen.

Vaderlandsche geschiedenis. Enkele candidaten hadden de 19de eeuw verwaarloosd of niet bestudeerd. Anderen meenden de vaderlandsche geschiedenis te leeren door een jaartallenboekje te memoriseeren. Bij de geschiedenisstudie worden blijkbaar bestaande toestanden niet genoeg vergeleken met vroegere. Meermalen is het voorgekomen, dat candidaten de beteekenis niet kenden van zeer dikwijls voorkomende woorden, als: constitutie, monarch, edict, seclusie, enz.

Aardrijkskunde. Tot haar leedwezen moet de commissie opmerken, dat de kennis van dit belangrijk vak er niet op vooruitgaat. Duidelijke begrippen van oorzaken en gevolgen, van toestanden, vooral in Nederlandsch-Indië, ontbraken bij een groot aantal candidaten. Eene flinke voorstelling van de betrekkelijke ligging van landen en plaatsen was menigmaal niet aanwezig.

Natuurkennis. Verschillende candidaten toonden met vrucht in de goede richting te hebben gestudeerd; anderen bewezen echter slecht te hebben waargenomen, terwijl een groot aantal weinig of geen proeven hadden gezien.

Een goed omschreven programma van de examen-eischen zou zeer gewenscht zijn.

Zang. Maat, notenlezen en kennis van toonsoorten was veelal gebrekkig.

Kennis van den omvang der verschillende stemmen — in het bijzonder der kinderstemmen — was bij slechts weinig candidaten voldoende; eveneens waren slechts weinige op de hoogte van de ademhalingsteekens en de manier van ademhalen bij het zingen.

Teekenen. Met genoegen kan geconstateerd worden, dat er in het teekenen naar voorwerp en plaat vooruitgang merkbaar is. Bij het bordteekenen gebeurde het echter vaak, dat de candidaten den drie-, zes- of achthoekigen grondvorm van eene meetkundige versiering niet konden schetsen, zooals dit voor het teekenonderwijs op de lagere school noodig is. Kennis van een goeden leergang voor het eerste teekenonderwijs was gewoonlijk zeer onvoldoende.

Opvoeding en onderwijs. Van de 209 opstellen kon aan 139 het praedicaat „voldoende" of meer worden toegekend; 37 waren twijfelachtig en 33 onvoldoende te noemen.

Uit het mondeling examen is gebleken, dat over het algemeen de candidaten het een of ander handboek over opvoeding en onderwijs voldoende hadden bestudeerd. Het zwaartepunt van het examen lag in de methodiek. De candidaten gaven blijk zich op dit gewichtig onderdeel hunner studie te hebben toegelegd. De opmerking dient echter gemaakt, dat, zoodra het terrein der practijk betreden werd, het overgroote deel der candidaten zich daar vreemdeling toonde. Velen waren zelfs nooit in de school geweest om les te geven of te zien geven.

BIJLAGE II.

VERSLAGEN van de in 1902 gehouden examens, ter verkrijging van akten van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres.

Breda.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Uitslag van het examen.

TABEL A.

AANTAL ADSPIRANTEN											
die zich aanmeldden.		die opkwamen bij het schriftelijk gedeelte.		die opkwamen bij het mondeling gedeelte.		die zich terugtrokken.		die werden afgewezen.		die slaagden.	
M.	Vr.	M.	Vr.	M.	Vr.	M.	Vr.	M.	Vr.	M.	Vr.
156	24	154	24	144	24	37	2	60	6	47	16

TABEL B.

VAKKEN.	Aantal examens.		WAARVAN: onvoldoende.		twijfelachtig.		voldoende.	
	M.	Vr.	M.	Vr.	M.	Vr.	M.	Vr.
Lezen	134	23	30	1	27	3	77	19
Schrijven	135	24	5	4	33	6	97	14
Rekenen	125	24	45	5	15	4	65	15
Nederlandsche taal	134	23	48	2	25	4	61	17
Aardrijkskunde	131	23	37	4	12	2	82	17
Geschiedenis	123	24	46	5	9	2	68	17
Kennis der natuur	130	23	74	3	18	1	38	19
Methode van onderwijs en opvoeding	130	23	57	6	20	5	53	12
Handteekenen	109	23	40	3	28	6	41	14

Geen der adspiranten, aan wie de akte is uitgereikt, had een onvoldoend cijfer voor Nederlandsche taal.

Drie mannelijke adspiranten konden op grond van art. 61, laatste alinea, der wet vrijgesteld worden van het examen in het handteekenen.

Opmerkingen betreffende examens in de verschillende vakken.

Lezen. Het bleek, dat vele adspiranten geene opzettelijke studie van dit vak gemaakt hadden: zij hadden niet bedacht, dat oefening in het overluid lezen noodzakelijk is, ook tot verbetering der gewestelijke uitspraak, die te dikwijls moest worden opgemerkt. Doch ook anderen, die dagelijks in de school hunnen leerlingen moesten voorlezen, bleken het niet ver in de leeskunst gebracht te hebben: het leggen van den klemtoon op het juiste woord, het scheiden of vereenigen van de zinsdeelen, die niet of wel bij elkander behooren, wilde dikwerf niet gelukken, soms zelfs niet, wanneer de zin begrepen werd. Eindelijk waren er ook, die geen voldoend predicaat konden behalen, doordat de inhoud van een niet moeilijk stuk van een onzer beste prozaschrijvers of dichters boven hun bevatting lag. Bij de verklaring van het gelezene gaven velen blijk van taalarmoede en drukten zich onbeholpen uit.

Nederlandsche taal. Het schriftelijk werk bestond in: *a.* het weergeven van den inhoud van Staring's „In een Vriendenrol" en *b* het verklaren van enkele uitdrukkingen en het behandelen van synoniemen, nadat ze in flinke zinnen te pas gebracht waren. Wat het eerste gedeelte aangaat, de paraphrase leverde het bewijs, dat velen den inhoud niet of slechts ten deele verstaan hadden. Dikwerf was het verband tusschen de deelen van het gedicht niet begrepen, zoodat de bedoeling van het geheel een raadsel worden moest. Het tweede gedeelte was over het algemeen niet beter dan het eerste. Velen bleken de beteekenis der opgegeven uitdrukkingen niet te kennen, doch hadden er een slag naar gedaan door te trachten de figuurlijke beteekenis der woorden uit de eigenlijke af te leiden. De zinnen waren vaak onbeteekenend en zelden zoo, dat daaruit het verschil in beteekenis der synoniemen viel op te maken. De uitslag van het schriftelijke werk stemde de verwachting voor dien van het mondeling examen niet hoog. Toch kon, dank zij dit laatste, nog aan meer een voldoend cijfer worden toegekend, dan men dorst hopen. De spraakkunstige verschijnselen in onze taal waren door verschillende adspiranten vrij goed bestudeerd, de beteekenis van verwante of op elkaar gelijkende woorden werd menigmaal goed omschreven. Er waren er echter genoeg, die aan de leer der woordvorming niet veel gedaan en met het onderscheiden van woordsoorten en zinsdeelen werks genoeg had-

den. Ook de kennis van de voortbrengselen onzer voornaamste schrijvers en dichters was bij velen voldoende, vooral bij hen, die in de gelegenheid geweest waren een cursus voor de hoofdakte te volgen. Daar stonden weer velen tegenover, wier geheele letterkundige kennis zich bepaalde tot een enkel gedicht van de meest bekende dichters en enkele romans. Enkelen zelfs kenden dezen laatsten vorm van belletrie slechts bij name.

Rekenen. Het examen leverde nagenoeg dezelfde resultaten op als vorige jaren. Verscheidene adspiranten hadden belangrijke onderdeelen der rekenkunde onvoldoende bestudeerd, vooral de afhankelijkheid der grootheden en de vierkantsworteltrekking. Ook in andere deelen echter liet het examen van velen te wenschen over. Zij hadden wel de eene of andere theorie der rekenkunde doorgewerkt, maar niet voldoende bestudeerd om zelfstandig het bewijs voor eene stelling als samenhangend geheel te geven. Scherpe formuleering van gedachten, die ook overigens niet dikwerf werd gehoord, kon men bij dezulken bezwaarlijk verwachten.

Aardrijkskunde. Bijna alle adspiranten aan wie de akte is toegekend, hadden een voldoend of meer dan voldoend cijfer voor dit vak. Zij gaven blijk met oordeel gestudeerd te hebben, hoewel bij sommigen van hen de werelddeelen buiten Europa niet tot hun recht waren gekomen, bij anderen de kennis der wis- of natuurkundige aardrijkskunde niet geheel voldoende was. Zeer weinig studie hadden enkele van Nederland en onze bezittingen gemaakt. In den regel toonden deze adspiranten ook met de overige deelen van het vak zeer slecht op de hoogte te zijn. Eindelijk kwam het herhaaldelijk voor, dat het een of ander onderdeel (meestal de wis- of natuurkundige aardrijkskunde) geheel of zoo goed als geheel verwaarloosd was, terwijl aan de studie van het overige de noodige zorg was besteed.

Geschiedenis. Vele adspiranten schenen zich niet voldoende op de hoogte gesteld te hebben van de eischen van het programma. Terwijl men toch mocht verwachten, dat het meeste werk zou gemaakt zijn van de voornaamste gebeurtenissen der 19de eeuw en van de kennis der geschiedenis van ons vaderland en zijne bezittingen, gelijk het programma voorschrijft, hadden velen zich in het bijzonder op de oude geschiedenis toegelegd en waren meestal niet verder dan het einde der middeleeuwen gekomen. Als de adspiranten er zich op toelegden in de eerste plaats een kort, doch helder overzicht van de geschiedenis tot de Fransche omwenteling te verkrijgen, dan wat uitvoeriger de geschiedenis der 19de eeuw te bewerken, om ten slotte de gewichtige gebeurtenissen der wereldgeschiedenis in verband met die des vaderlands grondig te bestudeeren, zouden zij zich met meer zelfvertrouwen en veel meer kans van slagen aan het examen onderwerpen. Opmerkelijk mag het heeten, dat sommige adspiranten dit vak geheel durven verwaarloozen. De uitslag van dit deel van het examen was, zooals trouwens van de meeste andere deelen, heel wat gunstiger voor de vrouwelijke dan voor de mannelijke adspiranten. Enkele dames legden een uitstekend examen in de geschiedenis af.

Kennis der natuur. Met de kennis van de natuurkunde was het bij de meeste adspiranten zóó bedroevend gesteld, dat zij zelfs bij een examen voor de hulpakte geen voldoend cijfer zouden verkregen hebben. Wat zij bleken te weten van spanning van gassen en dampen, kracht en arbeid, slinger, beeldvorming bij vlakke spiegels, electromagneten, enz. mocht nauwelijks op den naam van kennis aanspraak maken. Enkelen zeiden, dat zij, na het verkrijgen der onderwijzersakte nagenoeg niets meer aan physica gedaan hadden. Van plant- en dierkunde, vooral van eerstgenoemd vak, wisten de meeste mannelijke adspiranten zeer weinig. Naar kenmerken van de meest bekende plantenfamiliën of orden van dieren werd gewoonlijk vergeefs gevraagd. Nu en dan kwam het voor, dat ademhaling en voeding van planten en dieren voldoende bestudeerd waren; doch gewoonlijk bleken ook de meest eenvoudige verbrandingsverschijnselen niet begrepen. De meeste vrouwelijke adspiranten behaalden dank zij hare voortzetting der studie van dit vak na het verkrijgen der onderwijzers-akte, een voldoend cijfer.

Methode van opvoeding en onderwijs. De kennis der adspiranten van dit vak voldoet nog altijd niet aan matig gestelde eischen. De voornaamste begrippen uit de zielkunde, waarvan de kennis noodig is voor den arbeid in de school, waren bij vele adspiranten niet helder of niet aanwezig. Wisten sommigen vrij goed de algemeene paedagogische voorschriften voor het onderwijs aan te geven, van de toepassing daarvan op de bijzondere methodiek kwam gewoonlijk niet veel terecht. Menig adspirant moest zelfs bekennen, dat hij voor geen enkel vak van art. 2 der wet de methodiek had bestudeerd; anderen meenden aan punt C. van het programma te hebben voldaan door eenige schoolboekjes „door te zien", terwijl zij de studie der handleidingen geheel hadden achterwege gelaten. Ook de kennis van de geschiedenis der opvoedkunde was in de meeste gevallen onvoldoende. Hoewel erkend moet worden, dat met het oog op gemis van leiding bij de studie, eenige toegevendheid bij de beoordeeling gewenscht is, zoo blijkt toch uit enkele gunstige uitzonderingen onder de adspiranten, dat ook voor het verkrijgen van de vereischte kennis in dit geval wel een weg te vinden is, indien men slechts den ernstigen wil daartoe heeft.

Handteekenen. Nu het teekenen tot de verplichte leervakken der lagere school behoort, zou men mogen verwachten, dat de adspiranten grooter vaardigheid in dit vak zouden toonen, dan vroeger het geval is. De gemaakte teekeningen naar eene eenvoudige groep of wandplaat droegen echter hiervan geene blijken. In de meeste waren onjuiste verhoudingen en fouten tegen de regelen der perspectief op te merken. Ook ontbrak het den meesten adspiranten aan kennis van een goeden methodischen leergang. Velen was het niet duidelijk, waarom het teekenen van vlakversieringen aan het natuurteekenen moet voorafgaan, anderen hadden slechts een flauw begrip van de wijze, waarop wandplaten en ijzerdraadmodellen met leerlingen moeten behandeld worden.

Breda, 13 September 1902.

De Voorzitter,
L. Michiels.

De Secretaris,
J. F. Clerx.

Arnhem.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Regeling van het examen.

De regeling, die in het jaar 1901 te Arnhem gevolgd werd bleef in hoofdzaak onveranderd.

Uitslag van het examen.

Tabel A.

Aantal candidaten, die:											
zich aangemeld.		deelnamen aan het schriftelijk gedeelte.		ook aan het mondeling gedeelte deelnamen.		zich teruggetrokken.		werden afgewezen.		slaagden.	
M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
255	37	249	37	239	37	70	5	80	13	89	19

TABEL B.

VAKKEN.	Aantal examens.		Waarvan: Onvoldoende.		Twijfelachtig.		Voldoende.	
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
Lezen	211	37	27	4	40	5	144	28
Schrijven	214	36	33	4	35	3	146	19
Nederlandsche taal . .	211	37	64	9	32	6	115	22
Rekenen	204	36	55	3	49	10	100	23
Aardrijkskunde. . . .	205	33	47	7	20	4	138	22
Geschiedenis.	210	34	70	9	34	3	106	22
Kennis der natuur . .	213	34	64	6	39	10	110	18
Methode van onderwijs en opvoeding . . .	212	36	57	2	29	3	126	31
Handteekenen	170	31	32	6	51	7	87	18

Uit de eerste tabel blijkt, dat van de mannelijk candidaten, die examen deden, ruim 37 pct. slaagden, van de vrouwelijke bijna 50 pct.

Die cijfers zijn ongunstiger dan in het vorige jaar, toen van de mannelijke candidaten 41 pct. slaagden en van de vrouwelijke 72 pct.

Een mannelijke candidaat kreeg de akte met een onvoldoend eindcijfer (4) voor de Nederlandsche taal.

Vrijstelling van het examen in handteekenen, op grond van reeds behaalde akte (art. 61), werd verleend aan 4 mannelijke candidaten en 1 vrouwelijke candidaat.

Opmerkingen aangaande de examens in de verschillende vakken.

Lezen en Nederlandsche taal. Voor het schriftelijk gedeelte van het examen was gekozen een gedicht van Staring, het behandelen van eenige synoniemen en het verklaren van eenige spreekwoorden.

Het bleek der commissie, dat het mondelinge examen over het algemeen goed den indruk bevestigde, die door het schriftelijk werk was verkregen. Wie bij het schriftelijk gedeelte een voldoend cijfer behaald hadden, konden dat bijna altijd behouden. Ook de beide gedeelten van het schriftelijk werk kwamen goed overeen, en dat 137 candidaten een voldoend cijfer verkregen is een bewijs, dat het opgegeven werk geen te zware eischen stelde.

Wat de *kennis der spraakkunst* betreft, zou het wenschelijk zijn dat de candidaten wat meer indrongen in de beteekenis der in de grammatica genoemde voorbeelden, waardoor zij dan ook uit andere gevallen de regels beter zouden kunnen opmaken.

Voor *letterkunde* kon zelden een hoog cijfer gegeven worden. In het algemeen lezen de candidaten te weinig en dan te veel uit bloemlezingen, zoodat bijna allen bijv. van Vondel dezelfde stukken hadden bestudeerd en er weinig afwisseling te bespeuren was in de gekozen lectuur.

Het *lezen* gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen en de uitspraak was meestal voldoende.

Rekenen. Bij het examen in de rekenkunde bleek dat tal van candidaten zich te weinig hadden geoefend in het oplossen van vraagstukken. Immers slechts heel weinigen gaven van de vijf vraagstukken eene beknopte en duidelijke oplossing; verscheidene oplossingen waren foutief en menige oplossing, die wel tot eene goede uitkomst leidde, was zóó onduidelijk en verward, dat het moeite kostte den gedachtengang van den candidaat te vinden of te volgen. Van de 287 candidaten behaalden dan ook slechts 129 voor het schriftelijk werk het cijfer 6, 7, 8, 9 of 10.

Het mondeling examen leidde vaker tot verhooging dan tot verlaging van het behaalde cijfer, zoodat aan 51 pct. der voldoend geëxamineerden een voldoend of meer dan voldoend eindcijfer kon worden toegekend.

Onder de candidaten die te kort schoten, waren er die de eenvoudigste eigenschappen niet konden bewijzen; velen bleken geen helder inzicht te hebben in de hoofdbewerkingen, verwarden „eigenschap" en „bepaling", zelfs „onderstelde" en „gestelde" of zagen den onderlingen samenhang van verschillende stellingen niet in; anderen schenen te meenen dat zij konden volstaan met een van buiten geleerd liesje, met het *noemen* van eene stelling of het *opgeven* van eene formule, zonder meer. In zulke gevallen kon er van een voldoend eindcijfer natuurlijk geen sprake zijn.

Aardrijkskunde. Het examen in de aardrijkskunde leverde vrij bevredigende resultaten op.

De topographie gaf reden tot tevredenheid; van die van ons land en die onzer bezittingen moet echter meer werk worden gemaakt.

Bij enkele candidaten bestond de kaartkennis nog in een nomenclatuur, waarbij aan wat belangrijk en wat onbelangrijk is dezelfde plaats was ingeruimd; de groote meerderheid bewees echter, dat op eene meer ontwikkelende wijze was gestudeerd.

Minder gunstig waren de uitkomsten wat de wis- en natuurkundige aardrijkskunde aangaat. Grootendeels is dit een gevolg van de afwezigheid van alle mathematische ontwikkeling bij tal van candidaten. Toch hadden vele verschijnselen, ook bij gemis van wiskundige kennis, wel beter begrepen kunnen zijn. Dat de volle maan 's middags te 12 uren niet aan den hemel staat, kan nog wel door aanschouwing worden geweten.

Slechts enkele candidaten toonden iets te weten van cartographie. De eenvoudigste kaartprojecties — de cylindrische en de conische — waren den meesten onbekend, al trachtten niet allen de globe door een plat vlak te ontwikkelen ten einde Mercator's projectie te verkrijgen.

Geschiedenis. De sub-commissie voor geschiedenis heeft, ondanks de matige eischen, slechts aan de helft der mannelijke candidaten een voldoend cijfer kunnen toekennen. Gebrek aan degelijke leiding was ook bij dezen veelal merkbaar.

Van voortgezette studie van de geschiedenis des vaderlands was bij de meeste candidaten geen sprake geweest, terwijl meerderen zelfs niet de geringste kennis hadden van de staatkundige geschiedenis der negentiende eeuw.

Van de 34 vrouwelijke candidaten behaalden 22 een voldoend en meer dan voldoend cijfer.

De commissie blijft dan ook van oordeel, dat eerst wanneer aan de aanstaande onderwijzers onderricht wordt gegeven in de algemeene geschiedenis, waarvan bij het examen in de vaderlandsche geschiedenis zou moeten blijken, betere resultaten voor de algemeene geschiedenis bij het examen voor de hoofdakte kunnen worden verwacht.

Kennis der natuur. De kennis van de samenstelling der dampkringslucht en van de eenvoudigste verbrandingsverschijnselen was bij de overgroote meerderheid der candidaten onvoldoende. Dikwijls liet ook die van de beginselen der natuurkunde te wenschen over.

Duidelijk bleek dat bij zeer vele candidaten de eerste opleiding, wat het vak kennis der natuur betreft, gebrekkig geweest was.

Methode van onderwijs en opvoeding. Het schriftelijk werk der meeste candidaten was over het algemeen voldoende, doch het mondeling onderzoek leverde minder gunstige resultaten, zoodat bij een voldoend cijfer voor het opstel, in verband met het mondeling examen, dikwijls een onvoldoend eindcijfer moest worden toegekend.

Het onderzoek naar het inzicht in de geschiedenis van onderwijs en opvoeding (punt *d* van het programma) leverde

meestal onvoldoende resultaten. Hoe en waardoor onze onderwijstoestanden gewijzigd zijn, welke beginselen en idealen achtereenvolgens de opvoeding hebben beheerscht, was veel candidaten niet duidelijk geworden.

De kennis van de algemeene en de bijzondere methodiek stond niet veel hooger.

Velen waren niet in staat de grondslagen van deze of gene methode op te geven en de leerstof van een of ander vak verstandig over de verschillende klassen te verdeelen. Zelfs gebeurde het menigmaal, dat een candidaat geen rekenschap kon geven van hetgeen hij gewoon was dagelijks in zijne eigene klasse te doen. Daarentegen gaven veel anderen blijk van ernstige studie en nadenken en kan de commissie over het algemeen met genoegen op vooruitgang wijzen.

Handteekenen. Wat het examen in dit vak betreft, valt op te merken, dat er over het geheel eenige vooruitgang werd waargenomen.

Zeer slechte teekeningen behoorden bepaald tot de uitzonderingen en bij het mondeling onderzoek bleek dat velen zich ernstig voor dit onderdeel van het examen hadden voorbereid.

Toch blijft het practische werk altijd nog het zwakke punt, zoodat het nog dikwijls voorkwam, dat onvoldoende cijfers voor het teekenwerk door een mooi cijfer voor de theorie werden goedgemaakt en het eindcijfer op die wijze nog voldoende kon zijn.

De commissie betreurt het, dat het programma voor dit examen niet rept van teekenen op het bord, zooals dit voor de akte van onderwijzer bijv. wel het geval is.

Het zoude toch aan het onderwijs in het algemeen zeer ten goede komen, wanneer de onderwijzer in staat ware zijne bedoelingen met eene eenvoudige teekening toe te lichten.

Schrijven. Omtrent het schrijven veroorlooft de commissie zich enkele opmerkingen.

Naar hare meening ondervindt dit vak het meest van alle den invloed der traditie; dikwijls moeten de candidaten nog schrijven op ongelinieerd papier en nog altijd blijft de onderscheiding groot, middelsoort, staand en loopend klein bestaan, zeker ook in verband met hetgeen voor de akte van onderwijzer is voorgeschreven.

Toch is het grootschrijven met de pen onpractisch, terwijl het zeer veel tijd en moeite kost om grootschrift te leveren, dat inderdaad *schoon*schrift kan heeten; daarom zou de commissie dit wenschen afgeschaft te zien.

Bij het schrijven op het bord kan men strenger eischen stellen; immers hierin oefenen de candidaten zich dagelijks, terwijl sierlijk, regelmatig en net schrift op het bord den leerlingen aanhoudend ten goede komt.

De commissie meent dat uit een paar regels middelsoort en (staand) klein schrift op gelinieerd papier voldoende kan blijken of de candidaat schoonschrift kan leveren; het karakter van het loopend schrift blijkt voldoende uit het schriftelijk werk voor andere vakken.

Reeds dezen keer meende de commissie de candidaten te gemoet te moeten komen door het papier van lijnen te voorzien; de resultaten waren over het algemeen bevredigend.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de commissie van examen voor de hoofdakte te Arnhem 6 September 1902.

De Voorzitter,

B. DINGEMANS.

De Secretaris,

W. MOOLHUIZEN.

's Gravenhage.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, benoemd bij beschikking van 3 Juni 1902, nº. 4363[1], afd. Onderwijs, heeft de eer Uwe Excellentie het volgende te berichten.

De inrichting van het examen was gelijk aan die welke vorige jaren werd gevolgd en voldeed ook nu weder zeer goed.

Opgemerkt werd dat er enkele candidaten waren van hoogeren leeftijd dan in den regel het geval is. Het vermoeden ligt voor de hand, dat er onder hen zoowel als onder de anderen geweest zijn die, hoewel zij reeds de studie voor de hoofdakte hadden opgegeven, het dit jaar, verlokt door financieele voordeelen, het nog maar eens waagden en daardoor het aantal afgewezenen hebben verhoogd.

Uitslag der examens.

ADSPIRANTEN.	Aangegeven.	Niet opgekomen bij het schriftelijk examen.	Teruggetrokken			Toegelaten.	Afgewezen.
			tijdens het schriftelijk examen.	tusschen het schriftelijk en het mondeling examen.	tijdens het mondeling examen.		
Mannelijke . .	222	1	1	9	17	84	110
Vrouwelijke .	61	0	0	0	1	36	24

VAKKEN.	Aantal volledige examens.		Waarvan:					
			Voldoende.		Twijfelachtig.		Onvoldoende.	
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
Lezen	200	61	173	53	0	2	27	6
Schrijven	194	60	180	59	0	0	14	1
Nederl. taal	200	61	123	42	11	3	66	16
Rekenen	204	60	111	44	5	0	88	16
Aardrijkskunde. . . .	201	60	116	37	12	3	73	20
Geschiedenis.	201	60	136	42	5	1	60	17
Kennis der natuur . .	195	61	109	39	3	1	83	21
Handteekenen	187	59	111	42	9	1	67	16
Methode van opvoeding en onderwijs	201	61	124	40	5	3	72	18

Eén mannelijke en twee vrouwelijke adspiranten behaalden de akte, ofschoon zij een onvoldoend cijfer (4) hadden

voor Nederlandsche taal. Zeven mannelijke en ééne vrouwelijke adspiranten genoten, op grond van art. 61, laatste lid, der wet op het lager onderwijs, vrijstelling van het examen in het handteekenen.

Opmerkingen over de verschillende vakken.

Lezen. De commissie herhaalt de opmerking van vorige jaren, dat vele adspiranten „het lezen blijkbaar te weinig als kunst beoefenen". Bij sommigen lieten stembuiging en tempo veel te wenschen over. Ook bleek het meermalen dat de lezer niet tot de kern van de gedachte des schrijvers was doorgedrongen.

Dialectische gebreken kwamen gedurig sterk uit. De commissie doelt hier inzonderheid op het weglaten van slotconsonanten en op het diphthongeeren van enkelvoudige vocalen.

Schrijven. Uit de lijst blijkt dat de cijfers van schoonschrijven, aan de dames toegekend, beter zijn dan die door de heeren behaald.

Hoewel bij het schrijven op het bord bleek dat de laatsten met meer vaardigheid het krijt hanteeren, was toch bij de dames de keuze der lettervormen beter en het schrift met meer zorg bewerkt.

Nederlandsche taal. „Het schriftelijk werk van vele adspiranten werd ontsierd door grove taalfouten." De commissie betreurt het deze oude klacht ook nu weer te moeten herhalen. Het is haar echter aangenaam er aan te kunnen toevoegen dat bij het mondeling onderzoek bleek, dat sommige der ergste fouten moeten toegeschreven worden aan eene soort van examenkoorts, die velen het kalm en geregeld denken moeilijk maakt.

Het minst gunstige oordeel moest uitgesproken worden over de wijze waarop eenige gecursiveerde versregels, uit Kinker's Stille Bemoediging, verklaard werden. Dit gedeelte van het schriftelijk werk was bij zeer velen onvoldoende. Gelukkig werd dit tekort bij niet weinigen geneutraliseerd door een goed opstel.

Was het een genoegen met sommige adspiranten een degelijk gesprek te kunnen voeren over deze en gene verschijnselen in de taal, vele anderen bleken slechts oppervlakkige, zeer verwarde kennis te hebben van verbuiging, woordvorming en woordsoorten.

Velen hadden enkele werken van de voornaamste schrijvers uit de 17de, 18de en 19de eeuw goed gelezen. Anderen hadden de 18de eeuw, enkelen ook de 19de eeuw tot 1880, geheel verwaarloosd.

De commissie meent ten slotte er met den meesten nadruk op te moeten wijzen, dat een allereerste vereischte in den onderwijzer is dat hij zich rekenschap geve van de beteekenis der woorden waarvan hij zich bedient.

Rekenen. Het examen in dit vak gaf aanleiding tot ongeveer dezelfde opmerkingen als het vorige jaar. De kennis van de theorie der hoofdbewerkingen blijft vooruitgaan, alsmede de toepassing daarvan op het rekenen uit het hoofd. Daarentegen is weinig vooruitgang waar te nemen in de kennis van de leer der verhoudingen, evenredigheden en evenredige afhankelijkheid van grootheden.

Bij vele adspiranten was gemis van heldere en juiste begrippen blijkbaar de oorzaak geweest van een werktuiglijk memoriseeren van eigenschappen en de bewijzen daarvan.

Aardrijkskunde. De meeste adspiranten deden een voldoen examen. Slechts weinigen hadden bij hunne studie geene globe gebruikt. Bij het examen in de natuurkundige aardrijkskunde bleek dat velen zich tevreden gesteld hadden met een naam, zonder tot het wezen der zaak door te dringen. Ze kenden bijv. wel de wet van Buys Ballot, maar moesten ze deze in een gegeven geval toepassen, dan waren ze daartoe niet in staat. Isothermen- en isobarenkaarten waren door de meesten niet of onvoldoende bestudeerd.

Vele adspiranten hadden niet de minste aandacht geschonken aan de cijfers in hunne leerboeken: met de grootte der staten en het getal inwoners waren ze volkomen onbekend; velen konden zelfs van de voornaamste bergen ook maar bij benadering de hoogte niet opgeven. Dat uit de staatjes omtrent temperatuur, enz. zooveel te leeren valt, schijnt weinig te worden ingezien.

Geschiedenis. Hoewel de uitslag niet ongunstig kan genoemd worden, mag de commissie toch niet onvermeld laten dat zij meermalen niet dan aarzelend het cijfer 6 heeft toegekend. Zij meent dat bij vele adspiranten de indruk gunstiger zou geweest zijn indien deze eerst een kleiner werkje, met de noodige jaartallen, bestudeerd hadden, om daarna een uitvoeriger werk ter hand te nemen. Dan ontkomt men aan de verwarring, waarvan vele adspiranten blijk gaven.

De commissie vermeldt met genoegen dat aan 25 pct. der geëxamineerden een hooger cijfer dan 6 kon gegeven worden en zij had minder dan wel eens vroeger aanleiding tot de opmerking, dat men van Mohammed soms meer wist dan van Christus; doch tot haar leedwezen moet zij opnieuw mededeelen, dat door enkele adspiranten de vaderlandsche geschiedenis eenvoudig verwaarloosd was.

Kennis der natuur. Terwijl natuurkennis verkregen moet worden door aanschouwing, hadden vele adspiranten zich bepaald tot het bestudeeren van enkele handboeken. Eenige adspiranten daarentegen hadden gemeend dat het oppervlakkig aanschouwen van eene reeks van proeven voldoende was, niet bedenkende dat deze slechts dienen moeten om het bestudeeren van hun leerboek te bevestigen of te vergemakkelijken.

Terwijl sommigen met veel inspanning zelf de proeven trachtten te nemen, die hun leerboek vermeldde, was door niet weinigen zelfs het bezien en vergelijken van planten verwaarloosd.

Ten slotte dient vermeld te worden dat vele adspiranten de studie van het soortelijk gewicht, de drukking in en op vloeistoffen, de spanning van gassen en de warmte hadden verwaarloosd, na hun examen volgens art. 56*a*, en zich bijna uitsluitend hadden toegelegd op de studie van het licht, de electriciteit en het magnetisme.

Handteekenen. Zoowel bij de teekeningen naar de natuur als bij die naar plaat vervaardigd, is vooruitgang te bespeuren; een vijfde van het aantal werkstukken werd met „goed" of „zeer goed" getaxeerd.

Van 53 adspiranten bedroeg ook het cijfer voor de perspectief 8 of hooger; alleen de kennis van methodiek steekt hierbij zeer ongunstig af: van twee-derde der adspiranten is de kennis van dit onderdeel onvoldoende geweest.

Methode van onderwijs en opvoeding. De algemeene indruk van de paedagogische kennis der geëxamineerden was niet bijzonder gunstig, al kon ook aan de meerderheid een voldoend cijfer worden toegekend.

Slechts weinigen gaven blijken van een helder inzicht in de bestudeerde onderwerpen, hetgeen vooral uitkwam bij het onderzoek naar hetgeen in de punten *a* en *c* van het programma geëischt wordt.

Het komt de commissie voor, dat de studie nog veel te weinig in verband gebracht wordt met de schoolpractijk; er waren zelfs adspiranten die verklaarden geen enkele handleiding voor eenig vak van onderwijs te hebben gelezen; terwijl toch het raadplegen van handleidingen tot hun dagelijksch werk moest behooren.

Ook de kennis van de geschiedenis van onderwijs en opvoeding stond over het geheel op een te laag peil: eene oude klacht, maar die, helaas, ook naar aanleiding van dit examen weer moet herhaald worden.

De commissie is hiermede aan het eind van hare taak en betuigt Uwe Excellentie dank voor het in haar gestelde vertrouwen.

Gouda, Utrecht, } September 1902.

Namens de Commissie,

W. Middelveld Viersen, *Voorzitter.*

L. Gerhardt, *Secretaris.*

Amsterdam.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, benoemd bij ministerieele beschikking van 3 Juni 1902, nº. 4363[1], afd. Onderwijs, heeft de eer Uwe Excellentie het volgende te berichten:

De inrichting van het examen werd onveranderd van vorige commissiën overgenomen en ook nu doelmatig bevonden, alleen is de commissie van meening, dat het voor een degelijk onderzoek naar de kennis van de candidaten wenschelijk zou zijn, het onderzoek naar de kennis van het lezen en de letterkunde op te dragen aan eene afzonderlijke sub-commissie naast die, welke met het examen in de Nederlandsche taal belast is.

Ook neemt de commissie, evenals hare voorgangster in 1901, de vrijheid Uwe Excellentie in overweging te geven, de publicatie van het examen eenerzijde te beperken en anderzijds beter te regelen.

De uitslag van het examen was als volgt:

Candidaten.	Aangegeven.	Niet opgekomen op het schriftelijk examen.	Teruggetrokken tijdens het schriftelijk examen.	Teruggetrokken vóór het mondeling examen.	Teruggetrokken tijdens het mondeling examen.	Toegelaten.	Afgewezen.
Mannelijke . . .	174	1	„	8	3	67	95
Vrouwelijke. . . .	75	1	„	1	2	40	31

Het aantal afgewezenen is bedroevend groot. Wat kan hiervan de oorzaak zijn?

De commissie heeft zeer sterk den indruk gekregen, dat vele candidaten zich niet genoeg hadden voorbereid.

Niet alleen moesten hierdoor ruim 56 pct. worden afgewijzen, maar ook werd er door veroorzaakt, dat het aantal van hen aan wie ter nauwernood de verlangde akte kon worden uitgereikt, zeer groot was.

Het komt der commissie voor, dat vele candidaten, en vooral zij die eene gebrekkige opleiding hebben gehad voor de akte van onderwijzer, niet in het door de wet gestelde minimum van twee jaren na het verwerven van de onderwijzersakte voldoende kennis en ontwikkeling kunnen verwerven, om zich met kans van slagen aan te melden voor het examen voor de akte, bedoeld in art. 56*b* der wet.

De omstandigheid, dat volgens de jongste wetswijzigingen en plaatselijke verordeningen het verkrijgen van de laatstbedoelde akte eene niet onbelangrijke vermeerdering van salaris medebrengt, verlokte blijkbaar velen, zich veel te spoedig aan het examen te onderwerpen.

Het volgende tabelletje geeft een overzicht van het aantal volledige examens, in elk der vakken afgelegd, en van het aantal malen, dat voor elk vak een voldoend, een onvoldoend eindcijfer of het cijfer 5 (twijfelachtig) is toegekend.

Vakken.	Aantal volledige examens.		Waarvan					
			voldoende.		twijfelachtig.		onvoldoende.	
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
Lezen	163	72	138	66	4	2	21	4
Schrijven	164	73	162	70	1	2	1	1
Nederlandsche taal en letterkunde	163	72	106	51	11	6	46	15
Rekenen.	164	73	95	40	3	2	66	31
Aardrijkskunde . . .	162	71	123	57	1	1	38	13
Geschiedenis	162	72	112	41	0	2	50	29
Kennis der natuur . .	162	73	91	49	4	0	70	24
Handteekenen. . . .	165	71	96	62	17	3	32	6
Methode van onderwijs en opvoeding.	162	72	95	38	7	2	60	32

Er waren ééne vrouwelijke en 17 mannelijke candidaten, die, op grond van art. 61, laatste lid, vrijstelling hadden van het examen in het handteekenen.

Aan ééne vrouwelijke en twee mannelijke adspiranten werd de akte uitgereikt, ofschoon voor de Nederlandsche taal en letterkunde een onvoldoend eindcijfer was toegekend.

Bijzondere opmerkingen betreffende de examens in de afzonderlijke vakken.

Lezen. Het lezen was over het algemeen voldoende. Zelden kon echter een hoog cijfer worden toegekend: 1º. wijl de leestoon niet altijd in overeenstemming was met den inhoud van het gelezene, en 2º. omdat bij de bespreking meermalen de ontwikkeling van de candidaten vrij beperkt bleek. Ook in de verklaring van sommige algemeen gebruikte uitdrukkingen en vreemde woorden schoot menigeen te kort.

Schrijven. Het schrijven der candidaten was over het algemeen bevredigend. Voor het schrijven op het bord kon veelal hooger cijfer worden gegeven dan voor het schrijven op papier.

Nederlandsche taal en letterkunde. De kennis van de spraakleer liet bij veel candidaten te wenschen over, vooral waar het gold de beteekenis en het gebruik der buigingsvormen, en de voornaamste spelregels.

De in de grammatica gebruikte termen werden vaak genoemd, zonder dat blijk werd gegeven, dat ze waren begrepen, terwijl bij het benoemen van zinnen en woorden en het verklaren van woordvormen uit het gelezene niet zelden bleek, dat de candidaten in de toepassing der regels faalden.

Bij het onderzoek naar de kennis der letterkunde werd opgemerkt, dat de hoofdpersonen uit de 17de en 18de eeuw en eenige hunner voornaamste werken vrij goed waren bestudeerd, doch dat van de 19de eeuw de lectuur der candidaten wel wat beperkt was, zoodat goede schrijvers uit dien tijd bij velen slechts bij name bekend waren.

Eenige der nieuwere auteurs waren blijkbaar met oordeel gelezen.

De uitdrukking der gedachten liet bij veel candidaten vooral in het schriftelijk werk te wenschen over. Van enkelen was de stijl onbeholpen, zoowel in het opstel, waarvoor keuze was gelaten uit een viertal onderwerpen, als in de verklaring van het opgegeven gedicht.

Soms ging dat samen met schrijven van taalfouten. In dat geval was het den candidaat in den regel niet mogelijk door het mondeling examen een voldoend cijfer voor het vak „Nederlandsche taal" te behalen.

Rekenen. De uitslag is weinig bevredigend. Het schriftelijk werk van 17 vrouwelijke en van 51 mannelijke candidaten was onvoldoende. Aan slechts enkelen hunner gelukte het door een goed mondeling examen een voldoend eindcijfer te behalen.

Bij het schriftelijk werk toonden velen te weinig vaardigheid te bezitten. Bij het mondeling onderzoek merkte de commissie vaak op, dat de candidaten zich veel te weinig hadden toegelegd op het geven van juiste definities. Het hoofdstuk „worteltrekking" was door zeer velen slecht bestudeerd; menigeen kon niet eens behoorlijk en met eenige vaardigheid de bewerking machinaal uitvoeren. Ook toonden velen geen goed inzicht te hebben in de evenredige afhankelijkheid van grootheden.

Aardrijkskunde. De resultaten van het onderzoek in dit vak waren over het geheel niet onbevredigend; de meeste candidaten gaven blijk van ernstige studie en degelijke voorbereiding. Toch was het aantal van hen wien een onvoldoend of juist even een voldoend cijfer moest worden toegekend, nog ver van gering. Bij verscheidene candidaten was de kennis in een of meer onderdeelen van het vak geheel onvoldoende. Enkelen schenen de beoefening der aardrijkskunde geheel verwaarloosd te hebben, zoodat zij zelfs van de topographie van Nederland en zijne bezittingen eene uiterst geringe kennis toonden te bezitten. Bijna alle candidaten hadden bij hunne studie van de wiskundige aardrijkskunde van de aardglobe gebruik gemaakt.

Geschiedenis. Het onderzoek naar de kennis van de geschiedenis gaf de volgende resultaten. Terwijl bijna 2/3 van de candidaten een voldoend examen aflegden, moest aan ruim 1/3 een onvoldoend en aan 2 een twijfelachtig cijfer worden toegekend. Nog altijd ontbreekt het velen die zich aanmelden aan een helder inzicht in de hoofdgebeurtenissen van de algemeene geschiedenis, vooral van de hoofdgebeurtenissen der 19de eeuw. Niet altijd was eene historische atlas gebruikt. Bij de geschiedenis des vaderland was vooral het begrip van de hoofdzaken uit de inrichting van onze regeering in verschillende tijdperken lang niet altijd helder. Terwijl in vorige jaren alleen een klein aantal candidaten blijkbaar de studie der geschiedenis geheel hadden verwaarloosd, was dit aantal bij het nu afgeloopen examen grooter en kwamen er meer vrouwelijke candidaten onder voor. Een vrij groot aantal candidaten bleken de leerstof voor het examen niet met zorg te hebben verwerkt.

Natuurkennis. De commissie kan, zeer tot haar spijt, niet, evenals hare voorgangster, wijzen op vooruitgang in de studie der natuurkennis.

Treurig was het gesteld vooral met de kennis der verbrandingsverschijnselen. Bij velen was geen enkele juiste voorstelling dienaangaande aanwezig. Daardoor waren de begrippen betreffende de ademhaling, de ontwikkeling der lichaamswarmte en de voeding van mensch, dier en plant ook hoogst verward.

Onvoldoende voorbereiding voor de akte, bedoeld in art. 56*a*, moet wel als de voornaamste oorzaak van den slechten toestand aangemerkt worden, maar het valt ook niet te ontkennen dat door velen met weinig ernst is gezocht naar aanvulling van de aanwezige kennis.

In de groote steden van ons land zijn voldoende gelegenheden om de gewenschte hulp bij de studie te verkrijgen.

Het is daarom ergerlijk dat candidaten, die blijkbaar òf onwillig òf zorgeloos zijn geweest om van deze gelegenheden te profiteeren, zich willen verschuilen achter hunne vroegere gebrekkige opleiding.

Ook heeft menig onderwijzer die eene goede opleiding heeft genoten voor de onderwijzersakte, de studie der natuurkennis na het verkrijgen van deze akte geheel verwaarloosd.

Handteekenen. De commissie neemt de vrijheid er op te wijzen, dat het examen in het handteekenen eene eigenaardigheid heeft die bij geen ander vak voorkomt. Immers, er moet worden onderzocht, behalve naar de kennis van het vak, ook naar die van de methodiek er van. Dit is o. a. de oorzaak van het feit dat zoovele malen het cijfer 5 is gegeven.

Van de 20 candidaten die dat cijfer kregen waren er 15 die onvoldoende theoretische kennis, maar voldoende practische bedrevenheid bezaten; 3 die, hoewel theoretisch voldoende onderlegd, te weinig practische bedrevenheid aan den dag konden leggen, terwijl aan 2 candidaten het cijfer 5 toegekend moest worden.

150 candidaten verkregen het cijfer 6 of daar boven. Van deze candidaten waren er 21 onvoldoende voor de practijk en 23 onvoldoende in de theorie.

Het teekenen van meetkunstige lichamen kan bevredigend genoemd worden.

Bij het onderzoek naar de kennis van een goeden leergang voor het teekenonderwijs in de lagere school moest aan 72 candidaten een onvoldoend cijfer worden toegekend.

Methode van onderwijs en opvoeding. De meeste candidaten toonden voldoende kennis te bezitten van de wijze waarop het schoolonderwijs dienstbaar gemaakt kan worden aan de verstandelijke en zedelijke vorming der leerlingen.

Ook de kennis van de algemeene inrichting der lagere school, van de indeeling der klassen en van het klassikaal onderwijs liet in den regel niet te wenschen over.

Wat de kennis van de algemeene onderwijskunde en van de meest gebruikte leerwijzen voor elk vak bij het lager onderwijs in het bijzonder betreft, hadden vele candidaten te weinig studie gemaakt van de methodes van onderwijs voor de verschillende vakken. Het kwam zeer dikwijls voor, dat de candidaten alleen kennis hadden van de methodes die zij zelven gebruiken en dan nog slechts voor dat gedeelte der leerstof dat zij onderwijzen.

Voorts meent de commissie er de aandacht op te moeten vestigen, dat het ongetwijfeld zijn nut heeft door een overzicht van verschillende methodes kennis te verkrijgen van onderscheiden stroomingen op het gebied der methodiek, doch dat het ook noodig is voor elk vak althans één methode zelfstandig te bestudeeren.

De kennis van de geschiedenis der opvoeding en van het onderwijs, vooral in ons vaderland, en die van het Nederlandsch schoolwezen zijn doorgaans bevredigend.

Namens de Commissie,

ROODENBURCH, *Voorzitter.*
P. H. VAN DER LEY, *Secretaris.*

Leeuwarden.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, bij beschikking van 3 Juni 1902, nº. 4363[1], afd. Onderwijs, belast met het afnemen van examen te Leeuwarden voor de akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres, heeft de eer Uwe Excellentie het volgende mede te deelen.

De regeling van het examen was geheel gelijk aan die van de jaren 1896, 1898 en 1900 en voldeed wederom zeer goed. Voor het onderzoek in elk vak was 45 min. beschikbaar, behalve voor lezen en paedagogiek, voor welke vakken samen 45 min. waren uitgetrokken.

De volgende tabellen geven een overzicht van den uitslag der examens.

Candidaten.	die zich voor het examen hadden aangegeven.	die bij het schriftelijk examen waren opgekomen.	die zich hebben terug getrokken.	die zijn toegelaten	die zijn afgewezen.
Mannelijke. . .	175	174	13	70	91
Vrouwelijke . .	30	29	1	21	7
Totaal . . .	205	203	14	91	98

Vakken waarin werd geëxamineerd.	Mannelijke candidaten.				Vrouwelijke candidaten.			
	Aantal afgelegde examens.	Voldoende.	Twijfelachtig.	Onvoldoende.	Aantal afgelegde examens.	Voldoende.	Twijfelachtig.	Onvoldoende.
Lezen	166	122	18	26	28	23	3	2
Schrijven	169	160	9	0	28	28	0	0
Nederlandsche taal . .	167	54	41	72	28	18	5	5
Rekenen	178	55	42	71	28	15	7	6
Aardrijkskunde	166	86	23	57	28	24	1	3
Geschiedenis	168	95	22	51	28	16	5	7
Kennis der natuur. . .	168	108	21	39	28	22	3	3
Teekenen	164	92	33	39	28	18	6	4
Opvoeding en onderwijs.	166	103	28	35	28	20	6	2

Aan 5 candidaten werd de akte uitgereikt, ofschoon zij een onvoldoend eindcijfer hadden voor de Nederlandsche taal.

Vrijstellingen van het examen in handteekenen, op grond van reeds behaalde akten (artt. 61 en 85), kwamen niet voor.

Opmerkingen naar aanleiding van de examens in de verschillende vakken.

Lezen. Het werktuiglijk lezen was bij de vrouwelijke candidaten aanmerkelijk beter dan bij de mannelijke. Bij velen dezer was de uitspraak slordig en de leestoon weinig in overeenstemming met den aard der leesstof. In de verklaring van het gelezene schoot menigeen te kort: de kracht en de beteekenis van veelvuldig gebruikte woorden en uitdrukkingen waren velen niet voldoende bekend.

De sub-commissie is dan ook van oordeel, dat dit hoogst belangrijke vak door menigen candidaat niet met de noodige nauwgezetheid wordt beoefend.

Schrijven. Het schrijven was voldoende: geen enkelen keer werd een beslist onvoldoend cijfer toegekend; fraai schrift werd echter ook zelden geleverd, terwijl vele candidaten bleken bij de keuze der lettervormen geen vast systeem te volgen.

Nederlandsche taal. Voor de meeste candidaten bleek het opgegeven taalwerk te moeilijk. Slechts aan 23 candidaten kon voor het schriftelijk werk een voldoend cijfer worden toegekend; van 55 candidaten moest het werk met het cijfer 5 worden gewaardeerd, terwijl dat van 125 candidaten beslist onvoldoende was. Vooral in de verklaring der synoniemen schoten velen te kort. Ook had menigeen het gedicht van Staring slecht begrepen en sommigen, die het wel begrepen, hadden hun indruk van het gedicht in slordige taal weergegeven.

Het mondeling examen bracht aan het licht, dat sommigen de studie van de spraakkunst geheel verwaarloosd hadden. Er waren candidaten, die moeite hadden met de ontleding van gemakkelijke volzinnen. Met de spelregels bleken velen slecht op de hoogte te zijn en ook aan de studie der woordvorming was door sommigen weinig zorg besteed. De examinator kon slechts bij weinige candidaten wat dieper op de zaken ingaan. Vroeg hij verklaring van verschijnselen op het gebied der taal, dan bleven de meesten het antwoord schuldig. Er waren ook candidaten, die vrij goed de regels uit de spraakkunst wisten op te zeggen, maar die weer moeite hadden met de toepassing van die regels op de levende taal. Sommige candidaten legden een goed mondeling examen af, maar konden toch, wegens het onvoldoende schriftelijk werk, geen hoog eindcijfer verwerven.

Letterkunde. Wat al zoo dikwijls is gezegd — van lezen, van spraakkunst, van letterkunde — dient al wederom herhaald: er wordt niet goed gestudeerd! Men *leest* niet, men *leert* een korten inhoud van *buiten;* het resultaat is: men kent geen boek, geen schrijver, geen tijd, kunst noch kunstvaardigheid, poëzie noch proza. Vondel, Hooft, da Costa, Potgieter worden vervelende lesjes uit een vervelend boek. Velen kenden zelfs geen naam van een schrijver na 1880, maar Jan Vos hadden ze bestudeerd! Sommigen vertelden, dat „opleiders voor de hoofdakte" hun hadden aangeraden, geen notitie te nemen van literatoren na 1850; die raad was opgevolgd.

Allerzonderlingste begrippen schenen er te heerschen omtrent onze *„voornaamste"* voortbrengselen der literatuur: Hyghens *Kostelick Mal*, Hooft *Warenar*, Bilderdijk *Urzijn en Valentijn*, Potgieter *Bronbeek*, etc. etc., waren bestudeerd, en wat inderdaad het voornaamste is, kent men zelfs niet bij naam. Ook vergeet men ten eenenmale, dat een letterkundig werk *kunst* is; het is de vraag niet, of *„Majoor Frans"* bestaat, niet de quaestie, dat ze bestaat, maar indien men weet dat ze bestaat, is de vraag: hoe heeft de *kunstenares* haar geteekend? De hoofdonderwijzer moet, literair gesproken, rekenschap kunnen geven van zijne lectuur. Op weinige loffelijke uitzonderingen na schoten de mannelijke candidaten in vele, menigeen in alle opzichten te kort; de vrouwelijke waren veel beter ontwikkeld op letterkundig gebied.

Rekenen. De ongunstige uitkomsten van dit examen zijn hoofdzakelijk veroorzaakt door het schriftelijk werk, waarvan velen weinig of niets hadden terecht gebracht.

De becijferingen waren vaak onnauwkeurig; de beredeneering gebrekkig of afwezig; eene dorre oplossing met evenredigheden of vergelijkingen schering en inslag.

Minder ongunstig waren de uitkomsten van het mondeling examen. Meermalen kwam het voor dat een voldoend eindcijfer kon gegeven worden aan candidaten, wier schriftelijk werk beslist onvoldoende was. Toch werd bij vele candidaten, in stede van „de grondige kennis", waarvan het programma spreekt, oppervlakkigheid geconstateerd, zoodat sommigen zelfs te kort schoten in het juist en goed verklaren van eene der hoofdbewerkingen in de rekenkunde. Niet genoeg kan den candidaten op het hart worden gedrukt het juist formuleeren van stellingen en definities niet te verwaarloozen, evenmin als het kennen van hetgeen het programma voor de onderwijzersakte omschrijft.

Opgemerkt dient nog te worden, dat de vrouwelijke candidaten veel beter onderlegd bleken te zijn dan de mannelijke. Slechts 2 mondelinge examens van de vrouwelijke candidaten waren onvoldoende.

Aardrijkskunde. Een deel der candidaten bleek met ijver en oordeel te hebben gewerkt; door 25 pct. der geëxamineerden werd dan ook een meer dan voldoend cijfer behaald.

Het trof de sub-commissie, dat de studie der natuurkundige en der wiskundige aardrijkskunde door eenige candidaten geheel verwaarloosd en door vele anderen niet met dien ernst was opgevat, welke met grond mocht worden verwacht.

Deze onderdeelen toch worden in het programma met name en nog wel in de eerste plaats genoemd.

De kennis der andere onderdeelen was over het algemeen voldoende, hoewel het kennen van vele namen niet altijd bleek gepaard te gaan met een voldoend inzicht in verschillende verschijnselen en toestanden op aardrijkskundig gebied.

Geschiedenis. De resultaten van het onderzoek in dit vak waren iets gunstiger dan die van vroegere jaren, hoofdzakelijk doordat meer werk was gemaakt van de nieuwste geschiedenis. Over het algemeen gebruiken de candidaten nog te weinig een historischen atlas, en schenken zij geen aandacht genoeg aan de geschiedenis der wetgeving in de laatste halve eeuw.

Van bijzondere voorliefde voor de geschiedenis, of van eene meer uitvoerige studie van een of ander belangrijk onderdeel, was hoogst zelden iets te bespeuren.

Kennis der natuur. Het onderzoek stelde bij de meerderheid der candidaten in het licht, dat de opleiding voor het onderdeel *natuurkunde* gebrekkig was geweest.

Slechts bij uitzondering had de studie zich kunnen aansluiten bij de waarneming van proeven en voorwerpen. Waar dit wel het geval was geweest, bleek de verworven kennis soms zeer degelijk te zijn.

De kennis van *dierkunde* gaf bij veel verscheidenheid over het geheel toch bevredigende uitkomsten.

Ook voor de kennis der *plantkunde* gaf het onderzoek over het geheel een bevredigenden uitslag.

Behoudens enkele gunstige uitzonderingen was de kennis van de *samenstelling der dampkringslucht* en van de *verbrandingsverschijnselen* in zeer groote mate *onvoldoende*. Verwarring van *koolstof* met *koolzuur*, van *waterstof* met *waterdamp* was op verre na geen uitzondering.

Het behoeft geen betoog, dat bij deze verwarring de leer der assimilatie bij dieren zoowel als planten een gesloten boek voor wel de meeste candidaten was. Alleen zij, die een cursus „*scheikunde*" hadden gevolgd, hetzij aan eene middelbare school of aan eene Rijkskweekschool voor onderwijzers, bleken voldoende ontwikkeld om voor de zonderlingste wanbegrippen op dit gebied bewaard te blijven.

Alles saamgenomen is bij het onderzoek naar de kennis der natuur zeer beslist gebleken dat verbetering in de opleiding voor het examen een eisch is van de grootste urgentie.

Handteekenen. Het practisch teekenen bleek voor velen nog steeds moeilijk, wat voor een groot deel is te wijten aan eene gebrekkige opleiding. Toch behaalden deze candidaten dikwijls nog een behoorlijk eindcijfer, wanneer bleek, dat zij van de theorie ernstige studie hadden gemaakt. Te betreuren is het, dat er nog teekenleeraren zijn, die dit gedeelte weinig de aandacht waardig keuren, waardoor verscheidene examinandi er in het geheel geen studie van maakten en zelfs niet het eenvoudigste figuurtje voldoende aan leerlingen konden verklaren.

Onderwijs en opvoeding. Bij het onderzoek naar de begrippen der candidaten van de wijze, waarop het schoolonderwijs dienstbaar kan worden gemaakt aan de verstandelijke en zedelijke vorming der leerlingen — punt *a* van het programma — kwam meermalen verwaarloozing van de studie der zielkunde aan het licht. De kennis der meest gebruikte leerwijzen voor elk vak van het lager onderwijs in het bijzonder — punt *c* — liet dikwijls veel te wenschen over. Toch hadden de meeste candidaten eene voldoende kennis van de methode, die zij bij hun onderwijs volgen. Waar bij sommigen die kennis beperkt was tot een onderdeel dier methoden, werd zij door de sub-commissie beslist onvoldoende geacht. Ongunstige cijfers zijn in de meeste gevallen te wijten aan de oppervlakkige kennis van hetgeen in de genoemde punten *a* en *c* van het programma wordt geëischt.

Toch was ook door vele candidaten, waaronder sommigen die overigens blijken van ernstige studie gaven, weinig werk gemaakt van punt *d*, eenige kennis der geschiedenis van opvoeding, onderwijs en schoolwezen. Bij de studie schijnt niet nauwkeurig genoeg te worden gelet op het programma in al zijne onderdeelen.

Leeuwarden, 10 September 1902.

Namens de Commissie,

C. J. Prakken, *Voorzitter.*

E. H. Boddé, *Secretaris.*

Deventer.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, ingevolge beschikking van Uwe Excellentie, d.d. 3 Juni 1902, n°. 4363[1], afd. Ond., in 1902 belast met het afnemen te Deventer van de eindexamens ter verkrijging van de akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer en hoofdonderwijzeres, heeft de eer het volgende onder de aandacht van Uwe Excellentie te brengen.

Inrichting van de examens en onderwerpen van algemeenen aard.

De inrichting van het examen gaf geene aanleiding tot het maken van opmerkingen.

Bij de commissie is echter de overtuiging gevestigd, dat het voor de adspirant-hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen zeer gewenscht moet worden geacht dat er eenheid kome in de opgaven voor het schriftelijk werk voor *alle* commisssies van ons land. Daardoor zal ongetwijfeld met meer en beter succes de richting worden aangewezen bij de studie der adspiranten en de eenheid in die studie noodzakelijk worden bevorderd.

De commissie meent met recht op deze zaak de aandacht te mogen vestigen, nu dit jaar door de verkregen overeenstemming in de 1ste en 3de inspectie gebleken is dat zoodanige eenheid voor geheel ons land niet onbereikbaar is.

Het bleek der commissie verder ook dit jaar opnieuw, dat de opmerking, reeds in 1901 door de commissie te Zwolle gemaakt, ook thans alleszins bevestigd is, dat n.l. de waarde van eene goede opleiding niet te hoog kan worden gewaardeerd. Daarom meent de commissie niet te mogen nalaten te wijzen op het groote belang, gelegen in eene verbetering der opleiding voor het examen bedoeld in art. 57 *b*, overal waar die noodzakelijk moet worden geacht, en tevens op het wenschelijke van het openstellen van gelegenheden voor hulp en leiding bij de studie voor het examen ter verkrijging van de hoofdakte.

De regeling van het examen was geheel gelijk aan die welke de vorige jaren in deze inspectie werd gevolgd.

De uitslag was als volgt:

Tabel A.

Overzicht van den uitslag der examens.

Adspiranten.	Aangegeven.	Niet opgekomen bij het schriftelijk examen.	Teruggetrokken na het schriftelijk en vóór het mondeling examen.	Teruggetrokken tijdens het mondeling examen.	Toegelaten.	Afgewezen.
Mannelijke . . .	105	2	1	5	52	45
Vrouwelijke . . .	18	0	0	0	8	10

Hieronder volgt een overzicht van het aantal malen, dat in elk vak een voldoend, twijfelachtig of onvoldoend cijfer werd toegekend.

TABEL B.

Tabel van de examens in elk vak afgenomen.

VAKKEN.	Aantal volledige examens.		Waarvan: voldoende.		twijfelachtig.		onvoldoende.	
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
Lezen	101	18	68	16	14	2	19	0
Schrijven	99	18	90	15	3	2	6	1
Nederlandsche taal	101	18	57	14	17	4	27	0
Rekenen	101	18	42	6	22	5	37	7
Aardrijkskunde	101	18	63	9	12	1	26	8
Geschiedenis	97	18	63	6	7	6	27	6
Kennis der natuur	98	18	49	11	11	1	38	6
Handteekenen	96	18	59	12	11	4	26	2
Paedagogiek	101	18	56	9	23	5	22	4

Twee mannelijke candidaten werden toegelaten met een onvoldoend cijfer voor Nederlandsche taal.

Onder de mannelijke candidaten was er 1 die in het bezit was der akte bedoeld bij art. 61, laatste lid, der wet op het lager onderwijs en derhalve vrijgesteld werd van het examen in het handteekenen.

Opmerkingen over de afzonderlijke vakken.

Lezen. De leesstof werd genomen uit Staring: Poëzie, Potgieter: Proza en Poëzie, Huygens: Hofwijck en de Zeestraat, Vondel: Roskam en Harpoen, Hooft: Granida, en da Costa: Poëzie.

Vóór de candidaat met het lezen en verklaren begon, vroeg de examinator hem of hij ook op moeilijkheden gestuit was; bleek dit het geval te zijn, dan werden deze eerst besproken. Het technisch lezen was bij enkele candidaten uitstekend; bij de meeste evenwel werd zeer dikwijls de klemtoon verkeerd gelegd en kwam de aard van het gelezene niet tot zijn recht.

De verklaring liet nog al eens te wenschen over, wat hoofdzakelijk moet toegeschreven worden aan het gebrek aan algemeene kennis bij de examinandi.

Schrijven. De resultaten van het onderzoek in dit vak waren over het geheel voldoende.

Drie candidaten maakten gebruik van steilschrift; één van hen leverde steilschrift op papier, maar schuinschrift op het bord; een ander deed juist het tegengestelde, terwijl de derde op papier en bord beide zich van steilschrift bediende.

Nederlandsche taal. Het schriftelijk gedeelte van het examen bestond uit twee opgaven: 1°. het weergeven in eigen woorden van een gedicht van Staring: „In een vriendenrol", waarvan de inhoud door velen niet begrepen en vaak in slordig Nederlandsch was overgezet. en 2°. het verklaren van een paar spreekwijzen en een stel synoniemen, waarvan de resultaten over het algemeen gunstiger waren.

Bij het mondeling onderzoek kwam vooral het groote verschil uit tusschen candidaten die eene degelijke opleiding genoten hadden en hen die op eigen wieken hadden moeten drijven. Bij de laatsten liet het verklaren van verschijnselen in de levende taal dikwijls veel te wenschen over.

Het examen in de Nederlandsche letterkunde bepaalde zich vooreerst tot een onderzoek naar een beknopt overzicht van de voornaamste verschijnselen op het gebied onzer literatuur en verder vooral naar de kennis van die werken welke de candidaten zeiden goed gelezen te hebben. Bij het eerste onderzoek bleek dat dit overzicht bij slechts weinigen op eenige volledigheid aanspraak mag maken, terwijl de candidaten van de gelezen werken wel den inhoud wisten weer te geven, maar ze niet konden plaatsen in de lijst van hun tijd, noch den geest hadden opgemerkt, welke uit die werken spreekt.

De kennis der vrouwelijke candidaten was in dit onderdeel uitgebreider en degelijker dan die der mannelijke.

Rekenen. De 5 vraagstukken van het schriftelijk examen waren vaak zoo onvolledig en onnauwkeurig opgelost, dat naar de bedoeling van den candidaat moest worden geraden; vandaar, voor een deel, dat slechts aan een derde deel der examinandi voor het schriftelijk werk een voldoend cijfer kon worden toegekend.

Bij het mondeling onderzoek schoten de meeste candidaten te kort in de oplossing uit het hoofd van een eenvoudig rekenkundig vraagstuk dat hun werd voorgelegd; eene grondige kennis van de theorie der rekenkunde, zooals het programma die verlangt, behoorde tot de uitzonderingen, met name wat aangaat de onderdeelen die tot de eischen voor het onderwijzersexamen behooren; buitendien kwam herhaaldelijk de weinige bedrevenheid van de candidaten in de herleiding van rekenkundige vormen aan den dag, waardoor het hun niet mogelijk was zonder hulp uit de gegevens bij eene theorievraag tot de verlangde uitkomst te geraken.

De commissie meent om die reden bij hen die voor de hoofdakte werken ernstig te moeten aandringen niet alleen op eene nauwgezette studie van de theorie der rekenkunde, in het bijzonder van de grondbeginselen, maar vooral ook op oefening in de zorgvuldige schriftelijke behandeling van rekenkundige opgaven, zoowel van theoretischen als van practischen aard.

Aardrijkskunde. Over den uitslag van het examen in dit vak zij het volgende opgemerkt. Wat de onderdeelen betreft was de kennis van Nederland en zijne overzeesche bezittingen bij velen zeer gering, die van de landen van Europa zeer goed en van de werelddeelen dikwijls minder goed, terwijl van de wis- en natuurkundige aardrijkskunde wel wat meer werk gemaakt wordt. Toch verdient het opmerking dat enkele candidaten, die blijk gaven in de verschillende onderdeelen zeer goed te zijn, bij de wiskundige aardrijkskunde veel te kort schoten. Ook kwam het nog al eens voor dat de staatkundige aardrijkskunde, vooral wat de indeeling der landen betreft, al te zeer verwaarloosd was.

De vrouwelijke candidaten stonden dezen keer bij de mannelijke vrij wat ten achter. Terwijl toch bij de laatsten zestien het cijfer 8 en vijf het cijfer 9 verwierven, was bij de dames slechts één aan wie het cijfer 8 kon worden toegekend.

Geschiedenis. Veel nieuws valt er over het examen in de geschiedenis niet te zeggen; naast enkele zeer goede examens (bij één candidaat kon het cijfer 10 worden toegekend) staan verscheiden zeer slechte.

Evenals de vorige jaren werd elke candidaat in de 4 onderdeelen ondervraagd.

Nog altijd is de kennis der nieuwe geschiedenis het geringst en een groot gedeelte der candidaten geeft blijk dat zij van de hedendaagsche feiten zeer slecht op de hoogte zijn.

Menig examen geeft den indruk dat de tijd van voorbereiding te kort is geweest; het studeeren wordt dan verlangd tot het memoriseeren van feiten; maar van een rustig verwerken van het geleerde, van een verband zoeken tusschen het heden en het verleden is geen sprake.

Van de beschavingsgeschiedenis wordt blijkbaar meer werk gemaakt dan vroeger het geval was en het bestudeeren met een historischen atlas schijnt meer regel te worden.

Kennis der natuur. Hoewel geconstateerd kan worden dat de kennis van vele der candidaten, vergeleken bij die in

vroegere jaren getoond, niet onbelangrijk is toegenomen, moet toch ook thans nog weer er op gewezen worden dat de resultaten bij andere candidaten nog veel te wenschen overlieten. De sub-commissie heeft daarbij ook nu weer de ervaring opgedaan dat gebrekkige kennis vaak een gevolg is van gemis aan hulp en leiding, maar tevens, dat ook nog *te* dikwijls gebrek aan belangstelling moet worden verondersteld; de leer der samenstelling van den dampkring en van de verbrandingverschijnselen vooral bleek door de candidaten te zijn verwaarloosd.

Handteekenen. De opmerkingen omtrent de tekortkomingen der adspiranten, in vorige verslagen gemaakt, moeten ook nu weder geconstateerd worden. Tot bijzondere opmerkingen gaf het examen geen aanleiding.

Onderwijs en opvoeding. Punt *a* van het programma was door velen schromelijk verwaarloosd; sommigen meenden dat er gewoonlijk weinig of geen zielkunde wordt gevraagd. Enkelen gebruikten èn bij het schriftelijk èn bij het mondeling onderzoek vreemde woorden, waarvan ze de beteekenis niet geheel vatten.

Over het geheel gaf het onderzoek naar punt *b* een bevredigend resultaat. Eene enkele maal kwam het voor dat de candidaat de indeeling in klassen van de school waaraan hij werkte niet goed wist te verklaren. Over de waarde van het hoofdelijk onderwijs in de klassen hadden enkelen niet nagedacht.

Punt *c* gaf, wat het eerste gedeelte betreft, de algemeene onderwijskunde, over het geheel reden tot tevredenheid. De kennis der bijzondere methodiek liet vaak veel te wenschen over. Velen kenden voor een zeker vak geen enkele methode, of ze noemden een naam, maar wisten dan verder niets daarvan te vertellen. Enkelen daarentegen gaven blijk eene of andere bepaalde methode met vrucht bestudeerd te hebben.

Punt *d* was door menigeen stiefmoederlijk behandeld; vaak bestond de kennis in een paar namen en feiten, zonder dat men het verband, de geleidelijke ontwikkeling had begrepen.

Het zou te wenschen zijn dat de candidaten zich vooral beijverden de kennis der zielkunde toe te passen op de practijd, zoowel in de algemeene als de bijzondere methode.

Dikwijls moet echter de onvoldoende kennis der paedagogie worden toegeschreven aan eene gebrekkige opleiding tot onderwijzer en volslagen gebrek aan leiding bij de latere studie voor de hoofdakte.

Namens de Commissie,

Th. Ruys J.-Pzn., *Voorzitter.*

J. F. H. A. Later, *Secretaris.*

BIJLAGE JJ.

VERSLAG van de Commissie in 1902 belast geweest met het afnemen der examens in de Fransche taal, lager onderwijs, naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 9 Augustus 1879 (*Staatsblad* nº. 149).

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Groningen,
Utrecht, — 27 September 1902.

De commissie door Uwe Excellentie in 1902 belast met het afnemen der akte-examens in de Fransche taal (lager onderwijs), heeft de eer aan Uwe Excellentie verslag te doen van hare werkzaamheden.

Volgens beschikking van 13 Juni 1902, nº. 4782[1], afdeeling Onderwijs, was zij samengesteld uit de volgende leden: prof. dr. A. G. van Hamel, voorzitter; dr. J. J. Salverda de Grave, ondervoorzitter; N. L. Verlint, F. Rode, A. Bourquin, A. Sunier, E. J. Sommer, E. Th. Borlé, C. F. van Duyl, G. J. Guichard, I. Mauritz, P. Werkman, A. D. Leeman, M. Hovingh, mej. A. K. van Bochove, mej. L. A. Sethe, en uit de plaatsvervangende leden J. M. T. A. Stille, H. F. I. Houben, G. C. C. Bethe, J. L. P. M. van Dijck, mej. J. P. W. Rijke en mej. L. Vos.

Ook de plaatsvervangende leden hebben aan de werkzaamheden der commissie, met name aan het mondeling onderzoek, deelgenomen. Van 15—30 Augustus zijn, bij afwezigheid van den voorzitter, diens functiën door den ondervoorzitter waargenomen.

De beide voorloopige vergaderingen zijn gehouden op 22 Juni en 6 Juli. In de eerste dier bijeenkomsten werd door de commissie tot secretaris benoemd de heer N. L. Verlint, terwijl de heer G. J. Guichard door den voorzitter als adjunct-secretaris werd aangewezen.

Ook ditmaal werd door alle candidaten op denzelfden dag, en wel op Maandag 14 Juli, het schriftelijk werk gemaakt, dat uit drie proefstukken bestond: eene vertaling van het Nederlandsch in het Fransch, waarvoor 1¾ uur tijd werd gegeven; eene vertaling v n het Fransch in het Nederlandsch (1½ uur), en het oplossen, in eenige volzinnen, van een veertigtal moeilijkheden op het gebied der idiomatiek, vormleer en syntaxis (1 uur). Bij het samenstellen van dit laatste proefstuk heeft de commissie, evenals bij het grammaticaal gedeelte van het mondeling examen, rekening gehouden met het zoogenaamde „tolerantie-edict", door den Franschen Minister van Openbaar Onderwijs en Fraaie Kunsten, 26 Februari 1901 uitgevaardigd en openbaar gemaakt in het *Journal Officiel* van 11 Maart d.a.v. Evenals hare voorgangster heeft de commissie geen moeilijkheden opgegeven en geen vragen gesteld betreffende de punten, waaromtrent in genoemd besluit van den Franschen Minister „tolerantie" is voorgeschreven en dus vrijheid is gelaten.

Aan 1 candidaat, die door zeer bijzondere omstandigheden verhinderd was geworden het schriftelijk werk op 14 Juli te maken, is op den dag waarop hij voor het mondeling examen was opgeroepen de gelegenheid daartoe gegeven.

Het schriftelijk examen heeft dit jaar, evenals het vorige jaar, plaats gehad in zeven centra, en wel te Amsterdam, 's Gravenhage, Rotterdam, Breda, Nijmegen, Deventer en Groningen. De commissie heeft, wegens het ontbreken van geschikte localiteit, geen gevolg kunnen geven aan den wenk harer voorgangster om een veel geringer aantal candidaten te Amsterdam op te roepen, of het aantal der aldaar opgeroepen candidaten over 2 lokalen in die stad te verdeelen. Door eene behoorlijke verscherping van het toezicht is zij er in geslaagd ook te Amsterdam, waar 220 candidaten bijeen waren, het schriftelijk examen zonder bezwaar te doen plaats hebben.

Als voorzitters der sub-commissiën die met de leiding van het schriftelijk examen belast en voor den goeden gang der zaken verantwoordelijk gesteld waren traden op: te Amsterdam de heer Verlint, te 's Gravenhage de heer Rode, te Rotterdam de heer Sunier, te Breda de heer Bourquin, te Nijmegen de heer Salverda de Grave, te Deventer de heer van Duyl, te Groningen de heer van Hamel.

Bij het schriftelijk werk is alles in goede orde, tot voldoening van commissieleden en candidaten, afgeloopen.

De correctie van het schriftelijk werk, die geduurd heeft van 15 tot 29 Juli was, zooals gewoonlijk, voor elk der beide vertalingen, opgedragen aan eene subcommissie van 6 leden, respectievelijk onder het voorzitterschap van de heeren Rode en van Duyl.

Voor de correctie der spraakkunstige oefeningen is de commissie, overeenkomstig het advies door hare voorgangster gegeven, teruggekeerd tot de vroeger gevolgde methode (correctie door eene, elken dag te vernieuwen, sub-commissie van 2 leden). Als commissie van revisie fungeerden ook ditmaal de voorzitter, de ondervoorzitter en de secretaris.

Na afloop der correctie werd, volgens gewoonte, aan de candidaten die voor geen enkel der drie proefstukken een voldoend cijfer hadden verkregen, of onder wier cijfers eene 0 of eene 1 voorkwam, van dien ongunstigen uitslag kennis gegeven, onder bijvoeging dat hun kans van slagen „gering geworden" of „vervallen" was. Eene dergelijke kennisgeving werd gezonden aan 111 candidaten. Van deze trokken 108 zich terug; van de 3 die, in weerwil van hunne geringe kans op slagen, zich aan het mondeling examen onderwierpen, heeft geen enkel het diploma verworven.

Van 1 tot 28 Augustus hebben de mondelinge examens plaats gehad in de lokalen der sociëteit „de Vereeniging" te 's Gravenhage. Het aantal candidaten dat per dag geëxa-

mineerd werd bedroeg 28. Omtrent de indeeling in groepen en de vaststelling der uren in verband met de woonplaatsen der candidaten, heeft de commissie de bekende traditiën gevolgd. Ook ditmaal hebben de beide secretarissen zooveel mogelijk rekening gehouden met de vele wenschen der candidaten om op bepaalde dagen en uren te worden geëxamineerd. In weerwil van hunne groote bereidwilligheid en hunne inspanning, is het hun niet mogen gelukken aan al de tallooze aanvragen te voldoen. Den candidaten mag geraden worden hunne wenschen, in dit opzicht, eenigszins te beperken en, zoo er geen overwegende redenen bestaan om aan een bepaalden datum of een bepaalden tijd de voorkeur te geven, de vaststelling daarvan aan de commissie over te laten.

De tijd die aan het mondeling onderzoek is besteed geworden was verdeeld als volgt: 15 minuten voorbereiding van den te lezen tekst; 10 minuten lezen en onderzoek naar de uitspraak van den candidaat; 10 minuten spreken, ter beoordeeling der vaardigheid; 15 minuten syntaxis; 10 minuten vormleer; 15 minuten onderzoek naar den woordenschat en naar de kennis van eenige bijzonderheden van het Fransche taaleigen.

Bij het lezen zijn gebruikt „Histoire d'un petit homme", van Robert Halt en „Sacs et parchemins" van Jules Sandeau. De commissie is van oordeel dat eerstgenoemd werkje in het vervolg met voordeel zou kunnen vervangen worden door „Romain Kalbris" van Hector Malot. Daarnaast kan, meent zij, „Sacs et parchemins" bij voortduring blijven aanbevolen.

Het aantal candidaten die zich hadden opgegeven en van hen die aan de beide deelen van het onderzoek, of alleen aan het schriftelijk gedeelte, hebben deelgenomen, alsmede de uitkomst der examens, vindt Uwe Excellentie opgegeven en saamgevat in de volgende tabellen.

Tabel I.

Gevraagde akte van bekwaamheid.	Candidaten.	Zich hebben aangemeld.	Teruggetrokken vóór het schriftelijk examen.	Niet opgekomen op het schriftelijk examen.	Aan het schriftelijk examen deelgenomen.	Teruggetrokken na het schriftelijk examen.	Deelgenomen aan het mondeling examen.	Teruggetrokken onder het mondeling examen.	Toegelaten.	Afgewezen.
Akte van bekwaamheid voor schoolonderwijs in de Fransche taal, naar aanleiding van art. 65 der wet van 17 Augustus 1878, gewijzigd door de wetten van 3 Januari 1884 en 8 December 1889.	Vrouwelijke	354	8	„	346	46	300	„	224	76
	Mannelijke	435	7	„	428	75	353	„	207	146
	Totaal	789	15	„	774	121	653	„	431	222

Tabel II.

Candidaten.	Aantal malen dat is toegekend het praedicaat	Kennis van het taaleigen.	Vormleer.	Syntaxis.	Spraakkunst. oefeningen.	Vertaling in het Fransch.	Vertaling uit het Fransch.	Uitspraak.	Vaardigheid.
Vrouwelijke (300) voor het schriftelijk werk: 346	5. zeer goed.	2	2	„	47	2	50	„	3
	4. goed.	37	54	45	88	37	125	35	60
	3. voldoende.	161	200	150	140	162	120	218	178
	2. even voldoende.	96	44	100	50	126	43	47	58
	1. onvoldoende.	4	„	5	19	19	8	„	1
	0. slecht.	„	„	„	2	„	„	„	„
Mannelijke (353) voor het schriftelijk werk: 428.	5. zeer goed.	„	2	„	51	1	20	„	„
	4. goed.	30	51	36	92	31	140	„	6
	3. voldoende.	182	216	159	190	147	203	213	217
	2. even voldoende.	130	81	148	57	202	51	137	127
	1. onvoldoende.	11	3	10	32	40	13	3	3
	0. slecht.	„	„	„	6	7	1	„	„

Met genoegen constateert de commissie dat er, blijkens de steeds gunstiger wordende resultaten, steeds vooruitgang is, zoowel in het gehalte der candidaten als in de wijze waarop zij worden voorbereid.

Zij meent echter bij de candidaten te mogen aandringen op uitgebreider lectuur en acht het niet voldoende dat zij — wat toch bij de meesten het geval schijnt — zich bepalen tot het lezen der werkjes die eene vorige commissie heeft aanbevolen.

In de vertaling uit het Nederlandsch in het Fransch moge de candidaat er op bedacht zijn zoo eenvoudig mogelijk te werk te gaan. Alle jacht op idiomatische uitdrukkingen is af te keuren. De commissie heeft herhaaldelijk bevonden dat er bij een candidaat onevenredigheid bestond tusschen zijne wezenlijke kennis van het Fransch en het overvloedig gebruik door hem gemaakt van idiomatische uitdrukkingen, die bovendien zeer dikwijls verkeerd waren toegepast.

Omtrent de overige onderdeelen van het examen, met name omtrent uitspraak en syntaxis, sluit de commissie zich gaarne aan bij hetgeen door hare voorgangster daarover is opgemerkt.

Ten slotte neemt de commissie de vrijheid Uwe Excellentie te wijzen op het bezwaar, dat vreemdelingen niet tot het akteexamen voor lager onderwijs in de levende talen kunnen worden toegelaten. Terwijl het algemeen aanbevelenswaard wordt geacht dat onder onze taalleeraren het vreemde element ruim vertegenwoordigd zij, wordt het den vreemdelingen die de

akte A M. O. wenschen te verwerven, en die zich daartoe voorbereiden onmogelijk gemaakt om, in afwachting dat zij aan de eischen van dat examen kunnen voldoen, in het onderwijs werkzaam te zijn en gedurende dit tijdperk van voorbereiding hun brood te verdienen. Indien de wetswijziging, die tot verbetering der positie van vreemdelingen noodig is, bij Uwe Excellentie bezwaar mocht ontmoeten, dan zou de commissie willen ondersteunen hetgeen door de commissie voor de Fransche taalakten M. O in 1901 gezegd is omtrent het wenschelijke der instelling van een vergemakkelijkt examen A ten behoeve van buitenlandsche onderwijzers in het Fransch.

In het hier volgend tabellarisch overzicht worden de resultaten van 1902 met die van 1901 vergeleken.

Tabel III.

Candidaten.	Voldoende cijfers behaald in:															
	Kennis van het taaleigen.		Vormleer.		Syntaxis.		Spraakkunstige oefeningen.		Vertaling in het Fransch.		Vertaling uit het Fransch.		Uitspraak.		Vaardigheid.	
	1901.	1902.	1901.	1902.	1901.	1902.	1901.	1901.	1901.	1902.	1901.	1902.	1901.	1902.	1901.	1902.
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Vrouwelijke	60	66	77	85	60	65	72	80	53	58	80	85	86	84	80	80
Mannelijke	47	60	67	76	50	55	67	78	36	42	78	85	57	60	47	63

Aan het einde van hare taak gekomen betuigt de commissie der Regeering haren dank voor het in haar gestelde vertrouwen.

Namens de Commissie,

A. G. van Hamel, *Voorzitter.*
N. L. Verlint, *Secretaris.*

BIJLAGE **KK**.

VERSLAG der Commissie, in 1902 belast geweest met het afnemen der examens voor de Hoogduitsche taal (lager onderwijs), naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 9 Augustus 1879 (*Staatsblad* n°. 149).

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De commissie, ingevolge Uwer Excellentie's beschikking van 13 Juni 1902, n°. 4782[1], afd. Onderwijs, dit jaar belast geweest met het afnemen der examens voor de Hoogduitsche taal (lager onderwijs), heeft de eer bij dezen verslag te doen van hare werkzaamheden.

Zij was samengesteld als volgt:

dr. B. Symons, hoogleeraar aan de Rijks-universiteit te Groningen, voorzitter;
H. Pol, lector aan de Rijks-universiteit en leeraar aan het gymnasium te Groningen, ondervoorzitter;
J. F. D. Blöte, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool te Tilburg;
H. H. Breuning, leeraar aan het gymnasium te Leiden;
G. R. Deelman, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool en het gymnasium te Utrecht;
dr. E. F. Kossmann, leeraar aan het gymnasium te 's Gravenhage en privaat-docent aan de Rijks-universiteit te Leiden;
C. J. Hoolboom, leeraar aan eene hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Amsterdam;
dr. F. Leviticus, leeraar aan eene hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus en privaat-docent aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam;
H. W. A. Röttger, leeraar aan het gymnasium en de hoogere burgerschool te Maastricht;
A. L. Schmidt jr., leeraar aan eene hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te 's Gravenhage;
J. H. Scholte, leeraar aan de Rijks-hoogere burgerschool te Groningen;
J. G. Talen, leeraar aan de Rijks- hoogere burgerschool en het gymnasium te Zwolle;
mej. M. Koenig, leerares aan de hoogere burgerschool voor meisjes te Rotterdam;
mej. M. E. de Vries, leerares aan de middelbare meisjesschool te Groningen;

terwijl als plaatsvervangende leden waren aangewezen:

G. Houwer, leeraar aan de hoogere burgerschool te Nijmegen;
J. Verwer, leeraar aan het gymnasium en de hoogere burgerschool te Dordrecht, (thans leeraar aan de hoogere burgerschool te Leiden);
G. W. Spitzen, leeraar aan de Rijks-landbouwschool te Wageningen;
mej. W. E. van Roggen, leerares aan de hoogere burgerschool voor meisjes te Arnhem.

Met het oog op de bezwaren, die in de laatste jaren door het klimmend aantal adspiranten, met name voor de akten voor middelbaar onderwijs, meer en meer tegen de tot dusver gebruikelijke regeling der examens waren gerezen, had de commissie, in 1901 belast met het afnemen der examens voor de Hoogduitsche taal (lager en middelbaar onderwijs), aan het slot van haar verslag op de wenschelijkheid van eene wijziging in de inrichting dier examens gewezen. Van de beide daar ter overweging aangeboden mogelijkheden meende de voorzitter in een nader schrijven aan Uwe Excellentie, dd. 23 Februari 1902, de in de eerste plaats genoemde overbrenging van de examens voor middelbaar onderwijs naar de wintermaanden, voor dit jaar, bij wijze van proef, te moeten aanbevelen. Dienovereenkomstig werd door Uwe Excellentie bepaald, dat dit jaar de examens voor middelbaar onderwijs in de Hoogduitsche taal in de maand December, zoo noodig aanvangende in het laatst van November, zouden worden afgenomen, terwijl die voor het lager onderwijs, gelijk tot dusver, in Augustus plaats zouden hebben.

De eerste voorloopige vergadering der commissie werd op 29 Juni te Utrecht gehouden. Na benoeming van den tweeden ondergeteekende tot secretaris der commissie, werd tot de regeling der werkzaamheden overgegaan. Aangezien de voorzitter, met machtiging van Uwe Excellentie, de leiding van deze examens grootendeels aan den ondervoorzitter wenschte over te laten, moest deze voor den duur van zijn voorzitterschap als examinator vervangen worden door een der plaatsvervangende leden; daar voor werd aangewezen de heer Verwer. Aan de correctie van het schriftelijk werk werd door alle plaatsvervangende leden deelgenomen.

Ook ditmaal zoude door alle candidaten het schriftelijk werk op denzelfden dag worden gemaakt. Daarvoor werd vastgesteld Maandag 11 Augustus. Daar het aantal candidaten van dat van het vorige jaar niet belangrijk afweek (239, tegen 250 in 1901), werd besloten het schriftelijk examen ook ditmaal te doen plaats hebben op vier verschillende plaatsen van het land, en wel, eveneens in overeenstemming met de ten vorigen jare geschikt gebleken regeling, te Amsterdam, Breda, Nijmegen en Zwolle.

Vervolgens werden in deze vergadering door den voorzitter twee sub-commissiën, elk bestaande uit drie leden, benoemd, ter voorbereiding van de opgaven voor de beide vertalingen. Hare taak bestond hierin, de stukken die door de leden ter tafel werden gebracht, nauwkeurig na te gaan en zoo noodig te wijzigen, om daaruit ten slotte drie van beiderlei soort uit

te kiezen, die haar voorloopig het meest geschikt voorkwamen. Nadat dit laatste in eene vergadering der beide subcommissiën te Utrecht, op 13 Juli, geschied was, vond in eene bijeenkomst van voorzitter, ondervoorzitter en secretaris, den volgenden dag te Groningen gehouden, de definitieve vaststelling der twee proefstukken plaats, die aan de candidaten zouden worden voorgelegd.

Het schriftelijk examen werd op den bepaalden dag afgenomen. Als voorzitters der sub-commissiën, met de leiding belast, en voor den goeden gang der zaken verantwoordelijk, traden op: te Amsterdam (80 candidaten) de heer Deelman; te Breda (56 candidaten) de heer Blöte; te Nijmegen (44 candidaten) de heer Schmidt; te Zwolle (54 candidaten) de heer Pol. De regeling was overal dezelfde: het examen begon te 11 uur met de vertaling uit het Nederlandsch in het Hoogduitsch, waarvoor tot $12\frac{3}{4}$ uur tijd werd gegeven; na eene pauze van een uur volgde de vertaling uit het Hoogduitsch in het Nederlandsch van $1\frac{3}{4}$ tot $3\frac{1}{4}$ uur. Wellicht zal het in volgende jaren aanbeveling verdienen om ook voor dit tweede proefstuk, gelijk voor het eerste, $1\frac{3}{4}$ uur uit te trekken. Nergens heeft zich eenig incident voorgedaan.

De correctie van het schriftelijk werk, die den volgenden dag (12 Augustus) te 's Gravenhage begon en tot en met 18 Augustus duurde, werd, nadat door de geheele commissie, ter verkrijging van een standaard voor de beoordeeling, de eerste 12 vertalingen van beiderlei soort waren nagezien, opgedragen aan twee sub-commissiën, die zich na eenige dagen elke wederom in twee afdeelingen splitste. Zoodoende kon de correctie van de 468 vertalingen der 234 opgekomen candidaten in zes dagen afloopen. Ontkend mag echter niet worden, dat die snelle wijze van werken bezwaren medebrengt, die door eene geringe vermeerdering van het aantal correctiedagen zijn te vermijden; waarom dan ook deze commissie aan hare opvolgster in overweging geeft, liever enkele dagen meer voor dit vermoeiende deel van hare taak uit te trekken.

Aan de candidaten, die voor beide vertalingen een onvoldoend cijfer hadden verkregen, of aan wier vertaling in het Hoogduitsch eene 1 was toegekend, werd van dien ongunstigen uitslag kennis gegeven, onder bijvoeging dat hunne kans van slagen „gering geworden" of „vervallen" was. Eene dergelijke kennisgeving werd verzonden aan 38 candidaten. Van deze trokken zich 27 terug, bovendien 3 anderen, aan welke op hun verzoek hunne min gunstige cijfers waren medegedeeld; van de 11, die in weerwil van hunne geringe kans op slagen, zich aan het mondeling examen onderwierpen, heeft geen enkele het diploma verworven.

De mondelinge examens hebben daarna plaats gehad van 19 tot en met 28 Augustus. Dagelijks werden 24 candidaten geëxamineerd, in vier groepen, waarvan twee des voormiddags (van 9—10 en van $10\frac{1}{4}$—$11\frac{1}{4}$) en twee des namiddags (van $1\frac{1}{4}$—$2\frac{1}{4}$ en van $2\frac{1}{2}$—$3\frac{1}{2}$) onderzocht werden. De beraadslaging en de mededeeling van den uitslag volgden onmiddellijk na afloop zoowel der voormiddags- als der namiddagsexamens. Bij de vaststelling van dag en uur der mondelinge examens is niet alleen met de woonplaatsen der candidaten, maar ook met hunne zeer talrijke wenschen van verschillenden aard rekening gehouden. Eenige meerdere beperking van de zijde der candidaten in dit opzicht ware echter in 't belang van den secretaris gewenscht. Met name verdient het aanbeveling, dat door de candidaten niet achtereenvolgens twee verschillende adressen worden opgegeven, namelijk behalve hunne woonplaats ook nog een vacantie-adres. De toch reeds zeer omvangrijke arbeid van den secretaris zoude aanmerkelijk verlicht worden, wanneer de candidaten uitsluitend hun adres opgaven ter plaatse van hunne werkzaamheid, en tijdelijke verandering daarvan ter kennis brachten van de postadministratie. Vergissingen, die anders bijna onvermijdelijk zijn, kunnen zoodoende tevens worden voorkomen.

Den 29sten Augustus hield de commissie hare eindvergadering.

De hieronder volgende tabellen geven een overzicht van den uitslag der examens. Terwijl de eerste dien in 't algemeen aanwijst, geeft de tweede een beeld van de uitkomsten van het onderzoek der commissie in de verschillende onderdeelen.

TABEL I.

Akte naar aanleiding van art. 65 der wet tot regeling van het lager onderwijs.	Aantal van hen die						
	zich hebben aangemeld.	niet zijn opgekomen.	aan het schriftelijk examen hebben deelgenomen.	zich hebben teruggetrokken na het schriftelijk examen.	aan het mondeling examen hebben deelgenomen.	zijn afgewezen.	zijn toegelaten.
Mannelijke candidaten.	143	3	140	17	123	55	68
Vrouwelijke candidaten.	96	2	94	13	81	28	53
Totaal	239	5	234	30	204	83	121

TABEL II.

Candidaten.	Aantal malen dat is toegekend het praedicaat	Vertaling Nederlandsch-Hoogduitsch.	Vertaling Hoogduitsch-Nederlandsch.	Spraakkunst.	Kennis van het taaleigen.	Vaardigheid in het spreken	Uitspraak. Theoretisch.	Uitspraak. Practisch.
Mannelijke (aantal 140) *	zeer goed (6)	0	1	0	0	0	1	0
	goed (5)	23	29	13	13	9	12	4
	voldoende (4)	44	50	51	45	69	54	80
	niet geheel voldoende (3)	36	26	36	46	29	39	31
	onvoldoende (2)	33	28	21	18	16	17	7
	slecht (1)	4	6	2	1	0	0	1
Vrouwelijke (aantal 94) *	zeer goed (6)	0	0	1	0	3	2	4
	goed (5)	23	16	12	7	12	8	19
	voldoende (4)	28	23	42	39	53	43	45
	niet geheel voldoende (3)	22	21	20	25	11	20	11
	onvoldoende (2)	15	23	6	9	2	8	2
	slecht (1)	6	11	0	1	0	0	0

* 17 mannelijke en 13 vrouwelijke candidaten trokken zich na het schriftelijk examen terug.

Aan deze tabellen heeft de commissie slechts weinige opmerkingen toe te voegen betreffende enkele onderdeelen van het examen.

Vooraf zij echter in 't algemeen opgemerkt, dat de uitslag der examens dit jaar niet bijzonder gunstig genoemd kan worden. Van de 234 candidaten, die zich aan het examen onderwierpen, slaagden 121, dus nog niet 52 pct. Neemt men in aanmerking, dat het vorige jaar bijna 55 pct., in 1900 ruim 54 pct. konden worden toegelaten, terwijl in de jaren 1896—1899 het percentage der geslaagden resp. bijna 60 pct. ('96), bijna 60 pct. ('97), 57 pct. ('98), ruim 62 pct. ('99) beliep, dan is in de laatste jaren eene vermindering van het aantal geslaagden onmiskenbaar. In een vorig verslag werd aangestipt, dat dit verschijnsel blijkbaar verband houdt met het stijgend aantal candidaten, waarvan velen zich te vroeg, dus onvoldoende voorbereid, voor het examen aanmelden. Dit jaar was wel is waar dit aantal iets kleiner dan in 1901 — 239 (234 opgekomen) tegen 250 (247 opgekomen) —, maar niet onbelangrijk grooter was het aantal van hen, wier vertalingen al dadelijk elke kans op slagen buitensloten of uiterst gering maakten: 38, tegen 28 in 1901. Het trekt vooral de aandacht, dat ook dit jaar de *vertaling uit het Hoogduitsch in het Nederlandsch*, misschien het beste criterium voor de rijpheid, zij het ook niet voor het quantum verworven kennis der candidaten, bij velen te wenschen overliet: in niet minder dan 17 gevallen moest het cijfer 1 worden toegekend — daar onder waren 11 vrouwelijke candidaten — en in 51 gevallen het cijfer 2. In 1901 waren die getallen, bij een iets hooger aantal candidaten, resp. 21 (9 vrouwelijke candidaten) en 52.

Ten opzichte van de beoordeeling der *uitspraak* van de candidaten was door de commissie bepaald, dat in die gevallen, waarin verschil van meening bestond tusschen de 2 leden der sub-commissie voor het mondeling examen omtrent het toe te kennen cijfer of beide tot toekenning van een onvoldoend cijfer geneigd waren, de beslissing van den voorzitter zoude worden ingeroepen, die dan een nader onderzoek instelde. Ongetwijfeld werd door dien maatregel de gewenschte gelijkmatigheid in de beoordeeling bevorderd, maar dat daardoor eene werkelijke eenheid van maatstaf bereikt zoude zijn, valt moeilijk aan te nemen, daar bij de toekenning van het cijfer 4 (voldoende) de tusschenkomst van den voorzitter doorgaans niet werd ingeroepen, en de eene sub-commissie uitteraard gemakkelijker voor de toekenning van een voldoend cijfer voor de uitspraak overgaat dan de andere. De wederinstelling van eene vaste sub-commissie voor de uitspraak, die voor dit onderdeel het cijfer voor alle candidaten zoude hebben vast te stellen verdient dan ook opnieuw overweging. De commissie brengt hierbij in herinnering, dat in vroegere jaren die regeling is toegepast, maar opgegeven moest worden wegens het daardoor veroorzaakte tijdverlies. Hare wederinvoering zoude met eene vermindering van het aantal dagelijks te examineeren candidaten, of met eene vermeerdering van het aantal commissieleden gepaard moeten gaan.

Eindelijk wenscht de commissie er op te wijzen, dat bij het mondeling examen in de *spraakkunst* de verklaring der grammaticale verschijnselen dikwijls te wenschen overliet. Zij heeft daarbij niet het oog op de vrije beschikking over de stof, zooals die te recht geëischt wordt voor het examen voor de akte A middelbaar onderwijs, maar op de bekwaamheid van den candidaat om de afzonderlijke „regels" in hun onderling verband te beschouwen, waardoor hunne practische toepassing voor het onderwijs aan Nederlandsche kinderen pas goed mogelijk wordt. Alleen door zoodanige bestudeering der grammatica ontstaat een helder beeld van de eigenaardigheden, die de vreemde taal, in tegenstelling met de moedertaal, kenmerken ten opzichte van de meervoudsvorming, de verbuiging der adjectiva, de trappen van vergelijking, de vervoeging der werkwoorden, het gebruik der voorzetsels, der indirecte rede, enz.

Tot opmerkingen over de andere onderdeelen van het examen vindt de commissie geene aanleiding. Alleen meent zij ook ditmaal te moeten aandringen op de wenschelijkheid om eenige oefening te verkrijgen in het spreken en de mondelinge voordracht, al ziet zij de bezwaren niet voorbij, die de voldoening aan dien wensch voor vele candidaten oplevert.

Aan het einde van hare taak gekomen, betuigt de commissie aan Uwe Excellentie haren dank voor het in haar gestelde vertrouwen.

Groningen,
27 October 1902.
's Gravenhage,

Namens de Commissie,
B. Symons, *Voorzitter.*
A. L. Schmidt jr., *Secretaris.*

BIJLAGE LL.

VERSLAG der Commissie, in 1902 belast geweest met het afnemen der examens in het handteekenen, lager onderwijs, naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 24 October 1884 (*Staatsblad* n°. 219).

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De Commissie, bij beschikking Uwer Excellentie van 11 Juni 1902, n°. 4507[1], afdeeling Onderwijs, belast met het afnemen van het examen bedoeld in art. 6 van het Koninklijk besluit van 24 October 1884 (*Staatsblad* n°. 219), heeft de eer Uwe Excellentie bij dezen verslag van hare werkzaamheden te doen.

	Candidaten.	Vrouwelijke.	Mannelijke.
Ingeschreven	332	107	225
Vóór of gedurende het 1ste gedeelte van het examen (A) teruggetrokken.	18	3	15
Te examineeren dus.	314	104	210
Onvoldoende voor A	151	36	115
Geslaagd voor A	163	68	95
Teruggetrokken wegens ziekte onder B.	1	1	
Afgewezen in B	31	12	19
Gediplomeerd	131	55	76

Onder de gediplomeerden waren er 10 onderwijzeres en 39 onderwijzer, te zamen, te zamen dus 49, d. i. ruim 37 pct. van de geslaagden.

In de eerste vergadering, gehouden op 30 Juni 1902, werd in algemeene trekken de regeling van het examen vastgesteld en het lid W. H. L. Janssen van Raay tot secretaris benoemd.

In de tweede vergadering, gehouden op 16 Juli, werd de rooster van werkzaamheden opgemaakt en werden de opgaven voor het practische examen in perspectief door de leden ingediend, behandeld en gearresteerd.

Het examen bestond voor elken candidaat uit een practisch gedeelte, dat twee dagen, en een theoretisch gedeelte, dat één dag duurde. Daartoe werden de candidaten van 17 Juli tot 9 Augustus, bij groepen van 41 tot 49, telkens voor twee dagen, en van 12 tot 26 Augustus, bij groepen van 11 tot 13, telkens voor één dag opgeroepen. Gedurende de eerste periode werden elken derden dag de teekeningen, die in de voorafgaande twee dagen vervaardigd waren, door de Commissie in pleno nagezien en beoordeeld.

Als pleistermodel werd gegeven een afgietsel van een hogel, voorkomende aan de kerk van den H. Urbanus te Troyes; als stilleven eene groep van twee voorwerpen, namelijk een pot van geglazuurd aardewerk en een houten bankje van Hindelooper model.

Den 11den Augustus werden des morgens de perspectiefopgaven voor het tweede gedeelte van het examen in gereedheid gebracht, waarna des middags de derde vergadering gehouden en aan de regeling der werkzaamheden voor de volgende examenperiode besteed werd.

Er hadden zich aangemeld 107 vrouwelijke en 225 mannelijke adspiranten, waarvan zich respectievelijk 3 en 15 vóór of gedurende het eerste gedeelte van het examen teruggetrokken. Van de overigen werd door 68 vrouwelijke en 95 mannelijke candidaten deze eerste proeve met goed gevolg doorstaan.

De Commissie had, evenals in vorige jaren geschied was, als hoofdbeginsel bij de beoordeeling van de bekwaamheid der candidaten aangenomen, dat een onvoldoend gemiddeld cijfer, op het eerste gedeelte van het examen behaald, voor den uitslag van het geheele examen beslissend zou wezen en de candidaten hiermede zoowel als met het resultaat van de eerste examenperiode in kennis gesteld.

Diensvolgens trokken zich vóór of gedurende het tweede gedeelte van het examen nog 34 vrouwelijke en 16 mannelijke candidaten terug, wier teekenen naar de natuur door de Commissie onvoldoende was geoordeeld. Evenwel werd aan 4 candidaten — die voor het eerste gedeelte van het examen onvoldoende cijfers hadden behaald — toegestaan van hun recht gebruik te maken om ook het examen B af te leggen. Bovendien was één vrouwelijk adspirant, die voor natuurteekenen een voldoend cijfer had behaald, door ziekte verhinderd verder aan het examen deel te nemen.

De akte werd ten slotte aan 55 vrouwelijke en 76 mannelijke candidaten uitgereikt. In het geheel slaagden dus 51 pct. van de vrouwelijke en 33 pct. van de mannelijke, of 39 pct. van de gezamenlijke adspiranten. In 1901 slaagden bijna 35 pct. van de gezamenlijke adspiranten, zoodat de uitslag thans gunstiger is dan in het vorig jaar.

Het lid J. de Jong Hzn., wien van 7 tot 13 Augustus eene lichte ongesteldheid verhinderde zijne medewerking te verleenen, werd gedurende dien tijd door den heer M. J. Schild vervangen.

Den 27sten Augustus werden op eene laatste vergadering de ervaringen, door de Commissie gedurende hare werkzaamheden opgedaan, te berde gebracht, en de opmerkingen, waartoe zij bij verschillende leden aanleiding hadden gegeven, vergeleken en geresumeerd.

Het heeft de Commissie eenparig getroffen, dat de groote meerderheid der candidaten in zeer onvoldoende mate rekening had gehouden met het doel, waartoe de door hen hen verlangde akte is ingesteld, met hunne verplichting alzoo om te bewijzen niet enkel een goed teekenaar te zijn, maar vooral voldoende geschiktheid te bezitten tot het geven van teekenonderwijs op de lagere school. De leemte, welke dienstvolgens in veler voorbereiding tot het examen gebleven was, openbaarde zich hoofdzakelijk in driëërlei vorm.

Vooreerst konden vele candidaten er niet in slagen zich bij benadering het perspectivische beeld voor te stellen van een voorwerp, dat door eene projectieteekening met verklarenden tekst volkomen bepaald was, blijkens hun falen in de poging om, volgens de opgave, van zulk een voorwerp eene schets te vervaardigen.

In de tweede plaats ontbrak het den candidaten over het algemeen aan een juist en helder inzicht in de wetten der perspectief. En nu moge het geven van onderricht hierin niet tot de werkzaamheden op de lagere scholen behooren, toch mogen voorzeker de mate, waarin een aanstaand onderwijzer de onderwerpen, tot zijn studiegebied behoorende, beheerscht, en de eischen, door hem aan eigen inzicht in die onderwerpen gesteld, als maatstaf van paedagogische deugdelijkheid gelden.

Ten slotte waren de meeste adspiranten niet in staat op het zwart bord met krijt eene behoorlijke schets te maken van eenig vlakornament of eenvoudig voorwerp, een eisch, welke — dit is toch voor een ieder duidelijk — de toepassing van elke onderwijsmethode, het volgen van elken leergang stelt en waaraan dus een onderwijzer allereerst behoort te voldoen.

De Commissie is dan ook eenstemmig van meening, dat het wenschelijk is in de toekomst aan deze onderdeelen van het examen meer gewicht toe te kennen dan de candidaten ditmaal blijkbaar gedaan hadden en aan het onderzoek in die richting ook meer tijd te besteden.

Daarentegen zou, naar hare zienswijze, de duur van het examen in teekenen naar de natuur veilig eenigszins ingekort kunnen worden, zonder dat dit het beoordeelen van de vaardigheid der candidaten behoeft te bemoeilijken. Deze toch blijkt in hoofdzaak reeds uit den opzet der teekening, die ditmaal — het zij hier terloops vermeld — bij vele candidaten te wenschen overliet.

Eindelijk meent de Commissie, dat het maken van eene perspectivische constructie, gelijk tot dusverre opgegeven werd, eenigszins buiten de grenzen ligt van het gebied, waarop de studie voor teekenonderwijs aan de lagere school zich behoort te bewegen, en dat het meer in overeenstemming zou zijn met de eischen, welke vooral het onderwijs op de volksschool stelt, zal dit zooveel mogelijk dienstbaar wezen aan de behoeften van den aanstaanden ambachtsman, om in plaats van eene perspectivische constructie het vervaardigen van een projectieteekening te verlangen. De Commissie gelooft dit dan ook voor het vervolg te moeten aanbevelen.

Onderstaande tabellen geven de cijfers die aan de 314 candidaten werden toegekend, welke aan het eerste gedeelte van het examen deelnamen, en de cijfers die aan de 162 candidaten werden toegekend, die voor het eerste gedeelte zijn geslaagd en het examen in zijn geheel hebben afgelegd.

Werd toegekend:	Pleisterornament.	Stilleven.
het cijfer 6	8 maal	4 maal
" " 5	46 "	42 "
" " 4	118 "	125 "
" " 3	125 "	123 "
" " 2	15 "	20 "
" " 1	2 "	— "

Werd toegekend:	Pleisterornament.	Stilleven.	Perspectief mondeling.	Perspectief teekening.	Methodiek.
het cijfer 6	8 maal	1 maal	20 maal	2 maal	22 maal
" " 5	55 "	41 "	48 "	39 "	38 "
" " 4	109 "	116 "	53 "	77 "	66 "
" " 3	— "	1 "	31 "	41 "	29 "
" " 2	— "	— "	7 "	3 "	6 "
" " 1	— "	— "	3 "	— "	1 "

Aan het einde van hare taak gekomen, heeft zij de eer, onder dankbetuiging aan Uwe Excellentie voor het genoten vertrouwen, haar mandaat neer te leggen.

Delft, 8 October 1902.

A. F. Gips, *Voorzitter.*
W. H. L. Janssen van Raay, *Secretaris.*

UITSLAG van de in het jaar 1902 gehouden examens ter verkrijging van akten van bekwaamheid voor huis- en schoolonderwijs in de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek.

Nijmegen.

Lijst der behaalde cijfers.

Vrouwelijke candidaten.

Toegekende cijfers voor:	10.	9.	8.	7.	6.	5.	4.	3.	2.	1.	0.
Practijk . . .	1	7	23	32	36	18	8	8	3	1	„
Eigen werk . .	1	24	40	26	27	14	3	1	„	1	„
Theorie. . . .	2	16	28	39	30	7	8	5	2	„	„

Mannelijke candidaten.

Practijk . . .	„	1	6	18	18	8	18	18	1	„	„
Eigen werk . .	„	1	17	23	19	14	7	5	1	„	1
Theorie. . . .	„	„	10	22	21	12	16	5	2	„	„

Het bleek, naar het oordeel der commissie, dat voor de mannelijke, alsook voor de vrouwelijke candidaten de minder gunstige uitslag daaraan moet worden toegeschreven, dat de meesten weinig of niet hadden leeren onderwijs geven in dat vak en ten gevolge daarvan niet in staat waren om de oefeningen door de leerlingen eener klasse te doen uitvoeren. Van de mannelijke candidaten waren er ook velen, die zelf niet genoeg geoefend waren en bij het les geven met moeite nauwkeurig de oefeningen konden voordoen, terwijl vele der vrouwelijke candidaten te kort schoten in bedrevenheid bij het geven van onderwijs in het touwtje springen en bij het doen uitvoeren van spelen.

Rotterdam.

Het spijt de commissie te moeten melden, dat sommige der afgewezene candidaten moesten bekennen, dat zij zich slechts eenige weken voor het examen hadden voorbereid, of dat zij, na eenige jaren niets aan dit vak gedaan te hebben, in den laatsten tijd nu en dan even de theorie hadden ingezien.

Onder de niet geslaagden waren vele leerlingen van de 3de klasse der Rijksnormaallessen. De geslaagden uit deze klasse behaalden doorgaans het eindcijfer zes.

Hieruit blijkt, dat het examen doen uit die klasse niet aangemoedigd kan worden, maar eer ontraden moet worden.

Enkele candidaten deden een goed examen. Velen hadden echter de leerstof meer gememoriseerd dan verwerkt. Over het algemeen ging bij de mannelijke candidaten het les geven beter dan dat aan meisjes.

Ten slotte meent de commissie er op te moeten wijzen, dat bij de voorbereiding voor dit examen de practijk (vooral ook het les geven) onder goede leiding op den voorgrond moet staan.

Haarlem.

Hoewel, blijkens den uitslag, het examen vrij bevredigend kan genoemd worden, meent de commissie toch de volgende opmerkingen te moeten maken, welke in het bijzonder de afgewezen candidaten betreffen.

Over het algemeen liet het opstellen der klassen voor de vrije of gereedschapsoefeningen veel te wenschen over. De meeste candidaten wisten daarvoor niet de vereischte bevelen te geven en stelden de kinderen eenvoudig op de plaats, die zij voor het uitvoeren der oefeningen moesten innemen, waarvan niet alleen tijdverlies, maar ook meer dan eens verwarring het gevolg was, zoodat niet zelden de examinator moest ingrijpen tot herstel der orde en het verkrijgen van eene voor de oefening goede opstelling.

Vele candidaten gaven blijk zich uitstekend te hebben voorbereid. De flinke houding vóór de klasse, de duidelijke en opgewekte commando-toon, de correctie, flink uitgevoerde bewegingen vóór het front der klasse van menigen candidaat — zoowel vrouwelijke als mannelijke — gaven de Commissie stof tot tevredenheid en waardeering. Maar ook velen hadden zich zeer lichtvaardig voor het examen aangemeld; zelfs waren er, die durfden verklaren dat zij nimmer onderricht hadden gegeven en hunne practische oefening gering was geweest.

Hunne eenige kennis bestond in het weergeven van hetgeen zij uit het leerboek in hun geheugen hadden opgenomen. Het voordoen der oefeningen, evenals het doen uitvoeren daarvan, liet bij dezulken alles te wenschen over.

De slechte, onverschillige houding vóór de klasse — vooral opmerkelijk bij de mannelijke candidaten — de lustelooze toon van commando, de saaie leertoon, het gemis van flinkheid en kracht bij het voordoen der oefeningen, dit alles bewijst dat er nog velen zijn, die geen begrip hebben van het groote nut der vrije en orde-oefeningen voor jeugdige leerlingen, die het gezond en juist gebruik hunner ledematen nog moeten leeren en voor wier houding van het lichaam het van groot belang is dat hun aanstaande leermeester hen voorgaat in flinke houding en gang.

Tegenover deze in de practijk onvoorbereide candidaten kon de commissie in hare beoordeeling niet te streng zijn en moesten zulke candidaten beslist afgewezen worden. De kinderen, aan hunne leiding toevertrouwd, zouden de slachtoffers worden van hunne onwetendheid.

Bij de vrouwelijke candidaten was het les geven aan kinderen uit den 1sten leerkring (1ste en 2de leerjaar) over het algemeen veel beter dan het les geven aan kinderen uit den 2den en 3den leerkring (3de en 4de, 5de en 6de leerjaar).

Bij de mannelijke candidaten liet het les geven aan meisjes soms veel te wenschen over.

Het komt der commissie wenschelijk voor, dat door de candidaten meer aandacht wordt geschonken aan de spelen voor de leerlingen van den 2den en 3den leerkring. Verscheidene candidaten gaven blijk van de spelen weinig of niets te weten, wisten ze niet behoorlijk te leiden, of konden zelfs de eenvoudigste kinderliedjes niet in den toon zingen.

Bij de mondelinge bespreking (theorie) werd den candidaten gelegenheid gegeven de in de practijk gemaakte fouten te verbeteren. Hierbij bleek het meermalen, hoe weinig inzicht de candidaten hadden in een goeden leergang.

Groningen.

Het onderzoek der candidaten was verdeeld in een theoretisch en in een practisch gedeelte. Voor het eerste waren 20, voor het laatste 40 minuten uitgetrokken. Elke candidaat werd bij het practisch onderzoek in de gelegenheid gesteld zijne bedrevenheid in het doen uitvoeren van en zijne bekendheid met de bewegingsspelen en de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek te toonen èn aan eene afdeeling van jongens èn aan eene afdeeling van meisjes, elk gedurende 20 minuten, in overeenstemming met het programma, dat die bedrevenheid en bekendheid voor leerlingen van beiderlei sekse vereischt. Voor sommige vrouwelijke candidaten was blijkbaar deze bepaling geen aangename verandering in de regeling van het examen.

De uitslag van het onderzoek der mannelijke candidaten mag onbevredigend heeten. Slechts 56,5 pct. van hen, die zich aan het examen onderwierpen, kon de gevraagde akte worden uitgereikt.

Van de niet geslaagde candidaten konden velen de leerstof over de verschillende jaren niet verwerken. Zij bleken dikwijls geheel onbekend te zijn met de wijze waarop de oefeningen onderwezen en voorbereid moesten worden.

Velen bleken niet in staat te zijn eene goede afwisseling van de verschillende bewegingen tot stand te brengen. Dit was vooral het geval wanneer die afwisseling werd gevraagd van vrije oefeningen van de plaats met vrije oefeningen op de plaats.

Het ongunstig cijfer voor het practisch gedeelte was dikwijls ook een gevolg daarvan, dat velen niet voldoende geoefend waren in het voordoen der oefeningen. Over het algemeen was de theorie beter beoefend dan de practijk. De verdeeling van de leerstof over de verschillende leerjaren was dikwijls goed bestudeerd. Toch hadden nog vele candidaten belangrijke onderdeelen, vooral het gebruik van het handgereedschap, verwaarloosd. Ook bij dit examen bleek weer, dat vele candidaten niet in staat waren aan eene klasse van leerlingen de oefeningen te onderwijzen. De verbetering van eene foutieve uitvoering der oefeningen werd, in plaats van door ontbinding van deze in hare onderdeelen, alleen gezocht in tallooze herhaling van het voorbeeld.

Het onderzoek van de vrouwelijke candidaten leverde veel bevredigender uitkomsten op. Van de 136 candidaten, die zich aan het examen onderwierpen, kon aan 101 de gevraagde akte worden uitgereikt.

De commissie van examen voor de vrouwelijke candidaten meent daarom te mogen constateeren, dat er meer en meer eenheid komt in de opvatting van het onderwijs in de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek, alsook in de opleiding voor het examen in dit leervak.

Het onderzoek van de vrouwelijke candidaten gaf de commissie nog aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen.

De groote meerderheid van de candidaten had van de theorie voldoende studie gemaakt; enkelen hadden deze slechts van buiten geleerd.

Terwijl in de theorie bijv. steeds verschil tusschen gymnastiek aan jongens en die aan meisjes werd opgegeven, wisten sommigen geen voldoende leerstof voor jongens te vinden.

„Het doen van oefeningen met een stok maakt de oefeningen meer correct", zei men bij de theorie; van die correctheid was dikwijls bij de uitvoering weinig te zien, vooral niet wanneer deze, zooals meermalen — zelfs met stokoefeningen — voorkwam, in marschtempo werd uitgevoerd, soms nog met gaan op of van de plaats verbonden.

„Loopen, huppelen en springen zijn nuttige oefeningen voor meisjes", werd telkens verkondigd; bij de behandeling van het lange of korte springtouw met eene klasse was evenwel van eene vlijtige beoefening of zelfs overdenking van die nuttige leerstof meestal weinig te bespeuren. Slechts enkele candidaten maakten daarop eene gunstige uitzondering.

Werd eene opgave gegeven voor een bepaald leerjaar, dan meenden vele candidaten, dat nu ook alle oefeningen, die zij in dat leerjaar wenschten te plaatsen, zonder slag of stoot door de leerlingen moesten kunnen worden uitgevoerd. Dat niet het commandeeren, maar het zien en verbeteren van fouten hoofdzaak moest zijn, werd nog al eens vergeten.

Van enkelen nog zag men dat eene beweging naar ééne zijde steeds naar diezelfde zijde werd herhaald en eerst daarna naar de andere zijde eenige malen werd uitgevoerd.

Ook het gebruik maken van het spiegelbeeld bij het voordoen eener oefening vonden enkelen in de hoogere klassen niet meer noodig, ofschoon zij, desgevraagd, gulweg bekenden dat het hun zelf vrij wat inspanning kostte spiegelbeeldig voor te doen.

De hieronder geplaatste tabel geeft aan hoeveel malen de cijfers 1—10 zijn toegekend.

Mannelijke candidaten.

Cijfers.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Theorie . . .	„	2	3	7	31	66	29	9	„	„
Practijk . . .	„	4	31	26	12	47	18	7	2	„
Eindcijfer . .	„	1	12	50	1	57	17	7	2	„

Vrouwelijke candidaten.

Theorie . . .	„	2	7	13	9	39	40	23	3	„
Practijk . . .	„	5	6	20	12	39	33	17	4	„
Eindcijfer . .	„	2	7	25	2	46	33	19	2	„

Deventer

Percentsgewijze is het aantal toegelaten mannelijke candidaten aanmerkelijk hooger dan vorige jaren, wat de commissie in hoofdzaak toeschrijft aan meerdere bekendheid met de leerstof. Dat deze het gevolg is van meer eenheid in de opleiding, voortspruitende uit eene betere kennis van de eischen van het examen, meent zij op goede gronden te mogen aannemen. Het aantal van hen, die zich òf in het geheel niet òf slechts op gebrekkige wijze hebben voorbereid, is dan ook afnemende, al moest deze commissie ook nu weer ervaren dat onderwijzers die de gelegenheid tot opleiding op eene gemakkelijke wijze konden vinden, daarvan geen gebruik hadden gemaakt.

De theoretische kennis was van het grootste gedeelte der candidaten voldoende of meer, in sommige gevallen kon deze zelfs uitmuntend genoemd worden.

Minder gunstig was het gesteld, wanneer het er op aankwam de leerstof met en door de leerlingen der verschillende klassen te doen verwerken. Dan bleven veel candidaten ten opzichte der eenvoudigste eischen in gebreke. Het behoorlijk voorbereiden eener oefening en het leeren van bepaalde bewegingsvormen bleek nog altijd voor hen het moeilijkste gedeelte der practijk te zijn.

Met eene geleidelijke opklimming in moeilijkheid der uit te voeren oefeningen, den leertoon en de houding vóór de

klasse waren veel candidaten niet of te weinig vertrouwd. Ten gevolge daarvan waren de meesten beter op hunne plaats vóór de hoogste klassen dan vóór de eerste en tweede. Inzonderheid moet de commissie dat vermelden van de vrouwelijke candidaten. Behoudens enkele, zeer gunstige uitzonderingen, was bijv. bekendheid met spelen en laten spelen, benevens het doen uitvoeren van oefeningen ter ontwikkeling van het maatgevoel bepaald slecht te noemen. En dat voor onachtzaamd, ja, het gebeurde menigmaal dat candidaten best op hare plaats moeten gevoelen!

Ook de juiste plaats, vanwaar de onderwijzer al zijne leerlingen en deze hem kunnen zien, werd dikwijls geheel veronachtzaamd, ja, het gebeurde menigmaal dat candidaten eene oefening voordeden op eene zoodanige wijze, dat ze hunne klasse geheel uit het oog verloren en, na daaromtrent gemaakte opmerkingen, nog steeds verzuimden eene betere plaats te kiezen.

Dat jongens der hoogste klasse werden beziggehouden met oefeningen voor meisjes, kwam nu slechts eene enkele maal voor.

Van het zelf-uitvoeren der oefeningen kan worden vermeld, dat dit in de meeste gevallen voldoende, soms zelfs goed genoemd kon worden.

De geringe bedrevenheid in het methodisch verwerken der leerstof schenkt deze commissie de gelegenheid Uwe Excellentie er op te wijzen, dat ook nu weer aan het examen werd deelgenomen door leerlingen uit de derde klasse eener normaalschool, wat zij, met het oog op de weinige paedagogische kennis dier candidaten, niet wenschelijk acht. Zij neemt daarom de vrijheid, Uwer Excellentie in ernstige overweging te geven voor het afleggen van dit examen den minimum leeftijd van 17 jaren vast te stellen.

Venlo.

De afgelegde examens gaven over het algemeen stof tot tevredenheid. Het theoretisch gedeelte was meestal goed. Het doen uitvoeren en het voordoen der oefeningen liet nog al eens wat te wenschen over.

Bij de afgewezen candidaten, zoowel mannelijke als vrouwelijke, was het practisch gedeelte van het examen onvoldoende.

De volgende cijfers werden in de verschillende onderdeelen behaald.

Vrouwelijke candidaten.

Toegekende cijfers voor:	10.	9.	8.	7.	6.	5.	4.	3.	2.	1.
Les geven . .	„	1	9	12	7	3	3	1	„	„
Eigen werk .	„	2	10	9	10	2	3	„	„	„
Theorie . . .	„	5	7	11	10	2	1	„	„	„

Mannelijke candidaten.

Les geven . .	„	3	17	30	46	13	1	2	1	„
Eigen werk .	„	„	19	28	57	7	1	1	„	„
Theorie . . .	2	1	35	29	39	7	„	„	„	„

BIJLAGE NN.

UITSLAG van de in 1902 gehouden examens ter verkrijging van akten van bekwaamheid voor huis- en schoolonderwijs in de nuttige en in de fraaie handwerken voor meisjes.

Nuttige handwerken.

Breda.

Hoewel het percentage der geslaagden dit jaar wel wat hooger is dan het vorige, kan de commissie toch niet verklaren dat ook de algemeene indruk, dien het werk der candidaten maakte, dit jaar beter was dan de vorige jaren. Het tegendeel is waar. De commissie meent er bepaald op te moeten wijzen, dat een zekere achteruitgang in het practisch werk der candidaten niet te miskennen viel. Van de 199 geslaagden waren er slechts 66 die een geheel voldoend examen aflegden, de 133 overigen hadden één, of zelfs twee of drie onvoldoende cijfers. (Er worden in het geheel 10 cijfers gegeven, 5 voor practijk en 5 voor theorie.) Hoogstwaarschijnlijk is deze achteruitgang daaraan toe te schrijven, dat over het algemeen te weinig tijd besteed wordt aan de opleiding voor dit examen. Al te veel wordt over het hoofd gezien, dat door langdurige en veelvuldige oefening alleen die vaardigheid en netheid verkregen worden, die bij de handwerken vooral een eerste vereischte zijn. Dat het meerendeel der candidaten geen tijd genoeg gehad hadden om zich behoorlijk te oefenen bleek het duidelijkst bij het naaien en stoppen. Over het stoppen kan de commissie hetzelfde zeggen als het vorig jaar; in dit vak is de achteruitgang zeer opmerkelijk. Terwijl in 1898 15 keer eene 10 voor stoppen kon worden toegekend, was dit bij het laatste examen slechts 2 maal het geval. Nu door het programma van 1900 de omvangrijkheid van het stoppen zoo belangrijk beperkt is, en de candidaten niet meer eene langdurige vooroefening noodig hebben alvorens te kunnen beginnen aan de meer ingewikkelde blokkepers en ganzenoogjes, schijnt eene behoorlijke oefening ter verkrijging van de noodige vaardigheid in het leggen van de eenvoudige keper- en linnenstop ook overbodig geacht te worden. Althans een groot gedeelte der candidaten bracht hiervan weinig te recht.

In het naaien kon de commissie ook hoegenaamd geen vooruitgang constateeren. Aan de beoefening van dat vak moet door de candidaten veel meer tijd besteed worden, te beginnen bij het aanleeren der grondbeginselen, het maken van eenvoudige en samengestelde naden en van zoomen, want waar die op het examen werden toegepast, zag men vaak zeer slechte uitvoering. Waren sommige candidaten niet in staat een behoorlijken overhandschen naad te maken, waar rolnaden en vooral schuine rolnaden genaaid moesten worden, daar deed het examenwerk vaak denken aan den eersten naailap van kinderen eener lagere school. Een behoorlijk afgewerkt veter- of knoopsgat was eene uitzondering, evenals een behoorlijk over elkaar sluitend belegstuk.

De commissie zal na wat over het naaien nu reeds gezegd is niet behoeven te herhalen, dat, wat ze in het verslag van 1901 over het verstellen meende te moeten opmerken. Hoe zou men kunnen verwachten, dat, waar het uitvoeren van den overhandschen naad en den rolnaad op zich zelf nog vaak moeilijkheden oplevert, het inzetten van stukjes met vier hoeken, hetzij in wit, hetzij in bont goed, behoorlijk uitgevoerd werd.

Het is de commissie dit jaar opgevallen, dat bij het knippen vooral „het knippen van kindergoed" voor vele candidaten het groote struikelblok schijnt te zijn.

De maten en verhoudingen van vrouwen- en mansgoed werden over het algemeen vrij goed gekend. Van de verhoudingen der afmetingen van kindergoed schenen echter de candidaten absoluut geen heldere voorstelling te hebben. Velen maakten dan ook geen onderscheid tusschen kindergoed en verkleind groot goed.

Het theoretisch gedeelte van het examen was over het algemeen beter dan de practijk. Het gebruik der hulpmiddelen schijnt de laatste jaren overal te zijn doorgedrongen; het kwam althans niet meer voor dat de candidaten hiermede geheel onbekend waren.

Het teekenen op het bord bleef gebrekkig. Eene enkele maal gebeurde het, dat de candidaten de goede afmetingen van een in elkaar gezet kleedingstuk niet goed op het bord wisten weer te geven.

's Gravenhage.

Over het algemeen kon de commissie wel eenigen vooruitgang bespeuren, vooral bij het teekenen van brei-, maas- en stopwerk, zóó noodig bij het geven van klassikaal onderwijs.

Wat de kennis van het vak betreft, dit liet bij vele candidaten nog te wenschen over.

Het behalen van hooge cijfers was dan ook voor enkele candidaten weggelegd.

De algemeene indruk van het examen was, dat de adspiranten niet genoeg acht geven op nette uitvoering, zoowel wat het werk betreft, als op heldere, duidelijke verklaringen van de theorie. De cijfers voor de theorie toegekend waren meestal even voldoende. Er zijn nog vele candidaten, die een lesje opzeggen en volstrekt niet begrijpen wat er op theoretisch gebied van haar geëischt wordt. De eisch in het programma genoemd: „juiste denkbeelden omtrent het geven van grondig klassikaal onderwijs" bestaat niet in het opnoemen hoe een kleedingstuk of een proeflap moet ingericht worden, maar daarin dat de candidaat eene duidelijke verklaring wete te geven waarop, bij het geven van onderwijs, hoofdzakelijk moet gelet worden, hoe het maken van fouten kan worden voorkomen en vooral hoe zij het werk door hare jeugdige leerlingen eenvoudig kan doen verrichten.

Uit de antwoorden der candidaten was veelal op te merken of zij methodisch onderricht genoten hadden; bij velen was dit niet het geval en waren zij het slachtoffer van eene gebrekkige opleiding.

Bij dit examen werd meermalen gevraagd naar het geven van onderricht in de beginselen van elk vak. De candidaat begon dan machinaal op te sommen wat zij bij voorbeeld aan een naailap den kinderen zou leeren, maar werd haar ge-

vraagd de bewerking voor te doen, dan bleek zij daartoe niet in staat.

De eenvoudigste bewe kingen, bij voorbeeld het invouwen van een zoom, het beginnen van een naad, het aanhechten van den draad geschiedden dikwijls zeer onhandig.

Maatnemen kon bijna iedereen, maar de genomen maat bij het vervaardigen van een kleedingstuk te gebruiken, werd veelal vergeten. Bij het onderwijzen in het knippen van een kleedingstuk wist de candidaat wel dat daartoe een model van stof of van papier noodig is, doch wist dikwijls niet hoe zoo'n model te gebruiken.

Ook was men niet genoeg doordrongen van het begrip dat elk deel van een kleedingstuk afzonderlijk, of in verband met een ander deel geknipt kan worden. Overigens was in het knippen wel vooruitgang te bespeuren, doch het in elkaar zetten van het geknipte model liet dikwijls te wenschen over.

Dezelfde klacht van verleden jaar omtrent het naaien geldt ook thans weder; de bedrevenheid hierin gaat bepaald achteruit.

Voor mazen, breien en stoppen werd eerder voor het slordig werk dan voor de fouten een onvoldoend cijfer gegeven.

Het getal malen, dat voor de verschillende rubrieken de aangegeven cijfers zijn toegepast, is uitgedrukt in de hierbij gevoegde tabel.

VAKKEN.	Aantal malen dat werd toegekend:									
	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
practijk:										
Naaien	2	16	53	120	255	4	157	29	5	1
Knippen	7	21	51	125	243	9	152	29	5	„
Breien	„	18	53	150	271	7	133	5	4	1
Mazen	2	24	77	151	209	13	150	14	2	„
Stoppen	6	29	74	159	283	13	73	5	„	„
theorie:										
Naaien	„	5	51	129	319	„	126	8	3	1
Knippen	„	6	44	160	318	„	105	6	2	1
Breien	„	9	76	151	323	1	77	4	1	„
Mazen	„	10	60	151	324	„	88	8	„	1
Stoppen	„	2	29	118	399	„	89	„	4	1

Utrecht.

De volgende staat geeft een overzicht van de voor elk onderdeel van het examen behaalde cijfers, zoowel voor de practijk als de theorie.

Vakken.	Aantal malen dat is toegekend het cijfer:								
	9	8	7	6	5	4	3	2	1
practijk:									
Breien	39	62	66	98	21	36	7	1	—
Mazen	36	63	64	90	18	48	8	2	1
Stoppen of merken	61	62	88	96	9	14	—	—	—
Naaien	27	34	71	108	29	40	9	10	2
Knippen	28	61	68	86	20	43	14	5	5
theorie:									
Breien	3	26	88	159	25	21	5	3	—
Mazen	5	56	110	120	15	15	2	7	—
Stoppen of merken	5	33	96	143	15	21	6	6	5
Naaien	11	53	102	123	6	23	6	5	1
Knippen	2	24	99	142	19	26	6	9	3

De commissie meent vooral ten nutte van toekomstige candidaten de volgende opmerkingen te moeten maken.

Het *breiwerk* was dikwijls zeer ongelijk, vooral wanneer in heen- en teruggaande toeren gewerkt moest worden. Het verstellen van breiwerk werd door velen goed uitgevoerd; toch liet bij sommigen de afwerking aan verkeerde zijde te wenschen over.

Bij het *mazen* was het opmerkelijk, dat eenvoudig maaswerk dikwijls minder goed werd uitgevoerd dan meer ingewikkeld werk. De randen, die overmaasd werden, waren dikwijls *veel* te smal, waardoor de maas voor de practijk zeer onsterk zou zijn.

Het *stoppen* werd over het algemeen goed uitgevoerd. Nog enkele candidaten werkten de stop met een randje, zooals de leerlingen dit in den beginne doen. Bij het examen is het gewenscht zonder randje te stoppen; dit is practischer.

Hoewel velen blijk gaven netjes te kunnen *naaien*, waren er toch nog te veel candidaten, die slordig werk leverden, of te weinig in den gestelden tijd afmaakten. Het verstellen van naaiwerk werd op twee uitzonderingen na goed verricht. Moge dit verstellen meer in toepassing gebracht worden op de volksschool.

Het *naknippen* van modellen werd over het algemeen beter en vlugger uitgevoerd dan vroeger, zoodat er dikwijls nog een model naar normalen vorm werd bijgemaakt. Slechts enkelen rijgden het model van papier in elkaar. Dat is minder doelmatig. Het hoofddoel is toch om te zien, of de candidate een goed oog voor den vorm van een kleedingstuk heeft, dat met eenige spelden veel spoediger in elkaar gezet wordt, dan door het te rijgen.

Wat het theoretisch examen betreft, het ontbrak velen candidaten aan eene eenvoudige verklaring voor kinderen: bij het knippen gaven zij bijv. te weinig vergelijking met de practijk. Ze gingen te omslachtig te werk; zij zouden voor de kinderen alles uitmeten en daarna het kleedingstuk op het bord teekenen. Ze zouden bijv. om een armsgat van een boezelaar te knippen eerst eene loodlijn met den centimeter afpassen en dan een horizontalen lijn voor den onderkant en dan zoo den kinderen laten zien hoeveel er moest worden uitgeknipt. Toen een stuk voor een boezelaar moest worden geknipt, wilde de candidate ook alles uitmeten, maar toen men vroeg maar eens een stuk op het bord te teekenen naar gewone afmeting, had ze er niet het minste begrip van, hoe de vorm moest zijn. Op de vraag, of de kinderen dat thuis ook zoo zouden kunnen knippen en of de modellen die ze bezitten altijd goed van vorm zouden zijn, betwijfelde ze dit.

De commissie is van oordeel, dat de kinderen op de school met het knippen van normale vormen moeten beginnen en hen dan later opmerkzaam maken, hoe die bij grootere of kleinere personen in toepassing moeten worden gebracht. Normale vormen voor kleedingstukken, door de kinderen op verschillende grootte geknipt en duidelijk in hun cahier geteekend, met opgave van de hoeveelheid centimeters, zal hun later meer van dienst zijn, dan het leeren uitmeten van modellen. De modellen moeten ook niet te klein gemaakt worden. Enkele kleedingstukken, zooals bijv. kinder zijzak, hemdje en rokje kunnen op werkelijke grootte worden gemaakt, wanneer ten minste voldoende tijd op de school voor het onderwijs in de handwerken wordt gegeven. Hoe meer het onderwijs in de handwerken aansluit bij de behoefte in het huisgezin, hoe meer het, vooral voor de volksschool, vrucht zal dragen.

Groningen.

Het mondeling examen van elke candidaat werd in twee gedeelten afgenomen. Des voormiddags waren 20 minuten uitgetrokken voor de methodiek in knippen, naaien of verstellen van naaiwerk, terwijl 20 minuten van den namiddag werden besteed aan de methodiek van breien of verstellen van breiwerk.

Voor het practisch gedeelte van het examen was de indeeling als volgt: stoppen en mazen elk 50 minuten, knippen en breien elk 1 uur, naaien 1 uur 40 minuten.

Elke candidaat werd, nadat haar de uitslag van het examen was medegedeeld, in de gelegenheid gesteld zich te laten inlichten omtrent de in het werk gemaakte fouten. Over het algemeen werd hiervan door de candidaten weinig gebruik gemaakt.

Verder valt nog het volgende op te merken.

Bedrevenheid in het *knippen* van groote stukken ontbrak veelal; dit bleek uit het aantal onvoldoende cijfers dat moest worden toegekend voor het knippen van vrouwenhemden, rokken, groote jongenshemden en van kussensloop met overslag.

Bij dergelijke opgaven kwam het meermalen voor dat een of meer candidaten de stof verknipten.

De vaardigheid in het knippen van kindergoed bleek voldoende te zijn.

De commissie vestigt er de aandacht op dat het wenschelijk is dat de candidaten steeds op de werkelijke grootte leeren knippen.

Het aantal onvoldoende cijfers voor het *naaien* toegekend was betrekkelijk groot; slechts weinig candidaten verkregen een meer dan voldoend cijfer. De commissie betreurt dit, bij de groote belangrijkheid van dit leervak, ten zeerste. Misschien is het meerdere gebruik der naaimachine, waardoor het naaien uit de hand wordt verwaarloosd, hiervan de oorzaak.

De geringe bedrevenheid — er werd veel slordig werk geleverd — bleek evenwel niet alleen uit de techniek van het naaien, maar ook uit het in elkaar zetten der voorwerpen of deelen daarvan. Bij het verstellen van naaiwerk werd dikwijls de moeilijkheid vermeden door bijv. bij een stukje met vier hoeken den laatsten hoek onbewerkt te laten.

Het *stoppen* in keperweefsel was over het algemeen goed te noemen; in het stoppen van rechte scheur en schuine insnijding werd minder bedrevenheid getoond; de meeste onvoldoende cijfers voor dit onderdeel moesten worden toegekend voor het stoppen in breiwerk.

Aan dit bij uitstek nuttige werk wordt door weinigen de noodige zorg besteed.

Hoewel het *breien* over het algemeen vrij goed kon worden genoemd, liet toch het opzetten en opnemen van kantlussen nog te wenschen over. Het inbreien van stukjes, vooral met gemaasde kanten en hielen of gedeelten daarvan, leverde nog al eens minder goede resultaten op.

Voor het *mazen* werden de meeste opgaven op voldoende of ruim voldoende wijze uitgevoerd. Onvoldoende cijfers moesten het meest gegeven worden wanneer de moeilijkheid voorkwam in den aanmaastoer zooals in de mindering voet, teen of bij het bewerken van gerstekorrel. Ook werd de mindering niet altijd op de juiste plaats gelegd.

Meer dan de helft van het aantal cijfers voor de *methodiek* toegekend was voldoende of meer dan voldoende. Een onvoldoend, zelfs een zeer onvoldoend cijfer moest meermalen worden gegeven wanneer van de candidaten de verklaring werd gevraagd op welke wijze zij aan de leerlingen eener lagere school een eenvoudig voorwerp zouden leeren naknippen. Dit was mede het geval, indien verlangd werd te verklaren hoe men de kinderen de bewerking van een knoopsgat, spinnetje, het rimpelen of rollen zou leeren.

Ook de bekendheid met het onderwijzen van verstellen in breiwerk was dikwijls onvoldoende. Dit is in overeenstemming met de opmerking bij het practische werk van dit onderdeel gemaakt. In het algemeen mag men van de methodiek zeggen, dat ze door de candidaten meer uit de practijk en minder „van buiten" moest worden geleerd.

Voor het *teekenen* werd een afzonderlijk cijfer toegekend. Ofschoon ongeveer twee derde van het aantal der voor *teekenen* toegekende cijfers voldoende of ruim voldoende was, toch betreurt de commissie het, dat te vaak een onvoldoend cijfer moest worden gegeven voor de passende teekening bij het onderricht in breien of het herstellen van breiwerk.

Te dikwijls ook werd van de teekening weinig of geen gebruik gemaakt bij het onderwijs waarvoor ze had moeten dienen.

Zeker hebben deze onvoldoende cijfers meegewerkt tot het aanzienlijk aantal afwijzingen. Toch spreekt de commissie de wenschelijkheid uit om voor het teekenen een afzonderlijk cijfer te blijven toekennen, om daardoor het „mondeling gedeelte" van het examen meer tot zijn recht te doen komen.

Geringe zorg en gebrek aan belangstelling voor de studie der methodiek bij de opleiding, gevoegd bij den achteruitgang in naaien en onbedrevenheid in het stoppen van breiwerk, verklaren bij de gelijk gebleven eischen voor dit examen het groote aantal afwijzingen.

Onderstaand overzicht geeft aan hoeveel malen elk cijfer voor de verschillende onderdeelen van het examen is toegekend.

Vakken waarin werd geëxamineerd.	Aantal malen, dat werd toegekend het cijfer:									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Methodiek . . .	„	7	12	147	29	177	56	5	„	„
Teekenen. . . .	„	3	10	102	25	254	38	1	„	„
Knippen	„	„	7	92	22	208	89	14	1	„
Naaien	„	„	26	111	36	198	57	5	„	„
Stoppen.	„	2	13	111	26	183	71	20	6	„
Mazen.	„	5	19	124	7	172	81	23	1	„
Breien	1	„	8	88	8	215	95	17	„	„

Fraaie handwerken.

Breda.

Van de 33 candidaten, die zich voor het examen aanmeldden, kwamen 31 op, kregen 24 de akte en werden 7 afgewezen.

De uitslag van het examen is dit jaar gunstiger dan in 1901; toen slaagden 63 pct. der candidaten, terwijl dit jaar 77 pct. de akte verwierven.

Uit den volgenden staat der behaalde punten in de verschillende vakken blijkt, dat aan de afgelegde proeven vanbekwaamheid zelden een onvoldoend cijfer is toegekend; het maximum geen enkele maal bereikt is, en het cijfer 9 slechts 4 maal voorkomt.

Over het geheel beweegt zich dus het examen op het gebied van „middelmatig goed" en geeft het dus weinig aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

Eene uitzondering evenwel maken de vakken *haken* en *breien*, die te wenschen overlaten.

Het „uitzien" van een niet te moeilijk haak- en breipatroon was voor velen een lastig werk, waarin enkelen zelfs niet slaagden. In het algemeen was de techniek niet zóó, dat het werk inderdaad „fraai" kon genoemd worden.

Ook meent de commissie, evenals het vorig jaar, er op te moeten wijzen, dat de candidaten zich ter dege behooren te oefenen in het borduren op zijde. Slechts weinigen wisten inderdaad te „schilderen met de naald".

Met genoegen constateert de commissie, dat het teekenen, een vak van zooveel gewicht voor de techniek der fraaie handwerken, meer bevredigende uitkomsten heeft gegeven, dan het vorige jaar. De candidaten hadden zich blijkbaar ter dege geoefend.

VAKKEN.	Aantal examens in ieder vak afgelegd.	Aantal malen, dat werd toegekend het cijfer:									
		10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Fransch borduren	31	—	—	6	4	12	4	3	1	1	—
Engelsch borduren	15	—	—	3	6	3	2	1	—	—	—
Zijde borduren . .	31	—	1	4	4	9	6	6	1	—	—
Haken	31	—	—	2	6	10	6	7	—	—	—
Breien.	31	—	1	6	5	7	3	3	—	3	3
Macramé. . . .	31	—	—	—	20	7	1	3	—	—	—
Guipure	31	—	—	4	5	17	2	3	—	—	—
Tulle-dichten . .	16	—	—	4	8	3	—	1	—	—	—
Applicatie . . .	16	—	—	1	4	5	3	3	—	—	—
Point lacé . . .	15	—	—	2	6	5	1	1	—	—	—
Hardanger . . .	31	—	—	4	12	11	1	3	—	—	—
Patroonteekenen .	31	—	2	6	8	10	4	1	—	—	—
Theorie	31	—	2	5	11	8	2	3	—	—	—

's Gravenhage.

Bij het afnemen van het examen werden dezelfde verdeeling en inrichting gevolgd als de laatste jaren.

Voor de verschillende onderdeelen van het practisch werk werd aan de candidaten van 45 minuten tot 2 uur tijd gegund, terwijl het mondeling gedeelte voor iedere candidate een half uur duurde.

De hierachter volgende tabellarische opgaaf duidt de cijfers aan, die voor de verschillende proeven werden behaald.

Met leedwezen moet de commissie mededeelen, dat de candidaten, ovenals het vorige jaar, somtijds minder goed voorbereid aan het examen deelnamen, en zij meent er op te moeten wijzen, dat veler leertijd te kort had geduurd en men haar had moeten ontraden zich nu reeds aan het examen te onderwerpen, terwijl het voor sommigen beter zou zijn geweest een ander vak te kiezen, dat door haar met meer kans van slagen had kunnen worden beoefend dan de fraaie handwerken, waarvoor eene zekere mate van goeden smaak en degelijke ontwikkeling wordt vereischt.

Zelfs kwam het voor, dat de candidate de titels der meest bekende handleidingen niet kon opnoemen, waaruit men wel kan opmaken, dat de inhoud niet al te best beoefend was.

Eéne der leden van de commissie sprak de wenschelijkheid uit, dat ook bij dit examen het theoretisch gedeelte in het openbaar zou worden afgenomen. Juistere denkbeelden aangaande eene goede opleiding en voorbereiding zouden daardoor worden verspreid.

Toegekende cijfers.	Borduren.			Haken.	Breien.	Knoopen.	Guipure.	Kantsteken.	Patroonteekenen.	Wijze van aanvang en voltooiing van handwerken.	Methodiek.
	Platte steek.	Engelsch.	Holbein (kruissteek).								
1	1	1	2	—	3	—	—	2	—	1	1
2	—	1	2	2	2	1	1	3	2	3	4
3	2	4	4	1	1	5	1	1	2	2	2
4	13	18	17	11	12	16	20	15	8	9	9
5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—
6	25	18	23	19	23	21	22	27	25	23	21
7	7	7	1	13	9	6	6	5	9	9	10
8	3	3	3	5	1	4	2	—	6	4	4
9	2	2	—	2	2	—	1	1	1	2	2
10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Groningen.

De verdeeling der werkzaamheden was als volgt:

1ste dag.

9 —10 Breien.
10 —11½ Patroonteekenen.
11½—12 Teekening op stof overbrengen.
1 — 3 Borduren.
3 — 3¾ Holbein.

2de dag.

9—10 Haken.
10—11 Engelsch borduren.
11—12 Filet guipure.
1— 2 Kantsteken.
2— 3¼ Fantasie borduren.

De tijd voor het mondeling onderzoek werd gevonden door de candidaten beurteling uit deze werkzaamheden op te roepen voor het examen in de *methodiek*, met inbegrip van de *theorie*, waarvoor 20 à 30 minuten waren uitgetrokken.

Het examen gaf de commissie aanleiding tot de volgende opmerkingen. Dezelfde opmerking, die al zoo dikwijls is geuit, namelijk, dat de opleiding van vele candidaten gebrekkig en te kort is geweest en de algemeene ontwikkeling zoo gering, moet de commissie tot haar leedwezen ook nu weer maken.

Over het algemeen geeft men zich ook te weinig rekenschap van het doel waarvoor men examen komt doen en van de eischen van netheid en accuratesse, die men eene onderwijzeres in de fraaie handwerken stellen mag.

Bij het theoretisch gedeelte bleek meermalen, dat men de bestaande boeken wel gelezen, maar er weinig van begrepen had. Zelden waren platen of voorwerpen ter verduidelijking geraadpleegd. Van eenig begrip over het geven van onderwijs en van een goeden leergang was bij de meesten geen sprake.

Practisch waren vooral de proeven van breien treurig; bij de versiering van een vierkant met gaatjes kwam geen enkele candidaat tot een voldoend resultaat. Ook van het borduren wordt steeds te weinig werk gemaakt; vooral Duitsch en zijde borduren waren slecht. Voor het eerst werd ditmaal als practische toepassing van het teekenen gevraagd het overbrengen van een patroon op de stof, maar zelfs bij een dagelijks voorkomend voorwerp konden velen de versiering niet op de juiste plaats en in den goeden stand aanbrengen.

Over het geheel moet het examen ongunstig heeten, in zooverr van de 48 candidaten slechts 17 konden worden toegelaten, dat is ongeveer 35,4 pct.

Tot nadere aanwijzing van den uitslag van het examen in de verschillende onderdeelen moge hier volgen een overzicht van het aantal malen, dat gegeven is voor:

de vakken.	1—4	5	6—10	Totaal.
Methodiek	14	12	14	48
Fransch borduren . . .	24	7	17	48
Engelsch borduren . . .	14	14	20	48
Breien	21	6	21	48
Haken	7	13	28	48
Knoopen of Holbein . .	20	6	22	48
Kantsteken.	7	11	30	48
Guipure	15	6	27	48
Fantasie borduren . . .	24	15	9	48
Patroon-teekenen . . .	21	10	17	48

BIJLAGE **00.**

I.

30 Mei 1902
nº. 18.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Onzen Commissaris in Noordbrabant, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten dier provincie dd. 13 Februari 1902, G nº. 111, 2de afd., 3de bureau, genomen op de aanvrage van het bestuur der bijzondere lagere school aan de Wilhelminalaan te Helmond, van de Vereeniging tot instandhouding van eene bijzondere school voor lager onderwijs, om de Rijksbijdrage, bedoeld in artikel 54 *bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs, over 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 April 1902, nº. 90;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 20 Mei 1902, nº. 5297. afd. A. Z. C.;

Overwegende, dat voor deze school, die op 15 Januari 1901 65 leerlingen telde, de bijdrage over 1901 door Gedeputeerde Staten is bepaald, overeenkomstig de aanvrage, op f 500, waaronder f 50 voor de onderwijzeres J. J. van Dorsten de Kock, die naar luid der aanvraag vier maanden aan de school verbonden was geweest;

dat Onze Commissaris in de provincie Noordbrabant tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons beroep heeft ingesteld, daarbij te kennen gevende, dat bij nader onderzoek gebleken was, dat genoemde onderwijzeres slechts 3 maanden aan de school verbonden was geweest, zoodat te haren aanzien de bijdrage op f 37,50 had moeten bepaald zijn;

Overwegende, dat hetgeen in het adres van beroep is aangevoerd juist is, en de bijdrage mitsdien f 12,50 lager moet worden vastgesteld dan Gedeputeerde Staten haar hebben bepaald;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarvan de gewijzigde tekst is bekend gemaakt in *Staatsblad* nº. 208 van het jaar 1901;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met wijziging van het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant, het bedrag der Rijksbijdrage, aan de voormelde school over 1901 toe te kennen, vast te stellen op f 537,50.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 30 Mei 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

II.

30 Mei 1902
nº. 19.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Onzen Commissaris in Noordbrabant, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten dier provincie ddº. 20 Februari 1902, G nº. 121, 2de afd., 3de bur., genomen op de aanvrage van het bestuur der bijzondere lagere school aan den Koolweg van het Roomsch-Katholiek kerkbestuur van Made (gemeente Made en Drimmelen) om de Rijksbijdrage, bedoeld in art. 54 *bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs over 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 7 Mei 1902, nº. 97;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 21 Mei 1902, nº. 5491, afd. A. Z. C.;

Overwegende, dat de bijdrage voor deze school over 1901 door Gedeputeerde Staten, overeenkomstig de aanvrage, is bepaald op f 1466,66½;

dat Onze Commissaris in Noordbrabant van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat het door hen bepaalde bedrag f 66,66⅔ te hoog is, vermits Gedeputeerde Staten over het tijdvak van 1 September—31 December voor twee onderwijzeressen van bijstand boven het bij de wet gestelde minimum eene Rijksbijdrage hebben verleend, hoewel het aantal scholieren (233) slechts op eene bijdrage voor één onderwijzeres boven dat minimum recht geeft;

Overwegende, dat hetgeen door appellant is aangevoerd juist is;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met wijziging van het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant van 20 Februari 1902, het bedrag der Rijksbijdrage over 1901 toekomende aan het bestuur der bijzondere lagere school aan den Koolweg van het Roomsch-Katholiek kerkbestuur van Made (gemeente Made en Drimmelen) vast te stellen op f 1400.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 30 Mei 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

III.

5 Juni 1902
nº. 40.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Onzen Commissaris in Noordbrabant, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten dier provincie dd. 20 Februari 1902, G nº. 121, 2de afd., 3de bur., genomen op de aanvrage van het bestuur der bijzondere lagere school aan 't Goirke H. 259 van het Roomsch-Katholiek Parochiaal kerkbestuur 't Goirke te Tilburg, om de Rijksbijdrage, bedoeld in art. 54 *bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs over 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 7 Mei 1902, nº. 98;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 22 Mei 1902, nº. 5490, afd. A. Z. C.;

Overwegende, dat voor deze school, welke op 15 Januari 1901 693 leerlingen telde, eene Rijksbijdrage is aangevraagd van f 3124,98, waaronder f 100 voor de onderwijzeres W. J. van Dam;

dat Gedeputeerde Staten bij voormeld besluit de Rijksbijdrage hebben bepaald op f 3158,33½, daaronder f 133,33⅓ voor genoemde onderwijzeres;

dat Onze Commissaris in de provincie Noordbrabant van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat voor mejuffrouw J. M. Stael, die van 1 Januari—7 September 1901 als hoofd der school werkzaam geweest is, de bijdrage is toegekend over 8 volle maanden, dat is f 400, terwijl voor hare opvolgster, mejuffrouw J. F. W. de Nies, over het tijdvak 1 October—31 Decmebr 1901 de bijdrage op f 150 bepaald werd; dat, daar de betrekking van hoofdonderwijzeres aan deze school dus slechts voor een deel der maand September vacant is geweest, de bijdrage over die maand vervallen is; dat echter Gedeputeerde Staten voor mej. W. J. van Dam als hoofdonderwijzeres, vermoedelijk over de maand September, eene bijdrage hebben toegekend van f 50; terwijl het bestuur der school voor haar ook in die maand slechts recht heeft op een bedrag van f 16,66⅔, zoodat het totaal bedrag der aan het bestuur van genoemde school toegekende Rijksbijdrage met f 33,33½ zal moeten verminderd worden;

Overwegende, dat hetgeen in beroep is aangevoerd juist is;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met wijziging van het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant dd. 20 Februari 1902, de Rijksbijdrage over het jaar 1901 aan het bestuur van genoemde school toekomende, vast te stellen op f 3125.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 5 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

IV.

13 Juni 1902
nº. 69.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Onzen Commissaris in Noordbrabant, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van die provincie dd. 27 Februari 1902, nº. 115, 2de afd., 3de bureau, genomen op de aanvrage van het bestuur der bijzondere lagere school in de Kloosterdreef van het Roomsch-Katholiek parochiaal armbestuur te Eindhoven, om de Rijksbijdrage, bedoeld in art. 54 *bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs, over 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 28 Mei 1902, nº. 119;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 6 Juni 1902, nº. 5964, afd. A. Z. C.;

Overwegende, dat de bijdrage voor deze school, welke op 15 Januari 1902 260 leerlingen telde, door Gedeputeerde Staten is bepaald op f 1583,33½;

dat Onze Commissaris in Noordbrabant van dat besluit bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende:

1º. dat onder genoemd bedrag begrepen is f 400 voor drie onderwijzers, die bij opvolging gedurende 12 maanden aan het hoofd der school zouden hebben gestaan; dat echter bij nader onderzoek gebleken is, dat de onderwijzer J. G. Wijn van 1 Januari tot 4 Juni hoofd der school is geweest, zoodat voor zijn opvolger als waarnemend hoofd over de maand Juni geen Rijksbijdrage tegen f 400 per jaar kan worden toegekend;

2°. dat voor een onderwijzer van bijstand boven het minimum in art. 24 der wet voor de openbare scholen gesteld eene Rijksbijdrage is toegekend, berekend tegen à 200 's jaars;

dat die bijdrage echter berekend moet worden naar f 250 's jaars, omdat aan de school ook onderwijs gegeven wordt in de vakken *l*, *m*, *n* en *p*;

3°. dat voor een onderwijzer, die den leeftijd van 23 jaren vervuld heeft en den rang van hoofdonderwijzer bezit, eene Rijksbijdrage, tegen f 300 's jaars berekend, slechts over 8 volle maanden is toegekend, terwijl het schoolbestuur daarop over 12 volle maanden recht heeft, vermits de onderwijzer Th. van Lotringen, die aan die eischen voldoet, gedurende 11 volle maanden aan de school verbonden is geweest, namelijk van 1 Januari tot 1 December, en deze deze bijdrage over de maand December voor den onderwijzer J. van Dooren kan worden toegekend;

Overwegende, dat hetgeen in beroep is aangevoerd, juist is;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met wijziging van het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant, dd. 27 Februari 1902, het bedrag der Rijksbijdrage, over 1901 te verleenen aan het bestuur der bijzondere lagere school in de Kloosterdreef van het Roomsch-Katholiek parochiaal armbestuur te Eindhoven, vast te stellen op f 1633,33.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 13 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

V.

13 Juni 1902
n°. 70.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Onzen Commissaris in Friesland tegen het besluit van Gedeputeerde Staten dier provincie dd. 13 Maart 1902, n°. 15, 2de afd., F, sub 12°., genomen op de aanvrage van het bestuur der bijzondere lagere school in de dorpskom te Surhuizum (gemeente Achtkarspelen) van de Vereeniging voor Christelijk Onderwijs op Gereformeerden grondslag, om de Rijksbijdrage, bedoeld in art. 54 *bis* der wet tot regeling van het L. O., over 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 21 Mei 1902, n°. 104;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 4 Juni 1902, n°. 5869, afd. A. Z. C.;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten van Friesland de Rijksbijdrage over 1901 aan deze school toe te kennen, overeenkomstig de aanvrage, hebben bepaald op f 400;

dat Onze Commissaris van dat besluit bij Ons in beroep gekomen, heeft te kennen gegeven, dat, vermits aan deze school, die op 15 Januari 1901 101 schoolgaande kinderen telde, het hoofd door ten minste twee onderwijzers had moeten zijn bijgestaan en er gedurende het geheele jaar, behalve het hoofd, slechts één onderwijzer van bijstand aan de school verbonden is geweest, zij z. i. niet voor de Rijksbijdrage in aanmerking kan komen;

Overwegende, dat hetgeen appellant heeft aangevoerd juist is;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Friesland te beslissen, dat aan het bestuur der genoemde school over 1901 geene Rijksbijdrage kan worden verleend.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 13 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

VI.

16 Juni 1902
n°. 44.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Onzen Commissaris in Noordbrabant, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van die provincie dd. 6 Maart 1902, G n°. 63*a*, 2de afd., 3de bur., genomen op de aanvrage van het bestuur der bijz. l. school aan 't Korvel te Tilburg, van de Vereeniging der Zusters van Liefde aldaar, om over het jaar 1901 de Rijksbijdrage te bekomen, bedoeld in art. 54 *bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 28 Mei 1902, n°. 118;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 10 Juni 1902, n°. 5965, afd. A. Z. C.;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten de bijdrage voor deze school, welke op 15 Januari 1901 470 leerlingen telde, hebben bepaald op f 2475, waaronder f 200 voor de onderwijzeres E. M. M. Zegelink, die den leeftijd van 23 Jaren heeft vervuld en in het bezit van de hoofdakte is, en die van 1 Januari—1 September 1901 aan de school verbonden is geweest;

dat Onze Commissaris van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat de Rijksbijdrage f 66,67 te hoog is bepaald, vermits de

genoemde onderwijzeres eerst op 13 Augustus de hoofdakte heeft verkregen, zoodat de bijdrage voor haar moet worden berekend, niet naar f 300, maar naar f 200 's jaars, en moet worden bepaald op f 133,33;

Overwegende, dat hetgeen in beroep is aangevoerd juist is;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met wijziging van het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant van 6 Maart 1902 het bedrag der Rijksbijdrage over 1901 te verleenen aan het bestuur der bijz. l. school aan 't Korvel te Tilburg van de Vereeniging der Zusters van Liefde aldaar vast te stellen op f 2408,33.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 16 Juni 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

VII.

7 Juli 1902
nº. 51.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Onzen Commissaris in Zeeland tegen het besluit van Gedeputeerde Staten dier provincie dd. 5 April 1902, nº. 39, 1ste afd., genomen op de aanvrage van het bestuur der bijzondere lagere school van het Roomsch-Katholiek parochiaal kerkbestuur te IJzendijke, om de Rijksbijdrage, bedoeld in art. 54 *bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs, over 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Juni 1902, nº. 133;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 1 Juli 1902, nº. 6570, afd. A. Z. C.;

Overwegende, dat voor deze school, die op 15 Januari 1901 90 leerlingen telde, eene Rijksbijdrage voor 1901 is aangevraagd tot een bedrag van f 675;

dat Gedeputeerde Staten, bij besluit van 5 April 1902 nº. 39, 1ste afd., de bijdrage hebben bepaald op f 566,66⅔, waaronder f 116,66⅔ voor de onderwijzeres C. E. M. van Opstal, die 7, en f 50 voor de onderwijzeres J. S. Hamerlinck, die 3 volle maanden aan de school was werkzaam geweest;

dat Onze Commissaris in Zeeland van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, en daarbij heeft aangevoerd dat de bijdragen voor de onderwijzeressen van Opstal en Hamerlinck hadden moeten zijn berekend naar een maatstaf van f 150 's jaars, vermits aan deze school slechts onderwijs gegeven wordt in de vakken vermeld onder de letters *a*—*k*, in art 2 der wet tot regeling van het lager onderwijs, en dus hadden moeten zijn bepaald onderscheidenlijk op f 87,50 en f 37,50, zoodat door Gedeputeerde Staten f 41,66⅔ te veel is toegekend;

Overwegende dat hetgeen in beroep is aangevoerd juist is;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met wijziging van het bestreden besluit, het bedrag der Rijksbijdrage over 1901, aan het bestuur van deze school toekomende, te bepalen op f 525.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 7 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

VIII.

14 Juli 1902
nº. 59.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door het bestuur van het Roomsch-Katholiek Aartsbisdom van Utrecht, tegen de besluiten van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 18 Maart 1902 nº. 72 en 2 April daaraanvolgende nº. 61 genomen op zijne aanvrage om voor zijne lagere school, gevestigd in het Leogesticht in de gemeente Borculo, over het jaar 1901 de Rijksbijdrage te bekomen, bedoeld in art. 54*bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 25 Juni 1902, nº. 144;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 9 Juli 1902, nº. 6770, afdeeling Algemeene Zaken en Comptabiliteit;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten bij eerstgenoemd besluit de aanvrage buiten beschikking gelaten hebben, omdat zij niet geschied was op gezegeld papier en mitsdien daarop, ingevolge art. 8 der Zegelwet, geene beschikking kon worden genomen, en bij het andere besluit de tweede aanvrage hebben afgewezen, op grond dat zij niet was ingezonden binnen den termijn in art. 54 *bis* der wet tot regeling van het lage ronderwijs gesteld, en mitsdien voor deze school over het jaar 1901 geene aanspraak kon worden gemaakt op de Rijksbijdrage;

dat het schoolbestuur van de uitspraak van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij te kennen gevende, dat de fout alle drie de exemplaren der aanvrage op ongezegeld papier te schrijven, geheel onwillekeurig is gepleegd; dat het voorschrift van het gezegeld afschrift niet berust op de wet en dus, waar het niet nageleefd is, geen invalideerend karakter kan geven; dat het bestuur buiten zijne schuld de tweede aanvrage zoo laat heeft ingezonden;

Overwegende, dat de gronden waarop de bestreden besluiten rusten juist zijn;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan: :

met handhaving van de bestreden besluiten het daartegen ingestelde beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 14 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

IX.

17 Juli 1902
nº. 75.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Onzen Commissaris in Groningen, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten dier provincie dd. 11 April 1902, nº. 102, 2de afd., genomen op de aanvrage van de Roomsch-Katholieke parochie van den H. Willibrordus te Kloosterburen, om over 1901 voor de onder haar bestuur staande bijzondere lagere school aldaar de Rijksbijdrage te bekomen, bedoeld in art. 54 *bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Juli 1902, nº. 153;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 14 Juli 1902, nº. 7131, afd. A. Z. C.;

Overwegende, dat de Rijksbijdrage, aangevraagd tot een bedrag van f 783,33⅓, door Gedeputeerde Staten is bepaald op f 816,66⅔;

dat Onze Commissaris in de provincie Groningen van het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, en daarbij heeft te kennen gegeven, dat de bijdrage behoort te worden vastgesteld op f 808,33; dat toch in de som van f 816,66⅔ begrepen is eene bijdrage voor een waarnemend hoofd voor een tijdvak van 4 maanden;

dat deze berekening over slechts 3 maanden, Maart, April en Mei mocht geschieden, aangezien het hoofd der school op 2 Februari 1901 is overleden en het waarnemend hoofd alzoo niet gedurende de geheele maand Februari als zoodanig heeft gefungeerd; dat echter voor die maand voor hem de bijdrage voor gewoon onderwijzer moet worden berekend; dat alzoo de bijdrage voor bovengenoemde school moet worden verminderd met f 25—f 16,66⅔, of f 8,33⅓;

Overwegende, dat hetgeen door den appellant wordt aangevoerd juist is;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met wijziging van het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen van 11 April 1902, het bedrag der Rijksbijdrage, over 1901 te verleenen aan het bestuur der bijzondere lagere school van de Roomsch-Katholieke parochie van den H. Willibrordus te Kloosterburen, vast te stellen op f 808,33.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Schaumburg, den 17 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

X.

21 Juli 1902
nº. 44.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door het bestuur van het Roomsch-Katholiek bestedelingenhuis voor weezen en oude lieden, genaamd „Insula Dei" te Arnhem, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 18 Maart 1902, nº. 70, genomen op de aanvrage van genoemd bestuur om voor zijne lagere school aan de Jansstraat te Arnhem over 1901 te bekomen de Rijksbijdrage, bedoeld in art. 54*bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Juli 1902, nº. 124;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 15 Juli 1902, nº. 7130, afd. A. Z. C.;

Overwegende, dat, nadat voor deze school, welke op 15 Januari 1901 128 leerlingen telde en waaraan onderwijs wordt gegeven in de vakken *a*—*k*, *l*, *m*, *n*, *o*, *p*, *q* en *t*, over 1901 eene Rijksbijdrage was aangevraagd van f 2950, Gedeputeerde Staten op 18 Maart 1902 hebben beslist, dat de school niet voldoet aan de eischen en voorwaarden, in art. 54*bis* der wet op het lager onderwijs tot het bekomen der bijdrage gesteld, en derhalve over 1901 niet in aanmerking kan komen; vermits aan Gedeputeerde Staten gebleken was, dat in 1901 op den rooster van lesuren aan die school waren vermeld de vakken *a*—*m* en dat op uren, bij dien rooster aangewezen voor onderwijs in daarop vermelde vakken, onderwijs was gegeven in vakken die op den rooster niet voorkwamen, waardoor niet aan den eisch van art. 54*bis*, 1ste lid, sub 3º., der wet was voldaan;

dat het schoolbestuur tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij te kennen gevende, dat het op aanraden van den vorigen arrondissementsschoolopziener gedrukte roosters heeft in gebruik genomen; dat op die gedrukte roosters niet alle vakken voor meer uitgebreid lager onderwijs voorkwamen, en het hoofd

der school gemeend heeft „de beginselen der wiskunde" (*p*) onder de rubriek „het rekenen" (*c*), „de beginselen der algemeene geschiedenis" (*o*) onder de rubriek „die der vaderlandsche geschiedenis" (*e*) „het handteekenen" (*g*) onder „de eerste oefeningen in het handteekenen" (*i*) en „de fraaie handwerken" (*t*) onder „de nuttige handwerken" (*k*) te mogen onderwijzen, zonder op de gedachte te komen, die ontbrekende vakken op den rooster bij te schrijven, terwijl de beginselen der Engelsche taal werden onderwezen op uren buiten den rooster vallende; dat deze toestand reeds jaren evenals in 1901, heeft bestaan en daarop nimmer, noch door den districts-, noch door den arrondissements-schoolopziener eenige aanmerking is gemaakt; dat dus eigenlijk het verzuim van het invullen der kolommen op den rooster met de daarop niet in druk voorkomende vakken de oorzaak is, dat appellant van de bijdrage over 1901 zou verstoken blijven; terwijl er in werkelijkheid op de school niets is voorgevallen, wat aan moedwillige overtreding van de wet kan doen denken;

Overwegende, dat ingevolge de bepaling sub 3°. van het 1ste lid van art. 54*bis* onderwijs moet gegeven worden in de vakken in art. 2 der wet vermeld onder *a*—*i* en *k*, gedurende ten minste 18 uren per week, waarvan ten hoogste 2 uren in het vak vermeld onder *k*, volgens een aan den arrondissementsschoolopziener medegedeelden en in een der schoolvertrekken op eene zichtbare plaats opgehangen rooster van lesuren, waarop tevens de feestdagen en vacantietijden zijn vermeld;

dat, volgens een overgelegd afschrift van dien rooster, in verband met de door Gedeputeerde Staten overgelegde berichten van het schooltoezicht, ruimschoots gedurende het door de wet geëischte aantal uren per week onderwijs is gegeven in de vakken *a*—*k*, terwijl voorts eenige uren, welke volgens den rooster mede bestemd waren voor het onderwijs in gemelde vakken, zijn besteed aan onderwijs in andere aanverwante vakken van lager onderwijs, niet op den rooster voorkomende, met name aan het onderwijs in vak *p* van art. 2;

dat derhalve het door de wet gevorderde onderwijs in de vakken *a*—*k* gedurende het bepaald minimum aantal uren volgens den rooster van lesuren is verstrekt;

dat alzoo door de afwijking van den rooster niet is te kort gedaan aan den eisch der wet, en deze afwijking, voor zooveel betreft datgene wat de wet niet vordert, de aanspraak op de Rijksbijdrage niet kan doen verloren gaan;

dat voorts onderwijs is gegeven volgens den rooster in de vakken *l* en *m* en blijkens bericht van den arrondissementsschoolopziener in vak *p* van art. 2;

dat de wet niet bepaalt op welke wijze van het onderwijs in deze vakken moet blijken, en dat alzoo moet worden aangenomen dat onderwijs in gemelde vakken gegeven is, weshalve het bestuur mede aanspraak kan maken op de daarvoor bepaalde hoogere bijdrage in art. 45, sub la. C;

Overwegende, wat de verdere eischen en voorwaarden aangaat, voor het verleenen der Rijksbijdrage gesteld, de school daaraan voldaan heeft en het bedrag dier bijdrage door het bestuur in zijne aanvrage met juistheid is berekend;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland, de Rijksbijdrage over 1901 aan het bestuur van het Roomsch-Katholiek bestedelingenhuis voor weezen en oude lieden, genaamd „Insula Dei", te Arnhem, voor zijne school in de Jansstraat aldaar vast te stellen op f 2950.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 21 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

XI.

23 Juli 1902
n°. 34.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door de Nederduitsch Hervormde kerkvoogdij te Herveld, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 18 Maart 1902, n°. 73, genomen op de aanvrage van genoemde kerkvoogdij om voor de onder haar bestuur staande bijzondere lagere school in de gemeente Valburg te Herveld D 30 over het jaar 1901 te bekomen de Rijksbijdrage, bedoeld in art. 54*bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 11 Juni 1902, n°. 125;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 19 Juli 1902, n°. 6463, afdeeling Algemeene Zaken en Comptabiliteit;

Overwegende, dat voor deze school de Rijksbijdrage is aangevraagd over de maanden October, November en December 1901 tot een bedrag van f 175;

dat Gedeputeerde Staten op 18 Maart 1902 hebben beslist, dat deze school niet voldoet aan de eischen en voorwaarden, in artikel 54*bis* der wet op het lager onderwijs tot het verleenen van eene Rijksbijdrage gesteld;

dat zij daarbij hebben overwogen, dat de school niet is geopend in den loop van het jaar 1901, doch gedurende dat geheele jaar heeft bestaan, terwijl gedurende de maanden Januari tot en met September aan de school verbonden waren het hoofd der school en één onderwijzer, hoewel ingevolge de betrekkelijke wettelijke bepalingen het hoofd had moeten zijn bijgestaan door ten minste twee onderwijzers, aangezien het aantal kinderen, dat op 15 Januari 1901 als werkelijk schoolgaande bekend stond, 100 bedraagt; dat mitsdien ingevolge artikel 54*bis*, 2de lid sub *c*, der Lager-Onderwijswet deze school niet in aanmerking komt voor de Rijksbijdrage over 1901;

dat de kerkvoogdij tegen het besluit van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep is gekomen, daarbij aanvoerende, dat hare school van 1 October 1901 af aan de eischen der wet voldaan heeft, en Ons verzoekende, dat over de maanden October, November en December de Rijksbijdrage worde toegekend tot een bedrag van f 175;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten bij het beoordeelen der aanvrage om Rijksbijdrage over de maanden October, November en December 1901 ten onrechte in aanmerking

hebben genomen den toestand, waarin de school verkeerde gedurende de daaraan voorafgaande maanden van dat jaar, toen reeds sinds het einde van 1898 geenerlei band meer bestaan had tusschen deze school en artikel 54 *bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs;

dat, waar het de besturen van bijzondere lagere scholen zijn, die zelven het verband met evengemeld wetsartikel eerst leggen en daarna verbreken kunnen, welk laatste zij doen, zoodra zij ophouden aanspraak te maken op de Rijksbijdrage, bij het weder opkomen van die besturen om den eerst verbroken band nogmaals aan te knoopen, de beoordeeling van hun aanspraak op Rijksbijdrage niet mag worden beheerscht door den toestand, waarin die school voor meerdere jaren heeft verkeerd;

dat in het onderwerpelijk geval dit verband door het appelleerend bestuur met den aanvang van het jaar 1899 vrijwillig is verbroken en eerst op 1 October 1901 weder is aangelegd;

dat van af 1 October 1901 is voldaan aan alle eischen en voorwaarden op het verkrijgen van Rijksbijdrage gesteld en derhalve aanspraak op die bijdrage bestaat over de maanden October, November en December van het jaar 1901;

dat mitsdien het ingesteld beroep gegrond is;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland dd. 18 Maart 1902, nº. 73, het bedrag der Rijksbijdrage over 1901 toekomende aan de Nederduitsch Hervormde kerkvoogdij te Herveld, als bestuur der bijzondere lagere school, gevestigd in de gemeente Valburg te Herveld, D 30, vast te stellen op f 175.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* en te gelijk met het rapport van genoemden Minister in de *Nederlandsche Staatscourant* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 23 Juli 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XII.

9 Augustus 1902
nº. 22.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Onzen Commissaris in Zuidholland, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten dier provincie dd. 24 Maart/4 April 1902, B nº. 1025 (1ste afd.) G. S. nº. 36/1, genomen op de aanvrage van het Roomsch-Katholiek parochiaal kerkbestuur te Dordrecht, om voor zijne bijzondere lagere school aan de Voorstraat nº. 132 aldaar over het jaar 1901 te bekomen de Rijksbijdrage, bedoeld in art. 54*bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 Juli 1902, nº. 176;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 6 Augustus 1902, nº. 7910, afdeeling Algemeene Zaken en Comptabiliteit;

Overwegende, dat voor deze school, welke op 15 Januari 1901 305 leerlingen telde, de Rijksbijdrage door Gedeputeerde Staten is bepaald op f 1566,66⅔;

dat Onze Commissaris, in beroep gekomen, heeft te kennen gegeven, dat f 16,66⅔ te veel was toegekend; dat toch de onderwijzeres A. C. M. Nivard — blijkens de opgave door den districts-schoolopziener verstrekt, ter voldoening aan art. 5 van het Koninklijk besluit van 19 Februari 1890 (*Staatsblad* nº. 26) — in 1901 niet 4, maar 3 volle maanden aan de school was werkzaam geweest, namelijk van 3 September tot 31 December;

Overwegende, dat ter verzekering van de richtige uitvoering van art. 54*bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs, ingevolge het laatste lid van dat artikel, bij algemeenen maatregel van bestuur voorschriften zijn gegeven;

dat blijkens art. 1 van deze voorschriften, opgenomen in de Koninklijke besluiten van 19 Februari 1890 (*Staatsblad* nº. 26) en 30 November 1895 (*Staatsblad* nº. 184), van elke vacature en van elke verandering in het onderwijzend personeel in den loop van het jaar voorkomende, door het bestuur der bijzondere lagere school dat op de Rijksbijdrage aanspraak maakt, binnen een bepaalden termijn nadat zij is ontstaan of geschied, mededeeling moet worden gedaan aan den districts- en aan den arrondissements-schoolopziener;

dat het doel van dit voorschrift is het schooltoezicht in de gelegenheid te stellen de juistheid van de mededeeling te verifieeren, en te controleeren of aan de eischen en voorwaarden, in art. 54*bis* gesteld, door het schoolbestuur wordt voldaan, om aanspraak te kunnen maken op de Rijksbijdrage;
dat met bedoelde mededeeling verband houdt de door den districts-schoolopziener ingevolge art. 5 van gemelde besluiten jaarlijks te verstrekken opgaven;

dat bovenvermeld doel van het voorschrift ten eenenmale zou worden gemist en de bedoelde opgave van den schoolopziener alle zekerheid verliezen, indien aan het schoolbestuur werd overgelaten nader te bewijzen dat zijne ingevolge het Koninklijk besluit verstrekte mededeeling foutief is geweest, terwijl elke controle omtrent de juistheid der nadere mededeeling zoo als niet uitgesloten, althans zeer bezwaarlijk zou wezen;

dat mitsdien, ter verzekering van bovenbedoelde uitvoering, het evengemelde voorschrift streng gehandhaafd moet worden en alzoo nadere bewijzen van het schoolbestuur omtrent de onjuistheid van door hem ter voldoening aan dit voorschrift verstrekte mededeelingen niet toegelaten kunnen worden;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met wijziging van het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland dd. 24 Maart/4 April 1902, de Rijksbijdrage ten behoeve van de bijzondere lagere school in de Voorstraat nº. 132 te Dordrecht van het Roomsch-Katholiek parochiaal kerkbestuur aldaar, over het jaar 1901, vast te stellen op f 1550.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden

gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 9 Augustus 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XIII.

3 September 1902
nº. 30.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door het Roomsch-Katholiek kerkbestuur van den Heiligen Joannes den Dooper te Pijnacker, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland dd. 7/14 April 1902, B nº. 1218 (1ste afd.), G. S. nº. 22/1, genomen op de aanvrage van voornoemd bestuur om voor zijne bijzondere lagere school, aan de Oostlaan A 164 aldaar, over 1901 de Rijksbijdrage te bekomen, bedoeld in art. 54*bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, adviezen van 9 Juli 1902, nº. 157, en 20 Augustus 1902, nº. 157/29;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 30 Augustus 1902, nº. 8443, afdeeling Algemeene Zaken en Comptabiliteit;

Overwegende, dat het schoolbestuur voor deze school, welke op 15 Januari 1901 104 leerlingen telde, eene bijdrage heeft aangevraagd van f 900, waaronder f 66,66⅔ voor de onderwijzeres C. A. M. van Oorschot;

dat Gedeputeerde Staten de bijdrage hebben bepaald op f 883,33, daarbij overwegende, dat aan genoemde onderwijzeres eerst op 2 September 1901 het bewijs, genoemd in art. 51 lett. C der wet tot regeling van het lager onderwijs is afgegeven, en voor haar de bijdrage dus niet over 4 maar over 3 maanden moet worden berekend en mitsdien is vast te stellen op f 50, zoodat de geheele Rijksbijdrage moet gesteld worden op f 883,33;

dat het schoolbestuur van de uitspraak van Gedeputeerde Staten bij Ons in beroep gekomen, heeft aangevoerd, dat buiten zijn schuld de genoemde verklaring eerst op 2 September ontvangen is, daar de stukken genoemd in art. 51, lett. *b* der wet reeds vóór 23 Augustus aan den burgemeester van Pijnacker waren ter hand gesteld; dat bovendien 1 September een Zondag was en de onderwijzeres eerst op 16 September 1901, bij het einde der vacantie, haar onderwijs heeft aangevangen; dat er dus van onbevoegd onderwijs geven geen sprake kan zijn;

Overwegende, dat Gedeputeerde Staten op goede gronden, waarmede Wij ons vereenigen, hebben beslist dat voor de onderwijzeres C. A. M. van Oorschot niet over vier, maar slechts over drie maanden van het jaar 1901 kan worden aanspraak gemaakt op de Rijksbijdrage, krachtens art. 54*bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het bestreden besluit te handhaven en mitsdien het bedrag der Rijksbijdrage over 1901, aan voornoemde school te verleenen, vast te stellen op f 883,33.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 3 September 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

XIV.

20 December 1902
nº. 17.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den inspecteur van het lager onderwijs in de 1ste inspectie, tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg van 26 April 1902, 1ste afdeeling, litt. 1008/2 F[1], genomen op de aanvrage van het bestuur der bijzondere lagere school te Roermond (Kapel) van de Congregatie der Zusters van het arme kind Jezus, te Simpelveld, om de Rijksbijdrage, bedoeld in art. 54*bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs, over 1901;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 27 Augustus 1902, nº. 217;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 12 December 1902, nº. 10706, afdeeling Algemeene Zaken en Comptabiliteit;

Overwegende, dat door het schoolbestuur eene Rijksbijdrage is aangevraagd van f 1583,33⅓;

dat Gedeputeerde Staten bij bovengemeld besluit de bijdrage hebben bepaald op f 1466,67;

dat tegen het besluit van Gedeputeerde Staten de inspecteur van het lager onderwijs bij Ons beroep heeft ingesteld aanvoerende dat het hier niet één school maar twee scholen geldt, eene jongensschool en eene meisjesschool, tusschen welke niet het minste verband bestaat, die in twee afzonderlijke gebouwen gevestigd zijn en een verschillend leerplan hebben, daar aan de jongensschool onderwijs wordt gegeven in de vakken *a* tot *i*, *l*, *m* en *p* en aan de meisjesschool in de vakken *a* tot *i* en *k* van artikel 2 der wet tot regeling van het lager onderwijs; dat de beide scholen één en hetzelfde hoofd hebben; dat geen onderwijs in de wiskunde gegeven wordt, hoewel het op den rooster vermeld staat, en Ons mitsdien verzoekende vast te stellen „dat in casu bestaan twee bijzondere lagere scholen, die, onder één en hetzelfde hoofd staande, in het jaar 1901 niet voldaan hebben aan de eischen en voorwaarden in artikel 54*bis* der wet tot regeling van het lager onderwijs gesteld en mitsdien geen aanspraak kunnen maken op eene Rijksbijdrage over dat jaar, en in elk geval zoo Wij mochten oordeelen, dat in casu in den zin der wet slechts één school bestaat, vast te stellen dat voor eene verhoogde Rijksbijdrage voor het onderwijs in de vakken *l*, *m* en *p* geene aanleiding bestaat en het vastgestelde bedrag der Rijksbijdrage te verminderen met f 33,33";

Overwegende, dat de wet tot regeling van het lager onderwijs van 13 Augustus 1857 (*Staatsblad* n°. 103) blijkens haren inhoud en hare geschiedenis, ten aanzien van het bijzonder onderwijs in alle opzichten zooveel vrijheid te laten, als met de bepaling van het 4de lid van art. 194 (thans 192) der Grondwet bestaanbaar zoude zijn;

dat de latere wetten van 17 Augustus 1878 (*Staatsblad* n°. 127) en van 8 December 1889 (*Staatsblad* n°. 175) betreffende hetzelfde onderwerp, dit beginsel en de daaraan in de wet van 13 Augustus 1857 gegeven toepassing onaangetast hebben gelaten;

dat wel is waar het verleenen der Rijksbijdrage bij het krachtens de wet van 8 December 1889 nieuw ingevoegde artikel 54*bis* aan de bijzondere school toegekend is afhankelijk gemaakt zoowel van de voldoening aan eenige bij dat artikel gestelde voorwaarden, wat het getal en den rooster der lesuren, het aantal der onderwijzers en der leerlingen, de opbrengst der schoolgelden, den duur der vacatures in het onderwijzend personeel en de geldelijke zijde der zaak betreft, als van de nakoming van eenige mede bij genoemd artikel gegeven voorschriften ten aanzien van het doen der aanvrage en het verstrekken van inlichtingen, maar dat aan het bestuur eener bijzondere school, hetwelk aan deze voorwaarden en voorschriften heeft voldaan, terwijl in die school de in de voorgaande artikelen voor het bijzonder onderwijs in het algemeen gemaakte bepalingen niet worden overtreden, geene eischen of voorwaarden ten aanzien van de inrichting der school en van de daarop gegronde berekening der Rijksbijdrage kunnen worden gesteld, welke althans, voor zooveel het bijzonder onderwijs aangaat, in de wet niet te vinden zijn;

dat de wet tot regeling van het lager onderwijs, waarin zelfs geen definitie van het begrip „school" wordt aangetroffen, niets vaststelt wat de verdeeling der leerlingen in „klassen" of „afdeelingen" betreft, waaraan eene bijzondere school zou moeten voldoen om als één school aangemerkt te kunnen worden;

dat dus ook eene verdeeling der leerlingen in twee afzonderlijke afdeelingen voor jongens en meisjes, waarin verschillend onderwijs gegeven wordt, en die gevestigd zijn in afzonderlijke, doch naast elkander gelegen gebouwen, gelijk dit een en ander aan de school welke het hier geldt het geval is, geen afbreuk kan doen aan de door het schoolbestuur voorop gestelde eenheid der school en op het naar die hoedanigheid te berekenen bedrag der Rijksbijdrage geen invloed uitoefenen kan;

dat derhalve ten aanzien van hetgeen door appellant in hoofdzaak is aangevoerd het beroep ongegrond is;

Overwegende voorts ten aanzien van hetgeen door appellant subsidiair is aangevoerd met betrekking tot het onderwijs in het vak μ (wiskunde);

dat hoewel volgens den rooster van lesuren voor het op 1 Mei 1901 aangevangen schooljaar, dit vak zou worden onderwezen aan de 5de en 6de klasse der jongensafdeeling gedurende een half uur per week en hoewel door het schoolbestuur wordt verklaard, dat aan de school inderdaad dat onderwijs heeft omvat de vakken „meetkunde" en „algebra", evenwel aan den districtsschoolopziener bij diens bezoek aan de school gebleken is, dat hetgeen als meetkunde aan de leerlingen werd onderwezen meer in het bijzonder behoort tot het meetkundig rekenen, terwijl de beginselen der algebra alstoen nog niet behandeld waren;

dat wel is waar later, nl. onder dagteekening van 22 Juni 1902, door het bestuur der school aan Gedeputeerde Staten van Limburg is verklaard, dat inderdaad onderwijs gegeven was in meetkunde en algebra, met opgave van hetgeen met de leerlingen zoude zijn behandeld, doch dat deze verklaring niet overeenstemt met hetgeen aan den districtsschoolopziener is gebleken bij diens schoolbezoek op 21 December 1901;

dat op grond der bevindingen van den ambtenaar van het schooltoezicht opgedaan aan het eind van het jaar 1901 moet worden aangenomen dat aan de school, welke het hier geldt, gedurende dat jaar geen onderwijs is gegeven in het vak μ en derhalve geen aanspraak kan worden gemaakt op de hoogere Rijksbijdrage, bedoeld in artikel 45, sub 1°., litta. C der Lager-Onderwijswet;

dat derhalve het beroep, wat het tweede punt betreft, gegrond is;

Gezien de wet tot regeling van het lager onderwijs;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met wijziging van het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg het bedrag der Rijksbijdrage, waarop het bestuur der bijzondere lagere school te Roermond (Kapel) van de Congregatie der Zusters van het arme kind Jezus, te Simpelveld, over het jaar 1901 aanspraak heeft, vast te stellen op f 1433,33.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* en te gelijk met het rapport van genoemden Minister in de *Nederlandsche Staatscourant* zal worden geplaatst, en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 20 December 1902.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
KUYPER.

OVERZICHT

VAN HET

betrekkelijk schoolverzuim in alle gemeenten des Rijks in het jaar 1901.

TABEL I.

OVERZICHT

VAN HET

betrekkelijk schoolverzuim van alle schoolgaande kinderen, met onderscheiding naar de oorzaken van het verzuim, over het jaar 1901.

(16 Januari—31 December 1901).

In deze tabel zijn de scholen gesplitst in vier groepen:

a. openbare scholen, *b.* Protestantsche bijzondere scholen, *c.* Roomsch-katholieke bijzondere scholen, *d.* andere bijzondere scholen.

Het overzicht bevat de cijfers ten aanzien van ieder dezer vier groepen en van haar totaal voor elke gemeente, elk arrondissement, elk district, elke provincie en het Rijk. In de gemeenten, waar slechts scholen van één soort bestaan is het totaal voor de gemeente achterwege gelaten, omdat dit hetzelfde is als voor die soort van scholen. In de eerste kolom is het aantal scholen van elke soort in iedere gemeente vermeld.

De samenvattingen voor de arrondissementen van elk district en voor dat district zelf volgen na de opgaven voor de gemeenten in dat district. De samenvatting voor elke provincie komt voor na het laatste district van die provincie. Bovendien is aan het eind van de tabel eene recapitulatie opgenomen van de provinciën en het Rijk.

Bij het overzicht is in acht genomen de volgorde van de gemeenten, arrondissementen, enz. volgens de tabel, behoorende bij het Koninklijk besluit van 18 December 1900 (*Staatsblad* n°. 210).

Arrondissement 's Hertogenbosch—Oss.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.	11.	12.
Berlicum.											
Openb. scholen . . . 2	79 144	„	„	103	801	4 077	126	„	132	„	114
R. K. bijz. scholen. . 1	72 316	„	„	388	504	3 260	16	„	241	„	8
te zamen . . 3	151 460	„	„	491	1 305	7 337	142	„	373	„	122
Bokhoven.											
Openb. scholen . . . 1	14 218	„	„	„	„	356	288	„	71	„	„
Cromvoirt.											
Openb. scholen . . . 1	28 842	„	2	46	241	1 250	152	„	2	„	„
den Dungen.											
Openb. scholen . . . 1	33 875	„	„	128	„	1 504	26	„	104	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	33 267	46	„	162	„	1 508	9	„	40	„	6
te zamen . . 2	67 142	46	„	290	„	3 012	35	„	144	„	6
Esch.											
Openb. scholen . . . 1	18 142	„	„	„	26	1 058	5	„	4	„	„
Engelen.											
Openb. scholen . . . 1	15 993	„	„	86	33	199	25	„	13	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	38 066	„	„	5	„	271	48	„	5	„	„
te zamen . . 2	54 059	„	„	91	33	470	74	„	18	„	„
Haaren.											
Openb. scholen . . . 1	39 085	„	„	49	500	831	105	„	89	6	„
R. K. bijz scholen. . 1	39 370	„	„	7	254	1 098	9	„	83	„	„
te zamen . . 2	78 455	„	„	56	754	1 929	114	„	172	6	„
Helvoirt.											
Openb. scholen . . . 1	50 136	„	„	2	48	3 140	89	„	104	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	49 394	„	„	„	6	3 409	94	„	30	„	2
te zamen . . 2	99 530	„	„	2	54	6 549	183	„	134	„	2
's Hertogenbosch.											
Openb. scholen . . . 5	216 331	„	12	84	93	6 534	569	1	34	„	262
Prot. bijz scholen . . 2	178 868	„	12	„	3	8 013	89	„	42	„	9
R. K. bijz scholen. . 13	1 401 473	112	12	28	„	36 312	1 675	2	97	14	658
te zamen . . 20	1 796 672	112	36	112	96	50 859	2 333	3	173	14	929
St. Michielsgestel.											
Openb. scholen . . . 1	66 753	„	„	300	„	2 522	47	„	206	„	4
R. K. bijz scholen. . 2	198 879	„	„	236	110	3 451	48	„	188	„	34
te zamen . . 3	265 632	„	„	536	110	5 973	95	„	394	„	38
Rosmalen.											
Openb. scholen . . 3	96 608	„	„	150	322	3 923	519	10	258	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	62 968	156	„	28	170	3 465	6	„	280	„	„
te zamen . . 4	159 576	156	„	178	492	7 388	225	10	538	„	„
Vught.											
Openb. scholen . . . 2	135 357	20	4	127	„	4 629	335	„	100	„	52
R. K. bijz scholen. . 1	123 844	8	„	23	„	5 645	49	„	143	„	74
te zamen . . 3	259 201	28	4	150	„	10 274	404	„	243	„	126
Alem c. a											
Openb. scholen . . . 3	72 245	„	„	33	„	3 111	81	„	44	„	„
Berghem.											
Openb. scholen . . . 1	64 413	5	„	397	1 928	1 700	216	„	47	„	11
R. K. bijz. scholen. . 1	57 233	„	1	125	508	1 996	167	„	137	„	150
te zamen . . 2	121 646	5	1	522	2 436	3 696	383	„	184	„	161
Deursen c. a.											
Openb. scholen . . . 1	17 148	42	10	27	90	582	19	„	7	„	6
Dieden c. a.											
Openb. scholen . . . 1	11 112	„	„	3	108	276	21	„	55	„	„
Empel c. a.											
Openb. scholen . . . 2	41 528	„	7	198	334	2 471	103	„	171	„	„
Geffen.											
Openb. scholen . . . 2	70 225	461	„	22	792	3 800	210	„	35	„	27

District 's Hertogenbosch.

VERZUIMD WEGENS: verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
77	"	"	54	1 457	335	1 697	5 639	7 276			
189	"	"	36	414	228	991	4 293	5 284			
266	"	"	90	1 871	563	2 628	9 932	12 560	173	656	829
"	"	"	11	65	35	65	761	826	46	535	581
13	"	"	8	163	287	222	1 942	2 164	77	673	750
4	"	"	18	86	108	218	1 760	1 978			
188	"	"	29	123	102	473	1 740	2 213			
192	"	"	47	209	210	691	3 500	4 191	103	521	624
"	"	"	"	"	80	"	1 173	1 173	"	646	646
35	"	"	16	61	17	182	304	486			
20	"	"	23	9	12	34	359	393			
55	"	"	39	70	29	216	663	879	39	122	162
20	"	15	41	57	73	147	1 639	1 786			
81	"	"	21	105	115	193	1 580	1 773			
101	"	15	62	162	188	340	3 219	3 559	43	410	453
2	"	"	23	50	103	54	3 507	3 561			
8	"	"	58	6	135	14	3 734	3 748			
10	"	"	81	56	238	68	7 241	7 309	7	727	734
450	"	"	258	1 986	1 119	2 521	8 881	11 402			
285	"	"	204	541	301	826	8 673	9 499			
3 984	"	30	1 400	8 093	5 647	12 151	45 913	58 064			
4 719	"	30	1 862	10 620	7 067	15 498	63 467	78 965	86	353	439
96	"	"	16	718	152	1 114	2 947	4 061			
323	"	"	51	1 502	108	2 061	3 990	6 051			
419	"	"	67	2 220	260	3 175	6 937	10 112	119	262	381
113	"	4	112	569	145	846	4 979	5 825			
99	"	"	3	371	38	498	4 118	4 616			
212	"	4	115	940	183	1 344	9 097	10 441	84	570	654
292	"	"	78	1 722	493	2 141	5 731	7 872			
68	"	"	44	1 392	1 199	1 483	7 162	8 645			
360	"	"	122	3 114	1 692	3 624	12 893	16 517	140	497	637
12	"	1	33	35	23	81	3 292	3 373	11	456	467
29	"	"	125	293	243	719	4 275	4 994			
189	"	"	17	741	176	1 055	3 152	4 207			
218	"	"	142	1 034	419	1 774	7 427	9 201	146	610	756
20	"	1	75	4	126	52	957	1 009	30	558	588
2	"	"	29	18	13	23	505	528	21	454	475
80	"	"	6	234	447	512	3 542	4 054	123	853	976
19	"	"	67	71	66	112	5 458	5 570	16	776	792

Arrondissement Oss—Boxmeer.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd			Ongeoorloofd.	Geoorloofd	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Heesch.											
Openb. scholen . . . 1	85 499	179	„	275	2 399	3 117	55	„	71	„	8
Herpen.											
Openb. scholen . . . 2	51 710	67	„	255	870	2 338	72	„	112	„	11
R. K. bijz. scholen . 1	41 387	22	„	30	20	2 349	37	3	89	„	„
te zamen . . 3	93 097	89	„	285	890	4 687	109	3	201	„	11
Huisseling c. a.											
Openb. scholen . . . 2	25 796	112	„	9	16	952	27	„	„	„	7
Lith.											
Openb. scholen . . . 1	28 393	„	„	52	973	796	44	„	7	„	1
R. K. bijz. scholen . 1	41 482	1	2	5	66	1 581	27	„	26	„	„
te zamen . . 2	69 875	1	2	57	1 039	2 377	71	„	33	„	1
Lithoijen.											
Openb. scholen . . . 1	14 963	„	„	18	542	177	40	„	1	„	1
R. K. bijz scholen . 1	24 805	„	„	15	„	236	3	„	15	„	„
te zamen . . 2	39 768	„	„	33	542	413	43	„	16	„	1
Megen c. a.											
Openb. scholen . . . 3	89 147	50	„	8	848	2 975	43	„	4	„	„
Nuland.											
Openb. scholen . . . 2	98 342	624	2	376	1 040	6 699	65	„	142	„	27
Oijen c. a.											
Openb. scholen . . . 1	26 124	2	„	13	311	496	104	„	21	„	„
R. K. bijz. scholen . 1	30 701	„	„	7	29	855	16	„	62	„	44
te zamen . . 2	56 825	2	„	20	340	1 351	120	„	83	„	44
Oss.											
Openb. scholen . . . 1	18 865	10	„	1	„	1 139	191	2	14	„	„
R. K. bijz scholen . 2	481 466	241	„	61	761	12 913	1 292	„	328	„	92
te zamen . . 3	500 331	251	„	62	761	14 052	1 483	2	342	„	92
Ravenstein.											
Openb. scholen . . . 1	22 238	„	„	„	„	590	110	„	„	„	„
R. K. bijz. scholen . 1	33 665	„	„	2	98	684	38	„	„	„	3
te zamen . . 2	55 903	„	„	2	98	1 274	148	„	„	„	3
Reek.											
Openb. scholen . . . 1	40 735	„	„	51	709	1 395	49	„	25	„	2
Schayk.											
Openb. scholen . . . 1	32 529	„	14	3	428	1 201	40	„	20	„	„
R. K. bijz. scholen . 1	45 654	„	20	6	92	923	13	„	46	„	3
te zamen . . 2	78 183	„	34	9	520	2 214	53	„	66	„	3
Beers.											
Openb. scholen . . . 1	30 097	20	„	175	225	585	„	„	19	„	„
R. K. bijz. scholen . 1	32 030	18	„	18	35	597	76	„	279	„	„
te zamen . . 2	62 127	38	„	193	260	1 182	76	„	298	„	„
Beugen c. a.											
Openb. scholen . . . 2	82 084	241	„	80	924	1 840	54	„	120	„	3
Boxmeer.											
Openb. scholen . . . 1	78 878	„	„	57	311	1 616	261	„	27	„	21
R. K. bijz. scholen . 1	61 647	4	„	48	432	2 587	75	„	70	„	29
te zamen . . 2	140 525	4	„	105	743	4 203	336	„	97	„	50
Cuyk c. a.											
Openb. scholen . . . 2	15 872	„	„	16	68	384	22	„	25	„	„
R. K. bijz. scholen . 2	159 230	140	„	14	106	3 279	34	„	211	„	15
te zamen . . 4	175 102	140	„	30	174	3 663	56	„	236	„	15
Escharen.											
Openb. scholen . . . 2	44 353	„	„	219	574	1 684	294	„	311	„	1
Gassel.											
Openb. scholen . . . 1	32 707	„	„	7	512	1 973	1	„	13	„	„

District 's Hertogenbosch.

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
327	"	"	44	769	420	1 371	6 293	7 664	160	736	896
138	"	"	32	133	253	526	3 755	4 281			
241	"	1	61	29	134	304	2 712	3 016			
379	"	1	93	162	387	830	6 467	7 297	89	695	784
5	"	2	19	28	142	44	1 275	1 319	17	494	511
44	"	"	84	57	54	153	1 959	2 112			
66	"	"	37	18	120	89	1 860	1 949			
110	"	"	121	75	174	242	3 819	4 061	35	546	581
"	"	"	14	44	106	62	881	943			
11	"	"	30	"	111	26	395	421			
11	"	"	44	44	217	88	1 276	1 364	22	321	343
17	"	"	97	212	52	237	4 069	4 306	27	456	483
392	"	4	155	1 190	514	1 902	9 268	11 230	200	942	1 142
24	"	"	34	49	644	86	1 612	1 698			
17	"	"	51	45	16	69	1 073	1 142			
41	"	"	85	94	660	155	2 685	2 840	27	472	499
21	"	"	55	8	57	32	1 466	1 498			
334	"	"	239	1 230	692	1 625	16 558	18 183			
355	"	"	294	1 238	749	1 657	18 024	19 681	33	359	392
"	"	"	28	8	54	8	782	790			
1	"	"	19	5	43	8	885	893			
1	"	"	47	13	97	16	1 667	1 683	3	298	301
14	"	"	23	314	36	379	2 239	2 618	93	549	642
"	"	"	20	206	38	209	1 851	2 060			
64	"	"	14	142	59	212	1 170	1 382			
64	"	"	34	348	97	421	3 021	3 442	54	386	440
5	"	"	55	44	33	224	937	1 161			
7	"	"	25	42	23	67	1 053	1 120			
12	"	"	80	86	56	291	1 990	2 281	47	320	367
6	"	"	80	186	63	272	3 325	3 597	33	405	438
286	"	"	68	586	183	929	2 487	3 416			
52	"	2	241	127	572	229	4 010	4 239			
338	"	2	309	713	755	1 158	6 497	7 655	82	462	544
54	"	"	25	263	12	333	536	869			
83	"	"	147	688	220	785	4 152	4 937			
137	"	"	172	951	232	1 118	4 688	5 806	64	268	332
105	"	"	139	167	99	491	3 102	3 593	111	699	810
3	"	"	20	11	51	21	2 570	2 591	6	786	792

Arrondissement Boxmeer.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Grave.											
Openb. scholen . . . 1	9 250	„	„	1	„	101	508	„	„	31	„
R. K. bijz. scholen. . 2	154 214	230	„	18	38	1 662	79	„	48	1	108
te zamen . . 3	163 464	230	„	19	38	1 763	587	„	48	32	108
Haps.											
Openb. scholen . . . 1	59 806	116	8	14	1 196	3 239	291	„	107	„	59
Linden.											
Openb. scholen . . . 2	21 675	40	„	33	104	224	39	„	15	„	„
Maashees c. a.											
Openb. scholen . . . 2	88 027	„	„	72	818	1 248	108	4	70	„	„
Mill c. a.											
Openb. scholen . . . 2	81 801	216	„	244	1 272	3 761	72	„	220	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	47 568	„	1	29	854	3 200	22	„	211	„	„
te zamen . . 3	129 369	216	1	273	2 126	6 961	94	„	431	„	„
Oeffelt.											
Openb. scholen . . . 1	64 300	„	„	„	„	1 204	1	„	13	„	„
Oploo c. a.											
Openb. scholen . . . 2	78 476	„	„	120	775	2 188	93	„	173	„	8
R. K. bijz. scholen. . 1	33 827	„	„	42	416	1 035	20	„	55	„	„
te zamen . . 3	112 303	„	„	162	1 191	3 223	113	„	228	„	8
Sambeek.											
Openb. scholen . . . 2	47 536	18	„	20	492	861	121	„	270	„	51
R. K. bijz. scholen. . 1	24 608	„	„	37	„	328	6	„	34	„	2
te zamen . . 3	72 144	18	„	57	492	1 189	127	„	304	„	53
Velp.											
Openb. scholen . . . 1	14 407	„	„	3	„	234	15	„	36	„	„
Vierlingsbeek.											
Openb scholen . . . 2	60 127	„	„	22	394	609	102	„	130	„	7
R. K. bijz. scholen. . 1	52 214	„	„	25	502	1 311	112	„	56	„	4
te zamen . . 3	112 341	„	„	47	896	1 920	214	„	186	„	11
Wanroy.											
Openb. scholen . . . 1	35 407	4	„	„	153	511	18	„	6	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	36 518	1	„	„	24	1 010	44	„	81	„	4
te zamen . . 2	71 925	5	„	„	177	1 521	62	„	87	„	4
Zeeland.											
Openb. scholen . . . 2	50 453	30	„	294	530	2 180	60	„	156	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	50 108	4	„	80	498	1 924	81	„	146	„	„
te zamen . . 3	100 561	34	„	374	1 028	4 104	141	„	302	„	„
Arrond. 's Hertogenbosch.											
Openb. scholen . . . 20	794 484	20	18	1 075	2 064	30 023	2 007	11	1 117	6	432
Prot. bijz. scholen . . 2	178 868	„	12	„	3	8 013	89	„	42	„	9
R. K. bijz. scholen. . 22	2 019 577	322	12	877	1 044	58 419	1 954	2	1 107	14	782
te zamen . . 44	2 99 ; 929	342	42	1 952	3 111	96 455	4 050	13	2 266	20	1 223
Arrond. Oss.											
Openb. scholen . . . 27	811 112	1 552	33	1 741	11 388	33 908	1 493	2	776	„	101
R. K. bijz. scholen. . 9	756 393	264	23	251	1 574	21 537	1 593	3	703	„	292
te zamen . . 36	1 567 505	1 816	56	1 992	12 962	55 445	3 086	5	1 479	„	393
Arrond. Boxmeer.											
Openb. scholen . . . 28	895 256	685	8	1 377	8 348	24 442	2 060	4	1 711	31	150
R. K. bijz. scholen. . 12	651 964	397	1	311	2 905	16 933	549	„	1 191	1	162
te zamen . . 40	1 547 220	1 082	9	1 688	11 253	41 375	2 609	4	2 902	32	312
District 's Hertogenbosch.											
Openb. scholen . . . 75	2 500 852	2 257	59	4 193	21 800	88 373	5 560	17	3 604	37	683
Prot. bijz. scholen. . 2	178 868	„	12	„	3	8 013	89	„	42	„	9
R. K. bijz. scholen . 43	3 427 934	983	36	1 439	5 523	96 889	4 696	5	3 001	15	1 236
te zamen . . 120	6 107 654	3 240	107	5 632	27 326	193 275	9 745	22	6 647	52	1 928

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18	19.	20.	21.	22.	23.	24.
20	"	"	8	7	128	59	745	804			
247	"	"	175	460	172	663	2512	3178	44	199	244
267	"	"	183	467	300	795	3257	3982			
20	"	"	40	1166	319	1200	5375	6575	200	898	1098
51	"	"	63	230	39	314	524	838	145	241	386
1202	"	7	44	76	92	1361	2380	3741	155	270	425
249	"	"	268	998	166	1491	5975	7466			
518	"	"	87	549	239	1096	4614	5710	199	819	1018
767	"	"	355	1547	405	2587	10589	13176			
"	"	"	5	101	236	101	1459	1560	15	227	242
52	"	"	59	606	75	778	3371	4149			
65	"	"	70	497	136	604	1732	2336			
117	"	"	129	1103	211	1382	5103	6485	123	454	577
12	"	"	106	163	47	195	1966	2161			
6	"	3	35	70	10	116	415	531			
18	"	3	141	233	57	311	2381	2692	44	330	373
"	"	"	3	40	18	43	306	349	30	212	242
2	"	"	65	896	72	920	1379	2299			
91	"	16	120	10	154	142	2259	2401			
93	"	16	185	906	226	1062	3638	4700	94	324	418
"	"	"	53	19	43	19	788	807			
1	"	"	38	92	70	93	1272	1365			
1	"	"	91	111	113	112	2060	2172	16	286	302
60	"	2	104	225	110	581	3170	3751			
130	"	"	31	362	236	572	2920	5492			
190	"	2	135	587	346	1153	6090	7243	115	605	720
1102	"	19	635	6934	2947	9147	39263	48410			
285	"	"	204	541	301	826	8673	9499			
4960	"	30	1665	12015	7584	17898	72889	90787			
6347	"	49	2504	19490	10832	27871	120825	148696	93	404	497
1144	"	8	940	3673	3288	6568	53479	60047			
923	"	1	468	2210	1351	3388	27805	31193			
2067	"	9	1408	5883	4639	9956	81284	91240	63	516	579
2127	"	9	1205	5784	1786	9332	40395	49727			
1200	"	21	969	2837	1832	4370	24939	29309			
3327	"	30	2174	8021	3618	13702	65334	79036	88	422	510
4373	"	36	2780	16391	8021	25047	133137	158184	100	532	632
285	"	"	204	541	301	826	8673	9499	46	485	531
7083	"	54	3102	17062	10767	25656	125633	151289	75	366	441
11741	"	88	6086	33994	19089	51529	267443	318972	84	438	522

Arrondissement Breda—Zevenbergen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongeschiktheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Breda.											
Openb. scholen . . . 7	789 670	8	2	"	"	16 534	1 040	"	19	"	31
Prot. bijz. scholen . . 3	165 274	"	"	15	"	9 004	51	"	24	"	57
R. K. bijz. scholen . . 7	850 548	"	"	80	358	18 509	312	"	57	12	445
Andere scholen . . . 2	131 634	4	3	"	"	4 481	111	"	1	"	"
te zamen . . 19	1 937 126	12	5	95	358	48 528	1 514	"	101	12	533
Chaam.											
Openb. scholen . . . 1	33 266	8	"	149	422	819	111	"	148	"	"
Prot. bijz. scholen . . 1	6 226	"	"	11	50	152	4	"	19	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	38 582	"	"	"	"	536	112	"	206	"	"
te zamen . . 3	78 074	8	"	160	472	1 507	227	"	373	"	"
Dongen.											
Openb. scholen . . . 2	198 443	"	"	16	122	6 622	326	"	62	"	144
R. K. bijz. scholen . . 2	155 515	"	"	72	10	6 402	182	"	107	114	7
te zamen . . 4	353 958	"	"	88	132	13 024	508	"	169	114	151
Ginneken c. a.											
Openb. scholen . . . 4	191 657	76	20	220	1 095	3 541	206	"	63	"	3
R. K. bijz. scholen . . 2	124 034	"	"	144	445	3 508	102	"	165	"	27
te zamen . . 6	315 691	76	20	364	1 540	7 049	308	"	228	"	30
Oosterhout.											
Openb. scholen . . . 5	428 960	1 562	"	46	2 354	17 917	901	"	632	"	79
R. K. bijz. scholen . . 3	238 943	70	"	283	98	7 351	221	1	56	2	61
te zamen . . 8	667 103	1 632	"	329	2 452	25 268	1 122	1	688	2	146
Rijsbergen.											
Openb. scholen . . . 1	95 550	"	"	29	"	6 450	6	"	297	"	2
Princenhage.											
Openb. scholen . . . 2	236 275	219	4	37	2 315	5 579	359	"	102	"	53
R. K. bijz. scholen . . 2	227 107	"	"	34	3 899	9 536	56	"	300	"	14
te zamen . . 4	463 382	219	4	71	6 214	15 115	415	"	402	"	67
Teteringen.											
Openb. scholen . . . 1	91 826	146	2	260	622	1 955	109	"	85	"	1
R. K. bijz. scholen . . 1	3 836	"	"	"	"	110	"	"	3	"	"
te zamen . . 2	95 662	146	2	260	622	2 065	109	"	88	"	1
Zundert.											
Openb. scholen . . . 3	180 269	"	"	685	1 821	9 439	254	6	903	16	667
R. K. bijz. scholen . . 1	55 693	149	"	140	798	3 349	71	"	287	"	1
te zamen . . 4	235 962	149	"	825	2 619	12 788	325	6	1 190	16	668
Dinteloord c. a.											
Openb. scholen . . . 2	141 898	"	"	3 967	974	4 480	633	"	267	"	71
Prot. bijz. scholen . . 1	41 406	60	"	434	120	861	"	"	33	2	"
R. K. bijz. scholen . . 1	33 082	"	"	468	"	726	36	"	415	"	1 537
te zamen . . 4	216 386	60	"	4 869	1 094	6 067	669	"	715	2	1 608
Fijnaart c. a.											
Openb. scholen . . . 3	126 269	116	184	7 557	422	4 287	1 521	"	189	"	89
Prot. bijz. scholen . . 3	46 754	96	"	4 160	406	1 875	3	"	419	"	34
R. K. bijz. scholen . . 1	46 765	85	5	112	326	1 033	526	"	62	"	76
te zamen . . 7	269 788	297	189	11 829	1 214	7 215	2 050	"	670	"	199
Klundert.											
Openb. scholen . . . 2	184 741	"	"	2 663	1 125	4 992	2 663	10	1 045	"	209
Prot. bijz. scholen . . 1	123 432	"	"	3 993	680	4 841	326	"	613	"	499
te zamen . . 3	308 173	"	"	6 656	1 805	9 833	2 989	10	1 658	"	708
Made c. a.											
Openb. scholen . . . 2	135 220	220	"	1 677	2 024	3 457	117	11	119	"	819
R. K. bijz. scholen . . 1	116 315	15	"	604	636	3 206	48	"	48	"	9
te zamen . . 3	251 535	235	"	2 281	2 660	7 163	165	11	167	"	828
Terheijden.											
Openb. scholen . . . 3	137 941	"	7	522	1 714	1 923	554	"	98	"	153
R. K. bijz. scholen . . 2	117 021	"	"	33	983	2 510	125	"	375	"	39
te zamen . . 5	254 962	"	7	555	2 697	4 463	689	"	473	"	192
Willemstad.											
Openb. scholen . . . 1	83 107	"	67	1 488	"	2 580	136	"	229	48	88
Prot. bijz. scholen . . 1	38 978	"	"	1 261	633	1 543	5	"	152	"	95
te zamen . . 2	122 085	"	67	2 749	633	4 123	141	"	381	48	183

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15	16.	17.	18.	19.	20	21.	22.	23.	24.
44	"	"	514	1 665	499	1 709	18 647	20 356			
410	"	"	89	633	1 226	1 078	10 451	11 529			
2 766	"	"	1 300	5 385	2 939	8 243	23 920	32 163			
"	"	"	162	88	144	88	4 906	4 994			
3 220	"	"	2 065	7 791	4 808	11 118	57 924	69 042	57	299	356
72	"	"	32	64	2	285	1 542	1 827			
22	"	"	12	9	2	42	239	281			
48	"	"	55	3	57	51	966	1 017			
142	"	"	99	76	61	378	2 747	3 125	48	352	400
71	"	"	345	389	556	476	8 177	8 653			
135	"	"	222	572	181	893	7 111	8 004			
206	"	"	567	961	737	1 369	15 288	16 657	39	432	471
51	"	"	199	393	170	664	5 313	5 977			
416	"	"	99	658	387	1 218	4 733	5 951			
467	"	"	238	1 051	557	1 882	10 046	11 928	60	318	378
55	"	"	546	5 377	1 895	5 478	25 886	31 364			
674	"	"	166	1 168	1 384	2 128	9 407	11 535			
729	"	"	712	6 545	3 279	7 606	35 293	42 899	114	528	642
34	"	"	18	115	82	178	6 855	7 033	19	717	736
7	"	"	90	1 050	309	1 094	9 030	10 124			
1 158	"	61	116	2 572	1 017	3 825	14 938	18 763			
1 165	"	61	206	3 622	1 326	4 919	23 968	28 887	106	518	624
478	"	"	50	406	137	1 144	3 167	4 311			
10	"	"	"	16	25	26	138	164			
488	"	"	50	422	162	1 170	3 305	4 475	122	346	468
451	"	"	228	1 137	301	2 295	13 613	15 908			
437	"	"	125	335	348	912	5 128	6 040			
888	"	"	353	1 472	649	3 207	18 741	21 948	135	795	930
823	"	2	136	1 330	480	6 122	7 041	13 163			
245	"	"	30	204	161	8 5	1 265	2 150			
471	"	"	411	567	301	1 506	3 426	4 932			
1 539	"	2	577	2 101	942	8 513	11 732	20 245	393	542	936
2 456	"	"	69	1 916	645	11 959	7 522	19 481			
1 202	"	"	124	242	369	5 604	3 386	8 990			
188	"	"	94	"	121	300	2 348	2 648			
3 846	"	"	287	2 188	1 135	17 863	13 256	31 119	662	491	1 153
326	"	"	407	2 357	1 851	5 356	12 292	17 648			
1 711	"	"	180	1 291	769	6 995	7 908	14 903			
2 037	"	"	587	3 648	2 620	12 351	20 200	32 551	401	655	1 056
489	"	"	91	817	242	2 994	7 589	10 583			
1 216	"	20	76	318	103	2 158	4 141	6 299			
1 705	"	20	167	1 135	345	5 152	11 730	16 882	205	466	671
174	"	2	78	1 015	194	1 713	4 721	6 434			
970	"	"	242	464	631	1 467	4 945	6 412			
1 144	"	2	320	1 479	825	3 180	9 666	12 846	125	379	504
417	"	"	341	347	854	2 300	4 295	6 595			
331	"	"	263	555	237	2 147	2 928	5 075			
748	"	"	604	902	1 091	4 447	7 223	11 670	364	592	956

Arrondissement Zevenbergen—Roosendaal—Bergen op Zoom.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Zevenbergen.											
Openb. scholen . . . 2	164 801	„	„	1 395	3 507	2 851	367	7	85	„	46
Prot. bijz. scholen . . 1	83 621	50	„	376	379	3 058	„	„	273	„	37
R. K. bijz. scholen. . 2	110 267	„	„	26	1 386	3 088	104	16	235	„	147
te zamen . . 5	358 689	50	„	1 797	5 272	8 947	471	23	593	„	230
Hooge- en Lage-Zwaluwe.											
Openb. scholen . . . 3	189 747	343	„	899	2 144	6 018	1 004	„	101	„	158
R. K. bijz. scholen. . 1	35 168	„	„	3	„	1 087	36	„	156	„	100
te zamen . . 4	224 915	343	„	902	2 144	7 105	1 040	„	257	„	238
Etten c. a.											
Openb. scholen . . . 2	167 485	8	„	2 368	412	4 358	12	„	140	„	1 070
R. K. bijz. scholen. . 2	203 504	32	„	33	14	4 488	95	„	521	2	818
te zamen . . 4	370 989	40	„	2 401	426	8 846	107	„	661	2	1 888
Oud- en Nieuw-Gastel											
Openb. scholen . . . 3	177 625	158	„	1 632	1 465	4 051	3 935	„	90	„	593
R. K. bijz. scholen. . 1	81 610	„	5	155	268	2 033	24	„	24	„	14
te zamen . . 4	259 235	158	5	1 787	1 733	6 084	3 959	„	114	„	607
Hoeven c. a.											
Openb. scholen . . . 2	94 069	7	„	620	257	1 621	550	„	150	„	177
R. K. bijz. scholen. . 1	65 881	„	„	„	562	1 646	101	„	122	„	22
te zamen . . 3	159 950	7	„	620	819	3 267	651	„	272	„	199
Oudenbosch.											
Openb. scholen . . . 1	118 928	1	6	248	155	2 241	282	6	10	26	17
R. K. bijz. scholen. . 2	406 643	48	51	28	2	6 574	222	„	88	„	54
te zamen . . 3	525 571	49	57	276	157	8 815	504	6	98	26	71
Roosendaal c. a.											
Openb. scholen . . . 3	399 074	224	11	1 341	892	8 938	997	„	534	„	446
R. K. bijz. scholen. . 2	409 798	„	123	14	83	9 154	273	„	336	„	392
te zamen . . 5	808 872	224	134	1 355	975	18 092	1 270	„	670	„	838
Rucphen c. a.											
Openb. scholen . . . 5	206 297	492	5	1 010	1 147	4 177	472	„	438	2	476
R. K. bijz. scholen. . 3	115 521	195	7	305	34	2 297	154	„	559	„	339
te zamen . . 8	321 818	687	12	1 315	1 181	6 474	626	„	997	2	815
Standdaarbuiten.											
Openb. scholen . . . 1	60 688	„	„	123	724	1 364	134	„	94	„	138
R. K. bijz. scholen. . 1	64 111	8	„	483	124	1 475	102	„	280	„	69
te zamen . . 2	124 799	8	„	606	848	2 839	236	„	374	„	207
Bergen op Zoom.											
Openb. scholen . . . 5	490 946	54	28	1 230	516	10 324	1 637	„	228	„	90
Prot. bijz. scholen . . 1	56 630	„	„	„	„	1 509	„	„	4	„	14
R. K. bijz. scholen. . 3	319 513	214	„	133	333	6 542	118	„	118	„	9
te zamen . . 9	869 089	268	28	1 363	849	18 435	1 755	„	350	„	113
Halsteren.											
Openb. scholen . . . 2	131 129	23	„	5 082	1 447	2 934	604	„	291	„	245
R. K. bijz. scholen. . 1	58 447	„	„	240	„	583	23	„	298	„	38
te zamen . . 3	189 576	23	„	5 322	1 447	3 517	627	„	589	„	283
Huybergen											
Openb. scholen . . . 1	37 879	105	„	489	506	704	124	„	203	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	79 756	34	„	„	„	428	„	„	„	„	„
te zamen . . 2	117 635	139	„	489	506	1 132	124	„	203	„	„
Ossendrecht.											
Openb. scholen . . . 1	78 608	„	„	1 312	1 071	2 474	67	„	231	„	453
R. K. bijz. scholen. . 1	76 660	„	8	350	619	3 467	103	2	210	„	258
te zamen . . 2	155 268	„	8	1 662	1 690	5 941	170	2	441	„	711
Putte.											
Openb. scholen . . . 1	71 716	„	„	262	16	2 294	149	„	115	„	1 988
Steenbergen c. a.											
Openb. scholen . . . 4	335 340	22	264	2 081	2 169	6 806	1 714	„	1 091	3	1 313
Prot. bijz. scholen . . 1	7 932	„	„	„	„	56	„	„	2	„	„ 60
R. K. bijz. scholen. . 1	131 548	„	„	368	673	3 605	433	„	168	„	
te zamen . . 6	474 550	22	264	2 449	2 842	10 467	2 147	„	1 261	3	1 373

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten		andere redenen.		Ongeoorloofd: kol 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.						
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
69	"	"	77	1277	127	2748	7060	9808			
477	"	"	31	890	217	1743	4045	5788			
58	"	"	172	573	452	633	5534	6207			
604	"	"	280	2740	796	5164	16639	21803	144	464	608
979	"	7	256	2003	499	3888	10523	14411			
24	"	"	139	212	198	239	1716	1955			
1003	"	7	395	2215	697	4127	12239	16366	183	544	728
436	"	"	100	1002	377	3796	6477	10273			
377	"	"	279	1293	735	1705	6982	8687			
803	"	"	379	2295	1112	5501	13459	18960	148	363	511
1733	"	"	175	285	281	3650	10748	14398			
424	"	"	121	312	322	891	2811	3702			
2157	"	"	296	597	603	4541	13559	18100	175	523	698
73	"	"	51	583	72	1276	2885	4161			
236	"	"	41	332	66	568	2560	3128			
309	"	"	92	915	138	1844	5445	7289	115	340	455
314	"	3	70	1065	190	1662	2972	4634			
1412	"	"	641	549	272	1989	7952	9941			
1726	"	3	711	1614	462	3651	10924	14575	69	208	277
273	"	"	527	2941	1296	4555	13665	18220			
570	"	"	577	5548	686	6132	11624	17756			
843	"	"	1104	8489	1982	10687	25289	35976	132	313	445
472	"	"	185	4384	381	5868	7773	13641			
2664	"	"	109	2170	388	5139	4082	9221			
3136	"	"	294	6554	769	11007	11855	22862	342	368	710
3	"	"	59	205	33	331	2546	2877			
201	"	"	16	281	359	905	2433	3398			
204	"	"	75	486	392	1296	4979	6275	104	399	503
495	"	"	640	6512	524	8237	14041	22278			
11	"	"	172	304	105	315	1864	2179			
3735	"	"	200	2920	817	6188	8351	14539			
4241	"	"	1012	9136	1446	14740	24256	38996	170	278	448
1439	"	"	27	4668	435	11189	6006	17195			
163	"	"	4	1055	19	1458	965	2423			
1602	"	"	31	5723	454	12647	6971	19618	667	367	1034
26	"	"	34	371	57	886	1733	2619			
"	"	"	95	"	22	"	579	579			
26	"	"	129	371	79	886	2312	3198	75	197	272
902	"	"	73	318	492	1932	4861	6793			
261	"	"	125	3	239	616	5029	5645			
563	"	"	198	321	731	2548	9890	12438	164	637	801
53	"	"	71	7562	275	7877	4908	12785	1098	684	1782
1088	"	"	404	9225	1981	12347	15764	28111			
"	"	"	3	1	1	1	62	63			
1712	"	"	68	269	859	2349	5866	8215			
2750	"	"	475	9495	2841	14697	21692	36389	310	457	767

Arrondissement Bergen op Zoom—Tilburg.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift het welk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd			Ongeoorloofd	Geoorloofd	Ongeoorloofd	Geoorloofd.
1.	2	3	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11	12.
Nieuw-Vossemeer.											
Openb scholen . . . 1	69 334	9	"	3 789	362	1 705	6 200	"	117	"	24
Woensdrecht											
Openb. scholen . . . 1	90 350	623	"	63	344	1 163	298	"	335	"	43
R. K. bijz. scholen . . 2	65 419	"	"	793	541	1 850	86	"	166	"	32
te zamen . . 3	155 769	623	"	856	885	3 013	384	"	501	"	75
Wouw.											
Openb. scholen . . . 3	176 781	713	9	6 658	181	4 002	412	"	910	"	123
R. K. bijz. scholen . 2	135 630	28	84	3 741	123	3 186	134	1	777	"	166
te zamen . . 5	312 411	741	93	10 399	304	7 188	546	1	1 687	"	289
Arrond. Breda											
Openb. scholen . . . 26	2 45 916	2 019	28	1 442	8 751	68 856	3 372	6	2 311	16	980
Prot. bijz. scholen . . 4	71 500	"	"	26	50	9 156	55	"	43	"	57
R. K. bijz. scholen . . 19	1 694 258	219	"	753	5 608	49 301	1 056	1	1 181	128	515
Andere bijz scholen . 2	131 634	4	3	"	"	4 481	111	"	1	"	"
te zamen . . 51	4 243 308	2 242	31	2 221	14 409	131 794	4 594	7	3 536	144	1 492
Arrond. Zevenbergen.											
Openb scholen . . . 18	1 163 724	679	258	20 168	11 910	31 088	6 995	28	2 133	48	1 633
Prot. bijz. scholen . . 7	384 191	206	"	10 224	2 278	12 178	334	"	1 490	2	675
R. K. bijz. scholen . . 8	458 618	100	5	1 243	3 331	10 563	849	16	1 135	"	1 808
te zamen . . 33	2 006 533	985	263	31 635	17 519	53 829	8 178	44	4 758	50	4 106
Arrond Roosendaal											
Openb. scholen . . . 17	1 224 166	890	22	7 342	5 052	26 750	6 382	6	1 256	28	2 917
R. K. bijz. scholen . . 12	1 347 008	283	186	1 018	1 087	27 667	971	"	1 930	2	1 708
te zamen . . 29	2 571 174	1 173	208	8 360	6 139	54 417	7 353	6	3 186	30	4 625
Arr. Bergen op Zoom.											
Openb. scholen . . . 19	1 482 083	1 549	301	20 966	6 612	32 406	11 205	"	3 521	3	4 279
Prot. bijz. scholen . . 2	66 292	"	"	"	"	1 625	"	"	6	"	14
R. K. bijz. scholen . . 11	866 973	276	92	5 635	2 289	19 661	897	3	1 737	"	563
te zamen . . 32	2 415 348	1 825	393	26 591	8 901	53 692	12 102	3	5 264	3	4 856
District Breda											
Openb. scholen . . . 80	6 115 829	5 137	609	49 918	32 325	159 100	27 954	40	9 221	95	9 809
Prot. bijz. scholen . . 13	621 983	206	"	10 250	2 398	22 959	389	"	1 539	2	736
R. K. bijz. scholen . . 50	4 366 917	878	283	8 639	12 315	107 192	3 773	20	5 983	130	4 634
Andere bijz. scholen . 2	131 634	4	3	"	"	4 481	111	"	1	"	"
te zamen . 145	11 236 363	6 225	895	68 807	46 968	293 732	32 227	60	16 744	227	15 179
Alphen c. a.											
Openb. scholen . . . 2	63 670	152	15	83	220	1 703	65	13	182	"	2
R. K. bijz. scholen . . 1	33 101	"	"	16	"	922	8	"	117	"	"
te zamen . . 3	96 771	152	15	99	220	2 625	73	13	299	"	2
Baarle-Nassau.											
Openb. scholen . . . 2	68 889	"	"	152	256	1 166	13	"	183	"	2
Berkel.											
Openb. scholen . . . 2	51 399	"	"	160	"	896	60	"	8	"	71
Gilze c. a.											
Openb. scholen . . . 3	126 038	"	"	124	72	908	6	"	63	"	6
R. K. bijz. scholen . . 2	95 041	40	"	109	46	1 668	18	"	54	"	"
te zamen . . 5	221 079	40	"	233	118	2 576	24	"	117	"	6
Goirle.											
Openb. scholen . . . 1	11 651	"	"	12	"	252	78	"	5	"	"
R. K. bijz. scholen . . 2	194 764	22	"	79	56	2 084	29	"	154	"	34
te zamen . . 3	206 415	22	"	91	56	2 336	107	"	159	"	34
Hilvarenbeek.											
Openb. scholen . . . 2	79 693	"	"	"	"	1 502	19	"	80	"	2
R. K. bijz. scholen . . 1	49 817	"	4	10	57	1 443	14	"	249	"	3
te zamen . . 3	129 510	"	4	10	57	2 945	33	"	329	"	5
Hooge-en Lage-Mierde.											
Openb. scholen . . . 3	78 663	"	"	629	827	1 489	42	"	173	"	13

VERZUIMD WEGENS: verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
2 828	"	"	32	840	348	7 457	8 797	16 254	1 076	1 269	2 345
15	"	"	100	5 065	1 394	5 143	4 300	9 443			
684	"	"	84	235	331	1 712	3 090	4 802			
699	"	"	184	5 300	1 725	6 855	7 390	14 245	440	474	914
868	"	"	112	5 403	630	12 929	7 092	20 021			
2 783	"	"	219	206	918	6 731	5 635	12 366			
3 651	"	"	331	5 609	1 548	19 660	12 727	32 387	629	407	1 036
1 263	"	"	1 962	10 596	3 951	13 323	92 230	105 553			
432	"	"	101	662	1 228	1 120	10 690	11 810			
5 644	"	" 61	2 083	10 709	6 338	17 296	66 341	83 637			
"	"	"	162	88	144	88	4 906	4 994			
7 339	"	" 61	4 308	22 055	11 661	31 827	174 167	205 994	75	410	485
5 733	"	11	1 455	11 092	4 892	37 080	61 043	98 123			
3 966	"	"	628	3 182	1 753	17 374	19 532	36 906			
2 903	"	20	995	1 922	1 608	6 104	20 394	26 498			
12 602	"	31	3 078	16 196	8 253	60 558	100 969	161 527	301	504	805
3 294	"	3	1 167	10 465	2 630	21 138	47 066	68 204			
5 884	"	"	1 784	10 485	2 828	17 389	38 444	55 833			
9 178	"	3	2 951	20 950	5 458	38 527	85 510	124 037	150	332	482
7 064	"	"	1 403	39 964	6 136	67 997	67 502	135 499			
11	"	"	175	305	106	316	1 926	2 242			
9 338	"	"	795	4 088	3 205	19 054	29 515	48 569			
16 413	"	"	2 463	44 357	9 447	87 367	98 943	186 310	362	409	771
17 354	"	14	6 077	72 117	17 609	139 538	267 841	407 379	228	438	666
4 409	"	"	904	4 149	3 087	18 810	32 148	50 958	302	517	819
23 769	"	81	5 657	27 204	13 979	59 843	154 694	214 537	137	354	491
"	"	"	162	88	144	88	4 906	4 994	7	373	379
45 532	"	95	12 800	103 558	34 819	218 279	459 589	677 868	194	409	603
21	"	"	47	528	255	645	2 641	3 286			
40	"	"	73	103	54	159	1 174	1 333			
61	"	"	120	631	309	804	3 815	4 619	83	394	477
119	"	"	79	196	122	467	1 821	2 288	68	264	332
9	"	"	9	463	42	632	1 086	1 718	123	211	334
52	"	"	38	677	112	853	1 205	2 058			
546	"	"	5	184	68	839	1 899	2 738			
598	"	"	43	861	180	1 692	3 104	4 796	76	140	216
6	"	3	11	66	29	87	375	462			
219	"	"	158	177	804	475	3 341	3 816			
225	"	3	169	243	833	562	3 716	4 278	27	180	207
"	"	"	183	337	17	337	1 803	2 140			
264	"	10	48	9	101	293	1 919	2 212			
264	"	10	231	346	118	630	3 722	4 352	49	287	336
239	"	"	9	1 467	149	2 335	2 702	5 037	296	344	640

Arrondissement Tilburg—Heusden.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Oisterwijk.											
Openb. scholen . . . 1	34 737	874	1	87	58	1 072	120	„	53	„	6
R. K. bijz. scholen . 2	159 633	2 340	1	30	102	5 582	104	„	254	„	49
te zamen . . 3	194 370	3 214	2	117	160	6 654	224	„	307	„	55
Tilburg.											
Openb. scholen . . . 5	233 954	24	15	23	39	5 136	229	„	99	„	36
R. K. bijz. scholen . 10	2 456 795	545	50	195	1 046	19 957	725	„	209	„	407
Andere bijz. scholen . 1	4 388	„	„	„	„	67	9	„	„	„	„
te zamen . . 16	2 695 137	569	65	218	1 085	25 160	963	„	308	„	443
Almkerk.											
Openb. scholen . . . 3	179 140	283	„	2 518	1 937	9 096	120	„	2 256	„	627
Prot. bijz. scholen . . 1	93 864	116	„	567	1 568	4 704	27	„	978	„	47
te zamen . . 4	273 004	399	„	3 085	3 505	13 800	147	„	3 234	„	674
Andel.											
Prot. bijz. scholen . . 1	60 736	„	„	827	374	5 004	„	„	53	„	„
Drongelen c. a.											
Openb. scholen . . . 1	28 705	„	„	77	325	632	165	„	452	„	2
Dussen c. a.											
Openb. scholen . . . 3	109 285	„	2	730	904	2 495	1 007	„	158	„	69
R. K. bijz. scholen . 2	57 412	„	„	64	831	1 709	52	„	202	„	122
te zamen . . 5	166 697	„	2	794	1 735	4 204	1 059	„	360	„	191
Giessen.											
Openb. scholen . . . 1	27 260	„	„	103	237	1 387	4	„	32	„	31
Hedikhuizen.											
Openb. scholen . . . 2	61 739	„	„	65	1 711	2 159	37	„	13	„	5
Heesbeen c. a.											
Openb. scholen . . . 3	45 292	„	„	134	356	1 136	7	„	26	„	43
Prot. bijz. scholen . . 1	32 696	„	„	222	654	1 893	„	„	158	„	72
te zamen . . 4	77 988	„	„	356	1 010	3 029	7	„	184	„	115
Herpt.											
Openb. scholen . . . 1	19 322	„	„	12	„	253	47	„	17	„	2
Heusden.											
Openb. scholen . . . 1	32 243	„	„	7	„	1 580	20	„	„	„	277
Prot. bijz. scholen . . 1	27 536	„	„	311	146	1 656	„	„	191	„	300
R. K. bijz. scholen . 2	71 893	20	„	46	76	1 225	54	„	49	„	21
te zamen . . 4	131 672	20	„	394	222	4 461	74	„	240	„	598
Meeuwen c. a.											
Openb. scholen . . . 2	52 951	„	„	106	264	788	650	„	55	„	29
Oudheusden.											
Openb. scholen . . . 1	28 111	„	„	4	176	916	32	„	11	„	14
Rijswijk.											
Openb. scholen . . . 1	30 890	„	„	108	66	5 055	„	„	188	„	24
Veen.											
Openb. scholen . . . 1	54 796	„	„	148	599	7 345	„	„	66	„	78
de Werken c. a.											
Openb. scholen . . . 2	102 768	56	„	601	356	7 725	9	„	562	„	735
Prot. bijz. scholen . . 1	38 394	14	„	239	66	2 990	„	„	303	„	8
te zamen . . 3	141 162	70	„	840	422	10 715	9	„	865	„	743
Werkendam.											
Openb. scholen . . . 2	134 805	„	„	9	77	12 122	105	„	1 313	„	238
Prot. bijz. scholen . . 1	120 376	„	„	110	228	11 513	„	„	332	„	151
te zamen . . 3	255 181	„	„	119	305	23 635	105	„	1 645	„	389
Woudrichem.											
Openb. scholen . . . 2	167 060	82	„	428	349	6 628	49	„	94	„	995
Wijk c. a.											
Openb. scholen . . . 2	135 291	„	5	678	1 930	15 181	17	„	413	„	748

District Tilburg.

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
139	"	"	18	442	69	668	2271	2939			
537	"	"	80	605	294	1172	8806	9978			
676	"	"	98	1047	363	1840	11077	12917	95	569	665
227	"	"	402	468	216	718	6196	6914			
2083	"	9	1243	3074	998	5361	25180	30541			
"	"	3	2	"	"	3	78	81			
2310	"	12	1647	3542	1214	6082	31454	37536	23	117	140
889	"	"	369	1321	1537	4728	16225	20953			
129	"	"	325	58	1560	754	9325	10079			
1018	"	"	694	1379	3097	5482	25554	31032	201	936	1137
72	"	"	170	330	464	1229	6065	7294	201	999	1201
18	"	"	54	87	167	182	1797	1979	63	626	689
147	"	"	38	679	990	1556	5663	7219			
80	"	"	197	272	935	416	4048	4464			
227	"	"	235	951	1925	1972	9711	11683	118	583	701
109	"	"	6	330	29	542	1726	2268	199	633	832
37	"	"	8	104	47	206	3980	4186	33	645	678
53	"	"	40	292	482	479	2090	2569			
63	"	"	105	188	1447	473	4329	4802			
116	"	"	145	480	1929	952	6419	7371	122	823	945
2	"	"	20	21	38	35	377	412	18	195	213
101	"	"	13	56	252	164	2142	2306			
290	"	"	"	602	170	1233	2463	3696			
31	"	"	6	557	323	634	1774	2408			
422	"	"	19	1215	745	2031	6379	8410	154	484	638
1	"	"	31	80	111	187	1928	2115	35	364	399
19	"	"	44	5	125	28	1318	1346	10	469	479
7	"	"	34	248	561	363	5928	6291	118	1919	2037
153	"	"	89	931	648	1232	8825	10057	225	1611	1836
299	"	"	237	767	1232	1667	10912	12579			
48	"	"	74	333	849	620	4304	4924			
347	"	"	311	1100	2081	2287	15216	17503	162	1078	1240
139	"	"	163	403	551	551	14569	15120			
368	"	"	164	748	1068	1226	13456	14682			
507	"	"	327	1151	1619	1777	28025	29802	70	1098	1168
524	"	"	264	2079	1212	3031	9673	12704	181	579	760
154	"	"	161	442	935	1274	19390	20664	94	1433	1527

Arrondissement Waalwijk—Oirschot.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Baardwijk.											
Openb. scholen . . . 1	40 612	10	"	8	20	937	61	"	"	"	324
R. K. bijz. scholen. . 1	42 245	"	"	17	"	1 134	36	"	16	"	48
te zamen . . 2	82 857	10	"	25	20	2 071	97	"	16	"	372
Besoijen.											
Openb. scholen . . . 1	64 777	"	"	8	30	2 806	63	"	40	"	76
R. K. bijz. scholen. . 1	31 761	80	"	5	"	868	18	"	106	"	"
te zamen . . 2	96 538	80	"	13	30	3 674	81	"	146	"	76
Capelle.											
Openb. scholen . . . 2	179 383	437	"	679	200	6 521	2 726	"	174	"	28
Drunen.											
Openb. scholen . . . 2	90 562	6	"	727	406	2 396	334	"	313	"	4
R. K. bijz. scholen. . 1	91 616	106	"	58	70	3 973	72	"	215	"	54
te zamen . . 3	182 178	112	"	785	476	6 369	406	"	528	"	58
Geertruidenberg.											
Openb. scholen . . . 1	69 381	"	"	15	364	1 529	155	"	4	"	105
R. K. bijz. scholen. . 1	61 331	4	"	30	"	1 033	26	"	86	"	19
te zamen . . 2	130 712	4	"	45	364	2 562	181	"	90	"	124
's Gravenmoer.											
Openb. scholen . . . 1	68 541	"	"	20	6	2 594	61	"	115	"	3
Prot. bijz. scholen . . 1	22 488	"	"	3	6	1 121	"	"	56	"	"
te zamen . . 2	91 029	"	"	23	12	3 715	61	"	171	"	3
Loon op Zand.											
Openb. scholen . . . 3	258 069	"	20	671	260	7 152	106	"	236	"	134
R. K. bijz. scholen. . 2	167 293	"	4	85	"	5 532	27	"	405	"	177
te zamen . . 5	425 362	"	24	756	260	12 684	133	"	641	"	311
Nieuwkuyk.											
Openb. scholen . . 1	63 344	"	7	1 331	389	2 295	88	"	33	"	87
Raamsdonk.											
Openb. scholen . . . 2	194 680	"	"	1 843	20	8 175	164	1	124	"	9
Prot. bijz. scholen. . 1	79 167	"	"	25	240	3 484	1	"	89	"	13
R. K. bijz. scholen. . 1	94 029	"	"	51	20	2 941	8	"	38	"	262
te zamen . . 4	367 876	"	"	1 919	280	14 640	173	1	251	"	284
Sprang.											
Openb scholen . . . 1	117 568	130	"	399	804	3 940	184	"	148	"	287
Udenhout.											
Openb. scholen . . . 1	56 504	"	"	4	200	1 108	7	"	25	"	2
R. K. bijz. scholen. . 2	100 287	"	"	21	126	1 686	104	"	133	"	6
te zamen . . 3	156 791	"	"	25	326	2 794	111	"	158	"	8
Vlijmen.											
Openb. scholen . . . 2	122 937	"	7	147	1 144	4 558	343	"	72	"	22
R. K. bijz. scholen. . 1	85 845	40	"	12	1 722	3 070	20	"	82	"	2
te zamen . . 3	208 782	40	7	159	2 866	7 628	363	"	154	"	24
Vrijhoeve-Capelle.											
Openb. scholen . . . 1	34 780	"	"	61	130	2 892	13	"	83	"	68
Waalwijk.											
Openb scholen . . . 1	177 875	50	"	25	24	5 973	96	"	25	"	102
R. K. bijz. scholen. . 1	131 068	"	"	"	34	6 348	123	"	37	"	87
te zamen . . 2	308 943	50	"	25	58	12 321	219	"	62	"	189
Waspik.											
Openb. scholen . . . 1	89 544	"	"	127	"	3 912	28	"	104	"	111
R. K. bijz. scholen. . 1	62 207	"	"	80	33	2 975	49	"	159	"	57
te zamen . . 2	151 751	"	"	207	33	6 887	77	"	263	"	168
Best.											
Openb. scholen . . . 1	62 174	10	"	174	111	1 147	5	"	81	"	"
R. K. bijz. scholen. . 1	71 541	"	"	32	507	2 128	32	"	227	"	"
te zamen . . 2	133 715	10	"	206	618	3 275	37	"	308	"	"

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
15	"	"	21	56	77	79	1 450	1 529			
61	"	"	106	144	153	222	1 493	1 715			
76	"	"	127	200	230	301	2 943	3 244	36	355	391
3	"	"	45	310	29	321	3 089	3 410			
84	"	"	32	30	102	119	1 206	1 325			
87	"	"	77	340	131	440	4 295	4 735	46	445	491
516	"	"	97	2 606	467	3 801	10 670	14 471	212	595	807
280	"	"	72	2 425	177	3 432	3 708	7 140			
233	"	"	282	51	418	342	5 190	5 532			
513	"	"	354	2 476	595	3 774	8 898	12 672	207	488	695
62	"	"	228	76	40	153	2 425	2 578			
354	"	"	38	116	114	500	1 320	1 820			
416	"	"	166	192	154	653	3 745	4 398	50	286	336
6	"	"	11	1 028	142	1 054	2 932	3 986			
29	"	"	"	104	38	136	1 221	1 357			
35	"	"	11	1 132	180	1 190	4 153	5 343	131	456	587
3 490	"	"	241	2 748	520	6 909	8 669	15 578			
242	"	"	66	298	266	625	6 477	7 102			
3 732	"	"	307	3 046	786	7 534	15 146	22 680	177	356	533
133	"	"	123	920	513	2 384	3 535	5 919	376	558	934
510	"	2	84	1 478	249	3 834	8 825	12 659			
28	"	"	47	697	121	732	3 995	4 727			
477	"	3	45	163	415	694	3 769	4 463			
1 015	"	5	176	2 320	785	5 260	16 589	21 849	143	451	594
547	"	"	134	362	833	1 308	6 460	7 768	111	549	660
10	"	"	3	233	37	237	1 382	1 619			
72	"	6	81	157	50	256	2 186	2 442			
82	"	6	84	380	87	493	3 568	4 061	31	227	258
58	"	"	64	376	172	581	6 382	6 963			
46	"	"	35	273	306	331	5 277	5 608			
104	"	"	99	649	478	912	11 659	12 571	44	558	602
53	"	"	9	477	66	591	3 261	3 852	170	937	1 107
489	"	1	154	996	269	1 511	6 693	8 204			
530	"	"	82	480	771	1 010	7 482	8 492			
1 019	"	1	236	1 476	1 040	2 521	14 175	16 696	82	458	540
37	"	"	47	1 225	57	1 389	4 259	5 648			
106	"	"	74	294	317	470	3 664	4 134			
143	"	"	121	1 509	374	1 859	7 923	9 782	123	522	645
148	"	7	31	203	46	532	1 431	1 963			
54	"	"	21	310	372	396	3 287	3 683			
202	"	7	52	513	418	928	4 718	5 646	69	353	422

Arrondissement Oirschot.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Bladel c. a.											
Openb. scholen . . . 2	56 884	"	1	206	142	776	211	5	201	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	36 678	"	"	73	36	370	22	"	89	"	"
te zamen . . 3	93 562	"	1	279	178	1 146	233	5	290	"	"
Boxtel.											
Openb. scholen . . . 4	204 650	9	20	516	1 439	5 061	512	"	316	"	58
R. K. bijz. scholen . . 2	190 103	"	1	119	510	4 160	412	"	530	"	162
te zamen . . 6	394 753	9	21	635	1 949	9 221	924	"	846	"	220
Diessen.											
Openb. scholen . . . 1	31 182	"	"	10	261	395	37	"	274	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	19 184	"	"	6	"	346	4	"	173	"	"
te zamen . . 2	50 366	"	"	16	261	741	41	"	447	"	"
Hoogeloon c. a.											
Openb. scholen . . . 3	80 340	8	"	408	160	1 641	18	"	228	"	"
Liempde.											
Openb. scholen . . . 1	31 934	"	"	480	"	1 633	23	"	126	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	34 655	"	"	130	220	1 606	43	"	213	"	"
te zamen . . 2	66 589	"	"	610	220	3 239	66	"	339	"	"
Moergestel.											
Openb. scholen . . . 1	38 450	"	"	29	275	938	7	"	161	"	11
R. K. bijz. scholen . . 1	35 567	"	"	7	215	2 055	23	"	208	"	39
te zamen . . 2	74 017	"	"	36	490	2 993	30	"	369	"	50
Oirschot.											
Openb. scholen . . . 3	134 955	"	3	241	883	2 566	659	"	642	"	13
R. K. bijz. scholen . . 1	106 764	"	1	65	"	2 904	112	"	493	"	31
te zamen . . 4	241 719	"	4	306	883	5 470	771	"	1 135	"	44
Oost-, West- en Middelbeers.											
Openb. scholen . . . 2	59 410	8	"	291	398	786	13	"	75	"	7
Reusel.											
R. K. bijz. scholen . 2	135 294	"	"	58	"	2 046	25	"	142	"	9
Vessem c. a.											
Openb. scholen . . . 3	70 352	"	"	75	310	442	169	"	67	"	1
Arrond. Tilburg.											
Openb. scholen . . . 21	748 694	1 050	31	1 270	1 472	14 124	632	13	846	"	138
R. K. bijz. scholen . 18	2 989 151	2 947	55	439	1 307	31 656	898	"	1 037	"	493
Andere bijz. scholen . 1	4 388	"	"	"	"	67	9	"	"	"	"
te zamen . . 40	3 742 233	3 997	86	1 709	2 779	45 847	1 539	13	1 883	"	631
Arrond. Heusden.											
Openb. scholen . . . 28	1 209 658	421	7	5 728	9 287	74 498	2 69	"	5 656	"	3 917
Prot. bijz. scholen . . 6	373 602	130	"	2 306	3 036	27 760	27	"	2 015	"	578
R. K. bijz. scholen . . 4	129 305	20	"	110	907	2 934	106	"	251	"	143
te zamen . . 38	1 712 565	571	7	8 144	13 230	105 192	2 402	"	7 922	"	4 638
Arrond. Waalwijk.											
Openb. scholen . . . 21	1 628 557	653	34	6 065	3 907	56 788	4 429	1	1 496	"	1 362
Prot. bijz. scholen . . 2	101 655	"	"	28	246	4 605	1	"	145	"	13
R. K. bijz. scholen . 12	867 682	230	4	359	2 005	29 600	483	"	1 277	"	712
te zamen . . 35	2 597 894	883	38	6 452	6 248	90 993	4 913	1	2 918	"	2 087
Arrond. Oirschot.											
Openb. scholen . . . 21	770 331	35	24	2 430	3 979	15 385	1 654	5	2 171	"	90
R. K. bijz. scholen . 10	629 786	"	2	490	1 488	15 675	673	"	2 075	"	241
te zamen . . 31	1 400 117	35	26	2 920	5 467	31 060	2 327	5	4 246	"	331
District Tilburg.											
Openb. scholen . . . 91	4 357 240	2 159	96	15 493	18 735	160 795	8 984	19	10 169	"	5 507
Prot. bijz. scholen . . 8	475 257	130	"	2 334	3 282	32 365	28	"	2 160	"	191
R. K. bijz. scholen . 44	4 615 · 24	3 197	61	1 398	5 707	79 865	2 160	"	4 640	"	1 589
Andere bijz. scholen . 1	4 388	"	"	"	"	67	9	"	"	"	"
te zamen . 144	9 452 809	5 486	157	19 225	27 724	273 092	11 181	19	16 969	"	7 687

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
225	"	"	21	197	109	633	1 461	2 034			
116	"	"	9	337	33	526	559	1 085			
341	"	"	30	534	142	1 159	2 020	3 179	124	216	340
413	"	"	357	1 495	291	2 924	8 063	10 987			
214	"	"	132	689	719	1 022	6 626	7 648			
627	"	"	489	2 684	1 010	3 946	14 689	18 635	100	372	472
1	"	"	42	147	181	158	1 190	1 348			
31	"	"	28	81	6	118	557	675			
32	"	"	70	228	187	276	1 747	2 023	55	347	402
128	"	"	42	266	96	802	2 193	2 995	100	272	372
71	"	"	43	361	124	912	1 949	861			
"	"	"	65	115	448	245	2 655	2 900			
71	"	"	108	476	572	1 157	4 604	5 761	174	691	865
4	"	"	36	186	48	219	1 476	1 695			
8	"	"	82	35	273	50	2 895	2 945			
12	"	"	118	221	321	269	4 371	4 640	36	590	626
114	"	"	215	353	395	708	5 376	6 084			
547	"	"	32	296	267	908	3 840	4 748			
661	"	"	247	649	662	1 616	9 216	10 832	67	381	448
39	"	"	16	136	62	466	1 365	1 831	78	230	308
95	"	1	22	224	113	378	2 357	2 735	28	174	202
33	"	7	55	348	95	463	1 139	1 602	66	162	228
812	"	3	796	4 644	1 011	6 742	20 100	26 842			
3 689	"	19	1 607	4 152	2 319	8 299	42 319	50 618			
"	"	3	2	"	"	3	78	81			
4 501	"	25	2 405	8 796	3 330	15 044	62 497	77 541	40	167	207
2 652	"		1 571	7 845	8 917	16 225	106 543	122 768			
970	"	"	838	2 259	5 558	5 535	39 942	45 477			
111	"	"	203	829	1 258	1 050	5 822	6 872			
3 733	"	"	2 612	10 933	15 733	22 810	152 307	175 117	133	888	1 022
6 209	"	3	1 333	15 306	3 648	27 584	73 740	101 324			
57	"	"	47	783	159	868	5 216	6 084			
2 205	"	9	841	1 996	2 912	4 569	38 061	42 633			
8 471	"	12	2 221	18 085	6 719	33 021	117 020	150 044	127	450	577
1 176	"	14	858	4 192	1 447	7 817	25 643	33 460			
1 065	"	1	391	2 087	2 231	3 643	22 776	26 419			
2 241	"	15	1 249	6 279	3 678	11 460	48 419	59 879	82	346	428
10 849	"	20	4 558	31 987	15 023	58 318	226 026	284 394	134	519	653
1 027	"	"	885	3 042	5 717	6 403	45 158	51 561	135	950	1 085
7 070	"	29	3 042	9 064	8 720	17 561	108 981	126 542	38	236	274
"	"	3	2	"	"	3	78	81	7	178	185
18 946	"	52	8 487	44 093	29 460	82 335	380 243	462 578	87	402	489

Arrondissement Eindhoven.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3	4.	5.	6	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Aalst.											
Openb. scholen . . . 1	29 197	19	„	33	384	1 235	13	„	150	„	5
Bergeyk.											
Openb. scholen . . . 2	68 537	„	„	119	663	3 440	24	4	282	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	60 401	„	„	12	„	2 167	65	„	314	„	46
te zamen . . 3	128 938	„	„	131	603	5 607	89	4	596	„	46
Borkel c. a.											
Openb. scholen . . . 1	32 786	„	„	24	722	228	17	„	46	„	7
Budel.											
Openb. scholen . . . 1	69 117	„	11	668	119	1 171	74	„	263	„	14
R. K. bijz. scholen. . 2	78 387	„	„	68	762	1 625	24	„	290	„	„
te zamen . . 3	147 504	„	11	736	881	2 796	98	„	553	„	14
Dommelen.											
Openb. scholen . . . 1	1 651	„	„	„	21	5	5	„	„	„	„
Duizel c. a.											
Openb. scholen . . . 2	33 204	27	„	180	64	273	1	„	33	„	„
Eersel.											
Openb. scholen . . . 1	67 395	12	„	82	267	709	11	„	209	„	„
Eindhoven.											
Openb. scholen . . . 1	71 824	„	„	„	„	2 267	163	„	„	„	„
R. K. bijz. scholen. . 2	231 745	93	1	„	1	5 223	196	„	64	„	16
Andere bijz. scholen . 1	22 150	„	„	„	„	1 225	83	„	7	„	„
te zamen . . 4	325 719	93	1	„	1	8 715	442	„	71	„	16
Gestel c. a.											
Openb. scholen . . . 1	78 647	„	„	71	73	2 114	2	„	12	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	75 685	12	„	13	41	3 175	„	„	23	„	4
te zamen . . 2	154 332	12	„	84	114	5 289	2	„	35	„	4
Leende.											
Openb. scholen . . . 1	31 829	„	„	325	128	585	58	„	78	„	3
R. K. bijz. scholen. . 1	31 164	„	„	568	38	762	37	„	117	„	2
te zamen . . 2	62 993	„	„	893	166	1 347	95	„	195	„	5
Luyksgestel.											
Openb. scholen . . . 1	53 806	„	„	2	734	1 553	33	„	35	„	„
Maarheeze.											
Openb. scholen . . . 1	29 026	„	„	307	136	2 060	6	„	60	„	„
Oerle.											
Openb. scholen . . . 1	10 876	„	„	13	„	264	„	„	51	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	39 010	„	„	6	80	663	3	„	59	„	4
te zamen . . 2	49 886	„	„	19	80	927	3	„	110	„	4
Riethoven.											
Openb. scholen . . . 1	30 286	„	„	„	10	1 208	35	„	151	„	„
Soerendonk c. a.											
Openb. scholen . . . 1	50 365	„	„	154	150	894	75	„	130	„	14
Stratum.											
Openb. scholen . . . 1	87 039	9	„	85	„	1 684	127	„	17	„	„
R. K. bijz. scholen. . 2	135 888	„	„	2	44	2 434	130	„	117	„	8
te zamen . . 3	222 927	9	„	87	44	4 118	257	„	134	„	8
Strijp.											
Openb. scholen . . . 1	59 811	„	„	3	„	1 949	22	„	6	„	1
R. K. bijz. scholen. . 1	61 704	„	„	1	39	2 001	19	„	125	„	9
te zamen . . 2	121 515	„	„	4	39	3 950	41	„	131	„	10
Tongelre.											
Openb. scholen . . . 1	47 343	„	1	6	155	1 948	13	„	6	„	„
Valkenswaard.											
Openb. scholen . . . 1	87 866	„	„	110	„	1 413	72	„	117	„	4
R. K. bijz. scholen. . 1	70 026	„	„	1	134	1 211	60	4	190	„	„
te zamen . . 2	157 892	„	„	111	134	2 624	132	4	307	„	4

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
92	"	"	64	292	46	417	1916	2333	143	656	799
59	"	"	40	767	110	949	4499	5448			
12	"	"	57	211	253	235	2902	3137			
71	"	"	97	978	363	1184	7401	8585	92	574	666
2	"	"	55	42	132	68	1207	1275	21	368	389
338	"	3	148	268	24	1277	1824	3101			
340	"	"	55	335	200	743	2956	3699			
678	"	3	203	603	224	2020	4780	6800	138	324	461
"	"	"	4	3	"	3	35	38	18	212	230
63	"	"	24	172	64	415	486	901	125	146	271
30	"	"	85	225	124	337	1417	1754	50	210	260
"	"	"	86	73	10	73	2526	2599			
5	"	"	236	549	283	554	6113	6667			
5	"	"	32	33	6	38	1353	1391			
10	"	"	354	655	299	665	9492	10657	20	307	327
217	"	"	33	141	28	429	2262	2691			
123	"	"	47	168	29	304	3331	3635			
340	"	"	80	309	57	733	5593	6326	48	362	410
258	"	"	10	849	15	1426	877	2303			
175	"	"	7	207	98	950	1061	2011			
433	"	"	17	1050	113	2376	1938	4314	377	308	686
14	"	"	91	82	148	98	2594	2692	18	481	500
78	"	"	17	246	31	631	2310	2941	217	796	1013
"	"	"	2	58	13	71	330	401			
10	"	"	180	32	9	48	998	1046			
10	"	"	182	90	22	119	1328	1447	24	266	290
3	"	"	20	19	66	22	1490	1512	6	490	496
131	"	"	25	491	180	776	1468	2244	154	291	446
47	"	"	38	389	64	521	1939	2460			
488	"	"	68	379	969	869	3170	4039			
535	"	"	106	768	433	1390	5109	6499	62	229	292
7	"	"	95	4	70	14	2143	2157			
"	"	"	27	56	208	57	2428	2485			
7	"	"	122	60	278	71	4571	4642	6	376	382
30	"	"	67	18	29	54	2219	2273	11	468	480
33	"	"	39	288	47	431	1692	2123			
36	"	"	44	195	68	236	1707	1943			
69	"	"	83	483	115	667	3399	4066	42	215	257

Arrondissement Eindhoven—Helmond.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Veldhoven c. a.											
Openb. scholen . . . 1	33 169	"	"	2	"	881	25	"	20	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	24 476	"	"	26	36	574	17	"	20	"	"
te zamen . . 2	57 645	"	"	28	36	1 455	42	"	40	"	"
Waalre.											
Openb. scholen . . . 1	46 004	"	"	"	"	1 822	"	"	9	"	"
Westerhoven.											
Openb. scholen . . . 1	21 136	"	"	9	368	515	23	"	5	"	"
Woensel.											
Openb. scholen . . . 2	156 457	157	"	169	107	4 091	92	12	122	"	36
R. K. bijz. scholen . . 1	131 339	"	"	12	10	2 927	60	"	52	"	4
te zamen . . 3	287 796	157	"	181	117	7 018	152	12	174	"	40
Zeelst.											
Openb. scholen . . . 1	27 051	"	"	2	20	1 031	"	"	19	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	37 001	"	"	28	63	1 537	13	"	48	"	"
te zamen . . 2	64 052	"	"	30	83	2 568	13	"	67	"	"
Zesgehuchten.											
Openb. scholen . . . 1	27 495	"	2	7	138	352	13	"	14	"	"
Aarle-Rixtel.											
Openb. scholen . . . 1	36 096	"	10	59	468	742	76	"	46	"	2
R. K. bijz. scholen . . 1	93 573	14	"	"	297	2 148	67	"	89	"	"
te zamen . . 2	129 669	14	10	59	765	2 890	143	"	135	"	2
Asten.											
Openb. scholen . . . 2	97 786	8	18	175	854	2 469	125	"	202	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	97 072	170	"	173	83	961	179	"	337	"	49
te zamen . . 3	194 858	178	18	348	937	3 430	304	"	539	"	49
Bakel c. a.											
Openb. scholen . . . 2	36 268	"	"	540	545	515	1	10	21	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	42 643	"	"	267	580	635	40	"	283	"	"
te zamen . . 3	78 911	"	"	807	1 125	1 150	41	10	304	"	"
Deurne c. a.											
Openb. scholen . . . 4	130 986	28	8	230	327	3 087	63	"	291	"	9
R. K. bijz. scholen . . 4	273 065	3	"	227	687	5 977	54	"	572	"	22
te zamen . . 8	404 051	31	8	457	1 014	9 064	117	"	863	"	31
Geldrop.											
Openb. scholen . . . 1	66 893	"	"	1	19	2 053	41	"	6	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	101 270	"	"	50	92	2 650	"	"	169	"	"
te zamen . . 2	168 163	"	"	51	111	4 703	41	"	175	"	"
Heeze.											
Openb. scholen . . . 1	44 800	"	"	2	68	546	84	"	1	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	42 975	"	"	1	"	594	"	"	41	"	"
te zamen . . 2	87 775	"	"	3	68	1 140	84	"	42	"	"
Helmond.											
Openb. scholen . . . 1	46 814	"	4	"	16	1 073	22	"	"	"	131
Prot. bijz. scholen . . 1	28 661	"	"	"	"	945	2	"	1	"	5
R. K. bijz. scholen . . 2	590 629	30	" 1	37	"	13 618	64	"	60	"	100
te zamen . . 4	666 104	30	5	37	16	15 636	88	"	61	"	236
Lierop.											
Openb. scholen . . . 1	35 874	18	"	122	710	1 049	16	"	106	"	"
Lieshout.											
Openb. scholen . . . 1	37 959	"	"	305	96	1 393	64	"	96	"	3
R. K. bijz. scholen . . 1	28 351	"	"	106	286	1 422	14	"	74	"	1
te zamen . . 2	66 310	"	"	411	382	2 815	78	"	170	"	4
Mierlo.											
Openb. scholen . . . 2	65 827	"	5	628	58	1 484	32	"	92	"	2
R. K. bijz. scholen . . 2	75 335	"	"	142	8	2 870	117	"	439	"	68
te zamen . . 4	141 162	"	5	770	66	4 354	149	"	531	"	70
Nunen c. a.											
Openb. scholen . . . 3	66 383	"	79	143	602	3 829	107	4	130	"	3
R. K. bijz. scholen . . 1	46 482	"	"	87	40	3 231	45	8	302	"	" 3
e zamen . . 4	112 865	"	79	230	642	7 060	152	12	432	"	

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
2	"	"	12	8	32	12	970	982			
48	"	"	23	223	74	297	744	1 041			
50	"	"	35	231	106	309	1 714	2 023	54	297	351
7	"	"	"	17	"	24	1 831	1 855	5	398	403
1	"	"	5	129	4	139	920	1 059	65	435	501
344	"	"	54	689	297	1 214	4 956	6 170			
195	"	"	39	690	223	897	3 315	4 212			
539	"	"	93	1 379	520	2 111	8 271	10 382	74	287	361
3	"	"	10	125	5	130	1 085	1 215			
15	"	"	7	186	42	229	1 710	1 939			
18	"	"	17	311	47	359	2 795	3 154	56	436	492
1 051	"	"	1	61	32	1 119	552	1 671	406	201	607
3	"	"	10	138	14	200	1 368	1 568			
51	"	"	74	383	118	434	2 807	3 241			
54	"	"	84	521	132	634	4 175	4 809	50	322	371
135	"	57	154	2 487	154	2 854	3 984	6 838			
857	"	"	85	1 923	675	2 953	2 539	5 492			
992	"	57	239	4 410	829	5 807	6 523	12 330	299	635	933
3	"	"	31	330	10	883	1 123	2 006			
424	"	"	119	108	170	799	1 827	2 626			
427	"	"	150	438	180	1 682	2 950	4 632	213	374	587
115	"	"	103	789	264	1 134	4 180	5 314			
708	"	18	165	376	206	1 329	7 686	9 015			
823	"	18	268	1 165	470	2 463	11 866	14 329	61	293	354
6	"	"	9	524	119	531	2 247	2 778			
1 076	"	"	91	135	117	1 261	3 119	4 380			
1 082	"	"	100	659	236	1 792	5 366	7 158	107	318	426
"	"	"	9	152	26	154	734	888			
"	"	"	17	17	14	18	666	684			
"	"	"	26	169	40	172	1 400	1 572	20	159	179
4	"	1	32	599	59	604	1 337	1 941			
"	"	"	35	162	24	162	1 012	1 174			
437	"	"	150	7 934	426	8 408	14 449	22 857			
441	"	1	217	8 695	509	9 174	16 798	25 972	137	252	389
19	"	"	86	247	5	388	1 990	2 378	108	555	663
78	"	1	22	396	50	780	1 724	2 504			
184	"	2	6	153	83	445	1 886	2 331			
262	"	3	28	549	133	1 225	3 610	4 835	185	544	729
442	"	"	14	3 743	77	4 813	1 764	6 577			
509	"	21	33	2 393	351	3 055	3 886	6 941			
951	"	21	47	6 126	428	7 868	5 650	13 518	558	400	958
612	"	"	75	133	273	892	5 098	5 990			
6	"	7	52	76	226	184	3 896	4 080			
618	"	7	127	209	499	1 076	8 994	10 070	95	797	893

Arrondissement Helmond—Veghel.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Someren.											
Openb. scholen . . . 2	113 292	"	"	96	446	1 869	16	"	242	"	9
R. K. bijz. scholen . 1	45 459	"	8	96	135	961	36	"	251	"	7
te zamen . . 3	158 751	"	8	192	581	2 830	52	"	493	"	16
Stiphout.											
Openb. scholen . . . 1	13 490	"	10	42	"	223	19	"	44	"	"
R. K. bijz. scholen . 1	17 571	"	"	442	5	326	20	"	94	"	"
te zamen . . 2	31 061	"	10	484	5	549	39	"	138	"	"
Vlierden.											
Openb. scholen . . . 1	22 046	"	"	4	"	479	9	"	127	"	"
Beek c. a.											
Openb. scholen . . . 2	59 559	"	"	863	655	776	164	"	64	"	"
R. K. bijz. scholen . 1	54 134	"	"	97	540	1 129	38	"	230	"	1
te zamen . . 3	113 693	"	"	960	1 195	1 905	202	"	294	"	1
Bockel.											
Openb. scholen . . . 1	51 552	"	"	"	"	1 780	16	"	272	"	118
R. K. bijz. scholen . 1	57 341	24	"	22	"	1 919	186	6	512	"	13
te zamen . . 2	108 893	24	"	22	"	3 699	202	6	784	"	131
Dinther.											
Openb. scholen . . . 2	81 372	786	"	767	320	1 864	46	"	142	"	89
R. K. bijz. scholen . 1	73 748	56	"	109	"	2 389	31	"	642	"	"
te zamen . . 3	155 120	842	"	876	320	4 253	77	"	784	"	89
Erp.											
Openb scholen . . . 2	62 187		"	243	"	3 715	63	"	435	1	5
R. K. bijz. scholen . 1	38 923	"	"	65	70	1 914	27	"	297	"	"
te zamen . . 3	101 110	"	"	308	70	5 629	90	"	732	1	5
Gemert.											
Openb. scholen . . . 3	134 984	"	"	90	1 252	5 252	220	"	303	"	23
R. K. bijz. scholen . 1	103 632	"	5	80	139	5 295	94	"	312	"	17
te zamen . . 4	238 616	"	5	170	1 391	10 547	314	"	615	"	40
Heeswijk.											
Openb. scholen . . . 1	31 933	"	"	293	72	434	17	"	49	"	4
Nistelrode.											
Openb. scholen . . . 2	98 817	3 147	"	539	2 089	8 415	40	"	63	"	2
R. K bijz. scholen . 1	48 676	176	"	28	"	1 673	139	"	126	"	166
te zamen . . 3	147 493	3 323	"	567	2 089	10 088	179	"	189	"	168
St. Oedenrode.											
Openb. scholen . . . 3	208 222	12	"	991	2 758	9 768	888	"	1 098	"	238
Schijndel											
Openb. scholen . . . 3	149 334	26	"	548	1 699	4 847	750	"	569	10	518
R. K. bijz. scholen . 1	132 399	83	"	135	"	4 310	225	"	461	9	7
te zamen . . 4	281 733	109	"	683	1 699	9 157	975	"	1 030	19	325
Son c. a.											
Openb. scholen . . . 2	33 625	"	2	273	449	1 775	45	1	125	"	4
R. K. bijz. scholen . 1	40 331	"	"	302	410	2 240	121	"	287	"	10
te zamen . . 3	73 956	"	2	575	859	4 015	166	1	412	"	14
Uden.											
Openb. scholen . . . 2	151 878	259	1	746	1 401	6 418	433	"	336	"	18
R. K. bijz. scholen . 2	137 851	72	"	43	231	2 906	47	"	621	"	14
te zamen . . 4	289 729	331	1	789	1 632	9 324	480	"	957	"	32
Veghel.											
Openb. scholen . . . 2	53 826	30	"	8	20	1 728	183	"	176	"	386
R. K. bijz. scholen . 3	294 568	78	"	646	808	8 979	115	"	404	"	17
te zamen . . 5	348 394	108	"	654	828	10 707	298	"	580	"	403
Arrond. Eindhoven.											
Openb. scholen . . . 28	1 252 097	224	14	2 371	4 199	33 6?2	904	16	1 835	"	84
R. K. bijz. scholen . 15	976 8?6	105	1	737	1 248	24 299	624	4	1 419	"	93
Andere bijz. scholen . 1	22 150	"	"	"	"	1 225	83	"	7	"	"
te zamen . . 44	2 251 073	329	15	3 108	5 447	59 216	1 611	20	3 261	"	177

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.						
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
50	"	"	48	6 429	99	6 575	2 729	9 304			
313	"	"	15	415	117	824	1 530	2 354			
363	"	"	63	6 844	216	7 399	4 259	11 658	467	268	734
40	"	"	3	97	8	179	307	486			
41	"	"	112	20	109	503	666	1 169			
81	"	"	115	117	117	682	973	1 655	220	313	533
9	"	2	13	79	72	94	700	794	43	317	360
190	"	4	25	356	94	1 413	1 778	3 191			
50	"	2	52	170	69	319	2 059	2 378			
240	"	6	77	526	163	1 732	3 837	5 569	152	337	490
"	"	"	123	1 948	23	1 948	2 332	4 280			
42	"	"	31	3 085	65	3 155	2 750	5 905			
42	"	"	154	5 033	88	5 103	5 082	10 185	468	467	935
106	"	"	62	455	137	1 328	3 446	4 774			
82	"	"	106	2 013	39	2 204	3 263	5 467			
188	"	"	168	2 468	176	3 532	6 709	10 241	227	433	660
24	"	"	393	216	77	484	4 688	5 172			
278	"	"	28	154	28	497	2 364	2 861			
302	"	"	421	370	105	981	7 052	8 033	97	697	794
30	"	36	130	1 602	174	1 758	7 354	9 112			
203	"	"	57	484	123	767	6 042	6 809			
233	"	36	187	2 086	297	2 525	13 396	15 921	107	561	667
7	"	"	266	84	75	384	917	1 301	120	287	407
43	"	"	104	1 622	175	2 204	14 035	16 239			
4	"	"	501	180	259	212	3 040	3 252			
47	"	"	605	1 802	434	2 416	17 075	19 491	164	1 157	1 321
208	"	"	294	3 530	253	4 729	15 309	20 038	227	735	962
344	"	"	86	833	522	1 735	8 817	10 552			
188	"	"	643	190	502	522	6 231	6 753			
532	"	"	729	1 023	1 024	2 257	15 048	17 305	80	534	614
51	"	"	40	276	30	601	2 470	3 071			
224	"	"	112	113	190	639	3 370	4 009			
275	"	"	152	389	220	1 240	5 840	7 080	161	789	951
332	"	"	140	834	503	1 912	9 509	11 421			
1 316	"	"	233	1 292	664	2 651	4 788	7 439			
1 648	"	"	373	2 126	1 167	4 563	14 297	18 860	157	494	651
17	"	"	80	20	146	45	2 749	2 794			
926	"	"	109	1 299	366	2 871	10 876	13 747			
943	"	"	189	1 319	512	2 916	13 625	16 541	84	391	475
2 810	"	3	1 035	5 450	1 571	10 650	43 548	54 198			
1 447	"	"	780	3 231	1 856	5 419	30 435	35 854			
5	"	"	32	33	6	38	1 353	1 391			
4 262	"	3	1 847	8 714	3 433	16 107	75 336	91 443	72	335	406

Arrondissement Arnhem—Wageningen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Arrond. Helmond.											
Openb. scholen . . . 23	814 454	54	134	2 347	4 209	20 811	675	14	1 404	„	159
Prot. bijz. scholen . . 1	28 661	„	„	„	„	945	2	„	1	„	5
R. K. bijz. scholen. . 17	1 454 425	217	9	1 628	2 213	35 393	636	8	2 711	„	247
te zamen . . 41	2 297 540	271	143	3 975	6 422	57 149	1 313	22	4 116	„	411
Arrond. Veghel.											
Openb. scholen . . . 25	1 117 289	4 260	3	5 361	10 715	46 772	2 865	1	3 632	11	1 205
R. K. bijz. scholen. . 13	981 603	489	5	1 527	2 198	32 754	1 023	6	3 892	9	245
te zamen . . 38	2 098 892	4 749	8	6 888	12 913	79 526	3 888	7	7 524	20	1 450
District Eindhoven.											
Openb. scholen . . . 76	3 183 840	4 538	151	10 079	19 123	101 275	4 444	31	6 871	11	1 448
Prot. bijz. scholen . . 1	28 661	„	„	„	„	945	2	„	1	„	5
R. K. bijz. scholen. . 45	3 412 854	811	15	3 892	5 659	92 446	2 283	18	8 022	9	585
Andere bijz. scholen . 1	22 150	„	„	„	„	1 225	83	„	7	„	„
te zamen . 123	6 647 505	5 349	166	13 971	24 782	195 891	6 812	49	14 901	20	2 038
Prov. Noordbrabant.											
Openb. scholen . . 322	16 157 761	14 091	915	79 683	91 983	509 543	46 942	107	29 865	143	17 447
Prot. bijz. scholen . 24	1 304 769	336	12	12 584	5 613	64 282	508	„	3 742	2	1 341
R. K. bijz. scholen. 182	15 823 629	5 869	395	15 968	29 204	376 392	12 312	43	21 646	154	8 044
Andere bijz. scholen 4	158 172	4	3	„	„	5 773	203	„	8	„	„
te zamen . 532	33 444 331	20 300	1 325	107 635	126 800	955 990	59 965	150	55 261	299	26 832
Arnhem.											
Openb. scholen . . . 17	2 310 596	896	27	130	7	61 128	10 601	„	673	62	596
Prot. bijz. scholen . . 4	338 592	„	5	3	208	14 603	7	„	1 434	„	548
R. K. bijz. scholen. . 11	1 004 341	2 005	3	49	89	20 073	1 026	„	586	121	794
Andere bijz. scholen . 5	64 449	„	„	„	„	1 612	101	„	10	„	„
te zamen . . 37	3 717 978	2 901	35	182	304	97 416	11 735	„	2 703	183	1 938
Barneveld.											
Openb. scholen . . . 7	354 577	2	„	476	1 746	9 454	923	„	2 848	„	473
Prot. bijz. scholen . . 5	228 030	„	„	690	1 162	6 884	108	„	4 340	„	2 004
Andere bijz. scholen . 1	5 985	24	„	„	„	87	9	„	„	„	„
te zamen . . 13	588 592	26	„	1 166	2 908	16 425	1 040	„	7 188	„	2 477
Doornwerth.											
Openb. scholen . . . 1	24 340	„	„	46	114	840	„	„	96	„	9
Ede.											
Openb. scholen . . . 7	779 927	236	„	2 798	4 872	27 637	250	„	5 282	2	1 685
Prot. bijz. scholen . . 3	210 547	78	„	1 161	1 229	8 152	89	„	2 379	„	1 602
Andere bijz. scholen . 1	16 739	„	„	„	„	270	„	„	„	„	„
te zamen . . 11	1 007 213	314	„	3 959	6 101	36 059	339	„	7 661	2	3 287
Hoevelaken.											
Openb. scholen . . . 1	7 575	„	„	7	200	271	424	„	9	„	1 159
Prot. bijz. scholen. . 1	5 726	„	„	24	1 234	3 759	181	„	526	„	3 999
te zamen . . 2	93 301	„	„	31	1 434	4 030	605	„	535	„	5 158
Renkum.											
Openb. scholen . . . 2	343 311	789	„	209	713	10 450	1 013	„	599	„	356
Prot. bijz. scholen . . 2	212 667	„	59	„	531	7 699	24	„	645	„	520
Andere bijz. scholen . 2	17 920	„	3	„	„	402	„	„	3	„	„
te zamen . . 6	573 898	789	62	209	1 244	18 551	1 037	„	1 247	„	876
Scherpenzeel.											
Openb. scholen . . . 1	92 363	„	„	748	1 247	4 271	8	„	52	„	1
Wageningen.											
Openb. scholen . . . 2	351 679	97	10	8	373	10 199	2 116	1	468	„	3
Prot. bijz. scholen . . 1	181 348	„	6	13	96	3 304	149	„	22	„	8
Andere bijz. scholen . 1	6 907	„	„	„	„	106	16	„	„	„	„
te zamen . . 4	539 934	97	16	21	469	13 609	2 281	1	490	„	11

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
1 516	"	61	609	16 143	1 230	20 081	29 285	49 366			
" 5	"	"	35	162	24	162	1 012	1 174			
4 606	"	48	919	13 923	2 612	20 213	44 957	65 170			
6 122	"	109	1 563	30 228	3 866	40 456	75 254	115 710	176	327	504
1 352	"	40	1 743	11 776	2 209	18 541	73 404	91 945			
3 313	"	2	1 872	8 980	2 305	13 837	44 783	58 620			
4 665	"	42	3 615	20 756	4 514	32 378	118 187	150 565	154	563	717
5 678	"	104	3 377	33 369	5 010	49 272	146 237	195 509	155	459	614
" 5	"	"	35	162	24	162	1 012	1 174	56	353	409
9 306	"	50	3 581	26 134	6 773	39 469	120 175	159 644	116	352	468
5	"	"	32	33	6	38	1 353	1 391	17	611	628
15 049	"	154	7 025	59 698	11 813	88 941	268 777	357 718	134	404	538
38 254	"	174	16 792	153 864	45 663	272 225	773 241	1 045 466	168	479	647
5 721	"	"	2 028	7 894	9 159	26 201	86 991	113 192	201	666	867
47 288	"	212	15 382	79 464	40 239	142 529	509 483	652 012	90	322	412
5	"	3	196	121	150	129	6 337	6 466	8	400	408
91 268	"	389	34 398	241 343	95 181	441 084	1 376 052	1 817 136	132	411	543
1 101	"	80	2 341	3 977	4 804	5 350	81 073	86 423			
502	"	10	477	378	1 266	953	18 548	19 501			
3 095	"	20	1 023	4 717	2 013	8 002	27 612	35 614			
"	"	"	314	41	85	41	2 122	2 163			
4 758	"	110	4 155	9 113	8 168	14 346	129 355	143 701	38	348	386
881	"	4	338	1 024	1 289	2 385	17 073	19 458			
417	"	"	646	1 219	648	2 326	15 792	18 118			
"	"	"	5	"	2	"	127	127			
1 298	"	4	989	2 243	1 939	4 711	32 992	37 703	80	561	641
60	"	"	3	93	66	199	1 128	1 327	82	463	545
3 158	"	"	812	5 174	4 347	11 132	45 121	56 253			
1 133	"	"	641	1 448	2 455	3 742	16 625	20 367			
"	"	"	2	"	8	"	280	280			
4 291	"	"	1 455	6 622	6 810	14 874	62 026	76 900	147	616	763
15	"	"	31	25	10	47	2 104	2 151			
129	"	"	94	80	771	233	10 764	10 997			
144	"	"	325	105	781	280	12 868	13 148	30	1 379	1 409
866	"	"	167	3 853	1 204	4 928	15 291	20 219			
40	"	"	306	1 075	1 899	1 115	11 683	12 798			
"	"	"	19	10	108	10	535	545			
906	"	"	492	4 938	3 211	6 053	27 509	33 562	105	480	585
260	"	"	26	416	84	1 424	5 689	7 113	154	616	770
565	"	"	49	3 988	73	4 562	13 388	17 950			
257	"	"	58	326	533	596	4 176	4 772			
17	"	"	17	16	"	33	139	172			
839	"	"	124	4 330	606	5 191	17 703	22 894	96	328	424

Arrondissement Harderwijk—Apeldoorn—Rheden.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN: een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Doornspijk.											
Openb. scholen . . . 3	122 743	452	4	474	1 368	6 043	103	14	1 985	"	1 756
Prot. bijz. scholen . . 1	42 414	"	"	456	110	2 947	15	"	885	"	171
te zamen . . 4	165 157	452	4	930	1 478	8 990	118	14	2 870	"	1 927
Elburg.											
Openb. scholen . . . 2	96 052	26	"	148	121	4 148	809	"	63	"	143
Prot. bijz. scholen . . 1	100 748	114	"	111	586	5 669	31	"	259	"	96
Andere bijz. scholen . 2	14 881	"	"	"	"	208	53	"	11	"	"
te zamen . . 5	211 681	140	"	259	707	10 025	893	"	333	"	239
Ermelo.											
Openb. scholen . . . 7	324 044	51	"	2 448	4 988	15 031	679	"	3 195	"	363
Prot. bijz. scholen . . 2	87 700	176	"	49	652	4 124	"	"	1 140	"	76
te zamen . . 9	411 744	227	"	2 497	5 640	19 155	679	"	4 335	"	439
Harderwijk.											
Openb. scholen . . . 4	374 298	131	50	3	630	8 883	1 236	"	63	"	17
Prot. bijz. scholen . . 1	91 612	"	77	"	1	1 538	10	"	64	"	4
te zamen . . 5	465 910	131	127	3	631	10 421	1 246	"	127	"	21
Hattem.											
Openb. scholen . . . 1	84 243	889	"	828	232	5 211	90	"	60	"	20
Prot. bijz. scholen . . 1	149 846	2 139	"	233	403	7 569	"	"	515	"	4
te zamen . . 2	234 089	3 028	"	1 061	635	12 780	90	"	575	"	24
Nijkerk.											
Openb. scholen . . . 4	193 279	12	181	584	528	7 398	239	"	399	"	557
Prot. bijz. scholen . . 2	270 886	4	"	394	508	9 794	56	"	3 217	"	1 842
R. K. bijz. scholen. . 1	26 222	2	7	6	"	686	2	"	145	"	4
te zamen . . 7	490 387	18	188	984	1 036	17 878	297	"	3 761	"	2 403
Oldebroek.											
Openb. scholen . . . 3	178 610	1 474	"	469	2 252	9 178	1 433	"	1 540	"	713
Prot. bijz. scholen . . 1	126 887	496	"	765	1 604	7 363	57	"	2 209	"	1 726
R. K. bijz. scholen. . 1	8 474	"	"	18	"	181	"	"	21	"	"
te zamen . . 5	313 971	1 970	"	1 252	3 856	16 722	1 490	"	3 770	"	2 439
Putten.											
Openb. scholen . . . 4	336 823	"	"	1 381	2 762	14 417	513	"	3 379	"	1 566
Prot. bijz. scholen . . 1	33 740	"	"	30	144	1 071	7	"	317	"	371
te zamen . . 5	370 563	"	"	1 411	2 906	15 488	520	"	3 696	"	1 937
Apeldoorn.											
Openb. scholen . . . 18	1 314 380	75	74	1 696	3 732	34 819	2 919	3	6 004	2	811
Prot. bijz. scholen . . 3	225 442	178	"	38	283	7 733	90	"	636	"	68
R. K. bijz. scholen. . 1	91 971	"	"	"	"	2 465	20	"	255	"	"
Andere bijz. scholen . 4	102 407	"	"	"	"	2 487	10	"	18	"	"
te zamen . . 26	1 734 200	253	74	1 734	4 015	47 504	3 039	3	6 913	2	879
Epe.											
Openb. scholen . . . 7	526 974	667	1	755	4 916	16 249	1 605	"	2 006	"	149
Prot. bijz. scholen . . 2	26 847	"	"	"	809	736	"	"	363	"	"
te zamen . . 9	553 821	667	1	755	5 725	16 985	1 605	"	2 369	"	149
Heerde.											
Openb. scholen . . . 7	389 870	367	1	1 383	4 885	14 549	690	4	1 886	"	274
Brummen.											
Openb. scholen . . . 7	488 792	321	"	759	1 773	14 489	217	"	996	"	274
R. K. bijz. scholen. . 1	28 811	"	"	69	206	911	7	5	230	"	18
te zamen . . 8	517 603	321	"	828	1 979	15 400	224	5	1 226	"	292
Rheden.											
Openb. scholen . . . 10	780 275	586	29	1 057	1 142	30 509	2 150	"	1 304	9	36
Prot. bijz. scholen . . 4	318 773	592	2	331	644	10 839	70	"	245	"	57
Andere scholen . . . 4	36 479	"	"	"	"	974	4	"	2	"	"
te zamen . . 18	1 135 527	1 178	31	1 388	1 786	42 322	2 224	"	1 551	9	93
Rozendaal.											
Openb. scholen . . . 1	29 353	"	"	46	60	958	6	"	146	"	"
Voorst.											
Openb. scholen . . . 7	588 806	440	"	1 390	2 169	17 856	1 838	5	3 326	"	88
R. K. bijz. scholen. . 3	104 243	"	16	272	599	4 624	115	"	577	"	18
te zamen . . 10	693 049	440	16	1 662	2 768	21 880	1 953	5	3 903	"	106

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20	21	22.	23.	24.
1 152	"	"	359	1 943	216	3 583	12 280	15 863			
134	"	"	152	396	105	986	4 385	5 371			
1 286	"	"	505	2 339	321	4 569	16 665	21 234	277	1 0 9	1 286
571	"	"	71	384	764	1 203	6 145	7 348			
278	"	"	139	682	859	1 071	7 753	8 824			
"	"	"	"	67	15	67	287	354			
849	"	"	210	1 233	1 638	2 341	14 185	16 526	111	670	781
629	"	8	400	5 186	1 694	8 271	26 401	34 672			
128	"	"	68	2 035	357	2 212	6 593	8 805			
757	"	8	468	7 221	2 051	10 483	32 994	43 477	255	801	1 056
49	"	"	294	2 774	1 113	2 826	12 417	15 243			
11	"	"	145	196	313	207	2 152	2 359			
60	"	"	439	2 970	1 426	3 033	14 569	17 602	65	313	378
499	"	"	51	632	511	1 959	7 064	9 023			
254	"	"	456	2 133	1 835	2 620	12 921	15 541			
753	"	"	507	2 765	2 346	4 579	19 985	24 564	196	855	1 051
1 436	"	"	148	2 804	719	4 824	10 181	15 005			
682	"	"	115	2 939	2 323	4 015	17 859	21 874			
3	"	"	14	330	62	339	922	1 261			
2 121	"	"	277	6 073	3 104	9 178	28 962	38 140	187	591	778
233	"	"	395	1 541	337	2 243	17 322	19 565			
557	"	"	108	2 647	769	3 969	14 332	18 301			
118	"	"	"	155	1	291	203	494			
908	"	"	503	4 343	1 107	6 503	31 857	38 360	207	1 014	1 221
592	"	"	1 022	6 642	2 018	8 615	25 677	34 292			
19	"	"	35	271	18	320	1 963	2 283			
611	"	"	1 057	6 913	2 036	8 935	27 640	36 575	241	746	987
4 014	"	"	695	6 265	4 807	11 980	53 936	65 916			
334	"	"	846	757	1 612	1 129	11 446	12 575			
594	"	"	52	1 217	179	1 811	2 971	4 782			
"	"	"	104	28	57	28	2 676	2 704			
4 942	"	"	1 697	8 267	6 655	14 948	71 029	85 977	86	409	495
2 942	"	"	433	5 199	2 173	8 896	28 204	37 100			
66	"	"	15	297	173	363	2 096	2 459			
3 008	"	"	453	5 496	2 346	9 259	30 300	39 559	167	547	714
1 105	"	"	351	3 713	3 704	6 205	26 707	32 912	158	685	843
1 450	"	"	179	1 328	566	3 537	18 815	22 352			
80	"	"	23	93	68	247	1 463	1 710			
1 530	"	"	202	1 421	634	3 784	20 278	24 062	73	392	466
1 823	"	21	1 030	2 558	2 664	5 468	39 450	44 918			
274	"	"	287	1 241	921	1 846	13 657	15 503			
"	"	"	139	23	10	23	1 129	1 152			
2 097	"	21	1 456	3 822	3 595	7 337	54 236	61 573	65	477	542
"	"	"	43	6	98	52	1 311	1 363	18	446	464
714	"	"	654	1 537	1 754	3 646	27 525	31 171			
406	"	"	203	1 506	213	2 184	6 365	8 549			
1 120	"	"	857	3 043	1 967	5 830	33 890	39 720	84	489	573

Arrondissement Zutphen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN: een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Arrond. Arnhem.											
Openb. scholen . . . 17	2 310 596	896	27	130	7	61 138	10 601	"	673	62	596
Prot. bijz. scholen . . 4	338 592	"	5	3	208	14 603	7	"	1 434	"	548
R. K. bijz. scholen . 11	1 004 341	2 005	3	49	89	20 073	1 026	"	586	121	704
Andere bijz. scholen . 5	64 449	"	"	"	"	1 612	101	"	10	"	"
te zamen . . 37	3 717 978	2 901	35	182	304	97 416	11 735	"	2 703	183	1 938
Arrond. Wageningen.											
Openb. scholen . . . 21	1 953 772	1 124	10	4 292	9 265	63 122	4 734	1	9 354	2	3 686
Prot. bijz. scholen . . 12	918 318	78	65	1 888	4 252	29 728	551	"	7 912	"	8 133
Andere bijz. scholen . 5	47 551	24	3	"	"	865	25	"	3	"	"
te zamen . . 38	2 919 641	1 226	78	6 180	13 517	93 785	5 310	1	17 269	2	11 819
Arrond. Harderwijk.											
Openb. scholen . . . 28	1 710 092	3 035	235	6 335	12 881	70 309	5 102	14	10 684	"	5 135
Prot. bijz. scholen . . 10	903 833	2 929	77	2 038	4 008	40 075	176	"	8 606	"	4 290
R. K. bijz. scholen. . 2	34 696	2	7	24	"	857	2	"	165	"	4
Andere bijz. scholen . 2	14 881	"	"	"	"	208	53	"	11	"	"
te zamen . . 42	2 663 502	5 966	319	8 397	16 889	111 459	5 318	14	18 582	"	9 429
Arrond. Apeldoorn.											
Openb. scholen . . . 32	2 231 224	1 109	76	3 830	13 537	65 617	5 214	7	9 896	2	1 234
Prot. bijz. scholen . . 5	252 289	178	"	34	1 092	8 469	90	"	999	"	68
R. K. bijz. scholen . 1	91 971	"	"	"	"	2 465	20	"	255	"	"
Andere bijz. scholen . 4	102 407	"	"	"	"	2 487	10	"	18	"	"
te zamen . . 42	2 677 891	1 287	76	3 868	14 629	79 038	5 334	7	11 168	2	1 302
Arrond. Rheden.											
Openb. scholen . . . 25	1 887 226	1 347	29	3 252	5 144	63 212	4 211	5	5 772	9	398
Prot. bijz. scholen . . 4	318 773	592	2	331	644	10 839	70	"	245	"	57
R. K. bijz. scholen. . 4	133 054	"	16	341	805	5 535	122	5	807	"	36
Andere bijz. scholen . 4	36 479	"	"	"	"	974	4	"	2	"	"
te zamen . . 37	2 375 532	1 939	47	3 924	6 593	80 560	4 407	10	6 826	9	491
District Arnhem.											
Openb. scholen . . . 123	10 092 910	7 511	377	17 843	40 839	323 388	29 862	27	36 379	75	11 049
Prot. bijz. scholen . 35	2 731 805	3 777	149	4 298	10 204	103 784	894	"	19 196	"	13 096
R. K. bijz. scholen . 18	1 264 062	2 007	26	414	894	28 940	1 170	5	1 814	121	834
Andere bijz. scholen . 20	265 767	24	3	"	"	6 146	193	"	44	"	"
te zamen . . 196	14 354 544	13 319	555	22 555	51 928	462 258	32 119	32	57 433	196	24 979
Gorssel.											
Openb. scholen . . . 5	272 577	"	1	465	524	11 448	2 186	"	1 577	"	85
Prot. bijz. scholen . . 1	50 939	"	"	4	"	1 749	152	"	154	"	2
Andere bijz. scholen . 1	25 518	"	"	"	1	217	"	"	"	"	"
te zamen . . 7	349 034	"	1	469	525	13 414	2 338	"	1 731	"	87
Hengelo.											
Openb. scholen . . . 3	196 070	178	19	332	624	5 505	2 638	"	865	"	390
Prot. bijz. scholen . . 1	38 794	"	1	48	60	727	"	"	234	"	5
te zamen . . 4	234 864	178	20	380	684	6 232	2 638	"	1 099	"	395
Laren.											
Openb. scholen . . . 5	197 473	84	"	621	165	9 215	1 313	"	1 000	"	"
Prot. bijz. scholen . . 1	15 344	20	"	"	12	605	24	"	76	"	2
te zamen . . 6	212 817	104	"	621	177	9 820	1 337	"	1 076	"	2
Lochem.											
Openb. scholen . . . 5	305 325	6	"	513	169	13 583	1 954	"	166	"	2
R. K. bijz. scholen . . 1	12 345	"	"	14	"	1 093	18	"	"	"	"
te zamen . . 6	317 670	6	"	527	169	14 676	1 972	"	166	"	2
Ruurlo.											
Openb. scholen . . . 2	157 409	523	"	158	790	3 325	618	"	848	"	19
Steenderen.											
Openb. scholen . . . 4	140 276	2	"	284	1 180	3 876	1 280	"	1 660	"	3
Prot. bijz. scholen . . 2	60 748	"	"	978	492	1 235	154	"	370	"	"
te zamen . . 6	201 024	2	"	1 262	1 672	5 111	1 434	"	2 030	"	3
Vorden.											
Openb. scholen . . . 2	117 970	170	"	117	124	3 972	115	"	395	"	"
Prot. bijz. scholen . . 1	67 788	"	"	397	140	2 788	75	"	1 117	"	10
R. K. bijz. scholen. . 1	16 065	"	"	100	4	983	8	"	145	"	"
te zamen . . 4	201 823	170	"	614	268	7 743	198	"	1 657	"	10
Warnsveld.											
Openb. scholen . . . 2	126 561	"	50	108	270	3 143	130	"	147	"	4
R. K. bijz. scholen. . 1	12 203	"	"	18	"	515	3	"	193	"	"
te zamen . . 3	138 764	"	50	126	270	3 658	133	"	340	"	4

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.						
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
1 101		80	2 341	3 977	4 804	5 350	81 073	86 423			
562		10	477	378	1 266	953	18 548	19 501			
3 095	7	20	1 023	4 717	2 006	8 092	27 612	35 614			
"	"	"	314	41	45	41	2 122	2 163			
4 758	7	110	4 155	9 113	8 161	14 346	129 355	143 701	38	348	386
5 805		4	1 426	14 573	7 073	24 677	99 794	124 471			
1 976		"	1 945	4 148	6 306	8 012	59 040	67 052			
17			43	26	118	43	1 081	1 124			
7 798		4	3 414	18 747	13 497	32 732	159 915	192 647	112	548	660
5 161		8	2 734	22 006	7 372	33 524	117 487	151 011			
2 063			1 218	11 299	6 579	15 400	67 958	83 358			
121			14	485	63	630	1 125	1 755			
"				67	15	67	287	354			
7 345		8	3 966	33 857	14 029	49 621	186 857	236 478	186	702	888
8 061			1 484	15 177	10 684	27 077	108 851	135 928			
400			861	1 054	1 785	1 492	13 542	15 034			
594			52	1 217	179	1 811	2 971	4 782			
"			104	28	57	28	2 676	2 704			
9 055			2 501	17 476	12 705	30 408	128 040	158 448	113	479	592
3 987		21	1 906	5 429	5 082	12 703	87 101	99 804			
274			287	1 241	921	1 846	13 657	15 503			
486			226	1 599	281	2 431	7 828	10 259			
"			139	23	10	23	1 129	1 152			
4 747		21	2 558	8 292	6 294	17 003	109 715	126 718	71	462	533
24 115		113	9 891	61 162	35 015	103 335	494 302	597 637	102	489	592
5 275		10	4 788	18 120	16 857	27 703	172 745	200 448	101	632	734
4 296	7	20	1 315	8 018	2 529	12 874	39 536	52 410	102	313	415
17			600	185	285	202	7 295	7 497	8	274	281
33 703	7	143	16 594	87 485	54 686	144 114	713 878	857 992	100	500	600
533			166	1 290	528	2 288	16 515	18 803			
64			97	88	87	156	2 241	2 397			
"			23	"	"	"	241	241			
597			286	1 378	615	2 444	18 997	21 441	70	544	614
919			119	1 418	434	2 669	10 772	13 441			
83			54	68	74	199	1 155	1 354			
1 002			173	1 486	508	2 868	11 927	14 795	122	508	630
148			340	888	401	1 657	12 518	14 175			
6			49	27	6	33	794	827			
154			389	915	407	1 690	13 312	15 002	79	626	705
724			326	820	613	2 057	16 819	18 876			
19			10	25	7	58	1 128	1 186			
743			336	845	620	2 115	17 947	20 062	67	566	632
189			103	557	487	904	6 713	7 617	57	426	484
91			160	419	434	794	8 595	9 389			
107		3	148	146	252	1 234	2 651	3 885			
198		3	308	565	696	2 028	11 246	13 274	101	559	660
552			122	301	473	970	5 171	6 141			
449			421	88	350	934	4 901	5 835			
22			29	163	4	285	1 173	1 458			
1 023			572	552	627	2 189	11 245	13 434	108	557	666
173			88	74	491	355	4 323	4 678			
19			17	61	14	98	742	840			
192			105	135	505	453	5 065	5 518	33	365	398

Arrondissement Zutphen—Groenlo—Doesburg.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN VE									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd			Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Zutphen.											
Openb. scholen . . . 8	946 560	31	12	21	25	26 617	2 934	"	192	"	5
Prot. bijz. scholen . . 2	155 694	70	"	27	37	6 311	2	"	33	"	11
R. K. bijz. scholen . . 2	154 357	"	"	26	3	3 545	293	"	53	"	2
te zamen . . 12	1 256 611	101	12	74	65	36 473	3 229	"	278	"	18
Aalten.											
Openb. scholen . . . 7	220 794	10	"	39	1 917	12 505	1 405	"	774	"	261
Prot. bijz. scholen . . 3	206 718	2	"	101	1 094	10 824	45	"	2 720	"	26
R. K. bijz. scholen . . 1	63 394	90	"	20	61	1 307	1	"	113	"	"
te zamen . . 11	490 906	102	"	160	3 072	24 636	1 451	"	3 607	"	287
Borculo.											
Openb. scholen . . . 5	228 984	"	"	90	856	6 877	980	"	640	"	158
R. K. bijz. scholen . . 1	17 090	"	"	"	"	84	"	"	"	"	"
te zamen . . 6	246 074	"	"	90	856	6 961	980	"	640	"	158
Eibergen.											
Openb. scholen . . . 5	235 306	"	"	166	2 596	8 590	1 482	"	729	"	283
Prot. bijz. scholen . . 1	58 568	"	"	1	"	2 026	3	"	195	"	"
te zamen . . 6	293 874	"	"	167	2 596	10 616	1 485	"	924	"	283
Groenlo.											
Openb. scholen . . . 2	104 606	"	"	6	220	2 351	608	"	2	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	68 072	"	"	19	225	1 556	244	"	104	"	125
te zamen . . 3	172 678	"	"	25	445	3 907	852	"	106	"	125
Lichtenvoorde.											
Openb. scholen . . . 4	249 806	"	"	58	1 948	4 359	483	"	397	"	4
Neede.											
Openb. scholen . . . 4	255 856	1 421	"	62	694	7 705	537	"	467	"	9
Winterswijk.											
Openb. scholen . . . 12	681 423	124	17	82	1 021	24 364	1 876	"	845	"	11
Prot. bijz. scholen . . 1	64 196	"	"	2	40	3 490	22	"	602	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	50 916	"	"	1	"	1 716	58	"	11	"	10
te zamen . . 14	796 535	124	17	85	1 061	29 570	1 956	"	1 458	"	21
Angerlo.											
Openb. scholen . . . 3	131 095	60	11	31	40	2 696	1 904	"	326	"	1
Bergh.											
Openb. scholen . . . 5	294 419	38	7	430	486	4 899	611	"	200	"	146
R. K. bijz. scholen . . 3	156 009	17	7	406	"	6 103	535	"	507	"	20
te zamen . . 8	450 428	55	14	836	486	11 002	1 146	"	707	"	166
Didam.											
Openb. scholen . . . 1	121 242	30	3	147	"	2 152	306	4	219	"	35
R. K. bijz. scholen . . 1	118 338	270	"	20	243	3 100	30	"	44	"	13
te zamen . . 2	239 580	300	3	167	243	5 252	336	4	263	"	48
Doesburg.											
Openb. scholen . . . 2	138 122	"	"	9	5	4 468	860	4	2	"	3
Prot. bijz. scholen . . 1	42 622	30	"	10	"	2 191	"	"	117	"	9
R. K. bijz. scholen . . 2	119 660	849	9	133	"	3 303	77	"	514	"	887
te zamen . . 5	300 404	879	9	152	5	7 962	937	4	633	"	899
Duiven.											
Openb. scholen . . . 2	100 324	713	1	241	120	2 586	190	4	346	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	78 207	163	"	157	1 002	2 342	113	"	40	"	"
te zamen . . 3	178 531	876	1	398	1 122	4 928	303	4	386	"	"
Herwen c. a.											
Openb. scholen . . . 2	140 943	109	"	"	96	3 264	150	2	1 988	"	25
R. K. bijz. scholen . . 1	43 410	56	"	10	"	2 944	106	"	985	"	24
te zamen . . 3	184 353	165	"	10	96	6 208	256	2	2 973	"	49
Pannerden.											
Openb. scholen . . . 1	67 218	"	26	38	644	1 121	248	"	61	"	1
Wehl.											
Openb. scholen . . . 1	79 976	"	58	861	728	2 521	288	"	334	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	40 644	"	"	18	66	1 397	168	"	617	"	61
te zamen . . 2	120 620	"	58	879	794	3 918	456	"	951	"	61

District Zutphen.

VERZUIMD WEGENS: verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
329	"	"	1 594	3 396	2 382	3 746	33 792	37 538			
307	"	"	350	247	293	581	7 107	7 688			
158	"	"	198	313	654	497	4 748	5 245			
794	"	"	2 142	3 956	3 329	4 824	45 647	50 471	38	363	401
88	"	"	239	493	484	580	17 595	18 125			
189	"	"	730	106	996	396	16 437	16 833			
64	"	"	80	88	124	172	1 776	1 948			
341	"	"	1 049	597	1 604	1 098	35 808	36 906	22	729	751
125	"	1	312	632	366	848	10 189	11 037			
"	"	"	16	"	"	"	100	100			
125	"	1	328	632	366	848	10 289	11 137	34	418	453
107	"	"	239	667	663	940	14 582	15 522			
3	"	"	11	68	89	72	2 324	2 396			
110	"	"	250	735	752	1 012	16 906	17 918	34	575	609
5	"	"	61	464	35	475	3 277	3 752			
43	"	"	95	198	193	260	2 542	2 802			
48	"	"	156	662	228	735	5 819	6 554	43	337	380
47	"	"	255	149	425	254	7 871	8 125	10	315	325
127	"	"	91	601	752	790	11 676	12 466	31	457	488
176	"	"	458	1 064	1 539	1 322	30 255	31 577			
10	"	"	153	67	237	79	4 544	4 623			
24	"	"	112	38	34	63	1 941	2 004			
210	"	"	723	1 169	1 810	1 464	36 740	38 204	18	461	480
198	"	"	25	332	227	561	4 290	5 851	43	404	446
497	"	"	348	3 369	443	4 296	7 178	11 474			
413	"	"	170	551	191	1 370	7 550	8 920			
910	"	"	518	3 920	634	5 666	14 728	20 394	126	327	453
3	"	"	96	840	49	994	2 890	3 884			
28	"	"	256	36	303	84	4 259	4 343			
31	"	"	352	876	352	1 078	7 149	8 227	45	298	343
581	"	"	338	126	137	716	5 817	6 533			
254	"	"	134	63	536	327	3 017	3 344			
664	"	1	95	910	188	1 708	5 922	7 630			
1 499	"	1	567	1 099	861	2 751	14 756	17 507	92	491	583
26	"	"	111	379	275	650	4 342	4 992			
151	"	"	14	201	145	509	3 819	4 328			
177	"	"	125	580	420	1 159	8 161	9 320	65	457	522
292	"	"	125	2 700	87	2 934	5 844	8 838			
39	"	"	19	201	94	250	4 228	4 478			
331	"	"	144	2 901	181	3 244	10 072	13 316	176	546	722
67	"	"	93	220	141	325	2 335	2 660	48	347	396
22	"	"	93	2 023	68	2 906	4 090	6 996			
44	"	"	81	548	86	610	2 476	3 086			
66	"	"	174	2 571	154	3 516	6 566	10 082	291	544	835

Arrondissement Doesburg—Doetinchem.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Westervoort.											
Openb. scholen . . . 1	96 007	812	30	47	"	4 384	548	"	28	"	67
Zevenaar.											
Openb. scholen . . . 3	203 589	561	15	462	666	4 512	1 045	"	315	"	48
Prot. bijz. scholen . . 1	17 187	20	3	17	"	603	86	"	59	"	" 5
R. K. bijz. scholen. . 1	28 661	"	"	"	"	1 239	117	"	52	"	53
te zamen . . 5	249 437	581	18	479	666	6 354	1 248	"	426	"	
Dinxperlo.											
Openb. scholen . . . 2	81 611	"	"	21	302	1 930	328	"	54	"	55
Prot. bijz. scholen . . 3	172 350	152	"	56	2 582	9 490	902	"	879	"	22
te zamen . . 5	253 961	152	"	77	2 884	11 420	1 230	"	933	"	77
Doetinchem (Ambt).											
Openb. scholen . . . 3	212 729	143	3	50	1 748	7 275	2 006	"	898	"	71
Doetinchem (Stad).											
Openb. scholen . . . 2	155 461	"	"	4	2	4 079	981	"	42	"	132
Prot. bijz. scholen . . 1	156 905	"	19	60	68	6 701	320	"	292	5	113
te zamen . . 3	312 366	"	19	64	70	10 780	1 301	"	334	5	245
Gendringen.											
Openb. scholen . . . 6	349 783	141	"	164	1 540	9 429	2 896	"	626	"	9
Prot. bijz. scholen . . 1	36 232	"	"	"	"	979	" 2	"	82	"	10
R. K. bijz. scholen. . 1	18 808	"	"	11	206	208	"	"	7	"	" 19
te zamen . . 8	404 823	141	"	175	1 746	10 616	2 898	"	715	"	
Hummelo.											
Openb scholen . . . 4	161 060	282	"	13	186	5 207	290	"	424	"	14
Prot. bijz. scholen . . 1	24 246	206	"	5	23	1 275	44	"	111	"	14
te zamen . . 5	185 306	488	"	18	209	6 482	334	"	535	"	28
Wisch.											
Openb. scholen . . . 6	287 178	80	2	18	1 664	9 066	2 321	"	1 197	"	33
Prot. bijz. scholen . . 2	112 369	"	"	54	204	4 441	98	"	805	"	22
R. K. bijz. scholen. . 2	118 197	221	"	"	"	2 112	190	"	240	"	321
Andere bijz. scholen . 1	21 013	"	"	"	"	384	43	"	14	"	"
te zamen . . 11	538 757	301	2	72	1 868	16 003	2 652	"	2 256	"	376
Zelhem.											
Openb. scholen . . . 3	125 922	529	"	85	1 414	3 733	1 048	"	1 706	"	108
Prot. bijz. scholen . . 3	159 796	152	3	67	821	5 378	464	"	1 400	"	101
te zamen . . 6	285 718	681	3	152	2 295	9 111	1 512	"	3 106	"	209
Arrond. Zutphen.											
Openb. scholen . . . 36	2 460 221	994	82	2 619	3 871	80 684	13 168	"	6 850	"	508
Prot. bijz. scholen . . 8	389 307	90	1	1 454	741	13 415	407	"	1 984	"	30
R. K. bijz. scholen. . 5	194 970	"	"	158	7	6 136	322	"	391	"	2
Andere bijz. scholen . 1	25 518	"	"	"	1	217	"	"	"	"	"
te zamen . . 50	3 070 016	1 084	83	4 231	4 620	100 452	13 897	"	9 225	"	540
Arrond. Groenlo.											
Openb. scholen . . . 39	1 976 775	1 555	17	503	9 252	66 751	7 371	"	3 854	"	726
Prot. bijz. scholen . . 5	329 482	2	"	104	1 134	16 340	70	"	3 517	"	26
R. K. bijz. scholen. . 4	199 472	90	"	40	286	4 663	303	"	228	"	135
te zamen . . 48	2 505 729	1 647	17	647	10 672	87 754	7 744	"	7 599	"	887
Arrond. Doesburg.											
Openb. scholen . . . 21	1 372 935	2 323	151	2 266	2 785	32 603	6 150	14	3 819	"	326
Prot. bijz. scholen . . 2	59 809	50	3	27	"	2 794	86	"	176	"	9
R. K. bijz. scholen. . 10	584 949	1 355	16	744	1 311	20 428	1 146	"	2 759	"	1 010
te zamen . . 33	2 017 693	3 728	170	3 037	4 096	55 825	7 382	14	6 754	"	1 345
Arrond. Doetinchem.											
Openb. scholen . . . 26	1 373 735	1 175	5	355	6 856	40 719	9 870	"	4 947	"	422
Prot. bijz. scholen . . 11	661 898	510	22	242	3 698	28 264	1 828	"	3 569	5	282
R. K. bijz. scholen. . 3	137 005	221	"	11	206	2 320	192	"	247	"	321
Andere scholen . . . 1	21 013	"	"	"	"	384	43	"	14	"	"
te zamen . . 41	2 193 661	1 906	27	608	10 760	71 687	11 933	"	8 777	5	1 025
District Zutphen.											
Openb. scholen . . 122	7 183 666	6 047	255	5 749	22 758	220 757	36 559	14	19 470	"	1 982
Prot. bijz scholen . 26	1 440 496	652	26	1 827	5 573	60 813	2 391	"	9 246	5	347
R. K. bijz scholen. 22	1 116 396	1 666	16	953	1 810	23 547	1 963	"	3 625	"	1 468
Andere bijz. scholen 2	46 531	"	"	"	1	601	43	"	14	"	"
te zamen . 172	9 787 089	8 365	297	8 529	30 142	315 718	40 956	14	32 355	5	3 797

District Zutphen.

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.						
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
433	"	"	54	463	964	943	6 887	7 830	98	717	815
416	"	"	256	1 552	588	2 430	8 006	10 436			
"	"	"	43	3	46	20	880	880			
"	"	"	35	303	122	303	1 570	1 873			
416	"	"	334	1 858	756	2 753	10 436	13 189	110	418	529
51	"	"	31	530	96	602	2 796	3 398			
27	"	"	280	444	429	527	14 736	15 263			
78	"	"	311	974	525	1 129	17 532	18 661	44	690	735
582	"	"	341	191	353	823	12 838	13 661	39	604	642
10	"	"	227	345	434	359	5 897	6 256			
218	"	"	58	153	558	436	8 129	8 565			
228	"	"	285	498	992	795	14 026	14 821	25	449	475
529	"	"	351	551	679	1 244	15 671	16 915			
"	"	"	33	333	5	333	1 109	1 442			
9	"	"	2	28	23	48	448	496			
538	"	"	386	912	707	1 625	17 228	18 853	40	426	466
165	"	"	207	241	288	419	6 898	7 317			
13	"	"	12	142	32	160	1 717	1 877			
178	"	"	219	383	320	579	8 615	9 194	31	465	496
45	"	"	409	319	522	382	15 294	15 676			
174	"	"	36	235	394	463	6 000	6 463			
1	"	"	190	205	127	206	3 401	3 607			
"	"	"	4	2	"	2	445	447			
220	"	"	639	761	1 043	1 033	25 140	26 198	19	466	485
125	"	"	94	1 090	346	1 300	8 978	10 278			
212	"	"	157	589	377	870	8 853	9 723			
337	"	2	251	1 679	723	2 170	17 831	20 001	76	624	700
3 658	"	"	3 028	9 153	6 043	15 440	115 218	130 658			
1 016	"	3	1 119	664	1 062	3 137	18 849	21 986			
218	"	"	254	562	679	998	7 791	8 729			
"	"	"	23	"	"	"	241	241			
4 892	"	3	4 424	10 379	7 784	19 515	142 099	161 614	63	462	526
675	"	1	1 655	3 980	4 264	5 159	95 445	100 604			
202	"	"	894	241	1 322	547	23 305	23 852			
131	"	"	303	324	351	495	6 359	6 854			
1 008	"	1	2 852	4 545	5 937	6 201	125 109	131 310	25	500	525
2 535	"	"	1 539	12 004	2 979	16 815	52 679	69 494			
254	"	"	177	66	582	347	3 877	4 224			
1 339	"	1	670	2 750	1 129	4 834	29 824	34 658			
4 128	"	1	2 386	14 820	4 690	21 996	86 380	108 376	109	428	537
1 507	"	"	1 660	3 267	2 718	5 129	68 372	73 501			
644	"	2	576	1 896	1 795	2 789	40 544	43 333			
10	"	"	192	233	150	254	3 849	4 103			
"	"	"	4	2	"	2	445	447			
2 161	"	2	2 432	5 398	4 663	8 174	113 210	121 384	37	516	553
8 375	"	1	7 882	28 404	16 004	42 543	331 714	374 257	59	462	522
2 116	"	5	2 766	2 867	4 761	6 820	86 575	93 395	48	601	649
1 698	"	1	1 419	3 869	2 309	6 521	47 823	54 344	58	428	487
"	"	"	27	2	"	2	686	688	"	147	148
12 189	"	7	12 094	35 142	23 074	55 886	466 798	522 684	57	477	534

Arrondissement Tiel—Elst.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN: een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Beusichem.											
Openb. scholen . . . 2	120 493	15	1	120	2 061	2 858	74	„	101	„	10
Buren.											
Openb. scholen . . . 3	129 729	52	„	610	983	3 818	99	„	49	„	4
Echteld.											
Openb. scholen . . . 3	172 411	50	20	2 705	2 444	4 286	137	„	498	2	482
Est c. a.											
Openb. scholen . . . 2	82 352	„	„	1 516	920	4 523	6	„	32	„	12
Lienden.											
Openb. scholen . . . 3	294 269	929	„	528	3 961	15 044	26	„	458	„	180
Maurik.											
Openb. scholen . . . 4	232 039	„	9	998	3 949	8 392	246	„	225	„	57
Ophemert.											
Openb. scholen . . . 1	80 038	74	„	„	888	3 506	61	„	459	„	359
Tiel.											
Openb. scholen . . . 6	449 123	97	„	25	„	12 869	719	„	87	2	250
Prot. bijz. scholen . . 1	63 017	46	„	15	102	2 932	„	„	132	„	7
R. K. bijz. scholen. . 1	208 664	138	18	69	443	5 040	128	„	49	„	51
Andere bijz. scholen . 1	5 540	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
te zamen . . 9	726 344	281	18	109	545	20 841	847	„	268	2	308
Varik.											
Openb. scholen . . . 2	64 732	„	„	592	1 363	2 194	73	„	97	„	122
R. K. bijz. scholen. . 1	14 381	„	„	154	306	315	6	„	32	„	1
te zamen . . 3	79 113	„	„	746	1 669	2 509	79	„	129	„	123
Waardenburg.											
Openb. scholen . . . 1	52 806	563	„	1 155	1 195	1 723	3	„	179	„	41
Prot. bijz. scholen . . 1	27 531	300	15	534	656	798	2	„	60	„	4
te zamen . . 2	80 337	863	15	1 689	1 851	2 521	5	„	239	„	45
Wadenoijen.											
Openb. scholen . . . 2	82 153	„	„	324	2 625	1 746	49	„	534	„	237
IJzendoorn.											
Openb. scholen . . . 1	36 856	„	„	201	723	1 484	57	„	116	„	1
Zoelen.											
Openb. scholen . . . 3	142 256	10	19	1 108	3 556	3 756	3	„	91	„	395
Bemmel.											
Openb. scholen . . . 3	203 500	„	13	218	3 184	4 997	1 956	„	136	1	45
Prot. bijz. scholen . . 2	35 440	126	1	62	294	978	45	„	135	„	6
R. K. bijz. scholen. . 2	133 738	„	„	131	984	5 113	334	„	312	„	14
te zamen . . 7	372 678	126	14	411	4 462	11 088	2 335	„	583	1	65
Dodewaard.											
Openb. scholen . . . 1	85 578	„	11	„	159	2 767	158	„	355	„	226
Prot. bijz. scholen . . 1	40 076	„	„	184	426	951	8	„	36	„	16
te zamen . . 2	125 654	„	11	184	585	3 718	166	„	391	„	242
Elst.											
Openb. scholen . . . 3	2'0 511	16	23	426	1 814	6 198	816	3	235	6	8
Prot. bijz. scholen . . 1	2 312	„	„	„	„	3	5	„	„	„	„
R. K. bijz. scholen . . 2	115 514	146	1	425	814	2 504	48	„	206	„	13
te zamen . . 6	378 337	162	24	851	2 628	8 705	869	3	441	6	21
Gent.											
Openb. scholen . . . 1	144 043	203	20	118	1 283	2 537	42	„	236	31	36
Hemmen.											
Prot. bijz. scholen . . 1	23 255	„	„	24	20	504	63	„	10	„	6

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
"	"	"	40	1 124	466	1 244	5 626	6 870	103	467	570
536	"	"	179	118	710	1 264	5 894	7 158	97	454	552
554	"	"	140	955	430	4 216	8 487	12 703	246	494	740
647	"	"	84	781	111	2 944	5 688	8 632	357	691	1 048
388	"	"	311	2 193	1 957	3 109	22 866	25 975	106	777	883
325	"	"	184	1 863	1 113	3 186	14 175	17 361	137	611	748
9	"	"	71	349	1 130	358	6 548	6 906	45	818	863
17	"	"	245	673	890	717	15 157	15 874			
20	"	"	127	207	214	242	3 560	3 802			
210	"	"	104	1 349	899	1 628	6 870	8 498			
"	"	"	23	"	"	"	23	23			
247	"	"	499	2 229	2 003	2 587	25 610	28 197	36	352	388
140	"	"	134	344	249	1 076	4 232	5 308			
43	"	"	11	122	221	319	892	1 211			
183	"	"	145	466	470	1 395	5 124	6 519	176	646	822
300	"	"	13	545	179	2 000	3 896	5 896			
86	"	"	11	678	113	1 298	1 959	3 257			
386	"	"	24	1 223	292	3 298	5 855	9 153	411	729	1 139
123	"	"	56	216	440	663	5 687	6 350	81	692	773
50	"	"	11	208	150	459	2 542	3 001	125	690	814
267	"	"	61	453	1 480	1 858	9 371	11 229	131	659	789
17	"	"	34	2 255	140	2 491	10 505	12 996			
10	"	"	18	99	68	171	1 671	1 842			
245	"	"	119	991	1 040	1 367	7 916	9 283			
272	"	"	171	3 345	1 248	4 029	20 092	24 121	108	539	647
"	"	"	91	1 335	638	1 395	4 405	5 740			
2	"	"	7	372	147	558	1 591	2 149			
2	"	"	98	1 707	785	1 893	5 996	7 889	151	477	628
151	"	"	63	1 358	414	1 944	9 587	11 531			
2	"	"	"	3	"	5	8	13			
87	"	"	48	448	150	960	3 930	4 890			
240	"	"	111	1 809	564	2 909	13 525	16 434	77	357	434
429	"	5	54	625	435	1 208	4 846	6 054	84	337	420
9	"	"	80	13	41	46	724	770	20	311	331

Arrondissement Elst—Nijmegem—Zaltbommel.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Heteren.											
Openb. scholen . . . 3	144 692	618	12	259	1 561	3 118	1 473	"	355	"	14
Prot. bijz. scholen . . 2	38 943	130	"	94	460	866	"	"	24	"	"
te zamen . . 5	183 635	748	12	353	2 021	3 984	1 473	"	379	"	14
Huissen.											
Openb. scholen . . . 1	151 806	"	"	384	1 828	4 247	572	"	26	"	835
R. K. bijz. scholen . . 1	126 168	11	"	142	780	3 393	490	"	79	"	4
te zamen . . 2	277 974	11	"	526	2 608	7 640	1 062	"	105	"	859
Kesteren.											
Openb. scholen . . . 2	166 202	244	67	2 255	1 072	5 834	225	"	126	"	144
Valburg.											
Openb. scholen . . . 4	121 115	"	"	752	1 432	3 134	1 091	"	129	"	174
Prot. bijz. scholen . . 7	220 142	80	21	282	1 821	5 115	69	2	289	"	95
R. K. bijz. scholen . . 1	24 544	"	"	3	254	348	54	"	"	"	"
te zamen . . 12	365 801	80	21	1 037	3 507	8 597	1 214	2	418	"	269
Balgoy.											
Openb. scholen . . . 1	35 000	"	"	"	368	506	4	"	12	"	33
Groesbeek.											
Openb. scholen . . . 3	161 774	"	"	926	5 228	4 213	27	"	517	"	547
R. K. bijz. scholen . . 2	110 656	"	2	236	1 738	2 519	8	"	564	"	107
te zamen . . 5	272 430	"	2	1 162	6 966	6 732	35	"	1 081	"	654
Heumen.											
Openb. scholen . . . 2	96 382	"	"	65	1 139	2 947	30	"	76	"	10
Millingen.											
Openb. scholen . . . 1	64 946	2	4	"	387	827	303	"	38	"	12
R. K. bijz. scholen . . 1	78 069	"	"	29	171	2 592	110	"	146	"	28
te zamen . . 2	143 015	2	4	29	558	3 419	413	"	184	"	40
Nijmegen.											
Openb. scholen . . . 9	866 411	620	122	194	423	23 018	3 110	4	286	5	308
Prot. bijz. scholen . . 3	234 847	516	16	2	"	13 093	45	"	198	"	65
R. K. bijz. scholen . . 10	1 290 219	169	9	6	204	32 487	1 102	5	201	"	557
Andere bijz. scholen . 4	274 408	"	1	"	"	4 472	174	"	6	"	"
te zamen . . 26	2 665 885	1 305	148	202	627	73 070	4 431	9	691	5	930
Overasselt.											
Openb. scholen . . . 2	114 604	14	"	39	1 731	2 794	202	"	196	"	78
Ubbergen.											
Openb. scholen . . . 4	175 816	107	16	319	840	2 556	311	102	86	7	127
R. K. bijz. scholen . . 1	49 946	"	"	32	"	684	9	"	72	"	32
te zamen . . 5	225 762	107	16	351	840	3 240	320	102	158	7	159
Appeltern.											
Openb. scholen . . . 4	175 094	1 230	"	281	1 969	7 165	499	"	240	"	61
Prot. bijz. scholen . . 1	12 908	76	"	23	102	609	"	"	22	"	"
te zamen . . 5	188 002	1 296	"	304	2 071	7 774	499	"	262	"	61
Batenburg.											
Openb scholen . . . 1	9 245	"	"	148	"	494	31	"	10	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	27 811	"	"	5	30	766	134	"	156	"	"
te zamen . . 2	37 056	"	"	153	30	1 260	165	"	166	"	"
Bergharen.											
Openb. scholen . . . 2	64 996	48	"	27	1 683	1 977	201	"	165	"	168
Prot. bijz. scholen . . 1	4 636	"	"	6	146	46	35	"	"	"	"
te zamen . . 3	69 632	48	"	33	1 829	2 023	236	"	165	"	168
Beuningen.											
Openb scholen . . . 2	75 270	14	3	115	964	750	39	"	50	"	"
R. K. bijz scholen . . 1	49 305	"	3	92	"	915	94	15	95	"	55
te zamen . . 3	124 575	14	6	207	964	1 665	133	15	145	"	55
Druumel.											
Openb. scholen . . . 1	134 561	873	"	134	2 324	6 162	464	"	305	"	87

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.						
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
471	"	"	94	1 244	424	1 974	7 669	9 643			
39	"	"	42	34	62	167	1 584	1 751			
510	"	"	136	1 278	486	2 141	9 253	11 394	117	504	620
143	"	2	26	638	132	1 167	7 686	8 853			
283	"	1	30	415	137	841	4 924	5 765			
426	"	3	56	1 053	269	2 008	12 610	14 618	53	330	383
1 087	"	2	204	1 133	442	4 477	8 348	12 825	269	502	771
538	"	"	50	641	416	1 931	6 426	8 357			
190	"	"	290	2 110	613	2 584	8 393	10 977			
4	"	"	14	13	3	20	673	693			
732	"	"	354	2 764	1 092	4 535	15 492	20 027	124	424	548
1	"	"	35	84	30	85	988	1 073	24	282	307
571	"	2	524	1 692	586	3 191	11 642	14 833			
447	"	"	181	507	374	1 190	5 493	6 683			
1 018	"	" 2	705	2 199	960	4 381	17 135	21 516	161	629	790
29	"	"	181	240	65	394	4 448	4 782	35	461	496
3	"	"	50	141	95	144	1 718	1 862			
60	"	"	44	442	213	531	3 304	3 835			
63	"	"	94	583	308	675	5 022	5 697	47	351	398
747	"	20	1 082	5 298	1 632	6 268	30 601	36 869			
"	" 4	10	830	1 975	3 030	1 987	17 797	19 784			
1 305	"	84	1 692	7 069	3 047	8 469	39 438	47 907			
			200				4 853	4 853			
" 2 052	" 4	" 114	3 774	" 14 342	" 7 709	" 16 724	92 689	109 413	63	347	410
15	"	"	75	201	105	255	5 195	5 450	22	453	476
198	"	"	225	1 263	380	1 889	4 648	6 537			
220	"	"	22	744	223	996	1 042	2 038			
418	"	"	247	2 007	603	2 885	5 690	8 575	128	252	380
116	"	"	67	1 172	574	1 569	11 795	13 364			
8	"	"	"	175	52	206	861	1 067			
124	"	"	67	1 347	626	1 775	12 656	14 431	95	674	768
1	"	"	6	56	3	205	544	749			
126	"	"	24	99	19	230	1 129	1 359			
127	"	"	30	155	22	435	1 673	2 108	117	451	569
17	"	"	53	287	195	331	4 490	4 821			
"	"	"	8	38	6	44	241	285			
17	"	"	61	325	201	375	4 731	5 106	54	679	733
10	"	"	35	429	98	554	1 953	2 507			
86	"	1	101	93	45	287	1 308	1 595			
96	"	1	136	522	143	841	3 261	4 102	68	262	329
51	"	"	51	1 099	454	1 284	10 720	12 004	95	797	892

Arrondissement Zaltbommel—Geldermalsen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN: een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij: Ongeoorloofd.	Geoorloofd	ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen: Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	armoede: Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Driel.											
Openb. scholen . . . 2	76 242	60	„	540	1 756	3 161	209	„	57	„	180
Prot. bijz. scholen . . 1	26 344	11	7	33	213	799	92	„	83	„	41
R. K. bijz. scholen . . 2	77 355	„	6	1 167	906	2 751	112	„	154	„	257
te zamen . . 5	179 941	71	13	1 740	2 875	6 711	413	„	294	„	678
Druten.											
Openb. scholen . . . 4	158 056	60	7	271	2 006	2 812	255	„	89	„	165
R. K. bijz. scholen . . 2	82 682	123	3	2	278	3 268	128	„	150	„	47
te zamen . . 6	240 738	183	10	273	2 284	6 080	383	„	239	„	212
Ewijk.											
Openb. scholen . . . 2	93 781	23	„	282	841	3 256	214	„	153	4	25
R. K. bijz. scholen . . 1	45 944	115	„	16	202	2 026	23	„	73	„	220
te zamen . . 3	139 725	138	„	298	1 043	5 282	237	„	226	4	245
Heerewaarden.											
Openb. scholen . . . 1	58 397	34	„	311	„	1 726	221	„	287	„	25
Horssen.											
Openb. scholen . . . 1	42 911	„	„	151	664	1 307	64	„	14	„	12
Hurwenen.											
Openb. scholen . . . 1	35 404	6	11	„	500	1 022	156	„	70	„	89
Rossum.											
Openb. scholen . . . 1	83 253	„	24	231	1 537	3 015	780	„	125	„	678
Wamel.											
Openb. scholen . . . 2	180 561	„	30	606	1 261	4 690	763	„	24	„	44
Prot. bijz. scholen . . 1	12 921	„	„	16	„	211	„	„	84	„	14
R. K. bijz. scholen . . 1	91 800	33	„	88	293	3 840	184	„	177	„	249
te zamen . . 4	285 282	33	30	710	1 554	8 741	947	„	285	„	307
Wijchen.											
Openb. scholen . . . 3	148 899	„	„	290	2 622	5 796	245	„	209	„	42
R. K. bijz. scholen . . 1	76 165	30	„	9	872	1 950	9	„	75	„	„
te zamen . . 4	225 064	30	„	299	3 494	7 746	254	„	284	„	42
Zaltbommel.											
Openb. scholen . . . 2	195 338	14	3	163	64	5 495	1 370	„	62	„	70
Prot. bijz. scholen . . 1	37 368	„	5	3	50	1 338	„	„	36	„	3
R. K. bijz. scholen . . 1	42 648	„	„	17	17	887	18	„	30	„	13
te zamen . . 4	275 354	14	8	183	131	7 720	1 388	„	128	„	86
Ammerzoden.											
Openb. scholen . . . 2	134 428	11	„	275	1 736	4 714	400	1	38	„	8
Beesd.											
Openb. scholen . . . 3	100 307	„	8	1 131	1 757	2 139	383	7	707	37	109
R. K. bijz. scholen . . 1	29 705	87	„	20	503	912	19	„	11	„	13
te zamen . . 4	130 012	87	8	1 151	2 260	3 051	402	7	718	37	122
Brakel.											
Openb. scholen . . . 1	93 091	194	29	689	1 818	2 549	„	„	172	„	178
Buurmalsen.											
Openb. scholen . . . 2	129 183	154	3	1 322	1 390	4 331	34	„	94	„	125
Culenborg.											
Openb. scholen . . . 3	253 142	2 819	13	21	385	6 252	547	„	86	„	26
Prot. bijz. scholen . . 1	39 235	182	„	20	121	1 592	6	„	248	„	313
R. K. bijz. scholen . . 3	226 584	465	29	164	327	7 588	138	„	136	„	181
te zamen . . 7	518 961	3 466	42	205	833	15 432	691	„	470	„	520
Deil.											
Openb. scholen . . . 4	107 487	„	„	264	816	3 231	180	„	26	„	62
R. K. bijz. scholen . . 1	26 134	20	„	307	321	776	38	„	114	„	„
te zamen . . 5	133 621	20	„	571	1 137	4 007	218	„	140	„	62
Gameren.											
Openb. scholen . . . 2	115 460	60	8	1 299	455	3 883	144	„	205	„	134
Geldermalsen.											
Openb. scholen . . . 3	236 789	614	„	2 507	3 294	9 629	229	1	312	„	578

District Tiel.

VERZUIMD WEGENS: verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15	16.	17.	18.	19.	20.	21	22.	23.	24.
10	"	1	26	1 108	805	1 659	6 454	8 113			
71	"	"	7	177	101	281	1 354	1 635			
563	"	"	31	646	886	2 346	5 103	7 449			
614	"	1	64	1 931	1 792	4 286	12 911	17 197	238	716	956
28	"	"	146	531	111	830	5 651	6 481			
115	"	"	136	542	690	659	4 823	5 482			
143	"	"	282	1 073	801	1 489	10 474	11 963	62	435	497
175	"	"	72	394	173	855	4 757	5 612			
102	"	1	59	438	512	557	3 230	3 787			
277	"	1	131	832	685	1 412	7 987	9 399	101	572	673
638	"	"	11	442	293	1 391	2 597	3 988	238	445	683
56	"	"	88	255	150	462	2 299	2 761	108	536	643
"	"	"	60	3 280	88	3 280	2 002	5 282	926	565	1 492
43	"	"	246	656	536	930	6 941	7 871	112	834	945
836	"	"	152	3 890	225	5 332	7 189	12 521			
27	"	"	13	33	51	76	373	449			
94	"	"	190	529	129	711	5 095	5 806			
957	"	"	355	4 452	405	6 119	12 657	18 776	214	444	658
284	"	"	190	938	432	1 512	9 536	11 048			
128	"	"	45	86	80	223	3 061	3 284			
412	"	"	235	1 024	512	1 735	12 597	14 332	77	560	637
541	"	"	180	1 111	451	1 815	7 709	9 524			
75	"	5	51	311	345	394	1 828	2 222			
189	"	"	26	316	279	522	1 270	1 792			
805	"	5	257	1 738	1 075	2 731	10 807	13 538	99	392	492
84	"	"	55	380	158	740	7 120	7 860	55	530	585
114	"	"	54	514	308	1 803	5 465	7 268			
167	"	"	11	23	44	210	1 600	1 810			
281	"	"	65	537	332	2 013	7 065	9 078	155	543	698
92	"	"	177	1 201	295	1 982	5 412	7 394	213	581	794
468	"	"	39	497	492	2 287	6 662	8 949	177	516	693
92	"	"	181	807	546	920	10 860	11 780			
49	"	25	9	41	90	135	2 561	2 696			
277	"	"	184	1 032	591	1 473	9 639	11 112			
418	"	25	379	1 880	1 227	2 528	23 060	25 588	49	444	493
33	"	"	73	56	117	353	4 505	4 858			
235	"	"	77	398	22	930	1 368	2 298			
258	"	"	150	454	139	1 283	5 873	7 156	96	440	536
1 048	"	"	3	1 661	654	4 008	5 546	9 554	347	480	827
671	"	"	151	2 685	745	5 864	15 552	21 416	248	657	904

Arrondissement Geldermalsen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongeschiktheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Haaften.											
Openb. scholen . . . 3	149 071	3 114	„	880	1 902	6 228	299	„	165	„	128
Hedel.											
Openb. scholen . . . 1	118 726	51	„	2 173	2 004	5 851	1 300	„	62	„	39
Herwijnen.											
Openb. scholen . . . 1	113 916	„	„	2 039	1 683	5 160	54	„	259	„	55
Kerkwijk.											
Prot. bijz. scholen . . 2	65 976	82	„	536	339	2 861	96	„	453	„	„
Nederhemert.											
Openb. scholen . . . 2	70 319	265	„	665	911	3 734	90	„	400	„	„
Poederoijen.											
Openb. scholen . . . 2	74 323	117	„	864	519	1 841	279	„	74	„	39
Vuren.											
Openb. scholen . . . 2	83 884	38	„	2 376	1 494	3 942	„	„	712	2	108
Zuilichem.											
Openb. scholen . . . 1	62 849	64	„	417	161	1 772	„	„	146	„	49
Arrond. Tiel.											
Openb. scholen . . . 33	1 939 257	1 790	49	9 882	24 668	66 199	1 553	„	2 926	4	2 150
Prot. bijz. scholen . . 2	90 548	346	15	549	758	3 730	2	„	192	„	11
R. K. bijz. scholen. . 2	223 045	138	18	223	749	5 355	134	„	81	„	52
Andere bijz. scholen . 1	5 540	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
te zamen . . 38	2 258 390	2 274	„ 82	10 654	26 175	75 284	1 689	„	3 199	4	2 213
Arrond. Elst.											
Openb. scholen . . . 18	1 277 447	1 081	146	4 412	12 333	32 822	6 333	3	1 508	38	1 502
Prot. bijz. scholen . . 14	360 168	336	22	646	3 021	8 4 7	140	2	494	„	123
R. K. bijz. scholen. . 6	399 964	157	1	701	2 332	11 358	926	„	597	„	31
te zamen . . 38	2 037 579	1 574	169	5 759	18 186	55 597	7 449	5	2 689	38	1 656
Arrond. Nijmegen.											
Openb. scholen . . . 22	1 514 933	743	142	1 543	10 116	36 861	3 987	106	1 211	12	1 115
Prot. bijz. scholen . . 3	234 847	516	16	2	„	13 093	45	„	198	„	65
R. K. bijz. scholen. . 14	1 528 890	169	11	303	2 113	38 282	1 229	5	983	„	724
Andere bijz. scholen . 4	274 408	„	1	„	„	4 4 2	174	„	6	„	„
te zamen . . 43	3 553 078	1 428	170	1 848	12 229	92 08	5 435	111	2 398	12	1 904
Arrond. Zaltbommel.											
Openb. scholen . . . 29	1 532 008	2 352	78	3 550	18 191	48 828	5 511	„	1 860	4	1 846
Prot. bijz. scholen . . 5	94 17	87	12	81	511	3 003	127	„	225	„	58
R. K. bijz. scholen. . 10	493 710	301	12	1 3 6	2 598	16 403	702	15	910	„	841
te zamen . . 44	2 119 895	2 740	102	5 027	21 3 0	68 234	6 339	15	2 995	4	2 745
Arrond Geldermalsen.											
Openb. scholen . . . 32	1 842 975	7 501	61	16 8 62	20 325	65 2 6	3 939	9	3 458	39	1 638
Prot. bijz. scholen . . 3	105 213	264	„	356	460	4 453	102	„	701	„	313
R. K. bijz. scholen. . 5	282 423	572	29	491	1 151	9 276	195	„	261	„	194
te zamen . . 40	2 230 611	8 337	90	17 709	21 936	78 985	4 236	9	4 420	39	2 145
District Tiel.											
Openb scholen . . 134	8 106 620	13 407	476	36 249	85 633	249 966	21 323	118	11 053	97	8 251
Prot. bijz. scholen . 27	884 953	1 549	65	634	4 750	32 696	466	2	1 810	„	570
R. K. bijz. scholen. 37	2 928 032	1 337	71	3 114	9 443	80 674	3 186	20	2 832	„	1 862
Andere scholen . . 5	279 948	„	1	„	„	4 4 2	174	„	6	„	„
te zamen . 203	12 199 553	16 353	613	40 997	99 826	367 808	25 149	140	15 701	97	10 663
Provincie Gelderland.											
Openb. scholen . . 379	25 383 196	27 025	1 108	59 835	149 227	794 111	87 744	159	66 902	172	21 282
Prot. bijz. scholen . 88	5 057 254	5 978	240	7 749	20 527	197 293	3 751	2	30 252	5	14 013
R. K. bijz scholen 77	5 308 490	5 010	113	4 481	12 147	143 161	6 319	25	8 271	121	4 144
Andere bijz scholen 27	592 246	24	4	„	1	11 219	410	„	4	„	„
te zamen . 571	36 341 186	38 037	1 465	72 075	181 902	1 145 7 4	98 224	186	105 489	298	39 439

VERZUIMD WEGENS: verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
551	"	"	145	2 347	833	3 778	12 814	16 592	253	860	1 113
899	"	"	13	908	133	3 980	9 453	13 433	335	796	1 131
1 026	"	"	20	3 029	235	6 094	7 466	13 560	535	655	1 190
90	"	"	84	162	295	588	4 210	4 798	89	638	727
131	"	"	18	825	830	1 561	6 248	7 809	222	889	1 110
1 437	"	"	63	887	264	3 188	3 196	6 384	429	430	859
1 208	"	10	67	1 472	371	5 068	6 732	11 800	604	803	1 407
477	"	"	166	890	34	1 784	2 392	4 176	284	381	664
3 383	"	"	1 529	9 892	9 305	23 094	110 169	133 263			
106	"	"	138	885	327	1 540	5 519	7 059			
253	"	"	115	1 471	1 120	1 947	7 762	9 709			
"	"	"	23	"	"	"	23	23			
3 745	"	"	1 805	12 178	10 752	26 581	123 473	150 054	118	547	665
2 836	"	9	616	9 229	3 041	16 527	59 472	75 999			
252	"	"	437	2 631	931	3 731	13 971	17 702			
619	"	1	211	1 867	1 330	3 188	17 443	20 631			
3 707	"	10	1 264	13 727	5 302	23 246	90 886	114 132	114	446	560
1 564	"	22	2 172	8 919	2 893	12 166	59 240	71 406			
"	"	10	839	1 975	3 034	1 987	17 797	19 784			
2 032	"	84	1 909	8 762	3 857	11 186	49 277	60 463			
"	"	"	200	"	"	"	4 853	4 853			
3 596	"	116	5 111	19 656	9 784	25 339	151 107	156 506	71	369	440
2 906	"	1	1 383	15 648	4 588	22 009	84 637	106 646			
181	"	5	79	734	585	1 001	4 657	5 658			
1 373	"	2	612	2 749	2 640	5 535	25 019	30 554			
4 360	"	8	2 074	19 131	7 783	28 545	114 313	142 858	134	539	674
8 331	"	10	1 230	18 159	6 015	43 410	109 423	152 833			
139	"	25	93	203	385	723	6 771	7 494			
669	"	"	272	1 453	657	2 613	12 607	15 220			
9 139	"	35	1 595	19 815	7 057	46 746	128 801	175 547	210	577	787
18 923	"	42	6 930	61 777	25 842	117 206	422 941	540 147	145	520	666
638	"	40	1 577	6 428	5 232	8 782	48 715	57 497	99	551	650
4 946	"	87	3 119	16 302	9 604	24 469	112 108	136 577	84	383	467
"	"	"	223	"	"	"	4 876	4 876	"	174	174
24 547	"	169	11 849	84 507	40 678	150 457	588 640	739 097	123	482	606
51 413	"	116	24 703	151 343	76 861	263 078	1 248 963	1 512 041	103	492	595
8 069	"	55	9 131	27 415	26 850	43 365	308 035	351 340	86	609	695
10 940	"	108	5 853	28 189	14 449	43 894	199 467	243 331	83	376	459
17	"	"	850	187	285	504	12 857	13 061	3	217	221
70 439	"	319	49 537	207 134	118 445	350 451	1 769 322	2 119 773	97	486	583

Arrondissement 's Gravenhage I t/m III—Delft.—Leiden

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN: een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij. Ongeoorloofd.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij. Geoorloofd	ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen. Ongeoorloofd.	weer en wegen. Geoorloofd.	armoede. Ongeoorloofd	armoede. Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6	7.	8.	9.	10.	11.	12.
's Gravenhage.											
Openb. scholen . . . 52	7 989 847	5 618	538	34	29	302 717	12 543	217	1 263	41	8 920
Prot. bijz. scholen . . 14	1 744 881	3 688	210	„	10	72 080	209	„	620	9	2 634
R. K. bijz. scholen . . 18	2 557 959	524	39	„	„	76 842	7 242	6	933	15	4 323
Andere bijz. scholen . 30	1 014 985	485	„	„	„	37 733	1 480	34	209	„	4
te zamen . . 114	13 307 182	10 315	787	34	39	489 432	21 474	257	3 025	65	15 881
Wassenaar.											
Openb. scholen . . . 2	41 147	„	„	7	„	961	316	„	41	„	15
Prot. bijz. scholen . . 1	49 741	„	„	13	„	1 650	„	„	88	„	„
R. K. bijz. scholen . . 2	117 528	4	„	155	538	5 811	44	„	227	„	54
te zamen . . 5	208 416	4	„	175	538	8 422	360	„	356	„	69
Delft.											
Openb scholen . . . 9	1 401 488	239	47	55	„	41 087	3 580	„	221	„	429
Prot. bijz. scholen . . 3	622 106	105	5	43	„	21 854	1 764	„	430	„	510
R. K. bijz. scholen . . 1	274 705	8	„	„	„	11 388	1 194	„	186	„	217
te zamen . . 13	2 298 299	343	52	98	„	74 329	6 538	„	837	„	1 156
Hof van Delft.											
Openb. scholen . . . 2	157 937	116	45	38	3	5 324	1 028	54	163	„	163
Nootdorp.											
Openb. scholen . . . 1	52 774	„	38	„	109	2 227	589	„	165	„	2
Pijnacker.											
Openb. scholen . . . 2	77 267	„	32	339	621	4 408	92	„	98	1	16
R. K. bijz. scholen. . 1	56 940	375	„	150	13	2 957	33	„	132	„	79
te zamen . . 3	134 207	375	32	489	634	7 365	125	„	230	1	95
Rijswijk.											
Openb. scholen . . . 1	123 970	158	„	1	338	4 857	820	„	48	„	2
R. K. bijz. scholen. . 1	41 358	„	„	„	„	1 107	150	„	92	„	„
te zamen . . 2	165 328	158	„	1	338	5 964	970	„	140	„	2
Schipluiden.											
Openb. scholen . . . 1	57 905	„	„	16	„	2 145	386	„	105	„	124
Prot bijz. scholen . . 1	17 553	„	„	9	„	1 248	15	„	307	„	4
te zamen . . 2	75 458	„	„	25	„	3 393	401	„	412	„	128
Stompwijk.											
Openb- scholen . . . 3	173 282	2 322	8	123	261	7 389	582	„	201	„	30
Veur.											
Openb. scholen . . . 1	43 622	21	„	7	2	779	648	„	8	„	12
R. K. bijz. scholen. . 1	60 052	142	„	„	„	2 407	323	„	127	„	35
te zamen . . 2	103 674	163	„	7	2	3 186	971	„	135	„	47
Voorburg.											
Openb. scholen . . . 1	94 282	„	6	1	„	3 789	79	„	101	1	90
Prot. bijz. scholen . . 1	49 444	„	„	1	„	1 413	„	„	259	„	5
R. K. bijz. scholen. . 2	109 910	48	„	48	79	4 447	370	„	94	1	33
Andere bijz. scholen . 1	12 306	„	„	„	„	910	33	„	7	„	„
te zamen . . 5	265 942	48	6	50	79	10 559	482	„	461	2	128
Voorschoten.											
Openb. scholen . . . 2	103 615	„	„	44	„	2 064	1 297	„	21	87	2
Prot. bijz. scholen . . 1	47 536	„	„	35	„	1 249	„	„	14	„	9
Andere bijz. scholen . 2	29 751	„	„	„	„	90	„	„	„	„	„
te zamen . . 5	180 902	„	„	79	„	3 403	1 297	„	35	87	11
Vrijenban.											
Openb. scholen . . . 2	83 847	„	„	„	41	3 569	376	„	290	„	9
Katwijk.											
Openb. scholen . . . 3	262 103	532	145	362	65	12 576	714	„	115	6	91
Prot. bijz. scholen . . 3	268 283	278	13	189	318	11 238	128	„	235	„	36
te zamen . . 6	530 386	810	158	551	383	23 814	842	„	350	6	127
Leiden.											
Openb. scholen . . . 13	2 428 4 9	2 946	109	„	„	104 801	8 432	1	296	„	1 243
Prot. bijz. scholen . . 5	645 230	182	8	„	8	27 970	39	„	135	14	199
R. K. bijz. scholen. . 4	567 102	974	141	„	78	19 302	1 580	11	146	11	229
te zamen . . 22	3 640 771	4 102	258	„	86	152 073	10 051	12	577	25	1 671

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17	18	19.	20	21	22.	23.	24.
10 361	"	73	7 462	60 608	28 727	70 734	367 817	438 551			
3 173	"	10	2 801	8 705	12 325	11 897	94 577	106 474			
8 264	"	32	4 905	20 642	7 199	28 959	102 007	130 966			
46	"	"	2 507	1 943	1 377	2 023	43 855	45 878			
21 844	"	115	17 675	91 298	49 628	113 613	608 256	721 869	85	457	542
37	"	"	62	56	10	100	1 405	1 505			
6	"	"	2	256	163	275	1 903	2 178			
48	"	"	196	1 021	814	1 224	7 688	8 912			
91	"	"	260	1 333	987	1 599	10 996	12 595	77	528	604
500	"	3	1 329	5 044	2 708	5 602	49 631	55 233			
645	"	"	914	3 458	1 630	4 156	27 212	31 368			
182	"	"	381	1 540	957	1 722	14 331	16 053			
1 327	"	3	2 624	10 052	5 295	11 480	91 174	102 654	50	397	447
61	"	"	110	873	496	1 026	7 448	8 474	65	472	537
27	"	"	72	139	7	166	3 209	3 375	31	608	640
630	"	2	134	202	382	1 174	5 783	6 957			
24	"	"	75	131	407	305	4 071	4 376			
654	"	2	209	333	789	1 479	9 854	11 333	110	734	844
225	"	"	88	1 056	78	1 282	6 389	7 671			
179	"	9	171	206	398	394	1 918	2 312			
404	"	9	259	1 262	476	1 676	8 307	9 983	101	502	603
14	"	"	127	963	369	993	3 256	4 249			
24	"	"	46	52	84	85	1 704	1 789			
38	"	"	173	1 015	453	1 078	4 960	6 038	143	657	800
35	"	"	66	1 604	129	1 762	10 988	12 750	102	634	736
26	"	"	19	94	1	127	1 490	1 617			
13	"	"	125	2 157	90	2 170	3 249	5 419			
39	"	"	144	2 251	91	2 297	4 739	7 036	222	457	679
16	"	2	222	134	39	154	4 326	4 480			
153	"	"	178	177	66	331	1 921	2 252			
261	"	"	147	513	194	823	5 412	6 235			
"	"	"	54	27	"	27	1 004	1 031			
430	"	2	601	851	299	1 335	12 663	13 998	50	476	526
268	"	111	37	107	675	617	4 096	4 713			
68	"	"	75	107	137	210	1 484	1 694			
"	"	"	20	"	41	"	151	151			
336	"	111	132	214	853	827	5 731	6 558	46	317	363
25	"	"	306	283	69	308	4 660	4 968	37	556	593
778	"	"	358	4 471	418	5 617	15 014	20 631			
459	"	"	319	4 398	747	5 046	13 312	18 358			
1 237	"	"	677	8 869	1 165	10 663	28 326	38 989	201	534	735
1 194	"	"	3 681	9 239	5 608	10 433	126 517	136 950			
401	"	5	587	1 025	1 581	1 445	30 659	32 104			
1 725	"	26	519	1 764	1 712	3 537	24 681	28 218			
3 320	"	31	4 137	12 028	8 901	15 415	181 857	197 272	42	500	542

Arrondissement Leiden—Maassluis.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Leiderdorp.											
Openb. scholen . . . 1	51 743	"	"	63	220	2 575	775	"	44	"	188
Prot. bijz. scholen . . 1	91 442	10	"	404	30	5 236	9	"	111	"	47
te zamen . . 2	143 185	10	"	467	250	7 811	784	"	155	"	235
Oegstgeest.											
Openb. scholen . . . 2	83 811	229	"	5	150	3 391	152	29	53	2	22
R. K. bijz. scholen . . 1	62 489	"	7	52	579	2 557	215	"	32	"	49
te zamen . . 3	146 300	229	7	57	729	5 948	367	29	85	2	71
Rijnsburg.											
Openb. scholen . . . 1	5 966	"	"	"		87	185	275	"	"	"
Prot. bijz. scholen . . 2	173 495	10	"	571		1 410	7 136	"	64	"	25
te zamen . . 3	179 461	10	"	571		1 497	7 321	275	64	"	25
Valkenburg.											
Openb. scholen . . . 1	47 702	1 230	13	"		262	1 417	59	"	"	"
Zoeterwoude.											
Openb. scholen . . . 1	14 723	"	1	4	5	203	27	"	2	"	"
R. K. bijz. scholen . . 2	88 719	"	"	34	278	1 484	17	"	25	"	"
te zamen . . 3	103 442	"	1	38	283	1 687	44	"	27	"	"
's Gravenzande.											
Openb. scholen . . . 4	275 378	644	150	2 002	1 479	12 572	293	"	1 179	"	88
Prot. bijz. scholen . . 2	105 980	29	"	97	312	4 242	"	"	324	"	91
te zamen . . 6	381 358	673	150	2 099	1 791	16 814	293	"	1 503	"	179
de Lier.											
Openb. scholen . . . 1	51 267	"	12	334	108	2 601	455	"	74	"	"
Prot. bijz. scholen . . 1	38 663	"	11	268	364	2 971	8	"	116	"	45
te zamen . . 2	89 930	"	23	592	472	5 572	463	"	190	"	45
Loosduinen.											
Openb. scholen . . . 2	88 851	"	98	361	317	6 485	10	"	65	"	184
Prot. bijz. scholen . . 2	80 622	2	3	16	"	4 596	"	"	180	"	52
R. K. bijz. scholen . . 1	98 838	49	"	412	188	4 512	18	"	359	"	51
te zamen . . 5	268 321	51	101	789	505	15 593	28	"	604	"	287
Maasland.											
Openb. scholen . . . 1	30 715	"	"	"	"	983	"	"	148	"	4
Prot. bijz. scholen . . 2	121 145	"	30	179	497	3 933	"	"	499	"	14
R. K. bijz. scholen . . 1	23 593	"	"	76	94	886	118	"	86	"	"
te zamen . . 4	175 453	"	30	255	591	5 802	118	"	733	"	18
Maassluis.											
Openb. scholen . . . 3	265 815	"	3	"	"	13 081	745	"	161	7	12
Prot. bijz. scholen . . 2	307 746	398	4	5	"	13 778	70	"	194	"	64
te zamen . . 5	573 561	398	7	5	"	26 859	815	"	355	7	76
Monster.											
Openb. scholen . . . 4	168 475	30	"	839	1 115	6 835	239	"	186	"	488
Prot. bijz. scholen . . 1	64 548	"	9	214	1 002	2 984	2	"	133	"	184
R. K. bijz. scholen . . 3	117 198	77	"	67	405	4 502	36	"	108	"	58
te zamen . . 8	350 221	107	9	1 120	2 522	14 321	277	"	427	"	730
Naaldwijk.											
Openb. scholen . . . 3	127 710	5	"	338	1 542	4 809	346	"	56	12	11
Prot. bijz. scholen . . 2	61 338	"	10	265	447	2 714	2	"	71	"	30
R. K. bijz. scholen. . 2	65 983	6	"	18	"	1 591	93	"	75	"	26
Andere bijz. scholen . 1	13 215	86	"	"	"	78	1	"	2	"	"
te zamen . . 8	268 246	97	10	611	1 989	9 192	442	"	204	12	67
Rozenburg.											
Openb. scholen . . . 2	110 084	146	3	656	426	8 160	11	10	807	"	193
Prot. bijz. scholen . . 1	39 178	99	"	240	329	3 243	"	"	432	"	151
te zamen . . 3	149 262	245	3	896	755	11 403	11	10	1 239	"	344
Wateringen.											
Openb. scholen . . . 1	68 989	"	19	74	1 168	3 099	68	"	73	"	6
R. K. bijz. scholen . . 1	41 649	"	"	"	"	460	47	"	38	"	"
te zamen . . 2	110 638	"	19	" 74	1 168	3 559	115	"	111	"	6

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
58	"	"	52	606	174	727	4 028	4 755			
467	"	"	124	1 635	428	2 506	5 995	8 501			
525	"	"	176	2 241	602	3 233	10 023	13 256	226	700	926
38	"	"	90	423	190	497	4 277	4 774			
68	"	4	186	345	381	469	4 006	4 475			
106	"	4	276	768	571	966	8 283	9 249	66	566	632
"	"	"	4	"	1	"	552	552			
1 442	"	27	362	429	681	2 469	9 688	12 157			
1 442	"	27	366	429	682	2 469	10 240	12 709	138	571	708
"	"	"	4	389	72	389	3 057	3 446	82	641	722
27	"	"	10	47	85	78	333	411			
8	"	"	39	32	288	74	2 131	2 205			
35	"	"	49	79	373	152	2 464	2 616	15	238	253
1 247	"	6	300	6 378	996	9 633	17 701	27 334			
26	"	"	366	925	483	1 048	5 847	6 895			
1 273	"	6	666	7 303	1 479	10 681	23 548	34 229	280	617	898
2	"	"	137	311	71	637	3 458	4 095			
17	"	"	77	93	121	378	3 713	4 091			
19	"	"	214	404	192	1 015	7 171	8 186	113	797	910
139	"	"	93	1 043	610	1 543	7 862	9 405			
157	"	"	170	528	393	701	5 396	6 097			
43	"	"	162	1 062	380	1 517	5 719	7 236			
339	"	"	425	2 633	1 383	3 761	18 977	22 738	140	707	847
"	"	"	3	43	435	43	1 573	1 616			
499	"	6	85	334	211	1 018	5 269	6 287			
4	"	"	7	82	59	162	1 250	1 412			
503	"	6	95	459	705	1 223	8 092	9 315	69	461	531
34	"	"	499	678	340	719	14 841	15 560			
982	"	"	374	2 587	947	3 574	15 829	19 403			
1 016	"	"	873	3 265	1 287	4 293	30 670	34 963	75	535	610
202	"	"	117	1 738	219	2 779	9 229	12 008			
106	"	"	194	350	419	670	4 927	5 597			
43	"	5	228	720	892	835	6 306	7 141			
351	"	5	539	2 808	1 530	4 284	20 462	24 746	122	585	707
50	"	"	82	392	169	782	7 020	7 802			
183	"	"	32	163	134	611	3 440	4 051			
44	"	"	190	61	86	123	2 067	2 190			
"	"	"	8	"	"	"	175	175			
277	"	"	312	616	389	1 516	12 702	14 218	56	474	530
144	"	"	98	320	1 788	1 130	11 632	12 762			
49	"	"	18	108	396	397	4 668	5 065			
193	"	"	116	428	2 184	1 527	16 300	17 827	102	1 092	1 194
78	"	"	48	325	189	477	4 670	5 147			
121	"	7	4	141	52	269	601	870			
199	"	7	52	466	241	746	5 271	6 017	67	476	543

Arrondissement Rotterdam I t/m IV—Schiedem.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Arrond. 's Gravenhage. I t/m III.											
Openb. scholen . . . 54	8 030 994	5 618	538	41	29	303 678	12 859	217	1 304	41	8 935
Prot. bijz. scholen . . 15	1 794 622	3 688	210	13	10	73 730	209	"	708	9	2 634
R. K. bijz. scholen . . 20	2 675 497	528	39	155	538	82 653	7 286	6	1 160	15	4 377
Andere bijz. scholen . 30	1 014 985	485	"	"	"	37 793	1 480	34	209	"	4
te zamen . . 119	13 516 098	10 319	787	209	577	497 854	21 834	257	3 381	65	15 950
Arrond. Delft.											
Openb. scholen . . . 25	2 369 989	2 847	176	624	1 375	77 638	9 477	54	1 421	89	879
Prot. bijz. scholen . . 6	736 639	105	5	83	"	25 764	1 779	"	1 010	"	528
R. K. bijz. scholen . . 6	542 965	573	"	198	92	22 306	2 070	"	631	"	364
Andere bijz. scholen . 3	42 057	"	"	"	"	1 000	33	"	7	"	"
te zamen . . 40	3 691 650	3 525	181	910	1 467	126 708	13 359	54	3 069	89	1 771
Arrond. Leiden.											
Openb. scholen . . . 22	2 994 487	4 937	268	434	789	125 148	10 434	30	510	8	1 544
Prot. bijz. scholen . . 11	1 178 450	480	21	1 164	1 766	51 580	176	"	545	14	307
R. K. bijz. scholen . . 7	718 310	974	148	86	935	23 343	1 812	11	203	11	278
te zamen . . 40	4 891 247	6 391	437	1 684	3 490	200 071	12 422	41	1 258	33	2 129
Arrond. Maassluis.											
Openb. scholen . . . 21	1 187 294	825	285	4 584	6 155	58 625	2 167	10	2 749	19	986
Prot. bijz. scholen . . 13	819 220	528	67	1 284	2 951	384 61	82	"	1 949	"	631
R. K. bijz. scholen . . 8	347 261	132	"	573	687	11 951	312	"	666	"	135
Andere bijz. scholen . 1	13 215	86	"	"	"	78	1	"	2	"	"
te zamen . . 43	2 366 990	1 571	352	6 441	9 793	109 115	2 562	" 10	5 366	" 19	1 752
District 's Gravenhage.											
Openb. scholen . . 122	14 582 764	14 227	1 267	5 683	8 318	565 089	34 937	311	5 984	157	12 344
Prot. bijz. scholen . 45	4 528 931	4 801	303	2 549	4 727	189 535	2 246	"	4 212	23	4 100
R. K. bijz. scholen . 41	4 284 033	2 207	187	1 012	2 252	140 253	11 480	17	2 660	26	5 154
Andere bijz. scholen 34	1 070 257	571	"	"	"	38 871	1 514	34	218	"	4
te zamen . 242	24 465 985	21 806	1 757	9 244	15 327	933 748	50 177	362	13 074	206	21 602
Rotterdam.											
Openb. scholen . . 103	14 981 009	23 337	2 514	369	1 903	586 055	48 011	71	5 429	513	18 293
Prot. bijz. scholen . 28	3 989 108	3 081	244	24	581	181 505	1 169	76	2 291	233	6 586
R. K. bijz. scholen . 25	3 322 454	4 179	261	29	1	115 698	6 745	177	1 996	109	4 972
Andere bijz. scholen 6	168 733	301	8	"	"	9 543	618	"	215	"	4
te zamen . 162	22 461 304	30 898	3 027	422	2 485	892 801	56 543	324	9 931	855	29 855
Barendrecht.											
Openb. scholen . . . 2	87 746	"	"	814	866	3 867	83	"	485	8	606
Prot. bijz. scholen . . 1	125 469	72	"	880	1 190	7 621	33	"	713	"	1 386
te zamen . . 3	213 215	72	"	1 694	2 056	11 488	116	"	1 198	8	1 992
Hoogvliet.											
Openb. scholen . . . 1	71 441	"	"	338	660	2 753	114	"	34	"	"
Kethel.											
Openb. scholen . . . 1	66 303	"	"	2	"	1 994	"	"	69	"	1
R. K. bijz. scholen . . 1	55 240	45	"	13	89	1 368	15	11	116	"	2
te zamen . . 2	121 543	45	"	15	89	3 362	15	11	185	"	3
Overschie.											
Openb. scholen . . . 1	76 398	"	"	"	"	4 432	"	"	113	"	29
Prot. bijz. scholen . . 1	166 432	2	"	10	240	8 289	18	"	402	"	31
R. K. bijz. scholen . . 1	53 752	50	"	2	76	2 290	220	"	126	"	42
te zamen . . 3	296 582	52	"	12	316	15 011	238	"	641	"	102
Pernis.											
Openb. scholen . . . 1	43 390	"	"	29	272	2 956	"	"	33	"	687
Prot. bijz. scholen . . 2	194 022	"	"	283	310	6 548	"	"	70	"	22
te zamen . . 3	237 412	"	"	312	582	9 504	"	"	103	"	709
Poortugaal.											
Openb. scholen . . . 1	90 812	806	"	371	333	2 590	286	"	89	"	304
Rhoon.											
Openb. scholen . . . 1	115 947	288	95	1 364	970	7 881	502	"	508	"	811

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
10 398	"	73	7 524	60 064	28 737	70 834	369 222	440 056			
3 179	"	10	2 803	8 961	12 488	12 172	96 480	108 652			
8 312	"	32	5 101	21 663	8 013	30 183	109 695	139 878			
46	"	"	2 507	1 943	1 377	2 023	43 855	45 878			
21 935	"	" 115	17 935	92 631	50 615	115 212	619 252	734 464	85	458	543
1 827	"	118	2 510	10 499	4 953	13 211	101 276	114 487			
890	"	"	1 213	3 804	1 917	4 782	32 321	37 103			
659	"	9	899	4 548	2 046	5 414	28 981	34 395			
"	"	" 74	27	27	41	27	1 155	1 182			
3 376	"	" 127	4 696	18 878	8 957	23 434	163 733	187 167	63	444	507
2 095	"	"	3 599	15 175	6 548	17 742	153 777	171 519			
2 739	"	32	1 342	7 487	3 437	11 466	59 654	71 120			
1 801	"	30	744	2 141	2 381	4 080	30 818	34 898			
6 665	"	62	5 685	24 803	12 366	33 288	244 249	277 537	68	499	567
1 896	"	6	1 377	11 228	4 817	17 743	77 986	95 729			
2 019	"	6	1 316	5 088	3 104	8 397	49 089	57 486			
255	"	12	591	2 066	1 469	2 906	15 943	18 849			
"	"	" 8	"	"	"	"	175	175			
4 170	"	" 24	3 292	18 382	9 390	" 29 046	143 193	172 239	123	605	728
16 216	"	197	15 010	96 966	45 055	119 530	702 261	821 791	82	482	564
8 857	"	48	6 674	25 340	20 946	36 817	237 544	274 361	82	525	606
11 027	"	83	7 335	30 418	13 909	42 583	185 437	228 020	99	433	532
46	"	"	2 589	1 970	1 418	2 050	45 185	47 235	19	422	441
36 146	"	" 328	31 608	154 694	81 328	200 980	1 170 427	1 371 407	82	478	560
15 821	"	244	15 498	65 744	50 877	82 762	751 917	834 679			
5 139	"	27	6 192	23 130	14 918	28 620	216 567	245 187			
3 381	"	145	3 735	23 532	13 552	27 373	151 139	178 512			
3	"	"	376	430	807	433	11 872	12 305			
24 335	"	" 416	25 801	112 836	80 154	139 188	1 131 495	1 270 683	62	504	566
660	"	"	18	789	551	2 271	6 476	8 747			
603	"	"	50	984	1 628	2 467	12 693	15 160			
1 263	"	"	68	1 773	2 179	4 738	19 169	23 907	222	899	1 121
125	"	"	158	372	107	785	3 826	4 611	110	536	645
262	"	"	22	"	313	264	2 399	2 663			
11	"	"	41	105	99	140	1 775	1 915			
273	"	"	63	105	412	404	4 174	4 578	33	343	377
132	"	"	94	1 225	156	1 357	4 824	6 181			
438	"	"	809	825	743	1 273	10 534	11 807			
4	"	"	60	180	93	186	2 957	3 143			
574	"	"	963	2 230	992	2 816	18 315	21 131	95	618	712
34	"	"	22	1 706	133	1 769	4 123	5 892			
243	"	24	32	2 508	242	3 058	7 224	10 282			
277	"	24	54	4 214	395	4 827	11 347	16 174	203	478	681
508	"	"	28	476	214	1 355	4 670	6 025	149	514	663
351	"	"	114	684	414	2 399	11 583	13 982	207	999	1 206

Arrondissement Schiedam—Hillegersberg.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	7.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Schiedam.											
Openb. scholen . . . 7	1 115 791	189	40	"	"	28 934	1 520	"	141	"	353
Prot. bijz. scholen . . 3	421 115	167	12	"	" 10	13 860	693	"	122	" 22	571
R. K. bijz. scholen . . 5	519 422	263	7	"	"	12 827	1 917	"	119	"	565
te zamen . . 15	2 056 328	619	59	"	" 10	55 621	4 130	"	382	" 22	1 489
Vlaardingen.											
Openb. scholen . . . 5	561 488	1 055	"	"	"	22 544	294	"	288	"	422
Prot. bijz. scholen . . 3	601 903	485	"	" 15	" 59	25 216	10	"	288	"	381
R. K. bijz. scholen. . 2	143 668	126	47	"	"	4 712	151	"	35	"	94
te zamen . . 10	1 307 059	1 666	47	" 15	" 59	52 472	455	"	611	"	897
Vlaardinger-Ambacht.											
Openb. scholen . . . 1	51 849	66	"	"	"	2 406	3	"	151	"	9
Bergschenhoek.											
Openb. scholen . . . 1	73 230	57	"	675	486	2 841	462	"	686	"	236
Berkel.											
Openb. scholen . . . 1	42 949	44	"	3	181	2 897	"	"	203	"	"
Prot. bijz. scholen . . 1	25 072	"	"	39	76	1 191	"	"	204	"	13
R. K. bijz. scholen. . 2	56 764	19	"	425	447	2 480	186	"	254	"	55
te zamen . . 4	124 785	63	"	467	701	6 568	186	"	661	"	68
Bleiswijk.											
Openb. scholen . . . 2	51 893	"	"	1 800	159	2 281	"	"	158	1	9
Prot. bijz. scholen . . 1	32 810	"	"	127	159	1 345	"	"	139	"	" 1
R. K. bijz. scholen. . 1	42 065	"	"	129	45	1 718	133	2	115	"	
te zamen . . 4	126 768	"	"	2 056	363	5 344	133	2	412	1	10
Capelle a/d IJssel.											
Openb. scholen . . . 2	241 380	157	6	68	146	14 236	1 257	"	164	"	16
Prot. bijz. scholen . . 2	129 999	"	2	12	110	6 032	129	1	219	"	23
te zamen . . 4	371 379	157	8	80	256	20 268	1 386	1	383	"	39
Heerjansdam.											
Openb. scholen . . . 1	78 108	"	"	1 156	113	2 610	34	"	87	12	13
Prot. bijz. scholen . . 1	65 226	1	"	486	45	3 059	"	"	53	"	149
te zamen . . 2	143 334	1	"	1 642	158	5 669	34	"	140	" 12	162
Hendrik-Ido-Ambacht.											
Openb. scholen . . . 2	127 837	674	"	550	1 374	6 673	24	"	90	"	634
Prot. bijz. scholen . . 1	108 740	11	"	244	713	3 485	"	"	25	"	25
te zamen . . 3	236 577	685	"	794	2 087	10 158	24	"	115	"	679
Hillegersberg.											
Openb. scholen . . . 2	228 200	1 408	1	715	"	12 008	542	11	669	25	166
Prot. bijz. scholen . . 1	23 632	"	1	29	"	624	57	"	130	"	19
te zamen . . 3	251 852	1 408	2	744	"	12 632	599	11	799	25	185
Krimpen a/d Lek.											
Openb. scholen . . . 2	197 275	332	"	"	"	9 560	"	"	13	"	10
Krimpen a/d IJssel.											
Openb. scholen . . . 1	126 864	"	3	3	55	6 370	55	"	765	1	48
Prot. bijz. scholen . . 1	62 462	28	"	3	"	4 899	6	"	194	"	" 48
te zamen . . 2	189 326	28	3	6	55	11 269	61	"	959	1	
Nieuwerkerk a/d IJssel.											
Openb. scholen . . . 2	126 108	275	"	352	197	6 870	573	"	225	"	8
Prot. bijz. scholen . . 1	37 580	24	4	"	90	2 365	68	"	318	"	115
te zamen . . 3	163 688	299	4	352	287	9 235	641	"	543	"	123
Ouderkerk a/d IJssel.											
Openb. scholen . . . 2	149 443	154	"	280	106	8 903	520	"	252	"	210
Prot. bijz. scholen . . 1	80 342	"	"	"	"	4 667	"	"	538	"	"
te zamen . . 3	229 785	154	"	280	106	13 570	520	"	790	"	210
Ridderkerk.											
Openb scholen . . . 4	336 971	1 238	5	1 677	626	21 903	46	"	327	"	584
Prot. bijz. scholen . . 3	268 574	317	55	690	347	18 045	"	"	152	"	352
te zamen . . 7	605 545	1 675	60	2 367	973	39 948	46	"	479	"	936
Schiebroek.											
Openb. scholen . . . 1	36 515	225	"	21	"	738	146	"	31	"	3

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen							
Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15	16	17.	18.	19.	20.	21	22	23.	24.
602	"	"	1215	1521	2232	2123	34624	36747			
52	"	"	457	2054	1665	2128	17557	19685			
529	"	"	743	4008	1441	4537	17882	22419			
1183	"	"	2415	7583	5338	8788	70063	78851	43	341	384
357	"	5	705	3260	669	3622	25977	29599			
466	"	"	441	3791	3249	4272	30129	34401			
172	"	"	106	613	183	785	5454	6239			
995	"	5	1252	7661	4101	8679	61560	70239	66	471	537
12	"	4	163	166	148	182	2946	3128	35	568	603
64	"	"	120	770	468	1509	5356	6865	206	731	937
"	"	"	50	163	113	166	3488	3654			
30	"	"	25	129	87	198	1596	1794			
69	"	"	105	512	387	1006	3933	4939			
99	"	"	180	804	587	1370	9017	10387	110	723	832
497	"	"	48	580	184	2878	2839	5717			
394	"	"	48	135	247	656	1938	2594			
28	"	"	88	39	88	198	2188	2386			
919	"	"	184	754	519	3732	6965	10697	294	549	844
1378	"	"	90	1954	846	2700	16918	19618			
198	"	"	107	1091	589	1902	7211	8513			
1576	"	"	197	2345	1435	4002	24129	28131	108	650	757
1057	"	"	48	688	540	2913	3445	6358			
455	"	"	223	266	49	1207	3579	4786			
1512	"	"	271	954	589	4120	7024	11144	287	490	777
711	"	"	84	2679	970	3940	10543	14483			
99	"	"	40	1348	313	1691	4612	6303			
810	"	"	124	4027	1283	5631	15155	20786	238	641	879
1066	"	7	119	2866	1332	4090	16245	20935			
62	"	"	24	799	124	890	979	1869			
1128	"	7	143	3665	1456	5580	17224	22804	222	684	905
55	"	"	281	413	400	468	10596	11064	24	537	561
315	"	13	16	964	165	1296	7477	8773			
112	"	"	5	218	62	333	5194	5527			
427	"	13	21	1182	227	1629	12671	14300	86	679	765
363	"	"	40	859	257	1574	8445	10019			
25	"	"	145	390	223	415	3352	3767			
388	"	"	185	1249	480	1989	11797	13786	122	721	842
344	"	"	50	2402	612	3026	10807	13833			
"	"	"	34	275	378	275	5617	5892			
344	"	"	84	2677	990	3301	16424	19725	144	715	858
1118	"	"	246	9812	3096	12607	28131	40738			
686	"	"	132	1341	852	2717	20252	22969			
1804	"	"	378	11153	3888	15324	48383	63707	254	799	1052
186	"	"	8	388	377	595	1528	2123	163	418	581

Arrondissement Gouda.

INDEELING VAN DE SCHOLEN	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	7.	7	8.	9	10	11	12.
IJsselmonde.											
Openb. scholen . . . 2	195 239	96	„	2 655	323	5 944	11	„	244	„	685
Prot. bijz. scholen . . 1	141 814	111	16	259	351	5 652	„ 11	„	304	„	180
te zamen . . 3	277 033	207	16	2 914	674	11 596		„	548	„	865
Arrond. Rotterdam I t/m IV.											
Openb. scholen . . 103	14 981 009	23 337	2 514	369	1 903	586 655	48 011	71	5 429	513	18 263
Prot. bijz. scholen . 28	3 989 108	3 081	244	24	581	181 505	1 169	76	2 291	233	6 586
R. K. bijz. scholen . 25	3 322 454	4 170	261	29	1	115 698	6 745	177	1 996	109	4 972
Andere bijz. scholen 6	168 733	301	8	„	„	9 543	618	„	215	„	4
te zamen . 162	22 461 304	30 898	3 027	422	2 485	892 801	56 543	324	9 931	855	29 855
Arrond. Schiedam.											
Openb. scholen . . . 21	2 281 165	2 404	135	2 918	3 121	80 357	2 802	„	1 911	8	3 222
Prot. bijz. scholen . . 10	1 508 941	726	12	1 188	1 809	61 534	754	„	1 595	22	2 395
R. K. bijz. scholen. . 9	772 082	484	54	15	165	21 197	2 303	11	396	„	703
te zamen . . 40	4 562 188	3 614	201	4 121	5 095	163 088	5 859	11	3 902	30	6 316
Arrond. Hillegersberg.											
Openb. scholen . . . 25	1 952 012	4 780	15	9 955	3 766	103 834	3 670	11	3 914	39	2 642
Prot. bijz. scholen . . 14	976 271	492	78	1 889	1 891	51 364	260	1	2 276	„	876
R. K. bijz. scholen. . 3	98 829	19	„	554	492	4 198	319	2	969	„	56
te zamen . . 42	3 027 112	5 291	93	12 398	6 149	159 396	4 249	14	6 559	39	3 574
District Rotterdam.											
Openb. scholen . . 149	19 214 186	30 521	2 664	13 242	8 790	770 246	54 483	82	11 254	560	24 157
Prot. bijz. scholen . 52	6 474 320	4 299	394	3 101	4 281	294 403	2 183	77	6 162	255	9 853
R. K. bijz. scholen. . 37	4 193 365	4 682	315	598	658	141 093	9 367	190	2 761	109	5 731
Andere bijz. scholen 6	168 733	301	8	„	„	9 543	618	„	215	„	4
te zamen . 244	30 050 604	39 803	3 321	16 941	13 729	1 215 2 5	66 651	349	20 392	924	39 745
Gouda.											
Openb. scholen . . . 8	1 113 449	27	37	1	72	50 176	2 776	„	283	„	65
Prot. bijz. scholen . . 2	238 815	„	52	„	99	12 897	98	„	323	„	198
R. K. bijz. scholen. . 2	366 748	„	„	„	„	13 825	617	„	147	„	9
te zamen . . 12	1 719 012	27	89	1	171	76 898	3 491	„	753	„	272
Gouderak.											
Openb. scholen . . . 1	87 623	„	433	6	192	5 341	7	1	233	„	159
Haastrecht											
Openb. scholen . . . 1	78 860	3	150	„	135	3 531	576	„	162	„	72
Prot. bijz. scholen . 1	16 729	„	„	11	„	300	„	„	37	„	7
te zamen . . 2	95 589	3	150	11	135	3 831	576	„	199	„	79
Hekendorp.											
Openb. scholen . . . 1	47 301	75	„	23	212	3 155	108	„	83	„	„
Lange Ruige Weide.											
Openb. scholen . . . 1	16 835	„	„	„	„	634	1	„	86	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	34 892	„	„	167	166	1 473	6	„	349	„	41
te zamen . . 2	51 727	„	„	167	166	2 107	7	„	435	„	41
Moerkapelle.											
Openb. scholen . . . 1	43 464	„	„	1 399	66	1 434	„	„	42	„	1
Moordrecht.											
Openb. scholen . . . 1	129 401	„	„	196	„	7 258	637	„	543	„	12
Oudewater.											
Openb. scholen . . . 1	71 533	„	„	69	40	2 984	269	„	48	„	18
Prot. bijz. scholen . . 1	68 344	„	1	„	„	2 495	„	„	407	„	22
R. K. bijz. scholen. . 2	131 547	75	„	193	89	4 082	3	„	81	„	594
te zamen . . 4	271 424	75	1	262	129	9 561	272	„	536	„	634
Papekop.											
Openb. scholen . . . 1	13 463	„	„	„	„	260	61	„	5	„	2

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19	20.	21	22.	23.	24.
1 195	"	"	142	2054	1 207	5 904	8 632	14 556			
1 054	"	"	49	2 596	1 191	3 909	7 854	11 763			
2 249	"	"	191	4 650	2 398	9 813	16 506	26 319	354	596	950
15 821	"	244	15 498	65 744	50 877	82 762	751 917	834 679			
5 130	"	27	6 192	23 130	14 918	28 620	216 567	245 187			
3 881	"	145	3 735	23 532	13 552	27 373	151 139	178 512			
13	"	"	376	430	807	433	11 872	12 305			
24 335	"	416	25 801	112 836	80 154	139 188	1 131 495	1 270 683	62	504	566
3 043	"	9	2 539	10 149	4 957	16 127	101 448	117 575			
1 802	"	24	1 789	10 162	7 527	13 198	78 137	91 335			
716	"	"	950	4 906	1 816	5 648	28 068	33 716			
5 561	"	33	5 278	25 217	14 300	34 973	207 653	242 626	77	455	532
8 349	"	20	1 342	25 892	10 507	44 266	134 470	178 736			
3 115	"	"	832	8 588	4 115	13 593	62 184	75 777			
97	"	"	193	551	475	1 204	6 121	7 325			
11 561	"	20	2 367	35 031	15 097	59 063	202 775	261 838	195	669	865
27 213	"	273	19 379	101 755	66 341	143 155	987 835	1 130 990	75	514	589
10 047	"	51	8 813	41 880	26 560	55 411	356 888	412 299	86	551	637
4 194	"	145	4 878	28 989	15 843	34 225	185 328	219 553	81	442	523
3	"	"	376	430	807	433	11 872	12 305	26	703	729
41 457	"	469	33 446	173 084	109 551	293 224	1 541 923	1 775 147	76	505	581
577	"	"	1 106	6 811	1 998	7 389	56 540	63 929			
49	"	"	262	3 259	1 195	3 308	15 124	18 432			
278	"	"	335	3 764	585	4 042	15 518	19 560			
904	"	"	1 703	13 834	3 778	14 759	87 182	101 921	86	507	593
1 084	"	"	34	4 323	62	5 414	6 461	11 875	618	737	1 355
83	"	"	137	1 156	34	1 239	4 800	6 039			
89	"	"	33	85	25	185	402	587			
172	"	"	170	1 241	59	1 424	5 202	6 626	149	544	693
67	"	2	96	241	32	393	3 761	4 094	70	795	866
10	"	"	2	67	40	77	763	840			
42	"	"	31	158	81	367	2 147	2 514			
52	"	"	33	225	121	444	2 910	3 354	86	563	648
293	"	"	8	258	53	1 950	1 604	3 554	449	369	818
31	"	"	74	3 138	527	3 275	9 051	12 326	253	699	953
1 079	"	1	8	1 119	55	2 268	3 422	5 690			
1 102	"	"	55	2 828	200	3 330	3 180	7 110			
215	"	"	105	1 273	32	1 681	5 061	6 742			
2 396	"	1	168	5 220	287	7 879	11 663	19 542	290	430	720
"	"	"	28	28	104	28	560	588	21	416	437

Arrondissement Gouda—Schoonhoven.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Reeuwijk.											
Openb. scholen . . . 2	150 594	406	„	1 188	117	7 447	885	„	867	„	46
Prot. bijz. scholen . . 1	16 793	„	„	„	„	912	14	„	35	„	10
te zamen . . 3	167 391	406	„	1 188	117	8 359	899	„	902	„	56
Stolwijk.											
Openb. scholen . . . 2	164 870	„	„	35	306	8 744	„	„	135	„	5
Waddinxveen.											
Openb. scholen . . . 2	197 281	518	114	2 200	345	14 452	129	„	625	„	903
Prot. bijz. scholen . . 1	70 805	33	„	31	242	4 472	615	10	105	„	33
R. K. bijz. scholen. . 1	35 472	27	„	„	278	3 444	„	„	47	„	138
te zamen . . 4	303 558	578	114	2 231	865	22 368	744	10	777	„	1 074
Zegwaard.											
Openb. scholen . . . 1	45 736	„	„	921	„	2 400	17	„	45	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	96 368	„	1	376	74	5 676	22	„	174	„	30
te zamen . . 2	142 104	„	1	1 297	74	8 076	39	„	219	„	30
Zevenhuizen.											
Openb. scholen . . . 2	145 440	414	13	3 030	80	4 361	80	13	460	„	110
Zoetermeer.											
R. K. bijz. scholen . . 2	57 039	10	„	976	138	3 627	194	8	140	„	10
Alblas (Oud).											
Openb. scholen . . . 1	7 966	„	„	2	„	247	„	„	12	„	3
Prot. bijz. scholen . . 1	67 274	„	„	135	90	2 890	22	„	120	„	„
te zamen . . 2	75 240	„	„	137	90	3 137	22	„	132	„	3
Alblasserdam.											
Openb. scholen . . . 3	210 869	2 001	39	131	„	10 694	46	„	116	„	108
Prot. bijz. scholen . . 2	159 946	„	14	40	44	8 955	172	„	165	„	88
te zamen . . 5	370 815	2 001	53	171	44	19 649	218	„	281	„	196
Ameide.											
Openb. scholen . . . 1	66 333	„	„	974	69	2 207	119	2	28	64	„
Prot. bijz. scholen . . 1	53 861	177	„	380	42	1 505	15	„	140	194	14
te zamen . . 2	120 194	177	„	1 354	111	3 712	134	2	168	258	14
Ammers (Groot).											
Openb. scholen . . . 1	101 854	„	„	54	580	3 893	„	„	482	2	2
Ammerstol.											
Openb. scholen . . . 1	95 237	122	1	„	„	2 811	„	„	22	„	„
Bergambacht.											
Openb. scholen . . . 2	149 604	„	5	582	752	7 902	„	„	306	„	73
Prot. bijz. scholen . . 1	37 565	„	„	206	100	2 320	„	„	122	„	4
te zamen . . 3	187 169	„	5	788	852	10 222	„	„	428	„	77
Berkenwoude.											
Openb. scholen . . . 1	37 897	„	„	4	370	880	„	„	184	„	„
Brandwijk.											
Openb. scholen . . . 1	41 448	„	„	94	64	2 178	„	14	284	568	170
Prot. bijz. scholen . . 1	45 380	108	„	16	378	3 556	109	2	127	„	10
te zamen . . 2	86 828	108	„	110	442	5 734	109	16	411	568	180
Everdingen.											
Openb. scholen . . . 2	73 808	„	„	481	471	3 553	384	„	141	„	190
Goudriaan.											
Openb. scholen . . 1	38 117	„	„	2	513	952	„	„	33	„	1
Hagestein.											
Openb. scholen . . . 1	56 691	„	„	395	221	3 747	420	44	72	„	79
Hei- en Boeicop.											
Openb. scholen . . . 1	40 340	162	1	11	186	2 985	10	36	76	„	„
Langerak.											
Openb. scholen . . . 1	48 208	„	„	32	18	2 262	„	„	137	„	68
Prot. bijz. scholen . . 1	34 852	„	„	13	35	2 292	7	„	166	„	84
te zamen . . 2	83 060	„	„	45	53	4 554	7	„	303	„	152

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
1 415	"	"	145	1 019	622	3 622	10 535	14 157			
20	"	"	8	163	52	183	1 031	1 214			
1 435	"	"	153	1 182	674	3 805	11 566	15 371	227	691	918
389	"	"	58	773	314	1 197	9 562	10 759	73	580	653
1 843	"	"	180	4 560	1 344	8 603	18 610	27 213			
95	"	3	160	642	160	781	5 820	6 601			
"	"	"	16	192	63	192	4 013	4 205			
1 938	"	3	356	5 394	1 567	9 576	28 443	38 019	315	937	1 252
581	"	"	45	1 021	159	2 523	2 666	5 189			
1 034	"	"	43	2 917	313	4 327	6 333	10 660			
1 615	"	"	88	3 938	472	6 850	8 999	15 849	482	633	1 115
2 631	"	"	111	1 565	199	7 239	5 828	13 067	498	401	898
485	"	2	83	1 592	151	3 063	4 353	7 416	587	763	1 350
"	"	"	7	137	7	139	276	415			
252	"	"	72	459	503	846	3 697	4 543			
252	"	"	79	596	510	985	3 973	4 958	131	528	659
1 479	"	"	610	5 949	995	7 559	14 609	22 168			
487	"	"	614	1 062	239	1 589	10 291	11 880			
1 966	"	"	1 224	7 011	1 234	9 148	24 900	34 048	247	672	918
555	"	"	86	849	182	2 444	2 691	5 135			
225	"	"	110	439	342	1 238	2 345	3 583			
780	"	"	196	1 288	524	3 682	5 036	8 718	306	419	725
21	"	72	18	337	165	486	5 140	5 626	48	505	552
14	"	1	36	302	286	317	3 278	3 595	33	344	377
394	"	166	191	1 456	473	2 598	9 702	12 300			
39	"	"	127	143	163	388	2 836	3 224			
433	"	166	318	1 599	636	2 986	12 538	15 524	160	670	829
7	"	"	5	84	151	95	1 590	1 685	25	420	445
44	"	"	8	144	78	864	2 782	3 646			
22	"	"	46	95	239	135	4 573	4 708			
66	"	"	54	239	317	999	7 355	8 354	115	847	962
173	"	"	50	359	160	1 013	4 949	5 962	137	671	808
"	"	"	43	"	8	2	1 550	1 552	1	407	407
94	"	"	45	677	371	1 210	4 955	6 165	213	874	1 087
44	"	4	38	194	194	289	3 652	3 941	72	905	977
87	"	"	20	279	370	398	2 875	3 273			
19	"	"	40	66	483	98	3 107	3 205			
106	"	"	60	345	853	496	5 982	6 478	60	720	780

Arrondissement Schoonhoven—Woerden.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Lekkerkerk.											
Openb. scholen . . . 4	262 107	553	„	11	789	13 030	6	„	246	12	144
Lekkerland (N).											
Openb. scholen . . . 2	140 023	„	„	15	140	2 583	12	„	138	11	30
Prot. bijz. scholen . . 1	46 448	„	„	40	47	3 155	„	„	38	„	„
te zamen . . 3	186 471	„	„	55	187	12 738	12	„	176	11	30
Lexmond.											
Openb. scholen . . . 1	100 697	„	„	145	1 238	2 878	68	„	1 024	24	46
Nieuwpoort.											
Openb. scholen . . . 1	51 605	66	„	5	153	2 474	„	„	„	„	„
Ottoland											
Openb. scholen . . . 1	21 728	„	„	„	„	1 345	„	„	49	„	„
Schoonhoven.											
Openb. scholen . . . 2	253 459	26	„	4	40	16 288	1 227	„	59	„	28
Prot. bijz. scholen . . 1	71 410	116	4	„	39	3 777	„	„	73	„	„
te zamen . . 3	324 869	142	4	4	79	20 065	1 227	„	132	„	28
Streefkerk.											
Openb. scholen . . . 2	122 010	„	4	3	186	4 957	109	„	150	4	46
Tienhoven.											
Openb. scholen . . . 1	2 561	„	„	„	„	79	„	41	19	51	„
Vianen.											
Openb. scholen . . . 2	186 706	58	„	„	412	5 979	434	„	237	„	183
R. K. bijz. scholen . . 1	39 846	„	„	„	„	1 288	34	„	859	„	22
te zamen . . 3	226 552	58	„	„	412	7 267	468	„	1 096	„	205
Aarlanderveen.											
Openb. scholen . . . 2	72 711	286	„	42	1	5 039	169	„	84	„	422
Prot. bijz. scholen . . 2	79 267	„	„	4	26	3 101	46	„	91	„	„
R. K. bijz. scholen . . 1	23 896	„	„	8	„	485	„	„	„	„	„
te zamen . . 5	175 874	286	„	54	27	8 625	215	„	175	„	422
Alphen.											
Openb. scholen . . . 2	79 506	91	12	„	86	4 515	220	„	178	„	7
Prot. bijz. scholen . . 1	129 503	1 357	„	214	137	8 381	51	„	571	„	211
R. K. bijz. scholen . . 1	67 368	„	„	24	„	1 311	„	„	4	1	„
Andere bijz. scholen . 1	73 144	„	„	„	„	1 534	„	„	„	„	„
te zamen . . 5	349 521	1 448	12	238	222	15 741	271	„	753	1	218
Barwoutswaarder.											
Openb. scholen . . . 1	45 048	3 943	„	42	13	2 087	280	„	84	„	2
Benthuizen.											
Openb. scholen . . . 1	53 390	73	„	774	563	1 649	132	„	22	„	„
Bodegraven.											
Openb. scholen . . . 3	136 783	1 439	„	188	55	8 543	596	„	170	25	255
Prot. bijz. scholen . . 1	113 061	586	220	17	„	8 077	170	„	416	„	61
te zamen . . 4	249 844	2 025	220	205	55	16 620	766	„	586	25	316
Boskoop.											
Openb. scholen . . . 1	198 015	998	„	365	141	8 903	1 749	1	169	„	37
Prot bijz. scholen . . 1	111 858	609	1	211	„	8 054	554	17	267	„	11
te zamen . . 2	309 873	1 607	1	576	141	16 957	2 303	18	436	„	48
Hazerswoude.											
Openb. scholen . . . 2	98 705	394	„	391	76	5 745	620	„	132	„	„
Prot. bijz. scholen . . 2	118 739	2 363	2	204	205	7 707	10	7	625	7	58
R. K. bijz scholen . . 2	73 415	22	„	291	109	4 387	68	4	98	4	54
te zamen . . 6	290 859	2 779	2	886	390	17 839	698	11	855	11	112
Koudekerk.											
Openb. scholen . . . 1	43 960	„	„	4	11	2 979	8	„	27	„	„
Nieuwkoop											
Openb. scholen . . . 2	138 946	675	„	213	322	8 874	829	„	612	„	33
R. K. bijz. scholen . . 1	42 986	18	„	4	16	3 257	17	„	29	„	2
te zamen . . 3	181 932	693	„	217	338	12 131	846	„	641	„	35

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
1 067	"	"	31	1 887	519	2 977	15 318	18 295	114	584	698
318	"	"	65	783	372	1 127	10 340	11 467			
467	"	"	22	377	114	844	3 376	4 220			
785	"	"	87	1 120	486	1 971	13 716	15 687	106	736	841
187	"	"	204	361	849	717	6 307	7 024	71	626	698
15	"	1	93	302	136	323	2 922	3 245	63	566	629
7	"	"	36	10	102	17	1 532	1 549	8	705	713
386	"	"	97	635	492	1 025	18 257	19 282			
20	"	"	62	144	109	164	4 180	4 344			
406	"	"	159	779	601	1 189	22 437	23 626	37	691	727
96	"	"	103	487	251	590	5 806	6 396	48	476	524
21	"	"	1	6	"	119	99	218	465	387	851
14	"	"	59	956	160	970	7 522	8 492			
13	"	"	77	109	136	122	2 416	2 538			
27	"	"	136	1 065	226	1 092	9 938	11 030	48	438	487
415	"	"	959	669	494	1 126	6 754	7 880			
74	"	"	125	344	331	422	3 720	4 142			
2	"	"	"	454	13	462	498	960			
491	"	"	384	1 465	838	2 010	10 972	12 982	114	624	738
66	"	"	117	828	19	894	5 245	6 139			
906	"	"	154	895	1 145	2 015	12 007	14 022			
29	"	"	4	95	37	149	1 356	1 505			
"	"	"	697	4	"	4	2 231	2 235			
1 001	"	"	972	1 822	1 201	3 062	20 839	23 901	88	596	684
245	"	"	77	421	24	708	6 510	7 218	157	1 445	1 602
113	"	27	44	258	26	1 172	2 509	3 681	220	470	689
241	"	56	50	360	327	870	11 435	12 305			
42	"	"	406	577	677	736	10 613	11 349			
283	"	56	456	1 037	1 004	1 606	22 048	23 654	64	882	947
287	"	2	284	1 166	421	1 821	12 702	14 523			
434	"	"	52	1 017	57	1 679	9 605	11 284			
721	"	2	336	2 183	478	3 500	22 307	25 807	113	720	832
82	"	4	80	250	213	727	7 260	7 987			
599	"	1	272	1 400	369	2 218	11 611	13 829			
579	"	16	167	82	466	976	5 371	6 317			
1 260	"	21	519	1 732	1 048	3 921	24 242	28 163	135	834	969
33	"	6	13	147	35	190	3 073	3 263	43	700	742
385	"	25	118	499	99	1 122	11 562	12 684			
112	"	"	157	16	26	132	3 522	3 654			
497	"	25	275	515	125	1 254	15 084	16 338	69	829	898

Arrondissement Woerden—Alkemade.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	7.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Oudshoorn.											
Openb. scholen . . . 1	68 657	877	"	40	"	4 088	185	"	139	"	60
Prot. bijz. scholen . . 1	72 667	277	"	1	"	5 094	6	"	81	"	"
te zamen . . 2	141 324	1 154	"	41	"	9 182	191	"	220	"	60
Waarder.											
Openb. scholen . . . 1	16 270	44	"	301	"	449	"	"	55	"	2
Prot bijz. scholen . . 2	102 310	439	"	1	285	4 850	45	"	78	"	39
te zamen . . 3	118 580	483	"	302	285	5 299	45	"	133	"	41
Woerden.											
Openb. scholen . . . 1	91 108	428	"	215	"	6 154	317	"	101	"	69
Prot. bijz. scholen . . 1	150 418	526	"	30	62	7 728	2	4	458	"	1
R. K. bijz. scholen . 3	161 423	619	6	"	42	6 826	2	"	70	"	260
te zamen . . 5	402 949	1 573	6	245	104	20 708	321	4	629	"	330
Zwammerdam.											
Openb scholen . . . 2	79 840	546	"	84	23	7 731	163	"	60	"	11
Prot. bijz. scholen . . 3	123 739	2 662	"	"	80	6 544	6	"	257	"	285
te zamen . . 5	203 579	3 208	"	84	103	14 275	169	"	317	"	296
ter Aar.											
Openb. scholen . . . 1	39 297	96	"	328	364	2 648	178	"	104	"	42
Prot. bijz. scholen . . 2	49 244	112	260	420	276	3 278	"	"	78	"	54
R. K. bijz. scholen . 1	81 732	108	1 196	504	406	3 536	11	"	69	"	348
te zamen . . 4	170 273	316	1 456	1 252	1 046	9 462	189	"	251	"	444
Alkemade.											
Openb. scholen . . . 5	192 8.6	"	54	223	1 143	11 634	1 542	1	105	"	271
Prot. bijz. scholen . . 1	54 457	"	18	30	391	5 967	"	"	182	"	8
R. K. bijz. scholen . 2	73 583	8	99	11	895	7 494	420	1	270	"	208
te zamen . . 8	320 866	8	171	264	2 429	25 095	1 962	2	557	"	577
Hillegom.											
Openb. scholen . . . 2	140 343	588	"	1	381	4 922	227	3	29	"	219
Prot. bijz. scholen . . 1	49 189	812	"	11	47	1 963	"	"	28	"	"
R. K. bijz. scholen . 2	165 975	552	1 212	219	50	4 754	44	"	59	"	1 286
te zamen . . 5	355 507	1 952	1 212	231	478	11 639	271	3	116	"	1 505
Lelmulden.											
Openb. scholen . . . 1	41 054	751	32	197	33	3 769	"	"	151	"	124
R. K. bijz. scholen . 1	59 318	"	"	16	219	2 598	18	"	199	"	40
te zamen . . 2	100 372	751	32	213	252	6 367	18	"	350	"	164
Lisse.											
Openb. scholen . . . 1	108 532	"	"	14	485	5 119	470	5	21	"	27
R. K. bijz. scholen . 1	135 794	"	12	22	84	2 846	99	"	47	"	101
te zamen . . 2	244 346	"	12	36	569	7 965	569	5	68	"	128
Nieuwveen.											
Openb. scholen . . . 1	37 091	132	32	382	303	644	11	"	24	"	"
Prot. bijz scholen . . 1	22 214	1 627	"	"	111	410	7	"	32	"	"
R. K. bijz. scholen . 1	30 820	"	"	5	352	743	4	"	21	2	10
te zamen . . 3	90 125	1 759	32	387	766	1 797	22	"	77	2	10
Noordwijk.											
Openb. scholen . . . 2	163 379	461	106	"	928	7 115	290	"	32	"	382
R. K. bijz. scholen . 2	165 243	19	25	855	1 428	2 824	35	"	4	"	11
Andere bijz. scholen . 1	4 776	"	"	"	"	34	"	"	"	"	"
te zamen . . 5	323 398	480	131	855	2 356	9 973	325	"	36	"	393
Noordwijkerhout.											
Openb. scholen . . . 2	96 338	"	"	57	1 888	2 881	2 024	"	41	"	82
R. K. bijz. scholen . 1	49 512	"	40	36	"	1 336	70	"	61	"	2
te zamen . . 3	145 850	"	40	93	1 888	4 217	2 094	"	102	"	84
Rijnsaterwoude.											
Openb. scholen . . . 1	22 591	"	"	2	"	874	"	"	"	"	"
Sassenheim.											
Openb. scholen . . . 1	75 543	216	"	4	"	2 566	387	"	2	"	"
Prot. bijz. scholen . . 1	62 943	155	399	59	"	2 925	71	"	194	"	247
R. K. bijz. scholen . 1	53 360	34	"	"	183	2 622	37	"	118	"	4
te zamen . . 3	191 846	405	399	63	183	8 113	495	"	314	"	251
Voorhout.											
Openb. scholen . . . 1	80 245	"	"	178	1 032	4 586	1 822	"	51	"	272

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22	23.	24.
339	"	"	218	185	115	564	5 682	6 246			
337	"	"	28	282	97	620	5 583	6 203			
676	"	"	246	467	212	1 184	11 265	12 449	84	797	880
10	"	18	22	134	37	463	609	1 072			
282	"	"	267	449	212	732	6 215	6 947			
292	"	18	289	583	249	1 195	6 824	8 019	101	575	676
98	"	10	453	617	416	940	7 938	8 878			
326	"	6	91	632	398	998	9 266	10 264			
173	"	2	176	698	246	873	8 247	9 120			
597	"	18	720	1 947	1 060	2 811	25 451	28 262	70	632	701
67	"	"	93	933	226	1 084	8 853	9 937			
67	"	1	139	301	321	369	10 294	10 663			
134	"	1	232	1 234	547	1 453	19 147	20 600	71	941	1 012
160	"	"	53	347	52	835	3 537	4 372			
25	"	"	40	206	109	651	4 207	4 858			
2	"	"	70	3 294	440	3 800	6 184	9 984			
187	"	"	163	3 847	601	5 286	13 928	19 214	310	818	1 128
92	"	"	315	541	270	857	15 334	16 191			
53	"	1	132	179	657	263	7 355	7 618			
17	"	4	111	332	188	365	9 783	10 148			
162	"	5	558	1 052	1 115	1 485	32 472	33 957	47	1 012	1 058
160	"	3	172	957	487	1 124	7 025	8 149			
52	"	"	77	76	243	139	3 170	3 309			
37	"	"	89	1 064	25	1 320	8 071	9 391			
249	"	3	338	2 097	755	2 583	18 266	20 849	73	514	586
58	"	"	91	303	60	558	5 011	5 569			
12	"	"	10	240	100	268	3 184	3 452			
70	"	"	101	543	160	826	8 195	9 021	82	816	899
69	"	8	101	143	279	239	6 502	6 741			
1	"	"	145	447	148	470	3 482	3 952			
70	"	8	246	590	427	709	9 984	10 693	29	409	438
88	"	"	4	800	367	1 270	1 517	2 787			
9	"	"	104	295	86	304	2 377	2 681			
6	"	"	40	125	55	138	1 225	1 363			
103	"	"	148	1 220	508	1 712	5 119	6 831	190	568	758
282	"	"	105	1 934	719	2 216	10 138	12 354			
382	"	"	23	807	201	2 044	4 570	6 614			
"	"	"	2	"	"	"	36	36			
664	"	"	130	2 741	920	4 260	14 744	19 004	132	456	588
48	"	"	102	231	207	336	7 225	7 561			
32	"	"	24	153	69	221	1 602	1 823			
80	"	"	126	384	276	557	8 827	9 384	38	605	643
18	"	"	"	200	13	220	887	1 107	97	393	490
"	"	"	103	857	598	861	3 872	4 733			
219	"	"	64	403	131	681	4 186	4 867			
305	"	"	57	134	227	439	3 282	3 721			
524	"	"	224	1 391	956	1 981	11 340	13 321	103	591	694
108	"	"	136	80	86	366	7 985	8 351	46	995	1 041

Arrondissement Alkemade—Dordrecht.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	7.	7.	8.	9	10	11.	12.
Warmond.											
Openb. scholen . . . 1	19 662	"	"	"	"	695	"	"	100	"	"
R. K. bijz. scholen. . 1	53 913	"	"	2	90	3 511	54	"	37	"	72
te zamen . . 2	73 575	"	"	2	90	4 146	54	"	137	"	72
Woubrugge.											
Openb. scholen . . . 2	41 793	88	"	2	30	2 459	168	"	49	"	70
Prot. bijz. scholen . . 1	42 581	788	"	46	53	1 590	"	"	188	"	84
R. K. bijz. scholen . . 1	51 732	"	"	"	209	1 587	17	"	56	"	117
te zamen . . 4	136 106	876	"	48	292	5 636	185	"	293	"	271
Zevenhoven.											
Openb. scholen . . . 1	12 584	"	"	258	210	411	"	"	41	"	4
Prot. bijz. scholen . . 1	21 402	20	"	471	295	584	"	"	116	"	29
R. K. bijz. scholen . . 1	28 001	11	"	4	238	494	15	"	17	"	4
te zamen . . 3	61 987	31	"	733	743	1 489	15	"	174	"	37
Arrond. Gouda.											
Openb. scholen . . . 25	2 305 854	1 443	747	8 978	1 565	112 277	5 546	14	3 617	"	1 393
Prot. bijz. scholen . . 8	542 746	33	54	585	581	28 225	735	10	1 439	"	341
R. K. bijz. scholen . . 7	590 806	112	"	1 169	505	24 978	814	8	415	"	751
te zamen . . 40	3 439 406	1 588	801	10 732	2 651	165 480	7 115	32	5 462	"	2 485
Arrond. Schoonhoven.											
Openb. scholen . . . 33	2 109 268	2 988	50	2 945	6 202	100 924	2 895	137	3 815	7 6	1 171
Prot. bijz. scholen . . 9	516 736	401	18	830	775	28 450	325	2	951	194	200
R. K. bijz. scholen. . 1	39 846	"	"	"	"	1 288	34	"	859	"	22
te zamen . . 43	2 665 850	3 389	68	3 775	6 977	130 662	3 194	139	5 625	930	1 393
Arrond. Woerden.											
Openb. scholen . . . 20	1 122 939	9 794	12	2 659	1 291	66 756	5 268	1	1 833	25	898
Prot. bijz. scholen . . 14	1 001 562	8 819	223	682	795	29 536	890	28	2 844	7	666
R. K. bijz. scholen. . 8	369 088	659	6	327	167	16 266	87	4	201	5	316
Andere bijz. scholen . 1	73 144	"	"	"	"	1 534	"	"	"	"	"
te zamen . . 43	2 566 733	19 272	241	3 668	2 253	144 092	6 245	33	4 878	37	1 880
Arrond. Alkemade.											
Openb. scholen . . . 22	1 071 298	2 332	224	1 646	6 797	50 263	7 119	9	750	"	1 493
Prot. bijz. scholen . . 8	302 030	3 514	677	1 037	1 173	16 717	78	"	818	"	422
R. K. bijz. scholen. . 15	938 983	732	2 584	1 674	4 154	34 345	824	1	938	2	2 293
Andere bijz. scholen . 1	4 776	"	"	"	"	34	"	"	"	"	"
te zamen . . 46	2 317 087	6 578	3 485	4 357	12 124	101 359	8 021	10	2 506	2	4 208
District Gouda.											
Openb. scholen . . 100	6 609 359	16 557	1 033	16 228	15 855	330 220	20 768	161	10 015	761	4 955
Prot. bijz. scholen . 39	2 363 074	12 767	972	3 134	3 324	132 928	2 048	40	6 043	201	1 629
R. K. bijz. scholen. . 31	1 938 723	1 503	2 590	3 170	4 826	76 877	1 759	13	2 433	7	3 382
Andere bijz. scholen . 2	77 920	"	"	"	"	1 568	"	"	"	"	"
te zamen . . 172	10 989 076	30 827	4 595	22 532	24 005	541 593	24 575	214	18 491	969	9 966
Dordrecht.											
Openb. scholen . . . 10	1 906 388	2 462	230	268	168	66 811	882	5	695	76	1 427
Prot. bijz. scholen . . 6	510 169	"	5	"	"	22 072	18	"	357	"	1 214
R. K. bijz. scholen. . 2	279 964	377	145	11	"	11 205	270	"	76	"	185
Andere bijz. scholen . 1	90 779	60	"	"	"	2 948	29	"	45	"	"
te zamen . . 19	2 787 850	2 899	380	279	168	103 036	1 199	5	1 173	76	2 826
Dubbeldam.											
Openb. scholen . . . 4	424 808	61	26	9 613	3 931	22 090	210	28	2 341	"	1 147
's Gravendeel.											
Openb. scholen . . . 2	209 858	"	"	2 335	2 283	6 728	138	"	366	"	2 443
Prot. bijz. scholen . . 1	71 343	"	"	521	634	3 426	"	"	57	"	866
te zamen . . 3	281 201	"	"	2 856	2 917	10 154	138	"	423	"	3 309
Papendrecht.											
Openb. scholen . . . 2	182 859	58	"	175	122	6 485	5	3	107	6	1 269
Sliedrecht.											
Openb scholen . . . 5	533 313	96	28	610	135	13 541	103	"	235	"	71
Prot. bijz. scholen . . 2	192 909	301	4	158	53	4 847	5	"	210	"	163
te zamen . . 7	726 252	397	32	768	188	18 388	108	"	445	"	234

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen		Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.						
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19	20.	21	22.	23.	24.
"	"	"	28	56	79	56	842	898			
53	"	"	52	75	208	130	4 024	4 154			
53	"	"	80	131	287	186	4 866	5 052	25	662	687
5	"	"	57	1 183	82	1 190	3 003	4 193			
85	"	"	26	810	180	941	2 909	3 850			
112	"	"	91	34	12	146	2 089	2 235			
202	"	"	174	2 027	274	2 277	8 001	10 278	167	588	755
60	"	"	70	37	4	355	740	1 095			
212	"	"	38	183	73	866	1 155	2 021			
"	"	"	13	49	24	53	816	869			
272	"	"	121	269	101	1 274	2 711	3 985	206	437	643
10 083	"	3	2 032	26 079	5 543	45 157	134 163	179 320			
2 431	"	3	592	10 052	2 026	13 081	34 037	47 118			
978	"	2	539	6 821	831	8 978	28 945	37 923			
13 492	"	8	3 163	42 952	8 400	67 216	197 145	264 361	195	573	769
5 023	"	244	1 846	16 194	6 321	25 279	126 152	151 431			
1 531	"	"	1 093	2 745	2 192	5 302	34 405	39 707			
13	"	"	77	109	136	122	2 416	2 538			
6 567	"	244	3 016	19 048	8 649	30 703	162 973	193 676	115	611	727
2 381	"	148	1 828	6 467	2 452	11 681	90 132	101 813			
3 057	"	8	1 534	5 997	369	9 789	78 914	88 703			
895	"	18	504	1 343	788	2 592	18 994	21 586			
"	"	"	697	4	"	4	2 231	2 235			
6 343	"	174	4 563	13 811	6 847	24 066	190 271	214 337	94	741	835
1 148	"	11	1 337	7 669	3 303	10 483	73 618	84 101			
655	"	1	481	2 152	1 479	3 845	25 359	29 204			
959	"	4	725	6 754	1 697	9 394	48 312	57 706			
"	"	"	2	"	"	"	36	36			
2 762	"	16	2 545	16 575	6 479	23 722	147 305	171 047	102	636	738
18 635	"	406	7 043	56 409	17 619	92 600	424 065	516 665	140	642	782
7 684	"	12	3 700	20 946	9 304	32 017	172 715	204 732	136	731	866
2 845	"	24	1 845	15 027	3 452	21 086	98 667	119 753	110	512	622
"	"	"	699	4	"	4	2 267	2 271	291	291	
29 164	"	442	13 287	92 386	30 375	145 707	697 714	843 421	133	635	768
2 349	"	10	2 471	20 578	6 802	23 286	81 948	105 234			
338	"	"	1 395	885	944	1 223	26 005	27 228			
552	"	"	311	4 313	827	4 876	13 396	18 272			
"	"	"	306	5	31	5	3 419	3 424			
3 239	"	10	4 483	25 781	8 604	29 390	121 768	154 158	105	447	553
2 702	"	"	499	11 817	1 280	24 160	31 585	55 745	569	744	1 312
1 090	"	"	17	1 058	1 162	4 483	13 137	17 620			
593	"	"	79	589	879	1 683	5 941	7 624			
1 683	"	"	96	1 627	2 041	6 166	19 078	25 244	219	678	898
281	"	"	95	3 578	1 489	4 043	9 630	13 673	221	527	748
1 633	"	1	128	2 750	1 182	4 994	15 519	20 513			
70	"	"	71	735	611	963	6 265	7 228			
1 703	"	1	199	3 485	1 793	5 957	21 784	27 741	82	300	382

Arrondissement Oud-Beijerland.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN: een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Zwijndrecht.											
Openb. scholen . . . 3	184 153	2	158	337	173	7 175	23	„	252	36	349
Prot. bijz. scholen . . 2	208 347	434	„	1 578	1 520	7 751	„ 23	„	171	„	49
te zamen . . 5	392 500	436	158	1 915	1 693	14 926	„	„	423	36	398
Abbenbroek.											
Openb. scholen . . . 1	51 614	135	„	151	279	5 315	„	3	87	„	642
Nieuw-Beijerland.											
Openb. scholen . . . 2	102 544	11	„	2 884	2 441	8 311	36	„	78	„	331
Oud-Beijerland.											
Openb. scholen . . . 2	243 567	236	„	3 555	3 567	8 406	631	„	98	3	2 121
Andere bijz. scholen . 1	180 312	„	„	869	1 092	6 592	„	„	142	„	1 800
te zamen . . 3	423 879	236	„	4 424	4 659	14 998	631	„	240	3	3 921
Zuid-Beijerland.											
Openb. scholen . . 2	108 287	28	„	9 3 6	747	3 182	5	„	840	1	328
Prot. bijz. scholen . . 1	59 860	„	4	2 151	239	2 119	„	„	266	4	1 225
te zamen . . 3	168 147	28	4	11 517	986	5 301	5	„	1 106	5	1 553
Geervliet.											
Openb. scholen . . . 2	74 277	154	„	371	913	5 114	7	„	73	„	59
Goudswaard.											
Openb. scholen . . . 1	83 394	51	„	2 631	807	2 519	„	„	224	„	290
Heenvliet.											
Openb. scholen . . . 1	78 9 5	„	1	706	97	6 019	„	„	181	„	568
Heinenoord.											
Openb. scholen . . . 2	80 824	462	„	1 025	863	3 203	34	„	230	„	143
Prot. bijz. scholen . . 1	65 753	„	„	1 401	999	1 440	„	„	288	„	457
te zamen . . 3	146 577	462	„	2 426	1 862	4 733	34	„	518	„	600
Hekelingen.											
Openb. scholen . . . 1	73 175	„	„	378	1 330	2 496	5	„	98	„	11
Klaaswaal.											
Openb. scholen . . . 1	103 792	„	„	10 362	623	3 055	16	„	171	5	2
Maasdam.											
Openb. scholen . . . 3	117 919	78	„	2 486	1 800	5 915	20	„	61	„	59
Mijnsheerenland.											
Openb. scholen . . . 1	34 157	„	3	460	1 709	1 515	59	„	119	„	706
Prot. bijz. scholen . . 1	42 887	57	„	859	1 629	855	41	„	70	„	836
te zamen . . 2	77 044	57	3	1 319	3 338	2 370	100	„	189	„	1 542
Numansdorp.											
Openb. scholen . . . 2	178 589	2o9	„	7 696	2 853	4 184	2	„	2 058	„	17
Prot. bijz. scholen . . 1	53 621	„	„	1 795	266	2 149	„	„	267	„	„ 17
te zamen . . 3	232 210	259	„	9 491	3 119	6 333	2	„	2 325	„	
Oudenhoorn.											
Openb. scholen . . . 1	75 134	„	„	2 368	1 079	4 490	„	„	208	„	7
Piershil.											
Openb. scholen . . . 1	63 798	192	„	2 526	999	3 548	„	„	225	„	930
Puttershoek.											
Openb. scholen . . . 1	131 215	54	„	474	575	2 855	61	„	118	„	1 150
Spijkenisse.											
Openb. scholen . . . 1	148 915	117	„	469	1 333	5 538	4	17	241	28	9
Strijen.											
Openb. scholen . . . 4	264 995	765	„	6 859	4 837	10 901	235	26	1 959	„	248
Prot. bijz. scholen . . 1	61 841	„	10	771	962	1 347	„	„	44	„	381
te zamen . . 5	326 836	765	10	7 630	5 799	12 248	235	26	2 003	„	629

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.						
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
595	"	"	258	3 486	717	4 454	9 107	13 561			
498	"	"	614	2 931	754	4 407	11 293	15 700			
1 003	"	"	872	5 817	1 471	8 861	20 400	29 261	226	520	746
83	"	32	157	202	157	471	6 772	7 243	91	1 312	1 403
1 866	"	"	120	293	308	5 043	11 636	16 679	492	1 135	1 627
769	"	"	272	1 449	1 468	5 776	16 799	22 575			
479	"	"	1 312	1 102	1 125	2 450	12 063	14 513			
1 248	"	"	1 584	2 551	2 593	8 226	28 862	37 088	194	681	875
2 205	"	"	60	4 099	500	15 671	5 690	21 361			
1 008	"	14	105	530	112	3 707	4 070	7 777			
3 213	"	14	165	4 629	612	19 378	9 760	29 138	1 152	580	1 733
41	"	"	66	50	414	462	6 800	7 262	62	915	978
3 063	"	"	42	1 091	63	6 785	3 996	10 781	814	479	1 293
190	"	"	98	470	206	1 366	7 170	8 536	173	909	1 082
88	"	"	90	406	92	1 519	5 207	6 726			
504	"	"	63	636	239	2 541	3 486	6 027			
592	"	"	153	1 042	331	4 060	8 693	12 753	277	593	870
176	"	"	130	104	498	658	4 568	5 226	90	624	714
1 380	"	"	50	147	182	11 894	4 099	15 993	1 146	395	1 541
439	"	"	10	629	310	3 554	8 253	11 807	301	700	1 001
43	"	"	92	118	227	621	4 430	5 051			
83	"	"	49	279	"	1 221	3 537	4 758			
126	"	"	141	397	227	1 842	7 967	9 809	239	1 034	1 273
1 031	"	"	126	14 711	268	23 438	9 767	33 205			
360	"	"	35	1 199	102	3 354	2 819	6 173			
1 391	"	"	161	15 910	370	26 792	12 586	39 378	1 154	542	1 696
958	"	"	60	605	161	3 931	6 005	9 936	523	799	1 322
1 346	"	"	71	491	404	4 363	6 369	10 732	684	999	1 682
58	"	"	26	2 790	1 279	3 322	6 118	9 440	253	466	719
157	"	4	"	6?6	357	1 361	7 599	8 960	91	510	602
2 599	"	"	309	2 728	1 018	12 212	20 272	32 484			
1 289	"	"	25	682	349	2 742	3 18	5 860			
3 888	"	"	334	3 410	1 367	14 954	23 390	38 344	458	716	1 173

Arrondissement Oud-Beijerland—Gorinchem.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.	11.	12.
Westmaas.											
Openb. scholen . . . 2	32 076	„	„	2 342	983	1 056	2	„	54	„	197
Prot. bijz. scholen . . 1	52 170	„	„	2 022	561	1 000	„	„	2	„	61
te zamen . . 3	84 246	„	„	4 364	1 544	2 056	2	„	56	„	258
Zuidland.											
Openb. scholen . . . 1	90 958	1 156	„	2 912	1 304	5 607	501	„	117	16	1
Prot. bijz. scholen . . 1	42 483	181	„	343	72	3 209	„	„	43	„	„
te zamen . . 2	133 441	1 337	„	3 255	1 376	8 816	501	„	160	16	1
Arkel.											
Openb. scholen . . . 1	54 295	„	„	140	438	1 543	67	„	11	„	99
Asperen.											
Openb. scholen . . . 1	98 890	„	1	32	3 541	5 104	„	„	21	„	11
Bleskensgraaf.											
Openb. scholen . . . 1	51 196	48	„	7	„	2 710	„	„	118	9	91
Giessendam.											
Openb. scholen . . . 3	185 038	„	82	602	1 138	6 471	14	„	40	„	413
Prot. bijz. scholen . . 2	118 132	110	„	325	436	5 110	„	„	98	„	418
te zamen . . 5	303 170	110	82	927	1 574	11 581	14	„	138	„	831
Giessen-Nieuwkerk.											
Openb. scholen . . . 1	32 464	„	„	„	96	1 346	12	„	31	„	6
Gorinchem.											
Openb. scholen . . . 6	675 193	4 196	20	21	656	15 792	1 945	„	315	2	1 040
Prot. bijz. scholen . . 1	65 131	„	12	4	62	2 770	„	„	62	„	„
R. K. bijz. scholen . . 1	42 944	„	„	„	„	1 107	1	„	5	„	22
te zamen . . 8	783 268	4 196	32	25	718	19 669	1 946	„	382	2	1 062
Hardinxveld.											
Openb. scholen . . . 4	285 026	52	„	3	230	15 436	62	„	80	„	321
Heukelum.											
Openb. scholen . . . 2	95 378	168	„	1 113	1 601	4 944	„	„	315	„	327
Hoogblokland.											
Openb. scholen . . . 1	45 110	10	„	311	458	2 255	135	„	283	„	20
Hoornaar.											
Openb. scholen . . . 1	35 578	„	„	26	„	529	„	„	10	1	17
Kedichem.											
Openb. scholen . . . 2	62 628	10	3	167	708	2 873	„	4	470	„	70
Leerbroek.											
Openb. scholen . . . 1	11 485	„	„	„	246	1 313	„	„	69	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	54 435	„	„	141	468	3 564	„	„	222	„	198
te zamen . . 2	65 920	„	„	141	714	4 877	„	„	291	„	198
Leerdam.											
Openb. scholen . . . 2	223 743	12	„	192	131	6 896	589	2	216	6	110
Prot. bijz. scholen . . 2	81 368	70	„	2	138	4 364	„	„	145	„	239
te zamen . . 4	305 111	82	„	194	269	11 260	589	2	361	6	349
Meerkerk.											
Openb. scholen . . . 1	101 946	60	„	67	827	2 133	4	„	223	„	5
Molenaarsgraaf.											
Openb. scholen . . . 1	29 658	22	„	205	50	956	„	„	25	„	69
Nieuwland.											
Openb. scholen . . . 1	26 074	„	„	55	459	909	184	„	66	„	7
Noordeloos.											
Openb. scholen . . . 1	44 485	2	„	4	3 8	800	1	„	171	„	214
Prot. bijz. scholen . . 1	24 864	„	„	73	516	334	2	„	94	„	„
te zamen . . 2	69 349	2	„	77	914	1 134	3	„	265	„	214
Peursum.											
Openb. scholen . . 1	17 321	„	„	„	30	337	„	„	29	„	„

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
368	"	"	82	191	46	2 901	2 420	5 321			
711	"	"	74	2	277	2 735	1 975	4 710			
1 079	"	"	156	193	323	5 636	4 395	10 031	669	522	1 191
749	"	65	34	602	115	4 344	8 835	13 179			
90	"	"	"	819	58	1 232	3 563	4 815			
839	"	65	" 34	1 421	173	5 596	12 398	17 994	419	929	1 348
15	"	"	45	115	75	270	2 278	2 548	50	420	470
307	"	"	227	124	632	463	9 537	10 000	47	965	1 012
12	"	"	13	123	88	151	3 068	3 219	29	599	627
2 809	"	"	187	1 910	368	5 321	8 713	14 034			
824	"	"	174	958	1 448	2 107	7 794	9 901			
3 633	"	"	361	2 868	1 816	7 428	16 507	23 935	245	544	789
"	"	"	25	112	84	112	1 600	1 712	34	493	528
128	"	16	677	2 298	1 502	2 465	26 143	28 608			
26	"	4	129	80	76	114	3 111	3 225			
6	"	"	104	5	412	11	1 651	1 662			
160	"	" 20	910	2 383	1 990	2 550	30 905	33 495	33	395	427
296	"	"	283	4 349	2 117	4 648	18 581	23 229	163	652	815
591	"	24	111	500	1 524	2 228	8 990	11 218	234	943	1 176
7	"	"	122	92	393	410	3 676	4 086	91	815	906
146	"	"	22	6	12	179	590	769	50	166	216
20	"	"	16	316	734	507	4 884	5 391	81	780	61
27	"	"	6	10	100	37	1 734	1 771			
19	"	"	31	425	"	585	4 483	5 068			
46	"	"	37	435	100	622	6 217	6 839	94	943	1 037
834	"	26	146	1 475	1 425	2 535	9 525	12 060			
77	"	"	69	1 664	778	1 743	5 803	7 546			
911	"	" 26	215	3 139	2 203	4 278	15 328	19 606	140	502	643
4	"	"	145	1 515	756	1 586	4 153	5 739	156	407	563
98	"	2	30	48	37	353	1 189	1 542	119	401	520
5	"	"	27	114	22	174	1 674	1 848	67	642	709
556	"	"	52	21	62	581	1 700	2 281			
56	"	"		125	215	254	1 161	1 415			
612	"	"	" 52	146	277	835	2 861	3 696	120	413	533
"	"	"	35	3	66	3	497	500	2	287	289

Arrondissement Gorinchem—Sommelsdijk.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	7.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Schelluinen.											
Openb. scholen . . . 1	32 606	143	38	„	51	1 464	41	4	122	2	100
Schoonrewoerd.											
Openb. scholen . . . 1	40 592	„	„	243	532	764	„	„	171	„	93
Prot. bijz. scholen . . 1	40 722	„	„	172	468	2 271	1	„	938	„	2
te zamen . . 2	81 314	„	„	415	1 000	3 035	1	„	1 109	„	95
Wijngaarden.											
Openb. scholen . . . 1	29 432	„	„	„	116	1 993	„	„	6	2	„
den Bommel.											
Openb scholen , . . 2	129 089	„	„	10 475	164	5 309	39	„	345	„	205
Brielle.											
Openb. scholen . . . 2	225 193	„	„	443	464	8 031	142	„	113	„	8
Prot. bijz. scholen . . 1	41 684	„	„	50	„	2 226	„	„	„	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	23 840	66	„	14	„	703	72	„	24	„	29
te zamen . . 4	290 717	66	„	507	464	10 960	214	„	137	„	37
Dirksland.											
Openb. scholen . . . 1	112 115	„	„	3 250	694	4 367	110	„	73	16	89
Prot. bijz scholen . . 1	66 631	„	„	2 307	232	3 945	5	„	239	„	1
te zamen . . 2	178 746	„	„	5 557	926	8 312	115	„	312	16	90
Goedereede.											
Openb. scholen . . . 1	97 784	„	3	1 106	630	3 226	16	„	174	„	25
Hellevoetsluis.											
Openb. scholen . . . 3	254 473	„	„	10	„	11 732	185	„	26	„	520
Nieuw-Helvoet.											
Openb. scholen . . . 2	124 792	„	„	900	176	4 822	94	„	78	„	12
Prot. bijz. scholen . . 1	31 300	„	„	„	„	1 954	„	„	77	„	„
te zamen . . 3	156 092	„	„	900	176	6 776	94	„	155	„	12
Herkingen.											
Openb. scholen . . . 1	68 669	„	„	2 470	218	1 555	„	„	320	„	8
Melissant.											
Openb. scholen . . . 1	93 394	48	4	1 942	1 775	2 132	49	2	162	6	119
Middelharnis.											
Openb. scholen . . . 2	211 933	54	16	5 382	1 059	7 189	120	13	60	13	29
Prot. bijz. scholen . . 1	69 855	„	„	37	„	3 159	„	„	47	60	994
te zamen . . 3	281 788	54	16	5 419	1 059	10 348	120	13	107	73	1 023
Nieuwenhoorn.											
Openb. scholen . . . 2	141 313	48	„	1 400	975	4 866	62	„	140	„	126
Ooltgensplaat.											
Openb. scholen . . . 2	173 530	10	1	15 004	125	3 007	3	„	912	„	19
R. K. bijz. scholen. . 1	64 381	16	„	1 460	„	1 910	32	„	98	„	41
te zamen . . 3	237 901	26	1	16 464	125	4 917	35	„	1 010	„	60
Oostvoorne.											
Openb. scholen . . . 2	167 835	„	56	251	1 534	7 080	„	11	263	13	342
Ouddorp.											
Openb. scholen . . . 2	58 869	20	„	757	347	3 870	„	„	239	„	11
Prot. bijz. scholen . . 1	174 851	„	2	3 931	1 369	7 909	„	139	1 563	„	49
te zamen . . 3	233 740	20	2	4 688	1 716	11 769	„	139	1 802	„	60
Rockanje.											
Openb. scholen . . . 1	109 175	8	„	495	904	4 989	„	„	218	„	362
Prot. bijz. scholen . . 1	14 470	„	„	11	56	759	„	„	76	„	5
te zamen . . 2	123 645	8	„	506	960	5 748	„	„	294	„	367
Sommelsdijk.											
Openb. scholen . . . 1	161 903	„	„	7 082	729	5 675	219	„	173	1 021	223
Stad a/h Haringvliet.											
Openb. scholen . . . 1	103 128	32	„	3 148	951	3 607	8	„	134	1	385
Stellendam.											
Openb. scholen . . . 1	98 761	„	„	435	659	1 953	„	„	120	„	20

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5. 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8. 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
25	"	"	384	171	20	202	2 363	2 565	62	725	787
"	"	"	91	1 372	134	1 615	1 785	3 400			
18	"	"	78	148	53	338	3 811	4 149			
18	"	"	169	1 520	187	1 953	5 596	7 549	240	688	928
"	"	"	21	9	29	11	2 165	2 176	4	736	739
4 405	"	11	85	1 328	1 473	16 219	7 620	23 839	1 256	592	1 847
206	"	"	232	311	1 824	960	10 814	11 774			
"	"	"	58	189	77	239	2 361	2 600			
44	"	"	17	71	39	129	950	1 079			
250	"	"	307	571	1 940	1 328	14 125	15 453	46	486	532
1 799	"	"	19	1 613	154	6 678	5 506	12 184			
1 223	"	"	10	842	271	4 372	4 703	9 075			
3 022	"	"	29	2 455	425	11 050	10 209	21 259	618	571	1 189
435	"	"	5	1 103	377	2 644	4 456	7 100	272	458	730
739	"	"	1 365	1 025	474	1 774	14 302	16 076	70	562	632
951	"	"	179	977	317	2 828	5 678	8 506			
103	"	1	59	283	40	387	2 130	2 517			
1 054	"	1	238	1 260	357	3 215	7 808	11 023	206	500	706
483	"	"	"	591	119	3 544	2 220	5 764	516	323	839
1 792	"	"	24	877	96	4 619	4 409	9 028	495	472	967
3 210	"	"	48	4 291	294	12 909	8 869	21 778			
5	"	"	127	542	19	644	4 346	4 990			
3 215	"	"	175	4 833	313	13 553	13 215	26 768	481	469	950
968	"	"	195	1 068	602	3 436	7 014	10 450	243	496	739
6 042	"	"	88	7 016	72	28 062	4 237	32 299			
527	"	"	52	3 528	110	5 515	2 259	7 774			
6 569	"	"	140	10 544	182	33 577	6 496	40 073	1 411	273	1 684
216	"	3	108	1 229	263	1 726	9 646	11 372	103	575	678
424	"	"	34	1 243	187	2 424	4 698	7 122			
2 331	"	4	31	2 089	1 138	8 494	12 061	20 555			
2 755	"	4	65	3 332	1 325	10 918	16 759	27 677	467	717	1 184
24	"	"	42	2 237	408	2 756	6 931	9 687			
9	"	"	5	51	16	71	917	988			
33	"	"	47	2 288	424	2 827	7 848	10 675	229	635	863
2 927	"	"	17	2 379	548	13 409	7 584	20 993	828	468	1 297
404	"	"	179	620	206	4 173	5 502	9 675	405	534	938
3 113	"	"	7	440	69	3 988	2 828	6 816	404	286	690

Arrondissement Sommelsdijk—Amsterdam I en II.

INDEELING VAN DE SCHOLEN	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2	3.	4.	5.	7.	7.	8.	9.	10	11.	12.
Nieuwe Tonge.											
Openb. scholen . . . 1	107 429	70	„	7 500	867	1 953	„	7	72	„	„
Oude Tonge.											
Openb. scholen . . . 1	164 559	726	15	9 854	7	5 586	613	„	293	1	808
Vierpolders.											
Openb. scholen . . . 1	51 674	„	„	121	613	1 842	„	„	99	„	2
Zwartewaal.											
Openb. scholen . . . 1	66 087	„	1	139	141	2 510	„	„	8	„	11
Arrond. Dordrecht.											
Openb. scholen . . . 26	3 441 959	2 679	442	13 338	6 812	122 830	1 361	36	3 996	118	6 706
Prot. bijz. scholen . . 11	782 768	735	9	2 257	2 207	38 096	23	„	795	„	2 292
R. K. bijz. scholen. . 2	279 964	377	145	11	„	11 205	270	„	76	„	185
Andere bijz. scholen . 1	90 779	60	„	„	„	2 948	29	„	45	„	„
te zamen . . 40	4 795 470	3 851	„ 596	15 606	9 019	175 079	1 683	„ 36	4 912	„ 118	9 183
Arr. Oud-Beijerland.											
Openb. scholen . . . 32	2 138 145	3 698	4	60 021	29 139	93 319	1 618	46	7 240	53	7 819
Prot. bijz. scholen . . 7	378 615	238	14	9 342	4 728	12 119	41	„	980	4	2 960
Andere bijz. scholen . 1	180 312	„	„	869	1 092	6 592	„	„	142	„	1 800
te zamen . . 40	2 697 072	3 936	18	70 232	34 959	112 030	1 659	46	8 362	57	12 579
Arrond. Gorinchem.											
Openb. scholen . . . 34	2 178 078	4 723	144	3 188	11 706	76 568	3 054	10	2 792	22	3 013
Prot. bijz. scholen . . 8	334 652	180	12	717	2 088	18 413	3	„	1 559	„	857
R. K. bijz. scholen. . 1	42 944	„	„	„	„	1 107	1	„	5	„	22
te zamen . . 43	2 605 674	4 903	„ 156	3 905	13 794	96 088	3 058	„ 10	4 356	„ 22	3 892
Arrond. Sommelsdijk.											
Openb. scholen . . . 31	2 721 215	1 016	96	72 167	13 032	95 296	1 660	33	4 022	1 071	3 324
Prot. bijz. scholen . . 6	398 791	„	2	6 336	1 657	19 952	5	139	2 002	60	1 049
R. K. bijz. scholen. . 2	88 221	82	„	1 474	„	2 613	104	„	122	„	70
te zamen . . 39	3 208 227	1 098	98	79 977	14 689	117 861	1 769	172	6 146	1 131	4 443
District. Dordrecht.											
Openb. scholen . . 123	10 479 397	12 116	686	148 714	60 689	388 013	7 693	125	18 050	1 264	20 862
Prot. bijz. scholen . 32	2 144 826	1 153	37	18 652	10 680	88 580	72	139	5 336	64	7 158
R. K. bijz. scholen. 5	411 129	459	145	1 485	„	14 925	375	„	203	„	277
Andere bijz. scholen 2	271 091	60	„	869	1 092	9 540	29	„	187	„	1 800
te zamen . 162	13 306 443	13 788	868	169 720	72 461	501 058	8 169	264	23 776	1 328	30 097
Provincie Zuidholland.											
Openb. scholen . . 494	50 885 706	73 421	5 650	183 867	93 632	2 053 568	117 881	679	45 303	2 742	62 318
Prot. bijz scholen . 168	15 511 151	23 020	1 646	27 436	23 012	705 446	6 549	256	21 753	543	22 740
R. K. bijz. scholen. 114	10 827 250	8 851	3 237	6 265	7 736	373 148	22 981	220	8 057	142	14 544
Andere bijz. scholen 44	1 588 001	932	8	869	1 092	59 522	2 161	34	620	„	1 868
te zamen . 820	78 812 108	106 224	10 541	218 437	125 522	3 191 684	149 572	1 189	75 733	3 427	101 410
Amsterdam.											
Arrondissement I.											
Openb. scholen . . . 27	3 891 714	9 589	840	„	1	132 558	111 684	14	1 595	121	5 891
Prot. bijz. scholen . . 6	978 844	884	47	„	„	37 892	2	„	308	3	2 163
R. K. bijz. scholen . . 3	336 151	613	170	„	„	13 526	699	„	104	2	1 556
Andere bijz. scholen . 4	158 023	„	9	„	„	4 769	30	„	8	„	131
te zamen . . 40	5 364 737	11 086	1 066	„	1	188 745	112 415	„ 14	2 015	„ 126	9 741
Arrondissement II.											
Openb. scholen . . . 30	4 449 379	4 378	338	„	„	153 508	109 187	14	358	2	6 532
Prot. bijz. scholen . . 1	56 958	„	„	„	„	1 405	„	„	9	„	„
R. K. bijz. scholen. . 2	447 389	„ 79	„ 59	„	„	15 891	400	„	166	„	930
Andere bijz. scholen . 1	27 292	„	„	„	„	884	702	„	„	„	„
te zamen . . 34	4 981 018	4 457	397	„	„	171 688	110 289	„ 14	533	„ 2	7 462

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19	20.	21	22.	23.	24.
884	"	3	31	748	112	9 142	3 110	12 252	851	290	1 140
3 100	"	"	469	4 480	884	17 435	9 401	26 836	1 059	571	1 631
155	"	"	120	76	62	352	2 738	3 090	68	530	598
4	"	"	74	23	24	166	2 769	2 935	25	419	444
8 650	"	11	3 468	43 267	12 632	65 420	160 936	226 346			
1 499	"	"	2 159	4 520	3 188	8 276	49 504	57 780			
552	"	"	311	4 313	827	4 876	13 396	18 272			
"	"	"	306	5	31	5	3 419	3 424			
10 701	"	11	6 244	52 105	16 678	78 577	227 245	305 822	164	474	637
17 609	"	101	1 895	31 862	8 073	109 692	152 805	262 497			
4 045	"	14	351	4 147	1 137	17 552	22 568	40 120			
479	"	"	1 312	1 102	1 125	2 450	12 063	14 513			
22 133	"	115	3 558	37 111	10 335	129 694	187 436	317 130	481	695	1 176
5 880	"	68	2 665	14 683	10 180	23 851	114 845	138 696			
1 020	"	4	481	3 400	2 570	5 141	26 163	31 304			
6	"	"	104	5	412	11	1 651	1 662			
6 906	"	72	3 250	18 088	13 162	29 009	142 659	171 662	111	548	659
32 281	"	17	3 321	33 675	8 565	139 244	130 332	269 576			
3 671	"	5	290	3 996	1 561	14 207	26 518	40 725			
571	"	"	69	3 599	149	5 644	3 209	8 853			
36 523	"	22	3 680	41 270	10 275	159 095	160 059	319 154	496	499	995
64 420	"	197	11 349	123 487	39 450	338 207	558 908	897 115	323	533	856
10 235	"	23	3 281	16 063	8 456	45 176	124 753	169 929	210	582	792
1 129	"	"	484	7 917	1 388	10 531	18 256	28 787	256	444	700
479	"	"	1 618	1 107	1 156	2 455	15 482	17 937	91	571	662
76 263	"	220	16 732	148 574	50 450	396 369	717 399	1 113 768	298	539	837
126 484	"	1 073	52 781	378 647	168 465	693 492	2 673 069	3 366 561	136	525	661
36 823	"	134	22 468	104 229	65 266	169 421	891 900	1 061 321	109	575	684
19 195	"	232	14 542	82 351	34 592	108 425	487 688	596 113	100	450	551
528	"	"	5 282	3 511	3 381	4 942	74 806	79 748	31	473	504
183 030	"	1 459	95 073	568 738	271 704	976 280	4 127 463	5 103 743	124	524	648
3 108	305	17	3 276	17 231	10 186	20 491	275 925	296 416			
1 887	3	14	1 898	4 559	13 754	6 463	56 951	63 414			
672	"	"	665	3 260	2 709	3 934	20 042	23 976			
75	"	"	193	308	170	383	5 310	5 693			
5 742	308	31	6 032	25 358	26 819	31 271	358 228	389 499	77	885	962
2 099	24	6	4 177	11 849	6 294	13 970	284 796	298 766			
" 179	"	"	97	26	43	26	1 554	1 580			
"	"	"	786	2 624	1 997	2 803	20 308	23 111			
2 278	24	6	14	"	10	"	1 610	1 610			
	"	"	5 074	14 499	8 344	16 799	308 268	325 067	34	619	653

Arrondissement Amsterdam III t/m VII—Hilversum.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN: een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij: Ongeoorloofd.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij: Geoorloofd.	ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen: Ongeoorloofd.	weer en wegen: Geoorloofd.	armoede: Ongeoorloofd.	armoede: Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Arrond III.											
Openb scholen . . . 24	3 986 124	6 508	540	11	"	150 872	20 905	1	331	"	6 994
Prot. bijz scholen . . 5	601 861	218	50	"	"	24 029	18	"	93	"	329
R. K. bijz. scholen . 3	726 384	132	8	37	12	23 307	1 979	"	705	"	1 985
Andere bijz scholen . 10	253 059	68	3	"	"	11 457	399	"	79	"	"
te zamen . . 42	5 567 428	7 326	601	48	12	209 665	28 301	1	1 208	"	9 308
Arrond. IV.											
Openb. scholen . . . 20	3 110 672	6 277	427	85	13	117 052	3 052	"	416	38	4 546
Prot. bijz. scholen . . 7	590 104	93	5	19	"	24 850	18	"	303	4	627
R. K. bijz. scholen. . 4	589 280	294	198	"	"	20 850	1 015	"	279	"	1 820
Andere bijz scholen . 6	221 694	"	"	"	"	11 355	56	"	76	"	3
te zamen . . 37	4 511 750	6 664	630	104	13	174 107	4 141	"	1 074	42	6 996
Arrond. V.											
Openb scholen . . . 25	3 554 282	4 445	689	"	"	141 908	120 045	"	573	"	8 713
Prot. bijz. scholen . . 7	538 707	225	102	"	"	25 801	37	"	186	"	391
R. K. bijz. scholen. . 7	659 393	423	12	"	"	19 013	1 566	"	163	"	797
Andere bijz scholen . 16	337 419	175	1	"	302	17 495	3 241	"	83	"	"
te zamen . . 55	5 089 801	5 268	804	"	302	204 217	124 889	"	1 005	"	9 901
Arrond. VI.											
Openb. scholen . . . 24	3 255 859	3 472	471	"	"	122 427	4 447	"	363	4	5 046
Prot. bijz. scholen . . 7	871 638	207	3	"	"	41 657	134	2	427	3	1 494
R. K. bijz. scholen . 10	1 056 038	75	154	"	30	28 121	2 447	"	196	"	2 120
Andere bijz. scholen . 3	189 212	99	63	"	"	7 350	159	"	55	"	163
te zamen . . 44	5 372 747	3 853	691	"	30	199 555	7 187	2	1 041	7	8 823
Arrond. VII.											
Openb. scholen . . . 29	4 495 864	13 936	1 070	4	"	149 525	4 081	4	872	4	10 086
Prot. bijz. scholen . . 4	407 963	761	17	"	"	14 826	108	"	72	"	718
R. K. bijz. scholen. . 4	752 159	185	27	"	"	23 285	850	"	383	"	1 665
te zamen . . 57	5 655 986	14 882	1 114	4	"	187 636	5 039	4	1 327	4	12 469
Ankeveen											
Openb. scholen . . . 1	39 731	65	"	"	50	1 436	603	"	314	"	"
Blaricum.											
Openb. scholen . . . 1	41 772	"	"	"	50	1 140	1 004	"	8	"	"
Bussum.											
Openb. scholen . . . 2	367 228	2	20	24	44	17 676	2 368	"	34	6	51
Prot. bijz. scholen . . 2	89 858	1	4	1	"	6 079	2	"	15	"	32
R. K. bijz. scholen. . 1	24 563	"	"	"	"	2	"	"	"	"	"
Andere bijz. scholen . 1	34 542	"	"	"	"	495	"	"	"	"	"
te zamen . . 6	516 191	3	24	25	44	24 252	2 370	"	59	6	86
Diemen.											
Openb. scholen . . . 1	119 968	"	"	"	369	5 499	764	"	367	"	13
's Graveland.											
Openb. scholen . . . 1	59 232	239	"	1	"	2 317	752	"	29	"	10
Prot. bijz. scholen . . 1	78 785	49	53	32	14	4 147	8	"	73	"	134
te zamen . . 2	138 017	288	53	33	14	6 454	760	"	102	"	144
Hilversum.											
Openb. scholen . . . 5	735 272	34	19	23	"	21 935	5 018	"	65	"	307
Prot. bijz scholen . . 3	306 804	240	"	1	6	16 095	213	"	115	"	794
R. K. bijz. scholen. . 1	202 006	"	"	2	"	6 498	358	"	111	"	103
Andere bijz. scholen . 5	36 916	"	"	"	"	280	"	"	"	"	"
te zamen . . 14	1 280 998	274	19	26	6	44 808	5 589	"	291	"	1 204
Huizen.											
Openb. scholen . . . 1	123 299	176	3	46	218	19 998	"	"	27	"	210
Prot. bijz. scholen . . 1	178 656	287	1	46	96	31 618	"	1	10	1	80
te zamen . . 2	301 955	463	4	92	314	51 616	"	1	37	1	290
Kortenhoef.											
Openb. scholen . . . 1	31 267	"	1	111	"	1 631	121	3	17	"	11
Laren.											
Openb scholen . . . 1	83 517	"	"	368	943	2 144	205	"	7	"	11
R. K. bijz scholen. . 1	71 102	"	4	10	"	1 810	16	"	33	"	126
te zamen . . 2	154 619	"	4	378	943	3 954	221	"	40	"	137

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
2 132	760	65	3 790	14 008	11 636	16 217	202 336	218 553			
264	17	"	516	5 557	1 209	5 821	26 479	32 300			
743	8	2	1 317	4 720	2 894	5 502	32 742	38 244			
2	"	"	302	479	300	481	12 608	13 089			
3 141	780	" 67	5 925	24 764	16 039	28 021	274 165	302 186	50	494	543
1 817	213	"	3 577	10 609	6 434	12 549	142 007	154 556			
1 148	"	"	849	3 138	2 363	4 309	29 108	33 417			
313	"	"	1 305	3 061	3 555	3 374	29 316	32 690			
2	"	"	457	328	347	330	12 294	12 624			
3 280	" 213	"	6 188	17 136	12 699	20 562	212 725	233 287	46	471	518
3 257	"	2	4 260	12 757	9 560	16 016	290 193	306 209			
331	"	"	916	5 494	1 772	5 825	29 430	35 255			
914	"	"	1 312	1 836	3 604	2 750	26 890	29 640			
10	"	"	507	130	233	140	22 037	22 177			
4 512	"	2	6 995	20 217	15 169	24 731	368 550	393 281	49	725	773
2 362	"	26	4 217	16 421	8 240	18 813	148 683	167 496			
1 120	"	2	1 962	5 017	4 463	6 144	50 347	56 491			
1 392	"	"	1 540	8 720	4 196	10 112	38 879	48 991			
784	"	21	53	7 096	794	7 901	8 736	16 637			
5 658	"	49	7 772	37 254	17 693	42 970	246 645	289 615	80	459	539
6 314	"	7	6 886	22 400	11 337	28 733	197 793	226 526			
2 647	"	"	1 184	2 402	2 357	5 049	20 043	25 092			
1 059	"	25	1 731	6 163	4 284	7 247	32 410	39 657			
10 020	"	32	9 801	30 965	17 978	41 029	250 246	291 275	73	442	516
17	"	"	16	264	68	281	2 552	2 833	71	642	713
1	"	"	13	638	190	639	2 405	3 044	153	576	729
382	"	16	295	626	960	1 054	21 453	22 507			
48	"	"	360	105	116	154	6 619	6 773			
"	"	"	2	"	"	"	4	4			
"	"	"	3	"	" 2	"	500	500			
430	"	16	660	731	1 078	1 208	28 576	29 784	23	553	575
227	"	"	271	848	491	1 075	7 774	8 849	90	648	738
70	"	"	72	489	238	560	3 657	4 217			
240	"	"	220	177	59	449	4 757	5 206			
310	"	"	292	666	297	1 009	8 414	9 423	72	610	682
335	"	8	832	1 195	1 514	1 561	29 724	31 285			
386	"	"	862	856	1 445	1 243	19 770	21 013			
290	"	"	263	2 320	993	2 612	8 326	10 938			
"	"	"	4	1	"	1	284	285			
1 011	"	8	1 961	4 372	3 952	5 417	58 104	63 521	42	454	495
23	"	"	26	2 074	616	2 143	21 274	23 417			
87	"	"	71	691	770	826	32 933	33 759			
110	"	"	97	2 765	1 386	2 969	54 207	57 176	98	1 796	1 894
116	"	1	68	126	180	357	2 029	2 386	114	649	763
143	"	"	187	221	196	732	3 693	4 425			
65	"	"	109	137	56	212	2 154	2 366			
208	"	"	296	358	252	944	5 847	6 791	61	379	440

Arrondissement Hilversum—Haarlem.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.	11.	12.
Muiden.											
Openb. scholen . . . 2	90 278	190	26	106	34	5 801	669	"	126	"	6
Prot. bijz. scholen . . 1	68 078	"	5	"	22	5 379	"	"	52	"	8
te zamen . . 3	158 356	190	31	106	56	11 180	669	"	178	"	14
Naarden.											
Openb. scholen . . . 1	163 246	147	"	4	133	11 564	1 815	"	180	"	99
Prot. bijz. scholen . . 1	58 925	73	7	16	12	6 652	"	"	84	"	3
te zamen . . 2	222 171	220	7	20	145	18 216	1 815	"	264	"	102
Nederhorst den Berg											
Openb. scholen . . . 1	9 184	10	"	60	90	315	101	"	64	"	13
Prot. bijz. scholen . . 2	60 347	75	"	46	115	2 469	18	"	163	"	88
R. K. bijz. scholen . . 1	27 319	"	"	"	"	1 112	13	"	208	"	5
te zamen . . 4	96 850	85	"	106	205	3 896	132	"	435	"	106
Watergraafsmeer.											
Openb. scholen . . . 1	156 817	87	2	1	25	3 375	469	"	141	897	131
Prot. bijz. scholen . . 1	46 129	"	"	"	"	1 488	4	"	34	"	"
Andere bijz. scholen . 1	9 590	"	"	"	"	217	93	"	10	"	"
te zamen . . 3	212 536	87	2	1	25	5 080	566	"	185	897	131
Weesp.											
Openb. scholen . . . 3	302 774	29	"	1	57	9 100	427	"	35	"	5
Prot. bijz. scholen . . 1	173 407	40	"	"	"	7 005	"	"	177	"	75
R. K. bijz. scholen . . 1	117 453	165	5	"	3	4 369	272	"	106	"	16
te zamen . . 5	593 634	234	5	1	60	20 474	699	"	438	"	96
Arrond. Amsterdam I tot en met VII.											
Openb. scholen . . 179	23 216 167	48 605	4 375	100	14	967 850	373 401	33	4 508	169	47 808
Prot. bijz. scholen . 37	4 046 075	2 388	224	19	"	170 460	317	2	1 398	10	5 722
R. K. bijz. scholen. 33	4 566 794	2 201	628	37	42	143 993	8 956	"	1 996	2	10 873
Andere bijz. scholen 40	1 186 704	342	76	"	302	53 310	4 587	"	301	"	297
te zamen . 289	33 015 740	53 536	5 303	156	358	1 335 613	387 261	35	8 203	181	64 700
Arrond. Hilversum.											
Openb. scholen . . . 22	2 323 585	979	71	745	2,013	103 931	14 316	3	1 474	903	870
Prot. bijz. scholen . . 13	1 060 989	765	70	142	265	80 932	245	1	733	1	1 214
R. K. bijz. scholen. . 5	442 443	165	9	12	3	13 791	659	"	518	"	250
Andere bijz. scholen . 7	81 048	"	"	"	"	992	93	"	10	"	"
te zamen . . 47	3 908 065	1 909	150	899	2 281	199 646	15 313	4	2 735	904	2 334
District Amsterdam.											
Openb. scholen . . 201	25 539 752	49 584	4 446	845	2 027	1 071 781	387 717	36	5 932	1 072	48 678
Prot. bijz. scholen . 50	5 107 064	3 153	294	161	265	251 392	562	3	2 131	11	6 936
R. K. bijz. scholen. 38	5 009 237	2 366	637	49	45	157 784	9 615	"	2 514	2	11 123
Andere bijz. scholen 47	1 267 752	342	76	"	302	54 302	4 680	"	311	"	297
te zamen . 336	36 923 805	55 445	5 453	1 055	2 639	1 535 259	402 574	39	10 938	1 085	67 034
Bennebroek.											
Openb. scholen . . . 1	49 396	64	"	27	30	2 146	48	"	35	"	95
R. K. bijz. scholen. . 1	86 470	122	2	39	344	3 753	117	1	45	"	34
te zamen . . 2	135 866	186	2	66	374	5 899	165	1	80	"	129
Bloemendaal.											
Openb. scholen . . . 3	179 388	116	"	2	19	5 776	1 634	"	80	"	2
Prot. bijz. scholen . . 1	45 394	"	30	"	20	1 719	"	"	45	"	2
R. K. bijz. scholen. . 1	41 793	"	"	26	46	2 120	298	"	40	"	43
Andere bijz scholen . 1	2 900	"	"	"	59	4	"	"	"	"	"
te zamen . . 6	269 445	116	30	28	85	9 674	1 936	"	165	"	47
Haarlem.											
Openb. scholen . . . 15	2 635 922	1 397	188	5	15	75 434	14 242	16	608	1	574
Prot. bijz. scholen . . 6	762 955	172	3	37	"	27 649	440	13	375	27	527
R. K. bijz. scholen. . 5	763 590	1 395	85	59	17	23 640	2 411	4	427	"	514
Andere bijz. scholen . 4	123 764	40	1	"	"	5 128	195	"	238	"	9
te zamen . . 30	4 286 231	3 004	277	101	32	131 851	17 288	33	1 648	28	1 624

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.						
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
944	"	4	22	760	382	1 814	7 256	9 070			
106	"	141	53	4	87	251	5 606	5 857			
1 050	"	145	75	764	469	2 065	12 862	14 927	130	812	942
239	"	"	456	1 494	486	1 737	14 880	16 617			
211	"	"	84	309	415	536	7 330	7 866			
450	"	"	540	1 803	901	2 273	22 210	24 483	102	1000	1 102
22	"	"	13	253	10	335	616	951			
255	"	"	109	440	140	741	3 177	3 918			
6	"	8	77	45	185	59	1 600	1 659			
283	"	8	199	738	335	1 135	5 393	6 528	117	557	674
581	"	"	281	1 407	497	2 886	5 008	7 894			
"	"	"	43	69	377	69	1 946	2 015			
"	"	"	28	10	33	10	381	391			
581	"	"	352	1 486	907	2 965	7 335	10 300	140	345	484
236	"	"	789	516	981	753	11 483	12 236			
555	"	"	173	266	722	821	8 192	9 013			
661	"	"	68	390	328	1 051	5 392	6 443			
1 452	"	"	1 030	1 172	2 034	2 625	25 067	27 692	44	422	466
21 089	1 302	123	30 183	105 275	63 687	126 789	1 511 733	1 068 522			
7 397	20	16	7 422	26 193	25 961	33 637	213 912	247 549			
5 272	3	27	8 656	30 384	23 239	35 722	200 587	236 309			
873	"	21	1 526	8 341	1 854	9 225	62 595	71 830			
34 631	1 325	187	47 787	170 193	114 741	205 383	2 018 827	2 224 210	62	611	674
3 336	"	29	3 341	10 911	6 809	15 927	133 804	149 731			
1 888	"	141	1 975	2 917	4 131	5 090	90 330	95 420			
1 022	"	8	519	2 892	1 562	3 934	17 476	21 410			
"	"	"	35	11	35	11	1 165	1 176			
6 246	"	178	5 870	16 731	12 537	24 962	242 775	267 737	64	621	685
24 425	1 302	152	33 524	116 186	70 496	142 716	1 675 537	1 818 253	56	655	711
9 285	20	157	9 397	29 110	30 092	38 727	304 242	342 969	76	596	671
6 294	3	35	9 175	31 276	24 801	39 656	218 063	257 719	79	435	514
873	"	21	1 561	8 352	1 889	9 246	63 760	73 006	73	503	576
40 877	1 325	365	53 657	186 924	127 28	230 345	2 261 602	2 491 947	62	612	675
36	"	"	37	268	217	331	2 672	3 003			
110	"	"	80	307	476	457	4 973	5 430			
146	"	"	117	575	693	788	7 645	8 433	58	562	620
143	"	"	316	412	123	557	8 066	8 623			
"	"	"	43	594	235	594	2 094	2 688			
142	"	"	50	77	268	245	2 865	3 110			
"	"	"	"	3	2	3	65	68			
285	"	"	409	1 086	628	1 399	13 090	14 489	52	485	537
3 096	"	23	2 549	6 741	6 519	9 782	101 526	111 308			
440	"	117	536	1 159	1 987	1 793	31 689	33 482			
1 493	"	1	822	4 010	2 899	5 167	32 210	37 777			
"	"	12	143	107	49	119	5 803	5 922			
5 029	"	153	4 050	11 917	11 454	17 261	171 228	188 489	40	399	439

Arrondissement Haarlem—Haarlemmermeer—Beverwijk.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	7.	7.	8.	9.	10	11.	12.
Haarlemmerliede c. a.											
Openb. scholen . . . 3	143 960	174	27	149	599	5 342	1 305	7	115	"	448
Prot. bijz. scholen . . 1	58 392	34	"	209	183	3 147	"	"	54	"	"
te zamen . . 4	202 352	208	27	358	782	8 489	1 305	7	169	"	448
Heemstede.											
Openb. scholen . . . 1	122 520	"	3	"	78	2 860	1 082	"	39	"	"
Prot. bijz. scholen . . 1	50 302	"	"	2	78	2 473	"	"	76	"	30
R. K. bijz. scholen. . 1	62 242	158	"	"	"	1 927	10	16	41	6	"
te zamen . . 3	235 064	158	3	2	" 156	7 260	1 092	16	156	6	30
Zandvoort.											
Openb. scholen . . . 2	184 608	"	"	4	"	8 031	744	"	143	"	441
Aalsmeer.											
Openb. scholen . . 4	295 886	"	"	1 640	27	14 627	945	"	354	18	305
Prot. bijz. scholen . . 1	105 595	"	64	708	297	5 290	"	"	305	"	12
te zamen . . 5	401 481	"	64	2 348	324	19 917	945	"	659	18	317
Nieuwer-Amstel.											
Openb. scholen . . . 2	101 467	95	26	942	27	5 149	826	4	414	1	428
Prot. bijz. scholen . . 3	170 872	"	"	858	175	9 588	14	"	1 040		219
R. K. bijz. scholen. . 2	106 060	"	"	37	280	3 796	65	"	113		4
te zamen . . 7	378 399	95	26	1 837	482	18 533	905	4	1 567	1	651
Ouder-Amstel.											
Openb. scholen . . 3	163 146	867	"	99	116	7 549	1 620	"	276	2 64	45
R. K. bijz. scholen. . 1	70 235	"	"	36	152	3 252	253	27	66	"	47
te zamen . . 4	233 381	867	"	135	268	10 801	1 873	27	342	264	92
Haarlemmermeer.											
Openb. scholen . . . 11	813 161	1 238	2	12 151	1 844	41 004	6 275	66	894	3 04	2 514
Prot. bijz. scholen . . 3	193 328	31	"	3 884	184	11 904	13	4	798	"	128
te zamen . . 14	1 006 489	1 269	2	16 035	2 028	52 908	6 288	70	1 692	304	2 642
Sloten.											
Openb. scholen . . . 5	403 356	80	8	10 3	725	23 076	2 893	2	330	188	331
Prot. bijz. scholen . . 2	69 895	"	"	68	123	2 575	"	"	265	"	12
te zamen . . 7	473 251	80	8	1 101	848	25 651	2 893	2	595	188	343
Uithoorn.											
Openb. scholen . . . 2	100 537	532	4	143	153	4 648	92	"	33	266	9
R. K. bijz. scholen . . 2	76 957	15	24	"	128	2 920	133	"	53	"	2
te zamen . . 4	177 494	547	28	143	281	7 568	225	"	86	266	11
Weesperkarspel.											
Openb scholen . . . 1	33 190	"	"	"	72	643	54	"	36	"	"
Akersloot.											
Openb. scholen . . . 2	55 9 6	"	"	1	115	3 588	93	"	150	"	45
R. K. bijz. scholen . . 1	66 662	"	"	"	339	3 747	8	"	9		44
te zamen . . 3	122 588	"	"	1	454	7 335	101	"	159		89
Beverwijk.											
Openb scholen . . . 2	293 662	49	1	227	5 338	7 357	2 461	"	26		"
Prot. bijz. scholen . . 1	75 811	11	2	625	843	2 723	278	"	146		9
R. K. bijz. scholen. . 1	103 344	12	11	176	1 248	4 033	294	"	54		125
Andere bijz. scholen . 1	13 381	"	"	"	"	799	"	"	3		"
te zamen . . 5	486 198	72	14	1 028	7 429	14 912	3 033	"	229		134
Castricum.											
Openb scholen . . . 1	122 190	910	8	107	373	3 425	1 669	"	234		"
Egmond aan Zee.											
Openb. scholen . . . 1	176 406	"	"	"	647	6 328	640	"	"		8
Egmond-binnen.											
Openb. scholen . . . 2	113 579	"	"	8	284	2 131	968	"	207		1
Graft.											
Openb scholen . . . 3	118 976	364	"	12	75	5 898	639	"	19		39
Heemskerk.											
Openb scholen . . . 1	92 643	1	"	3 296	3 288	3 066	1 410	"	41		11
R. K. bijz. scholen. . 1	69 850	"	"	553	2 173	1 781	135	"	45		4
te zamen . . 2	162 493	1	"	3 849	5 461	4 847	1 545	"	86		15

District Haarlem.

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22	23.	24.
359	"	44	227	918	480	1 477	8 717	10 194			
131	"	"	60	331	224	671	3 702	4 373			
490	"	44	287	1 249	704	2 148	12 419	14 567	106	616	723
23	"	"	139	2 078	59	2 101	4 260	6 361			
28	"	8	69	115	203	153	2 929	3 082			
206	"	7	71	185	160	421	2 367	2 788			
257	"	15	279	2 379	422	2 675	9 556	12 231	114	410	524
7 992	"	"	141	1 123	708	9 119	10 208	19 327	494	553	1 046
735	"	4	83	3 666	504	6 063	16 845	22 908			
726	"	"	131	2 495	163	3 929	6 262	10 191			
1 461	"	4	214	6 161	667	9 992	23 107	33 099	248	575	822
707	"	"	56	1 730	333	3 384	7 354	10 738			
671	"	"	221	1 827	396	3 356	11 653	15 009			
12	"	"	64	783	71	832	4 393	5 225			
1 390	"	"	341	4 340	800	7 572	23 400	30 972	200	618	818
157	"	14	108	2 601	150	3 138	10 731	13 869			
170	"	"	117	1 776	146	2 009	4 033	6 042			
327	"	14	225	4 380	296	5 147	14 764	19 911	220	633	853
4 268	"	"	826	20 649	1 886	37 438	56 483	93 921			
1 263	"	"	237	4 081	1 120	9 232	14 415	23 647			
5 531	"	"	1 063	24 730	3 006	46 670	70 898	117 568	464	704	1 168
1 105	"	3	802	2 830	2 909	5 161	31 154	26 315			
1	"	"	125	185	90	254	3 190	3 444			
1 106	"	3	927	3 015	2 999	5 415	34 344	39 759	114	725	840
630	"	148	125	568	59	1 755	5 655	7 410			
130	"	"	92	1 232	188	1 362	3 555	4 917			
760	"	148	217	1 800	247	3 117	9 210	12 327	175	518	694
"	"	"	95	4	2	4	902	906	1	272	273
16	74	"	66	93	222	110	4 353	4 463			
7	"	"	19	15	116	22	4 282	4 304			
23	74	"	85	108	412	132	8 635	8 767	10	704	715
91	"	"	206	1 627	118	1 945	15 556	17 501			
35	"	"	68	244	64	904	4 144	5 048			
597	"	"	67	532	724	1 305	6 568	7 873			
"	"	"	27	"	"	"	829	829			
723	"	"	368	2 403	906	4 154	27 097	31 251	86	578	664
77	120	"	228	451	794	635	7 761	8 396	52	635	687
28	"	"	67	396	390	424	8 080	8 504	24	458	482
45	5	"	70	50	61	103	3 727	3 830	9	328	337
35	1	"	21	357	205	404	7 261	7 665	34	610	644
7	"	"	602	1 787	274	5 090	8 693	13 783			
172	"	"	89	1 390	276	2 115	4 503	6 618			
179	"	"	691	3 177	550	7 205	13 196	20 401	443	812	1 255

Arrondissement Beverwijk—Purmerend.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN: een wettelijk voorschrift, het welk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veeaderij. Ongeoorloofd.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veeaderij. Geoorloofd.	ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen. Ongeoorloofd.	weer en wegen. Geoorloofd.	armoede. Ongeoorloofd.	armoede. Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	7.	7.	8.	9	10.	11.	12.
Krommenie.											
Openb. scholen . . . 3	166 554	558	„	25	„	5 329	532	2	20	„	169
Limmen.											
Openb. scholen . . . 1	65 361	„	„	18	476	3 263	1 109	„	14	„	„
de Rijp.											
Openb. scholen . . . 1	59 673	20	2	10	59	7 866	665	„	„	„	1
Schoten.											
Openb. scholen . . . 1	41 371	„	„	22	300	789	55	„	31	1	„
Spaarndam.											
Openb. scholen . . . 1	77 745	„	„	6	„	1 620	597	„	157	„	72
Uitgeest.											
Openb. scholen . . . 2	156 429	145	51	918	1 543	6 356	1 128	„	162	„	150
Velsen.											
Openb. scholen . . . 3	554 553	320	63	1 727	1 830	23 706	4 850	„	381	„	163
Prot. bijz. scholen . . 2	155 623	„	1	1	125	4 994	475	„	564	„	40
te zamen . . 5	710 176	320	64	1 728	1 955	28 700	5 325	„	945	„	203
Wijk aan Zee en Duin.											
Openb. scholen . . . 1	52 965	„	„	39	402	1 917	547	„	14	„	172
Wormerveer.											
Openb. scholen . . . 5	367 722	317	2	7	„	12 128	63	7	28	„	129
Prot. bijz. scholen . . 1	43 912	358	2	„	„	995	„	„	21	„	1
R. K. bijz. scholen . . 1	36 845	127	„	„	„	1 366	160	„	30	„	41
te zamen . . 7	448 569	802	4	7	„	14 489	223	7	79	„	171
Broek in Waterland.											
Openb. scholen . . . 3	110 975	„	4	4	395	1 770	„	5	38	„	1
Buiksloot.											
Openb. scholen . . . 1	66 664	„	„	„	„	4 225	246	„	11	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	50 531	188	„	„	53	2 845	1	„	152	„	15
te zamen . . 2	117 195	188	„	„	53	7 070	247	„	163	„	15
Edam.											
Openb. scholen . . . 4	290 091	55	15	163	141	7 241	223	„	26	„	24
Prot. bijz. scholen . . 1	29 245	„	„	7	70	1 413	„	„	4	„	„
R. K. bijz. scholen . . 2	129 327	63	29	„	21	3 207	432	„	40	„	58
te zamen . . 7	448 663	118	44	170	232	11 861	665	„	70	„	82
Hpendam.											
Openb. scholen . . . 3	127 454	274	68	11	97	3 878	524	„	118	„	12
Katwoude.											
Openb. scholen . . . 1	16 756	„	„	„	172	917	„	3	9	„	„
Kwadijk.											
Openb. scholen . . 1	32 026	„	„	„	171	1 062	„	„	11	„	„
Landsmeer.											
Openb. scholen . . . 2	123 005	74	7	„	41	2 465	12	„	77	„	8
Prot. bijz. scholen . . 1	18 398	„	„	„	„	238	„	„	6	„	„
te zamen . . 3	141 403	74	7	„	41	2 703	12	„	83	„	8
Marken.											
Openb. scholen . . . 1	45 292	„	2	„	„	1 328	„	„	63	„	1
Prot. bijz. scholen . . 1	25 297	„	„	„	„	611	„	„	40	„	„
te zamen . . 2	70 589	„	2	„	„	1 939	„	„	103	„	1
Middelie.											
Openb. scholen . . . 1	60 417	„	„	8	134	2 143	„	„	4	„	57
Monnikendam.											
Openb. scholen . . . 1	71 369	„	„	„	„	2 762	232	„	14	„	14
Prot. bijz. scholen . . 1	37 036	„	14	„	12	1 515	„	„	12	„	48
R. K. bijz. scholen . . 1	56 287	1	2	„	168	2 433	14	„	94	„	801
te zamen . . 3	164 692	1	16	„	180	6 710	246	„	130	„	863

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familief-esten.		andere redenen							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19	20	21	22.	23.	24.
410	"	"	71	326	362	763	7041	7804	46	423	469
3	"	"	18	59	46	80	4926	5006	12	754	766
24	"	"	121	630	127	664	8861	9525	69	926	995
38	"	13	37	65	90	139	1302	1441	33	314	348
146	"	"	19	382	62	534	2527	3061	68	325	394
426	"	7	250	368	260	1719	9985	11704	109	638	747
1661	"	23	781	7170	3499	10581	35653	46234			
474	2	"	49	1463	623	1938	6873	8811			
2135	2	23	830	8633	4122	12519	42526	55045	176	599	775
271	"	"	13	299	72	609	3137	3746	115	592	707
162	2	"	263	821	1216	997	14148	15145			
54	89	6	83	106	74	166	1623	1789			
45	2	2	47	166	60	213	1833	2046			
261	93	8	393	1093	1350	1376	17604	18980	31	392	423
77	"	101	66	109	208	296	2482	2778	26	224	250
8	"	"	52	67	220	75	4754	4829			
11	"	"	350	157	562	168	4166	4334			
19	"	"	402	224	782	243	8920	9163	20	761	781
544	"	"	254	1525	712	2232	8701	10933			
1	"	"	26	146	165	154	1678	1832			
28	"	"	149	195	75	223	4074	4297			
573	"	"	429	1866	952	2609	14453	17062	58	324	382
54	"	"	26	920	173	985	5170	6155	77	397	474
7	"	"	16	28	12	38	1126	1164	22	672	693
"	"	"	15	114	49	114	1308	1422	36	408	444
178	"	"	40	769	186	947	2910	3857			
14	"	"	147	114	10	128	401	529			
192	"	"	187	883	196	1075	3311	4386	76	234	311
2	"	"	9	189	13	191	1416	1607			
2	"	"	43	61	48	63	742	805			
4	"	"	52	250	61	254	2158	2412	36	305	341
11	"	"	4	63	210	82	2552	2634	13	422	436
"	"	23	102	782	75	805	3199	4004			
14	"	"	99	63	24	77	1734	1811			
44	"	"	335	206	245	250	4093	4343			
58	"	23	536	1051	344	1132	9026	10158	68	548	616

Arrondissement Purmerend—Zaandam.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veeteelt		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8	9.	10.	11	12.
Nieuwendam.											
Openb. scholen . . . 2	112 289	„	8	„	„	3 226	487	„	19	„	2
Purmerend.											
Openb. scholen . . . 3	274 760	1 578	11	27	„	6 961	53	„	61	„	53
Prot. bijz. scholen . . 2	35 798	„	1	„	60	2 185	„	„	5	„	„
R. K. bijz. scholen . . 2	120 939	„	„	4	„	3 040	432	„	8	„	18
te zamen . . 7	431 497	1 578	12	31	60	12 186	485	„	74	„	71
Ransdorp.											
Openb. scholen . . . 4	120 297	304	2	103	28	2 449	13	„	248	„	120
Prot. bijz. scholen . . 1	13 520	„	„	„	„	458	„	1	324	„	„
te zamen . . 5	133 819	304	2	103	28	2 907	13	1	572	„	120
Warder.											
Openb. scholen . . . 1	33 493	„	„	1	43	526	„	„	4	„	„
Assendelft.											
Openb. scholen . . . 4	177 019	100	19	268	187	4 643	389	„	235	1	57
R. K. bijz. scholen . . 1	37 084	96	„	„	„	1 026	110	„	126	„	„
te zamen . . 5	214 103	196	19	268	187	5 669	499	„	361	1	57
Beemster.											
Openb. scholen . . . 6	264 064	34	128	221	244	12 213	3 143	„	236	„	72
Jisp.											
Openb. scholen . . . 1	42 943	„	„	9	38	1 297	77	„	„	„	3
Koog a/d Zaan.											
Openb. scholen . . . 1	212 042	955	9	13	„	7 387	630	„	1	1	4
Oosthuizen.											
Openb. scholen . . . 3	74 216	„	„	11	58	2 342	14	„	40	„	63
Oostzaan.											
Openb. scholen . . . 3	243 811	943	16	28	245	7 167	147	„	75	1	60
Westzaan.											
Openb. scholen . . . 2	139 659	56	19	440	29	5 603	78	„	61	„	12
Wormer.											
Openb. scholen . . . 2	125 871	„	17	27	„	6 193	757	„	620	„	28
Wijdewormer.											
Openb. scholen . . . 2	49 514	„	1	134	31	1 702	1 428	„	52	„	„
Zaandam.											
Openb. scholen . . . 8	1 109 887	253	88	1	98	45 757	1 301	„	249	„	263
Prot. bijz. scholen . . 3	247 857	136	5	28	64	14 104	2	2	364	5	263
R. K. bijz. scholen . . 2	190 420	2	55	„	„	7 639	228	„	331	„	110
te zamen . . 13	1 548 164	391	148	29	162	67 500	1 531	2	944	5	636
Zaandijk.											
Openb. scholen . . . 2	149 410	535	6	5	110	5 695	59	„	7	„	73
Prot. bijz. scholen . . 1	32 163	166	2	„	„	1 602	1	„	57	„	„
te zamen . . 3	181 573	701	8	5	110	7 297	60	„	64	„	73
Arrond. Haarlem.											
Openb. scholen . . . 25	3 315 794	1 751	218	187	741	99 589	19 055	23	1 020	1	1 560
Prot. bijz. scholen . . 9	917 013	206	33	248	281	34 988	440	13	550	27	559
R. K. bijz. scholen . . 8	954 095	1 675	87	124	407	31 440	2 836	21	553	6	591
Andere bijz. scholen . . 5	126 064	40	1	„	„	5 187	199	„	238	„	9
te zamen . . 47	5 313 566	3 672	339	559	1 429	171 204	22 530	57	2 361	34	2 719
Arr. Haarlemmermeer.											
Openb. scholen . . . 28	1 910 743	2 812	40	16 008	2 964	96 696	12 705	72	2 337	1 041	3 632
Prot. bijz. scholen . . 9	539 690	31	64	5 518	779	29 357	27	4	2 408	„	371
R. K. bijz. scholen . . 5	253 252	15	24	73	570	9 968	451	27	232	„	53
te zamen . . 42	2 703 685	2 858	128	21 599	4 303	136 021	13 183	103	4 977	1 041	4 056

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
150	"	"	32	373	339	523	4 113	4 636	46	366	413
254	"	40	198	496	297	817	9 212	10 029			
2	"	"	25	111	75	113	2 351	2 464			
110	"	2	27	162	65	278	3 590	3 868			
366	"	42	250	769	437	1 208	15 153	16 361	28	351	379
92	"	4	50	730	204	929	3 418	4 347			
1	"	8	40	60	49	70	871	941			
93	"	12	90	790	253	999	4 289	5 288	74	320	395
"	"	"	20	4	15	5	608	613	1	181	183
237	"	"	43	1 007	83	1 513	5 756	7 269			
22	"	"	17	26	24	48	1 399	1 447			
259	"	"	60	1 033	107	1 561	7 155	8 716	73	334	407
50	"	"	132	757	576	1 028	16 778	17 806	38	635	673
"	"	"	1	55	8	64	1 424	1 488	15	331	346
523	"	2	47	352	271	891	9 304	10 195	42	439	481
1	"	"	155	140	377	152	3 049	3 201	21	410	431
160	1	14	217	1 093	239	1 296	9 110	10 406	53	373	426
584	"	"	54	788	391	1 812	6 303	8 115	130	451	581
62	11	3	12	358	103	450	7 741	8 191	36	615	650
1	"	"	34	180	50	315	3 298	3 613	64	666	730
1 163	2	"	281	5 105	2 085	6 269	50 377	56 646			
126	40	11	580	1 363	1 552	1 535	17 110	18 645			
282	"	"	297	503	820	785	9 482	10 267			
1 571	42	11	1 158	6 971	4 457	8 589	76 969	85 558	55	498	553
331	1	"	30	1 824	157	2 160	6 673	8 833			
39	"	"	10	167	14	206	1 852	2 058			
370	1	"	40	1 991	171	2 366	8 525	10 891	130	469	599
11 649	"	67	3 409	11 440	8 106	23 367	135 449	158 816			
599	"	125	708	2 199	2 649	3 211	40 414	43 625			
1 951	"	8	1 023	4 580	3 803	6 690	42 415	49 105			
"	"	12	143	110	51	122	5 868	5 990			
14 199	"	212	5 283	18 329	14 609	33 390	224 146	257 536	63	422	485
7 602	"	169	2 095	32 051	5 843	56 943	129 124	186 067			
2 661	"	"	714	8 588	1 769	16 771	35 520	52 291			
312	"	"	273	3 791	405	4 203	11 981	16 184			
10 575	"	169	3 082	44 430	8 017	77 917	176 625	254 542	288	653	941

Arrondissement Alkmaar.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.	11.	12.
Arrond. Beverwijk.											
Openb. scholen . . . 30	2 551 755	2 684	127	6 423	14 730	94 827	17 426	9	1 424	1	960
Prot. bijz. scholen . . 4	275 374	369	5	626	968	8 712	753	„	731	„	50
R. K. bijz. scholen. . 4	276 701	139	11	729	3 760	10 927	597	„	138	„	214
Andere bijz. scholen . 1	13 381	„	„	„	„	799	„	„	3	„	„
te zamen . . 39	3 117 213	3 192	143	7 778	19 458	115 265	18 776	9	2 296	1	1 224
Arrond. Purmerend.											
Openb. scholen . . . 98	1 484 790	2 285	117	317	1 222	40 953	1 800	8	703	„	292
Prot. bijz. scholen . . 8	209 825	188	15	7	195	9 265	1	1	553	„	63
R. K. bijz. scholen. . 5	306 553	64	31	4	189	8 680	878	„	142	„	877
te zamen . . 41	2 001 168	2 537	163	328	1 606	58 898	2 679	9	1 398	„	1 232
Arrond. Zaandam.											
Openb. scholen . . . 34	2 588 436	2 876	303	1 157	1 040	99 999	8 023	„	1 576	3	635
Prot. bijz. scholen . . 4	280 020	302	7	28	64	15 706	3	2	421	5	263
R. K. bijz. scholen. . 3	227 504	98	55	„	„	8 665	338	„	457	„	110
te zamen . . 41	3 095 960	3 276	365	1 185	1 104	124 370	8 364	2	2 454	8	1 008
District Haarlem.											
Openb. scholen . . 145	11 851 518	12 408	805	24 092	20 697	432 064	79 009	112	7 060	1 046	7 079
Prot. bijz. scholen . 34	2 221 924	1 096	124	6 427	2 287	98 028	1 224	20	4 663	32	1 306
R. K. bijz. scholen . 25	2 018 105	1 991	208	930	4 916	69 680	5 100	48	1 522	6	1 845
Andere bijz. scholen 6	140 015	40	1	„	„	5 986	199	„	241	„	9
te zamen . 210	16 231 592	15 535	1 138	31 449	27 900	605 758	65 532	180	13 486	1 084	10 239
Alkmaar.											
Openb. scholen . . . 6	648 650	879	32	20	30	29 497	1 432	„	124	„	28
Prot. bijz. scholen . . 1	59 737	„	„	„	„	1 872	„	„	709	„	1
R. K. bijz. scholen . . 2	366 670	138	6	8	155	16 041	641	„	111	„	217
te zamen . . 9	1 075 057	1 017	38	28	185	47 410	2 073	„	944	„	246
Bergen.											
Openb. scholen . . . 1	89 219	„	13	5	149	2 821	1 096	„	161	„	82
Broek op Langendijk.											
Openb. scholen . . . 1	25 098	54	„	8	128	1 111	66	„	4	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	110 698	8	16	226	1 097	7 925	„	„	42	„	118
te zamen . . 2	135 796	62	16	234	1 225	9 036	66	„	46	„	118
Heerhugowaard.											
Openb. scholen . . . 4	170 388	„	„	148	539	5 696	5 561	„	194	„	100
Heilo.											
Openb. scholen . . . 1	119 136	„	2	540	1 179	4 980	1 951	„	179	„	130
Koedijk.											
Openb. scholen . . . 1	50 561	124	10	3	„	1 354	22	„	61	„	4
Nieuwe Niedorp.											
Openb. scholen . . . 2	68 216	164	„	92	60	1 669	824	„	29	„	„
Noordscharwoude.											
Openb. scholen . . . 1	54 858	289	„	4	70	3 391	279	„	1	„	3
Oterleek.											
Openb. scholen . . . 2	52 272	4	„	„	„	1 428	613	„	15	4	„
Oude Niedorp.											
Openb. scholen . . . 2	83 549	„	4	76	„	2 810	295	„	30	„	„
Oud Karspel.											
Openb. scholen . . . 1	84 540	42	„	6	40	4 244	388	„	1 697	„	14
Oudorp.											
Openb. scholen . . . 1	66 093		1	35	108	2 150	200	„	10	„	22

VERZUIMD WEGENS: verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
3440	202	43	2833	14881	7798	24797	143011	167808			
563	91	6	200	1813	761	3008	12640	15648			
821	2	2	222	2103	1176	3655	17186	20841			
"	"	"	27	"	"	"	829	829			
4824	295	51	3282	18797	10030	31460	173666	205126	101	557	658
1377		168	884	6169	2713	8639	50969	59008			
45	"	8	730	712	933	773	11943	12716			
182	"	2	511	563	385	751	11757	12508			
1604	"	178	2125	7444	4031	9563	74669	84232	47	373	420
3112	15	19	1006	11659	4240	15950	119813	135763			
165	40	11	590	1530	1566	1741	18962	20703			
304	"	"	314	529	844	833	10881	11714			
3581	55	30	1910	13718	6750	18524	149656	168180	60	483	543
27180	217	466	10227	76200	28800	129096	578366	707462	109	488	597
4033	131	150	2942	14842	7678	25504	119479	144983	115	538	652
3570	2	12	2343	11566	6613	16132	94220	110352	79	467	546
"	"	12	170	110	51	122	6697	6819	9	478	487
34783	350	640	15682	102718	43142	170854	708762	879616	105	492	597
585	"	"	293	1459	1665	2064	33980	36044			
6	"	"	130	142	137	148	2849	2997			
1342	"	"	163	1486	1135	2836	18607	21443			
1933	"	"	586	3087	2937	5048	55436	60484	43	516	559
121	"	"	18	114	124	240	4464	4704	27	500	526
3	"	"	14	15	608	26	1985	2011			
70	"	"	81	508	272	804	9559	10363			
73	"	"	95	523	880	830	11544	12374	61	850	911
66	"	"	145	280	54	494	12289	12783	29	721	759
185	"	"	95	476	185	1201	8701	9902	100	730	831
10	"	"	4	9	20	22	1599	1621	4	316	321
26	"	"	4	527	24	645	2774	3419	95	407	501
45	"	"	7	22	16	71	4056	4127	13	739	752
25	"	"	62	117	15	146	2137	2283	28	409	437
23	"	"	22	117	73	216	3234	3450	26	387	413
4	"	8	30	38	29	56	6484	6540	7	767	774
137	"	"	15	581	108	733	2614	3367	114	396	510

Arrondissement Alkmaar—Hoorn.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2	3.	4.	5.	7.	7.	8.	9	10	11.	12.
Schoorl.											
Openb. scholen . . . 2	81 582	„	„	5	74	5 598	778	„	34	„	11
St. Pancras.											
Openb. scholen . . . 1	62 030	314	1	933	384	3 840	2 268	„	37	„	692
Prot. bijz. scholen . . 1	25 373	32	10	87	306	1 173	„	„	132	„	„
te zamen . . 2	87 403	346	11	1 020	690	5 013	2 268	„	169	„	692
Warmenhuizen.											
Openb. scholen . . . 2	99 756	„	„	3	355	2 922	1 457	„	2	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	15 634	„	„	28	85	600	202	„	50	„	„
te zamen . . 3	115 390	„	„	31	440	3 522	1 659	„	52	„	„
Winkel.											
Openb. scholen . . . 3	91 970	13	68	205	26	3 207	14	„	46	„	233
Z. en N. Schermer.											
Openb. scholen . . . 2	66 859	„	„	311	293	4 096	191	„	145	„	25
Zuid Scharwoude.											
Openb. scholen . . . 1	98 946	„	„	„	106	4 873	966	„	7	„	„
Avenhorn.											
Openb. scholen . . . 3	76 303	„	2	„	110	1 571	543	„	34	„	„
Beets.											
Openb. scholen . . . 2	37 135	„	1	„	84	606	35	„	2	„	125
Berkhout.											
Openb. scholen . . . 1	88 460	„	„	8	27	3 016	307	„	176	„	89
R. K. bijz. scholen . . 1	59 814	„	„	„	„	2 787	13	„	34	„	„
te zamen . . 2	148 274	„	„	8	27	5 803	320	„	210	„	89
Blokker.											
Openb. scholen . . . 2	82 777	2	25	1	860	2 634	699	„	105	„	21
R. K. bijz. scholen . . 1	33 143	„	„	2	374	671	10	„	25	„	5
te zamen . . 3	115 920	2	25	3	1 234	3 305	709	„	130	„	26
Hensbroek.											
Openb. scholen . . . 1	36 901	„	8	„	368	1 389	118	„	24	„	38
Hoorn.											
Openb. scholen . . . 4	411 980	1 609	20	119	„	12 325	1 013	„	48	„	13
Prot. bijz. scholen . . 1	33 398	114	6	4	„	2 376	13	„	2	„	45
R. K. bijz. scholen . . 2	189 417	181	51	2	„	8 504	685	„	91	5	100
Andere bijz. scholen . 1	5 013	„	„	„	„	53	„	„	„	5	„
te zamen . . 8	639 808	1 901	77	125	„	23 258	1 711	„	141	5	158
Nibbixwoud.											
Openb. scholen . . . 2	67 020	„	„	„	54	1 068	455	„	5	„	„
Obdam.											
Openb. scholen . . . 2	111 378	32	1	77	1 315	3 722	360	1	50	„	91
Oudendijk.											
Openb. scholen . . . 1	30 362	„	11	7	134	892	2	„	10	„	21
Schellinkhout.											
Openb. scholen . . . 1	22 269	„	„	„	43	226	„	„	8	„	„
Schermerhorn.											
Openb. scholen . . . 1	57 354	„	20	„	116	4 062	1 261	„	83	„	197
Spanbroek.											
Openb. scholen . . . 1	66 718	18	„	5	„	2 088	1 467	„	32	„	125
Ursem.											
Openb. scholen . . . 2	27 875	2	„	„	257	582	82	„	11	„	„
R. K. bijz. scholen . . 1	54 770	287	„	37	368	2 948	6	„	176	„	18
te zamen . . 3	82 645	289	„	37	625	3 530	88	„	187	„	18

District Alkmaar.

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22	23.	24.
8	"	"	31	221	137	234	6 663	6 897	29	817	845
195	"	8	54	197	426	1 333	8 016	9 349			
10	"	"	60	440	24	387	1 737	2 274			
205	"	8	114	637	450	1 870	9 753	11 623	214	1 116	1 330
"	"	"	23	20	20	23	4 779	4 802			
4	"	"	38	23	2	55	977	1 032			
4	"	"	61	43	22	78	5 756	5 834	7	499	506
452	"	2	7	386	156	1 135	3 770	4 905	123	410	533
163	"	"	18	607	288	1 081	5 056	6 137	162	756	918
757	"	"	20	69	142	826	6 114	6 940	83	618	701
"	"	"	51	48	143	48	2 454	2 502	6	322	328
3	"	"	39	43	49	46	941	987	12	253	266
187	"	4	42	289	40	488	3 697	4 185			
14	"	"	31	148	172	102	3 037	3 199			
201	"	4	73	437	212	630	6 734	7 384	44	454	498
16	"	"	117	236	34	253	4 497	4 750			
2	"	"	14	149	84	153	1 183	1 336			
18	"	"	131	385	118	406	5 680	6 086	35	489	525
75	"	"	43	211	139	286	2 127	2 413	77	575	652
653	"	"	201	617	1 585	1 389	16 814	18 203			
241	"	"	13	280	169	525	2 738	3 263			
729	"	171	306	419	1 184	1 326	11 102	12 428			
"	"	"	"	"	"	"	53	53			
1 623	"	171	520	1 316	2 938	3 240	30 707	33 947	51	480	531
67	"	"	18	151	15	218	1 615	1 833	32	241	273
15	"	"	123	443	312	536	6 006	6 542	48	537	585
36	"	"	12	165	43	208	1 125	1 333	68	370	438
31	"	"	7	31	88	62	372	434	28	167	195
414	"	"	3	574	97	988	5 839	6 827	172	1 019	1 190
23	"	"	44	43	167	71	3 941	4 012	11	591	601
6	"	"	21	22	44	28	999	1 027			
18	"	"	23	114	145	169	3 971	4 140			
24	"	"	44	136	189	197	4 970	5 167	24	601	625

Arrondissement Hoorn—Medemblik.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN VER: een wettelijk voorschrift, het welk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij. Ongeoorloofd.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij. Geoorloofd.	ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen. Ongeoorloofd.	weer en wegen. Geoorloofd.	armoede. Ongeoorloofd.	armoede. Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	7.	7.	8.	9	10.	11.	12.
Venhuizen.											
Openb. scholen . . . 2	58 458	8	"	29	440	3 709	"	"	20	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	51 326	"	19	"	61	1 311	"	"	30	"	1
te zamen . . 3	109 784	8	19	29	501	5 020	"	"	50	"	1
Wognum.											
Openb. scholen . . . 2	58 338	442	"	"	"	1 980	602	"	2	"	9
R. K. bijz scholen . . 2	52 324	130	"	1	220	1 864	59	"	16	"	38
te zamen . . 4	110 662	572	"	1	220	3 844	721	"	18	"	47
Wijdenes.											
Openb. scholen . . . 2	41 522	"	7	"	72	1 131	"	"	18	"	"
Zwaag.											
Openb. scholen . . . 1	23 006	"	"	"	266	1 464	102	"	5	"	"
R. K. bijz. scholen. . 1	51 113	"	"	"	531	2 493	28	"	26	"	7
te zamen . . 2	74 119	"	"	"	797	3 957	130	"	31	"	7
Abbekerk.											
Prot. bijz. scholen . . 1	31 635	218	"	"	271	945	176	"	33	"	3
Andijk.											
Openb. scholen . . . 3	126 411	8 772	"	396	688	3 256	230	"	33	"	"
Prot. bijz scholen . . 1	39 922	369	"	112	104	1 933	34	"	33	"	"
te zamen . . 4	166 333	9 141	"	508	792	5 189	264	"	66	"	"
Bovenkarspel.											
Openb. scholen . . . 1	48 768	50	"	203	432	3 121	"	"	2 190	"	"
R. K. bijz. scholen. . 1	73 650	152	9	537	929	1 515	132	"	4	"	18
te zamen . . 2	122 418	202	9	740	1 361	4 636	132	"	2 194	"	18
Enkhuizen.											
Openb. scholen . . . 3	308 667	79	157	49	148	10 272	932	"	10	"	18
Prot. bijz. scholen . . 1	109 647	"	"	"	98	3 894	1	"	16	"	2
R. K. bijz. scholen. . 1	31 758	"	"	1	"	705	482	4	6	"	1
te zamen . . 5	450 072	79	157	50	246	14 871	1 415	4	32	"	21
Grootebroek.											
Openb. scholen . . . 2	76 862	"	"	253	648	1 973	33	"	1	"	7
R. K. bijz. scholen. . 2	68 226	1	1	165	"	1 479	11	"	"	"	"
te zamen . . 4	145 088	1	1	418	648	3 452	44	"	1	"	7
Hoogkarspel.											
Openb. scholen . . . 2	63 348	1 332	12	7	178	3 544	151	"	8	"	1
Hoogwoud.											
Openb. scholen . . . 4	174 391	181	256	64	61	3 446	2 063	"	17	"	9
Medemblik.											
Openb. scholen . . . 2	131 416	11	49	"	41	3 648	879	"	28	"	2
R. K. bijz scholen. . 1	40 638	25	"	"	"	990	"	"	4	"	"
te zamen . . 3	175 054	36	49	"	41	4 638	879	"	32	"	2
Midwoud.											
Openb. scholen . . . 2	63 373	4	1	"	"	1 966	25	"	27	"	7
Opmeer.											
Openb. scholen . . . 1	16 878	75	77	2	2	268	497	"	20	"	"
Opperdoes.											
Openb. scholen . . . 1	51 493	110	103	225	190	1 149	"	"	1	"	"
Sijbekarspel.											
Openb. scholen . . . 2	76 209	"	4	24	315	1 374	784	"	48	"	"
Twisk.											
Openb. scholen . . . 1	51 587	9	17	2	"	2 510	"	"	2	"	"
Wervershoof.											
Openb. scholen . . . 2	58 582	183	"	7	876	1 497	257	"	13	"	4
R. K. bijz. scholen. . 1	82 074	130	"	1	519	1 202	1	"	4	"	"
te zamen . . 3	140 606	313	"	8	1 395	2 699	258	"	17	"	4

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19	20.	21	22.	23.	24.
		1	18	52	17	82	4212	4294			
4			44	60	55	64	1521	1585			
4		1	62	112	72	146	5733	5879	13	522	536
2		1	9	97	9	100	3113	3213			
24			111	47	67	72	2505	2577			
26		1	120	144	76	172	5618	5790	16	507	523
163			1	56	4	189	1233	1422	46	297	342
1			16	22	4	23	1857	1880			
98			26	239	18	337	3139	3476			
99			52	261	22	360	4996	5356	49	674	723
10			30	267	45	277	1721	1998	80	497	577
21			84	287	289	704	13352	14056			
27		96	28	166	78	401	2579	2980			
48		96	112	453	367	1105	15931	17036	66	958	1024
4			10	75	60	282	5873	6155			
35		25	23	129	15	726	2797	3523			
39		25	43	204	75	1008	8670	9678	82	708	790
60			120	1656	535	1765	12271	14036			
142			246	104	246	4257	4503				
118			12	75	14	198	1220	1418			
178			274	1977	653	2209	17748	19957	48	595	643
60			69	453	43	796	2774	3540			
96		3	73	137	38	401	1605	2006			
156		3	144	590	81	1167	4379	5546	80	302	382
8			127	158	98	173	5451	5624	27	860	887
52			112	361	97	477	6242	6719	27	358	385
11			1049	84	109	95	5816	5911			
27			11	20	68	47	1098	1145			
38			1060	104	177	142	6914	7056	8	395	403
8			58	113	3	121	2091	2212	19	330	349
1				23	8	26	947	973	16	561	577
12			22	186	71	423	1646	2069	82	320	402
12			11	75	303	111	2839	2950	15	372	387
3			3	57	419	62	2960	3022	12	574	586
2			18	14	13	23	2871	2894			
			42	4	44	5	1942	1947			
2			70	18	57	28	4813	4841	2	342	344

Arrondissement Medemblik—Helder—Texel.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veeenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3	4.	5.	6.	7.	8	9.	10.	11.	12.
Westwoud.											
Openb. scholen . . . 2	17 568	„	„	„	„	486	„	„	„	„	„
R. K. bijz. scholen. . 2	80 211	11	103	46	56	3 990	174	„	38	„	4
te zamen . . 4	97 779	11	103	46	56	4 476	174	„	38	„	4
Anna Paulowna.											
Openb. scholen . . . 3	189 996	112	„	949	182	5 825	366	„	170	„	10
Barsingerhorn.											
Openb. scholen . . . 3	131 184	21	„	10	„	5 548	38	„	27	„	260
Callantsoog.											
Openb. scholen . . . 1	31 627	10	„	97	181	1 286	97	„	217	„	„
Harenkarspel.											
Openb. scholen . . . 3	130 700	1 855	1	1 939	408	4 991	1 334	„	313	„	„
Helder.											
Openb. scholen . . . 9	1 399 728	1 502	28	125	38	45 751	4 184	13	179	„	393
Prot. bijz. scholen . . 1	147 713	207	13	„	„	5 209	17	„	50	„	32
R. K. bijz. scholen. . 1	154 940	198	88	„	55	2 137	13	„	3	„	48
te zamen . . 11	1 702 381	1 907	129	125	93	53 097	4 214	13	232	„	473
St. Maarten.											
Openb. scholen . . . 3	67 782	16	„	95	131	1 300	559	„	10	„	28
Petten											
Openb. scholen . . . 1	45 833	30	„	4	„	651	20	„	5	„	„
Schagen.											
Openb. scholen . . . 1	141 353	„	„	6	„	5 541	49	„	32	„	25
R. K. bijz. scholen. . 1	47 261	„	4	2	„	1 369	82	„	30	„	191
te zamen . . 2	188 614	„	4	8	„	6 910	131	„	62	„	216
Wieringen.											
Openb. scholen . . . 3	159 602	36	3	808	„	4 909	527	„	207	„	229
Wieringerwaard.											
Openb. scholen . . . 1	76 213	„	„	295	„	3 117	„	„	81	18	5
Andere bijz. scholen . 1	1 995	„	„	„	„	110	„	„	2	„	„
te zamen . . 2	78 238	„	„	295	„	3 227	„	„	83	18	5
Zijpe.											
Openb. scholen . . . 5	221 576	152	5	167	156	8 567	1 429	„	179	„	1
R.K. bijz. scholen . . 1	37 901	„	4	274	104	1 468	„	„	66	„	26
te zamen . . 6	259 477	152	9	441	260	10 035	1 429	„	245	„	27
Terschelling.											
Openb. scholen . . 3	309 571	„	3	2 137	900	6 590	42	„	540	„	11
Texel.											
Openb. scholen . . . 11	331 492	„	„	470	697	10 690	3 126	14	1 051	25	205
Prot. bijz. scholen . . 1	36 538	„	„	10	„	869	7	„	122	„	39
te zamen . . 12	368 030	„	„	480	697	11 559	3 133	14	1 173	25	244
Urk.											
Openb. scholen . . . 1	218 490	56	73	„	„	9 900	18	„	43	„	200
Vlieland.											
Openb. scholen . . . 1	47 274	55	„	18	„	1 203	„	„	4	„	„
Arrond. Alkmaar.											
Openb. scholen . . . 34	2 013 714	1 883	131	2 484	3 541	85 687	18 401	„	2 776	4	1 314
Prot. bijz. scholen . . 4	211 442	40	26	341	1 488	11 570	202	„	933	„	119
R. K. bijz. scholen. . 2	366 670	138	6	8	125	16 041	641	„	111	„	217
te zamen . . 40	2 591 826	2 061	163	2 833	5 184	113 298	19 244	„	3 820	4	1 680
Arrond. Hoorn											
Openb. scholen . . 30	1 297 949	2 113	95	246	4 146	42 465	7 106	1	633	„	729
Prot. bijz. scholen . . 1	33 398	114	6	4	„	2 376	13	„	2	„	45
R. K. bijz. scholen . . 9	491 907	598	70	42	1 554	20 578	801	„	398	5	169
Andere bijz. scholen . 1	5 013	„	„	„	„	53	„	„	„	„	„
te zamen . . 41	1 828 267	2 825	171	292	5 700	65 472	7 920	1	1 033	5	943

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18	19.	20.	21.	22.	23.	24.
"	"	"	3	4	"	4	489	493			
68	"	"	209	126	69	240	4 654	4 894			
68	"	"	212	130	69	244	5 143	5 387	25	476	501
1 168	"	"	63	837	558	2 954	7 286	10 240	155	384	539
238	"	10	13	182	99	440	6 006	6 446	24	458	491
220	"	"	"	1 320	315	1 637	2 106	3 743	518	666	1 184
236	"	"	25	1 732	293	3 907	9 220	13 127	300	705	1 005
1 462	"	"	852	17 253	4 632	18 853	57 559	76 412			
68	"	5	239	866	740	939	6 507	7 446			
839	"	"	20	3 645	899	4 484	3 461	7 945			
2 369	"	5	1 111	21 764	6 271	24 276	67 527	91 803	142	397	539
82	"	"	25	140	378	317	2 447	2 764	47	361	408
99	"	"	28	5	40	108	774	882	24	169	192
215	"	"	34	421	237	642	5 918	6 560			
110	"	"	181	346	342	458	2 199	2 657			
325	"	"	215	767	579	1 100	8 117	9 217	58	420	478
339	"	4	45	1 230	445	2 412	6 401	8 813	151	401	552
94	"	2	31	360	294	769	3 528	4 297			
"	"	"	2	9	20	9	134	143			
94	"	" 2	33	369	314	778	3 662	4 440	99	468	567
985	"	"	97	1 323	621	2 475	11 207	13 682			
252	"	"	27	135	132	661	1 827	2 488			
1 237	"	"	124	1 458	753	3 136	13 034	16 170	121	502	623
1 407	"	1	347	5 359	2 124	8 904	10 557	19 461	287	341	628
728	"	4	709	1 742	859	2 983	17 337	20 320			
7	"	"	60	23	152	40	1 249	1 289			
735	"	" 4	769	1 765	1 011	3 023	18 586	21 609	82	505	588
55	"	"	565	2 826	9 001	2 875	19 856	22 731	130	909	1 040
177	"	"	33	201	135	396	1 520	1 916	84	321	405
2 805	"	18	862	5 255	4 090	10 566	118 715	129 281			
90	"	"	309	1 113	435	1 544	15 122	16 666			
1 342	"	"	163	1 486	1 135	2 836	18 607	21 443			
4 237	"	" 18	1 334	7 854	5 660	14 946	152 444	167 390	58	588	646
1 692	"	6	765	3 070	2 790	5 015	60 842	65 857			
241	"	"	13	280	169	525	2 738	3 263			
889	"	" 171	565	1 176	1 725	2 283	26 458	28 741			
"	"	"	"	"	"	"	53	53			
2 822	"	" 177	1 343	4 526	4 684	7 823	90 091	97 914	43	492	536

Arrondissement Middelburg.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4	5.	6.	7.	8.	9	10.	11.	12.
Arrond. Medemblik.											
Openb. scholen . . . 29	1 303 138	11 024	676	1 232	3 850	39 455	6 027	"	2 431	"	51
Prot. bijz. scholen . . 2	149 569	369	"	112	202	5 827	15	"	49	"	2
R. K. bijz. scholen . . 8	376 357	319	113	750	1 504	9 881	800	4	56	"	23
te zamen . . 39	1 829 264	11 712	789	2 094	5 556	55 163	6 892	4	2 536	"	76
Arrond. Helder.											
Openb. scholen . . . 33	2 590 622	3 734	37	4 495	1 046	87 486	8 603	13	1 420	18	951
Prot. bijz. scholen . . 1	147 713	207	13	"	"	5 209	17	"	50	"	32
R. K. bijz. scholen . . 3	240 122	198	96	276	159	4 974	95	"	99	"	265
Andere bijz. scholen . 1	1 995	"	"	"	"	110	"	"	2	"	"
te zamen . . 38	2 980 452	4 139	146	4 771	1 255	97 779	8 715	13	1 571	18	1 248
Arrond. Texel.											
Openb. scholen . . . 16	906 827	111	76	2 625	1 597	28 473	3 186	14	1 638	25	416
Prot. bijz. scholen . . 1	36 538	"	"	10	"	869	7	"	122	"	39
te zamen . . 17	943 365	111	76	2 635	1 597	29 342	3 193	14	1 760	25	455
District Alkmaar.											
Openb. scholen . . 142	8 112 250	18 865	1 015	11 082	14 230	283 566	43 323	28	8 898	47	3 491
Prot. bijz. scholen . 9	578 660	790	45	467	1 690	25 851	274	"	1 156	"	237
R. K. bijz. scholen . 22	1 475 266	1 253	285	1 076	3 372	51 474	2 387	4	664	5	674
Andere bijz. scholen 2	7 008	"	"	"	"	163	"	"	2	"	"
te zamen . 175	10 173 174	20 848	1 345	12 625	19 292	361 054	45 934	32	10 720	52	4 402
Prov. Noordholland.											
Openb. scholen . . 488	45 503 520	80 857	6 266	36 019	36 954	1 787 411	490 049	176	21 940	2 165	59 248
Prot. bijz. scholen . 93	7 907 648	4 979	463	7 055	4 242	375 271	2 060	23	7 950	43	8 479
R. K. bijz. scholen . 85	8 502 508	5 610	1 130	2 055	8 333	278 138	17 052	52	4 709	13	13 642
Andere bijz. scholen 55	1 414 805	382	77	"	302	60 451	4 879	"	554	"	306
te zamen . 721	63 328 571	91 828	7 936	45 129	49 831	2 502 071	514 040	251	35 144	2 221	81 675
Aagtekerke.											
Openb. scholen . . . 1	3 906	6	"	165	36	55	"	"	14	"	"
Prot. bijz. scholen . . 1	38 430	1	"	140	1 294	1 200	"	"	119	"	"
te zamen . . 2	42 336	7	"	305	1 330	1 255	"	"	133	"	"
Arnemuiden.											
Openb. scholen . . . 2	151 879	"	"	2 816	486	6 901	93	"	165	"	3 588
Biggekerke.											
Openb. scholen . . . 1	17 194	"	"	396	295	495	15	"	28	"	35
Prot. bijz. scholen . . 1	18 358	"	"	105	473	642	2	"	271	"	"
te zamen . . 2	35 552	"	"	501	768	1 137	17	"	299	"	35
Domburg.											
Openb. scholen . . . 1	43 492	208	"	299	666	1 418	"	"	9	"	8
Prot. bijz. scholen . . 1	40 338	"	"	264	729	1 507	39	"	216	"	"
te zamen . . 2	83 830	208	"	563	1 395	2 925	39	"	225	"	8
Grijpskerke.											
Openb. scholen . . . 1	10 130	"	"	5	140	95	"	"	4	"	10
Prot. bijz. scholen . . 1	34 400	"	"	66	249	1 340	"	"	100	"	"
te zamen . . 2	44 530	"	"	71	389	1 435	"	"	104	"	10
Koudekerke.											
Openb. scholen . . . 1	46 520	"	"	416	609	1 118	22	"	340	"	14
Prot. bijz. scholen . . 1	40 760	"	"	158	273	532	"	"	46	"	"
te zamen . . 2	87 280	"	"	574	882	1 650	22	"	386	"	14
Meliskerke.											
Openb. scholen . . . 1	28 928	"	"	650	510	845	32	"	79	"	240
Middelburg.											
Openb. scholen . . . 8	827 711	2 974	45	204	66	31 540	1 103	"	187	"	200
Prot. bijz. scholen . . 4	317 163	178	2	554	560	12 116	11	"	382	"	138
R. K. bijz. scholen . . 1	43 463	"	"	"	"	771	51	"	24	"	48
te zamen . . 13	1 188 337	3 152	47	758	626	44 427	1 165	"	593	"	386

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
264	"	"	1 736	3 813	2 093	5 309	67 343	72 652			
27	"	96	170	412	182	647	6 836	7 483			
344	"	28	372	491	248	1 617	13 316	14 933			
635	"	124	2 278	4 716	2 523	7 573	87 495	95 068	41	478	519
5 168	"	16	1 213	24 804	7 912	34 514	112 452	146 966			
68	"	5	289	866	740	939	6 507	7 446			
1 201	"	"	228	4 126	1 373	5 603	7 487	13 090			
"	"	"	2	9	20	9	134	143			
6 437	"	21	1 682	29 805	10 045	41 065	126 580	167 645	137	425	562
2 367	"	5	1 654	10 122	12 119	15 158	49 270	64 428			
7	"	"	60	23	152	40	1 249	1 289			
2 374	"	5	1 714	10 145	12 271	15 198	50 519	65 717	161	535	696
12 296	"	45	6 230	47 064	29 004	70 562	408 622	479 184	87	504	590
433	"	101	791	2 694	1 678	3 695	32 452	36 147	64	560	625
3 776	"	199	1 328	7 279	4 481	12 339	65 868	78 207	84	447	530
"	"	"	2	9	20	9	187	196	12	265	278
16 505	"	345	8 351	57 046	35 183	86 605	507 129	593 734	85	499	584
63 901	1 519	663	49 981	239 450	128 300	342 374	2 662 525	3 004 899	76	585	660
13 751	151	408	13 130	46 646	39 448	67 986	456 173	524 099	86	577	663
13 640	5	246	12 846	52 121	35 895	68 127	378 151	446 278	80	445	525
873	"	33	1 733	8 471	1 960	9 377	70 644	80 021	66	500	565
92 165	1 675	1 350	77 690	346 688	205 603	487 804	3 567 493	4 055 297	77	563	640
4	"	"	15	30	30	199	156	355			
115	"	"	57	257	2	512	2 673	3 185			
119	"	"	72	287	32	711	2 829	3 540	168	668	836
4 190	"	"	316	6 432	855	13 438	12 434	25 872	885	819	1 703
16	"	"	43	270	16	682	927	1 609			
14	"	"	76	124	50	243	1 514	1 757			
30	"	"	119	394	66	925	2 441	3 366	260	687	947
549	"	"	55	481	192	1 329	2 556	3 885			
422	"	"	23	351	188	1 037	2 702	3 739			
971	"	"	78	832	380	2 366	5 258	7 624	282	627	909
"	"	"	41	68	"	73	290	363			
31	"	"	25	324	98	421	1 812	2 233			
31	"	"	66	392	98	494	2 102	2 596	111	472	583
357	"	"	85	182	61	955	2 249	3 204			
31	"	"	124	262	57	451	1 032	1 483			
388	"	"	209	444	118	1 406	3 281	4 687	161	376	537
266	"	"	15	596	63	1 512	1 784	3 296	523	617	1 139
576	"	"	1 037	4 741	1 287	5 521	38 439	43 960			
994	"	"	392	559	527	2 107	14 306	16 413			
213	"	"	39	399	161	612	1 094	1 706			
1 783	"	"	1 468	5 699	1 975	8 240	53 839	62 079	69	453	522

Arrondissement Middelburg—Vlissingen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		onge-steldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Onge-oorloofd.	Geoorloofd.			Onge-oorloofd.	Geoorloofd.	Onge-oorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	7.	7.	8.	9.	10	11.	12.
Nieuw- en St Joosland.											
Openb. scholen . . . 1	74 816	„	„	3 749	176	2 250	2	„	147	„	90
St. Laurens.											
Openb. scho'en . . . 1	20 808	„	„	35	118	956	„	„	7	„	„
Oostkapelle.											
Openb. scholen . . . 1	57 076	„	„	589	987	1 047	„	„	121	„	370
Ritthem.											
Openb. scholen . . . 1	40 645	„	„	1 068	151	1 002	30	„	103	„	226
Serooskerke (W).											
Openb. scholen . . . 1	29 592	„	„	127	430	241	34	„	13	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	37 136	„	„	669	330	917	„	„	175	„	21
te zamen . . 2	66 728	„	„	796	760	1 158	34	„	188	„	21
Souburg (Oost- en West).											
Openb. scholen . . . 1	85 674	„	„	7	46	2 157	19	„	128	„	750
Prot. bijz. scholen . . 1	53 242	474	„	56	„	1 250	„	„	94	„	10
te zamen . . 2	138 916	474	„	63	46	3 387	19	„	222	„	760
Veere.											
Openb. scholen . . . 1	39 631	44	„	„	241	1 246	49	„	7	„	810
Prot. bijz. scholen . . 1	34 504	18	„	345	350	2 026	1	„	268	„	„
te zamen . . 2	71 135	62	„	345	591	3 272	50	„	275	„	810
Vrouwenpolder.											
Openb. scholen . . . 2	45 832	„	„	1 095	319	741	„	„	107	„	306
Westkapelle.											
Openb. scholen . . . 1	106 386	„	„	„	1 498	1 582	73	„	84	„	9
Zoutelande.											
Openb. scholen . . . 1	46 554	„	„	127	1 021	889	86	„	56	„	173
Aardenburg.											
Openb. scholen . . . 1	62 853	„	1	651	498	1 084	121	„	26	„	52
R. K. bijz. scholen . . 2	69 927	„	„	104	1 613	1 241	17	„	28	„	474
te zamen . . 3	132 780	„	1	755	2 111	2 325	138	„	54	„	526
Breskens.											
Openb. scholen . . . 2	151 485	29	„	4 664	722	5 295	52	„	85	„	2 296
Cadzand.											
Openb. scholen . . . 1	89 632	„	5	488	90	986	6	4	103	„	7 845
Eede.											
Openb. scholen . . . 1	63 443	„	„	1 620	1 203	2 175	1 336	„	107	„	889
Groede.											
Openb. scholen . . . 2	127 734	4	6	1 366	1 641	2 589	369	„	415	„	5 951
Prot. bijz. scholen . . 1	29 005	64	„	373	238	459	31	„	283	„	1 439
te zamen . . 3	156 739	68	6	1 739	1 879	3 048	400	„	698	„	7 390
St. Kruis.											
Openb. scholen . . . 1	31 596	„	2	367	653	590	1 469	„	94	„	„
Nieuwvliet.											
Openb scholen . . . 1	45 222	„	„	1 962	274	755	„	„	18	„	1 133
Oostburg.											
Openb. scho'en . . . 1	104 937	„	„	3 175	„	2 260	166	„	164	„	87
Prot. bijz. scholen . . 1	38 288	„	„	816	38	1 323	„	„	101	„	1 952
R. K. bijz. scholen . . 1	38 850	„	„	301	170	578	329	„	39	„	198
te zamen . . 3	182 075	„	„	4 292	208	4 161	495	„	304	„	2 237
Retranchement.											
Openb. scholen . . . 1	46 856	„	„	413	302	709	71	„	13	„	664
Schoondijke.											
Openb. scholen . . . 2	106 737	99	„	5 115	1 115	3 000	778	„	162	„	1 481

District Middelburg.

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22	23.	24.
743	"	"	41	295	148	4787	2854	7641	640	381	1021
21	"	11	3	84	35	151	1119	1270	73	538	610
293	"	"	110	690	83	1572	2718	4290	276	477	752
102	"	"	109	693	218	1863	1839	3702	458	452	911
34	"	"	26	173	"	334	744	1078			
7	"	"	243	54	38	730	1724	2454			
41	"	"	269	227	38	1064	2468	3532	159	370	529
1051	"	"	87	1570	176	2628	3343	5971			
16	"	"	12	147	60	219	1900	2119			
1067	"	"	99	1717	236	2847	5243	8090	205	377	582
"	"	"	39	712	18	712	2454	3166			
121	"	"	59	199	40	665	2762	3427			
121	"	"	98	911	58	1377	5216	6593	186	704	889
437	"	"	23	438	33	1970	1529	3499	430	334	763
6	"	"	92	703	216	709	3554	4263	67	334	401
35	"	"	182	135	19	297	2376	2673	61	510	574
108	"	"	44	168	166	927	1992	2919			
160	"	11	81	17	285	292	3739	4031			
268	"	11	125	185	451	1219	5731	6950	92	432	523
1683	"	"	240	3415	435	9762	9154	18916	644	604	1249
579	"	"	39	2872	16	3913	9090	13033	443	1021	1464
188	"	"	204	2426	105	4234	6019	10253	667	949	1616
1223	"	"	120	747	243	3336	11338	14674			
71	"	"	55	1061	70	1505	2639	4144			
1294	"	"	175	1808	313	4841	13977	18818	309	892	1201
78	"	"	"	63	62	508	2870	3378	161	908	1069
725	"	"	14	194	42	2881	2236	5117	637	494	1132
1020	"	"	31	3667	130	7862	2838	10700			
154	"	"	216	270	387	1240	4017	5257			
53	"	"	42	2159	42	2513	1398	3911			
1227	"	"	289	6096	559	11615	8253	19868	638	453	1091
180	"	"	41	984	168	1577	1968	3545	337	420	757
3183	"	"	103	1180	453	9478	7191	16669	888	674	1562

Arrondissement Vlissingen—Neuzen—Hulst.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongeschiktheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.	11.	12.
Sluis.											
Openb. scholen . . . 3	136 788	„	5	1 228	365	3 084	2 780	„	92	„	499
Prot. bijz. scholen . . 1	35 944	„	„	506	178	1 112	2	„	25	„	„
te zamen . . 4	172 732	„	5	1 734	543	4 196	2 782	„	117	„	499
Vlissingen.											
Openb. scholen . . . 6	919 475	2 374	168	187	25	31 738	1 403	„	489	91	555
Prot. bijz. scholen . . 2	158 660	„	„	20	124	5 852	„	1	92	„	11
R. K. bijz. scholen. . 2	220 898	480	18	„	„	6 948	261	„	73	„	197
Andere bijz. scholen . 1	7 010	„	„	„	„	153	21	„	34	„	„
te zamen . . 11	1 306 043	2 854	186	207	149	44 691	1 685	1	688	91	763
Zuidzande.											
Openb. scholen . . . 1	75 954	„	„	3 664	187	1 227	33	„	91	5	3 319
Axel.											
Openb. scholen . . . 1	172 450	56	„	14 273	1 010	7 682	1 276	3	2 270	„	633
Prot. bijz. scholen . . 2	130 156	„	„	10 336	539	4 622	216	„	1 473	„	63
te zamen . . 3	302 606	56	„	24 609	1 549	12 304	1 492	3	3 743	„	696
Biervliet.											
Openb. scholen . . . 2	145 977	240	1	7 905	1 866	7 493	1 027	„	372	„	17
Hoek.											
Openb. scholen . . . 1	103 762	„	„	16 017	120	2 650	211	„	975	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	43 376	„	„	5 001	166	1 523	80	5	1 093	„	„
te zamen . . 2	147 138	„	„	21 018	286	4 173	291	5	2 068	„	„
Hoofdplaat.											
Openb. scholen . . . 2	113 585	129	6	2 528	2 390	6 694	1 522	„	108	„	833
Neuzen.											
Openb. scholen . . . 4	518 630	153	4	14 596	2 546	18 129	2 094	4	778	„	1 243
Prot. bijz. scholen . . 3	201 117	38	2	6 172	290	7 309	241	4	377	„	106
te zamen . . 7	719 147	191	6	20 768	2 836	25 438	2 335	8	1 155	„	1 349
Philippine.											
Openb. scholen . . . 1	68 244	„	„	1 985	1 826	1 812	680	„	16	„	„
Waterlandkerkje.											
Openb. scholen . . . 1	49 784	64	„	4 399	1 110	2 067	1 035	1	166	„	986
IJzendijke.											
Openb. scholen . . . 9	99 234	213	„	4 303	1 497	3 445	1 012	„	296	„	193
R. K. bijz. scholen. . 1	48 486	„	„	293	1 102	1 563	10	„	75	„	28
te zamen . . 3	147 720	213	„	4 596	2 599	5 010	1 022	„	371	„	221
Zaamslag.											
Openb. scholen . . . 3	146 606	30	8	26 583	419	2 925	695	„	401	„	12
Prot. bijz. scholen . . 2	76 303	„	„	9 183	178	2 682	201	6	425	„	„
te zamen . . 5	222 909	30	8	35 766	597	5 607	896	6	829	„	12
Boschkapelle.											
Openb. scholen . . . 1	86 032	„	„	1 862	391	1 378	2 053	„	250	„	203
Clinge.											
Openb. scholen . . . 3	196 727	141	„	4 405	2 286	4 452	357	„	107	„	145
Graauw c.a.											
Openb. scholen . . . 1	145 826	361	11	5 729	2 437	3 618	99	„	163	„	3 176
Hengstdijk.											
Openb. scholen . . . 1	37 208	1 202	„	42	300	1 475	116	„	16	„	2
Hontenisse.											
Openb. scholen . . . 4	237 120	1 417	20	1 930	2 374	6 626	1 978	15	486	„	181
R. K. bijz. scholen. . 1	70 116	648	„	62	„	2 619	67	„	170	„	49
te zamen . . 5	307 236	2 065	20	1 992	2 374	9 245	2 045	15	656	„	230
Hulst.											
Openb. scholen . . . 1	111 359	257	9	8 405	54	2 680	400	„		„	20
R. K. bijz. scholen. . 1	75 112	102	„	525	„	2 129	5	„	32	„	213
te zamen . . 2	186 471	359	9	8 930	54	4 809	405	„	37	„	233

District Middelburg.

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen							
Onge-oorloofd.	Geoorloofd.	Onge-oorloofd.	Geoorloo'd.	Onge-oorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	onge-oorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19	20.	21	22.	23.	24.
1 288	"	"	162	2 135	207	4 651	7 194	11 845			
491	"	4	87	176	350	1 177	1 754	2 931			
1 779	"	4	249	2 311	557	5 828	8 948	14 776	337	518	855
1 563	"	38	1 825	6 308	1 702	8 187	40 279	48 466			
185	"	2	204	491	440	699	6 723	7 422			
576	"	"	1 224	2 578	685	3 154	9 886	13 040			
2	"	"	25	73	"	75	233	308			
2 326	"	40	3 278	9 450	2 827	12 115	57 121	69 236	93	437	530
1 167	"	"	99	729	112	5 565	5 068	10 633	733	667	1 400
6 722	"	26	81	8 618	302	29 642	13 310	42 952			
1 975	"	"	400	555	344	12 866	7 657	20 523			
8 697	"	26	481	9 173	646	42 508	20 967	63 475	1 405	693	2 098
3 608	"	"	134	1 896	130	13 409	11 280	24 689	919	773	1 691
3 093	"	"	64	751	326	19 861	4 346	24 207			
155	"	"	124	465	"	5 626	2 986	8 612			
3 248	"	"	188	1 216	326	25 487	7 332	32 819	1 732	498	2 230
363	"	46	110	3 423	1 447	6 360	13 239	19 599	560	1 166	1 725
4 400	"	"	784	9 431	3 637	28 431	29 368	57 799			
1 488	"	8	512	10 620	318	18 292	9 193	27 485			
5 888	"	8	1 296	20 051	3 955	46 723	38 561	85 284	650	536	1 186
921	"	"	165	5 360	20	8 266	4 459	12 725	1 211	653	1 865
113	"	"	6	438	39	4 951	5 473	10 424	904	1 099	2 094
408	"	"	131	842	248	5 553	7 035	12 588			
1 915	"	"	29	138	336	2 346	3 145	5 491			
2 323	"	"	160	980	584	7 899	10 180	18 079	535	689	1 224
2 552	"	"	135	3 532	254	32 667	4 882	37 549			
2 046	"	14	108	1 243	311	12 492	3 905	16 397			
4 598	"	14	243	4 775	565	45 159	8 787	53 946	2 026	394	2 420
218	"	"	95	622	418	2 702	4 788	7 490	314	557	871
971	"	"	109	1 838	190	7 214	7 787	15 001	367	396	763
730	"	"	182	939	564	7 398	10 551	17 949	507	724	1 231
19	"	"	9	31	161	92	3 281	3 373	25	882	907
638	"	"	199	2 666	232	5 249	13 513	18 762			
49	"	"	151	41	89	155	3 793	3 948			
687	"	"	350	2 710	321	5 404	17 306	22 710	176	563	739
2 419	"	"	87	1 364	67	12 188	3 579	15 767			
1 310	"	"	86	1 026	349	2 861	2 916	5 777			
3 729	"	"	173	2 390	416	15 049	6 495	21 544	807	348	1 155

Arrondissement Hulst—Goes.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
St. Jansteen.											
Openb. scholen . . . 2	101 848	„	105	1 203	488	1 520	35	„	88	„	112
R. K. bijz. scholen. . 1	70 984	„	„	645	242	1 756	68	„	227	„	4
te zamen . . 3	172 832	„	105	1 848	730	3 276	103	„	315	„	116
Koewacht.											
Openb. scholen . . . 2	112 282	58	„	10 551	1 379	3 206	155	„	213	„	131
Ossenisse.											
Openb. scholen . . . 1	48 708	1 730	„	950	974	1 283	10	„	310	„	45
Overslag.											
Openb. scholen . . . 1	24 028	148	„	2 367	576	680	47	„	101	„	8
Sas van Gent.											
Openb. scholen . . . 1	50 738	„	„	1 797	113	1 410	34	„	59	„	„
R. K. bijz. scholen . . 1	44 860	„	„	145	„	1 322	68	„	54	„	38
te zamen . . 2	95 598	„	„	1 942	113	2 732	102	„	113	„	38
Stoppeldijk.											
Openb. scholen . . . 2	83 287	„	„	903	754	2 421	1 608	„	222	„	52
Westdorpe.											
Openb. scholen . . . 1	103 633	28	„	4 130	2 130	3 566	706	„	6	„	152
Zuiddorpe.											
Openb. scholen . . . 1	72 933	36	„	750	1 504	1 472	19	„	85	„	432
Arrond. Middelburg.											
Openb. scholen . . . 27	1 676 774	3 232	45	11 748	7 795	54 508	1 558	„	1 599	„	6 829
Prot. bijz. scholen . . 12	614 331	671	2	2 357	4 258	21 530	53	„	1 671	„	169
R. K. bijz. scholen. . 1	43 463	„	„	„	„	771	51	„	24	„	48
te zamen . . 40	2 334 568	3 903	47	14 105	12 053	76 809	1 662	„	3 294	„	7 046
Arrond. Vlissingen.											
Openb. scholen . . . 23	1 962 112	2 506	187	24 900	7 075	55 492	8 584	4	1 859	96	24 771
Prot. bijz. scholen . . 5	261 897	64	„	1 715	578	8 746	33	1	501	„	3 402
R. K. bijz. scholen. . 5	329 675	480	18	405	1 783	8 767	607	„	140	„	869
Andere bijz. scholen . 1	7 010	„	„	„	„	153	21	„	34	„	„
te zamen . . 34	2 560 694	3 050	205	27 020	9 436	73 158	9 245	5	2 534	96	29 042
Arrond. Neuzen.											
Openb. scholen . . . 17	1 417 672	885	19	92 589	12 784	52 897	9 352	8	5 385	„	3 917
Prot. bijz. scholen . . 8	450 952	38	2	30 692	1 173	14 136	738	15	3 368	„	169
R. K. bijz. scholen. . 1	48 486	„	„	293	1 102	1 565	10	„	75	„	28
te zamen . . 26	1 917 110	923	21	123 574	15 059	70 598	10 300	23	8 828	„	4 114
Arrond. Hulst.											
Openb. scholen . . . 22	1 411 329	5 378	145	45 024	15 760	35 787	7 617	15	2 051	„	4 659
R. K. bijz. scholen. . 4	261 072	750	„	1 377	242	7 826	208	„	483	„	304
te zamen . . 26	1 672 401	6 128	145	46 401	16 002	43 613	7 825	15	2 534	„	4 963
District Middelburg.											
Openb. scholen . . . 89	6 467 887	12 001	396	174 261	43 414	198 684	27 311	27	10 894	96	40 176
Prot. bijz. scholen . . 25	1 327 180	773	4	34 764	6 009	46 412	824	16	5 540	„	3 740
R. K. bijz. scholen. . 11	682 696	1 230	18	2 075	3 127	18 929	876	„	722	„	1 249
Andere bijz. scholen . 1	7 010	„	„	„	„	153	21	„	34	„	„
te zamen . 126	8 484 773	14 004	418	211 100	52 550	264 178	29 032	43	17 190	96	45 165
Baarland.											
Openb. scholen . . . 1	42 110	„	„	144	841	1 669	119	„	73	„	960
Borssele.											
Openb. scholen . . . 1	59 010	„	„	994	1 527	1 133	6	„	57	„	655
Driewegen.											
Openb. scholen . . . 1	48 916	„	„	3 392	660	2 349	230	„	84	„	124

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15	16.	17	18	19	20.	21.	22.	23.	24.
137	"	57	40	1 003	106	2 400	2 494	4 894			
403	"	"	128	614	297	1 692	2 722	4 414			
540	"	57	168	1 647	403	4 092	5 216	9 308	237	302	539
840	"	"	70	2 372	155	13 763	5 367	19 130	1 226	478	1 704
236	"	"	17	385	60	1 571	4 429	6 000	325	917	1 242
50	"	"	16	197	58	2 614	1 634	4 248	1 088	680	1 768
963	"	"	34	321	62	3 081	1 712	4 793			
620	"	"	43	430	83	1 195	1 608	2 803			
1 583	"	"	77	751	145	4 276	3 320	7 596	447	347	795
128	"	"	88	280	83	1 311	5 228	6 539	157	628	785
1 127	"	"	66	686	92	5 943	6 746	12 689	573	651	1 224
83	"	"	52	157	251	990	3 851	4 841	136	528	664
8 680	"	11	2 349	18 293	3 450	38 732	81 365	120 097			
1 751	"	"	1 011	2 277	1 060	6 385	30 425	36 810			
213	"	"	39	399	161	612	1 094	1 706			
10 644	"	11	3 399	20 969	4 671	45 729	112 884	158 613	196	483	679
12 985	"	38	2 922	24 888	3 841	62 911	107 237	170 148			
901	"	6	562	1 908	1 247	4 621	15 133	19 754			
789	"	11	1 347	4 754	1 012	5 959	15 023	20 982			
2	"	"	25	73	..	75	233	308			
14 677	"	55	4 856	31 713	6 100	73 566	137 626	211 192	287	538	825
22 180	"	72	1 550	34 291	6 403	149 140	93 392	242 532			
5 664	"	22	1 144	12 883	973	49 276	23 741	73 017			
1 915	"	"	29	138	336	2 346	3 145	5 491			
29 759	"	94	2 723	47 312	7 712	200 762	120 278	321 040	1 047	627	1 675
8 559	"	57	1 064	12 861	2 499	66 516	74 960	141 476			
2 382	"	"	408	2 144	818	5 903	11 039	16 942			
10 941	"	57	1 472	15 005	3 317	72 419	85 999	158 418	433	514	947
12 404	"	178	7 885	90 333	16 193	317 299	356 954	674 253	491	552	1 042
8 316	"	28	2 717	17 158	3 280	60 282	69 299	129 581	454	522	976
5 299	"	11	1 823	7 435	2 327	14 820	30 301	45 121	217	444	661
2	"	"	25	73	..	75	233	308	107	332	439
66 021	"	217	12 450	114 999	21 800	392 476	456 787	849 263	463	538	1 001
71	"	"	120	276	551	491	4 333	4 824	117	1 029	1 146
585	"	"	134	561	313	2 140	3 825	5 965	363	648	1 011
836	"	"	320	79	86	4 307	3 853	8 160	880	787	1 667

Arrondissement Goes—Zierikzee.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoor.oofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.	11.	12.
Ellewoutsdijk.											
Openb. scholen . . . 1	55 054	249	„	315	1 536	1 188	„	„	2	„	„
Goes.											
Openb. scholen . . . 5	337 100	323	30	135	2 520	10 266	946	„	43	„	758
Prot. bijz. scholen . . 1	105 950	9	1	267	135	3 754	2	„	75	„	10
R. K. bijz. scholen . . 1	50 277	„	348	120	52	1 743	114	„	3	„	135
te zamen . . 7	493 327	332	379	522	2 707	15 763	1 062	„	121	„	903
's Gravenpolder.											
Openb. scholen . . . 1	63 262	„	„	610	733	1 677	149	„	39	„	2 684
's Heer Abtskerke.											
Openb. scholen . . . 1	17 074	70	„	344	322	926	57	4	66	„	35
's Heer Arendskerke.											
Openb. scholen . . . 3	162 490	34	„	5 238	3 477	9 126	839	„	820	„	1 344
Prot. bijz. scholen . . 1	49 037	„	„	1 819	570	3 359	„	„	577	„	„
te zamen . . 4	211 527	34	„	7 057	4 047	12 485	839	„	1 397	„	1 344
's Heerenhoek.											
Openb. scholen . . . 1	10 297	„	„	„	104	402	„	„	11	„	40
R. K. bijz. scholen . . 2	110 169	„	„	1 869	932	4 758	1 060	„	703	6	788
te zamen . . 3	120 466	„	„	1 869	1 036	5 160	1 060	„	714	6	828
Heinkenszand.											
Openb. scholen . . . 1	109 928	52	„	5 480	1 479	5 942	1 183	„	171	„	3 043
Hoedekenskerke.											
Openb. scholen . . . 1	52 952	12	„	1 813	218	4 032	136	„	62	„	3 673
R. K. bijz. scholen . . 1	58 324	14	„	2 870	88	1 998	16	4	289	„	632
te zamen . . 2	111 276	26	„	4 683	306	6 030	152	4	351	„	4 305
Kapelle.											
Openb. scholen . . . 2	148 270	„	„	2 638	1 191	5 954	594	4	109	324	769
Kattendijke.											
Openb. scholen . . . 2	73 835	„	„	261	1 742	3 215	86	„	90	„	435
Kloetinge.											
Openb. scholen . . . 1	73 606	„	„	1 914	568	2 284	86	„	305	„	2 496
Nisse.											
Openb. scholen . . . 1	36 942	„	„	934	471	1 068	165	„	33	„	358
Oudelande.											
Openb. scholen . . . 1	48 077	„	„	1 890	1 755	1 641	286	„	125	„	1 061
Ovezande.											
Openb. scholen . . . 1	51 602	„	„	1 678	887	4 079	101	„	147	37	3 959
Schore.											
Openb. scholen . . . 1	46 917	„	„	1 395	189	1 813	144	„	64	„	678
Wemeldinge.											
Openb. scholen . . . 2	156 628	267	24	3 212	2 786	7 917	96	„	70	„	1 278
Wolphaartsdijk.											
Openb. scholen . . . 2	173 290	64	„	1 744	4 617	5 535	299	„	446	„	2 688
Yerseke.											
Openb. scholen . . . 2	305 638	929	62	2 333	770	19 039	367	„	126	858	279
Prot. bijz. scholen . . 1	83 632	116	„	528	„	3 078	4	„	84	„	„
te zamen . . 3	389 270	1 045	62	2 861	770	22 117	371	„	210	858	279
Brouwershaven.											
Openb. scholen . . . 1	86 845	10	„	2 129	1 367	2 310	28	„	38	„	273
Bruinisse.											
Openb. scholen . . . 1	160 300	„	„	34	2 557	4 609	246	„	155	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	39 890	„	„	186	298	1 240	51	„	21	„	„
te zamen . . 2	200 190	„	„	220	2 855	5 849	297	„	176	„	„

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
97	"	30	20	123	12	565	3 007	3 572	103	546	649
588	"	"	262	5 192	816	5 915	15 964	21 879			
316	"	"	392	518	89	1 161	4 467	5 568			
504	"	1	80	473	286	1 098	2 761	3 859			
1 408	"	1	734	6 183	1 191	8 114	23 192	31 306	164	470	635
145	"	"	71	1 056	139	1 811	5 492	7 303	286	868	1 154
2	"	"	63	6	30	356	1 549	1 905	209	907	1 116
1 243	"	"	143	555	82	7 036	15 865	22 901			
150	"	"	44	76	164	2 045	4 714	6 759			
1 393	"	"	187	631	246	9 081	20 579	29 660	429	973	1 402
31	"	"	144	4	175	561	736				
538	"	6	127	5 048	357	7 467	8 725	16 192			
569	"	6	127	5 192	361	7 642	9 286	16 928	634	771	1 405
1 635	"	"	29	499	450	7 634	12 349	19 983	694	1 123	1 818
31	"	"	127	482	9	2 326	8 269	10 595			
235	"	"	531	110	4 890	3 219	8 467	11 686			
266	"	"	658	592	4 908	5 545	16 736	22 281	498	1 504	2 002
702	"	"	172	3 749	365	7 427	9 154	16 581	501	617	1 118
28	"	6	148	127	101	422	5 817	6 239	57	788	845
252	"	"	110	484	271	2 650	6 120	8 770	360	831	1 191
494	"	34	47	129	157	1 591	2 299	3 890	431	622	1 053
310	"	"	37	327	124	2 527	5 029	7 556	526	1 046	1 572
148	"	1	129	427	344	2 291	9 646	11 937	420	1 767	2 186
87	"	"	55	378	948	1 860	3 891	5 751	396	829	1 226
1 529	"	"	474	733	462	5 474	13 474	18 948	349	860	1 210
510	"	4	89	653	534	2 911	14 272	17 183	168	824	992
2 323	"	5	436	11 693	1 292	17 212	23 300	40 512			
192	"	1	150	1 416	327	2 137	3 789	5 926			
2 515	"	6	586	13 109	1 649	19 319	27 089	46 438	497	696	1 193
716	"	"	155	2 017	515	4 862	4 696	9 558	560	541	1 101
109	"	"	482	7 698	2 102	7 841	10 151	17 992			
32	"	"	356	78	291	296	2 257	2 553			
141	"	"	888	7 776	2 393	8 137	12 408	20 545	406	620	1 026

Arrondissement Zierikzee—Tholen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Burgh.											
Openb. scholen . . . 1	46 077	„	„	231	799	1 426	28	„	112	„	„
Dreischor.											
Openb. scholen . . . 1	89 444	20	„	4 263	1 726	2 766	3	„	115	„	20
Duivendijke.											
Openb. scholen . . . 1	33 016	6	4	2 587	375	1 432	139	„	159	„	9
Elkerzee.											
Openb. scholen . . 1	35 762	„	„	1 279	682	1 690	74	„	67	„	17
Ellemeet.											
Openb. scholen . . . 1	28 694	„	„	469	186	1 433	„	„	176	„	1
Haamstede.											
Openb. scholen . . . 1	48 752	28	„	908	1 016	1 610	84	„	126	„	„
Kerkwerve.											
Openb. scholen . . . 1	63 508	„	„	5 537	740	3 713	194	„	589	„	163
Nieuwerkerk.											
Openb. scholen . . . 1	102 925	85	„	8 917	769	3 508	382	„	310	„	43
Noordgouwe.											
Openb. scholen . . . 1	63 506	37	2	3 708	552	4 575	16	„	76	„	„
Noordwelle.											
Openb. scholen . . . 1	36 670	„	„	1 202	555	535	„	„	59	„	„
Oosterland.											
Openb. scholen . . . 2	120 118	„	„	15 444	662	2 604	223	„	53	„	„
Ouwerkerk.											
Openb. scholen . . . 1	54 905	121	„	629	879	2 955	42	„	153	„	214
Renesse.											
Openb. scholen . . . 1	31 349	6	„	510	396	496	3	„	15	„	„
Serooskerke (S).											
Openb. scholen . . . 1	27 092	„	„	921	318	1 232	24	„	56	„	„
Zierikzee.											
Openb scholen . . . 4	385 995	11	„	2 223	2 031	11 549	1 198	„	237	„	45
Prot. bijz. scholen . . 1	60 908	„	„	676	120	1 505	„	„	29	„	102
te zamen . . 5	446 903	11	„	2 899	2 151	13 054	1 198	„	266	„	147
Zonnemaire.											
Openb. scholen . . . 1	86 304	5	1	4 176	1 705	3 241	49	„	59	„	265
St. Annaland.											
Openb. scholen . . . 1	177 733	863	„	13 612	1 466	4 386	268	„	81	1	281
Colijnsplaat.											
Openb. scholen . . . 1	141 721	222	„	8 598	415	14 695	176	„	70	9	18
Kats.											
Openb. scholen . . . 1	41 028	„	„	420	638	4 110	10	„	41	„	604
Kortgene.											
Openb. scholen . . . 1	88 582	2 433	6	7 067	835	3 444	22	„	27	„	„
Krabbendijke.											
Openb. scholen . . . 1	122 580	„	37	5 878	1 818	3 391	155	„	686	„	55
Prot. bijz. scholen . . 1	40 359	„	10	634	590	1 064	2	„	348	„	322
te zamen . . 2	162 939	„	47	6 512	2 408	4 455	157	„	1 034	„	377
Kruiningen.											
Openb. scholen . . . 2	233 049	20	21	7 169	2 202	8 102	857	„	516	„	734
Prot. bijz. scholen . . 1	8 620	„	„	252	78	299	9	„	50	„	22
te zamen . . 3	241 669	20	21	7 421	2 280	8 401	866	„	566	„	756

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
116	"	"	129	187	102	534	2 596	3 130	116	563	679
1 281	"	"	81	481	428	6 065	5 169	11 174	671	578	1 249
470	"	"	13	171	212	3 298	2 349	5 577	978	711	1 689
174	"	"	29	167	84	1 620	2 643	4 263	453	739	1 192
507	"	"	18	99	29	1 075	1 843	2 918	375	642	1 017
19	"	"	52	366	236	1 293	3 152	4 445	265	647	912
843	"	"	46	3 076	128	9 456	5 573	15 029	1 489	878	2 366
1 824	"	"	122	2 072	582	12 813	5 801	18 614	1 245	564	1 809
2 192	"	"	53	420	332	6 320	5 643	11 963	995	889	1 884
76	"	"	42	279	8	1 557	1 199	2 756	425	327	752
2 875	"	"	98	1 276	575	19 595	4 215	23 810	1 631	351	1 98
396	"	"	177	431	335	1 456	4 876	6 332	265	888	1 153
102	"	"	123	99	12	711	1 051	1 762	227	335	562
157	"	"	14	86	4	1 164	1 648	2 812	430	608	1 038
1 993	"	"	509	10 227	1 197	14 446	16 777	31 223			
1	"	"	78	149	141	826	1 975	2 801			
1 997	"	"	587	10 376	1 338	15 272	18 752	34 024	342	420	761
26	"	"	70	713	39	4 915	5 434	10 349	569	630	1 199
2 898	87	11	197	787	624	17 309	8 253	25 562	974	464	1 438
2 856	"	"	170	591	583	12 054	16 349	28 403	851	1 154	2 004
42	"	"	104	1	27	463	5 534	5 997	113	1 350	1 462
2 409	"	"	9	437	435	9 913	7 211	17 124	1 119	814	1 933
277	"	"	204	180	1 447	6 335	7 793	14 128			
103	"	"	95	526	282	1 263	2 713	3 976			
380	"	"	299	706	1 729	7 598	10 506	18 104	466	645	1 111
1 934	"	7	383	2 361	2 799	11 471	15 634	27 105			
32	"	"	26	18	26	302	510	812			
1 966	"	7	409	2 379	2 825	11 773	16 144	27 917	487	668	1 155

Arrondissement Tholen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongeschiktheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
St. Maartensdijk.											
Openb. scholen . . . 1	180 965	410	„	5 610	2 049	8 644	57	„	279	„	7 167
St. Philipsland.											
Openb. scholen . . . 2	159 000	„	12	9 276	789	5 801	612	5	137	„	699
Poortvliet.											
Openb. scholen . . . 1	108 964	21	„	9 578	132	3 734	252	10	239	„	2 577
Rilland-Bath.											
Openb. scholen . . . 2	137 588	„	1	5 549	1 898	4 865	281	„	635	„	12
Scherpenisse.											
Openb. scholen . . . 1	88 756	„	„	4 414	772	10 811	154	„	80	„	1 911
Stavenisse.											
Openb. scholen . . . 1	127 185	586	28	9 094	1 004	3 197	38	„	176	„	7 381
Tholen.											
Openb. scholen . . . 1	206 367	456	„	5 046	263	5 751	403	6	135	„	6 392
Oud-Vossemeer.											
Openb. scholen . . . 1	151 132	24	„	4 705	124	3 411	1 117	2	427	1	4 742
Waarde.											
Openb. scholen . . . 1	63 550	„	14	832	670	1 915	145	„	27	„	289
Wissekerke.											
Openb. scholen . . . 3	165 172	„		8 897	1 745	6 296	68	„	439	36	405
Prot. bijz. scholen . . 2	74 834	„	7	4 620	762	2 463	218	„	326	„	43
te zamen . . 5	240 006	„	7	13 517	2 507	8 759	286	„	765	36	448
Arrond. Goes											
Openb. scholen . . . 32	2 075 998	2 100	116	36 464	28 393	91 255	5 869	8	2 943	1 229	27 317
Prot. bijz. scholen . . 3	238 619	125	1	2 614	705	10 191	6	„	736	„	10
R. K. bijz. scholen. . 4	218 770	14	348	4 859	1 072	8 499	1 190	4	995	6	1 555
te zamen . . 39	2 533 387	2 239	465	43 937	30 170	109 945	7 065	12	4 674	1 235	28 882
Arrond. Zierikzee.											
Openb. scholen . . . 22	1 501 262	329	7	55 107	17 325	51 684	2 733	„	2 555	„	1 050
Prot. bijz. scholen . . 2	100 798	„	„	802	418	2 745	51	„	50	„	102
te zamen . . 24	1 602 060	329	7	56 029	17 743	54 429	2 784	„	2 605	„	1 152
Arrond. Tholen.											
Openb. scholen . . . 21	2 193 372	5 035	119	105 745	16 820	92 553	4 615	23	3 995	47	33 267
Prot. bijz. scholen . . 4	123 813	„	17	5 506	1 430	3 826	229	„	724	„	387
te zamen . . 25	2 317 185	5 035	136	111 251	18 250	96 379	4 844	23	4 719	47	33 654
District Goes.											
Openb. scholen . . . 75	5 770 632	7 464	242	197 376	62 538	235 492	13 217	31	9 493	1 276	61 634
Prot. bijz. scholen . . 9	463 230	125	18	8 982	2 553	16 762	286	„	1 510	„	499
R. K. bijz. scholen. . 4	218 770	14	348	4 859	1 072	8 499	1 190	4	995	6	1 555
te zamen . . 88	6 452 632	7 603	608	211 217	66 163	260 753	14 693	35	11 998	1 282	63 688
Provincie Zeeland.											
Openb. scholen . . 164	12 238 519	19 465	638	371 637	105 952	434 176	40 528	58	20 387	1 372	101 810
Prot. bijz. scholen . 34	1 790 410	898	22	43 746	8 562	63 174	1 110	16	7 050	„	4 239
R. K. bijz. scholen. 15	901 466	1 244	366	6 934	4 199	27 428	2 066	4	1 717	6	2 804
Andere bijz. scholen 1	7 010	..	..	..	..	153	21	„	34	..	..
te zamen . 214	14 937 405	21 607	1 026	422 317	118 713	524 931	43 725	78	29 188	1 378	108 853

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19	20.	21	22.	23.	24.
2 259	4	"	75	1 502	1 029	9 371	19 714	29 085	518	1 089	1 607
1 404	"	"	113	6 585	543	17 220	8 706	25 926	1 083	548	1 631
2 492	"	"	82	655	78	12 735	7 115	19 850	1 169	658	1 822
299	"	"	113	327	416	6 175	8 221	14 396	449	598	1 046
1 202	"	"	150	1 066	94	6 682	13 972	20 654	753	1 574	2 327
527	"	"	143	2 130	212	11 751	12 765	24 516	924	1 004	1 928
5 466	"	21	132	4 429	1 582	14 968	15 114	30 082	725	732	1 458
2 244	"	70	104	3 014	93	10 066	10 042	20 108	666	664	1 330
325	"	"	24	228	200	1 385	3 284	4 669	218	517	735
1 984	"	"	86	948	128	11 865	9 167	21 032			
991	"	2	101	332	164	5 945	4 084	10 029			
2 975	"	2	187	1 280	292	17 810	13 251	31 061	742	552	1 294
11 667	"	80	2 986	27 673	7 090	77 121	168 069	245 190			
658	"	1	586	2 010	610	5 283	12 970	18 253			
1 277	"	7	738	5 631	5 542	11 784	19 953	31 737	372	793	1 16
13 602	"	88	4 310	35 314	13 242	94 188	200 992	295 180			
13 879	"	"	2 213	29 845	6 920	98 891	84 816	183 707			
33	"	"	434	227	432	1 122	4 232	5 354			
13 912	"	"	2 647	30 072	7 352	100 013	89 048	189 061	624	556	1 180
28 618	91	109	2 089	25 221	10 290	159 763	168 874	328 637			
1 126	"	2	222	876	472	7 510	7 307	14 817			
29 744	91	111	2 311	26 097	10 762	167 273	176 181	343 454	722	760	1 482
54 164	91	189	7 288	82 739	24 300	335 775	421 759	757 534	582	731	1 313
1 817	"	3	1 242	3 113	1 514	13 915	24 509	38 424	300	529	829
1 277	"	7	738	5 631	5 542	11 784	19 953	31 737	539	912	1 451
57 258	91	199	9 268	91 483	31 356	361 474	466 221	827 695	561	722	1 283
106 568	91	367	15 173	173 072	40 493	653 074	778 713	1 431 787	534	636	1 170
10 133	"	31	3 959	20 271	4 794	74 197	93 808	168 005	414	524	938
6 576	"	18	2 561	13 066	7 869	26 604	50 254	76 858	295	557	853
2	"		25	73	"	75	233	308	107	332	439
123 279	91	416	21 718	206 482	53 156	753 950	923 008	1 676 958	505	618	1 123

Arrondissement Utrecht I en II—Loenen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Utrecht.											
Openb. scholen . . . 17	2 399 305	890	358	3	97	89 263	10 565	"	945	11	787
Prot. bijz. scholen . . 12	1 079 005	180	114	"	"	47 439	27	"	386	"	923
R. K. bijz. scholen. . 8	950 745	661	114	31	38	36 050	3 008	"	303	23	1 340
Andere bijz. scholen . 4	33 006	"	"	"	"	385	"	"	"	"	"
te zamen . . 41	4 462 061	1 731	586	34	135	173 137	13 600	"	1 634	34	3 050
Utrecht (vervolg).											
Openb. scholen . . . 9	1 134 933	390	226	5	8	38 804	4 477	4	334	1	295
Prot. bijz. scholen . . 4	755 068	443	107	15	64	25 882	6	"	144	23	463
R. K. bijz. scholen. . 5	665 213	722	2	21	66	24 839	1 080	1	212	"	436
te zamen . . 18	2 555 214	1 555	335	41	138	89 525	5 563	5	690	24	1 194
de Bildt.											
Openb scholen . . . 1	171 765	"	"	112	"	6 306	372	"	88	"	"
Bunnik.											
Openb. scholen . . . 1	41 275	"	"	"	"	1 789	6	"	14	"	"
R. K. bijz. scholen. . 1	62 753	"	2	50	429	2 358	283	"	73	"	8
te zamen . . 2	104 028	"	2	50	429	4 147	289	"	87	"	8
Zeist.											
Openb. scholen . . . 3	276 611	258	47	210	538	13 039	343	3	252	"	108
Prot. bijz. scholen . . 4	250 063	252	40	40	62	13 409	42	1	62	"	6
R. K. bijz. scholen. . 1	78 766	"	"	"	"	3 165	106	"	6	"	1
te zamen . . 8	605 440	510	87	250	600	29 613	491	4	320	"	115
Abcoude-Baambrugge.											
Openb. scholen . . . 1	53 418	66	"	19	40	3 166	1 413	"	110	"	73
Prot. bijz. scholen . . 1	43 436	"	"	58	"	1 486	12	"	77	"	40
te zamen . . 2	96 854	66	"	77	40	4 652	1 425	"	187	"	113
Abcoude-Proostdij.											
Openb. scholen . . . 1	88 785	109	"	393	36	3 029	724	"	125	"	32
Prot. bijz. scholen . . 1	46 418	52	1	"	34	2 220	32	"	124	"	29
te zamen . . 2	135 203	161	1	393	70	5 249	756	"	249	"	61
Breukelen-Nijenrode.											
Openb. scholen . . . 2	39 284	429	"	1	"	2 486	8	"	142	"	"
Prot. bijz. scholen . . 2	91 068	1 243	3	27	136	5 220	2	"	510	"	22
R. K. bijz. scholen. . 1	50 343	125	2	22	237	3 868	182	"	363	"	20
te zamen . . 5	180 695	1 797	5	50	373	11 574	192	"	1 015	"	42
Loenen.											
Openb. scholen . . . 1	75 926	"	"	"	"	2 438	33	"	64	"	4
Loenersloot.											
R.K. bijz. scholen . . 1	39 952	"	3	"	50	3 127	14	"	143	"	"
Loosdrecht.											
Openb. scholen . . . 3	130 006	"	"	80	14	7 951	49	"	181	"	206
Prot. bijz. scholen . . 3	75 004	4	"	29	86	4 092	40	"	495	"	246
te zamen . . 6	205 010	4	"	109	100	12 043	89	"	676	"	452
Maarssen.											
Openb. scholen . . . 3	118 432	2	"	2	60	5 119	45	"	99	"	24
R. K. bijz. scholen. . 2	72 759	50	"	"	40	3 805	85	"	313	"	12
te zamen . . 5	191 191	52	"	2	100	8 924	130	"	412	"	36
Mijdrecht.											
Openb scholen . . . 2	62 659	"	1	450	70	2 472	150	"	165	"	17
Prot. bijz. scholen . . 3	126 314	168	1	52	130	4 354	229	"	119	"	118
R. K. bijz. scholen. . 1	69 444	"	1	59	212	1 745	33	"	16	"	151
te zamen . . 6	258 417	168	3	561	412	8 571	412	"	300	"	286
Nigtevecht.											
Openb. scholen . . . 1	25 409	16	"	2	50	1 208	61	"	42	"	"
Prot. bijz. scholen . . 1	15 391	166	"	3	"	1 456	"	"	11	"	3
te zamen . . 2	40 800	182	"	5	50	2 664	61	"	53	"	3
Ruwiel.											
Openb. scholen . . . 1	21 442	88	"	89	44	1 243	24	"	128	"	2

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.						
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
2 000	"	4	3 122	7 182	6 215	9 200	112 242	121 442			
1 925	"	1	1 300	6 095	3 241	8 021	53 610	61 631			
1 287	"	9	1 423	5 832	4 802	7 182	47 739	54 921			
"	"	"	12	"	"	"	397	397			
5 212	"	14	5 857	19 109	14 258	24 403	213 988	238 391	55	479	534
383	"	3	1 122	2 000	2 411	2 396	48 067	50 463			
380	"	"	685	2 845	2 937	3 263	30 731	33 994			
861	"	"	612	3 956	2 588	4 839	30 557	35 396			
1 624	"	3	2 419	8 801	7 936	10 498	109 355	119 853	41	428	469
471	"	"	33	503	93	1 086	6 892	7 978	62	401	464
"	"	"	42	"	73	"	1 924	1 924			
10	"	"	142	59	128	119	3 423	3 542			
10	"	"	184	59	201	119	5 347	5 466	11	514	525
238	"	5	221	1 153	1 524	1 609	16 330	17 939			
1 517	"	7	304	617	1 404	2 182	15 581	17 763			
"	"	"	18	373	832	373	4 128	4 501			
1 755	"	12	543	2 143	3 760	4 164	36 039	40 203	69	595	664
74	"	"	83	331	76	424	5 027	5 451			
54	"	"	24	291	165	403	1 804	2 207			
128	"	"	107	622	241	827	6 831	7 658	85	705	790
37	"	"	131	976	616	1 406	4 802	6 208			
74	"	"	264	834	369	908	3 125	4 033			
111	"	"	395	1 810	985	2 314	7 927	10 241	171	586	757
2	"	"	27	1 495	74	1 498	3 166	4 664			
53	"	"	97	1 276	1 392	1 356	8 625	9 981			
291	"	"	47	651	360	964	5 204	6 168			
346	"	"	171	3 422	1 826	3 818	16 995	20 813	211	940	1 151
48	"	"	77	16	64	64	2 680	2 744	8	353	361
24	"	"	40	516	100	540	3 477	4 017	135	870	1 005
369	"	"	80	1 668	1 120	2 117	9 601	11 718			
26	"	"	110	787	944	842	6 017	6 859			
395	"	"	190	2 455	2 064	2 959	15 618	18 577	144	761	906
"	"	"	138	293	164	295	5 651	5 946			
55	"	"	31	553	88	608	4 424	5 032			
55	"	"	169	846	252	903	10 075	10 978	47	527	574
383	"	"	186	324	152	1 157	3 213	4 370			
661	"	"	189	896	114	1 609	5 422	7 031			
283	"	"	60	822	277	1 164	2 495	3 659			
1 327	"	"	435	2 042	543	3 930	11 130	15 060	152	430	582
4	"	"	41	190	5	196	1 423	1 619			
38	"	"	7	88	32	129	1 675	1 804			
42	"	"	48	278	37	325	3 098	3 423	80	759	839
147	"	"	5	134	90	370	1 624	1 994	172	757	929

Arrondissement Loenen—Amersfoort.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoor.oofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Tienhoven.											
Openb. scholen . . . 1	58 984	597	"	"	179	2 728	"	"	456	"	123
Prot. bijz. scholen . . 1	39 179	927	"	33	"	3 857	"	"	114	"	4
te zamen . . 2	98 163	1 524	"	33	179	6 585	"	"	570	"	127
Vinkeveen.											
Openb. scholen . . . 2	113 548	"	2	2 418	258	6 655	986	"	406	"	47
Prot. bijz. scholen . . 1	40 813	130	"	9	46	3 100	2	"	21	"	16
R. K. bijz. scholen . 1	56 003	38	"	15	18	3 392	78	"	314	"	47
te zamen . . 4	210 364	168	2	2 442	322	13 147	1 066	"	741	"	110
Vreeland.											
Openb. scholen . . . 1	32 674	"	"	62	"	2 337	28	"	8	"	1
Wilnis.											
Openb. scholen . . . 1	26 366	28	"	18	242	377	32	"	7	"	"
Prot. bijz. scholen . . 1	33 881	264	"	100	453	1 888	"	"	195	"	91
te zamen . . 2	60 247	332	"	118	695	2 265	32	"	202	"	91
Zuilen.											
Openb. scholen . . . 1	52 294	98	8	12	131	2 426	38	"	196	"	8
Achttienhoven.											
Prot. bijz. scholen . . 1	32 852	"	"	51	244	3 446	6	"	341	"	19
Amersfoort.											
Openb. scholen . . . 5	684 252	310	14	23	379	25 105	745	"	336	24	274
Prot. bijz. scholen . . 1	151 148	"	"	13	"	4 690	12	"	62	"	70
R. K. bijz. scholen . 4	411 891	162	"	220	260	13 070	790	"	96	"	294
te zamen . . 10	1 247 291	472	14	256	639	42 865	1 547	"	494	24	638
Baarn.											
Openb. scholen . . . 3	287 578	968	22	53	147	7 861	612	"	96	"	43
Prot. bijz. scholen . . 1	126 913	"	"	"	"	4 497	12	2	1 146	"	61
R. K. bijz. scholen . 2	77 543	"	5	6	"	2 896	67	"	42	"	"
Andere bijz. scholen . 2	32 263	"	"	"	"	1 979	67	"	16	"	"
te zamen . . 8	524 297	968	27	59	147	17 233	758	2	1 300	"	104
Bunschoten.											
Openb. scholen . . . 1	20 746	"	"	47	"	1 227	67	"	1 006	8	193
Prot. bijz. scholen . . 2	172 342	369	"	12	118	8 680	57	8	1 934	"	30
te zamen . . 3	193 088	369	"	59	118	9 907	124	8	2 940	8	223
Eemnes.											
Openb. scholen . . . 1	16 830	"	"	46	"	360	31	"	224	"	"
Prot. bijz. scholen . . 1	23 404	"	"	"	84	1 924	43	"	264	"	"
R. K. bijz. scholen. . 1	12 865	"	"	10	"	156	"	"	14	"	"
te zamen . . 3	53 099	"	"	56	84	2 440	74	"	502	"	"
Hoogland.											
Openb. scholen . . . 1	68 417	"	"	970	1 282	3 138	280	"	917	"	51
R. K. bijz. scholen. . 1	50 427	"	"	49	597	5 216	17	"	824	"	75
te zamen . . 2	118 844	"	"	1 019	1 879	8 354	297	"	1 741	"	126
Leusden.											
Openb. scholen . . . 3	88 652	199	"	259	324	2 394	378	"	220	"	50
R. K. bijz. scholen. . 1	22 291	"	"	"	"	414	90	"	22	"	2
te zamen . . 4	110 943	199	"	259	324	2 808	468	"	242	"	52
Maartensdijk.											
Openb. scholen . . . 2	159 837	12	"	547	498	5 588	312	20	666	55	208
Soest.											
Openb. scholen . . . 2	110 696	48	"	24	170	3 690	462	11	429	"	857
Prot. bijz. scholen . . 1	30 844	"	"	39	40	887	"	"	124	"	111
R. K. bijz. scholen. . 2	111 736	8	"	6	232	4 179	228	10	227	"	6
te zamen . . 5	253 276	56	"	69	442	8 706	690	21	780	"	974
Stoutenburg.											
Openb. scholen . . . 1	39 805	518	"	289	38	1 779	257	"	90	"	4
Westbroek.											
Openb. scholen . . . 1	60 226	63	28	116	152	1 646	10	65	400	31	32

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
"	"	"	80	827	210	827	4 373	5 200			
75	"	"	65	246	167	354	5 134	5 488			
75	"	"	145	1 073	377	1 181	9 507	10 688	120	968	1 088
571	"	"	246	1 676	143	4 665	8 743	13 408			
3	"	"	84	93	618	48	4 017	4 065			
83	"	"	66	451	194	549	4 147	4 696			
657	"	"	396	2 163	955	5 262	16 907	22 169	250	803	1 053
"	"	"	41	85	329	147	2 744	2 891	45	839	884
"	"	"	1	197	585	215	1 272	1 487			
7	"	"	70	303	167	410	3 128	3 538			
7	"	"	71	500	752	625	4 400	5 025	103	730	833
7	"	"	39	408	506	427	3 150	3 577	81	602	684
24	"	"	95	205	144	280	4 295	4 575	85	1 307	1 392
3 003	652	10	1 176	8 602	4 218	11 662	33 209	44 871			
114	"	"	73	1 022	139	1 149	5 046	6 195			
1 698	76	"	161	6 728	1 699	8 646	16 608	25 254			
4 815	728	10	1 410	16 352	6 056	21 457	54 863	76 320	172	439	611
1 509	3	18	201	1 490	1 936	3 070	11 889	14 959			
273	"	"		424	433	717	6 357	7 065			
372	"	"		151	389	409	3 570	4 337			
"	"	"		132	102	90	2 284	2 386			
2 154	3	18	908	2 414	2 652	4 647	24 100	28 747	88	459	548
100	45	"	71	702	352	857	2 961	3 818			
697	"	9	57	4 831	580	5 557	11 825	17 382			
797	45	9	128	5 533	932	6 414	14 786	21 200	332	765	1 097
13	"	"	4	96	25	155	644	799			
"	"	"	187	98	197	98	2 699	2 797			
17	"	"	10	"	23	27	203	230			
30	"	"	201	194	245	280	3 546	3 826	52	668	720
351	"	"	43	1 631	156	2 952	5 867	8 819			
163	"	"	44	352	360	564	7 133	7 697			
514	"	"	87	1 983	516	3 516	13 000	16 516	295	1 093	1 389
104	"	"	184	122	252	485	4 001	4 486			
"	"	"	15	"	17	"	560	560			
104	"	"	199	122	269	485	4 561	5 046	43	411	454
1 153	"	2	147	3 756	1 228	5 533	8 659	14 192	346	541	887
418	240	4	113	712	670	1 169	6 679	7 848			
7	"	"	51	125	88	171	1 251	1 422			
4	"	"	100	217	416	237	5 396	5 633			
429	240	4	264	1 054	1 174	1 577	13 326	14 903	62	526	588
306	"	"	12	781	15	1 376	2 713	4 089	344	681	1 026
223	"	4	93	1 068	395	1 507	2 819	4 326	250	468	718

Arrondissement Rhenen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Amerongen.											
Openb. scholen . . . 2	184 330	160	„	405	662	5 160	„	„	498	„	51
Cothen.											
Openb. scholen . . . 1	41 160	„	„	8	178	518	371	„	38	„	88
Doorn.											
Openb. scholen . . . 1	108 192	„	„	3	296	5 249	„	„	24	„	13
Prot. bijz. scholen . . 1	45 779	„	„	20	30	2 731	„	„	285	„	„
Andere bijz. scholen . 1	7 734	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
te zamen . . 3	161 705	„	„	23	326	7 980	„	„	309	„	13
Driebergen.											
Openb. scholen . . . 1	84 910	„	„	31	95	8 888	13	„	98	„	55
Prot. bijz. scholen . . 2	127 272	2	„	19	158	10 786	18	„	107	„	89
te zamen . . 3	212 182	2	„	50	253	19 674	31	„	205	„	144
Houten.											
Openb. scholen . . . 1	44 366	„	„	186	232	1 303	„	„	66	„	6
R. K. bijz. scholen . . 1	59 208	„	„	109	943	2 742	365	„	293	„	„
te zamen . . 2	103 574	„	„	295	1 175	4 045	365	„	359	„	6
Langbroek.											
Openb. scholen . . . 2	74 658	344	„	133	280	1 541	117	2	174	„	103
Leersum.											
Openb. scholen . . . 1	80 098	„	„	232	517	4 633	90	„	793	„	14
Maarn.											
Openb. scholen . . . 1	58 029	„	„	182	524	2 526	66	„	790	„	142
Odijk.											
Openb. scholen . . . 1	24 194	40	„	„	„	669	154	„	20	„	„
Renswoude.											
Openb. scholen . . . 1	30 382	70	„	55	486	645	„	12	527	„	13
Prot. bijz. scholen . . 1	60 250	„	„	775	973	2 460	„	„	563	„	35
te zamen . . 2	90 632	70	„	830	1 459	3 105	„	12	1 090	„	48
Rhenen.											
Openb. scholen . . . 3	360 888	119	1	2 379	2 167	14 154	126	„	1 743	„	215
Andere bijz. scholen . 2	13 995	„	„	„	„	331	1	„	„	„	„
te zamen . . 5	374 883	119	1	2 379	2 167	14 485	127	„	1 743	„	215
Rijsenburg.											
R. K. bijz. scholen . . 1	38 817	„	„	20	24	3 667	191	„	25	„	12
Schalkwijk.											
Openb. scholen . . . 1	39 668	„	„	20	292	1 416	157	„	84	„	„
R. K. bijz. scholen . . 1	36 703	„	„	6	„	1 773	358	„	160	„	„
te zamen . . 2	76 371	„	„	26	292	3 189	475	„	244	„	„
Tull en 't Waal.											
Openb. scholen . . . 1	18 940	„	„	20	241	1 071	534	„	8	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	15 470	„	„	1	230	709	„	„	139	„	„
te zamen . . 2	34 410	„	„	21	471	1 780	534	„	147	„	„
Veenendaal.											
Openb. scholen . . . 1	210 418	„	2	761	1 381	5 011	157	„	491	„	302
Prot. bijz. scholen . . 1	234 611	„	2	503	1 148	6 017	2	„	556	„	12
te zamen . . 2	445 029	„	4	1 264	2 529	11 028	159	„	1 047	„	314
Werkhoven.											
Openb. scholen . . . 1	61 600	„	„	„	382	875	201	„	4	„	„
Wijk bij Duurstede.											
Openb. scholen . . . 1	79 509	68	„	„	320	1 659	78	„	110	„	„
R. K. bijz. scholen . . 2	108 985	„	„	30	874	2 694	24	„	748	„	68
Andere bijz. scholen 2	8 885	„	„	„	„	122	40	„	9	„	„
te zamen . . 5	197 379	68	„	30	1 194	4 475	142	„	867	„	68
Woudenberg.											
Openb. scholen . . . 2	159 184	6	15	520	1 110	5 583	76	„	683	„	14

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorlooide redenen.	geoorlooide redenen.	Te zamen.
13.	14.	15	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
885	"	27	333	1753	518	3070	7382	10452	166	400	566
14	"	"	59	29	63	51	1315	1366	12	319	331
20	"	"	26	578	303	591	5911	6502			
12	"	"	54	103	185	135	3285	3420			
" 32	"	"	" 80	" 671	" 488	" 725	" 9196	" 9922	44	568	613
70	"	"	258	332	835	433	10242	10675			
18	"	"	195	978	1208	1015	12563	13578			
88	"	"	453	1310	2043	1448	22805	24253	68	1074	1143
99	"	"	62	183	81	468	1750	2218			
3	"	"	50	569	306	681	4699	5380			
102	"	"	112	752	387	1149	6449	7598	110	622	733
211	"	"	40	2531	222	2877	2821	5698	385	377	763
222	"	"	16	268	276	722	6329	7051	90	790	880
73	"	"	58	190	370	445	4476	4921	76	772	846
17	"	2	95	7	35	26	1013	1039	10	418	429
129	"	"	85	208	91	404	1917	2321			
100	"	"	40	398	274	1273	4345	5618			
229	"	"	125	606	365	1677	6262	7939	185	690	876
3727	"	"	274	12694	1670	18800	20469	39269			
1	"	"	14	90	6	91	352	443			
3728	"	"	288	12784	1676	18891	20821	39712	503	555	1059
44	"	"	75	425	464	489	4458	4947	126	1148	1274
6	"	"	24	69	59	95	2032	2127			
55	"	6	67	145	149	212	2467	2679			
61	"	6	91	214	208	307	4499	4806	40	589	629
32	"	"	12	207	19	259	1885	2144			
2	"	"	24	8	11	11	1113	1124			
34	"	"	36	215	30	270	2998	3268	78	871	949
704	"	"	119	1691	717	3156	8180	11336			
188	"	"	163	318	658	1009	8558	9567			
892	"	"	282	2009	1375	4165	16738	20903	93	376	469
"	"	"	117	3	61	3	1640	1643	"	266	266
"	"	"	29	"	42	"	2306	2306			
230	"	"	161	1290	54	1550	4623	6173			
6	"	"	2	6	2	12	175	187			
236	"	"	192	1296	98	1562	7104	8666	79	359	439
34	"	"	139	697	224	1251	7850	9101	78	493	571

Arrondissement IJsselstein.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Benschop.											
Openb. scholen . . . 2	112 434	378	"	317	544	4 900	982	"	47	"	29
Prot. bijz. scholen . . 1	16 753	"	"	2	28	1 394	"	"	30	"	9
te zamen . . 3	129 187	378	"	319	572	6 294	982	"	77	"	38
Harmelen.											
Openb. scholen . . . 1	64 474	888	24	11	282	2 464	"	"	81	"	118
R. K. bijz. scholen. . 1	60 468	580	"	51	350	2 999	89	"	48	"	19
te zamen . . 2	124 942	1 468	24	62	632	5 463	89	"	129	"	137
Jaarsveld.											
Openb. scholen . . . 1	46 122	170	"	4	218	3 571	"	"	1 133	"	78
Jutphaas.											
Openb. scholen . . . 1	80 216	32	"	28	866	2 521	748	"	175	"	"
R. K. bijz. scholen. . 1	38 215	14	"	"	"	1 155	30	"	740	"	13
te zamen . . 2	118 431	46	"	28	866	3 676	778	"	915	"	13
Kamerik.											
Openb. scholen . . . 1	61 640	253	"	"	190	3 690	"	"	484	"	19
R. K. bijz. scholen. . 1	40 482	"	"	"	260	2 127	10	"	176	"	317
te zamen . . 2	102 122	253	"	"	450	5 817	10	"	660	"	336
Kockengen.											
Openb. scholen . . . 1	29 036	75	"	1	184	1 117	"	"	151	"	"
Prot. bijz. scholen . . 1	43 580	72	"	12	240	2 228	"	"	269	"	111
R. K. bijz. scholen. . 1	19 256	8	"	4	62	1 250	4	"	119	"	"
te zamen . . 3	91 872	155	"	17	486	4 595	4	"	539	"	111
Linschoten.											
Openb. scholen . . . 1	58 934	"	3	5	90	3 407	51	"	92	"	"
Lopik.											
Openb. scholen . . . 2	97 444	"	"	"	352	6 503	284	"	277	"	85
Prot. bijz. scholen . . 1	64 628	"	"	422	"	6 292	156	"	361	"	16
te zamen . . 3	162 072	"	"	422	352	12 795	440	"	638	"	101
Montfoort.											
Openb. scholen . . . 1	69 701	"	"	139	540	5 083	835	"	53	6	112
Prot. bijz. scholen . . 1	55 675	"	"	"	259	2 888	31	"	39	"	4
R. K. bijz. scholen. . 1	42 282	"	12	1	275	1 336	89	"	213	"	108
te zamen . . 3	167 658	"	12	140	1 074	9 307	955	"	305	6	224
Polsbroek.											
Openb. scholen . . . 1	69 050	3	"	45	60	2 972	775	"	213	"	5
Prot bijz. scholen . . 1	17 136	"	"	4	"	483	33	"	15	"	"
te zamen . . 2	86 186	3	"	49	60	3 455	808	"	228	"	5
Vleuten.											
Openb. scholen . . . 2	141 440	75	11	99	700	3 225	2 181	19	384	"	216
Prot. bijz scholen . . 1	47 250	"	"	4	204	1 296	"	"	82	"	56
te zamen . . 3	188 690	75	11	103	904	4 521	2 181	19	466	"	272
Vreeswijk.											
Openb. scholen . . . 1	88 394	60	"	68	178	3 814	877	"	89	"	33
Prot. bijz. scholen . . 1	48 258	16	2	"	"	2 057	5	"	323	"	"
te zamen . . 2	136 652	76	2	68	178	5 871	882	"	412	"	33
Willige Langerak.											
Openb. scholen . . . 2	61 484	110	9	2	198	3 645	301	"	347	"	38
IJsselstein.											
Openb. scholen . . . 1	121 336	32	"	9	264	7 060	1 172	"	16	"	2
Prot. bijz. scholen . . 1	58 272	288	"	57	198	4 128	"	"	47	"	49
R. K. bijz. scholen. . 1	59 640	"	"	24	173	3 791	63	"	45	"	12
te zamen . . 3	239 248	320	"	90	635	14 979	1 235	"	108	"	63
Zegveld.											
Openb. scholen . . . 1	56 350	311	"	10	"	1 757	258	"	645	"	68
Arrond. Utrecht I.											
Openb. scholen . . . 26	3 534 238	1 280	584	8	105	128 067	15 042	4	1 279	12	1 082
Prot. bijz scholen . . 16	1 834 073	623	221	15	64	73 321	33	"	530	23	1 386
R. K. bijz. scholen. . 13	1 615 958	1 383	116	52	104	60 889	4 088	1	515	23	1 776
Andere bijz. scholen . 4	33 006	"	"	"	"	385	"	"	"	"	"
te zamen . . 59	7 017 275	3 286	921	75	273	262 662	19 163	5	2 324	58	4 244

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
240	"	26	57	508	345	1 091	7 282	8 373			
11	"	"	20	98	108	111	1 589	1 700			
251	"	26	77	606	453	1 202	8 871	10 073	93	686	779
380	"	"	148	803	362	1 194	4 367	5 561			
75	"	"	36	321	296	447	4 417	4 864			
455	"	"	184	1 124	658	1 641	8 784	10 425	131	703	834
90	"	"	114	814	50	908	5 334	6 242	196	1 156	1 353
8	"	"	34	1 196	29	1 232	4 405	5 637			
87	"	"	86	128	154	215	2 192	2 407			
95	"	"	120	1 324	183	1 447	6 597	8 044	122	557	679
41	10	"	144	124	218	165	5 008	5 173			
18	"	"	16	135	38	153	2 944	3 097			
59	10	"	160	259	256	318	7 952	8 270	31	778	809
25	"	"	8	525	29	551	1 564	2 115			
14	"	"	108	"	104	26	3 132	3 158			
4	"	"	14	15	17	23	1 474	1 497			
43	"	"	130	510	150	600	6 170	6 770	65	671	736
87	"	"	32	350	39	442	3 714	4 156	75	630	705
409	"	"	348	403	161	812	8 010	8 822			
670	"	"	51	869	77	1 961	6 953	8 914			
1 079	"	"	399	1 272	238	2 773	14 963	17 736	171	923	1 094
159	"	"	50	402	167	706	6 840	7 546			
6	"	"	198	142	556	148	3 975	4 123			
255	"	1	148	54	315	311	2 496	2 807			
420	"	1	396	598	1 038	1 165	13 311	14 476	69	793	863
49	"	"	19	699	100	793	4 147	4 940			
39	"	"	"	58	11	101	542	643			
88	"	"	19	757	111	894	4 689	5 583	103	544	647
674	"	6	50	1 781	228	2 579	7 070	9 649			
38	"	"	249	89	56	131	1 943	2 074			
712	"	6	299	1 870	284	2 710	9 013	11 723	143	477	621
148	"	"	72	966	604	1 182	5 727	6 909			
11	"	"	66	164	1 001	175	3 470	3 645			
159	"	"	138	1 130	1 605	1 357	9 197	10 554	99	673	772
4	"	"	28	125	162	131	4 838	4 969	21	786	808
70	"	"	1	1 066	89	1 145	8 636	9 781			
73	"	"	60	296	42	426	4 812	5 238			
91	"	"	178	88	62	203	4 324	4 527			
234	"	"	239	1 450	193	1 774	17 772	19 546	74	742	816
48	"	"	223	85	545	143	3 807	3 950	25	675	700
2 383	"	7	4 244	9 182	8 626	11 596	160 309	171 905			
2 305	"	1	1 965	8 940	6 178	11 284	84 341	95 625			
2 148	"	9	2 035	9 788	7 390	12 021	78 296	90 317			
"	"	"	12	"	"	"	397	397			
6 836	"	17	8 276	27 910	22 194	34 901	323 343	358 244	49	460	510

Arrondissement Leeuwarden—Harlingen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Arrond. Utrecht II.											
Openb. scholen . . . 5	489 651	258	47	322	538	21 134	721	3	354	"	108
Prot. bijz. scholen . . 4	250 063	252	40	40	62	13 409	42	1	62	"	6
R. K. bijz. scholen . . 2	141 519	"	2	50	429	5 523	389	"	79	"	9
te zamen . . 11	881 233	510	89	412	1 029	40 066	1 152	4	495	"	123
Arrond. Loenen											
Openb. scholen . . . 21	899 227	1 433	11	3 546	1 124	43 635	3 591	"	2 129	"	537
Prot. bijz. scholen . . 14	511 504	2 954	5	311	885	27 673	317	"	1 666	"	569
R. K. bijz. scholen . . 6	288 501	213	6	96	557	15 937	392	"	1 149	"	230
te zamen . . 41	1 699 232	4 600	22	3 953	2 566	87 245	4 300	"	4 944	"	1 336
Arrond. Amersfoort											
Openb. scholen . . . 20	1 537 039	2 118	64	2 374	2 990	52 788	3 154	96	4 384	118	1 712
Prot. bijz. scholen . . 7	537 503	369	"	115	486	24 074	130	10	3 871	"	291
R. K. bijz. scholen . . 11	686 753	170	5	291	1 089	25 931	1 192	10	1 225	"	377
Andere bijz. scholen . 2	32 203	"	"	"	"	1 979	67	"	16	"	"
te zamen . . 40	2 793 558	2 657	69	2 780	4 565	104 772	4 543	116	9 496	118	2 380
Arrond. Rhenen											
Openb. scholen . . . 22	1 660 526	807	18	4 935	9 163	60 901	2 140	14	6 151	"	1 016
Prot. bijz. scholen . . 6	483 382	2	2	1 318	2 539	22 703	20	"	1 650	"	136
R. K. bijz. scholen . . 5	243 713	"	"	165	1 841	10 876	898	"	1 226	"	80
Andere bijz. scholen . 5	30 614	"	"	"	"	453	41	"	9	"	"
te zamen . . 38	2 418 235	809	20	6 418	13 543	94 933	3 099	14	9 036	"	1 232
Arrond. IJsselstein.											
Openb. scholen . . . 19	1 158 054	2 387	47	738	4 666	55 729	8 464	19	4 187	6	803
Prot. bijz. scholen . . 8	351 552	376	2	501	929	20 706	225	"	1 166	"	245
R. K. bijz. scholen . . 6	260 343	602	12	80	1 120	12 658	285	"	1 341	"	469
te zamen . . 33	1 769 949	3 365	61	1 319	6 715	89 153	8 974	19	6 694	6	1 517
Provincie Utrecht.											
Openb. scholen . . 113	9 278 735	8 283	771	11 923	18 586	362 254	33 112	136	18 484	136	5 258
Prot. bijz. scholen . 55	3 968 077	4 576	270	2 300	4 965	181 946	767	11	8 945	23	2 633
R. K. bijz. scholen. 43	3 296 787	2 368	141	734	5 140	131 814	7 244	11	5 535	23	2 941
Andere bijz. scholen 11	95 883	"	"	"	"	2 817	108	"	25	"	"
te zamen . 222	16 579 482	15 227	1 182	14 957	28 691	678 831	41 231	158	32 989	182	10 832
Leeuwarden.											
Openb. scholen . . . 11	1 677 643	627	5	58	38	50 199	4 729	"	524	5	590
Prot. bijz. scholen . . 1	197 759	22	"	12	"	8 706	16	"	276	"	193
R. K. bijz. scholen . 2	247 407	147	"	3	"	7 508	483	"	160	2	78
Andere bijz. scholen . 3	76 154	"	"	"	"	268	"	"	"	"	"
te zamen . . 17	2 198 963	796	5	73	38	66 681	5 228	"	960	7	861
Leeuwarderadeel.											
Openb. scholen . . . 14	614 652	55	76	964	1 299	14 534	1 262	"	1 091	5	187
Prot. bijz. scholen . . 2	63 593	128	"	87	98	1 748	"	"	607	"	158
te zamen . . 16	678 245	183	76	1 051	1 397	16 282	1 262	"	1 698	5	345
Barradeel.											
Openb. scholen . . . 7	345 675	196	23	13 053	1 940	6 945	177	"	779	"	234
Prot. bijz. scholen . . 3	185 589	"	19	1 341	802	3 610	7	43	324	"	2 647
te zamen . . 10	531 264	196	42	14 394	2 742	10 555	184	43	1 103	"	2 881
Franeker.											
Openb scholen . . . 2	293 983	96	31	2 645	"	5 218	69	"	163	"	39
Prot. bijz. scholen . . 1	95 119	246	4	190	408	3 745	5	"	348	"	45
R. K. bijz. scholen . . 1	95 205	"	16	65	58	1 953	58	39	27	40	7
te zamen . . 4	484 307	342	51	2 900	466	10 316	132	39	538	40	91
Franekeradeel.											
Openb. scholen . . . 10	306 253	195	32	6 503	2 581	7 825	805	71	1 213	1	814
Prot. bijz. scholen . . 3	87 474	254	"	563	340	2 807	132	2	476	"	163
te zamen . . 13	393 727	449	32	7 066	2 921	10 632	937	73	1 689	1	977
Harlingen.											
Openb. scholen . . . 4	463 626	112	"	4	4	6 620	397	"	61	6	174
Prot. bijz. scholen . . 2	217 107	11	13	88	337	6 212	"	24	374	"	20
R. K. bijz. scholen . . 2	105 465	10	7	"	"	2 395	150	"	255	"	60
te zamen . . 8	786 198	133	20	92	341	15 227	547	24	690	6	254

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
709	"	5	296	1 656	1 690	2 695	25 146	27 841			
1 517	"	7	304	617	1 404	2 182	15 581	17 763			
10	"	"	160	432	960	492	7 551	8 043			
2 236	"	12	760	2 705	4 054	5 369	48 278	53 647	61	548	609
1 642	"	"	"	1 175	8 620	3 834	13 808	57 469	71 277			
991	"	"	"	910	4 757	3 968	6 059	38 947	45 006			
736	"	"	"	244	2 993	1 019	3 825	19 747	23 572			
3 369	"	"	"	2 329	16 370	8 821	23 692	116 163	139 855	140	683	823
7 180	940	38		2 044	18 969	9 247	28 766	79 441	108 207			
1 115	"	9		887	6 714	1 365	7 963	31 473	39 436			
2 254	76	"		481	7 686	2 924	10 241	33 470	43 711			
"	"	"		132	102	90	102	2 284	2 386			
10 549	1 016	47		3 544	33 462	13 626	47 072	146 668	193 740	168	524	693
6 243	"	29		1 746	21 430	5 576	32 651	87 518	120 169			
320	"	"		476	1 805	2 336	3 443	29 864	33 307			
332	"	6		353	2 429	973	2 932	16 247	19 179			
7	"	"		16	96	8	103	527	630			
6 902	"	35		2 591	25 760	8 893	39 129	134 156	173 285	161	554	716
2 432	10	32		1 328	9 847	3 128	13 074	80 749	93 823			
862	"	"		752	1 716	1 955	3 079	26 416	29 495			
530	"	1		478	741	882	1 352	17 847	19 199			
3 824	10	33		2 558	12 304	5 965	17 505	125 012	142 517	98	706	805
20 589	950	111		10 833	69 695	32 101	102 590	490 632	593 222	110	528	639
7 110	"	17		5 314	24 549	17 206	34 010	226 622	260 632	85	571	656
6 010	76	16		3 751	24 069	14 148	30 863	173 158	204 021	95	535	630
7	"	"		160	198	98	205	3 208	3 413	21	334	355
33 716	1 026	144		20 058	118 511	63 553	167 668	893 620	1 061 288	101	539	640
1 615	"	23		989	8 335	5 942	10 036	63 643	73 679			
269	"	"		100	1 007	411	1 288	9 724	11 012			
350	"	"		219	1 789	679	2 144	9 274	11 418			
"	"	"		"	2	16	2	284	286			
2 234	"	23		1 308	11 133	7 048	13 470	82 925	96 295	61	377	438
853	"	6		455	2 096	1 820	3 924	20 779	24 703			
35	"	"		104	216	355	338	3 198	3 536			
888	"	6		559	2 312	2 175	4 262	23 977	28 239	63	354	417
3 403	"	3		116	4 056	740	20 515	11 150	31 665			
359	"	"		98	3 212	411	4 955	7 918	12 873			
3 762	"	3		214	7 268	1 151	25 470	19 068	44 538	479	359	838
682	"	"		89	13 488	473	16 815	6 178	22 993			
394	"	"		227	421	351	1 005	5 379	6 384			
217	"	"		25	637	369	998	1 913	2 911			
1 293	"	"		341	14 546	1 193	18 818	13 470	32 288	388	278	666
1 903	"	6		687	3 143	1 767	11 627	15 919	27 546			
200	"	14		183	604	393	1 383	4 748	6 131			
2 103	"	20		870	3 747	2 160	13 010	20 667	33 677	330	525	855
2 835	"	18		207	3 290	831	6 153	8 406	14 559			
192	"	"		283	1 049	834	1 353	8 084	9 437			
490	"	"		44	897	167	1 387	3 088	4 475			
3 517	"	18		534	5 236	1 832	8 893	19 578	28 471	113	249	362

Arrondissement Ferwerd—Ternaard—Dokkum—Bergum.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN: een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
't Bildt.											
Openb. scholen . . . 7	505 236	416	2	17 750	1 157	9 614	10	"	1 770	"	3 220
Prot. bijz. scholen . . 2	162 988	"	"	5 263	755	4 644	36	"	2 212	"	265
te zamen . . 9	668 224	416	2	23 013	1 912	14 258	46	"	3 982	"	3 485
Ferwerderadeel.											
Openb. scholen . . . 5	265 460	137	"	3 815	587	8 021	30	"	761	"	35
Prot. bijz. scholen . . 8	364 229	"	11	494	820	9 515	12	"	2 730	"	91
te zamen . . 13	629 689	137	11	4 309	1 407	17 536	42	"	3 491	"	126
Menaldumadeel.											
Openb. scholen . . . 11	481 888	927	18	3 854	74	9 909	175	"	463	"	189
Prot. bijz. scholen . . 5	227 742	"	"	1 784	311	5 347	47	"	409	"	132
R. K. bijz. scholen. . 1	21 132	"	"	63	58	552	2	"	20	"	10
te zamen . . 17	730 762	927	18	5 701	443	15 808	224	"	892	"	331
Ameland.											
Openb. scholen . . . 4	174 809	10	29	322	296	2 888	332	"	105	"	13
Prot. bijz. scholen . . 1	20 220	"	2	"	26	395	8	"	45	"	114
te zamen . . 5	195 029	10	31	322	322	3 283	340	"	150	"	127
Oostdongeradeel.											
Openb. scholen . . . 11	286 347	10	"	5 335	1 314	12 876	70	7	1 062	"	4 405
Prot. bijz scholen . . 4	285 662	34	155	2 411	704	16 089	53	"	3 696	"	431
te zamen . . 15	572 009	44	155	7 746	2 018	28 965	123	7	4 758	"	4 836
Schiermonnikoog.											
Openb. scholen . . . 1	58 574	"	"	169	"	1 230	"	"	191	"	71
Westdongeradeel.											
Openb. scholen . . . 10	391 883	51	"	12 367	1 460	9 328	661	"	1 206	1	1 227
Prot. bijz. scholen . . 3	151 085	20	1	1 919	556	3 808	33	"	474	"	1 993
te zamen . . 13	545 968	71	1	14 286	2 016	13 136	694	"	1 680	1	3 220
Dantumadeel.											
Openb. scholen . . . 11	507 745	"	11	6 298	485	23 974	195	6	2 325	28	669
Prot. bijz. scholen . . 3	206 589	"	21	1 065	1 008	7 683	133	"	1 277	1	56
te zamen . . 14	714 334	"	32	7 363	1 493	31 657	328	6	3 602	29	725
Dokkum.											
Openb. scholen . . 2	202 789	"	"	"	"	6 899	287	"	126	"	35
Prot. bijz. scholen . . 1	119 927	"	"	221	60	4 767	14	"	546	"	"
te zamen . . 3	322 716	"	"	221	60	11 666	301	"	672	"	35
Kollumerland.											
Openb. scholen . . . 7	294 573	"	"	3 114	1 197	12 685	70	15	2 130	22	176
Prot. bijz. scholen . . 3	202 505	"	"	1 775	1 075	10 399	80	"	2 239	"	29
te zamen . . 10	497 078	"	"	4 889	2 272	23 084	150	15	4 369	22	205
Achtkarspelen.											
Openb. scholen . . . 12	675 523	282	"	9 212	1 515	34 351	236	16	4 192	35	1 400
Prot. bijz. scholen . . 5	240 185	40	"	1 492	448	11 458	177	6	3 261	"	126
te zamen . . 17	915 708	322	"	10 704	1 963	45 809	413	22	7 453	35	1 526
Tietjerksteradeel.											
Openb. scholen . . 18	810 861	160	"	12 202	3 788	27 857	675	24	6 160	5	592
Prot. bijz. scholen . . 7	357 138	622	18	2 576	880	15 894	93	"	2 604	"	737
te zamen . . 25	1 167 999	782	18	14 778	4 668	43 751	768	24	8 764	5	1 329
Arrond. Leeuwarden.											
Openb. scholen . . . 25	2 292 295	682	81	1 022	1 337	64 733	5 991	"	1 615	10	777
Prot. bijz. scholen . . 3	261 452	150	"	99	98	10 454	16	"	883	"	351
R. K. bijz. scholen. . 2	247 407	147	"	3	"	7 508	483	"	160	2	78
Andere bijz. scholen . 3	76 154	"	"	"	"	268	"	"	"	"	"
te zamen . . 33	2 877 308	979	81	1 124	1 435	82 963	6 490	"	2 658	12	1 206
Arrond. Harlingen.											
Openb. scholen . . . 23	1 409 537	599	86	22 205	4 525	26 608	1 448	71	2 216	7	1 261
Prot. bijz. scholen . . 9	585 289	511	36	2 182	1 887	16 374	144	69	1 522	"	2 875
R. K. bijz. scholen. . 3	200 670	10	23	65	18	3 748	208	39	282	40	67
te zamen . . 35	2 195 496	1 120	145	24 452	6 470	46 730	1 800	179	4 020	47	4 203
Arrond. Ferwerd.											
Openb. scholen . . 23	1 252 584	1 480	20	25 419	1 818	27 544	215	"	2 994	"	3 444
Prot. bijz. scholen . . 15	754 959	"	11	7 541	1 886	19 506	95	"	5 351	"	488
R. K. bijz. scholen. . 1	21 132	"	"	63	58	552	2	"	20	"	10
te zamen . . 39	2 028 675	1 480	31	33 023	3 762	47 602	312	"	8 365	"	3 942

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
4 304	"	"	312	5 350	787	27 404	17 288	44 692			
994	"	"	246	959	571	7 216	8 729	15 945			
5 298	"	"	558	6 309	1 358	34 620	26 017	60 637	518	389	907
744	"	"	110	2 551	995	7 110	10 676	17 786			
478	"	"	174	2 422	773	3 394	14 126	17 520			
1 222	"	"	284	4 973	1 768	10 504	24 802	35 306	167	394	562
1 258	"	"	334	3 876	566	8 988	12 655	21 643			
701	"	"	208	3 434	650	5 919	7 104	13 023			
6	"	"	"	79	75	148	717	865			
1 965	"	"	" 542	7 389	1 291	15 055	20 476	35 531	206	280	486
30	"	"	662	740	63	1 092	4 398	5 490			
"	"	"	55	"	242	"	887	887			
30	"	"	717	740	305	1 092	5 285	6 377	56	271	327
2 658	"	3	462	2 898	1 023	10 901	21 222	32 123			
1 606	"	"	939	2 065	750	6 082	22 851	28 933			
4 264	"	" 3	1 401	4 963	1 773	16 983	44 073	61 056	297	770	1 067
74	"	"	145	210	48	453	1 685	2 138	77	290	366
3 800	"	28	575	5 788	747	21 984	15 255	37 239			
291	"	"	133	2 552	122	4 762	7 140	11 902			
4 091	"	" 28	708	8 340	869	26 746	22 395	49 141	490	410	900
6 109	"	31	633	9 707	1 658	22 179	29 950	52 129			
2 111	"	31	425	1 674	820	4 882	11 423	16 305			
8 220	"	62	1 058	11 381	2 478	27 061	41 373	68 434	379	580	959
283	"	"	80	690	325	973	7 752	8 725			
148	"	"	254	720	501	1 089	6 142	7 231			
431	"	"	234	1 410	826	2 062	13 894	15 956	64	431	494
3 436	"	"	173	6 004	468	12 591	16 899	29 490			
1 879	"	19	408	3 524	1 073	7 197	15 303	22 500			
5 315	"	19	581	9 528	1 541	19 788	32 202	51 990	400	649	1 048
5 807	"	21	358	34 149	2 916	49 238	45 252	94 490			
1 263	"	2	197	3 650	1 062	6 413	16 769	23 182			
7 070	"	23	555	37 799	3 978	55 651	62 021	117 672	607	677	1 284
4 583	"	4	762	11 478	2 419	28 296	42 413	70 709			
1 989	"	4	740	8 526	1 296	13 095	22 884	35 979			
6 572	"	8	1 502	20 004	3 715	41 391	65 297	106 688	354	559	913
2 468	"	29	1 444	10 431	7 762	13 960	84 422	98 382			
304	"	"	204	1 223	766	1 626	12 922	14 548			
350	"	"	219	1 789	679	2 144	9 274	11 418			
"	"	"	"	2	16	2	284	286			
3 122	"	29	1 867	13 445	9 223	17 732	106 902	124 634	62	372	434
8 823	"	27	1 099	23 977	3 811	55 110	41 653	96 763			
1 145	"	14	791	5 286	1 989	8 696	26 129	34 825			
707	"	"	69	1 534	536	2 385	5 001	7 386			
10 675	"	" 41	1 959	30 797	6 336	66 191	72 783	138 974	301	331	633
6 306	"	756	11 777	2 348	43 502	40 619	84 121				
2 173	"	"	628	6 815	1 924	16 529	29 959	46 488			
6	"	"	"	79	75	148	717	865			
8 485	"	"	" 1 384	18 671	4 417	60 179	71 295	131 474	296	351	648

Arrondissement Heerenveen—Beetsterzwaag—Lemmer.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Arrond. Ternaard.											
Openb. scholen . . . 26	914 613	71	29	18 193	3 070	26 322	1 063	7	2 564	1	5 716
Prot. bijz. scholen . . 8	456 967	54	158	4 330	1 286	20 292	94	"	4 215	"	2 538
te zamen . . 34	1 371 580	125	187	22 523	4 356	46 614	1 157	7	6 779	1	8 254
Arrond. Dokkum.											
Openb scholen . . . 20	1 005 107	"	11	9 412	1 682	43 558	552	21	4 581	50	880
Prot. bijz. scholen . . 7	529 021	"	21	3 061	2 143	22 849	227	"	4 062	1	85
te zamen . . 27	1 534 128	"	32	12 473	3 825	66 407	779	21	8 643	51	965
Arrond. Bergum.											
Openb. scholen . . . 30	1 486 384	442	"	21 414	5 363	62 208	911	40	10 352	40	1 992
Prot. bijz. scholen . . 12	597 323	662	18	4 068	1 328	27 352	270	6	5 865	"	863
te zamen . . 42	2 083 707	1 104	18	25 482	6 631	89 560	1 181	46	16 217	40	2 855
District Leeuwarden.											
Openb. scholen . . 147	8 360 520	3 274	227	97 665	17 735	250 973	10 180	139	24 322	108	14 070
Prot bijz scholen . 54	3 185 011	1 377	244	21 281	8 628	116 827	846	75	21 898	1	7 200
R. K. bijz scholen . 6	469 209	157	23	131	116	11 808	693	39	462	42	155
Andere bijz. scholen 3	76 154	..	..	..	..	268	..	..	..	..	..
te zamen . 210	12 090 894	4 808	494	119 077	26 479	379 876	11 719	253	46 682	151	21 425
Aengwierden.											
Openb. scholen . . . 5	259 666	320	"	651	114	7 223	44	"	1 060	"	23
Haskerland.											
Openb. scholen . . . 7	459 182	185	31	170	579	12 008	728	"	472	"	625
Prot. bijz scholen . . 1	41 442	343	"	40	"	1 283	"	"	13	"	11
te zamen . . 8	500 624	528	31	210	579	13 291	728	"	485	"	636
Schoterland.											
Openb. scholen . . . 19	1 060 427	462	79	3 056	996	29 367	521	28	2 584	"	1 034
Prot. bijz. scholen . . 1	63 403	"	"	46	24	1 441	31	"	253	"	95
R. K. bijz. scholen . 1	29 845	66	"	..	44	1 124	24	"	5	"	3
te zamen . . 21	1 153 675	528	79	3 102	1 064	31 932	576	28	2 842	"	1 132
Utingeradeel.											
Openb. scholen . . . 4	337 567	"	11	182	264	10 475	60	1	1 088	2	41
Prot. bijz. scholen . . 1	36 907	"	"	2	"	2 048	1	"	689	"	49
te zamen . . 5	374 474	"	11	184	264	12 523	61	1	1 777	2	90
Idaarderadeel.											
Openb. scholen . . . 6	383 803	98	"	164	475	8 068	495	116	803	"	564
Prot. bijz. scholen . . 1	26 386	"	"	25	66	122	"	"	33	"	1
te zamen . . 7	410 189	98	"	189	541	8 190	495	116	836	"	565
Opsterland.											
Openb. scholen . . . 16	1 290 294	561	67	5 338	4 935	40 092	347	2	12 255	2	1 965
Prot. bijz. scholen . . 3	158 834	"	"	1 364	214	5 968	"	10	2 031	"	268
te zamen . . 19	1 449 128	561	67	6 702	5 149	46 060	347	12	14 286	2	2 233
Smallingerland.											
Openb. scholen . . . 12	739 277	109	356	2 944	2 916	19 545	637	40	4 439	"	1 626
Prot. bijz scholen . . 2	150 884	852	"	570	1 539	5 955	87	"	1 307	10	392
te zamen . . 14	890 161	961	356	3 514	4 455	25 500	724	40	5 746	10	2 018
Doniawerstal.											
Openb. scholen . . . 9	235 653	4	1	139	522	6 347	539	"	999	8	105
Prot. bijz. scholen . . 1	36 132	"	"	"	"	2 043	46	"	268	"	"
R. K. bijz. scholen . 1	63 784	"	"	"	55	2 203	"	"	108	"	4
te zamen . . 11	335 569	4	1	139	577	10 593	585	"	1 375	8	109
Gaasterland.											
Openb. scholen . . . 7	285 205	29	"	84	1 179	7 524	1 699	"	1 199	"	567
Prot. bijz. scholen . . 2	105 524	"	4	249	627	3 977	3	"	598	"	96
te zamen . . 9	390 729	29	4	333	1 806	11 501	1 702	"	1 797	"	663

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Onge-oorloofd.	Geoorloofd.	Onge-oorloofd.	Geoorloofd.	Onge-oorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	onge-oorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
6 562	"	31	1 844	9 636	1 881	24 430	42 560	76 990			
1 897	"	"	1 127	4 617	1 114	10 844	30 878	41 722			
8 459	"	31	2 971	14 253	2 995	45 274	73 438	118 712	330	535	865
9 828	"	31	886	16 401	2 451	35 743	54 601	90 344			
4 138	"	50	1 087	5 918	2 394	13 168	32 868	46 036			
13 966	"	81	1 973	22 319	4 845	48 911	87 469	136 380	319	570	889
10 390	"	25	1 120	45 627	5 335	77 536	87 663	165 199			
3 252	"	6	937	12 176	2 358	19 508	39 653	59 161			
13 642	"	31	2 057	57 803	7 693	97 044	127 316	224 360	465	611	1 077
44 377	"	143	7 149	117 849	23 588	260 281	351 518	611 799	311	420	731
12 909	"	70	4 774	36 035	10 615	70 371	172 409	242 780	221	541	762
1 063	"	"	288	3 402	1 290	4 677	14 992	19 669	100	319	419
"	"	"	"	2	16	2	284	286	"	37	37
58 349	"	213	12 211	157 288	35 509	335 331	539 203	874 534	277	446	723
517	"	"	73	2 355	169	3 523	9 026	12 549	136	347	483
431	"	2	461	1 277	1 064	1 880	16 153	18 033			
16	"	"	77	67	55	123	1 782	1 905			
447	"	2	538	1 344	1 119	2 003	17 935	19 938	39	358	398
3 200	"	40	511	12 637	2 171	18 961	37 725	56 686			
4	"	"	2	275	135	325	1 981	2 306			
1	"	"	45	25	29	26	1 340	1 366			
3 205	"	40	558	12 937	2 335	19 312	41 046	60 358	168	355	523
1 070	"	2	391	1 965	1 896	3 222	14 226	17 448			
5	"	"	97	55	229	62	3 113	3 175			
1 075	"	2	488	2 020	2 125	3 284	17 339	20 623	88	463	551
309	"	4	487	1 019	1 441	1 612	12 431	14 043			
223	"	"	"	130	33	378	255	633			
532	"	4	487	1 149	1 474	1 990	12 686	14 676	48	310	358
6 843	"	52	1 437	15 790	6 573	28 027	68 232	96 259			
492	"	"	273	2 414	1 059	4 280	9 813	14 093			
7 335	"	52	1 710	18 204	7 632	32 307	78 045	110 352	223	539	762
1 191	"	40	588	13 755	3 197	17 970	33 413	51 383			
870	"	2	175	747	955	2 199	11 262	13 461			
2 061	"	42	763	14 502	4 152	20 169	44 675	64 844	227	502	729
312	"	2	415	744	493	1 205	9 425	10 630			
"	"	"	40	188	128	188	2 525	2 713			
"	"	"	17	347	244	347	2 631	2 978			
312	"	2	472	1 279	865	1 740	14 581	16 321	52	435	487
105	"	"	440	1 118	1 077	1 307	13 514	14 821			
146	"	"	280	479	211	874	5 796	6 670			
251	"	"	720	1 597	1 288	2 181	19 310	21 491	56	494	550

Arrondissement Lemmer—Sneek—Bolsward—Weidum—Wolvega.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Hemelumer Oldephaert.											
Openb. scholen . . . 7	259 185	57	7	160	317	5 941	477	"	1 138	"	87
Prot. bijz. scholen . . 2	94 076	4	"	28	370	3 389	57	"	508	"	34
te zamen . . 9	353 261	61	7	188	687	9 330	534	"	1 646	"	121
Lemsterland.											
Openb scholen . . . 5	343 583	109	25	552	47	10 605	1 327	58	1 240	"	489
Prot. bijz. scholen . . 1	69 456	"	"	"	79	1 745	"	"	144	"	"
te zamen . . 6	413 039	109	25	552	126	12 350	1 327	58	1 384	"	489
Sloten.											
Openb scholen . . . 1	72 835	"	"	"	32	467	103	"	108	"	2
Stavoren											
Openb. scholen . . . 1	63 071	"	"	2	"	1 650	72	"	37	"	9
Sneek.											
Openb. scholen . . . 3	543 766	390	51	9	13	12 969	145	"	297	"	12
Prot. bijz. scholen . . 1	135 984	50	"	"	"	3 581	"	"	37	"	45
R. K. bijz. scholen. . 2	121 682	"	39	"	7	2 778	132	"	27	"	27
te zamen . . 6	801 432	440	90	9	20	19 328	277	"	361	"	84
Wijmbritseradeel.											
Openb. scholen . . . 11	244 583	150	2	6	87	5 745	1 545	"	655	"	30
Prot. bijz. scholen . . 17	706 034	181	4	147	287	23 490	49	"	2 496	"	762
R. K. bijz. scholen. . 1	45 176	"	"	8	"	1 084	97	"	159	"	2
te zamen . . 29	995 793	331	6	161	374	30 319	1 691	"	3 310	"	794
IJlst.											
Openb. scholen . . . 1	23 626	114	"	2	"	706	"	"	2	"	1
Prot. bijz. scholen . . 1	87 978	"	"	"	41	3 658	3	"	38	"	18
te zamen . . 2	111 604	114	"	2	41	4 364	3	"	40	"	19
Bolsward.											
Openb. scholen . . . 3	190 492	"	41	7	"	5 130	105	"	65	"	268
Prot. bijz. scholen . . 1	95 521	1	"	"	"	2 328	"	"	7	"	5
R. K. bijz. scholen. . 1	111 610	71	"	"	"	2 657	153	"	24	"	1
te zamen . . 5	397 623	72	41	7	"	10 115	258	"	96	"	274
Hindeloopen.											
Openb. scholen . . . 1	81 757	41	2	16	88	1 690	38	"	41	"	7
Wonseradeel.											
Openb. scholen . . . 14	514 489	3	22	3 941	1 888	13 623	845	61	1 096	71	1 233
Prot. bijz. scholen . . 15	424 710	50	43	536	1 476	13 987	810	46	2 281	9	404
te zamen . . 29	939 199	53	65	4 477	3 364	27 610	1 655	107	3 377	80	1 637
Workum.											
Openb. scholen . . . 4	159 841	16	"	32	185	3 565	631	"	400	"	12
Prot. bijz. scholen . . 1	100 147	64	"	"	"	3 424	1	"	284	"	32
R.K. bijz. scholen . . 1	32 461	31	"	"	"	750	47	"	273	"	1
te zamen . . 6	292 449	111	"	32	185	7 739	679	"	957	"	45
Baarderadeel.											
Openb. scholen . . . 14	392 855	134	"	355	430	10 115	190	"	317	"	70
Prot. bijz. scholen . . 2	44 335	"	"	26	"	1 478	"	"	90	"	4
te zamen . . 16	437 190	134	"	381	430	11 593	190	"	407	"	74
Hennaarderadeel.											
Openb. scholen . . . 4	114 825	"	"	3	90	2 423	172	"	313	"	93
Prot. bijz. scholen . . 7	232 625	242	35	207	578	6 528	391	"	805	"	5
R. K. bijz. scholen. . 1	5 170	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
te zamen . . 12	352 620	242	35	210	668	8 951	563	"	1 118	"	98
Rauwerderhem.											
Openb. scholen . . . 6	182 175	655	1	450	99	3 929	568	"	274	"	"
Ooststellingwerf.											
Openb. scholen . . . 13	755 368	129	33	2 062	2 116	23 053	136	49	4 030	"	330
R. K. bijz. scholen. . 1	52 361	"	"	77	168	1 894	"	"	382	"	3
te zamen . . 14	807 729	129	33	2 139	2 284	24 947	136	49	4 412	"	333

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19	20.	21.	22.	23.	24
239	"	15	722	883	1 547	1 297	10 293	11 590			
159	"	"	170	313	355	500	4 887	5 387			
398	"	15	892	1 196	1 902	1 797	15 180	16 977	51	429	480
766	"	7	1 819	2 315	1 565	3 698	17 226	20 924			
100	"	2	189	63	60	165	2 217	2 382			
866	"	9	2 008	2 378	1 625	3 863	19 443	23 306	93	472	564
33	"	"	57	269	142	402	911	1 313	55	125	180
96	"	"	90	477	110	575	1 968	2 543	91	312	403
485	"	3	239	6 738	1 117	7 235	15 233	22 468			
435	"	"	269	915	219	1 350	4 201	5 551			
147	"	"	145	475	327	622	3 482	4 104			
1 067	"	3	653	8 128	1 663	9 207	22 916	32 123	115	286	401
772	"	"	216	636	557	1 414	8 987	10 401			
840	"	"	403	2 685	2 035	3 672	30 237	33 909			
149	"	"	59	73	38	230	1 439	1 669			
1 761	"	"	1 178	3 394	2 660	5 316	40 663	45 979	53	418	471
1	"	"	26	64	12	67	861	928			
143	"	"	136	150	251	293	4 145	4 438			
144	"	"	162	214	263	360	5 606	5 366	32	448	480
374	"	5	251	791	82	1 177	5 942	7 119			
"	"	"	110	384	93	384	2 544	2 928			
25	"	"	90	471	54	496	3 050	3 546			
399	"	5	451	1 646	229	2 057	11 536	13 593	52	290	342
24	"	"	36	379	273	419	2 216	2 635	51	271	322
2 654	"	"	508	3 687	1 512	9 814	20 730	30 544			
1 406	"	7	451	3 288	1 021	5 292	20 523	25 815			
3 460	"	7	959	6 975	2 533	15 106	41 253	56 359	161	439	600
102	"	"	122	721	97	855	5 028	5 883			
"	"	"	172	237	68	237	4 045	4 282			
10	"	"	53	29	73	39	1 228	1 267			
112	"	"	347	987	238	1 131	10 301	11 432	38	352	390
958	"	"	151	2 286	558	3 599	11 965	15 564			
278	"	"	19	503	23	807	1 614	2 421			
1 236	"	"	170	2 789	581	4 406	13 579	17 985	100	311	411
172	"	"	39	291	177	466	3 307	3 773			
502	"	"	41	1 328	340	2 037	8 965	11 002			
"	"	"	"	"	"	"	"	"			
674	"	"	80	1619	517	2 503	12 272	14 775	71	348	419
554	"	"	76	790	323	1 794	5 925	7 719	98	325	423
3 784	"	25	327	11 849	2 169	17 769	32 323	50 092			
16	"	"	193	884	64	977	2 704	3 681			
3 800	"	25	520	12 733	2 233	18 746	35 027	53 773	232	433	665

Arrondissement Wolvega—Zwolle.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2	3.	4.	5.	6	7.	8	9.	10.	11.	12.
Weststellingwerf.											
Openb. scholen . . . 22	996 803	835	49	2 850	2 279	24 021	1 030	146	3 348	21	549
Prot. bijz. scholen . . 1	47 606	"	"	91	173	1 697	"	"	230	"	48
R. K. bijz. scholen. . 2	72 100	"	22	206	89	2 488	24	"	247	"	20
te zamen . . 25	1 118 509	835	71	3 147	2 541	28 206	1 054	146	3 825	21	617
Arrond. Heerenveen.											
Openb. scholen . . . 35	2 116 849	967	121	4 059	1 953	59 073	1 353	29	5 204	2	1 723
Prot. bijz. scholen . . 3	141 757	343	"	88	24	4 772	32	"	955	"	155
R. K. bijz. scholen. . 1	29 845	66	"	"	44	1 124	24	"	5	"	3
te zamen . . 39	2 288 434	1 376	121	4 147	2 021	64 969	1 409	29	6 164	2	1 881
Arrond. Beetsterzwaag.											
Openb. scholen . . . 34	2 413 374	768	423	8 446	8 826	67 705	1 479	158	17 497	2	4 155
Prot. bijz. scholen . . 6	336 104	852	"	1 959	1 819	12 045	87	10	3 371	10	661
te zamen . . 40	2 749 478	1 620	423	10 405	10 145	79 750	1 566	168	20 868	12	4 816
Arrond. Lemmer.											
Openb. scholen . . . 30	1 259 532	199	33	937	2 097	32 334	4 217	58	4 721	8	1 259
Prot. bijz. scholen . . 6	305 188	4	4	277	1 076	11 154	106	"	1 518	"	130
R. K. bijz. scholen. . 1	63 784	"	"	"	55	2 203	"	"	108	"	4
te zamen . . 37	1 628 504	203	37	1 214	3 228	45 691	4 323	58	6 347	8	1 393
Arrond. Sneek.											
Openb. scholen . . . 15	811 975	654	53	17	100	19 420	1 690	"	954	"	43
Prot. bijz. scholen . . 19	939 996	231	4	147	328	30 729	52	"	2 571	"	825
R. K. bijz. scholen. . 3	166 858	"	39	8	7	3 862	229	"	186	"	29
te zamen . . 37	1 908 829	885	96	172	435	54 011	1 971	"	3 711	"	897
Arrond. Bolsward.											
Openb. scholen . . . 22	946 579	60	65	3 996	2 161	24 008	1 619	61	1 602	71	1 520
Prot. bijz. scholen . . 17	620 378	115	43	536	1 476	19 739	811	46	2 572	9	441
R. K. bijz. scholen. . 2	144 071	102	"	"	"	3 407	200	"	297	"	2
te zamen . . 41	1 711 048	277	108	4 532	3 637	47 154	2 630	107	4 471	80	1 963
Arrond. Weidum.											
Openb. scholen . . . 24	689 855	789	1	808	619	16 467	930	"	904	"	163
Prot. bijz. scholen . . 9	276 960	242	35	233	578	8 006	391	"	895	"	9
R. K. bijz. scholen. . 1	5 170	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
te zamen . . 34	971 985	1 031	36	1 041	1 197	24 473	1 321	"	1 799	"	172
Arrond. Wolvega.											
Openb. scholen . . . 35	1 752 171	964	82	4 912	4 395	47 074	1 166	195	7 378	21	879
Prot. bijz. scholen . . 1	49 606	"	"	91	173	1 697	"	"	230	"	48
R. K. bijz. scholen. . 3	124 461	"	22	283	257	4 382	24	"	629	"	23
te zamen . . 39	1 926 238	964	104	5 286	4 825	53 153	1 190	195	8 237	21	950
District Heerenveen.											
Openb. scholen . . 195	9 990 328	4 401	778	23 175	19 651	266 081	12 454	501	38 260	104	9 742
Prot. bijz. scholen . . 61	2 659 989	1 787	86	3 331	5 474	88 142	1 479	56	12 112	19	2 269
R. K. bijz. scholen. . 11	534 189	168	61	291	363	14 978	477	"	1 925	"	61
te zamen . 267	13 184 506	6 356	925	26 797	25 488	369 201	14 410	557	51 597	123	12 072
Provincie Friesland.											
Openb. scholen . . 342	18 350 848	7 675	1 005	120 840	37 386	517 054	22 634	640	62 582	212	23 812
Prot. bijz. scholen . 115	5 845 000	3 164	330	24 612	14 102	204 969	2 325	131	34 010	20	9 469
R. K. bijz. scholen . 17	1 003 398	325	84	422	479	26 786	1 170	39	1 687	42	216
Andere bijz. scholen 3	76 154	"	"	"	"	268	"	"	"	"	"
te zamen . 477	25 275 400	11 164	1 419	145 874	51 967	749 077	26 129	810	98 279	274	33 497
Zwolle.											
Openb. scholen . . . 9	1 511 895	1 989	99	233	202	41 398	1 894	3	278	27	74
Prot. bijz. scholen . . 1	155 300	"	14	133	260	4 736	2	"	217	"	1
R. K. bijz. scholen. . 2	444 807	69	49	24	320	10 639	222	"	453	"	227
Andere bijz. scholen . 1	45 106	"	"	"	"	4 312	13	"	6	26	"
te zamen . . 13	2 157 108	2 058	162	410	782	61 085	2 131	3	954	53	302

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.						
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
3 246	13	130	817	7 588	2 927	13 981	35 368	49 349			
52	"	"	130	237	137	380	2 415	2 795			
3	"	"	40	781	303	990	3 233	4 223			
3 301	13	130	487	8 606	3 367	15 351	41 016	56 367	138	367	505
5 218	"	44	1 436	18 234	5 300	27 586	77 130	104 716			
25	"	"	176	397	419	510	6 876	7 386			
1	"	"	45	25	29	26	1 340	1 366			
5 244	"	44	1 657	18 656	5 748	28 122	85 346	113 468	123	373	496
8 343	"	96	2 512	30 564	11 211	47 609	114 076	161 685			
1 585	"	2	448	3 291	2 047	6 857	21 330	28 187			
9 928	"	98	2 960	33 855	13 258	54 466	135 406	189 872	198	492	691
1 551	"	24	3 543	5 906	4 934	8 484	53 337	61 821			
405	"	2	679	1 043	754	1 727	15 425	17 152			
"	"	"	17	347	244	347	2 631	2 978			
1 956	"	26	4 239	7 296	5 932	10 558	71 393	81 951	206	511	717
1 258	"	3	481	7 438	1 686	8 716	25 081	33 797			
1 418	"	"	1 308	3 750	2 535	5 315	38 583	43 898			
296	"	"	204	548	365	852	4 921	5 773			
2 972	"	3	1 993	11 736	4 586	14 883	68 585	83 468	77	360	437
2 554	"	5	917	5 578	1 964	12 265	33 916	46 181			
1 406	"	7	733	3 909	1 182	5 913	27 112	33 025			
35	"	"	143	500	127	535	4 278	4 813			
3 995	"	12	1 793	9 987	3 273	18 713	65 306	84 019	109	382	491
1 684	"	"	266	3 367	1 658	5 859	21 197	27 056			
780	"	"	60	1 831	363	2 844	10 579	13 423			
"	"	"	"	"	"	"	"	"			
2 464	"	"	326	5 198	1 421	8 703	31 776	40 479	90	327	417
7 030	13	155	644	19 437	5 096	31 750	67 691	99 441			
52	"	"	130	237	137	380	2 415	2 795			
19	"	"	233	1 665	367	1 967	5 937	7 904			
7 101	13	155	1 007	21 339	5 600	34 097	76 043	110 140	177	395	572
27 638	13	327	9 799	90 524	31 249	142 269	392 428	534 697	144	397	541
5 671	"	11	3 534	14 458	7 437	23 546	122 320	145 866	88	456	544
351	"	"	642	3 085	1 132	3 727	19 107	22 834	70	357	427
33 660	13	338	13 975	108 067	39 818	169 542	533 855	703 397	129	408	537
72 015	13	470	16 948	208 373	54 837	402 550	743 946	1 146 496	219	405	625
18 580	"	81	8 308	50 493	18 052	93 917	294 729	388 646	161	504	665
1 414	"	"	930	6 487	2 422	8 404	34 099	42 503	84	340	424
"	"	"	"	2	16	2	284	286	"	37	38
92 009	13	551	26 186	265 355	75 327	504 873	1 073 058	1 577 931	200	425	625
232	5	3	1 292	4 229	4 246	4 747	51 477	56 224			
364	1	"	491	314	502	811	6 224	7 035			
634	"	"	358	2 501	957	3 185	13 294	16 479			
"	"	"	366	20	9	20	4 706	4 726			
1 230	6	3	2 507	7 064	5 714	8 763	75 701	84 464	41	351	392

Arrondissement Zwolle—Raalte—Kampen—Ommen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Zwollerkerspel.											
Openb. scholen . . . 9	373 265	56	40	539	2 667	13 962	1 923	„	3 028	2	65
Dalfsen.											
Openb. scholen . . . 7	337 524	618	9	1 385	2 772	12 066	4 009	14	3 174	1	181
Heino.											
Openb. scholen . . . 1	64 314	12	2	149	343	3 729	204	„	369	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	63 394	104	„	„	865	2 342	25	„	239	„	31
te zamen . . 2	127 708	116	2	149	1 208	6 071	229	„	608	„	31
Nieuwleusen.											
Openb. scholen . . . 3	224 036	54	„	1 951	1 779	11 444	308	„	1 193	„	8
Raalte.											
Openb. scholen . . . 5	250 174	209	„	318	1 927	14 234	2 383	24	1 498	2	141
R. K. bijz. scholen. . 1	63 175	108	12	2	220	3 271	14	„	676	„	32
te zamen . . 6	313 349	317	12	320	2 147	17 505	2 397	24	2 174	2	173
Staphorst.											
Openb. scholen . . . 5	176 215	229	1	876	1 712	13 396	215	„	878	„	13
Prot. bijz. scholen . . 2	168 928	50	„	172	5 155	13 617	„	„	192	„	468
te zamen . . 7	345 143	279	1	1 048	6 867	27 013	215	„	1 070	„	481
Wijhe.											
Openb. scholen . . . 3	205 311	170	„	989	443	8 795	1 996	„	994	„	53
R. K. bijz. scholen. . 1	62 589	„	„	197	62	3 458	8	„	838	„	„
te zamen . . 4	267 900	170	„	1 186	505	12 253	2 004	„	1 832	„	53
Genemuiden.											
Openb. scholen . . . 3	121 519	186	„	64	1 564	4 874	17	8	352	„	22
Prot. bijz. scholen . . 1	38 396	„	„	„	290	1 248	„	„	144	„	„
te zamen . . 4	159 905	186	„	64	1 854	6 122	17	8	496	„	22
Grafhorst.											
Openb. scholen . . . 1	35 176	„	„	14	153	1 483	176	„	23	„	89
Hasselt.											
Openb. scholen . . . 1	104 144	263	24	110	797	4 191	514	„	330	159	485
Prot. bijz. scholen . . 1	53 995	„	„	„	112	2 224	„	„	248	„	„
te zamen . . 2	158 139	263	24	110	909	6 415	514	„	578	159	485
Kampen.											
Openb. scholen . . . 9	826 659	2 498	332	115	403	27 704	796	18	3 522	2	84
Prot. bijz. scholen . . 1	236 438	46	894	„	„	10 507	„	„	3 680	1	105
R. K. bijz. scholen. . 2	123 424	20	„	„	36	3 343	6	„	14	„	107
Andere bijz. scholen . 1	28 930	„	„	„	„	627	30	„	„	„	„
te zamen . . 13	1 214 851	2 564	1 226	115	439	42 181	832	18	7 216	3	196
Kamperveen.											
Openb. scholen . . . 1	23 356	2	„	„	116	1 594	„	„	412	„	186
Prot. bijz. scholen . . 1	32 604	70	„	62	537	1 263	32	2	449	„	92
te zamen . . 2	55 960	72	„	62	653	2 857	32	2	861	„	278
Wilsum.											
Openb. scholen . . . 1	44 866	116	„	29	308	1 115	„	„	128	„	2
IJsselmuiden.											
Openb. scholen . . . 1	127 324	38	„	82	182	8 538	525	„	190	1	42
Zalk e. a.											
Openb. scholen . . . 1	33 420	„	„	4	260	2 185	344	„	52	„	„
Zwartsluis.											
Openb. scholen . . . 3	87 944	„	„	„	32	2 856	53	„	83	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	109 442	„	„	„	216	5 132	17	„	854	„	11
te zamen . . 4	197 386	„	„	„	248	7 988	70	„	937	„	11
Avereest.											
Openb. scholen . . . 5	305 761	26	„	1 153	113	10 773	970	„	1 002	4	89
Prot. bijz scholen . . 2	146 318	285	18	220	415	4 454	187	„	1 146	„	„
te zamen . . 7	452 079	311	18	1 373	528	15 227	1 157	„	2 148	4	89

District Zwolle.

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
501	7	47	178	2205	1819	3294	23745	27039	88	636	724
1084	2	8	373	5188	1172	7680	24376	32056	228	722	950
6	"	"	2	1022	218	1177	4879	6056			
" 6	"	"	8	688	109	688	3721	4409			
				1710	327	1865	8600	10465	146	673	819
1830	20	"	55	3146	622	6927	15483	22410	309	691	1000
477	"	24	357	1362	2502	2207	23251	25458			
19	"	"	43	603	312	624	4688	5312			
496	"	24	400	1965	2814	2831	27939	30770	90	892	982
138	"	"	357	888	316	1882	17117	18999			
"	"	"	36	1047	438	1219	19956	21175			
138	"	"	393	1915	754	3101	37073	40174	90	1074	1164
703	"	"	324	1863	766	3555	13541	17096			
2	"	"	19	510	23	709	4408	5117			
705	"	"	343	2373	789	4264	17949	22213	159	670	829
340	"	"	121	612	416	1024	7552	8576			
64	"	"	87	251	316	315	2085	2400			
404	"	"	208	863	732	1339	9637	10976	84	603	686
15	"	"	6	78	60	107	1990	2097	31	566	596
758	"	"	68	382	585	1409	7257	8666			
148	"	"	85	324	287	472	2956	3428			
906	"	"	153	706	872	1881	10213	12094	119	646	765
2123	2	"	525	3593	2820	5851	38686	44537			
1135	"	2	109	690	1233	1768	16574	18342			
85	"	"	60	716	357	801	3943	4744			
"	"	"	19	31	"	31	676	707			
3343	2	2	713	4970	4410	8451	59879	68330	70	493	562
156	"	"	28	12	469	168	2807	2975			
40	"	8	119	71	175	183	2737	2920			
196	"	8	147	83	644	351	5544	5895	63	991	1053
30	"	"	30	226	116	285	1815	2100	63	405	468
1450	"	1	229	590	729	2124	10473	12597	167	823	989
54	"	"	38	60	120	118	2999	3117	35	897	933
120	"	"	141	852	76	972	3241	4213			
437	2	"	175	472	968	909	7375	8284			
557	2	"	316	1324	1044	1881	10616	12497	95	538	633
2583	"	"	263	2776	564	6516	13800	20316			
761	"	"	302	935	352	1916	7159	9075			
3344	"	"	565	3711	916	8432	20959	29391	187	464	650

Arrondissement Ommen—Steenwijk.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Gramsbergen.											
Openb. scholen . . . 5	200 770	72	8	656	1 329	6 016	1 464	2	1 508	„	36
Prot. bijz. scholen . . 2	50 709	10	„	415	383	1 591	485	„	340	„	96
te zamen . . 7	251 479	82	8	1 071	1 712	7 607	1 949	2	1 848	„	132
Ham (den).											
Openb. scholen . . . 3	284 836	260	3	2 362	446	18 071	312	„	2 196	„	1 153
Hardenberg (Ambt).											
Openb. scholen . . . 11	485 073	204	„	5 472	5 029	26 436	3 541	28	10 794	„	368
Prot. bijz. scholen . . 1	35 281	163	„	227	336	1 846	41	„	117	„	8
te zamen . . 12	520 354	367	„	5 699	5 365	28 282	3 582	28	10 911	„	376
Hardenberg (Stad).											
Openb. scholen . . 1	60 908	20	„	525	1 202	1 692	107	„	1 160	„	4
Prot. bijz. scholen . . 1	61 212	„	„	418	„	2 455	„	„	727	„	„
te zamen . . 2	122 120	20	„	943	1 202	4 147	107	„	1 887	„	4
Ommen (Ambt).											
Openb. scholen . . . 6	192 247	40	„	7 967	2 819	8 450	903	18	2 352	„	134
Ommen (Stad).											
Openb. scholen . . 2	91 070	„	„	1 057	663	4 101	168	6	475	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	60 110	„	„	569	474	4 005	„	„	497	„	2
te zamen . . 3	151 180	„	„	1 626	1 137	8 106	168	6	972	„	2
Blankenham.											
Openb. scholen . . . 2	36 994	20	2	148	„	1 162	„	„	228	„	14
Blokzijl.											
Openb. scholen . . . 1	111 140	„	„	„	„	3 751	509	„	27	„	2
Giethoorn.											
Openb. scholen . . . 3	149 910	„	6	322	76	6 477	„	„	1 442	„	285
Kuinre.											
Openb. scholen . . . 1	51 903	„	1	2	40	1 597	77	„	19	„	26
Oldemarkt.											
Openb. scholen . . . 4	159 449	80	„	602	646	4 369	764	„	1 038	4	122
Prot. bijz. scholen . . 1	36 058	„	„	96	132	1 003	„	6	252	„	4
te zamen . . 5	195 507	80	„	698	778	5 372	764	6	1 290	4	126
Steenwijk.											
Openb. scholen . . . 3	344 929	22	36	299	763	10 776	1 330	„	127	„	78
Prot. bijz. scholen . . 1	61 783	3	„	96	30	1 866	4	„	9	„	„
te zamen . . 4	406 712	25	36	395	793	12 642	1 334	„	136	„	78
Steenwijkerwold.											
Openb scholen . . . 9	369 968	29	10	1 565	2 387	14 294	451	„	2 339	„	157
R. K. bijz. scholen . . 1	65 409	„	13	83	230	2 534	333	„	109	„	12
te zamen . . 10	435 377	29	23	1 648	2 617	16 828	784	„	2 448	„	169
Vollenhove (Ambt).											
Openb. scholen . . . 2	89 493	„	„	257	879	5 414	24	„	439	2	10
Prot. bijz. scholen . . 1	36 322	„	„	81	10	2 380	24	„	397	„	„
te zamen . . 3	125 815	„	„	298	889	7 794	48	„	836	2	10
Vollenhove (Stad).											
Openb scholen . . . 2	117 676	„	28	„	294	3 436	271	1	95	„	228
Wanneperveen.											
Openb. scholen . . . 2	71 204	„	„	16	„	3 497	10	„	135	„	2
Arrond. Zwolle.											
Openb. scholen . . . 18	1 885 160	2 045	139	792	2 869	55 360	3 817	3	3 306	29	139
Prot. bijz. scholen . . 1	155 300	„	14	133	260	4 736	2	„	217	„	1
R. K. bijz. scholen . . 2	444 807	69	49	24	320	10 639	222	„	453	26	227
Andere bijz. scholen . 1	45 106	„	„	„	„	4 312	13	„	6	„	„
te zamen . . 22	2 530 373	2 114	202	949	3 449	75 047	4 054	3	3 982	55	367

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
1 893	"	8	154	1 441	411	4 000	10 998	14 998			
309	2	"	33	284	221	1 008	3 161	4 169			
2 202	2	8	187	1 725	632	5 008	14 159	19 167	199	563	762
5 054	4	"	190	17 498	775	24 914	23 410	48 324	875	822	1 697
5 533	"	92	458	10 350	2 486	21 475	49 316	70 791			
84	"	"	36	136	222	447	2 769	3 216			
5 617	"	92	494	10 486	2 708	21 922	52 085	74 007	421	1 001	1 422
295	"	"	123	367	189	1 187	4 497	5 684			
97	"	"	91	389	247	994	3 520	4 424			
392	"	"	214	756	436	2 091	8 017	10 108	171	656	828
1 670	"	3	379	5 394	745	15 052	15 822	30 874	782	823	1 606
700	40	51	149	421	389	2 235	5 985	8 220			
33	"	"	32	1 590	125	2 192	5 135	7 327			
733	40	51	181	2 011	514	4 427	11 120	15 547	293	736	1 028
116	"	"	"	183	153	447	1 579	2 026	121	427	548
276	"	"	10	925	643	1 201	4 942	6 143	108	445	553
601	"	"	39	2 231	524	3 154	8 849	12 003	210	590	801
22	"	"	115	110	743	134	2 618	2 752	26	504	530
248	"	"	200	973	917	1 827	8 136	9 963			
280	"	"	28	192	328	574	1 747	2 321			
528	"	"	228	1 165	1 245	2 401	9 883	12 284	123	506	628
2 292	1	1	263	2 120	3 338	4 712	16 734	21 446			
56	14	2	36	223	203	377	2 165	2 542			
2 348	15	3	299	2 343	3 541	5 089	18 899	23 988	125	465	590
2 314	"	"	117	3 102	1 240	6 981	21 024	28 005			
94	"	"	208	1 186	117	1 363	3 556	4 919			
2 408	"	"	325	4 288	1 357	8 344	24 580	32 924	192	565	756
160	"	"	14	419	452	838	7 232	8 070			
48	"	"	31	32	194	121	3 036	3 157			
208	"	"	45	451	646	959	10 268	11 227	76	816	892
3	"	5	22	1 548	1 250	1 557	5 624	7 181	132	478	610
18	3	"	46	200	110	234	3 803	4 037	33	534	567
733	12	50	1 470	6 434	6 065	8 041	75 222	83 263			
364	1	"	491	314	502	811	6 224	7 035			
634	"	"	358	2 501	957	3 185	13 294	16 479			
"	"	"	366	20	9	20	4 706	4 726			
1 731	13	50	2 685	9 269	7 533	12 057	99 446	111 503	48	393	441

Arrondissement Deventer—Almelo.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Arrond. Raalte.											
Openb. scholen . . . 24	1 257 574	1 292	12	5 668	8 976	63 664	9 115	38	8 106	3	396
Prot. bijz. scholen . . 2	168 928	50	"	172	5 155	13 617	"	"	192	"	468
R. K. bijz. scholen. . 3	189 158	212	12	199	1 147	9 071	47	"	1 753	"	63
te zamen . . 29	1 615 660	1 554	24	6 039	15 278	86 352	9 162	38	10 051	3	927
Arrond. Kampen.											
Openb. scholen . . . 21	1 403 808	3 103	356	418	3 815	54 540	2 425	26	5 092	162	910
Prot. bijz. scholen . . 5	470 865	116	894	62	1 155	20 374	49	2	5 375	1	208
R. K. bijz. scholen. . 2	123 424	20	"	"	36	3 343	6	"	14	"	107
Andere bijz. scholen . 1	28 930	"	"	"	"	627	30	"	"	"	"
te zamen . . 29	2 027 027	3 239	1 250	480	5 006	78 884	2 510	28	10 481	163	1 225
Arrond. Ommen.											
Openb. scholen . . . 33	1 620 665	622	11	19 192	11 601	75 539	7 465	54	19 487	4	1 784
Prot. bijz. scholen . . 7	353 630	458	18	1 849	1 608	14 351	713	"	2 827	"	106
te zamen . . 40	1 974 295	1 080	29	21 041	13 209	89 890	8 178	54	22 314	4	1 890
Arrond. Steenwijk.											
Openb. scholen . . . 29	1 502 666	151	83	3 211	5 085	54 773	3 436	1	5 889	6	924
Prot. bijz. scholen . . 3	134 163	3	"	233	172	5 249	28	6	658	"	4
R. K. bijz. scholen. . 1	65 409	"	13	83	230	2 534	333	"	109	"	12
te zamen . . 33	1 702 238	154	96	3 527	5 487	62 556	3 797	7	6 656	6	940
District Zwolle.											
Openb. scholen . . 125	7 669 873	7 213	601	29 281	32 346	303 876	26 258	122	41 880	204	4 153
Prot. bijz. scholen . 18	1 282 886	627	926	2 449	8 350	58 327	792	8	9 269	1	787
R. K. bijz. scholen. 8	822 798	301	74	306	1 733	25 587	608	"	2 329	26	409
Andere bijz. scholen 2	74 036	"	"	"	"	4 939	43	"	6	"	"
te zamen . 153	9 849 593	8 141	1 601	32 036	42 429	392 729	27 701	130	53 484	231	5 349
Bathmen.											
Openb. scholen . . . 1	88 340	"	"	2 578	1 286	5 566	122	"	1 442	"	24
Deventer.											
Openb. scholen . . . 10	1 702 119	5 536	194	111	163	43 222	2 417	"	310	"	97
Prot. bijz. scholen . . 1	59 760	"	"	27	10	2 995	1	"	45	"	"
R. K. bijz. scholen. . 2	327 622	114	4	3	26	6 416	675	"	45	"	79
te zamen . . 13	2 089 501	5 650	198	141	199	52 633	3 093	"	400	"	176
Diepenveen.											
Openb. scholen . . . 4	244 198	498	"	370	1 133	9 508	2 722	"	1 716	2	35
Holten.											
Openb. scholen . . . 2	193 543	127	"	575	2 219	8 909	422	"	1 906	"	"
Olst.											
Openb. scholen . . . 5	307 290	567	1	723	563	7 415	1 969	26	555	"	34
Almelo (Ambt).											
Openb. scholen . . . 3	413 615	937	10	490	1 524	13 391	691	"	450	"	69
Almelo (Stad).											
Openb. scholen . . . 4	508 364	64	67	4	"	15 053	862	"	143	"	105
Prot. bijz. scholen . . 1	102 932	60	3	"	133	2 454	"	"	42	"	"
R. K. bijz. scholen. . 1	199 065	"	"	1	144	2 476	"	"	17	"	"
te zamen . . 6	810 361	124	70	5	277	19 983	862	"	202	"	105
Hellendoorn.											
Openb. scholen . . 9	389 605	9	8	1 946	2 310	15 368	1 910	6	1 286	"	11
Prot. bijz. scholen . . 1	139 542	121	"	305	130	5 397	170	"	84	"	"
te zamen . . 10	529 147	130	8	2 251	2 440	20 765	2 080	6	1 370	"	11
Vriezenveen.											
Openb. scholen . . . 4	124 129	260	1	100	1 922	3 762	719	26	570	"	2
Prot. bijz. scholen . . 3	166 929	180	"	119	"	4 028	12	"	1 669	"	52
te zamen . . 7	291 058	440	1	219	1 922	7 790	731	26	2 239	"	54

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
4 238	22	32	1 468	13 449	5 596	23 428	98 647	122 075			
"	"	"	36	1 047	438	1 219	19 956	21 175			
21	"	"	68	1 801	444	2 021	12 817	14 838			
4 259	22	32	1 572	16 297	6 478	26 668	131 420	158 088	165	813	978
5 046	2	1	1 186	6 405	5 391	12 058	76 820	88 878			
1 824	2	10	575	1 748	2 979	3 647	31 727	35 374			
85	"	"	60	716	357	801	3 943	4 744			
"	"	"	19	31	"	31	676	707			
6 955	4	11	1 840	8 900	8 727	16 537	113 166	129 703	82	558	640
17 728	44	154	1 716	38 247	5 559	75 379	123 828	199 207			
1 284	2	"	494	3 394	1 167	6 467	21 744	28 211			
19 012	46	154	2 210	41 581	6 726	81 846	145 572	227 418	415	737	1 152
6 050	4	6	826	11 811	9 370	21 085	80 541	101 626			
384	14	2	95	447	725	1 072	6 948	8 020			
94	"	"	108	1 186	117	1 363	3 556	4 919			
6 528	18	8	1 129	13 444	10 212	23 520	91 045	114 565	138	535	673
33 735	84	243	6 666	76 346	31 981	139 991	455 058	595 049	183	593	776
3 856	19	12	1 691	6 890	5 811	13 216	86 599	99 815	103	675	778
834	"	"	694	6 204	1 875	7 370	33 610	40 980	90	408	498
"	"	"	385	51	9	51	5 382	5 433	7	727	734
38 485	103	255	9 436	89 491	39 676	160 628	580 649	741 277	163	590	753
1 341	"	"	45	431	313	4 350	8 798	13 148	492	996	1 488
932	"	1	555	3 596	3 656	4 640	56 150	60 790			
118	"	"	153	273	74	418	3 278	3 696			
100	"	"	144	1 113	328	1 216	7 831	9 047			
1 150	"	1	852	4 982	4 058	6 274	67 259	73 533	30	322	352
474	"	22	209	1 465	759	2 333	16 580	18 913	96	679	774
443	"	"	59	3 912	340	4 930	13 982	18 912	255	722	977
1 273	"	3	66	2 290	998	4 315	12 168	16 483	140	396	536
1 037	3	12	149	9 152	1 302	10 691	18 526	29 217	258	448	706
4 567	"	"	430	4 654	1 758	9 225	18 482	27 707			
116	10	"	22	110	2 238	226	4 962	5 188			
227	"	"	81	426	281	654	2 999	3 653			
4 910	10	"	533	5 190	4 277	10 105	26 443	36 548	125	326	451
908	"	"	81	1 506	1 314	4 366	22 297	26 663			
604	"	"	13	561	267	1 470	6 182	7 652			
1 512	"	"	94	2 067	1 581	5 836	28 479	34 315	110	538	648
73	6	"	65	484	316	683	7 623	8 306			
90	"	3	43	968	554	1 180	6 538	7 718			
163	6	3	108	1 452	870	1 863	14 161	16 024	64	487	551

Arrondissement Almelo—Enschedé—Hengelo—Oldenzaal.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Wierden.											
Openb. scholen . . . 5	336 013	„	5	981	5 083	13 723	3 160	10	2 396	2	294
R. K. bijz. scholen . 1	56 540	220	39	103	808	2 883	40	„	90	„	112
te zamen . . 6	392 553	220	44	1 084	5 891	16 606	3 200	10	2 486	2	406
Enschede.											
Openb. scholen . . . 10	1 129 015	1 322	60	13	„	38 657	2 260	7	86	8	119
Prot. bijz. scholen . 2	216 621	68	„	4	5	8 113	„	„	191	„	13
R. K. bijz. scholen. . 3	397 691	2	141	132	„	16 153	227	„	187	„	176
Andere bijz. scholen 1	121 010	„	„	„	„	679	10	„	2	„	„
te zamen . . 16	1 864 337	1 392	201	149	5	63 602	2 497	7	466	8	308
Haaksbergen.											
Openb. scholen . . . 5	288 980	„	14	2 018	4 028	16 915	893	42	1 870	11	22
Lonneker.											
Openb. scholen . . . 10	643 439	230	„	165	152	34 676	1 957	24	1 991	„	144
R. K. bijz. scholen . 1	66 001	„	„	113	230	6 038	121	„	481	„	7
te zamen . . 11	709 440	230	„	278	382	40 714	2 078	24	2 472	„	151
Delden (Ambt).											
Openb. scholen . . . 6	154 951	86	2	369	1 535	11 193	1 287	2	1 116	„	37
Delden (Stad).											
Openb. scholen . . . 1	70 357	46	1	62	„	2 543	8	„	28	„	2
R. K. bijz. scholen. . 2	81 009	„	„	66	„	4 744	23	„	126	„	3
te zamen . . 3	151 366	46	1	128	„	7 287	31	„	154	„	5
Diepenheim.											
Openb. scholen . . . 2	108 454	„	„	93	655	4 864	202	„	485	„	2
Goor.											
Openb. scholen . . . 2	201 984	20	„	13	„	4 686	830	„	29	„	78
Hengelo.											
Openb. scholen . . . 8	1 013 452	262	65	172	613	31 154	4 561	„	578	1	44
Prot. bijz. scholen . 1	16 332	„	„	2	„	445	29	„	10	„	„ 3
R. K. bijz. scholen. . 1	94 264	106	„	„	„	2 566	29	5	57	„	„ 10
te zamen . . 10	1 124 048	368	65	174	613	34 165	4 619	5	645	1	54
Markelo.											
Openb. scholen . . . 4	248 455	„	1	1 061	868	10 236	519	6	3 150	„	10
R. K. bijz. scholen . 1	42 029	„	5	6	129	3 100	8	„	95	„	„ 10
te zamen . . 5	290 484	„	6	1 067	997	13 336	527	6	3 245	„	
Rijssen.											
Openb. scholen . . . 1	291 175	„	„	462	1 031	5 630	1 183	„	450	„	2
R. K. bijz. scholen . 1	35 288	„	„	16	1	1 043	9	„	120	„	1
te zamen . . 2	326 463	„	„	478	1 032	6 673	1 192	„	570	„	3
Borne.											
Openb. scholen . . . 4	254 131	88	38	237	2 335	7 747	597	19	809	„	22
R. K. bijz. scholen . 1	69 675	„	„	27	30	1 693	57	„	304	„	18
te zamen . . 5	323 806	88	38	264	2 365	9 440	654	19	1 113	„	40
Denekamp.											
Openb. scholen . . . 7	233 419	88	3	1 391	5 608	6 647	802	11	538	„	1
R. K. bijz. scholen . 1	16 326	„	„	„	„	78	„	„	„	„	„ 1
te zamen . . 8	249 745	88	3	1 391	5 608	6 725	802	11	538	„	
Losser.											
Openb. scholen . . . 5	446 326	„	18	669	2 378	18 368	499	4	3 913	2	121
Oldenzaal.											
Openb. scholen . . . 3	224 930	„	„	113	107	7 472	1 728	„	15	„	19
R. K. bijz. scholen . 1	124 299	„	„	19	69	1 654	17	„	6	„	„ 19
te zamen . . 4	349 229	„	„	132	176	9 126	1 745	„	21	„	
Ootmarsum.											
Openb. scholen . . . 1	55 414	„	„	11	„	1 426	219	„	18	„	26
R. K. bijz. scholen . 1	13 473	„	„	„	„	66	13	„	„	„	„ 26
te zamen . . 2	68 887	„	„	11	„	1 492	232	„	18	„	
Tubbergen.											
Openb. scholen . . . 9	392 079	508	24	2 191	5 675	26 367	1 972	„	1 909	„	190

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
1 143	"	3	138	2 306	915	4 445	25 714	30 159			
29	"	"	13	655	163	787	4 368	5 155			
1 172	"	3	151	2 961	1 078	5 232	30 082	35 314	133	766	900
371	"	52	794	4 805	3 348	5 256	46 646	51 902			
36	"	"	301	186	1 265	226	9 956	10 182			
563	"	"	339	4 233	1 582	4 928	18 807	23 735			
"	"	"	17	"	38	"	746	746			
970	"	52	1 451	9 224	6 233	" 10 410	76 155	86 565	56	408	464
722	"	"	226	1 763	1 310	4 556	25 278	29 834	158	875	1 032
607	"	9	379	2 607	2 179	3 412	41 708	45 120			
11	"	"	52	923	195	1 047	7 124	8 171			
618	"	9	431	3 530	2 374	4 459	48 832	53 291	63	688	751
70	"	16	344	424	1 368	881	16 968	17 849	57	1 095	1 152
162	"	"	4	147	39	371	2 671	3 042			
116	"	"	45	291	164	473	5 105	5 578			
278	"	"	49	438	263	844	7 776	8 620	55	514	569
94	"	"	82	919	591	1 106	6 881	7 987	102	634	736
32	"	"	70	55	128	100	5 841	5 941	5	289	294
282	"	"	269	3 555	1 092	4 010	38 638	42 648			
"	"	"	12	70	26	72	522	594			
13	3	2	118	33	247	53	3 136	3 189			
295	3	2	399	3 658	1 365	4 135	42 296	46 431	37	376	413
566	"	"	151	7 458	376	9 691	15 311	25 002			
"	4	"	130	955	70	961	3 541	4 502			
566	4	"	281	8 413	446	10 652	18 852	29 504	367	649	1 0
246	"	"	74	930	1 255	1 638	9 625	11 263			
10	"	2	11	57	54	85	1 239	1 324			
256	"	2	85	987	1 309	1 723	10 864	12 587	53	333	38
308	"	25	244	854	636	1 443	12 516	13 959			
162	"	"	30	70	120	259	2 252	2 511			
470	"	25	274	924	756	1 702	14 768	16 470	53	456	50
340	"	28	509	2 315	270	4 085	14 466	18 551			
"	"	"	"	"	"	"	78	78			
340	"	28	509	2 315	270	" 4 085	14 544	18 629	164	582	74
684	"	3	273	3 853	1 896	5 215	27 406	32 621	117	614	731
125	"	"	95	516	412	754	9 848	10 602			
204	"	2	22	500	219	725	1 987	2 712			
329	"	2	117	1 016	631	1 479	11 835	13 314	42	339	381
2	"	"	216	365	126	378	2 031	2 409			
"	"	"	"	"	"	"	79	79			
2	"	"	216	365	126	" 378	2 110	2 488	55	306	361
1 576	"	1	460	4 058	1 243	7 826	38 348	46 174	200	978	1 178

Arrondissement Oldenzaal—Groningen—Zuidhorn.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Weerselo.											
Openb. scholen . . . 6	216 807	34	„	585	3 217	12 922	694	2	866	„	35
Arrond. Deventer.											
Openb. scholen . . . 22	2 535 490	6 728	195	4 357	5 364	74 620	7 652	26	5 929	2	190
Prot. bijz. scholen . . 1	59 760	„	„	27	10	2 935	1	„	45	„	„
R. K. bijz. scholen . . 2	327 622	114	4	3	26	6 416	675	„	45	„	79
te zamen . . 25	2 922 872	6 842	199	4 387	5 400	84 031	8 328	26	6 019	2	269
Arrond. Almelo.											
Openb. scholen . . . 25	1 771 726	1 270	91	3 521	10 839	61 297	7 342	42	4 845	2	481
Prot. bijz. scholen . . 5	409 403	361	3	424	263	11 879	182	„	1 795	„	52
R. K. bijz. scholen. . 2	255 605	220	39	104	932	5 359	40	„	107	„	112
te zamen . . 32	2 436 734	1 851	133	4 049	12 054	78 535	7 564	42	6 747	2	645
Arrond. Enschedé.											
Openb. scholen . . . 25	2 061 434	1 552	74	2 196	4 180	90 248	5 110	73	3 947	19	285
Prot. bijz. scholen . . 2	216 621	68	„	4	5	8 113	„	„	191	„	13
R. K. bijz. scholen. . 4	463 692	2	141	245	230	22 191	348	„	668	„	183
Andere bijz. scholen . 1	121 010	„	„	„	„	679	10	„	2	„	„
te zamen . . 32	2 862 757	1 622	215	2 445	4 415	121 231	5 468	73	4 808	19	481
Arrond. Hengelo.											
Openb. scholen . . . 24	2 088 828	414	69	2 832	4 702	70 306	8 590	8	5 836	1	175
Prot. bijz. scholen . . 1	16 332	„	„	2	„	445	29	„	10	„	„
R.K. bijz. scholen . . 5	252 590	106	5	88	130	11 453	69	5	398	„	14
te zamen . . 30	2 357 750	520	74	2 922	4 832	82 204	8 688	13	6 244	1	189
Arrond. Oldenzaal.											
Openb. scholen . . . 35	1 823 106	718	83	5 197	19 320	80 949	6 511	36	8 068	2	414
R. K. bijz. scholen. . 4	223 773	„	„	46	99	3 491	87	„	310	„	18
te zamen . . 39	2 046 879	718	83	5 243	19 419	84 440	6 598	36	8 378	2	432
District Deventer.											
Openb. scholen . . 131	10 280 584	10 682	512	18 103	44 405	377 420	35 205	185	28 625	26	1 545
Prot. bijz. scholen . 9	702 116	429	3	457	278	23 432	212	„	2 041	„	65
R. K. bijz. scholen . 17	1 523 282	442	189	486	1 437	48 910	1 219	5	1 528	„	406
Andere bijz. scholen 1	121 010	„	„	„	„	679	10	„	2	„	„
te zamen . 158	12 626 992	11 553	704	19 046	46 120	450 441	36 646	190	32 196	26	2 016
Provincie Overijssel.											
Openb. scholen . . 256	17 950 457	17 895	1 113	47 384	76 751	681 296	61 463	307	70 505	230	5 698
Prot. bijz. scholen . 27	1 985 002	1 056	929	2 906	8 628	81 759	1 004	8	11 310	1	852
R. K. bijz. scholen . 25	2 346 080	743	263	792	3 170	74 497	1 827	5	3 857	26	815
Andere bijz. scholen 3	195 046	„	„	„	„	5 618	53	„	8	„	„
te zamen . 311	22 476 585	19 694	2 305	51 082	88 549	843 170	64 347	320	85 680	257	7 365
Groningen.											
Openb. scholen . . . 21	2 995 348	1 510	508	68	1 871	110 821	9 318	1	290	24	4 793
Prot. bijz. scholen . . 4	468 315	104	7	6	34	20 473	7	„	536	„	401
R. K. bijz. scholen. . 4	335 364	65	23	„	28	11 060	304	„	88	„	424
te zamen . . 29	3 799 027	1 679	538	74	1 933	142 354	9 629	1	914	24	5 618
Haren.											
Openb. scholen . . . 5	342 911	43	34	641	1 367	11 234	933	65	1 593	2	393
Prot. bijz. scholen . . 1	8 016	„	„	„	42	127	„	„	15	„	17
te zamen . . 6	350 927	43	34	641	1 409	11 361	933	65	1 608	2	410
Grijpskerk.											
Openb. scholen . . . 5	174 427	427	„	394	735	6 996	124	„	1 223	„	224
Prot. bijz. scholen . . 1	93 128	984	„	227	297	8 370	6	2	1 006	„	6
te zamen . . 6	267 555	1 411	„	621	1 032	15 366	130	2	2 229	„	230
Grootegast.											
Openb. scholen . . . 8	248 725	„	10	2 319	2 047	11 070	288	„	2 886	1	200
Prot. bijz. scholen . . 3	154 916	„	14	363	1 638	6 361	„	„	1 321	„	279
te zamen . . 11	403 641	„	24	2 682	3 685	17 431	288	„	4 207	1	479

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
234	"	28	121	1 415	549	2 264	18 438	20 702	104	850	955
4 463	"	26	934	11 694	6 066	20 568	107 678	128 246			
118	"	"	153	273	74	418	3 278	3 696			
100	"	"	144	1 113	328	1 216	7 831	9 047			
4 681	"	26	1 231	13 080	6 468	22 202	118 787	140 989	76	406	482
7 728	9	15	863	18 102	5 605	29 410	92 642	122 052			
810	10	3	78	1 639	3 059	2 876	17 682	20 558			
256	"	"	94	1 081	444	1 441	7 367	8 808			
8 794	19	18	1 035	20 822	9 108	33 727	117 691	151 418	138	483	621
1 700	"	61	1 399	9 175	6 837	13 224	113 632	126 856			
36	"	"	301	186	1 265	226	9 956	10 182			
574	"	"	391	5 156	1 777	5 975	25 931	31 906			
"	"	"	17	"	38	"	746	746			
2 310	"	61	2 108	14 517	9 917	19 425	150 265	169 690	68	525	593
1 452	"	16	994	13 488	4 849	17 797	95 935	113 732			
"	"	"	12	70	26	72	522	594			
139	7	4	304	1 336	535	1 572	13 021	14 593			
1 591	7	20	1 310	14 894	5 410	19 441	109 478	128 919	82	464	547
3 269	"	85	1 918	13 376	5 072	21 965	123 053	145 018			
366	"	2	52	570	339	984	4 396	5 380			
3 635	"	87	1 970	13 946	5 411	22 949	127 449	150 398	112	623	735
18 612	9	203	6 108	65 835	28 429	102 964	532 940	635 904	101	518	619
964	10	3	544	2 168	4 424	3 592	31 438	35 030	51	448	499
1 435	7	6	985	9 256	3 423	11 188	58 546	69 734	73	384	457
"	"	"	17	"	38	"	746	746	"	62	62
21 011	26	212	7 654	77 259	36 314	117 744	623 670	741 414	93	494	587
52 407	93	446	12 774	142 181	60 410	242 955	987 998	1 230 953	135	550	686
4 820	29	15	2 235	9 058	10 235	16 808	118 037	134 845	85	595	680
2 209	7	6	1 679	15 469	5 298	18 558	92 156	110 714	79	393	472
"	"	"	402	51	47	51	6 128	6 179	3	314	317
59 496	129	467	17 090	166 750	75 990	278 372	1 204 319	1 482 691	124	536	660
4 678	47	12	1 637	25 774	47 957	30 557	178 752	209 309			
374	5	30	286	1 299	4 528	1 709	26 381	28 090			
281	"	"	89	3 304	1 152	3 585	13 233	16 818			
5 333	52	42	2 012	30 377	53 637	35 851	218 366	254 217	94	577	670
618	5	7	571	1 729	1 897	3 062	18 070	21 132			
1	"	"	20	54	5	55	226	281			
619	5	7	591	1 783	1 902	3 117	18 296	21 413	89	521	610
1 437	"	"	169	2 002	581	3 893	10 479	14 372			
322	44	5	71	372	1 029	928	11 813	12 741			
1 759	44	5	240	2 374	1 610	4 761	22 292	27 053	178	833	1 011
2 840	21	"	317	6 201	1 349	11 361	18 188	29 549			
388	304	4	270	528	1 676	1 283	11 863	13 146			
3 228	325	4	587	6 729	3 025	12 644	30 051	42 695	313	744	1 058

Arrondissement Zuidhorn—Warffum—Onderdendam.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Hoogkerk.											
Openb. scholen . . . 2	113 932	"	22	14	549	5 004	35	2	166	"	78
Prot. bijz. scholen . . 1	50 324	"	"	12	86	1 007	"	"	475	"	6
te zamen . . 3	164 256	"	22	26	635	6 011	35	2	641	"	84
Leek.											
Openb. scholen . . . 7	345 738	114	109	2 124	3 730	12 460	359	"	3 530	10	218
Prot. bijz. scholen . . 1	33 196	"	"	50	592	1 254	9	"	426	"	5
te zamen . . 8	378 934	114	109	2 174	4 322	13 714	368	"	3 956	10	223
Marum.											
Openb. scholen . . . 6	298 872	"	21	1 312	1 411	9 949	295	"	3 245	5	457
Prot. bijz. scholen . . 1	50 200	"	3	195	46	1 837	"	"	1 206	8	75
te zamen . . 7	349 072	"	24	1 507	1 457	11 786	295	"	4 451	13	532
Oldekerk.											
Openb. scholen . . . 1	52 220	"	"	170	"	2 326	"	"	117	"	"
Prot. bijz. scholen . . 1	42 416	"	"	75	82	1 904	"	"	396	"	32
te zamen . . 2	94 636	"	"	245	82	4 230	"	"	513	"	32
Zuidhorn.											
Openb. scholen . . . 2	170 416	189	9	171	407	8 771	53	"	44	"	33
Prot. bijz. scholen . . 1	64 770	"	"	8	10	3 727	"	"	908	"	63
te zamen . . 3	235 186	189	9	179	417	12 498	53	"	952	"	96
Baflo.											
Openb. scholen . . . 4	121 588	79	11	420	777	3 329	"	"	444	"	367
Prot. bijz scholen . . 1	61 486	"	"	229	520	1 158	"	"	247	"	4
te zamen . . 5	183 074	79	11	649	1 297	4 487	"	"	691	"	371
Eenrum.											
Openb. scholen . . . 3	178 760	374	"	62	1 914	10 897	89	"	855	"	1 106
Kloosterburen.											
Openb. scholen . . . 2	64 932	"	"	92	1 179	2 137	28	"	200	"	80
R. K. bijz scholen. . 1	54 694	"	"	18	1 116	2 161	23	"	42	"	"
te zamen . . 3	119 626	"	"	110	2 295	4 298	51	"	332	"	80
Leens.											
Openb. scholen . . . 6	202 326	74	1	580	1 543	7 883	126	"	199	"	75
Prot. bijz. scholen . . 1	62 424	"	"	"	266	2 508	44	"	400	"	"
R. K. bijz. scholen. . 1	29 034	"	4	7	60	1 566	"	"	201	"	15
te zamen . . 8	293 784	74	5	587	1 869	11 957	170	"	800	"	90
Uithuizen.											
Openb. scholen . . . 3	187 715	"	1	84	506	8 950	72	"	695	"	"
Prot. bijz scholen . . 1	113 012	175	"	311	588	5 202	"	"	1 217	"	"
R. K. bijz. scholen. . 1	57 309	60	"	20	141	2 816	87	"	106	"	"
te zamen . . 5	358 036	235	1	415	1 235	16 968	159	"	2 018	"	"
Uithuizermeeden.											
Openb. scholen . . . 5	206 335	62	5	783	1 666	8 494	45	"	1 132	"	629
Prot. bijz. scholen . . 2	119 403	"	"	379	723	7 879	1	"	1 244	"	8
te zamen . . 7	325 738	62	5	1 162	2 389	16 373	46	"	2 376	"	637
Usquert.											
Openb. scholen . . . 1	153 628	"	"	182	"	5 443	21	10	991	"	10
Warffum.											
Openb. scholen . . . 1	121 006	166	"	"	732	3 492	40	"	399	172	164
Prot. bijz. scholen . . 1	55 098	108	"	71	508	1 032	14	11	427	"	1
te zamen . . 2	176 104	274	"	71	1 240	4 524	54	11	826	172	165
Adorp.											
Openb. scholen . . . 2	42 191	"	"	112	163	1 619	"	"	155	"	37
Prot. bijz. scholen . . 1	50 358	40	"	70	472	8 835	"	"	80	"	82
te zamen . . 3	92 549	40	"	182	635	10 454	"	"	235	"	119
Aduard.											
Openb. scholen . . . 3	107 761	"	"	70	164	3 908	9	1	190	"	43
Prot. bijz. scholen . . 1	36 764	20	"	4	411	1 314	"	"	265	"	36
te zamen . . 4	144 525	20	"	74	575	5 222	9	1	455	"	79

VERZUIMD WEGENS: verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
25	"	"	151	168	326	259	6 331	6 540			
94	"	"	87	159	477	265	2 138	2 403			
119	"	"	238	327	803	474	8 469	8 943	28	515	543
1 024	8	"	677	4 787	987	7 945	22 192	30 137			
44	"	57	32	29	91	180	2 409	2 589			
1 068	8	57	709	4 816	1 078	8 125	24 601	32 726	214	650	863
2 394	100	24	201	4 557	1 480	8 292	17 159	25 451			
44	427	"	30	128	661	375	4 285	4 660			
2 438	527	24	231	4 685	2 141	8 667	21 444	30 111	248	614	863
300	"	5	14	311	21	786	2 478	3 264			
21	"	"	134	276	666	372	3 214	3 586			
321	"	5	148	587	687	1 158	5 692	6 850	122	601	724
566	"	"	62	1 158	430	1 895	9 998	11 893			
191	"	"	108	196	31	395	4 847	5 242			
737	"	"	170	1 354	461	2 200	14 845	17 135	98	631	729
1 341	6	7	110	2 009	552	3 777	5 675	9 452			
552	"	"	142	740	222	1 521	2 293	3 814			
1 893	6	7	252	2 749	774	5 298	7 968	13 266	289	435	724
653	"	3	45	1 023	802	1 741	16 082	17 823	100	899	998
418	2	2	63	83	644	595	4 423	5 018			
26	"	"	122	47	228	91	3 692	3 783			
444	2	2	185	130	872	686	8 115	8 801	57	679	736
784	"	9	130	1 364	5 399	2 737	15 430	18 167			
" 87	"	" 2	84	1 048	66	1 048	3 368	4 416			
871	"	11	77	2	139	98	2 062	2 160			
			291	2 414	5 604	3 883	20 860	24 743	132	710	842
1 216	"	"	84	1 357	1 873	2 657	12 181	14 838			
490	"	"	38	361	493	1 162	7 713	8 875			
38	"	"	7	75	135	133	3 352	3 485			
1 744	"	"	129	1 793	2 501	3 952	23 246	27 198	110	649	759
3 405	"	"	209	1 541	1 102	5 729	13 344	19 073			
265	5	"	147	606	596	1 250	10 603	11 853			
3 670	5	"	356	2 147	1 698	6 979	23 947	30 926	214	735	949
2 184	238	4	26	787	3 450	3 167	10 179	13 346	206	662	868
776	"	"	91	419	276	1 367	5 360	6 727			
164	"	5	24	1 030	326	1 281	2 440	3 721			
940	"	5	115	1 449	602	2 648	7 800	10 448	150	443	593
324	"	"	55	103	172	539	2 201	2 740			
231	"	"	119	359	527	660	10 155	10 815			
555	"	"	174	462	699	1 199	12 356	13 555	129	1 336	1 465
118	"	"	99	304	85	493	4 498	4 991			
373	"	"	89	110	393	487	2 528	3 015			
491	"	"	188	414	478	980	7 026	8 006	68	486	554

Arrondissement Onderdendam—Appingedam.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Bedum.											
Openb. scholen . . . 4	160 972	„	1	2 052	1 047	13 223	„	„	229	„	82
Prot. bijz. scholen . . 3	207 883	56	5	1 889	615	17 397	„	1	594	„	23
R. K. bijz. scholen. . 1	19 404	„	10	„	56	1 361	„	„	14	„	„
te zamen . . 8	388 259	56	16	3 941	1 718	31 981	7	1	837	„	105
Ezinge.											
Openb. scholen . . . 3	85 932	„	10	537	30	3 805	„	„	363	1	68
Prot. bijz. scholen . . 1	48 426	475	„	152	„	2 426	„	„	556	„	10
te zamen . . 4	134 358	475	10	689	30	6 231	„	„	919	1	78
Kantens.											
Openb. scholen . . . 5	138 410	42	„	1 446	121	8 098	20	„	290	4	61
Middelstum.											
Openb. scholen . . . 3	84 998	162	„	640	287	4 820	4	„	47	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	89 538	98	„	205	„	4 950	„	„	475	„	126
te zamen . . 4	174 536	260	„	845	287	9 770	4	„	522	„	126
Oldehove.											
Openb. scholen . . . 3	118 390	20	4	164	358	3 861	„	„	527	„	16
Ulrum.											
Openb. scholen . . . 4	161 628	550	„	362	220	4 495	18	2	183	„	53
Prot. bijz. scholen . . 2	112 316	636	63	489	981	3 750	„	„	911	„	45
te zamen . . 6	273 944	1 186	63	851	1 201	8 245	18	2	1 094	„	98
Winsum.											
Openb. scholen . . . 1	76 316	3	„	224	157	2 033	331	„	236	„	„
Prot. bijz. scholen . . 1	83 882	30	„	89	„	2 406	„	„	178	„	„
te zamen . . 2	160 198	33	„	313	157	4 439	331	„	414	„	„
Appingedam.											
Openb. scholen . . . 5	243 761	„	2	10	162	4 293	227	„	475	„	145
Prot. bijz. scholen . . 1	126 238	8	„	3	„	1 445	„	„	375	„	„
te zamen . . 6	369 999	8	2	13	162	5 738	227	„	850	„	145
Bierum.											
Openb. scholen . . . 6	217 110	„	6	2 177	452	5 788	451	„	618	„	63
Prot. bijz. scholen . . 1	114 332	110	„	576	240	2 576	51	„	654	„	109
te zamen . . 7	331 442	110	6	2 753	692	8 364	502	„	1 272	„	172
Delfzijl.											
Openb. scholen . . . 7	575 432	„	9	613	328	7 322	106	„	805	„	506
Prot. bijz. scholen . . 1	154 968	„	„	„	„	1 690	2	„	25	„	„
te zamen . . 8	730 400	„	9	613	328	9 012	108	„	830	„	506
Loppersum											
Openb. scholen . . . 3	150 354	„	1	157	230	3 182	50	„	222	„	„
Prot. bijz. scholen . . 2	175 189	„	„	152	616	3 784	„	„	569	„	„
te zamen . . 5	325 543	„	1	309	846	6 966	50	„	791	„	„
Stedum.											
Openb. scholen . . . 3	132 980	592	„	750	402	4 666	„	„	114	„	6
Prot. bijz. scholen . . 1	84 380	„	„	175	„	1 853	„	„	359	„	„
te zamen . . 4	217 360	592	„	925	402	6 519	„	„	473	„	6
't Zandt.											
Openb. scholen . . . 6	270 066	1	4	860	291	5 193	251	„	185	„	146
Prot. bijz. scholen . . 1	43 034	„	„	100	„	470	„	„	242	„	626
te zamen . . 7	313 100	1	4	960	291	5 663	251	„	427	„	772
Arrond. Groningen.											
Openb. scholen . . . 26	3 338 259	1 553	542	709	3 238	122 055	10 251	66	1 883	26	5 186
Prot. bijz. scholen . . 5	476 331	104	7	6	76	20 600	7	„	551	„	418
R. K. bijz. scholen. . 4	335 364	65	23	„	28	11 060	304	„	88	„	424
te zamen . . 35	4 149 954	1 722	572	715	3 342	153 715	10 562	66	2 522	26	6 028
Arrond. Zuidhorn.											
Openb. scholen . . . 31	1 404 330	730	171	6 504	8 879	56 576	1 154	2	11 211	16	1 210
Prot. bijz. scholen . . 9	488 950	984	17	930	2 751	24 460	15	2	5 738	8	466
te zamen . . 40	1 893 280	1 714	188	7 434	11 630	81 036	1 169	4	16 949	24	1 676

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
1 148	"	"	69	645	470	3 845	15 128	18 973			
285	"	"	38	3 115	506	5 291	19 234	24 525			
"	"	"	6	10	3	10	1 450	1 460			
1 433	"	1	113	3 770	979	9 146	35 812	44 958	236	922	1 158
299	"	"	64	1 655	418	2 492	4 758	7 250			
20	"	"	41	44	904	216	4 412	4 628			
319	"	"	105	1 699	1 322	2 708	9 170	11 878	202	683	884
1 891	"	17	40	1 704	486	5 062	9 158	14 220	366	662	1 028
512	"	2	21	354	282	1 508	5 623	7 131			
715	"	"	175	355	215	1 275	6 039	7 314			
1 227	"	2	196	709	497	2 783	11 662	14 445	160	668	828
140	"	"	26	998	77	1 302	4 889	6 191	110	413	523
799	"	"	232	1 320	394	2 483	6 145	8 628			
625	"	"	389	1 297	343	2 411	7 118	9 529			
1 424	"	"	621	2 617	737	4 894	13 263	18 157	179	484	663
300	"	"	6	705	229	1 229	2 995	4 224			
318	"	"	2	213	153	620	2 769	3 389			
618	"	"	8	918	382	1 849	5 764	7 613	115	360	475
504	"	"	84	2 058	312	2 572	5 700	8 272			
225	"	"	16	1 386	29	1 614	1 873	3 487			
729	"	"	100	3 444	341	4 186	7 573	11 759	113	205	317
995	"	"	171	2 054	256	5 226	7 805	13 031			
174	"	"	44	1 598	58	2 348	3 842	6 190			
1 169	"	"	215	3 652	314	7 574	11 647	19 221	230	351	580
1 551	"	1	245	1 761	822	3 996	10 143	14 069			
19	"	"	48	235	63	254	1 828	2 082			
1 570	"	1	293	1 996	885	4 180	11 971	16 151	57	164	221
763	"	"	20	1 527	110	2 447	3 815	6 262			
91	"	"	6	1 067	355	1 310	5 270	6 580			
854	"	"	26	2 594	465	3 757	9 085	12 842	115	279	394
683	"	"	6	390	53	1 823	5 839	7 662			
22	"	"	10	311	8	508	2 230	2 738			
705	"	"	16	701	61	2 331	8 069	10 400	107	371	478
2 132	"	"	140	3 654	164	6 646	6 375	13 021			
2	"	"	"	113	90	215	1 428	1 643			
2 134	"	"	140	3 767	254	6 861	7 803	14 664	219	249	468
5 296	52	19	2 208	27 503	49 854	33 619	196 822	230 441			
375	5	30	306	1 853	4 533	1 764	26 607	28 371			
281	"	"	89	3 304	1 152	3 585	13 233	16 818			
5 932	57	49	2 603	32 160	55 539	38 968	236 662	275 630	94	570	664
8 586	129	29	1 591	19 184	5 174	34 321	86 825	121 146			
1 104	775	66	732	1 688	4 631	3 798	40 569	44 367			
9 690	904	95	2 323	20 872	9 805	38 119	127 394	165 513	203	678	882

Arrondissement Winschoten—Hoogezand—Slochteren.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Arrond. Warffum.											
Openb. scholen . . . 25	1 236 290	755	18	2 203	8 317	50 625	421	10	5 005	172	2 431
Prot. bijz. scholen . . 6	411 423	283	"	990	2 605	17 779	59	11	3 535	"	13
R. K. bijz. scholen. . 3	141 037	60	4	45	1 317	6 543	110	"	349	"	15
te zamen . . 34	1 788 750	1 098	22	3 238	12 239	74 947	590	21	8 889	172	2 459
Arrond. Onderdendam.											
Openb. scholen . . . 28	976 598	777	15	5 607	2 547	45 802	389	3	2 220	5	360
Prot. bijz. scholen . . 10	699 165	1 355	68	2 898	2 479	41 078	"	1	3 059	"	322
R. K. bijz. scholen. . 1	19 404	"	10	"	56	1 361	"	"	14	"	"
te zamen . . 39	1 625 167	2 132	93	8 505	5 082	88 301	389	4	5 293	5	682
Arrond. Appingedam.											
Openb. scholen . . 30	1 589 703	593	22	4 567	1 865	30 444	1 085	"	2 419	"	866
Prot. bijz. scholen . . 7	698 141	118	"	1 006	856	11 818	53	"	2 164	"	735
te zamen . . 37	2 287 844	711	22	5 573	2 721	42 262	1 138	"	4 583	"	1 601
District Groningen.											
Openb. scholen . . 140	8 545 180	4 408	768	19 590	24 846	305 562	13 300	81	22 738	219	10 033
Prot. bijz. scholen . 37	2 704 008	2 844	92	5 830	8 767	115 735	134	14	15 047	8	1 954
R. K. bijz. scholen. 8	495 805	125	37	45	1 401	18 964	414	"	451	"	439
te zamen . 185	11 744 993	7 377	897	25 465	35 014	440 261	13 848	95	38 236	227	12 446
Beerta.											
Openb. scholen . . . 4	356 845	968	9	484	4 130	8 500	8	"	885	"	50
Finsterwolde.											
Openb. scholen . . . 3	259 506	"	29	2 378	3 290	4 925	"	"	428	"	58
Midwolda.											
Openb. scholen . . . 4	298 464	336	17	2 940	2 090	7 713	88	"	800	"	176
Prot. bijz. scholen . . 2	116 869	"	3	934	635	2 877	1	"	526	"	25
te zamen . . 6	415 333	336	20	3 874	2 725	10 590	89	"	1 326	"	201
Nieuwe Schans.											
Openb. scholen . . . 1	130 672	"	4	433	514	2 341	22	"	150	"	139
Scheemda.											
Openb. scholen . . . 6	502 495	1 455	14	1 468	3 391	11 011	247	"	1 467	"	105
Prot. bijz. scholen . . 1	12 526	"	"	71	396	219	"	"	23	"	"
te zamen . . 7	515 021	1 455	14	1 539	3 787	11 230	247	"	1 490	"	105
Winschoten.											
Openb. scholen . . . 4	611 365	"	"	16	281	14 910	1 344	1	374	"	173
Prot. bijz. scholen . . 1	89 565	"	2	159	36	2 530	"	13	195	"	19
te zamen . . 5	700 930	"	2	175	317	17 440	1 344	14	569	"	192
Hoogezand.											
Openb. scholen . . . 9	756 378	634	19	1 014	10 690	25 882	4 696	3	2 090	52	449
Noordbroek.											
Openb. scholen . . . 3	178 736	"	78	109	1 283	6 961	60	5	639	"	19
Noorddijk.											
Openb. scholen . . . 3	108 100	"	45	212	753	3 698	48	"	535	"	42
Sappemeer.											
Openb. scholen . . . 3	428 731	"	17	624	2 549	10 386	1 717	"	529	6	320
Prot. bijz. scholen . . 1	65 310	90	15	"	800	2 384	8	"	172	"	61
te zamen . . 4	494 041	90	32	624	3 349	12 770	1 725	"	501	6	381
Zuidbroek.											
Openb. scholen . . . 2	222 324	56	19	6	1 795	8 467	55	"	961	"	4
Ten Boer.											
Openb. scholen . . . 6	241 976	124	"	680	1 023	7 408	"	"	783	"	157
Prot. bijz. scholen . . 2	91 290	"	22	150	160	3 396	"	"	1 451	"	266
te zamen . . 8	333 266	124	22	830	1 183	10 804	"	"	2 234	"	423

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
10 777	246	25	758	8 583	14 098	21 770	82 674	104 444			
1 471	5	5	435	3 785	1 703	6 262	26 417	32 679			
151	"	2	206	124	502	322	9 106	9 428			
12 399	251	32	1 399	12 492	16 303	28 354	118 197	146 551	160	660	820
5 531	"	19	612	7 788	2 613	18 953	55 395	74 348			
2 567	"	1	853	5 493	3 041	10 960	52 255	63 215			
"	"		6	10	3	10	1 450	1 460			
8 098	"	" 20	1 471	13 291	5 657	29 923	109 100	139 023	184	671	855
6 628	"	1	666	11 444	1 717	22 640	39 677	62 317			
533	"		124	4 710	603	6 249	16 471	22 720			
7 161	"	" 1	790	16 154	2 320	28 889	56 148	85 037	126	246	372
36 818	427	93	5 835	74 502	73 456	131 303	461 393	592 696	154	540	694
6 050	785	102	2 450	17 029	14 511	29 033	162 319	191 352	108	600	708
432	"	2	301	3 428	1 657	3 917	23 789	27 706	79	480	559
43 300	1 212	197	8 586	94 969	89 624	164 253	647 501	811 754	140	551	691
662	"	"	62	4 021	594	5 167	15 206	20 373	145	426	571
4 339	"	"	60	4 243	307	10 980	9 106	20 086	423	351	774
3 369	"	"	34	7 135	1 020	13 444	12 274	25 718			
1 839	10	"	38	958	237	3 731	4 352	8 083			
5 208	10	"	72	8 093	1 257	17 175	16 626	33 801	413	400	813
447	"	"	107	701	317	1 581	3 594	5 175	121	275	396
1 741	26	44	32	8 802	990	12 055	18 738	30 793			
171	"	"	27	40	10	282	675	957			
1 912	26	44	59	8 842	1 000	12 337	19 413	31 750	229	377	616
654	"	48	148	10 364	939	11 083	18 169	29 252			
53	"	"	12	646	35	871	2 829	3 700			
707	"	" 48	160	11 010	974	11 954	20 998	32 952	171	300	470
1 715	"	2	438	14 610	2 152	17 396	47 050	64 446	230	622	852
570	"	3	91	647	499	1 334	9 630	10 964	75	538	613
476	"	10	11	780	286	1 478	5 418	6 896	137	501	638
1 325	"	17	217	8 590	1 048	10 562	16 583	27 145			
"	"	"	94	1 215	1 527	1 215	5 151	6 366			
1 325	"	" 17	311	9 805	2 575	11 777	21 734	33 511	238	440	678
58	"	"	26	7 861	766	7 925	12 149	20 074	356	546	903
635	"	"	182	1 584	937	2 899	10 614	13 513			
173	"	"	287	651	81	974	5 663	6 637			
868	"	"	469	2 235	1 018	3 873	16 277	20 150	116	489	605

Arrondissement Slochteren—Veendam—Onstwedde.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		onge-steldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Onge-oorloofd.	Geoorloofd.			Onge-oorloofd.	Geoor.oofd.	Onge-oorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.	11.	12.
Nieuwolda.											
Openb. scholen . . 2	136 943	„	„	641	170	3 548	„	„	67	„	399
Prot. bijz. scholen . . 1	36 898	„	„	89	206	2 838	„	„	14	„	12
te zamen . . 3	173 841	„	„	730	376	6 386	„	„	81	„	391
Slochteren.											
Openb. scholen . . . 12	847 734	260	5	7 124	4 654	31 504	744	„	7 523	„	1 166
Prot. bijz. scholen . . 1	60 296	„	„	678	568	2 137	2	„	1 172	„	252
te zamen . . 13	908 030	260	5	7 802	5 222	33 641	746	„	8 695	„	1 418
Termunten.											
Openb. scholen . . . 5	260 994	88	7	2 373	3 309	5 652	51	1	1 503	„	308
Prot. bijz. scholen . . 1	44 168	30	„	168	422	1 324	11	„	1 409	„	21
te zamen . . 6	305 162	118	7	2 541	3 731	6 976	62	1	2 912	„	329
Meeden.											
Openb scholen . . . 1	105 782	„	„	777	1 510	5 064	16	14	315	„	24
Muntendam.											
Openb. scholen . . . 2	233 430	107	8	806	2 516	6 326	204	80	309	63	34
Oude Pekela.											
Openb. scholen . . . 4	480 686	31	5	1 192	3 181	14 583	1 626	„	1 355	1	372
Prot bijz. scholen . . 1	63 170	142	1	„	16	2 788	27	„	517	„	147
te zamen . . 5	543 856	173	6	1 192	3 197	17 371	1 653	„	1 872	1	519
Veendam.											
Openb. scholen . . . 9	696 705	46	13	2 190	5 244	18 235	1 210	20	952	„	582
Prot. bijz. scholen . . 1	57 086	„	„	8	230	2 316	„	„	328	„	77
R. K. bijz. scholen . . 1	61 674	„	37	185	„	1 590	169	„	64	„	2
te zamen . . 11	785 465	46	50	2 383	5 474	22 141	1 379	20	1 344	„	661
Wildervank.											
Openb. scholen . . . 8	566 486	„	8	2 749	4 584	14 572	1 358	4	466	13	182
Prot. bijz. scholen . . 1	58 272	„	6	242	954	1 991	„	„	239	„	„
te zamen . . 9	624 758	„	14	2 991	5 538	16 563	1 358	4	705	13	182
Bellingwolde.											
Openb. scholen . . . 4	422 537	„	30	992	1 880	20 509	88	„	3 223	„	278
Onstwedde.											
Openb. scholen . . . 7	648 306	„	1	5 194	4 255	24 289	5 272	49	4 978	4	2 959
Prot. bijz. scholen . . 3	235 248	„	„	4 706	920	9 463	1 007	„	3 467	„	74
te zamen . . 10	883 554	„	1	9 900	5 175	33 752	6 279	49	8 445	4	3 033
Nieuwe Pekela.											
Openb. scholen . . . 3	286 576	„	„	5 341	977	7 311	1 666	„	1 132	„	114
Prot. bijz. scholen . . 1	90 178	„	„	92	842	4 388	39	13	755	„	1
te zamen . . 4	376 754	„	„	5 433	1 819	11 699	1 705	13	1 887	„	115
Vlagtwedde.											
Openb. scholen . . . 7	485 338	390	37	11 145	1 885	16 314	4 205	2	3 543	12	970
Wedde											
Openb. scholen . . . 2	238 116	318	18	419	1 058	6 923	4	„	272	„	160
Arrond. Winschoten											
Openb. scholen . . . 22	2 159 347	2 759	73	7 719	13 705	49 400	1 709	1	4 104	„	701
Prot. bijz. scholen . . 4	218 960	„	5	1 164	1 067	5 626	1	13	744	„	44
te zamen . . 26	2 378 307	2 759	78	8 883	14 772	55 026	1 710	14	4 848	„	745
Arrond. Hoogezand.											
Openb. scholen . . 20	1 694 269	690	178	1 965	17 070	55 394	6 576	8	4 554	58	834
Prot. bijz. scholen . . 1	65 310	90	15	„	800	2 384	8	„	172	„	61
te zamen . . 21	1 759 579	780	193	1 965	17 870	57 778	6 584	8	4 726	58	895
Arrond. Slochteren.											
Openb. scholen . . . 25	1 487 647	472	12	10 818	9 156	48 112	795	1	9 876	„	2 010
Prot. bijz. scholen . . 5	232 652	30	22	1 085	1 356	9 695	13	„	4 046	„	551
te zamen . . 30	1 720 299	502	34	11 903	10 512	57 807	808	1	13 922	„	2 561
Arrond. Veendam.											
Openb. scholen . . . 24	2 053 089	184	34	7 714	17 035	58 780	4 414	118	3 397	77	1 194
Prot. bijz. scholen . . 3	178 528	142	7	250	1 200	7 695	27	„	1 084	„	224
R. K. bijz. scholen . . 1	61 674	„	37	185	„	1 590	169	„	64	„	2
te zamen . . 28	2 293 191	326	78	8 149	18 235	67 465	4 610	118	4 515	77	1 420

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15	16.	17.	18	19.	20	21	22.	23.	24.
2 038	"	"	56	523	2 637	3 202	6 827	10 029			
10	"	"	73	39	58	138	3 201	3 339			
2 048	"	"	99	562	2 695	3 340	10 028	13 368	193	577	769
6 203	"	"	282	14 168	3 143	27 495	49 281	76 776			
378	"	"	27	379	156	1 435	4 314	5 749			
6 581	"	"	309	14 547	3 299	28 930	53 595	82 525	319	590	909
2 344	"	28	295	1 660	3 464	6 406	14 677	21 083			
701	"	"	46	289	14	1 158	3 277	4 435			
3 045	"	28	341	1 949	3 478	7 564	17 954	25 518	218	588	806
361	3	"	17	468	487	1 020	7 436	9 056	153	703	856
1 108	34	"	118	12 495	1 281	14 552	10 937	25 489	623	468	1 091
1 768	"	25	250	6 831	4 231	9 822	25 634	35 456			
"	"	"	103	367	185	362	3 926	4 288			
1 768	"	25	353	7 198	4 416	10 184	29 560	39 744	187	544	731
1 691	31	36	257	5 618	3 695	9 555	30 265	39 820			
41	"	"	6	636	27	685	2 984	3 669			
110	4	"	2	84	279	94	576	2 044	2 620		
1842	35	38	347	6 533	3 816	10 816	35 293	46 109	138	449	587
1 291	3	10	222	10 620	5 215	14 687	26 610	41 297			
190	"	24	178	97	125	553	3 493	4 046			
1 481	3	34	400	10 717	5 340	15 240	30 103	45 343	244	482	726
3 299	50	2	306	5 248	2 384	9 541	28 748	38 289	226	680	906
8 240	79	37	247	31 204	3 028	44 728	45 108	89 836			
3 185	"	4	98	2 292	642	10 185	15 671	25 856			
11 423	79	41	345	33 496	3 670	54 913	60 779	115 692	622	688	1 309
1 565	"	"	90	2 600	138	9 506	11 428	20 934			
1	"	"	77	626	95	732	6 197	6 929			
1 566	"	"	167	3 226	233	10 238	17 625	27 863	272	468	740
2 316	1	"	334	13 429	1 639	26 904	29 318	56 222	554	604	1 158
528	2	"	12	2 643	283	3 590	9 055	12 645	151	380	531
11 230	26	92	443	35 296	4 167	54 830	77 087	131 397			
2 063	10	"	77	1 644	282	4 884	7 856	12 740			
13 295	36	92	520	36 940	4 449	59 194	84 943	144 137	249	357	606
4 144	"	32	783	32 488	4 751	38 695	90 830	129 525			
"	"	"	94	1 215	1 527	1 215	5 151	6 366			
4 144	"	32	877	33 703	6 278	39 910	95 981	135 891	226	545	772
11 220	"	28	785	17 935	10 181	40 002	81 399	121 401			
1 262	"	"	433	1 358	309	3 705	16 455	20 160			
12 482	"	28	1 218	19 293	10 490	43 707	97 854	141 561	254	569	823
6 219	71	71	864	36 037	14 909	50 236	100 882	151 118			
231	"	24	287	1 095	337	1 600	10 403	12 003			
110	4	2	84	279	94	576	2 044	2 620			
6 560	75	97	1 235	37 411	15 340	52 412	113 329	165 741	228	494	722

Arrondissement Assen—Borger—Dalen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Arrond. Oostwedde.											
Openb. scholen . . . 23	2 080 873	708	86	23 091	10 055	75 346	11 235	51	13 148	16	4 481
Prot. bijz. scholen . . 4	325 426	„	„	4 798	1 762	13 851	1 046	13	4 242	„	75
te zamen . . 27	2 406 299	708	86	27 889	11 817	89 197	12 281	64	17 370	16	4 556
District Winschoten.											
Openb. scholen . . 114	9 475 225	4 813	383	51 307	67 021	287 032	24 729	179	35 079	151	9 220
Prot. bijz. scholen . 17	1 020 876	262	49	7 297	6 185	38 651	1 095	26	10 268	„	955
R. K. bijz. scholen . 1	61 674	„	37	185	„	1 590	169	„	64	„	2
te zamen . 132	10 557 775	5 075	469	58 789	73 206	327 273	25 993	205	45 411	151	10 177
Provincie Groningen.											
Openb. scholen . . 254	18 020 405	9 221	1 151	70 897	91 867	592 594	38 029	260	57 817	370	19 273
Prot. bijz. scholen . 54	3 724 884	3 106	141	13 127	14 952	154 586	1 229	40	25 315	8	2 909
R. K. bijz. scholen . 9	557 479	125	74	230	1 401	20 554	583	„	515	„	441
te zamen . 317	22 302 768	12 452	1 366	84 254	108 220	767 534	39 841	300	83 647	378	22 623
Assen.											
Openb. scholen . . . 9	743 574	244	57	1 900	1 990	24 475	2 979	„	2 123	„	1 777
Prot. bijz. scholen . . 1	103 425	130	1	44	222	4 461	4	„	193	„	5
Andere bijz. scholen . 1	11 673	„	„	„	„	32	„	„	„	„	„
te zamen . . 11	858 672	374	58	1 944	2 212	28 968	2 983	„	2 316	„	1 782
Beilen.											
Openb scholen . . . 5	341 687	95	4	2 743	2 813	14 333	552	„	1 717	„	569
Rolde.											
Openb. scholen . . . 3	143 528	„	„	1 416	250	2 850	75	65	310	„	„
Smilde.											
Openb. scholen . . . 4	303 133	836	16	3 108	2 375	12 424	585	2	2 522	„	1 614
Prot. bijz. scholen . . 2	78 296	20	3	683	310	3 605	48	„	438	„	707
te zamen . . 6	381 429	856	19	3 791	2 685	16 029	633	2	2 960	„	2 321
Borger.											
Openb. scholen . . . 8	571 606	468	30	2 988	6 512	15 141	1 589	„	2 992	„	694
Gasselte.											
Openb. scholen . . . 3	171 482	„	2	717	2 033	2 523	62	„	208	„	187
Gieten.											
Openb. scholen . . . 3	205 123	645	105	638	2 674	3 591	16	„	433	„	279
Odoorn.											
Openb. scholen . . . 9	647 487	300	89	5 383	8 046	18 505	2 303	„	8 299	„	2 233
Coevorden.											
Openb. scholen . . . 3	254 405	848	2	794	2 642	5 153	4 834	„	445	„	407
Dalen											
Openb. scholen . . . 4	196 643	„	„	1 740	4 708	4 255	1 048	„	1 191	„	87
Oosterhesselen.											
Openb. scholen . . . 4	120 490	36	„	2 733	1 196	3 195	20	„	1 775	„	161
Sleen.											
Openb. scholen . . . 4	286 677	3	„	4 924	1 359	8 802	335	42	1 376	„	256
Westerbork											
Openb. scholen . . . 4	183 450	20	158	3 521	2 504	4 531	32	„	1 727	„	57
Zweelo.											
Openb. scholen . . . 2	78 757	„	„	657	540	1 531	„	„	349	„	„

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5. 9. 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4. 6. 7, 8. 10, 12. 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
15 948	132	39	989	55 124	7 477	94 269	123 657	217 926			
3 184	"	4	175	2 918	737	10 917	21 868	32 785			
19 132	132	43	1 164	58 042	8 214	105 186	145 525	250 711	437	605	1 042
48 763	229	262	3 864	176 850	41 485	277 512	473 855	751 367	293	499	792
6 740	10	28	1 066	8 230	3 192	22 321	61 733	84 054	219	605	824
110	4	2	84	279	94	576	2 044	2 620	93	331	425
55 613	243	292	5 014	185 359	44 771	300 409	537 632	838 041	284	509	794
85 581	656	355	9 699	251 352	114 941	408 815	935 248	1 344 063	227	519	745
12 790	795	130	3 516	25 259	17 703	51 354	224 052	275 406	138	600	739
542	4	4	385	3 717	1 751	4 493	25 833	30 326	81	463	544
98 913	1 455	489	13 600	280 328	124 395	464 662	1 185 133	1 649 795	208	531	740
3 469	"	31	794	12 442	3 448	17 842	37 887	55 729			
126	"	"	95	415	573	585	5 684	6 269			
"	"	"	"	"	2	"	34	34			
3 595	"	31	889	12 857	4 023	" 18 427	43 605	62 032	214	507	722
1 531	"	"	277	5 312	1 441	9 586	21 801	31 387	280	639	919
272	"	"	41	234	87	1 987	3 613	5 600	138	251	390
4 070	"	"	310	5 447	1 857	12 627	22 539	35 166			
486	"	"	105	1 804	331	2 973	5 567	8 540			
4 556	"	"	415	7 251	2 188	15 600	28 106	43 706	409	736	1 145
2 638	"	"	269	13 505	1 582	19 131	29 277	48 408	334	512	847
494	"	"	125	4 184	281	5 395	5 421	10 816	314	322	636
282	"	"	134	1 633	561	2 553	8 438	10 991	125	411	536
11 299	"	"	514	20 906	1 818	37 588	42 107	79 695	580	650	1 231
417	"	"	146	4 805	866	6 016	15 343	21 359	236	603	839
717	"	"	85	2 887	245	5 344	11 619	16 963	271	590	862
3 094	"	"	75	4 396	291	10 223	6 749	16 972	808	560	1 408
5 000	"	47	139	7 763	1 838	17 776	14 108	31 884	620	493	1 112
1 285	"	"	39	7 827	266	12 633	9 334	21 967	688	508	1 197
343	"	"	2	516	51	1 516	2 473	3 989	192	314	506

Arrondissement Emmen—Hoogeveen—Meppel—Vries.

INDEELING VAN DE SCHOLEN	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Emmen.											
Openb. scholen . . . 15	1 551 860	1 571	15	21 491	1 766	47 138	6 052	565	16 451	198	3 112
Prot. bijz. scholen . . 1	39 018	28	"	5	216	837	7	"	111	"	12
te zamen . . 16	1 590 878	1 599	15	21 496	1 982	48 075	6 059	565	16 562	198	3 124
Schoonebeek.											
Openb. scholen . . . 3	169 066	"	4	3 453	899	5 059	434	"	2 788	"	12
Prot. bijz. scholen . . 1	10 576	"	"	30	6	254	4	"	4	"	"
te zamen . . 4	179 642	"	4	3 483	905	5 313	438	"	2 792	"	12
Dwingeloo.											
Openb. scholen . . . 3	187 487	"	"	1 095	930	3 245	554	7	426	"	23
Hoogeveen.											
Openb. scholen . . . 7	408 727	100	80	2 090	2 055	14 662	1 055	"	4 438	"	411
Prot. bijz. scholen . . 4	405 119	352	4	562	1 629	20 014	30	"	3 328	"	435
te zamen . . 11	813 846	452	84	2 652	3 684	34 676	1 085	"	7 766	"	876
Ruinen.											
Openb. scholen . . . 6	274 434	904	"	4 369	2 835	12 030	12	"	1 038	"	32
de Wijk.											
Openb. scholen . . . 3	151 149	27	"	26	483	3 596	"	"	446	"	8
Zuidwolde.											
Openb. scholen . . . 5	253 272	11	"	389	1 612	8 176	198	"	1 603	"	43
Diever.											
Openb. scholen . . . 4	134 3.8	46	34	168	125	2 878	186	"	408	"	6
Havelte.											
Openb. scholen . . . 5	237 295	123	6	706	462	7 310	208	"	793	1	187
Meppel.											
Openb. scholen . . . 4	485 189	"	5	92	14	15 096	1 813	"	102	"	62
Prot. bijz. scholen . . 2	242 239	"	3	11	52	9 114	10	"	197	"	6
Andere bijz. scholen . 1	5 537	"	"	"	"	170	6	"	"	"	"
te zamen . . 7	732 965	"	8	103	66	24 380	1 829	"	359	"	68
Nijeveen.											
Openb scholen . . . 1	67 626	"	"	220	"	2 293	"	"	603	"	42
Prot. bijz. scholen . . 1	27 564	"	"	115	90	1 516	6	"	270	"	"
te zamen . . 2	95 190	"	"	415	90	3 809	6	"	873	"	42
Ruinerwold.											
Openb. scholen . . . 3	115 493	"	"	32	123	4 826	"	"	177	"	26
Prot. bijz. scholen . . 1	81 050	"	"	"	"	6 541	"	"	448	"	98
te zamen . . 4	196 543	"	"	32	123	11 367	"	"	625	"	124
Vledder.											
Openb. scholen . . . 5	240 151	2	7	27	"	6 498	744	"	1 560	11	179
Anlo.											
Openb. scholen . . . 7	285 638	229	32	543	3 391	5 905	145	"	505	"	5
Eelde.											
Openb. scholen . . . 2	176 065	"	"	452	1 865	13 126	206	"	453	"	8
Norg.											
Openb. scholen . . . 7	216 142	"	87	302	1 062	4 486	339	"	1 147	"	65
Peize.											
Openb. scholen . . . 2	136 687	89	10	138	589	5 121	157	"	347	"	203
Roden.											
Openb. scholen . . . 3	246 057	"	"	1 706	490	8 265	169	"	1 151	"	53
Vries.											
Openb. scholen . . . 7	238 894	96	3	1 645	503	6 478	232	"	1 218	"	8
Zuidlaren.											
Openb. scholen . . . 2	162 614	"	"	322	2 190	3 371	"	"	470	"	18
Prot. bijz. scholen . . 1	11 739	"	"	"	129	165	"	"	93	"	20
te zamen . . 3	174 353	"	"	322	2 319	3 536	"	"	563	"	98

VERZUIMD WEGENS: verrichten van huiselijken arbeid. Ongeoorloofd.	verrichten van huiselijken arbeid. Geoorloofd.	familiefeesten. Ongeoorloofd.	familiefeesten. Geoorloofd.	andere redenen. Ongeoorloofd.	andere redenen. Geoorloofd.	TOTAAL verzuimde schooltijden. Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	TOTAAL verzuimde schooltijden. Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	TOTAAL verzuimde schooltijden. Te zamen.	Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens: ongeoorloofde redenen.	Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens: geoorloofde redenen.	Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens: Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24
23735	"	102	537	173553	5535	219644	82177	301821			
1724	"	"	24	73	40	1802	1275	3077			
25459	"	102	561	173626	5575	221446	83452	304898	1392	524	1916
1874	"	"	79	5310	292	10667	9567	20234			
"	"	"	16	125	16	155	300	455			
1874	"	"	95	5465	308	10822	9867	20689	602	549	1152
384	"	"	42	1448	243	2934	5463	8397	157	291	448
5679	"	"	288	8952	2284	16721	25353	42074			
2213	"	"	385	1764	1855	4539	28032	32571			
7892	"	"	623	10716	4139	21260	53385	74645	261	656	917
2161	"	"	68	2718	1591	9248	18510	27758	337	674	1011
510	"	"	128	1669	395	2205	5083	7288	145	336	482
779	"	"	81	1471	868	2639	12550	15189	103	491	595
674	"	"	26	2583	246	3425	3955	7380	255	294	549
1928	"	"	119	1791	1181	4426	10389	14815	186	438	624
1375	"	"	807	1778	446	3245	18405	21650			
1170	"	"	252	820	884	2001	10518	12519			
"	"	"	3	4	15	4	194	198			
2545	"	"	1062	2602	1345	5250	29117	34367	71	397	469
310	"	"	45	991	165	1521	3148	4669			
120	"	"	"	332	13	647	1895	2542			
430	"	"	45	1323	178	2168	5043	7211	227	529	757
69	"	"	101	303	293	404	5546	5950			
2	"	"	42	806	110	808	7239	8047			
71	"	"	143	1109	403	1212	12785	13997	62	650	712
178	"	12	107	2586	445	2811	9542	12356	117	397	514
222	"	"	262	866	528	1631	11002	12633	57	385	443
62	"	"	51	2282	359	2796	16068	18864	159	913	1072
1086	"	"	482	497	300	1885	7968	9853	87	268	455
119	"	"	64	1134	363	1391	6943	8234	102	508	610
650	"	"	143	2590	146	4946	10917	15863	201	443	645
1326	"	"	220	2053	434	5024	9192	14216	210	386	596
329	"	"	124	713	276	1364	6449	7813			
1	"	"	135	7	85	8	627	635			
330	"	"	259	720	361	1372	7076	8448	79	406	485

Arrondissement Maastricht.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2	3	4.	5.	6	7.	8	9.	10	11.	12.
Arrond. Assen											
Openb. scholen . . . 21	1 531 922	1 175	77	9 167	7 428	54 082	4 191	67	6 672	„	3 960
Prot. bijz. scholen . . 3	181 721	150	4	727	532	8 066	52	„	631	„	712
Andere bijz. scholen . 1	11 673	„	„	„	„	32	„	„	„	„	„
te zamen . . 25	1 725 316	1 325	81	9 894	7 960	62 180	4 243	67	7 303	„	4 672
Arrond. Borger.											
Openb. scholen . . . 23	1 595 698	1 413	226	9 726	19 265	39 760	3 470	„	11 932	„	3 393
Arrond. Dalen.											
Openb. scholen . . . 21	1 120 522	907	160	14 369	12 949	27 467	6 269	42	6 803	„	968
Arrond. Emmen.											
Openb. scholen . . . 18	1 720 936	1 571	19	24 944	2 665	52 197	6 486	565	19 239	198	3 124
Prot. bijz. scholen . . 2	49 594	28	„	35	222	1 091	11	„	115	„	12
te zamen . . 20	1 770 530	1 599	19	24 979	2 887	53 288	6 497	565	19 354	198	3 136
Arrond. Hoogeveen.											
Openb. scholen . . . 24	1 277 033	1 042	80	7 969	7 915	41 709	1 819	7	7 951	„	547
Prot. bijz. scholen . . 4	405 119	352	4	562	1 629	20 014	30	„	3 328	„	435
te zamen . . 28	1 682 152	1 394	84	8 531	9 544	61 723	1 849	7	11 279	„	982
Arrond. Meppel.											
Openb. scholen . . . 22	1 280 112	171	52	1 245	724	38 901	2 951	„	3 703	12	502
Prot. bijz. scholen . . 4	350 853	„	3	206	142	17 171	16	„	915	„	104
Andere bijz. scholen . 1	5 537	„	„	„	„	170	6	„	„	„	„
te zamen . . 27	1 636 502	171	55	1 451	866	56 242	2 973	„	4 618	12	606
Arrond. Vries.											
Openb. scholen . . . 30	1 462 097	414	132	5 108	10 590	46 752	1 248	„	5 291	„	360
Prot. bijz. scholen . . 1	11 739	„	„	„	129	165	„	„	93	„	20
te zamen . . 31	1 473 836	414	132	5 108	10 719	46 917	1 248	„	5 384	„	380
Provincie Drenthe.											
Openb. scholen . . 160	9 988 310	6 693	746	72 528	61 536	300 868	26 934	681	61 651	210	12 854
Prot. bijz scholen . 14	999 096	530	11	1 530	2 654	46 507	109	„	5 082	„	1 283
Andere bijz. scholen 2	17 210	„	„	„	„	202	6	„	„	„	„
te zamen . 176	11 004 546	7 223	757	74 058	64 190	347 577	27 049	681	66 733	210	14 137
Cadier c. a.											
Openb. scholen . . . 1	61 278	50	„	45	506	1 161	18	„	96	„	„
Eijsden.											
Openb. scholen . . . 1	63 706	„	„	119	343	1 417	42	„	87	„	„
R. K. bijz. scholen. . 2	80 399	„	„	135	516	2 403	104	„	122	4	19
te zamen . . 3	144 105	„	„	254	859	3 820	146	„	209	4	19
St. Geertruid											
Openb. scholen . . . 1	64 268	„	„	31	305	960	141	„	132	„	4
Gronsfeld.											
Openb. scholen . . . 2	134 581	„	„	535	276	2 955	253	„	219	„	8
Gulpen.											
Openb. scholen . . . 2	96 867	4	„	260	247	1 970	127	„	154	„	20
R. K. bijz. scholen. . 1	67 085	54	„	27	38	2 537	24	„	107	„	„
te zamen . . 3	163 452	58	„	287	285	4 507	151	„	261	„	20
Heer.											
Openb. scholen . . . 1	145 351	„	„	582	1 356	5 237	197	„	60	„	„
Maastricht.											
Openb. scholen . . . 3	455 204	12	204	„	21	12 591	892	15	72	„	149
R. K. bijz. scholen. . 15	1 681 020	38	64	26	24	47 972	1 572	3	728	„	1 098
Andere bijz. scholen . 1	4 374	„	„	„	„	18	8	„	„	„	11
te zamen . . 19	2 140 598	50	268	26	45	60 581	2 472	18	800	„	1 258
Margraten.											
Openb. scholen . . . 1	62 402	„	„	132	„	1 450	26	„	491	„	109

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
9342	"	31	1422	23435	6833	42042	85840	127882			
612	"	"	200	2219	904	3558	11251	14809			
"	"	"	"	"	2	"	34	34			
9954	"	" 31	1622	25654	7739	45600	97125	142725	264	563	827
14713	"	"	1042	40228	4212	64667	85243	149910	405	534	939
10856	"	47	486	28194	3557	53508	59626	113134	495	532	1027
25609	"	102	616	178893	5827	230311	91744	322055			
1724	"	"	40	198	56	1957	1575	3532			
27333	"	" 102	656	179091	5883	232268	93319	325587	395	318	712
9513	"	"	557	16258	5339	31747	66959	100706			
2213	"	"	385	1764	1855	4539	28032	32571			
11726	"	"	942	18022	7194	38286	94991	133277	227	565	792
4531	"	12	1205	10032	2776	15835	50985	66820			
1292	"	"	294	1958	1007	3456	19652	23108			
"	"	"	3	4	15	4	194	199			
5826	"	" 12	1502	11994	3798	19295	70831	90126	118	432	550
3794	"	"	1346	10135	2406	19037	68539	87576			
1	"	"	135	7	85	8	627	635			
3795	"	"	1481	10142	2491	19045	69166	88211	129	469	598
78361	"	192	6674	307175	30980	459147	508936	968083	459	509	968
5812	"	"	1054	6146	3907	13518	61137	74655	136	612	747
"	"	"	3	4	17	4	228	232	2	132	134
84203	"	" 192	7731	313325	34904	472669	570301	1042970	429	518	947
24	"	"	22	255	202	324	2055	2379	53	335	388
3	"	"	13	329	109	451	2011	2462			
68	"	"	27	180	298	387	3489	3876			
71	"	"	40	509	407	838	5500	6338	58	382	440
30	"	"	34	271	55	332	1631	1963	52	254	306
701	"	"	84	448	218	1654	4013	5667	123	298	421
397	"	1	110	331	186	989	2818	3807			
7	"	"	35	694	41	728	2836	3564			
404	"	" 1	145	1025	227	1717	5654	7371	105	315	450
505	"	"	83	1247	430	2334	7363	9697	160	507	667
377	"	94	488	2131	1283	2617	15712	18329			
2117	"	2	1586	11304	6959	13452	60041	73493			
"	"	"	"	5	"	5	37	42			
2494	"	" 96	2074	13440	8242	16074	75790	91864	75	354	429
1	"	"	"	256	263	389	2339	2728	62	375	437

Arrondissement Maastricht—Meerssen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoor.oofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.	11.	12.
Mesch.											
Openb. scholen . . . 1	15389	„	„	258	466	189	23	„	63	„	29
Mheer.											
Openb. scholen . . . 1	52960	„	„	111	345	1082	28	„	149	„	5
Noorbeek.											
Openb. scholen . . . 1	33205	„	„	36	158	300	71	„	51	„	25
St. Pieter.											
Openb. scholen . . . 1	53875	1	„	2	453	1710	32	„	74	„	5
Slenaken.											
Openb. scholen . . . 1	37494	„	2	45	62	498	37	„	78	„	87
Vroenhoven (Oud).											
Openb. scholen . . . 1	76582	10	„	133	496	1370	9	„	76	„	„
Wittem.											
Openb. scholen . . . 4	205689	„	„	364	968	6819	215	53	856	„	26
Amby.											
Openb. scholen . . . 1	54795	„	„	20	481	1228	25	„	31	„	20
Beek.											
Openb. scholen . . . 1	102417	„	„	215	193	1625	139	„	115	„	3
R. K. bijz. scholen . 1	60054	„	„	73	113	904	17	„	„	„	1
te zamen . . 2	162471	„	„	288	306	2529	156	„	115	„	4
Bemelen.											
Openb. scholen . . . 1	22541	75	„	21	492	343	10	„	61	„	2
Berg c. a.											
Openb. scholen . . . 1	69231	20	„	213	497	2105	39	19	191	„	52
R. K. bijz. scholen . 1	2746	„	„	„	„	26	„	„	„	„	„
te zamen . . 2	71977	20	„	„ 213	„ 497	2131	„ 39	„ 19	„ 191	„	„ 52
Borgharen.											
Openb. scholen . . . 1	45077	„	1	2	„	224	2	„	9	„	5
Bunde.											
Openb. scholen . . . 1	31574	„	„	39	58	807	66	„	27	„	1
R. K. bijz. scholen . 1	26102	59	„	4	39	591	27	„	121	„	2
te zamen . . 2	57676	59	„	43	97	1398	93	„	148	„	3
Elsloo.											
Openb. scholen . . . 1	83372	„	„	66	648	1205	47	2	229	„	27
Geulle.											
Openb. scholen . . . 1	62708	„	„	12	„	1885	186	„	71	„	85
Houthem.											
Openb. scholen . . . 1	46026	„	„	91	„	1089	24	„	119	„	97
Hulsberg.											
Openb. scholen . . . 1	72650	„	2	697	407	1330	12	„	125	„	123
Itteren.											
Openb. scholen . . . 1	36922	„	6	198	846	776	30	„	„	„	1
Meerssen.											
Openb scholen . . . 2	207057	„	„	76	128	4756	261	„	155	16	8
R. K. bijz. scholen . 2	79579	„	„	50	„	3114	120	„	84	„	83
Andere bijz scholen . 1	1750	„	„	„	„	1	„	„	2	„	„
te zamen . . 5	288386	„	„	126	128	7871	381	„	241	16	91
Schimmert.											
Openb. scholen . . . 1	54976	„	„	6	110	546	35	„	31	„	9
R. K. bijz scholen . 2	38780	„	„	„	38	872	138	„	265	„	„
te zamen . . 3	93756	„	„	6	148	1418	173	„	296	„	9

VERZUIMD WEGENS: verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18	19.	20.	21	22.	23.	24.
15	"	"	51	103	173	376	994	1 370	244	646	890
33	"	"	49	77	153	221	1 811	2 032	42	342	384
19	"	"	183	115	147	170	935	1 105	51	282	333
21	"	"	23	653	394	676	2 692	3 368	126	500	625
17	"	"	28	121	61	183	853	1 036	49	227	276
122	"	"	2	146	55	401	2 018	2 419	52	264	316
401	"	33	141	1 143	790	1 994	9 815	11 809	97	477	574
32	"	"	78	7	18	59	1 881	1 940	11	343	354
150	"	"	116	364	68	729	2 259	2 988			
43	"	"	68	622	90	738	1 193	1 931			
193	"	"	184	986	158	1 467	3 452	4 919	90	212	303
13	"	"	12	98	79	132	1 074	1 206	59	476	535
542	"	"	44	397	266	1 171	3 214	4 385			
"	"	"	73	"	"	"	99	99			
542	"	"	117	397	266	1 171	3 313	4 484	163	460	623
83	"	11	41	37	101	133	383	516	30	85	115
55	"	"	31	32	105	126	1 095	1 221			
59	"	"	33	75	72	138	944	1 082			
114	"	"	64	107	177	264	2 039	2 303	46	354	400
45	"	"	50	252	93	365	2 299	2 664	44	276	320
9	"	"	1	658	30	679	2 258	2 937	108	360	468
95	"	"	42	199	111	385	1 482	1 867	84	322	406
265	"	"	26	1 488	293	2 450	2 318	4 768	337	319	656
257	"	"	15	91	91	546	1 765	2 311	148	478	626
350	"	"	36	790	475	1 232	5 819	7 051			
29	"	"	14	84	397	163	3 812	3 975			
"	"	"	"	"	"	"	3	3			
379	"	"	50	874	872	1 395	9 634	11 029	48	334	382
21	"	2	8	43	87	72	826	898			
6	"	"	19	18	103	24	1 435	1 459			
27	"	2	27	61	190	96	2 261	2 357	10	241	251

Arrondissement Meerssen—Heerlen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Schin op Geulle.											
Openb. scholen . . 1	49 405	„	„	123	„	1 586	58	„	119	„	15
R. K. bijz. scholen. . 1	123 413	„	„	1	„	138	1	„	7	„	„
te zamen . . 2	172 818	„	„	124	„	1 724	59	„	126	„	15
Stein.											
Openb scholen . . . 1	115 744	„	„	66	1 762	1 479	207	„	74	„	„
Ulestraten.											
Openb. scholen . . . 1	56 814	„	„	126	194	535	87	„	256	„	„
Valkenberg.											
Openb. scholen . . . 1	33 827	„	4	154	24	901	136	„	19	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	68 079	„	„	4	„	2 146	46	„	33	„	9
te zamen . . 2	101 906	„	4	158	24	3 087	182	„	52	„	9
Valkenburg (Oud).											
Openb. scholen . . . 1	22 597	„	„	34	„	223	53	„	45	„	„
Wijlre.											
Openb. scholen . . . 1	96 887	20	„	131	„	1 187	30	„	102	„	26
Andere bijz. scholen . 1	15 401	„	„	„	„	111	8	„	38	„	„
te zamen . . 2	112 288	20	„	131	„	1 298	38	„	140	„	26
Amstenrade.											
Openb. scholen . . . 1	36 144	20	„	„	24	529	19	„	3	„	13
Hocholtz.											
Openb. scholen . . . 1	100 145	158	„	132	„	3 606	41	„	107	„	35
Brunssum.											
Openb. scholen . . . 1	28 236	1	„	99	25	237	27	16	91	„	1
R. K. bijz. scholen. . 2	47 930	„	„	15	„	881	„	„	153	„	117
te zamen . . 3	76 166	1	„	114	25	1 118	27	16	244	„	118
Eijgelshoven.											
Openb. scholen . . . 1	41 282	„	„	1	„	1 267	136	„	16	„	89
Heerlen.											
Openb. scholen . . . 2	224 224	97	36	11	972	6 192	236	„	289	„	196
R. K. bijz scholen. . 2	142 508	„	„	108	6	6 711	27	„	235	„	49
te zamen . . 4	366 732	97	36	119	978	12 903	263	„	524	„	245
Hoensbroek.											
Openb. scholen . . . 1	66 611	54	3	„	172	2 184	290	„	239	„	58
Kerkrade.											
Openb. scholen . . 2	301 088	„	46	4	220	8 008	133	„	154	„	176
R. K. bijz. scholen. . 2	279 878	65	76	56	35	11 665	461	„	390	„	26
te zamen . . 4	580 966	65	122	60	255	19 673	594	„	544	„	202
Klimmen.											
Openb. scholen . . . 1	64 154	„	2	„	438	631	117	„	272	„	„
Nieuwenhagen.											
Openb. scholen . . . 1	91 243	„	„	32	„	2 460	21	„	35	„	„
Nuth.											
Openb scholen . . . 1	74 065	„	„	8	46	981	46	„	56	„	2
Schaesberg.											
Openb scholen . . . 1	71 552	„	„	„	1	754	80	„	33	„	3
Simpelveld.											
Openb. scholen . . . 1	53 912	„	„	151	42	875	„	„	38	„	„
R. K. bijz. scholen. . 2	89 630	„	„	„	„	927	15	„	163	„	„
te zamen . . 3	143 542	„	„	151	42	1 802	15	„	201	„	„
Ubach over Worms.											
Openb. scholen . . . 2	49 166	„	1	99	„	969	35	„	29	„	„
R. K. bijz. scholen. . 1	34 904	„	10	39	75	881	7	„	111	„	2
te zamen . . 3	84 070	„	11	138	75	1 850	42	„	140	„	2

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10 000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
122	"	29	40	68	158	342	1 976	2 318			
2	"	"	1	72	2	75	149	224			
124	"	29	41	140	160	417	2 125	2 542	24	123	147
322	"	"	26	129	116	517	3 664	4 181	45	317	361
45	"	"	86	45	144	216	1 302	1 518	38	230	267
349	"	"	29	115	119	618	1 232	1 850			
71	"	"	135	254	207	329	2 616	2 945			
420	"	"	164	369	326	947	3 848	4 795	93	378	471
16	"	4	67	17	2	71	390	461	31	173	204
85	"	1	15	256	73	473	1 453	1 926			
14	"	"	2	4	8	18	167	185			
99	"	1	17	260	81	491	1 620	2 111	44	144	188
"	"	"	64	6	"	6	672	678	"	71	71
836	"	1	60	1 183	410	2 152	4 417	6 569	215	441	656
104	6	6	63	207	5	432	456	888			
180	"	"	107	115	160	310	1 418	1 728			
284	6	6	170	322	165	742	1 874	2 616	98	246	343
1	"	"	73	47	211	49	1 792	1 841	12	434	443
31	"	"	435	1 127	632	1 169	9 085	10 254			
117	2	"	163	922	706	1 147	7 902	9 049			
148	2	"	601	2 049	1 338	2 316	16 987	19 303	63	463	526
"	"	"	146	1 340	2 299	1 340	5 445	6 785	201	817	1 018
140	"	"	608	4 150	1 366	4 294	10 711	15 005			
546	"	2	185	4 168	578	4 772	13 481	18 253			
686	"	2	793	8 318	1 944	9 066	24 192	33 258	156	416	572
5	"	"	13	693	181	698	1 654	2 352	109	258	367
809	"	"	1	1 182	1 065	2 023	3 582	5 605	222	393	614
"	"	"	26	783	37	791	1 194	1 985	107	161	268
"	"	"	46	600	196	600	1 113	1 713	84	156	240
100	"	"	20	1 335	192	1 586	1 167	2 753			
"	"	"	90	48	15	48	1 210	1 258			
100	"	"	110	1 383	207	1 634	2 377	4 011	114	166	280
33	4	"	80	849	97	981	1 215	2 196			
52	"	"	3	323	139	414	1 228	1 642			
85	4	"	83	1 172	236	1 395	2 443	3 838	166	291	457

Arrondissement Heerlen—Sittard.

INDEELING VAN DE SCHOLEN	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN VERLOREN GEGAAN WEGENS: een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veeaderij: Ongeoorloofd	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veeaderij: Geoorloofd.	ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen: Ongeoorloofd.	weer en wegen: Geoorloofd.	armoede: Ongeoorloofd.	armoede: Geoorloofd.
1.	2	3	4.	5.	6.	7.	8.	9	10	11.	12.
Vaals.											
Openb. scholen . . 3	231 951	264	106	52	317	5 312	704	„	117	„	140
R. K. bijz. scholen . 2	152 963	56	„	16	„	7 347	282	„	433	„	95
te zamen . . 5	384 914	320	106	68	317	12 659	986	„	550	„	235
Voerendaal.											
Openb. scholen . . . 2	109 545	„	„	171	125	1 966	368	3	246	„	7
Wijnandsrade.											
Openb. scholen . . . 1	25 280	„	„	7	„	151	23	„	21	„	„
Ringelrade.											
Openb. scholen . . . 1	21 266	184	„	21	„	195	„	„	„	„	„
Born.											
Openb. scholen . . . 3	108 139	„	„	441	1 347	2 479	50	„	40	„	35
Broeksittard.											
Openb. scholen . . . 1	39 906	„	3	„	780	838	„	„	5	„	„
Geleen.											
Openb. scholen . . . 2	67 742	„	„	290	545	695	16	„	20	„	78
R. K. bijz. scholen . 1	94 246	„	„	98	365	1 699	212	12	499	„	32
te zamen . . 3	161 988	„	„	388	910	2 394	228	12	519	„	110
Grevenbicht.											
Openb. scholen . . . 1	88 070	34	„	193	1 712	1 342	13	„	25	2	258
Jabeek.											
Openb. scholen . . . 1	22 611	„	„	„	279	444	10	„	„	„	2
Limbricht.											
Openb. scholen . . . 3	72 350	„	„	148	138	1 411	87	„	37	„	„
Merkelbeek.											
Openb. scholen . . . 1	35 319	„	„	136	779	1 635	122	„	147	„	502
Munstergeleen.											
Openb. scholen . . . 1	35 416	„	„	27	254	1 079	21	„	11	„	„
Nieuwstadt.											
Openb. scholen . . . 1	59 922	55	„	49	852	1 137	24	„	14	„	„
Obbicht c. a.											
Openb. scholen . . . 1	26 276	„	„	41	467	708	6	„	45	„	„
Oirsbeek.											
Openb. scholen . . . 2	72 534	„	„	183	475	1 654	29	„	55	„	64
Roosteren.											
Openb. scholen . . . 1	51 188	33	13	10	669	1 461	100	„	62	„	„
Schinnen.											
Openb. scholen . . . 2	115 013	„	„	361	1 778	2 600	143	„	457	„	18
Schinveld.											
Openb. scholen . . . 1	76 358	„	„	„	990	1 315	3	„	„	„	26
Sittard.											
Openb. scholen . . . 1	167 934	„	„	„	1 438	5 300	311	„	167	„	569
Prot. bijz. scholen . 1	11 184	„	„	2	„	678	42	„	16	„	„
R. K. bijz. scholen . 4	157 589	166	„	66	809	4 668	376	„	220	„	190
te zamen . . 6	336 707	166	„	68	2 247	10 646	729	„	403	„	759
Spaubeek.											
Openb. scholen . . . 1	40 172	„	„	61	359	1 105	147	„	89	„	2
Susteren.											
Openb. scholen . . . 2	140 556	„	„	447	2 141	1 960	59	39	173	„	24
Urmond.											
Openb. scholen . . . 1	87 052	8	5	472	1 205	1 565	123	„	44	„	2

District Maastricht.

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19	20.	21.	22.	23.	24.
201	"	"	360	5 227	424	5 480	7 744	13 224			
132	"	"	174	382	857	530	9 244	9 774			
333	"	"	534	5 609	1 231	6 010	16 988	22 998	156	441	597
213	"	83	90	183	343	653	3 145	3 798	59	287	345
14	3	8	4	48	21	77	223	300	30	88	118
14	"	"	"	61	4	96	383	479	45	180	225
303	"	"	25	508	1 329	1 252	5 305	6 557	116	491	607
1	"	"	48	470	781	471	2 455	2 926	118	615	733
9	"	4	53	396	598	629	2 005	2 704			
217	"	"	39	283	1 226	610	4 072	4 682			
226	"	4	92	679	1 824	1 309	6 077	7 386	80	374	454
134	"	3	18	250	1 164	682	4 566	5 248	77	518	595
4	"	"	19	188	57	192	811	1 003	85	359	444
34	"	"	49	187	93	369	1 815	2 184	51	251	302
33	"	"	89	381	477	550	3 751	4 301	156	1 062	1 218
47	"	"	41	59	32	133	1 438	1 571	37	406	443
26	"	"	58	41	35	116	2 175	2 291	19	360	379
4	"	"	33	24	18	69	1 217	1 286	26	463	489
125	"	"	195	122	129	430	2 001	2 431	59	276	335
7	"	"	160	386	66	403	2 564	2 967	78	501	579
229	"	"	215	674	1 183	1 264	6 394	7 658	110	556	666
"	"	"	98	845	4 556	845	6 988	7 833	111	915	1 026
29	"	"	90	2 176	2 396	2 195	10 271	12 466			
"	"	"	48	27	53	29	837	866			
341	"	"	182	180	1 189	587	7 800	8 387			
370	"	"	320	2 373	3 638	2 811	18 908	21 719	83	561	645
23	"	"	117	136	252	220	2 071	2 291	55	515	570
204	"	21	75	307	1 250	1 018	5 682	6 700	72	404	476
130	"	"	64	195	2 424	797	5 440	6 237	92	625	717

Arrondissement Roermond.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJ									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Arrond. Maastricht.											
Openb. scholen . . . 22	1 558 851	77	206	2 623	6 002	39 709	2 111	68	2 638	„	467
R. K. bijz. scholen . . 18	1 828 504	92	64	188	578	52 912	1 700	3	957	4	1 117
Andere bijz. scholen . 1	4 374	„	„	„	„	18	8	„	„	„	11
te zamen . . 41	3 391 729	169	270	2 811	6 580	92 639	3 819	71	3 615	4	1 595
Arrond. Meerssen.											
Openb. scholen . . . 20	1 264 620	115	13	2 290	5 840	23 830	1 447	21	1 779	16	474
R. K. bijz. scholen . 9	398 753	59	„	132	190	7 831	349	„	510	„	95
Andere bijz. scholen 2	17 151	„	„	„	„	112	8	„	40	„	„
te zamen . . 31	1 680 524	174	13	2 422	6 030	31 773	1 804	21	2 329	16	569
Arrond. Heerlen.											
Openb. scholen . . . 22	1 568 598	594	194	767	2 382	36 122	2 276	19	1 746	„	720
R. K. bijz. scholen . 11	747 813	121	86	234	116	28 412	792	„	1 485	„	289
te zamen . . 33	2 316 411	715	280	1 001	2 498	64 534	3 068	19	3 231	„	1 009
Arrond. Sittard.											
Openb. scholen . . . 27	1 327 824	314	21	2 980	16 148	28 323	1 264	39	1 591	2	1 580
Prot. bijz. scholen . 1	11 184	„	„	2	„	678	42	„	16	„	„
R. K. bijz. scholen . 5	251 835	166	„	164	1 174	6 367	588	12	719	„	229
te zamen . . 33	1 590 843	480	21	3 146	17 322	35 368	1 894	51	2 126	2	1 809
District Maastricht.											
Openb. scholen . . 91	5 719 893	1 100	434	8 660	30 372	127 984	7 098	147	7 574	18	3 241
Prot. bijz. scholen . 1	11 184	„	„	2	„	678	42	„	16	„	„
R. K. bijz. scholen . 43	3 226 905	438	150	718	2 058	95 522	3 429	15	3 671	4	1 723
Andere bijz. scholen 3	21 525	„	„	„	„	130	16	„	40	„	11
te zamen . 138	8 979 507	1 538	584	9 380	32 430	224 314	10 585	162	11 301	22	4 975
Buggenum.											
Openb. scholen . . . 1	37 545	„	„	89	836	596	5	„	„	„	„
Echt.											
Openb. scholen . . . 3	208 797	11	„	268	3 715	4 707	176	138	1 211	„	4
R. K. bijz. scholen . 5	143 586	8	„	53	41	2 778	18	„	535	„	„
te zamen . . 8	352 383	19	„	321	3 756	7 485	194	138	1 746	„	4
Haelen.											
Openb. scholen . . . 1	66 255	„	„	278	943	1 365	90	„	257	„	„
Herten.											
Openb. scholen . . . 1	71 923	„	„	228	„	765	2	2	27	„	2
Horn.											
Openb. scholen . . . 1	80 437	„	„	236	112	1 427	9	„	73	1	„
Linne.											
Openb. scholen . . . 1	78 515	106	„	1 082	94	1 377	11	4	118	„	„
Maasbracht.											
Openb. scholen . . . 1	105 148	„	„	450	1 218	2 858	5	6	848	„	30
Maasniel.											
Openb. scholen . . . 1	120 067	68	„	145	685	3 135	5	„	1 329	„	„
Melick c. a.											
Openb. scholen . . . 2	99 209	„	„	175	511	1 285	18	„	213	„	1
Montfort.											
Openb. scholen . . . 1	51 289	„	1	141	1 142	662	56	2	232	„	„
Neer.											
Openb. scholen . . . 1	116 904	„	„	158	1 213	2 791	38	„	211	„	„
St. Odiliënberg.											
Openb. scholen . . . 1	38 114	„	7	„	1 002	1 033	5	„	157	„	„
R. K. bijz. scholen . 1	40 639	„	„	23	1 327	1 081	2	3	265	„	13
te zamen . . 2	78 753	„	7	23	2 329	2 114	7	3	422	„	13

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol 3, 4 6, 7, 8, 10. 12. 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15	16.	17.	18	19.	20.	21.	22.	23.	24.
2 666	"	128	1 311	2 726	4 519	13 111	57 060	70 171			
2 192	"	2	1 648	12 178	7 298	14 567	66 366	80 933			
"	"	"	"	5	"	5	37	42			
4 858	"	" 130	2 959	19 809	11 817	27 683	123 463	151 146	82	364	446
2 856	"	47	763	5 086	2 429	10 316	36 690	47 006			
210	"	"	343	1 125	871	1 467	10 248	11 715			
14	"	"	2	4	8	18	170	188			
3 080	"	47	1 108	6 215	3 308	11 801	47 108	58 909	70	280	350
2 487	13	98	2 089	18 960	7 479	22 331	53 615	75 916			
1 027	2	2	725	5 958	2 455	7 221	34 483	41 704			
3 514	15	100	2 814	24 918	9 934	29 552	88 098	117 650	128	380	508
1 356	"	28	1 447	7 396	16 844	11 801	67 332	79 133			
"	"	"	48	27	53	29	837	866			
558	"	"	221	463	2 415	1 197	11 872	13 069			
1 914	"	28	1 716	7 886	19 312	13 027	80 041	93 068	82	503	584
9 365	13	301	5 610	39 068	31 271	57 559	214 697	272 256	101	375	476
"	"	"	48	27	53	29	837	866	26	748	774
3 987	" 2	" 4	2 937	19 724	13 039	24 452	122 969	147 421	76	381	457
14	"	"	2	9	8	23	207	230	11	96	107
13 366	" 15	" 305	8 597	58 828	44 371	82 063	338 710	420 773	91	377	469
76	"	"	21	266	79	431	1 537	1 968	115	409	524
126	1	"	330	1 969	721	2 701	10 876	13 377			
51	"	"	46	145	204	249	3 630	3 879			
177	" 1	"	376	2 114	925	2 750	14 506	17 256	78	412	490
264	"	"	296	154	130	696	3 081	3 777	105	465	570
96	"	"	107	106	126	432	1 029	1 461	60	143	203
101	"	"	13	160	218	498	1 852	2 350	62	230	292
515	"	29	"	265	"	1 895	1 706	3 601	241	217	458
214	"	"	209	575	158	1 245	5 356	6 601	118	509	627
283	"	"	222	1 287	450	1 715	5 894	7 609	143	490	633
65	"	"	92	633	130	873	2 250	3 123	88	227	315
241	"	7	33	61	13	455	2 139	2 594	89	417	506
193	"	"	30	590	357	941	4 640	5 581	80	397	477
592	"	"	27	244	36	896	2 267	3 103			
14	6	"	129	305	545	345	3 368	3 713			
606	6	"	156	549	581	1 181	5 635	6 816	150	715	865

Arrondissement Roermond—Weert.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veehouderij of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10	11.	12.
Ohé c. a.											
Openb. scholen . . . 1	29 802	"	"	47	349	266	"	"	30	"	"
Posterholt.											
Openb. scholen . . . 1	40 894	"	"	304	1 080	330	"	"	103	"	9
R. K. bijz. scholen . . 2	53 570	"	"	60	266	1 327	11	"	273	"	37
te zamen . . 3	94 464	"	"	364	1 346	1 657	11	"	376	"	46
Roermond.											
Openb. scholen . . . 2	227 906	284	13	89	132	6 827	148	"	18	"	41
Prot. bijz. scholen . . 1	26 428	"	17	"	10	1 225	226	"	2	"	"
R. K. bijz. scholen . . 8	802 397	59	89	118	84	15 643	306	5	172	5	495
te zamen . . 11	1 056 731	343	119	207	226	23 695	680	5	192	5	536
Stevensweert.											
Openb. scholen . . . 1	70 963	"	"	382	686	1 227	10	"	16	"	"
Swalmen.											
Openb. scholen . . . 1	96 631	2	4	68	134	1 508	30	"	71	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	74 867	"	"	15	9	1 392	2	"	178	"	2
te zamen . . 2	171 498	2	4	83	143	2 900	32	"	249	"	2
Vlodrop.											
Openb. scholen . . . 1	58 794	8	"	89	"	930	20	"	204	"	60
Baexem.											
Openb. scholen . . . 1	38 020	"	1	3	34	723	12	8	93	"	"
Beegden.											
Openb. scholen . . . 1	48 421	"	"	7	476	1 509	1	"	4	"	1
Grathem.											
Openb. scholen . . . 1	66 788	"	"	"	"	864	54	10	108	"	"
Heel c. a.											
Openb. scholen . . . 1	60 669	"	1	"	212	708	14	"	53	"	"
R. K. bijz. scholen . . 2	64 830	"	"	"	"	443	"	"	3	"	"
te zamen . . 3	125 499	"	1	"	212	1 211	14	"	56	"	"
Heijthuizen.											
Openb. scholen . . . 1	28 217	"	"	18	52	579	4	"	78	"	3
R. K. bijz. scholen . . 3	129 659	"	"	73	40	1 804	206	"	334	"	30
te zamen . . 4	157 876	"	"	91	92	2 383	210	"	412	"	33
Hunsel.											
Openb. scholen . . . 2	67 773	"	"	25	111	1 185	153	28	311	8	"
Meijel.											
Openb. scholen . . . 1	61 398	"	"	"	"	824	"	"	57	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	53 959	"	"	"	"	836	40	"	69	"	2
te zamen . . 2	115 357	"	"	"	"	1 660	40	"	126	"	2
Nederweert.											
Openb. scholen . . . 3	171 685	39	6	744	1 074	5 120	198	152	955	7	13
R. K. bijz. scholen . . 1	95 868	"	"	2	80	1 550	28	256	331	"	"
te zamen . . 4	267 553	39	6	746	1 154	6 670	226	508	1 286	7	13
Neeritter.											
Openb. scholen . . . 1	52 120	"	"	46	"	628	115	2	66	"	"
Roggel.											
Openb. scholen . . . 1	90 816	128	"	50	223	1 441	107	27	229	6	9
Stramproij.											
Openb. scholen . . . 1	80 540	"	"	93	634	1 070	7	"	202	"	"
Thorn.											
Openb. scholen . . . 1	48 377	"	"	230	87	822	166	26	33	"	"
R. K. bijz. scholen . . 1	44 725	"	9	48	"	1 029	46	2	106	"	21
te zamen . . 2	93 102	"	9	278	87	1 851	212	28	139	"	21

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden.			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
20	"	"	2	31	22	98	669	767	33	225	257
1	"	"	60	692	91	997	1673	2670			
124	6	"	39	286	210	470	2169	2639			
125	6	"	99	978	301	1467	3842	5309	155	407	562
518	"	1	305	1485	264	2093	8032	10125			
5	"	7	200	7	17	19	1697	1716			
1089	"	8	668	3650	1340	4875	18856	23731			
1612	"	16	1173	5142	1621	6987	28585	35572	66	271	337
59	"	"	14	149	8	590	1961	2551	83	276	359
257	"	"	74	85	90	410	1913	2323			
41	"	"	86	16	109	72	1778	1850			
298	"	"	160	101	190	482	3691	4173	28	215	242
50	"	"	138	242	69	381	1479	1860	65	252	317
32	"	"	78	66	95	109	1036	1145	29	272	301
"	"	"	26	149	83	156	2100	2256	32	434	466
14	"	"	12	174	8	198	1146	1344	30	172	201
"	"	"	82	402	21	402	1151	1553			
"	"	"			67	"	513	513			
"	"	"	" 82	" 402	88	" 402	1664	2066	32	133	165
18	"	1	30	27	24	64	770	834			
11	"	"	241	141	372	225	3027	3252			
29	"	" 1	271	168	396	289	3797	4086	18	240	258
36	"	10	218	80	328	187	2306	2493	38	340	368
"	"	"	30	2	14	2	925	927			
44	"	20	37	"	25	64	1009	1073			
44	"	20	67	2	39	66	1934	2000	6	168	175
349	"	"	179	464	690	1716	8274	9990			
"	"	"	11	294	147	652	2147	2799			
349	"	"	190	758	837	2368	10421	12789	88	389	478
32	"	"	29	108	48	188	886	1074	36	170	206
183	"	31	35	577	127	874	2299	3173	96	253	349
13	"	"	23	488	86	594	2022	2616	74	251	325
25	"	"	17	128	50	409	1175	1584			
65	"	2	29	120	1005	237	2245	2482			
90	"	2	46	248	1055	646	3420	4066	69	367	436

Arrondissement Weert—Venlo—Gennep.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Weert.											
Openb. scholen . . . 7	304 822	175	„	258	1 936	4 747	768	23	1 350	10	26
R. K. bijz. scholen. . 3	195 935	„	„	„	59	4 503	100	8	529	„	61
te zamen . . 10	500 757	175	„	258	1 995	9 250	868	31	1 879	10	87
Wessem.											
Openb. scholen . . . 1	53 406	„	2	120	18	765	13	„	37	„	„
Arcen c. a.											
Openb. scholen . . . 2	93 442	19	„	42	742	1 395	147	„	221	„	1
R. K. bijz. scholen. . 1	28 329	„	„	25	288	486	„	„	80	2	
te zamen . . 3	121 771	19	„	67	1 030	1 881	147	„	301	2	1
Beesel.											
Openb. scholen . . . 2	112 470	„	„	166	92	1 754	37	„	220	„	23
R. K. bijz. scholen. . 1	38 603	„	„	9	„	1 242	44	„	239	„	236
te zamen . . 3	151 073	„	„	175	92	2 996	81	„	459	„	259
Belfeld.											
Openb. scholen . . . 1	66 038	8	„	60	764	496	37	„	34	„	„
Grubbenvorst.											
Openb. scholen . . . 2	60 893	„	„	12	700	1 105	22	„	76	„	
R.K. bijz. scholen . . 2	69 230	11	„	„	143	848	12	„	126	„	„
te zamen . . 4	130 123	11	„	12	843	1 953	34	„	202	„	„
Helden.											
Openb. scholen . . . 2	121 346	„	„	231	354	3 102	138	27	1 432	3	23
R. K. bijz. scholen. . 2	115 661	20	„	89	354	2 700	59	„	1 422	„	117
te zamen . . 4	237 007	20	„	320	708	5 802	197	27	2 854	3	140
Horst.											
Openb. scholen . . . 4	207 701	„	1	327	2 837	6 114	348	28	592	„	4
R. K. bijz. scholen. . 1	105 324	„	„	113	1 393	3 346	318	„	726	„	83
te zamen . . 5	313 025	„	1	440	4 230	9 460	666	28	1 318	„	87
Kessel.											
Openb. scholen . . . 1	40 923	2 982	„	76	2	631	„	„	37	„	4
R. K. bijz. scholen. . 2	80 535	„	„	22	„	671	6	„	134	„	„
te zamen . . 3	121 458	2 982	„	98	2	1 302	6	„	171	„	4
Maasbree.											
Openb. scholen . . . 3	326 672	2	„	419	3 494	5 219	173	„	1 194	„	5
R. K. bijz. scholen. . 1	125 876	„	„	25	1 150	3 501	„	„	115	„	32
te zamen . . 4	452 548	2	„	444	4 644	8 720	173	„	1 309	„	37
Sevenum.											
Openb. scholen . . . 1	132 669	„	„	537	2 847	1 807	26	13	439	„	215
Tegelen.											
Openb. scholen . . . 2	186 816	„	„	100	118	2 851	228	„	67	„	199
R. K. bijz. scholen. . 3	117 189	„	„	„	36	1 331	2	„	13	„	4
te zamen . . 5	304 005	„	„	100	154	4 182	230	„	80	„	203
Venlo.											
Openb. scholen . . . 3	418 190	107	11	40	268	7 984	304	„	96	„	124
R. K. bijz. scholen. . 3	474 075	„	„	15	204	13 824	912	„	219	„	220
te zamen . . 6	892 265	107	11	55	472	21 808	1 216	„	315	„	344
Bergen.											
Openb. scholen . . . 5	331 664	„	„	139	2 754	6 104	415	44	2 570	2	266
Broekhuizen.											
Openb. scholen . . . 1	49 424	„	„	53	80	868	13	„	14	„	„
Gennep.											
Openb. scholen . . . 1	74 969	„	„	12	8	1 217	17	23	108	„	65
R. K. bijz. scholen. . 1	78 410	„	„	„	181	930	15	28	166	„	10
te zamen . . 2	153 379	„	„	12	189	2 147	32	51	274	„	75
Meerlo.											
Openb. scholen . . . 3	100 032	30	„	40	185	1 2.2	43	„	85	„	30

VERZUIMD WEGENS: verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
275	199	32	285	1 571	590	2 169	10 076	12 245			
254	"	"	489	894	1 434	1 156	7 175	8 331			
529	199	32	774	2 465	2 024	3 325	17 251	20 576	66	344	411
25	"	"	30	82	263	227	1 128	1 355	43	210	254
11	"	"	445	79	27	132	2 997	3 129			
143	5	5	114	71	32	246	1 005	1 251			
154	5	5	559	150	59	378	4 002	4 380	31	328	359
45	"	"	136	294	76	505	2 338	2 843			
45	"	20	86	29	248	103	2 095	2 198			
90	"	20	222	323	324	608	4 433	5 041	40	293	334
206	"	2	10	160	620	428	1 969	2 397	65	298	363
3	"	2	31	83	149	100	2 083	2 183			
"	"	2	24	"	144	2	1 308	1 310			
3	"	4	55	83	293	102	3 391	3 493	7	261	268
115	2	61	206	568	247	1 005	5 504	6 509			
401	"	"	343	153	417	643	5 432	6 075			
516	2	61	549	721	664	1 648	10 936	12 584	70	461	531
808	2	202	262	363	824	1 728	10 984	12 712			
421	"	48	175	207	1 026	789	7 067	7 856			
1 229	2	250	437	570	1 850	2 517	18 051	20 568	80	577	657
70	"	15	76	42	61	203	3 793	3 996			
103	1	"	50	90	118	215	980	1 195			
173	1	15	126	132	179	418	4 773	5 191	34	393	427
313	"	18	1 090	574	728	1 324	11 905	13 229			
"	8	"	82	415	431	440	5 319	5 759			
313	8	18	1 172	989	1 159	1 764	17 224	18 988	39	381	419
152	"	"	239	170	265	872	5 818	6 690	66	438	504
42	"	"	115	1 251	74	1 393	3 652	5 045			
38	"	"	36	23	22	61	1 444	1 505			
80	"	"	151	1 274	96	1 454	5 096	6 550	48	167	215
37	1	3	314	1 244	557	1 324	9 766	11 090			
182	"	"	912	1 014	885	1 211	17 176	18 387			
219	1	3	1 226	2 258	1 442	2 535	26 942	29 477	28	302	330
144	"	8	476	1 206	617	1 543	13 202	14 745	47	398	445
68	"	"	108	51	53	172	1 136	1 308	35	230	265
10	"	2	142	198	20	245	1 577	1 822			
29	"	"	48	171	66	228	1 416	1 644			
39	"	2	190	369	86	473	2 993	3 466	31	195	226
17	"	4	80	196	176	257	1 881	2 138	26	188	214

Arrondissement Sittard.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift, hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongeschiktheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd.			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.
1.	2	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.	11.	12
Mook.											
Openb. scholen . . . 2	48 267	„	1	29	821	712	10	3	105	„	1
R. K. bijz. scholen. . 2	47 902	257	21	34	41	845	107	21	228	„	7
te zamen . . 4	97 169	257	22	63	862	1 557	117	24	333	„	8
Ottersum.											
Openb. scholen . . . 1	70 319	„	„	513	83	730	107	134	328	„	18
R. K. bijz. scholen. . 2	83 159	„	„	46	283	1 827	„	46	327	17	121
te zamen . . 3	153 478	„	„	559	366	2 557	107	180	655	17	139
Venraij											
Openb. scholen . . . 5	277 237	„	4	459	2 539	5 160	350	„	627	„	159
R. K. bijz. scholen. . 2	128 297	„	„	6	193	2 018	47	„	339	21	93
te zamen . . 7	405 534	„	4	465	2 732	7 178	397	„	966	21	252
Wanssum.											
Openb. scholen . . . 1	37 816	„	„	27	205	692	25	„	50	1	6
Arrond. Roermond.											
Openb. scholen . . . 22	1 599 193	479	25	4 229	13 882	33 139	628	152	5 118	1	147
Prot. bijz. scholen . . 1	26 428	„	17	„	10	1 225	226	„	2	„	„
R. K. bijz. scholen. . 17	1 115 059	67	89	269	1 727	22 221	339	8	1 423	5	547
te zamen . . 40	2 740 080	546	131	4 498	15 619	56 585	1 193	160	6 543	6	694
Arrond. Weert.											
Openb. scholen . . . 23	1 173 052	342	10	1 594	4 857	21 045	1 612	276	3 676	31	52
R. K. bijz. scholen. . 11	584 976	„	9	123	179	10 165	420	366	1 372	„	114
te zamen . . 34	1 758 028	342	19	1 717	5 036	31 210	2 032	642	5 048	31	166
Arrond. Venlo.											
Openb. scholen . . . 23	1 767 160	3 118	12	2 010	12 198	32 458	1 460	68	4 408	3	598
R. K. bijz. scholen. . 16	1 154 822	31	„	298	3 568	27 949	1 353	„	3 074	2	692
te zamen . . 39	2 921 982	3 149	12	2 308	15 766	60 407	2 813	68	7 482	5	1 290
Arrond. Gennep.											
Openb. scholen . . . 19	989 728	30	5	1 272	6 675	16 735	980	204	3 887	3	545
R. K. bijz. scholen. . 7	337 768	257	21	86	698	5 620	169	95	1 060	38	231
te zamen . . 26	1 327 496	287	26	1 358	7 373	22 355	1 149	299	4 947	41	776
District Roermond.											
Openb scholen . . 87	5 529 133	3 969	52	9 105	37 612	103 377	4 680	700	17 089	38	1 342
Prot. bijz scholen . 1	26 428	„	17	„	10	1 225	226	„	2	„	„
R. K. bijz. scholen. 51	3 192 625	355	119	776	6 172	65 955	2 281	469	6 929	45	1 584
te zamen . 139	8 748 186	4 324	188	9 881	43 794	170 557	7 187	1 169	24 020	83	2 926
Provincie Limburg.											
Openb. scholen . 178	11 249 026	5 069	486	17 765	67 984	231 361	11 778	847	24 663	56	4 583
Prot. bijz scholen . 2	37 612	„	17	2	10	1 903	268	„	18	„	„
R. K. bijz. scholen. 94	6 419 530	793	269	1 494	8 230	161 477	5 719	484	10 600	49	3 307
Andere bijz. scholen 3	21 525	„	„	„	„	130	16	„	40	„	11
te zamen . 277	17 727 693	5 862	772	19 261	76 224	394 871	17 772	1 331	35 321	105	7 901
Het Rijk.											
Openb. scholen . . 3150	235 006 483	269 695	19 849	1 072 378	831 908	8 264 236	977 094	4 050	480 099	7 808	333 583
Prot. bijz. scholen . 674	48 130 833	47 643	4 081	143 057	107 267	2 076 936	19 680	487	155 427	645	67 958
R. K. bijz. scholen . 661	54 926 707	30 938	6 072	38 775	80 039	1 614 195	77 264	883	66 585	576	50 898
Andere bijz. scholen 153	4 166 052	1 342	92	869	1 395	146 153	7 857	34	1 353	„	2 125
te zamen . 4638	342 230 075	349 618	30 094	1 255 079	1 020 609	12 101 520	1 081 895	5 454	703 464	9 029	454 564

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.		Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.						
13	14.	15.	16.	17.	18.	19	20.	21.	22.	23.	24.
101	"	"	56	221	151	354	1 857	2 211			
35	"	10	23	170	149	270	1 678	1 948			
136	"	10	79	391	300	624	3 535	4 159	65	368	432
55	"	"	146	493	92	1 195	1 504	2 699			
87	"	"	16	1 275	246	1 471	2 820	4 291			
142	"	"	162	1 768	338	2 666	4 324	6 990	174	582	455
750	"	80	307	1 531	782	2 820	9 928	12 748			
22	"	"	67	357	200	406	2 957	3 363			
772	"	80	374	1 888	982	3 226	12 885	16 111	80	317	397
171	"	"	111	55	121	254	1 210	1 464	67	317	384
3 671	1	37	1 973	8 907	2 962	17 087	58 354	75 441			
5	"	7	200	7	17	19	1 697	1 716			
1 319	12	8	968	4 402	2 408	6 011	29 801	35 812			
4 995	13	52	3 141	13 406	5 387	23 117	89 852	112 969	84	328	412
1 002	199	74	1 074	4 318	2 427	7 295	35 294	42 589			
374	"	22	807	1 449	3 050	2 314	16 116	18 450			
1 376	199	96	1 881	5 767	5 477	9 629	51 410	61 039	55	292	347
1 802	5	303	2 924	4 838	3 628	9 014	60 809	69 823			
1 333	14	75	1 822	2 002	3 323	3 710	41 826	45 536			
3 135	19	378	4 746	6 830	6 951	12 724	102 635	115 359	44	351	395
1 316	"	91	1 426	3 951	2 012	6 840	32 295	39 135			
173	"	10	154	1 973	661	2 375	8 871	11 246			
1 489	"	101	1 580	5 924	2 673	9 215	41 166	50 381	69	310	379
7 791	205	508	7 397	22 094	11 029	40 236	186 752	226 988	73	338	411
5	"	7	200	7	17	19	1 697	1 716	7	642	649
3 199	26	115	3 751	9 826	9 442	14 430	96 614	111 044	66	441	506
10 995	231	630	11 348	31 927	20 488	54 685	285 063	339 748	62	326	388
17 156	218	809	13 007	61 162	42 300	97 795	401 449	499 244	87	357	444
5	"	7	248	31	70	48	2 534	2 582	13	674	687
7 186	28	119	6 088	29 550	22 481	38 882	219 583	258 465	61	342	403
14	"	"	2	9	8	23	207	230	11	96	107
24 361	246	935	19 945	90 755	61 859	136 748	623 773	760 521	77	352	429
712 729	3 540	4 816	229 365	2 136 314	795 351	3 938 095	12 204 720	16 142 815	167	519	687
123 644	975	878	71 391	321 994	212 660	590 705	2 764 018	3 354 723	123	575	698
115 060	120	981	64 617	334 474	179 144	490 749	2 169 872	2 660 621	89	395	484
1 446	"	36	8 653	12 627	5 962	15 012	174 932	189 944	36	420	456
952 879	4 635	6 711	374 026	2 805 409	1 193 117	5 631 561	17 313 542	22 348 103	147	506	653

Recapitulatie.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Totaal aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond.	AANTAL SCHOOLTIJDEN, DIE ZIJN									
		een wettelijk voorschrift hetwelk het bezoeken van de school tijdelijk verbiedt.	tijdelijke wegzending als tuchtmaatregel.	werkzaamheden ten behoeve van landbouw, tuinbouw, veeteelt of veenderij.		ongesteldheid van het kind.	vervulling van godsdienstplichten.	weer en wegen.		armoede.	
				Ongeoorloofd.	Geoorloofd			Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1.	2	3.	4.	5.	6	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Noordbrabant.											
Openb. scholen . .	322	16 157 761	14 091	915	79 683	91 983	509 543	46 942	107	29 865	143	17 447
Prot. bijz. scholen .	24	1 304 769	336	12	12 584	5 613	64 282	508	"	3 742	2	1 341
R. K. bijz. scholen.	182	15 823 629	5 869	395	15 368	29 204	376 392	12 312	43	21 646	151	8 014
Andere bijz. scholen	4	158 172	4	3	"	"	5 773	203	"	8	"	"
te zamen .	532	33 444 331	20 300	1 325	107 635	126 800	955 990	59 965	150	55 261	299	26 832
Gelderland.												
Openb. scholen . .	379	25 383 196	27 025	1 108	59 835	149 227	794 111	87 744	159	66 902	172	21 282
Prot. bijz. scholen .	88	5 057 254	5 978	240	7 759	20 527	197 293	3 751	2	30 252	5	14 013
R. C. bijz. scholen .	77	5 308 490	5 010	113	4 481	12 147	143 161	6 319	25	8 271	121	4 144
Andere bijz. scholen	27	592 216	24	4	"	1	11 219	410	"	64	"	"
te zamen .	571	36 341 186	38 037	1 465	72 075	181 902	1 145 784	98 224	186	105 489	298	39 439
Zuidholland.												
Openb. scholen . .	494	50 885 706	72 421	5 650	183 807	93 682	2 053 568	117 881	679	45 303	2 742	62 318
Prot. bijz. scholen .	168	15 511 151	23 020	1 646	27 436	23 012	705 446	6 549	256	21 753	543	22 740
R. K. bijz. scholen.	114	10 827 250	8 851	3 237	6 265	7 736	373 148	22 981	220	8 057	142	14 544
Andere bijz. scholen	44	1 588 001	932	8	169	1 092	59 522	2 161	34	620	"	1 808
te zamen .	820	78 812 108	106 224	10 541	218 457	125 522	3 191 684	149 572	1 189	75 733	3 427	101 410
Noordholland.												
Openb. scholen . .	488	45 503 520	80 857	6 236	36 019	36 954	1 787 411	490 049	176	21 940	2 165	59 248
Prot. bijz. scholen .	93	7 907 648	4 979	463	7 055	4 242	375 271	2 060	23	7 950	43	8 479
R. K. bijz. scholen.	85	8 502 598	5 610	1 130	2 055	8 331	278 938	17 052	52	4 700	13	13 642
Andere bijz. scholen	55	1 414 805	382	77	"	302	60 451	4 879	"	554	"	306
te zamen .	721	63 328 571	91 828	7 936	45 129	49 831	2 502 071	514 040	251	35 144	2 221	81 675
Zeeland.												
Openb. scholen . .	164	12 238 519	19 465	638	371 637	105 952	434 176	40 528	58	20 387	1 372	101 810
Prot. bijz. scholen .	34	1 790 410	898	22	43 746	8 562	63 174	1 110	16	7 050	"	4 239
R. K. bijz. scholen.	15	901 466	1 244	366	6 934	4 199	27 428	2 066	4	1 717	6	2 804
Andere bijz. scholen	1	7 010	"	"	"	"	158	21	"	34	"	"
te zamen .	214	14 937 405	21 607	1 026	422 317	118 713	524 931	43 725	78	29 188	1 378	108 853
Utrecht.												
Openb. scholen . .	113	9 278 735	8 283	771	11 923	18 586	362 254	33 112	136	18 484	136	5 258
Prot. bijz. scholen .	55	3 968 077	4 576	270	2 300	4 965	181 946	767	11	8 945	23	2 633
R. K. bijz. scholen.	43	3 236 787	2 368	141	731	5 140	131 814	7 244	11	5 535	28	2 941
Andere bijz. scholen	11	95 883	"	"	"	"	2 817	108	"	25	"	"
te zamen .	222	16 579 482	15 227	1 182	14 957	28 691	678 831	41 231	158	32 989	182	10 832
Friesland.												
Openb scholen . .	342	18 350 848	7 675	1 005	120 840	37 386	517 054	22 634	640	62 582	212	23 812
Prot. bijz. scholen .	115	5 845 000	3 161	330	24 612	14 102	201 909	2 325	131	34 010	20	9 461
R. K. bijz. scholen.	17	1 003 398	325	84	422	479	26 786	1 170	39	1 687	42	216
Andere bijz scholen	3	76 154	"	"	"	"	268	"	"	"	"	"
te zamen .	477	25 275 400	11 164	1 419	145 874	51 967	749 077	26 129	810	98 279	274	33 497
Overijssel.												
Openb. scholen . .	256	17 950 457	17 895	1 113	47 384	76 751	681 296	61 463	307	70 505	230	5 678
Prot. bijz. scholen .	27	1 985 002	1 056	929	2 906	8 628	81 759	1 004	8	11 310	1	852
R. K. bijz. scholen.	25	2 346 080	743	263	792	3 170	74 497	1 827	5	3 857	26	815
Andere bijz. scholen	3	195 046	"	"	"	"	5 618	53	"	8	"	"
te zamen .	311	22 476 585	19 694	2 305	51 082	88 549	843 170	64 347	320	85 680	257	7 365
Groningen.												
Openb. scholen . .	254	18 020 405	9 221	1 151	70 897	91 867	592 594	38 029	260	57 817	370	19 273
Prot. bijz. scholen .	54	3 724 884	3 106	141	13 127	14 952	154 386	1 229	40	25 315	8	2 909
R. K. bijz. scholen.	9	557 479	125	74	230	1 401	20 554	583	"	515	"	441
te zamen .	317	22 302 768	12 452	1 366	84 254	108 220	767 534	39 841	300	83 647	378	22 623
Drenthe.												
Openb. scholen . .	160	9 988 310	6 693	746	72 528	61 536	360 868	26 934	681	61 651	210	12 854
Prot. bijz. scholen .	14	999 026	530	11	1 530	2 654	46 507	109	"	5 082	"	1 283
Andere bijz. scholen	2	17 210	"	"	"	"	202	6	"	"	"	"
te zamen .	176	11 004 546	7 223	757	74 058	64 190	317 577	27 049	681	66 733	210	14 137
Limburg.												
Openb. scholen . .	178	11 249 026	5 069	486	17 765	67 984	231 361	11 778	847	24 663	56	4 583
Prot. bijz. scholen .	2	37 612	"	17	2	10	1 903	268	"	18	"	"
R. K. bijz. scholen.	94	6 419 530	793	269	1 494	8 230	161 477	5 710	484	10 600	49	3 307
Andere bijz. scholen	3	21 525	"	"	"	"	130	16	"	40	"	11
te zamen .	277	17 727 693	5 862	772	19 261	76 224	394 871	17 772	1 331	35 321	105	7 901
Het Rijk.												
Openb scholen . .	3150	235 006 483	269 695	19 849	1 072 378	831 908	8 264 236	977 094	4 050	480 099	7 808	333 583
Prot. bijz. scholen .	674	48 130 833	47 643	4 081	143 057	107 267	2 076 936	19 680	487	155 427	645	67 958
R. K. bijz. scholen.	661	51 926 707	30 938	6 072	58 775	80 039	1 614 195	77 264	883	66 585	576	50 898
Andere bijz. scholen	153	4 161 052	1 342	92	869	1 305	146 153	7 857	34	1 353	"	2 125
te zamen .	4638	312 230 075	349 618	30 094	1 255 079	1 020 609	12 101 520	1 081 895	5 454	703 464	9 029	454 564

Recapitulatie.

VERZUIMD WEGENS:						TOTAAL verzuimde schooltijden			Op 10000 schooltijden zijn verzuimd wegens:		
verrichten van huiselijken arbeid.		familiefeesten.		andere redenen.							
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd: kol. 5, 9, 11, 13, 15 en 17.	Geoorloofd: kol. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16 en 18.	Te zamen.	ongeoorloofde redenen.	geoorloofde redenen.	Te zamen.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
38 254	"	174	16 792	153 864	45 663	272 225	773 241	1 045 466	168	479	647
5 721	"	"	2 028	7 894	9 129	26 201	86 991	113 192	201	666	867
47 288	"	212	15 382	79 464	40 239	142 529	509 483	652 012	90	322	412
5	"	3	196	121	150	129	6 337	6 466	8	400	408
91 268	"	389	34 398	241 343	95 181	441 084	1 376 052	1 817 136	132	411	543
51 413	"	156	24 703	151 343	76 861	263 078	1 248 963	1 512 041	103	492	595
8 069	"	55	9 131	27 415	26 850	43 305	308 035	351 340	86	609	695
10 940	"	108	5 853	28 189	14 449	43 864	199 467	243 331	83	376	459
17	"	"	850	189	285	204	12 857	13 061	3	217	221
70 439	"	319	40 537	207 134	118 445	350 451	1 769 322	2 119 773	97	486	583
126 484	"	1 073	52 781	378 647	168 465	693 492	2 673 069	3 366 561	136	525	661
36 823	"	134	22 468	104 229	65 266	169 421	891 900	1 061 321	109	575	684
19 195	"	252	14 542	82 351	34 592	108 425	487 688	596 113	100	450	551
528	"	"	5 282	3 511	3 381	4 942	71 806	79 748	31	473	504
183 030	"	1 459	95 073	568 738	271 704	976 280	4 127 463	5 103 743	124	524	648
63 901	1 519	663	49 981	239 450	128 300	342 374	2 662 525	3 004 899	76	585	660
13 751	151	408	13 130	46 646	39 448	67 926	456 173	524 099	86	577	663
13 640	5	246	12 846	52 121	35 895	68 127	378 151	446 278	80	445	525
873	"	33	1 733	8 471	1 960	9 377	70 644	80 021	66	500	565
92 165	1 675	1 350	77 690	346 688	205 603	487 804	3 567 493	4 055 297	77	563	640
106 568	91	267	15 173	173 072	40 493	653 074	778 713	1 431 787	534	636	1 170
10 133	"	31	3 959	20 271	4 794	74 197	93 808	168 005	414	524	938
6 576	"	18	2 561	13 006	7 869	26 004	50 354	76 358	295	557	853
2	"	"	25	73	"	75	233	308	107	332	439
123 279	91	416	21 718	206 482	53 156	753 950	923 008	1 676 958	505	618	1 123
20 589	950	111	10 883	63 695	32 101	102 590	490 632	593 222	110	528	639
7 110	"	17	5 314	21 549	17 206	34 010	226 622	260 632	85	571	656
6 010	76	16	3 751	24 069	14 148	30 863	173 158	204 021	95	535	630
7	"	"	160	198	98	205	3 208	3 431	21	334	355
33 716	1 056	144	20 058	118 511	63 553	167 668	893 620	1 061 288	101	539	640
72 015	13	470	16 948	208 373	54 837	402 550	743 946	1 146 496	219	405	625
18 580	"	81	8 508	50 493	18 052	93 917	291 729	388 646	161	504	665
1 414	"	"	930	6 487	2 422	8 404	34 099	42 503	84	340	424
"	"	"	"	2	16	2	284	286	"	37	38
92 009	13	551	26 186	265 355	75 327	501 873	1 073 058	1 577 931	200	425	625
52 407	93	446	12 774	142 181	60 410	242 955	987 998	1 230 953	135	550	686
4 820	29	15	2 235	9 058	10 235	16 808	118 037	134 845	85	595	680
2 269	7	6	1 679	15 460	5 298	18 558	92 156	110 714	79	393	472
"	"	"	402	51	47	51	6 128	6 179	3	314	317
59 496	129	467	17 090	166 750	75 990	278 372	1 204 319	1 482 691	124	536	660
85 581	656	355	9 699	251 352	114 941	408 815	935 248	1 344 063	227	519	745
12 790	795	130	3 516	25 259	17 703	51 354	221 052	275 406	138	600	739
542	4	4	385	3 717	1 751	4 493	25 833	30 326	81	463	544
98 913	1 455	489	13 600	280 328	134 395	461 662	1 185 133	1 649 795	208	531	740
78 301	"	192	6 674	307 175	30 980	459 147	508 936	968 083	459	509	968
5 842	"	"	1 454	6 143	3 907	13 518	61 137	74 655	136	612	747
"	"	"	3	4	17	4	228	232	2	132	134
84 203	"	192	7 731	313 325	34 904	472 669	570 301	1 042 970	429	518	947
17 156	218	809	13 007	61 162	42 300	97 795	401 449	499 244	87	357	444
5	"	7	248	34	70	48	2 534	2 582	13	674	687
7 186	28	119	6 688	29 550	22 481	38 882	219 583	258 465	61	342	403
14	"	"	2	9	8	23	207	230	11	96	107
24 351	216	935	19 945	90 755	64 859	136 748	623 773	760 521	77	352	429
712 729	3 540	4 816	229 365	2 136 314	795 351	3 938 095	12 204 720	16 142 815	167	519	687
123 644	975	878	71 391	321 994	212 660	590 705	2 764 018	3 354 723	123	575	698
115 060	120	981	64 617	334 474	179 144	490 749	2 169 872	2 660 621	89	395	484
1 446	"	36	8 653	12 627	5 9 2	15 012	174 932	189 944	36	420	456
952 879	4 635	6 711	374 026	2 805 409	1 193 117	5 034 561	17 313 542	22 348 103	147	506	653

TABEL II.

OVERZICHT

VAN HET

betrekkelijk schoolverzuim van alle schoolgaande kinderen in de verschillende maanden van het jaar 1901.

(16 Januari—31 December 1901).

In dit overzicht is dezelfde groepeering en volgorde in acht genomen als bij Tabel I.

In de eerste plaats is vermeld het aantal schooltijden, die in elke maand hadden kunnen worden bijgewoond (het totaal daarvan is dus gelijk aan het cijfer, in de tweede kolom van Tabel I opgegeven); vervolgens het aantal verzuimen in elke maand. Daardoor is het mogelijk, het percentsgewijze verzuim voor elke maand te berekenen; dit is voor elk district, elke provincie en het Rijk geschied in den staat, die aan het slot is opgenomen.

Arrondissement 's Hertogenbosch—Oss.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Berlicum.																
Openb. scholen . . 2	4760	6629	7371	4732	7810	7400	7850	6516	3980	8014	7280	6802	2	330	22	386
R. K. bijz. scholen . . 1	4032	6336	6480	5040	7728	6498	3612	6720	5376	6800	7348	6346	17	279	8	414
te zamen . . 3	8792	12965	13851	9772	15538	13898	11462	13236	9356	14814	14628	13148	19	609	30	802
Bokhoven.																
Openb. scholen . . . 1	700	1056	1128	851	1450	2205	812	1372	783	1350	1269	1242	„	18	„	20
Cromvoirt.																
Openb. scholen . . . 1	1960	2800	2940	1960	2160	2620	2598	1512	2604	2852	2480	2356	3	46	11	75
den Dungen.																
Openb. scholen . . . 1	2148	2739	2988	1826	3872	3168	2838	1740	1892	3956	3268	3440	2	86	16	132
R. K. bijz. scholen . . 1	2040	2625	3060	2268	3570	2720	3480	1700	1700	3740	3096	3268	3	59	48	149
te zamen . . 2	4188	5364	6048	4094	7442	5888	6318	3440	3592	7696	6364	6708	5	145	64	281
Esch.																
Openb. scholen . . . 1	1164	1368	1520	1292	1496	1716	2024	900	1804	1848	1548	1462	„	22	„	38
Engelen.																
Openb. scholen . . . 1	924	1188	1452	1353	1550	1302	1650	528	1496	1750	1575	1225	2	11	2	16
R. K. bijz. scholen . . 1	2688	4224	4320	1520	4000	3030	4444	„	1911	4550	4277	3102	2	30	„	18
te zamen . . 2	3612	5412	5772	2873	5550	4332	6094	528	3407	6300	5852	4327	4	41	2	34
Haaren.																
Openb. scholen . . . 1	2470	3400	3400	2726	3822	3382	4094	3420	1780	3827	3560	3204	2	43	5	80
R. K. bijz. scholen . . 1	2418	3384	3906	2136	3612	3306	4002	3480	2580	3698	3720	3128	4	78	4	145
te zamen . . 2	4888	6784	7306	4862	7434	6688	8096	6900	4360	7525	7280	6332	6	121	9	225
Helvoirt.																
Openb. scholen . . . 1	3174	4212	4680	3540	5428	3480	5152	2220	4704	5182	4284	4080	„	241	„	274
R. K. bijz. scholen . . 1	3146	3706	4360	4598	3660	4536	5658	5412	2214	3172	4720	4212	1	278	„	211
te zamen . . 2	6320	7918	9040	8138	9088	8016	10810	7632	6918	8354	9004	8292	1	519	„	485
's Hertogenbosch.																
Openb. scholen . . . 5	12894	18804	21243	14481	21153	18748	22731	„	21610	23774	23058	17835	121	492	304	701
Prot. bijz. scholen . . 2	10908	15968	17055	11896	18576	15291	17848	1404	17646	20400	18624	13252	56	220	133	412
R. K. bijz. scholen . . 13	87458	127421	141371	106486	139389	121345	124658	1681	132887	157791	138055	122931	727	3661	1672	5318
te zamen . . 20	111260	162193	179669	132863	179118	155384	165237	3085	172143	201965	179737	154018	904	4443	2109	6431
St. Michielsgestel.																
Openb. scholen . . . 1	4264	6360	6370	4669	7866	7440	3036	„	5408	8050	7000	6300	53	301	63	410
R. K. bijz. scholen . . 2	13350	19818	21087	9084	22260	19716	21666	„	13838	21148	19348	17564	159	298	170	539
te zamen . . 3	17614	26178	27447	13753	30126	27156	24702	„	19246	29198	26348	23864	212	599	233	949
Rosmalen.																
Openb. scholen . . . 3	6656	9596	9974	6198	7254	7220	9574	6692	7170	8926	9388	7960	48	300	84	347
R. K. bijz. scholen . . 1	3692	5148	5720	4004	5964	5112	6720	3498	3454	7176	6400	6080	14	125	21	266
te zamen . . 4	10348	14744	15694	10202	13218	12332	16294	10190	10624	16102	15788	14040	62	425	105	613
Vught.																
Openb. scholen . . . 2	7618	12080	12000	9669	11884	12575	14725	5073	12636	13189	13200	10708	52	319	136	604
R. K. bijz. scholen . . 1	7124	11040	10960	8220	12558	9150	13376	10472	5562	12936	11086	11360	63	396	123	635
te zamen . . 3	14742	23120	22960	17889	24442	21725	28101	15545	18198	26125	24286	22068	115	715	259	1239
Alem c. a.																
Openb. scholen . . . 3	4362	6556	6720	3802	6766	6584	7954	2669	6018	7614	6600	6600	4	793	„	575
Berghem.																
Openb. scholen . . . 1	3790	5075	5720	4466	6420	5924	4343	5571	6478	5598	5804	5224	6	153	28	176
R. K. bijz. scholen . . 1	3462	5032	5028	4544	5954	5400	5832	3327	2926	5320	5299	5109	21	221	49	328
te zamen . . 2	7252	10107	10748	9010	12374	11324	10175	8898	9404	10918	11103	10333	27	374	77	504
Deursen c. a.																
Openb. scholen . . . 1	740	1260	1440	960	1514	1596	1804	1640	1230	1804	1660	1500	„	16	7	100
Dieden c. a.																
Openb. scholen . . . 1	700	1008	1080	644	1053	936	1170	494	925	1050	988	1061	1	13	„	43
Empel c. a.																
Openb. scholen . . . 2	2152	3735	3845	1860	4049	3681	4118	1758	4066	4404	3992	3868	36	243	51	115
Geffen																
Openb. scholen . . . 2	4530	4302	„	7646	8820	7796	3996	8068	7926	8932	7792	517	5	296	1	322

District 's Hertogenbosch.

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.
50	430	135	141	77	392	69	1 368	336	931	331	323	131	184	249	393	147	237	88	522
29	421	92	140	148	243	87	386	38	1 067	160	320	164	217	151	180	47	193	50	433
79	851	227	281	225	635	156	1 754	374	1 998	491	643	295	401	400	573	194	430	138	955
„	35	6	22	1	141	„	200	27	20	12	51	1	15	2	145	3	55	13	39
9	306	18	33	9	55	12	51	34	125	16	85	26	504	33	314	16	150	35	198
16	83	18	45	5	34	5	47	9	305	10	504	55	56	42	115	24	134	16	219
19	175	45	107	63	93	15	87	20	438	18	253	45	40	110	55	44	57	43	227
35	258	63	152	68	127	20	134	29	743	28	757	100	96	152	170	68	191	59	446
„	52	„	40	„	25	„	64	„	37	„	16	„	19	„	506	„	301	„	53
3	49	2	33	54	24	6	4	4	17	2	5	25	7	26	53	45	64	11	21
„	38	„ 2	69	4	89	1	10	23	24	„ 2	„ 5	3	17	1	23	„	25	„	16
3	87		102	58	113	7	14	27	41			28	24	27	76	45	89	11	37
25	142	3	7	13	62	11	46	13	181	11	252	15	174	12	293	21	225	16	134
15	79	6	55	3	124	6	107	44	192	7	93	14	90	41	288	5	212	44	117
40	221	9	62	16	186	17	153	57	373	18	345	29	264	53	581	26	437	60	251
„	282	„	78	1	69	5	152	14	158	1	51	5	115	12	1 355	11	463	5	269
„	274	„ 9	250	„ 1	115	„ 5	98	2	190	2	143	„ 5	45	„ 12	894	„ 11	1 138	„	98
„	556	9	328		184		250	16	348	3	194		160		2 249		1 601	5	367
327	1 028	214	520	387	787	202	694	297	899	„	„	176	696	222	1 264	156	1 002	115	798
137	679	70	426	53	1 202	58	1 309	37	1 340	25	176	55	462	72	527	92	1 202	38	648
2 009	6 267	1 265	3 614	1 071	4 084	1 274	3 225	1 077	3 868	9	28	1 247	3 814	916	4 498	488	4 063	396	3 473
2 473	7 974	1 549	4 560	1 511	6 073	1 534	5 228	1 411	6 107	34	204	1 478	4 972	1 210	6 289	736	6 267	549	4 919
66	414	100	137	65	276	94	239	144	387	„	„	101	102	235	295	121	192	72	194
235	482	338	323	158	365	133	288	243	771	„	„	44	116	298	194	158	322	125	292
901	896	438	460	223	641	227	527	387	1 158	„	„	145	218	533	489	279	514	197	486
156	520	73	155	51	145	47	160	90	692	28	654	88	395	115	877	42	327	24	407
31	297	32	83	47	157	48	94	49	1 076	21	1 086	67	126	78	146	54	329	36	353
187	817	105	238	98	302	95	254	139	1 768	49	1 740	155	521	193	1 023	96	656	60	740
209	517	264	328	145	337	110	486	237	558	155	251	287	524	245	904	144	415	157	488
157	743	220	473	271	381	100	449	70	714	76	407	46	356	109	1 289	134	710	114	609
366	1 260	484	801	416	718	210	935	307	1 272	231	658	333	880	354	2 193	278	1 125	271	1 097
2	299	5	113	3	103	10	126	11	92	6	53	2	36	13	467	20	151	5	484
18	640	113	201	46	220	56	222	81	327	65	336	131	840	125	624	36	238	14	298
25	354	75	136	107	177	179	247	168	320	23	182	129	352	141	305	75	221	63	309
43	994	188	337	153	397	235	469	249	647	88	518	260	1 192	266	929	111	459	77	607
2	60	3	17	12	46	3	76	6	99	1	128	2	269	5	54	9	57	2	35
3	45	2	10	1	24	„	30	3	63	3	2	3	95	3	49	2	51	2	80
17	161	82	133	99	273	60	143	41	330	17	65	23	396	52	1 100	21	368	13	215
„	„	37	365	1	452	18	347	2	179	12	601	13	752	16	1 182	7	915	„	47

Arrondissement Oss—Boxmeer.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Heesch.																
Openb. scholen . . . 1	5304	6970	7790	6432	8050	7202	8844	3618	8526	8200	7681	6882	31	354	86	459
Herpen.																
Openb. scholen . . . 2	2288	4225	4996	3786	5104	4942	5788	5230	2614	4694	3672	4371	27	240	4	333
R. K. bijz. scholen. . 1	2730	3780	4064	3990	4028	4140	4140	4111	„	3672	3060	3672	3	118	6	201
te zamen . . 3	5018	8005	9060	7776	9132	9082	9928	9341	2614	8366	6732	8043	30	358	10	534
Huisseling c. a.																
Openb. scholen . . . 2	1296	2008	2536	2354	1812	2534	2471	1790	1818	2175	2511	2491	„	125	„	82
Lith.																
Openb. scholen . . . 1	1898	2482	2628	2263	1332	2812	3108	2812	1332	2592	2720	2414	„	20	2	55
R. K. bijz. scholen. . 1	2548	3072	3648	3648	4200	3762	4554	3920	„	4244	4444	3442	13	124	9	97
te zamen . . 2	4446	5554	6276	5911	5532	6574	7662	6732	1332	6836	7164	5856	13	144	11	132
Lithoijen.																
Openb. scholen . . . 1	913	1190	1330	952	1064	1444	1672	740	1542	1156	1480	1480	1	59	„	59
R. K. bijz. scholen. . 1	1500	2640	2301	2127	2278	1978	2363	2303	600	2018	2367	2330	„	7	2	55
te zamen . . 2	2413	3830	3631	3079	3342	3422	4035	3043	2142	3174	3847	3810	1	66	2	114
Megen c. a.																
Openb. scholen . . . 3	4824	6685	6310	7415	8121	7606	8804	3786	11479	8503	8492	7122	1	310	7	269
Nuland.																
Openb. scholen . . . 2	6210	7684	9296	7217	7006	9508	7385	6900	8554	9598	9532	9422	42	194	47	291
Oijen c. a.																
Openb. scholen . . . 1	1664	2304	2560	2074	2318	2196	2756	2440	652	2634	2480	2046	4	39	6	67
R. K. bijz. scholen. . 1	1742	2412	2747	1560	3256	2738	3240	1184	3000	3552	3182	2088	21	97	23	143
te zamen . . 2	3406	4716	5307	3634	5574	4934	5996	3624	3652	6186	5662	4134	25	136	29	210
Oss.																
Openb. scholen . . . 1	1092	1470	1569	1344	1886	1748	1999	616	1848	1983	1640	1610	„	47	7	76
R. K. bijz. scholen. . 2	25880	37764	44914	30789	48316	45609	48113	30291	26609	53327	45615	44209	46	1124	99	1080
te zamen . . 3	26972	39234	46513	32133	50232	47357	50112	30907	28457	55310	47255	45849	46	1171	106	1156
Ravenstein.																
Openb. scholen . . . 1	1430	1802	2014	1508	2312	2128	2326	990	1696	2288	2080	1664	„	68	„	38
R. K. bijz. scholen. . 1	2392	3060	3116	2134	3192	2590	3482	1378	3080	3311	3042	2888	„	45	„	20
te zamen . . 2	3822	4862	5130	3642	5504	4718	5808	2368	4776	5599	5122	4552	„	113	„	58
Reek.																
Openb. scholen . . . 1	2314	3150	4094	2550	3840	3648	4032	3072	3081	3593	3864	3497	2	147	9	239
Schayk.																
Openb. scholen . . . 1	936	1440	2720	1788	3240	3078	5875	1134	3234	3542	3080	2464	22	65	24	64
R. K. bijz. scholen. . 1	1482	4095	4914	5270	5643	4347	3483	„	4375	5375	4750	1920	20	143	28	319
te zamen . . 2	2418	5535	7634	7056	8883	7425	9358	1134	7609	8917	7830	4384	42	208	52	383
Beers.																
Openb. scholen . . . 1	1586	2318	2023	2368	2624	3688	2946	1408	2560	3072	2752	2752	2	121	5	100
R. K. bijz. scholen. . 1	1536	2520	2709	2368	3285	2960	3496	3572	„	3048	3420	3116	„	104	3	130
te zamen . . 2	3122	4838	4732	4736	5909	6648	6442	4980	2560	6120	6172	5868	2	225	8	230
Beugen c. a.																
Openb. scholen . . . 2	5241	7258	7720	5250	7720	7300	6244	7648	4736	7636	7808	7523	2	275	7	262
Boxmeer.																
Openb. scholen . . . 1	4144	6364	6795	5387	7774	6800	8550	3784	7912	8300	7524	5544	20	178	42	218
R. K. bijz. scholen. . 1	3920	5040	5600	5460	6075	3935	6647	4890	2760	6734	5303	5343	2	237	11	401
te zamen . . 2	8054	11404	12395	10847	13849	10735	15197	8614	10672	15034	12827	10887	22	415	53	619
Cuyk c. a.																
Openb. scholen . . . 2	912	1120	1510	1170	1704	1395	1692	1058	843	1554	1451	1463	12	35	9	65
R. K. bijz. scholen. . 2	9880	12818	15090	10862	15910	13502	16412	12384	10664	13734	14324	13740	36	364	82	411
te zamen . . 4	10792	13938	16510	12032	17614	14897	18104	13442	11507	15288	15775	15203	48	399	91	476
Escharen.																
Openb. scholen . . . 2	2362	3037	2546	3291	4788	4410	5187	2316	3762	4568	4344	3742	18	247	18	292
Gassel.																
Openb. scholen . . . 1	1932	2898	3381	2246	3156	2507	3492	1552	2306	3228	3204	2805	1	35	„	105

District 's Hertogenbosch.

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
82	373	137	424	117	827	152	246	296	1 035	66	360	96	894	183	853	71	185	54	292
8	337	50	204	60	298	84	198	100	345	75	219	27	139	37	817	26	384	28	211
6	232	28	117	50	203	53	189	53	189	55	208	„	„	28	699	16	361	6	195
14	569	78	321	110	501	137	387	153	534	130	457	27	139	65	1 516	42	745	34	406
1	137	3	87	3	44	6	107	5	113	2	25	9	52	5	67	7	94	3	342
4	86	15	345	7	76	21	150	7	401	10	109	13	29	30	177	30	470	14	61
15	122	14	90	15	138	1	109	8	123	1	68	„	„	7	118	2	102	4	829
19	208	29	375	22	214	22	259	15	524	11	177	13	29	37	295	32	572	18	890
4	116	3	64	4	12	7	123	9	174	2	11	9	113	7	55	12	64	4	31
2	26	10	37	3	16	„	13	„	42	3	52	„	13	5	56	1	33	„	45
6	142	13	101	7	28	7	136	9	216	5	63	9	126	12	111	13	97	4	76
8	184	16	193	19	167	22	185	42	735	15	489	19	218	32	787	26	284	30	248
130	441	116	455	78	465	198	366	451	1 046	143	598	244	596	299	1 998	138	1 662	76	1 156
5	169	3	98	4	174	5	104	19	230	9	134	8	57	7	265	7	127	9	148
„	111	1	50	2	86	7	90	4	65	„	19	1	99	4	94	6	117	„	102
5	280	4	148	6	260	12	194	23	295	9	153	9	156	11	359	13	244	9	250
6	115	8	110	2	121	4	50	1	95	„	56	2	234	1	415	1	54	„	93
106	1 850	39	1 053	92	1 107	196	1 762	466	2 056	137	1 257	167	1 566	135	1 035	103	1 364	39	1 304
112	1 965	47	1 163	94	1 228	200	1 812	467	2 151	137	1 313	169	1 800	136	1 450	104	1 418	39	1 397
„	85	„	8	1	39	„	84	„	115	„	29	3	131	„	134	2	4	2	47
„	112	3	21	„	63	„	85	„	134	„	82	5	126	„	75	„	36	„	86
„	197	3	29	1	102	„	169	„	249	„	111	8	257	„	209	2	40	2	133
67	149	18	150	26	107	29	130	32	147	29	84	33	321	30	423	51	157	53	185
48	113	3	44	5	76	6	47	25	27	19	25	12	314	21	133	19	402	5	540
13	171	46	79	1	17	2	29	11	148	„	„	24	„	23	45	25	63	19	156
61	284	49	123	6	93	8	76	36	175	19	26	36	314	44	178	44	465	24	696
47	75	13	86	6	21	11	42	46	56	24	8	51	211	1	91	11	23	7	103
3	220	13	86	6	21	11	42	16	135	„	144	„	„	7	31	6	32	2	108
50	295	26	172	12	42	22	84	62	191	24	152	51	211	8	122	17	55	9	211
15	261	28	194	50	183	18	242	67	197	10	145	11	384	33	655	22	318	9	209
73	171	71	239	64	374	127	280	182	213	53	35	101	249	75	283	73	127	48	120
14	348	29	357	23	324	25	213	22	403	18	324	7	198	45	546	11	293	22	366
87	519	100	596	87	698	152	493	204	616	71	359	108	447	120	829	84	420	70	486
30	20	18	24	28	12	69	18	108	26	34	24	„	21	16	85	8	55	1	151
132	413	109	196	85	360	103	382	62	428	26	179	42	253	65	334	25	430	18	402
162	433	127	220	113	372	172	400	170	454	60	203	42	274	81	419	33	485	19	553
13	243	83	161	69	172	77	236	134	282	24	78	9	126	22	618	17	376	7	291
1	135	„	29	„	40	„	75	„	82	„	36	2	438	9	233	2	952	6	410

Arrondissement Boxmeer.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Grave.																
Openb. scholen . . . 1	450	660	750	500	948	968	1 089	363	688	1 014	924	896	„	58	„	57
R. K. bijz. scholen . . 2	8 840	13 143	14 622	11 137	16 041	14 820	15 956	7 470	7 870	16 404	14 176	13 735	4	154	16	256
te zamen . . 3	9 290	13 803	15 372	11 637	16 989	15 788	17 045	7 833	8 558	17 418	15 100	14 631	4	212	16	312
Haps.																
Openb. scholen . . . 1	3 000	4 500	5 504	3 075	5 502	5 080	4 356	5 160	5 502	6 419	6 419	5 289	„	149	4	258
Linden.																
Openb. scholen . . . 2	1 224	1 880	1 584	1 828	1 882	1 864	2 032	1 197	2 142	2 142	1 932	1 968	25	2	32	10
Maashees c. a.																
Openb. scholen . . . 2	4 628	6 825	8 336	5 591	8 529	9 448	7 860	5 740	5 172	9 200	8 496	8 202	8	80	16	180
Mill c. a.																
Openb. scholen . . . 2	4 334	6 300	6 722	6 040	8 016	7 157	9 236	3 940	6 600	8 668	7 293	7 495	13	373	46	318
R. K. bijz. scholen. . 1	2 912	3 696	4 332	3 900	2 580	2 580	5 986	4 940	1 536	5 632	4 902	4 572	5	183	72	240
te zamen . . 3	7 246	9 996	11 054	9 940	10 596	9 737	15 222	8 880	8 136	14 300	12 195	12 067	18	556	118	558
Oeffelt.																
Openb. scholen . . . 1	3 976	5 254	6 390	3 834	6 440	5 838	4 726	6 533	4 587	4 854	6 072	5 796	13	121	11	190
Oploo c. a.																
Openb. scholen . . . 2	4 092	6 256	6 963	5 021	7 600	7 246	8 379	4 058	7 610	7 172	7 174	6 885	13	283	26	206
R. K. bijz. scholen. . 1	2 072	2 738	3 182	2 250	3 648	3 120	3 588	2 730	847	3 192	3 192	3 268	14	67	93	131
te zamen . . 3	6 164	8 994	10 165	7 271	11 248	10 366	11 967	6 788	8 457	10 364	10 366	10 153	27	350	119	337
Sambeek.																
Openb. scholen . . . 2	2 560	3 844	4 473	3 442	4 392	3 972	4 211	4 545	2 632	4 152	4 700	4 673	1	81	5	179
R. K. bijz. scholen. . 1	1 288	1 794	2 070	865	2 346	2 040	2 700	2 700	1 188	2 700	2 433	2 484	„	50	6	84
te zamen . . 3	3 788	5 638	6 543	4 307	6 738	6 012	6 911	7 245	3 820	6 852	7 133	7 157	1	131	11	263
Velp.																
Openb. scholen . . . 1	594	918	1 092	1 560	2 480	1 209	1 408	704	1 608	1 154	1 020	660	„	24	3	69
Vierlingsbeek.																
Openb. scholen . . . 2	3 714	4 032	5 995	4 494	5 968	5 560	6 381	4 063	3 971	5 808	5 684	4 457	16	105	110	132
R. K. bijz. scholen. . 1	2 650	3 990	4 494	4 796	4 902	4 746	5 488	4 294	1 368	5 700	5 040	4 746	2	138	5	150
te zamen . . 3	6 364	8 022	10 489	9 290	10 870	10 306	11 869	8 357	5 339	11 508	10 724	9 203	18	243	115	282
Wanroy.																
Openb. scholen . . . 1	1 184	3 002	3 276	2 550	3 520	2 964	3 696	1 694	3 212	3 431	3 696	3 182	„	35	„	18
R. K. bijz. scholen. . 1	1 157	3 204	3 649	3 444	3 600	2 890	4 018	4 018	„	3 895	3 423	3 280	„	58	„	242
te zamen . . 2	2 341	6 206	6 925	5 994	7 120	5 854	7 714	5 712	3 212	7 266	7 119	6 462	„	93	„	310
Zeeland.																
Openb. scholen . . . 2	2 004	3 823	6 446	3 420	5 124	4 522	4 956	2 960	4 680	4 968	4 640	3 510	5	132	16	193
R. K. bijz. scholen. . 1	3 450	3 978	4 218	4 180	5 334	5 000	5 000	4 464	„	5 456	4 636	4 392	5	205	„	233
te zamen . . 3	5 454	7 801	10 664	7 600	10 458	9 522	9 956	6 824	4 680	10 424	9 276	7 902	10	337	16	426
Arrond. 's Hertogenbosch.																
Openb. scholen . . . 20	48 732	70 232	75 056	53 297	75 745	71 256	77 084	29 973	65 867	82 718	77 910	66 614	285	2 209	643	3 065
Prot. bijz. scholen . . 2	10 908	15 968	17 055	11 896	18 576	15 291	17 848	1 404	17 646	20 400	18 624	13 252	56	290	123	412
R. K. bijz. scholen. . 22	125 948	183 702	201 264	143 356	202 711	175 413	187 614	32 963	169 522	221 011	198 050	177 991	990	5 204	2 046	7 695
te zamen . . 44	185 588	269 902	293 375	208 549	297 062	261 960	282 548	64 340	253 035	324 129	294 584	257 857	1 331	7 703	2 822	11 192
Arrond. Oss.																
Openb. scholen . . . 27	46 473	63 346	66 678	59 059	74 707	75 263	78 445	53 328	73 019	80 350	76 068	64 266	182	3 182	279	3 334
R.K. bijz. scholen . . 9	41 736	61 855	70 732	54 062	76 897	70 564	75 207	46 514	40 590	80 819	71 759	65 638	124	1 879	216	2 243
te zamen . . 36	88 209	125 201	137 410	113 121	151 604	145 927	153 652	99 842	113 609	161 179	147 827	129 924	306	5 061	495	5 577
Arrond. Boxmeer.																
Openb. scholen . . . 28	47 877	70 289	81 526	61 067	88 167	81 928	86 441	58 123	70 523	87 340	85 133	76 842	149	2 334	350	2 902
R. K. bijz. scholen. . 12	37 705	52 921	59 876	49 262	63 721	55 593	69 291	51 402	26 233	66 435	60 849	58 676	68	1 560	288	2 277
te zamen . . 40	85 582	123 210	141 402	110 329	151 888	137 521	155 732	109 525	96 756	153 775	145 982	135 518	217	3 894	638	5 179
District 's Hertogenbosch.																
Openb. scholen . . 75	143 082	203 867	223 260	173 423	238 619	228 547	241 970	141 424	209 409	250 418	239 111	207 722	616	7 725	1 272	9 321
Prot. bijz. scholen . 2	10 908	15 968	17 055	11 896	18 576	15 291	17 848	1 404	17 646	20 400	18 624	13 252	56	290	133	412
R. K. bijz. scholen. 43	205 389	298 478	331 872	246 680	343 359	301 570	332 114	130 879	236 345	368 265	330 858	302 325	1 182	8 643	2 550	12 215
te zamen . 120	359 379	518 313	572 187	431 999	600 554	545 408	591 932	273 707	463 400	639 083	588 393	523 299	1 854	16 658	3 955	21 948

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
57	69	„	32	1	50	34	66	18	76	„	32	„	43	„	60	3	124	3	78
255	261	130	156	157	174	134	179	55	112	12	78	11	76	17	280	22	386	46	401
312	330	130	188	158	224	168	245	73	188	12	110	11	119	17	340	25	510	49	479
256	1	464	4	257	169	149	191	151	124	356	118	225	136	383	197	599	129	615	127	1569
10	25	16	32	64	36	59	21	21	23	30	11	20	25	92	32	95	31	37	21	78
180	79	195	136	185	92	85	206	156	157	186	175	124	109	57	244	623	122	147	17	362
318	87	343	85	188	133	326	85	343	198	458	43	289	102	592	348	1138	224	731	127	876
240	92	204	51	102	129	171	177	240	191	296	78	363	36	105	112	1750	83	595	100	365
538	149	547	136	290	262	497	262	583	389	754	121	652	138	697	460	2888	307	1326	227	1241
190	2	261	4	138	8	88	2	95	13	56	12	138	5	51	12	48	14	127	5	146
206	33	91	55	529	74	198	58	211	84	540	39	360	122	226	118	231	84	299	72	257
131	57	126	14	92	31	69	97	119	61	373	56	168	13	114	87	122	50	143	31	208
397	90	217	69	621	105	267	155	330	145	913	95	468	135	340	205	353	134	442	103	465
179	19	132	12	93	22	66	41	194	20	333	13	275	2	182	27	164	14	67	19	200
84	2	78	3	12	2	12	14	6	11	18	11	18	1	17	51	70	9	6	6	44
263	21	210	15	105	24	78	55	200	31	351	24	293	3	199	78	234	23	73	25	244
69	1	15	3	8	3	20	4	11	5	10	„	6	6	7	6	3	4	69	8	64
132	103	108	106	67	82	124	83	47	235	128	17	77	79	105	64	321	11	75	14	90
150	14	191	27	156	21	102	11	109	13	460	9	217	3	78	17	193	8	290	12	175
282	117	299	133	223	103	226	94	156	248	588	26	294	82	183	81	514	19	365	26	265
18	1	42	2	92	2	82	„	22	7	35	„	50	3	92	1	41	3	65	„	164
242	3	133	1	172	4	95	5	78	23	80	23	80	„	„	19	100	10	99	5	135
310	4	175	3	264	6	177	5	100	30	115	23	130	3	92	20	141	13	164	5	219
193	14	140	32	139	72	153	109	114	102	265	47	115	92	318	66	438	20	475	6	688
233	2	137	21	95	66	202	103	180	103	180	42	224	„	„	110	302	30	434	70	728
426	16	277	53	234	138	355	212	294	205	445	89	339	92	318	176	740	70	909	76	1416
3085	861	3858	823	1559	808	2347	561	3511	1205	4310	566	2192	910	2791	1193	6244	730	3565	552	3342
412	137	679	70	426	53	1202	58	1309	37	1340	25	176	55	462	72	527	92	1202	38	648
7695	2495	8776	2007	5114	1765	5651	1664	4744	1566	8340	293	2330	1620	4821	1704	7567	930	7049	808	5598
1192	3493	13313	2910	7079	2626	9200	2283	9564	2808	13990	884	4698	2595	8074	2969	14308	1752	18816	1398	9588
3334	405	3510	614	3021	488	3524	681	2734	1131	5553	474	3355	649	5486	866	9600	485	5067	314	4513
2243	167	2978	216	1523	270	1807	438	2324	710	3077	219	1868	326	2156	343	2427	228	2297	131	3026
5577	572	6488	830	4544	758	5331	1119	5258	1841	8630	693	5223	975	7642	1209	12027	713	7964	445	7539
2902	544	2761	684	2525	911	2202	1136	2324	1523	3329	620	1977	855	3777	1271	5726	792	4682	497	5856
2277	351	2111	398	1424	524	1530	680	1548	557	2485	275	1795	113	841	530	3728	274	2708	312	2932
5179	895	4872	1082	3949	1435	3732	1816	3872	2080	5814	895	3772	968	4618	1801	9454	1066	7390	809	8788
9321	1810	10129	2131	7085	2207	8073	2378	8569	3859	13192	1660	7524	2414	12054	3330	21840	2007	13914	1363	13711
412	137	679	70	426	53	1202	58	1309	37	1340	25	176	55	462	72	527	92	1202	38	648
9215	3013	13865	2621	8061	2559	8988	2782	8816	2883	13902	787	5993	2069	7818	2577	13722	1432	12054	1251	11556
948	4960	24678	4822	15572	4819	18263	5218	18694	6729	28434	2472	13693	4538	20394	5979	36089	3531	27170	2652	25915

Arrondissement. Breda—Zevenbergen

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Breda.																
Openb. scholen . . . 7	47 750	56 463	70 105	53 392	76 313	70 883	51 394	49 142	80 692	85 248	82 050	66 238	38	2 348	38	2 710
Prot. bijz. scholen . . 3	9 475	12 507	16 897	12 601	15 616	15 110	10 833	10 707	16 014	17 310	16 514	11 660	20	1 242	136	2 080
R. K. bijz. scholen. . 7	51 754	68 448	80 139	50 398	81 606	75 829	41 911	54 980	91 784	97 246	88 431	68 023	646	2 350	673	3 319
Andere bijz. scholen . 2	9 475	10 461	13 574	10 775	13 716	12 888	8 640	„	13 356	14 490	14 467	9 800	14	510	5	836
te zamen . . . 19	118 454	147 879	180 715	127 166	187 250	174 702	112 778	114 829	201 876	214 294	201 462	155 721	718	6 450	852	8 945
Chaam.																
Openb. scholen . . . 1	1 775	2 343	2 870	2 312	3 318	2 923	3 510	1 794	3 234	3 465	3 080	2 642	4	90	14	101
Prot. bijz. scholen . . 1	250	380	451	630	630	630	600	225	630	675	675	450	„	1	„	2
R. K. bijz. scholen. . 1	2 350	3 108	3 780	2 940	3 738	2 670	3 560	3 827	2 136	3 560	3 393	3 520	3	54	1	134
te zamen . . 3	4 375	5 831	7 101	5 882	7 686	6 223	7 670	5 846	6 000	7 700	7 148	6 612	7	145	15	237
Dongen.																
Openb. scholen . . . 2	10 225	13 431	16 646	13 830	19 508	17 231	19 236	12 589	16 310	23 046	21 051	15 340	10	495	19	841
R. K. bijz. scholen. . 2	10 309	13 417	15 853	11 076	15 522	12 040	15 945	11 516	5 482	14 659	15 620	14 076	72	965	83	1 252
te zamen . . 4	20 534	26 848	32 499	24 906	35 030	29 271	35 181	24 105	21 792	37 705	36 671	29 416	82	1 460	102	2 093
Ginneken c. a.																
Openb. scholen . . . 4	10 635	14 092	17 466	14 110	18 620	17 015	19 624	9 602	18 456	18 731	18 544	14 852	7	321	21	526
R. K. bijz. scholen. . 2	7 778	10 314	12 390	11 311	10 728	11 085	14 364	„	12 812	14 339	10 333	8 580	61	315	82	469
te zamen . . 6	18 413	24 316	29 856	25 421	29 348	28 100	33 988	9 602	31 268	33 070	28 877	23 432	68	636	103	995
Oosterhout.																
Openb. scholen . . . 5	22 253	30 855	38 782	34 559	39 960	36 387	44 253	23 952	36 435	48 598	38 152	34 772	252	1 808	392	4 533
R. K. bijz. scholen. . 3	12 663	14 993	19 282	16 324	24 336	19 160	27 756	11 459	21 770	27 450	21 860	21 890	70	1 661	74	1 315
te zamen . . 8	34 918	45 848	58 064	50 883	64 296	55 547	72 009	35 411	58 205	76 048	60 012	56 662	322	3 469	466	5 848
Rijsbergen.																
Openb. scholen . . . 1	5 000	6 600	8 446	8 031	8 880	7 140	9 450	4 830	8 820	9 450	9 450	9 450	7	1 370	3	2 856
Princenhage.																
Openb. scholen . . . 2	13 400	17 655	21 971	17 935	23 310	19 368	21 316	11 040	22 204	24 010	24 883	19 153	34	468	45	349
R. K. bijz. scholen. . 2	13 972	13 024	22 365	12 670	24 978	21 365	26 660	„	22 070	24 613	23 270	22 120	197	1 004	16	474
te zamen . . 4	27 372	30 679	44 336	30 605	48 288	40 733	47 976	11 040	44 274	48 653	48 153	41 273	231	1 472	61	823
Teteringen.																
Openb. scholen . . . 1	4 575	6 039	7 380	5 940	9 240	7 720	8 276	6 080	8 448	9 264	10 494	8 370	8	118	32	145
R. K. bijz. scholen. . 1	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	140	3 696	„	„	„	„
te zamen . . 2	4 575	6 039	7 380	5 940	9 240	7 720	8 276	6 080	8 448	9 264	10 634	12 066	„ 8	„ 118	„ 32	„ 145
Zundert.																
Openb. scholen . . . 3	9 725	12 837	16 113	14 962	17 514	15 466	18 918	8 260	16 868	18 254	16 420	14 932	40	898	34	1 177
R. K. bijz. scholen. . 1	2 975	3 927	5 002	4 719	5 544	4 824	5 896	1 206	4 795	6 723	4 544	5 538	24	281	45	322
te zamen . . 4	12 700	16 764	21 115	19 681	23 058	20 290	24 814	9 466	21 663	24 977	20 964	20 470	64	1 179	79	1 499
Dinteloord c. a.																
Openb. cholen . . . 2	8 432	12 024	12 982	11 080	14 094	11 136	14 430	11 848	8 200	14 704	13 668	9 300	62	321	124	619
Prot. bijz. scholen . . 1	2 310	3 600	3 480	3 870	3 612	3 440	3 956	2 054	3 738	4 048	3 738	3 520	24	111	40	119
R. K. bijz. scholen. . 1	1 848	2 808	2 640	2 280	3 504	2 920	3 212	1 533	3 358	3 504	3 212	2 263	62	68	63	167
te zamen . . 4	12 620	18 432	19 102	17 230	21 210	17 496	21 593	15 445	15 296	22 256	20 618	15 083	148	500	227	905
Fijnaart c. a.																
Openb. scholen . . . 3	5 663	8 648	9 053	8 120	9 188	12 411	12 246	12 608	10 100	14 218	13 389	10 625	94	414	165	605
Prot. bijz. scholen . . 3	5 862	8 492	9 118	7 818	8 234	8 256	9 460	4 930	8 738	9 652	8 596	7 548	27	268	66	353
R. K. bijz. scholen. . 1	1 904	3 864	4 500	4 554	4 324	4 092	4 650	2 046	4 278	4 600	4 140	3 813	7	103	„	144
te zamen . . 7	13 429	21 004	22 671	20 492	21 746	24 759	26 356	19 634	23 116	23 470	26 125	21 986	128	785	231	1 102
Klundert.																
Openb. scholen . . . 2	9 847	15 650	16 838	13 472	16 395	17 250	19 394	9 270	17 362	18 700	17 735	12 828	167	716	316	1 151
Prot. bijz. scholen . . 1	6 944	10 416	11 562	11 270	9 657	11 004	13 000	6 120	11 638	12 600	11 750	7 471	446	386	456	546
te zamen . . 3	16 791	26 066	28 400	24 742	26 052	28 254	32 394	15 390	29 000	31 300	29 485	20 299	613	1 102	772	1 697
Made c. a.																
Openb. scholen . . . 2	8 956	10 636	12 762	9 878	12 915	12 148	6 280	11 476	12 744	13 822	13 631	9 972	6	229	23	183
R. K. bijz. scholen . 1	4 006	8 778	10 019	9 870	8 085	10 296	10 810	5 448	11 484	13 400	12 195	11 924	41	164	98	292
te zamen . . 3	12 962	19 414	22 781	19 748	21 000	22 444	17 090	16 924	24 228	27 222	25 826	21 896	47	393	121	475
Terheijden.																
Openb. scholen . . 3	8 471	10 339	12 506	9 852	13 385	11 985	13 770	7 390	11 602	14 290	13 391	11 050	43	95	23	150
R. K. bijz. scholen . 2	7 158	9 673	10 700	8 812	8 588	10 350	13 100	3 650	11 594	11 335	11 176	10 975	76	203	139	191
te zamen . . 5	15 629	20 012	23 206	18 664	21 973	22 335	26 870	11 040	23 106	25 625	24 477	22 025	119	298	162	341
Willemstad.																
Openb. scholen . . . 1	5 190	7 700	8 084	5 760	6 747	7 439	5 472	7 524	7 774	8 575	7 200	5 642	13	135	23	373
Prot. bijz. scholen . . 1	2 184	3 432	3 666	2 528	3 041	3 362	4 100	1 782	3 888	4 050	4 089	2 816	1	110	19	201
te zamen . . 2	7 374	11 132	11 750	8 288	9 828	10 801	9 572	9 306	11 662	12 625	11 289	8 458	14	245	42	561

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
36	2059	120	1588	44	1348	91	1017	43	862	239	990	294	1552	262	1443	296	1305	208	1485
81	1214	55	760	92	637	137	632	94	311	82	573	71	696	79	842	139	861	92	603
568	2434	293	1557	771	2288	702	2054	444	1104	562	1088	1120	1722	1291	2252	782	2227	391	1525
3	571	10	426	4	400	5	381	13	273	"	"	18	395	5	529	6	376	5	209
688	6278	478	4331	911	4673	935	4084	594	2550	883	2591	1503	4365	1637	5066	1223	4769	696	3822
16	207	28	115	14	116	41	124	61	269	29	104	34	140	19	103	18	74	7	99
"	1	"	"	"	22	41	124	"	24	"	30	"	5	1	6	"	15	"	9
7	232	13	39	5	44	2	35	6	63	10	52	1	81	2	49	"	101	1	82
24	440	41	154	19	182	84	283	67	356	39	186	35	226	22	158	18	190	8	190
23	675	32	300	20	715	24	716	35	1018	21	624	65	813	106	628	63	694	58	658
109	753	97	311	74	496	31	325	31	533	87	862	38	462	116	380	76	425	79	327
132	1428	129	611	94	1211	55	1041	66	1571	108	1486	103	1275	222	1008	139	1119	137	985
32	817	52	232	17	217	51	333	87	701	13	299	126	405	112	520	87	413	59	529
49	554	201	434	102	249	106	507	157	612	"	"	212	311	128	483	71	462	49	337
81	1371	253	666	119	466	157	840	244	1313	13	299	338	716	240	1003	158	875	108	866
375	2197	355	1341	296	1251	418	1332	558	2016	293	1107	483	2632	711	3215	726	3062	625	1392
50	1067	45	287	239	619	150	528	198	864	137	447	459	580	287	795	237	612	182	632
425	3264	400	1628	535	1870	562	1860	756	2880	430	1554	942	3212	998	4010	963	3674	807	2024
"	1281	19	267	8	78	13	149	35	102	6	52	30	173	25	230	2	133	30	164
81	579	133	450	90	320	119	723	114	1909	38	237	150	571	73	2280	127	901	90	243
271	945	105	434	295	1084	280	2090	590	3827	"	"	688	630	568	2872	439	919	376	655
352	1524	238	888	385	1404	399	2813	704	5736	38	237	838	1201	641	5152	566	1820	466	898
31	494	41	419	54	143	60	235	116	406	73	205	170	331	206	226	202	170	151	275
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	4	18	22	120
31	494	41	419	54	143	60	235	116	406	73	205	170	331	206	226	206	188	173	395
91	1529	246	550	243	930	170	1201	363	1219	176	485	390	1816	199	2454	238	772	105	582
55	474	7	276	69	308	84	444	114	830	10	49	127	614	112	1124	137	202	128	204
146	2003	233	826	312	1238	254	1645	477	2049	186	534	517	2430	311	3578	375	974	233	786
126	977	331	332	516	564	540	747	762	516	788	563	591	559	1341	826	724	603	217	414
11	96	103	68	14	69	43	62	85	160	55	78	172	162	283	127	53	108	2	105
24	171	67	98	139	178	154	291	199	141	156	131	216	570	324	607	50	502	53	502
160	1244	501	498	669	811	737	1100	1046	817	909	772	979	1291	1918	1560	827	1213	272	1021
166	640	585	327	521	267	1414	1312	1003	377	1712	602	1514	490	2865	712	1384	821	536	955
115	300	407	142	305	137	637	383	636	241	379	167	910	267	1175	555	637	228	309	345
"	181	"	149	"	156	"	223	"	108	"	143	138	162	70	255	44	173	41	551
281	1121	992	618	827	560	2051	1918	1639	726	2091	912	2562	919	4110	1522	2065	1222	886	1851
232	2049	262	369	327	353	548	1332	584	607	326	397	585	1275	878	1868	733	1260	398	915
251	1120	416	860	268	288	970	431	720	678	390	352	746	1118	1322	1248	718	456	292	425
483	3169	678	1229	595	641	1518	1763	1304	1285	716	749	1331	2393	2200	3116	1451	1716	690	1340
69	234	152	330	111	427	216	1093	150	438	428	391	430	710	698	792	503	855	208	1907
70	196	124	218	99	106	326	441	323	161	166	67	320	262	236	289	220	610	135	1395
139	430	276	548	210	533	542	1534	473	599	594	458	750	972	934	1081	723	1465	343	3242
34	629	188	234	63	230	103	673	123	424	69	190	159	301	381	821	335	433	192	511
108	413	114	282	116	278	80	446	116	569	17	164	233	809	153	419	162	551	153	610
142	1042	302	516	179	538	183	1119	239	993	86	354	392	1110	534	1240	497	994	345	1121
8	372	93	113	147	176	283	364	139	191	385	442	392	416	513	521	212	606	92	596
49	304	104	93	71	185	229	277	108	216	143	61	269	559	792	445	353	313	9	229
57	676	197	211	218	361	512	571	247	407	528	593	661	975	1305	966	565	919	101	825

Arrondissement Zevenbergen—Roosendaal—Bergen op Zoom.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Zevenbergen.																
Openb. scholen . . . 2	9 300	13 764	15 481	14 092	12 171	14 818	17 130	8 904	12 810	16 566	15 714	14 051	3	194	18	309
Prot. bijz. scholen . . 1	4 706	7 320	7 869	5 580	8 505	7 749	7 332	5 124	7 400	8 789	7 667	5 580	80	250	161	246
R. K. bijz. scholen . . 2	6 488	10 348	10 916	8 772	9 577	10 422	11 105	10 352	234	11 740	10 513	9 800	87	409	137	427
te zamen . . 5	20 494	31 432	34 266	28 444	30 253	32 989	35 567	24 380	20 444	37 095	33 894	29 431	170	853	316	982
Hooge- en Lage-Zwaluwe.																
Openb. scholen . . . 3	10 275	15 929	17 320	12 135	18 322	16 988	16 730	12 594	18 006	19 395	18 069	13 984	107	920	273	1 253
R. K. bijz. scholen . . 1	2 079	3 254	3 234	3 212	2 925	2 516	3 216	3 015	1 474	3 850	3 465	2 948	1	142	5	410
te zamen . . 4	12 354	19 163	20 554	15 347	21 247	19 504	19 946	15 609	19 480	23 245	21 534	16 932	108	1 062	278	1 663
Etten c. a.																
Openb. scholen . . . 2	8 100	14 040	15 394	9 968	17 290	15 719	14 908	10 615	15 466	15 203	17 136	13 646	15	256	23	313
R. K. bijz. scholen . . 2	11 825	18 369	20 253	17 578	19 806	17 892	22 554	3 525	17 516	15 880	21 318	16 988	66	341	87	519
te zamen . . 4	19 925	32 409	35 647	27 546	37 096	33 611	37 462	14 140	32 982	31 083	38 454	30 634	81	597	110	832
Oud- en Nieuw-Gastel.																
Openb. scholen . . . 3	12 225	16 592	17 576	15 323	14 306	14 687	17 126	9 669	15 688	16 595	15 032	12 806	20	1 240	42	1 785
R. K. bijz. scholen . . 1	2 200	3 432	3 784	2 940	8 514	7 722	10 050	2 600	10 396	10 944	9 988	9 040	„	2	3	111
te zamen . . 4	14 425	20 024	21 360	18 263	22 820	22 409	27 176	12 269	26 084	27 539	25 020	21 846	20	1 242	45	1 896
Hoeven c. a.																
Openb. scholen . . . 2	5 150	7 995	8 732	7 634	5 790	7 676	9 448	7 050	6 960	9 608	8 880	9 086	2	206	10	347
R. K. bijz. scholen . . 1	3 600	5 720	6 149	5 940	5 168	5 440	6 800	3 400	6 256	6 392	6 120	4 896	14	127	30	219
te zamen . . 3	8 810	13 715	14 881	13 574	10 958	13 116	16 248	10 450	13 216	16 000	15 000	13 982	16	333	40	566
Oudenbosch.																
Openb. scholen . . . 1	6 664	10 310	10 800	10 080	7 552	11 148	11 662	5 236	12 144	12 098	12 838	9 396	11	161	23	202
R. K. bijz. scholen . . 2	27 654	36 354	44 668	30 940	39 579	36 437	31 130	„	40 732	44 266	40 430	34 453	286	912	171	1 251
te zamen . . 3	34 318	46 664	55 468	41 020	47 131	46 585	42 792	5 236	52 876	56 364	53 268	43 849	297	1 073	194	1 453
Roosendaal c. a.																
Openb. scholen . . . 3	22 150	34 626	37 836	29 334	38 309	33 469	39 729	21 599	29 920	40 620	39 648	31 834	45	636	79	1 115
R. K. bijz. scholen . . 2	26 511	40 263	43 688	15 460	44 273	39 714	48 286	3 304	22 761	49 001	45 588	30 949	224	795	389	1 613
te zamen . . 5	48 661	74 889	81 524	44 794	82 582	73 183	88 015	24 903	52 681	89 621	85 236	62 783	269	1 431	468	2 728
Rucphen c. a.																
Openb. scholen . . . 5	11 450	17 872	19 565	14 003	19 825	15 136	20 178	14 653	17 206	20 822	18 769	16 821	48	289	147	530
R. K. bijz. scholen . . 3	7 422	11 588	11 494	7 030	11 165	10 470	10 128	1 980	12 220	13 140	9 970	8 914	195	314	331	630
te zamen . . 8	18 872	29 460	31 059	21 033	30 990	25 606	30 306	16 633	29 426	33 962	28 739	25 735	243	603	478	1 160
Standdaarbuiten.																
Openb. scholen . . . 1	3 450	4 426	5 796	5 670	4 554	4 968	6 348	5 880	3 036	6 348	5 520	4 692	„	196	„	224
R. K. bijz. scholen . . 1	4 150	6 396	6 966	3 912	5 565	5 724	7 584	730	4 320	6 864	6 160	5 740	48	140	44	261
te zamen . . 2	7 600	10 822	12 762	9 582	10 119	10 692	13 932	6 610	7 356	13 212	11 680	10 432	48	336	44	485
Bergen op Zoom.																
Openb. scholen . . . 5	29 875	45 398	49 566	35 674	45 788	42 498	50 309	13 682	43 754	45 339	52 006	37 057	109	815	181	1 279
Prot. bijz. scholen . . 1	3 275	5 070	5 504	4 386	5 005	5 320	4 200	4 170	5 590	6 345	5 775	3 990	8	135	38	143
R. K. bijz. scholen . . 3	16 125	25 155	27 692	14 541	33 711	25 166	42 575	15 603	20 982	37 687	34 707	25 559	218	626	457	866
te zamen . . 9	49 275	75 623	82 762	54 601	84 504	72 984	97 084	33 455	70 336	89 371	92 488	66 606	335	1 576	676	2 288
Halsteren.																
Openb. scholen . . . 2	7 450	11 625	11 954	9 928	11 885	11 207	13 029	6 217	12 132	13 762	12 306	9 634	49	238	62	594
R. K. bijz. scholen . . 1	3 050	4 920	5 375	4 900	2 712	5 069	5 925	3 036	4 278	7 314	6 072	5 796	12	71	18	157
te zamen . . 3	10 500	16 545	17 329	14 828	14 597	16 276	18 954	9 253	16 410	21 076	18 378	15 430	61	309	80	751
Huybergen.																
Openb. scholen . . . 1	1 875	3 000	3 053	1 704	2 775	3 476	4 476	3 950	2 054	4 266	4 108	3 142	1	73	„	222
R. K. bijz. scholen . . 1	5 300	8 480	9 159	2 580	7 008	7 104	9 925	5 106	„	8 008	9 040	7 446	„	54	„	49
te zamen . . 2	7 175	11 480	12 212	4 284	9 783	10 580	14 401	9 056	2 054	12 874	13 148	10 588	1	127	„	271
Ossendrecht.																
Openb. scholen . . . 1	2 800	4 440	4 773	4 479	8 904	7 525	8 600	8 171	5 930	9 062	7 780	6 144	82	181	80	210
R. K. bijz. scholen . . 1	3 575	7 200	7 697	4 117	7 626	5 365	7 770	3 960	7 200	8 362	7 280	6 508	„	199	„	412
te zamen . . 2	6 375	11 640	12 470	8 596	16 530	12 890	16 370	12 131	13 130	17 424	15 060	12 652	82	380	80	622
Putte.																
Openb. scholen . . . 1	3 775	6 000	7 188	3 320	6 972	6 142	7 258	5 478	6 970	7 095	6 270	5 248	71	179	180	223
Steenbergen c. a.																
Openb. scholen . . . 4	18 200	29 280	36 360	27 628	31 874	27 752	29 385	11 408	30 916	36 183	31 198	25 156	89	534	193	1 702
Prot. bijz scholen . . 1	625	1 000	1 075	810	900	912	1 170	„	„	590	290	290	„	16	„	10
R. K. bijz. scholen . . 1	6 300	10 120	11 696	11 424	13 024	11 324	8 090	15 913	6 321	12 622	13 200	11 514	9	333	10	557
te zamen . . 6	25 125	40 400	49 131	39 862	45 798	39 988	38 645	27 321	37 237	49 395	44 688	36 960	98	883	203	2 369

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.
39	477	66	335	86	205	226	1 146	226	432	171	166	290	947	800	1 924	462	397	361	528
86	311	95	124	116	292	67	523	101	494	224	261	338	392	252	527	136	344	87	281
72	452	53	209	35	279	56	331	21	360	22	273	30	139	37	1 678	76	531	47	446
197	1 240	214	668	237	776	349	2 000	348	1 286	417	700	658	1 478	1 089	4 129	674	1 272	495	1 255
259	1 611	69	523	121	261	259	1 005	259	651	336	933	625	1 043	698	827	526	1 001	356	495
6	180	9	100	12	35	27	82	21	58	40	39	5	144	95	250	9	124	9	152
265	1 791	78	623	133	296	286	1 087	280	709	376	972	630	1 187	793	1 077	535	1 125	365	647
25	422	366	311	781	326	569	375	479	440	277	319	325	816	232	848	476	873	278	1 178
98	634	129	412	159	699	143	584	215	750	23	37	189	670	285	821	178	906	133	609
123	1 056	495	723	890	1 025	712	959	694	1 190	300	356	514	1 486	517	1 669	654	1 779	411	1 787
164	2 167	211	601	228	357	202	622	202	600	177	321	379	1 101	794	1 023	707	570	524	361
29	183	37	58	61	364	61	210	38	259	38	70	215	367	185	479	114	430	110	278
193	2 350	248	659	289	721	263	832	240	859	215	391	594	1 468	979	1 502	821	1 000	634	639
62	841	192	289	131	102	114	111	106	92	58	67	116	139	155	225	172	247	158	219
17	214	67	198	37	227	34	226	23	201	22	122	45	390	132	237	87	153	60	246
79	1 055	259	487	168	329	148	337	129	293	80	189	161	529	287	462	259	400	218	465
85	249	71	499	468	229	235	162	151	208	67	192	159	283	179	225	122	320	91	152
168	1 242	221	610	185	565	113	296	67	521	"	"	183	674	275	649	176	766	144	666
255	1 491	292	1 109	653	794	348	458	218	619	67	192	342	957	454	874	298	1 086	235	818
128	2 065	391	1 120	443	1 157	714	1 092	551	866	171	539	493	1 158	632	1 530	531	1 433	377	914
616	2 375	38	234	1 152	898	1 285	614	556	969	70	112	389	441	687	1 277	525	1 130	201	1 166
744	4 470	429	1 364	1 595	2 055	1 999	1 706	1 107	1 835	241	651	882	1 599	1 319	2 807	1 056	2 563	578	2 080
349	1 145	658	593	1 043	597	684	525	406	542	285	570	464	973	877	905	602	572	305	532
353	671	476	156	839	180	1 312	312	310	252	9	25	289	407	449	511	332	357	244	267
702	1 816	1 134	749	1 882	777	1 996	837	716	794	294	595	753	1 380	1 326	1 416	934	929	549	799
"	265	141	60	14	65	9	417	10	85	18	128	68	334	41	382	30	150	"	240
23	317	178	138	38	295	133	202	18	138	" 18	5	239	110	184	283	43	266	17	278
23	582	319	198	52	360	142	619	28	223		133	307	444	225	665	73	416	17	518
170	2 120	486	978	682	1 493	879	1 161	1 562	1 343	294	342	921	883	954	914	1 238	1 341	761	1 372
27	291	"	56	52	208	52	178	5	124	41	98	13	142	56	45	16	115	7	329
310	876	321	231	733	604	753	549	849	1 229	133	"	511	337	713	1 213	750	1 028	440	792
507	3 287	807	1 265	1 467	2 305	1 684	1 888	2 416	2 696	468	440	1 445	1 362	1 723	2 172	2 004	2 484	1 208	2 493
173	365	401	232	643	410	2 167	732	1 979	946	883	306	1 445	715	1 379	622	1 249	568	759	278
18	380	100	55	125	82	420	35	289	50	73	14	138	34	124	40	99	25	42	22
191	745	501	287	768	492	2 587	767	2 268	996	956	320	1 583	749	1 503	662	1 348	593	801	300
"	250	1	55	13	23	19	39	124	77	104	85	50	225	210	379	268	122	96	183
"	40	"	"	"	36	"	11	"	39	"	20	"	"	"	46	"	192	"	92
"	290	1	55	13	59	19	50	124	116	104	105	50	225	210	425	268	314	96	275
75	310	161	169	207	201	212	793	294	389	255	285	203	312	254	746	146	362	23	803
4	474	7	88	24	420	171	476	114	398	32	160	134	607	64	536	37	529	29	730
79	784	168	257	231	621	383	1 269	248	787	287	545	337	919	318	1 282	183	891	52	1 533
236	343	377	151	492	361	535	639	710	263	629	490	851	988	1 147	938	1 359	156	1 190	177
558	2 119	630	627	649	1 025	1 114	1 789	1 628	1 114	495	478	1 616	1 771	3 400	1 598	1 487	1 558	688	1 449
10	16	"	"	1	1	"	"	"	3	"	"	"	"	"	1	"	6	"	9
71	120	176	356	94	597	612	436	211	200	380	504	110	336	280	923	254	627	192	457
429	2 655	806	1 003	744	1 623	1 726	2 225	1 839	1 317	875	982	1 726	2 107	3 630	2 522	1 741	2 191	880	1 915

Arrondissement Bergen op Zoom—Tilburg.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Nieuw-Vossemeer.																
Openb. scholen . . . 1	4 525	6 120	7 390	6 120	5 984	6 048	8 360	2 505	6 346	7 682	4 294	3 960	48	1 107	78	1 671
Woensdrecht.																
Openb. scholen . . 1	4 300	5 848	6 729	7 276	8 770	8 132	8 560	10 771	4 280	9 844	8 560	7 276	97	313	35	289
R. K. bijz. scholen . . 2	3 675	4 479	6 386	5 150	6 948	5 626	5 868	7 769	2 974	4 455	6 448	5 641	22	192	39	961
te zamen . . 3	7 975	10 327	13 115	12 426	15 722	13 758	14 428	18 540	7 254	14 299	15 008	12 917	119	535	74	550
Wouw.																
Openb. scholen . . . 3	9 848	14 045	15 924	9 438	17 640	15 762	18 541	9 121	15 646	18 914	17 554	14 348	34	668	195	424
R. K. bijz. scholen . . 2	6 053	9 476	10 488	11 563	12 978	9 570	13 497	10 901	10 173	15 631	13 860	11 440	29	227	48	572
te zamen . . 5	15 901	23 521	26 412	21 001	30 618	25 332	32 038	20 022	25 819	34 545	31 414	25 788	63	895	243	996
Arrond. Breda.																
Openb. scholen . . . 26	125 340	160 225	199 779	163 074	216 683	194 133	195 977	127 289	211 477	240 036	224 124	185 739	400	7 916	598	13 238
Prot. bijz. scholen . . 4	9 725	12 887	17 348	13 231	16 246	15 740	11 433	10 932	16 674	17 985	17 189	12 110	20	1 243	136	2 062
R. K. bijz. scholen . 19	101 801	127 231	158 811	109 438	166 451	146 973	136 092	82 988	160 849	188 590	167 591	147 443	1 073	6 639	974	7 285
Andere bijz. scholen . 2	9 475	10 461	13 574	10 775	13 716	12 880	8 640	„	13 356	14 490	14 467	9 800	14	510	5	836
te zamen . . 51	246 341	310 804	389 512	298 518	413 076	369 726	352 142	221 209	402 356	461 161	423 371	355 092	1 507	16 299	1 713	21 441
Arrond. Zevenbergen.																
Openb. scholen . . . 18	66 134	94 690	105 026	84 389	103 217	104 175	105 452	81 614	98 598	120 270	112 707	87 452	495	3 024	965	4 638
Prot. bijz. scholen . . 7	22 036	33 260	35 665	31 066	33 089	33 811	37 848	20 070	35 402	39 139	35 840	26 935	578	1 125	742	1 465
R. K. bijz. scholen . 8	23 483	38 705	42 009	37 500	37 003	40 596	46 093	26 044	32 332	48 429	44 701	41 723	273	947	437	1 221
te zamen . . 33	111 653	166 655	182 730	152 955	173 309	178 582	189 393	127 728	166 332	207 838	193 248	156 110	1 346	5 096	2 144	7 319
Arrond Roosendaal.																
Openb. scholen . . . 17	69 189	105 861	115 699	92 012	107 626	101 803	119 399	74 702	100 420	121 294	117 820	98 281	141	2 984	324	4 516
R. K. bijz. scholen . 12	83 362	122 122	137 002	83 800	134 070	123 309	136 532	15 539	114 201	146 487	139 574	110 980	833	2 631	1 055	4 604
te zamen . . 29	152 551	227 983	252 701	175 812	241 696	225 202	255 931	90 241	214 621	267 781	257 394	209 261	974	5 615	1 379	9 120
Arr. Bergen op Zoom.																
Openb. scholen . . . 19	82 648	125 756	142 937	105 567	140 596	128 542	148 518	71 303	123 023	152 147	144 076	111 965	580	4 138	1 004	6 614
Prot. bijz. scholen . . 2	3 900	6 070	6 579	5 193	5 905	6 232	5 370	4 170	5 590	6 935	6 065	4 280	8	151	38	153
R. K. bijz. scholen . 11	44 078	69 830	78 493	54 275	84 007	69 224	93 650	62 288	51 938	91 679	90 607	73 904	290	1 702	572	2 874
te zamen . . 32	130 626	201 656	228 009	165 038	230 508	203 998	247 538	137 761	185 556	253 761	240 748	190 149	878	5 991	1 614	9 641
District Breda.																
Openb. scholen . . . 80	343 311	488 532	563 441	447 042	568 102	538 653	569 343	354 908	538 523	633 807	598 727	483 437	1 616	18 062	2 891	29 001
Prot. bijz. scholen . 13	35 611	52 217	59 622	49 493	55 240	55 783	54 651	35 172	57 666	64 059	59 094	43 325	606	2 519	916	3 700
R. K. bijz. scholen . 50	252 724	357 888	416 315	285 013	421 531	380 192	412 367	186 859	359 320	478 185	442 473	374 050	2 469	11 910	3 038	15 934
Andere bijz. scholen . 2	9 475	10 461	13 574	10 775	13 716	12 880	8 640	„	13 356	14 490	14 467	9 800	14	510	5	836
te zamen . 145	641 171	907 098	1 052 952	792 323	1 058 589	977 508	1 045 004	576 939	968 855	1 190 541	1 114 761	910 612	4 705	33 001	6 850	49 521
Alphen c. a.																
Openb. scholen . . . 2	3 976	6 105	6 106	5 091	5 701	5 436	5 620	3 421	5 104	6 359	5 084	5 684	2	97	50	183
R. K. bijz. scholen . 1	2 184	3 440	3 311	2 293	3 290	2 968	3 325	2 818	1 442	2 971	2 019	3 060	1	44	43	80
te zamen . . 3	6 160	9 546	9 417	7 384	8 983	8 404	8 945	6 239	6 546	9 330	7 083	8 744	3	141	93	263
Baarle-Nassau.																
Openb. scholen . . . 2	3 976	6 493	6 493	4 558	6 690	6 094	5 415	5 125	4 428	7 066	6 242	6 309	2	116	10	90
Berkel. c. a.																
Openb. scholen . . . 2	7 444	5 461	5 203	4 154	3 609	3 939	4 070	2 854	3 882	3 338	3 440	3 935	18	28	20	92
Gilze c. a.																
Openb. scholen . . . 3	7 308	10 922	10 363	12 135	9 079	10 809	13 418	6 233	11 500	12 134	10 819	11 208	11	85	10	115
R. K. bijz. scholen . . 2	6 020	9 245	9 116	7 648	8 311	7 755	8 035	6 622	6 286	8 665	8 640	8 698	12	84	13	136
te zamen . . 5	13 328	20 167	19 479	19 803	17 390	18 564	21 453	12 855	17 786	20 799	19 459	19 996	23	169	23	251
Goirle.																
Openb. scholen . . . 1	644	1 118	1 161	1 151	995	1 164	1 182	1 138	571	935	918	704	1	22	1	38
R. K. bijz. scholen . . 2	12 038	18 662	18 791	12 719	19 656	17 250	16 122	16 112	12 794	18 235	17 466	14 869	5	154	„	202
te zamen . . 3	12 712	19 780	19 952	13 870	20 651	18 414	17 304	17 250	13 365	19 160	18 384	15 573	6	176	„ 1	240
Hilvarenbeek.																
Openb. scholen . . . 2	4 956	7 568	7 568	7 101	6 283	6 956	5 153	4 135	6 009	8 522	8 287	7 155	„	63	3	83
R. K. bijz. scholen . 1	3 860	5 160	5 203	4 319	4 652	4 238	2 880	3 360	2 312	4 884	4 560	4 389	5	72	11	103
te zamen . . 3	8 816	12 728	12 771	11 420	10 935	11 194	8 033	7 495	8 321	13 406	12 847	11 544	5	135	14	246
Hooge- en Lage-Mierde.																
Openb. scholen . . . 3	4 898	7 482	7 396	7 619	5 330	6 595	7 714	3 867	6 426	7 095	7 031	7 209	126	92	110	103

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd,	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
57	2 138	706	336	433	260	58	104	1 564	327	928	93	1 316	361	1 482	268	451	882	336	1 250
51	441	141	145	367	252	746	636	606	354	996	651	171	187	757	480	700	273	476	249
18	160	98	169	220	201	358	375	288	413	466	434	122	143	7	200	39	361	35	181
69	601	239	314	587	453	1 104	1 011	894	767	1 462	1 085	293	330	764	680	739	634	511	430
185	1 003	338	296	1 756	979	1 783	694	1 647	533	627	216	1 573	540	1 910	706	1 713	641	1 168	392
50	716	479	315	415	543	606	428	896	535	672	442	884	434	925	571	929	486	798	306
235	1 719	817	611	2 171	1 522	2 389	1 122	2 543	1 068	1 299	658	2 457	974	2 835	1 277	2 642	1 127	1 966	758
685	9 838	1 026	5 262	786	5 118	981	5 830	1 412	8 502	888	4 043	1 742	8 433	1 713	11 099	1 759	7 524	1 333	5 427
81	1 215	55	760	92	659	178	756	94	335	82	603	71	701	80	848	139	876	92	612
1 109	6 459	761	3 342	1 555	5 088	1 355	5 983	1 540	7 853	806	2 498	2 645	4 400	2 504	7 955	1 746	4 966	1 228	3 882
3	571	10	426	4	400	5	381	13	273	..	..	18	395	5	529	6	376	5	209
1 858	18 083	1 852	9 790	2 437	11 265	2 519	14 950	3 059	16 963	1 776	7 144	4 476	13 929	4 302	20 431	3 650	13 742	2 658	10 130
933	6 989	1 746	2 563	1 892	2 513	3 589	7 672	3 246	3 636	4 215	3 684	4 586	5 711	8 174	8 291	4 879	5 976	2 360	6 321
512	2 131	1 125	1 292	775	971	1 946	1 606	1 650	1 789	1 191	919	2 435	2 498	3 824	2 902	1 897	1 449	699	1 385
273	1 413	358	956	389	997	616	1 732	659	1 339	361	778	937	1 942	820	3 248	552	2 377	429	3 444
1 718	10 533	3 229	4 811	3 056	4 481	6 151	11 010	5 555	6 764	5 767	5 381	7 958	10 181	12 818	14 441	7 328	9 802	3 488	11 150
813	7 184	2 030	3 483	3 058	2 833	2 527	3 304	1 905	2 923	1 053	2 136	2 004	4 804	2 910	5 138	2 640	4 165	1 733	3 596
1 304	5 636	1 146	1 806	2 471	3 228	3 081	2 444	1 227	2 890	162	371	1 549	3 059	2 197	4 257	1 455	4 0 8	909	3 510
2 117	12 820	3 176	5 289	5 529	6 061	5 608	5 748	3 132	5 813	2 215	2 507	3 553	7 863	5 107	9 395	4 095	8 173	2 642	7 106
1 405	9 089	3 241	2 989	5 242	5 004	7 513	6 587	10 054	5 346	5 211	3 046	8 146	5 982	11 493	6 651	8 611	5 903	5 497	6 153
27	307	..	56	53	209	52	178	5	127	41	98	13	142	56	46	16	121	7	338
470	3 166	1 181	1 234	1 611	2 483	2 920	2 310	2 647	2 864	1 756	1 574	1 899	1 891	2 063	3 529	2 108	3 248	1 536	2 640
1 903	12 562	4 422	4 279	6 906	7 696	10 485	9 075	12 706	8 337	7 008	4 718	10 058	8 015	13 612	10 226	10 735	9 272	7 040	9 131
3 896	33 100	8 043	14 297	10 978	15 478	14 610	23 393	16 617	20 407	11 367	12 909	16 578	24 960	24 290	31 179	17 889	23 568	10 923	21 497
620	3 653	1 180	2 108	920	1 839	2 176	2 540	1 749	2 251	1 314	1 620	2 519	3 341	3 960	3 796	2 052	2 446	798	2 335
3 157	16 674	3 446	7 338	6 020	11 706	7 972	12 469	6 037	14 946	3 085	5 221	7 030	11 292	7 584	18 989	5 861	14 599	4 102	13 476
3	571	10	426	4	400	5	381	13	273	..	..	18	395	5	529	6	376	5	209
7 616	53 498	12 679	24 169	17 928	29 503	24 763	38 783	24 452	37 877	15 766	19 750	26 045	39 988	35 839	54 493	25 808	40 989	15 828	37 517
71	622	51	197	27	158	114	150	46	265	55	236	76	164	54	214	58	105	41	250
15	176	15	30	12	68	8	64	8	99	6	204	6	204	20	55	12	36	13	114
86	798	66	227	39	226	122	214	54	364	61	440	82	368	74	269	70	141	54	364
90	16	222	18	131	20	158	57	119	99	197	48	92	41	115	85	134	56	158	15	289
92	113	214	71	77	41	56	78	59	33	79	22	56	86	162	84	40	42	164	24	59
115	41	210	131	160	33	30	117	42	150	111	55	20	98	87	86	131	60	167	61	47
131	41	176	76	140	62	152	67	199	97	219	121	250	48	72	94	113	108	134	100	224
251	82	386	207	300	95	182	184	241	247	330	176	270	146	159	180	244	168	301	161	271
38	14	17	11	74	3	40	22	28	6	10	8	26	2	7	6	59	..	35	13	19
202	3	302	4	208	23	377	61	392	99	311	84	436	72	140	68	272	32	191	24	358
210	17	319	15	280	26	417	83	420	105	321	92	462	74	147	74	331	32	226	37	377
83	5	78	51	170	42	168	93	186	29	68	26	109	18	103	29	170	40	150	1	455
103	52	121	42	200	36	114	44	38	20	38	9	131	23	81	19	211	30	246	5	504
246	57	199	93	370	78	282	137	224	49	106	35	240	38	184	48	381	70	396	6	959
103	198	223	232	124	200	108	254	248	225	140	140	79	292	508	237	523	173	276	148	273

Arrondissement Tilburg—Heusden.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.
Oisterwijk.																
Openb. scholen . . . 1	2464	3784	3741	2783	3195	2871	3476	3407	2448	2102	2372	2094	11	39	12	56
R. K. bijz. scholen . 2	7800	14878	14878	11784	16101	15064	17651	11016	8520	12827	13602	15512	20	213	24	266
te zamen . . 3	10264	18662	18619	14567	19296	17935	21127	14423	10968	14929	15974	17606	31	252	36	322
Tilburg.																
Openb. scholen . . . 5	16362	20253	19658	19561	15771	19155	23426	18730	19564	21772	21824	17878	28	216	31	212
R. K. bijz. scholen . 10	151273	240818	224546	176861	234853	207674	203215	188520	169540	240482	209778	209235	131	1591	217	1604
Andere bijz. scholen 1	224	344	344	239	400	430	388	388	388	532	360	351	„	13	„	1
te zamen . . 16	167859	261415	244548	196661	251024	227259	227029	207638	189492	262786	231962	227464	159	1820	247	1817
Almkerk.																
Openb. scholen . . . 3	10514	16160	15952	15982	12564	15612	19466	13680	8254	18746	17658	14552	109	982	347	1693
Prot. bijz. scholen . 1	4862	7440	7896	6334	8686	8480	9752	5688	8970	10018	9144	7194	2	450	5	290
te zamen . . 4	15376	23600	23848	22316	21250	24092	29218	18768	17224	28764	26802	21746	111	1432	352	2083
Andel.																
Prot. bijz. scholen . . 1	3012	4680	4914	4506	5874	5600	5600	4200	5880	6440	5800	4200	44	134	24	247
Drongelen c. a.																
Openb. scholen . . . 1	2230	2600	2730	2394	1901	2376	2486	1870	2562	2844	2604	2108	„	224	1	115
Dussen c. a.																
Openb. scholen . . . 3	6786	10032	10428	8574	11856	5012	11536	10989	9128	4542	10256	10146	52	338	44	449
R. K. bijz. scholen . 2	2958	4095	4524	3843	5208	4609	6837	2448	5097	6772	6025	4906	52	111	82	258
te zamen . . 5	9744	14127	14952	12417	17064	9621	18373	13437	14225	11314	16281	15142	104	449	126	707
Giessen.																
Openb. scholen . . . 1	1430	2200	2310	2352	2016	2520	2792	1512	2520	2944	2488	2176	30	59	42	90
Hedikhuizen.																
Openb. scholen . . . 2	3484	4752	5200	5068	5490	5829	6318	2704	5899	6369	4800	5886	1	131	4	106
Hersbeen c. a.																
Openb. scholen . . . 3	2522	3880	4058	4043	3258	3882	3335	3612	4376	4714	4322	3260	6	102	23	178
Prot. bijz scholen . . 1	1898	2880	3024	3036	1772	3192	3192	1680	3486	2634	3328	2574	47	142	26	232
te zamen . . 4	4420	6760	7082	7079	5030	7074	6527	5292	7862	7378	7650	5834	53	244	49	410
Herpt.																
Openb. scholen . . . 1	1092	1344	1520	1600	1920	1316	1974	1128	1974	2124	1620	1710	„	14	„	52
Heusden.																
Openb. scholen . . . 1	2055	3204	3229	2465	3135	3028	1834	1550	3106	3414	3091	2132	3	68	28	124
Prot. bijz scholen . . 1	1456	2200	2394	2064	2656	2394	2880	830	2480	3040	2770	2372	106	169	123	166
R. K. bijz. scholen . 2	4629	5913	7281	5428	6874	6084	7734	2763	4196	8101	6767	6123	12	171	27	190
te zamen . . 4	8140	11317	12904	9957	12665	11506	12448	5143	9782	14535	12628	10627	121	408	178	482
Meeuwen c. a.																
Openb. scholen . . . 2	2886	4840	4662	3886	4668	4648	4130	4044	4966	5392	4914	3915	„	248	„	151
Oudheusden.																
Openb. scholen . . . 1	1584	2275	2640	2772	2162	2394	1512	2046	2772	3036	2640	2278	„	189	„	154
Rijswijk.																
Openb. scholen . . . 1	1534	2360	2436	2478	2276	2830	3300	1632	3108	3388	3066	2482	40	186	21	289
Veen.																
Openb. scholen . . . 1	3094	4760	5124	4526	5740	5248	5092	„	5396	5950	5460	4406	139	178	161	509
de Werken c. a.																
Openb. scholen . . . 2	5672	9086	9593	9050	7018	9464	10531	4286	9824	11238	9426	7580	83	408	154	662
Prot. bijz. scholen . . 1	2088	3400	3048	2844	3690	2790	3060	2512	3780	4095	3913	3128	10	246	65	439
te zamen . . 3	7760	12486	12691	11890	10708	12254	13591	6798	13604	15333	13339	10708	93	654	219	1106
Werkendam.																
Openb. scholen . . . 2	6850	11320	12140	10730	9257	12786	12651	8868	13246	14294	13173	9390	86	648	74	648
Prot. bijz. scholen . . 1	6096	10200	11051	10126	9421	10618	12445	6062	11622	12151	11270	9314	32	430	60	694
te zamen . . 3	12946	21520	23191	20856	18778	23404	25096	14930	24868	26445	24443	18704	118	1078	134	1342
Woudrichem.																
Openb. scholen . . . 2	9230	14200	14742	11056	14326	15476	17400	5950	16788	18176	16422	13294	58	461	97	991
Wijk c. a.																
Openb. scholen . . . 2	6864	11400	12642	12100	9489	12204	9440	9510	13200	14008	13608	10826	32	692	47	819

District Tilburg.

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
102	124	98	129	58	59	76	75	92	81	22	81	64	153	50	848	31	522	52	104
120	450	196	328	155	376	163	439	83	363	85	309	97	199	74	3977	65	1528	90	358
222	574	294	457	213	435	239	514	175	444	107	390	161	352	124	4825	96	2050	142	462
82	711	37	696	42	271	104	410	85	269	22	495	77	528	69	536	97	864	45	988
286	4628	505	1809	694	2160	642	2032	650	1894	365	1068	430	1183	573	2805	444	2599	424	1807
1	24	„	9	„	„	„	„	3	12	„	„	„	2	„	17	„	„	„	„
368	5363	542	2514	736	2431	746	2442	738	2175	387	1563	507	1713	642	3358	541	3463	469	2795
238	1634	539	1340	170	559	834	1665	694	1434	436	949	366	617	511	1680	344	1530	140	2142
10	718	79	516	17	636	121	1511	31	857	7	435	61	942	238	1068	170	894	13	908
248	2352	618	1856	187	1195	955	3176	725	2291	443	1384	427	1559	749	2748	514	2424	153	3050
19	189	115	102	60	123	257	462	436	866	37	411	60	491	85	364	83	388	9	2288
2	390	25	145	11	42	21	141	51	206	11	173	12	60	15	106	19	83	14	114
78	662	237	355	156	292	180	342	248	687	159	342	142	404	121	398	83	786	56	608
23	236	15	233	18	202	46	535	11	345	11	80	51	357	56	651	41	611	10	429
101	898	252	588	174	494	226	877	259	1032	170	422	193	761	177	1049	124	1397	66	1037
17	134	53	178	8	54	119	61	197	359	24	354	24	92	9	79	9	112	10	154
5	153	40	73	19	159	21	647	38	579	5	39	26	593	24	242	13	991	10	267
4	233	69	127	38	32	97	165	42	359	35	181	68	235	42	174	49	177	6	127
51	483	115	280	11	145	42	438	33	739	23	229	16	501	55	566	35	346	19	228
55	716	184	407	49	177	139	603	75	1098	58	410	84	736	97	740	84	523	25	355
1	43	2	40	1	31	4	38	5	30	„	„	4	43	10	63	6	18	2	5
32	160	30	127	12	221	23	269	3	217	7	87	3	255	12	204	9	231	2	179
141	279	129	74	148	212	301	348	179	355	6	50	7	123	29	248	21	245	43	251
68	240	42	90	42	95	76	162	145	328	84	62	36	55	39	150	33	130	30	101
241	679	201	201	202	528	400	779	327	900	97	199	46	433	80	602	63	606	75	531
3	156	19	128	„	90	33	179	16	150	20	119	2	170	52	202	27	192	15	143
2	93	„	88	„	47	„	57	1	16	13	27	10	82	1	174	„	321	1	70
20	398	45	185	25	78	45	157	60	315	27	172	22	1630	12	1149	23	762	23	607
122	161	188	19	163	24	249	326	191	1037	„	„	7	314	10	767	„	4164	2	1326
162	712	229	538	83	359	311	746	276	795	104	321	143	950	54	3047	39	1300	29	1067
113	342	140	320	51	387	63	286	45	339	23	226	71	312	33	437	6	508	„	462
275	1054	369	858	134	746	374	1032	321	1131	127	547	214	1262	87	3484	45	1808	29	1529
23	1034	22	644	20	334	44	577	27	625	46	440	24	901	31	4873	110	2476	44	1369
67	934	255	686	202	382	70	970	114	762	46	225	163	888	60	828	65	4677	92	1980
90	1968	277	1330	222	716	114	1547	141	1387	92	665	187	1789	91	5701	175	7153	136	3349
58	747	119	969	606	725	497	726	412	977	155	426	306	1128	397	826	203	951	123	726
51	1265	263	1331	189	539	267	1139	248	1587	69	688	51	874	22	934	18	5189	17	4333

Arrondissement Waalwijk—Oirschot.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Baardwijk.																
Openb. scholen . . . 1	1722	2132	3360	3230	3880	3880	4048	3916	3916	4224	3520	2784	11	206	..	168
R. K. bijz. scholen. . 1	2280	3800	4128	4032	4268	3492	4586	2037	2112	4128	3648	3734	1	95	23	179
te zamen . . 2	4002	5932	7488	7262	8148	7372	8634	5953	6028	8352	7168	6518	12	301	23	341
Besoijen.																
Openb. scholen . . . 1	2880	5368	5490	6486	4830	5658	6900	4824	4690	6700	6030	4921	..	267	..	267
R. K. bijz. scholen. . 1	1546	2170	2590	2952	2808	2520	3240	1440	2210	3655	3485	3145	..	66	1	136
te zamen . . 2	4426	7538	8080	9438	7638	8178	10140	6264	6900	10355	9515	8066	..	333	1	403
Capelle.																
Openb. scholen . . . 2	7623	14520	14826	16884	13974	16440	18814	16252	10232	18768	17178	13872	92	788	517	1615
Drunen.																
Openb. scholen . . . 2	6400	6264	7920	5970	8018	7958	9706	5045	8748	8739	8400	7394	30	188	65	162
R. K. bijz. scholen. . 1	4554	6732	7410	8241	8760	8541	10246	3270	6758	10682	9592	6880	7	333	19	421
te zamen . . 3	10954	12996	15330	14211	16778	16499	19952	8315	15506	19421	17992	14224	37	521	84	583
Geertruidenberg.																
Openb. scholen . . . 1	3396	5320	6273	4185	7011	6498	4104	6346	6804	7290	6642	5542	4	108	1	206
R. K. bijz scholen. . 1	3003	5112	5434	5148	6922	5880	3360	4230	5640	6504	5358	5040	13	55	40	164
te zamen . . 2	6389	10432	11707	9333	13933	12378	7464	10576	12444	13494	12000	10582	17	163	41	370
's Gravenmoer.																
Openb. scholen . . . 1	2720	5440	6235	4588	7245	6601	6279	4508	5957	7245	6923	4800	83	65	205	231
Prot. bijz. scholen . . 1	840	1600	1720	1705	2173	2385	1166	2226	2385	2279	1836	..	15	1	92	
te zamen . . . 2	3560	7040	7955	6293	9418	8774	8664	5674	8183	9630	9202	6636	83	80	206	323
Loon op Zand.																
Openb. scholen . . . 3	12316	21472	22072	16754	26006	23078	27462	25642	12980	26709	24052	19526	331	580	513	1656
R. K. bijz. scholen. . 2	8043	12580	13986	10950	13880	14654	18102	14940	12818	18876	14916	13548	21	369	46	638
te zamen . . 5	20359	34052	36058	27704	39886	37732	45564	40582	25798	45585	38968	33074	352	949	559	2294
Nieuwkuyk.																
Openb. scholen . . . 1	3300	4752	5808	4752	6486	5781	6627	6204	3102	3948	6578	6006	41	220	39	220
Raamsdonk.																
Openb. scholen . . . 2	9636	15505	18040	14674	18819	17442	13740	16712	19446	16464	18912	15260	36	576	74	495
Prot. bijz. scholen . . 1	3654	6960	7568	7353	6960	7134	6786	4872	7140	7650	7310	5780	8	286	67	303
R. K. bijz. scholen. . 1	4508	7056	8316	4752	10350	9000	10170	10215	2497	10215	9266	7684	19	202	28	310
te zamen . . 4	17798	29521	33924	26779	36129	33576	30696	31799	29083	34329	35518	28724	63	1064	169	1108
Sprang.																
Openb. scholen . . . 1	5412	10080	10836	9288	9324	10360	11776	8704	10752	11776	11340	7920	14	390	32	717
Udenhout.																
Openb. scholen . . . 1	3784	5882	6920	6574	5780	3914	4738	2060	4120	4738	3914	4080	1	175	25	242
R. K. bijz. scholen . . 2	4094	6623	7740	5760	10692	10344	6164	7762	9296	11814	9944	10024	35	161	18	192
te zamen . . 3	7878	12505	14660	12334	16472	14258	10902	9822	13416	16582	13858	14104	36	336	43	434
Vlijmen.																
Openb. scholen . . 2	5576	8964	9760	8800	10116	9096	12460	10248	6238	14238	13765	13676	19	219	17	255
R. K. bijz. scholen . 1	5016	7942	7696	8610	8325	7215	9065	8096	2944	5520	8096	7320	..	221	7	173
te zamen . . 3	10592	16903	17456	17410	18441	16311	21525	18344	9182	19758	21861	20996	19	440	24	428
Vrijhoeve-Capelle.																
Openb. scholen . . . 1	1794	3271	3234	2772	2796	3040	3040	2280	3150	3450	3275	2738	65	188	55	413
Waalwijk.																
Openb. scholen . . . 1	7751	13480	14322	14336	17136	16320	10608	17804	16966	18584	16968	13600	90	521	108	621
R. K. bijz. scholen . . 1	6946	11476	11211	9664	12900	12300	8555	6380	12960	13536	12960	12180	68	395	101	658
te zamen . . 2	14697	24956	25533	24000	30036	28620	19163	24184	29926	32120	29928	25780	158	916	209	1279
Waspik.																
Openb. cholen . . . 1	4410	7452	8360	5280	7242	8520	9798	6752	5852	9614	8360	7904	167	153	222	283
R. K. bijz. scholen . . 1	2982	4544	4686	5112	6630	5950	6630	..	6335	7425	6435	5478	7	232	16	519
te zamen . . 2	7392	11996	13046	10392	13872	14470	16428	6752	12187	17039	14795	13382	174	385	238	802
Best.																
Openb. scholen . . . 1	3718	5164	5548	4964	5840	4350	6624	5720	2800	6292	5720	5434	6	104	6	134
R. K. bijz. scholen . . 1	5278	7316	7754	5228	7678	6485	8148	..	..	8878	7720	7056	10	272	17	363
te zamen . . 2	8996	12480	13302	10192	13518	10835	14772	5720	2800	15170	13440	12490	16	376	23	497

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.
9	281	7	32	7	61	14	63	6	61	3	28	2	27	4	76	9	283	7	164
22	210	39	66	29	116	41	69	33	152	6	62	14	40	6	122	1	102	7	286
31	491	46	98	36	177	55	132	39	213	9	90	16	67	10	198	10	385	14	450
"	228	43	194	33	134	66	187	78	851	21	145	27	141	16	169	4	225	33	281
13	66	7	69	35	95	12	55	3	70	14	22	14	50	7	279	12	203	1	92
13	294	50	263	68	229	78	242	81	921	35	167	41	191	23	448	16	431	34	373
621	1475	609	836	369	783	395	903	658	1211	288	720	46	642	99	526	53	557	54	614
289	496	237	152	509	209	405	143	303	164	281	220	328	985	322	421	312	282	351	286
32	515	37	295	44	286	47	348	66	180	14	40	8	91	28	1633	25	578	15	470
321	1011	274	447	553	495	452	491	369	344	215	260	336	1076	350	2054	337	860	366	756
1	164	5	111	6	191	9	291	10	168	25	132	27	257	38	365	11	327	16	105
50	145	40	75	29	83	148	84	45	43	28	54	61	95	21	106	13	186	12	240
51	309	45	186	35	274	157	375	55	211	53	186	88	352	59	471	24	513	28	335
125	168	66	87	86	793	55	459	98	162	120	113	91	157	67	407	33	135	25	155
"	40	17	33	20	47	19	82	9	640	14	46	11	28	12	53	28	125	5	40
125	208	83	120	106	840	74	541	107	782	134	159	102	185	79	460	61	260	30	195
954	1209	679	365	670	570	825	550	955	1060	644	625	243	286	400	588	324	696	311	484
92	681	98	475	105	317	35	523	63	972	58	650	55	347	34	540	7	630	11	385
1046	1890	777	840	775	887	860	1073	1018	2032	702	1275	298	633	494	1128	331	1326	322	819
132	244	179	148	170	191	173	107	307	93	175	620	200	135	410	291	270	720	288	543
132	716	63	357	347	2655	326	916	206	276	366	649	635	507	958	648	482	672	139	358
60	308	27	222	80	190	105	360	55	183	61	260	91	807	112	760	43	190	23	126
84	450	38	79	220	500	58	250	55	540	45	385	17	260	42	280	70	345	18	168
276	1474	128	658	647	3345	489	1526	376	999	472	1294	743	1574	1112	1688	595	1207	180	652
152	459	121	574	55	337	97	813	175	680	100	400	180	445	193	770	115	336	74	529
45	207	20	306	6	76	33	33	16	40	16	106	22	89	16	70	21	27	16	11
13	217	20	15	25	25	14	105	10	230	32	525	26	234	35	207	21	93	7	182
58	421	40	321	31	101	47	138	26	270	48	631	48	323	51	277	42	120	23	193
12	674	27	257	47	189	41	613	54	901	76	228	73	108	79	420	53	1481	83	1037
26	376	22	205	50	406	70	423	50	1610	46	290	11	80	11	270	18	653	20	570
38	1050	49	462	97	595	111	1036	104	2511	122	518	84	188	90	690	71	2134	103	1607
73	678	82	625	74	106	62	356	39	426	30	60	27	116	38	86	33	47	13	160
222	589	92	477	100	298	110	298	84	213	120	700	79	1339	162	570	209	397	145	670
122	678	74	561	136	570	109	310	240	370	44	260	50	1520	29	960	12	360	25	840
344	1267	166	1038	236	868	209	608	324	583	164	960	129	2859	191	1530	221	757	170	1510
145	588	32	91	160	1026	145	261	83	230	99	82	113	199	83	290	66	446	74	610
60	426	33	457	21	585	87	200	69	190	"	"	123	299	49	295	2	313	3	148
205	1014	65	548	181	1611	232	461	152	420	99	82	236	498	132	585	68	759	77	758
48	188	18	47	59	115	81	92	103	66	79	76	31	67	49	193	33	103	19	246
14	362	33	162	53	200	116	205	91	260	"	"	"	"	23	846	22	301	17	316
62	550	51	209	112	315	197	297	194	326	79	76	31	67	72	1039	55	404	36	562

Arrondissement Oirschot.

INDEELING. VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Bladel c. a.																
Openb. scholen . . . 2	3 418	5 214	5 138	4 782	4 183	4 770	5 974	2 643	4 836	6 156	4 807	4 963	18	172	25	193
R. K. bijz. scholen. . 1	2 210	3 044	3 192	3 078	3 822	3 458	4 186	3 420	„	3 276	3 680	3 312	„	51	1	105
te zamen . . 3	5 628	8 258	8 330	7 860	8 005	8 228	10 160	6 063	4 836	9 432	8 487	8 275	18	223	26	298
Boxtel.																
Openb. scholen . . . 4	11 544	14 773	17 810	13 380	21 790	17 344	22 861	10 358	16 065	21 374	20 279	17 072	128	334	118	472
R. K. bijz. scholen. . 2	11 278	14 152	16 985	15 456	19 977	16 303	20 806	15 666	3 151	20 295	18 902	17 132	26	511	33	640
te zamen . . 6	22 822	28 925	34 795	28 836	41 767	33 647	43 667	26 024	19 216	41 669	39 181	34 204	154	845	151	4 112
Diessen.																
Openb. scholen . . . 1	1 950	2 550	2 972	1 632	2 856	2 322	3 314	2 256	1 905	4 121	2 584	2 720	3	76	7	40
R. K. bijz. scholen. . 1	1 200	1 700	1 790	1 294	1 974	1 598	1 530	900	1 788	2 080	1 620	1 710	„ 3	33	„ 7	59
te zamen . . 2	3 150	4 250	4 762	2 926	4 830	3 920	4 844	3 156	3 693	6 201	4 204	4 430		109		99
Hoogeloon c. a.																
Openb. scholen . . . 3	4 556	6 943	6 955	7 238	7 957	6 774	8 644	„	7 496	8 646	7 285	7 846	5	398	56	316
Liempde.																
Openb. scholen . . . 1	2 028	2 880	3 040	2 168	3 360	2 048	3 256	1 332	2 960	3 504	2 774	2 584	15	44	34	71
R. K. bijz. scholen. . 1	2 158	2 917	3 024	2 290	3 570	2 940	3 528	2 158	1 804	3 828	3 206	3 132	1	103	1	128
te zamen . . 2	4 186	5 797	6 064	4 458	6 930	4 988	6 784	3 490	4 764	7 332	6 080	5 716	16	147	35	199
Moergestel.																
Openb. scholen . . . 1	2 236	3 096	3 478	2 578	3 900	2 976	2 770	3 496	2 706	4 094	3 560	3 560	13	49	14	47
R. K. bijz. scholen. . 1	2 016	2 772	2 982	2 916	3 582	2 508	1 344	3 192	3 204	3 698	3 010	3 983	„	135	„	229
te zamen . . 2	4 252	5 868	6 460	5 554	7 482	5 784	4 114	6 688	5 910	7 792	6 570	7 543	13	234	14	270
Oirschot.																
Openb. scholen . . . 3	7 190	10 223	11 410	12 219	13 440	11 115	14 351	5 478	11 940	11 999	12 836	12 754	20	396	29	430
R. K. bijz. scholen. . 1	6 524	8 621	8 319	7 524	10 682	8 621	11 542	5 750	10 580	9 660	9 470	9 471	86	493	114	398
te zamen . . 4	13 714	18 844	19 729	19 743	24 122	19 736	25 893	11 228	22 520	21 659	22 306	22 225	106	889	143	828
Oost-, West- en Middelbeers.																
Openb. scholen . . . 2	3 700	5 130	5 382	4 352	5 714	4 896	5 440	3 460	5 440	4 896	5 400	5 600	14	132	8	96
Reusel.																
R. K. bijz. scholen. . 2	7 861	12 035	12 940	9 213	13 875	11 935	14 832	7 045	4 565	14 770	13 588	12 615	80	158	54	286
Vessem c. a.																
Openb. scholen . . . 3	4 092	6 251	6 241	4 963	7 071	6 060	6 753	2 384	6 205	6 928	6 667	6 756	47	105	46	66
Arrond. Tilburg.																
Openb. scholen . . . 21	52 028	69 187	67 689	64 173	56 655	63 010	69 474	48 910	59 932	69 293	65 907	62 316	199	758	246	977
R. K. bijz. scholen. . 18	183 205	292 263	275 845	215 624	256 853	254 949	251 228	228 448	200 884	288 084	256 065	255 763	174	2 158	398	2 451
Andere bijz. scholen . 1	224	344	344	239	400	430	388	388	388	532	300	351	„	13	„	1
te zamen . . 40	235 457	361 734	343 878	280 036	343 908	318 419	321 090	277 764	261 204	357 909	322 422	318 430	373	2 929	554	3 429
Arrond. Heusden.																
Openb. scholen . . . 28	67 827	104 413	109 406	99 076	97 176	104 625	113 797	73 381	107 119	121 149	115 548	96 141	638	4 928	1 043	7 035
Prot. bijz. scholen . . 6	19 442	30 800	32 377	28 906	32 099	33 074	36 949	20 372	26 218	38 378	36 225	28 782	241	1 571	303	2 111
R. K. bijz. scholen. . 4	7 587	10 008	11 805	9 271	12 082	10 693	14 571	5 211	9 293	14 813	12 792	11 119	64	282	109	448
te zamen . . 38	94 856	145 221	153 588	137 253	141 357	148 392	165 297	98 946	152 630	174 400	164 565	126 042	943	6 781	1 455	9 594
Arrond. Waalwijk.																
Openb. scholen . . . 21	78 690	129 902	143 456	124 573	148 603	144 586	150 100	137 297	122 953	162 487	155 887	130 023	984	4 644	1 873	7 551
Prot. bijz. scholen . . 2	4 491	8 560	9 288	9 058	9 133	9 307	9 171	6 038	9 366	10 035	9 589	7 616	8	301	68	325
R. K. bijz. scholen. . 12	42 972	68 035	73 197	65 221	85 535	79 896	80 118	58 370	63 570	92 085	83 700	74 983	171	2 129	299	3 384
te zamen . . 35	126 156	206 497	225 941	198 852	243 271	233 789	239 389	201 705	195 889	264 607	249 176	212 622	1 163	7 074	2 240	11 330
Arrond. Oirschot.																
Openb. scholen . . . 21	44 432	62 224	67 974	58 276	76 111	62 055	79 967	37 127	62 354	78 010	71 912	69 289	269	1 860	343	1 865
R. K. bijz. scholen. . 10	38 525	52 557	56 986	47 059	65 160	54 168	65 916	38 134	25 092	66 485	61 296	58 411	203	1 756	250	2 196
te zamen . . 31	82 957	124 781	124 960	105 335	141 271	116 823	145 883	75 258	87 446	144 495	133 208	127 700	472	3 616	593	4 061
District Tilburg.																
Openb. scholen . . . 91	242 977	365 726	388 525	346 098	378 545	374 906	413 338	296 715	352 358	430 939	409 344	357 769	2 090	12 190	3 505	17 428
Prot. bijz. scholen . . 8	23 936	39 360	41 665	37 964	41 232	42 381	46 100	26 410	45 584	48 413	45 814	36 398	249	1 872	371	2 506
R. K. bijz. scholen. . 44	272 289	422 803	417 833	337 175	449 630	399 706	411 833	330 160	298 839	461 527	413 853	400 276	612	6 325	936	8 479
Andere bijz. scholen . 1	224	344	344	239	400	430	388	388	388	532	300	351	„	13	„	1
te zamen . 144	539 426	828 233	848 367	721 476	869 807	817 423	871 659	653 673	697 169	941 411	869 371	794 794	2 951	20 400	4 812	28 414

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
29	185	37	74	33	108	39	109	107	206	60	37	83	62	105	133	63	42	34	140
6	24	22	29	8	29	24	36	97	59	67	55	„	„	125	106	108	25	68	40
35	209	59	103	41	137	63	145	204	265	127	92	83	62	230	239	171	67	102	180
93	849	277	248	219	375	299	553	357	917	219	439	383	1 058	419	919	310	875	102	1 024
62	757	146	303	71	433	55	364	93	552	229	497	23	81	107	825	70	816	107	847
155	1 606	423	551	290	808	354	917	450	1 469	448	936	406	1 139	526	1 744	380	1 691	209	1 871
40	127	24	48	64	77	1	66	4	199	9	85	3	126	17	188	22	61	1	97
3	79	37	32	51	56	„	28	17	45	„	22	3	75	7	62	3	22	„	44
3	206	61	80	115	133	1	94	21	244	9	107	6	201	24	250	25	83	1	141
35	284	69	129	58	122	41	142	226	314	„	„	101	124	130	166	45	65	36	133
13	157	65	113	114	292	170	255	112	136	40	80	94	134	128	155	107	278	20	234
3	174	42	83	8	344	25	196	31	305	11	200	73	274	49	338	1	257	„	259
16	331	107	196	122	636	195	451	143	441	51	280	167	408	177	493	108	535	20	493
21	108	20	105	10	89	23	126	18	163	25	64	27	50	18	218	27	267	3	140
„	300	4	290	3	134	6	194	2	82	2	165	1	208	13	293	„	670	19	201
21	408	24	395	13	223	29	320	20	245	27	229	28	258	31	511	27	937	22	341
42	513	102	396	61	396	107	965	75	592	16	204	42	536	71	548	55	448	25	552
94	353	128	228	83	252	91	211	57	455	46	112	47	272	101	399	49	292	12	465
136	866	290	624	147	648	198	576	132	1 047	62	316	89	808	172	857	104	740	37	1 017
20	111	41	132	30	129	13	62	13	194	40	109	101	142	58	105	44	53	44	100
23	304	57	183	52	151	52	106	40	165	6	37	„	57	2	112	9	191	3	607
67	261	22	75	52	45	36	53	46	90	17	25	56	126	22	210	30	32	22	51
642	2 421	700	1 758	466	1 048	915	1 317	765	1 220	398	1 194	754	1 827	700	2 655	557	2 441	400	2 484
517	5 853	838	2 713	982	3 247	485	3 164	957	2 924	670	2 398	673	1 879	848	7 433	691	4 734	656	3 365
„	24	„	9	„	„	„	„	3	12	„	„	„	2	„	17	„	„	„	„
1 159	8 298	1 538	4 480	1 448	4 295	1 900	4 481	1 795	4 156	1 068	3 592	1 427	3 708	1 548	10 105	1 248	7 175	1 056	5 819
818	7 975	1 880	6 307	1 502	3 586	2 745	7 225	2 509	9 323	1 111	4 318	1 210	8 408	1 323	14 918	952	19 283	494	13 237
401	2 945	883	1 978	489	1 885	854	4 015	838	3 918	142	1 576	378	3 157	500	3 511	380	7 058	176	6 117
91	476	57	323	60	297	122	697	156	673	95	142	87	412	95	801	74	741	40	530
1 310	11 396	2 770	8 608	2 051	5 768	3 721	11 937	3 503	15 914	1 348	6 036	1 675	12 077	1 918	19 230	1 406	27 082	710	19 884
2 922	8 156	2 262	4 612	2 639	7 619	2 746	6 023	3 132	6 536	2 364	4 828	2 093	5 433	2 945	5 700	1 995	6 631	1 629	6 007
60	348	44	275	100	237	124	442	64	803	75	306	102	835	124	813	71	315	28	106
514	3 764	408	2 297	694	2 983	621	2 367	634	4 357	287	2 288	379	3 016	262	4 692	181	3 466	119	3 321
3 496	12 263	2 714	7 164	3 433	10 839	3 491	8 832	3 830	11 696	2 726	7 422	2 574	9 284	3 331	11 205	2 247	10 412	1 776	9 494
371	2 783	735	1 367	703	1 748	810	1 823	1 101	2 877	505	1 119	921	2 425	1 017	2 835	736	2 224	306	2 717
202	2 353	469	1 310	329	1 509	369	1 340	428	1 923	361	1 088	147	967	427	2 891	262	2 574	226	2 779
573	5 136	1 204	2 677	1 032	3 347	1 179	3 163	1 529	4 800	866	2 207	1 068	3 392	1 444	5 726	998	4 798	532	5 496
4 753	21 335	5 577	14 044	5 310	14 001	7 216	16 388	7 507	19 956	4 378	11 459	4 978	18 093	5 985	26 108	4 240	30 579	2 829	24 445
461	3 283	877	2 223	589	2 122	978	4 457	902	4 721	217	1 882	480	4 092	624	4 324	451	7 373	404	6 283
1 324	12 446	1 772	6 643	2 065	8 126	2 097	7 568	2 175	9 877	1 413	5 916	1 286	6 274	1 632	15 817	1 208	11 515	1 041	9 995
„	24	„	9	„	„	„	„	3	12	„	„	„	2	„	17	„	„	„	„
6 528	37 098	8 226	22 919	7 964	24 249	10 291	28 413	10 587	34 566	6 008	19 257	6 744	28 461	8 241	46 266	5 899	49 467	4 074	40 723

Arrondissement Eindhoven.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Aalst.																
Openb. scholen . . . 1	1768	2650	2760	2070	3053	2698	2800	1380	2208	2760	2260	2760	8	98	21	170
Bergeyk.																
Openb. scholen . . 2	3900	5960	5790	4170	6308	5427	7515	3832	5146	7027	6862	6600	47	879	68	706
R. K. bijz. scholen. . 1	3640	5250	5590	5289	5712	5148	6550	2220	2091	6550	6550	5808	„	360	19	1065
te zamen . . 3	7540	11219	11380	9459	12020	10575	14065	6052	7240	13577	13412	12408	„47	1239	87	1771
Borkel c. a.																
Openb. scholen . . . 1	2054	2618	3000	2316	3040	2888	3496	2888	861	3312	3040	3240	3	22	1	55
Budel.																
Openb. scholen . . . 1	4116	5476	6480	5800	6556	5662	6624	5040	3456	7332	6842	5733	32	233	72	308
R. K. bijz. scholen. . 2	3718	5148	7280	5946	7876	6744	7375	6601	3971	9208	7464	7056	65	260	112	318
te zamen . . 3	7834	10624	13760	11746	14432	12406	13999	11641	7427	16540	14306	12789	97	493	184	626
Dommelen.																
Openb. scholen . . . 1	130	190	200	100	252	252	287	160	80	„	„	„	„	„	„	4
Duizel c. a.																
Openb. scholen . . . 2	2002	2772	3120	2775	3464	2819	3465	1296	1913	3249	3035	3264	7	24	4	43
Eersel.																
Openb. scholen . . . 1	4056	5544	5967	5850	7595	7060	5082	6900	„	7203	6132	6006	2	269	11	207
Eindhoven.																
Openb. scholen . . . 1	4498	8150	7000	5190	7350	6650	5882	„	5984	7680	7296	6144	„	188	2	250
R. K. bijz. scholen. . 2	14072	20982	21526	19327	22248	19188	21934	7510	17272	25790	22339	19527	32	805	54	1231
Andere bijz. scholen . 1	1210	2145	2322	1375	2208	2214	1080	360	2478	2408	2610	1680	5	148	1	171
te zamen . . 4	19780	31277	30848	25892	31865	28052	28896	7900	25731	35878	32245	27351	37	1141	57	1652
Gestel c. a.																
Openb. scholen . . . 1	4312	5821	6640	5986	8200	7200	6432	2758	7760	8668	7610	7200	6	142	7	281
R. K. bijz. scholen. . 1	4584	6237	7200	4444	4804	7216	7132	8400	2400	8448	7800	7020	17	71	9	370
te zamen . . 2	8926	12058	13840	10430	13004	14416	13564	11158	10160	17116	15440	14220	23	213	16	651
Leende.																
Openb. scholen . . . 1	1742	2312	2516	2196	3360	2964	3588	306	4150	3125	3000	2570	1	163	25	171
R. K. bijz. scholen. . 1	1716	2508	2738	2639	2814	2506	3696	670	2475	3420	3066	2886	13	298	39	234
te zamen . . 2	3458	4820	5254	4835	6174	5470	7284	976	6625	6575	6066	5456	14	461	64	405
Luyksgestel.																
Openb. scholen . . . 1	3302	4572	5080	4788	5208	4750	5796	1260	5232	4500	4826	4572	„	165	10	221
Maarheeze.																
Openb. scholen . . . 1	1540	2067	2385	2898	2898	2394	2298	1386	2852	2852	2790	2066	27	1100	27	570
Oerle.																
Openb. scholen . . . 1	650	900	1000	836	1148	896	1288	1134	„	918	1026	1080	1	47	1	10
R. K. bijz. scholen. . 1	2507	4144	4032	3996	4066	4491	4170	1177	„	2120	4010	4264	„	91	„	123
te zamen . . 2	3157	5044	5032	4832	5214	5390	5458	2311	„	3038	5066	5344	1	138	1	133
Riethoven.																
Openb. scholen . . . 1	1690	2080	2574	2747	3075	2146	3230	2368	1580	3358	2698	2840	„	105	„	116
Soerendonk c. a.																
Openb. scholen . . . 1	3008	3861	4446	3944	3208	4712	4960	1974	5106	5244	5249	4532	25	126	80	215
Stratum.																
Openb. scholen . . . 1	5980	7557	9080	8526	9717	2394	8532	2844	4977	10472	9440	7520	8	115	12	177
R. K. bijz. scholen. . 2	7588	12902	12743	7662	14824	12121	14036	8431	1914	16664	14244	12729	45	214	54	398
te zamen . . 3	13568	20459	21823	16188	24541	14515	22568	11275	6921	27136	23684	20249	53	329	66	575
Strijp.																
Openb. scholen . . . 1	3328	4680	5200	4192	6300	5328	6808	1043	4736	6808	5810	5548	„	168	2	69
R. K. bijz. scholen. . 1	3146	4840	5203	4200	5680	5680	6816	3500	4620	6720	5600	5699	„	144	„	214
te zamen . . 2	6474	9520	10403	8392	11980	11008	13624	4543	9356	13528	11440	11247	„	312	2	283
Tongelre.																
Openb. scholen . . . 1	2832	928	4720	4460	4440	4447	5566	2706	3780	5500	4750	3214	24	973	5	33
Valkenswaard.																
Openb. scholen . . . 1	5226	7260	8136	6542	8784	6756	9338	8870	3960	8770	7858	6336	10	165	32	200
R. K. bijz. scholen. . 1	3978	5260	4668	4680	6972	5592	7148	6640	6594	7176	5966	5652	2	233	13	247
te zamen . . 2	9204	12520	12804	11222	15756	12348	16486	15510	10584	15946	13524	11988	12	398	45	447

District Eindhoven.

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
83	162	48	107	34	161	20	241	16	100	20	40	48	58	36	443	38	193	45	143
109	638	111	172	49	177	85	257	137	209	9	57	59	336	117	576	86	350	72	242
14	484	20	314	14	129	28	148	5	120	30	28	27	30	43	89	6	83	29	52
123	1122	131	486	63	306	113	405	142	329	39	85	86	266	160	665	92	433	101	294
8	85	2	46	5	28	12	43	13	62	5	22	„	146	8	621	3	32	8	45
94	173	92	315	118	45	219	94	165	217	194	44	68	101	77	134	76	48	70	112
96	380	103	229	66	171	18	229	13	152	49	143	53	348	51	562	52	85	65	79
190	553	195	544	184	216	237	323	178	369	243	187	121	449	128	696	128	133	135	191
„	6	„	25	„	„	„	„	3	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
35	14	59	27	30	30	27	52	63	123	27	2	3	4	81	97	39	14	40	56
13	120	70	161	46	36	31	121	16	80	22	219	„	„	63	112	38	32	25	60
„	458	11	307	4	461	6	250	1	113	„	„	9	31	1	142	1	153	38	173
76	940	42	446	74	1082	81	471	48	361	15	47	12	66	34	188	39	190	47	286
„	123	„	156	4	239	1	76	3	22	2	20	6	65	„	85	„	137	16	111
76	1521	53	909	82	1782	88	797	52	496	17	67	27	162	35	415	40	480	101	570
21	127	27	91	31	870	75	243	42	113	25	22	71	124	59	107	29	95	36	47
7	272	10	78	16	1444	49	425	68	103	37	121	13	23	54	113	18	176	6	135
28	399	37	169	47	2314	124	668	110	216	62	143	84	147	113	220	47	271	42	182
48	119	155	54	244	24	266	17	293	23	72	2	74	60	106	172	66	23	76	49
44	73	93	67	151	72	182	29	184	33	28	23	62	52	94	82	22	36	38	62
92	192	248	121	395	96	448	46	477	56	100	25	136	112	200	254	88	59	114	111
2	305	„	338	„	222	10	208	26	109	„	34	33	258	10	584	6	60	1	90
37	68	53	51	112	55	105	87	102	56	14	2	27	42	38	177	46	56	43	46
9	25	5	1	6	20	19	171	4	38	6	3	„	„	-	4	7	4	13	7
„	164	2	143	2	65	6	261	27	52	„	„	„	„	„	28	4	29	7	42
9	189	7	144	8	85	25	432	31	90	6	3	„	„	„	32	11	33	20	49
„	230	„	87	„	75	3	43	6	54	6	24	„	25	7	145	„	303	„	283
107	195	67	87	77	126	64	111	63	97	23	46	55	208	96	120	68	92	51	45
20	601	23	120	70	161	105	87	65	174	31	43	52	76	83	160	34	102	18	123
122	930	86	367	70	209	67	408	187	220	80	96	„	„	42	93	54	100	62	135
142	1531	109	487	140	370	172	495	252	394	111	139	52	76	125	233	88	202	80	258
1	914	3	111	3	113	1	74	„	81	„	51	1	98	1	93	2	161	„	210
„	880	1	296	1	120	„	135	9	141	„	52	34	82	8	99	„	105	4	160
1	1794	4	407	4	233	1	209	9	222	„	103	35	180	9	192	2	266	4	370
3	314	4	139	1	112	4	57	3	94	„	68	„	147	3	139	3	56	4	87
51	214	2	103	6	140	47	177	69	146	73	147	45	61	50	128	23	91	23	120
17	146	12	99	10	64	11	85	15	105	21	76	25	162	66	260	18	92	26	138
68	360	14	202	16	204	58	262	84	251	94	223	70	223	116	388	41	183	49	258

Arrondissement Eindhoven—Helmond.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Veldhoven c. a.																
Openb. scholen . . . 1	1768	2448	2546	1608	3200	3002	3634	3428	1738	3397	3200	3200	„	38	„	83
R. K. bijz. scholen. . 1	1404	1924	2142	2132	2538	2214	2646	1296	1296	2538	2226	2120	5	64	„	87
te zamen . . 2	3172	4372	4688	3740	5738	5216	6280	4724	3034	5935	5426	5320	5	102	„	174
Waalre.																
Openb. scholen . . . 1	2470	3800	3680	3915	4017	4326	5050	2678	4429	3090	4429	4120	4	104	2	76
Westerhoven.																
Openb. scholen . . . 1	1482	2052	2280	1872	1938	1938	2346	1020	1401	1765	1560	1482	„	14	„	72
Woensel.																
Openb. scholen . . . 2	1965	10885	13760	13496	16686	15318	16286	8036	12554	17166	15749	14556	46	496	54	655
R. K. bijz. scholen. . 1	8086	12062	13975	7076	12840	12424	11520	13400	6600	12024	12204	9128	19	175	127	540
te zamen . . 3	10051	22947	27735	20572	29526	27742	27806	21436	19154	29190	27953	23684	65	671	181	1195
Zeelst.																
Openb. scholen . . . 1	1357	2124	2349	1620	2501	2501	2806	1344	2122	2860	2772	2704	6	90	15	126
R. K. bijz. scholen. . 1	2214	3034	3321	2997	3916	3417	4094	1760	1144	4224	3526	3354	29	102	16	261
te zamen . . 2	3571	5158	5661	4617	6417	5918	6900	3104	3266	7084	6298	6058	35	192	31	387
Zesgehuchten.																
Openb. scholen . . . 1	2420	2220	2200	1248	2501	2318	2852	2646	1364	2835	2331	2560	27	15	6	108
Aarle-Rixtel.																
Openb. scholen . . . 1	2112	2958	3268	3192	3560	3382	3382	1800	1958	3738	3293	3393	6	67	39	75
R. K. bijz scholen. . 1	5740	8815	8600	6355	9890	8401	8526	6300	1508	10074	10901	8463	13	157	18	276
te zamen . . 2	7852	11773	11868	9547	13450	11783	11908	8100	3466	13812	14194	11856	19	224	57	346
Asten.																
Openb. scholen . . . 2	5490	8421	8640	8426	9908	9808	10856	1507	5974	10716	9186	8854	23	135	79	364
R. K. bijz. scholen. . 1	5512	7844	9540	8214	9990	9990	3740	10200	7194	10272	8774	5802	100	219	238	315
te zamen . . 3	11002	16265	18180	16640	19898	19798	14596	11707	13168	20988	17960	14656	123	354	317	679
Bakel c. a.																
Openb. scholen . . . 2	1820	2760	2798	2898	2808	3054	3480	2380	3654	3780	3356	3480	„	9	„	46
R. K. bijz. scholen . 1	2210	3400	3570	4000	3816	3594	4380	3920	1940	4268	3821	3724	„	84	4	197
te zamen . . 3	4030	6160	6368	6898	6624	6648	7860	6300	5594	8048	7177	7204	„	93	4	243
Deurne c. a.																
Openb. scholen . . 4	7956	10499	12117	9460	13426	10236	14792	2002	12876	12466	12436	12720	75	336	37	320
R. K. bijz. scholen . 4	15418	22323	23710	23991	24894	24290	29704	14696	11416	29895	24953	27775	8	439	59	944
te zamen . . 8	23374	32822	35827	33451	38320	34526	44496	16698	24292	42361	37389	40495	83	775	96	1264
Geldrop.																
Openb. scholen . . . 1	3722	3725	5821	5624	6600	6600	7270	3300	5053	7216	6396	5576	4	52	4	92
R. K. bijz scholen. . 1	5760	8640	9120	6720	10500	8000	10500	9960	3430	10692	9272	8676	8	204	26	271
te zamen . . 2	9482	12365	14941	12344	17100	14600	17700	13260	8483	17908	15668	14252	12	256	30	329
Heeze.																
Openb. cholen . . . 1	2088	3741	3471	2992	4428	4428	4428	2160	4428	4320	4428	3888	21	25	39	92
R. K. bijz. scholen. . 1	2208	3496	3496	3030	4300	4100	2100	3000	4500	3900	4300	4545	„	76	„	111
te zamen . . 2	4296	7237	6967	6022	8728	8528	6528	5160	8928	8220	8728	8433	21	101	39	203
Helmond.																
Openb. scholen . . . 1	2678	3924	4320	3816	5514	5514	4600	„	5160	1796	5240	4192	3	107	„	74
Prot. bijz. scholen . . 1	1625	2600	2775	1865	2665	2665	1980	„	3040	3501	3397	2528	32	59	58	135
R. K. bijz. scholen. . 2	32968	47249	53004	44022	63758	52338	65766	2752	49783	66905	59233	52871	208	1102	490	1799
te zamen . . 4	37271	53773	60099	49773	71947	60547	72346	2752	57983	72202	67870	59591	243	1358	548	2012
Lierop.																
Openb. scholen . . . 1	2014	2844	3081	2808	3354	3230	3910	1441	2880	3440	3432	3440	2	44	6	152
Lieshout.																
Openb. scholen . . . 1	2496	3456	3128	3094	3724	3610	2800	2548	3600	2314	3549	3640	11	59	22	153
R. K. bijz. scholen. . 1	1760	2720	2668	2128	2898	2277	2898	690	2448	2948	2546	2370	22	156	52	182
te zamen . . 2	4256	6176	5796	5222	6622	5887	5698	3238	6048	5262	6095	6010	33	215	74	335
Mierlo.																
Openb. scholen . . . 2	3770	5083	4542	4872	6232	6155	7452	3220	5944	7084	6279	5194	9	85	102	105
R. K. bijz. scholen. . 2	3966	5762	6346	4788	7303	7180	7552	2588	5710	7224	7030	6666	54	244	123	340
te zamen . . 4	7736	10845	10888	9660	13535	13335	15004	9028	11654	14308	13309	11860	63	329	225	445
Nuenen c. a.																
Openb. scholen . . . 3	4004	5472	4951	5860	6674	8938	5686	788	6204	5546	6200	6060	35	255	51	654
R. K. bijz. scholen. . 1	2782	4212	3564	4633	4633	3696	2800	2500	4510	4905	4218	4329	2	360	„	1225
te zamen . . 4	6786	9684	8515	10493	11307	12634	8486	2988	10714	10451	10418	10389	37	615	51	1879

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
2	41	2	44	„	60	2	33	„	134	2	64	„	34	„	119	„	137	4	179
11	24	25	71	16	47	30	81	12	143	17	8	59	12	68	70	18	64	36	73
13	65	27	115	16	107	32	114	12	277	19	72	59	46	68	189	18	201	40	252
4	51	8	93	4	38	2	406	„	612	„	24	„	133	„	38	„	70	„	184
14	164	3	156	8	40	24	24	10	12	1	„	57	228	13	178	7	8	2	23
146	398	98	343	63	818	173	405	279	243	58	166	97	272	88	503	53	291	59	366
125	327	19	186	2	505	192	388	119	255	102	176	39	84	40	179	39	227	74	271
271	725	117	529	65	1323	365	793	398	498	160	342	136	356	128	682	92	518	133	637
20	114	13	65	15	77	8	71	4	45	15	9	6	76	7	131	13	117	8	164
48	458	19	72	12	80	15	78	26	69	23	31	7	100	14	232	15	125	5	102
68	572	32	137	27	157	23	149	30	114	38	40	13	176	21	363	28	242	13	266
20	91	35	29	71	17	78	3	162	40	178	51	105	60	164	105	171	6	102	27
49	124	11	59	„	82	5	104	8	256	8	115	18	151	45	197	5	48	6	90
68	337	82	196	93	279	23	264	23	174	19	58	8	36	25	376	33	277	29	380
117	461	93	255	93	361	28	368	31	430	27	173	26	187	70	573	38	325	35	470
283	445	193	195	218	227	234	415	245	498	67	287	212	428	559	460	501	289	240	241
370	223	239	206	261	185	276	172	„	„	220	366	138	271	499	302	273	101	339	179
653	668	432	401	479	412	510	587	245	498	287	653	350	699	1058	762	774	390	579	420
3	9	8	29	17	10	73	17	152	156	96	100	122	166	172	363	154	95	86	123
10	103	49	89	98	74	98	74	76	213	103	301	73	84	159	201	81	178	48	229
13	112	57	118	115	84	171	91	228	369	199	401	195	250	331	564	235	273	134	352
114	468	48	278	118	326	49	512	116	550	1	40	140	315	220	331	51	279	165	425
95	404	146	366	104	369	167	343	159	754	102	300	57	240	227	640	154	1778	51	1109
209	872	194	644	222	695	216	855	275	1304	103	340	197	555	447	971	205	2057	216	1534
34	170	20	187	12	191	30	290	27	609	3	124	92	87	112	173	97	148	96	164
28	257	16	103	29	83	49	163	128	1147	229	123	51	47	271	217	209	235	217	269
62	427	36	290	41	274	79	453	155	1756	232	247	143	134	383	390	306	383	313	433
31	170	„	47	5	20	3	34	7	25	„	38	3	32	9	122	26	64	10	65
5	94	3	46	2	21	„	54	„	13	2	8	4	43	„	64	„	72	2	64
36	264	3	93	7	41	3	88	7	38	2	46	7	75	9	186	26	136	12	129
87	125	31	58	18	134	93	62	58	95	„	„	21	158	104	66	129	269	60	185
26	218	5	63	2	36	4	39	7	38	„	„	9	20	10	34	8	119	1	251
514	1590	325	483	260	1056	270	948	488	1115	„	26	1439	872	2213	1694	1539	1834	662	1840
627	1923	361	604	280	1226	367	1049	553	1248	„	26	1469	1050	2527	1794	1676	2222	723	2276
13	194	41	72	11	76	10	130	27	162	9	303	35	593	42	72	55	57	137	135
38	165	110	94	87	49	51	365	34	244	22	107	142	120	83	102	91	100	89	166
42	249	44	109	21	84	19	198	25	184	15	23	53	187	81	281	36	75	35	158
89	414	154	203	108	133	70	563	59	428	37	130	195	307	164	383	127	175	124	324
100	108	352	116	334	166	230	113	547	194	312	47	534	155	975	181	709	258	609	236
182	268	233	217	192	273	249	392	204	380	421	228	184	147	377	384	480	398	356	615
282	376	585	333	526	439	479	505	751	574	733	275	718	302	1352	565	1189	656	965	851
57	1222	172	293	35	154	25	232	32	253	24	35	80	538	129	380	152	600	100	482
41	486	24	181	7	153	4	140	„	167	22	48	64	203	18	300	2	243	„	390
98	1708	196	474	42	307	29	372	32	420	46	83	144	741	147	680	154	843	100	872

Arrondissement Helmond—Veghel.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Someren.																
Openb. scholen . . . 2	6 622	9 176	9 738	5 048	11 880	11 286	12 978	12 222	2 044	9 954	11 172	11 172	74	246	278	18
R. K. bijz. scholen . 1	2 736	4 104	4 520	3 390	4 872	3 84	4 972	..	4 068	4 972	4 181	3 802	19	172	14	26
te zamen . . 3	9 358	13 280	14 258	8 438	16 752	15 128	17 950	12 222	6 112	14 926	15 353	14 974	93	418	292	44
Stiphout.																
Openb. scholen . . . 1	780	1 200	1 190	900	1 320	1 152	1 472	640	1 178	1 364	1 240	1 054	2	12	10	5
R. K. bijz. scholen . 1	936	1 443	1 560	1 200	1 764	1 680	1 680	1 050	224	2 016	1 722	1 596	3	51	11	3
te zamen . . 2	1 716	2 643	2 750	2 100	3 084	2 832	3 152	1 690	2 102	3 360	2 962	2 650	5	63	21	9
Vlierden.																
Openb. scholen . . . 1	1 508	1 938	2 320	1 860	2 418	2 394	2 520	108	2 268	2 356	2 356	..	2	37	..	13
Beek c. a.																
Openb. scholen . . . 2	3 250	4 249	4 491	4 480	5 892	5 562	6 546	2 016	5 760	6 266	5 538	5 509	46	109	79	5
R.K. bijz. scholen . 1	3 000	4 284	4 750	3 892	5 938	4 726	5 838	1 390	4 140	6 072	5 244	4 860	8	201	6	22
te zamen . . 3	6 250	8 533	9 241	8 372	11 830	10 288	12 384	3 406	9 900	12 338	10 782	10 369	54	310	85	28
Boekel.																
Openb. scholen . . . 1	2 808	3 861	4 212	3 390	4 680	4 329	4 329	2 340	4 797	8 265	4 563	3 978	..	338	14	24
R. K. bijz. scholen . 1	3 120	4 160	4 618	4 590	6 273	5 600	5 180	5 600	3 920	3 920	5 320	5 040	72	550	136	33
te zamen . . 2	5 928	8 021	8 830	7 980	10 953	9 929	9 509	7 940	8 717	12 185	9 883	9 018	72	888	150	57
Dinther.																
Openb. scholen . . . 2	3 972	6 012	7 830	6 800	8 093	7 932	9 166	6 828	..	8 321	8 156	8 292	14	252	28	28
R. K. bijz. scholen . 1	4 498	6 336	7 040	6 726	7 080	7 080	5 310	7 434	..	7 080	6 764	8 400	17	303	43	25
te zamen . . 3	8 470	12 348	14 870	13 526	15 143	15 012	14 476	14 2 2	..	15 401	14 920	16 692	31	555	71	52
Erp.																
Openb. scholen . . . 2	3 156	4 466	7 612	5 352	6 123	6 023	3 686	2 092	6 043	5 539	5 935	6 160	3	268	..	19
R. K. bijz. scholen . 1	2 912	3 808	1 295	4 256	4 360	4 250	5 125	5 125	..	..	4 012	3 780	7	328	20	40
te zamen . . 3	6 068	8 274	8 907	9 608	10 483	10 273	8 811	7 217	6 043	5 539	9 947	9 940	10	596	20	59
Gemert.																
Openb. scholen . . . 3	6 729	10 311	10 536	12 380	12 812	12 466	14 978	11 250	6 761	12 997	13 371	10 393	23	197	36	26
R. K. bijz. scholen . 1	5 796	7 452	7 866	9 360	9 360	9 120	12 000	10 320	4 040	8 917	10 080	9 321	23	269	46	48
te zamen . . 4	12 525	17 763	18 402	21 740	22 172	21 586	26 978	21 570	10 801	21 914	23 451	19 714	46	466	82	74
Heeswijk.																
Openb. scholen . . . 1	1 430	1 925	1 920	2 278	3 614	2 218	2 806	1 220	2 562	2 280	7 280	2 400	3	50	15	24
Nistelrode.																
Openb. scholen . . . 2	..	..	..	9 604	11 360	10 184	12 040	11 134	10 722	12 881	10 844	10 048	..	..	..	..
R. K. bijz. scholen . 1	..	..	..	4 902	6 510	5 928	6 552	6 224	..	6 512	6 500	5 548	..	..	..	..
te zamen . . 3	..	..	..	14 506	17 870	16 112	18 592	17 358	10 722	19 393	17 344	15 596	..	..	..	..
St. Oedenrode.																
Openb. scholen . . . 3	12 116	16 920	13 915	17 326	18 426	19 226	23 170	9 420	16 856	21 843	21 662	17 342	80	831	170	1 19
Schijndel.																
Openb. scholen . . . 3	9 692	11 706	13 924	14 170	6 428	12 998	18 055	7 996	13 136	12 270	14 879	14 080	12	726	72	82
R. K. bijz. scholen . 1	8 112	11 304	11 304	12 420	12 710	11 828	14 306	3 454	11 818	9 952	12 751	12 440	7	584	27	67
te zamen . . 4	17 804	23 010	25 228	26 590	19 128	24 826	32 361	11 450	24 954	22 222	27 630	26 520	19	1 310	99	1 49
Son c. a.																
Openb. scholen . . . 2	1 634	3 400	3 315	2 842	1 554	2 098	3 560	1 564	3 088	3 578	3 472	3 520	1	723	3	37
R. K. bijz. scholen . 1	2 158	3 182	3 698	2 940	4 125	4 642	4 410	1 980	2 204	3 724	3 724	3 564	8	359	24	24
te zamen . . 3	3 792	6 582	7 013	5 782	5 679	6 740	7 970	3 524	5 292	7 302	7 196	7 084	9	1 082	27	62
Uden.																
Openb. scholen . . . 2	8 754	11 380	11 703	14 280	16 680	12 719	15 625	5 962	14 836	13 860	14 101	11 978	18	775	46	59
R. K. bijz. scholen . 2	9 562	11 520	11 830	16 454	16 454	12 400	10 8 4	14 508	..	12 776	12 628	9 115	38	763	273	77
te zamen . . 4	18 316	22 900	23 533	30 734	33 134	25 119	26 429	20 270	14 836	26 636	26 729	21 093	56	1 538	319	1 90
Veghel.																
Openb. scholen . . . 2	3 220	4 744	4 764	3 808	5 299	4 415	5 575	2 222	4 235	5 679	5 073	4 092	2	118	1	29
R. K. bijz. scholen . 3	19 112	27 571	27 449	23 580	29 612	26 710	26 035	21 620	10 911	25 901	29 991	26 076	25	837	25	1 30
te zamen . . 5	22 332	32 315	32 213	27 388	34 911	31 125	31 610	23 842	15 816	31 580	35 064	30 168	27	955	26	1 65
Arrond Eindhoven.																
Openb. scholen . . . 28	67 686	98 957	112 900	99 175	124 799	106 876	125 961	67 307	87 482	129 891	120 616	110 447	284	5 739	457	4 96
R. K. bijz. scholen . 15	56 653	84 291	90 418	70 388	91 200	86 744	97 117	61 635	50 410	104 912	91 725	85 243	227	2 817	443	5 09
Andere bijz. scholen 1	1 210	2 145	2 3 2	1 375	2 268	2 214	1 080	360	2 478	2 408	2 610	1 680	5	148	1	17
te zamen . . 44	125 549	185 393	205 640	170 938	221 357	195 834	224 158	129 302	140 370	237 211	217 951	197 370	516	8 704	901	10 19

District Eindhoven.

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
554	213	301	167	303	172	388	176	475	390	578	402	792	82	844	195	1 101	254	887	250
7	58	41	38	79	71	34	147	46	125	„	„	125	205	209	191	134	123	116	130
561	271	342	205	382	243	422	323	521	515	578	402	917	287	1 053	386	1 235	380	1 003	380
7	55	33	30	22	18	13	10	10	41	12	9	23	8	25	14	13	18	9	33
5	56	22	61	1	60	10	37	51	69	27	81	48	34	144	55	102	83	79	44
12	111	55	91	23	78	23	47	61	110	39	90	71	42	169	69	115	101	88	77
8	73	6	54	34	76	11	35	6	48	2	15	3	104	9	40	13	82	„	„
77	220	183	236	158	71	194	143	218	169	70	54	187	123	123	313	52	183	20	96
3	270	35	90	10	108	59	136	48	210	25	45	59	217	28	351	14	68	21	138
80	490	218	326	168	179	253	279	266	379	95	99	246	345	157	664	66	251	44	234
100	153	114	87	200	71	291	309	292	501	138	44	252	157	276	135	188	127	93	167
194	304	98	93	277	170	444	376	340	272	459	245	318	89	213	91	358	108	246	116
294	457	212	180	477	241	735	685	632	773	587	289	570	246	489	226	546	235	339	283
195	198	137	322	91	163	145	189	152	225	50	244	„	„	215	494	203	732	98	341
36	333	186	219	300	273	300	273	420	272	313	168	„	„	210	480	109	255	270	450
231	531	323	541	391	436	445	462	572	497	263	412	„	„	425	974	312	987	368	791
20	447	48	201	21	131	17	159	75	240	42	62	123	397	75	404	19	1 456	41	741
5	62	101	144	137	87	128	114	39	107	23	8	„	„	„	„	16	920	21	193
25	509	149	345	158	218	145	273	114	347	65	70	123	397	75	404	35	2 366	62	934
57	404	264	392	211	175	183	253	154	739	98	501	122	385	279	460	159	707	172	2 876
80	369	173	126	65	143	81	92	71	389	28	158	23	127	116	296	47	984	14	2 604
137	773	437	521	276	318	264	345	225	1 128	126	659	145	512	395	756	206	1 691	186	5 480
8	46	6	84	„	52	19	81	31	112	32	12	122	179	90	186	54	91	4	„
„	„	166	967	72	798	297	1 183	396	1 619	146	1 401	182	962	305	1 779	304	1 440	336	3 886
„	„	14	439	10	263	„	360	20	606	96	432	„	„	62	322	„	259	10	359
„	„	180	1 406	82	1 061	297	1 543	416	2 225	242	1 833	182	962	367	2 101	304	1 699	346	4 245
76	1 351	236	1 240	553	798	750	1 474	659	1 997	433	893	537	1 541	585	2 040	380	1 005	270	945
101	623	91	308	244	540	205	547	188	681	57	402	202	2 062	201	602	179	629	183	140
49	767	16	275	86	485	107	388	43	460	7	134	64	943	60	503	38	538	18	477
150	1 390	107	583	330	1 025	312	935	231	1 141	64	536	266	3 005	261	1 105	217	1 167	201	1 353
15	149	8	38	8	30	5	70	48	162	53	62	133	246	111	348	101	118	115	140
18	345	31	128	26	254	43	243	32	391	9	180	95	346	148	273	144	183	61	422
33	494	39	166	34	293	48	313	80	553	62	242	228	592	259	621	245	301	176	562
142	736	155	431	136	553	244	370	177	493	67	139	261	1 352	261	880	205	1 162	100	2 089
102	529	293	408	346	314	228	318	317	274	393	283	„	„	320	415	224	141	117	567
244	1 265	448	839	582	866	472	688	494	767	460	422	261	1 352	581	1 295	429	1 303	217	2 656
2	721	1	91	4	257	5	160	8	281	1	50	1	192	10	209	6	199	4	877
53	1 500	146	465	207	693	375	664	470	825	269	614	246	657	449	1 529	376	904	230	828
55	2 221	147	556	211	950	380	824	478	1 106	270	664	247	849	459	1 738	382	1 103	234	1 005
847	5 627	891	3 072	997	3 906	1 386	3 275	1 542	2 975	781	1 140	810	2 478	1 108	5 628	809	2 494	738	2 881
560	5 078	432	2 368	434	3 978	679	2 738	713	1 754	402	801	331	959	514	1 495	285	1 322	399	1 535
„	123	„	156	4	239	1	76	3	22	2	20	6	65	„	85	„	137	16	111
1 407	10 828	1 323	5 596	1 435	8 123	2 066	6 089	2 258	4 751	1 185	1 961	1 147	3 502	1 622	7 108	1 094	3 953	1 153	4 427

Arrondissement Arnhem—Wageningen.

INDEELING. VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd
Arrond. Helmond.																
Openb. scholen . . 23	47 060	65 197	69 385	60 850	81 876	79 817	85 616	34 116	63 221	76 090	78 563	72 663	267	1 469	667	2 468
Prot. bijz. scholen . . 1	1 625	2 600	2 775	1 885	2 665	2 665	1 980	„	3 040	3 501	3 397	2 528	32	59	58	136
R. K. bijz. scholen. . 17	81 996	120 008	129 698	112 471	148 598	129 388	144 618	60 576	97 431	158 071	140 951	130 619	437	3 354	1 035	5 569
te zamen . . 41	130 681	187 805	201 858	175 206	233 139	211 870	232 214	94 692	163 692	237 662	222 911	205 810	736	4 882	1 760	8 562
Arrond. Veghel.																
Openb. scholen . . . 25	56 761	78 974	84 222	96 710	100 931	100 170	119 536	64 044	89 496	113 779	114 874	97 792	202	4 307	464	4 379
R. K. bijz. scholen. . 13	58 270	79 617	79 850	89 120	102 422	92 284	95 560	77 435	37 0 3	84 854	97 014	88 144	205	4 194	600	4 740
te zamen . . 38	115 030	158 591	164 072	185 830	203 353	192 454	215 096	141 479	126 529	198 633	211 888	185 936	407	8 501	1 064	9 119
District Eindhoven.																
Openb. scholen . . . 76	171 507	243 128	266 507	256 735	307 606	286 863	331 113	165 467	240 199	319 760	314 053	280 902	753	11 515	1 588	11 780
Prot. bijz. scholen . . 1	1 625	2 600	2 775	1 885	2 665	2 665	1 980	„	3 040	3 501	3 397	2 528	32	59	58	136
R. K. bijz. scholen. . 45	196 919	283 916	299 966	271 979	345 310	308 416	337 295	199 646	184 874	347 837	332 690	304 006	869	10 365	2 018	15 789
Andere bijz. scholen . 1	1 210	2 145	2 322	1 375	2 268	2 214	1 080	360	2 478	2 408	2 610	1 680	5	148	1	171
te zamen . 123	371 261	531 789	571 570	531 974	657 849	600 158	671 468	365 473	430 591	673 506	652 750	589 116	1 659	22 087	3 725	27 876
Prov. Noordbrabant.																
Openb. scholen . . 322	900 877	1 299 253	1 441 733	1 223 298	1 492 872	1 418 969	1 555 767	958 514	1 340 489	1 634 924	1 561 235	1 329 830	5 075	49 492	9 256	67 590
Prot. bijz. scholen . 24	72 130	110 145	121 117	101 238	117 713	116 120	120 379	62 986	123 936	136 373	126 929	95 503	193	4 740	1 478	6 773
R. K. bijz. scholen. 182	927 321	1 363 085	1 465 986	1 140 847	1 559 830	1 389 884	1 493 609	847 544	1 079 378	1 655 814	1 519 674	1 380 657	5 132	37 243	8 602	52 467
Andere bijz. scholen 4	10 909	12 950	16 240	12 389	16 384	15 524	10 108	748	16 222	17 430	17 437	11 831	19	671	6	1 068
te zamen . 532	1 911 237	2 785 433	3 045 076	2 477 772	3 186 799	2 940 497	3 180 063	1 869 792	2 560 025	3 444 541	3 225 275	2 817 821	11 169	92 146	19 342	127 758
Arnhem.																
Openb. scholen . . . 17	124 283	206 329	230 434	183 718	230 200	220 412	158 666	91 746	208 746	239 918	242 467	173 677	362	4 479	467	8 319
Prot. bijz. scholen . . 4	22 719	30 212	32 329	24 002	30 447	32 319	21 898	19 263	34 277	33 298	34 232	23 596	82	1 569	65	2 101
R. K. bijz. scholen. . 11	60 670	89 182	96 125	70 534	104 718	92 614	48 632	52 967	106 143	116 083	93 330	73 318	586	2 811	785	3 772
Andere bijz. scholen . 5	2 599	4 092	4 407	3 933	6 979	7 216	3 3:6	„	8 040	9 015	8 627	6 145	17	16	23	201
te zamen . . 37	210 271	329 815	363 295	282 187	372 339	352 591	232 592	163 976	357 206	398 314	378 656	276 736	1 047	8 955	1 340	14 403
Barneveld.																
Openb. scholen . . . 7	20 178	30 140	31 952	25 055	33 284	33 924	25 340	34 938	24 759	37 315	35 123	23 269	102	1 342	128	2 206
Prot. bijz. scholen . . 5	12 684	19 692	20 243	17 287	19 055	20 404	19 262	16 544	20 737	23 871	21 866	16 383	299	1 460	492	2 132
Andere bijz. scholen . 1	325	494	559	312	492	492	220	„	780	900	860	551	„	16	„	27
te zamen . . 13	33 187	50 326	52 054	42 654	52 831	54 820	44 822	51 482	46 276	62 086	57 849	40 205	401	2 818	620	4 455
Doordwerth.																
Openb. scholen . . . 1	1 315	2 200	2 332	1 742	2 470	2 366	911	2 190	2 308	2 466	2 366	1 644	40	80	34	213
Ede.																
Openb. scholen . . . 7	43 624	63 857	69 926	61 898	75 280	71 228	75 071	45 942	72 680	76 946	72 357	51 118	421	3 865	488	5 896
Prot. bijz. scholen . . 3	10 738	16 508	17 544	16 940	17 970	19 848	19 854	14 266	20 641	22 524	20 754	12 960	165	1 125	314	1 551
Andere bijz. scholen . 1	1 470	1 680	1 640	1 176	2 009	2 009	931	„	1 444	1 710	1 634	1 036	„	51	„	55
te zamen . . 11	55 832	82 045	89 110	80 014	95 259	93 085	95 856	60 208	94 765	101 180	94 745	65 114	586	5 041	802	7 502
Hoevelaken.																
Openb. scholen . . . 1	336	520	559	600	648	720	828	432	756	820	756	600	1	57	6	103
Prot. bijz. scholen . . 1	4 532	6 984	7 360	5 504	7 350	7 200	7 828	5 852	8 778	9 614	8 484	6 240	41	340	17	543
te zamen . . 2	4 868	7 504	7 919	6 104	7 998	7 920	8 656	6 284	9 534	10 434	9 240	6 840	42	397	23	646
Renkum.																
Openb. scholen . . . 2	20 329	31 953	34 749	29 547	28 342	27 270	17 168	19 726	33 187	38 595	36 587	25 858	109	1 278	113	1 247
Prot. bijz. scholen . . 2	11 130	17 720	19 440	13 847	20 796	20 688	15 379	14 578	21 018	22 291	21 112	14 668	76	505	69	784
Andere bijz. scholen . 2	1 175	1 748	1 799	866	1 965	1 876	1 299	„	1 528	2 160	2 064	1 440	„	37	„	34
te zamen . . 6	32 634	51 421	55 988	44 260	51 103	49 834	33 846	34 304	55 733	63 046	59 763	41 966	185	1 880	182	2 065
Scherpenzeel.																
Openb. scholen . . . 1	4 872	7 350	8 178	5 940	9 154	8 756	9 504	4 158	9 108	9 259	9 259	6 825	4	45	6	273
Wageningen.																
Openb. scholen . . . 2	20 470	33 360	35 862	22 545	34 440	34 358	23 715	17 260	32 066	37 375	35 647	24 581	287	1 102	347	1 661
Prot. bijz. scholen . . 1	10 125	16 200	17 114	12 307	16 264	18 275	15 228	10 400	15 318	18 585	18 060	13 472	35	494	97	422
Andere bijz. scholen . 1	450	684	774	432	656	656	384	„	648	855	817	551	„	17	„	22
te zamen . . 4	31 045	50 244	53 750	35 284	51 360	53 289	39 327	27 660	48 032	56 815	54 524	38 604	322	1 613	444	2 105

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1 378	3 547	1 326	1 679	1 214	1 701	1 215	2 495	1 744	3 521	1 131	1 622	2 217	2 937	3 328	2 696	3 097	2 561	2 494	2 589
26	218	5	63	2	36	4	39	7	38	..	..	9	20	10	34	8	119	1	251
1 367	4 125	1 224	2 015	1 147	2 708	1 199	2 932	1 200	4 350	1 160	1 592	2 244	2 399	4 223	4 705	3 013	5 400	1 934	5 398
2 771	7 890	2 555	3 887	2 363	4 445	2 418	5 466	2 951	7 409	2 294	3 184	4 470	5 326	7 561	7 435	6 148	8 080	4 429	8 238
703	5 048	1 409	4 377	1 798	3 648	2 355	4 938	2 398	7 219	1 177	3 864	2 122	7 601	2 537	7 850	1 850	7 839	1 436	12 334
510	4 479	1 093	2 390	1 464	2 790	1 765	2 964	1 800	3 866	1 622	2 267	805	2 379	1 606	4 260	1 326	4 369	1 011	6 154
1 323	9 527	2 502	6 767	3 262	6 438	4 120	7 902	4 198	11 025	2 799	6 131	2 927	9 980	4 143	12 110	3 176	12 199	2 447	18 488
3 018	14 222	3 626	9 128	4 009	9 255	4 956	10 708	5 681	13 715	3 052	6 626	5 149	13 016	6 973	15 574	5 776	12 894	4 608	17 804
26	218	5	63	2	36	4	39	7	38	..	..	9	20	10	34	8	119	1	251
2 467	13 682	2 749	6 853	3 045	9 476	3 643	8 634	3 713	9 910	3 184	4 630	3 380	5 707	6 343	10 960	4 654	11 082	3 314	13 087
..	123	..	156	4	239	1	76	3	22	2	20	6	65	..	85	..	137	16	111
5 511	28 245	6 380	16 200	7 060	19 006	8 604	19 457	9 407	23 685	6 278	11 276	8 544	18 808	13 326	26 653	10 418	24 232	8 029	31 253
13 417	78 786	19 377	44 554	22 504	46 797	29 160	59 058	33 667	67 276	20 497	38 518	29 019	68 123	40 578	94 701	29 892	80 955	19 783	77 457
1 244	7 843	2 132	4 830	1 564	5 199	3 216	8 345	2 695	8 350	1 556	3 678	3 063	7 915	4 666	8 681	2 603	11 140	1 041	9 517
9 961	56 667	10 588	28 895	13 695	38 386	16 491	37 487	14 794	48 635	8 469	21 760	13 765	31 091	18 136	59 488	13 155	49 250	9 738	48 114
3	718	10	191	8	439	6	457	19	307	2	20	24	462	5	631	6	513	24	320
24 625	144 014	32 107	78 870	37 771	91 021	48 876	105 347	51 175	124 502	30 524	63 976	45 871	107 191	63 385	163 501	45 656	141 858	30 583	135 408
392	10 120	493	8 970	441	7 804	361	9 055	477	4 942	293	2 083	668	5 713	566	6 559	535	7 360	325	5 669
121	2 282	104	1 539	138	1 177	97	1 246	64	1 382	130	783	87	1 532	39	1 668	17	1 795	9	1 481
354	3 522	700	1 724	808	2 974	603	2 162	445	942	372	1 381	855	1 938	814	2 379	514	2 147	386	1 853
1	374	..	123	..	148	..	224	..	131	..	..	..	193	..	241	..	216	..	175
1 438	16 298	1 387	13 356	1 477	12 103	1 061	12 667	986	7 407	795	4 247	1 610	9 376	1 419	10 847	1 066	11 518	720	9 178
165	1 723	100	896	221	797	363	1 342	255	1 262	264	1 444	184	911	382	1 815	140	1 700	81	1 635
381	1 544	327	984	147	476	119	1 083	103	1 354	60	971	106	1 384	132	1 641	99	1 402	61	1 361
..	26	..	7	..	2	..	3	..	..	..	..	..	5	..	6	..	6	..	29
546	3 293	427	1 797	368	1 275	482	2 428	358	2 616	324	2 415	290	2 300	514	3 462	239	3 108	142	3 025
27	162	13	65	12	33	24	44	1	62	8	58	10	131	19	117	8	97	3	66
463	4 634	547	1 922	704	2 975	1 271	3 304	2 115	4 230	727	2 030	1 352	4 538	1 631	4 588	934	3 890	479	3 249
370	1 981	309	833	161	757	412	1 013	652	1 498	259	1 020	298	1 888	412	1 817	272	1 727	118	1 415
..	58	..	22	..	7	..	11	..	9	..	..	..	17	..	3	..	13	..	34
833	6 673	856	2 777	865	3 739	1 683	4 328	2 767	5 737	986	3 050	1 650	6 443	2 043	6 408	1 206	5 630	597	4 698
2	158	..	191	4	66	7	186	16	255	4	111	3	273	4	261	..	281	..	162
12	482	11	406	41	894	.. 7	858	..	1 121	.. 4	939	..	1 848	1	1 803	18	847	92	683
14	640	11	597	45	960		1 044	16	1 576		1 050	.. 3	2 121	5	2 064	18	1 128	92	845
605	1 291	419	1 913	760	650	476	2 652	216	674	294	612	605	1 404	645	983	462	1 504	224	1 083
91	717	38	371	101	950	101	1 225	85	1 720	117	642	121	1 516	134	1 176	115	1 170	47	847
..	45	3	27	4	40	3	28	..	30	..	..	..	73	..	56	..	56	..	109
696	2 053	460	2 311	865	1 640	580	3 965	301	2 424	411	1 154	726	2 993	779	2 215	597	2 730	271	2 039
7	153	50	34	120	69	48	154	109	95	85	18	318	872	407	1 748	175	1 878	95	350
385	1 625	187	732	269	697	475	1 305	396	597	204	503	509	977	721	1 151	456	1 425	306	1 613
30	528	66	234	60	264	45	231	86	238	68	237	43	292	32	406	25	321	9	519
2	33	14	6	1	35	8	7	8	1	..	..	..	5	..	5	..	8	..	10
397	2 176	267	972	350	906	528	1 543	490	856	272	740	552	1 274	753	1 562	501	1 751	315	2 142

Arrondissement Harderwijk—Apeldoorn—Rheden.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Doornspijk.																
Openb. scholen . . . 3	6 961	9 600	11 126	7 260	10 240	10 240	7 215	10 963	12 534	13 901	12 430	10 270	375	692	296	847
Prot. bijz. scholen . . 1	2 210	3 440	3 720	3 348	4 240	4 240	2 496	1 872	4 368	4 784	4 368	3 328	..	1 211	54	457
te zamen . . 4	9 171	13 040	14 846	10 608	14 480	14 480	9 711	12 835	16 902	18 685	16 798	13 598	325	1 903	320	1 304
Elburg.																
Openb. scholen . . . 2	5 486	8 520	9 159	8 532	8 800	8 720	8 420	5 080	8 862	9 623	8 600	6 250	1	395	10	555
Prot. bijz. scholen . . 1	5 512	8 520	9 159	8 664	9 160	9 200	10 350	4 880	9 240	9 585	9 202	7 276	9	404	12	590
Andere bijz. scholen . 2	884	1 140	1 376	816	1 360	1 480	990	..	1 764	1 932	1 849	1 290	„	4	„	25
te zamen . . 5	11 882	18 180	19 694	18 012	19 320	19 400	19 760	9 960	19 866	21 140	19 651	14 816	10	803	22	1 170
Ermelo.																
Openb. scholen . . . 7	18 902	29 220	31 415	20 048	29 699	28 880	20 406	18 076	34 390	35 272	32 632	25 004	148	2 578	214	3 393
Prot. bijz. scholen . 2	4 940	7 720	8 342	6 006	7 474	6 848	5 520	7 856	8 862	9 438	8 484	6 210	49	662	112	588
te zamen . . 9	23 842	37 040	39 757	26 054	37 173	35 728	25 926	25 932	43 252	44 710	41 116	31 214	197	3 240	326	4 181
Harderwijk.																
Openb. scholen . . . 4	21 412	34 810	33 008	24 248	34 760	36 840	30 066	8 583	37 714	40 909	37 833	29 080	51	2 046	34	1 487
Prot. bijz. scholen . 1	5 096	7 810	8 901	5 768	8 240	8 487	8 112	5 796	9 064	9 270	8 858	6 180	5	170	1	326
te zamen . . 5	26 508	42 680	46 909	30 016	43 000	45 327	38 178	14 379	46 778	50 179	46 696	35 260	56	2 216	35	1 813
Hattem.																
Openb. scholen . . . 1	4 940	7 680	8 312	6 020	7 807	7 823	8 775	2 852	7 777	8 178	7 851	6 198	15	223	39	270
Prot. bijz. scholen . 1	8 710	13 120	14 223	8 988	13 836	11 064	7 379	14 451	14 711	16 577	15 463	11 324	42	329	45	535
te zamen . . 2	13 650	20 800	22 565	15 008	21 643	18 887	16 154	17 303	22 488	24 755	23 314	17 522	57	552	84	805
Nijkerk.																
Openb. scholen . . . 4	11 986	16 400	17 716	11 316	18 163	17 344	16 737	8 010	19 168	21 226	19 697	14 816	131	770	150	1 349
Prot. bijz. scholen . 2	14 950	22 800	24 639	17 556	22 872	24 316	26 736	18 293	26 156	27 010	25 956	19 602	47	979	77	2 022
R. K. bijz. scholen. . 1	1 716	2 640	2 666	2 628	1 628	2 698	1 440	1 460	1 400	2 622	2 640	2 684	10	96	87	81
te zamen . . 7	28 652	41 840	45 021	31 500	42 663	44 358	44 913	27 763	46 724	51 558	48 293	37 102	188	1 845	314	4 340
Oldebroek.																
Openb. scholen . . . 3	9 594	14 960	15 840	11 704	16 328	16 000	18 614	9 274	17 242	18 932	16 716	13 406	35	761	81	1 288
Prot. bijz. scholen . 1	6 318	9 800	10 535	7 140	19 280	10 640	12 880	6 160	11 388	13 064	11 282	8 400	245	554	289	903
R. K. bijz. scholen . 1	676	600	860	160	800	684	760	494	708	874	760	608	22	11	36	13
te zamen . . 5	16 588	25 360	27 235	19 404	36 408	27 324	32 254	15 928	29 428	32 870	28 758	22 414	302	1 326	406	2 204
Putten.																
Openb. scholen . . . 4	18 616	28 640	30 788	25 532	31 231	27 480	34 862	22 432	25 758	31 096	32 466	24 872	279	2 046	416	2 096
Prot. bijz. scholen . 1	2 158	3 160	3 182	2 664	2 886	2 920	2 774	2 016	3 066	3 256	3 108	2 550	22	338	8	164
te zamen . . 5	20 774	31 800	33 970	28 196	34 167	30 400	37 636	24 448	28 824	37 352	35 574	27 422	301	2 384	424	2 259
Apeldoorn.																
Openb. scholen . . . 18	73 770	116 680	125 587	85 068	121 159	125 037	70 830	96 774	125 429	145 980	134 286	93 780	459	4 885	1 055	6 821
Prot. bijz. scholen . 3	16 389	17 880	19 612	17 493	17 531	22 016	15 116	16 170	21 742	21 146	21 298	16 019	26	976	171	1 274
R. K. bijz. scholen. . 1	5 400	8 640	9 245	6 213	9 144	8 865	4 858	5 424	8 032	9 774	9 142	7 284	7	258	„	62
Andere bijz. scholen . 4	6 454	10 080	10 709	7 239	10 613	10 758	5 774	3 728	9 822	10 506	9 958	6 786	„	220	„	419
te zamen . . 26	102 013	153 280	165 153	116 013	158 447	166 626	96 608	122 096	165 025	190 386	174 684	123 869	492	6 318	1 226	8 576
Epe.																
Openb. scholen . . . 7	30 736	47 240	49 482	34 680	50 052	49 703	33 496	35 076	51 088	56 919	51 577	36 935	1 072	1 726	1 079	2 882
Prot. bijz. scholen . 2	1 574	2 380	2 416	1 724	2 116	2 640	1 804	2 296	2 508	2 480	2 635	2 214	45	120	80	316
te zamen . . 9	32 310	49 620	51 898	36 404	52 168	52 343	35 300	37 362	53 596	59 429	54 272	39 149	1 117	1 846	1 159	3 198
Heerde.																
Openb. scholen . . . 7	21 756	33 720	35 297	25 468	36 924	37 063	27 798	25 115	38 164	40 274	38 765	29 536	522	1 285	823	3 147
Brummen.																
Openb. scholen . . . 7	27 024	42 496	44 230	30 126	48 598	46 461	48 693	17 289	46 241	50 445	47 667	33 522	96	1 311	139	2 118
R. K. bijz. scholen. . 1	1 768	2 720	2 940	2 070	2 640	2 546	2 948	924	2 730	2 815	2 730	1 980	5	141	49	148
te zamen . . 8	28 792	45 216	47 170	38 196	51 238	49 007	51 641	18 213	48 971	53 260	50 397	35 502	101	1 452	188	2 266
Rheden.																
Openb. scholen . . . 10	46 725	65 902	68 340	50 798	69 565	74 470	72 231	33 558	74 925	80 361	76 232	58 141	171	2 333	289	2 893
Prot. bijz. scholen . 4	17 135	26 481	27 903	26 318	27 107	29 078	30 249	15 146	30 518	32 981	31 3 5	23 369	36	536	46	1 149
Andere bijz scholen . 4	2 403	3 764	3 904	2 646	4 357	4 351	2 880	..	2 948	3 540	3 376	2 310	..	56	3	101
te zamen . . 18	66 263	96 650	100 147	88 759	101 029	108 499	105 390	48 704	108 391	116 882	110 993	83 820	207	2 925	338	4 143
Rozendaal.																
Openb. scho'en . . . 1	1 484	2 832	1 907	1 548	3 149	2 844	2 562	2 083	2 956	3 100	2 800	2 023	„	28	„	119
Voorst.																
Openb. scholen . . . 7	34 482	53 200	55 600	38 478	59 814	55 139	53 358	23 214	52 889	60 627	17 878	43 967	70	2 816	149	3 234
R. K. bijz. scholen. . 3	5 414	8 356	8 414	6 372	9 740	8 676	11 125	5 731	9 813	11 647	10 342	8 613	52	418	198	797
te zamen . . 10	39 896	61 656	64 074	44 850	69 554	63 815	64 483	28 945	62 702	72 274	68 220	52 580	122	3 234	347	4 081

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
96	1 139	154	412	247	555	361	672	370	1 137	303	487	550	1 420	454	1 793	260	1 374	197	1 752
29	538	48	298	46	182	136	264	143	155	79	45	218	293	148	310	53	285	32	347
125	1 677	202	710	293	737	497	936	513	1 292	382	532	768	1 713	602	2 103	313	1 659	229	2 099
35	830	50	483	70	651	80	551	114	531	63	200	168	507	217	445	230	568	165	429
35	935	43	666	60	395	120	815	118	709	115	282	225	601	165	661	104	963	65	702
„	69	„	15	13	31	4	16	30	7	„	„	4	17	13	12	3	48	„	43
70	1 834	93	1 164	143	1 077	204	1 412	262	1 247	178	482	397	1 125	395	1 118	337	1 579	200	1 174
294	2 978	346	648	700	1 658	794	2 741	1 062	2 842	737	943	1 213	2 230	1 313	1 853	855	1 756	595	2 581
121	889	103	380	140	390	189	425	306	271	312	360	486	612	219	490	116	915	59	611
415	3 867	449	1 028	840	2 048	983	3 166	1 368	3 113	1 049	1 303	1 699	2 842	1 532	2 343	971	2 671	654	3 192
103	1 597	79	709	344	702	519	878	366	646	218	145	247	750	378	964	297	1 427	190	1 066
8	346	1	116	15	67	3	93	15	179	54	95	25	184	19	213	53	211	8	152
111	1 943	80	825	359	769	522	971	381	825	272	240	272	934	397	1 177	350	1 638	198	1 218
74	413	170	249	239	336	258	932	243	1 155	80	474	216	1 537	306	754	171	392	148	329
145	673	171	372	337	1 389	286	1 296	119	434	318	1 706	397	3 329	350	1 121	254	791	156	946
219	1 086	341	621	576	1 725	544	2 228	362	1 589	398	2 180	613	4 866	656	1 875	425	1 183	304	1 275
198	1 423	205	907	478	740	752	665	618	588	411	615	644	809	577	883	440	802	220	636
58	1 412	179	785	266	1 408	325	1 252	767	1 785	462	983	339	972	734	1 967	464	1 630	297	1 764
35	113	33	85	31	160	14	51	28	31	6	9	20	80	29	52	35	83	11	81
291	2 948	417	1 777	775	2 308	1 091	1 968	1 413	2 404	879	1 607	1 003	1 861	1 340	2 902	939	2 515	528	2 481
106	1 665	152	333	212	703	113	2 067	251	3 042	188	666	304	2 019	312	1 696	274	1 629	215	1 453
119	1 631	272	699	264	562	369	922	804	1 937	322	681	480	1 240	290	1 896	379	1 805	196	1 502
10	24	23	6	44	8	26	„	26	18	9	13	44	8	47	6	4	12	„	4
235	3 320	447	1 038	520	1 273	508	2 989	1 081	5 077	519	1 360	828	3 267	649	3 598	657	3 446	351	2 959
194	2 019	320	1 171	397	1 895	1 312	2 751	1 375	3 749	886	1 590	827	1 905	1 133	2 147	936	1 950	510	2 358
8	163	16	107	8	71	18	267	45	202	35	111	47	127	65	151	43	130	5	133
202	2 182	336	1 278	405	1 966	1 360	3 018	1 420	3 951	921	1 701	874	2 032	1 198	2 248	979	2 080	515	2 491
1 038	6 024	646	2 573	808	3 153	1 115	3 965	697	2 628	835	3 334	1 329	5 634	1 681	4 987	1 388	5 625	929	3 307
155	911	145	1 026	93	493	37	657	57	531	77	642	121	1 032	87	1 430	102	1 544	58	910
211	393	118	76	110	182	125	171	123	127	147	196	254	330	265	450	245	450	206	321
19	359	6	94	3	260	„	263	„	134	„	65	„	115	„	198	„	293	„	247
1 423	7 687	915	3 769	1 014	4 088	1 277	5 056	877	3 420	1 059	4 237	1 704	7 111	2 033	7 020	1 735	7 912	1 193	5 805
806	2 796	663	1 233	716	1 184	700	2 025	688	1 258	497	1 246	841	5 133	848	4 608	633	2 683	353	1 425
51	127	8	48	33	26	39	9	3	295	15	364	17	247	49	292	12	139	11	113
857	2 923	671	1 286	749	1 210	739	2 034	691	1 553	512	1 610	858	5 380	897	4 900	645	2 822	364	1 538
628	2 892	649	1 726	242	1 371	523	2 103	546	1 909	284	1 551	610	4 414	541	2 667	457	1 107	376	1 739
205	1 694	267	688	383	940	361	1 087	539	1 795	161	418	481	1 910	328	1 971	386	2 717	191	2 166
14	167	14	27	41	38	15	48	28	89	7	19	25	215	19	118	24	197	6	256
219	1 861	281	715	424	978	376	1 135	567	1 884	168	437	506	2 125	347	2 089	410	2 914	197	2 422
398	7 602	326	2 909	443	2 308	303	2 366	629	4 508	329	1 971	826	3 159	669	3 127	649	3 432	436	2 842
82	1 837	97	1 950	154	888	124	1 070	284	1 101	169	568	245	1 350	191	1 129	234	1 185	184	894
1	209	14	194	„	152	2	126	„	51	„	„	„	22	„	60	2	38	1	120
481	9 648	437	5 053	597	3 348	429	3 562	913	5 660	498	2 539	1 071	4 531	960	4 316	885	4 655	621	3 856
„	230	„	122	4	106	19	124	22	89	„	55	6	145	„	111	„	65	1	117
134	3 143	335	1 445	326	1 544	279	2 004	611	3 257	138	502	746	2 759	391	2 343	279	2 269	188	2 159
268	610	360	325	293	329	184	541	337	563	72	152	111	628	93	429	125	691	91	882
402	3 753	695	1 770	619	1 873	463	2 545	948	3 820	210	654	857	3 387	484	2 772	404	2 960	279	3 041

Arrondissement Zutphen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *elke schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.
Arrond. Arnhem.																
Openb. scholen . . . 17	124 283	206 329	230 434	183 718	220 200	220 412	158 666	91 746	208 746	239 918	242 467	173 677	362	4 479	467	8 319
Prot. bijz. scholen . . 4	22 719	30 212	32 329	24 002	30 447	32 319	21 898	19 263	34 277	33 298	34 232	23 596	82	1 569	65	2 104
R. K. bijz. scholen. . 11	60 670	89 182	96 125	70 534	104 713	92 644	48 632	52 967	106 143	116 083	93 330	73 318	586	2 811	785	3 779
Andere bijz. scholen . 5	2 549	4 092	4 407	3 933	6 979	7 216	3 396	..	8 040	9 015	8 627	6 145	17	96	23	201
te zamen . . 37	210 271	329 815	363 295	282 187	372 339	352 591	232 592	163 976	357 206	398 314	378 656	276 736	1 047	8 955	1 340	14 403
Arrond. Wageningen.																
Openb. scholen . . . 21	111 154	169 380	182 858	147 327	183 618	178 622	152 537	124 646	174 864	202 776	192 095	133 895	964	7 769	1 122	11 689
Prot. bijz. scholen . . 12	49 209	77 104	81 701	65 885	81 435	86 415	77 551	61 640	86 492	96 885	90 276	63 725	616	3 984	989	5 429
Andere bijz. scholen . 5	3 420	4 606	4 772	2 786	5 122	5 033	2 834	..	4 400	5 625	5 375	3 578	..	121	..	138
te zamen . . 38	163 783	251 090	269 331	215 998	270 175	270 070	232 922	186 286	265 756	305 286	287 746	201 198	1 580	11 874	2 111	17 256
Arrond. Harderwijk.																
Openb. scholen . . . 28	97 900	149 960	162 394	114 660	157 078	153 327	145 095	85 270	163 445	182 837	168 230	129 896	985	9 511	1 210	11 477
Prot. bijz. scholen . . 10	49 894	76 400	82 701	60 134	87 968	77 715	76 247	61 324	86 855	92 984	86 721	64 870	419	4 647	598	6 484
R. K. bijz. scholen. . 2	2 392	3 240	3 526	3 188	2 428	3 382	2 200	1 954	2 198	3 496	3 400	3 292	32	107	123	94
Andere bijz. scholen . 2	884	1 140	1 376	816	1 360	1 480	990	..	1 764	1 932	1 849	1 290	..	4	..	25
te zamen . . 42	151 070	230 740	249 997	178 798	248 854	235 904	224 532	148 548	254 262	281 249	260 200	199 348	1 436	14 269	1 931	18 080
Arrond. Apeldoorn.																
Openb. scholen . . . 32	126 262	197 640	210 366	145 216	208 095	211 803	132 124	156 955	214 681	243 203	224 628	160 251	2 053	7 896	2 957	12 850
Prot. bijz. scholen . . 5	17 963	20 260	22 028	19 217	19 647	24 686	16 920	18 466	24 250	26 626	23 993	18 233	71	1 096	251	1 500
R. K. bijz. scholen. . 1	5 400	8 640	9 245	6 213	9 144	8 805	4 868	5 424	8 032	9 754	9 142	7 284	7	258	..	419
Andere bijz scholen . 4	6 454	10 080	10 709	7 239	10 613	10 738	5 774	3 728	9 822	10 506	9 958	6 788	..	229	..	154
te zamen . . 42	156 079	236 620	252 348	177 885	247 499	256 032	159 706	184 573	256 785	290 089	267 721	192 554	2 131	9 479	3 208	14 921
Arrond. Rheden.																
Openb. scholen . . . 25	109 715	164 530	170 137	135 947	181 126	178 914	176 874	76 144	177 011	194 533	184 637	137 658	337	6 488	577	8 414
Prot. bijz. scholen . . 4	17 135	26 984	27 903	26 318	27 107	29 678	30 249	15 146	30 518	32 981	31 385	23 969	36	536	46	1 149
R. K. bijz. scholen . . 4	7 182	11 076	11 354	8 442	12 380	11 222	14 073	6 455	12 543	14 462	13 072	10 593	57	559	247	945
Andere bijz. scholen . 4	2 403	3 764	3 904	2 646	4 357	4 351	2 880	..	2 948	3 540	3 376	2 310	..	56	3	103
te zamen . . 37	136 435	206 354	213 298	173 353	224 970	224 165	224 076	97 945	223 020	245 516	232 470	173 930	430	7 639	873	10 609
District Arnhem.																
Openb. scholen . . 123	569 314	887 839	956 189	726 868	960 117	943 078	765 296	534 761	938 747	1 063 267	1 012 057	735 577	4 701	36 143	6 333	52 749
Prot. bijz. scholen . 35	156 920	230 960	246 662	195 556	246 624	250 813	222 865	175 839	262 392	282 774	266 607	193 793	1 224	11 832	1 949	16 758
R. K. bijz. scholen. 18	75 644	112 138	120 250	88 377	128 665	116 053	69 793	67 000	128 916	143 795	118 944	94 487	682	3 735	1 155	4 880
Andere bijz. scholen 20	15 760	23 682	25 168	17 420	28 431	28 818	15 874	3 728	26 974	30 618	29 185	20 109	17	506	26	884
te zamen . 196	817 638	1 254 619	1 348 269	1 028 221	1 363 837	1 338 762	1 073 828	781 328	1 357 029	1 520 454	1 426 793	1 043 766	6 624	52 216	9 463	75 273
Gorssel.																
Openb. scholen . . . 5	16 536	24 556	26 004	19 424	26 236	24 836	20 040	15 666	22 247	28 986	26 712	21 340	101	1 285	162	1 519
Prot. bijz scholen . . 1	2 834	4 400	4 536	3 540	4 522	4 880	4 880	2 420	4 914	5 352	4 788	3 843	4	104	19	166
Andere bijz. scholen . 1	1 450	2 320	2 436	1 956	1 564	1 786	2 300	2 148	2 100	2 484	2 478	2 496	..	44	..	86
te zamen . . 7	20 820	31 276	32 976	24 920	32 322	31 502	27 220	20 234	29 261	36 846	33 978	27 679	105	1 433	181	1 771
Hengelo.																
Openb. scholen . . . 3	11 596	17 130	18 522	14 114	20 202	17 375	8 724	12 916	19 414	20 750	19 415	15 912	138	707	214	1 337
Prot. bijz. scholen . . 1	2 210	3 400	3 570	2 576	3 496	3 680	2 750	2 392	3 864	4 232	3 864	2 760	3	141	10	261
te zamen . . 4	13 806	20 530	22 092	16 690	23 698	21 055	11 474	15 308	23 278	24 982	23 279	18 672	141	848	224	1 598
Laren.																
Openb. scholen . . . 5	11 677	17 806	19 620	13 096	16 428	19 260	17 552	15 592	9 012	21 688	19 694	16 048	25	1 888	26	1 896
Prot. bijz. scho'en . . 1	900	1 296	1 440	980	1 440	1 440	1 440	1 008	1 080	1 656	1 554	1 110	..	55	..	187
te zamen . . 6	12 577	19 102	21 060	14 076	17 868	20 700	18 992	16 600	10 092	23 344	21 248	17 158	25	1 943	26	2 083
Lochem.																
Openb. scholen . . 5	17 493	28 338	29 271	21 221	23 306	27 877	26 409	12 919	23 698	31 931	32 669	25 193	44	893	52	1 719
R. K. bijz. scholen . 1	728	1 160	1 200	744	1 178	1 102	1 426	..	1 200	1 380	1 147	1 080	..	26	..	42
te zamen . . 6	18 221	29 498	30 471	21 965	29 484	28 979	27 835	12 919	24 898	33 311	33 816	26 273	44	919	52	1 761
Ruurlo.																
Openb. scholen . . . 2	9 230	13 923	13 641	11 808	15 406	13 818	10 860	9 730	14 952	15 840	15 706	12 495	44	563	29	1 177
Steenderen.																
Openb. scholen . . . 4	8 320	12 412	13 350	8 832	13 056	12 302	12 760	8 080	12 594	14 984	12 926	10 660	14	731	42	929
Prot. bijz. scholen . . 2	3 588	5 560	5 670	4 692	5 310	5 480	4 850	3 114	5 498	6 902	5 964	4 720	4	234	38	405
te zamen . . 6	11 908	17 972	19 020	13 524	18 366	17 782	17 610	11 194	18 092	21 286	18 890	15 380	18	965	80	1 334
Vorden.																
Openb. scholen . . . 2	6 254	10 652	11 508	4 760	12 138	10 474	5 630	11 230	11 550	12 650	11 572	9 552	101	561	129	990
Prot. bijz. scholen . . 1	4 264	6 680	6 930	4 264	6 846	6 360	4 700	4 424	6 636	6 640	5 184	4 860	50	421	53	920
R. K. bijz. scholen. . 1	988	1 520	1 520	1 190	1 160	1 292	1 748	468	1 638	1 755	1 560	1 226	6	161	10	208
te zamen . . 4	11 506	18 852	19 958	10 214	20 144	18 126	12 078	16 122	19 824	21 045	18 316	15 638	157	1 143	192	2 058

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
382	10 120	493	8 970	411	7 804	361	9 055	477	4 942	293	2 083	668	5 713	566	6 559	535	7 360	325	5 069
121	2 282	104	1 539	138	1 177	97	1 226	64	1 392	130	783	87	1 532	39	1 668	17	1 795	9	1 481
954	3 522	790	1 724	898	2 974	603	2 162	445	942	372	1 381	855	1 938	814	2 379	514	2 147	386	1 853
1	374	..	123	..	148	..	224	..	131	..	..	..	193	..	241	..	216	..	175
1 438	16 298	1 387	12 356	1 477	12 103	1 061	12 667	986	7 407	795	4 247	1 610	9 376	1 419	10 847	1 066	11 518	720	9 178
1 634	9 746	1 316	5 663	2 110	5 287	2 664	8 987	3 108	7 175	1 586	4 776	2 981	9 106	3 809	10 663	2 195	10 775	1 188	8 158
884	5 252	751	2 828	510	3 341	677	4 410	926	5 921	504	3 809	568	6 928	711	6 843	549	5 467	327	4 825
2	152	17	62	5	84	11	49	8	40	..	..	..	100	..	70	..	83	..	182
2 520	15 150	2 084	8 553	2 625	8 712	3 352	13 446	4 042	13 136	2 090	8 585	3 549	16 134	4 520	17 576	2 744	16 325	1 515	13 165
1 100	12 066	1 476	4 912	2 687	7 240	4 219	11 257	4 398	13 690	2 886	5 120	4 169	11 177	4 690	10 535	3 464	9 898	2 240	10 604
523	6 587	833	3 423	1 136	4 464	1 446	5 364	2 317	5 672	1 697	4 263	2 217	7 358	1 990	6 809	1 466	6 730	758	6 157
45	137	56	91	75	168	40	51	54	129	15	22	64	88	76	58	39	95	11	85
..	69	..	15	13	31	4	16	30	7	..	..	4	17	13	12	3	48	..	43
1 668	18 859	2 365	8 441	3 911	11 903	5 709	16 688	6 799	19 498	4 598	9 405	6 454	18 640	6 769	17 414	4 972	16 771	3 069	16 889
2 472	11 712	1 958	5 537	1 766	5 708	2 398	8 093	1 931	5 795	1 616	6 131	2 780	15 181	3 070	12 262	2 478	10 215	1 658	7 471
206	1 038	153	1 074	126	519	76	666	60	826	92	1 006	138	1 279	136	1 722	114	1 683	69	1 043
211	393	118	76	110	182	125	171	123	127	147	196	254	330	265	405	245	450	206	321
19	359	6	94	3	260	..	263	..	134	..	65	..	115	..	198	..	293	.	247
2 908	13 502	2 235	6 781	2 005	6 669	2 539	9 193	2 114	6 882	1 855	7 398	3 172	16 905	3 471	14 587	2 837	12 641	1 933	9 082
737	12 669	928	5 164	1 156	4 898	962	5 581	1 801	9 649	628	2 946	2 059	7 973	1 388	7 552	1 314	8 483	816	7 284
82	1 837	97	1 950	154	888	124	1 070	284	1 101	169	568	245	1 350	191	1 129	234	1 185	184	894
282	777	374	352	334	967	199	589	365	652	79	171	136	843	142	547	149	888	97	1 138
1	209	14	194	..	152	2	126	..	51	..	..	..	22	..	60	2	38	1	120
1 102	15 492	1 413	7 660	1 644	6 305	1 287	7 366	2 450	11 453	876	3 685	2 440	10 188	1 691	9 288	1 699	10 594	1 098	9 436
6 305	56 313	6 171	30 246	8 164	30 933	10 544	42 973	11 715	41 251	7 009	21 056	12 657	49 150	13 523	47 571	9 986	46 731	6 227	39 186
1 816	16 996	1 938	10 814	2 064	10 389	2 420	12 736	3 651	14 912	2 592	10 429	3 255	18 447	3 067	18 171	2 380	16 860	1 347	14 400
1 492	4 829	1 338	2 243	1 417	3 691	967	2 973	987	1 850	613	1 770	1 309	3 199	1 267	3 389	947	3 580	700	3 397
23	1 163	37	488	21	675	17	678	38	363	..	65	4	447	13	581	5	678	1	767
9 636	79 301	9 484	43 791	11 606	45 688	13 948	59 360	16 391	58 376	10 214	33 320	17 225	71 243	17 870	69 712	13 318	67 849	8 275	57 750
194	1 467	175	1 279	143	1 257	317	3 743	269	1 513	106	789	325	754	176	994	177	804	143	1 111
28	160	18	180	10	270	5	243	14	328	3	82	12	144	8	211	17	140	18	210
..	38	..	18	..	2	..	16	..	7	..	6	..	6	..	2	..	12	..	7
222	1 665	193	1 477	153	1 529	322	4 002	283	1 848	109	877	337	904	184	1 207	194	956	161	1 328
269	1 332	275	701	252	721	209	877	168	417	168	450	382	1 108	246	1 248	203	1 032	145	842
8	101	12	68	8	136	15	76	26	25	6	22	46	113	29	82	27	41	9	89
277	1 433	287	769	260	857	224	953	194	442	174	472	428	1 221	275	1 330	230	1 073	154	931
33	1 288	82	704	252	913	174	898	363	702	135	556	113	300	300	989	103	1 373	51	1 041
.	275	25	48	..	23	..	16	4	20	..	11	..	26	..	46	..	60	4	27
33	1 563	107	752	252	936	174	914	367	722	135	567	113	326	300	1 035	103	1 433	55	1 068
40	1 507	104	696	223	1 144	234	1 652	325	1 248	162	355	163	1 807	344	3 122	230	1 540	136	1 142
.	46	.	33	14	66	..	59	..	92	..	..	..	109	44	183	..	396	..	76
40	1 553	104	729	237	1 210	234	1 711	325	1 340	162	355	163	1 916	388	3 305	230	1 936	136	1 218
63	1 018	117	327	129	428	82	634	59	511	69	362	104	659	84	267	98	322	26	444
49	773	53	1 182	78	487	77	587	135	409	8	169	109	759	37	1 141	64	502	128	866
82	437	84	222	84	97	135	117	240	162	92	148	229	321	15	169	181	165	50	174
131	1 210	137	1 404	162	584	212	704	375	571	100	317	338	1 080	52	1 310	245	727	178	1 040
158	564	55	163	98	254	71	271	22	153	55	223	100	599	79	671	52	379	50	403
109	800	122	146	72	236	77	396	76	350	38	173	134	305	83	344	101	434	19	376
20	141	10	42	24	100	15	97	80	107	16	30	52	77	38	66	14	64	..	80
287	1 505	187	351	194	590	163	764	178	610	109	426	286	981	200	1 081	167	877	69	859

Arrondissement Zutphen—Groenlo—Doesburg.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Warnsveld.																
Openb. scholen . . . 2	7 278	11 168	11 778	9 536	12 202	10 564	4 385	12 204	12 390	13 570	12 390	9 096	46	663	40	601
R. K. bijz. scholen . 1	650	1 000	920	660	988	999	810	756	1 134	2 288	1 080	918	13	64	10	66
te zamen . . 3	7 928	12 168	12 698	10 196	13 190	11 563	5 195	12 960	13 524	15 858	13 470	10 014	59	727	50	667
Zutphen.																
Openb. scholen . . . 8	55 728	79 695	92 660	66 854	74 134	89 192	77 702	43 177	90 125	103 165	96 221	77 907	244	1 754	376	2 843
Prot. bijz. scholen . 2	8 968	14 560	15 889	10 878	10 878	15 108	14 453	2 104	16 918	17 460	16 765	11 713	45	627	47	1 192
R. K. bijz. scholen . 2	8 784	13 066	14 137	10 118	10 118	14 181	13 740	11 225	15 203	5 962	15 151	12 672	19	438	47	425
te zamen . . 12	73 480	107 321	122 686	87 850	95 130	118 481	105 895	56 506	122 246	136 587	128 137	102 292	308	2 819	470	4 460
Aalten.																
Openb. scholen . . . 7	12 812	19 540	21 568	16 972	20 908	20 384	16 500	17 903	16 892	20 051	21 082	16 182	67	980	31	1 588
Prot. bijz. scholen . 3	12 100	17 742	14 700	18 236	19 612	18 620	14 340	12 714	19 850	21 416	20 690	16 698	47	1 296	26	2 213
R. K. bijz. scholen . 1	3 444	5 418	5 715	5 031	4 978	5 676	6 336	6 072	3 168	6 072	5 940	5 544	7	217	14	224
te zamen . . 11	28 356	42 700	41 983	40 239	45 498	44 680	37 176	36 689	39 910	47 539	47 712	38 424	121	2 493	71	4 020
Borculo.																
Openb. scholen . . . 5	12 966	19 683	20 996	16 340	22 808	21 558	16 260	16 081	18 066	23 274	22 898	18 054	30	937	41	1 339
R.K. bijz scholen . . 1	950	1 521	1 677	1 280	1 400	1 480	1 482	780	1 764	1 722	1 722	1 312	„	48	„	16
te zamen . . 6	13 916	21 204	22 673	17 620	24 208	23 038	17 742	16 861	19 830	24 996	24 620	19 366	30	985	41	1 355
Eibergen.																
Openb. scholen . . . 5	13 558	20 910	19 968	20 414	22 970	21 380	19 890	14 146	19 596	21 372	23 096	18 606	26	1 050	96	1 557
Prot. bijz. scholen . 1	3 718	5 577	5 863	4 004	6 006	5 720	.	5 320	5 560	5 880	6 160	4 760	3	211	4	419
te zamen . . 6	17 276	26 487	25 831	24 418	28 976	27 100	19 890	19 466	25 156	27 252	29 256	22 766	29	1 261	100	1 976
Groenlo.																
Openb. scholen . . . 2	6 305	9 708	10 180	7 380	10 136	9 120	7 305	5 760	10 469	10 912	9 423	7 908	22	199	72	311
R. K. bijz scholen . . 1	4 202	6 650	6 732	4 712	6 352	5 760	7 040	.	4 536	7 560	7 520	7 008	17	318	17	383
te zamen . . 3	10 507	16 358	16 912	12 092	16 488	14 880	14 345	5 760	15 005	18 472	16 943	14 916	39	517	89	694
Lichtenvoorde.																
Openb. scholen . . . 4	14 072	22 006	23 220	17 315	23 861	22 950	20 200	17 500	19 514	25 796	24 062	19 310	12	347	4	467
Neede.																
Openb. scholen . . . 4	15 421	23 488	23 268	17 634	26 362	24 438	16 957	20 410	18 405	23 282	25 623	20 568	40	1 041	39	1 441
Winterswijk.																
Openb. scholen . . . 12	39 708	62 645	67 352	48 235	67 085	65 217	66 226	19 098	53 358	72 444	65 829	54 226	105	1 897	101	2 826
Prot. bijz. scholen . 1	3 744	5 538	5 838	3 456	5 948	5 760	6 680	3 360	6 880	6 336	6 048	4 608	16	243	5	687
R. K. bijz. scholen . 1	3 175	4 953	5 207	3 657	5 453	5 054	4 788	„	3 870	5 715	5 080	3 964	7	450	2	153
te zamen . . 14	46 627	73 136	78 397	55 348	78 486	76 031	77 694	22 458	64 108	84 495	76 957	62 798	128	2 590	108	3 666
Angerlo.																
Openb. scholen . . . 3	8 003	11 820	12 936	8 850	12 012	12 025	8 490	8 100	12 858	12 926	12 236	10 834	36	227	66	678
Bergh.																
Openb. scholen . . . 5	16 619	26 320	27 078	24 714	27 810	20 759	22 560	5 398	29 381	34 630	31 899	27 251	87	491	216	762
R. K. bijz. scholen . 3	9 160	13 898	14 640	10 070	15 738	13 711	16 388	15 079	1 200	15 812	15 345	14 968	5	806	95	1 315
te zamen . . 8	25 779	40 218	41 718	34 784	43 548	34 470	38 948	20 477	30 581	50 442	47 244	42 219	92	1 297	311	2 077
Didam.																
Openb. scholen . . . 1	7 046	11 508	12 295	9 275	11 676	264	„	14 647	14 693	14 993	13 710	11 200	31	309	82	420
R. K. bijz. scholen . 1	6 578	10 120	10 120	10 373	11 100	10 800	13 500	12 259	„	11 661	11 362	10 465	„	184	„	616
te zamen . . 2	13 624	21 628	22 405	19 648	22 776	11 064	13 500	26 906	14 698	26 654	25 072	21 665	31	493	82	1 036
Doesburg.																
Openb. scholen . . . 2	8 445	13 667	14 006	8 852	13 842	13 477	7 862	7 545	13 222	14 260	13 578	9 366	65	268	47	828
Prot. bijz. scholen . 1	3 024	4 488	4 868	1 881	4 469	4 387	3 024	1 860	3 906	4 185	3 720	2 810	14	131	24	220
R. K. bijz. scholen . 2	7 896	12 408	10 610	9 382	12 292	10 521	8 000	2 546	12 676	12 888	10 983	9 458	117	684	178	818
te zamen . . 5	19 365	30 563	29 484	20 115	30 603	28 385	18 886	11 951	29 804	31 333	28 281	21 634	196	1 083	249	1 866
Duiven.																
Openb. scholen . . . 2	5 488	8 433	8 820	6 136	9 901	9 340	10 983	4 486	8 349	10 276	9 967	8 145	33	235	49	332
R. K. bijz. scholen . 1	4 564	6 683	7 535	6 355	7 277	5 756	8 234	3 341	6 858	8 055	6 669	6 880	5	646	11	269
te zamen . . 3	10 052	15 116	16 355	12 491	17 178	15 096	19 217	7 827	15 207	18 331	16 636	15 025	38	881	60	601
Herwen c. a.																
Openb. scholen . . . 2	8 372	12 253	13 455	10 311	14 534	14 727	14 166	6 283	8 991	13 031	13 988	10 832	183	658	336	785
R. K. bijz. scholen . 1	2 262	3 608	3 960	3 182	3 182	3 024	3 735	„	5 082	5 535	4 797	5 043	3	278	14	449
te zamen . . 3	10 634	15 861	17 415	13 493	17 716	17 751	17 901	6 283	14 073	18 566	18 785	15 875	186	936	350	1 234
Pannerden.																
Openb. scholen . . . 1	3 836	5 891	6 165	5 576	6 900	6 342	7 750	„	6 705	6 501	6 384	5 168	11	138	18	209
Wehl.																
Openb. scholen . . . 1	4 628	6 408	7 040	2 720	8 946	7 662	9 000	2 200	8 372	9 124	7 144	6 732	94	372	346	477
R. K. bijz. scholen . 1	2 340	3 600	3 600	1 260	4 004	3 094	4 002	1 740	3 520	5 060	4 446	3 978	26	327	103	284
te zamen . . 2	6 968	10 008	10 640	3 980	12 950	10 756	13 002	3 940	11 892	14 184	11 590	10 710	120	699	449	761

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
25	431	9	148	10	239	38	273	4	91	44	398	14	376	78	390	28	411	19	302
1	75	12	27	"	14	7	61	24	35	5	58	14	35	8	43	4	82	"	132
26	506	21	175	10	253	45	334	28	186	49	446	28	411	86	433	32	493	19	434
502	4966	261	3606	396	3992	364	2669	342	2109	210	1157	203	1966	292	2797	380	3249	236	2684
12	767	40	472	67	631	60	517	43	662	30	219	99	300	83	574	47	587	8	619
73	717	37	609	87	524	18	502	74	334	65	246	65	296	28	230	22	175	12	252
587	6450	338	4687	440	5147	442	3688	459	3045	305	1622	367	2562	403	3601	449	4011	256	3555
36	1477	61	660	55	605	39	755	24	479	31	441	43	1569	89	2959	33	4354	21	1733
29	1361	22	688	70	911	24	882	50	773	20	551	36	1393	43	1937	17	3172	12	1269
15	309	12	143	12	64	8	67	21	147	31	59	4	62	26	147	14	140	8	197
80	3147	95	1491	137	1580	71	1704	95	1399	82	1051	83	3024	158	5043	64	7666	41	3190
45	922	31	472	84	877	77	749	88	597	71	486	80	871	107	987	144	958	50	994
16	..	"	18	"	1	"	1	"	..	"	5	"	1	"	..	"	10	"	..
45	922	31	490	84	878	77	750	88	597	71	491	80	872	107	897	144	968	50	994
34	1256	60	1251	103	1534	69	1001	144	1565	38	464	107	1874	112	1452	93	831	58	747
5	324	11	132	18	222	2	212	..	..	"	231	7	205	14	192	7	100	1	76
39	1580	71	1383	121	1756	71	1213	144	1565	38	695	114	2079	126	1644	100	931	59	823
46	343	29	216	54	323	43	343	24	261	16	82	32	323	37	398	33	305	67	173
24	315	7	116	23	300	34	194	45	326	"	"	23	92	47	223	18	152	5	133
70	648	36	332	77	623	77	537	69	587	16	82	55	415	84	621	51	457	72	306
7	545	48	719	16	489	32	524	22	894	9	367	33	1499	24	976	33	474	14	570
82	1268	35	630	49	1204	49	655	80	714	115	906	76	852	68	787	91	1225	66	953
75	2947	103	1433	142	2021	148	1978	172	3265	21	758	141	2651	178	5098	70	3381	66	2000
6	410	7	54	"	276	6	237	13	203	14	172	10	1099	"	489	2	343	"	331
5	114	5	63	10	206	2	94	9	110	"	..	6	51	5	703	12	217	"	80
86	3471	115	1550	152	2503	156	2309	194	3578	35	930	157	3801	183	6290	84	3941	66	2411
99	754	54	184	51	258	49	557	34	196	23	512	31	255	38	259	67	915	13	495
266	885	196	567	246	695	219	592	483	639	142	151	473	402	717	776	657	639	594	579
51	1349	33	466	86	648	119	486	360	649	338	327	36	33	99	452	52	455	96	564
317	2234	229	1033	332	1343	338	1078	843	1288	480	478	509	435	816	1228	709	1094	690	1143
44	332	68	424	24	237	2	4	"	..	118	193	207	184	160	178	125	241	123	368
"	531	"	349	"	291	9	444	21	395	20	439	..	..	31	399	3	364	..	247
44	863	68	773	24	528	11	448	21	395	138	632	207	184	191	577	128	605	133	615
5	231	34	276	72	579	54	431	22	304	28	167	83	529	111	483	108	728	87	993
16	312	18	215	39	239	38	230	39	142	25	74	10	154	26	359	35	631	43	310
161	656	117	447	156	789	135	435	100	237	50	29	102	301	200	583	222	457	170	486
182	1199	169	938	267	1607	227	1096	161	683	103	270	195	984	337	1425	365	1816	300	1789
51	675	47	156	30	415	23	246	54	387	14	225	88	357	85	435	164	495	12	444
8	206	102	131	19	182	43	196	93	291	36	174	45	466	80	501	45	234	22	523
59	881	149	287	49	597	66	442	147	678	50	399	133	823	165	936	209	669	34	967
306	1160	151	1422	228	240	331	251	310	217	275	119	180	147	417	215	197	251	80	379
1	729	3	853	39	287	53	214	51	213	..	..	25	60	41	293	11	310	9	542
307	1889	154	2275	267	527	384	465	361	430	275	119	205	207	458	508	208	561	89	921
25	91	63	111	9	189	22	50	36	247	"	"	62	130	42	773	27	222	10	181
198	341	29	93	144	362	210	260	482	615	171	331	342	463	317	303	317	264	256	209
94	259	61	85	26	198	27	162	57	261	31	104	7	127	54	201	102	160	22	308
292	600	90	178	170	560	237	422	539	876	202	435	349	590	371	504	419	424	278	517

Arrondissement Doesburg—Doetinchem.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Westervoort.																
Openb. scholen . . . 1	5 628	8 514	9 000	7 223	10 534	8 399	8 826	3 850	8 400	9 246	9 045	7 342	153	598	102	1 443
Zevenaar.																
Openb. scholen . . 3	11 116	17 390	18 308	15 255	19 182	16 442	20 830	11 400	16 093	22 462	18 595	16 576	50	511	81	971
Prot. bijz. scholen . . 1	1 064	1 608	1 739	1 258	1 800	1 660	185	1 845	1 722	1 665	1 591	1 050	„	35	„	79
R. K. bijz. scholen . . 1	..	..	..	..	..	..	5 529	..	6 030	6 666	5 535	4 921	..	..	..	..
te zamen . . 5	12 180	18 998	20 047	16 513	20 982	18 102	26 544	13 245	23 845	20 733	25 721	22 547	50	546	81	1 056
Dinxperlo.																
Openb. scholen . . . 2	4 774	7 472	8 121	5 830	7 602	7 200	7 292	3 810	7 850	8 172	7 768	5 720	17	178	14	293
Prot. bijz. scholen . . 3	9 412	14 920	15 570	13 496	17 064	17 190	11 970	11 688	16 674	16 928	15 330	12 308	7	879	21	1 161
te zamen . . 5	14 186	22 392	23 691	19 126	24 666	24 390	19 262	15 498	24 524	25 100	23 098	18 028	24	1 057	35	1 395
Doetinchem (Ambt).																
Openb scholen . . . 3	13 356	19 080	20 034	15 136	20 114	19 080	18 880	9 382	19 656	21 896	20 160	15 946	28	1 236	71	1 429
Doetinchem (Stad).																
Openb. scholen . . . 2	10 108	14 440	15 162	11 020	14 781	15 457	16 470	1 360	13 124	16 265	16 024	11 250	68	439	59	966
Prot. bijz. scholen . . 1	9 750	14 300	14 950	10 904	14 800	16 470	15 088	..	15 910	17 376	16 290	11 067	6	463	28	696
te zamen . . 3	19 858	28 740	30 112	21 924	29 581	31 927	31 558	1 360	29 034	33 641	32 314	22 317	74	902	87	1 662
Gendringen.																
Openb scholen . . . 6	21 952	31 360	32 928	28 557	33 597	32 474	24 700	29 898	17 954	36 070	34 405	25 888	74	1 129	177	1 461
Prot. bijz. scholen . . 1	2 408	3 440	3 612	3 115	3 382	3 649	2 670	3 560	..	4 324	3 956	2 116	2	171	32	177
R. K. bijz. scholen . . 1	1 064	1 520	1 596	988	1 840	1 520	1 880	1 880	1 320	1 640	1 800	1 760	„	7	5	7
te zamen . . 8	25 424	36 320	38 136	32 660	38 819	37 643	29 250	35 338	19 274	42 034	40 161	29 764	76	1 307	214	1 645
Hummelo.																
Openb. scholen . . . 4	9 828	14 040	14 742	12 650	16 044	15 200	10 744	8 928	15 250	16 512	15 540	11 582	39	495	65	747
Prot. bijz scholen . . 1	1 652	2 360	2 478	1 254	2 394	2 280	1 680	1 680	1 980	2 576	2 352	1 560	20	125	42	191
te zamen . . 5	11 480	16 400	17 220	13 904	18 438	17 480	12 424	10 608	17 230	19 088	17 892	13 142	59	620	107	938
Wisch.																
Openb. scholen . . . 6	15 156	24 600	25 802	19 699	28 321	26 585	26 498	12 653	26 766	28 908	28 518	23 672	5	1 284	56	1 986
Prot. bijz. scholen . . 2	6 838	10 600	10 440	11 502	9 226	9 120	8 220	5 440	10 770	12 236	10 008	7 969	26	526	18	1 053
R. K. bijz. scholen. . 2	7 257	9 045	11 240	8 025	13 176	10 636	13 272	11 154	..	11 976	11 016	11 400	1	438	2	243
Andere bijz. scholen . 1	1 344	2 112	2 115	1 440	2 346	2 295	2 193	..	1 395	2 250	2 115	1 408	„	37	..	78
te zamen . . 11	30 595	46 357	49 597	40 666	53 069	48 636	50 183	29 247	38 931	55 370	51 657	44 449	32	2 285	76	3 359
Zelhem.																
Openb. scholen . . . 3	7 462	11 400	11 686	8 518	12 311	11 472	11 445	5 670	10 800	13 442	12 472	9 244	138	765	178	1 119
Prot. bijz. scholen . . 3	10 296	15 580	15 483	12 736	15 144	15 040	8 730	7 614	15 522	16 974	15 512	11 165	75	1 180	146	1 374
te zamen . . . 6	17 758	26 980	27 169	21 254	27 455	26 512	20 175	13 284	26 322	30 416	27 984	20 409	213	1 945	324	2 493
Arrond. Zutphen.																
Openb. scholen . . . 36	144 112	215 680	236 354	169 645	218 108	225 698	184 062	141 514	215 982	263 558	247 305	198 203	757	9 045	1 070	12 916
Prot. bijz. scholen . . 8	22 764	35 896	38 035	26 930	32 492	36 948	33 073	15 462	38 910	41 672	38 119	29 006	106	1 582	167	3 194
R. K. bijz. scholen. . 5	11 150	16 746	17 777	12 712	13 444	17 574	17 724	12 449	19 175	21 385	18 938	15 896	38	689	67	741
Andere bijz. scholen . 1	1 450	2 320	2 436	1 956	1 564	1 786	2 300	2 148	2 100	2 484	2 478	2 496	..	44	..	85
te zamen . . 50	179 476	270 642	294 602	211 243	265 608	282 006	237 159	171 573	276 167	329 099	306 840	245 601	901	11 360	1 304	16 874
Arrond. Groenlo.																
Openb. scholen . . . 39	114 842	177 980	186 552	144 290	194 190	185 047	163 338	110 898	156 300	197 131	192 013	154 254	302	6 451	384	9 594
Prot. bijz. scholen . . 5	19 562	28 857	26 401	25 696	31 566	30 100	21 020	21 394	32 290	33 632	32 898	26 066	66	1 750	35	3 219
R. K. bijz. scholen. . 4	11 771	18 542	19 331	14 680	18 183	17 970	19 646	6 852	13 338	21 069	20 262	17 828	31	733	33	776
te zamen . . 48	146 175	225 379	232 284	184 666	243 879	233 117	204 004	139 144	201 928	251 832	245 173	198 148	399	8 934	452	13 619
Arrond. Doesburg.																
Openb. scholen . . . 21	79 186	122 204	129 093	98 912	135 277	109 437	110 467	63 909	127 069	147 389	136 546	113 446	743	3 807	1 343	6 905
Prot. bijz. scholen . . 2	4 088	6 096	6 607	3 139	6 269	6 047	3 209	3 705	5 628	5 850	5 311	3 860	14	166	24	299
R. K. bijz. scholen. . 10	32 800	50 317	50 465	40 622	53 593	46 906	59 388	34 965	35 366	65 677	59 137	55 713	156	2 925	401	3 751
te zamen . . 33	116 074	178 617	186 165	142 673	195 139	162 390	173 064	102 579	168 063	218 916	200 994	173 019	913	6 898	1 768	10 955
Arrond. Doetinchem.																
Openb. scholen . . . 26	82 636	122 392	128 475	101 410	132 770	127 468	116 029	71 701	111 400	141 265	134 887	103 302	369	5 526	620	7 941
Prot. bijz. scholen . . 11	40 356	61 200	62 533	52 807	62 010	63 749	48 358	29 982	60 856	70 414	63 448	46 185	136	3 344	287	4 648
R. K. bijz scholen. . 3	8 321	10 565	12 836	9 013	15 016	12 156	15 152	13 034	1 320	13 616	12 816	13 160	1	445	7	249
Andere bijz. scholen . 1	1 344	2 112	2 115	1 440	2 346	2 295	2 193	..	1 395	2 250	2 115	1 408	„	37	..	78
te zamen . . 41	132 657	196 269	205 959	164 670	212 142	205 668	181 732	114 717	174 971	227 545	213 266	164 055	506	9 352	914	12 916
District Zutphen.																
Openb. scholen . . 122	420 776	638 256	680 474	514 257	680 285	647 650	573 896	388 022	610 751	749 343	710 751	569 205	2 171	24 829	3 417	37 286
Prot. bijz. scholen . 26	86 770	132 049	133 576	108 572	132 337	136 844	105 660	70 543	137 684	151 568	139 776	105 117	322	6 842	513	11 400
R. K. bijz scholen 22	64 042	96 170	100 409	77 027	100 236	94 606	111 910	67 200	69 199	121 747	111 153	102 597	226	4 792	508	5 517
Andere bijz. scholen 2	2 794	4 432	4 551	3 396	3 910	4 081	4 493	2 148	3 495	4 734	4 593	3 904	..	81	..	161
te zamen . 172	574 382	870 907	919 010	703 252	916 768	883 181	795 959	528 013	821 129	1 027 392	966 273	780 823	2 719	36 544	4 438	54 364

District Zutphen.

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct		Nov.		Dec	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
97	518	70	399	89	190	43	114	47	485	18	112	108	701	47	576	78	1 030	91	721
87	638	61	1 048	122	587	399	375	267	427	173	459	172	523	558	1 173	295	629	165	659
"	84	2	71	"	27	5	87	"	12	5	74	3	52	"	135	2	162	3	42
"	"	"	"	"	"	"	"	72	277	"	"	83	307	64	403	37	277	47	306
87	722	63	1 119	122	614	404	462	339	716	178	533	258	882	622	1 711	334	1 068	215	1 007
26	279	69	226	98	347	83	266	102	132	60	92	29	256	60	261	14	120	30	408
51	638	67	406	33	1 089	20	924	42	783	14	351	51	1 555	86	2 667	51	2 086	84	2 197
77	917	136	632	131	1 436	103	1 190	144	915	74	443	80	1 811	146	2 928	65	2 205	114	2 605
144	1 340	104	967	49	944	74	982	62	607	30	344	72	1 596	87	1 452	46	980	56	961
70	831	56	293	13	464	22	736	12	187	"	46	10	370	25	637	13	388	11	538
48	726	26	726	49	1 005	26	1 225	42	829	"	"	50	740	75	659	49	610	57	454
118	1 557	82	1 019	62	1 469	48	1 961	54	1 016	"	46	60	1 110	100	1 296	62	998	48	992
135	1 529	141	1 874	135	1 452	114	1 309	74	821	85	859	8	538	168	2 537	74	1 169	59	993
104	238	35	39	12	77	24	99	11	7	65	51	"	"	27	89	15	110	6	51
3	18	2	5	4	49	5	60	9	30	5	100	5	92	6	25	2	22	2	33
242	1 785	178	1 918	151	1 578	143	1 468	94	858	155	1 010	13	630	201	2 651	91	1 301	67	1 077
96	670	44	387	28	431	12	363	25	242	8	185	27	353	42	658	24	832	9	1 535
35	193	"	113	5	162	11	214	14	171	5	161	8	78	13	98	5	144	2	67
131	863	44	500	33	593	23	577	39	413	13	346	35	431	55	756	29	976	11	1 602
46	1 559	37	884	39	1 236	21	1 296	19	1 117	17	351	54	1 783	48	1 375	29	1 432	11	1 001
52	780	62	537	19	409	32	398	44	420	25	121	86	532	43	309	39	395	17	520
10	400	"	140	19	235	22	347	12	354	18	225	"	"	87	332	35	373	"	315
"	61	"	46	"	46	"	40	"	50	"	"	"	10	"	5	"	"	2	72
108	2 800	99	1 607	77	1 916	75	2 081	75	1 941	60	697	140	2 325	178	2 021	103	2 200	30	1 908
94	1 287	127	459	83	717	67	571	137	356	81	283	78	1 243	152	1 068	110	418	35	692
61	892	74	648	66	538	98	515	79	342	22	220	71	883	69	911	51	668	58	732
155	2 179	201	1 107	149	1 255	165	1 086	236	698	103	503	149	2 076	221	1 979	161	1 086	93	1 424
1 333	13 346	1 131	8 806	1 521	9 435	1 566	11 604	1 687	7 153	957	4 459	1 513	8 328	1 636	11 619	1 335	9 672	934	8 835
239	2 540	301	1 136	241	1 393	292	1 365	403	1 487	169	655	520	1 209	218	1 426	373	1 427	108	1 495
94	979	59	711	75	704	40	719	178	628	86	324	131	537	118	522	40	717	12	520
"	38	"	18	"	2	"	16	"	7	"	6	"	6	"	2	"	12	"	7
1 666	16 903	1 491	10 671	1 837	11 534	1 898	13 704	2 268	9 275	1 212	5 444	2 164	10 080	1 972	13 569	1 748	11 828	1 054	10 857
325	8 758	367	5 381	503	7 053	457	6 005	554	7 775	301	3 504	512	9 639	615	12 657	497	11 528	342	7 170
40	2 095	40	874	88	1 409	32	1 331	63	976	34	954	53	2 697	57	2 618	26	3 615	13	1 667
44	728	24	340	45	571	44	356	75	583	31	64	33	206	78	1 073	44	519	13	410
409	11 581	431	6 595	636	9 033	533	7 692	692	9 334	366	4 522	598	12 542	750	16 348	567	15 662	368	9 247
1 178	5 625	773	4 680	1 015	3 752	1 352	2 880	1 735	3 517	962	2 249	1 746	3 711	2 492	5 171	2 035	5 354	1 441	5 028
16	396	20	286	39	206	43	317	39	154	30	148	13	206	26	494	37	793	46	352
315	3 730	316	2 331	326	2 395	386	1 937	754	2 323	475	1 073	298	1 294	569	2 832	472	2 257	366	2 976
1 509	9 751	1 109	7 297	1 380	6 413	1 781	5 134	2 528	5 994	1 467	3 470	2 057	5 211	3 087	8 497	2 544	8 404	1 853	8 356
611	7 495	578	5 090	445	5 581	393	5 523	451	3 462	281	2 160	278	6 139	582	7 988	310	5 339	211	6 128
351	3 467	264	2 469	184	3 280	211	3 375	232	2 552	131	904	266	3 738	313	4 733	210	4 013	204	4 021
13	418	2	145	22	284	27	407	21	384	23	325	5	92	93	357	37	395	2	348
"	61	"	46	"	46	"	40	"	50	"	"	"	10	"	5	"	"	2	72
975	11 441	844	7 750	652	9 191	631	9 345	704	6 448	435	3 389	549	9 979	988	13 083	557	9 747	419	10 569
3 447	35 224	2 849	23 957	3 484	25 821	3 768	26 012	4 427	21 907	2 501	12 362	4 049	27 827	5 325	37 435	4 177	31 893	2 928	27 161
646	8 498	625	4 765	552	6 348	578	6 388	737	5 169	364	2 661	852	7 850	614	9 271	646	9 848	371	7 535
466	5 855	401	3 527	469	3 954	497	3 419	1 028	3 918	615	1 786	467	2 129	858	4 784	593	3 888	393	4 254
"	99	"	64	"	48	"	56	"	57	"	6	"	16	"	7	"	12	2	79
4 559	49 676	3 875	32 313	4 505	36 171	4 843	35 875	6 192	31 051	3 480	16 815	5 368	37 822	6 797	51 497	5 416	45 641	3 694	39 029

Arrondissement Tiel—Elst.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Beusichem.																
Openb. scholen . . . 2	6570	10880	11739	8763	11760	10114	12305	3575	11348	12375	11782	9282	2	381	14	447
Buren.																
Openb scholen . . . 3	7254	11480	12125	10259	11200	11501	10760	6100	12810	13590	12986	9664	60	210	60	437
Echteld.																
Openb. scholen . . . 3	9230	13746	15229	12896	17688	16100	13612	10082	15670	18224	17424	12510	154	554	147	671
Est c. a.																
Openb. scholen . . . 2	3847	7940	7525	6181	7840	8118	8613	2642	7896	8488	8342	5820	17	167	26	1212
Lienden.																
Openb. scholen . . . 3	14475	23480	26187	21471	27090	28413	30681	13900	27204	30504	29264	21600	152	3004	197	3890
Maurik.																
Openb. scholen . . . 4	12923	21120	21537	19108	18440	18778	23632	12364	18648	24525	23392	17572	51	666	53	2816
Ophemert.																
Openb. scholen . . . 1	4992	7680	8256	8560	6480	8640	8050	2052	6480	5896	7224	5728	63	356	38	967
Tiel.																
Openb scholen . . . 6	25750	41200	44548	31863	42623	42746	18871	27850	46798	44977	47214	34683	21	920	52	1716
Prot. bijz. scholen . . 1	3450	5600	5891	4650	6342	6191	4176	3920	5880	6345	6192	4380	8	193	29	434
R. K. bijz. scholen. . 1	10850	17480	19393	15655	21210	21210	18915	8109	19992	20511	19598	15741	97	517	71	788
Andere bijz scholen . 1	275	440	473	504	504	462	462	495	484	462	495	484	„	„	„	„
te zamen . . 9	40325	64720	70305	52672	70679	70609	42424	40374	73154	72295	73499	55288	126	1630	152	2938
Varik.																
Openb. scholen . . . 2	3258	5800	6192	4836	6212	6181	5912	2274	5762	6946	6284	5075	4	135	5	190
R. K. bijz. scholen. . 1	936	1440	1368	972	1476	1368	1200	780	1260	1380	1331	870	3	67	3	128
te zamen . . 3	4194	7240	7560	5809	7688	7549	7112	3054	7022	8326	7615	5945	7	202	8	318
Waardenburg.																
Openb. scholen . . . 1	3406	5148	5590	3968	5120	5330	3944	3915	5330	5895	5160	„	25	125	32	287
Prot. bijz. scholen . . 1	1742	2680	2795	1876	2720	2542	2379	1098	2562	2745	2440	1952	50	63	74	163
te zamen . . 2	5148	7828	8385	5844	7840	7872	6323	5013	7892	8640	7600	1952	75	188	106	450
Wadenoijen.																
Openb. scholen . . . 2	3576	7240	7740	6291	7720	7429	6698	4347	8064	8356	8356	6336	4	284	14	340
IJzendoorn.																
Openb. scholen . . . 1	2185	3720	3569	2720	3740	3400	3320	830	3320	3910	3652	2490	25	100	40	281
Zoelen.																
Openb. scholen . . . 3	8050	12880	13588	11662	13720	14063	14510	835	13608	14337	13861	11142	29	353	151	720
Bemmel.																
Openb. scholen . . . 3	12270	17996	19223	16102	18518	16867	19110	5984	18231	21205	20074	17920	43	309	25	540
Prot. bijz. scholen . . 2	2309	3080	3281	2688	2754	2798	2878	2663	2842	3703	3710	2734	2	86	5	112
R. K. bijz. scholen. . 2	8942	12652	12394	10299	13166	10993	14162	11448	8380	7630	11156	12516	10	538	45	920
te zamen . . 7	23521	33728	34898	29089	34438	30658	36150	20095	29453	32538	34940	33170	55	933	75	1572
Dodewaard																
Openb. scholen . . . 1	4760	6800	7140	8560	6732	7710	9225	2040	8323	9744	8484	6060	68	316	57	272
Prot. bijz scholen . . 1	2406	3440	3612	2816	3738	3560	3560	2170	3738	4091	4450	2492	14	107	19	192
te zamen . . 2	7166	10240	10752	11376	10470	11270	12785	4210	12061	13838	12934	8552	82	423	76	464
Elst.																
Openb. scholen . . . 3	15441	22520	23969	21622	24176	23674	24445	11508	23614	26401	24731	18410	136	625	96	1264
Prot. bijz. scholen . . 1	84	120	126	160	276	240	228	126	216	214	258	264	„	„	„	1
R. K. bijz. scholen. . 2	7140	10200	10200	9374	11398	7870	10710	6312	10602	12564	10624	8520	38	218	52	529
te zamen . . 6	22665	32840	34295	31156	35850	31784	35383	17946	34432	39179	35613	27194	174	843	148	1794
Gent.																
Openb. scholen . . . 1	7896	11280	11844	13322	15640	12240	17000	5440	8160	17100	13981	10140	10	355	17	459
Hemmen.																
Prot. bijz. scholen . . 1	1120	1600	1680	1880	2200	2200	2200	1540	2255	2530	2310	1740	2	83	„	32

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
106	738	42	174	98	341	124	145	147	370	46	60	231	1 527	231	615	154	543	49	285
99	645	110	500	152	594	233	850	181	629	200	154	74	461	57	576	27	412	11	426
211	766	276	208	436	484	667	1 087	409	753	500	390	762	1 094	234	979	331	681	89	820
38	608	173	271	191	230	398	367	548	323	80	105	515	750	428	591	391	657	134	407
181	2 930	252	1 337	140	1 017	367	1 555	478	1 068	242	923	414	2 542	376	1 990	173	1 882	137	1 228
139	1 507	168	250	321	453	553	1 370	551	1 485	199	465	360	1 547	479	1 723	273	998	59	895
78	421	33	284	19	357	15	441	16	608	3	183	11	857	10	1 155	37	1 100	35	419
128	1 406	101	719	96	1 286	123	1 063	69	515	12	492	40	1 155	31	1 503	14	2 625	27	1 757
11	411	53	211	2	341	4	308	26	171	11	355	20	256	21	211	32	199	25	470
77	726	90	212	78	269	153	150	458	518	65	178	176	1 010	147	1 003	127	804	89	700
"	"	"	"	"	7	"	16	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
216	2 543	244	1 142	176	1 903	280	1 537	553	1 204	88	1 025	236	2 421	292	2 717	173	3 628	141	2 927
12	154	115	450	107	543	125	478	114	304	44	181	132	700	197	478	97	153	124	466
"	57	9	44	54	49	69	159	59	165	17	15	8	69	40	38	34	82	14	19
12	211	124	494	161	592	194	637	173	469	61	196	140	769	216	516	131	245	138	485
43	481	231	194	166	119	498	247	375	147	85	201	198	1 159	270	603	77	333	"	"
106	278	135	149	182	249	165	243	139	198	73	41	157	282	151	175	63	93	3	25
149	759	366	343	348	368	663	490	514	345	158	242	355	1 441	421	778	140	426	3	25
3	323	10	449	9	177	188	644	83	402	30	203	97	1 562	71	618	105	375	49	310
49	314	49	67	48	288	136	342	36	441	1	15	39	244	22	156	14	145	"	149
225	935	135	728	61	581	367	1 332	367	964	2	11	176	1 694	180	953	98	549	64	551
59	685	109	437	193	268	346	1 207	341	1 310	94	153	405	564	485	931	280	2 373	111	1 728
9	139	14	53	7	171	16	175	31	173	10	157	19	79	42	207	6	147	10	172
25	1 071	227	410	166	543	226	729	177	782	88	479	82	388	209	694	67	585	45	777
93	1 895	350	900	366	982	588	2 111	549	2 265	192	789	506	1 031	736	1 832	353	3 105	166	2 677
26	438	96	242	97	324	233	505	211	522	50	40	202	271	154	636	72	457	69	332
22	101	20	88	25	86	72	227	103	379	33	60	140	93	53	108	45	85	12	65
48	539	116	380	1 2	410	365	732	314	901	83	100	342	364	297	744	117	542	81	397
154	991	126	519	182	713	231	1 314	312	1 461	73	201	198	609	263	832	97	504	76	354
"	2	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	"	2	1	"	2	1	2
36	357	42	159	105	201	112	265	97	400	110	161	139	494	97	642	92	272	39	312
190	1 350	168	678	288	914	343	1 519	409	1 861	183	362	339	1 103	362	1 475	189	758	146	868
27	443	114	245	99	301	117	360	238	966	68	165	58	208	300	790	94	300	66	254
1	50	5	50	3	72	8	45	13	43	1	16	4	69	6	63	2	113	1	88

Arrondissement Elst—Nijmegen—Zaltbommel.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Heteren.																
Openb. scholen . . . 3	8 960	12 800	13 420	9 604	14 004	12 800	13 562	8 220	12 526	14 703	13 415	10 678	95	308	114	383
Prot. bijz. scholen . . 2	2 324	3 320	3 486	3 616	3 093	3 518	4 006	2 120	2 602	4 156	3 852	2 850	„	111	„	93
te zamen . . 5	11 284	16 120	16 906	13 220	17 097	16 318	17 568	10 340	15 128	18 859	17 267	13 528	„95	419	114	476
Huissen.																
Openb. scholen . . . 2	9 660	13 800	14 490	11 430	16 002	4 440	7 182	15 160	14 402	17 342	15 080	12 818	23	104	65	216
R. K. bijz. scholen. . 1	7 560	11 088	11 330	10 545	10 868	10 545	13 680	9 940	2 556	13 632	11 928	12 496	14	276	24	376
te zamen . . 1	17 220	24 888	25 820	21 975	26 870	14 985	20 862	25 100	16 958	30 974	27 008	25 314	37	380	89	592
Kesteren.																
Openb. scholen . . . 2	10 500	15 000	15 750	13 246	16 825	16 180	15 699	10 270	16 776	13 716	12 802	9 438	94	528	116	673
Valburg.																
Openb. scholen . . . 4	7 408	10 720	11 352	9 447	11 222	10 733	7 452	6 370	11 747	13 216	11 672	9 776	145	255	55	495
Prot. bijz. scholen . . 7	13 445	19 200	20 160	16 857	18 960	19 566	14 761	10 589	22 168	24 624	22 969	16 843	21	500	20	912
R. K. bijz. scholen. . 1	1 680	2 400	2 520	1 652	2 628	2 356	„	2 604	2 604	2 806	2 440	854	1	17	„	50
te zamen . . 12	22 533	32 320	34 032	27 956	32 810	32 655	22 213	19 563	36 519	40 646	37 081	27 473	167	772	75	1 457
Balgoy.																
Openb. scholen . . . 1	2 080	2 800	3 440	3 256	4 048	3 520	3 250	1 452	2 772	3 036	2 904	2 442	„	20	8	68
Groesbeek.																
Openb. scholen . . . 3	10 188	12 903	15 660	11 584	16 276	8 240	8 478	15 679	15 722	17 342	14 980	14 722	148	506	127	918
R. K. bijz. scholen. . 2	7 348	10 128	10 924	8 190	10 776	5 046	7 278	10 764	8 532	11 560	10 162	9 948	38	434	115	687
te zamen . . 5	17 536	23 031	26 584	19 774	27 052	13 286	15 756	26 443	24 254	28 902	25 142	24 670	186	940	242	1 605
Heumen.																
Openb. scholen . . . 2	5 526	7 486	9 865	5 830	9 246	8 516	10 150	9 541	2 309	10 250	9 090	8 573	1	206	10	291
Millingen.																
Openb. scholen . . . 1	3 807	4 794	6 345	4 192	6 716	4 986	4 320	4 526	6 670	7 007	6 435	5 148	6	135	7	274
R. K. bijz. scholen. . 1	5 656	6 965	8 106	7 667	6 372	7 215	8 428	2 940	„	9 168	8 820	6 732	89	470	18	584
te zamen . . 2	9 463	11 759	14 451	11 859	13 088	12 201	12 748	7 466	6 670	16 175	15 255	11 880	95	605	25	858
Nijmegen.																
Openb. scholen . . . 9	48 282	74 489	81 821	56 354	88 212	82 315	70 597	33 008	86 551	84 735	90 438	69 589	195	1 971	290	3 135
Prot. bijz. scholen . . 3	15 209	23 326	24 974	15 289	21 939	22 691	15 256	9 700	23 104	24 486	23 290	15 583	54	1 401	95	2 327
R. K. bijz. scholen. 10	77 124	103 513	120 140	70 518	132 448	116 429	131 772	31 961	126 151	124 853	132 302	123 008	415	2 728	439	4 428
Andere bijz. scholen . 4	16 054	25 320	26 783	20 929	25 675	25 308	25 573	10 320	24 856	26 438	26 688	20 464	„	584	„	739
te zamen . . 26	156 669	226 648	253 718	163 090	268 274	246 743	243 198	84 989	260 662	260 532	272 718	228 644	664	6 684	824	10 629
Overasselt.																
Openb. scholen . . 2	7 432	10 172	12 108	10 138	12 871	11 635	14 824	6 600	13 860	5 418	5 160	4 386	4	367	8	434
Ubbergen.																
Openb. scholen . . . 4	10 694	13 811	16 864	14 170	16 844	15 597	16 570	11 885	11 892	16 299	16 555	14 635	115	412	61	352
R. K. bijz. scholen. . 1	3 304	4 340	5 043	3 630	4 752	3 852	2 033	4 286	4 452	5 029	4 815	4 410	42	135	112	196
te zamen . . 5	13 998	18 151	21 907	17 800	21 596	19 449	18 603	16 171	16 344	21 328	21 370	19 045	157	547	173	548
Appeltern.																
Openb. scholen . . . 4	10 012	13 337	15 328	12 780	14 978	15 559	15 072	13 050	14 904	19 090	16 700	14 284	29	545	91	688
Prot. bijz. scholen . . 1	434	1 178	1 260	1 170	1 260	627	1 120	1 147	992	1 426	1 302	992	8	22	34	28
te zamen . . 5	10 446	14 515	16 588	13 950	16 238	16 186	16 192	14 197	15 896	20 516	18 002	15 276	37	567	125	716
Batenburg.																
Openb. scholen . . . 1	648	759	682	726	943	874	955	440	840	803	871	704	5	51	11	39
R. K. bijz. scholen. . 1	1 876	2 345	2 814	1 224	3 082	2 808	2 396	„	2 279	3 010	3 010	2 967	„	130	4	87
te zamen . . 2	2 524	3 104	3 496	1 950	4 025	3 682	3 351	440	3 119	3 813	3 881	3 671	„ 5	181	15	126
Bergharen.																
Openb. scholen . . . 2	4 049	5 469	6 488	5 324	5 376	5 796	6 772	5 146	3 754	6 166	5 880	4 776	14	66	26	145
Prot. bijz. scholen . . 1	286	440	462	341	473	440	440	110	418	506	420	300	„	6	„	1
te zamen . . 3	4 335	5 909	6 950	5 665	5 849	6 236	7 212	5 256	4 172	6 672	6 300	5 076	„14	72	„26	146
Beuningen.																
Openb. scholen . . . 2	4 628	5 385	7 040	5 376	7 728	6 664	7 932	3 342	6 942	7 585	7 040	5 608	2	134	5	161
R. K. bijz. scholen . . 1	2 704	3 399	3 914	3 660	4 830	4 104	4 546	4 520	4 520	4 746	4 294	4 068	14	140	25	184
te zamen . . 3	7 332	8 784	10 954	9 036	12 558	10 768	12 478	7 862	11 462	12 331	11 334	9 676	16	274	30	345
Druumel.																
Openb. scholen . . . 1	7 650	10 131	11 920	10 132	13 398	11 766	11 448	7 612	13 292	14 544	12 620	10 048	16	308	30	548

District Tiel.

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
38	718	77	319	152	425	264	953	300	851	192	591	281	664	257	1 450	116	701	88	306
4	95	24	88	10	79	6	229	58	280	10	22	27	86	18	264	9	197	1	40
42	813	101	407	162	504	270	1 182	358	1 131	202	613	308	750	275	1 714	125	898	89	346
36	239	45	252	132	892	173	767	136	521	74	790	150	1 948	159	934	111	506	63	517
34	372	33	243	83	591	213	408	236	630	58	712	12	52	65	475	51	309	18	480
70	611	78	495	215	1 483	386	1 175	372	1 151	132	1 502	162	2 000	224	1 409	162	815	81	997
152	822	224	405	337	836	786	388	1 116	1 308	325	257	570	869	425	757	215	1 196	117	809
62	899	297	398	51	396	122	808	129	683	275	337	302	513	131	506	47	494	315	702
62	860	119	468	81	686	225	1 043	296	1 303	90	257	256	422	613	497	504	686	297	659
2	14	4	53	3	59	..	8	2	101	2	73	5	234	..	..	..	36	1	28
126	1 773	420	959	135	1 141	347	1 859	427	2 087	367	667	563	1 169	744	1 003	351	1 216	613	1 389
8	95	6	40	25	74	10	59	9	34	1	35	8	44	4	322	6	116	..	86
222	764	533	1 441	157	484	237	411	304	1 596	273	1 406	339	2 020	414	969	233	550	204	577
104	260	182	494	83	373	59	251	195	802	79	325	137	990	136	424	33	235	29	218
326	1 024	715	1 935	240	857	296	662	499	2 398	352	1 731	476	3 010	550	1 393	266	785	233	795
10	373	36	163	8	197	47	149	21	243	13	269	26	254	96	939	36	193	30	1 171
10	97	9	205	12	129	17	143	14	72	2	38	8	146	34	367	18	50	7	62
39	443	65	293	30	297	56	253	133	176	16	32	" 8	..	63	268	11	254	11	234
49	540	74	498	42	426	73	396	147	248	18	70		146	97	635	29	304	18	296
234	3 063	253	2 673	420	2 092	559	2 105	711	2 319	520	760	879	2 410	938	2 544	689	4 249	580	3 280
246	2 627	141	1 276	202	1 231	182	902	159	933	185	793	222	1 619	283	2 037	149	1 563	69	1 088
405	4 763	297	3 288	679	2 987	900	2 946	1 194	3 698	345	653	708	2 387	1 438	3 308	862	4 279	787	3 973
..	661	..	233	..	285	..	313	..	652	..	..	..	332	..	276	..	404	..	374
885	11 114	691	7 470	1 301	6 595	1 641	6 266	2 064	7 602	1 050	2 206	1 809	6 748	2 659	8 165	1 700	10 495	1 436	8 715
29	477	34	162	20	198	12	169	22	635	3	365	30	1 312	79	688	7	211	7	177
122	656	138	259	201	222	247	270	249	287	153	174	91	418	369	910	100	358	103	330
43	149	42	11	31	45	160	5	78	6	109	29	80	118	166	267	76	81	57	..
165	805	180	270	232	267	407	275	327	293	262	203	171	536	475	1 177	176	439	160	330
89	1 019	170	1 032	92	899	126	598	233	722	112	492	152	891	253	1 548	143	712	79	2 649
52	31	31	48	15	35	3	8	6	76	13	66	9	233	19	186	13	69	3	59
141	1 050	201	1 080	107	934	129	606	239	798	125	558	161	1 124	272	1 734	156	781	82	2 708
11	73	32	36	38	66	23	43	48	52	4	28	7	42	11	33	10	35	5	46
12	163	11	17	77	54	19	32	60	54	"	"	19	100	15	175	7	197	6	120
23	236	43	53	115	120	42	75	108	106	4	28	26	142	26	208	17	232	11	166
52	283	27	493	11	154	25	103	39	170	17	103	8	689	76	806	28	928	8	550
"	..	2	21	4	19	13	15	14	25	2	..	1	76	4	74	4	..	"	4
52	283	29	514	15	173	38	118	53	195	19	103	9	765	80	880	32	928	8	554
16	171	35	147	38	101	58	351	165	573	29	15	73	82	83	308	41	36	9	74
2	205	23	104	18	132	33	43	62	45	20	67	36	93	43	104	6	59	5	132
18	376	58	251	56	233	91	394	227	418	49	82	109	175	126	412	47	95	14	206
111	1 748	117	812	56	956	68	1 102	197	683	62	199	142	1 029	283	1 256	159	1 279	93	800

Arrondissement Zaltbommel—Geldermalsen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Driel.																
Openb. scholen . . . 2	4428	6805	6754	6058	7644	6872	7534	2496	7486	7876	6488	5801	19	245	37	39
Prot. bijz. scholen . . 1	2596	4095	4392	2067	1974	1800	1620	440	1870	2070	1890	1530	19	155	29	21
R. K. bijz. scholen . . 2	3390	5360	5553	6910	8526	6938	4560	5878	7563	8566	6920	7191	44	89	103	27
te zamen . . 5	10414	16260	16699	15035	18144	15610	13714	8814	16919	18512	15298	14522	82	489	169	85
Druten.																
Openb. scholen . . . 4	8511	12050	13814	12955	15736	13945	17227	8176	11859	15371	14408	13978	24	300	18	26
R. K. bijz. scholen . . 2	4700	6820	7712	5760	8091	6922	6859	4770	8244	8034	7782	6988	53	325	60	49
te zamen . . 6	13211	18870	21552	18715	23827	20867	24086	12946	20103	23405	22190	20966	77	625	78	75
Ewijk.																
Openb. scholen . . . 2	5824	7509	8955	6715	9814	5358	5936	8844	8551	10420	7783	8042	23	347	59	65
R.K. bijz. scholen . . 1	2530	3420	3870	1710	4548	3430	4950	4554	3267	3671	4797	5197	3	211	12	58
te zamen . . 3	8354	10929	12825	8425	14362	8788	10885	16398	11818	14091	12580	13239	25	558	71	123
Heerewaarden.																
Openb. scholen . . . 1	3640	5400	5460	4420	5586	5360	2265	4020	5628	6192	5916	4510	11	134	99	37
Horssen.																
Openb. scholen . . . 1	2400	3600	3900	3030	4059	3960	4274	1980	4076	4312	3920	3430	13	133	38	22
Hurwenen.																
Openb. scholen . . . 1	2028	3120	3024	2656	3486	3320	3818	1152	3360	3680	3360	2400	143	73	231	10
Rossum.																
Openb. scholen . . . 1	8342	7708	6552	6642	7872	7640	8505	1880	5838	8460	8084	5640	43	144	72	47
Wamel.																
Openb. scholen . . . 2	10922	14393	17040	12870	18186	16544	15219	9290	18312	16492	17046	14247	401	573	663	79
Prot. bijz. scholen . . 1	812	1296	1269	861	1040	1170	1200	620	1193	1314	1272	891	„	36	9	5
R. K. bijz. scholen . . 1	5368	5539	7439	5709	9016	7020	9694	8616	8810	8518	8117	7954	51	356	23	30
te zamen . . 4	17102	21208	25748	19443	28242	24734	23113	18526	28315	26324	26435	23092	452	965	695	121
Wijchen.																
Openb. scholen . . . 3	8182	11083	12540	9468	14574	13473	15864	7330	13500	15532	14790	12560	32	450	93	55
R. K. bijz. scholen . . 1	4134	5565	6204	4564	6426	7258	8780	4584	7258	8022	7640	5730	5	151	31	14
te zamen . . 4	12316	16651	18744	14032	21000	20731	24644	11914	20758	23554	22430	18290	37	601	124	69
Zaltbommel.																
Openb. scholen . . . 2	11244	17861	19909	13327	19278	18240	6883	10310	20642	21305	20809	15530	117	568	315	79
Prot. bijz. scholen . . 1	1824	3034	3182	2291	3401	2960	3600	2620	3614	3915	3915	3006	13	131	3	20
R. K. bijz. scholen . . 1	2776	3956	3822	3471	4224	3306	3029	1974	4366	4296	3733	4095	12	93	121	16
te zamen . . 4	15444	24851	26913	19032	26906	24506	13512	14904	28622	29516	28457	22631	142	792	439	116
Ammerzoden.																
Openb. scholen . . . 2	8289	13034	13910	7602	13413	12579	14284	8198	9936	13218	9125	10790	50	195	37	45
Beesd.																
Openb. scholen . . . 3	5619	8732	9641	7338	8388	8571	10660	3270	8326	10867	10527	8368	45	168	26	26
R. K. bijz. scholen . . 1	1638	2394	2701	3574	2425	2368	2944	950	2176	3185	2860	1972	30	135	23	14
te zamen . . 4	7257	11126	12350	10912	11313	10939	13004	4230	10502	14052	13387	10340	75	303	49	40
Brakel.																
Openb. scholen . . . 1	5157	7566	8316	5790	9240	8800	8800	3924	8592	10028	9556	7412	16	150	67	39
Buurmalsen.																
Openb. scholen . . . 2	6840	10926	12083	9195	12086	12144	12936	6417	12010	13442	12009	9054	41	441	47	73
Culenborg.																
Openb. scholen . . . 3	14725	22035	25358	17556	24550	24287	24587	„	23056	29929	28810	18240	4	361	18	174
Prot. bijz. scholen . . 1	2236	3268	3693	3118	2449	3073	3402	2673	3078	5449	3400	3400	22	188	2	46
R. K. bijz. scholen . . 3	14274	19542	21691	18560	22749	21523	22186	„	21318	25359	22788	16586	127	621	68	99
te zamen . . 7	31235	44845	50750	39234	49757	48888	50175	2673	47452	60728	54998	38225	153	1170	88	320
Deil.																
Openb. scholen . . . 4	5862	9863	10584	7751	10320	10176	11534	2924	9480	9841	11384	7798	5	159	11	42
R. K. bijz. scholen . . 1	1456	1872	2028	2039	2100	2000	5288	2288	530	2514	2120	1968	52	53	39	13
te zamen . . 5	7283	11738	12612	9754	12420	12170	16822	5212	10010	12345	13504	9706	57	212	50	55
Gameren.																
Openb. scholen . . . 2	6591	10284	11441	6844	10883	9560	8170	8060	11258	12791	11184	8384	257	591	218	63
Geldermalsen.																
Openb. scholen . . . 3	13569	21156	23693	14571	22930	13001	21116	2925	23707	25040	21618	17433	126	635	149	130

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
66	696	76	315	76	345	223	434	164	361	57	260	393	1 345	382	555	148	461	42	1 071
37	223	22	49	17	56	46	141	44	47	„	35	14	206	9	52	26	55	18	124
30	242	131	449	134	433	129	517	60	267	145	368	988	711	398	480	145	570	39	704
133	1 161	229	813	227	834	404	1 092	268	675	202	663	1 305	2 262	789	1 087	319	1 086	99	1 899
49	287	43	229	70	277	115	747	102	686	38	420	129	416	136	671	58	654	48	701
69	510	34	173	69	342	37	317	85	259	32	171	88	551	68	600	44	558	20	525
118	797	77	402	139	619	152	1 064	187	945	70	591	217	967	204	1 271	102	1 212	68	1 226
93	488	49	244	74	404	118	254	69	145	67	221	69	362	168	964	66	283	30	394
25	363	33	103	71	163	70	90	51	363	46	283	44	226	139	196	21	302	42	314
88	851	82	347	145	567	188	344	120	538	113	504	113	588	307	1 160	87	585	72	708
66	553	152	203	82	201	170	187	162	155	81	135	154	101	153	187	153	233	108	133
52	216	36	316	51	129	6	135	13	76	51	179	19	128	25	305	25	83	133	260
241	230	406	162	307	82	346	140	303	212	89	22	651	389	367	140	109	332	87	120
13	561	50	397	24	499	133	815	137	471	63	377	202	1 206	108	757	68	811	17	426
509	1 291	210	361	437	353	526	685	391	670	417	279	438	770	581	345	393	446	306	626
5	44	7	50	7	32	16	30	7	13	„	14	14	13	10	16	1	23	„	48
30	558	75	167	55	428	87	299	178	518	70	461	25	469	42	433	36	441	39	596
604	1 803	292	578	499	813	629	1 014	576	1 201	487	754	477	1 252	633	794	430	910	345	1 270
57	528	88	641	169	383	204	351	265	672	82	294	162	1 111	218	1 602	105	1 354	37	1 000
26	71	20	104	16	102	12	58	39	153	20	100	20	445	32	602	2	794	„	334
83	599	108	745	185	485	216	409	304	825	102	394	182	1 556	220	2 204	107	2 148	37	1 934
208	774	89	546	169	548	189	541	35	183	57	323	123	734	167	720	176	1 236	170	742
18	210	12	110	29	119	45	94	28	154	57	69	40	174	99	199	41	172	9	194
42	188	93	113	59	211	34	108	23	71	25	25	46	125	43	106	11	16	13	46
268	1 172	194	769	257	878	208	743	86	408	139	417	209	1 033	309	1 025	228	1 424	192	982
62	506	35	156	33	249	94	430	41	528	118	1 124	47	223	111	182	68	2 390	44	687
114	605	163	347	109	371	218	387	357	382	123	40	158	1 247	220	601	188	632	82	443
4	211	29	88	46	61	29	51	10	252	3	86	8	366	13	165	15	26	„	16
118	816	192	435	155	432	247	488	367	614	126	126	166	1 613	233	766	203	658	82	459
21	379	141	137	65	220	199	508	453	1 495	140	154	330	410	245	506	166	565	139	490
59	1 383	188	400	203	339	321	522	314	199	168	133	373	1 135	351	733	182	382	40	265
24	1 950	10	578	42	837	70	751	72	631	„	„	279	731	206	701	113	1 405	78	1 167
19	353	14	249	10	192	13	143	9	208	24	120	12	126	2	182	8	398	„	„
91	1 004	131	829	148	762	220	733	200	1 068	„	„	203	625	121	1 103	112	972	52	923
138	3 307	155	1 656	200	1 791	303	1 627	281	1 907	24	120	494	1 482	329	1 989	233	2 715	130	2 090
8	656	3	352	7	341	30	337	51	505	24	175	54	463	54	511	85	247	12	333
134	131	78	55	97	123	152	164	138	57	176	105	35	75	15	257	7	74	7	101
142	787	81	407	104	464	191	501	189	562	200	280	89	538	69	768	92	321	19	434
226	659	357	232	425	163	450	341	363	161	387	223	587	460	412	528	263	661	63	894
326	1 688	791	614	470	553	962	1 465	1 074	1 643	209	160	809	2 080	407	2 577	307	1 878	144	1 052

Arrondissement Geldermalsen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Haaften.																
Openb. scholen . . . 3	8 658	13 156	14 764	10 941	12 414	13 656	14 076	5 386	14 586	14 252	16 506	10 676	126	790	237	1 028
Hedel.																
Openb. scholen . . . 1	7 125	11 115	12 255	9 174	11 480	11 154	11 115	1 400	11 802	12 510	11 316	8 280	46	264	105	585
Herwijnen.																
Openb. scholen . . . 1	7 410	11 400	12 138	8 960	7 636	6 960	10 800	5 400	10 720	13 328	11 214	7 950	112	607	132	56
Kerkwijk.																
Prot. bijz. scholen . . 2	3 144	6 512	6 452	5 468	5 988	5 856	4 704	6 038	6 196	6 332	7 0 8	2 220	„	312	4	41
Nederhemert.																
Openb. scholen . . . 2	3 925	6 280	6 966	5 516	6 827	6 683	4 860	3 240	6 752	7 109	6 848	5 313	88	205	30	32
Poederoijen.																
Openb. scholen . . . 2	4 060	6 042	7 672	5 830	7 022	6 899	6 695	3 846	6 784	6 768	7 095	5 610	23	260	31	29
Vuren.																
Openb. scholen . . . 2	4 369	6 498	7 478	6 416	7 974	7 724	8 104	3 596	8 190	8 970	7 800	6 765	11	331	17	28
Zuilichem.																
Openb. scholen . . . 1	3 550	5 680	6 063	4 032	5 904	5 822	5 616	2 628	5 986	5 760	7 200	4 608	20	72	31	29
Arrond. Tiel.																
Openb. scholen . . . 33	105 516	171 414	183 825	148 578	179 633	180 813	160 908	90 766	182 938	198 023	194 941	141 902	607	7 255	829	13 37
Prot. bijz. scholen . . 2	5 192	8 280	8 686	6 2 6	9 062	8 733	6 555	5 018	8 442	9 090	8 632	6 332	58	256	103	29
R. K. bijz. scholen. . 2	11 786	18 920	20 761	16 627	22 686	22 578	20 115	8 889	21 25	21 891	20 929	16 611	100	584	74	91
Andere bijz. scholen . 1	275	440	473	504	504	462	462	495	484	462	495	484	..	..	..	..
te zamen . . 38	122 76	199 054	213 745	172 295	211 885	212 586	188 040	105 168	213 116	229 466	224 997	165 329	765	8 095	1 006	14 88
Arrond. Elst.																
Openb. scholen . . . 18	76 895	110 916	117 188	103 333	123 119	104 644	113 675	64 992	113 779	133 427	120 239	95 240	614	2 800	545	4 30
Prot. bijz. scholen . . 14	21 688	30 760	32 345	28 017	31 021	31 882	27 633	19 208	33 821	39 321	37 549	26 923	39	887	44	1 36
R. K. bijz. scholen. . 6	25 322	36 340	36 444	31 870	28 060	31 764	38 552	30 304	24 142	36 632	36 148	34 3 6	63	1 049	121	1 85
te zamen . . 38	123 905	178 016	185 977	163 220	192 200	168 290	179 860	114 504	171 742	209 380	193 936	156 549	716	4 736	710	7 51
Arrond. Nijmegen.																
Openb. scholen . . . 22	88 009	126 455	146 103	105 524	154 213	134 809	128 189	82 691	139 776	144 107	145 562	119 495	469	3 617	511	5 46
Prot. bijz. scholen . . 3	15 209	23 326	24 974	15 289	21 939	22 691	15 256	9 700	23 104	24 486	23 290	15 383	54	1 401	95	2 35
R. K. bijz. scholen. . 14	93 432	124 946	144 213	90 005	154 348	132 542	149 511	49 951	159 135	150 61	156 099	144 068	584	3 767	684	5 88
Andere bijz scholen . 4	16 054	25 320	26 783	20 929	25 675	25 308	25 573	10 320	24 8 6	26 438	26 688	20 464	..	584	..	73
te zamen . . 43	212 704	300 047	342 073	231 747	356 175	315 350	318 529	152 662	326 871	345 641	351 639	299 640	1 107	9 369	1 290	14 45
Arrond. Zaltbommel.																
Openb. scholen . . . 29	92 508	124 613	139 432	112 449	148 688	135 371	129 794	85 068	138 984	157 828	145 715	121 558	892	4 071	1 788	6 18
Prot. bijz. scholen . . 5	5 952	10 023	10 565	6 736	8 151	6 997	7 980	4 937	8 087	9 221	8 799	6 719	40	350	75	49
R. K. bijz. scholen. . 10	27 078	36 404	41 328	33 008	48 743	41 786	44 814	34 896	46 307	48 863	46 293	44 190	182	1 495	379	2 30
te zamen . . 44	125 538	171 040	191 325	152 193	205 582	184 154	182 5 8	124 901	193 378	215 922	200 807	172 467	1 114	5 916	2 242	8 98
Arrond Geldermalsen.																
Openb. scholen . . . 32	105 722	163 820	182 364	127 520	171 081	168 010	176 353	61 244	171 095	193 853	185 222	130 691	970	5 289	1 156	9 15
Prot. bijz. scholen . . 3	5 380	9 780	10 150	8 186	8 437	8 929	8 106	8 711	9 274	11 772	10 468	5 620	22	500	6	87
R. K. bijz. scholen. . 5	17 368	23 808	26 431	24 134	27 774	25 896	30 418	3 248	24 024	31 088	27 768	20 466	209	809	130	1 33
te zamen . . 40	128 470	197 408	218 945	160 240	207 292	202 835	214 877	73 203	204 393	236 713	223 458	162 777	1 201	6 598	1 292	11 34
District Tiel.																
Openb. scholen . . 134	468 6 0	697 218	768 912	597 404	776 734	723 647	708 919	384 761	746 572	827 238	791 679	614 886	3 552	24 032	4 820	38 48
Prot. bijz. scholen . 27	53 421	82 169	86 720	65 154	78 610	79 232	65 530	47 574	82 728	93 900	88 738	61 177	213	3 394	323	5 63
R. K. bijz. scholen. 37	174 986	240 418	269 177	195 644	291 611	254 966	283 410	127 288	254 860	289 084	287 237	259 751	1 138	7 704	1 388	12 90
Andere bijz. scholen 5	16 329	25 760	27 256	21 433	26 179	25 770	26 095	10 815	25 340	26 900	27 183	20 948	..	584	.	73
te zamen . 203	713 386	1 045 565	1 152 065	879 635	1 173 134	1 083 215	1 083 894	570 438	1 109 500	1 237 122	1 194 837	956 762	4 903	34 714	6 540	57 15
Provincie Gelderland.																
Openb. scholen . . 379	1 458 740	2 223 313	2 405 575	1 838 529	2 417 136	2 314 375	2 048 111	1 307 544	2 296 070	2 639 848	2 514 487	1 919 468	10 424	84 004	14 579	128 51
Prot. bijz. scholen . 8	297 111	445 178	466 958	369 82	457 571	466 889	394 055	293 956	482 804	528 242	495 121	360 087	1 759	22 068	2 785	33 79
R. K. bijz. scholen. 77	314 672	448 726	489 836	361 048	520 512	465 225	465 113	261 588	452 975	554 120	517 384	456 835	2 046	16 231	3 051	22 69
Andere bijz. scholen 27	31 883	53 874	56 975	42 249	58 520	58 669	46 402	16 691	55 809	62 252	60 961	44 961	17	1 171	26	1 78
te zamen . 571	2 105 406	3 171 091	3 419 344	2 611 108	3 453 739	3 305 158	2 953 681	1 879 779	3 287 658	3 784 968	3 587 903	2 781 351	14 246	123 474	20 441	186 79

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
334	849	490	692	317	292	571	988	391	940	246	643	521	1 420	247	1 435	265	2 399	33	1 339
209	622	402	347	239	775	371	1 038	566	1 949	81	119	805	1 767	631	576	441	1 014	84	393
150	543	598	479	453	291	610	412	838	462	473	356	974	1 478	767	952	688	870	299	449
11	591	105	179	49	284	135	227	67	458	30	266	78	355	51	384	50	630	8	161
61	546	164	489	190	488	353	705	218	660	53	501	240	613	121	619	32	682	11	613
117	431	459	276	542	126	632	141	704	281	124	97	333	320	261	336	19	411	3	227
145	441	186	317	265	225	502	732	526	468	354	471	1 054	1 170	939	1 154	766	627	363	528
47	289	82	266	280	300	314	190	325	211	35	53	109	218	205	203	227	156	109	221
1 312	11 228	1 700	5 631	1 847	6 470	3 794	9 921	3 374	8 009	1 444	3 383	3 049	15 292	2 589	11 940	1 771	9 953	778	7 713
117	689	188	360	184	590	169	551	165	369	84	396	177	538	172	386	95	292	28	495
77	783	99	256	132	318	222	309	517	683	82	193	184	1 079	196	1 041	161	886	103	719
..	..	..	..	..	7	..	16	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
1 506	12 700	1 987	6 247	2 163	7 385	4 185	10 797	4 056	9 061	1 610	3 972	3 410	16 909	2 957	13 367	2 027	11 131	909	8 927
554	5 235	1 088	2 807	1 243	3 655	2 272	6 302	2 783	7 622	1 151	2 534	2 166	5 646	2 174	6 836	1 032	6 531	905	5 202
98	1 247	182	847	126	1 094	327	1 719	501	2 178	144	512	448	749	734	1 140	566	1 230	322	1 026
97	1 814	306	865	358	1 394	551	1 350	512	1 913	258	1 425	288	1 168	371	1 811	210	1 182	103	1 597
749	8 296	1 576	4 519	1 747	6 143	3 150	9 371	3 796	11 713	1 553	4 471	2 852	7 563	3 279	9 787	1 808	8 943	1 330	7 825
635	5 525	1 009	4 943	843	3 396	1 129	3 306	1 330	5 186	965	3 047	1 381	6 604	1 874	6 739	1 089	5 727	931	5 683
246	2 627	141	1 276	202	1 231	182	902	159	953	185	793	222	1 619	283	2 037	149	1 563	69	1 088
591	5 615	586	4 086	823	3 702	1 175	3 455	1 600	4 682	549	1 039	925	3 495	1 803	4 267	982	4 849	884	4 425
..	661	..	233	..	285	..	313	..	652	..	..	..	332	..	276	..	404	..	374
1 472	14 428	1 736	10 538	1 868	8 614	2 486	7 976	3 089	11 453	1 699	4 879	2 528	12 050	3 960	13 319	2 220	12 543	1 884	11 570
1 663	8 918	1 580	5 934	1 696	5 397	2 334	6 486	2 323	5 631	1 226	3 347	2 692	9 295	2 961	10 197	1 682	8 883	1 172	10 292
112	508	74	278	72	261	123	288	99	315	72	184	78	702	141	527	85	319	30	429
236	2 300	420	1 230	499	1 875	421	1 464	558	1 760	358	1 475	1 266	2 720	780	2 686	272	2 937	164	2 771
2 011	11 726	2 074	7 442	2 267	7 533	2 878	8 238	2 980	7 706	1 636	5 006	4 036	12 717	3 882	13 410	2 039	12 139	1 366	13 492
1 907	11 547	4 069	5 682	3 580	5 571	5 706	8 887	6 293	10 475	2 135	4 049	6 763	13 735	5 117	11 617	3 810	14 319	1 504	9 101
30	944	119	428	59	426	148	370	76	666	54	386	90	481	53	566	58	968	8	161
229	1 346	238	472	291	946	401	948	348	1 377	179	191	246	1 066	149	1 525	134	1 072	59	1 040
2 166	13 837	4 426	7 082	3 930	6 943	6 255	10 205	6 717	12 518	2 768	4 626	7 099	15 282	5 319	13 708	4 002	16 359	1 571	10 302
6 071	42 453	9 446	24 997	9 209	24 489	15 235	34 902	16 103	36 923	7 321	16 360	16 051	50 572	14 715	47 329	9 384	45 413	5 290	37 991
603	6 015	704	3 189	643	3 602	949	3 830	1 000	4 461	539	2 271	1 015	4 089	1 383	4 656	953	4 372	457	3 199
1 230	11 858	1 649	7 409	2 103	8 235	2 770	7 526	3 535	10 415	1 426	4 323	2 859	9 528	3 299	11 330	1 759	10 926	1 313	10 552
..	661	..	233	..	292	..	329	..	632	..	..	..	332	..	276	..	404	..	374
7 904	60 987	11 799	35 828	11 955	36 618	18 954	46 587	20 638	52 451	9 286	22 954	19 925	61 521	19 397	63 591	12 096	61 115	7 060	52 116
15 823	133 996	18 460	79 200	20 857	81 243	29 547	103 887	32 245	100 081	16 831	49 778	32 757	127 549	33 563	132 335	23 547	124 037	14 445	104 338
3 065	31 509	3 267	18 768	3 259	20 339	3 947	22 954	5 388	24 542	3 495	15 361	5 122	30 386	5 064	32 098	3 979	31 080	2 175	25 134
3 188	22 542	3 388	13 179	3 989	15 880	4 234	13 918	5 550	16 183	2 654	7 879	4 635	14 856	5 424	19 503	3 299	18 394	2 406	18 203
23	1 323	37	785	21	1 015	17	1 063	38	1 072	..	71	4	795	13	884	5	1 094	3	1 220
22 099	189 970	25 152	111 932	28 126	118 477	37 745	141 822	43 221	141 878	22 980	73 069	42 518	173 586	44 064	184 800	30 830	174 605	19 029	148 895

Arrondissement s' Gravenhage I t/m III—Delft—Leiden.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
's Gravenhage.																
Openb. scholen . . 52	424 100	683 990	730 287	579 183	686 245	753 994	700 348	322 461	754 697	877 071	842 958	634 513	1 954	19 969	4 484	31 478
Prot. bijz. scholen . 14	89 340	153 530	173 271	118 510	155 645	162 683	133 835	101 612	162 577	180 382	186 882	126 614	659	6 158	1 077	8 980
R. K. bijz. scholen. 18	152 694	234 864	254 417	179 398	228 817	233 444	245 356	26 482	255 939	280 478	270 468	195 612	1 937	6 876	3 250	11 240
Andere bijz. scholen 30	62 095	98 660	105 770	77 103	99 083	100 834	52 859	10 218	99 105	116 144	112 122	80 992	58	3 682	42	5 488
te zamen . 114	728 229	1 171 044	1 263 745	954 194	1 169 790	1 250 955	1 132 398	460 773	1 272 318	1 454 075	1 412 430	1 037 731	4 608	36 685	8 903	57 186
Wassenaar.																
Openb. scholen . . 2	2 075	3 280	3 526	3 686	3 977	3 977	3 624	1 613	3 813	4 524	4 180	3 072	1	31	12	63
Prot. bijz. scholen . 1	2 650	4 160	4 214	4 408	4 176	4 838	4 440	2 142	4 715	5 290	5 060	3 648	7	135	35	216
R. K. bijz. scholen. 2	5 900	9 440	10 148	8 634	10 455	10 537	11 051	10 585	9 384	11 914	11 352	8 128	56	334	89	500
te zamen . . 5	10 625	16 880	17 888	16 728	18 608	19 352	19 115	14 340	17 912	21 528	20 592	14 848	64	500	136	779
Delft.																
Openb. scholen . . . 9	103 172	117 179	122 781	91 890	141 859	134 238	131 636	56 532	130 319	146 148	135 306	90 428	415	3 587	536	5 115
Prot. bijz. scholen . 3	43 018	53 750	53 917	50 105	55 157	53 442	57 479	48 816	57 181	57 817	53 953	37 471	480	1 642	678	2 759
R. K. bijz. scholen. 1	15 225	26 056	27 925	15 150	26 980	26 126	26 256	..	29 206	32 625	28 340	20 816	124	1 053	290	1 445
te zamen . . 13	161 415	196 985	204 623	157 145	223 996	213 806	215 371	105 348	216 706	236 590	217 599	148 715	1 019	6 282	1 504	9 319
Hof van Delft.																
Openb. scholen . . . 2	10 658	14 320	15 308	10 299	14 008	11 425	14 479	10 115	15 131	15 930	13 256	13 008	12	654	5	796
Nootdorp.																
Openb. scholen . . . 1	4 704	4 486	4 816	3 306	5 130	4 674	4 560	3 192	4 662	4 995	4 859	3 390	27	271	25	364
Pijnacker.																
Openb. scholen . . . 2	4 319	6 160	6 674	7 330	6 130	6 759	7 150	5 306	6 869	8 000	6 879	5 920	„	355	5	607
R. K. bijz. scholen. 1	4 828	4 368	4 784	4 200	5 280	4 680	6 000	2 790	4 440	5 880	5 400	4 320	„	126	4	326
te zamen . . 3	9 147	10 528	11 458	11 530	11 410	11 239	13 150	8 066	11 300	13 880	12 259	10 240	„	481	9	933
Rijswijk.																
Openb. scholen . . . 1	10 794	10 240	11 008	8 555	11 802	11 081	8 220	8 100	11 298	12 150	11 610	9 112	37	185	40	275
R. K. bijz. scholen. 1	4 094	3 827	2 936	4 183	3 696	3 532	3 948	913	3 569	4 018	3 226	3 116	20	139	124	238
te zamen . . 2	14 888	14 067	13 944	12 738	15 498	14 613	12 168	9 013	14 867	16 168	15 136	12 228	57	324	164	513
Schipluiden.																
Openb. scholen . . . 1	5 500	5 000	5 125	4 310	4 970	4 290	5 109	2 620	5 502	5 895	5 248	4 336	4	146	11	297
Prot. bijz. scholen . 1	1 680	1 540	1 575	1 564	1 175	1 485	1 850	744	1 518	1 650	1 551	1 221	1	190	11	241
te zamen . . 2	7 180	6 540	6 700	5 874	6 145	5 775	6 959	3 364	7 020	7 545	6 799	5 557	5	336	22	538
Stompwijk.																
Openb. scholen . . . 3	11 844	13 000	14 484	10 325	17 014	16 135	14 604	12 066	16 542	18 349	16 015	12 844	157	1 372	144	2 069
Veur.																
Openb. scholen . . . 1	3 780	3 600	3 600	3 102	4 136	3 854	3 948	2 016	4 032	4 128	4 128	3 298	1	139	14	63
R. K. bijz. scholen. 1	4 590	4 972	4 932	3 990	4 786	5 705	6 500	1 950	5 843	6 096	5 888	4 800	148	334	163	326
te zamen . . 2	8 370	8 572	8 532	7 092	8 922	9 559	10 448	3 966	9 875	10 224	10 016	8 098	149	473	177	389
Voorburg.																
Openb. scholen . . . 1	8 694	7 416	8 858	5 974	8 992	8 973	9 709	2 288	8 440	9 225	9 288	6 425	5	382	17	514
Prot. bijz. scholen . 1	4 082	3 446	4 128	2 375	5 130	4 633	4 807	3 080	4 620	5 040	4 773	3 330	28	180	26	291
R. K. bijz. scholen. 2	7 676	9 731	9 672	6 008	9 570	10 451	11 766	2 840	10 914	11 798	10 678	8 806	65	547	105	797
Andere bijz. scholen . 1	915	1 000	1 075	580	1 290	1 073	580	..	1 460	1 665	1 528	1 140	1	130	1	130
te zamen . . 5	21 367	21 593	23 733	14 937	24 982	25 130	26 862	8 208	25 434	27 728	26 267	19 701	99	1 239	149	1 732
Voorschoten.																
Openb. scholen . . . 2	„	„	„	10 872	14 348	13 800	14 740	4 788	15 044	11 120	11 424	7 479	„	„	„	„
Prot. bijz. scholen . 1	„	„	„	4 255	6 600	5 910	4 062	4 092	5 980	6 430	5 969	4 158	„	„	„	„
Andere bijz. scholen . 2	„	„	„	2 502	4 509	3 326	2 860	..	4 200	4 635	4 429	3 290	„	„	„	„
te zamen . . 5	„	„	„	17 629	25 457	23 066	21 692	8 880	25 224	22 205	21 822	14 927	„	„	„	„
Vrijenban.																
Openb. scholen . . . 2	5 017	6 680	7 138	7 964	7 030	7 160	8 010	5 529	7 518	7 965	7 568	6 268	13	372	„	372
Katwijk.																
Openb. scholen . . . 3	12 604	23 055	25 208	21 333	18 579	21 065	22 401	18 004	25 198	28 305	26 918	19 433	„	„	57	1 490
Prot. bijz. scholen . 3	12 959	24 209	26 093	24 042	20 230	23 452	23 938	16 159	24 630	24 107	26 721	21 743	„	„	61	1 553
te zamen . . 6	25 563	47 264	51 301	45 375	38 809	44 517	46 339	34 163	49 828	52 412	53 639	41 176	„	„	118	2 983
Leiden.																
Openb. scholen . . . 13	122 579	219 485	242 284	164 115	223 948	219 430	153 944	152 926	235 731	256 030	251 668	186 309	„	„	764	23 205
Prot. bijz. scholen . 5	32 642	67 760	74 624	37 960	51 489	59 366	42 889	40 939	61 582	67 137	63 107	46 635	„	„	86	5 794
R. K. bijz. scholen. 4	28 924	53 648	57 410	35 144	50 639	53 597	28 535	37 474	50 723	65 625	59 922	43 461	„	„	770	4 124
te zamen . . 22	184 135	340 993	373 318	237 219	326 076	331 393	225 368	231 339	348 036	388 792	374 697	276 405	„	„	1 620	33 063

District 's-Gravenhage.

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
5 695	43 876	6 568	26 649	7 259	28 343	7 466	30 827	8 376	28 353	4 282	11 501	7 700	29 338	6 805	37 880	5 934	42 377	4 241	37 276
1 548	10 824	1 218	5 637	1 179	5 884	1 037	7 047	828	7 604	1 014	5 750	1 026	7 803	1 053	8 908	652	9 913	606	10 069
3 276	13 468	2 621	9 273	4 979	13 272	3 003	6 976	3 271	7 287	197	556	1 727	5 370	2 132	9 727	1 727	9 921	839	8 058
79	6 676	139	3 100	187	4 282	296	3 967	124	2 319	85	377	239	2 479	265	3 401	296	4 383	164	3 701
10 598	74 844	10 546	44 659	13 604	51 761	11 802	48 817	12 598	45 563	5 578	18 184	10 692	44 990	10 255	59 896	8 579	66 597	5 850	59 104
15	176	11	56	25	141	10	117	10	97	2	18	3	115	4	207	6	243	1	141
15	207	14	120	24	177	22	157	23	163	22	44	30	74	46	249	30	231	7	120
61	621	141	925	260	422	155	548	93	1 085	71	869	57	495	198	552	76	646	24	661
91	1 004	169	1 101	309	740	187	822	126	1 345	95	931	90	684	188	1 038	112	1 120	32	932
449	4 896	432	3 743	464	3 567	608	4 439	707	3 540	330	1 756	536	3 520	672	5 489	370	5 008	83	4 971
432	2 607	450	3 842	388	1 856	543	1 815	268	1 886	161	1 100	243	1 984	252	2 666	137	2 412	114	2 643
151	1 733	97	1 514	182	1 172	185	914	235	1 022	..	..	104	918	160	1 520	149	1 660	45	1 350
1 032	9 236	979	9 009	1 044	6 595	1 336	7 198	1 210	6 448	491	2 856	883	6 422	1 084	9 675	656	9 080	242	8 984
40	997	56	675	104	429	171	569	530	646	85	298	78	324	113	803	61	595	71	722
6	404	8	102	13	110	15	91	1	161	23	368	22	357	9	432		319	9	230
9	702	12	562	12	243	22	353	103	771	83	294	266	281	308	608	221	400	153	401
16	531	14	453	10	325	3	391	24	395	8	86	90	208	86	441	32	461	18	328
25	1 433	26	1 015	22	568	25	744	127	1 166	91	380	356	492	394	1 049	253	861	151	732
54	628	102	477	101	175	144	579	64	433	80	529	199	1 000	133	806	167	778	152	544
43	176	35	202	28	45	14	29	41	196	19	77	22	167	27	168	12	261	9	230
97	804	137	679	129	220	158	608	105	619	108	606	221	1 167	160	974	179	1 039	161	774
8	409	16	445	126	297	127	119	163	140	79	121	144	149	125	176	111	449	79	508
3	371	5	101	5	32	5	82	13	77	11	30	6	122	9	183	7	128	9	147
11	780	21	546	131	329	132	201	176	217	90	151	150	271	134	359	118	577	88	655
106	1 832	140	815	53	436	26	818	144	940	280	239	214	530	174	584	187	848	137	565
3	204	3	112	7	65	2	233	9	53	13	172	19	43	23	57	10	268	23	81
156	290	234	331	203	204	158	149	153	176	101	143	264	257	225	316	247	517	118	206
159	494	237	443	210	269	160	382	162	229	114	315	283	300	248	373	257	785	141	287
18	693	5	289	11	241	18	290	23	639	6	87	23	252	9	148	9	413	7	375
15	194	11	106	37	116	45	152	"	"	21	121	50	131	23	146	42	353	13	131
80	514	115	643	98	508	86	384	82	451	7	77	90	277	39	343	37	453	19	418
1	170	4	80	..	34	5	77	..	24	"	"	7	22	2	77	4	100	2	160
114	1 571	135	1 118	169	902	154	903	105	1 114	31	285	170	682	73	714	92	1 319	41	1 084
"	"	177	807	169	322	110	733	36	586	7	78	51	352	23	226	36	692	8	290
"	"	59	114	31	129	23	145	15	143	18	37	18	212	19	140	12	320	15	244
"	"	..	..	..	2	..	89	"	40	"	"	"	..	"	15	"	5	"	"
"	"	236	921	100	453	133	967	51	769	25	115	69	564	42	391	48	1 017	23	534
6	1 023	18	357	16	642	32	318	49	269	31	157	12	193	25	238	43	312	63	409
50	1 796	94	1 094	92	1 165	182	1 519	525	2 660	815	856	804	706	1 020	1 285	1 095	1 358	883	1 115
145	1 805	246	1 145	320	1 239	293	728	634	2 453	393	751	571	750	1 135	708	1 044	1 011	234	1 169
195	3 601	310	2 239	412	2 401	475	2 277	1 159	5 113	1 208	1 607	1 375	1 456	2 155	1 993	2 139	2 369	1 117	2 284
986	18 202	1 429	9 227	1 220	8 953	1 144	10 187	701	6 411	632	7 766	887	8 375	958	9 610	861	12 652	848	11 929
115	5 680	73	1 555	189	1 531	164	2 223	139	1 648	198	1 556	177	2 109	108	2 914	115	2 780	81	2 958
614	3 952	254	1 959	360	1 906	276	1 945	129	1 275	189	1 157	418	1 825	236	2 301	174	2 413	127	2 654
1 715	27 844	1 756	12 411	1 769	12 390	1 574	14 355	972	9 334	1 019	10 499	1 482	11 800	1 302	14 825	1 150	17 845	1 056	17 491

Arrondissement Leiden—Maassluis

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februar.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.
Leiderdorp.																
Openb. scholen . . . 1	2507	4687	5014	4424	3927	4724	4218	3465	4830	5293	5213	3441	„	„	197	264
Prot. bijz. scholen . . 1	4255	7955	8510	7106	8358	8160	9476	4488	8568	9476	8358	6732	„	„	90	277
te zamen . . 2	6762	12642	13524	11530	12285	12884	13694	7953	13398	14769	13571	10173	„	„	287	541
Oegstgeest.																
Openb. scholen . . . 2	5543	10548	11165	4737	7115	6791	7116	4761	7718	7510	7267	3540	„	„	110	449
R. K. bijz. scholen. . 1	2737	5117	5355	5506	5888	5632	6370	3120	5676	6700	5628	4760	„	„	44	306
te zamen . . 3	8280	15665	16520	10243	13003	12423	13486	7881	13394	14210	12895	8300	„	„	154	755
Rijnsburg.																
Openb. scholen . . . 1	286	836	946	507	396	432	528	242	462	495	473	363	„	„	„	38
Prot. bijz. scholen . . 2	8250	15245	15030	13056	15932	15906	17052	8734	15816	18564	16446	13464	„	„	29	731
te zamen . . 3	8536	16081	15976	13563	16328	16338	17580	8976	16278	19059	16919	13827	„	„	29	769
Valkenburg.																
Openb. scholen . . . 1	2134	3810	4429	5130	4125	4332	4255	2034	4068	5220	4830	3335	„	„	44	188
Zoeterwoude.																
Openb. scholen . . . 1	667	1276	1402	1016	1518	1320	1518	1122	1056	1320	1386	1122	„	„	2	18
R. K. bijz. scholen. . 2	3979	7612	8404	5504	8492	7408	8874	6640	7460	8738	7986	7622	„	„	4	258
te zamen . . 3	4646	8888	9806	6520	10010	8728	10392	7762	8516	10058	9372	8744	„	„	6	276
's Gravenzande.																
Openb. scholen . . . 4	6650	13262	„	22452	30596	30210	23879	29243	29108	34375	32569	23034	142	1091	249	1330
Prot. bijz. scholen . . 2	3725	6194	„	9633	10427	11842	9224	7392	13101	13025	12193	8623	97	561	170	418
te zamen . . 6	10375	19456	„	32085	41023	42052	33103	36635	42209	48001	44762	31657	239	1652	419	1749
de Lier.																
Openb. scholen . . . 1	1650	3610	4644	3884	5043	5043	2500	5020	5066	5250	5375	4182	12	210	13	311
Prot. bijz. scholen . . 1	1100	2964	3182	2607	3999	3764	3549	2639	3913	4140	3956	2760	14	262	6	454
te zamen . . 2	2750	6574	7826	6581	9042	8807	6049	7659	8979	9390	9331	6942	26	472	19	765
Loosduinen.																
Openb. scholen . . . 2	2025	5852	„	6029	10929	10414	11165	3024	10542	10345	10664	7872	14	581	44	571
Prot. bijz. scholen . . 2	2800	5776	„	7126	7886	8076	8070	5837	8896	9494	9269	7392	47	334	98	602
R. K. bijz. scholen. . 1	2700	6232	„	6740	11256	10426	6972	10255	11450	12504	11025	9278	10	583	10	644
te zamen . . 5	7525	17860	„	19895	30071	28916	26207	19116	30888	32343	30953	24542	71	1498	232	1820
Maasland.																
Openb. scholen . . . 1	1750	2760	2967	2108	2788	2788	3060	1496	2856	3060	2982	2100	„	131	„	185
Prot. bijz. scholen . . 2	6381	9769	10715	10251	11340	10720	9270	11663	10922	11656	10856	7602	41	369	37	623
R. K. bijz. scholen. . 1	1200	1824	1968	1595	2475	2090	2365	1375	2250	2475	2184	1792	30	138	14	183
te zamen . . 4	9331	14353	15650	13954	16603	15598	14695	14534	16028	17191	16022	11494	71	638	51	991
Maassluis.																
Openb. scholen . . . 3	12975	22634	25349	17056	22664	24764	24874	14039	26131	27362	27393	20514	128	1195	27	1794
Prot. bijz. scholen . . 2	16020	25620	25663	21049	25625	27850	27038	20193	32610	31995	30573	23430	179	1373	270	2021
te zamen . . 5	28995	48254	51012	38105	48289	52614	51912	34232	58821	59357	57966	43944	307	2568	297	3815
Monster.																
Openb. scholen . . . 4	3975	8300	9030	14251	17419	17099	18082	11486	18079	19005	18211	13738	30	723	46	895
Prot. bijz. scholen . . 1	2850	3954	3847	6516	5291	5852	6160	4620	6814	7308	6708	5148	9	901	6	356
R. K. bijz. scholen. . 3	2650	8056	4214	8339	12438	11734	13117	8601	9013	14765	12863	11408	63	483	116	1179
te zamen . . 8	9475	20310	17071	29106	35148	34685	37359	24707	33406	41078	37782	30094	102	2107	168	2430
Naaldwijk.																
Openb. scholen . . . 3	2575	6382	„	10301	13088	13046	12690	10117	15822	16126	15349	12214	12	443	8	643
Prot. bijz. scholen . . 2	1525	3208	„	6328	5949	6704	6020	4900	7002	7592	6510	4995	45	236	52	280
R. K. bijz. scholen. . 2	650	2478	„	5650	7744	7308	7237	7516	4094	8686	7740	6880	4	181	4	254
Andere bijz. scholen . 1	775	1240	1376	704	1254	1353	429	„	1560	1755	1677	1094	„	52	„	49
te zamen . . 8	5525	13308	1376	22983	28005	28411	26976	22533	28478	34164	31276	25181	61	912	64	1226
Rozenburg.																
Openb. scholen . . . 2	5639	9271	9686	10020	10084	9340	7315	8575	10290	11160	10934	7768	48	646	20	541
Prot. bijz. scholen . . 1	1904	3080	3243	3818	3034	3608	4100	2161	3634	3950	3760	2886	1	98	2	229
te zamen . . 3	7543	12353	12929	13838	13118	12948	11415	10736	13924	15110	14694	10654	49	744	22	770
Wateringen.																
Openb. scholen . . . 1	2250	2736	„	5280	8096	7010	7611	4002	8142	7744	7744	7744	22	258	21	184
R. K. bijz. scholen . . 1	1125	2242	„	3672	5166	4305	5246	„	4872	5310	5031	4680	28	198	11	193
te zamen . . 2	3375	4978	„	8952	13262	11345	12857	4002	13014	13054	12775	12424	50	456	32	377

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
87	304	51	262	19	928	55	335	81	484	35	227	80	193	65	223	35	365	22	443
130	480	186	723	360	695	216	396	328	433	204	399	222	495	275	800	273	784	222	513
217	784	237	985	379	1 623	271	731	409	917	239	626	302	688	340	1 023	308	1 149	244	956
144	911	43	381	59	353	40	275	21	420	25	264	18	327	25	323	6	272	6	272
26	321	17	331	31	762	78	409	108	742	29	211	52	204	20	186	39	311	25	223
170	1 202	60	712	90	1 115	118	684	129	1 162	54	475	70	531	45	509	45	583	31	495
"	76	"	62	"	51	"	82	"	97	"	5	"	25	"	22	"	65	"	29
79	1 182	102	472	185	435	179	557	554	1 896	194	473	374	774	307	1 044	256	1 192	150	912
79	1 258	102	534	185	506	179	639	554	1 993	194	478	374	799	307	1 066	256	1 257	150	941
47	569	45	377	19	137	"	224	21	186	40	230	38	279	47	284	57	412	31	171
7	32	5	56	9	29	8	6	10	18	6	10	10	16	7	37	10	66	4	45
2	156	10	50	4	140	4	160	23	487	10	247	2	82	4	213	7	196	4	142
9	188	15	106	13	169	12	166	33	505	16	257	12	98	11	250	17	202	8	187
"	"	586	1 131	908	1 287	913	1 571	944	995	1 540	999	1 333	1 760	1 350	3 914	1 173	2 088	435	1 525
"	" "	237	485	95	405	96	560	90	468	91	336	94	401	30	569	45	504	3	1 145
"	"	823	1 616	1 003	1 692	1 009	2 131	1 034	1 463	1 631	1 335	1 427	2 161	1 380	4 483	1 218	2 592	438	2 670
36	304	72	173	103	218	75	350	45	151	103	279	99	211	41	290	28	635	10	326
30	373	77	95	40	155	73	391	48	490	54	196	24	446	10	429	"	177	2	245
66	677	149	268	143	373	148	741	93	641	157	475	123	657	51	719	28	812	12	571
"	"	69	359	141	707	203	810	386	1 015	81	216	197	735	186	724	38	621	94	1 520
"	" "	63	570	79	534	76	541	114	357	39	329	77	331	86	418	36	212	6	1 168
"	"	87	217	259	382	204	425	157	399	253	392	178	269	164	420	"	450	115	1 638
"	"	219	1 146	479	1 623	553	1 776	657	1 771	373	937	452	1 335	436	1 562	74	1 483	215	4 326
"	200	"	159	1	121	4	83	1	99	10	46	19	67	6	71	1	240	1	171
45	491	72	208	86	337	124	558	82	505	143	466	163	420	96	283	83	544	46	405
"	205	12	233	9	23	20	26	53	161	5	43	15	59	"	81	2	66	2	12
45	896	84	600	96	481	148	667	136	825	158	555	197	546	102	435	86	850	49	608
7	2 420	30	736	69	692	88	881	62	977	36	742	94	1 054	65	1 644	61	1 355	52	1 351
278	1 896	345	923	570	1 200	462	1 114	420	1 363	182	660	306	1 473	252	1 357	142	1 158	168	1 291
285	4 316	375	1 659	639	1 892	550	1 995	482	2 340	218	1 402	400	2 527	317	3 001	203	2 513	220	2 642
113	803	191	404	236	405	192	1 246	291	1 048	273	399	258	459	443	878	406	1 158	300	811
42	284	71	235	59	163	143	389	134	1 008	52	258	38	129	66	430	39	505	11	269
34	333	154	165	118	541	60	591	96	763	44	409	15	375	60	478	57	492	18	497
189	1 420	416	804	413	1 109	395	2 226	521	2 819	369	1 066	311	963	569	1 786	502	2 155	329	1 577
"	"	75	350	95	585	80	1 346	67	765	78	611	167	341	64	701	68	741	68	585
"	"	107	252	27	279	155	456	109	469	42	152	31	246	20	415	14	272	9	343
"	"	4	304	22	218	30	150	13	161	17	173	4	57	9	201	5	192	11	176
"	4	"	"	"	5	"	2	"	"	"	"	"	21	"	7	"	30	"	5
"	4	186	915	144	1 087	265	1 954	189	1 395	137	936	202	705	93	1 224	87	1 235	88	1 109
69	796	68	615	52	537	46	512	190	423	57	632	150	981	230	2 208	88	2 697	52	1 044
11	344	19	260	34	654	72	444	85	354	54	86	3	880	35	610	77	386	4	314
80	1 140	87	875	86	1 191	118	956	275	777	111	718	153	1 870	325	2 818	165	3 083	56	1 358
"	"	23	152	33	188	48	788	54	1 235	76	285	77	334	32	536	65	452	26	258
"	" "	99	208	29	"	12	"	28	"	"	"	21	"	28	"	9	"	4	2
"	"	122	360	62	188	60	788	82	1 235	" 76	285	98	334	60	536	74	452	30	260

Arrondissement Rotterdam I t/m IV—Schiedam.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Arrond. 's Gravenhage. I t/m III.																
Openb. scholen . . . 54	426 175	687 270	733 813	582 869	690 222	757 971	703 972	324 074	758 510	881 395	847 138	637 585	1 955	20 000	4 496	31 541
Prot. bijz. scholen . . 15	91 990	157 690	177 485	122 918	159 821	167 521	138 275	103 754	167 292	185 672	191 942	130 282	666	6 293	1 112	9 191
R. K. bijz. scholen. . 20	158 594	244 304	264 565	188 032	239 272	243 981	156 407	37 067	265 323	292 392	281 820	203 740	1 993	7 210	3 339	11 740
Andere bijz. scholen . 90	62 095	98 660	105 770	77 103	99 083	100 834	52 859	10 218	99 105	116 144	112 122	80 992	58	3 682	92	5 488
te zamen . . 119	738 854	1 187 924	1 281 633	970 922	1 188 398	1 270 307	1 151 513	475 113	1 290 230	1 475 603	1 433 022	1 052 579	4 672	37 185	9 039	57 960
Arrond. Delft.																
Openb. scholen . . . 25	168 482	188 081	199 792	163 927	235 419	222 189	222 225	112 552	225 348	243 905	225 561	162 508	671	7 463	797	10 382
Prot. bijz. scholen . . 6	48 780	58 736	59 620	58 299	68 062	65 500	68 228	56 732	69 299	70 957	66 246	46 180	569	2 012	715	3 291
R. K. bijz. scholen. . 6	36 413	48 954	50 249	33 531	50 312	50 494	54 470	8 463	53 972	60 417	53 832	41 858	357	2 199	686	3 128
Andere bijz. scholen . 3	915	1 000	1 075	3 082	5 799	4 399	3 440	..	5 660	6 300	5 957	4 430	1	130	1	130
te zamen . . 40	254 590	296 771	310 736	258 839	359 592	342 582	348 363	177 747	354 279	381 579	351 596	254 976	1 538	11 804	2 199	16 900
Arrond. Leiden.																
Openb. scholen . . . 22	146 310	363 697	290 448	201 262	259 608	258 094	193 980	182 554	279 063	304 173	297 755	217 513	„	„	1 174	25 598
Prot. bijz. scholen . . 11	58 106	115 269	123 257	82 164	98 009	106 884	93 355	70 320	110 596	119 284	114 632	88 574	„	„	266	8 266
R. K. bijz. scholen. . 7	35 640	66 377	71 169	46 154	65 019	68 637	43 779	47 234	63 859	81 063	73 595	55 843	„	„	818	4 688
te zamen . . 40	240 056	545 343	484 874	329 580	420 636	433 615	331 114	300 108	453 518	504 520	485 923	361 960	„	„	2 258	38 552
Arrond. Maassluis.																
Openb. scholen . . . 21	39 489	74 809	51 676	91 381	120 707	119 714	111 176	87 662	126 036	134 427	131 221	98 966	408	5 278	428	6 457
Prot. bijz. scholen . . 13	36 305	60 563	46 630	67 418	73 551	78 416	74 031	59 405	86 472	89 766	83 825	62 836	433	4 134	641	4 978
R. K. bijz. scholen. . 8	8 325	20 832	6 182	25 996	39 079	35 863	34 937	27 747	31 679	43 740	38 843	31 038	135	1 583	235	2 450
Andere bijz. scholen . 1	775	1 240	1 376	704	1 254	1 353	429	..	1 560	1 755	1 677	1 092	..	52	..	49
te zamen . . 43	84 894	157 446	105 864	185 499	234 591	235 376	220 573	174 814	245 747	269 688	255 566	196 932	976	11 047	1 304	13 937
District 's Gravenhage.																
Openb. scholen . . 122	780 456	1 313 857	1 275 729	1 039 439	1 305 956	1 357 998	1 231 353	706 842	1 388 957	1 563 900	1 501 675	1 116 602	3 034	32 741	6 895	73 945
Prot. bijz. scholen . 45	235 181	392 269	406 992	330 799	397 443	418 321	373 889	290 211	433 659	465 679	456 645	327 882	1 608	12 439	2 734	25 707
R. K. bijz. scholen 41	238 972	380 467	392 145	293 713	393 682	398 975	389 593	120 511	414 833	477 612	448 031	335 479	2 485	10 992	5 078	22 012
Andere bijz. scholen 34	63 785	100 900	108 221	80 889	106 136	106 586	56 728	10 218	106 325	124 199	119 756	86 514	59	3 854	93	5 067
te zamen . 242	1 318 394	2 187 484	2 183 107	1 744 840	2 203 217	2 281 880	2 051 563	1 127 782	2 343 774	2 631 390	2 526 107	1 866 447	7 186	60 036	14 800	127 392
Rotterdam.																
Openb. scholen . . 103	860 754	1 265 892	1 312 490	1 026 898	1 214 722	1 345 358	1 567 001	693 823	1 433 218	1 591 654	1 541 231	1 127 968	2 484	39 820	4 819	70 174
Prot. bijz. scholen . 28	213 493	341 507	357 086	287 854	325 234	322 137	407 619	209 323	376 754	418 188	394 333	305 380	1 092	12 903	2 414	23 761
R. K. bijz. scholen. 25	191 564	277 559	302 164	216 830	304 866	294 192	344 611	114 836	322 655	349 448	329 612	260 053	1 403	10 093	2 717	16 558
Andere bijz. scholen 6	10 661	14 310	17 505	12 543	16 538	16 698	14 872	4 180	16 261	17 235	16 340	11 590	61	913	23	1 475
te zamen . 162	1 276 476	1 919 468	1 989 245	1 538 185	1 861 360	2 008 385	2 334 103	1 022 162	2 148 888	2 376 525	2 281 516	1 704 991	4 905	63 739	9 972	111 937
Barendrecht.																
Openb. scholen . . . 2	4 532	7 030	7 725	7 082	7 963	7 975	8 998	4 571	8 148	8 797	8 361	6 564	85	320	159	468
Prot. bijz. scholen . . 1	6 102	9 368	9 737	10 079	12 471	11 501	12 931	6 872	12 094	13 188	11 288	9 838	48	612	44	994
te zamen . . . 3	10 634	16 398	17 462	17 161	20 434	19 476	21 929	11 443	20 242	21 985	19 649	16 402	133	932	203	1 462
Hoogvliet.																
Openb. scholen . . . 1	3 825	6 080	6 407	6 138	5 016	5 760	7 560	4 608	7 014	7 515	7 138	4 980	61	433	47	280
Kethel.																
Openb. scholen . . . 1	3 752	5 628	6 298	5 740	5 163	5 838	6 950	3 336	6 348	6 900	5 934	4 416	22	229	24	285
R. K. bijz. scholen. . 1	2 940	4 620	4 725	4 725	5 290	4 830	4 995	3 565	5 060	5 750	4 915	3 795	„	161	20	94
te zamen . . 2	6 692	10 248	11 023	10 465	10 453	10 668	11 945	6 901	11 408	12 650	10 879	8 211	22	390	44	379
Overschie.																
Openb. scholen . . . 1	3 328	6 174	6 063	5 508	6 068	7 260	8 250	4 264	7 544	8 350	7 849	5 740	88	257	120	344
Prot. bijz. scholen . . 1	9 230	14 100	14 868	15 840	16 652	16 653	11 652	7 240	15 246	17 066	15 582	12 213	84	934	160	1 070
R. K. bijz. scholen. . 1	2 976	4 360	4 650	4 278	4 424	4 524	5 884	2 752	5 286	5 838	5 015	3 735	5	393	6	400
te zamen . . 3	15 534	24 634	25 581	25 626	27 144	28 437	25 786	14 256	28 076	31 254	28 476	21 718	177	1 584	286	1 814
Pernis.																
Openb. scholen . . . 1	2 938	2 938	2 996	2 996	4 242	3 920	4 830	1 890	4 368	4 784	4 368	3 120	166	296	251	447
Prot. bijz. scholen . . 2	10 930	15 800	15 800	17 640	16 102	17 520	18 582	10 790	17 808	21 130	17 470	14 450	13	572	39	532
te zamen . . 3	13 868	18 738	18 796	20 636	20 344	21 440	23 412	12 680	22 176	25 914	21 838	17 570	179	868	290	979
Poortugaal.																
Openb. scholen . . . 1	4 941	7 728	8 648	7 544	7 622	8 649	10 250	4 510	9 430	5 200	9 558	6 732	43	85	105	138
Rhoon.																
Openb. scholen . . . 1	6 100	9 760	10 469	9 393	7 953	9 044	12 465	6 094	11 552	12 375	12 040	8 702	98	477	71	896

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
5 710	44 052	6 579	26 705	7 284	28 484	7 476	31 944	8 386	28 450	4 284	11 519	7 703	29 453	6 809	38 037	5 910	42 620	4 242	37 417
1 563	11 031	1 232	5 757	1 203	6 061	1 059	7 204	851	7 767	1 036	5 794	1 056	7 877	1 099	9 157	682	10 144	613	10 199
3 337	14 089	2 765	10 198	5 239	13 674	3 158	7 524	3 364	8 372	268	1 425	1 784	5 865	2 270	10 309	1 803	10 570	863	8 719
79	6 676	139	3 100	187	4 282	296	3 467	123	2 319	85	377	239	2 479	265	3 401	296	4 383	164	3 701
10 689	75 848	10 715	45 760	13 913	52 501	11 989	49 639	12 724	46 908	5 673	19 115	10 782	45 674	10 443	60 904	8 691	67 717	5 882	60 036
939	11 988	969	8 382	1 079	6 510	1 275	8 542	1 529	8 178	1 026	4 099	1 564	7 004	1 614	9 577	1 223	10 082	765	9 099
459	3 172	525	4 163	491	2 133	616	2 194	296	2 105	211	1 288	317	2 449	303	3 135	198	3 213	151	3 165
446	3 244	495	3 143	521	2 254	446	1 897	535	2 230	135	383	570	1 827	537	2 788	477	3 352	209	2 532
1	170	4	80	..	36	5	166	..	64	..	..	7	22	2	92	4	105	2	160
1 596	18 574	1 993	15 768	2 091	10 983	2 342	12 739	2 360	12 578	1 372	5 770	2 458	11 302	2 476	15 592	1 902	16 752	1 127	14 956
1 321	21 920	1 667	11 459	1 418	11 616	1 429	12 658	1 362	10 276	1 533	9 358	1 838	9 920	2 122	11 784	2 064	15 190	1 794	14 004
469	9 147	577	3 855	1 054	3 920	852	3 904	1 055	6 430	989	3 199	1 344	4 119	1 885	5 406	1 688	5 767	687	5 552
642	4 439	281	2 050	395	2 808	348	2 514	260	2 504	228	1 615	472	1 611	260	2 700	220	2 920	156	2 969
2 432	35 506	2 525	17 364	2 867	18 344	2 629	19 076	3 277	19 210	2 770	14 172	3 654	15 651	4 267	19 950	3 972	23 877	2 637	22 525
825	4 523	1 114	4 088	1 698	4 740	1 739	7 587	2 040	6 708	2 254	4 209	2 394	5 942	2 477	10 866	1 928	9 987	1 038	7 601
406	3 388	991	3 028	990	3 727	1 181	4 453	1 082	5 074	657	2 483	736	4 375	595	4 511	436	3 758	249	5 180
34	538	356	1 127	437	1 164	326	1 192	347	1 484	319	1 017	233	760	261	1 180	73	1 200	150	2 245
..	4	..	..	..	5	..	2	..	..	..	..	..	21	..	..	..	30	..	5
665	8 453	2 461	8 243	3 125	9 636	3 246	13 234	3 469	13 266	3 230	7 709	3 363	11 098	3 333	16 564	2 437	14 975	1 437	15 031
7 955	82 483	10 329	50 634	11 479	51 350	11 919	59 731	13 317	53 612	9 117	29 185	13 499	52 319	13 022	70 264	11 125	77 879	7 839	68 121
2 888	26 738	3 326	16 803	3 738	15 841	3 708	17 755	3 883	21 377	2 893	12 764	3 453	18 820	3 882	22 269	3 004	22 882	1 700	24 096
4 459	22 310	3 897	16 518	6 592	19 900	4 278	13 127	4 506	14 590	950	4 440	3 059	10 063	3 328	16 977	2 573	18 042	1 378	16 465
80	6 850	143	3 180	187	4 323	301	4 135	123	2 383	85	377	246	2 522	267	3 500	300	4 518	166	3 866
15 382	138 381	17 695	87 135	21 996	91 414	20 206	94 748	21 829	91 962	13 045	46 766	20 257	83 724	20 499	113 010	17 002	123 321	11 083	112 548
5 242	74 680	4 780	44 656	6 139	49 242	7 756	58 156	10 652	76 335	5 374	33 079	9 332	65 445	9 201	75 071	9 291	90 934	7 692	74 315
2 926	24 628	2 150	12 639	3 124	14 163	2 931	15 423	4 082	20 978	1 949	12 351	2 414	17 785	1 988	17 904	2 015	22 621	1 595	21 331
3 069	16 371	2 209	13 021	3 289	11 052	2 585	10 304	3 553	14 042	1 165	4 654	2 466	10 267	1 888	14 457	1 717	15 927	1 321	14 412
13	1 922	25	742	62	733	83	1 074	57	1 009	50	369	39	992	19	1 112	33	1 334	14	869
14 250	116 901	9 164	71 053	12 605	75 190	13 355	84 957	18 344	112 454	8 538	50 453	14 251	94 429	30 096	108 634	13 056	130 816	10 562	110 927
216	711	208	394	148	225	191	404	329	637	201	302	267	627	238	1 109	174	713	55	566
110	1 704	159	655	403	675	492	979	347	1 102	199	733	194	1 022	190	1 822	190	975	91	1 420
326	2 415	367	1 049	551	900	683	1 383	676	1 739	400	1 035	491	1 649	428	2 931	364	1 688	146	1 986
107	452	53	252	4	193	45	489	41	298	67	109	100	250	202	439	42	325	16	306
24	288	17	252	17	223	16	198	35	177	10	84	24	147	22	120	34	153	19	243
8	76	5	55	2	87	5	142	20	192	8	171	15	66	19	210	36	164	2	350
32	364	22	307	19	310	21	310	55	376	18	255	39	213	41	330	70	317	21	593
164	466	53	224	68	345	69	499	96	493	75	161	108	198	210	330	157	475	159	1 032
188	1 143	195	955	71	819	25	633	102	1 088	87	414	81	766	91	717	83	1 114	106	881
54	207	22	378	4	135	32	163	4	312	8	95	14	162	18	250	14	282	5	180
406	1 816	270	1 557	143	1 299	126	1 295	192	1 893	170	670	203	1 126	319	1 297	254	1 871	270	2 093
34	411	54	207	242	238	193	279	268	372	122	147	243	300	168	683	20	407	8	336
94	585	291	527	251	660	371	784	579	746	255	286	349	498	296	703	296	710	224	621
128	996	345	734	493	898	564	1 083	847	1 118	377	433	592	798	464	1 386	316	1 117	232	957
140	233	139	217	54	123	121	218	166	297	131	47	163	409	195	1 247	75	1 166	23	490
43	1 854	103	2 034	104	262	304	383	191	741	295	265	315	729	616	1 151	153	1 552	106	1 240

Arrondissement Schiedam—Hillegersberg.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Schiedam.																
Openb. scholen . . . 7	61 849	93 134	102 468	70 275	108 020	106 282	76 618	80 388	105 416	119 218	112 790	79 333	39	1 802	90	2 94
Prot. bijz. scholen . . 3	23 324	33 559	37 967	30 344	35 896	37 885	41 922	13 482	37 978	48 544	44 823	34 421	137	1 132	132	1 47
R. K. bijz. scholen . . 5	30 558	44 163	49 895	41 805	51 460	45 889	50 201	..	51 618	57 977	53 242	42 614	330	1 553	360	1 95
te zamen . . 15	115 731	170 856	190 330	142 424	196 346	190 056	168 741	93 870	195 012	225 739	210 855	156 368	506	4 487	582	6 36
Vlaardingen.																
Openb. scholen . . . 5	25 720	44 129	48 965	39 468	56 497	53 118	34 960	36 396	55 022	59 850	60 931	46 432	21	1 156	51	1 85
Prot. bijz. scholen . . 3	32 219	50 690	59 120	51 557	39 809	48 882	60 818	39 261	58 604	61 488	59 032	40 452	170	1 769	220	2 40
R. K. bijz. scholen . . 2	7 162	11 920	13 156	10 895	11 680	11 160	12 474	3 900	14 259	17 434	16 028	13 600	40	335	42	42
te zamen . . 10	65 092	106 739	121 241	101 920	107 986	113 140	108 252	79 557	127 885	138 772	135 991	100 484	231	3 260	313	4 12
Vlaardinger-Ambacht.																
Openb. scholen . . . 1	2 484	6 240	4 558	4 120	3 042	4 800	5 265	2 420	4 956	5 428	4 830	3 706	25	126	22	28
Bergschenhoek.																
Openb. scholen . . . 1	3 775	5 725	6 450	5 169	6 504	7 182	7 778	3 287	7 266	7 757	7 267	5 070	7	581	13	42
Berkel.																
Openb. scholen . . . 1	2 296	3 444	3 854	2 912	3 913	4 095	4 550	2 093	4 140	4 600	4 042	3 010	1	180	3	62
Prot. bijz. scholen . . 1	1 300	2 200	2 302	2 166	1 970	2 320	1 3x0	2 310	2 352	2 520	2 408	1 904	2	112	3	14
R. K. bijz. scholen . . 2	3 052	4 491	4 878	4 246	5 871	5 507	5 887	..	5 917	6 455	5 762	4 698	7	204	8	27
te zamen . . 4	6 648	10 135	11 034	9 324	11 754	11 922	11 757	4 403	12 409	13 575	12 212	9 612	10	496	14	1 03
Bleiswijk.																
Openb. scholen . . . 2	2 875	4 545	5 160	3 752	4 584	4 695	5 085	2 684	4 944	5 034	4 986	3 549	58	243	64	29
Prot. bijz. scholen . . 1	1 647	2 684	2 867	2 709	2 479	2 948	3 350	1 731	3 036	3 550	3 293	2 516	5	201	9	16
R. K. bijz. scholen . . 1	1 932	3 612	3 735	2 808	4 094	3 567	4 176	1 914	3 956	4 350	4 005	3 916	..	180	4	37
te zamen . . 4	6 454	10 841	11 762	9 269	11 157	11 210	12 611	6 329	11 936	12 934	12 284	9 981	63	624	77	78
Capelle a/d IJssel.																
Openb. scholen . . . 2	12 236	15 844	20 821	22 403	18 550	22 743	25 700	11 374	23 198	25 550	24 017	18 944	16	640	63	92
Prot. bijz. scholen . . 2	6 894	10 440	11 535	11 114	10 255	11 596	12 132	9 024	12 531	13 532	11 980	8 966	78	432	81	66
te zamen . . 4	19 130	26 284	32 356	33 517	28 805	34 339	37 832	20 398	35 729	39 082	35 997	27 910	94	1 072	144	1 64
Heerjansdam.																
Openb. scholen . . . 1	4 340	6 820	7 473	6 552	6 005	7 304	8 085	4 428	7 009	8 150	7 052	4 890	32	322	123	91
Prot. bijz scholen . . 1	2 970	4 796	5 123	5 232	3 640	6 480	7 150	5 005	6 578	6 958	6 674	4 620	40	126	67	17
te zamen . . 2	7 310	11 616	12 596	11 784	9 645	13 784	15 235	9 433	13 587	15 108	13 726	9 510	72	448	190	38
Hendrik-Ido-Ambacht.																
Openb. scholen . . . 2	6 507	11 160	7 807	5 548	10 494	12 998	14 265	7 090	13 440	14 435	13 889	10 204	48	324	51	77
Prot. bijz. scholen . . 1	3 451	9 006	10 248	9 717	10 665	9 440	10 665	5 925	9 954	10 530	10 363	6 776	5	113	..	26
te zamen . . 3	11 958	20 166	18 055	15 265	21 159	22 438	24 930	13 015	23 394	24 965	24 252	16 980	53	437	51	1 03
Hillegersberg.																
Openb. scholen . . . 2	12 967	18 797	21 714	14 176	20 715	19 784	24 580	11 792	22 112	24 367	22 406	14 790	378	806	200	1 46
Prot. bijz. scholen . . 1	1 120	1 600	1 880	1 080	1 400	2 352	2 688	2 072	2 365	2 750	2 585	1 760	8	88	13	15
te zamen . . 3	14 087	20 797	23 594	15 256	22 115	22 136	27 268	13 864	24 477	27 117	24 991	16 550	386	894	213	1 62
Krimpen a/d Lek.																
Openb. scholen . . . 2	10 053	16 060	17 249	17 218	16 185	17 674	12 527	17 224	17 928	20 550	19 505	15 102	7	447	19	1 04
Krimpen a/d IJssel.																
Openb. scholen . . . 1	6 896	10 948	11 650	8 287	12 265	12 527	13 550	2 981	12 420	13 450	12 555	9 335	9	769	8	84
Prot. bijz scholen . . 1	3 472	5 456	5 828	5 332	5 125	5 968	6 528	1 288	6 256	6 709	6 276	4 224	15	608	30	61
te zamen . . 2	10 368	16 404	17 478	13 619	17 390	18 495	20 078	4 269	18 676	20 159	18 831	13 559	24	1 377	38	1 46
Nieuwerkerk a/d IJssel																
Openb. scholen . . . 2	6 317	9 662	10 837	9 905	10 138	12 160	13 444	7 072	12 420	13 200	12 408	8 545	48	561	12	91
Prot. bijz. scholen . . 1	2 288	..	3 696	3 640	3 468	3 838	4 462	1 316	3 720	4 278	3 780	3 094	11	233	..	..
te zamen . . 3	8 605	9 662	14 533	13 515	13 606	15 998	17 906	8 388	16 140	17 478	16 188	11 639	59	794	12	91
Onderkerk a/d IJssel																
Openb. scholen . . . 2	7 980	12 536	13 395	12 915	12 170	13 158	15 250	7 398	13 588	15 650	14 711	10 692	19	827	35	2 50
Prot. bijz. scholen . . 1	4 004	6 908	7 332	6 808	6 586	4 392	8 900	4 272	7 420	9 000	8 460	5 760	1	1 320	2	1 41
te zamen . . 3	11 984	19 444	20 727	19 723	18 756	17 550	24 150	11 670	21 508	24 650	23 171	16 452	20	2 147	37	3 91
Ridderkerk.																
Openb. scholen . . . 4	17 572	27 604	30 261	29 470	23 988	31 384	34 887	18 378	32 382	34 610	32 855	24 080	255	1 807	233	2 40
Prot. bijz. scholen . . 3	13 213	20 880	22 476	24 046	22 208	24 554	26 535	15 576	28 856	26 545	24 620	19 065	91	955	82	2 15
te zamen . . 7	30 785	48 484	52 737	53 516	46 196	55 938	60 922	33 954	61 238	61 155	57 475	43 145	346	2 762	335	4 56
Schiebroek.																
Openb. scholen . . . 1	2 028	3 078	3 483	2 400	2 944	3 521	3 825	1 870	3 690	3 690	3 526	2 460	9	74	20	18

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart		April		Mei		Juni		Juli		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoor loofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
127	3 913	112	1 637	238	2 514	220	2 925	207	2 521	175	2 155	196	3 010	272	3 069	194	4 308	233	3 799
187	1 803	257	1 174	262	1 065	188	1 008	276	1 382	58	807	203	1 040	190	1 998	101	2 589	142	2 089
495	1 786	355	2 197	535	2 130	406	1 063	625	1 302	„	„	375	685	429	1 711	301	1 917	296	1 928
809	7 502	724	5 008	1 055	5 709	809	4 996	1 138	5 225	233	2 964	774	4 785	891	6 438	596	8 814	671	7 816
120	2 055	100	913	309	1 734	397	1 648	233	1 175	375	1 460	582	2 319	661	3 658	442	4 298	331	3 740
349	2 755	527	2 191	343	1 696	430	1 529	474	2 163	294	1 753	463	2 583	376	3 438	377	4 668	249	3 115
21	332	68	259	38	418	105	401	168	507	26	131	59	272	89	511	38	877	91	984
490	5 142	695	3 363	690	3 848	932	3 578	875	3 845	695	3 344	1 104	5 174	1 126	7 667	857	9 843	671	7 839
8	399	5	289	4	112	20	96	23	227	8	81	19	275	25	307	10	341	13	461
22	569	89	320	10	199	11	421	123	572	62	406	257	501	376	381	323	674	216	293
9	476	6	129	28	246	21	237	37	398	13	143	12	195	16	245	16	386	4	218
„	„	3	63	25	46	8	115	4	273	19	143	84	68	20	122	15	299	15	212
3	171	26	178	31	214	86	318	182	381	„	„	138	505	255	596	159	507	111	488
12	647	35	365	84	606	115	670	223	1 052	32	286	234	768	291	963	190	1 192	130	918
115	302	244	345	443	154	362	52	362	229	254	122	382	201	416	346	111	229	67	394
11	184	56	206	70	99	43	73	75	86	95	109	102	211	87	174	63	146	40	283
4	242	37	253	„	62	5	57	12	139	52	80	43	108	24	174	6	236	11	285
130	728	337	804	513	315	410	182	449	454	401	311	527	520	527	694	180	611	118	962
175	1 542	293	730	144	714	154	1 230	170	1 671	66	663	291	1 105	387	1 711	491	3 555	450	2 379
58	803	51	536	88	287	75	289	123	329	211	248	155	466	109	1 128	173	1 219	100	805
233	2 345	344	1 466	232	1 001	229	1 519	293	2 000	277	911	446	1 571	496	2 839	664	4 774	550	3 184
131	564	344	401	153	175	368	276	271	424	134	239	406	145	406	251	193	264	52	169
66	264	78	557	61	128	102	343	91	396	93	215	99	277	351	493	132	339	27	266
197	828	422	958	314	303	470	619	362	820	327	454	505	422	757	744	325	603	79	435
52	1 716	31	678	173	754	274	958	474	1 476	306	752	691	927	637	657	734	925	469	605
20	900	61	215	20	439	110	654	403	435	205	246	251	304	286	351	132	339	198	348
72	2 616	92	893	193	1 193	384	1 612	877	1 911	511	998	942	1 231	923	1 008	866	1 264	667	933
383	1 833	223	787	594	1 098	539	1 477	392	1 066	167	901	424	1 578	525	2 191	562	1 779	293	1 261
61	103	33	15	87	81	75	22	104	122	78	83	102	56	151	55	122	65	56	131
454	1 936	256	802	681	1 179	614	1 499	496	1 188	245	984	526	1 634	676	2 246	684	1 844	349	1 392
14	1 123	12	625	65	436	82	607	47	1 432	29	1 664	35	736	53	843	68	882	37	752
27	907	97	396	111	372	80	539	125	727	36	119	68	706	273	690	268	761	194	646
20	485	31	248	18	174	15	316	41	390	3	125	23	286	62	525	51	843	24	577
47	1 392	128	644	129	546	95	855	166	1 117	39	244	91	992	335	1 215	319	1 604	218	1 223
103	792	189	544	123	561	168	751	168	835	107	516	196	553	205	791	133	1 007	122	615
19	301	20	263	15	228	37	347	106	374	29	108	82	207	54	321	27	353	15	417
122	1 093	209	807	138	789	205	1 098	274	1 409	136	624	278	760	259	1 112	160	1 360	137	1 032
44	1 840	51	471	65	295	127	524	193	643	153	229	502	493	636	1 131	668	1 007	533	843
16	563	7	212	23	139	16	186	22	302	21	167	25	195	59	225	64	448	19	448
60	2 403	58	683	88	434	143	710	215	945	174	396	527	688	695	1 356	732	1 455	552	1 291
278	2 538	531	1 878	431	1 413	1 877	2 205	1 622	2 901	906	1 620	1 365	2 772	2 058	2 613	1 805	3 267	1 226	2 713
95	3 468	167	984	142	745	177	1 323	220	1 319	347	863	365	2 232	593	2 408	281	2 556	157	1 244
373	6 006	698	2 862	573	2 158	2 054	3 528	1 842	4 220	1 253	2 483	1 730	5 004	2 651	5 021	2 086	5 823	1 383	3 957
21	254	20	138	77	67	27	124	20	185	17	127	102	54	102	54	111	131	69	132

Arrondissement Gouda.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *elke schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
IJsselmonde.																
Openb. scholen . . . 2	7 058	11 289	12 255	9 714	10 259	11 915	13 998	7 231	13 306	14 270	13 614	10 330	396	368	404	751
Prot. bijz. scholen . . 1	7 035	11 200	11 819	13 899	10 447	13 520	15 300	5 661	13 818	14 850	14 405	9 890	130	520	208	702
te zamen . . 3	14 093	22 489	24 074	23 613	20 706	25 435	29 298	12 892	27 124	29 120	28 019	20 190	526	888	612	1 453
Arrond. Rotterdam I t/m IV.																
Openb. scholen . . 103	890 754	1 265 892	1 312 490	1 026 898	1 214 722	1 345 358	1 567 001	693 823	1 433 218	1 591 654	1 541 231	1 127 908	2 484	39 830	4 819	70 174
Prot. bijz. scholen . 28	213 493	341 707	357 086	287 854	325 234	352 137	407 619	209 323	376 754	418 188	394 333	305 380	1 092	12 903	2 414	23 751
R. K. bijz. scholen . 25	191 568	297 559	302 164	210 890	304 866	291 192	344 611	114 836	322 655	349 448	329 612	260 053	1 403	10 093	2,717	16 530
Andere bijz. scholen 6	10 661	14 310	17 505	12 543	16 598	16 698	14 872	4 180	16 261	17 235	16 340	11 590	16	913	22	1 472
te zamen . 162	1 276 476	1 919 468	1 919 245	1 538 185	1 861 360	2 008 385	2 334 103	1 022 162	2 148 888	2 376 525	2 281 516	1 704 991	4 995	63 739	9 972	111 937
Arrond. Schiedam.																
Openb. scholen . . 21	119 469	188 841	204 597	158 264	211 586	212 646	176 146	147 877	219 798	238 417	233 799	169 725	648	5 181	940	7 869
Prot. bijz. scholen . 10	81 796	123 577	137 432	125 460	121 900	132 421	145 905	77 645	141 730	161 416	148 195	111 404	452	5 019	595	6 475
R. K. bijz. scholen . 9	43 636	65 033	72 426	61 703	72 854	66 403	73 554	10 217	76 223	86 999	79 260	63 744	375	2 442	428	2 871
te zamen . . 40	244 901	377 481	414 515	345 427	406 340	411 470	395 605	235 739	437 751	486 832	461 254	344 873	1 475	12 642	1 963	17 200
Arrond. Hillegersberg.																
Openb. scholen . . . 25	102 900	157 512	172 409	150 421	158 714	181 140	197 021	104 902	187 843	205 313	192 833	141 001	1 283	7 949	1 268	13 388
Prot. bijz. scholen . 14	49 334	75 170	85 106	85 743	78 242	87 408	99 030	54 180	97 386	101 222	94 844	68 545	386	4 708	495	6 465
R. K. bijz. scholen . 3	4 984	8 103	8 613	7 054	9 965	9 074	10 063	1 914	9 873	10 805	9 767	8 614	7	384	12	618
te zamen . . 42	157 278	240 785	266 128	243 218	246 922	277 622	306 117	160 996	295 102	317 340	297 444	218 160	1 676	13 041	1 775	20 501
District Rotterdam.																
Openb. scholen . . 149	1 083 123	1 612 245	1 689 496	1 335 583	1 585 022	1 739 144	1 940 171	946 602	1 840 859	2 035 384	1 967 863	1 438 694	4 415	52 960	7 027	91 492
Prot. bijz. scholen . 52	344 683	540 454	579 644	499 057	525 377	571 966	652 554	341 148	615 870	680 826	637 372	485 329	1 930	22 630	3 504	36 691
R. K. bijz. scholen . 37	240 188	370 725	383 208	279 647	387 685	369 669	428 228	126 967	408 751	447 252	418 639	332 411	1 785	12 919	3 157	20 038
Andere bijz. scholen 6	10 661	14 310	17 505	12 543	16 598	16 698	14 872	4 180	16 261	17 235	16 340	11 590	16	913	22	1 472
te zamen . 244	1 678 655	2 537 734	2 669 888	2 126 830	2 514 622	2 697 477	3 035 825	1 418 897	2 881 741	3 180 697	3 040 214	2 268 024	8 146	89 422	13 710	149 644
Gouda.																
Openb. scholen . . . 8	60 304	92 215	103 025	68 867	105 320	103 071	86 638	64 611	108 290	120 855	113 863	86 390	161	3 349	550	6 120
Prot. bijz. scholen . 2	12 824	19 051	20 404	22 935	20 503	21 873	24 691	11 132	22 640	22 999	22 405	17 388	115	1 009	90	1 661
R. K. bijz. scholen . 2	15 028	35 154	35 730	20 778	36 030	32 787	33 806	22 260	35 383	38 570	35 826	25 391	244	823	432	1 703
te zamen . . 12	88 156	146 422	159 159	112 580	161 853	157 731	145 135	98 003	166 316	182 424	172 094	129 169	520	5 184	1 072	9 484
Gouderak.																
Openb. scholen . . . 1	4 620	7 260	7 755	2 789	6 936	8 160	10 150	4 466	9 384	10 150	9 353	6 600	127	312	172	626
Haastrecht.																
Openb. scholen . . . 1	4 225	6 760	7 267	5 307	7 770	5 394	8 415	4 625	7 320	8 235	7 869	5 673	66	194	70	688
Prot. bijz. scholen . 1	792	1 320	1 428	1 220	1 768	1 575	875	1 645	1 540	1 750	1 408	1 408	12	10	3	21
te zamen . . 2	5 017	8 080	8 695	6 527	9 538	6 969	9 290	6 270	8 860	9 985	9 277	7 081	78	204	73	704
Hekendorp.																
Openb. scholen . . . 1	2 688	4 224	4 465	3 131	3 737	4 284	5 050	2 300	4 554	5 000	4 700	3 168	6	141	9	98
Lange Ruige Weide.																
Openb. scholen . . . 1	784	1 232	1 363	1 224	1 663	1 530	1 088	1 462	1 564	1 650	1 551	1 721	„	23	3	98
Prot. bijz. scholen . 1	1 536	2 760	2 184	3 402	2 683	3 160	3 160	3 120	3 270	3 634	3 360	2 620	8	210	„ 3	365
te zamen . . 2	2 320	3 992	3 547	4 626	4 352	4 690	4 248	4 582	4 834	5 284	4 911	4 341	8	233		463
Moerkapelle.																
Openb. scholen . . . 1	2 200	3 520	3 784	2 924	3 854	3 854	3 840	2 880	4 032	4 320	4 128	4 128	„	60	„	38
Moordrecht.																
Openb. scholen . . . 1	6 725	6 422	10 922	12 480	10 642	10 920	14 040	7 480	12 936	13 950	12 900	9 984	42	1 654	115	1 380
Ondewater.																
Openb. scholen . . . 1	3 020	6 432	6 812	7 228	5 796	4 828	7 668	3 425	6 762	7 452	7 280	4 830	118	141	141	181
Prot. bijz. scholen . 1	4 140	5 750	6 785	5 568	7 320	6 720	4 920	6 254	2 185	7 015	6 785	4 902	153	187	255	242
R. K. bijz. scholen . 2	7 374	10 009	11 615	9 720	9 992	12 468	14 208	5 960	13 103	13 968	13 077	10 053	32	176	81	336
te zamen . . 4	14 534	22 191	25 212	22 516	23 108	24 016	26 796	15 639	22 050	28 435	27 142	19 785	303	504	477	764
Papekop.																
Openb. scholen . . . 1	756	1 188	1 222	1 170	1 014	4 144	832	1 014	1 696	1 131	1 316	980	„	33	3	32

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
576	828	325	549	388	677	448	776	527	993	244	488	466	623	1 012	827	713	823	405	949
264	794	278	477	271	555	379	905	453	802	191	170	412	506	647	949	446	715	240	759
830	1 622	603	1 026	659	1 232	827	1 681	980	1 795	435	658	878	1 129	1 659	1 776	1 159	1 538	645	1 708
5 942	74 680	4 780	44 656	6 139	49 242	7 756	58 156	10 652	76 335	5 374	33 079	3 332	65 445	9 201	75 071	9 291	90 934	7 692	74 315
2 926	24 628	2 150	12 639	3 124	14 163	2 931	15 423	4 082	20 978	1 949	12 351	2 414	17 785	1 988	17 994	2 015	22 621	1 535	21 331
3 069	16 371	2 209	13 021	3 280	11 052	2 585	10 304	3 553	14 042	1 165	4 654	2 466	10 267	1 888	14 457	1 717	15 927	1 321	14 412
13	1 222	25	742	62	733	83	1 074	57	1 099	50	369	39	932	19	1 112	33	1 334	14	869
11 250	116 901	9 164	71 058	12 605	75 190	13 355	84 957	18 341	112 454	8 538	50 453	14 251	94 429	13 096	108 634	13 056	130 816	10 562	110 927
983	10 782	844	6 419	1 208	5 968	1 576	7 139	1 579	6 958	1 459	4 813	2 017	8 264	2 609	12 113	1 301	13 738	963	12 213
928	7 990	1 429	5 502	1 330	4 915	1 501	4 933	1 778	6 481	893	3 993	1 290	5 909	1 143	8 738	1 047	10 056	812	8 126
578	2 401	450	2 889	579	2 770	548	1 769	847	2 320	42	397	463	1 185	535	2 342	389	3 240	394	3 442
2 489	21 173	2 723	14 810	3 117	13 653	3 625	13 841	4 204	15 759	2 394	9 203	3 770	15 358	4 307	23 193	2 737	27 034	2 169	23 781
1 960	15 314	2 455	7 991	2 905	7 161	4 538	10 147	4 531	13 552	2 694	7 989	5 197	10 589	7 102	12 731	6 196	15 690	4 137	11 969
620	7 865	785	3 776	820	2 921	1 037	4 573	1 642	5 028	1 292	2 477	1 700	4 808	2 419	6 751	1 506	7 322	891	5 490
7	413	63	426	31	336	91	375	194	520	52	80	181	613	279	770	165	743	122	773
2 587	23 592	3 303	12 193	3 756	10 458	5 666	15 095	6 367	19 100	4 038	10 546	7 078	16 010	9 800	20 252	7 867	23 755	5 150	18 292
8 185	100 776	8 079	59 066	10 252	62 371	13 870	75 442	16 762	96 845	9 527	45 881	16 546	84 298	18 912	99 915	16 788	120 362	12 792	98 497
4 474	40 483	4 364	21 917	5 274	21 999	5 469	24 929	7 502	32 487	4 134	18 821	5 404	28 502	5 550	33 483	4 508	39 999	3 298	34 947
2 654	19 185	2 722	16 336	3 890	14 198	3 224	12 448	4 494	16 882	1 259	5 131	3 110	12 065	2 722	17 569	2 271	19 910	1 837	18 627
13	1 222	25	742	62	733	83	1 074	57	1 099	50	369	39	932	19	1 112	33	1 334	14	869
16 326	161 666	15 190	98 061	19 478	99 301	22 646	113 893	28 915	147 313	14 970	70 202	25 099	125 797	27 203	152 079	23 660	181 605	17 881	152 940
557	5 665	425	3 074	480	4 057	647	4 681	775	6 560	534	3 418	779	3 921	609	5 166	1 063	5 879	809	4 650
336	1 224	425	950	422	927	347	823	366	1 972	172	1 164	150	1 037	320	1 172	355	1 461	210	1 724
659	1 631	367	913	344	744	275	962	492	914	386	1 621	282	2 011	213	1 810	222	1 319	126	1 044
1 552	8 520	1 217	4 937	1 246	5 728	1 269	6 466	1 633	9 446	1 092	6 203	1 211	6 969	1 142	8 168	1 640	8 659	1 145	7 418
249	413	375	266	780	151	939	710	1 296	631	531	110	435	198	119	663	240	1 704	151	617
90	692	72	161	120	507	75	521	138	596	147	260	136	228	159	294	117	438	49	226
6	77	24	10	50	29	18	31	15	95	18	28	14	20	7	38	12	23	6	20
96	769	96	171	170	536	93	552	153	691	165	288	150	248	166	332	129	461	55	246
10	172	8	100	32	1 287	77	347	61	252	52	38	32	154	26	166	19	128	1	78
10	204	1	49	8	124	7	16	6	46	6	29	„	96	26	68	„	28	10	42
3	318	16	264	40	120	42	194	71	152	86	34	42	40	38	111	15	122	6	217
13	522	17	313	48	244	49	210	77	198	92	63	42	136	64	179	15	150	16	259
4	137	165	42	132	88	113	27	219	65	376	326	429	84	277	169	144	259	91	369
134	729	225	698	380	898	435	540	691	492	347	161	232	411	317	582	147	853	190	653
180	376	189	464	208	385	200	151	423	210	135	81	147	210	169	261	228	487	128	475
215	231	290	259	514	312	444	389	231	163	552	162	465	154	320	226	178	392	310	457
102	606	52	225	75	147	52	335	259	236	279	122	330	294	120	742	179	696	120	1 147
497	1 213	531	918	797	844	696	875	918	690	966	365	942	658	609	1 229	585	1 575	558	2 079
3	27	„	45	1	25	1	39	„	11	6	28	9	23	„	52	3	70	2	175

Arrondissement Gouda—Schoonhoven.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februar.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.
Reeuwijk.																
Openb. scholen . . . 2	8086	12312	13608	10350	12224	13262	13880	9716	14574	15870	14922	11794	230	950	121	1274
Prot. bijz. scholen . . 1	963	1440	1512	1110	1326	1482	1794	1248	1238	1716	1638	1326	„	94	20	113
te zamen . . 3	9049	13752	15120	11460	13550	14744	15674	10964	15812	17586	16560	13120	230	1044	141	1387
Stolwijk.																
Openb. scholen . . . 2	9730	14372	15428	16708	14300	17328	15512	7932	14148	15147	14310	9955	„	286	20	672
Waddinxveen.																
Openb. scholen . . . 2	10738	16775	17588	18194	14005	18132	20550	10225	18664	20257	19129	13024	208	1363	231	2148
Prot. bijz. scholen . . 1	4004	6248	6674	6149	5291	6336	7200	3289	6486	7200	6674	5254	13	332	11	426
R. K. bijz. scholen. . 1	1120	2860	3065	1952	3588	3192	3268	3496	3496	3478	3256	2701	„	187	„	386
te zamen . . 4	15862	25883	27327	26295	22884	27660	31018	17010	28646	30935	29059	20979	221	1882	242	2960
Zegwaard.																
Openb. scholen . . . 1	2210	3828	4089	3870	3627	3948	4750	2525	4278	4836	4371	3404	137	135	226	269
Prot. bijz. scholen . . 1	4654	7832	7708	8428	7056	8448	10450	7144	8648	9450	9150	7400	90	535	154	658
te zamen . . 2	6864	11660	11797	12298	10683	12396	15200	9669	12926	14286	13521	10804	227	670	380	927
Zevenhuizen.																
Openb. scholen . . . 2	7650	11000	13244	11973	11682	13528	16020	12402	10526	12690	14435	10290	132	615	188	562
Zoetermeer.																
R. K. bijz. scholen. . 2	3172	4356	4678	4884	5244	5016	5816	2868	5535	6086	5192	4192	108	102	108	337
Alblas (Oud).																
Openb. scholen . . . 1	390	600	630	812	420	780	494	684	798	878	840	640	.	10	.	37
Prot. bijz. scholen . . 1	3456	5760	6046	6342	5662	5900	4440	5928	6216	6808	6216	4440	25	247	22	445
te zamen . . 2	3816	6360	6676	7154	6082	6740	4934	6612	7014	7686	7056	5080	25	257	22	479
Alblasserdam.																
Openb. scholen . . . 3	11171	17606	18834	14529	21065	19448	14442	16780	19080	22320	20984	14580	486	557	490	713
Prot. bijz. scholen . . 2	9184	13776	15532	15970	13918	16192	16745	12586	11510	11500	12079	10954	144	939	149	1019
te zamen . . 5	20355	31382	34366	30499	35013	35640	31187	29366	30590	33820	33063	25534	630	1496	639	1732
Ameide.																
Openb. scholen . . . 1	2680	5106	5754	4691	6156	6601	4669	6279	6762	5635	6880	5120	169	102	43	317
Prot. bijz. scholen . . 1	2480	4836	4536	6591	4012	4720	4640	4520	4520	4972	4704	3390	20	159	1	490
te zamen . . 2	5160	9942	10290	11282	10168	11321	9309	10799	11282	10607	11584	8450	189	261	44	737
Ammers (Groot).																
Openb. scholen . . . 1	4460	8920	9450	7072	9944	8960	8960	4272	9408	14784	9114	6510	3	288	58	371
Ammerstol.																
Openb. scholen . . . 1	4512	8398	9282	8840	5280	8080	9765	8480	5088	10166	9450	7296	1	405	1	295
Bergambacht.																
Openb. scholen . . . 2	10936	12210	12648	13614	11366	13720	15716	7892	12444	16506	14082	8770	„	666	„	795
Prot. bijz. scholen . . 1	1008	1440	1236	2940	3332	3729	4692	3468	4000	4692	4038	2970	„	227	„	84
te zamen . . 3	11944	13650	13884	16554	14698	17449	20408	11360	16444	20898	18140	11740	„	893	„	879
Berkenwoude.																
Openb. scholen . . . 1	1305	2610	2784	2880	3780	3600	2700	3600	3780	4094	3738	3026	„	40	„	56
Brandwijk.																
Openb. scholen . . . 1	1680	3360	3528	3680	4948	3760	1504	4136	3760	4324	3948	2820	2	132	14	184
Prot. bijz. scholen . . 1	1900	3800	3760	3116	7296	3840	3180	3820	3728	4278	3720	2942	5	179	12	541
te zamen . . 2	3580	7160	7288	6796	12244	7600	4684	7956	7488	8602	7668	5762	7	311	26	725
Everdingen.																
Openb. scholen . . 2	3320	6362	6837	4596	7699	7544	4283	5310	6930	8145	7697	5085	15	152	24	309
Goudriaan.																
Openb. scholen . . . 1	1720	3526	3698	2805	3080	3314	3960	2024	3520	3915	3741	2784	„	75	2	153
Hagestein.																
Openb. scholen . . . 1	2160	4104	4687	3417	5765	5822	4118	4260	5781	6345	6032	4200	12	55	15	104
Hei- en Boeicop.																
Openb. scholen . . . 1	1700	3400	3655	2991	4140	4000	3471	2848	3560	4005	3870	2700	„	98	9	296
Langerak.																
Openb. scholen . . . 1	2360	4720	4998	4046	4740	4480	4480	2496	4704	3120	4704	3360	4	139	34	204
Prot. bijz. scholen . . 1	1560	3120	3318	2496	2542	2964	3508	2552	3276	3120	3276	3120	7	190	10	344
te zamen . . 2	3920	7840	8316	6542	7282	7444	7988	5048	7480	6240	7980	6480	11	329	44	578

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
100	1 403	196	727	248	325	435	975	575	975	306	570	509	679	456	859	275	995	171	803
4	149	2	86	2	62	15	76	51	60	7	44	29	46	16	68	3	104	34	129
104	1 552	198	813	250	387	450	1 051	626	1 035	313	614	538	725	472	927	278	1 099	205	932
53	625	51	523	82	514	117	1 019	164	3 288	87	419	180	506	190	414	166	745	87	544
683	2 234	493	1 042	703	825	851	1 244	1 448	1 845	814	811	1 184	1 973	1 048	2 270	569	1 646	371	1 209
38	463	65	438	47	216	82	396	168	455	59	258	85	680	65	1 042	111	588	37	526
2	263	4	114	9	96	14	179	59	368	62	651	25	734	2	376	10	369	5	290
723	2 960	562	1 594	759	1 137	947	1 819	1 675	2 668	935	1 720	1 294	3 387	1 115	3 688	690	2 603	413	2 025
232	240	265	94	197	84	271	68	294	111	237	69	234	176	179	770	141	345	110	312
273	316	410	364	343	310	526	340	705	386	306	192	553	588	459	667	411	1 345	97	631
505	556	675	458	540	394	797	408	999	497	543	261	787	764	638	1 437	552	1 690	207	943
255	703	648	490	446	417	617	567	869	409	1 373	288	831	250	876	423	716	573	288	531
96	446	210	353	229	131	333	134	479	288	246	71	413	245	380	256	282	1 313	179	677
„	1	„	11	20	7	43	„	54	1	5	70	4	42	6	51	7	21	„	25
66	479	54	148	50	291	52	244	102	384	71	493	143	221	113	282	88	224	60	242
66	480	54	159	70	298	95	244	156	385	76	563	147	263	119	393	95	245	60	267
651	1 038	404	432	814	793	716	674	599	1 450	900	1 415	893	1 785	731	1 823	515	2 357	360	1 574
162	889	116	537	219	266	139	458	52	829	169	796	191	1 170	92	972	64	1 254	92	1 162
813	1 927	520	969	1 033	1 059	855	1 132	651	2 279	1 069	2 211	1 084	2 955	823	2 795	579	3 611	452	2 736
93	293	145	111	459	201	343	127	376	100	81	79	297	142	157	190	135	633	146	396
129	310	129	140	209	116	98	97	199	184	92	95	92	95	200	408	44	183	25	138
222	603	274	251	668	317	441	224	575	284	173	174	389	237	357	598	179	816	171	534
30	408	11	130	33	188	118	223	58	442	33	153	23	637	67	1 242	43	494	9	564
8	178	23	532	26	35	127	200	61	144	60	347	6	141	„	381	„	405	4	307
„	678	223	2 092	209	1 073	220	734	498	1 105	175	233	335	359	392	549	424	599	122	821
„	416	15	107	26	146	68	267	51	257	50	230	60	277	63	200	52	380	3	245
„	1 094	238	2 259	235	1 219	288	1 001	549	1 362	225	463	395	636	455	749	476	979	125	1 066
„	30	„	68	2	58	7	116	2	393	20	113	12	76	19	206	24	223	9	211
20	488	8	307	218	213	126	161	68	133	62	262	68	186	120	284	114	252	44	180
4	379	18	119	5	111	14	427	15	1 439	6	478	14	233	20	223	14	211	8	233
24	867	26	426	223	324	140	588	83	1 572	68	740	82	419	140	507	128	463	52	413
35	483	43	315	83	290	53	423	80	220	120	357	206	451	168	280	138	1 014	48	662
„	96	„	124	„	50	„	154	„	275	„	33	„	87	„	321	„	129	„	55
28	266	27	83	85	123	127	365	81	252	105	262	213	299	216	1 190	192	1 831	109	125
9	176	61	133	59	162	29	221	18	1 336	3	146	9	365	38	291	35	220	19	208
63	291	45	245	67	154	47	203	45	260	3	44	27	458	18	629	34	130	11	88
1	318	11	247	13	134	13	224	6	262	10	168	9	347	„	122	„	122	18	629
64	609	56	492	80	288	60	427	51	522	13	212	36	805	18	751	34	252	29	717

Arrondissement Schoonhoven—Woerden.

INDEELING VAN DE SCHOLEN	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Lekkerkerk.																
Openb. scholen . . . 4	14423	21138	22269	23270	24904	24673	18016	21830	23818	25880	24539	17317	„	509	„	556
Lekkerland (N).																
Openb. scholen . . . 2	7301	11360	14618	9180	13314	13144	9600	12008	13020	14260	12978	9240	14	316	58	378
Prot. bijz. scholen . . 1	2319	3560	3560	3150	4284	3914	3584	4704	4620	4905	4578	3270	30	401	23	365
te zamen . . 3	9620	14920	18178	12330	17598	17058	13184	16712	17640	19165	17556	12510	44	717	81	736
Lexmond.																
Openb. scholen . . . 1	4320	8520	9546	9675	8960	9184	7377	8294	8979	9855	9417	6570	42	232	66	667
Nieuwpoort.																
Openb. scholen . . . 1	2400	4800	5160	3936	5002	4879	3422	4481	4838	4130	5074	3480	8	93	3	200
Ottoland																
Openb. scholen . . . 1	1000	2000	2100	1536	1600	2000	1500	2000	2000	2392	2100	1500	„	34	„	97
Schoonhoven.																
Openb. scholen . . . 2	18092	18093	18246	18352	28764	23780	25812	12648	17948	28595	25069	18060	„	1141	„	1319
Prot. bijz. scholen . . 1	4500	5700	5700	5180	5928	6600	7560	6300	6300	7200	6174	4328	„	163	„	189
te zamen . . 3	22592	23793	23946	23532	34692	30380	33312	18948	24248	35795	31243	22388	„	1304	„	1501
Streefkerk.																
Openb. scholen . . . 2	4580	8928	9471	10345	10256	12164	8160	11376	13932	12186	11398	9214	17	291	53	469
Tienhoven.																
Openb. scholen . . . 1	260	260	546	442	533	520	„	„	„	„	„	„	13	20	13	20
Vianen.																
Openb. scholen . . . 2	7360	17520	18146	18830	13779	18081	13862	8421	15519	20388	20640	14160	6	467	67	796
R. K. bijz. scholen . . 1	1780	3960	3960	3916	3960	3293	4094	„	4140	3870	3480	3393	4	321	8	614
te zamen . . 3	9140	21480	22106	22746	17739	21374	17956	8421	19659	24258	24120	17553	10	788	75	1412
Aarlanderveen.																
Openb. scholen . . . 2	4059	5814	6622	5810	5103	6301	6518	5557	7197	7380	7224	5126	47	292	57	697
Prot. bijz. scholen . . 2	4558	7120	7686	6606	6885	7352	8065	3938	7325	8362	7343	4027	57	374	42	448
R. K. bijz. scholen . . 1	1326	2040	2040	1938	1734	1836	2714	1888	1478	2668	2262	1972	„	20	„	20
te zamen . . 5	9943	14974	16348	14354	13722	15489	17297	11383	16000	18410	16829	11125	104	686	99	1158
Alphen.																
Openb. scholen . . . 2	4048	6608	7220	6187	7100	7440	6836	5046	7347	8376	7773	5725	50	290	114	595
Prot. bijz. scholen . . 1	6525	10560	11524	10929	10195	11703	13617	6586	12648	13501	12787	8928	59	1021	88	1017
R. K. bijz. scholen . . 1	3584	5504	5632	4000	6670	5945	7050	3525	6486	7344	6480	5148	„	142	„	386
Andere bijz scholen . 1	3976	6006	6956	6072	6096	5676	6600	6566	6528	6750	6627	5291	„	145	„	265
te zamen . . 5	18133	28678	31332	27188	30061	30764	34103	21723	33009	35971	33667	24892	109	1598	202	2193
Barwoutswaarder.																
Openb. scholen . . . 1	2460	3526	3865	4884	4324	4275	1573	4557	4310	3674	4465	3135	110	275	103	267
Benthuizen.																
Openb. scholen . . . 1	2808	4320	4536	4360	4080	4560	5520	3840	5040	5520	4998	3808	4	80	13	224
Bodegraven.																
Openb. scholen . . . 3	7045	11436	12225	11565	14147	13167	12508	9324	12932	9701	13136	9597	35	518	39	798
Prot. bijz. scholen . . 1	5712	9020	9635	10704	8880	10212	11628	5544	10718	10900	10340	9768	232	659	174	822
te zamen . . 4	12757	20456	21860	22269	23027	23379	24136	14868	23650	20601	23476	19365	267	1177	213	1550
Boskoop.																
Openb. scholen . . . 1	9430	15691	17888	13134	19434	18720	17760	9600	20034	21060	20253	15008	190	424	167	726
Prot. bijz. scholen . . 1	6244	6908	7379	10956	9396	10868	12100	6050	10811	11520	11236	8400	93	527	140	903
te zamen . . 2	15674	22602	25267	24090	28820	29588	29860	15650	30845	32580	31489	23408	283	951	307	1629
Hazerswoude.																
Openb. scholen . . . 2	5720	9944	10622	8246	9436	9269	10430	5387	9212	10247	7058	3134	20	355	21	386
Prot. bijz. scholen . . 2	6572	11004	11581	10214	9500	10820	12046	6130	10942	12192	11088	6630	148	677	222	606
R. K. bijz scholen . . 2	4188	6368	6992	5812	7466	7027	7047	5224	5397	6977	6070	4847	2	290	9	352
te zamen . . 6	16480	27316	29195	24272	26402	27116	29523	16741	25551	29416	24216	14631	170	1322	252	1344
Koudekerk.																
Openb. scholen . . . 1	2500	4015	4392	3442	4669	4655	3941	1919	4166	4511	4328	1422	26	148	8	368
Nieuwkoop.																
Openb. scholen . . . 2	7420	11748	12549	12306	10631	12558	14076	7422	12742	13890	13237	10367	58	473	135	631
R. K. bijz scholen . . 1	2548	3920	3920	3038	4664	4048	3024	2354	1926	4664	4800	4080	15	139	19	216
te zamen . . 3	9968	15668	16469	15344	15295	16606	17100	9776	14668	18554	18037	14447	73	612	154	877

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
9	574	51	849	181	3033	251	4677	399	1021	519	645	422	896	465	867	452	819	228	869
104	734	61	278	186	277	96	902	83	1482	81	1807	91	1815	98	809	203	899	52	648
"	142	52	82	77	178	66	111	112	303	113	714	120	232	120	190	76	336	55	322
104	876	113	360	263	455	162	1013	195	1785	194	2521	211	2047	218	999	279	1235	107	970
79	514	35	217	23	289	37	634	42	920	34	132	118	982	84	759	88	541	69	420
2	459	5	133	16	137	50	220	38	269	65	253	44	303	50	359	23	352	19	143
"	86	4	75	"	40	6	76	2	98	"	503	2	157	"	107	1	152	2	107
"	1618	143	351	205	1301	129	1458	200	1466	164	1045	15	958	80	2499	56	3373	33	1735
"	221	6	355	35	366	22	285	23	422	8	323	8	323	44	564	18	621	"	348
"	1839	149	706	240	1667	151	1743	223	1888	172	1368	23	1281	124	3063	74	3994	33	2083
20	483	55	334	30	486	101	779	31	804	23	504	81	334	36	370	44	473	99	485
"	43	25	6	27	6	41	4	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
56	973	76	565	29	342	84	525	67	343	21	23	156	360	194	1386	136	1235	78	475
8	68	11	193	9	68	5	131	5	131	"	"	13	415	19	157	40	146	"	172
64	1041	87	758	38	410	89	686	72	474	21	23	169	775	213	1543	176	1381	78	647
80	661	103	637	43	460	102	516	90	287	182	985	129	437	112	654	120	492	61	658
23	297	27	233	24	167	12	340	40	409	37	224	46	422	70	296	40	270	4	245
"	10	16	112	149	"	110	79	153	44	16	14	"	61	"	49	18	39	"	50
103	968	146	982	216	627	224	935	283	720	235	1223	175	920	182	999	178	801	65	953
23	463	13	368	108	247	75	577	68	742	47	253	69	459	106	456	117	516	104	349
63	1182	139	678	159	759	211	1450	325	1123	174	491	321	839	156	1149	198	1263	122	1035
1	228	11	44	"	11	20	22	7	17	15	56	32	162	30	111	32	100	2	77
3	192	"	97	"	342	1	184	"	221	"	310	"	38	"	155	"	155	"	127
89	2065	163	1187	267	1359	307	2233	400	2103	236	1110	422	1498	292	1871	347	2034	228	1598
54	502	22	543	35	483	68	573	39	358	74	575	80	564	68	707	29	973	26	690
33	164	82	37	46	69	35	68	110	285	254	493	246	452	270	173	42	217	37	247
72	948	32	719	47	1726	63	1050	161	735	98	662	101	1003	84	1087	72	1147	66	1112
68	1126	19	807	31	679	72	1502	96	901	22	313	10	746	7	896	5	1345	"	817
140	2074	51	1526	78	2405	135	2552	257	1636	120	975	111	1749	91	1983	77	2492	66	1929
101	877	101	618	138	647	251	1053	111	842	136	544	191	1276	193	1939	141	2516	101	1240
167	908	96	970	124	702	151	331	137	808	97	306	240	945	154	1147	150	1319	180	739
268	1785	197	1588	262	1349	402	1384	248	1650	233	850	431	2221	347	3086	291	3835	231	1979
9	690	73	416	109	482	69	592	87	297	98	942	116	958	98	660	17	408	10	374
285	581	145	332	131	513	156	2351	225	1162	260	797	271	1809	196	1315	135	911	44	537
59	295	76	194	140	547	216	471	229	740	180	644	12	121	15	605	29	697	9	415
353	1566	294	942	380	1542	441	3414	541	2899	538	2383	399	2888	309	2580	181	2016	63	1346
10	228	5	190	37	414	29	395	14	421	8	47	15	215	26	194	11	364	1	89
42	983	64	581	50	301	77	480	141	332	105	260	139	758	134	3542	146	2305	31	916
15	135	26	115	11	56	10	98	23	70	"	94	"	110	5	1278	6	908	2	243
57	1118	90	696	61	357	87	578	164	402	105	354	139	898	139	4820	152	3213	33	1159

Arrondissement Woerden—Alkemade.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.		Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:											Januari.		Februari.	
		Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Oudshoorn.																	
Openb. scholen . . .	1	3278	6000	6450	4929	6751	6437	4553	4740	6636	6794	6751	5338	25	251	64	567
Prot. bijz. scholen . .	1	3744	6320	6636	6840	2550	6960	7876	4475	7257	7439	7350	5220	33	663	34	1308
te zamen . .	2	7022	12320	13086	11769	9301	13397	12429	9215	13893	14233	14101	10558	58	914	98	1875
Waarder.																	
Openb. scholen . . .	1	812	1364	1457	1054	1650	1485	1089	1452	1518	1650	1551	1188	"	50	5	64
Prot. bijz. scholen . .	2	4620	9064	9682	9944	8435	7557	10250	7034	9430	9730	9400	7164	72	379	161	729
te zamen . .	3	5432	10428	11139	10998	10085	9042	11339	8486	10948	11380	10951	8352	72	429	166	793
Woerden.																	
Openb. scholen . . .	1	5096	8008	8654	6188	8372	8190	2912	10290	9568	7416	9682	6732	70	343	21	729
Prot. bijz. scholen . .	1	7992	13024	13616	14582	11520	12800	15789	4168	14374	16462	15157	10934	45	676	40	1154
R. K. bijz. scholen . .	3	9100	13567	13306	10948	16604	14600	16850	4340	15771	16467	16105	13705	78	517	70	1039
te zamen . .	5	22188	34599	35636	31718	36496	35590	35551	18798	39713	40345	40944	31371	192	1536	131	2922
Zwammerdam.																	
Openb. scholen . . .	2	4200	5417	7122	5419	7648	7629	6957	5271	7950	8393	8068	5765	69	274	43	611
Prot. bijz. scholen . .	3	5944	10897	11056	10462	11158	11198	12835	6113	9256	12979	12231	9610	28	639	20	1120
te zamen . .	5	10144	16314	18178	15881	18806	18827	19792	11384	17206	21372	20299	15376	97	933	63	1731
ter Aar.																	
Openb. scholen . . .	1	2320	4408	4600	3335	3040	5000	5750	756	2646	2806	2562	2074	82	221	46	560
Prot. bijz. scholen . .	2	1520	2888	2960	3520	3168	3382	3772	4996	4350	7076	6488	5124	12	192	7	187
R. K. bijz. scholen . .	1	3360	6384	6640	6562	8022	7296	8786	4202	8022	8894	7560	6204	98	365	187	489
te zamen . .	4	7200	13680	14200	13417	14230	15678	18308	9954	15018	18576	16610	13402	192	778	240	1236
Alkemade.																	
Openb. scholen . . .	5	8661	15173	16320	15894	14538	17348	20732	14457	14561	21777	19638	13727	43	515	25	437
Prot. bijz. scholen . .	1	1998	4144	4480	5445	4464	5250	5250	2500	5160	5782	5382	4602	11	280	5	437
R. K. bijz. scholen . .	2	2148	4066	4280	6164	8574	7410	8580	7598	2255	9110	8056	5342	4	93	"	139
te zamen . .	8	12807	23383	25080	27503	27576	30008	34562	24555	21976	36669	33076	23671	58	888	30	1013
Hillegom.																	
Openb. scholen . . .	2	6574	11199	12997	9135	13590	13014	15165	4755	13680	15020	14653	10561	99	303	138	536
Prot. bijz. scholen . .	1	1932	3680	3999	4620	4752	4428	4214	3024	4536	5175	4902	3927	9	113	6	283
R. K. bijz. scholen . .	2	7144	13801	15375	11180	16328	14916	18630	4686	16664	17723	15390	14738	51	428	86	646
te zamen . .	5	15650	28680	32371	24935	34670	32358	37409	12465	34880	37918	34945	29226	159	844	230	1465
Leimuiden.																	
Openb. scholen . . .	1	1820	3458	3640	3042	4082	3760	1980	3680	3978	4458	4100	3106	8	142	6	229
R. K. bijz. scholen . .	1	2800	5180	5600	4200	6116	5282	6302	3562	5754	4932	5480	4110	8	386	8	332
te zamen . .	2	4620	8638	9240	7242	10148	9042	8282	7242	9732	9390	9580	7216	16	528	14	554
Lisse.																	
Openb. scholen . . .	1	5214	8806	10334	7511	10537	10496	4335	11176	10668	8670	12255	8550	5	341	6	482
R. K. bijz. scholen . .	1	5698	9657	10783	13140	13892	12828	14445	6099	14074	10896	13794	10488	"	116	3	183
te zamen . .	2	10912	18463	21117	20651	24429	23324	18780	17275	24742	19565	26049	19038	5	457	9	665
Nieuwveen.																	
Openb. scholen . . .	1	1580	3002	3360	3608	3620	3362	1725	3334	3578	3772	3444	2706	41	82	52	131
Prot. bijz. scholen . .	1	780	1482	1638	2332	1836	2040	1428	2052	2160	2438	2226	1802	"	45	3	107
R. K. bijz. scholen . .	1	1280	2422	2688	2624	2752	2624	3100	2356	2914	3100	2790	2170	18	34	1	192
te zamen . .	3	3640	6906	7686	8561	8208	8026	6253	7742	8652	9310	8460	6678	59	161	56	430
Noordwijk.																	
Openb. scholen . . .	2	7412	13071	14594	13299	12006	14551	11757	11592	17075	18079	17646	12297	50	421	120	906
R. K. bijz. scholen . .	2	7560	11655	12935	13476	11546	14812	17420	9912	10238	17380	15150	13179	52	263	63	294
Andere bijz. scholen .	1	480	840	912	600	960	984	..	..	..	..	..	..	..	4	..	17
te zamen . .	5	15452	25566	28441	27355	24512	30347	29177	21504	27313	35459	32796	25476	102	688	183	1304
Noordwijkerhout.																	
Openb. scholen . . .	2	4220	8088	8762	7644	9786	9157	8204	7362	5313	10640	9642	7520	3	260	12	422
R. K. bijz. scholen . .	1	1696	3604	4240	3916	5754	5282	5560	..	5160	6292	5720	2288	36	113	17	137
te zamen . .	3	5916	11692	13002	11560	15540	14439	13764	7362	10473	16932	15362	9808	39	373	29	559
Rijnsaterwoude.																	
Openb. scholen . . .	1	1054	1786	1936	1320	2226	2080	2040	1428	2184	2369	2319	1849	7	115	23	89
Sassenheim.																	
Openb. scholen . . .	1	3380	6422	7098	4620	6765	5280	8492	2702	7995	8730	8299	5760	4	161	13	444
Prot. bijz. scholen . .	1	2819	5521	5838	2774	5513	6088	5624	4284	6232	6946	6238	5066	57	147	82	416
R. K. bijz. scholen . .	1	2320	4988	4872	3540	5355	4403	5374	2380	3216	6650	5808	4454	35	152	36	311
te zamen . .	3	8519	16931	17808	10934	17633	15751	19490	9366	17443	22326	20365	15280	96	460	131	1171
Voorhout.																	
Openb. scholen . . .	1	3402	6218	7052	4347	7352	8008	8810	2572	8378	8730	8628	6948	19	1174	62	1297

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
58	729	91	722	102	570	121	321	8	241	8	353	43	689	14	527	12	418	18	294
16	846	67	677	37	80	57	161	73	311	80	101	100	177	67	297	31	584	25	378
74	1575	158	1399	139	650	178	482	81	552	88	454	143	866	81	824	43	1002	43	672
2	89	7	81	32	25	44	47	62	14	54	37	54	26	104	30	47	66	52	80
108	598	21	566	33	483	44	419	36	718	100	439	40	406	58	577	47	453	12	448
110	687	28	647	65	508	88	466	98	732	154	476	94	432	162	607	94	519	64	528
15	1020	43	594	179	678	123	719	55	459	160	654	143	656	52	536	50	809	29	741
43	903	49	844	77	258	154	760	116	878	68	286	117	856	153	833	67	1022	69	796
15	609	19	377	224	709	80	853	142	1053	32	195	97	497	57	814	24	848	35	736
73	2532	111	1815	480	1645	357	2332	313	2390	260	1135	357	2000	262	2183	141	2679	133	2273
29	891	39	622	85	681	165	482	123	692	86	586	97	811	134	821	122	1158	92	1224
35	773	23	871	18	596	54	675	19	1208	14	502	34	725	56	963	53	1064	15	1138
64	1664	62	1493	103	1277	219	1157	142	1900	100	1088	131	1536	190	1784	175	2222	107	2362
39	869	20	263	84	145	33	302	198	475	73	107	129	140	83	49	30	159	18	247
6	255	2	160	8	132	98	465	156	828	166	665	46	265	100	222	46	474	4	422
188	402	150	268	184	492	274	890	560	1258	441	576	424	510	570	357	449	317	275	260
233	1526	172	691	276	769	405	1597	914	2561	680	1348	599	915	753	628	525	950	297	929
62	736	63	2866	35	4051	59	1192	158	963	161	1118	65	265	38	922	98	1331	50	918
25	270	17	1252	8	1893	14	432	31	463	„	340	5	647	54	474	66	430	27	437
4	244	1	2969	57	2121	90	465	117	906	49	892	12	93	26	583	5	707	„	511
91	1270	81	7087	100	8065	163	2089	306	2392	210	2350	82	1005	118	1979	169	2468	77	1866
164	563	109	227	88	455	60	590	40	1504	77	340	128	595	112	739	88	831	21	651
9	262	9	119	14	127	8	260	10	456	30	320	10	331	20	233	9	280	5	396
221	568	245	335	166	376	206	990	75	1871	14	171	95	475	104	644	44	738	13	829
394	1393	363	681	268	958	274	1840	125	3591	121	831	233	1401	236	1607	141	1849	39	1866
4	302	1	205	42	1427	84	461	54	174	99	409	42	391	63	465	81	430	74	383
8	263	58	126	33	176	34	666	36	542	14	72	34	83	13	194	22	138	„	206
12	565	59	331	75	1603	118	1127	90	716	113	481	76	474	76	659	103	568	74	589
5	480	3	307	14	320	28	612	16	430	54	1089	93	728	„	424	1	731	14	558
22	316	13	257	78	152	95	280	33	312	23	231	109	535	62	332	6	427	26	361
27	796	16	544	92	472	123	892	49	742	77	1320	202	1263	62	756	7	1158	40	919
114	44	33	31	55	157	111	204	98	107	147	194	170	154	204	140	143	127	106	146
3	205	3	176	12	152	19	136	4	160	21	291	66	218	102	385	48	308	23	194
1	123	„	47	5	144	16	79	53	38	10	91	5	155	24	140	2	99	3	83
118	372	36	254	72	453	146	419	135	305	178	576	241	527	326	665	193	534	132	423
130	1053	216	733	138	518	165	707	68	1012	220	382	304	871	279	938	326	988	200	862
58	523	191	209	105	172	114	445	173	905	297	264	193	215	311	580	312	257	175	443
„	4	„	2	„	8	„	1	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
188	1580	407	944	243	698	279	1153	241	1917	517	1246	497	1086	590	1578	638	1245	375	1305
25	522	62	396	22	315	8	477	47	1226	8	1258	2	290	61	690	45	878	41	491
25	178	27	90	13	126	26	70	43	173	„ 8	„	13	61	8	243	11	203	2	208
50	700	89	486	35	441	34	547	90	1399		1258	15	351	69	933	56	1081	43	699
50	31	32	11	51	335	27	86	4	14	„	27	12	31	9	34	2	34	3	80
7	962	45	286	7	184	32	123	257	245	60	51	89	146	140	393	137	526	70	351
144	409	69	188	54	1082	68	373	72	496	34	154	41	243	40	263	16	224	4	191
57	673	27	129	43	173	23	151	69	352	58	178	43	99	44	279	„	485	4	300
208	2044	141	603	104	1429	123	647	398	1093	152	383	173	488	224	935	153	1235	78	842
78	889	6	265	8	339	10	704	15	1194	35	156	124	301	8	418	1	741	„	507

Arrondissement Alkemade—Dordrecht.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Warmond																
Openb. scholen . . . 1	800	1 520	1 640	1 755	1 720	1 760	1 305	1 813	1 470	2 156	2 193	1 530	"	46	"	11
R. K. bijz. scholen. . 1	2 440	4 636	5 002	3 904	5 400	4 824	6 030	2 680	3 742	5 805	5 400	4 050	" 2	92	" 1	25
te zamen . . 2	3 240	6 156	6 642	5 659	7 120	6 584	7 335	4 493	5 212	7 961	7 593	5 580	2	138	1	37
Woubrugge.																
Openb. scholen . . . 2	2 766	3 680	3 864	4 135	3 209	3 170	3 599	2 504	3 822	4 048	3 902	3 094	120	261	252	34
Prot. bijz. scholen . . 1	2 340	3 600	3 780	3 542	3 264	3 920	4 436	2 054	4 066	4 398	3 970	3 211	59	140	63	25
R. K. bijz. scholen. . 1	2 889	4 173	4 494	4 738	4 066	4 469	5 341	2 834	4 796	5 537	4 752	3 643	6	97	20	22
te zamen . . 4	7 995	11 453	12 138	12 415	10 539	11 559	13 376	7 392	12 684	13 983	12 624	9 948	185	498	335	81
Zevenhoven.																
Openb. scholen . . . 1	595	1 026	1 134	1 134	921	1 160	784	1 232	1 176	1 334	1 218	870	1	38	"	1
Prot. bijz. scholen . . 1	1 078	1 862	2 058	1 880	1 974	1 410	2 162	1 350	1 974	2 082	1 974	1 598	50	32	24	"
R. K. bijz. scholen . . 1	1 298	2 242	2 478	2 065	2 784	2 436	2 378	2 352	2 576	2 800	2 520	2 072	1	23	3	6
te zamen . . 3	2 971	5 130	5 670	5 079	5 679	5 006	5 324	4 934	5 726	6 216	5 712	4 540	52	93	27	14
Arrond. Gouda.																
Openb. scholen . . . 25	123 736	187 540	210 572	166 215	202 573	209 383	208 433	135 063	218 728	241 543	230 127	171 941	1 227	9 256	1 849	14 12
Prot. bijz. scholen . . 8	28 913	44 401	46 695	48 782	45 950	49 594	53 080	33 832	46 007	53 764	51 420	40 298	391	2 377	533	3 48
R. K. bijz. scholen. . 7	26 694	52 381	55 088	37 334	54 854	53 463	57 098	34 584	57 520	62 102	57 351	42 337	384	1 291	621	2 76
te zamen . . 40	179 343	284 322	312 355	252 331	303 377	312 440	318 621	203 479	322 255	357 409	338 898	254 576	2 002	12 924	3 003	20 37
Arrond. Schoonhoven.																
Openb. scholen . . 33	108 130	173 541	186 887	169 539	195 525	199 164	166 311	150 122	185 699	221 623	206 295	146 432	792	5 892	959	8 24
Prot. bijz. scholen . . 9	26 407	41 992	43 688	45 785	46 974	47 919	48 289	43 878	44 170	47 475	44 805	35 354	231	2 505	217	3 34
R. K. bijz. scholen . . 1	1 780	3 960	3 960	3 916	3 960	3 293	4 094	..	4 140	3 870	3 480	3 393	4	321	8	61
te zamen . . 43	136 317	219 493	234 535	219 240	246 459	250 376	218 694	194 000	234 009	272 968	254 580	185 179	1 027	8 648	1 184	12 20
Arrond. Woerden.																
Openb. scholen . . . 20	58 876	93 894	103 602	87 524	103 345	104 686	94 673	74 405	108 652	108 612	108 524	76 146	704	3 773	790	6 58
Prot. bijz. scholen . . 14	51 911	83 917	88 795	91 237	78 509	89 470	104 206	50 038	92 761	103 085	96 932	70 701	767	5 635	921	8 10
R. K. bijz. scholen. . 8	20 746	31 399	31 950	25 736	37 138	33 456	36 685	17 331	31 058	38 120	35 717	29 752	95	1 108	98	2 04
Andere bijz. scholen . 1	3 976	6 006	6 956	6 072	6 096	5 676	6 600	6 566	6 528	6 750	6 627	5 291	..	145	..	26
te zamen . . 43	135 509	215 216	231 303	210 569	225 088	233 288	242 164	148 340	238 999	256 567	247 800	181 890	1 566	10 661	1 809	16 99
Arrond. Alkemade.																
Openb. scholen . . . 22	49 798	87 857	97 331	80 779	93 342	98 146	94 678	69 163	96 524	112 589	110 499	80 592	482	4 080	755	6 08
Prot. bijz. scholen . . 8	12 467	23 177	24 753	24 113	24 971	26 498	26 886	20 260	28 478	33 897	31 200	25 330	198	949	190	1 75
R. K. bijz. scholen . 15	40 633	72 808	79 387	75 489	90 589	86 592	101 346	48 661	79 411	98 919	92 420	72 738	311	2 162	425	3 26
Andere bijz. scholen . 1	480	840	912	600	960	984	..	..	..	..	..	..	..	4	..	1
te zamen . . 46	103 378	184 682	202 383	180 981	209 862	212 210	222 910	138 084	204 413	245 405	234 119	178 660	991	7 195	1 370	11 11
District Gouda.																
Openb. scholen . . 100	340 540	542 832	598 992	504 057	594 785	611 379	564 095	428 753	609 603	684 367	655 445	475 111	3 205	22 931	4 353	34 97
Prot. bijz. scholen . 39	119 698	193 487	203 931	209 917	196 404	213 481	232 471	148 008	211 416	238 221	224 357	171 683	1 587	11 406	1 861	16 69
R. K. bijz. scholen. 31	89 853	160 548	170 385	142 475	186 541	176 794	199 223	100 576	172 129	203 011	188 968	148 220	794	4 882	1 152	8 67
Andere bijz. scholen 2	4 456	6 846	7 868	6 672	7 056	6 660	6 600	6 566	6 528	6 750	6 627	5 291	..	149	..	28
te zamen . 172	554 547	903 713	980 576	863 121	984 786	1 008 314	1 002 389	683 903	999 676	1 132 349	1 075 397	800 305	5 586	39 428	7 366	60 02
Dordrecht.																
Openb. scholen . . . 10	104 188	161 352	177 390	127 112	184 960	161 947	195 618	91 150	178 248	200 300	189 132	135 532	786	4 227	1 627	6 73
Prot. bijz. scholen . . 6	29 181	43 509	51 139	35 404	44 403	47 760	45 837	23 131	51 491	53 274	50 171	34 869	25	1 462	59	1 90
R. K. bijz. scholen. . 2	15 594	24 684	25 654	18 811	26 726	25 920	28 350	1 300	28 750	31 150	28 170	24 855	297	920	599	1 46
Andere bijz. scholen . 1	5 400	8 240	9 417	6 241	9 632	8 512	9 225	..	8 680	9 585	9 331	6 510	..	169	1	37
te zamen . . 19	154 363	237 791	263 600	187 568	265 730	244 139	279 030	115 581	267 169	294 309	276 804	201 766	1 108	6 778	2 286	10 56
Dubbeldam.																
Openb. scholen . . . 4	21 272	33 963	36 620	26 704	40 756	40 500	45 000	33 876	30 276	42 850	41 736	31 255	928	1 858	1 170	2 06
's Gravendeel.																
Openb. scholen . . . 2	11 655	17 328	19 350	16 156	18 102	19 085	20 375	10 422	19 393	21 285	21 027	15 680	45	1 151	113	1 03
Prot. bijz. scholen . . 1	3 856	6 038	6 439	4 314	6 040	6 273	7 650	3 825	7 038	7 650	7 191	5 049	128	162	170	2 02
te zamen . . 3	15 491	23 366	25 789	20 470	24 142	25 358	28 025	14 247	26 431	28 935	28 218	20 729	173	1 313	283	1 29
Papendrecht.																
Openb. scholen . . . 2	8 793	13 062	14 229	16 710	12 506	17 931	17 404	13 500	19 026	20 475	18 681	10 482	85	537	65	66
Sliedrecht.																
Openb. scholen . . . 5	27 800	42 584	46 552	48 814	32 550	51 278	49 920	35 259	50 986	56 403	53 757	37 440	136	1 264	137	1 48
Prot. bijz. scholen . . 2	9 282	14 186	15 869	16 540	16 497	17 613	20 102	12 584	18 270	19 719	17 373	14 894	16	501	7	66
te zamen . . 7	37 082	56 770	62 421	65 354	49 047	68 921	70 022	47 793	79 256	76 122	71 130	52 334	152	1 765	144	2 14

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
	97	"	61	6	33	6	14	1	5	14	49	13	160	6	115	5	80	5	70
" 2	258	" 17	272	12	301	6	251	17	358	7	87	45	55	6	1 571	8	326	7	195
2	355	17	333	18	334	12	265	18	363	21	136	58	215	12	1 686	13	406	12	265
133	552	173	423	91	199	15	267	42	253	76	120	43	143	90	188	41	148	54	101
58	287	105	209	103	194	101	335	93	392	40	70	120	219	78	297	75	260	46	253
41	185	40	97	27	118	3	449	2	176	..	41	3	213	..	206	4	149	..	95
292	1 024	338	729	221	511	119	1 051	137	821	116	231	166	575	168	691	120	607	100	449
"	55	23	72	21	86	30	111	47	117	34	34	53	57	70	57	42	58	34	39
61	94	65	44	84	29	73	144	163	241	71	103	90	105	95	101	67	99	23	93
"	166	3	36	2	43	1	10	2	13	24	117	6	162	4	96	3	57	4	33
61	315	91	152	107	158	104	265	212	371	129	254	149	324	169	254	112	214	61	165
2 560	13 620	3 113	8 575	3 817	9 717	4 785	10 905	6 961	15 491	4 951	6 638	5 157	8 909	4 451	12 157	3 828	14 150	2 458	10 624
875	2 778	1 232	2 371	1 418	1 976	1 474	2 249	1 610	3 283	1 200	1 882	1 338	2 565	1 225	3 324	1 085	4 035	700	3 704
859	2 946	633	1 605	657	1 118	674	1 610	1 289	1 806	973	2 465	1 050	3 284	715	3 204	693	3 697	430	3 158
4 294	19 344	4 978	12 551	5 892	12 811	6 933	14 764	9 860	20 580	7 124	10 985	7 545	14 758	6 391	18 685	5 606	21 882	3 588	17 486
1 198	9 910	1 445	7 391	2 772	9 258	2 751	12 905	2 802	12 514	2 474	8 426	3 022	10 834	2 939	14 593	2 664	16 152	1 461	10 098
362	3 154	401	1 775	634	1 628	472	2 113	560	4 080	519	3 297	637	2 898	652	2 961	356	3 331	261	3 319
8	68	11	193	9	68	5	131	5	131	..	..	13	415	19	157	40	146	..	172
1 568	13 132	1 857	9 359	3 415	10 954	3 228	15 150	3 367	16 725	2 993	11 723	3 672	14 147	3 610	17 711	3 060	19 629	1 722	13 589
528	8 245	675	6 128	1 011	6 783	1 222	6 873	1 069	6 385	1 310	6 391	1 423	8 304	1 395	11 326	926	11 389	628	8 014
908	7 214	586	5 978	634	4 237	911	7 989	1 017	7 518	852	3 459	1 129	6 925	917	7 473	726	8 231	421	6 153
89	1 286	148	842	524	1 323	436	1 523	554	1 924	243	1 003	141	981	107	2 848	109	2 592	48	1 521
3	192	..	97	..	342	1	184	..	221	..	310	..	38	..	155	..	155	..	127
1 528	16 937	1 409	13 045	2 169	12 685	2 570	16 569	2 640	16 048	2 405	11 163	2 693	16 248	2 419	21 802	1 761	22 367	1 097	15 815
872	7 175	786	6 146	662	8 564	667	5 850	1 045	7 419	1 058	5 934	1 267	4 272	1 159	5 623	1 040	7 662	690	5 404
306	1 782	270	2 148	283	3 609	381	2 085	529	3 036	362	1 943	378	2 028	489	1 975	327	2 075	132	1 976
627	3 899	772	4 815	725	4 394	888	4 746	1 180	6 964	937	2 720	982	2 656	1 172	5 225	866	3 953	509	3 524
..	4	..	2	..	8	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
1 805	12 860	1 828	13 111	1 670	16 575	1 936	12 682	2 754	17 419	2 357	10 597	2 627	8 956	2 820	12 823	2 223	13 090	1 331	10 904
5 158	38 950	6 019	28 210	8 262	34 322	9 425	36 534	11 877	41 809	9 793	27 389	10 869	32 319	9 944	43 699	8 478	48 753	5 237	34 140
2 451	14 928	2 489	12 272	2 969	11 450	3 238	14 436	3 716	17 917	2 933	10 581	3 482	14 416	3 283	15 733	2 494	17 672	1 514	15 152
1 583	8 199	1 564	7 455	1 915	6 903	2 003	8 010	3 028	10 825	2 153	6 188	2 186	7 336	2 013	11 434	1 708	10 388	987	8 375
..	..	..	..	..	..	..	..	..	221	..	310	..	38	..	155	..	155	..	127
3	196	..	99	..	350	1	185	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
9 195	62 273	10 072	48 066	13 146	53 025	14 667	59 165	18 621	70 772	14 879	44 468	16 537	54 109	15 240	71 021	12 600	76 968	7 738	57 794
2 269	8 035	1 048	3 337	2 158	6 147	1 998	6 065	2 458	8 668	1 496	3 858	2 598	6 304	2 458	6 880	2 536	12 072	1 854	9 619
74	2 161	94	1 361	152	1 853	169	2 240	130	2 358	116	1 456	153	2 524	90	2 573	132	3 625	29	2 397
710	1 664	437	983	649	1 189	552	1 148	469	1 182	5	51	221	955	355	1 083	356	1 465	235	1 245
1	453	..	170	2	138	..	171	..	407	..	..	1	107	..	260	..	582	..	639
3 054	12 313	1 579	5 851	2 961	9 327	2 719	9 674	3 048	12 615	1 617	5 365	2 973	9 890	2 903	10 796	3 024	17 691	2 118	13 900
1 548	3 528	740	954	1 398	1 664	1 949	2 539	2 819	3 065	2 507	2 881	2 641	2 040	4 288	3 703	2 530	2 724	1 673	3 905
77	852	77	666	192	506	714	1 285	503	1 393	353	764	682	1 638	920	2 511	554	651	250	657
134	650	57	152	116	113	157	420	157	480	113	390	220	1 054	122	1 348	223	538	86	402
211	1 502	134	818	308	619	871	1 705	660	1 878	466	1 154	902	2 692	1 012	3 859	780	1 189	326	1 059
176	706	118	673	183	416	335	709	378	807	285	609	470	944	406	1 370	943	1 594	539	603
142	1 514	122	1 167	170	639	532	1 340	751	1 309	375	879	525	1 200	751	1 164	790	1 517	563	2 046
8	404	40	331	34	377	72	579	189	801	147	361	102	534	118	532	120	552	90	625
150	1 918	162	1 498	204	1 016	604	1 919	940	2 110	542	1 240	627	1 734	869	1 696	910	2 069	653	2 671

Arrondissement Oud-Beijerland.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Zwijndrecht.																
Openb. scholen . . . 3	9 625	14 792	15 985	14 454	15 840	16 863	18 963	8 876	17 794	19 249	18 662	13 050	80	645	185	707
Prot. bijz. scholen . . 2	12 456	17 228	20 116	18 227	15 399	17 150	22 048	10 837	19 826	21 700	19 164	14 196	149	667	171	908
te zamen . . 5	22 081	32 020	36 101	32 681	31 239	34 013	41 011	19 713	37 620	40 949	37 826	27 246	229	1 312	356	1 615
Abbenbroek.																
Openb. scholen . . . 1	4 515	4 160	4 472	3 948	3 780	4 200	3 910	5 175	3 910	5 175	4 859	3 510	5	187	20	181
Nieuw-Beijerland.																
Openb. scholen . . . 2	5 557	8 800	9 336	8 842	7 204	10 033	10 647	6 120	8 339	10 631	10 525	6 450	176	492	287	656
Oud-Beijerland.																
Openb. scholen . . . 2	13 150	21 200	23 071	21 520	13 212	20 480	24 801	20 328	18 795	24 795	24 583	17 632	38	747	71	1 263
Andere bijz. scholen . 1	10 024	15 772	16 732	15 686	12 617	14 564	17 484	17 531	11 872	18 450	17 390	12 210	18	474	20	624
te zamen . . 3	23 174	36 952	39 803	37 206	25 829	35 044	42 285	37 859	30 667	43 245	41 973	29 842	56	1 221	91	1 887
Zuid-Beijerland.																
Openb. scholen . . . 2	5 775	9 240	9 800	9 476	9 420	6 619	11 205	11 039	6 579	10 836	10 664	7 634	195	398	287	584
Prot. bijz. scholen . . 1	3 175	4 953	5 124	4 880	4 480	5 248	6 400	4 224	5 888	5 760	5 504	4 224	68	61	81	152
te zamen . . 3	8 950	14 193	14 924	14 356	13 900	11 867	17 605	15 263	12 467	16 596	16 168	11 858	263	459	368	736
Geervliet.																
Openb. scholen . . . 2	3 864	6 344	6 801	5 704	6 660	6 660	7 290	4 155	6 972	7 443	7 128	5 256	28	140	44	244
Goudswaard.																
Openb. scholen . . . 1	4 266	6 201	6 923	6 318	6 732	7 760	9 408	6 912	6 336	8 595	8 213	5 730	11	193	103	389
Heenvliet.																
Openb. scholen . . . 1	3 925	6 320	6 708	5 503	7 533	7 840	6 776	5 478	7 836	7 884	7 754	5 358	13	371	6	804
Heinenoord.																
Openb. scholen . . . 2	4 600	7 280	7 654	7 476	5 973	7 240	8 100	4 293	7 392	7 616	7 568	5 632	30	232	27	208
Prot. bijz. scholen . . 1	3 375	5 130	5 848	5 984	4 970	4 004	7 150	7 107	5 105	6 300	6 020	4 760	22	144	6	325
te zamen . . 3	7 975	12 410	13 502	13 460	10 943	11 244	15 250	11 400	12 497	13 916	13 588	10 392	52	376	33	633
Hekelingen.																
Openb. scholen . . . 1	4 804	6 380	6 235	4 760	7 144	6 840	7 550	3 228	6 946	7 152	6 956	5 180	11	234	28	380
Klaaswaal.																
Openb. scholen . . . 1	3 852	8 506	10 650	8 307	10 209	5 299	11 205	11 295	5 522	10 800	10 707	7 350	8	176	225	331
Maasdam.																
Openb. scholen . . 3	6 175	9 874	10 879	10 676	9 576	10 526	11 318	6 610	10 134	12 142	11 759	8 250	1	338	3	532
Mijnsheerenland.																
Openb. scholen . . . 1	1 875	2 925	2 925	3 212	2 555	2 996	3 375	2 368	3 368	3 256	3 172	2 190		143	8	295
Prot. bijz. scholen . . 1	2 464	3 696	4 224	3 132	3 471	3 872	4 400	3 219	2 871	4 472	4 042	3 024	12	79	11	55
te zamen . . 2	4 339	6 621	7 149	6 344	6 026	6 808	7 775	5 587	6 239	7 728	7 214	5 214	12	222	19	350
Numansdorp.																
Openb. scholen . . . 2	10 125	15 376	17 145	15 191	16 973	8 208	18 990	18 578	9 262	18 085	18 086	12 570	657	431	1 041	634
Prot. bijz. scholen . . 1	2 950	4 366	4 872	4 346	4 125	4 788	5 418	5 544	2 500	5 456	5 288	3 968	42	220	74	388
te zamen . . 3	13 075	19 742	22 017	19 537	21 098	12 996	24 408	24 122	11 762	23 541	23 374	16 538	699	651	1 115	1 022
Oudenhoorn.																
Openb. scholen . . . 1	3 975	6 350	6 674	5 618	6 720	6 591	7 605	4 096	7 086	7 560	7 181	5 678	20	285	22	232
Piershil.																
Openb. scholen . . . 1	5 670	5 265	5 805	5 032	4 585	4 978	5 895	4 566	4 050	6 120	5 848	5 984	45	212	97	289
Puttershoek.																
Openb. scholen . . . 1	6 890	10 479	12 185	7 722	12 587	12 641	13 860	7 224	12 558	12 660	12 850	9 568	36	319	73	366
Spijkenisse.																
Openb. scholen . . . 1	8 400	12 558	14 053	9 600	13 038	12 720	14 276	11 022	11 690	16 001	15 179	10 378	22	486	51	544
Strijen.																
Openb. scholen . . . 4	14 311	21 590	23 960	24 179	24 344	22 540	26 025	25 662	12 466	26 821	25 252	17 845	207	1 871	378	2 220
Prot. bijz. scholen . . 1	3 304	5 265	5 952	5 250	4 655	5 320	6 550	4 978	4 585	5 895	5 633	4 454	17	59	77	56
te zamen . . 5	17 615	26 855	29 912	29 429	28 999	27 860	32 575	30 640	17 051	32 716	30 885	22 299	224	1 930	455	2 276

District Dordrecht.

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
252	916	127	559	238	400	271	652	942	995	987	615	554	734	351	996	265	1 087	202	801
187	1 048	255	844	212	689	193	1 620	1 565	1 295	823	486	276	717	189	889	198	982	189	948
439	1 964	382	1 403	450	1 089	464	2 272	2 507	2 290	1 810	1 101	830	1 651	540	1 885	463	2 069	391	1 749
18	91	21	69	23	94	145	187	74	148	93	339	26	498	17	2 881	18	1 925	11	177
359	832	186	459	41	115	388	581	553	194	404	406	664	634	1 249	1 725	589	2 393	147	3 149
105	1 051	237	960	128	722	412	1 349	982	641	1 149	961	813	1 666	1 296	4 309	294	1 271	251	1 859
53	823	56	744	49	537	90	481	381	1 209	353	738	277	942	358	2 753	729	1 417	66	1 271
158	1 874	293	1 704	177	1 259	502	1 830	1 363	1 850	1 502	1 749	1 090	2 608	1 654	7 062	1 023	2 688	317	3 130
510	717	1 018	506	958	220	1 009	275	2 102	465	2 719	694	1 711	235	3 160	875	1 563	409	439	362
94	228	218	108	113	109	417	360	696	317	405	145	459	670	625	994	426	723	105	203
604	945	1 236	614	1 071	329	1 426	635	2 798	782	3 124	779	2 170	905	3 785	1 869	1 989	1 132	544	565
11	349	1	195	1	205	2	456	28	466	41	294	110	368	161	1 443	35	1 821	„	819
173	480	337	238	257	185	553	145	1 030	290	1 135	235	801	507	1 248	678	769	278	368	368
13	847	61	273	68	354	164	349	250	330	222	221	248	372	188	547	90	1 209	43	1 493
9	398	20	294	60	193	256	233	200	200	166	234	245	936	301	1 196	148	553	57	430
3	224	12	236	37	122	193	85	464	153	524	400	296	90	705	841	238	298	41	568
12	622	32	530	97	315	449	318	664	353	690	634	541	1 026	1 006	2 037	396	851	98	998
24	483	45	238	54	102	68	242	61	312	96	359	59	665	159	887	38	267	15	399
303	803	487	300	453	446	594	170	1 578	241	2 590	205	1 879	255	2 958	532	601	453	218	187
3	441	34	396	134	314	286	631	470	370	398	434	660	1 016	1 062	2 108	382	1 159	121	514
8	295	42	183	35	87	52	185	116	167	205	251	38	613	67	1 308	36	526	14	377
14	121	21	139	16	73	22	373	96	246	163	620	192	469	542	1 032	118	180	14	150
22	416	63	322	51	160	74	558	212	413	368	871	230	1 082	609	2 340	154	706	28	527
1 280	976	1 822	454	1 044	610	1 092	352	2 529	820	3 301	883	2 662	1 217	4 882	1 879	2 183	793	945	718
108	309	185	159	68	137	203	232	364	178	493	243	395	169	827	291	385	237	210	256
1 388	1 285	2 007	613	1 112	747	1 295	584	2 893	998	3 794	1 126	3 057	1 386	5 709	2 170	2 568	1 030	1 155	974
75	177	47	147	124	154	373	587	561	252	456	102	880	1 024	598	1 362	481	1 301	294	382
112	724	668	274	193	148	555	331	505	304	351	170	636	593	673	1 857	420	923	108	544
112	455	134	218	233	181	287	362	411	497	278	194	595	1 080	593	1 399	408	520	162	527
70	712	15	339	35	430	101	393	109	303	83	717	193	442	346	1 446	289	1 096	47	691
974	2 395	624	1 300	543	1 116	710	661	1 578	1 150	3 140	1 202	1 675	1 763	1 290	4 514	1 139	1 203	354	877
146	186	128	124	146	130	269	116	292	190	561	217	190	597	239	993	417	324	260	126
720	2 581	752	1 424	689	1 246	979	777	1 870	1 340	3 701	1 419	1 865	2 360	1 529	5 507	1 556	1 527	614	1 003

Arrondissement Oud-Beijerland—Gorinchem.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Westmaas.																
Openb. scholen . . . 2	1515	2287	2523	3174	2537	2748	3510	2754	2286	3340	3182	2220	50	88	48	114
Prot. bijz. scholen . . 1	2405	4280	4429	4914	3990	4674	5700	3078	5248	5130	4902	3420	53	31	98	111
te zamen. . . 3	3920	6567	6952	8088	6527	7422	9210	5832	7534	8470	8084	5640	103	119	146	225
Zuidland.																
Openb. scholen . . . 1	4676	7348	7849	6156	7289	8668	9450	9261	6358	8976	8789	6138	28	655	73	816
Prot. bijz. scholen . . 1	3205	3600	3784	3780	3026	3600	4050	2136	4050	4050	3870	3332	34	95	29	211
te zamen . . 2	7881	10948	11633	9936	10315	12268	13500	11397	10408	13026	12659	9470	62	750	102	1028
Arkel.																
Openb. scholen . . . 1	2400	4800	5203	3770	5289	5289	5500	2286	5334	5915	4699	3810	10	93	41	208
Asperen.																
Openb. scholen . . . 1	4460	8474	9371	5771	9399	9676	8892	6636	9954	9954	9280	6960	„	226	5	207
Bleskensgraaf.																
Openb. scholen . . . 1	2200	4400	4578	4080	4788	3840	5244	2880	5124	5566	4956	3540	„	160	„	357
Giessendam.																
Openb. scholen . . . 3	7600	14744	17314	15050	10797	17507	16653	12430	18900	20250	19393	14400	57	374	92	801
Prot. bijz. scholen . . 2	4940	9880	10668	10048	9044	10260	11988	8388	10908	12420	11192	8396	79	307	92	694
te zamen . . 5	12540	24624	27982	25098	19841	27767	28641	20818	29808	32670	30585	22796	136	681	184	1495
Giessen-Nieuwkerk.																
Openb. scholen . . . 1	1480	2960	3000	3040	2016	2800	3404	1628	3108	3404	3108	2516	2	219	8	198
Gorinchem.																
Openb. scholen . . . 6	31380	62348	68496	49131	64032	66871	59931	22525	68194	72518	57252	52512	87	1342	137	2947
Prot. bijz. scholen . . 1	2840	5396	6192	4371	6594	6478	6200	3000	6300	6660	6660	4440	7	194	11	536
R. K. bijz. scholen. . 1	1940	3768	4074	2772	3920	3920	4268	„	5040	4746	4956	3540	6	95	„	178
te zamen . . 8	36160	71512	78762	56277	74546	77269	70399	25525	79534	83924	68868	60492	100	1631	148	3483
Hardinxveld.																
Openb. scholen . . . 4	12340	24012	25635	21201	20774	26345	27393	8852	30230	33210	31514	23520	113	738	242	1267
Heukelum.																
Openb. scholen . . . 2	4480	8960	9417	6270	9348	9225	9008	4635	9072	9675	8850	6438	36	298	47	1157
Hoogblokland.																
Openb. scholen . . . 1	2240	3876	3360	3128	4830	3920	2640	4708	3960	4876	4104	3468	27	199	44	200
Hoornaar.																
Openb. scholen . . . 1	1540	3040	3234	3024	2430	3450	3280	2296	3444	3772	3444	2624	„	31	„	136
Kedichem.																
Openb. scholen . . . 2	3020	6040	6149	4055	6147	6027	6348	2412	6112	6129	6155	4034	6	209	9	830
Leerbroek.																
Openb. scholen . . . 1	540	1080	1161	806	1274	1016	702	988	1144	996	1118	660	27	160	„	99
Prot. bijz. scholen . . 1	2180	4360	4200	5125	5125	5125	2250	4750	5460	5980	5460	4420	69	182	58	178
te zamen . . 2	2720	5440	5361	5931	6399	6141	2952	5738	6604	6976	6578	5080	96	282	58	277
Leerdam.																
Openb. scholen . . . 2	10160	18946	22059	16771	22140	21982	8130	18401	20646	23458	24810	16240	167	637	329	1172
Prot. bijz. scholen . . 2	3060	6460	6646	7585	7585	7585	5400	7180	7686	8418	7869	6194	91	420	80	673
te zamen . . 4	13220	25106	28705	24356	29725	29567	13530	25581	28332	31876	32679	22434	258	1057	409	1845
Meerkerk.																
Openb. scholen . . . 1	4420	8840	9503	7378	9758	9717	9006	6552	9828	10350	8740	7854	80	29	393	404
Molenaarsgraaf.																
Openb. scholen . . . 1	1240	2480	2604	2880	1852	2911	2769	1420	2982	3195	3053	2272	2	66	„	88
Nieuwland.																
Openb. scholen . . . 1	1120	2240	2408	1767	2501	2460	2394	1260	2646	2709	2709	1860	1	97	12	259
Noordeloos.																
Openb. scholen . . . 1	2120	4240	4452	3232	3737	3838	4040	2626	4200	4600	4200	3200	1	188	5	330
Prot. bijz. scholen . . 1	1040	2080	2114	1824	1972	2356	3320	1736	2436	2668	2578	1740	„	52	5	308
te zamen . . 2	3160	6320	6566	5056	5709	6194	6360	4362	6636	7268	6778	4940	1	240	10	638
Peursum.																
Openb. scholen . . . 1	720	1440	1548	1599	1599	1599	1710	950	1596	1710	1634	1216	„	75	„	96

District Dordrecht.

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
56	136	320	186	143	54	334	173	321	221	355	326	413	368	661	605	189	117	11	31
90	137	152	155	41	123	322	78	179	139	406	208	715	274	543	481	106	136	30	102
146	273	472	341	184	177	656	251	500	360	761	534	1 128	642	1 204	1 086	295	253	41	133
77	538	122	257	83	298	461	402	563	479	936	1 115	632	2 003	1 053	1 059	257	459	59	758
49	339	69	196	44	167	182	201	151	170	141	147	151	170	285	1 168	86	387	31	312
126	877	191	453	127	465	643	603	714	649	1 077	1 262	783	2 173	1 338	2 227	343	846	90	1 070
15	210	15	77	6	422	6	166	5	140	44	161	50	326	52	132	21	133	2	180
3	456	12	420	36	652	65	748	65	1 998	39	1 102	74	1 772	63	685	61	704	40	467
2	471	30	149	10	181	6	679	42	703	16	59	16	55	7	74	20	108	2	72
108	813	148	526	281	376	489	901	775	850	538	283	848	594	690	1 490	766	868	529	837
75	611	70	422	119	373	169	458	302	715	176	530	283	1 007	312	800	255	1 099	175	808
183	1 424	218	948	400	749	658	1 359	1 077	1 565	714	813	1 131	1 601	1 002	2 290	1 021	1 967	704	1 645
8	218	17	138	2	52	2	151	9	171	10	22	21	111	20	66	7	162	6	92
148	3 061	176	1 906	235	2 370	211	2 592	219	1 936	130	893	354	2 203	294	2 339	286	2 533	188	2 021
26	255	2	103	5	161	7	195	13	155	14	117	14	349	7	480	8	460	„	312
4	180	„	163	„	158	„	227	„	132	„	„	„	118	1	191	„	162	„	69
178	3 496	178	2 172	240	2 689	218	3 014	232	2 223	144	1 010	368	2 670	302	3 010	294	3 155	188	2 402
253	1 353	319	832	326	926	703	1 000	710	1 120	170	397	371	1 356	445	2 163	557	3 908	439	3 421
70	802	154	364	250	421	262	552	281	991	145	659	403	1 560	294	925	200	714	86	577
12	450	„	226	5	280	64	270	31	267	62	346	88	468	74	342	„	342	3	285
2	100	3	16	„	14	47	65	49	62	33	38	42	32	2	36	„	26	1	40
7	513	4	325	19	407	57	276	36	533	5	136	68	647	167	352	92	425	37	225
„	98	„	146	10	141	„	34	„	164	„	104	„	213	„	258	„	298	„	85
65	327	13	324	46	502	26	124	38	114	78	660	34	1 220	96	333	29	279	33	232
65	425	13	470	56	643	26	158	38	278	78	764	34	1 443	96	591	29	577	33	317
234	1 231	111	794	294	1 073	240	908	89	231	171	625	257	892	244	685	292	753	107	519
85	550	142	445	146	412	120	561	140	337	270	339	215	534	174	504	150	584	130	445
319	1 781	253	1 243	440	1 485	360	1 469	229	568	441	964	472	1 426	418	1 189	442	1 337	237	964
205	446	42	198	114	243	56	165	96	568	71	407	203	746	164	460	94	185	68	255
8	146	7	71	32	140	72	145	50	159	20	32	55	27	79	104	23	116	5	95
53	174	21	91	11	49	23	96	2	163	6	56	26	236	18	89	„	189	1	135
„	270	95	48	90	48	121	125	20	244	4	25	52	210	72	92	70	86	51	103
2	101	9	42	28	48	16	144	65	297	13	47	76	100	14	109	20	89	6	74
2	371	104	90	118	96	137	269	85	541	17	72	128	310	86	201	90	175	57	177
„	93	„	65	„	5	2	17	1	30	„	18	„	45	„	7	„	29	„	20

Arrondissement Gorinchem – Sommelsdijk.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Schelluinen.																
Openb. scholen . . . 1	1 500	3 000	3 000	3 028	2 128	3 000	3 450	1 650	3 150	3 450	2 700	2 550	24	67	41	140
Schoonrewoerd.																
Openb. scholen . . . 1	1 600	3 200	3 440	2 880	3 648	3 936	4 224	2 208	3 840	4 416	4 128	3 072	138	73	250	69
Prot. bijz. scholen . . 1	1 580	3 160	3 318	3 772	3 772	3 772	3 680	2 116	3 840	4 416	4 032	3 264	24	217	8	339
te zamen . . 2	3 180	6 360	6 758	6 652	7 420	7 708	7 904	4 324	7 680	8 832	8 160	6 336	162	290	258	408
Wijngaarden.																
Openb. scholen . . . 1	1 300	2 340	2 470	2 484	2 829	2 829	2 760	1 380	2 898	3 105	2 967	2 070	1	44	1	255
den Bommel.																
Openb. scholen . . . 2	6 916	10 844	11 417	11 083	9 700	11 568	8 640	11 880	11 626	13 383	12 635	9 397	27	360	24	519
Brielle.																
Openb. scholen . . . 2	11 800	20 217	19 262	15 407	20 213	20 468	21 285	10 810	22 764	23 895	21 648	17 424	83	502	31	943
Prot. bijz. scholen . . 1	2 024	3 520	3 741	2 822	3 201	3 920	4 230	2 350	3 948	4 230	4 128	3 570	2	98	4	249
R. K. bijz. scholen. . 1	1 350	2 067	2 173	1 537	2 460	2 688	2 820	1 188	2 184	2 236	2 067	1 870	4	14	3	81
te zamen . . 4	15 174	25 804	25 176	19 766	25 874	26 476	28 135	14 348	28 896	30 361	27 843	22 864	89	614	38	1 273
Dirksland.																
Openb. scholen . . . 1	5 400	8 720	9 417	7 119	10 459	9 510	7 980	10 600	11 130	11 726	11 204	8 850	8	206	23	381
Prot. bijz. scholen . . 1	3 250	5 031	5 376	3 920	6 904	6 904	6 840	4 225	6 090	6 615	6 493	4 983	16	218	11	479
te zamen . . 2	8 650	13 751	14 793	11 039	17 363	16 414	14 820	14 825	17 220	18 341	17 697	13 833	24	424	33	870
Goedereede.																
Openb. scholen . . . 1	5 432	8 536	9 024	7 626	9 430	6 560	9 338	5 075	9 338	10 150	9 635	7 140	12	230	27	370
Hellevoetsluis.																
Openb. scholen . . . 3	14 208	21 154	23 632	16 100	22 800	23 206	23 942	14 464	24 960	26 532	25 142	18 333	58	765	106	1 206
Nieuw-Helvoet.																
Openb. scholen . . . 2	7 174	10 530	11 466	8 480	11 440	11 660	12 408	6 744	11 521	12 452	11 886	9 031	63	225	98	439
Prot. bijz. scholen . . 1	1 575	1 984	2 210	2 728	2 664	2 888	3 465	1 800	3 080	3 330	3 136	2 440	10	82	22	138
te zamen . . 3	8 749	12 514	13 676	11 208	14 104	14 548	15 873	8 544	14 601	15 782	15 022	11 471	73	307	120	562
Herkingen.																
Openb. scholen . . . 1	4 060	6 048	6 586	5 815	5 432	6 374	6 556	3 566	6 160	6 460	6 481	5 122	13	159	16	321
Melissant.																
Openb. scholen . . . 1	5 500	5 500	8 876	8 899	8 548	8 364	6 120	8 160	8 568	9 180	9 052	6 627	42	174	42	174
Middelharnis.																
Openb. scholen . . . 2	10 382	13 216	14 211	13 639	21 908	21 484	19 351	14 588	21 756	23 265	21 973	16 160	208	475	281	654
Prot. bijz. scholen . . 1	3 600	5 364	6 027	4 998	4 601	7 052	7 650	3 570	6 800	7 650	7 098	5 445	19	271	4	487
te zamen . . 3	13 982	18 580	20 238	18 637	26 509	28 536	27 001	18 158	28 556	30 915	29 071	21 605	227	746	285	1 141
Nieuwenhoorn.																
Openb. scholen . . . 2	7 512	11 475	13 416	9 984	12 993	13 320	14 732	6 888	13 278	14 272	13 902	9 541	60	425	153	614
Oltgensplaat.																
Openb. scholen . . . 2	9 512	14 224	16 106	13 530	15 447	16 159	10 670	15 253	16 374	17 571	16 815	11 859	501	262	1 011	628
R. K. bijz. scholen. . 1	3 780	5 418	5 490	5 796	5 952	5 208	6 400	2 816	5 888	6 076	5 715	5 842	„	117	1	197
te zamen . . 3	13 292	19 642	21 596	19 326	21 399	21 367	17 070	18 069	22 262	23 647	22 530	17 701	501	379	1 012	826
Oostvoorne.																
Openb. scholen . . . 2	11 600	13 829	14 749	9 972	15 552	15 582	17 220	9 052	15 906	17 145	16 138	11 070	35	358	75	667
Ouddorp.																
Openb. scholen . . . 2	3 474	5 270	5 687	3 986	5 704	5 547	6 150	4 551	2 684	6 100	5 687	4 049	67	258	201	342
Prot. bijz. scholen . . 1	9 762	14 574	16 353	14 210	16 882	16 449	18 250	12 775	8 026	18 250	17 014	12 306	377	556	264	1 147
te zamen . . 3	13 236	19 844	22 040	18 196	22 586	21 996	24 400	17 326	10 710	24 350	22 701	16 355	444	814	465	1 489
Rockanje.																
Openb. scholen . . . 1	5 376	8 658	9 198	7 590	10 280	10 280	11 308	6 192	10 537	11 396	10 878	7 482	64	410	41	800
Prot. bijz. scholen . . 1	728	1 120	1 178	1 144	1 188	1 360	1 020	1 292	1 428	1 564	1 428	1 020	„	48	„	54
te zamen . . 2	6 104	9 778	10 376	8 734	11 468	11 640	12 328	7 484	11 965	12 960	12 306	8 502	64	458	41	854

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
40	136	44	150	28	112	4	134	10	115	3	68	2	139	2	230	4	922	„	150
276	107	206	103	195	142	165	116	188	355	38	89	46	268	61	156	51	164	1	143
13	324	„	210	39	336	20	262	30	533	33	136	92	447	21	217	40	330	18	400
289	431	206	313	234	478	185	378	218	888	71	225	138	715	82	373	91	494	19	543
„	247	„	88	1	124	1	124	„	145	„	40	„	480	7	288	„	204	„	126
219	1 069	651	741	773	658	1 649	731	1 573	578	2 565	799	2 269	789	4 298	377	1 476	517	695	489
22	1 150	36	744	91	882	101	1 048	129	886	33	592	83	873	102	1 395	136	929	113	930
2	534	12	181	26	121	7	61	9	182	10	118	10	140	50	199	88	201	19	277
4	107	26	137	10	65	10	78	11	90	13	44	15	108	15	95	2	75	16	56
28	1 791	74	1 062	127	1 068	118	1 187	149	1 158	56	694	108	1 121	167	1 689	226	1 205	148	1 263
59	536	164	368	455	383	618	317	484	258	1 114	418	1 558	810	1 276	674	548	552	372	593
60	589	166	229	297	270	475	326	482	320	454	383	838	545	910	530	423	489	240	325
119	1 125	330	597	752	653	1 093	643	966	578	1 568	801	2 396	1 355	2 186	1 204	971	1 041	612	918
25	280	60	325	82	158	73	227	132	348	171	229	492	668	872	762	500	465	198	394
170	1 360	115	646	286	860	263	924	177	987	124	1 112	148	1 336	131	1 505	125	1 742	71	1 760
118	431	127	316	129	189	302	300	317	291	212	171	584	454	459	1 492	275	1 005	144	365
11	132	35	104	31	26	30	52	73	97	29	52	25	38	56	506	38	725	27	193
129	563	162	420	160	215	332	352	390	388	241	223	609	492	515	1 998	313	1 730	171	558
36	308	86	119	334	87	575	124	584	90	305	81	428	262	681	195	302	285	184	189
126	534	243	539	455	180	482	182	385	132	580	421	741	813	996	664	352	348	175	248
328	975	491	415	688	404	1 037	557	1 170	600	1 248	398	2 115	1 354	2 648	942	1 784	1 120	831	975
6	630	29	231	15	190	23	213	18	254	62	231	38	573	203	444	140	537	87	285
334	1 605	520	646	703	594	1 060	770	1 188	854	1 310	629	2 233	1 927	2 851	1 386	1 924	1 657	918	1 260
194	803	207	467	183	362	418	609	517	759	255	371	431	945	524	609	306	403	188	647
1 249	442	1 334	334	2 252	332	2 918	314	2 333	172	3 765	387	4 419	320	4 781	459	2 591	354	908	238
55	194	208	74	202	175	119	127	738	228	449	76	1 547	112	1 752	223	346	335	98	401
1 304	636	1 542	408	2 454	507	3 037	441	3 071	400	4 214	463	5 966	432	6 533	682	2 937	689	1 006	639
59	1 092	54	436	47	340	107	1 142	316	1 896	152	436	298	1 139	247	861	206	675	130	604
236	108	192	332	146	336	211	382	183	317	123	287	121	834	390	555	380	485	174	516
84	1 572	305	564	431	601	482	700	558	1 079	758	803	862	748	1 994	2 170	1 909	1 210	520	911
320	2 075	497	896	577	937	693	1 082	741	1 396	881	1 090	983	1 132	2 384	2 725	2 289	1 695	694	1 427
57	648	85	204	172	290	262	590	463	1 257	202	427	393	765	370	479	436	546	211	515
3	82	1	41	2	9	4	23	4	37	31	43	6	130	10	286	9	101	1	63
60	730	86	245	174	299	266	613	467	1 294	233	470	399	895	380	765	445	647	212	578

Arrondissement Sommelsdijk.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Sommelsdijk.																
Openb. scholen . . . 1	8 800	12 516	15 019	14 418	11 434	13 919	9 362	15 400	15 676	17 110	16 234	12 015	132	372	218	337
Stad a/h Haringvliet.																
Openb. scholen . . . 1	5 800	9 280	9 761	6 820	9 954	9 717	6 844	7 080	9 912	10 485	10 019	7 456	64	215	67	398
Stellendam.																
Openb. scholen . . . 1	5 100	7 712	8 729	6 624	9 184	9 184	6 720	8 920	9 408	10 080	9 804	7 296	57	106	29	152
Nieuwe Tonge.																
Openb. scholen . . . 1	5 875	9 355	9 896	7 913	9 840	9 840	10 234	8 092	7 616	10 710	10 262	7 766	99	74	133	312
Oude Tonge.																
Openb. scholen . . . 1	9 100	13 900	15 738	12 332	14 883	14 719	10 830	14 520	15 204	16 290	15 523	11 52)	160	652	140	798
Vierpolders.																
Openb. scholen . . . 1	2 700	4 860	4 428	4 104	4 750	4 640	5 060	2 760	4 788	5 130	4 674	3 774	6	173	16	389
Zwartewaal.																
Openb. scholen . . . 1	3 220	5 600	6 020	4 686	6 478	6 636	5 811	4 292	5 880	6 660	6 364	4 440	..	52	2	230
Arrond. Dordrecht.																
Openb. scholen . . . 26	183 333	283 081	310 126	249 959	304 723	307 664	347 280	193 083	315 723	360 572	342 995	243 439	2 050	9 688	3 297	13 397
Prot. bijz. scholen . . 11	54 755	80 951	93 563	74 485	82 3 89	88 826	95 637	50 327	96 625	102 343	93 899	69 008	318	2 792	407	3 803
R. K. bijz. scholen . 2	15 594	24 684	25 654	18 811	26 726	25 920	28 350	1 300	28 750	31 150	28 170	24 855	297	920	599	1 461
Andere bijz. scholen . 1	5 400	8 246	9 417	6 241	9 632	8 512	9 225	..	8 680	9 585	9 331	6 510	..	169	1	373
te zamen . . 40	259 082	396 972	438 760	349 487	423 420	430 922	480 492	244 710	449 778	503 640	474 395	343 812	2 675	13 563	4 304	18 944
Arr. Oud-Beijerland.																
Openb. scholen . . . 32	117 930	178 474	195 703	172 414	173 071	175 527	215 286	170 164	157 885	215 888	210 255	150 553	1 581	7 998	2 892	11 199
Prot. bijz. scholen . . 7	20 878	31 290	34 233	32 286	28 717	31 503	39 668	30 286	30 247	37 063	35 259	27 182	248	689	376	1 298
Andere bijz. scholen . 1	10 024	15 752	16 732	15 688	12 617	14 563	17 484	17 531	11 872	18 450	17 390	12 210	18	474	20	(624
te zamen . . 40	148 822	225 516	246 673	220 388	219 405	221 597	272 438	217 981	200 004	271 401	262 904	189 945	1 847	9 161	3 288	13 121
Arrond. Gorinchem.																
Openb. scholen . . 34	97 860	191 450	203 405	161 348	191 316	208 238	187 478	103 723	216 332	233 258	203 814	164 816	779	5 265	1 665	11 371
Prot. bijz. scholen . . 8	15 640	31 036	33 138	32 725	34 092	35 576	31 838	27 170	36 690	40 502	37 791	28 454	270	1 372	254	2 999
R. K. bijz. scholen . 1	1 940	3 768	4 074	2 772	3 920	3 920	4 238	..	5 040	4 745	4 956	3 540	6	95	..	156
te zamen . . 43	115 440	226 254	245 617	196 845	229 328	247 734	223 584	135 893	258 032	278 505	251 561	193 810	1 055	6 732	1 919	13 826
Arrond. Sommelsdijk.																
Openb. scholen . . . 31	148 941	221 444	242 638	193 157	246 435	248 737	230 561	188 907	255 095	279 992	245 956	193 352	1 757	6 453	2 783	10 810
Prot. bijz. scholen . . 6	20 939	31 593	34 885	29 822	35 440	38 573	41 455	26 012	29 372	41 639	39 297	29 764	424	1 273	305	2 539
R. K. bijz. scholen . 2	5 130	7 485	7 653	7 233	8 412	7 296	9 020	4 004	8 072	8 312	7 782	7 712	4	131	4	278
te zamen . . 39	175 010	260 522	285 186	233 312	290 287	294 606	281 036	218 923	292 539	329 943	313 035	233 828	2 185	7 857	3 042	13 627
District. Dordrecht.																
Openb. scholen . . 123	548 054	854 459	956 877	779 839	920 515	910 166	980 605	660 877	945 065	1 089 700	1 028 020	735 160	6 177	29 398	10 587	46 087
Prot. bijz. scholen . 32	112 212	174 880	195 819	169 318	180 588	194 481	208 598	133 795	192 874	221 607	205 245	154 408	1 260	6 126	1 342	9 939
R. K. bijz. scholen. 5	22 664	35 937	37 391	28 916	39 058	37 138	41 638	5 304	41 862	44 208	40 908	36 107	307	1 146	603	1 895
Andere bijz. scholen 2	15 424	23 936	26 149	21 927	22 249	23 076	26 709	17 531	20 552	28 035	26 721	18 720	18	643	21	997
te zamen . 162	698 354	1 109 274	1 216 236	1 000 030	1 162 440	1 194 859	1 257 550	817 507	1 200 353	1 383 550	1 301 895	964 395	7 762	37 313	12 553	59 518
Provincie Zuidholland.																
Openb. scholen . . 491	2 752 173	4 343 393	4 520 494	3 658 948	4 406 308	4 648 687	4 716 224	2 743 074	4 784 484	5 373 351	5 153 003	3 785 567	16 831	138 030	28 862	247 089
Prot. bijz. scholen . 168	811 774	1 301 031	1 386 423	1 209 091	1 299 812	1 393 249	1 467 512	913 162	1 453 819	1 603 333	1 524 620	1 139 272	6 385	52 661	9 441	89 032
R. K. bijz. scholen. 114	591 677	917 977	983 144	744 751	1 006 966	982 574	1 058 682	353 358	1 037 875	1 172 083	1 096 516	852 217	5 371	29 939	9 930	52 638
Andere bijz. scholen 41	94 323	146 054	159 743	122 031	151 979	153 020	104 909	34 495	149 666	176 219	169 444	122 115	93	5 569	136	8 419
te zamen . 820	4 249 950	6 738 205	7 049 807	5 734 821	6 865 065	7 182 530	7 317 327	4 048 089	7 425 544	8 327 936	7 943 613	5 899 171	28 680	226 199	48 429	397 169

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
233	647	452	653	469	740	1 393	566	934	358	1 891	506	2 705	828	2 748	1 034	1 675	889	559	654
8	618	153	391	217	428	451	480	294	359	657	277	304	761	1 403	688	368	461	187	431
82	381	75	96	250	111	356	164	191	114	321	136	643	505	825	588	708	303	541	172
138	320	285	192	668	249	1 109	314	1 174	200	1 278	229	1 084	213	1 859	515	993	219	322	273
400	1 604	964	676	1 649	839	2 184	915	1 295	376	2 472	802	2 692	739	3 242	1 067	1 608	370	629	563
56	384	53	243	18	178	39	122	30	233	23	127	35	481	30	218	34	75	12	122
3	540	1	176	6	134	17	306	7	242	19	104	45	99	49	279	14	287	3	270
4 464	15 551	2 232	7 356	4 339	9 772	5 799	12 590	7 850	16 242	6 003	9 606	7 470	12 860	9 234	16 624	7 591	19 645	5 081	17 691
403	4 263	446	2 688	514	3 032	591	4 859	2 041	4 934	1 219	2 693	751	5 029	519	5 342	673	5 697	394	4 372
710	1 664	437	983	649	1 189	552	1 198	460	1 182	5	51	221	955	355	1 083	356	1 465	235	1 245
1	453	„	170	2	138	„	171	„	407	„	„	1	107	„	260	„	532	„	639
5 578	21 931	3 115	11 197	5 504	14 131	6 942	18 818	10 351	22 765	7 227	12 350	8 443	18 951	10 108	23 309	8 620	27 339	5 710	23 947
3 892	12 900	6 241	7 286	4 610	6 028	7 842	8 064	14 021	7 850	18 118	9 282	14 940	16 250	21 962	32 610	9 929	18 676	3 664	14 662
504	1 544	785	1 117	465	864	1 608	1 445	2 242	1 393	2 693	1 980	2 398	2 436	3 766	5 800	1 776	2 285	691	1 717
53	823	56	744	49	537	90	481	381	1 209	353	788	277	942	358	2 753	729	1 417	66	1 271
4 449	15 267	7 082	9 147	5 124	7 429	9 540	9 990	16 644	10 452	21 164	12 050	17 615	19 628	26 086	41 163	12 434	22 378	4 421	17 650
1 444	11 395	1 404	6 737	1 945	8 178	2 596	9 234	2 669	10 985	1 505	5 560	2 976	12 340	2 755	10 973	2 547	12 869	1 566	9 908
266	2 168	236	1 546	383	1 832	358	1 744	588	2 151	584	1 829	714	3 667	624	2 443	502	2 841	392	8 271
4	180	„	163	„	158	„	227	„	132	„	„	„	118	1	191	„	162	„	69
1 714	13 743	1 640	8 446	2 328	10 168	2 954	11 235	3 257	13 268	2 089	7 389	3 690	16 125	3 390	13 607	3 049	15 872	1 928	12 248
3 810	14 625	5 828	8 413	9 370	8 140	14 565	10 314	12 688	10 453	17 520	8 250	21 668	14 538	27 931	15 358	14 817	12 030	6 557	10 948
166	3 539	548	1 350	802	1 217	971	1 375	1 144	1 9 9	1 344	1 630	1 779	2 174	3 223	4 135	2 607	3 263	894	2 054
59	301	234	211	212	240	121	205	749	318	462	120	1 5 2	220	1 767	3 8	348	410	114	457
4 035	18 465	6 610	9 974	10 384	9 597	15 665	11 894	14 581	12 740	19 326	10 000	25 009	16 932	32 921	19 811	17 772	15 703	7 565	13 459
13 610	54 471	15 705	29 792	20 264	32 118	30 802	40 232	37 228	45 530	43 146	32 698	47 054	55 988	61 882	75 565	34 884	63 220	16 868	53 209
1 339	11 514	2 015	6 701	2 164	6 945	3 528	9 423	6 015	10 447	5 840	8 132	5 642	13 306	8 182	17 720	5 558	14 086	2 341	10 414
773	2 145	671	1 357	861	1 587	681	1 630	1 209	1 632	467	171	1 783	1 293	2 123	1 592	704	2 037	349	1 771
54	1 276	56	914	51	675	90	652	381	1 616	353	788	278	1 049	358	3 013	729	1 949	66	1 910
15 776	69 406	18 447	38 764	23 340	41 325	35 101	51 937	44 833	59 225	49 806	41 789	54 757	71 636	72 495	97 890	41 875	81 292	19 624	67 304
34 908	276 680	40 132	167 732	50 257	180 161	66 016	211 939	79 184	237 796	71 583	135 153	87 968	224 924	103760	289 443	71 55	310 214	42 736	253 967
11 152	93 663	12 194	57 693	14 145	56 235	15 943	66 543	21 116	82 228	15 800	50 208	17 981	75 014	20 847	89 205	15 624	94 639	8 703	84 609
10 439	51 889	8 854	41 666	13 258	42 588	10 186	35 215	13 337	43 929	4 829	15 930	10 138	30 757	10 186	47 572	7 256	50 377	4 551	45 238
150	9 544	224	4 935	300	6 081	475	6 046	561	5 319	488	1 844	503	4 541	644	7 780	1 062	7 956	246	6 772
56 679	431 726	61 404	272 026	77 960	285 065	92 620	319 743	114198	369 272	92 700	203 225	116650	335 266	135437	434 00	95 197	463 186	56 326	390 585

Arrondissement Amsterdam I t/m VII—Hilversum.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Amsterdam. Arrond. I t/m VII.																
Openb. scholen . . 179	1 312 177	2 088 764	2 036 634	1 892 583	1 927 987	2 031 380	2 027 947	968 935	2 294 367	2 453 900	2 373 578	1 807 915	4 815	90 812	8 401	146 246
Prot. bijz. scholen . 37	230 980	371 880	356 546	311 217	367 022	380 219	299 453	203 464	383 144	423 094	409 133	309 923	1 665	12 899	3 009	23 720
R. K. bijz. scholen 33	264 445	424 868	395 304	371 405	431 487	413 048	336 054	126 255	463 818	499 330	463 675	377 105	1 898	13 235	3 565	23 209
Andere bijz. scholen 40	75 274	119 333	117 134	93 522	109 319	116 178	67 544	31 578	110 685	126 141	120 045	99 951	277	4 957	460	7 989
te zamen . 289	1 882 876	3 004 845	2 905 618	2 668 727	2 835 815	2 940 825	2 730 998	1 330 232	3 252 014	3 502 465	3 366 431	2 594 894	8 655	121 903	15 435	201 157
Ankeveen.																
Openb. scholen . . . 1	2 229	3 615	3 870	3 808	4 017	2 163	„	3 060	4 248	4 686	4 355	3 380	3	219	11	449
Blaricum.																
Openb. scholen . . . 1	2 262	3 240	3 567	2 725	4 532	3 914	4 600	1 428	4 080	4 182	4 182	3 060	78	154	65	186
Bussum.																
Openb. scholen . . . 2	21 029	32 980	34 356	28 963	32 286	34 280	26 294	6 248	37 297	42 155	39 482	31 858	109	963	67	1 472
Prot. bijz. scholen . 2	4 775	7 640	8 110	6 028	7 828	8 648	5 920	3 857	8 428	10 267	9 951	7 806	14	211	19	388
R. K. bijz. scholen. . 1	1 517	2 343	2 623	1 008	1 150	2 898	3 150	„	645	3 324	3 325	2 580	„	„	„	2
Andere bijz. scholen . 1	2 100	3 225	3 526	2 625	3 716	3 832	1 820	„	3 400	3 915	3 791	2 562	„	96	„	135
te zamen . . 6	29 421	46 188	48 615	39 224	44 980	49 658	37 184	10 105	49 770	59 661	56 549	44 836	123	1 270	86	1 995
Diemen.																
Openb. scholen . . . 1	6 650	10 640	11 384	7 003	11 685	11 741	8 265	8 225	11 045	12 591	11 911	8 828	90	294	152	604
's Graveland.																
Openb. scholen . . . 1	2 900	4 330	4 782	3 450	6 160	5 040	5 578	3 976	5 555	6 935	6 176	4 350	49	206	124	299
Prot. bijz. scholen . 1	4 568	6 916	4 568	5 251	7 995	5 671	4 330	8 790	8 800	8 211	7 605	6 080	19	359	35	411
te zamen . . 2	7 468	11 246	9 350	8 701	14 155	10 711	9 908	12 766	14 355	15 146	13 781	10 430	68	565	159	704
Hilversum.																
Openb. scholen . . . 5	39 633	65 320	70 568	59 253	64 313	61 200	59 977	30 810	73 261	77 599	76 041	57 297	155	2 347	40	2 614
Prot. bijz. scholen . 3	17 740	29 516	26 500	24 557	23 713	26 649	23 377	18 920	30 478	32 384	31 244	21 746	39	1 414	76	2 319
R. K. bijz. scholen. . 1	11 922	16 065	17 400	9 090	18 838	17 399	21 470	15 036	16 010	21 978	19 900	16 898	186	414	361	994
Andere bijz. scholen . 5	2 250	3 560	3 837	2 449	3 841	3 867	1 939	„	3 723	4 310	4 188	2 952	„	61	„	48
te zamen . . 14	71 545	114 461	118 305	95 349	110 705	109 115	106 763	64 766	123 472	136 251	131 373	98 893	380	4 236	477	5 915
Huizen.																
Openb. scholen . . . 1	6 707	10 701	11 431	8 072	11 112	11 234	7 975	10 450	11 550	12 375	12 782	8 910	248	529	324	1 226
Prot. bijz. scholen . 1	9 075	14 543	15 639	15 220	16 269	16 379	18 000	8 400	16 800	17 955	17 384	12 992	17	424	34	2 290
te zamen . . 2	15 782	25 244	27 070	23 292	27 381	27 613	25 975	18 850	28 350	30 330	30 166	21 902	265	953	358	3 516
Kortenhoef.																
Openb. scholen . . . 1	1 632	2 619	2 957	1 564	3 116	2 964	3 040	1 956	3 150	3 225	2 960	2 084	22	93	9	172
Laren																
Openb. scholen . . . 1	4 647	7 068	7 571	7 726	6 480	7 401	7 735	4 246	8 042	8 514	8 089	5 998	24	162	60	304
R. K. bijz scholen. . 1	4 060	4 032	6 205	4 793	7 445	6 009	7 100	7 680	3 200	7 060	7 508	5 950	„	139	2	139
te zamen . . 2	8 707	11 100	13 776	12 519	13 925	13 410	14 835	11 926	11 242	15 574	15 657	11 948	24	301	62	443
Muiden.																
Openb. scholen . . . 2	5 150	6 905	7 952	5 515	8 189	8 418	7 580	6 709	8 562	9 204	9 024	7 070	15	689	51	668
Prot. bijz. scholen . . 1	3 500	5 600	6 020	6 660	6 711	5 811	5 960	4 292	5 912	6 480	6 380	4 746	5	592	2	661
te zamen . . 3	8 650	12 505	13 972	12 175	14 900	14 229	13 540	11 001	14 474	15 684	15 410	11 816	20	1 281	53	1 329
Naarden.																
Openb. scholen . . . 1	8 537	13 390	13 768	9 385	16 041	16 468	11 621	10 728	16 211	17 396	16 857	12 844	126	435	263	785
Prot. bijz. scholen . . 1	3 008	5 040	5 312	5 080	4 830	5 130	6 210	2 660	5 400	6 174	6 301	3 780	66	134	109	323
te zamen . . 2	11 545	18 430	19 080	14 465	20 871	21 598	17 831	13 388	21 611	23 570	23 158	16 624	192	569	372	1 108
Nederhorst den Berg.																
Openb. scholen . . . 1	462	800	840	760	680	760	720	720	986	1 028	714	714	27	52	15	46
Prot. bijz. scholen . 2	2 999	5 000	5 575	4 156	4 813	5 625	6 475	2 485	6 075	6 529	6 149	4 666	63	307	51	359
R. K. bijz. scholen. . 1	2 098	3 095	3 200	2 302	3 334	3 204	1 840	801	1 995	2 185	1 900	1 365	„	122	8	175
te zamen . . 4	5 559	8 895	9 415	7 218	8 827	9 589	9 035	4 006	9 056	9 742	8 763	6 745	90	481	74	580

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
11 012	143 724	12 387	138 745	11 579	121 199	11 305	125 222	12 033	121 338	6 246	53 789	14 326	144 981	13 609	153 190	12 065	173 197	9 011	129 290
3 232	19 425	2 985	13 348	3 600	16 219	3 613	18 217	3 116	16 379	1 813	8 605	3 079	18 209	2 869	22 449	2 619	24 484	2 037	19 958
3507	18 388	3 266	18 971	3 924	21 593	3 660	16 078	3 181	11 020	1 304	4 187	3 542	17 232	3 198	19 368	2 632	20 344	2 045	16 969
901	8 486	1 007	5 416	767	4 868	903	5 517	1 009	4 051	546	1 721	1 221	3 962	552	4 287	653	5 566	959	5 775
18 652	190 023	19 645	176 480	19 870	163 879	19 481	165 034	19 339	152 788	9 909	68 302	22 168	184 384	20 2 8	199 294	17 969	223 591	14 052	171 992
69	363	70	65	25	25	28	153	„	„	31	217	6	310	14	362	10	194	14	202
78	282	98	302	62	118	61	145	97	246	31	217	21	110	29	129	11	241	8	273
105	2 394	212	1 231	61	4 175	107	4 243	83	1 798	„	99	41	1 055	145	1 691	86	1 307	38	1 027
41	389	15	403	6	837	12	1 876	11	822	10	238	10	297	6	478	5	291	5	389
„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	2	„	„
„	153	„	17	„	11	„	22	„	„	„	„	„	22	„	„	„	40	„	4
146	2 936	227	1 651	67	5 623	119	6 141	94	2 620	10	337	51	1 374	151	2 169	91	1 640	43	1 420
153	1 027	68	414	67	458	60	899	81	1 172	34	483	99	505	106	681	86	514	79	723
90	247	48	229	70	211	52	240	31	752	18	172	27	186	14	335	18	346	39	440
70	215	31	194	52	176	69	421	43	199	26	489	47	430	25	524	19	720	13	619
160	462	79	423	122	387	101	661	74	951	44	661	74	616	39	859	37	1 066	52	1 059
256	4 660	137	2 371	121	2 226	125	2 768	102	1 245	69	1 098	125	2 018	118	3 208	178	2 945	135	2 224
62	3 014	100	1 524	129	1 112	132	1 398	159	1 222	107	737	153	1 310	122	2 040	107	1 985	57	1 693
380	868	159	220	274	617	366	666	211	601	210	648	50	620	100	963	121	842	185	933
„	20	„	27	„	19	„	1	„	3	„	„	„	2	1	7	„	29	„	67
707	8 562	396	4 142	524	3 976	623	4 833	472	3 071	386	2 483	328	3 950	341	6 218	406	5 801	377	4 917
492	6 880	141	6 794	198	616	162	467	84	413	75	462	70	922	132	1 183	136	1 036	81	746
101	12 677	82	8 984	56	871	70	858	94	1 196	53	456	72	920	144	1 813	42	1 101	61	1 341
593	19 557	223	15 778	254	1 487	232	1 325	178	1 611	128	918	142	1 842	276	2 996	178	2 137	142	2 087
19	134	12	39	52	285	35	317	60	252	24	127	28	205	45	169	25	74	26	162
21	344	41	671	52	285	53	155	95	423	16	115	101	365	149	408	75	239	45	222
69	224	34	124	9	208	15	183	46	204	7	166	6	68	6	280	10	252	8	167
90	568	75	795	61	493	68	338	141	627	23	281	107	433	155	688	85	491	53	389
95	801	152	298	153	418	180	1 051	200	1 130	174	417	169	403	276	520	234	437	115	424
8	537	16	183	28	190	37	857	33	1 387	19	184	7	263	47	350	31	254	18	208
103	1 338	168	481	181	548	217	1 908	233	2 517	193	601	176	666	323	870	265	691	133	632
279	977	132	2 738	132	2 738	140	1 537	121	823	48	943	124	1 134	166	1 230	130	882	76	658
141	490	54	2 953	18	628	39	406	35	880	12	219	36	338	9	385	10	343	7	251
420	1 467	186	5 691	150	3 366	179	1 943	156	1 683	60	1 162	160	1 472	175	1 615	140	1 225	83	909
7	36	28	39	28	8	18	50	37	87	65	78	83	37	9	106	14	32	4	45
64	352	27	243	68	319	64	361	49	178	37	53	80	236	53	280	112	227	73	262
5	151	5	42	„	100	25	157	11	190	„	65	5	86	„	145	„	211	„	156
76	539	60	324	96	427	107	768	97	455	102	196	168	359	62	531	126	470	77	463

Arrondissement Hilversum—Haarlem.

INDEELING VAN DE SCHOLEN	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Watergraafsmeer.																
Openb. scholen . . . 1	8 030	13 145	13 276	9 179	14 128	14 012	9 676	10 468	14 964	18 507	17 591	13 811	180	153	342	42
Prot. bijz. scholen . . 1	2 314	3 846	4 410	3 094	4 515	4 351	1 750	4 795	4 533	4 764	4 355	3 502	„	173	4	2
Andere bijz. scholen . 1	„	„	649	538	890	890	700	„	1 510	1 727	1 505	1 181	„	„	„	„
te zamen . . 3	10 374	16 991	18 335	12 811	19 533	19 253	12 026	15 263	21 007	24 998	23 451	18 494	180	326	346	44
Weesp.																
Openb. scholen . . . 3	17 517	28 923	20 312	20 364	28 738	28 762	20 010	13 164	30 639	32 794	31 341	20 210	32	637	61	15
Prot. bijz. scholen . . 1	10 582	16 079	17 193	11 954	13 415	15 904	11 427	10 220	15 804	19 585	18 687	12 557	6	653	53	7
R. K. bijz. scholen . 1	6 132	8 913	10 058	7 978	11 878	10 662	11 678	2 992	12 669	13 671	12 392	8 430	80	273	165	45
te zamen . . 5	34 231	53 915	57 563	40 296	54 031	55 328	43 115	26 376	59 112	66 050	62 420	41 197	118	1 563	279	2 11
Arrond. Amsterdam I tot en met VII.																
Openb. scholen . . 179	1 312 177	2 08 764	2 036 634	1 892 583	1 927 987	2 031 380	2 027 947	968 935	2 294 367	2 433 900	2 373 578	1 807 915	4 815	90 812	8 401	146 24
Prot. bijz. scholen . 37	230 980	371 880	356 546	311 217	367 022	380 219	299 453	203 464	383 144	423 094	409 133	309 923	1 665	12 899	3 009	23 73
R. K. bijz. scholen . 33	264 445	424 868	395 304	371 405	431 487	413 048	336 054	126 255	463 818	499 330	463 675	377 105	1 898	13 235	3 565	23 90
Andere bijz. scholen 40	75 274	119 383	117 134	93 522	109 319	116 178	67 544	31 578	110 685	126 141	120 045	99 951	277	4 957	460	7 96
te zamen . 289	1 882 876	3 004 845	2 905 618	2 668 727	2 835 815	2 940 825	2 730 998	1 330 232	3 252 014	3 502 465	3 366 431	2 594 894	8 655	121 903	15 435	201 15
Arrond. Hilversum.																
Openb. scholen . . . 22	127 515	203 676	216 634	167 767	211 477	208 357	173 071	112 188	229 590	251 191	241 705	180 414	1 158	6 393	1 584	10 21
Prot. bijz. scholen . 13	58 561	94 180	93 127	82 600	90 089	94 168	83 349	64 419	102 230	112 329	108 062	77 875	229	4 267	383	7 80
R. K. bijz. scholen . 5	25 729	34 448	39 486	25 171	42 645	40 172	45 238	26 509	34 519	48 218	45 085	35 223	266	948	536	1 70
Andere bijz. scholen . 7	4 359	6 785	8 012	5 612	8 447	8 589	4 459	„	8 633	9 952	9 484	6 725	„	157	„	18
te zamen . . 47	216 155	339 089	357 259	281 150	352 658	351 286	306 117	203 116	374 972	421 690	404 336	300 237	1 653	12 305	2 503	19 80
District Amsterdam.																
Openb. scholen . . 201	1 439 692	2 292 440	2 253 268	2 060 350	2 139 464	2 239 737	2 201 018	1 081 123	2 528 957	2 705 031	2 615 283	1 988 329	5 973	97 745	9 985	156 45
Prot. bijz. scholen . 50	289 541	466 06	449 673	393 817	457 111	474 387	382 802	267 883	485 374	535 423	517 195	387 798	1 894	17 166	3 392	31 59
R. K. bijz. scholen . 38	290 174	459 316	434 790	396 576	474 132	453 220	381 292	152 764	498 337	517 548	508 760	412 328	2 164	14 183	4 101	24 90
Andere bijz. scholen 47	79 624	126 118	125 146	99 134	117 766	124 767	72 003	31 578	119 318	136 093	129 529	106 676	277	5 114	460	8 17
te zamen . 336	2 099 031	3 343 934	3 262 877	2 949 877	3 188 473	3 292 111	3 037 115	1 533 348	3 626 986	3 924 15	3 770 767	2 895 131	10 308	134 208	17 938	221 05
Bennebroek.																
Openb. scholen . . . 1	2 900	4 640	4 913	3 609	4 429	4 381	4 708	2 675	4 240	4 770	4 627	3 504	38	141	30	34
R. K. bijz. scholen . 1	4 637	7 254	7 182	5 932	8 590	7 956	9 466	4 440	4 874	9 758	8 464	7 957	7	259	12	6
te zamen . . 2	7 537	11 894	12 095	9 541	13 019	12 337	14 174	7 075	9 114	14 528	13 091	11 461	45	400	42	9
Bloemendaal.																
Openb. scholen . . . 3	11 860	14 677	15 801	11 702	16 332	16 539	17 722	12 275	16 114	17 622	16 800	11 944	71	412	86	7
Prot. bijz. scholen . . 1	4 452	4 100	4 472	4 056	3 432	2 912	4 472	1 248	4 368	4 680	4 386	2 786	45	139	70	38
R. K. bijz. scholen . 1	2 398	3 597	4 440	3 757	4 618	3 932	3 239	„	4 210	4 708	4 086	2 808	16	229	14	9
Andere bijz. scholen . 1	„	„	„	„	„	„	„	„	„	1 125	1 075	700	„	„	„	„
te zamen . . 6	18 710	22 374	24 713	19 515	24 382	23 383	25 433	13 523	24 692	28 135	26 347	18 238	132	780	170	1 42
Haarlem.																
Openb. scholen . . . 15	146 015	230 316	239 610	170 885	247 942	258 743	228 569	102 590	246 455	286 998	274 489	203 310	551	5 408	810	10 27
Prot. bijz. scholen . . 6	48 043	69 064	69 049	44 383	68 843	72 812	66 461	39 843	73 562	79 055	72 622	59 218	71	1 988	154	3 60
R. K. bijz. scholen . 5	47 220	67 662	69 649	51 140	74 231	70 100	69 061	3 013	81 164	88 901	79 525	61 924	622	2 513	793	3 96
Andere bijz. scholen . 4	7 963	12 176	12 972	8 460	12 325	11 961	6 221	3 351	12 720	13 680	12 935	9 000	„	621	„	7
te zamen . . 30	249 241	379 218	391 280	274 868	403 341	413 616	370 312	148 797	413 901	468 634	439 571	333 452	1 244	10 530	1 757	18 09
Haarlemmerliede c. a.																
Openb. scholen . . . 3	7 642	12 200	12 391	8 740	14 110	13 913	14 530	6 366	13 590	15 339	14 897	10 242	42	357	104	89
Prot. bijz. scholen . . 1	3 050	4 917	5 249	4 704	4 449	5 054	6 025	3 006	5 520	6 088	6 040	4 290	30	291	14	26
te zamen . . 4	10 692	17 117	17 640	13 444	18 559	18 967	20 555	9 372	19 110	21 427	20 937	14 532	72	648	118	1 16

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
506	608	2 3	352	232	359	202	722	193	368	216	370	210	506	367	362	5	166	190	613
6	284	" 1	99	2	102	5	171	20	46	5	243	19	133	2	123	5	166	1	128
4	66	..	28	..	64	..	46	..	102	..	..	..	..	2	30	..	14	3	31
516	958	204	479	234	525	207	939	213	516	221	613	269	639	371	515	10	346	194	772
93	1 060	65	872	79	1 096	123	1 501	61	912	33	209	28	759	117	1 398	63	1 107	8	971
149	918	98	444	98	452	73	605	25	757	11	344	52	487	105	787	83	1 104	68	870
167	555	103	351	118	301	87	526	42	996	13	49	78	395	117	516	42	601	29	379
409	2 533	266	1 687	295	1 849	283	2 632	138	2 665	57	602	158	1 641	339	2 602	188	2 812	105	2 220
11 012	143 724	12 387	138 745	11 579	121 199	11 305	125 222	12 033	121 338	6 246	53 789	14 326	144 981	13 609	153 190	12 065	173 197	9 011	129 290
3 232	19 425	2 985	13 348	3 600	16 219	3 613	18 217	3 116	16 379	1 813	8 605	3 079	18 209	2 869	22 449	2 619	24 484	2 037	19 958
3 507	18 388	3 266	18 971	3 924	21 593	3 660	16 078	3 181	11 020	1 304	4 187	3 542	17 232	3 198	19 368	2 632	20 344	2 045	16 969
901	8 486	1 007	5 416	767	4 868	903	5 517	1 009	4 051	546	1 721	1 221	3 962	532	4 287	653	5 166	959	5 775
19 652	190 023	19 645	176 480	19 870	163 879	19 481	165 034	19 339	152 788	9 909	68 302	22 186	184 884	20 208	199 294	17 969	223 591	14 052	171 992
2 363	19 813	1 407	16 415	1 332	13 018	1 326	14 248	1 245	9 621	834	5 007	1 172	8 515	1 687	11 773	1 071	9 520	848	8 730
602	18 876	423	15 027	457	4 629	501	6 953	449	6 669	280	2 963	476	4 414	513	6 780	414	6 191	303	5 761
630	1 798	301	737	401	1 426	493	1 534	320	1 991	230	928	139	1 169	223	1 904	173	1 906	222	1 635
4	239	1	2	..	94	..	69	..	105	..	..	..	24	3	37	..	83	3	102
3 559	40 726	2 132	32 251	2 190	18 967	2 320	22 804	2 014	18 386	1 344	8 898	1 787	14 122	2 426	20 494	1 658	17 700	1 376	16 228
13 275	163 137	13 794	155 160	12 911	134 217	12 631	139 470	13 278	130 959	7 080	58 796	15 498	153 496	15 296	164 963	13 136	182 717	9 859	138 020
3 804	38 301	3 408	28 375	4 057	20 848	4 114	25 170	3 565	23 048	2 093	11 568	3 555	22 623	3 382	29 229	3 023	30 675	2 340	25 719
4 137	20 186	3 567	19 708	4 325	22 819	4 153	17 612	3 501	13 011	1 534	5 115	3 681	18 401	3 421	21 272	2 805	22 250	2 267	18 604
905	8 725	1 008	5 488	767	4 962	903	5 586	1 009	4 156	546	1 721	1 221	3 986	535	4 324	653	5 649	962	5 877
22 211	230 749	21 777	208 731	22 060	182 846	21 801	187 838	21 353	171 174	11 253	77 200	23 965	198 506	22 634	219 788	19 627	241 291	15 428	188 220
47	291	18	210	57	120	14	156	29	298	17	214	40	169	16	171	13	264	12	216
38	547	41	196	79	209	21	398	43	640	53	283	19	193	31	583	66	565	47	429
85	528	59	406	136	329	35	554	72	938	70	497	59	362	47	754	79	829	59	765
66	954	40	589	56	453	59	1 017	61	774	21	375	40	579	12	635	25	928	20	577
71	178	70	254	61	150	48	145	102	197	23	54	29	159	18	151	28	104	29	241
68	308	67	290	14	304	5	296	12	232	"	"	21	176	17	227	8	299	3	177
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	2	36	1	25
205	1 440	177	1 133	131	907	112	1 458	175	1 204	44	429	90	914	47	1 017	63	1 367	53	1 020
984	12 023	704	6 468	818	7 245	803	11 186	945	7 546	570	2 764	819	7 616	850	8 312	923	13 179	1 000	9 500
201	3 184	146	1 720	134	2 501	141	2 643	212	2 336	221	1 298	197	2 490	72	3 117	118	3 582	123	3 184
743	3 364	694	3 165	617	2 614	522	2 150	477	2 313	17	56	343	2 082	347	3 056	231	3 343	161	3 586
43	1 090	12	353	41	408	2	360	3	179	..	47	8	361	8	263	2	560	..	384
1 974	19 661	1 556	11 706	1 610	12 768	1 473	16 339	1 637	12 374	808	4 165	1 367	12 549	1 277	14 748	1 274	20 644	1 284	17 054
77	741	79	515	52	768	117	755	127	1 161	89	412	174	589	248	796	234	1 183	134	543
75	231	62	225	17	138	103	304	15	1 212	44	165	120	95	115	304	42	310	34	165
152	972	141	740	69	906	220	1 059	142	2 373	133	577	294	684	363	1 100	276	1 493	168	708

Arrondissement Haarlem—Haarlemmermeer—Beverwijk.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Heemstede																
Openb. scholen . . . 1	6 075	9 744	9 871	6 847	11 943	11 214	13 165	6 458	12 683	13 582	12 556	8 742	205	185	287	346
Prot. bijz. scholen . . 1	2 915	4 653	4 865	3 320	4 674	5 084	4 739	2 160	4 872	5 152	4 508	3 360	7	363	8	518
R. K. bijz. scholen. . 1	2 838	6 278	6 360	3 748	6 090	6 270	7 268	„	6 160	6 538	5 570	5 202	32	83	62	195
te zamen . . 3	11 828	20 675	21 096	13 915	22 707	22 498	25 112	8 618	23 715	24 972	22 624	17 304	244	631	357	1 049
Zandvoort.																
Openb. scholen . . . 2	10 875	16 095	17 660	16 809	14 850	17 458	17 454	„	18 202	20 985	19 950	14 260	790	361	1 204	1 575
Aalsmeer.																
Openb. scholen . . . 4	17 785	26 240	20 826	19 440	29 692	28 280	27 785	14 200	26 258	35 600	28 440	21 310	286	1 443	260	3 056
Prot. bijz. scholen . . 1	5 805	8 520	9 116	9 116	8 436	9 576	11 450	5 928	7 068	12 540	10 252	7 788	209	404	262	410
te zamen . . 5	23 590	34 760	29 942	28 556	38 128	37 856	39 235	20 128	33 326	48 140	38 692	29 128	495	1 847	522	3 466
Nieuwer-Amstel.																
Openb. scholen . . . 2	5 562	8 280	8 901	6 446	10 774	10 040	6 900	6 458	8 931	11 490	9 600	8 025	215	637	338	679
Prot. bijz. scholen . . 3	10 450	14 000	15 007	13 678	12 748	15 228	11 481	12 788	15 960	20 650	16 480	12 999	110	1 393	157	2 780
R. K. bijz. scholen. . 2	5 643	8 280	8 901	9 242	9 754	9 482	10 396	5 724	7 952	12 262	9 880	8 544	40	382	44	517
te zamen . . 7	21 655	30 560	32 809	29 366	33 276	34 750	28 840	24 970	32 243	44 402	35 960	29 568	405	2 412	539	3 976
Ouder-Amstel.																
Openb. scholen . . . 3	8 909	13 160	15 233	10 350	15 508	14 760	11 176	14 964	14 537	18 800	14 960	10 789	98	946	210	1 179
R. K. bijz. scholen. . 1	3 706	5 342	5 736	4 410	6 840	6 327	6 720	4 843	6 346	7 920	6 600	5 445	50	263	73	327
te zamen . . 4	12 615	18 502	20 969	14 760	22 348	21 087	17 896	19 807	20 883	26 720	21 560	16 234	148	1 209	283	1 506
Haarlemmermeer.																
Openb. scholen . . . 11	43 335	64 086	68 542	48 604	82 754	76 238	75 324	53 586	74 050	95 000	75 622	56 020	885	3 095	1 346	5 194
Prot. bijz. scholen . . 3	11 145	16 120	17 039	13 206	16 366	17 560	20 146	10 536	16 422	22 250	17 530	15 008	228	834	403	926
te zamen . . 14	54 480	80 206	85 581	61 810	99 120	93 798	95 470	64 122	90 472	117 250	93 152	71 028	1 113	3 929	1 749	6 050
Sloten.																
Openb. scholen . . . 5	26 947	38 960	42 501	35 516	32 332	37 999	37 412	13 796	27 694	47 109	37 800	25 290	165	2 021	246	3 561
Prot. bijz. scholen . . 2	3 429	5 280	5 289	4 303	5 696	6 776	7 022	4 252	6 471	8 965	6 968	5 444	8	205	4	117
te zamen . . 7	30 376	44 240	47 790	39 819	38 028	44 775	44 434	18 048	34 165	56 074	44 768	30 734	173	2 226	250	3 678
Uithoorn.																
Openb. scholen . . . 2	5 994	8 880	9 546	6 765	9 534	8 444	8 972	6 567	8 594	10 905	9 040	7 296	46	815	147	721
R. K. bijz. scholen. . 2	4 196	6 108	6 720	5 946	6 552	6 004	7 200	1 404	7 720	9 504	7 873	7 730	47	216	51	429
te zamen . . 4	10 190	14 988	16 266	12 711	16 086	14 448	16 172	7 971	16 314	20 409	16 913	15 026	93	1 031	198	1 150
Weesperkarspel.																
Openb. scholen . . . 1	1 998	2 960	3 182	2 220	3 360	3 200	3 314	304	3 240	3 792	3 160	2 430	„	97	„	88
Akersloot.																
Openb. scholen . . . 2	3 276	5 040	5 292	4 044	4 268	5 330	5 658	4 026	5 028	5 224	4 830	3 910	20	211	5	310
R. K. bijz. scholen. . 1	3 380	5 200	5 590	5 202	6 885	6 263	5 726	6 732	5 838	5 560	5 560	4 726	„	373	„	769
te zamen . . 3	6 656	10 240	10 882	9 246	11 153	11 593	11 384	10 758	10 866	10 784	10 390	8 636	20	584	5	1 079
Beverwijk.																
Openb. scholen . . . 2	15 930	26 110	18 441	27 796	27 979	27 563	30 431	11 884	28 096	30 459	28 847	20 126	88	507	86	929
Prot. bijz. scholen . . 1	3 554	5 846	6 110	6 204	6 408	7 339	6 734	4 928	7 540	7 965	7 783	5 400	3	229	7	345
R. K. bijz. scholen. . 1	6 328	8 786	10 019	9 512	11 552	10 214	10 824	„	8 085	12 368	7 968	7 688	66	326	75	591
Andere bijz. scholen . 1	700	1 120	1 204	800	1 306	1 221	957	„	1 476	1 772	1 677	1 148	„	31	„	86
te zamen . . 5	26 512	41 862	35 774	44 312	47 245	46 337	48 946	16 812	45 197	52 564	46 275	34 362	157	1 093	168	1 951
Castricum.																
Openb. scholen . . . 1	9 534	9 744	9 744	9 926	9 356	10 816	12 572	9 308	7 700	12 650	11 550	9 350	„	330	3	446
Egmond aan Zee.																
Openb. scholen . . . 1	10 218	11 790	16 424	16 440	13 974	15 618	18 858	8 910	16 220	18 722	17 052	12 180	57	352	64	2 028
Egmond-binnen.																
Openb. scholen . . . 2	6 325	10 120	10 747	9 072	8 907	7 451	12 060	6 432	10 720	12 490	11 201	8 054	27	89	22	202
Graft.																
Openb. scholen . . . 3	6 173	10 220	11 094	10 655	9 032	10 672	11 040	9 714	10 608	9 485	11 053	8 620	86	176	67	480
Heemskerk.																
Openb. scholen . . . 1	5 500	8 260	8 782	6 906	8 361	8 337	5 072	8 696	8 173	8 944	8 743	6 929	20	286	33	249
R. K. bijz. scholen. . 1	3 475	5 560	6 345	6 063	5 793	6 149	7 150	3 718	6 292	6 864	6 149	6 292	4	123	26	197
te zamen . . 2	8 975	13 760	15 127	12 969	14 154	14 486	12 222	12 414	14 465	15 808	14 892	13 221	24	409	59	446

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
322	358	119	493	158	270	74	2?6	142	352	108	193	129	371	186	517	216	478	155	417
8	283	8	124	17	161	15	110	16	129	37	98	23	312	10	287	4	330	„	219
35	208	61	84	70	184	29	165	25	215	„	„	50	218	36	466	20	326	1	223
365	849	188	701	245	615	118	561	183	696	145	291	202	901	232	1270	240	1134	156	859
1274	2925	1140	852	591	571	577	644	819	502	„	„	712	384	804	369	704	1069	504	156
354	2176	291	1010	717	1254	700	1140	773	1318	364	400	718	861	887	1940	406	1099	307	1148
354	1826	341	729	305	422	496	533	485	618	230	285	231	148	525	272	303	328	188	287
708	4002	632	1739	1022	1676	1196	1673	1258	1936	594	6?5	949	1009	1412	2212	709	1427	495	1435
368	578	324	310	342	350	330	608	172	693	260	637	326	491	335	802	216	581	178	1008
301	1243	417	517	261	478	411	856	308	428	294	500	251	547	449	1219	227	851	130	771
21	391	43	343	67	378	88	446	153	529	81	278	71	238	117	180	61	296	46	415
690	2212	784	1170	650	1206	829	1910	633	1720	635	1415	648	1276	901	2201	504	1728	354	2194
323	1117	166	728	239	789	424	1113	216	653	274	1058	445	756	344	971	215	861	184	560
116	462	117	415	195	286	184	281	198	447	190	264	278	233	349	221	183	437	76	347
439	1579	283	1143	434	1075	608	1394	414	1100	464	1342	723	989	693	1192	398	1298	260	907
1540	5578	2103	5124	3772	5764	4477	5418	4155	5634	2770	2332	4318	4288	6906	6125	3102	4373	2024	3628
326	658	319	756	438	2339	1022	1371	816	1081	938	607	1622	894	2005	1501	578	1826	537	1622
1866	6236	2422	5880	4210	8103	5499	6789	4971	6715	3708	2939	5970	5182	8911	7626	3680	6199	2571	5250
382	5768	408	2905	511	2031	868	2200	770	2098	300	1385	301	1610	495	3716	399	2153	316	1726
45	190	11	280	3	84	3	231	23	189	23	310	23	405	50	452	56	345	5	382
427	5958	419	3185	514	2115	871	2431	793	2287	323	1695	324	2015	545	4168	455	2498	321	2088
160	416	149	293	182	297	194	360	178	876	98	330	168	314	187	426	117	412	129	395
63	417	58	407	126	383	113	196	88	229	64	35	205	401	228	193	176	260	143	389
223	833	207	700	308	680	307	556	266	1105	162	365	373	715	415	619	293	672	272	784
„	125	„	26	„	52	„	71	4	82	„	27	„	61	„	121	„	46	„	106
4	301	12	227	„	105	14	485	„	1484	18	252	10	205	6	268	8	340	13	165
5	667	4	338	3	206	„	197	„	206	„	412	„	313	2	239	7	346	1	219
9	968	16	565	3	311	14	682	„	1090	18	664	10	518	8	507	15	686	14	384
138	1418	154	609	271	585	243	3323	248	4484	98	294	226	762	198	924	128	790	67	921
23	320	78	329	..	150	71	526	214	820	192	251	175	241	61	290	50	353	30	232
219	473	201	819	302	570	154	739	121	1459	„	„	80	289	19	428	5	345	23	529
..	101	..	51	..	84	..	59	..	48	..	..	.	51	..	133	..	105	..	78
380	2312	433	1808	573	1389	468	4647	583	6811	290	545	481	1343	318	1785	183	1593	120	1820
19	848	57	382	103	325	45	890	132	956	107	802	40	377	58	907	27	1128	44	370
60	941	29	309	4	431	46	481	94	356	45	189	„	854	2	915	3	8?2	20	372
7	453	3	168	6	287	„	491	8	281	3	370	6	268	6	316	7	514	8	338
57	736	13	1297	15	766	46	665	19	1121	35	325	16	271	13	265	15	685	22	525
41	453	129	233	248	590	622	1237	516	1770	1058	1714	1000	323	621	449	452	1007	350	382
46	228	63	86	64	147	138	662	410	1885	215	319	265	150	224	222	511	165	149	319
87	681	192	319	312	737	760	1899	926	3655	1273	2033	1265	473	845	671	963	1172	499	701

Arrondissement Beverwijk—Purmerend.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Krommenie.																
Openb. scholen . . . 3	13408	9000	15910	11155	14959	15985	14860	10381	16230	17333	15907	11426	10	762	6	454
Limmen.																
Openb. scholen . . . 1	3536	5440	5452	5098	6050	6026	3718	6875	6006	6578	6006	4576	1	197	11	353
de Rijp.																
Openb. scholen . . . 1	4488	8120	8729	7541	7429	8616	8831	8980	6496	10080	9556	6807	73	376	18	1122
Schoten.																
Openb. scholen . . . 1	1950	2964	3193	3001	4293	3914	4410	2468	3987	4198	4018	2970	4	73	10	78
Spaarndam.																
Openb. scholen . . . 1	4250	6920	7439	4988	7052	6890	7157	3968	8088	7801	7588	5664	15	214	38	196
Uitgeest.																
Openb. scholen . . . 2	8583	13720	16350	12708	12216	15248	12788	3197	15630	17273	16507	12209	11	350	20	752
Velsen.																
Openb. scholen . . . 3	29798	43210	50914	35059	53854	53549	40077	38306	55360	58976	55788	39662	315	2127	575	3103
Prot. bijz. scholen . . 2	7883	13320	14359	11134	15093	14014	12031	9435	15056	16320	15592	11386	29	562	109	789
te zamen . . 5	37681	56530	65273	46193	68947	67563	52108	47741	70416	75296	71380	51048	344	2689	684	3892
Wijk aan Zee en Duin.																
Openb. scholen . . . 1	2691	4453	5074	3152	5315	5159	5445	1815	5101	5535	5289	3933	2	115	15	190
Wormerveer.																
Openb. scholen . . . 5	19218	27760	33576	24864	32243	34348	24923	36358	34535	36935	35720	27242	38	760	63	1051
Prot. bijz. scholen . . 1	2184	3549	3480	2871	4365	3977	2399	4450	4209	4545	4313	3570	9	34	2	146
R. K. bijz. scholen . . 1	1950	2964	3311	2464	2408	3526	3354	2408	3660	4050	3870	2880	5	127	2	247
te zamen . . 7	23352	34273	40367	30199	39016	41851	30676	43216	42404	45530	43933	33692	52	921	67	1443
Broek in Waterland.																
Openb. scholen . . . 3	6698	10628	11411	6979	9539	10053	10867	5838	10504	10665	10173	7620	„	86	2	147
Buiksloot.																
Openb. scholen . . . 1	3528	6006	6732	4774	6273	6080	6840	2072	6258	6705	6512	4884	2	185	9	349
Prot. bijz. scholen . . 1	3024	4708	4770	3008	4042	4860	3564	4578	4578	5200	4635	3564	2	221	„ 9	416
te zamen . . 2	6552	10714	11502	7782	10315	10940	10404	6650	10836	11905	11147	8448	4	406		815
Edam.																
Openb. scholen . . . 4	16475	25640	28110	19488	27479	25819	30538	14545	20006	31310	28759	21922	407	806	635	1178
Prot. bijz. scholen . . 1	1664	2275	3139	2233	2736	2658	2765	1406	2604	2924	2825	2016	„	63	„ 6	89
R. K. bijz. scholen . . 2	7393	11728	12114	8184	13178	11710	12722	6555	9671	12261	13103	10708	10	294		303
te zamen . . 7	25532	39643	43363	29905	43393	40187	46025	22506	32281	46495	44687	34646	417	1163	641	1570
Ilpendam.																
Openb. scholen . . . 3	6815	10904	11665	8357	11577	11691	11868	8871	11146	12880	12238	9442	60	139	91	552
Katwoude.																
Openb. scholen . . . 1	880	1408	1481	1188	1498	1472	1544	1037	1688	1065	1665	1230	2	15	„	113
Kwadijk.																
Openb. scholen . . . 1	1625	2600	2752	2730	2516	2516	3285	1752	3066	3375	3225	2584	4	59	3	107
Landsmeer.																
Openb. scholen . . . 2	6984	10632	12018	8790	10662	10974	10174	7681	11893	9635	12526	11036	26	193	74	477
Prot. bijz. scholen . . 1	1120	1680	1869	1705	1444	1558	1140	1444	1628	1776	1702	1332	6	38	3	28
te zamen . . 3	8104	12312	13887	10495	12106	12532	11314	9125	13521	11411	14228	12368	32	231	77	505
Marken.																
Openb. scholen . . . 1	2530	4400	4739	3219	4551	2886	4773	4796	2180	3815	4360	3052	5	66	13	81
Prot. bijz. scholen . . 1	1134	2520	2709	1868	2468	2282	1711	2520	2013	2440	2280	1342	„ 5	16	„ 13	171
te zamen . . 2	3664	6920	7439	5087	7019	5178	6484	7316	4193	6255	6640	4394		82		253
Middelie.																
Openb. scholen . . . 1	3175	5000	5332	4340	5740	5460	5868	3412	5560	6165	5707	4658	2	196	2	211
Monnikendam.																
Openb. scholen . . . 1	4342	6680	7138	4785	6478	5966	6270	3630	6846	7335	7009	4890	6	193	3	308
Prot. bijz. scholen . . 1	2075	3320	3655	2436	3444	3485	2905	2075	3486	3780	3655	2720	17	4	5	89
R. K. bijz. scholen . . 1	2875	4500	4838	3306	5282	5282	6255	2085	5670	6030	5412	4752	27	82	40	239
te zamen . . 3	9292	14500	15631	10527	15204	14733	15430	7790	16002	17145	16076	12362	50	284	48	636

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
12	1 069	33	641	69	682	99	833	177	454	96	364	84	509	77	524	58	471	42	278
10	789	4	344	2	303	9	714	11	468	15	465	„	382	7	350	7	338	3	223
10	3 261	12	679	64	429	71	537	87	316	103	419	45	279	70	504	74	634	37	285
3	90	4	73	8	50	20	133	22	391	4	70	9	45	22	60	22	129	11	110
30	438	36	199	69	165	98	310	68	163	7	122	46	162	36	164	27	272	64	123
32	1 365	102	349	175	430	302	1 294	253	1 385	248	626	141	559	314	780	116	1 154	5	941
287	3 898	602	1 815	1 319	2 671	1 379	4 143	959	2 695	754	2 101	887	2 589	1 085	2 453	1 048	4 614	671	3 444
141	826	207	360	241	387	298	434	186	379	137	336	117	364	170	632	221	1 126	82	678
1 128	4 724	809	2 175	1 560	3 058	1 677	4 577	1 145	3 074	891	2 437	1 004	2 923	1 255	3 085	1 269	5 740	753	4 122
24	442	26	242	14	199	52	639	151	505	55	74	168	91	38	117	41	382	23	141
28	1 107	19	783	58	1 362	39	1 960	27	1 159	70	1 175	103	993	253	1 291	172	1 275	127	1 232
„ 45	163	5	304	9	157	29	73	„	113	53	121	30	150	3	153	2	84	24	126
11	142	12	57	5	215	3	321	14	234	6	61	9	96	65	127	17	139	64	67
39	1 412	36	1 144	72	1 731	71	2 354	41	1 506	129	1 357	142	1 239	321	1 571	191	1 498	215	1 425
17	137	14	119	35	285	20	307	15	451	21	78	43	128	57	160	56	267	16	257
24	518	2	201	14	435	„ 4	430	5	432	3	102	8	287	5	489	„	634	3	642
„ 24	392	1	208	34	178	4	367	25	322	39	348	42	431	„ 5	514	„	453	21	286
	910	3	409	48	613		827	30	754	42	450	50	718		1 003	„	1 087	24	928
132	924	59	459	101	565	78	1 033	228	1 304	73	351	83	337	127	494	131	585	178	665
„ 5	136	„	37	8	106	32	122	31	295	8	70	44	122	16	210	5	210	10	218
137	328	25	545	26	308	26	344	28	392	24	232	14	236	16	294	13	252	30	446
	1 388	84	1 041	135	979	136	1 499	287	1 991	105	653	141	695	159	908	149	1 147	218	1 329
83	1 059	29	581	68	307	37	354	61	333	109	214	137	276	177	449	70	654	63	252
3	421	2	39	4	22	3	40	5	191	3	35	2	17	8	31	2	82	4	120
„	307	17	118	33	41	6	55	20	185	„	41	11	80	7	94	1	139	12	82
169	208	91	151	110	255	57	144	62	192	39	104	84	213	55	360	101	245	79	368
4	56	16	12	21	6	5	2	21	12	10	13	10	1	7	176	21	21	4	36
173	264	107	163	131	261	62	146	83	204	49	117	94	214	62	536	122	266	83	404
18	231	6	102	18	46	17	117	20	206	56	240	15	42	17	82	5	91	1	111
„ 18	68	3	74	5	80	4	82	7	44	12	38	24	27	8	29	„ 5	77	„ 1	36
	299	9	176	23	126	21	199	27	250	68	278	39	69	25	111		168		147
4	60	7	47	16	137	1	83	3	207	11	108	12	347	7	326	7	236	10	564
43	475	26	193	94	235	55	225	135	171	70	69	176	289	94	330	64	488	39	218
5	228	9	63	7	75	7	94	4	156	13	105	6	199	2	231	2	211	„	249
15	363	4	187	13	455	19	436	41	550	„	178	„	524	„	444	36	407	55	248
63	1 066	39	443	114	745	81	755	180	877	83	352	182	1 012	96	1 005	102	1 136	94	715

Arrondissement Purmerend—Zaandam.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Nieuwendam.																
Openb. scholen . . . 2	6518	10012	10717	7742	9866	9806	11094	3233	11236	11771	11248	9016	15	197	85	20
Purmerend.																
Openb. scholen . . . 3	15032	23258	25800	23525	25160	25235	17027	23908	26852	22198	27047	19718	120	755	66	138
Prot. bijz. scholen . . 2	2100	3172	3436	2926	2682	3237	3280	2736	3318	3075	3311	2525	21	125	8	15
R. K. bijz. scholen . . 2	6399	10099	10022	9150	11148	10332	12915	4275	11720	13026	11603	9050	17	240	17	35
te zamen . . 7	23531	36529	39858	35601	38990	38804	33222	30919	41890	38299	41961	31893	158	1120	91	208
Ransdorp.																
Openb. scholen . . . 4	6726	10754	11131	9323	10492	11269	7175	9184	10919	12466	11954	8976	15	172	22	30
Prot. bijz. scholen . . 1	896	1344	1504	780	1326	1144	1118	780	1144	1300	1222	962	„	38	4	5
te zamen . . 5	7622	12098	12635	10103	11748	12413	8293	9964	12063	13766	13176	9938	15	210	26	35
Warder.																
Openb. scholen . . . 1	1900	3040	3225	2294	2516	2590	3330	2590	3108	3330	3182	2388	„	29	2	1
Assendelft.																
Openb. scholen . . . 4	8912	15962	16990	12989	15411	16519	10249	17032	17472	14690	17530	13263	19	807	41	89
R. K. bijz scholen. . 1	2492	3526	3698	2376	2816	3080	4048	„	3960	4312	3784	2992	2	53	„	7
te zamen . . 5	11404	19488	20688	15365	18227	19599	14297	17032	21432	19002	21314	16255	21	860	41	96
Beemster.																
Openb. scholen . . . 6	14823	23313	25757	20371	22172	23818	23568	17514	25437	25350	24009	17932	29	1160	16	213
Jisp.																
Openb. scholen . . . 1	2112	3840	4171	3069	3366	3960	2475	3762	4158	4455	4343	3232	3	80	4	11
Koog a/d Zaan.																
Openb. scholen . . . 1	11914	19684	21443	17460	17834	17843	11825	12298	19866	21285	20724	19866	72	639	111	79
Oosthuizen.																
Openb. scholen . . . 3	3800	6092	6938	5331	6383	6417	5470	5904	6930	7727	7416	5808	8	306	2	37
Oostzaan.																
Openb. scholen . . . 3	15932	18808	22686	15876	24108	23724	22006	16184	24108	22020	21368	16991	40	518	42	48
Westzaan.																
Openb. scholen . . . 2	10638	10302	13169	9774	12690	13144	12597	7656	12978	13656	13459	9596	42	326	26	38
Wormer.																
Openb. scholen . . . 2	11202	6468	10690	10279	10493	8323	9106	16092	11980	13470	12338	11430	6	1491	7	100
Wijdewormer.																
Openb. scholen . . . 2	2725	4360	4687	4216	5040	4579	2332	4849	4578	4240	4558	3350	„	337	67	43
Zaandam.																
Openb. scholen . . . 8	60715	97611	102806	105026	86822	94712	101649	39880	107515	117114	112457	83580	282	2440	347	4 69
Prot. bijz. scholen . . 3	15207	18892	22147	22300	19275	20972	24975	13356	24906	24660	23842	17325	96	956	148	92
R. K. bijz. scholen. . 2	9992	17127	17181	15728	18438	18078	17040	7221	17939	19980	18955	12741	77	500	61	81
te zamen . . 13	85914	133630	142134	143054	124535	133762	143664	60457	150360	161754	155254	113646	455	3896	556	6 42
Zaandijk.																
Openb. scholen . . . 2	7514	12502	14147	10150	13433	14217	7376	11492	15246	16335	15480	11488	62	306	54	56
Prot. bijz. scholen . . 1	1793	2850	3225	3096	2736	2952	1872	2660	2940	3015	2881	2211	24	157	24	16
te zamen . . 3	9269	15352	17372	13246	16169	17169	9248	14152	18186	19350	18361	13699	86	463	78	74
Arrond. Haarlem.																
Openb. scholen . . . 25	185367	287672	300276	218592	309606	322228	296088	130364	311284	358996	343319	252002	1697	6864	2521	14 20
Prot. bijz. scholen . . 9	58460	82733	88635	56463	81398	85862	81697	46257	88322	94975	87556	69654	153	2781	246	4 76
R. K. bijz. scholen . . 8	57093	84791	87631	64577	93529	88188	89034	7413	96408	109905	97635	77891	677	3084	881	5 19
Andere bijz. scholen . 5	7963	12176	12972	8460	12325	11961	6221	3351	12720	14805	14010	9700	..	621	„	77
te zamen . . 47	308883	467373	484514	348092	496858	508239	473040	187385	508734	578681	542520	409247	2527	13350	3648	24 87
Arr. Haarlemmermeer.																
Openb. scholen . . 28	110530	162566	168731	129341	183954	178941	270973	109875	163304	222606	178022	131210	1695	9054	2547	14 38
Prot. bijz. scholen . . 9	30829	43920	46451	40303	43246	49140	50102	33504	45321	64405	51230	41239	595	2836	826	4 29
R. K. bijz. scholen. . 5	13545	19730	21357	19598	23146	21813	24316	11971	22018	29686	24353	21719	137	861	168	1 32
te zamen . . 42	154904	226216	236539	189242	250346	249894	245391	155250	230643	316787	254205	194168	2427	12751	3541	19 90

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
119	548	43	225	25	439	20	510	30	320	40	97	41	293	24	367	51	564	30	258
79	1 365	35	752	51	400	60	530	53	475	75	592	95	620	59	643	81	909	43	782
13	706	3	208	18	139	4	106	19	173	4	102	6	138	6	105	7	74	4	116
29	335	23	633	33	263	24	247	31	342	13	62	19	241	38	322	18	247	16	307
121	2 406	61	1 593	102	802	88	883	102	990	92	756	120	999	103	1 070	106	1 230	63	1 205
33	269	106	204	44	138	67	281	73	349	87	269	149	206	186	176	79	504	68	545
3	127	..	62	7	42	3	95	5	87	4	34	12	18	15	64	6	103	11	146
36	396	106	266	51	180	70	376	78	436	91	303	161	224	201	240	85	607	79	691
„	165	„	43	2	41	„	42	„	67	„	12	„	55	1	33	„	38	„	65
39	590	46	374	113	891	189	655	132	202	213	395	255	381	129	218	222	375	115	472
„	88	3	130	7	81	1	118	27	74	..	..	..	56	1	93	3	202	4	432
39	678	49	504	120	472	190	773	159	276	213	395	255	437	130	311	225	577	119	904
60	3 134	102	1 785	71	1 008	83	884	174	575	116	1 240	140	1 126	113	991	87	1 220	37	1 587
1	225	2	236	2	137	4	129	20	90	7	78	6	82	2	67	5	98	8	86
107	796	66	702	106	759	78	1 314	51	314	78	386	83	718	66	747	32	1 300	41	835
8	369	3	193	19	180	18	197	14	182	10	259	16	245	26	263	13	266	15	212
26	626	21	603	183	1 162	92	877	88	773	146	577	166	1 004	148	687	186	776	158	1 024
33	471	25	266	65	1 941	102	998	177	466	136	288	205	330	338	152	470	275	193	406
7	1 145	48	484	61	453	30	593	42	296	20	522	74	416	39	388	66	564	50	380
39	481	6	149	16	328	30	329	45	106	22	215	47	250	30	210	10	243	3	217
222	4 697	253	6 184	208	4 105	271	3 907	550	4 197	255	1 996	809	3 936	736	4 257	770	5 705	1 566	4 270
77	2 529	128	2 066	173	1 619	198	1 108	84	1 350	179	917	135	1 123	127	1 246	114	1 929	76	1 338
23	882	80	636	130	611	77	897	70	994	36	242	90	894	47	1 261	52	966	42	788
322	8 108	461	8 886	511	6 335	546	5 912	704	6 541	470	3 155	1 034	5 953	910	6 764	936	8 600	1 684	6 396
81	520	101	378	219	511	302	606	220	393	371	465	296	593	195	526	217	809	102	1 002
37	179	26	91	6	101	15	180	21	61	26	148	15	102	2	86	9	156	1	408
118	699	127	469	225	612	317	786	241	454	397	613	251	695	197	612	226	965	103	1 410
2 770	17 292	2 100	9 127	1 732	9 427	1 649	14 044	2 123	10 634	805	3 958	1 914	9 708	2 116	10 800	2 115	17 101	1 825	12 289
358	3 876	286	2 323	229	2 950	307	3 202	345	3 874	325	1 615	369	3 056	215	3 859	192	4 306	186	3 809
884	4 417	863	3 735	780	3 311	577	3 009	557	3 400	70	339	433	2 669	431	4 332	325	4 533	212	4 455
43	1 090	12	353	41	408	2	360	3	179	..	47	8	361	8	267	4	596	1	809
4 055	26 675	3 261	15 538	2 782	16 096	2 535	20 615	3 028	18 087	1 200	5 959	2 724	15 794	2 770	19 258	2 636	26 536	2 224	21 362
3 127	15 758	3 441	10 396	5 743	10 537	6 999	10 910	6 268	11 354	4 066	6 169	6 300	8 381	9 154	14 101	4 455	9 525	3 148	8 551
1 026	3 917	1 088	2 282	1 007	3 323	1 932	2 991	1 632	2 386	1 485	1 702	2 127	1 994	3 029	3 444	1 164	3 350	860	3 062
200	1 270	218	1 165	388	1 047	385	923	439	1 205	335	577	554	872	694	594	420	993	265	1 151
4 353	20 945	4 747	13 843	7 138	14 907	9 316	14 824	8 339	14 945	5 886	8 448	8 981	11 247	12 877	18 139	6 039	13 868	4 273	12 764

Arrondissement Alkmaar.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Arrond. Beverwijk.																
Openb. scholen . . . 30	144 878	202 821	227 166	192 405	225 288	235 462	217 840	171 318	237 978	262 683	250 255	183 661	767	6 915	956	11 951
Prot. bijz. scholen . . 4	13 621	22 715	23 949	20 209	25 866	25 330	21 164	18 813	26 805	28 830	27 718	20 356	41	825	118	1 277
R. K. bijz. scholen. . 4	15 133	22 510	25 265	23 241	26 638	26 152	27 054	12 858	23 875	28 842	23 547	21 586	75	949	103	1 801
Andere bijz. scholen . 1	700	1 120	1 204	800	1 306	1 221	967	„	1 476	1 772	1 677	1 148	„	31	„	86
te zamen . . 39	174 332	249 166	277 584	236 655	279 098	288 165	267 015	202 989	290 134	322 127	303 197	226 751	883	8 720	1 177	15 117
Arrond. Purmerend.																
Openb. scholen . . . 28	83 332	130 962	142 242	107 534	134 177	131 817	130 653	92 549	131 262	143 315	145 605	111 446	664	3 096	1 007	5 611
Prot. bijz. scholen . . 8	12 013	19 019	21 082	14 956	18 142	19 234	16 483	15 539	18 771	20 495	19 630	14 461	46	505	20	1 207
R. K. bijz. scholen. . 5	16 667	26 327	27 574	20 640	29 608	27 324	31 892	12 915	27 061	31 317	30 118	25 110	54	616	63	898
te zamen . . 41	111 908	176 308	190 898	143 130	181 927	178 375	179 028	121 003	177 094	195 127	195 353	151 017	764	4 217	1 090	7 711
Arrond. Zaandam.																
Openb. scholen . . . 34	150 317	218 942	243 484	214 541	217 752	227 256	208 653	146 663	250 268	260 342	253 682	196 536	563	8 410	717	11 857
Prot. bijz. scholen . . 4	16 932	21 742	25 372	25 396	22 011	23 924	26 847	16 016	27 846	27 675	26 723	19 536	120	1 113	172	1 112
R. K. bijz. scholen . . 3	12 484	20 653	20 879	18 104	21 254	21 158	21 088	7 221	21 899	24 292	22 739	15 733	79	553	61	883
te zamen . . 41	179 733	261 337	289 735	258 041	261 017	272 338	256 588	169 900	300 013	312 309	303 144	231 805	762	10 076	950	13 852
District Haarlem.																
Openb. scholen . . 145	674 320	1 002 963	1 081 899	862 413	1 070 777	1 095 704	1 024 207	650 769	1 094 096	1 248 032	1 171 483	874 855	5 386	34 339	7 748	58 012
Prot. bijz. scholen . 34	131 855	190 130	200 489	157 327	190 663	203 490	196 293	130 129	207 065	236 380	212 857	165 246	955	8 060	1 382	12 592
R. K. bijz. scholen . 25	114 922	174 011	182 706	146 160	194 175	184 635	193 384	52 378	191 261	224 042	198 392	162 039	1 022	6 063	1 276	10 031
Andere bijz. scholen 6	8 663	13 296	14 176	9 260	13 631	13 182	7 178	3 351	14 196	16 577	15 687	10 848	„	652	„	865
te zamen . 210	929 760	1 380 400	1 479 270	1 175 160	1 469 246	1 497 011	1 421 062	836 627	1 506 618	1 725 031	1 598 419	1 212 988	7 363	49 114	10 406	81 500
Alkmaar.																
Openb. scholen . . . 6	36 760	55 328	62 551	40 967	59 010	62 174	41 879	43 790	64 121	69 783	65 802	46 485	206	2 052	254	3 487
Prot. bijz. scholen . . 1	3 100	4 712	5 328	4 144	5 125	5 677	3 234	5 399	6 056	6 480	6 192	4 290	3	165	1	217
R. K. bijz. scholen . . 2	19 775	30 048	32 235	25 472	31 185	30 830	36 620	10 562	34 355	41 782	38 324	35 482	319	1 002	540	1 584
te zamen . . 9	59 635	90 088	100 114	70 583	95 320	98 681	81 733	59 751	104 532	118 045	110 318	86 257	528	3 219	795	5 288
Bergen.																
Openb. scholen . . . 1	5 408	8 320	8 736	6 688	7 995	7 334	6 090	6 024	8 398	9 154	8 340	6 732	17	267	18	467
Broek op Langendijk.																
Openb. scholen . . . 1	1 275	2 040	2 193	2 390	1 904	2 188	2 552	1 276	2 436	2 610	2 494	1 740	1	79	„	468
Prot. bijz. scholen . . 1	6 000	9 600	9 919	10 164	8 288	9 364	11 370	6 008	10 540	11 250	10 725	7 470	6	500	9	962
te zamen . . 2	7 275	11 640	12 112	12 554	10 192	11 562	13 922	7 284	12 976	13 860	13 219	9 210	7	579	9	1 426
Heerhugowaard.																
Openb. scholen . . . 4	9 346	14 640	15 383	12 013	15 706	15 305	15 397	10 390	15 622	17 762	16 551	12 236	18	403	23	715
Heiloo.																
Openb. scholen . . . 1	6 422	9 880	10 374	9 712	9 218	10 336	10 878	8 106	11 360	12 534	11 506	8 780	37	788	74	970
Koedijk.																
Openb. scholen . . . 1	2 886	4 440	4 620	3 904	5 368	3 663	3 172	4 636	3 904	5 612	4 208	4 148	2	50	2	247
Nieuwe Niedorp.																
Openb. scholen . . . 2	3 662	5 586	6 444	4 976	5 686	5 612	6 476	5 635	5 203	7 204	6 362	5 270	27	102	38	173
Noordscharwoude.																
Openb. scholen . . . 1	2 600	4 160	4 515	4 704	5 119	2 644	5 760	5 760	4 072	5 660	5 478	4 386	„	91	1	237
Oterleek.																
Openb. scholen . . . 2	3 042	4 600	4 790	4 408	3 932	4 790	5 520	2 728	4 662	5 290	4 830	3 680	11	244	13	417
Oude Niedorp.																
Openb. scholen . . 2	4 654	6 932	7 518	6 786	6 424	7 324	8 462	4 715	7 650	8 592	8 066	6 426	3	197	2	317
Oud Karspel.																
Openb. scholen . . . 1	4 576	7 040	7 392	7 768	7 574	3 850	8 970	6 610	7 802	8 988	8 150	5 820	„	332	1	487
Oudorp.																
Openb. scholen . . . 1	3 575	5 680	6 124	5 306	5 120	6 140	4 524	5 940	6 120	6 660	6 364	4 500	1	189	94	293

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1462	17609	1235	8350	2425	9380	3085	18135	2772	18018	2796	9362	2781	8619	2806	10237	2205	14585	1507	9850
164	1309	290	993	250	694	398	1033	400	1312	382	708	322	755	234	1075	273	1563	136	1096
281	1510	280	1300	374	1138	295	1919	545	3784	221	792	354	848	350	1016	540	995	237	1134
„	101	„	51	„	84	„	59	„	48	„	„	„	52	„	133	„	105	„	78
1907	20529	1805	10694	3049	11296	3778	21146	3717	23162	3399	10862	3457	10273	3390	12461	3018	17248	1880	12158
724	6687	437	3234	615	3346	427	4211	710	4883	581	2312	856	3190	824	4034	648	5436	546	4929
25	1713	32	664	100	626	59	808	112	1089	90	810	144	936	54	1229	41	1179	50	1087
49	1026	52	1365	72	1006	69	1127	100	1284	37	472	33	1001	54	1060	67	1006	101	901
798	9426	521	5263	787	4978	555	6236	922	7256	708	3594	1033	5127	932	6323	756	7621	697	6917
623	13054	673	11354	1063	10975	1199	10489	1513	7594	1374	6421	2037	9081	1822	8506	2078	11631	2288	10441
114	2708	154	2157	179	1720	213	1288	105	1411	205	1095	150	1235	129	1332	123	2085	77	1746
23	970	83	766	137	692	78	1015	97	1068	36	242	90	950	48	1354	55	1168	46	1220
760	16732	910	14277	1379	13387	1490	12792	1715	10073	1615	7728	2277	11256	1999	11192	2256	14884	2411	13407
8706	70409	7886	42461	11578	43665	13359	57789	13386	52483	9622	28222	13888	38979	16722	47678	11501	58278	9314	46060
1687	13523	1850	8419	1765	9313	2909	9412	2594	10072	2487	5900	3112	7966	3661	10939	1793	12483	1309	10800
1437	9193	1496	8331	1751	7191	1404	7993	1738	10741	699	2422	1464	6349	1577	8356	1407	8695	861	8861
43	1191	12	404	41	492	2	419	3	227	„	47	8	412	8	400	4	701	1	887
11873	94307	11244	59615	15135	60664	17674	75613	17721	73523	12808	36591	18472	53697	21968	67373	14705	80157	11485	66608
398	3917	185	2101	185	2996	160	3524	122	1815	150	1751	181	2763	95	3374	116	3406	72	2794
11	209	7	154	„	193	25	301	18	84	42	193	7	303	5	259	9	375	20	396
421	1654	295	1345	141	1387	124	1712	220	1872	62	493	87	1435	198	2142	218	2007	211	1974
770	5789	487	3600	326	4576	309	5537	360	3771	254	2437	275	4501	298	5775	343	5788	303	5164
46	671	17	222	17	412	4	552	17	287	16	361	14	188	18	264	28	509	28	264
„	101	1	88	„	42	„	214	4	164	„	119	6	142	5	177	9	224	„	169
8	2569	40	776	42	347	75	686	83	335	53	565	75	491	165	744	161	840	87	744
8	2673	41	864	42	389	75	900	87	499	53	684	81	633	170	921	170	1064	87	913
60	1684	37	808	51	754	56	1630	19	833	21	802	17	672	31	1507	104	1574	57	904
43	921	25	493	12	313	160	990	399	1194	103	528	81	263	79	509	114	1182	74	550
4	113	„	64	2	67	3	124	„	93	„	112	3	156	6	198	„	202	„	173
40	465	16	429	25	179	11	229	28	104	33	142	74	226	172	160	111	361	70	204
7	275	1	691	7	240	2	204	1	153	32	202	13	313	7	864	„	533	„	253
5	190	2	183	„	56	„	157	11	167	25	92	36	138	4	141	11	155	28	197
1	359	37	373	14	146	45	261	26	473	6	141	30	278	33	267	12	231	7	191
6	1729	„	670	4	459	10	281	3	396	1	302	4	321	„	317	12	686	15	504
345	312	166	330	6	39	7	383	56	283	8	127	17	198	10	176	8	113	35	171

Arrondissement Alkmaar—Hoorn.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Schoorl.																
Openb. scholen . . . 2	4500	7200	7783	5680	6898	6332	7964	4957	7426	8440	8044	6358	„	208	2	439
St. Pancras.																
Openb. scholen . . . 1	3380	5200	5338	4034	4912	5800	5800	3770	5800	6658	6242	5096	19	510	15	705
Prot. bijz. scholen . . 1	1404	2160	2394	2223	1972	2204	2552	2552	1160	2648	2394	1710	1	105	20	244
te zamen . . 2	4784	7360	7732	6257	6884	8004	8352	6322	6960	9306	8636	6806	20	619	35	1012
Warmenhuizen.																
Openb. scholen . . . 2	5889	9120	9615	8804	7440	8104	9722	6044	8840	10190	9282	6706	„	232	4	398
Prot. bijz. scholen . . 1	806	1240	1364	1122	1168	1330	1610	840	1438	1564	1860	1292	2	41	„	47
te zamen . . 3	6695	10360	10979	9926	8608	9434	11332	6884	10278	11754	11142	7998	2	273	4	858
Winkel.																
Openb. scholen . . . 3	5965	7908	8789	8180	6598	7267	8736	7102	7921	8923	8528	6653	130	202	191	270
Z. en N. Schermer.																
Openb. scholen . . . 2	3874	5960	6260	4476	5602	6024	4642	5946	5798	7008	6396	4864	23	188	47	185
Zuid Scharwoude.																
Openb. scholen . . . 1	5350	8560	9202	8661	8815	4300	9799	9900	7061	10052	9630	7616	34	451	54	504
Avenhorn.																
Openb. scholen . . . 3	4300	6312	7396	6553	5990	6336	6188	5732	7350	7650	6970	5526	„	204	2	167
Beets.																
Openb. scholen . . . 2	1475	3397	3569	2436	3101	3291	3289	2546	3546	4155	3482	2848	„	104	9	92
Berkhout.																
Openb. scholen . . . 1	4116	7600	8000	9108	6180	8400	5656	8446	6119	9870	8405	6560	35	248	51	376
R. K. bijz. scholen . . 1	3808	5712	5848	6026	2580	5586	4080	5628	4824	5500	5320	4902	25	275	6	870
te zamen . . 2	7924	13312	13848	15134	8760	13986	9736	14074	10943	15370	13725	11462	60	523	57	1246
Blokker.																
Openb. scholen . . . 2	4400	6760	7806	6952	7526	7185	6465	7105	7002	7815	7841	5920	2	155	8	206
R. K. bijz. scholen . . 1	2130	2924	3244	2100	3672	2277	3536	1632	3264	3128	3128	2108	„ 2	70	8	110
te zamen . . 3	6530	9684	11050	9052	11198	9462	10001	8737	10266	10943	10969	8028	2	225	16	316
Hensbroek.																
Openb. scholen . . . 1	1820	3640	3640	2912	3240	3026	3520	1584	3440	3864	3320	2988	6	197	8	252
Hoorn.																
Openb. scholen . . . 4	22047	35340	39990	26113	37518	38085	37378	15810	41622	44719	42699	30659	29	744	35	1174
Prot. bijz. scholen . . 1	1950	2925	2982	2414	2686	2212	3344	2730	2960	3420	3225	2550	26	120	60	368
R. K. bijz. scholen . . 2	10323	15998	17707	11565	18340	15125	17265	9475	18310	21255	18737	15317	83	631	65	1142
Andere bijz. scholen . 1	529	874	989	621	1025	975	„	„	„	„	„	„	„	5	„	2
te zamen . . 8	34849	55137	61668	40713	59569	56397	57987	28015	62892	69394	64661	48525	138	1500	160	2687
Nibbixwoud.																
Openb. scholen . . . 2	3750	5624	6450	5270	5888	6084	7020	3750	6552	6930	6622	3080	3	105	5	150
Obdam.																
Openb. scholen . . . 2	6280	10034	11088	7464	10134	8356	8720	6886	10864	12142	10680	8730	10	251	6	684
Oudendijk.																
Openb. scholen . . . 1	1320	2800	2580	1700	2806	2976	2852	2160	3000	3240	2736	2112	5	40	4	110
Schellinkhout.																
Openb. scholen . . . 1	1225	1960	2107	1483	2051	1666	2107	1470	2100	2250	2150	1700	„	53	„	111
Scheermerhorn.																
Openb. scholen . . . 1	2928	4840	5500	3750	4864	5200	4716	4454	5502	5720	5720	4160	37	634	29	1270
Spanbroek.																
Openb. scholen . . . 1	4075	6194	6989	4876	7257	5950	„	3979	6574	7785	7396	5643	5	264	5	306
Ursem.																
Openb. scholen . . . 2	1274	1960	1960	1568	1954	2050	2484	1544	2268	2446	2268	6099	„	28	„	62
R. K. bijz. scholen . . 1	3192	4585	5160	3741	5120	4454	5632	3886	4224	5676	5200	3900	„	369	6	389
te zamen . . 3	4466	6545	7120	5309	7074	6504	8116	5430	6492	8122	7468	9999	„	397	6	451

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
3	629	2	205	2	249	6	891	59	2 002	1	749	25	190	49	354	43	523	42	224
40	733	89	476	121	548	134	830	127	720	114	306	169	539	227	663	190	1 128	88	795
8	128	63	203	10	212	68	93	78	110	108	174	42	„	76	100	57	264	6	104
48	861	152	679	131	760	202	923	205	830	222	480	211	539	303	763	247	1 392	94	899
„	457	„	256	5	199	„	668	1	179	3	356	„	277	2	799	4	699	4	349
„	177	3	123	6	39	21	117	„	59	3	43	6	98	10	86	3	58	1	89
„	634	3	379	11	238	21	785	1	238	6	399	6	375	12	885	7	757	5	438
220	297	172	290	37	388	57	272	65	366	77	487	34	326	64	287	49	256	39	329
96	389	74	171	104	348	134	1 585	101	653	29	202	58	273	166	416	152	398	97	248
48	520	47	350	53	308	21	496	46	166	71	437	88	530	145	909	129	922	90	521
„	401	8	209	1	86	„	242	3	91	12	240	7	137	8	173	3	284	4	220
„	88	2	69	4	68	1	97	„	120	10	72	3	82	10	71	1	46	6	32
61	657	84	353	31	98	49	211	19	199	54	175	42	167	36	406	23	361	3	446
7	184	7	259	13	158	22	155	6	74	2	128	8	131	18	252	4	231	44	320
68	841	91	612	44	256	71	366	25	273	56	303	50	298	54	658	27	592	47	766
10	370	9	323	29	359	25	411	44	360	44	892	9	172	24	313	40	529	9	407
3	75	4	35	13	64	52	90	50	294	14	72	„	60	1	46	2	107	6	160
13	445	13	358	42	423	77	501	94	654	58	964	9	232	25	359	42	636	15	567
16	282	46	148	63	79	11	186	44	280	22	32	6	157	2	272	49	114	13	128
49	2 072	108	852	186	1 001	116	1 073	126	1 016	86	383	304	1 317	96	2 591	152	2 598	92	1 992
123	292	74	109	43	68	56	79	15	180	46	139	30	266	11	442	23	388	18	287
83	1 714	126	1 222	338	824	193	733	79	560	117	377	77	670	106	1 147	25	1 134	34	947
„	5	„	30	„	11	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
255	4 084	308	2 213	567	1 904	365	1 855	230	1 756	249	899	411	2 253	213	4 180	200	4 120	144	3 226
8	158	15	41	27	92	10	179	78	147	20	53	6	141	24	175	18	248	4	121
9	934	11	396	38	557	46	411	48	524	42	459	64	624	75	497	114	406	73	263
44	287	11	119	19	33	6	40	21	39	31	80	17	118	23	71	13	123	14	56
„	44	„	33	„	18	„	9	1	47	„	27	3	7	1	16	25	1	32	6
25	729	329	370	233	241	50	414	31	253	21	298	44	268	77	309	59	632	53	421
1	716	8	373	9	461	5	535	„	„	12	79	9	176	9	261	2	543	6	227
2	33	1	20	6	44	2	44	„	133	„	96	7	180	1	86	3	41	6	232
4	428	10	268	17	442	31	253	45	420	7	276	„	196	10	382	30	286	9	262
6	461	11	288	23	486	33	297	45	553	7	372	7	376	11	468	33	327	15	494

Arrondissement Hoorn—Medemblik.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Venhuizen.																
Openb. scholen . . . 2	3 158	4 856	5 450	4 674	5 012	4 918	5 470	3 732	5 502	5 895	5 633	4 160	1	123	"	388
R. K. bijz. scholen . . 1	2 750	4 180	4 644	4 070	4 632	4 400	4 620	3 190	5 060	5 280	4 840	3 630	"	157	2	160
te zamen . . 3	5 906	9 036	10 094	8 744	9 674	9 318	10 090	6 922	10 562	11 175	10 473	7 790	1	280	2	1 043
Wognum.																
Openb. scholen . . . 2	3 300	5 016	5 544	4 092	5 789	5 019	5 424	2 395	5 588	5 985	5 790	4 393	2	75	"	284
R. K. bijz. scholen . . 2	3 469	4 988	5 225	3 735	4 464	4 000	5 261	2 737	4 840	5 254	4 661	3 640	"	124	5	134
te zamen . . 4	6 769	9 994	10 769	7 887	10 253	9 019	10 685	5 132	10 428	11 239	10 451	8 038	2	199	5	422
Wijdenes.																
Openb. scholen . . . 2	2 350	3 572	4 042	3 087	3 780	3 501	3 717	2 352	3 912	4 140	3 953	3 113	1	124	"	78
Zwaag.																
Openb. scholen . . . 1	1 350	2 070	2 279	1 479	2 132	1 716	2 340	1 248	2 184	2 340	2 236	1 632	"	93	1	198
R. K. bijz. scholen . . 1	3 080	3 960	4 510	4 041	5 192	3 712	5 616	1 872	5 336	5 358	4 446	3 990	2	225	5	401
te zamen . . 2	4 430	6 030	6 789	5 520	7 324	5 428	7 956	3 120	7 520	7 698	6 682	5 622	2	318	6	594
Abbekerk.																
Openb. scholen . . . 1	1 650	2 310	2 854	2 118	2 774	2 830	3 762	2 812	3 496	3 762	3 586	2 622	21	95	4	64
Andijk.																
Openb. scholen . . . 3	7 153	10 738	11 641	9 639	10 821	11 310	12 014	7 658	11 884	12 825	12 202	9 046	34	329	50	526
Prot. bijz. scholen . . 1	2 358	3 458	3 640	3 460	2 902	3 258	3 910	2 040	3 594	4 086	3 918	3 238	18	154	11	247
te zamen . . 4	9 511	14 196	15 281	13 150	13 723	14 588	15 924	9 698	15 478	16 911	16 120	12 344	52	483	61	773
Bovenkarspel.																
Openb. scholen . . . 1	2 550	4 080	4 386	4 107	3 808	4 338	4 592	2 553	4 662	4 905	4 859	3 808	"	312	2	460
R. K. bijz. scholen . . 1	3 892	5 498	6 233	5 986	7 488	6 160	7 700	4 466	6 993	7 600	6 109	5 478	4	255	"	545
te zamen . . 2	6 442	9 578	10 669	10 093	11 296	10 538	12 292	7 019	11 654	12 595	10 938	9 284	4	567	2	1 005
Enkhuizen.																
Openb. scholen . . . 3	15 585	24 925	27 385	23 057	29 848	24 142	20 846	21 456	30 428	33 126	30 736	22 131	183	580	167	1 325
Prot. bijz. scholen . . 1	5 750	8 740	9 890	7 839	9 603	10 120	9 867	8 578	10 384	11 115	10 501	7 260	7	285	"	382
R. K. bijz. scholen . . 1	1 900	2 888	3 240	2 456	2 492	2 640	3 150	"	3 192	3 447	3 351	3 002	27	117	11	115
te zamen . . 5	23 236	36 553	40 516	33 352	41 943	36 902	33 863	30 034	44 004	47 688	44 588	32 393	217	982	178	1 821
Grootebroek.																
Openb. scholen . . . 2	4 514	6 840	7 259	5 239	6 886	6 599	8 060	4 715	6 745	7 935	7 178	4 892	8	272	"	327
R. K. bijz. scholen . . 2	3 317	5 194	5 638	5 327	6 332	5 901	5 380	5 212	5 532	7 266	6 700	6 427	30	348	46	166
te zamen . . 4	7 831	12 034	12 897	10 566	13 218	12 500	13 440	9 927	12 277	15 201	13 878	11 319	38	620	46	493
Hoogkarspel.																
Openb. scholen . . . 2	3 254	4 993	5 795	4 158	6 215	5 403	4 798	4 238	6 374	6 897	6 404	4 874	2	343	6	893
Hoogwoud.																
Openb. scholen . . . 4	9 857	15 258	16 916	12 313	16 949	13 626	15 864	9 952	16 138	17 643	16 899	12 976	57	246	44	677
Medemblik.																
Openb. scholen . . . 2	7 675	11 908	13 087	11 801	13 078	11 510	13 487	1 547	12 992	14 079	13 332	9 930	1	233	3	485
R. K. bijz. scholen . . 1	2 000	3 168	3 741	3 474	4 059	3 813	2 299	3 871	3 696	4 193	2 784	3 539	9	9	3	172
te zamen . . 3	9 675	15 076	16 828	15 275	17 138	15 323	15 786	5 418	16 688	18 272	16 116	13 459	10	242	6	657
Midwoud.																
Openb. scholen . . . 2	3 275	5 033	5 518	4 567	4 737	5 032	6 390	5 823	5 880	6 300	6 020	4 718	3	154	2	591
Opmeer.																
Openb. scholen . . . 1	893	1 339	1 519	1 092	1 640	1 400	1 775	927	1 596	1 712	1 677	1 326	"	73	19	92
Opperdoes.																
Openb. scholen . . . 1	2 625	3 990	4 472	3 720	4 838	4 641	4 641	3 570	4 868	5 310	5 074	3 744	3	55	1	263
Sijbekarspel.																
Openb. scholen . . . 2	4 325	6 559	7 323	6 410	5 735	6 148	7 146	5 838	5 837	7 740	7 396	5 749	7	133	5	237
Twisk.																
Openb. scholen . . . 1	2 775	4 329	4 816	3 767	4 647	4 467	5 258	2 748	4 756	5 206	4 976	3 842	"	150	1	195
Wervershoof.																
Openb. scholen . . . 2	2 915	4 612	4 869	4 202	4 984	5 083	6 258	3 230	5 468	6 417	5 822	4 662	"	202	"	259
R. K. bijz. scholen . . 1	4 672	5 984	7 639	5 640	7 604	6 860	8 795	2 548	8 232	8 406	7 810	7 884	1	156	"	152
te zamen . . 3	7 587	10 596	12 518	9 842	12 588	11 943	15 053	5 778	13 700	14 823	13 632	12 546	1	358	"	411

District Alkmaar.

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
30	507	2	120	2	154	2	288	29	211	7	275	1	475	2	394	6	475	"	397
1	174	11	66	9	94	1	108	2	189	9	114	9	86	7	129	12	125	1	119
31	681	13	186	11	248	3	396	31	400	16	389	10	561	9	523	18	600	1	426
1	256	" 7	285	20	211	32	393	19	481	6	135	7	300	4	218	2	318	"	253
1	439	" 7	165	5	203	" 32	157	11	525	" 6	199	6	225	9	118	33	161	2	55
2	695		450	25	414		450	40	1 006		334	13	525	13	336	35	479	2	308
2	44	1	89	"	186	2	128	9	71	65	98	42	75	46	116	19	132	2	92
"	182	2	39	"	93	3	85	"	270	1	151	"	126	14	207	2	248	"	170
5	484	31	339	" 61	225	36	98	" 96	573	30	111	" 24	121	14	136	11	256	" 22	170
5	665	33	378	61	318	39	183	96	843	31	262	24	247	28	343	13	504	22	340
7	209	27	157	20	115	62	152	53	224	30	243	17	94	16	99	19	167	1	102
128	820	31	1 062	21	1 226	65	1 608	86	1 173	45	1 443	125	1 612	87	1 555	28	1 173	4	736
12	683	8	331	12	169	23	34	58	183	20	115	172	96	63	198	4	176	"	193
140	1 503	39	1 393	33	1 395	88	1 732	144	1 356	65	1 558	297	1 708	150	1 753	32	1 349	4	929
"	702	2	461	8	426	43	240	58	500	33	248	58	755	67	731	7	623	4	355
3	209	11	195	66	155	91	137	81	432	66	143	279	607	"	70	76	27	49	22
3	971	13	656	74	581	134	377	139	932	99	391	337	1 362	67	801	83	650	53	377
98	1 208	103	598	226	835	139	847	64	489	145	816	200	2 122	244	1 443	174	1 783	22	1 225
2	551	2	172	2	227	17	292	45	384	40	208	67	465	49	540	9	483	6	267
20	193	13	75	25	134	36	196	41	27	"	"	9	46	16	73	"	155	"	91
120	1 952	118	845	253	1 196	192	1 335	150	900	185	1 024	276	1 633	309	2 056	183	2 421	28	1 583
"	441	3	100	4	145	9	89	18	602	94	160	225	81	244	145	129	268	32	144
33	147	11	104	33	104	33	150	25	58	24	48	52	99	71	84	36	224	7	73
63	588	14	204	37	249	42	239	43	660	118	208	277	180	315	229	165	492	39	217
15	471	4	209	10	250	36	322	13	466	18	303	27	476	6	525	24	778	12	415
43	939	29	517	72	293	50	786	22	385	17	229	64	555	31	336	33	808	15	471
11	909	1	392	11	567	6	524	25	352	9	83	6	376	4	484	5	924	13	517
11	156	4	139	9	109	" 6	63	" 25	24	1	98	6	61	4	116	"	71	"	80
22	1 065	5	501	20	676		587		376	10	181	12	437	8	600	" 5	995	" 13	597
2	343	2	152	6	133	8	69	10	95	30	151	23	114	4	92	26	117	5	140
1	153	"	55	"	60	"	131	"	80	"	31	4	82	"	67	2	125	"	58
4	262	36	130	54	176	17	293	62	145	70	77	90	70	39	65	37	50	10	60
1	251	2	180	6	58	18	266	9	298	7	176	5	332	14	296	30	422	7	250
5	214	4	141	10	158	6	197	10	423	5	206	10	339	1	350	7	357	3	230
"	168	1	81	"	171	"	202	1	612	"	189	13	385	2	231	2	180	4	198
"	239	"	41	"	102	"	165	"	498	"	160	3	243	"	55	1	33	"	91
"	407	1	122	"	273	"	367	1	1 110	"	349	16	628	2	286	3	213	4	289

Arrondissement Medemblik—Helder—Texel

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Westwoud.																
Openb. scholen . . . 2	1 050	1 601	1 763	1 131	1 538	1 124	1 756	1 690	1 390	1 800	1 677	1 048	" 1	44	" 1	56
R. K. bijz. scholen. . 2	4 396	6 681	7 178	6 052	7 778	6 838	8 650	4 077	6 960	8 180	7 140	6 281	1	786	1	973
te zamen . . 4	5 446	8 282	8 941	7 183	9 316	7 962	10 406	5 767	8 350	9 980	8 817	7 329	1	830	1	1 029
Anna Paulowna.																
Openb. scholen . . . 3	10 341	15 997	20 349	16 518	13 632	15 289	17 335	12 423	17 258	19 515	18 531	12 808	59	316	34	468
Barsingerhorn.																
Openb. scholen . . . 3	6 644	10 888	12 323	9 334	12 172	11 204	9 470	11 556	11 596	13 048	12 990	9 954	24	246	7	570
Callantsoog.																
Openb. scholen . . . 1	1 767	2 769	3 041	2 700	2 380	2 769	3 320	3 293	2 027	2 855	2 784	1 922	55	267	95	293
Harenkarspel.																
Openb. scholen . . . 3	6 072	10 074	10 686	10 112	10 970	11 576	12 158	9 208	12 692	13 622	13 022	10 508	167	462	202	581
Helder.																
Openb. scholen . . . 9	77 868	118 820	134 069	97 818	125 817	126 648	121 046	60 062	138 291	152 590	145 419	101 310	379	3 323	1 114	5 974
Prot. bijz. scholen . . 1	8 034	12 036	13 583	11 205	13 068	13 758	14 258	7 202	13 441	15 213	14 503	11 462	22	289	47	546
R. K. bijz. scholen. . 1	8 089	11 406	12 784	17 859	22 324	13 504	13 478	7 500	10 677	15 290	12 872	9 157	76	512	323	354
te zamen . . 11	93 991	142 262	160 386	126 882	161 209	153 910	148 782	74 764	162 409	183 063	172 794	121 929	477	4 124	1 484	6 874
St. Maarten.																
Openb. scholen . . . 3	3 531	5 960	6 633	5 086	5 500	6 107	6 252	5 893	4 596	6 292	6 732	5 202	10	148	4	268
Petten.																
Openb. scholen . . . 1	2 392	3 680	3 864	4 758	3 706	3 672	4 728	3 638	3 103	4 300	4 536	3 456	14	108	5	98
Schagen.																
Openb. scholen . . . 1	8 040	12 348	14 202	11 880	12 022	10 385	10 030	10 064	13 384	14 416	14 276	10 306	33	225	37	408
R. K. bijz. scholen . . 1	2 448	3 876	3 987	2 944	5 040	3 623	5 261	2 242	4 771	5 009	4 430	3 630	20	44	38	161
te zamen . . 2	10 488	16 224	18 189	14 824	17 062	14 008	15 291	12 306	18 155	19 425	18 706	13 936	53	269	75	569
Wieringen.																
Openb. scholen . . . 3	7 980	13 376	15 552	12 302	13 468	15 885	12 608	4 918	15 513	17 743	16 921	13 336	7	402	10	596
Wieringerwaard.																
Openb. scholen . . . 1	4 100	6 396	6 985	4 934	7 237	6 300	5 190	6 920	7 266	7 628	7 439	5 848	7	141	4	201
Andere bijz. scholen . 1	150	186	222	174	246	180	130	64	80	213	190	160	2	"	" 4	55
te zamen . . 2	4 250	6 582	7 207	5 108	7 483	6 480	5 320	6 984	7 346	7 841	7 629	6 008	9	141		256
Zijpe.																
Openb. scholen . . . 5	12 213	19 067	20 141	16 803	17 272	19 289	21 656	18 924	17 980	20 303	21 230	16 698	189	808	357	1 696
R. K. bijz. scholen. . 1	2 150	3 354	3 440	1 864	3 705	3 366	2 790	3 330	3 822	3 510	3 510	3 060	1	80	41	198
te zamen . . 6	14 363	22 421	23 581	18 667	20 977	22 655	24 446	22 254	21 802	23 813	24 740	19 758	190	888	398	1 218
Terschelling.																
Openb. scholen . . . 3	16 500	25 950	29 894	28 868	20 799	28 051	22 460	22 067	29 099	30 257	30 516	25 170	95	660	115	930
Texel.																
Openb. scholen . . . 11	18 187	28 306	30 510	26 155	30 438	28 491	24 403	23 343	31 493	32 174	33 234	24 758	78	649	116	1 214
Prot. bijz. scholen . . 1	2 050	3 240	3 225	2 808	3 363	3 362	2 490	2 964	3 276	3 520	3 354	2 886	2	47	1	281
te zamen . . 12	20 237	31 546	33 735	28 963	33 801	31 853	26 893	26 307	34 769	35 694	36 588	27 644	80	696	117	1 495
Urk.																
Openb. scholen . . . 1	11 902	17 929	20 511	20 390	20 040	21 629	20 091	9 216	20 904	21 561	20 755	13 562	541	529	155	991
Vlieland.																
Openb. scholen . . . 1	2 825	4 005	4 902	3 251	4 444	4 783	1 619	5 033	4 668	3 890	4 644	3 210	10	206	2	156
Arrond. Alkmaar.																
Openb. scholen . . 34	112 564	172 594	187 627	149 457	173 351	169 187	166 343	143 329	184 336	211 127	196 273	147 526	529	6 588	833	10 747
Prot. bijz. scholen . . 4	11 310	17 712	19 005	17 653	16 553	18 575	18 766	14 799	19 194	21 942	21 171	14 762	12	811	30	1 470
R. K. bijz. scholen. . 2	19 775	30 048	32 235	25 472	31 185	30 830	26 620	10 562	34 355	41 782	38 324	35 482	319	1 002	540	1 584
te zamen . . 40	143 649	220 354	238 867	192 582	221 089	218 592	221 729	168 690	237 885	274 851	255 768	197 770	860	8 401	1 403	13 801
Arrond. Hoorn																
Openb. scholen . . . 30	69 166	111 975	124 390	93 517	115 222	113 759	107 346	75 193	123 123	136 946	127 984	99 328	136	3 442	163	6 416
Prot. bijz. scholen . . 1	1 950	2 925	2 982	2 414	2 686	2 212	3 344	2 730	2 960	3 420	3 225	2 550	26	120	60	366
R. K. bijz. scholen. . 9	28 752	42 337	46 338	35 338	44 020	39 554	46 010	28 420	45 858	51 451	46 332	37 487	110	1 851	97	3 207
Andere bijz. scholen . 1	529	874	989	621	1 025	975	"	"	"	"	"	"	"	5	"	9
te zamen . . 41	100 397	158 111	174 699	131 890	162 963	156 500	156 700	106 343	171 941	191 817	177 541	139 365	272	5 418	320	9 995

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct		Nov.		Dec	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
"	102	"	43	"	73	1	29	"	26	"	17	"	4	1	41	"	42	2	12
10	333	9	383	39	193	30	156	41	282	13	215	43	246	33	257	10	411	10	320
10	535	9	426	39	266	31	185	41	308	13	232	43	250	34	298	10	453	12	332
45	697	194	672	233	403	518	741	484	541	147	221	300	668	445	763	307	1 020	188	781
27	612	17	458	98	434	51	363	19	285	47	874	18	553	66	375	58	674	8	560
96	177	123	203	153	106	236	116	238	116	193	193	40	40	186	178	160	143	62	276
229	939	224	1 019	220	314	740	655	358	602	196	505	416	1 225	401	1 116	489	1 124	175	678
1 332	7 154	1 327	3 944	3 121	4 069	3 510	5 531	2 847	5 037	805	1 504	1 244	3 518	1 265	4 768	1 172	6 388	737	7 049
47	448	70	380	138	444	147	633	216	571	63	201	42	648	47	597	59	645	41	1 108
547	875	310	324	373	395	515	238	865	222	466	38	369	37	420	324	167	39	53	3
1 926	8 477	1 707	4 648	3 632	4 808	4 172	6 402	3 928	5 830	1 334	1 743	1 655	4 203	1 732	5 689	1 398	7 072	831	8 160
6	331	12	205	4	233	107	347	64	283	2	56	11	132	30	91	61	121	6	237
19	61	19	34	31	32	"	34	1	34	2	19	6	48	2	56	3	138	6	112
74	716	72	358	48	364	68	283	48	309	99	362	57	644	46	644	43	780	17	825
106	259	137	207	22	224	33	248	9	158	6	60	3	127	18	233	29	197	37	281
180	975	209	565	70	588	101	531	57	467	105	422	60	771	64	877	72	977	54	1 106
24	825	119	536	477	703	627	572	258	298	61	143	217	260	245	401	220	907	147	828
16	471	18	172	98	228	155	266	96	320	107	713	109	355	78	263	64	163	17	185
1	"	"	"	"	44	4	36	"	22	"	12	2	4	"	1	"	5	"	7
17	471	18	172	98	272	159	302	96	342	107	725	111	359	78	264	64	168	17	192
216	1 214	209	946	180	569	383	731	187	853	172	1 053	215	525	153	751	148	1 247	66	1 484
40	271	41	133	67	99	88	112	172	296	67	106	43	84	28	180	65	114	8	160
256	1 485	250	1 079	247	668	471	843	359	1 149	239	1 159	258	609	181	931	213	1 361	74	1 644
196	1 040	556	792	432	679	917	1 051	1 164	639	932	533	1 821	908	1 068	1 315	913	1 063	695	938
43	1 491	222	1 191	308	1 015	397	1 062	470	957	348	1 690	349	2 254	265	1 656	206	2 203	181	1 955
"	214	3	102	4	65	7	65	7	31	1	74	1	103	"	108	2	100	12	59
43	1 705	225	1 293	312	1 080	404	1 127	477	988	349	1 764	350	2 357	265	1 764	208	2 303	193	2 014
99	1 401	111	901	671	4 705	768	4 519	195	1 091	75	965	100	714	77	1 885	39	1 538	44	1 217
2	171	24	98	45	68	89	92	50	44	31	111	51	132	31	176	41	188	20	82
1 302	13 765	871	8 180	645	7 763	810	13 291	1 085	10 048	690	7 216	850	7 793	1 113	11 382	1 092	13 102	746	8 840
27	3 083	113	1 256	58	791	189	1 197	179	588	205	975	130	892	256	1 189	230	1 537	114	1 333
421	1 654	295	1 345	141	1 387	124	1 712	220	1 872	62	493	87	1 435	198	2 142	218	2 007	211	1 974
1 750	18 502	1 279	10 781	844	9 941	1 123	16 200	1 484	12 508	958	8 684	1 067	10 120	1 567	14 713	1 540	16 646	1 071	12 147
258	7 761	644	3 839	668	3 781	360	4 646	482	4 242	433	3 545	571	4 522	452	6 176	531	7 099	317	5 373
123	292	74	109	43	68	56	79	15	180	46	139	30	266	11	442	23	388	18	287
104	3 498	189	2 354	456	2 010	335	1 594	289	2 685	179	1 277	124	1 489	165	2 210	117	2 300	118	2 033
"	5	"	30	"	11	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
485	11 556	907	6 332	1 167	5 870	751	6 319	786	7 057	658	4 961	725	6 277	628	8 828	671	9 787	453	7 693

Arrondissement Middelburg.

INDEELING VAN DE SCHOLEN	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongecorr.	Gecorr.	Ongecorr.	Gecorr.
Arrond. Medemblik.																
Openb. scholen . . . 29	70 097	108 451	119 608	102 381	118 498	107 812	116 651	78 157	122 510	135 747	127 838	95 388	319	3 221	304	6 392
Prot. bijz. scholen . . 2	8 108	12 198	13 530	11 269	12 505	13 378	13 777	10 618	13 978	15 201	14 419	10 558	25	439	11	640
R. K. bijz. scholen . . 8	20 177	29 413	33 719	28 935	35 754	32 212	35 974	20 174	34 604	39 092	33 894	32 609	72	1 671	61	2 127
te zamen . . 39	98 382	150 062	166 857	142 615	166 757	153 402	166 402	108 949	171 092	190 040	176 151	138 555	416	5 331	376	9 079
Arrond. Helder.																
Openb. scholen . . . 33	140 948	219 375	247 850	192 243	224 176	229 124	223 791	146 899	243 706	272 282	263 880	186 348	944	6 446	1 959	9 758
Prot. bijz. scholen . . 1	8 031	12 036	13 533	11 205	13 068	13 758	14 238	7 202	13 441	15 213	14 503	11 462	22	289	47	543
R. K. bijz. scholen. . 3	12 687	18 636	20 211	22 667	31 039	20 493	21 529	13 072	19 270	23 809	20 812	15 847	97	636	402	907
Andere bijz. scholen . 1	150	186	222	174	246	180	130	64	80	213	190	160	2	"	"	5
te zamen . 38	161 819	250 253	281 816	226 289	268 359	263 555	259 708	167 237	276 497	311 517	299 385	213 817	1 065	7 371	2 408	11 206
Arrond. Texel.																
Openb. scholen . . . 16	49 414	76 190	85 757	78 664	75 721	82 954	68 573	59 059	86 164	87 882	89 149	66 700	724	2 044	388	3 296
Prot. bijz. scholen . . 1	2 050	3 240	3 225	2 808	3 363	3 362	2 490	2 964	3 276	3 520	3 354	2 886	2	47	1	281
te zamen . . 17	51 464	79 430	88 982	81 472	79 084	86 316	71 063	62 023	89 440	91 402	92 503	69 586	726	2 091	389	3 577
District Alkmaar.																
Openb. scholen . . 142	442 189	688 585	765 232	616 262	706 968	702 836	682 704	503 237	759 830	843 984	805 124	595 290	2 652	21 741	3 647	36 594
Prot. bijz. scholen . 9	31 552	48 111	52 275	45 379	48 175	51 285	52 635	38 313	52 849	59 296	56 672	42 218	87	1 705	149	3 292
R. K. bijz. scholen. 22	81 341	120 451	132 503	112 412	142 038	123 049	140 131	72 223	134 087	156 134	139 362	121 425	598	5 160	1 100	7 895
Andere bijz. scholen 2	679	1 060	1 211	795	1 271	1 155	130	64	80	213	190	160	2	5	"	5
te zamen . 175	555 711	858 210	951 221	774 848	898 452	878 365	875 602	613 842	946 855	1 059 627	1 001 348	759 093	3 339	28 612	4 896	47 686
Prov. Noordholland.																
Openb. scholen . . 488	2 556 201	3 983 938	4 100 399	3 530 025	3 917 239	4 033 277	3 907 929	2 235 129	4 377 892	4 797 107	4 591 890	3 458 474	14 011	153 825	21 380	251 003
Prot. bijz. scholen . 93	442 848	704 311	702 437	596 523	675 949	729 162	631 730	436 325	745 288	831 090	786 724	595 262	2 936	26 932	4 923	47 404
R. K. bijz. scholen. 85	486 487	753 781	749 999	655 148	810 345	760 944	714 899	277 379	823 685	927 724	846 514	695 792	3 784	25 406	6 477	42 768
Andere bijz. scholen 55	88 966	140 474	140 533	109 189	132 638	139 104	79 311	34 903	133 591	152 883	145 493	117 684	279	5 771	460	9 042
te zamen . 721	3 584 502	5 582 514	5 693 368	4 890 885	5 535 171	5 667 487	5 333 779	2 983 817	6 080 459	6 708 813	6 370 531	4 867 212	21 010	211 934	33 240	350 217
Aagtekerke.																
Openb. scholen . . . 1	208	312	304	272	272	330	414	306	378	414	360	306	"	3	"	3
Prot. bijz. scholen . . 1	2 028	3 120	3 120	2 852	3 651	3 480	4 002	2 088	3 654	3 956	3 483	2 990	12	93	" 8	129
te zamen . . 2	2 236	3 432	3 424	3 124	3 923	3 840	4 416	2 394	4 032	4 370	3 846	3 296	12	96	8	132
Arnemuiden.																
Openb. scholen . . . 2	8 482	13 488	13 083	10 338	10 806	14 230	14 656	10 386	15 422	15 738	14 808	10 362	635	482	555	683
Biggekerke.																
Openb. scholen . . . 1	962	1 480	1 554	1 184	1 258	2 643	1 702	814	1 339	1 610	1 428	1 190	16	102	20	94
Prot. bijz. scholen . . 1	988	1 520	1 520	1 400	1 360	1 640	1 932	984	1 722	1 932	1 764	1 596	8	47	18	110
te zamen . . 2	1 950	3 000	3 074	2 584	2 618	4 283	3 634	1 798	3 091	3 542	3 192	2 786	24	149	38	204
Domburg.																
Openb. scholen . . . 1	2 418	3 534	3 720	3 800	3 366	4 724	4 074	2 134	3 990	4 554	3 880	3 298	68	48	44	169
Prot. bijz. scholen . . 1	2 210	3 400	3 360	3 906	3 060	3 640	4 186	2 070	3 780	4 140	3 569	3 026	52	73	59	145
te zamen . . 2	4 628	6 934	7 080	7 706	6 426	8 364	8 260	4 204	7 770	8 694	7 440	6 324	120	121	103	307
Grijpskerke.																
Openb. scholen . . . 1	520	800	840	578	912	960	1 104	528	1 008	1 104	960	816	"	4	2	14
Prot. bijz. scholen . . 1	2 158	3 200	3 300	2 720	2 720	3 040	3 496	1 824	3 192	3 450	3 150	2 250	2	115	24	258
te zamen . . 2	2 678	4 000	4 040	3 298	3 632	4 000	4 600	2 352	4 200	4 554	4 110	3 066	2	119	26	272
Koudekerke.																
Openb. scholen . . . 1	2 475	3 662	4 059	3 136	3 293	4 218	5 103	2 373	4 662	5 106	4 662	3 663	24	118	55	193
Prot. bijz. scholen . . 1	2 210	3 330	3 486	2 848	3 036	3 550	3 560	4 292	3 738	4 094	3 560	3 026	10	28	2	42
te zamen . . 2	4 685	7 122	7 545	5 984	6 324	7 778	8 666	6 665	8 400	9 200	8 222	6 689	34	146	58	174
Meliskerke.																
Openb. scholen . . . 1	1 690	2 520	2 520	1 952	2 278	2 680	3 082	1 698	2 714	3 088	2 720	2 076	35	24	81	118
Middelburg.																
Openb. scholen . . . 8	46 737	72 803	81 872	55 233	72 062	76 547	53 022	49 064	80 508	90 810	86 795	62 253	353	2 437	406	3 456
Prot. bijz. scholen . . 4	18 025	28 408	30 301	22 148	18 765	30 620	24 557	20 657	32 214	34 921	33 015	23 533	88	873	128	1 227
R. K. bijz. scholen . 1	2 888	4 343	3 468	3 193	4 120	3 502	4 900	1 274	3 162	4 896	4 545	3 232	58	168	93	179
te zamen . . 13	67 590	105 559	115 641	80 574	94 947	110 669	82 479	70 995	115 884	130 626	124 355	89 018	499	3 478	627	4 862

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
315	7 252	245	4 248	448	4 682	460	5 843	431	5 870	503	4 372	867	6 397	760	6 306	523	7 817	134	4 923
14	1 234	10	503	14	396	40	326	103	567	60	323	239	561	112	738	13	659	6	460
77	1 377	48	937	172	797	190	867	188	1 321	104	664	392	1 302	124	655	123	921	66	677
406	9 863	303	5 688	634	5 875	690	7 036	722	7 758	667	5 359	1 498	8 269	996	7 789	659	9 397	206	6 060
2 084	13 197	2 334	8 541	4 663	7 455	6 395	9 639	4 600	8 678	1 831	5 643	2 633	7 974	2 917	9 406	2 725	12 705	1 429	13 015
47	448	70	380	138	444	147	633	216	571	63	201	42	648	47	597	59	645	41	1 108
693	1 405	488	664	462	618	636	598	1 046	676	539	204	415	248	466	737	261	350	98	444
1		"		"	44	4	36	"	22	"	12	2	4	"	1	"	5	"	7
2 925	15 050	2 892	9 585	5 263	8 561	7 182	10 906	5 892	9 947	2 433	6 060	3 092	8 874	3 430	10 741	3 045	13 705	1 568	14 574
340	4 103	913	2 982	1 456	6 467	2 171	6 724	1 879	2 731	1 386	2 699	2 321	4 008	1 441	5 032	1 199	4 992	940	4 192
"	214	3	102	4	65	7	65	7	31	1	74	1	103	"	108	2	100	12	59
340	4 317	916	3 084	1 460	6 532	2 178	6 789	1 886	2 762	1 387	2 773	2 322	4 111	1 441	5 140	1 201	5 092	952	4 251
4 299	46 078	5 007	27 790	7 880	30 148	10 196	40 143	8 477	31 569	4 843	23 475	7 242	30 694	6 683	38 392	6 070	45 715	3 566	36 343
211	5 271	270	2 350	257	1 764	439	2 300	520	1 937	376	1 712	442	2 470	426	3 074	327	3 329	191	3 247
1 295	7 934	1 020	5 300	1 231	4 812	1 285	4 771	1 743	6 504	884	2 638	1 018	4 474	953	5 744	719	5 578	493	5 128
1	5	"	30	"	55	4	36	"	22	"	12	2	4	"	1	"	5	"	7
5 805	59 288	6 297	35 470	9 368	36 779	11 924	47 250	10 740	40 032	6 103	27 837	8 704	37 612	8 062	47 211	7 116	54 627	4 250	44 725
29 280	240 015	26 687	225 411	32 369	28 030	36 186	237 402	35 141	215 011	21 545	110 493	36 628	223 169	38 701	251 039	30 707	286 710	22 739	220 423
3 702	37 095	5 529	39 144	6 079	31 925	7 462	36 882	6 679	35 057	4 956	19 180	7 109	33 059	7 469	43 242	5 153	46 487	3 840	39 766
6 969	37 313	6 083	33 339	7 307	34 825	6 842	30 376	6 982	30 256	3 117	10 175	6 163	29 215	5 951	35 372	4 931	36 523	3 621	32 593
949	9 921	1 020	5 922	808	5 509	909	6 041	1 012	4 405	546	1 783	1 231	4 402	543	4 725	657	6 355	963	6 771
39 800	384 344	39 318	303 816	46 563	280 289	51 399	310 701	49 814	284 729	30 164	141 628	51 131	289 845	52 664	334 372	41 448	376 075	31 163	299 553
4	25	3	48	"	16	4	2	18	28	34	4	46	4	52	10	30	7	8	6
30	236	66	305	55	215	66	99	61	405	18	231	33	383	35	286	53	132	75	129
34	261	69	353	55	231	70	101	79	433	52	265	79	387	87	296	83	139	83	135
633	672	732	834	1 282	773	1 348	1 029	1 336	947	1 311	909	1 863	2 429	2 062	1 847	1 141	1 186	540	643
12	225	101	125	102	9	26	31	83	59	66	45	105	37	88	93	34	64	29	43
11	227	35	183	21	69	17	85	39	67	6	70	18	135	47	176	16	144	7	201
23	452	135	308	123	78	43	116	122	126	72	115	123	172	135	269	50	208	36	244
111	180	124	202	161	242	95	124	126	185	114	277	164	410	158	324	78	193	86	202
54	330	113	388	131	175	137	144	151	137	21	232	50	254	141	292	67	314	61	219
165	510	237	597	292	417	232	268	277	322	135	509	214	664	299	616	145	506	147	421
"	42	10	60	21	"	"	12	2	9	10	25	13	24	10	52	5	36	"	12
26	272	94	295	57	40	25	128	63	85	17	58	54	118	32	122	19	235	8	86
26	314	104	355	78	40	25	140	65	94	27	83	67	142	42	174	24	271	8	98
11	305	133	253	117	55	49	158	108	196	63	67	120	180	118	385	75	144	81	196
11	63	96	41	76	55	26	38	58	75	81	63	39	118	25	167	20	205	7	147
22	428	229	294	193	110	75	196	166	271	144	130	159	298	143	552	95	349	88	343
110	183	101	52	60	49	65	35	72	140	119	230	332	214	258	250	159	115	120	371
547	4 883	389	2 696	552	3 710	372	2 846	348	2 391	272	2 123	525	3 524	770	3 809	593	3 568	394	2 9 3
187	1 626	228	720	137	800	76	1 205	91	1 035	208	1 000	270	1 612	329	1 326	182	1 728	183	1 154
74	108	16	131	88	129	43	29	45	75	11	12	64	2	58	96	52	111	10	54
808	6 629	633	3 517	777	4 639	491	4 080	484	3 501	491	3 135	859	5 138	1 157	5 231	827	5 407	587	4 201

Arrondissement Middelburg—Vlissingen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Nieuw- en St Joosland.																
Openb. scholen . . . 1	4108	6280	6794	4992	6460	6800	6630	5100	7140	7820	7014	5678	58	139	97	214
St. Laurens.																
Openb. scholen . . . 1	1168	1779	1838	1524	1894	1944	2149	678	2026	2198	1968	1642	4	32	8	58
Oostkapelle.																
Openb. scholen . . . 1	3120	4800	4560	4522	4488	5240	5980	3144	5502	6026	5210	4454	20	51	47	71
Ritthem.																
Openb. scholen . . . 1	2418	3720	3344	2748	3456	3720	4278	2160	3780	4232	3720	3069	19	145	27	115
Serooskerke (W).																
Openb. scholen . . . 1	1716	2640	2640	2074	2278	2680	3082	1632	2856	3036	2680	2278	9	20	3	28
Prot. bijz. scholen . . 1	1820	2800	2800	2660	3026	3560	4094	1958	3738	4094	3560	3026	"	122	7	130
te zamen . . 2	3536	5440	5440	4734	5304	6240	7176	3590	6594	7130	6240	5304	9	142	10	158
Souburg (Oost- en West).																
Openb. scholen . . . 1	4316	6760	6760	5814	6562	8442	8120	8080	6432	9154	8400	6834	201	108	162	310
Prot. bijz. scholen . . 1	2600	4000	3920	4268	5658	4960	5000	3500	5208	5658	4840	3630	1	92	2	267
te zamen . . 2	6916	10760	10680	10082	12220	13402	13120	11580	11640	14812	13240	10464	202	200	164	577
Veere.																
Openb. scholen . . . 1	2375	3666	3738	2992	2958	3480	4224	2184	3780	4002	3480	2752	29	154	19	168
Prot. bijz. scholen . . 1	1820	2800	2840	2346	2734	3200	3520	1992	3486	3772	3240	2754	3	149	17	263
te zamen . . 2	4195	6466	6578	5338	5692	6680	7744	4176	7266	7774	6720	5506	32	303	36	426
Vrouwenpolder.																
Openb. scholen . . . 2	2541	4000	4000	3136	3264	4280	4842	2544	4452	4922	4347	3504	1	96	53	106
Westkapelle.																
Openb. scholen . . . 1	6734	10360	10710	8064	7684	10120	11088	5304	9248	9476	9676	7922	18	100	50	158
Zoutelande.																
Openb. scholen . . . 1	2600	4000	3920	3584	3774	4280	4922	2354	4494	4922	4280	3424	9	74	9	124
Aardenburg.																
Openb. scholen . . . 1	3450	5560	5977	5343	6342	4650	6750	730	6216	6660	6407	7768	4	79	4	212
R. K. bijz. scholen. . 2	3892	6182	6086	5914	7084	4982	6308	5400	4082	7412	6675	5850	8	95	10	141
te zamen . . 3	7342	11742	12063	11257	13426	9632	13058	6190	10298	14072	13082	10618	12	174	14	353
Breskens.																
Openb. scholen . . . 2	8067	11520	13175	10285	13554	14120	15114	8578	14868	15880	15236	11088	122	690	71	600
Cadzand.																
Openb. scholen . . . 1	5278	7960	7560	6752	8360	8120	8120	4040	8442	9200	8400	6800	65	23	143	141
Eede.																
Openb. scholen . . . 1	3695	5686	5860	5688	4858	5632	6440	3360	4480	6394	6216	5134	123	79	101	543
Groede.																
Openb. scholen . . . 2	7930	11742	12842	9826	9962	11280	12892	4800	11424	12432	12438	10166	45	341	76	424
Prot. bijz. scholen . . 1	1612	2304	2688	1071	2772	2720	2992	1632	2856	3264	2682	2112	157	92	29	126
te zamen . . 3	9542	14046	15530	10897	12734	14000	15884	6432	14280	15696	15420	12278	202	433	105	550
St. Kruis.																
Openb. scholen . . . 1	1450	2769	2752	2736	2926	2618	3040	1125	3150	3375	3139	2516	24	194	27	321
Nieuwvliet.																
Openb. scholen . . . 1	2496	3610	3948	3072	2570	4320	4968	2568	4494	4922	4494	2760	6	44	24	86
Oostburg.																
Openb. scholen . . . 1	5450	8720	8987	6417	9399	9881	10800	6000	10080	10800	10277	8126	27	146	81	337
Prot. bijz. scholen . . 1	2288	3560	3738	2848	2924	3206	3956	1892	3654	3910	3528	2784	4	104	13	282
R. K. bijz. scholen. . 1	2340	3600	3420	2670	3600	2700	4140	1800	3780	4140	3600	3060	23	70	29	146
te zamen . . 3	10078	15880	16145	11935	15923	15787	18896	9692	17514	18850	17405	13970	54	320	123	765
Retranchement.																
Openb. scholen . . . 1	3108	4218	4662	3978	3952	4160	4784	1456	4200	4500	4200	3638	50	124	85	166
Schoondijke.																
Openb. scholen . . . 2	6415	10080	10667	7236	8339	9006	10036	5884	9954	10706	10145	8269	83	364	212	472

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
30	249	346	227	331	259	380	70	536	75	536	219	725	582	863	242	701	270	184	208
2	35	15	117	20	52	17	34	44	65	7	4	11	74	11	157	8	304	4	190
36	190	324	154	326	138	136	162	154	304	65	404	103	499	175	340	106	245	80	160
41	135	98	43	177	130	256	52	294	107	185	67	174	113	267	250	244	379	81	306
34	52	36	172	29	31	15	11	40	54	6	85	36	150	44	81	60	33	22	40
4	131	106	48	126	43	33	133	48	130	25	214	163	283	141	262	62	107	15	121
38	183	142	220	155	74	48	144	88	184	31	299	199	413	185	343	122	140	37	161
126	322	121	197	215	166	220	138	280	271	325	317	271	212	290	393	213	603	204	306
8	399	44	212	42	108	16	92	28	64	18	102	12	188	30	172	14	98	4	106
134	721	165	409	257	274	236	290	308	335	343	419	283	400	320	565	227	701	208	412
9	204	20	189	38	257	47	239	97	261	74	131	113	311	144	200	94	177	28	166
14	319	87	221	69	114	21	85	57	370	107	209	177	270	65	264	44	302	4	196
23	523	107	410	107	371	68	324	154	631	181	340	290	581	209	464	138	479	32	362
65	183	187	153	330	180	197	62	232	147	190	46	249	225	272	103	117	137	77	91
44	416	49	124	87	115	26	197	130	190	120	161	46	606	53	967	28	282	58	238
9	252	12	251	51	155	26	119	39	177	59	266	13	321	35	424	19	102	16	111
19	151	55	114	21	181	40	94	258	159	75	17	160	123	128	513	109	209	54	140
17	172	70	160	23	151	20	129	30	645	24	983	..	280	41	753	38	137	11	93
36	323	125	274	44	332	60	223	288	804	99	1 000	160	403	169	1 266	147	346	65	233
382	947	906	590	1 172	374	1 298	705	1 282	1 128	743	958	1 487	771	1 164	856	845	851	340	684
244	155	379	40	974	113	988	414	99	1 770	39	1 394	37	2 066	232	2 140	476	754	267	80
177	943	674	227	257	136	556	591	765	444	434	836	429	731	422	787	219	522	137	180
282	800	496	270	610	410	403	882	307	1 623	192	1 120	232	1 811	415	2 123	223	1 156	55	378
89	176	170	51	85	84	153	146	141	411	176	298	212	430	189	416	56	276	48	133
371	976	666	321	695	494	556	1 028	448	2 034	368	1 418	444	2 241	604	2 539	279	1 432	103	511
14	408	8	88	4	150	26	185	101	184	13	201	155	177	89	470	42	311	5	181
143	105	153	58	251	79	481	82	611	185	217	414	338	319	376	471	215	278	66	115
229	415	342	186	740	189	902	225	1 737	146	1 221	95	946	205	886	279	607	399	144	216
40	284	184	111	265	125	307	252	46	732	22	455	52	796	207	381	99	239	1	266
152	339	225	81	199	131	291	16	613	118	402	103	318	33	235	164	12	146	14	51
421	1 038	751	378	1 204	445	1 500	493	2 396	996	1 645	653	1 316	1 034	1 328	824	718	774	159	533
121	262	64	128	178	71	305	150	77	532	102	142	212	100	197	144	169	87	27	62
418	669	515	262	07	368	1 101	460	1 913	397	1 497	345	1 526	561	886	1 611	477	1 118	143	564

Arrondissement Vlissingen—Neuzen—Hulst.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Sluis.																
Openb. scholen . . . 3	8 297	12 199	13 270	11 322	11 880	11 800	14 466	3 144	12 692	14 200	12 650	10 814	143	510	133	624
Prot. bijz. scholen . . 1	2 444	3 534	3 654	2 610	3 444	3 240	3 634	924	3 318	3 588	3 234	2 320	80	79	69	169
te zamen . . 4	10 741	15 733	16 924	13 932	15 324	15 040	18 094	4 068	16 010	17 848	15 884	13 134	223	589	202	787
Vlissingen.																
Openb. scholen . . . 6	53 595	81 625	89 658	65 359	79 090	84 825	35 710	55 351	98 994	104 265	101 437	69 565	333	1 640	351	3 432
Prot. bijz. scholen . . 2	8 127	13 196	13 877	10 689	12 600	15 092	10 643	12 383	16 338	17 550	16 480	11 700	12	307	15	503
R. K. bijz. scholen. . 2	12 330	20 123	20 559	11 718	20 248	19 098	7 814	20 584	24 033	24 794	22 901	16 693	210	665	259	806
Andere bijz. scholen . 1	616	968	1 034	311	836	855	330	288	552	500	423	297	1	39	3	38
te zamen . . 11	74 668	115 916	125 128	88 127	112 774	119 870	54 497	88 511	139 917	147 109	141 241	98 255	556	2 651	628	4 779
Zuidzande.																
Openb. scholen . . . 1	4 536	6 400	6 720	5 304	6 052	7 020	8 059	3 806	7 308	7 958	7 224	5 576	59	139	41	289
Axel.																
Openb. scholen . . . 1	8 684	12 692	13 360	12 832	13 532	15 920	19 135	9 888	17 262	18 952	16 320	13 872	105	606	229	1 220
Prot. bijz. scholen . . 2	8 046	14 626	11 456	10 512	9 874	11 240	12 880	9 452	8 864	12 742	11 080	9 384	18	561	78	754
te zamen . . 3	16 730	27 318	24 816	23 344	23 406	27 160	32 016	19 340	26 126	31 694	27 400	23 256	124	1 167	307	1 971
Biervliet.																
Openb. scholen . . 2	9 152	13 889	14 364	10 988	12 758	11 704	13 840	5 562	13 692	15 272	13 776	10 980	80	286	297	887
Hoek.																
Openb. scholen . . . 1	5 902	8 626	9 534	7 744	8 020	9 480	10 902	5 610	9 828	10 764	9 400	7 922	25	310	113	718
Prot. bijz. scholen . . 1	2 210	3 230	3 570	3 800	3 724	3 920	4 508	2 304	4 032	4 554	4 158	3 396	5	335	10	475
te zamen . . 2	8 112	11 856	13 104	11 544	11 744	13 400	15 410	7 914	13 860	15 318	13 558	11 238	30	645	123	1 193
Hoofdplaat.																
Openb. scholen . . . 2	6 604	10 152	10 416	9 492	10 513	10 200	11 264	4 862	10 542	11 403	10 196	7 936	2	1 064	100	2 027
Neuzen.																
Openb. scholen . . . 4	27 820	41 190	45 318	41 782	46 892	47 936	48 600	35 190	38 816	55 200	50 002	38 284	347	1 378	458	2 178
Prot. bijz. scholen . . 3	10 790	14 442	14 920	15 577	16 104	19 000	20 680	18 776	15 326	21 206	18 656	15 640	155	520	293	901
te zamen . . 7	38 610	55 632	60 238	57 359	62 996	66 936	69 280	54 936	54 142	76 406	68 658	53 924	502	1 898	751	3 083
Philippine.																
Openb. scholen . . . 1	3 926	5 738	6 040	4 800	6 080	6 042	3 240	6 804	6 762	7 406	5 796	5 610	40	167	86	319
Waterlandkerkje.																
Openb. scholen . . . 1	„	4 256	4 494	4 148	4 800	4 840	5 092	2 904	5 040	5 474	5 040	3 703	„	„	114	605
IJzendijke.																
Openb. scholen . . . 2	5 694	8 617	8 823	8 272	8 091	8 124	10 403	5 376	9 324	10 120	9 123	7 264	64	281	91	414
R. K. bijz. scholen. . 1	2 340	3 960	3 740	4 028	4 080	4 598	4 914	4 914	2 552	4 664	4 440	4 256	„	„	2	259
te zamen . . 3	8 034	12 577	12 563	12 300	12 171	12 722	15 317	10 290	11 876	14 784	13 563	11 520	64	281	93	673
Zaamslag.																
Openb. scholen . . . 2	8 593	12 340	15 028	11 382	14 069	13 485	13 735	7 778	13 818	14 671	11 991	9 710	286	474	436	605
Prot. bijz. scholen . . 3	4 394	6 042	6 771	6 424	7 350	6 830	5 780	5 408	7 098	7 820	6 800	5 536	22	357	33	404
te zamen . . 5	12 993	18 382	21 799	17 806	21 419	20 315	19 515	13 186	20 916	22 491	18 791	15 246	308	831	469	1 009
Boschkapelle.																
Openb. scholen . . . 1	5 278	7 714	8 120	3 760	8 568	7 548	6 060	5 656	7 676	9 292	8 080	8 230	120	753	180	859
Clinge.																
Openb. scholen . . . 3	11 074	17 510	16 340	9 318	18 376	17 732	19 934	18 327	12 324	19 639	18 008	18 095	135	305	313	508
Graauw c.a																
Openb. scholen . . . 1	7 930	11 895	11 895	12 100	14 130	14 832	13 596	8 034	15 450	14 536	13 608	7 820	47	534	90	666
Hengstdijk.																
Openb. scholen . . . 1	2 236	2 924	3 784	1 976	4 136	2 732	3 760	1 080	3 420	3 960	3 780	3 420	„	65	1	331
Hontenisse.																
Openb. scholen . . . 4	11 020	17 283	21 423	14 246	24 256	21 178	25 656	11 257	23 540	24 546	21 359	21 355	74	721	222	1 191
R. K. bijz. scholen. . 1	3 289	3 718	5 720	3 525	8 004	5 220	8 730	3 500	7 656	8 178	6 880	5 676	1	409	1	417
te zamen . . 5	14 309	21 001	27 143	17 771	32 260	26 398	34 406	14 757	31 196	32 724	28 239	27 032	75	1 130	223	1 608
Hulst.																
Openb. scholen . . . 1	5 450	8 140	9 020	8 610	11 180	10 360	12 950	5 676	10 668	10 879	10 707	7 719	45	129	67	315
R. K. bijz. scholen. . 1	4 860	6 300	7 380	3 500	8 184	5 920	8 413	„	8 235	7 560	7 200	7 560	105	205	75	254
te zamen . . 2	10 310	14 440	16 400	12 110	19 364	16 280	21 363	5 676	18 903	18 439	17 907	15 297	150	334	142	569

District Middelburg.

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
247	1 830	294	326	403	178	488	762	648	549	248	82	644	390	612	854	502	786	289	363
51	224	45	151	53	132	102	123	73	193	80	42	262	176	137	215	179	185	46	61
298	2 064	339	477	456	310	590	885	721	742	328	124	906	566	749	1 069	681	971	335	424
599	4 574	662	2 682	1 146	3 516	1 207	3 518	318	988	504	2 287	788	3 281	965	4 624	801	5 466	513	4 270
19	680	36	322	75	468	88	469	16	353	193	291	69	476	52	677	38	1 258	36	917
204	1 031	359	549	525	611	475	599	114	315	247	808	235	852	238	1 212	170	1 593	118	845
11	44	2	8	„	19	16	18	2	3	4	2	18	9	18	„	„	35	„	24
833	6 329	1 059	3 561	1 746	4 614	1 786	4 604	500	1 659	948	3 388	1 110	4 618	1 273	6 513	1 009	8 852	667	6 056
365	379	593	124	930	144	856	185	776	767	876	116	802	486	90	1 476	85	815	92	155
456	2 146	1 199	961	2 072	734	3 770	1 232	3 735	1 157	2 490	789	4 859	1 210	5 410	1 059	3 532	1 275	1 784	941
154	797	515	597	831	465	1 572	649	1 718	831	1 561	370	1 803	417	2 542	800	1 717	645	357	774
610	2 943	1 714	1 558	2 903	1 199	5 342	1 881	5 453	1 968	4 051	1 159	6 662	1 627	7 952	1 859	5 249	1 920	2 141	1 715
439	1 596	845	889	1 277	2 160	1 700	570	2 224	525	851	261	1 669	955	2 124	1 811	1 605	817	298	542
269	993	1 013	293	1 629	159	3 002	172	2 884	191	1 840	149	3 404	307	3 207	349	1 875	303	600	402
93	558	307	271	570	81	776	94	713	161	439	108	813	112	912	246	765	224	223	321
302	1 551	1 320	564	2 199	240	3 778	266	3 597	352	2 279	257	4 217	419	4 119	595	2 640	527	823	723
196	1 594	396	658	306	791	348	1 436	673	1 236	541	970	927	880	1 756	1 091	995	1 078	120	414
830	3 477	1 178	1 852	3 021	2 391	4 527	2 855	3 812	2 343	2 638	2 614	3 108	2 368	4 125	2 829	3 165	3 022	1 222	2 081
567	868	934	473	1 410	656	2 346	776	2 091	949	2 182	864	2 457	657	2 825	908	2 213	752	819	866
1 397	4 345	2 112	2 305	4 431	3 047	6 873	3 631	5 903	3 292	4 820	3 478	5 565	3 025	6 950	3 737	5 378	3 774	2 041	2 947
153	235	374	155	251	168	933	74	518	103	1 036	1 532	1 263	845	1 464	272	1 319	453	829	136
233	655	453	165	646	181	692	504	666	606	330	737	608	782	677	704	512	383	20	211
122	1 382	325	400	598	183	674	516	722	703	519	901	742	514	961	701	651	616	84	394
4	257	69	138	200	157	413	172	449	336	497	1 018	176	76	275	346	223	208	38	178
126	1 639	394	538	798	340	1 087	688	1 171	1 039	1 016	1 919	918	620	1 236	1 047	874	824	122	572
700	735	1 039	373	2 972	192	4 201	312	4 909	609	3 472	258	4 888	572	5 861	354	3 503	284	1 000	314
161	566	513	263	1 024	280	1 499	199	1 242	208	1 721	203	2 084	299	2 297	339	1 540	392	306	305
861	1 301	1 552	636	3 996	472	5 700	511	6 201	817	5 193	461	6 972	671	7 558	693	5 043	676	1 306	709
162	859	181	139	74	207	149	237	159	176	170	199	460	298	482	364	462	279	103	438
233	885	613	297	562	580	554	665	903	815	923	469	704	1 017	1 072	808	591	697	411	741
237	501	413	703	336	1 346	1 194	496	1 779	1 101	729	863	667	1 268	862	1 422	819	949	225	702
10	688	6	107	13	321	1	205	28	193	„	84	4	430	6	445	18	123	5	288
321	2 055	486	613	530	859	440	625	678	1 331	377	797	615	1 164	746	1 780	427	1 109	323	1 268
3	472	33	234	16	365	13	313	7	240	9	86	„	138	68	447	„	389	4	283
324	2 527	519	847	546	1 224	453	938	685	1 571	386	883	615	1 302	814	2 227	427	1 498	337	1 551
397	892	792	243	1 144	413	942	155	1 508	433	787	277	2 005	281	2 166	129	1 776	235	559	147
94	579	70	51	424	158	648	215	300	227	.	„	59	166	495	418	305	307	226	276
491	1 401	862	294	1 568	571	1 590	370	1 868	660	787	277	2 064	447	2 661	547	2 081	602	785	423

Arrondissement Hulst—Goes.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
St. Janssteen.																
Openb. scholen . . . 2	6 274	8 284	8 284	9 366	10 648	8 936	8 462	10 208	4 740	10 226	8 740	7 680	59	256	71	282
R. K. bijz. scholen . . 1	2 752	6 536	6 880	4 228	6 760	5 880	6 048	3 674	8 300	7 348	6 508	6 270	9	148	121	484
te zamen . . 3	9 026	14 820	15 164	13 594	17 408	14 816	14 510	13 882	13 040	17 574	15 048	13 950	68	404	192	766
Koewacht.																
Openb. scholen . . . 2	6 838	9 067	10 520	7 224	9 146	9 916	11 854	11 322	5 852	12 236	10 446	7 861	106	434	153	438
Ossenisse.																
Openb. scholen . . . 1	2 178	1 936	4 760	4 446	3 100	4 461	5 000	2 500	5 208	5 701	4 712	4 300	4	256	7	28
Overslag.																
Openb. scholen . . . 1	1 400	2 240	2 240	1 632	1 436	2 204	2 668	1 160	2 088	2 668	2 320	1 972	15	65	23	101
Sas van Gent.																
Openb. scholen . . . 1	2 912	4 268	4 480	3 672	4 746	4 294	5 198	2 464	4 830	5 060	4 520	4 294	24	65	50	172
R. K. bijz. scholen. . 1	2 940	4 305	4 725	2 522	4 455	3 822	4 850	4 653	..	4 608	4 180	3 800	57	130	62	228
te zamen . . 2	5 852	8 573	9 205	6 194	9 201	8 116	10 048	7 117	4 830	9 668	8 700	8 094	81	195	112	400
Stoppeldijk.																
Openb. scholen . . . 2	5 148	7 526	8 784	4 706	7 894	7 392	8 871	2 447	7 706	8 932	7 284	6 597	51	609	73	969
Westdorpe.																
Openb. scholen . . . 1	5 839	9 114	9 114	8 022	9 553	8 954	8 255	5 825	9 702	10 395	9 471	9 389	9	232	16	201
Zuiddorpe.																
Openb. scholen . . . 1	3 825	5 967	5 967	4 666	7 134	6 284	7 785	2 595	6 800	7 650	6 630	7 650	3	100	11	146
Arrond. Middelburg.																
Openb. scholen . . . 27	94 588	146 709	156 256	115 973	137 070	157 398	138 475	100 393	159 761	178 212	166 418	125 521	1 499	4 137	1 639	6 012
Prot. bijz. scholen . . 12	33 859	52 608	54 547	45 148	44 003	57 700	54 347	39 365	60 732	66 016	60 175	45 831	176	1 592	265	2 571
R. K. bijz. scholen. . 1	2 828	4 343	3 468	3 193	4 120	3 502	4 900	1 274	3 162	4 896	4 545	3 232	58	168	93	179
te zamen . . 40	131 275	203 660	214 271	164 314	185 193	218 600	197 722	141 032	223 655	249 124	231 138	174 584	1 733	5 897	1 997	8 762
Arrond. Vlissingen.																
Openb. scholen . . . 23	113 767	172 090	186 078	143 318	168 284	177 432	141 164	100 842	196 302	211 352	202 263	149 220	1 084	4 373	1 339	7 641
Prot. bijz. scholen . . 5	14 471	22 594	23 957	17 218	21 740	24 258	21 225	16 816	26 166	28 312	26 224	18 916	253	582	126	1 076
R. K. bijz. scholen . . 5	18 562	29 908	30 065	20 302	30 932	26 780	18 262	27 844	31 895	36 346	33 176	25 603	241	880	298	1 065
Andere bijz. scholen . 1	616	968	1 034	361	836	855	330	238	552	500	423	292	1	39	3	36
te zamen . . 34	147 416	225 560	241 134	181 199	221 792	229 325	180 981	145 740	254 915	276 510	262 066	194 036	1 579	5 824	1 766	9 842
Arrond. Neuzen.																
Openb. scholen . . 17	76 381	117 500	127 377	111 440	124 755	127 731	136 202	85 004	125 084	149 267	131 647	105 284	950	4 566	1 224	8 059
Prot. bijz. scholen . . 8	25 440	38 340	36 717	36 313	37 052	41 040	43 848	34 940	35 320	46 322	40 691	33 226	200	1 773	414	2 594
R. K. bijz. scholen. . 1	2 340	3 960	3 740	4 028	4 080	4 598	4 914	4 914	2 552	4 664	4 440	4 256	..	..	2	230
te zamen . . 26	104 161	159 800	167 834	151 781	165 887	173 369	184 964	125 858	162 956	200 253	176 781	143 466	1 150	6 339	2 340	11 746
Arrond. Hulst.																
Openb. scholen . . . 22	77 402	113 868	124 731	93 744	134 303	126 806	140 099	88 551	120 004	145 723	129 605	116 433	692	4 525	1 277	6 508
R. K. bijz. scholen. . 4	13 841	20 859	24 705	13 775	27 403	20 842	28 061	11 827	24 191	27 694	24 568	23 306	172	892	259	1 390
te zamen . . 26	91 243	134 727	149 436	107 519	161 706	147 648	168 160	100 378	144 195	173 417	154 233	139 739	864	5 417	1 536	7 898
District Middelburg.																
Openb. scholen . . . 89	362 138	550 167	594 442	464 475	564 412	589 367	555 940	374 790	601 151	684 554	629 993	496 458	4 225	17 601	6 179	29 114
Prot. bijz. scholen . . 25	73 770	113 542	115 221	98 679	102 795	122 998	119 420	92 121	122 218	140 650	127 093	98 673	629	3 947	805	6 181
R. K. bijz. scholen . . 11	37 571	59 070	61 978	41 298	66 535	55 722	56 137	45 859	61 800	73 600	66 729	56 397	471	1 890	652	2 921
Andere bijz. scholen . 1	616	968	1 034	361	836	855	330	238	552	500	423	297	1	39	3	36
te zamen . 126	474 095	723 747	772 675	604 813	734 578	769 942	731 827	513 008	785 721	899 304	821 238	651 825	5 326	23 477	7 639	38 248
Baarland.																
Openb. scholen . . . 1	2 444	3 812	4 194	3 232	3 864	3 640	3 420	2 640	3 696	4 184	3 822	3 162	16	24	30	99
Borsselen																
Openb. scholen . . . 1	3 336	5 400	5 480	5 206	5 560	5 282	6 394	..	5 712	6 302	5 480	4 658	7	144	2	239
Driewegen.																
Openb. scholen . . . 1	3 094	4 760	4 760	2 900	4 884	4 360	4 796	2 616	4 410	4 876	4 320	3 740	8	106	22	126

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
162	198	223	48	158	115	143	243	201	341	376	272	249	254	483	233	156	153	116	100
184	416	215	122	160	164	119	134	210	183	83	71	279	348	190	280	88	256	34	119
346	614	438	170	318	279	262	377	414	524	459	343	528	602	673	513	244	409	150	219
347	840	901	609	583	317	1 251	497	1 763	556	2 213	317	1 057	371	2 709	418	1 892	320	788	250
29	826	94	577	54	356	98	787	172	294	142	167	333	204	338	374	258	198	42	142
52	206	155	81	192	37	199	95	394	221	269	248	387	183	510	146	305	128	113	123
48	218	179	130	102	164	278	131	336	154	204	75	532	203	698	78	417	151	213	171
64	207	84	70	111	56	80	38	136	99	104	98	„	„	223	306	167	204	107	162
112	425	263	200	213	220	358	169	472	253	308	173	532	203	921	384	584	355	320	333
46	891	135	412	59	227	132	235	162	300	20	69	227	349	224	437	169	340	13	320
253	858	301	214	895	693	472	724	566	319	361	221	804	1 307	1 472	1 222	1 052	409	301	286
7	275	71	105	65	224	63	386	131	363	34	221	153	873	189	342	163	343	98	471
1 824	8 619	2 801	5 904	3 899	6 337	3 279	5 321	3 939	5 606	3 556	5 380	4 909	9 895	5 670	10 027	3 705	7 845	2 012	6 282
345	3 603	869	2 403	714	1 619	417	2 009	596	2 368	501	2 209	816	3 361	845	3 067	477	3 264	364	2 359
74	108	16	131	88	129	43	29	45	75	11	12	64	2	58	96	52	111	10	54
2 243	12 330	3 688	8 438	4 701	8 085	3 739	7 359	4 580	8 049	4 068	7 601	5 789	13 258	6 573	13 190	4 234	11 220	2 386	8 695
3 190	11 638	5 141	5 095	7 393	5 909	8 651	8 193	8 832	8 872	6 161	8 007	7 756	11 021	6 462	16 348	4 770	12 752	2 132	7 388
109	1 374	435	635	478	809	650	990	326	1 689	471	1 086	595	1 878	585	1 689	372	1 948	131	1 377
573	1 542	654	790	747	893	786	744	757	1 078	673	1 894	553	1 165	514	2 129	220	1 876	143	989
11	44	2	8	..	19	16	18	2	3	4	2	18	9	18	..	..	35	..	24
3 773	14 598	6 232	6 528	8 618	7 630	10 103	9 945	9 917	11 642	7 309	10 989	8 922	14 073	7 579	20 166	5 362	16 611	2 406	9 778
3 308	12 813	6 822	5 666	12 772	6 959	19 847	7 671	20 143	7 454	13 717	8 211	21 468	8 263	24 985	9 170	17 157	8 231	5 957	5 435
575	2 789	2 269	1 604	3 835	1 482	6 193	1 718	5 814	2 149	5 903	1 545	7 157	1 485	8 576	2 293	6 235	2 013	1 705	2 356
4	257	69	138	200	157	413	172	449	336	497	1 018	176	76	275	346	223	208	38	178
4 377	15 859	9 160	7 408	16 807	8 598	26 453	9 561	26 406	9 939	20 117	10 774	28 801	9 824	33 836	11 809	23 615	10 452	7 700	7 969
2 604	10 122	4 550	4 278	4 268	5 859	5 916	5 461	8 623	6 597	6 605	4 279	8 199	8 232	11 957	8 258	8 505	5 324	3 320	5 517
345	1 674	402	477	711	743	860	700	713	749	196	255	338	652	976	1 451	550	1 216	371	840
2 949	11 796	4 952	4 755	4 979	6 602	6 776	6 161	9 336	7 346	6 801	4 534	8 537	8 884	12 933	9 709	9 065	6 540	3 691	6 357
11 016	43 192	19 314	20 943	28 332	25 064	37 693	26 646	41 537	28 529	30 039	25 877	42 332	37 411	49 074	43 803	34 137	34 172	13 421	24 622
1 519	7 766	3 573	4 642	5 027	3 910	7 260	4 717	6 736	6 206	6 875	4 840	8 568	6 724	10 006	7 049	7 084	7 225	2 200	6 092
706	3 581	1 141	1 536	1 746	1 922	2 102	1 645	1 964	2 238	1 377	3 179	1 131	1 895	1 823	4 022	1 055	3 411	562	2 061
41	44	2	8	..	19	16	18	2	3	4	2	18	9	18	..	..	35	..	24
13 312	54 583	24 030	27 129	35 105	30 915	47 071	33 026	50 239	36 976	38 295	33 898	52 049	46 039	60 921	54 874	42 276	44 823	16 183	32 799
99	34	213	125	274	95	71	95	102	36	293	27	288	12	844	11	713	7	598	3	754
389	33	289	151	129	48	117	233	209	333	367	„	„	302	1 131	435	901	420	175	146	124
126	27	189	155	37	187	144	271	129	1 047	85	422	60	841	332	928	638	327	1 601	72	406

Arrondissement Goes—Zierikzee.

INDEELING VAN DE SCHOLEN	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Ellewoutsdijk.																
Openb. scholen . . . 1	3242	5000	5126	3804	4250	4920	5532	2944	5142	5664	5208	4222	21	33	13	6
Goes.																
Openb. scholen . . . 5	18927	31258	33777	23009	31708	30562	33480	9508	26833	38286	34796	24956	54	713	126	1
Prot. bijz. scholen . . 1	5475	8760	9539	7257	9549	10291	11115	5832	10164	10880	10148	6930	4	270	19	
R. K. bijz. scholen . . 1	2940	4750	4708	2889	4922	4360	4360	2862	4284	5050	4532	4620	14	127	42	
te zamen . . 7	27342	44768	48024	33155	46179	45213	48955	18202	41281	54226	49476	36506	72	1110	187	2
's Gravenpolder.																
Openb. scholen . . . 1	4368	5953	6450	3888	5396	5863	6063	4794	4230	6063	5640	4554	22	151	34	
's Heer Abtskerke.																
Openb. scholen . . . 1	1014	1520	1520	1312	1148	1600	1760	960	1680	1748	1554	1258	„	28	„	
's Heer Arendskerke.																
Openb scholen . . . 3	9204	13748	14612	12958	14248	15008	16652	5376	14754	16424	16212	13294	15	473	109	
Prot. bijz. scholen . . 1	2678	4120	4120	3502	3264	3610	5612	1708	5208	5750	5208	4257	2	198	22	
te zamen . . 4	11882	17868	18732	16460	17512	18618	22264	7084	19962	22174	21420	17551	17	671	131	1
's Heerenhoek.																
Openb. scholen . . . 1	624	864	899	800	1050	1000	1012	230	966	1104	966	782	„	32	„	
R. K. bijz. scholen . . 2	6334	10536	10475	8806	9900	9634	12512	628	8608	12196	10290	10250	85	823	197	
te zamen . . 3	6958	11400	11374	9606	10950	10634	13524	858	9574	13300	11256	11032	85	855	197	
Heinkenszand.																
Openb. scholen . . . 1	9660	8244	9450	8320	9960	9462	10080	3780	10458	11205	10707	8602	58	261	183	
Hoedekenskerke.																
Openb. scholen . . . 1	2990	4640	4872	4294	4114	4800	5280	2640	4800	5612	5166	3744	65	259	113	
R. K. bijz. scholen . . 1	2345	5002	5002	4288	5754	5244	5796	2760	5796	6302	5343	4692	3	150	10	
te zamen . . 2	5335	9642	9874	8582	9868	10044	11076	5400	10596	11914	10509	8436	68	409	123	
Kapelle.																
Openb. scholen . . . 2	9604	14600	14226	11146	14166	13338	15116	„	14152	15886	14000	12036	5	328	17	
Kattendijke.																
Openb. scholen . . . 2	4084	6389	6846	5352	5888	6782	7448	4176	6670	7866	7150	5184	„	75	7	
Kloetinge.																
Openb. scholen . . . 1	4160	6480	6720	5696	6052	7120	7832	2450	7350	8050	6224	5472	1	225	12	
Nisse.																
Openb. scholen . . . 1	2210	3230	3486	1936	3486	3320	3564	1944	3402	3726	3612	3026	15	150	27	
Oudelande.																
Openb. scholen . . . 1	2956	4303	4290	3502	4032	4440	4804	2120	4452	4876	4494	3808	9	209	49	
Ovezande.																
Openb. scholen . . . 1	3432	4978	4862	1320	5200	4716	5764	2950	5240	6026	5076	4978	17	236	36	1
Schore.																
Openb. scholen . . . 1	3068	4366	4914	3616	4343	3605	4815	2461	4494	3531	4494	3210	9	243	23	
Wemeldinge.																
Openb. scholen . . . 2	8736	13522	14000	11096	14344	12852	15752	8616	15098	16046	14360	12206	34	457	34	1
Wolphaartsdijk.																
Openb. scholen . . . 2	10582	16180	16194	12676	16862	15480	17028	5376	16132	17020	16128	13632	30	452	95	
Yerseke.																
Openb. scholen . . . 2	17524	25612	26988	22816	24068	28170	31794	16726	29058	31806	27616	23460	146	718	545	1
Prot. bijz. scholen . . 1	4940	7220	7280	6016	8272	7520	8648	4512	7440	8418	7280	6086	41	193	51	
te zamen . . 3	22464	32832	34268	28832	32340	35690	40442	21238	36498	40224	34896	29546	187	911	596	1
Brouwershaven.																
Openb. scholen . . . 1	4725	7410	8213	6112	8200	8200	7920	3960	8077	9360	8106	6562	49	107	45	
Bruinisse.																
Openb. scholen . . . 1	9218	13248	15456	14720	12580	14050	16280	5208	15624	17012	15624	11280	492	315	487	
Prot. bijz. scholen . . 1	2288	3204	3560	2848	3060	3534	4278	2208	3906	4278	3906	2820	33	145	18	
te zamen . . 2	11506	16452	19016	17568	15640	17584	20558	7416	19530	21290	19530	14100	525	460	505	

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
9	88	45	140	6	87	46	114	27	205	23	110	52	889	141	1 009	171	121	11	143
229	1 451	288	1 020	576	1 311	498	2 293	1 175	2 380	367	776	515	778	919	1 269	746	1 725	422	811
24	390	73	222	72	322	70	265	92	595	82	540	181	421	234	362	196	431	54	257
119	283	28	289	100	355	170	343	314	152	141	106	42	364	50	317	44	121	34	13
372	2 114	389	1 531	748	1 998	738	2 901	1 581	3 127	590	1 422	738	1 563	1 203	1 948	986	2 277	510	1 081
46	300	215	74	125	174	165	526	311	896	396	628	128	813	176	954	157	484	36	220
„	150	11	51	9	20	41	13	55	398	27	168	103	233	101	207	8	126	1	109
116	781	199	214	295	446	754	645	989	988	1 010	686	937	3 845	1 092	5 322	1 248	1 316	272	538
29	478	90	142	149	171	299	277	293	194	79	233	281	1 294	518	882	230	243	53	203
145	1 259	289	356	344	617	1 053	922	1 282	1 182	1 089	919	1 218	5 139	1 610	6 204	1 478	1 559	325	741
32	7	4	7	6	3	13	27	18	4	14	„	50	48	21	90	5	213	12	84
162	701	554	353	616	332	840	335	1 511	865	84	92	736	1 227	1 171	1 305	1 169	1 458	342	491
194	708	558	360	622	345	853	362	1 529	869	98	92	786	1 275	1 192	1 395	1 174	1 671	354	575
346	674	348	554	593	469	671	617	1 670	291	710	108	2 141	680	593	4 283	287	3 242	94	882
138	543	406	354	245	308	369	347	613	273	344	144	„	1 610	„	1 907	„	1 294	42	720
65	591	354	435	174	302	447	257	1 052	353	736	86	378	1 856	„	2 372	„	1 306	„	362
203	1 134	760	789	419	610	807	604	1 665	626	1 080	230	378	3 466	„	4 279	„	2 600	42	1 082
22	623	251	312	158	387	539	507	2 533	1 779	„	„	1 265	604	1 481	2 250	753	1 653	403	313
18	399	13	182	6	182	16	202	85	244	64	830	44	1 105	107	1 628	42	533	20	242
60	347	74	503	120	155	269	378	686	620	241	696	655	1 269	402	770	99	657	31	212
36	182	140	14	129	86	130	181	210	366	129	44	331	277	216	341	176	245	52	318
37	307	121	280	77	110	91	546	164	1 075	158	242	470	734	843	475	481	308	27	479
65	673	25	65	74	544	216	426	1 010	525	344	499	252	1 534	119	2 441	71	872	62	808
40	336	27	209	28	135	75	166	539	173	238	116	481	420	199	834	169	824	32	288
100	928	183	727	80	727	282	1 097	1 197	1 101	502	532	961	2 239	1 018	2 043	727	1 312	356	994
126	718	88	245	38	317	174	1 635	540	376	372	931	411	2 804	471	2 299	369	1 208	197	2 649
864	1 251	676	705	859	688	1 366	10 551	2 119	1 192	1 388	638	3 048	1 526	2 935	1 650	2 101	1 693	1 165	1 442
53	314	134	177	247	229	227	824	287	284	161	147	380	267	279	281	162	273	115	546
917	1 565	810	882	1 106	917	1 593	11 375	2 406	1 476	1 549	785	3 428	1 793	3 214	1 931	2 263	1 966	1 280	1 988
76	356	229	210	320	183	459	291	556	305	397	195	812	852	907	1 170	788	396	224	343
241	847	164	690	113	418	331	1 296	1 097	739	436	680	1 463	2 200	1 968	889	850	908	199	723
2	159	11	84	4	151	4	128	5	143	30	306	49	339	112	219	25	256	3	199
243	1 006	175	774	117	569	335	1 424	1 102	882	466	986	1 512	2 539	2 080	1 108	875	1 164	202	922

Arrondissement Zierikzee—Tholen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Burgh.																
Openb. scholen . . . 1	2730	3531	4536	3604	4704	4256	5106	1498	4028	4664	4240	3180	4	80	12	78
Dreischor.																
Openb. scholen . . . 1	5668	8541	8610	8282	8487	7995	7722	2772	7644	8775	8080	6868	81	254	145	446
Duivendijke.																
Openb. scholen . . . 1	1976	2926	3108	2336	3192	2960	3300	994	2960	3344	3200	2720	39	161	39	179
Elkerzee.																
Openb. scholen . . . 1	2158	3192	3528	3120	2788	3116	3772	1148	3280	3504	3402	2754	14	89	23	189
Ellemeet.																
Openb. scholen . . . 1	1586	2280	2520	1800	2856	2584	3128	1340	2680	2856	2856	2208	20	42	2	88
Haamstede.																
Openb. scholen . . . 1	3016	4176	4788	3552	4872	3944	5198	1582	4704	4928	4662	3330	1	247	2	197
Kerkwerve.																
Openb. scholen . . . 1	3276	4826	5754	4352	6120	6120	5472	3040	6200	6878	6200	5270	47	233	57	388
Nieuwerkerk.																
Openb. scholen . . . 1	5538	8094	8988	7676	8194	9680	10604	5822	9640	10604	9881	8194	28	218	60	406
Noordgouwe.																
Openb. scholen . . . 1	3510	5320	5816	4352	5032	5920	6556	3000	6000	6900	6000	5100	11	244	28	709
Noordwelle.																
Openb. scholen . . . 1	2392	3496	3864	2944	3276	3160	3160	1106	3360	3864	3528	2520	19	36	41	40
Oosterland.																
Openb. scholen . . . 2	6760	10184	11508	9280	11970	8520	12623	3948	11478	12757	11400	9690	64	254	154	298
Ouwerkerk.																
Openb. scholen . . . 1	3172	4875	5292	4840	4182	5040	5544	3024	4888	5474	4830	3744	3	152	23	464
Renesse.																
Openb. scholen . . . 1	2028	2849	3192	2304	2880	2592	2940	1632	2814	3128	2814	2176	2	66	4	23
Serooskerke (S).																
Openb. scholen . . . 1	1768	2442	2646	1984	2436	2320	2436	1392	2242	2714	2604	2108	27	43	5	46
Zierikzee.																
Openb. scholen . . . 4	20250	32592	35424	25203	36660	37440	37375	13446	36231	42734	38976	29664	195	912	178	1290
Prot. bijz. scholen . . 1	3525	3434	6063	4170	6149	5863	4290	4320	6048	6624	6132	4290	..	137	1	161
te zamen . . 5	23775	36026	41487	29373	42809	43303	41665	17766	42279	49358	45108	33954	195	1049	179	1452
Zonnemaire.																
Openb. scholen . . . 1	5018	7410	7995	7872	6615	8280	6831	4160	8034	9270	8323	6496	8	1101	4	1002
St. Annaland.																
Openb. scholen . . 1	10504	16148	16896	8956	15352	15639	18400	13566	12518	18400	17224	14130	27	510	88	647
Colijnsplaat.																
Openb scholen . . . 1	8476	12236	13398	10812	10778	12720	13571	11288	9900	15088	13734	9720	56	373	108	554
Kats.																
Openb. scholen . . . 1	2756	4200	4410	3264	3366	3840	4048	2024	3496	4416	3162	2046	1	102	2	135
Kortgene.																
Openb. scholen . . . 1	5111	7800	8454	5981	6740	7524	9380	4518	8568	9422	8600	6484	77	456	197	277
Krabbendijke.																
Openb. scholen . . . 1	6800	10880	11424	8432	9826	10404	11970	6840	11970	12870	12012	9152	60	310	141	889
Prot. bijz. scholen . . 1	2626	4000	3805	3128	3696	3784	3818	1992	3344	3726	3188	3252	28	153	161	557
te zamen . . 2	9426	14880	15229	11560	13522	14188	15788	8832	15314	16596	15200	12404	88	463	302	1446
Kruiningen.																
Openb. scholen . . . 2	13332	20544	22404	17617	20942	19327	20831	13757	21773	23225	21940	17357	176	504	320	1106
Prot. bijz. scholen . . 1	..	..	..	..	..	..	1368	1102	1596	1824	1520	1210	..	..	..	..
te zamen . . 3	13332	20544	22404	17617	20942	19327	22199	14859	23369	25049	23460	18567	176	504	320	1106

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
16	223	28	116	9	223	14	234	82	220	26	118	104	331	140	576	58	232	41	165
202	556	353	238	306	255	463	427	1 036	405	674	118	804	1 371	1 179	695	611	167	151	240
17	344	158	118	190	179	318	208	400	198	157	62	536	188	708	339	461	209	205	164
48	213	73	80	55	84	141	197	194	197	122	80	242	361	286	637	262	234	160	282
„	151	3	96	34	423	61	192	71	168	85	77	225	126	264	246	209	159	101	74
5	399	58	68	19	121	83	130	130	185	152	258	197	430	283	830	240	198	123	149
98	718	490	266	815	334	1 069	662	1 034	440	648	235	1 585	426	1 928	774	1 241	640	444	460
43	543	379	305	772	207	1 310	319	1 605	835	1 260	528	2 442	891	7 749	373	1 557	560	608	619
34	1 537	189	251	391	144	741	311	883	443	624	179	1 039	676	1 256	637	863	296	331	126
26	64	39	27	110	15	158	36	166	77	57	54	194	369	323	286	325	105	99	84
341	494	807	249	1 552	320	1 602	225	2 735	297	1 768	71	3 750	781	3 549	507	2 342	329	931	390
76	1 080	138	478	46	185	51	149	186	241	56	504	118	785	532	383	175	301	52	154
„	35	11	6	6	55	37	199	104	61	55	98	98	283	197	100	120	62	77	63
19	233	47	102	79	83	66	78	142	137	102	78	187	307	350	197	134	139	6	158
177	1 542	582	1 226	937	771	1 227	1 243	1 529	1 255	704	634	2 045	2 837	3 107	1 729	2 306	1 973	1 459	1 905
6	311	„	86	1	95	82	97	102	84	130	175	173	210	231	240	70	245	30	126
183	1 853	582	1 312	938	866	1 309	1 340	1 631	1 339	834	809	2 218	3 047	3 338	1 969	2 376	2 218	1 489	1 491
11	356	324	76	504	84	383	71	524	141	291	96	715	428	1 076	1 457	778	322	297	257
258	846	201	508	1 283	726	1 746	475	2 485	776	2 847	541	3 349	888	3 334	911	1 458	946	253	479
201	585	516	661	419	496	1 529	359	1 208	373	1 718	425	2 021	677	2 653	5 839	1 307	5 245	318	792
„	92	„	198	2	64	42	441	95	214	235	159	4	278	68	314	14	1 881	„	1 656
206	396	524	273	609	233	964	695	1 235	278	934	228	1 787	1 314	1 864	1 451	1 246	974	270	642
121	812	269	247	92	386	385	623	668	1 009	665	390	823	709	1 620	693	1 151	1 131	340	660
51	439	97	107	73	84	183	142	192	231	82	116	95	294	161	391	54	274	86	225
172	1 251	366	354	165	470	568	765	860	1 240	747	506	918	1 003	1 781	1 084	1 205	1 405	426	885
231	1 673	609	1 002	432	533	1 043	1 099	1 280	924	927	774	1 585	3 062	2 310	3 181	1 850	1 119	708	657
„	„	„	„	„	„	„	„	17	33	41	15	80	126	93	186	65	72	6	78
231	1 673	609	1 002	432	533	1 043	1 099	1 297	957	968	789	1 665	3 188	2 403	3 367	1 915	1 191	714	735

Arrondissement Tholen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
St. Maartensdijk.																
Openb. scholen . . . 1	10 946	16 074	17 598	14 314	15 960	15 561	18 262	9 432	16 154	15 656	17 472	13 536	157	608	243	859
St. Philipsland.																
Openb. scholen . . . 2	9 558	13 938	14 490	12 444	11 798	14 400	16 468	7 832	14 784	16 146	14 868	12 274	206	241	354	266
Poortvliet.																
Openb. scholen . . . 1	6 362	9 762	9 934	8 268	8 648	10 329	11 770	6 120	8 160	10 712	10 728	8 180	139	226	318	398
Rilland-Bath.																
Openb. scholen . . . 2	8 318	13 186	13 444	10 007	12 249	13 293	14 535	2 246	13 608	14 238	13 104	9 360	39	255	178	478
Scherpenisse.																
Openb. scholen . . . 1	5 226	8 080	8 312	5 820	7 174	5 908	9 634	4 620	8 778	9 196	8 778	7 230	36	292	130	437
Stavenisse.																
Openb. scholen . . . 1	7 358	11 080	11 718	9 280	12 096	11 400	12 540	5 700	11 685	13 110	11 970	9 248	95	290	154	487
Tholen.																
Openb. scholen . . . 1	12 922	19 274	20 452	15 329	18 248	18 865	22 240	6 710	17 048	19 529	19 678	16 072	269	530	471	802
Oud-Vossemeer.																
Openb. scholen . . . 1	8 762	13 520	14 154	11 118	11 934	13 110	15 778	6 860	14 406	15 778	14 448	11 264	64	348	188	541
Waarde.																
Openb. scholen . . . 1	3 744	5 760	5 760	4 460	5 830	4 896	6 090	3 480	6 090	6 506	5 840	5 124	2	106	43	189
Wissekerke.																
Openb. scholen . . . 3	9 672	14 972	15 412	12 386	12 140	14 840	14 640	11 010	15 148	17 414	15 108	12 430	37	492	84	886
Prot. bijz. scholen . . 2	4 446	6 782	6 940	5 662	5 808	6 760	6 720	4 852	7 014	7 650	6 740	5 460	4	213	12	271
te zamen . . 5	14 118	21 754	22 352	18 048	17 948	21 600	21 360	15 862	22 162	25 064	21 848	17 890	41	705	96	1 007
Arrond. Goes.																
Openb. scholen . . . 32	125 450	184 859	193 666	148 279	184 683	186 320	208 386	82 307	188 729	216 301	197 025	159 984	532	5 317	1 477	9 339
Prot. bijz. scholen . . 3	13 093	20 100	20 939	16 775	21 065	21 421	25 375	12 052	22 812	25 058	22 636	17 273	47	661	92	1 040
R. K. bijz. scholen. . 4	11 619	20 288	20 185	15 983	20 576	19 238	22 668	6 250	18 688	23 548	20 165	19 562	102	1 100	249	1 431
te zamen . . 39	150 171	225 247	234 790	181 037	226 344	225 979	256 429	100 609	230 229	264 907	239 826	196 819	681	7 078	1 818	11 812
Arrond. Zierikzee.																
Openb. scholen . . . 22	84 789	127 392	141 238	114 333	135 044	136 177	145 967	59 082	139 884	158 766	144 726	113 864	1 104	4 554	1 309	6 653
Prot. bijz. scholen . . 2	5 813	6 638	9 623	7 018	9 209	9 397	8 568	6 528	9 954	10 902	10 038	7 110	33	282	19	297
te zamen . . 24	90 602	134 030	150 861	121 351	144 253	145 574	154 535	65 610	149 838	169 668	154 764	120 974	1 137	4 836	1 328	6 950
Arrond. Tholen.																
Openb. scholen . . . 21	129 847	197 454	208 260	158 488	183 051	192 047	220 157	116 003	194 086	221 706	208 666	163 607	1 441	5 643	3 019	8 892
Prot. bijz. scholen . . 4	7 072	10 782	10 745	8 790	9 504	10 544	11 906	7 946	11 954	13 200	11 448	9 922	32	366	173	598
te zamen . . 25	136 919	208 236	219 005	167 278	192 555	202 591	232 063	123 949	206 040	234 906	220 114	173 529	1 473	6 009	3 192	9 490
District Goes.																
Openb. scholen . . . 75	340 095	509 705	543 164	421 100	502 778	514 544	574 510	257 392	522 699	596 773	550 417	437 455	3 077	15 514	5 805	24 896
Prot. bijz. scholen . . 9	25 978	37 520	41 307	32 583	39 798	41 362	45 849	26 526	44 720	49 160	44 122	34 305	112	1 309	284	1 870
R. K. bijz. scholen . . 4	11 619	20 288	20 185	15 983	20 576	19 238	22 668	6 250	18 688	23 548	20 165	19 562	102	1 100	249	1 431
te zamen . . 88	377 692	567 513	604 656	469 666	563 152	575 144	643 027	290 168	586 107	669 481	614 704	491 322	3 291	17 923	6 338	28 197
Provincie Zeeland.																
Openb. scholen . . 164	702 233	1 059 872	1 137 606	885 575	1 067 190	1 103 911	1 130 450	632 182	1 123 850	1 281 327	1 180 410	933 913	7 302	33 115	11 984	54 001
Prot. bijz. scholen . 34	99 748	151 062	156 528	131 262	142 593	164 360	165 269	118 647	166 938	189 810	171 215	132 978	741	5 256	1 089	8 035
R. K. bijz. scholen. 15	49 190	79 358	82 163	57 281	87 111	74 960	78 805	52 109	80 488	97 148	86 894	75 959	573	2 990	901	4 464
Andere bijz. scholen 1	616	968	1 034	341	836	815	330	238	552	500	423	297	1	39	3	43
te zamen . 214	851 787	1 291 260	1 377 331	1 074 479	1 297 730	1 344 086	1 374 854	803 176	1 371 828	1 567 785	1 438 942	1 143 147	8 617	41 400	13 977	66 543

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
155	1 034	746	913	916	1 259	1 101	1 735	1 457	2 314	1 010	1 007	2 368	2 849	550	* 1 952	390	2 713	278	2 474
152	635	332	260	716	1 038	1 595	1 719	3 694	1 153	2 784	636	3 235	737	2 631	575	1 169	896	352	493
258	621	652	294	831	437	1 350	762	1 827	768	1 117	450	1 915	664	2 454	1 091	1 475	876	399	528
93	546	116	269	89	283	278	1 330	637	365	800	158	1 521	1 290	1 572	261	757	553	95	2 432
101	651	132	811	211	296	310	273	871	509	602	389	1 422	1 117	1 344	846	1 113	4 633	410	3 718
388	487	356	211	723	1 194	987	1 529	1 053	2 193	454	1 808	2 904	2 691	2 721	1 322	1 615	270	401	283
390	1 259	586	1 428	1 309	982	1 787	1 042	1 882	1 311	762	455	2 302	1 455	2 485	1 908	1 761	2 149	964	1 582
317	1 163	915	497	805	428	1 207	926	931	697	1 063	468	1 761	1 211	1 699	1 641	792	1 509	324	613
69	118	184	94	33	91	33	243	195	85	86	71	96	703	335	1 291	221	182	88	117
243	862	158	333	234	562	857	856	1 018	522	1 604	1 257	2 708	640	2 883	482	1 652	477	387	1 858
11	377	111	170	234	137	295	581	592	252	903	533	1 440	276	1 361	322	818	339	164	613
254	1 239	269	503	468	699	1 152	1 437	1 610	774	2 507	1 790	4 148	916	4 244	804	2 470	816	551	2 471
2 378	10 467	3 515	6 036	3 694	6 481	6 305	20 771	15 357	13 631	6 776	7 496	12 999	23 714	12 208	32 024	8 394	20 200	3 456	12 596
106	1 172	297	541	468	732	596	1 366	672	1 073	322	920	842	1 982	1 031	1 525	588	947	222	1 006
346	1 575	936	1 077	890	989	1 457	935	2 877	1 370	961	284	1 156	3 447	1 221	3 994	1 213	2 885	376	866
2 830	13 214	4 778	7 714	5 052	8 202	8 358	23 072	18 906	16 074	8 059	8 700	14 997	29 143	14 460	37 543	10 195	24 032	4 054	14 408
1 430	9 687	4 072	4 602	6 258	4 084	8 514	6 268	12 424	6 314	7 614	4 061	16 556	13 642	20 802	11 865	13 320	7 238	5 488	5 816
8	470	11	170	5	246	86	225	107	227	160	481	222	549	343	459	95	501	33	325
1 438	10 157	4 083	4 772	6 263	4 330	8 600	6 493	12 531	6 571	7 774	4 542	16 778	14 191	21 145	12 324	13 415	7 739	5 521	6 141
3 083	11 780	6 296	7 999	8 704	9 008	15 214	14 107	20 536	13 521	17 608	9 246	29 801	20 285	30 523	23 848	17 951	25 554	5 587	18 984
62	816	208	277	307	221	478	723	801	516	1 026	664	1 615	696	1 615	899	937	685	256	916
3 145	12 596	6 504	8 276	9 011	9 229	15 692	14 830	21 337	14 037	18 634	9 910	31 416	20 981	32 138	24 747	18 888	26 239	5 843	19 900
9 891	31 934	13 913	18 697	18 656	19 573	30 033	41 146	48 317	33 496	31 998	20 803	59 356	57 641	63 533	67 737	39 665	52 992	14 531	37 336
176	2 458	516	988	780	1 199	1 160	2 314	1 580	1 816	1 508	2 065	2 679	3 227	2 99 9	2 883	1 620	2 133	511	2 247
346	1 575	936	1 077	890	989	1 457	935	2 877	1 370	961	284	1 156	3 447	1 221	3 994	1 213	2 885	376	866
7 413	35 967	15 365	20 762	20 326	21 761	32 650	44 395	52 774	36 682	34 467	23 152	73 191	64 315	67 743	74 614	42 498	58 010	15 418	40 449
17 907	75 126	33 227	39 640	46 988	44 637	67 726	67 792	89 854	62 025	62 037	46 680	101688	95 052	112607	111 540	73 802	87 144	27 952	61 958
1 935	10 224	4 089	5 630	5 807	5 109	8 420	7 031	8 316	8 022	8 383	6 905	11 247	9 951	12 995	9 932	8 704	9 358	2 711	8 339
1 142	5 156	2 077	2 613	2 636	2 911	3 559	2 580	4 841	3 608	2 338	3 463	2 287	5 342	3 044	8 016	2 268	6 296	938	2 927
11	44	2	8	..	19	16	18	2	3	4	2	18	9	18	..	..	35	..	24
20 435	90 550	39 395	47 891	55 431	52 676	79 721	77 421	103013	73 658	72 762	57 050	115240	110 354	128064	129 488	84 774	102 833	31 601	73 248

Arrondissement Utrecht—Loenen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Utrecht.																
Openb. scholen . . . 26	211 036	317 339	330 919	229 237	325 246	307 715	178 527	296 107	336 819	387 567	366 093	247 633	404	10 193	634	17 197
Prot. bijz. scholen . . 16	117 820	162 350	173 954	153 457	162 675	162 547	152 456	94 543	155 686	187 092	178 410	133 083	929	6 534	1 268	10 298
R. K. bijz. scholen. . 13	91 586	143 268	152 783	120 221	150 895	147 806	92 431	117 476	159 396	164 277	160 075	115 744	881	4 546	1 066	9 51
Andere bijz. scholen . 4	1 716	2 640	2 904	3 212	2 592	3 162	3 460	„	3 480	3 600	3 600	2 640	„	1	„	„
te zamen . . 59	422 158	625 597	660 560	506 127	641 408	621 230	426 874	508 126	655 381	742 536	708 178	499 100	2 214	21 274	2 968	37 71
de Bildt.																
Openb. scholen . . . 1	10 020	15 316	15 950	11 192	16 608	15 840	11 905	11 004	16 506	18 078	17 136	12 210	50	381	64	46
Bunnik.																
Openb. scholen . . . 1	2 392	3 572	3 948	3 680	3 128	3 680	3 680	2 484	3 680	4 323	3 948	2 760	„	119	„	5
R. K. bijz. scholen. . 1	3 614	5 594	5 570	3 552	6 468	5 733	3 822	4 998	6 174	6 716	5 840	4 672	„	156	„	15
te zamen . . 2	6 006	9 166	9 518	7 232	9 596	9 413	7 502	7 482	9 854	11 039	9 788	7 432	„	275	„	„
Zeist.																
Openb. scholen . . . 3	15 825	23 567	25 753	19 670	25 052	17 296	25 560	18 096	27 758	30 314	28 630	19 090	48	958	97	1 40
Prot. bijz. scholen . . 4	14 037	21 938	23 116	18 498	23 193	23 495	24 258	10 252	23 970	24 480	24 155	18 676	130	785	230	1 35
R. K. bijz. scholen. . 1	4 500	7 221	7 469	5 365	7 435	3 827	7 520	3 860	8 068	8 160	8 077	6 664	10	213	30	52
te zamen . . 8	34 362	52 726	56 338	43 533	55 680	44 618	57 333	32 208	60 396	62 954	60 862	44 430	188	1 956	357	2 12
Abcoude-Baambrugge.																
Openb. scholen . . . 1	2 808	4 320	4 536	3 904	5 040	4 760	5 520	2 904	5 124	5 612	5 082	3 808	62	518	89	70
Prot. bijz. scholen . . 1	2 600	4 120	4 746	4 390	3 552	2 080	4 160	2 040	4 132	4 508	4 154	2 954	8	134	18	94
te zamen . . 2	5 408	8 440	9 282	8 294	8 592	6 840	9 680	4 944	9 256	10 120	9 236	6 762	70	652	107	16
Abcoude-Proostdij.																
Openb. scholen . . . 1	4 888	7 840	7 770	6 138	7 872	7 296	7 400	6 570	8 590	9 040	8 622	6 759	102	353	29	48
Prot. bijz. scholen . . 1	2 470	3 840	4 032	3 434	3 924	4 066	4 360	3 024	4 596	4 876	4 368	3 488	41	301	13	30
te zamen . . 2	7 358	11 680	11 802	9 572	11 796	11 362	11 760	9 594	13 126	13 916	12 990	10 247	143	654	42	78
Breukelen-Nijenrode.																
Openb. scholen . . . 2	2 132	3 136	3 360	2 236	3 640	3 780	2 330	2 788	4 262	4 728	4 104	2 838	10	309	84	23
Prot. bijz. scholen . . 2	5 406	8 388	8 484	8 146	7 200	8 126	6 676	6 096	8 526	9 696	8 390	5 934	56	456	102	35
R. K. bijz. scholen. . 1	2 600	4 000	4 000	3 103	4 644	4 738	5 432	2 412	5 119	5 535	4 800	3 960	49	214	33	34
te zamen . . 5	10 138	15 524	15 844	13 485	15 484	16 594	14 438	11 296	17 907	19 959	17 294	12 732	115	979	219	1 30
Loenen.																
Openb. scholen . . . 1	4 498	6 880	7 182	3 232	7 120	7 832	7 880	1 768	7 434	8 078	8 304	5 718	„	190	4	27
Loenersloot.																
R. K. bijz. scholen. . 1	2 158	3 320	3 320	3 194	3 600	2 680	3 576	4 006	3 756	3 956	3 428	2 958	2	160	1	50
Loosdrecht.																
Openb. scholen . . . 3	7 212	11 164	11 844	11 184	10 302	11 072	13 578	5 428	12 888	13 536	12 590	9 208	98	474	113	58
Prot. bijz. scholen . . 3	4 168	6 520	6 966	5 678	7 157	6 415	7 115	4 293	6 792	7 411	7 085	5 404	29	450	23	61
te zamen . . 6	11 380	17 684	18 810	16 862	17 459	17 487	20 693	9 721	19 680	20 947	19 675	14 612	127	924	136	1 50
Maarssen.																
Openb. scholen . . . 3	7 150	11 000	11 676	10 732	10 712	11 307	12 598	496	10 450	12 349	11 622	8 340	32	195	9	88
R. K. bijz. scholen. . 2	4 446	6 880	6 880	6 454	6 904	5 901	6 670	„	6 368	8 142	7 060	7 054	40	379	9	49
te zamen . . 5	11 596	17 880	18 556	17 186	17 616	17 208	19 268	496	16 818	20 491	18 682	15 394	72	574	18	1 37
Mijdrecht.																
Openb. scholen . . . 2	3 406	5 240	5 334	3 660	6 208	5 974	6 752	3 528	5 566	6 623	6 016	4 352	161	193	60	39
Prot. bijz. scholen . . 3	7 120	11 432	12 364	10 432	8 553	11 185	12 720	6 753	12 062	12 967	12 094	8 632	159	180	115	75
R. K. bijz. scholen. . 1	3 614	5 560	5 560	6 374	5 652	5 652	7 272	4 992	6 016	7 314	6 360	5 078	50	118	27	70
te zamen . . 6	14 140	22 232	23 258	20 466	20 413	22 811	26 744	15 273	23 644	26 904	24 470	18 062	370	491	202	1 84
Nigtevecht.																
Openb. scholen . . . 1	1 560	2 400	2 520	2 220	1 560	2 400	2 280	1 650	2 280	2 451	2 408	1 680	„	159	13	17
Prot. bijz. scholen . . 1	850	1 360	1 428	1 238	1 190	1 400	1 505	1 190	1 400	1 375	1 405	1 050	1	227	7	54
te zamen . . 2	2 410	3 760	3 948	3 458	2 750	3 800	3 785	2 840	3 680	3 826	3 813	2 730	1	386	20	72
Ruwiel.																
Openb. scholen . . . 1	1 118	1 720	1 932	1 710	1 600	2 036	2 392	1 144	2 130	2 226	1 994	1 440	1	157	35	10

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
734	21 593	707	8 581	1 080	13 352	1 154	12 556	638	5 814	1 677	11 501	1 634	12 076	1 244	13 270	1 067	20 680	623	12 786
901	10 201	1 058	6 820	870	6 857	1 141	6 500	1 595	6 103	680	2 475	934	5 609	648	6 479	647	9 372	613	7 098
890	9 694	1 391	4 781	1 396	7 170	1 001	4 329	876	3 729	1 007	3 722	1 292	5 863	861	8 164	865	9 697	495	7 089
"	"	"	15	"	25	"	21	"	30	"	"	"	42	"	57	"	138	"	68
2 525	41 488	3 156	20 197	3 346	27 404	3 296	23 406	3 109	15 676	3 364	17 698	3 860	23 500	2 753	27 970	2 579	39 887	1 731	27 041
81	658	68	177	135	564	117	645	94	329	66	446	191	903	93	957	81	725	46	640
"	170	"	124	"	43	"	269	"	789	"	56	"	57	"	60	"	136	"	67
9	285	2	74	5	323	9	424	6	1 072	28	74	15	220	30	186	9	194	6	234
9	455	2	198	5	366	9	693	6	1 861	28	130	15	277	30	246	9	330	6	301
96	1 492	102	844	105	2 697	144	1 029	251	1 290	142	728	298	1 252	190	1 194	77	1 732	59	1 662
280	1 241	110	706	259	4 117	317	1 410	293	1 282	126	526	186	1 099	76	1 003	93	1 142	82	1 065
51	332	31	222	20	1 150	34	232	77	412	6	124	37	147	13	224	34	301	30	516
427	3 065	243	1 772	384	7 964	495	2 671	621	2 984	274	1 378	521	2 498	279	2 421	204	3 175	171	3 243
34	672	17	285	39	302	20	187	45	273	11	104	44	389	10	516	11	598	42	476
30	298	40	223	25	120	40	123	59	116	50	85	32	109	36	75	38	160	27	191
64	970	57	508	64	422	60	310	104	389	61	189	76	498	46	591	49	758	69	597
72	304	50	424	106	201	86	263	124	225	104	554	202	508	208	521	192	657	131	411
25	361	38	125	38	268	41	269	155	313	105	227	142	175	127	196	108	312	75	320
97	665	88	549	144	469	127	532	279	538	209	781	344	683	335	717	300	969	206	731
33	281	32	220	39	203	51	103	146	78	194	131	266	285	258	466	240	463	145	330
86	1 353	91	672	123	471	106	524	192	532	132	266	141	546	133	1 148	118	1 059	76	775
33	387	90	303	116	433	112	359	117	487	77	168	109	446	155	628	63	724	30	312
152	2 021	213	1 195	278	1 107	269	986	455	1 097	403	565	516	1 277	526	2 242	421	2 246	251	1 977
9	551	"	109	3	80	14	110	19	219	3	43	10	199	2	307	"	347	"	258
8	490	4	232	16	204	21	198	119	166	80	295	58	312	17	276	120	350	94	294
65	2 439	41	1 066	40	460	130	452	464	657	138	209	349	664	260	931	245	697	174	558
16	1 028	23	846	56	330	50	295	165	509	132	171	131	272	122	442	74	457	21	602
81	3 467	64	1 912	96	790	180	747	629	1 166	270	480	480	936	382	1 373	319	1 154	195	1 160
8	882	25	448	22	517	32	535	52	410	2	16	39	320	37	482	21	537	16	489
14	541	15	796	89	756	73	204	66	290	"	"	79	173	64	276	110	218	49	297
22	1 423	40	1 244	111	1 273	105	739	118	704	2	16	118	493	101	758	131	755	65	786
76	400	80	271	88	243	60	285	121	352	135	156	87	197	121	180	79	374	59	301
249	427	137	312	98	244	93	321	99	594	102	707	196	694	172	446	123	563	66	491
49	291	30	175	30	164	52	164	89	182	83	170	176	242	236	345	252	260	90	194
374	1 118	247	758	216	751	235	770	309	1 128	320	1 033	459	1 133	529	971	454	1 197	215	986
5	170	36	205	15	114	10	80	28	72	38	65	16	108	10	99	13	76	12	99
8	425	5	41	21	71	20	80	15	47	19	51	12	118	16	57	5	91	"	88
13	595	41	246	36	185	30	160	43	119	57	116	28	296	26	156	18	167	12	187
7	261	10	170	35	42	84	222	116	225	50	55	13	146	9	116	9	55	1	74

Arrondissement Loenen—Amersfoort.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Tienhoven.																
Openb. scholen . . . 1	3 354	4 902	5 292	4 984	4 500	5 350	5 360	3 990	5 465	6 139	5 628	4 020	91	462	55	649
Prot. bijz. scholen . . 1	2 210	3 400	3 570	3 565	3 756	3 560	2 268	3 654	2 776	3 918	3 612	2 890	20	170	20	1 172
te zamen . . 2	5 564	8 302	8 862	8 549	8 256	8 910	7 628	7 644	8 241	10 057	9 240	6 910	111	632	75	1 821
Vinkeveen.																
Openb. scholen . . . 2	5 720	9 178	9 282	7 528	11 490	9 846	9 246	11 520	8 260	12 116	10 978	8 384	182	1 504	101	1 538
Prot. bijz. scholen . . 1	1 898	3 504	3 796	3 066	2 912	3 570	4 250	2 975	3 825	4 250	3 995	2 772	18	808	"	408
R. K. bijz. scholen. . 1	3 146	4 840	4 840	3 978	5 200	4 916	6 072	3 864	2 176	6 528	5 440	5 093	2	694	12	16
te zamen. . . 4	10 764	17 522	17 918	14 572	19 602	18 332	19 568	18 350	14 261	22 894	20 413	16 159	202	3 006	113	2 364
Vreeland.																
Openb. scholen . . . 1	1 820	2 960	3 108	2 240	2 860	2 560	3 212	1 694	3 234	3 542	3 108	2 336	"	342	"	470
Wilnis.																
Openb. scholen . . . 1	1 612	2 480	2 688	1 898	1 972	2 144	2 556	2 084	1 6·0	2 548	2 268	1 836	"	51	2	86
Prot. bijz. scholen . . 1	1 820	2 760	3 024	3 112	2 336	2 880	3 410	2 516	3 063	3 354	3 114	2 489	4	180	1	186
te zamen . . 2	3 432	5 240	5 712	5 010	4 308	5 024	5 966	5 2.0	4 746	5 902	5 382	4 325	4	231	3	271
Zuilen.																
Openb. scholen . . . 1	2 860	3 740	4 452	3 464	5 124	4 960	3 172	5 368	5 082	5 750	4 872	3 450	9	187	56	200
Achttienhoven.																
Prot. bijz. scholen . . 1	1 820	2 800	2 940	2 240	3 318	3 120	2 340	2 340	3 276	3 588	2 964	2 106	4	216	3	330
Amersfoort.																
Openb. scholen . . 5	36 600	60 000	65 274	47 584	64 848	61 720	55 759	25 487	69 762	76 408	71 595	49 125	267	1 746	599	2 971
Prot. bijz. scholen . . 1	8 425	13 440	14 190	10 656	15 834	14 880	7 440	8 556	15 918	17 434	14 145	10 230	27	546	61	764
R. K. bijz. scholen. . 4	23 075	36 920	38 254	37 452	29 312	38 808	35 378	26 719	20 593	48 806	41 058	35 516	300	843	568	2 005
te zamen . . 10	68 100	110 360	117 718	95 692	109 994	115 408	98 577	60 762	106 273	142 738	126 798	94 871	594	3 135	1 228	5 740
Baarn.																
Openb. scholen . . . 3	15 800	23 474	27 216	19 560	27 594	26 600	26 122	11 826	28 140	31 878	28 056	21 312	22	726	76	1 581
Prot. bijz. scholen . . 1	6 500	10 146	11 567	8 430	11 802	11 560	12 264	11 500	8 092	13 432	12 040	9 520	21	628	55	461
R. K. bijz. scholen. . 2	3 825	5 814	6 493	5 310	7 434	6 726	6 336	5 054	7 818	8 832	7 954	5 947	23	275	36	918
Andere bijz. scholen . 2	2 650	4 028	4 558	1 200	1 512	3 520	1 668	"	3 280	3 680	3 617	2 550	3	307	3	313
te zamen . . 8	28 775	43 462	49 834	34 500	48 342	48 406	46 390	28 440	47 330	57 822	51 667	39 329	69	1 936	170	3 173
Bunschoten.																
Openb. scholen . . . 1	1 170	1 800	1 890	1 408	1 890	1 920	1 920	1 316	1 932	2 116	1 974	1 410	10	274	21	457
Prot. bijz scholen . . 2	9 438	14 232	15 196	12 320	15 874	16 000	10 300	15 238	16 438	18 262	16 984	12 060	121	609	145	1 951
te zamen . . 3	10 608	16 032	17 086	13 728	17 764	17 920	12 220	16 554	18 370	20 378	18 958	13 470	131	883	166	1 708
Eemnes.																
Openb. scholen . . 1	1 014	1 560	1 638	1 248	1 248	1 640	1 640	560	1 638	1 794	1 591	1 254	1	33	6	74
Prot bijz. scholen . . 1	1 326	2 040	2 142	1 836	1 824	2 280	2 280	1 254	2 436	2 438	2 058	1 470	"	94	2	201
R. K. bijz. scholen. . 1	725	1 160	1 218	992	1 024	1 216	1 280	1 364	"	1 380	1 204	1 302	"	14	"	283
te zamen . . 3	3 065	4 760	4 998	4 096	4 096	5 136	5 200	3 178	4 074	5 612	4 853	4 026	1	141	8	558
Hoogland.																
Openb. scholen . . . 1	3 432	5 280	5 544	5 056	6 594	6 280	6 240	4 650	6 246	7 038	7 065	4 992	15	279	60	397
R. K. bijz. scholen. . 1	2 925	4 680	5 082	3 744	5 082	4 598	5 290	"	4 746	4 968	4 920	4 332	"	344	20	551
te zamen . . 2	6 357	9 960	10 626	8 800	11 676	10 878	11 530	4 650	10 992	12 006	11 985	9 384	15	623	80	948
Leusden.																
Openb. scholen . . . 3	4 540	7 200	7 740	6 400	8 400	8 040	7 746	5 820	8 618	9 338	8 602	6 208	1	301	10	893
R. K. bijz. scholen. . 1	1 000	1 600	1 720	1 728	2 310	2 090	2 475	2 365	"	2 530	2 475	1 998	" 1	10	"10	398
te zamen . . 4	5 540	8 800	9 460	8 128	10 710	10 130	10 221	8 185	8 618	11 868	11 077	8 206		311		1 291
Maartensdijk.																
Openb. scholen . . . 2	8 918	13 472	14 406	10 944	11 718	13 946	16 510	10 376	15 324	17 158	15 288	11 847	100	449	441	965
Soest.																
Openb. scholen . . . 2	6 240	9 600	10 080	8 128	10 752	10 240	7 680	7 024	10 458	11 822	10 710	7 962	65	457	80	759
Prot. bijz. scholen . . 1	1 450	2 378	2 537	2 272	2 940	2 800	2 100	2 840	2 982	3 266	2 937	2 312	7	69	1	821
R. K. bijz. scholen. . 2	6 578	10 120	10 363	8 384	10 794	10 222	9 834	4 200	7 320	13 248	10 236	10 437	"72	523	2	1 771
te zamen . . 5	14 268	22 098	22 980	18 784	24 486	23 262	19 614	14 064	20 760	28 336	23 913	20 711		1 049	83	
Stoutenburg.																
Openb. scholen . . . 1	1 846	2 840	3 053	2 848	3 738	3 332	4 450	2 816	3 696	4 032	3 915	3 219	2	213	14	167
Westbroek.																
Openb. scholen . . . 1	3 224	4 712	5 208	4 032	5 796	5 520	4 140	5 520	5 712	6 210	5 292	4 860	34	290	58	406

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
30	421	59	267	32	150	58	222	33	565	90	389	175	441	64	273	90	281	50	260
21	1 257	27	353	65	135	52	185	36	208	22	441	16	336	40	321	13	264	22	285
51	1 678	86	620	97	285	110	407	69	773	112	830	191	777	104	594	103	545	72	545
144	865	222	379	327	626	348	355	420	281	644	506	532	374	746	735	600	987	399	609
1	342	"	190	4	160	1	287	14	430	7	331	1	330	"	245	2	273	"	185
16	467	8	162	29	315	54	234	31	321	28	222	54	43	118	323	117	482	82	478
161	1 674	230	731	360	1 101	403	876	468	1 032	674	1 059	587	747	864	1 303	719	1 742	481	1 272
28	274	"	182	1	163	"	233	"	134	"	110	"	164	46	185	40	243	32	244
51	108	9	50	3	64	"	181	44	176	44	157	30	98	32	85	"	117	"	99
9	241	32	181	72	175	19	328	45	421	36	175	110	206	74	413	1	415	7	208
60	349	41	231	75	239	19	509	89	597	80	332	140	304	106	498	1	532	7	307
51	488	17	238	71	274	19	342	15	232	75	184	44	228	15	205	53	233	2	248
"	417	32	182	56	254	26	232	43	268	27	202	59	269	28	329	"	627	2	900
605	3 757	363	4 030	899	3 212	1 073	2 661	1 101	2 312	655	975	1 682	3 250	1 950	2 655	1 496	3 215	969	2 425
129	397	36	490	58	1 011	156	215	102	91	188	194	245	359	120	247	27	500	"	232
964	2 676	566	2 673	784	1 057	670	1 428	513	490	464	432	841	1 017	1 408	1 198	1 142	1 369	726	1 420
1 938	6 830	965	7 193	1 741	5 280	1 899	4 304	1 719	2 893	1 307	1 601	2 768	4 626	3 478	4 100	2 665	5 084	1 695	4 077
118	2 202	84	891	219	905	244	637	312	725	133	346	444	897	489	938	526	1 143	403	808
41	864	18	396	78	516	92	432	54	419	104	428	31	476	43	396	88	467	83	612
91	471	18	308	35	300	67	212	57	239	69	167	91	292	107	269	112	382	61	154
6	481	3	282	3	294	65	205	1	42	"	"	5	79	2	88	4	67	6	91
256	4 018	123	1 967	335	2 015	469	1 486	424	1 425	306	941	571	1 741	641	1 631	730	2 009	553	1 755
70	515	146	188	109	76	7	108	98	57	13	96	97	107	128	237	115	398	43	448
213	1 369	242	579	748	307	622	312	427	229	399	583	482	612	654	1 239	764	2 710	740	2 025
283	1 884	388	767	857	383	629	420	525	286	412	679	579	719	782	1 476	879	3 108	783	2 473
" 7	121	4	54	" 5	3	18	55	76	61	10	38	18	13	16	55	" 4	49	6	88
	299	9	271		419	2	318	15	215	10	92	22	181	22	225		197	"	187
	30	" 13	"	"	"	" 20	"	13	35	1	25	" 40	"	3	29	10	16	" 6	46
" 7	450		325	" 5	422		373	104	311	21	155		194	41	309	14	262		321
43	433	50	150	48	301	136	993	357	859	264	331	372	407	620	399	613	525	374	793
4	624	25	279	57	244	39	1 155	82	1 008	"	"	164	469	132	544	38	793	3	1 122
47	1 057	75	429	105	545	175	2 148	439	1 867	264	331	536	876	752	943	651	1 318	377	1 915
12	422	32	277	54	535	108	373	95	348	43	265	71	326	35	247	11	265	13	316
"	10	" 32	42	" 54	54	"	5	" 95	267	" 43	67	" 71	"	" 35	21	" 11	10	" 13	36
12	432		319		589	108	378		615		332		326		268		275		352
383	1 100	267	610	324	979	378	462	644	826	365	376	732	558	659	708	678	929	582	697
57	602	90	274	26	760	103	639	180	382	137	366	148	571	105	502	95	648	83	726
17	106	1	28	2	81	18	100	19	45	19	198	32	121	50	57	4	181	1	77
25	602	32	428	55	370	17	390	"	378	11	127	4	138	18	464	17	338	56	807
99	1 310	123	730	83	1 211	138	1 129	199	805	167	691	184	830	173	1 023	116	1 167	140	1 610
10	146	33	113	35	148	99	89	149	444	123	499	187	411	261	273	236	87	222	123
68	503	63	130	84	138	116	180	64	109	139	201	224	204	234	211	205	199	218	248

Arrondissement Rhenen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.		Ma
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.
Amerongen.																	
Openb. scholen . . . 2	10374	15960	16842	14336	16440	16920	17436	8822	17568	18948	17346	13338	79	406	121	606	144
Cothen.																	
Openb. scholen . . . 1	2392	3680	3680	3072	4032	3840	4416	1344	4032	4232	3312	3128	„	69	„	90	„
Doorn.																	
Openb. scholen . . . 1	„	8680	10458	9112	9112	9684	9676	6916	11704	12222	11278	9350	„	„	21	477	60
Prot. bijz. scholen . . 1	2314	3600	3806	4840	4421	4551	3602	2190	4349	4638	4288	3180	6	178	„	210	„
Andere bijz. scholen . 1	416	480	640	612	945	861	714	„	567	945	903	651	„	„	„	„	„
te zamen . . 3	2730	12760	14904	14564	14478	15096	13992	9106	16620	17805	16469	13181	6	178	21	687	60
Driebergen.																	
Openb. scholen . . . 1	4716	6916	7770	7800	6432	8040	8040	3492	8148	8924	8070	6562	64	262	60	514	19
Prot. bijz. scholen . . 2	4810	10463	11508	10975	11888	11948	12022	3712	13028	14272	12497	10149	9	283	44	771	27
te zamen . . 3	9526	17379	19278	18775	18320	19988	20062	7204	21176	23196	20567	16711	73	545	104	1285	46
Houten.																	
Openb. scholen . . . 1	„	4088	4662	3514	4724	2340	3978	2574	4680	5382	4914	3510	„	„	33	138	36
R. K. bijz. scholen . . 1	„	4592	4710	4584	6016	5527	4990	5768	5876	6684	5614	4847	„	„	4	370	5
te zamen . . 2	„	8680	9372	8098	10740	7867	8968	8342	10556	12066	10528	8357	„	„	37	508	41
Langbroek.																	
Openb. scholen . . . 2	4238	6560	7056	7458	5692	6636	7976	3676	5360	7492	7180	5334	113	400	145	966	77
Leersum.																	
Openb. scholen . . . 1	4368	6720	8076	7252	5430	6898	8204	3978	7620	8326	7472	5754	39	336	76	405	88
Maarn.																	
Openb. scholen . . . 1	3016	4640	4894	4826	4318	4680	5980	2870	5706	6478	5922	4699	„	466	„	579	6
Odijk.																	
Openb. scholen . . . 1	1248	1920	2054	1664	2288	2080	2576	1344	2310	2530	2310	1870	6	50	2	94	3
Renswoude.																	
Openb. scholen . . . 1	1690	2470	2940	2144	2856	2720	2924	1360	2856	3260	2890	2272	48	138	33	289	57
Prot. bijz scholen . . 1	3302	5118	5446	5538	4692	5500	6302	2996	5712	6058	5536	4050	21	281	32	374	32
te zamen . . 2	4992	7588	8386	7682	7548	8220	9226	4356	8568	9318	8426	6322	69	419	65	663	89
Rhenen.																	
Openb. scholen . . . 3	20072	31008	33244	31014	30069	31931	31903	20360	34508	34020	35755	27004	1165	1216	1524	1701	1444
Andere bijz. scholen . 2	1092	1576	1736	1139	1634	1577	750	„	1170	1308	1222	801	1	40	5	43	25
te zamen . . 5	21164	32584	34980	32153	31703	33498	32653	20360	35678	35228	36977	27805	1166	1256	1529	1744	1469
Rijsenburg.																	
R. K. bijz. scholen. . 1	2184	3100	3276	2470	3807	2308	2862	3543	4026	4346	3816	3079	67	93	44	279	36
Schalkwijk.																	
Openb. scholen . . . 1	1872	2736	2880	2792	4092	3534	4278	1860	3906	4278	3720	3720	6	82	„	119	3
R. K. bijz. scholen. . 1	2002	2695	2849	2260	3259	3663	4455	„	4018	4365	3432	3705	5	230	33	329	12
te zamen . . 2	3874	5431	5729	5052	7351	7197	8733	1860	7924	8643	7152	7425	11	312	33	448	15
Tull en 't Waal.																	
Openb. scholen . . . 1	1014	1482	1600	1432	1862	1548	1290	1634	1806	2016	1769	1496	30	125	40	154	43
Prot. bijz. scholen . . 1	858	1320	1320	992	1440	1440	1656	1116	1080	1656	1512	1080	„	53	„	92	1
te zamen. . . 2	1872	2802	2920	2424	3302	2988	2946	2750	2886	3672	3272	2576	30	178	40	246	44
Veenendaal.																	
Openb. scholen . . . 1	11986	18600	19590	13650	19920	18040	13518	18810	20594	22108	19252	14350	„	„	241	848	126
Prot. bijz. scholen . . 1	„	19488	20538	24772	19705	22500	16840	21436	23864	24772	23604	17100	„	„	11	791	17
te zamen . . 2	11986	38080	40128	38422	39625	40540	30358	40246	44458	46880	42856	31450	„	„	252	1639	143
Werkhoven.																	
Openb. scholen . . . 1	2432	5016	5564	5664	4640	5434	6572	3146	5964	6496	5912	4760	„	14	„	27	„
Wijk bij Duurstede.																	
Openb. scholen . . . 1	4706	7240	7602	5786	7640	7592	5292	5236	7651	8140	7560	5064	„	315	„	461	„
R. K. bijz. scholen. . 2	6292	9024	9487	8298	11002	9546	5910	8718	10656	11904	10238	7910	56	524	105	994	11
Andere bijz. scholen . 2	754	1072	1190	1032	1181	615	„	„	714	438	1075	814	2	22	„	11	„
te zamen . . 5	11752	17336	18279	15116	19823	17753	11202	13954	19021	20482	18873	13788	58	861	105	1466	114
Woudenberg.																	
Openb. scholen . . . 2	8762	13514	14440	14598	12560	13694	16468	11314	11188	16042	14726	11968	10	231	13	641	34

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoor loofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
144	559	172	1 081	270	928	446	446	279	338	265	245	605	680	415	1 057	140	672	134	364
"	219	"	51	"	107	10	153	35	155	"	42	"	111	"	77	"	161	6	80
60	530	52	172	115	281	36	624	72	2 313	16	298	78	372	59	323	56	229	26	208
"	211	1	87	33	57	6	510	3	1 389	26	87	15	106	28	108	16	163	1	179
" 60	" 741	" 53	" 259	" 148	" 338	" 42	1 134	" 75	3 702	" 42	" 385	" 93	" 478	" 87	" 431	" 72	" 392	" 27	" 477
19	729	55	309	53	378	21	4 182	27	1 911	17	110	26	323	56	393	12	419	23	742
27	987	46	465	71	1 534	45	4 866	68	683	62	190	198	440	153	611	175	651	117	1 082
46	1 716	101	774	124	1 912	66	9 048	95	2 594	79	300	224	763	209	974	187	1 070	140	1 824
36	165	1	98	25	69	16	85	79	78	70	25	89	288	66	432	43	153	10	225
5	249	8	165	94	461	22	199	27	261	48	192	98	546	180	1 131	150	392	45	330
41	414	9	263	119	530	38	284	106	339	118	217	187	834	246	1 963	193	545	55	555
77	254	161	157	328	102	382	230	438	326	168	49	394	257	342	235	221	169	168	276
88	394	32	366	28	1 912	133	516	77	514	16	118	48	458	111	744	35	274	39	492
6	404	2	249	38	229	54	265	54	274	64	230	81	561	80	475	47	329	19	415
3	157	1	95	3	63	1	82	"	125	"	137	2	67	"	54	8	78	"	71
57	221	10	81	27	81	26	40	34	51	5	40	42	249	54	369	45	222	23	186
32	312	93	201	127	275	143	215	182	341	162	94	183	662	177	626	93	578	28	386
89	533	103	282	154	356	169	255	216	392	167	134	225	911	231	995	138	800	51	572
1 444	1 081	1 207	782	1 633	1 224	1 753	1 513	1 687	2 012	1 321	1 212	2 490	2 495	2 199	2 075	1 461	2 742	916	2 416
25	23	2	28	4	32	1	33	10	"	"	"	10	10	11	25	12	39	10	79
1 469	1 104	1 209	810	1 637	1 256	1 754	1 546	1 697	2 012	1 321	1 212	2 500	2 505	2 210	2 100	1 473	2 781	926	2 495
36	139	66	69	50	325	9	2 087	34	370	40	117	40	121	29	143	31	465	43	250
3	118	2	46	10	133	6	168	2	262	14	30	37	464	5	206	4	145	6	259
12	317	8	176	33	124	20	192	16	262	"	"	24	163	19	231	30	154	9	389
15	435	10	222	46	257	26	360	18	524	" 14	" 30	61	627	24	437	34	209	15	648
43	171	41	65	19	108	14	58	8	95	7	183	13	624	14	124	15	74	15	104
1	54	3	8	"	13	" 14	62	" 8	262	3	31	2	239	" 14	199	2	52	" 15	48
44	225	44	73	19	121		120		357	10	214	15	863		323	17	126		152
126	1 217	102	523	260	602	212	853	184	359	265	571	639	1 519	569	716	335	591	223	381
17	849	99	749	105	418	113	392	87	254	76	378	258	2 220	84	1 107	98	715	61	685
143	2 066	201	1 272	365	1 020	325	1 245	271	613	341	949	897	3 739	653	1 823	433	1 306	284	1 066
"	240	"	154	1	127	"	123	1	324	"	38	1	204	"	113	"	117	"	159
"	180	"	84	"	164	"	120	"	242	"	54	"	91	"	208	"	282	"	105
112	574	" 90	208	" 88	183	249	316	154	354	" 96	226	182	303	187	365	168	368	" 63	198
2	17		9	4	10	"	5	"	"		"	"	1	"	24	4	43		33
114	771	" 90	301	92	357	249	441	154	596	" 96	290	182	395	187	597	172	693	" 63	336
34	497	108	185	147	270	143	252	154	402	95	351	278	1 122	239	2 540	22	838	8	521

Arrondissement IJsselstein.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Benschop.																
Openb. scholen . . . 2	6187	9520	9786	9786	9216	9728	10482	6908	10686	10566	10833	8735	34	246	71	552
Prot. bijz. scholen . . 1	910	1400	1470	1540	1258	1480	1238	1443	1480	1628	1628	1258	9	72	6	149
te zamen . . 3	7097	10920	11256	11326	10471	11208	11740	8351	12166	12194	12461	9993	43	318	77	701
Harmelen.																
Openb. scholen . . . 1	3588	5540	5798	6178	5168	5740	6946	1820	6310	6918	6148	4320	123	112	169	189
R. K. bijz. scholen. . 1	3224	4960	5293	3904	5961	5396	6532	3378	5530	6072	5520	4692	11	272	10	296
te zamen . . 2	6812	10500	11091	10082	11132	11136	13478	5198	11840	12990	11668	9012	134	384	179	479
Jaarsveld.																
Openb. scholen . . 1	2418	3760	3844	2750	3030	4212	4962	3638	4280	4950	4533	3672	50	237	42	507
Jutphaas.																
Openb. scholen . . . 1	4238	6156	6894	5740	8169	6773	8064	4110	7878	8228	7750	6306	155	198	229	261
R. K. bijz. scholen. . 1	1768	2720	2730	3293	3954	3601	4500	3960	„	4590	4050	3030	14	158	11	272
te zamen . . 2	6006	8876	9521	9033	12123	10373	12564	8070	7878	12818	11800	9366	169	356	240	533
Kamerik.																
Openb. scholen . . . 1	3458	5320	5628	5548	4930	5510	5840	4116	6132	4964	5964	4230	3	437	2	579
R. K. bijz. scholen. . 1	1794	5520	5520	2898	2700	2850	3450	3150	3150	3450	3000	3000	35	189	71	290
te zamen . . 2	5252	10840	11148	8446	7630	8360	9290	7266	9282	8414	8964	7230	38	626	73	869
Koekengen.																
Openb. scholen . . . 1	1040	1206	2814	2680	2412	2680	3082	1616	2720	3174	3098	2514	2	310	4	129
Prot. bijz. scholen . . 1	2393	3680	3903	3720	3456	3880	3880	2970	4158	4508	4116	2940	2	276	8	1244
R. K. bijz. scholen. . 1	1326	2040	2040	1440	1440	1710	1930	900	1800	1070	1800	1620	3	147	3	154
te zamen . . 3	4732	6926	8760	7840	7308	8270	8942	5576	8678	8752	9014	7074	7	733	15	1527
Linschoten.																
Openb. scholen . . . 1	3276	5040	5124	5340	4370	5160	5934	4380	5418	5164	5376	4352	37	444	10	1486
Lopik.																
Openb. scholen . . . 2	5044	7750	8148	7914	9018	9040	10396	4518	9246	10304	9346	6690	95	499	28	537
Prot. bijz. scholen . . 1	3458	5320	5584	4785	6242	5880	6644	3289	6006	6578	6578	4232	69	293	86	520
te zamen . . 3	8502	13080	13734	12699	15260	14920	17040	7807	15252	16882	15944	10952	164	792	114	1057
Montfoort.																
Openb. scholen . . . 1	3744	5760	6048	6450	5472	6042	7330	5406	4758	6952	6606	5133	19	265	30	347
Prot. bijz. scholen . . 1	2600	3840	4200	4516	4352	4990	5954	5547	3834	6192	5404	4206	„	153	7	270
R. K. bijz. scholen. . 1	2314	3800	3800	3010	4410	3668	3468	„	4212	4830	4600	4140	43	183	23	294
te zamen . . 3	8658	13400	14048	14006	14244	14700	16752	10953	12834	17974	16610	13479	62	601	60	821
Polsbroek.																
Openb. scholen . . . 1	3588	5440	5712	6048	5464	5786	7348	4740	6195	7070	6456	5202	28	202	50	109
Prot. bijz. scholen . . 1	936	1520	1593	1292	1554	1400	1702	1406	1170	1748	1593	1216	„	17	4	93
te zamen . . 2	4524	6960	7308	7340	7018	7186	9050	6146	7396	8818	8052	6418	28	219	54	142
Vleuten.																
Openb. scholen . . . 2	7982	12200	12810	12176	10834	12432	14776	7128	12574	15681	12712	10132	245	405	415	615
Prot. bijz. scholen . . 1	2288	3520	3696	4620	3426	4104	4968	2192	4620	5152	4788	3876	„	152	4	148
te zamen . . 3	10270	15720	16506	16796	14260	16536	19744	9320	17194	20836	17500	14008	245	557	419	763
Vreeswijk.																
Openb. scholen . . . 1	4872	7840	8154	7331	8191	7622	6090	7732	6150	9484	8626	6223	142	405	206	333
Prot. bijz. scholen . . 1	2314	3600	3738	3714	3888	4360	5014	3540	4618	5014	4570	3888	31	317	13	311
te zamen . . 2	7186	11460	11892	11038	12092	11982	11104	11272	10768	14498	13196	10114	173	722	219	644
Willige Langerak.																
Openb. scholen . . . 2	3328	5200	5580	3738	5718	5496	6532	4246	5182	6486	5768	4230	1	384	„	568
IJsselstein.																
Openb. scholen . . . 1	6330	9820	10206	9324	10970	9714	12853	6338	11914	12402	11822	9588	2	940	8	2817
Prot. bijz. scholen . . 1	3016	4640	4914	5292	4676	5360	6104	2948	5560	6060	5542	4160	„	271	„	1806
R. K. bijz. scholen. . 1	3586	5168	5754	6256	5590	5164	5260	„	5940	6052	5320	5600	20	229	„	1841
te zamen . . 3	12932	19628	20874	20874	21236	20238	24220	9286	23414	24514	22684	19348	22	1440	8	6496
Zegveld.																
Openb. scholen . . . 1	2920	4440	4632	3774	5712	5440	3930	5096	5502	5764	5502	3668	24	443	22	586
Arrond. Utrecht I en II.																
Openb. scholen . . . 31	239273	359794	376570	263779	370031	344531	219672	327691	384703	440282	415807	231693	502	11651	795	19893
Prot. bijz. scholen . . 20	131857	184238	197070	171955	185858	186042	176709	104795	179636	211572	202565	151759	1059	7319	1493	11428
R. K. bijz. scholen. . 15	99700	151083	165822	29133	164798	157366	103773	126334	174238	179153	173992	127090	891	4915	1096	9946
Andere bijz. scholen . 4	1716	2640	2904	3212	2592	3162	3460	„	3480	3600	3600	2640	„	1	„	3
te zamen . . 70	472546	702805	742366	568084	723282	691101	503614	558820	742137	834607	795964	563172	2452	23886	3389	41326

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
53	1 830	75	586	58	542	95	726	128	518	98	450	179	424	129	269	86	686	85	453
6	119	13	124	12	135	5	140	25	156	14	100	4	126	13	128	„	196	4	144
59	1 949	88	710	70	677	100	866	153	674	112	750	183	550	142	397	86	882	89	597
97	267	41	160	106	126	149	227	131	746	35	354	116	695	52	627	99	456	76	414
23	173	41	191	35	201	16	275	33	482	36	320	76	771	69	383	78	623	19	430
120	440	82	351	141	327	165	502	164	1 228	71	674	192	1 466	121	1 010	177	1 079	95	844
54	873	42	146	590	78	2	203	22	1 852	29	137	42	265	10	306	41	300	44	340
102	330	51	253	55	298	49	407	119	581	73	184	64	456	83	451	121	575	91	411
5	161	6	172	27	197	22	138	55	270	26	192	„	„	30	163	15	184	4	285
107	491	57	425	122	495	71	545	174	851	99	376	61	456	113	614	136	759	95	696
16	420	49	359	19	239	21	281	10	481	13	215	1	485	14	305	4	459	13	748
8	289	14	214	5	132	12	210	„	394	„	252	„	154	4	204	„	378	4	268
24	709	63	573	24	371	33	491	10	875	13	467	1	639	18	509	4	837	17	1 018
39	264	63	44	47	25	63	114	69	134	31	49	60	160	85	165	46	61	42	109
2	456	„	136	„	143	2	152	4	324	„	60	4	35	„	86	4	94	„	126
	754	4	123	2	12		18	1	53	4	21	4	10	2	21	„	55	„	105
41	1 474	67	303	49	180	65	284	74	511	35	130	68	205	87	272	50	211	42	310
25	611	50	91	4	89	36	221	28	161	74	44	47	174	23	144	63	100	45	149
57	606	30	150	201	624	72	2 188	82	862	22	599	77	505	74	353	62	570	12	517
60	703	44	220	468	470	216	625	265	2 122	76	287	323	311	186	328	137	410	31	664
117	1 309	74	370	669	1 094	288	2 813	347	2 984	98	886	400	816	260	681	199	980	43	1 181
32	596	31	362	33	366	41	557	131	570	68	1 754	114	608	100	573	75	557	32	285
17	374	11	296	13	158	13	231	16	258	15	1 382	10	240	„	269	44	228	2	116
23	136	21	159	37	174	4	132	1	135	„	„	60	681	60	334	36	165	3	193
72	1 106	63	817	83	698	58	920	148	963	83	3 136	184	1 529	160	1 176	155	950	37	594
53	297	56	1 406	20	388	67	177	76	302	86	173	147	137	126	361	62	328	22	267
6	89	6	66	5	287	5	17	6	3	11	12	11	2	23	2	19	10	5	4
59	386	62	1 472	25	675	72	194	82	305	97	185	158	139	149	363	81	338	27	271
429	941	359	416	236	226	77	697	149	593	50	317	301	742	165	523	109	491	50	604
12	192	4	212	46	128	12	83	„	124	20	100	8	246	8	198	15	172	2	188
435	1 133	363	628	282	354	89	780	149	717	70	417	309	988	173	721	124	1 163	52	792
145	663	33	187	63	258	39	353	67	177	114	958	71	1 010	151	415	114	616	37	347
19	259	11	129	23	138	22	240	„	321	„	431	5	359	22	438	12	285	17	242
194	922	44	316	86	396	61	593	67	498	114	1 389	76	1 369	173	853	126	901	54	589
7	634	19	343	2	769	14	233	15	235	14	223	20	392	32	589	3	238	4	245
26	1 244	33	295	31	478	42	281	255	314	82	135	198	633	194	347	144	712	130	410
2	534	23	250	15	123	42	157	48	324	22	76	83	220	90	226	65	259	36	564
17	887	29	190	15	113	10	119	5	293	„	„	61	264	7	99	32	107	7	182
45	2 665	85	735	61	714	94	557	308	931	104	211	342	1 117	291	672	241	1 078	173	1 156
2	252	6	240	3	134	11	354	1	218	2	179	5	191	38	136	29	605	„	499
911	23 913	877	9 726	1 320	16 656	1 415	14 499	983	8 222	1 885	12 731	2 123	14 288	1 527	15 481	1 225	23 273	728	15 155
181	11 442	1 168	7 526	1 129	10 974	1 458	7 910	1 888	7 385	806	3 001	1 120	6 708	724	7 482	740	10 514	695	8 163
350	10 311	1 424	5 077	1 421	8 643	1 044	4 985	959	5 213	1 041	3 920	1 344	6 230	904	8 574	908	10 192	531	7 839
„	„	„	15	„	25	„	21	„	30	„	„	„	42	„	57	„	138	„	68
3 042	45 666	3 469	22 344	3 870	36 298	3 917	27 415	3 830	20 830	3 732	19 652	4 587	27 268	3 155	31 504	2 873	44 117	1 954	31 225

Arrondissement Leeuwarden—Harlingen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Arrond. Locnen.																
Openb. scholen . . . 21	50 138	76 960	80 976	65 130	80 000	81 267	84 276	51 532	82 445	94 738	87 596	64 169	748	5 094	652	6 86
Prot. bijz. scholen . . 14	28 542	45 324	48 410	43 061	40 580	43 282	46 464	32 541	47 115	52 355	48 217	35 613	336	2 906	299	4 46
R. K. bijz. scholen . . 6	15 964	24 600	24 600	23 103	26 000	23 887	29 022	15 274	23 435	31 475	27 088	24 053	143	1 565	82	1 80
te zamen . . 41	94 644	146 884	153 986	131 294	146 580	148 436	159 762	99 347	152 995	178 568	162 901	123 835	1 227	9 565	1 033	13 14
Arrond. Amersfoort.																
Openb. scholen . . . 20	82 784	129 868	142 049	107 208	142 578	139 288	132 207	75 395	151 536	167 854	144 093	122 179	517	4 768	1 365	8 09
Prot. bijz. scholen . . 7	28 959	45 036	48 572	37 774	51 592	50 640	36 724	41 788	49 142	58 420	51 158	37 698	180	2 162	267	3 58
R. K. bijz. scholen. . 11	38 128	60 294	63 130	57 610	55 956	63 660	60 593	39 702	40 477	79 764	67 847	59 592	323	2 009	626	3 89
Andere bijz. scholen . 2	2 650	4 028	4 558	1 200	1 512	3 520	1 668	„	3 280	3 680	3 617	2 550	3	307	3	35
te zamen . . 40	152 521	239 226	258 309	203 792	251 638	257 108	231 192	156 885	244 435	309 718	266 715	222 019	1 023	9 246	2 261	15 42
Arrond. Rhenen.																
Openb. scholen . . . 22	82 886	141 230	153 352	136 114	142 117	145 511	150 527	121 824	132 513	170 894	159 379	124 179	1 560	4 110	2 309	7 38
Prot. bijz. scholen . . 6	11 284	39 981	42 618	47 117	42 146	45 939	40 422	31 450	48 033	51 396	47 437	35 559	36	795	86	2 23
R. K. bijz. scholen. . 5	10 478	19 411	20 322	17 612	24 084	21 044	18 217	18 029	24 576	27 299	23 100	19 541	128	847	186	1 87
Andere bijz. scholen . 5	2 262	3 128	3 566	2 783	3 760	3 043	1 464	„	2 451	2 691	3 200	2 266	3	62	5	2
te zamen . . 38	106 910	203 750	219 858	203 626	212 107	215 537	210 630	171 303	207 573	252 280	233 116	181 545	1 727	5 814	2 587	11 45
Arrond. IJsselstein.																
Openb. scholen . . . 19	62 063	95 022	101 118	94 832	98 707	101 395	114 598	71 702	104 946	118 110	110 563	84 928	960	5 527	1 286	9 71
Prot. bijz. scholen . . 8	17 888	27 520	29 106	29 479	28 862	31 454	35 524	23 335	31 476	36 880	34 222	25 806	111	1 551	128	4 46
R. K. bijz. scholen. . 6	13 962	24 208	25 130	20 831	24 058	22 388	25 190	11 478	20 632	26 064	24 290	22 112	126	1 178	118	3 05
te zamen . . 33	93 913	146 750	155 354	145 142	151 627	155 237	175 312	106 515	157 054	181 054	169 075	132 916	1 197	8 256	1 532	17 22
Provincie Utrecht.																
Openb. scholen . . 113	517 144	802 874	854 065	667 063	833 436	811 992	701 280	648 144	856 203	991 878	917 438	677 218	4 287	31 150	6 407	51 69
Prot. bijz. scholen . 55	218 590	342 149	365 776	329 386	349 048	357 357	335 843	243 909	355 422	410 623	383 599	286 435	1 722	14 733	2 279	26 28
R. K. bijz. scholen. 43	178 232	284 596	299 004	248 294	294 896	288 345	236 795	210 817	283 358	343 755	316 317	252 378	1 611	10 514	2 108	20 57
Andere bijz. scholen 11	6 628	9 736	11 028	7 195	7 804	9 725	6 502	„	9 211	9 971	10 417	7 456	6	370	8	46
te zamen . 222	920 534	1 439 415	1 529 873	1 251 938	1 485 244	1 467 419	1 280 510	1 092 870	1 504 194	1 756 227	1 627 771	1 223 487	7 626	56 767	10 802	99 15
Leeuwarden.																
Openb. scholen . . . 11	94 470	144 867	159 878	104 151	159 801	168 406	74 056	145 943	154 219	180 623	171 823	119 406	576	3 161	765	6 16
Prot. bijz. scholen . 1	11 424	17 220	19 270	15 059	18 216	17 910	12 870	12 936	17 250	21 900	19 646	14 058	31	533	4	58
R. K. bijz. scholen. . 2	14 004	21 898	24 111	16 002	24 008	22 620	11 406	22 464	23 978	26 006	22 461	18 449	127	413	98	1
Andere bijz. scholen . 3	4 064	7 360	7 998	6 356	7 294	7 602	3 110	2 120	7 466	8 353	8 256	6 175	„	2	„	
te zamen . . 17	123 962	191 345	211 257	141 568	209 319	216 538	97 442	183 463	202 913	236 882	222 186	168 088	734	4 109	867	7 70
Leeuwarderadeel.																
Openb. scholen . . . 14	31 975	51 970	54 565	56 599	42 309	57 234	41 610	55 040	57 792	60 635	59 478	45 445	80	949	234	2 00
Prot. bijz. scholen . . 2	3 525	5 320	6 106	5 806	5 312	4 800	4 230	6 070	5 304	6 262	6 006	4 862	23	309	16	36
te zamen . . 16	35 500	57 290	60 671	62 405	47 621	62 034	45 840	61 110	63 156	66 927	65 484	50 307	103	1 258	250	2 4
Barradeel.																
Openb. scholen . . . 7	19 200	30 720	33 024	31 731	27 087	31 249	33 816	19 141	30 804	33 499	32 882	22 522	381	730	537	1 00
Prot. bijz. scholen . . 3	8 085	13 640	14 663	16 420	15 569	17 295	17 372	11 444	18 088	19 074	18 502	15 037	108	323	83	36
te zamen . . 10	27 685	44 360	47 687	48 151	42 656	48 544	51 188	30 585	48 892	52 573	51 384	37 559	489	1 053	620	1 40
Franeker.																
Openb. scholen . . . 2	15 650	25 840	27 778	21 907	22 557	26 342	27 088	13 564	27 207	30 355	28 571	27 124	1 504	106	2 178	6
Prot. bijz. scholen . . 1	4 625	7 400	7 955	6 270	9 408	8 910	8 557	6 567	9 552	9 751	9 353	6 771	64	252	87	25
R. K. bijz. scholen . . 1	3 700	5 920	6 364	7 755	10 560	9 820	6 794	6 162	10 653	11 200	8 270	8 007	63	200	„	1 27
te zamen . . 4	23 975	39 160	42 097	35 932	42 525	45 072	42 439	26 293	47 412	51 306	46 194	41 902	1 631	558	2 265	1 91
Franekeradeel.																
Openb. scholen . . . 10	15 975	25 840	27 815	28 071	23 099	28 648	26 435	19 456	28 598	30 588	28 865	22 263	260	747	490	1 53
Prot. bijz. scholen . . 3	4 325	6 920	7 439	7 812	7 642	7 774	8 145	5 654	8 264	9 028	8 372	6 099	67	488	47	2 06
te zamen . . 13	20 300	32 760	35 254	36 483	30 741	36 422	34 580	25 110	36 862	39 616	37 237	28 362	327	1 235	537	
Harlingen.																
Openb. scholen . . . 4	23 300	37 280	40 070	35 215	48 033	46 691	35 664	34 712	43 752	44 585	42 331	31 990	384	709	546	1 18
Prot. bijz. scholen . . 2	11 575	18 520	19 909	17 640	20 100	19 740	18 222	13 761	20 396	21 568	20 306	15 370	122	632	123	6
R. K. bijz. scholen. . 2	5 600	9 960	10 632	5 856	10 048	9 948	9 915	4 536	10 370	10 365	10 360	7 875	199	295	181	2
te zamen . . 8	40 475	65 760	70 611	58 711	78 181	76 382	63 801	53 009	74 518	76 518	72 997	55 235	705	1 636	850	

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
613	8 109	598	4 314	821	3 441	942	3 570	1 627	3 899	1 528	2 779	1 807	4 121	1 816	5 101	1 593	5 665	1 063	4 516
445	5 732	393	2 943	502	2 074	422	2 412	780	3 170	605	2 454	781	2 796	720	3 343	482	3 594	294	3 075
120	2 176	147	1 608	280	1 872	312	1 159	425	1 446	263	855	476	1 216	570	1 848	602	2 034	345	2 075
1 178	16 017	1 138	8 925	1 603	7 387	1 676	7 141	2 832	8 515	2 396	6 088	3 064	8 133	3 106	10 292	2 737	11 293	1 702	9 666
1 346	9 801	1 132	6 717	1 798	7 057	2 282	6 197	3 079	6 123	1 882	3 493	3 975	6 744	4 497	6 225	3 975	7 458	2 918	6 762
407	3 452	338	1 946	947	2 588	916	1 609	660	1 267	747	1 697	871	2 018	917	2 433	887	4 682	826	4 033
784	4 413	641	3 820	931	2 025	793	3 190	605	2 417	545	818	1 100	1 916	1 668	2 525	1 319	2 858	846	3 585
6	481	3	282	3	294	66	205	1	42	"	"	5	79	2	88	4	67	6	91
2 543	18 147	2 114	12 765	3 679	11 964	4 057	11 201	4 405	9 849	3 174	6 008	5 951	10 757	7 084	11 271	6 185	15 065	4 596	14 471
2 140	7 136	1 946	4 498	2 957	6 778	3 251	9 710	3 131	9 581	2 323	3 783	4 765	9 885	4 209	10 111	2 444	7 495	1 616	7 094
77	2 413	242	1 510	336	2 297	307	6 045	340	2 929	329	780	656	3 667	442	2 651	384	2 159	207	2 380
165	1 279	172	618	268	1 093	300	2 794	231	1 247	184	545	344	1 133	415	2 270	379	1 379	160	1 167
27	40	2	37	8	42	1	38	10	"	"	"	10	11	11	49	16	82	10	112
2 409	10 868	2 362	6 663	3 569	10 210	3 859	18 587	3 712	13 757	2 836	5 038	5 775	14 696	5 077	15 081	3 223	11 115	1 993	10 753
1 126	9 798	938	5 038	1 448	4 640	778	7 019	1 283	7 744	796	5 771	1 442	6 877	1 276	5 564	1 058	7 254	683	5 798
124	2 726	112	1 433	582	1 582	317	1 645	364	3 632	158	2 448	448	1 539	342	1 675	296	1 654	97	2 048
76	2 400	115	1 049	121	829	64	892	95	1 627	66	785	201	1 880	172	1 204	161	1 513	37	1 463
1 326	14 924	1 165	7 520	2 151	7 051	1 159	9 556	1 742	13 003	1 020	9 004	2 091	10 296	1 790	8 443	1 515	10 421	817	9 309
6 196	58 757	5 491	30 293	8 344	38 572	8 668	40 995	10 103	35 569	8 414	28 507	14 112	41 915	13 325	42 482	10 295	51 145	7 008	39 325
2 294	25 765	2 253	15 358	3 496	19 515	3 420	19 621	4 032	18 383	2 645	10 380	3 876	16 728	3 145	17 584	2 789	22 603	2 119	19 699
2 095	20 579	2 499	12 232	3 021	14 462	2 513	13 020	2 375	11 920	2 099	6 923	3 465	12 375	3 729	16 421	3 429	17 976	1 919	16 129
33	521	5	334	11	361	67	264	11	72	"	"	15	132	13	194	20	287	16	271
10 498	105 622	10 248	58 217	14 872	72 910	14 668	73 900	16 521	65 974	13 158	45 810	21 468	71 150	20 212	76 681	16 533	92 011	11 062	75 424
1 075	6 869	970	3 402	1 027	4 071	1 101	4 675	473	1 552	1 212	4 136	708	4 712	916	6 072	683	8 702	440	10 190
18	1 193	165	670	177	953	208	617	48	166	243	453	133	575	117	754	104	1 094	40	1 918
275	1 461	312	874	390	608	260	382	119	282	196	822	156	732	78	693	56	778	77	1 349
"	"	"	"	"	"	"	18	2	17	"	"	"	39	"	38	"	90	"	76
1 368	9 523	1 447	4 946	1 594	5 632	1 569	5 092	642	2 017	1 651	5 411	1 087	6 028	1 111	7 557	843	10 664	557	13 533
177	2 139	487	1 780	256	1 183	270	1 707	272	1 227	497	2 063	495	1 818	547	2 060	314	1 975	295	1 831
15	372	37	248	29	227	16	159	13	135	17	270	51	238	57	264	45	315	19	264
192	2 511	524	2 028	285	1 410	286	1 896	285	1 362	514	2 353	546	2 056	604	2 324	359	2 290	314	2 096
688	1 102	1 726	1 083	1 740	750	2 439	1 209	2 303	663	1 546	607	3 586	1 512	2 164	1 005	1 467	564	1 138	834
291	493	915	348	533	410	504	849	670	743	390	463	485	1 225	575	1 338	241	653	160	706
979	1 595	2 641	1 431	2 273	1 160	2 943	2 058	2 973	1 406	1 936	1 070	4 071	2 737	3 539	2 343	1 708	1 217	1 298	1 540
1 695	531	457	408	1 078	501	1 818	541	1 314	536	919	258	2 070	730	1 572	669	1 201	537	1 069	723
39	521	39	277	94	510	133	659	124	396	196	289	68	676	153	564	33	512	35	363
4	237	2	72	173	186	135	143	120	181	99	113	180	523	142	147	59	112	21	82
1 738	1 289	498	757	1 345	1 197	2 086	1 343	1 558	1 059	1 154	660	2 318	1 629	1 867	1 380	1 293	1 161	1 065	1 168
681	1 276	1 277	1 760	881	1 004	1 060	1 558	1 084	1 306	914	1 042	1 652	1 889	1 814	1 664	875	1 146	639	974
88	401	206	514	71	159	149	170	85	287	105	185	330	451	164	542	26	556	35	500
769	1 677	1 483	2 274	952	1 163	1 209	1 728	1 169	1 593	1 019	1 227	1 982	2 340	1 978	2 206	911	1 702	674	1 474
502	1 343	408	724	878	716	566	490	517	270	460	472	547	568	432	524	402	572	511	829
145	859	171	576	120	525	137	436	129	417	101	516	167	797	79	662	20	706	36	1 270
193	560	102	192	206	189	101	70	126	180	69	87	45	352	23	235	39	242	103	306
840	2 762	684	1 492	1 204	1 420	804	996	772	867	630	1 075	759	1 717	534	1 421	461	1 520	630	2 405

Arrondissement Ferwerd—Ternaard—Dokkum—Bergum.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
't Bildt.																
Openb. scholen . . . 7	16 886	36 160	44 308	53 177	42 999	49 354	50 696	38 044	52 504	48 550	40 220	32 344	530	1 180	936	2 350
Prot. bijz. scholen . . 2	7 008	10 988	15 867	18 289	13 928	17 060	19 392	7 639	14 598	13 537	13 252	11 430	264	667	122	963
te zamen . . 9	23 894	47 148	60 175	71 466	56 927	66 414	70 088	45 683	67 102	62 087	53 472	43 774	794	1 847	1 058	3 313
Ferwerderadeel.																
Openb. scholen . . . 5	11 611	21 529	23 105	30 805	21 593	26 145	27 960	14 676	20 871	27 891	23 096	16 178	246	705	288	1 501
Prot. bijz. scholen . . 8	14 168	26 550	29 194	35 284	34 004	35 804	33 705	28 609	35 948	34 094	30 901	25 968	307	1 057	268	1 615
te zamen . . 13	25 779	48 079	52 299	66 089	55 597	61 949	61 665	43 285	56 819	61 985	53 997	42 146	553	1 762	556	3 116
Menaldumadeel.																
Openb. scholen . . . 11	19 031	42 814	47 306	40 618	48 429	43 482	52 726	28 138	43 855	45 101	40 638	29 750	270	761	280	1 339
Prot. bijz. scholen . . 5	9 761	18 944	20 081	20 790	18 705	20 173	22 298	14 821	20 660	23 067	21 311	17 131	135	485	210	768
R. K. bijz. scholen. . 1	960	1 760	1 539	1 330	1 710	1 840	2 068	1 488	2 352	2 475	2 730	880	..	29	..	190
te zamen . . 17	29 752	63 518	68 926	62 738	68 844	65 495	77 092	44 447	66 867	70 643	64 679	47 761	405	1 275	490	2 297
Ameland.																
Openb. scholen . . . 4	8 199	13 120	14 104	14 027	13 714	13 905	13 451	18 137	16 569	15 818	20 220	13 545	92	572	76	581
Prot. bijz scholen . . 1	950	1 520	1 634	1 295	1 836	1 944	1 404	1 968	2 064	1 763	2 132	1 710	" 92	106	" 76	99
te zamen . . 5	9 149	14 640	15 738	15 322	15 550	15 849	14 855	20 105	18 633	17 581	22 352	15 255		678		680
Oostdongeradeel.																
Openb. scholen . . . 11	15 250	24 800	26 660	24 934	21 429	25 687	28 838	15 500	26 066	29 830	27 871	19 482	206	1 588	298	1 322
Prot. bijz. scholen . . 4	12 600	20 160	21 670	28 944	23 041	25 296	29 079	23 135	26 270	32 058	26 922	16 487	44	1 675	51	2 814
te zamen . . 15	27 850	44 960	48 330	53 878	44 470	50 983	57 917	38 635	52 336	61 888	54 793	35 969	250	3 263	349	5 136
Schiermonnikoog.																
Openb. scholen . . . 1	2 550	4 080	4 386	5 301	5 487	5 673	784	6 468	5 985	6 365	6 080	5 415	10	74	12	162
Westdongeradeel.																
Openb scholen . . . 10	22 000	35 130	37 644	37 940	29 762	36 530	38 780	24 204	34 016	38 510	37 245	23 122	490	702	558	1 557
Prot. bijz. scholen . . 3	7 625	12 200	13 115	14 178	11 810	14 580	13 770	12 971	12 282	14 742	13 403	10 409	37	297	22	463
te zamen . . 13	29 625	47 330	50 759	52 118	41 572	51 110	52 550	37 175	46 298	53 252	50 648	33 531	527	999	580	2 020
Dantumadeel.																
Openb. scholen . . . 11	31 108	47 610	47 610	39 765	38 279	46 121	46 443	28 868	47 812	52 750	44 189	37 130	653	2 162	1 261	5 339
Prot. bijz. scholen . . 3	14 449	16 630	16 630	13 172	15 517	19 293	16 964	16 720	19 740	21 712	19 828	15 994	82	662	73	2 133
te zamen . . 14	45 557	64 240	64 240	52 937	53 796	65 414	63 407	45 588	67 552	74 462	64 017	53 124	735	2 824	1 334	7 472
Dokkum.																
Openb. scholen . . . 2	13 974	19 240	17 920	13 679	19 221	18 524	17 326	9 240	14 362	21 870	20 941	16 392	27	497	25	1 170
Prot. bijz. scholen . . 1	7 620	10 668	11 176	7 680	10 077	10 680	8 010	8 070	11 298	12 780	12 212	9 656	57	509	47	976
te zamen . . 3	21 594	29 908	29 096	21 359	29 393	29 204	25 336	17 310	25 660	34 650	33 153	26 048	84	1 006	72	2 146
Kollumerland.																
Openb. scholen . . . 7	19 170	25 560	25 560	24 627	24 021	24 935	25 510	17 320	27 564	30 060	28 810	21 436	718	1 828	684	4 147
Prot bijz. scholen . . 3	12 810	16 536	17 080	13 016	17 250	16 794	18 181	14 100	19 682	21 896	19 320	15 840	461	2 117	240	3 620
te zamen . . 10	31 980	42 096	42 640	37 643	41 271	41 729	43 691	31 420	47 246	51 956	48 130	37 276	1 179	3 945	924	7 767
Achtkarspelen.																
Openb. scholen . . . 12	40 316	61 111	65 467	56 366	50 347	59 928	68 310	35 963	61 199	63 061	62 001	51 454	2 801	2 831	3 007	6 280
Prot. bijz. scholen . . 5	12 551	19 495	21 887	18 176	20 354	20 776	24 438	15 070	22 835	24 586	22 386	17 631	125	1 501	159	2 175
te zamen . . 17	52 867	80 606	87 354	74 542	70 701	80 704	92 748	51 033	84 034	87 647	84 387	69 085	2 926	4 332	3 166	8 455
Tietjerksteradeel.																
Openb. scholen . . . 18	41 459	69 821	77 390	70 456	58 216	73 693	80 672	45 418	73 867	80 948	77 674	61 247	830	2 712	953	4 377
Prot. bijz. scholen . . 7	19 843	31 032	32 207	26 820	28 210	31 612	38 324	24 386	30 766	35 972	31 658	26 308	551	1 743	835	2 659
te zamen . . 25	61 302	100 853	109 597	97 276	86 426	105 305	118 996	69 804	104 633	116 920	109 332	87 555	1 381	4 455	1 788	7 036
Arrond. Leeuwarden.																
Openb. scholen . . . 25	126 445	196 837	214 443	160 750	202 110	225 640	115 666	200 983	212 011	241 258	231 301	164 851	656	4 110	999	8 148
Prot. bijz. scholen . . 5	14 949	22 540	25 376	20 865	23 528	22 710	17 100	19 006	22 614	28 192	25 652	18 920	54	842	20	1 165
R. K. bijz. scholen. . 2	14 004	21 898	24 111	16 002	24 008	22 620	11 406	22 464	23 978	26 006	22 461	18 449	127	413	98	880
Andere bijz. scholen . 3	4 064	7 360	7 998	6 356	7 294	7 608	3 110	2 120	7 466	8 353	8 256	6 175	..	2	..	4
te zamen . . 33	159 462	248 635	271 928	203 973	256 940	278 572	147 282	244 573	266 069	303 809	287 670	208 395	837	5 367	1 117	10 197
Arrond. Harlingen.																
Openb. scholen . . . 23	74 125	119 680	128 687	117 524	120 776	132 933	123 003	86 873	130 361	139 027	132 649	103 899	2 529	2 292	3 751	4 471
Prot. bijz. scholen . . 9	29 010	46 480	49 966	48 142	52 729	53 719	52 296	37 426	56 200	59 421	56 533	43 277	361	1 695	340	1 970
R. K. bijz. scholen. . 3	9 300	15 880	16 996	13 611	20 608	19 768	16 709	10 698	21 023	21 565	18 630	15 882	262	495	181	597
te zamen . . 35	112 435	182 040	195 649	179 277	194 113	206 420	192 008	134 997	207 674	220 013	207 812	163 058	3 152	4 482	4 272	7 038
Arrond. Ferwerd.																
Openb. scholen . . 23	47 528	100 503	114 719	124 594	113 021	118 981	131 382	80 858	117 230	121 542	103 954	78 272	1 046	2 646	1 504	5 190
Prot bijz. scholen . . 15	30 937	56 482	65 142	74 363	66 637	73 037	75 395	51 069	71 206	70 698	65 464	54 529	706	2 209	600	3 346
R. K. bijz. scholen. . 1	960	1 760	1 539	1 330	1 710	1 840	2 068	1 488	2 352	2 475	2 730	880	..	29	..	130
te zamen . . 39	79 425	158 745	181 400	200 287	181 368	193 858	208 845	133 415	190 788	194 715	172 148	133 681	1 752	4 884	2 104	8 666

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1456	2408	3320	1927	3092	1191	2957	1136	3404	1228	2964	1086	4021	1784	2713	1544	1373	690	638	764
126	923	852	748	665	544	854	441	792	598	828	629	1327	898	896	1061	381	518	109	739
1582	3331	4172	2675	3757	1735	3811	1577	4196	1826	3792	1715	5348	2682	3609	2605	1754	1208	747	1503
345	1471	671	1120	490	753	755	1014	877	817	391	398	1179	882	902	763	602	871	304	431
128	1695	248	843	386	982	380	1376	357	1255	360	784	303	831	375	881	199	1189	83	1618
473	3166	919	1963	876	1735	1135	2390	1234	2072	751	1182	1482	1663	1277	1644	861	2060	387	2049
312	1558	513	767	920	1109	1138	1254	1434	1180	664	800	1489	1168	1024	860	773	907	221	942
277	833	597	561	887	573	654	609	862	647	587	475	653	558	494	497	368	526	195	573
"	102	1	16	8	2	"	13	29	8	32	8	20	17	18	163	35	102	5	127
589	2493	1111	1344	1815	1684	1792	1886	2825	1834	1283	1283	2112	1743	1536	1520	1176	1535	421	1642
90	682	111	223	117	291	68	288	120	502	219	459	95	196	28	80	27	267	49	257
"	50	"	41	"	59	"	61	"	127	"	129	"	46	"	37	"	65	"	67
90	732	111	264	117	350	63	349	120	629	219	588	95	242	28	117	27	332	49	324
398	2336	596	2381	1069	972	2110	2332	1155	1861	764	921	1520	1867	1460	1677	778	1449	547	1516
84	1770	275	1682	511	2709	1043	3253	1001	1919	1206	1328	974	1309	599	1600	245	1571	49	1221
482	4106	871	4063	1580	3681	3153	5585	2156	3780	1970	2249	2494	3176	2059	3277	1023	3020	596	2737
8	298	34	81	67	173	44	204	15	8	160	54	18	66	26	68	26	82	33	414
757	1630	2145	2284	1929	894	3033	1929	2760	1069	1965	569	3474	990	2803	1206	1387	1434	683	991
21	277	212	631	240	603	624	1905	495	1001	490	477	1021	539	1111	300	448	280	41	367
778	1907	2357	2915	2169	1497	3657	3834	3255	2070	2455	1046	4495	1529	3914	1506	1835	1714	724	1358
1694	7613	3469	4566	1900	1146	3875	1783	2692	1501	943	614	1590	1349	1813	1334	1399	1196	890	1347
268	1784	369	480	430	829	800	1399	589	351	362	520	529	631	714	1017	498	842	228	775
1902	9397	3838	5046	2330	1975	4675	3182	3281	1852	1305	1134	2119	1980	2527	2351	1897	2038	1118	2122
67	1275	34	544	121	622	274	621	156	506	60	148	106	365	38	400	43	728	22	876
47	973	111	312	182	634	121	487	160	354	42	142	113	264	107	476	63	503	39	512
114	2248	145	856	303	1256	395	1108	316	860	102	290	219	629	145	876	106	1231	61	1388
619	3356	1664	1274	1262	640	1573	933	1487	693	759	527	1333	585	1348	955	731	1026	413	935
243	1989	249	1288	625	820	631	930	573	854	477	763	855	625	1282	700	862	843	619	754
862	5345	1913	2562	1887	1460	2254	1863	2060	1547	1236	1290	2188	1210	2630	1655	1593	1869	1032	1689
2014	9007	3707	3879	4032	1655	7316	3784	6372	3705	2582	2724	5104	2979	6250	2330	3531	2650	2524	3426
232	1802	461	1117	700	701	1195	1220	826	2149	329	1039	857	816	1021	1079	323	1119	185	2051
2246	10809	4168	4996	4732	2356	8511	5004	7198	5854	2911	3763	5961	3795	7271	3409	3854	3769	2709	5477
1179	4658	2279	5264	2361	3351	5721	4901	4366	4546	1657	1737	2339	2135	3337	2573	2045	2869	1229	3290
516	2084	832	1191	1183	1252	2318	2817	1907	2697	1016	1133	1605	1254	1417	1794	572	2037	283	2223
1695	6742	3111	6455	3544	4603	8039	7718	6353	7243	2673	2870	3944	3389	4754	4367	2617	4906	1512	5513
1252	9008	1457	5182	1283	5254	1371	6382	745	2779	1709	6199	1293	6530	1463	8132	997	10677	735	12021
33	1565	202	918	205	1180	224	806	61	301	260	723	184	813	174	1018	149	1409	59	2182
275	1461	312	874	390	608	260	382	119	282	196	822	156	732	78	693	56	778	77	1349
"	"	"	"	"	"	"	18	2	17	"	"	"	39	"	38	"	90	"	76
1560	12034	1971	6974	1879	7042	1855	7588	927	3379	2165	7744	1633	8114	1715	9881	1202	12954	871	15628
3566	4252	3868	3975	4577	2971	5883	3798	5218	2775	3839	2379	7855	4699	6782	3862	3945	2819	3297	3360
563	2274	1334	1715	818	1604	923	2114	1008	1783	732	1453	1050	3149	971	3106	330	2427	266	2839
197	797	104	264	379	375	236	213	216	361	168	200	225	575	165	382	98	354	124	388
4326	7323	5306	5954	5774	4950	7042	6125	6472	4919	4739	4032	9130	8423	7918	7350	4373	5600	3687	6587
2113	5437	4504	3814	4502	3053	4850	3414	5715	3225	4019	2284	6639	3784	4639	3167	2808	2468	1163	2137
531	3451	1697	2152	1938	2099	1888	2426	2011	2499	1775	1888	2283	2287	1765	2439	948	2233	387	2930
"	102	1	16	8	2	"	13	29	8	32	8	20	17	18	163	35	102	5	127
2644	8990	6202	5982	6448	5154	6738	5853	7755	5732	5826	4180	8942	6088	6422	5769	3791	4803	1555	5194

Arrondissement Heerenveen—Beetsterzwaag—Lemmer.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Arrond. Ternaard.																
Openb. scholen . . . 26	47 999	77 130	82 794	82 202	70 392	81 795	81 853	64 309	82 636	90 523	91 416	61 564	798	2 936	944	4 628
Prot. bijz. scholen . . 8	21 175	33 880	36 419	44 417	36 687	41 820	44 253	38 074	40 616	48 563	42 457	28 606	81	2 078	73	3 370
te zamen . . 34	69 174	111 010	119 213	126 619	107 079	123 615	126 106	102 383	123 252	139 086	133 873	90 170	879	5 014	1 017	7 998
Arrond. Dokkum.																
Openb. scholen . . . 20	64 252	92 440	91 120	78 071	81 621	89 580	89 279	55 428	89 738	104 680	93 940	74 958	1 398	4 487	1 970	10 65
Prot. bijz. scholen . . 7	34 879	43 804	44 856	33 868	42 844	46 767	43 155	38 890	50 720	56 388	51 360	41 490	600	3 288	360	6 79
te zamen . . 27	99 131	136 244	135 976	111 939	124 465	136 347	132 434	94 318	140 458	161 068	145 300	116 448	1 998	7 775	2 330	17 88
Arrond. Bergum.																
Openb. scholen . . . 30	81 775	130 932	142 857	126 822	108 563	133 621	148 982	81 381	135 066	144 009	139 675	112 701	3 631	5 543	3 960	10 60
Prot. bijz. scholen . . 12	32 394	50 527	54 094	44 996	48 564	52 388	62 762	39 456	53 601	60 558	54 044	43 939	676	3 244	994	4 89
te zamen . . 42	114 169	181 459	196 951	171 818	157 127	186 009	211 744	120 837	188 667	204 567	193 719	156 640	4 307	8 787	4 954	15 49
District Leeuwarden.																
Openb. scholen . . 147	442 124	717 522	774 620	689 963	696 483	782 550	690 165	569 832	767 042	841 039	792 935	596 245	10 058	22 014	13 128	43 74
Prot. bijz. scholen . 54	163 344	253 713	275 853	266 651	270 980	290 441	294 961	223 921	295 047	223 820	295 510	230 761	2 478	13 356	2 387	21 49
R. K. bijz. scholen 6	24 264	39 538	42 646	30 943	46 526	44 228	30 183	34 650	47 353	50 046	43 821	35 211	389	937	279	1 60
Andere bijz. scholen 3	4 064	7 360	7 998	6 356	7 294	7 602	3 110	2 120	7 466	8 353	8 256	6 175	„	2	„	1
te zamen . 210	633 796	1 018 133	1 101 117	993 913	1 021 092	1 124 821	1 018 419	830 523	1 116 908	1 223 258	1 140 522	868 392	12 925	36 309	15 794	66 77
Aengwierden.																
Openb. scholen . . . 5	13 269	25 544	26 400	25 899	20 551	22 234	22 566	16 200	20 090	24 416	22 789	19 768	90	1 013	229	1 62
Haskerland.																
Openb. scholen . . . 7	28 112	40 160	44 592	43 366	35 748	40 606	41 320	30 458	38 244	39 408	44 708	32 460	71	1 633	69	1 86
Prot. bijz. scholen . 1	2 520	3 600	3 810	2 852	3 936	3 744	4 140	2 275	3 700	3 913	4 042	2 910	12	197	1	27
te zamen . . 8	30 632	43 760	48 402	46 218	39 684	44 350	45 460	32 733	41 944	43 321	48 750	35 370	83	1 830	70	2 13
Schoterland.																
Openb. scholen . . . 19	60 043	90 850	98 083	92 279	81 842	97 263	82 215	74 405	96 684	107 238	100 492	79 033	1 272	4 277	2 091	5 20
Prot. bijz. scholen . . 1	3 175	5 080	5 418	4 932	5 560	5 800	5 800	4 230	5 800	6 674	6 106	4 828	15	203	13	13
R. K. bijz. scholen . . 1	1 700	2 720	2 924	1 972	2 178	2 178	2 600	2 211	2 814	3 000	3 268	2 280	13	93	„	9
te zamen . . 21	64 918	98 650	106 425	99 183	89 580	105 241	90 615	80 846	105 298	116 912	109 866	86 141	1 300	4 573	2 104	5 47
Utingeradeel.																
Openb. scholen . . . 4	16 400	34 958	30 943	23 084	29 330	29 797	30 571	20 468	30 085	34 046	32 335	25 549	194	744	318	2 18
Prot. bijz. scholen . . 1	1 917	3 105	3 312	1 823	2 720	3 960	4 048	1 968	4 041	3 692	3 722	3 192	1	288	„	58
te zamen . . 5	18 317	38 063	34 255	24 907	32 050	33 157	34 619	22 436	34 134	37 738	36 057	28 741	195	982	318	2 69
Idaarderadeel.																
Openb. scholen . . . 6	19 450	31 880	36 636	28 652	35 654	33 259	38 027	22 322	34 911	38 349	36 683	28 580	8	1 084	43	1 41
Prot. bijz. scholen . . 1	726	1 188	1 242	4 715	5 590	5 125	1 980	780	1 320	1 380	1 320	1 020	14	33	52	4
te zamen . . 7	20 176	33 068	37 878	32 767	41 244	38 384	40 007	23 102	36 231	39 729	38 003	29 600	22	1 117	95	1 46
Opsterland.																
Openb. scholen . . . 16	65 318	106 888	115 957	110 968	100 461	122 201	125 077	74 225	120 162	127 706	126 087	95 244	1 328	6 725	2 344	8 66
Prot. bijz. scholen . . 3	7 708	12 298	13 027	13 240	14 336	14 122	15 304	10 412	13 798	16 607	15 745	12 207	33	402	60	86
te zamen . . 19	73 026	119 186	128 984	124 208	114 797	136 323	140 381	84 667	133 960	144 313	141 832	107 451	1 361	7 127	2 404	9 53
Smallingerland.																
Openb. scholen . . . 12	43 299	63 791	66 743	66 370	67 757	66 852	64 112	40 926	72 079	66 390	68 516	52 442	319	2 982	539	4 19
Prot. bijz. scholen . . 2	7 424	12 588	13 904	11 476	13 236	14 240	15 152	8 032	14 544	14 690	14 584	11 014	75	714	66	1 04
te zamen . . 14	50 723	76 379	80 647	77 846	80 993	81 092	79 264	48 958	86 623	81 080	83 100	63 456	394	3 696	605	5 23
Doniawerstal.																
Openb. scholen . . . 9	14 280	20 520	23 085	15 486	20 494	20 674	21 142	15 199	21 822	23 343	22 689	16 919	33	1 000	16	1 41
Prot. bijz. scholen . . 1	2 352	3 360	3 780	2 520	3 360	3 040	3 040	2 280	3 040	3 354	3 354	2 652	3	413	5	46
R. K. bijz. scholen. . 1	3 892	5 560	6 255	5 421	6 149	5 143	5 560	4 170	5 560	6 210	5 480	4 384	„	381	8	56
te zamen . . 11	20 524	29 440	33 120	23 427	30 003	28 857	29 742	21 649	30 422	32 907	31 523	23 955	36	1 794	29	2 37
Gaasterland.																
Openb. scholen . . . 7	16 834	24 080	27 100	17 835	23 826	24 801	26 240	18 107	27 473	30 325	28 130	20 454	71	825	52	1 24
Prot. bijz. scholen . . 2	6 636	9 480	10 665	6 521	8 968	8 630	9 400	8 580	7 194	11 352	10 482	7 616	77	477	68	44
te zamen . . 9	23 470	33 560	37 765	24 356	32 794	33 431	35 640	26 687	34 667	41 677	38 612	28 070	148	1 302	120	1 68

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoor loofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1 253	4 946	2 886	4 969	3 182	2 330	5 255	4 753	4 050	3 440	3 108	2 003	5 107	3 119	4 317	3 031	2 218	3 232	1 312	3 178
105	2 097	487	2 354	751	3 370	1 667	5 219	1 496	3 047	1 696	1 934	1 995	1 894	1 710	1 937	693	1 916	90	1 655
1 358	7 043	3 373	7 323	3 933	5 701	6 922	9 972	5 546	6 487	4 804	3 937	7 102	5 013	6 027	4 968	2 911	5 148	1 402	4 833
2 380	12 244	5 167	6 384	3 283	2 408	5 722	3 337	4 335	2 700	1 762	1 289	3 029	2 299	3 199	2 689	2 173	2 950	1 325	3 158
498	4 746	729	2 080	1 237	2 283	1 602	2 816	1 322	1 559	881	1 425	1 497	1 520	2 103	2 193	1 423	2 188	916	2 041
2 878	16 990	5 896	8 464	4 520	4 691	7 324	6 153	5 657	4 259	2 643	2 714	4 526	3 819	5 302	4 882	3 596	5 138	2 241	5 199
3 193	13 665	5 986	9 143	6 393	5 006	13 037	8 685	10 738	8 251	4 239	4 461	7 443	5 114	9 587	4 903	5 576	5 519	3 753	6 716
748	3 886	1 293	2 308	1 883	1 953	3 513	4 037	2 793	4 846	1 345	2 172	2 462	2 070	2 438	2 873	895	3 156	468	4 274
3 941	17 551	7 279	11 451	8 276	6 959	16 550	12 722	13 531	13 097	5 584	6 633	9 905	7 184	12 025	7 776	6 471	8 675	4 221	10 990
13 757	49 552	23 868	33 467	23 220	21 022	36 118	30 369	30 801	23 170	18 676	18 615	31 366	25 545	29 987	25 784	17 717	27 665	11 585	30 570
2 478	18 019	5 742	11 527	6 833	12 490	9 817	17 418	8 691	14 035	6 689	9 595	9 471	11 733	9 161	13 558	4 438	13 329	2 186	15 921
472	2 360	417	1 154	777	985	496	608	394	651	396	1 030	401	1 324	261	1 238	189	1 234	206	1 864
4							18	2	17				39		38	„	90	„	76
16 707	69 931	30 027	46 148	30 830	34 497	46 431	48 413	39 888	37 873	25 761	29 240	41 238	38 641	39 409	40 626	22 344	42 318	13 977	48 431
1 628	193	1 197	255	470	305	325	559	449	609	581	321	498	337	546	303	682	185	705	137	938
1 861	95	2 125	72	1 232	263	1 459	323	1 372	292	1 356	166	749	180	1 010	135	994	114	1 105	100	1 257
273	8	185	5	59	12	284	15	157	3	25	18	35	25	83	4	221	15	102	5	161
2 134	103	2 310	77	1 291	275	1 743	338	1 529	295	1 381	184	784	205	1 093	139	1 215	129	1 207	105	1 418
5 259	1 755	3 556	1 646	2 516	1 603	2 619	1 898	3 366	1 616	2 238	1 252	2 224	1 913	2 856	2 086	3 077	1 121	2 851	768	2 892
136	6	247	29	153	10	85	54	129	26	170	82	208	57	173	13	67	5	194	15	217
93		98	2	65	10	85	„	93	„	160	„	63	„	116	„	178	„	127	1	171
5 473	1 761	3 901	1 677	2 734	1 623	2 789	1 892	3 588	1 642	2 568	1 334	2 495	1 970	3 145	2 099	3 322	1 126	3 172	784	3 280
2 195	237	1 614	256	1 031	482	917	313	865	297	769	202	815	356	921	269	1 003	167	1 151	131	2 271
237	1	469	1	238	3	149	12	220	27	224	1	244	2	120	1	177	3	293	10	214
2 032	238	2 083	257	1 269	485	1 066	325	1 085	324	993	203	1 059	358	1 041	270	1 180	170	1 444	141	2 485
1 411	24	1 401	57	649	59	957	82	1 562	103	921	291	1 100	470	718	170	882	167	897	138	909
44	80	27	7	26	20	1	45	66	21	„	58	33	68	4	6	9	7	11	„	„
1 455	104	1 428	64	675	79	958	127	1 628	124	921	349	1 133	538	722	176	891	174	848	138	909
8 668	2 358	6 761	2 850	5 998	2 245	3 890	3 086	5 760	2 838	5 327	2 237	3 642	2 350	4 920	2 603	5 478	2 183	4 828	1 605	6 235
590	177	1 801	182	1 064	251	513	433	760	571	482	431	445	635	675	788	402	794	569	1 252
9 258	2 535	8 562	3 032	7 062	2 496	4 403	3 519	6 520	3 409	5 809	2 719	4 073	2 795	5 555	3 278	6 266	2 585	5 622	2 174	7 487
4 190	589	3 204	1 453	3 086	876	1 803	2 142	2 845	2 239	3 267	2 162	1 738	2 698	2 405	2 536	2 905	1 357	2 445	1 061	2 543
1 040	23	991	156	762	128	554	220	1 475	208	1 033	166	685	362	924	390	1 273	234	800	171	1 011
5 230	612	4 195	1 609	3 848	1 004	2 357	2 362	4 320	2 447	4 300	2 328	2 423	3 060	3 329	2 926	4 178	1 590	3 245	1 232	3 554
1 412	54	1 099	121	597	134	524	137	645	104	570	94	379	167	744	122	748	143	856	80	851
405	12	242	32	139	11	170	13	103	4	234	16	124	18	178	53	119	20	125	1	271
536	44	230	41	179	23	128	32	185	52	108	8	97	34	67	45	167	30	179	30	368
2 371	110	1 571	194	915	168	822	182	933	160	912	118	600	219	989	220	1 094	193	1 160	111	1 480
1 346	90	1 441	129	760	164	530	170	1 310	190	1 076	100	1 009	154	1 366	77	1 391	57	1 292	53	1 274
446	21	615	101	365	126	533	106	519	120	514	34	322	46	366	109	654	54	373	12	609
1 682	111	2 056	230	1 125	290	1 063	276	1 829	310	1 590	134	1 331	200	1 732	186	2 045	111	1 665	65	1 883

Arrondissement Lemmer – Sneek – Bolsward – Weidum – Wolvega.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Hemelumer Oldephaert.																
Openb. scholen . . . 7	17 038	24 560	27 630	18 067	23 104	23 760	24 322	15 090	23 712	23 019	22 370	16 513	27	624	36	86
Prot. bijz. scholen . . 2	6 076	8 680	9 765	6 612	8 512	7 072	7 605	5 720	9 238	10 686	7 998	6 112	53	273	24	40
te zamen . . 9	23 114	33 240	37 395	24 679	31 616	30 832	31 927	20 810	32 950	33 705	30 368	22 625	80	897	60	1 26
Lemsterland.																
Openb. scholen . . . 5	20 720	29 600	33 305	22 319	29 336	30 264	30 180	21 583	31 494	35 111	34 384	25 287	318	1 096	208	1 62
Prot. bijz. scholen . . 1	3 948	5 640	6 345	4 118	5 776	5 347	6 240	5 049	7 038	7 800	6 435	5 720	4	138	3	38
te zamen . . 6	24 668	35 240	39 650	26 437	35 112	35 611	36 420	26 632	38 532	42 911	40 819	31 007	322	1 234	211	2 00
Sloten.																
Openb. scholen . . 1	4 424	6 280	7 065	4 756	6 004	6 440	6 400	7 200	4 991	7 200	6 923	5 152	1	131	26	10
Stavoren.																
Openb. scholen . . . 1	4 480	6 280	7 065	3 799	5 016	5 440	5 360	2 840	5 145	6 600	6 342	4 704	12	102	9	21
Sneek.																
Openb. scholen . . . 3	28 275	45 240	48 635	51 260	52 425	47 765	54 295	15 275	53 108	54 405	51 977	41 106	124	1 564	458	1 84
Prot. bijz. scholen . . 1	6 750	10 800	11 610	12 540	12 825	11 685	13 095	10 185	9 894	13 500	12 900	10 200	64	615	99	68
R. K. bijz. scholen . . 2	6 266	9 928	10 636	11 196	11 565	10 467	13 425	2 555	13 028	12 135	11 493	8 988	41	291	38	68
te zamen . . 6	41 291	65 968	70 881	74 996	76 815	69 917	80 815	28 015	76 030	80 040	76 370	60 294	229	2 470	595	3 19
Wijmbritseradeel.																
Openb. scholen . . . 11	11 925	19 088	20 511	23 562	24 208	22 113	22 950	13 050	22 819	23 185	22 277	18 895	135	1 002	149	1 16
Prot. bijz. scholen . . 17	35 431	55 928	59 821	67 108	69 060	62 278	62 458	44 512	61 316	69 605	66 657	51 860	244	1 837	224	3 67
R. K. bijz. scholen . . 1	2 180	3 440	3 698	4 312	4 410	4 018	3 960	2 200	3 872	5 085	4 959	3 042	12	303	10	25
te zamen . . 29	49 536	78 456	84 030	94 982	97 678	88 409	89 368	59 762	88 007	97 875	93 893	73 797	391	3 142	383	5 08
IJlst.																
Openb. scholen . . . 1	1 150	1 840	1 978	2 214	2 295	2 091	2 340	1 300	2 288	2 250	2 150	1 700	„	75	1	11
Prot. bijz. scholen . . 1	4 624	6 952	7 426	8 064	8 400	7 560	8 250	6 270	7 920	8 400	7 896	6 216	1	501	26	81
te zamen . . 2	5 774	8 792	9 404	10 308	10 695	9 651	10 590	7 570	10 208	10 650	10 046	7 916	1	576	27	92
Bolsward.																
Openb. scholen . . . 3	10 700	16 960	18 627	17 160	14 101	16 760	19 116	7 792	16 165	20 040	18 793	14 278	101	260	164	30
Prot. bijz. scholen . . 1	5 000	8 000	8 600	8 000	7 722	9 389	6 525	8 550	9 328	9 900	8 446	6 061	49	230	63	26
R. K. bijz. scholen . . 1	6 000	7 600	10 320	9 600	8 120	10 064	12 240	8 463	8 246	12 015	10 560	8 382	60	149	11	26
te zamen . . 5	21 700	32 560	37 547	34 760	29 943	36 213	37 881	24 805	33 739	41 955	37 799	28 721	210	639	238	89
Hindeloopen.																
Openb. scholen . . . 1	4 025	6 440	6 923	6 440	6 688	7 866	8 550	4 617	8 496	8 910	7 260	5 542	32	49	19	24
Wonseradeel.																
Openb. scholen . . . 14	28 246	42 560	47 898	44 568	46 182	44 840	44 508	32 474	43 939	52 757	48 936	37 581	314	1 543	399	1 88
Prot. bijz. scholen . . 15	21 927	34 920	37 711	34 220	35 759	37 491	42 353	27 144	35 687	43 812	41 725	31 961	428	2 045	402	1 80
te zamen . . 29	50 173	77 480	85 609	78 788	81 941	82 331	86 861	59 618	79 626	96 569	90 661	69 542	742	3 588	801	3 69
Workum.																
Openb. scholen . . . 4	8 375	11 400	14 405	14 161	13 305	13 952	11 329	13 568	15 366	16 535	15 800	11 645	27	278	45	38
Prot. bijz. scholen . . 1	5 125	8 200	8 815	9 680	8 432	9 960	11 205	5 229	5 229	10 416	10 912	6 944	10	379	51	13
R. K. bijz. scholen . . 1	1 750	2 800	3 010	3 075	3 374	2 660	3 600	375	3 025	3 600	3 075	2 117	2	97	2	84
te zamen . . 6	15 250	22 400	26 230	26 916	25 111	26 572	26 134	19 172	23 620	30 551	29 787	20 706	39	754	98	
Baarderadeel.																
Openb. scholen . . . 14	20 025	32 120	32 120	34 000	34 500	34 560	34 480	34 440	34 400	34 010	34 080	34 120	171	874	197	1 71
Prot. bijz. scholen . . 2	2 255	3 640	3 640	3 840	8 920	3 880	3 840	3 840	3 840	3 880	3 880	3 880	81	131	108	9
te zamen . . 16	22 280	35 760	35 760	37 840	38 420	38 440	38 320	38 280	38 240	37 890	37 960	38 000	252	1 005	305	1 81
Hennaarderadeel.																
Openb. scholen . . . 4	6 125	9 800	9 720	9 920	9 760	9 860	9 920	9 920	9 880	9 960	9 960	10 000	10	259	2	36
Prot. bijz. scholen . . 7	13 625	18 600	17 800	20 240	20 440	20 400	20 400	19 320	20 280	20 480	20 520	20 520	41	517	43	1 16
R. K. bijz. scholen . . 1	50	80	40	40	40	40	40	40	1 200	1 200	1 200	1 200	„	„	„	
te zamen . . 12	19 800	28 480	27 560	30 200	30 240	30 300	30 360	29 280	31 360	31 640	31 680	31 720	51	766	45	1 53
Rauwerderhem.																
Openb. scholen . . . 6	9 025	15 240	15 240	15 080	15 640	15 800	15 840	16 000	15 960	15 880	16 240	16 240	102	344	38	49
Ooststellingwerf.																
Openb. scholen . . . 13	38 735	61 310	65 372	68 216	57 459	68 987	77 619	41 469	70 216	77 064	73 349	55 572	1 089	2 752	1 192	3 61
R. K. bijz. scholen . . 1	2 550	4 080	4 200	4 687	4 033	4 704	5 700	2 938	5 198	5 390	5 029	3 852	100	147	112	22
te zamen . . 14	41 285	65 390	69 572	72 903	61 492	73 691	83 319	44 407	75 414	82 454	78 378	59 424	1 189	2 899	1 304	3 84

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
47	1141	73	541	226	1182	242	1228	211	1107	55	618	109	812	108	896	74	656	89	625
18	469	34	324	60	546	31	758	71	564	106	277	34	268	19	214	17	365	33	429
65	1610	107	865	286	1728	273	1986	282	1671	161	895	143	1080	127	1110	91	1021	122	1054
222	1834	200	919	264	1523	599	2259	643	1339	285	837	321	970	311	1773	123	1706	104	1415
5	474	11	135	9	184	35	87	10	151	31	127	30	97	21	75	4	288	2	99
227	2308	211	1054	273	1707	634	2316	653	1490	316	964	351	1067	332	1778	127	1974	106	1514
14	119	16	27	37	39	83	117	56	41	72	18	19	40	19	58	32	56	27	159
32	168	66	326	135	210	134	150	92	150	5	44	14	93	35	73	16	195	25	147
606	1337	654	734	1280	1426	919	1163	778	1073	394	559	451	1324	578	1526	552	1530	441	1153
88	483	124	247	120	223	117	229	117	246	121	306	110	212	150	261	114	372	126	346
76	246	74	164	96	415	47	263	70	263	33	45	57	318	41	415	25	171	25	202
770	2066	852	1145	1496	2061	1083	1655	965	1552	547	910	618	1854	769	2202	691	2073	592	1701
201	1075	254	667	249	474	147	646	60	746	28	330	44	454	56	827	43	846	39	757
295	2823	379	1870	394	1890	354	2054	419	1762	228	1710	317	1912	344	3980	217	4099	257	2628
7	218	15	83	70	160	34	168	7	85	8	38	19	42	27	96	14	53	7	59
503	4116	648	2620	713	2524	535	2868	425	2591	264	2078	380	2408	427	4843	274	4998	303	3444
"	94	"	92	"	132	2	79	1	46	32	28	31	114	"	49	"	16	"	19
19	634	75	385	69	197	6	150	6	259	11	119	24	149	6	337	20	391	30	207
19	728	75	477	69	329	8	229	7	305	43	147	55	263	6	386	20	407	30	226
360	508	49	392	130	552	202	498	139	600	29	167	113	488	70	782	50	641	59	694
256	319	19	158	38	212	27	224	16	138	40	278	25	224	22	226	20	143	11	126
268	324	51	311	48	360	48	287	105	347	33	210	17	209	27	281	26	177	14	127
894	1151	119	861	216	1124	277	1009	251	1085	102	655	155	921	119	1289	96	961	75	947
249	"	626	2	169	111	158	90	189	40	127	13	56	34	112	41	196	10	197	27	88
1880	512	2371	934	2235	1001	1464	1095	1864	1094	1268	849	997	1375	1783	1218	1723	623	1541	400	2061
1808	601	2085	579	1417	538	1582	473	2142	530	1867	420	1090	521	1607	358	1670	214	1456	219	1809
3688	1113	4456	1513	3652	1539	2996	1568	4006	1633	3135	1269	2087	1896	3390	1576	3393	837	2997	619	3870
382	43	597	47	442	63	303	55	470	88	305	152	362	138	273	61	594	66	390	70	492
326	9	476	28	487	12	408	18	363	17	208	15	129	11	230	37	376	21	325	8	339
141	1	97	5	162	3	119	"	71	"	87	18	27	"	65	"	98	8	146	"	118
843	53	1170	80	1091	78	830	73	904	105	600	185	518	149	568	98	1068	95	1001	78	949
1718	295	1361	180	1266	245	808	395	1153	591	980	324	566	338	775	382	864	232	726	249	907
97	99	160	44	194	91	164	116	196	100	110	26	81	66	91	24	89	25	101	27	200
1812	394	1521	224	1450	336	972	511	1349	691	1090	350	647	404	846	406	953	257	827	276	1107
1161	18	492	17	309	80	273	58	333	63	263	26	271	43	147	65	212	35	242	49	137
	49	900	151	852	237	420	223	759	337	1313	222	615	219	655	262	772	156	709	97	512
1530	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	"	67	"	168	"	317	"	693	281	1092	400	1626	248	886	262	802	327	984	191	951	146	649
498	51	832	110	567	125	292	198	535	176	294	273	524	268	346	242	634	134	581	77	477
3619	1067	3188	1897	2596	1734	1604	1985	2119	1937	2877	895	1359	1965	2833	2390	3410	1065	2774	523	3192
221	42	307	70	137	57	156	127	213	38	464	48	130	157	302	162	150	49	126	15	291
3840	1109	3495	1967	2733	1791	1760	2112	2332	1975	3341	943	1489	2152	3135	2552	3560	1114	2900	538	3483

Arrondissement Wolvega—Zwolle.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov	Dec	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Weststellingwerf.																
Openb. scholen . . . 22	51 226	86 760	91 516	87 661	76 147	85 157	98 438	55 167	89 339	102 637	94 195	75 560	1 614	3 117	1 046	3 898
Prot. bijz. scholen . . 1	2 625	4 200	4 260	4 520	3 842	4 294	5 198	2 712	4 746	5 106	4 329	3 774	40	193	44	410
R. K. bijz. scholen . . 2	3 600	5 760	6 072	5 616	7 266	6 570	7 218	4 356	6 828	6 902	6 440	5 472	158	230	134	376
te zamen . . 25	60 451	96 720	101 848	97 797	87 255	96 021	110 854	62 235	100 913	114 645	104 964	84 806	1 812	3 540	1 224	4 684
Arrond. Heerenveen.																
Openb. scholen . . . 35	117 824	191 512	200 018	184 568	167 471	189 900	176 672	141 531	185 104	205 108	200 324	156 810	1 627	7 607	2 707	10 861
Prot. bijz. scholen . . 3	7 612	11 785	12 540	9 607	12 216	12 904	13 988	8 473	13 548	14 274	13 870	10 920	28	638	14	966
R. K. bijz. scholen . . 1	1 700	2 750	2 924	1 972	2 178	2 178	2 600	2 211	2 814	3 000	3 268	2 280	13	93	..	91
te zamen . . 39	127 136	205 017	215 482	196 147	181 865	204 982	193 260	152 215	201 466	222 382	217 462	170 020	1 668	8 398	2 721	11 887
Arrond Beetsterzwaag.																
Openb. scholen . . . 34	128 067	202 559	219 236	205 390	203 872	222 312	227 216	197 473	227 152	232 445	231 286	176 266	1 655	10 791	2 926	14 289
Prot. bijz. scholen . . 6	15 858	26 074	28 173	29 431	33 162	33 487	32 436	19 154	29 662	32 677	31 649	24 241	122	1 149	178	1 949
te zamen . . 40	143 925	228 633	247 509	234 821	237 034	255 799	259 652	156 727	256 814	265 122	262 935	200 507	1 777	11 940	3 104	16 238
Arrond. Lemmer.																
Openb. scholen . . . 30	77 776	111 320	125 250	82 262	107 780	111 379	113 644	80 019	114 637	125 598	120 838	89 029	462	3 778	347	5 456
Prot. bijz. scholen . . 6	19 012	27 160	30 555	19 771	26 616	24 089	26 285	21 629	26 510	33 192	28 269	22 100	137	1 301	100	1 688
R. K. bijz. scholen . . 1	3 892	5 590	6 255	5 421	6 149	5 143	5 560	4 170	5 560	6 210	5 480	4 384	..	381	8	552
te zamen . . 37	100 680	144 040	162 060	107 454	140 545	140 611	145 489	105 818	146 707	165 000	154 587	115 513	599	5 460	455	7 616
Arrond. Sneek.																
Openb. scholen . . . 15	41 350	66 168	71 124	77 066	78 928	71 969	79 585	29 625	78 215	79 840	76 404	61 701	259	2 641	608	3 124
Prot. bijz. scholen . . 19	46 805	73 680	78 857	87 712	90 285	81 523	83 803	60 967	79 130	91 505	87 453	68 276	309	2 953	349	5 149
R. K. bijz. scholen . . 3	8 446	13 368	14 334	15 508	15 975	14 485	17 385	4 755	16 900	17 220	16 452	12 030	53	594	48	942
te zamen . . 37	96 601	153 216	164 315	180 286	185 188	167 977	180 773	95 347	174 245	188 565	180 309	142 007	621	6 188	1 005	9 215
Arrond. Bolsward.																
Openb. scholen . . . 22	51 346	77 360	87 853	82 329	80 276	83 418	83 503	58 451	83 966	98 242	90 789	69 046	474	2 130	627	2 871
Prot. bijz. scholen . . 17	32 052	51 120	55 126	51 900	51 913	56 840	60 083	40 923	50 244	64 128	61 083	44 966	487	2 654	516	2 394
R. K. bijz. scholen . . 2	7 750	10 400	13 330	12 675	11 494	12 724	15 840	8 838	11 271	15 615	13 635	10 492	62	246	13	409
te zamen . . 41	91 148	138 880	156 309	146 904	143 683	152 982	159 426	108 212	145 481	177 985	165 507	124 511	1 023	5 030	1 156	5 674
Arrond. Weidum.																
Openb. scholen . . . 24	35 175	57 160	57 080	59 000	59 900	60 220	60 240	60 360	60 220	59 850	60 280	60 360	283	1 477	237	2 588
Prot. bijz. scholen . . 9	15 880	22 240	21 440	24 080	24 360	24 280	24 240	23 160	24 120	24 360	24 400	24 400	122	648	151	1 298
R. K. bijz. scholen . . 1	50	80	40	40	40	40	40	40	1 200	1 200	1 200	1 200	..	..	..	..
te zamen . . 34	51 105	79 480	78 560	83 120	84 300	84 540	84 520	83 560	85 550	85 410	85 880	85 960	405	2 125	388	3 841
Arrond. Wolvega.																
Openb. scholen . . . 35	92 961	148 070	156 888	155 877	133 606	154 144	176 057	96 636	159 555	179 701	167 544	131 132	2 703	5 869	2 238	7 457
Prot. bijz. scholen . . 1	2 625	4 200	4 260	4 520	3 842	4 294	5 198	2 712	4 746	5 106	4 329	3 774	40	193	44	410
R. K. bijz. scholen . . 3	6 150	9 840	10 272	10 303	11 299	11 274	12 918	7 294	12 026	12 292	11 469	9 324	258	377	246	597
te zamen . . 39	101 736	162 110	171 420	170 700	148 747	169 712	194 173	106 642	176 327	197 099	183 342	144 230	3 001	6 439	2 528	8 464
District Heerenveen.																
Openb. scholen . . 195	544 499	854 149	917 549	846 492	831 833	893 342	916 917	604 095	908 859	980 784	947 465	744 344	7 463	34 353	9 690	46 621
Prot. bijz. scholen . 61	139 844	216 259	230 951	227 021	242 394	237 417	246 033	177 118	227 970	265 242	251 053	198 687	1 245	9 536	1 392	13 783
R. K. bijz. scholen. 11	27 988	41 968	47 155	45 919	47 135	45 844	54 343	27 308	49 771	55 537	51 504	39 717	386	1 691	315	2 591
te zamen . 267	712 331	1 112 376	1 195 655	1 119 432	1 121 362	1 176 603	1 217 293	808 521	1 186 600	1 301 563	1 250 022	982 748	9 094	45 580	11 357	62 945
Provincie Friesland.																
Openb. scholen . . 342	986 623	1 571 671	1 692 169	1 536 455	1 528 316	1 675 892	1 607 082	1 173 927	1 675 901	1 821 823	1 740 400	1 340 589	17 521	56 367	22 818	10 366
Prot. bijz. scholen . 115	303 188	469 972	506 804	493 672	513 383	527 858	540 994	401 039	523 017	589 062	546 563	429 448	3 723	22 892	3 739	35 153
R. K. bijz. scholen. 17	52 252	81 506	89 801	76 862	93 461	90 072	84 526	61 958	97 124	105 583	95 325	74 928	775	2 628	594	4 198
Andere bijz. scholen 3	4 064	7 360	7 998	6 356	7 291	7 602	3 110	2 120	7 466	8 353	8 256	6 175	..	2	..	4
te zamen . 477	1 346 127	2 130 509	2 296 772	2 113 345	2 142 451	2 301 424	2 235 712	1 639 044	2 303 508	2 524 821	2 390 544	1 851 140	22 019	81 889	27 151	129 721
Zwolle.																
Openb. scholen . . . 9	84 720	135 961	126 542	105 034	138 604	146 446	103 324	96 837	146 350	164 482	155 431	108 164	143	4 807	202	6 456
Prot. bijz. scholen . 1	3 480	12 271	13 624	10 730	15 144	15 348	10 798	13 656	14 632	15 609	14 511	10 503	11	624	12	726
R. K. bijz. scholen. . 2	25 155	39 646	44 026	31 551	45 135	41 761	35 422	20 629	46 743	32 038	46 129	36 072	263	1 632	221	1 939
Andere bijz. scholen . 1	2 461	4 095	4 760	3 161	4 400	4 505	1 458	2 691	4 533	4 960	4 562	3 520	..	387	..	1 360
te zamen . . 13	120 816	191 973	188 952	150 476	203 283	208 060	151 002	133 807	212 258	217 089	221 133	158 259	417	7 450	435	9 721

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1092	4305	1115	2827	1540	2101	1496	2044	1488	2815	686	1795	1219	2963	1457	3418	690	2788	508	3357
28	264	46	138	46	156	26	232	31	344	16	72	49	101	45	178	4	136	5	191
56	465	44	171	56	189	98	221	119	351	80	304	128	253	51	183	33	235	33	255
1176	5034	1205	3136	1642	2446	1620	2497	1638	3510	782	2171	1436	3317	1553	3779	727	3159	546	3803
2280	8492	2229	5249	2653	5320	3033	6052	2814	4944	1941	4286	2786	5333	2793	5776	1587	5812	1136	7358
15	901	35	450	25	518	81	506	56	419	101	487	84	376	18	465	23	589	30	592
..	98	2	65	10	85	..	93	..	160	..	63	..	116	..	178	..	127	1	171
2295	9491	2266	5764	2688	5923	3114	6651	2870	5523	2042	4836	2870	5825	2811	6399	1610	6528	1167	8121
2071	11366	4360	9733	3180	6650	5310	10167	5180	9515	4690	6480	5518	8043	5309	9265	3706	8110	2804	9687
280	2819	345	1852	399	1068	698	2301	800	1542	706	1149	875	1563	1071	2070	643	1605	740	2263
2251	14185	4705	11585	3579	7718	6008	12468	5980	11057	5396	7629	6393	9606	6380	11335	4349	9715	3544	11950
459	5902	605	3170	1060	4008	1365	5709	1296	4283	611	2905	784	4025	672	4869	445	4761	378	4471
56	1800	178	963	206	1433	185	1467	205	1463	187	850	128	909	202	1062	95	1131	48	1408
44	230	41	179	23	128	32	185	52	108	8	97	34	67	45	167	30	179	30	358
559	7932	821	4312	1289	5569	1582	7361	1553	5854	806	3852	946	5001	919	6098	570	6071	456	6237
807	2506	908	1493	1529	2032	1068	1888	848	1865	454	917	526	1892	634	2402	595	2392	480	1929
402	3940	578	2502	583	2310	477	2433	542	2267	300	2135	451	2273	500	4578	351	4862	413	3181
83	464	89	247	166	575	81	371	77	349	40	89	76	360	68	451	59	224	32	261
1292	6910	1575	4242	2278	4917	1626	4692	1467	4481	854	3135	1053	4525	1202	7431	985	7478	925	5371
644	4102	1032	3238	1305	2477	1442	3021	1352	2300	1043	1582	1660	2656	1390	3295	749	2909	547	3395
661	2880	626	2062	588	2152	518	2729	572	2223	475	1497	557	2001	417	2262	255	1924	238	2274
57	421	56	473	51	479	48	358	105	434	51	237	17	274	27	379	34	323	14	245
1365	7403	1714	5773	1944	5108	2008	6108	2029	4957	1569	3316	2234	4991	1894	5936	1038	5156	799	5854
364	2685	307	2132	450	1373	651	2021	890	1597	623	1361	649	1248	689	1710	401	1549	375	1521
148	1060	195	776	328	584	339	935	437	1473	248	696	285	746	286	861	181	810	124	712
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
512	3745	502	2908	778	1957	990	2976	1267	3010	871	2057	934	1994	975	2571	582	2359	499	2233
2159	7493	3012	5423	3274	3705	3481	4163	3425	5692	1581	3154	3244	5796	3847	6828	1755	5562	1031	6549
28	264	46	138	46	156	26	232	31	344	16	72	49	101	45	178	4	136	5	191
98	772	114	308	113	345	225	434	157	815	128	434	285	615	213	333	82	351	48	546
2285	8529	3172	5869	3433	4206	3732	4829	3613	6851	1725	3660	3578	6512	4105	7339	1841	6059	1084	7286
9084	42546	12453	30438	13451	25565	16350	33021	15745	30126	10943	20685	15167	28993	15334	34125	9238	31095	6751	34850
1503	13664	2003	8743	2175	8221	2324	10023	2643	9731	2093	6886	2429	8029	2539	11476	1552	11057	1598	10621
282	1985	302	1272	363	1612	386	1441	391	1866	227	914	412	1432	353	1508	185	1214	125	1581
11849	58195	14758	40453	15989	35398	19060	45085	18779	41733	13263	28485	18008	38454	18226	47109	10975	43366	8474	47052
23441	92098	36321	63905	36671	46387	52468	63390	46546	53306	29619	39200	46533	54538	45321	59909	26955	58700	18336	65420
4071	31683	7745	20270	9008	20711	12141	28041	11354	23766	8782	16481	11900	19762	11700	25042	5990	24386	3784	26542
754	4345	719	2426	1140	2597	882	2049	785	2517	623	1944	813	2756	614	2746	374	2448	331	3445
4	..	..	..	..	..	..	18	2	17	..	..	..	39	..	38	..	90	..	76
28266	128126	44785	86601	46819	69895	65491	93498	58667	79606	39024	57725	59246	77095	57735	87735	33319	85684	22451	95483
256	6103	251	3525	384	3762	507	4105	409	3206	350	2446	513	3257	678	4408	581	5252	473	4150
39	811	29	246	55	359	98	506	136	382	70	796	148	410	35	519	109	472	69	373
342	1740	211	907	334	1058	248	982	186	823	164	163	291	909	422	880	298	1263	205	993
2	829	15	384	3	389	..	385	..	179	..	265	..	265	..	362	..	405	..	276
639	9483	506	5062	776	5518	853	5978	731	4590	584	3670	952	4841	1135	6169	988	7397	747	5792

Arrondissement Zwolle—Raalte—Kampen—Ommen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongecorloofd.	Gecorloofd.	Ongecorloofd.	Gecorloofd.
Zwollerkerspel.																
Openb. scholen . . . 9	27 783	31 098	33 481	24 454	32 338	33 405	31 979	21 241	35 172	39 424	34 493	28 397	280	2 299	247	2 886
Dalfsen.																
Openb. scholen . . . 7	19 708	29 154	30 494	21 012	33 659	30 658	30 568	22 719	32 456	30 584	31 148	25 354	397	1 568	376	2 119
Heino.																
Openb. scholen . . . 1	3 225	5 543	5 567	4 172	5 503	6 054	6 298	3 142	6 284	7 874	5 950	4 701	49	227	66	3[illegible]
R. K. bijz. scholen. . 1	3 264	4 862	5 130	4 526	6 7 2	6 118	4 740	4 056	5 928	7 158	6 200	4 650	15	465	40	4[illegible]
te zamen . . 2	6 490	10 405	10 697	8 698	12 265	12 172	11 038	7 198	12 212	15 032	12 150	9 351	64	692	106	77[illegible]
Nieuwleusen.																
Openb. scholen . . . 3	12 758	19 566	20 209	15 344	18 794	19 832	26 000	20 808	30 840	14 602	19 062	15 600	257	1 668	326	4 49[illegible]
Raalte.																
Openb. scholen . . . 5	14 802	23 062	24 319	17 963	22 726	17 113	17 730	24 216	14 976	29 547	23 652	20 068	146	1 893	312	2 8[illegible]
R. K. bijz. scholen. . 1	3 217	5 055	5 463	4 134	7 588	5 786	3 130	5 630	5 470	6 800	6 004	4 900	36	439	91	67[illegible]
te zamen . . 6	18 019	28 117	29 782	22 097	30 312	22 899	20 860	29 846	20 446	36 347	29 656	24 968	182	2 232	403	3 5[illegible]
Staphorst.																
Openb. scholen . . . 5	9 937	15 820	16 303	12 977	14 395	16 814	11 946	16 474	11 918	20 386	15 778	13 467	3	3 487	14	4 9[illegible]
Prot. bijz. scholen . . 2	3 656	15 360	13 470	12 971	15 080	16 132	13 9 4	14 497	14 824	20 202	15 445	13 357	34	1 350	39	5 5[illegible]
te zamen . . 7	13 593	31 1 0	29 773	25 948	29 475	32 946	25 880	30 971	24 742	40 588	31 223	26 824	37	4 837	53	10 [illegible]
Wijhe.																
Openb. scholen . . . 3	10 536	16 683	19 608	14 496	19 964	19 203	12 203	15 102	17 805	24 578	19 718	15 415	141	661	281	1 1[illegible]
R. K. bijz. scholen. . 1	3 536	5 367	5 715	4 735	6 402	5 598	5 928	4 116	4 383	7 063	5 044	4 702	27	360	74	63[illegible]
te zamen . . 4	14 072	22 050	25 323	19 231	26 366	24 801	18 131	19 218	22 188	31 641	24 762	20 117	168	1 021	355	1 7[illegible]
Genemuiden.																
Openb. scholen . . . 3	7 277	11 310	11 710	8 250	11 347	11 253	10 476	4 962	10 421	12 769	12 379	9 365	20	458	32	2[illegible]
Prot. bijz. scholen . . 1	1 856	3 146	3 354	2 462	3 871	3 888	4 110	1 718	3 290	4 138	3 627	2 926	5	182	9	1[illegible]
te zamen . . 4	9 133	14 456	15 064	10 712	15 218	15 141	14 586	6 680	13 711	16 907	16 006	12 291	25	640	41	1 0[illegible]
Grafhorst.																
Openb. scholen . . . 1	1 971	2 842	3 196	2 424	3 360	3 040	2 398	2 184	3 234	4 004	3 640	2 880	4	196	1	1[illegible]
Hasselt.																
Openb. scholen . . . 1	5 675	8 702	9 549	7 519	10 243	10 244	9 538	4 820	9 462	10 661	9 931	7 797	90	452	192	6[illegible]
Prot. bijz. scholen . . 1	2 921	4 655	4 899	4 061	5 189	5 247	4 986	2 718	5 062	5 520	5 106	3 661	1	308	3	4[illegible]
te zamen . . 2	8 596	13 357	14 448	11 580	15 432	15 491	14 524	7 538	14 464	16 184	15 037	11 458	91	760	195	1 0[illegible]
Kampen.																
Openb. scholen . . . 9	46 383	73 104	80 425	51 351	74 223	71 951	55 314	48 979	85 382	89 493	86 215	63 249	237	2 388	230	4 0[illegible]
Prot. bijz. scholen . . 1	12 641	21 844	23 652	15 181	22 356	21 705	16 066	14 856	21 363	24 586	24 548	17 620	35	692	170	1 6[illegible]
R. K. bijz. scholen. . 2	6 305	9 203	10 766	7 968	12 292	10 264	8 358	8 338	13 237	14 147	12 627	9 819	26	224	7	4[illegible]
Andere bijz. scholen . 1	1 875	2 775	3 075	2 400	2 665	2 423	1 170	..	3 232	3 646	3 402	2 268	..	78	..	8[illegible]
te zamen . . 13	67 184	107 026	117 918	76 900	111 546	106 343	80 908	72 193	123 214	131 871	126 792	92 956	298	3 382	407	6 1[illegible]
Kamperveen.																
Openb. scholen . . . 1	1 456	2 128	2 050	1 568	2 184	2 200	1 430	1 650	2 200	2 530	2 310	1 650	..	121	..	4[illegible]
Prot. bijz. scholen . . 1	1 672	2 210	2 756	2 414	3 162	3 000	1 950	3 290	3 150	3 450	3 000	2 550	..	184	..	2[illegible]
te zamen . . 2	3 128	4 338	4 806	3 982	5 346	5 200	3 380	4 940	5 350	5 980	5 310	4 200	..	305	..	6[illegible]
Wilsum.																
Openb. scholen . . . 1	2 444	3 760	3 856	3 220	4 524	4 238	3 240	2 916	4 536	4 922	4 030	3 180	14	92	11	14[illegible]
IJsselmuiden.																
Openb. scholen . . . 1	7 076	10 892	10 926	8 668	11 931	11 352	8 940	8 336	12 536	14 306	12 256	10 102	52	626	33	1 4[illegible]
Zalk c. a.																
Openb. scholen . . . 1	1 898	2 960	2 960	2 632	2 964	3 170	3 040	1 540	3 238	3 560	3 118	2 340	2	192	..	35[illegible]
Zwartsluis.																
Openb. scholen . . . 3	4 672	7 741	8 184	6 036	8 334	8 423	8 246	3 924	7 484	9 394	8 838	6 678	23	260	8	3[illegible]
Prot. bijz. scholen . . 1	6 215	9 938	10 793	7 648	10 351	10 286	11 160	2 524	9 948	11 471	10 585	8 523	61	1 246	37	1 1[illegible]
te zamen . . 4	10 887	17 679	18 977	13 674	18 685	18 709	19 406	6 448	17 432	20 865	19 423	15 201	84	1 506	45	1 4[illegible]
Avereest.																
Openb. scholen . . . 5	17 784	24 746	27 411	18 466	29 033	28 172	21 590	26 505	30 212	31 700	26 468	23 674	567	1 333	779	1 4[illegible]
Prot. bijz. scholen . . 2	8 086	12 440	13 020	10 976	12 258	13 690	12 770	10 672	15 554	14 270	12 652	9 950	61	681	114	5[illegible]
te zamen . . 7	25 870	37 186	40 431	29 442	41 291	41 862	34 360	37 177	45 766	45 970	39 100	33 624	628	2 014	893	2 0[illegible]

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
215	2963	201	1277	229	1248	284	1389	430	2434	213	904	330	1759	288	2134	307	1855	270	2597
244	2816	186	1266	371	1230	499	1976	843	3093	734	1527	985	2331	1103	2470	1181	2330	761	1657
44	708	89	167	31	282	76	468	291	1303	66	175	117	425	122	309	104	228	122	246
10	283	21	157	55	209	93	248	90	396	62	118	112	428	55	450	79	293	56	241
54	991	110	324	86	491	169	716	381	1699	128	293	229	853	177	759	183	521	178	487
235	1638	222	552	260	463	447	520	1152	1442	918	694	1242	1826	669	599	679	955	500	706
130	1775	124	1232	252	1971	115	2415	93	1463	159	1663	237	1973	290	2143	158	1719	191	2135
13	373	13	113	30	684	30	684	14	239	54	193	128	377	95	232	93	275	27	408
143	2148	137	1345	282	2655	145	3099	107	1702	213	1856	365	2350	385	2375	251	1994	218	2543
91	1675	67	631	129	484	242	1160	221	1211	174	630	190	976	298	668	213	627	140	575
86	1934	57	369	105	470	126	1330	136	3307	75	797	188	2402	174	1342	119	626	80	672
177	3609	124	1000	234	954	368	2490	357	4518	249	1427	378	3378	572	2010	332	1253	220	1247
92	1744	227	854	264	1177	401	1590	184	823	126	631	541	1208	547	1360	200	1158	151	1293
38	472	6	233	31	184	53	199	156	218	53	158	110	199	77	258	64	623	20	573
130	2216	233	1087	295	1361	454	1789	740	1041	179	789	651	1407	624	1858	264	1781	171	1866
25	1233	36	397	98	605	105	905	265	1360	41	198	118	345	114	342	80	362	79	444
13	213	16	72	22	138	28	214	71	508	36	97	55	81	41	107	12	145	7	133
48	1446	52	469	120	743	133	1119	337	1808	77	295	173	426	155	449	92	507	86	577
4	74	9	75	6	200	11	193	21	245	8	122	15	141	8	216	1	173	19	222
66	716	31	442	46	484	84	918	137	1098	74	222	187	376	216	362	156	682	130	887
26	335	26	125	57	152	42	183	76	172	49	80	88	307	57	268	30	153	17	468
92	1051	57	567	103	636	126	1101	213	1270	123	302	275	683	273	630	186	835	147	1355
227	4690	195	2450	447	2385	587	2450	452	2008	391	1640	554	3680	688	4631	941	5035	892	3401
96	2475	45	1221	91	1247	100	1166	150	791	180	958	285	1475	299	1849	191	1774	126	1489
42	544	53	234	103	301	92	336	81	239	105	319	106	439	57	243	59	344	70	307
"	143	"	40	2	79	29	22	"	13	"	"	"	39	"	59	"	41	"	77
375	7652	293	3845	643	4012	808	3974	683	3051	676	2917	945	5633	1044	6782	1191	7194	1088	5274
"	330	10	98	2	156	30	252	34	78	" 20	155	"	248	"	386	12	334	80	230
4	180	4	124	11	149	17	172	9	190	20	169	33	400	35	503	31	219	19	221
4	510	14	222	13	305	47	424	43	268	20	324	33	648	35	589	43	533	49	451
4	163	21	93	32	106	38	160	33	185	19	159	43	198	23	183	13	168	34	221
60	984	73	215	182	409	252	795	267	512	155	579	313	751	279	1977	232	956	226	1250
1	306	11	184	7	249	6	274	18	515	14	156	15	188	20	198	18	184	6	136
24	263	34	91	62	269	69	348	86	238	37	103	120	278	223	290	167	329	119	438
46	740	62	306	108	455	86	586	89	801	71	261	92	451	146	645	89	542	22	526
70	1003	95	397	170	724	155	931	175	1039	108	364	212	729	369	944	256	871	141	964
314	1320	369	426	875	784	599	879	349	796	466	1489	468	1151	603	1589	330	1185	197	1351
158	822	177	346	137	379	102	725	212	811	75	530	322	647	312	606	128	678	118	386
1052	2142	546	772	1012	1163	701	1604	561	1607	541	2019	790	1798	915	2195	458	1863	315	1737

Arrondissement Ommen—Steenwijk.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Gramsbergen.																
Openb. scholen . . . 5	12 651	19 370	19 278	14 831	21 209	18 425	9 344	18 975	17 552	16 846	17 502	14 787	116	864	146	833
Prot. bijz. scholen . . 2	2 785	3 188	3 420	3 118	4 358	5 110	4 618	4 330	5 544	5 220	4 858	4 060	27	263	32	169
te zamen . . 7	15 436	22 558	22 698	17 949	25 567	23 535	13 962	23 305	23 096	22 166	22 360	18 847	143	1 127	178	960
Ham (den).																
Openb. scholen . . . 3	18 750	27 064	24 272	19 854	28 528	18 820	20 176	19 404	28 706	31 790	26 382	21 090	914	1 599	1 194	4 286
Hardenberg (Ambt).																
Openb. scholen . . . 11	28 186	44 974	45 356	37 156	48 938	44 534	44 306	35 368	35 584	41 489	43 856	35 326	759	3 966	1 195	5 314
Prot. bijz. scholen . . 1	2 950	3 000	3 175	3 080	2 474	2 926	3 614	1 896	3 160	3 634	3 002	2 370	2	255	5	215
te zamen . . 12	31 136	47 974	48 531	40 236	51 412	47 460	47 920	37 264	38 744	45 123	46 858	37 696	761	4 221	1 200	5 529
Hardenberg (Stad).																
Openb. scholen . . . 1	3 640	5 600	5 786	5 124	6 670	5 624	4 290	3 882	5 704	6 070	4 768	3 750	41	223	83	198
Prot. bijz. scholen . . 1	3 614	5 282	5 562	5 380	4 676	5 600	5 112	3 408	5 964	6 958	5 396	4 260	14	205	18	319
te zamen . . 2	7 254	10 882	11 348	10 504	11 346	11 224	9 402	7 290	11 668	13 028	10 164	8 010	55	428	101	910
Ommen (Ambt).																
Openb. scholen . . . 6	11 366	16 808	17 156	12 718	17 721	18 414	13 190	12 948	18 592	20 736	17 778	14 820	259	990	422	1 117
Ommen (Stad).																
Openb. scholen . . . 2	4 654	7 320	7 320	5 558	9 138	8 480	6 152	6 292	9 484	10 934	8 500	7 238	13	233	10	269
Prot. bijz. scholen . . 1	3 420	4 636	4 674	6 276	5 462	5 390	2 760	5 392	6 594	6 292	5 252	3 962	42	178	89	169
te zamen . . 3	8 074	11 956	11 994	11 834	14 600	13 870	8 912	11 684	16 078	17 226	13 752	11 200	55	411	99	438
Blankenham.																
Openb. scholen . . 2	2 095	3 426	3 310	2 645	3 766	3 695	2 288	3 496	2 485	3 625	3 541	2 622	7	193	7	177
Blokzijl.																
Openb. scholen . . . 1	5 283	9 749	10 918	6 945	7 823	7 826	10 644	6 089	11 552	13 029	11 952	9 330	60	272	26	380
Giethoorn.																
Openb. scholen . . . 3	7 890	12 938	13 157	9 357	12 612	14 026	11 724	11 365	14 767	15 646	14 850	11 578	131	933	257	1 646
Kuinre.																
Openb. scholen . . . 1	3 038	4 130	5 092	3 500	4 909	4 889	3 005	4 561	5 027	5 321	4 927	3 504	6	160	1	114
Oldemarkt.																
Openb. scholen . . . 4	9 472	14 813	15 574	11 726	11 984	14 309	16 105	8 726	14 003	15 840	15 305	11 592	72	780	44	871
Prot. bijz. scholen . . 1	1 773	2 973	3 198	2 494	3 438	3 415	1 992	3 474	3 436	3 670	3 630	2 565	17	125	25	226
te zamen . . 5	11 245	17 786	18 772	14 220	15 422	17 724	18 097	12 200	17 439	19 510	18 935	14 157	89	905	69	1 097
Steenwijk.																
Openb. scholen . . . 3	19 628	29 620	31 418	22 746	34 792	33 356	23 812	20 545	34 854	35 574	34 053	24 531	433	719	244	1 220
Prot. bijz. scholen . . 1	3 210	5 169	5 624	3 707	4 905	4 447	6 590	5 062	6 119	6 255	5 887	4 808	2	164	..	388
te zamen . . 4	22 838	34 789	37 042	26 453	39 697	37 803	30 402	25 607	40 973	41 829	39 940	29 339	435	883	244	1 608
Steenwijkerwold.																
Openb. scholen . . . 9	21 051	31 066	33 495	27 093	30 082	32 570	33 789	23 862	35 824	38 930	35 479	26 727	332	2 409	384	2 819
R. K. bijz. scholen. . 1	3 614	5 879	5 517	4 333	6 408	6 105	4 752	3 134	6 607	7 283	6 444	5 333	133	353	105	301
te zamen . . 10	24 665	36 945	39 012	31 426	36 490	38 675	38 541	26 996	42 431	46 213	41 923	32 060	465	2 762	489	3 120
Vollenhove (Ambt).																
Openb. scholen . . . 2	5 174	7 934	8 254	3 940	9 308	8 396	6 354	6 752	8 246	10 080	8 760	6 295	21	737	26	1 080
Prot. bijz. scholen . . 1	1 976	3 040	3 040	2 568	3 570	3 360	3 872	2 992	1 584	3 870	3 526	2 924	2	264	2	234
te zamen . . 3	7 150	10 974	11 294	6 508	12 878	11 756	10 226	9 744	9 830	13 950	12 286	9 219	23	1 001	28	1 314
Vollenhove (Stad).																
Openb. scholen . . . 2	6 862	9 356	10 735	8 569	12 214	11 729	10 640	5 507	10 460	12 215	11 384	8 005	6	455	4	520
Wanneperveen.																
Openb. scholen . . . 2	4 070	6 642	6 891	4 441	6 714	6 447	3 818	7 235	4 751	7 416	7 095	5 684	16	308	7	870
Arrond. Zwolle.																
Openb. scholen . . . 18	112 503	167 059	160 023	129 488	170 942	179 851	135 303	118 078	181 522	203 906	189 924	136 561	423	7 106	449	9 342
Prot. bijz. scholen . . 1	8 480	12 271	13 624	10 730	15 144	15 348	10 798	13 650	14 632	15 609	14 511	16 503	11	624	12	1 939
R. K. bijz. scholen. . 2	25 155	39 646	44 026	31 551	45 135	41 761	35 422	20 629	46 743	32 038	46 629	36 072	263	1 632	221	1 630
Andere bijz. scholen . 1	2 461	4 095	4 760	3 161	4 400	4 505	1 458	2 691	4 533	4 960	4 562	3 520	..	387	..	12 627
te zamen . . 22	148 599	223 071	222 433	174 930	235 621	241 465	182 981	155 048	247 430	256 513	255 626	186 656	697	9 749	682	

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
268	1 225	461	543	635	1 126	480	738	177	452	293	873	284	1 132	550	1 266	320	1 095	270	911
25	518	55	187	73	208	46	221	103	157	95	217	126	404	264	275	65	349	97	200
293	1 743	516	730	708	1 334	526	959	280	609	388	1 090	410	1 536	814	1 541	385	1 384	367	1 111
1 503	5 826	2 425	1 705	3 275	1 491	1 942	1 228	1 550	946	1 714	784	4 140	1 517	3 965	1 264	1 207	1 484	1 085	1 283
1 580	6 594	2 314	3 541	3 037	4 203	2 997	4 625	1 606	2 140	1 122	2 688	2 481	4 924	2 431	4 026	1 298	4 197	655	3 098
2	530	45	122	23	38	9	71	35	231	19	195	74	483	157	336	28	133	48	160
1 582	7 124	2 359	3 663	3 060	4 241	3 006	4 696	1 641	2 371	1 141	2 883	2 555	5 407	2 588	4 362	1 326	4 330	703	3 258
150	544	153	301	83	388	157	278	48	106	68	166	113	571	228	627	52	365	11	229
49	397	119	260	42	111	51	188	57	389	50	314	179	253	269	291	44	420	12	373
199	941	272	561	125	499	208	466	105	495	118	580	292	824	497	918	96	785	23	602
588	2 111	1 140	1 234	1 293	904	1 214	1 437	844	677	982	894	2 112	2 461	3 381	1 921	1 772	1 050	1 065	1 026
50	564	104	399	336	1 620	288	960	138	201	185	238	281	496	444	474	221	252	165	279
191	282	171	179	162	386	54	1 913	63	290	168	337	251	358	633	440	271	351	97	256
241	846	275	578	498	2 006	342	2 873	201	491	353	575	532	854	1 077	914	492	603	262	535
14	248	10	90	20	79	38	109	25	43	103	89	57	57	63	112	60	134	43	248
62	434	50	191	62	306	156	161	84	299	149	150	185	360	130	335	121	903	116	951
246	859	231	519	288	1 068	202	640	305	308	364	480	466	471	311	583	226	657	127	685
16	292	3	190	12	376	20	265	16	142	6	215	19	163	11	245	7	299	17	157
106	1 072	180	565	118	560	246	730	297	608	114	290	212	345	200	667	134	697	104	951
33	192	86	135	81	128	89	160	52	122	58	144	37	161	47	190	28	94	21	73
139	1 264	266	700	199	688	335	890	349	730	172	434	249	506	247	857	162	791	125	1 024
259	3 208	417	714	514	1 396	568	1 540	483	1 051	348	1 060	535	1 725	427	1 501	303	1 610	181	984
"	648	17	141	16	73	26	67	80	86	57	129	44	54	46	122	42	140	47	158
259	3 856	434	855	530	1 469	594	1 607	563	1 137	405	1 189	579	1 779	473	1 623	345	1 750	228	1 142
404	2 778	487	946	454	769	810	1 447	795	1 907	740	1 016	855	1 627	918	2 017	475	1 570	327	1 725
30	324	76	186	89	272	130	255	156	325	101	320	146	342	266	395	55	209	76	267
434	3 102	563	1 132	543	1 041	940	1 702	951	2 232	841	1 336	1 001	1 969	1 184	2 412	530	1 779	403	1 992
26	1 226	10	460	152	499	61	612	55	358	53	241	91	432	161	650	101	488	81	432
"	754	1	429	42	368	"	225	16	169	5	40	15	56	10	112	10	204	18	202
26	1 980	11	889	194	867	61	837	71	527	58	281	106	488	171	762	111	692	99	634
23	528	58	365	131	485	107	524	66	391	52	215	239	341	498	619	249	604	124	576
10	415	18	113	30	427	25	391	34	260	35	200	9	147	28	136	10	303	12	224
471	9 066	452	4 802	613	5 010	791	5 494	839	5 640	563	3 350	843	5 016	966	6 542	888	7 107	743	6 747
39	811	29	246	55	359	98	506	136	382	70	796	148	410	35	519	109	472	69	373
342	1 740	211	907	334	1 058	248	982	186	823	164	163	291	909	422	880	298	1 268	205	993
"	829	15	384	3	339	"	385	"	179	"	265	"	265	"	362	"	405	"	276
2	12 446	707	6 339	1 005	6 766	1 137	7 367	1 161	7 024	797	4 574	1 282	6 600	1 423	8 303	1 295	9 252	1 017	8 389
854																		11	

Arrondissement Deventer—Almelo.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Arrond. Raalte.																
Openb. scholen . . . 24	70 967	109 828	116 491	85 964	115 041	109 704	104 745	102 461	104 279	127 571	115 908	94 615	993	9 504	1 375	15 837
Prot. bijz. scholen . . 2	3 656	15 360	13 470	12 971	15 080	16 132	13 934	14 497	14 824	20 202	15 445	13 357	34	1 350	39	5 357
R. K. bijz. scholen. . 3	10 017	15 284	16 308	13 395	20 750	17 502	13 798	13 802	15 781	21 021	17 248	14 252	78	1 264	205	1 736
te zamen . . 29	84 640	140 472	146 269	112 330	150 871	143 338	132 477	130 760	134 884	168 794	148 601	122 224	1 105	12 118	1 619	22 929
Arrond. Kampen.																
Openb. scholen . . . 21	78 835	123 439	132 856	91 658	129 123	125 871	102 622	79 311	138 493	151 642	142 717	107 241	442	4 785	507	8 349
Prot. bijz. scholen . . 5	25 305	41 793	45 454	31 766	44 929	44 126	38 272	25 156	42 753	49 165	46 866	35 280	102	2 612	219	3 279
R. K. bijz. scholen. . 2	6 305	9 303	10 766	7 968	12 292	10 264	8 358	8 338	13 237	14 147	12 627	9 819	26	224	7	413
Andere bijz. scholen . 1	1 875	2 775	3 075	2 400	2 665	2 423	1 170	..	3 232	3 645	3 402	2 268	..	78	..	86
te zamen . . 29	112 320	177 310	192 151	133 792	189 009	182 684	150 422	112 805	197 715	218 599	205 612	154 608	570	7 699	733	12 126
Arrond. Ommen.																
Openb. scholen . . . 33	97 031	145 882	146 579	113 707	161 237	142 469	119 048	123 374	145 834	159 565	145 254	120 685	2 669	9 208	3 829	13 919
Prot. bijz. scholen . . 7	20 855	28 546	29 851	28 830	29 228	32 716	28 874	25 698	36 816	36 474	31 140	24 602	146	1 582	258	1 469
te zamen . . 40	117 886	174 428	176 430	142 537	190 465	175 185	147 922	149 072	182 650	196 039	176 394	145 287	2 815	10 790	4 087	15 391
Arrond. Steenwijk.																
Openb. scholen . . . 29	84 563	129 674	138 844	100 962	134 204	137 243	122 179	98 138	141 969	157 676	147 346	109 868	1 084	6 966	1 000	9 724
Prot. bijz. scholen . . 3	6 959	11 182	11 862	8 769	11 913	11 222	12 454	11 528	11 139	13 795	13 043	10 297	21	553	27	819
R. K. bijz. scholen . . 1	3 614	5 879	5 517	4 333	6 408	6 105	4 752	3 134	6 607	7 283	6 444	5 333	133	353	105	308
te zamen . . 33	95 136	146 735	156 223	114 064	152 525	154 570	139 385	112 800	159 715	178 754	166 833	125 498	1 238	7 872	1 132	10 851
District Zwolle.																
Openb. scholen . . 125	443 899	675 882	694 793	521 779	710 547	695 138	583 897	521 362	712 097	800 360	741 149	568 970	5 611	37 569	7 160	57 164
Prot. bijz. scholen . 18	65 255	109 152	114 261	93 066	116 294	119 544	104 332	90 529	120 164	135 245	121 005	94 039	314	6 721	555	11 590
R. K. bijz scholen. 8	45 091	70 112	76 617	57 247	84 585	75 632	62 330	45 903	82 368	74 489	82 948	65 476	500	3 473	538	4 305
Andere bijz. scholen 2	4 336	6 870	7 835	5 561	7 065	6 928	2 628	2 691	7 765	8 605	7 964	5 788	..	465	..	715
te zamen . 153	558 581	862 016	893 506	677 653	918 491	897 242	753 187	660 485	922 394	1 018 699	953 066	734 273	6 425	48 228	8 253	73 864
Bathmen.																
Openb. scholen . . . 1	5 018	7 788	3 120	6 836	8 432	8 640	8 560	8 530	8 460	8 036	8 520	6 400	38	622	18	1 288
Deventer.																
Openb. scholen . . . 10	96 231	153 459	171 858	123 871	166 719	137 097	115 487	97 121	164 040	189 100	176 281	110 855	274	3 457	596	7 638
Prot. bijz. scholen . . 1	3 360	5 433	5 876	4 208	5 190	6 031	4 277	3 906	5 832	6 161	5 608	3 878	39	137	56	345
R. K. bijz. scholen. . 2	16 367	28 516	28 877	24 248	33 901	29 428	22 656	21 080	34 194	35 101	31 220	22 034	126	577	167	1 154
te zamen . . 13	115 958	187 408	206 611	152 327	205 810	172 556	142 420	122 107	204 066	230 362	213 109	136 767	439	4 171	819	9 137
Diepenveen.																
Openb. scholen . . . 4	13 332	21 450	21 768	17 471	23 614	21 336	22 405	15 235	22 925	25 749	22 359	16 554	90	1 442	180	1 759
Holten.																
Openb. scholen . . . 2	10 903	16 779	17 446	14 135	17 978	18 820	13 296	12 215	18 472	20 870	17 895	13 734	361	1 624	300	1 811
Olst.																
Openb. scholen . . . 5	18 104	27 350	28 456	21 877	29 196	28 580	24 152	19 188	29 750	32 636	27 610	20 391	310	624	374	1 036
Almelo (Ambt).																
Openb. scholen . . . 3	23 635	37 190	39 310	26 463	35 284	35 260	30 840	29 674	38 416	45 891	40 115	31 537	102	2 212	203	2 480
Almelo (Stad).																
Openb. scholen . . . 4	33 007	48 772	53 562	35 137	46 852	46 893	36 040	20 960	44 396	54 521	50 209	38 672	232	1 545	361	2 113
Prot. bijz. scholen . . 1	6 150	9 341	10 165	6 690	8 920	8 912	9 960	6 058	9 320	10 218	9 744	7 454	7	663	2	664
R. K. bijz. scholen. . 1	11 200	18 890	21 529	15 174	20 232	20 324	17 370	15 320	..	21 171	20 912	16 943	3	247	6	574
te zamen . . 6	50 357	77 003	85 256	57 001	76 004	76 072	63 370	41 738	53 716	85 910	80 865	63 069	272	2 455	369	3 351
Hellendoorn.																
Openb. scholen . . . 9	21 888	32 745	33 884	25 470	34 206	37 724	32 706	25 776	33 739	40 229	35 932	29 306	54	1 306	68	2 286
Prot. bijz. scholen . . 1	7 490	11 740	11 565	9 765	13 040	13 025	14 130	6 420	13 440	14 739	13 757	10 431	15	490	5	662
te zamen . . 10	29 378	44 485	45 449	35 235	47 246	50 749	46 836	32 196	53 179	54 968	49 689	39 737	69	1 796	73	2 948
Vriezenveen.																
Openb. scholen . . . 4	7 566	11 466	11 736	8 904	12 060	12 023	8 610	7 176	11 508	12 487	11 746	8 847	80	500	105	561
Prot. bijz. scholen . . 3	9 392	14 000	14 475	11 912	15 914	15 883	8 845	14 170	15 306	17 574	16 933	12 522	6	436	4	827
te zamen . . 7	16 958	25 466	26 211	20 816	27 974	27 906	17 455	21 346	26 814	30 061	28 682	21 369	86	936	109	1 388

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
856	10356	915	4702	1307	5607	1780	8129	3184	9335	2177	5320	3312	8739	3129	7489	2535	7017	1865	6612
86	1934	57	369	105	470	126	1330	136	3307	75	797	188	2402	174	1342	119	626	80	672
61	1128	40	503	116	1077	176	1131	260	853	169	469	350	1004	227	1240	236	1191	103	1222
1003	13418	1012	5574	1528	7154	2082	10590	3580	13495	2421	6586	3850	12145	3530	10071	2890	8834	2048	8506
431	8819	490	3945	882	4873	1182	6295	1314	6239	739	334	1365	6145	1571	8594	1620	8223	1585	7229
185	3743	158	1848	289	2141	278	2321	395	2462	356	1565	553	2714	578	3372	353	2833	186	2837
42	544	53	234	103	301	92	336	81	239	105	319	106	439	57	243	59	344	70	307
..	143	..	40	2	79	29	22	..	13	..	..	..	39	..	59	..	41	..	77
658	13249	631	6067	1276	7384	1576	8974	1790	8953	1200	5218	2024	9337	2206	12268	2032	11441	1841	10450
5033	18184	6966	8149	9534	10516	7677	10145	4712	5318	4810	7232	9879	12252	11602	11167	5200	9568	3448	8177
425	2549	567	1094	437	1122	262	3118	470	1878	407	1593	952	2145	1635	1948	596	1931	372	1375
5478	20733	7533	9243	9971	11638	7939	13263	5182	7196	5217	8825	10831	14397	13237	13115	5736	11499	3820	9552
1166	11060	1464	4153	1781	5965	2233	6419	2160	5367	1961	3956	2668	5668	2750	7065	1686	7265	1132	6933
33	1594	104	705	139	569	115	452	148	377	120	313	96	271	103	424	89	438	86	433
30	324	76	186	89	272	130	255	156	325	101	320	146	342	266	395	55	209	76	267
1229	12978	1644	5014	2009	6806	2478	7126	2464	6069	2182	4589	2910	6281	3119	7884	1821	7912	1294	7633
7977	57485	10217	25751	14117	31961	13663	36482	12209	31899	10270	23192	18067	37820	20018	40857	11929	39180	8773	35698
768	10631	915	4262	1025	4661	874	7727	1285	8406	1028	8064	1937	7942	2525	7605	1197	6300	793	5690
475	3736	380	1830	642	2708	646	2704	683	2240	599	1271	893	2694	972	2758	648	3012	454	2789
2	972	15	424	5	418	29	407	..	192	..	265	..	304	..	421	..	446	..	353
9222	72824	11527	32267	15789	39748	15212	47320	14177	42737	11817	29792	20897	48760	23515	51641	13774	48928	10020	44530
8	1417	133	435	357	367	643	342	734	999	487	529	677	921	532	361	474	669	249	868
476	7887	320	3524	464	5056	406	3756	371	3556	303	2791	429	4289	361	4038	319	6206	261	3952
13	359	36	216	29	254	28	291	36	277	21	276	28	225	88	268	26	302	18	328
78	971	84	370	86	1127	100	478	55	427	117	366	146	588	129	627	93	643	35	503
567	9217	440	4110	579	6437	534	4525	462	4260	501	3433	603	5102	578	4933	438	7151	314	4783
166	2081	137	967	205	1088	242	1093	259	1785	141	1144	375	1619	323	1219	114	1376	101	984
86	1172	258	544	304	629	529	987	439	1053	482	978	888	1784	708	1420	365	1121	210	859
185	1385	230	317	279	1013	489	1380	414	1182	305	690	828	1523	444	1154	260	1032	197	832
434	1898	468	934	709	1063	936	1268	585	723	838	1203	1410	1771	1589	2140	1885	1604	1532	1200
522	2335	482	1222	750	1606	794	1358	643	718	567	571	1381	1443	1359	1686	1273	1894	891	1991
10	700	10	342	59	349	46	246	9	219	9	199	33	284	18	378	17	490	6	428
21	451	13	179	27	253	5	234	104	240	175	152	..	..	145	305	61	168	94	196
553	3486	505	1743	836	2208	845	1838	756	1177	751	922	1414	1727	1522	2369	1351	2552	931	2615
126	3038	158	1449	384	2010	525	1654	486	1173	546	1092	735	2545	526	2136	420	2095	358	1453
22	1382	114	642	116	633	136	420	214	397	83	111	222	356	244	452	172	354	127	303
148	4450	272	2091	500	2043	661	2084	700	1570	629	1203	957	2901	770	2588	592	2449	465	1756
72	648	74	386	40	273	26	337	54	279	52	543	50	1977	31	823	35	883	64	463
52	801	73	387	74	242	104	325	70	257	77	328	164	461	323	619	169	921	64	934
124	1449	147	773	114	515	130	662	124	536	129	871	214	2438	354	1442	204	1754	128	1397

Arrondissement Almelo—Enschedé—Hengelo—Oldenzaal.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Wierden.																
Openb. scholen . . . 5	20 858	33 166	34 141	23 064	30 671	30 617	22 150	19 238	28 896	35 504	32 006	25 702	133	1 762	163	3 168
R. K. bijz. scholen . . 1	3 070	4 445	5 229	3 807	5 080	5 072	3 525	3 666	5 964	6 171	5 967	4 544	33	212	41	398
te zamen . . 6	23 928	37 611	39 370	26 871	35 751	35 689	25 675	22 904	34 860	41 675	37 973	30 246	166	1 974	204	3 566
Enschede.																
Openb. scholen . . . 10	59 722	87 591	97 559	77 125	102 025	104 953	70 824	72 477	114 774	130 000	125 853	86 112	155	4 687	183	12 079
Prot. bijz. scholen . 2	11 514	16 671	20 494	13 694	20 437	21 753	12 778	15 954	22 180	22 556	22 489	16 101	9	663	6	2 051
R. K. bijz. scholen . 3	22 263	35 183	38 624	28 264	38 062	35 293	30 207	10 944	40 289	46 482	42 982	29 098	202	3 001	443	4 743
Andere bijz. scholen . 1	6 774	10 837	11 404	9 187	11 295	8 987	12 420	2 965	13 889	13 796	13 589	5 867	..	72	..	136
te zamen . . 16	100 273	150 282	168 081	28 270	171 819	170 986	126 229	102 340	191 132	212 834	204 913	137 178	366	8 423	632	19 009
Haaksbergen.																
Openb. scholen . . . 1	19 142	28 552	26 349	11 387	31 143	26 097	25 061	21 413	22 171	24 297	29 577	23 791	115	1 299	354	2 532
Lonneker.																
Openb. scholen . . . 10	38 914	56 485	57 467	50 534	67 731	61 074	47 565	60 204	55 630	25 879	67 913	54 043	207	3 786	170	10 000
R. K. bijz. scholen . 1	3 784	5 530	5 808	5 055	6 694	6 133	5 914	4 562	6 270	2 886	6 646	6 669	17	997	110	1 790
te zamen . . 11	42 698	62 015	63 275	55 589	74 425	67 207	53 479	64 766	61 900	28 765	74 609	60 712	224	4 783	280	11 790
Delden (Ambt).																
Openb. scholen . . . 6	9 238	13 635	13 834	11 581	15 856	13 934	11 080	14 364	15 610	9 172	14 041	12 606	36	1 922	20	2 976
Delden (Stad).																
Openb. scholen . . . 1	4 492	6 703	7 314	4 699	6 865	6 540	6 056	4 754	6 690	3 974	7 016	5 254	8	748	11	707
R. K. bijz. scholen . 2	5 166	7 688	7 567	7 949	7 428	7 072	7 712	5 355	7 820	5 060	6 605	5 587	7	901	23	1 392
te zamen . . 3	9 658	14 291	14 881	12 648	14 293	13 612	13 768	10 109	14 510	9 034	13 621	10 841	15	1 649	34	1 899
Diepenheim.																
Openb. scholen . . . 2	5 537	10 008	9 129	7 700	11 544	10 594	10 199	4 804	7 701	11 144	11 045	9 049	76	465	83	925
Goor.																
Openb. scholen . . . 2	10 976	18 407	20 016	13 606	19 553	18 812	11 623	11 793	20 146	21 312	20 472	15 268	1	269	3	582
Hengelo.																
Openb. scholen . . . 8	63 397	100 724	105 708	60 924	91 189	86 040	72 634	64 226	93 658	98 391	104 052	72 500	143	3 755	164	6 733
Prot. bijz. scholen . 1	..	..	1 669	1 210	1 475	2 163	840	1 764	1 764	1 829	1 896	1 722	" 2	..	" 2	..
R. K. bijz. scholen. . 1	5 433	8 300	7 904	5 148	7 840	10 332	5 080	7 650	7 500	12 201	9 960	6 916	..	119	..	460
te zamen . . 10	68 830	109 024	115 281	67 282	100 504	98 535	78 554	73 640	102 922	112 421	115 908	81 147	145	3 874	166	7 193
Markelo.																
Openb. scholen . . . 4	14 918	23 913	24 195	18 061	24 938	23 450	23 156	15 956	17 064	21 522	22 949	18 233	536	1 845	886	3 062
R. K. bijz. scholen . 1	2 352	3 444	3 699	2 480	3 708	3 798	4 750	3 610	2 270	4 700	3 872	3 256	..	125	..	1 047
te zamen . . 5	17 270	27 357	27 994	20 541	28 736	27 248	27 906	19 566	19 334	26 222	26 821	21 489	536	1 970	886	4 109
Rijssen.																
Openb. scholen . . . 1	..	13 287	31 451	18 517	32 059	33 383	13 856	20 722	31 621	37 300	31 631	24 348	" 3	..	66	532
R. K. bijz. scholen . 1	623	2 640	3 608	2 523	3 414	3 400	4 320	1 980	1 980	4 140	3 510	3 150	3	36	11	257
te zamen . . 2	623	15 927	35 059	21 040	35 473	36 783	18 176	22 702	33 601	41 440	38 141	27 498	3	36	77	789
Borne.																
Openb. scholen . . . 4	15 812	23 882	24 017	17 008	21 789	22 229	22 113	20 185	20 951	21 775	23 930	20 440	45	813	134	1 080
R. K. bijz. scholen . 1	3 977	6 610	6 502	4 184	6 827	5 288	7 244	6 900	1 224	6 912	8 352	5 955	9	175	9	266
te zamen . . 5	19 789	30 492	30 519	21 192	28 616	27 517	29 357	26 785	22 175	28 687	32 282	26 395	54	988	143	1 346
Denekamp.																
Openb. scholen . . . 7	14 673	15 122	12 909	20 212	25 130	25 658	16 848	22 366	24 891	14 585	21 852	19 173	58	824	96	1 546
R. K. bijz. scholen . 1	240	478	470	1 840	1 800	1 920	2 070	2 070	552	1 620	1 886	1 380	"	..	"	..
te zamen . . 8	14 913	15 600	13 379	22 052	26 930	27 578	18 918	24 436	25 443	16 205	23 738	20 553	58	824	96	1 546
Losser.																
Openb. scholen . . . 5	23 899	36 960	28 176	37 100	45 118	41 583	42 646	36 774	30 780	32 638	47 744	42 902	530	3 850	1 097	3 855
Oldenzaal.																
Openb. scholen . . . 3	4 178	19 187	21 796	18 007	21 058	20 834	10 010	16 570	23 268	25 379	25 498	19 145	20	363	85	3 649
R. K. bijz. scholen . 1	5 054	11 310	12 915	8 610	17 340	10 730	9 340	9 438	..	14 496	12 986	12 080	98	381	202	3 982
te zamen . . 4	9 232	30 497	34 711	26 617	38 398	31 564	19 350	26 008	23 268	39 875	38 484	31 225	118	744	287	7 631
Gotmarsum.																
Openb. scholen . . . 1	2 975	4 680	4 760	3 840	6 519	6 400	4 480	6 080	6 320	..	3 120	6 240	2	45	6	294
R. K. bijz. scholen . 1	720	1 320	1 400	1 368	1 440	1 443	1 400	74	1 368	1 080	1 020	840	" 2	" 45	" 6	246
te zamen . . 2	3 695	6 000	6 160	5 208	7 959	7 843	5 880	6 154	7 688	1 080	4 140	7 080				
Tubbergen.																
Openb. scholen . . . 9	22 207	32 467	34 141	31 852	39 006	34 764	32 149	31 723	37 924	26 187	39 056	30 603	308	4 195	376	8 098

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
212	3546	350	1316	503	1407	257	1659	535	898	432	875	551	4119	629	3749	382	1613	298	1602
75	298	67	204	114	863	50	358	39	250	60	186	121	564	103	591	45	253	39	251
287	3844	417	1520	617	2270	307	2017	574	1148	492	1061	672	4683	732	4340	427	1866	337	1853
353	7576	376	2721	520	2937	434	2045	183	1339	351	1629	664	2897	670	2824	535	3345	532	2567
5	2609	4	497	19	601	20	807	2	309	17	368	58	463	27	447	22	566	37	575
587	2616	549	908	713	1095	494	942	275	889	88	274	560	968	534	1377	291	1153	192	841
136	70	"	64	"	68	"	53	"	82	"	9	"	58	"	51	"	48	"	35
009	945	12871	929	4190	1252	4701	948	3847	460	2619	456	2280	1282	4386	1231	4699	1148	5112	761	4018
589	217	4835	392	1817	776	2127	405	1363	342	1282	267	1032	486	2757	500	2046	449	1703	253	2485
000	269	8097	342	2704	381	2671	348	2514	304	2195	431	2192	450	1648	118	690	228	2881	164	2300
760	126	1137	76	234	106	267	57	314	166	434	56	262	144	437	42	155	110	604	37	533
760	395	9234	418	2938	487	2938	405	2858	470	2629	487	2454	594	2085	160	845	338	3485	201	2833
978	83	2972	96	884	74	764	77	1257	83	787	151	758	89	1957	77	977	56	937	39	775
507	16	403	58	162	34	146	30	86	22	136	30	50	76	108	24	97	18	54	44	174
362	32	394	20	230	72	336	47	235	52	299	16	268	94	317	34	141	33	367	43	255
869	48	797	78	392	106	482	77	321	74	435	46	318	170	425	58	238	51	421	87	429
995	133	1151	88	255	84	369	91	725	91	609	38	234	89	577	65	680	171	481	97	470
589	7	1661	9	406	15	283	20	521	1	194	5	320	23	415	5	348	9	484	2	358
733	157	6292	263	2063	320	2478	396	1950	430	1903	770	2460	637	2298	266	3020	225	3383	239	2303
"	1	49	1	34	1	55	19	49	21	24	2	27	20	121	4	85	1	41	2	37
460	3	489	2	83	12	90	9	224	15	226	2	308	1	145	1	299	4	444	"	249
193	161	6830	266	2180	333	2623	424	2223	466	2153	774	2795	658	2564	271	3404	230	3868	241	2589
062	396	2816	465	558	640	710	848	798	1387	1082	719	538	1048	902	1175	907	763	1134	428	959
047	"	640	45	100	219	203	99	208	43	202	174	268	71	189	141	352	91	152	78	55
109	796	3456	510	658	859	913	947	1006	1430	1284	893	806	1119	1091	1316	1259	854	1286	506	1014
539	97	1533	203	618	109	465	205	610	135	482	92	583	318	1765	251	1316	112	1127	50	594
257	1	191	3	55	10	20	2	122	15	106	18	115	7	29	9	101	6	100	"	107
729	98	1724	206	673	119	485	207	732	150	588	110	698	325	1794	260	1417	118	1227	50	701
060	149	1376	124	781	101	1003	127	882	124	983	75	400	127	1539	234	1550	124	1091	70	1018
966	6	260	16	131	11	256	13	216	39	168	80	183	4	39	20	179	22	152	10	227
346	155	1636	140	912	121	1259	160	1098	163	1151	155	583	131	1578	254	1729	146	1243	80	1245
546	108	882	311	8000	471	773	611	635	475	561	437	1139	741	2546	286	3307	323	942	168	511
"	"	40	"	16	"	8	"	10	"	2	"	1	"	1	"	"	"	"	"	"
546	108	922	311	816	471	781	611	645	475	563	437	1140	741	2547	286	3307	323	942	168	511
865	568	1180	383	3022	404	4171	500	1642	503	1240	262	1022	336	1462	253	2669	158	1819	212	1474
649	16	1425	43	502	61	626	55	598	39	289	45	149	100	593	121	571	65	707	104	376
338	70	275	74	69	43	108	81	95	74	69	5	51	"	"	30	219	41	190	7	232
987	86	1660	117	571	104	734	136	693	113	358	50	200	100	593	151	790	106	897	111	608
224	27	182	20	122	63	218	73	140	19	83	44	251	70	303	"	"	6	119	48	344
224	"	"	"	"	"	"	"	13	"	"	"	"	"	"	"	30	"	12	"	"
248	27	182	20	122	63	218	73	153	19	83	44	251	70	303	"	30	6	131	48	344
038	390	4623	550	2668	671	2852	748	2077	915	2477	659	1382	1225	3234	829	2816	735	2334	420	1672

Arrondissement Oldenzaal—Groningen—Zuidhorn.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Weerselo.																
Openb. scholen . . . 6	13 099	21 875	20 009	15 461	20 416	19 885	14 045	20 056	20 378	8 819	21 430	21 334	143	2 526	157	3 47
Arrond. Deventer.																
Openb. scholen . . . 22	143 588	226 826	242 648	184 190	245 939	214 473	183 900	153 289	243 647	276 391	252 665	167 834	1 073	7 769	1 468	13
Prot. bijz. scholen . . 1	3 360	5 433	5 876	4 208	5 190	6 031	4 277	3 906	5 832	6 161	5 608	3 878	39	137	56	
R. K. bijz. scholen. . 2	16 367	28 516	28 877	24 248	33 901	29 428	22 656	21 080	34 194	35 101	31 220	22 034	126	577	167	1
te zamen . . 25	163 315	260 775	277 401	212 646	285 030	249 932	210 833	178 275	283 673	317 653	289 493	193 846	1 238	8 483	1 691	15
Arrond. Almelo.																
Openb. scholen . . . 25	106 954	163 339	172 633	119 038	159 073	162 400	130 346	102 224	162 955	188 632	170 008	134 064	631	7 825	900	10
Prot. bijz. scholen . . 5	23 032	35 081	36 205	28 367	37 874	37 820	32 935	26 648	38 066	42 531	40 437	30 407	28	1 589	11	2
R. K. bijz. scholen. . 2	14 270	23 335	26 758	18 981	25 312	25 396	20 895	18 986	5 964	27 342	26 899	21 487	36	459	47	
te zamen . . 32	144 256	221 755	235 596	166 386	222 259	225 676	184 176	147 858	206 985	258 505	237 324	185 958	695	9 873	958	13
Arrond. Enschedé.																
Openb. scholen . . . 25	117 778	172 628	181 375	139 046	200 899	192 124	143 450	154 094	192 575	180 176	223 343	163 946	477	9 772	707	24
Prot. bijz. scholen . . 2	11 514	16 671	20 494	13 694	20 437	21 753	12 778	15 954	22 180	22 556	22 489	16 101	9	663	6	2
R. K. bijz. scholen . . 4	26 047	40 713	44 432	33 319	44 756	41 426	36 121	15 506	46 559	49 368	49 678	35 767	219	3 998	553	6
Andere bijz. scholen . 1	6 774	10 837	11 404	9 187	11 295	8 987	12 420	2 965	13 889	13 796	13 589	5 867	..	72	..	
te zamen . . 32	162 113	240 849	257 705	195 246	277 387	264 290	204 769	188 519	275 203	265 896	309 099	221 681	705	14 505	1 266	33
Arrond. Hengelo.																
Openb. scholen . . . 24	108 558	186 677	211 747	135 088	202 004	192 753	148 604	136 619	192 490	202 815	214 206	157 267	800	8 944	1 233	15
Prot. bijz. scholen . . 1	..	..	1 669	1 210	1 475	2 163	840	1 764	1 764	1 829	1 896	1 722	..	..	..	
R. K. bijz. scholen . . 5	13 574	22 072	22 778	18 100	22 480	24 602	21 862	18 595	19 570	26 101	23 947	18 909	12	1 181	36	3
te zamen . . 30	122 132	208 749	236 194	154 398	225 959	219 518	171 306	156 978	213 824	230 745	249 049	177 898	812	10 125	1 269	18
Arrond. Oldenzaal.																
Openb. scholen . . . 35	96 843	154 173	145 808	143 486	179 036	171 353	142 291	153 754	164 512	129 383	182 630	159 887	1 115	12 616	1 951	21
R. K. bijz. scholen. . 4	9 991	19 718	21 287	16 002	27 407	19 381	20 054	18 182	3 144	24 108	24 244	20 255	107	556	211	
te zamen . . 39	106 834	173 891	167 095	159 488	206 443	190 734	162 345	171 936	167 656	153 491	206 874	180 092	1 222	13 172	2 162	22
District Deventer.																
Openb. scholen . . 131	573 721	903 643	954 211	720 848	986 951	933 163	748 591	699 980	956 179	977 397	1 042 852	783 048	4 096	46 426	6 259	85
Prot. bijz. scholen . 9	37 906	57 185	64 244	47 479	64 976	67 767	50 830	48 272	67 842	73 077	70 430	52 108	76	2 389	73	4
R. K. bijz. scholen 17	80 249	134 354	144 132	110 650	153 836	140 263	121 588	92 349	109 431	162 020	155 968	118 452	500	6 771	1 014	12
Andere bijz. scholen 1	6 774	10 837	11 404	9 187	11 295	8 987	12 420	2 965	13 889	13 796	13 589	5 867	..	72	..	
te zamen . 158	698 650	1 106 019	1 173 991	888 164	1 217 078	1 150 150	933 429	843 566	1 147 341	1 226 290	1 282 839	959 475	4 672	55 658	7 346	102
Provincie Overijssel.																
Openb. scholen . . 256	1 017 620	1 579 525	1 649 004	1 242 627	1 697 498	1 628 301	1 332 488	1 221 342	1 668 276	1 777 757	1 784 001	1 352 018	9 707	83 935	13 419	143
Prot. bijz. scholen . 27	103 161	166 337	178 505	140 545	181 270	187 311	135 162	138 801	188 006	208 322	191 435	146 147	390	9 110	628	16
R. K. bijz. scholen . 25	125 340	204 466	220 749	167 897	238 441	215 865	183 918	138 252	191 799	236 509	238 916	183 928	1 000	10 244	1 552	16
Andere bijz. scholen 3	11 110	17 707	19 239	14 748	18 360	15 915	15 048	5 656	21 654	22 401	21 533	11 655	..	537	..	
te zamen . 311	1 257 231	1 968 035	2 067 497	1 565 817	2 135 569	2 047 392	1 686 616	1 504 051	2 069 735	2 244 989	2 235 905	1 693 748	11 097	103 886	15 599	176
Groningen																
Openb. scholen . . . 21	179 275	264 847	300 326	203 736	270 663	282 430	203 021	153 868	203 956	319 983	305 959	228 274	1 244	10 451	1 133	18
Prot. bijz. scholen . . 4	24 047	42 348	45 766	30 711	44 221	44 559	37 297	21 168	46 998	50 127	47 945	33 128	42	2 734	66	3
R. K. bijz. scholen. . 4	17 809	29 380	30 754	24 075	33 183	31 579	25 986	10 229	34 112	36 807	32 920	28 530	230	1 323	286	1
te zamen . . 29	201 131	336 575	385 846	258 522	348 067	358 568	266 314	185 265	375 066	406 917	386 824	289 932	1 516	14 508	1 485	23
Haren.																
Openb scholen . . . 5	17 278	31 322	31 047	29 431	27 871	32 963	32 036	18 464	29 430	32 881	30 935	26 193	79	1 621	155	2
Prot. bijz. scholen . . 1	..	..	..	..	..	..	..	1 634	1 596	1 672	1 720	1 394	..	..	..	
te zamen . . 6	17 278	31 322	31 047	29 431	27 871	32 963	32 036	20 098	31 026	34 553	32 715	27 587	79	1 621	155	2
Grijpskerk.																
Openb. scholen . . . 5	10 838	16 720	15 296	14 042	14 168	14 240	16 284	10 320	14 855	18 480	16 128	13 056	421	832	501	1
Prot. bijz. scholen . . 1	4 732	7 320	7 640	7 344	7 265	8 190	9 752	6 270	8 820	10 128	8 736	6 970	40	498	39	1
te zamen . . 6	15 570	24 000	22 936	21 386	21 234	22 430	26 036	16 590	23 675	28 608	24 864	20 026	461	1 330	540	2
Grootegast.																
Openb. scholen . . . 8	13 936	21 440	22 512	18 448	18 530	21 680	24 653	16 360	22 552	26 688	23 226	18 700	985	1 313	1 009	2
Prot. bijz. scholen . . 3	8 086	12 440	13 062	11 730	11 798	13 960	15 962	10 440	14 616	16 560	14 532	11 730	31	673	104	1
te zamen . . 11	22 022	33 880	35 574	30 178	30 328	35 640	40 615	26 800	37 168	43 248	37 758	30 430	1 016	1 986	1 113	3

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
114	2 144	282	1 069	142	1 333	159	957	178	861	184	880	390	2 482	181	736	194	1 025	140	1 008
921	13 942	1 078	5 787	1 609	8 153	2 309	7 538	2 217	8 575	1 778	6 132	3 197	10 136	2 368	8 222	1 532	10 404	1 018	7 495
13	359	36	216	29	254	28	291	36	277	21	276	28	225	88	268	26	302	18	328
78	971	84	370	86	1 127	100	478	55	427	117	366	146	588	129	627	93	643	35	503
1 012	15 272	1 198	6 373	1 724	9 534	2 437	8 307	2 308	9 279	1 916	6 774	3 371	10 949	2 585	9 117	1 651	11 349	1 071	8 326
1 306	11 465	1 532	5 307	2 386	6 359	2 538	6 276	2 303	3 791	2 435	4 284	4 127	11 855	4 134	10 534	3 995	8 129	3 063	6 709
84	2 853	197	1 371	249	1 224	286	1 001	293	873	169	638	419	1 101	585	1 449	358	1 765	197	1 665
96	749	80	383	141	1 116	55	592	143	490	235	338	121	564	248	896	106	421	133	447
1 546	15 067	1 809	7 061	2 776	8 699	2 879	7 869	2 739	5 154	2 839	5 260	4 667	13 520	4 967	12 879	4 459	10 315	3 393	8 821
889	20 508	1 110	7 242	1 677	7 735	1 187	5 952	829	4 816	1 049	4 853	1 600	7 302	1 288	5 560	1 512	7 929	949	7 352
5	2 609	4	497	19	601	20	807	2	309	17	368	58	463	27	447	22	566	37	575
713	3 753	625	1 142	819	1 362	551	1 256	441	1 323	144	536	704	1 405	576	1 532	401	1 757	229	1 374
..	70	..	64	..	68	..	53	..	82	..	9	..	58	..	51	..	48	..	35
1 557	26 940	1 739	8 945	2 515	9 766	1 758	8 068	1 272	6 530	1 210	5 766	2 362	9 228	1 891	7 590	1 935	10 300	1 215	9 336
1 289	16 828	1 182	4 946	1 276	5 215	1 667	5 947	2 149	5 193	1 805	4 943	2 280	8 022	1 863	7 345	1 354	7 600	899	5 633
1	49	1	34	1	55	19	49	21	24	2	27	20	121	4	85	1	41	2	37
36	1 714	70	468	313	649	157	789	125	883	210	959	173	680	185	893	134	1 063	121	666
1 326	18 591	1 253	5 448	1 550	5 919	1 843	6 785	2 295	6 050	2 017	5 929	2 473	8 823	2 052	8 323	1 489	8 704	1 022	6 336
1 372	11 812	1 713	8 964	1 922	10 956	2 273	6 931	2 253	6 494	1 706	5 223	2 989	12 159	1 904	11 649	1 605	8 637	1 162	6 403
76	535	90	216	54	372	114	334	113	239	85	235	4	40	50	428	63	354	17	459
1 448	12 347	1 803	9 180	1 976	11 028	2 387	7 265	2 366	6 733	1 791	5 458	2 993	12 199	1 954	12 077	1 668	8 391	1 179	6 862
5 787	74 355	6 615	32 246	8 870	38 418	9 974	32 644	9 751	28 899	8 773	25 435	14 193	49 474	11 557	43 310	9 968	42 099	7 091	33 592
103	5 870	238	2 118	298	2 134	353	2 148	352	1 483	209	1 309	525	1 910	704	2 249	407	2 674	254	2 605
999	7 722	949	2 579	1 413	4 626	977	3 449	877	3 312	791	2 434	1 148	3 277	1 188	4 376	797	4 238	535	3 449
..	70	..	64	..	68	..	53	..	82	..	9	..	58	..	51	..	48	..	35
6 889	88 217	7 802	37 007	10 581	45 246	11 304	38 294	10 980	33 746	9 773	29 187	15 866	54 719	13 449	49 986	11 202	49 059	7 880	39 681
18 964	132 040	16 832	57 997	22 987	70 379	23 637	69 126	21 960	60 768	19 023	48 627	32 260	87 294	31 575	84 167	21 927	81 279	15 864	69 290
871	16 501	1 153	6 380	1 323	6 795	1 227	9 875	1 637	9 889	1 237	6 373	2 462	9 852	3 229	9 854	1 604	8 974	1 047	8 295
1 474	11 458	1 329	4 409	2 035	7 534	1 623	6 153	1 560	5 552	1 330	3 705	2 041	5 971	2 160	7 134	7 250	1 445	989	6 238
..	1 042	15	488	5	486	29	460	..	274	..	274	..	392	..	472	494	..	..	388
16 111	161 041	19 329	69 274	26 370	84 991	26 516	85 614	25 157	76 483	21 590	58 979	36 763	103 479	36 964	101 627	97 997	24 976	17 900	84 211
1 712	17 996	2 162	11 922	3 648	15 645	3 126	11 703	2 492	12 902	2 371	9 020	3 228	16 273	4 057	17 739	3 339	21 660	2 045	14 512
120	3 071	47	1 351	232	1 584	143	1 630	221	1 906	161	863	234	2 051	200	2 372	173	3 034	70	2 411
412	1 901	351	965	387	1 304	318	996	245	923	21	197	376	581	481	1 198	262	1 305	216	762
2 244	22 968	2 560	14 238	4 267	18 583	3 587	14 319	2 958	15 734	2 553	10 080	3 838	18 905	4 738	21 309	3 774	25 999	2 331	17 685
252	1 443	586	1 178	464	993	218	1 188	358	1 788	212	1 082	196	1 683	198	1 950	185	1 286	159	1 254
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	26	41	5	35	7	55	11	49	6	46
252	1 443	586	1 178	464	993	218	1 188	358	1 788	238	1 123	201	1 718	205	2 005	196	1 335	165	1 300
89	893	246	1 205	218	757	322	760	495	409	271	225	403	775	415	1 083	267	1 002	185	1 131
83	903	109	885	103	790	136	657	119	932	81	892	114	938	64	779	19	1 210	21	2 312
172	1 796	355	2 090	321	1 547	458	1 417	614	1 341	352	1 117	517	1 713	479	1 862	286	2 212	206	3 443
856	2 011	1 248	1 536	824	740	1 288	777	1 256	1 333	446	474	750	1 231	1 388	2 555	772	1 924	539	1 976
31	1 050	128	986	216	580	140	784	166	1 306	103	669	147	1 015	132	1 538	69	893	16	965
887	3 061	1 376	2 522	1 040	1 320	1 428	1 561	1 422	2 639	549	1 143	897	2 246	1 520	4 093	841	2 817	555	2 941

Arrondissement Zuidhorn—Warffum—Onderdendam.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Hoogkerk.																
Openb. scholen . . . 2	6 032	9 280	9 744	7 922	8 670	10 200	11 776	7 530	10 626	12 240	11 004	8 908	18	670	13	767
Prot. bijz. scholen . . 1	2 470	3 800	3 990	3 502	3 672	4 480	5 152	3 420	4 956	5 760	5 040	4 082	29	171	37	196
te zamen . . 3	8 502	13 080	13 734	11 424	12 342	14 680	16 928	10 950	15 582	18 000	16 044	12 990	47	841	50	964
Leek.																
Openb. scholen . . . 7	19 110	29 400	30 860	24 650	26 180	30 680	35 282	22 980	32 068	36 498	32 088	25 942	711	1 668	570	2 382
Prot bijz. scholen . . 1	1 716	2 640	2 772	2 278	2 448	2 880	3 312	2 190	3 108	3 696	3 402	2 754	3	272	2	358
te zamen . . 8	20 826	32 040	33 632	26 928	28 628	33 560	38 594	25 170	35 176	40 194	35 490	28 696	714	1 940	572	2 740
Marum.																
Openb. scholen . . . 6	16 308	25 080	26 334	21 018	22 270	26 080	30 836	20 100	28 056	32 064	28 014	22 712	371	1 837	629	3 494
Prot. bijz. scholen . . 1	2 886	4 440	4 662	3 774	3 774	4 440	5 006	3 240	4 586	5 184	4 536	3 672	4	461	4	702
te zamen . . 7	19 194	29 520	30 996	24 792	26 044	30 520	35 842	23 340	32 642	37 248	32 550	26 384	375	2 298	633	4 196
Oldekerk.																
Openb. scholen . . . 1	2 782	4 280	4 494	3 536	3 570	4 760	5 474	3 570	4 998	5 712	4 998	4 046	78	206	43	386
Prot. bijz. scholen . . 1	2 100	3 360	3 528	3 468	3 196	3 760	4 324	2 820	3 990	4 608	4 032	3 230	21	218	16	528
te zamen . . 2	4 882	7 640	8 022	7 004	6 766	8 520	9 798	6 390	8 988	10 320	9 030	7 276	99	424	59	914
Zuidhorn.																
Openb. scholen . . . 2	9 464	14 560	15 288	13 124	13 430	15 320	17 526	11 430	12 960	18 316	16 044	12 954	48	314	115	726
Prot. bijz. scholen . . 1	3 848	5 920	6 216	4 794	4 794	5 560	6 394	4 170	5 838	6 672	5 858	4 726	6	408	12	774
te zamen . . 3	13 312	20 480	21 504	17 918	18 224	20 880	23 920	15 600	18 798	24 988	21 882	17 680	54	722	127	1 486
Baflo.																
Openb. scholen . . . 4	7 436	10 992	11 336	9 604	10 836	10 872	8 893	9 793	10 900	11 847	10 603	8 476	228	227	165	566
Prot. bijz. scholen . . 1	3 808	5 130	5 572	5 094	4 590	2 780	6 210	4 556	6 754	7 128	5 754	4 110	75	216	30	198
te zamen . . 5	11 244	16 122	16 908	14 698	15 426	13 652	15 103	14 349	17 654	18 975	16 357	12 586	303	443	195	764
Eenrum.																
Openb. scholen . . 3	11 290	16 342	16 920	17 271	13 312	16 017	19 228	9 215	16 556	18 793	14 422	9 394	46	1 685	36	1 536
Kloosterburen.																
Openb. scholen . . . 2	3 484	5 660	5 628	5 688	4 706	5 880	6 762	3 528	6 132	6 676	5 892	4 896	28	245	11	546
R. K. bijz. scholen. . 1	3 328	5 120	5 376	3 870	5 902	5 302	5 480	2 740	1 754	6 302	5 168	4 352	„	693	„	588
te zamen . . 3	6 812	10 780	11 004	9 558	10 608	11 182	12 242	6 268	7 886	12 978	11 060	9 248	28	938	11	1 134
Leens.																
Openb. scholen . . . 6	11 277	16 998	17 908	16 238	16 395	17 920	20 433	13 677	19 262	20 040	17 766	14 412	308	1 051	328	1 197
Prot. bijz. scholen . . 1	3 208	4 920	5 126	4 322	4 828	5 720	6 578	4 862	5 722	6 456	5 922	4 760	107	280	110	624
R. K. bijz. scholen. . 1	1 802	2 680	2 680	2 278	2 688	2 432	2 560	1 764	2 772	2 852	2 418	2 108	„	132	„	582
te zamen . . 8	16 287	24 598	25 714	22 838	23 911	26 072	29 571	20 303	27 756	29 348	26 106	21 280	415	1 463	438	2 403
Uithuizen.																
Openb. scholen . . . 3	10 790	16 640	17 472	17 556	14 535	16 630	16 620	9 920	17 682	18 601	17 407	13 862	230	337	163	1 017
Prot. bijz. scholen . . 1	6 656	10 240	10 794	7 904	5 612	10 800	11 340	9 180	8 640	12 282	10 452	9 112	45	355	73	852
R. K. bijz. scholen. . 1	3 478	2 320	5 586	5 206	4 640	5 510	4 726	3 808	5 870	6 028	5 754	4 383	2	155	„	140
te zamen . . 5	20 924	29 200	33 852	30 666	24 787	32 940	32 686	22 908	32 192	36 911	33 613	27 357	277	847	236	2 009
Uithuizermeeden.																
Openb. scholen . . . 5	11 896	18 640	19 482	18 798	15 648	17 800	20 048	10 572	19 110	20 930	17 907	15 504	115	495	303	965
Prot. bijz. scholen . . 2	9 708	10 360	7 098	7 966	10 294	10 898	10 150	9 646	11 058	11 667	11 276	9 282	52	570	30	1 052
te zamen . . 7	21 604	29 000	26 580	26 764	25 942	28 698	30 198	20 218	30 168	32 597	29 183	24 786	167	1 065	333	2 017
Usquert.																
Openb. scholen . . . 1	7 668	12 720	13 316	10 560	14 658	14 000	8 443	15 488	14 762	15 838	14 309	11 866	171	519	292	702
Warffum.																
Openb. scholen . . . 1	7 358	11 200	11 760	9 010	10 248	8 296	4 840	12 320	11 802	12 926	11 760	9 486	167	273	130	610
Prot. bijz. scholen . . 1	3 224	4 974	4 870	3 980	4 250	4 500	5 725	4 092	5 208	5 658	4 987	3 630	54	222	31	490
te zamen . . 2	10 582	16 174	16 630	12 990	14 498	12 796	10 565	16 412	17 010	18 584	16 747	13 116	221	495	161	1 100
Adorp.																
Openb. scholen . . . 2	2 425	3 555	4 301	3 991	2 621	3 870	4 161	2 184	3 882	4 198	3 950	3 053	41	230	63	946
Prot. bijz. scholen . . 1	2 974	4 864	4 920	5 250	4 114	4 840	2 458	2 784	4 520	5 198	4 662	3 774	12	620	13	628
te zamen . . 3	5 399	8 419	9 221	9 241	6 735	8 710	6 619	4 968	8 402	9 396	8 612	6 827	53	850	76	6 574
Aduard.																
Openb. scholen . . . 3	6 110	9 400	9 870	8 122	9 338	5 698	11 362	8 262	10 124	11 132	10 047	8 296	36	256	28	200
Prot. bijz scholen . . 1	1 846	2 840	2 982	2 610	2 786	3 440	3 916	2 904	3 444	3 780	3 360	2 856	15	176	9	930
te zamen . . 4	7 956	12 240	12 852	10 732	12 124	9 138	15 278	11 166	13 568	14 912	13 407	11 152	51	432	37	1 130

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
25	867	42	449	33	224	1	315	10	582	" 4	370	18	207	11	425	20	711	18	754
23	276	44	167	29	64	16	203	6	190	4	58	22	138	22	225	26	179	7	270
48	1143	86	616	62	288	17	518	16	772	4	428	40	345	33	650	46	890	25	1024
571	2469	1115	1468	504	967	869	1347	1089	1309	586	740	569	2862	728	3089	418	2114	215	1767
4	271	8	162	12	67	18	209	29	131	33	48	24	291	17	353	16	60	14	167
575	2740	1123	1630	516	1034	887	1556	1118	1440	619	788	593	3153	745	3442	434	2174	229	1934
971	1984	819	1466	453	612	822	1110	1048	1122	469	455	773	1217	1028	1223	670	946	539	1693
11	596	97	272	32	248	"	182	12	311	42	383	57	208	68	241	48	247	"	434
982	2580	916	1738	485	860	822	1292	1060	1433	511	838	830	1425	1096	1464	718	1193	539	2127
51	239	85	169	57	46	71	110	109	159	42	118	57	48	87	89	69	332	37	614
55	386	98	326	25	82	28	262	64	284	13	198	17	158	17	382	13	213	5	179
106	625	183	495	82	128	99	372	173	443	55	316	74	206	104	471	82	545	42	793
214	427	141	463	194	358	138	453	310	370	53	162	186	1491	216	2684	201	1809	79	665
73	725	44	204	18	125	30	88	58	209	26	201	21	115	56	876	45	488	6	630
287	1152	185	667	212	483	168	541	368	579	79	463	207	1606	272	3560	246	2297	85	1295
259	371	251	399	314	414	277	528	279	496	484	706	466	556	633	617	309	362	112	456
112	265	136	116	49	151	83	240	179	254	138	227	184	143	331	184	116	157	88	147
371	636	387	515	363	565	360	768	458	750	622	933	650	699	964	801	425	519	200	603
47	775	143	590	93	476	182	1102	318	928	147	666	258	965	321	2474	129	2239	21	2652
25	672	53	348	33	275	99	584	86	246	44	360	131	430	61	293	14	167	10	254
"	195	" 53	112	"	205	8	438	18	274	4	177	16	397	27	299	14	169	4	145
25	867	53	460	33	480	107	1022	104	520	48	537	147	827	88	592	28	336	14	399
217	1590	260	1020	66	1094	172	1622	290	1026	142	947	227	951	447	1423	177	2171	103	1368
34	429	18	185	44	178	85	234	95	162	128	181	106	123	158	135	92	399	71	435
"	320	2	48	4	105	4	92	4	51	1	129	25	55	48	256	10	163	"	123
251	2339	280	1253	114	1377	261	1948	389	1239	271	1257	358	1129	653	1814	279	2733	174	1926
227	793	375	958	272	577	156	892	146	739	144	826	337	2435	316	1250	207	532	94	1825
191	507	110	172	82	274	83	483	105	712	92	922	148	1248	113	537	79	520	41	1144
1	213	1	254	4	103	8	217	27	164	24	269	37	711	12	361	12	260	5	499
419	1513	486	1384	358	954	247	1592	278	1615	260	2017	512	4394	441	2148	298	1312	140	3468
555	752	645	546	376	572	426	948	678	1629	369	2588	716	2573	927	1149	407	497	212	604
40	400	117	286	67	440	27	718	191	2544	295	1360	229	430	158	1409	28	841	16	580
595	1152	762	832	443	1012	453	1666	869	4173	664	3948	945	3003	1085	2558	435	1338	228	1184
396	778	317	472	174	334	184	810	187	411	325	1289	330	1328	426	1275	215	798	150	1391
134	610	98	454	126	520	61	750	12	80	109	377	105	424	111	495	169	413	145	348
131	279	36	126	47	244	51	354	176	91	268	175	196	139	167	212	79	139	45	151
265	889	134	580	173	764	112	1104	188	171	377	552	301	563	278	707	248	552	190	499
67	325	45	388	43	169	67	169	72	105	48	67	37	109	17	103	28	83	11	113
41	555	141	596	104	294	60	347	64	431	27	280	48	145	82	193	38	187	30	216
108	880	186	984	147	463	127	516	136	536	75	347	85	254	99	296	66	270	41	329
38	865	52	347	84	324	34	486	27	203	35	162	46	171	38	231	59	269	18	481
4	267	6	489	61	199	152	76	130	126	45	195	27	168	15	223	23	125	" 18	231
40	1132	58	836	145	523	186	562	157	329	80	357	73	339	53	454	82	394		712

Arrondissement Onderdendam—Appingedam.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Bedum.																
Openb. scholen . . . 4	9 152	13 960	14 568	13 282	14 914	14 960	16 426	8 130	12 424	16 338	14 680	12 138	97	788	20	3 643
Prot. bijz. scholen . . 3	11 510	17 362	18 573	14 632	18 954	18 088	20 972	16 884	16 086	21 536	18 854	14 432	192	1 214	98	5 487
R. K. bijz. scholen. . 1	1 040	1 600	1 680	1 250	1 848	1 760	1 980	990	1 890	2 070	1 800	1 496	..	19	..	104
te zamen . . 8	21 702	32 922	34 821	29 164	35 716	34 808	39 378	26 004	30 400	39 944	35 334	28 066	289	2 021	118	9 234
Ezinge.																
Openb. scholen . . . 3	5 184	7 966	8 358	7 276	6 612	7 600	8 786	4 608	7 980	7 122	7 892	6 548	154	236	180	552
Prot. bijz. scholen . . 1	2 704	4 160	4 368	3 434	3 888	4 320	5 400	2 996	4 280	5 350	3 922	3 604	2	421	30	498
te zamen . . 4	7 888	12 126	12 726	10 710	10 500	11 920	14 186	7 604	12 260	12 472	11 814	10 152	156	657	210	1 050
Kantens.																
Openb. scholen . . . 5	8 580	12 760	12 936	12 616	11 088	12 420	14 061	6 250	11 362	14 046	12 363	9 928	139	944	141	2 715
Middelstum.																
Openb. scholen . . . 3	5 018	7 720	7 946	7 654	6 492	7 550	8 428	4 322	6 836	8 711	7 727	6 594	10	102	9	295
Prot. bijz. scholen . . 1	5 460	8 400	8 780	6 834	6 528	7 680	8 064	6 528	8 064	8 878	7 760	6 562	31	218	15	515
te zamen . . 4	10 478	16 120	16 726	14 488	13 020	15 230	16 492	10 850	14 900	17 589	15 487	13 156	41	320	24	740
Oldehove.																
Openb. scholen . . . 3	6 500	10 000	10 500	8 438	9 402	10 658	12 163	8 928	10 448	11 778	10 701	8 874	159	270	176	378
Ulrum.																
Openb. scholen . . . 4	9 149	14 340	14 904	11 622	11 262	13 500	15 864	11 882	15 270	16 754	14 739	12 342	283	613	163	894
Prot. bijz. scholen . . 2	6 478	9 732	9 778	8 748	7 000	10 068	12 196	7 216	10 500	11 638	10 364	8 568	174	518	138	810
te zamen . . 6	15 627	24 072	24 682	20 370	18 262	23 568	28 060	19 128	25 770	28 392	25 103	20 910	457	1 131	301	1 704
Winsum.																
Openb. scholen . . . 1	4 472	6 630	7 336	6 665	5 780	6 800	7 605	4 185	7 136	7 164	6 933	5 610	47	256	82	209
Prot. bijz. scholen . . 1	4 706	7 240	7 510	7 476	8 984	7 120	8 188	6 082	5 600	8 004	7 140	5 832	16	215	9	309
te zamen . . 2	9 178	13 870	14 846	14 141	14 764	13 920	15 793	10 267	12 736	15 168	14 073	11 442	63	471	91	518
Appingedam.																
Openb. scholen . . . 5	13 104	20 280	21 079	22 220	22 494	19 620	22 494	21 208	17 642	22 586	20 538	20 496	101	599	121	1 118
Prot. bijz. scholen . . 1	6 292	9 680	10 164	11 784	11 236	10 640	12 236	11 704	11 172	11 086	10 122	10 122	140	365	77	225
te zamen . . 6	19 396	29 960	31 243	34 004	33 730	30 260	34 730	22 912	28 814	33 672	30 660	30 618	241	964	198	1 338
Bierum.																
Openb. scholen . . . 6	11 360	17 480	18 272	19 008	19 918	18 280	19 826	18 944	18 080	19 780	18 102	18 060	170	496	265	805
Prot. bijz. scholen . . 1	5 876	9 040	9 534	9 968	10 180	9 160	10 514	10 076	9 702	10 626	9 828	9 828	65	361	59	697
te zamen . . 7	17 236	26 520	27 806	28 976	30 008	27 440	30 340	29 020	27 782	30 406	27 930	27 888	235	857	264	1 502
Delfzijl.																
Openb. scholen . . . 7	28 570	42 920	46 226	49 236	52 302	45 370	58 026	56 180	53 504	50 738	46 158	46 202	269	810	283	1 247
Prot. bijz. scholen . . 1	7 176	11 040	11 592	12 936	13 248	11 520	13 248	12 672	12 096	17 248	16 096	16 096	45	182	50	271
te zamen . . 8	35 746	53 960	57 818	62 172	65 550	56 890	71 274	68 852	65 600	67 986	62 254	62 298	314	992	333	1 518
Loppersum																
Openb. scholen . . . 3	7 800	12 000	12 600	13 112	13 816	12 000	13 800	13 200	12 900	13 800	12 648	12 648	166	207	135	398
Prot. bijz. scholen . . 2	7 775	11 960	12 558	14 300	15 146	13 204	19 964	19 096	18 228	15 364	14 028	13 566	35	500	46	745
te zamen . . 5	15 575	23 960	25 158	27 412	28 992	25 204	33 764	32 296	31 128	29 164	26 676	26 214	201	707	181	1 143
Stedum.																
Openb. scholen . . . 3	6 682	10 280	10 794	11 264	12 420	10 800	12 420	11 836	11 382	12 466	11 422	11 214	44	179	74	1 041
Prot. bijz. scholen . . 1	4 264	6 560	6 888	7 172	7 912	6 840	7 866	7 554	7 182	7 820	7 140	7 182	17	155	13	396
te zamen . . 4	10 946	16 840	17 682	18 436	20 332	17 640	20 286	19 390	18 564	20 286	18 562	18 396	61	334	88	1 437
't Zandt.																
Openb. scholen . . . 6	13 808	24 240	22 418	23 410	25 208	21 720	24 610	23 540	22 302	24 380	22 362	22 068	190	444	511	1 032
Prot. bijz. scholen . . 1	2 132	3 280	3 444	3 608	4 092	3 480	4 092	3 828	3 654	4 092	3 654	3 948	9	183	42	297
te zamen . . 7	15 940	27 520	25 862	27 018	29 210	25 200	28 612	27 368	25 956	28 382	26 016	26 016	199	627	553	1 249
Arrond. Groningen.																
Openb. scholen . . . 26	176 553	296 169	343 373	233 167	298 534	315 393	275 067	172 332	323 386	352 864	336 954	254 467	1 323	12 072	1 288	20 235
Prot. bijz. scholen . . 5	24 047	42 248	45 766	30 711	44 221	44 559	37 297	22 802	48 594	51 799	49 665	34 522	42	2 734	66	3 384
R. K. bijz. scholen. . 4	17 809	29 380	30 754	24 075	33 183	31 559	25 986	10 229	34 112	36 807	32 920	28 530	230	1 323	286	1 770
te zamen . . 35	218 409	367 897	419 893	287 953	375 938	391 531	298 350	205 363	406 092	441 470	419 539	317 519	1 595	16 129	1 640	26 089
Arrond. Zuidhorn																
Openb. scholen . . . 31	78 470	120 760	124 528	102 740	106 818	122 960	141 831	92 290	126 115	149 998	131 502	106 318	2 632	6 840	2 880	11 418
Prot. bijz. scholen . . 9	25 838	39 880	41 870	36 890	36 948	43 270	49 902	32 550	45 914	52 608	46 116	37 164	134	2 701	214	5 002
te zamen . . 40	104 308	160 640	166 398	139 630	143 766	166 230	191 733	124 840	172 029	202 606	177 618	143 482	2 766	9 541	3 094	16 420

District Groningen.

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
90	3 224	150	1 094	435	924	448	964	662	965	329	372	523	687	543	1 325	330	632	218	510
164	4 438	247	1 556	706	1 044	735	680	686	794	793	873	595	629	461	1 165	345	663	269	991
„	652	„	144	„	132	2	67	4	68	„	57	4	33	„	69	„	87	„	18
254	8 014	397	2 794	1 141	2 100	1 185	1 711	1 352	1 827	1 122	1 302	1 122	1 349	1 004	2 595	675	1 382	487	1 519
222	431	453	261	211	165	144	387	166	338	154	166	320	233	307	409	133	456	48	1 144
30	218	34	219	36	115	„	209	„	334	„	206	„	386	72	380	12	343	„	1 086
252	649	487	480	247	280	144	596	166	672	154	372	320	619	379	789	145	799	48	2 230
170	851	341	812	430	282	540	302	808	778	433	451	606	273	872	1 145	373	251	209	354
82	250	182	323	214	562	172	1 621	183	1 170	101	242	127	242	178	246	156	280	94	350
53	474	120	294	120	1 728	83	928	197	362	178	174	225	182	184	371	43	380	26	418
135	724	302	617	334	2 290	255	2 549	380	1 532	279	416	352	424	362	617	199	660	120	768
218	393	132	401	128	405	56	409	112	404	92	438	66	454	106	292	28	348	29	696
139	1 227	186	405	89	443	246	503	233	355	261	416	265	265	186	345	199	344	233	335
84	898	87	852	82	696	161	908	452	428	216	462	375	328	379	285	156	441	107	492
223	2 125	273	1 257	171	1 139	407	1 411	705	783	477	878	640	593	535	630	355	785	340	827
57	242	103	283	95	253	156	161	137	237	73	172	166	218	123	264	104	216	86	484
23	288	35	202	30	103	29	116	77	213	31	185	119	180	97	137	68	86	35	735
80	530	139	485	125	356	185	277	214	450	154	357	285	398	220	401	172	302	121	1 219
180	765	179	647	224	486	238	390	314	220	304	148	229	296	298	355	223	375	161	306
74	202	160	146	58	20	62	60	240	192	283	170	226	126	78	86	124	145	92	136
254	967	339	793	282	506	300	450	554	412	587	318	455	422	376	441	347	520	253	442
389	674	294	871	466	506	625	898	612	834	523	561	814	547	572	330	338	469	218	814
148	318	132	294	324	182	316	198	358	330	354	322	302	132	182	284	86	382	22	342
537	992	426	1 165	790	688	941	1 096	970	1 164	877	883	1 116	679	754	614	424	851	240	1 156
233	1 193	243	597	446	570	378	781	571	1 125	395	873	389	762	280	702	231	739	208	744
63	228	17	128	31	155	10	134	„	302	„	214	11	72	20	64	4	38	3	40
296	1 421	260	725	477	725	388	915	571	1 427	395	1 087	400	834	300	766	235	777	211	784
195	540	215	159	194	144	311	631	370	550	117	274	214	205	256	231	168	199	106	277
36	622	30	371	71	272	60	344	79	486	169	460	222	281	231	388	167	382	164	416
231	1 162	245	530	265	416	371	975	449	1 036	286	734	436	486	487	619	335	581	270	693
132	1 253	119	563	200	364	117	476	224	429	200	352	209	288	204	230	166	348	133	316
60	339	84	182	64	301	56	206	47	53	34	28	52	112	18	92	33	168	30	198
192	1 592	203	745	264	665	173	682	271	482	234	380	261	400	222	322	199	516	163	514
928	886	728	580	655	821	773	755	550	360	732	357	722	360	484	287	266	311	107	212
58	100	42	68	18	48	„	168	8	160	6	96	18	166	14	82	„	66	„	44
986	986	770	648	673	869	773	923	558	520	738	453	740	526	498	369	266	377	107	256
1 964	19 439	2 748	13 100	4 112	16 638	3 344	12 891	2 850	14 690	2 583	10 702	3 424	17 956	4 255	19 689	3 524	22 946	2 204	15 766
120	3 071	47	1 351	232	1 584	143	1 620	221	1 906	187	904	230	2 086	207	2 427	184	3 083	76	2 457
412	1 901	351	965	387	1 304	318	996	245	926	21	197	376	581	481	1 198	262	1 305	216	762
2 496	24 411	3 146	15 416	4 731	19 526	3 805	15 507	3 316	17 522	2 791	11 803	4 039	20 623	4 943	23 314	3 970	27 334	2 496	18 985
2 477	8 890	3 696	6 756	2 283	3 704	3 511	4 872	4 317	5 284	1 867	2 644	2 756	7 831	3 873	11 148	2 417	8 838	1 612	8 600
280	4 207	524	3 002	435	1 956	368	2 385	454	3 363	302	2 449	406	2 863	376	4 394	236	3 290	69	4 957
2 757	13 097	4 220	9 758	2 718	5 660	3 879	7 257	4 771	8 647	2 169	5 093	3 162	10 694	4 249	15 542	2 653	12 128	1 681	13 557

Arrondissement Winschoten—Hoogezand—Slochteren.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Arrond. Warffum.																
Openb. scholen . . . 25	71 199	109 192	113 822	104 725	100 338	107 415	105 267	84 515	116 204	125 651	110 066	87 896	1 293	4 882	1 428	7 207
Prot. bijz. scholen . . 6	26 604	35 624	33 460	29 266	29 574	34 698	40 003	32 336	37 382	43 191	38 391	30 894	333	1 643	274	2 992
R. K. bijz. scholen. . 3	8 608	10 120	13 642	11 354	13 230	13 244	12 766	8 312	10 306	15 182	13 340	10 843	2	180	„	1 322
te zamen . . 34	10 6411	154 936	160 924	145 345	143 142	155 357	158 036	125 163	163 982	184 024	161 797	129 633	1 628	7 455	1 702	11 521
Arrond. Onderdendam.																
Openb. scholen . . . 28	56 590	86 331	90 719	79 666	77 509	83 056	98 856	58 751	85 462	97 243	89 032	73 383	946	3 695	862	9 650
Prot. bijz. scholen . . 10	35 678	54 508	56 911	48 984	52 254	55 556	61 194	45 420	52 494	64 386	56 062	45 628	442	3 382	312	14 154
R. K. bijz. scholen. . 1	1 040	1 600	1 680	1 250	1 848	1 760	1 980	990	1 890	2 070	1 800	1 496	„	19	„	104
te zamen . . 59	93 308	142 529	149 310	129 900	131 611	140 372	162 030	105 161	139 846	163 699	146 894	120 507	1 388	7 096	1 174	23 908
Arrond. Appingedam.																
Openb. scholen . . . 30	81 324	127 200	131 389	138 250	146 188	127 799	151 176	144 908	135 810	143 750	131 230	130 688	940	2 735	1 330	5 606
Prot. bijz scholen . . 7	33 515	51 560	54 180	59 768	61 724	54 844	67 830	64 930	62 034	66 146	60 868	60 742	311	1 746	287	2 584
te zamen . . 37	114 839	178 760	185 569	198 018	207 912	182 634	219 006	209 838	197 844	209 896	192 098	191 430	1 251	4 481	1 617	8 190
District Groningen.																
Openb. scholen . . 140	464 136	739 652	803 831	658 548	729 387	756 614	732 197	552 796	786 977	869 506	798 784	652 752	7 134	30 174	7 788	54 814
Prot. bijz. scholen . 37	145 682	224 010	232 187	205 619	224 721	232 925	256 226	198 038	246 418	278 130	251 102	208 950	1 262	12 206	1 153	28 116
R. K. bijz. scholen. 8	27 457	41 100	46 076	36 679	48 261	46 583	40 732	19 531	46 398	54 059	48 060	40 869	232	2 322	286	3 201
te zamen . 185	637 275	1 004 762	1 082 094	900 846	1 002 369	1 036 122	1 029 155	770 365	1 079 793	1 201 635	1 097 946	902 571	8 628	44 702	9 227	86 131
Beerta.																
Openb. scholen . . . 4	19 134	30 054	31 776	28 116	29 600	32 752	36 714	19 457	32 996	36 222	33 094	26 930	135	671	97	1 714
Finsterwolde.																
Openb. scholen . . . 3	14 338	22 948	23 552	19 400	22 792	24 362	24 970	13 968	24 444	26 786	24 516	17 430	178	316	288	779
Midwolda.																
Openb. scholen . . . 4	17 022	26 092	27 046	24 752	24 120	27 332	30 154	15 643	26 888	29 594	27 930	21 891	849	895	682	1 358
Prot. bijz. scholen . . 2	6 552	10 068	10 542	7 746	9 980	9 582	12 086	6 532	11 340	12 374	11 216	8 851	18	530	41	521
te zamen . . 6	23 574	36 160	37 588	32 498	34 100	36 914	42 240	22 175	38 228	41 968	39 146	30 742	867	1 365	723	1 879
Nieuwe Schans.																
Openb. scholen . . . 1	5 526	11 000	10 244	10 576	10 064	12 000	12 784	7 200	14 478	13 882	13 020	9 898	10	83	31	270
Scheemda.																
Openb. scholen . . . 6	27 538	43 658	45 626	36 963	46 848	45 801	51 392	26 181	44 576	50 644	46 022	37 246	473	1 298	551	2 563
Prot. bijz. scholen . . 1	„	„	„	„	„	„	2 124	1 328	2 352	2 604	2 436	1 682	„	„	„	„
te zamen . . 7	27 538	43 658	45 626	36 963	46 848	45 801	53 516	27 509	46 928	53 248	48 458	38 928	473	1 298	551	2 563
Winschoten.																
Openb. scholen . . . 4	31 426	52 700	56 715	43 264	54 494	54 202	25 587	57 344	59 791	68 630	62 950	44 262	866	935	950	1 749
Prot. bijz. scholen . . 1	5 246	7 990	6 950	6 328	8 252	7 690	9 144	5 655	8 200	9 056	8 316	6 738	61	191	31	224
te zamen . . 5	36 672	60 690	63 665	49 592	62 746	61 892	34 731	62 999	67 991	77 686	71 266	51 000	927	1 186	981	1 973
Hoogezand.																
Openb. scholen . . . 9	40 618	63 465	67 152	68 182	58 128	67 508	75 260	40 556	69 162	77 655	73 057	55 635	825	2 758	1 692	7 295
Noordbroek.																
Openb. scholen . . . 3	10 088	15 380	15 828	16 002	14 130	15 644	18 170	9 480	16 550	18 210	16 646	12 608	30	1 466	123	2 109
Noorddijk.																
Openb. scholen . . . 3	5 893	9 160	9 748	7 296	11 068	7 359	10 980	8 078	9 912	10 806	9 866	7 934	57	433	60	578
Sappemeer.																
Openb. scholen . . . 3	23 806	36 298	37 494	34 298	37 304	36 090	37 322	16 224	44 962	47 294	43 263	34 976	422	1 070	884	1 997
Prot. bijz. scholen . . 1	3 718	5 778	6 157	4 659	6 913	6 457	6 034	3 254	5 628	6 224	5 796	4 692	„	184	„	815
te zamen . . 4	27 524	42 076	43 651	38 957	44 217	42 547	43 356	19 478	49 990	53 518	49 059	39 668	422	1 254	884	2 749
Zuidbroek.																
Openb. scholen . . . 2	12 844	19 930	20 756	16 688	22 156	19 158	21 580	11 202	19 514	22 448	20 246	15 802	560	764	506	2 077
Ten Boer.																
Openb. scholen . . . 6	14 164	21 674	22 750	18 106	22 810	22 036	16 408	16 430	22 974	25 208	22 974	16 440	134	693	171	1 066
Prot. bijz. scholen . . 2	5 200	7 978	8 194	6 826	7 370	8 040	9 200	6 140	8 400	8 978	8 282	6 732	10	561	53	788
te zamen . . 8	19 364	29 652	30 944	24 934	30 180	30 076	25 608	22 570	31 374	34 186	31 206	23 172	144	1 254	224	1 856

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
1 860	6 341	2 142	4 787	1 454	4 262	1 557	7 226	1 996	5 555	1 764	7 759	2 560	9 662	3 242	8 956	1 627	7 179	847	8 898
508	1 880	417	885	289	1 287	329	2 029	746	3 763	921	2 865	863	2 083	927	2 477	394	2 056	261	2 457
1	728	3	414	8	413	20	747	49	489	29	575	78	1 163	87	916	36	592	9	767
2 369	8 949	2 562	6 086	1 751	5 962	1 906	10 012	2 791	9 807	2 714	11 199	3 501	12 908	4 256	12 349	2 057	9 827	1 117	12 122
1 081	7 808	1 644	4 314	1 929	3 527	1 863	5 002	2 420	4 565	1 526	2 486	1 956	2 642	2 370	4 360	1 410	2 879	946	4 467
399	6 838	671	4 209	1 139	4 179	1 220	3 264	1 606	2 688	1 340	2 375	1 389	2 018	1 290	2 754	685	2 225	467	4 169
"	652	"	144	"	132	2	67	4	68	"	57	4	33	"	69	"	87	"	18
1 480	15 298	2 315	8 667	3 068	7 838	3 085	8 333	4 030	7 321	2 866	4 918	3 349	4 693	3 660	7 183	2 095	5 191	1 413	8 654
2 057	5 311	1 778	3 417	2 185	2 891	2 442	3 931	2 641	3 518	2 271	2 565	2 577	2 458	2 094	2 135	1 392	2 441	933	2 669
439	1 809	465	1 189	566	978	504	1 110	782	1 523	846	1 290	881	889	543	996	414	1 181	311	1 176
2 496	7 120	2 243	4 606	2 751	3 869	2 946	5 041	3 373	5 041	3 117	3 855	3 408	3 347	2 637	3 131	1 806	3 622	1 244	3 845
9 439	47 789	12 008	32 374	11 963	31 022	12 717	33 932	14 224	33 612	10 011	26 156	13 273	40 549	15 834	46 288	10 570	44 283	6 542	40 400
1 746	17 805	2 124	10 636	2 661	9 984	2 564	10 408	3 759	13 243	3 596	9 883	3 728	9 939	3 343	13 048	1 913	11 835	1 184	15 216
413	3 281	354	1 523	395	1 849	340	1 810	208	1 483	50	829	458	1 777	568	2 183	298	1 984	225	1 547
11 598	68 875	14 486	44 533	15 019	42 855	15 621	46 150	18 281	48 338	13 657	36 868	17 459	52 265	19 745	61 519	12 581	58 102	7 951	57 163
714	181	1 598	573	920	329	631	447	823	484	1 108	615	2 341	852	2 424	794	1 228	326	983	334	765
772	450	499	667	368	1 327	396	1 583	405	1 190	474	974	1 372	1 733	2 731	1 488	502	785	573	317	698
358	571	1 106	860	989	617	437	1 202	767	1 570	911	1 037	857	2 327	2 185	2 674	1 208	778	759	277	862
321	104	436	268	307	186	200	271	241	435	340	360	124	189	919	699	329	253	151	117	254
879	675	1 542	1 118	1 296	803	637	1 473	1 008	2 005	1 251	1 397	981	3 316	3 104	3 373	1 537	1 031	910	394	1 116
270	9	434	45	343	146	179	255	129	249	234	182	204	290	721	179	284	85	404	100	309
563	581	2 159	831	1 116	937	867	1 366	839	1 302	1 116	1 267	1 026	1 747	3 604	1 361	1 711	1 115	1 375	524	1 064
"	"	"	"	"	"	"	"	"	17	65	42	29	86	297	67	133	58	112	12	39
563	581	2 159	831	1 116	937	867	1 366	839	1 319	1 181	1 209	1 055	1 833	3 901	1 428	1 844	1 173	1 487	536	1 103
749	812	2 112	650	1 592	963	1 251	1 197	1 373	584	626	724	1 137	1 215	1 824	1 373	1 786	1 107	2 041	642	1 683
294	47	185	62	182	46	238	73	221	79	250	87	191	108	279	101	262	82	292	94	314
978	859	2 297	712	1 774	1 009	1 489	1 270	1 594	663	876	811	1 328	1 323	2 103	1 474	2 048	1 189	2 333	736	1 997
285	1 811	5 498	1 766	3 691	999	2 239	985	2 556	1 507	2 368	1 001	1 712	2 538	8 767	2 529	5 475	1 126	2 330	617	2 421
103	116	1 305	94	838	91	278	107	236	207	379	157	389	174	1 139	144	608	48	351	43	538
578	126	1 165	136	588	290	238	112	219	126	267	89	219	172	599	147	510	91	308	72	294
937	794	2 165	784	1 191	869	773	991	873	1 140	934	434	512	1 472	2 556	1 469	2 138	757	1 151	546	1 283
812	"	913	75	381	92	260	112	108	136	165	40	149	66	310	64	268	21	335	609	1 266
749	794	3 078	859	1 572	961	1 033	1 103	981	1 276	1 099	474	661	1 538	2 866	1 533	2 406	778	1 486	1 155	2 549
077	758	1 800	632	660	1 146	572	844	567	758	744	420	358	753	1 397	742	1 109	496	1 126	301	975
068	173	1 221	298	858	368	555	373	599	268	1 087	161	913	124	805	294	1 381	220	457	315	977
795	27	459	39	353	67	232	78	292	109	440	43	479	50	741	190	482	143	405	165	431
863	200	1 680	337	1 211	435	787	451	891	377	1 527	204	1 392	174	1 546	484	1 863	363	862	480	1 408

Arrondissement Slochteren—Veendam—Onstwedde.

INDEELING VAN DE SCHOLEN	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Nieuwolda.																
Openb. scholen . . . 2	7 157	11 320	11 680	12 382	10 464	12 280	14 076	7 368	12 810	13 892	12 680	10 234	199	221	117	218
Prot. bijz. scholen . . 1	2 080	3 200	3 360	2 696	2 822	3 300	3 726	2 754	3 402	3 726	3 402	2 430	..	108	2	196
te zamen . . 3	9 237	14 520	15 040	15 078	13 286	15 580	17 802	10 122	16 212	17 618	16 082	12 664	199	329	119	412
Slochteren.																
Openb. scholen . . . 12	45 454	69 468	73 540	78 330	64 504	76 050	86 832	63 432	61 638	86 304	78 680	63 502	1 545	3 534	2 310	6 592
Prot. bijz. scholen . . 1	3 456	5 296	5 548	4 456	5 650	5 400	5 440	4 060	5 670	5 704	5 264	4 352	119	388	90	508
te zamen . . 13	48 910	74 764	79 088	82 786	70 154	81 450	92 272	67 492	67 308	92 008	83 944	67 854	1 664	3 922	2 400	7 185
Termunten.																
Openb. scholen . . . 5	14 872	22 862	23 612	21 338	20 814	23 120	26 568	18 894	24 256	26 298	23 936	19 364	235	607	299	827
Prot. bijz. scholen . . 1	2 522	3 852	3 922	3 158	3 954	3 840	4 416	2 301	4 032	4 416	4 066	3 686	6	264	6	392
te zamen . . 6	17 394	26 714	27 534	24 496	24 768	26 960	30 984	16 198	28 288	30 714	28 032	23 050	241	871	305	1 219
Meeden.																
Openb. scholen . . . 1	6 296	9 080	10 206	10 340	8 244	9 160	10 258	7 582	7 136	10 304	9 408	7 168	70	364	83	520
Muntendam.																
Openb. scholen . . . 2	13 026	20 120	21 210	21 868	18 108	20 530	23 552	13 280	20 208	22 770	20 706	18 022	1 839	426	1 121	1 016
Oude Pekela.																
Openb. scholen . . . 4	24 440	37 720	39 858	32 232	49 286	42 840	42 124	39 898	43 182	48 668	44 310	36 148	503	1 580	449	3 114
Prot. bijz. scholen . . 1	3 302	5 080	5 208	4 964	5 184	5 750	5 184	6 336	4 544	6 532	5 984	5 112	1	393	51	538
te zamen . . 5	27 742	42 800	45 066	37 196	54 450	48 600	47 308	46 234	47 726	55 200	50 274	41 260	504	1 973	500	3 652
Veendam.																
Openb. scholen . . . 9	34 736	53 920	58 420	58 756	54 596	60 320	67 322	32 804	62 770	67 950	65 833	49 278	704	1 388	834	2 723
Prot. bijz. scholen . . 1	3 198	4 920	5 074	3 842	5 796	5 000	5 715	3 175	5 334	5 625	5 375	4 032	41	247	13	302
R. K. bijz. scholen. . 1	3 198	5 000	5 590	5 720	4 932	5 520	6 210	3 400	5 628	6 030	5 754	4 692	2	326	15	322
te zamen . . 11	41 132	63 840	69 084	68 318	65 324	70 840	79 247	39 379	73 732	79 605	76 962	58 002	747	1 961	862	3 347
Wildervank.																
Openb. scholen . . . 8	31 382	47 606	49 330	50 278	46 414	51 009	57 014	31 468	44 246	57 776	52 794	44 148	222	1 251	340	2 814
Prot. bijz. scholen . . 1	3 624	5 360	5 292	5 060	4 428	4 840	5 566	5 324	3 872	5 566	5 124	4 216	16	315	14	526
te zamen . . 9	35 006	52 966	54 622	55 338	50 842	55 840	62 610	39 792	48 118	63 342	57 918	48 364	238	1 566	354	3 340
Bellingwolde.																
Openb. scholen . . . 4	23 114	35 600	37 044	38 890	29 760	37 160	39 401	23 210	39 998	42 632	39 186	31 542	349	1 781	667	4 770
Onstwedde.																
Openb. scholen . . . 7	35 958	53 960	55 692	56 108	47 512	59 320	65 084	38 212	59 258	66 220	61 952	49 030	1 472	2 586	2 334	4 983
Prot. bijz. scholen . . 3	12 818	19 760	20 454	20 454	17 472	20 900	24 784	15 396	20 260	25 218	22 806	14 926	135	1 744	217	2 316
te zamen . . 10	48 776	73 720	76 146	76 562	64 984	80 220	89 868	53 608	79 518	91 438	84 758	63 956	1 607	4 330	2 551	7 299
Nieuwe Pekela.																
Openb. scholen . . . 3	15 444	23 760	24 108	24 906	20 380	25 800	21 610	28 512	22 707	29 323	27 130	22 896	119	895	180	1 518
Prot. bijz. scholen . . 1	5 174	7 880	8 106	8 778	6 400	8 000	8 404	8 536	5 488	9 016	7 830	6 596	5	368	9	670
te zamen . . 4	20 618	31 640	32 214	33 684	26 780	33 800	30 014	37 048	28 195	38 339	34 930	29 492	124	1 263	189	2 188
Vlagtwedde.																
Openb. scholen . . . 7	26 832	41 040	42 420	42 210	34 752	43 920	48 813	39 296	34 763	49 112	45 062	37 118	805	1 744	1 268	3 079
Wedde																
Openb. scholen . . . 2	12 740	19 680	20 202	22 401	17 056	21 160	22 371	18 676	20 336	23 882	22 092	17 490	245	359	384	666
Arrond. Winschoten.																
Openb. scholen . . . 22	114 984	186 452	194 959	163 071	187 918	196 449	181 601	139 793	203 173	225 758	207 532	157 657	2 511	4 198	2 599	8 426
Prot. bijz. scholen . . 4	11 798	18 058	17 492	14 074	18 232	17 272	23 354	13 515	21 892	24 034	21 968	17 271	79	721	72	745
te zamen . . 26	126 782	204 510	212 451	177 145	206 150	213 721	204 955	153 308	225 065	249 792	229 500	174 928	2 590	4 919	2 671	9 171
Arrond. Hoogezand.																
Openb. scholen . . 20	92 349	144 233	150 978	142 466	142 786	145 759	163 312	85 540	159 500	176 413	163 078	126 955	1 894	6 491	3 265	13 930
Prot. bijz. scholen . . 1	3 718	5 778	6 157	4 659	6 913	6 457	6 034	3 254	5 628	6 224	5 796	4 692	..	184	..	812
te zamen . . 21	96 067	150 011	157 135	147 125	149 699	152 216	169 346	88 794	165 128	182 637	168 874	131 647	1 894	6 675	3 265	14 742
Arrond. Slochteren.																
Openb. scholen . . . 25	81 647	125 324	131 582	130 758	118 592	133 486	143 884	101 124	121 678	151 702	138 330	109 540	2 113	5 055	2 897	8 705
Prot. bijz. scholen . . 5	13 258	20 326	21 024	17 136	19 796	20 580	22 782	15 258	21 504	22 824	20 964	17 200	135	1 321	151	1 967
te zamen . . 30	91 905	145 650	152 606	147 894	138 388	154 066	166 666	116 382	143 182	174 526	159 294	126 740	2 248	6 376	3 048	10 672
Arrond. Veendam.																
Openb. scholen . . . 24	109 880	169 046	179 024	173 474	176 628	183 880	200 300	128 032	177 542	207 468	193 051	154 764	3 338	5 009	2 827	10 187
Prot. bijz. scholen . . 3	10 124	15 360	15 574	13 866	15 408	15 600	16 465	14 835	13 750	17 723	16 463	13 360	58	955	78	1 366
R. K. bijz. scholen . . 1	3 198	5 000	5 590	5 720	4 932	5 520	6 210	3 400	5 628	6 030	5 754	4 692	2	326	15	322
te zamen . . 28	123 202	189 406	200 188	193 060	196 968	205 000	222 975	146 267	196 920	231 221	215 268	172 816	3 398	6 290	2 920	11 875

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
148	145	73	233	198	205	324	488	295	900	237	846	158	562	461	1 272	419	880	572	857
"	1 792	24	318	7	71	44	182	20	70	12	90	10	56	6	126	"	141	13	53
148	1 937	97	551	205	276	368	670	316	970	249	936	168	618	467	1 398	419	1 021	585	910
2 155	5 072	2 056	3 759	1 862	2 417	2 024	2 985	3 728	5 307	1 696	3 323	883	3 935	2 898	2 689	2 474	3 773	3 864	5 835
85	410	73	290	87	340	63	365	152	315	27	265	17	471	70	222	164	145	488	510
2 240	5 482	2 129	4 049	1 949	2 757	2 087	3 350	3 880	5 622	1 723	3 588	900	4 466	2 968	2 911	2 638	3 918	4 352	6 345
264	880	404	561	417	838	435	828	746	1 562	429	1 424	443	1 193	809	1 023	816	1 732	1 109	3 202
37	290	52	169	114	114	119	144	187	234	156	366	47	391	141	130	817	199	176	584
301	1 170	456	730	531	952	554	972	933	1 796	585	1 790	490	1 584	950	1 153	933	1 931	1 285	3 786
50	857	112	818	40	356	82	420	207	411	256	587	301	1 329	289	865	81	512	58	397
1 242	1 058	790	1 355	874	852	1 756	600	1 940	570	599	341	1 923	2 125	1 298	1 377	731	716	439	501
717	3 007	672	1 962	684	1 910	862	2 081	643	1 425	459	891	1 517	3 469	1 786	2 595	1 006	1 935	491	1 635
39	417	14	326	27	477	20	569	15	381	33	265	58	151	66	99	25	169	13	141
756	3 424	686	2 318	711	2 387	882	2 650	658	1 806	492	1 156	1 605	3 620	1 852	2 094	1 031	2 104	507	1 776
468	2 263	510	2 491	395	1 463	631	2 075	819	2 261	514	1 127	1 955	5 547	1 545	3 642	793	2 678	387	2 607
26	420	33	217	39	128	45	194	61	179	54	142	99	377	165	319	54	225	55	234
24	217	2	168	4	161	53	130	70	176	44	69	127	65	124	118	73	151	38	141
518	2 900	545	2 876	438	1 752	729	2 399	950	2 616	612	1 338	2 181	5 989	1 834	4 079	920	3 054	480	2 982
527	2 664	1 151	2 387	612	1 576	1 068	1 550	1 290	1 374	563	860	4 336	5 335	2 740	3 040	1 129	1 932	709	1 767
24	261	37	268	26	108	24	109	48	212	81	194	134	639	99	547	27	129	23	185
551	2 925	1 188	2 655	638	1 684	1 092	1 659	1 338	1 586	644	1 054	4 470	6 034	2 839	3 587	1 156	2 061	732	1 952
420	4 929	575	2 289	672	1 363	854	1 322	1 263	1 878	958	1 552	1 443	2 993	1 347	2 116	555	1 848	438	1 907
2 859	5 465	2 889	3 517	2 610	2 136	3 573	3 251	5 316	3 343	3 234	2 158	8 384	7 054	6 381	4 259	3 092	3 250	2 584	3 106
281	1 691	739	1 083	711	462	984	913	1 570	1 522	957	959	1 706	1 694	1 859	1 507	693	897	333	883
3 140	7 156	3 628	4 600	3 321	2 598	4 557	4 164	6 886	4 865	4 191	3 117	10 150	8 748	8 210	5 766	3 755	4 147	2 917	3 989
255	1 321	453	582	546	932	599	964	566	935	761	966	2 798	983	2 503	1 274	393	647	333	411
41	515	104	1 062	87	587	62	338	120	339	102	319	82	530	61	782	30	320	29	267
296	1 836	557	1 644	633	1 519	661	1 302	686	1 274	863	1 285	2 880	1 513	2 564	2 056	423	967	362	778
1 271	3 182	1 354	2 357	2 012	1 383	2 490	2 111	3 799	2 233	3 250	2 450	3 675	2 828	4 688	3 508	1 496	2 369	796	2 069
324	891	421	836	60	688	140	846	304	524	478	1 037	465	810	472	698	165	805	132	895
2 604	7 908	3 626	5 324	4 319	3 761	6 050	4 336	5 379	4 469	4 799	6 937	8 164	13 489	7 869	6 719	4 196	6 135	2 194	5 381
151	621	320	489	232	438	344	462	531	655	489	314	1 183	1 495	867	724	393	555	223	607
2 755	8 529	3 946	5 817	4 551	4 199	6 394	4 798	5 910	5 124	5 288	7 281	9 347	14 984	8 736	7 443	4 589	6 690	2 417	5 988
3 605	11 933	3 412	6 968	3 395	4 100	3 039	4 451	3 738	4 692	2 101	3 190	5 109	14 458	5 031	9 840	2 518	5 266	1 588	5 511
	913	75	381	92	260	112	108	136	165	40	149	66	310	64	268	21	335	609	1 266
3 605	12 846	3 487	7 349	3 487	4 360	3 151	4 559	3 874	4 857	2 141	3 339	5 175	14 768	5 095	10 108	2 539	5 601	2 197	6 777
2 740	7 318	2 831	5 411	2 845	4 015	3 156	4 900	5 038	8 856	2 523	6 506	1 608	6 555	4 462	6 365	3 929	6 842	5 800	10 871
149	2 951	188	1 130	275	757	304	983	468	1 059	238	1 200	124	1 659	407	960	424	890	842	1 578
2 889	10 269	3 019	6 541	3 120	4 772	3 460	5 883	5 506	9 915	2 761	7 706	1 732	8 214	4 869	7 325	4 353	7 732	6 702	12 449
3 004	9 849	3 235	9 013	2 605	6 157	4 390	6 726	4 899	6 041	2 391	3 806	10 062	17 865	7 649	11 519	3 740	7 773	2 087	6 907
89	1 098	84	811	92	713	89	872	124	772	198	691	291	1 167	330	965	106	523	91	560
24	217	2	168	4	161	53	130	70	176	44	99	127	65	124	118	73	151	38	141
3 117	11 164	3 321	10 022	2 701	7 031	4 541	7 728	5 093	6 989	2 603	4 476	10 480	19 097	8 103	12 602	3 919	8 447	2 216	7 008

Arrondissement Assen—Borger—Dalen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Arrond. Onstwedde.																
Openb. scholen . . . 23	114 088	174 040	179 466	184 515	149 460	187 360	197 279	152 906	177 092	211 169	195 422	158 076	2 930	7 365	4 833	15 016
Prot. bijz. scholen . . 4	17 992	27 640	28 560	29 232	23 872	28 900	33 188	23 932	25 748	34 234	30 606	21 522	140	2 112	226	2 986
te zamen . . 27	132 080	201 680	208 026	213 747	173 332	216 260	230 467	176 838	202 840	245 403	226 028	179 598	3 130	9 437	5 059	18 002
District Winschoten.																
Openb. scholen . . 114	513 848	799 095	836 009	794 284	775 384	846 934	886 376	607 395	838 985	972 510	897 413	706 992	12 846	28 118	16 421	56 294
Prot. bijz. scholen . 17	56 890	87 162	88 807	78 967	84 221	88 809	101 823	70 794	88 522	105 039	95 797	74 015	412	5 293	527	7 870
R. K. bijz. scholen. 1	3 198	5 000	5 590	5 720	4 932	5 520	6 210	3 400	5 628	6 030	5 754	4 692	2	326	15	382
te zamen . 132	573 936	891 257	930 406	878 971	864 537	941 263	994 409	681 589	933 135	1 083 579	998 964	785 729	13 260	33 737	16 963	64 466
Provincie Groningen.																
Openb. scholen . . 254	977 984	1 538 747	1 639 840	1 452 832	1 504 771	1 603 548	1 618 573	1 160 191	1 625 962	1 842 016	1 696 197	1 359 744	19 980	58 292	24 209	111 075
Prot. bijz. scholen . 54	202 572	311 172	320 994	284 586	308 942	321 734	358 049	268 832	334 940	383 169	346 899	282 995	1 674	17 499	1 680	35 959
R. K. bijz. scholen . 9	30 655	46 100	51 666	42 399	53 193	52 103	46 942	22 931	52 026	60 089	53 814	45 561	234	2 648	301	3 557
te zamen . 317	1 211 211	1 896 019	2 012 500	1 779 817	1 866 906	1 977 385	2 023 564	1 451 954	2 012 928	2 285 274	2 096 910	1 688 300	21 888	78 439	26 190	150 591
Assen.																
Openb. scholen . . . 9	40 295	63 674	72 766	53 262	70 837	71 450	49 412	45 746	73 941	76 976	74 322	50 893	551	2 319	848	3 944
Prot. bijz. scholen . . 1	5 655	8 254	9 470	6 602	10 318	9 630	8 983	6 538	9 814	10 672	9 673	7 816	9	418	7	606
Andere bijz. scholen . 1	616	836	946	660	1 014	1 080	672	..	1 456	1 640	1 598	1 155	..	2	..	..
te zamen . . 11	46 566	72 764	83 182	60 524	82 169	82 160	59 067	52 284	85 211	89 288	85 593	59 864	560	2 739	855	4 550
Beilen.																
Openb. scholen . . . 5	11 450	32 490	33 378	27 022	33 158	35 976	38 878	37 900	27 599	19 237	20 828	23 801	365	1 514	568	2 197
Roide.																
Openb. scholen . . . 3	8 181	12 005	13 324	12 649	10 960	12 673	13 898	8 084	13 017	14 391	13 726	10 620	65	550	39	670
Smilde.																
Openb. scholen . . . 4	15 675	27 094	27 838	18 820	29 534	28 750	30 624	13 950	27 929	31 188	29 452	22 270	449	1 831	768	2 670
Prot. bijz. scholen . . 2	3 953	6 634	7 056	5 592	6 688	7 462	7 231	5 644	7 063	7 883	7 502	5 588	162	421	288	477
te zamen . . 6	19 628	33 728	34 894	24 412	36 222	36 212	37 855	19 603	34 992	39 071	36 954	27 858	611	2 252	1 056	3 147
Borger.																
Openb. scholen . . 8	31 723	50 141	52 971	50 864	44 801	52 442	60 283	46 671	24 846	60 099	54 402	42 363	686	1 936	1 142	2 911
Gasselte.																
Openb. scholen . . . 3	9 618	14 443	16 957	16 135	12 928	15 569	17 522	13 557	8 267	17 854	16 901	11 731	86	378	325	611
Gieten.																
Openb. scholen . . . 3	11 130	17 792	18 861	16 914	15 950	17 627	20 004	18 602	11 289	19 881	19 552	17 521	126	638	200	864
Odoorn.																
Openb. scholen . . . 9	37 339	56 139	57 620	44 062	62 933	60 068	67 775	39 527	59 042	52 980	63 750	46 252	868	2 873	1 578	3 689
Coevorden.																
Openb. scholen . . . 3	15 671	23 484	25 167	17 296	25 818	25 221	14 708	18 616	23 591	22 904	24 779	17 150	326	1 104	391	1 186
Dalen.																
Openb. scholen . . . 4	11 050	17 966	19 024	12 922	19 105	18 735	14 214	13 326	17 595	18 855	19 157	14 694	229	1 267	361	725
Oosterhesselen.																
Openb. scholen . . 4	6 349	10 608	11 206	9 665	9 898	11 159	8 070	11 320	10 916	9 724	12 081	9 494	516	341	885	407
Sleen.																
Openb. scholen . . . 4	16 066	25 291	25 710	18 576	28 671	25 043	19 434	30 451	26 089	21 170	28 943	21 233	539	1 160	1 036	2 279
Westerbork.																
Openb. scholen . . . 4	8 966	14 633	15 340	12 144	15 627	17 040	16 180	14 500	17 199	19 475	18 710	13 736	337	557	351	788
Zweelo.																
Openb. scholen . . . 2	4 387	7 029	7 374	5 777	7 185	7 213	6 551	7 202	6 582	6 068	7 589	5 800	12	296	31	295

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
5 129	15 788	5 692	9 581	5 900	6 507	7 656	8 494	11 248	8 913	8 681	8 163	16 765	14 668	15 391	11 855	5 701	8 919	4 283	8 388
322	2 206	843	2 145	798	1 049	1 046	1 251	1 690	1 861	1 059	1 278	1 848	2 224	1 890	2 289	693	1 217	362	1 250
5 451	17 994	6 535	11 726	6 698	7 556	8 702	9 745	12 938	10 774	9 740	9 441	18 613	16 892	17 281	14 144	6 394	10 136	4 645	9 638
17 082	52 796	18 796	36 331	19 064	24 540	24 300	28 907	30 302	32 971	20 495	28 602	41 708	67 035	40 402	46 298	20 084	34 935	16 012	37 058
711	7 789	1 510	4 956	1 489	3 217	1 895	3 676	2 949	4 512	1 994	3 572	3 512	6 855	3 558	5 206	1 037	3 520	2 127	5 261
24	217	2	168	4	161	53	130	70	176	44	69	127	65	124	118	73	151	38	141
17 817	60 802	20 308	41 455	20 557	27 918	26 248	32 713	33 321	37 659	22 533	32 243	45 347	73 955	44 084	51 622	21 794	38 606	18 177	42 460
26 521	100 585	30 804	68 705	31 027	55 562	37 017	62 839	44 526	66 583	30 506	54 758	54 981	107 584	56 236	92 586	39 454	79 218	22 554	77 458
2 457	25 594	3 634	15 592	4 150	13 202	4 459	14 084	6 708	17 755	5 590	13 455	7 340	16 794	6 901	18 254	3 550	15 355	3 311	20 477
437	3 498	356	1 691	399	2 010	393	1 940	368	1 659	94	898	585	1 842	692	2 301	371	2 135	263	1 688
29 415	129 677	34 794	85 988	35 576	70 773	41 869	78 863	51 602	85 997	36 190	69 111	62 806	126 220	63 829	113 141	34 375	96 708	26 128	99 623
970	5 369	988	2 809	1 026	2 869	1 319	3 053	1 000	2 096	1 395	2 184	3 601	3 683	2 731	3 360	2 229	3 431	1 244	2 770
23	946	74	300	73	331	28	347	38	407	60	318	169	439	55	490	23	422	26	657
	4		2				1								14		3		8
993	6 319	1 062	3 111	1 099	3 200	1 347	3 401	1 038	2 503	1 395	2 502	3 770	4 122	2 786	3 864	2 252	3 856	1 270	3 435
525	1 737	545	2 160	409	1 546	745	1 612	1 226	2 678	1 396	2 638	1 516	2 288	1 174	923	595	1 050	522	1 458
41	423	154	272	170	201	259	222	296	231	180	130	387	230	218	203	127	166	51	315
561	2 171	532	1 194	579	969	736	1 571	1 056	1 429	688	734	2 523	2 411	2 294	2 948	1 433	2 066	988	2 536
120	800	247	332	125	295	111	435	201	375	303	192	635	459	439	607	242	648	100	486
681	2 971	799	1 526	704	1 264	847	2 006	1 257	1 804	991	1 026	3 158	2 870	2 733	3 555	1 675	2 714	1 088	3 022
1 755	3 148	2 343	2 657	898	1 597	1 425	1 992	1 505	2 044	1 580	1 821	1 676	3 306	3 179	4 515	1 842	1 765	1 100	1 585
511	454	772	472	283	303	323	254	508	297	502	174	573	1 086	754	926	483	258	275	208
127	665	275	559	80	209	164	355	237	604	349	1 026	278	1 528	353	1 293	214	328	150	370
2 721	5 001	3 051	3 039	3 188	2 903	3 065	2 821	3 292	3 377	2 383	2 003	5 645	6 451	5 325	3 714	4 041	3 349	2 431	2 887
580	1 396	807	747	764	1 123	999	1 488	236	596	299	1 798	594	2 244	838	1 474	506	1 278	276	899
359	1 004	501	480	373	423	178	546	270	1 105	290	617	638	1 415	1 050	2 776	726	663	369	621
913	547	770	299	1 134	549	1 290	538	1 096	540	1 120	614	959	906	485	869	759	446	356	693
986	1 755	1 642	835	1 747	869	1 282	1 271	1 181	916	2 140	1 045	3 075	1 180	1 908	1 152	1 351	873	829	782
356	966	388	763	951	503	1 196	740	1 359	673	1 444	947	2 038	1 053	2 074	865	1 322	749	847	729
31	349	121	256	102	100	196	113	149	202	120	172	444	118	178	231	98	172	34	239

Arrondissement Emmen—Hoogeveen—Meppel—Vries.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Emmen.																
Openb. scholen . . . 15	85 944	135 871	145 470	106 979	148 257	144 991	110 994	142 353	148 659	114 200	151 112	117 030	9 261	7 511	12 767	11 336
Prot. bijz. scholen . . 1	1 944	3 180	3 444	2 768	3 958	3 738	3 766	2 810	3 814	3 428	3 521	2 647	2	96	4	136
te zamen . . 16	87 888	139 051	148 914	109 747	152 215	148 729	114 760	145 163	152 473	117 628	154 633	119 677	9 263	7 607	12 771	11 472
Schoonebeek.																
Openb. scholen . . . 3	9 320	14 291	16 438	12 990	15 976	15 101	11 180	15 118	15 877	14 303	15 944	12 528	248	1 037	420	1 745
Prot. bijz. scholen . . 1	..	..	..	..	1 484	1 332	1 425	719	1 360	1 628	1 476	1 152	..	..	..	..
te zamen . . 4	9 320	14 291	16 438	12 990	17 460	16 433	12 605	15 837	17 237	15 931	17 420	13 680	248	1 037	420	1 745
Dwingeloo.																
Openb. scholen . . . 3	9 821	14 981	16 546	16 135	14 169	16 905	16 602	13 022	18 497	18 876	18 943	12 990	94	386	108	709
Hoogeveen.																
Openb. scholen . . . 7	33 208	34 117	36 052	29 206	36 262	35 651	24 067	26 421	28 220	39 455	37 739	28 329	963	2 407	1 121	3 691
Prot. bijz. scholen . . 4	33 300	33 479	33 140	29 967	37 206	34 460	33 824	24 532	35 319	40 792	39 741	29 359	153	3 324	180	3 445
te zamen . . 11	66 508	67 596	69 192	59 173	73 468	70 111	57 891	50 953	73 539	80 247	77 480	57 688	1 116	5 731	1 301	7 136
Ruinen.																
Openb. scholen . . . 6	15 202	23 937	24 388	20 916	23 935	24 093	18 267	24 613	24 751	27 620	26 128	20 584	120	988	187	1 943
de Wijk.																
Openb. scholen . . . 3	9 025	14 344	15 218	13 985	8 567	9 742	12 383	11 502	14 740	15 618	14 921	11 104	188	465	328	715
Zuidwolde.																
Openb. scholen . . . 5	13 882	19 186	20 145	25 442	22 709	22 727	23 937	15 685	23 718	25 313	25 080	17 448	269	1 312	225	1 811
Diever.																
Openb. scholen . . . 4	6 860	9 531	11 570	12 772	10 156	12 221	13 630	7 456	12 240	13 531	12 985	11 406	143	374	114	691
Havelte.																
Openb. scholen . . . 5	13 211	20 701	22 066	18 765	21 180	20 701	23 834	12 633	21 519	23 054	22 245	17 383	122	940	190	1 42
Meppel.																
Openb. scholen . . . 4	27 407	43 281	45 318	41 901	44 120	43 802	20 939	39 862	45 026	49 569	47 469	36 495	334	1 271	636	2 660
Prot. bijz. scholen . . 2	14 158	22 335	23 303	18 486	22 305	22 265	16 297	16 170	23 634	24 436	22 597	16 253	63	794	106	1 688
Andere bijz. scholen . 1	224	572	582	624	690	690	315	..	506	550	495	259	3	34	..	21
te zamen . . 7	41 789	66 188	69 203	61 011	67 115	66 757	37 581	56 032	69 166	74 555	70 561	53 007	400	2 099	742	4 369
Nijeveen.																
Openb. scholen . . . 1	3 665	5 566	6 014	4 282	6 176	6 200	4 469	6 023	7 322	6 734	6 178	4 997	52	343	122	529
Prot. bijz scholen . . 1	1 450	2 320	2 494	2 500	1 950	2 240	2 530	2 013	2 394	2 818	2 470	2 385	40	86	31	110
te zamen . . 2	5 115	7 886	8 508	6 782	8 126	8 440	6 999	8 036	9 716	9 552	8 648	7 382	92	429	153	639
Ruinerwold.																
Openb. scholen . . . 3	6 567	10 516	11 022	8 227	10 689	10 597	7 540	10 212	9 859	11 388	10 472	8 404	20	203	38	537
Prot. bijz. scholen . . 1	4 152	6 920	7 266	6 012	7 700	7 000	7 000	5 250	7 350	8 050	7 350	7 000	56	539	27	244
te zamen . . 4	10 719	17 436	18 288	14 239	18 389	17 597	14 540	15 462	17 209	19 438	17 822	15 404	76	742	65	781
Vledder.																
Openb. scholen . . . 5	13 558	21 066	21 720	16 413	21 744	22 068	23 419	15 337	20 529	24 645	23 183	16 469	330	1 195	625	1 211
Anlo.																
Openb. scholen . . . 7	15 936	25 171	26 479	20 057	24 923	26 164	24 461	20 222	25 539	28 388	27 291	21 007	8	918	72	1 186
Eelde.																
Openb. scholen . . . 2	8 258	14 186	15 026	14 040	15 213	15 029	17 182	13 301	14 213	19 199	17 088	13 330	110	3 147	249	3 201
Norg.																
Openb. scholen . . . 7	12 067	17 880	20 820	17 195	16 187	19 555	17 450	15 834	19 288	22 189	21 062	16 615	84	497	66	980
Peize.																
Openb. scholen . . . 2	7 403	12 792	11 579	7 718	14 406	14 082	11 092	14 975	5 877	13 626	13 005	10 132	144	339	74	483
Roden.																
Openb. scholen . . . 3	14 473	20 698	23 319	18 336	16 281	19 911	19 470	23 851	18 805	25 714	24 158	21 041	133	1 016	116	1 122
Vries.																
Openb. scholen . . . 7	13 027	21 853	22 322	16 110	22 353	22 474	21 898	12 778	19 881	23 500	23 543	19 155	302	771	530	1 281
Zuidlaren.																
Openb. scholen . . . 2	9 550	15 012	15 401	13 539	12 881	14 835	16 750	13 422	7 685	15 271	16 234	12 034	12	370	89	489
Prot. bijz. scholen . . 1	..	..	808	1 192	1 299	1 279	1 395	726	1 208	1 414	1 310	1 018	..	..	..	..
te zamen . . 3	9 550	15 012	16 209	14 731	14 180	16 114	18 145	14 148	8 983	16 685	17 544	13 052	12	370	89	489

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
16491	12670	15932	5078	22270	4739	24020	7132	18282	3718	24734	5478	23792	5647	19873	4396	18505	8452	13717	6020
56	141	88	58	135	61	139	66	268	194	153	134	289	202	318	78	195	68	145	41
16547	12811	16020	5136	22405	4800	24159	7198	18550	3912	24887	5612	24091	5849	20191	4474	18700	8520	13862	6061
742	1742	772	611	1176	494	1254	598	1090	299	820	477	1066	469	1473	686	950	805	656	604
..	..	..	..	3	39	10	22	24	118	12	47	63	27	24	17	13	10	6	20
742	1742	772	611	1179	533	1264	620	1114	417	832	524	1129	496	1497	703	963	815	662	624
37	700	471	433	255	522	184	330	460	486	294	345	497	711	226	457	121	315	187	269
768	3305	1229	2234	962	1258	1222	1647	1475	1156	1508	1446	2253	2195	2385	2131	1604	1955	1231	1928
262	3232	333	1369	387	1276	415	1834	648	2669	456	1442	418	2017	589	2472	408	2539	299	2383
1030	6537	1562	3603	1349	2534	1637	3481	2123	3825	1964	2888	2671	4242	2965	4603	2012	4494	1530	4311
365	2009	541	1259	616	1175	528	1413	791	1035	1143	930	1699	2105	1774	3085	1091	1525	393	1143
209	610	194	670	31	152	54	112	187	278	212	257	267	598	353	601	167	315	75	310
149	1652	138	778	199	523	341	559	443	930	151	461	306	1444	217	1357	109	1088	92	635
74	512	168	303	247	200	208	312	508	244	294	65	699	215	556	178	232	416	182	445
238	1214	540	642	534	600	379	621	454	697	222	534	641	1179	608	1083	268	662	230	791
91	2636	252	1910	350	1241	206	1101	115	694	193	1094	231	1073	361	1310	266	1887	210	1528
139	1572	149	612	119	653	126	484	144	380	227	437	342	900	272	956	172	906	142	1136
..	39	..	8	..	38	..	..	..	..	..	..	1	8	..	19	..	27	..	..
230	4247	401	2530	469	1932	332	1585	259	1074	420	1531	574	1981	633	2285	438	2820	352	2664
106	737	64	95	46	331	120	338	226	117	113	159	349	107	205	89	51	182	67	121
24	347	78	157	14	55	26	470	142	275	120	99	87	22	58	54	20	89	7	151
130	1084	142	252	60	386	146	808	368	392	233	258	436	129	263	123	71	271	74	272
62	611	28	218	26	341	43	628	40	667	41	316	51	726	26	761	19	191	10	347
56	306	31	168	77	174	63	266	124	163	90	570	121	807	113	1619	25	1139	25	1244
118	917	59	386	103	515	106	894	164	830	131	886	172	1533	139	2389	44	1330	35	1591
210	1121	177	484	144	690	140	854	220	645	117	365	215	511	311	765	146	1103	129	568
103	871	211	689	173	410	130	597	250	545	129	355	200	3127	197	1265	107	555	51	484
111	1777	195	862	173	561	270	1068	376	1413	305	470	329	1407	420	749	98	688	160	735
85	888	136	599	232	474	171	583	194	480	157	610	320	933	203	670	148	577	89	877
53	1303	157	885	224	516	218	658	113	571	113	563	37	337	131	475	72	258	55	555
142	825	370	890	262	561	483	708	790	632	517	494	571	669	969	904	350	1440	243	1656
522	967	508	784	262	624	284	813	529	746	275	292	738	647	656	891	233	601	185	775
51	642	182	529	138	266	88	321	242	407	183	225	40	726	172	1499	107	488	60	496
1	9	1	34	..	49	1	23	4	59	1	57	..	99	..	119	..	114	..	64
52	651	183	563	138	315	89	344	246	466	184	282	40	825	172	1618	107	602	60	560

Arrondissement Maastricht

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov	Dec	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Arrond. Assen																
Openb. scholen . . . 21	75 601	135 263	147 306	111 753	144 489	148 849	132 812	105 689	142 456	141 792	138 328	107 584	1 430	6 214	2 223	9 490
Prot. bijz. scholen . . 3	9 608	14 888	16 526	12 194	17 006	17 092	16 214	12 182	16 877	18 555	17 175	13 404	171	839	295	1 086
Andere bijz. scholen . 1	616	836	946	660	1 014	1 080	672	..	1 456	1 640	1 598	1 155	..	2	..	..
te zamen . . 25	85 825	150 987	164 778	124 607	162 509	167 021	149 698	117 871	160 789	161 987	157 101	122 143	1 601	7 055	2 518	10 576
Arrond. Borger.																
Openb. scholen . . . 23	89 810	138 515	146 409	127 975	136 612	145 706	165 584	118 357	103 444	150 814	154 605	117 867	1 766	5 825	3 245	8 074
Arrond. Dalen.																
Openb. scholen . . . 21	62 489	99 011	103 821	76 380	106 304	104 411	79 157	45 415	101 972	98 196	111 259	82 107	1 959	4 725	3 115	5 609
Arrond. Emmen.																
Openb. scholen . . . 18	95 264	150 162	161 908	119 969	164 233	160 092	122 174	157 471	164 536	128 503	167 056	129 558	9 509	8 548	13 187	13 081
Prot. bijz. scholen . . 2	1 944	3 180	3 444	2 768	5 442	5 070	5 191	3 529	5 174	5 056	4 997	3 799	2	96	4	136
te zamen . . 20	97 208	153 342	165 352	122 737	169 675	165 162	127 365	161 000	169 710	133 559	172 053	133 357	9 511	8 644	13 191	13 217
Arrond. Hoogeveen.																
Openb. scholen . . . 24	81 138	106 565	112 349	105 684	105 642	109 118	95 256	101 243	119 890	126 882	122 811	90 455	1 634	5 358	1 969	8 869
Prot. bijz. scholen . . 4	33 300	33 479	33 140	29 967	37 206	34 460	33 824	24 532	35 319	40 792	39 741	29 359	153	3 324	180	3 445
te zamen . . 28	114 438	140 044	145 489	135 651	142 848	143 578	129 080	125 775	155 209	167 674	162 552	119 814	1 787	8 682	2 149	12 314
Arrond. Meppel.																
Openb. scholen . . . 22	71 268	110 664	117 710	102 360	114 065	115 589	93 831	91 523	116 495	128 921	122 532	95 154	1 001	4 326	1 725	7 084
Prot. bijz. scholen . . 4	19 760	31 575	33 063	26 998	31 955	31 505	25 827	23 433	33 378	35 304	32 417	25 638	159	1 419	164	2 049
Andere bijz. scholen . 1	224	572	582	624	690	690	345	..	506	550	495	259	3	34	..	21
te zamen . . 27	91 252	142 811	151 355	129 982	146 710	147 784	120 003	114 956	150 379	164 775	155 444	121 051	1 163	5 779	1 889	9 147
Arrond. Vries.																
Openb. scholen . . . 30	80 714	127 592	134 946	106 995	122 244	132 050	128 303	114 383	111 288	147 887	142 381	113 314	793	7 058	1 196	8 793
Prot. bijz. scholen . . 1	..	..	808	1 192	1 299	1 279	1 395	726	1 298	1 414	1 310	1 018	..	..	..	..
te zamen . . 31	80 714	127 592	135 754	108 187	123 543	133 329	129 698	115 109	112 586	149 301	143 691	114 332	793	7 058	1 196	8 793
Provincie Drenthe.																
Openb. scholen . . 160	556 284	867 772	924 449	751 116	893 589	915 815	817 117	784 081	860 081	922 995	938 972	736 039	18 092	42 254	26 660	60 940
Prot. bijz. scholen . 14	64 612	83 122	88 981	73 119	92 908	89 406	82 451	64 402	92 046	101 121	95 640	73 218	485	5 678	643	6 709
Andere bijz. scholen 2	840	1 408	1 528	1 284	1 704	1 770	1 017	..	1 962	2 190	2 093	1 414	3	36	21	..
te zamen . 176	621 736	952 302	1 012 958	825 519	988 201	1 006 991	900 585	848 483	954 089	1 026 306	1 036 705	810 671	18 580	47 968	27 303	67 670
Cadier c. a.																
Openb. scholen . . . 1	3 250	5 334	5 632	5 588	6 248	5 320	5 472	4 230	5 720	2 552	6 452	5 480	31	52	34	280
Eijsden.																
Openb. scholen . . . 1	3 562	5 206	6 480	5 896	6 204	5 076	5 600	4 380	5 520	5 320	4 968	5 494	5	88	11	241
R. K. bijz. scholen . 2	5 013	7 614	7 458	5 606	9 288	8 624	6 720	5 730	..	8 030	8 005	8 311	..	171	4	485
te zamen . . 3	8 575	12 820	13 938	11 502	15 492	13 700	12 320	10 110	5 520	13 350	12 973	13 805	.. 5	259	15	726
St. Geertruid.																
Openb. scholen . . . 1	3 948	5 640	6 204	5 640	6 468	5 880	5 840	2 920	5 832	5 788	5 586	4 522	1	87	2	239
Gronsfeld.																
Openb. scholen . . . 2	7 566	10 730	12 756	11 628	13 016	12 286	12 633	9 840	12 360	7 001	12 640	12 125	43	231	100	373
Gulpen.																
Openb. scholen . . . 2	5 520	7 265	8 604	8 194	9 832	9 922	9 120	6 920	5 680	8 969	7 801	9 040	46	164	115	313
R. K. bijz. scholen . 1	4 144	6 216	6 216	5 960	6 5·6	5 784	6 040	4 500	5 625	5 986	4 639	5 419	21	163	49	298
te zamen . . 3	9 664	13 481	14 820	14 154	16 388	15 706	15 160	11 420	11 305	14 955	12 440	14 459	67	327	164	641
Heer.																
Openb. scholen . . . 1	7 608	11 603	12 496	11 360	12 232	13 566	12 920	9 630	15 288	15 046	13 048	10 494	47	616	57	1 015
Maastricht.																
Openb. scholen . . . 3	28 728	38 403	44 484	35 000	45 100	41 425	42 422	..	45 920	50 972	47 154	35 596	32	783	161	1 171
R. K. bijz. scholen . 15	99 547	144 784	164 282	103 771	168 904	159 224	158 185	16 547	152 544	192 445	168 526	152 261	655	3 823	1 437	7 196
Andere bijz. scholen . 1	338	532	572	520	572	480	440	480	440	..	..	..	..	..	..	3
te zamen . . 19	128 613	183 719	209 338	139 291	214 576	201 129	201 047	17 027	198 904	243 417	215 680	187 857	687	4 606	1 598	8 370
Margraten.																
Openb. scholen . . . 1	3 807	5 781	6 160	4 200	6 116	5 528	5 560	2 822	3 980	5 940	6 770	5 738	22	327	48	728

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
2 097	9 700	2 239	6 435	2 184	5 585	3 059	6 458	3 578	6 434	3 599	5 686	8 027	8 612	6 417	7 435	4 384	6 713	2 805	7 079
143	1 746	321	632	198	566	139	782	239	782	363	610	804	898	494	1 097	265	1 070	126	1 143
..	4	..	2	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	14	..	3	..	8
2 240	11 450	2 560	7 069	2 382	6 151	3 198	7 241	3 817	7 216	3 962	6 296	8 831	9 510	6 911	8 545	4 649	7 786	2 931	8 230
5 114	9 268	6 441	6 727	4 449	5 012	4 977	5 422	5 542	6 322	4 814	5 024	8 172	12 371	9 611	10 448	6 580	5 700	3 956	5 050
3 225	6 017	4 229	3 380	5 071	3 567	4 541	4 696	4 201	4 032	5 413	5 193	7 748	6 916	6 533	7 347	4 762	4 181	2 711	3 963
17 233	14 412	16 701	5 689	23 446	5 233	25 274	7 730	19 372	4 017	25 554	5 955	24 858	6 116	21 316	5 082	19 455	9 257	14 373	6 624
56	141	88	58	138	100	149	88	292	312	165	181	302	229	342	95	208	78	151	61
17 289	14 552	16 792	5 747	23 584	5 333	25 423	7 818	19 664	4 329	25 719	6 136	25 230	6 345	21 658	5 177	19 663	9 335	14 524	6 685
1 528	8 276	2 513	5 374	2 063	3 430	2 329	4 061	3 356	3 885	3 308	3 339	5 022	7 053	4 955	7 631	3 092	5 198	1 978	4 285
262	3 232	333	1 369	387	1 276	415	1 834	648	2 669	456	1 442	418	2 047	580	2 472	408	2 539	299	2 383
1 790	11 508	2 846	6 743	2 450	4 706	2 744	5 895	4 004	6 554	3 764	4 781	5 440	9 100	5 535	10 103	3 500	7 737	2 277	6 668
781	6 831	1 229	3 652	1 347	3 403	1 096	3 854	1 563	3 064	980	2 533	2 186	3 811	2 067	4 186	1 032	4 441	828	3 800
219	2 225	258	937	210	882	215	1 220	410	818	437	1 105	550	1 729	443	2 609	217	2 134	174	2 531
..	39	..	8	..	38	..	..	..	..	..	..	1	8	..	19	..	27	..	..
1 000	9 095	1 487	4 597	1 557	4 323	1 311	5 074	1 973	3 882	1 417	3 639	2 737	5 548	2 510	6 814	1 249	6 602	1 000	6 331
1 067	7 273	1 759	5 238	1 464	3 412	1 644	4 748	2 494	4 794	1 679	3 009	2 235	7 846	2 748	6 453	1 115	4 407	843	5 568
1	9	1	34	..	49	1	23	4	59	1	57	..	99	..	119	..	114	..	64
1 068	7 282	1 760	5 272	1 464	3 461	1 645	4 771	2 498	4 853	1 680	3 066	2 235	7 945	2 748	6 572	1 115	4 521	843	5 632
31 046	61 786	35 115	36 529	40 024	29 691	42 921	36 992	40 110	32 607	45 348	30 796	58 248	52 824	53 677	48 700	40 420	40 011	27 494	36 433
680	7 344	1 000	2 996	993	2 824	918	3 924	1 589	4 581	1 421	3 339	2 134	4 903	1 859	6 273	1 098	5 821	750	6 118
43	..	10	..	38	..	1	..	..	..	..	..	1	8	..	33	..	30	..	8
31 726	69 173	36 115	39 535	40 957	32 553	43 839	40 917	41 699	37 188	46 769	34 135	60 383	57 735	55 536	55 006	41 518	45 832	28 244	42 559
80	14	186	28	187	47	54	11	176	20	141	30	140	66	310	50	331	11	102	12	96
41	45	180	52	212	101	150	26	108	30	140	36	171	47	79	56	348	30	115	12	179
85	17	327	40	160	14	229	46	271	40	175	40	158	..	..	96	776	70	338	20	399
26	62	507	92	372	115	379	72	379	70	315	76	329	47	79	152	1 124	100	453	32	578
39	46	95	41	38	15	58	14	68	22	76	29	121	16	238	118	377	28	61	..	173
73	104	309	257	440	227	153	121	82	97	91	91	188	280	262	120	212	140	839	74	833
43	132	267	52	124	45	200	100	204	72	209	87	236	91	107	159	353	42	283	48	328
96	238	110	57	109	41	261	80	184	30	153	33	142	54	119	86	436	24	95	15	766
41	370	377	109	233	86	461	180	388	102	362	120	378	145	226	245	789	66	378	63	1 094
15	120	647	125	483	203	465	291	258	206	281	215	231	462	598	362	1 806	109	595	137	368
71	115	1 405	171	1 642	407	1 506	339	993	235	884	..	..	352	1 317	368	1 947	283	2 519	154	1 545
56	1 455	6 621	871	4 334	1 066	5 213	1 875	4 753	1 185	3 394	300	545	1 057	2 781	1 696	7 478	821	7 328	434	6 635
3	..	10	1	2	1	9	..	..	2	4	1	5	..	4	..	..	..	..	..	..
10	1 570	8 036	1 043	5 978	2 074	6 728	2 214	5 746	1 422	4 282	301	550	1 409	4 102	2 064	9 425	1 104	9 847	588	8 180
28	23	285	12	98	28	96	36	55	25	80	18	42	34	81	129	146	12	244	2	157

Arrondissement Maastricht—Meerssen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongecorloofd.	Gecorloofd.	Ongecorloofd.	Gecorloofd.
Mesch.																
Openb. scholen . . . 1	„	1512	1512	1152	1523	1456	1596	1628	1512	684	1590	1224	„	„	2	115
Meer.																
Openb. scholen . . 1	3016	4756	5060	3210	5324	4840	4800	2520	4920	5412	4920	4182	„	62	12	300
Noorbeek.																
Openb. scholen . . . 1	1960	2800	3450	1950	3300	3300	2625	2220	3100	3210	2740	2550	18	43	1	97
St. Pieter.																
Openb. scholen . . . 1	2632	2511	4496	2880	5940	5440	5400	3960	3020	6688	6080	4828	32	110	21	172
Slenaken.																
Openb. scholen . . . 1	1820	2706	3300	2275	3652	3400	3640	2975	3607	2880	3605	3634	8	96	5	191
Vroenhoven (Oud).																
Openb. scholen . . . 1	4160	6560	7040	4800	7392	6720	6680	6710	6800	8500	5440	5780	7	160	14	274
Wittem.																
Openb scholen . . . 4	10487	15240	18558	12720	20680	20000	20088	13506	19047	20676	18025	16662	40	604	117	1412
Amby.																
Openb. scholen . . . 1	2882	3210	4601	3510	5148	4080	5520	4382	5400	5760	4662	5040	1	84	„	129
Beek.																
Openb. scholen . . . 1	5913	7160	9503	8840	9282	8920	9920	6570	10900	8463	8246	8600	2	198	16	411
R. K. bijz. scholen. . 1	3432	3960	5676	3640	6320	6240	6280	4710	3498	5272	5662	5364	57	128	96	145
te zamen . . 2	9345	11220	15179	12480	15602	15160	16200	11280	14398	13735	13908	13964	59	326	112	557
Bemelen.																
Openb. scholen . . . 1	1092	1290	1849	1692	2332	2160	2120	1650	2120	2392	2080	1824	„	33	1	124
Berg c. a.																
Openb. scholen . . . 1	3354	4773	5514	6292	7128	6480	6480	4860	6400	5652	6084	6184	37	68	40	386
R. K. bijz. scholen. . 1	180	324	378	360	308	315	280	140	„	240	135	86	„	20	„	260
te zamen . . 2	3534	5097	5922	6652	7436	6795	6760	5000	6400	5892	6219	6270	37	88	40	646
Borgharen.																
Openb. scholen . . . 1	2790	3720	4092	3534	4092	3640	3680	3680	2184	4485	4428	4752	2	54	2	80
Bunde.																
Openb. scholen . . . 1	1664	2112	2688	2210	3344	2520	3695	2310	3003	2812	2700	2516	1	44	5	144
R. K. bijz. scholen. . 1	1430	2035	2268	2090	3036	2370	2800	2100	„	2680	2680	2613	5	123	5	382
te zamen . . 2	3094	4147	4956	4300	6380	4890	6495	4410	3003	5492	5380	5129	6	167	10	526
Elsloo.																
Openb. scholen . . . 1	4500	6516	8404	8492	8052	7160	7080	4160	6270	7790	7272	7676	4	115	44	290
Geulle.																
Openb. scholen . . . 1	3429	4953	5715	5720	5000	5800	5800	5760	3146	6345	5244	5796	4	78	„	300
Houthem.																
Openb. scholen . . . 1	2782	3780	4662	4704	4576	4200	4410	2520	1050	4532	4400	4410	6	81	3	177
Hulsberg.																
Openb. scholen . . . 1	3770	4640	6380	5852	6776	6776	7600	4044	5820	8418	5814	6760	43	102	118	286
Itteren.																
Openb. scholen . . . 1	2080	2754	3564	3564	2772	3360	3320	2430	3200	3520	3040	3318	1	127	3	135
Meerssen.																
Openb. scholen . . . 2	11206	16543	16877	19076	20516	14820	19680	9760	19116	22510	16618	20335	88	470	157	865
R. K. bijz. scholen. . 2	4405	6200	7080	6464	9420	6440	6028	160	8600	8944	7420	8598	2	213	6	306
Andere bijz. scholen . 1	„	„	„	„	„	„	„	„	„	650	600	500	„	„	„	13
te zamen . . 5	15611	22743	23957	25540	29756	21260	25708	9920	27716	32104	24638	29433	90	683	163	1177
Schimmert.																
Openb. scholen . . . 1	2950	4270	5166	5368	5916	4170	5838	2780	2208	6172	4932	5206	2	6	7	91
R. K. bijz. scholen. . 2	2281	3054	3730	1986	4312	3950	3944	3120	722	4292	3784	3544	„	107	„	96
te zamen . . 3	5231	7315	8956	7354	10228	8130	9782	5900	2930	10464	8716	8750	2	113	7	187

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
„	60	1	87	6	33	34	30	38	37	23	25	67	173	64	356	93	6	48	72
3	93	22	75	69	180	13	61	27	55	21	60	31	367	13	189	7	173	3	196
„	33	„	52	31	29	7	85	10	76	10	83	25	174	64	121	4	88	„	54
14	232	82	130	88	107	81	246	70	248	34	228	52	45	119	324	58	612	25	238
2	51	10	62	21	64	16	20	16	44	18	82	23	34	16	65	40	79	8	65
24	88	14	60	31	23	55	32	40	69	40	119	48	150	90	561	34	233	4	249
123	1 263	114	673	125	449	157	420	146	484	141	517	263	598	406	1 242	228	1 345	194	808
4	99	4	148	24	183	3	57	13	180	4	46	3	294	1	420	„	110	2	138
6	188	80	153	93	244	91	84	142	256	70	90	111	182	108	113	4	177	6	193
82	92	22	63	65	200	43	84	72	92	43	77	87	61	110	119	26	57	35	74
88	280	102	216	158	444	134	168	214	318	113	167	198	243	218	232	30	234	41	267
7	87	8	43	18	26	11	22	30	24	3	74	10	211	15	259	23	53	6	118
33	107	71	101	122	186	136	206	107	252	75	144	213	737	151	461	121	310	65	277
„	„	„	„	„	„	„	„	„	54	„	18	„	„	„	6	„	1	„	„
33	107	71	101	122	186	136	206	107	306	75	162	213	737	151	467	121	311	65	277
1	51	2	36	14	60	43	27	20	30	12	3	19	„	13	10	5	6	„	21
5	116	6	127	11	58	26	90	2	143	18	80	19	105	22	90	2	42	9	56
3	45	6	18	26	74	30	71	8	110	14	55	„	„	11	75	10	54	20	64
8	161	12	145	37	132	56	161	10	253	32	135	19	105	33	165	12	16	29	120
3	174	15	137	23	98	43	84	38	353	11	109	73	105	65	381	33	204	13	249
3	231	3	254	58	90	158	388	38	94	134	64	53	48	228	194	„	375	„	133
25	203	42	115	33	43	91	66	44	91	9	67	23	38	44	192	40	187	25	222
141	149	181	158	236	112	267	132	209	200	234	233	429	234	465	318	96	135	31	257
9	6	76	103	72	28	73	79	64	220	39	84	43	246	82	471	41	197	43	65
131	542	115	621	109	412	42	311	69	320	37	198	110	450	198	643	59	460	117	589
„	331	21	337	44	242	21	391	3	347	„	„	21	257	28	486	13	410	4	430
„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	3	„	„
131	873	136	958	153	654	63	702	72	667	37	198	131	707	226	1 129	72	873	121	1 019
„	93	2	109	„ 10	112	6	24	4	82	5	20	23	44	4	71	17	92	2	109
„	115	8	42	10	112	„ 6	169	4	76	„ 5	105	„ 23	„ 44	„ 4	219	2	88	„ 2	91
„	208	10	151		224		193	8	158		125				290	19	180		191

Arrondissement Meerssen—Heerlen.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Schin op Geulle.																
Openb. scholen . . . 1	2 775	3 885	4 773	3 706	4 960	3 630	4 800	2 380	3 570	5 566	5 040	4 320	„	95	8	288
R. K. bijz. scholen . . 1	8 100	11 592	13 398	6 240	13 200	9 300	12 680	„	12 160	12 810	12 978	10 955	4	33	3	31
te zamen . 2	10 875	15 477	18 171	9 946	18 160	12 930	17 480	2 380	15 730	18 376	18 018	15 275	4	128	11	319
Stein.																
Openb. scholen . . . 1	6 968	9 380	11 046	11 440	10 208	9 160	9 120	9 280	7 860	12 276	9 486	9 520	6	155	15	169
Ulestraten.																
Openb. scholen . . . 1	2 756	5 816	4 494	4 746	5 764	5 240	5 502	5 240	4 192	5 888	3 968	5 208	„	86	„	207
Valkenberg.																
Openb. scholen . . . 1	2 052	2 736	3 198	3 256	3 564	3 160	3 200	1 014	2 730	3 358	2 952	2 607	5	99	4	181
R. K. bijz. scholen . 1	4 347	5 796	7 084	4 890	6 560	6 680	6 520	3 912	2 608	7 605	6 765	5 312	15	190	23	318
te zamen . . 2	6 399	8 532	10 282	8 146	10 124	9 840	9 720	4 926	5 338	10 963	9 717	7 919	20	289	27	499
Valkenburg (Oud).																
Openb. scholen . . . 1	774	1 505	1 806	1 892	2 376	2 160	2 268	1 404	2 052	2 385	2 173	1 802	„	„	„	78
Wijlre.																
Openb. scholen . . . 1	5 512	8 056	8 651	7 174	9 548	8 760	8 880	8 800	4 840	8 904	8 774	8 988	10	244	19	295
Andere bijz. scholen . 1	1 042	1 520	1 760	960	1 452	990	1 480	„	407	1 890	2 080	1 820	„	7	„	69
te zamen . . 2	6 554	9 576	10 411	8 134	11 000	9 750	10 360	8 800	5 247	10 794	10 854	10 808	10	251	19	364
Amstenrade.																
Openb. scholen . . . 1	1 800	3 240	3 420	2 520	3 240	2 700	4 018	2 496	1 760	4 186	3 094	3 640	„	21	1	69
Rocholtz.																
Openb. scholen . . . 1	4 460	8 214	8 398	7 078	10 868	9 026	11 856	5 456	1 012	10 801	11 488	11 488	109	253	194	454
Brunssum.																
Openb. scholen . . . 1	2 158	2 988	3 154	1 792	2 304	1 920	3 250	845	2 145	2 944	2 176	2 560	32	24	21	146
R. K. bijz. scholen . 2	2 522	3 492	3 686	3 640	4 680	3 900	7 124	3 296	„	5 980	4 410	5 200	80	209	5	251
te zamen . . 3	4 680	6 480	6 840	5 432	6 984	5 820	10 374	4 141	2 145	8 924	6 586	7 760	112	233	26	397
Eijgelshoven.																
Openb. scholen . . . 1	2 314	3 204	3 382	2 492	3 204	2 670	5 400	2 376	3 132	4 968	3 740	4 400	„	186	2	184
Heerlen.																
Openb. scholen . . . 2	13 702	18 972	20 026	15 120	19 440	16 200	24 082	8 580	17 508	27 048	20 026	23 520	112	516	74	892
R. K. bijz. scholen . 2	7 488	10 368	10 944	10 360	13 320	11 100	19 760	15 162	„	16 928	12 478	14 600	37	388	43	856
te zamen . . 4	21 190	29 340	30 970	25 480	32 760	27 300	43 842	23 742	17 508	43 976	32 504	38 120	149	904	117	1 757
Hoensbroek.																
Openb. scholen . . . 1	4 030	5 580	5 890	4 480	5 700	4 800	7 058	6 636	3 160	7 155	6 520	5 542	95	259	150	548
Kerkrade.																
Openb. scholen . . . 2	15 002	20 772	21 926	15 792	20 304	22 320	33 638	33 994	22 170	36 340	27 030	31 800	74	451	322	2 327
R. K. bijz. scholen . 2	12 064	15 776	17 746	17 472	22 464	21 960	37 98	33 232	13 224	33 626	24 956	29 360	213	1 046	641	2 294
te zamen . . 4	27 066	36 548	39 672	33 264	42 768	44 280	71 636	67 226	35 394	69 966	51 986	61 160	287	1 497	963	4 561
Klimmen.																
Openb. scholen . . . 1	3 796	5 256	5 586	3 808	5 760	4 800	6 400	3 2.0	6 440	7 268	5 440	6 400	47	131	40	353
Nieuwenhagen.																
Openb. scholen . . . 1	4 914	6 804	7 182	6 020	7 740	6 450	9 475	8 858	8 240	9 844	7 276	8 440	52	165	219	341
Nuth.																
Openb. scholen . . . 1	4 030	5 580	6 004	3 976	6 228	5 190	8 477	7 958	5 742	8 004	5 916	6 960	17	32	22	89
Schaesberg.																
Openb. scholen . . . 1	4 338	5 904	6 232	3 864	6 588	5 490	8 418	7 602	1 790	8 188	6 018	7 120	24	87	152	154
Simpelveld.																
Openb. scholen . . . 1	3 042	4 212	4 484	2 996	4 788	3 990	5 888	2 898	6 502	5 842	4 250	5 080	16	40	21	147
R. K. bijz. scholen . 2	3 770	5 220	5 510	6 916	10 548	8 790	12 300	8 856	„	10 626	7 854	9 240	„	91	„	229
te zamen . . 3	6 812	9 432	9 994	9 912	15 336	12 780	18 188	11 694	6 502	16 468	12 104	14 320	16	131	21	370
Ubach over Worms.																
Openb. scholen . . . 2	2 886	3 906	4 218	3 304	4 248	3 540	5 478	3 932	4 244	5 106	3 774	4 440	14	141	58	181
R. K. bijz. scholen . 1	2 548	3 528	1 ,24	2 464	3 168	2 640	4 400	1 936	1 936	4 048	2 992	3 520	„	134	10	417
te zamen . . 3	5 434	7 524	5 942	5 768	7 416	6 180	9 878	5 868	6 180	9 154	6 766	7 960	14	275	68	598

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
6	137	42	165	41	135	32	65	41	65	17	43	23	44	93	183	27	480	12	276
1	32	2	5	6	16	15	4	6	5	„	„	7	„	21	2	3	14	7	7
7	169	44	170	47	151	47	69	47	70	17	43	30	44	114	185	30	494	19	283
13	233	94	140	80	234	99	56	30	732	11	683	47	268	80	481	25	324	17	196
5	75	38	117	26	29	3	131	17	132	5	89	57	61	51	208	7	39	7	68
7	99	21	96	32	161	40	145	52	53	45	11	117	102	220	129	66	64	9	92
32	219	24	103	40	162	29	229	71	130	„	47	„	40	47	374	27	413	21	391
39	318	45	199	72	323	69	374	123	183	45	58	117	142	267	503	93	477	30	483
„	34	4	39	2	53	1	35	10	42	3	34	10	20	34	19	3	27	4	31
32	217	51	64	9	52	60	41	45	47	56	37	14	110	88	151	50	65	39	130
„	43	1	„	„	14	„	14	3	2	„	„	„	„	14	18	„	„	„	„
32	260	52	64	„ 9	66	„ 60	55	48	49	„ 56	„ 37	„ 14	110	102	169	„ 50	„ 65	„ 39	„ 130
„	92	„	36	„	38	„	54	5	36	„	69	„	14	„	54	„	53	„	136
126	231	120	132	191	134	178	173	202	235	151	103	167	202	377	458	218	830	119	1 212
12	45	58	94	65	27	25	6	20	34	19	33	„	„	50	13	61	2	69	32
6	121	12	130	108	100	41	135	26	116	14	129	„	„	10	94	2	76	6	57
18	166	70	224	173	127	66	141	46	150	33	162	„	„	60	107	63	78	75	89
6	221	6	140	3	94	3	64	7	90	3	101	3	145	5	139	9	256	2	172
22	1 028	50	819	148	1 007	185	738	143	1 071	40	544	92	407	146	689	100	608	57	796
75	686	124	233	37	867	79	887	105	1 041	274	523	„	„	268	1 041	76	709	29	632
97	1 714	174	1 052	185	1 874	264	1 625	248	2 112	314	1 067	„ 92	407	414	1 730	176	1 317	86	1 428
91	618	103	232	159	348	106	271	115	389	123	589	59	302	166	994	139	439	34	456
241	1 076	295	624	490	1 019	439	533	484	745	327	972	225	804	451	687	535	631	411	832
325	870	273	680	435	843	373	527	696	876	336	871	259	605	459	1 351	431	1 980	331	1 608
566	1 946	568	1 304	925	1 862	812	1 060	1 180	1 621	663	1 843	484	1 409	910	2 038	966	2 611	742	2 440
17	165	19	215	22	113	111	68	110	120	20	143	91	135	63	82	94	24	73	105
340	493	171	270	201	191	217	200	134	273	79	246	108	286	129	192	239	378	134	547
26	78	54	89	80	205	80	104	107	101	149	105	36	94	124	57	65	106	31	134
116	50	40	92	21	77	44	50	46	87	60	116	„	„	35	41	26	174	36	185
52	114	92	67	197	46	168	43	266	36	155	43	234	126	156	121	85	158	144	226
„	151	23	84	„	18	2	100	„	48	6	29	„	„	13	68	4	332	„	66
52	265	115	151	197	64	170	143	266	84	161	72	234	126	169	189	89	490	144	292
126	77	61	63	132	141	62	109	82	95	65	42	74	75	131	124	93	57	83	110
12	216	30	77	148	37	29	34	29	74	8	23	15	88	23	46	44	20	66	62
138	293	91	140	280	178	91	143	111	169	73	65	89	163	154	170	137	77	149	172

Arrondissement Heerlen—Sittard.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.		Ma
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.
Vaals.																	
Openb. scholen . . . 3	12454	17316	18582	13916	20664	17220	26064	12607	21290	25760	20278	22800	228	383	443	970	561
R. K. bijz. scholen . 2	8528	11952	12730	10864	14004	11670	19434	8170	3861	19964	14586	17200	6	528	55	1260	80
te zamen . . 5	20982	29268	31312	24780	34668	28890	45498	20777	28151	45724	34864	40000	234	861	498	2230	641
Voerendaal.																	
Openb. scholen . . . 2	6318	8748	9266	6524	9936	8280	11382	8355	8376	12420	9180	10760	9	263	15	419	14
Wijnandsrade.																	
Openb. scholen . . . 1	1716	2376	2508	1540	2088	1740	2714	2478	1160	2668	1972	2320	4	4	7	46	2
Bingelrade.																	
Openb. scholen . . . 1	1510	1564	2070	1886	1848	2016	2304	1296	1081	2209	1786	2056	6	8	10	56	3
Born.																	
Openb. scholen . . . 3	6595	9006	10551	9521	10848	9745	5335	10455	4407	11489	9939	10248	5	91	6	125	34
Broeksittard.																	
Openb. scholen . . . 1	2214	2788	3948	3192	3864	3192	2739	3569	1826	4710	3822	4042	6	89	6	25	7
Geleen.																	
Openb. scholen . . . 2	3897	5159	5971	5730	6831	6012	7301	3806	2773	7282	6450	6530	„	81	„	90	„
R. K. bijz. scholen . 1	5460	7800	9550	3820	10500	9240	11340	10920	„	8228	8712	8676	20	225	24	542	24
te zamen . . 3	9357	12959	15521	9550	17331	15252	18641	14726	2773	15510	15162	15206	20	306	24	632	24
Grevenbicht.																	
Openb. scholen . . . 1	5320	6840	7271	6580	8106	8299	9408	8640	4032	9506	7178	6890	9	119	15	157	28
Jabeek.																	
Openb. scholen . . . 1	1204	1591	2070	1886	2288	1820	2550	1550	2058	1960	1617	2017	9	29	18	37	4
Limbricht.																	
Openb. scholen . . . 3	4312	5793	7087	6314	7128	6497	3730	7160	6754	4302	6632	6641	5	128	11	199	32
Merkelbeek.																	
Openb. scholen . . . 1	2484	3220	4140	2888	3375	3075	2700	2700	2808	2018	3066	2845	4	127	31	301	„
Munstergeleen.																	
Openb. scholen . . . 1	2132	2952	3260	2856	3440	3696	1760	„	3344	4600	3500	3876	2	12	6	22	5
Nieuwstadt.																	
Openb. scholen . . . 1	3348	4340	5580	5580	5805	5502	5109	4550	5590	5200	4318	5000	„	44	4	45	9
Obbicht c. a.																	
Openb. scholen . . . 1	1539	2166	2551	2280	2700	2340	1260	2640	2460	1540	2340	2460	„	53	4	56	3
Oirsbeek.																	
Openb. scholen . . . 2	4424	5623	6744	6190	7154	5678	7260	4859	6339	4860	6702	6701	8	121	6	197	16
Roosteren.																	
Openb. scholen . . . 1	2808	3744	4388	3640	5130	4902	5244	5016	2622	4004	4902	4788	1	5	1	107	2
Schinnen.																	
Openb. scholen . . . 2	6076	8897	9437	8772	11352	9708	12299	8572	8109	11132	9826	10833	12	239	46	587	37
Schinveld.																	
Openb. scholen . . . 1	4576	6336	7392	5812	7224	5880	8224	4268	5344	6726	7788	6688	8	297	1	181	2
Sittard.																	
Openb. scholen . . . 1	10950	13870	15781	11744	14800	13589	17934	9516	4758	20384	17346	17262	80	520	184	1094	204
Prot. bijz. scholen . 1	725	1044	1232	986	957	936	1094	754	650	1056	975	775	„	95	„	87	4
R. K bijz. scholen . 4	9298	12459	15657	10187	17125	12833	15046	12857	4422	17859	15347	14499	„	568	„22	856	53
te zamen . . 6	20973	27373	32660	22917	32882	27358	34074	23127	9830	39299	33668	32536	80	1183	206	2019	261
Spaubeek.																	
Openb. scholen . . . 1	2380	3145	3864	3192	3608	3784	4263	2262	2322	3870	3612	3870	1	47	9	231	8
Susteren.																	
Openb. scholen . . . 2	7819	10402	12936	10512	14736	11856	10914	14352	6552	14558	12177	13742	30	357	65	401	46
Urmond.																	
Openb. scholen . . 1	2400	8036	8342	7954	9024	7708	3948	8648	8415	5486	8440	8651	2	229	1	244	

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorlootd.
561	753	452	421	425	566	512	560	715	683	125	366	383	366	851	804	457	957	328	905
80	926	22	255	94	822	50	832	111	672	38	259	5	50	40	991	20	1 281	9	1 368
641	1 679	474	676	519	1 388	562	1 392	826	1 355	163	625	388	416	891	1 795	477	2 238	337	2 333
14	283	71	383	80	196	129	191	50	167	48	164	31	180	109	229	79	280	18	390
2	65	2	23	18	8	9	11	6	20	13	11	5	9	„	2	„	16	11	8
3	8	1	79	15	163	15	4	9	3	14	4	1	1	14	11	1	29	7	17
34	241	104	544	69	685	93	538	52	299	184	557	84	420	389	1 155	180	232	52	418
7	109	45	237	48	357	18	311	35	261	43	295	16	125	187	446	53	78	7	112
„	169	73	255	113	308	129	187	116	405	51	66	41	101	134	202	29	83	13	58
24	276	24	136	75	510	108	463	118	619	87	606	„	„	28	262	94	308	8	295
24	445	97	391	188	818	237	650	234	1 054	138	472	41	101	162	464	123	391	21	353
28	201	85	407	69	315	86	288	37	494	53	267	50	126	162	1 487	59	459	29	246
4	59	7	106	8	95	13	42	40	58	35	52	12	190	24	48	11	45	11	50
32	225	46	258	29	90	42	74	11	286	92	81	60	154	6	172	19	82	16	66
„	221	76	197	55	395	25	410	28	398	45	431	14	359	89	414	149	288	34	210
5	65	18	70	22	66	7	92	„	447	„	„	12	130	32	283	23	110	6	141
9	84	10	116	14	107	9	124	13	107	9	109	17	705	10	367	14	116	7	251
3	57	7	93	7	43	5	66	„	76	2	38	12	183	17	277	7	174	5	101
16	180	41	105	28	125	25	159	72	250	49	160	70	219	92	201	14	136	9	148
2	377	1	101	8	91	31	171	18	106	14	196	20	147	114	737	111	368	82	158
37	278	105	530	71	651	150	553	188	976	153	467	77	404	256	1 033	121	334	48	342
2	187	6	441	126	1 465	240	1 276	232	1 614	90	591	4	303	70	232	56	181	10	220
204	968	214	684	344	1 076	290	1 199	270	1 532	143	772	13	108	286	490	96	345	71	542
4	193	4	89	1	32	4	51	8	16	„	60	4	17	4	50	„	90	„	57
54	1 038	58	328	59	500	70	574	82	905	25	686	9	181	93	1 007	66	543	49	572
262	2 199	276	1 101	404	1 608	364	1 824	363	2 454	168	1 518	26	306	383	2 547	162	978	120	1 171
8	190	32	186	34	225	26	123	18	193	8	112	14	87	54	420	8	121	8	136
46	235	88	249	151	877	88	508	42	273	62	236	34	39	235	1 908	126	224	51	375
1	215	19	542	38	891	35	916	15	442	51	654	177	477	262	324	168	246	28	260

Arrondissement Roermond

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Arrond. Maastricht.																
Openb. scholen . . . 22	88 124	126 047	146 232	135 493	134 027	144 159	144 396	74 261	142 306	149 638	146 819	127 349	332	3 423	700	6 951
R. K. bijz. scholen. . 18	108 704	158 614	177 906	115 337	184 748	173 632	170 945	26 777	158 169	206 461	181 170	165 991	676	4 157	1 490	7 419
Andere bijz. scholen . 1	938	532	572	520	572	480	440	480	440	„	„	„	„	„	„	„
te zamen . . 41	197 166	285 193	324 760	251 350	319 347	318 271	315 781	101 518	300 915	356 099	327 989	293 340	1 008	7 580	2 190	14 878
Arrond. Meerssen.																
Openb. scholen . . . 20	69 189	95 199	113 013	111 068	121 354	106 796	118 913	83 024	96 061	127 228	107 913	114 862	212	2 139	442	4 579
R. K. bijz. scholen. . 9	24 175	32 952	39 674	25 670	42 976	35 305	38 532	14 142	27 588	41 843	39 424	36 472	83	814	133	1 429
Andere bijz. scholen . 2	1 042	1 520	1 760	960	1 452	990	1 480	„	407	2 540	2 680	2 320	„	7	„	68
te zamen . . 31	94 406	129 671	154 447	137 698	165 782	143 091	158 925	97 166	124 056	171 611	150 017	153 654	295	2 960	575	6 077
Arrond. Heerlen.																
Openb. scholen . . . 22	86 960	123 162	130 258	95 222	133 160	116 336	173 628	118 211	117 671	178 542	138 178	157 270	833	2 906	1 741	7 300
R. K. bijz. scholen. . 11	36 920	50 336	52 340	51 716	68 184	60 060	101 016	70 652	19 021	91 172	67 276	79 120	366	2 396	754	5 270
te zamen . . 33	123 880	173 498	182 598	146 938	201 344	176 396	274 644	188 863	136 692	269 714	205 459	236 390	1 169	5 302	2 495	12 570
Arrond. Sittard.																
Openb. scholen . . . 27	75 628	105 472	123 383	106 529	129 261	115 299	114 282	103 959	81 594	125 836	121 441	125 140	188	2 596	924	4 106
Prot. bijz. scholen . . 1	725	1 044	1 232	986	957	936	1 094	754	650	1 056	975	775	„	95	„	87
R. K. bijz. scholen. . 5	14 758	20 259	25 207	14 007	27 625	22 073	26 386	23 777	4 422	26 687	24 059	23 175	20	793	46	1 446
te zamen . . 33	91 111	126 775	149 822	121 422	157 843	138 308	141 762	128 490	86 666	152 979	146 475	149 090	208	3 484	470	5 639
District Maastricht.																
Openb. scholen . . 91	319 901	449 880	512 886	448 312	517 802	482 590	551 219	379 455	437 632	581 244	514 351	524 621	1 565	11 064	3 307	22 935
Prot. bijz. scholen . 1	725	1 044	1 232	986	957	936	1 094	754	650	1 056	975	775	„	95	„	87
R. K. bijz. scholen . 43	184 557	262 161	295 177	206 730	323 533	291 070	336 879	135 348	209 200	365 563	311 929	304 758	1 115	8 160	2 423	16 069
Andere bijz. scholen . 3	1 380	2 052	2 332	1 480	2 024	1 470	1 920	480	847	2 540	2 680	2 320	„	7	„	73
te zamen . 138	506 563	715 137	811 627	657 508	844 316	776 066	891 112	516 037	648 329	950 403	829 935	832 474	2 680	19 326	5 730	39 164
Buggenum.																
Openb. scholen . . . 1	1 748	2 618	3 496	3 173	3 780	3 360	2 604	3 494	3 696	2 436	3 864	3 276	6	45	10	44
Echt.																
Openb. scholen . . . 3	11 956	14 808	18 932	14 753	19 320	19 360	22 056	20 972	12 581	12 759	21 352	19 948	20	559	128	908
R. K. bijz. scholen. . 5	8 896	11 916	13 373	8 363	13 937	12 344	15 523	6 885	7 050	14 695	15 728	14 876	4	370	21	615
te zamen . . 8	20 852	26 724	32 305	23 116	33 257	31 704	37 579	27 857	19 631	27 454	37 080	34 824	24	929	149	1 523
Haelen.																
Openb. scholen . . . 1	4 317	4 937	6 656	6 508	5 419	6 230	6 929	7 048	1 894	5 124	5 791	5 660	9	154	42	433
Herten.																
Openb. scholen . . . 1	4 228	4 832	7 392	6 422	6 847	5 845	8 016	2 672	5 099	6 290	7 224	7 056	„	89	„	219
Horn.																
Openb. scholen . . . 1	4 788	6 498	7 175	7 568	7 462	8 195	3 801	8 742	7 151	4 442	7 585	7 030	11	122	8	158
Linne.																
Openb. scholen . . . 1	4 480	5 760	7 035	6 280	8 129	7 544	8 688	„	8 099	8 460	6 660	7 380	57	78	53	198
Maasbracht.																
Openb. scholen . . . 1	6 328	7 684	10 002	5 798	10 359	9 106	11 504	10 530	7 424	6 757	10 062	9 594	13	376	58	819
Maasniel.																
Openb. scholen . . . 1	7 196	8 995	10 794	11 372	12 518	11 596	12 408	12 581	3 543	6 683	11 610	10 771	29	479	44	882
Melick c. a.																
Openb. scholen . . . 2	5 584	7 169	9 724	8 103	9 128	9 326	8 232	10 800	7 710	5 774	8 052	9 607	48	169	67	293
Montfort.																
Openb. scholen . . . 1	3 556	4 318	5 588	4 724	4 396	3 696	5 586	5 198	2 825	2 128	4 329	4 945	4	117	„	165
Neer.																
Openb. scholen . . . 1	6 600	7 840	11 264	5 145	11 925	11 130	12 985	11 925	4 420	12 691	10 619	10 360	72	255	69	340
St. Odiliënberg.																
Openb. scholen . . . 1	2 640	2 992	3 854	3 356	3 784	3 544	1 869	4 005	3 204	1 958	3 916	2 992	6	104	34	127
R. K. bijz. scholen. . 1	2 576	3 320	3 913	3 496	4 013	3 990	2 068	4 230	3 384	2 256	4 208	3 185	51	145	67	206
te zamen . . 2	5 216	6 312	7 767	6 852	7 797	7 534	3 937	8 235	6 588	4 214	8 124	6 177	57	249	101	333

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
765	5 194	981	4 363	1 444	3 567	1 301	2 838	1 054	2 915	793	2 243	1 797	4 533	2 104	8 278	1 119	7 394	721	5 361
1 710	7 058	968	4 603	1 721	5 703	2 001	5 208	1 255	3 722	373	845	1 111	2 900	1 878	8 690	915	7 761	469	7 800
..	10	1	2	1	9	..	..	2	4	1	5	..	4	..	..	..	..	..	..
2 475	12 262	1 950	8 968	3 166	9 279	3 302	8 046	2 311	6 641	1 167	3 093	2 908	7 437	3 982	16 968	2 034	15 155	1 190	13 161
431	2 841	855	2 726	1 003	2 316	1 225	2 043	975	3 286	788	2 109	1 397	3 299	1 962	4 794	619	3 347	407	3 211
118	834	83	568	191	806	138	948	164	814	57	302	115	358	217	1 281	81	1 037	87	1 057
..	43	1	..	..	14	..	14	3	2	..	..	..	..	14	18	..	3	..	..
549	3 718	939	3 294	1 194	3 136	1 363	3 005	1 142	4 102	845	2 411	1 512	3 657	2 193	6 093	700	4 387	494	4 268
1 752	5 389	1 585	3 700	2 252	4 210	2 268	3 175	2 492	4 182	1 377	3 647	1 508	3 145	2 793	4 686	2 200	4 969	1 550	6 306
498	2 970	484	1 459	822	2 687	574	2 515	967	2 827	676	1 834	279	743	813	3 591	577	4 398	441	3 793
2 250	8 359	2 069	5 159	3 054	6 897	2 842	5 690	3 459	7 009	2 053	5 481	1 787	3 888	3 606	8 277	2 777	9 367	1 991	10 099
441	4 069	978	5 200	1 249	8 025	1 327	7 041	1 196	8 221	1 098	5 088	728	4 278	2 493	11 207	1 245	3 651	494	3 851
4	193	4	39	1	32	4	51	8	16	..	60	4	17	4	50	..	90	..	57
78	1 314	82	464	134	1 010	178	1 037	200	1 554	112	1 092	9	181	121	1 269	160	851	57	867
523	5 576	1 064	5 753	1 384	9 067	1 509	8 129	1 404	9 791	1 210	6 240	741	4 476	2 558	12 526	1 405	4 592	551	4 775
3 389	17 493	4 399	15 989	5 928	18 118	6 121	15 097	5 717	18 604	4 056	13 087	5 430	15 255	9 292	28 965	5 183	19 361	3 172	18 729
4	193	4	89	1	32	4	51	8	16	..	60	4	17	4	50	..	90	..	57
2 404	12 176	1 617	7 094	2 868	10 206	2 891	9 708	2 586	8 917	1 218	4 073	1 514	4 182	3 029	14 831	1 733	14 047	1 054	13 517
..	53	2	2	1	23	..	14	5	6	1	5	..	4	14	18	..	3	..	..
5 797	29 915	6 022	23 174	8 798	28 379	9 016	24 870	8 316	27 543	5 275	17 225	6 948	19 458	12 339	43 864	6 916	33 501	4 226	32 303
9	25	25	240	26	26	29	73	19	59	23	55	25	376	15	392	38	114	206	88
49	1 054	107	691	89	832	282	814	430	2 419	431	671	134	512	313	1 211	230	501	288	704
10	546	15	322	31	312	18	185	26	288	4	156	57	61	46	98	11	379	6	298
59	1 600	122	1 013	120	1 144	300	999	456	2 707	435	827	191	573	359	1 309	241	880	294	1 002
42	270	70	194	25	388	47	119	93	512	111	39	44	28	149	576	35	126	29	222
5	147	46	132	57	78	42	35	44	80	22	34	54	65	38	89	104	34	20	33
8	201	51	160	44	124	20	146	23	82	31	101	180	223	46	212	47	220	29	108
69	124	103	124	64	153	100	153	94	138	„	„	158	181	1 037	259	97	143	63	161
78	305	177	143	177	161	131	200	187	672	66	374	56	290	239	1 078	38	379	25	559
27	546	175	592	288	368	346	345	362	562	277	489	50	158	24	591	67	425	26	507
56	135	75	275	31	147	29	157	211	258	111	88	63	86	89	443	34	87	59	170
9	90	64	168	75	130	41	51	88	460	44	46	26	29	39	639	33	54	32	192
77	486	66	168	74	308	193	305	123	601	50	240	11	117	98	1 204	54	300	54	316
101	105	97	488	17	70	127	33	84	31	129	261	100	69	28	486	63	304	50	189
19	191	27	573	7	215	30	208	34	97	12	462	17	195	6	659	64	244	11	153
120	296	124	1 061	24	285	157	241	118	128	141	723	117	264	34	1 145	127	548	61	342

Arrondissement Roermond—Weert.

INDEELING VAN DE SCHOLEN	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.		Ma
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongecorr. loofd.	Gecorr. loofd.	Ongecorr. loofd.	Gecorr. loofd.	Ongecorr. loofd.
Ohé c. a.																	
Openb. scholen . . . 1	1820	2210	2890	2232	3105	2829	2846	3128	3060	„	2924	2788	„	11	1	46	6
Posterholt.																	
Openb. scholen . . . 1	2548	3094	4023	3201	4140	3946	4324	4232	1547	2365	3870	3600	6	101	43	81	45
R. K. bijz. scholen . 2	3280	3777	4882	4448	5518	4776	6078	4770	2226	3114	5552	5149	1	152	4	229	26
te zamen . . 3	5828	6871	8905	7652	9658	8722	10402	9002	3773	5480	9422	8749	7	253	47	310	71
Roermond.																	
Openb. scholen . . . 2	14156	18714	22336	14322	22807	18045	21371	„	23716	26244	23937	22258	145	464	328	734	525
Prot. bijz. scholen . 1	1484	2200	2402	1208	2787	2583	2528	„	2709	3234	3082	2211	„	65	3	102	„
R. K. bijz. scholen . 8	46119	61090	74427	107885	77898	66581	75914	13447	52893	81854	77355	66931	182	1116	468	2235	639
te zamen . . 11	61759	82004	99165	123415	103492	87209	99813	13447	79318	111332	104374	91403	327	1645	799	3071	1164
Stevensweert.																	
Openb. scholen . . . 1	4480	5724	7017	5657	6750	6109	7252	6570	1893	7399	6450	5662	4	113	6	175	„
Swalmen.																	
Openb. scholen . . . 1	6255	7359	9812	7557	9703	7128	10191	9720	5797	5340	9288	8463	5	79	2	208	8
R. K. bijz. scholen . 1	4032	5280	6550	4446	8457	6588	8773	8372	3640	4600	7724	6405	3	281	„	192	4
te zamen . . 2	10287	12639	16362	12013	18160	13716	18972	18092	9437	9940	17012	14868	8	360	2	400	12
Vlodrop.																	
Openb. scholen . . . 1	3416	4148	5368	6030	5985	4921	6384	5964	2904	3483	4773	5418	„	90	„	94	6
Baexem.																	
Openb. scholen . . . 1	1920	2860	3768	3384	3920	3006	2090	4074	1940	4238	3696	3104	20	116	18	130	9
Beegden.																	
Openb. scholen . . . 1	4901	3630	4641	3648	4780	4504	5208	2729	2530	4079	3672	4096	„	131	1	149	3
Grathem.																	
Openb. scholen . . . 1	4060	4930	6525	2175	6762	6321	4116	6762	6762	6321	6174	5880	35	214	14	267	„
Heel c. a.																	
Openb. scholen . . . 1	4142	4290	5490	5100	6230	5456	6696	5942	„	6728	5135	5460	4	124	6	180	21
R. K. bijz. scholen . 2	2021	3034	7205	3808	3235	3508	3968	4280	3625	10598	10142	10376	„	32	„	23	„
te zamen . . 3	6163	7354	12695	8908	9465	8964	10664	10222	3625	17326	15277	15836	4	156	6	203	21
Heijthuizen.																	
Openb. scholen . . . 1	1671	2232	2774	2184	2490	2601	1860	2604	1364	3038	2775	2318	1	81	2	166	6
R. K. bijz. scholen . 3	12247	11175	12830	8483	10277	10782	12618	9085	5478	12781	12706	11166	3	328	6	448	10
te zamen . . 4	13921	13407	15604	10667	13067	13386	14508	11690	6842	15819	15481	13484	4	409	8	650	16
Hunsel.																	
Openb. scholen . . . 2	4231	4227	6604	5570	6730	6302	5098	6378	1562	7237	7046	6785	5	126	3	273	14
Meijel																	
Openb scholen . . 1	6204	4752	5888	5375	3907	5246	5856	5612	1946	6245	5453	4914	„	80	„	126	„
R. K. bijz. scholen . 1	2938	4413	4782	4928	4130	4484	5310	5310	3422	5320	4797	4095	„	170	„	209	„
te zamen . . 2	9142	9195	10670	10303	8037	9730	11166	10922	5368	11565	10250	9009	„	250	„	335	„
Nederweert.																	
Openb. scholen . . . 3	10249	12066	15576	11383	15449	15346	13284	19378	5720	18696	16825	17713	24	500	36	711	77
R. K. bijz. scholen . 1	5432	7178	8256	7770	9030	9120	11544	10611	„	8637	9576	8664	7	161	47	364	26
te zamen . . 4	15681	19244	23832	19153	24529	24463	24828	29989	5720	27333	26401	26377	31	661	83	1075	103
Neeritter.																	
Openb- scholen . . . 1	4938	3690	4926	4152	5261	4148	5450	5124	„	5495	4565	4341	2	191	3	115	25
Roggel.																	
Openb. scholen . . . 1	4860	6012	7728	7069	9184	8736	4032	10304	4696	10302	9040	8853	34	150	56	290	50
Stramproij.																	
Openb. scholen . . . 1	5907	5348	7808	6419	7749	7202	8578	8877	„	7941	7415	7256	45	110	23	116	43
Thorn.																	
Openb. scholen . . . 1	2968	3586	4348	3757	4498	3914	4944	4841	3840	2483	4536	4682	„	48	4	99	10
R. K. bijz. scholen . 1	2856	4218	4218	3668	4459	3432	4532	4532	„	4386	4472	3952	1	104	3	165	7
te zamen . . 2	5824	7804	8566	7425	8957	7346	9476	9373	3840	6869	9008	8614	1	152	7	264	17

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
6	49	9	54	12	53	10	5	17	43	6	42	12	319	„	„	13	22	12	25
45	30	62	159	79	27	48	81	106	417	152	28	36	24	78	572	136	65	206	88
26	240	28	110	22	80	36	142	81	390	42	120	4	43	83	130	93	257	50	276
71	270	90	269	101	107	84	223	187	807	194	148	40	67	161	702	229	322	256	364
525	924	258	604	217	707	111	547	115	693	„	„	53	672	131	817	127	905	83	875
„	123	„	116	„	136	1	97	4	131	„	„	„	184	1	272	10	249	„	222
639	3 334	624	1 732	402	1 407	384	1 068	487	1 467	350	272	216	1 043	390	1 690	489	1 635	244	1 857
1 164	4 381	882	2 452	619	2 340	496	1 712	606	2 291	350	272	269	1 809	522	2 779	626	2 780	327	2 954
„	187	36	83	50	58	35	49	35	59	43	58	29	31	300	810	29	211	23	127
8	279	36	182	36	166	55	108	66	181	34	88	57	42	37	170	43	154	31	256
4	218	7	63	8	134	8	152	12	910	13	115	5	48	8	50	2	139	2	176
12	497	43	245	44	300	63	260	78	391	47	203	62	90	45	220	45	293	33	432
6	194	13	98	41	186	26	120	80	107	56	187	23	35	43	125	48	148	45	95
9	128	10	138	4	129	11	73	1	30	7	37	1	29	15	70	10	68	3	88
3	117	19	112	13	227	4	161	10	272	4	169	12	126	58	328	27	183	5	125
„	136	11	53	4	40	25	53	32	14	4	35	14	40	31	127	19	104	9	63
21	106	45	69	34	27	28	44	48	51	30	71	„	„	118	266	45	95	23	118
2	12	„	75	„	135	„	48	„	30	„	28	„	20	„	28	„	36	„	46
„ 21	118	„ 45	144	„ 34	162	„ 28	92	„ 48	81	„ 30	99	„	20	118	294	„ 45	131	„ 23	164
6	53	4	67	2	19	3	44	6	27	7	11	5	3	5	86	7	98	16	115
10	183	14	379	8	214	4	307	3	307	67	195	„ 5	110	25	150	39	194	46	176
16	236	18	446	10	283	7	351	9	334	74	206		113	30	238	46	292	62	291
14	489	12	282	10	189	15	88	17	262	11	161	17	26	28	246	23	71	32	93
	144	„	66	„	31	„	37	„	126	2	27	„	5	„	70	„	115	„	98
„	113	„	30	„	24	„	49	22	11	42	11	„	24	„	117	„	116	„	135
„	257	„	96	„	55	„	86	22	137	44	38	„	29	„	187	„	231	„	233
77	1 087	132	451	149	431	226	587	252	882	147	976	87	161	271	929	111	560	204	999
26	281	14	199	47	187	136	181	110	227	92	174	„	„	63	74	58	125	52	174
103	1 368	146	650	196	618	362	768	362	1 109	239	1 150	87	161	334	1 003	169	685	256	1 173
25	189	25	24	5	46	9	42	23	58	19	37	„	„	39	68	25	75	13	41
50	268	62	137	39	160	154	86	43	133	93	288	67	90	166	274	75	210	35	213
43	406	33	102	63	128	53	93	68	368	147	446	„	„	51	99	32	62	36	92
10	307	25	71	18	48	37	64	57	161	57	161	33	48	63	11	74	66	31	91
7	191	13	330	44	255	54	256	9	321	9	321	„	„	62	100	26	56	9	146
17	498	38	401	62	303	91	320	66	482	66	482	33	48	125	111	100	122	40	237

Arrondissement Weert—Venlo—Gennep.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Weert.																
Openb. scholen . . . 7	18 658	27 525	30 057	23 254	28 083	29 561	28 458	17 604	12 404	27 027	28 861	33 260	51	631	64	1 162
R. K. bijz. scholen . 3	13 747	15 888	17 195	13 189	17 650	14 430	22 458	17 719	„	21 954	21 807	19 898	57	368	33	746
te zamen . 10	32 405	43 413	47 252	36 445	47 733	43 991	50 896	35 413	12 404	48 981	50 668	53 158	108	999	97	1 909
Wessem.																
Openb. scholen . . . 1	3 422	4 192	4 974	3 600	5 896	5 092	6 160	4 470	2 600	3 380	5 200	4 420	3	128	1	161
Arcen c. a.																
Openb. scholen . . . 2	4 979	6 413	8 624	7 324	9 360	7 415	10 204	6 769	6 540	9 972	7 891	7 951	2	210	„	226
R. K. bijz. scholen. . 1	1 876	2 178	3 015	2 479	3 080	2 940	3 290	3 150	„	2 170	770	3 381	9	125	26	76
te zamen . . 3	6 855	8 591	11 639	9 803	12 440	10 355	13 494	9 919	6 540	12 142	8 661	11 332	11	335	26	302
Beesel.																
Openb. scholen . . . 2	6 720	8 160	11 188	8 892	11 620	10 537	6 494	10 467	7 338	9 938	10 767	10 349	1	276	1	349
R. K. bijz. scholen. . 1	2 324	2 835	3 802	2 380	4 004	3 588	2 046	4 130	2 937	3 641	3 913	3 003	11	110	9	271
te zamen . . 3	9 044	10 995	14 990	11 272	15 624	14 125	8 540	14 597	10 275	13 579	14 680	13 352	12	386	10	613
Belfeld.																
Openb. scholen . . . 1	3 696	4 884	5 940	3 990	6 556	6 268	6 700	6 700	6 512	1 672	6 300	6 820	14	29	9	65
Grubbenvorst.																
Openb. scholen . . . 2	3 864	4 768	6 267	5 534	6 165	5 176	3 540	5 155	5 369	4 655	5 203	5 197	1	29	„	97
R. K. bijz. scholen . 2	4 690	6 460	7 605	6 429	6 856	7 051	4 481	5 855	„	7 193	6 415	6 195	„	64	„	165
te zamen . . 4	8 554	11 228	13 872	11 963	13 021	12 227	8 021	11 010	5 369	11 848	11 618	11 392	1	93	„	262
Helden.																
Openb. scholen . . . 2	7 212	9 316	11 987	12 086	11 653	8 520	6 865	12 265	5 809	13 198	11 332	11 103	16	261	102	784
R. K. bijz. scholen. . 2	7 280	9 493	11 029	10 986	11 577	7 945	8 457	10 365	7 749	11 293	9 760	9 727	20	465	41	986
te zamen . . 4	14 492	18 809	23 016	23 072	23 230	16 465	15 322	22 630	13 558	24 491	21 092	20 830	36	726	143	1 770
Horst.																
Openb. scholen . . . 4	11 872	14 784	18 896	21 207	15 952	20 752	16 868	20 875	12 328	16 056	19 312	18 799	51	779	69	988
R. K. bijz. scholen. . 1	6 076	7 575	9 331	10 935	8 604	9 440	12 050	10 340	1 904	9 006	10 428	9 635	73	202	50	710
te zamen . . 5	17 948	22 359	28 227	32 142	24 556	30 192	28 918	31 215	14 232	25 062	29 740	28 434	124	981	119	1 698
Kessel.																
Openb. scholen . . . 1	2 604	3 255	3 906	3 348	4 136	3 854	3 964	4 324	1 953	2 208	3 731	3 640	„	59	1	69
R. K. bijz. scholen. . 2	5 360	7 080	8 240	6 398	8 457	7 836	8 496	6 198	1 617	6 791	7 885	6 177	2	98	3	184
te zamen . . 3	7 964	10 335	12 146	9 746	12 593	11 690	12 460	10 522	3 570	8 999	11 616	9 817	2	157	4	246
Maasbree.																
Openb. scholen . . . 3	19 712	24 572	31 269	25 721	30 735	29 389	35 400	34 504	10 374	35 520	21 372	28 044	27	899	35	1 114
R. K. bijz. scholen. . 1	7 252	9 135	10 920	8 738	13 448	12 870	15 510	14 350	6 951	11 550	3 630	11 022	7	317	„	397
te zamen . . 4	26 964	33 707	42 189	34 459	44 183	42 259	50 910	49 414	17 325	47 070	25 002	39 066	34	1 216	35	1 511
Sevenum.																
Openb. scholen . . . 1	7 140	8 670	10 260	10 764	8 160	10 815	15 141	8 652	12 546	14 429	13 464	12 628	11	109	19	290
Tegelen.																
Openb. scholen . . . 2	9 912	13 208	15 136	15 215	19 260	15 015	20 424	6 119	18 214	20 923	18 388	15 002	25	430	34	248
R. K. bijz. scholen. . 3	7 456	9 533	11 194	9 169	12 811	10 094	13 484	9 936	„	13 086	11 443	8 963	1	137	8	169
te zamen . . 5	17 368	22 741	26 330	24 384	32 071	25 109	33 908	16 075	18 214	34 009	29 831	23 965	26	567	42	417
Venlo.																
Openb. scholen . . . 3	21 288	33 744	38 466	17 538	46 638	37 060	45 236	3 748	39 601	42 262	46 074	46 535	162	560	129	526
R. K. bijz. scholen. . 3	26 316	35 268	43 211	31 180	50 335	50 311	49 712	784	40 765	54 733	47 164	44 296	100	1 053	119	1 963
te zamen . . 6	47 604	69 012	81 677	48 718	96 973	87 371	94 948	4 532	80 366	96 995	93 238	90 831	262	1 613	248	2 489
Bergen.																
Openb. scholen . . . 5	19 402	23 672	31 994	22 938	32 562	29 897	35 756	18 505	24 275	30 701	31 102	30 860	38	1 064	97	1 207
Broekhuizen.																
Openb. scholen . . . 1	3 178	3 955	5 244	4 368	5 244	4 104	2 280	4 446	4 560	2 850	4 788	4 407	2	54	„	69
Gennep.																
Openb. scholen . . . 1	4 446	5 472	7 134	3 792	7 014	6 680	8 415	2 618	7 854	7 854	7 030	6 660	5	130	5	150
R. K. bijz. scholen. . 1	4 602	5 696	7 298	5 696	8 526	7 752	8 888	2 856	4 080	8 442	7 638	6 936	„ 5	155	37	373
te zamen . . 2	9 048	11 168	14 432	9 488	15 540	14 432	17 303	5 474	11 934	16 296	14 668	13 596		285	42	523
Meerlo.																
Openb. scholen . . . 3	6 356	7 717	10 188	8 346	9 605	9 296	4 682	10 147	9 444	5 643	9 528	9 080		101	2	97

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Aug.		Sept.		Oct.		Nov.		Dec.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
223	1 142	219	1 674	265	539	265	672	451	1 342	128	452	114	338	213	791	53	478	123	848
117	686	195	439	164	637	134	477	171	931	61	501	„	„	110	766	90	720	24	910
340	1 828	414	2 113	429	1 176	399	1 149	622	2 273	189	953	114	338	323	1 557	143	1 198	147	1 758
7	123	37	144	36	42	15	30	33	83	39	110	12	50	16	43	22	114	6	100
33	190	25	243	6	167	9	142	10	254	9	171	1	185	22	813	13	230	2	166
11	89	12	106	6	39	11	52	29	59	51	24	„ 1	„	22	187	26	211	43	37
44	279	37	349	12	206	20	194	39	313	60	195		185	44	1 000	39	441	45	203
52	105	271	169	13	104	29	167	14	68	37	143	16	94	30	222	31	250	10	398
20	103	„	98	„	91	„	126	„	49	„	179	8	124	20	463	32	266	3	215
72	208	271	267	„ 13	195	„ 29	293	„ 14	117	„ 37	322	24	218	50	685	63	516	13	613
14	127	34	59	47	122	35	93	54	417	54	417	67	215	8	35	55	212	37	178
30	175	6	241	22	221	31	93	2	379	„	281	3	133	2	286	3	77	„	71
„	71	„	90	„	133	„	100	„	203	„	52	„	„	2	131	„	93	„	206
30	246	„ 6	331	„ 22	354	„ 31	193	„ 2	582	„	333	„ 3	133	4	417	„ 3	170	„	277
125	321	215	414	76	260	120	311	31	199	66	359	66	298	112	695	54	433	22	1 229
78	465	100	365	103	441	104	404	42	259	19	300	28	313	53	426	41	472	14	536
203	786	315	779	179	701	224	715	73	458	85	659	94	611	165	1 121	95	905	36	1 765
61	762	133	971	108	737	183	1 056	208	672	245	1 124	130	736	203	1 705	232	746	105	708
54	729	73	617	126	554	103	479	97	1 135	71	827	16	71	77	583	33	599	16	561
115	1 491	206	1 588	234	1 291	286	1 535	305	1 807	316	1 951	146	807	280	2 288	265	1 345	121	1 269
6	131	3	110	4	40	28	58	25	97	20	136	77	21	12	189	7	1 493	20	1 397
5	118	33	43	11	71	43	77	27	163	48	85	14	43	5	30	12	29	12	39
11	249	36	153	15	111	71	135	52	260	68	221	91	64	17	219	19	1 522	32	1 436
34	739	94	482	49	404	139	729	201	2 324	222	1 004	56	432	381	2 432	36	612	50	734
„	477	8	319	35	311	79	247	15	656	68	842	21	146	„	423	196	615	11	569
34	1 216	102	801	84	715	218	976	216	2 980	290	1 846	77	578	381	2 855	232	1 227	61	1 303
47	253	272	192	122	145	65	238	62	902	33	539	88	880	66	1 357	59	331	28	582
36	312	117	219	228	385	86	321	173	454	51	91	237	347	236	261	117	376	53	208
1	295	4	65	5	114	„	138	16	153	„	67	„	„	21	198	2	66	3	42
37	607	121	284	233	499	„ 86	459	189	607	„ 51	158	237	347	257	459	119	442	56	250
87	648	52	185	45	668	67	697	105	1 129	10	76	194	556	199	944	87	1 374	187	2 373
45	695	211	832	145	1 627	131	1 205	240	1 327	„	26	58	1 026	78	1 494	40	1 861	44	4 097
132	1 343	263	1 017	190	2 295	198	1 902	345	2 456	„ 10	102	252	1 582	277	2 438	127	3 235	231	6 470
38	1 477	83	758	197	646	206	918	187	1 128	148	594	247	1 095	159	1 911	50	1 146	93	1 258
2	140	4	264	65	75	20	49	4	21	6	104	24	86	26	43	12	115	7	122
25	146	28	56	17	97	33	248	20	120	7	31	35	178	59	120	6	117	5	184
29	169	46	111	48	116	16	69	26	94	3	18	16	40	2	131	1	78	4	63
54	315	74	167	65	213	49	317	46	214	10	49	51	218	61	251	7	195	9	247
10	173	57	163	21	132	7	291	11	71	24	134	72	164	18	115	22	197	11	243

Arrondissement Sittard.

INDEELING VAN DE SCHOLEN.	Aantal schooltijden, die door *alle schoolgaande kinderen* te zamen hadden kunnen worden bijgewoond in de maand:												Januari.		Februari.	
	Jan.	Febr.	Maart.	April	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Mook.																
Openb. scholen . . . 2	2 288	2 816	3 790	3 703	4 182	3 952	5 056	4 704	3 462	5 060	4 364	4 890	43	172	54	121
R. K. bijz. scholen . 2	3 220	4 671	5 366	2 424	4 978	4 514	5 750	3 536	„	4 944	4 221	4 278	56	252	32	199
te zamen . . 4	5 508	7 487	9 156	6 127	9 160	8 466	10 806	8 240	3 462	10 004	8 585	9 168	99	424	86	313
Ottersum.																
Openb. scholen . . . 1	4 088	5 215	7 038	5 776	6 384	4 509	4 316	6 930	5 445	7 425	6 680	6 513	59	305	125	21
R. K. bijz. scholen . 2	5 124	6 415	8 608	7 864	7 844	6 496	5 543	7 411	5 016	7 144	8 398	7 296	70	466	54	202
te zamen . . 3	9 212	11 630	15 646	13 640	14 228	11 005	9 859	14 341	10 461	14 569	15 078	13 809	129	771	180	293
Venraij.																
Openb. scholen . . . 5	17 278	20 675	27 544	24 938	28 007	24 548	29 752	„	27 100	29 169	25 990	22 236	67	641	80	726
R. K. bijz. scholen . 2	10 640	13 405	16 770	8 312	12 440	10 318	12 554	960	9 165	12 333	11 238	10 132	11	247	27	476
te zamen . . 7	27 918	34 080	44 314	33 250	40 447	34 895	42 306	960	36 265	41 502	37 228	32 368	78	888	107	1 202
Wanssum.																
Openb. scholen . . . 1	2 604	3 430	4 278	3 471	4 300	4 000	1 984	3 234	474	2 322	3 905	3 813	„	113	1	64
Arrond. Roermond.																
Openb. scholen . . . 22	96 096	119 502	153 328	122 214	155 557	141 910	157 054	127 581	106 563	120 331	152 246	146 808	435	3 405	893	5 817
Prot. bijz. scholen . 1	1 484	2 200	2 402	1 208	2 787	2 583	2 528	„	2 709	3 234	3 082	2 211	„	65	3	102
R. K. bijz. scholen . 17	64 903	85 383	103 145	128 638	109 823	94 279	108 356	37 704	69 193	106 519	110 567	96 549	241	2 064	560	3 497
te zamen . . 40	162 483	207 085	258 875	252 060	268 167	238 772	267 938	165 285	178 465	230 087	265 895	245 568	676	5 534	1 456	9 416
Arrond. Weert																
Openb. scholen . . . 23	78 170	89 340	111 107	87 070	111 279	107 438	101 810	104 789	45 364	113 240	110 383	113 062	224	2 630	231	3 952
R. K. bijz. scholen . 11	39 241	45 993	54 486	41 846	48 831	45 756	60 460	51 538	11 525	63 676	63 500	58 151	68	1 163	89	1 983
te zamen . . 34	117 411	135 306	165 593	128 916	160 110	153 194	162 270	156 327	56 889	176 916	173 883	171 213	292	3 793	320	5 937
Arrond. Venlo.																
Openb. scholen . . . 23	98 999	131 774	161 939	131 619	170 235	154 801	170 896	119 638	126 581	170 833	163 834	166 068	310	3 641	399	4 712
R. K. bijz. scholen . 16	68 630	89 557	108 347	88 694	119 172	112 075	117 526	65 628	61 923	119 463	101 408	102 399	223	2 571	256	4 891
te zamen . . 39	167 629	221 331	270 286	220 313	289 407	266 876	288 362	185 266	188 507	290 296	265 242	268 467	533	6 212	655	9 603
Arrond. Gennep.																
Openb. scholen . . . 19	59 640	72 952	97 210	77 332	97 208	86 986	92 241	50 584	82 614	91 024	93 388	88 459	216	2 580	365	2 519
R. K. bijz. scholen . 7	23 586	30 187	38 042	24 296	33 788	29 110	32 735	14 763	18 261	32 863	31 495	28 642	137	1 120	150	1 242
te zamen . . 26	83 226	103 139	135 252	101 628	131 086	116 096	124 976	65 347	100 875	123 887	124 883	117 101	353	3 700	515	3 761
District Roermond.																
Openb. scholen . . 87	332 905	413 568	523 584	418 235	534 369	491 135	521 941	402 592	361 125	495 431	519 851	514 397	1 185	12 256	1 888	17 000
Prot. bijz. scholen . 1	1 484	2 200	2 402	1 208	2 787	2 583	2 528	„	2 709	3 234	3 082	2 211	„	65	3	102
R. K. bijz. scholen . 51	196 380	251 003	304 020	283 474	311 614	281 220	319 077	169 633	160 902	322 521	306 970	285 741	669	6 918	1 055	11 615
te zamen . 139	530 749	666 861	830 006	702 917	848 770	774 938	843 546	572 225	524 736	821 186	829 903	802 349	1 854	19 239	2 946	28 717
Provincie Limburg.																
Openb. scholen . . 178	652 806	863 448	1 036 470	866 547	1 052 171	973 725	1 073 160	782 047	798 757	1 076 675	1 034 202	1 039 018	2 750	23 320	5 195	39 935
Prot. bijz. scholen . 2	2 209	3 244	3 634	2 191	3 744	3 519	3 622	„	3 359	4 290	4 057	2 986	„	160	3	189
R. K. bijz. scholen. 94	380 917	513 254	599 197	490 204	635 147	572 290	655 956	304 981	370 102	688 084	618 899	590 499	1 784	15 078	3 478	27 673
Andere bijz. scholen 3	1 380	2 052	2 332	1 480	2 024	1 470	1 920	480	847	2 540	2 080	2 320	„	7	„	72
te zamen . 277	1 037 312	1 381 998	1 641 633	1 360 425	1 693 086	1 551 004	1 734 658	1 088 262	1 173 065	1 771 589	1 659 838	1 634 823	4 534	38 565	8 676	67 869
Het Rijk.																
Openb. scholen . . 3150	13078685	20133856	21401804	17664015	20810496	21133492	20508181	13646175	21407965	24159701	23132235	17931878	125980	753 844	184769	1245359
Prot. bijz. scholen . 674	2 627 883	4 087 763	4 296 160	3 730 898	4 162 933	4 361 965	4 255 266	2 932 813	4 469 575	4 988 444	4 672 802	3 544 331	20 758	181 729	28 688	305 521
R. K. bijz. scholen . 661	3 136 743	4 722 549	5 031 545	3 984 731	5 299 902	4 892 262	5 019 155	2 530 908	4 468 510	5 841 415	5 390 233	4 608 754	22 310	152 921	37 054	247 548
Andere bijz. scholen 153	258 722	392 643	416 650	317 282	397 633	403 654	268 747	99 421	396 983	454 739	438 670	325 908	418	14 173	639	21 655
te zamen . 4638	19097033	29336811	31146159	25696926	30670964	30791373	30051349	19209317	30743033	35444299	33633940	26410871	169456	1102667	251150	1820108

Aantal schooltijden die zijn verzuimd in:

Maart.		April.		Mei.		Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
19	74	14	125	44	80	23	160	12	302	24	66	49	149	50	432	15	108	7	68
8	242	10	4	41	118	13	151	24	135	6	76	„	„	52	144	18	242	10	122
27	316	24	129	85	198	36	311	36	437	30	142	„ 49	149	102	576	33	350	17	190
72	100	85	134	97	86	59	2	234	114	154	90	62	99	63	183	77	136	107	164
12	140	101	120	85	209	41	142	208	164	234	345	211	284	194	151	155	328	106	269
84	240	186	254	182	295	100	144	442	278	388	435	273	383	257	334	232	464	213	433
101	922	284	1 206	451	857	277	560	297	1 335	„	„	269	1 145	619	1 016	239	785	136	735
46	533	25	213	94	194	90	161	19	212	3	25	24	198	46	294	10	193	11	211
147	1 455	309	1 419	545	1 051	367	721	316	1 547	3	25	293	1 343	665	1 310	249	978	147	946
3	75	9	50	28	7	68	23	37	12	48	47	8	91	21	179	15	182	16	367
1 120	5 151	1 470	4 555	1 402	4 072	1 672	3 341	2 177	7 374	1 586	2 801	1 111	3 257	2 704	9 674	1 236	4 192	1 281	4 715
„	123	„	116	„	136	1	97	4	131	„	„	„	184	1	272	10	249	„	223
698	4 529	701	2 800	470	2 148	476	1 755	640	2 452	421	1 125	299	1 390	533	2 627	659	2 654	313	2 700
1 818	9 803	2 171	7 471	1 872	6 356	2 149	5 193	2 821	9 957	2 007	3 926	1 410	4 831	3 238	12 573	1 905	7 095	1 594	7 697
488	4 695	634	3 390	642	2 056	845	2 074	1 041	3 809	695	2 981	362	916	1 074	3 408	523	2 299	536	3 084
160	1 466	236	1 452	263	1 452	328	1 318	315	1 827	271	1 230	„	154	260	1 235	213	1 247	131	1 587
648	6 161	870	4 842	905	3 508	1 173	3 392	1 356	5 636	966	4 211	362	1 070	1 334	4 643	736	3 546	667	4 671
525	3 763	1 222	3 285	720	3 253	792	3 905	885	6 895	747	4 341	935	3 897	1 271	8 939	694	6 134	514	8 044
214	3 042	441	2 535	431	3 381	471	2 828	466	4 004	257	2 402	145	1 723	278	3 935	382	4 212	146	6 302
739	6 805	1 663	5 820	1 151	6 634	1 263	6 783	1 351	10 899	1 004	6 743	1 080	5 620	1 549	12 874	1 076	10 346	660	14 346
270	3 107	564	2 756	920	1 980	693	2 251	802	3 103	411	1 066	766	3 007	1 015	3 999	436	2 786	382	3 141
95	1 084	182	448	268	637	160	523	277	605	246	464	251	522	294	720	184	841	131	665
365	4 191	746	3 204	1 188	2 617	853	2 774	1 079	3 708	657	1 530	1 017	3 529	1 309	4 719	620	3 627	513	3 806
2 403	16 716	3 830	13 986	3 684	11 361	4 002	11 571	4 905	21 181	3 439	11 189	3 174	11 077	6 064	26 020	2 889	15 411	2 713	18 984
„	123	„	116	„	136	1	97	4	131	„	„	„	184	1	272	10	249	„	222
1 167	10 121	1 560	7 235	1 432	7 618	1 435	6 424	1 698	8 888	1 195	5 221	695	3 789	1 365	8 517	1 438	8 954	721	11 314
3 570	26 960	5 450	21 337	5 116	19 115	5 438	18 092	6 607	30 200	4 634	16 410	3 869	15 050	7 430	34 809	4 337	24 614	3 434	30 520
5 792	34 209	8 289	29 975	9 612	29 479	10 123	26 668	10 622	39 785	7 495	24 276	8 604	26 332	15 356	54 985	8 072	34 772	5 885	37 713
4	316	4	205	1	168	5	148	12	147	„	60	4	201	5	322	10	339	„	279
3 571	22 297	3 177	14 329	4 300	17 824	4 326	16 132	4 284	17 805	2 413	9 294	2 209	7 971	4 394	23 348	3 171	23 001	1 775	24 831
„	53	2	2	1	23	„	14	5	6	1	5	„	4	14	18	„	3	„	„
9 367	56 875	11 472	44 511	13 914	47 494	14 454	42 962	14 923	57 743	9 909	33 635	10 817	34 508	19 769	78 673	11 253	58 115	7 660	62 823
35034	1324069	270734	843 907	321640	831 089	403468	980 065	443954	970 742	332997	606 824	502758	1109205	544699	1261762	367326	1234131	224796	1043718
8 296	307 546	43 000	186 900	49 765	182 070	61 159	217 471	69 510	232 779	63 866	145 507	72 138	224 094	77 880	260 606	51 104	270 296	29 571	248 839
9 960	235 694	39 070	154 779	51 800	178 817	51 052	158 870	54 876	182 044	27 966	81 971	46 101	142 176	53 330	221 901	39 699	213 650	26 531	199 406
1 171	23 809	1 315	13 075	1 154	14 171	1 519	14 382	1 650	11 475	1 041	3 906	1 856	10 754	1 250	14 755	1 750	16 857	1 249	15 850
64431	1891118	354119	1198661	424359	1206147	517198	1370788	563960	1397090	415770	838 363	622893	1486829	678159	1759024	459879	1734934	282147	1507813

Aanwijzing van het aantal verzuimen per 10 000 schooltijden in

DISTRICTEN.		PER 10000 SCHOOLTIJDEN									
		Januari.		Februari.		Maart.		April.		Mei.	
		Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
District 's Hertogenbosch.											
Openb. scholen	75	43	539	62	457	81	354	123	408	92	338
Prot. bijz. scholen	2	51	266	83	258	80	398	59	358	28	647
R. K. bijz. scholen	43	58	428	85	409	91	418	106	327	75	262
te zamen	120	51	464	76	423	87	431	112	360	80	304
District Breda.											
Openb. scholen	80	47	526	59	596	68	587	180	319	176	272
Prot. bijz. scholen	13	169	706	175	708	104	613	247	426	166	333
R. K. bijz. scholen	50	98	471	85	447	78	401	121	257	143	282
Andere bijz. scholen	2	15	537	5	800	2	450	9	395	3	292
te zamen	145	102	711	75	546	72	513	160	305	169	279
District Tilburg.											
Openb. scholen	91	86	502	96	476	122	549	161	406	140	370
Prot. bijz. scholen	8	104	780	94	637	111	783	231	588	143	515
R. K. bijz. scholen	44	22	232	22	201	32	297	53	196	46	187
Andere bijz. scholen	1	„	535	„	29	„	696	„	376	„	„
te zamen	144	55	378	58	343	77	437	114	318	92	278
District Eindhoven.											
Openb. scholen	76	44	671	66	484	113	534	141	356	130	301
Prot. bijz. scholen	1	197	363	223	519	94	785	27	344	8	135
R. K. bijz. scholen	45	44	526	73	556	82	456	101	252	88	374
Andere bijz. scholen	1	41	122	5	797	„	559	„	1137	18	1053
te zamen	123	45	595	70	524	96	494	120	304	107	290
District Arnhem.											
Openb. scholen	123	83	635	71	594	66	589	85	416	85	322
Prot. bijz. scholen	35	78	754	84	725	73	689	99	554	84	421
R. K. bijz. scholen	18	90	694	103	435	124	402	151	254	110	209
Andere bijz. scholen	20	12	321	11	373	9	462	21	280	7	237
te zamen	196	82	639	75	600	71	514	92	426	86	335
District Zutphen.											
Openb. scholen	122	52	590	53	584	51	517	55	466	51	379
Prot. bijz. scholen	26	37	788	31	863	48	636	58	439	41	480
R. K. bijz. scholen	22	35	776	53	574	46	583	52	458	46	394
Andere bijz. scholen	2	„	289	„	363	„	218	„	188	„	123
te zamen	172	47	636	51	624	50	541	55	459	49	394
District Tiel.											
Openb. scholen	134	76	491	69	552	79	552	158	418	118	315
Prot. bijz. scholen	27	40	635	39	696	70	700	108	489	82	458
R. K. bijz. scholen	37	52	440	58	512	46	445	84	579	72	282
Andere bijz. scholen	5	„	358	„	453	„	263	„	187	„	112
te zamen	203	69	487	63	547	69	529	134	407	102	312
District 's Gravenhage.											
Openb. scholen	122	39	420	52	563	62	647	99	487	88	393
Prot. bijz. scholen	45	68	529	70	657	71	657	101	508	94	400
R. K. bijz. scholen	41	104	460	133	578	114	569	133	562	117	505
Andere bijz. scholen	34	9	606	9	562	7	633	177	393	18	407
te zamen	242	55	455	66	582	70	634	101	499	100	415
District Rotterdam.											
Openb. scholen	149	41	489	44	567	48	596	61	441	65	330
Prot. bijz. scholen	52	56	657	65	679	77	699	87	440	100	419
R. K. bijz. scholen	37	74	538	83	541	95	500	97	584	100	366
Andere bijz. scholen	6	15	856	15	1022	7	700	20	591	38	443
te zamen	244	49	532	54	590	61	605	71	461	77	395
District Gouda.											
Openb. scholen	100	94	673	80	644	86	651	119	560	139	577
Prot. bijz. scholen	39	133	958	96	863	120	731	118	585	151	583
R. K. bijz. scholen	31	88	543	72	540	93	481	109	523	103	370
Andere bijz. scholen	2	„	334	„	401	4	249	„	148	„	500
te zamen	172	101	711	82	671	94	639	117	557	133	538
District. Dordrecht.											
Openb. scholen	129	113	536	121	534	142	570	201	382	220	349
Prot. bijz. scholen	32	112	546	77	568	68	588	119	400	114	385
R. K. bijz. scholen	5	135	505	168	527	206	573	232	469	215	405
Andere bijz. scholen	2	12	417	9	416	21	488	26	412	23	393
te zamen	162	111	534	113	537	129	571	184	387	201	352

in elke maand, voor de districten, de provinciën en het Rijk.

WERDEN VERZUIMD IN:

Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.
104	375	159	545	117	532	112	575	133	872	84	582	65	660
38	856	21	751	178	1253	31	262	35	258	49	645	28	488
92	292	85	419	60	458	88	331	70	372	43	365	41	354
95	343	114	480	90	500	98	439	93	565	60	462	51	495
276	442	292	358	320	364	306	463	383	492	299	394	226	444
390	455	320	412	373	461	437	579	618	593	344	414	184	538
210	328	147	362	165	279	196	314	154	397	132	330	110	333
4	296	15	316	"	"	13	296	35	365	4	260	5	213
253	397	234	362	273	342	269	413	301	458	231	368	148	412
192	434	181	485	148	386	141	513	139	606	103	747	80	683
231	1051	196	1024	82	713	105	898	129	803	98	1609	56	1721
52	189	53	240	43	179	43	210	35	343	29	278	23	249
"	"	77	309	"	"	"	52	"	319	"	"	"	"
126	348	121	396	92	295	97	408	88	491	68	569	51	513
173	373	171	414	187	400	214	542	218	487	120	411	166	634
15	146	35	192	"	"	30	66	28	97	24	332	4	993
118	280	110	288	159	232	183	309	182	315	140	333	110	431
5	343	28	204	56	556	24	262	"	353	"	525	95	661
143	324	140	353	172	309	198	437	197	396	160	371	136	531
112	456	153	539	131	394	135	524	127	447	99	462	85	530
96	968	164	669	147	593	124	703	108	642	89	632	64	743
83	256	141	270	90	264	102	249	88	236	80	301	74	359
6	235	24	229	"	174	1	163	4	180	2	232	"	381
104	443	153	544	130	426	127	525	117	458	93	476	79	553
58	402	77	308	64	319	66	456	71	500	58	448	51	477
42	467	70	489	52	377	62	570	41	612	46	705	35	717
50	361	92	350	91	265	68	308	70	392	53	549	38	414
"	137	"	127	"	28	"	46	"	15	"	26	5	202
54	406	78	390	66	318	65	461	66	501	56	472	47	500
215	482	227	521	190	425	215	677	178	572	118	573	86	618
120	483	153	681	113	477	123	494	147	496	107	493	74	523
109	256	125	398	112	340	112	374	114	393	61	381	51	406
"	128	"	250	"	"	"	131	"	103	"	149	"	178
175	430	190	484	163	402	180	581	157	514	101	512	74	545
89	440	107	435	129	413	97	377	83	450	74	518	70	615
89	424	104	572	100	440	80	434	83	478	67	508	52	735
107	300	116	374	79	368	74	243	70	356	57	403	41	491
29	388	22	420	83	369	23	237	22	209	25	377	19	447
89	415	106	448	115	416	86	357	78	430	67	488	59	603
80	434	86	499	101	485	90	458	93	499	85	612	89	685
96	432	115	498	121	552	88	463	82	492	72	627	67	720
87	337	107	394	99	404	76	295	61	393	54	476	55	560
50	643	38	739	120	883	24	573	11	645	20	816	12	750
84	422	95	485	105	495	87	436	85	478	78	594	78	674
154	597	211	741	228	639	178	530	145	638	129	744	110	718
151	676	159	771	198	715	164	682	138	660	111	792	88	882
113	453	152	543	214	615	127	426	100	560	90	550	67	565
2	278	"	335	"	472	"	58	"	229	"	234	"	240
145	586	186	705	218	650	165	541	135	627	118	716	97	722
328	428	379	464	653	495	500	592	568	693	339	615	223	705
181	485	288	501	436	608	293	690	367	800	269	683	152	674
183	440	290	392	880	392	426	309	480	360	172	498	97	490
39	283	143	604	201	441	135	510	128	1075	273	729	35	1020
294	435	357	471	609	511	456	597	524	780	322	624	203	698

DISTRICTEN.		PER 10000 SCHOOLTIJDEN									
		Januari.		Februari.		Maart.		April.		Mei.	
		Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.
District Amsterdam.											
Openb. scholen	201	35	672	44	682	54	726	67	753	60	627
Prot. bijz. scholen	50	65	581	73	676	86	851	87	721	89	454
R. K. bijz. scholen	38	75	489	89	542	95	464	90	497	91	481
Andere bijz. scholen	47	35	642	37	648	72	697	102	554	65	421
te zamen	336	49	639	54	661	68	707	74	708	69	573
District Haarlem.											
Openbare scholen	145	80	509	77	578	80	651	90	491	108	408
Prot. bijz. scholen	34	72	611	73	662	84	674	118	535	93	488
R. K. bijz. scholen	25	90	528	73	576	78	503	102	570	90	372
Andere bijz. scholen	6	..	753	..	651	30	840	13	436	30	361
te zamen	210	70	528	75	690	80	638	96	507	103	413
District Alkmaar.											
Openb. scholen	142	60	492	53	531	56	602	81	451	111	426
Prot. bijz. scholen	9	28	542	31	684	43	1008	60	518	53	366
R. K. bijz. scholen	22	74	634	90	649	88	600	91	471	87	339
Andere bijz. scholen	1	3	74	..	5	8	4	..	377	..	433
te zamen	175	60	515	57	555	61	623	81	458	104	409
District Middelburg.											
Openb. scholen	89	117	489	111	529	185	757	412	450	502	444
Prot. bijz. scholen	25	85	535	71	544	131	674	362	471	489	380
R. K. bijz. scholen	11	125	503	114	495	128	577	276	369	262	289
Andere bijz. scholen	1	16	633	31	331	106	425	55	221	..	227
te zamen	126	113	495	106	528	173	706	397	448	478	421
District Goes.											
Openb. scholen	75	90	456	114	488	127	588	330	444	371	389
Prot. bijz. scholen	9	44	504	76	500	43	595	158	303	196	301
R. K. bijz. scholen	4	88	947	123	705	171	780	586	674	432	481
te zamen	88	87	475	112	497	123	595	327	442	361	386
District Utrecht.											
Openb. scholen	413	83	602	79	647	72	688	82	454	100	463
Prot. bijz. scholen	55	79	674	66	766	61	704	68	466	100	560
R. K. bijz. scholen	43	90	590	74	723	70	688	101	493	102	490
Andere bijz. scholen	11	9	558	8	410	29	472	7	464	14	460
te zamen	222	83	291	75	688	68	689	82	465	100	491
District Leeuwarden.											
Openb. scholen	147	228	498	183	610	177	640	346	485	333	302
Prot. bijz. scholen	54	152	818	94	844	90	653	215	432	232	461
R. K. bijz. scholen	6	160	396	71	406	111	549	135	373	168	213
Andere bijz. scholen	3	..	5	..	5	..	.	..	..	..	..
te zamen	210	204	573	155	656	152	635	302	464	300	338
District Heerenveen.											
Openb. scholen	195	137	631	113	546	106	464	147	360	162	307
Prot. bijz. scholen	61	89	682	63	635	69	591	88	385	90	339
R. K. bijz. scholen	11	138	604	75	617	60	421	66	277	79	342
te zamen	267	128	482	102	566	122	487	132	361	143	312
District Zwolle.											
Openb. scholen	125	126	846	106	846	115	827	196	493	200	450
Prot. bijz. scholen	18	48	1030	51	1062	67	930	98	457	88	401
R. K. bijz. scholen	8	111	770	77	627	62	488	66	320	77	320
Andere bijz. scholen	2	..	1072	..	1041	3	1343	27	781	7	592
te zamen	153	115	863	96	857	103	815	170	476	172	433
District Deventer.											
Openb. scholen	131	71	809	69	950	61	781	92	447	90	389
Prot. bijz. scholen	9	20	630	13	795	16	914	50	446	46	328
R. K. bijz. scholen	17	62	844	75	916	69	536	86	233	92	301
Andere bijz. scholen	1	..	106	..	125	..	61	..	70	..	60
te zamen	158	67	797	66	930	59	751	88	417	87	372
District Groningen.											
Openb. scholen	140	154	650	105	741	117	595	182	492	164	425
Prot. bijz. scholen	37	86	838	51	1255	75	767	104	517	119	444
R. K. bijz. scholen	8	85	845	70	779	90	712	97	412	82	383
te zamen	185	135	701	92	857	107	637	161	494	150	427

WERDEN VERZUIMD IN:

Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.
56	623	61	595	65	544	61	608	56	610	50	700	50	694
87	531	93	602	78	432	73	466	63	546	59	593	60	663
92	380	92	341	100	335	74	369	62	389	55	437	55	451
72	448	140	577	173	545	102	334	39	318	50	436	90	551
66	571	70	564	73	503	66	547	58	560	52	640	53	650
122	528	137	512	148	434	127	356	134	382	98	497	106	526
143	462	132	513	191	453	150	385	155	465	84	586	79	654
76	432	90	556	133	462	77	331	70	373	72	438	53	554
2	318	4	316	"	14	6	290	5	241	3	447	1	818
119	505	121	517	153	437	123	356	127	391	92	501	95	549
145	571	126	463	96	466	98	404	79	455	75	568	60	611
86	448	100	368	98	467	84	467	72	518	58	587	45	793
104	388	123	464	122	365	76	334	61	368	52	400	41	422
35	312	"	160	"	1875	250	500	"	47	"	263	"	438
136	538	123	417	99	454	92	400	76	445	71	545	56	589
640	452	747	513	801	690	700	622	717	640	542	542	270	500
599	384	564	528	746	525	701	550	711	501	557	568	223	617
377	295	350	399	300	700	183	307	248	546	158	511	100	365
187	211	61	91	168	84	326	163	360	"	"	827	"	808
612	429	686	505	746	661	662	586	677	610	513	544	248	503
584	800	841	583	1243	808	1135	1103	1065	1135	721	967	332	853
280	559	345	396	569	778	600	722	608	586	387	529	149	655
757	486	1225	604	1538	754	619	1845	518	1700	602	1431	192	443
568	662	821	570	1188	798	1249	1097	1012	1114	529	944	314	823
107	505	144	507	130	440	165	489	134	424	112	557	103	508
96	550	121	548	113	443	109	471	77	428	73	589	74	688
87	452	100	505	99	328	122	439	108	477	108	568	76	639
69	271	17	109	"	"	16	143	13	194	19	275	21	393
100	504	129	515	124	419	143	473	115	436	102	565	91	616
462	388	446	326	328	327	469	333	357	307	223	349	194	513
341	600	295	479	299	429	321	398	283	419	150	451	95	690
111	137	132	216	114	300	85	280	52	247	43	282	59	529
"	24	6	55	"	"	"	52	"	45	"	109	"	123
413	430	392	372	310	352	369	346	322	332	196	371	161	558
183	371	172	329	181	340	167	319	156	348	98	328	91	468
98	448	108	396	118	389	106	352	96	433	62	440	80	535
84	314	72	343	83	336	83	288	64	272	36	236	31	398
162	383	154	343	164	352	152	324	140	362	88	331	86	479
197	525	233	546	197	445	254	531	250	510	161	529	154	627
73	646	123	806	114	559	161	661	187	562	99	521	84	605
85	358	110	359	117	277	108	327	131	370	78	363	69	426
42	587	"	731	"	985	"	392	"	489	"	560	"	611
170	527	188	567	179	451	226	529	231	508	145	513	136	604
107	350	130	387	121	363	148	517	118	443	96	404	90	429
52	317	69	262	43	271	77	282	96	308	58	380	49	500
70	246	72	272	86	264	105	299	73	270	51	272	45	281
"	59	"	66	"	30	"	42	"	37	"	35	"	60
99	333	118	362	116	346	138	477	110	408	88	382	82	414
168	448	194	459	199	473	169	515	182	532	130	554	100	619
110	447	147	517	182	500	184	403	120	469	76	471	57	728
73	389	73	384	26	424	99	383	105	404	62	413	45	379
151	445	275	470	177	479	162	484	164	512	115	529	88	633

DISTRICTEN.		PER 10000 SCHOOLTIJDEN								
		Januari.		Februari.		Maart.		April.		Mei.	
		Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.
District Winschoten.											
Openb. scholen	114	250	558	205	704	204	632	236	457	246	316
Prot. bijz. scholen	17	72	930	60	904	80	877	191	628	177	382
R. K. bijz. scholen	1	6	1019	30	644	43	390	4	294	8	326
te zamen	132	231	588	190	723	192	654	231	472	238	323
District Assen.											
Openb. scholen	160	325	759	307	702	336	668	467	486	448	332
Prot. bijz. scholen	14	75	879	77	807	78	844	137	409	100	304
Andere bijz. scholen	2	84	429	..	148	..	281	..	78	..	223
te zamen	176	299	771	286	711	313	683	437	479	414	329
District Maastricht.											
Openb. scholen	91	49	346	74	510	66	341	98	357	115	350
Prot. bijz. scholen	1	..	1310	..	833	32	1567	41	903	10	334
R. K. bijz. scholen	43	60	442	92	612	81	412	78	343	89	315
Andere bijz. scholen	3	..	51	..	356	..	227	14	14	5	114
te zamen	138	53	382	80	548	71	369	92	352	104	336
District Roermond.											
Openb. scholen	87	36	368	46	411	46	319	93	334	69	213
Prot. bijz. scholen	1	..	438	14	464	..	512	..	960	..	667
R. K. bijz. scholen	51	34	352	42	463	38	333	55	255	46	244
te zamen	139	35	362	44	431	43	322	77	304	60	225
Provincie Noordbrabant.											
Openb. scholen	322	56	549	71	520	93	546	158	364	151	313
Prot. bijz. scholen	24	130	657	134	613	102	647	210	466	133	436
R. K. bijz. scholen	182	55	402	63	385	68	387	93	233	88	246
Andere bijz. scholen	4	17	615	4	770	11	442	8	478	5	330
te zamen	532	58	482	69	459	81	473	130	308	118	285
Provincie Gelderland.											
Openb. scholen	379	71	576	66	578	66	557	100	431	86	336
Prot. bijz. scholen	88	59	743	63	760	66	675	88	508	71	444
R. K. bijz. scholen	77	65	516	68	506	65	460	94	365	77	305
Andere bijz. scholen	27	5	335	5	331	4	337	9	186	4	173
te zamen	571	68	586	64	590	65	556	96	429	81	343
Provincie Zuidholland.											
Openb. scholen	494	61	502	66	569	77	612	110	458	114	409
Prot. bijz. scholen	168	79	649	73	684	85	680	101	477	109	433
R. K. bijz. scholen	114	91	506	105	555	106	527	119	159	132	423
Andere bijz. scholen	44	10	590	9	576	9	600	19	404	20	400
te zamen	820	67	532	72	589	84	612	225	995	114	415
Provincie Noordholland.											
Openb. scholen	488	55	602	54	603	64	683	75	637	83	531
Prot. bijz. scholen	93	65	595	70	673	82	812	93	656	87	459
R. K. bijz. scholen	85	78	522	86	567	92	497	93	509	90	430
Andere bijz. scholen	55	31	605	33	644	68	706	93	542	61	415
te zamen	721	59	591	60	627	70	675	80	620	84	504
Provincie Zeeland.											
Openb. scholen	164	104	471	113	518	157	660	375	448	440	418
Prot. bijz. scholen	34	74	527	72	533	108	653	312	429	407	358
R. K. bijz. scholen	15	102	608	114	548	139	627	363	456	303	234
Andere bijz. scholen	1	16	633	31	341	106	425	55	222	..	227
te zamen	214	101	484	108	513	150	657	367	446	427	406
Provincie Utrecht.											
Openb. scholen	113	83	602	79	647	72	688	82	454	100	463
Prot. bijz. scholen	55	79	674	66	766	61	704	68	466	100	560
R. K. bijz. scholen	43	90	590	74	723	70	688	101	493	102	490
Andere bijz. scholen	11	9	558	8	410	29	472	7	464	14	460
te zamen	222	83	291	75	688	68	689	82	465	100	491
Provincie Friesland.											
Openb. scholen	342	176	571	145	575	139	544	236	416	240	305
Prot. bijz. scholen	115	123	755	80	748	80	625	157	416	175	405
R. K. bijz. scholen	17	148	503	73	515	84	484	94	316	122	276
Andere bijz. scholen	3	..	5	..	5	..	..	..	..	..	..
te zamen	477	163	608	123	608	123	557	212	410	214	326

WERDEN VERZUIMD IN:

Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.
285	341	342	372	337	471	497	800	415	476	224	389	226	524
213	414	290	443	282	505	397	774	339	496	171	367	287	711
96	235	111	283	129	203	226	115	206	196	127	262	81	301
279	348	335	378	331	473	486	793	407	476	218	386	231	540
469	404	491	399	578	393	666	614	582	528	422	417	374	495
103	439	193	556	221	518	232	533	184	620	115	609	102	836
"	6	"	"	"	"	5	41	"	151	"	143	"	57
435	406	" 463	413	" 551	" 402	633	605	" 541	536	" 393	434	" 348	525
127	313	104	337	107	345	124	348	160	498	100	376	60	357
43	544	73	146	"	800	62	262	38	474	"	923	"	585
99	334	77	265	" 90	301	72	200	83	406	" 56	450	" 34	444
"	91	26	31	21	105	"	47	55	71	"	11	"	"
116	320	93	309	102	334	" 107	300	130	462	" 83	404	" 51	" 388
81	236	94	406	85	278	87	307	122	525	56	296	53	369
4	376	16	518	"	"	"	679	3	841	32	808	"	1 004
51	228	53	279	" 70	308	" 43	235	42	264	46	292	" 25	398
70	233	78	358	81	287	74	287	90	424	52	297	43	380
205	416	216	432	214	402	216	508	248	579	191	518	148	582
277	719	223	692	247	584	247	639	342	637	205	877	109	996
119	270	99	326	100	257	128	288	109	359	86	324	70	341
4	294	18	303	27	267	15	285	28	362	3	294	18	270
166	358	161	392	163	342	179	420	184	475	142	440	109	480
127	449	157	488	128	380	143	555	127	501	94	493	75	543
85	492	137	623	120	523	106	629	96	607	80	628	60	698
91	300	119	348	101	301	102	328	98	351	59	332	53	398
3	181	8	209	"	42	1	142	2	139	1	179	1	271
114	429	146	480	" 122	388	129	528	116	488	86	486	68	535
142	456	170	504	261	493	184	471	193	539	138	602	113	674
114	476	114	560	173	520	124	516	129	555	102	621	77	743
100	358	126	415	137	451	97	296	87	459	66	406	53	531
31	395	53	107	127	479	38	303	37	441	63	470	20	555
129	445	155	503	229	502	157	452	163	521	120	583	95	662
89	587	90	550	96	494	84	510	81	523	67	625	66	637
102	506	106	555	111	440	95	444	90	520	66	591	64	668
90	399	97	423	112	366	75	355	64	381	58	431	52	488
65	434	126	555	156	509	92	329	36	309	45	437	82	405
97	548	93	534	101	474	84	476	78	498	65	590	64	615
614	614	795	549	981	738	905	846	878	870	625	738	300	663
513	428	503	486	706	580	674	596	692	528	508	546	204	627
475	344	614	458	449	664	284	654	313	825	206	725	123	385
187	211	61	91	168	84	326	163	360	"	"	827	"	808
593	576	749	537	906	710	840	804	821	" 826	" 589	715	" 276	636
107	505	144	507	130	440	165	489	134	428	112	557	103	508
96	550	121	548	113	443	109	471	77	428	73	589	74	688
87	452	100	505	99	328	122	439	108	477	108	568	76	639
69	271	17	109	"	"	16	143	13	194	19	275	21	363
100	504	129	515	" 124	" 419	143	473	115	436	102	565	91	616
313	378	290	332	252	335	277	325	243	329	155	338	137	488
229	531	209	440	219	408	227	380	200	425	193	446	88	618
98	227	93	298	102	314	84	284	58	260	39	257	44	460
"	24	6	54	"	"	"	52	"	49	"	109	"	123
285	406	262	354	" 238	" 352	" 257	335	" 228	347	" 139	359	" 121	516

DISTRICTEN.		PER 10000 SCHOOLTIJDEN									
		Januari.		Februari.		Maart.		April.		Mei.	
		Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.	Ongeoorloofd.	Geoorloofd.
Provincie Overijssel.											
Openb. scholen	256	95	826	85	910	83	800	135	467	136	415
Prot. bijz. scholen	27	38	883	59	1528	49	924	82	454	73	375
R. K. bijz. scholen	25	80	817	76	817	66	519	79	263	86	308
Andere bijz. scholen	3	"	483	"	470	1	542	10	339	3	265
te zamen	311	88	826	79	898	78	779	123	455	123	398
Provincie Groningen.											
Openbare scholen	154	204	596	157	722	162	613	212	460	206	369
Prot. bijz. scholen	54	83	864	54	1157	77	797	127	548	134	427
R. K. bijz. scholen	9	76	863	65	764	84	677	84	399	75	378
te zamen	317	181	648	138	794	146	644	195	483	191	379
Provincie Drenthe.											
Openb. scholen	160	325	759	307	702	336	668	467	486	448	332
Prot. bijz. scholen	14	75	879	77	807	78	844	137	409	100	304
Andere bijz. scholen	2	4	429	..	148	..	281	..	78	..	223
te zamen	176	299	771	286	711	313	683	437	479	414	329
Provincie Limburg.											
Openb. scholen	178	42	557	60	462	56	331	96	346	91	280
Prot. bijz. scholen	2	"	724	9	583	11	872	18	935	3	449
R. K. bijz. scholen	94	47	396	68	539	60	372	65	292	68	281
Andere bijz. scholen	3	"	51	"	351	"	227	14	14	5	113
te zamen	277	44	372	63	498	57	346	84	327	82	221
Het Rijk.											
Openb. scholen	3150	96	576	92	618	105	619	153	477	155	399
Prot. bijz. scholen	674	79	690	70	748	71	750	115	501	119	437
R. K. bijz. scholen	661	71	488	78	524	79	468	98	309	98	337
Andere bijz. scholen	153	16	559	16	551	28	571	41	412	29	356
te zamen	4638	88	577	86	624	93	607	138	466	138	393

WERDEN VERZUIMD IN:

Juni.		Juli.		Augustus.		September.		October.		November.		December.	
Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.	Onge-oorloofd.	Geoor-loofd.
145	425	165	456	156	398	193	523	121	473	123	456	117	512
66	527	106	637	90	459	131	524	155	473	84	469	72	568
75	285	83	294	96	268	106	311	91	302	60	303	54	339
17	29	"	182	"	484	"	161	"	217	"	229	"	333
129	418	148	454	144	392	177	500	165	453	112	431	106	497
231	392	275	410	263	472	338	662	305	503	179	466	166	570
139	437	187	496	208	500	216	501	180	478	102	443	117	724
75	372	78	353	41	391	112	354	115	383	69	397	68	575
212	399	255	425	249	476	312	627	279	495	164	414	155	590
469	404	491	399	578	393	677	614	582	528	422	417	374	495
103	439	193	556	221	518	232	533	184	620	115	609	102	836
"	6	"	"	"	"	5	41	"	151	"	143	"	57
435	406	463	413	551	402	633	605	541	536	393	434	348	525
104	274	99	373	96	310	108	330	143	511	78	336	57	363
14	421	33	406	"	80	12	600	12	751	24	835	"	934
76	282	65	271	79	340	60	215	64	339	51	372	30	425
"	95	26	31	21	104	"	47	55	71	"	11	"	"
93	277	86	333	91	309	92	294	111	444	68	350	47	384
199	464	216	473	244	445	235	518	225	522	159	533	125	582
140	622	163	547	184	496	161	503	156	522	109	562	83	702
104	325	109	360	113	324	103	318	93	380	74	396	58	433
37	356	61	428	105	402	47	271	28	324	40	384	38	486
168	445	189	465	211	436	203	483	191	496	137	516	107	571

INHOUD.

Bladz.

EERSTE DEEL.

Van het Hooger onderwijs.

§ 1. Wettelijke voorschriften omtrent het hooger onderwijs 1

I. *Openbaar Hooger Onderwijs*

§ 2. De Rijks-universiteiten te Leiden, Utrecht en Groningen 1
a. College van curatoren 1
b. Het onderwijzend personeel 2
c. Omvang van het onderwijs 4
d. Aantal der studenten, ook in verband met de collegegelden 38
e. Uitkomsten van het onderwijs 41
f. Studentengezelschappen 50
g. Prijsvragen 50
h. Beurzen 51
i. Hulpmiddelen voor het onderwijs 51

§ 3. Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam 58
a. College van curatoren 58
b. Onderwijzend personeel 58
c. Omvang van het onderwijs 58
d. Aantal der studenten en door hen betaalde collegegelden 76
e. Uitkomsten van het onderwijs 77
f. Studentengezelschappen 81
g. Prijsvragen 81
h. Hulpmiddelen voor het onderwijs 82

§ 4. Van de Gymnasia 82
a. Getal en plaats der scholen 82
b. Onderwijzend personeel 84
c. Jaarwedden van het onderwijzend personeel 89
d. Leerlingen 92
e. Toelatings- en overgangsexamens 94
f. Eindexamens der openbare gymnasia en der binnenlandsche bijzondere scholen van hooger onderwijs, en daarmede gelijkgesteld examen, bedoeld in art. 12 der wet op het hooger onderwijs 95
g. Leerplan en toestand van het onderwijs 99
h. Toestand der lokalen en hulpmiddelen van het onderwijs 99

II. *Bijzonder Hooger Onderwijs.*

§ 5. Vrije universiteit te Amsterdam 99

§ 6. Instellingen tot opleiding van leeraren voor kerkgenootschappen of kweekelingen voor den geestelijken stand 100

§ 7. Missiehuizen, zendelingen-instituten, enz. 106

§ 8. Binnenlandsche scholen van hooger onderwijs, bevoegd tot het afgeven van getuigschriften van bekwaamheid tot universitaire studiën, die met het getuigschrift, vermeld in art. 11 der wet tot regeling van het hooger onderwijs, worden gelijkgesteld 107

Bladz.

§ 9. Gymnasia, progymnasia en latijnsche scholen 108

III. § 10. *Kosten van het hooger onderwijs* 110

TWEEDE DEEL.

Van het Middelbaar Onderwijs.

§ 1. Wettelijke voorschriften omtrent het middelbaar onderwijs 119

I. *Middelbaar onderwijs voor algemeene ontwikkeling.*

Eerste Hoofdstuk.

Van de hoogere burgerscholen.

§ 2. Hoogere burgerscholen 119
a. Getal en soort der scholen 119
b. Getal der leerlingen 122
c. Examens 131
d. Onderwijzend personeel 135
e. Leerplan en toestand van het onderwijs 156
f. Toestand der lokalen en hulpmiddelen bij het onderwijs 157
g. Inrichtingen ongeveer gelijkstaande met hoogere burgerscholen 158

§ 3. Middelbaar onderwijs voor meisjes 159
a. Getal en soort der scholen 159
b. Getal leerlingen 159
c. Examens 161
d. Onderwijzend personeel 162
e. Leerplan en toestand van het onderwijs 165
f. Schoolgebouwen 165

II. *Middelbaar onderwijs voor vakopleiding.*

Van het technisch onderwijs.

§ 4. Polytechnische school 165

§ 5. Kweekschool voor machinisten en Nederlandsche school voor nijverheid en handel 178

§ 6. Scholen voor zeevaartkundig onderwijs 179
a. Zeevaartscholen 179
b. Visscherijscholen 180

§ 7. Huishoud- en industriescholen voor meisjes 181

§ 8. Ambachtscholen 185

Soort der scholen, enz. 185

Onderwijzend personeel en leerlingen 189

§ 9. Teekenscholen, scholen voor vakteekenen en technische wetenschappen ten behoeve van ambachts- en handwerkslieden en scholen voor beeldende kunsten en Nijverheid 198
a. Teekenscholen en andere scholen voor vakteekenen en technische wetenschappen 198
b. Scholen voor beeldende kunsten en kunstnijverheid 205

§ 10. Burgerscholen en daarmede krachtens art. 14 der wet gelijkgestelde inrichtingen 208
a. Getal en soort der scholen 208
b. Aantal leerlingen 209
c. Onderwijzend personeel 212
d. Leerplan en toestand van het onderwijs 215
e. Toestand der lokalen en hulpmiddelen bij het onderwijs 216

INHOUD.

Bladz.

§ 11. Scholen voor doofstommen, blinden, achterlijken en spraakgebrekkigen ... 216

Van het land- en tuinbouwonderwijs.

§ 12. Land- en tuinbouwscholen ... 217

III. *Opleiding van teekenleeraars; akte-examens en toezicht.*

§ 13. Opleiding van leeraren en onderwijzers in teekenen en boetseeren ... 260

§ 14. Akten van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs ... 260

§ 15. Toezicht op het middelbaar onderwijs ... 262

IV. § 16. *Kosten van het middelbaar onderwijs* ... 262

§ 17. Pensioenen aan onderwijzend personeel bij het middelbaar onderwijs ... 282

V. *Van de speciale opleiding voor vroedvrouwen en veeartsen.*

§ 18. Rijkskweekscholen voor vroedvrouwen ... 283

§ 19. Rijksveeartsenijschool ... 284

VI. *Van het militair onderwijs.*

§ 20. Onderwijs bij land- en zeemacht ... 290

Inrichting tot de hoogere vorming van officieren ... 290

Cursus voor officieren van gezondheid bij het militair hospitaal te Utrecht ... 290

Inrichtingen tot opleiding voor den officiersrang:

A. *De Koninklijke Militaire Academie* ... 290

B. *De Hoofdcursus* ... 291

Inrichtingen tot het geven van voorbereidend onderwijs tot opleiding voor den officiersrang:

A. *De Cadettenschool* ... 292

B. *Cursussen* ... 293

Inrichtingen, meer in het bijzonder bestemd tot vorming van het kader:

A. *Instructie-bataljon* ... 295

B. *Instructie-compagnie* ... 295

C. *Instructie-batterij* ... 296

De huishoudelijke scholen bij de korpsen ... 297

A. *Ingelijfden bij de landmilitie* ... 300

B. „ „ „ *zeemilitie* ... 301

Koninklijk Instituut voor de marine te Willemsoord ... 301

Opleiding van adspirant-administrateurs bij de zeemacht aan boord van het wachtschip te Amsterdam ... 301

Opleiding van leerlingen-machinist aan boord van het wachtschip te Hellevoetsluis ... 302

Opleiding van matrozen der 1ste klasse tot kwartiermeester en voortgezette opleiding van jongens tot matroos ... 303

Opleiding van jongens aan boord van het instructieschip *„Admiraal van Wassenaer"* ... 304

Opleiding van geweermakers-monteur bij de Koninklijke Nederlandsche Zeemacht aan boord van het instructieschip *„Admiraal van Wassenaer"*, over het cursusjaar 1 October 1902—1 October 1903 ... 305

Opleiding van jongens bij de kweekschool voor zeevaart te Leiden ... 306

§ 21. Opleiding van militaire apothekers voor het leger in Oost- en West-Indië aan 's Rijks-universiteit te Utrecht ... 306

DERDE DEEL.

Van het lager onderwijs.

§ 1. Wettelijke voorschriften omtrent het lager onderwijs ... 307

§ 2. Omvang en toestand van het lager onderwijs ... 307

§ 3. Getal en soort der scholen ... 312

§ 4. Schoollokalen, schoolmeubelen en leermiddelen 317

§ 5. Subsidiën van het Rijk krachtens art. 49 der wet 318

§ 6. Leerlingen ... 321

§ 7. Schoolgelden ... 342

§ 8. Bevordering van het schoolbezoek en beteugeling van het leer- en schoolverzuim ... 343

§ 9. Onderwijzend personeel ... 357

§ 10. Benoeming, schorsing en ontslag van onderwijzers ... 367

§ 11. Inkomsten van de onderwijzers ... 386

§ 12. Pensioenen en wachtgelden aan onderwijzers ... 399

§ 13. Opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen 399

I. *Rijkskweekscholen voor onderwijzers en onderwijzeressen* ... 399

II. *Rijksnormaallessen* ... 404

III. *Gemeentelijke kweekscholen* ... 404

IV. *Inrichtingen van bijzonderen aard ter opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen* .. 405

V. *Opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen tot den rang van hoofdonderwijzer en hoofdonderwijzeres* ... 418

VI. *Kosten van de opleiding van onderwijzers en onderwijzeressen* ... 419

VII. *Opleiding van onderwijzers bij het lager onderwijs, die zich wenschen te bekwamen voor het afleggen van het examen ter verkrijging van de akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de land- en tuinbouwkunde* ... 419

§ 14. Arrondissements-bibliotheken en onderwijzersbijeenkomsten ... 423

§ 15. Akten van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs ... 425

§ 16. Toezicht op het lager onderwijs ... 434

§ 17. Uitgaven van het Rijk en de gemeenten ten behoeve van het lager onderwijs ... 435

Onderwijs in de gevangenissen ... 446

Bewaarscholen ... 449

BIJLAGEN.

A. Koninklijk besluit van 23 Januari 1903 (*Staatsblad* nº. 37), tot aanwijzing van eene binnenlandsche bijzondere school van hooger onderwijs, bedoeld in art. 85*bis* der wet tot regeling van het hooger onderwijs, zooals dat luidt krachtens de wet van 9 Juli 1900 (*Staatsblad* nº. 113).

B. Koninklijk besluit van 21 Maart 1903 (*Staatsblad* nº. 88), tot aanwijzing van eene binnenlandsche bijzondere school van hooger onderwijs, bedoeld in art. 85*bis* der wet tot regeling van het hooger onderwijs, zooals dat luidt krachtens de wet van 9 Juli 1900 (*Staatsblad* nº. 113).

C. Koninklijk besluit van 16 Februari 1903 nº. 19, tot wijziging van de lijst der beambten, bedoeld in art. 62 der wet tot regeling van het hooger onderwijs.

C*bis*. Reglement op het ziekenhuis der Rijks-universiteit te Leiden.

D Voorschriften omtrent het gebruik van de verzamelingen, inrichtingen en hulpmiddelen voor het onderwijs in de faculteiten der geneeskunde en der wis- en natuurkunde aan de Rijks-universiteiten, met betrekking tot het nemen van proeven op levende dieren.

E. Verslag der commissie in 1903 belast geweest met het afnemen van het Staatsexamen, bedoeld in art. 12 der wet tot regeling van het hooger onderwijs.

F. Reglement voor de Vrije Universiteit.

G. Statuten der inrichting van hooger onderwijs, genaamd: „Le Juvénat du T. S. Sacrement", te Baarle-Nassau.

H. Reglement der inrichting van hooger onderwijs, opgericht door de geestelijke vereeniging van priesters onder den titel van den Allerheiligsten Verlosser, genaamd: „Liguoristen of Redemptoristen", te 's Hertogenbosch.

I. Statuten van de bijzondere school van hooger onderwijs, opgericht door de vereeniging der Paters Capucijnen te Handel, gevestigd te 's Hertogenbosch.

K. Reglement voor de inrichting van hooger onderwijs, genaamd: Instituut van den Heiligen Carolus Borromeus, gevestigd in de villa Klingelbeek, gemeente Arnhem.

L. Statuten van de bijzondere school voor hooger onderwijs tot vorming van missionarissen van den Heiligen Franciscus te Harreveld, gemeente Lichtenvoorde.

M. Koninklijk besluit van 23 Januari 1902 (*Staatsblad* nº. 7), tot aanvulling en wijziging der artikelen 21 en 22 van het reglement voor de Rijks- hoogere burgerscholen.

N. Verslagen van de in 1902 gehouden eindexamens der hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus, voorafgegaan door een overzicht van de samenstelling der examencommissiën en van den duur en den uitslag der examens.

O. Verslag der commissie in 1903 belast geweest met het afnemen van examen B, volgens de artt. 61—65 van de wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* nº. 50).

P. Verslag der commissie in 1903 belast geweest met het afnemen van de examens B, volgens art. 60, en C, volgens artt. 61—65 van de wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* nº. 50)

Q. Verslag der Rijkscommissie tot het examineeren van stuurlieden aan boord van koopvaardijschepen over het jaar 1902.

R. Verslag der commissie tot het examineeren van machinisten aan boord van koopvaardijschepen, over het jaar 1902.

S. Verslag van de commissie in 1902 belast geweest met het afnemen van het eindexamen der Rijkslandbouwschool (afdeeling hoogere land- en boschbouwschool).

T. Verslag der commissie in 1902 belast geweest met het examineeren van hen die eene akte van bekwaamheid verlangden tot het geven van middelbaar onderwijs in handelswetenschappen, zeevaartkunde, wis- en natuurkundige wetenschappen, boekhouden of tot het geven van lager onderwijs in de wiskunde, bedoeld in art. 65 van de wet tot regeling van het lager onderwijs.

U. Verslag der commissie in 1902 belast geweest met het examineeren van hen die eene akte van bekwaamheid verlangden tot het geven van middelbaar onderwijs in de Nederlandsche taal en letterkunde, de geschiedenis, de aardrijkskunde, de staathuishoudkunde en statistiek, de staatsinrichting en het schoonschrijven.

V. Verslag der commissie in 1902 belast met het afnemen der examens voor de akten van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in het handteekenen en de perspectief, in het rechtlijnig teekenen en de perspectief en in het boetseeren.

W. Verslag der commissie in 1902 belast geweest met het afnemen der examens in de Fransche taal (M. O.), naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 9 Augustus 1879 (*Staatsblad* nº. 149).

X. Verslag der commissie in 1902 belast geweest met het afnemen der examens voor de Hoogduitsche taal (M. O.), naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 9 Augustus 1879 (*Staatsblad* nº. 149).

IJ. Verslag der commissie in 1902 belast geweest met het afnemen van de akte-examens in de Engelsche taal (lager en middelbaar onderwijs), naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 9 Augustus 1879 (*Staatsblad* nº. 149).

Z. Verslag der commissie in 1902 belast geweest met het examineeren van hen die eene akte van bekwaamheid wenschten te verkrijgen voor middelbaar onderwijs in landbouwkunde of voor lager onderwijs in landbouwkunde of tuinbouwkunde, bedoeld bij Koninklijk besluit van 26 Mei 1897 (*Staatsblad* nº. 161), aangevuld bij Koninklijk besluit van 8 Juni 1900 (*Staatsblad* nº. 105).

AA. Verslag der commissie in 1902 belast met het examineeren van hen die eene akte van bekwaamheid verlangden tot het geven van lager en middelbaar onderwijs in de gymnastiek.

BB. Uitkomsten van het onderzoek naar de kennis van het lezen en schrijven der ingelijfden bij de land- en zeemilitie in 1902.

CC. Koninklijk besluit van 13 Augustus 1903 (*Staatsblad* nº. 255), tot wijziging van het reglement voor 's Rijks veeartsenijschool, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 25 Mei 1894 (*Staatsblad* nº. 65) en gewijzigd bij de Koninklijke besluiten van 22 April 1899 (*Staatsblad* nº. 110) en 3 Februari 1902 (*Staatsblad* nº. 15).

DD. Koninklijk besluit van 29 Januari 1902 (*Staatsblad* nº. 10), tot wijziging van het Koninklijk besluit van 8 Februari 1881 (*Staatsblad* nº. 26), houdende bepalingen nopens de bijdragen voor pensioen en de pensioenen van onderwijzers en onderwijzeressen bij openbare lagere scholen.

EE. Opgaven omtrent den toestand en de uitkomsten van het onderwijs in de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek.

FF. Koninklijke beslissingen in geschillen van bestuur, met uitzondering van die voorkomende onder bijlage OO.

GG. Aanvrage van gemeentebesturen om vrijstelling van de verplichting tot het heffen van schoolgeld.

HH. Mededeelingen omtrent den uitslag van het in 1902 gehouden examen ter verkrijging van akten van bekwaamheid als onderwijzer en onderwijzeres.

II. Verslagen van de in 1902 gehouden examens, ter verkrijging van akten van bekwaamheid als hoofdonderwijzer en hoofdonderwijzeres.

JJ. Verslag van de commissie in 1902 belast geweest met het afnemen der examens in de Fransche taal, lager onderwijs, naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 9 Augustus 1879 (*Staatsblad* nº. 149).

KK. Verslag der commissie in 1902 belast geweest met het afnemen der examens voor de Hoogduitsche taal, (lager onderwijs), naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 9 Augustus 1879 (*Staatsblad* nº. 149).

LL. Verslag der commissie in 1902 belast geweest met het afnemen der examens in het handteekenen, lager onderwijs, naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 24 October 1884 (*Staatsblad* nº. 219).

MM. Uitslag van de in 1902 gehouden examens ter verkrijging van akten van bekwaamheid voor huis- en schoolonderwijs in de vrije en orde-oefeningen der gymnastiek.

NN. Uitslag van de in 1902 gehouden examens ter verkrijging van akten van bekwaamheid voor huis- en schoolonderwijs in de nuttige en in de fraaie handwerken voor meisjes.

OO. Koninklijke beslissingen in zake de beroepen van besluiten van Gedeputeerde Staten ten aanzien van aanvragen van besturen van bijzondere scholen, om over 1901 in het genot te worden gesteld van de bijdrage overeenkomstig art. 54*bis* der wet op het lager onderwijs.

PP. Overzicht van het betrekkelijk schoolverzuim in alle gemeenten des Rijks in het jaar 1901.